

Holy Bible

Aionian **Edition®**

Godin Eghaghanim

Aruamu Bible

Holy Bible Aionian Edition ®

Godin Eghagham
Aruamu Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/14/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0
The Seed Company, 2020

Formatted by Speedata Publisher 5.1.7 (Pro) on 6/1/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

AionianBible.org

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Jenesis	1
Ua Me Ini	31
Ofa Gami	59
Diboboniba	81
Godin Araziba	106
Josua	130
Gumazir Dapaniba	146
Rut	162
1 Samuel	164
2 Samuel	185
1 Atriviba	203
2 Atriviba	225
1 Eghaghaniba	247
2 Eghaghaniba	267
Esra	292
Nehemia	299
Esta	310
Jop	315
Onger Akaba	334
Aghuzir Akaba	377
Fofozir Gumazim	394
Solomon	400
Aisaia	403
Jeremaia	443
Azir Akam	483
Esekiel	487
Daniel	522
Hosea	532
Joel	538
Amos	541
Obadia	546
Jona	547
Maika	549
Nahum	553
Habakuk	555
Sefanaia	557
Hagai	559
Sekaraia	561
Malakai	567

NEW TESTAMENT

Matyu	571
Mak	593
Luk	606
Jon	627
Aposel	644
Rom	665
1 Korin	677
2 Korin	687
Galesia	694
Efesus	698
Filipai	702
Kolosi	705
1 Tesalonika	708
2 Tesalonika	710
1 Timoti	712
2 Timoti	716
Taitus	719
Filemon	721
Hibru	722
Jems	731
1 Pita	734
2 Pita	737
1 Jon	739
2 Jon	742
3 Jon	743
Jut	744
Akar Mogomem	745

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT



Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pamtem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiabar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamin gara iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamin boroghin mangan kogham.

Jenesis 3:24

Jenesis

1 Bar faraghavira God overiam ko nguazimin ingarigha aningin itir biziba bar dagh amizima, da otifi. **2** Faragha zuir dughiar kam, nguazim e datirighin iti moghin garir pu. Puvati. A bar pura ikia egha an ganganim ighara. Mitater dafam ongarir ekiaba avarazima, Godin Duam pura dipam gisin arui. **3** Ezi God kamaghin migei, "Angazangarim otogh." Ezi angazangarim oto. **4** Ezi God angazangarimin gari, a derazima, a bar akonge. Egha mitatem ko angazangarim tuiira. **5** Egha angazangarim ziar kam, "Aruem," a gati. Egha mitatem ziar kam, "Dimagarim," a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar bar faraghavira zuim. **6** Egha gin God kamaghin migei, "Avavetam otogh dipam avinighti, dipam akuar punumeningin iki." Ezi avaver kam oto. God avaver kam gamizima, a dipar pin itim ko apengan itim abiki. **8** Egha God avaver kamin ziam, "Overiam," a gati. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 2. **9** Egha gin God kamaghin migei, "Dipar overiamin apengan itim sivagh mangi dangarir vaminan uabi akuvaghti, nguazir misingizim otogh." Ezi nguazir misingizim oto. **10** Ezi God nguazir misingizir kam ziam, "Nguazim," a gati. Egha dipar dangarir igharazimin uari akuvaziba, a ziam, "Ongariba," dagh ati. Egha God bizir kabar gari da bar derazima, a bar akonge. **11** Egha gin God kamaghin migei, "Nguazim, temer guar aviriba ko nguazimin aver beniba ko dagheba a gisin aghung." Ezi bizir kaba otifi. **12** Ezi temer ber guar aviriba ko benir nguazimin aveba ko dagher apiba bar nguazimin vaghvaghah aghui moghin aghua, egha da be moghin be. Ezi God bizir kabar garima da derazima, a bar akonge. **13** Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 3. **14** Egha gin God kamaghin migei, "Angazangariba overiamin otifigh, aruem ko dimagarim abikigh. Eghti dughiaba ko azeniba ikiti, me angazangarir kabar ganiva dughiabagh fogham. **15** Eghti angazangarir kaba otivigh angazangarim nguazim daningam." Ezi angazangariba otifi. **16** Egha God angazangarir ekiar punumening gamizima aning oto. Angazangarir ekiar, an aruem, egha isiragha gara aruemin angazangarim anidi. Ezi dozim, a iakinim, a isiragha dimagarimin angazangarim anidi. Egha God mikovezibagh amizi da otifi. **17** Egha God nguazim angazangarim a daningasa, angazangarir kaba overiamin da ariki. **18** Egha aruem isiragha gananim dughiam atigha, uaghan dimagarim otivamin dughiam ati, eghti aruem ko dimagarim deravira uaning abigham. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. **19** Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 4. **20** Egha gin God kamaghin migei, "Ongarimin aven, bizir angamira itir aviriba an ikiva a gizivagham. Eghti kuaraziba otivigh overiamin pin tintinibar mighi." **21** Ezi God ongarimin osirir dafaba ko kuruzir dafabar ingarizi da otifi, ongarimin itir bizir guar aviriba, ko kuarazir guar aviriba uaghan, vaghvaghah gari moghira gari. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. **22** Egha bizir kaba deraghasa, God migirigiar aghuir kam dagh ami, "Ia ongarimin itir bizir guar aviriba, ia avirasemegh, ongarim bar a gizifagh. Eghti ia kuaraziba, ia nguazimin bar avirasemegh." **23** Ezi aminim pirigha ua tirazima kar dughiar namba 5. **24** Egha gin God kamaghin migei, "Nguazim bizir angamira itir guar aviribar amuti da vaghvaghah gari moghiram an otiv. Egh nguibamin itir asiziba ko, ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba sara damuti da otiv." Ezi asiziba otifi. **25** God nguibamin asizir guar aviriba ko ruarimin asizir ekiaba ko dozibar ingarizi, da vaghvaghah gari moghira otifi. Ezi God bizir kabar gari da derazima, a bar akonge. **26** Egha God kamaghin migia ghaze, "Datirighin e gumaziba ko amizibar ingarighi me en mirara ganam. Egh e me atighi, me en min iki, ongarimin itir osiriba ko, overiamin itir kuaraziba ko, asizir guar aviriba ko nguazimin itir biziba bar, me dar gan dagh ativagham." **27** Egha God gumazamizibar ingarizi, me Godin mirara gari. God me gamizima, me an nedazimin min oto. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. **28** Ezi God me deraghasa, migirigiar

aghuim me gamua kamaghin migei, "Ia avirasemegh mangi nguazir otiveba bar dar apiagh egh bizir nguazimin itiba bar dar gan. Ki osiriba ko, kuaraziba ko, nguazimin itir asizir guar aviriba ian dafarim darigham." **29** Egha God migia ghaze, "Ki nguazir kamin itir dagheba batamin temeba, ko nguazimin aven otivir dagher aviriba, ki bar da ia ganidi. Eghti ia bizir kabar dagheba iniam. **30** Egha ter afarir gariba ki daghebar min, da isa angamira itir asiziba bar, dagh anidi, eghti da dar amam. Kar, nguibamin itir asiziba ko ruarimin itir asizir ekiaba ko doziba ko, overiamin itir kuaraziba bar." Ezi bizir kaba God mikemezi moghirama otifi. **31** Ezi God bizir kaba bar dar gari da bar derazima, a bar akonge. Ezi aminim pirigha ua tirazima, kar dughiar namba 6.

2 Ezi arazir kamra, God overiam ko nguazim ko aningin itir bizir aviribar ingari. **2** Ezi aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar givazi, a dughiar kamin avughse. **3** Ezi God dughiar namba 7 ginighnigha deragh a damuasa ghaze, kar an dughiamra. Egha akar gavgavim arigha dughiar namba 7in anogorogha ghaze, a biziba bar dar ingari, egha dughiar kamin avughse, ezi kamaghin whigin vaminan vaghvaghah dar namba 7in dughiaba, kar an dughiar ekiaba. **4** Ezi arazir God overiam ko nguazim ko biziba bar dagh amizi da otivizir eghaghanir kam, a kamaghira ghu. Dughiar kam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim overiam ko nguazim gamizima aning otomezima, **5** an amozim amadazima a izir puvati. Ezi nguazimin azenimin ingaramin gumazamiziba puvati. Kamaghin, graziba ko temeba tighar nguazimin otivam. **6** Ezi guizbangira amozim izir puvatizi, dipam nguazimin averiamin ikiava otiva iza nguazim bar a gizifa. **7** Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha gumazir mamin ingari. Egha uan ikirimir angamira itim anidir aminim isa, gumazimin atininim a giverezima, an an aven ghu, ezi gumazim angamira iti. **8** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim azenir mam aruem anadi naghin an ingarizi a Idenin nguazimin iti. Egha azenir kamin gumazir kam atizima, a iti. **9** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim temer guar aviribagh amizi da nguazimin otivigha, dar oviziba daghemin bar dera. Temer kabar ganganim bar moghira dera. Azenir kamin torimra temer mam iti, a ikirimir zurara itim anidir temem. Ezi temer ighazarir mam uaghan iti, kar temer nighnizir aghuim aningti gumazamiziba arazir aghuim ko arazir kuram gifoghamim. **10** Ezi faner mam dipam Idenin Azenim daningasaava oto. Dipar kam 4plan aguabar biaghire. **11** Ezi faner faragha zuimin ziam Pison, a kantri Havilan aven dipiragharui. Kantri Havila golin bar aghuim iti. Egha temer borer mughurir aghuim zur mam iti. Egha a dagiar aghuir mam itima, an ivezim bar pin iti. Me kamagh a dibori, kanilian. **13** Ezi faner namba 2in ziam Gihon, a kantri Kusin ghua an aven dipiragharui. **14** Ezi namba 3in fanemin ziam Taigris, an aruem anadi naghin kantri Asirian aven iti. Ezi namba 4in fanemin ziam a Yufretis. **15** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin ifonge, gumazir a ingarizir kam Idenin Azenimin iki an ingar an ganam. Kamaghin, ana isa azenir kamin aneti. **16** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin gumazim migia ghaze, "Ni azenir kamin itir temeba bar dar ovizibar ami. **17** Egh ni, temer fofozir arazir aghuim ko arazir kuram anidim, an ovizim aman bar marki. Ni anemegh, zuamiram ovegham." **18** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim migia ghaze, "Gumazir kam uabira iti, kamaghin derazir puvati. Ki a bagh roroatamin ingarighit an an min iki an akurvagham." **19** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim nguazim inigha, ruarimin itir asiziba ko overiamin itir kuaraziba bar dar ingari. Egha kamaghin foghasa, gumazir kam ziar manaba asiziba ko kuaraziba vaghvagh dar arigham. Kamaghin, an asiziba ko kuaraziba gumazim bagha da inigha zui. Ezi gumazim ziaba isa asiziba ko kuaraziba vaghvagh me garighizi, dar ziaba kamaghira iti. Gumazim asizir nguibamin itiba ko, ruarimin itiba ko, kuarazir overiamin itiba, ziaba vaghvaghah dagh arisi. Ezi guizbangira asizir kabar tongin, tam Adamin akuraghamin roroatam bar itir puvati. **21** Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazim gamizi, an akuava ongani.

Egha gumazim akuavira itima, a gumazimin ivir agharir mam inigha an danganimin uam an inim a dukua. **22** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgavim agharir a gumazimin inizimin amizir mamin ingari, egha gin amizim inigha gumazim bagha zui. **23** Ezi gumazim amizimin ganigha migia ghaze: “Ame! Datirighin, kar guizbangira nan roroam. An agharim, kar nan agharim, ezi an tuzim, kar nan tuzim. Ikiavira Itir Godin Gavgavim nan agharimin an ingarizi, ki datirighin kamagh a diponam, ‘Amizim.’” **24** Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham. **25** Ezi gumazim uan amuim ko, aning bibiamra ikia, egha aghumsizir puvati.

3 Ikiavira Itir Godin Gavgavim asiziba bar adar ingari, ezi kuruzimra, an akar asuiba ko akar ifavaribagh amuava, arazir kamin asizir igharaziba bar dagh afira. Egha kuruzim kamaghin amizimin azara, “God ti azenir kamin itir iter oviziba bar dar aman guan anogoroke?” **2** Ezi amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ga azenir kamin itir ter ovizibar amam. **3** Ezi iter bar vamiran azenimin torimin tughav itimra, Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an ovizitam aman bar gan anogoroke. A kamaghin ga migia ghaze, ‘Gua bar iter kamin ovizitam aman marki, egh uaghan an suighan marki. Gua kamagh damigh ovegham.’” **4** Ezi kuruzim kamaghin amizim migei, “Puvati. Gua oveghan kogham. **5** Gua iter kamin ovizim amegh, guan damaziba kuighirighitima gua arazir aghuiba ko arazir kurabagh foghfogh, egh Godin miraram otogham. God bizir kam gifogha iter kamin ovizim aman guan anogoroke.” **6** Ezi amizim iter kamin ovizimin gari, an ganganim bar deragha damamin dagher aghuiba an iti. Ezi amizim kamaghin nighnisi, “Kamaghin deragham, ki iter kamin ovizim amegh egh fofozir aghuir kaba iniam.” Kamaghin, amizim iter kamin ovizir mam inigha aneme. Dughiar kam an pam a ko iti, ezi amizim temer ovizir maba isa uan pam ganingizi, an pam uaghan da ame. **7** Ezi aningin damazimning kuaghirezima aning uaningin gari, aning bibiamra iti. Kamaghin aning fighin iter afariba isa inibar min da isamigha, uan mikarzimning avara. **8** Ezi guaratizir orantizimin, aning orazima Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an azenir kamin arua izi, ezi aning temebar tongin modu. **9** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim gumazimin dia ghaze, “Ni managh iti?” **10** Ezi gumazim an akam ikaragha kamaghin migei, “Ki bibiamra iti. Ki ni barazi, ni azenir kamin arua izi, kamaghin ki atiatigha modo.” **11** Ezi God an azara, “Ni manmaghira fo, ni bibiamra iti? Tina ni mikeme? Ni, iter ovizir ki gua daman anogoroghezir kam, ni ti an ovizitam anemeghama?” **12** Ezi gumazim a ikaragha kamaghin migei, “Amizir nan roroamin min ikiamin ni na ganingizim, anarira iter kamin ovizir mam na ganingizi, ki aneme.” **13** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamagh amizimin azara, “Ni manmaghsuavira bizir kam gami? Ezi amizim an akam ikaragha ghaze, “Kuruzim na gifarazi, ki iter kamin ovizir kam ame.” **14** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim kamaghin kuruzim migei, “Ni arazir kurar kam a gamizi, ki datirighin ni abinamin akar gavgavim iti. Ni osimtizir bar ekiam ikiam. Osimtizir ni iniamin, an osimtizir asizir igharaziba iniamin gafiragham. Egh ni zurara uan navimin nguazimin davarva, nguazimin minezibar ami ikiam. **15** Egh ki ni damighti ni amizimin apanimin ikiti, amizim ni apanimin ikiam. Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me amizimin ovavir boribar apanimin ikiam. Egh an ovavir borir mam nin dapanim dikaragham, eghti ni an dagarir ginkevim giviam.” **16** Ezi God kamaghin amizim migei, “Ni navim asanganin dughiamin, ki osimtizim ni daningam. Egh ni borim batamin dughiam, ni mizazir dafamra iniam. Egh ni uan pam gifueghivira ikiti, a ni gatavagh nin ganvira ikiam.” **17** Egha God kamaghin Adam migei, “Ni uan amuimin akam baregha, temer ovizir ni daman ki nin anogoroghezim ame. Kamaghin ni amizir arazir kam bangin, ki datirighin nguazim gasighasighti, dagheba deragh an otivan kogham. Egh ni zurara nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni dagheba deragh otivi, ingangarir dafabara nguazimin dar

amuam. **18** Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba otiv, nin azenimin aghung anevargham. Egh ni dagheba inisi, ingangarir ekiabar amuti, doriba nin agham. Egh ni zurara kamaghira puvira ingar mangi, ovegh uamategh nguazimin mangam. Guizbangira, ki nguazimin nin ingari, ezi ni uamategh nguazimin mangam.” **20** Ezi gumazim kamaghin nighnisi, an amuim, gumazamiziba bar men ovavir amizimin otogham. Kamaghin, a ziam, “Iv,” a gati. **21** Ezi gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim asizimin inim inigha korotiannin ingari, egha Adam uan amuim ko aning ganingizi, aning da aghui. **22** Egha gin Ikiavira Itir Godin Gavgavim ghaze, “Gumazim arazir aghuim ko arazir kuramin fofozim ikia, en miraram oto. Egh e aneteghti a temer ikirimirir zurara itim anidim boroghin mangan kogham. E fo, a temer kamin ovizitam ramegh ikirimirir zurara itir kam ikiam.” **23** Kamaghin Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumazim Idenin Azenimin a batoke. Egha God nguazir an ingarizimra anemadazima, an azenimin ingarasa zui. **24** Egha God gumazim ko amizim batuegha, enselin bar gavgaviba amisefe, eghti me Idenin Azenimin aruem anadi naghin tuivigh an ganam. Egha uaghan midorozir sabam ati. Sabar kam, angazangarim ikia avir mizariar gavgavimin min pantem isia, danganibar bar uabi gighavkira gari. Dughiar bar zurara enselin kaba ko midorozir sabar kam azenir kamin gari iti, eghti gumazitam temer ikirimirir angamira itim anidir kamin boroghin mangan kogham.

4 Ezi Adam uan amuim Iv ko akuizima, amizim navim asangi. Egha amizim otarir mam bategha ghaze, “Ikiavira Itir God nan akurazima, ki otarir kam ini.” Kamaghin an otarir kam ziam, “Kein,” a gati. **2** Egha gin a Keinin dozim Abel bate. Ezi aning ekeveghe Abel sipsipbar garir gumazim, ezi Kein azenibar ingarir gumazim. **3** Egha gin Kein uan azenimin dagheba asigha, maba inigha Ikiavira Itir Godin ofa damuasa zui. **4** Ezi Abel sipsipin nguzir mikarzim sara itir aghuir mam ini. Sipsipin nguzir kam, kar amebam faraghavirama otezir sipsipin nguzim. Ezi Abel a misuegha Ikiavira Itir Godin ofa gami. Ezi Ikiavira Itir God Abel ko an ofa bagha bar ifonge, **5** egha Kein ko an ofa gifongezir puvati. Ezi Kein puv atarava na guam ikuvigha igharagha gari. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamagh Kein migei, “Ni tizim bagha atari? Egha manmaghsua ni puv atarava guam ikuvigha igharagha gari? **7** Ni arazir aghuim damighti, ki nin ofa gifongeghti, ni bar akuegham. Egh ni arazir kuram damighti, arazir kuram ni gasighasighasa, ni mizuai. Egha arazir kuram ni abinasa bar ifonge. Kamaghira ni uaghan gavgavigh anebin.” **8** Egha gin Kein uan dozim Abel mikemezima, an a ko aning tuzim itir danganimin zui. Egha aning ghua tuzim itir danganimin ikiava, Kein uan dozim misoghezima, an areme. **9** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Keinin azara, “Nin dozim Abel mana?” Ezi Kein ghaze, “Ki fozir puvati. Ki uan dozim gegheva an garir gumazim puvati.” **10** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Manmaghin amizi ni arazir kurar kam gami? Nin dozimin ghuzim nguazim giregha gifa, ezi ki ghuzir kamin ararem barazi, a uan osimtizim ikarvaghassava nan arai. **11** Ezi ki datirighin ni abinamin akar gavgavir mam kamaghin nin iti. Uan dozim misoghezi, an areme. Ezi arazir kamin ni nguazim gamizima, an an ghuzim ame. Kamaghin ki datirighin nguazim nin anogoroke eghti ni uam azenibar ingaran koghti, dagheba ni bagh an otivan kogham. **12** Egh ni otuegh azenibar ingarvira ikiti, nguazim uan ovimin suiraghti nin dagheba deragh aghungam kogham. Egh ni uabi, nguibaba nin puvatightima, ni gumazir guraghav itimin min pura iturami nguazir kamin danganiba bar dar aruum.” **13** Ezi Kein migirigiar kam baregha kamagh Ikiavira Itir God migei, “Osimtizir ni na ganidir kam a bar ekefe, ki manmaghin aneteram? **14** Ni na migia ghaze, ki bar azenitamin ingaran kogh, egh nin guamin bar saghon ikiam. Egh gumazir guraghav itimin min nguazir kamin danganiba bar dar aruum. Kamaghin ki atiatu, tarazi uan na batogh na misueghti, ki aremegham.” **15** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Kein migei, “Bizitam kamaghin otogham kogham. Gumazitam ni misueghti

na aremeghti, ki 7plan gumazibar nin ovevem ikaragham.” Egha Ikiavira Itir God ababanir mam Kein gati, eghti gumazitam a batogh ababanir kamin apigh, a misueghti an oveghan kogham. **16** Ezi Kein Ikiavira Itir God ategha, ghua nguazir otevir me kamagh diborim, “Aruavira Iti,” an an iti. Nguazir kam Idenin Azenimin aruem anadi naghin iti. **17** Ezi Kein uan amuim ko akuizi, amizim navim asegha borir mam bate, an ziam Enok. Egha gin Kein nguibar ekiar mamin ingarigha, uan borimin ziam Enok isa nguibar ekiar kam gati. **18** Egha gin Enok otarir mam iti, an ziam Irat. Ezi Irat otarir mam iti, an ziam Mehujael. Ezi Mehujael otarir mam iti, an ziam Metusael. Ezi Metusael otarir mam iti, an ziam Lamek. **19** Ezi Lamek amuir pumuningin iti. Mavin ziam Ada, ezi mavin ziam Sila. **20** Ezi Ada Jabal bate, ezi Jabal a gumazir purirpenibar ikia bulmakaubar garir gumazibar ovavim. **21** Ezi Jabal dozir mam iti, an ziam Jubal. Jubal, a gitabav sogha marvibagh ivir gumazibar ovavim. **22** Ezi gin Sila Tubalkein bate. Ezi Tubalkein bras ko ainiin bizir guar aviribar ingarir gumazim. Ezi Tubalkein buaramizir mam iti, an ziam Nama. **23** Egha dughiar mam Lamek kamaghin uan amuimning migei: “Ada ko Sila, gua nan akam baragh. Ki Lamek, gua nan amuimning, gua deravira nan akam baragh. Gumazir mam na misozima, ki a misoghezima an areme. Ezi gumazir igiar mam na guam apezezi, ki a misoghezima an areme. **24** Gumazitam Kein misueghti an aremegham, God 7plan gumaziba an ovevem ikarvagh me misueghti me arimighiregham. Eghti gumazitam na misueghti ki aremeghti, 77plan gumaziba ovegh na ikaragham.” **25** Egha Adam uan amuim uan a koma akuizi, an otarim bate. Ezi amizim ghaze, “Kein Abel misoghezi an areme. Kamaghin God Abelin danganim iniasa borir igharazim na ganingi.” Kamaghin a borir kam ziam, “Set,” a gati. **26** Ezi gin Set otarir mam ikia, ziam, “Enos,” a gati. Dughiar kamra gumamaziziba Ikiavira Itir Godin ziam dibora, egha an ziam fa ghuavira iti.

5 Adamin eghaghanim kamaghira ghu. God gumamazizibar ingarizima me an mirara gari. A me gamizima, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. A men ingarigha givagha, deravira me damuamin akar aghuim me ganingi. Egha ziam me gatigha ghaze, “Gumamaziziba.” Ezi Adamin ovavir boribar ziaba kamaghin zui. **3** Adam 130plan azeniba iti, ezi an otarim otogha, bar uan afeziam mirara gari. Ezi a ziam, “Set,” a gati. **4** Set otogha givazima, Adam uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **5** Ezi 930plan azeniba givazima, Adam areme. **6** Ezi Set 105plan azeniba itima, an otarim Enos oto. **7** Enos otogha givazima, Set uam 807plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **8** Ezi 912plan azeniba givazima, Set areme. **9** Ezi Enos 90plan azeniba itima, an otarim Kenan oto. **10** Kenan ototizima, Enos uam 815plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **11** Ezi 905plan azeniba givazima, Enos areme. **12** Egha Kenan azenir 70pla itima, an otarim Mahalalel oto. **13** Mahalalel otogha givazima, Kenan uam 840plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **14** Ezi 910plan azeniba givazima, Kenan areme. **15** Ezi Mahalalel 65plan azeniba itima, an otarim Jaret oto. **16** Jaret ototizima, Mahalalel uam 830plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **17** Ezi 895plan azeniba givazima, Mahalalel areme. **18** Ezi Jaret 162plan azeniba itima, an otarim Enok oto. **19** Enok ototizima, Jaret uam 800plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba ini. **20** Ezi 962plan azeniba givazima, Jaret areme. **21** Ezi Enok 65plan azeniba itima, an otarim Metusela oto. **22** Metusela otogha givazima, Enok uam 300plan azenibar ikia, dar aven dughiaba bar Godin boroghira ikia a ko roroam gamigha, otariba ko guivir igharaziba ini. **23** Enok 365plan azeniba bar adar ike. **24** Enok Godin boroghin ikia, egha a ko roroam gami. Ezi God a inigha uan Nguibam ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumamaziziba a burivara, an apizir puvati. **25** Ezi Metusela 187plan azeniba itima, an otarim Lamek oto. **26** Lamek otogha givazima, Metusela uam 782plan azenibar ikia, egha otariba ko

guivir igharaziba ini. **27** Ezi 969plan azeniba givazima, Metusela areme. **28** Ezi Lamek 182plan azeniba itima, an otarim oto. **29** Ezi Lamek ghaze, “Fomira Ikiavira Itir God nguazir kam gasighasigha ghaze, dagheba deragh an otivan kogham. Eghti kamaghin e ingangarir dafabar amuti, dagheba deragh otivam. Eghti otarir kam nguazir damuti dagheba deragh otivti e tong avughsi, egh puvira ingaran kogham.” Kamaghin, Lamek ziam Noa, uan otarim gati. **30** Noa otogha givazima, Lamek uam 595plan azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir maba ini. **31** Ezi 777plan azeniba givazima, Lamek areme. **32** Ezi Noa 500plan azeniba itima, an otarir 3pla oto, men ziaba, Siem, Ham, ko Jafet.

6 Ezi datirighin gumamazizir aviriba otiva nguazim givizagha, guiviba bate. **2** Ezi Godin otariba gari, gumamazizibar guivir igiaba, men mikarzaribar ganganiba bar men dera. Ezi me uan ifongiamin gin ghua, me isa men iti. **3** Ezi God ghaze, “Gumamaziziba angamira ikiasa ki uan Duam me gati. Ezi men mikarzaribar nguazim kamin biziba, kamaghin ki uan Duamin amamangatighi, a me ko dughiar ruarimin ikian kogham. Datirighin me 120plan azenibara ikegh egh ovengam.” **4** Ezi dughiar kamin ikegha gin zuir dughiamin, gumazir bar dafar maba nguazimin ike. Gumazir kaba, kar gumamazizibar guivir igiaba Godin otariba ko akuizi otivizir boriba. Me ingangarir igharagha garibar amuamin gavgavim ikia egha dughiar kamin ziar ekiaba iti. **5** Ezi Ikiavira Itir God, nguazim bar an itir gumamazizibar gari, men arazir kuraba bar ikufi. Gumamaziziba dughiaba bar, uan navir averiamin aven arazir kuraba baghavira nighnigha dagh ifongeghavira iti. **6** Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurabagh nighnigha bar osemegha ikia navim biighiaghirigha, ghaze, mevzika, ki ti nguazimin itir gumamazizibar ingarizir puvatizi deraghai. **7** Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ingarizir bizir kaba bagha osemegha nan navim biki. Kamaghin, ki guizbangira gumamazizir ki ingarizibagh asighasighiti, men tav uan nguazimin ikian kogham. Eghti ki asizir nguibamin itiba ko ruarimin itiba, ko kuaraziba bar, ki uaghan dagh asighasigham.” **8** Ezi Noa uabira, Ikiavira Itir Godin damazimin deravirama oto, ezi a bar a gifonge. **9** Eghaghanir kam, a Noan eghaghanim. An otarir 3pla iti, men ziabar kara: Siem, Ham ko Jafet. Noa Godin damazimin bar gumazir aghuim, egha gumamazizibar damazibar dera. Egha a dughiaba bar Godin boroghin Ikiava a ko roroam gami. **11** Ezi God gumamazizir igharazibar gari, men araziba bar ikufi. Nguazir otevilla bar, midorozir arazim ko orazir puvatizir arazim ghuavira iti. **12** God garima arazir kuram bar nguazim avara. Ezi a gari gumamazizir aghuaritam itir pu. Puvati. Gumamaziziba bar arazir kurabaram amua iti. **13** Kamaghin, God kamaghin Noa migia ghaze, “Gumamaziziba bar uariv soghava orazir puvatizir arazim gami, ezi nguazir kam arazir kuram bar a gizifa. Kamaghin, ki nguazir kam sara, me gasighasighasa. Ki gumamaziziba bar me agivaghti, me uo ikian kogham. **14** Kamaghin, ni temer aghuiba abighiva ua bagh kurir tamin ingarigh. Egh an averimin danganitabar ingarighva koltan an averim ko azenim aghefegh. **15** Ni kurir kam kamaghin an ingar: An ruarim 130 mitan tughiti, an baravim 22 mitan tugh, eghti an siriam 13 mitan tugh. **16** Egh ni an siriamin ingarti, an siriam bar izighiri an miriam avan marki. Ni kurir siriam ko miriamin tongira toritam ateghti, aruer angazangarim kurimin aven mangi. Egh ni ghurir 3pla kurimin aven dar ingarigh, tam vazimin, tam arighara, egh tam pin. Egh tiar akam an miriamin an ingarigh. **17** “Ni oraghi! Ki aperiar ekiam damighi a nguazimin otogh, nguazimin itir bizir angamira itiba bar dar amighiti da bar moghirama ovengam. **18** Eghti ki ni ko, uan Akar Dikizirir Gavgavim akirighi, ni deragh ikiam. Ni uan amuim ko, uan otariba ko men amuiba, ia kurir kamin aven mangi. **19** Egh ni asiziba vaghvagh pumuning pumuningin me ini, amebat mam ko apurir mam. Egh me ovengan koghsi da inigh kurimin aven mangi. **20** Ni kuarazir igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning, ko asizir muziariba ko

ekiar igharagha gariba vaghvagh, dar pumuning pumuning inigh. Egh da ovengan koghsi, na da inigh kurimin aven mangi. **21** Egh ni uan amuiroghboriba ko asizibagh nighnigh, dagher guar aviriba bar da isi kurim darikigh.” **22** Ezi Noa God a mikemezi moghira bizir kaba bar dagh ami.

7 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Noa migei, “Ki nin gari, nirara nguazimin gumazamizabar tongin nan damazimin dera. Kamaghin, ni uan amuium ko, nin otariba uan amuiba ko, ia bar kurimin aven mangi. **2** Egh ni asizir nan damazimin zuezir igharagha gariba vaghvagh, 7plan amebaba ko 7plan apuriba inigh. Egh asizir nan damazimin zuezir puvatizir igharagha gariba, ni vaghvagh amebam ko apurimra inigh, kurimin aven mangi. **3** Kamaghira ni kuarazir igharagha garibar 7plan amebaba ko apuriba ini. Ni kamaghin damigtiti da arimighireghan koghti, dar nguaziba gin nguazimin otivigh bar avirasemegham. **4** Eghti dughiar 7pla givaghti, ki amozim nguazimin anemadaghti, a 40plan arueba ko dimagaribar arigh mamaghira ikiam. Eghti bizir ki ingarizi angamira itiba, ki dagh asighasighti, da bar arimighireghan.” **5** Ezi Noa God a mikemezi moghira, biziba bar dagh ami. **6** Noa 600plan azeniba itima, aperiar kam oto. **7** Dughiar kam, Noa uan amuium ko, an otariba uan amuiba ko, aperiam otogh me gasighasighan koghasa, me kurimin aven ghue. **8** Ezi God Noa mikemezi moghira, asizir Godin damazimin zueziba ko, asizir miziriziba ko, kuaraziba ko, asizir muziariba, asizir igharagha gariba bar, da vaghvagha apurir mam ko amebam mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, ghua kurimin ghuvananghi. **10** Dughiar 7pla givazima, aperiar ekiam otogha nguazim gizefi. **11** Dughiar kam Noa 600plan azeniba iti, ezi azenir kamin iakinir namba 2in, dughiar namba 17in, nguazim kam akarizima, dipar nguazimin averiamin itir ekiam akariaghirigha zuamirar anabo. Ezi amozim izaghira mati me dipam fufusi. **12** Ezi amozir ekiam 40plan arueba ko dimagaribar izaghira mamaghira iti. **13** Ezi Amozim arighizir dughiamra, Noa, uan amuium ko, an otarir 3pla, Siem, Ham, Jafet, uan amuiba ko, me kurimin aven ghue. **14** Ezi nguibamin asizir guar aviriba bar, ko ruarimin asizir ekiaba ko dozir guar aviriba, ko kuaraziba bar vaghvagha Noan adarazi ko kurimin aven ghue. **15** Ezi God mikemezi moghin, bizir angamira itiba, da vaghvagha apurir mam ko amebam mam, pumuning pumuningin Noa bagha iza, a ko kurimin aven zui. Noa aven ghugha givazima, Ikiavira Itir God tiam asara. **17** Ezi 40plan aruebar dipam izivavira ikia, kurim asirafa. Ezi kurim nguazim ategha pin iti. **18** Ezi dipam nguazim gisin sivaghsivagha ghuvanadima kurim a gisin deravira iti. **19** Ezi nguazim gisin dipam sivaghsivagha ghuvanavagira ikia mighsiar overiamin apengan itiba bar ada ave. **20** Egha abuan dipam nguazim bar anevavagha, sivagha pin ghua overiamin apengan itir mighsiar ekiaba bar dagh afiragha 7 mitan tu. **21** Ezi nguazimin angamira itir bizir kaba, kuaraziba ko, nguibamin asiziba, ruarimin asizir ekiaba ko doziba ko gumazamiziba, me bar ariaghire. **22** Ezi nguazimin itir bizir angamira itiba bar ariaghire. **23** Ezi nguazimin itir bizir kaba bar, gumazamiziba, nguibamin itir asiziba, ruarimin itir asiziba, ko kuaraziba, Ikiavira Itir God bar me kuavareme. Ezi Noa ko bizir kurimin aven itiba merara angamira iti. **24** Ezi dipam bar ekeveghe nguazim bar anevavagha ghua 150plan dughiabar ike.

8 Ezi dughiar kamin God Noa ko asizir a ko kurimin itiba gin amadazir puvati, a me ginighnighavira ikiava animin amadazi a dipam gisin ivaima dipam sivagha uaghiri. **2** Ezi dipar nguazimin averiamin izim uan anadir puvati. Ezi overiamin amozim izir tuaviba pirizi, amozim ua izaghirir puvati. **3** Ezi dipam ghughiara ghua, 150plan dughiaba givazima dipam daka uaghiravira iti. **4** Ezi iakinir namba 7in dughiar namba 17in kurim Araratn Mighsiabar itir dangaminin mighsiar mamin apera. **5** Ezi dipam, daka uaghiravira ikia ghua iakinir namba 10in dughiar namba 1in tuzi, dughiar kamra mighsiabar ghuaa otifi. **6** Ezi 40plan dughiaba givazima, Noa kurimin

windua kuigha, kuarazir ziam kotkot amadazima, a ghugha ua izezir puvati. A migha aruvavira ikiav itima dipam dakezi nguazim misingi. **8** Ezi Noa foghasa, nguazim misingi, o puvati. Egha kamaghin, kuarazir ziam bunbam amadazima, a zui. **9** Ezi dipam nguazim avaragha ikiavira itima, kuarazir bunbam dapian danganibagh asa, kamakin dipam mong pin ikiavira iti. Ezi a uamategha kurimin ghuzi, Noa dafarim amadagha uam a inigha aven ghue. **10** Ezi 7plan dughiaba givazima, Noa ua kuarazir bunbam amadazima. **11** Ezi dughiar kamin bar guaratizimin kuarazir bunbam uamategha a bagha izi. Egha uan akamin olivin temer dafarir igiar mam iviragha izi. Ezi Noa kamaghin fo, dipam dakeghe gifa. **12** Egha a 7plan dughiabar uam orarkeghe kuarazir bunbam uam anemada. Ezi kuarazir bunbam ua izezir puvati. **13** Ezi Noa dughiar kamin 601plan azeniba iti, ezi iakinir namba 1, an dughiar namba 1 otozi dipam midii. Ezi a kurimin siriam mikinizir avavem asigha azenan danganiba bar deravira dar gari, nguazim misingi. **14** Egha ghua iakinir namba 2in, namba 27in dughiam otozi, nguazim bar misingi. **15** Ezi God Noa migia ghaze, **16** “Ni, uan amuium ko, nin otariba uan amuiba ko, ia kurim ategh magiri. **17** Egh angamira itir asiziba bar, kuaraziba ko asizir ruarim ko nguibamin itiba, ni bar moghira da inigh magiri. Eghti da bar otiv arogh avirasemeghiva nguazir kam bar an ang.” **18** Ezi Noa uan amuium ko an otariba, uan amuiba ko uaghiri. **19** Ezi kuaraziba ko asizir avirir guar magh gariba vaghvagha uari uari abigha uari akua egha azenan izi. **20** Egha Noa Ikiavira Itir Godin ziam fasa ofa damuamin danganir mamin ingari. Egha Godin damazimin zuezir asizir guar aviriba, dar vamira vamira inigha, kuarazir Godin damazimin zueziba dar vamira vamira inigha dav suegha God bagha ofa gami. Egha da tuezi da bar isigha mighiri. **21** Ezi Ikiavira Itir God Noa amizir mughuriar aghuim zuir ofa bagha bar ifuegha ghaze, “Ki ua gumazamizabar arazir kuraba bagh nguazim gasighasighan kogham. Guizbangira, gumazamiziba boribar min ikia ghua asangizir dughiamin, me bar arazir kuram damuamin nighniziba iti. Ezi bizir kam bagha, ki biziba bar dagh asighasiki. Egh ki dughiar kamin amizir arazir kamin mirara, uamategh angamira itir biziba bar dagh asighasighan kogham. **22** Eghti nguazim ikivira ikiti dughiar kaba uaghan otivira ikiam, dughiar dagheba opariba ko dagheba iniamba, dughiar orangtiziba ko fefeba, dughiar amoziba iziba ko arueba gariba ko dimagariba ko arueba. Dughiar kaba givaghan kogh mangi nguazim givamin dughiam otogham.”

9 Dughiar kamin, God arazir aghuim Noa uan otariba ko, me damuasa kamaghin me migia ghaze, “Ia borir aviriba batiti, ian adarazi nguazir kam bar a gizvaka. **2** Eghti ruarimin itir asizir muziariba ko ekiaba, ko kuaraziba, ko osiriba bar moghira ian atiatigtiti, ia me gativagh men ganam. **3** Ki faragha ia damasa zuravaribara daghebar min ia ganingi. Egha datirighin nguibamin asiziba, ko ruarimin itir asiziba, ko zuravariba sara bar da isa ia ganingi eghti, ia bar dar amam. **4** Guizbangira, ghuzim ivemara ikirimirir angamira itim anidi. Kamaghin, ia ghuziba ikiavira itir asizitam aman marki. Ia asizim misueghti, an ghuzim faragh bar iregh givaghtima, ia gin anemi. **5** Eghti tina gumazimin ghuzim damuti, a ireghti an aremegham, eghti ki gumazir kamin arazir kuram ikarvagham. Guizbangira, asizitam o gumazitam gumazir mam misueghti an aremegham, ki uaghan osimtizir kuram a danighti an aremegham. **6** Ki God, ki uabi gumazimin ingarizima a nan mirara gari. Kamaghin gumazir manam igharazitav misoghezi an areme, egh a uabi gumazir dafaribar ovengam.” **7** Egha God ua kamaghin migei, “Eghti iarara, ia borir aviriba batiti, ian boriba bar avirasemegh nguazimin otivarogham.” **8** Egha God Noa ko an otaribav gia ghaze, **9** “Ia oraghi! Ki datirighin ia ko, ian borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. **10** Egha uaghan bizir angamira ia ko kurimin ikezir kaba, kuaraziba, nguibamin asiziba ko, ruarimin asizir ia ko itiba, da bar, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. **11** Ki datirighin ia koma Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migia ghaze,

Guizbangira, ki datirighin uam aperiar ekiatam damighi ta izi bizir angamira itibagh asighasighan kogham. Eghti aperiar ekiatam nguazir kam ua bar gasighasighan kogham.” **12** Egha God ghaze, “Ki arazir kam akaghti, ia ganigh fogh suam, ki Akar Dikirizir Gavgavim ia ko, bizir angamira ia ko itiba, ko ian gin otivamin boriba, ki ia bagha bar a gamigha gifa. **13** Ezi arazir kam kamakin, ki ababanim ian akagha, overiamin pin ekianim ati. Kar nan ababanim, a ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir ki nguazimin itir biziba bagha amizim, a ikivira ikiam. **14** Eghti ki amozim amadaghti a izeghti an gin ghuarier ekiaba ikivira ikiti, dughiar kamin ekianim overiamin otogham. **15** Eghti ki an ganigh uan Akar Dikirizir Gavgavir, bizir angamira itiba ko ia bagha amizim a ginighnighvira ikiam. Eghti bizitam ua kamaghin otivan kogham, aperiatam uam nguazimin angamira itir bizibagh asighasighan kogham. **16** Egh ki pin ekianimin ganiva, nguazimin angamira itir biziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnighvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.” **17** Egha God Noa migei, “Ekanir kam, kar nan ababanim, ki nguazimin angamira itir biziba bagha Akar Dikirizir Gavgavim gamigha aneka.” **18** Kar Noan otarir 3plan a ko kurimin ikegha azenan izezibar ziaba: Siem, Ham ko, Jafet. Ezi Hamin otarimin ziam, Kenan. **19** Ezi Noan otarir 3plan kabanang, me datirighin nguazim gizivazir gumamaziziba bar men ovaviba. **20** Ezi aperiar ekiamin gin Noa azenim oparir gumazimin min otogha faraghavira wainin azenir mam opari. **21** Egha dughiar mamin a wainin dipar ongarir maba amegha ongani. Ezi an iniba paghirezima a bibiamra uan purirpenim girighav iti. **22** Ezi Kenanin afeziam Ham, ghua uan bibiamra itir afeziamin ganigha uam azenan ghua uan aveghbuamning mikeme. **23** Ezi Siem ko Jafet inir mam inigha an onegha uan dipizimning gati. Egha aning purirpenim akirim ragha a gasaragha nimira itimra ghua uan afeziamin mikarzim avara. Aning uan guamning igharagha misuegha uan afeziamin mikarzim avara. Egha uan afeziamin mikarzir mogomemin ganizir puwati. **24** Ezi Noan nighnizim derazi a ua dikavigha an otarir abuananam Ham, an mikarzir angamimin ganizir bizim baraki. **25** Egha a ghaze, “Osintizir ekiam Kenan ko ikiti, a uan aveghbuabar ingangarir gumazimin bar men apengan ikiam.” **26** Egha Noa ua kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Siemin God. Egha ki kamaghin Godin azai, Kenan pura Siemin ingangarir gumazimin ikiam. **27** Eghti God Jafetin adarazir amighi me avirasemegh, Siemin adarazi ko deragh dapiam. Eghti Kenan pura Jafetin ingangarir gumazimin ikiam.” **28** Aperiar ekiam givazima, Noa uam 350plan azenibar ike. **29** Egha 950pla azeniba ikiava areme.

10 Kar Noan otaribar eghaghanim. Men ziabar kara: Siem, Ham, ko Jafet. Ezi aperiar ekiamin gin men ovavir borir aviribar otifi. Ezi Noan ovavir boribar ziaba kamaghin zui. **2** Kar Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tubal, Mesek, ko Tiras. **3** Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. **4** Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprusin gumaziba, ko Dodania. **5** Ezi gumazir kaba, gin ongarir miriam ko arighatizibagh apiazir darazir ovaviba. Kar Jafetin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvaghua uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibara akabav gei. **6** Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan. **7** Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. **8** Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. **9** Ezi Ikiavira Itir God gavgavim isa Nimrot ganingizima an asiziba burir fofozir ekiam iti. Kamaghin gumamaziziba ziar ekiam munav daningasa, kamaghin migei, “Gumazir kam a Nimrotin miraram ami. Ikiavira Itir God gavgavim Nimrot ganingizima, ana asiziba buriamin fofozir ekiar aghuim iti.” **10** Ezi Nimrot nguibar ekier 3plan gari, Babel, Erech, ko Akat. Nguibar ekier 3plan kaba Babilonian nguazimin iti. **11** Egha Nimrot Babilon ategha Asirian amadaghan ghua nguibar ekier kabar ingari, Ninive, Rehobotir, Kala, **12** ko Resen. Resen, a Ninive ko Kalan

nguibamningin tizimin iti. Ezi Kalan nguibam a nguibar bar ekiam. **13** Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, **14** ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistian ikizimin adarasi, me Kritin Arighatizimin itir darazir aven otifi. **15** Ezi Saidon a Kenanin otarir ovariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, **16** Jebusia, Amoria, Girgasia ko, **17** Hivia, Arkaia, Sinia, **18** Arvatia, Semaria ko Hamatia. Gin Kenanin adarazir danganiba bar a dar ghuaa tintinibar apia. **19** Egha Kenania inigha apiazir nguazir kam Saidonin nguibamin ikegha ghua Gerarin nguibamin tu, kar Gasan nguibamin amadakan. Ezi men mitaghniim ghua aruem anadi naghin nguibar kabar tu, Sodom ko Gomora ko Atma ko Seboim, kar Lasan nguibamin amadakan. **20** Gumazamizir kaba bar, me Hamin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvaghua uan nguazibarama apiagha, uari uan nguibabara akabav gei. **21** Ezi Siem a Jafetin avebam. Egha uaghan boriba iti, egha Siem a Eberin boribar ovavir afeziam. **22** Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lidia ko Aram. **23** Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mas. **24** Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. **25** Ezi Eber an otarir pumuning iti. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumamaziziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, “Bar biaghire.” Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan. **26** Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Seleph, Hasarmavet, Jera ko, **27** Hadoram, Usal, Dikla ko, **28** Obal, Abimael, Seba ko, **29** Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. **30** Ezi Joktanin boriba Mesan nguibamin ikegha ghua aruem anadi naghin Sefarin nguibar mighisiabar tu. **31** Kar Siemin ovavir boriba. Egha me uan dakozibar vaghvaghua uan nguazibarama apiagha, uari uan ikizibar akabav gei. **32** Gumazir ziaba itir kaba, kar Noan otariba ko an otaribar otariba ko men ovavir boriba. Aperiar ekiamin gin, gumazamizir kabar ikiziba nguazim gizivagha aneroke.

11 Fomira nguazimin gumamaziziba bar akar vamira ikia, egha migirigiar otevir vabaram ami. **2** Egha me aruem anadi naghin ikegha, puram arua ghua iza Babilonin nguazir zarimin apia. **3** Egha me uaria uariv gei, “Aria, ia izi, e bar moghira nguazitaba inigh da tueghti da brighbar min otivika.” Egha me dipenibar ingarimin brighbagh ami. Egha me brighin kabagh amizi da uarir isavsuighamin koltaba uaghan iti. **4** Egha me ghaze, “E datirighin uari uari bagh nguibar ekiatamin ingaram, egh an aven tauan bar ruaritam asaraghti, an ruarim mangi overiamin suiragham. Egh kamagh, e uari abigh mangi tintinibar nguazimin nguibar igharazibar ikian kogham. E kamaghin damuti, gumamaziziba bar ziar bar ekiam e daningam.” **5** Ezi Ikiavira Itir God, nguibar ekier kam ko tauan gumamazizima an aven ingarizimin ganasa izaghiri. **6** Egha uan Nguibamin ikia ghaze, “Gumazamizir kaba me akar vamiram mighia egha uari inigha nighnizir vamira iti. Egha nguibar dafar kamin ingari. Me kamaghin uan nighnizimin gin mangi, bizir aviribar amuam. **7** Kamagh, e ua magiri akar me migeim abighirarighi, me uan akar mingaribagh foghan koghiva uariv kiman kogham.” **8** Egha Ikiavira Itir God me gamizi, me tintinibar nguaziba bar adar ghue. Egha nguibar ekier kam uam a ingari puwati. **9** Dughiar kam, Ikiavira Itir God gumamazizir kabar akar me migeiba abigharighizi, me tintinibar nguazimin danganiba bar adar ghue. Kamaghin me nguibar ekier kam dibora ghaze, “Babel.” **10** Kar Siemin ovavir boribar ziaba. Aperiar ekiam otozi azenir pumuningin gin, me Siemin azeniba medi da 100in oto. Ezi an Arpaksatin afeziamin oto. **11** Egha gin Siem 500plan azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inigha areme. **12** Ezi Arpaksat 35pla azeniba ikiava Selan afeziamin oto. **13** Egha gin Arpaksat 403plan azeniba ikia dar aven, otariba ko guivir igharaziba inigha areme. **14** Ezi Sela 30pla azeniba ikiava Eberin afeziamin oto. **15** Egha gin Sela 403pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. **16** Ezi Eber 34pla azeniba

ikiava Pelekin afeziamin oto. **17** Egha gin Eber 430pla azenibar ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. **18** Ezi Pelek 30pla azeniba ikia Reun afeziamin oto. **19** Egha gin Pelek 209pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. **20** Ezi Reu 32pla azeniba ikia Serukin afeziamin oto. **21** Egha gin Reu 207pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. **22** Ezi Seruk 20pla azeniba ikia Nahorin afeziamin oto. **23** Egha gin Seruk 200pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. **24** Ezi Nahor 29pla azeniba ikia Teran afeziamin oto. **25** Egha gin Nahor 119pla azeniba ikia, dar aven otariba ko guivir igharaziba inighava areme. **26** Ezi Tera 70pla azeniba ikia Abram, Nahor ko Haranin afeziamin oto. **27** Ezi kar Teran ovavir boribar katar. Tera a Abram, Nahor ko Haranin afeziam. Ezi Haran a Lotin afeziam. **28** Ezi Haran uan nguibam Urin ikiaava areme. Ur a Kaldiabar nguazir asizimin iti. Ezi dughiar kam, an afeziam Tera angamira ikiavira iti. **29** Ezi Abram Sarain iti, ezi Nahor Haranin guivim Milkan iti. Egha uaghan Haran Iskan afeziam. **30** Ezi Sarai boriba batir puvatigha, boritam itir puvati. **31** Ezi Tera uan adarazi inigha, Kaldiabar nguazimin itir nguibam Ur, an ategha Kenanin nguazimin zui. Teran gin zuir adarazir ziabar katar, an otarim Abram, ko an asamim Sarai, ko an igiam Lot, ezi Haran a Lotin afeziam. Me ghua Haranin nguibamin otivigha egha nguibar kamin apera. **32** Egha Tera 205pla azeniba ikiaava nguibar kamin areme.

12 Dughiar mam, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni uan nguazim, ko uan adarazi, ko uan afeziamin ikizim ategh nguazir ki nin akaghaminin mangi. **2** “Eghti ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh, mangiva gin ikizir gavgarir mam otogham. Egh ki deravira ni damu ni damighti nin ziam bar ekevehgham. Eghti ni bangin ki gumazamiziba deravira me damuamin tuavim ikiam. **3** Eghti gumazamizir deravira ni gamiba, ki deravira me damuam. Eghti ni gasighasizir gumazamiziba ki uabi me gasighasigham. Ni bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumazamiziba bar deragh me damuam.” **4** Ezi Abram Haranin nguibam ategha Ikiavira Itir God a mikemezi moghin, a zui. Ezi Lot a ko uaghan zui. Dughiar kamin Abram 75plan azeniba iti. **5** Abram uan amuim Sarai, ko uan dozimin otarim Lot inigha, me uaghara zui. Abram faragha Haranin nguibamin ikia egha bizir aviriba ko ingangarir gumaziba ko amizir aviriba ini. Egha a Kenanin zuir dughiamin a bizir kaba bar da inigha zui. Egha me Kenanin otivigha givagha, **6** Abram uan adarazi ko nguazir kamin ghua Sekemin nguibamin oto. Nguibar kamin temer ekiam kam ikia Moren danganimin amadaghan iti. Ezi dughiar kamin Kenania Kenanin nguazimin ikiavira iti. **7** Ezi Ikiavira Itir God Abram batogha a migei, “Ki nguazir kam nin ovavir naghira aningam.” Kamaghin Abram Ikiavira Itir God a batozi naghira, an ziam fasa ofa gamir dakozimin ingari. **8** Egha gin Abram dikavigha ghua, aruem anadi naghin itir mighsiar Betelin boroghin itimin ghu. Mighsiar kam Betelin nguibam ko Ain nguibamin tizimin iti. Ezi Betel an aruem uaghiri naghin itima, Ai an aruem anadi naghin iti. Ezi danganir kamin Abram uan purirpenibar ingarigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa, ofa gamir dakozimin ingarigha, an ziam dibora a fe. **9** Egha gin Abram uan adarazi ko danganir kam ategha sautin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Negevin danganimin oto, a gumazamiziba puvatizir danganin. **10** Dughiar mam mitiriar ekiam otozi, danganir kam dagheba bar puvati. Kamaghin, Abram uan adarazi ko me ghua nguibar igharazib gumazamizib min pura ikia, kantri Isipin iti. **11** Egha me kantri Isipin boroghira iza, Abram uan amuim Sarai migia ghaze, “Ni orakigh. Ki fo, ni amizir dirir bar deragha ganganir aghuim gamin. **12** Isipin gumaziba nin ganigh, ti ni gakuegham. Egh me kamaghin fogham, ni nan amuim, egh me na misueghti ki aremeghti, ni ikiam. **13** Ni kamaghin mikimti deragham, ni nan amizim. Egh ni kamaghin damighti, me arazir aghuimin na damu, na misueghti ki aremeghan kogham.” **14** Ezi Abram kantri Isipin otozi, Isipin gumaziba a mikemezi

moghira, an amuimin garima an ganganin bar dera. **15** Ezi atrivimin ingangarir gumaziba Sarain gari, a bar derazi, me ghua atrivim kamaghin a migei, “Amizir bar dirir mam izegha iti.” Egha me ghua Sarai inigha atrivimin dipenimin ize. **16** Ezi atrivim Sarain ganigha mighigha a gakongegha, kamaghin bar deraviram Abram gami. Egha sipsipba, memeba, bulmakauba, donkin apuriba, donkin amebaba, kamelba, ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir bar aviriba, isa Abram ganing. **17** Egha atrivim Abram uan amuim Sarai inigha ua bagha an amuim gami, kamaghin Ikiavira Itir God Isipin atrivim ko an dipenimin itir darazi bagha arimariar guar aviriba amangi. **18** Ezi atrivim Abram in diazima a izima a kamaghin a migia ghaze, “Ni manmaghsua arazir kam na gami? Egha kamaghin na mikemezi puvati, Sarai nin amuim. **19** Ni na migia ghaze nin amizim, ezi kamaghin ki uan amuimin min a ini. Ni manmaghsuavira arazir kam gami? Kamaghin ni uan amuim inigh, gha mangi!” **20** Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Abram uan amuim ko, an biziba sara Isipin bar me batoke.

13 Dughiar kamin Abram bizir bar aviriba iti. A sipsipba, memeba, bulmakauba, gol ko silva bar aviraseme. Egha a kantri Isip ategha Negevin danganimin amadaghan zui. A uan amuim ko uan biziba bar da inizi, Lot uaghan a ko zui. **3** Egha gin Abram uan adarazi ko Negev ategha Notin amadaghan zui. Egha me purirpenibar ingara ghua Betelin nguibamin oto. Danganir kamra Abraham fomirar purirpenibar ingara ofa gamir dakozimin ingari. A Betel ko Ain nguibammin tizimin iti. A danganir kamin otogha Ikiavira Itir Godin ziam dibora a fe. **5** Ezi Lot uaghan Abram koma arua, sipsipba, memeba, bulmakauba ikia, uaghan ingangarir gumazamizir aviriba a ko ikia purirpenibar iti. **6** Abram ko Lot uaghara bizir aviriba iti, ezi kamaghin nguazim aningin sutfi. Ezi aning uaning ko ikiaava avenge. **7** Ezi adarim Abram ko Lotin sipsipba ko memebar garir ingangarir gumazibav tongin oto. Dughiar kam Kenanin adarazi ko Peresin adarazi danganir kamin iti. **8** Ezi Abram Lot migei, “Ga ikizir vamira. Ga uaningin atari derazir puvati, ezi gan ingangarir gumaziba uaghan uarir atari derazir puvati. **9** Guizbangira, nguazir ekiam rughara iti. Ga uaning abigham. Egh ni uabi ua bagh danganitam ginabagh, na ategh an ang. Ni agharir guvimin mangiti, ki kiriamin mangam. Maghsuegh ni agharir kiriamin mangiti, ki guvimin mangam.” **10** Ezi Lot tugha gari. Egha Jordanin Faner zarimin itir danganiba bar dar gara ghua Soarin nguibamin tu. Nguazir otevir kam dipar aviriba ikia bar dera. Egha mati Ikiavira Itir Godin azenir bar aghuimin min garava, uaghan kantri Isipin min gari. Dughiar kam, Ikiavira Itir God tighar Sodomin nguibam ko Gomoran nguibam gasighasigham. **11** Ezi Lot nguazir otevir Jordanin Faner zarimin itiba bar ada iniasa migei. Egha Abram ataghizima an aruem anadi naghin ghu. Egha aning uam uaning ko itir puvati. **12** Egha Abram Kenanin nguazimin apera. Ezi Lot ghua nguibar ekia Jordanin Faner zarimin itiba bar tongin apera. Egha Sodomin nguibar ekiam boroghin purirpenibar ingari. **13** Ezi nguibar ekia kam Sodom, an gumazamiziba, men araziba bar ikufi. Ezi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kurabagh ami. **14** Ezi Lot ghuzima, Ikiavira Itir God Abram migia ghaze, “Ni kagh tugh egh danganir kaba bar dar gan. Ni aruem anadi naghin ganiva aruem uaghiri naghin ganiva, not ko saut viraram aningin gan. **15** Nguazir ni datirighin garir kaba bar, ki da isi ni ko nin ovavir boribar aningam. Eghti nguazir kaba ia dar afeziaba ikegh mamaghira ikiam. **16** Eghti ki nin boribar amighti me nguazir minemnin min bar avirasemegham. Eghti gumazitam nguazir minemiaba meneghegha nin ovavir boriba mengam. **17** Ki nguazir kaba bar da isa ni ganidi. Kamaghin, ni datirighin dikavigh mangi nguazir kaba bar dar ganigh.” **18** Kamaghin, Abram danganir kam ategha ghua Hebronin nguibam boroghin oto. Egha a Mamren temer ekiabar boroghin, purirpenibar ingarigha, me kagh apia. Egha Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingari.

14 Dughiar kamin, Kedorlaomer Elamin nguibamin atrivimin ikia egħa uaghan nguibar kaba ko dar atrivibar gari. Bera a Sodom nguibar ekiamin atrivimin iti, Birs a Gomoran nguibar ekiamin atrivimin iti, Sinap an Atman nguibar ekiamin atrivimin iti, Semeber an Seboimin nguibar ekiamin atrivimin iti, ezi Belan nguibam uaghan an apengan iti. Ezi Belan ziar mam Soar. A 12plan azenibar me gativagħa men gari, ezi namba 13in azenimin me Kedorlaomerin akam batoke. Ezi namba 14in azenimin Kedorlaomer uan namakar 3plan dia: Amrafel a Babilonin kantrin atrivim, Ariok a Elasarin kantrin atrivim, Tidal a Goinin adarazir atrivim. Egħa me 4plan atrivir kaba, uan midoroziir gumaziba ko ghua Asterot Karnaimin nguibamin otogħa, Refaimin adarazi ko uariv sogħa me abira. Egħa me Hamin nguibar ekiamin otogħa Susia ko misogħa me abira. Egħa me Kiriataimin borogħin danganiir zarimin otogħa Emia ko misogħa me abira. Egħa me ghua Seirin Mighsiabar otogħa, Horia ko misogħa men agintigħa ghua El Paranim nguibar miriamin gumamaziziba puvatizir danganimin me ataki. Egħa gin uamatogħa iza Kadesin nguibar ekiamin otifi. Kadesin ziar ghurim, En Mispāt. Me Amalekian nguazim gisin me ko misogħa me abini. Egħa me Hasason Tamarin nguibar ekiamin otivigħa Amorā, ko misogħa me abini. Egħa me midoroziir kam gamigħa me abinigħa gigħa, Kedorlaomer uan namakar 3pla ko ghua 5plan nguibar kabar atriviba ko misosi, Sodom, Gomora, Atma, Seboim ko Bela. Ezi 5plan atrivir kaba, uan midoroziir gumaziba ko me Sidimin danganiir zarimin uari akuvagħa iti. Egħa me Kedorlaomer ko an namakar 3pla ko misogħasa uari akiri. Ezi 5plan atrivir kabanangin midoroziir gumaziba 4plan atrivibar midoroziir gumaziba ko uariv sosi. **10** Ezi Sidimin danganiir zarim koltaba iniāmin torir aviriba iti. Ezi Sodom nguibam ko Gomoran atrivim midoroziimin arasava amua puvatī, aning koltan torimning giragħu. Ezi atrivir 3plan igħaraziba ara ghua mighsiabar ghue. **11** Ezi Kedorlaomer midoroziim gamua me abira. Egħa me Sodom ko Gomoran itir biziba bar ada inigħa egħa men dagħeba sara inigħa ghue. **12** Ezi Lot, Abram n dozimotin otarin, a Sodom inima, me uaghan a inigħa an biziba sara inigħa ghue. **13** Ezi gumazir mam midoroziimin ara ghua Hibrun gumazim Abram batogħa midoroziimin otivizir biziba bar a għegħani. Dughiar kam, Abram Mamren temer ekiabar borogħin ikiavira iti. Mamre, a Amorian adarazir gumazir mam, a dozir pumuning iti, Eskol ko Aner. Gumazir 3plan kaba, kar Abram n namakaba. **14** Ezi Abram orazi, apāniba n dozimotin otarin Lot inigħa għu. Ezi kamagħin a ko iti darasi, a men midoroziir gumazir bar gavgavibar dia, ezi men dibobonim 318in tu. Ezi me 4plan atrivir kabar gin ghua Danin nguibar ekiamin tu. **15** Egħa danganiir kamin Abram uan midoroziir gumaziba tuiara. Egħa 4plan atrivir kaba ko dimagarimin misogħa me abini. Egħa notin amadagħan Damaskusin nguibar ekiamin men agiragħa ghua, Hoban nguibar ekiamin tu. **16** Egħa atrivir kaba inigħa ghueziir biziba ua bar ada ini. Egħa Abram uan dozimotin otarin Lot uam a inigħa, bar an biziba ko amiziba ko gumamazizir igħaraziba inigħa uamatogħa ize. **17** Ezi Abram, Kedorlaomer uan namakaba ko, me misogħa me abini. Egħa a uamatogħa izima, Sodom n atrivim ghua danganiir zarir me kamagħ diborim, "Save," an a bato. Ezi an ziar mam kamakin: Atrivibar Danganiir Zarimra. **18** Ezi Melkisedek, a Salemin nguibamin atrivim, a Godin Bar Pin Itimin Ofa Gamir Gumazim, a bret ko wain inigħa Abram bagħa izi. **19** Egħa bizir bar agħuimin Abram gamua kamagħin migħa ghaze, "Godin Bar Pin Itim overiam ko nguazimin ingari, a bar deragħ ni damu. **20** Guizbangira, ni apāniba ko uariv sozi, Godin Bar Pin Itim nin akurazi, ni me abini, kamagħin, e an ziam fam." Ezi bizir Abram iniziba bar, a 10plan akuabar da abigħa 10in vamira isa Melkisedek ganingi. **21** Ezi gin Sodom n atrivim kamagħ Abram migei, "Ni midoroziimin inizir biziba ni bar adar suikigh. Egħ nan gumamazizibara ua me ategħti, me na bagħ izi." **22** Ezi Abram ghaze, "Ikiavira Itir God, Godin Bar Pin Itim, overiam ko nguazimin ingarizim, ki an ziamin panten kamagħ mikimasa, **23** ki tong bar nin bizir muziartam inigħan kogħam, iniba isair

tretba o dagarir asuabar beniba. Egħti ni kamagħin mikiman kogħam, "Ki uabi Abram gamizi a bizir bar avirim izi." **24** Ki uabi ki bizitam iniam kogħam. Bizir nan midoroziir gumaziba ameziba ki darara iniam. Egħti nan namakar 3pla, Aner, Eskol ko Mamre, me uari bagħ naba iniam."

15 Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God irebamin min bizimin aven akam isa Abram ganiga egħa ghaze: "Abram ni atiatingan marki. Ki nin oramin min ikiam, egħti ni nan apazangin deravira ikiam. Egħti ki ni damigħti nin ziam bar pin ikiam." **2** Ezi Abram an akam ikiragħa ghaze, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki uabi boriba puvatī, ni manmagħin na damigħti ki ziar ekiam iniam? Ki ovegħti nan biziba iniāmin gumazim an ziam Elieser, a Damaskusin gumazim. **3** Ni boritam na ganingizir puvatī, ezi nan dipenimin otizir ingangarir gumazir kam, a nan danganim inigħ nan biziba iniam." **4** Ezi Ikiavira Itir God Abram kamagħ a migħa ghaze, "Ingangarir gumazir kam nin biziba iniam kogħam. Nin borir nin otogħamira nin danganim inigħ, egh nin biziba iniam." **5** Egħa Ikiavira Itir God Abram inigħa azenan ghua a migħa ghaze, "Ni kogħ overiamin mikovezibar gan. Ni bar da mengam? Ti puvatī. Guizbangira, nin ovavir boriba bar avirasemegħ mikovezibar dibobonimin min mangam." **6** Ezi Abram nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itima an a dibora ghaze, a nan damazimin dera. **7** Egħa ana migħa ghaze, "Kirara ki Ikiavira Itir God. Ni Kaldian danganimin itir nguibam Urin itima, ki nin diagħa ni inigħa iza nguazir kam ni ganingī, egħti ni an afeziāmin ikegħam." **8** Ezi Abram ghaze, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmagħ fogħ suam, ki nguazir kam guizbangira a iniam?" **9** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni bizir kaba inigħ izi na daningigh: bulmakaun amebār azenir 3pla itim ko, memen amebār azenir 3pla itim ko, sipsipin apurir vaminar azenir 3pla itim ko, kuazir muziār me bunbam arizir pumuning, ni bar da inigħ na bagħ izi." **10** Ezi Abram bizir kaba bar ada inigħa Ikiavira Itir God bagħa izi. Egħa asizir kaba vagħvagħa da abiaghariğħa akur pumuningin dagħ ami, egħa dar akuabar bizir pumuningin dar bora da ariki. Egħa kuazimning rugħirama aning ati. **11** Ezi kuazir isar maba izagħira asizir kabar amasava amima, Abram men agira. **12** Ezi aruem bar uagħirima Abram bar akuaa ongani. Egħa garima mitater ekiam anevazizima a bar atiatingi. **13** Ezi Ikiavira Itir God kamagħ Abram migħa ghaze, "Ni bizir kam gifogħ, nin ovavir boriba mangi kantrin igħarazimin aven nguibar igħarazimin gumamazizibar min ikiam. Egh pura men ingangarir gumazibar min ikiam. Egħti kantrin kamin gumamaziziba 400plan azenibar pazi me damuam. **14** Egħti ki osimtizir ekiam isi kamagħ pazi me damuamin gumazibar aningam. Egħti nin ovavir boriba bizir bar avirim inigħ egh kantrin kam ategħ azenan izam. **15** Egħti ni uabi bar navir amirizimin iki mangi aseghiva aremegħam, egħti me ni afagħam. **16** Egħti nin ovavir boriba ua ziamira nguazir kamin izegħan kogħam. Nin adarazi mangi namba 4in ovavir boriba otivigh egh uamatogħa nguazir kamin izam. Ezi Amorin iti darazi datirighin arazir kurar aviritabagħ amir puvatī. Me gin arazir kuratabar amuti, ki mizazim me gasegħ egh nguazir kamin me batuegħam. Egħti nin ovavir boriba uamatogħ izam." **17** Ezi aruem uagħirima mitatem otogħa gifa, ezi bizir pumuning oto: nguazir miner avim isim ko adenir avim. Ezi avivgharim miner kamin anagava otifi. Ezi bizir kamning, asizir Abram akur pumuningin biaghariğħa bizimin arighizir kabar tongin zui. **18** Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavim Abram koma a gamua ghaze, "Ki nguazir kaba isi nin ovavir boribar aningam. Egħti men nguazimin mitagħniam Isipin kantrin dipar miriamin ikegħ mangi Yufretisin Faner ekiamin tugħam. **19** Egħti me Kinian nguazim, Kenasian nguazim, Katmonian nguazim ko, **20** Hitian nguazim, Peresian nguazim Refaimian nguazim ko, **21** Amorian nguazim, Kenanian nguazim, Girgasian nguazim ko, Jebusian nguazim, me bar men nguazir kaba iniam."

16 Ezi dughiar kamin Abram n amuim Sarai, a boriba puvatī. Ezi Isipin kantrin amizir mam a ko iti. A Sarain ingangarir

amizim, an ziam Hagar. **2** Ezi Sarai Abram migia ghaze, “Ni orakigh, Ikiavira Itir God boritam batan nan angoroke, ezi ki boritam batan kogham. Ezi ki nin azangsi ni mangi nan ingangarir amizim ko dakuighti, a ti na bagh boritam batam.” Ezi Abram Sarain nighnizim mirara ghu. **3** Ezi Sarai uan ingangarir amizim Hagar isa Abramim amuimin min a ganingi. Dughiar kamin Abram Kenanin nguazimin itima 10plan azeniba gifa. **4** Ezi Abram Hagar koma akuizi, Hagar navim asangi. Dughiar kamin Hagar uabira uabi gifo a navim asangi, eggha uabi pirafa Sarain akaba barazir puvati. **5** Ezi Sarai kamagh Abram migei, “Hagar nan akaba barazir puvati, kar nin osimtizimra. Guizbangira ki uabi a isa nin amuimin min ni ganingi. Ezi datirighin a uabi gifo a navim asangi, eggha uabi pirafa, eggha nan akaba barazir puvati. Ezi Ikiavira Itir God uabi ni Abram, ko nan migirigiaba tuisighasa ki ifonge.” **6** Ezi Abram kamaghin Sarain akam ikaragha ghaze, “Ni oragh Hagar pura nin ingangarir amizir kinim. Ni a gativazi, a pura nin apengan iti. Nighnizir manam ni a damusi, puram a damu.” Ezi Sarai Hagarin apanimin ikia arazir kurabar a gami, ezi Hagar arav ghu. **7** Eggha a gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, eggha Surin nguibamin zur tuavimin itir dipar atuimin otogha avughsi, ezi Ikiavira Itir Godin enselin mam a bato. **8** Eggha ensel kamaghin a migei, “Hagar, Sarain ingangarir amizim. Ni managh ikegha izi, eggha managhira zui?” Ezi Hagar a ikaragha ghaze, “Ki Sarai ategha an ari.” **9** Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uamatelgh Sarai bagh mangi eggha an akaba baragh.” **10** Eggha ensel ua kamagh a migia ghaze, “Ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham, egghti gumazatim men dibobonim mengiva avegham.” **11** Eggha Ikiavira Itir Godin ensel ua migei: “Ni orakigh. Ni borim batamin dughiam, a roghira izi. Guizbangira, ni osimtizim iti, ezi Ikiavira Itir God nin osimtizim baraki. Kamaghin, ni otarim bategh ziam Ismael a datigh. **12** Egghti nin otarim, donkin atiamin min ikiam. A gumazamiziba bar, me ko misoghti me an apanim damuam. Egh a uan adarazi ko deragh daperaghan kogham.” **13** Ezi gin Hagar kamaghin nighnisi, “Ame! Guizbangira, kar Ikiavira Itir God, a uan akam na ganingi. Ezi Godin nan garim, ki uabi an ganigha eggha angamira ikiavira iti!” Kamaghin a ziar kam Ikiavira Itir God ganingi, “Biziba Bar Dar Garir God.” **14** Ezi bizir kam bagha gumazamiziba mozir dipar kam dibora ghaze, “Godin Zurara Ikia Nan Garim.” Mozir dipar kam Kadesin nguibam ko Beretin nguibamin tizimin ikiavira iti. **15** Ezi Hagar Abramim otarim batezi, Abram ziam, “Ismael,” a gati. **16** Ezi Hagar Ismael batamin dughiam, Abram 86plan azeniba iti.

17 Ezi Abram gin azenir 99pla anetuzima, Ikiavira Itir God a batogha a migia ghaze, “Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni zurara nan akam baragh, nan apengan ikiva nan damazimin deragh arazir aghuubar amu. **2** Ki uan Akar Dikirizir Gavgavim ni koma a damu, egh ovavir borir bar avirim ni daningam, egghti me bar avirasemegham.” **3** Ezi Abram ua tevinnig apirigha guam nguazim girizi, God a migia ghaze, **4** “Ni oragh. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gamigha kamaghin migei. Ni kantrin bar avirimin gumazamizibar ovavimin otogham. **5** Egghti nin ziam datirighin uan Abram puvatigham. Guizbangira, ki ni damighti, ni kantrin aviribar gumazamizibar ovavimin otogham. Ezi kamaghin, datirighin nin ziam, Abraham. **6** Egghti ki nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegh mangi kantrin gavgavitabar otivam. Egh men tarazi atrivibar otivam. **7** Egh ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba ko Akar Dikirizir Gavgavim akiram. Egghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavigh mamaghira ikiam. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamakin, ki nin God, eggha nin ovavir boriba uaghan, ki men God. **8** Ezi Kenanin nguazir ni datirighin puram aperaghav itir kam, kar igharaz darazir nguazim. Egghti ki ni ko nin ovavir borir gin otivamiba, ki Kenanin nguaziba bar da isi, ia daningam. Egghti nguazir kam, a ian nguazimin iki mamaghira ikiam. Egghti ki nin ovavir boribar Godin ikiam.” **9** Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ko nin ovavir borir gin izamiba, ia bar nan

Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi. **10** Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangisi arazir kam damu. Ia uan adarazir tongin uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar dar ghoregh. **11** Ian otarir iririviba 8plan dughiaaba otoghti ia dughiar kamra me mikarzir mogomebar iniba aghoregh. Egh ia uan ingangarir gumazibar mikarzir mogomeba uaghan dar ghoregh, egh ian ingangarir amiziba otezir otariba, ko ia igharaz darazi da ivezezir ingarir gumaziba ia uaghan dar aghoregh. Ian gumaziba ko otariba bar kamaghin damuvira ikiam. Egghti arazir kam, a nan ababanimin min ikiam, egh a ian akagh suam, ki ia ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. **13** Ia uan gumazibar mikarzir mogomeba bar dar ghoregh. Egghti dighorezir arazir kamin duar kurim ian mikarzibar ikiti, gumazamiziba bar fogh suam, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam a zurara ikivira ikiam. **14** Egh me tavin mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gumazir kam ki ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Egghti me a batueghti, a uan adarazir aven ikan kogham.” **15** Eggha God Abraham migia ghaze, “Datirighin ikegh mangi ni uam uan amuim ziam Sarai, a darighan marki. Datirikin, an ziam Sara. **16** Ki deragh Sara damuti, a ni bagh otarim batam. Ki Sara deragh a damuti, a kantrin aviribar gumazamizibar inaghaminin otivam, egghti men tarazi atrivibar ikiam.” **17** Ezi Abraham tevinnig apirigha guam nguazim giri. Eggha averara uan nighnizimin kamagh aka ghaze, “Gumazir azenir 100pla itim ti boritam afangam? Ezi Sara azenir 90pla iti, a ti boritam batam?” **18** Eggha Abraham God migia ghaze, “Kamaghin deragham, ni Ismaelrama egghuva deragh an gan.” **19** Ezi God ghaze, “Ni mamagh mikiman marki. Nin amuim Sara navim asangi egh otaritam bateghti, ni ziam Aisak a datigh. Egghti ki Akar Dikirizir Gavgavim a ko an ovavir borir gin otivamiba koma a damuam. Egghti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. **20** Ezi ki Ismael deragh an ganasa ni nan azangsi. Ki deragh a damu, egh borir aviriba a daningam, egh an boribar amighti me bar avirasemegham. Egh a 12plan gumazir dapanir kabar afeziamin otogham. Egghti ki an adarazir amighti me ikizir gavgavimin otogham. **21** Egghti ki uan Akar Dikirizir Gavgavim Aisak ko a damuam, borir Sara dughiar kamran azenir munamin otamim.” **22** Eggha God akar kam gamigha givagha Abraham ategha ghu. **23** Ezi dughiar kamra, Abraham Godin akamin gin ghua, uan adarazir gumazibar mikarzir mogomebar iniba bar ada aghore. Egha uan otarim Ismaelin mikarzir mogomemin inim aghora, eggha ingangarir gumazir kinir men amebaba Abrahamin dipenimin otezipar mikarzir mogomebar inibar aghora, eggha ingangarir gumazir a igharaz darazi dam ivesezipar mikarzir mogomebar inibar aghore. **24** Dughiar kam Abraham uabi 99pla azeniba gifa, ezi an otarim Ismael 13pla azeniba itima, me aningin mikarzir mogomemning ininimning atu. **26** Dughiar God akam Abraham ganingizimra, Abraham uan otarim Ismael ko, me aningin mikarzir mogomemningin ininimning atu. **27** Eggha uaghan Abrahamin dipenimin aven itir gumaziba bar, ingangarir gumaziba ko, gumazir me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba da ivezezipa sara, me bar men mikarzir mogomebar iniba aghore.

18 Eggha gin Ikiavira Itir God Mamren nguibamin temer ekiabar apengan Abraham bato. Aruer mamin aruem bar puvara isima, Abraham uan purirpenimin tiar akamin aperaghav iti. **2** Eggha a kogha gumazir 3plan gari me tuivighav iti. A men ganigha uan purirpenim ategha zuamira ivegha me bagha ghu. Eggha tevinnig apirigha aviragha guam nguazim giri. **3** Eggha kamaghin migei, “O nan gumazir ekiam, ki ian ingangarir gumazim. Ia nan dipenimin izasa ki bar ifonge. Ia nan dipenim gitagh pura mangan marki. **4** Ki tav mikemeghti a dipatam inigh iziti, ia uan dagariba ruegham. Egghti ia temer ekia kamin povimin avughsam. **5** Egghti ki dagheba ia danighti ia gavgavim uari danigh egh ua mangi. Kirara, ian ingangarir gumazim, ia nan dipenimin izezi, ki ian akurvaghasa.” Ezi me kamaghin migei, “A dera, ni migei moghin damu.” **6** Ezi Abraham zuamira purirpenimin aven ghua kamagh Sara migei, “Ni plauan beghin ekia aghuitam inigh egh zuamiram a giragh brebta

tuegh.” **7** Egha Abraham uan bulmakauba bagha ivegha ghua mikarzim sara itir mam inigha ize. Egha a isa uan ingangarir gumazir ganingizi a zuamirama a misuegha aneghoregha a isami. **8** Ezi asizim isigha givazima, Abraham asizir kam ko, bulmakaun otereborim ko, bulmakaun otereborimin ingarizir sis sara inigha ghua gumazir 3plan kaban afa. A me ganingizi me da apima, a men boroghin tememin apengan tughav iti. **9** Egha me amegha givagha, Abrahamin azara, “Nin amui Sara, a managh iti?” Ezi Abraham ghaze, “A puriripinin aven iti.” **10** Ezi men mav, a uabi Ikiavira Itir God, a kamaghin migei, “Azenir girakirangin itimin iakinir kamran ki uamategham, eghti nin amui Sara otaritam ikiam.” Ezi Sara puriripininin tiar akama ikia gumazir kamin akirangin, ikia akar kam baraki. **11** Dughiar kam Abraham ko Sara virara ghurigha gifa. Ezi Saran dughiar a boritam batamin, a gifa. **12** Egha a uabira uabin ingarava ati. Egha uabira uabi migia ghaze, “Ki ghurigha gifa, ezi nan mikarzim apunapuni. Ezi nan gumazir ekiam uaghan ghuri. Ki manmaghin boritam iniamin agoroger kam ikiam?” **13** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Abrahamin azara, “Sara manmaghsua aka ghaze, ki ghurigha gifa, egh ua boritam batamin tuaviba puvati?” **14** Abraham, ni orakighi, Ikiavira Itir God bizitam damusi iburaghan kogham. Azenir munamin iakinir kamran, dughiar ki diborozimin ki uamategham. Eghti dughiar kamra Sara otarim ikiam.” **15** Ezi Sara atiatigha ifara ghaze, “Ki akezir puvati.” Ezi a ghaze, “Ni guizbangiram ake.” **16** Ezi gumazir kaba dikavigha zui. Ezi Abraham dikavigha mangamin tuavimin men akaghasa. Egha me ghua danganir mamin tuivigha, gara uaghira Sodomini nguibamin gari. **17** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nighnisi, “Bizir ki damuamin kam, ki Abrahamin ghuangsighan aghua. **18** Guizbangira, an ovavir boriba bar avirasemegh kantrin gavagvimin otohgham. Eghti Abraham bangin ki nguazir kamin itir ikiziba bar dar gumamaziziba bar deragh me damuam. **19** Ki kamaghin ifonge, Abraham uan boriba ko uan ovavir boribar sure damighti me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangam. Egh me arazir aghuiba ko arazir nan damazimin derazibara darara gin mangam. Kamaghin, ki ua bagha Abraham ginaba. Egh gin ki uan akar dikirizimin gin mangi, Abraham deraviram a damuam.” **20** Egha Ikiavira Itir God Abraham migia ghaze, “Arazir bar kurar Sodom ko Gomoran otivibar eghaghanir bar aviriba otifi. **21** Kamaghin ki magari gumazir arazir kabagh amibar ganigham. Egh ki fogham, eghaghanir ki oregha fogha givazir kaba, da ti guizbangira, o puvati.” **22** Egha gin gumazir pumuning dikavigha Sodomini ghu. Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko tughav iti. **23** Ezi Abraham sivagha an boroghin ghua an azara, “Ni ti gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham?” **24** Ti 50pla gumazir aghuiba nguibar kamin ikiti, ni igharaziba sara me gasighasigham? Ni ti 50plan gumazir aghuir kabagh nighnigh nguibar kam ateghti a ikiti, ni a gasighasighan kogham?” **25** Ni gumazir aghuiba ko kuraba sarama asighasigham, kar arazir aghuim puvati. Ni gumazir aghuiba ko kuraba, arazir vamiran me damuan marki. Ni nguaziba bar dar garir Jas, egh ni arazir aghuiba damuan.” **26** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Sodomini nguibamin itir gumazir aghuir 50plan ganti me ikiti, ki gumamaziziba bar me ateghti me ikiam. Eghti gumazir aghuir kaba, me ovengan kogham.” **27** Ezi Abraham ua kamaghin migei, “Ekiam, ki bizir aviribav kimti, ni nan ataran marki. Ki pura gumazir kinim, egh bizitam mikaman kogham. **28** Eghti gumazir aghuir 50pla puvatighi, 45plara ikiti, ni nguibam bar a gasighasigham, o puvatigham?” Ezi Ekiam ghaze, “Ki 45plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.” **29** Ezi Abraham ua migei, “Eghti gumazir aghuir 40pla ikiti manmaghin damuan?” Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 40plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham, eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.” **30** Ezi Abraham kamaghin migei, “Ekiam, ki ua bizitam mikimasa. Ni ataran marki. Eghti 30pla ikiti manmakin?” Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ki 30plan gumazir aghuibar ganigh egh nguibam gasighasighan kogham.” **31** Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam,

ni nan migirigiar avirir kaba bagh nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 20pla ikiti manmakin?” Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 20plan ganigh, egh ki nguibam gasighasighan kogham.” **32** Ezi Abraham ua ghaze, “Ekiam, ki akatam ua ni mikimasa. Ni nan ataran marki. Eghti gumazir aghuir 10pla ikiti, manmakin?” Ezi Ekiam ghaze, “Ki gumazir aghuir 10plan ganigh egh nguibam gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuir kaba ovengan kogham.” **33** Ezi Ikiavira Itir God Abraham ko uaning mikemegha givagha ghu. Ezi Abraham uamategha uan dipenimin ghu.

19 Ezi Lot guaratighin Sodomini nguibamin uari akuvir tiar akamin aperaghav iti. Ezi enselin Ikiavira Itir God ko ghua Abrahamin ganizimning, datirighin iza Sodomini nguibam oto. Ezi Lot aningin garima aning izima a dikavigha aning bagha zui. Egha tevimning apirigha aviragha guam nguazim giri. **2** Egha ghaze, “Gumazir Ekiamning, ki guan ingangarir gumazim, ezi gua nan dipenimin iti. Gua uan dagariba faragh da ruegh, egh dimangan nan dipenim daku. Egh aminim tiraghti gua dikavigh mangi.” Ezi aning an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ga me uari akuvir danganir kam dakuum.” **3** Ezi Lot mighighavira aning migeima, aning gin a ko dipenimin ghu. Ezi Lot uan ingangarir gumazibav kemezima me bretin yis puvatziba tuegha aning bagha dagher aghuubagh ami. Ezi aning api. **4** Ezi aning tighar mislabar mangasava amima, Sodomini gumaziba iza dipenim avini. Nguibamin itir gumazir igiaba ko ghuriba bar moghira izi. **5** Egha me Lotin dia ghaze, “Gumazir iza nin dipenim gakuimning mana? Aning amadaghti aning azenan iziti, e poroghama uari ko akuava amir arazir kurabar aning damuasa.” **6** Ezi Lot azenan ghua tiam deragha anesara. **7** Egha me migia ghaze, “Nan aveghbuaba, ia oragh. Ia arazir kurar kam damuan marki!” **8** Ki guivir pumuning iti, aning gumazitam koma akuizir puvati. Ki aning inigh egh ia bagh azenan izam, eghti ia uan ifongiam aningin anegifagh. Eghti gumazir nan dipenim gakuimning ki deragh aningin ganam. Kamaghin ia arazir kuratam bar aning damuan marki.” **9** Ezi Sodomia migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, a nguibar igharazimin gumazim, egha a en araziba tuisighasava ami. Ni e gitagh. Ni e gitaghan koghti, e arazir kurabar aning damuam. Egh e uaghan mizazitam ni gaseghti ni fogham, nin mizazim, aning mizazim gafiragham.” Egha me ua Lotin suiragha a munasaragha egha tiam akarasa. **10** Ezi gumazir dipenimin aven itimning dafarim azenan anemadagha Lotin suiragha, uam a inigha aven izegha tiam asara. **11** Egha aning azenan itir gumazibagh amiz, men damaziba pirizima, me ua dipenimin tiar akamin garir puvati. **12** Ezi gumazir kamning kamagh Lotin azara, “Nin tarazi uam nguibar kamin aven iti? Ni uan boriba ko uan amereba ko nin adarazi kagh iti, ni bar me inigh egh nguibar kam atakigh. **13** Ga nguibar kam gasighasigham. Nguibar kamin aven, bar eghaghanir bar kurar igharagha gariba otivizi, Ikiavira Itir God da baregha gifa. Kamaghin, a ga amadazima ga nguibar kam gasighasighasa izi.” **14** Ezi Lot gumazir an guivimningin ikiasa me inabazimning bagha ghu. Egha aning migia ghaze, “Ikiavira Itir God nguibar kam kuvarimasa, kamaghin gua dikavigh nguibar kam bemiram anetakigh.” Ezi aning ghaze, a ti pura ikarara migei. **15** Ezi aminim tiragha givazi enselning Lotin avigha ghaze, “Atamra. Ni uan amui ko guivimning inigh, egh nguibar kam atakigh. Ni suighsuigh gumamazir kaba sara ovegham.” **16** Ezi Lot nighnizir aviribagh ami. Ezi guizbangira, Ikiavira Itir God Lotin apangkufi. Kamaghin amizi, enselning a ko, an amui ko guivimning dafaribar suigha egha nguibar kam ategha azenan ghu. **17** Egha aning me inigha azenan ghugha givagha, kamaghin me migei, “Ia zuamiram arimangegh, puvatighi ia uaghan ovegham. Ia uamategh ragh gin ganam marki. Egh ia danganir zarir munamin dapiagh avughsan marki. Ia ovengan aghuaghshi, egh ari mighsiabar ghuavanang.” **18** Ezi Lot ghaze, “Ekiam, ki ni na migei moghin damuva avegham. **19** Ni na barakigh. Ni bar nan apangkuvigha ingangarir aghuim nan akurghasava a gami. Ezi mighsiaba bar saghon mar iti,

ezi ki zuamira da bagh mangiva avegham. Ki mangivira ikiti, nguibam ikuvighti ki uaghan mizazin inigh ovegham. **20** Ni nguibar muziarir munamin gari a munagh iti. A roghira iti, ezi ki zuamira an angigham. A nguibar dozim. Ni na ateghti ki nguibar kamin manigh egh osintizir kam gitagham.” **21** Ezi ensel ghaze, “A dera. Ki nguibar ni mangasa migeir mam gasighasighan kogham. **22** Aria, ni atamra mangi. Ki bizitam damuan kogh mangi, dughiar ia mangi nguibar kamin otoghamin.” Ezi Lot ghaze, nguibar kam bar sufi, ezi me gin nguibar kam, Soar a garisi. **23** Ezi aruem tighar maghin anagavira itima, Lot Soarin nguibamin otogha gifa. **24** Ezi bar zuamira Ikiavira Itir God dagiar isiba ko avim amadazi, da amozimin min overiamin ikia Sodom ko Gomora giri. **25** Egha a nguibanning viraram aning gasighasigha danganir zarir aning itim sarama asighasiki. Egha gumazamizir nguibar kamningin itibagh asighasigha egha nguazir kamin itir aghuir biziba sara bar dagh asighasiki. **26** Ezi Lotin amuim an gin iza, egha ua ragha gin gara, egha maghira solin min otogha dipenir akinimin min asaraghav iti. **27** Ezi amimzaragham bar mizaragharah Abraham ghua danganir a faragha Ikiavira Itir God ko tughav ikia mikemezimin ghu. **28** Egha a Sodom ko Gomora, ko danganir zarir aning itir kam bagha gari, egha gari avir ekiamin migharim nguazimin ikegha overiamin ghuavanadi. **29** God nguibar nguazir zarir kamin itiba bar adagh asighasiki. Egha an Abraham ginighnigha, nguibar Lot itim gasighasigha, Lot gamizi an osintizir kam gita. **30** Ezi Lot Soarin nguibamin iktan atiatigha uan guivimming inigha mighsiabar ghuavanabo. Egha me dagiar torir mamin aven iti. **31** Egha an guivir ekiam kamagh uan afumim migei, “Gan afeziam ghurigha gifa. Ezi nguazir kamin danganiba bar gumaziba puvati. Ezi gumazamiziba faragha uarir iti moghin tina gan ikiam. **32** Aria, ga uan afeziam wain taba a danighi an onganighi, ga a ko dakuighi, a boriba ga daningam. Eghti gan afeziamin adarazi ikivira ikiam.” **33** Egha dimangan aning wain isa uan afeziam ganingizi an ongani. Ezi guivir ekiam a koma akui. Aniningan afeziam wain amegha bar onganigha fozir puvatizi guivim a koma akui. **34** Egha amimzaragham guivir ekiam uan afumim migia ghaze, “Ki bogiran dimangan afeziam koma akuigha gifa. Ga datirighin dimangan afeziam wainin taba uam a daningam. Eghti ni ki amizi moghin ni a ko daku, eghti a boritaba ga danighi gan afeziamin adarazi iki mangivira ikiam.” **35** Egha dimagarir kamin aning uan afeziam wain a ganingizi a uam ongani, ezi guivir dozim a koma akui. Afeziam faragha wain amegha onganigha fozir puvatizi moghira guivir dozim a koma akui. **36** Egha tuavir kamin Lotin guivimming afeziam dam boriba ini. **37** Ezi guivir ekiam otarir mam bategha ziam, “Moap,” a gati, ezi gin a Moapian ovavimin oto. **38** Ezi guivir dozim uaghan otarim bategha ziam, “Benami,” a gati, ezi gin an Anonian ovavimin oto.

20 Dughiar kamin Abraham Mamren nguibam ategha ghua Negevin danganimin amadaghan, Kades ko Surin nguibar tizimningin apera. Egha gin a uan amuim Sara ko ghua Gerarin nguibar ekiamin apera. Egha Gerarin gumazamizibav gia ghaze, “Sara nan amizim.” Ezi Gerarin atrivim Abimelek, uan ingangarir gumaziba amangizi me ghua Sara inigha a bagha izi. **3** Ezi dimangan God Abimelek irebamin a migia ghaze, “Ni tizim bagha pam itir amizim ini. Kamagh amizi ni ovengam.” **4** Dughiar kam Abimelek tighar maghin Sara ko dakuum, egha kamaghin migia ghaze, “Ekiam, gumazitam osintizitam damighan koghti, ni an ikizim ko me gasighasigham? **5** Abraham uabi na migia ghaze, Sara nan amizim. Ezi Sara ghaze, Abraham nan tuebam. Ezi ki amizir kam inigha ghaze, ki arazir aghuimin a ini. Egha ki osintiziba puvati.” **6** Ezi God irebamin a ikaragha ghaze, “Are, ki fo, ni nighnizir aghuarim ikia kamagh ami. Ezi ki uabi nin amamangarizir puvatizi, ni a koma akuizir puvatigha nan damazimin arazir kuram gamizir puvati. **7** Gumazir kam, nan akam inigha izir gumazim, ezi ni datirighin amizim amadaghti, a ua uan pam bagh mangi. Eghti a ni bagh na ko mikimti, ni oveghan kogham. Egh ni

amizim amadaghti a ua mangighan koghti, ni uan gumazamiziba ko bar arimighiregham.” **8** Ezi amimzaragham Abimelek uan ingangaribar garir gumazibar diagha, bizir Ekiam a mikemeziba bar me mikeme. Ezi me bar atiatingi. **9** Ezi Abimelek Abrahamin diagha an azara, “Ni bar arazir manmaghiram amizimin e gami? Ki arazir kurar manamra ni gamizi, ni na ko ki ativagha garir darasi, e gamizi osintizir arazir kam e bato? Arazir ni e gamizir kam, a bar derazir puvati.” **10** Egha Abimelek ua kamaghin migia ghaze, “Ni nighnizir manamra ikia egha kamagh ami?” **11** Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan nighnizimra kara, ki ghaze nguibar kamin gumaziba Godin atiatir puvati. Me ti nan amuim inisi na misueghti ki aremegham. **12** Egha ki ghaze, guizbangira Sara nan amizim. Ga afeziazir vamira ikia, egha amebanning ighara. Egha gin a nan amuimin oto. **13** Ki uan afeziamin dipenimin ikiavira iti, God nguazir igharazibar mangasa nan deir dughiamin, ki Sara migia ghaze, ‘Ni arazir aghuimin na damusi, egh ga danganir manabar mangi, ni gumazamiziba kamagh me mikim suam, Abraham nan tuebam.’” **14** Ezi Abimelek ua Sara isa Abraham ganing. Egha puram sipisiba, bulmakauba, ingangarir gumaziba ko amiziba Abraham ganing. **15** Egha Abraham migia ghaze, “Ni gan, nguazir kabanang da bar nana. Ni tam dapisi ifuegh elh tam daperagh.” **16** Egha kamagh Sara migei, “Ki 1,000 sylvan dagiar kaba isa osintizir ni batozim akirasa, nin tuebam ganidi. Eghti ni ko iti darazi kamaghin fogh suam, ni osintizitam gamizir puvati.” **17** Ezi Abimelek Abrahamin amuim Sara gamizir arazir kam bangin, God an adarazir amizibar naviba apuizi, me boriba batir puvati. Ezi Abraham God ko migeima, God Abimelek gamizi, a ua dera. Ezi Abimelekin amuim ko puram an ingangarir amiziba ua boriba bati.

21 Ezi Ikiavira Itir God Sara mikemezi moghin deragha a gami. **2** Ezi Abraham bar ghurizir dughiamin, Sara otarim bate. A God inabazir dughiamrama, otarim bate. **3** Ezi Abraham kamaghin uan otarim ziam, “Aisak,” a gati. **4** Sara Aisak batezi, 8plan dughiam otozi, Abraham Godin migirigiamin gin ghua borimin mikarizir mogomemin inim atu. **5** Ezi Abraham 100plan azenibar otomezima, Sara Aisak bate. **6** Egha Sara kamaghin migei, “God arazir aghuim na gamizi ki bar akuigha ati. Eghti gumazamiziba gin bizir kam baregh, na ko bar akuigh akam.” **7** Ezi Sara ua ghaze, “Gumazitam ti faragha Abraham kamaghin a mikemeghai, ‘Nin amuim Sara navim asegh boritam bategh, egh oteba a daningam?’ Ezi a ghurigha givazi ki an otarim bate.” **8** Ezi borim ekevegha givagha otem ataghizi dughiar kamin, Abraham maburan isam gami. **9** Hagar, Isipian amizim, a faragha Abrahamin ikia otarir mam bate. Ezi dughiar mamin Sarai otarir igharazir kamin gari, a Aisak ko ikararagha arui. **10** Ezi an Abraham migia ghaze, “Ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh. Ingangarir amizimin borim nin bizitaba inian kogham. Bizir kaba da bar nan borim Aisakin biziba.” **11** Ezi Ismael uaghan Abrahamin borim, ezi migirigiar otevir kam Abraham gamizi a bar oseme. **12** Ezi God Abraham migia ghaze, “Ni ingangarir amizim Hagar uan borim ko aning bagh osiman marki. Ni Saran akam baragh, an gin mangi. Aisakrama nin ovavir boriba otivam. **13** Eghti ingangarir amizimin borim, a uaghan nin borim. Kamaghin, ki uaghan an ovavir boribor amighi me avirasemegh kantrin gavgavimin otogham.” **14** Ezi amimzaragham bar mizaragharah, Abraham dagheba inigha egha memen inir me dipam tuasa isamizim ini. Egha an dipam tuigha, da isa Hagarin dipizim gati. Egha a borim isa a ganigha aning amadazi aning zui. Ezi Hagar Berseban nguibamin amadaghan gumazamiziba puvatizir danganim bar a garui. **15** Ezi dipam givazima Hagar uan borim isa tevsevimin apengan aneti. **16** Egha a borimin ganti an ovengan aghuagha ghua mong saghon aperaghav iti. Egha azia iti. **17** Ezi God borimin ararem baraki, ezi an ensel Godin nguibamin ikia Hagarin diagha a migia ghaze, “Hagar, manmaghin ami? Ni atiatingan marki. God nin borimin ararem baregha gifa. **18** Ni dikavigh mangi borimin agharimin suiragh a fegh, egh a inigh. Ki an ovavir boribor amighi, me bar avirasemegh ikizir

gavgavimin otogham.” **19** Ezi God Hagarin damaziba kuizi, a mozir par mamin api. Ezi a ghua memen inimin dipam tui. Egha dipam isa borim ganingizi an anepi. **20** Ezi God borim ko itima an ekefe. A gumazamiziba puvatizir danganimin ikiava ekevegha, barir pimin asir fofozir bar ekiam iti. **21** Egha gin a Paranin gumazamiziba puvatizir danganimin itima, an ameban a bagha Isipian amizir mam ini. **22** Dughiar kamin Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol, Abraham bagha ghua Abimelek kamaghin a migei, “Ki gari, bizir ni amiba, God ni ko ikia deraghavira ni gami. **23** Egh ni Godin damazimin na ko akam akirigh, egh ni ifavarir arazin na ko, nan boriba, ko nan ovavir boribar amuan marki, ki arazir aghuimra ni gami. Kamaghira ni arazir aghuimin na damu egh kantrin ni datirighin itir kam saram uaghan a damu.” **24** Ezi Abraham ghaze, “Ki ni mikemezir moghin ki akam akiri.” **25** Ezi Abraham uan mozir dipar Abimelekin ingangar gumaziba inimiz bagha, Abimelek ko migirigiam iti. **26** Ezi Abimelek ghaze, “Ki mamaghin fozir puvati. Ni fomira na mikemezir puvati. Ki datirighira mamagh orasi.” **27** Ezi Abraham sipsipba, memeba, ko bulmakauba Abimelek ganigha aning akar dikirizir gavgavim gami. **28** Egha Abraham uan sipsipbar tongin sipsipin nguzir amebat igiar 7pla inigha munagh ada ariki. **29** Ezi Abimelek an azara, “Ni tizim bagha mamagh ami?” **30** Ezi Abraham ghaze, “Ni na dam, sipsipin nguzir amebat 7pla inigh. Egh arazir kamin kamagh akagham, kar ki uabi kuizir mozir pam.” **31** Egha aning danganir kamin akam akiri. Ezi danganir kam, me ziam, “Berseba,” a gati. **32** Egha aning Berseban akar gavgavim akirigha givagha, Abimelek ko an midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Fikol uamatgeha Filistian danganimin ghu. **33** Ezi Abraham Berseban temer mam akara, egha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a Godin zurazurara ikiavira itim. **34** Egha Abraham dughiar bar ruurimin, kantrin igharazimin gumazimin min Filistiabar nguazimin ike.

22 Egha gin dughiar mam God Abrahamin nighnizir gavgavim gifoghasa a guizbangira gavgaviz, ti puvati? Kamaghin an an dia ghaze, “Abraham!” Ezi Abraham ghaze, “Ki kati.” **2** Ezi God a migia ghaze, “Ni otarir vamira iti Aisak, ezi ni bar a gifonge. Ni borir kam inigh egh Morian nguazimin aningiti ki mighsiamin nin akagham. Egh mighsiar kamin ni Aisak isi ofan bar isi mighiramimin min na daningigh.” **3** Egha bar mizaraghara Abraham donki inigha Aisak ko uan ingangar gumazir pumuning ini. Egha ofan bar isia mighirizim damuasa dazibar kuegha danganir God a mikemezimin zui. **4** Egha namba 3in aruemin Abraham danganir kamin gari a saghon ikiavira iti. **5** Ezi a kamagh ingangar gumazimning migei, “Gua donki ko kagh iki. Ki borim ko mangi ga munagh Godin ziam fam. Egh ga gin gua bagh uamatgeham.” **6** Egha Abraham dazir ofan bar isi mighiramim damuamiba Aisak ganingizi, ana dagh isaghpu. Ezi Abraham sabam ko avim suiragha, aning zui. **7** Aning tighar maghin ghua Aisak kamaghin an azara, “Afeziam.” Ezi Abraham ghaze, “Nan borim, manmaghin ami?” Ezi Aisak an azara, “Afeziam, ki gari daziba ko avir ofan bar isi mighiramim damuamin iti, ezi sipsipin ofa damuamin mana?” **8** Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Nan borim, God uabi ofan bar isi mighiramim damuamin sipsipin nguzim, ga daningam.” Egha aning zui. **9** Egha aning danganir God mikemezimin otogha givagha, Abraham ofa gamir dakozimin ingarigha daziba a gisin da ariki. Egha uan otarim Aisak benimin a ike. Egha a isa ofa gamir dakozimin dazibagh isin aneti. **10** Egha Abraham afuam inigha borim biraghti an aremeghasava ami. **11** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, a Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Abraham! Abraham!” Ezi Abraham a ikaragha ghaze, “Ki kati.” **12** Ezi ensel a migia ghaze, “Ni uan borim misuegti an aremeghan marki. Egh arazitamin a damuan marki. Ni bar borir vamira ikia egha an anogoroghezir puvati. Ni a isi God daningasaviram ami. Kamaghin ki fo, ni gumazir Godin atatiava an apengan itim.” **13** Ezi Abraham kogha sipsipin apurir mamin gari, an kom tevsevir mamin suirazima a iti. Ezi a ghua sipsipin kam

inigha, a misuegha a isa ofan bar isi mighiramim damuasa a gaboro. Sipsipin apurir kam Aisakin danganimin inisi Aisak iti. **14** Ezi Abraham danganir kam ziar kam a gati, “Ikiavira Itir God Aning.” Ezi iza datirighin gumaziba ghaze, “Ikiavira Itir Godin uan mighsiam gisin biziba e daningam.” **15** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Abraham uam an dia ghaze, **16** “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, ni bar borir kamra ikia, egha an anogoroghezir puvati. **17** Kamaghin ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, nin ovavir boribar amighti me bar avirasemegham. Eghti men dibobonim, mikoveziba ko gigimin dibobonimin min otivigham. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, egh men nguiba iniam. **18** Guizbangira, ni nan akam baregha an gin ghu, kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir ikizibar gumazamiziba, bar derivira me damuam.” **19** Ezi Abraham Aisak inigha uamatgeha uan ingangar gumazimning bagha ghu. Egha me ua Berseban ghugha Abraham bar moghira Berseban apera. **20** Egha gin Abraham kamagh oraki, Milka otarir maba bate. Ezi Abramim dozim Nahor an amuim Milka. **21** Otarir kabar ziarar kara: Us, an otarir ivariam, ko Bus, ko Kemuel (Kemuel gin Aramin afeziamin oto) ko, **22** Keset, Haso, Pildas, Jitlap ko Betuel. **23** Ezi Betuel a Rebekam afeziam. Milka Nahorin dughiamin otarir 8pla bate, ezi Nahor, an Abrahamin dozim. **24** Ezi Nahorin amuir dozim, an ziam Reuma, a Teba, Gaham, Tahas ko Maka bate.

23 Ezi dughiar kamin Sara 127plan azeniba iti. **2** Egha nguibar ziam Kiriati Arban ikiava areme, nguibar kam an ziar mam Hebron, a Kenanin nguazimin iti. Ezi Abraham bar an apangkuvigha a baghava azi. **3** Egha a Saran kuam ataghizi a itima, a ghua Hitian adaraziv giv ghaze, **4** “Ki kantrin igharazimin gumazim, egha iza ian tongin apera. Nan amuim aremegha givazima ki ia dam nguazir asizitam givezegh egh a mozim darighasa.” **5** Ezi Hitian gumaziba kamaghin migei, **6** “Gumazir ekiam, ni orakigh. Ni gumazir dapanir bar aghuim. Ni uan amuim en dagiar mozir aghuitamin anefi. En gumazitam nin anogoroghan kogham. Ni uabi danganir aghuitam ginabaghti, nguazimin afeziam pura ni daningam.” **7** Ezi Abraham dikavigha tugh uan guam Hitian gumazamizibav suegha dapanim aviragha, **8** egha kamaghin migei, “Ki uan amuimin kuam isi nguibar kamin a mozim darighsi ia nan amamatagatigh, egh ia na bagh Soharin otarim Efronin azarah, **9** eghti a dagiar torir me kamagh diborim, Makpela na daningam. An Efronin nguazir miriamin ti. Ia a mikemehti a dagiar torir kam na daningitigh, ian damazibar ki ivezim bar a daningam, eghti dagiar torir kam, ki an ghuvavim ikegham, eghti a ki uan adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam.” **10** Ezi Efron uabi nguibar ekiamin danganir uari akuvimin, Hitian tongin aperaghav ite. Ezi Hitian gumaziba ikia orazi, Efron kamaghin Abrahamin akam ikaragha ghaze, **11** “Puvati, gumazir ekiam. Ni nan akam barakigh. Ni torir kam givezan kogham. Ki nguazir dagiar torim itir kam, a isi pura ni daningam. Nan adarazir damazimin ki datirighin nguazim ni danighti, ni uan amuim afam.” **12** Ezi Abraham ua gumazibar damazimin guam avira. **13** Egha men damazimin a Efron migia ghaze, “Efron, ki kamaghsua ni derivira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ki datirighin nin nguazir otevir kam givezam. Ni nan dagiaba initi, ki uan amuim nguazir kamin a mozim darigham.” **14** Ezi Efron Abrahamin akam ikaragha ghaze, **15** “Gumazir ekiam, ni oragh. Nguazir kamin ivezim a 400 silvan dagiabara. Ezi marki, kar gan bizim, a pura bizim. Ni pura nguazim inigh uan amuimin kuam afi.” **16** Ezi Abraham akar kam gifongegha, gumazir biziba amaga dagh ivezibar mirara, deragha 400plan silvan dagiaba mengegha, nguazimin ivezir kamra isa, Hitian gumazibar damazimin nguazim giveza Efron ganingi. **17** Egha arazir kamin Abraham Efronin nguazir Makpelan itim ini, a Mamren nguibamin boroghin iti. A nguazim ko, dagiar torim ko, temer nguazir kamin itiba a bar moghira da ini. **18** Ezi Hitian gumazir migirigiar kam baragha itiba, me bar kamagh fo, nguazir kam Abraham a ini. **19** Egha a nguazim inigha givagha,

uan amuim Sara, an kuam isa dagiar mozir Maktepan nguazimin itimin a mozim gati. Maktepa a Mamren nguibamin boroghin iti. Egha Kenanin nguazimin iti. Mamren ziar igharizhan, a Hebron. **20** Ezi Hitian nguazir otevir kamin itir dagiar mozim, an Abrahamin adarazir kuabar afamin danganimin min oto.

24 Abraham datirighin ghurigha gifa. Ezi Abraham amir bizaba, Ikiavira Itir God a uabi dagh ami, da bar deraghaviram ottifi. **2** Dughiar mam, Abraham uan ingangarir gumazimin diazi a izi. Ingangarir gumazir kam fomirag a mo ikia an bizaba datirighin bar dar gari. Ezi Abraham a migia ghaze, "Ni uan dafarin nan buarakirimin apengan amadagh egh akar gavgavim na koma anekirigh. **3** Ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira mikim, a Godin Uan Nguibam ko nguazim gativazim. Egh ni Kenanin aven nguazir ki itir kamin, nan otarim bagh guivitam ginaman marki. **4** Puvati, ni nan bighara mangi egh nan adarazir tongin a bagh amizitam batogh, eghti amizim izi nan otarim, Aisakin ikiam." **5** Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, "Eghti amizir kam uan nguibam ataghiraghan aghuaghti, ki manmaghira damuam? Egh ki ti nin otarim inigh uan nin adarazir bighan mangigham?" **6** Ezi Abraham a ikaragha ghaze, "Bar puvati! Ni nan otarim inigh uamateghe nan bighan mangan kogham. **7** Ki fomira uan adarazir nguazimin ikia uan afeziamin dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, a Godin Uan Nguibam gativazim, a na inigha kagh ize. Egha an akar dikirizir gavgavim na koma a gamua ghaze, a nguazir kam nan ovavir boribar aningam. Ezi ki fo, a uan ensel amadaghti a nin faragh nan adarazi bagh mangi, nin akurvaghti, ni nan otarim bagh amizitam iniam. **8** Eghti amizim ni ko izan aghuagham, eghti akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Eghti ni nan otarim inigh nan nguibamin mangan bar markiam." **9** Ezi ingangarir gumazim uan gumazir ekiam Abraham a mikemezir bizaba bar dar amuasa, uan dafarin isa an buarakirimin apengan anemadagha, akar dikirizir gavgavim a koma a gami. **10** Ezi ingangarir gumazim Abrahamin 10plan kamelba ko bizir aghuir aviriba ini. Egha bizaba bar da inigha egha Aramin nguazimin ghua Nahorin nguibamin zui. **11** An otogha givagha kamelbagh amizi me mozir dipamin nguibamin azenan teviba apirigha apiaghav iti. Kar guaratizim, kar amiziba iza dipaba tuir dughiam. **12** Ezi a kamagh God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni nan gumazir ekiam Abrahamin God. Ni nan gumazir ekiamin apanguvigh, egh datirighin nan ingangarim damighiti, a guizbangiram otogh. **13** Ki mozir par kamin boroghin tughav iti, ezi amizir igiaba dipaba tusi izam. **14** Ezi ki kamaghin nin azai, ki amizir igiatam mikim suam, 'Ai, ki dipatam amasa, ni ti nan akuragh uan dipizimin miner dipam asigh a inigh izighiri.' Eghti a suam, 'Are, ni dami, eghti ki dipam uaghan nin kamelbar aningam.' Eghti, tuavir kamra, ki fogham, amizir kamra ni uan ingangarir gumazim Aisak bagha a ginaba. Eghti bizir kaba otivighiti ki fogham, ni nan gumazir ekiam Abraham par an apangukufi." **15** Ezi ingangarir gumazim God ko miaviara itima, Rebeka izava oto. A miner dipam uan dipizim dafa. Rebeka a Betuelin guivim. Ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. Ezi Nahor ana Abrahamin dozim. **16** Amizir igiam Rebeka, an ganganiba bar deragha tighar gumazitam ko dakuum. Egha mozir pam giraghuha uan miner pam tuigha uamategha anadi. **17** Ezi ingangarir gumazim a bagha ivegha ghua kamaghin a migei, "Ai, ni nan akuragh uan minemin dipar muziaritam na daningam?" **18** Ezi Rebeka ghaze, "Gumazir ekiam, ni dipam rami." Egha a zuamira miner dipam uan agharimin an suiragha izaghira an taghizi a dipam api. **19** Egha an amegha bar izivazima Rebeka a migia ghaze, "Ki nin kamelba dipam uaghan me danighiti me dami izivagham." **20** Egha a zuamira miner pam, asiziba dipam apir dagiar danganimin a inge. Egha a ivegha uamategha dipam tuasa ghua. A kamaghiram amua ghuvati kamelba bar dipam ame. **21** Ezi ingangarir gumazim migeir puvati. A pura damazibar an gari. Egha foghasa, Ikiavira Itir God uan ingangarim damighiti a guizbangiram otivasa, o ti puvatigham. **22** Ezi kamelba dipam

amegha givazi, ingangarir gumazim ghua ring golin atinibagh azuim isa Rebekan atinin garu. Egha daveriar golin pumuning Rebekan agharimning garu. Ringin kamin osimtizim a 5 gremin tu, ezi daveriar kamningin osimtizim 100 gremin tu. **23** Egha ingangarir gumazim ghaze, "Ni na mikim, ni tinan guivim? Egha ni manmagh nighnisi, nin adarazir dipenim danganimin ikiti, ki uan adarazi ko datirighin dimangan an dakuum?" **24** Ezi Rebeka a ikaragha kamaghin migei, "Ki Betuelin guivim, ezi Betuel a Nahor ko Milkan otarim. **25** Are, e kamelba damamin dagher aviriba iti. Egha dipenimin danganimin mam iti. Ia izi mangi a daku." **26** Ezi Abrahamin ingangarir gumazim teviba apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe. **27** Egha kamaghin migei, "Ki uan gumazir ekiam Abraham, an Godin ziam fasa, a Ikiavira Itir God. A nan gumazir ekiamin apanguvigha egha a mikemezi moghira deraghavirama a gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God na inigha iza nan gumazir ekiamran adarazir dipenim gati." **28** Ezi amizir igiam ivegha ghua uan amebamin dipenimin itir darazi bizir otivir kabar gun bar me mikeme. **29** Ezi Rebekan tuebam Laban, ring golin an atininim itim ko, daveriar an agharimningin itimning dar gari. Egha an orazi, Rebeka gumazir kam mikemezir bizaba bar dagh eghari. Kamaghin a ivegha azenan ghua Abrahamin ingangarir gumazim bagha ivegha zui. Egha gumazir kamin gari a mozir dipamin boroghin uan kamelba ko tughav iti. **31** Ezi Laban kamaghin migei, "Gumazir ekiam, Ikiavira Itir God bar deragha ni gamigha gifa. Ni izi e dipenimin mangam. Ni kagh ikian marki. Ki nin misiam akirigha gifa, egha uaghan nin kamelba bagha danganimin akiri." **32** Ezi Abrahamin ingangarir gumazim dipenimin aven ghua. Ezi Laban uan ingangarir gumazibav kemezi, me kamelba atera izezir bizibagh eghuvigha egha dadaba ko dagheba kamelbagh anidi. Egha a me mikemezi me dipam tuigha iza Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko me ganingizi me uan dagariba rue. **33** Ezi me gin dagheba inigha izi, ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ki zuamira dameghan kogham. Ki faragh uan migirigiabar amigham." Ezi Laban ghaze, "A dera. Ni mikim." **34** Ezi ingangarir gumazim ghaze, "Ki Abrahamin ingangarir gumazim. **35** Ikiavira Itir God nan gumazir ekiam par deragha a gamizi, a bizaba bar avirasema. A bizir bar avirir kaba Abraham ganing, sipsipba, memeba, bulmakauba, silva ko gol, ko ingangarir amiziba ko gumaziba, kamelba ko donkiba. **36** Ezi an amuim Sara bar ghurigha egha otarim bate. Ezi nan gumazir ekiam bizaba bar ada isa otarir kam ganing. **37** Egha pamten na migia ghaze, 'Ni nan otarim bagh Kenanin, nguazir ki itir kamin nan otarim bagh guivitam ginaman marki. Markiam, ni nan afeziamin adarazir bighan mangi egh nan otarim bagh amizitam ginabagh.' Nan gumazir ekiam migirigiar kam gamua, egha na gamizi ki an migirigiar kamin gin mangasa a ko akam akirigha gifa. **39** "Ezi ki uan gumazir ekiam migei, 'Eghti amizir kam na ko izan aghuaghti, ki manmaghin damuam?' **40** "Ezi a ghaze, 'Ki gumazir Ikiavira Itir Godin akabar gin zuim, eghti a uan ensel nin faragh anemadaghti a mangi ingangariba bar dar amighiti da bar nin deragham. Eghti ni nan otarimin amuim nan afeziamin adarazir bighan a inigh izam. **41** Eghti tuavir vamira otoghiti, kamaghin akar ga dikirizir kam ua nin suighan kogham. Ni men bighan mangiti, nan afeziamin adarazi kamagh mikim suam, amizim ni ko izan kogham, egh me an anogoregham, me kamaghin damuti, akar ni na ko dikirizir kam, osimtizim ni daningam kogham.' **42** "Ezi datirighin guaratighin, ki iza mozir pamin otogha kamagh God ko migei, 'O Ikiavira Itir God, nan gumazir ekiamin God, ni datirighin na bagh ingangarir kam damighiti a guizin otogh. **43** Ezi ki datirighin mozir pamin boroghin iti. Eghti amizir igiatam dipam tuigh iziti, ki a mikim suam, 'Ai, ni uan minemin dipar muziaritam na danighiti, ki anemeka.' **44** Eghti a kamagh mikimam, 'Ni dameghti, ki dipam isi uaghan nin kamelbar aningam,' eghti nan ifongiam kar ti amizir kamra ni nan gumazir ekiamin otarim bagha a ginaba.' **45** "Ki God ko miaviara itima Rebeka izava oto. A minem uan dipizim dafagha dipam tuasa mozir pamin uaghiri. A izima, ki a migia ghaze, 'Ai, ni dipar muziaritam na daningigh.' **46** "Ezi a

zuamira miner pam dafarimin an suiragha izaghirigha ghaze, 'Gumazir ekiam, ni dipam ami. Eghti ki dipam uaghan a isi nin kamelbar aningam.' Ezi ki dipam amegha givazima, a dipam isa nan kamelbagh anidi. **47** "Ezi ki an azara, 'Ni tinar guivim?' "Ezi a ghaze, 'Ki Betuelin guivim, Betuel a Nahor ko Milkan otarim.' Ezi ki ring an atinin gatigha eghe daveriaba an agharimning garu. **48** "Eghe ki tevimning apirigha guam aviragha Ikiavira Itir Godin ziam fe, a nan gumazir ekiam Abrahamin God. A na inigha iza nan gumazir ekiam Abrahamin aveghbuamin dipenimrama oto. Eghti ki guizbangira an igiar guivim inighti a mangi nan gumazir ekiamin otarimin ikiam. **49** Eghe ki an azai, ia bizir aghuitam ko arazir aghuimin nan gumazir ekiam damusi, egh guizbangira deragh na mikim? Egh ia aghuagh, egh uaghan na mikimti, ki bizitam damusi uan nighnigham." **50** Ezi Laban ko Betuel kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizi, ezi e migirigiaba puvati. **51** Rebeka iti. Ni a inigh egh gua mangi. Ikiavira Itir God ni mikemezi moghin, Rebeka nin gumazir ekiamin otarimin iki." **52** Ezi Abrahamin ingangarir gumazim men akam baregha gifa, eghe Ikiavira Itir Godin damazimin tevimning apirigha, aviragha guam nguazim girigha an ziam fe. **53** Eghe bizir gol ko silvan ingarizir digirir igharagha gariba inigha da isa Rebeka ganidi. Eghe bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba isa, an tuebam ko amebam ganidi. **54** Ezi migirigiaba givazima, Abrahamin ingangarir gumazim uan adarazi ko dagheba ko dipaba amegha, me akui. Eghe mizaraghara me dikavigha Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangasa." **55** Ezi Rebekan amebam ko an tuebam kamaghin migei, "Ni amizir igiam amamangatighi a tong e ko aruer 10plan ikegh, gin mangi." **56** Ezi Abrahamin ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ia nan anogoroghan marki. Ikiavira Itir God na bagha ingangarim gamizi, a deragha otogha gifa. Kamaghin, ia na amadaghti, ki uamategh uan gumazir ekiam bagh mangam." **57** Ezi me ghaze, "E amizir igiamin diagh egh an azaragh, an ifongiam gifoka." **58** Eghe me Rebekan diazi a izima, me an azara, "Ni gumazir kam ko mangasa ifonge?" Ezi a ghaze, "Are, ki mangam." **59** Ezi me Rebeka ko amizir a ko ikia an garim amadazi aning Abrahamin ingangarir gumazim, ko izezir darasi, me ko zui. **60** Ezi me Rebeka akar bar aghuimin a migia ghaze: "En buaramizim, ni gumazamizir bar aviravirimin amebamin otivam. Eghti nin ovavir boriba uan apaniba abinigh, men nguiba iniam." **61** Ezi Rebeka uan ingangarir amiziba ko dikavigha kamelbagh apiagha Abrahamin ingangarir gumazimin gin zui. Eghe me maghira zui. **62** Aisak faragha mozir pamin boroghin iti, mozir par me kamagh diborim, "Godin Zurara Ikia Nan Garim." Eghe dughiar kam a mozir pam ategha iza Negevin danganimin iti. **63** Eghe guaratizir kamin a bizibagh nighnighasa, tuzimin arua ghua, kogha kamelbar gari da saghon izi. **64** Ezi Rebeka Aisakin apigha kamel ategha izaghiri. **65** Eghe kamagh Abrahamin ingangarir gumazimin azara, "Munar gumazitam e bagha izi, a tina?" Ezi ingangarir gumazim ghaze, "Mar nan gumazir ekiam." Ezi Rebeka uan dapanimin inim inigha izaghira uan guam avara. **66** Ezi ingangarir gumazim bizir an amizibar gun bar Aisak geghari. **67** Ezi Aisak Rebeka inigha uan amebam Saran puripenimin ghu, eghe Rebekan ti. Eghe Aisak Rebeka bar a gifonge. A faragha uan amebamin ovevem bagha bar osemegha iti. Ezi datirighin an navir averiam uamategha dera.

25 Ezi Abraham amuir dozimin iti, an ziam Ketura. **2** Ezi amizir kam, Simran, Joksan, Midian, Isbak ko Sua bate. **3** Ezi Joksan, a Seba ko Dedanin afeziamin oto. Ezi Dedan, a Asuria, Letusia ko, Leumian ovavir inazimin oto. **4** Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba. **5** Ezi Abraham uabi bar zibiza isa Aisak ganing. **6** Eghe an angamira ikiavira itir dughiamin, a bizir aghuiba isa uan amuir dozimningin boribagh aning. Eghe me amadazi, me an otarim Aisak ategha saghon ghua aruem anadi naghin ghue. **7** Dughiar kamin Abraham 175plan

azeniba iti. **8** A bar ghurigha, uan nguazimin ikirimir bar a gaguegha ovevegi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. **9** Ezi an otarimning, Aisak ko Ismael iza Mamren nguibamin boroghin dagiar mozir me Makpela arizimin anefa. Nguazir kam, a Hitian gumazim Soharin otarim Efronin nguazim. **10** Abraham faragha Hitian adarazir gumazim dam nguazir otevir kam givese. Nguazir kamin Abraham faragha uan amuiam Sara mozim gati. Ezi datirighin Aisak ko Ismael, Abraham isa nguazir kamran a mozim gati. **11** Ezi Abrahamin ovevem gin, God bar deraghvira an otarim Aisak gami. Dughiar kam, Aisak mozirpar mamin boroghin iti, mozirpar me kamagh diborim, "Godin Zurara Ikia Nan Garim." **12** Ezi kar Ismaelin ovavir boribar ziaba. Ismael a Abrahamin otarim, Hagar a bate. Ezi Hagar Isipian amizim, a Saran ingangarir amizim. **13** Ismaelin otariba, men faragha otozimin ghua abuananamin ziaba: Ismaelin otarir ivariamin ziam Nebaiot, ezi an girara iriba, Kedat, Atbel, ko Mipsam. **14** ko Mipsa, Duma, ko Masa, **15** ko Hadat, Tema, Jetur, Nafis, ko Kedema. **16** Kar Ismaelin otaribar ziaba. Ezi me ziar kabara inighe me itir nguiba ba nguazir otevir me itibar ziaba dagh ariki. Eghti gin 12plan gumazir kaba, 12plan anababar otivam. **17** Ezi Ismael 137plan azeniba ikia eghe aremezi, an duam ghua an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. **18** Ezi Ismaelin ovavir boriba Havilan nguazim ko Surin nguibamin tizimin itir nguazir otevimin apia. Sur a Asirian zuir tuavimin iti, Isipin boroghin. Ezi me deragha Abrahamin ovavir igharaziba ko deragha apiazir puvatighe, me ko apanim gami. **19** Kar Abraham otarim Aisakin eghaghanim. **20** Ezi Aisak 40plan azeniba ikia eghe Rebekan iti. Ezi Rebeka a Betuelin guivim, Betuel a Mesopotemian amadaghan Aramian adarazir gumazir mam. Rebeka ana Aramian adarazir gumazim Labanin buaramizim. **21** Ezi Aisakin amuiam boriba puvati, ezi Aisak Ikiavira Itir God ko migia ghaze, ni na baregh nan amuiamin akuraghti a boritam iniam. Ezi Ikiavira Itir God, Aisakin migirigiam baraghizi, Rebeka navim adai. **22** Ezi otarir fufuzimning Rebekan navir averiamin ikia uaning adosi. Ezi Rebeka ghaze, "Tizim baghavira bizir kam na bato?" A bizir kamin mingarim gifoghasa, eghe Ikiavira Itir God ko migei. **23** Ezi Ikiavira Itir God Rebeka migia ghaze, "Kantirin pumuningin gumamaziziba nin navimin aven ti. Ezi otarir ni otamin kamning, aning uaning batogh mangi tavin gavgavim tav gafiragham. Eghti otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam." **24** Ezi dughiar Rebeka otamim otozi, ana otarir fufuzimning bate. **25** Ezi faragha irizimin mikarzim aghevegha arizivatari. Ezi me ziam, "Iso," a gati. **26** Ezi Ison amebam a batir dughiamin an dozim an dagarir ginkevimin suiragha azenan ize. Kamaghin amizi me ziam, "Jekop," a gati. Dughiar kam Aisak 60plan azeniba itima aningin amebam aning bate. **27** Eghe otarir kamning ekevegha Iso asiziba burir fofozir ekiam iti. Eghe ruaribar aruasa bar ifonge. Ezi Jekop gumazir nimira itim, eghe nguibamra ti. **28** Ezi Iso asizibav sogha da inigha iza Aisak ganidima an ada apava, bar Iso gifonge. Ezi Rebeka Jekop gifonge. **29** Ezi dughiar mamin Jekop nguiezbar diparsizim isai. Ezi Iso ruarimin ikegha ngun izi. **30** Eghe mitiriam puv ana aghezima a kamagh Jekop migei, "Mitiriam puv nan azi. Ni diparsizir aghevur ni isamizir matam na daninghi." Kamaghin me gin "Iso," ziar igharazim, "Idom," a gati. **31** Ezi Jekop an akam ikaragha ghaze, "Ni faragh ni otarir ivariamin min itir danganir kam, na daningighi, ki gin diparsizir kam ni daningam." **32** Ezi Iso ghaze, "A dera. Ki ovengamin dughiar roghira ize, ezi ki otarir ivariamin itir danganim a manmaghin nan akuragham?" **33** Ezi Jekop ghaze, "Ni faragh Godin akakagh guizbangira na mikim suam, ni uan danganim na daningam." Ezi Iso guizbangira migia, eghe uan danganir an otarir ivariamin itim isa Jekop ganingi. **34** Ezi Jekop bret ko nguiezbar diparsizir a isamizim isa a ganingi. Ezi Iso anamegha givagha pura dikavigha ghui. Ezi arazir kam kamagh an aka, an otarir ivariamin itir danganim pura bizimin min oto.

26 Ezi dughiar kamin Kenanin nguazimin mitiriam ekiam otozi dagheba bar otefe, ezi mitiriam kam mitiriam faragha

Abrahamin dughiamin otomez ko magh ghu. Ezi Aisak dikavigha Gerarin atrivim Abimelek bagha ghu, a Gerarin nguibar ekiamin ikia Filistiabar atrivimin iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God Aisak batogha a migia ghaze, “Ni Ispin mangan marki. Ni kaghira ikiti, ki danganir ni ikiamimin gun ni mikimam. **3** Ni nguazir kam pura guraghv itir gumazimin min a daperaghti, ki ni ko iki egh deragh ni damuam. Egh ki nguazir kaba bar ni ko nin ovavir boribar aningam, eghti akar dikirizir gavgavir ki nin afeziam Abraham koma amizim, a guizbangin otivam. **4** Egh ki nin ovavir boribar amighti, me bar avirasemegh men avirim mikovezibar min ganam. Eghti ki nguazir kaba bar me daningam. Kamaghin amizi, nin ovavir boriba bangin ki nguazir kamin itir nguibabar gumamaziziba bar deravira me damuam. **5** Guizbangira, Abraham nan akam baregha, uaghan nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Arazir a ganingizir maba sara gin ghuzir bizir kam bagh, ki deravira me damuam.” **6** Ezi Aisak Gerarin nguibamin ti. **7** Ezi nguibar kamin gumaziba an amuim bagha an azai, ezi a ghaze, “Kar nan amizim.” An atiatigha, kamaghin migeir puvati, “Kar nan amuim.” An nighnizim kamaghin iti, “Rebeka ganganiba bar derazi, gumazir kaba a inisi nighnigh, egh a bagh na misueghti ki aremegham.” **8** Egha Aisak mong dughiar ruarimin ike, ezi dughiar mamin Abimelek, Filistiabar atrivim uan dipenimin winduan gari, Aisak uan amuim Rebeka gifongegha a muigha a ko ikarar. **9** Ezi Abimelek Aisakin diagha a migia ghaze, “Kar ti nin amuim! Ezi ni manmaghsuavira ghaze, ‘Kar nan amizim?’” Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Ki nighnizir kam iti, ki suam, a nan amuim, eghti gumaziba a bagh na misueghti ki aremegham.” **10** Ezi Abimelek ua ghaze, “Ni arazir manamrama e gami? En gumazitam nin amuim ko akuizi, e osimtizir ekiamin ikeghail Guizbangira an a ko dakuighti, osimtizir kamin mingarim a nin ikiam.” **11** Egha gin Abimelek akar gavgavim gumamazizibav gia ghaze, “Gumazitam gumazir kam o an amuim arazir kuratamin a damigh, egh ovengam.” **12** Ezi Aisak azenir ekiamin ingarigha dagheba opari. Ezi Ikiavira Itir God an akuragha deragha a gami. Kamaghin an azenimin dagheba bar aviraseme. **13** A bizir avirim ikia egha gumazir ekiam gava. **14** A sipsipba, bulmakauba ko ingangarir gumazir aviriba iti, ezi Filistiaba naviba an ikufi. **15** Egha me nguaziba inigha Abrahamin ingangarir gumaziba fomira kuizir mozir paba apeme. **16** Ezi gin Abimelek Aisak migia ghaze, “Ni en kantri ategh mangi. Ni datirighin gavgavir ekiam iti, ezi e nin apengan iti.” **17** Kamaghin amizi, Aisak nguibar kam ategha ghua Gerarin danganir zarimin apera. **18** Abraham faragha mozir paba danganir kamin dagh kui. Ezi an aremezi dughiamin gin Filistian gumaziba mozir par kaba apeme. Ezi datirighin Aisak mozir par kaba uam adagh kuigha, ziar an afeziam faragha dagh aningiziba ua dagh ariki. **19** Ezi dughiar mamin Aisakin ingangarir gumaziba, danganir zarir kamin mozir par mam gikuizi dipar aghuim oto. **20** Ezi Gerarin bulmakaubar garir gumaziba, Aisakin bulmakaubar garir gumaziba adogha ghaze, “Kar en mozir pam.” Ezi Aisak nighnigha ghaze, gumazir kaba a ko uari adoghodoke, kamaghin a mozir par kam dibora ghaze, “Uari Adoghodosi.” **21** Ezi Aisakin ingangarir gumaziba mozir par igharazim gikui, ezi me mozir par kam bagha uaghan uari adosi. Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Apanim gamir arazim,” a gati. **22** Egha gin Aisak danganir kam ategha egha mozir par igharazim gikui. Ezi dughiar kamin gumaziba uam a bagha uari adozir puvati. Ezi Aisak ghaze, “Ikiavira Itir God deragha e gami, eghti e datirighin nguazir kamin deragh daperagh egh bizir aviriba kagh ikiam.” Egha a mozir pam ziar kam a gati, “Dabirabim derazir danganim.” **23** Egha gin Aisak nguibar kam ategha ghua Berseban nguibamin oto. **24** Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God a batogha ghaze, “Ki nin afeziam Abrahamin God. Ki ni ko iti, kamaghin ni atiatangan marki. Ki uan ingangarir gumazim Abraham, bar a gifong, kamaghin ki deragh ni damu, egh nin ovavir boribar amuti me bar avirasemegham.” **25** Ezi Aisak ofa gamir dakozim, danganir kamin an ingarigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin a danganir kamin uan purirpenibar nguibam

aghuizi an ingangarir gumaziba mozir par mam gikui. **26** Ezi dughiar kam Abimelek Gerarin nguibam ategha Aisak bagha ize. Ezi Ahusat, a gumazir nighniziba Abimelek ganidim, ko Fikol Abimelekin midorozir gumazibar faragha zuir gumazim, aning a ko ize. **27** Ezi Aisak men azara, “Ia manmaghsua na bagha izi? Ia fomira nan atarigha uan nguazimin na batoke?” **28** Ezi me a ikaragha ghaze, “E datirighin kamagh fogha gifa, Ikiavira Itir God ni ko ti. Egha en ifongiam, e bar moghira pin akagh guizbangira mikim egh akam akiram. Eghti akar dikirizir gavgavir kamin aven migirigir kam ikiam, **29** ni pazi e damuan marki. Ni fo, e fomira arazir kuratam ni gamizir puvati. E arazir aghuibara ni gami. Ni en nguazim ataghiazir dughiam, e nin amamangatzizi, ni navir amirizim sara ghu. E datirighin gari, Ikiavira Itir God bar deravira ni gami.” **30** Ezi Aisak me bagha isar ekiam gamizi, me dagheba apa egha dipaba api. **31** Egha amimzaragham me dikavigha akar gavgavim akira ghaze, men dabirabim Aisak ko deragham. Ezi Aisak ghaze, “Ia navir amirizim sara mangi.” Ezi me anetegha zui. **32** Ezi dughiar kamra Aisakin ingangarir gumaziba iza kamaghin a migei, “E mozir par mam gikuizi dipam a gizivagha gifa.” **33** Ezi Aisak mozir par kam ziam, “Siba,” a gati. Egha iza datirighin me nguibar kam Berseba a garisi. **34** Ezi Iso 40plan azeniba ikia Juditin iti. An afeziam, Beri, a Hitian gumazir mam. Egha Iso uaghan Basematin iti. An afeziam Elon, a Hitian gumazir mam. **35** Ezi amizir kanming amir araziba, Rebeka ko Aisak gamizi, aningim navimning ikuvigha bar osemi.

27 Ezi dughiar kamin Aisak ghurigha an damaziba ikufi. Ezi a uan otarir ekiam Ison diazi a izima an a migia ghaze, “Nan otarim.” Ezi Iso a ikaragha ghaze, “Ki kati.” **2** Ezi Aisak ghaze, “Ni nan gan, ki bar ghurigha ovengamin dughiam bar roghira ize. **3** Kamaghin ni uan asiziba burir bar pir ko bariba inigh ruarimin mangi, egh na bagh asizitam batogh a misokegh. **4** Egh na bagh asizim isamigh dagher aghuir ki ifongezim inigh na bagh izi. Eghti ki anemegh deravira ni damigh egh gin ovengam.” **5** Ezi dughiar kamin Aisak Iso migeima Rebeka oraki. Ezi Iso asizibar amuasa ghuzi, **6** Rebeka kamagh Jekop migei, “Ki datirighirama orazi, nin afeziam kamagh Iso migei, **7** ni na bagh asizitam inigh izi na bagh a isamigh. Eghti ki aneremeghiva, Ikiavira Itir Godin damazimin deragh ni damighvira, egh gin ovengam.” **8** Egha Rebeka maghira kamaghin migei, “Nan otarim, ni na baregh egh bizir ki ni mikimamin na damu. **9** Ni mangi memen igiar pumuning inigh izi, eghti ki aning isamighiva nin afeziam bar ifongezi moghin a bagh dagher aghuiba isamam. **10** Eghti ni a inigh uan afeziam bagh mangiti an anemam, egh deragh ni damighvira, gin ovengam.” **11** Ezi Jekop kamagh uan amebam migei, “Ni kamagh fo Iso a gumazir arizivatarim, ezi nan mikarzim arizivatarizir pu. **12** Nan afeziam nan suighsuigh egh fogham, ki a gifari, egh a deravira na damuan firin, a ua na gasighasigham.” **13** Ezi an amebam ghaze, “Nan otarim, ni, ki ni migei moghin damu. Egh mangi na bagh memening inigh. Bizir ni gasighasighamba, da ni giran kogham, da na giram, ni puvati.” **14** Ezi a ghua aning inigha egha iza uan amebam ganing, ezi Rebeka an afeziam damasa bar ifongezi moghirama a dagheba isai. **15** Rebekan otarir ekiam Iso, a faragha uan korotiar aghuiba isa amebamin purirpenim gatizi da iti. Ezi datirighin Rebeka da inigha uan otarir dozim Jekop gaghui. **16** Egha a memen igiabar ariziba an agharibagh arigha, an tuemin danganir ariziba puvatizibagh aghui. **17** Egha Rebeka dagher isingtizir kaba ko bretin tueziba isa Jekop ganing. **18** Ezi Jekop uan afeziam bagha ghuava an dia ghaze, “Afeziam!” Ezi an a ikaragha ghaze, “Ni otarim manam, Iso o Jekop?” **19** Jekop a ikaragha ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso. Ki ni mikemezi moghirama amigha gifa. Ezi ni dikavigh ki ni bagha inigha izezir asizim amegh egh deragh na damu.” **20** Ezi Aisak ghaze, “Nan otarim, ni manmaghira zuamira asizir kam bato?” Ezi Jekop ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God nan akurazi ki a bato.” **21** Ezi Aisak a migia ghaze, “Ni nan boroghin iziti, ki nin suighsuigh foka, ni guizbangira Iso, o

puvatì?” **22** Ezi Jekop sivagha uan afeziamin boroghin ghu, ezi an an suigha ghaze, “Nin tiarim a Jekopin tiarimin mirara migei, ezi nin aghariba ki dar suigha dar barazi, da mati Ison aghariba.” **23** Ezi an aghariba Ison agharibar min arizivatari, ezi Aisak kamaghin fozir pu, kar Jekop. Kamaghin amizi a deragha a damuasa, **24** egha uam an azara, “Ni guizbangira Iso, o puvatì?” Ezi Jekop a ikaragha ghaze, “Are, kirara.” **25** Ezi Aisak ghaze, “Ni na bagh asizitaba inigh izi. Ki damegh givagh egh arazir aghuimin ni damuam.” Ezi Jekop asiziba a ganigha egha wainin dipar maba sarama a ganingizi an api. **26** Ezi an afeziam a migia ghaze, “Nan otarim, ni nan boroghin izi nan torehg.” **27** Ezi an an torima Aisak an korotiabar mughuriam baregha deravirama a gami. Egha ghaze: “Aia, nan otarimin mughuriam mati dagher azenimin mughuriam! Azenir kam deraghasa Ikiavira Itir God deraghaviram a gami. **28** Ki Godin azai, a dimagaribar ghuariabar dipabar amuti da izighiri nin azenibagh iziti da aghlung dagher aviriba iki. Ki an azai, a wit ko wainin aviriba ni daning.” **29** Ki kamaghin Godin azai, nguazimin itir gumamaziziba nin ingangarir gumazibar min ikiam, eghti kantrin mabar gumamaziziba nin apengan ikiam. Eghti ni uan aveghbuaba me gativagh men ganam. Eghti nin amebamin ovavir boriba nin apengan ikiam. Eghti gumazir paza ni damuasa Godin azangisiziba, ki kamaghin Godin azai, eghti a me gasighasigham. Eghti gumazir deragh ni damusi ni bagha Godin azangisiziba, ki kamaghin Godin azai, a uaghan deraghviram me damuam.” **30** Ezi Aisak deragha Jekop gamizi, a zuima, dughiar kamra an avebam Iso asizibagh amigha uamategha izi. **31** Egha a uaghan dagher isingtizir mabagh amigha uan afeziam bagha da inigha izi. Egha ghaze, “Afeziam, ni dikavigh daperagh asizir ki ni bagha inigha izir katabar ameghiva, deraghvira na damu.” **32** Ezi Aisak an azara, “Ni tina?” Ezi a ghaze, “Ki nin otarir ivariam Iso.” **33** Ezi Aisak digavir kuram gamigha an mikarzim nigha, an azara, “Ezi kar ti tinara faragha asizir mam misuegha na bagha a inigha ize? Ezi ki anemegha givazi ni oto. Ezi ki deragha a gamigha gifa, eghti da a ko iki mamaghira ikiam!” **34** Ezi Iso kamaghin oregha, a bar puviram azia ghaze, “Afeziam, uaghan deragh na damigh!” **35** Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “Nin dozim iza na gifarazi ki deraghaviram a gami.” **36** Ezi Iso ghaze, “A faragha na gifaragha, datirighin ua na gifara. Ezi an ziam Jekop. Ziar kam Jekop an amir arazibar mirara ghu. A faragha ki otarir ivariamini min itir danganin na dama a ini, egha datirighin ni gifarazi ni deragha a gami. Ezi Afeziam, manmaghin ami, ni deraghvira na damuamin bizitam ua ikiti, ni a inigh na daningigh?” **37** Ezi Aisak a ikaragha ghaze, “A ni gativaghamin gavgavim ki a ganigha gifa, egha ki ghaze, nin adarazi bar an ingangarir gumazibar ikiam. Egha ki witin aviriba ko wainin aviriba a ganigha gifa. Ezi nan otarim, ki datirighin ni bagh damuamin biziba bar puvatì.” **38** Ezi Iso uan afeziam migiavira ikia ghaze, “Ni ti bizir aghuir vamira iti? Ni God ko mikimti, a uaghan deragh na damigh.” A kamagh migia egha bar puvirama azi. **39** Ezi Aisak a migia ghaze: “Nin nguibam, nguazir dagher aghuiba itibar saghon ikiam. Eghti dimagaribar ghuariar dipaba nin azenibagh iran kogham. **40** Egh ni uan midorozir sabamin amodoghin misogh daghebar ami, egh dabirabar aghuim buriam. Egh ni uan dozimin azebamin ikiam. Egh gin ni uabi abigh egh an apengan ikian kogham.” **41** Iso fo, Jekop ifarazi, Aisak deragha a gami. Ezi bizir kamin Iso osemegha Jekopin anapinin iti. Egha nimira ghaze, “Nan afeziam ovengamin dughiam roghira izi. An oveghti e anefaghiva, an ikegh givaghiva, ki Jekop misueghti an aremegham.” **42** Ezi Rebeka Ison migirigir kam baregha, Jekop bagha akam amadagha ghaze, “Ni orakigh, nin avebam Iso bar nin osemegha ikarvagham tuavim buria, ni misueghti ni aremeghasa nighnisi. **43** Kamagh amizi, nan otarim, ni ki ni migei moghira ni bizibar amu. Ni zuamira dikavigh nan tuebam Labanin bighan Haranin nguibamin mangi, **44** egh a ko iki mangiti nin avebamin navim mar amiragh. **45** Eghti a ni a gamizir bizir kam gin amadaka. Eghti gin ki gumazitam amadaghti a ni bagh izi ua ni inigh izam. Guizbangira, nan

otarimning dughiar vamiran ovengan ki aghua.” **46** Ezi Rebeka Aisak migia ghaze, “Ki Hitian amizir Ison itir kamningin aghua. Egh ki ti oveghti Jekop uaghan Hitian amizir roghira itir katamin ikiti deragham.”

28 Ezi Aisak Jekopin diagha ghaze, “God ni ko mangi deragh ni damu.” Egha Aisak akar gavgavim a ganiga ghaze, “Ni Kenanian amizitamin ikian kogham. **2** Ni datirighira dikavigh Mesopotemian nguazimin mangi, kar nin amebamin afeziam Betuelin nguibam. Egh uan amebamin tuebam Labanin guivitamin iki. **3** Eghti Gavgaviba Bar Itir God deraghvira ni damu, egh borir aviriba ni daningti, ni kantrin aviribar gumamazizibar inazir afeziamin otogham. **4** Eghti God deravira ni ko nin ovavir boribar amu, mati a faragha Abraham gamizi mokin. Ni fo, nguazir ni aperaghav itir kam, ni mati nguibar igharazimin gumazimin min an ikia an apera. Nguazir kam God fomira Abraham ganingti. Egh God uabi gin a isi ni daningti, ni a iniam.” **5** Egha Aisak kamagh migia, Jekop amadazima a Laban bagha Mesopotemian ghu. Laban an Aramian gumazim, a Betuelin otarim. Ezi Laban Rebekan tuebam, Rebeka a Iso ko Jekopin amebam. **6** Ezi Iso kamaghin fo, Aisak Jekop deravirama a gamigha egha anemadazima a Mesopotemian amizitamin ikiasa zui. A uaghan kamagh oraki, Aisak deravirama a gamua a migia ghaze, a Kenanian amizitamin ikian kogham. **7** Egha a uaghan kamaghin fo, Jekop uan afeziam ko amebamin akaba baregha dar gin ghu Mesopotemian ghu. **8** Egha Iso uaghan kamaghin fo, an afeziam Kenanian amizibar gari, me bar an damazimin derazir puvatì. **9** Ezi Iso, Abrahamin otarim Ismael bagha ghu an guivim Mahalat inigha an iti. Ezi Mahalat ana Nebaiotin buaramizim, egha a Ison amuir mikezimin oto. **10** Ezi dughiar kamin Jekop Berseban nguibam ategha egha Haranin nguibamin zui. **11** A zuima aminin pirizima a danganir mam gakui. Egha dagiar mam inigha uan dapanimin aghoroghava akui. **12** Egha an akua irebamin adidiar mamin gari. An otevir mam nguazimin itima an otevir mam overiamin iti. Ezi Godin enselba an ghuavanaga izaghiri. **13** Ezi Ikiavira Itir God an boroghin tughav iti. Egha a kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Abraham ko Aisakin God. Ki nguazir ni irighav itir kam ni ko nin ovavir boribar aningam. **14** Eghti nin ovavir boriba nguazir minemniabar min bar avirasemegham. Egh men nguazir, aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko, sautin itiba, me bar adagh isivagham. Eghti ni ko nin ovavir boriba bangin, ki nguazimin itir kantribar gumamaziziba, bar deraghvira me damuam. **15** Ni oragh, ki ni ko ikiam, eghti ni managh mangam, egh ni geghuv, egh ua ni inigh nguazir kamin izam. Ki ni ateghan kogham, egh mangi bizir ki ni mikemeziba ki bar dar amigham.” **16** Ezi Jekop osegha dikavigha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God danganir kamin iti, ezi ki bizir kam gifozir puvatì.” **17** Egha an atiatigha ghaze, “Ki danganir kam bar an atiatingi. Kar Godin Dipenim. Kar Godin Nguibamin tiar akam!” **18** Egha a bar mizaragharra dikavigha dagiar a dapanimin aghorogha akuizim inigha anesara. Eghti an ababanimin min ikiti, gin a zurara an gan egh inirigham. Egha olivin borem a gingegha a isa God ganingti. **19** Egha danganir kam ziam, “Betel,” a gati. (Me faragha danganir kamin itir nguibam diborogha ghaze, Lus.) **20** Ezi Jekop bar guizbangira migia, God ko akar gavgavim akira ghaze, “Ni na ko iki egh tuavir ruarir ki mangamin kamin na geghuv, egh dagheba ko korotiaba na daning. **21** egh ni deragh na geghuvti ki uamategh uan afeziamin nguibamin mangi deragh otogham, eghti ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan God. **22** Eghti danganir ki dagiam asarazir kam, a danganir e Godin ziam famin dipenimin min ikiam, eghti bizir ki itiba bar, ki 10plan akuabar da abigh egh 10in vamira isi ni daningam.”

29 Ezi Jekop ghuavira ikia ghuu aruem anadi naghin itir gumamazizibar nguazimin oto. **2** Egha a tugha pura tintinibara gara ghuu gari, sipsipin okoruar 3pla mozir par mamin miriamin ireghav iti. Ezi mozir par kam, sipsipin kaba

anepi. Ezi dagiar baravir mam mozir par kamin akam dukuaghav iti. **3** Eghti sipsipba bar mozir par kamin izeghti, dar garir gumaziba dagiar kam poegh dipam me danigh givagh, dagiam uam a puegh izi uam a dukuaghav. **4** Ezi Jokop sipsipbar garir gumazibar azara, "Namakaba, ia nguibar manamin gumaziba?" Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, "E Haranin nguibamin gumaziba." **5** Ezi a men azara, "Nahorin igiar borim, an ziam Laban, ia a gifo?" Ezi me ghaze, "Are, e a gifo." **6** Ezi a men azara, "A deragha iti?" Ezi me ghaze, "A deragha iti. Ni gan, an guivim Resel uan sipsipba ko izi." **7** Ezi Jokop ghaze, "Aruer ekiam ikiavira iti, ezi sipsipba inigh aven mangamin dughiam tighari. Kamaghin ti deragham? Ia sipsipba dipam dar anigh egh da amadaghti da mangi ua grazibar ami." **8** Ezi me ghaze, "E kamaghin damuan kogham, e iki sipsipin okoruaba bagh mizuamti da bar izeghti, e dagiam poeghti, mozir pamin akam kuighirighi, e dipam sipsipbar aningam." **9** Ezi Jokop me ko miaviara itima, Resel uan afeziamin sipsipba ko izava oto. Resel, a sipsipbagh eghuvir amizim. **10** Ezi Jokop Reselin gari. An anamebamin tuebamin guivim, egha a Labanin sipsipbar ganigha, mozir pamin ghugha dagiam poegha mozir pamin akam kui. Egha dipam uan amebamin tuebamin sipsipbagh anidi. **11** Egha Jokop Reselin toregha, maghiram azi. **12** Egha a migia ghaze, "Ki nin afeziamin buaramizim Rebekan otarim." Ezi Resel uan afeziam bagha ivegha ghua bizir kabar gun a mikeme. **13** Ezi Laban orazi an buaramizimin otarim Jokop izima, a ivegha ghua a muigha, an toregha a inigha dipenimin ghu. Ezi Jokop bizir otiviziba bar dar gun Laban mikeme. **14** Ezi Laban ghaze, "Bar guizbangira, ga anabar vaimira." Ezi Jokop a ko iakinir vaimiran bar an ike. **15** Ezi Laban Jokop migia ghaze, "Ni guizbangira nan adarazir mav, ezi ni pura nan ingaran ki aghua. Ni manmaghin dagiagh ifonghe?" **16** Laban guivir pumuning iti, guivir ekiamin ziam Lea, ezi dozimin ziam Resel. **17** Lea damazir aghuiba iti, ezi Resel Lea gafiragha an ganganiba bar dera. **18** Ezi Jokop Resel bar a gifuegha ghaze, "Ki 7plan azenibar nin ingarighi, ni Resel na danighi ki an ikiam." **19** Ezi Laban ghaze, "Kamaghin deragham, ki a isi ni daningam eghti gumazir igharazitam a inian kogham. Eghti ni na ko ikiam." **20** Ezi Jokop Resel iniasa 7plan azenibar ingari. A Resel bar a gifonghe, kamaghin amizi, a 7plan azenir kabagh nighnizi da pura bizim. **21** Ezi 7plan azenir kaba givazima Jokop kamagh Laban migei, "Dughiam oto, ni uan guivim na danighi ki an ikiam." **22** Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize. **23** Ezi dimagarir kamin, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jokop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazimin a gami. **24** Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi. **25** Ezi aminin dutuzi, Jokop a koma akuir amizir kamin gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, "Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?" **26** Ezi Laban ghaze, "En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pamin ikiti, gin guivir dozim pamin ikiam. **27** Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham." **28** Ezi Jokop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto. **29** Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi. **30** Ezi Jokop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonghe, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jokop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari. **31** Ezi Ikiavira Itir God gari, Jokop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati. **32** Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, "Ikiavira Itir God nan osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham." Egha otarim ziam "Ruben," a gati. **33** Egha gin a uan navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, "Ikiavira Itir God orasi, Jokop deragha na gifongezir pu, kamaghin, an otarir igharazim na ganingi." Egha otarim ziam "Simeon," a gati. **34** Egha Lea uan navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, "Ki

uan pam bagha otarir 3pla bategha gifa, kamaghin amizi, a datirighin bar moghira na gifuegh, na ko porogh egh zurara na ko ikiam." Egha otarir kam ziam, "Livi," a gati. **35** Egha Lea uan navim asegha otarir igharazir mam uam a bate. Egha ghaze, "Ki dughiar kamin ikiavira Itir Godin ziam fam." Egha Lea otarim ziam, "Juda," a gati. Egha Lea dughiar kamin ua boritam batir puvati.

30 Ezi Resel uabin gari, a boriba batir puvati, egha uan avenamebamin gari a boriba batima, an navim ikufi. Ezi a Jokop migia ghaze, "Ni boriba na daning. Puvatighi, ki aremegham." **2** Ezi Jokop Reselin atara ghaze, "God uabi ni navim asangan nin anogoroghezi, ni boriba isir puvati. Ki Godin danganim inigh boriba ni daningan kogham." **3** Ezi Resel ghaze, "Nan ingangarir amizim Bilha kara. Ni a ko dakuighi a boritam na bagh a inika. Eghti tuavir kamin ki an apengan boribar amebamin ikiam." **4** Egha Resel ingangarir amizim Bilha, inigha uan pam Jokop, an amuimin min a ganingizi, an a koma akui, **5** ezi Bilha navim asegha Jokop bagha otarir mam bate. **6** Ezi Resel kamaghin migia ghaze, "God nan nighniziba tuisigha givagha egha nan arazim gifonghe. Egha nan azangisizim baregha otarir mam na ganingi." Egha Resel otarim ziam, "Dan," a gati. **7** Ezi Bilha uan navim asegha Jokop bagha otarir mam uam a bate. **8** Ezi Resel ghaze, "Ki uan avenamebam ko migirigiaba uaning adogha ghua ki datirighin a gafiragha gifa." Egha borim ziam, "Naptali," a gati. **9** Ezi Lea uabin gari, a uan boritaba inian kogham, egha uan ingangarir amizim Silpa inigha, a isa uan pam Jokop an amuimin min a ganingi. **10** Ezi Silpa Jokop bagha otarir mam bate. **11** Ezi Lea ghaze, "Ki bar angavsigihin kamaghin amigha egha dera." Egha ziam, "Gat," a gati. **12** Ezi Silpa Jokop bagha borir igharazir mam uam a bate. **13** Ezi Lea ghaze, "Ki bar akonghe, eghti amiziba bar na mikim suam, ki bar akongezir amizim." Egha otarir kam ziam, "Aser," a gati. **14** Ezi wit aghoramin dughiam otozi, Ruben witin azenimin ghua gari, tevsavir mam iti. Ezi amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da api, ezi an gavgavim men akuravazi, me boriba bati. **15** Ezi Ruben dar oviziba inigha ghua uan amebam Lea ganingi. Ezi Resel Lea migia ghaze, "Ki gari nin otarim tevsavir ovizir kaba inigha ize. Ni taba na daningigh?" **16** Ezi Lea a ikaragha ghaze, "Ni nan pam inigha givagha, datirighin nan otarim inigha izezir tevsavir oviziba iniasa." Ezi Resel ghaze, "Ni tevsavir ovizitaba na daning, datirighin dimangan Jokop ko dakuam." **17** Ezi 7plan azenir kaba givazima Jokop kamagh Laban migei, "Dughiam oto, ni uan guivim na danighi ki an ikiam." **18** Ezi Laban amuir ikizimin isar ekiam gamigha, gumazamizir aviribar diazi me ize. **19** Ezi dimagarir kamin, Laban Lea inigha Reselin danganim isa, Jokop bagha ghuzi, a dimangan poroghamiba uari koma akua amir arazimin a gami. **20** Ezi Laban ingangarir amizir mam an ziam, Silpa isa Lea ganingi. **21** Ezi aminin dutuzi, Jokop a koma akuir amizir kamin gari, a Resel puvati, kar Lea. Ezi a ghua Laban migia ghaze, "Ni manmaghsua kamagh na gami? Ki Resel iniasa nin ingari. Ezi ni manmaghsua na gifara?" **22** Ezi Laban ghaze, "En arazim kamaghin iti, guivir ekiam faragh pamin ikiti, gin guivir dozim pamin ikiam. **23** Ni orarkiti amuir ikizimin isamin wigh mangi givaghti, ki Resel uaghan ni daningam. Eghti ni 7plan azenir igharazibar ua ingarigham." **24** Ezi Jokop an akam gifuegha, amuimin ikizir isamin dughiam ghua givazi, Laban uan guivim Resel isa a ganingizi an an amuimin oto. **25** Egha Laban uan ingangarir amizir igharazir mam Bilha, isa uan guivim Resel ganingi. **26** Ezi Jokop Resel koma akua, egha bar moghirama a gifonghe, egha mong deragha Lea gifongezir puvati. Egha Jokop, Laban ko 7plan azenir igharazibar ua ingari. **27** Ezi Ikiavira Itir God gari, Jokop deragha Lea gifongezir puvati. Ezi a Lean akurazima a navim adai, ezi Resel navim adair puvati. **28** Ezi Lea navim asegha otarir mam bate. Egha a ghaze, "Ikiavira Itir God nan osimtizim gifogha gifa, ezi datirighin nan pam na gifuegham." Egha otarim ziam "Ruben," a gati. **29** Egha gin a uan navim asegha otarir igharazim bate. Egha ghaze, "Ikiavira Itir God orasi, Jokop deragha na gifongezir pu, kamaghin, an otarir igharazim na ganingi." Egha otarim ziam "Simeon," a gati. **30** Egha Lea uan navim asegha otarir mam bate. Egha ghaze, "Ki

31 Egha Jekop orazi, Labanin otariba kamaghin migta ghaze, “Jekop en afeziamin biziba bar ada inigha, gumazir bizir aviriba itimin min iti.” **2** Ezi Jekop gari, Laban fomira a gifongezi moghin datirighin amir puvati, egha uan arazibagh ira. **3** Ezi ikiaviira Itir God kamaghin Jekop migei, “Ni uamategn uan afeziam ko nin adarazir nguibamin mangi. Eghti ki ni ko ikiam.” **4** Ezi Jekop Resel ko Lea bagha akam amada, eghti aning izi danganin an sipsiba itimin an ganam. **5** Ezi aning izezi Jekop kamagh aning migei, “Ki gari guan afeziam fomira na gifongezir moghin uan na gami puvati. Ezi nan afeziamin God a na ko iti.” **6** Gua virara fo, ki guan afeziam bagha uan gavgaviba sara ingari, **7** ezi a dughiar aviribar na gifara nan ivezim giraghirasi. Ezi God na gasighasighasa an amamangatizir puvati. **8** Laban faragha na migia ghaze, ki sipsiba ko memen dighdiriba, bar uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipin kaba bar, nguzir dighdiribarama ote. Ezi a gin ghaze, ki meme ko sipsipin dighdirir ruariba itibara uan ivezimin min da iniam. Ezi memeba ko sipsipba bar nguzir dighdirir ruaribarama ote. **9** Kamaghin, guan afeziamin memeba ko sipsipba, God ada isa na ganiing. **10** “Ezi memeba uari gazighazir dughiamin, ki irebamin gari, memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen amebabagh azighazisi. **11** Ezi Godin ensel irebamin nan dia ghaze, ‘Jekop,’ Ezi ki ghaze, ‘Ki kati.’ **12** Ezi a ghaze, ‘Ni gan. Memen apurir dighdirir igharagha gariba, darara memen

17

tina guizin migei, ezi tina ifari. **38** “Ki 20plan azenibar ni ko iti. Ezi nin sipsipin amebaba ko memen amebaba deraviram oti. Ezi ki nin sipsipin apurir tam amezir puvti. **39** Ezi asizir atiaba nin sipsipba ko memebav sozi da ariaghiri, ezi ki tam inigha ghua nin akazir puvti. Ki uabi sipsipba ko memen ariaghiriba ikarvasi. Egha ni zurara uan bizir ovengeziba ikarvaghasa migei. Egha uaghan arueba ko dimagaribar gumaziba okiava atera zurir sipsipba ko memeba, ni uaghan da ikarvaghasa na migei. **40** Dughiar aviriba aruem na mikarzim gaboi. Ezi dimagaribar ghuariaba na giri, ezi ki arugharugha egha deraviram akuir puvti. **41** Ki 14plan azenibar nin guivimning inigh aningnin ikiasa ingari, egha ki 6plan azenibar nin sipsipba ko memen taba iniasa ingari. Ki 20plan azeniba bar, ni ko ikia egha nin ingari. Ezi ni nan ivezim dughiar aviribar a giraghiragha na ganidi. **42** Eghti nan inazim Abrahamin God, a Godin nan afeziam Aisak an ziam fem. A na ko iktan koghti, ni ti pura na amadazi ki uamatega ghughai. Ezi puvti, God nan itir osimtizim ko ki amir ingangaribar kani, egha kamaghin a dimangan akar gavgavin ni ganingi.” **43** Ezi Laban a ikaragha ghaze, “Amizir kamning, kar nan guivimning, ezi aningnin boriba uaghan nana. Ezi sipsipba ko memeba, da uaghan nana. Ezi bizir kagh itiba bar nananabara. Ezi ki bizir tizim damighvira uan guivimning ko, aningnin boriba ko men anogorogham? **44** Kamaghin ga datirighin akar dikirizir gavgavin damuam. Egh bizitam atigh an gan akar ga dikirizir kam ginighnighvira ikiam.” **45** Egha Jepok dagiar ruarir mam inigha ababanimin min anesara. **46** Egha uan adaraziv kemezi me dagiar maba inigha an boroghin deravira dar pozim mikini. Egha Laban ko Jepok aning uan adarazi ko, me dagiar pozir kamin boroghin dagheba api. **47** Egha Laban dagiar pozir kam, ziam “Jegar Sahaduta,” a gati, ezi Jepok ziam, “Galet,” a gati. **48** Egha Laban Jepok migia ghaze, “Dagiar pozir kam, gan akar dikirizir gavgavir kamin ababanimin min ikiam.” Ezi kamaghin danganir dagiar pozim itir kam, an ziam Galet. **49** Egha Laban uaghan ghaze, “Dughiar ga ua uaning inigh ikiam koghamin, Ikiavira Itir God gan araziba deraghvira dar ganam.” Kamaghin danganir kam, me ziar igharazir mam uaghan a dibora ghaze Mispas. **50** Egha Laban ua ghaze, “Ni nan guivimning pazi aning damu, o amizir igharazibar ikiam, egh ni deraghvira nighnigh, gumazitam gan gari, o gan gari puvti, God bar uabira ga amir arazibagh fo.” **51** Egha Laban ua Jepok migia ghaze, “Ni dagiar pozir kam ko dagiar ruarir ababanimin min ki asarazir kamin gan, aning gan tizimin iti. **52** Dagiar pozir kam ko dagiar ruarir kam, aning gan akar dikirizimin ababanimin min iki nighnizim ga daningam. Eghti ni a gitagh nan bighan izi na misoghan kogham, eghti ki a gitagh nin bighan mangi ni misoghan kogham.” **53** Egha Laban me uan inazibar Godin ziam diborogha kamaghin migei, “Abraham ko Nahorin God uabi, ga tuisigham.” Ezi Jepok, uan afeziam Aisak fer Godin ziam dibora, guizbangira migia ghaze, an akar dikirizir gavgavir kamin gin mangam. **54** Egha Jepok mighsiar kamin asizir mam misuegha an ofa gamigha givagha uan adarazir diazima me iza an ofa gamizir asizir kamin tuziba ko dagheba saram api. Me amegha givagha, dimangan mighsiaram akui. **55** Egha bar mizaragha Laban uan guivimning ko uan igiar boribar toregha me ataghiraghamin akar aghuiba me migei. Egha me ategha uamatega uan nguibamin ghua.

32 Ezi Jepok uan adarazi ko dikavigha zuima, Godin enselin maba me bato. **2** A men ganigha ghaze, “Ame. Danganir kam kar Godin danganim!” Egha danganir kam ziam, “Mahanaim,” a gati. **3** Egha Jepok gumazir maba amadazi, me Iso mikimasa zui. Iso faragha Seirin nguazimin ghua apera, an ziar mam Idom. **4** Egha migirigiar otevir kam damuasa me mikeme, “Gumazir ekiam Iso, ki nin ingangarir gumazir Jepok, ni bagha kamagh akam amadagha ghaze, ki bar dughiar ruarimin Laban ko ikegha givagha egha datirighin uamateghasa. **5** Ki bulmakauba, donkiba, sipsipba, memeba, pura ingangarir gumaziba ko amiziba iti. Ezi nan gumazir ekiam, ki nin azai, ni navim na daningigh.” **6** Ezi gumazir akam inigha ghuezir

kaba uamategha izegha, Jepok migia ghaze, “E nin migirigiaba inigha nin avebam Iso, bagha ghu, ezi a tuavimin ni bativasa izi. Ezi 400plan gumaziba a ko izi.” **7** Ezi Jepok migirigiar kam baregha puviram atiatigha nighnizir aviribagh ami. Egha uan gumazamiziba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko kamelba isa okoruar pumuningin me abiki, egha danganir pumuningin me ariki. **8** A kamaghin nighnisi, “Iso izi faragha itir darazigh asighasighiti, igharaz darazi aregham.” **9** Egha Jepok kamaghin God migei, “Ni nan inazim Abrahamin God, ni nan afeziam Aisakin God, O Ikiavira Itir God, ni nan azangszim baragh. Ni faragha na migia ghaze, ki uamategh uan nguibamin mangighiti ni deravira na damuam. **10** Guizbangira, ki nin ingangarir gumazim, ki gumazir aghuim puvti, ezi ni nan apangkuvigha egha ni mikemezi moghira deragha na gami. Ki Laban ko ikisi mangasa Jordanin Fanem atugha bizitam suiragha ghuzir puvti, ki pura fidizir kinim suiragha ghu. Egha datirighin ki gumazamizir okoruar pumuningin ko izi. **11** Ki kamaghsua nin azangszisi, ni deragh nan akuragh nan ganti, nan avebam Iso izi na ko misoghan kogham. Ki kamaghin atiatigha ghaze, Iso ti izi e ko en amuiroghboriba sara misogh bar e kuavaremegham. **12** Ni faragha na migia ghaze, ki bar deravira ni damu ovavir borir aviriba ni daningam. Eghti men dibobonim ongaramin gigimin min bar avirasemeghti gumazitam da mengiva avegham.” **13** Egha Jepok dimangan akuima aminim tirazima, an asizir maba isa bizir aghuibar min uan avebam Iso daningasa da amisefe. **14** A 200plan memen amebaba ko 20plan apuriba, sipsipin amebav 200pla ko 20plan apuriba, **15** 30plan kamelin amebav nguziba itiba, 40plan bulmakaun amebaba ko apurir 10pla, 20plan donkin amebaba ko apurir 10pla amisefe. **16** Egha a vaghvagh asizir okoruar kabar ganasa ingangarir gumaziba amisevegha me migia ghaze, “Ia nan faraghvira mangi. Egh ia asizir okoruar kabar ganti da mangiva uarir boroghira mangan marki, danganir tizitaba, dar okoruabar tizibar arigh mangi.” **17** Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni mangiti, nan avebam Iso, tuavimin nin apigh kamagh nin azaragham,” Ni tining ingangarir gumazir? Egha ni managh zui? Ezi asizir kaba, kar tining naba?” **18** Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar tining naba?’ **19** Eghti ni kamaghin an akam ikaragh, ‘Asizir kaba, kar tining naba?’ **20** Egha a faragha zuir ingangarir gumazim migia ghaze, “Ia mangi Iso batogh, egh akar kamram a mikim. **21** Egh ua kamagh deragh a mikim suam, ‘Nin ingangarir gumazim Jepok, en girara izi.’” Jepok kamagh nighnisi, “Ki ti arazir kamin uan avebam nighnizim giraghti a na koma ataran kogham. Eghti ki mangi a bativamin dughiamin a na ko navir aghuim ikiam.” **22** Egha a bizir aghuiba amangizi da faragha ghue, ezi a uabi dimagarimin danganir me itimin iti. **23** Ezi dimagarir arizir kamra Jepok dikavigha, egh uan amuir pumuningin ko, uan amuir dozir pumuningin ko, 11plan boriba inigha Jabokin dipam atugha zui. **24** Ezi a uabira iti. Ezi gumazir mam dimangan otogha a ko, uaning uaning misoghav ikia ghuvav itima aminim tira. **25** Aning uaning misogha ghua gumazir kam gari, Jepok anebira. Ezi gumazim Jepokin ruarir agharim misoghezi, an ruarir agharim asiaghiri, an suem an amira. **26** Aning uaning misogha ikia gumazir kam Jepok migia ghaze, “Aminim tiasa bar gefi. Eghti ni na ateghti ki mangam.” Ezi Jepok an akam ikaragha ghaze, “Ni faragh God mikimti a deragh na damuti, ki gin ni ateghti ni mangam.” **27** Ezi gumazir kam kamagh Jepokin azara, “Nin ziam tina?” Ezi Jepok a ikaragha ghaze, “Nan ziam Jepok.” **28** Ezi gumazir kam ghaze, “Datirighin nin ziam ua Jepok puvti. Ni God ko gumaziba, me misogha me abini. Kamaghin nin ziar igiam Israel.” **29** Ezi Jepok a migia ghaze, “Ni datirighin uan ziamin gun na mikim.” Ezi an akam ikaragha ghaze, “Ni tizimsua, nan ziam bagha nan azangszisi?” Egha a God mikeme, eghti a

deragh Jokop damuam. **30** Ezi gin Jokop kamaghin migia ghaze, “Ki Godin guamin ganigha gifa, egha aremmezir puvati.” Egha danganir kam ziam, “Peniel,” a gati. **31** Ezi aruem anabogha givazima Jokop Peniel ataki. Egha an ruriar agharir asiaghirizir kam bangin an daroriba an ikufi. **32** Israelia bar fo, fomira gumazir kam Jokopin ruriar agharim misoke. Kamaghin me bar fomira iza datirighin, me asizibar ruriar agharibar itir asizir tuziba apir puvati.

33 Dughiar kamin Jokop kogha Ison gari, a uan gumazir 400pla ko izi. Ezi a uan boriba bar me migia ghaze, ia mangi uan amebaba ko tuifigh. **2** Egha a faragh mangasa amuir dozimning uan boriba ko me mikeme. Eghti Lea uan boriba ko men girara mangam. Ezi a Resel ko Josep mikemezi aning men gin ti. **3** Ezi Jokop uabi men faraghavira ikia zui. Egha Ison boroghin mangasava amua 7plan dughiarar tevimning apira guam nguazim girava egha dikava an boroghin ghu. **4** Ezi Iso dikavigha ivegha iza uan dozimin suiragha a mulaghirigha an tori. Egha aning uagharama azi. **5** Egha Iso amiziba ko boribar gara egha Jokopin azara, “Kar te ni ko iti?” Ezi Jokop an akam ikaragha ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Kar God deragha na gamigha egha borir kaba na ganingi.” **6** Ezi an amuir dozimning uan boriba ko iza Ison damazimin uan teviba apirigha avigha iraghu. **7** Ezi Lea uan boriba ko uaghan iza teviba apirigha avigha iraghu. Ezi Josep Resel ko abuan iza teviba apirigha avigha iraghu. **8** Ezi Iso ghaze, “Gumazir sipsipba ko asizir maba sara inigha faragha zuiba ki me bato. Ezi kar, ni bizir mingarir tizim gata da amada?” Ezi Jokop a ikaragha ghaze, “O gumazir ekiam, mar ni bizir mabar gan na gifueghasa, ki da amada.” **9** Ezi Iso ghaze, “Nan dozim, ki biziba bar aviraseme. Ni uan biziba ua da inigh.” **10** Ezi Jokop ghaze, “Puvati, ni uan navir averiamin na gifuegh egh nan bizibar suiragh. Ni na gifonge, ezi kamaghin, ki nin guamin gara mati ki Godin guamin gari. **11** Ki kamaghin ifonge, bizir aghuir ki ni ganidir kaba, ni na dama da ini. Guizbangira God nan apanguva arazir bar aghuimin na gamigha egha bizir bar avirim na gamizi, ki biziba bar aviraseme.” Egha a bizir kaba iniasa bar a gakaghonezima, Iso a dama da ini. **12** Egha Iso ghaze, “Ia dikav e mangam. Ki ia ko, e uaghara mangam.” **13** Ezi Jokop a migia ghaze, “Nan ekiam, ni gan boriba gavgavizir puvati. Ezi ki sipsipba ko bulmakaba ko asizir igharaziba uan nguizba ko otem apavira itibagh nighnisi. E aruer vamiran bar me inigh mangivira ikiti me bar arimighiregham. **14** Nan ekiam, ni mar en faragh mangiti, ki aghumra asiziba ko uan boriba inigh nin gin izam. Egh gin Idomin nguazimin ni bativam.” **15** Ezi Iso ghaze, “Kamaghin ki uan ingangarir gumazitaba ni bagh me ategham.” Ezi Jokop ghaze, “Nan ekiam, ni bar na gifonge. Ezi marki, nan ingangarir gumaziba iti, me e ko e mangam.” **16** Ezi dughiar kamran Iso uamategha Idomin ghu. **17** Ezi Jokop ghua Sukotin nguibamin ghu. Egha ua bagha dipenimin ingarigha egha asiziba bagha purirpenibar ingari. Kamaghin a nguibar kam ziam, “Sukot,” a gati. **18** Egha Jokop Mesopotemian nguazim ategha, uamategh Kenanin nguazimin ize, egha Sekemin nguibam deragha an ghughava, Sekemin nguibar ekiamin boroghin purirpenibar ingari. **19** Hamor a Sekemin afeziam, Jokop an adarazi dama nguazim givese, nguazir kamin a uan purirpenibar ingari. Nguazir otevir kamin ivezim a 100 silvan dagiba. **20** Egha Jokop ofa gamir dakozir mam danganir kamin an ingarigha, ofa gamir dakozir kam dibora ghaze, “El, a Israelin God.”

34 Dughiar mam Daina, Jokop ko Lean guivim Sekemin nguibamin itir amizibar ganasa zui. **2** Ezi Hamor, a Hivian adarazir gumazim, a Kenanin nguazimin itir gumazir dapanim. Ezi an otarim Sekem, Dainan ganigha an suiragha arazir kurabar a gami. **3** Sekem, a Jokopin guivim Dainan gari, an ganganiba bar an derazima, a bar a gifuegha anepezepera migirigir otevir bar isingtizibar a gamuavira iti. **4** Egha gin uan afeziam migia ghaze, “Afeziam, ni na bagh amizir kam inighti, ki an ikiasa.” **5** Ezi Jokop kamaghin oraki, Sekem arazir

kuramin an guivim Daina a gami. Dughiar kamin an otariba bar saghon ghuegha dadaba itir danganimin ikia sipsipba ko asizibar gara iti. Kamaghin a bizitam damuan iburagha pura me mizua iti. **6** Ezi Sekemin afeziam Hamor Jokop ko mikimasa ize. **7** Egha aning uaning migiavira itima, Jokopin otariba uamategha ize. Me kamaghin oregha gifa, Sekem men buaramizim arazir kurabar a gami, ezi men naviba ikuvizi me puviram atari. Arazir Sekem Jokopin guivim gamizir kam, Israelian damazimin bar arazir kuram. Guizbangira, Israelian nighnizimin ni arazir katam damuan bar markiam. **8** Ezi Hamor kamaghin Jokop migei, “Nan otarim bar moghiram nin guivim gifonge, ezi ki nin azai, an an ikiami, o?” **9** Ki ghaze, e uari ko deragh dapiagh egh e ian guivarbar ikiti, ia en guivarbar ikiam. **10** Egh ia e ko kantrin kamin ikiam. Egh nguazir asizir manam gifuegh ian iki, egh dagiar ingangaribar amu nguazim givzeghti a iana.” **11** Ezi Sekem uan afeziam ko izegha, kamaghin Dainan afeziam ko an tuebabav gei, “Ia nan azangszizimin amamangatigham, eghti bizir ia ifongeziba ki da ia daningam. **12** Egh ia amizir kamin ivezim diboroghan na mikim, egh bizir aghuir manmagh gariba uari daningisi na mikemegh. Egh ia ivezim manmaghirama anetigham, ki a isi ia daningam. Nan nighnizir ekiam, ia amizim na danighti ki an ikiam.” **13** Ezi Jokopin otariba arazir kurar Sekem men buaramizim Daina gamizim giniri. Egha me Sekem uan afeziam Hamor ko, aning gifarasa, **14** egha me a migia ghaze, “E uan buaramizimin amamangatigha a gumazir me an mikariz mogemomin inim atuzir puvatizitamin ikian kogham. E kamaghin damigh, aghumsizir ekiam inigham. **15** Kamaghin amizi ia faragh bizir kam damigh. Ia uan gumazibar mikariz mogomebar iniba vaghvagh bar adar ghoregh, egh ia en min ikiam. Egh gin, ni en buaramizimin ikiam. **16** Egh ia kamagh damigh, e uan guiviba ian taghiraghti ia men ikiti e uaghan ian guivarbar ikiam. Eghti e ia ko iki egh gumamazizir vabara ikiam. **17** Egh ia e bareghan kogh uan mikariz mogomebar iniba aghoreghan koghti, e uan buaramizim inigh egh nguibar kam ataghiragham.” **18** Ezi Hamor uan otarim Sekem ko men migirigir kam gifonge. **19** Ezi Sekem Jokopin guivim bar a gifonge, kamaghin a bar zuamira bizir me mikemezir kabagh ami. Sekemin afeziamin adarasi, fomira iza datirighin ziar bar ekiam Sekem ganiga bar a gifonge. **20** Ezi Hamor uan otarim Sekem ko ghua, nguibar ekiamin divazimin tiar akamin uari akuvir danganimin ghughu, nguibamin itir gumazir igharazibav gei. Egha ghaze, **21** “Gumamazizir kaba me gumamazizir bar aghuiba e ko dapiasa. E nguazir bar ekiam iti. E me ateghti me en nguazimin iki, uan ifongiamin dagiar ingangaribar amuam. Egh e men guivarbar ikiti me en guivarbar ikiam. **22** Egha me arazir kam bagha gavgafi. E uan gumazibar mikariz mogomebar iniba aghoregh egh e men min ikiam. E kamagh damigh, me e ko virara ikisi ifuegham. **23** Eghti men sipsip ko bulmakau ko asizir igharaziba, uaghan enanaba. Ezi bizir ekia bar vamiran me migeir kam e damigh, me e ko virara ikiam.” **24** Ezi nguibar ekiamin itir gumaziba bar, Hamor ko Sekemin akamin amamangatigha, me uan mikariz mogomebar iniba aghore. **25** Ezi dughiar 3pla givazi, gumaziba uari aghorezir duaba isiaivira iti. Ezi Simeon ko Livai, Dainan tuebanningra midorozir sababa inigha nguibar ekiamin aven zui. Ezi gumazitam aningin anogoroghezir puvati. Ezi aning nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. **26** Egha aning uaghan Hamor uan otarim Sekem ko aning misoghezi aning areme. Ezi aning Sekemin dipenimin aven ghua Daina inigha ghu. **27** Dughiar kamin Simeon ko Livai me misuegha givazima, Jokopin otarir igharaziba nguibar ekiamin aven ghua bizir aghuir aviriba, me Daina gamizir arazim ikarvaga da okeme. **28** Egha me uaghan sipsipba, bulmakaba ko donkiba ini. Egha me bizir nguibamin aven itiba ko azenan itiba sara bar ada ini. **29** Egha me bizir iveziba bar pin koziba inigha egha kalabuziabar min amiziba ko boriba bar me inigha, dipenibar aven itir biziba bar ada akumakumigha da inigha ghue. **30** Ezi gin Jokop, Simeon ko Livai migia ghaze, “Gua osintizir ekiam na gati. Ikizir kamning, Kenania ko Peresia, aningnin adarazi nguazir kamin iti, me nan

gan suam ki gumazir bar kuram. Ki gumamazir aviriba puvati. Eghti ikizir kanningin gumaziba uari akuvagh na misoghti ki uan amuiroghboriba ko bar givagham." **31** Ezi aning kamaghin migei, "Kamaghin e manmaghin damuam? E ti uan buaramizim pura men teghti, me arazir kurabar a damighi, a tuavimin amizimin min ikiasa, a?"

35 Ezi God Jokop migia ghaze, "Ni dikavigh Betelin mangi egh magh iki. Egh na bagh ofa damuamin danganitamin ingarigh. Ki God, ni uan avebam Ison arir dughiamin ki ni bato." **2** Ezi Jokop uan amuiroghboriba ko gumamazir a ko itibav gia ghaze, "Ia uan asebar marvir guaba bar da batokegh. Egh arazir Godin damazimin zuezibar amu, egh korotiar zuruzibara aghu. **3** Egh e nguibar kam ategh Betelin mangam. Eghti ki God bagh ofa damuamin danganitamin ingaram. Godin kam, ki osimtizibar aven itir dughiamin, a nan akura. Ezi ki managh zui, a na ko zurara iti." **4** Ezi me bar moghira uan asebar marvir guaba isa Jokop ganingi. Egha uaghan uan ringin uan kuariabgh ariziba sarama a ganingi. Ezi Jokop Sekemin nguibamin boroghira temer okin apengan, mozim gikuigha egha bar ada isa mozim gaghui. **5** Egha Jokop uan adarazi ko dikavigha zui. Me zuima God Sekemin boroghin itir nguibabar gumamazibagh amizi, me bar atiatingi. Egha Jokopin adarazir agintighizir puvati. **6** Ezi Jokop uan adarazi ko ghua Kenanin nguazimin, Lusin nguibamin ofiti. Lus, a Betelin nguibamin ziar ghurim. **7** Egha Jokop ofa gamir dakoziur mamin ingarigha, danganir kam ziam a gatigha ghaze, "Betelin God." Jokop nighnisi, danganir kamin a fomira uan avebam Ison arima God a bato. **8** Ezi dughiar kam Rebekan ingangarir amizim Debora areme, amizir kam fomira Rebeka aghirimra itima, an an gari. Ezi me dughiar kamin ikiava, sautin amadaghan Betelin nguibamin boroghin temer ekiamin apengan anefa. Egha me temer kam ziam a gatigha ghaze, "Azirakam Gamir Temem." **9** Egha dughiar kamin Jokop Mesopotemia ategha ua Kenanin nguazimin izezi, God uam a batogha arazir bar aghuibar a gami. **10** Egha God a migia ghaze, "Datirighin nin ziam Jokop. Ezi me ua Jokop ni darighan kogham. Puvati. Me ziam Israel ni darigham." Kamaghin God ziam, "Israel," a gati. **11** Egha God a migia ghaze, "Ki Gavgaviba Bar Itir God. Ni bar borir aviriba batam. Eghti gin ikizir mam ko, ikizir igharazir avirir maba nin otivam. Eghti ni uaghan atrivir mabar, inazir afeziamin otivam. **12** Eghti ki nguazir faragha Abraham ko Aisak ganingizim, ki ni danningam. Egh uaghan nin ovavir boribar aningam." **13** God mikemegha givagha danganir a Jokop ko migeir kam ategha ghuavanabo. **14** Ezi Jokop dagiar bar ruarir mam isa danganir God a ko mikemezir kamin ababanim gamuava anesara. Egha wain ko, olivin bore m ofan min aning isa dagiar kam ginge. **15** Egha God a ko mikemezir danganir kam a ziam, "Betel," a gati. **16** Egha Jokop uan adarazi ko Betel ategha Efratan nguibamin zui. Egha me ghuavira itima Resel otamin dughiam oto. Ezi a bar mizazir bar ekiam isi. **17** A bar mizazir ekiam isima, amizir a ko itim, kamaghin a migei, "Ni atiatingan marki. Kar otarir igharazir mam." **18** Ezi Resel ovengasa abuan dighorim ingara egha, otarim ziam, "Benoni," a gati. Ezi an afeziam gin ziam, "Benjamin," a gati. **19** Ezi Resel aremezi me Efratan nguibamin zuir tuavir miriamin a mozim gati. Kar Betlehemin nguibamin ziar ghurim. **20** Ezi Jokop danganir kamin dagiam isa Reselin mozimin ababanim gamua anefa. Ezi dagiar kam datirighin ikiavira iti. **21** Ezi Israel ghuavira ikia Ederin taua ategha mong sivagha ghua puripenibar ingari. **22** Israel kagh ikiavira itima, Ruben ghua uan afeziamin amuir dozim Bilha koma akui. Ezi Israel Ruben amuir bizir kam baraki. Jokop a 12plan otariba iti. **23** Kar Lean otariba, Ruben a Jokopin otarir ivariam, ko Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun. **24** Ezi Resel otarir pumuning iti, Josep ko Benjamin. **25** Ezi Bilha, Reselin ingangarir amizim otarir pumuning iti, Dan ko Naphtali. **26** Ezi Silpa, Lean ingangarir amizim otarir pumuning iti, Gat ko Aser. Jokop Mesopotemian ikia otarir kaba ini. **27** Egha Jokop uan afeziam Aisak bagha Mamren nguibamin ghu, Hebronin

nguibamin boroghin an ziar mam Kiriati Arba. Kar Abraham ko Aisak faragha ikezir nguibam. **28** Ezi Aisak 180plan azeniba ikia, **29** bar ghurigha ovengezi, an duam ghua, an adarazir duaba ghua itir nguibamin me ko iti. Ezi an otarimning Iso ko Jokop an suiragha anefa.

36 Kar Ison ovavir boribar ziaba, an ziar igharazim Idom: **2** Iso a Kenanian amizibar iti. Ezi Hitian gumazim Elon, an guivim Ada, Ison iti. Ezi Anan guivim Oholibama, uaghan an iti. Anan afeziam Sibeon, a Hivian gumazir mam. **3** Egha a uaghan Ismaelin guivim Basematin iti. Ezi Basemat a Nebaiotin buaramizim. **4** Ezi Ada Elifas bate, ezi Basemat Ruel bate. **5** Ezi Oholibama Jeus, Jalam, ko Kora bate. Dughiar kamin Iso Kenanin nguazimin ikiavira ikiava borir kaba ini. **6** Egha gin Iso uan amuiba, ko otariba, ko guiviba ko, gumamazir an adarazi ko itiba ko, asiziba ko, an bizir Kenanin nguazimin itiba bar ada inigha, uan dozim Jokopin saghon ghua nguazir igharazimin zui. **7** Iso uan dozim ataghirazir bizim kamakin, nguazir aning itir kam aning in tughatighan kogham. Aning in asiziba bar avirasemezi aning uaning ko ikian iburagghburaki. **8** Kamaghin, Iso ghua Seirin Mighsiabar nguibamin apera. Idom, kar Ison ziar igharazim. **9** Ezi Ison boribar ziabar kara: Iso uabi, a Idomian afeziam, me Seirin Mighsiabar iti. **10** Iso uabi an otariba, Elifas a Adan otarim, ezi Ruel a Basematin otarim. **11** Ezi Elifasin otariba, Teman, Omar, Sefo, Gatam, ko Kenas. **12** Ezi Ison otarim Elifas, an amuir dozim Timna, an Amalek bate. Kar Ison amuim Adan ovavir boriba. **13** Ezi Ruelin otariba, Nahat, Sera, Sama ko Misa. Kar Ison amuir mam Basematin otariba. **14** Ezi Ison amuir igharazim Oholibama, a Jeus, Jalam ko Kora bate. Oholibaman amebam Ana, ezi Sibeon Anan afeziam. **15** Ezi Ison otarir uan adarazir gumazir dapanibar itibar ziabar kara: Elifas a Ison otarir ivariam, an otaribar kara, Teman, Omar, Sefo, Kenas, Kora, Gatam, ko Amalek, me gumazir dapanibar otivigha uan adarazi Idomin nguazimin men gari. Kar Ison amuim Ada, an ovavir boribar otariba. **17** Ezi Ruelin adarasi, Nahat, Sera, Sama ko Misa, me uan adarazir gumazir dapanibar otivigha Idomin nguazimin men gari. Kar Ison amuim Basemat, an ovavir boriba. **18** Ezi Ison amuim Oholibaman adarasi, Jeus, Jalam ko Kora, me gumazir dapanibar iti. Ezi Anan guivim Oholibama gumazir dapanir kaba bate. **19** Ezi gumazir kaba me Ison ovavir boriba, Ison ziar mam Idom. Me uan dakoziur gumazir dapanibar iti. **20** Seir, a Horian gumazir mam, a Idomin nguazimin iti. Kar Seirin otaribar ziaba: Ezi an otariba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, **21** Dison, Eser ko Disan. Ezi Kar Seirin otariba, me uan adarazir dakoziur dapanibar ikia Idomin nguazimin iti. **22** Ezi Lotanin otarimning, Hori ko Heman. Ezi Lotanin buaramizim, a Timna. **23** Ezi Sobalin otariba, Alvan, Manahat, Ebal, Sefo, ko Onam. **24** Ezi Sibeonin otarimning, Aia ko Ana. Anan kamra, a faragha uan afeziam Sibeonin donkiba gumamaziziba puvatizir danganimin dar gara, egha dipar atuir bar puvira feibar gani. **25** Ezi Anan borimning, Dison ko Oholibama. Ezi Oholibama Anan guivim. **26** Ezi Disonin otariba, Hemdan, Eshan, Itran, ko Keran. **27** Ezi Eserin otariba, Bilhan, Savan, ko Akan. **28** Ezi Disanin otarimning, Us ko Aran. **29** Ezi Idomin nguazimin aven, Horin adarazir dakoziur gumazir dapanibar ziaba, Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan. **31** Dughiar kamin Israelia atriviba puvatizi, gumazir kaba Idomin kantrin atrivibar ike: **32** Ezi Beorin otarim Bela, Idomin kantrin faraghaviram atrivimin iti. A Dinhaban nguibar ekiamin atrivimin iti. **33** Egha Bela aremezi, Seran otarim Joban an danganin inigha atrivimin iti. Sera, a Bosran nguibamin gumazim. **34** Egha Joban aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam, an danganin inigha atrivimin iti. **35** Egha Husam aremezi, Bedatin otarim Hadat an danganin inigha atrivimin iti. Egha Hadat Moapin nguazimin ghua Midanian gumaziba ko misogha midoroziimin me abira. Egha Hadat Avitin nguibar ekiamin atrivimin iti. **36** Egha Hadat aremezi, Masrekan nguibamin gumazim, an ziam Samla, an danganin inigha atrivimin oto. **37** Egha Samla aremezi, Saul an danganin inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gumazir

mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguibam. **38** Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto. **39** Egħa Balhanan aremezi, Hadar an danganim inigha atrivimin oto. Egħa Paun nguibamin atrivimin iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap. **40** Ezi Idomian anababar gumazir dapanibar ziabar kara: Timna, Alva, Jetet, Oholibama, Ela, Pinon, Kenas, Teman, Mipsar, Makdiel, ko Iram. Gumazir kaba me Idomian gumazir dapaniba. Ezi Idom kar Ison ziar igharazim, ezi Iso Idomian inazir afeziam. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagħa uan nguibabar ikia, egħa uan adarazir gativa men gari.

37 Jokop Kenanin nguazimin iti, kar nguazir an afeziam Aisak fomira ikezim. **2** Ezi Jokop ko an ovavir boribar eghaghanimra kara. Josep a gumazir bar igiam, egħa 17pla azeniba iti. Egħa a sipsipba ko memeba uan aveghbuaba ko dar gari. Kar Bilha ko Silpan otariba, aning an afeziamin amuinning. Ezi Josepin aveghbuaba amir arazir kuraba a zurara dar gun uan afeziam migei. **3** Ezi Jokop, an ziar mam Israel. Israel bar ghurizir dughiam an amuim Josep bate. Ezi bizir kam bagħa, a uan otarir igharazibar tongin Josep bar a gifonge. Egħa dughiar mam Jokop, Josep bagħa korotiar agharir ruarir dirir mamin ingarigha a ganingi. **4** Ezi aveghbuaba gari afeziam bar Josep gifuegħa, deragħa me gifongezir puvati. Kamaghin, aveghbuaba Josep bar a baseme, egħa bar an aghuagħa, migirigiar aghuibar a gamir puvati. **5** Egħa dughiar mamin Josep irebamin ganigha, aveghbuabagh eghari. Ezi me a baregħa men naviba bar mogħira an ikufi. **6** Ezi Josep kamaghin migei, "Ia nan irebam baragh. **7** E bar mogħira dagħer azenimin aven ikia, egħa witin ikiziba ikia da arisi. Ezi nan witin ikizim voroghira tughav iti. Ezi nan witin ikiziba nan witin ikizim gighuigha tuivighav ikia, dar dapaniba avigha għuagħira nan witin ikizim mitifi. **8** Ezi an aveghbuaba oregħa kamaghin Josep migei, "Ni ghaze, ni en atrivimin otogh egh e gativagħam?" Egħa kamaghin, Josep zurara uan irebabagh egharima, an aveghbuabar naviba an derazir puvati. **9** Egħa gin Josep ua irebar mamin ganigha uan aveghbuabagh eghari. Egħa kamaghin migei, "Ki ua irebar mamin gani. Egħa nan irebamin aven, ki aruem ko iakinim ko mikovezir 11plan garima, da nan guamin uan dapaniba avingi. **10** A irebar kamin uan afeziam ko uan aveghbuabagh eghanigha givazi, an afeziam an atara kamaghin a migei, "Kar irebar manmagħ amizim? Ni ti ghaze, ki ko nin anebam ko nin aveghbuaba, e bar izi nin guamin tevibar pirigh dapaniba avigham?" **11** Ezi Josepin aveghbuaba naviba bar a baseme, ezi afeziam Josepin irebanning puviram aning ginihnisi. **12** Ezi dughiar mamin Josepin aveghbuaba uan afeziamin sipsipbar ganasa Sekemin nguibamin ghue. **13** Ezi Israel kamaghin Josep migei, "Nin aveghbuaba sipsipbar gara Sekemin nguibamin iti. Ezi ni mangi men ganasa ki ifonge." Ezi Josep kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Are, Afeziam. Ki mangam." **14** Ezi afeziam kamaghin a migei, "Ni mangi uan aveghbuabar ganigh fogħ suam, me deraghavira ti, o puvati? Egh uaghan sipsipbar ganigh fogħ, da dera, o puvati? Ni men ganigh, egh uamategħ izi na mikemegħ." Ezi dughiar kamin Israelin adarasi, Hebronin danganir zarimin iti. Ezi Josep Sekemin nguibamin otogħa gifa. **15** Egħa danganir kam garua uan aveghbuaba bagħa rui. Ezi gumazir mam an ganigha kamaghin an azara. "Ni bizir tizim buri?" **16** Ezi Josep kamaghin migei, "Ki uan aveghbuaba bagħa rui. Ni danganir me ikia uan sipsipbar garim, an gun na mikimam o?" **17** Ezi gumazir kam a migia ghaze, "Me danganir kam ataki. Egħa ki orazi, me Dotan nguibamin mangasa mikeme." Ezi Josep uan aveghbuabar gin ghua Dotan nguibamin me bato. **18** Egħa a sagħon għuavira itima, an aveghbuaba an apigha, a misuegħti an aremegħasa akam misosi. **19** Egħa me uarir tongin uarira kamaghin uariv għa ghaze, "Ia munagħ gan, gumazir irebabar garim izi. **20** Aria, e a misuegħti an aremegħti, e an kuam inigh mozir kabar tam mikinika. Egh e gin suam, 'Asizir atiar mam a misogħezi an areme.' Egh e ganam, an irebanning manmagħin otivam!" **21** Ezi Ruben me barasi, me migirigiar kam gamizi, a

Josepin akurvagħasa. Egħa ghaze, "E a misuegħti an aremegħan markiam. **22** E uari an ikirimirim agivagħan kogħam. A inigh gumazamiziba puvatizir danganimin itir mozir kam mikinigh." Guizbangira Ruben kamaghin nighnisi, a Josep uam a inigh an aku uam afeziam bagħ mangasa, akar kam mikeme. **23** Ezi Josep uan aveghbuaba batozima, me pamten an suiragħa, a gekuava an korotiar agharir ruarir dirir an afeziam a ganingizim sue. **24** Egħa me a inigha ghua mozir dipar misingizir mam mikini. **25** Egħa gin me apiaghava api. Me apa ikia garima, Ismaelian gumaziba uan kamelba ko izi. Gumazir kaba, Gileatin nguazimin ikegħa iza, Isipin kantrin zui. Egh me mangi bizir bar pin koziba dagiaba bagħ da mangasa, bizir kabanang, temebar eboriba, ko mikarzbagh azuir bizir guar aviriba, ko mugħuriar aghuim zuir boreba. **26** Ezi Juda kamaghin uan aveghbuabav għa ghaze, "E uan aveghuam misuegħti an aremegħti, bizir e amizir kam modogħti, arazir kam manmagħin en akuragħam?" **27** Kamaghin e ti Ismaelin adarazi bagħ anemadagħti, me pura ingangarir gumazir kinimin min a givezegħam. Guizbangira, an en aveghuamra egħa għuzir vamira, kamaghin e uari a gasigħasighan kogħam." Ezi an aveghbuaba akar kam gifonge. **28** Egħa an aveghbuaba migiavira itima, Midian gumazir dagiaba bagħa ingarir maba iza Josepin garima, a mozimin iti. Ezi aveghbuaba a gekuizi an anaboz, me pura ingangarir gumazir kinimin min Ismaelian gumazibar anemada. Ezi Ismaelian gumaziba 20 silvan dagiaba Midianian gumazibagh anigha, Josep inigha Isipin kantrin zui. **29** Ezi gin Ruben uan ghua mozimin garima, Josep mozimin itir puvati. Ezi a digavir kuram gamigha nighnigha avegħa uan korotiam abiki, **30** egħa uamategħa uan aveghbuaba bagħa ghua kamaghin me migei, "Josep mozimin itir puvati. Ezi ki manmagħin damuam?" **31** Ezi an aveghbuaba memen mam misuegħa, me Josepin korotiar agharir ruarir dirim isa an għuzim garugħa uan a ini. **32** Egħa me an korotiar dirim inigha afeziam bagħa ghughan, an akaghava a migei, "Ni kagh ganigh, korotiar dirir kam a danganir mamin iti e an api. Ka ti nin borir tamin korotiam, o puvati?" **33** Ezi afeziam korotiar dirir kamin ganigha fogħa kamaghin migei, "Are, kar Josepin korotiam. Laionin tam ti nan otarim misogħezi an aremezi, a ti bar anemegħama." **34** Ezi Jokop uan borim bar an apangkuvigha, uan korotiam abigha, azir korotiar mam aru. Egħa dughiar ruarimin uan borim bagħa azia iti. **35** Ezi an otariba ko guiviba, iza an navim damuti a ua deraghasa migirigiabar a migei. Ezi a bar aghuagħa kamaghin migei, "Ki a bagħ arang manmagħira iki mangi, Gumazamizir Oveaghuezbir Nguibamin magirigh a batogħam." Egħa Jokop aziaavira iti. (**Sheol h7585**) **36** Ezi Midianian gumazir kaba Josep inigha ghua Isipin kantrin otogħa, pura ingangarir gumazir kinimin min a isa dagiaba bagħa Potifan anemada. A Isipin atrivimin ingangarir gumazir mam. Potifar, a Isipin atrivimin dipenir ekiamin garava, midorozir gumazibar faragħa zuir gumazim.

38 Ezi dughiar kamin Juda uan aveghbuaba ategħa ghua Adulamin nguibamin gumazim, an ziam Hira, a ko iti. **2** Egħa Kenanin nguazimin gumazim, an ziam Sua, an an guivimin gani. Egħa an amizir kamin ikia egħa aning iti. **3** Ezi amizim navim asegħa otarir mam batezi, Juda ziam, "Er," a gati. **4** Egħa gin amizim navim asegħa uan otarir mam bategħa uabi ziam, "Onan," a gati. **5** Ezi amizim ua navim asegħa uan otarir mam bategħa ziam, "Sela," a gati. Dughiar kam Juda Kesipin nguibamin itima an amuim Sela bate. **6** Ezi boriba aghua ghua bar ekevezima, Juda uan otarir ivariam Er bagħa amizir mam ini. Ezi amizir kamin ziam Tamar. **7** Ezi Erin araziba Ikiavira Itir Godin damazimin bar derazir puvati, kamaghin God a misogħezi an areme. **8** Ezi Juda kamagh Onan migei, "Ni uan avebamin amuim ko daku. Ni uan avebamin ovegħa boriba puvati. En arazim kamakin, ni uan avebamin amuim inighiva an iki, egh a bagħ boriba iniam." **9** Ezi Onan pura borir igharaziba batiti, me an avebamin ziamin iki bizibar amuan an aghua. Egħa amizir kam koma akua, uan dipam pura nguazim ginge. A kamaghin nighnisi, a kamaghin damu uan avebamin

bagh boritam inghan kogham. **10** Ezi Onan amir arazir kam, a Ikiavira Itir Godin damazimin bar ikufi. Kamaghin, God uaghan na misoghezi an areme. **11** Ezi gin Juda uan ivozir amizim Tamar migia ghaze, “Nin pam areme. Kamaghin, ni uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, egh magh ikiti nan otarim Sela an ekeveka.” Juda kamagh nighnigha atiatigha migirigiar kam gami, Sela uan avebamningin min ovegham. Ezi Tamar ua uan afeziamin dipenimin ghugha iti. **12** Ezi dughiar ruarim ghua givazima, Judan amuim a Suan guivim, a uaghan ovege. Juda uan amuimin buabem agivagha, gumazir an sipsipbar ariziba ghoribar ganasa Timnan nguibamin ghu. Ezi an namakam, Adulamin nguibamin gumazim Hira, a ko ghu. **13** Ezi gumazir mam kamagh Tamar migei, “Nin ivozir afeziam sipsipbar ariziba aghorasa Timnan nguibamin ghu.” **14** Ezi Tamar kamaghin fo, Sela ekevegha gifa, ezi aning uaningin ikiamin migirigiaba me dar kirizir puvati. Kamaghin a korotiar uan pam guba ikia aruzim sue. Egha inir avizir mam inigha uan guam avaragha, ghua Enaimin nguibamin zuir tuavir akamin aperaghav iti, nguibar kam Timnan nguibamin zuir tuavimin iti. **15** Ezi amizir kam inir avizim uan guam dukuagha aperaghav itima, Juda iza an gara kamaghin nighnisi, kar ti gumaziba isa me koma akuir amizim. **16** Egha a tuavir miriamin an boroghin ghua a migia ghaze, “Aria, ki ni ko dakuasa.” Dughiar kam, Juda kamaghin fozir puvati, kar an ivozir amizim. Ezi amizim ghaze, “Bizir tizim ni na danningam?” **17** Ezi Juda ghaze, “Nan memeba iti. Ki memen igiatam ni bagh anemadaghti a izam.” Ezi amizim ghaze, “A dera, ni faragh na ko dikirizir akam bagh, ababanimin min bizitam na danningh, egh gin meme na danighti ki nin bizim isi uam ni danningam.” **18** Ezi Juda kamaghin migei, “Ki bizir tizim, akar dikirizimin ababanim damu, ni danningam?” Ezi amizim ghaze, “Bizir kamning na danningh, ringin nin ziamin ababanim itim, ko an benir ni uan firim gikezir kam sara. Egh uan darorir fidizir ni suirazi kam saram na danningh.” Ezi Juda bizir kaba bar da isa amizim ganigha, a koma akui. Egha navim a ganingi. **19** Egha aning akuigha givagha Tamar dikavigha ghu. Egha uan guam avarazir inir kam adeghe, ua buaber korotiam arugha ua uan pam gubai. **20** Egha gin Juda memen igiar mam isa Hira ganigha anemadagha ghaze, a mangi meme a danningh, a da biziba ua da iniam. Ezi a ghua amizir kam buria egha an apizir puvati. **21** Kamaghin a danganir kamin itir gumazibar azangisi, “Enaimin tuavimin apiaghirir amizir gumaziba isa me koma akum, a managh iti?” Ezi me ghaze, “Amizir gumaziba koma akuitam kagh itir puvati.” **22** Ezi Hira uamategha Juda bagha ghugha ghaze, “Ki an apizir puvati. Ezi nguibamin gumaziba ghaze, Amizir gumaziba isa akuitam munagh itir puvati.” **23** Ezi Juda kamaghin migei, “Marki, aneteghti a bizir kabar suiragh. Ni uam amizir kam burian marki, kamaghin, gumamazibza kam ingarvakegham. Guizbangira, ki uan akar dikirizimin gin ghua a bagha memen igiar kam amada, ezi ni an apizir puvati.” **24** Ezi iakinir 3pla ghua givazima me iza kamaghin Juda migei, “Nin ivozir amizim Tamar gumaziba isa me koma akuir arazim gamigha, datirighin navim asangi.” Ezi Juda kamaghin migia ghaze, “Ia a inigh mangi avimin a tuaghti a isiva aremegh!” **25** Egha me a inigha zuir dughiam, Tamar bizir Juda a ganingiziba isa da amaga, egh akar kam saram a bagha anemada, “Bizir kabar afeziam, a na koma akuizi, ki navim asangi. Ni kagh bizir kaba deragh adar ganigh. Benim ko, ziar an ababanim itir ring ko, darorir fidizim. Kar tinar biziba?” **26** Ezi Juda ganigha fogha kamaghin migei, “Guizbangira, amizir kam nan otarim Selan ikiam. Ezi puvati, ki aning uaningin ikiamin bizim akirizir puvati. Kamaghin, kirara, ki arazir kuram gami, ezi amizir kam puvati.” Egha Juda uam a koma akuir puvati. **27** Ezi Tamar borim batamin dughiam me kamagh an gari, borir fufuzimning an navimin iti. **28** Ezi Tamar otamin dughiam, borir mamnin agharim faragha oto. Ezi amizir Tamarin akuraghti an otamin kam, a borimin agharimin suiragha benir aghevir mam an agharim ike. Egha ghaze, “Borir kam faragha ize.” **29** Ezi borim ua uan agharim gekuigha aven ghu, ezi an dozim faragha oto. Ezi amizir kam

ghaze, “Manmaghin ami? Ni avebam gitagha faragha ize?” Ezi me ziam, “Peres,” a gati. **30** Ezi gin an avebar benir aghevim itim oto. Ezi me ziam, “Sera,” a gati.

39 Ezi Ismaelin adarazi Josep inigha Isipin kantrin ghuzi, Potifar ingangarir gumazir kinimin min a givese. Potifar a Isipin gumazir mam. Atrivimin ingangaribar faragha zuir ingangarir gumaziba, a men mav. A uaghan atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, a men faragha zuir gumazim. **2** Ezi Josep, gumazir ekiam Potifarin dipenimin aven iti. Ezi Ikiavira Itir God Josep ko iti, ezi an amir biziba bar, deraviram otifi. **3** Ezi Potifar gari, Ikiavira Itir God Josep ko itima an amir biziba, da deragha otifi. **4** Ezi a Josep bagha bar ifuegha a gamizima an an ingangarir gumazimin oto. Ezi a uan dipenim ko biziba bar dar ganamin ingangarim a ganingi. **5** Ezi Josep Potifarin dipenimin gara itir dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deragha Potifarin adarazigh ami. Egha Josep bangin, Ikiavira Itir God Potifarin dipenimin aven itir biziba ko dagher azeniba bar deragha dagh ami. **6** Kamaghin Potifar Josep atizi, an an biziba bar dar gari. Egha a uabi bizir aviribagh nighnizir puvati, a uabi dagher manabara a dar amasa dagh nighnisi. Dughiar kamin Josep mikarzim sarama aghuigha gavgavigha ganganiba bar dera. **7** Ezi dughiar ruarim puvatizi, Potifarin amuim an ganigha a gifuegha a migia ghaze, “Ni izi, na ko daku.” **8** Ezi Josep aghuigha kamaghin a migei, “Nan gumazir aruam, dipenir kamin biziba bar dar ganasa na misevegha, bizitam bagha ua nighnizir puvati. **9** Ezi dipenir kamin aven a na ko gan gavgaviba magh ghue, ingangarir gumazir igharazitam na gafirazir puvati. A dipenir kamin aven bizitam damuasa nan anogoroghezir puvati. Ni an amuim, a ni ko dakuasa na mikemezir puvati. Ki bar manamaghsu arazir bar kurar kam damuam? Egh ki kamagh damigh, Godin damazimin bar ikuvigham.” **10** Egha dughiarbur zurara amizim Josep ko dakuasa an azangishavira iti. Ezi Josep an akam baruzi puvatigha, a koma akuizir puvatigha an boroghin ghuzir puvati. **11** Egha dughiar mamin Josep dipenimin aven ghugha, ingangarim damuasava ami. Ezi ingangarir gumazitam itir puvati. **12** Ezi Potifar in amuim Josepin saketin suira, egha kamaghin migei, “Ni izi na ko daku.” Ezi Josep uan saket ategha arava azenan ghu. **13** Ezi amizim Josepin gari, a saket ategha arav ghu, **14** ezi a ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia gan. Nan pam Hibriuan gumazir kam inigha en dipenimin izezi, a datirighin aghumsizir dafam e danningasa. A ki akuir danganimin aven izegha na ko dakuasa nan azangishghe pamtem na gakaghor. Ezi kamaghin ki pamten dei. **15** Ezi an orazi ki deima, a uan sakat nan miriamin anetegha zuamirama arava azenan ghu.” **16** Egha Potifar in amuim Josepin saketin suira. A ikiti an pam izi dipenimin otoghti, an an akagham. **17** Ezi an pam otozi, an eghaghanir kamrama a geghara ghaze, “Hibriuan ingangarir gumazir kinir kam, ni a inigha gan dipenimin izezi, a iza ki akui naghin iza, na ko daku arazir kuramin na damigh aghumsizir dafam na danningasa, na gaghori. **18** Ezi ki bar pamten diazi, a uan sakat nan tegha arava azenan ghu.” **19** Ezi Potifar uan amuimin eghaghanir kaba baregha bar puvirama atari. **20** Egha midorozir gumazibav kemezi me Josepin suiragha a isa kalabus gati. Kar atrivimin kalabuziaba itir dipenim. **21** Ezi Ikiavira Itir God Josep ko ikiavira ikia, bar an apangukuvighavira iti. Egha a gumazir kalabusin dipenimin garim gamizi, a uaghan Josep gifonge. **22** Egha gumazir kam kalabuziar gumazibar ganasa Josep amisefe. Ezi Josep kalabusin dipenimin itir ingangariba bar dar gari. **23** Egha Ikiavira Itir God Josep ko ikia an akurvasi, ezi bizir an amiba, da bar deravira zui. Ezi gumazir kalabuziar dipenimin garim, ingangarir a damuasa Josep mikemeziba, a da bagha ua nighnizir puvati.

40 Egha mong dughiar ruarimin ikegha, gumazir atrivimin dipenimin wainin garim, ko atrivimin brefon ingarir gumazir dapanim, aning Isipin atrivim bar ifungezir puvatizir arazir kuram gami. **2** Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumazir kamning adarim aningin iti, **3** egha aning isa kalabus

gati. Kalabusin dipenir kam, kar atrivimin midorozi gumazibar garir gumazir dapanimin dipenim. Ezi kalabusin dipenir kamra me faragha Josep isava a gati. **4** Ezi midorozi gumazibar dapanim aningnin akurvaghosa Josep ginaba. Ezi aning bar dughiar ruarimin kalabusin iti. **5** Egha dimagarir mam, gumazir atrivimin wain kun bretin garimning, aning irebamningin gani. Ezi irebamning uaghara ghuzir puvatigha, magh garir puvati. **6** Ezi mizarazimin Josep ghua aningnin garima, aning bar oseme. **7** Ezi a kamagh aningnin azara, "Bizir tizim gua gamima, guan navimning bar oseme?" **8** Ezi aning kamaghin Josepin akam ikaragha ghaze, "Ga irebamningin gani. Ezi gumazir gan irebamningin mingarim abighamba puvati." Ezi Josep kamaghin aning migei, "God uabira a irebabar mingaribar en akakasi. Ezi gua uan irebamningin gun na mikim." **9** Ezi atrivimin wainin garir gumazim uan irebamnin gun Josep migia ghaze, "Nan irebamin, ki wainin ikarizimin gani. **10** Ezi ikarizir kam agharir 3pla iti. Ezi an dafariba zuamira murima, an akimariba zuamirama otifi, ezi wainin oviziba otivigha bar moghirama ani. **11** Ki Isipin atrivimin kavin suiraghav ikia, wainin ovizir kaba inigha uan dafarir mamin da munubi, ezi dar dipam kap giraghuezi, ki a isa atrivim ganigani." **12** Ezi Josep ghaze, "Nin irebamin mingarim makakin. Ikarizir agharir 3pla, da dughiar 3plan ababanin. **13** Dughiar 3pla givaghti atrivim ua ni inigh mangam. Egh ua ni isi nin ingangarim darigham. Eghti ni fomira wainin kap a ganiga ingarizi moghin, ni uam a daningam. **14** Egh ni mangi nin dabrizarim deraghti, ni na ginirigh. Ki nin aza, ni nan apangkuvigh nan akuragh nan ziamin gun atrivim mikimti, ki kalabus ateka. **15** Guizbangira, bar faraghivira gumazir maba Hibruian nguazimin na okemegha na inigha kagh ize. Ezi ki Isipin kagh ikia, bizitam pazava a gamizir puvati. Ezi me pura na isa kalabus gati." **16** Ezi gumazir bretin ingarim, a wainin garir gumazimin irebamin mingarim barasi. Ezi a derazima, a kamaghin Josep migei, "Ki uaghin irebar mamin gani. Nan irebam makakin. Ki akirar 3pla uan dapanim dafagha zui. Ezi bretba akirar kabagh izifa. **17** Ezi akirar pin itim atrivim ifongezir bretba ko bisketko ko bizir igharagha gariba a gizifa. Ezi kuazariba iza bizir kaba api." **18** Ezi Josep kamaghin migei, "Irebar kamin mingarim kamaghin ghu, akirar 3plan da dughiar 3plan ababanin. **19** Eghti dughiar 3pla tighar givti, atrivim kalabusin ni inigh azenan mangi, egh midorozi gumazibav kemeghti, me nin firim atugham. Egh me ni isi ter akinitamin nin kuam aguraghti, kuazariba izi nin namnamra amam." **20** Ezi namba 3in dughiam Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami, me isar kamin iki amebam a batezir dughiam ginighnigham. Ezi a gumazir wainin ingarim ko bretin ingarim inigha uan ingangarir gumazibar gumain aning asara. **21** Egha wainin garir gumazim mikemezi a ua uan ingangarim bagha zui. **22** Egh atrivim midorozi gumazibav kemezi, me gumazir bretin ingarim isa temer akinimin anegura. Ezi guizbangira Josep aningnin irebabar gun mikemezi moghira bizir kaba otifi. **23** Ezi gumazir atrivimin wainin garir kam ua Josep ginighnizir puvati.

41 Ezi azenir pumuning ghua givazima, Isipin atrivim irebamin gani. A irebamin uabin gari, a Nailin Fanem boroghin tughav iti. **2** A garima, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir ekiaba dipamin anagava otifi. Egha graziba dipar miriamin da api. **3** Ezi gin 7plan igharaziba dipamin ikegha anagava otifi. Egha me bar aghariba gunigha mikarziba eromotuegha men ganganiba bar ikufi. Ezi bulmakaun aghariba gari kaba mikarziba sara itir kabar boroghin tuivighav iti. **4** Ezi aghariba guizir bulmakaun kaba, mikarziba sara itiba apava da tuizi da iraghue. Egha atrivim irebar kamin ganigha givaghosa ose. **5** Egha a uam akua irebar mamin gani. Ezi irebar a uanizir kam, a gari 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekeveghe raizin ovizir bar aviriba dar ikia, anizi dar aghoramim dughiam roghira ize. **6** Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha bar sufi. **7** Egha raizin dapanir suvizir kuraba, da raizin

dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi atrivim uam osegha dikavigha fo, kar pura irebamar. **8** Egha mizaraghara a nighnizir aviribagh amua, egha Isipin fofozir gumaziba ko kukunir gumaziba, men diazi me izima, a uan irebar pumuningin me migeima, irebar kamningin mingarimning abighamin gumaziba puvati. **9** Ezi gin gumazir atrivimin dipenimin wainin garim kamaghin a migei, "Datirighin ki uan arazir kurar amizir mamin gun mikimam. **10** Ni fomira uan ingangarir gumazimning ko adarim ikia, egha ki ko nin bretin ingarir gumazibar dapanim, ga amadazi, ga ghua kalabusin ikia, nin midorozi gumazibar dapanimin dipenimin ike. **11** Egha dimagarir mamin ga uaghara irebamningin gani. Ezi gan irebamningin mingarimning, uaning oghara. **12** Ezi Hibruian gumazir igar mamin uaghan ga ko iti. A midorozi gumazir kabar dapanimin ingangarir gumazir kinim. Ezi ga uan irebamningin gun a mikeme. Ezi a gan irebamningin mingariba abigha ga mikeme. **13** Ezi biziba da guizin a mikemezi moghirama otifi. Ezi ki uamateghe uan ingangarim ini. Ezi gumazir bretin ingarim, me tememin anegura." **14** Ezi Isipin atrivim akar kam baregha uan ingangarir gumazibav keme, eghti me mangi Josep inigh iam. Ezi me zuamira kalabusin dipenimin ghugha a inigha ize. Ezi Josep uan ghuamasiizim gisegha korotiar aghuiba aghuizi, me a inigha atrivim bagha ghu. **15** Ezi atrivim kamagh Josep migei, "Ki irebamin gani, ezi gumazir an mingarim abighamba puvati. Ezi gumazamiziba ghaze, ni a baregh an mingarim abighamin fofozim iti." **16** Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki uabi fofoziba puvati, ezi Godra nin irebamin mingarim deragh anebighti, ni a baragh bar akuegham." **17** Egha atrivim ghaze, "Ki kamaghin irebamin gani. Ki Nailin faner miriamin tughav iti, **18** egha gari bulmakaun 7plan mikarziba sara itiba dipamin ikegha anagav otifi. Egha dipar miriamin graziba api. **19** Ezi gin bulmakaun 7plan igharaziba anagav otifi. Egha me aghariba gunigha, mikarziba eromotuegha ganganiba bar ikufi. Ki Isipin aven bar bulmakaun kamaghin garitamin ganizir puvati. **20** Ezi bulmakaun agharir kaba, bulmakaun mikarziba sara itir kaba apa da tuavaremezi da bar iraghue. **21** Me amegha givagha egha men ganganin mati me amezir puvati. Ezi ki maghira osegha dikafi. **22** Egha gin ki uam akua ua irebar mamin gari. Ki gari, 7plan raizin dapaniba raizin agharir vamira gata misefe. Ezi dapanir kaba ekeveghe raizin ovizir bar aviriba ikia egha anizi, dughiar dar aghoramim roghira ize. **23** Ezi gin 7plan raizin dapanir igharaziba otifi. Aminir mam danganir misingizimin otogha iza dagh apongezi da isigha, bar sufi. **24** Egha raizin dapanir suvizir kuraba, raizin dapanir ekiar aghuiba apa da tuavaremezi da bar iraghue. Ezi ki osegha dikavigha, kukunir gumazir bizibar gariba ki uan irebamin gun me migei, ezi nan irebar ki ganizir kamningin mingarim abighamin gumaziba puvati." **25** Ezi Josep kamaghin migei, "Nin irebamningin mingarimning uaghara ghu. God damuamin bizim, a nin akakasi. **26** Guizbangira, 7plan bulmakaun mikarziba sara itir kaba, da 7plan azenibar ababanin gami. Ezi 7plan raizin dapanir aghuiba, da uaghan 7plan azeniba. Egha da bizir vamiram akakasi. **27** Ezi gin otivizir 7plan bulmakaun aghariba guniziba, ko raizin dapanir 7plan kaba, aminir puvira feim iza dagh apongezi, dar dagheba gin otivizir puvati, da 7plan azenibar dagheba puvatighamin ababanin aka. **28** Ki faragha ni mikemegha gifa, God damuasava amir bizim, a ni mikeme. **29** Guizbangira, 7plan azeniba Isipin kantrin aven dagheba bar izivagh. **30** Eghti gin 7plan azenibar dagheba puvatizir dughiam otoghti, Isipia ua dagheba avirasamezir dughiabagh nighnighan kogham. Eghti mitiriam aghamin dughiar bar ekiam, kantrin kamin otogham. **31** Eghti mitiriam aghamin dughiar gin izamin kam bar ikuvigham, kamaghin gumazamiziba dughiar me dagheba avirasamezir kam bar a in amadagham. **32** Ezi God bizir kam damuasa nighnizim akirigha gifa. Kamaghin a mingarir vamira itir irebar kamning nin aka. A uaghan kamaghin nin akagha ghaze, bizir a damuamin kam, a zuamiram otogham. **33** "Eghti ni datirighin Isipin kantrin ganamin fofozim ko nighnizir aghuim itir gumazitam atighti, a Isipin kantrin aven ingangariba bar

dagh ativagh dar ganam. **34** Egh ni gumazir dapanir taba uaghan, me amisefegh. Eghti gumazir dapanir kaba, 7plan azenibar vaghvagh dagheba izivazir dughiam, me gumazamizibav kintim, me uan azenibar dagheba isi 5plan pozibar arigh, dar pozitam takisin min a inigh gavman bagh aneningh. **35** Eghti gumazir dapaniba azenir aghuir kabar, dagher kaba inigh da akufagh. Egh me nin ziam ko gavgavimin apengan ingariva raizibagh eghuvagh, da isi dagher dipenir ekiar nguibar ekiabar itibar amangih deraghvira dar gan. **36** Eghti gin dagheba puvatizir 7plan azeniba Isipin kantrin otoghti, gumazamiziba dagher gumazir dapaniba pozibav kinizir kaba iniam. Tuavir kamin gumazamiziba dagheba otevehamin dughiamin, me ovengan kogham.” **37** Ezi Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba ko Josepin akam baregha bar an gakonge. **38** Egha atrivim uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Godin Duam gumazir kamin aven iti. Ezi ingangarir kam damuamin gumazitam an min itir puvati.” **39** Egha atrivim kamaghin Josep migei, “God uabi bizir kaba aka, ezi u gumazir nin min nighnizir aghuitam ko fofozir aghuitam itir puvati. **40** Ezi ki uan kantri bagh ni amisevghiti, ni nan kantrin gumazir dapanimin ikiam. Eghti nan gumazamiziba nin kam baragham. Ki uabi atrivimra, egh nan ziam uabira nin ziam gafiragham.” **41** Egha atrivim kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki datirighin Isip bar an ganamin gumazir dapanimin ikiasa ni amisefe.” **42** Egha atrivim uan dafarimin ring suegha Josep garu. Ezi ringin kam atrivimin ababanim an iti. Egha atrivim uaghan korotir aghuir mam a garugha gol sen an firimin da. **43** Egha Josep ataghizi an atrivimin karish namba zin arui. Ezi ingangarir gumaziba an faragha ghua kamaghin dia ghaze, “Gumazir ekiam izi! Tuavim gitagh!” Egha kamaghin atrivim Josep gamizi a Isipin kantrin nguibaba bar dar gumazir dapanimin oto. **44** Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Ki atrivim. Egha ki migei, Isipin gumazitam uan ifongamin gin mangi bizitam puram a damighan kogham. Bar puvatigham. A faragh nin azaragham.” **45** Egha atrivim ziam Safenat Panea Josep gati. Egha amuir mam a ganingi. Ezi amizir kamin ziam Asenat, a Potiferan guivim, Potifera a Heliopolisin nguibamin itir Isipin aseba bagha ofa gamir gumazir mam. Egha Josep Isipin kantrin aven itir nguibaba bar dagh aruigha dar gani. **46** Josep 30plan azeniba ikia Isipin atrivimin ingangarim gami. Egha Josep atrivim ategha Isipin kantrin itir nguibaba bar dagh arui. **47** Ezi 7plan azenir aghuibar, Isipin aven dagher bar avurba otifi. **48** Ezi 7plan azenir kabar, Josep dagher aviribagh kuiva da arisi. Nguibar ekiaba vaghvagh, a men azenibar dagheba isa, dagher dipenibar da akuva da arisi. **49** Egha raiziaba, da isa dagher dipenir bar ekiar aviribar da arizi, da ongarmim giginim min ghuzi, Josep datirighin ua menga iburagha uaghan da osirizir puvati. **50** Ezi dagheba tighar otevehamin dughiamin, Josepin amuim Asenat, an otarir pumungin bate. Asenat a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin itir ofa gamir gumazim. **51** Ezi Josep kamaghin migei, “God nan akurazi ki uan afeziamin adarazi gin amadagha, uaghan uan osimtiziba gin amada.” Egha kamaghin a uan otarir ivarim, ziam “Manase,” a gati. **52** Egha a uaghan ghaze, “God borim dangarin ki osimtiziba itimin na ganingi.” Egha uan otarir dozim, ziam “Efraim,” a gati. **53** Ezi Isipin kantrin aven 7plan azenir aghuir kaba givazi, **54** Josep mikemezi moghin, azenir dagheba puvatizir kaba otifi. Dughiar kamin mitiriar ekiar kam kantrin igharaziba uaghan me batifi. Ezi Isipin kantrin aven dagher bar nguibabar iti. **55** Ezi gin, dagheba otevezir arazir kam bar Isipin nguibabar otivima, gumazamiziba atrivim migiava arai, eghti a dagheba me daningam. Ezi atrivim Isipin gumazamizibav gia ghaze, “Ia mangi Josep batoghti, a mikemezi moghin damu.” **56** Ezi Isipin aven mitiriam bar ekevezi, Josep dagher dipenir ekiaba kuizi, Isipin gumazamiziba iza daghebagh ivesi. **57** Ezi mitiriar bar ekiam kantriba bar paza me gami. Ezi kamaghin kantriba bar dar gumazamiziba Josep bagha iza a da daghebagh ivesi.

42 Ezi Jokop kamaghin orazi, Isipin witba iti, ezi a uan otaribav gia ghaze, “Mammaghin amizi ia pura onganir

ganganibagh amua purama apiaghav iti? **2** Ki akar mam kamaghin a baraki, Isipin kantrin aven me witba iti. Ia mangi e uari bagh tabagh ivesegh, puvatighiti e daghem bagh arimighiregham.” **3** Ezi Josepin aveghbuar 10pla Kenanin nguazim ategha witbagh ivezasa Isipin zui. **4** Ezi Jokop Josepin dozimra Benjamin amadazi a men gin ghuzir puvati. Jokop kamaghin atiatingi, a mangi tuavimin osimtizitam batogham. **5** Mitiriar ekiar kam uaghan Kenanin nguazimin oto, kamaghin Kenanin gumaziba witbagh ivezasa Isipin zui, ezi Jokopin otariba uaghan me ko tuavimin zui. **6** Dughiar kamin Josep a Isipin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi danganiba bar dar gumaziba ghua ada witbagh ivesi. **7** Ezi Josepin aveghbuaba ghua a batogha, an suebar boroghin teviba apirigha guaba nguazim gire. **7** Ezi Josep uan aveghbuabar ganigha me gifogha, mati me gifozir puvatizi moghin me migei. Egha a pamten me migia ghaze, “Ia managh ikegha ize?” Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E Kenanin nguazimin ikegha izegha, daghebagh ivezasa.” **8** Ezi Josep uan aveghbuabar gara me gifozim me a gifozir puvati. **9** Egha a fomira irebamin gari an aveghbuaba a bagha teviba apirizir bizir kam uam a ginighnigha kamaghin migei, “Ia moga garir gumazibar min en ganasa ize. Ia izi kamaghin gan foghasa, en kantrin danganir manabara gavavizir puvati.” **10** Ezi me an akam kamaghin a ikaragha ghaze, “Puvati, gumazir ekiam. E nin ingangarir gumaziba, e ni da daghebagh ivezasa ize. **11** E bar moghira gumazir mamin boriba. E moga garir gumaziba puvati. E gumazir guizbangira migeiba.” **12** Ezi Josep kamaghin migei, “Puvati. Ia izi ganigh foghfoghasa, nan kantrin danganir manaba gavavizir puvati.” **13** Ezi me ghaze, “Gumazir ekiam, e 12plan aveghdiariba. E Kenanin nguazimin gumazir vamiran boriba. Ezi en dozir bar abuananam, datirighin uan afeziam ko iti. Ezi en aveghbuar mam, an ovenge.” **14** Ezi Josep ua kamaghin me migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia moga garir gumaziba. **15** Ki ifavarir arazim gifoghasa, egha Isipin atrivimin ziamin gavgavimin guizbangira kamaghin ia migei, ian dozir bar abuananam izi nan guamin tughan koghti, ia ua uan nguibamin mangan kogham. **16** Egh ia uan tav amadaghti a mangi ian dozim inigh izi. Eghti ian tarazi kalabura iki mangiti e deragh fogham, ian akam a guizbangira o puvati. Puvatighitima ki Isipin atrivimin ziamin guizbangira kamagh mikimasa, ia moga garir gumaziba.” **17** Egha Josep mikemegha givagha 3plan dughibar me isa kalabus gati. **18** Egha dughiar namba 3in Josep kamaghin me migei, “Ki Godin apengan itir gumazim, ian akam baregh an gin mangi egh ia deragham. **19** Egh ia guizbangira migeir gumaziba ikiva, tav uabira kalabusin dipenir ia ikezinim iki. Eghti ia igharaz darazi witin ivezeziba inigh uan bighan mangi uan adarazir aning, mitiriam men azi. **20** Egh ia uan dozir abuananam inigh na bagh iziti ki fogham, ia guizbangira migei. Ia kamaghin damigh egh ovengan kogham.” Ezi me Josepin migirigiam gakuagha ghaze, Are. **21** Egha Josepin aveghbuaba a ko ikiavira ikia, uarira uariv gia ghaze, “Bar guizbangira, e uan aveghbuam pazava a gamigha egha osimtizir kam iti. E an gari an en diava arava uabin akurvaghasa en gari, ezi e an akam baraghizir puvati. Kamaghin osimtizir datirighin e batozir kam, en arazir kurar kam ikara.” **22** Ezi Ruben kamaghin migei, “Ki ia mikemegha gifa, ia arazir kuratamin otarir kam paziva a damuan marki, ezi ia nan akam baraghizir puvati. Ezi osimtizir datirighin e batozir kam, kar an ovevemin ikarvazim.” **23** Ezi Josepin aveghbuaba Hibrun akam migia migirigiar kabagh amua ghaze Josep men migirigiar kaba baraghizir puvati. Guizbangira, a faragha zurara me ko migia Isipian akamin me migeima, gumazir igharazim an akam gigha Hibrun akam an aveghbuabav gei. **24** Egha Josep datirighin men akaba baregha me ategha ghuava azi. Ana azigha givagha uamategha iza me ko migei. Egha a Simeonin suighasa ingangarir gumazibav kemezi, me an suira. Egha benir gavgavim inigha an aveghbuabar damazimin a ike. **25** Egha gin Josep ingangarir gumazibav kemezi, me witba isa vaghvagh men mitaribagh aghuigha, uaghan men dagiaba vaghvagh men mitaribagh aghui. Egha uaghan, ingangarir gumaziba me tuavimin damamin dagheba uaghan me ganingi.

Egha Josep mikemezi moghira ingangarir gumaziba ami. **26** Ezi an aveghbuaba witin mitariba isa donkibar afeha me zui. **27** Egha danganir mamin otivigha dimangan dakuasava anekira, men mav uan donki dagheba a daningasa uan mitarim firi. Egha uan dagiabar gari, da mitarir akamra iti. **28** Egha kamaghin a uan aveghbuabar dia, "Ia gan! Dagiar ki me ganingiziba, me uam nan dagiaba na ganingi. Me da na mitarim garu." Ezi men dighoriba me ginivima me agoa bar atiatigha, uarira uarir azangsigha ghaze, "God man arazimrama e gami?" **29** Egha aveghbuaba Kenanin nguazimin otogha, uan afeziam Jokop, bizir me bativizibar gun bar a mikeme. **30** Me kamaghin migei, "Isipin ingangaribar garir gumazir ekiam, pamten e migia akam e gasa ghaze, e gumazir moga gariba. **31** Ezi e an akam ikaragha ghaze, 'E guizbangira migeir gumaziba. E gumazir moga gariba puvati. **32** E 12plan aveghbuaba. E gumazir vamiran otariba. Ezi aveghbuar mam ovengezi, bar en dozim afeziam ko Kenanin nguazimin iti.' **33** Egha gavmanin ingangaribar garir gumazir ekiam uan kamaghin e migia ghaze, 'Ki deragh fogh suam ia guizbangira migei. Eghti ki kamaghin damuam, ian tav na ko ikiti, igharaz darazi witba inigh uan adarazi bagh mangi, uan adarazir akuragh, me mitiriamra iti. **34** Egh ia uan dozir bar igiamin aku na bagh izi. Eghti ki fogh suam ia moga garir gumaziba puvati, ia gumazir guizbangira migeiba. Eghti ki ian aveghbuam ia danighiti, ia uan ifongiamin kantrin kamin mangi izegh damu dagiar ingangaribar amu.'" **35** Egha gin aveghbuaba uan witin mitariba ingehga gari, men dagiar mitariba vaghvagha men mitaribar iti. Ezi afeziam uaghan ganigha, me digavir kuram gamigha atiatigha bar oseme. **36** Ezi Jokop kamaghin me migei, "Iarara kam gamima, nan otarir pumuning ovenge. Faragha Josep ovengezi datirighin Simeon ovenge. Egha datirighin ia uaghan Benjamin inigh nan saghon mangasa?" **37** Ezi Ruben afeziam migia ghaze, "Ki Benjamin inigh izeghan koghti, ni nan otarir pumuning misueghti aning aremegh. Ni nan amamangatighiti, a nan dafarimin ikeghti, ki uam an aku izam." **38** Ezi Jokop kamaghin migei, "Nan otarir kam ia ko mangan kogham. An avebam ovengezi, a uabira iti. Ki ghurigha gifa. A mangi tuavimin osintizitam batoghti, ia na damighiti nan nighniziba ikuvigham, eghti ki aremegh Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram." (Sheol h7585)

43 Dughiar kamin Kenanin nguazimin aven mitiriar aghazir kam ghua bar ekefe. **2** Ezi Jokopin adarasi, an ziar mam Israel, me dagher faragha Isipin iniziba da gifa, ezi Israel kamaghin uan boribav gei, "Ia uamategh Isipin mangi e uari bagh daghebagh ives." **3** Ezi Juda kamaghin afeziam migei, "Afeziam, e ni mikemegha gifa. Isipin gavmanin garir gumazim, egha gavgavim e ganingi. A kamaghin e mikemegha gifa, en dozim e ko mangan koghti, a uam en ganan aghuaghham. **4** Egh ni en dozimin amamangatighiti, an e ko mangiti, e mangi ni bagh daghebagh ivezam. **5** Isipin gavmanin garir gumazir ekiam mikemegha gifa, en dozim uaghan e ko mangighan koghti, a uam en ganan aghuaghham. Eghti ni en gin anemangan aghuaghti e mangan kogham." **6** Ezi afeziam Israel kamaghin migei, "Ia manmaghsuavira Isipin gavmanin garir gumazim migia ghaze, ia dozir mam iti? Ia bar osintizir ekiam na ganidi." **7** Ezi me a ikaragha ghaze, "Gumazim uaghan azangisizir aviribar e gami. An an darazi bagha en azangisisi. Egha ghaze, 'Ian afeziam ikiavira iti, o an areme? Ia aveghbuatam ua iti, o puvati?' A kamaghin azangisizima e a mikeme. Egha e kamaghin fozir pu, an en dozim e a inigh mangasa an en azangisisi." **8** Ezi Juda uan afeziam Israel kamaghin a migei, "Ni Benjamin ateghti, a na ko izi, e mangam. Eghti ni ko en boriba uaghara, e bar moghira daghem bagh ovengan kogham. **9** Ki uabi, ki a geghuva an ganam. Egh ki uamategh ni bagh a inigh izeghan koghti, osintizir ekia kam nan ikiti, nan arazir kuram kam na ko iki mamaghira ikiam. **10** Guizbangira, ni en anogoroghezir puvatizi, e ti dughiar pumuningin ghuegha izeghai." **11** Ezi Israel kamaghin me migei, "Tuaviba ua puvatighiti, ia kamaghin

damu. Ia nguazir kamin bizir aghuiba inigh uan akirabar aghuighiva, da inigh mangi Isipin gavmanin garir gumazir dapanim bizir aghuibar min a daningigh. Bizir aghuiri kaba ia da ini, hani, mikarziabagh azuiri bizir guar aviriba, mughuirar aghuim zuir boreba, temebar eboriba, ko temer iamorir ovizibar min gari, me pistasio ko amonin dar bori. **12** Ia ua dagiar me isa ian mitaribagh aghuiziba inigh mangi. Egh ia dagiar ia faragha inigha ghueziba, ia dagh isin dagiataba ua dar arikigh. Me ti okinighnigha da aghui. **13** Egh ia uan dozim inigh dikavigh egh zuamira gumazir kam bagh mangi. **14** Ki God ko mikimamin migirigiam kara, Gavgaviba Bar Itir God, gumazir kamin nighnizimin akuraghti a ian apangkufigh. Egh a ian aveghbuar igharazim ko Benjamin amadaghti aning na bagh izi. God ifongeghti nan boriba bar ovengeghti, a dera ki pura ikiam." **15** Ezi aveghbuaba bizir aghuiba inigha, dagiar igharaziba inigha, me faragha inigha ghueziba isafuragha bar moghira da inigha zui. Egha me uaghan Benjamin inigha zui. Me ghua Isipin otogha ghua Josepin gari. **16** Ezi Josep gari, Benjamin uaghan me ko izima, a uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, "Ni gumazir kaba inigh nan dipenimin mangi. Egh bulmakaun tam misuegh a isam. Gumazir kaba aruer arizimin na ko damam." **17** Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghin amigha, me inigha Josepin dipenimin ghu. **18** Ezi aveghbuaba dipenimin ghuava, atiatigha ghaze, "Me dagiar faragha en mitaribagh aghuizi e inigha izeziba, me ti dagh nighnighama. Egha bizir mingarir kam bagha e inigha dipenimin zui. Me ti en suigh e damighiti e pura men ingangarir gumazibar otivigham. Egh me uaghan en donkiba inigham." **19** Egha me Josepin dipenimin ingarir gumazimin afezi, a dipenimin tiar akamin tughav itima, me ghua kamaghin a migei, **20** "Gumazir ekiam, ni orakigh. Dughiar faragha ghuzim, e kagh izegha daghebagh ivese. **21** Egha e ia ategha ghua tuavimin danganir mam akirigha dimagarimin dakuasava an iti. Egha bar moghira uan mitariba kuigha dar gari, daghebagh ivezezi dagiaba, uam en mitarir akabar iti. Ezi e datirighin ua dagiar kabar akua izi. **22** Egha e dagiar igharazir maba daghebagh ivezasa uaghan da inigha izi. E fozir pu, tinara dagiar kaba en mitaribagh aghui." **23** Ezi ingangarir gumazim men akam baregha kamaghin me migei, "Ia atiating nighnizir avirir amuan marki. Ian God, a uaghan ian afeziamin God, a uabi ian dagiaba isa ian mitaribagh aghui. Ezi ki uabi, dagiar ia daghebagh ivezeziba, ki da inigha gifa." Egha a ghua Simeon inigha iza me ganingi. **24** Egha gin ingangarir gumazim me inigha Josepin dipenimin aven ghu. Egha dipar me uan dagariba ruamim, me ganigha, dagheba isa men donkibagh anidi. **25** Egha aveghbuaba orazi, Josep izi me ko dughiar arizimin damam, ezi me uan bizir aghuiri a daningamba akirmisi. **26** Ezi Josep dipenimin izezi, me bizir aghuiri kaba inigha ghuaa a uanidit. Egha teviba apirigha Josepin guamin avigha guaba isa nguazimin biri. **27** Ezi Josep dughiam me ganiga ghaze, "Dughiar aghuim, ia deravira iti?" Egha gin kamagh me azara, "Ian afezior ghurir ia faragha na mikemezim, a manmaghiram amua iti? A deraghavira iti o?" **28** Ezi me a ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, a deraghvira iti." Egha me uam an ziam fasa an guamin dapaniba avingi. **29** Ezi Josep garima, an dozimra, Benjamin itima, a kamaghin migei, "Ia faragha uan dozir bar abuananamin gun na mikeme, ezi gumazir kam kar ian dozimra, o?" Egha a kamagh Benjamin migei, "Nan gumazir igiam, God deravira ni damu nin apangkufigh." **30** Egha Josep uan dozim bar an apangkufigha, bar aziasava ami. Egha zuamira dikavigha akuir danganimin aven ghughava, azi. **31** Egha gin a uan guam rue. Egha a gavgavim inigha uamategh me bagha iza ingangarir gumazim migia ghaze, ni mangi dagheba tuigh dagher dakozim dafegh. **32** Egha me Josep baghavira dagheba dagher dakozir igharazim dafegha, an aveghbuaba bagha igharazim daf. Isipia Hibrun adarazi koma apir puvati. Arazir kam men damazibar bar derazir puvati, kamaghin, Isipian Josep ko itiba, me dagher dakozir igharazim gapara. **33** Ezi Josep uan ingangarir gumazibar gia ghaze,

aveghbuaba vaghvagh, dabirababar dapighiri. An ifongiam, aveghbuaba uan otirimirimin azenibar gin mangi dapighiram, otarir ivariamin ikegh mangi bar dozimin tugh. Ezi aveghbuaba iza uan dabirabir kabar apiagha gara, digavir kuram gamigha pura uarir gari. **34** Ezi ingangarir gumaziba aveghbuaba bagha Josepin dagher dakozimin dagheba tuigha me ganingi. Egha Benjamin bagha bar dagher ekiam tui, mati 5plan gumaziba damamin dagheba isa a ganingi. Ezi me Josep ko amegha wainin dipar onganiba apa egha bar akuegha egha onгани.

44 Egha me amegha gizaviza Josep uan dipenimin garir gumazim migia ghaze, “Ni gumazir kam mitariba dagheba dar aghuti da mangi bar izefegh. Egh men dagiaba men mitariba vaghvagh dar akabar aven dar aghuegh. **2** Egh nan silvan kap isi, gumazir bar igar munamin mitarim darugh, egh dagiar a witbagh ivezasa inigha izeziba sara an mitarim darugh.” **3** Ezi ingangarir gumazim Josep mikemezi moghirama ami. **3** Ezi bar mizaraghara Josepin ingangarir gumazim, aveghbuaba uan donkiba ko me amadazi, me zui. **4** Ezi aveghbuaba nguibar ekiam ategha, tighar saghon mangam, ezi Josep uan ingangarir gumazir an dipenimin garim migia ghaze, “Ni dikavigh gumazir kabar gin mangi, me batogh, kamaghin men azaragh, ‘E arazir aghuimin ia gami. Ezi manmaghin amizi ia arazir kuramin e gami?’ **5** Kavin ia inizir kam, kar nan gumazir ekiam dipaba apir kap. Egha uaghan, a bizir mogomeba bagha asebar azangsigha, kavin kamra a kukunir gumazibar min, bizir mogomebagh fofosi. Ia bar arazir kuram gami.” **6** Ezi Josepin ingangarir gumazim aveghbuabar gin ghua, me batogha Josepin akabar gun me migei. **7** Ezi me an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ni manmaghsuavira akar kamaghin amizimin e migei? E ni migeir arazir matam bar da damighan kogham. **8** Ni fo, e faragha Kenanin nguazim ategha izegha datirighin uamategha iza ian gari. E dagiar en mitarir akabar itiba ua da inigha ize. Ezi manmaghsua ni ghaze, e nin gumazir ekiamin dipenimin an silva ko golba okimam? **9** Gumazir ekiam, ni gan en tav kavin kamin suiraghti, ni a misueghti an aremegh. Eghti e pura nin ingangarir gumazir kinibar ikiam.” **10** Ezi ingangarir gumazim me ikaragha ghaze, “Ian akam, a guizbangira. Eghti ki gumazir kavin suirazir kamin apighti, anarira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Eghti ia tarazi mangam.” **11** Ezi me vaghvagha zuamira uan mitariba isa nguazim dafegha da kui. **12** Ezi Josepin ingangarir gumazim men mitaribar averiabar gari, egha men avebamin mitarim faragha an gara, ghua bar men dozimin tu. Egha Benjaminin mitarimin kavin kamin api. **13** Ezi aveghbuaba gari, kavin kam Benjaminin mitarimin itima, me atiatighava uan osimtizim akakagha uan korotiaba abisi. Egha uan mitariba donkibagh afeha uamategha nguibar ekiamin zui. **14** Ezi Juda uan aveghbuaba ko uan Josepin dipenimin otogha an gari, a ikiavira iti. Ezi me bar atiatigha pura Josepin damazimin nguazim gire. **15** Ezi Josep kamaghin me migei, “Ia arazir manmaghirama amizim gami? Ia ti kamaghin fozir puvati, ki aseba ko ingara bizir mogomebagh fofozir fofozim iti?” **16** Ezi Juda kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e ni mikimamin migirigiaba puvati. E kamaghin mikiman kogham, e bizitam pazava a gamizir puvati. God en arazir kuram akagha gifa. Ezi gumazir ekiam, gumazir nin kap inizir kam, a uabira nin ingangarir gumazir kinimin ikian kogham. Bar puvati. E bar moghira.” **17** Ezi Josep kamaghin migei, “Bar puvati. Ki ia ateghti ia mamaghin damuan kogham. Gumazir nan kap okemezir kamra, a uabira nan ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ia igharaziba navir amirizim inigh egh uamategha afeziam bagh mangi. Ki migirigiaba ian puvati.” **18** Ezi Juda Josepin boroghin ghua kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni uan ingangarir gumazimin akam barakigh. Ki gumazir kinim, ezi ni gumazir bar ekiam, egha Isipin atrivimin min iti. Egh ni nan apangkuvigh nan ataran marki. **19** Gumazir ekiam, ni faragha kamaghin en azara, ‘Ia afeziam ko dozitam iti, o puvati?’ **20** Ezi e ghaze, ‘Are, gumazir ekiam, e afeziam iti, a bar ghuri. Ezi en dozir bar vamira uaghan iti. En afeziam ghurigha gizaviza, an amebam a

bate. Amebar kam otarir pumuningrama ote, ezi guizin otarir kamin avebam areme. Ezi a bar uabira iti, kamaghin en afeziam bar a gifonge.’ **21** Ezi gumazir ekiam, ni kamaghin e mikeme, ‘Ian dozim Benjamin iziti, ki an ganika.’ **22** Ezi gumazir ekiam, e kamaghin nin akam ikaragha ghaze, ‘Borir kam afeziam ateghan kogham. An afeziam ateghti, afeziam aremeghan.’ **23** Egha ni gin uaghan kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ian aveghbuar dozim ian gin izeghan koghtima, ia uan nan damazim izan marki.’ **24** “Ezi gumazir ekiam, e uamategha afeziam bagha ghugha, nin akar kamin gun a mikeme. **25** Ezi gin afeziam ghaze, ‘Ia uamategh mangi, e uari bagh daghebagh iveseh.’ **26** Ezi e ghaze, ‘E mangighan kogham. Aveghbuar dozim e ko mangighan koghtima, gumazir ekar kam guizbangira bar uam en ganam aghuagham. Eghti en dozim e ko iziti, e mangam.’ **27** Ezi en afeziam kamaghin e mikeme, ‘Ia fo, nan amuir kam otarir pumuning bate. **28** Ezi mam ovengezi ki uam an garir puvati. Ki ghaze, asizir laionin tam ti a misuegha aneghoraghsuezi, an areme. **29** Ki ghurigha gifa, ezi ia datirighin uaghan otarir kam inigh nan saghon mangasa. Kamaghin osimtizitam tuavimin a batoghti, ia osimtizir dafam na danighti, ki aremegh Gumazamizir Oveagheuzibar Nguibamin magiram.’ (Sheol h7585) **30** “Gumazir ekiam, en afeziam nin ingangarir gumazim, kamaghin e uan uan afeziam bagh mangiti, afeziam ganti otarir kam e ko mangam koghti, an nighniziba ikuvighi an aremegh Gumazamizir Oveagheuzibar Nguibamin magiram. Guizbangira, otarir kam bar afeziamin dighorim. Ezi en afeziam a bar ghuri. Ezi otarir kam e ko uamategh mangighan koghti, kamaghin e osimtizir ekiam afeziam danighti, an aremegham. (Sheol h7585) **32** Egha uaghan, ki akar dikirizir gavgavim afeziam kamaghin a ganiga ghaze, ki otarir kamin aku uam a bagh mangan koghiva, kamaghin ki arazir kuram damigham, eghti osimtizir kam an damazimin nan iki kamaghira iki mangi, ki aremeghamin dughiam otogham. **33** Kamaghin, gumazir ekiam, ga uaning, ni nan amamangatiighti, ki otarir kamin danganim inigh kagh iki, egh pura nin ingangarir gumazir kinimin ikiam. Ga uaning, ni aneteghti, a uan aveghbuaba ko mangi. **34** Guizbangira, otarir kam na ko mangighan koghti, ki uamategh afeziam bagh mangighan kogham. Eghti osimtizir nan afeziam bativamin kam, ki an ganam bar aghua.”

45 Ezi Josep oregha bar apangkuvir ekiam ikia, egha kamaghin an aziasava ami. Kamaghin, a uan ingangarir gumazibar diagha ghaze, “Ia bar moghira azenimin mangi.” Eghti a uabira uan aveghbuaba ko ikiam. Egha a kamaghin me migia ghaze, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam.” **2** Egha Josep pantemin azi, ezi Isipia a baraki. Egha ghua atrivimin dipenimin itir darazi bizir kamin gun me mikeme. **3** Ezi Josep kamaghin uan aveghbuabav gei, “Ki Josep. Nan afeziam deraghavira iti, o?” Ezi an aveghbuaba bar digavir kuram gamua bar atiatigha egha migirigiata damuan asa. **4** Egha Josep uan kamaghin migia ghaze, “Ki kamaghin ian azai, ia bar nan boroghira izi.” Ezi me an boroghira ghuazi, a kamaghin me migei, “Ki Josep. Ki ian aveghbuam. Ia fomira na ataghizima dagiar gumaziba na isa ingangarir gumazir kinimin min na givezegha, na inigha Isipin ize. **5** Ezi ia datirighin uari basiman marki, egh ia na gamizir arazir kurar kam bagh naviba uarir ikuvan bar marki. Guizbangira, God uabi ian akurvaghasa, faragha na amadazi ki ian faragha ize, eghti ia aremeghan kogham. **6** Ezi datirighin nguazir kamin dagheba otevir azenir pumuning otogha gifa. Eghti 5plan azeniba ikivira ikiti gumaziba azenibar ingaran koghiva dagheba inian kogham. **7** God arazir aghuir bar igharazir kamin ua ia iniasava amigha ian akurvaghasa ifonge, eghti ia ikivira ikiti, ian ovavir boriba otivigh nguazir kamin ikiam. Ezi kamaghsua, a ian faragha na amada. **8** Bar guizbangira, ia na amadazi ki nguibar kamin izezir puvati. Bar puvati. God uabi na amadazi, ki ize. Egha a na gamizi, ki mati Isipin kantrin atrivimin afeziamin oti. Ki an dipenimin gumazamiziba bar a dagh ativagha dar gara, egha Isipin kantrin nguaziba bar dagh ativazir gumazir dapanin. **9**

"Datirighin ia zuamira uamateghe nan afeziam bagh mangigh kamaghin a mikim, 'Ki Josep, nin borim, ki akar kam ni ganidi. God na gamizima, ki Isipin kantrin nguaziba bar, dar gumazir dapanimin oto. Kamaghin, ni suighsuighan marki, ni zuamira na bagh izi. **10** Egh ni nan boroghira Gosenin Distirighin nguibam daperagham. Ni ko nin boriba, ko nin ovavir boriba bar, ian sipsipba, memeba, bulmakauba, ko ian biziba bar, ia bar Gosenin Distirighin daperagh. **11** Mitiriri ekar kam, a tong uam 5plan azenibar ua ikegham, eghti ni uan amuiroghboriba ko, asiziba, mitiriaba sara ikian ki aghua. Kamaghin ni izi Gosenin Distirighin daperaghti, ki ni gativagh nin ganam.'" **12** Ezi Josep kamaghin aveghbuabav gei, "Ia bar moghira na gifogh. Ki gumazir igharazim ia migeir pu. Bar puvati. Kar ki Josepra. Benjamin, ni bar nan dozimra, ni uaghan na gifogh. **13** Egh ia uamateghe mangiva nan afeziam kamaghiram a mikim, ki datirighin Isipin kantrin aven ziar ekiam iti. Egh uaghan bizir ia bar ganiziba sara a mikim. Egh ia zuamira mangigh an aku izi." **14** Ezi Josep kamaghin mikemegha givagha, uan dozim Benjamin muigha an suiragha azi. Ezi Benjamin uaghan a muigha an suiraghava azi. **15** Egha Josep bar vaghvagha uan aveghbuaba suigha azia egha men tori. Ezi datirighin aveghbuaba Josep ko mikimamin nighnizim ingha a ko migei. **16** Ezi Isipin atrivim kamaghin akam baregha fo, Josepin aveghbuaba iza an gara iti. Ezi atrivim uan gumazir ekiaba ko me bar akonge. **17** Egha atrivim kamaghin Josep migei, "Ni uan aveghbuabav kemegh, me uan biziba isi donkibagh isin dafegh, egh uamateghe Kenanin nguazimin mangi. **18** Egh me uan afeziam ko uan amuiroghboriba inigh uamateghe na bagh izi. Eghti ki me bagh Isipin nguazir bar aghuitam ginabagh me daningam. Eghti nguazir kam dagher aviriba an otivti, me dar amam. **19** Egh ni uaghan me mikimti, me Isipin kantrin karisbara inigh mangigh uan amuiroghboriba inigh izam. Egh ni me mikemeghti, me uan afeziam inighi a uaghan me ko izi. **20** Egh me Kenanin nguazimin taghizir bizibagh nighnighan marki. Guizbangira, ki Isipin kantrin bizir bar aghuir aviriba me daningam." **21** Ezi Jokopin otariba atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Josep atrivimin akamin gin ghua karisin maba isa me ganingi. Egha uaghan dagher me tuavimin damamiba isa me ganingi. **22** Egha a korotiaba isa vaghvagha bar aveghbuabagh aningi. Egha Benjaminra, a 5plan korotiaba ko 300 silvan dagiaba isa a ganingi. **23** Ezi Josep Isipin kantrin bizir aghuir aviriba inigha, donkin apurir 10pla garigha me amadazi, me an afeziam bagha zui. Egha a witba ko bretteba ko dagher maba sara inigha 10plan donkin amebabagh arigha me amadazi, me uan afeziam tuavimin an akuraghasa a bagha zui. **24** Egha Josep uan aveghbuaba amaga kamaghin me migei, "Ia mangi tuavir arizimin urirra urir ataran marki." **25** Ezi aveghbuaba Isipin kantri ategha ghua Kenanin nguazimin uan afeziam Jokop bato. **26** Egha me kamaghin uan afeziam migei, "Josep aremezir pu. Puvati. A ikiavira ikia datirighin bar Isipin kantrin nguazibagh ativagha dar gari." Ezi Jokop akar kam baregha digavir kuram gamigha, nighnizir gavgavim an itir puvati. **27** Ezi me bizir Josep mikemeziba bar dar gun a mikeme. Ezi Jokop karisin Josep amadazibar gari, da Jokop inigh Isipin kantrin mangam. Ezi an nighniziba ua dera. **28** Ezi Jokop kamaghin migei, "Bar guizbangira, ki datirighin fo, nan otarim Josep angamira ikiavira iti. Ezi ki zuamira dikavigh Isipin mangigh an ganigh egh gin ovengam."

46 Ezi Jokop uan biziba bar da akuvagha dikavigha uan adarazi ko, me tuavimin ghua Isipin kantrin zui. Egha me iza Berseban nguibamin otivgha, Jokop uan afeziam Aisakin God bagha ofabagh ami. **2** Ezi dimagarimin God irebamin min bizimin aven Jokop batogha, kamaghin an diagha ghaze, "Jekop! Jekop!" Ezi Jokop kamaghin migei, "Are, ki kati." **3** Ezi God kamaghin migei, "Ki God. Ki nin afeziamin God. Ni Isipin kantrin mangisiva atiatingan marki. Eghti ki nin ovavir boribar amuti da bar avirasemegh, ikizir gavgavimin otogham. **4** Egh ki ni ko Isipin mangiva, gin uan nin ovavir boribar aku

izam. Eghti dughiar ni ovengamim, Josep uabi ni isi mozim darigham." **5** Ezi Jokop Berseba ataki. An otariba uan afeziam, ko men amuiroghboriba isa, Isipin atrivim me inigh mangasava amadazir karisbagh ati. **6** Egha me uaghan bulmakauba ko bizir me Kenanin nguazimin inizir maba sara inigha zui, egha Jokop uan adarazi ko, me bar Isipin kantrin zui. **7** Ezi Jokopin otariba ko guiviba ko an igiaba, me bar Jokop ko zui. **8** Ezi Jokopin adarazi a ko Isipin kantrin ghueziaba, men ziabar kara: Ruben, kar Jokopin otarir ivariam. **9** Ezi Rubenin otaribar kara, Hanok, Palu, Hesron ko Karmi. **10** Ezi Simeonin otariba kara, Jemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar ko Saul. Ezi Saulin amebam, a Kenaniam amizim. **11** Ezi Livain otaribar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. **12** Ezi Judan otaribar kara: Er, Onan, Sela, Peres, ko Sera. Egha Er ko Onan, aning Kenanin nguazimin ikiavira itir dughiamin ovenge. Ezi Peresin otaribar kara: Hesron ko Hamul. **13** Ezi Isakarin otaribar kara: Tola, Puva, Iop, Simron. **14** Ezi Sebulunin otaribar kara: Seret, Elon, ko Jalel. **15** Ezi Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar ko Sebulun, kar Jokopin amuiam Lean otariba. Lea, me Mesopotemian nguazimin ikiavira ikia, borir kaba bate. Egha Lea uaghan guivir mam bate, an ziam Daina. Ezi Lean boriba ko an ovavir boribar dibobonim, a 33in tu. **16** Ezi Gatin otaribar kara: Sifion, Hagi, Suni, Esbon, Eri, Arodi, ko Areli. **17** Ezi Aserin otaribar kara: Imna, Isva, Isvi, Beria. Ezi men amizim, Sera. Ezi Berian otarimning kara: Heber ko Malkiel. **18** Ezi gumamazir kaba, me Jokop ko Silpan boriba ko ovaviba. Labanin ingangarir amizim Silpa, ana isa uan guivim Lea ganingi. Ezi men dibobonim 16in tu. **19** Ezi Jokopin amuiam Resel, an otarimningin ziamning kara: Jokop ko Benjamin. **20** Ezi Josep Isipin kantrin ikiava Asenat inigha an iti, a Potiferan guivim. Potifera, a Heliopolisin nguibamin ikia, egha asebar ofa gamir gumazir mam. Ezi Asenat, Josep bagha otarir pumuning bate, ezi aningin ziamning kara: Manase ko Efraim. **21** Ezi Benjaminin otaribar kara: Bela, Beker, Asbel, Gera, Naman, Ehi, Ros, Mupim, Hupim ko Art. **22** Ezi gumazir kaba, me Jokop ko Reselin boriba ko ovavir boriba. Egha men dibobonim, me 14plara. **23** Ezi Danin borimra kara, an ziam Husim. **24** Ezi Naphtalin otariba kara: Jasel, Guni, Jeser, ko Silem. **25** Ezi gumamazir kaba, kar Jokop ko Bilhan boriba ko ovavir boriba. Ezi Bilha, a ingangarir amizim. Laban a isa uan guivim Resel ganingi. Ezi men dibobonim, me 7plara. **26** Ezi Jokopin boriba ko an igiar boribar me Isipin ghue, men dibobonim, me 66pla. Egha dibobonir kam Jokopin otaribar amuiba sara inizir puvati. **27** Ezi Josepin amuiam Isipin kantrin otarir pumuning bate. Kamaghin, dughiar Jokopin adarazi ghua Isipin itim, men dibobonim bar moghira ghua, 70plan tu. **28** Ezi Jokop Josep bagha Juda amada, a faragh mangiva Josep inigh izam, egh Gosenin Distirighin afeziam bativam. Ezi Jokopin adarazi Gosenin Distirighin otivizima, **29** Josep uan ingangarir gumazibav geima, me an karis akirizi, a uan afeziam bativasa Gosenin Distirighin ghu. Egha an afeziamin apigha ghua a muigha an suiragha bar dughiar ruarimin azi. **30** Egha Jokop kamaghin Josep migei, "Ki nin ganigha givagha fo, ni ikiavira iti. Kamaghin, ki datirighin aremeghasa ifonge." **31** Egha Josep uan aveghbuaba ko an afeziamin adarazi kamaghin me migei, "Ki datirighin mangi kamaghin atrivim mikimam, 'Nan aveghbuaba ko nan afeziamin adarasi, me Kenanin nguazim ategha izava otivgha gifa. **32** Egha gumazir kaba, me sipsipbar garir gumaziba. Egha me uan sipsipba, bulmakauba ko uan biziba sara inigha ize." **33** Ki kamaghin atrivim mikemeghtima, gin atrivim an diagh ia amir ingangarim bagh ian azangam. **34** Eghti ia kamaghin an akam ikaragh, 'Gumazir ekiam, e gumazir sipsipba ko bulmakaubar gariba. Egha e fomira aghiribar min iki ingangarir kam gamua iza datirikin, an afeziaba fomira uaghan kamaghiram ami.' Egh ia kamaghin atrivim mikemeghti, a ia ateghti ia Gosenin Distirighin dapiagham. Guizbangira, Isipia me sipsipbar garir gumaziba bar me gifongezir puvati."

47 Ezi Josep ghua atrivim kamaghin a migei, "Nan afeziam ko nan aveghbuaba Kenanin nguazim ategha izava otivgha

gifa. Me uan sipsipba, bulmakauba, ko men biziba, me bar da ingha ize. Egha me datirighin Gosenin Distirighin iti.” **2** Ezi Josep uan aveghbuar 5plan diazi me iza atrivimin guamin tuifi. **3** Ezi atrivim kamaghin men azai, “Ia ingangarir manabagh ami?” Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, e sipsipbar gari, en afeziaba fomira amizi mokin. **4** Ezi mitiriar ekiam azir dughiam Kenanin nguazimin otozi, en sipsipba apir graziba puvati. Kamaghin, e dughiar otevimin kantrin kamin ikiam. Egha e nin ingangarir gumaziba, e kamaghin nin azai, ni en amamangatighi, e Gosenin Distirighin dapiagh ikiam.” **5** Ezi atrivim kamaghin Josep migei, “Nin afeziam ko aveghbuaba ni ko ikiasava otivigha gifa. **6** Kamaghin, ni Isipin kantrin aven, nguazir oteviaba bar dar tongin, nguazir otevir bar aghuitam ginighnighiva me mikemeghti, me a dapiagh. Ni ifueghti, me Gosenin Distirighin ikiam. Egh uaghan, ni men tongin, gumazir bulmakaubar ganamin fofozim iti tabagh fogh, egh ingangarim me danighi me nan bulmakaubar ganam.” **7** Ezi Josep uan afeziam ingha atrivim bagha zui. Ezi Jokop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganingi. **8** Ezi atrivim kamaghin an azara, “Nin azeniba datirighin mammaghira?” **9** Ezi Jokop an angangisizim ikaragha ghaze, “Ki nguazir kamin aruava 130plan azenibar an ikia ize datirikin. A dughiar bar ruarim puvati, egha ki uaghan osimtizir aviriba batifi. Nan inaziba dughiar ruarimin nguazir kamin ike, ezi men azeniba nan azenibagh afira.” **10** Ezi Jokop deraghavira dughiar aghuim atrivim ganigha, egha ghu. **11** Ezi gin Josep atrivim mikemezi moghiram amigha, uan afeziam ko uan aveghbuabar akurazima, me Isipin kantrin apia. A Ramesesin nguibar ekiamin boroghin nguazim isa me ganingi. Nguazir otevir kam, a Isipin kantrin nguazir igharaziba bar dagh afira. **12** Egha Josep dagheba isa uan afeziam ko, an aveghbuabar amuiroghboribagh anidi. Egha vaghvagh men boribar dibobonimin mirara ghua dagheba me ganidi. **13** Dughiar kamin mitiriar bar ekiam otozi, dagheba bar nguazir otevir puvati. Ezi dughiar mitiriar azir kam Isipin kantri ko Kenanin nguazim bar aning gasighasizima, gumazamiziba bar osimtizim isa. **14** Ezi Isipin gumazamiziba ko Kenanian gumazamiziba, Josep faragha atizir witbaghi iveza, ghuavti men dagiaba bar gifa. Ezi Josep dagiar kaba ingha da isa atrivimin dagiar dipenim gati. **15** Ezi Isipin kantrin dagiaba ko Kenanin adarazir dagiaba givazima, Isipia bar Josep bagha ghuegha, kamaghin a migei, “Ni dagheba e daning! Puvatighi, mitiriar bar e akuatighi, en nin damazimin ireghiva arimighiregham. En dagiaba bar gifa, kamaghin ni en akuragh.” **16** Ezi Josep kamaghin migei, “Ia dagiaba bar givaghtima, ia uan asiziba inigh izi na daningti, ki ivezimin min da inigh, dagheba ia daningam.” **17** Ezi me hoiaba, sipsipba, memeba, bulmakauba, ko donkiba, da ingha Josep bagha zui. Ezi a dagher me ganingiziba, dar ivezimin min bizir kaba isa. Me kamaghiram amua ghuavira iti azenir kam gifa. **18** Egha azenir gin izimin, me ua Josep bagha ghua egha kamaghin migei, “Gumazir ekiam, e uan osimtiziba nin mongan koghham. Ni en dagiaba ko asiziba sara bar da ingha gifa. Ezi e ua ni daningamin biziba puvati. **19** E ko en nguaziba, darara ikiavira iti. **19** Ni e ateghti, e nin damazimin mitiriamin aremeghan koghham. Eghti en nguazim pura iki ikuvighan koghham. Kamaghin, atrivim dagheba e daningti, e an ingangarir gumazamizir kinibar min ikiam. Eghti atrivim uaghan en nguazim iniam. Kamaghin, e uari, ni oparir dagher oviziba e daning, eghti e deragh ikiva ovengan koghti, en nguazim ikuvighan koghham.” **20** Mitiriar ekiam azir dughiar kam, bar ikuvigha ghuavira itima, Isipia bar uan nguaziba isa Josep ganingizi, an atrivim bagha dagh iveze. Ezi Isipin kantrin nguaziba, atrivim bar da ini. **21** Ezi Josep gumazamizibagh amima, me Isipin kantrin aven vong ko vong sara ingangarir gumazamizir kinibar min iti. **22** Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, Josep dagh ivezezir puvati. Atrivim zurara dagiabar me givisi. Kamaghin, me uan nguaziba amangizir puvati. **23** Ezi Josep kamaghin gumazamizibav gei, “Ia oragh. Ki datirighin ia ko ian nguaziba sara ia givezegha gifa, ezi ia atrivimin ingangarir gumazamizibav min iti. Ezi ian nguaziba, da bar

ativimin nguaziba. Ezi kar ia oparamin dagher oviziba. Ezi ia da inigh mangi dagher azenibar da oparigh. **24** Eghti gin azenibar dagheba asiamin dughiam otoghti, ia da isi, 5plan pozibav kinigh. Egh ia pozitam atrivim daningigh, eghti 4plan poziba iana. Egh ia taba oparisi dar arigh, taba ia uan amuiroghboriba ko, dar ami.” **25** Ezi gumazamiziba kamaghin migei, “Gumazir ekiam, ni bar en akurazi, kamaghin e deraghvira ikiam. E bar ni minaba, ni e ataghizi, e atrivimin ingangarir gumazir kinibar min iti.” **26** Ezi Josep Isipin kantrin migirigiar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, “Dagher azenibar itiba, ia da iniamin dughiamin, da bigh 5plan pozibav kinigh, egh pozir tam atrivim daningigh.” Arazir kam a kamaghira ikia iza datirighin iti. Ezi asebar ofa gamir gumazibar nguaziba, darara atrivimin nguazibar min itir puvati. **27** Ezi Israelia Isipin kantrin aven, Gosenin Distirighin apiagha, danganir kamin nguazim ini. Egha me borir avirim batava bar aviraseme. **28** Ezi Jokop uabi 17plan azenibar Isipin kantrin apera, egha a 147plan azeniba ikiava areme. **29** A fo, a gurumram ovengam, egha a uan otarim Josepin diazi, a ize. Ezi a kamaghin a migei, “Ni guizbangira bar na gifuegh, uan dafarim isi nan buarakirimin apengan amadagh, akar dikirizir gavgavim damigh suam, ni bar arazir aghuimin na damuam. Ni Isipin kantrin narafan koghham. **30** Eghti ki aremeghti ni nan kuam inigh Isipin kantri ategh mangi, nan inazir afeziabar kuabar afezir danganimin narafagh.” Ezi Josep kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ni mikemezi moghin damuam.” **31** Ezi Jokop ua kamaghin migei, “Ni Godin akagh bar guizbangira mikim suam, ni guizbangira bizir kam damuam.” Ezi Josep Godin akagha ghaze, ki guizbangira bizir kam damuam. Ezi Jokop, Josep bagha bar akongegha, aviragha ghuaghira uan dapanim isa dakozim gati.

48 Ezi gin me kamaghin Josep migia ghaze, “Nin afeziam arei.” Ezi Josep dikavigha uan otarir pumuning Manase ko Efraim, aning ingha uan afeziam Jokopin ganasa zui. **2** Ezi gumaziba kamaghin Jokop migei, “Nin otarim Josep nin ganasa izegha gifa.” Ezi Jokop mong gavgavigha dakozimin dikavigha apera. **3** Egha Jokop kamaghin Josep migei, “Gavgaviba Bar Itir God, Lusin nguibamin, na bato, a Kenanin nguazimin itir nguibam. Egha a deraghvira na damuasa akar aghuim na mikeme. **4** Egha a kamaghin mikeme, ‘Ki borir aviriba ni daningam, eghti nin ovavir boriba bar avirasemeghti, ni kantrin aviribar gumazamizibar inazir afeziamin otoghham. Eghti ki nguazir kam isi, nin ovavir boribar aningti, a men nguazimin iki mamaghira ikiam.” **5** Egha Jokop ua kamaghin migei, “Ki tighar Isipin kantrin ni bativimin dughiam, nin amuim otarir pumuning bate. Ezi borir kamning, bar nan borimningra ikiam. Efraim ko Manase bar nan borimningin min ikiam, mati Ruben ko Simeonin min. **6** Eghti nin borir, Efraim ko Manasen gin otivighamba, me bar nina. Eghti gin me nguazim tuiragh vaghvagh me daningamin dughiamin, borir kaba me Efraim ko Manasen adarazir aven ikiam, kar men aveghbuar ekianning. **7** Ki fomira Mesopotemian nguazim ategha uamategha Kenanin nguazimin izima, nin amebam Resel areme. An aremezir dughiamin, e mong Efratan nguibamin saghon iti. Egha ki Efratan zur tuavimin miriamin anefa. Efrata, kar Betlehem ziar ghurim. Ezi ki Resel bar an apangkuvigha bar oseme. Kamaghin, ki nin otarimning bagha akar aghuir kam migei.” **8** Ezi Jokop Josepin borimning ganigha kamaghin aning bagha azara, “Kar tinan borimning?” **9** Ezi Josep ghaze, “Kar nan otarimning, ki Isipin kantrin itir dughiamin, God aning na ganingi.” Ezi Jokop ghaze, “Ni aning inigh nan borighin iziti, ki bizir aghuiba aning daningam, egh God ko mikimti a deraghviram aning damuam.” **10** Dughiar kamin Jokop bar ghuri, ezi an damaziba deragha bizibar garir puvati. Kamaghin, Josep borimningin akua iza Jokopin boroghira tuzi, Jokop aningin toregha aning muki. **11** Egha Jokop kamaghin Josep migei, “Ki fomira ghaze, ki nin guamin ganighan koghham. Ezi datirighin God na ataghizi ki ni ko nin borimning sara, bar moghira ian gari.” **12** Ezi Josep borimning Jokopin apozimin aning ini. Egha gin Josep ziar ekiam Jokop daningasa, aviragha

ghuaghira guam Jokopin boroghira nguazim giri. **13** Egha Josep kamaghin ifonge, Manase Jokopin agharir guvimin tughiv ikiam, eghti Efraim Jokopin agharir iklarim tughiv ikiam. Kamaghin a Manase agharir iklarimin an suiragha, Efraim agharir guvimin an suira, egha aning inigha Jokopin boroghin ghu. **14** Jokop fo, Manase, an otariv ivariam. Ezi puvati, a uan agharimning ihuvagha, agharir guvim isa otarir dozim Efraimin dapanim gati. Egha agharir iklarim isa otariv ivariam Manasen dapanim gati. **15** Ezi Jokop deraghvira Josep damuasa kamaghin Godin azaragha ghaze, “God, nan inazim Abraham ko nan afeziam Aisak, aning bar nin apengan ike. Ezi ni bar deravira nan gari, dughiar amebam na batezimin iza datirikin. **16** Egha ni enselin mamin min na bato, egha ki ikuvasava amima, ni nan akura. Ezi ki datirighin nin azai, ni deravira borir kamning damu. Egh ni aningin ovavir boribar amuti, me nguazir kamin bar avirasemegham. Eghti aning bangin, gumamaziziba nan ziam ko, Abraham ko Aisakin ziamning sara okinighnighan kogham.” **17** Josep uan afeziamin garima, an agharir guvim isa Efraimin dapanim gisin arizima, a kamaghin nighnigha ghaze, arazir kam derazir puvati. Kamaghin, a uan afeziamin agharir guvimin suiragha, Manasen dapanim gisin darighasava ami. **18** Egha a kamaghin afeziam migei, “Afeziam, ni kamaghin damuan marki. Otariv kam, an otariv ivariam. Ezi ni uan agharir guvim an dapanim gisin datigh.” **19** Ezi afeziam aghuagha, kamaghin Josep migei, “Nan otarim, ki fo. Manasen adarazi uaghan bar avirasemegham. Eghti an dozimin adarazi bar moghira bar avirasemegh, egh Manasen adarazigh afiragham. Egh me kantrin aviribar gumamazizibar min bar avirasemegham.” **20** Ezi dughiar kamin Jokop deraghvira aning damuasa bizir aghuiba isa aning ganiga, kamaghin Josep migei, “Gin izamin dughiamin, Israelia, God deraghvira igharaz darazi damusi an azangsigh, nin borimningin ziamning diponiva mikim suam, God deravira Efraim ko Manase gamizi moghin, a deravira ia damuam.” Ezi arazir kamin Jokop Efraim faragha anetigha, Manase gin aneti. **21** Egha Jokop kamaghin Josep migei, “Ni oragh, ki ovagasava ami. Eghti God ia ko ikiam, egh ua ia inigh uamategh ian inazibar nguazimin mangam. **22** Guizbangira, Sekemin nguazimin itir mighsiar apirazin, a bar nguazir otevir aghuim. Ezi ki fomira uan midorozir sabam ko pimin suiragha, Amoria ko misuegha nguazir kam ini. Ki nguazir otevir kam, nirara daningam. Ki nin aveghbuabar aningan kogham.”

49 Egha Jokop uan boribar diazi, me izima, a kamaghin me migei, “Ia nan boroghira iziti, ki bizir gin ia bativamibar gun ia mikimam. **2** Ki Jokop ian afeziam, nan ziar mam Israel, ia nan boriba, ia bar izi nan boroghin uari akuvagh, deraghvira uan kuariba arigh na baragh. **3** “Ruben, nan borir ivariam, ki gumazir igiamra ikia ni bate. Ezi ni bar ekevegga bar gavgavigha nan borir igharazibagh afira. **4** Egha nin araziba mati aperiam ivemari moghin bar gavgavigha ongani, ezi gumazitam ni gativaghan kogham. Ni uan afeziamin amuir dozim koma akuigha, bar arazir kuram gamigha aghumsizir ekiam na ganingi. Kamaghin, ni ua faragh iklarim kogham. **5** “Ezi Simeon ko Livi, aning aveghbuamning. Aning uaning inigha midorozir biziba isa igharaz darazi paza me gami. **6** Egha aning atarava gumazibav sozima, me ariaghiiri. Egha aning pura ikia uan ifongiar kuramin gin ghua bulmakaubar suer duar agiribar aghori. Kamaghin, ki aning ko navir vamira iklarim kogham. Ezi bizir ki aning damuasa nighnigha akam akiriziba, ki dar gin mangan aghua. **7** Aningin adariba bar gavgafi, ezi aningin aningagharim bar kufi, kamaghin aningin aningagharir kam aning gasighasigham. Eghti ki aning damighiti, aningin ovavir boriba tintinibar Israelian gumamazizir igharazibar tongin ikiam. **8** “Juda, nin aveghbuaba nin ziam fam. Egh ni uan apanibar firibar suigh me abinti, nin aveghbuaba nin guamin uan dapaniba avigh, ziar ekiam ni daningam. **9** Ezi Juda, nan otarim, ni mati laionin igiar mam. An asizibav sogha da apa, ghua bar gavgafi. Egha nimira apiav ikia uabi akunasavira gara iti, ezi gumamaziziba a dipovan atiatingi. **10** Egha an

ativrimin aghorimin suiraghti, an an gavgavir ekiam akaghti, a iki mamaghira ikiam. Egh an ovavir boribar ativrimin min iki mangiti, gumamaziziba bar a bagh bizir aghuiba inigh a bagh izamin dughiam otogham. Egh a kantriba bar dagh ativagham. **11** Egha a wainin iklarizir bar aghuir aviriba iti. Egha a uan donkin amebamin nguzim ikiasa, pura wainin iklarizir kabar a iti. Egha a wainin oviziba mirmira, wainin dipar aviribagh ami, eghti gumamaziziba dar ami da givaghan kogham. Ezi a wainin dipar maba isa uan korotiaba rue. **12** Egha a wainin dipar aviriba apava, kamaghin an damazimning aghefe. Ezi a bulmakaun oter ebhor aviriba apava, kamaghin an atariba bar ghurghuri. **13** “Ezi Sebulun ongargin boroghira ikiam, ezi an ongargin dadarim, kuriba ikiamin danganir aghuim ikiam. Eghti an nguazimin ababanim bar mangi Saidonin nguabamin nguazim biragham. **14** “Isakar a donkin bar gavgavim. Egha a pura mitarir biziba ateribar tongin irav iti. **15** A uan nguazimin garima a ikiamin danganir bar aghuim, egha a bar pura ingari. Egha gin a pura ingangarir gumazir kinimin min ingangarir bar ekiam gami. **16** “Ezi Dan, a gumazir dapanir ekiamin min ikiva, uan gumamazizibagh ativagh ikiti, me Israelian anabar igharazibar min otivam. **17** Egh Dan kuruzir kurar mamin min tuavir miriabar iki mizuamam. Eghti hoziaba ivemari tuavimin iziti, a uabi fegh kunigh men suebagh inivti, gumazir hoziabagh apiaziba me daighiregham. **18** “O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni mizuai iti. **19** “Gat, okimakar gumaziba izi ni misogham. Eghti ni men midoroziba ikarvagh me batueghti me mangam. **20** “Aser, nin nguazim dagher aviriba ikiam. Ni dagher isingtizir ativrim bar ifongeziba tuam. **21** “Naptali ni mati, memen atiam uan ifongiamin gin zui. Egha nguzir diriba bati. **22** “Josep ni mati wainin iklarizir aghuim, a dipar atuir mamin boroghin otogha ghua oviziba bati. Egha an aghariba ruarigha divazim avara. **23** Ezi gumazir pibar asa misoziba, me pamten a gasavira iti. Me a gaseghti an aremeghasa me pazava a gami. **24** Ezi Josep uan pimin benim firizir puvati. Godin Bar Gavgavim Itim, a Jokopin God, a gavgavim isa Josep ganingi, ezi Josepin agharim amirazir puvati. Ezi Godin kam, a Israelian Garir gumazim, egha a mati Israelia Modir Dagiar Gavgavim. **25** Kar nin afeziamin God, kar Godin Gavgaviba Bar Itim. Egha a uabira deravira ni gamua, bizir aghuir aviriba ni ganidi. Egh overiam damuti, amozir avirim ni gizam. Egh a dipar avirim damuti, da nguazimin otivam. Eghti a nin adarazir amizibar amuti, me borir aviriba batam. **26** Ezi ki nin afeziam, ki bizir aghuir aviriba ni ganidi. Eghti bizir aghuir ki ni daningamin kaba, ni da iniam, da otiv avirasemegh, mighsiar dafaba avegham. Egh da bar nan inaziba fomira inizir bizir aghuibagh afiragham. Eghti Josep, bizir kaba da bar ni bativam, ni gumazir kam, uan aveghbuabar tongin gumazir ekiamin otogham. **27** “Ezi Benjamin mati afiar atiar ekiam mam, an asizibav sozima da ariaghiiri. Egha asizir misogheziba a mizarazibar ada api. Egha guaratizibar a inizir biziba tuisisi.” **28** Ezi aveghbuar kaba, kar Israelian 12plan anababa. Ezi men afeziam aremeghasa amuava, vavghagh akar aghuim me ganidima, akar kam men arazibar mirara ghu. **29** Ezi Jokop akar aghuiba anigha givaghava, kamaghin uan boribav gei, “Kiran oveghangin, ki oveaghuezibar nguabamin mangi uan inazir afeziaba ko ikiam, kar gumazir ovegezibar nguabam. Eghti ia na isi nan inaziba ko dagiar mozimin narafagh. Dagiar mozir kam, a Efronin nguazimin iti. Efron, a Hitian gumazir kam. **30** Mozir kam Makpelan nguazimin iti, a Kenanin nguazimin ikia, Mamren nguabamin boroghira iti. Abraham Efron dam nguazir otevir kam givese, eghti a uan adarazir kuabar afamin danganimin min iklarim. **31** Ezi mozir kamin, me Abraham uan amuim Sara ko aning afagha, uaghan Aisak uan amuim Rebeka ko, aning afa. Ezi ki Lea uaghan mozir kamin anefa. **32** Dagiar mozir kam itir nguazim, Abraham Hitian adarazi dam a givese.” **33** Egha Jokop akar kabav mikemegha givagha, uan suemning amikirigha dakozim gisin ati. Egha an areme, ezi an duam ghua uan adarazi ko me oveaghuezibar nguabamin iti.

50 Ezi Josep kamaghin uan afeziamin garima, an aremezi, a uan afeziam gisin irigha a muigha bar an apangkuvigha azia uan afeziamin tori. **2** Egha gin Josep doktabav geima, me marasinba ko borer igharagha gariba, an afeziamin mikarzim gaghui. Eghti, an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi doktaba Josep mikemezi moghiram ami. **3** Isipian kuabagh amir arazimra kara, me marasin kuamin mikarzim daghu mangi 40plan dughiaabar tugham. Kamaghin me ingangarir kam 40plan dughiaabar Jekopin kuam gami. Ezi Isipia Jekop bagha azia ghua 70plan dughiaabar tu. **4** Ezi aghuimazim ko azirakam givazima, Josep atrivimin gumazir dapanibav gia ghaze, "E uari, ia na gifueghiva, ia nan akam inigh atrivim bagh mangi. Akar kam kamakin, **5** 'Atrivim, nan afeziam aremeghasava amua, a na gamizi, ki akar dikirizim gamua ghaze, ki an kuam inigh mangiva dagiar mozir a uabi okorezim, a Kenanin nguazimin iti, ki an anefam. Kamaghin, ni nan amamangatighiti, ki uan afeziamin kuam inigh mangi anefagh egh gin ki ua izam.'" **6** Ezi atrivim Josepin akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni uan afeziam ko akar dikirizir amizir kamin gin mangi, egh an kuam inigh mangiva anefagh." **7** Ezi Josep uan afeziam mozimin anefasa zui. Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ko an dipenimin gumazir ekiaba, ko Isipian gumazir aruaba, me bar Josepin gin zui. **8** Ezi Josepin adarazi, ko an aveghbuaba, ko an afeziamin adarasi, me bar ghue. Ezi borir doziba ko, sipsipba, memeba ko bulmakaua, darara Gosenin Distrighin iti. **9** Ezi karisba ko gumazir hoiabagh apiaziba, me uaghan Josep ko zui. Guizbangira, gumazir bar avirim ghue. **10** Egha me ghua Atatin nguibamin otifi, Jordanin Fanemin aruem anadi nakin. Kar me witin iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi Josep aghuimazir arazim gamua azia ghua 7plan dughiaaba gifa. Dughiar kam, me bar, azirakar dafam gamua pamtemin azi. **11** Ezi Kenania, me Atatin itir gumazamizir kabar gari, me aghuimazimin ikiava azima, me kamaghin migei, "Isipia aghuimazimin ikia azirakar ekiam gami." Kamaghin me danganir kam dibora ghaze, "Abel Misraim." Ezi danganir kam, a Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin iti. **12** Ezi Jekopin boriba an akamin gin ghua a mikemezi moghiram ami. **13** Ezi me an kuam inigha Kenanin nguazimin ghugha, Makpelan nguazimin itir dagiar mozimin anefa, a Mamren nguibamin boroghin iti. Abraham fomira Efron da nguazir kam givese, a Hitian mav, eghti nguazir kam, an adarazir kuabar afamin danganimin min ikiam. **14** Ezi Josep uan afeziam afagha givagha, uan aveghbuaba ko, a ko ghuezir darasi, me uamategha Isipin ghue. **15** Ezi men afeziam aremezi, Josepin aveghbuaba gin kamaghin migei, "Manmaghin ami? Josep ti en ataravira ikiam, egha arazir kurar e a gamiziba ikarvaghasa?" **16** Kamaghin, me Josep bagha akam amada. Akar kam kamakin, "En afeziam tighar ovengamin dughiamin, an akar mamin e mikeme. **17** An akar kam ni daningasa e mikeme, 'Josep, nin aveghbuaba arazir bar kuraba ni gamua, bar pazavira ni gami. Ezi ki nin azai, ga uaning, ni men arazir kurar kaba, gin amadagh.' Ezi e datirighin, en afeziamin Godin ingangarir gumaziba, e nin azai, e uari, ni en arazir kurar ekir kam, a gin amadagh." Ezi Josep akar kam baregha azia iti. **18** Egha gin Josepin aveghbuaba ghuava an gara egha uan guaba avigha ghuaghira Josepin suemningin boroghin nguazim giregha, kamaghin a migei, "E pura nin ingangarir gumazir kinibar otifi." **19** Ezi Josep kamaghin me migei, "Ia atiatingan marki. Ki Godin danganim inighiva, ia kotiam darighan kogham. **20** Bar guizbangira, ia na gasighasighasa akam misoke. Ezi ki fo, God ian amamangatizi, ia arazir kam gami. Guizbangira, God gumazamizir aviribar akurvaghasa ifonge, eghti me ikuvighan kogham. Ezi ia God amizir ingangarir kam gifogha gifa. **21** Kamaghin, ia atiatingan marki. Ki ia ko ian boribar ganam." Josep akar bar aghuir kamin uan aveghbuaba mikemegha men navibagh amima, me navir amirizim ini. **22** Egha Josep Isipin kantrin uan afeziamin adarazi ko iti. Egha a 110plan azenibar bar moghira nguazir kamin ike. **23** Egha Efraimin boriba ko an igiabar boribar gani. Ezi Makirin boriba otivizi, me uaghan men akua Josep bagha ghuzima, a men suiragha me isa uan

apozim dafa. Makir, a Manasen borim. **24** Egha gin Josep kamaghin uan aveghbuabav gia ghaze, "Kiran oveghangin, ki aremegham. Eghti God ian ganam, egh gin ian aku kantrin kam ategh mangam. Ia fo, a fomira Abraham, Aisak ko Jekop nguazir mam me daningasa akar dikirizir gavgavim gami. Egh a gin ia inigh nguazir kamra, an mangam." **25** Ezi gin Josep kamaghin Israelin otaribav gia ghaze, "Ia kamaghin na ko akam akirigh, dughiar God ia bagh izamim, ia danganir kamin nan aghariba inigh mangi." Egha Josep uan aveghbuabagh amima, me guizbangira pin akagha mikeme, me an akar kamin gin mangam. **26** Ezi Josep 110plan azenibar ikegha an areme. Ezi Isipian doktaba marasin ko borer aviribar an mikarzim gaghui, eghti an mikarzim ikuvighan kogham. Ezi me an kuam isa boksar mam gati, egha Isipin kantrin itir danganir mam gati.

Ua Me Ini

1 Jekopin otariba an gin Isipin kantrin ghu, me uan adarazi sara, men zibar kara: **2** Ruben, Simeon, Livi, Juda, Isakar, Sebulun, Benjamin, Dan, Naphtali, Gat ko Aser. **5** Josep men faraghavira ghugha Isipin iti. Gumazamizir kaba me Jekopin otivizir ovavir boriba. Me bar men dibobonim 70in ghu. **6** Dughiar maba givazima, Josep, ko an aveghbuaba bar, ko gumazamizir dughiar mitaghniar kamin ikezbiba, me bar ariaghire. **7** Ezi Israelin gumazamiziba borir avirim batima, men avirim bar ekeveghe bar avirasemegha gavgavigha Isipin kantri bar a gizifa. **8** Azenir aviribar gin, atrivir igiar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. **9** Egha a uan gumazamizibav gha ghaze, "Israelin gumazamiziba bar aviraseme, ezi men avirim ko gavgavim bar en avirim ko gavgavim gafira. **10** Eghti midorozim otoghti, me ti en apaniba ko uari akuvagh e ko misoghiva, en kantri ategh aregham. Kamaghin amizi, e tuvatim batogh me damighiti, me otiv arogh avirasemeghan kogham." **11** Kamaghin Isipin atrivim uan apengan ingarir gumaziba ko, me ingangarimin ganamin gumazir maba miseveghe, ingangarim me ganingi. Men ingangarir kam, a kamakin, me puvira Israelia abin me damuti, me bar osimtizir dabafa sara ingangarir ekiabar amuam. Me Israelia gamima me nguibar ekar pumuningin ingari, Pitomin nguibam ko Ramesesin nguibamning, kar nguibar ekar atrivimin daghebar arighamimning. **12** Isipia bar pazavira Israelia gamima, me uaghan bar avirasemegha Isip gizefi. Me kamaghin me gamua ghuavira iti me puvira ingarava, boriba bata ghuavira iti. Kamaghin amizi, Isipia men atiatia bar men aghua. **13** Isipia me gamima, me puvira ingarava, osimtizir ekiaba ateri, Isipia tong men apangukur pu. Bar puvati. **14** Egha Isipia puvira me abira me gamima, me brigbar ingara dipenibar ingarava uaghan azenibar obarir ingangaribagh ami. Ezi ikirimirim bar men asighaski. **15** Ezi Isipin atrivim, Sifra ko Puan dia, aning Hibrun amizir otasava amibar, akurvazir amizimning. Egha an akar gavgavim aning ganiga, ghaze, **16** "Gua Hibrun amizir otasava amibar akurvaghiva gan, amizim otarim bategti, gua a misuegti an aremegh. A borir guivim bategti, gua aneteghti a iki." **17** Ezi amizir kamning Godin atiatia Isipin atrivim aning mikemezi moghin amir puvati, egha otariba ataghirazima me iti. **18** Ezi Isipin atrivim aning diagha aningin azara, "Gua tizim bagha otariba ataghezima me iti?" **19** Ezi amizimning kamaghin atrivim migei, "Hibrun amiziba Isipian amizibar min amir puvati, me amizir gavgaviba. Me otisi, me bar zuamira otegham, kamaghin amizi, ga tighar maghin mangiti me otegh givaghham." **20** Amizir kamning Godin atiatia, kamaghin amizi God deragha aning gamima aning uaghan uaning bagha boriba bati. Kamaghin Israelin gumazamiziba bar otava arogha ghuavira ikia gavgafi. **22** Ezi gin atrivim kamaghin Isipin gumazamiziba bar me migei, "Ia Hibrun otarir iririviba isi, Nailin Fanemin me akunigh. Egh guivir iririviba ateghti, me iki."

2 Dughiar kamin Livain ovavir borir gumazir mam, a Livain ovavir borir amizir mamin iti. **2** Gin amizir kam navim asegha otarir mam bate. Egha an an garima, an ganganim bar dera, kamaghin amizi a 3plan iakinibar a modi. **3** An amebam uam a mongan asaghava, akirar me ighuruniabar min garir grazir aghuabar ingarizir mam inigha, koltan an toriba apiri. Eghti dipam aven mangan kogham. Egha borim aven anetigha ghua Nailin Faner miriamin grazibar tongin dipam gisin aneti. **4** Ezi borimin amezemebam mong saghuamin tughu modogha an gari, bizir tizitam a bativam. **5** Ezi atrivimin guivim ruasa fanemin uaghirima, an ingangarir amiziba an gin ghua dipar miriamin arui. Ezi atrivimin guivim amuaviava akirar kam grazibar tongin an apigha, a iniassa ingangarir amizir mam amada. **6** Egha atrivimin guivim akirar kamin asuam kuigha otarimin garima, an araima, an an apangukufi.

Egha kamaghin migei, "Kar Hibrubar borir mam." **7** Ezi an amezemebam izava an azai, "Ki mangiva Hibrun amizitam mikemeghti, a ni bagh oteba a daningam?" **8** Ezi atrivimin guivim kamaghin migei, "Aria, ni migei moghin damu." Ezi guivim ghua borimin amebamra inigha ize. **9** Ezi atrivimin guivim amizir kam kamaghin a migia ghaze, "Ni borir kam inigh na bagh a damu oteba a daningti, ki ni gizevam." Ezi amizir kam borim inigha a bagha a gamua oteba a ganidi. **10** Gin borir kam ekevezima, an amebam a inigha atrivimin guivim bagha ghu. Ezi atrivimin guivim, otarir kam, mati an otozir borimin mirara ua bagha a gami. Egha a kamaghin uabi migei, "Ki dipamin a isava azenim gati. Kamaghin, ki ziam, Moses, a darigham." **11** Ezi gin Moses aghuigha gumazim aragha givagha, atrivimin dipenimin azenan ghua Hibrubar ganasa zui, kar an akar gumazamiziba. A ghua men garima, Isipia ingangarir osimtizibar amuasa puv me abiri. A uaghan garima, Isipian mav Hibrun mav misosi, kar an akar gumazir mam. **12** Ezi Moses tintinibar garima, tav itir puvati, a Isipin gumazir kam misuegha an kuam giginim aven a modo. **13** Egha an amizaraghan uamatagha ghua garima, Hibrun gumazimning uaning misosi. Ezi a midorozim forezir gumazim migei, "Ni tizim bagha uan akar gumazim misosi?" **14** Ezi gumazir kam a ikaragha ghaze, "Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari? Ni Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghin, ni na misuegti ki aremeghasa, a?" Ezi Moses kamaghin oregha atiatigha, kamaghin nighnisi, "Ki amizir bizir kam, gumazamiziba a gifo." **15** Ezi Isipin atrivim gin Moses amizir bizir kam baregha, Moses misuegti an aremeghasava ami. Ezi kamaghin Moses atrivimin ara ghua, Midianin nguazimmin oto. Egha mozir dipar mamin miriamin aperaghav iti. **16** Midianin nguazimin, ofa gamir gumazir mam, an ziam Jetro. A 7pla guiviba iti. Ezi dughiar kam, an guiviba iza mozir pam tuigha uan afeziamin sipsipba ko memeban aningasa, itarir bar ekiam ginasava ami. **17** Ezi sipsipbar garir gumazir maba iza Jetron guiviba, me batosi. Ezi Moses guivibar akuragha gumazir kaba munamadagha, dipam tuigha Jetron sipsipba ko memebagh aning. **18** Ezi me uamatagha zuima men afeziam men azara, "Manmagh amizi ia zuamira uamatenge?" **19** Ezi me kamaghin a migei, "Isipin gumazir mam en akuragha sipsipbar garir gumaziba munamada. Egha dipam tuigha en sipsipba ko memebagh aning." **20** Ezi afeziam men azara, "Gumazir kam managh iti? Ia tizim bagha anetigha ize? Ia mangiva a mikemeghti a iziva, e ko dami." Ezi me ghua Moses inigha izi. **21** Ezi Moses Jetro ko ikiasa ifonge. Ezi Jetro uan guivim Sipora, Mosesin ikiasava a ganingi. **22** Ezi Sipora otarim batezi, Moses kamaghin migei, "Ki nguibar igharazimin gumazimin min ia zo ko iti, kamaghin ki ziam Gersom a gati." **23** Dughiar ruarim givazima, Isipin atrivim areme. Ezi Isipia Israelia me gativagha men gari, me puvira ingara osimtizir kaba isavira ikiava, akurvazim bagha pamtemin arai, "O God, en akuragh." Ezi men ararem God bagha ghuavanabo. **24** Ezi God men ararem baregha Abraham ko, Aisak ko, Jekop ko, amizir Akar Dikirizir Gavgavim giniri. **25** Kamaghin God, Israelin gumazamizibar garima men ikirimirim bar ikufi, ezi a men apangukuvigha, men akurvaghasa nighnisi.

3 Dughiar mamin Moses uan amerem Jetron sipsipba ko memebagh eghuva, da inigha gumazamiziba puvatizir danganir mamin ghua, a ifagha vongin ghua Horepin oto, kar God baghavira itir mighsiam. Horepin Mighsiamin ziar igharazim, Sainai. **2** Ezi ikiavira Itir Godin ensel temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. Ezi Moses temer otevir kamin gari, avim isia daforofozima, temem isir puvati. **3** Ezi Moses aguaghfagha ghaze, "Kar bizir igharazim! Tizim bagha temer kam isir puvati? Ki roghira mangi an ganigham." **4** Ikiavira Itir God, Mosesin gari a roghira izima, God tememin aguabar tongin ikia an dia, "Moses! Moses!" Ezi Moses a ikara, "Ki kati." **5** Ezi God ghaze, "Ni roghira izan markil! Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh." **6** Egha

God ua kamaghin migei, “Ki nin afeziamin God. Egha uaghan nin inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jokopin God.” Ezi Moses Godin akam baregha, an ganan atiatigha uan guam avara. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ki guizbangira gari, nan gumazamiziba Isipin kantrin ikia, men ikirimirim bar ikufi. Egha ki me barazi, me ingangarimin garir gumazir kurabar atiatia, nan akuruvazim bagha arai. Ezi ki bar men osimtizibagh fogha men apangkufi. **8** Egh ki Isipian dafarim da ua me inigh men akuraghassa izaghiri. Egh Isipian nguazimin men aku, nguazir ekiar aghuimin mangam, nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiaghav iti. **9** Ezi nan gumazamiziba, ki men ararem baregha, Isipia pazavira me gamir arazibar ganigha gifa. **10** Kamaghin amizi, ki ni amadi. Eghti ni Isipian atrivim bagh mangiti a nin amamangatighi, ni nan gumazamiziba inigh Isipin kantri ateghiva azenan izam.” **11** Ezi Moses kamaghin God migei, “Ki gavgaviba ko ziaba puvatizir gumazim. Guizbangira, ki atrivim bagh mangiva Israelia inigh Isip ategh azenan izan iburaghburaki.” **12** Ezi God a ikara, “Ki ni ko ikiam. Ni gumazamiziba inigh Isipin azenan iziva mighsiar kamin nan ziam fam. Bizir kam ni damighti ni fogham, ki ni amada.” **13** Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki Israelia bagh mangi me mikim suam, ‘Ian ovavibar God ia bagha na amada,’ eghti me nan azaragham, ‘An ziam tina?’ Eghti ki manmaghin me mikimam?” **14** Ezi God Moses migia ghaze, “Kirara, Ki Uabi Ki Kamaghira Iti. Ni kamaghin me mikim, ‘Kirara Ki Uabi, kar Godin ziam, egha a ia bagha na amada.’” **15** Egha God ua kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kim, ‘Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, an Abraham ko Aisak ko Jokopin God, a na amadazi, ki ia bagha izi.’ Ziar kam, Ikiavira Itir God, a zurazurara nan ziam, ezi gin otivamin boriba ziar kamra na dipon. **16** Ni mangiva Israelin gumazir dapaniba akuvagh me mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a ian ovaviba, Abraham, Aisak ko Jokopin God, a na batogha, kamaghin migei: Ki ian garima, Isipia pazavira ia gami. **17** Ki ia inigh Isipin kantrin azenan mangasa mikemegha gifa, kantrin kam me pazavira ia gami. Egh ki ia inigh nguazir aghuimin mangam. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Peresia, Hivia ko Jebusia datirighin a gapiagha iti.’” **18** “Eghti Israelin gumazir dapaniba ni baraghti, ni me inigh Isipin atrivim bagh mangiva kamaghin a mikim, ‘Ikiavira Itir God, a Hibriuan God, a iza e bato. Ni datirighin en amamangatighi, e 3plan aruebar mangi gumazamiziba puvatizir danganimin mangighiva, Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam.” **19** “Ki kamaghin fo, Isipin atrivim ian amamangatihghin kogh mangi, a ganti nan gavgavim an gavgavim gafiragham. Eghti a dughiar kamin ian amamangatighi, ia mangam. **20** Ki uan gavgavimin Isipia gasighasigh, mirakelin igharagha garir aviribar amuam. Bizir kabar gin, a ia ateghti, ia mangam. **21** “Ki Isipia damuti me ia gifuegham, eghti ia mangamin dughiamin, ia dafarir kinibar mangam kogham. **22** Israelian amiziba bar vaghvagh mangi, uarir boroghira itir Isipian amizibar dipenibar mangi, egh uaghan pura amizir uan adarazir dipenibar aven akuiba, korotiaba ko gol ko silvan kurkaziba bagh men azangsigh. Eghti gin Israelia bizir kabar uan otariba ko guivibar kurkiam. Tuavir kamin ia Isipian bizir aghuiba pura da inigh mangam.”

4 Ezi Moses God ikaragha ghaze, “Israelian gumazir dapaniba nighnizir gavgavim nan ikian kogh, bizir ki me migeiba baragham kogh, egh suam, ‘Ni na batozir puvati,’ eghti ki manmaghin damuam?” **2** Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni tizim uan dafarimin an suiraghav iti?” Ezi Moses ghaze, “Aghorir asadivim.” **3** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni nguazimin anekunigh.” Ezi Moses anekunizima, a kuruzimin min otozi, Moses an degiaghiri. **4** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni uan dafarim amadagh an ipemin suiragha.” Ezi Moses uan dafarim amadagha an ipemin suirazima, a uam aghorir asadivimin oto. **5** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ni kamaghin damighti Israelia

nighnizir gavgavim iki kamaghin fogham, Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, an Abraham ko Aisak ko Jokopin God, a ni bato.” **6** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, “Ni uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadagh.” Ezi Moses uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven amadaghava uam anesi, ezi arimariam lepa an dafarim bato, egha a ghuariamin min ghurghuri. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni uan dafarim uan evarim gisin korotiamin aven anemadagh.” Ezi Moses God mikemezi moghin ami, egha a ua uan dafarim asizi, an dafarim ua deragha an mikarzimim mirara gari. **8** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Me nighnizir gavgavim nin ikian kogh, egh mirakelin ni faraghava amizimin ganigh nighnizir gavgavim an ikian koghti, mirakelin kannang me damighti, me nighnizir gavgavim ikiam. **9** Egh me mirakelin arazir kannangin ganigh, egh nighnizir gavgavim ikian kogh, egh nin akam baragham koghti, ni Nailin Fanemin mangi dipatam tuigh nguazim gingegeh. Eghti dipar ni nguazim gingezim, ghuzimin otogham.” **10** Ezi Moses Ikiavira Itir God migia ghaze, “Marki, Ekiam. Ni na amangan marki. Ki fomira iza datirighin deragha bizibav geir puvati. Ezi ni datirighin na migeima, ki bizibav geir gumazimin min otozir puvati. Ki asoghosogha bizibav gha, egha uaghan nimira bizibav gei. Egha ki mikimamin nighnizitam zuamira a ginirighan kogham.” **11** Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Tina gumazimin akamin ingari? Tina a gamima, an kuariba a bangani, o a migeir puvati? Tina a gamima, a gari, o an damaziba an okafi? Kar kirara, ki Ikiavira Itir God, ki bizir kabagh ami da otifi. **12** Ezi ni mangi. Ki nin akuraghti, ni mikimam. Ki ni mikimti, ni mikimam.” **13** Ezi Moses ghaze, “Ekiam, ga uaning, marki. Ni ti gumazir igharazitam amadagh.” **14** Ezi Ikiavira Itir God atara Moses bagha navim an isi, egha kamaghin migia ghaze, “Ni manmaghin uan avebam Aron ginighnisi? A Livain adarazir gumazim. Ki fo, a deraghvira bizibav gei. Ezi a datirighin ni bagha izi. A nin ganigh, an navim deragham. **15** Eghti gin ni a geghaniva a mikimamin bizibar a mikim. Ki gua akuraghti, gua mikimam. Egh bizir manaba, ki gua mikimti, gua fofozim inigh dar amuam. **16** A nin bizibav kimamin gumazim, egh a ni bagh gumazamizibav kimam. Egh an nighnizimin a nin akatorimin min ikiam. Egha an damazimin, ni mati an godin min ikiam. **17** Egh ni uan dafarimin aghorir asadivir kamin suiragh mangi. Egh ni gin aghorir asadivir kamin mirakelbar amuam.” **18** Ezi Moses uamategha uan amarem Jetro bagha ghugha a migia ghaze, “Ga uaning, ni na teghti ki uamategh Isipin mangigh uan adarazir ganika, me ti ikiavira ikiama?” Ezi, Jetro an amamangatigha a migia ghaze, “Aria, ni navir averiar amirizim sara mangi.” **19** Ezi Moses Midianra ikiavira itima, Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Isipian gumazir ni misoghassava amiba, me ariaghire. Kamaghin, ni uamategh Isipin mangi.” **20** Ezi Moses uan amuim ko otarir punumning donki dafagha, asadivir aghorir God iniassa a mikemezir kam, uan dafarimin an suiragha, dikavigha Isipin zui. **21** Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, “Ni uamategh Isipin mangighiva, atrivimin damazimin mirakelbar amu. Ki mirakelbar amuamin gavgavim ni ganing. Egh ki atrivimin navim damighti a gavgavigham, eghti a Israelian amamangatighi, me mangighan kogham. **22** Eghti ni kamaghin atrivim mikim suam, ‘Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, ‘Israel nan otarir ivariam. **23** Ezi ki ni migei, Ni nan otarim ateghti a mangiva nan ofa damuam. Egh ni an anogoreghti, a mangighan koghti, kamaghin, ki nin otarir ivariam misueghti an aremegham.”” **24** Ezi Moses uan amuiroghboriba ko Isipin zuima, aminim pirima me tuavir arizimin avughasazir danganir mamin iti. Ezi Ikiavira Itir God Moses batogha a misueghti an aremeghasava ami. **25** Ezi Mosesin amuim Sipora dagiar ghuntizir mam inigha uan otarimin mikarzir mogomemin inim atugha, Mosesin dagarimning gatigha, kamaghin a migei, “Ghuzir kam bangin, ni datirighin na ko ga poroghaminning.” **26** Dughiar kam Sipora mikarzir mogomemin inim aghorir arazim ginighnigha egha ghaze, “Ghuzir kam bangin, ga poroghaminningin oto.” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin ganigha Moses ataghizi a ikia egha,

aremezir puvati. **27** Ezi Ikiavira Itir God Aron migia ghaze, “Ni gumazamiziba puvatizir danganimin mangiva Moses batogh.” Ezi Aron dikavigha ghua Godin mighisiamin otogha, Moses batogha an tore. **28** Ezi Moses bar Aron kamaghin a geghara ghaze, God akaba na ganingigha eggha Isipin mangiva dar gun mikimasa na amada. Eggha God mirakelba nan akagha ghaze, ki mangi Isipin dar amuam. **29** Eggha gin Moses ko Aron Isipin otogha Israelian gumazir dapaniba bar me akufa. **30** Ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezir biziba bar dar gun me migia, eggha uaghan mirakelba gumazamizibar damazimin dagh ami. **31** Ezi me nighnizir gavgavim iti. Me kamaghin oraki, Ikiavira Itir God me bagha iza men garima, Isipia pazavira me gamima, a me bagha nighnigha men apangkufi. Kamaghin, me teviba apirigha, dapaniba avigha nguazimin gara an ziam fe.

5 Eggha Moses ko Aron Isipin atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God ghaze, ‘Ni nan gumazamiziba ateghti me mangi, egh isatam gumazamiziba puvatizir danganimin a damuva nan ziam fam.’” **2** Ezi atrivim ghaze, “Ikiavira Itir God, a tina? Ki tizim bagh a baregh Israelia ateghti me mangam? Ki Ikiavira Itir God gifozir puvati, kamaghin ki Israelia ateghti me mangighan kogham.” **3** Ezi Moses ko Aron ghaze, “Hibruian God, a izava e bato. Kamaghin, e uari ni en amamangitighi, e aruer 3plan gumazamiziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God, e uan Godin ofa damuam. E kamaghin damighan koghti, an arimariar kuram o midorozir ekiamin e damigh e misueghti e arighiregham.” **4** Ezi atrivim Moses ko Aron migia ghaze, “Gua manmagh nighnigha gumazamiziba men ingangarimin men anogorosi? Gua uan ingangarim bagh uamategh mangi. **5** Gua gan, Isipin aven Israelia bar aviraseme, ezi gua ingangarim damuan men anogorosi.” **6** Eggha dughiar kamra, Isipian gumazir kurar ingangaribar gariba ko, Israelian gumazir men apengan ingariba, atrivim me migei, “Ia ami moghin grazir midiarir brighbar ingariba isi Israelian daningan marki. Me uari mangi graziba iniam. **8** Ia me mikimti, me brighbar ingarti, dar dibobonim faragha iti moghira kamaghira iki. Dibobonir kam isivagh magiran marki. Bar marki. Me amiragha eggha ghaze, e ateghti e gumazamiziba puvatizir danganimin mangigh uan Godin ofa damuam. **9** Ia ingangarir aviriba me daning, egh me damuti, me bar puviram ingar, egh ifavarir migirigiar kaba baraghamin dughiaba puvatigham.” **10** Ezi Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba ko men apengan itir ingangarimin garir gumaziba azenan ghua kamaghin Israelia migei, “Atrivim ghaze, ‘E ua graziba ia daningan kogham. **11** Ia uan gavgavibar tintinibar mangi graziba iniva, brighin aviribar ingarti dar dibobonim faragha ikezi moghira iki.’” **12** Kamaghin Israelian gumazamiziba graziba buriasa tintinibar ghua, Isipin nguibamin danganibar grazir otevir muziariba buri. **13** Ezi ingangarimin garir gumazir kuraba men avigha ghaze, “E faragha graziba ia ganingizi ia brighbar ingarizi moghira, datirighin dughiaba bar kamaghira ingar.” **14** Isipian ingangarimin garir gumazir kuraba faragha Israelian gumazir maba, men apengan ingangarimin garir gumaziba me amisefe. Eggha datirighin me me bagha ghua, puv me misogha me migia ghaze, “Manmaghsuavira ia datirighin ingarizir brighin dibobonim, ia faragha ingarizi dibobonimin min otozir puvati?” **15** Ezi Israelian ingangaribar garir gumaziba ghua uari bagha atrivim migia ghaze, “Ni manmaghsua kamaghin e nin ingangarir gumaziba e gami? **16** Me graziba e ganingizir puvatigha, brighbar ingarasa puram e migei. Eggha datirighin e misosi. Kar en osimtizim puvati. Ia Isipia, gar ian osimtizimra.” **17** Ezi atrivim kamaghin me migei, “Ia puram amiragha ingangarimin aghual Eggha ghaze, ‘Ni en amamangitighi, e mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam.’” **18** Ia datirighira uamategh uan ingangarim damusi mangi! Me grazitaba ia danighan kogham. Eghti ia brighin dibobonir me ia mikemezir kam, ia dar ingarighi ta otifigh.” **19** Ezi Israelian ingangarimin garir gumazir me miseveziba orazi, atrivim brighin dibobonim otevegh izighiran an anogoroke.

Ezi me fo, datirighin osimtizir dafam me bato. **20** Eggha me atrivim danganin ategha ghua Moses ko Aron bato. Aning me mizua iti. **21** Eggha ingangarimin garir gumaziba kamaghin aning migei, “Gua e gamizi datirighin e mati atrivim ko an gumazir dapanibar atinimin mughuriam ati. Eggha me e misoghti e ovengamin tuavim akirigha gifa. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God guan arazir kamin ganigha gifa, egh guan arazir kamin ivezir kuram gua daningam.” **22** Ezi Moses uam Ikiavira Itir God bagha ghua kamaghin a migei, “Ekiam, ni manmaghsua uan gumazamiziba arazir kurar kamin me gami? Eggha ni tizim baghavira na amadazima, ki kagh ize? **23** Ki nin akaba inigha ghua atrivim mikemezir dughiamin ikegha ia datirighin, atrivim arazir kurabar me gami. Ezi ni men akurvaghasa bizitam gamizir puvati.”

6 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni datirighin mangi bizir ki atrivim damuamimin ganam. Ki uan gavgavimin a damighi, a nan gumazamiziba ateghti me mangam. Guizbangira, ki uan gavgavimin pament ingar, pament a mikimti a uan kantrin me batueghti, me mangam.” **2** Eggha God kamaghin Moses migia ghaze, “Ki uabi ki Ikiavira Itir God. **3** Azenir bar faragha ghua givazir, ki Abraham ko Aisak ko Jokop, me batifi. Ezi me fo, ki Gavgaviba Bar Itir God. Eggha ki uan ziam Ikiavira Itir God, an gun me mikemezir puvati. Me ziar kam gifozir puvati. **4** Eggha ki uaghan uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko anekirigha ghaze, ki Kenanian nguazim me daningam. Nguazir me itir kam, kar men nguazim puvati. **5** Isipia datirighin Israelia gamizi, me ingangarir gumazir kinibar ikia, tuava ararer dafam gami. Ezi ki men ararem baregha, uan Akar Dikirizir Gavgavim giniri. **6** “Ni nan akam isi Israelia me daning, ‘Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ki Isipian dafarim da ia iniva osimtizir me ia gariziba da ia inigh, egh ia damighi ia firighiregham. Egh ki uan gavgavimin ivezir kuram me daning, egh ian akuragh ua ia iniam. **7** Egh ki ia damighi ia nan gumazamizibar ikiti, ki ian Godin min ikiam. Egh ki gin ia damighi ia Isipian ingangarir arazimin firighiregh, dughiar kamin ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God. **8** Ki ia inigh mangi nguazir kamin otogham, nguazir kam, ki faragha Abraham, Aisak ko Jokop, me ko akam akirizir nguazim. Ki ia danighi, a ian nguazimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezha gifa.”” **9** Ezi Moses akar kamin Israelia mikeme. Ezi men ingangarir mizazim men nighniziba abini. Kamaghin amizima, me Mosesin akam barazir puvati. **10** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni mangi Isipin atrivim mikemezighi, a Israelia ateghti me an kantri ategh mangi.” **12** Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Israelia nan akam barazir puvati. Ezi atrivim manmaghin na baragham? Na mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Egh ki manmaghin deragh atrivim mikimam?” **13** Ezi Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Israelia inigh Isipin azenan mangasa, akar gavgavim aning ganigha aning amadazi, aning Israelia mikim egh Isipin atrivim mikimasa zui. **14** Ezi Ruben a Jokopin otarir ivariam, an otarir 4pla bate, Hanok, Palu, Hesron, ko Karmi. 4plan otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. **15** Ezi Simeon otarir 6pla iti, Gemuel, Jamin, Ohat, Jakin, Sohar, ko Saul, kar Kenanian amizimin otariba. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. **16** Ezi Livi otarir 3pla iti, Gerson, Kohat, ko Merari. Otarir kaba, me vaghvagha uan ikizibar inazir afeziabar otifi. Ezi men ikiziba vaghvagha men ziaba ini. Ezi Livi azenir 137plan ikegha areme. **17** Ezi Gerson otarir pumuning iti, Lipni, ko Sime. Ezi gin aning vaghvagha uan ikizimmining dapanimningin oto. **18** Ezi Kohat otarir 4pla iti, Amram, Ishar, Hebron, ko Usiel. Eggha Kohat azenir 133plan ikegha areme. **19** Ezi Merari otarir pumuning iti, Mali ko Musi. Gumazir kaba bar, men ovavir boriba sara, me Livain anabamin aven itir adarasi. **20** Ezi Amram uan afeziamin buaramizim Jokebetin itima, an a bagha Aron ko Moses bate. Ezi Amram azenir 137plan ikegha areme. **21** Ezi Ishar otarir 3pla iti, Kora, Nefek, ko Sikri. **22**

Ezi Usiel otarir 3pla iti, Misael, Elsafan, ko Sitri. **23** Ezi Aron Eliseban iti, an Aminadapin guivim, egha Nasonin buaramizim. Egha an a bagha Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar bate. **24** Ezi Kora otarir 3pla iti, Asir, Elkana, ko Abiasap. Me Koran ikizimin inaziba. **25** Ezi Eleasar, Aronin otarim, a Putielin guivimin itima, an a bagha Finias bate. Gumazir kaba bar, me Livain anabamin ikizibar dapaniba, me vaghvaghua uan ikizibar amodoghin, me men ziaba osiri. **26** Ezi Aron ko Moses aninga, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, "Gua Israelian anababa bar, dar ikiziba vaghvagh me inigh, egh Ispin azenan mangi." **27** Ezi gumazir kamningra, Moses ko Aron, aning Israelian amamangatiighti me firighireghasa Ispin atrivim mikeme. **28** Ezi Moses Ispin kantrin itima, Ikiavira Itir God kamaghin a migei, **29** "Ki Ikiavira Itir God. Ezi, akar ki ni migeiba, ni bar dar gun Ispin atrivim mikim." **30** Ezi Moses a ikara, "Ni fo, nan mizem na basemezi, ki deragha bizibav geir puvati. Kamaghin atrivim manmaghin na baragham?"

7 Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Ki ni damighti, ni atrivimin damazimin Godin min otogham. Eghti nin avebam Aron Godin akam inigha izir gumazimin min otoghiva, nin akaba isi dar gun atrivim mikimam. **2** Eghti akar gavgavir ki ni migeiba, ni bar dar gun Aron mikemegh. Eghti a kamaghin atrivim mikim suam, a Israelia ateghti, me an kantri ategham. **3** Eghti ki atrivimin navim damighti, a gavgavigham. Guizbangira, ki Ispin kantrin mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir aviribar amuti da otivam, **4** eghti atrivim dar gan, egh nin akam baragham kogham. Egh ki uan gavgavimin Ispia ivezir bar kuram me daningam. Egh nan gumamaziziba Israelia, men anababa bar, ki me inigh Ispin kantrin azenan mangam. **5** Ki uan gavgavimin Ispia ivezir kuram me danigh, egh Israelia inigh Ispin kantrin azenan mangam, eghti dughiar kamin Ispia fogh suam, ki Ikiavira Itir God." **6** Egha Moses ko Aron, Ikiavira Itir God akar gavgavim aning mikemezi moghiram ami. **7** Dughiar aning atrivim ko mikemezir kam, Moses 80plan azeniba iti, ezi Aron 83plan azeniba iti. **8** Ikiavira Itir God kamagh Moses ko Aron migei, "Atrivim kamaghin guan azaragham, gua digavir kuram gamir arazitabar amu, eghti ni Aron kamagh a mikim suam, 'Ni uan asadivir aghorim isi atrivimin damazimin anekunigh.' Egh a kamaghin damighti, asadivir aghorim kuruzimin otogham." **10** Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghua, Ikiavira Itir Godin akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha Aron uan asadivir aghorim atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin anekunizi, a kuruzimin oto. **11** Ezi atrivim uan fofozir gumaziba ko imezibagh amir gumazibar diazi me ize. Ispian imezibagh amir gumazir kaba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. **12** Egha me vaghvaghua uan asadivir aghoriba akurima, da kuruzibar otifi. Ezi Aronin asadivir aghorim iza menaba tuvareme. **13** Ezi atrivim bizir kamin ganigha an navim gavgafi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, atrivim Moses ko Aron baraghizir puvati. **14** Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, "Atrivimin navim bar gavgavizi, a gumamaziziba ateghti me mangan aghua. **15** A gurum mizaraghara Nailin Fanemin mangiti, ni mangi a batogh. Ni uan asadivir aghorir kuruzimin ototizim, uan dafarimin an suiragh mangi dipar miriamin a mizuam. **16** Egh ni kamaghin atrivim mikim, 'Ikiavira Itir God, Hibruian God, ni mikimasa na amadagha ghaze, 'Ni nan gumamazizibar amamangatiighti, me nan ziam fisi, gumamaziziba puvatizir danganimin mangi.' Ezi ni an akam baraghizir puvatigha iza datirikin. **17** Ezi Ikiavira Itir God datirighin kamaghin migei, "Ni bizir ki damuamibar ganigh fogh suam, kirara Ikiavira Itir God." Ni gan, ki uan dafarimin suirazir asadivir aghorir kamin dipam misueghti, dipaba bar ragh ghuzimin otogham. **18** Eghti osiriba bar arimighireghti, Nailin Fanem kurigh mighuaghti, Ispia an dipamra aman iburagham." **19** Egha Ikiavira Itir God Moses uam a migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi, uan agharim amadagh Ispin dipabar akaghkagh, faneba, daghuriba, ko dipar akareba, mozir dipaba dagh isin akakaghti, dipaba bar

ghuzimram otogham. Egh Ispin nguazim bar ghuzimra ikiva, uaghan iter itariba ko dagiar mineba sar izevegham." **20** Ezi Moses ko Aron Ikiavira Itir God, akar gavgavim mikemezi moghiram ami. Egha aning ghua atrivim ko an ingangarir gumazibar damazimin, Aron uan asadivir aghorim fegha, Nailin Fanem misoke. Ezi dipaba bar ragha ghuzimin otifi. **21** Ezi osirir dipamin itiba bar ariaghirezi, dipam puvira mughuasi. Ezi Ispian gumamaziziba an dipatam raman ibura. Ezi ghuzim bar Ispin danganibar iti. **22** Ezi atrivimin imezibagh amir gumaziba, uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh ami. Ezi atrivimin navim bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, atrivim Moses ko Aron baragham aghua. **23** Egha atrivim bizir kam mighigha a ginighnizir puvaghtia, ragha uamategha uan dipenir ekiamin aven ghu. **24** Ezi Ispia Nailin Fanemin dipam raman ibura, kamaghin amizi, me Nailin Faner miriamin dipabara amasa mozibagh tui. **25** Ikiavira Itir God dipam misoghezima, dipam ikuvigha ikia ghua 7plan arueba gifa.

8 Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni mangi atrivim mikim suam, 'Ikiavira Itir God ghaze, 'Nan gumamaziziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam.' **2** Egh ni aghuaghti, ki pazi ni damuti mitiviba nin kantrin nguazim bar anevaregham. **3** Eghti Nailin Fanem mitiviba a gizivagh, egh anetegh mangi, nin dipenir ekiamin mangam. Egh ni akuir misiam ko, nin dakozim ko, nin ingangarir gumazibar dipeniba ko, nin gumamazizibar dipeniba ko, nin bretteba tuer danganiba ko, bretteba ingarir mineba, mitiviba bar dar mangam. **4** Egh da uari akuniva, ni ko nin gumamaziziba, ko nin ingangarir gumaziba, da bar ian ghuavanangam." **5** Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan agharir asadivir aghorimin suirazim amadagh. Egh Ispin Faneba ko daghuriba ko dipar akarebagh isin a ghufegh, mitivibar amighti, da dipam ategh anang Ispin nguazim bar anevaregh." **6** Ezi Aron uan agharim isa anemadagha dipabagh isin a ghufezi, mitiviba azenan iza nguazim gizifa. **7** Ezi imezibagh amir gumaziba uan mogomer akavsiaba inigha uaghan kamaghira dagh amizi, mitiviba nguazimin otifi. **8** Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, "Gua Ikiavira Itir God mikemeghti, a mitiviba e dama da batokegh. Eghti ki nin gumamaziziba ateghti, me mangi Ikiavira Itir God bagh ofa damuam." **9** Ezi Moses a ikara, "Ki ni bagha God ko mikimasa bar akonge. Ni dughiatam ginabaghti, ki ni ko nin ingangarir gumaziba, ko nin gumamaziziba, ia bagh God ko mikimam. Eghti mitiviba ia ategh, tam ua ikian kogham. Da Nailin Fanemra ikiam." **10** Ezi atrivim ghaze, "Ni gurumin na bagh God ko mikimam." Ezi Moses a migei, "Ni nan azarazi moghin, ki damuam. Eghti ni fogh suam, godin tam Ikiavira Itir God, en Godin min itir puvati. **11** Eghti ni uabi, ko nin dipeniba, nin ingangarir gumaziba, ko nin gumamaziziba, mitiviba bar ia ategh mangi Nailin Fanemra ikiam." **12** Egha Moses ko Aron atrivim ategha ghughu, Moses pamten Ikiavira Itir God ko migia ghaze, a mitivir a faragha atrivim bagha amadaziba, a da batuegham. **13** Ezi Ikiavira Itir God Moses an azarazi moghin ami, ezi mitivir dipenibar itiba, ko mitivir dipenir divazibar aven itiba, ko mitivir azenibar itiba, da bar tintinibar ariaghire. **14** Ezi Ispin gumamaziziba dar kuaba akuvagha pozir aviribav kini. Ezi da kurima, dar mughuriam Ispin nguazim bar anevara. **15** Ezi atrivim gari, mitiviba ariaghirezi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an navim uan gavgavizi, a Moses ko Aron baragham aghua. **16** Egha Ikiavira Itir God Moses migei, "Ni Aron mikemeghti, a uan asadivir aghorim isi nguazim misueghti, Ispin nguazimin itir mineziba bar ragh itibar otifigh." **17** Egha aning kamaghin amigha, Aron uan asadivir aghorimin nguazim misoghezi, Ispin itir nguazir mineziba bar, ragha itibar otivigha, gumamaziziba ko asiziba avara. **18** Ezi imezibagh amir gumaziba uaghan uan mogomer akavsiaba inigha, itibar amighti da otivasa, ezi men imeziba ingarir puvati. Ezi itiba bar danganibar ikia, gumamaziziba ko asiziba avara. **19** Ezi imezibagh amir gumaziba, atrivim

kamaghin a migei, "God uabi bizir kam gami!" Ezi atrivimin navim gavgavizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, a Moses ko Aron baraghan aghua. **20** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Gurum mizaraghara atrivim dipamin mangiti, ni mangi a batogh a mikim suam, 'Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ni nan gumamaziziba ateghti me mangi, egh nan ziam fam. **21** Ni oragh, ni aghuaghti, ki berezir aviriba amadaghti da izi, ni uabi ko, nin ingangarir gumaziba, nin gumamaziziba ko, ian dipeniba bar ia bagh izam. Egh Isipin dipeniba bar bereziba izivaghva, nguazir ia apiaghav itiba bar da avaragham. **22** Eghti dughiar kamin, ki Gosenin Distirighin ganam, egh aneteghti, berezitam an ikian kogham. Distirighin kam, nan gumamaziziba an iti. Ki kamaghin damighiti ni fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin ingara iti. **23** Egh ki uan gumamaziziba ko nin gumamaziziba tuiragh, egh uan gumamaziziba akurvagh, nin gumamaziziba akurvaghan kogham. Ni gan, gurumzaraghan arazir kam otivam." **24** Ezi Ikiavira Itir God arazir kam gami. Egha berezir avirim amadazi, da atrivimin dipenir ekiam ko, an ingangarir gumazibar dipenibagh izifa. Egha Isipin nguazim, bereziba bar anevarazi, a bar ikufi. **25** Egha atrivim Moses ko Aronin diagha aning migei, "Ia mangi, kantrin kamin averiamra, ofa isi uan God daning." **26** Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, "E kantrin kamin aven, uan Godin ofa damighiti, a deraghan kogham. Guizbangira, e asizir Isipia ofa gamir puvatiziba, e da isi Ikiavira Itir God en Godin ofa damighiti, me asizir kabir ganigh naviba en ikuvigh, en atariva, egh dagiaba e ginivighiti, e arimighiregham. Kamaghin, e kagh ofa damuan kogham. **27** Egh Ikiavira Itir God, en God, akar gavgavim e mikemezi moghin, e aruer 3plan mangi gumamaziziba puvatizir danganimin mangi ofa damuan." **28** Ezi atrivim ghaze, "Ki ia ateghti, ia mangi gumamaziziba puvatizir danganimin mangi, Ikiavira Itir God ian Godin ofa damu, egh bar saghon mangan kogham. Aria, gua na bagh God ko mikim." **29** Ezi Moses kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki ni ategh mangi, dughiar kamra ki ni bagh Ikiavira Itir God ko mikemeghti, gurumin bereziba mangi, ni ko nin ingangarir gumaziba ko nin gumamaziziba ategham. Ni orakigh, ni ua e gifaran marki, egh kamaghin mikiman kogh suam, en gumamaziziba mangi uan Ikiavira Itir Godin ofa damuan kogham. Bar marki." **30** Egha Moses atrivim ategha ghugha Ikiavira Itir God ko migei, **31** ezi Moses an azarazi moghira, Ikiavira Itir God ami. Ezi bereziba atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumamaziziba, bar me ategha ghuzei, tam ua bar itir puvati. **32** Ezi dughiar kam atrivimin navim ua gavgavizi, a gumamaziziba ateghti me mangan an aghua.

9 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni mangiva atrivim kamaghin a mikim suam, 'Ikiavira Itir God, a Hibriuan God, a ghaze: Ni nan gumamaziziba ateghti me mangi nan ziam fam. **2** Egh ni men anogoregh ua me amangan aghuaghti, ki pazi ni damuva, arimariar kuram nin asizibar amadagham. Eghti nin hoziaba, donkiba, kamelba, bulmakauba, sipsipba, ko memeba a inigham. **4** Kirara Ikiavira Itir God, ki Israelian asiziba ko Isipian asiziba tuiiraghti Israelian asizitam aremeghan kogham." **5** Ezi Ikiavira Itir God dughiam dibora ghaze, "Ki gurumin arazir kam damuan." **6** Ezi aminim tirazima, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami, ezi Isipian asiziba ariaghirezi, Israelian asizitam aremezir puvati. **7** Ezi atrivim uan gumazir maba amadagha men azara, "Israelian asiziba deragha iti, o puvati?" **8** Ezi gumazir kaba uamategha kamaghin a migei, "Are, da bar deraghvira iti. Tam aremezir puvati." **9** Ezi an navim ua gavgavizi, a gumamaziziba ateghti me mangan an aghua. **8** Egha Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, "Gua brighba tuer dipenimin mangi, egh uan dafarimningin averenir taba inighiva, atrivimin bighan mangiva, Moses atrivimin damazimin averenir kaba akunighiti, da pin mavanang. **9** Egh averenir kaba iregh minezir muziaribar otivigh mighi Isipin nguazim bar anevaragham. Egh da gumamaziziba ko asizibagh ireghti, okaba men mikarzaribar otivigh bighiregh duar ekiabar otivigham." **10** Egha aning avereniba inigha ghua atrivimin damazimin

tugha, Moses pin avereniba kuni. Ezi avereniba okabagh amizi, da otivigha, biaghirezi duar ekiaba gumamaziziba ko asizibar otifi. **11** Ezi Isipian gumamaziziba bar moghira, okaba me batifi, ezi imezibagh amir gumaziba uakan. Kamaghin amizima, me Mosesin damazimin izan ibura. **12** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, an atrivim gamizi, an navim gavgafi, ezi a Moses ko Aron baraghan aghua. **13** Egha Ikiavira Itir God gin ua Moses kamaghin a migei, "Ni gurum mizaraghara dikavigh mangi, atrivim batogh kamaghin a mikim, 'Hibriuan God, a Ikiavira Itir God, a ghaze, "Ni nan gumamaziziba ateghti me mangiva, nan ziam fam. **14** Puvatighiti nirara, ki datirighin ivezir kuram ni daning, egh nin ingangarir gumaziba ko nin gumamaziziba uaghan me damuan. Eghti ni fogh suam, nguaziba bar nan min godin tam o gumazitam ua itir puvati. **15** Ki faragha uan gavgavimin paza ni gamua, ni gasighasighai, egh arimariar kuram ni ko nin gumamaziziba gasighasighizi, ia ti bar geveghai. **16** Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumamaziziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikiavira iti. **17** Egha ni uabi uan ziam favira ikia nan gumamaziziba dikabiragha, mangasa men amamangarizir puvati. **18** Ni oragh. Gurumin dughiar kamra, ki maburan amozir ofizir dagiabar min garibar amighiti da izighirram. Fomira fomira Isipin kantri nguibar igiamin ikegha iza datirikin, me amozir ofizir ekiar dagiar kabir min gari tamin ganizir puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigh, faragha izezir amozir ofiziba, bar dagh afiragham. **19** Ezi datirighin ni gumamaziziba migirigiar gavgavim me mikim suam, me uan bulmakauba ko bizir azenan itiba inigh dipenibar aven dar arigh. Eghti ki amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba amighiti, da iriva, gumamaziziba ko asizir azenan ikiavira itibagh iriti, da arimighirram." **20** Ezi atrivimin ingangarir gumazir maba, Ikiavira Itir Godin migirigiam baregha atiatigha, me uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba inigha dipenibar aven ada ariki. **21** Ezi marazi Ikiavira Itir Godin migirigiar gavgavim baraghan aghuagha, uan ingangarir gumazir kiniba ko asiziba ataghizi da azenan iti. **22** Ezi Ikiavira Itir God datirikin kamaghin Moses migei, "Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba izi, bar Isipin nguazim ko, gumamaziziba, asiziba, ko azenibar aghuir dagheba sara, dagh izam." **23** Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha overiamin amadazi, Ikiavira Itir God overiam gamizi, ararim dagarvaghvira iti, ezi onimarim taghtagha ghua nguazimin izaghira nguazim gasavira itima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ira Isipin nguazimin bar a girava a misosi. Ikiavira Itir God bizir kurar kaba amadi. **24** Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba bar osemegha izavira itima, onimarim avimin min isia, amozir dagiabar min garibar tongin taghtagha tintinibar danganibar zui. Ezi fomira fomira Isip kantrin otizir dughiamra ikegha iza datirikin, an amozir kurar katamin ganizir puvati. Bar puvati. Amozir ofizir kaba bar ikuvigha, faragha izezir amozir ofiziba bar dagh afira. **25** Ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, Isipin nguaziba ko gumamaziziba, asiziba, ko dipenibar azenan itir biziba bar dagh ira dagh asighasiki. Egha men obariba, ko temer gumamaziziba oviziba iniasa opariziba, a vaghvagha da apiraghariki. **26** Gosenin Distirighin itir danganir Israelia itir kamra, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, a gizezir puvati. **27** Egha atrivim Moses ko Aron bagha akam amadazi aning izezi, a ghaze, "Dughiar kam ki arazir kuram gami. Ikiavira Itir God arazir aghuibaram ami, ezi ki uan gumamaziziba ko e arazir kuram gami. **28** Ararir kurar dagarvazir kaba, ko amozir ofizir ekiar dagiabar min garir kaba e bar dar amira. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir God mikim! Eghti ki ian amamangatighiti, ia mangam. Ia ua kagh ikian kogham." **29** Ezi Moses kamaghin a migei, "Ki nguibar ekiar kam ategh, egh dughiar kamra ki uan dafarimning fegh, Ikiavira Itir God ko mikimam. Eghti arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givagham. Eghti ni fogh suam, nguazir kam, a Ikiavira Itir Godin bizim. **30** Ezi ki fo, ni ko nin ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an atiatir

puvati.” **31** Ezi temer otevir me dar inibar tretbar ingariba, ko baliba bar ikufi. Dughiar kam baliba aghoramin dughiam, ezi temer kabar akimariba misevegha moneghavira iti. **32** Ezi witba biabara ikia kamaghin, da deraghavira iti. **33** Moses atrivim ategha, nguibar ekiamin azenan ghugha, dafarinming fegha, Ikiavira Itir God ko migei. **34** Ezi arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba givazi, amozim ua izir puvati. **35** Ezi atrivim garima arariba ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba gifa. Ezi a uan ingangarir gumaziba, me naviba gavgavizi, me uam arazir kuram gami. **36** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, atrivimin navim gavgavizi, a Israela ateghti me mangan kogham.

10 Egha Ikiavira Itir God ua Moses migei, “Ni mangi atrivimin gan. Ki kamaghsua ifonge, ki ua digavir kuram gamir arazaraziba Isipian tongin dar amuam. Kamaghin ki atrivim ko an ingangarir gumaziba, me gamizima, men naviba gavgafi. **2** Ki kamaghin ifonge, ia gin uan boriba ko igiar boriba, me mikim suam, ki digavir kuram gamir arazarazir kabagh amigha, tuavir kamin ki Isipia gamizima, me bar onganigha aghumsiki. Ki kamaghin damighiti, ia bar fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.” **3** Egha Moses ko Aron atrivimin bighan ghugha, a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, a Hibruian God, a ghaze, “Dughiar ruarimin iza datirikin, ni nan akam batoke. Ni uabi abirah nan apengan izan aghua, a? Ni nan gumamazibabar amamangatiighti me mangi, nan ziam fam. **4** Ni men amamangarighan aghuaghti, gurumzaraghan ki odeziba amadaghti, da nin kantri gizivaghiam. **5** Egh da bar avirasemegh, bar nguazim avaraghti, ni nguazimin ganan kogham. Da bizir, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, asighasighizir puvatiziba bar da amegham. Me dagheba ko temer ian azenibar itiba sara, bar dar ami da givagham. **6** Egh da nin dipenir ekiaba ko nin ingangarir gumazibabar dipeniba ko nin gumamazibabar dipeniba bar dagh izivaghiam. Nin afeziaba ko inaziba, bizir kurar katam, fomira iza datirighin, an ganizir puvati, bizir kam bar ikuvigham.” Egha Moses atrivim mikemegha ua ragha azenan ghu. **7** Ezi atrivimin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Dughiar ruarimin ikegha iza datirighin otogha, ni ua mamaghin dughiaiba gumazir kam ateghti an e gifariva osintiziba e daningam a? Ni Israelian gumamazibaba ateghti me mangi, egh uan Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ni ti gara fos ti? Isip bar ikufi.” **8** Ezi gumazir maba ghua ua Moses ko Aron inigha atrivim bagha ize. Ezi an aning migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir God ian God, an ziam fi. Ki foghasa, terara mangam?” **9** Ezi Moses a ikaragha ghaze, “E bar mangam, en boriba ko en gumamazir ghuiriba, en otariba ko guiviba, en sipsipba bar, memeba bar, ko bulmakauba bar. Guizbangira, e isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam fam.” **10** Ezi atrivim, Ikiavira Itir Godin ziam dibora avar gavagvim pantemin migia ghaze, “Ki ia ateghti ia uan amiziba ko boriba inigh mangam kogham! Bar puvatigham! Ki kamaghin fo, ia arazir kuramin e damuasa. **11** Bar puvatigham! Gumazibara mangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ia guizbangira kamaghsua ifonge.” Atrivim kamaghin mikemezi, an ingangarir gumaziba aning batoke. **12** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni uan dafarim ghufegh Isipian nguazim gisin anemadaghti, odeziba izi. Egh da iziva, bizir amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba misoghezir puvatiziba, odeziba izi bar da amegham.” **13** Egha Moses uan asadivir aghorim ghufegha Isipian kantri gisin anemada. Ezi Ikiavira Itir God aminim gamizima, an aruem anadi naghin ikegha iza, nguazim gisin vavira ikia ghua aruem ko dimagarim, ghua gifa. Ezi aminim tirazima, me garima, odeziba otivigha gifa. **14** Egha odeziba bar avirasemegha iza Isipian danganiba bar da avara. Ezi fomira Isipia kamaghin ingazir avirir okoruam kamaghin garir tabar ganizir puvati, egh me gin ua dar ganighan kogham. **15** Odeziba nguazim bar anevarazi, nguazim bar pighazi, da amozir dagiaba faragha irava asighasighizir puvatizir biziba ko, azenibar otivir biziba ko iter oviziba, odeziba bar da ame. Ezi temer dafarir gariba ko graziba

ua Isipian kantri itir puvati. Da bar gifa. **16** Ezi atrivim zuamira Moses ko Aron bagha akam amadazi, aning izezi, an aning migei, “Ki arazir kuram Ikiavira Itir God, ian God a gami, egha uaghan gva gami. **17** Ki kamaghin ifonge, gva dughiar kamra ua nan arazir kuram gin amadaghi. Ezi Ikiavira Itir God, guan God, gva a ko mikemeghti, a bizir kurar na gasighasighasava amir kam na dama a inigh.” **18** Ezi aning atrivim ategha ghua, Moses Ikiavira Itir God ko migei. **19** Ezi Ikiavira Itir God aminim giragha a gamizi, aruem ghughirri naghin aminir gavgavim otogha, odezibagh ivaragha Ongarir Aghevimin amadaghan ghu. Ezi odezitam ua Isipian itir puvati. **20** Ezi Ikiavira Itir God uam atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a Israela ateghti me mangan kogham. **21** Ezi gin Ikiavira Itir God ua Moses migia ghaze, “Ni uan dafarim ghufegh overiamin amadaghti, mitarmer ekiam izi Isipian nguazim avaragh. Guizbangira, mitarmer kam an ganganim bar ighara. Ni an suighsi an suiragham, a bizir mamin min mitemegha osemegha gavgafi.” **22** Ezi Moses uan dafarim ghufegha overiamin amadazi, mitarmer bar ekiam Isip avaragha ghua dughiar 3plan tu. **23** Ezi Isipian gumamazibaba uarir ganani ibura, egha dughiar kamin tav uan dipenim ataghizir puvati. Ezi Israela iti naghin mitarmeba puvati. **24** Ezi atrivim ua Mosesin diazi, a izezi, an a migei, “Ia mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ian amiziba ko boriba ia ko mangam. Eghti ian bulmakauba, ko sipsipba Isipian ikiam.” **25** Ezi Moses kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Puvati. E kamaghsua, ni e ateghti e asizitaba inigh, dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham. Egh arazir kamin Ikiavira Itir God, en God, e an ofa damuam. Kamaghin, ni en amamangatiighti, e asiziba inigh mangam. **26** E bar uan asiziba inigh da sara mangam. E mangi ofa damuamin dakozimin otivigh, Ikiavira Itir God, a en God, e a bagh ofa damusi tabav sogham. Kamaghin, e uan asizitam ateghti a ikian kogham.” **27** Ezi Ikiavira Itir God atrivimin navim gamizi, a bar gavgavigha, men amamangatiighti me mangan kogham. **28** Ezi atrivim Moses migia ghaze, “Ni na gitagh! Ki ua nin ganani aghua. Ni kamaghin fogh, ni ua izi na batoghti, dughiar kamra ki ni misueghti ni aremegham.” **29** Ezi Moses oregha ghaze, “A dera, ki ni migei moghira damuam. Ki ua izi nin ganani kogham.”

11 Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ki ua ivezir kurar abuananan Isipian atrivim ko an gumamazibabar aningam. Eghti ivezir kurar kam otoghti, a ia amadaghti ia mangam. Egh a navir amirizim sara ian amamatighan kogham. Puvatigham. A zuamira navir kuram sara nguibar kamin ia batueghti ia bar mangam. **2** Ni datirighin Israelian gumamazibabar kemeghti, men gumaziba ko amiziba vaghvagh mangi, Isipian men boroghin tibar bighan mangi, men azangsighti, me kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, bizir golin ingarizir igharaziba sara me daning.” **3** Me kamaghin amima, Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam me ganidima, me golba ko silvaba Israela ganing. Guizbangira, Isipian atrivimin ingangarir gumaziba ko an gumamaziziba, Mosesin gara ghaze, a gumazir ziar ekiam itim. Kamaghin amizima, me arazir kam gami. **4** Ezi Moses kamaghin atrivim migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akam barakigh, ‘Ki dimagarir arizimin Isipian danganiba bar dar aruam. **5** Eghti Isipian otarir ivariaba vaghvagh arimighiram. Atrivim, nin otarir ivarir nin dangamin inigh atrivim ikiamin, faragha aremegham. Eghti otarir ivariaba bar arighiri mangi, ingangarir amizir kinir wit mirmiriba, men otarir ivariaba uaghan arighiram. Eghti bulmakaun apurir faragha ototiba, uaghan bar arighiram. Isipian otarir ivariaba bar aremegham. **6** Eghti Isipian gumamazibabar bar naviba osemegh, pamenten azi ararer ekiam damuam. Fomira ararer ekiar kamagh garitam Isipian ototir puvati, egh tam gin uan kamagh otivan kogham. **7** Eghti ki arazir kuratamin Israelian gumamaziziba ko men asizibar amighan koghti, me bar nimira ikiti, men tongin afiatam gumazitam ko asizitam dapuran koghti ni fogh suam, Ikiavira Itir God, a Isipia ko Israela tuisigha, arazir kurar a Isipia gamizimin min, a Israela damighan kogham.” **8** Egha Moses kamaghin a migei, “Atrivim, nin ingangarir gumaziba

bar na bagh izi nan guamin tevibar priva, pamten kamaghin mikimam, ni mangi uan gumamaziziba sara inigh mangi. Eghti ki mangam. Arazir kaba otivighi, ki gin Isip ategham.” Egha Moses navim isia aningagha atrivim ategha azenan ghu. **9** Ikiavira Itir God faragha kamaghin Moses migei, “Atrivim nin akam bareghan kogham. Kamaghin, ki ua Isipin digavir kuram gamir arazir aviritabar amuam.” **10** Ezi Moses ko Aron atrivimin damazimin digavir kuram gamir arazir aviribagh ami. Ezi God atrivimin navim gamizi a gavgavigh Israelia ateghti, me an kantri ategh mangan kogham.

12 Ezi Moses ko Aron Isipin kantrin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, **2** “Iakinir kam, a ian azenibar faragha zuir iakinimin ikiam. **3** Ni Israelian gumamaziziba kamaghin me mikim, iakinir kamin aruer namba 10, gumamaziziba bar vaghvagh uan adarazi bagh sipsipin igiatam ko memen igiatam, amisefegh. **4** Egh dipenir vamiran itir adarasi avirasemeghan koghiva, me uarir boroghin itir darazir mikemeghti, me izi asizir kam tuiagh uari daning aneremi. Me deraghvira nighnigh, asizir kam deragh gumaziba ko, amiziba ko, boribar tuiaghiti, me asizir tuzir kam agivagh. **5** Egh ni ua bagh vaghvagh sipsipin apuritam o memen apuritam amiseveghiti, an azenir vamira ikiti, duatam an mikarzinimin ikiam marki. **6** Egh me asizir kaba uari bagh deraghvira dar gan mangi iakinir kamin aruer 14in otogh. Eghti dughiar kamra, an guaratizimin, Israelian gumamaziziba bar uan asizir kabav sueghti, da arighiregh. **7** Egh me asizimin ghuizitaba inigh, uan dipenimin tiar akabar miriibagh asezir tememning daghuigh, dipenir kamin aven me iki asizibar amam. Egh uaghan tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. **8** Egh dimagarir kamin me sipsip o memen tuzim avimin a tuagh, egh ia asizir tuzir kam yis puvatizir bret ko zuravarir misozim sara aneremi. **9** Egh ia asizir tuzir angamtizim, ko tuzir minemin avighizitam aman marki. Ia avimin dar dapaniba, ko sueba ko dafariba, ko navir averimin itir biziba sara, ia bar da tuegh, dar ami. **10** Egh ia asizir otevitaba ateghti da iki amimzaraghan ikiam marki. Da ikiti aminin tiraghti, ia dar naba tueghti da bar isi mighirigh. **11** Egh ia asizir kaba amisi kamaghin damu. Ia iniba ikegh dagarir asuabar aghuigh, asadivir aghoribar suigh zuamira dar ami. Isar ekiar kam, a Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam. **12** “Eghti dimagarir kamra, ki Isipin danganiba bar dar mangi, gumamazizibar otarir ivariaba ko asizibar apurir ivariaba, ki dav soghti me bar arimighiregham. Eghti Isipin aseba bar, ki ivezir kuraba me daningam. Guizbangira, ki uabi Ikiavira Itir God. **13** Ghuzir ia uan dipeniba aghevezir kaba, da ababanimin min ikiam. Eghti ki Isipian gumamaziziba pazi me damuva ivezir kuram me daningam. Ki ghuzimin ganigh, ian dipenibagh itagham. Egh ki ia ateghti, ivezir kurar kam ia batoghan kogham. Eghti ia deraghvira ikiam. **14** “Eghti ia dughiar kam ginighnighavira ikiti, a ian dughiar ekiamin min ikiam. Ki dughiar kam ginabaghti, a nan ziam feir isar ekiamin min ikiam. Eghti ia Ikiavira Itir God amir arazir kam ginighnigham. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezin gin mangi Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam.” **15** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia faraghivira uan dipenibar yisba batokegh. Egh ia 7plan dughiarbar, yis puvatizir bret ami. Gumazitam 7plan dughiar kabar aven, dar dughiatam yis itir bret ameghti, ia Israelian gumamazizibar tongin a batokegh. **16** Egh faragha zuir dughiam ko namba 7in dughiam, ia uari akuvagh Godin ziam fer arazim damu. Egh ia ingangarir igharazibar amuan marki. Ia uari bagh daghebaratu. **17** Ezi 7plan dughiarbar faragha zuir dughiamra, ki ian anababa Isipin kantrin me inigha azenan ghu. Ezi azeniba bar dughiar ekiar kamin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar kam, a bizir kam ginighnighamin dughiamin min ikiam. Eghti ian gin otivamin adarasi, bizir a damuasa ia mikemezin gin mangi, Ikiavira Itir God bagh isar kam damuvira ikiti, a iki mamaghira ikiam. **18** “Egh ia iakinir

faragha zuiba bar, dar dughiar 14in guaratizibar, yis puvatizir bret ami mangi, egh dughiar 21in otogh. **19** Egh 7plan dughiar kabar aven, yis ian dipenibar ikiam marki. Eghti ian gumazitam, o kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam, a yis itir bret ameghti, ia Israelian gumamazizibar tongin a batokegh. **20** Ia oragh. Ia tintinimin managh iti, ia yis itir bret raman marki. Ia yis puvatizir bret ami.” **21** Egha Moses Israelian gumazir dapanibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, “Ia vaghvagh mangi sipsipin igiatam o memen igiatam amisefegh, uan adarazi bagh dav suegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. **22** Egh ia ghuzim itarir ekiam ginegh, hisopin ter aguar muziaritam inigh, a isi ghuzim itir itarir ekiam darugh. Egh ghuzir muziarim inigh uan dipenibar tiar akabar miriamin tughav itir tememning daghuigh, egh tiar akam gisin itir ter ighuvim aghefegh. Egh ia bar dipenimin aven iki, tav azenan mangan marki mangi, mizarazimin otogh. **23** Gin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav sueghti me arimighirisi Isipin danganiba bar dar mangam. A ian tiar akabar ghuzimin ganigh, ia ateghti gumazibagh asighisghamin ensel aven mangi ian otarir ivariabav sueghti, me arimighiregham kogham. **24** “Eghti ia uan boriba ko, bizir a damuasa e mikemeziba zurara azenibar dar amuvira ikiam. **25** Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God ia daningasa mikemegha, akar dikirizin gamizimin dapiaghiva, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighiva isar kam damu. **26** Eghti gin ian boriba kamaghin ian azangsigham, ‘Kar mamaghin amizir isar kam?’ **27** Eghti ia kamaghin me mikimam, ‘Isar kam, e Ikiavira Itir Godin ofa gamua, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnisi. A fomira Isipian otarir ivariabav soghezi me ariaghire. Egha a Israelia en dipeniba gitaviragha, en otarir ivariaba ataghizi me deravira iti. Ezi e datirighin dughiar kam ginighnisi.” Ezi gumamaziziba akar kam baregha dapaniba avigha Godin ziam fe. **28** Egha me gin dikavigha ghua Ikiavira Itir God damuasa Moses ko Aron mikemezir biziba, me dagh ami. **29** Ezi dimagarir arizimin Ikiavira Itir God, Isipian otarir ivariabav suagharisi. A faragha atrivimin otarir ivariam misuegha, ghua otarir ivariar igharazibar sogha ghuvira ikia ghua kalabuziar gumazibar, otarir ivariaba sara misoke. Egha uaghan bulmakaubar apurir ivariabav soke. **30** Ezi dimagarir kamra, atrivim ko, an ingangarir gumaziba, ko Isipia bar dikavigha garima, men otarir ivariaba ariaghiregha gifa. Men dipeniba bar moghira vaghvagh, men otarir ivariaba ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin danganiba bar, gumamaziziba azirakar ekiam ami. **31** Ezi dimagarir kamra atrivim Moses ko Aronin diagha kamaghin migei, “Ia bar dikavigh mangi. Gua ko Israelian gumamaziziba bar, ia zuamira mangi, nan gumamazizibagh itagh. Ia mangi, ia nan azarazi moghin, mangi Ikiavira Itir Godin ziam fi. **32** Egh ia uan sipsipba, memeba, bulmakauba inigh, ia nan azarazi moghin, da inigh bar Isip ategh mangi. Egh na bagh God ko mikimti, a deragh na damu.” **33** Ezi Isipia Israelian gumamazizibar avigha ghaze, “Ia zuamiram Isip ategh mangi. Ia zuamira e gitaghan koghti, e bar arimighiregham.” **34** Ezi Israelia plauan me tighar yis sara vereghamiba, da inigha, itarir ekiabagh ariki. Egha me itarir ekiaba inibar da noegha, dipizibar da atera zui. **35** Israelia Moses mikemezi moghin, me Isipia bagha ghua kuritir bizir aghuir me gol ko, silvan ingariziba ko, kortotiaba bagha uaghan men azai. **36** Ezi Ikiavira Itir God Isipian damazimin ziar ekiam Israelia ganidi. Ezi Isipia bizir Israelia ifongeziba me ganidi. Ezi tuavir kamin Israelia, Isipian bizir aghuiba, puram da inigha ghue. **37** Israelian gumamaziziba dikavigha Ramesesin nguibam ategha ghua nguibar ekiam Sukotin danganimin zui. Gumazir 600,000plan, uan suebar arua zur kaba, me gumazibara. Me amiziba ko boriba mengezir puvati. **38** Ezi gumamazizir igharazir avirir maba, ko bulmakauba, sipsipba ko memen avirir maba uaghan me ko zui. **39** Me tuavimin ghua Isipin inizir plaua yis puvatizimin bret tue. Isipian gumaziba men avighavira iti, me dagheba akiramin dughia puvati. Kamaghin, me yis isa plaua gatizir puvati. **40** Israelia 430plan azenibar Isipin kantrin ike. **41** Ezi aruer kamra, men 430plan azenimin aruer abuananam, Ikiavira Itir

Godin gumazamiziba Isip ategha azenan zui. **42** Ezi dimagarir kamra Ikiavira Itir God Israelia deraghvira men gara, egha Isipin kantrin me inigha azenan ize. Egh zurara azenir gin izamibar, men gin otivighamin adarasi, me dimagarir kamra angamira iki ganiva, Ikiavira Itir God ginighnighiva, an ziam fam. **43** Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Ia God Israelia Gitazir Dughiamin isamin arazibagh nighnigh kamaghin damu. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, isar kamin daghetamra aman kogham. **44** Eghti gumazir dughiar otevimin ia ko itiba, ko gumazir dagiaba bagha ingara itiba, me isar kamin daghetam aman kogham. Ezi gumazir ia ivezezi me ingangarir gumazir kinibar min itima, ia men mikarzin mogomebar inibar aghore, merara uaghan ia ko isar kamin daghetam amam. **46** "Egh gumazamiziba, dipenir me aven ikia asiziba tuezim, me dipenir kamin averara iki, egh asizir tuzibar ami. Me daghetaba inigh azenan mangan marki. Egh uaghan me asizir agharibar ami dar piran marki. **47** Israelian gumazamiziba bar isar kamin aven iki dami. **48** "Eghti gumazir uan mikarzin mogomemin inim atuzir puvatzim, daman kogham. Kantri Igharazimin gumazim iza ian kantrin aven iti, a God Israelia Gitazir Dughiamin isam ia ko a damusi, ia an mikarzin mogomemin inim atugh. Egh uaghan gumazir an ikizimin itiba sara, men mikarzin mogomebar iniba aghoregh. Eghti a ian gumazimin min iki, ian adarazi ko dami. **49** Ezi arazir kabara Israelian gumazamiziba, ko gumazir kantrin igharazibar ikegha iza ia ko itiba, uaghara arazir kabar gin mangi." **50** Ezi Israelia, me Ikiavira Itir God Moses ko Aron mikemezi moghirama ami. **51** Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God, Israelian anababar aven vaghvaghera bar me inigha Isipin kantrin azenan ghu.

13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ia bar uan otarir ivariaba na danighti, me na baghvira ikiam. Israelia, ian otarir ivariaba, ko asizir apurir ivariaba, bar nana." **3** Ezi Moses kamaghin gumazamizibav gei, "Ia faragha Isipin kantrin ikia, ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ia zurara dughia, dughiar kam ko an amizir arazir kam ginighnigh, yis itir bret tam aman marki. **4** Ia Isip ataghizir dughiar kamin faragha zur iakinim, an ziam, Abip. **5** Ezi Ikiavira Itir God ian inazir afeziaba ko akam akirigha ghaze, a nguazim isi ia daningam. Nguazir kam, Kenania, Hitia, Amoria, Hivia ko Jebusia datirighin a gapia ghav iti. Nguazir kam a bar derazi, biziba an ikiava bar deraghaviram aghui. Ikiavira Itir God ia inigh nguazir kamin mangighi, gin izamin azenibar iakinir kamra, ia Yis Puvatzir Bretin Isam damuam. **6** "Egh ia yis puvatzir bret 7plan arueba anemi, mangiva namba 7in aruemin tugh. Eghti namba 7in aruem otoghti, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. **7** Egh 7plan aruer kaba, gumazamiziba yis puvatzir bretra dami. Egh ia Bretin yis itim ko yis tam ateghti, a ian nguibatamin aven ikian marki. Guizbangira, yis ian kantrin aven ikian kogham. **8** Eghti dughiar ekier kam otoghti, ia uan otariba kamaghin me mikim, "Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven e bagha bizir ekiabagh amigha, an adarazi inigha azenan ize. Ezi e datirighin isar ekiam gamua, bizir kaba bar dagh nighnisi." **9** Guizbangira, Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamtem ingara, e inigha Isipin kantrin azenan ize. Eghti isamin arazir kam ian dafariba ko guabar, osizirimin min iki. Eghti a ia bagh arazir an amizimin ababanimin min iki. Egh a ia damighi ia kamaghin nighnigh suam, e Ikiavira Itir Godin akar gavgavibar gun mikimam. **10** Egh azeniba bar, ia isar a damuasa mikemezi kam, an dughiamra a damuam." **11** Egha Moses kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia inigh Kenanian nguazimin mangam. A nguazir kam bagha, faragha ia ko ian ovaviba ko akam akiri. Egh nguazir kam ia daningam. **12** A ia danigh givaghti, ia uan otarir ivariaba Ikiavira Itir God daningam. Eghti ian asizir apurir ivariaba uaghan, da Godin anaba. **13** Ia sipsipin nguazir tam isi ofa damu, egh tuavir kamin ia donkin apurir ivariam givezegh ua a iniam. Ia donkin apurir ivariam givezan aghuagh, ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir

ivariaba vaghvaghera ua me givezegh me iniam. **14** Egh gin izamin dughia ian otariba kamaghin ian azangsigth suam, "Kam manmaghin amizir arazim?" Eghti ia kamaghin me mikim suam, "E ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin ingara itima, Ikiavira Itir God uan gavgavimin pamten ingara, e inigha azenan ize. **15** Ezi faragha Isipin atrivimin navim gavgavizi, an e ateghti e mangan an aghua. Ezi Ikiavira Itir God Isipin otarir ivariaba, ko men asizir apurir ivariabav soghezi da ariaghire. Ezi e datirikin asizir apurir ivariaba bar da inigha, Ikiavira Itir God bagha dar ofa gami. Egha e uan otarir ivariabagh ivezegha ua me ini." **16** Ia arazir kam damuva, Ikiavira Itir God ginighnigh suam, a uan gavgavimin Isipin kantrin e inigha azenan ize. Eghti arazir kam, ian dafariba ko guabar osizirimin min iki. Egh arazir kam ia bagh, ababanimin min ikiva ian nighnizibar amuti da dikavam." **17** Atrivim Israelian gumazamiziba ataghizi me zuir dughiamin, God kamaghin nighnigha ghaze, "Israelia tuavir otevimin mangi igharaz darazir ganti, me me misoghsi damuti, me uan nighnizibagh iragh, uamategh Isipin mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghin damuan ki ifongezir puvati." Kamaghin, God tuavir otevimin me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir puvati. **18** Ezi kamaghin, God Israelia inigha ghuana gumazamiziba puvatzir danganimin ghua Ongarir Aghevimin oto. Egha me midorozim gamir biziba inigha da sara zui. **19** Bar fomira, Josep kamaghin Israelia mikeme, "Bar gin God Isipin ua ia inigh ian akurvagh. Eghti dughiar kamin ia nan aghariba inigh da sara mangi." Ezi Israelia akar dikirizim gamizi moghin, Moses Josepin aghariba inigha zui. **20** Egha Israelia dikavigha Sukotin danganim ategha ghua Etamin nguibamin oto, me gumazamiziba puvatzir danganimin miriamin otoghava apia. **21** Egha aruebar, Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia, men faragha ghua tuavim men akakasi. Egha dimagaribar ana avir mizariar ruarir ekiamin aven ikia, me gisirara ikia men faragha ghua anganzagarim me ganidi. Ezi bizir kam bangin, me arueba ko dimagariba sara arua zui. **22** Ezi aruebar zurara ghuariar ruarir ekier kam men faragha zui, egha dimagaribar avir mizariar ruarir ekier kam men faragha zui. Aning uan danganimning ataghirazir puvatigha kamaghira iti.

14 Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, "Ni Israelia mikemeghti, me uamategh mangi ongarir miriamin Pihahirotin nguibamin dapiagh. Nguibar kam, a Mikdoln nguibam ko Ongarir Aghevimin tizimin ikia, Balsefonin nguibamin boroghin iti. **3** Eghti Isipin atrivim men darorim ginighnigh, kamaghin mikim suam, "Israelia ti onganigha gumazamiziba puvatzir danganim puram a garuama. Me danganim kam ategh manganim tuaviba puvatigham." **4** Ki atrivim damighi an navim gavgavighi, a ian agiragh. Eghti ki a ko an midorozir gumaziba, me dikabiragh me abiragh. Egh bizir kam bangin ki ziar ekiam iniam. Eghti Isipia fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God." Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregha, uamategha ghua Pihahirotin nguibamin boroghin apia. **5** Ezi gumazir maba Isipin atrivim migia ghaze, "Israelia ara ghue." Ezi a ko an ingangarir gumazibar nighnizibagh iragha ghaze, "Manmagh amizi, e Israelia ataghizi me ghue? Me datirighin uam en ingangaribar amuan kogham. Guizbangira, e pazava amigha gifal." **6** Egha me mikemegha givagha, atrivim uan midorozir karisba ko, midorozir gumaziba ini. **7** Egha uaghan a 600plan karisin midorozim gamir aghuariba, ko Isipin midorozir karisin igharaziba sara inigha, karisbar gumazir dapaniba inigha, me dikavigha Israelian gin zui. **8** Israelia fo, me Isipia dikabinigha me abinigha, bar akongegha zui. Ikiavira Itir God, Isipin atrivim gamizi, an navim gavgavizi, a zuamira dikavigha men gintighasa zui. **9** Isipian midorozir gumaziba, uan karisba ko bar zui, marazi hosiabagh apiagha zui, ezi marazi uan suebar ghua, bar Israelian agintigha zui. Egha me bar ghua Israelia apiagha itir danganimin ofiti. Danganim kam, an Ongarir Aghevimin miriamin ikia, Pihahirotin boroghin iti, ezi Balsefon an akirangin iti. **10** Ezi Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko, Israelian boroghin zuima, Israelia men api. Egha me bar

puvira atiatigha, uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. **11** Me kamaghin Moses migei, “Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba puvatizir danganir kamin ize? Ni ghaze, Isipin kantrin moziba okoramin danganiba puvati. Kamaghin e ti arimighirasa, ni e inigha kagh ize? Ni manmaghin e gamua, e inigha Isip ategha azenan ize? **12** E Isip ataghiraghasava amir dughiam, e kamaghin ni mikeme, ‘Arariz kurar kaba e bativam.’ E ni migia ghaze, ni e ateghti e Isipin ikiva, ingangarir gumazir kinibar min ikiti deragham. Puvatighi, e gumazamiziba puvatizir danganimin arimighiram.” **13** Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki, ia tuivigh gavagafigh. Ia datirighin, Ikiavira Itir Godin gavgavimin ganighi, a ian akuragh ua ia inian. Ia datirikin Isipian gari, ia ua men ganan kogham. **14** Ia orakigh, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi me ko misogham. Ia uari bizitam damuan marki. Ia nimira iki.” **15** Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni tizim bagha nan ingarava aravira iti? Ni Israelia mikemeghti, me mangi. **16** Eghti ni uan asadivir aghorim ghufegh, ongarim gisin amadagh. Eghti ongarim bigh akar pumuningin irighi, Israelia nguazir dakirtizimin mangi vongin otifigh. **17** Eghti ki Isipia damighi men naviba gavvagighi, me ian gin ongarim biaghirizir tuavimin mangam. Eghti ki atrivim ko, an karisba ko, midorozir gumazir hosiabagh apiabiza, ko midorozir gumaziba bar me dikabiragham. Egh ki me gamizir arariz kam bagh, ziar ekiam iniam. **18** Ki Isipia dikabiragh me abiraghti me fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.” **19** Ezi Godin enselin zurara Israelian midorozir gumazibar faragha zuim, a sivagha ghua men akirangin tu. Ezi ghuarir ruarir ekia zurara men faragha zuim, a uaghan isivagha ghua men akirangin tu. **20** Dimagarir kamin, ghuarir ruarir ekia kam Israelia ko, Isipian tizimin tughav iti. Ghuarir ruarir kam Isipia itir danganim gamizi, a bar mitatangi. Egha Israelia itir danganim angazangarim a ganing. Kamaghin, dimagarir kamin Isipia ko Israelia uarir boroghin mangan ibura. **21** Moses uan agharim ghufegha, ongarim gisin anemada. Ezi dimagarimin Ikiavira Itir God, aminir gavgavim gamizi, an aruem anadi naghin oto. Egha dimagarir kamin aminin ongarim giva ghavti aminin tira. Ezi ongarim tongira biaghirigha, akuar pumuningin irigha nguazir dakirtizimin oto. **22** Egha divazimngin min vong ko vongin akuvagha itima, Israelia aningin tongin nguazir dakirtizimin ghua vongin otifi. **23** Ezi Isipin midorozir gumaziba Israelian agiragha, men gin ghua ongarimin tongira ghu. Men hosiaba ko, karisba ko, gumazir hosiabagh apiabiza, da bar zui. **24** Ezi Ikiavira Itir God, aviv zariamin min ghuarir ruarir kamin aven iti. Ezi aminin tiasa amima, a Isipian midorozir gumaziba, men nighnizibagh irazima, me tintinibar nighnigha atiatia arasava ami. **25** Ikiavira Itir God, karisbagh amizi, nguazim dar wilbar suighizi, da pamten ivemarir puvati. Ezi Isipia uarira uariv gei, “Ia oragh, E zuamirama ari mangel! Ikiavira Itir God, Israelian akuragha e pusoti.” **26** Ezi Ikiavira Itir God, kamagh Moses migei, “Ni uan agharim ghufegh, ongarim gisin anemadaghti, dipam ua izi Isipian midorozir gumaziba, ko men karisba ko, gumazir hosiabagh apiabiza, bar me avaragh.” **27** Ezi Moses agharim ghufegha ongarim gisin anemada. Aminin tirazima, ongarim ua iza faragha ikezi moghin uan danganimin iti. Dughiar kamra, Isipia ari mangasa amuvira itima, Ikiavira Itir God, bar me avigha ongarim mikini. **28** Ezi ongarim uamategha ize. Egha gumazir atrivimin hosiabagh apiabiza ko, midorozir gumazir Israelian gin ongarir torimin ghuzeibza, bar me avara. Ezi men tav miseveaghirizir puvati. **29** Ongarim divazim min, vong ko vongin akuvagha itima, Israelia nguazir dakirtizimin zui. **30** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Isipian dafarimin Israelia, ua men akura. Ezi Israelia, Isipian kuabar garima, da ongarir dadarimin ireghav iti. **31** Israelian gumazamiziba garima, Ikiavira Itir God, uan gavgavir ekiamin pamtem ingara, Isipia dikabiragha me abira. Ezi me bar atiatigha, Ikiavira Itir God, nighnizir gavgavim an iti. Egha an ingangarir gumazim Moses, me uaghan nighnizir gavgavim an iti.

15 Dughiar kam Moses Israelian gumazamiziba ko, Ikiavira Itir God bagha igihar kam kamaghin a bange: “Ikiavira

Itir God, a midorozir ekiam abira, ezi ki datirighin a bagh onger akam bangam. Guizbangira, a hosiaba ko gumazir hosiabagh isin apiabiza me avigha ongarim mikini. An apaniba abira, ezi an ziam bar pin iti! **2** Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha, onger akam bangava an ziam fe. A zurara ua na isi, ezi ki an ziam fasa. A nan God, egha nan akurvazim. Kamaghin amizi, ki an ziar ekiam fasa. Nan afeziamin God, ki an ziar ekiam fi, a isi bar pin anerigh ighiam damuam. **3** Ikiavira Itir God, a bar midorozir gumazir gavgavim. Ziar kam, Ikiavira Itir God, kar an ziam. **4** A Isipian midorozir gumaziba ko men karisin midorozim gamiba, a me avigha me isa ongarim mikini. Ezi men midorozir gumazir dapaniba, ongarim amegha Ongarir Aghevimin aven ariaghire. **5** Ongarim bar me avarazima, me dagiabar min ongarir dikanim giraghue. **6** Ikiavira Itir God, nin agharir guvim bar gavgavir ekiam iti, ni uan apaniba dikaragha bar me mirmiri. **7** Ni uan gavgavir ekiamin uan apaniba abira, egha ni uan navir aningazim avimin min otogha men isia, mati avim grazir midiaribar isi. **8** Ni aminir ekiam gamizi a dikavigha, ongarim gamizima, a buigha pin anabo. Egha voroghira divazimin min tughav iti. Ezi ongarir apebamin itim, bar pamtemin ingara gavgafi. **9** “Apaniba ghaze, ‘E men agintigh men suigham. Egh men bizir aghuariba inigh da tuisigh uan adarazir aningam. Egh e bizir manam inisi e puram a iniam. E sabar misozim asigh, uan gavgavimin me gasighasigham.’ **10** Ikiavira Itir God, ni uan aminin dughiar vaminar a giverezima, ongarim Isipia avara. Ezi me dagiamin min ongarir bar puvira ingarim giraghue. **11** O Ikiavira Itir God, ua godin manam ikia nin min gavgafi? Tav ua itir puvati. Ni atrivir ekiam, egha arariz aghuabaram ami. Ni bar pin kozi, e nin atiatia. Tina nin min iti? Tav ua itir puvati. Nirara digavir kuram gamir arazibagh ami, egha ingangarir ekiabagh ami. **12** Ni uan agharir guvim a ghufegha anemadazi, nguazim akam akarigha apaniba tuavavareme. **13** Ni bar uan gumazamiziba men apangukuvigha men akuragha me inigha, men faragha ghua me inigha zui. Ni uan gavgavimin men darorimin faragha ghua, danganir aghuarir ni uabi itimra, ni men akua a bagha zui. **14** Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arariz ni amizim baregha, pamten nighava atiatia. Ezi Filistiaba uaghan aguava bar puvirama atiatia. **15** Idomin kantrin faragha zuir gumazibar nighniziba, tintinibar nighnigha onganizi moghin ami. Moapin gumazir dapaniba puvira nighava ago. Kenanian gumazamiziba atiatia, uan gavgavim ategha puram amiragha uaghiri. **16** Me nin gavgavir ekiamin gara, atiatir ekiam ko nirizir bar ekiam me avarazi, me pura ikia bizitam damuan ibura. Me pura dagiabar min dapiagh ikiti, e nin gumazamiziba me gitaviragh mangam. **17** O Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me givezegha ua me iniziba, me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam. **18** O Ikiavira Itir God, ni en aku mangiti, e nin mighsiamin deraghvira dapiagham. O Ekiam, danganir kamin, ni uabi an dipenimin ingaram. Dipenir ni itir kamin, gumazamiziba izi nin ziam fam. **19** Ikiavira Itir God, an atrivimin min iki mamaghira ikiam.” **20** Ikiavira Itir God, nin gumazamizir ni me givezegha ua me iniziba, me guizbangira kantrin kabagh itagh bar mangam. **21** Miriam me bagha kamaghin ighiam bange: “Ikiavira Itir God gumazir hosiabagh apiabiza, ko hosiaba sara bar me avigha ongarim mikinigha, apaniba abinigha ziar ekiam ini. Kamaghin, ia a bagh onger akam bang.” **22** Ezi gin Moses Israelian akua Ongarir Aghevim ategha, Surin gumazamiziba puvatizir danganimin zui. Me gumazamiziba puvatizir danganin, aruer 3plan an arua ghua, dipatamin apizir puvati. **23** Egha me gin ghua Maran danganimin otivigha dipar mam bato. Dipar kam akatorimin aven misosi, ezi me anereman ibura. Dipar kamin ziam, Mara, an mingarim, bizim akamin aven aninganigha misosi. **24** Ezi

gumamaziziba atara migirigiar aviribar Moses gamua, kamaghin an azangisi, "E managh dipatam amegham?" **25** Moses Ikiavira Itir Godin dia mighigha a ko migeima, Ikiavira Itir God ter otevir mam an aka. Ezi Moses a inigha dipamin anekuni, ezi dipam ua derazi, me aneremam. Ezi God danganir kamin arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa mikemeziba me ganidi, egh a men gan me gifoghasa, me dar gin mangam, o ti puvatigham. **26** Ezi God me migei, "la deragh nan akam baragh. Kirara Ikiavira Itir God, ian God, ia arazir nan damazimin deraziba, ia dar amu. Egh ia nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, ki pazi ia damuan koghiva, arimariar kurar ki Isipin gumamazizibagh aningiziba ia daningan kogham. Guizbangira, ki ian Ikiavira Itir God. Ki ian arimariaba akirizi ia ghuamazi." **27** Egh gin Israelia ghua Elimin nguibamin otifi. Elin, a dipar nguazimin aven anagava otiva uaghirir 12pla ikia, 70plan temer detba iti. Ezi Israelia purirpeniba, nguazimin aven ivemariar dipabar boroghin dar ingarigha kagh apia.

16 Israeliian gumamaziziba Elimin danganim ategha, ghua Senin gumamaziziba puvatizir danganimin otifi. Danganir kam ana Elim ko Sainain Mighisiamin tongira iti. Me otivizir dughiar kamran gin me Isipin kantri ategha ghue. Egha namba 2in iakinim, an namba 15in dughiamin, me gumamaziziba puvatizir danganir kamin otifi. **2** Egha me danganir kamin ikia Moses ko Aronin atara, migirigiar aviribar aning gami. **3** Me kamaghin aning migei, "Kamaghin deraghai, Ikiavira Itir God, Isipira e misueghti e arimighiregh. E Isipin kantrin ikia dagher guar igharagha gariba uan ifongiabar da api. E mitiriaba sara iki aremeghasa gua ifonge. Egha e inigha gumamaziziba puvatizir danganir kamin ize." **4** Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, "Ki ia bagh bret overiamin anemadaghti, an amozimin min magiriti ia a iniam. Gumamaziziba dughiaaba vaghvagh mangi dughiar vamira baghivira dagheba ini. Ki arazir kamin me damu gan fogh suam, me ti nan akamin gin mangam, o puvatigham. **5** Ezi dughiar namba 6in, me dughiar pumuning bagh dagheba inigh dar arikigh." **6** Ezi Moses ko Aron kamaghin Israeliian gumamazizibav gei, "Guaratizimin ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uabi Isipin kantri ia inigha azenan ize. **7** Ia an atara migirigiar aviribar a gami, ezi an oregha gifa. Ia mizarazimin Ikiavira Itir Godin gavgavim ko angazangarinim ganam. Ga pura gumazir kinimning. Ia manmaghsua gan atara migei?" **8** Egha Moses ua migei, "Ikiavira Itir God uabi guaratizimin asizir tuziba ia danighiti ia dar amam. Egh a mizarazibar bret ia danighiti, ia uan ifongiabar a iniam. An orazi ia puram a migei. Kamaghin amizi, a dagheba ia daningam. Ezi ga pura bizimning. Ia gan atara ga migeir puvati. Ia Ikiavira Itir Godra an atara a migei." **9** Egha Moses Aron migia ghaze, "Ikiavira Itir God, bar gumamazizibar adarir migirigiaba baraki. Kamaghin amizi ni me mikemeghti, me izi Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh." **10** Ezi Aron me migiavira itima, me kogha gumamaziziba puvatizir danganir gigim gisin garima, Godin angazangarinim zuamira ghuariar mamin aven oto. **11** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **12** "Ki Israeliian adarir migirigiam baraki. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti, me guaratizibar asizir tuzibar amam. Egh me mizarazibar uan ifongiamin bretbar amam. Me dagher kam inigh givagh, me fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, ki uabi men God." **13** Guaratizir kamin kuarazir muziarir bizim, migia iza me itir danganim bar a gizifa. Ezi mizarazimin, ghuariar dipam ira, danganir men itim bar a gire. **14** Ezi ghuariar dipam iregha misingigha givazi, me bizir muziarir aviribar gari da nguazimin iti, egha da mati terafariba misigha tintinbar misaraghire. **15** Ezi Israelia bizir kabar ganigha, dagh gifozir puvati. Egha me kamaghin uairira uairir azai, "Kar bizir tizim?" Ezi Moses me migei, "Kar bret, Ikiavira Itir God, ia damasa a ia ganingi. **16** Egha Ikiavira Itir God, akar gavgavim ia ganigha ghaze, "Ia vaghvagh uari bagh iniva uan adarazi sara me bagh inigh. Ia vaghvagh da iniva uan gumamaziziba ko boriba bagh vaghvagh miner muziaribar aghuigh." **17** Egha

Israelia God mikemezi moghin me ami. Ezi marazi bar uari bagha aviriba inizi, marazi uari bagha muziaribara ini. **18** Egha gin me dagher kabar garima, gumamazizir dagher aviriba iniziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumamazizir dagher aviriba inizir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati. Me da apa izevegha mitiriam men azir puvati. **19** Ezi Moses me migia ghaze, "Ia gurum bagh dagher na taba ataghiraghan marki." **20** Ezi gumamazizir maba Mosesin akam baraghizir puvatigha, dagher nar maba amimzaraghan bagha da ariki. Ezi amimzaraghan dagher kaba apiziba dagh izivazima, da puvira mughasi. Ezi Moses men atari. **21** Ezi zurara mizarazibar gumamaziziba, me ifongezi moghin, uari bagha dagheba isi. Ezi aruem anadir dughiamin, dagher me isir puvatiziba nguazimin ikia, dipamin min otiva puram amera gefi. **22** Ezi aruer namba 6in, me dughiar pumuning bagha dagheba ini. Gumazir vamira miner dozir pumuning pumuning gaghuizi, aning izivafa. Ezi Israeliian gumazir dapaniba iza bizir kamin gun Moses mikeme. **23** Ezi Moses kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, gurum mizaraghan avughsamim dughiam. Kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam. Egha uaghan kar Ikiavira Itir Godin dughiamra. Ia datirighin dagher nar manaba avimin da tuasa, ia da tu, egh dagher nar manaba ia minemin da isamasa, ia da isam. Eghti nar itir kaba ia gurum mizaraghan bagh bar ada atigh." **24** Ezi me Mosesin akam baregha dagher maba tue. Egha dagher nar maba tuezir puvati. Me amimzaraghan bagha da atizi da iti. Ezi dagher kaba kurizir puvatizi apiziba dagh amizir puvati. **25** Ezi amimzaraghan Moses kamaghin migia ghaze, "Kar Ikiavira Itir Godin dughiam, dughiar e avughsva, Ikiavira Itir Godin ziam famim. Ia dughiar kamin nguibamin azenan mangi dagheba burian kogham. Kamagh amizi, dagher nar itir kaba, ia dar ami. **26** Ia wighin vamiran 6plan aruebar, dagher kaba ini. Egh namba 7in aruem, kar avughsamim dughiam. Kamaghin amizi, dughiar kamin dagher tam nguazimin ikian kogham." **27** Ezi dughiar namba 7in, gumamazizir maba ghua dagheba iniasa zui. Egha me dagher tabar garir puvati. **28** Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, "Ia manadizoghin nan akaba barazir puvatizir arazim ategh, nan Akar Gavgavibar gintigham?" **29** Ia deraghviram oraghi! Ki Ikiavira Itir God, ki avughsamim dughiar kam ia daningam. Kamaghin amizi, ki aruer namba 6in, dughiar pumuningin damamin dagheba ia daningam. Egh aruer namba 7in gumamaziziba bar danganir me itiba ataghiraghan marki." **30** Kamaghin amizi, me dughiar namba 7in ingangarir tam gamir puvati. Me avughsi. **31** Ezi Israeliian gumamaziziba dagher kam kamaghin a dibora ghaze, "Mana." Hibrun akamin Manan kamin ganganim, temer ovizir muziarimin min gara egha ghurghuri. Egha an isingitig, mati bisketin me hani sara ingarizim. **32** Ezi Moses kamaghin me migia ghaze, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'E minar tam inigh, an manabar aghuam. Eghti an en gin otivamin ovavir boriba bagh ikiam. Me gin an gan suam, kar Ikiavira Itir God e ganingizir daghem. A Isipin kantrin e inigha azenan iza gumamaziziba puvatizir danganimin e atizir dughiam.'" **33** Egha Moses Aron migia ghaze, "Ni nguazir minar tam inigh, manan tabar aghuigh. Egh minem isi Ikiavira Itir Godin damazimin anetigh. Eghti borir gin otivighamiba, a gifogham." **34** Ezi Aron manan dagher miner kam isa, gin izamin dughiam bagha, Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam boroghin aneti, ezi Aron Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami. **35** Ezi Israelia manan dagher kam apa ghua 40plan azenibar tu. Ezi 40plan azeniba givazima me ghua Kenanian kantrin otivigha, kantrin kam gapiagha uari bagha azenibar ingari. **36** (Dughiar kamin Israelia bizibar osimtizibagh fofoghamin skelin pumuning iti. Omer ko Epah, mam miner dozir vamiran min iti. Mam 10plan miner dozibar min iti.)

17 Ezi Israeliian gumamaziziba bar Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, dikavigha Senin gumamaziziba puvatizir danganim ategha zui. Egh dughiar manamin Ikiavira Itir God mikemeghti, me dikavigha danganim me itir kam ategh

sivaghsivagh mangi danganir igharazir mam dapiagham. Me kamaghira apiaghira ghua, gin me ghua Refidimin danganimin otogha, purirpenibar ingarigha apia. Ezi danganir kam dipar damamiba puvati. **2** Ezi gumazamiziba Mosesin atara ghaze, “Ni e damamin dipatam e daningigh.” Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha nan atari? Ia masa Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha, an gavgavim bagha azai? Ia ti nighnizir gavgavim an itir puvati?” **3** Ezi gumazamiziba dipam bagha kuariba bar me misingizi, me migirigiar aviribar Moses gimoba ghuavira iti. Egħa me kamaghin a migei, “Ni tizim bagħa Isipin kantrin aven e inigha azenan ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan boriba ko asiziba, e damamin dipaba puvatigh, kagh arighiregham, a?” **4** Ezi Moses pamten kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Gumazamizir kaba dagiabar na ginivigh, na misuegti ki aremegħasa. Ezi ki manmagħ me damuam?” **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanitaba inigh, ia daru gumazamizibar faragh mangi. Ia darusiva, asadivir aghorir ni faragħa Nailin Fanem misoghezim sara inigh mangi. **6** Ki Horepin Migħsiamin dagiatam gisin tugh ikiam, kar Sainain Migħsiam. Ni roghira iziva, asadivir aghorir kamin dagiam misogekh. Egħti dipam an otogh azenan fasfagh iriti, gumazamiziba aneam.” Ezi Israelian gumazir dapaniba gari, Moses kamaghin amizi, dipam otogha izaghiri. **7** Ezi me danganir kam kamaghin a dibori, “Masa,” an mingarim kamakin, “Tuighsizir Arazim,” ko “Meriba,” an mingarim, “Adarim.” Me kamaghin nighnisi, Israelia atara ghaze, “Ikiavira Itir God, e ko iti, o puvati.” Arazir kamin, me Ikiavira Itir Godin Araziba tuisigha an gavgavim bagħa azangisi. **8** Egħa gin Amalekia iza Refidimin danganimin Israelia ko misosi. **9** Ezi Moses kamaghin Josua migei, “Ni e bagħ gumazitaba amisevegħti, me gurumin mangi Amalekia ko misogh. Egħti ki mangi migħsiar dozir munamin tugh, Godin gavgavim itir asadivir aghorimin suiragham.” **10** Ezi Josua, Moses a mikemezi mogħira, gumazir maba inigha ghua Amalekia ko misosi. Ezi Moses, Aron ko Hur sara, me migħsiar dozimin uanabo. **11** Egħa Moses uan agharimning fegħavira itima, Israelian midorozor gumaziba, Amalekia gafigha ghuavira iti. Ezi Moses uan agharimning ataghizi aning uaghirima, Amalekia Israelia gafiragħa ghuavira iti. **12** Ezi gin Mosesin agharimning a girima, a uam aning ghufan ibura. Ezi Aron ko Hur dagiar mam inigha anefazi, Moses a gapera. Ezi aning Mosesin boroghin vong ko vongin tugh, an agharimning suiragħa aning gifueghavira ikia, kamaghira ikiavira itima, aruem ghuaghiri. **13** Ezi Josua uan adarazi ko Amalekian midorozor gumaziba abinigha, bar me gasighasiki. **14** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni akar kam akinafaritamin an osirighi, gumazamiziba a ginighnigh. Akar kam kamakin, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki Amalekia bar me agivagham. Egħti gumazamiziba ua me ginighnighan kogħam.’ Ni akar kam Josua bagħ a diponti, an a barakigh.” **15** Ikiavira Itir God mikemegħa givazima, Moses ofa gamir dakozir mamin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamin ziam mati nir avizir ekiam me an osirigha a ghufezi a ghaze, “Ikiavira Itir God, nan akurazi ki uan apaniba abira.” **16** Ezi Moses ghaze, “Ia Ikiavira Itir Godin inir avizim ghufegħ bar pin an suiragħ. Guizbangira, Ikiavira Itir God, zurara Amalekia ko misogh kamaghira ikiam.”

18 Jetro, a Midanian ofa gamir gumazim, a Mosesin amarem. A bizzir God Israelia ko Moses bagħa amizibar eghaghanim baregha, uaghan dugħiar Ikiavira Itir God uan gumazamiziba, Israelia, me inigha Isip ategħa izezir eghaghanim baraki. **2** Kamaghin amizi, Jetro Mosesin ganasa ize. Moses faragħa uan amuin Sipora amadazi, a uan afeziam Jetro bagħa għu. **3** Ezi datirighin, Sipora ko Mosesin otarir pumuningin ko Jetro, me izava otifi. An otarimningin ziamning, Gersom ko Elieser. Moses faragħa ghaze, “Ki kantrin igharazimin gumazim, egħa kantrin igharazimin iti.” Egħa a uan otarir ivariam ziam, “Gersom,” a gati. **4** Egħa a gin kamaghin migei, “Nan afeziamin God nan akurazi, Isipin atrivim na misoghezi ki aremezir puvati.” Egħa uan otarir dozim, a “Elieser,” a gati. **5**

Ezi Jetro, Mosesin amuin ko an otarir pumuningin akua me iza gumazamiziba puvatizir danganim iza, Godin migħsiamin boroghira izava otifi. Kar Moses purirpenibar ingarigha dar ikezir danganim. **6** Egħa Jetro kamaghin Moses bagħa akam amada, “Ki nin amarem Jetro, ki nin amuin ko nin otarimning, e ni bagħa ize.” **7** Ezi Moses akar kam baregha, ghua tuavimin Jetro bato. Egħa Moses aviragħa gin ghua an tori. Egħa aning uan ikirimirim bagħa uaningin azangisigha, me gin Mosesin purirpenimin aven ghue. **8** Egħa Moses uan amarem bizzir aviribar a gegħara ghaze, Ikiavira Itir God Israelian akurvaghasa, Isipin atrivim ko Isipin gumazamizibagh amizi, arazarazir aviriba otifi. Egħa a ghaze, me tuavimin auima, bizzir kuraba ko osimtiziba me bativima, Ikiavira Itir God men akura. **9** Ezi Jetro akar kam baregha fo, Ikiavira Itir God bizzir aghuaribar Israelia gamigha, Isipian dafarinim ua me ini. Ezi Jetro akar kam baregha bar akonge. **10** Egħa kamaghin migei, “Ga Ikiavira Itir Godin ziam fe. A Isipin atrivim ko an gumazamizibar dafarinim ia inigha inan akurazi, ia kalabusin ingangarir kurar kam ataki. **11** Ezi ki datirighin fo, Ekiam bar godin igharazibagh afiragħa kamaghin ami. Isipia akaba batoghava paza ia gamima, Ikiavira Itir God ian akura. Ezi ki datirighin fo, Ikiavira Itir God bar gavgavizi, an gavgavim godin igharazibar gavgavibagh afira.” **12** Egħa Jetro ofan bar isia migħirizir mam, inigha God ganidi. Egħa uaghan ofan igharaziba God ganingi. Ezi Aron ko Israelian gumazir dapaniba iza, Godin damazimin Mosesin amarem koma api. **13** Ezi Dughiar igharazimin, Moses amimzaragħan jasin min aperagħa Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi. Ezi gumazamizir aviriba Moses bagħa mizarazimin izavira ikia, ghua guaratizimin tu. **14** Ezi Jetro, Moses gumazamizibar akurvazir araziba, bar dar gara, egħa kamaghin Moses migei, “Maning, gua uaningra ingangarir aviribar gumazamizibar akurvaghasa dagħ ami. Ni uabira ingangarir kam damuan marki. Ni gan, ni osimtiziba akira aperagħavira iti gumazamiziba mizaragħara iza ni ko mikimasa, ni mizua tuivighav ikia, ghua aruem gifa.” **15** Ezi Moses a migei, “Gumazamiziba bizzir God damuasa ifongezibagh fofoghasa, na bagħa izi. **16** Gumazitamning bizzir mam bagħ uaningin atarigh, aning na bagħ izegħti, ki aningin migirigiam baregh aningin osimtizim akiram. Egħ ki arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuam.” **17** Ezi Jetro kamaghin a migei, “Nan amarem, ni ingangarir kam damuamin tuavir aghuimin zuir puvati. **18** Ingangarir kam bar nin ekefe. Ni uabira a damu mangiti nin mikarzim nin amiragħam. Egħti gumazamiziba uaghan men mikarziba men amiragħam. **19** Ni datirighin nan kam baragħti, ki tuavir aghuarir mam ni mikimam. Egħti God ni ko ikiam. Arazir kam deragħam, ni gumazamiziba bagħ Godin damazimin abuir gumazimin min iki. Egħ men migirigiar me uari adoziba, ni da inigh a bagħ mangi. **20** Egħ ni arazir God ifongeziba ko Godin akabar men sure damuva, tuavir me gin mangamin me mikimiva, arazir me zurara damuamin men sure damu. **21** Egħ ni uaghan fofozir gumazir aghuitaba misevegħti, me gumazamizibar dapanibar ikiam. Egħti tarazi 1,000plan gumazamizibar gantima, tarazi 100plan gumazamizibar gantima, tarazi 50plan gantima, tarazi 10plan ganam. Gumazir kaba uari abinigh guizbangira Godin atiatingiva an apengan iki, egħ gumazir e nighnizir gavgavim men itibar, min iki. Gumazamiziba dagiaba me daning, me gekuti, me arazir kurabar amuan kogħam. **22** Egħti gumazir kaba jasbar min iki, gumazamizibar osimtiziba tuisigham. Egħ me uari osimtizir muziariba tuisigham. Egħ osimtizir ekiaba, me da inigh ni bagħ iziti, ni da tuisigham. Egħ me nin akuragħ ingangarir kamin osimtizim inighi, ingangarim nin osemegħan kogħam. **23** Ki bizzir God ni damuasa a ifongeziba ki dar gun ni mikeme, ni dar amu. Ni nan akamin gin mangi, egħti ingangarir kam ni damighi, nin mikarzim nin amiragħan kogħam. Egħti ia gumazamizibar osimtiziba ko akabar kirighi, me navir amiriziba iki, egħ uamategħ uan purirpenibar mangam.” **24** Ezi Moses, Jetroon akar aghuir kam baregha kamaghin ami. **25** Egħa a Israelian tongin fofozir gumazir aghuariba misevegħa me atizi, me gumazamizibar gumazir dapanibar min iti. Ezi

men marazi 1,000plan gumamazizbar garima, marazi 100plan gumamazizbar garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. **26** Egha me zurara jasbar min osimtizbar tuisighamin ingangarim gami. Me uari araziba ko osimtizir muziariba tuisi, egha osimtizir ekiaba, Moses bagha da amadi. Ezi a uabi da tuisigha dar kiri. **27** Ezi bizir kabar gin, Moses uan amereu Jetron dafarimin suirazi, Jetro uamategha uan nguibamin zui.

19 Ezi Israelia Refidimin danganim ategha zui. Me ghua Sainain gumamazizba puvatzir danganimin otifi. Me otivizir dughiar kamra, a iakinir me Isipin kantri ataghizimin gin ghua, iakinir pumuning givazi, iakinir namba 3 otozi, me an aruer namba 1in Sainain otifi. Egha me Sainain Mighsiamin boroghin purirpenibar ingarigha apia. **3** Ezi Moses God ko mikimasa mighsiamin ghuanaadi. Ezi Ikiavira Itir God mighsiamin ikia Mosesin diagha ghaze, “Ni Israelia migirigiar kaba me daningam, me Jokopin ovavir boriba. **4** Ki Isipin amizir biziba, ia uari dar ganigha gifa. Egha ia nan gari ki ia ini, mati kuarazir bagam uan nguzim uan avizimin a isi moghin, ki ua bagha ia inigha zia danganir kamin izezi, ia datirighin na ko iti. **5** Egh ia datirighin nan Akar Dikizir Gavgavimin suiragh gavgavigh, nan akabar gin mangi, nan gumamazizbar otogham. Nguazir kamin danganiba bar, ko gumamazizba bar, me nan adarazir, eghti ki me tongin iarara ua bagh ia misevegham, eghti ia nan gumamazizbara ikiam. **6** Egh ia na baghvira itir gumamazizbara iki, egh ofa gamir gumazibar min iki, Kantrin Igharazibar Gumamazizba bagh abuir gumazimin ingangarim damuan. Egh ia bar guizbangira nan gumamazizbara ikiva na baghvira ikiam.” Egha Ikiavira Itir God migirigiar kaba gumamazizbar aningasa Moses migei. **7** Ezi Moses mighsiam ategha ghua Israelian gumazir dapaniba akuvagha, akar Ikiavira Itir God a mikemeziba, bar dar gun me migei. **8** Ezi gumamazizba bar moghira kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuan.” Ezi Moses ghua gumamazizbar akabar gun Ikiavira Itir God migei. **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni oragh. Ki ghuariar mitiar pizimin aven ki ia bagh iziva, ni ko mikimam. Dughiar kamin gumamazizba oraghti, ki ni ko mikimam. Eghti me datirighin ikegh mangi, me zurara nin migirigiaba nighnizir gavgavim dar ikiam.” Ezi Moses gumamazizbar akabar gun, Ikiavira Itir God migei. **10** Ezi Ikiavira Itir God Moses migei, “Ni mangi gumamazizbav kim suam, me datirighin ikegh mangi gurumin, me uari na daningisi uan nighniziba ko araziba akirigh, bar zuegh. Egh me uan korotiaba ruegh, nan ziam fisi uari akirigh. **11** Me uari akirigh tugh gavgavigh iki mangi aruer namba 3in otogh. Dughiar kam, ki Sainain Mighsiamin izighiri gumamazizba bar, men damazimin otogham. **12** Egh ni mighsiam bagh mitaghniat atigh. Eghti gumamazizba mitaghniar kamin vongin mangan marki. Ni deraghvira me mikim, me deraghvira ganigh, me mitaghniar kamin ikiavkinigh vongin mangi, mighsiamin mavanangan kogham. Guizbangira me mighsiamin boroghira mangan ki anogoroke. Gumazitam mitaghniamin ikiavkinighti, me a misueghti an aremegham. **13** Egh me dafaribar an suiragh a misueghti an aremegham marki. Me dagiabar a ginifigh, o afuzitamin a biragh. Gumazitam, o asizitam mitaghniamin ikiavkinighti, ia arazir kam bagh a misueghti an aremegh. Ia dughiar vamiran, ia mighsiamin anang. Ia sigham baraghamin dughiam, ia mangi.” **14** Ezi Moses mighsiam ategha uaghirigha gumamazizbav mikeme. Ezi me an akam baregha, me uari God daningasa uan nighniziba ko araziba akirigha, egha zue. Me uan korotiaba ruegha Godin ziam fer arazim damuasa uari akiraghasi. **15** Ezi Moses me migei, “Ia zuerim bagh uari akir tugh gavgavigh iki. Egh datirighin ikegh mangi zuerimin, ia amiziba ko dakuan marki.” **16** Ezi dughiar namba 3in mizarazimin arariba dagarvasi onimariba taghtazima, ghuariar mitiar pizir mam izaghira mighsiam avara. Ezi me sighar ararer gavgavir mam baraki. Egha gumamazizir danganir kamin itiba, bar atiatigha nisi. **17** Ezi Moses gumamazizba inigha, me itir danganimin azenan ghua men faragha ghua God bativasa zui. Me mighsiamin boroghin ghua, an apengan

zarimin tuifi. **18** Ezi Ikiavira Itir God avimin aven ikia, egha izaghira Sainain Mighsiamin iti, ezi migharir ekiam mighsiam bar anevara. Migharir kam ghuaavanaga, mati avir ekiamin migharim ghuaavanadi. Ezi mikimkizir ekiam mighsiamin oto. **19** Ezi sigham in ararem bar ekevegha pantem ara ghuvira iti. Ezi Moses God migei. Ezi God a ikarvasi, an tiarim mati ararim dagarvasi. **20** Ikiavira Itir God izaghira Sainain Mighsiamin orazimin ikia, egha Mosesin dei. Ezi Moses ghuaavanadi. **21** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni magari, migirigiar gavgavim gumamazizbar aningighti me mitaghniar kamin ikiavkinigh izi nan ganan marki. Me kamaghin damigh, men aviriba arighiregham. **22** Nan boroghin izir ofa gamir gumaziba, me uaghan uari na daningisi, uari akirigh nan damazimin zuegham. Puvatighi, ki ivezir kuram me daningam.” **23** Egha Moses Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni akar gavgavim e ganingh, kamaghin gumamazizba mighsiamin mangan kogham. E mitaghniar arigha mighsiamin apinim ighuigha, e kamaghin fo, mighsiam kam, a nin mighsiamra, egha ana anogoroke.” **24** Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, “Ni magari, Aron inighti a ni ko uamategh anang. Eghti ofa gamir gumaziba ko, gumamazizba bar mitaghniar kamin ikiavkinigh na bagh mighsiamin anangan marki. Me kamaghin damighti, ki ivezir kuram me daningam.” **25** Ezi Moses akar kam baregha gumamazizbar bighan iraghugha, Ikiavira Itir God mikemezir migirigiaba bar me migei.

20 Ezi God kamaghin migei: **2** Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumamazizir kinibar ikezim. **3** Ia bar narara gin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin gin mangan bar marki. **4** Ia uari bagh marvir guatam an ingaran marki. Ia overiamin itir bizitab, ko nguazimin itir bizitab ko dipamin aven itir biziba, ia bizir kabar gan, dar min marvir guatamin ingaran marki. **5** Ia asetam ko marvir guatamin itevibar piriva an ziam fam marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh godin ifavaritamin amamangatighi, a nan danganim inian kogham. Bar puvati. Gumamazizir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikiti, men ikizimin igiar boriba ko aziziba otogham. **6** Ezi gumamazizir bar na gifongeziba, me nan Akar Gavgavibar gin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apangkuvigh kamaghira iki mangi, me 1,000in ovavir borir gin izamibar otogham. **7** Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumamazizir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogham, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam. **8** Ia Sabatin dughiam deragh a ginighnigh mikim suam, a dughiar ki ua bagha inabazimra ikiam. **9** Ia wighin vamera, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuan. **10** Ezi namba 7in dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian Godin dughiamra. Kar dughiar ia avughsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba, guiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir igharazibar gumamazizir iza ian nguibamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogham. **11** Guizbangira, Ikiavira Itir God 6plan aruebar nguazim ko overiam, ongarimin ko dar itir biziba bar adar ingari. Egha namba 7in aruem an avughse. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, Sabatin dughiam deraghvira a ginighnigha an anogorogha a gamizima, an a baghvira ikiamin dughiamin oto. Kar Godin dughiamra. **12** Egh ia vaghvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar gin mangi. Ia kamaghin damighiva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God a isa ia ganidim. **13** Egh ia gumamazizir igharazibav soghti me arimighiran marki. **14** Egh ia poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. **15** Egh ia biziba okiman marki. **16** Egh ia ifavarir akabav kimiva gumamazizir igharazitamin ziam gasighashigan marki. **17** Egh ia gumazir igharazitamin dipenim bagh navim dikavan marki. Egh an amuih bagh navim

dikawan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, bulmakau, donki, ko an bizir igharaziba bar, da bagh navim dikawan marki. **18** Ezi gumamaziziba gara orazima, ararim pamtem dagarvazima, sigham araima, onimarim taghtazima, migharir ekiam mighsiam avara. Ezi me bar atiatigha puvira nisi. Kamaghin amizi, me sivagha ghua mighsiamin saghon tuifi. **19** Egha me kamaghin Moses migei, "Ni uabi e mikinti e ni baragham. God e mikinti, e arimighiregham." **20** Ezi Moses me migei, "Ia atiatingan marki. God kamaghua ifonge, ia bar an atiatigh an apengan iki, egh arazir kurabar amuan kogham. Kamaghin a iza ian navir averiabagh foghasa, da guizbangira a baghavira iti, o puvati." **21** Egha gumamaziziba saghon tuivighavira itima, Moses uabira ghua God aven itir ghuarir pizimin boroghin zui. **22** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni kamaghin Israelia akar kabar me mikim suam, 'Ia uari ganigha kamaghin fo, ki Uan Nguibamin ikia, ia ko mikeme. **23** Ia orakigh. Ia gol ko silvan asebar marvir guabar ingar, dar ziaba fan marki. Ki uabira, ia bar nan ziamra fam. **24** Ia nguazitaba inigh na bagh ofa gamir dakozimin ingar. Egh ofa gamir dakozir kamnang gisin, ia sipsipba ko bulmakauba ofan min da isi na daningigh, ofan taba, kar ia da tughti da bar isi mighirighamin ofaba. Eghti taba, kar ia gumamaziziba na ko navir vamiran ikiasava amuf ofaba. Egh ia danganir ki inabazibar kamaghin nan ziam fiti, ki izi deragh ia damuam. **25** Ia ofa gamir dagiar dakozimin ingar, egh dagiar gumaziba dighoreziba inian marki. Guizbangira, ia ofa gamir dakozimin ingarsi, dagiar tuiizimin dagiar ekiatam amineghti, arazir kamin dagiar kam nan damazimin zueghan koghti, nan ingangarim bar deraghan kogham. **26** Ia ofa gamir dakozimin ingarighi a pin ikiti, ia adiriziamin ingarigh mavanang, egh arazir kamin ofa damuan marki. Bar marki. Ia kamaghin damigh, adiriziamin mavanangti, me ti ian mikarzir mogomebar ganigham. Arazir kam derazir puvati."

21 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ni Israelia damuamin arazibar gun me mikim: **2** Ia Hibruian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, oplan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin ia aneteghti a mangi. Egh a dagiar taba ia daningan marki. Bar marki. **3** A faragha odiarimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh a gin mangisi, a uabira mangi. A faraghavira amuimin ikia nin ingangarir gumazimin oto, egh dughiar a ni ateghamim, a uan amuim inigh a sara mangam. **4** Egh an gumazir dapanim amizim a danighi, a boriba bateghti, amizir kam uan boriba ko, me uan gumazir dapanim ko ikiam. Eghti gumazimra firighirigh mangam. **5** "Egh ingangarir gumazim suam, 'Ki uan gumazir dapanim gifongegha, uan amuim ko boribagh ifongegha, me ataghiraghan aghua,' **6** eghti an gumazir dapanim a inigh Godin Dipenimin mangi. Egh ingangarir gumazim tiar akam o temer tiar akamin miriamin asaraghav itimin boroghin tughiv iki. Eghti an gumazir dapanim dikanir tam inigh, egh an kuarim okoregham. Arazir kamin a gumazir dapanir kamin ingangarir gumazir kinimra iki mangiti, an ovevemin dughiam otogham. **7** "Egh gumazitam uan guivim ingangarir amizir kinimin min anemadaghti, gumazir dapanim a givezeghti, gin namba 6in azenim givaghti, an aneteghti a ingangarim ateghan kogham. Ia ingangarir gumazibagh ami moghin, ingangarir amizibar amuan kogham. **8** Gumazim ingangarir amizitam givezegh, uan amuir dozimin min an ikisi, ua gin uan amuir dozir kamin aghuaghiva, uam an afeziamin teghti a uam a givezegham. Gumazir kam arazir aghuimin amizir kam gamizir puvati. Kamaghin a kantrin igharazitamin gumaziba bagh anemangiti me a givezan marki. **9** Egh gumazir kam uan otarim ginighnigh ingangarir amizir kinir kam a daningisi, a deraghvira uan guivimin min a damu. **10** Egh gumazir dapanim amizir igharazimin ikisi, a ingangarir amizir a faragha ikezir kam, deragh a damu. A faraghavira a gami moghin, dagheba ko korotiaba a daning, egh a ko dakuvira iki. **11** An arazir 3plan kabar amuan kogh, egh pura amizir

kam ateghti a mangi. Gumazim uabi givesi a mikiman marki." **12** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazitam pamten gumazitam misueghti, an aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. **13** Eghti a gumazir kam misueghti an aremeghan nighnizim ikian koghti, Godra gumazir kam ateghti an an agharimin pazi a damutima an aremegham, eghti gumazir a misoghezim an ari mangi nguibar ki ia bagha misevezimin mangigh, egh a deraghvira ikiam. **14** Eghti gumazitam gumazir igharazim bagh navim ikuvigh, a misueghti ana aremeghti nighnigham, ia a misueghti an aremegh. An ari mangi nan ofa gamir dakozimin ikiti, ia a inigh danganir igharazitamin mangigh, a misueghti an aremegh. **15** "Egh gumazitam uan afeziam ko amebam misuegham, ia a misueghti an aremegh. **16** Eghti tav gumazitam okemegh, a damighi an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir igharazim ateghti an a givezegham, ia gumazir arazir kam gamizim misueghti an aremegh. **17** Eghti gumazitam uan afeziam ko amebam paziva anining atariva anining ziamning gasighasighi, ia gumazir kam misueghti an aremegh. **18** Ezi gumazitamning uaningin atariva, egh tav dararim medagh, tav misuegham, o dagiatamin tav biragh, a misueghti an aremeghan koghti, ia gumazir kamin arazir kuram ikarvaghan marki. Eghti gumazir osimtizir ekiam inizir kam, a dakozimin iki, egh gin a dikavigh asadivir aghorimin suiragh daruam. Eghti gumazir a misoghezir kam dagiar taba a givezam. Eghti dagiar kaba gumazir kamin ingangarim ataghirir dughiabagh ivezam. Gumazir a misoghezir kam a geghuv mangi dughiar a ua deraghamim otogham. **20** Ezi gumazitam aghorim inigh uan ingangarir gumazim o ingangarir amizir kinim misueghti, ingangarir gumazim o amizim dughiar kamra bizir kam bagh aremeghti, ia ivezir kuram gumazir dapanir kam a daningam. **21** Eghti gumazim o amizir kam dughiar vamira o pumuningin ikegh gin aremeghti, ia an gumazir dapanim ivezir kuram a daningan marki. Guizbangira, ingangarir gumazim, kar an gumazir dapanimin bizimra, eghti ovengezir gumazim datirighin an ingangarim damuan kogham. **22** Eghti gumazitaba uariv soghiva amizir navim asangizim misueghti, a borir kuam bateghti, amebam deraghti, gumazir amizim misoghezir kam, an pam ifongezir moghin gumazir kam dagiabar uan osimtizim akiram. Eghti araziba tuisizir gumazim dagiar kabar amamangatighi, gin amizir kamin pam da iniam. **23** Eghti amizim osimtizim inighi, ia bizir kam ikaragh osimtizim gumazir a misoghezim datigh. Amizim aremeghti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. **24** Egh an damazim, atarim, agharim, o suem ikuvighi, ia kamaghira da ikarvagh. **25** Eghti gumazim amizir kam avimin an mikarzim daboroghti, ia an mikarzim daborogh. Eghti an an mikarzim gasighasighi duam otoghti, ia kamaghira a ikaragh. Egh a benimin a misueghti, kamaghira ia benimin a ikaragh. **26** Egh gumazitam uan ingangarir gumazim o ingangarir amizim damazim misueghti a ikuvighi, a ua an ingangarir gumazim o amizimin min ikian kogham. Gumazir kam aneteghti a mangi. Kar damazir asighasizir ivezim. **27** Egh a ingangarir gumazim o amizim misoghiva an atarim asigh, egh aneteghti a mangi. Kar atarimin ivezim." **28** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Bulmakaun tam uan komin gumazitam o amizitam biraghti an aremeghti, ia bulmakaun kam misueghti an aremegh. Eghti ia an tuzim aman marki. Eghti bulmakaun ghuvim, an osimtizim inian kogham. **29** Bulmakaun kam gumamazizibagh inivira ikiti, gumamaziziba pamtemin an ghuvim mikimti, an ghuvim a isiva divazimin anetighan koghti, bulmakau tav misueghti an aremegham, eghti ia kamaghin damu. Ia bulmakaun kam ko an ghuvim, aning misueghti, aning aremegh. **30** Eghti gumazir araziba tuisizim amamangatigh dagiabar ivezir dibobonim diboroghti, gumazir kam gumazir aremezim bagh an adarazi me givezam. Arazir kamin bulmakaun kam arazir kuram givezegh, uaghan a uabi angamira ikisi a uabi givezam. A kamaghin damigh an ovengeghan kogham. **31** Bulmakaun tam, otaritam o guivitam misueghti an aremeghti, ia arazir kamra gin mangi. **32** Egh bulmakaun tam ingangarir gumazim o ingangarir

amizir kinitam misueghti an aremeghti, bulmakaun kamin ghuavim, 30plan silvan dagiaba isi ingangariz gumazimin gumazir dapanim daningam. Egh ia dagiabar bulmakaun kam ginivighi, an aremegh. **33** “Egh gumazitam nguazimin itir mozim avarazir biziba angarigh, o mozim gikuigh, egh anevaranghan koghti, bulmakaun tam o donkin tam izi mozir kamin magirigh aremegham, **34** eghti gumazir mozim gukuizim asizimin ghuavim givezam. Egh a uabi asizir kamin kuam iniam. **35** Eghti gumazitam bulmakaun gumazir igharazimin bulmakaun misueghti an aremeghti, aning gumazir igharazitam amamangatihti, a bulmakaun angamira itir kam givesegh. Egh aning dagiar kaba ko bulmakaun aremezimin asiziba uaning tuiragh, uaning daningam. **36** Eghti gumamaziziba fogh suam, bulmakaun kam an asizibav sozir bulmakaun. An ghuavim deragh divazimin aven a geghuvan koghiva, a bulmakaun angamira itim isi gumazir igharazim daningam. Egh a uabi bulmakaun aremezimin asizim iniam.”

22 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam bulmakaun tam o sipsip tam okemegh a misueghti an aremegham, o anemadaghti me a givezegham, eghti ia a damighi, a 5plan bulmakaubar bulmakaun kam ikarvagham, o a 4plan sipsipbar sipsipin kam ikarvagham. **2** Kamaghin a deraghvira da ikarvagham. A ikarvaghamin bulmakauba o sipsipba puvatihti, ia aneteghti, gumazir igharazitam ingangariz gumazir kinimin min a givezeghti, ia dagiar kaba inigh asizir an okemezir kam ikarvagham. Egh an okemezir bulmakaun o donki o sipsip an dafarimin ikivira ikiti, a pumuningin ivezim uam a gisin aning inigh uan okimakiam ikarvagham. “Okimakiar gumazim dimagarimin dipenimin tiar akamin aven mangisi damuti, dipenimin ghuavim an suiragh, a misueghti an aremegham, eghti gumazir kam osimtiziba puvatihti. An aruemin a misueghiva egh osimtizim ikiam. **5** “Gumazitam uan bulmakauba ateghti da mangi an nguazim o an wainin azenimin tintinibar daru damiva, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin azenimin daghebar ameghti, bulmakaubar ghuavim uan azenimin dagher aghuariba da ikarvagham. Egh uaghan wainin oviziba gumazir kam ikarvagh a daningam. **6** “Gumazitam uan dadam daboroghti avim isi bar ekevegh mangi, mitaghniamin ikiavkinigh gumazir igharazimin witin azenim, o witin me dighora pozim mikinizibar isighi, gumazir avim atizir kam, bizir isizir kaba bar da ikarvagham. **7** Gumazitam dagiataba o bizir igharazitaba isi uan namakam danighi a dar gan ikiti, okimakiar gumazitam bizir kaba okemegham, gin me okimakiar gumazimin suiraghti, okimakiar gumazir kam bizir pumuningin pumuningin dagiaba ko bizir an okemeziba ikarvagham. **8** “Egh me okimakiar gumazim inighan koghti, ia gumazir bizibar garim inigh na bagh izi anetighi, a nan damazimin mitigh. Egh a kamaghin mikim suam, “Ki guizbangira, bizir kaba okemezir puvati. **9** “Egh dughiba zurara gumazitam uan namakam ko bizir kabagh nighnigh uaning adogham. Aning bulmakauba, donkiba, sipsipba, korotiaba o bizir igharazibagh nighnigh, uaning mikimiva tav suam, “Kar nan bizimra,” eghti ia aning inigh iziti aning nan damazimin tughti ki aning baragh suam, kav ifari. Eghti gumazir ifarir kam bizir pumuningin pumuningin ikarvagh namakam daningam. **10** “Eghti gumazitam donki, bulmakaun, sipsip, ko asizir igharazitam, a isi uan namakatam daningighi ana bagh a damuam. Eghti asizir kam osimtizitam a batogham, o an ovegham, o apaniaba uariv sogh midorozimin tongin asizir kam modogh a inigh mangighi, gumazitam an ganighan kogham. **11** Egh aning na bagh izi nan damazimin mitigh, egh namakar asizimin garim Ikiavira Itir Godin ziam a dipon suam, “Bar guizbangira, ki nin asizitam gasighasighizir puvatihta, tam okemezir puvati. Eghti asizimin ghuavim an migirigiam baregh ifuegham. Eghti an namakar kam asizir ovegezir kam ikarvaghan kogham. **12** Eghti okimakiar gumazitam asizir kam okemeghti, namakar kam, an asizim ikarvagh ivezim asizir ghuavim daningam. **13** Asizir atiatam asizir kam misueghti, namakam asizir tuzir dughoraghirezir tam o agharir tam

inigh namakamin akagham. Eghti ana asizir kam ikarvaghsi dagiatabar aningan kogham. **14** “Gumazitam uan bulmakaun ateghti an namakam ingangarim bagh a inighi, egh dughiar bulmakaun ghuavim itir puvatizimin, bulmakaun kam osimtizim batogham o ana aremeghti, gumazir kam asizimin ghuavim givezam. **15** Eghti bulmakaun ghuavim uan namakam ko ikiti, bulmakaun osimtizim batoghti namakam a givezan kogham. Egh namakam faragh dagiar akuatam ingangarim bagh bulmakaun inighi, bulmakaun osimtizim batoghti ana a givezan kogham. Guizbangira, dagiar a faragha aningizim ana givezegha gifa.” **16** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Gumazitam guivir igiamin garima, a gumaziba ko akuizir puvatihti, me gumazitam bagha a ginabazir puvati, gumazir kam a inigh a gagahonegh a ko dakuighiva, gumazir kam an ikisi ivezim isi guivimin afeziam givezeghiva, amizir kamin ikiam. **17** Eghti guivir kamin afeziam gumazir kamin aghuaghti, gumazir kam uabi dagiaba isi amizimin afeziam givezam. Ivezir kamin dibobonim, a ivezir amizim gumazitam ko akuizir puvatizimin min ikiam. **18** “Ia imezibagh amir amizibav sueghti me arimighiregh. **19** “Gumazitam, amizim ko akuir arazim, asizir amebatam ko a damighi, ia a misueghti an aremegh. Amizitam, gumazim ko akuir arazim, asizir apurim ko a damighi, ia a misueghti an aremegh. **20** “Eghti tav asem bagh ofa damigh egh an ziam feghti, ia a misueghti an aremegh. Ia Ikiavira Itir God baghvira ofa damu, egh an ziamra fi. **21** “Ia kantrin igharazimin gumazir ia ko ititam paziva a damuan marki, egh osimtizim a darighan kogham. Ia fo, ia faragha an min kamaghira Isipin kantrin ike. **22** Ia paziva amizir pam aremezim damuan marki, egh uaghan borir afeziam aremezim paziva a damuan marki. **23** Ia pazi me damuti, me akurvazim bagh na bagh arangti, ki men dimdiam baragham. **24** Egh ki navim ikuvigh, gumazir kurabar amighi, me izi ia misoghti, ia arimighiregham. Kamaghin, ia uaghan amuiba paba puvatihta, eghti ian boriba afeziba puvatihta. **25** “Nan gumazamizir dagiaba ko biziba bar puvatiziba, men tav ia da dagiataba inighi ia me daning nighnigh suam, a gin ua ia ikarvagham. Ia gumazir dagiar ingangaribagh amibar min, gumazir kaba da, dagiar kaba ua da iniva, dagiataba uam a gisin darighan marki, Bar marki. **26** Gumazir tam ian dagiaba inigh uan korotiar azenimin azuim isi ia daning mikim suam, korotiar kam kamaghin ian aka, a gin dagiar kaba ua da ikarvagham. Eghti ia uam an korotiar azenan azuim, dughiar kamra aruem tighar magiram, ia uam a daningigh. **27** Guizbangira, a bar korotiar azenimin azuizir kamra iti. Egh dimagarimin a fefem a daningti, an arugarughan kogham. Eghti ni korotiar azenimin azuizir ruarimin suiraghti, a bizir tizimin uan mikarzim avarah dakuam? Ki gumamaziziba bar men apangufi. Kamaghin, gumazir kam uabin akurvaghshi na mikimti, ki an migirigiam baragham. **28** “Ia God, akar kuraba a mikiman kogham. Egh ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham. **29** “Ia uan witin faragha zuiba, ko wainin dipar faragha zuiba, ko olivin borer faragha zuiba, ia nan anogoroghan marki. Egh ia da inigh ofan min nan ziam fisi na daning. Egh ia uan otarir ivariaba na daning. **30** Ia uaghan uan bulmakaun faragha otiviziba ko sipsipin faragha otiviziba na bagh ofa damu. Bulmakaun nguzim ko sipsipin nguzim 7plan aruebar uan amebam ko ikeghti, namba 8in dughiam, ia a misueghiva na bagh ofa damuam. **31** Guizbangira, ia nan gumamaziziba. Kamaghin amizi, asizir atiatam misogha dughoraghsuezir asizim, ia an tuzitam aman marki. Ia an tuziba isi afiabar aning.”

23 Moses Ikiavira Itir Godin akam kamaghin anakuri, “Ni bizir otozitam baraghizi, a guizin akam puvati, ni bizir kam tintinibar a mikiman marki. Gumazitam arazir kuratam damighi, osimtizim an ikiti, ni kotin aven akar ifavaribav kimiva an akurvaghan marki. **2** Gumazir aviriba arazir kurabar amuti, ni men arazibir gin ganing marki. Eghti gumazir aviriba kotiamin mangiva, kotiam gifaramin migirigiabav kimti, ni men arazir kabar gin mangan marki. **3** Gumazitaba gumazir biziba puvatizim kotiam datighi, a uabin

akurvaghsi ni inighti, ni gumazir biziba puvatizimin akurvaghsi ifavarir migirigiabav kiman marki. **4** “Eghti nin apanimin donki o bulmakau divazim ategh pura daruti, ni an ganigh, uam a inigh gumazir kam bagh mangi. **5** Ni gumazir ian aghuazimin donkin ganti, a bizir osimtiziba ater irighiv ikiti, ni gumazir kamin akuragh uam an donki ghufegh. Ni aneteghti a nguazimin irighiv ikian marki. **6** Gumazir biziba puvatizitam kotiamin mangiti, ia kotiamin aven a gifariva a dikabinan marki. **7** Ni migirigiar ifavarir gumazim gasiva a isi kotiam darighan marki. Egh gumazir aghuarim arazir kuratam damighan koghti, ia isi kotiam datighiva, ni puram a misueghti an aremegan marki. Guizbangira, gumazir arazir kurar kam gamim, an osimtizim ikivira ikiti ki a isi kotiam datighiti, an ovengam. **8** Gumazitam ia apezeper kotiam gifarisiva dagiaba ia daningti, ia dagiar kaba inian marki. Guizbangira, arazir kam gumazir dapanibar damaziba apirizi me deravira nighnizir puvati. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasi. **9** Kantrin igharazibar gumamazizir ia ko itiba ia pazi me damuan marki. Guizbangira, ia uari faragha uan kantri ategha Isipin kantrin ikegha, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar navir averiaghav fogha gifa.” **10** Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam isa Israelia migei, “la azenibar dagheba opariva, dagheba iniamin dughiamin da asi pozibav kin, mangi 6plan azenibar otifigh. **11** Eghti namba 7in azenimin ia nguazim ateghti an avughsi pura iki. Egh ia an otivir dagheba inian marki. Ni uaghan arazir kamra wainin azenim ko olivin azenim damu. Eghti biziba puvatizir gumamazizibara, azenir kabar dagheba iniam. Egh gumazir biziba puvatiziba, me dagher naba ateghtima, asizir atiaba dagher kabar ami da givagham. **12** “Eghti wikba bar ni 6plan dughiaibar uan ingangaribar amu, egh namba 7in dughiam ni ingaran marki. Ni avughsi. Eghti arazir kamin nin donki, bulmakau, ko ingangarir gumazir an amebam nin dipenimin a batezim, ko Kantrin Igharazibar Gumamazizir ni ko itiba, me bar avughsi, egh deraghvira ua gavgavir igiam iniam. **13** “Ni deraghvira oreghiva nan akar ki ni ganingizibar gin mangi. Egh ia asebar ziaba diponan marki. Egh me ko mikiman marki. Bar marki.” **14** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “la azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan na bagh isam damu nan ziam fam. **15** Ki Akar Gavgavimin ia mikemezi moghin, ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam a damuva, uari akuvagh nan ziam fi. Egh dughiar ki Abipin iakinimin inabazimin, ia 7plan dughiaibar, yis puvatizir bretra ami. Ia fo, iakinir kamra ia Isipin kantri ataki. Egh ia na bagh izisi dafarir kinibar izan marki. Ia izi nan ziam fisi, na bagh ofan taba inigh izi. **16** “Egh uaghan ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin ia na bagh isam damu. Dughiar ia witin faragha aniba iniamim, isar ekier kam otogham. “Egh ia Avernibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia na bagh isam damu. Ia iakinir iter oviziba anir dughiamin, ia dagher abuananaba asigh dar pozibav kinigh, egh isar kam damu. **17** Egh azeniba vaghvagh, dughiar 3plan kaba, ian gumamaziziba bar izi, egh ia nan ziam fisi, nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin ian Ekiam. **18** Egh ia asizim isi na bagh ofa damuva, egh an ghuzim isi na daningisi, ia Bret Yis itim sara ofa damuan marki. Ia asizir ofa damuaminin oviba bar da tuegh. Egh ia oviba ateghti da iki mangi amimzaraghan otivan marki. **19** “la dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning. “Egh ia memen nguiztam isi minen darugh, an amebamin oter eborim sara anevighan marki.” **20** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “la oragh. Ki enselin mam amadaghti a tuavimin ia ko mangi ia geghuv, ian aku mangi kantrin ki ia bagha dikirizimin otogham. **21** Ia deragh an akam baragh, egh an gin mangi. Egh ia an akam batoghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim a ko iti, eghti a gumamazizir an akaba batozibar arazir kuraba gin amangan kogham. **22** Ia an akamin gin mangigh, egh bizir ki mikemezibar amighiti, ki ian apañibar apanimin min otogh me misogham. Eghti gumazir ia adogha ia batoziba, ki me adogh me batuegham. **23** Eghti

nan ensel ian faragh mangiva, ia inigh Amorian nguazimin aven mangi, egh Hitia, Peresia, Kenania, Hivia, ko Jebusia, men nguaziba bar dar aven mangam. Egh ki bar me kuavaremegham. **24** Ia teviba pirigh men asebar ziaba fan marki. Egh ia men asebar ziaba fer araziba inian kogham. Egh ia men asebar marvir guaba da kunti da iriti, ia dagh asighasigh. Egh guarir akinir men ofa gamir dakozibar tuivav itiba, da a bighiva da misaririkigh. **25** Egh ia nan ziamra fi, kirara Ikiavira Itir God, ian God. Ia kamaghin damuti, ki bar deraghvira ia damuva, dagheba ko dipaba ia daningiva, ia dam arimariaba batuegham. **26** Egh ki amiziba ateghti me deraghvira boriba batam. Egh ki amizir paba itibar, naviba apiran kogham. Egh me bar boriba batam. Ia zuamira ovengan kogham. Puvati. Ki ia ateghti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. **27** Egh ki ian faragh mangi, egh atiatir ekiam ian apañibar atigh, me damuti me akong tintinibar nighnigh onganigham. Eghti ki me damighi me ian aregham. **28** Egh ki gumazibagh ivir apariba amadaghti da ian faragh mangi Hivia, Kenania ko Hitia givi me batuegham. **29** Ki azenir vamiran me batueghan kogham. Ki kamaghin damighiti, nguazim pura ikiti asizir atiaba avirasemegh an iki, ia gasighasigham. **30** Ki ian apañiba nimira nimira me batogh mangi, dughiar ia avirasemegham, ia nguazir kam bar a iningham. **31** Eghti ki ian mitaghniaba arighiti ian nguazimin mitaghniam, Akaban Dipamin boroghin itir Ongarir Aghevimin ikegh mangi, Mediteranianin Ongarir Ekiamin tugham. Egh gumamaziziba puvatizir dangaminin ikegh mangi, Yufretisin Fanemin tugham. Egh ki gavgavim ia daningti nguazir kamin itir gumamaziziba, ia me gafiragham. Eghti ia kantrin kamin aven mangi, me batueghti me mangam. **32** Ia me ko akar dikirizir gavgavitam damuan marki, egh uaghan men aseba ko akar dikirizir gavgavitam damuan kogham. **33** Egh ia me ateghti, me ian kantrin ikian marki. Puvatighiti me ia damighiti ia arazir kuram na damighan. Egh ia men asebar ziaba feghti, arazir kam azuazimin min ia misueghti ia iri bar gevegham.”

24 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki kamaghsua, Ni, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir 70plan gumazir dapaniba, ia mighsiamin anang na bagh izi. Egh ia tong saghon ikiva, tevimming apirigh guam nguazimin anebiragh nan ziam fi. **2** Eghti Moses uabira, Ikiavira Itir God bagh izi. Gumazir dapanir igharaziba nan boroghin izan marki. Eghti gumamaziziba Moses ko anangan kogham.” **3** Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin migirigiaba ko arazir e gin mangi damuamiba, bar gumamazizibav mikeme. Egh me oregha bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God damuasa e mikemeziba bar, e dar amuum.” **4** Egha Moses Ikiavira Itir Godin akaba akinafarir mamin bar a da osiri. Egha amimzaraghan a dikavigha ofa gamir dakozim mighsiamin apinimin a gami. Egha ofa gamir dakozir kamin boroghin, a 12plan dagiar ruariba ase, da Israelian 12plan anababar ababanin gami. **5** Egha a Israelian gumazir igiar maba amadazi, me ghua ofaba Ikiavira Itir God ganidi. Ezi ofan maba, da asizir me avimin tuazi bar isigha mighiriziba, ezi maba da bulmakau apurir igiaba, gumamaziziba God ko navir vamiran iklasava amir ofaba. **6** Ezi me a gamigha givazima, Moses bulmakaubar ghuziba inigha, ghuziba tuiiragha maba isa itarir ekiabagh arisi. Egha ghuzir nar ikiavira itiba an ada isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. **7** Egha an akinafarir Akar Dikirizir Gavgavim aven itim, inigha gumamaziziba bagha a dibori. Ezi me a baregha, me bar kamaghin migei, “Bizir Ikiavira Itir God e mikemeziba, e bar dar amuum.” **8** Egha Moses ghuzim inigha, gumamazizibagh isin a kavamadi. Egha kamaghin me migei, “Ghuzir kamra, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia koma a gami, ezi ghuzir kam gavgavim a ganidi. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ia ganingiziba, a dagh isin tu.” **9** Egha gin Moses, Aron, Nadap, Abihu, ko Israelian gumazir dapanir 70pla, me mighsiamin ghuavuanadi. **10** Egha me Israelian Godin gari. Ezi an dagarimningin apengan bluplan bizir ekiam ikia dagiar azuarimin min gara, egha overiam taghtazi moghin angazangari. **11** Guizbangira, me Godin gari, ezi a me

gasighasighizir puvati. Ezi dughiar kam me danganir kamin iktia uari inigha apiagha dagheba ko dipaba api. **12** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni na bagh mighsiamin anangiva, nan boroghin tugh. Ki Osirizir Arazir maba ko, Akar Gavgaviba isa dagiar akuamningin da osiri. Ki kamaghsua, ni Osirizir Arazir kaba gumazamizibagh eghan men sure damu, kamaghin ki dagiar akuar kamning ni daningam.” **13** Ezi Moses uan ingangir gumazim Josua ko uaning akirigha, Moses Godin mighsiamin ghuvanadi. **14** Moses faragha Israelian gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia kaghira dapiagh iki, egh ga mizuam ikti, ga uamategh izam. Aron ko Hur ia ko iktiam. Gumazitaba osimtiziba gumazir igharazibar ikiva, aning bagh mangiti, aning da akiram.” **15** Ezi Moses mikemegha gigvaha, Sainain Mighsiamin ghuvanadi. Ezi ghuariar ekiam mighsiam avara. **16** Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim mighsiamin izaghiri. Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin angazangarir kamin garima, men damazimin avir ekiam mighsiam gisin isia iti. Ezi ghuariar 6plan dughiabar mighsiam avara. Ezi namba 7in dughiam, Ikiavira Itir God ghuariamin tongin iktia Mosesin dia. **18** Ezi Moses ghuariamin aven ghugha, mighsiamin bar pin ghuvanadi. Egha mighsiamin iktia ghua 40plan dughiaba ko dimagaribar tu.

25 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Israelia mikemeghti, me biziba inigh ofan min na daning. Gumazamizir uan biziba na daningasa naviba dikaviba, me da ni daning. **3** Eghti ni bizir kaba me dama da inigh. Gol, silva, bras ko, **4** sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pigghagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, **5** sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko, **6** lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughurir aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughurir aghuim gamiba. **7** Egh dagiar pizir aghuariba ko, dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotir otevir azenan itimin kurkegh, egh an foritvarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. **8** Egh ni gumazamizibav kemeghti, me na bagh Purirpenitamin ingarighi, ki men tongin iktiam. **9** Egh ia Purirpenir kamin ingarighi, bizir an azenan itiba ko aven iktiamiba bar nedazir ki ni daningamimin mirara ganam.” **10** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ni gumazamizibav kemeghti me akasin temer araribar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarighi, an ruarim 110 sentimitan tughit, an arozim 66 sentimitan tughit, an tuirivim 66 sentimitan tugh. **11** Eghti ia golin aghuarim isi an averim ko azenimin poghiva a nokegh. Egh golin ruari tamin Boksiamin apinimin miriam bar an poghiva a iktiaruigh. **12** Egh ia Boksiam darugh anetersi gol ringin 4plan ingarigh, egh a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla arigh, egh 4plan suebagh ikegh. Egh pumuning isi Boksiamin vongin aning ikegh, pumuning vongin aning ikegh. **13** Egh ia Boksiam atersi akasin iter otevir pumuning inigh, egh deragh aning akirigh. Egh ia golrama aning poghiva aning nokegh. **14** Egh ia Boksiam atersi iter otevir kamning isi, tam vongin an ringning darugh, egh tam vongin an ringning darugh. **15** Eghti iter otevir kamning zurara ringbar iki kamaghira iki. Ia aning asian marki. **16** Eghti ki gin Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning isi ni danighi ni aning isi Boksiamin aven aning atigh. **17** “Egh ia Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingarighi, an ruarim 110 sentimitan tughit, an arozim 66 sentimitan tugh. Danganir kam, kar gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin danganim. **18** Egh ia golin taba inigh, haman dav suegh, egh enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarigh. Eghti enselning Boksiamin asuam gisin tughiv iki, tav vongin ikti, tav vongin iktiam. **19** Eghti tam Boksiamin asuamin agharir guvimin tughit, tam agharir kiriamin tugh. Ia golin tam inigh, egh enselin bar gavgavir kamningin nedazim ko Boksiamin asuam danganir kamran dar ingarigh. Eghti da bizir vamiran min otogham. **20** Eghti enselin bar gavgavir pumuningin

nedazim arazir kuraba gin amadir danganimin tughiv iktiam, eghti aningin guamning uaningin akuigh aviragh Boksiamin gan. Eghti aningin avizimning kuighirigh iki, Boksiamin asuam avaragham. **21** Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuar kamning ni danighi, ni aning isi Boksiamin aven aning atigh, egh Boksiamin asuam dukaugh. **22** Eghti ki danganir arazir kuraba gin amadir kamin, enselin bar gavgavimningin nedazimningin tongin Boksiamin asuam gisin ni bativam. Egh ki uan Akar Gavgaviba ni daningam. Eghti ni nan Akar Gavgaviba Israelia daningam.” **23** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia akasin tememin dakozir tamin ingarigh, eghti an ruarim 88 sentimitan tughit, an arozim 44 sentimitan tugh, eghti an tuirivim 66 sentimitan tugh. **24** Egh ia dakozir kam golin aghuarimin an poghiva a nokegh, egh golin ruaritamin an miriamin poghiva bar a iktiaruigh. Ia golin ruarir kam damighi a tong figh anabogh, egh dakozimin apiniba bar da inigh, eghti an tuirivim 8 sentimitan tugh. Eghti ia golin ruarir kamin, an miriamin golin igharazitamin an adiarim damigh golin ruarir kam bar an poghiva a iktiaruigh. **26** Egh ia gol ringin 4plan ingarigh dakozimin mikebabar suebar boroghin da ikegh. Eghti 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira iktiam. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. **28** Egh ia akasin iter otevir pumuning isi dakozim atersi deragh aning akirigh, egh golrama aning poghiva aning nokegh. **29** Egh ia, ofa damuamin wain fufughamin itarir ekiaba ko doziba, kapba, ko botolba, ia golin aghuimra bizir kabar ingarigh. **30** Egh ia zurara bretin na daningamim, a isi dakozir kam datighi, a nan damazimin iktivira iktiam.” **31** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia golin aghuarim inigh lamin aghorimin ingarigh. Egh haman golin kam misuegh egh lamin aghorim asamin mingarimin ingarigh, egh lambar agharibar ingarighiva, dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingarigh. Egh biziba bar dar arighi da bizir vamiran min iktiam. **32** Eghti lamba afamin aghorir kam 6plan aghariba iki, eghti 3pla vongin ikti, 3pla vongin iki. **33** Eghti lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iki, eghti da lamin kabar apengan iktiam. Eghti lamin aghariba bar kamaghira ganam. Eghti akimaribar ganganiba amonin tememin akimaribar min ganam. **34** Eghti lamin aghorim uabi kamaghin ganam, ia akimarir 4pla ingarighi da amonin tememin akimaribar min, taba tighar onamibar min ganti, taba onezibar min gan. **35** Egh agharir pumuning uaningin akuizi naghin ia akimarir dafarir muziarir kabar ingarigh. Egh agharir igharaziba uaghan kamaghira dar amu. **36** Egh ia hama inigh golin aghuir kam misuegh, egh bizir kabar amighi da bizir vamiran min iktiam. **37** Egh ia 7plan lambar ingarigh, da isi dar agharibar arikigh. Egh deravira da aseghiti, dar angazangarim siragh deragh nan Purirpenimin averiam gisiragh. **38** Egh golin aghuariba inigh, egh akaminin min avimin suizir bizitabar ingarigh egh uaghan itaribar ingarigh. **39** Ia 35 kilogremim golin aghuariba inigh, egh lamba afamin aghorim ko, lamba ko, an ingangarir bizir kaba, bar dar ingarigh. **40** Egh ni deraghvira dar ganigh, egh nedazir ki mighsiar kamin nin akazimin gin mangviva, ia bizir kabar ingarigh.”

26 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia na bagh Purirpenir tam 10plan inir ghurghurir aghuarib an ingarigh. Nir kaba ia tretin bluplaba ko, pigghagheviba ko, agheviba inigh enselin bar gavgavibar nedaziba isamigh. **2** Egh 10plan inir kabar ingarighi dar oteviba bar voroghira mangi. Eghti dar ruariba 12 mitan tughit, dar aroziba 2 mitan tugh. **3** Egh da arueghsi, ia 5plan iniba dar akuigh ua da isamigh. Egh 5plan mabar akuigh ua kamaghira da isamigh. **4** Egh bluplan tretin righizir kuzir taba, inimning uaningin sasughsi aningin miriamningin da isamigh. **5** Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira da a gituighi, dar kuziba voroghira iki. **6** Egh ia 50plan golin akezibar ingarighi, da inir ruarir kamningin kuziba isafuragh

da ikeghti, aning Purirpenir vamiran otoham. **7** “Egh gin ia mekian arizibar inir 11plan ingarighi, da Purirpenim avamin inir ekier vamiran otoh. **8** Eghti inir kaba vaghvagh dar ruariba 13 mitan tughti, dar aroziba 2 mitan tugh. Eghti dar ababanim voroghira mangi. **9** Egh da arueghsi me 5plan iniba uari isafuragh da isamighi, da inir ekier vamiran otoham. Egh 6pla iniba isafuragh da isamighi da inir ekier vamiran otoham. Egh namba 2in inir isamizir kam, an namba 6in inir otevir kam an otevim remegh Purirpenimin tiam avaragh. **10** Egh 50plan tretin irighizir kuziba, inir faragha itimin miriam gituigh, egh 50pla tretin irighizir kuziba inir namba 2in miriamin dagh ituigh. **11** Egh 50plan brasin akeziabar ingarigh, egh akeziaba isi tretin irighizir kuzir kabar aghuigh, egh inir kamning uaning isafuraghti inir ekier vamira ikiam. **12** Eghti inir ruarir kamin 1 mitan pura itim, ia Purirpenimin girakirangin aneguraghti a magari nguazim girigh. **13** Eghti inir Purirpenim avamin, an ruarim, aven itir inimin ruarim gafiragh 50 sentimita vong ko vongin ikiam. Eghti inir nar pura ikiamin Purirpenir kam bar anevaragh magari nguazim girigh. **14** “Egh ia Purirpenim avisi sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingarigh. Egh a gisin darighsi ongarmarin asizir ekiamin inim inimin ingarigh. **15** “Egh ia akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingarigh. **16** Eghti birir agharibar ruarim 4 mitan tugh, eghti iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tugh. **17** Egh ia iter akirin pumuning mingarimning akirigh, egh silvan boksiamning gisin aning asaragh. Egh ia Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingarigh. **18** Egh ia sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingarigh. **19** Egh ia silva inigh 40pla boksia torir muziariba itibar ingarigh, egh birir aghariba dagh asam. Eghti boksia pumuning birir agharir vamiran apabamin ikiam, egh birir agharimin povim gavgavim a daningam. **20** Egh ia kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigh. Egh 20pla birir agharibar ingarigh, egh birir agharibar poviba gavgavim dar aningsi, ia 40plan silvan boksia bar ingarigh. Egh silvan boksia pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da asi. **22** Egh 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaighiri naghin dar ingarigh, **23** egh birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin ingarigh. **24** Eghti mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigh mavanang bar pin otoh. Egh birir agharir kamning uaning inigh ghuanang ringin vamiran aven mangi voroghira iki. Egh mikebar igharazim kamaghira a damu. **25** Eghti girakirangin 8plan birir aghariba ikiam, eghti 16plan silvan boksia da birir agharibar povibar suigam, eghti boksia pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tuivam. **26** “Egh ia akasin temer ruariba inigh, egh dar ighuvir ruaribar ingarigh. Egh notin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. **27** Egh sautin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh, egh aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagh 5plan ighuvibar ingarigh. **28** Egh ia ringbar ingarigh vaghvagh birir agharibar tongira dar arikigh, egh gin ighuvir ruarir kaba isi ringbar aghu mangi, Purirpenimin mikebar mamin ikegh mangi mamin tugh. Egh ia birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da nokegh. **30** Egh ia gin Purirpenir kam asaraghti, a nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirara ganam. **31** “Egh ia inir aghuarir ekiatamin ingarigh, egh Purirpenimin aven aneguragh. Ia inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizimin ingarizimn a isamigh. Egh ia deraghvira enselin bar gavgavibar nedazibar arigh da isamigh. **32** Egh ia akasin temeba inigh, inir ekier kam gusi 4plan dipenir akinibar ingarigh. Egh dipenir akinir kaba golin dar poghiva da nokegh. Egh golin akeziabar ingarigh nir kamin suighsi dipenir akinibar dar arikigh. Egh 4plan silvan boksia bar ingarigh, egh dipenir akinir kaba boksia bagh asegh. **33** Egh inir kam inigh dipenir akinibar itir akeziabar guighi, nir kam, a Purirpenim avazir nir ekier uaning sasuirazi naghin apengan iki. Egh dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimningin Boksiam, inir kamin girakirangin aven anetigh. Eghti inir kam Purirpenimin aven, divazimin min

Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganim abigh ikiam. **34** Egh golin asum inigh mangi danganir Bar Anogoroghezir Danganimin Boksiam dukuagh. Eghti Boksiamin asuar kam, kar arazir kuraba gin amangamin danganim. **35** Egh ia bretba arighamin dakozim isi notin amadaghan Purirpenimin aven inimin boroghin anetigh. Egh lamba afamin aghorim isi sautin amadaghan inimin boroghin anesaragh. **36** “Egh ia Purirpenimin tiar akamin gusi, inir ghurghurir aghuaitamin ingarigh, tiar akamin a guraghti a tiar akamin min iki. Ia tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegh da isamigh. **37** Egh akasin temeba inigh tiar kam bagh 5plan dipenir akinibar ingarigh, egh golin dar poghiva da nokegh. Egh 5plan brasin boksia toriba itibar ingarigh egh dipenir akiniba dagh asam. Egh inir kam agusi golin akeziaba isi dipenir akinibagh ikegh, egh inir kam guragh.”

27 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia akasin temeba inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh. Eghti an arozim ko an ruarimin ababanim, aning virara 2 mita, 20 sentimitan tugh. Eghti an tuirvimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tugh. **2** Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagh dar iki, egh ofa gamir dakozim brasin an poghiva a nokegh. **3** Ofan dakozimin ofan ingangarin damusi ia bizir kabar ingar, savolin muziariba, itarir ekiaba, pokba, ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingarigh. Bizir kaba bar ia brasin dar ingarigh. **4** Egh ia bras uaia inigh abizimin min garir bizimin ingarigh. Egh ofa gamir dakozimin aven anetigh. Egh ia brasin ringin 4plan ingarigh. Egh da isi ofa gamir dakozimin abizimin mikebabar arikigh. Egh brasin ruaritam inigh ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigh a ikiraruigh. Egh uaia brasin abizimin miriaba isi, brasin ruarir kamin apengan aneguragh. Eghti abizimin min ganamin bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongira daperagh. **6** Egh ia akasin iter otevir pumuning inigh, egh aning akirigh brasin aning poghiva aning nokegh. **7** Egh ia ofa gamir dakozim atersi akasin temer kamning isi ringin an miriamningin itibar aghuigh. **8** Ia temer arariba inigh ofa gamir dakozim boksiamin min an ingarigh, egh boksiamin dikininin ingaran marki. Ia aneteghti an dikinin pura torim iki. Ia nedazir ki mighsiamin nin akazimin mirarama an ingarigh.” **9** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia inir ghurghurir aghuimin ingarigh, Purirpenim avinsi divazir azenan itimin ingarigh. Ia inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagh an ingarighi, a 44 mitan tugh. **10** Egh ia inir kam gusi, 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigh, egh dipenir akinir kaba isi 20plan brasin boksia bagh asegh. Egh inir kam guamin akeziaba ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingarigh. **11** Egh kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingarigh. **12** Egh divazir aruem ghuaighiri naghin itim, ia inir ruarir tamin ingarighi, a 22 mitan tugh. Egh 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksia dipenir akiniba asamibar ingarigh. **13** Eghti divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tugh. Eghti divazir kam tiar kam an ikiam. **14** Tiar akamin miriamningin ia dipenir akiniba asisi brasin boksia bar ingarigh. 3pla vongin ikti 3pla vongin iki. Brasin boksia bagh asisi, ia dipenir akinibar ingarigh. 3pla vongin da asegh, egh 3pla vongin da asegh. Egh tiar kamningin miriamningin gusi nir pumuningin ingarigh. Anining arozimning virara 6 mita 60 sentimitan tugh. **16** Egh divazimin tiar kam bagh ia inir ghurghurir aghuaritam, tretin blupla ko, pighaghevim, ko aghevir me sipsipin arizimin ingariziba isamiva an kurkeghti, a divazimin tiar kam avam. Eghti an arozim 9 mitan tugh. Egh ia 4plan dipenir akiniba isi 4plan brasin boksia bagh asegh, egh inir kam isi dipenir akinir kabar da guigh. **17** Ingangarin kamaghin mangam: ia silvan agharir ighuvir kabar ingarigh, divazir kamin dipenir akinibar pueghti da bar uarir suikigh. Egh silvan akeziabar ingarigh egh dipenir akinibar arighi da silvan agharir ighuvibar suigam. Egh bras inigh dipenir akiniba asamin boksia bar ingarigh. **18** Eghti divazir kam, an ruarim

44 mitan tughti an arozm 22 mitan tugh, eghti an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tugh. Ia inir ghurghurir aghuarir tam inigh divazir kamin ingarigh. Egh ia bras taba inigh divazimin dipenir akinibagh asamin boksiabar ingarigh. **19** Ia brasra inigh Purirpenimin ingangaribar amuamin bizibar ingarigh. Egh Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughambika ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughambika, uaghan brasin dar ingarigh.” **20** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazamizibav kemehti me olivin borer aghuariba inigh iziti, lamin kabagh isi iki mamaghira ikiam. **21** Eghti Aron uan otariba ko lamin kaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangi. Egh Akar Dikrizir Gavgavimin Boksiam modozir inimin azenan dar arikigh. Egh dughiarbar zurara me borem lambar arigh, eghti da danganir ki Ikiavira Itir God itimin, gumaratizbar isi mangi mazarizabar otiv. Egh ia Israelia, uan borir gin otivamiba ko, arazir ki damuasa ia mikemezir kamin suiragh gavgavigh iki mamaghira iki.”

28 Egha Ikiavira Itir God miagiavira ikia kamaghin migei, “Moses ni umategh mangigh egh dughiar kamin uan avebam Aron ko an otarib kaba, Nadap, Abihu, Eleasar, ko Itamar, men diaghti me izi. Egh ni Israelian tongin me amisevegh me damighiti me nan ofa gamir gumazibar min iki nan ingangaribar amu. **2** Egh Aron bagh, ofa gamir gumazimin korotiar aghuarimin ingarigh, egh an kurkeghti, an ganganim igharagh otogh, egh Israelian damazimin ziar ekiam ikiam. **3** Ki kamaghin ifonge, Aron, nan ofa gamir gumazimin otogh, nan ingangarim damuam. Kamaghin, ni gumazir ki korotiaba ko bizir igharazibar ingaramin fozofim me ganingizibar diagh me mikemehti, me Aron darugh nan ofa damuamin korotiamin ingarigh. **4** Egh me mikemehti me forivtarir nir an evarimin poroghav itimin ingarigh, korotiar otevir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir azenan itimin ingarigh, korotiar ruarir aven itir me tretbar kurkezimin ingarigh, inir dapanir asuar ruarimin ingarigh, egh inir ruarir ivariamin ikezimin ingarigh. Me Aron uan otariba ko me bagh, ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba isamigh, eghti me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. **5** Egh ingangarir gumaziba tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevur me sipsipin arizimin ingarizim, ko gol tret, ko inir ghurghurir aghuariba inigh korotiar kabar ingar. **6** Egh me korotiar otevir azenan itimin ingarsi, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevur me sipsipin arizimin ingarizim ko, gol tret ko inir ghurghurir aghuarir kam kurkazir aghuariba a isamigh. **7** Egh inir sazir pumuning korotiamin suighsi a gisin aning isamighiti, aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suiragh. **8** Egh me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, tretin aghevur me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a darigh an ingarigh. Egh inir ivariam gikamim isi korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogh a isamigh, eghti bizir pumuning datirighin bizir vamiran min ikiam. **9** Egh dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, egh Jokopin otarir 12plan ziaba aning dar ghoriva da osirigh. **10** Ia kamaghin damu, otarir ivariamin ziam faragh anetigh mangi namba 12in otarimin tugh. Egh 6plan ziaba isi dagiar tam darigh, egh 6pla isi dagiar igharazim datigh. **11** Ni ingangarir kam isi gumazir dagiaba aghoramin fozofim itim daningigh, eghti a Jokopin otaribar ziaba isi dagiar kamningin dar ghoregh. Egh ia dagiamningin suighsi golin kurkazir pumuningin ingarigh. **12** Egh dagiar kamning isi korotiar otevir azenan itimin dipizimningin itir inir sazimning gisin aning isamigh, eghti aning Israelin 12plan anababar ababanimin min ikiam. Eghti Aron uan dipizimningin men ziaba aterti, ki Ikiavira Itir God dar gan uan gumazamiziba zurara me ginighnighira ikiam. **13** Ia dagiamningin suighamin golin kurkazir kamningin ingarigh. Egh golin aghuarim inigh tretin min ikarizibagh irighiva, egh da isi da nuavigh golin benir pumuningin ingarigh. Egh benir kamning inigh dagiamning suighamin golin kurkazir kamningin

porogh.” **15** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikisi forivtarir initanim ingarigh. Kar Godin ifongiam gifogfoghamin bizim. Egh ia kamaghira korotiar otevir azenimin itimin ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevur me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigh, egh forivtarir inir muziarir kam bar deragh an ingarigh, egh kamaghirama an kurkegh. **16** Ia forivtarir inir muziarir kamin ingarighiti, an inimin ruarim 44 sentimitan tughti an arozm 22 sentimitan tugh. Egh deraghvira tongira a remeghti, a forivtarimin min otoghti, an otevirabar ababaniba voroghira mangi. **17** Egh ia 12plan dagiar ivezim bar pin koziba isi, dagiar kaba bar da vaghvagh Jokopin otaribar ziaba osirigh, eghti dagiaba vaghvagh an anababar ababanimin min ikiam. Ia golin taba inigh dagiabar suizir golin kurkazibar ingarigh, egha dagiaba vaghvagh da afegh egh forivtarir inimin azenan da ikegh. Egh ia dagiar kaba isi, 4plan abiar ruaribar forivtarir inir kamin azenan da ikegh. Egh faragha itir abiamin dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ikegh. Egh abiar an girara itimin dagiar emeral, sapaia, ko daimon ikegh. Egh abiar mizekimin, dagiar terkois, aget, ko ametsin dagiaba ikegh. Egh namba 4in abiamin, berlin dagiam ko, dagiar pizir aghuarim ko jasan dagiam ikegh. **22** “Egh ia golin aghuarim inigh egh tretin min ikarizibagh irigh da nuavigh egh benir pumuningin ingarigh, eghti aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigham. **23** Egh gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin ikiamin forivtarir inimin mikebar pin itimningin aning ikegh. Egh golin benimning isi, aningin otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gikegh. **25** Ia golin benir otevir igharazimning isi, dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gikegh. Egh tuavir kamin forivtarir nir kam isi, korotiar otevir azenan itim gikegh. **26** Egh ia ua gol ringin pumuningin ingarigh, egh aning isi evarimin itir forivtarir inir otevimin mikebamningin vin aning ikegh. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin ikiam. **27** Egh ia gol ringin pumuning uam aningin ingarigh, egh aning isi korotiar otevir ivariamin amadaghan itimin, azenan aning porogh aning isamigh. Egh aning ikeghti, aning otevimning dipizimningin ikegha izighiri inir ruarir ivariam gikezimin tugh. Egh ivariam gikezir inir me deraghavira kurkezir kam an boroghin, gol ringning isamigh. **28** Egh benir sazir blupla inigh, evarimin ikiamin forivtarir inimin ringning isi, korotiar otevir azenan itimin ringning gikegh, eghti evarimin itir forivtarir inim, korotiar otevir azenan itimin suiragh gavgavighiti, evarimin ikiamin forivtarir inim ighuamangan kogham. **29** “Egh Aron Anogoroghezir Danganir kamin aven mangamin dughiar kamin, a forivtarir inir Israelian ovavibar ziaba aven itim inigh uan evarimin boroghin uan evarim gikegh. Kar Godin ifongiam gifogfoghamin bizim. Eghti ki Ikiavira Itir God kamaghin ganigh, egh ki uan gumazamiziba zurara me ginighnigham. **30** Egh dagiar Godin ifongiam gifogfoghamin kamning isi, forivtarir inir an evarimin itim darugh, eghti aning an evarim gisirara ikiam. Eghti Aron Anogoroghezir Danganimin mangi, ki Ikiavira Itir Godin damazimin tuivsi, a dagiar kamning inigh aning sara mangi. Egh Israelia Godin ifongiam gifoghsi, Aron dagiar kamning uan forivtarir inim darugh, uan evarim gisirara aning ater Ikiavira Itir Godin damazimin tuivam.” **31** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia korotiar ruarir azenan itimin ingarighiti a korotiar otevir azenan itimin apengan ikiam. Ia inir bluplan kinir, me sipsipin arizimin ingarizimin an ingarigh. **32** Egh ia korotiar kam torim a datigh, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Egh inir avizir muziarir tam isi torir kam midorozir korotiam isamizi moghin a ighuigh a isamigh, eghti an torimin apiniba gavgavighiti torim bigh ekevegh mangan kogham. **33** Egh ia tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevur me sipsipin arizimin irighizim inigh, egh iter pomigranetin ovizibar min bizitaba isamigh. Egh ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isamigh egh golin

ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamighti, da ituighiv ikiam. **35** Eghti Aron korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Egh a, ki Ikiavira Itir God, nan damazimin boroghin Anogoroghezir Danganimin aven izegh egh uam azenan mangamin dughiam, gumamaziziba belobar ararem baragham. A kamaghin damighan kogh, egh aremegham. **36** “Egh ia golin akuar aghuaritam inigh, medelin tamin ingarigh, egh akam kamaghin a gisin an osirigh, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’ **37** Egh ia blupan benim inigh gol medelin kam nir dapanir asuar ruarimin guam gitusi an ingarigh, eghti an ofa gamir gumazibar dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. **38** Aron zurara inir dapanir asuar medel itir kam uan dapanim darigh. Eghti kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ofan Israelia na ganidiba ki da inisi ifuegham. Egh me ofa gamir arazitaba pueghti, Aron men arazir kurabar osintizim ateram. **39** “Egh ia tretin ghurghurir aghuariba inigh, egh korotiar ruarir aven itimin ingarigh, egh tretbar kurkazimin an ingarigh. Egh Aronin dapanim darighsi inir ghurghurir aghuarim inigh, egh inir dapanir asuar ruarimin ingarigh. Egh inir ghurghurir aghuarim inigh inir ruarir ivariam gitim an ingarigh, egh kurkazir aghuubar an ingarigh. **40** “Egh ia Aronin otariba bagh korotiar ruarir aven itiba ko inir ruarir ivariam inikeziba ko inir dapanir asuar otevirar ingarigh. Eghti me deraghvira kurkeghti men ganganim igharagh otogh gumamazizibar damazibar ziar ekiaba ikiam. **41** Eghti Moses, ni korotiar kaba isi uan avebam Aron uan otariba ko me daghuam. Egh olivin boreme me gingegh, egh me amiseveghti me ofa gamir gumazibar otogh, egh nan ingangarim damuam. **42** Egh me bagh inir aghuarim inigh, egh me bagh trauziziar oteviraba isamighti me korotiar ruarimin apengan dar aghuighiti, men mikarzir mogomebar iniba azenan otivan kogham. **43** Eghti Aron uan otariba ko, me Anogoroghezir Danganimin aven ofa gamir gumazimin ingangarim damusi, ofa gamir dakozimin boroghin mangiva, me trauziziar kabar aghuigh, egh dughiar igharazibar me na bativamin Purirpenimin aven mangisi me kamaghira damuam. Egh me kamaghin damighan kogh me osintizim ikiti, ki me misueghti me arimighiregham. Eghti Aron uan igiar borir gin otivamiba ko, me zurazurara Akar Gavgavar ki damuasa me mikemezibar gin mangam.”

29 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki datirikin Aron uan otariba ko bizir ni me damuamin ni mikimasa, ni me amiseveghti me nan ofa gamir gumazibar otivsi, bizitam gashasighizir puvatizir bulmakaun apurir igiatam ko sipsipin apurir taming inigh. **2** Egh witin plauan bar derazitaba inigh, egh yis isi plaua darighan marki. Egh plauan kaba inigh bretin ingarigh. Egh plauan taba ua da inigh olivin boreme sara da veregh bretin ingarigh. Egh plauan taba inigh bisketbar ingarigh olivin boreme dar aghuigh. **3** Egh bretin kam ko bisketba isi akiram daghuigh, egh ni ofa damuamin dughiamin ni bulmakaun apurim ko sipsipin apurir pumuning sara na daning. **4** “Egh ni Aron uan otariba ko me inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, egh dipamin me ruegh. **5** Ni me ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar kaba isi Aron daghuigh: korotiar ruarir aven itim, korotiar ruarir azenan itim, korotiar otevir azenimin itim, ko evarimin itir forivtarir inim, ko inir ruarir ivariam gitim, a gikegh. **6** Egh inir dapanir asuar ruarim an dapanim gighuigh. Egh gol medel isi an inir dapanir asuar ruarim a gitorogh. Medelin kam, akar kam an ikiam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Gumazimra.’ **7** Ni gumaziba amisevi me ofa gamir gumazibar otivir olivin boreme, an dapanim gingiva anemisefegh. **8** “Egh ni Aron amisevegh givagh, egh an otariba inigh izi korotiar ruarir aven azuiba me daghuigh, egh inir ruariba men ivariabagh ikegh, egh inir dapanir asuar oteviraba men dapanibagh ikegh. Egh ni kamaghin damigh Aron uan otariba ko me amiseveghti, me ofa gamir gumazibar otivigham. Eghti, gumazir kaba uan ovavir boriba ko zurara ofa gamir gumazibar ingangarim damu, bizir ki damuasa mikemezibar amu mamaghira ikiam. **10** “Egh ni bulmakaun ofa damuamin

inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin iziti, Aron uan otariba ko dafariba isi an dapanim datigh. **11** Eghti ni nan damazimin, na bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin bulmakaun kam misueghti an aremegh. **12** Egh ni uan dafarir puzimin bulmakaun ghuzitaba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh ghuzir nar itiba bar da inigh ofa gamir dakozimin mingarimin da ingegh. **13** Egh gin muriam avazir oviba bar da inigh, egh beramin akuar aghuarim inigh ovizir pumuning ko ovir aningini itiba inigh, egh na bagh ofa gami moghin ofa gamir dakozimin bar da tuegh. **14** Egh bulmakaun tuzim ko inim ko an muriamin aven itir buariba inigh mangi gumamaziziba puvatizi naghin azenan da tuegh. Eghti bulmakaun kam a ofa gamir gumazibar arazir kuraba gin amangamin ofa. **15** “Egh ni sipsipin apurir kamningin tam ofa bagh a inigh. Eghti Aron uan otariba ko dafariba isi sipsipin kamin dapanim datigh. **16** Eghti ni sipsipin kam misueghti an aremeghti, ni an ghuzim inigh ofa gamir dakozimin 4plan miriaba bar a kavamangigh. **17** Egh ni sipsipin kam aghoraghsuegh, an soroghafariba ko muriam ruegh, asizir otevir kaba ko sipsipin dapanim sara bar ada isi ofa gamir dakozim gisin dar arikigh. **18** Egh ofan bar isia mighirimin ofa gamir dakozimin bar da tueghti da mighirigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki avim bar isir ofan kamin mughuir aghuarim bar a gakeuegham. **19** “Egh ni sipsipin namba 2 inighti, Aron uan otariba ko uan dafariba isi an dapanim gisin datigh. **20** Egh ni sipsipin kam misuegh, an ghuzir muziarim inigh, Aron uan otariba ko, men kuarir guvimin itir kuarir amiraziba, ko men dafarir puzir amebat agharir guvimin itiba, ko dagarir puzir amebat suer agharir guvimin itiba, ghuzim dar aghuigh. Egh sipsipin ghuzir ikiavira itim inigh mangi ofa gamir dakozimin, an 4plan miriabar ghuzim kavamangigh. **21** Egh gin ni ghuzir ofa gamir dakozimin miriamin itim ko, olivin boreme ofa gamir gumazim amisevim aning veregh, Aron ko an otariba ko men korotiaba sara kavamangigh. Egh ni kamaghin damighti, Aron uan otariba ko men korotiaba, da bar ki ua baghavira dagh inaba. **22** “Egh ni namba 2in sipsipin kam aghoregh, an oviba ko an puer ekiar ovim itim ko, ovir muriam avazim, ko beramin akuar aghuarim, ko ovizimning ko aningini itir oviba, ko agharir guvimin itir buaragharim inigh, bar dar ofa damu. Kar ofa gamir gumaziba amisevir ofa. **23** Ni uaghan mangi nan damazimin itir bretin yis puvatizibar itir akiramin itiba, ni bretba vaghvagh kamaghin bretba ini: bretin me olivin boremin tuezir tam ko, olivin boremin tuezir puvatizir tam, ko bisketin vaimira. **24** Egh dagher kaba isi Aron uan otariba ko men dafaribar arighiti, me ofan kam suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangam. **25** Eghti ni gin dagher men dafarimin itiba inigh, egh ofan bar isia mighiribagh amir dakozimin ofaba tue naghin da tueghti avim bar dar isigh. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan mughuir aghuarir kam bagh bar akuegham. **26** “Egh ni sipsipin namba 2in kamin evarir tuzim uan dafarimin an suiragh a fi a damuti, a Godin damazimin ighuavamangi. Egh ni asizir kam anem. **27** “Aron ofa gamir gumazimin otivsi, ni sipsipin evarir tuzim uan dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Egh Aronin otariba bagh sipsipin buarakirir agharir guvimin itim inigh uan dafarimin an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Arazir kamin, ni ofa gamir gumazibar ikisi me amisefegh. Egh gin ia asizir tuzir kam isi ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremi. **28** Egh dughiba Israelia zurara na ko navir vaimira ikisi, asizir evarimin itim ko buaragharim inigh, ki Ikiavira Itir God na daning. Eghti ki ofa gamir gumazibar aningighti, me aneremam. Bizir ki damuasa mikemezibar kam ikivira ikiam. **29** “Eghti gin Aron aremeghti, me an ofa gamir gumazimin korotiar aghuarim isi an otaribar aningigh. Eghti Aronin ikizimin adarazi ofa gamir gumazibar otivsi, me korotiar kam arughiti, me me amisiva boreme me gingam. **30** Eghti Aronin ikizimin gumazitam an danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otivsi, egh a faragh korotiar kabar aghuigh na bativamin Purirpenimin aven mangiva Anogoroghezir Danganimin aven nan ingangarim

damu mangi 7plan dughiabar tugham. **31** “Dughiar ni Aron ko an otariba misivamin, ni sipsipin tuzir ni ofa gamizim inigh, na baghavira itir Purirpenim avinizar divazimin aven a isi minem darugh anevikigh. **32** Eghti Aron ko an otariba, sipsipin tuzir kam ko bretin akiramin ikiavira itim inigh, egh na bativamin Purirpenimin tiar akamin aneremi. **33** Me ofa gamir gumaziba amisivamin dughiamin, me uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua tuezir dagher kaba me dar ami. Dagher kaba na baghavira ikiava bar anogoroke. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibara dagher kabar amam, eghti gumazamizir kiniba bar puvatigham. **34** Egh asizir tuzitaba ko bretin iki mangiti aminin tiraghamba, ia dar aman marki. Asizir tuzir kamagh amizim na baghavira ikiava bar anogoroke, kamagh me avimin a tuaghti a bar isi mighirigh puvatigh. **35** *Egh ki ni mikemezi moghin, ni Aron uan otariba ko me amisivisi, ingangarir kam damu mangiti, namba 7in dughiam otogh. **36** Dughiabar zurara ni arazir kuraba gin amangisi, bulmakaun vamiran ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighti a nan damazim bar zuegham. Egh olivin borem isi ofa gamir dakozimin a fugh, anemiseveghti a nan ofa gamir dakozimra ikiam. **37** Egh ni kamaghin ofa gamir dakozim damu mangi namba 7in dughiamin tugh. Eghti ofa gamir dakozim, a bar nan bizim, egh bar anogoregham. Egh gumazitam o bizitam ofa gamir dakozir kam seregham, a uaghan na baghvira ikiam.” **38** Egħa Ikiavira Itir God uan kamaghin migei, “Ia dughiaba vaghvagh sipsipin nguzir azenir vamira Itir pumuning inigh, egh ofa gamir dakozimin dar ofa damu. **39** Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu. **40** Egh ia witin ingarizir 1 kilogrem plauan aghuitam inigh, 1 lita olivin borem sara aning veregh, egh sipsipin faragħa ofa gamir kam ko ofa damu. Egh uaghan 1 lita wainin dipam inigh, ofan min afugh. **41** Egh ia guaratizimin sipsipin ingharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, egh ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Egħti dagher ia ofan min avimin tuezir mighirizir kam, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mugħuriar baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **42** Egħti ofan bar isia mighirir kam, ian gin otivamin ovavir boriba zurara dughiabar na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, egħti ki an ganam. Egħti ki uan gumazamiziba danganir kamin ia bativam. Ki danganir kamra ni ko mikiam. **43** Egħti nan angazangarir ekiam ko gavagvin Purirpenimin otiv, egh danganir kam damigħti, a nan danganimin min otogham. Egħti ki danganir kamin Israelian gumazamiziba bativam. **44** Egh ki, na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim amisevegħti, aning nan bizimningin min ikiam. Egħti ki Aron uan otariba ko me amisevegħti, me ofa gamir gumazibar min nan ingangarim damuam. **45** Egħti ki Israelia ian tongin iki, egh ian Godin ikiam. **46** Egħti ia deraghvira fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ki ian God, egħa kirara isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Ezi kamagħin ki ian tongin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, egħa ki uabi ki ian God.”

30 Egħa Ikiavira Itir God uan kamagħin migei, “Ia akasin temem inigh ofa gamir dakozir tamin ingarigh. Dakozir kam, ia pauran aghuarim tuagħti a migharir mugħuriar aghuim otivam. **2** Egħti ofa gamir dakozimin ruarim 45 sentimitan tugħ, egħti an arozim an ruarimin mirara mangi 45 sentimitan tugħ, egħti an tuirivim 90 sentimitan tugħ. Egh temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, ia bulmakaun kombar min garir bizibar ingarighi, da ofa gamir dakozimin mikebaba vaghvagh dar iki. **3** Egh an 4plan miriaba, ko an siriam, ko an kombā, ia golin aghuarimin dar puegh da nokegh. Egh golin ruarim isi ofa gamir dakozimin miriabar arighiva dagħ ighuigh. **4** Egh gol ringin pumuningin ingarigh, tam isi vongin a ikegh, egh vongin tam ikegh. Ia ringin kamning isi golin ruarir an miriabar ikeghaminin apengan aning ikegh. Ringin kamning ofa gamir dakozim atersi tememning aning dagħuam. **5** Ia akasin iter pumuning inigh ofa gamir dakozim atersi aning akirigh, egh golin aning nokegh. **6** Egh ofa gamir dakozir kam

isi, inir ekia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan anetigh. Boksiam kam gisin arazir kuraba gin amadir danganim iti. Egħti danganir arazir kuraba gin amadir kamin, ki ia bativam. **7** “Egh zurara mizarazibar Aron iziva lamba akirmigh, egh dugħiar kamra pauran mugħuriar aghuim zuim ofa gamir dakozir kamin da tu, egh migharir mugħuriar aghuim zuim damuti an otivam. **8** Egh a guaratizibar lamba akirmigh, egh pauran mugħuriar aghuim zuimin ofa damu. Egh ofan kam, ki Ikiavira Itir God, na bagħ a damu, egh zurara gin izamin dugħiabar kamaghira damu. **9** Ia pauran mugħuriar aghuir igharazitabar ofan bar isia mighirim dakozir kamin da tuan marki, asiziba tuan marki, witba tuan marki, wain ian marki, bizir kaba ki ian anogoroke. **10** Egh azeniba bar dugħiar vamira, Aron ofa gamir dakozir kam nan damazimin zueghsi, ingangarim damuam. Ingangarir kam kamakin: Ingazir ian arazir kuraba gin amangasa ofa gamim, Aron an ghuzitam inigh, ofa gamir dakozir kamin kombar arikigh. Ia arazir kam zurara azenibar a damu. Ofa gamir dakozir bar zuezir kam, ki Ikiavira Itir God, kar nan bizimra.” **11** Egħa gin Ikiavira Itir God kamagħin Moses migei, “Ni Israelian gumazibar ziaba akinafarimin da osiramin dugħiam, gumaziba bar vaghvagh uan ikirimirim uam a inisi dagiar taba na daning. Puvatighi, arimariar ekia kuram otogh, dugħiar kamin me gasighasigham. **13** Egħti gumazir me ziaba iniziba, me bar 5 kinar silvan dagiaba isi ofan min na daningam. **14** Egh me 20plan azenibar ikegha ghuavanadir gumazibar ziaba iniam, egħti me bar dagiar kaba na daningam. **15** Egħti dagiaba itir gumaziba aviribar aningan marki, egħti dagiaba puvatizir gumaziba dagiar muziaribar aningan marki. Me bar 5 kina na daning, egh me uan arazir kuraba gin amangamin ivezimin min a givesegħ, egh me aremeghan kogham. **16** Egħti ni dagiar kam isi na bativamin Purirpenimin ganamin ingarim damu. Egħti ki Ikiavira Itir God, dagiar kabar gan fogħ suam. *Kar me uan arazir kuraba gin amangamin ivezim, kamagħin ki Israelian gumazamiziba bakinighnighan kogham.” **17** Egħa Ikiavira Itir God uan kamagħin Moses migei, “Ia brasin taba inigh soroghafariba ruer itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. Egh dakozim isi ofa gamir dakozim ko na bativamin Purirpenimin tizimin anetigh. Egh itarir ekiam dakozimin pin anefagh, egh dipam itarir ekiam ginegh. **19** Egħti Aron uan otariba ko, me uan soroghafariba ruam. **20** Egh me na bativamin Purirpenimin aven mangisi, o ofaba isia mighiri nagħin dakozimin ofa damusi, me uan soroghafariba ruegħti ki me misuegħti me aremeghan kogham. **21** Bar guizbangira, me uan soroghafariba ruegh, egh me aremeghan kogham. Me ko, men otarir gin otivamiba, me zurara bizir ki damuasa mikemezibar gin mangivira iki.” **22** Egħa Ikiavira Itir God uan kamagħin Moses migei, “Ia bizir aghuarir mugħuriar aghuim itiba, da inigh: Mean sanda, an osimtizim 6 kilogrem, ko sinamonin pauran mugħuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem, ko abuar mugħuriar aghuim zuim, an osimtizim 3 kilogrem. **24** Egh pauran me iter kasian inimin ingarizim, an osimtizim 6 kilogrem, a inigh. Egh 4 lita olivin borem inigh, bizir kaba bar dagħ ingegħ. Egha mati gumazir fofozir bar aghuim ika deravira sandaba verezi mogħin, ni deraghvira da veregħti sandan aghuim otogham. Borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim na bagħ anemisivisi, borer kam isi a ginegħ. **26** “Egh ni borer aghuarir kam isi na bativamin Purirpenim ginegħ, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ginegħ, **27** egh bretha arighamin dakozim ko an ingarir bizibagh ingegħ, egh lamba afamin aghorim, ko an ingarir biziba sara, dagħ ingegħ, egh pauran mugħuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim ginegħ, **28** egh asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, an ingangarir bizibagh ingegħ, egh soroghafariba ruamin itarir ekiam ko anefamin dakozim ginegħ. **29** Egh ni bizir kaba misevegħti da bar nan biziba, egh bar anogoregham. Egħti gumazitam o bizitam a seregham, egh a uaghan na baghvira ikiam. **30** “Egħti gin Aron ko an otariba, me amisivisi, ia borer kam inigh muziaritam me ginegħ. Egħti me nan ofa gamir gumazibar otogh nan ingangarim damuam.

31 Eghti ni kamaghin Israelian gumamazibav kim, "Ia ko ian adarazir gin izamiba, ia olivin borer kam inigh na baghvira ikiamin biziba amisivam. **32** Egh ia gumazir kinibar ingan marki. Egh ia uaghan borer kamaghira garir tam uari bagh an ingaran marki. Kar Godin bizimra, ki ian anogoroke. **33** Eghti gumazir borer kam isi pura gumazir kinitam gingeghamim, ko gumazir borer kamaghira garibar ingariba, gumazir kamaghin amir kaba, nan gumamazizibar ikizimin aven ikian kogham." **34** Egha Ikiavira Itir God ua Moses kamaghin a migei, "Ia migharir mughurir aghuim zuimin pauran ingarsi, pauran mughurir aghuim zuir igharagha garitaba inigh, eghti pauran kabar osimtiziba voroghira mangi. Pauran kabanang: mean paura, ko pauran me zoghuabar min garir bizimin ingarizim, ko galbanumin akimarimin eborir gavgavimin, ko pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar da inigh, **35** egh deraghvira da vereghti, mati gumazir fofozir aghuim itim, pauran mughurir aghuimin ingari. Egh amangsizir muziaritam atighi, paura deraviram otogham. Egh a bar nan bizimra, ki ian anogoroke. **36** Egh deraghvira pauran kam taba mirmirighi, an averenimin min guizin pauran otogh. Eghti a inigh na bativamin Purirpenimin aven nan damazimin mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin anetigh. Eghti pauran mughurir aghuim zuir kam, a nan bizimra, ki ian anogoroke. **37** Eghti ia pauran kamaghin gari tam uari bagh an ingaran marki. Kar ki Ikiavira Itir God, nan bizimra, ki ian anogoroke. **38** Eghti gumazitam sandan mughurir aghuim baraghsi ifueghiva, a kamaghira garir bizitamin ingarigh, egh a nan gumamazizibar ikizimin aven ikian kogham."

31 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **2** "Ikiavira Itir God Udan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. **3** Ki uan Duamin gavgavim a ganingi. Egha ki gol, silva, ko brasin bizir aghuir uagharib ingaramin fofozir aghuim ko ingangarir aghuibar amuamin nighnizim a ganingi. **5** Egha ki dagiar ivezim bar pin koziba aghoriva, temebar dirir guar aviribar aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingi. **6** Egha ki uaghan Ahisamakin otarim Oholiap amisevegha gifa, me Danin anabamin adarasi, eghti a uaghan Besalel ko ingaram. Egha ki uaghan fofozir ekiam gumazir igharazibagh aningi, eghti ki ni mikemezir biziba, me bar dar ingaram. **7** Egh me na bativamin Purirpenimin ingar, egh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingar, egh Boksiamin asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, an ingar, egh Purirpenimin biziba bar dar ingaram. **8** Egh me bretteba arighamin dakozim ko an ingarir biziba bar dar ingar, egh lamba afamin aghorim ko lam ko an ingaramin biziba bar dar ingar. Me golin aghuarimra lamba afamin aghorir kamin ingarigh. Egh me uaghan pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingarigh. **9** Egh me asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko, ofan ingangarim gamir biziba bar dar ingar. Egh me soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozimin ingar. **10** Egh me Aron uan otariba ko, me bagh ofa gamir gumazibar kortorir aghuaribara isamighi me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. **11** Egh olivin borer ki ua bagha misevezir bizibagh ingemin ingar, egh pauran mughurir aghuim zuim Anogoroghezir Danganim bagh an ingarigh. Eghti me ingarir bizir kaba, ki ni mikemez moghira me dar amu." **12** Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Sabatin dughiam, kar dughiar avughsamin. Kamaghin ia zurara Sabatin dughiamin avughsi. Sabatin dughiam, an ababanimin min ki ia ganidi, a datrighin ko ian adarazir dughiar gin izamibar ababanimin min ikiam. Ababanir kam ian akaghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki ia gamizi ia nan gumamazizibar mirara iti. **14** Ezi dughiar avughsamin kam, kar ki Ikiavira Itir God, nan dughiamra, kamaghin ia an avughsi. Gumazitam dughiar kamin ingangaritam damighi, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kamaghin ami, nan gumamazizibar ikizimin aven ikian kogham.

15 Ia wighin vamaran an 6plan dughiarbar ingangaribar amu, namba 7in dughiam, kar nan dughiamra, kar nan avughsazir dughiar ekiam. Egh gumazir dughiar kamin ingangaribagh amiba, me bar me misueghti, me arimighiregh. **16** Kar Akar Dikirizir Gavgavir ia gin mangasa akam akirizim, kamaghin, ia Israelia dughiar kamin avughsi ikivira iki mangiti gin izamin adarazi kamaghira damuam. **17** Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim 6plan dughiarbar aninging ingari, egha dughiar namba 7in, ki ingangariba bar da ategha avughsi. Ezi dughiar kam, a na ko ia Israelian tizimin Akar Dikirizir Gavgavim gamima, an ababanimin min oto." **18** Egha Ikiavira Itir God, Moses ko Sainain Mighsiamin mikemegha givagha, egha God uabi dagiar akuar pumuning isia Moses ganingi. God uabi uan dafarir puzimin Akar Gavgaviba aninging da osiri.

32 Egha Moses dughiar ruarimin mighsiamin ikia zuamira izezir puvati. Ezi gumamaziziba uari akuvagha iza kamaghin Aron migei, "E fozir puvati, bizir tizimra Moses bato, gumazir kam Isipin kantrin e inigha en akua ize. Kamaghin amizi ni dikavigh, e bagh godin tabar ingarighi, da en faragh mangiva e inigh tuavimin mangam." **2** Ezi Aron me migei, "Ia uan amuiba ko, otariba ko guivibar kuaribar guizir golin ringba, da suegh da inigh na bagh izi." **3** Egha Aron kamaghin mikemezi, gumamaziziba bar uan kuaribar golin ringba asigha da inigha a bagha izi. **4** Ezi a kuaribar guizir gol ringin kaba inigha, da tuezai da isigha ameregha dipam ara. Ezi an a isa mozir me bulmakaun nguazimin nedazimin min nguazimin kuizimin, a fugha bulmakaun nguazimin ingari. Egha afuam inigha deraghavira anerikiri. Ezi gin gumamaziziba kamaghin migei, "Israelia, ia oragh. Kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua azenan ize." **5** Ezi Aron kamaghin ganigha ofa gamir dakozim bulmakaun boroghin an ingarigha ghaze, "E gumumzaraghan isar ekiam ko ighiam damu, egh Ikiavira Itir God ziar ekiam a daningam." **6** Egha amimzaraghan bar mizaraghara, gumamaziziba dikavigha iza ofan asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. Egha me uaghan God ko navir vamarin ikiamin ofaba inigha iza ofa gami. Egha gin apiagha dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni zuamira magiri. Gumamazizir ni Isipin inigha izeziba, me arazir kurar aviribagh ami. **8** Me tuavir me gin mangamin ki me mikemezim, me zuamira anetegha, golin bulmakaun nguazimin ingarigha, an ziam fa an ofa gami. Egha me ghaze, 'Israelia, ia oragh, kar en godba. Da Isipin kantrin e inigha, en akua ize.'" **9** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Gumamazizir kaba, ki men ganigha me gifo. Me gumamazizir akaba batoziba. **10** Ki me bagh navim isi bar men aningaghegham. Egh ki bar me gasighasigham. Eghti ni nan anogorogharin kogham, bar marki. Egh gin ki ni ko nboribar adarazir amighi, me ikizir gavgavir mamin otogham." **11** Ezi Moses, a uan Godin Ikiavira Itim, pantem kamaghin a gakaghori, "O Ikiavira Itir God, ni manmaghin amua, navim isia nin aningagharim nin gumamaziziba bagha pantem dikafi? Ni uabi gumamazizir kaba Isipin kantrin uan gavgavir ekiamin me inigha azenan ize. **12** Egh ni kamaghin me damighi, Isipia ua suam, 'God uan gumamaziziba paza me ginighni. Egha a Isipin me inigha, danganir mighsiabar me gasighasighasa me inigha iza bar me misoghezi me ariaghire.' O Ikiavira Itir God, ni kamaghin damuan marki. Ni uan aningagharir nighnizim abiragh, egh uan gumamazizibagh asighasighan marki. **13** Ni uan ingangarir gumazir kabagh inirigh, Abraham, Aisak, ko Jekop. Egh me koma amizir akar dikirizir kam ginighnigh. Ni kamaghin akar dikirizim me ko a gamua ghaze, 'Ki bar guizbangira migei, ki overiamin mikovezibar min borir aviriba ia daningam. Egh nguazir ki ia daningasa akam akirigha givazim, ki a isi ian ovavir boribar aningam. Eghti me zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam.'" **14** Ezi Ikiavira Itir God, Mosesin azangsizim baregha uan nighnizim giragha, uan aningagharir ekiam ategha, uan gumamaziziba gasighasighizir puvati. **15** Egha Moses dagiar

akuar God Akar Gavgaviba osirizir kamning inigha, mighsiam ategha izaghiri. God anining vong ko vongin akaba osiri. **16** God uabi dagiar kamningin ingarigha, uan Akar Gavgaviba anining dar aghora da osiri. **17** Ezi Josua Moses ko ikia orazi, gumamaziziba tintinibar dei. Ezi a kamaghin Moses migei, "Ai Moses! Gumamaziziba itir danganimin aven, ki inogovir niginim barasi!" **18** Ezi Moses ghaze, "Mamaghin puvati. Kar gumaziba inogovimin apaniba abinizir dindiam puvati. Ezi apaniba me abirazir ararem puvati. Ki onger akar tiaribaram orasi." **19** Ezi Moses me itir danganimin boroghira izegha, golin bulmakaun nguzim ko gumamazizibar garima, me ighiam gizi. Ezi a bar aningaghe. Egħa dagiar an aterir kamning, isa mighsiamin apemin aning akunizi, aning bar misaraghire. **20** Egħa Moses bulmakaun nguzir me ingarizir kam inigħa avimin a tuazi a isi. Egħa anebigha, a mirmirizi a pauran kinimin oto. Egħa golin pauran kam dipam mikini. A tintinibar dipamin anekunigħa givagħa, Israelia abiragħbirazima me dipar kam api. **21** Egħa an Aron migei, "Gumamazizir kaba arazir manamra ni gamizi, ni me gamizima, me arazir bar kurar kam gami?" **22** Ezi Aron a ikaragħa ghaze, "Gumazir ekiam, ni nan aningagħan marki. Gumamazizir kaba ni fomira me gifo. Me arazir kuram damuasa bar kufi. **23** Me kamagħhin na migia ghaze, 'Gumazir kam Moses, gumazir Isipin e inigħa en akua azenan iizezim, e fozir puvati, bizir tizim a bato. Kamagħhin ni e bagħ godin tabar ingarighi da en faragħ mangi en aku tuavimin mangam.' **24** Ezi ki men akam baregħa, gumamazizibav gĩa ghaze, 'Ia te golin ringba iti, ia da asigh.' Ezi me golin uari garighiziba inigħ da na ganigini. Me da na ganingizi, ki da isa avim mikini. Ezi bulmakaun nguzir kam a purama oto!" **25** Egħa Moses fo, Aron gumamazizibar amamangatizi, me tintinibar arazir kurar igharagħa garir aviribagħ ami. Moses nighnisi, me kamagħhin damuti men apaniba men ganigħ, men ziam gasighasigh men ingariva akiti, me bar aghumsigham. **26** Egħa a ghua me itir danganimin divazimin tiar akamin tugħa kamagħhin dia migei, "Tina Ikiavira Itir Godin gin mangisi na bagħ izi." Ezi Livain anabamin adarazi iza an boroghin tuifi. **27** Ezi a kamagħhin me migei, "Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamagħhin migei, 'Ia bar uan midorozir sababa inigħ danganir e itir kam bar an otevirbar mangi, gumamazizir ian boroghin ikiava marvir guamin gin zuiba, kar ian aveghbuaba, namakaba, ko ian boroghin itir darasi, ia bar me misuegħti me arimighiregħ.'" **28** Ezi Livaiba Moses mikemezi mogħhrama ami. Egħa dugħiar kamra me 3,000 gumamazizibav sogħezi me ariaghire. **29** Egħa Moses kamagħhin Livaibav gei, "Ia datirighin uari uan boriba, ko aveghbuabav sogħezi me ariaghire. Ezi arazir kamin, Ikiavira Itir God uan ingangarin damuasa ia misefe. Egħa datirighin deragħa ia gami." **30** Egħa aminzaragħan Moses gumamazizibav gĩa ghaze, "Arazir kurar ia aminiz kam, a bar ikufi. Ezi ki datirighin uamategħ mighsiamin mavanang Ikiavira Itir God bativam, egħ a ian arazir kuraba gin amangisi ki an azangsigh ganigham." **31** Egħa Moses mighsiamin għuavanabogħa kamagħhin Ikiavira Itir God migei, "Ni nan apangkufigh an azangsizim baragħ. Gumamazizir kaba bar arazir kurar ekiam gami! Me marvir guar maba golin uari bagħa dar ingarigha, dar ziaba fe. **32** Ezi ki datirighin nin azai, ni ifongegħ men arazir kuraba gin amadagħ. Egħ ni aghuaghiva nan ziamra, akinafarir ni uan gumamazizibar ziaba osirizimin anengarigh." **33** Ezi Ikiavira Itir God kamagħhin Moses migei, "Puvatigham. Ki gumamazizir arazir kuram gamizibara, men ziaba angaram. **34** Aria, ni mangi, gumamaziziba inigħ danganir ki ni mikemezir kamin mangi. Ni oragħ. Nan ensel ia inigħ ian faragħ tuavimin mangam. Egħti gin ki izi ivezir kuram gumamazizir arazir kuram gamiziba, ki me ikaragħam." **35** Guizbangira, gumamaziziba uari bagħ bulmakaun nguzimin ingarasa bar Aron gakagħhone. Kamagħ amizi, Ikiavira Itir God gin men arazir kuram ikaragħa arimariar kuram mam amadazi a me bagħa ize.

33 Egħa Ikiavira Itir God kamagħhin Moses migei, "Ni ko ni Isipin inigħa izezir gumamaziziba, ia danganir kam

ategħ, nguazir ki ia daningasa akam akirizimin mangi. Ki fomira kamagħhin Abraham, Aisak, ko Jokop migia ghaze, 'Ki nguazir kam, ian ovavir borir gin otivamibar aningasa mikeme.' **2** Ki enselin tam amadagħti, a nin faragħ mangi, Kenania, Amoria, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, me batuegham. **3** Egħti ia mavanang nguazir aghuir kamin ikiam, biziba an ikiava bar deragħaviram aghui. Ia gumamazizir akaba batoziba, kamagħhin ki ia ko mangan kogħam. Ki ia ko mangivigh tuavimin ia gasighasigham." **4** Ezi gumamaziziba Akar Gavgarir kam baregħa, men naviba bighizi me uan adiarir aghuubar kuritir puvati. **5** Ezi Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamagħhin Moses migei, "Ia gumamazizir akaba batoziba. Ki ia ko dugħiar otevimin mangivigh, bar ia gasighasigham. Ia oragħi, ia uan namnabagħ arighizir adiarir aghuiba bar da surarikigh, egħti ki deragħvira nighnigh arazitam ia damusi nighnigham." **6** Israelia Sainain Mighsiam itir dugħiamin, me uarir kuritir adiarir aghuiba bar da suagħarigha, Sainain Mighsiam ategħa zuir dugħiamin, me ua dar kuritir puvati. **7** Egħa dugħiabar zurara Israelia ghua danganir manamin ikia uan purirpeniba asima, Moses purirpenir mam isa mong men sagħon ghua anesara. Egħa kamagħhin dipenir kam dibori, "God bativamin Purirpenim." Egħti tina Ikiavira Itir Godin nighnizim gifogħfogħsi, a Purirpenir kamin mangam. **8** Moses God bativamin Purirpenim uan mangamin dugħiamin, gumamaziziba bar dikavigh uan purirpenibar tiar akabar tuivighav ikia garima, Moses an aven zui. **9** Moses aven ghugħa givazi, għuariat ruarir ekiam iza Purirpenim tiar akamin tugħav iti. Ezi Ikiavira Itir God għuariat kamin aven ikia Moses ko migei. **10** Gumamaziziba uan purirpenibar tiar akabar tuivigh iki gantima, għuariat ruarir ekar kam God bativamin Purirpenimin boroghin tugħiv ikiam, egħti me dapaniba avigh, Godin ziam fam. **11** Ikiavira Itir God Moses ko migia, mati gumazim uan rooram ko migei. Moses uamategħa danganir gumamaziziba itimin iziti, Josua Purirpenimin averara ikiam. Josua, a Mosesin ingangarir gumazir igiam, a Nunin otarim. A God bativamin Purirpenim atagħharizir puvati. **12** Moses kamagħhin Ikiavira Itir God migei, "Guizbangira, ni gumamazizir kaba inigħ nguazir kamin mangasa na mikeme. Egħ ni gumazir nan gin mangi nan akurvagħamin tamin gun na mikemezir puvati. Ni ghaze, 'Ki bar deragħa ni gifogħa, bar ni gifongē.' **13** Kamagħhin, ni guizin na gifongegħ, uan nighniziba na mikemegħti, ki deravira ni gifogħiva arazir ni ifongezibar amuvira ikiam. Egħ ni uagħan gumamazizir ni ua bagħa inabazir kaba gin amangan marki." **14** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ki ni ko mangi navir amirizim ni daningti, ni avugħsam." **15** Ezi Moses ua Ikiavira Itir God migia ghaze, "Ni uabi e ko mangan aghuaghiva, danganir kam atagħharighi e mikiman marki. **16** Ni e ko mangan kogħti, gumazir igharaziba manmagħhin fogħ suam, ni na ko uan gumamazizibagħ ifongē? Ni uabi e ko mangiti, gumamazizir igharaziba kamagħhin fogħ suam, e gumamazizir igharazibar tongin e bar ighara. Bar guizbangira, e bar nin gumamazizibara." **17** Ezi Ikiavira Itir God kamagħhin Moses migei, "Ki deragħa ni gifogħa bar ni gifongē. Kamagħhin, ki ni mikemezi mogħira damuam." **18** Ezi Moses kamagħhin Ikiavira Itir God migei, "Ki nin azangsisi, ni uan guamin angazangarir ekiam nan akagħasa ki ifongē." **19** Ezi Ikiavira Itir God kamagħhin Mosesin akam ikaragħa ghaze, "Ki nin guamin uan arazir aghuim akagħam. Egħ ki uan ziamin gun ni mikimti, ni fogħam, nan ziam, Ikiavira Itir God. Ki gumamazizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumamazizitabar apangukvisi, ki men apangukuvam. **20** Guizbangira, gumazitam nan guamin ganighiva, an aremegħam. Kamagħhin, ni nan guamin ganighan kogħam. **21** Ni gan! Dagiar ekar mam nan boroghin iti. Ni dagiar ekar kam gisin tugħ. **22** Egħti nan guamin angazangarir ekiam nin boroghin iziti, ki ni isi dagiar torimin aven ni atigh, uan dafarimin ni avaragħ, egħ mangi ni gitagħam. **23** Egħ ki gin ua uan dafarim inigħti ni nan akirir kinimin ganam. Egħ nan guamin ganighan kogħam."

34 Egħa gin Ikiavira Itir God kamagħhin Moses migei, "Ni dagiar akuar pumuning uam aning atughiva aning akirigh.

Aning, dagiar ni faragha kunizi biaghirezimningin min gan. Eghti ki akar faragha osiriziba uam anining da osiram. **2** Ni dagiar akuar kamning akirigh, gurumin bar mizaraghara Sainain Mighsiamin anang bar an orazimin na batogh. **3** Eghti gumazitam ni ko izan marki. Ki gumazitam mighsiar kamin danganir katamin an ganan aghua. Eghti sipsipba ko bulmakauba uaghan izi mighsiam boroghin grazibar aman marki.” **4** Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amua, a faragha inigha izezir dagiar akuamningin mirara garir dagiar akuamning atu. Egha bar mizaraghara uan dafarimin dagiar akuamning atera Sainain Mighsiamin ghuvanadi. **5** Ezi Ikiavira Itir God ghuariamin ikia izaghira Moses ko tughav ikia, eghe uabi uan ziam dibora ghaze, ki Ikiavira Itir God. **6** Eghe a Mosesin boroghin ghua an guam gitaviragha kamaghin diagha ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki Ikiavira Itir God. Kirara, kuarkuvir arazim ko apangukuvir arazimin mingarim. Eghe ziumaira aningazir puvati. Eghe zurara gumamazizibar apangukuva, zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. **7** Ki zurara uan gumamazizir aviriba bar men apangukvigh mangivira ikiti, men igiav otariba otivigh iki kamaghira ikiam. Eghe ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir buri kurar aviriba gin amadi. Eghe ki garima, arazir kurabagh amir gumamaziziba, me osimtizim itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba ki ivezir kuram me daning, mangiti men igiav otaribar boriba otivigham.” **8** God mikemegha givazi, Moses ziumaira tevmining apirigha dapanim aviragha guam nguazim gatigha Godin ziam fe. **9** Eghe kamaghin migei, “O Ekiam, ki nin azai, ni bar guizbangira na gifuegh, egh ni e ko mangi. Guizbangira, gumamazizir kaba akaba barazir puvati. Ezi nan ifongiam kamakin, ni en arazir kuraba ko igharagha garir bizi kuraba gin amadagh. Egh e damighiti e nin gumamazizibar ikiam.” **10** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Datirighin ki Akar Dikirizir Gavgavim ia Israelia ko uam anekirasa. Ki nin gumamazizibar damazibar digavir kuram gamir arazibar amuam. Arazir kaba, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar damazibar faragha dagh amizir puvati. Kantrin igharazibar gumamazizir ia men tongin itiba, me arazir ki Ikiavira Itir God damuamin kabar gan, egh digavir kuram damuva akongiva atiatingam. **11** Eghti ia nan Akar Gavgavir ki datirighin ia daningamiba bar, ia dar gin mangi. Eghti ki ian faragh mangi, egh Amoria, Kenania, Hitia, Peresia, Hivia ko, Jebusia batuegham. **12** Egh ia deraghvira ganigh, kantrin ia mangamin kamin gumamaziziba, ia me ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran bar marki. Me azuazimin min me ia damigh, egh ia gekuighiti, ia iregh, bar ikuvigham. **13** “Ia men asebar ziaba fer bizi kabagh asighasikigh. Ia ofa gamir dakoziba ko, dagiar guarir dighoriba itiba akunighiti, da bar bighiri akuabagh iregh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba bar da okeghti da iregh. **14** “Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ia nan ziamra fi. Egh aser ifavariba nan danganim inian ki bar aghua. Egh ia asebar ziaba fan marki. **15** “Egh ia kantrin kamin gumamaziziba ko bizitam bagh akar dikirizir gavgavitam akiran marki. Me tuavimin amizimin arazimin min amua, asebar ziaba fe. Egh ia me ko akam akirighiti, me uari ko ikisi ia mikimam, eghti ia men asizir me asebar ofa gamizitabar amegham. **16** Eghti ameboghfeziaba uan otarir igiaba Israelin azenan itir amizir igiabar ikisi me ginamti, amizir kaba me inigh mangiti, me na ategh asebar ziaba fan. Nan damazimin arazir kam mati gumamaziziba, uari isa tintinibar akuir arazim. **17** “Ia ainin min garir bizitaba inigh asebar marvir guabar ingar, egh dar ziaba fan bar marki. **18** “Egh ia Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bakinighnighan marki. Abipin iakinim otozi ia Isipin kantri ataki. Ezi ki ia mikemezi moghin, ia zurara azeniba bar iakinir kamin, wighin vamiran yis puvatizir bret amam. **19** “Eghti ian otarir ivariaba, ko bulmakau ko sipsipba, dar nguzir apurir faragha otiviziba bar, kar ki ua bagha inabazir biziba. **20** Egh ia donkin nguzir apurir faragha otozitam ua a inisi, ia sipsipin nguzim isi ofa damu, eghti tuavir kamin ia donkin kam givezegh ua a inigham. Ia donkin kam givezan

aghua, egh ia an gurim apirigh. Egh ia uan otarir ivariaba vaghvagh me givezegh ua a iniam. “Ia nan ziam fisi izi, dafarir kinibar ziam marki, ia bizitam suiragh izi. **21** “Egh wikba bar ia eplan dughiaabara ingangaribar amu, egh ia namba 7in dughiamin ingangaritam damuan bar marki. Azenimin ingarir dughiam ko dagheba asir dughiam, ia Sabatin dughiamin virara aningin ingaran marki. **22** “Egh ia Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam ginighnigh. Ia witin faragha aniba iniamin dughiam, isar ekiar kam damuam. Egh gin ia Ruarpenibar Iki Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam, ia ua a bagh isam damu. Iakinir ia temer oviziba iniamim, isar ekiar kam otogham. **23** “Egh ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumamaziziba bar izi, egh nan ziam fisi nan damazimin otogh, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavim, Israelian God. **24** Eghti gin ki gumamazizir datirighin ian nguazimin itiba batuegh, ian nguazimin mitaghiam damighiti a mangi ekevegham. Egh azeniba bar dar 3plan dughiaabar, ia nan ziam fisi iziva nan damazimin otogh, eghti apaniba ian nguazim inisi ifueghan kogham. **25** “Egh ia asizim isi na bagh an ofa damuva, an ghuzim isi na daningisi, yis itir bret sara ofa damuan marki. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighi asiziba isi ofa damu, dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki. **26** “Ia dagher faragha asiba, dar dagher bar aghuibaara, ia da inigh nan Dipenimin mangi ofan min, ki Ikiavira Itir God, ian God, da na daning. “Egh ia memen nguzitam isi minem darugh, an amebamin otar ebomir sara anevighan marki.” **27** Eghe Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Guizbangira, ki ni ko Israelia ia bagha Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi akar ki migeiba ghua akar kamra inifi. Kamaghin amizi, ni akar kaba akinafarir tamin da osirigh.” **28** Ezi Moses 40plan dughiaabar Ikiavira Itir God ko mighsiamin ikia, eghe daghetam ko dipatam bar anemezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God Akar Dikirizir Gavgavim akaba, dagiar akuar Moses inigha ghuzimningin ada osiri. Akar kaba, da 10plan Akar Gavgaviba. **29** Ezi Moses mighsiam ategha ua izir dughiamin, a dagiar akuar 10plan Akar Gavgaviba itimning inigha izi. Ia Ikiavira Itir God ko mikemezi, an guam bar angazangarir ekiam iti. Ezi a kamaghin fozir puvati, an guam kamaghin gari. **30** Ezi Aron gumamaziziba ko Mosesin guamin angazangarin ganigha, atiatigha, an boroghin mangan aghua. **31** Ezi Moses men diazi, Aron ko Israelian gumazir dapaniba a bagha zuima a me migei. **32** Ezi gin Israelian gumamaziziba bar a bagha zuima, an Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Sainai mighsiamin a nangiziziba, bar dar gun me migei. **33** Eghe a me mikemegha givagha, inim inigha bar uan guam avara. **34** Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa Puripenimin aven zur dughiam, a inim adegh iki mangi uam azenan izam. An azenan izava Ikiavira Itir God a mikemezi biziba bar dar gun gumamazizibav gei. **35** Ezi gumamaziziba an guamin garima an angazangarim iti. Moses me mikemegh givagh, ua uan guam avaragham. Egh a ua mangi Ikiavira Itir God ko mikimamin dughiam a ua inim adegham.

35 Eghe Moses Israelian gumamaziziba bar men diazi me izezi a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God kamagh migia ghaze, ia nan Akar Gavgavir kabar gin mangi. **2** Ia ingangariba bar adar amu mangi eplan dughiamran tugh. Egh namba 7in dughiam ia avughsi. Ki Ikiavira Itir God, kar nan dughiar iki avughsin. Gumazim o amizitam dughiar kamin ingangaritam damighiti, ia a misueghti an aremegh. **3** Ia uan dipenibar aven avim arighsi, o ia uaghan ingangarir muziarir kamagh garibar amusi, Sabatin dughiamin dar damuan marki.” **4** Eghe gin Moses kamaghin Israelia bar me migei, “Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze: **5** ia datirighin bizitaba isi ofan min Ikiavira Itir God daningam. Gumamazizir uan navimin aven bizitaba bar a daningasa nighniziba, me bizir kaba a daning: gol, silva, bras ko, **6** sipsipin arizibar ingarizir tretin bluplaba, pighagheveiba, agheveiba ko, inir ghurghurur aghuariba, ko inir me memen arizibar ingariziba ko, **7** sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuiziba ko, ongirimizin

itir asizir ekiabar iniba ko, akasin temeba ko, **8** lambagh arigha dagh aboir olivin borem ko, pauran mughuriar aghuim zuir me olivin borem sara verezir God ua bagha inabazir bizibagh ingem, ko pauran mughuriar aghuim gamiba. **9** Egh dagiar pizir aghuariba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigh, da ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan itimin kurkegh, egh an forivtarir inir an evarimin poroghav itim gituigh. Bizir kaba, me bar da inigh izi. **10** Egha Moses ua kamaghin migei, "Ilan tongin gumaziba bar bizir kabar ingaramin fofoziba iti, me bar izi bizir Ikiavira Itir God ia mikemezibar ingar. **11** Me Purirpenimin ingarighiva, egh anevamin biziba, ko akeziaba, ko birir aghariba, ko agharir ighuvir gavgavim Purirpenim daningamin ko, dipenir akiniba ko, boksir me birir aghariba asamiba, me bar dar ingar. **12** Egh me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingarigh, egh temer aneteraminmingin ingarigh, egh gol inigh an asuamin ingarigh, kar arazir kuraba gin amangamin danganim, ko Bar Anogoroghezir Danganin modir nir ekiamin ingarigh. **13** Egh ia bretha arizir dakozim ko an ingangarim gamir bizibar ingarigh, egh dakozim ateramin tememning akirigh, egh Godin damazimin darighamin bretha tuagh. **14** Egh me lambar afamin aghorim, ko lamba, ko an ingangarim gamir biziba sara ingar. Egh me lamba ko angazangarim aningamin olivin borem sara ingarigh. **15** Egh me pauran mughuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozim ko anetersi itemningin ingarigh. Egh biziba misiv ingiamin olivin borem ko pauran mughuriar aghuimin ingarigh. Egh me Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiamin ingarigh. **16** Egh me asiziba da bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingarigh, egh a bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizimin ko an ingarir bizibar ingarigh. Egh me ofa gamir dakozim ateramin itemningin ingarigh. Egh me soroghafariba ruamin itarir ekiatam ko anefamin dakozimin ingarigh. **17** Egh me Purirpenimin divazim avinsi inibar ingariva, egh divazimin dipenir akiniba, ko boksir akiniba asamiba, bar dar ingarigh. Egh me divazimin tiar akamin guamin ini tamin ingarigh. **18** Egh me Purirpenim ko an divazim gavgavim aning daningamin beniba ko afughafughamiba, dar ingarigh. **19** Aron a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamighti me dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba." **20** Ezi Israelian gumamaziziba Moses ategha zui. **21** Ezi an akaba men aviribar navibagh ami da dikavima, me a mikemezi moghin damuasa ifonge. Ezi gumamaziziba bizir guar aviriba inigha izi: me God bativamin Purirpenimin ingaramin biziba ko, an ziam famin biziba ko, ofa gamir gumazibar korotiar aghuaribar ingaramin biziba, me bar da isa ofabar min Ikiavira Itir God ganidi. **22** Ezi gumamazizir kamaghin damuasa ifongeziba, uarir kuritir bizir igharagha garir kaba inigha izi. Bizir aghuir kabanang: kuarimin ringba, dafarimin ringba, firimin ikezir ringba, ko golin aghuir dirir igharagha gariba itiba. Gumamaziziba bizir kaba isa, dar suiragha da fegha dagh amizi, da Godin damazimin ighuavamadir ofabar min da isa Ikiavira Itir God ganidi. **23** Ezi gumazizir maba, me bizir kaba ikiava, me vaghvagha da inigha izi, tretin bluplaba, ko pighagheviba, agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba, ko inir me memen arizimin ingarizim ko, sipsipin apurimin inir me penin aghevimin aghuizim ko, ongarimin itir asizir ekiabar iniba. **24** Ezi gumamazizir silva ko bras itiba, me ofan min da isa Ikiavira Itir God bagha izi. Ezi gumazir akasin temeba itiba me Purirpenim ko bizir igharazibar ingarasa da inigha izi. **25** Ezi amizir tretbagh irigha foziba, me sipsipin ariziba isa tretin bluplaba, ko tretin pighagheviba, ko tretin aghevibagh irisi. Egha me inir ghurghurir aghuubar ingarasa tretin ghurghuribagh irigha, dar ingari. Egha me tretin kaba inigha izi. **26** Egha me uaghan memen arizimin tretin ingaran fofozim ko ifongiam ikia, egha dar ingari. **27** Ezi gumazir dapaniba dagiar pizir aghuiba ko dagiar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba inigha izi. Me da isi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenimin itim ko, forivtarir nir an evarimin itim darigham. **28**

Egha me, olivin borer me lambagh inge da isir borer, ko biziba misiv dagh ingamin borem, ko pauran mughuriar aghuim, dar ingarasa, egha pauran igharagha gariba ko olivin boreba da inigha izi. **29** Ezi Israelian gumamaziziba bar biziba Ikiavira Itir God daningasa uan ifongiamin gin ghua me da inigha an ingangarim damuasa, a Moses mikemezi moghin da inigha izi. **30** Ezi Moses Israelia migei, "Ikiavira Itir God Judan anabamin gumazim Besalel amisevegha gifa, a Urin otarim, egha a Hurin igiar borim. **31** Egha Ikiavira Itir God uabi uan Duamin gavgavim a ganingizi, a fofozir aghuim ko ingangarir aghuubar amuamin nighnizim iti. **32** Egha a gol, silva, ko brasin bizir aghuir igharazibar ingaramin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim a ganingizi. **33** Egha a dagiar ivezir bar pin koziba aghoriva temabar dirir guar aviriba aghor, egh Purirpenim asingamin ingangarir aviribar fofozir aghuiba a ganingizi. **34** Egha Ikiavira Itir God fofozir aghuarim isa Besalel ko Oholiap ganingizi. Oholiap, a Ahisamakin otarim, a Danin anabamin gumazir mam. Aning ingangarim damuamin gumazir igharaziba sure damuamin fofozim iti. **35** Ikiavira Itir God gumazir kanning ingangarir guar aviribar amuamin fofozir aghuim aning ganingizi, ezi aning dagiabar nedaziba aghora egha dirir aviriba aghora, egha inir ghurghurir aghuiba isava tretin blupla ko, tretin pighaghevim ko, tretin agheviri me sipsipin arizimin ingarizim nuavigha, dar kurke. Egha aning bizir me damuasa nighnizir kabar fofozim ikia egha bizir kaba bar dar ingari."

36 Egha Moses ghua kamaghin migia ghaze, "Ikiavira Itir God Besalel ko Oholiap ko fofozim itir gumazir igharazibar dei. Gumazir kaba, Ikiavira Itir God ingangaribar amuamin fofozim me ganingizi. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me Godin Purirpenim ko an bizibar ingaram." **2** Ezi gin Moses Besalel ko, Oholiap, ko gumazir Ikiavira Itir God fofozir aghuim aningiziba bar men dia. Ezi gumazir ingangarim damuasa bar ifongeziba, me izima Moses ingangarim damuasa me migei. **3** Egha Israelia Godin Purirpenimin ingarasa akuvazir biziba, Moses bar da isa gumazir kabagh aningizi. Egha Israelian gumamaziziba zurara mizarazibar uan ifongiar gin ghua ofan min biziba God daningasa da isa izavira iti. **4** Ezi Purirpenimin ingarir gumaziba bizir kabar gari, da avirasemezi, me uan ingangariba ategha izi. **5** Egha me kamaghin Moses migei, "Gumamaziziba bizir bar aviriba inigha izi. Ikiavira Itir God e mikemezi bizir e ingangarim damu anegvamiba, da bar iti. Eghti bizir avirim pura ikiam." **6** Ezi Moses akam amadazi a bar gumamaziziba bagha me itir danganibar ghua ghaze, "Ia gumamaziziba, Godin Purirpenimin ingarsi ua bizitaba inigha izan marki." Ezi me akar kam baregha, ua bizitaba inigha izir puvati. **7** Ezi bizir gumamaziziba inigha Purirpenimin ingarasa izegha givaziba, da bar ingangarir kaba agivaghti, dar naba pura ikiam. **8** Egha ingangarir gumazir fofozim itiba Godin Purirpenimin ingari. Egha me 10plan inir ghurghurir aghuaribar an ingari. Nir kaba me tretin bluplaba ko, pighagheviba ko, agheviba inigha enselin bar gavgavibar nedaziba inir kabar da isami. **9** Egha me 10plan inir kabar ingarizi, dar oteviriba bar voroghira ghue. Ezi dar ruariba 12 mitan tuzi, dar aroziba 2 mitan tu. **10** Egha da arueghasa me 5plan iniba da uarir akuigha uam ada isami, egha 5plan mabar akuigha ua kamaghira da isami. **11** Egha aning isafuraghasa, me bluplan tretin irighizir kuzir kabar inimningin miriamningin da isami. **12** Egha me 50plan tretin irighizir kuziba inir faragha itimin miriam gitu, egha 50plan tretin irighizir kuziba namba 2in inim kamaghira a gituizi da voroghira ghue. **13** Egha me 50plan golin akezar ingarigha, inir ruarir kanningin kuziba isafuragha aning ikezi, aning Purirpenir vamiram oto. **14** Me memen arizibar 11pla inibar ingarizi, da Purirpenim avamin nir ekar vamiram oto. **15** Ezi inir kaba vaghvagha dar ruariba 13 mitan tu. Ezi dar aroziba 2 mitan tu. Ezi dar ababanim voroghira ghu. **16** Egha da arueghasa me 5plan iniba uari isafuragha da isamizi, da inir ekar vamiran oto. Egha 6plan iniba uarir isafuragha da isamizi, da inir ekar vamiran oto. **17** Egha me 50plan tretin

irighizir kuziba ingha inir faragha itimin miriam gituigha, 50pla tretin irighizir kuziba ingha inir namba 2in miriam gitu. **18** Egha 50plan brasin akezir ingariziba, da tretin irighizir kuzibar aghuam. Eghti inir kamning uaning isafuraghti inir ekiar vamira ikiam. **19** Egha me Purirpenim avasa, sipsipin apuribar inir me penin aghevimin aghuizimin inimin ingari. Egha a gisin darighasa ongarimin itir asizir ekiamin inim inimin ingari. **20** Egha me akasin temebar Purirpenimin birir agharibar ingari. **21** Ezi birir agharibar ruarim 4 mitan tuzi, iter otevir agharibagh iniva ghueziba, 66 sentimitan tu. **22** Egha me iter akinir pumuningin mingarimning akirigha, silvan boksiamning gisin aning asara. Egha me Purirpenimin birir aghariba bar kamaghira dar ingari. Egha me sautin amadaghan Purirpenimin 20plan birir agharibar ingari. Egha me silva ingha 40plan boksia torir muziariba itibar ingarigha, egha birir aghariba dagh ase. **23** Ezi boksia pumuning birir agharir vamiran apebamin ti, egha birir agharimin povim gavgavim a ganidi. **25** Egha me kamaghira uaghan notin amadaghan birir agharibar ingarigha, 20pla birir agharibar ingari, egha me birir agharibar poviba gavgavim dar aningasa, 40plan silvan boksia ingari. Egh silvan boksia pumuning gisin birir aghariba vaghvagh da ase. **27** Egha me 6plan birir aghariba Purirpenimin girakirangin aruem ghuaghiri naghin dar ingari. **28** Egha me birir agharir pumuning Purirpenimin girakirangin itir mikebamningin aning ingari. **29** Me mikebamningin itir birir agharimning vin uaningin akuigha ghuavanaga bar pin oto. Egha birir agharir kamning uaning ingha uanaga ringin vamiran aven ghua voroghira iti. Egha mikebar ighirazim me kamaghiram a gami. **30** Ezi girakirangin 8plan birir aghariba itima, 16plan silvan boksia da birir agharibar povibar suisi, ezi boksia pumuning, birir aghariba vaghvagh dar tuifi. **31** Egha me akasin temer ruariba ingha, dar ighuvir ruaribar ingari. Egha notin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingari. Egha sautin itir birir aghariba bagha 5plan ighuvibar ingarigha, aruem uaghiri naghin itir birir aghariba bagha 5plan ingarib ingari. **33** Egha me ringar ingarigha vaghvagh birir agharibar tongira da arigha, egha gin ighuvir ruarir kaba isa ringbagh aghua ghua, Purirpenimin mikebar mamin ikegha ghua mamin tu. Egha me birir aghariba ko ringba ko ighuvir ruariba, golra bar da noke. **35** Egha me inir ghurghurir ruarir ekiar mamin ingarigha, Purirpenimin aven anegura. Me inir kam, tretin blupla ko, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin engarizimin a isami. Egha me deravira enselin bar gavgavibar nedaziba an kurka da isami. **36** Egha me akasin temeba ingha, inir ekiar kam guasa 4plan dipenir akinibar ingari. Egha me dipenir akinir kaba golin da noke. Egha golin akezibar ingarigha nir kamin suighasa dipenir akinibar da ariki. Egha me 4plan silvan boksia ingarigha, egha dipenir akinir kaba asasa dar ingari. **37** Egha me Purirpenimin tiar akamin min ikiasa, inir ghurghurir aghuarimin ingari. Me tretin sipsipin arizibar ingarizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevimin an kurkegha da isami. **38** Egha me 5plan dipenir akinibar ingarigha, inim guasa akeziba dagh itui. Egha me gol ingha dar dapanibagh aghui, egha dipenir akinibagh inivamin ighuviba saram aghui. Egha me 5plan brasin boksia toriba itibar ingarigha dipenir akiniba asasa dar ingari.

37 Ezi Besalel ingangarir gumaziba ko me akasin temer arariba isa, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ingari, ezi an ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozm 66 sentimitan tu, ezi an tuirvim 66 sentimitan tu. **2** Egha me golin aghuarim isa Boksiamin averim ko azenimin poghava a noke. Egha golin ruarir mamin an apinimin azenan bar an pogha a ikiagharui. **3** Egha me Boksiam darugh aneterasa gol ringin 4plan ingarigha, a tuivamin suer 4plan boroghin gol ringin 4pla ariki, egha 4plan suebagh ike, pumuning isa Boksiamin vongin aning ikegha pumuning vongin aning ike. **4** Egha me Boksiam aterasa akasin iter otevir pumuning ingha, deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. **5** Egha me

Boksiam aterasa iter otevir kamning isava, mam vongin an ringning garugha, mam vongin an ringning garu. **6** Egha me Boksiamin asuam golin aghuarimin an ingari. An ruarim 110 sentimitan tu, ezi an arozm 66 sentimitan tu. Danganir kam, kar gumamazibar arazir kuraba gin amadir danganim. **7** Egha me golin maba ingha haman dav misuegha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Ezi enselning Boksiamin asuam gisin tughav ikia, mav vongin iti, mav vongin iti. **8** Ezi mam agharir guvimin tughav itima mam agharir kiriamin tughav iti. Me golin mam ingha, enselin bar gavgavir kamningin nedazimning ko Boksiamin asuamin danganir kamran dar ingarizi, da bizir vamiran min iti. **9** Ezi enselin bar gavgavir pumuningin nedazim arazir kuraba gin amadir danganim tughav iti, ezi aningin guamning uaningin akuigha aviragha Boksiamin gari, ezi aningin avizimning kuiaighirigha ikia, Boksiamin asuam avara. **10** Egha me akasin tememin dakozir mamin ingari, ezi an ruarim 88 sentimitan tu, ezi an arozm 44 sentimitan tuzi, an tuirvim 66 sentimitan tu. **11** Egha me dakozir kam golin aghuarimin an puegha a noke, egha golin ruarir mamin an miriamin pogha bar a ikiagharui. Egha me golin ruarir kam gamizi a mong figha anabogha, dakozimin apiniba bar da ingha, an tuirvim 8 sentimitan tu. Ezi me golin ruarir kamin, an miriamin golin igharazir mamin adiarim gamigha an puegha golin ruarir kam bar a ikiaghariki. **13** Egha me gol ringin 4plan ingarigha dakozimin mikebabar suebar boroghin da ike. Ezi 4plan gol ringin kaba dakozimin apinimin boroghira iti. Da akasin temer dakozim ateramningin suigham. **15** Egha me akasin iter otevir pumuning isa dakozim aterasa deragha aning akirigha, golrama aning pogha aning noke. **16** Egha me dakozim gisin dafasa itarir ekiaba golin aghuimra dar ingari. Kar ofa damu wain fufughamin itarir ekiaba ko, doziba, kapka ko, botolba. **17** Egha me golin aghuarim ingha lamin aghorimin ingari. Egha haman golin kam misuegha lamin aghorim asamin danganimin ingarigha, lambar aghariba ingarigha dar afamin danganibar boroghin, akimarir tighar onamiba ko onezibar ingari. Egha biziba bar dar ingarizi da bizir vamiran min iti. **18** Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba iti, egha 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. **19** Ezi lamba afamin aghorir kam, 6plan aghariba vaghvagh akimarir 3pla iti, egha da lamin kabap apengan iti. Ezi lamin aghariba bar kamaghira gari. Ezi akimaribarganganiba amonin tememin akimaribarganganib min gari. **20** Ezi lamin aghorim uabi kamaghin gari, me akimarir 4plan ingarizi, da amonin tememin akimaribarganganib min, dar maba tighar onezibar min gari, ezi maba onezibar min gari. **21** Egha agharir pumuning uaningin akuizi naghin, me akimarir dafarir muziarir kabap ingari. Egha agharir igharaziba uaghan kamaghira dagh ami. **22** Me hama ingha golin aghuir kam misuegha, bizir kabagham amizi da bizir vamiran min iti. **23** Me golin aghuariba ingha, 7plan lambar ingarigha, akamin min garir avimin suizir bizir mabar ingarigha, egha uaghan itaribar ingari. **24** Me 35 kilogremmin golin aghuariba ingha, lamba afamin aghorim ko lamba ko an ingangarir biziba bar dar ingari. **25** Egha me akasin tememin ingha pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingari. Ezi ofa gamir dakozir kamin ruarim 45 sentimitan tuzi, an arozm an ruarim mirara ghua 45 sentimitan tu, ezi an tuirvim 90 sentimitan tu. Temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakau kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvagh dar iti. **26** Egha me an 4plan miriaba ko an siriam ko an kombaga golin aghuarimin dar puegha da noke, egha golin ruarim isa ofa gamir dakozimin miriabagh atigha a ikiagharui. **27** Egha me gol ringin pumuningin ingarigha, mam isa vongin a ikegha, vongin mam ike. Me ringin kamning golin ruarir me an miriabar ikezinim apengan aning ike. Ringin kamning me ofa gamir dakozim atersi tememning aning daghuam. **28** Me akasin iter pumuning ingha ofa gamir dakozim aterasa aning akirigha, golin aning noke. **29** Egha me pauran mughurir aghuim ko olivin borer deravira da verezi, borer mughurir aghuim oto, mati sanda. Olivin borer kam, an ingangarim kamakin: me bizim o gumazim ikiavira itir

God bagh amesisivisi, borer kam a gingam. Me uaghan pauran mughurar aghuim zuir mabar ingari, mati gumazir fofozir aghuim itim deravira da verezi, sandan aghuim oto.

38 Egha Besalel ko ingangarir gumazir igharaziba, akasin temeba inigha, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin ingari. Ezi an arozm ko an ruarimin ababanim virara 2 mita 20 sentimitan tu. Ezi an tuirivimin ababanim 1 mita 30 sentimitan tu. **2** Egha temer akasin ofa gamir dakozimin ingarizimra, me bulmakaun kombar min garir bizibar ingarizi, da ofa gamir dakozimin mikebabar vaghvaghera dar iti, egha ofa gamir dakozim me brasin an pogha a noke. **3** Ofan dakozimin ofan ingangarim damuasa me bizir kabar ingari, savolin muziariaba, itarir ekiaba, pokba ko, itarir avim ateramin ko averenim iniamin itarim ko avim ateramin itariba, ko averenim iniamin itaribar ingari. Bizir kaba bar me brasin dar ingari. **4** Egha me bras uaija inigha abizimin min garir bizimin ingari. Egha ofa gamir dakozimin aven aneti. Egha me brasin ringin aplan ingari. Egha da isa ofa gamir dakozimin, abizimin mikebabar da ariki. Kar ringin tememning arugh boksiam ateramiba. Egha brasin ruarim inigha ofa gamir dakozimin averiamin tongiram anetigha a ikiagharui. Egha uaija brasin abizimin miriaba isa brasin ruarir kamin apengan anegura. Ezi abizimin min garir bizir kam, ofa gamir dakozimin averiamin tongiram apera. **6** Egha me akasin iter otevir pumuning inigha, aning akirigha brasin aning puegha aning noke. **7** Me ofa gamir dakozim aterasa akasin temer kamning isa ringin an miriamningin itibagh aghui. Me temer arariba inigha ofa gamir dakozim boksiamin min an ingari, egha boksiamin dikiimin ingarizir puvti. Me anetaghizima an dikiimin pura torim iti. **8** Ezi amiziba zurara God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin Godin ingangarim gami, egha merara uan brasba isa Besalel ganingi. Brasin kaba, da ganganir me uan guabar garibar min gari. Ezi ingangarir gumaziba brasin kaba inigha, egha soroghafariba ruar itarir ekiamin ingari, egha itarir kam afasa dakozimin ingari. **9** Egha me inir ghurghurir aghuimin ingarigha, Purirpenim avinasa divazir azenan itimin ingari. Me inir ruarir kam sautin amadaghan itir divazim bagha an ingarizi a 44 mitan tu. **10** Egha me inir kam guasa 20plan dipenir akiniba brasin dar ingarigha, egha dipenir akinir kaba 20plan brasin boksiaibagh asasa dar ingari. Egha inir kam guamin akeziha ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. **11** Egha kamaghira notin amadaghan itir divazimin ingari. **12** Ezi divazir aruem ghuaghiri naghin itim, me inir ruarir mamin ingarizi, a 22 mitan tu. Egha 10plan dipenir akiniba ko, 10plan brasin boksiair dipenir akiniba asamibar ingari. Egha inir kam guamin akeziha ko divazimin agharir ighuviba silvan dar ingari. **13** Ezi divazir aruem anadi naghin itim, an ababanim 22 mitan tu. Ezi divazir kam tiar akam an iti. **14** Tiar akamin miriamningin me dipenir akiniba asasa brasin boksiair ingarizi, 3pla vongin itima, 3pla vongin ti. Egha tiar akamningin miriamningin guasa nir pumuningin ingari. Anining arozmning virara 6 mita 60 sentimitan tu. **16** Me divaziba bar dar guasa inir ghurghurir bar aghuaribar ingari. **17** Me bras inigha, dipenir akiniba asamin boksiair ingari. Egha me silva inigha dipenir akinibar dapanibar puegha da noke. Egha me silvan ighuvibar ingari. Egha me silvan akeziabar dipenir akiniba ko silvan agharir ighuvibar suighasa dar ingari. **18** Egha divazimin tiar akam bagha, me inir ghurghurir aghuarim ko tretin blupla ko, pighaghevim, ko aghevir me sipsipin arizimin ingariziba isamigha inir kamin kurke. Ezi inir kamin arozm 9 mitan tu. Ezi an tuirivim 2 mita 20 sentimitan tu, egha a divazimin iniba ko voroghira ghu. **19** Me inir kaba guasa dipenir akinir 4pla ko, da asamin brasin boksiair 4plan ingari. Ezi akeziha ko, dipenir akinibar dapaniba, ko agharir ighuvir dipenir akinir uarir akuighamba, me bar silvara dar ingari. **20** Egha me Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko an divazim gavgavim a daningamin afughafughamiba, me brasin dar ingari. **21** Egha me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingarasa

inigha izezir gol, silva, ko bras menge. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Moses uabi Livain adaraviz kemezi me biziba bar da mega da osirigha fo, bizir manabara iti. Ezi ofa gamir gumazim Aron, an otarim Itamar ingangarir kamin faragha zui. **22** Besalel a Urin otarim, ezi Uri a Hurin otarim, me Judan anabamin gumaziba. Ezi Besalel, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin biziba bar dar ingari. **23** Ezi Oholiap, an Ahisamakin otarim, egha Danin anabamin mav. An akaba dagiabar da osira da aghori fofozim fomira iti, egha a bizir igharaziba uaghan dar ingara fo. Egha a tretin blupla, pighaghevim ko, aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, ko inir ghurghurir aghuariba, an a da isa dar kurka fo. **24** Ezi me, golin gumamaziba Godin damazimin fegha ighuavamadir ofan min Godin Purirpenimin ingarasa inigha izeziba medi, ezi dar osimtizim ghua 998 kilogrem tu. **25** Ezi me silva medima, an osimtizim ghua 3,430 kilogrem tu. Gumazir ziaba akinafarimin itiba silvan kaba amadazima da ize. Ezi gumazir 20plan azenibar tugha ghuavanadiba, me vaghvaghera 5 kina silvan dagiaba ariki, ezi gumazir kaba bar men dibobonim 603,550. **27** Ezi me 3,400 kilogrem silva inigha, Godin Purirpenimin birir aghariba gavgavim dar aningasa boksiair ingari. Egha me Bar Anogoroghezir Danganim avamin inim guasa, dipenir akinibagh asamin boksiair ingari. Ezi boksiair kaba da bar moghira 100pla. Ezi boksiair vaghvaghera dar osimtizim 34 kilogrem tu. **28** Ezi silvan nar ikiavira itibar osimtizim 30 kilogrem tu. Ezi me da isa akeziha ko agharir ighuvibar ingarava, egha da isa birir aghariba uarir akuighasa dar ingari. Egha me uaghan dipenir akinibar dapaniba, silvan da ave. **29** Ezi brasin me ofan min Ikiavira Itir God ganingizimin osimtizim a 2,425 kilogrem tu. **30** Ezi me brasin kam inigha God bativamin Purirpenimin tiar akamin akinibagh asamin boksiair ingari. Egha brasin ofa gamir dakozim ko, an abizimin min garir bizim ko, bizir ofan ingangarim damuamiba, me bar brasin dar ingari. **31** Me uaghan boksiair igharazibar ingari, kar divazimin tiar akamin dipenir akiniba asamin boksiair ko, divazir bar Purirpenim ighuizimin dipenir akinibagh asamin boksiair. Egha me uaghan, Purirpenim gavgavim a daningamin afughafughamiba ko divazir a gihuizim gavgavim a daningamin afughafughamiba, bar dar ingari.

39 Egha me tretin blupla ko, pighaghevim ko aghevir me sipsipin arizibar ingariziba inigha, ofa gamir gumazibar korotiar aghuibar ingarigha dar kurke, eghti me Anogoroghezir Danganimin mangi ingangaribar amusi dar aghuam. Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me Aron darugh ofa damuamin korotiamin ingari. **2** Egha me korotiar otevimin ingarasa, haman gol misoghezi, an akinafarimin min evari, ezi me a inigha aneghorezi a gol tretin min oto. Ezi me inir ghurghurir aghuarim inigha, gol tret ko, tretin blupla, pighaghevim ko, tretin aghevir me sipsipin arizimin ingarizim, me inir kam kurkazir aghuibar a isami. **4** Egha me inir sazir pumuning korotiamin suighasa a gisin aning isami, eghti aning dipizimning gisin anang mangi akirimin inir otevir vongin itimin suigham. **5** Ezi me gol tret, ko tretin blupla, pighaghevim, ko tretin aghevir me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurir aghuarim inigha, egha inir ivariam gikamim adiarir aghuariba a garigha an ingari. Ezi inir ivariam gikamim isa korotiar otevir azenan itir kamin miriamin porogha a isami, ezi bizir pumuning datirighin bizir vamiran min iti. Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, tretin kaba inigha inir kam isami. **6** Egha me dagiar pizir aghuarir pumuning inigh, Jakopin otarir 12plan ziaba anining dar ghora da osiri. Egha me gol inigha dagiamningin suighasa, golin kurkazir pumuningin ingari. **7** Egha me dagiar kamning isa, korotiar otevir azenan itim, an dipizimningin itir inir sazmimng dukuagha aning isami, ezi aning Israelin 12plan anababar ababanimin min iti. Me God Moses mikemezi moghira dagh ami. **8** Egha me ofa gamir gumazibar dapanimin evarim gikiasa forivitar inimin ingari. Egha me kamaghira korotiar otevir azenimin itimin

ingarizimin mirara, gol tret, ko tretin blupla, ko pighaghevim, ko tretin aghevur me sipsipin arizibar ingarizim ko inir ghurghurur aghuarim inigha, forivtarir inir muziarir kam bar deragha an ingarigha kamaghirama an kurke. **9** Me forivtarir inir muziarir kamin ingarizi, an ruarim 44 sentimitan tuzi an arozim 22 sentimitan tu. Egha deravira tongira a remez, a forivtarimin min oto, ezi an otevbir ababaniba voroghira ghu, da bar 22 sentimitan tu. **10** Egha me dagiar ivezim bar pin koziba isa, 12plan dagiar kaba bar da vaghvagha Jakopin otariba ziaba aghora da osiri, ezi dagiaba vaghvagha 12plan anababar abanamin min iti. Me golin maba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari, egha dagiaba vaghvagha da afegha egha forivtarir inimin azenan da ike. Me 4plan abiar ruaribagh atigha forivtarir inir kam gike. Egha faragha itir abiamin, dagiar me kamaghin diboriba, rubi, topas, ko ganet, da ike. Egha abiar an girara itimin, dagiar emeral, sapaila, ko daimon ike. Egha abiar mizekizimin, dagiar terkoi, aget, ko ametis ike. Egha namba 4in abiamin, dagiar beril ko, dagiar pizir aghuarim ko jasper dagiam ike. **15** Egha me golin aghuarim inigha tretin min ikarizibagh irigha da nuavigha benir pumuningin ingarizi, aning forivtarir inir evarimin guraghav itimin suigam. **16** Egha me dagiamningin suighasa golin kurkazir pumuning, ko gol ringin pumuningin ingarigha, ringin kamning isa evarimin itir forivtarir inimin mizekar pin itimningin aning gike. Egha me golin beninning isa, aning otevimning, forivtarir inimin itir gol ringin kamning gike. **18** Egha me golin benir otevir igharazimning isa dipizimningin itir dagiamningin suizir golin kurkazimning gike. Egha tuavir kamin forivtarir inir kam, korotiar otevir azenan itim a gike. **19** Egha me ua gol ringin pumuningin ingarigha, aning isa evarimin itir forivtarir inimin mizekar vin itimningin aning gike. Ringin kamning datirighin korotiar otevir azenan itimin boroghin iti. **20** Egha me gol ringin pumuning uam aning ingarigha, aning isa korotiar otevir azenan itimin dipizimningin vin korotiar otevimin aning isami. Aning datirighin, inir ruarir me deravira kurkezimin pin, inimning uaningin akuizir danganimin boroghin iti. **21** Egha me benir sazir blupla inigha, evarimin itir forivtarir inimin ringning isa korotiar otevir azenan itimin ringning gike, ezi evarimin itir forivtarir inimin, korotiar otevir azenimin itimin suiragha gavgafi, ezi forivtarir inim suaghirir puvti. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami. **22** Egha me korotiar ruarir azenan itimin ingarizi, a korotiar otevir azenan itimin apengan iti. Me inir bluplan kinim, sipsipin arizimin ingarizimin an ingari. **23** Egha me korotiar kam torim a gati, eghti ofa gamir gumazim uan dapanim aghuam. Me inir avizir muziarir maba isa torir kam midorozi korotiam isamizi moghin a ighuigha a isami, eghti an torimin apiniba gavgavighi torim bigh kevegh mangan kogham. **24** Me tretin blupla ko pighaghevim ko tretin aghevur me sipsipin arizimin irighizim inigha, iter pomigranetin ovizibar min biziba isami. Egha ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar ruarir azenan itimin vin bizir kaba isami. Egha golin aghuimin ingarizir beloba vaghvagh pomigranetin ovizibar tizibar da isamizi, da ituighav iti. Eghti ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar kam arugh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami. **27** Egha me Aron ko an otariba bagha inir ghurghurur aghuariba inigha korotiar ruarir aven auziba isami. Egha Aronin dapanim darighasa inir ghurghurur aghuarim inigha, dapanir asuar ruarimin ingari. Egha Aronin otariba bagha inir ghurghurur aghuariba dapanir asuar otevbir ingari. Egha me inir ghurghurur aghuarim inigha, me bagha trausiazir otevbisa isami. Egha inir ghurghurur aghuarim inigha, inir ghurghurur aghuarir ruarir ivarim gitimin ingarigha, egha tretin sipsipin arizibar irighizir blupla ko, pighaghevim ko, aghevur isa kurkazir aghuarib an da isami. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari. **30** Egha me Ikiavira Itir God ua bagha misevir ofa gamir gumazibar dapanim bagha, golin akuar aghuarir mam inigha medelin mamin ingari. Egha me akam kamaghin a gisin an osiri, "Kar Ikiavira Itir Godin

Gumazimra." **31** Egha me bluplan benim inigha, gol medelin kam inir dapanir asuar ruarimin an guam gitusa an ingari. Eghti an ofa gamir gumazibar dapanimin dapanir asuamin guam gitoroghiv iki. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghirama ami. **32** Egha me dughier kamin God bativamin Purirpenimin ingangariba, bar da gif. Egha Israelia Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me biziba bar dar ingari. **33** Egha me bizir kaba bar da inigha Moses bagha zui: Purirpenir kam ko, an biziba bar, an akezbiz, divazir aghariba, agharir ighuibiz, dipenir akiniba ko, boksir divazir aghariba ko akinibagh asamiba, **34** ko Purirpenim avamin avaver ekier me sipsipin apuribar nir me aghevimin aghuizim, ko avaver ekier me ongarimin itir asizir ekiabar inibar ingarizim, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inir ekiam, **35** ko Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko an asuam, kar arazir kuraba gin amadir danganim, ko boksir kam aterasa iter pumuning, **36** ko brette arizir dakozim, ko an ingangarim gamir biziba, ko Godin damazimin arizir brette, **37** ko golin aghuarimin ingarizir lambar afamin aghorim, ko an lamine me danganibar afezib, ko an ingangarim gamir biziba, ko angazangarim aningamin olivin borem, **38** ko golin ingarizir ofa gamir dakozim, ko biziba misiv ingiamin olivin borem, ko pauran mughurur aghuim, ko Purirpenimin tiar akamin guamin inir ekiam, **39** ko brasin ingarizir ofa gamir dakozim, ko dakozir kam bagh brasin ingarizir abizimin min garir bizim, ko ofa gamir dakozim ateramin itemning, ko ofa gamir dakozimin ingarir biziba, ko soroghafarib ruer itarir ekiam, ko anefamin dakozim, me bar da inigha izi. **40** Egha uaghan, me Purirpenimin divazim avinasa iniba, ko divazimin dipenir akiniba, ko boksir akiniba asamiba, ko divazimin tiar akamin guamin inim, ko gavgavim divazim daningamin beniba ko afughafughamiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingangarim damuasa bizir kaba bar da inigha izi. **41** Aron, a ofa gamir gumazim, a uan otariba ko, me bagh korotiar aghuaribara isamigha da inigha izi. Eghti me gin dar aghuigh, egh ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Kar, me daghuigh Anogoroghezir Danganimin aven mangamin korotiaba. **42** Ezi Israelia Ikiavira Itir God ingarasa Moses mikemezi biziba, me bar dar ingari. **43** Ezi Moses deraghavira bizir me ingarizibar gari, egha a fo, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira me biziba bar dar ingari. Egha a dar ganigha givagha, deraghvira me damuasa, kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, bar deraghvira ia damu."

40 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **2** "Ni orakigh. Ia iakinir namba 1 an dughier namba 1, ia na bativamin Purirpenim asaragh. **3** Egh ia nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksir dagiar akuar pumuning aven itir kam inigh, Purirpenimin aven anetigh, egh boksiam mongsi inir ekiam aguragh. **4** Egh brette arizir dakozim inigh aven mangi anetigh, an biziba a gisin dar rikigh. Egh lambar afamin aghorim inigh izi anesaragh, egh lamba isi an agharib arikigh. **5** Egh golin ofa gamir dakozir me pauran mughurur aghuim tuamin, a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksir dagiar akuar pumuning aven itir kamin, boroghin anetigh. Eghti inir ekier Boksiam modim aning abighi an azenan iki. Egh Purirpenimin tiar akamin itir inir ekiam aguragh. **6** Egh ia asiziba bar isa mighirir ofa gamir dakozim isi, na bativamin Purirpenimin tiar akar azenan itimin anetigh. **7** Egh na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozir kamin tongira, soroghafariba ruer itarir ekiam atigh, egh dipam a datigh. **8** Egh ia divazimin min inir ekiam aguraghti a Purirpenim bar a gighuigham. Egh divazimin tiar akamin inir ekiam aguragh. **9** "Egh gin ia biziba misiv ingiamin olivin borem inigh, egh Purirpenim ko an aven itir biziba bar dagh ingegh. Egh ia dagh ingeghti, da bar nan bizibar min iki, bar na baghvira inigh. **10** Egh ia borem isi, asiziba bar isa mighirir ofa gamir dakozim ko an ingarir biziba bar dagh ingeghti, ofa gamir dakozim na baghvira iki, bar anogoregham. **11** Egh kamaghirara soroghafariba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim damigh, eghti bizir kaba uaghan na baghvira inigh. **12** "Egh gin ni Aron uan otariba ko me inigh

izi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin me ruegh. **13** “Egh ofa gamir gumazibar korotiar aghuariba Aron daghuigh, egh biziba misiv dagh ingiamin borem isi a gingegeh anemiseveghti, a ofa gamir gumazimin min nan ingangarim damuam. **14** Egh ni an otariba inigh roghira izi, ofa gamir gumazibar korotiar ruarir aven itiba inigh, me daghuigh. **15** Egh ni men afeziam amisevezi moghin, ni borem me gingi egh me amiseveghti me na bagh ofa gamir ingangarim damu. Ni borem me gingegeh me amiseveghti, gin me uari uan adarazi ko ofa gamir ingangarim damu mamaghira ikiam.” **16** Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami. **17** Dughiar me Isip ataghizimin gin, azenir an gin zuimin, iakinir faragha zuim, an dughiar namba 1in, dughiar kamra me Godin Purirpenim asara. **18** Dughiar kamin Moses Purirpenimin asara. A boksiba isa, nguazimin da arigha, divazir aghariba isa boksibagh ase, egha divazimin agharir ighuviba da ikia, egha inir ekiam guasa dipenir akiniba asi. **19** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me nir ekiam Purirpenimin agharim gisin anetigha, Purirpenim aver sipsipin apuriba ko ongarimin asizir ekiabar inir igharazir pumuning uam anevara. **20** Egha me dagiar akuar God uan Akar Gavgaviba osirizimning inigha, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aning ati. Egha me aneteramin temer pumuning inigha Boksiamin ringbagh arugha, Boksiamin asuam isa Boksiam dukua. Ezi Boksar asuar kam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. **21** Egha me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, Boksiam Purirpenim gatigha, inim agurazi a Boksiam modo. **22** Egha me bretba arizir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin, notin amadaghan Anogoroghezir Danganimin aven anefa. **23** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me bret inigha Ikiavira Itir Godin damazimin dakozim gisin deraghaviram aneti. **24** Egha lambar afamin aghorim inigha, God bativamin Purirpenimin, sautin amadaghan, bretba arizir dakozimin vongin anesara. **25** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me lamba isa dar agharibagh ariki. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin dagh aboi. **26** Egha me golin ingarizir ofa gamir dakozim isa God bativamin Purirpenimin aven, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin nir ekiamin azenan anefa. Ezi inir ekiam aning abigha guraghav ikia Boksiam modo. **27** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me ofa gamir dakozir kamin pauran mughurir aghuim tuezima, migharir mughurir aghuim zuim otifi. **28** Egha me inir ekiam Purirpenimin tiar akamin anegura. **29** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me gin asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim isa, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin azenan aneti. Egha ofa gamir dakozir kamin, Moses dughiar kamra ofan min asiziba tue da bar isia mighiri. Egha uaghan witin plaua inigha ofan min da tue. **30** Egha me soroghafariba ruer itarir ekiam isa, ofa gamir dakozir asiziba tue da bar isia mighirim ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tizimin anefagha, dipam a ginge. **31** Ezi Moses, Aron ko an otariba, me uan soroghafariba dipar kamin da rue. **32** Guizbangira, me God bativamin Purirpenimin aven mangasa, o me ofa gamir dakozimin mangisi, me zurara faragha uan soroghafariba rue. Me amir araziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira, me dagh ami. **33** Egha me inir ekiaba isa, Purirpenim ko asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim avinigha a gighuigha, divazimin tiar akamin inim agura. Egha Moses gumaziba ko, me bizir kaba bar dagh ami, ezi Purirpenimin ingangariba bar gifa. **34** Egha ingangariba bar givazi, ghuariam maghira iza God bativamin Purirpenim avarazi, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Purirpenim bar a gizifa. **35** Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ghuariam bar Purirpenim avarazima an angazangarim a gizivazima, kamaghin Moses God bativamin Purirpenimin aven mangan ibura. **36** Israelian tuavir daroriba, me kamaghin ami: ghuariar ekia kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. **37** Egh me ganam, ghuariam Godin Purirpenim gisin ikivira ikiti, me danganir kam ateghan kogham. Puvatigham, me ikivira iki mangi ghuariam

sivaghsivagh mangiti, me mangam. **38** Guizbangira, Israelian tuavimin daroribar, ghuariar Ikiavira Itir God aven itim, an aruebar Purirpenim gisin iti. Ezi me aruebar ghuariamini gari, egha dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuariamini aven iti. Ghuariar kam kamaghira ikia me ko ghua Ikiavira Itir God me daningamin kantrin oto.

Ofa Gami

1 Ikiavira Itir God, uabi bativamin Purirpenimin ikia, Israelia mikimasa Mosesin diazi a izi, ezi a kamaghin a migei, "Ilan gumazitam Ikiavira Itir God bagh, ofa tam inigh mangisi, a uan bulmakaun tam, o sipsipin tam, o memen tam inigh mangi." **3** Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam izi ofan bar isia mighirim damusi, a uan bulmakaun okoruamin tongin bulmakaun apurir tam iniam, kar bulmakaun bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam, a inigh mangi, Ikiavira Itir Godin navim an deraghisi, a bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. **4** Egh ofan bar isia mighirim damusi uan dafarim isi, bulmakaun kamin dapanim gisin anetigh, eghti Godin navim gumazir kamin deraghti, an ofan kam inighiva an arazir kuraba gin amadagham. **5** Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin, bulmakaun kam misueghti, Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me bulmakaun ghuziba isi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itir ofa gamir dakozimin miriar 4plan da kavamang. Egh kamaghira me ghuzir kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damu. **6** Eghti gin gumazir kam, ofan bar isia mighirim bulmakaun kamin iniam adeg, an tuziba aghorarigh. **7** Egh asizimin muriam ko suemning, a deraghvira da ruegh. Eghti ofa gamir gumazim Aron, an ovavir boriba izi, dzabza ofan bar isia mighirim dakozim darigh, egh dar aborogh. Egh me dapanim ko ovim ko asizir otebiba bar da isi deraghvira avim darighiti, avim dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **10** "Eghti gumazitam ofan bar isia mighirim damusi, a uan asizibar okoruamin tongin sipsip o memen tam inigh, a sipsipin apurim o memen apurir bar aghuir duaba an mikarzim gasighasighizir puvatizitam inigh izi. **11** Egh Ikiavira Itir Godin damazimin an ofa gamir dakozimin boroghin danganir notin amadaghan iti naghin, asizim misueghti an aremegh. Eghti Aronin otariba, me ofa gamir gumaziba, me izi asizir ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. **12** Eghti gumazir kam, asizim aghorarigh, egh an muriam ko suemning deragh aning ruegh. Eghti ofa gamir gumazitam dzabza ofa gamir dakozim darigh, dar aborogh, egh asizimin dapanim ko ovim, ko asizir naba ofa gamir dakozimin avimin deraghvira dar arikigh. Egh ofa gamir gumazim, ofan bar isia mighirir kam isi Ikiavira Itir God daningam, eghti avim dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **14** "Eghti gumazitam Ikiavira Itir God bagh kuarazimin ofan bar isia mighirizim damusi, a kuarazir me kamaghin diborim, bunbam a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. **15** Eghti ofa gamir gumazim kuarazir bunbam inigh ofa gamir dakozimin mangi, egh an firim ruivighiti an aremegh. Egh a bunbamin dapanim asigh, egh ofa gamir dakozimin a tuaghti avim an isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Egh a bunbam ruivighiti an ghuzim ofa gamir dakozimin miriam giri. **16** Egh a bunbamin ariziba asigh, an forvitarr dagheba itim isi, aruem anadi naghin, danganir me ofa gamir dakozimin avereniba arizi naghin anetigh. **17** Egh gin ofa gamir gumazim bunbamin avizimningin suiragh, an namnam abikigh, egh an avizimning bar aning asian marki. Egh aneteghti, avim bar an isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogh. A kamaghin damuti, Ikiavira Itir God ofan bar isi mighiramimin kuarazir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam."

2 Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Gumazitam witin ovizibar Ikiavira Itir Godin ofa damusi, a witin iniba amisevegh dar dagheba inigh faragh plauan aghuimin ingarigh, egh a inigh izi. Egh a olivin borem ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim isi plauan kam gisin aning ingegh, **2** egh a

inigh Aronin adarazir ofa gamir gumaziba bagh mangi. Eghti ofa gamir gumazitam uan dafarim plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam, ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, aning dafarir izivirizim inigh ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan namin danganin iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **3** Eghti plauan nam, an ofa gamir gumazibar daghem. Plauan kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam. **4** "Eghti ia bret, bretha tuer danganinin aven a tuagh an nam inigh, Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia yis sara veregh an damuan marki. Ia plaua inigh olivin borem sara a veregh, egh ia bretin damigh an ofa damu. Kamaghin, ia bretin damuan aghuaghiva, ia bretin baravim damigh, egh olivin borem a daghuigh. **5** Egh ia ofa bagh ainin baravim gisin plaua tusi, ia plauan aghuir yis bar puvatizim inigh. Egh ia faragh olivin borem sara a veregh, egh a tu. **6** Ia plauan kam bar a nguemsirigh, borem a gingegh Ikiavira Itir God bagh ofa damu. **7** Egh ia ofa damuamin bretin ingar miner ekiamin a tuagh, plauan bar aghuir yis puvatizim inigh, faragh olivin borem sara a veregh a tuagh. **8** Ia isigh givaghti, ia bretin kam inigh ofa gamir gumazitam danighiti, a Ikiavira Itir Godin ofa damusi a inigh ofa gamir dakozimin mangi. **9** Egh gin ofa gamir gumazim bretin akuar muziaritam inighiti, bretin Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar bretin namin danganin ingham. Eghti a ofa gamir dakozimin a tuaghti avim a isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **10** Ezi bretin akuar naba, da ofa gamir gumazibar dagheba. Bretin kaba, gumaziba da inigha iza Ikiavira Itir God bagha ofa gami. Kamaghin amizi, da bar zuegha Godin bizibara, eghti gumazir kiniba da inian kogham. Ofa gamir gumazibara, da iniam. **11** "Ia yis isi, bret ko plaua datigh a veregh a inigh Ikiavira Itir God bagh mangan marki. Guizbangira, ia yis o hani isi ofa datigh a tuaghti, a bar mighirighiti, ia Ikiavira Itir God daningam bar marki. **12** "Ia witin akuar faragh azenimin miseveziba inigh, yis ko hani dar atigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, deragham. Ezi ofan yis o hani itim, ia ofa gamir dakozimin a tuan marki, eghti an mughuriar aghuim Ikiavira Itir Godin mangan marki. **13** Amangisizim, an Akar Dikirizir Gavgavir ia God ko amizimin ababanin gami, kamaghin amizi, ia amangisizim isi wit tuer ofaba bar dar arikigh. Egh ia amangisizim ofan tam darighisi okinighnighan marki. Bar marki. **14** "Ia azenimin faragha witin ovizir misevezir akuaba inigh, egh Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia faragh bretha tuer danganinin aven da tusi, da nguemsirigh, egh da inigh Ikiavira Itir God bagh mangi. **15** Ezi wit tuer ofan kam, ia olivin borem ko, migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran, me iter balsamin eborimin ingarizim isi witin nguemsirizir kam gisin aning ingegh. **16** Eghti ofa gamir gumazim, witin kamin muziaritam ko, olivin borem ko migharir mughuriam aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim, bar ada inigh, ofa gamir dakozimin avimin da tueghti dar mughuriam otivam. Witin nguemsirizir muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar witin namin danganin iniam. Eghti Ikiavira Itir God, wit tuer ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam."

3 Egha God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Gumazitam, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a bulmakaun ofa damusi ifongegh, kamaghin a bulmakaun apurim o bulmakaun amebur bar aghuir, duatam an mikarzim gasighasighizir puvatizir tam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin izi. **2** Gumazir kam uan bulmakaun inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh uan dafarim isi faragh bulmakaun dapanim datigh, egh a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me bulmakaun

kamin ghuziba inigh, ofa gamir dakoizimin 4plan miriabar da kavamang. **3** Eghti gumazir kam God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, bulmakaun akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighi, ofa gamir gumaziba ofan min avimin da tuegh. Bulmakaun akuar kaba dar kama. An navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh. **4** Egh an ogiaharimin itir ovizinning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh. **5** “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, bizir kaba ko ofan bar isia mighiriba inigh, ofa gamir dakoizimin da tueghti, avim bar dar isi mangiti da bar mighirighi, averenir kinim otogham. Eghti Ikiavira Itir God ofan asizir kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **6** “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi, a uan sipsip ko memebor okoruabar tongin asizir apurim o asizir amebam inigh, kar sipsip o memen bar aghuir duaba an mikarzinim puvatizim. **7** Egh gumazir kam sipsipin tamin ofa damusi, kamaghin ana inigh Ikiavira Itir Godin damazimin izi. **8** Egh a uan dafarim isi sipsipin kamin dapanim gisin datigh, egh a God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghira sipsip misueghti an aremegh. Eghti ofa gamir gumaziba asizir kamin ghuziba isi, ofa gamir dakoizimin 4plan miriabar da kavamang. **9** Eghti gumazir kam, God ko navir vamira ikiamin ofa bagh, sipsipin asizir akuar taba inigh Ikiavira Itir God danighi, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. Sipsipin ovir kaba bar, kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarir akiragharimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba inigh. Egh an oviba itir puer mingarir akiragharimin boroghira itim atugh, an ovir kaba bar da inigh. **10** Egh an ogiaharimin itir ovizinning, ko aningin ovim sara, ko beramin akuar aghuim inigh. **11** Eghti ofa gamir gumazir bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemin ofan min, ofa gamir dakoizim gisin avimin da tu mangiti da bar mighirighi, averenir kinim otogham. **12** “Eghti gumazitam memen ofa damusi, an a inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi. **13** Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghina a misueghti an aremegh. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba an ghuziba isi ofa gamir dakoizimin 4plan miriabar da kavamang. **14** Eghti gumazir kam memen ovir misaziaba inigh Ikiavira Itir God danighi, ofa gamir gumaziba ofan min da tuam. An navim ko muriam avarazir oviba bar da inigh. **15** Egh an ovizir pumuning, ko aningin ovim sara inigh, memen beramin akuar aghuim inigh. **16** Eghti ofa gamir gumazir bizir kaba isi, Ikiavira Itir God bagh daghemin ofan min, ofa gamir dakoizimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighi, averenir kinim otogh. Eghti oviba bar, da Ikiavira Itir Godin bizibara. **17** Ia Israelia, lan tav asizir ovim, o ghuzir tabar aman marki. Bar markiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba arazir kamin gintigh mamaghira iki. Egh ia mangi managh iki, ia arazir kamin gin mangivira iki.”

4 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, arazir kuram gamua Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abighiva, kamaghin, a ofan kabar amu.” **3** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ofa gamir gumazibar dapanim arazir kuram damighi, an arazir kurar kam gumazamizibar amuti, me bar osimtizim ikiam. Kamaghin, a bulmakaun apurir bar aghuir duaba an mikarzinim puvatizir tam inigh. Egh uan arazir kuraba gin amangisi, Ikiavira Itir God bagh arazir kuraba gin amadir ofa damigh. **4** A bulmakaun kam inigh God bativamin Purirpenimin itiar akamin mangigh, dafarim an dapanim gisin datigh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin a misueghti an aremegh. **5** Egh ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun ghuzitam inigh, God bativamin Purirpenimin aven mangi. **6** Egh nir ekia Bar Anogoroghezir Danganim modozimin boroghin mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi, Ikiavira Itir Godin damazimin, inir ekiamin a gasivamang. A 7plan dughiabar kamaghin damu. **7** Egh a pauran mughuriam aghuim tuamin ofa gamir dakoizim iti naghin mangi, God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin

damazimin tughiv iki. Egh a ghuzitaba isi ofa gamir dakoizimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakoizir azenan itimin mangi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakoizir kamin mingarim gingegh. **8** “Egh arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, a bulmakaun kamin navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigh, **9** egh an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigh, egh an beramin akuar aghuim inigh. **10** Egh ofa gamir gumazibar dapanim, ovir misazir kaba bar isia mighirir ofa gamir dakoizimin da tueghti da bar isigh mighirigham, eghti averenir kinimra ikiam. An ofan arazir kam mati, me God ko navir vamiran ikiamin ofa, me bulmakaun oviba inigha ofa gami. **11** Egh a bulmakaun apurir kamin asizir naba inigh, an inim ko tuziba ko dapanim, suemning ko dafarimigh, muriam ko buariba, bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangiva, me avimin avereniba inger danganimin, Godin damazimin zuezir danganimin mangi. Egh averenir pozim gisin daziba arigh avim daborogh asizir nar kaba tueghti da bar isighi averenir kinim otogham.” **13** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Israelian gumazamiziba deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir me mikemezir mam abigh, kamaghin me arazir kuram gami. Me fozir puvati, me arazir kuram gami, egha guizbangira me uan arazir kamin me osimtizim iti. **14** Me gin uan arazir kuram gifogh, egh a gin amangisi, me uan asizibar tongin bulmakaun igiar apurir tam inigh an ofa damu. Me arazir kuraba gin amadir ofan kam inigh God bativamin Purirpenimin izi. **15** Eghti Ikiavira Itir Godin damazimin Israelian gumazir dapaniba uan dafariba isi, bulmakaun apurir kamin dapanim datigh, egh me a misueghti an aremegh. **16** Eghti ofa gamir gumazibar dapanim bulmakaun apurir kamin ghuzitaba inigh, God bativamin Purirpenimin aven mangi. **17** Egh nir ekia Bar Anogoroghezir Danganim modozimin boroghin mangi, uan dafar puzir tam isi ghuzim darugh, egh ghuzir muziarim isi Ikiavira Itir Godin damazimin, inir ekiam gasivamang. A 7plan dughiabar kamaghin damu. **18** Egh a pauran mughuriam aghuim tuamin ofa gamir dakoizir Purirpenimin aven iti naghin mangi, egh God bativamin Purirpenimin aven Ikiavira Itir Godin damazimin tughiv iki. Egh a ofa gamir dakoizir kamin ghuzitaba isi, bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh bulmakaun ghuzir nar ikiavira itir kaba, a da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakoizimin mangi, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin tughiv iki. Egh da isi ofa gamir dakoizir kamin mingarim gingegh. **19** Egh gin a bulmakaun oviba bar da inigh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakoizimin da tueghti da bar isigh mighirighi, averenir kinimra ikiam. **20** Ofa gamir gumazibar dapanim, uabi uan arazir kuraba gin amadir ofa gami moghin, a kamaghira bulmakaun kam damigh. Ezi kamaghira ofa gamir gumazibar dapanim, gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God men arazir kuraba gin amangam. **21** Eghti a gin bulmakaun asizir naba bar ada inigh, nguibar me itimin azenan mangigh avimin bar ada tuegh, mati a uabi uan arazir kuraba gin amangasa bulmakaun ofa gami. Bulmakaun kam, gumazamiziba bar men arazir kuraba gin amadir ofa.” **22** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir dapanitam deraghvira foghan koghiva, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gami. A fozir puvati, an arazir kuram gami, egha guizbangira a uan arazir kamin an osimtizim iti. **23** A gin uan arazir kurar kam gifogh, egh a gin amangisi, memen apurir aghuitam inigh, duatam an mikarzinim ikian marki, egh ana inigh ofa bagh izi. **24** Egh Ikiavira Itir Godin damazimin a dafarim isi memen dapanim gisin datigh, egh danganir me ofan bar isia mighiribar asizibav sozimra tugh, memen kam misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. **25** Eghti ofa gamir gumazim, arazir kuraba gin amadir ofan kam bagh, uan dafar puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziaritam isi asiziba da

bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh ghuzir naba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh. **26** Egh a memen oviba ofa gamir dakozimin, da tueghti da bar isigh mighirighiti, averenir kinim otogh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Ezi kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir dapanir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.” **27** Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazir kinitam o amizir kinitam deraghivra foghan koghiva, egh Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir e mikemezir tam abigh, kamaghin an arazir kuram gamizi, arazir kuram kamin osimtizim an iti. **28** Egh a gin bizir kam gifogh, egh uan arazir kuram gin amangisi ofa damuam. A memen amebabar aghuir duaba an mikarzimim puvatizimra inigh, egh uan arazir kuram an amizim bagh ofa damusi a inigh izi. **29** Egh a uan dafarim isi memen dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighirir abizibav sozi naghira tugh, a misueghti an aremegh. Memen kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. **30** Eghti ofa gamir gumazim uan dafarir puzir tam isi memen ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh. **31** Egh a memen oviba bar da inigh, ofa gamir dakozimin da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra damu, mati me God ko navir vamiran ikiamin ofabar min me meme misogha an oviba isa ofa gami. Egh oviba ofa gamir dakozimin da tu mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, God an arazir kuraba gin amangam. **32** “Eghti gumazitam uan arazir kuraba gin amangisi sipsipin ofa damusi, a sipsipin amebabar aghuir duaba an mikarzimim puvatizimra inigh izi. **33** Egh a uan dafarim isi sipsipin dapanim gisin datigh, danganir me ofan bar isia mighirir abizibav sozi naghin tugh, a misueghti an aremegh. Sipsipin kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. **34** Eghti ofa gamir gumazim, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi, uan dafarir puzir tam isi sipsipin ghuzim darugh, egh ghuzir muziarir taba isi ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar aghuigh. Egh a ghuzir nar ikiavira itim inigh, egh asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mingarim gingegh. **35** Egh a sipsipin oviba bar da inigh ofa gamir dakozimin da tuegh. Ofa gamir gumazim arazir kamra, mati arazir me God ko navir vamiran ikiamin ofabagh amibar min, a sipsipin kamin oviba inigh ofa damu. An an oviba tueghti da bar isigh mighirighiti, averenir kinim otogh. Kamaghira, ofa gamir gumazim, gumazir kinir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amangam.”

5 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Gumazitam gumazir igharazimin garima, a bizim gami, o a gumazir igharazim barazima, a bizim mikeme, ezi gin jas, kotin aven bizir kamin gun mikimasa an diagha an azangisi. Ezi gumazir kam kotin aven bizir a fozir kamin gun mikemezir puvati. Kamaghin an arazir kuram Godin damazimin a gamigha osimtizim iti. **2** “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, God mikemezir bizir mizezir tamin porogh, gumazir kam a Godin damazimin mize. A mati asizir atiar aremezir kuam, o nguabamin asizir kuar Godin damazimin mizezim, o asizir davaragha aruir Godin damazimin mizezim. Asizir kam ti aremezi, an kuam pura nguazim girighav iti. Ezi gumazir kam deragha ganizir puvatigha iza, asizimin porogha Godin damazimin mize. Egh gin a uan arazir kuram an amizibagh foghti, arazir kurabar osimtizim an ikiam. **3** “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, egh Godin damazimin bizir mizezir gumazim o amizimin

mikarzimim itimin porogh, gumazir kam Godin damazimin mizegham. Egh gin a uan arazir kuram an amizibagh fogham, eghti arazir kurabar osimtizim an ikiam. **4** “Eghti gumazitam deragh nighnighan kogh, bizitam damusi guizbangira pura pin akakagh mikimam, a kamaghin Godin damazimin arazir kuram gami. Egh gin a uan arazir kuram an amizim gifoghti, an arazir kuramin osimtizim an ikiam. **5** “Gumazitam arazir kuram kamaghin garitam gami, an osimtizim inigha gifa, egh a uan osimtizimin gun mikeme. **6** Egh a uan arazir kuramin osimtizim agivsi sipsipin amebatam o memen amebatam isi ofan min Ikiavira Itir God bagh a inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram gin amangisi, asizir kamin ofa damuti, God an arazir kuram gin amadagham. **7** “Arazir kuramin osimtizim itir gumazim, onganarazim damu sipsip ko meme givezamin dagiaba oteveg, a kuarazir bunbar pumuning inigh uan osimtizim agivsi Ikiavira Itir God bagh izi. Eghti bunbar tam, arazir kuraba gin amadir ofan otogh, eghti bunbar igharazim, ofan bar isia mighirimin otogh. **8** Gumazir kam aning inigh ofa gamir gumazim bagh mangiti, a kuarazir bunbar tam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofa gamir gumazim bunbamin firim ruivighiti an aremeghti, an an dapanim asian marki. **9** Egh a ghuzir muziarir inigh ofa gamir dakozimin miriamin a kavamang, bunbamin firim ruivighiti an ghuzir naba bar ofa gamir dakozimin mingarim giram. Kuarazir bunbar kam, an arazir kuraba gin amadir ofa. **10** Egh gin a bunbar igharazimin, bar isia mighirir ofa damu. A ofan kamin arazimin gin mangi. Egh kamaghira ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi a bagh ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham. **11** “Gumazir osimtizim itim, bar dagiabagh asaghiva kuarazimning givezan iburagh, a 1 kilogram plauan aghuitam inigh izi. Egh, a witin ovizim tuer ofan min amizi moghin, an olivin borem ko, migharir mughurir aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim isi a gingan marki. Puvati, plauan kam, kar arazir kuraba gin amadir ofa. **12** Egh a ofa inigh ofa gamir gumazim bagh mangi, eghti ofa gamir gumazim, uan dafarim isi plauan kam darugh, plauan dafarir izivirizim inigh ofan igharaziba sara ofa gamir dakozimin a tueghti, avim an isi mangiti a bar mighirighiti, averenir kinim otogh. Plauan muziarir kam, gumazir Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, plauan kam an danganin ini. Kar arazir kuraba gin amadir ofa. **13** Tuavir kamra ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuram bagh ofa damighiti, God an arazir kuraba gin amadagham. Eghti ikiavira itir plauan naba, ofa gamir gumaziba da inigh dar amam, mati witin ovizir nar me ofa bagha tueba.” **14** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, **15** “Gumazitam o amizitam deragha fozir puvatigha, Ikiavira Itir God daningamin biziba bakinighnigh, egh an arazir kuram gami. Egh gumazir kam Ikiavira Itir Godin ofa damu, bizir kam ikarvagh uan osimtizim agivagh. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimim puvatizitam inigh izi. Ofa gamir gumazim, sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezimin dibobonim atigham. Kar osimtizim agevir ofa. **16** Eghti dagiar a isa Ikiavira Itir God ganingizir puvatizir kaba, a datirighin a daniel, egh uan dagiatiba isi dagh isin datigh. A pura splan biziba ini, kamaghin a oplan biziba, bizir kaba ikaragham. Egh da isi ofa gamir gumazim danieligh. Eghti ofa gamir gumazim, sipsipin kam inigh, gumazir kamin osimtizim agivamin ofa damu, eghti God an arazir kuraba gin amadagham. **17** “Gumazitam o amizitam deragh nighnighan kogh, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavitam abigham, kamaghin an arazir kuram gamigha Godin damazimin osimtizim iti, egh ivezir kuram iniam. **18** Kamaghin amizi, a uan asizibar okoruabar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzimim puvatizitam inigh, ofan min ofa gamir gumazim bagh mangi, egh uan arazir kurabar osimtiziba akir da agifagh. Eghti ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezim diborogh a datigh. Eghti gumazim sipsipin kamagh garitam, ofa gamir gumazim bagh a inigh iziti,

a gumazir kamin osimtizim agevir ofa damighti, God an arazir kuraba gin amadagham. **19** Sipsipin kam, Ikiavira Itir Godin damazimin, an osimtizim agevir ofa.”

6 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, **2** “Gumazitam o amizitam uan namakamin bizim puram a inigha, uam a ikarvaghasa akar dikirizim gamigha, gin bizir kam uam a daningan aghua, kamaghin a deraghavira Ikiavira Itir Godin gin zuir puvti, egha an arazir kuram gami. A namakamin bizim okeme, o namakam gifaragha an bizibagh etui, **3** o a bizitamin garima, gumazir igharazim an ovenge, ezi a ifara ghaize, bar guizbangira, ki an ganizir puvti, kamaghin, an arazir kuram gami. **4** Gumazir arazir kabagh amim, a Godin damazimin osimtizim inigha gifa. Egh gin a uan osimtizim gifogh, egh an oker arazim ko ifavarir arazimin inizir bizir kaba, a ua da ikaragh. A uan osimtiziba agivsi ofa damuamin dughiamin, a bizir kaba ikarvagh da isi dar ghuavim daningigh. A faragha 5plan biziba ini, egh a 6plan biziba uam a da ikaragh. **6** A sipsipin apuritam inigh ofa gamir gumazim bagh namag, uan arazir kurabar osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ofa gamir gumazim a mikemeghti, a uan asizibar tongin sipsipin apurir bar aghuir duaba an mikarzinim puvtizitiam, inigh izi. Ofa gamir gumazim sipsipin gumazim inigha izezir kamin ivezimin dibobonim atigham. **7** Egh ofa gamir gumazim, a gumazir arazir kuram gamizibagh amizimin osimtiziba agivsi Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuti, God an arazir kuraba gin amadagham. **8** Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme: **9** “Ni ofan bar isia mighiribar arazir bar gun Aron ko an otaribav mikemegh. Me ofan kam ofa gamir dakozimin a tuagh, egh aneteghti, avim an isi dimangan iki mangiti aminin tiragh. Dimangan avim isi mamaghira iki, egh mungeghan marki. **10** Eghti gin, ofa gamir gumazim, korotiar ruarir me inir aghuimin ingarizim arugh, egh gin trausiziar otevir me nir aghuimin ingarizim isi aven anerugh, egh gin an ofa gamir dakozimin mangi, ofan bar isi mighiramimin averenim inigh, averenir kam ofan ovim an iti. Egh ofa gamir dakozimin boroghin nguazimin a ingegh. **11** Egh a gin uan korotiam suegh korotiar igharazibar aghuigh, averenir kam inigh me dipeniba itir danganimin azenan mangi, nan damazimin danganir zuezimin anetegh. **12** Eghti ofa gamir dakozimin avim isi mamaghira iki, egh mungan marki. Egh mizarazibar zurara, ofa gamir gumazim dazibar avim darigh mamaghira iki. Egh an asizir bar isia mighiriba inigh, da isi avimin deragh dar arigh da tueghti, da bar isigh mighirighiti averenir kinim otogham. Egh a God ko navir vamiran ikiamin ofan oviba inigh, avir kamin da tueghti da bar isigh mighirighiti averenir kinim otogham. **13** Avim zurara ofa gamir dakozimin isi mamaghira iki. Ia avim ateghti a mungeghan marki. **14** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Wit tuamin ofabar arazim kamakin. Aronin adarazir ofa gamir gumazitam ofan wit tuamin kam isi nan damazimin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, nan akagh na daningam. Ki Ikiavira Itir God. **15** Egh ofan kam bagh, ofa gamir gumazim uan dafarin isi plauan kam darugh, egh dafarin zivirizimin an plaua inigh, an itir borer muziaritam, ko migharir mughurir aghuim zuir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim bar a inigh. Egh a bizir kaba bar, da isi ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogham. Plauan muziarir gumazim Ikiavira Itir Godin ofa gamizir kam, bar plauan namin danganin inigham. Eghti Ikiavira Itir God, witin ofa tuamin kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **16** Eghti ofa gamir gumaziba plauan nar ikiavira itibar ami. Me plaua inigh yis puvtizir bretin ingarigh, egh God bativamin Purirpenim avinizar divazimin aven anemi. **17** Kar ofan dagher nar me iniamba. Plauan kam, ki ofa gamir gumaziba bagha anemisefe. Plauan kam, a bar nan bizimra, mati arazir kuraba gin amadir ofaba ko gumazamizibar osimtiziba agevir ofaba, da nan biziba. Kamaghin amizi, me yis sara bretin kam veregh a tuan marki. Me puram a tuam. **18** Aronin ovavir boribar tongin gumazibara, me vaghvagh bretin kam amam.

Israelia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirir dagher kaba, merara, da iniam. Egh gin izamin dughiar bar zurara, Aronin ovavir boriba, ofan nar kaba ini mamaghira ikiam. Eghti gumazitam, o bizitam ofan nar kabar poroghiva, a nan bizimram otogh egh bar anogoregham.” **19** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **20** “Aronin adarazir ofa gamir gumaziba, me igiamra ofa gamir ingangarim isir dughiamin ofan tam damigh. Egh me ofa gamir dughiamin gumazitam amiseveghti, a na bagh ofabar amu. A plauan tam inighiti, an osimtizim 1 kilogremim tugh, a mati me dughiar bar zurara wit tuer ofan ababanimra inigh. A plauan kamin akuatam isi mizarazimin ofa damigh, egh aruem magiriti, an akuar namin ofa damu. **21** An olivin borem sara bar deragh plauan kam ko a veregh, egh ofa bagh amir ainin baravim gisin plaua tuagh. Egh gin anebighirarigh na daning, ki Ikiavira Itir God. Eghti ki ofan kamin mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **22** Eghti gin izamin dughiamin, me Aronin ovavir boribar gumazibar tongin, ofa gamir gumazim amiseveghti, an Aronin danganin inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a Ikiavira Itir God bagh ofan kamaghira garim damuam. Ofan kam, a nan bizimra, kamaghin, a ofa ateghti a bar isi mighirighiti, averenir kinim otogh. **23** Ofa gamir gumaziba witin ofan kamin muziarir tabar aman marki. Puvti. Me aneteghti a bar isi mighirighiti.” **24** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **25** “Ni ofan arazir kuraba gin amadir arazibar gun Aron ko an otaribav kemegh. Arazir kam a kamakin. Me arazir kuraba gin amangisi, nan damazimin asizim misuegh ofa damu. Me ofan bar isia mighiribar, asiziba misozir danganimin asizim misueghti an aremegh. Ka bar nan ofa. **26** Ofa gamir gumazim, asizir kam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh a uabi God bativamin Purirpenim avinizar divazimin aven asizir tuzir kam amam, kam danganir na baghavira itim. **27** Eghti gumazitam, ofan kamin asizir tuzimin porogh, egh a nan bizimram otoghiva, bar anogoregham. Eghti asizimin ghuzim inim o bizitam gireghti, ia nan Purirpenim avinizar divazimin aven a ruegh. **28** Ofa gamir gumazim, ofan kam nguazir minemin anevigh, a gin miner kam abikigh. A brasin minemin anevighiva, dipamin deragh a ruva a isegh. **29** Ofan kamaghin garim, a nan bizimra. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam ifongegh, a ofan kamin asizir tuzim ami. **30** Eghti ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kamin ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin aven mangigh, arazir kuraba gin amanginim ingangarim damuti ofa gamir gumaziba ofan asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuziba avimin bar da tu mangiti da mighirighiti, averenir kinim otogham.”

7 Ezi Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme: “Osimtiziba agevir ofan kaba, da bar Godin bizibara. Ofan kabar Araziba kamakin. **2** Me ofan bar isia mighiriba bagha asizibav sozir danganimin, me osimtizim agevir ofa bagh sipsip misueghti, an aremegh. Eghti me sipsipin kamin ghuziba isi ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamang. **3** Gumazir ofan kam damuamim, a sipsipin oviba, ko an puer mingarimin boroghira itir ovir bar ekiam itiba, ko a navim ko muriam avarazir oviba inigh. **4** Egh an ovizimning ko oviba sara inigh, egh uaghan sipsipin beramin akuar aghuim inigh. **5** Egh ofa gamir gumazim, ofa gamir dakozimin da tueghti, avim dar isi mangiti da bar mighirighiti, averenir kinim otogham, mati me ofa isa Ikiavira Itir God ganidi moghin damu. Kar ofan osimtizim agevir ofa. **6** Ofa gamir gumazibar adarazir gumazitam, asizir tuzir kam amisi ifuegh anemi. Kar Godin ofa, an ofa gamir gumaziba bagha a ginaba. Kamaghin amizi, me Godin Purirpenim avinizar divazimin aven anemi, kar Godin danganimra. **7** “Arazir kuraba gin amadir ofa, ko osimtizim agevir ofa, aning ofan arazir vamira iti. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, ofan kamagh garir kamning damuva, a uabi, ua bagh ofan kamin asizir tuzim iniam. **8** Ofa gamir gumazim bar isia mighirir ofa damuva, a ua bagh asizimin inim iniam. **9** Egha kamaghira, ofa gamir gumazim, witin ofan me bretba tuer danganimin tueziba, ko witin ofan me nguazir minemin tueziba,

ko witin ofan me ainin baravimin tueziba bar, a ua bagh da inigh dar ami. **10** Witin ofan igharazir me tuezir puvatiziba, maba me olivin boremin sara da vere, maba me plauan ofan kinibagh ami, da bar Aronin adarazir ofa gamir gumazibar biziba. Me da tuiragh dibobonir vamiran gin mangi vaghvagh Aronin adarazir ofa gamir gumazibar aning.” **11** Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan arazim kamakin. **12** Gumazitam God minabi a ko navir vamira ikiamin ofan kam damusi ifongegh, an asizir ofan God minabim inigh, egh uaghan yis puvatizir bretin taba sara ofa damu. Bretin kabar kara: plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretba, ko me olivin boremin aghuizir bisketba, ko olivin borer ekiam avarazir bretba, da inigh ofa damu. **13** Egh a uaghan bretin rubuzir yis itir taba inigh, egh God ko navir vamiran ikiamin ofan kam sara damuva a minabi. **14** A bretin kaba vaghvagh dar akuatam inigh, Ikiavira Itir God daningigh. Bretin kaba, ofa gamir gumazimin dagheba. Ofa gamir gumazir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofan asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozimin miriabar da kavamang. **15** Eghti gumazir God minabiva a ko navir vamiran ikiamin ofa gamin, ofa gamir dughiar kamra, an asizir tuzir naba bar dar amegh. An asizir tuziba ateghti, da iki mangi dughiar igharazimin otivan marki. **16** “Eghti gumazitam, uan akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa damusi, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damu, o God ko navir vamiran ikiamin ofa damu, egh gumazir kam ofa gamir dughiamin, an asizir kamin tuzir tabar ami, egh aminzaraghan uaghan tuzir naba ameghti, kamaghin deragham. **17** Egh me dughiar namba 2in, da givaghan koghti, asizir tuzir naba ikivira ikiti, me dughiar namba 3in avimin bar da tueghti, da bar moghira isi mighirigh. **18** Me dughiar namba 3in asizir tuzir katam ameghti, God gumazir kamin ofan kam inighan kogham. Ofan kam, a Godin damazimin deraghan kogh, egh pura mangigh gumazir kamin akurvaghan kogham. Eghti God suam, nin ofan kam bar mizegha kurizi ki bar an aghua. Eghti gumazir manam asizir tuzir kam amiva, an osimtizim ikiam. **19** “Eghti God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim, bizir mizirizitam porogham, a Godin damazimin zueghan kogham. Eghti me asizir tuzir kam aman marki. Me asizir tuzir kam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh. “Gumazamizir Godin damazimin zueziba, merara God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ami. **20** Eghti ian tav Godin damazimin zueghan kogh, egh Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofan asizir tuzim ameghti, me a batueghti, a Ikiavira Itir Godin gumamazizibar ikizimin aven ikian kogham. **21** Eghti ian tav uaghan, bizir Godin damazimin mizezir tamin suiragham, ka ti asizir zuezir puvatizitam, o bizir mizegha gumamazizibar mikarzarbar itiba, o asizir mizirizir ki aghuaziba, dar suiragh, egh gumazir kam gin ofan asizir tuzir kam ameghti, me a batueghti a Ikiavira Itir Godin gumamazizibar ikizimin ikian kogham.” **22** Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses mikeme, “Ia bulmakaun oviba ko sipsipin oviba, ko memen oviba, dar aman marki. **24** Ia bulmakaun uabi aremezim o asizir atiam misoghezi aremezim, ia an ovim aman marki. Egh ia ingangarir igharazitam damusi an ovim inighi deragham. **25** Eghti gumazitam, me Ikiavira Itir Godin ofa gamizir asizimin ovitam ameghti, me a batueghti, a ua Ikiavira Itir Godin gumamazizibar ikizimin aven ikian kogham.” **28** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Ia tongin itir gumazitam, God ko navir vamiran ikiamin ofa damusi asizim inigh izi, an asizir otevitam Ikiavira Itir God baghvira anemisefegh. **30** Gumazir kam uabi asizir otevir kam inigh izi, avimin Ikiavira Itir Godin ofa damu. Ikiavira Itir Godin asizir otevir kaba kamakin, asizir ovim ko an amagapamin itir tuzim. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin Ikiavira Itir Godin ofa damu. A uan dafarimmining amagapamin

itir asizir tuzimin suiragh a fegh a damuti a Godin damazimin ighuavamang. **31** Ofa gamir gumazim ofa gamir dakozimin ovim tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirigh, averenir kinim otogham. Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumaziba uari damisi, an amagapamin itir tuzim inigh. **32** Eghti asizir kamin agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, gumazim a isi ofa gamir gumazim daningigh. Asizir kam, a God ko navir vamiran ikiamin ofa. **33** Kamaghin Aronin adarazir tongin ofa gamir gumazim, a ghuzim ko ovimin ofa gami, ezi asizir buaragharim, kar an bizim. **34** Ikiavira Itir Godin damazimin fegha ighuavamadir amagapar tuzim, ko asizir kamin agharir guvimin amadaghan itir buaragharim, Ikiavira Itir God, Israelian gumamazizibar ofabar tongin aning inigha, ofa gamir gumazibagh aningi, kar Aron ko an ovavir boriba. Egh gin otivamin dughiarbur zurara, ofa gamir gumaziba ofan otevir kaba iniam. **35** Gumamaziziba Ikiavira Itir God bagh avimin ofan amibar tongin, Ikiavira Itir God, asizir tuzir otevir kamning, ginabagha ghaze, Aron ko an ovavir boriba, dughiar a me gamizi, me an ofa gamir gumazibar ototozimin ikegh, zurara mangi, me asizir tuzir otevir kamning iniam. **36** Dughiar kamra, Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, me ofan asizir tuzir otevir kamning isi ofa gamir gumazibar aning. Egh me arazir kam zurara an gin mangivira iki.” **37** Akar Gavgavir kaba bar, kar ofan bar isia mighiriba ko, wit tuer ofaba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba ko, osimtiziba agevir ofaba ko, gumaziba misevima me ofa gamir gumazibar otivir ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba. **38** Israelia gumamaziziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba Sainan Mighisiamin da isa Moses ganingi. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavira Israelia ganiga ghaze, me uan ofaba inigh a bagh izam.

8 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Aron ko an otariba sara inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. Egh ofa gamir gumazimin korotiaba ko ingangarir kam bagh me amisivamin olivin borem inigh. Egh arazir kuraba gin amangisi bulmakaun apurir tam ko sipsipin apurimning ko yis puvatizir bretin akirar izivazir tam, bizir kaba sara inigh God bativamin Purirpenimin mangi. Egh gumamaziziba bar men diaghti, me Purirpenimin tiar akamin izi.” **4** Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregah an gin zui. Ezi gumamaziziba bar iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufa. **5** Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Bizir ki datirighin damuamin kam, Ikiavira Itir God a damusa na mikeme.” **6** Egha Moses Aron ko an otariba inigha iza gumamazizibar damazimin tugha, me gamizi me dipamin uari rue. **7** A faraghavira ofa gamir gumazimin korotiar ruarir aven azuim isa Aron garugha, inir ruarir ivariam gitim isa an ivariam gike. Egha Moses korotiar ruarir azenan itim a garu. **9** Egha inir dapanir asuar ruarim Aronin dapanim gighui. Egha gol medel isa an inir dapanir asuar ruarim gitoro. Medalin kam, kamaghin men aka, kar Ikiavira Itir Godin gumazimra. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami. **10** Egha Moses, olivin borer God baghvira ikiamin bizibagh inger kam, inigha ghua, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ginga, bizir an aven itiba sara bar dagh inge. Egha arazir kamin a bizir kaba amisevezi, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. **11** Egha a olivin borer nam inigha ghua, 7plan dughiar ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin biziba, ko sorogharifaba ruer itarir ekiam ko anefamin dakozim, a bar boremin da kavamangi. Egha arazir kamin Moses bizir kaba amisevezi, da Ikiavira Itir Godin bizibar otifi. **12** Egha Moses borer muziarim isa Aronin dapanim ginge, ezi arazir kamin an Aron amisevezi, a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimin oto. **13** Egha Moses, Aronin otariba inigha iza ofa gamir gumazimra korotiar ruarir aven azuiba isa me gaghua, inir ruarir ivariam gitim isa men ivariabagh ikegha, men dapanir asuabar inir ruariba isa men dapanibagh ighuigha

da ifefe. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses arazir kaba bar dagh ami. **14** Ezi bizir kam givazi, Moses arazir kuraba gin amadir ofa damuamin bulmakaun apurimin akua izezi, Aron uan otariba ko uan dafariba isa bulmakaun dapanim gisin da ariki. **15** Moses bulmakaun kam misuegha, an ghuzir maba ini. Egha uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ghuzir muziariba isa ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dagh ariki. Egha arazir kamin a ofa gamir dakozim gamima, a Godin damazimin zue. Ezi Moses ghuzir ikiavira itiba inigha, ofa gamir dakozimin mingarim ginge, kar arazir kuraba gin amangamin arazin. Egha arazir kamin, an ofa gamir dakozim God bagha anemisevezi, a Godin bizimram oto. **16** Egha Moses bulmakaun navim ko muriaba avarazir oviba bar ada inigha, an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, an beramin akuar aghuim inigha bar ofa gamir dakozimin da tuez, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenin kinim oto. **17** Egha a bulmakaun kamin ikiavira itir asizir naba, kar an iniba, tuziba, ko buariba, a bar da inigha, nguibar me itimin azenan ghua avim gabogorha bar da tue, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ami. **18** Egha Moses sipsipin apurir kamningin mam inigha izi. Kar ofan bar isia mighirir damuamin sipsip. Ezi Aron uan otariba ko me uan dafariba isa sipsipin dapanim gisin da ariki. **19** Ezi Moses sipsipin kam misuegha, an ghuziba inigha ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. **20** Egha a sipsip aghoragharigha, an muriaba ko an suemning deraghavira da rue. A gin sipsipin dapanim ko ovim ko an asizir otetiv maba sara inigha, bar da isa ofa gamir dakozim gatigha bar ada tuez, avim bar dar isia ghua mighirizi, averenin kinim oto. Ikiavira Itir God a mikemezi moghira, Moses ami. Sipsipin kam, kar bar isia mighirir ofa. Ikiavira Itir God an mughuriam baregh, a gifuegh, egh navir aghuim an ikiam. **22** Ezi Moses sipsipin apurir igharazim inigha izi, sipsipin kam, ofan me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin. Ezi Aron uan otariba ko uan dafariba isa sipsipin kamin dapanim gariki. **23** Ezi Moses sipsip misuegha an ghuzir muziarim inigha, Aronin kuarir guvimin itir kuarir amirazin, ko an dafarir puzir amebat agharir guvimin itim, ko dagarir puzir amebat suer agharir guvimin itim, dagh aghui. **24** Egha Moses Aronin otariba inigha iza, ghuzir muziariba isa, men kuarir guvibar amadaghan itir kuarir apebar amiraziba, ko men dafarir puzir amebat dafarir guvimin itiba ko dagarir puzir amebat suer guvimin itibag aghui. Egha sipsipin ghuzir ikiavira itiba bar ada inigha ghua, ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. **25** Egha sipsipin oviba ini. Kar an navim ko muriam avarazir oviba, ko an puer mingarimin itir ovir bar ekiam ini. Egha an an ovizir pumuning ko, aningin ovim sara inigha, sipsipin beramin akuar aghuim inigha, sipsipin buaragharir agharir guvimin itim ini. **26** Egha Moses ghua, Godin damazimin itir yis puvatizir bret bar izivazir akirar kam bagha ghua, bretin ruzir me yis sara tuazir puvatizir mam, ko plauan me olivin borem sara veregha ingarizir bretin ruzir mam, ko olivin borer ekiam avarazir bisketin mam ini. Egha a bretin kaba isa sipsipin oviba ko buagharagharir agharir guvimin itim gisin ati. **27** Egha gin dagher kaba isa Aron uan otariba ko men dafaribagh atizi, me ofan kamin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. **28** Ezi Moses ua dagher kaba me da da inigha, da isa ofa gamir dakozimin asizir ofan bar isia mighirizim gisin atizi, avim bizir kaba bar dar isizi, da bar mighirizi averenin kinim oto. Ofan kam, a gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofa. Ezi Ikiavira Itir God an mughuriam gifuegha navim an dera. **29** Ezi datirighin Moses sipsipin kamin uan dafarimningin an amagapamin itir asizir tuzimin suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Ezi me gumazibar amuti me ofa gamir gumazibar otivamin ofan sipsipin apurimin akuar kam, kar Moses uabi damamin asizir tuzim. Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghira bizibagh ami. **30** Egha Moses biziba misevir olivin borer muziarir maba inigha, ghuzir an ofa gamir dakozimin miriam gingezir maba sara ini. Egha ghuzim, ko borem isa, Aron ko an korotiaba sara, da kavamangi. Egha

an otariba ko men korotiaba sara, da kavamangi. Egha arazir kamin Moses, Aron ko an otaribagh amizi, me ko men korotiaba Ikiavira Itir Godin bizibara. **31** Ezi Moses ghua kamaghin Aron ko an otaribav gia ghaze, “Ia asizir tuzir kam inigh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi, egh anevigh bretin akiramin itim sara dami. God ia mikemezi moghira, larara dar ami. Akirar bret itir kam, me an aven bret isa gumazibagh ami me ofa gamir gumazibar otivasa ofa gami. **32** Egh ia damegh izivagh, asizir tuzir naba ko bretin naba ikivira ikiti, ia avimin da tueghti da bar isi mighirigh. **33** Egh ia 7plan aruebar God bativamin Purirpenimin tiar akamin azenan mangan marki. Ia kamaghira iki mangi, ian dughiar ofa gamir gumaziba misevir kam givagham. Guizbangira, arazir gumazim gamima an ofa gamir gumazibar otivamin dughiam, a 7plan arueba. **34** Ikiavira Itir God uabi, Akar Gavgavim e mikemegha ghaze, ia an arazir kuraba gin amangisi, arazir kaba bar dar amu. Ezi datirighin ia dagh amigha gifa. **35** Ia arueba ko dimagaribar God bativamin Purirpenimin tiar akamin iki mangi 7plan dughiarib tugh, egh ia Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibar amu. Egh ia dar amuan kogh, ia arimighiregham. Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme.” **36** Mosesin migirigiabar aven, Ikiavira Itir God bizir kabbar Aron ko an otaribav keme. Ezi me kamaghira dagh ami.

9 Moses Aron uan otariba ko, me isa ofa gamir ingangarin bagha me atigha gifa. Ezi dughiar namba 8 otomezia, Moses dikavigha Aron ko an otariba ko Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. **2** Me uari akuvagha itima, a kamaghin Aron migei, “Bulmakaun nguzir igiar apuritam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh. Egh sipsipin apurir aghuier duaba an mikarzinim puvatizitam, ofan bar isia mighirim damusi a inigh izi. Egh ni Ikiavira Itir Godin damazimin aningin ofa damu. **3** Egh ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh, ‘Ia arazir kuraba gin amadir ofa damusi memen apuritam inigh. Egh ofan bar isi mighiramabar amusi, bulmakaun azenir vamira ititam ko sipsipin apurir azenir vamira ititam inigh, na bagh ofa damu. Ia asizir aghuibaara inigh, duatam men mikarziabar ikian marki. **4** Egh uaghan ia ofan God ko navir vamira ikiamin damusi, bulmakaun tam ko sipsipin apuritam inigh. Ia, asizir kamning ko wit tuer ofan ia olivin borem sara verezim, ia aning inigh Ikiavira Itir Godin ofa damu. Dughiar kamra, Ikiavira Itir God ian damazimin otogham, kamaghin amizi, ia ofan kabbar amu.” **5** Ezi Aron ko gumazir kaba, me ghua bizir Moses me mikemeziba inigha, God bativamin Purirpenimin boroghin ize. Ezi Israelian gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziam fasa iza an damazimin uari akuvagha tuivighav iti. **6** Ezi Moses kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God ghaze, ia ofan kabbar amuti, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim ia bativam.” **7** Egha Moses kamaghin Aron migia ghaze, “Ni ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh ofan arazir kuraba gin amangamin ko nin ofan bar isi mighirighamin sara damu. Ni ua bagh kamaghin damuti God nin arazir kuraba gin amangiva, gumazamizibar arazir kuraba sara gin amangam. Egh gin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumazamiziba isa izir ofaba, ni me bagh ofa damuti God men arazir kuraba gin amangam.” **8** Ezi Aron ofa gamir dakozimin boroghin ghugha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha, uabi uan arazir kuraba gin amangasa ofa gami. **9** Ezi Aronin otariba a bagha asizir ghuziba inigha iza a ganingizi, a uan dafarir puzim isa ghuzim garugha, ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh arigha, ghuzir naba an ofa gamir dakozimin mingarim ginge. **10** Egha gin Aron, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir oviba bar ada inigha, ovizimning ko beramin akuar aghuim ini. Egha a bar da ofa gamir dakozimin da tuez avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenin kinim oto. Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Aron ami. **11** Egha an asizir tuziba ko iniba inigha, nguibar me itimin azenan ghua da tuez, avim bar dar isizi da gifa. **12** Egha gin Aron ghua, ofan bar isia mighirizim damuasa sipsipin apurir kam misoke. Ezi an otariba asizir ghuzir kaba inigha iza a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. **13** Ezi otariba asizir

dapanim ko asizir otevir maba sara vaghvagha da inigha iza a ganingi. Ezi a bar ofa gamir dakozimin da tuezii avim bar dar isia mighirizi, averenir kinim oto. **14** Ezi an asizir kamin muriaba ko an suemning sara ruegha, bar ada isa ofan bar isia mighirizir kamin mabagh isin da ariki, ezi avim bar dar isi da mighirizi, averenir kinim oto. **15** Egħa Aron gin gumamazizibar ofaba inigħa, Ikiavira Itir God bagħa ofa gami. A gumamazizibar ofabar amu men arazir kuraba gin amangaminim meme inigħa, a misuegha an ofa gami. Mati a faragħa ua bagħa uan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa gamizi mokin. **16** Egħa an asizir gumamaziziba ofan bar isia mighirizim bagħa inigħa izezir kamningin mamin ofa gami. An amir ofan kam, arazir me zurara mizarazibar ofa damuamibar gin zui. Egħa a plaua inigħa witin ofa damuasa a tue. A uan dafarir zivirizimin plauan mabar suigħa, ofa gamir dakozimin da tuezii avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. **18** Egħa gin, Aron bulmakau ko sipsipin apurir gumamaziziba God ko navir vamaran ikiamin ofa bagħa inigħa izezimning misoke. Ezi an otariba asizir kamningin ghuziba inigħa a ganingizi, an ofa gamir dakozimin 4plan miriabar da kavamangi. **19** Egħa Aron bulmakau ko sipsipin apurimin oviba bar ada ini, kar an puer mingarim boroghira itir ovir bar ekiam, ko navim ko muriaba avarazir oviba, ko ovizir pumuning, aningin ovim ko beramin akuar agħuim, a bar da ini. **20** Egħa me ovir kaba isa asizimningin amagapamning gatigħa, bar da inigħa ofa gamir dakozimin għu. Asizir oviba bar, Aron ofa gamir dakozimin da tuezii avim bar dar isia zuima da bar mighirizi, averenir kinim oto. **21** Egħa a uan dafarimin bulmakau ko sipsipin amagapamning ko agharir guvimin amadaghan itir buaragħarimningin suiragħa da fegha dagħ amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin igħuavamadi. A Moses mikemezi mogħin ami. **22** Aron ofan kaba bar dagħ amigħa givagħa, uan agharimning ghufegħa, gumamazizibav għa ghaze, God deragħvira ia damu. Egħa ofa gamir dakozim ategħa izagħiri. **23** Egħa Moses ko Aron, God bativamin Purirpenimin aven għu. Egħa aning azenan izir dugħiamin, aning ghaze, God deragħvira bar gumamazizibar amuam. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar ekiam, azenim girizi gumamaziziba bar an gani. **24** Ezi zuamira Ikiavira Itir God avim amadazi, an ofa gamir dakozimin izagħiri. Egħa avim ofan bar isia mighirim ko asizir oviba sara bar adar isi. Ezi gumamaziziba bar bizir kamin ganigħa nguazim giregha, guaba nguazim misuegha, pamtemin dia Ikiavira Itir Godin ziam fe.

10 Ezi dugħiar kamin Aronin otaribar mamning Nadap ko Abihu, aning pauran mugħuriar agħuim zuim tuasa uan itariba ini. Egħa aning avir mikiam ko pauran mugħuriar agħuim zuim isa itarim gatigħa, avir kam inigħa ofan min Ikiavira Itir God bagħa għu. Me fo, Ikiavira Itir God kamagħin garir avim inigħa izasa mikemezir puvati. Kamagħin amizi, bizir kam a Ikiavira Itir Godin bizim puvati, ezi an an aghua. **2** Egħa Ikiavira Itir God, zuamiram avim amadazi, a iza Ikiavira Itir Godin damazimin bar aningin isizi, aning areme. **3** Ezi Moses kamagħin Aron migei, "Ikiavira Itir God, fomira kamagħin ikiangsigħa ia mikeme, "Gumazir nan boroghin iza nan ingangarim gamiba, me bar nan apengam iki deragħ na damuva kamagħin fogħ suam, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin bar zuezim. Egħti ki uan gavgavim ko angazangarim gumamazizibar akagħam. Egħti me nan ziam fam." Ezi Aron akar kam baregha mikiman ibura. **4** Ezi Moses dikavigha, Aronin ghurur afeziar dozim Usiel, an otarimning, Misael ko Elsafan, aningin diazi, aning ize. Ezi Moses kamagħin aning migei, "Gua roghira kagħ iziva, uan avebamningin kuamning inigħ, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenim ategħ, sagħon mangi danganir e itimin azenan mangi." **5** Ezi aning Moses mikemezi mogħin ghua, gumazir kuamning inigħa danganir me itimin azenan għu. Aning gumazir ovengezir kuamningin korotiaba suezir pu. Puvati, Misael ko Elsafan, aningin korotiabar suigħa aning amikirigha azenan zui. **6** Ezi Moses datirighin, Aron ko an otarir igħarazir pumuning, Eleasar ko Itamar, akaba me ganidi.

A kamagħin me migei, "Ia apanguvir arazimin gin mangi gumazir aremezir kamning damuan marki. Ia dugħiaba zurara uan dapanir ariziba batoghvira iki. Ia da ategħti da pura ikian marki. Ia uan apanguvimin ababanim bagħ, korotiaba abighan marki. Ia apanguvir arazimin gin mangiti, Ikiavira Itir God ia misuegħti, ia arimighiregham. Egħti e Israelian gumamaziziba, Ikiavira Itir God bar puviram en ataram. Egħti Israelian igħaraz darasi, kar ian marazira, merara Ikiavira Itir God amadazir avimin aremezir gumazimning bagħ aziam. **7** Egħti ia God bativamin Purirpenimin tiar akam atagħiragħan marki, ia tong ikegh. Ia fo, ki Ikiavira Itir Godin bizimra ikiasa olivin borem ia gagħuizi, ia Ikiavira Itir Godin adarazira. Kamagħin amizi, ia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan mangegħ, ia arighiregham." Ezi me Mosesin akam baregha, a mikemezi mogħin ami. **8** Ikiavira Itir God kamagħin Aron migei, **9** "Ni uan otariba ko, ia wainin dipar onganiba amegħ, nan damazimin, na bativamin Purirpenimin aven mangan marki. Bar markiam. Ia aven mangiva, ia arimighiregham. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, arazir kamin gintigh managħira iki. **10** Ia deragħvira biziba tuisigh, bizir manam a nan bizim, ezi bizir manam, a gumamazizir kinibar bizim. Ezi dar tongin bizir manaba nan damazimin zuezi, manaba mize. **11** Egħ ia, arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, a Moses mikemezi a da isa Israelia ganingizir kaba, ia bar dar Israelian gumamazizibar sure damu." **12** Ezi Moses kamagħin Aron uan otarir Ikiavira itir pumuning Eleasar ko Itamar migei, "Ia Ikiavira Itir God bagħ wit tuamin ofan nar Ikiavira itiba inigħ. Plauan kam, ia a isi yis puvatizir bretin ingarigh. Ofan kam, a bar Godin bizimra, a ia ganing. Kamagħin amizi, ia ofa gamir dakozimin boroghin bretin kam ami. **13** Ikiavira Itir God bizir kamin na mikemegħa gifa. Kamagħin amizi, wit tuer ofan nar kaba bar, da ia ko ian otaribar biziba. Ia gumazimir Ikiavira Itir God bagħa wit tuer ofa gamiba, dar tongin plauan kaba ini. Egħ ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizar divazimin aven bretin kam ami. **14** Egħti Israelian gumamaziziba, God ko navir vamira ikiamin ofa damusi, asizimin amagapamin itir tuzim ko buaragħarim ko oviba sara inigħ izi. Egħti ia ofa gamir gumaziba, ia amagapamin itir tuzimin suiragħ da fegh dar amuti da Ikiavira Itir Godin damazimin igħuavamang. Egħ ia gin ofa gamir dakozimin oviba tuegh. Egħ ofan kamin asizir tuzibar tongin, ia amagapam ko buaragħarim inigħ. Egħti ia ko ian adarazir, guiviba ko otariba uagħara, asizir tuzir kamning isi dangarin Godin damazimin zuezir tamin mangi, aning ami. Ikiavira Itir God ofan kabar asizir otevir kamning isa, ia ko ian boribagħ aning. Egħ zurazurara asizir otevir kamning, aning ia ko ian ovavir boribar asizir akuamning. Ikiavira Itir God kamagħin mikemegħa gifa." **16** Egħa gin Moses ghua arazir kuraba gin amadir ofa damuamin meme bagħa azaragħa ghaze, "Ofa gamir gumaziba manmagħin meme ofa damu arazir kuraba gin amangamim gami?" Ezi me a migei, "E avimin a tuazi a isigħa gifa." Ezi Moses akar kam baregha, Aronin otarir pumuning Eleasar ko Itamarin atari. Egħa a ghaze, **17** "Manmagħ amizi ia Ikiavira Itir Godin Purirpenim avinizar divazimin aven, arazir kuraba gin amadir ofan kamin asizir tuzim aman aghua? Kar ofan Ikiavira Itir God ua bagħavira misevezim, egħa a ia ganing, ia gumamazizibar osimtiziba akiriva, men arazir kuraba gin amangisi anemam. **18** Ia ofan kamin ghuzim inigħa purirpenimin Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir puvati. Egħa manmagħ amizi, ki ia mikemezi mogħin ia Purirpenimin aven asizir tuzir kam amezir puvati?" **19** Ezi Aron kamagħin Moses migei, "Ni oragħ. Datirighira, gumamaziziba uan arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi kirara, datirighin bizir kurar kaba na bativigha gifa. Nan gumazir pumuning areme. Kamagħin amizi, ki datirighira arazir kuraba gin amadir ofan asizir tuzim amam, egħti Ikiavira Itir God ti bizir kam gaguegham, o? Ki ghaze, ti puvatigħam." **20** Ezi Moses kamagħin oregha ghaze, Aronin akam a dera. Ezi an navim an amira.

11 Ikiavira Itir God Israelia mikimasa kamaghin Moses ko Aron mikeme, “Ia, nguazir kamin itir asizibar tongin, asizir kabara, ia dar ami. **3** Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning uaning tuiragha iti, eggha da bulmakaubar min graziba api, ia dar ami. **4** Egh ia kamelba ko ivarareba ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apir asiziba, eggha dar soroghafariba puzir pumuning ikia, uaning tuiragha itir puvati. Kamaghin amizi, ia kamaghin fogh suam, da nan damazimin zuezir puvati. Ki dar aman ian anogoroke. **7** Egh ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning itir, eggha uaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin amizi ia fogh, daba da nan damazimin mize. **8** Kamaghin amizi, ia asizir kababar aman marki. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati. **9** “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osiriba naziaba ko sighiaba uaghara ikiti ia dar ami. **10** Ezi osiriba ko bizir muziarir ongarim ko tintinibar dipabar itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighiti, ia fogh, da bizir bar kuraba. **11** Kamaghin amizi, ia dar aman kogh, egh dar kuabar suighan marki. Ki bar anogoroke. Da bizir bar kuraba. **12** Ia uam oragh, angamira itir bizir dipabar ititam, a naziaba ko sighiaba puvatighiti, ia anereman marki. Ia bizir kabar aghuagh da atakigh. **13** “Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Ia kamaghin mikim suam, da bizir bar kurar ki aghuaziba. Kuarazir kaba, taragiaba, miighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. Ia kuarazir kabar aman marki. **20** “Ezi apizir suemning ko dafarimning ko aviziba itiba, da bizir kuraba, ki dar anogoroke. **21** Eghti apizibar tongin apizir soroghafariba ikia arua uari akuriba, ia dar ami. **22** Kamaghin amizi, odezir ekiaba ko doziba, ia bar dar ami. **23** Ezi apizir sueba ko dafariba ko aviziba itiba, ia kamaghin fogh suam, da bizir bar kuraba. Ki dar anogoroke. **24** “Asizir maba uaghan, ia damuti, ia nan damazimin mizegham. Eghti gumazitam asizir kabar kuabar suiragh, o aneter danganitamin mangam, gumazir kam nan damazimin mizegham. Gumazir asizir kamin suiraghamim, a uan korotiaba ruegh, egh a nan damazimin mizegh iki mangi guaratizimin tugham. **26** “Asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikiava, uaning tuirazir puvatigha, bulmakaun min graziba apir puvati, ia kamaghin fogh suam, asizir kaba, da bizir aghuiba puvati. **27** Ezi asizir soroghafarir puziba puvatiziba, da bar, asizir aghuiba puvati. Egh ia asizir katamin kuamin suiraghiva, ia nan damazimin mizegham. Egh ia kamaghira iki mangi guaratizimin tugham. **28** Eghti gumazitam asizir kuar kam inigh danganir igharazimin mangigham, a uan korotiaba ruegh, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. Asizir kaba ia gamima ia mize. **29** “Asizir kaba uaghan markiam, ki da ian anogoroke. Kar iriaba, ko kuaziba ko iper guar aviriba. **31** Ki asizir kaba ian anogoroke. Eghti ia dar kuabar suighiva, nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. **32** Eghti asizir katam aremegh, bizitam gisin irigham, bizir kam uaghan nan damazimin mizegham. An kuam iri, bizir me temebar ingarizir tam o initam o bulmakaun inimin ingarizir initam o mitaritam, o ingangarir manam itir bizitam, a bizir katam gisin irigham, a nan damazimin bar mizegham. Eghti ia a isi dipamin a rueghiti, bizir kam nan damazimin mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. **33** Eghti asizir mizezir kamin mikarzim nguazir minem girighiti, bizir miner kamin itiba bar mizegham. Kamaghin, ia miner kam abikigh. **34** Eghti daghetaba roghira ikiti, miner kamin dipam dagher kabagh ireghiti, dagher kaba nan damazimin uaghan mizegham. Ezi dipar miner kamin itim, a ikuvigha mizegha gifa. **35** Eghti asizir kam bizitam girigham, bizir kam nan damazimin a mizegham. Eghti miner kam, o bretta tuer danganir me nguazimin ingarizir kam, ia uaghan anebikigh. **36** Egh asizir kam mozir dipar pura nguazimin otivim girigham, o tengin dipam girigham, eghti dipam nan damazimin mizeghan kogham. Puvati. Ezi bizir manam asizir kamin mikarzimin

poro, a mizegha ikufi. **37** Eghti asizir katam aremegh an kuam dagher anabar oparibagh isin iri, a deragham. Dagher anabar kam, a mizezir puvati, a zueghavira iti. **38** Ezi dagher anabar kam dipamin aven itima, asizir kamin kuam a giri, dagher anabar kaba nan damazimin mize. **39** “Ia asizir ki damasa ia mikemezbagh nighnigh. Egh asizir kabar tam puram aremeghti, gumazitam o amizitam an suiragham, gumazir kam o amizir kam, nan damazimin mizegham. Egh a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. **40** Eghti gumazitam asizir kamin tuzitam ame, o asizir kamin kuam ateri, a uan korotiaba ruegh. Egh a mizeghvira iki mangiti aruem magirigham. **41** “Eghti ia asizir muziariba ko apizir nguazimin aruibar aman marki. Ia kamaghin nighnigh, da bizir bar kuraba. **42** Egh asizir uan navibar nguazim davariba, ko soroghafaribar aruir asiziba, ko asizir suer aviraviriba itiba, da bizir aghuiba puvati. Eghti ia dar aman marki. Ki dar ian anogoroke. **43** Ia asizir kabar tam aman marki. Ki bar dar aghua. Egh ia tam amegh, ia nan damazimin mizegham. Eghti ki dar aghuazi moghin, ki bar ian aghuagh. **44** Ki Ikiavira Itir God, ian God, eggha ki bar zue. Eghti ia uari isi na danigh, nan gumamazizibar ikivira iki, egh arazir kuraba ategh, arazir aghuubar gin mangi nan min zueghvira iki. Ia ki aghuazir asizir mizirizibar amiva, nan damazimin mizegham marki. **45** Ki Ikiavira Itir God. Ki ian Godin ikiasa Isipin kantrin aven ia inigha azenan ize. Ki uabi bar zuezi nan araziba bar dera. Kamaghin amizi, ia zuegh iki nan arazir aghuubar gin mangi. **46** “Ezi Akar Gavgavir ia datirighin inizir kam, an asiziba ko, kuaraziba ko, bizir ongarimin aven itiba ko, apizir nguazimin davaribav gei. **47** Kamaghin amizi, ia deraghvira biziba tuisigh, bizir manam a zue, ezi bizir manam a nan damazimin zuezir puvati. Egh ia angamira itir bizir ia damamiba ko ia daman koghamiba, ia deraghvira dagh fogh.”

12 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni kamaghin Israelian gumamazizibav mikemegh: Amizitam navim asegh, otarim bategham, a nan damazimin mizeghvira iki mangi 7plan aruebar tugham, mati a uan iakinibav sozir dughiam. **3** Eghti 7plan arueba givaghti, namba 8in aruem otoghti, me otarir kamin mikarzim mogomemin inim atugham. **4** Amizim borim bategha ghuzir avirim makuri. Kamaghin amizi, a nan damazimin mizegh, 33plan aruebar ikeghiva gin ua zuegham. Dughiar a mizeghvira ikiamim, a bizir ki ua baghavira misevezir tamin suighan kogham. Egh a nan Purirpenim avinizir divazimin aven mangan kogh, mangi a ua zueghamin dughiamin tugham. **5** “Amizim borir guivim bategh, a 14plan aruebar mizeghvira ikiam, mati a uan iakinibav sozir dughiam. A uan ghuzir avirim makuni, kamaghin amizi a nan damazimin mizegh, ua 66plan aruebar ikeghiva, gin ua zuegham. **6** “Egh amebam ua zueghiva, a uan otarir iririvim o guivir iririvim ginighnigh, ofan bar isia mighirim bagh, sipsipin igiar azenir vamira itim inigh, egh uaghan ofan arazir kuraba gin amangamin bagh, kuarazir bunbam inigh. An ofan kanming isi ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. **7** Eghti ofa gamir gumazim amizir kamin kuarazim ko sipsip inigh na bagh ofa damuti, amizim ua zuegham. Eghti ghuzir kam amizim damuti a ua mizeghan kogham. A datirighin nan damazimin zuegha gifa. Amizim otarim o guivim bategh, an arazir kamra damu. **8** “Amizitam sipsip givezamin dagiaba oteveh, a kuarazir bunbar igiar pumuning o osirvar igiar pumuning inigh izi. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir tamin, ofan bar isia mighirim damu, egh kuarazir igharazimin, an arazir kuraba gin amadir ofa damu. Eghti ofa gamir gumazim kuarazir kanmingin ofa damighiti, amizim ua nan damazimin zuegham.”

13 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, **2** “Gumazitam o amizitam, duatam o okatam o mikarzim ghuarir ghurghuritam, an mikarzimin otogham, egh bizir kamin ganganin mati lepan arimariam o arimariar ekilar igharaziba otivasava ami, eghti me a inigh ofa gamir gumazim Aron bagh mangi, o an otarir uaghan ofa gamiba, men tav

bagh mangi. **3** Eghti ofa gamir gumazim deraghvira duar kamin ganigh fogh suam, an duar kurimin aven itir ariziba ghurghurigha gifa, ezi duam bar an mikarzinamin aven ghu, kar lepan arimariamra o arimariar ekiar igharazin. Eghti ofa gamir gumazim an ganigh givagh, kamaghin mikimam, 'Gumazir kam, a Godin damazimin zuezir puvati.' **4** Eghti duam ghurghurighi, ofa gamir gumazim duamin ganti, a mikarzinimin inimin aven manghian koght, egh arizir ghurghuriba puvatighi, ofa gamir gumazim, gumazir kam mikim suam, a uabira dipenitamin iki mangi 7plan aruebar tugh. **5** Eghti namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim, ua gumazir kamin duamin gan a tuisigh, eghti duamin ganganim kamaghira iki ekevehan koghti, a ua gumazim ateghti a 7plan aruebar uabira ua ikegh. **6** Eghti 7plan aruer kaba givagh, ofa gamir gumazim uam an ganti, duar kam misigh, egh ekevehan koghti, a fogh suam, gumazir kam pura duar kinim iti. Egh ofa gamir gumazim a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue. Ni uan korotiaba ruegh, zueghiva mangi.' **7** Eghti bizir kamin gin, duam ua isiti, gumazim ua mangi ofa gamir gumazim batogh uabi an akagh. **8** Eghti ofa gamir gumazim deraghvira gumazir kamin duamin ganti, duar kam ekeveghti, a fogh suam, gumazir kam lepan arimariar kurar ekiam iti. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' **9** "Eghti gumazitam duar gavgavim ikiti, me an aku ofa gamir gumazim bagh mangi. **10** Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazimin duamin ganigh. Eghti duar kam ghurghurigh, arizibar amuti da ghurghurigh aven emigh mizazim a gasam, **11** gumazir kam lepan arimariam an iti. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Ofa gamir gumazim fogha gifa, gumazir kam a mizezir puvati, kamaghin amizi, a pura gumazim ateghti, a uabira uan dipenimin ikian kogham. **12** Eghti arimariar kam bar ekevegh mangi gumazir kamin mikarzim bar anevraghti, ofa gamir gumazim ua gumazimin mikarzim bar deraghviram an ganiva a tuisigham. Egh a gumazimin ganti, arimariar kam bar an mikarzim inighti, an mikarzim bar ghurghurighi a fogham, arimariar kam givasava ami, eghti a kamaghin gumazim mikimam, 'Ni Godin damazimin zue.' Ezi kamaghin, gumazir kam a zuegha gifa. **14** Eghti gin, duaba bigh tuzir aven itiba azenan otivighi, gumazir kam zueghan kogham. **15** Eghti ofa gamir gumazim uam an duabar ganti, da bighi, a gumazir kam mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Gumazim duaba ikia egha da bighizi dar tuziba duar toribar otivti, kamaghin a nan damazimin zuezir puvati. Kamagh garir duam, a bar arimariar kuram. **16** Egh gin duam misighi, nir ghurghurim otoghti, gumazir kam ua ofa gamir gumazim bagh mangi. **17** Eghti ofa gamir gumazim deragh gumazir kamin duamin ganti, an duam misinghiti an inim ghurghurigham, kamaghin gumazir kam nan damazimin zuegham. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim, 'Ni Godin damazimin zuegha gifa.' **18** "Eghti gumazitam okam an mikarzinimin iki, egh misighi, **19** egh gin okam ikezir danganimin, an mikarzim figh ghurghurigham, o an mikarzim aghevegh ghurghurighi, kamaghin gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi uabi isi an akagh. **20** Eghti ofa gamir gumazim, gumazir kamin okar duamin danganim deragh an ganigh. Duam tong an inivafizimin aven mangighi, an inimin ariziba ghurghurigham, eghti ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Lapan arimariar kam okar misingzir kamin danganimin otozim, a bizir bar kuram. **21** Egh ofa gamir gumazim an ganti, ariziba ghurghurighan koghti, duam tong an inivafizimin aven manghian koght, egh a tong deragh deraghti, ofa gamir gumazim aneteghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. **22** Eghti 7plan aruer kabar gin duar kam ikivira iki ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, an arimariar bar kuram, egh kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' **23** Eghti duar mikarzinimin itimin ganganim kamaghira ikia, egha ekevir puvati, kar okar kamin duar kurim. Kamaghin, ofa gamir gumazim kamaghin gumazim mikim suam, 'Ni Godin

damazimin zue.' **24** "Eghti avim gumazitamin inivafizimin isighi, an duam ghurghurigham, o a ghurghurigh aghevegham, **25** eghti ofa gamir gumazim duar kam deragh an ganigh. A ganti, duar kurir kamin ariziba ghurghurighi, duam guizbangira mikarzinimin aven mangiti, ofa gamir gumazim fogham, duar kam, a lepan arimariar bar kuram. Egh a gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' **26** Ofa gamir gumazim an ganti, arizir duamin danganimin otiviba ghurghurighan koghti, duam an inivafizimin aven mangan koght, egh mising damuti, kamaghin ofa gamir gumazim aneteghti a uabira iki mangi 7plan dughiaabar tugh. **27** Ofa gamir gumazim namba 7in dughiamin deraghvira uam an duamin ganti, duar kam ikivira iki ekeveghti, a fogh suam, kar arimariar bar kuram. Eghti ofa gamir gumazim kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin mize.' **28** Eghti duar kam pura danganir kamin kamaghira iki, ekivan koghti, kar pura avim isizir duar kurimin danganim. Kamaghin, ofa gamir gumazim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.' **29** "Eghti gumazitam o amizitam, duar muziariba an dapanim o an aghozim batoghti, **30** ofa gamir gumazim duar muziarir kaba deragh dar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangiti, arizir aviriba duar muziarir kabar danganibar puvatigh, egh ariziba aghevegh iangurighi, ofa gamir gumazim fogham, duar kaba da arimariar bar kuram. Egh an a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' Kar dapaniba ko aghozibar otivir zighzizir arimariam. **31** Ofa gamir gumazim deravira an duar muziaribar ganti, duar muziariba inivafizim okor bar aven mangan koghti, arizir pizir aghuiba duam itir danganimin deragha otivighan koghti, a gumazim o amizim ateghti a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. **32** Egh namba 7in aruemin, ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin mikarzir inimin ganighi, zighzizir arimariar kam kamaghira ikiva ekivan koghti, zighzizir arimariar kam an mikarzir inim okoregha aven ghuzir puvati, eghti danganir kamin ariziba aghevegh iangurighan koghti, **33** kamaghin gumazim o amizim uan dapanir ariziba o kuar arizibagh isegh, egh a duar muziariba itir danganim gisan marki. Eghti ofa gamir gumazim, aneteghti a uabira iki mangi 7plan dughiaabar tugh. **34** Dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim, deraghvira gumazim o amizir kamin duar muziaribar ganigh, da kamaghira iti, o da ekefe. Egh ofa gamir gumazim kamaghin fogh suam, duar muziariba mikarzir inim okoregha aven ghuezir puvati, a kamaghin gumazim o amizimin mikim suam, 'Ni Godin damazimin zue.' Eghti gumazim o amizir kam uan korotiaba ruegh, egh a zuegham. **35** Gumazim o amizim zueghamin dughiamin gin duar muziariba otivigh ekivti, **36** ofa gamir gumazim ua deraghvira gumazim o amizir kamin inivafizimin gan. An duaba ekeveghti, ofa gamir gumazim fogh suam, gumazim o amizir kam a zuezir puvati. A ua arizir aghevir ianguriba bagh ruian kogham. **37** Eghti ofa gamir gumazimin damazimin, duar muziarir kaba kamaghira iki, egh ekivan koghti, arizir pizir aghuiba duar muziariba itir danganibar otivighi, ofa gamir gumazim fogh suam, zighzizir arimariar kam misingasava ami. Egh a gumazim o amizim mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuegha gifa.' **38** "Egh gumazitam o amizitam, ghuarir ghurghurir dafoziba an mikarzir inimin otoghti, **39** ofa gamir gumazim deragh mikarzir nir ghurghurir kabar gan, da ghurghurigh taghtaghan koghti a fogh suam, da ghuarir kiniba mikarzinimin otifi. Kamaghin, gumazir kam nan damazimin zue. **40** "Eghti gumazimin dapanir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin mizezir puvati. A zue. **41** Egh an minedevimin itir ariziba asighiregh, onarim misegh, a Godin damazimin zuegham. **42** Eghti ghuarim an dapanir ginkevimin itir onarim o minedevimin itir onarimin otoghti, duabar ganganim aghevegh ghurghurighi, ofa gamir gumazim fogh suam, ghuarir kam a lepan arimariar bar kuram. **43** Egh ofa gamir gumazir kam deragh ghuarir kamin ganighi, ghuarir kamin duamin ganganim aghevegh ghurghurigh, mati gumazim lepan duar arimariam an mikarzinimin inimin iti, **44** a kamaghin fogh suam, gumazir ghuarir an dapanimin itir kam, a lepan arimariar bar kuram. Kamaghin, ofa gamir gumazim

kamaghin a mikim suam, 'Ni Godin damazimin zuezir puvati.' **45** "Eghti gumazim duar kurar kamagh gitam iki, a korotiar bibizibar aghuigh, uan dapanir arizim batoghan kogh, egh dafarimin uan akam avaragh, egh pamten kamaghin dim mikim, 'Ki zuezir puvati. Ki zuezir puvati.' **46** Gumazir arimariar kamagh garim ikivira ikiva, nan damazimin zueghan kogham. A uan namakaba ategh danganir me itimin azenan uabira ikiam." **47** Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, "Dughiar mabar, bizir inibagh amima da ikuviba, kar lepan arimariamin min inir kabar aven itiba. Da, korotiaba ko, nir avizir me sipsipin arizibar ingariziba ko, nir tretin aghuubar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inimin ingariziba, da dar otifi. **49** Egh nir kam, arimariar kurar kam an aven ikiti, garim o aghevim an otoghti, me nir kam inigh mangi ofa gamir gumazimin akagh. **50** Eghti ofa gamir gumazim a inigh deragh an ganigh, egh arimariar kurar kam itir bizir kam isi danganir igharazitam datighti, a uabira iki mangi 7plan aruebar tugh. **51** A namba 7in aruemin deraghvira uam an ganti, arimariar kurar kam, a korotiam o inimin bar ekeveghti, a fogh suam, kar lepan arimariamin. Ezi korotiar kam o nir kam, a nan damazimin zuezir puvati. **52** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim korotiar kam avimin a tuaghti, a bar isigh. Bizir kam lepan arimariamin min a bato, eghti a bar isi mighirigh. **53** "Eghti ofa gamir gumazim deraghvira korotiar kamin ganti, a kamaghira ikiti, arimariar kuram korotiar kam bar a inighan kogham, **54** eghti a me mikemeghti me korotiar kam ruegh egh anetighti, a iki mangi 7plan aruebar tugh. **55** Eghti ofa gamir gumazim gin deraghvira uam arimariar bar kurar kamin ganti, a korotiamin avizir manamin aven, o azenan otoghti, arimariar kurar kamin ganganim kamaghira ganti, an ganganim garim o aghevim ikivira ikiti, a fogh suam, a nan damazimin zuezir puvati. Arimariar kurar kam ti ekeves, o puvati, kar pura bizim, ofa gamir gumazim an ekivamin arazim ginighnighan kogham. A fogha gifa, a nan damazimin zuezir puvati. Kamaghin, ofa gamir gumazim, korotiam avimin a tuaghti a bar isi mighirigh. **56** "Me a rueghti, gin ofa gamir gumazim deraghvira uam an ganigh, bizir lepan arimariamin min garim givaghti, a korotiar avizir kam abikigh o asizimin mikarzir nir kam, a ikuvizi naghira anetugh a makunigh. **57** Eghti gin, arimariar kurar kam, ua korotiar kamin otivti, kamaghin korotiar kamin ghuavim avimin a tuaghti, a isi bar mighirigh. **58** Egh a korotiam o asizimin mikarzirimin inim ruer dughiamin, lepan arimariamin min itir puvati, an ghuavim ua namba 2in dughiamin a rueghti, korotiar kam nan damazimin zuegham. **59** "Arimariar bar kuramin min itir bizir inibagh amima da ikuvim, Akar Gavgavir kam an gun migei. Mati korotiaba ko, nir avizir me sipsipin ariziba ko, nir tretin aghuubar ingariziba ko, bulmakaun iniba ko, korotiar me asizibar inibar ingariziba. Akar Gavgavir kam ghaze, korotiar kaba, da zue, o da nan damazimin zuezir puvati."

14 Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, **2** "Gumazir manam lepan min garir arimariar kuram an iti, kar Arazir Moses Osirizim. An arimariamin givaghamin dughiamin, a nan damazimin zueghsi, me a inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. **3** Eghti ofa gamir gumazim a inigh danganir me itimin azenan mangi, egh deragh an mikarzirimin ganigh. Eghti lepan min garir arimariamin guizbangira bar givaghti, **4** ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevitam, ko benir aghevur tam, ko temer hisopin aguatam, da inigh izi. **5** Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguzir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriatam tuigh, a inigh izi. Egh me gin kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti, an ghuzim minemin magiri. **6** Eghti ofa gamir gumazim kuarazir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevur kam, ko hisopin aguam isi ghuzim itir dipam darugh, zuamiram anesigh. **7** Egh gumazir kam nan damazimin zueghsi, me 7plan dughiaabar dipar ghuzim itim a gisin a kavamang. Egh ofa gamir gumazim kamaghin a mikim,

'Ni datirighin Godin damazimin zuegha gifa.' Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi. **8** Gumazim zueghsi a uan korotiam ruva, dapanir ariziba ko uan mikarzirimin ariziba bar dagh isegh uabi ruegh. A kamaghin damigh, nan damazimin zuegh, egh nguibamin aven mangi, egh 7plan aruebar a uan purirpenimin azenan iki. **9** Egh aruer namba 7in, gumazir kam ua, uan dapanir ariziba bar dagh isiva, ghuamasiziba ko sevanir ariziba, ko namnamin arizur maba sara isegh, egh a uabi ruva uan korotiam sara ruegh, egh nan damazimin zuegham. **10** "Egh namba 8in dughiamin, a sipsipin apurir pumuning ko sipsipin amebur azenir vaimira itim inigh. Da bar deragh egh duatam dar mikarzibar ikian kogham. Egh a wit tuamin ofan min, a 3 kilogrem in plauan aghuiba ko olivin borem sara da veregh da inigh. Egh olivin borer itarir pumuning gingegeh. **11** Egh a sipsipiba ko plaua ko olivin borem inigh na bativamin Purirpenimin izi. Eghti ofa gamir gumazitam an akuraghti a zuegham. Ofa gamir gumazim, gumazir kam ko ofan kaba sara a inigh, na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi, nan damazimin tugham. **12** Egh datirighin ofa gamir gumazim sipsipin apurir kamningin tam inigh olivin borem sara ofa damu, mati an osimtizim agevir ofa. A faragh bizir kaba dafarimin dar suiragh da fegh dar amuti da nan damazimin ighuavamangi. **13** Ofa gamir gumazim sipsipin kam isi, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba bagha me bulmakaubav sozir danganimin mangi a misueghti an aremegh. Guizbangira, osimtizim agevir ofaba, da arazir kuraba gin amadir ofabar mirara ghu. Kar nan bizimra, ezi ki God, ki a isa ofa gamir gumazibagh anighi. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim kamaghin damuam. **14** Egh gin ofa gamir gumazim sipsipin ghuzir taba inigh, gumazimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh. **15** Egh ofa gamir gumazim olivin boremin taba inigh uan dafarir kiriam gingegeh, egh borer kam dafarimin an suiragh. **16** Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir bizibar akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiaabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang. **17** Egh ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghamimin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin borem isi gumazir kamin agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. **18** Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegeh. Arazir kamin a gumazim damighi, a nan damazimin zuegham. **19** "Egh ofa gamir gumazim ofan arazir kuraba gin amangamin asizimin ofa damuti, gumazim nan damazimin zuegham. Egh a gin, ofan bar isia mighirim damusi, asizim misoghama. **20** Egh an asizir kam, wit tuer ofa sara, ofa gamir dakozimin ofa damu. Egh arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damuti, gumazim nan damazimin bar zuegham. **21** "Eghti gumazim uabi zueghsi bizir ofa damuamibagh ivezamin dagiaba puvatigh, a sipsipin nguzir apurir vaimirara inigh. Sipsipin kam a gumazimin osimtizim agevir ofa. Eghti gin ofa gamir gumazim an suiragh a fegh a damuti a nan damazimin ighuavamangi. Gumazir kam, 1 kilogrem plauan aghuim uaghan a inigh, olivin borem sara a veregh wit tuer ofa damu. Egh a olivin borer aghuuir itarir pumuning viraram aningin suiragh izi. **22** A dagiaba otevehg sipsipibagh ivezan iburagh, a kuarazir bunbar pumuning inigh ofa damusi izi. Egh kuarazir tam arazir kuraba gin amadir ofa damuva, egh kuarazir igharazim, bar isia mighirir ofa damu. **23** Namba 8in aruemin, gumazir kam uabi zueghsi, bizir kaba bar ada inigh nan damazimin ofa gamir gumazim bagh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. **24** Eghti ofa gamir gumazim osimtizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam ko olivin borem inigh, dafarimin an suiragh a fegh a damuti a

nan damazimin igluavamangi. **25** Egh ofa gamir gumazim osintizim agevir ofa bagh sipsipin nguzir kam misuegh, egh ofan ghuzir taba inigh, gumazir uabi zusi damuamin gumazir kamin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh an agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh. **26** Egh ofa gamir gumazim olivin borer taba inigh uan dafarir kiriam gingegh, egh borer kam dafarimin an suiragh. **27** Egh a uan agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir akakazim isi, uan dafarir kiriamin itir borer kam darugh, egh 7plan dughiaabar Ikiavira Itir Godin damazimin a kavamang. **28** Egh gin ofa gamir gumazim borer an dafarimin ikiavira itir taba inigh, gumazir zueghaminin kuarir guvimin itir kuarir apebamin amirazim datigh, egh uaghan olivin boremin isi gumazir kamin agharir guvimin amadaghan itir dafarir puzir amebam ko gumazir kamin dagarir amebam agharir guvimin amadaghan itim datigh, danganir kaba, a faragha ghuziba dagh ariki. **29** Egh borer nar ofa gamir gumazimin dafarimin ikiavira itiba, gumazir kamin dapanim gingegh. Egh arazir kamin a gumazim damighiti, a nan damazimin zuegham. **30** Egh ofa gamir gumazim, gumazir kam kuarazir bunbar ofa damuasa inigha izezimning, an aning inigh. **31** A kuarazir tam, arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim an ofan bar isia mighirim damu. Egh a uaghan wit tuer ofa ko kuarazir bunbar kamning sara ofa damu. Arazir kamin ofa gamir gumazim, gumazir nan damazimin zueghaminin kamin arazir kuraba gin amangisi ofa damu. **32** Arazir kam, gumazir uan lepan min garir arimariam agivsi, egh dagiaba oteveg, ofan asizibagh ivezan iburagham, an arazir kamin gin mangiva, nan damazimin zuegham." **33** Ikiavira Itir God, kamaghin Moses ko Aron migei, **34** "Ia gin Kenanin nguazimin manglegh an ikiam, nguazir ki ia daningamin kam, a ian nguazimra ikiam. Egh dughiar ia Kenanin ikiamin, ki ti lepan min garir arimariam kuram damighiti, a dipenir tabar amuti da ikuvigham. **35** Eghti dipenir ghuavim mangi ofa gamir gumazim kamaghin a mikimam, 'Ki asighasizir mam arimariam kuramin min an gari an nan dipenimin otogha nan dipenim gasighasizi.' **36** Eghti ofa gamir gumazim kamaghin oreghiva, gumazim mikimti, a dipenimin aven itir biziba bar da ater azenan mangam. Eghti gumazim kamaghin damighan koghti, ofa gamir gumazim izi kamaghin a mikimam. 'Bizir dipenimin aven ikiavira itir kaba bar Godin damazimin ikuvigha mize, ezi a dar anogoroke.' Eghti gumazim biziba bar da inigh azenan mangiti, ofa gamir gumazim aven mangi dipenimin ganam. **37** A bar deraghvira bizir dipenimin biribagh ami da ikuvimin ganam. Egh a gantima, bizir gariba ko aghehiba torir muziariba biribar arighiti a suam, bizir kam bar biribar aven ghu. **38** Egh ofa gamir gumazim azenan mangigh kamaghin mikim suam, 'Dipenir kam, a 7plan dughiaabar pura ikiam.' **39** Egh dughiar namba 7in, ofa gamir gumazim ua izi dipenim getiv an ganam. Eghti asighasizir kam birimin otogh bar ekeveghti, **40** ofa gamir gumazim me mikemeghti, me bizir kurar kam itir dagiaba asigh, egh nguibamin azenan mangi danganir me ghua bizir mizirizir nan damazimin zuezir puvatziba makuri naghin, da makunigh. **41** Me dar amigh givagh, nguazir misingizir dagiar dipenimin aven biriba bar da avarazim angarigh. Egh da inigh nguibamin azenan mangi, danganir bizir kuraba akurir naghira da kunigh. **42** Egh me dagiar igiaba inigh dagiar kabar danganibar arigh, ua birir kaba ingarigh. Egh nguazir kumkur igiam inigh dipenimin biriba ua dar aghu da avegh. **43** "Eghti me ingangarir kam damighiti, an gin asighasizir kam ua birimin otoghti, **44** ofa gamir gumazim ua dipenimin mangi, egh deraghvira a getiv an ganigh. Asighasizir kam otogh bar ekeveg dipenim damighiti a ikuvigh, egh dipenir kam a nan damazimin mizegha gifa. **45** Kamaghin amizi, me dipenir kam apirigh dagiaba ko temeba bar ada angarigh. Egh me da inigh nguibamin azenan mangi, danganir me nan damazimin zuezir puvatzir biziba makuri naghin da makunigh. **46** "Egh dipenir mizezir kam, gumazitam an aven mangi, a nan damazimin mizeghiva kamaghira iki

mangiti aruem magirigham. **47** Eghti gumazitam dipenir kamin aven dami, o an aven dakuum, kamaghin a uan korotiaba ruegh. **48** "Eghti ofa gamir gumazim ua izi dipenimin ganti, an biriba deragham, eghti asighasizir kam uam a batoghan koghti, a kamaghin me mikimam, 'Dipenir kam a Godin damazimin zue.' A fo, bizir lepan arimariam kuramin min garir dipenibagh asighasizir kam, a ua itir puvati. Asighasizir kam, a gifa. **49** Arazir dipenim gamima a ua nan damazimin zuezm, a kamakin. Ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nan damazimin kuarazir angamira ikia zuezir pumuning, ko sidan temer otevir tam, ko benir aghevir tam, ko temer hisopin aguatom, inigh izi. **50** Eghti ofa gamir gumazim me mikemeghti, me nguazir minetam inigh daghurir aghuitamin mangi dipar igiar dikiriam tuigh, a inigh izi. Egh gin ofa gamir gumazim kuarazir kamningin tam inigh, minem gisin an suiragh a misueghti an ghuzim minemin magiri. **51** Eghti ofa gamir gumazim kuarazir angamira itir igharazim ko temer sidan otevir kam, ko benir aghevir kam, ko hisopin aguatom da isi ghuzim itir dipam darugh, egh zuamira da asigh. Egh gin 7plan dughiaabar dipar ghuzim itim dipenim a kavamang. **52** Ofa gamir gumazim kamaghin damuti dipenim nan damazimin zuegham. **53** Egh ofa gamir gumazim kuarazir angamira itim inigh, nguibamin azenan mangi, egh dadaba itir danganimin aneteghti a mighegh mangi. Kar dipenimin miziriziba agevir arazim, eghti dipenim nan damazimin ua zuegham. **54** "Arazir kaba, da gumazim arimariam kuraba itiba ko gumazamizir duar muziariba itiba ko, okaba ko duar mikarzimmin otiviba, ko asighasizir korotiaba ko dipenibagh amima da nan damazimin mizeziba, da bizir mizirizir kabanangin ia migei. **57** Akar Gavgavir kaba, da ian akaghti ia fogh suam, bizir manaba nan damazimin zue, ezi bizir manaba zuezir puvati."

15 ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, **2** "Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikim suam: "Gumazitam, an mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, egh ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. **3** Egh duamin ghuzir mitizir kam, an mikarzir mogomemin akamin otivam, o bizir kam gavgavigh dipam ivemari tuavin apirighiti, gumazir kam nan damazimin mizegham. **4** Eghti danganir an apiaghiriba o akuiba, da bar mizegham. **5** Tina gumazir kamin misiamin suiragham, o an apiaghiri bizitam daperagh, kamaghin a uan korotiaba ru, egh dipamin uabi ruegh, egh nan damazimin mizegh iki mangiti aruem magirigham. **7** Eghti gumazir manam o amizim uan dafarim isi gumazir duar kam itimin mikarzimmin suiragh, a uan korotiaba ru egh uabi ruegh, egh mizegh iki mangiti aruem magirigham. **8** Eghti gumazir duar kam itim, a gumazir nan damazimin zuezm giparighiti, gumazir kam uaghan mizegh, uan korotiam ru, egh uabi ruegh mizegh iki mangiti aruem magirigham. **9** Eghti gumazir duar kam itim, an hoziam gisin itir dabirabim daperagham, eghti bizir kam uaghan mizegham. **10** Eghti gumazitam uan dafarimin gumazir kam aperazir dabirabimin suiragham, a uaghan mizegh, iki mangiti aruem magirigham. Eghti gumazitam gumazir bizir an gaperaghav ikezm inigh aneter mangam, a uaghan uan korotiam ru egh uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. **11** Eghti gumazir duar kam itim faragh uan dafariba rueghan kogh, egh gumazir igharazimin suiraghti, gumazir igharazir kam uan korotiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizeghiva ikivira iki mangiti aruem magirigham. **12** Eghti gumazir duar kam itim, nguazir miner tamin suiraghti, kamaghin, me miner kam abkigh. Egh a uan dafarimin temer itarimin suiraghti, kamaghin, me itarir kam deragh dipamin a ruegh. **13** "Eghti gumazir kamin duar mitizir dipaba itim givaghti, a 7plan dughiaabar ikegh zuegham. Egh a mangi uan korotiam ruegh, egh dipar aghuim guruegh, egh nan damazimin zuegham. **14** Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh mangi God bativamin Purirpenimin tiar akamin Ikiavira Itir Godin damazimin tughiva, kuarazir bunbar pumuning isi ofa gamir gumazim daningigh. **15** Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir

ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Arazir kamin, a gumazir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, gumazim ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. **16** "Eghti gumazitam, dipam puram an mikarzir mogomemin otivti, a mizegham, a uan mikarzim bar dipamin a ruegh, egh iki mangiti aruem magirigham. **17** Eghti dipar kam an kortiam o inim o asizibar inibar ingarizir bizitam gireghti, a dipamin a ruegh, eghti bizir kam mizegh ikivira iki mangiti aruem magirigham. **18** "Gumazim amizim ko dakuih, egh aning mizegham. Aning uaning ko akuigha givazir dughiamin, aning mangi dipamin ruegh, egh aning mizirizim sara mizeghivira iki mangiti aruem magirigham. **19** "Amizim uan iakinibav sozir dughiamin, a mizirizim sara iki mangiti 7plan arueba gevegham. Eghti gumazitam o amizitam an suiragh, a mizirizim sara kamaghira iki mangiti aruem magirigham. **20** Eghti dakozir an akuim ko an apiaghbir biziba, da bar mizegham. **21** Gumazitam o amizitam dafarim isi an dakozim o bizir an apiav ikezibar suiragh, a mizegham. Egh a uan kortiam ruegh egh dipamin bar uabi ruegh, egh a mizegh iki mangiti aruem magirigham. **24** Eghti gumazitam, amizir uan iakinibav sozir dughiamin a ko dakuti, amizir kamin miziriziba an iki mangi 7plan dughia bar tugham. Eghti dakozir manam gumazim a dakuum, a uaghan mizegham. **25** "Amizitam uan iakinibav sozir dughiam batozir puvatigha pura dughiar igharazir mabar ghuzim bati, o an iakinibav sozir dughiam Ikiavira itima a ghuzim bata dughiar ruarimin ghuvaira iti, kamaghin a mizirizim sara iki mangiti, ghuzim bar givagham. **26** Egh a dughiar kamin dakozir manam gakui, o dabirabr manam gaperaghav ike, bizir kaba uaghan mizegham. **27** Eghti gumazitam o amizitam bizir an apiav kezitamin suiragh, a uaghan mizegham. A uan korotiaba ruegh, egh dipamin bar uabi ruegh. Egh a mizirizim sara iki mangiti, aruem magirigham. **28** Amizimin ghuzim givaghti, a 7plan dughia bar icheg nan damazimin zuegham. **29** Eghti namba 8in dughiam otoghti, a kuarazir bunbar pumuning inigh izi, egh mangi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa gamir gumazim daningigh. **30** Eghti ofa gamir gumazim, kuarazir kamningin tam isi arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh kuarazir igharazim isi ofan bar isia mighirim damu. Eghti arazir kamin, an amizir kamin akuraghti, an mizirizim givaghti, a ua Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. **31** "Gua kamaghira, Akar Gavgavir kamra Israelia daningigh. Me nan damazimin mizegha itir dughiamin, me uari bagh deraghvira gan. Me uan miziriziba bar dar saghon iki. Nan Purirpenim men tongin iti, eghti me miziriziba sara ikiva, an aven mangan marki. Puvatighi me nan Purirpenim damuti a mizegham. Me kamaghin damuti, ki me misueghti me arighiregham." **32** Akar Gavgavir kaba, gumazim o amizimin mikarzim duaba a batifi, ezi gumazim amizim ko akuima an dipam an mikarzim gire, bizir kam aning gamima aning nan damazimin mize, kar an Akar Gavgavira. **33** Eggha Akar Gavgavir kaba, amizibar iakinir arimariam migei. Eggha a gumazitam ko amizitam ghuzir mitizim men mikarzir mogomem bato, Akar Gavgavir kam me migei. Eggha uaghan gumazir amizir mizirizim sara itim koma akuim migei.

16 Aronin otarir pumuning faragha, Ikiavira Itir Godin akam batuegha, a bagh ofa damuasa an boroghin zui. Ezi an aning misoghezi aning aremegha gifa, ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **2** "Ni uan avebam Aron mikamegh. A zurara nan purirpenimin aven nir ekiamin akirangin Danganir Bar Anogoroghezimin pura mangiva, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar asuamin guamin tuivan marki. **3** Ki ghuariar mamin tongin iki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuamin gisin ikiam, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Kamaghin amizi, ki uabi dughiam atighi, an an aven mangi. A pura danganir kamin aven mangighi, ki a misueghti an aremegham. **3** Aron Danganir Bar Anogoroghezimin aven mangisi, a faragh arazir kuraba gin amadir ofa bagh bulmakaun apurir igiatam inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apuritam inigh. **4** "Aron faragh deraghvira dipamin uabi ruegh, egh gin korotiar kabar aghu, kar korotiar ki uabi ofa gamir gumaziba bagha

misevezi, ezi da bar zue. Korotiar kaba bar, me deraghavira nir ghurghurir aghuimin dar ingari. Aron ruegh givagh, egh ofa gamir gumazimin korotiar ruarir azenan itim arugh, egh an aven azuir trauziziar otevim arugh. Egh inir ruarim isi uan ivariam gikegh, egh inir dapanir asuar ruarim uan dapanim gighuigh a ikegh. **5** "Eghti Israelian gumamaziziba ofan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir pumuning inigh, egh ofan bar isia mighirim bagh sipsipin apurir vaimira inigh izi Aron danighi, a da iniam. **6** "Egh Aron uabi inir bulmakaun apurir kamin ofa damu, egh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amang. **7** "Egh a gin memen apurir kamning inigh mangi Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi nan damazimin tugh. **8** Egh a dagiar pumuning inigh, mamin osizirim kamaghin migei, 'Kar Ikiavira Itir Godin ofa' ezi igharazimin osizirim kamaghin migei, 'Kar Asaelin ofa.' Egh a dagiar pumuning modogh, egh vaghvagh aningin akakagham, Ikiavira Itir God bagh memen tam amisevegh, egh tam asem Asael bagh anemisefegh. **9** Egh Aron memen Ikiavira Itir God bagha misevezir kam inigh, egh ofan min gumamazizibar arazir kuraba gin amadir ofa damu. **10** Egh an asem Asael bagha inabazir memen kam misoghan marki. Aron a inigh nan damazimin izi. Egh a memen kam, asem Asael bagh gumamaziziba puvatizir danganimin anemadagh. Eghti memen kam gumamazizibar arazir kuraba ater mangam. **11** "Aron ofan kabagh amua arazir kuraba gin amadir dughiamin, an arazir kamin gin mangi. A faragh bulmakaun kam inigh egh an aku izi, a misuegh uan arazir kuraba ko an adarazir arazir kuraba gin amadir ofa damu. **12** Egh a gin minetam inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin itir ofa gamir dakozimin mangi, egh avir mikiar isia itiba minem daghuigh, da inigh inir ekiamin girakirangin itir Danganir Bar Anogoroghezimin mangi. Egh a Ikiavira Itir Godin damazimin dafarim pumuning pauran mughuriar aghuim zuim a daghuigh, a isi avir kam datighi, pauran kamin migharim, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam avaragham, kar arazir kuraba gin amadir danganim. Migharir gavgavir kam ikiti, kamaghin Aron uabi, arazir kuraba gin amadir danganimin ganan kogham. An an ganighi, ki a misueghti an aremegham. **14** Egh a bulmakaun apurimin ghuzitaba inigh, uan dafarir puzim a darugh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin pin arazir kuraba gin amadir danganimin guamin a kavamang. Egh 7plan dughia bar kamaghira ua ghuzir taba uan dafarir puzimin da inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang. **15** "Egh gin a gumamazizibar arazir kuraba gin amadir ofa bagh memen kam misuegham. Egh a memen ghuziba inigh, purirpenimin aven inir ekiamin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin mangi, egh ghuzir muziari taba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuamin pin itir arazir kuraba gin amangamin danganim, a gisin da kavamangam. Egh taba isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da kavamang, mati a faragha bulmakaun ghuzibagh amizi mokin. **16** Egh arazir kamin a Bar Anogoroghezir Danganim danighi, a nan damazimin zuegham. Guizbangira, Israelian gumamaziziba arazir mizirizibagh amua nan akaba batuegha, arazir kurar aviribagh ami, ezi arazir kam Bar Anogoroghezir Danganim gamima, a mize. Na bativamin Purirpenim men tongin iti, ezi men arazir kurar kaba da Purirpenimin bizibagh amima, da bar nan damazimin mize. Kamaghin amizi, Aron ghuzitaba inigh, na bativamin Purirpenimin danganir igharazibar kamaghira dar amigh. Mati a faragha Bar Anogoroghezir Danganim gamizi mokin. Arazir kamra, a Purirpenim damuti a ua zuegham. **17** Aron ofan kam damuva, uan arazir kuraba ko an adarazi ko Israelian gumamaziziba sara bar da gin amadagham. A Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangiti, gumazir igharazitam na bativamin Purirpenimin aven mangan kogham, egh kamaghira iki mangiti Aron uam azenan izegham. Ki bar men anogoroge. **18** Egh gin Aron Bar Anogoroghezir Danganim ategh azenan mangi, egh ofan bar isia mighirir ofa gamir dakozimin mangi. Israelian arazir kuraba ofa gamir dakozir kam gamima, a nan damazimin mize. Kamaghin amizi,

Aron ofa gamir dakozir kam damighi a zueghsi, a bulmakaun kam ko meme virara, aningin ghuzir muziarir taba inigh, egh ofa gamir dakozimin mikababar itir bulmakaun kombar min garir biziba bar dar arikigh. Egh dafarir puzim ghuzim darugh 7plan dughiaabar ofa gamir dakozimin a kavamang. Arazir kamin a ofa gamir dakozim damighi a zuegham. Egh a ofa gamir dakozim ateghti, a nan ingangarim baghvira ikiam.” **20** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Aron Bar Anogoroghezir Danganim ko na bativamin Purirpenim ko ofa gamir dakozim damuti, da zueghamin ingangarir kam agivagh, egh a memen asem Asasel bagha misevezir kam inigh, Ikiavira Itir God bagh izi. **21** Eghti memen angamira itim, a uan dafarimning isi an dapanim gisin datigh, egh Israelian gumamazizabar arazir miziriziba, ko akam batozir araziba ko men arazir kurar aviriba bar dar gun mikemegh. Egh arazir kamin an arazir kuraba isa memen dapanim gati. Egh gin a meme isi gumazir a misevezzimin dafarim datighi, gumazir kam meme inigh gumamazizaba puvatizir danganimin mangi. **22** Egh danganir kamin aneteghti, memen kam Israelian arazir kurabar osimtizim inigh da ateriva gumamazizaba puvatizir danganimin mangigham. **23** “Eghti ingangarir kam givagh, Aron na bativamin Purirpenimin aven mangigh, ofa gamir gumazimin korotiar an arugh Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzim suegh. Egh a korotiar kam ateghti, a Purirpenimin aven iki. **24** Egh a mangi Purirpenimin divazimin aven dipamin bar uabi ruegh, egh ua uan ofa gamir gumazimin korotiar igharazibar aghuigh. A gin azenan izegh, ofan bar isa mighirir punumning damigh, a ua bagh ofan tam damigh, egh ofan igharazim gumamazizaba bagh a damigh. Ofan kamningin, a uan arazir kuraba ko gumamazizabar arazir kuaba gin amadagham. **25** Egh a men arazir kuraba gin amangisi ofa gamizir asizimin ovim isi ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim bar an isi mangiti, a bar mighirighi, averenir kinim otogham. **26** Eghti gumazir faragha meme inigha gumamazizaba puvatizir danganimin ghugha anetaghizi a ghuzim, a faragh uan korotiaba ruva, dipamin uan mikarzim sara ruegh, egh gin, a ua danganir me itimin aven izam. **27** Me bulmakaun apurim, ko memen ofan arazir kuraba gin amadim, ofa gamir gumazim faragha aningin ghuziba inigha, uan arazir kuraba ko gumamazizabar arazir kuraba sara gin amangasa, Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghu. Egh gin me asizir kamningin kuamning inigh nguibamin azenan mangam. Egh me aningin iniba ko tuziba ko buariba tueghti, avim aning bar isi mighirigh mangiti, averenir kinim otogham. **28** Egh gin gumazir aning tuazir kam, uan korotiaba ruegh, egh dipamin uan mikarzim bar a rueghiva, a gin, ua danganir me itimin aven izam.” **29** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia Akar Gavgavir kam zurara an gin mangi. Iakinir namba 7, an dughiar namba 10in, ia Israelia ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba bar, ia dagheba ko agoroger araziba atakigh, egh ia ingangariba ategh avughsi. **30** Arazir kamin mingarim kamakin: Dughiar kamra, ofa gamir gumazim ofa damuva ian arazir kuraba gin amangam, eghti ia Ikiavira Itir Godin damazimin zuegham. **31** Dughiar kam, kar nan dughiar ekiamra. Eghti ia agoroger araziba dughiar kamin da ategh avughsi. Ia ingaran marki. Bar marki. Egh ia zurara arazir kamin gin mangi. **32** Ofa gamir gumazir manam ia anemisefe, eghti an afeziamin danganim inigh ofa gamir gumazibar dapanimin otogh, egh a uabira gumamazizabar arazir kuraba gin amangamin ingangarim kam damuam. A faragh ofa gamir gumazimin korotiar ghurghurir aghuim arugh. **33** Egh gin arazir kuraba gin amangisi ofa damu, eghti Bar Anogoroghezir Danganim ko, God bativamin Purirpenim ko, ofa gamir dakozim ko, ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumamazizaba bar, me nan damazimin zuegham. **34** Me arazir kaba zurara dar gin mangivira iki. Ofa gamir gumazibar dapanim, ofan kaba azeniba vaghvagh dar amu, Israelian gumamazizabar arazir kuraba gin amang, egh me damuti me nan damazimin zuegham.” Ikiavira Itir God akar kaba Moses ganingi, ezi Moses bar adar gin zui.

17 Ikiavira Itir God, akam Aron ko an otariba ko Israelian gumamazizabar kimasa akam Moses mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi. **3** Ia Israelian gumamazizaba ofa damusi ifuegh, bulmakaun tam, o sipsip, o memen tam danganir ia itimin aven o azenan a misuegh, **4** egh a inigh Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin tiar akamin izi ofan min na daningan aghuagh, ia mati gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, egh ia nan damazimin osimtizim ikiam. Kamaghin amizi, ki uan gumamazizabar tongin ia batuegham. **5** Akar kamin mingarim kamakin: Ia Israelia fomira asizibav sogha danganir ia itimin azenan ofa gami, ezi datirighin ia asiziba inigh ofa gamir gumaziba bagh mangi, na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu, egh na ko navir vamiran ikiam. **6** Eghti ofa gamir gumazim asizimin ghuziba inigh, ofa gamir dakozir God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin itim, an miriabar da kavamang. Egh an ofa bagh asizir ovim ofa gamir dakozimin a tuaghti a bar mighirighi, averenir kinim otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan tur kamin mughurim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **7** Ia Israelia uam aseba bagh asizibar ofabar amuan marki. Ia faragha kamaghin amua, na tegha asebar gin ghue. Eghti ian gin otivamin adarazi zurara asiziba inigh ofa bagh nan Purirpenimin izi. **8** “Egh ni kamaghin me mikim, Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, a ofan bar isa mighirirbar amusi, o a ofan igharazim na bagh a damusi, kamaghin an asizim inigh izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin ofa damu. Puvatighitima, ki Ikiavira Itir God, ki uan gumamazizabar tongin a batuegham. **10** “Ia asizim misoghezi an aremezir dughiamin, ia an firim atugh, egh aneguraghti an ghuzim bar iregh. Eghti ia Israelian gumazitam o ikizir igharazibar gumazir ian tongin iti tam, ghuzim itir asizitam ameghti, ki Ikiavira Itir God, ki an apanim damigh, egh uan gumamazizabar tongin a batuegham. **11** Ghuzim an angamira itir ikirimirim gumaziba ko asiziba bar me ganidi. Ezi ki kamaghin ofa migei, ofa gamir gumazim ghuzim isi ofa gamir dakozimin ofan min a gingegh, gumamazizabar arazir kuraba gin amangam. Ghuzim an angamira itir ikirimirim mingarim. Ghuzimra gumamazizabar arazir kuraba gin amadi. **12** Ezi ki Israelia ia migei, ian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, asizir ghuzim itim aman marki. Bar marki. **13** “Eghti Israelian tav o ikizir igharazibar gumazir ian tongin ititam, an asiziba buriva, ki damasa ian anogoroghezir puvatizir memen atiatam, o kuarazir tam misuegh, egh an ghuzim nguazim gingegh anevavag. **14** Kamaghin ami, gumamazizaba ko asizibar angamira itir ikirimirim, a ghuzimin aven iti. Ezi bizzir kam bagha ki Israelia ia migia ghaze, ia asizir ghuziba itibar aman marki. Eghti gumazim ghuzim itir asizim ameghti, ki uan gumamazizabar tongin a batuegham. **15** “Kamaghin amizi, asizitam puram areme, o asizir atiam asizir tam misoghezi an areme, eghti gin Israelian gumazitam o ian amizitam o ikizir igharazimin gumazir ian tongin ititam, asizir kamin tuzim amegham, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uan korotiaba ruva, egh uaghan dipamin uabi ruegh. Egh a miziriziba sara iki mangiti aruem magirighi, a ua zuegham. **16** Egh a uan korotiaba ruva mikarzim rueghan kogh, mar an osimtizim, a mar uan arazir kuramin osimtizim ater.”

18 Ikiavira Itir God, uan akam isi Israelia daningasa kamaghin Moses migei, “Ki Ikiavira Itir God, ian God. **3** Guizbangira, ia kantri Isipin ike, egh ia Isipian arazibar gin mangan marki. Ki datirighin ia inigh Kenanin nguazimin mangam, eghti ia Kenanian araziba, ia dar amuan marki. Ia men arazibar gin mangan marki. **4** Ia oragh. Ia arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizzir ki damusa ia mikemeziar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki akar kamin ia migei. **5** Ia bizzir ki damusa ia mikemeziaba ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Gumamazizaba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu egh dughiaa zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **6** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei,

ni uan ikizimin amizitam bagh navim dikav a ko ikararangan marki, egh a ko dakuan marki. Arazir kam bar marki. 7 Ni bar uan amebam ko dakuan marki. Ni kamaghin damu, ni aghumsizim bar uan afeziam danigham. Ni uan amebam ko dakuan bar marki. 8 Ni uan afeziamin amuir dozim ko dakuan markiam. Ni kamaghin damigham, ni uan afeziam damuti, a bar aghumsigham. 9 Ni uan buaramizim ko dakuan marki, a nin afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o a nin amebam ko par igharazim otezir guivim, ni a ko dakuan marki. Kar nin amebam nin afeziamin dipenimin ikia otezir guivim, o nin amebam dipenir igharazimin ikia otezir guivim, a uaghan nin buaramizim, kamaghin amizi ni a ko dakuan marki. 10 Ni uan otarimin guivim, o nin guivimin guivim ko dakuan marki. Arazir kam ni damuti ni bar aghumsigham. 11 Ni uan afeziamin amuir igharazimin guivim ko dakuan marki, kar nin afeziamin borim, a uaghan nin buaramizim. Ni an iktan bar marki. 12 Nin afeziam ko an buaramizim, aning ghuzir vamira. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. 13 Nin amebamin afumim o an avenemebam, kar nin amebamin ghuzimra. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. 14 Nin afeziamin aveghbuamin amuim, a nin amebam dozim. Kamaghin amizi, ni a ko dakuan marki. Ni a ko dakuigh afeziamin dozim damuti, a bar aghumsigham. 15 Ni uan otarimin amuim ko dakuan marki. A nin amuim puvati, kamaghin ni a ko dakuan bar marki. 16 Ni uan aveghbuamin amuim ko dakuan bar marki. Ni a ko dakuighi, nin aveghbuam bar aghumsigham. 17 Amizitam fomira gumazir igharazimin ikia guivim bate, ezi gin ni amizir kamin iti, egh ni an guivim sara aning ko dakuan marki. Egh ni uan amuimin guivimin guivitam ko dakuan marki. Ni uaghan uan amuimin otarimin guivitam ko dakuan marki. Amizir kaba, me nin amuimin anababa, egha nin adarasi. Kamaghin amizi, ni arazir kuramin me damigham, ni arazir aghumsizir bar ekiam damigham. 18 “Nin amuim ikiavira itir dughiamin, ni an afumimin iktan marki. Ni kamaghin damuva, aning damuti, aning uaningin ataram. 19 “Amizir uan iakinibav sozim, a zuezir puvati. Kamaghin, ni a bagh navim dikav a ko ikararang a ko dakuan marki. 20 Ni uan namakamin amuim ko dakuan marki. Ni a ko kamaghin damuva, nan damazimin mizegham. 21 “Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki Akar Gavgavir kam ia ganidia, ia uan boriba isi asem Molekin ofa damusi uan boribav sogh avimin da tuan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kamaghin damuva, nan ziam dikabiragham. 22 “Ia gumaziba, gumazir igharazitam ko dakuan marki, mati gumazim amizim ko akui mokin. Arazir kam, a bar kufi, ezi ki bar an aghua. 23 Ia gumaziba, asizir amebaba ko dakuan marki. Eghti amiziba, asizir apuritam ateghti, an a ko dakuan marki. Arazir kam ia damuti ia nan damazimin bar mizegham. Arazir kam, en arazir aghuim otavkira aghumsizir bar ekiam itim gami. 24 “Ia arazir kurar kabar amuan marki. Ia dar amu, egh ia nan damazimin mizegham. Ikizir igharazibar gumazamizir Kenanin nguazimin itiba, me arazir kabagh amua nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki datirighin me batosi, eghti ia men nguazim iniam. 25 Men arazir kurar kabara nguazir kam gamima a nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isa men nguazim ganidi. Egh ikizir igharazibar gumazamiziba, ki me batuegham, mati nguazim men misi, eghti me ua Kenanin nguazimin iktan kogham. 26 Eghti ia Israelian gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, ia arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Ia God gifozir puvatizir ikizir igharazibar arazibar amuan marki. Men arazir kuraba bar kuri, ezi ki bar dar aghua. 27 Ia fo, gumazamizir faragha nguazir kamin itiba, me arazir kurar kabagh ami. Kar arazir kurar bar kuriziba, ezi ki bar dar aghua. Bizir kam bangin, nguazim nan damazimin mizegha iti. 28 Ezi ia uaghan kamaghin damigham, ia nguazir kam damuti, a mizegham. Ia kamaghin damuti, nguazir kam ian migh ia batuegham, mati nguazim faragha ikizir igharazibar gumazamiziba batoghezi mokin. 29 Eghti Israelian amizim o gumazir manam, ki bar aghuazir arazir bar kurir kabar amuti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham. 30 “Ia Akar Gavgavir

ki ia ganidir kamin gin mangi. Gumazamizir ian faragha ghua nguazir kamin ikia amizir arazir bar kurir ki bar aghuaziba, ia dar amuan marki. Ia kamaghin damigham, ia nan damazimin mizegham. Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

19 Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia mikimasa Moses mikeme: “Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir kurabar saghon ikiava, bar zue. Kamaghin ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumazamizibara iki. 3 Ia vaghvagh uan amebaba ko afezibar apengan ikiva, egh men akabar gin mangi. Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Ia avughsi iki. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. 4 Ia na ategh marvir guar kinibar ziaba fan marki. Egh ia uari bagh ain isi nedazibar ingar, egh dar ziaba fan marki. Ki bar anogoroke. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki mikemegha gifa. 5 “Ia na ko navir vamira ikiamin ofa damusi, ia arazir ki ia ganidir kamin gin mangi, ofan kam damu. Egh ia kamaghin damuti, ki ian ofa gifuegham. 6 Ia asizim misoghezir dughiamra ofan asizir tuzibar ami, o amimzaraghan dar ami. Eghti asizir tuzir naba dughiar mikezimin ikivira ikiti, ia da tueghti da bar isi mangi averenir kinimin otegh. 7 Eghti gumazitam dughiar mikezimin asizir kam amiti, arazir kam nan damazimin bar deraghan koghti, ki uaghan bar an ofan kamin aghuagham. 8 Gumazitam dughiar mikezimin asizir tuzir kam ame, a bizir bar zuezir me na ganingizim gamima, a ikufi. Ezi a uabi uan arazir kuramin osimtizim iki ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham. 9 “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ategh, egh u mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira iki. 10 Dughiar ia wainin ovizir anidiziba inigha givazimin, ia uamategh mangi wainin azenimin wainin ovizir ia faragha ganizir puvatiziba inian marki. Egh ia wainin ovizir nguazim gireghav itiba inian marki. Ia dagher kaba, onganaraziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba bagh da ateghti, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme. 11 “Ia gumazir igharazimin biziba okiman marki. Egh ia gumazir igharazim gifar, an biziba inian marki. Egh ia bar gumazir igharazim mikimiva a gifaran marki. 12 Egha ia gumazir igharazim ko akam akira, nan ziam dibora gavgavim uan akar dikirizim ganidi, kamaghin ia pura gumazir kam ko akam akir, egh a gifaran marki. Egh ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia nan ziam dikabiri. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa. 13 “Ia pazi gumazir igharazim damuva, egh an biziba okiman marki. Ia daghiba bagh ingangarim gumazitam danigh, egh ia an ingangarimin ivezimin dughiar a ingarizir kamin ivezim a daningh. Ia ivezimin suiragh iki gurumzaraghan a daningam kogham. 14 Ia gumazamizir kuair onganiba, akar kurabar kamaghin me mikiman marki suam, God ia gasighasigham. Ia damazir okaviriziba men tuaviba apir ighuvibar arigh, me damuti me iran marki. Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan atiating. 15 “Ia kotiam barazir dughiamin, ia deraghvira kotiam tuisigh. Egh ia deraghvira kotiam akirigh. Ia onganarazir gumazamizibar akurvaghan marki, me kotiam puram a gafiragham. Egh ia gumazamizir ziaba ko gavgaviba itibar atiating men akurvaghti, me pura kotiam gafiragham marki. 16 Ia namakaba ko daruva egh girakirangin gumazir igharazim mikiman marki. Me gumazitam osimtizir ekiam bagh a isi kotiam datighti, ia kotin an akurvaghamin gavgavim iki, ia an akuragh. Ia uan akabar kuaaghti, kot suam, a misueghti an aremegh, kar bizir bar kuram. Ia an akuraghasa, ki ifonge. Ki Ikiavira Itir God. 17 “Ni uan navir averiamin aven uan namakam dughiar ruarimin navim an ikuvigh iktan marki. Ni a ko akam akirigh, egh osimtizir kam agifagh. Puvatightima, ni an arazim ginhighvira ikiva, ni ti uaghan, an amizir arazir kam damigham. 18 Nin namakatam arazir kuratam ni damighti, ni an arazim ikarvaghan marki, egh ni an ataran marki. Ni uabira uabi gifongezim moghin, ni gumazamizir igharazibagh ifongegh. Ki

Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. **19** "Ia nan arazir ki ifongezir kabar gin mangi. Egh ia asizir igharagha garimning ateghti, aning uaning ko dakuva nguziba batan marki. Egh ia dagher anabar igharagha garir pumuning azenir vamiran da oparan marki. Egh ia pura nir me tretin kinimin isamizim ko tretin me sipsipin arizimin isamizim, aning isafuragha korotiar ingarizim aghuan marki. Kar arazir anogorogheziba. **20** "Ezi gumazitam ingangarir amizir kinitam iki, egh a gumazir igharazim bagh amizir kam amangasa akam akiri, ezi gumazim a givezezir puvati. Eghti gumazir amizir kamin garim, amizir kam ko dakuti, ia aning inigh kotiamin mangi. Egh ia aning misueghti, aning aremeghan marki. Guizbangira, amizir kam a gumazir an garimin ingangarir amizir kinim. **21** Eghti gumazir kam sipsipin apuritam inigh na bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. A sipsipin kam isi uan osimtizim agevir ofan min Ikiavira Itir God bagh ofa damu. **22** Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin osimtizim agevir ofa damuva gumazir kamin arazir kuraba gin amangam. Eghti ki an ganigh an arazir kuraba gin amadagham. **23** "Ia Kenanin nguazimin mangamin dughiamin, ia temer bava oviziba itiba opar, egh ia temer kabar ovizibar aman kogh mangiti 3plan azeniba givagham, da nan damazimin zuezir puvati. **24** Egh namba 4in azenimin ia temer katabar dagheba bar na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Kar ababanir ia na minabi, egh bar akuogh nan ziam famim. **25** Egh namba 5in azenimin ia dar ovizibar ami. Egh ia nan akar kamin gin mangiti, ian temeba biva ovizir aviriba ikiam. Ia oragh, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme. **26** "Ia asizir tuzir ghuzim itibar aman marki. Egh ia imezibagh amir araziba ko kukunir araziba, ia dar amuan marki. Da nan gavgavimin izezir puvati. **27** Ia gumazim o amizir aremezim ginighnigh dapanir arazir ian kuaribar boroghin itiba apiran marki, egh uan ghumasizibagh isi da otivan marki. Egh ia uaghan uarir akurvagshi, gumazim o amizir aremezim ginighnigh, uan mikarizibar ghor, dighoribar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ia arazir kabar amuan, ki anogoroke. **29** "Ia asebar ziaba fer arazibagh amusi, uan guivibar amuti, me tuavimin amizibar min aghumsizir arazim damuva poroghamiba uari isava akuir arazim damuan marki. Ia kamaghin damuva na ategh asebar apengan ikiam, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Eghti arazir kuram ian nguazim bar a gizivagham. **30** Ia Sabatin dughiamin ingaran marki. Egh ia Purirpenir gumamaziziba iza nan ziam fer kam, bar a gifongegh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa. **31** "Egh ia nighnizir aghuim inisi, mangi ariaghirezir gumamazizibar duaba ko migeir gumazimin azaraghti, me duar kurabar nighnizim ia daningan marki. Ia kamaghin damu, ia nan damazimin bar mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa. **32** "Ia gumamazizir ghuribar apengan iki, egh deraghvira me damu. Egh ia nan atiating nan apengan iki. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikeme. **33** "Ia ikizir igharazibar gumamazizir an nguazimin itiba pazi me damuan marki. **34** Ia ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba arazir aghuibar me damu, mati ia uan adarazi Israelia gami mokin. Egh ia uari gifongezir moghin ia bar me gifongegh. Ia fomira Isipin kantrin ike, kamaghin ia gumamazizir an nguibaba ataghiragha ghua kantrin igharazibar itir arazim, ia a gifo. Ia deraghvira gumazir ia ko itir kabar amu. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa. **35** "Ia bizibar ababanibagh amuva, dar osimtizim ko ruaribagh fofogh da tuisigh, egh da mengti gumazir igharaziba dagh ivezam, ia arazir kamin, me gifaran marki. **36** Puvati. Ia deraghvira dar abaniva da tuisigh, egh deraghvira biziba meng. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. **37** Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezir kaba bar, ia dar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia mikemegha gifa."

20 Ikiavira Itir God, Israelian gumamazizibav kimasa kamaghin Moses migei: "Israelian tav o ikizir igharazibar gumamazizir Israelin kantrin aven itibar tav, uan borim

isi asem Molek bagh ofan min a daningti, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Nguazir kamin gumamazizibar bar dikavigh dagiaba isi gumazir kam ginivighi an aremegh. **3** Gumazim borim isa Molek ganidir arazir kam, nan Purirpenim gamima a mizegha bar nan ziar ekiam dikabira. Kamaghin amizi, ki gumazir kamin apamin damuva uan gumamazizibar tongin a batuegham. **4** Nguazir kamin gumamaziziba gumazir kamin arazir kuram kamin ganiva mikim suam, kar pura bizim, egh a misueghti an aremeghan koghti. **5** Kamaghin ki uabi an apamin damuva an adarazi sara, ko gumamazizir akirim na gasaragha asem Molekin ziam feba bar, ki men apamin damuam. Ki uan gumamazizibar tongin me batuegham. **6** "Eghti gumazitam na tegh, kukunir gumaziba ko, ariaghirezir gumazibar duaba ko migeiba bagh mangi, a mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba koma akui. Kamaghin, ki gumazir kamin apamin damuva uan gumamazizibar tongin a batuegham. **7** Ia bar zuegh iki, egh arazir aghuir voroghira itir ki ifongezibar aven daru. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin mikemegha gifa. **8** Ki Ikiavira Itir God, ki ia uagha ia misevezi ia bar nan gumamazizir aghuibar otifi. Kamaghin amizi, arazir ki ifongeziba, ia bar dar gin mangi. **9** "Egh gumazim o amizim uan afeziam o amebam akar kuramin a migia ghaze, God ni gasighasigham, eghti ia gumazir kam o amizir kam misueghti an aremegh. Gumazim o amizir akar kam mikemezim, a uan osimtizim bangin aremeghan. **10** "Eghti gumazitam uan namakamin amuim ko dakuighi, kamaghin ia gumazir kam ko amizir kam misueghti aning aremegh. **11** Eghti gumazim uan afeziamin amuim ko dakuighi, egh an arazir kuramin uan afeziam damuva aghumsizim a daningam. Kamaghin, ia gumazir kam ko amizir kam misueghti, aning aremegh. Aning uaning arazir kuram damigh osimtizim ikiam, egh bizir kam bagh aning aremegh. **12** Eghti gumazitam uan otarimin amuim ko dakuighi, ia aning misueghti aning aremegh. Aning en arazir aghuim oteghavkinigha arazir kuram gami, egh aning uan osimtizim bangin aning aremeghan. **13** Eghti gumazitam gumazir igharazim ko dakuighi, mati gumazim amizim ko akui moghin, egh aning amizir arazir bar kurar ki aghuazim damigh, bar osimtizir ekiam ikiam. Kamaghin ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremeghan. **14** Eghti gumazitam uan amuimin iki, egh uaghan an amuimin amebam isafuragh uaghara aning iniki, ia bar me isi avimin me daboroghti me isigh. Me osimtizir bar ekiam gami. Guizbangira, kamaghin amir gumamaziziba ateghti, me ian tongin ikian marki. **15** Eghti gumazitam asizitam ko arazir kuram damigham, mati gumazim amizim koma akui moghin, eghti ia uaghara aning misueghti aning aremegh. **16** Eghti amizitam asizitam bagh mangi, a ko arazir kuram damigham, mati amizim gumazim koma akui moghin, eghti ia aning misueghti aning aremegh. Aning uan osimtizim bangin aning aremeghan. **17** "Eghti gumazitam uan buaramizim ko dakuam, kar an afeziamin guivim, o an amebamin guivim, egh aning bibiamra iki uaningin ganiva, kamaghin aning arazir bar kuram damigham. Kamaghin amizi, ia gumamazizibar damazimin bar aningin atariva, aning batueghti, aning ua ia ko ikian kogham. Gumazir kam uabi uan buaramizim koma akui, kar aghumsizir arazim, kamaghin, a uan arazir kuramin osimtizim ateram. **18** Eghti gumazim, amizir uan iakinibav sozir dughiamin itim inigh, a ko dakuam, aning bar arazir mizirizim nan damazimin a damuam. Eghti ia nan gumamazizibar tongin aning batokegh. **19** "Gumazitam uan amebam dozim o afeziamin buaramizim ko dakuva, an arazir kuramin uan anabam damigh aghumsizim a daningam. Aning amizir arazir kurar kam bangin osimtizim ateram. **20** Eghti gumazitam uan afeziar dozimin amuim ko dakuigham, gumazir kam aghumsizim afeziar dozim daningam. Egh aning amizir arazir kurar kamin osimtizim ateram. Gumazir kam amizitamin iki boriba batan kogham, eghti an afeziar dozimin amuim uaghan boriba batan kogham. **21** Eghti gumazitam uan aveghbuamin amuim a dam a inigh an iki, a nan damazimin arazir bar mizirizim damuva aghumsizim uan aveghbuam

daningam. Kamaghin amizi, gumazir kam ko amizir kam boriba batan kogham. **22** “Ia nan arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuti, nguazir ki datirighin ian akua zuir kam, a ian aghuagh ia batueghan kogham, mati gumazim dagher kuramin mizi mokin. Ia deraghviram an ikiam. **23** Ia Kenanin nguazimin itir ikizibar arazibar gin mangan marki. Me bizir kurar kabagh ami, ezi ki bar men aghua. Ki datirighin ikizir kaba batueghti, ia men nguazim iniam. **24** Ki ia mikemegha gifa, nguazir kam a bar dera, ezi dagher avirim an ikia, deraghviram aghui. Ki a isi ia daningighti, a ian nguazimram otohgam. Ki Ikiavira Itir God, ki ikizir igharazibar tongin ia ini, eghti ia bar igharaghvira iki, nan gumamazizibaram otohgam. **25** Kamaghin amizi, ia deraghvira asiziba ko kuaraziba tuisigh, asiziba ko kuarazir manaba zue, ia dar ami. Ezi asiziba ko kuarazir manaba mizeghti, ia dar aman marki. Ki asiziba ko kuaraziba ko apizir zuezir puvatizir kabar gun ia mikeme. Ia dar amiva, ia arazir bar kurir ki aghuazibar amuam. Ia asizir kabar amiva nan damazimin bar mizegham. **26** Ia arazir kuraba ategh zueghi iki, nan arazir bar aghuibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi bar zue, eghti ia ikizir igharazibar tongin ua baghvira ia ini. **27** “Eghti kukunir gumaziba, ko ariaghirezir gumamazizibar duaba ko migeiba, ia bar dagiaba isi me ginivighti me arimighiregh. Me uan osimtizim bangin arighiregham.”

21 Ikiavira Itir God, Aronin adarazir ofa gamir gumazibav kimasa kamaghin Moses migei: “Ian adarazir tav aremeghti, ia gumazir aremezim bagh aghuimazir arazim damuan marki. Arazir kam ia gamima, ia nan damazimin mize. **2** Eghti bar gumazimin adarazir aven iti tav aremegham, kar an amebam, o afeziam, o otarim, o guivim, o aveghbuam, **3** o guizin an buaramizir pam puvatigha afeziamin dipenimin ikia aremezim, a me bagh aghuimazir arazim damuan. A kamaghin fogh, an aghuimazir arazir kam damuti, a nan damazimin mizegham. **4** Eghti ofa gamir gumazimin ivozim aremegham, eghti ofa gamir gumazim an aghuimazir arazim damuan marki. Kamaghin a nan damazimin mizegham. **5** “Eghti ia ofa gamir gumaziba, aghuimazir arazimin gin mangiva, uan dapanir arizir akuatabagh isan marki. Egh ghuamasizibar miriabagh isan marki. Egh aghuimazir arazim bagh tintinibar uan mikarzir ghoran marki. **6** Ia ofa gamir gumaziba ki ua bagha ia mifese. Ki ian God, kamaghin ia nan ziam dikabinan marki. Ia nan ofa damuamin ingangarim iti, ezi avim isir ofan kaba, ia daghebar min na ganidi. Kamaghin amizi, ia arazir kurar kaba akirimir ragh dagh asaragh, egh na ko daru. **7** Ia nan ofa gamir gumazibara. Kamaghin amizi, ia tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim ko akuim, o amizir an pam anetaghizim, ia an poghan marki. **8** Gumamaziziba fogh suam, ia ofabar dagheba na ganidi, kamaghin, ia bar nan ofa gamir gumazibara. Ki uabi Ikiavira Itir God. Ki Godin bar zuegha arazir aghuibaram amim. Egha ki uan gumamazizibagh amima, me zuegha arazir aghuibaram ami. **9** “Eghti ia ofa gamir gumazitamin guivitam, tuavimin amizimin ikiva, arazir mizirizibar gin mangiva, aghumsizir ekiam uan afeziam daningam. Kamaghin, gumamaziziba avimin a daboroghti a isigh aremegh. **10** “Ofa gamir gumazibar dapanim, uan ingangarimin ziar ekiam ini. Me borem an dapanim gingezir dughiamin, me ofa gamir gumazibar korotiamra, a daghuasa anemisefe. Eghti an adarazir tav aremeghti, a uan dapanir arizim ateghti a pura ikian marki, a deraghviram a batogh. Egh a uan korotiam abighan marki. **11** Ofa gamir gumazibar dapanim, gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damuva, nan damazimin mizegham. An afeziam o amebam aremeghti, an aghuimazir dughiamin uabi damu mizegham marki. **12** Kamaghin, an Anogoroghezir Danganim ategh gumazir kuaba itir danganimin boroghin mangan marki. A kamaghin damu nan Purirpenim damuti a nan damazimin mizegham. Ia borer ki ia ganingizir kam a gingegha givagha, anemisevezi a ofa gamir gumazibar dapanimin oto. Kamaghin, a

gumazimin kuam itir danganimin boroghin mangan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. **13** “Ofa gamir gumazibar dapanim, amizir gumazir igharazitam ko akuizir puvatizir tamin iki. **14** An amizir pam aremezim, o amizir pam taghizimin ikian marki. A tuavimin amizir gumaziba isava akuim, o amizir gumazir igharazim arazir kuramin a gamua a ko akuizimin ikian marki. Kar amizir anogorogheziba. An ofa gamir gumazibar anabamin amizir gumazitam ko akuizir puvatizir tamra iki. **15** Egh a nan akar kamin gin mangan koghti, an boriba nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua baghvira anemisevegha, a isa ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir kam damuasa aneti.” **16** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei: **17** “Ni kamaghin Aron mikemegh: Nin adarazir gumazitam datirighin o gin izamin dughiamin otoghti, an mikarzim duatam iki ikuvighti, gumazir kam na bagh daghebar ofabar amuan marki. **18** Gumazir mikarziba ikuviziba, me nan boroghin izi na bagh ofabar amuan marki. Ki gumazir kamagh garibav gei: damazir okaviziba, o suer kuraba, o guar kuraba, o amebamin navimin averara sueba ko aghariba otevegha ikizirighiziba, **19** o gumazir suer kuraba, o gumazir agharir kuraba, **20** o gumazir akirir fightiziba, o gumazir bar otevilla, o gumazir damazir kuraba, o gumazir mikarzir kuraba, o gumazir turiaba ikuviziba. **21** Guizbangira, nin anabamin tavin mikarzim duatam ikia ikufi, gumazir kam, na bagh izi daghebar ofabar amuan marki. Ki bar anogoroke. **22** Egh an asiziba ko bizir ia ofan min na ganingizibar amuan. Ki ofa gamir gumaziba damasa ia ganingizir ofaba, a bar da iniam. **23** Egh a Bar Anogoroghezir Danganim modir nir ekiam iti naghin ko ofa gamir dakozimin boroghin mangan marki. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki uan ingangarimra damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, an adar boroghin izi, egh a bizir bar zuezir kabar amuti da nan damazimin mizegham.” **24** Ezi Moses akar kamin gun Aron uan otariba, ko Israelian gumamaziziba bar me mikeme.

22 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **2** “Ni kamaghin Aron uan otariba ko me mikim. Ia deraghvira nighnigh, Israelian gumamazizibar ofaba, da nan bizibara. Kamagh amizi, ia deraghvira ofan kabar gam. Puvatighti, ia nan ziar ekiam dikabiragham. Kirarra, ki Ikiavira Itir God. **3** Ni kamaghin me mikim. Ia ofa gamir gumaziba, ian adarazir tav nan damazimin mizegh, a Israelia na ganidir ofabar boroghin izan marki. Egh a roghira mangiti, ki uan damazimin a batueghti an ofa gamir gumazimin ingangarim damuan kogham. Ia zurara arazir kamin gin mangivira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **4** “Eghti Aronin adarazir ofa gamir gumazitam, lepan arimariam iki, o mikarzir mogomem duam a batoghti ghuzir mitizim an azenan otivti, ghuzir mitizir kam a damuti, a nan damazimin mizegham. Egh a nan ofabar aman kogh mangi, a ua deraghamin dughiamin tugham. Egh a uaghan gumazir aremezimin kuamin poroghav itir bizitamin suiragham, o dipam an mikarzir mogomemin otivam, o a dafarir tamin asizir mizezir tamin suiragham, a gumazir nan damazimin zuezir puvatizim, ezi arazir kam bangin, an ofabar aman kogham. **6** Ofa gamir gumazir nan damazimin mizezir manam, a kamaghira iki mangiti aruem magirigham. Egh a faragh dipamin deragh uabi ruegh, egh a ofan asizir me na ganidibar amam. Egh a rueghan kogh, a daman kogham. **7** Aruem magiri givaghti, a ua zuegh nan ofabar amam. Ki uabi, uan ofabar dagheba isa ia bagha da ati, kar ofa gamir gumazibar dagheba. **8** A puram aremezir asizim ko asizir atiam misoghezi aremezimin tuzitam aman marki. Ana anemegham, a nan damazimin mizegham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **9** Ia ofa gamir gumaziba, Akar Gavgavir ki ia ganingiziba bar adar gin mangi. Ia nan akam batuegh, ia arazir kuram damigh, osimtizim ikiti, ki ia misueghti ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia ofa gamir gumaziba amisefe, eghti ki mikemegha gifa. **10** “Ofa gamir gumazibar adarazir gumazim o amizim, merara gumamaziziba na ganidir ofabar amam. Igharazitav daman kogham. Gumazir dughiar otevimin ofa gamir gumazim ko itim, o an ingangarir

gumazim, me uaghan daman kogham. Bar markiam. **11** Eghti ofa gamir gumazimin ingangarir gumazamizir kinir a ivezeziba, ko borir amebam ofa gamir gumazir kamin dipenimin ikia oteziba, me ofa gamir gumaziba apir daghebar ami. **12** Eghti ofa gamir gumazitamin guivim, ofa gamir gumazibar ikizimin azenan itir gumazir kinitam ko poroghiv iki, kamaghin a nan ofabar aman marki. **13** Eghti guivir kamin pam aremeghti a pura ikiam, o an pam aneteghti, a pura ikiva, boriba puvatigh, uamategh uan afeziamin dipenimin mangi, kamaghin, an ofa gamir gumazibar daghebar ami, kar dagher an afeziam inigh izamiba. Eghti gumazim o amizim ofa gamir gumazibar adarazir aven itir puvati, a daman marki. Bar marki. **14** “Egh gumazitam ofa gamir gumazibar adarazir mav puvati, egh deragh nighnighan kogh nan ofan nataba amegh, kamaghin a dagher kaba ikarvagh ofa gamir gumazim daningigh. A 5plan dagher naba inigh, kamaghin a 6plan dagheba isi da ikarvaghnam. **15** Ia ofa gamir gumaziba deraghvira gan, gumazamizir kiniba nan ofan kabar aman bar marki. **16** Ki Ikiavira Itir God, ki ua bagha ofan kaba misefe, egha dar anogoroke. Kamaghin amizi, ia ofa gamir gumaziba, gumazir kinitamin amamangatighi a ofan kabar aman bar marki. Gumazir kaba dar amiva, osimtizim ikiam, egh ua dagheba ikarvagh da isi ofa gamir gumazim daningam.” **17** Ikiavira Itir God kamaghin Moses mikeme, **18** “Ni akar kam isi Aron uan otariba ko Israelian gumazamizibav mikemegh. Ia Israelian gumazitam, o ikizir igharazibar gumazamizir Israelin kantrin ititam, an asizir tam isi ofan bar isia mighirim bagh an aku izam, kar ofan a uan akar dikirizim na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin ghua ofa damuasa, **19** a bulmakaun apurim o sipsipin apuritam o memen apurir tam inigh izi. Ia duaba mikarzim in itir asizitamin ofa damuan marki. Ia kamaghin damighi, ki a gifuegham kogham. **20** Ia deraghviram oragh. Ia asizir mikarzim ikuvizi tamin ofa damuti, ki a gifuegham kogham. **21** “Gumazim, Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa damuam, kar ofan a uan akar dikirizir na ko amizim akirasa, o a uan ifongiamin gin mangi ofa damuasa, a bulmakau o sipsipin duaba an mikarzim puvazitamin inigh izi. A kamaghin damighi, ki an ofa gifuegham. **22** Ia asizir damazir okaviriziba, o asizir suer kuraba itiba, o asizir mikarzim ikuviziba, o asizir duar ekiaba itiba, o asizir tuzir kiniba, o asizir duar kuriba itiba isi, nan ofa damuan marki. Ia asizir katam nan ofa gamir dakoizimin avimin an ofa damuan marki. **23** Egh ia uari ofan tam uan ifongiamin a damusi, bulmakau o sipsipin soroghafariba otevezitam o ikizirizir tam iniam, a dera. Egh ia akar na ko dikirizir tam akirsi, asizir katam isi nan ofa damuan marki. Bar marki. **24** Eghti asizir katamin turiam ikufi, o me an oke, o anebiki, o me an turior ovizim amisefe, asizir kam ia na bagh ofa damuan marki. Ia asizir kamaghin gariba, uan nguazimin aven Ikiavira Itir Godin ofa damuan marki. Bar marki. **25** Egh ia ikizir igharazimin gumazimin dafarinim asizir katam inigh ofa damuan marki. Asizir kamagh gariba, dar mikarziba ikuvigha, nan damazimin derazir puvati. Ezi ki ofan kamaghin garibar aghua. Ki bar dar aghua.” **26** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **27** “Bulmakau ko sipsip ko memeba otamin dughiamin, dar nguiziba 7plan aruebar amebam ko ikegham. Eghti namba 8in aruemin ikegh mangi, ia da inigh avimin ofa damusi ofa gamir dakoizimin mangi, eghti ki ian ofa gifuegham. **28** Eghti ia bulmakaun amebam, o sipsipin amebam, o memen amebam, uan nguizim ko, ia aruer vamira uaghara aning misuegh aningin ofa damuan marki. Bar marki. **29** Ki Ikiavira Itir God, ia na minabir ofan tam damusi, ia ofan arazibar gin mangiti, ki ian ofa gifuegham. **30** Ia aruer manamin ofa gami, ia aruer kamra ofan asizir tuzibar amegh. Ia da ateghti da iki mangi aminzaraghan otoghan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. **31** “Ia oragh. Ia deraghvira nan Akar Gavgavibar gin mangi. Ki Ikiavira Itir God. **32** Ia nan ziar bar zuezim dikabinam marki. Ia Israelian gumazamiziba kamaghin fogh suam, ki Godin bar zuezimra. Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ua bagha ia misevezi, ia bar nan gumazamizir aghuibaram otifi. **33** Ki ian Godin ikiasa,

kamaghin, ki fomira Isipin kantrin aven, ia isa ian akua azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ami.”

23 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav mikemegh: Kar dughiar ekier ia nan ziam fasa ki inabaziba. Ia uari akuvagh dughiar kabar nan ziam fam. **3** “Ia 6plan aruebar ingangaribar amu. Egh aruer namba 7, kar Sabatin dughiam, avuhsazir dughiar kamin ia ingaran marki. Ia uari akuvagh nan ziam fi. Egh ia danganir manamin iti, ia na bagh Sabatin dughiam amisefe, ki Ikiavira Itir God. **4** Ki datirighin ia bagha misevezir dughiarabar gun ia mikimasa. Egh azenan zurara ia dughiar kabar uari akuv nan ziam fi.” **5** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagh, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin guaratizimin, ia uari akuvagh nan ziam fi. **6** Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kam ami mangi 7plan aruebar tugh. **7** Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. **8** Ia asiziba ko dagheba isi avimin Ikiavira Itir God bagh ofa damu mangi 7plan aruebar tugh. Egh namba 7 aruemin ia ua uari akuvagh nan ziam fi. Dughiar kamin, ia uan ingangaribar amuan marki.” **9** Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **10** “Ni Israelian gumazamiziba kamaghin me mikemegh: Dughiar ia mangi nguazir ki ia daningamimin ikiamimin, ia witin ian azenibar itir aniziba inigh, egh zurara azeniba bar, witin ikizir ia faragha ikeziba, ia da ater ofa gamir gumaziba bagh mangi. **11** Eghti ofa gamir gumazim witin ikizir kamin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamang, eghti ki ia gifuegham. Ofa gamir gumazim, Sabatin gin otivamin aruemin, an ofan kam damu. **12** Eghti ia witin ofabar amuamin dughiamin, ia sipsipin nguizir azenir vamira itimin ofa damu, a bar deragh duaba an mikarzim puvatigham. Eghti sipsipin kam, an ofan bar isia mighirim. **13** Egh ia plauan nar aghuim inigh, an osimtizim 2 kilogrem, egh olivin borek ko a veregh witin ofa tu. Ia ofan isia bar mighirim sara an ofa damu, eghti ki Ikiavira Itir God, ki ofan tuamin kamin mughuriar aghuim baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Egh uaghan, ia 1 lita wainin dipam inigh ofan kamning sara ofa damu. **14** Ia witin ikizir faragha ikezir kam, ia uan God bagh a inigh izeghan koghiva, ia witin igiar faragha azenimin inizir kam aman marki. Puvati. Ia faragh witin ikizir faragha ikezir kam inigh izegh, egh gin ia witin igiam ami. Ia witin ovizir isizir puvatiziba, ko witin ovizir ia avimin tuamba, ko bretin ia ingarigh tuamba, ia dar ami. Ia ofan arazir ki ifongezir kamin gin mangiti, ian ovavir gin otivamiba, me uaghan dar gin mangam.” **15** Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, “Ia na bagha witin ikiziba atera izir aruemin gin, 7plan wighba mengegh. **16** Egh namba 7 wigh givaghti, aruer namba 50 otoghti, ia ua witin igiamin ofan igharazim na daning. **17** Ian avitoriba vaghvagh bretin rubuzir pumuning inigh izi na daningigh, kar witin faragha anibar ofa. Ia bretin rubuzimningin ingarsi bretin rubuzir tam bagh, plauan aghuir 2 kilogrem in itim inighiva, yis koma a veregh, egh bretin rubuzir igharazim uaghan kamaghira an ingarigh, aning tuagh. Egh bretin rubuzir kamning inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofa damu. Ia aningin suiragh aning fi aning damuti, aning Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamang. **18** Ia bizir kaba sara bretin kamin ofa damu. Ia 7plan sipsipin nguizir azenir vamira itiba, ko bulmakaun apurir igiar tam, ko sipsipin apurir pumuning inigh izi. Ia asizir duaba mikarzibar itiba inian marki. Asizir aghuibara inigh. Egh ia ofan bar isia mighirim na bagh a damu. Egh ia zuraram ami moghin, witin taba ko wain sara, ofan kam datigh. Ofan kam avim an isi mangi a bar mighirighi, averenir kinimin otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriar aghuim baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **19** Ia memen apuritam inigh arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh sipsipin apurir igiar azenir vamira itir pumuning inigh, God ko navir vamiran ikiamin ofa damu. **20** Eghti ofa gamir gumazim witin

faragha anibar ofan min, bretin kam ko sipsipin nguzimningin suiragh da fi da dar amuti, da nan damazimin ighuavamangi. Bizir kaba nan bizibara. Eghti ki da inigh ofa gamir gumazibar aningam. **21** Ia ofan kam gamir dughiamin ia uari akuvagh, nan ziar ekiam fi, egh ia uan ingangaribar amuan marki. Ian ovaviba gin otivigh managh iki, me bar zurara arazir kamin gin mangam. **22** “Dughiar ia uan azeniba aghorimin, ia dagher azenimin dazighiamin tughav itim asian marki. Egh ia azenibar tongin dagheba asi, egh taba ateghiva, ua mangi da asian marki. Ia da ateghti da mamaghira ikiti, onganarazir gumazamiziba ko ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itiba, me da iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki kamaghin mikeme.” **23** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **24** “Ni kamaghin Israelian gumazamizibav kemegh. Namba 7in iakinin, an aruer faragha zuimin ia avughsi. Kar ian dughiar ekiam mam, egh ia sighabagh ivi uari akuv, egh Ikiavira Itir God minabiva an ziam fi. **25** Dughiar kamin ia uan ingangaribar amuan marki. Ia ofa gamir dakozimin mangi, egh avimin nan ofa damu.” **26** Egha Ikiavira Itir God Moses migei: **27** “Namba 7in iakinin, an namba 10in aruem, kar Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Egh dughiar kamin ia dagheba ko agoroger araziba atakigh. Ia uari akuvagh nan ziam fi na minabiva na bagh avimin tuamin ofan tam inigh izi. **28** Aruer kamin, God Gumazamizibar Arazir Kuraba Gin Amadir Dughiar Ekiam. Ofa gamir gumazim, ia bagh arazir kuraba gin amadir ofa damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian arazir kuraba bar da gin amadagham. Kamaghin amizi, ia aruer kamin ingaran marki. **29** Eghti gumazitam aruer kamin daghebar amiva uan agorogeba abiraghan koghti, ki uan gumazamizibar tongin a batuegham. **30** Eghti gumazitam ingangaritam aruer kamin a damuti, ki uabi uan gumazamizibar tongin a misueghti, an aremegham. **31** Ia oragh. Ki ua migei, ia ingangaritam aruer kamin a damuan marki. Ia arazir ki ifongezir kam zurara an gin mangi. Eghti ian ovavir gin otivigh managh ikiamiba, me uaghan an gin mangi. **32** Ia dughiar ekiam kamin deraghvira avughsi. Iakinir kam, an aruer namba 9in, aruem uaghilir dughiamin ikegh mangiti, aruer namba 10in aruem ghuaghiri dughiam otoghti, dughiar kam bar moghira, ia dagheba ko agoroger biziba bar da atakigh.” **33** Ikiavira Itir God akar kam Israelia daningasa kamaghin Moses mikeme: “Iakinir namba 7, an aruer namba 15in, kar Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Dughiar kamin, gumazamiziba temer aguabar averpenibar ingaran, egh 7plan aruebar dar iki Ikiavira Itir God ginighnigh. **35** Egh wighin kamin faragha zuir aruemin, ia nan ziam fisi uari akuv, egh ia uan ingangaribar amuan marki. **36** Egh ia wighin kamin arueba bar ia Ikiavira Itir God bagh ofa damuam. Egh namba 8in aruemin, ia ua Ikiavira Itir God ginighnigh an ziam fisi uari akuv, egh an ofan avimin tuamiba inigh izi dar ofa damu. Aruer namba 8, kar Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam, kamaghin amizi ia uan ingangaribar amuan marki. **37** “Aruer kaba, kar nan dughiar ekiabara, ki Ikiavira Itir God. Ia nan ziam fisi uari akuv, avimin na bagh ofabar amu. Ia ofan bar isia mighiriba, ko wit tuer ofa, ko wain ingamin ofa, ko ofan igharazir maba, ia ofan kaba vaghvagh dar aruebara dar amu. **38** Ia dughiar ekiam kabar gin mangi, egh uaghan nan Sabatin dughiarib gin mangi. Egh uaghan bizir ia zurara na ganidiba, ko akar dikiriziba akiramin ofaba, ko ofan ia uari uan ifongiabar gin mangi na daningamiba, ia bar da isi na daningam. **39** “Ezi namba 7in iakinimin, an dughiar namba 15in, ia faragh dagher faragha aniziba inigh givagh, egh ia Ikiavira Itir Godin dughiar ekiam kam damuam, an aruer namba 15in ikegh, 7plan aruebar mangam. Dughiar kabar, ia averpenibar ikiva na ginighnigham. Dughiar ekiam kamin aruer faragha zuim ko namba 8 aruemin, ia bar avughsi. **40** Aruer faragha zuimin ia temer ovizir ia apibar dagher bar aghuitaba inigh. Ia temer detin aguaba ko temer dafarir aviriba itiba aguaba inigh. Egh ia ofan damazimin 7plan aruebar bar akongegh. Ki Ikiavira Itir God, ian God. **41** Egh azeniba bar dar namba 7in iakinimin, ia 7plan dughiar kaba na bagh da misevegh, dughiar ekiam kam damuam. Ian ovaviba

gin otivigh zurara arazir kabar gin mangam. **42** Ia Israelian gumazamiziba bar, 7plan aruebar averpenir muziaribar iki. **43** Ia kamaghin damuti, ian ovavir borir gin otivamiba ganigh fogham, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize, egha dughiar kamin ki ia gamima, ia averpenir muziaribar iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.” **44** Moses akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam a inabazibar gun Israelian gumazamizibav gei.

24 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei: **2** “Ni kamaghin Israelia mikemegh. Me lamin nan Purirpenimin itiba bagh olivin borer bar aghuim inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba dimagaribar zurara lamin kabar apongti da isi mamaghira iki. **3** Lamin kaba, Aron guaratizibar dar apong, eghti dimagariba bar lamba isi mamaghira ikiti aminin tiragham. Lamin kaba, God bativamin Purirpenimin aven iki inir ekiam Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modozimin azenan tuivigh iki nan damazimin isiam. **4** Lamin kaba, da aghorir me golin aghuarimin ingarizim gisin ikiti, Aron deragh dar ganti, dar angazangariba mungeghan kogham, egh da Ikiavira Itir Godin damazimin isivira ikiti, ki dar ganam.” **5** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ia 12 kilogram plauan aghuiba iniva, 12plan bretin rubuzibar ingarigh. Ia vaghvagh bretin rubuzimin ingarsi, plauan osimtizir 1 kilogramin itim inigh. **6** Egh gin ia bretin kaba isi, dakozir kam zuezir me golin aghuarimin an pogha a noghezir kamin, pozir pumuningin dar arikigh, eghti 6pla vongin ikiti 6pla vongin iki, egh Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. **7** Egh ia pauran mughuir aghuim zuim isi bretin pozir kamningin boroghin dar arikigh, egh gin Ikiavira Itir God bagh avimin pauran kamin nan ofa damu, a bretin kabar danganin iniam. **8** Egh Sabatin dughiar zurara ofa gamir gumazim bretin kam dakozim datighi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikiam. Israelia arazir kamra gin mangi. Kar Akar Dikirizir Gavgavim mam, ki me koma a gami, eghti a zurara ikivira ikiam. **9** Kar dagher gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha avimin ofa gamiziba, da bar nan bizibara. Eghti ki da isi Aronin ovavir boribar aningam. Kamaghin, bretin kam datirighin ko gin izamin dughiarib, an Aronin adarazir bret, ezi me bretin kam nan Purirpenim avinizir divazimin aven aneremi.” **10** Dughiar mam, gumazir mam iti, an afeziim Isipian gumazim, an amebam Israelian amizim. Amebamin ziam Selomit, Selomit a Dibrin guivim, a Danin anabamin adarazir mav. Egha Selomitin otarir kam, a me itir danganimin ikia, egha Israelian gumazir mam ko misosi. Aning uaning misogha ghua, Selomitin otarim Ikiavira Itir Godin ziam dibora akar kuram migia an ziam gasighasizima, me a baraki. Kamaghin amizi, me a inigha Moses bagha ghu. **12** Ezi Moses a isa gumazir mabagh aningizi, me kalabuzin min a ikegha a geghuva ikia, egha Ikiavira Itir God mizuai, a manmaghin gumazir kam mikimti, me arazir manatamin a damuam. **13** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **14** “Ni gumazir kam inigh danganir ia itimin azenan mame. Eghti gumazir a na mikemezir akar kuraba baraghiziba, me bar uan dafariba an dapanim darikigh. Me kamaghin damighi, gumazamiziba fogham, gumazir kam arazir kuram gamigha osimtizim iti. Eghti gumazamiziba bar dagiaba fiva a mikinti an aremegham. **15** Eghti gin ni Israelia mikim suam: Gumazitam akar kuramin na mikemegham, an arazir kuram gamigha gifa, egh a uan arazir kuramin osimtizim ateram. **16** Gumazitam akar kuratam mikimiva Ikiavira Itir Godin ziam diponam, kamaghin an aremegham. A Israelian gumazimra, o ikizir igharazimin gumazamizir ian tongin ititam, gumazir nan ziam gasighasighamin manatam, gumazamiziba bar uari akuvagh dagiaba fiva gumazir kam mikiniighti an aremegh. **17** “Eghti gumazitam gumazim o amizim misueghti an aremegham, eghti ia uaghan a misueghti an aremegh. **18** Eghti gumazitam gumazir igharazimin bulmakaun misueghti an aremegham, a bulmakaun igharazitamin a ikaragh. Osimtizir kabanang akiramin arazim a kamakin, gumazitam gumazir igharazimin asizim misoghezi an areme, an asizir kamaghin garimra an asizim ikaragh. **19** “Eghti gumazitam gumazir

igharazimin mikarzim gasighasigham, eghti ia arazir kamram a ikaragh. **20** A gumazir igharazimin agharim apirighiti, ia uaghan an agharim apirigh. A gumazir igharazimin damazim gasighasighiti, ia uaghan an damazim gasighasikigh. A gumazir igharazimin atariba apirighiti, ia uaghan an atariba apirigh. Gumazir manam bizim gamua, gumazir igharazim gasighasiki, eghti ia arazir kamra uam a ikaragh. **21** Gumazim gumazir igharazimin asizim misueghti an aremegham, eghti an asizir kamagh garima a ikaragh. Eghti gumazitam gumazir igharazim misoghti an aremegham, eghti ia gumazir kam misueghti an aremegh. **22** Ki Israelia ia ko ikizir igharazibag gumamazir ian tongin itiba sara ia bagha Arazir kam ati. Ki Ikiavira Itir God, ki ian God, ki ia mikemegha gifa. **23** Moses akar kabar gun Israelia mikemegha gifa. Ezi gin me gumazir akar kuramin Ikiavira Itir Godin mikemezir kam inigha danganir me itimin azenan ghu. Egha me daghiabar a ginivizi an areme. Ezi arazir kamin, Israelia Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizimin gin zui.

25 Moses Sainain Mighsiamin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar kam Israelia mikimasa a ganingi: "Ia gin nguazir ki ia daningasa mikemezir kamin mangi an otivigh, egh zurara namba 7in azenimin, ia nguazir kamin dagheba oparan marki. Ia nguazim ateghti, a pura iki. Ia Sabatin dughiaabar avughsi moghin, nguazim uaghan avughsam. Ia kamaghin damuva mikim suam, namba 7in azenim, a Ikiavira Itir Godin azenimra, kamaghin nguazim avughsi. **3** Ia 6plan azenibar, dagheba uan nguazimin da opar, egh wainin ikarizibar agharibar ghoriva azenibar dagheba iniam. **4** Egh ia namba 7in azenimin, ia nguazim ateghti, an avughsi. Egh ia azenir kam na bagh a anemiseveghti a Ikiavira Itir Godin Sabatin azenimin ikiam. Kamagh amizi, ia azenir kamin dagheba oparan marki, egh ia uan wainin ikarizibar aghariba aghoran marki. **5** Eghti witin taba puram otivigham, ia dar oviziba inighiva dagher dipenimin dar arighan marki. Egh wainin oviziba pura dar agharibar otivighiti, ia da inigh wainin ingaran marki. Bar markiam. Azenir kamin nguazim deraghviram avughsam, kamaghin, ia aneteghti a pura iki. **6** Eghti azenir kamin dagheba pura ian nguazimin otiviti, ia dar ami. Ia da isi dagher dipenimin dar arighan marki, egh wainbar amuan marki. Ia ko, ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kiniba, ko ingangarir gumazir igharaziba, ko ikizir igharazibag gumamazir ian tongin itiba, ia bar dar ami. **7** Egh bulmakauba, sipsipba, memeba, ko asizir atiaba sara ia dar ami." **8** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia 7plan dughiaabar, 7plan azeniba meng mangi, kamaghira damu mangi 49plan azenibar otogh. **9** Egh ia azenir 49in, an namba 7in iakinim, an dughiar namba 10in, ia gumazitaba ameghti me ian nguibaba bar dar mangi sighabagh ivi. Kar Dughiar Ekliar Gumamazizibar Arazir Kuraba Gin Amadim. **10** Namba 50in azenimin ia datirighin sighabagh iviamin dughiamin ikegh mangi azenir vamiran tugham, ia a damuti, a nan azenimra iki. Eghti ia gumamazizibav mikim suam, me azenir kamin firghireghti men osimtiziba givaghti me deraghvira ikiam. Azenir kamin, gumazir gumazir igharazibar nguazibagh ivezeziba, me vaghvagh ua nguazir kaba isi dar guizun ghuavibar aningigh, o men adarazir aningigh. Eghti ingangarir gumamazizir kiniba, me vaghvagh ingangarir kam ategh, ua uan adarazi baghvira mangi. **11** Guizbangira, namba 50in azenimin, gumamaziziba deraghvira dapiagh avughsi bar akuegham. Egh azenir kamin ia uan nguazibar dagheba oparan marki, egh ia witin puram otivibar ghor da akuvan marki. Egh ia wainin dipabar ingarsi, wainin oviziba inian marki. **12** Azenir kam, ia deraghvira dapiagh avughsi bar akongegh bar a ginighnigh, kar bar nan azenimra. Egh ia pura nguazimin otivir daghebara dami. Ia dagher igharazibar aman marki. **13** "Eghti azenir kamin gumazir nguaziba isa igharaz darazir da amangiziba, ia ua me dama uan nguaziba iniam. **14** Kamaghin, ia nguazim isa gumazir igharazimin amadazi, o a da nguazim givese, egh ia uarigh ifaran kogham. Ia nighnigh, azeniba manmaghin ikiavira iti, eghti bar akongamin azenim

otoghti ia ua bizir kaba ikarvagham, egh manmaghin dughiaabar an opariva dagheba iniam. Ia bar deraghvira nguazir kamin dagheba iniam azenir ikiavira itibar ivezim givese. **16** Eghti azenir aviriba ikivira ikti, dar nguazimin ivezim mavanang. Eghti azenibar dibobonim oteveghti, nguazimin ivezim magiri. Guizbangira, a guizin nguazim givezezir pu. Puvati, a nguazir kamin otivir daghebagh iveze. A nguazir an agharimin ikiavira itir kamin azeniba mengiva, ia azenir kabar nguazir kamin otivir daghebagh ivezam. **17** Ia uari uan namakatam gifaran bar marki. Ia uan Godin atiating, egh arazir aghuibara damu. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme." **18** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemezibar suiragh dar gin mangi, egh ia deraghvira nguazir ki ia daningamin kamin ikiam. **19** Eghti dagher avirim nguazimin otiviti, ia zurara dagher aviribar ami mamaghira ikiam. Egh ia bar deraghvira nguazir kamin ikiam. **20** Egh ia ua kamaghin mikim suam, 'Namba 7in azenimin e dagheba oparan kogham, egh dagher aniziba inigh da akuvan kogham. Egh e kamaghin damuan kogh, e azenir kamin tizim amam?" **21** Marki, ia mighin nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki namba 6in azenimin bar deragh nguazim damighiti, dagher aviriba otiviti ia dami mangi 3plan azenibar tugham. **22** Egh ia namba 8in azenimin dagheba opar, egh ia namba 6in azenibar inizir daghebar amivira ikiam. Egh ia dagheba ikivira iki mangi, ia dagher igiaba iniam dughiam otogham." **23** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazir igharazitam ia da nguazim givezegh, dughiar ruarimin an suighan marki. Kar guizbangira ian nguazim puvasi. Kar Ikiavira Itir Godin nguazim, ezi ki Israelia ian taghizi ia an iti, mati gumamaziziba nguibar igharaziba ataghizi me men nguazibar iti. **24** "Eghti ian gumazitam, ian namakar igharazitam da nguazim givesi, a deraghvira fogh, eghti gin nguazir kamin guizin ghuavim ua nguazim givesi, a givezam. **25** "Eghti ian gumazitam bar biziba puvasigh, dagiaba bagh gumazir igharazim ateghti, an an nguazim givezeghti, an anabar gumazim an akuragh a givesi pura iki, egh nguazir kam uam a givezegh uam a daningigh. **26** Eghti gumazir kamin akuragh uam a givezamin anabamin gumamaziziba puvasighiti, a uabi gin dagiar aviriba itir dughiam, a ua nguazir kam givezam. **27** A biziba ua da ikarvaghamin azenim gifoghshi, an azeniba meng, da manmaghin ikiavira iti. Egh an azenir kamin dagher nguazir kamin otivamiba bar dar ivezimin dibobonim manmaghin otogham. Egh a dagiaba inigh dagher kaba bagh, gumazir fomiram an nguazim givezegim a danigh, ua nguazir kam iniam. **28** Egh an dagiaba oteveghti, a nguazir kam uam a givezeghan kogham, kamaghin gumazir fomiram an nguazim givezegim, nguazim an dafarimin iki mangiti azenir ua biziba ikarvaghamin otogham. Eghti azenir kam otoghamin dughiamin, gumazir nguazir kam givezegim, a ua nguazir kam isi an ghuavimra daningigh. **29** "Eghti gumazitam nguibar ekiam avinizir divazimin aven uan dipenim anemadazi, gumazir igharazim a givese, ezi dipenimin ghuavim ua uan dipenim givezamin azenir vamira iti. **30** Eghti azenir vamira mangigh givaghti, a ua dipenir kam givezeghan kogham, a datirighin uan ivezamin tuaviba puvasi. Bar puvasi. Eghti datirighin dipenir kam, a gumazir a givezamin dipenim, ko an ovavir borir gin otivamiba, a gin men dipenimin ikiam. Egh azenir biziba ua da ikarvaghamin dughiamin, a uam a daningan kogham. **31** Eghti nguibar dozir divaziba puvasitiza, dar aven itir dipeniba, ia kamaghin nighnigh suam, da mati nguazir dagheba oparim. Kamaghin, dipenibar ghuaviba ua dipenir kabagh ivezam. Eghti azenir ua biziba ikarvaghamin, gumazir dagh ivezeziba, ua da isi guizin dipenir ghuavibar aningam. **32** Eghti Livain anabamin adarazi arazir kamin gin mangan marki. Me, divazim avinizir nguibar ekiamin itir dipenim uam a givesi, me a givese. **33** Egh Livain anabamin tav uan dipenim amadagh, egh uam a givezan aghuaghti, gumazir dipenir kam givezegim, azenir biziba ua da ikarvaghamin, a ua dipenim isi Livain gumazir kam daningigh. Guizbangira, ki Israelian anabar igharaziba bagha nguazibagh inamigha me ganingi. Ezi

Livain anabam puvati. Ki Israelian anabar igharazibar nguazibar tongin, nguibar ekia maba isa Livaibagh aningi. Kamaghin amizi, dipenir Livain nguibar ekiamin itiba, da dughia bar zurara Livain dipenibara. **34** Egha uaghan, nguazir Livain anabamin nguibar ekiabar miriamin boroghin itiba, gumazir igharaziba dagh ivezan marki. Kar Livaibar nguazibara. **35** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ian namakabar tav, onganarazibagh amir gumazimin min ikiva, bizibagh ivezamin dagiaba puvatighti, ia uari an akurvagh, mati ia ikizir igharazibar gumazimizar ian tongin itibagh ami moghin, an akurvagh. Kamaghin, ian namakar kam ia ko ikiam. **36** Egh a pura ia da dagiaba inigh, egh ua dagiar iniziba ikarvaghsi, ia ua dagiatam dagh isin darighan marki. Eghti a daghebagh ivezti, ia ua dagiataba daghebar ivezim gisin darighan marki. Ia Godram atiating, egh uan namakaba aughti me ian tongin iki. **38** Ki, Ikiavira Itir God, ian God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. Ki ian Godin ikiasa, egha kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize, Kenanin nguazim ia daningasava ami." **39** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gumazitam onganarazibar amuva, ia aughti ia ingangarir gumazir kinimin min a givezegh, egh pazi a damuti a ingangarir gumazir kinimin min ian apengan iki ingaran marki, mati ikizir igharazibar ingangarir gumazir kinibar min ia bagha ingari. **40** A mati gumazir dagiaba bagha ingarimin min ia ko iki, egh ian ingangaribar amu mangiti azenir ua biziba ikarvaghamin otogham. **41** Egh azenir kamin a uan amuim ko boriba sara, me firighiregh ia ategh ua uan adarazi bagh mangi, uan inazir afeziabar nguazimin ikiam. **42** Bizir kamin mingarim kamakin. Fomira ia Israelia, kantri Isipin ingangarir gumazimizar kinibar itima, ki ia inigha azenan izezi ia bar Isip ataki. Kamaghin amizi, ia nan ingangarir gumazamizibar min otifi. Kamaghin, ia uan namakabagh ivezeghti, me dughia bar zurara ingangarir gumazamizar kinibar min ikian kogham. Bar marki. **43** Kamaghin amizi, ia uan namakar ia ivezeziba, puvira me abin me damuti, me bar osimtizir dafaba sara ingangarir ekiabar amuan marki. Ia nan atiating, ki ian God, egh ia deraghvira me damu. **44** "Egh ia ingangarir gumazamizar kiniba inisi, ikizir igharazir ian boroghin itiba da me inigh. **45** Egh ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizar ian tongin ikia boriba bateziba, ia ingangarir gumazamizar kiniba, me da dagh ivezam. Ia deragh me givezeghti, me guizbangira ian ingangarir gumazamizar kinibar min otifigh. **46** Eghti ia gin arimighireghti, ian ovavir boriba ingangarir gumazamizar kinir kaba inighti, me zurara ian ovavir boribar ingangaribar amu mangivira ikiam. Me iananaba. Eghti ian namakabara, ian ingangarir gumazamizar kinibar otivighi, ia paza me damu me gativan marki. Ia deraghvira me damu. **47** "Eghti ikizir igharazibar gumazamizar ian tongin itibar tav, dagiaba bar izivagh, eghti ia Israelia, ian tav onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, ia ikizir igharazimin gumazir kam aughti an a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin min ikiam, o gumazir kamin tavin ingangarir gumazimin min otogham. **48** Israelian gumazir kam kamaghin damigham, eghti ia uam a givezeghti, kamaghin deragh. An aveghbuatam, **49** o an afeziar dozim, o namakatam o anabatam, uam a givezeghti deragh. Eghti a uabi dagiataba inigh, uabi uabi givezegh, egh ingangarir kurar kam atakigh. **50** Gumazir kam, ikizir igharazimin gumazir a givezezim ko deraghvira nighnigh uaning kimiva fogh suam, azenir ikiavira itiba me da meng mangi azenir ua biziba ikarvaghamimin tugham. Eghti gumazir, ingangarir gumazir kam givezezim suam, gumazir azenir kabar ingarir dagiabar ivezimin dibobonim manmakin. Eghti gumazir kam uabi, o an anabatam ivezir kamaghin garimra uam a givesegh. **51** Eghti azenir aviriba ikivira ikiti, gumazir kam dagiar bar ekiamin ua gumazir a givezezir kam daningigh. **52** Eghti azenir aviriba ikian koghti, azenir biziba ua da ikarvaghamin otoghti, a dagiar muziarim isi ua gumazir kam daningigh. **53** Eghti ikizir igharazimin gumazir kam kamaghin ingangarir gumazim ginighnigh suam, a mati azenibar vaghvagha a ko ikia dagiaba bagha ingarir gumazim, egh a puv a mikimiva, anebin pazi a

damuan marki. An an asughasugh nimiram a damu. **54** Eghti me arazir kabar gin mangi, ua gumazir kam givezan kogham. Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamin otoghti, gumazir a givezezim aneteghti, a firighirigh mangiva uan amuim ko boriba sara deraghvira ikiam. **55** "Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Kamaghin, ia Israelia, ian nan ingangarir gumazamizibar min iti. Kamaghin amizi, ia uan tav aughti, a dughia bar zurara ingangarir gumazir kinimin ikian marki."

26 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia temer otevilla inigh dar asebar nedazibar ghoran marki, ia guarir akinitam inigh uan nguazimin anesaragham, o dagiatam inigh dighoriba a darighi da ian asebar marvir guabar min ganti, ia marvir guar kabar ziaba fan marki, da gavgaviba pu. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia nan ziamra fi. **2** Ki ia bagha misevezir Sabatin dughia bar, ia ingaran marki, ia puram avughsi. Egh ia bar nan Purirpenim gifongegh a baghvira iki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia mikemegha gifa. **3** "Egh ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, nan Akar Gavgaviba baragh, egh dar amu, **4** eghti ki amozim damuti, a uan izir dughiamra izam. Eghti ki ian daghebar amuti, da deraghvira ian nguazimin otivti, temeba biva ovizir aviriba ikiam. **5** Ia dagher bar aviriba ikiva, egh witin andiziba ini mangi, ia wainin ovizir andiziba iniamimin dughiamin tugham. Egh ia wainin oviziba ini mangi, dughiar ia dagheba oparamimin tugham. Ia damiva naviba bar izeveggham. Egh ia deraghvira uan nguazim dapiagham. **6** "Eghti ki navir amirizim ia danighi ia deraghvira dapiagh, egh dakuamin dughiamin, ia bizitamin atiatingan kogham. Ki asizir atiar misoziba ian nguazimin da batueghti apaniba nguazir kamin ia misoghan kogham. **7** Eghti ia apanibav sogh me abinti, men avirim ian damazimin arighiram. **8** Ian 5plan midorozir gumaziba 100plan apaniba abinigham. Eghti ian 100plan midorozir gumaziba 10,000plan apaniba abinigham. Guizbangira, ian apaniba bar ian damazimin arighiregham. **9** Eghti ki deraghvira ia damuva borir aviriba ia daning, egh ia damuti, ia bar avirasemegham. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir ki fomira ia ko amizir kam, ki gavgavim a daningam. **10** Eghti azenir givazimin dagheba, da ikivira iki mangi azenir igharazim batogham. Eghti dagher naba ikivira ikiti, ia dagher igiar andiziba iniva, ghuriba makunigh, egh dagher igiaba dar dangamin darigham. **11** Eghti ki ian tongin ikivira iki, akirim ragh ia gasaragham kogham. **12** Ki ian tongin daruva ian Godin ikiam. Eghti ia nan gumazamizibar ikiam. **13** Ki uabi Ikiavira Itir God, ki ian God, ia fomira Isipin kantrin aven ingangarir gumazamizar kinibar ikezi, ki ian osimtizim agivagha ian akua azenan ize. Ki ia isa kalabus gatizir gumazibar gavgaviba abighizi, ia kalabus ategha bar akongegha ize." **14** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia nan akaba baragham aghuagh, egh nan Akar Gavgavir kabar gin mangan koghti, ki ivezir kuram ia daningam. **15** Ia akirim ragh nan arazir ki ifongezibagh asaragh, nan bizir ki damuasa ia mikemezibar aghuaghiva, nan Akar Gavgaviba baragham koghiva, egh nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam abighi, **16** kamaghin ki bizitamin ia damuam. Ki zuamira ia danighi, ia bar ikuvigh bar atiatingham. Ki ia damuti, ia arimariar bar ekiaba iniva, ian mikarziaba puv fengti, ian damaziba okavighi, ian mikarziaba nimira su magiri mangi bar ikuvigham. Ia azenibar dagheba opar, egh ia dar daghebar aman kogham. Apanibara, da ini dar amam. **17** Egh ki uabi ian apanim damuam. Ki gumazir igharaziba amadaghti, me izi ia misogh ia dikabinam. Eghti gumazir kaba ia gativagham. Apaniba tighar ia bagh izi ia gintighamin dughiamin, ia puram atiating aregham. **18** "Bizir kurar kabar gin, ia nan akam baragham aghuavira ikiti, ki ian arazir kuraba bagh osimtizir avirim ia darighvira ikiam. **19** Egh ki ian ifaghatir arazimin gavgavim bar anebiragham. Ki amozimin tivaghti a ian nguazim gizan kogham, eghti nguazim bar misigh ainin min gavgavigham. **20** Eghti dagheba ian nguazimin otivan koghti, ian temeba ban kogham. Kamaghin,

ia kamaghin fogh suam, ian ingangarir ekiam pura mangi givagham. **21** "Osimtizir kaba ia bativti, ia oraghan koghti, ki ian arazir kurar kabagh nighnigh, egh ki osimtiziba ia darighivira ikiam. **22** "Egh ki asizir atiaba ian tongin da amangti, da ian boriba ko bulmakaubav soghti da arimighiram. Eghgi gumazir aviriba ikiam kogh nguibamin tuavibar aruan koghti, gumazamizir vabara ikiam. **23** "Osimtizir kaba ia bativighiti, ia uan nighnizibagh iraghan aghuagh, nan akaba baraghan koghti, **24** ki ian arazir kurabagh nighnigh, ua dughiar bar aviribar ua ia ikaragh, ivezir bar kuram ia daning, egh bar puvira ia damuam. **25** Ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abighiti, ki apaniba amadaghti me ia misogham. Eghgi ia ti mangi nguibar ekia divazir gavgaviba itibar aven mangiti, ki arimariar kurar ekiaba ia bagh da amangiti, gumazamizir avirim arimighiregham. Eghgi ia ikuvamin dughiamin, ki ia isi apanibar dafarim darigham. **26** Egh ki ian daghebar tivaghti, ia daghebar oteveghti ian amiziba dagher aviriba avimin da tuan kogham. Eghgi bretba tuer danganimin avir vamera, 10plan amiziba uan dagheba tuam. Eghgi ia bar bretien muziariba ini dar amiti mitiriam ian aghivira ikiam. **27** "Eghgi ki bizir kabar amuti, ia akirim na gasaraghvira ikiva, egh ua nan akaba batoghti, **28** ki bar aningaghegh, ian arazir kuraba bangin, dughiar bar aviribar osimtizir bar ekiaba ua ia darigham. **29** Mitiriam puvira ian aghiti, ia uari uan otariba ko guivibav sogh dar amam. **30** Eghgi ki uan navir averiamin aven ian aningaghegh, ia mighsiamin pin ingarizir danganir asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofan migharir mughurir aghuim zuibagh amir ofa gamir dakoziba apirigham. Egh ki ia misuegh ian kuaba isi marvir guar ki asighasighizir kabagh isin da kunigham. **31** Ki ian nguibar ekiaba ko dipenir ia asebar ziaba febagh asighasigh, ian ofabagh ifueghan kogham. **32** Egh ki ian nguazim bar a gasighasighiti, ian apaniba nguazir kam inigh a dapiagh an ganti, ia ikuvighiti, me digavir kuram damigham. **33** Ki apaniba amadaghti, me ia misogh ia batueghti ia tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghgi ian nguazim uaghan gumamaziziba puvatigh pura ikiam, eghgi nguibar ekiaba ikuvighi ikiam. **34** "Eghgi ia apanibar kantrin ikiamin dughiamin, ian nguazir kam pura avughsi ikiam. Ia fomira nguazir kamin ikia egha nguazim ataghi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati, mati ki ia mikemezi mokin. Egh nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsam, egh nguazim dughiar kam bagh bar akongegham. **36** Eghgi ian varazira midorozimin arimighireghan kogh, egh mangi apanibar kantrin ikiam. Eghgi ki ia damuti ia bar puviram atiating, egh ia oraghti, aminim temer dafaribagh ivangti, da tingaghiti, ia da baregh puram atiating aregham, mati apaniba gumazibar agintizima me ari. Eghgi apaniba ian gintighan kogham, ia puram ari mangi tintinibar uarir ghuanang daghiram. Eghgi apaniba ti ia ko misoghti, ia me ko misoghamin gavgaviba puvatigham. **38** Kamaghin, ia ikizir igharazibar tongin ikiva apanibar nguazimin arighiregham, kar mati men nguazim ia tui. **39** Ia ko ian inazir afeziaba amizir arazir kuraba bangin, ia osimtizim ikiam, kamaghin amizi, ian ikivira ikiamin varazira, apanibar nguazimin ikivira iki, egha bar kuvaremeghsi damuam. **40** "Eghgi gin ian ikivira ikiamin varazira, me uan arazir kurabagh nighnigh dar gun na mikiam. Egh me kamaghin mikim suam, 'E uan inazir afeziaba ko arazir kuram gami. E ni barazir puvatigha nin akaba batoko.' **41** Guizbangira, ia akirim ragha na gasarazi, ki osimtizim ia ganigha, ian apanibar nguazimin ia amada. Eghgi ian adarazi uan arazir akaba batozim ateghiva, uari abinigh, egh uan arazir kurabar ivezir kuram inigh givaghti, **42** ki ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ko nguazir kam ginirigham. Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki Abraham, Aisak, Jekop ko a gamua ghaze, ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. **43** Ia faragh nguazir kam ateghti, a pura dughiar ruarimin avughsi. Ia faragha nguazir kamin ikia egha nguazim ataghi, a zurara namba 7in azenibar avughsir puvati. Eghgi nguazim pura ikiamin dughiamin, a deraghviram avughsi bar akuegham. Ia faragha akirim ragha bizir ki damuasa ia mikemezbagh asaragha, nan arazir ki ifongeziba bar dar aghua.

Bizir kam bangin, ia osimtizim ater egh ivezir kuram iniam. **44** Egh ia apanibar nguazimin ikiti, ki bar ia ateghan kogh, bar ia gasighasighan kogham. Bar puvati. Ki fo, ki kamaghin damighiti, Akar Dikirizir Gavgavir ki ia ko amizir kam, a givagham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki arazir katam damighan kogham. **45** Egh ki ia ginighnigh egh Akar Dikirizir Gavgavir ki ian inazir afeziaba ko amizim uam a ginirigham. Kar gumazir ki fomira Isipin kantrin inigha men akua azenan izeziba. Ezi ikizir igharazibar gumamaziziba nan gavgavir ekiamin gani. Ki ian Godin ikiasa, kamaghin amizi, ki ua bagha ia inigha ize. Ki Ikiavira Itir God." **46** Ikiavira Itir God, bizir a damuasa Israelia mikemezir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko an Arazir kaba, a Sainain Mighsiamin bar da isa Moses ganingi. Egha ghaze, Israelia bar dar gin mangi.

27 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, "Gumazitam uabi isi na daningisi, o gumazamizir igharazitam isi na daningasa akar dikirizim na koma a gami, a uan akar dikirizimin gin mangisi, a dagiataba isi ofa gamir gumazim daningigh. **3** Gumamaziziba uarigh ivezamin dagiar dibobonim kamakin. Gumazir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 500 kinan a givezam. **4** Egh amizir 20plan azenibar ikegh mangi 60plan azenibar tughamim, me 300 kinan a givezam. **5** Egh otarir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 200 kinan a givezam. Eghgi amizir 5plan azenibar ikegh mangi 20plan azenibar tughamim, me 100 kinan a givezam. **6** Egh otarir iakinir vaminar ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 50 kinan, a givezam. Eghgi borir guivir iakinir vaminar ikegh mangi 5plan azenibar tughamim, me 30 kinan a givezam. **7** Eghgi gumazir 60plan azenibagh afirazim, me 150 kinan a givezam. Eghgi amizir 60plan azenibagh afirazim, me 100 kinan a givezam. **8** "Eghgi gumazir akar dikirizim gamizim, a uabi uabi givezamin dagiaba, o uan namakam givezamin dagiaba puvatigh, gumazir kam ofa gamir gumazim bagh mangi. Eghgi ofa gamir gumazim ivezir kam gisivagh magiri gumazir kam damuamin ababanimin tughiti, gumazir kam ivezam. **9** "Eghgi gumazim asizitam isi, ki Ikiavira Itir Godin ofa damusi akar dikirizim damigh, an asizir ki ia mikemezir katamin ofa damu. Guizbangira, ia ofa damuamin asiziba, da bar nan bizibara. **10** Gumazir kam asizir aghuir kam ategh kuratamin ofa damuan marki. An asizir kuram inigh, aghuimin danganimin ofa damuan marki. A tam isi tamin danganimin datighiti, asizir kamning virara nana. **11** Egh a nan damazimin mizezir asizitam na daningisi akar dikirizim damigh, egh asizir kamin nan ofa damuan kogham, kamaghin an asizim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. **12** Eghgi ofa gamir gumazim an ganam, a deraz o a ikufi, egh an ivezimin ababanim diponam. Eghgi ivezir kam kamaghira iki. **13** Eghgi gumazir kam uam asizir kam givisi, a ua dagiataba inigh egh ofa gamir gumazim diborozir dagiaba sara inigh izi. Ofa gamir gumazim 5 kina diboroghti, a 6 kinan ivezam. O, ofa gamir gumazim 10 kina diboroghti, a 12 kinan ivezam. **14** "Eghgi gumazitam uan dipenim isi Ikiavira Itir God daningiti, ofa gamir gumazim dipenir kamin ganam, a deraz, o a ikufi, egh ofa gamir gumazim ivezimin ababanim diboroghti, ivezir kam kamaghira iki. **15** Eghgi gumazir uan dipenim isi Ikiavira Itir God ganingizim, a gin uam a givezeghti, kamaghin a dipenimin ivezim ko ua dagiataba sara a daningigh. Ofa gamir gumazim dipenir ivezim 100 kinan anetighiti, gumazir kam 120 kinan ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh a ua uan dipenim iniam. **16** "Eghgi gumazitam, uan inazir afeziabar dafarim da nguazir otevitam inigh, egh gin a uan nguazir otevir kam isi na daningiti, ofa gamir gumazim nguazir kam tuisigh, me manmaghin balin oviziba nguazir kamin da oparam. Egh me ti 20 kilogrem balin oviziba oparam, eghgi nguazimin ivezim, a 100 kinan tugham. **17** Gumazir kam, azenir ua biziba ikarvaghaminin gin nguazir kam na danighiti ivezim kamaghira iki, egh a gighan marki. **18** Egh an azenir ua biziba ikarvaghaminin gin, azenir tabar gin, a na daningam, eghgi ofa gamir gumazim gin izamin

azenir ua biziba ikarvaghhamim bativsi, azenir ikiavira itiba mengegh, egh a nguazir kamin ivezim gisivagh magirigh. **19** Eghti gumazir uan nguazim na ganingizir kam, a ua nguazim givesi, a dagiabar uam a givezam. Eghti ofa gamir gumazim 100 kinan ivesi a mikimti, a 120 kinan ua ivezam. A dagiar kaba isi ofa gamir gumazim danigh, egh ua uan nguazim iniam. **20** A faragh na da ua nguazir kam givezeghan kogh, egh nguazir kam isi gumazir igharazimin amadagh, egh a gin uabi uam a givezan kogham. **21** Eghti azenir ua biziba ikarvaghhamim otoghti, gumazir nguazir kam givezezim, a isi na daningigh. Eghti nguazir kam, a nan nguazimra iki mamaghira ikiam. A na baghvira ikiam. Eghti ki nguazir kam isi ofa gamir gumazibara, me daningam. **22** “Eghti gumazitam nguazir otevitam ikiam, kar nguazir an inazir afeziaba a ganingizir puvatizim, a faragha gumazir igharazim dama a givese, egh a nguazir kam inigh Ikiavira Itir God daningasa. **23** Eghti ofa gamir gumazim, azenir ua biziba ikarvaghhamim bativsi, an azenir ikiavira itiba meng. Egh an azenir kaba bagh nguazir kamin ivezimin ababanim atighi, aruer kamra gumazim nguazir kamin dagiaba isi ofan gumazim daningam. Eghti dagiar kaba, da Ikiavira Itir Godin dagiabara. **24** Eghti azenir ua biziba ikarvaghhamimin, gumazir kam nguazir kam uam a isi an guizin ghuavim daningigh. **25** “Eghti ia bizir kabar osimtizim ko ivezim bar deraghvira dar pon. **26** “Asizir nguzir ivariaba da bar nana, kamagh amizi, ia ofan tam na daningisi, asizir nguzir ivariaba inian marki. Bulmakaun nguzir ivariam, o sipsipin nguzir ivariam, da bar nana. **27** Eghti asizir nguzir ivariar kam nan damazimin zueghan koghti, ia uam a givesegeh. Eghti ofa gamir gumazim an ivezim 10 kinan anetighi, ia 12 kina a daningigh. Eghti gumazir kam uam asizir kam givezeghan koghti, ofa gamir gumazim, gumazir igharazitam anemadaghti, an ofa gamir gumazim diborozir ivezimin a givesegeh. **28** “Eghti gumazitam Ikiavira Itir God baghavira ikiamin bizitam amisevegh, egh ingangarir igharazim damuan an anogorogham, egh a gumazir igharazir tamin anemadaghti an a givezan marki, egh a uaghan uabi ofa gamir gumaziba da, dagh ivezan marki. A gumazitam o, amizitam o, asizitam o, a uan inazir afeziaba da inizir nguazir otevitam, bizir kaba da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. A bar da amangan marki. **29** Ia oragh. A na bagha gumazim o amizim amisefe, a uam a givezan marki. Bar marki. Ia gumazim o amizir kam misueghti an aremegh. **30** “Ezi nguazimin otivir dagher kaba, witin oviziba, o temer oviziba, ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningigh, ki Ikiavira Itir God. Egh a pozir kam aman marki. Kar nan bizimra. **31** Eghti gumazitam nan dagher pozim uam a givesi a givesegeh. Eghti dagher kabar ivezim 5 kina, eghti a 6 kinan dagh ivezegh ofa gamir gumazim daningigh. **32** Ian 10plan bulmakauba o 10plan sipsipbar tongin, dar vamira vamira, a nana. Ia asiziba bar bizimin dar atigh, egh bar da mengegh, eghti 10plan asizibar tongin, dar namba 10in asiziba, da nana, ki Ikiavira Itir God. **33** Ezi asizir namba 10 a dera, o a ikufi, ia igharazitam an danganim darighan marki. Eghti ia asizir igharazitam an danganim datighi, namba 10in asizim ko an danganim inimiz, aning nana, ezi ia uam aning givezan kogham.” **34** Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God Sainain Mighsiamin Moses ganingi. Eggha ghaze, Israelia bar adar gin mangam.

Diboboniba

1 Israelia, kantri Isip ataghizi, azenir namba 2 otozi, an iakinir namba Zin, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin uabi bativamin Purirpenimin aven Moses ko migei. **2** A kamaghin migei, “Ni Aron ko gua mangi, Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumazibar ziaba vaghvagh dagh fogh da osirigh me mengegh. Egh Israelian anababar ikiziba vaghvagh bar dar ziaba osirigh. **3** Kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti. Gua, bar men ziaba ko men ikiziba osirigh da mengegh. **4** Egh gua uaningin akurvaghshi vaghvagh anababar aven, gua gumazir dapanir vamira vamira misefegh. **5** “Gumazir guan akuragh ingangarir kam damuamin mabar ziabar kara: Rubenin anabamin adarazir gumazim, Sedeurin otarim Elisur, gua a inigh. **6** Egh Simeonin anabamin adarazir gumazim Surisadai, an otarim Selumiel, gua a inigh. **7** Egh Judan anabamin adarazir gumazim Aminadap, an otarim Nason, gua a inigh. **8** Egh Isakarin anabamin adarazir gumazim Suar, an otarim Netanel, gua a inigh. **9** Egh Sebulunin anabamin adarazir gumazim Helon, an otarim Eliap, gua a inigh. **10** Egh Josepin otarim pumuningin ovavir boribar tongin, Efraimin anabamin adarazir gumazim Amihut, an otarim Elisama, gua a inigh. Egh Manasen anabamin adarazir gumazim Pedasur, an otarim Gamaliel, gua a inigh. **11** Egh Benjaminin anabamin adarazir gumazim Gideon, an otarim Abidan, gua a inigh. **12** Egh Danin anabamin adarazir gumazim Amisadai, an otarim Ahieser, gua a inigh. **13** Egh Aserin anabamin adarazir gumazim Okran, an otarim Pagiel, gua a inigh. **14** Egh Gatin anabamin adarazir gumazim Duel, an otarim Eliasap, gua a inigh. **15** Egh Naphtalin anabamin adarazir gumazim Enan, an otarim Ahira, gua a inigh.” **16** Ezi Moses ko Aron, Israelian tongin men anababa vaghvagha men gumazir dapanir kaba ini. **17** God men ziabar borogha me amisevezi, aning deraghavira me ini. **18** Egha aning 12plan gumazir dapanir kaba ko, Israelia bar me akuvasa men dei. Ezi iakinir namba Zin, an aruer faragha zuimin, Israelia bar uari akuvazi, me gumazamizibar ziaba ko men anababa ko men ikizibar ziaba ko diboboniba osiri. Gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afiraziba, me bar men ziaba vaghvagha da osira me medi. **19** Ikiavira Itir God me mikemezi moghin, me ami. Israelia Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Moses gumazamizibar ziaba ko men diboboniba osiri. **20** Gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afiraziba, me midorozim damuan tughati. Moses ko Aron gumazir kaba vaghvagha men ziaba ko anababa ko men ikizibar ziaba ko men apengan itibar ziaba osiri. Me Jokopin otarir ivariam Rubenin ikegha izaghiri. Ezi men diboboniba da, bar kamakin: Rubenin anabamin gumazibar dibobonim, 46,500in tu. Ezi Simeonin anabamin gumazibar dibobonim, 59,300in tu. Ezi Gatin anabamin gumazibar dibobonim, 45,650in tu. Ezi Judan anabamin gumazibar dibobonim, 74,600in tu. Ezi Isakarin anabamin gumazibar dibobonim, 54,400in tu. Ezi Sebulunin anabamin gumazibar dibobonim, 57,400in tu. Ezi Josepin otarir mam Efraim, an anabamin gumazibar dibobonim, 40,500in tu. Ezi Josepin otarir igharazim Manase, an anabamin gumazibar dibobonim, 32,200in tu. Ezi Benjaminin anabamin gumazibar dibobonim, 35,400in tu. Ezi Danin anabamin gumazibar dibobonim, 62,700in tu. Ezi Aserin anabamin gumazibar dibobonim, 41,500in tu. Ezi Naphtalin anabamin gumazibar dibobonim, 53,400in tu. Ezi men gumazibar diboboniba bar moghira, 603,550in tu. **47** Egha Livain anabamin gumaziba, me me mengzir puvati. **48** Ikiavira Itir God faragha Moses migia ghaze, **49** “Ni Israelian gumazir midorozim damuamiba mengiva, Livain anabamin gumaziba mengam marki. **50** Ni Livaiba amisevegti, me nan Purirpenim ko an aven itir bizibagh eghuv dar ganiva, an ingangaribar faragh mangi dar amu. Purirpenir kam, me Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a darigham. Egh dughiar ia tuavimin zuimin me

Purirpenim ko an itir biziba ateram. Egh nan Purirpenimin miriabar uan purirpenibar ingariva anekiarugh. **51** Dughiar manamin ia danganir igiamin mangisi, Livaiba nan Purirpenim angarigh mangi danganir igharazimin uam anesaragh. Eghti gumazir kinitam Purirpenimin boroghin iziva, an aremegham. **52** Israelian gumazamizir igharaziba, ia uan anababa ko iki, uan purirpeniba asi uan danganibara iki uan ababanim itir fleghba asegti da ghuanaan. **53** Eghti Livain anabamin adarazi uan purirpeniba nan Purirpenimin miriaba bar da asegh, egh deraghvira a geghuv an gan. Puvatighiti, gumazir kinitam nan Purirpenim boroghin izi na damighiti ki bar aningaghegh, Israelia bar ia gasighasigham. Purirpenir kam, Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning an aven ikiam.” **54** Ezi Moses bizir kabar gun Israelia mikemezi, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, biziba bar dagh ami.

2 Ikiavira Itir God Moses ko Aron akar kaba aning ganingi: **2** “Israelia uan purirpenibar ikiamin danganiba aghuva, gumaziba vaghvagh uan anababar ziaba itir fleghin boroghin uan adarazi ko dapiam, eghti God bativamin Purirpenim, danganir kamin tongira ikiam. Men purirpeniba tong Godin Purirpenimin saghon iki, eghti dar tiar akaba an amadaghan mituagh iki. **3** “Aruem anadi naghin amadaghan, anabar 3pla, Judan anabamin ababanim itir fleghin boroghin, uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, ezi Judan anabam 74,600plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Judan anabamin adarazir miriamin, Isakarin anabamin adarazi iki. Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarin anabamin gumazir dapanim, ezi Isakarin anabam 54,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Isakarin anabamin adarazir miriamin, Sebulunin anabamin adarazi iki. Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim. Ezi Sebulunin anabam 57,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 186,400plan gumaziba iti. Dughiar Israelia tuavimin mangamin, 3plan anabar kabar adarazi faragh mangam. **10** “Eghti sautin amadaghan, anabar 3pla, Rubenin anabamin ababanim itir fleghin boroghin iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Sedeurin otarim Elisur, a Rubenin anabamin gumazir dapanim, ezi Rubenin anabam, 46,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Rubenin anabamin adarazir miriamin, Simeonin anabamin adarazi iki. Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim, ezi Simeonin anabam, 59,300plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Simeonin anabamin adarazir miriamin, Gatin anabamin adarazi iki. Ezi Ruelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim, ezi Gatin anabam 45,650plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim 151,450plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamin, 3plan anabar kabar adarasi, faragha zuir anabar 3plan adarazir gin mangam. **17** “Me tuavimin mangamin dughiamin, Judan anabamin adarazi faragh mangam, eghti anabar igharaziba, me danganir me ikeizar mirara, vaghvagh uan ababaniba itir fleghbar suigh men girara mangam. Me dapiamin danganiba, me uarir gin zui moghira dar ingar. Eghti Livain anabamin adarazi na bativamin Purirpenim ater bar men tongira iki mangam. Eghti 6plan anababar adarazi Livaibar faragh mangam, eghti 6plan anababar adarazi Livaibar gin mangam. **18** “Eghti aruem uaghiri naghin, anabar 3pla, Efraimin anabamin ababanim itir fleghin boroghin, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amihutin otarim Elisama, a Efraimin anabamin gumazir dapanim, ezi Efraimin damuan tughati. Ezi Efraimin anabamin adarazir miriamin, Manasen anabamin adarazi iki. Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim, ezi Manasen anabam 32,200plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Manasen anabamin adarazir miriamin, Benjaminin anabamin adarazi iki. Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin

gumazir dapanim, ezi Benjaminin anabam, 35,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 108,100plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangaminin, 3plan anabar kabar adarasi, me Livaibar gin mangam. **25** "Eghti notin amadaghan, anabar 3pla, Danin anabamin ababanim itir flegghin boroghini iti, me uan ikiziba ko uan gumazir dapaniba ko iki. Amisadain otarim Ahieser, a Danin anabamin gumazir dapanim, ezi Danin anabam, 62,700plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Danin anabamin adarazir miriamin, Aserin anabamin adarazi iki. Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim, ezi Aserin anabam 41,500plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Ezi Aserin anabamin adarazir miriamin, Naptalin anabamin adarazi iki. Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanim iti, ezi Naptalin anabam, 53,400plan gumaziba iti, me midorozim damuan tughati. Anabar 3plan kaba bar moghira, men dibobonim, 157,600plan gumaziba. Dughiar Israelia tuavimin mangamin, 3plan anabar kabar adarasi, me bar abuan mangam. Anabar kaba vaghvagh uan flegghar suigh bar gin mangam." **32** Me Israelian anababa ko men ikiziba ko men purirpeniba itir danganibar gin ghua men ziaba osira me medima, men dibobonim bar moghira 603,550plan gumaziba. **33** Moses, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, Livain anabamin adarasi, a Israelin anabar igharaziba ko me mengezir puvati. **34** Kamaghin, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Israelia biziba bar dagh ami. Anababa vaghvagh uan flegghar boroghin uan purirpenibar danganiba azui. Eggha dughiar Israelia tuavimin mangamin, me bar vaghvagh uan anababa ko uan ikiziba ko zui.

3 Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin Moses ko migeir dughiamin, Aron ko Mosesin ikizim kamakin. **2** Aron otarir 4pla iti, Nadap, an otarir ivariam, ezi an gin, Abihu, Eleasar ko Itamar. **3** Aronin otarir kaba, me ofa gamir gumazibar ikiasa, Moses olivin boreis isa men dapanibagh inga me amiseveggha Ikiavira Itir Godin ofa damuamin ingangarim me ganingi. **4** Israelia, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Nadap ko Abihu ofa gamir gumazibar ingangarim gamua Ikiavira Itir God ifoghezir puvatizir avimin, an damazimin ofa gami. Kamaghin amizi, aning areme. Nadap ko Abihu, boriba puvatigha areme. Ezi kamaghin, Eleasar ko Itamar aningin danganim inigha ofa gamir gumazimningin otogha, Ikiavira Itir Godin ofa gami. Aningin afeziam Aron Ikiavira itima, aning ingangarir kam gamua izi. **5** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **6** "Ni Livain anabamin adarazi inigh men aku izi ofa gamir gumazim Aronin damazimin izeggh, me amiseveghti, me an ingangarir gumazibar otivigham. **7** Me Aron ko Israelian gumazamiziba bar men akurvagh nan Purirpenimin ingangarim damuam. Me na bativamin Purirpenimin guamin, na bagh ingangaribar auamu. **8** Me Israelian danganim inigh, na bativamin Purirpenimin aven itir biziba bar deraghvira dar ganiva dagh ativagh. Me arazir kamin, Purirpenimin ingangaribar auamu. **9** Ni Livaiba isi Aron ko an ovavir boribar aningh. Ki Israelian tongin Aron ko an otaribar akurvaghassa Livaibav sefe. **10** Ni Aron ko an ovavir boriba, ofa gamir ingangarim bagh me amiseveghti, merara ingangarir kam damuva ofa gamir gumazibar min iki. Eghti gumazir kinitam, nan bizir bar zuruzibar boroghin izisi damuti, la a misueghti an aremegh." **11** Eggha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **12** "Ia oragh! Ki datirighin ua bagh Israelian gumazamiziba tongin Livaiba amiseveghti, me na baghvira ikiam. Ia fo, ki faragha Isipian otarir ivariaba bar me misoghezir dughiamra, ki Israelian otarir ivariaba bar ua bagha dagh inaba, kar gumazamizibar otarir ivariaba ko asizibar nguzir ivariaba sara. Kamaghin amizi, ian otarir ivariaba bar nana. Eggha ki datirighin otarir ivariabar danganim iniasa Livaibagh inaba. Me datirighin nan ingangarir gumazibar min iki na baghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme." **14** Eggha Ikiavira Itir God, Sainain gumazamiziba puvatizir danganimin ua kamaghin Moses migei, **15** "Ni Livain

anabamin adarazi ko men ikiziba bar me mengegh. Ni gumaziba bar vaghvagh, kar otarir iakinir vamira itibar ikegh mangi gumazir ghuribar tugh, ni bar me mengegh men ziaba osirigh." **16** Ezi Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim baregha, an gin ghua bar me menge. **17** Fomira, Livai otarir 3pla iti, men ziabar kara: Gerson, Kohat, ko Merari. **18** Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara, Lipni ko Simei, aning gin uan ikizimin afeziamningin oto. **19** Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel, me gin uan ikizibar afeziabar otifi. **20** Ezi Merarin otarimningin ziamning kara, Mali ko Musi, aning gin uan ikizimningin afeziamningin oto. Livain anabamin adarasi, men ikizibar ziaba, an inazir afeziabar ziar kabar gin zui. **21** Ezi Gersonin adarasi, ikizir pumuning iti, kar Lipnin ikizim ko Simein ikizim. **22** Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegh ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 7,500in tu. **23** Gersonin ikizimin adarasi, aruem uaghiri naghin Purirpenimin akirangin uan purirpeniba asam. **24** Ezi Gersonin ikizimin gumazir dapanim, a Laelin otarim Eliasap. **25** Gersonin ikizimin gumaziba, me ingangarir kaba iti. Me God bativamin Purirpenimin iniba bar dar ganam, dar kara: an aven itir biribar inir duiba bar, ko azenan anevamin inir ekiaba, ko an tiar akamin inim ko, Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinizar divazimin iniba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba. Me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti. **27** Ezi Kohatin ikizimin adarasi, ikizir 4pla iti. Kar Amramin ikizim, ko Isharin ikizim, ko Hebronin ikizim, ko Usielin ikizim. **28** Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamira itibar ikegh ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 8,300in tu. Me Purirpenimin ganamin ingangarir maba iti. **29** Kohatin ikizimin adarasi, Purirpenimin sautin amadaghan uan purirpeniba asam. **30** Ezi men gumazir dapanim, Usielin otarim Elisafan. **31** Ingangarir me damuamimra kara, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ko dakozim, ko lamin agharim, ko ofa gamir dakozir pumuning, ko Anogoroghezir Danganimin itariba ko bizir igharaziba, ko Bar Anogoroghezir Danganim modir inim, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti. **32** Ezi Livaiba bar, men gumazir dapanim Eleasar, a ofa gamir gumazim Aronin otarim. A Godin Purirpenimin aven ingangarim gamir gumazibagh, ativagha men gari. **33** Ezi Merarin ikizimin adarasi, me ikizir pumuning iti, Malin ikizim, ko Musin ikizim. **34** Men gumaziba bar, kar men otarir iakinir vamiran itibar ikegh ghua gumazir ghuribar tuziba, men dibobonim, 6,200in tu. **35** Merarin ikizimin adarazir gumazir dapanim, Abihailin otarim Suriel. Egh me Purirpenimin notin amadaghan uan purirpeniba asam. **36** Merarin ikizimin adarasi, me ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksir birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinizar divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiba, ko divazimin suizir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar dar ganamin ingangarim iti. **38** Egh Moses ko Aron uan otariba ko, God bativamin Purirpenimin guamin, aruem anadi naghin uan purirpeniba asam. Me Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribar ganamin ingangarim iti. Me Israelia bar men akurvaghassa kamaghin ami. Eghti gumazir kinitam danganir kamin boroghin iziti, me a misueghti, an aremegham. **39** Ikiavira Itir God, Moses ko Aron Akar Gavgavim aning ganingizi moghin, aning an gin ghua Livain anabamin gumaziba ko me itir ikiziba bar men ziaba osiri. Aning men otarir iakinir vamiran itibar ikegh ghua gumazir ghuribar tuziba, bar me menge, ezi men dibobonim 22,000in tu. **40** Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, "Ni Israelian otarir ivariabar ziaba bar da osirigh. Ni otarir iakinir vamiran itibar ikegh men ziaba meng mangi gumazir ghuribar tugh. **41** Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian otarir ivariaba iniamin danganim, ki Livaiba iniam. Egh ki uaghan Israelian asizir ivariaba iniamin danganim, kar bulmakauba, ko sipsipba, ko memen ivariaba, ki uaghan Livaibar asizir ivariaba iniam." **42** Kamaghin amizi, Moses Ikiavira Itir

God mikemezi moghin ami. A Israelian otarir ivariaba bar me meneghaa men ziaba osiri. **43** Ezi men otarir ivariaba bar, kar otarir iakinir vamiran itibar ikegha ghua me gumazir ghuribar tu, men dibobonim 22,273in tu. **44** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **45** "Ni datirighin Israelian borir ivariabar dangamin inisi, Livaiba na daningigh. Eghti Livaiba nan gumazamizibara ikiam. Egh men asiziba, Israelian asizir ivariabar dangamin inisi me na daningigh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **46** Israelian otarir ivariabar dibobonim, mong pin iti, ezi Livaibar gumazibar dibobonim, a 273plan gumazibagh afira, Kamagh, 273plan gumazir kaba, ia nan dafarim dama ua me givezeghiva ua me iniam. **47** Ezi ua gumazir vaimra, iniamin ivezim, a 50 kina. Kamaghin amizi, ia ua 273plan gumazir kaba vaghvagh me givesi, me bagh vaghvagh 50 kina 50 kina inigh na bagh izi. **48** Egh dagiar kaba, ni Aron ko an otaribar aningigh, egh ua gumazir kaba iniam." **49** Moses Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir kam baregha an gin ghua, A 13,650 kina, otarir ivariar kabar dafarim dama da inigha ghua, ua me iniamin ivezimin min Aron ko an otaribagh anigi.

4 Ezi Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, **2** "Gua Kohatin ikizimin adarsi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me meneggh. Kohatin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. **3** Gumazir 30plan azeniba itibar ikegh mangi 50plan azeniba itibar tugh, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me meneggh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. **4** Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir bar zuruzibar ganam. **5** "Israelia dangamin am ategh mangisi, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven mangi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam modir inir aghuarir ekiam adeg a inigh an onegh Boksiam avaragh. **6** Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra inigh anevaragh, bluplan iniam uam anevaragh. Egh Boksiam atersi an iter otevir pumuning isi, tam vongin itir Boksiamin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh. **7** "Egh me inir bluplan tam isi dakozir nan damazimin ikiavira itim gisin a ghuaragh. Egh itariba, ko mineba, ko ababa, wainin dipam ingiamin ofa bagh itarir koniba isi, dakozir kam dafagh. Me zurara bretien na ganidim, me dakozir kam darigh, eghti a nan damazimin ikivira iki. **8** Egh bizir kaba bar moghira, inir aghevitanin da avegh. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamra isi bizir kaba bar da avegh. Egh dakozir kam atersi, me an iter otevimning isi, tam vongin itir dakozimin ringning darugh, egh tam vongin itir ringning darugh. **9** "Egh me inir bluplan tam inigh, lamin aghorim ko an lamba, ko akamimin min avimin suizir biziba, ko an itariba, ko olivin boreba itir mineba, ko an itir bizir igharaziba, bar moghira da avegh. **10** Egh a ko an itir bizir kaba bar, ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitamin da rikigh. Egh anetersi, nogorim a datigh a ikegh. **11** "Egh inir bluplan tam isi, golin ingarizir ofa gamir dakozim avaragh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam a gisin uam anevaragh, egh anetersi, aneteramin iter otevimning an gol ringbar aghuigh. **12** Egh Anogoroghezir Danganamin aven Godin ingangarim damuamin biziba bar da akuvagh inir bluplan tamin aven da rikigh, egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam bar da nomkegh, egh da atersi nogorim a datigh a ikegh. **13** "Egh ofa gamir dakozir ekiamin averenim rueghiva, inir pigaghevitanin anevaragh. **14** Egh ofa gamir dakozimin Godin ingangarim damuamin biziba bar da isi, ofa gamir dakozimin pin dar arikigh. Bizir kaba, itarir ekiaba, ko fokba, ko savolin muziariba, ko itarir avim ateramiba, ko averenim iniamin itariba. Egh ongarimin itir asizir ekiabar inir aghuitam isi ofa gamir dakozim avaragh. Egh anetersi, an iter otevimning isi, an gol ringbar aghuigh. **15** "Israelia dikavigh dangarin igharazimin mangisi damuti, Aron uan otariba ko Purirpenimin aven itir biziba bar da noeghti, Kohatin adarazi izi bizir kaba ateram. Arazir kamin, me bizir bar zuruzibar suighan kogham. Puvatighi, me arighiregham. Kohatin adarasi, God bativamin Purirpenimin

biziba ateramin ingangarim kam iti. **16** "Ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, Purirpenim ko an aven itir bizibar ganam. Egh lambar boreba, ko migharir mughurir aghuim zuir paura, ko wit tuamin ofan me zuraram amiba, ko olivin borer me ofa gamir gumazibagh inga me amisivamiba, a bizir kabar ganam." **17** Ikiavira Itir God Moses ko Aron migia ghaze, **18** "Gua oragh. Livain anabamin adarazir tongin itir Kohatin ikizimin gumaziba, me nan bizir zuruzir kabar boroghin iziti, gua bar deraghvira men gan. Bar guizbangira, Kohatin ikizimin adarazi arazir kuratam damighi, ki me misueghti me arimighiregham. Kamaghin, Aron uan otariba ko, men ikizim faragh Purirpenimin aven mangi, bizir me damuamiba deraghvira vaghvagh men akakagh, me ateramin bizibar me mikim. **20** Egh ofa gamir gumaziba Purirpenimin aven nan bizir zuruziba nogha da aver dughiamin, Kohatin ikizimin adarazi Purirpenimin aven mangi bizir kabar ganam kogham. Me dar ganamin dughiamra, me maghiram arighiregham." **21** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **22** "Ni Gersonin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me meneggh. Gersonin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. **23** Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me meneggh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. **24** Men ingangarim kamakin, me God bativamin Purirpenimin bizir kaba ateram. **25** Me Purirpenimin birimin min duir inir aghuir ekiaba, ko God bativamin Purirpenim aver inir me ongarimin itir asizir ekiabar inir ingariziba, ko God bativamin Purirpenimin aven zuir tiar akamin inir ekiaba, me bar da ateram. **26** Egh Purirpenim ko ofa gamir dakozim avinir divazimin inir ekiaba, ko divazimin azenan zuir tiar akamin iniba, ko inir kaba duir beniba ko dar bizir igharaziba, me bar dar ganam. Gersonin ikizim, me bizir kabar ganiva dar kir da ateramin ingangarim iti. **27** Aron uan otariba ko, Gersonin adarazir ganiva me vaghvagh damuamin biziba ko ateramin biziba ko damuamin ingangarir igharazibar me mikimam. **28** Gersonin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim." **29** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Merarin ikizimin adarasi, men gumaziba ko ikizir me aven itiba, men ziaba osirigh me meneggh. Merarin ikizim, a Livain anabamin ikizibar ikizir mam. **30** Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azenibar tuziba, gua ingangarim bagh men ziaba osirigh me meneggh. Gumazir kaba, God bativamin Purirpenimin ingangarim damuam. **31** Ia dangarin igharazimin mangamin dughiamin, Merarin ikizimin adarasi, me na bativamin Purirpenimin ingangarir kaba iti. Me, Purirpenimin birir aghariba, ko an biribar ighuvir ruariba, ko an dipenir akiniba, ko boksir birir agharibar poviba gavgavim dagh anidiba, ko dar bizir muziariba sara, ko Purirpenim avinir divazir ekiamin dipenir akiniba, ko dipenir akinir kabar poviba gavgavim dagh anidir boksiba, ko divazimin suirazir afughafuziba ko beniba, me bizir kaba bar da ateramin ingangarim iti. Ni Merarin ikizimin adarazi vaghvagh ateramin bizibar me mikim. **33** Merarin ikizimin adarasi, God bativamin Purirpenimin ingangarir kabar amuam. Eghti ofa gamir gumazim Aronin otarim Itamar, men ingangarir kabar ganamin gumazir dapanim." **34** Kamaghin, Moses ko Aron ko Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Livain anabamin adarazir ziaba osirigha me meneggh. Kar, Kohatin ikizimin adarazi ko Gersonin ikizimin adarazi ko Merarin ikizimin adarasi. Men gumaziba ko ikizir me aven itiba, me men ziaba osirigha me meneggh. Gumazir 30plan azeniba itibar ikegha ghua 50plan azeniba itibar tuziba, me God bativamin Purirpenimin ingangarim bagha men ziaba osirigha me meneggh. Men dibonibar kara, Kohatin ikizimin gumazibar dibobonim 2,750plan gumaziba, ezi Gersonin ikizimin gumazibar dibobonim 2,630plan gumaziba, ezi Merarin ikizimin gumazibar dibobonim 3,200plan gumaziba. Ikizir 3plan kaba bar moghira, men dibonim, 8,580plan gumaziba. **49** Ikiavira Itir God, Moses

mikemezi moghira, me gumaziba mende. Egha ingangarir me vaghvagh damuamiba ko ateramin biziba, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me me ganingir.

5 Ikiavira Itir God kamaghin Moses megi, **2** “Ni Israelian gumamazibav kemeghti, me danganir itimin gumazir kaba batueghti, me mangi azenan iki. Kar, gumamazizir lepan min garir arimariar kuram itiba, ko gumamazizir mikarizir mogomeba duaba da bativima, ghuzir mitiziba dar azenan otifi, ko amizir uan iakinibav soziba, ko gumamazizir ariaghirezibar kuabar suigha Godin damazimin mizeziba. **3** Ia gumamazizir kaba uaghara me amangitighi, me danganir ia itimin azenan mangi. Ia kamaghin damuti, danganir ki uan gumamazizibar tongin itim, a nan damazimin mizeghan kogham.” **4** Kamaghin amizi, Israelia, gumamazizir Godin damazimin mizeziba azenan me amadima, me azenan zui. Me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghiram ami. **5** Ezi Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **6** “Ni akar kaba Israelian gumamazizibar aningigh: Gumazitam o amizitam akirim ragh Ikiavira Itir God gasaragh, arazir kuratam gumazir igharazitam damighi, osimtizim an ikiam. **7** Kamaghin, a uan arazir kuramin gun mikemegh, egh izevir bar anetigh gumazir an arazir kuramin a gamizim daningigh. Ivezir a ikarvaghamin, 500plan dagiabar ikiti, ni uam a gisin dagiatabar atigh 600plan dagiaba a daningigh. **8** Gumazir izevir kam iniamim aremeghti, an tav ikian kogh izevir kam inighan koghti, gumazir arazir kuram gamizim, izevir kam inigh Ikiavira Itir God bagh mangiti, ofa gamir gumaziba a iniam. Egh izevir kam gisin, a sipsipin apuritam isi ofa gamir gumazim danighi, ofa gamir gumazim an arazir kuraba gin amangamin ofa damuam. **9** Israelia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, bizir aghuitaba inigh izi ofa gamir gumazim danighi, bizir kaba an bizibara. **10** Gumamaziziba God bagha inigha izir ofan manaba, kar bizir me ofa gamir gumazim ganidiba, a ua bagh da iniam.” **11** Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **12** “Ni akar kaba Israelian gumamazizibar aningigh: Gumazitam kamaghi nighnigh suam, an amuim ti akirim a gasaragha gumazir igharazitam ko akui, egha Godin damazimin mize. Gumazir kam a fozir puvati, guizbangira, o puvati. Amuim ti modogha arazir kam gami. Guizbangira, tav an ganizir puvatigha, a gasir akamin tuaviba puvati. Kamaghin pam navir kuram uan amuimin iti. **15** Egh arazir kamin, gumazim uan amuim inigh ofa gamir gumazim bagh mangi. A uaghan ofa damusi 1 kilogram plauan balin ingarizim inigh mangam. Ofan kamin mingarimra kara, pam ti uan amuim bagha nighnizir aviriba ikia navir kuram an iti, eghiti me foghham amuim guizbangira arazir kuram gamiz, o puvati. Kamaghin, gumazir kam olivin borein isi plauan kam gingan marki. Egh uaghan, a migharir mughurir aghuim zuim itir pauran me iter balsamin eborimin ingarizim a darighan marki. **16** “Eghiti ofa gamir gumazim, amizim inigh iziti, a ofa gamir dakozimin boroghin izi Ikiavira Itir Godin damazimin tugham. **17** Eghiti ofa gamir gumazim, dipar me na ganingizitam isi, nguazir miner tam gingegh, egh Ikiavira Itir Godin Purirpenimin apengan itir nguazir minezitaba inigh dipar kam mikinigh, eghiti arazir kamin dipar kam puv misogham. **18** Amizir kam nan damazimin tughir ikiamin dughiamin, ofa gamir gumazim amizimin dapanir arizir firighi a ruaragh pura ikiam. Eghiti ofa gamir gumazim, ofa damuamin plaua isiva amizimin dafarim datigh. Egh ofa gamir gumazim uan dafarimin dipar misozi kamin itir nguazir minemin suiragh. E fo, dipar misozir kam, amizir guizbangira arazir kurabagh amibagh asighasisi. **19** Ofa gamir gumazim amizim mikimti, amizim amamangatighi, ofa gamir gumazim suam, ‘Ni fo, dughiar ni uan pamin itimin, ni gumazitam koma arazir kuratam gamizir puvati, eghiti dipar misozir kam guizbangira ni gasighasighan kogham. **20** Ezi ni uan pamin itir dughiamin, ni uan pam ategha guizbangira gumazir igharazitam ko arazir kuram gamigha Godin damazimin mize, eghiti dipar misozir kam nin ingariva ni gasighasighan.’ **21** Eghiti ofa gamir gumazim uan akar kurar kam amizim mikiam, ‘Ni guizbangira arazir kuram gami, eghiti Ikiavira Itir

God nin gumamazizibar tongin nin ziam gasighasigham, egh nin borivtarim damighi, an ekonomighi, nin navim buigham. **22** Dipar misozir kam nin navimin aven mangi an ingarti, a buva nin mikarizir mogomem damighi a ikuvigham. Eghiti amizim suam, ‘Aria, guizbangira. Ikiavira Itir God mikemezi moghin damu.’ **23** “Eghiti ofa gamir gumazim asighasighamin akar kam osirigh, egh dipatam inigh akar osirizir kam ruti a miner dipar misozim magiram. **24** Egh gin an amizim mikemeghti, an anemeghti, dipar misozir kam an navir averiamin aven magiram. **25** Ofa gamir gumazim, amizim suirazir ofan plauan kam a dama a inigh, an suiragh Ikiavira Itir Godin damazimin a fegh a damuti, a ighuamangi. Egh a inigh ofa gamir dakozimin mangam. **26** Egh uan dafarim isi plauan kam darugh, egh a plauan muziaritam inigh ofa gamir dakozimin a tuaghti, avim an isi mangiti a bar mighirighi, averenir kinim otohham. Plauan muziarir kam, a bar plauan namim dangamin inigham. A kamaghin damigh gin amizim mikemeghti, a dipar misozir kam amam. **27** Amizim guizbangira poroghambia uari bakeir arazim damighiva Godin damazimin mizeghti, dipar misozir kam an aven mangiva, mizazim a daningiva, an borivtaribar amighi, da ekonomigh, navim buva an mikarizir mogomem ikuvigham. Eghiti Ikiavira Itir God an gumamazizibar tongin an ziam gasighasigham. **28** Eghiti amizir kam, guizbangira arazir kuram damighan koghiva, a Godin damazim deraghvira ikivira ikiti, dipar misozir kam a gasighasighan koghti, bizir kurar kam a batoghan kogham. Eghiti a boriba batamin gavgavim ikivira ikiam. **29** “Akar Gavgavir kamin mingarim kamakin. Gumazitam uan amuim mikim suam, a ti arazir kuram gami. Egh a nighnizir aviriba iki egh navir kuram an ikiam. **30** O, gumazim pura akar kinim uan amuir aghuim gasi, navir kuram pura an ikiti, me amizim mikemeghti, an ofa gamir dakozimin boroghin tughiti, ofa gamir gumazim guizin akam gifoghisi arazir kam damuam. **31** Eghiti amizim guizbangira arazir kurar kam gami, an an izevir kuram iniva osimtiziba ateram. Amizim guizbangira osimtizim damighi, an pam akam a gasir arazir kamin osimtizim an ikian kogham.”

6 Ikiavira Itir God kamaghin Moses megi, **2** “Ni Israelian gumamaziziba kamaghin me mikim: Gumazitam o amizitam uabi isi Ikiavira Itir God daningiva a baghvira ikisi, a ko akam akirigh, **3** egh a wainin dipam ko dipar gavgavibar aman marki. Egh wainin ovizibar dipaba ko wainin oviziba ko wainin ovizir midiaribar aman marki. **4** A uabi isa na ganiga Akar Gavgavim gamizir dughiamin ikegh mangi dughiar a na baghvira ikiamim gigvaghamin otohham, a wainin dipatam, o wainin oviziba, o wainin ovizibar inibar aman marki. **5** “Egh dughiar a uan akar dikirizimin gin ghua uabi isa na ganidimin, a uan dapanir arizibagh isi da otivan marki. A nan gumazimra. Egh an akar dikirizir gavgavir kamin apengan iki, dughiarab zurara uan dapanir arizim ko ghuamasiziba ateghti da aghung. **6** A dapanir arizir ruarim sara itir arazir kam, gumamazizibar akagha ghaze, a God baghvira itir gumazimra. Kamaghin amizi, a uabi nan damazimin mizeghan koghsi gumazitam kuamin boroghin mangan kogham. Guizbangira an afeziam, o amebam, o aveghbuaba o buaramiziba arimighireghti, a men kuabar boroghin mangan kogham. A kamaghin damigh, nan damazimin mizegham. **8** Dughiar a uan akar dikirizimin gin ghua na baghvira itimin, a Ikiavira Itir Godin gumazimra. **9** “Gumazitam an boroghin puram aremeghti, bizir kam an dapanir arizir na ganingizim damuti, a nan damazimin mizegham. Kamaghin amizi, gumazir kam 7plan arueba orarkegh gin uan dapanim gisegh, egh ua nan damazimin zuegham. **10** Egh namba 8in aruemin, a kuarazir bunbar pumuning o osirvhar pumuning inigh ofa gamir gumazim bagh God bativamin Purirpenimin tiar akamin mangi. **11** Eghiti ofa gamir gumazim aning inigh, tam arazir kuraba gin amadir ofa damu. Egh tam ofan bar isia mighirim damu. Gumazir kam, gumazir kuamin boroghin ikegha osimtizim ikia a nan damazimin mize. Kamaghin, ofan kamning a damighi a nan damazimin ua zuegham. Aruer kamra,

gumazir kam ua uan dapanir arizim na daningti, a nan bizimram otohgam. **12** Aruer a Ikiavira Itir God baghavira ikiasa akam akirizibar dibobonim, a bar ua dar amuam. Dar dibobonim, aruer kamin ikegh mangiva, aruer kabar dibobonim givagh. A uan akar dikirizimin gin zuir aruer faragha ghueziba, da pura ghue. Guizbangira, an dapanarizim nan damazimin mize. Kamaghin, an azenir vamira itir sipsipin apurir igiatam inigh osimtiziba agivamin ofan min na bagh izi. **13** “Na baghvira ikiasa akar dikirizim gamizir gumazim, bizir a damuasa mikemezibar amigh givagh, egh na bativamin Purirpenimin mangi an tiar akamin boroghin tugham. **14** Egh a 3plan ofaba Ikiavira Itir God bagh dar amuam. An ofan bar isia mighirim bagh azenir vamira itir sipsipin nguzir apuritam, ko arazir kuraba gin amadir ofa bagh azenir vamira itir sipsipin amebatam, ko God ko navir vamira ikiamin ofa bagh sipsipin apuritam, a bar da inigh na bagh izam. Kar, asizir duaba dar mikarizibar itir puvatiziba. **15** Egh uaghan yis puvatizir bretba itir akiram, kar plauan aghuim ko olivin borem sara veregha ingarizir bretba, ko yis puvatizir bisketin olivin boremin aghuiziba, egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa damuamiba sara inigh izi. **16** “Eghti ofa gamir gumazim bizir kaba bar da isi, Ikiavira Itir God daningiva, arazir kuraba gin amadir ofa ko ofan bar isia mighirim damu. **17** Egh sipsipin apurim misuegh akiramin itir bretin yis puvatiziba sara, Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofa damuam. Egh wit tuamin ofa ko wainin dipabar ofa uaghan dar ofa damu. **18** Eghti God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin, gumazir God bagha akar dikirizim gamizim, a uan dapanir arizibagh isegh, da inigh mangi God ko navir vamiran ikiamin ofan apengan itir avim datighti, da isigh. **19** “Gumazir kamin dapanir ariziba isigh givaghti, gin ofa gamir gumazim, sipsipin apurimin aniavir agharimin tuzir me minemin avigha givazim, ko akiramin itir yis puvatizir bret tam, ko yis puvatizir bisketin tam inigh, gumazir kamin dafarim datigh. **20** Egh ofa gamir gumazim dar suiragh da fi dar amuti, da Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamangi. Kar ofa gamir gumazimin ofan zuruziba. Eghti uaghan na ganingizir sipsipin evarim ko buaragharim, da ofa gamir gumazimin biziba. Eghti gin God bagha akar dikirizim gamizir gumazim, wainin dipam amisi anemi. **21** “Arazir kabar mingarim makakin. Gumazitam o amizitam uabi isi na daningisi, akam akirigh, egh me ofa damuamin arazir kabar gin mangi. Eghti gumazitam bizir igharazitaba uaghan da na daningisi, akar dikirizim damigh, a guizbangira akar dikirizir kamin gin mangi a damu.” **22** Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **23** “Ni, Aron uan otariba ko, nan arazir ki deragh Israelia damuamim, an gun me mikemegh. Eghti me kamaghin Israelia mikim: **24** “Ikiavira Itir God, deraghvira ia damuva, egh deraghvira ian ganam. **25** Ikiavira Itir God, ian apangkuv egh, mati an guamin angazangarim ia gisirazi moghin, deraghvira ian ganam. **26** Egh Ikiavira Itir God, navir aghuim ian iki, egh navir amirizim ko dabirabir aghuim ia daningam.” **27** “Eghti arazir kamin me nan ziam diponiva nan azangsigh suam, Ikiavira Itir God, ni deraghvira Israelia damu. Eghti ki bar deraghvira me damuam.”

7 Moses Ikiavira Itir Godin Purirpenim asaragha gifa. Egha aruer kamra, a olivin borem isa Purirpenim ko an aven itir biziba, ko ofa gamir dakozim ko an biziba bar, dagh ingegha, da isa God ganingizi, da God baghavira iti. **2** Ezi Israelian anababar gumazir dapaniba, kar gumazir dapanir faragha gumamazizibar ziaba osirigha me mengeziba, me uan ofaba inigha Ikiavira Itir God bagha izi. Me 6plan karisba ko 12plan bulmakauba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin boroghin izi. Gumazir dapaniba vaghvagh bulmakaun vamira inigha ize. Egha gumazir dapanir pumuning uaning inigha karisin vamira inigha ize. Me bar da inigha iza ofa damuasa da ariki. **4** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni ofan kaba, me dama da inigh na bativamin Purirpenimin ingangarim bagh, da isi Livain ikiziba vaghvagh uan ingangariba bagh biziba atersi, da tuiragh me daning.” **6** Ezi Moses bulmakauba ko karisba isa Livaibagh aningi. **7** A karisin pumuning ko bulmakaun 4pla isa Gersonin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam.

8 Egha 4plan karisba ko 8plan bulmakauba Merarin ikizim ganingi, eghti me dar ingangaribar amuam. Aronin otarim Itamar, me damuamin ingangaribar faragh mangi men ganam. **9** Moses fo, Kohatin ikizim, me damuamin ingangarim, me Godin bizir zuruziba uan dipizibar da ateram. Kamaghin amizi, a karis ko bulmakaun tam me ganingizir puvati. **10** Me olivin borem isa ofa gamir dakozim ingegha God ganidima, an an bizimra otozir dughiamin, gumazir dapaniba uaghan uan ofaba inigha ofa gamir dakozimin boroghin izegha ofabar amuasava ami. **11** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni kamaghin 12plan gumazir dapanibav kim suam: Gumazir dapaniba vaghvagh aruebar vaghvagh uan ofaba isi God daning mangiti 12plan arueba givagh. Me bar kamaghira ofa gamir dakozimin God daningisi, ofaba inigh izi.” **12** Ezi gumazir dapaniba vaghvagh, uan ofaba aruebar vaghvagh God bagha da isa izi. Ezi aruer namba 1in, Judan anabamin gumazir dapanim Nason, an Aminadapin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 2in Isakarin anabamin gumazir dapanim Netanel, a Suarin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 3in, Sebulunin anabamin gumazir dapanim Eliap, a Helonin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 4in, Rubenin anabamin gumazir dapanim Elisur, a Sedeurin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 5in, Simeonin anabamin gumazir dapanim Selumiel, a Surisadain otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 6in, Gatin anabamin gumazir dapanim Eliasap, a Duelin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 7in, Efraimin anabamin gumazir dapanim Elisama, a Amihutin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 8in, Manasen anabamin gumazir dapanim Gamaliel, a Pedasurin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 9in, Benjaminin anabamin gumazir dapanim Abidan, a Gideonin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 10in, Danin anabamin gumazir dapanim Ahieser, a Amisadain otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 11in, Aserin anabamin gumazir dapanim Pagiel, a Okranin otarim, a uan ofa inigha izi. Ezi aruer namba 12in, Naptalin anabamin gumazir dapanim Ahira, a Enanin otarim, a uan ofa inigha izi. Me bar moghira vaghvagh ofan magh ghuezir kaba inigha ize. Dar kara: silvan itarir ekiar vamira, an osimtizim 1 kilogram ko akuam, ko silvan itarir dozir mam, an osimtizim 800 grem, aning inigha ize. Me itarir kamning uaghara plauan aghuim ko olivin borem sara veregh wit tuamin ofabar amuamin aning gati. Egha me vaghvagh golin itariba inigha ize, dar osimtizim 110 grem. Itarir kaba, pauran mughurir aghuim zuim bar dagh izifa. Egha me vaghvagh bulmakaun apurir igiar mam, ko sipsipin apurir mam, ko sipsipin nguzir azenir vamira itim inigha, ofan bar isia mighirim damuasa da inigha ize. Egha me vaghvagh arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurir mam inigha ize. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuasa bulmakaun apurir pumuning, ko sipsipin apurir 5pla, ko memen apurir 5pla, ko azenir vamira itir sipsipin nguzir 5pla, me bar ada inigha ize. **84** Gumazir dapanir 12plan kaba, ofa gamir dakozim God baghvira a daningasa, inigha izezir ofa damuamin biziba, ofa gamir gumaziba bar moghira da mengezi, dar dibobonim kamaghin ghu: 12plan silvan itarir ekiaba ko 12plan silvan itarir doziba. Dar osimtizim bar moghira, 28 kilogram. **86** Egha me 12plan golin itariba inigha ize. Dar osimtizim, bar moghira 1,320 grem. Ezi pauran mughurir aghuim zuim dagh izifa. **87** Egha me 12plan bulmakaun apuriba, ko 12plan sipsipin apuriba, ko 12plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, ofan bar isia mighiribar amuasa da inigha ize. Egha uaghan da sara wit tuamin ofaba isa asizir kaba koma ofa gami. Egha uaghan arazir kuraba gin amadir ofabar min, me 12plan memen apuriba inigha ize. **88** Egha God ko navir vamiran ikiamin ofa damuasa, 24plan bulmakaun apuriba, ko 60plan sipsipin apuriba, ko 60plan memen apuriba, ko 60plan sipsipin nguzir azenir vamira itiba, me bar moghira da inigha ize. Me faraghavira ofa gamir dakozim gamizi, a Ikiavira Itir God baghavira itir bizimin oto, egha gin me ofan avirir kaba bar dagh ami. **89** Ezi Moses Ikiavira Itir God ko mikimasa, a bativamin Purirpenimin aven ghu. Egha

Ikiavira Itir Godin tiarim barazima, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin asuam gisin itir enselin bar gavgavimningin tongira otoghra Moses migei. Boksia kamin asuam, kar arazir kuraba gin amangamin danganin.

8 Egha Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **2** “Ni Aron mikim suam: Ni 7plan lamba isi, lamin aghorim itir agharibar dar danganibar deraghvira da aseghti, dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganimin isiva angazangar.” **3** Ezi Aron, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, lamba isa lamin aghorimin itir agharibar dar danganibar da afe, eghti dar angazangarim lamin aghorimin guamin itir danganir kamin isiva angazangar. **4** Ikiavira Itir God faragha Moses mikemezi moghin, me lamin aghorim kamaghin an ingari. Me hama isa golin aghuarim misuegha lamin aghorimin ingara, an mingarimin ikegha an ingara uanaga, an pin itir agharibar itir akimaribar tu. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **6** “Ni Israelian gumamazizbar tongin Livaibar daghti me iziti, ni me damighti, me nan damazimin zuegh. **7** Me nan damazimin zueghsi, ni kamaghin damu. Ni dipar nan damazimin zueghamin taba isi, arazir kuraba gin amadir ofan min, me gisin da kavamang. Egh me damuti, me uan mikarzinim itir ariziba bar dagh isegh, uan korotiaba rueghiva uari zuegh. **8** Egh me bulmakaun apurir igiatam, ko wit tuamin ofa bagh, plauan aghuim ko olivin borem sara vereghiva a inigh izi. Egh bulmakaun apurir igiar igharazitam, arazir kuraba gin amadir ofa damusi a inigh izi. **9** Egh ni Israelian gumamaziziba bar me akuvagh, Livaibav kemeghti, me izi na bativamin Purirpenimin guamin tuifigh. **10** Livaiba nan damazimin ikivira ikiti, Israelian gumamaziziba uan dafariba isi, Livaibar dapanibagh isin dar arikhig. **11** Eghti Aron Israelian tongin Livaiba isi na daningigh, mati ia uan dafarimin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi. Arazir kamin, me Livaibar amighti, me nan ingangarin damuam. **12** Eghti Livaiba uan dafariba isi bulmakaun apurir kamningin dapanimning gisin dar arighiva, aningin tam arazir kuraba gin amadir ofa damu, egh igharazim ofan bar isia mighirizim damu. Ofan kamning, Livaibar arazir kuraba gin amadaghti me Godin damazimin zuegham. **13** “Mati ia uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gami a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ia Livaiba isi na daningigh, eghti me Aron ko an otaribar akurag me ingangaribar amuam. **14** Arazir kamin, ni Livaibar amighti, me Israelian gumamazizibar min ikian kogham, me bar nan adarazira. **15** Mati ni uan dafarimningin ofan suiragh a fegh a damuti a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, ni Livaibar amighti, me zuegh vaghti, ni me isi na daningigh. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin aven ingaram. **16** Israelia bar men tongin, ki ua bagha Livaiba amisefe. Ki me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganin ini, ezi Livaiba bar nan adarazira. **17** Bar guizbangira, ki Isipin otarir ivariabav misoghezir dughiamin, ki Israelian otarir ivariaba ko sipsipba ko bulmakaun nguzir ivariaba, ki ua bagha me amisefe. Kamaghin amizi, me bar nan bizibara. **18** Datirighin, ki Livaiba inigha me gamizi, me Israelian otarir ivariaba bar, men danganin ini. **19** Ezi ki Livaiba isa Aron uan otariba ko men agharim garisi. Eghti me men akurvagh Israelia bagh na bativamin Purirpenimin ingar, an ganiva ofabar amuva men arazir kuraba gin amangiti, me Godin damazimin zuegham. Me ian danganin inigha gifa. Kamaghin amizi, ian tav Anogoroghezir Danganimin boroghin mangan marki. Guizbangira, gumazir kinitaba danganir kamin boroghin mangiti, arazir bar kuraba me bativ, me gasighasigham.” **20** Kamaghin amizi, Moses, ko Aron, Israelian gumamaziziba ko, me bar Livaiba isa God ganidi, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi mokin. **21** Livaiba uari akirmigha uan arazir kuraba ategha uan korotiaba ruegha Ikiavira Itir Godin damazimin zue. Ezi Aron, mati a uan dafarimningin ofan suiragha a fegha a gamizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin ighuavamadi moghin, a men arazir kuraba gin amangasa ofa gamigha, me isa God ganingig.

22 Ikiavira Itir God Livaiba bagha Moses mikemezi moghira, gumamaziziba biziba bar dagh ami. Kamaghin, Livaiba, Aron uan otariba ko men apengan ikia, God bativamin Purirpenimin ingangarin gami. **23** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **24** “Livaibar gumazir 25plan azenibar ikegha ghuavanadiba, me God bativamin Purirpenimin aven ingaram. **25** Egh me 50plan azenibar otoghiva, me Purirpenimin ingangariba ategh, avughsam. **26** Egh gin, me pura uan aveghbuar na bativamin Purirpenimin aven uan ingangaribagh amibar akurvagh. Egh, me uari ua ingaran marki. Ni akar kam Livaibav kemeghti, me kamaghin damu.”

9 Israelia Isipin kantri ategha Sainain gumamaziziba puvatizir danganimin itima, azenir namba 2 otozi an iakinir namba 1in aven, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ia iakinir kam, an aruer namba 14in guaratizimin, Israelian gumamaziziba, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin, bizir ki damuasa ia mikemezi ko arazir ki ifongeziba bar deravira dar gin mangi.” **4** Kamagh amizi, Moses gumamazizibav kemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damusi, an arazarazibar gin mangiva isam damuam. **5** Me Sainain gumamaziziba puvatizir danganimin ikia iakinir faragha zuinim, an aruer 14in, guaratizimin, me isar ekier kam gami. Me Ikiavira Itir God damuasa Moses mikemezi moghin ami. **6** Isar kamin dughiamin, gumazir maba, gumazir aremezimin kuar mamin suiragha Godin damazimin mize. Me fo, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuan kogham. Egha me Moses ko Aron bagha ghua kamaghin aning migei, **7** “E gumazir aremezimin kuamin suigha, Godin damazimin mize, E manmaghsu Israelian tongin, inabazir dughiar ekier kamin Ikiavira Itir God bagh ofa damuan kogham?” **8** Ezi Moses kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tong orarkegh, ki ia bagh Ikiavira Itir Godin azaragh fogham, a manmaghin e mikimam.” **9** Ezi Ikiavira Itir God, Israelian gumamazizibav mikimasa, kamaghin Moses migei, **10** “Ian tav, o ian ovav boriba aremezir gumazir kuatamin suiragha nan damazimin mize, o ian tav tuavir ruaritam ghua bar saghon iti, egh a gin isar kam damusi, iakinir akirangin itimin a damu. **11** Egh me namba 2in iakinimin, an namba 14in aruemin, an guaratizimin isam damuam. Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kamin araziba bar dar gin mangi. Me isam damusi, sipsipin asizir tuzim, ko yis puvatizir bret, ko zuravarir misoziba sara dami. Egh me asizir tuzitam ateghti a iki mangi aminzaragham otivan marki. Egh asizir kamin agharitam apiran marki. **13** Eghti gumamazizir nan damazimin zuezi, ko gumamazizir tuavir ruarimin ghua saghon itir danganimin itir puvatiziba, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar kam damuan aghuaghiva, me nan gumamazizibar ikian kogham. Me Israelian tongin ikian kogham. Bar guizbangira, ofan dughiamin, me ofa inigha Ikiavira Itir God ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me uari uan arazir kurabar ivezir kuram iniam. **14** Kantrin igharazitamin gumamaziziba ian tongin ikiva, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam damusi, me arazir God ifongeziba bar deraghvira dar gin mangi. Arazir kamra, ia Israelia ko Kantrin Igharazitamin Gumamazizir an tongin itiba uaghara, arazir kam damu.” **15** Moses Purirpenim asaragha bar ingangariba agivazi, ghuarar mam maghira iza God bativamin Purirpenim avara. Kar, Purirpenir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itim. Ezi zurara guaratim ikegh mangi aminim tir dughiam, ghuarar kam, avimin min gari. **16** Dughiarar zurara ghuarar Purirpenim ave. Gumamaziziba aruebar garima, ghuarar it. Ezi dimagaribar me garima, an avimin min isia ghuaramin aven iti. **17** Israelian tuavir daroriba, me kamaghin amir: ghuarar ekier kam Godin Purirpenim ategh pin sivaghsivagh mangiti, me an ganigh, egh dikavigh biziba inigh an gin mangam. Egh ghuarar izaghira itir danganimra ikiti, me ikiam. **18** Ikiavira Itir God mikemehti, Israelian gumamaziziba danganir me itim ategham. An Akar Gavgavim me mikemehti, me ua danganir igiam aghuam. Eghti ghuarar

kam Purirpenimin pin ikivira ikiti, me danganir kamin ikivira ikiam. **19** Ghuariar kam dughiar ruarimin Purirpenimin pin ikivira ikiti, Israelia Ikiavira Itir Godin akam baregh igharagh mangan kogham. **20** Dughiar mabar, ghuariam Purirpenim gisin dughiar otevimra ikiva dikavigh pin mangiti, me mangam. Ghuariam dughiar ruarim, o dughiar otevimin ikiti, me fo, Ikiavira Itir God Akar Gavgavim me daningasava ami. Ghuariam manmaghin ami, me puram an gin mangi, danganir me itim ategh mangam, o me ikiam. **21** Dughiar mabar ghuariam ikiti aminim pirighi, me iki mangi amimzaraghan ghuariam dikavti, me uaghan dikavigh danganir kam ategham. **22** Dughiar mabar aruer pumuning, o iakinir vamira, o azenir vamira, o dughiaa manmaghin ruaragham, ghuariam Purirpenim gisin ikivira ikiam, eghti me uaghan danganir kamin ikivira ikiam. Dughiar manamin ghuariam dikafi, me uaghan dikavigh mangam. **23** Ikiavira Itir God me migeir dughiaar, me a baragha, ikiamin danganiba aghua iti. Ikiavira Itir God me migeir dughiamin, me biziba isa danganiba ataghiragha igharagha zui. Azazir kamin, Ikiavira Itir God Akar Gavgaviba isa Moses ganidima, a me migeima, me an akamin gin zui.

10 Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **2** “Ia silvan taba inigh, haman dav sueghiva, sighar pumuningin ingarigh. Egh gin dughiar gumazamiziba uari akuvamim, o dughiar ia danganim ategh igharagh mangamimin, ia aning giviam. **3** Ia dughiar ruarimin sighamning uaghara aning giviti, gumazamiziba bar izi na bativamin Purirpenimin tiar akamin uari akufagh. **4** Ia sighar vamira giviti, Israelian anababar gumazir dapanibara izi ni ko uari akufagh. **5** Ia sighar vamira pamtemin dughiar otevimin a giviti, aruem anadi naghin itir anababa, dikavigh danganir me itim ategh mangam. **6** Ia namba 2in dughiamin, sighar vamira pamtem dughiar otevimin a giviti, sautin amadaghan itir anababa dikavigh mangam. Sighar ararem otoghti, me fogh suam, kar mangamin dughiam, egh dikavigh mangam. **7** Eghti Israelia bar izi uari akuvamin dughiam bagh, ia dughiar bar ruarimin sighar pumuning giviam. **8** Aronin otaribara, me ofa gamir gumaziba, me sighamning giviamin ingangarin damuam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba, ia sighamning giviamin arazir kamin gin mangi. **9** “Apaniba izi ian nguazimin ia misoghsi damuti, ia faragh sigham giviti, gumaziba zuamira dikavigh mangi apaniba ko misogham. Ia kamaghin damuti, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia ginighnigh ian akuragh ian apaniba abiraghti ia deraghvira ikiam. **10** Egh uaghan, ia bar akueghamin dughiar ekiaba, kar ia Godin ziam famin dughiaa, ko iakinir igiaba otivir isaba, ko ian dughiar ekiar igharazibar, ia sigham givighiva, uan ofan bar isia mighiriba, ko God ko navir vamira ikiamin ofabar amuam. Eghti ki ia ginighnigh ian akurvagh. Ki Ikiavira Itir God, ian God.”

11 Israelian gumazamiziba Isip ategha azenan ize, ezi gin azenir namba 2 otozi, an iakinir namba 2in aven, an aruer namba 20in, ghuariam uan danganir Godin Purirpenim gisin itim ategha dikavigha zui. Purirpenir kam, me faragha Akar Dikirizir Gavgavim itir dagiar akuamning a gati. **12** Ezi Israelia kamaghin ganigha, dikavigha Sainan gumazamiziba puvatizir danganim ategha, ghuariamin gin ghuavira ikia ghua garima, Paranim gumazamiziba puvatizir danganimin ghuariam an tu. **13** Dughiar kam, a faragha zuir dughiar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, Moses dikavigh mangasa Israelia mikemezi me dikavigha zui. **14** Egha me zuir dughiamin, me uan ikizibar uarigh arigha uan fleghbar suigha zui. Judan anabamin ikizir 3pla faragha zui. Ezi Aminadapin otarim Nason, a Judan anabamin gumazir dapanim, egha uaghan 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. **15** Ezi Suarin otarim Netanel, a Isakarim anabamin gumazir dapanim. **16** Ezi Helonin otarim Eliap, a Sebulunin anabamin gumazir dapanim. **17** Ezi ofa gamir gumaziba Purirpenim ko an biziba adeggha deraghavira da ike. Ezi Gersonin ikizimin adarasi, ko Merarin ikizimin adarasi, me Purirpenimin biziba atara faragha zuir Judan anabamin ikizir 3plan kabar gin zui. **18** Ezi men gin Rubenin anabamin ikizir 3plan adarazi me

uan fleghin suiragha men gin zui. Sedeurin otarim Elisur, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. **19** Ezi Surisadain otarim Selumiel, a Simeonin anabamin gumazir dapanim. **20** Ezi Duelin otarim Eliasap, a Gatin anabamin gumazir dapanim. **21** Ezi Livain anabamin Kohatin ikizimin adarasi, Anogoroghezir Danganimin biziba ko Bar Anogoroghezir Danganimin biziba atera men gin zui. Livaibar ikizir igharazimning faragha ghua danganir igiar me ikiamimin otivigha Purirpenim asaragha gifa. Ezi Kohatin ikizimin adarasi men gin ghua danganir igiar me ikiamimin otifi. Egha me bizir me ateriba isa ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa Godin Purirpenim garisi. **22** Ezi Efraimin anabamin ikizir 3pla, uan fleghin suiragha Kohatin ikizimin gin zui. Ezi Amihutin otarim Elisama, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. **23** Ezi Pedasurin otarim Gamaliel, a Manasen anabamin gumazir dapanim. **24** Ezi Gideonin otarim Abidan, a Benjaminin anabamin gumazir dapanim. **25** Ezi bar gin, Danin anabamin ikizir 3pla, me uan fleghin suiragha zui. Ezi Amisadain otarim Ahieser, a 3plan ikizir kabar gumazir dapanim. **26** Ezi Okranin otarim Pagiel, an Aserin anabamin gumazir dapanim. **27** Ezi Enanin otarim Ahira, a Naptalin anabamin gumazir dapanim. **28** Dughiaar zurara, Israelia mangasa, me kamaghira uari afi. **29** Me mangasava amima, Moses uan amerem Hobap, a kantri Midianin gumazim Ruelin otarim, kamaghin a migei, “E datirighin danganir aghuir mamin mangam. Kar, danganir Ikiavira Itir God fomira e daningasava akar dikirizim gamizim. Ga uaning, ni e ko mangam. Eghti e deraghvira nin nanam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God e ko akam akira ghaze, a bar deraghvira e damuam.” **30** Ezi Hobap a ikaragha ghaze, “Puvati. Ki mangan aghua. Ki uamatogh uan nguibam ko uan adarazi bagh mangam.” **31** Ezi Moses kamaghin a migei, “O nan amerem, ni e ataghiragham marki. Danganir Gumazamiziba puvatizir e ikiamin kaba, ni bar dagh fo. Kamaghin amizi, ni e ko mangi tuavim en akagham. **32** Ni e ko iziti, Ikiavira Itir God e daningamin bizir aghuir manaba, e uaghan taba ni daningam.” **33** Gumazamiziba dikavigha, Ikiavira Itir Godin mighsiam ategha zuima, 3plan arueba gifa. Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atara faragha ghua, egha danganir me avughsamin bagha gari. **34** Me zuir aruebar, Ikiavira Itir Godin ghuariam zurara me gisin ikia zui. **35** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha mangasava amir dughiaar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni dikavigh mangi uan apaniba ko misogh me batokogh. Egh gumazir ni gifongezir puvatiziba, ni me damighi, me tintinibar aregh.” **36** Me avughsasava Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arizir dughiaar, Moses zurara kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian tausenin avirir pozim bagh uamatogh izi.”

11 Gumazamiziba osimtizir me bativiba bangin puvira Ikiavira Itir God gimobava an dei. Ezi Ikiavira Itir God me baregha, men atara an navim me bagha puv an isima, an avim me mikini. Ezi me iti naghin mitaghniabar boroghin, avim bar dar isi. **2** Ezi gumazamiziba uarir akurvaghasa Mosesin deima, Moses Ikiavira Itir God ko migeima, avim munge. **3** Dangannir kam, me kamaghin a dibori, Tabera. Ziar kamin mingarim kamakin, “Avim Isir Danganim.” Ziar kamin nighnizim kamaghin zui, danganir kamin, Ikiavira Itir Godin avim men tongin isi. **4** Ikizir igharazibar gumazamizir maba uaghan Israelia ko zui. Me asizitabar amasa men aguiaba puv men ingari. Ezi Israelia uaghan imoba atara bizir kam bagha ara ghaze, “Oio! E asizir tabar ameka! **5** E fomira Isipin kantrin ikiava osirir aviriba puviram ada api, egha dagh ivezir puvati. Egha e zurara, kukambaba ko melonba, ko anianba, ko galikba apavira iti. **6** Ezi datirighin en gavgaviba bar gifa. E damamin bitizam ua itir puvati. Dughiaar zurara, e manan dagher kamram apa ghua bar an amira. E bar uarir apangkufi!” **7** Manan dagher kamin ganganin, mati temer ovizir muziarim, egha ghurghurigha iangurung. **8** Me itir danganimin manan dagheba, dimagaribar ghuariam sara iri. Amimzaraghan gumazamiziba dikavigh daru

da akumakum dagiabar da mirmiram, o itarir ekiamin aven temer otevimin dar soghtima, da plaua gavagham. Ezi dar maba me minebar da avigha, dar maba inigha bisketbar ingari. Me da apima, dar isingtizim, mati bisketin me olivin borem sara ingariziba. **10** Gumamaziziba uan ikiziba ko, uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav ikia imobava araima, Moses men dimdiaba barasi. Ezi Ikiavira Itir God atara me bagha an navim puvira an isi. Kamaghin amizi, Mosesin navim bar a basemezi, a kamaghin Ikiavira Itir God migei, **11** “Ni manmaghsua paza na gami? Ni manmaghsua na gakongezir puvati? Ni manmaghsua gumamazizir kabar ganamin ingangarin na ganingi? **12** Ki men ingarizir puvatigha me batezir puvati. Ki men amebam puvati. Tizim bagha, ni me isa nan dafarimning gatigha ghaze, ki men amebamin min me ater otem me daningiva, me inigh bar mangi nguazir ni men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizi naghin otohgam? **13** Gumamazizir kaba arava asiziba bagha nan azai. Ki managh me bagh asizir aviriba iniam? Ki bar iburaghuburaki. **14** Ki uabira manmaghin gumamazizir avirir kabar amuum? Ki osimtizir ekia kam ateran bar iburaghuburaki. **15** Ni kamaghin na damusi, ni nan apanguvigh na misueghti, ki aremegh, uam osimtizir kam ateran kogham.” **16** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni 70plan Israelian gumazir aruaba inigh na bagh izi. Gumazir kaba, ni uabi me gifogha givagha ghaze, me guizbangira gumazir dapaniba, eghe gumamazizibar damazimin me ziar ekiaba iti, gumazir kaba, ni me inigh izi. Ni me inigh na bagh na bativamin Purirpenimin iziti, me ni ko uari akuvagh tufigh. **17** Eghti ki izighiri ni ko mikim, eghe Duar ki ni ganingizir kam da gavagvitaba inigh, me darigham. Eghti me uaghan nin akuragh gumamazizir kabar osimtizitaba ateram, eghti ni uabira da ateran kogham. **18** Ni gumamazizibav kim suam: Ia gurum mizaragh bagh uari akirigh Godin damazimin zuegh, eghe damamin asiziba iniam. Ia asiziba bagha arair ararem, Ikiavira Itir God a baregha gifa. Ia ghaze, ‘E asizitabar ameka! E faragha deragha Isipin iti.’ Ia oragh, Ikiavira tir God datirighin damamin asiziba ia daningti, ia dar ami. **19** Ia aruer vamira, o pumuning, o 5pla, o 10pla, o 20plan aruebar asizibar aman kogham. Bar puvatigham. **20** Ia iakinir vamiran arueba bar, ia asizibar ami mangi eghe dar aghuagh mighsi damuam. Ikiavira Itir God ia ko itima ia akirim ragha a gasara, eghe ara ghaze, ‘E bar tizim bagha Isip ategha ize?’ Ia kamaghin mikemezi, bizir kam bangin, arazir kam ia bativam.” **21** Ezi Moses Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “Ame! Ki 600,000in gumazibara gari. Ezi ni ghaze, ni iakinir vamiran asiziba me daningti me dar amam? Asizir kaba, da managh iti? **22** E bulmakauba ko sipsipba bar dav sueghti, asizir kaba ti men tughatighan kogham. Eghti ongarimin itir osiriba bar, ti men tughatighan kogham.” **23** Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, “Ki ti gavagviba puvatighama? Ni kiran oveghanghin ganigh fogham, nan migirigiam ti daghem otohgam, o puvatigham.” **24** Ezi Moses dikavigha azenan ghua, Ikiavira Itir God mikemezir bizibar gumamazizibav keme. Eghe 70plan gumazir dapanibav sevegha me gamizi, me uari akuvagha Purirpenim ekiarugha itima, Moses aven ghu. **25** Ezi Ikiavira Itir God, ghuariamin tongin izaghira Moses ko migia, a ganingizir Godin Duar an itir kamin gavgavir maba abigha da isa 70plan gumazir dapanir kabagh ariki. Ezi Godin Duam me ko itima, me maghira dughiar otevimin kam inigha izir gumazibar min kam akuri. **26** Ezi gumazir dapanir 70plan kabar aven itir gumazir pumuning, Eldat ko Medat, aning me itir danganir kamin ikiavira iti. Aning gumazir dapanir igharaziba ko Purirpenimin ghuzir puvati. Aning danganir me itimra itima, Ikiavira Itir God, uan Duam aning gatizi, aning maghira kam inigh izir gumazimin min kam akuri. **27** Ezi gumazir igiar mam ivegha ghua kamaghin Moses migia ghaze, Eldat ko Medat danganir ia itimra an aven ikia, kam inigha izir gumazibar min kam akuri. **28** Ezi Nunin otarim Josua, a igiamra ikia, Mosesin akurvagha izi. A kamaghin Moses migei, “Nan gumazir ekiam, ni mangi aningin anogoreghti aning bizitam mikiman marki.” **29** Ezi Moses a ikaragha ghaze, “Gumazitam ti nan danganin inian

ni aghua? Nan ifongiam kamakin, Ikiavira Itir God, uan Duam isi bar uan gumamazizibar anighi, me kam inigha izir gumazibar min kam akunam!” **30** Eghe Moses 70plan gumazir dapaniba ko uamategha, danganir me itimin ghue. **31** Ezi Ikiavira Itir God aminin gamizi, an ongarimin dikavigha ivava, kuarazir aviriba inigha izima da migha iza, Israelia itir danganimin boroghin ira bar a gizivagha tintinimin danganiba bar dagh izifa. Da bar vazimra 1 mitan nguazim gisirara mighgha arua, tintinibar danganir me itim gira, azenan danganir me ekiaruzim sara ira ghua, aruer vamiran darorimin mitaghniamin min ghu. **32** Ezi gumamaziziba aruer vamira ko dimagarin sara puvira ingarava kuarazir bar aviriba isa zuima, aruer pumuning gifa. Gumamaziziba kuarazir bar aviriba ini, ezi dar osimtizim 1,000 kilogrem in tu. Ezi gumamazizir avirim kuarazir bar aviriba inisi dar osimtizim 1,000 kilogrem gafira. Eghe me da apuzasa dar ghora pura nguazim garisi, eghti aruem dar ganti da misingam. **33** Me kuarazir tuziba apavira itima, Ikiavira Itir God men aningaghegha, me bagha navim puv isia arimariar kurar mam amadazi, gumamazizir avirim ariaghira. **34** Danganir kamin, me gumamazizibar kuaba afegha, a dibora ghaze, Kibrot Hatava. Ziar kamin mingarin kamakin, “Asiziba bagha puvira arair gumamazizibar kuaba afezir danganin.” **35** Eghe gin Israelia danganir kam ategha ghua, Haserotin danganin aghuigha an iti.

12 Moses a kantri Itiopian amizir mamin iti. Ezi Israelia Haserotin danganimin itir dughiamin, Aron ko Miriam, aning an amuin bangin pazava a mikeme. **2** Aning kamaghin a migei, “Moses ti ghaze, Ikiavira Itir God anarira migei. Puvati, a uaghan ga migei.” Ezi Ikiavira Itir God aning inimobir kam baraki. **3** (Guizbangira, Moses, a uabi abirir gumazim, nguazimin itir gumazitam an min uabi abirir puvati.) **4** Eghe zuamira Ikiavira Itir God kamaghin Moses, ko Aron ko Miriam migei, “Ia na bativamin Purirpenimin tiar akamin izi.” Ezi me ghue. **5** Ezi Ikiavira Itir God ghuariar ruarir ekiamin aven ikia izaghira Purirpenimin tiar akamin tugha dei, “Aron ko Miriam, gua kagh izi.” Ezi aning oregha sivagha roghira ghu. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin aning migei, “Gua oraghti ki datirighin gua mikimam. Ki Ikiavira Itir God. Ian tongin kam inigha izir gumazitam ikiti, ki irebamin min garir bizibar aven, uabi isi an akaghiva bizibar gun an mikimam. Eghe ki irebabar aven a ko mikimam. **7** Ezi nan ingangarin gumazim Moses, a bar ighara. Ki garima, a nan gumamazizibar tongin nighnizir gavgavin nan ikia deravira nan gin izi. Ki uan gumamazizibar ganamin ingangarin a ganingizi, a bar deraghavira men gari. **8** Ga roroamningin min guizbangira uan guamningin gara, uaning ko migei. Ki akar mogomeba ko akar isin zulbar a ko migeir puvati. Ki bighavira bizibar a migei. Ezi a uaghan nan nedazimin gari. Kamaghin amizi, gua manmaghsua nan ingangarin gumazim kam a gasi?” **9** Eghe Ikiavira Itir God aning bagha navim bar ikuvigha aningin atara, aning ategha ghu. **10** Ezi Godin ghuariam Purirpenim ategha ghuzi, lepan arimariam maghira, Miriamin mikarizimin otogha bar ghurghuri. Ezi Aron raghirira an garima, lepan arimariam an mikarzim bar anevazazi, **11** a Moses migei, “Aruam, ga uaning, ni gan apanguvigh, eghe gan arazir kurar onganir kam bangin ivezir kuram ga daningan marki. **12** Ni aneteghti, a mati borim aremezi, amebam an kuam batezi moghin ganam marki. Ni an amamangatighi, arimariar kurar kam bar an mikarzim damuti an mikarzir vuem ikuvigh puvatighan marki.” **13** Ezi Moses Ikiavira Itir Godin dia ghaze, “O God, ki kamaghsua, ni Miriamin mikarzim damighi, a ua deragh.” **14** Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze, “An afeziam ti an guam giparighi, an aghumsizim ateriva danganir e itimin azenan iki mangiti, 7plan arueba givagham. Kamaghin, ni aneteghti an azenan iki mangiti, wighin vamira givaghti, gin ni a inigh ua danganir ia itimin aven izi.” **15** Kamaghin amizi, me Miriam batoghezi, a Israelian gumamazizibar danganir me itimin azenan itima, Israelian gumamaziziba ua tamoghin ghuezir puvati. Me ikiavira itima

7plan arueba givazi, me ua Miriam inigha uamategha me itir danganimin aven ize. **16** Egha gin, me dikavigha Haserot ategha ghua, Paranim gumamaziba puvatizir danganimin otogha, danganim aghuigha an iti.

13 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni 12plan anababa bar dar vaghvagh, dar gumazir dapanir vamira vamira misefegh. Egh ni 12plan gumazibar amangighti, me moga garir gumazibar min mangi Kenanin nguazir ki ia daningamin getigh.” **3** Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akam baregha, Israelian 12plan gumazir dapaniba amangizi, me Paranim gumamaziba puvatizir danganimin dikavigha moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa zui. **4** Men ziabar kara: Sakurin otarim Samua, a Rubenin anabamin mav. **5** Horin otarim Safat, a Simeonin anabamin mav. **6** Jefunen otarim Kalep, a Judan anabamin mav. **7** Josepin otarim Igal, a Isakarin anabamin mav. **8** Nunin otarim Josua, a Efraimin anabamin mav. **9** Rafun otarim Palti, a Benjaminin anabamin mav. **10** Sodin otarim Gadiei, a Sebulunin anabamin mav. **11** Susin otarim Gadi, a Manasen anabamin mav. (Manase, a Josepin otarimningin mav.) **12** Gemalin otarim Amiel, a Danin anabamin mav. **13** Maikelin otarim Setur, a Aserin anabamin mav. **14** Vopsin otarim Nabi, a Naptalin anabamin mav. **15** Makin otarim Guel, a Gatin anabamin mav. **16** Gumazir dapanir kaba, Moses moga garir gumazibar min, Kenanin nguazimin getiasa me amangi. Egha Nunin otarim Hosia, Moses an ziam giragha, “Josua,” a gati. **17** Moses moga garir gumazibar min me amangasa kamaghin me migei, “Ia mangi Negevin Distrighin aven mangiva, anetegh miighsiaba itir danganimin otogh. **18** Egh ia deraghvira mongegh ganigh fogham, nguazim manmaghin gari, ezi an gumamaziziba avirasemez, o puvati? Egha me gavgaviba iti, o puvati? **19** Ia nguazim asavsuiugh, a gifogham, a deraz, o a ikufi. Ia uaghan an nguibabar gan da asavsuiugh, da divazir bar gavgaviba iti, o da pura iti? **20** Egh deraghvira nguazim getigh a gifogh, me dagheba oparan a deraz, o puvati? Ezi temer manmaghin gariba aghui, egha uaghan ruaritiba iti, o puvati? Kar wainin oviziba faragha anir dughiam, kamaghin, ia ter ovizitaba sara inigh izi. Ia pura izan marki. Ia atiatinghan marki.” **21** Kamaghin amizi, 12plan gumazir kaba moga garir gumazibar min Kenanin nguazim getiasa ghue. Me Sautin amadaghan Senin gumamaziziba puvatizir danganimin otogha ghua nguibar ekiam Rehopen iti, a notin amadaghan ikia Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin iti. **22** Me sautin itir gumamaziziba puvatizir danganimin aven ghua Negevin Distrighin otogha ghua, Hebronin nguibar ekiamin oto. Dughiar kam, gumazir bar dafar ruarim Anak, an ovavir boriba iti, men ziabar kara: Ahiman, Sesai, ko Talmi, me Hebronin nguibar ekiamin iti. (Hebronin nguibar ekiam, gumazir maba fomira an ingari, ezi 7plan azeniba givazi, Isipia nguibar ekiam Soanin ingari.) **23** Ezi gumazir dapanir kaba ghua, Eskolin danganir zarim otogha ghua wainin ikarizimin aguar mam atu. Wainin aguar kam, wainin oviziba bar izivagha bar osemezi, gumazir vamira aneteran ibura. Me nogorimin a ikegha gumazir pumuning aneteri. Egha me uaghan fighin oviziba ko pomigranetin ovizir maba sara ini. **24** Kamaghin amizi, me danganir zarir kam, ziam “Eskol,” a gati. An mingarin kamakin, wainin aguar oviziba bar izivazim. **25** Me Kenanin nguazim 40plan aruebar moga a getia gara anesavsuiugh, uamategha Kadesin nguibar ekiamin gifa. Kades, a Paranim gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Egha me Moses, ko Aron ko Israelian gumamaziziba, bizir me ganizibar me geghari. Egha temer ovizir kaba men akakagha ghaze, ia kagh temer ovizir kabar gan. **27** Egha me kamaghin Moses migei, “Nguazir, ni etiasa e amadazir kam, e an ganigha gifa. Nguazir kam a bar dera, ezi biziba an ikiava bar deragha aghui. Ni ge, e an dagher maba inigha ize. **28** Egha nguazir kamin itir gumamaziziba, bar gavgafi. Ezi men nguibaba bar ekeveggha da avinizir divaziba bar gavgafi. E uaghan Anakin ovavir boribar gani, me gumazir bar dafar ruariba. **29** Ezi Amalekia sautin amadaghan itir Negevin

Distrighin iti. Ezi, Hitia, ko Jebusia, ko Amoria miighsiabar itir danganin itir. Ezi Kenanin Mediteranianin Ongarir Ekiamin dadarimin iti. Ezi men marazi Jordanin Fanemin miriamin iti.” **30** Ezi Israelia, gumazir dapanir kabar akam baregha me atiat. Egha Mosesin damazimin miagiavira iti. Ezi Kalep dikavigha me gamizi, me nimira itima, a kamaghin me migei, “E zuamira dikavigh mangi me misogh men nguazim inika. E gavgaviba iti, e me abinigham.” **31** Ezi gumazir igharazir Kalep ko ghueziaba kamaghin me migei, “Bar puvati. Gumazir kaba, men gavgaviba bar en gavgavibagh afira. Kamaghin amizi, e mangi me ko misoghin iburaghburegham.” **32** Egha me ganizir bizibar ghuangsigha ifara ghaze, “Nguazir kam derazir puvati. A biziba puvati. An dagheba deragh aghungan kogham. Ezi gumamaziziba bar dagheba puvatizi, mitiriaba men a izi. Ezi gumazir e ganiziba bar, me maburan gumazir ruariba. **33** Bar guizbangira, Anakin ovavir boriba bar ruarigha ekefe. E uarir gari, e bar suvigha pura gumazir kiniba, egha odezibar min gari. E fo, me ti en ganti, e bar suvigh odezibar min ganam.”

14 Israelian gumamaziziba, 12plan gumazir dapanibar eghaghaniba baregha, dimagarir kamin pamten tiariba akara aziava ara ghuvav itima, aminin tira. **2** Egha dikavigha ghua imoba migirigiar aviribar Moses ko Aron gamua ghaze, “E Isipin kantrin ikiava aremezi, deraghai o, e gumamaziziba puvatizir danganir kamin ikia ariaghirezi, deraghai! **3** Tizim bagha, Ikiavira Itir God e inigha Kenanin zui? Me en taraziv sueghti, e arimighiregham. Me ti en amuiba ko boriba inighti, me men ingangarir gumamazizir kinibar min otivigham. E ti uamategh Isipin mangiti deragham.” **4** Egha me uarir gia ghaze, “E uari bagh gumazir dapanitam amiseveghti, an e inigh uamategh Isipin mangam.” **5** Ezi Moses ko Aron, gumamaziziba bar men damazimin nguazim girigha, guammeng nguazim mitua. **6** Ezi Nunin otarim Josua, ko Jefunen otarim Kalep, aning moga garir gumazibar tongin gumazir manning, aning bar osemegeha uan korotiaba abiaghariki. **7** Egha aning kamaghin gumamazizibav gei, “Ga uaning nguazir kam bar a garua an gani, a bar dera. **8** Ikiavira Itir God, e bagha bar akongegha, guizbangira e inigh nguazir kamin aven mangi a isi e daningam. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikiava bar deraghaviram aghui. **9** Ia deraviram oraghi! Ia Ikiavira Itir Godin akaba batoghan marki! Egh ia gumamazizir nguazir kamin itibar atiatinghan marki. Me pura bizibar min, e me misoghirarigham, mati gumazim asizir tuzim apa a tuavaremezi a bar iraghu. Men garir aseba, men akuranghan kogham. Ikiavira Itir God, e ko iki me abiragham. Kamaghin amizi, ia men atiatinghan marki.” **10** Ezi Israelian gumamaziziba bar, Josua ko Kalepin akam nighnizir gavgavim an itir puvatigha, dagiabar aning ginivighti, aning aremeghasa. Egha gumamaziziba maghira garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim zuamira izaghira a bativamin Purirpenim gisin iti. **11** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ki mirakelin ekir aviribar gumamazizir kaba bagha dagh ami. Ezi me nan akam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me dughiar bar ruarimin, bar nan aghua. Ki bar men amiragha men atari. **12** Kamaghin, ki arimariar ekir kuratam amadaghti, a me gasighasigham. Ki ni damighti nin ovavir boriba, ikizir ekiamin otogh bar gavgavigham. Eghti men gavgavim bar Israelian gavgavim gafiragham.” **13** Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni uabi, uan gavgavir ekiamin gumamazizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni me gasighasighti, Isipia bizir kamin akam baregham. **14** Egh me Kenania mikemegham. Ni fo, Kenania kamaghin oraki, ni Ikiavira Itir God, ni e ko ikia uabi isa en akakazima, e nin boroghin ikia nin gari. Me kamaghin oraki, ni ghuarim e gisin itima, ni en faragha zui. Ni aruebar ghuaruar ruarir ekiamin tongin e gisin ikia dimagaribar, ni ghuariamin aven avimin min isia iti. **15** Ni uan gumamazizibav soghirarighi, ikizir igharazir nin ziar ekiam baraghiziba, me suam, **16** Ikiavira Itir God fomira akar dikirizim gamua ghaze, a uan gumamaziziba

inigh Kenanin nguazimin mangam. Egha a gavgaviba puvatigha, kamaghin a iburagha gumamaziziba puvatizir danganimin me misuaghariki. **17** "O Ekiam, ni uan gavgavir ekiam en akagh, bizir ni damuasa akar dikirizim gamizim, ni a damu. Ni uabi kamaghin mikeme, **18** 'Ki Ikiavira Itir God, ki zuamira aningazir puvati. Ki zurara gumamaziziba apangkuva, egha zurara uan migirigiabar gin ghua guizin arazibagh ami. Ki men arazir kuraba ko arazir akaba batoziba ko, igharagha garir bizir kurar aviriba gin amadi. Egha ki garima, arazir kurabagh amir gumaziba, me osimtiziba itima, ki ivezir kuram me ganidi. Egh men boribar borir gin otivamiba, ki ivezir kuram me daning mangiti men igiav otaribar boriba otivigham." **19** O Ikiavira Itir God, ni zurara apangkuva deravira gumamazizibagh ami. Egh ni uan apanguvir arazim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ki nin azangsisi, ni gumamazizir kabar arazir kuraba gin amadagh, mati me Isipin ikegha izima, ni men arazir kuraba gin amaga iza datirighin tu." **20** Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, "Ni azarazi moghin, ki men arazir kuraba ginamangam. **21** Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki zurara angamira iti, ezi nan gavgavim ko angazangarim ko ziar ekiam nguazir kam bar a gizifa. Ezi ki datirighin uan ziamin akar dikirizim gamua ghaze, **22** Gumamazizir nan akaba barazir puvatizir kaba, nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizim, me an aven mangan kogham. Gumamazizir kaba, ki uan gavgavim ko angazangarir ekiam ko ziar ekiam isa men akazi, me dar gani. Egha me mirakelin ki Isip ko gumamaziziba puvatizir danganir kamin amizibar gani. Egha dughiar bar aviriba, me nan akaba batogha, nan akamin gin mangan aghua. **23** Men tav nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akar dikirizim gamizimin ganighan kogham. Bar puvati. Me nan aghua, kamaghin amizi me nguazir kamin aven mangan kogham. **24** Ezi nan ingangarir gumazim Kalep, an nighniziba bar ighara. A uan navir averiamin aven nan gin iza na bagha tugha gavgafi. Kamaghin amizi, ki a inigh nguazir a ghua ganizimin mangiti, an an ikiam. Eghti an ovavir boriba uaghan nguazir kamin ikiva uari bagh a iniam. **25** Datirighin, Amalekia ko Kenania nguazir kamin danganir zaribar iti. Eghti ia gurumin bar moghira dikavigh, danganir kam ategh uamategh mangi Ongarir Aghevimin boroghin zuir tuavimin mangi, egh gumamaziziba puvatizir danganimin otogh an iki." **26** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, **27** "Dughiar aviribar, gumamazizir kurar kaba imobir aviribar na gami. Ki me baragha bar men amira. Me dazoghin imobir kurar kam ategham? Ti puvatigham. **28** Kamagh amizi, ni nan akar kamin gun kamagh me mikim, 'Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira ikia, egha guizbangira migei. Ki orazi ia kamaghin migei, ia kaghira iki ovengasa, kamaghin amizi, ia ifongezi moghin ki ia damuam. **29** Ia arighireghti, ian kuaba tintinimin gumamaziziba puvatizir danganir kam gireghiv ikiam. Ia puvira na gimobi, kamagh amizi, gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20 plan azenibagh afiraziba, kar gumazir me faragha men ziaba osirigha givaziba, me bar nguazir aghuir kamin aven mangan kogham. **30** Ki fomira kantrin kamin ikiasa akar dikirizimin ia gami. Ezi puvati, ia bar mangan kogham. Josua ko Kalep, aningra mangam. **31** Ia ghaze, me ti ian boriba inighi me men ingangarir gumamazizir kinibar min otivam. Eghti puvatigham. Ki ian boriba inigh mangi nguazir ia aghuazimin me atigham. Eghti a men nguibamin min ikiti, me deraghvram a dapiagh ikiam. **32** Eghti ia puvatigham. Ia gumamaziziba puvatizir danganir kamin arighireghti, ian kuaba kagh ireghiv ikiam. **33** Eghti ian boriba gumamaziziba puvatizir danganir kamin mangigh izegh damuti, 40plan azeniba givagham. Ia na ataghizir arazir kam, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min oto. Kamaghin amizi, ian arazir kam bangin, ian boriba mizaziba baragh mangiti, ian abuananaba arighiregh givagham. **34** Ian gumazir dapaniba 40plan aruebar nguazir aghuim getigha, moga an gani. Eghti ia uan arazir kuraba bangin, ivezir kuram inivira iki mangiti, 40plan azeniba givagham. Ki 40plan aruer kabagh nighnigha da menegha 40plan azenibar ivezir kuram a daningam. Eghti ia kamaghin ganigh na gifogham, arazir ia amir

kaba, ki bar dagh ifongezir puvati. **35** Ki guizbangira migei, gumamazizir kurar akaba barazi puvatigha, akirim ragha na gasaraziba, ki pazi me damuam. Me bar moghira, gumamaziziba puvatizir danganir kamin arighiregham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa." **36** Moga garir gumazir Moses nguazim getiasa amangiziba, men marazi eghaghanir ifavarim gamua ghaze, "Nguazir kam, a nguazir kuram." Ezi men akar kam gumamazizibagh amizi, me imobir avirim Ikiavira Itir God gami. Ezi Ikiavira Itir God arimariar kuram moga garir gumazir kabar amadazi, me zuamira ariaghire. **38** Moga garir gumazir 10plan kaba bar ariaghirezi, Josua ko Kalep uaningra aremezir puvatigha iti. **39** Ezi Moses Ikiavira Itir Godin akar kabar gun Israelian gumamazizibav kemezi, me puviram azi. **40** Bar mizaraghara, me dikavigha ghua mighsiabar itir danganimin pin ghua ghaze, ia oragh. E fo, e arazir kurabagh ami. Egha e datirighin mangi Ikiavira Itir God e daningasa mikemezir nguazimin mangam. Egha me Kenania misoghasava ami. **41** Ezi Moses kamaghin me migei, "Manmaghsua ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batosi? Ia me misogh me abiraghan kogham. **42** Ia mangan marki. Ikiavira Itir God ia ko mangi ian akuraghan kogham. Kamaghin, ian apaniba bar ia abiraghan. **43** Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, egha an gin zuir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ia ko midorozim bagh mangighan kogham. Bar guizbangira, ia mangi Amalekia ko Kenania ko misoghti, me ia misoghriarigham." **44** Moses kamaghin me mikemezi, me an akam baraghizir puvati. Me an akam batuegha, uari fa ifaghata, dikavigha apanibav soghasa mighsiabar itir danganimin zui. Ezi Moses me ko ghuzir puvati. Me uaghan Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha ghuzir puvati. A me itir danganimin ikiavira iti. **45** Me zuima, Amalekia ko Kenanian danganir mighsiabar itiba, dikavigha iza, me misogha me abira. Egha men marazir agintigha bar ghua Horman nguibar ekiamin oto.

15 Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** "Ni kamaghin Israelia mikim: Ia mangi nguazir ki ia daningasa mikemezimin otogh a dapiam. **3** Egh ia Ikiavira Itir Godin ofa damusi, ia uari uan bulmakau, o sipsip o meme inigh izi. Kar, ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God koma amizim akiramin ofa, o ia uan ifongiamin gin mangamin ofa, o dughiar ekier ia Godin ziam fasa a inabazibar ofa, o ofan igharaziba. Ia avimin aven ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **4** Ezi gumazim ofan katam Ikiavira Itir God daningisi, a uaghan wit tuamin ofa damusi plauan kilogremin vamira ko, olivin borer litan vamira sara verezim inigh izi. **5** Egh uaghan, a wainin dipar litan vamira inigh azikim sara ofa damu. **6** Ni sipsipin apurimin ofa damusi, plauan kilogremin pumuning itim inigh olivin borer litan vamira ko natam sara a veregh wit tuamin ofa damu. **7** Egh uaghan wainin dipar litan vamira ko natam sara, sipsipin apurir kam ko ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam bareghiva, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **8** Ni bulmakaun apurim inigh ofan bar isia mighirim, o akar dikirizir God ko amizim akiramin ofa, o Ikiavira Itir God ko navir vamira ikiamin ofa, o ofan igharazim damusi, **9** ni uaghan wit tuamin ofa damuam. Kar, ni 3 kilogrem plaua ko olivin borer litan vamira sara verezim inigh. **10** Egh uaghan 2 lita wainin dipam inigh iziva, bizir kaba ko bulmakaun apurir kam, avimin aven dar ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **11** "Ia bulmakaun apurim o sipsipin apurim o sipsipin nguazir apurim o memen nguazim inigh ofa damusi, da bagh vaghvagh bizir kaba uaghan da inigh, kar plaua, ko olivin boreim, ko wainin dipam, egh asiziba roamegh dar ofa damu. **12** Ia asizibar dibobonimin gin mangi. Da avirasemeghti, plauaba, ko olivin boreba, ko wainin dipabar dibobonim uaghan avirasemegh. **13** Ia Israelia, avimin aven ofa damusi, ia bar kamaghira damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **14** Eghti ikizir

igharazibar gumamazizir dughiar ruarim o dughiar otevimin ia ko itiba, me avimin aven ofa damusi me uaghan Akar Gavgavir kabar gin mangam. Eghti Ikiavira Itir God men ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **15** Ia Israelian gumamaziziba, ko ikizir igharazibar gumamazizir ia ko itiba sara, Akar Gavgavir kaba dar bar ian akaba. Dughiar gin izamiba bar, ia bar me ko Ikiavira Itir Godin damazimin magh ghue. **16** Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumamazizir ia ko itiba, ia bar ofa damuamin Akar Gavgavir kabara, gin mangam.”

17 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin Moses migei, **18** “Ni kamaghin Israelia mikim: Ki ia inigha nguazir aghuir kam bagha zui. Eghti gin ia an ikiva, deraghvira a dapiagh ikiam. **19** Egh ia dagheba opar gin da asigh, egh dar taba inigh, ofan min Ikiavira Itir God daningam. **20** Ia witin igiabar ingarizir bretin faraghavira tueziba, ia ofan min dar tongin bretin rubuzitam inigh Ikiavira Itir God daningigh. Kamaghira, ia witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin witin igiataba inigh Ikiavira Itir God daningigh. **21** Dughiar kam ko dughiar gin izambar, ia uan witin igiabar tongin ofan tam isi Ikiavira Itir God daningigh. **22** “Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizir kaba, ia da inigha dagh fogha gifa. Eghti ian ovavir borir gin otivamiba, uaghan da inigh dagh fogham. Eghti ia bar dar gin mangi. Eghti gumazitaba ti deragh foghan kogh dar gin mangan kogham. **24** Eghti gumamaziziba bar, gumazir kamin arazir kurar kam gifoghan kogh, kamaghin, me God ifongezir arazimin gin mangi bulmakaun apurir igiatam inigh, ofan bar isia mighirim damuam. Egh uaghan wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa isi asizir kam ko ofa damuam. Egh arazir kuraba gin amangamin ofa damusi memen apuritam sara ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Eghti me uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min memen apurim isi ofa damu. **25** Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amadir ofa me bagh a damighiti, Israelian gumamazizibar arazir kuraba bar givagham. Ofan kamin mingarim kamakin, marazi deragha nighnizir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha bizir kam bangin, me uan arazir kuraba gin amadir ofa, Ikiavira Itir God bagha a gami. **26** Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumamazizir me ko itiba, me bar derivira nighnizir puvatigha arazir kuram gami. Kamaghin, ki men arazir kuraba gin amangam. **27** “Gumazitam, uabira derivira nighnizir puvatigha arazir kuram gami, a memen amebaz azenir vamira itim inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. **28** Eghti ofa gamir gumazim, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuva, derivira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir kuram gin amadagham. **29** Ia Israelia ko ikizir igharazibar gumamazizir ia ko itiba, Akar Gavgavir kabara bar ian akaba. Kar, derivira nighnizir puvatigha arazir kuram gamizir gumazimin arazir a damuamin. **30** “Eghti gumamazizir na baraghan aghuaha arazir kuram gamim, a mati akaba Ikiavira Itir God gasir gumazim, kar Israelian gumazim o ikizir igharazibar gumazim, a Israelian tongin ikian kogham. **31** Gumazir kam o amizir kam uan ifongiamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin aghuaha anebiki. Kamaghin amizi, a Israelian tongin ikian kogham. An arazir kuramin ivezim, a uabi uan osimtizim ateram.” **32** Dughiar mam, Israelia, gumamaziziba puvatizir danganimin ikia garima, Sabatin dughiamin gumazir mam daziba isi. **33** Ezi men marazi a inigha, Moses ko Aron ko Israelian gumamaziziba bar, me bagha ghue. **34** Egha a isa kalabus gati. Me fozir puvati, me manmaghin a damuam. **35** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ia gumazir kam inigh, ia itir danganim ategh azenan mangi, bar dagiabar a ginviti an aremegh.” **36** Ezi gumamaziziba bar, me Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin amua, gumazir kam inigha, danganir me itim ategha azenan ghugha, dagiabar a ginvitzi, an areme. **37** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **38** “Ni kamaghin Israelian gumamazizibav kim: Ia strinba inigh dar dueviabar amigh uan korotiabar apinibar mikebabar, da ikegh. Dar dueviar kaba, ia vaghvagh bluplan strinba dagh ikeghiti, da ian korotiabar apinibar mikebabar

ikiam. Ia ko ian ovavir borir gin otivamiba kamaghira damu. **39** Dughiarbur zurara ia dueviar ikizir kabar ganiva, Akar Gavgavir ki ia ganingizibagh nighnigh dar amu. Egh uan ifongiyabar gin mangiva, uan damazibar bizibar ganiva, navir averiabar da bagh dikav arazir kurabar amuan marki. **40** Ia kamaghin damuva, nan Akar Gavgavir gin mangisi nighnigh, bar na baghavira itir gumamazizibar min ikiam. **41** Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki ian Godin ikiasa ifonge, kamaghin, ki Isipin kantrin ia inigha azenan ize. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

16 Isharin otarim Kora, a Kohatin ikizimin gumazim, egha Livain anabamin mav, a ko Rubenin anabamin gumazir 3pla, me Mosesin akaba baraghan aghua. 3plan gumazir kabar ziabar kara: Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram, ko Peletin otarim On. Gumazir 4plan kaba dikavigha Israelian gumazir dapanir 250plan igharaziba akuvagha Moses mikimasa zui. Gumazir dapanir kaba, Israelian gumamaziziba faragha me amisevezi, me men damazimin ziar ekiaba iti. **3** Ezi gumazir dapanir kaba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ghua ghaze, “Gua oraghi! E Israelian gumamaziziba bar, e vaghvagha Ikiavira Itir God baghavira itir gumamaziziba, ezi a bar en tongin iti. Ezi gua uaning fa ifaghata ghaze, gua ti Ikiavira Itir Godin gumazir igharaziba bar me gafira. Manmaghsua gua ghaze, guarara bar e gativagham? Guan arazir kam, bar derazir puvati.”

4 Ezi Moses kamaghin oregha nguazim girigha, uan guam nguazim mituagha God ko migei. **5** Egha a dikavigha Kora ko an gin zuir arazir gia ghaze, “Gurum mizaragghara, Ikiavira Itir God, en akagham, Gumazir manaba, an gumaziziba, egha guizbangira a baghavira iti. Egh gumazir kabar amamangatihiti, me a bagh izi an ingangarin damuam. **6** Kora, ni ko nin gin zui darasi, ia kamaghin damu: Gurum mizaraghan, ia pauran mughuriam aghuim zuim daponagamin itariba inigh. **7** Egh avir mikiatiba, ko pauran mughuriam aghuim zuiba isi itaribar aven dar arikigh. Egh da inigh ofa gamir dakozimin mangi Ikiavira Itir Godin damazimin tugh. Eghti Ikiavira Itir God en akagham, en tongin itir gumazir manaba, an ingangariba ko ofabar amusa a me amisefe. Bar guizbangira, ia Livaiba arazir onganir kam gamizi, a derazir puvati!”

8 Egha Moses ua Kora migia ghaze, “Ia Livaiba, ia oraghi! **9** Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian gumamazizibar tongin ia misevegh, ian amamangatihiti, ia an boroghin mangi an Purirpenimin aven ingangarin amuva, gumamazizibar damazimin tuiv men akurvaghti, me derivira Godin ziam fer arazibar gin mangam. God ia ko Livain igharaziba ataghizi, ia ingangarin ziar ekiam itim gami. Ia manmaghin ami? Ia ti ghaze, ian ingangarin kam pura bizim. Egha ia ti uaghan ofa gamir gumazibar ikiasava ami, a? **11** Ezi Aron manmaghin garir gumazim, ezi ia an atari? A gumazir kinim. Kamaghin, ia Aron gimoba an atarir puvati. Ia ko ian adarasi, ia uari inigha, Ikiavira Itir God gimoba an atari.”

12 Kamaghin, Moses uabida izasa, Eliapin otarir pumuning Datan ko Abiram bagha akam amada. Ezi aning kamagh migei, “Ga bar izeghan kogham. **13** Ni e misueghti e aremeghasa, ni Isipin nguazir aghuir biziba bar deragha aghuimin aven, e inigha gumamaziziba puvatizir danganir kamin ize. Egha ni daterighin ifaghata uabi amisevegha e gativaghasava ami. **14** Ni zurara e migia ghaze, ni e inigh nguazir bar aghuir biziba an ikiava deragha aghuimra mangam, egh nguazir dagher azeniba ko wainin azeniba itiba isi e daningam. Ezi puvati, da managh iti? Ni ti ghaze, e onгани, eghti ni e gifaram, a? Bar puvatigham. Ga izeghan kogham.”

15 Ezi Moses kamaghin oregha, a puvira atara an navim bar ikuvizi a kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni gumazir kabar ofaba inian marki. Bar guizbangira, ki paza bizitam me gamizir puvati. Ki men donkin tam inizir puvati. Bar puvati.”

16 Egha Moses kamaghin Kora migei, “Ni ko nin 250plan gumazir nin gin zuiba, ia gurumzaraghan izi Godin Purirpenimin otogh, Ikiavira Itir Godin damazimin Aron ko tugham. **17** Ia vaghvagh uan ofan migharir mughuriam aghuim zuim daponagamin itariba inigh, pauraba dar arigh da isiva Ikiavira Itir Godin damazimin ofa damuam. Ni ko Aron, ko

250plan gumazir dapaniba uan itibar suigh izi.” 18 Kamaghin amizi, amimzaraghan gumazir kaba vaghvagh, avir mikiaba ko pauraba isa, itibagh arigha iza Moses ko Aron ko, God bativamin Purirpenimin tiar akamin tuivighav iti. 19 Dughiar kamra, Kora Moses ko Aronin akaba batueghasa Israelian gumamaziziba akua God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin men navibagh inifi. A kamaghin amuavira itima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam bar dafogha azenim girizi, me bar an gari. 20 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, 21 “Gua gumamazizir kabagh itagh munagh tugh. Ki datirighira gumamazizir kabav soghirarigham.” 22 Ezi Moses ko Aron nguazim girigha, guamning isa nguazim mituagha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O God, ni uabi gumamaziziba bar men ingarizi me angamira itima, ni bar men nighnizibagh fo. Eghti gumazir vamira arazir kuram damighi, manmaghsu ni bar me gasighasigham?” 23 Ezi Ikiavira Itir God Moses ikaragha ghaze, 24 “Ni gumamazizibav kemeghti, me sivagh munagh tugh, egh Kora ko Datan ko Abiramin purirpenibar boroghin iktan marki.” 25 Kamaghin amizi, Moses dikavigha Datan ko Abiram bagha zuima, Israelian gumazir dapanir igharaziba an gin zui. 26 Ezi Moses ikiangsizim Israelian gumamazizibagh aniga ghaze, “Ia arazir kurabagh amir gumazir kabar purirpenibar boroghin iktan marki. Ia men bizitamin suighan marki. Puvatightima, ia men arazir kuram bangin, me sara givagham.” 27 Kamaghin, gumamaziziba men purirpenibagh itagha saghuaim mitivizi, Kora, Datan ko Abiram me uan amuiroghboriba ko, me uan purirpenibar tiar akabar boroghin tuivighav iti. 28 Ezi Moses kamaghin gumamazizibav gei, “Ia datirighin bizir kurar kamin ganigh fogh suam, bar guizbangira, Ikiavira Itir God na misevegha, ingangaribar amuasa na mikemegha na amada. Kar nan nighnizim puvati. Bar puvati. Kar Godin nighnizim. 29 Gumazir kaba, datirighin aremehgam. Ia bar ganti, God mizazir kuram me daningam koghti, me datirighin gumaziba zurara puram ariaghiri moghin arighireghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir God na misevezir puvati. 30 Egh ia ganti, Ikiavira Itir God arazir fomira otozir puvatizir tam damighi, nguazim akam akarighi, gumazir kaba uan amuiroghboriba ko uan biziba sara angamira Gumamazizir Oveaghueziar Nguibamin aven magireghti, ia kamaghin fogh suam, gumazir kaba akiriba ragha Ikiavira Itir God gasara.” (Sheol h7585) 31 Moses mikemegha givazima, gumazir kaba tuivighav iti naghin, nguazim zuamira, akam akarizima, maburan torim oto. 32 Ezi aning uan amuiroghboriba, ko Koran adarazi bar, uan biziba sara, nguazir torir kam giraghuezi, nguazim ua iza uabi dukuazi me itir puvati. 33 Me angamira ikia, uan biziba sara Gumamazizir Oveaghueziar Nguibamin iraghue, ezi nguazim uabi dukuazi, me ua men garir puvati. (Sheol h7585) 34 Me nguazir torimin aven ghughira puvira diava araima, Israelian gumamaziziba men tuatar ararem baregha atiatia kamaghin migei, “Ame! E zuamiram ari mangeka! Puvatightima, arazir kam ti uaghan e batogham. Nguazim akam akarighi, e uaghan nguazimin aven magiregham.” Egha me zuamiram are. 35 Egha zuamira, Ikiavira Itir God avim amadazi, avim 250plan gumazir avir migharir mughurir aghuim zuimin ofa gamibagh irizi, me bar isiava ariaghire. 36 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 37 “Ni ofa gamir gumazim Aronin otarim Eleasar, a mikemeghti, a mangi avimin averenimin tongin avim isizir gumazir brasin itibar isaigh da inighva, saghon mangi dar avir mikiaba tintinimin da kavamang. Bar guizbangira, itibar kaba, na baghavira itibar biziba. 38 Kamaghin, an haman dav suegh, ofa gamir dakozim avarazir brasin evarimin ingarigh anevaregh. Gumazir kaba uan arazir kurabar bangin ariaghire. Eghti men avim isizir gumazir brasin itibar, brasin evarimin otoghti, gumamaziziba brasin evarir kamin ganigh fogh suam, me gumazir kabar min arazir kurar kam damuan kogham.” 39 Kamaghin, Eleasar itibar kaba akumakumigha haman dav suegha ofa gamir dakozim avasa brasin evarimin ingari. 40 Mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, brasin evarir kam fofozim Israelia daningasa ababanimin min iti, eghti me

fogham, Aronin ovavir boribara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an damazimin migharir mughurir aghuim zuir ofa dapongam. Gumazir kinitam ofa damusi, a Kora ko an gin zui darazi ivezir kuram inizi moghin, a uaghan ivezir kuram iniam. 41 Ezi amimzaraghan Israelia Moses ko Aron gimoba ghaze, “Gua Ikiavira Itir Godin gumamazizibav soghezi, me ariaghire.” 42 Egha Israelia bar uari akuvagha Moses ko Aron bagh mangasa, ragha God bativamin Purirpenimin garima, ghuariar ekiam Purirpenim avarazima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam dafogha taghtagha azenim giri. 43 Ezi Moses ko Aron ghua God bativamin Purirpenimin guamin tu. 44 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 45 “Gua kamatigh, egh gumamazizir kabar saghuaimin tugh. Eghti ki zuamira bar me kuavaremegham.” Ezi aning nguazim girigha uan guamning nguazim mitua. 46 Egha Moses kamaghin Aron migei, “Ni uan ofan migharir mughurir aghuim zuimin itarim inigh, ofan dakozimin avir mikiar isia itiba ko pauran taba dar arikigh. Egh zuamira gumamaziziba bagh mangi, men arazir kuraba gin amangisi, ofa damu. Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin aningagharim izaghirizi, arimariar bar kuram otogha me gasighasizima, marazi ariaghiri.” 47 Ezi Aron oregha uan itarim inigha ivegha gumamazizir uari akuvagha itibar tongin ghu. A garima, arimariar bar kuram men tongin otogha gifa. Ezi Aron pauran mughurir aghuim zuim inigha itarim gatigha gumamazizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min kamaghin ami. 48 Dughiar kamin, Aron ovengezir gumamazizibar kuaba ko angamira itibar tongira tughav ikia arazir kam gami. Ezi arimariar kurar kam gifa. 49 Gumamazizir arimariar kurar kamin ariaghirezibar dibobonin, 14,700in tu. Dibobonir kam, a Koran arazir kuram bangin ariaghirezibar dibobonimin aven itir puvati. 50 Arimariar kurar kam givazima, Aron uamategha, Moses bagha iza God bativamin Purirpenimin tiar akamin ghu.

17 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, 2 “Ni Israelian gumamazizibav kemeghti, me 12plan asadivir aghoriba ni daningighi, ni 12plan anababar gumazir dapaniba vaghvagh men asadivir aghoriba inigh. Egh 12plan gumazir dapanir kabar ziaba asadivir aghorir kaba da osirigh. 3 Egh Livain anabamin asadivir aghorim, Aronin ziam osirigh. Anababar gumazir dapanibar ziaba vaghvagh men asadivir aghoribar ikiam. 4 Eghti ni da inigh, na bativamin Purirpenimin mangiva, ki ni bativi naghin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin da atigh. 5 Eghti gumazir ki misevezinim asadivim ghuzhugham. Arazir kamin, ki Israelian imobir me ni gasiba, bar da givagham.” 6 Ezi Moses Israelia migeima, men anababar gumazir dapaniba vaghvagh uan asadiviba isa a ganingi. Kar, anabar 12plan asadivir aghoriba. Ezi Aronin asadivir aghorim uaghan men asadivir aghoribar tongin iti. 7 Ezi Moses asadivir aghorir kaba bar moghira da inigha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin da ariki. 8 Egha amimzaraghan Moses Purirpenimin aven ghua garima, asadivir aghorir Aronin ziam itim, kar Livain anabamin asadivir aghorim, a ghuzir igiaba otivigha akimariba onezi, amonin temer oviziba anigha an guighav iti. 9 Ezi Moses ghua Ikiavira Itir Godin damazimin asadivir aghoriba bar da inigha azenan ghua Israelian akazi, me asadivir aghorir kabar gari. Ezi men gumazir dapaniba iza vaghvagh uan asadivir aghoriba isi. 10 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni Aronin asadivir aghorim uam a isi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin boroghin anetigh. Eghti a fofozim me daningamin ikiangsizimin min ikiti, Israelian puvira na gimoba nan atarir arazim givagham. Eghti me arighiran kogham.” 11 Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghiram ami. 12 Ezi Israelian gumamaziziba kamaghin Moses migei, “Ame! E aremeghasava ami. E bar moghira kamaghira givagham. 13 Gumazir manam, Ikiavira Itir Godin Purirpenim boroghin mangiva, an aremehgam. Kamaghin amizi, e bar moghira ovengamin adarasi.”

18 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni uan otariba ko Liivaiba bar, ia deragh nan Purirpenimin ingangarin damuan kogh, egh kamaghin ia uari, uan arazir kuramin osimtizim bangin ivezir kuram iniam. Ni uan otariba ko, deragh ofa gamir gumazimin ingangarin damuan koghiva, iarara uan arazir kurar kamin osimtizim ateram. **2** “Ni uan anabam Livain adarazir aku Purirpenimin boroghin izeghti, me nin akurvagh, eghti ni uan otariba ko, ia Purirpenimin aven ingarim. **3** Liivaiba, Purirpenimin damuamin ingangariba ko, ni me daningamin ingangariba, me ian akurvagh dar amu. Egh me Anogoroghezir Danganimin itir biziba ko ofa gamir dakozimin biziba, me dar suighan marki. Me dar suighti, ni uaghan me ko ovegham. **4** Me ni ko ingar, me ingangarin na bativamin Purirpenimin ganamiba bar, me dar amu. Eghti gumazir kinitam nin boroghin izi ni ko ingaran kogham. **5** Ni uan otariba ko, iarara Anogoroghezir Danganim ko ofa gamir dakozimin ingangaribar amuam. Ia kamaghin damuti, nan aningagharim ua Israelian gumamazibagh asighasighan kogham. **6** Ni oragh. Ki uabi, nin adarasi, kar Liivaiba, Israelian tongin ni bagha me amisevegha, bizir aghuimin min ni ganidi. Gumazir kaba, na baghavira itir bizibar min iti. Kamaghin me na bativamin Purirpenimin ingangaribar amuam. **7** Ezi ni uan otariba ko, iarara ofa gamir gumazibar min ofa gamir dakozimin ingangariba ko Bar Anogoroghezir Danganimin aven damuamin ingangariba, ia dar amuam. Ki ofa gamir gumazibar ingangariba isa bizir aghuimin min ia ganidi. Kamaghin amizi, ingangarin kaba, kar ian ingangaribara. Eghti gumazir kinitam ingangarin kabar amusi ian boroghin iziti, ia a misueghti an aremegh.” **8** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ni kamaghin fogh, gumamaziziba ofan min na ganidir biziba, ki bar da isa ni ganidi, eghti ni dar ganam. Ki da isi, ni ko nin ovavir boribar aningti, da mati ian bizibar mirara iki mamaghira ian. **9** Ofan na baghavira na ganingiziba, bizir me avimin aven tuezir puvatizibar tongin, ia da iniam. Dar kara, wit tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amadir ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba, gumamaziziba ofan kaba bagha na ganingizir bizir manabar tongin, da bar nan bizibara, ki da isa ni ko nin otaribagh aningi. **10** Ia asiziba ko bizir tizir me ofa gamiba, ia dar gan suam, kar bar nan bizibara. Kamaghin amizi, ia Purirpenim avinizar divazimin averara dar ami. Eghti ian gumaziba, merara dar ami. **11** “Egh ofan igharazir Israelia na ganidiba, kar ofan uan dafarimningin suiragh a fegh a damuti, a nan damazimin ighuavamangam. Ki ni ko nin otariba ko guivibagh aningi, egh ia zurara dughiar gin izamibar da iniam. Nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, me dagher kabar amam. **12** “Israelia na ganidir daghebar tongin dagher bar aghuiba, ko olivin borer bar aghuiba, ko wainin dipar bar aghuiba, ko witin bar aghuiba, da men dagher igharaziba bar dagh afira. Ki bar da isi ni daningam. **13** Israelia azenibar zurara, uan azenibar faraghavira isir dagheba, me da isa na bagha izi. Eghti da ian bizibara. Eghti nin adarasi, tina nan damazimin zuegha gifa, a dagher kabar amam. **14** Israelian gumamaziziba na ganidir biziba, kar bizir me ua dagh ivezan men anogorogheziba, kar ian bizibara. **15** “Israelian borir ivariaba ko asizir ivariar me nan ofa gamiba, kar ian bizibara. Egh ia Israelia ateghti men borir ivariaba ko asizir nan damazimin zuezir puvatiziba, ua dagh ivezegh da inigh. **16** Israelia, uan borir iakinir vamira givaziba, ua me inisi 5plan silvan dagiabar me givezegh me iniam. **17** Egh bulmakaubar nguzir ivariaba, ko sipsipin nguzir ivariaba, ko memen nguzir ivariaba, me ua dagh ivezan kogham. Da na baghavira itir biziba. Ia dav suegh dar ghuziba, ofa gamir dakozimin da kavamang, egh dar oviba avimin aven ofa damuti dar mughuriam otohham. Eghti Ikiavira Itir God dar mughuriam baregh, a gifuegh navir aghuim an ikiam. **18** Asizibar tuziba, da ian bizibara, mati amagapaba ko buaragharir agharir guivimin itiba, ia uan dafarimningin dar suiragh ofan min da fi dar amuti, da Godin damazimin ighuavamang, eghti asizir tuziba ia uari bagh da inigh. **19** “Israelia na ganidir ofaba, ki zurara gin izamin dughiabar da isi ni ko nin guiviba ko

otaribar aning mamaghira ikiam. Ki ni ko nin ovavir boriba ko amir Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan koghti, a ikivira iki mamaghira ikiam.” **20** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Aron migei, “Ia Israelian nguazimin aven nguazir otevitam, inian kogham, egh ia aremeghti ian ovavir boriba nguazir kamin otevitam inian kogham. Bar guizbangira, bizir aghuir ki ia ganingizim, a kamakin, ia ofa gamir ingangaribar amuti, bizir aghuir ia otevegghamiba, ki ia daningam.” **21** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam na daningisi a inigh izam. Eghti ki bizir kaba isi Liivaibar aningam. Me na bativamin Purirpenimin gara an aven ingangarin gami. Eghti bizir kaba, da mati men ivezir me iniamin. **22** Datirighin ikegh mangi, Israelian gumazir kiniba, na bativamin Purirpenim boroghin mangan kogham. Me an boroghira mangiva, arazir kamin osimtizim ater arighiregham. **23** Eghti Liivaiba na bativamin Purirpenimin gan an aven ingangaribar amuam. Egh me deragh ingangarin kam damuan koghiva, an osimtizim ateram. Akar gavgavir kam kamaghira ikiva, uaghan ian ovavir boribar mangi. Me Israelian tongin nguazir otevitam, inian kogham. **24** Bar guizbangira, Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam inigh na daningisi da inigh izam. Ki datirighin ghaze, bizir kaba ki da inigha, Liivaibagh anigha gifa. Bizir kam bangin, ki me migia ghaze, me Israelian aven uari bagh nguazitamin ghuvam ikeghan kogham.” **25** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **26** “Ni kamaghin Liivaibav kim: Israelia uan biziba tuiragh 10plan pozibar amigh, egha pozitam na daningisi a inigh iziti, ia me da a inigh izi ofan min Ikiavira Itir God danighiti, God da isi ia daningiti, da mati ian bizibara. Eghti ia da tuiragh 10plan pozibar amigh, egh pozitam Ikiavira Itir God daningisi a inigh izi. **27** Eghti Ikiavira Itir God ofan kamin ganti, a mati azenibar ingarir gumazim uan witin igiaba o wainin igiabar ofa gami moghin kogham. **28** Ia kamaghin damuva, uaghan ofa damusi bizir ia isibar 10plan pozibar da tuiragh, pozir vamira isi Ikiavira Itir God daningam. Ikiavira Itir Godin ofan ia a daningamin kam, ia a isi ofa gamir gumazim Aron daningigh. **29** Bizir ia iniziba, ia deraghvira da tuisigh da mengiva, bizir bar aghuibara, ia da isi Ikiavira Itir God daningigh. **30** Ia bizir bar aghuiba isi Ikiavira Itir God bagh dar atigh givaghiva, ia Liivaiba, dar nar igharaziba ia uari bagh da ini. Mati azeniba oparir gumazim ofa gamigha givaghva, ua bagha dagher naba isi. **31** Dagher nar itiba, ia uan amiroghboriba ko da inigh danganir manatamin mangigh ia dar ami. Dagher kaba, mati ia God bativamin Purirpenimin ingarir ingangarimin ivezim. **32** Ia faraghvira dagher bar aghuibara isi Ikiavira Itir Godin ofa damigh givagh, dagher nar igharaziba, ia dar ami, eghti osimtizim ian ikian kogham. Egh ia faragh na bagh ofa damighan kogh, egh mati ia ofan Israelia God ganingizir kabagh amizi, da Godin damazimin mize. Ia kamaghin damighiti, Ikiavira Itir God ia misoghirarigham.”

19 Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, **2** “Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, a Israelia ia daningasa. Dar kara: Israelia bulmakaun amebat aghevitam inigh Moses ko Aron bagh izi. Bulmakaun kam duatam an mikarzinim ikan kogham. A uaghan ingangarin tam damighan kogham. **3** Me a inigh iziti ni a isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Eghti gumazitaba a inigh danganir me itim ategh azenan mangiti, Eleasar an gantima, me a misueghti an aremegh. **4** Eghti Eleasar uan dafarir puzimin an ghuzitaba inigh na bativamin Purirpenim iti naghin 7plan dughiabar da kavamang. **5** Egh Eleasar ganti, me asizir kamin inim ko an tuziba ko an ghuziba ko an muriam daboroghti da isi bar mighirigh. **6** Eghti ofa gamir gumazim, temer sidan daziba, ko ter hisopin aguutam, ko stringin aghevitam, inigh da isi avim mikingin. **7** Egh gin, a uan korotiaba ruegh dipamin bar uabi ruegh uamategh, me itir danganimin mangi. A kamaghin damigh, na damazimin mizegh ikivira iki mangi guaratizimin tugham. **8** Eghti gumazir bulmakaun dapongamim, a uaghan uan korotiaba rueghiva dipam bar uabi ruegh. Gumazir kam uaghan nan damazimin

mizegh, ikivira iki mangi guaratizimin tugham. **9** “Eghti gin gumazir nan damazimin zueztam, bulmakaun kamin avereniba inigh, danganir me itimin azenan mangi nan damazimin zueztir danganitamin dar arikigh. Eghti Israelia nan damazimin uan miziriziba agivsi bulmakaun kamin averenitaba isi dipam darigh uari ruegh nan damazimin miziriziba agivgham. Kar arazir me uan arazir kuraba agivasav amim. **10** Eghti gumazir bulmakaun avereniba inizir kam, a uaghan uan korotiaba ruegh, egh a uaghan nan damazimin mizeghvira iki mangi guaratizimin tugham. Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kam, zurara iki mamaghira ikiam. Eghti Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir me ko itiba an gin mangam.” **11** Egha Ikiavira Itir God kamagh migei, “Gumazitam gumazir kuatamin suiragham, a 7plan aruebar nan damazimin mizegham. **12** Egh an aruer namba 3 ko aruer namba 7in, dipar uabi zueghamim guruegh, egh nan damazimin zuegham. An aruer namba 3 ko namba 7in kamaghin damighan kogh, nan damazimin zuegham kogham. **13** Gumazitam o amizitam, gumazir kuamin suiragh uabi zueghan kogh, kamaghin a nan damazimin mizegh ikivira ikiam. Egh arazir kamin a Ikiavira Itir Godin Purirpenim damuti, a mizegham. Kamaghin, a Israelian tongin ikian kogham. **14** “Arazir igharazir mam kamakin: Gumazim purirpenir manamin aven ikia aremezi, gumazamizir dughiar kamin purirpenir kamin aven itiba, ko gumazamizir gin purirpenir kamin aven zuiba, me nan damazimin mizegh ikivira iki mangi 7plan aruebar tugham. **15** Eghti uaghan itarir asuaba puvatziba ko miner asuaba puvatziba, da bar moghira nan damazimin mizegham. **16** “Eghti gumazitam ruarimin ghua, azenimin mar arua, me misuegha atizir gumazimin kuamin suira, o gumazir puram aremezir tamin kuamin suira, o gumazir kurizir tamin agharitam suira, o gumazir aremezimin mozim gisin arui, a nan damazimin mizegh kamaghira iki mangi 7plan aruebar tugham. **17** “Mizirizir kaba adeghsi, me arazir kuraba gin amadir ofan min bulmakaun aghevimin averenitaba inigh minetam daghuigh, dipar aghuitaba dagh ingegh. **18** Eghti gumazir nan damazimin zueztam, ter hisopin aguatam inigh dipar kam darugh, uam anesigh gumazir aremezir kamin purirpenimin dipar kam kavamang, egh an aven itir biziba ko gumazir an aven itiba sara, dipam me gisin a kavamadagh. Egh uaghan gumazitam gumazir aremezimin agharimin suira, o gumazir kuamin suira, o gumazir aremezimin mozim gisin aruizim, gumazir nan damazimin zueztir kam uaghan dipar kam me gisin a kavamang, eghti me nan damazimin zuegham. **19** Gumazir nan damazimin zueztir kam, aruer namba 3, ko aruer namba 7in, dipar kam inigh gumazir mizezim gisin a kavamang. Eghti gumazir kam zueghsi, a uan korotiaba rueghiva dipamin uabi ruegh, egh namba 7in aruemin, aruem magiriti, a nan damazimin bar zuegham. **20** “Gumazitam nan damazimin mizegh ikiva, zueghamin arazimin mangan kogh, nan damazimin mizeghvira ikiam. Me dipar a damighti a zueghamim, a gisin a kavamadaghan koghti, a zuegham kogham. Eghti kamaghin a nan Purirpenim damuti, a mizegham. Gumazir kam, uan gumazamizibar tongin ikian kogham. **21** Ia zurara gin izamin dughiabar, arazir Ikiavira Itir God ifongezir kabar gin mangi. Eghti gumazir dipam kavamangamin, a uaghan uan korotiaba ruegh. Eghti gumazir dipar kamin suiragham, a nan damazimin mizegh iki mangi bar guaratizimin tugham. **22** Gumazir nan damazimin mizezim bizir manatamin suiraghti, bizir kam uaghan mizegham. Eghti gumazir igharazitam bizir kamin suiragham, a uaghan nan damazimin mizegh ikivira iki mangi bar guaratizimin tugham.”

20 Iakinir farazimin, Israelian gumazamiziba ghua Senin gumazamiziba puvatzir danganimin otohga Kadesin nguibar ekiamin itima, Miriam areme. **2** Danganir me itimin dipaba puvatizi, gumazamiziba uari akuvagha Moses ko Aron bagha ize. **3** Egha me puvira Moses gimoba a migia ghaze, “Israelian gumazamizir igharaziba faragha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin ariaghire. Ezi e ti me ko ariaghirezi deraghai. **4** Ni tizim bagha e inigha gumazamiziba

puvatizir danganir kamin ize? Ni ti kamaghin ifonge, e uan asiziba ko kagh arighiregham? **5** Ni tizim bagha Isipin kantrin aven e inigha azenan izegha danganir kurar bizitam aghungan koghamin kamin ize? Danganir kam, witba ko temer oviziba itiba, ko wainin oviziba bar puvati. Bar guizbangira, danganir kurar kam dipar e damamiba uaghan puvati.” **6** Ezi Moses ko Aron gumazamizibagh itagha, sivagha ghua God bativamin Purirpenimin tiar akamin tughav iti. Egha aning nguazim girigha uan guamning nguazim mituazi, Ikiavira Itir Godin angazanganir gavgavim aning gisiragha taghtasi. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamagh Moses migei, **8** “Ni asadivir aghorir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin itin inigh. Egh ni Aron ko mangi gumazamiziba bar moghira me akufagh. Egh ni men damazimin, dagiar munam mikimti, arazir kamin dipam an otohga azenan fasfagh iriti, gumazamiziba uan asiziba ko anemam.” **9** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses ghua asadivim ini. **10** Moses ko Aron, gumazamiziba bar moghira me akuvagha, Moses kamaghin me migei, “Ia akaba batozir gumazamiziba, ia oragh. Ga dagiar kamin ia bagh dipam inigham, o?” **11** Egha Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin amizir puvati. Moses dagiam mikemezi pu. Puvati. Moses asadivim fegha, dughiar pumuningin dagiam misoke. Ezi maburan dipam an aven otohga azenan fasfagha iri. Ezi gumazamiziba uan asiziba ko maghiram anepi. **12** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses ko Aron migei, “Gua nighnizir gavgavim nan itir puvatigha nan akamin gin zuir pu. Egha nan gavgavir ekiamin gun Israelian gumazamizibav kiman aghua. Ki dagiam mikimasa gua mikeme, ezi gua ua asadivim a misoke. Kamaghin amizi, gua me inigh nguazir ki me daningamin kamin aven manghan kogham.” **13** Bizir kam dipaba otivir danganim, Meriban oto. Danganir kamin, Israelian gumazamiziba, Ikiavira Itir God gimobima, a uabi isa men akagha ghaze, a Godin bar zuruzim. **14** Israelia Kadesin nguibar ekiamra itima, Moses Idomian atrivim bagha gumazir maba amangi. Ezi me ghua kamaghin a migei, “Kar nin namakabar migirigiam, me Israelian anababa. Ni fo, e osimtizibam atera en dabirabim deragha itir puvati. **15** En inazir afeziaba fomira Isipin kantrin ghuegha itima, azenir aviriba gifa. Ezi Isipia paza e ko en inazir afeziabagh ami. **16** Ezi e akurvazim bagha Ikiavira Itir Godin diava araima, an en ararem baregha, enselin mam amadazi, an e inigha Isip ategha azenan ize. E datirighin Kadesin nguibar ekiamin iti. Kades a nin kantrin nguazir mitaghniamin iti. **17** E uari, ni en amamangatighi, e nin nguazimin otohga mangam. E uan bulmakauba ko tuavim ategh ian dagher azeniba, ko wainin azenibar aven mangi, egh ian mozir pabar aman kogham. E tuavir ekia ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratigh mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitagham.” **18** Ezi Idomia kamaghin Israelia migei, “Ia en kantri abigh mangan e aghua. Ia mangisi damuti, e izi ia korogh ia misogham.” **19** Ezi Israelian gumaziba kamaghin migei, “E tuavir ekiamra mangam. E, o en bulmakauba ian dipabar amiti, e dagh ivezam. E ian kantrin otohga mangasavira nighnisi.” **20** Ezi Idomia ua ghaze, “E bar aghual” Egha men midorozir gumazir bar avirim dikavigha ghua, Israelia misoghasa. **21** Israelia Idomin nguazimin otohga mangan Idomia bar aghua. Kamaghin amizi, Israelia ragha tuavir igharazimin zuir. **22** Israelian gumazamiziba bar Kadesin nguibar ekiam ategha ghua Horin Mighsiamin oto. **23** Horin Mighsiam, a Idomin nguazir mitaghniamin boroghin iti. Ezi Ikiavira Itir God kagh kamaghin Moses ko Aron migei, **24** “Aron aremegham. Ki dipaba otivir danganim Meriban Akar Gavgavimin gua mikemezi, gua na baraghizir puvati. Bizir kam bangin, nguazir ki Israelia daningasa akar dikirizim gamizim, an an aven mangighan kogham. **25** Ni Aron uan otarim Eleasar ko, aning inigh Horin Mighsiamin ghuavanang. **26** Egh ofa gamir gumazimin korotiaba a dama da sueghiva Eleasar darugh. Eghti Aron mighsiar munamin aremegham.” **27** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Moses bizibagh ami. Israelia bar garima, me Horin Mighsiamin ghuavanadi. **28** Egha Moses ofa gamir gumazimin korotiaba Aron dama da suegha da isa Eleasar

gaghui. Aron mighsiamin orazimin aremezi, Moses ko Eleasar uamategha izaghiri. **29** Ezi gumamaziziba kamaghin ganigha fo, Aron areme. Egha me bar moghira a bagha azia ikia ghuvaira itima, 30plan arueba gifa.

21 Kenanian gumazir mam, an Aratin nguibar ekiamin atrivim, a Kenanin nguazimin aven sautin amadaghan ikia orazima, Israelia Atarim bagha zuir tuavim moghin izi. Egha a dikavigha ghua me korogha men marazir suigha me inigha ghue. **2** Ezi Israelia akar dikirizir mam Ikiavira Itir God gamua ghaze, “Ni e ateghti, e midorozimin gumazir kaba abiragham, kamaghin, e ofan ni daningaminin min, men gumamaziziba ko nguibar ekiaba bar dagh asighasigham.” **3** Ezi Ikiavira Itir God me baregha men akurazi, me bar me kuavaremegha bar men nguibar ekiabagh asighasiki. Kamaghin amizi, me nguibar kam, ziam “Horma,” a gati. **4** Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha Idomin nguazim gitaviraghasa, Ongarir Aghevimin tuavimin zui. Me ghua ghua, bar amira. **5** Egha me Godin atara, uaghan Moses saram atara ghaze, “Gua ghaze, e gumamaziziba puvatizir danganir kamin arimighirasa, gua Isipin nguazimin e inigha kagh ize? Dagheba danganir kamin puvati, ezi dipaba uaghan puvati. E dagher kurar kam bar an aghua.” **6** Ezi Ikiavira Itir God, kuruzir imezir kuram itiba amangizi, da Israelian gumamazizibar tongin otivigha me givima men avirim ariaghire. **7** Ezi gumamaziziba Moses bagha iza ghaze, “E arazir kuram gamua egha Ikiavira Itir God, ko nin atari. Kamaghin, ni e bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, an e da kuruzir kaba batokegh.” Ezi Moses me bagha God ko migei. **8** Ezi Ikiavira Itir God oregha kamaghin Moses migei, “Ni kuruzimin nedazimin ingarigh a isi aghorir ruaritam datigh anesaragh. Eghti kuruziba ivir gumamaziziba, me kozorogh an gan ua ghuumaghham.” **9** Ezi Moses kuruzimin nedazin brasin an ingarigha, a isa aghorir ruarim gatigha anesara. Eghti gumamazir kuruziba iviziba, me kozorogh an gan ghuumaghham. **10** Ezi Israelia, Horin Mighsiam ategha ghua, Obotin danganim aghuigha an iti. **11** Egha gin, me dikavigha Obot ategha, ghua Moapin nguazimin aruem anadi naghin itir danganim Abarimin otogha danganim aghuigha apia. Abarim, a danganir kuram, egha gumamaziziba puvatizir danganimin iti. **12** Egha gin, me dikavigha Abarim ategha ghua, Seretin danganir zarimin otogha danganim aghuigha a gapia. **13** Egha gin, me dikavigha Seret ategha ghua, Arnonin Fanemin vongin ghua, notin amadaghan itir gumamaziziba puvatizir danganir mamin otogha danganim aghuigha a gapia. Gumamaziziba puvatizir danganir kam, a mong Amorian nguazimin aven iti. Arnonin Fanem, a Moapian nguazim ko Amorian nguazim abighizir mitaghniam. **14** Bizir kam bangin, Akinafarir Ikiavira Itir Godin Midorozibar Eghaghaniba Itim, kamaghin migei: Wahepin nguibar ekia Sufan danganimin itim, ko danganir zariba ko, Arnonin Fanem, **15** koma danganir zaribar kagh ikegha bar ghua Arin nguibar ekiamin otogha, bar ghua kantri Moapin nguazir mitaghniamin tu. **16** Ezi gin, Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua, nguibar mam gapia, an ziam, Mozir Dipam. Danganim kam, mozir dipar ekiam itima, Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, “Ni gumamaziziba bar me akuvaghti, ki dipam isi me daningam.” **17** Dughiar kamin, Israelian gumamaziziba onger akar kam bange: O mozir dipam, ni dipam damuti, an otiv emir. E an gan a bagh bar akuegh ighiam bangam. **18** Mozir kam, gumamazizibar gumazir dapaniba uan ziaba itir aghoriba, ko asadivibar a gikui. Egha gin, me dikavigha gumamaziziba puvatizir danganir kam ategha ghua Matanan danganimin otifi. **19** Egha gin dikavigha Matana ategha ghua Nahalielin danganimin otifi. Egha gin Nahaliel ategha ghua Bamotin danganimin oto. **20** Egha Bamot ategha ghua, danganir zarir Moapian kantrin itir mamin otifi. Danganim zarir kam, a mong pin ikia Pisan Mighsiamin orazimin apengan iti. Gumamaziziba danganir kamin tuiyigha, munagh gumamaziziba puvatizir danganimin gari. **21** Egha Israelia Amorian atrivim mikimasa gumaziba amangizi, me ghua kamaghin a migei,

22 “Ni en amamangatighi e nin nguazimin otogh munagh mangasa. E tuavim ategh ian dagher azeniba ko ian wainin azenibar aven mangan kogham. Egh ian mozir dipabar aven kogham. E tuavir ekia ia atriviba bagha ingarizimra mangi, egh agharir guvim o kiriamin mangan kogh, bighiratih mangivira iki nin nguazir mitaghniam gitaghham.” **23** Ezi Atrivim Sihon, Israelian gumamazizibar amamangatighi, me an nguazimin mangan an aghua. Egha uan midorozir gumaziba akuvagha, gumamaziziba puvatizir danganimin itir nguibam Jahasin ghua Israelia koro. **24** Ezi Israelia midorozimin men aviribav suagharigha men nguazim ini. Nguazir kam Arnonin Fanemin ikegha ghua Jabokin Fanemin tu. Jabok, Amonian nguazimin mitaghniamin iti. Ezi Amonian midorozir gumazir gavgavir avirim uan mitaghniar kam bagha gari. **25** Kamaghin amizi, Israelian gumamaziziba Amorian nguibar ekiaba bar da isa, uaghan Hesbon ko an boroghin itir nguibar dozir maba sara inigha dagh apia. **26** Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiam Hesbon. Sihon faragha Moapian atrivir faragha ikezim ko misogha an nguaziba bar da isa ghua Arnonin Fanemin tu. **27** Bizir kam bagha, gumazir ighiaba osirim ighiar kam osira ghaze: Ia nguibam Hesbonin izi, an Atrivim Sihonin nguibar ekiam. E kamaghin ganasa ifonge, me an ingarighi a gavgavigh ikiam. **28** Fomira, Atrivim Sihonin midorozir gumaziba Hesbonin ikia dikavigha, mati avimin min misoghasa ghue. Egha Moapian nguibar ekiam Ar gasighasiki. Me Arnonin Fanemin boroghin mighsiaba itir gumazir aruaba kuavareme. **29** Iavzika! Ia Moapian gumamaziziba, ia osintizir ekiam iniam. Ia gumamazizir asem Kemosin ziam feba, ia ikuvigham. Ian aser kam, a gumazibagh amima, me an gin ghua nguibam ategha gumazir kinibar min guighav iti. Ian aser kam Amorian Atrivim Sihon gamizi, a ian amizibar suighizi, me Amorian atrivimin ingangarir amizir kinibar iti. **30** Ezi datirighin me ko men ovavir boriba ikufi. E me gasighasigha Hesbonin ikegha bar ghua nguibar ekiam Dibonin oto. Egha bar ghua Nofan nguibamin tu, nguibar kam, Medeban nguibamin boroghin iti. **31** Ezi Israelian gumamaziziba Amorian nguibar ekiabagh apia. **32** Ezi Moses Jaserin nguibar ekiam konasa gumazir maba amangizi, me moga garir gumazibar min ghua nguibar kam gasighasighamin tuavir aghuitam gifoghasa ghue. Ezi Israelia dikavigha ghua a korogha an boroghin itir nguibar doziba sara, da inigha Amorian gumamazizir dar itibar agirazi, me are. **33** Ezi me datirighin ua ragha kantri Basanin zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan midorozir gumaziba ko, me bar otivigha me misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. **34** Ezi Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, “Ni an atiatingan marki. A uan gumamaziziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gatavigha an gari.” **35** Ezi Israelia, Atrivim Ok uan otariba ko an gumamaziziba bar me misuaghariki. Egha tav ataghizi, a ua itir puvati. Egha an nguaziba ini.

22 Egha Israelia dikavigha danganir kam ategha ghua Moapin danganir zaribar otivigha, danganim aghuigha apia. Kar, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganim, ezi nguibar ekiam Jeriko, Jordanin Fanemin vongin amadaghan iti. **2** Dughiar kamin, Moapian Atrivim Balak, a Sipurin otarim, a Israelia Amoria gamizir araziba baraki. **3** A uan gumamaziziba ko Israelian garima, me bar aviraseme, kamaghin amizi, me bar Israelian gumamazizibar atiatingi. **4** Egha Moapia, kamaghin Midianian gumazir dapanibav gei, “Kiran oveghangin, gumamazizir bar avirir kaba bizir tintinibar en boroghin itiba, bar da givagham, mati bulmakau graziba api.” Kamaghin amizi, Atrivim Balak, Beorin otarim Balam mikimasa gumazir maba amangi. Dughiar kamin, Balam Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibam Petorin iti. Kar an adarazir nguazim. Atrivim Balak uabin akurvaghasa Balam bagha akam amaga ghaze, “Ni foghasa ki ifonge, ikizir mamin gumamaziziba Isipin dikavigha azenan ezi tintinibar ghua nguaziba bar dar ikia, egha en

boroghin iza en nguazim iniasava ami. **6** Men avirim bar e gafira. Kamaghin amizi, ga uaning. Ni izi pazi me damusi akavsiatam me datighti, e ti me abiniva men agiraghti me en nguazim gitagham. Ki kamaghin fo, ni deravira gumazibar amusi mikimti, nin aseba me damuti, me deraghvira ikiam. Egh ni pazi me damusi mikimti, nin aseba me damuti, me ikuvigham.”

7 Ezi Moapia ko Midianian gumazir dapanir kaba dikavigha, Balam Israelia gasighasighamin akavsiabagh ivezas ivezim sara inigha ghua Balam migei. **8** Ezi Balam kamaghin me migei, “Ia dimagarir kamin kagh daku, eghti gurum mizaragham ki Ikiavira Itir God na daningamin akar manam, ki an gun ia mikimam.” Ezi Moapian gumazir dapaniba a koma akui. **9** Ezi dimangan God iza kamaghin Balamin azara, “Kar gumazir manaba iza ni ko iti?”

10 Ezi Balam God ikaragha ghaze, “Moapian Atrivim Balak na mikimasa me amangi, egha ghaze, **11** ‘Gumazamizir Isipin ikegha izeziba tintinimin nguazir kam garui. Ezi atrivim kamaghsua, ki me ikuvighsi akatam me datighti, a me misogh men agiraghti me an nguazim gitagham.’”

12 Ezi God kamaghin Balam migei, “Israelian gumazamiziba, ki deravira me gami. Kamaghin, ni gumazir izezir kaba ko mangan marki. Egh ikuvighsi akavsiatam Israelian gumazamizibar arighan marki.”

13 Ezi bar mizaraghara, Balam ghua Balak amadazir gumazibav gha ghaze, “Ia uamateghe mangi. Ikiavira Itir God, ia ko mangan nan anogoroke.”

14 Kamaghin amizi, me uamateghe ghua Balak migia ghaze, “Balam e ko izan aghua.”

15 Ezi Balak ua gumazir dapanir ziar ekiaba itir aviriba amangi, ezi men ziar ekiaba ko dibobonim faragha zuir gumazir dapanibar ziaba ko dibobonim gafira. **16** Ezi me Balam bagha ghua Balakin akabar gun kamaghin a migei, “Ga uaning, ni na bagh izisi, bizitam nin tuavim apiran marki! **17** Ki bizir aviriba ni daningiva, uaghan ni ifongezir bizir manam, ki a damuam. Ga uaning, ni izi na bagh gumazamizir kaba akavsiatam me datigh.”

18 Ezi Balam me ikaragha ghaze, “Balak ti uan atrivimin dipenimin itir silvaba ko golba bar na daningti, kar pura bizim, bizir muziaritam o bizir ekiatam, Ikiavira Itir God, nan Godin Akar Gavgavim batueghan kogham. **19** Ia kagh daku, mati faragha na bagha izezir gumazir dapaniba amizi mokin. Ia dimagarir kamin ikeghti, ki Ikiavira Itir God gifoka, a tighar akar igharazitam na mikimam, o puvatigham.”

20 Ezi dimagarir kamin, God Balam bagha iza kamaghin a migei, “Gumazir kaba uarir gin mangasa ni bagha ize, eghti ni dikavigh men gin mangiva bizir ki damusi nin mikimamimra, ni a damu.”

21 Kamaghin, amimzaragham, Balam dikavigha uan donki gaperagha Moapian gumazir dapaniba ko zui. **22** Balam zuima, Godin navim a bagha bar puva an isi. Dughiar kamin, Balam uan donki gaperagha zuima, an ingangarir gumazir pumuning a ko zui. Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, an apanimin min an tuavim apirigha tughav iti. **23** Ezi donki enselin garima, a uan midorozir sabamin suirazi, a tuavim ategha pura ruarir kininin zui. Ezi Balam uan donki misuegha uam a isa tuavimin amada. **24** Ezi ensel ua tuavimin ghua wainin azeniminingin tizimin tughav iti. Danganir kamin, dagiar divazim an vong ko vongin iti, ezi tuavim bar asufa. **25** Ezi donki kamaghin enselin ganigha uabi fegha dagiar divazimin vongin uabi ekura, Balamin dagarim isa divazim gike. Ezi Balam ua donki misoke. **26** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua ghua, tuavim bar asuvazi naghin tughav iti. Ezi donki agharir guvim o agharir kiriamin mangan iburaghuburaki. **27** Dughiar kamin, donki enselin ganigha, Balam sara pura tuavim girigha mito. Ezi Balamin navim bar ikuvizi, a uan asadivim inigha atara maghira donki misosi. **28** Ezi Ikiavira Itir God mikimamin gavgavim isa donki ganingizi, donki maghira kamaghin Balam migei, “Ki manmaghin ni gamizi, ni 3plan dughiar kabar na misoke?”

29 Ezi Balam kamaghin donki migei, “Ni na gamizi, ki gumazir onganimin min oto. Ki ti midorozir sabatam ikia ni misoghezi ni aremeghai.”

30 Ezi donki kamaghin Balam migei, “Ki ti nin donkin kamra, ni fomira uan iglamra ikegha ize datirighin na gisin apiav ikiagha rui. Ki fomira kamaghin ni gamiz, o?”

31 Ezi Balam ghaze, “Puvati.”

31 Ezi Ikiavira Itir God Balam gamizi, a enselin garima, a uan midorozir sabam suiragha tuavimin

tughav iti. Ezi Balam uabi fegha nguazim mikinigha maghira guam nguazim mitua. **32** Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni tizim bagha uan donki, 3plan dughiar kabar a misoke? Ni oragh. Darorir ni amir kam, a nan damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ki nin apanimin min nin tuavim apirasa ize. **33** Ezi nin donki nan ganigha 3plan dughiar kabar tuavir miriamin mangasa. A ti kamaghin amizir puvatighai, ki ni misoghezi ni aremezi donki angamira ikiai.”

34 Ezi Balam kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, “Ki arazir kuram gami. Ki kamaghin fozir puvati, ni mangan nan anogorogha tuavim apiri. Ki zuir darorir kam, ni a gifueghan koghti, ki uamateghe uan nguibamin mangam.”

35 Ezi ensel ghaze, “Marki. Ni gumazir kaba ko mangi, egh bizir ki ni mikimamibara, ni dav kim.”

36 Ezi Balam me ko zui. **36** Ezi Atrivim Balak orazi, Balam izima, a dikavigha ghua nguibar ekiam Arin a bato. Ar, a Arnonin Fanemin boroghin iti, kar Moapin nguazir mitaghniar bar saghon itim. **37** Egha Balak kamaghin Balam migei, “Ni oragh. Ki faragha ni bagha akam amadazi ni manmagh amigha, na bagha izezir puvati? Ni ti ghaze, ki bizir aviriba puvatigha ivezim ni daningam kogham?”

38 Ezi Balam a ikaragha kamaghin migei, “Ni bizir kam ginighnighan marki. Ki izegha gifa. God na mikimamin akabara, ki dav kimam. Bar guizbangira, ki ua akar igharazitam mikimamin gavgaviba puvati.”

39 Egha Balam, Balakin gin Husotin nguibar ekiamin ghu. **40** Ezi Balak bulmakaun maba ko sipsipin mabav suegha, uan asem bagha ofabagh amigha, dar tuzir maba isava Balam ko gumazir dapanir a ko itibagh aningi. **41** Egha mizaraghara, Balak dikavigha Balam inigha asem Bal bagha ofa gamir danganimin ghua vanabo. Ezi Balam mighsiar kamin pin tughav ikia, Israelian marazi vin men gari.

23 Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba inigh izi.”

2 Ezi Balam mikemezi moghin Balak ami. Egha aning bulmakaun vamira ko sipsipin vamira uaghara da isa, vaghvagha 7plan ofa gamir dakozibar dar ofa gami. **3** Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni kagh ofan bar isia mighiribar danganimin boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi orarki ganika, Ikiavira Itir God izi na batogham, o ti puvatigham. Ki fozir puvati. A izi bizitam na mikemeghti, ki an akamin gun ni mikimam.”

Egha uabira ghua mighsiar mamin orazimin itima, **4** God a bato. Ezi Balam kamaghin God migei, “Ki 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, vaghvagha ofan dakozir kabar dar ofa gami.”

5 Ezi Ikiavira Itir God, akar maba, Balak mikimasa Balam amada. **6** Ezi a uamateghe ghua garima, Balak ko Moapian gumazir dapaniba, uan ofan bar isia mighiribar danganimin boroghin tuivighav iti. **7** Ezi Balam maghira God a mikemezir akabar gun me migei: “Moapian Atrivim Balak, Aramin kantrin avir aruem anadi naghin mighsiabar na inigha kagh ize. Egha ghaze, ‘Ni izi na bagh mikim. Me ikuvighsi ni akavsiatam Israelian gumazamizibar atighti, nin aseba me damuti, me ikuvigham.’”

8 Ezi ki fo, God me ikuvighasa na mikemezir puvati. Kamaghin, ki uaghan me ikuvighsi mikiman kogham. Ikiavira Itir God paza me damuasa akavsiatam me gatizir puvati. Eghti ki manmaghin pazi me damusi akam me darigham? Bar puvatigham. **9** Bar guizbangira, ki mighsiabar orazibar itir dagiar bar pin itibar ikia men gara fo, me gumazamizir igharaghavira itiba. Me fo, God deraghavira me gamizi, me ikizir igharazibar min itir puvati. **10** Israelin ovavir boriba bar aviraseme, me nguazir minezibar min bar aviraseme. Eghti gumazitam me mangan iburagham. Ia na teghti, ki uan arueba givaka. Ki Godin gumazamizibar min navir amirizim sara aremek. Ki gumazamizir aghuibar min aremeghasa.”

11 Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ni manmaghin na gami? Ki kamaghin ifonge, ni nan apaniba ikuvighsi akavsim me darighasa, egha ki ni inigha kagh ize. Ezi ni nan ifongiamin gin ghuzir puvati. Ni deraghvira ikiamin amge me migei.”

12 Ezi Balam ghaze, “Ikiavira Itir God mikimasa na mikemezi moghira ki mikimam.”

13 Ezi gin Atrivim Balak, kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni nan gin iziva ga mangi

danganir igharazimin otogh, egh Israelian marazira ganam. Egh ni bar men ganam kogham. Egh ni munagh tugh, na bagh me ikuvighsi akavsiam me datigh.” **14** Egha Balak, Balam inigha ghua Pisgan Mighsiamin orazimin otogha, Sopimin danganir me deravira vin garimin tu. Danganir kamin, a 7plan ofa gamir dakozibar ingarigha, bulmakaun vamira ko sipsipin vamira, 7plan ofa gamir dakozibar vaghvagh dar ofa gami. **15** Ezi Balam kamagh Balak migei, “Ni kagh uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughiv iki. Eghti ki munagh mangi God kagh orarki a batoka.” **16** Ezi ikiavira Itir God Balam batogha, Balak mikimamin akabar a mikemegha ua anemadazi, a Balak bagha ghu. **17** A uamatogha ghua garima, Balak Moapian gumazir dapaniba ko uan ofan bar isia mighiribar boroghin tughav iti. Ezi Balak Balam azara, “Ikiavira Itir God manmaghin ni mikeme?” **18** Ezi Balam kamaghin a migei: “O Siporin otarim Balak, ni dikavigh iziva akar ki mikimamala baragh. **19** God a gumamazizabar min ikia ifarir puvati. Egha gumamazizabar min ikia uan nighnizim gighavkirir puvati. A bizir manam damuasa akar dikirizim gami, an a damuam. A migeir biziba otivaghiri. **20** God deravira Israelia damuasa akam na ganingi. God uabi deravira me gami, eghti ki an arazir kam agiraghan kogham. **21** Ki garima, Israelia bativamin araziba, dar tam me damuti me bar ikuvighan kogham. Bar puvatigham. Ikiavira Itir God, men God, a me ko iti. Me kamaghin an gun migei, a men Atrivim. **22** God Isipin kantrin me inigha azenan ize, egha bulmakaun atiamin min me bagha misosi. **23** Bar guizbangira, imeziba ko akuzir araziba, Israelian gumamazizibagh amuva avegham. Eghti gin gumamaziziba Israelian ganiva mikim suam, la God amizir bizir ekiabar gan! **24** Ia gan! Israelin ikizim, mati laionin bar gavgavim. An avughsan kogh mangi dughiar an asizim suegh bar anebighirarigh an tuzibar amiva an ghuzim sara dozegham.” **25** Ezi Balak kamaghin Balam migei, “Ni me ikuvighsi akavsiam me darighan aghuaghiva, egh ni deraghvira me damusi akam me darighan marki.” **26** Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ki ni mikemegha gifa. Ikiavira Itir God damuasa na mikemezir bizibara, ki dav kimam.” **27** Ezi Atrivim Balak kamaghin Balam migei, “Ga uaning, ni na ko izi ga danganir igharazitamin mangam. God ti tighar ni ateghti, ni munagh iki na bagh me ikuvighsi akavsiam me darigham.” **28** Kamaghin amizi, aning Peorin Mighsiamin orazimin bar ghuanabogha, munagh gumamaziziba puvatizir danganimin gari. **29** Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ni na bagh 7plan ofa gamir dakozibar ingarighiva, uaghan 7plan bulmakaun apuriba ko 7plan sipsipin apuriba na bagh da inigh izi.” **30** Ezi Balak, Balam mikemezi moghin, an amua bulmakaun apurir vamira ko sipsipin apurir vamira vaghvagh 7plan ofa gamir dakozibagh isin dar ofa gami.

24 Ezi Balam datirighin fo, Ikiavira Itir God a deravira Israelia damuamin akam migei. Kamaghin amizi, a faragha amizi moghin uamatogha akuzir araziba bagha ghuzir puvati. A raghirigha munagh gumamaziziba puvatizir danganimin gari. **2** A garima, Israelian gumamazizabar anababa vaghvagh uan purirpenibar ikiavira iti. Ezi Godin Duam iza anevarazima, **3** a kamaghin migei: “Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh. Ki deraghvira bizibar gara dav geir gumazim. **4** Ki Godin akar a migeiba barasi. Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven, ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha, uan damazimningin deraghvira garima, Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi. **5** O Jokopin ovavir boriba, ki ian purirpenibar garima, dar ganganiba bar dera. Bar guizbangira, Israelia, ian danganir ia itiba, bar dera. **6** Ian purirpenir kaba, mati detin temer bizir bar ruariba mitivighav iti. Egha mati azeniba faner miriamin iti. Egha mati temer aghuir Ikiavira Itir God opariziba. Egha mati sidan temer dipar miriamin itiba. **7** Amozir aviriba Israelian nguazim gizam. Eghti Israelian gumamaziziba uan dagheba nguazir aghuimin da oparam. Israelian atrivim, an gavgavim ko ziar ekiam, Atrivim Agakin gavgavim ko ziar ekiam gafiragham. Eghti Israelian atrivim

gumamazirir aviribagh ativagh men ganam. **8** God Isipin kantrin Israelia inigha men akua azenan ize. Egha me bagha bulmakaun atiamin min misosi. Kamaghin amizi, Israelia uan apanibav sogh bar me gasighasigh, uan afuzibar me giniv men agharapanibagh asegham. **9** Israelia, mati laionin bar gavgavim. A dakuti, tav a gaghunan atiatigham. Gumazitam deragh Israelia damusi mikimti, God deragh a damuam. Eghti gumazitam Israelia ikuvsi akavsiam me darighi, God pazivira a damigham.” **10** Ezi Atrivim Balak akar kam baregha atara an navim bar ikuvizi, a uan dafarimning misuegha kamaghin Balam migei, “Ki uan apaniba ikuvighamin akavsiam me darighasa ni bagha mikemezi, ni ize. Ezi ni 3plan dughiar kabar me deraghvira ikiasa me migei. **11** Kamaghin amizi, ki aghua. Ni datirighira na gitagh uamatogh uan nguibamin mangi! Ki faragha ivezim ni daningasa akar dikirizim gami. Ezi Ikiavira Itir God nin ivezim iniamin tuavim apiri, eghti ni ivezim inighan kogham.” **12** Ezi Balam a ikaragha ghaze, “Ni oragh. Gumazir ni amadaziba, ki kamaghin me mikemegha gifa. **13** Ni fo, ni ti uan atrivimin dipenimin tir silvaba ko golba bar, na daningti, ki Ikiavira Itir Godin akar batuegh bizitam uan ifongiamin a damuan kogham. Akar Ikiavira Itir God mikemezimra, ki anarira mikimam.” **14** Egha Balam kamaghin Balak migei, “Ki uamatogh uan adarazi bagh mangasava ami. Egh ki faragh ikiangisizim ni daningti, ni fogham, Israelia gin manmaghin ganamin araziba nin adarazir amuam.” **15** Egha akar kam kamaghin a migei: “Ki Beorin otarim Balam, ia nan migirigiaba baragh. Ki deraghvira bizibar gara dav geir gumazim. **16** Ki Godin akar a migeiba barasi. Ki Godin Bar Pin Itimin fofoziba dagh fo. Egha ki pamtemin gara, irebamin min garir bizimin aven, ki nguazim gira uan guam nguazim mituagha uan damazimningin deravira garima, Godin Gavgaviba Bar Itim nan akakasi. **17** Ki gin otivamin bizibar gara, egha uaghan Israelian gari. Atrivir mam men tongin otogh, ziar ekiam ko gavgavim ikiam, egh mikovezir angazangarim itimin min iki gumamazizibagh siragham. Egh Moapin gumazir dapanibav sogh bar me agivagham. Egh Setin ikizimin gumamaziziba bar me abiragham. **18** Egh an apanir Idomin itiba, a bar me agivagham. Egh men nguaziba ua bagh bar da inigham. Eghti Israelia uan apaniba abin mamaghira ikiam. **19** Israelian tongin atrivitim otogh, uan apaniba dikabiragham, egh men nguibar ekiamin aven gumazir ikiavira itir varazira bar me agivagham.” **20** Egha Balam irebamin min garir bizimin aven Amalekian gari. Egha kamaghin migei: “Amalekia bar gavgazivi, men gavgavim ikizir igharazibar gavgavibagh afira. Egh me gin iregh bar ikuvigham.” **21** Egha Balam irebamin min garir bizimin aven a Kinian gari. Egha kamaghin migei: “Danganir ia itim, a nguibar gavgavir aghuim, ia deravira an ikia, mati kuarazir isamin mikonim, dagiabagh isin bar pin mar mighsiamin iti. **22** Eghti Asuria, gin izi ia misogh ia gasighasigh, egh ian adarazi inigh kalabuziar gumamazizabar min mangigham.” **23** Egha Balam akar mam ua kamaghin a mikeme: “Ijavzalk! God arazir kabar amuamin dughiamin, tinara ikivira ikiam? Bar puvatigham. **24** Saiprusin midorozir gumaziba uan kurir ekiaba inigh izi, Asuria ko Eberia misogh me abiragham. Egh Saiprusa uaghan bar bivagham.” **25** Egha Balam dikavigha uamatogha uan nguibamin zuima, Atrivim Balak uaghan uamatogha uan nguibamin ghu.

25 Israelia Sitimin danganir zarimin ikia, men gumazir maba ghuaava, Moapian amiziba ko arazir kurabagh ami. **2** Amizir kaba, Israelian gumaziba bagha akaba amaga ghaze, me izi me koma Moapian asebar ziaba fama ofabar amuam. Ezi Israelia ghua me ko asebar ziaba fava, ofabagh amua dar tuziba api. **3** Arazir kamin, Israelia uari isa Peorin Mighsiamin asem Bal ganiga an poro. Ezi Ikiavira Itir God puvira men atara navim isi. **4** Egha kamaghin Moses migei, “Ni Israelian gumazir dapanir arazir kurar kam gamiziba inighiva, aruer ekiamin me aguighi, me arimighireghiti, gumamaziziba bar men ganam. Eghti ni damuamin arazir kam bangin, ki ua gumamazizabar aningaghan kogham.” **5** Kamaghin amizi, Moses

Israelian gumazir dapanibav gei, “Ia vaghvagh uan anababar gumazir ghua Peorin Mighsiamin asem Balin ziam feziba, ia me misoghriarikigh.” **6** Ezi Moses ko gumazamiziba bar God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin ikia arai, eggha garima, Ame! Israelian gumazir mam, men damazimin Midianian amizir mam ingha uan purirpenimin aven ghua. **7** Ezi Eleasarin otarim Finias, kar ofa gamir gumazim Aronin igiavotarim, a kamagh ganigha zuamira dikavigha gumazamiziba ategha, ghua uan afuzim ini. **8** Eggha aninghin gin ghua purirpenimin aven bar ghua gumazim ko amizir kam uaghara aning birazi, afuzim uaghara aninghin namnamning amikiragha vongin oto. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram Israelia bagha anemadazi, 24,000plan gumazamiziba ariaghire. Ezi Finias arazir kam gamizi, arimariar kurar kam gifa. **10** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **11** “Eleasarin otarim Finias, an Aronin ovavir borim, a guizbangira Israelia asebar ziaba fan a bar aghua. A bar gavgavigha ghaze, me nan ziamra fam. Ezi Finias amizir arazir kam bangin, ki ua Israelian gumazamiziba bagha navim isir puvati. Eggha ki uan aningagharimin me gasighasighan aghua. **12** Kamaghin, ni a mikim suam, ‘Ki Akar Dikirizir Gavgavir zurara ikiamim a koma a gami. Eggha an rooramin min ikiam. **13** Kamaghin, a uan ovavir boriba ko me zurara ofa gamir gumazibar min ikiam. Bar guizbangira, Israelia aseba inigh nan danganimin da atigh dar ziaba fan ki bar aghua, eggha arazir kam gami. Ezi kamaghin, ki gumazir kabar arazir kuraba gin amada.” **14** Israelian gumazir Midianian amizim ko aremezim, an ziam Simri, a Salun otarim. Salu Simeonin anabamin tongin, ikizir mamin gumazir dapanim. **15** Midianian amizim, an ziam Kosbi, an afeziam Sur. Sur, a Midianian ikizir mamin gumazir dapanim. **16** Ezi gin Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **17** “Ia apanibar min Midiania korogh me gasighasikigh. **18** Bar guizbangira, me apanibar min arazir kuramin ia gamua, Peorin Mighsiamin otozir arazir kuram ko Kosbi amizir arazir kuramin ia gifara. Kosbi, a Midianian gumazir dapanimin guivim. Peorin Mighsiamin otozir arimariamin dughiamin, Finias amizir kam birazima an areme.”

26 Arimariar ekia kam givazi, Ikiavira Itir God, Moses ko Aronin otarim Eleasar kamaghin aning migei, **2** “Gua datirighin mangi Israelia bar men ziaba inigh. Gua gumaziba vaghvagh men ziabagh fogh da osirigh da meneggh. Eggha! Israelian gumazibar ziaba vaghvagh uan ananaba ko ikizibar ziabar apengan ikiam. Kar gumazir 20plan azeniba itiba, ko 20plan azenibagh afraziba, me midorozim damuamin gavgaviba iti.” **3** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ghua, Ikiavira Itir God mikemey moghin ami. Aning gumazir 20plan azeniba itiba ko 20plan azenibagh afraziba bar men diazi, me Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi me gumazibav kemezi, me Israelian gumazir Isip ategha azenan izezibar ziaba osirigha me medima, men dibobonim kamaghin ghua. **5** Israelin otarir ivariam Ruben, an anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara, Hanok ko Palu, **6** ko Hesron, ko Karmi. **7** Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 43,730plan gumaziba bar moghira. **8** Ezi Palun otarim, Eliap. **9** Ezi Eliapin otariba, Nemuel, ko Daten, ko Abiram. Gumazamiziba faragha Daten ko Abiram gumazir dapanimningin ikiasa aning amisefe. Ezi aning Moses ko Aronin akaba batuegha Koran adarazi ko me uari akuvagha Ikiavira Itir Godin akam barazi puvatigha akirim a gasara. **10** Kamaghin amizi, nguazim kuiaghirizi mati maburan torim oto, ezi me bar irava an aven iraghuezi, nguazim ua uabi dukuazi me bar ariaghire. Dughiar kamin, avim izaghira 250plan gumazir Koran gin zuibar isia, me gasighasiki. Arazir kamin, God fofozim ko ikiangsiuzim Israelia ganingigha ghaze, me uaghan arazir kurar me amizim uam a damuan kogham. **11** Ezi dughiar kamin Koran otariba ariaghirezir puvati. **12** Ezi Simeonin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Nemuel, Jamin, ko Jakin, **13** ko Sera ko Saul. **14** Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim,

22,200plan gumaziba bar moghira. **15** Ezi Gat in anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sefon, Hagi, Suni, **16** Osni, ko Eri, **17** Arot ko Areli. **18** Gumazir kabar adarazir dibobonim, 40,500plan gumaziba bar moghira. **19** Ezi Judan anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sela, Peres, Sera, Hesron, ko Hamul. Peres, a Hesron ko Hamulin afeziam. Judan otarir igharazir pumuning, Er koma Onan, aning kantri Kenanin areme. **22** Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 76,500plan gumaziba bar moghira. **23** Ezi Isakarin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Tola, Puva, Jasup ko Simron. Puvan adarasi, me ziar kam, “Pun,” uari garisi. **25** Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim, 64,300plan gumaziba bar moghira. **26** Ezi Sebulunin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Seret, ko Elon, ko Jalel. **27** Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 60,500plan gumaziba bar moghira. **28** Ezi Josepin anabamin adarazi uari tuiragha anabar pumuning iti. Kar, Manase ko Efraim. **29** Makir a Manasen otarim, ezi Gileat a Makirin otarim. Ezi Gileatin adarasi, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Ieser ko Helek, **31** koma Asriel ko Sekem, **32** ko Semida ko Hefer. **33** Heferin otarim Selofehat a otariba puvati. A guivibara itima, men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsu. **34** Gumazir kabar adarazir dibobonim, 52,700plan gumaziba bar moghira. **35** Ezi Efraimin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Sutela, Beker ko Tahan. **36** Ezi Sutela, an Eranin adarazir inazir afeziam. **37** Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 32,500plan gumaziba bar moghira. Manasen adarazi ko Efraimin adarasi, me inazir afeziar vamira iti, a Josep. **38** Ezi Benjaminin anabam, an ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Bela, Asbel, Ahiram, **39** ko Sefufam ko, Hufam. **40** Ezi Bela, Art ko Namanin adarazir inazir afeziam. **41** Gumazir 5plan kabar adarazir dibobonim, 45,600plan gumaziba bar moghira. **42** Ezi Danin anabam, an ovavir boribar ikizir vamira iti, an ziam, Suham. **43** Ezi an adarazir dibobonim, 64,400plan gumaziba bar moghira. **44** Ezi Aserin anabamin ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Imna, Isvi ko Beria. **45** Ezi Beria a Heber ko Malkielin adarazir inazir afeziam. **46** Aser a guivir vamira iti, an ziam Sera. **47** Gumazir 3plan kabar adarazir dibobonim, 53,400plan gumaziba bar moghira. **48** Ezi Naphtalin anabamin, ovavir boribar ikizibar ziabar kara: Jasiel ko Guni, **49** ko Jeser ko Silem. **50** Gumazir 4plan kabar adarazir dibobonim 45,400plan gumaziba bar moghira. **51** Israelian gumazibar dibobonim bar moghira, 601,730in tu. **52** Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Moses migei, **53** “Ni datirighin men anababar ganiva men ziabar dibobonimin gin mangi nguazim abigh me daning. **54** “Ni nguazim me daningisi, satu gikarangavisa, nguazir ekiaba isiva gumazamizir aviriba itir anababar aning, eggh nguazir muziariba isi avirasemezir puvatizir anababar aning.” **57** Livain anabamin ikizibar kara, Gerson, Kohat, ko Merari. **58** Gumazir 3plan kaba, men tongin ikizir mabar kara, Lipni, Hebron, Mali, Musi ko Kohat. Kohat, Amramin afeziam. **59** Ezi Amram, Livain anabamin guivim Jokebetin iti. Jokebetin amebam Isipin a bate. Ezi an otarir pumuning bate. Kar, Aron ko Moses. Eggha guivir vamira bate, an ziam, Miriam. **60** Ezi Aron gin amuimin ikiava otarir 4pla bate. Kar, Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. **61** Ezi gin Nadap ko Abihu, avir anogoroghezim inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gamigha, aning areme. **62** Livain anabamin ikizibar gumazibara, kar borir iakinir vamiran ikegha ghua, gumazir bar ghuribar tuziba, men dibobonim, 23,000plan gumaziba. Moses nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati, mati a Israelian anabar igharazibagh amizi mokin. Kamaghin amizi, a Livain anabamin gumaziba, Israelian anabar igharazibar gumaziba sara me mengezir puvati. **63** Dughiar kamin, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Israelia ko Moapin danganir zarimin uari akufa. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Eggha aning Israelian anababar gumazibar ziaba osira me menge. **64** Moses ko Aron faragha Sainain Mighsiamin boroghin itir gumazamiziba puvatizir danganimin, Israelian gumaziba menge. Aning faragha mengezir gumazitam

ua itir puvati, ezi datirighin, aning ua men ziaba osira me mengezir puvati. **65** Ikiavira Itir God fomira kamaghin migia ghaze, "Gumazir datirighin itir kaba bar moghira gumamaziziba puvatizir danganimin arighiregham." Kamaghin amizi, men tav itir puvati, me bar ariaghire. Ezi gumazir pumuningra, Jefunen otarim Kalep ko, Nunin otarim Josua, aning uaningra ikia angamira ikiavira iti.

27 Selofehat a Heferin otarim, ezi Hefer, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim, ezi Manase, a Josepin otarim. Dughiar kamin, Selofehat an amuilmin ikiava, guivir 5pla iti. Men ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka ko Tirsia. Egha amizir kaba ghua, God bativamin Purirpenimin tiar akamin boroghin otogha, Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar koma Israelian gumazir dapaniba ko gumamaziziba bar, men damazimin tuivigha kamaghin migei, **3** "En afeziam, gumamaziziba puvatizir danganimin areme. A Koran gin ghuzir gumazibar tongin itir puvati, egha Ikiavira Itir Godin akam batoghezir puvati. A uabi arazir kuram gamigha an areme. An aremezir dughiamin, an otariba puvati. **4** An otaritam ikiai, an an ziamin danganin inighai. Ezi puvati. Kamaghin, manmaghsuva afeziamin ziam Israelian tongin ikian kogham? E kamaghin bar aghua. Kamaghin amizi, e nin azai, e uari, ni en afeziamin aveghbuabar tongin nguazitam e daningigh." **5** Ezi Moses men azangsisim inigha Ikiavira Itir God bagha ghu. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, **7** "Selofehatin guiviba guizbangira migei. Kamaghin amizi, ni men afeziamin adarazir tongin nguazitam isi me daningighi, me uari bagh a inigh. **8** Eghti ni kamaghin Israelia mikim, gumazitam otariba puvatigh aremeghti, an guiviba an nguazim iniam. **9** Egh a uaghan guiviba puvatighi, an aveghbuaba an nguazim iniam. **10** A uaghan aveghbuaba puvatighi, an afeziamin aveghbuaba an nguazim iniam. **11** An afeziam aveghbuaba puvatighi, an afeziamin ikizir an boroghin itiba, an nguazim iniam. Israelia bar moghira, arazir ki ifongezir kamin gin mangiva, bizir ki damuasa mikemezibar amu. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **12** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Abarimin Mighsiamin ghuavanabogh, munagh nguazir ki Israelia daningasa mikemezim gan. **13** Ni nguazim gan ghivigha gin aremegham, nin avebam Aron aremez moghin. **14** Ni fo, Israelian gumamaziziba Senin gumamaziziba puvatizir danganimin ikiava, imoba dipam bagha akaba na gasima, gua nan Akar Gavgavim batoke, egha men damazimin nan ziar ekia zuzurum men akagham aghua. Kamaghin amizi, ni munagh aremegham." Mozir dipar kam, an ziam Meriba, a Senin gumamaziziba puvatizir danganimin itir nguibar ekiam Kadesin boroghin iti. **15** Ezi Moses kamaghin Ikiavira Itir God migei, **16** "Ikiavira Itir God, nirara ni Godin gumamazizibar ikirimirimin mingarim. Kamaghin, ki nin azangsis, ni gumazitam amiseveghti a gumamazizir kabar ganam. **17** Egh men faragh mangi men dabirabimin akurvagh, midorozibar aven akar gavgavim me daninghti, me deravira ikiam. Puvatighi, me ghuaviba puvatizir sipsipbar min ikiam." **18** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Ni Nunin otarim Josua inigh. A gavgavim ikia nan ingangarim damuan tughti. Ni a inigh mangiti, a ofa gamir gumazim Eleasar ko gumamazizibar damazimin tughti, ni uan dafarin an dapanim gisin datighiva, gumamazizibav kemeghti, a nin danganin iniam. **20** Egh ni uan gavgavibar, gavgavitaba a danighi, Israelian gumamaziziba bar an akaba baragham. **21** Eghti Josua ofa gamir gumazim Eleasarin akam baraghiva an gin mangi, Israelian gumamaziziba ko mangigh izegh damuam. Eleasar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogohsi, ofa gamir gumazibar dapanimin evarimin itir forivitarir inimin aven itir dagiamning damuva, arazir kamin a bizir Israelia damuamibagh fogh, Josua ko Israelian gumamazizibav kimam." **22** Ezi Moses Ikiavira Itir God a mikemezi moghin ami. A Josua mikemezi, a iza ofa gamir gumazim Eleasar ko gumamazizibar damazimin tu. **23** Ezi Moses uan dafarin isa Josuan dapanim gisin atigha, gumamazizibav kemegha a gamizi, an an danganin ini. Arazir kamin, Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizibagh ami.

28 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** "Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia na bagh dagheba inigh avimin aven ofabar amusi, dughiar ki misevibar dar amuti, ki ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. **3** "Ni kamaghin me mikim: Kar dagher ia dughiaabar zurara avimin aven ofan Ikiavira Itir God daningamiba. Dar kara, sipsipin nguzir apurir pumuning inigh izi. Aning azenir vamira iki egh duatam anining ikian marki. Aning ofan bar isia mighirim bagh ikiam. **4** Ia mizarazimin sipsipin kamningin tam isi an ofa damu. Egh bar guaratizimin, ia tamin ofa damu. **5** Egh ia mizarazibar ofaba bagh, witin ingarizir 1 kilogram plauan aghuitam inigh, 1 litan olivin borem sara aning veregh, wit tuamin ofa bagh ofa damu. **6** Ia aruebar, vaghvagh ofan kaba avimin aven, ofan bar isia mighirir kabar amu. Israelia fomira Sainain Mighsiamin boroghin itima, God ofan kamin arazim me ganingl. Ia avimin aven ofan kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **7** Ia uaghan sipsipin kamning vaghvagh anining ofa damusi, 1 lita wainin dipam inigh, wainin dipamin ofan min, Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir bar zuezim gingegh. **8** Egh ia guaratizimin sipsipin igharazim inigh, an ofa damu. Egh ia mizarazimin amizir ofan mirara ofa damu, ia wit tuamin ofa ko, wainin dipamin ofa inigh, ofa damu. Eghti dagher ia ofan min na ganidir kaba, ki Ikiavira Itir God, ki ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam." **9** Egha Ikiavira Itir God gumamazizibav kimasa kamaghin Moses migei, "Ia Sabatin dughiaabar, sipsipin apurir igar pumuning inigh izi, aning azenir vamira ikiti, duatam anining mikarzimningin ikian marki. Egh 2 kilogram plauan aghuim inighiva, olivin borem sara a vereghti a wit tuamin ofan min iki. Eghti ia sipsipin kamning ko wit tuamin ofa ko wainin dipamin ofa, ia bar da inigh ofa damu. **10** Ofan kam, ia ofan bar isia mighirimin min Sabatin dughiaabar, a damu, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan kam gisin bar isia mighirir ofaba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofa damu." **11** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, "Iakiniba bar vaghvagh, dar aruer faraghavira zuibar, ia Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimin ofa damusi, ia asizir kaba inigh izi. Dar kara, bulmakaun apurir igar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira ikia duaba puvatiziba. Ia bar da isi na bagh ofa damu. **12** Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. **13** Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. Ia avimin aven dar ofa damuti, Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. **14** Ia wainin dipabar ofaba bagh, wainin dipar litan pumuning inigh, vaghvagh bulmakaun apurir kam ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira ko natam inigh sipsipin apurim ko ofa damu. Ia wainin dipar litan vamira inigh sipsipin nguzir vamira sara ofa damu. Ia kamaghira 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh dar ofa damu. Ia zurara ofan bar isia mighiriba, azenibar iakinibar aruer faraghavira zuibar, ia kamaghira, ofabar amu. **15** Egh ofan kabagh isin, ia uaghan Ikiavira Itir God bagh memen apuritam inigh, arazir kuraba gin amadir ofa damu. Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu." **16** Egha Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, "Ia, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam. Dughiar kam, azeniba vaghvagh, dar iakinir faragha zuim, an namba 14in aruemin, guaratizimin ia uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fi. **17** Ezi iakinir kamin namba 15in aruemin, kar Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam. Egh ia yis puvatizir bretin kamra ami mangi 7plan aruebar tugh. **18** Eghti aruer kabar faragha zuir aruemin, ia uari akuvagh nan ziam fiva, uan ingangaribar amuan marki. **19** Egh ofa damusi, ia

bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko sipsipin nguzir apurir 7pla inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzirbar puvatigham. Egh ia da inigh izi avimin ofan bar isia mighiribar amu. **20** Egh ia dar witba tuamin ofaba bagh, 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh, sipsipin apurim sara ofa damu. **21** Ia 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighiribar amu. **22** Egh ofan kabagh isin ia uaghan arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apuritam uaghan an ofa damu. Eghti arazir kamin God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. **23** Ofan kabagh isin, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofaba sara ofabar amu. **24** Ia kamaghira, ofan arazir kaba, 7plan aruebar dar amu. Eghti dagher kaba, ko wainin dipaba, ko ofan bar isia mighirim sara Ikiavira Itir God damuti, a ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Ofan kaba, ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amir ofan bar isia mighiriba ko dar wainin dipabar ofabagh isin dar amu. **25** Egh namba 7in aruemin, ia ingangaribar amuan marki. Ia nan ziam fisi uari akuvam.” **26** “Ia, Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, an aruer faragha zuimin, dagher ia faraghavira iniziba, Ikiavira Itir God daningiva nan ziam fisi uari akuvam. Ia ingangaribar amuan marki. **27** Egh ofan bar isia mighirim damuti, Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar asizibar kara: bulmakaun apurir igiar pumuning, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin nguzir apuriba inigh, eghti sipsipin kaba azenir vamira iki duaba dar mikarzirbar ikian kogham. **28** Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara da veregh sipsipin apurim sara ofa damu. **29** Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara aning veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. **30** Egh ia uaghan ofan kabagh isin, arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. **31** Ia bizir kabar ofa damuva, dagh isin, ofan ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, da ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara dar amu. Asizir kaba, duaba dar mikarzirbar ikian kogham.”

29 Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Iakinir namba 7in, an aruer faragha zuimin, ia nan ziam fisi uari akuv egh ingangaribar amuan marki. Kar Sibhagh Iviamin Dughiar Ekiam. **2** Egh ia ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ia ofa damusi, ia bulmakaun apurir igiar vamira ko sipsipin apurir vamira ko, 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba azenir vamira iki, egh dar mikarzirba duaba puvatigham. **3** Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara da veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. **4** Ia wit tuamin ofan min, 1 kilogram plauan aghuim vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. **5** Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. **6** Ofan kabagh isin, ia bizir a damuasa mikemezibar gin mangi, iakinir igiabar ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko ia dughiar zurara amir ofan bar isia mighiriba ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba sara avimin aven ofa damu. Eghti Ikiavira Itir God, ofan kabar mughuriam baregh,

egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam.” **7** Egha Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa kamaghin Moses migei, “Namba 7in iakinimin, an namba 10in aruemin, ia nan ziam fisi uari akuvam. Egh ia dagheba ategh, ingangaritam damuan marki. **8** Egh ofan bar isia mighirim isi Ikiavira Itir God daning, eghti Ikiavira Itir God ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kaba bagh, ia bulmakaun apurir igiar vamira, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguziba inigh izi. Sipsipin kaba, azenir vamira iki, egh dar mikarzirba duaba puvatigham. **9** Egh ia uaghan wit tuamin ofaba inigh asizir kaba sara ofa damu. Ia 3 kilogram plauan aghuim ko olivin borem sara veregh bulmakaun kamningin tam sara ofa damu. Ia 2 kilogram plauan aghuim inigh, olivin borem sara veregh sipsipin apurim sara ofa damu. **10** Ia wit tuamin ofan min, plauan aghuim kilogramin vamira inigh, olivin borem sara veregh 7plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh ofan bar isia mighirir kam damu. **11** Egh uaghan ia arazir kuraba gin amadir ofa bagh, memen apurir vamira inigh ofa damu, eghti arazir kamin Ikiavira Itir God gumazamizibar amuti, me an damazimin zuegham. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara amiba uaghan da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu. **12** Egha Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, kamaghin Moses migei, “Ia namba 7in iakinimin, an aruer namba 15in, ia nan ziam fisi uari akufagh. Egh ingangaritam damuan marki. Egh 7plan aruebar isar ekiam damu. **13** Egh aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God bagh avimin aven, ofan bar isia mighirim damuti, an ofan kamin mughuriam baregh, egh a gifuegh navir aghuim an ikiam. Ofan kabar kara, bulmakaun apurir igiar 13pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba. Da bar moghira duaba dar mikarzirbar puvatigham. **14** Egh dar wit tuamin ofan min, ia 3 kilogram plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh, egh 13plan bulmakaun apurir igiaba vaghvagh, da ko ofa damu. Egh 2 kilogram plauan aghuim ko veregh, egh sipsipin apurir pumuning vaghvagh, aning ko ofa damu. **15** Ia 1 kilogram plauan aghuim inigh olivin borem sara veregh 14plan sipsipin nguzir kaba vaghvagh, da ko ofa damu. **16** Egh uaghan dagh isin, arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam gisin, ofan igharazir ia zurara mizaraziba ko guaratizibar amiba, ia da inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighirim, ko an wit tuamin ofa, ko an wainin dipabar ofa, ia ofan kabar amu. **17** “Egh namba 2in aruemin, ia 12plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh. Da bar moghira duaba dar mikarzirbar puvatigham, ia da inigh izi. **18** Egh ofan ia faraghavira zur aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. **19** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **20** “Egh aruer namba 3in, ia bulmakaun apurir igiar 11pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzirbar puvatigham, ia da inigh izi. **21** Egh ofan ia faraghavira zur aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba isi ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. **22** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **23** “Egh aruer namba 4in, ia bulmakaun apurir igiar 10pla, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzirbar puvatigham, ia da inigh izi. **24** Egh ofan ia faraghavira zur aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangi, dar wit

tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. **25** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **26** “Egh namba 5in aruemin, ia 9plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba inigh, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. **27** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko ofa damu. **28** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **29** “Egh namba 6in aruemin, ia 8plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. **30** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. **31** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **32** “Egh namba 7in aruemin, ia 7plan bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir pumuning, ko 14plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham, ia da inigh izi. **33** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. **34** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **35** “Egh namba 8in aruemin, ia Godin ziam fisi uari akuv, ingangaribar amuan marki. **36** Egh ia avimin aven ofan bar isia mighirir kabar amuti, Ikiavira Itir God ofan kabar mughuriam baregh, egh dagh ifuegh navir aghuim dar ikiam. Dar kara, bulmakaun apurir igiaba, ko sipsipin apurir vamira, ko 7plan sipsipin apurir nguzir azenir vamira itiba, da bar moghira duaba dar mikarzibar puvatigham. **37** Egh ofan ia faraghavira zuir aruemin amizibar min, ia arazir God ifongeziba ko dar dibobonibar gin mangiva, dar wit tuamin ofaba ko dar wainin dipabar ofaba inigh ofan bar isia mighirir kaba ko, ofa damu. **38** Egh uaghan arazir kuraba gin amadir ofan min, memen apurir vamira inigh izi. Memen kam, ofan igharazir ia zurara amibagh isin, ia a inigh ofa damu. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko dar wit tuamin ofaba, ko dar wainin dipabar ofaba, ia ofan kabar amu. **39** “Ia ofan arazir kabar gin mangi, dughiar ekier ia Godin ziam fasa a inabazibar ofan kabar amuam. Kar, ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wainin dipabar ofaba, ko God ko navir vamira ikiamin ofaba. Ia da ko, ofan igharazir ia zurara amiba, ia bar da inigh ofa damu. Egh akar dikiriziba akirammin ofaba, ko uan ifongiamin gin mangamin ofaba, ia ofan kabagh isin da sara ofa damu.” **40** Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir kaba bar dar gun Israelian gumamazibav keme.

30 Egha Moses Akar Gavgavir kaba, Israelin anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, **2** “Gumazitam bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon, bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, egh a uan akar dikirizir kam abighan kogham. Puvati, a mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. **3** “Eghti amizir igiar uan afeziamin dipenimin ikiavira itim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami, o a Godin ziam dipon

bizitam damuan koghamin akar dikirizim gami, **4** eghti an afeziam an akar dikirizim kam baregh bizitamin a mikaman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. **5** Eghti an afeziam a damuasava mikemezir akar dikirizim baregh, egh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An afeziam an anogoro, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizir kamin gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham. **6** “Eghti amizir odiarir patamin ikezir puvatizitam, deravira nighnigha akar dikirizitam gami, o akar dikirizir kinitam puram a gami, a dera. Eghti gin amizir kam pamin ikiam, eghti an pam an amizir akar dikirizim baregh aruer kamra an anogorogham koghti, amizim damuasa mikemezir akar dikirizir kam guizbangira a damigh. **8** Eghti an pam a damuasa mikemezir akar dikirizir kam baregh, egh an anogoreghti, an a damuan marki. An pam an anogoro, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizim gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham. **9** “Ezi amizir pam aremezim, o amizir pam an aghuaha a batoghezim, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. A mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. **10** “Eghti amizir pamin ititam, bizitam Ikiavira Itir God daningasa akar dikirizim gami o, a Godin ziam dipon bizitam damuan koghamin akar gavgavim gami, a dera. **11** Eghti an pam an akar dikirizim baregh bizitam a mikaman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. **12** Eghti an pam a damuasa mikemezir akar gavgavim baregh aruer kamra an anogoreghti, amizir kam akar dikirizir an amizir kam damuan marki. An pam an anogoro, kamaghin, Ikiavira Itir God an akar dikirizim gin ghuzir puvatizir arazir kurar kam gin amadagham. **13** Amizimin pam, an akar dikirizir an amizimin amamangatigham o, a an anogoregham, eghti amizim uan pamin nighnizimin gin mangi. **14** Eghti an pam an akar dikirizim baregh, aruer kamra o an gin otivamin aruer igharazibar bizitamin a mikaman koghti, a damuasa mikemezir bizim, a guizbangira a damigh. An pam an akar dikirizim baregh dughiar kamra bizitamin a mikaman koghti, mati pam gavgavim amizimin akar dikirizim ganidi. Eghti an amuim guizbangira akar dikirizir kam damigh. **15** Eghti aruetabar gin, pam amuimin akar dikirizimin gin mangan an anogoregham, pam uabi, amuimin akar dikirizimin gin mangan koghamin arazir kurar kamin osimtizim ateriva an ivezir kuram iniam.” **16** Arazir Ikiavira Itir God ifongezir kaba, a Moses ganingi. Arazir kaba, gumaziba uan amuiba ko, afeziaba ko men guivir igiar men dipenibar ikiavira itiba, a me bagha, Moses ganingi.

31 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni fo, Midania faragha pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, ia men arazir kam ikaragh pazavira me damigh. Ni kamaghin damighiva, gin aremeham.” **3** Ezi Moses gumamazibav gia ghaze, “Ia midorozim bagh uan midorozir bizibar kir, eghti an midorozir gumazitaba dikavigh mangi Midania korogh, bizir me Ikiavira Itir God gamizimin, ivezir kuramin me ikaragh pazavira me damigh. **4** Ia Israelin anababa vaghvagh 1,000plan gumaziba amisevegh midorozim bagh me amadagham.” **5** Kamaghin amizi, Israelin anababa vaghvagh 1,000plan gumaziba amisefi. Ezi men dibobonim bar moghira 12,000plan gumazibar tu. Ezi me midorozim bagha, uan midorozimin bizibar kiri. **6** Ezi Moses midorozim bagha me amadazima, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, men dapanimin ikiasa me ko zui. A uaghan Godin Purirpenimin itir bizir bar zuruziba ko sighaba inigha zui. Sighar kaba, a midorozir gumazibar dimti me midorozim bagh mangam, o midorozimin gin a ua dagh iviti, me umategh izam. **7** Egha Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, me Midania korogha bar men gumazibav suaghariki. **8** Egha uaghan Midanian atrivir 5pla misuaghariki. Men ziabar kara, Evi, Rekem, Sur, Hur koma Reba. Egha me uaghan Beorin otarim Balam misoghezi an areme. **9** Egha Israelia Midanian amiziba ko boribar suigha, men bulmakauba ko sipsipba ko

men biziba bar, uari bagha da ini. **10** Egha men nguibar ekiaba ko men danganir me itiba sara bar dagh apongezi, da isi. **11** Egha amiziba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba ko biziba bar, me da inigha ghue. **12** Egha me amiziba ko boriba, kalabuziabar min me inigha asizir kaba sara uamategha Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumamaziziba bagha ghue. Dughiar kamin, me Moapin danganir zarimin iklavira iti. Danganiar kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. **13** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba dikavigha, danganir me itim ategha midorozir gumaziba bativasa zui. **14** Me ghua me batogha, Moses 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, bar men atara kamaghin men azai, **15** “Manmaghsua ia amizir kabav misoghiriarghan aghua? **16** Ia fo, men ameziba Balamin akabar gin ghua Israelian gumamazizibagh amizi, me Peorin itir dughiamin, Iklavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara. Ezi arimariar kuram Iklavira Itir Godin gumamazizibagh asighasiki. **17** Kamaghin amizi, ia datirighin men boribar tongin, otariba bar me misoghiriarikigh. Egh amizir gumaziba koma akuigha givaziba uaghan bar me misoghiriarikigh. **18** Egh amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba ateghti me ikiti, ia uari bagh me ini. **19** Ia bar moghira, ian tarazi, tavin misoghezi an aremez, o gumazir aremezi tamin kuatamin suira, ia 7plan aruebar, ia itir dangaminin azenan ikiam. Egh namba 3in aruem ko namba 7in aruemin ia Godin damazimin uari zuegh, egh amizir ia midorozim gamua iniziba sara uari zuegh. **20** Egh ia uan korotiaba, ko bulmakaun inibar ingarizir biziba, ko memen arizibar ingarizir biziba, ko ter otevirar ingarizir biziba sara, ia bar da isi, God ia ganingizir arazimin gin mangi dar amuti, da an damazimin zuegh.” **21** Ezi ofa gamir gumazim Eleasar, kamaghin midorozim gamigha uamategha izir gumazibar gei, “Kar Iklavira Itir God Moses ganingizir Akar Gavgaviba, da kamakin: **22** Bizir avimin isi ikuvighan koghamiba, kar gol, silva, ain, kapa ko brasin ingarizir biziba, ia isi avim datighi, da isightima, ia da inigh da rueghti da zuegham. Egh bizir igharazir avimin sighthamiba, ia da inigh dipamin da rueghti da zuegham. **24** Egh dughiar namba 7in, ia uan korotiaba rueghti, da zueghti, ia uamategh danganir ia itimin aven izam.” **25** Ezi Iklavira Itir God kamaghin Moses migei, **26** “Ni koma ofa gamir gumazim Eleasar, ko Israelian iklizibar gumazir dapaniba, ia midorozimin aven inizir amiziba ko boriba ko asiziba ko bizir igharaziba, bar da menegheh. **27** Egh da tuiragh pozir pumuning damigh, tam midorozir gumaziba bagh anetigh, egh igharazim isi gumamazizir igharaziba bagh anetigh. **28** Ni Iklavira Itir God bagh, bizir ni midorozir gumaziba bagh tuiraghambir tongin itir bizir maba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziabar amizir 500plan tongin, amizibar tongin dar vamira inighiva, 500plan bulmakaubar tongin dar vamira inigh, egh 500plan donkibar tongin dar vamira inigh, egh 500plan sipsipbar tongin dar vamira inigh, egh 500plan memabar tongin, dar vamira inigh. **29** Egh takisin kaba isi ofa gamir gumazim Eleasar daningigh. Bizir kaba, da mati, ia Iklavira Itir God ganidir ofaba. **30** Egh ia gumamazizir igharaziba bagha tuirazir bizibar tongin itir bizitaba isi takisin min da iniam. Ia kalabuziabar amizir 50plan tongin, men amizir vamira inighiva, 50plan bulmakaubar tongin dar bulmakaun vamira inigh, egh 50plan donkibar tongin dar donkin vamira inigh, egh 50plan sipsipbar tongin dar sipsipin vamira inigh, egh 50plan memabar tongin dar memen vamira inigh. Egh ada isi Livaibargh aningigh. Me Iklavira Itir Godin Purirpenimin garir darasi.” **31** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, Iklavira Itir God mikemezi moghin ami. **32** Midorozir gumaziba midorozimin aven inizir bizibar diboboniba kamakin: 675,000plan sipsipba, ko 72,000plan bulmakauba, ko 61,000plan donkiba, ko 32,000plan amizir gumazitam koma akuizir puvatiziba. **36** Bizir midorozir gumaziba inizarar dibobonim, a kamakin: Sipsipbar dibobonim 337,500, ezi dar tongin me takisin min 675pla isa Iklavira Itir God ganingizir.

Bulmakaubar dibobonim 36,000, ezi dar tongin me takisin min 72pla isa Iklavira Itir God ganingizir. Donkibar dibobonim, 30,500, ezi dar tongin me takisin min 61pla isa Iklavira Itir God ganingizir. Amizir gumazitam koma akuizir puvatizibar dibobonim, 16,000, ezi men tongin me takisin min 32pla isa Iklavira Itir God ganingizir. **41** Iklavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses Iklavira Itir God ganingizir bizir kaba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ganingizir. **42** Egha Moses gumamazizir igharaziba bagha tuirazir bizibar dibobonim kamakin. Da guizbangira, midorozir gumaziba bagha tuirazir biziba ko magh ghu. Dar kara: 337,500plan sipsipba, ko 36,000plan bulmakauba, ko 30,500plan donkiba, ko 16,000plan amizir gumazitam kom akuizir puvatiziba. **47** Iklavira Itir God Moses mikemezi moghin, Moses bizir tuirazir kabar aven, 50plan kalabuziabar amizibar tongin amizir vamira ini, egh 50plan asizibar tongin asizir vamira ini, egh Livaibargh aningizir. Me Iklavira Itir Godin Purirpenimin garir darasi. **48** Ezi 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, dikavigha Moses bagha ghua kamaghin a migei, **49** “Gumazir kamin, e nin ingangarir gumaziba, e midorozir gumazir en apengan itiba medima, men tav ovegezir puvati. **50** Kamaghin amizi, e golin adiariba, ko adiarir sorogharibargh azuiba ko firagharibar duiba, ko kuaribar duir gol ringin e vaghvagha iniziba, e da inigha izi. E uan iklirimiribar ivezimin min da inigh izi arazir kamin Iklavira Itir Godin damazimin zuegham. E fo, a en akurazi, en apaniba e gasighasighizir puvati.” **51** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, me dama golin adiarir kaba ini. **52** Golin adiarir kabar osimtizin, 200 kilogrem boroghin tu. **53** Ezi midorozir gumazir kiniba, bizir me iniziba, me uari bagha dar suiki. **54** Ezi Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar, golin bizir midorozir gumazibar dapaniba inigha izeziba inigha, God bativamin Purirpenimin ghua Iklavira Itir Godin damazimin da ati. Aningin nighnizim kamakin, Iklavira Itir God Israelian gumamazizibagh nighnigh deraghvira men ganam.

32 Dughiar kamin, Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, bulmakauba ko sipsipin okoruar bar aviriba iti. Egha me Jaser ko Gileatin Distrihningin nguazimin garima, bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba iti. **2** Kamaghin amizi, me Moses ko ofa gamir gumazim Eleasar ko Israelian gumazir dapaniba bagha iza kamaghin me migei, **3** “Nguazir Iklavira Itir God Israelia en akurazi, e inizir kam, nguibar ekiar kaba an iti, Atarot, ko Dibon, ko Jaser, ko Nimra, ko Hesbon, ko Eleale, ko Sipma, ko Nebo, ko Beon. Kar bulmakauba ikiamin nguazir bar aghuim. Ia fo, e bulmakaun bar aviriba iti. **5** Kamaghin, e uari, ia nguazir kam isi e danighi, an en nguazimin min ikiam. Ia e damuti, e Jordanin Fanem giregh mangi vongin dapian e aghua.” **6** Ezi Moses akar gavgavimin pamtemin kamaghin Gat ko Rubenin adarazir gei, “Ia tizim bagh kagh ikiti, ian namakaba uairia midorozim bagh mangam? Arazir kam derazir puvati. **7** Ia ti Israelian gumamazizir igharazibar nighnizim gasighasighi, me nguazir Iklavira Itir God me daningasava amim bagh Jordanin Fanem giregh vongin mangan kogham o? Ia tizim bagha kamaghin ami? **8** Fomira, ian afeziaba kamaghin ami. Ia fo, e Kades Barnean ikia, ki nguazim getiasa me amadazisa, **9** me ghua arua Eskolin danganir zarimin tugha, kantrin kamin ganigha uamategha iza atiatim gumamazizibagh aningizi, me Iklavira Itir God me ganingizir kantrin ghuezir puvati. **10** Dughiar kamin, Iklavira Itir God aningaghegha akar dikirizim gamua ghaze, **11** “Me uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan ikia nan gin zuir puvati. Kamaghin amizi, gumazir isip ategha azenan izeziba, kar gumazir 20plan azenibar itiba, ko gumazir 20plan azenibagh afiraziba, men tav nguazir ki Abraham ko Aisak ko Jokop daningasa akar dikirizim gamizir kamin ganighan kogham. **12** Gumazir kamning uaningra aven mangam. Kar, Jefunen otarim Kalep, a Kenasin adarazir gumazim, ko Nunin otarim Josua. Bar guizbangira, aning uaningra uan navir averiamin aven, nighnizir gavgavim Iklavira Itir Godin ikia, an gin zui.”

13 “Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God gumamazizibar arazir kuraba bagha men aninagaghegheba me gamima, me 40plan azenibar gumamaziziba puvatizir danganir kam garua ghua, gumamazizir dughiar kamin Isip ategha azenan izeziba bar ariaghire. **14** Ia oraghl! Ia datirighin uan afeziabar danganiba inigha, arazir kurabagh amir gumamazizibar otifi. Egh ia ti Ikiavira Itir God damuti, an aningagharir bar kuram uam Israelia damuam. **15** Ia Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, an gin mangan aghuaghti, e ua gumamaziziba puvatizir danganir kam daru mangi kuraba inigham. Arazir kam ua kamaghin otoghti, ia men osimtizim ateram.” **16** Ezi me Moses boroghin ghua kamaghin a migei, “Ia oragh. Ni en amamangatighiti, e faragh sipsipba bagh divaziba ko nguibar ekiaba avinamin dagiar divazibar ingarighiti, en amuiba ko boriba deragh ikiam. **17** Eghti e Israelian igharaz darazi ko midorozim bagh men faragh mangi apanibar agintigh mangivira ikiti, en namakaba uari bagh nguaziba ini dar apiagham. En amiroghboriba kagh divazir gavgavir nguibar ekiaba avinizar aven deravira ikiti, nguazir kamin gumamaziziba me gasighasighan kogham. **18** Guizbangira, Israelian anabar igharazibar ikiziba vaghvagh uari bagh nguaziba inigh dar apiaghti, gin e uamateghe izi uan nguibabar ikiam. **19** E fo, e kagh Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguazim inigha gifa. Kamaghin amizi, e Jordanin Fanemin vongin men tongin nguazitam inian kogham.” **20** Ezi Moses me ikaragha ghaze, “Ia guizbangira mikimiva, midorozim bagh mangisi Ikiavira Itir Godin damazimin uan midorozir biziba akir. **21** Ian midorozir gumaziba bar uan midorozir biziba inigh, Ikiavira Itir Godin damazimin Jordanin Fanem giregh mangi apaniba ko misoghti, Ikiavira Itir God bar apaniba abiragh, men nguazim inigham. Ia uan namakabar akuraghamin ingangarir, Ikiavira Itir God ia ganingizim agivaghti, Ikiavira Itir God ian amamangatighiti, ia uamateghe kagh izi Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguazir kam iniam. **23** Ki akar gavgavimin kamaghin ia migei, ia uan akar dikirizimin gin mangan koghiva, ia guizbangira Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Ia kamaghin deravira fogh, Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bagh pazavira ia damigham. **24** Ia faragh uan nguibar ekiaba ko sipsipbar divazibar ingarigh, egh gin uan akar dikirizimin gin mangi apaniba ko misogh.” **25** Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin Moses migei, “Aruem, e nin ingangarir gumaziba, e ni mikemezi moghin damuam. **26** En amuiba ko boriba ko bulmakauba ko sipsipba Gileatin nguibar ekiabar kaghira ikiam. **27** Eghti e gumaziba bar, e nin ingangarir gumaziba, e uan midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangam. E Jordanin Fanem giregh vongin mangi apaniba ko misogham, mati en gumazir ekiam mikemezi mokin.” **28** Ezi Moses akar gavgaviba isa, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababar gumazir dapanibagh aniga ghaze, **29** “Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba, me midorozir bizibar kirva, Ikiavira Itir Godin damazimin midorozim bagh mangasa. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin gin mangi Jordanin Fanem giregh vongin apaniba ko misogham, kamaghin a deragham. Me ian akuraghti ia midorozimin apaniba abiragh, ia nguazim inigh, egh gin ia Gileatin nguazim isi me daningh. **30** Eghti me Jordanin Fanem giregh vongin mangan aghuagh, ia ko midorozim bagh mangighan kogh, kamaghin me ia ko Kenanin nguazimin nguazir asizitaba iniam.” **31** Ezi Gat ko Rubenin anabamningin gumaziba kamaghin migei, “Aruem, e nin ingangarir gumaziba, e ghaze, a dera, Ikiavira Itir God mikemezi moghin e damuam. **32** E uan midorozir biziba inigh Ikiavira Itir Godin damazimin mangi, Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven Kenania ko misogham. Egh gin e Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguazim uari bagh a iniam.” **33** Kamaghin amizi, Moses, Amorian Attrivim Sihonin nguaziba ko Basanin Attrivim Okin nguaziba, ko dar nguibar ekiaba, ko dar nguibar doziba, ko nguazir dar boroghin itiba bar, a da isa Gatin anabam ko Rubenin anabam ko Manasen anabar akuar me tuirazimningin mam

ganingi. Manase, a Josepin otarim. **34** Ezi Gatin anabamin gumamaziziba, ua nguibar ekiam Dibon ko Atarot, ko Aroer, **35** ko Atrot Sofan, ko Jaser, ko Jokbeha, **36** ko Betnimra, ko Betharan, me ua deraghavira dar ingarigha da avinizar divazir gavgaviba uaghan dar ingari. Egha me uan sipsipba bagha divazir aghuubar ingari. **37** Ezi Rubenin anabamin gumamaziziba ua, nguibar ekiam Hesbon, ko Eleale, ko Kiriataim, **38** ko Nebo, ko Balmeon, me dar ingari. Egha me nguibar ekiam Balmeon, ziar igharazim a gati. Me uaghan nguibar ekiam Sipman ingari. Egha nguibar ekier me ua ingariziba, me ziar igiaba dagh ariki. **39** Ezi Manasen otarim Makir, an ovavir boriba, Gileatin ghua Amoria misogha men gintigha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. **40** Kamaghin amizi, Moses Gileatin nguazim isa Makirin ikizim ganingizi, me an iti. **41** Ezi Manasen anabamin gumazir mam Jair, a uan adarazi ko ghua nguibar maba ko misogha men agintigha men nguibaba ini. Egha me ziar igiam, “Jairin Nguibaba,” dagh ati. **42** Ezi gumazir mam, an ziam Noba, a uan adarazi ko ghua Kenatin nguibam ko nguibar dozir an boroghin itiba ko misogha, men agintigha men nguibaba ini. Egha a uan ziam, “Noba,” Kenat gati.

33 Israelia Isipin kantri ategha azenan iza, danganir aviribagh arua dagh apiaghira zui. Kar danganir kabar ziaba. Dughiar kamin, Moses ko Aron men faragha ghua men garima, me uan anababa ko ikizibar aven ikia zui. **2** Ikiavira Itir God uabi Akar Gavgavim Moses migeima, Moses men daroriba ko danganir me izava apiaghiribar ziaba osiri. **3** Israelian gumamaziziba, nguibar ekiam Ramesesin itima, iakinir faragha zuimin an namba 15in aruem otozi, me dikavigha Isip ataki. Dughiar kamin, me God Israelia Gitazir Dughiar bar faraghavira zuimin amimzaragham, me Isip ataki. Isipia bar men garima, me bar gavgavigha Ramesesin nguibar ekiam ategha zui. **4** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam isa, Isipian asebar akaghasa mirakelin aviribagh amigha aser kaba abini. Ezi Isipia uan otarir ivariar Ikiavira Itir God misogheziba mozibagh arizima, Israelia Isip ataki. **5** Israelian gumamaziziba Rameses ategha iza Sukotin danganim aghuigha an iti. **6** Egha gin ua dikavigha Sukot ategha ghua gumamaziziba puvatizir danganimin miriamin iza Etamin danganim aghuigha an iti. **7** Egha gin Etam ategha ragha uamategha ghua aruem anadi naghin Pihahirotin nguibam bagha ghue, a Balsefonin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha me Mikdolin boroghin itir danganim aghui. **8** Egha gin Pihahirot ategha Ongarir Aghevim abigha ghua Etamin gumamaziziba puvatizir danganimin ghua 3plan aruebar arua ghua Maran nguibamin otogha an danganim aghui. **9** Egha gin me Lara ategha ghua Eliman danganim aghuigha iti. Elim, a 12plan dipar emimiriba ko 70plan temer detba an iti. **10** Egha gin Eliman danganim ategha ghua Ongarir Aghevimin boroghin danganim aghuigha an iti. **11** Egha gin Ongarir Aghevim ategha ghua gumamaziziba puvatizir danganim Sinin otogha danganim aghuigha a gapia. **12** Egha gin Sinin gumamaziziba puvatizir danganim ategha ghua Dopkan otivigha danganim aghui. **13** Egha gin Dopkan dikavigha ghua Alusin danganim aghui. **14** Egha gin Alus ategha ghua Refidimin danganim aghuigha iti. Danganir kamin, damamin dipaba puvti. **15** Egha gin Refidim ategha ghua Sainan gumamaziziba puvatizir danganimin danganiba aghuigha iti. **16** Egha gin Sainan gumamaziziba puvatizir danganim ategha ghua Kibrot Hatavan danganimin danganiba aghuigha iti. **17** Egha gin Kibrot Hatava ategha ghua Haserotin danganimin danganiba aghuigha iti. **18** Egha gin Haserot ategha ghua Ritman danganimin danganiba aghuigha iti. **19** Egha gin Ritma ategha ghua Rimonperesin danganimin danganiba aghuigha iti. **20** Egha gin Rimonperes ategha ghua Lipnan danganimin danganiba aghuigha iti. **21** Egha gin Lipna ategha ghua Risan danganimin danganiba aghuigha iti. **22** Egha gin Risa ategha ghua Kehelatan danganimin danganiba aghuigha iti. **23** Egha gin Kehelata ategha ghua Seferin Mighsiamin danganiba aghuigha iti. **24** Egha gin Seferin Mighsiam ategha ghua Haradan danganimin

danganiba aghuigha iti. **25** Egha gin Harada ategha ghua Makhelotin danganimin danganiba aghuigha iti. **26** Egha gin Makhelot ategha ghua Tahatin danganimin danganiba aghuigha iti. **27** Egha gin Tahat ategha ghua Teran danganimin danganiba aghuigha iti. **28** Egha gin Tera ategha ghua Mitkan danganimin danganiba aghuigha iti. **29** Egha gin Mitka ategha ghua Hasmonan danganimin danganiba aghuigha iti. **30** Egha gin Hasmona ategha ghua Moserotin danganimin danganiba aghuigha iti. **31** Egha gin Moserot ategha ghua Benejakanin danganimin danganiba aghuigha iti. **32** Egha gin Benejakan ategha ghua Hor Hagitgatin danganimin danganiba aghuigha iti. **33** Egha gin Hor Hagitgat ategha ghua Jobatan danganimin danganiba aghuigha iti. **34** Egha gin Jobata ategha ghua Abronan danganimin danganiba aghuigha iti. **35** Egha gin Abrona ategha ghua Esiongeberin nguibar ekiamin danganiba aghuigha iti. **36** Egha gin Esiongeber ategha ghua Senin gumamaziziba puvatzir danganimin miriamin itir nguibam Kadesin danganiba aghuigha iti. **37** Egha gin Senin danganim ategha ghua kantri Idomin mitaghniamin itir Horin Mighsiamin boroghin danganim aghuigha apia. **38** Me Isip ategha azenan izezir dughiamin gin azenir namba 40 otogha givazi an iakinir namba 5in, faragha zuir aruem oto. Aruer kamra, Israelia Horin Mighsiamin boroghin ikiavira itima, fa gamir gumazim Aron Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua dikavigha, Horin Mighsiamin ghuavanabogha areme. An azenir 123pla ikiava areme. **40** Ezi Kenanin sautin amadaghan itir kantri Arat, an atrivim, kamaghin orasi, Israelia izi. **41** Dughiar kamin, Israelia Horin Mighsiamin ategha arua ghua Salmonan danganimin danganiba aghuigha iti. **42** Egha gin Salmona ategha ghua Punonin danganimin danganiba aghuigha iti. **43** Egha gin Punon ategha ghua Obotin danganimin danganiba aghuigha iti. **44** Egha gin Obot ategha ghua Abarimin nguibamin danganiba aghuigha iti, a kantri Moapin mitaghniamin boroghin ikia ikuvizir nguibam. **45** Egha gin Abarim ategha ghua nguibar ekiam Dibon Gatin danganiba aghuigha iti. **46** Egha gin Dibon Gat ategha ghua Almon Diplataimin danganiba aghuigha iti. **47** Egha gin Almon Diplataim ategha ghua Abarimin Mighsiabar danganim aghuigha iti, mighsiar kaba Nebon Mighsiamin boroghin iti. **48** Egha gin me Abarimin Mighsiaba ategha ghua Moapin danganir zarimin danganim aghuigha apia. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. **49** Moapin danganir zarir kam, nguibar ekiam Bet Jesimotin ikegha ghua Sitimin danganir zarimin oto. Me danganir ekia kamin danganim aghuigha apia. **50** Me Moapin danganir zarimin ikiavira iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **51** “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem gaghvir vongin mangi Kenanin nguazimin aven, **52** gumamazir an itiba bar men agiraghti me aregh. Egh men asebar marvir guaba bar dagh asighasikigh. Kar, me dagiaba ko ainbar ingarizir nedaziba. Egh uaghan ia men mighsiabar pin itir danganir me asebar ziaba febagh asighasikigh. **53** Ki nguazir kam ia ganingi. Kamaghin amizi, ia gumamazir an itiba batuegh uari bagh a inigh a dapiagh. **54** Egh ia satu gikararangiva nguaziba abigh, vaghvagh uan anababa ko ikizibar aning. Egh nguazir ekiaba isi anabar gumamazir aviriba itiba aningiva, nguazir doziba isi anabar gumamazir avirasemezir puvatzibar aning. **55** Ia nguazir kamin itir gumamaziziba bar me batueghan koghti, me osimtiziba ko mizaziba ia daningiva, mati benir ataribar min ian damazibar mitiv, egh mati dikoniba ian ivibar mitivam. Egh me nguazir ia itimin aven ia ko midorozibar amuam. **56** Ia bar moghira me batueghan koghti, ki me gasighasighasa nighnighizi moghin, ki ia gasighasigham.”

34 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Akar Gavgavir kaba Israelia daningigh: Ia Kenanin nguazimin aven mangi, a nguazir ki ia daningasava amim, ia an

nguaziba bar da inigh. Ian nguazir mitaghniaba kamakin: **3** Ian nguazir mitaghniar sautin amadaghan itim, a gumamaziziba puvatzir danganimin Senin ikegh, mangi Idomin nguazir mitaghniamin mangi, egh aruem anadi naghin Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin amadagh ikegh mangi, **4** egh nguazir mitaghniamin raghirigh sautin amadaghan mangi, pin tuavir Akrabimin ghuavanadim gitagh mangiva, mighsiabar tizimin danganir zarimin mangi, gumamaziziba puvatzir danganim, Sen abigh bar mangi, Kades Barnean otogham. Egh mitaghniamin raghirigh notin amadaghan mangi, Hasaradarin danganimin otogh mangi Asmonin danganimin otogham. **5** Egh nguazir mitaghniamin Asmon gitagh raghirigh mangi vongin, Isipin nguazir mitaghniamin Fanemin magiri, Mediteranianin Ongarir Ekiamin otogham. **6** Aruem uaghiri naghin amadaghan itir nguazir mitaghniamin, a Mediteranianin Ongarir Ekiamin iti. **7** “Notin amadaghan itir nguazir mitaghniamin Mediteranianin Ongarir Ekiamin ikegh mangi Horin Mighsiamin otoghiva, **8** mangi Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin boroghin otogh mangi Sedatin nguibamin otogh mangi, **9** Sifronin danganimin otogh bar mangi Hasarenanin nguibamin tugham. **10** “Aruem anadi naghin itir nguazir mitaghniamin, Hasarenanin ikegh mangi Sefamin nguibamin otoghiva, **11** Sefam ategh mangi sautin amadaghan nguibam Riplan otogham, Ripla a nguibam Ain boroghin aruem anadi naghin iti. Egh mitaghniamin mangi Galilin Dipar Akaremin aruem anadi naghin itir mighsiar doziba abigh mangi, **12** egh nguazir mitaghniamin sautin amadaghan mangi Jordanin Fanemin magiri bar mangi Amangsizim Itir Dipar Akaremin otogham. Kar ian nguazir mitaghniaba.” **13** Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kam ia ganidi. Ia, 9plan Israelian anababa ko Manasen anabamin akuar me tuirazimmingin mam bagh, satu gikararangiva uari bagh nguazir kaba tuiragh da inigh. **14** Ia fo, Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabamin akuar me tuirazimmingin faragha zuim, me uari bagha nguazim inigha gifa. **15** Me Jerikon boroghin Jordanin Fanem vongin aruem anadi naghin uari bagha nguazim inis.” **16** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **17** “Ofa gamir gumazim Eleasar, ko Nunin otarim Josua, aning nguazir kam abigh gumamazizibar aning. **18** Egh ni vaghvagh anababar gumazir dapanitaba miseveghti, me Eleasar ko Josuan akurvagh. **19** Ezi Ikiavira Itir God misevezir gumazibar ziabar kara: Judan anabamin tongin, a Jefunen otarim Kalep amisefe. **20** Egha Simeonin anabamin tongin, a Amihutin otarim Selumeli amisefe. **21** Egha Benjaminin anabamin tongin, a Kisonin otarim Elidat amisefe. **22** Egha Danin anabamin tongin, a Joklin otarim Buki amisefe. **23** Egha Josepin otarim Manasen anabamin tongin, a Efotin otarim Haniel amisefe. **24** Egha Josepin otarir igharazim Efraimin anabamin tongin, a Siptanin otarim Kemuel amisefe. **25** Egha Sebulunin anabamin tongin, a Parnakin otarim Elisafan amisefe. **26** Egha Isakarin anabamin tongin, a Asanin otarim Paltiel amisefe. **27** Egha Aserin anabamin tongin, a Selomin otarim Ahilut amisefe. **28** Egha Naptalin anabamin tongin, a Amihutin otarim Pedahel amisefe.” **29** Kar, Ikiavira Itir God Kenanin nguazim abigh vongin Israelian gumamazizibar aningasa misevezir gumaziba.

35 Dughiar kamin, Israelia Moapin danganir zarimin iti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **2** “Ni Akar Gavgavir kam isi Israelia daningighi, nguazir me inizibar tongin me nguibar ekiataba isi Livaibar anighi me dar ikiam. Egh uaghan me nguibar ekia kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba isi me danighi, Livaibar bulmakauba dar amam. **3** Livaiba uari bagh nguibar ekia kaba inighiva dar ikiam. Eghti grazir dadar aghuiba itir nguaziba, men bulmakauba ko asizir igharaziba dar grazibar amam. **4** Dadaba itir nguazir otevir kaba, nguibar ekiaba avinizar divazibar ikegh azenan mangi nguazir kam bar a ighuigh

mangi 450 mitan tugham. **5** Nguibar ekiam, dadaba bar an okarigh, otevir mamin ikegh otevir igharazimin otohgham, eghti an ababanim 900 mitan tugham. **6** “Nguibar ia Livain anabamin adarazir aningamibar tongin, ia 6plan nguibar ekia gumamaziziba ari mangi mongamiba me daningigh. Eghti gin ian tav atamakuigh tav misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar kam uabi modogham. Eghti gumazir uan akar gumazimin ovevem ikarvaghsi, an a ikarvagghan iburagham. Egh ia uaghan 42plan nguibar ekia igharaziba Livain anabam daningigh. **7** Dadaba itir nguaziba, nguibar kabar boroghin iki. Livain anabam 48plan nguibar ekiaba iti. **8** Ia nguibar ekiaba isi Livaibar aningsi, Israelin anababar nguazibar ganti, anabar manam ekeveghe nguibar ekia aviriba iti, eghti ia nguibar ekia aviriba isi me daning. Eghti anabar manaba suvigha nguibar ekia aviriba puvatighi, ia nguibar ekia vaghvaziba isi me daning.” **9** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Moses migei, **10** “Ni kamaghin Israelia mikim: Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi Kenanin nguazimin aven mangi, **11** uari mongamin nguibar ekiataba amisefegh. Eghti gumazitam atamakuigh, gumazir igharazim misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekia gumamaziziba ari mangi mongamin tamin aven modogh, deraghvira ikiam. **12** Nguibar ekia kaba, ia uari mongamin nguibabar min ikiam. Eghti gumazir aremezimin namakatam an ovevem ikaragham iburagham. Gumazitam tav misueghti an aremegham, a derivira iki egh mangi kotiamin tugham. Eghti me an kotiam baregh deraghvira fogh suam, a guizbangira gumazir igharazim misoghezi an areme, eghti kamaghin, me a misueghti an aremegham. **13** “Ia 6plan nguibar ekia miseveghamin kaba, gumamaziziba ari mangi dar aven mongam. **14** Nguibar kabar 3pla, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin ikiti, 3pla Kenanin nguazimin aven iki. Kar, nguibar ekia gumamaziziba ari mangi dar aven mongamiba. **15** Nguibar ekia uari mongamin 6plan kaba, da Israelian gumamaziziba, ko ikizir igharazibar gumamazizir, iza dughiar otevimin me ko itiba, ko ikizir igharazibar gumamazizir me ko zurara ikiamiba, kar men akurvagh me mongamin nguibar ekiaba. Eghti tina atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi kagh uabi modogham. **16** “Eghti gumazitam, gumazir igharazimin apanim damuva ain, o dagiam o aghoritam isi a misueghti an aremeghti, osimtizir ekiam an ikiam, eghti a ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, ia an arazir kam bangin a misueghti an aremegh. **19** Gumazir aremezir kamin anabatamra, gumazir kam misueghti an aremegham. An an garir dughiamra, an a misueghti an aremegh. **20** “Gumazitam tav gifueghan koghiva, an apanim damuva an aningaghiva anekunighi a irigham, o bizitamin a biraghti an aremegham, o uan agharimin a misoghti an aremegham, an amizir arazir kam bangin, me a misueghti an aremegh. Gumazir aremezir kamin anabatamra an apigh, a misueghti an aremegh. **22** “Eghti gumazitam tavin apanim damuan kogh, egh an aningaghan kogh atamakuigh anekunigham, o pura bizitam fegh a mikinighi an aremegham. **23** O an an ganighan kogh, dagiatam fegh a mikinigham, o fogan kogh a biraghti an aremegham. **24** Eghti kamaghin, Israelian gumamaziziba bar, bizir a damuasa ia mikemeziabar gin mangi derivira ganiva, gumazir atamakuigha gumazim misoghezi an aremezim bagh nighnigh deraghvira kotiam damu. Eghti gumazir aremezimin anabamra a ikarvaghsi damuan kogham. **25** Ia gumazir kam inigh deraghvira an akurvaghti, gumazir aremezir kamin anababa, an arazim ikarvagghan marki. Ia an akuragh ua nguibar ekia gumamaziziba ari mangi mongaminin anetigh. Eghti a kagh iki mangiti ofa gamir gumazir me faragha Godin ingangarin bagha misevegha borem a gingezim aremeghti, a gin mongamin nguibar ekia kam ategh uan nguibamin mangam. **26** Gumazir arazir kurar kam gamizim, mongamin nguibar ekiamin mitaghniam ategh, azenan mangiti, gumazir aremezimin anabatam, mongamin nguibar ekiamin azenan an apigh, egh a misueghti, an aremegham. Arazir kamin, anabar kam osimtiziba puvatigh kotiba puvatigham. **28** Bar guizbangira, gumazim gumazitam misueghti an aremegham, a

mongamin nguibar ekiam ataghiragham marki. A mongamin nguibar ekiamin iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim aremeghti, a gin uamategh uan nguibamin mangi. **29** Ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia managh ikiam, ia bizir a damuasa mikemezir kaba ko arazir kabar gin mangi. **30** “Gumazitam gumazir igharazim misueghti an aremegham, ia a isi kotiam datighiva akam a gasi, gumazir pumuning o gumazir 3plan an ganiziba, me bar kotin aven akar otevir vamira damuam, kamaghin ia deraghvira fogh suam, gumazir kam guizbangira arazir kam gami, eghti bizir kam bangin gumazir kam aremegham. Gumazir vamira a uabira, an migirigiam kotin aven gavgaviba puvatigham. Eghti ia gumazir kam misueghti an aremegham kogham. **31** “Gumazir gumazir igharazimin apanim gamua a misoghezi an aremezim, ia a misueghti an aremegh. Gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. Bar puvati. An aremegham. **32** Eghti gumazitam mongamin nguibar ekiatamin mangigh, gin anetegh uamategh uan nguibamin mangisi damuti, ofa gamir gumazibar dapanim tighar aremegham, kamaghin gumazir kam uan ikirimirim ikarvaghsi dagiabar ivezan kogham. **33** Ia an amamangatighi a mongamin nguibar ekiam ategh mangigham, ian arazir kamin, ia nguazir kam damighi a nan damazimin mizegham. Gumazibav sozi me ariaghirir arazir kam, nguazim gamima, a nan damazimin mize. Nguazim damighi a zueghamin arazim, tuavir vamira iti, a kamakin, ia gumazir a misoghezi an aremezimin arazir kuram ikaragh a misueghti an aremegh. Tuavir igharazitam, ua itir puvati. **34** Ki Ikiavira Itir God, ki Israelia, ian tongin iti. Kamaghin, nguazir ia itir kam, ia a damuti, a nan damazimin mizegham marki.”

36 Josep a Manasen afeziam, ezi Manase a Makirin afeziam, ezi Makir a Gileatin afeziam. Dughiar mamin, Gileatin ikizimin gumazir dapaniba dikavigha Moses ko Israelian gumazir dapanir igharaziba bagha zui. **2** Egha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Akar Gavgavim isa ni ganiga ghaze, ni satu gikararangva nguaziba abigh da Israelia e daningti, e dar ikiam. Egha uaghan en anabar gumazim Selofehatin nguaziba isi an guivibar aningasa, ni mikeme. **3** Ni kamaghin fogh, me anabar igharazitabar gumazibar ikiti, men nguaziba ko biziba, men pabar nguazibagh isafuragham. Me kamaghin damuti, en nguazir ni bigha e ganingizim suvigham. **4** Eghti azenir biziba ua da ikarvaghamin otohgham, me nguazir gumazir igharaziba da ivezeziiba, me ua da inigham. Eghti Selofehatin guivibar nguaziba, me ti da isi men pabar nguazibar aven amadagham. Eghti nguazir kam, uam en nguazimin min ikian kogham.” **5** Ezi Moses Ikiavira Itir God mikemezi moghin, Josepin anabamin gumazibav gha ghaze, “Josepin anabamin adarazi migeir akaba, da guizbangira. **6** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Selofehatin guiviba, gumazir manabar ikisi, uan anabamin aven uarira uarir ikiam. **7** Eghti ia Israelia bar, ian nguaziba vaghvagh ian anababar aven ikivira ikiam. Eghti anabar igharazitam da inian kogham. **8** Amizir Israelin anababar aven, ikia nguaziba iniziba, me uan anabamin gumazitamra iki. Eghti arazir kamin, Israelia bar uan inazir afeziabar gin mangi nguaziba ko biziba iniam. **9** Kamaghin, ia anabar igharazimin amamangatighi, me ian nguaziba inian kogham. Bar marki. Anababa bar, vaghvagh uan nguazibar ghuaviba ikegh mangivira ikiam.” **10** Kamaghin amizi, Selofehatin guiviba me uan anabamin gumazibara iti, mati Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Men ziabar kara: Mala, Tirsia, Hokla, Milka ko Noa. **12** Me Josepin otarim Manasen anabamin gumazir iti. Kamaghin amizi, men nguaziba ko biziba men inazir afeziamin anabamin aven ikivira iti. **13** Dughiar Israelia Moapin dangarin zarimin itimin, Ikiavira Itir God, Akar Gavgavir kaba, ko bizir a damuasa mikemeziiba isa, Israelia bagha Moses ganingti. Danganir kam, Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam Jordanin Fanemin vongin iti.

Godin Araziba

1 Akinafarir kamin aven itir akaba, Moses da Israelian gumamazizibav keme. Dughiar kamin, me gumamaziziba puvatizir danganin aghuigha an iti. Kar Jordanin Fanemin boroghin aruem anadi naghin itir danganin. Danganir zarir me itir kam, Supin nguibamin boroghin ikia, egha bar misingi. Ezi Parandin nguibam, vongin amadaghan iti, ezi Tofelin nguibam, ko Labanin nguibam, ko Haserotin nguibam, ko Disahapin nguibam, da vongin amadaghan itima, Israelia dar tongin iti. **2** Gumazitam ti Sainain Mighsiamin ikegh Kades Barnea mangisi 11plan aruebar Ildomin kantrin mighsiaba atugh mangam. **3** Ezi Israelia fomira Isipin kantri ategha iza 40plan azeniba danganir kamin arui. Dughiar kam, namba 40in azenim, an namba 11in iakinimin, an dughiar faragha zuim otozi, Moses Ikiavira Itir God a mikemezir bizibar gun me migei. **4** Ikiavira Itir God, Amorian Atrivim, Sihon, abirazir dughiamin gin, bizir kaba otifi. Atrivim Sihon Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi uaghan Ikiavira Itir God, Basanin danganimin Atrivim Ok anebira. Ok, a Astarotin nguibam ko Edrein nguibam gativagha aningin gari. **5** Dughiar kamin Israelia Jordanin Fanemin, aruem anadi naghin, Moopian nguazimin itima, Moses Akar Gavgavir kabar gumamazizibav gia men sure gamua ghaze: **6** “E Sainain Mighsiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, en God, kamaghin e migia ghaze: “Ia dughiar bar ruarinim mighsiar kamin boroghin iti. Ian dughiar kagh itim, a iza kamaghira tu. **7** Ia dikavigh danganir kam ategh, egh Amorian mighsiaba itir danganin, ko an boroghin itir danganibar mangi. Kar Jordanin danganir zarim ko mighsiabi itir danganiba, ko sautin amadaghan itir nguazir misingiziba, ko Mediterenianin Ongarir Ekiamin dadarimin itir nguaziba. Egh ia Kenanin nguazim ko nguazir Lebanonin Mighsiabar vongin itiba sara inigh mangi Yufretisin Faner Ekiamin tugh. **8** Ia oragh! Nguazir kaba bar, ki ia ganidi. Ki Ikiavira Itir God, ki ia inazir afeziabar, Abraham, Aisak, ko Jokop, ko men ovavir borir gin otivamiba, nguazir kaba isi me daningasa me koma akam akirigha gifa. Eghti ia datirighin dikavigh mangi da inigh dar apiagh iki.” **9** Egha Moses gumamazizibav gia ghaze, “Ki faragha kamaghin ia mikeme, ‘Ki ia gativagh ian ganamin ingangarin, a bar ekefe. Ki uabiram a damuva avegham. **10** Ikiavira Itir God, ian God, ia gamizi, ia borir aviriba bategha, bar avirasemegha iti. Ian dibobonim, overiamin itir mikovezibar dibobonimin min ghu. **11** Nan ifongiam makamin. Ikiavira Itir God, a en inazir afeziabar God, a uan akar dikirizimin gin mangi, ia damighi ia guizbangira bar avirasemeghiva ian gin otivamin dibobonim, ian dibobonir datirighin itim bar a gafiragham. Eghti a uaghan ian bizibar amuti, da bar deragh otivam. **12** Eghti ki manmaghira uabira ian osimtiziba ko ian akamadariba akiram? Ki uabira dar amuan iburagham. **13** Kamaghin amizi, ia fofozir gumazir aghuitaba ko, gumazir derivira nighnigha biziba tuisizitaba, me ian gumazir dapanibar ikisi me amisefegh. Ia uan anababar tongin vaghvagh me amisevighi, ki me ginabaghti me ia gativagh ian ganam.” **14** Ki kamaghin ia mikemezi, ia na ikaragha ghaze, ia kamaghin damuasa ifonge. **15** Kamaghin, ia uari uan anababar tongin vaghvagh misesevzir fofozir gumaziba ko, gumazir dapanir aghuir gumamaziziba derivira me gifoziba, ki me ini. Ki me amisevezi, men marazi 1,000plan gumamazizibar garima, marazi 100plan garima, marazi 50plan garima, marazi 10plan gari. Ezi ki uaghan gumazir ekier maba bar ian anababar tongin vaghvagh me amisefe. **16** “Egha dughiar kamin ki ian jasin kaba akar gavgavim me ganiga ghaze, ‘Ia gumamazizibar akamadadir men tongin otiviba baraghamin dughiamin, ia deraghavira kuariba arigh da baragh. Egh akamadariba bar deraghvira da tuisigh. Kar ti, ian namakar pumuningin tongin itir akamadariba, o akamadadir ian namakaba ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba, ia uaghara derivira da baragh guizin arazimin gin mangi da tuisigh. **17** Ki kamaghin me mikeme: Gumazim a ziam iti o ziam puvati, ia arazir vamiran gin mangi bar men araziba

tuisigh. God uabi kotin dughiamin nighniziba ia daningam, eghti ia gumazitamin atiatingin marki. Eghti osimtizin bar ekeveghti, ia anekiran iburaghiva, a inigh na bagh iziti, ki a baragham.” **18** Egha dughiar kamin bizir igharazir ia uaghan damuamiba sara ki ian sure gami.” **19** Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, en God, e damuasa mikemezi moghin, e ami. E dughiar kamin dikavigha Sainain Mighsiam ategha ghua danganir bar kuramin zui, kar gumamaziziba puvatizir danganin. E ghuavira ikia Amorian mighsiabi itir danganimin otivigha Kades Barnean otifi. **20** Ezi ki kamaghin ia migia ghaze, ‘E datirighin Amorian mighsiabi itir danganimin otifi. Ikiavira Itir God, en God, nguazir kam datirighin ia daningasava ami. **21** Ia gan! Ikiavira Itir God, ian God nguazir kam isa ia ganigha gifa. Ia dikavigh mangi a inigh, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia mikemezi moghira, ia a dapiagh. Egh atiatingiva okam nighnighan marki.” **22** “Ezi ia bar moghiram iza na migia ghaze, ‘E gumazitaba amangighi me en faragh mangi, mongegh nguazir kamin ganigam. Egh me tuavir bar aghuitam en akaghti e an mangam. Me e mikim suam nguibar ekier kaba, da manmaghira gari.” **23** “Ezi ki oregha ghaze, e akar kamin gin mangiti a ti deragham. Egha uan 12plan anababar aven, ki vaghvagh dar aven gumazir maba amisefe, eghti 12plan gumaziba mangam. **24** Egha me dikavigha mighsiabi itir danganimin pin ghua, Eskolin Danganir Zarimin otivigha moga garagha rui. **25** Egha me dagher nguazir kamin otivir maba inigha ua iza e ganigha ghaze, ‘Nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin e ganidir kam, a bar dera.” **26** “Me kamaghin mikemezi, ia ua Ikiavira Itir God, ian Godin akaba batuegha kantrin kamin ghuavanangan aghua. **27** Ia uan purirpenibar ikia uarir tongin migirigir aviribagh amua uarigh imoba ghaze, ‘Ikiavira Itir God e gifongezir puvati. Egha kamaghin an e isi Amorian dafarin daghti me e gasighasighasa, a Isipin kantrin e inigha azenan ize. **28** E tizim bigh danganir kamin mangam? Gumazir e nguazir kamin mongiva an ganasa amangiziba, ua izegha kamaghin e migia ghaze, Gumamazizir nguazir kamin itiba bar gavgavigha agharapaniba bar ruari, ezi men dibobonim, en dibobonim bar a gafira. Ezi me itir nguibar ekiaba, da avinizar divaziba bar overiamin ghuavanabogha bar isin mar iti. E uaghan men garima, gumazir dafabara men tongin itim. Me ti gumazir bar ruarir fomira itim Anak, an ovavir boribara! **29** “Ezi ki kamaghin ia migei, ‘Ia gumamazizir kabar atiatingin marki. **30** Ikiavira Itir God, ian God, a fomira Isipin kantrin aven ian akurazi ia ganizi moghin, a datirighin ian faragh mangi ia bagh apanibav sogham. **31** Ia faragha gumamaziziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir God, ian God, a ian akuragha ia inigha ia atera izavira ikia nguazir ia datirighin itir kamin oto. Ezi an arazir kam, ia an ganigha gifa. A mati afeziam uan borim ghurafazi moghin, ia gami.” **32** Ki kamaghin ia migeima, ia akar kam barazir puvatigha, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin itir puvati. **33** A ian faragha ghua tuavim ian akagha danganir ia purirpeniba asamin ian aka. Egha a dimagaribar, avivzarir ekiamin aven ian faragha ghua, aruebar mati, ghuarir ruarir ekiamin min ia gisin faragha zui.” **34** Egha Moses me migia ghaze, “Ia migirigir aviribagh amima, Ikiavira Itir God ia baragha ghua ian aningaghegha bar pamtemin migia ghaze, **35** ‘Ia gumamazizir bar kuraba, ian tav nguazir aghuir ki ian inazir afeziabar aningasa me koma akam akirizimin mangan kogham. Bar puvatigham. **36** Ki garima, Jefunen otarim, Kalep, a bar na bughavira ikia nan gin zui. Kamaghin amizi, a uabira mangi nguazir kamin ikiam. Eghti nguazir a ghua ganizir kam, ki a isi a ko, an ovavir boribar aningam.” **37** “Ia arazir kam, Ikiavira Itir God gamima, a uaghan bar na basemegha kamaghin migei, ‘Moses, ni uakan, ni nguazir kamin aven mangan kogham. **38** Eghti nin akurvazir gumazim Josua, a Nunin otarim, a uabira mangam. Ni gavgavim isi Josuan nighnizim danighi, a Israelia inigh men faragh mangi nguazir kam inigh a dapiam.” **39** “Egha gin Ikiavira Itir God, kamaghin bar e migei, ‘Ian borir aghirir datirighin itiba kamaghin fozir puvati, bizir tizim a ikufi, ezi bizir tizim a

dera, merara nguazir kamin aven mangam. Borir kabara, ia me migia ghaze, Apaniba me misuegti me arighiregham. Eghti ki nguazir kam me danighti, me a inigh a dapiagh an ikiam. **40** Ezi ia gumazamizir aruaba, ia datirighin uamatagh gumazamiziba puvatizir danganimin mangi. Egh Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin mangi.' **41** "Egha ia na migia ghaze, 'Moses, e Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Egh e datirighin Ikiavira Itir God e mikemezi moghin mangi misogh'am.' Egha ia ghaze, Mighsiaba itir danganimin itir gumaziba, da pura biziba. E me dikabinamin gavgavim iti. Egha ia vaghvagh midorozimin biziba suigha me dikabinasava ami. **42** "Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 'Ni iklangsizir kam me daning: Me midorozim bagh mangan marki. Ki me ko mangi me akuraghan koghti, apaniba bar me abinigham.' **43** Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kamin gun ia migei. Ezi ia an akam barazir puvati. Ia an akam batuegha, uari fa ifaghata dikavigha apanibav soghasa mighsiaba itir danganimin ghue. **44** "Ezi Amorian mighsiaba itir danganimin kamin itiba, aparir ivabar min okoruabar min migha iza ian agintigha ghua Idomian mighsiaba itir danganimin ghua, Hormanin nguibar ekiamin otogha bar ia dikabira. **45** Kamaghin amizi, ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava arai. Ezi a tong ia baraghizir pu. Bar puvati. **46** Ezi bizir kam bangin ia dughiar bar ruarimin Kadesin ike."

2 Egha Moses kamaghin migia ghaze, "E gin uamatagha ghua gumazamiziba puvatizir danganimin ghua Ongarir Aghevim bagha zuir tuavimin zui. Egha e, Ikiavira Itir God e mikemezi moghirama ami. Egha e Idomian mighsiabar itir danganimin, dughiar bar ruarimin ighuagh arui. **2** "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, **3** "Dughiar bar ruarimin ia pura mighsiaba itir danganimin kam tintiniba a garuavti, dughiam gifa. Ia datirighin notin amadaghan mangi.' **4** Egha Ikiavira Itir God, migirigiar otevir kam ia daningasa na mikeme, 'Ia datirighin Idomian mighsiaba itir danganimin torim abigh mangam. Kar Ison ovavir boribar nguazim, me ian namakaba. Me ian atiatingti, ia deraghvira ganigh. **5** Ia me ko misoghnan marki. Ki men nguazir otevitam isi ia danighan kogham. Bar puvati. Ki fomira Seirin Mighsiabar isa Ison ovavir boribagh anigha gifa. **6** Eghti ia men kantrin aven, dagheba ko dipabara, ia dagh ives. **7** "Ia bizir kam bakinighnighan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ia bagha biziba bar dagh amizi, da deraghviram otifi. Ia gumazamiziba puvatizir danganimin purama a garuir dughiamin, a bar deraghvira ia geghuva ian gari. Egha faragha zuir 40plan azenibar ikegha iza datirikin, a ia ko ikiavira iti, ezi ia bizitamin otevezir puvati. **8** "Ezi e ua dikavigha ghua en namakar Seirin Mighsiabar boroghin itiba, Idomia, me gitaghasa, Elat ko Esongeberin nguibamning bagha zuir tuavir gumazamiziba puvatizir danganimin itim ategha, ragha ghua Moapin kantrin itir gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin zui. **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, 'Moapia me Lotin ovavir boriba, ezi ia pazi me damuan marki. Ki nguibar ekiam Ar isa me ganigha gifa, ezi ia me ko misoghnan marki. Ki men nguazitam isi ia danighan kogham.'" **10** (Ikiavira Itir God tighar nguazir kam isi Moapia daningamin dughiamin, gumazamiziba gumazamizir bar gavgavir kaba dibora ghaze, "Emia." Me fomira nguibar ekiam kam Ar, me an iti. Me Anakian min agharir suiar ruaribar aghungi. Gumazamizir aviriba, gumazir agharir ruaribar aghungizir kaba, Anakia ko Emia, me ziar kam Refaim me gati. Ezi Refaimian marazi, Moapin kantrin itima, Moapia ziar kam Emia, me gati. **12** Horia fomira Idomian kantrin itima, Ison ovavir boriba me gasighasigha, men kantri inigha a gapia. Kamaghira, Israelia gin Ikiavira Itir God me ganingizir nguazir kam, inigha a gapia.) **13** Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "Ikiavira Itir God e mikemezi moghira e gin Seretin Danganir Zarim abigha zui. **14** Dughiar e Kades Barnean ikegha iza Seretin Danganir Zarim abigha izezim, datirighin 38plan azeniba. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, midorozir gumazir e ko Kades Barnean ikegha izeziba, me bar moghiram ariaghire. **15** Guizbangira, Ikiavira Itir God, men apanim gamua ghua bar me agifa. **16** "Midorozir gumaziba

bar ariaghirezi men gin, **17** Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, **18** 'Ia datirighin nguibar ekiam Ar, an boroghin zuir tuavimin otogh Moapian nguazimin mitaghniyam abigh an aven mangi. **19** Egh Amonia me Lotin ovavir boriba, ia men nguazimin boroghira mangam. Nguazir kam ki a isa me ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki men nguazir katam isi ia danighan kogham. Eghti ia bizitam danighti me atarti ia me misoghnan marki.'" **20** (Nguazir asizir kam, me uaghan kamaghin a dibori, "Refaimian nguazim." Gumazamizir maba fomiram an ike, ezi Amonia kamaghin uaghan me dibora ghaze, me "Samsumia.") **21** Egha me uaghan Anakian min aghuigha ruari. Egha me bar avirasemegha gavgaviba men iti. Ezi Ikiavira Itir God, bar moghira me agivazi, Amonia nguazir kam inigha a gapia. **22** Kamaghira, Ikiavira Itir God, Ison adarazigh amizi, me datirighin Idomian Mighsiabagh apiagha iti. Ikiavira Itir God, bar Horia agivazi, Idomia men nguazim inigha a gapia. **23** Ezi Avia, men nguazim ongarrir ekiamin ikegha ghua Gasan amadaghan sautin tu. Ezi Kriteria kamaghira amaigha Avian nguazim inigha a gapia.) **24** Ezi Moses ua kamaghin migia ghaze, "E Moap gitagha izima Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, 'Ia datirighin mangi Arnonin Fanem giregh mangi. Eghti datirighin Amorian gumazim Sihon, a Hesbonin atrivim, ki a ko an nguazim isi ian dafarim darigham. **25** Ki datirighin ikegh mangi ki nguibabar gumazamiziba amighi me bar ian atiatigham. Egh me ian ziam baraghiva, egh akong bar atiatigham.'" **26** Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "E Kedemotin gumazamiziba puvatizir danganimin itir dughiamin, ki Hesbonin Atrivim Sihon, bagha navir vamiran iklasa akar aghuiba isa abuir gumazir mabagh anigha me amangi. **27** Me ghua otivigha kamaghin a migei, 'Ni en amamangatighi, e nin nguazim abigh tuavimra mangam. En gumazamiziba raghiregh agharir guvim o agharir kiriamin mangan kogham. E bighiratihg mangam. **28** Guizbangira, e pura dagheba ko dipaba inian kogham. Bar puvati. E dagh ivezam. E pura uan suebar, nin nguazimin tizimra daru, **29** mangi Jordanin Fanem girigh anebigh nguazir Ikiavira Itir God, en God, e daningasa mikemezin otoghman. Ni ti oraki, Ison ovavir borir Seirin Mighsiabar itiba, ko Moapian gumazir Arin itiba, me kamaghira bar en amamangatizi, e men nguazim abigha ize.' **30** "Ezi Atrivim Sihon uan kantri abigh mangan en amamangatizir puvati. Ikiavira Itir God, en God, e datirighin apiaghav itir nguazir kam e a iniasa an Atrivim Sihon gamizi, an navim gavgavizi, a en akam baraghan aghua. **31** "Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Ni oraghi! Ki datirighin Atrivim Sihon ko an nguaziba bar da isi ian dafarim darigham. Ia pura mangi da inigh, egh dar apiagh.' **32** Ezi Sihon uan midorozir gumaziba ko, e misoghasa Jahasin nguibamin boroghin otifi. **33** Ezi Ikiavira Itir God, en God a isa e ganingizi e a dikabiragha, a ko an otariba ko an adarazi sara bar me misoghezi me bar ariaghire. **34** Ezi dughiar kamra, e an nguibaba bar da inigha, bar adagh asighasiki. Egha men gumaziba ko, amiziba ko boriba sara misoghezi me ariaghirezi, tav ua itir puvati. **35** Ezi e uari bagha men bulmakaba ko men bizir nguibabar aven itiba bar da ini. **36** Ikiavira Itir God, en God, en amamangatizi, e Armonin Danganir Zarimin miriamin aven itir nguibar Aroerin ikegha ghua Gileatin nguazimin otivigha men nguibar kaba bar dagh asighasiki. E zuima, nguibar kaba avinizar divazir tam e gamizi, e aven mangasa iburazir puvati. **37** Dughiar kamin, e Amorian nguazim, ko Jabokin Fanemin boroghin itir danganiba, ko mighsiaba itir danganibar aven itir nguibaba, ko danganir Ikiavira Itir God, en God, e mangasa en anogorogheziba, e dar boroghin ghuzir puvati."

3 Egha Moses ua Israelia migia ghaze, "Kantri Basan a notin amadaghan iti, ezi e datirighin an zuir tuavimin zuima, Basanin Atrivim Ok uan adarazi ko otivigha e misoghasa izi. Me Edrein nguibamin boroghin kamaghin ami. **2** Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, 'Ni an atiatingan marki. A ko an gumazamiziba ko, an nguazim, ki bar da isa ia ganigha gifa. Kamaghin amizi, ia dikavigh, arazir ia faragha Amorian Atrivim Sihon gamizim, ia a damu. Sihon, a faragha Hesbon gativagha an

gari.’ **3** “Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko an gumamaziziba en dafarin gitazi, e me misoagharighizi me bar arighaire. Men tav ua itir puvati. **4** E dughiar kamin an nguibaba bar ada inigha, tam ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Atrivim Ok, Basanin nguibar ekiamin ikia, egha Argopin danganim gatifa. Dughiar kam, e Argopin danganin itir nguibar ekia 60pla, e bar moghira ada ini. **5** Nguibar ekia kaba, da avinizir divaziba, da bar ekevegha mitemegha gavafi. Ezi divazibar tiar akaba bar gavgavizi, me ainin iguguniba da apiri. Ezi nguibar dozir divaziba puvatizir bar aviriba, da Atrivim Okin nguazir asizibar iti. **6** E nguibaba bar dagh asighasigha, gumamaziziba ko boriba, bar me misoghezi me arighaire. Arazir e Hesbonin Atrivim Sihon, gamizimra, e me gami. **7** Egha men bulmakauba ko, nguibabar biziba bar, e uari bagha da ini. **8** “E dughiar kamin, arazir kamra, e Amorian Atrivir kanning, Sihon ko Ok, e aningin nguaziba bar da ini. Nguazir kaba, da Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Da sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu. **9** Ezi Saidonia, Hermonin Mighsiam ziar kam a garisi, ‘Sirion.’ Ezi Amoria, ziar kam a garigha ghaze, ‘Senir.’ **10** E mighsiabar orazibar itir danganir zaribar itir nguibaba bar ada isava, Gileatin nguaziba ko Basanin nguaziba isa ghua Saleka ko Edrein vubamningin tu. Nguibar kaba, da bar Atrivim Okin nguazimin itima e bar moghiram ada ini.” **11** (Atrivim Ok, a Refaimbar atrivir abuananan. An aremeghti an eghuamin boksiam, me dagiamin an ingari. Boksia kamin ruarim, a 4 mitan tuzi, an arozm, 2 mitan tu. Dagiar boksia kam, an Amon kantrin Raban nguibamin ikiavira iti.) **12** Moses kamaghin Israelia migia ghaze, “E nguibar kaba inigha givagha, ki nguazir kabar maba Ruben ko Gatin anabamningin adarazigh aningi. Men nguazim, Arnonin Fanemin boroghin itir nguibam Arero, a nguazir notin amadaghan itim. Egha uaghan ki Gileatin itir mighsiaba itir danganin nguazir akuar mam ko an nguibaba me ganingi. **13** Egha ki Gileatin nguazir akuar igharazim ko Basanin nguazim bar a isa Manasen anabar me tuirazimningin mam ganingi. Atrivim Ok faragha Basanin nguazim gativagha an gari. Danganir kam, me ziam Argop a garisi. An aven itir nguibaba, ki bar da isa Manasen adarazigh aningi. Me fomira Basan migia ghaze, a Refaimin nguazim. **14** “Ezi Jair, a Manasen adarazir gumazir mam. A gin Argopin danganim bar moghiram a ini, nguazir kam me ziam Basan a garisi. Nguazir kam ghua Gesur ko Makan nguazimin mitaghniamin tu. A uabi uan ziam nguibar kabagh ariki. Kamaghin amizi, gumamaziziba nguibar kabav giavira ikia iza datirighin ghaze, kar Jairin nguibaba. **15** “Makiria, me Manasen anabamin marasi, ezi Gileatin nguazim, ki a isa me ganingi. **16** Ezi Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, ki Gileatin ikegha ghua Arnonin Fanemin tuzir nguazim isa me ganingi. Men mitaghniamin sautin ikegha ghua Arnonin Faner torimra tu. Ezi men nguazir aruem anadi naghin itimin mitaghniamin ghua Jabokin Fanemin tu. Ezi Jabokin Fanem, an Amonin kantrin mitaghniamin. **17** Ezi men mitaghniar aruem uaghiri naghin itim, a Jordanin Fanemin tu. Men mitaghniamin notin amadaghan Galilin Dipar Akaremin ikegha ghua, Amangsizim Itir Dipamin sautin amadaghan tu. Kar Amangsizim Itir Dipar Akarer aruem anadi naghin, Pisan Mighsiamin boroghin itir nguazim. **18** “Egha ki dughiar kamra, kamaghin me migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God, en God, Jordanin Fanemin itir nguazir aruem anadi naghin itim isa i ganingi, eghti ia a dapiam. Datirighin ian midorozir gumaziba uan midorozir biziba inigh. Eghti ia me amadaghti, me uan Israelian namakabar faragh Jordanin Fanem giregh anebigh mangi, men akuraghti me nguaziba iniam. **19** Eghti ian amuiba ko boriba nguibar ekia ki ia ganingizimin ia mizuam iki. Ki fo ian bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme, da uaghan ian nguibar ekiamin ia mizuam iki. **20** Ia mangi uan namakabar akurvagh mangiti, dughiar me nguazir Ikiavira Itir God, en God me daningasa mikemezim iniamin otogham. Kar, aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguazim. Ia me ataghiragham marki, egh me ko iki mangi dughiar Ikiavira Itir God me damuti, me deravirama uan nguazim dapiagh an

avughsam, mati ia uan nguazimin apiazi mokin. Egh ia gin, uamateghe uan nguazir ki ia ganingizimin mangi.’ **21** “Egha ki gin kamaghin Josua migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God, en God, Atrivim Ok ko Atrivim Sihon gamizir biziba ni dar ganigha gifa. God kamaghira atrivir igharazir ia misogh men nguaziba inamibar amuam. **22** Ikiavira Itir God, en God, a uabi ia bagh me ko misoghiva ian akurvagh. Kamaghin, ia men atiatingan marki.” **23** Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, pamten a ko migia ghaze, **24** ‘O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki fo, ni bizir ekia ni damuamiba, ni dar otevir muzariba nan akakasi, ki nin ingangarir gumazim. Ua godin igharazitam overiam ko nguazimin itir puvati, egh a bizir ekia ni amigha givazir kabar amuan kogham. **25** Ki nin azai, ni nan amamangatighiti, ki mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, egh nguazir aghuir kamin ganiva mighsiaba itir danganir aghuubar ganiva, uaghan Lebanonin itir mighsiamin ganam.’ **26** “Ezi puvati. Ian osimtizim bangin, Ikiavira Itir God, nan atara egha uan kuarim dukuagha ikia ghaze, ‘Ni uan akam dukuagh, egh bizir kam bagh nan azangan marki. **27** Ni mangi Pisan Mighsiam bar an ghuamin ghuavanabogh, vongin notin amadaghan ganiva, saut amadaghan ganiva, aruem anadi naghin ganiva, aruem ghuaghiri naghin gan. Ni Jordanin Fanem abigh vongin mangigh nguazir kamin mangighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, ni deraghvira danganir kabar gan. **28** Josua uabi gumamaziziba inigh fanem abigh vongin mangam, eghti me nguazir ni datirighin garir kam inigh a dapiam. Kamaghin amizi, ni bar deraghvira Josuan sure damu, egh gavgavim an nighnizim daningh.” **29** “Ezi dughiar kamin e Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti.”

4 Ezi Moses kamaghin Israelia migei, “O Israelia, ki datirighin ia ganidir arazir God ifongezir kaba ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, a nguazir kam isa ia ganidi. Ia nguazir kamin mangi a dapiagh deraghvira ikiasa a ifonge, kamaghin amizi, ia an arazibar suigh gavgavigh dar gin mangi. **2** Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, da guizbangira Ikiavira Itir God, en Godin Akar Gavgavira, ezi ia uan akar igharazitam dagh isin darighan marki. Egh ia an aningizir akar otevitam anengaran marki. Ia Akar Gavgavir kaba bar dar gin mangi. **3** Ia uari Ikiavira Itir God Peorin Mighsiamin amizir bizir kamin ganigha gifa. Gumamazir avirim danganir kamin ikia asem Balin ziam fama, bizir kam bangin God ian tongin bar me gasighasiki. **4** Ezi ia Ikiavira Itir God, ian God, an gin zuir adarazira, ia datirighin ikia kati. **5** “Ikiavira Itir God, nan God, na mikemezir arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki dar ian sure gami. Ia datirighin mangi nguazir kam inigh a dapiagh, egh bar dar gin mangi. **6** Ia bar guizbangira adar gin mangiti, ikizir igharazibar gumamaziziba kamaghin fogh suam, ia nighnizir aghuiba ikia egha fofozir aviriba iti. Ia nan arazir ki ifongezir kabav kimti, gumamaziziba da baragh kamaghin mikimam, ‘Gumamazir ikizir gavgavir kamin itim, me fofozim ikia egha bizibagh nighnigha deragha dagh ami.’ **7** “Ia ikizir igharazibagh nighnigh, me purama ekevegha gavgafi, ezi men asetam men boroghira itir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, en God, e an deir dughiabar, a bar en boroghira ikia en akurvasi. **8** Ki datirighin ian sure gamizir arazir kaba, da arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa e mikemeziba bar deragha voroghira zui. Ezi ikizir igharazibar gumamaziziba, men araziba ko bizir me amiba, en Arazir aghuubar min zuir puvati. **9** Ia nguazir kamin itir dughiam, ia uari bagh deraghvira kam, egh bizir ganigha givaziba ia zurara dughiabar da bakinighnighan marki. Bar markiam. Ia dar uan boriba ko ovavir boribagh eghan mangivira iki. **10** Ia Sainain Mighsiamin, Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin tuivigha ikezir dughiam ginighnigh. Dughiar kamin a na migia ghaze, ‘Ni gumamaziziba bar men daghti me izi uari akufagh. Eghti ki uan akamin men sure damuti, me nguazir kamin ikiamin dughiamin, me nan atiating nan apengara ikiam. Egh me uaghan uan boribar sure damuti, me uaghan nan

apengan ikiam.’ **11** “God mikemegha givazi, ia mighsiamin boroghin ghuegha, an apengan zarimin tuivghav ikia gari, mighsiam isia avivzariaba bigha pin ghuaavanaga overiamin suighasava amima, ghuariar bar pizim mighsiam avara. **12** Ezi Ikiavira Itir God avir kamin aven ikia ia migeima, ia an akaba barasi. Egha ia gumazitamin nedazimin garir puvatigha pura migirigiar kinim barasi. **13** A dughiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavir gun ia mikemegha dar gin mangasa ia migei. Egha a dagiar akuar pumuningin Akar Gavgavir kaba osiri. Kar, an Akar Gavgavir 10pla. **14** Egha Ikiavira Itir God, uaghan arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, a ian sure damuasa Akar Gavgavimin na mikeme. Ia nguazir datirighin iniamin kam, ia a dapiagh egh dar gin mangi.” **15** Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, Sainain Mighsiamin avimin aven otogha migeir dughiamin, ia gumazitamin nedazimin garir puvati, ia pura tiarir kinim barasi. Kamaghin, ia deragh uari bagh ganiva, **16** egh asetamin marvir guatamin ingaran marki. Ia kamaghin damighiva, arazir kuratam damigham. Ia marvir guar kaba akiran marki, gumazim o amizim, asiziba, kuaraziba, kuruziba, osiriba, egh ia marvir guar kabar amighiti da ian godbar min ikiam. **19** Ia ti overiamin itir bizir kabar gari, aruem, iakinim ko mikoveziba. Ia uari bagh ganigh, bizir kaba ian navir averiabagh ekuti, ia tevisa apir dar ziaba fam. Ikiavira Itir God, ian God, ikizir igharazibar amamangatizi me bizir kabar ziaba fe. Eghti ia kamaghin damuan kogham. **20** Ezi ian Ikiavira Itir God, Isipin kantrin ia inigha ian akua ize. Mati gumazim avir bar puvira isimin aven uan borim inizi moghin, kamaghira a ia inigha izegha ia gamizi, ia an gumazimizibaram otifi, mati ia datirighin iti mokin. **21** Ia bangin, Ikiavira Itir God, a nan aningaghe. Egha kamaghin a pamten na migia ghaze, ki Jordanin Fanem abigh mangi nguazir aghuir kamin aven mangan kogham. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian God datirighin ia daningam. **22** Ki Jordanin Fanem abigh vongin mangighan kogham. Puvatigham. Ki danganir kamnaghira ikiva ovegham. Eghti ia fanem girigh vongin mangi nguazir aghuir kam iniam. **23** Ia deraghvira uari bagh gan, egh Akar Dikirizir Gavgavir Ikiavira Itir God, ian God ia koma amizir kam bakinighnighan marki. Ia an akabar gin mangi egh uari bagh asebar marvir guabar ingaran marki. **24** Ikiavira Itir God, ian God, a uabira guizbangira God. A ian amamangatighiti, ia asetamin ziam fan kogham. God avir bar puvira isimin min iti, egh uan apanibar atar men isigham. Kamaghin amizi, ia kamaghin damuan marki. **25** “Egh ia gin nguazir kam dughiar ruarimin an ikivira iki, egh boriba batiti ian ovavir borir gin otivamiba, bizitabar nedazibar min marvir guatabar ingaran marki. Ia kamaghin damu arazir kuram damigham. Arazir kam Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin derazir puvati, egha a gami a bar aningaghe. **26** Ia oragh, ki datirighin overiam ko nguazimin diaki, aning orazi ki akar gavgavir kamin ia migei. Ia Godin akam batogh egh deravira uari bagh gan. God bar zuamira nguazir kamin ia batuegham. Ia Jordanin Fanemin vongin nguazir ia datirighin iniamin kam, ia dughiar ruarimin an ikeghan kogham. Puvatigham. Ia bar moghirama arimighiregham. **27** Egh Ikiavira Itir God, ia aghamsighti ia tintinibar mangi kantrin igharazibar ikiam, egh ian gumazamizir avirim arimighireghti vabara ikiam. **28** Egh ia kantrin kabar iki marvir guar gumaziba temeba ko dagiabar ingarizibar ziaba fam. Nedazir kaba, bizibar garir puvatigha, biziba barazir puvatigha, apir puvatigha, bizibar mughuriaba barazir puvati. **29** Egh ia dughiar kamin uan Ikiavira Itir God, ian God bagh izisi navim dikavam. Ia uan navir averiam ko duamin aven a burisi bar gavgavigh, a batogh bar an boroghira izam. **30** Egh ia osimtizir ekiam ikiti, bizir kurar kaba ia bativti, ia navibagh iragh uamateghe Ikiavira Itir God, ian God bagh mangi an akamin gin mangam. **31** Ikiavira Itir God, ian God, a Godin angankuvim itim. Kamaghin amizi, a pura ia ataghiragh ia gasighasighan kogham. Egh an Akar Dikirizir Gavgavir a uabi ian inazir afeziaba ko amizir kam gin amadaghan kogham. **32** “Ia, dughiar fomira ikegha izibagh nighnigh. Bar fomira, amebam tighar ia batamin dughiam, o dughiar God faraghavira

gumazimin ingarizimin ikegha iza datirighin, ia faragha zuir dughia bar dagh nighnigh. Ia ti, nguazir kamin oteviaba bar dar mangi deravira gan, bizir ekiar kamagh garitam otozi, e a baraghiz, o pu? Bar puvati. **33** Gumazamizir igharazitaba, ti God barazi, an avimin aven ikia mikeme? Puvati. Ia ikia a barazi a migei, ezi ia ariaghirezir puvati. **34** Ikiavira Itir God, ian God, Isipin kantrin ia inigha egha ian akua iza ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Egha ian damazimin a uan gavgavir ekiamin ingangarir ekiar aviribagh ami. An arimariar ekiar aviribagh amizi, da Isipin kantrin otivizi, a puv me misuaghari. Egha a mirakelbagh amuava, bizir igharagha garir ekiar Isipia damuti me bar puviram atiatingamin aviribagh ami. Ti godin ifavarir igharazi tam, bizir an amizir kamagh garir tabar amigham, o? Bar puvatigham. **35** Ikiavira Itir God, ian God, bizir kaba ian akakasi, eghti ia fogh suam, a uabira God. Ezi ua godin igharazitam itir puvati. Bar puvati. **36** God ian sure damuasa, kamaghin a ia gamizi, an akam overiamin ikegha izaghiri ia a baregha gifa. Egha nguazimin ia an avir angazangarir ekiamin gari, ezi an avimin aven ikia egha ia ko migei. **37** A bar moghira ian inazir afeziabagh ifonge, egha ia ginabazi ia bar an gumazamizibara. Kamaghin amizi, a uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin ia inigha ize. **38** A ia inigha iza ikizir gavgavir ekiaba itiba batoko, men gavgavira bar ian gavgavibagh afira. A nguazir kam ia daningasa kamaghin amua ia inigha iza nguazir ia datirighin itir kam ia ganing. **39** Ezi datirighin ia bizir kam ginighnigh mamaghira iki. Ikiavira Itir God, an overiam ko nguazimin God. Ezi ua godin igharazitam ua itir pu. Bar puvati. **40** Ia an arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeiba, ia bar dar gin mangi. Ia kamaghin damuva, uan ovavir boriba ko deraghvira ikiam. Eghti a deravira ian akurvagh ia ko mangiti, ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, datirighin ia ganidir kam, ia dughiar ruarimin an ikiam. Eghti nguazir kam a ian nguazimin min iki kamaghira ikiam.” **41** Egha gin Moses Jordanin Fanemin aruem anadi naghin nguibar ekiar 3pla amisefe. **42** Nguibar ekiar kaba bizir kam bagh ikiam. Gumazitam atamakuigh an apanim gamir puvatizir gumazim misueghti an aremeghti, gumazir kam ari mangi nguibar ekiar katamin mangiti, gumazitam an ovevem ikaragh a misueghti an aremeghan kogham. **43** Nguibar ekiar kabar kara: Beser, a Rubenin anabamin mogomer nguibam, a gumazamiziba puvatizir danganimin ikia danganir zarimin iti. Ramot, a Gatin anabamin mogomer nguibam, a Gileatin danganimin iti. Ezi igharazim a Golan, a Manasen anabamin mogomer nguibam, a Basan nguazimin iti. **44** Moses Godin Araziba Israelia ganidi. **45** Me Isipin kantri ategha iza aruem anadi naghin Jordanin Fanemin, Betpeorin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Dughiar kamin, Moses, akaba ko arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa me mikemeziba, me ganidi. Danganir kam, Amoriar Atrivim Sihon, an nguazimin iti. A fomira nguibar ekiam Hesbonin aperagha nguazir kamin gari. Ezi dughiar Moses Israelia ko Isip ategha izimin, me a misogha anebini. **47** Egha me an nguazim gapia, egha uaghan Basanin Atrivim Okin nguazim ini. Amoriar atrivir kamning, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. **48** Israelia inigha givazir nguazir kamin mitaghniam, an Arnonin Fanemin boroghin nguibar ekiam Aroerin ikegha ghua Sirionin Mighsiamin tu, an ziar igharazim, Hermonin Mighsiam. **49** Egha me uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir nguaziba bar da inigha, ghua Amangsizim Itir Dipar Akaremin ghua Pisan Mighsiamin tu.

5 Moses Israelian gumazamiziba bar men diazi me iza a ko uari akuvazi, a me migia ghaze: O Israelia, arazir God ifongezir ki datirighin ia daningamiba ko bizir God damuasa ia mikemezir kaba, ia da baragh. Ia deragh da baregh dagh fogh, egh dar gin mangi. **2** Ikiavira Itir God, en God, a Sainain Mighsiamin boroghin e ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. **3** Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba, me baghavira nighnigha Akar Dikirizir Gavgavir kam gamizir pu. Puvati, e datirighin itir darazi sara a bar, e bagha Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.

4 Ikiavira Itir God uabi, mighsiamin avimin aven ikia egħa ian gara ia ko migei. 5 (Dughiar kamin, ia avimin atiatigha mighsiamin ghuav anangan ibura. Ezi kamaghin, ki ia ko Ikiavira Itir Godin tizimin abuir gumazimin min ikia, an akaba baragħa dar ġun ia migei.) A kamaghin ia mikeme: 6 Ki uabi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Kirara Isipin kantrin ia inigha ian akua azenan ize. Kar danganir ia ingangarir gumamazimir kinibar ikezim. 7 Ia bar narara ġin mangi nan ziamra fam. Egh ia asetamin ġin mangan bar marki. 8 Ia uari baħ marvir guatamin ingaran marki. Ia overiamin itir bizitam, ko nguazimin itir bizitam ko dipamin aven itir biziba, ia bizit kabar ġan, dar min marvir guatamin ingaran marki. 9 Ia asetam ko marvir guatam baħ iteviba apiriva an ziam fan marki. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. Egh ġodin ifavaritamin amamangatiġhti, a nan danganin inian kogħam. Bar puvati. Gumamazimir nan aghuaziba, me osimtizim iti, ezi ki ivezir kuram me ko men ikizim daning mangivira ikti, men ikizimin iġiar boriba ko aziziba otivigham. 10 Ezi gumamazimir bar na ġifongeziba, me nan Akar Gavgavibar ġin zui. Ki bar ian ovavir boriba men apanguvigh kamaghira iki mangi, men 1,000in ovavir borir ġin izamiba otivam. 11 Nan ziam, Ikiavira Itir God, ian God, ia puram a diponan marki. Guizbangira, gumamazimir pura nan ziam diboriba, Ikiavira Itir God kamaghin me mikiman kogħam, pura bizim, me osimtiziba pu. Bar puvati, a ivezir kuram me daningam. 12 Ikiavira Itir God, ia mikemezi mogħin, ia Sabatin dughiam deragħ a ġinighigh mikim suam, a dughiar ki ua baħħa inabazimra ikiam. 13 Ia wighin vamira, 6plan aruebar aven ingangariba bar dar amuum. 14 Ezi namba 7 dughiam, kar Ikiavira Itir God, ian ġodin dughiamra. Kar dughiar ia avuħsamim. Egh Sabatin dughiam, ia bar ingangaribar amuan marki. Ia uan otariba ko, ġuiviba, ingangarir gumaziba, ingangarir amiziba, asiziba, ko ikizir iħharazibar gumamazimir iza ian nguabamin itiba, ia bar ingangaribar amuan kogħam. Ian ingangarir gumaziba, ko amiziba, me uaghan ia ko avuħsi. 15 Ia Isipin kantrin ingangarir gumazir kinibar min itima, ki Ikiavira Itir God, ian God, uan gavgavir ekiam akagħa ia inigha azenan ize. Kamaghin amizi, avuħsazir dughiar kamin akam, ia deravirama an ġin mangasa, ġod an ġun ia migei. 16 Egh ia vavħvagh uan afeziam ko amebamin apengan iki, men akabar ġin mangi, mati Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi mokin. Ia kamaghin damuva, nguazir ki datirighin ia ġanidir kam, ia an ingangaribar amuti da bar deraviramin otivti, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, kar nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ġanidim. 17 Ia gumamazimir iħharazibav sogħti me arimighiran marki. 18 Ia porogħamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. 19 Ia biziba okiman marki. 20 Ia ifavarir akabav kiniva gumamazimir iħharazitamin ziam ġasighasighan marki. 21 Ia gumazir iħharazitamin amuim baħħ navim dikavan marki. Egh an ingangarir gumazim, ingangarir amizim, ko dipenim ko nguazim, ko bulmakau, donki, ko an bizir iħharaziba bar, da baħħ navim dikavan marki. 22 Egha Moses gumamazimbav ġia ġhaze, "Ia mighsiamin borogħin uari akuvazir dughiam, Ikiavira Itir God, avimin aven ikia, egħa ġhuariar pizir ekiamin aven iti. A tiarir arozimin ġigia, egħa Akar kaba isa ia ġaninġi. Egha a ua dagh isin akar iħharazitaba ia ġaninġizir puvati. A ġin Akar Gavgavir kaba isa dagħar akuar pumuningin da osirigha na ġaninġi." 23 Egha Moses ua kamaghin migei, "Avim isia mighsiam bar avenarazi, ia tiarir mam barazi a mitatemin aven ikia migei. Ezi ian anababar gumazir dapaniba ko ian gumazir aruaba na baħħa iza na migei, 24 Ikiavira Itir God, en God, uan gavgavir ekiam ko angazangarim en akagħa avimin aven ikia e migei. Ezi e datirighin fo, dughiar mabar ġod gumazim ko mikimti an aremehan kogħam, an angamira ikivira ikiam. 25 E bizir tizim baħħ datirighin ovengam? Avir ekiam kam ti e ġasighasigham. E ti Ikiavira Itir God baragħti an e mikimti, e arighiregham. 26 Nguazir kamin gumazitam ti Ikiavira Itir ġodin tiarim barazi an avimin aven ikia mikemezi, an angamira en min Ikiavira ikezi ti? 27 E kamaghin nighnisi, Moses nirara ua roħhira mangi, egh akar Ikiavira Itir God, en

God, mikimamiba na da bareħħ ua iziv e mikim. Egħti e da bareħħ dar ġin mangam." 28 "Ezi Ikiavira Itir God, ian akar kaba bareħħa kamaghin na migei, 'Ki gumamazimbar akaba barazi da dera. 29 Nan ifongiam, me zurara nighnizir kamra iki nan apengan iki zurara nan Akar Gavgavibar ġin mangi. Egħti men ingangariba deragħti, men ovavir boriba, zurara deragħvira ikiam. 30 Kamaghin amizi, ni mangi me mikimti, me uamategħ uan purirpenibar mangi. 31 Egħti Moses, ni kaħ na ko ikti, ki uan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa me mikimamiba isi, ni daningam. Egħti ni deragħvira men sure damuti, me nguazir ki me daningamimin ikiva deragħvira dar ġin mangi.'" 32 Egha Moses Israelia ġigia ġhaze, "Ikiavira Itir God, en God, e ġaninġizir akaba ko arazir kaba, ia deravira uari baħħ ġaniva, egh dar ġin mangi. Ia iħħuigh aħħarir ġuvim o aħħarir kiriamin mangan marki. 33 Ia tuavir Ikiavira Itir God, ian God, ian akazir kamra bar deragħvira an ġin mangiti, bizir ia amiba bar deragħviram otivam. Egħti ia dughiar ruarimin nguazir ia datirighin iniamin kamin ikiam."

6 Egha Moses ua kamaghin migei, "Kar Ikiavira Itir God, en God, ian sure damuasa na mikemezir Akar Gavgaviba, arazir ġod ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba. Ia mangi nguazir ia datirighin iniamim dapiagh, egh akar kaba bar dar ġin mangi. 2 Ikiavira Itir God kamagħsuu ifonge, ia ko ian boriba ko men borir men ġin otivamiba, ia angamira itir dughiamin, Ikiavira Itir ġodin atiating, arazir a ifongeziba ko an Akar Gavgavir a ia ġanidiba, ia dar ġin mangivira iki. Ia kamaghin damuva, ia dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam. 3 O Israelia, ia oragħ! Ia deragħvira ikisi, ia akar kaba bareħħ, egh deragħvira dar ġin mangi. Ia kamaghin damu, egh ia nguazir aħħuimin ikiam, nguazir kam a bar dera, ezi biziba bar an ikiva deraviram aħħu. Egh ia bar avirasemegħ bar gavagħiġti, ingangarir ia damuamiba, da deragħviram otivam, mati Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar ikiam, ia mikemezi mokin. 4 "O Israelia, ia deraviramin oragħ. Ikiavira Itir God, a bar uabira en God. Egħti ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan gavgaviba sara bar a ġifongegħ. 6 Ki ia ġanidir akar kaba, ia da isi uan navir averiabar arigh, egh dagħ nighnighvira iki. 7 Egh dughiar ia uan boriba ko dipenimin ikia avuħsiba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiba, ko dughiar ia misiabar dikaviba, ia zurara akar kaba dar men sure damuvira iki. 8 Egh akar kaba akinafarimin ada osirigh, da isi uan aħħaribar arigh da uan guabagħ ikegh, egh da ġin amangan marki. 9 Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguababa avinizir divazibar tiar akabar da osirigh." 10 Egha Moses kamaghin migei "Ikiavira Itir God, en God, en inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Ġekop, ko akam akirigha ġhaze, A nguazim isi ia daningam. Nguazir kam, nguobar ekia aħħuiba an iti. Nguobar ekia kaba, ia uari dar ingarizir puvati. 11 Egħti bizir aħħuir aviriba ian dipenibagħ izevegham. Bizir kaba ia fomira da isa uan dipenibagħ arighizir puvati. Egħti mozir dipar ia fomira kuizir puvatiziba ikti, wainin azeniba ko olivin azenir ia ingarava oparizir puvatiziba ikiam. Egħti ia an aven iki damasa ifongezir dagħebar ami bar izevegham. 12 Egh, ia deragħvira uari baħħ ġan. Ia fo, ia Isipin kantrin ikia pura ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God ia inigha ian akuava azenan ize. Egħti ia a ġin amangan marki. 13 Ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengara iki an ziamra fam. Egh ia uan akaba gavgavim dar aninġi, an ziamra dipon akar dikirizim damu. 14 Egh ian borogħin itir gumamazimbar aseba, ia dar ziaba fan marki. 15 Ia kamaghin fogħ, Ikiavira Itir God, ian God, ia ko iti, ezi gumamazimiba asebar ġin zuima, ġodin navim me baħħa bar ikufi. Egħti ia asebar ziaba fiti, Ikiavira Itir God ian atar, mati avim bizibar isia da ġevi mogħin, ia aġivagħti, ia ua nguazir kamin ikian kogħam. 16 "Egh ia uan Ikiavira Itir God, en God, an araziba tuisigh a ġifogħsi an gavgavim baħħ azangan marki, mati ia Masan danganamin amizi mokin. 17 Ia Ikiavira Itir God, ian God, mikemezir Akar Gavgaviba, ko akar a ia ġaninġiziba, ko arazir a ifongeziba, ia

dar gin mangasa, a ia miqia ghaze, ia guizbangira bar adar gin mangi. **18** Ia arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimir deraziba, ia dar amu, eghti bizir ia damuamiba bar deraghviram otivam. Eghti nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizir kam, ia an aven mangi a iniam. **19** Eghti Ikiavira Itir God ia koma akam akirizi moghira, ia uan apanibav sogh me batuegham. **20** “Dughiar gin izamimin, ian boriba izi kamaghin ian azangam, ‘Ikiavira Itir God, en God, akar ia ganingizir kaba, ko arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemezir kaba, dar mingarim manmakim? Ia ti fo?” **21** Eghti ia kamaghin me mikim, ‘E Ispin kantrin atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, Ikiavira Itir God, uabi uan gavgavimin uam e ini. **22** E bar guizbangira, uari uan damazibar garima, a mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazaraziba, Ispia ko, men atrivim ko, an gumazir ekiaba, me gami. **23** Egha a Ispin kantrin e inigha azenan ize, eghti a en inazir afeziaba ko akam akirizir nguazim e daningisi, e inigh mangi e daningam. **24** Ikiavira Itir God, en God, arazir a ifongezir kabar gin mangasa e mikeme, eghti e an atiating an apengara ikiam. E kamaghin damuti, a en kantrin aven deraghviram e geghuv en ganti, e deraghvira ikiam, mati e datirighin iti mokin. **25** Egh e Akar Gavgavir kaba, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin dar gin mangiti, God, e mikemezi moghin, a kamaghin mikim suam, e an damazimin dera.”

7 Moses ua kamaghin Israelia migei: “Ikiavira Itir God, en God, e inigh nguazir e ikiamin kamin mangisi, a nguazir kamin itin ikizir aviriba batuegh ia inigh izam. Ia mangi nguazir kam inisi an aven mangiti, a ian faragh mangi, 7plan ikizir gavgaviba me batuegham. Men gavgaviba ko gumazamizibar dibobonim bar, ian gavgaviba ko dibobonim gafira. Ikizir kabar kara, Hitia, Girgasia, Amoria, Kenania, Peresia, Hivia, ko Jebusia. **2** Eghti Ikiavira Itir God, en God, me isi ian dafarim datighiti, ia bar me misoghti me bar arimighiregham. Egh ia men apangkuv me ko akar dikirizir gavgavitim damuan bar marki. **3** Egh ia me ko guiviba ikarvaghsi akam akiran marki. Ia uan guiviba isi men otaribar arighiti, me men ikian marki. Eghti ia men guiviba initi, me ian otaribar ikian marki. **4** Ki fo, me men iki, Ikiavira Itir God ategh saghon iki, men asebar ziaba fam. Ian boriba kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian atar, egh zuamira ia gasighasigham. **5** Ia gumazamizir kaba ko poghan marki. Bar marki. Ia kamaghin damu. Ia me ofabar amusa tuer biziba, ko men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba bar da misarakigh. Egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okiva marvir guabar apognti da isi. **6** “Ia Ikiavira Itir God, en God, guizbangira ua baghavira misevezir gumazamiziba. Nguazimin gumazamiziba bar men tongin, a ua baghavira iarara amisefe. Ezi ia an gumazamizibara, a bar ia gifonge. **7** “Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min avirasemeghti, a ia gifuegh ua bagh ia amisivam. Puvati, ian dibobonim a bar sufi. **8** Ikiavira Itir God, bar ia gifuegha, ian inazir afeziaba ko amizir akar dikirizim ginighnigha an gin zui. Egha bizir kam bagha a ian akuragha ua ia ini. Ia pura ingangarir gumazamizir kinibar min Ispin kantrin atrivimin apengan itima, a uan gavgavir ekiamin ia inigha azenan ize. **9** Ia deravira bizir kam ginighnigh. Ikiavira Itir God, a guizbangira God, egha zurara uan Akar Dikirizir Gavgavir gin ghua bizibagh ami. Egha gumazamizir avirir an Akar Gavgavir gin ghua a gifongeziba, a men apangkuv, kamaghira mangvira ikiam. **10** Egha a gifongezir puvatizir gumazamiziba, a men arazir kam ikarvagha zuamira ivezir kuram me ganiga me gasighasisi. **11** Kamaghin amizi, Godin Akar Gavgavir kaba, kar arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ki datirighin da isa ia ganidi. Eghti ia bar deraghvira dar gin mangi.” **12** Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh deragh dar gin mangiti, Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavir a fomira ian inazir afeziaba ko amizimin gin mangiva bar ian apangkuvigham. **13** A bar ia gifuegh deravira ia damuti, ia borir aviriba batiti, ian adarazi bar avirasemegham.

Egh a ian azeniba deragh dar amighiti, ian witba ko bali ko wainin ikariziba ko olivin temeba, da ovizir aviriba ikiam. Egh deragh ian bulmakauba ko sipsipbar amuti, da nguazir aviriba batam. Eghti ia, nguazir a fomira ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizim, ia an aven ikiti, God deragh ia damu nguazir kamin itin bizir aghuiba isi bar ia daningam. **14** God bar deravira ia gami moghin, a nguazir kamin ikiziba bar, men tongin ikizir igharazitam, ian min deragha me gamizir puvati. Ian amiziba, ko ian bulmakaun amebaba, tam pura ikian kogham, me bar moghira otam. **15** Eghti Ikiavira Itir God, deraghvira ian ganti arimariar guar igharagha garitaba ia bativan kogham. Egh arimariar kuar ia Ispin ikia ganizir katam uam ia bativan kogham. Arimariar kaba, da ian apanibara bativam. **16** Eghti ikizir Ikiavira Itir God, en God, ian dafarim darighamiba, ia bar moghira me agifagh. Egh ia me ko men asebar ziaba fan marki. Ia men asebar ziaba fi, mati ia asizim azuazimin aven ghu, egh arazir kam bangin ia arimighiregham. Kamaghin, ia tong men apangkuvan marki. Bar marki. **17** “Ia ikizir kabar gan kamaghin nighnighan marki, me bar avirasemegha, men gavgavim e gafira. Eghti e me gasighasighsi iburaghburegham. **18** Puvati, ia men atiatingan marki. Ia bizir Ikiavira Itir God, ian God, Ispin atrivim ko an gumazamizibagh amizibagh nighnigh. **19** Egh ia arimariar bar kurar ia Ispin uari uan damazibar ganizibagh nighnigh. Egh uaghan mirakelba ko digavir kuram gamir arazarazir God amizibagh nighnigh. Ia bar fo, Ikiavira Itir God, ian God uan dafarimin ingangarir ekiabagh amigha Ispin kantrin aven ia inigha ize, ia bizir kabagh nighnigh. Eghti ikizir ia datirighin atiatiba, Ikiavira Itir God, arazir kamaghira garimin me damu bar me gasighasigham. **20** Eghti men tarazi ian ari mangi mueghti, Ikiavira Itir God, apizir gumazamiziba apiba amangiti, da mangi atiatir ekiam me daningiva me gasighasigham. **21** “Ikiavira Itir God, ian God, gavgavir bar ekiam ikia e ko iti. Kamaghin amizi, ia ikizir kabar atiatingan marki. A gavgavir bar ekiam iti, eghti gumazamiziba bar an atiatingam. **22** Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi aghumra ikizir kaba batogh me amangiti, me ari mangam. Eghti ia zuamira me gasighasighan kogham. Ia zuamira me gasighasighiti, asizir atiaba avirasemegh otivigh izi ia misoghti ia arimighiregham. **23** Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, ian apanibara amighiti me bar atiatigh ikivira iki mangiti, dughiar ia bar me dikabiragh me abinamin otogham. **24** God uaghan men atriviba isi ian dafaribar arigham. Eghti ia me misoghti, me arimighireghti, gumazamiziba me gin amadagham. Ia me misoghamin dughiamin, gumazitam ian anogoreghan kogham. Ia bar me misoghinarigham. **25** “Ia bar men asebar marvir guabar apognti da isigh. Egh men silva ko golin me uan asebar marvir guabar kurtibagh ifongan marki. Ikiavira Itir God, ian God, a bar aser kabar marvir guabar aghua. Kamaghin amizi, ia bizir kaba inian marki. Ia da inighiti da ti azuazimin min, ian suighiti ia arimighiregham. **26** Egh ia aser kabar marvir guatam inigh uan dipenibar aven izan marki. Ia tam inigh izeghti, Ikiavira Itir God, dagh gasighasizi moghin ia gasighasigham. Aser kaba da bizir bar kuraba, ezi God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia dar aghuagh bar akiriba ighegh dagh asaragh.”

8 Ezi Moses kamaghin Israelia migei: “Akar gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, deravira iki oti bar avirasemegham. Ia uaghan mangi nguazir Ikiavira Itir God ian inazir afeziabar aningasa me ko akam akirizimin aven mangi, a inigh an ikiam. **2** Ikiavira Itir God, en God, a 40plan azenan ian faragha ghua ia inigha gumazamiziba puvatizir dangamin garui. Ia bizir kam ginighnighvira iki. A dughiar kamin ian navir averiabagh fofoghasa, ia an Akar Gavgavibagh nighnighavira iti, o puvati. Ia uari fer arazim agivagh, an apengan ikias, an osimtizir maba ia ganingi. **3** Ia uari fer arazim agivasa, a ia ataghizi, mitiriam ian azi. Egha a daghem mana, isa ia ganingizi ia aneme. Dagher kam, ia a gifozir puvati, ezi ian inazir afeziaba uaghan fomira a gifozir puvati. A ghaze, a kamaghin damighiti ia fogh suam, e

gumamazimba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me Ikiavira Itir God migeir migirigiaba bar dar gin mangiva, ikirimirir aghuim iniam. **4** Ezi ia 40plan azenir kabar arua izima, ian korotiaba biaghirezir puvati. Ezi ian dagariba uaghan ian bezir puvati. **5** Ia kamaghin fogh, afeziamin uan borim akira an sure gami moghin, Ikiavira Itir God, ian God, ia akirmigha ian sure gami. **6** Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezir bizibar amu, egh an atiani an apengara iki an Akar Gavgavibar gin mangi. **7** "Ikiavira Itir God, ian God, ian akua kantrin bar aghuir kam bagha zui. Nguazir kam, a faner ekiaba ko mozir dipaba itima, dipar maba nguazimin apengan ivemara, egha danganir zariba ko mighsiar dozibar otiva afora dar izaghiri. **8** Ezi nguazir kam dagher aviriba an otifi, wit ko bali, wainin oviziba, pomigranetin oviziba, fighin oviziba, olivin oviziba, ko, hanin eborim, da bar moghira an otifi. **9** Eghti nguazir kamin, mitiriaba ian aghan koghti, ia bizi-tamin oteveghan kogham. Ezi nguibar kamin dagiaba, ain ko kapa dar aven iti, eghti ia mighsiar kabagh kuva da iniam. **10** Egh bizir ia damasa ifongeziba, ia bar ada iniam. Egh ia Ikiavira Itir God, ian God, kantrin aghuir ia a ganingizir kam bagh an ziam fi a minabam." **11** Egha Moses kamaghin Israelia migei: "Ia uari bagh deravira kam, egh Ikiavira Itir God, ian God bakinighnighan marki. Ia ti kamaghin damuva, ia Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damusa ia mikemeziba ko, arazir a ifongeziba ia da abigham, kar arazir bar kuram. **12** Ia gin dagher damamin aghuir aviriba iki, egh dipenir bar aghuubar ingariva dar aven ikiam, **13** egh sipsipba ko bulmakauba, gol ko silva ko, bizir aghuiba, da bar avirasemegham. **14** Ia dughiar kamin, uari fiva akaba batogh Ikiavira Itir God, ian God, a bakinighnighan marki. Ia ingangarir gumazir kinibar min Isipin kantrin itima, a ua ia inigha azenan ize. **15** Egh a uabi ian faragha ghua gumamazimba puvatizir danganir kurar ekiar kamin ghui. Danganiar kam kuruziba ko tuighakar imezir kuraba itiba an iti. Egha danganir kam a bar misingizi, dipaba an puvati. Ezi God dagiar bar gavgavir mam gamizi, dipam an otogha izaghirima ia aneme. **16** Egha danganir kamin a manan daghem ia ganingizi ia aneme. Manan dagher kam, ia ko ian inazir afeziaba fomiram anemegha a gifozir puvati. A kamaghin ifonge, ia uari abinigh an apengara ikiam. Egh a kamaghin foghasa, ia ti an akabar gin mangi biziba bar dar amuam, o puvatigham. Kamaghin amizi, an osimtiziba ia bagha da amadi. Egh a gin bizir bar aghuiba ia ia daningam. **17** Eghti ia kamaghin nighnighan marki, e bizir aghuir kaba uan gavgavimin dagh amizi, da otifi. Puvati. **18** Ikiavira Itir God, en God, a uabi gavgavim ia ganidima, ia bizir aviriba isi. An arazir a ia gamir kabar mingarim kamakin, a ian inazir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigha kamaghin amua datirighin ghuavira iti. **19** Ikiavira Itir God, ian God, ia a gin amadagh asebar gin mangi dar ziaba fan marki. Ki ikianingizir gavgavim ia ganiga ghaze, ia akar kam baraghan aghuagh, egh kamaghin damuva, ia guizbangira arimighiregham. **20** Ia Ikiavira Itir Godin tiarim baraghan aghuaghti, a ikizir igharaziba ian damazimin dagh asighashighizi moghin, a uaghan ia gasighashigham."

9 Egha Moses ua kamaghin Israelia migei: "O Israelia, ia oraghl ia bar dughiar ovezeimin Jordanin Fanem girigh vongin mangam. Ia mangi ganigh, ikizir ekiaba, men gavgavim ian gavgavim gafira, ia men nguazim iniam. Me nguibar ekiar aviriba itima, da avinizir divaziba bar ghuavanaga overiamin suira. **2** Ezi Anakin ikizir ekiabar gumamazimba bar ekevegha, gavgavigha agharapaniba sarama aghungi. Ezi ia men eghaghanim baregha fo, gumazitam me misogh me abiraghan kogham. **3** Ia datirighin uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God, en God, avir bar puvira isimin min ian faragh mangam. Ikiavira Itir God uabi, akar dikirizir ia bagha amizimin gin mangi, ian faragh mangi men gavgaviba bar da abinigham. Eghti gin ia me misogh bar zuamira me gasighashigham. **4** "Ikiavira Itir God, ian God, me batuegh givaghti, ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, 'God ti en garima, e an damazimin bar dera, ezi a en arazir aghuir kam bangin nguazir aghuir kam isa e ganingi.' Nighnizir

kam a guizin nighnizim puvati. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ikizir kabar gumamazibar garima, me arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, a me batueghasava ami. **5** Ia kamaghin nighnighan marki, ia uan navir averiabar aven bar deragha, arazir Godin damazimin zueziabagh ami. Puvati, ikizir igharazir kabar gumamazimba, me arazir bar kurabagh ami, kamaghin God me batuegham. Egha uaghan, Ikiavira Itir God, ian God, uan akar dikirizir ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko amizimin gin mangasa ifonge. Kamaghin, a me batueghti, ia men nguazim iniam. **6** Ia kamaghin nighnighan marki, ia gumamazir Godin damazim deraziba. Kamaghin amizi Ikiavira Itir God, ian God, ian arazir aghuiba ikarvagha ivezir aghuimin min nguazir aghuir kam ia ganidi. Bar puvati. Guizbangira, ia gumamazir navir bar gavgaviba itiba, egha ia an akaba baraghan aghua. **7** "Ia bizir kam ginirigh, egh deraghviram a ginighnigh: Ia gumamazimba puvatizir danganin ikia Ikiavira Itir God gamizi, a ian aningaghe. Ia fomira Isip ategha iza datirighin, ia dughiar ruarir kamin Ikiavira Itir Godin akam batoghavira iti. **8** Ia fomira, Sainain Mighsiamin boroghin ikia, Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghegha atam ia gasighasiki. **9** Ezi ki dagiar akuar kamming iniasa mighsiamin ghuavanabo. Kar, Ikiavira Itir God, ia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir dagiar akuar pumuning. Dughiar kamin, ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin ikia, dipatam ko daghetam amezir puvati. **10** Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamming isa na ganingi. Dagiar akuar kamming, ia mighsiamin boroghin uari akuvagha itima, Ikiavira Itir God avimin aven ikia, ia mikemezir migirigiaba, a uabi aniningan ada osiri. **11** "Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighsiamin pin iti. Ezi Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin osizirim itir dagiar akuamning isa na ganingi. **12** Egha a kamaghin na migei, 'Nin gumamazir ni Isipin kantrin inigha azenan izeziba, me arazir kurar bar avirim gami. Egha me zuamira akirim ragha nan akabagh asaragha, uari bagha bulmakaun nedazir mam golin an ingari. Kamaghin amizi, ni zuamira dikavigh mighsiam ategh magiri.' **13** "Egha Ikiavira Itir God, ua na migia ghaze, 'Gumamazir kaba ki men gara me gifo, me na baraghan aghuagha nan akam batoko. **14** Ezi ki bar me gasighasighi gumazitam ua me ginighnighan kogham. Ki kamaghin me damigh, gin ni damighi, ni ikizir gavgavir bar avirim in afeziamin otoghti, ikizir kamin dibobonim ko gavgavim, bar gumamazir kurar kabar dibobonim ko gavgavim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan anogoroghan marki.' **15** "Kamaghin, ki dikavigha dagiar akuar Akar Dikirizir Gavgavim itimining, uan dafarimningin anining suiragha, mighsiamin uaghiri. Ezi dughiar kamin, avir ekiam mighsiamin dafogha isima, an mizariaba akizirigha ghuavanadi. **16** Ki izaghirigha givagha garima, ia guizbangira Ikiavira Itir God, en God, an akaba akirim ragha dagh asara. Egha ia uari bagha golin bulmakaun igiar mamin nedazimin ingarigha gifa. Arazir kamin, ia arazir kuram gamigha zuamira tuavir Ikiavira Itir God ian akazim ataki. **17** Kamaghin amizi, ki ian damazibar, dagiar akuar kammingin suiragha aning akunizi, aning ira bar misagharhire. **18** Egha gin ki uamategha Ikiavira Itir Godin damazimin ghua nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav iti. Ki 40plan arueba ko dimagaribar kamaghira ikia, egha dipatam ko daghetam amezir puvati. Ki fo, ia arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gamua, a gamizi, a puvira ian atari, ezi ki ia bagha kamaghin ami. **19** Ikiavira Itir God, bar ian aningaghegha ia givasa nighnisi, kamaghin ki atiatingi. Ezi Ikiavira Itir God, faragha amizi moghin, ua nan azangszim baraki. **20** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uaghan bar puvira Aronin aningaghegha, a misueghti an aremeghasava ami. Ezi ki faragha amizi moghin, Aron ko ia bagha God ko migeima, a nan azangszim ikara. **21** Ia bulmakaun kamin ingarigha arazir kuram gami. Ezi ki bulmakaun inigha ghua a isa avim mikini. Egha ki bar a anemisaragharigha, a mirmirigha an avereniba inigha da isa, mighsiamin ivemara uaghilir daghurir dipam mikini. **22** "Ia Masa, ko Tabera ko Kibrot Hatavan itir dughiabar, ia Ikiavira Itir God gamizi, a bar ian aningaghe.

23 Ia faragha ghua Kades Barnean itima, a ia migia ghaze, Ia manghi nguazir a ia daningamin kamin aven mangi a dapiam. Ezi ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin Itir puvatigha, an akamin gin mangan aghuagha a batoke. **24** Ki fomira ia ko ingara ia inigha izezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki bar ia gifo, ia gumazamizir Godin akaba batoziba. **25** "Ilan arazir kuram bangin Ikiavira Itir God bar ia gasighasighasava amima, ki 40plan arueba ko dimagaribar Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin fuagha uan guam nguazim mituagha irighav ikia, **26** Ikiavira Itir God ko migia ghaze, 'O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ga uaning, ni uan gumazamizibagh asighasighan marki. Ni uabi uan gavgavimin gumazamizir kaba Isipin kantrin me inigha azenan ize. Ni uan gavgavir ekiamin men akuragha ua me inigha gifa. **27** Ni uan ingangarir gumaziba, Abraham, Aisak ko, Jokop, me ginighnigh, akaba batozir gumazamizir kabar arazir bar kurar kabagh nighnigh da ikarvaghan marki. **28** Ni kamaghin damighiti, Isipia ti kamaghin mikim suam, Ikiavira Itir God, gumazamizir kaba inigha nguazir me daningasa me ko akam akirizim, bagh mangan iburaghburaiki. Puvati, God gumazamizir kabar aghuagha, aremeghasa, me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. **29** Mevzika, gumazamizir kaba ni ua baghavira me amisefe. Egha ni uan gavgavir ekiamin Isipin kantrin me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, ni me gasighasighan marki."

10 Egha Moses Israelia migia ghaze, "40plan arueba ko dimagariba givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, 'Ni dagiar akuar faragha dituzir pumuningin mirara ua pumuning atugh, egh aning inigh na bagh mighisiamin anang. Egh ter araritiba aghoregh boksiamin ingarigh. **2** Eghiti ki dagiar akuar kamning, akar ki faragha dagiar akuar ni inigha ghua bighizimmining osiriziba, aningin da osiram. Ki akaba osirigh givaghti ni aning isi boksiam darugh.' **3** "Egha ki temer akasin boksar mamin ingarigha, dagiar faragha dutuzimmining mirara dagiar akuar pumuning atugha, aning inigha ua mighisiamin ghuavanabo. **4** Ezi Ikiavira Itir God, dagiar akuar kamningin, faragha uan akaba osirizi moghin, ua da osiri. A uan 10plan Akar Gavgaviba osiri, a faragha dughiar ia mighisiamin apengan uari akuvagha itimin, an avimin aven ikia akar kabara ia mikeme, a datirighin uan ada osiri. Egha a dagiar akuar kamning isa na ganingi. **5** Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki uamategha izaghira dagiar akuar kamning isa Boksar ki ingarizimin aven aning ati. Ezi dagiar akuamning Boksiamin aven ikia iti." **6** Egha gin Israelia Jakanian gumazamizib mozir dipaba ategha, Moserin nguibamin ghue. Aron kagh aremezi, me an kuam isa mozim gati. Ezi an otarim Eleasar, an danganin inigha, ofa gamir gumazibar dapanimin iti. **7** Egha me kagh dikavigha Gugodan danganimin ghuegha, gin ghua Jotbatan danganimin ghu. Kar danganir daghurir dipar aviriba itim. **8** Me faragha Sainain Mighisiamin boroghin itima, Ikiavira Itir God, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar kamin ganasa, Livain anabamin gumazibav sefe. Gumazir kaba, me ofa gamir ingangarim damu, egh gumazamizibav kin suam, Ikiavira Itir God, bar deraghvira me damuam. Livaiba dughiar kamin ikegha ingangarir kam gamua iza datirikin. **9** Kamaghin amizi, Livain anabam, Ikiavira Itir God nguazir asizitam me ganingizir puvati. A nguaziba Israelian anabar igharazibagh aningi, ezi Livaiba puvati. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuam, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin. **10** Moses Israelia migia ghaze, "Ki 40plan arueba ko dimagaribar mighisiamin pin iti, mati ki faragha amizi mokin. Ezi Ikiavira Itir God, nan azangsizim uam a baraki. Egha ia gasighasighizir puvati. **11** Egha a kamaghin na migia ghaze, 'Ni dikavigh gumazamizib faragh mangi, nguazir ki me daningasa men inazir afeziaba koma akam akirizim iniam.'" **12** Moses ua kamaghin Israelia migei, "O Israelia, ia oragh. Ki ian azai, ia Ikiavira Itir God, ian God ifongezir arazir aghuir manaba ia dar amuam? Arazir kaba: Ia Ikiavira Itir God, ian Godin

atiatingiva an apengara iki, egh an akaba bar dar gin mangi. Egh a gifuegh, egh bar an navir averiaba ko duaba sara bar akongeh an ingangarim damu. **13** Egh an Akar Gavgaviba ko arazir Ikiavira Itir God ifongeziba, ki ian akurvaghasa datirighin ia migei, ia bar dar gin mangi, egh deraghvira ikiam. **14** Ia oragh, overiar bar pin itim, a Ikiavira Itir God nanam. Ezi nguazim ko an itir biziba da uaghan an bizibara. **15** Ezi Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, uan navir averiamin aven bar me gifongegha, ua bagha ikizir igharazibar tongin ia amisevgha, uaghan ian ovavir boriba amisefe. A ua baghavira ia ginabazi, ia datirighin an gumazamizibara. **16** Kamaghin amizi, ia uan navir averiabar aven akaba batozir arazim atugh a batokegh, mati gumaziba mikarzir mogomebar inibar ghori. **17** Ikiavira Itir God, ian God, godin ifavariba ko bizir bar gavgaviba itibagh afira. Ikiavira Itir God, a bar ekevegha bar gavgavizi, biziba bar an gavgavimin atiatigha an apengan iti. Gumazir ziam itim, o gumazir ziam puvatizim, an arazir vamiran gin ghua men araziba tuisisi. A kotin aven gumazamiziba ataghirazi, me an nighnizim gighasa dagiaba a ganidir puvati. **18** Egha amizir paba ariaghireziba a deraghavira me gamuava, borir afeziaba ariaghireziba a uaghan deraghvira me gami. Egha ikizir igharazibar gumazamizir en tongin itiba, a me gifuegha dagheba ko korotiaba me ganidi. **19** Ia faragha, ikizir igharazibar gumazamizib min Isipin kantrin ike. Kamaghin amizi, ia uaghan ikizir igharazibar gumazamizibagh ifongegh. **20** Ia Ikiavira Itir God, en God, an atiating an apengan iki, egh an ziamra fi. Egh an porogh gavgavigh, an ziamra dipon ia uan akar dikirizibar amu. **21** Anarira, a ian God, kamaghin ia an ziam fi. Ia uari bizir ekiaz igharagha garibar gari, a ian akurvaghasa dagh ami. **22** Ian inazir afeziar 70pla, merara Isipin ghue. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, en God, ia gamizi ia overiamin mikovezibar min bar aviraseme."

11 Moses kamaghin Israelia migei, "Ia Ikiavira Itir God, en God, bar a gifongegh, zurara an arazir a ia ganingiziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba ko, an Akar Gavgavibar gin mangi. **2** Ia datirighin bizir kabagh nighnigh. Ia Ikiavira Itir God ian sure damuasa amizir bizir aviriba ia dar gani. A bizir kaba ian boribar akazir puvati. Iarara, Ikiavira Itir Godin gavgavir bar ekiamin gani. **3** Egha ia Ikiavira Itir Godin garima, a Isipin atrivim ko an nguazimin mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh ami. **4** Ia garima, Isipia ian agintizir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi a iza bar Isipian midorozir gumaziba ko, men hoziaba ko, men karisaba avara. Egha Ikiavira Itir God bar me gasighasiki. **5** Ia tighar izi danganir ia datirighin itir kamin izamin dughiamin, ia uari bizir kabar gani. Ikiavira Itir God, gumazamiziba puvatizir danganimin ia bagha bizir bar aviribagh ami. **6** Ia bizir kam ginighnigh. Ia garima, Ikiavira Itir God, Rubenin anabamin mav, Eliap, an otarimning, Daton ko Abiram, God aning gamizir bizimin gani. Ia bar garima, Ikiavira Itir God, nguazim gamizi, an akam akarizi, aning uan amuiroghboriba ko, uan purirpeniba, ko bizir angamira itiba sara bar, nguazir torim giraghuezi, nguazim bar me avara. **7** Ikiavira Itir God amizir bizir ekiaz kaba, ia guizbangira, uari uan damazibar bar adar gani." **8** Moses ua kamaghin Israelia migei, "Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangamin dughiam a roghira ize. Ezi ia Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kaba, ia deraghvira dar gin mangi, egh nguazir ia datirighin iniasava amir kamin aven mangi a iniam. **9** Egh ia dughiar bar ruarimin bizir bar aghuiba itir nguazir kamin ikiam. Nguazir kam, dagheba an ikia bar deraghvaram aghui. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba ko, men ovavir boribar aningasaa akar dikirizim gami. **10** Nguazir ia datirighin iniamin kam, a Isipin kantrin ia faragha ikezinim, nguazimin min gari puvati. Ia Isipin ikia azeniba opara, dipam inigh uan azenibar izasa ingangarir dafabagh ami. **11** Ezi nguibar ia datirighin mangi iniasava amir kam, a mighsiaba ko danganir zariba itima, amozim zurara an dagher azenibagh izi. **12** Ikiavira Itir God, ian God, azeniba bar, dar

iakinber vaghvagha nguazir kam deraghaviram an gari. **13** "Ki datirighin ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar adar gin mangi. Egh Ikiavira Itir God, ian God ia bar a gifongegh, egh uan navir averiaba ko duaba sarama an ingangarim damu. **14** Egh ia kamaghin damuti, an amozim amadaghti amozim izamin dughiaabar a izam. Azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiam sara amozim izam. Eghti ia dagheba ko wain ko, olivin boreba izivagham. **15** Eghti ia daghetamin otevehgan kogham. Eghti ian bulmakauba damamin grabia ikiam. **16** "Ia uari bagh ganigh! Ian nighniziba ia gifaraghti ia Ikiavira Itir God, akirim ragh a gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribam amuan marki. **17** Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian aningaghegham. Egh amozimin tivaghti, nguazim dipaba puvatighi, dagheba ko biziba deragh aghungan kogham. Eghti ia nguazir aghuir Ikiavira Itir God ia ganidir kamin, zuamiram arighiregham. **18** "Ia nan akaba isi uan nighniziba ko navir averiabar arighigh. Egh da osirigh uan agharibar da ikegh, egh atarir afivibar min da uan guabagh ikeghti da ikiti, ia dughiaabar dagh nighnighvira iki. **19** Egh ia dughiar uan boriba ko dipenimin ikia avughisba, ko dughiar ia me ko tuavibar zuiba, ko ia dakuasa misiabar itir dughiaaba, ko dughiar ia misiamin dikaviba, ia zurara akar kabar uan boribar sure damuvira iki. **20** Egh akar kaba uan dipenibar tiar akabar akiniba, ko nguibaba avinizar divazibar tiar akabar da osirigh. **21** Egh ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, en inazir afeziaba ko akar dikirizim gamizi moghin, ia damighi ia dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikiam. Eghti, ian ovavir boriba nguazir kamin ikiamin dughiam uagham bar ruaragham. Mati overiam zurara uan dangaminin Ikiavira iti moghin, ia nguazir kam gisin ikivira ikiam. **22** "Ki ia ganidir Akar Gavgavir kaba, ia bar dar amu. Ia bar Ikiavira Itir God, ian God gifuegh, an tuavir aghuiba bar adar gin mangi, deraghvira bar adar suiragh. **23** Eghti ia roghira mangamin dughiamin, Ikiavira Itir God ian faragh mangi ikizir igharaziba batueghti, ia men nguaziba iniam. Itizir kaba, men gavgaviba ko dibobonim, ian gavgaviba ko dibobonim gafira, eghti ia men nguazibar apiagham. **24** Egh nguazir ia arua zuir manaba, ia bar moghira da iniam. Eghti ian nguazir mitaghniam, a Sautin amadaghan gumazamiziba puvatizir dangaminin ikegh mangi notin anadaghin Lebanonin Mighsiamin tugham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin ikegh mangi, Mediteranianin Ongarir Ekiamin aruem ghuaghiri naghin tugham. **25** Eghti gumazitam ian tuavim apirighan kogham. Ikiavira Itir God, ian God, a faragha ia bagha akam akirizi moghin, a ikizir igharazibar gumazamizibar amuti, me ian ziam baraghiva, me akong bar atiatigham. **26** "Ia oragh. Ki datirighin ia bagha tuavir pumuning ati, ia tuavir manamin kin mangam? Aning kamakin: God deragh ia damuasa, ia ifongez, o a pazi ia damuasa ia ifongez? **27** Ia Ikiavira Itir God, en God, an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidir kabar gin mangiti, a deravira ia damuam. **28** Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar gin mangan kogh, godin igharazir ia fomira fozir puvatizibar gin mangiti, God ia gasighasigham. **29** Egh Ikiavira Itir God, ia inigh nguibar ia datirighin dapiamimin mangiti, ia bar Gerisimin Mighsiamin ko Ebalin Mighsiamin mangi. Egh ian tarazi Gerisimin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e bagh bizir aghuaribar amuam. Eghti ian tarazi Ebalin Mighsiamin tugh kamaghin dim suam, God e gasighasigham. **30** Ia fo, mighsiar kamning Jordanin Fanemin aruem ghuaghiri naghin iti. Aning Jordanin danganir zarimin, Kenanin nguazir aruem uagharir naghin itimin iti. Aning Moren temer ekar anogoroghezibar boroghin ikia, Gilgalin nguibamin boroghin iti. **31** Ia kiran oveghangin, Jordanin Fanem giregh mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia daningamin dapiam. Egh ia ia inigh a dapiaghiva, an Araziba bar deravira dar gin mangi. **32** Ia deraghvira nighnighiva, arazir God ifongeziba, ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia deragh dar gin mangi."

12 Moses ua Israelia migia ghaze, "Ia oragh. Ia arazir God ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia

nguazir kamin ikiamin dughiamin ia bar deravira dar gin mangi. Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, a ia ganing, eghti ia angamira itir dughiaabar, ia a dapiagh ikiam. **2** Ia ikizir igharazibar nguaziba inigh men dangamin inigh dar apiagh, egh danganir me uan asebar ziaba feba, kar mighsiar ekiaba ko, mighsiar doziba, ko temer ekiabar apengan itir danganiba, ia bar dagh asighasikigh. **3** Egh men ofa gamir dakoziba apirarigh, men dagiar guarir dighoriba itiba misararikigh, egh temer guarir asir amizim Aseran nedazim itiba avimin da tueghti da isigh, egh sobiamin men marvir guaba okiva, bar dagh asighasikigh. Eghti me ua nguazir kamin dar ziaba fan kogham. **4** "Ia gumazamizir asebar ziaba febar min, Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. **5** Ikiavira Itir God, Israelian anababar nguazibar tongin, danganir vamiran ikisi ua bagh anemisevegham. Eghti ia danganir kamra mangi egh an ziam fam. **6** Eghti ia danganir kamin ofan igharagha garir kabar amu. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God, daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiaabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uagham, ia uan sipsip ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. **7** Egh danganir kamra, Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, ia ko ian amuiroghoriba ko ian ingangarir gumazamiziba ia bar uari akuvagh, God daningamin ofan daghebar amam. God deragh ia damighi, ian ingangariba deraghvira otivighi, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam. **8** "Ia gin Godin ziam famin danganir vamiran ikiva, datirighin kagh ikiava ami moghin, ia uari uan ifongiaabar an ziam fan marki. **9** Ia Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kam, ia an aven ghuezir puvati. Ia gin an aven mangedghti a dabirabar aghuim ia danigti, ia navir amirizimin ikiva avughsam. **10** Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangiti, Ikiavira Itir God, ian amamangatighi, ia nguazir kam inigh a dapiam. Eghti a deravira ian ganti, apaniba ian boroghira izan koghti, ia navir amirizimin ikiam. **11** Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fisi, a ua bagh danganir vamira amisevegh, an ikiti, ia danganir kamin izi ofan igharagha garir kabar amuam. Ofan kaba: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan biziba 10plan pozibar da abigh dar akuar vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isi a daning. Egh ofan Ikiavira Itir God ko akam akiriziba, ia da isiva a daning. **12** Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibabar itiba ko, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akuegh an boroghin iki. Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. **13** Egh ia uari uan ifongiaabar gin mangiva, tintinibar danganibar ofan bar isia mighiribar amuan marki. **14** Puvati, ia danganir kamran uan ofabar amuam, kar Ikiavira Itir God, misivamin dangamin. A ian anababar nguazibar tongin, anabatamin nguazir vamira, amisevegham. Egh danganir kamra, ia ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazir ki ia mikemeziba, ia bar dar amu. **15** "Egh danganir ia itiba, ia asizibav sogh dar ami, da anogoroziba puvati. Asizir Ikiavira Itir God, ia ganingiziba, ia dar ami. Ia an damazimin zue o zuezir puvati, ia uan nguibabar aven iki dar ami, mati ia asizir atiba api mokin. **16** Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia an ghuzim isi dipamin min nguazimin a fugh. **17** Ia bizir kabar ami, egh nguibar ia itibar aven Ikiavira Itir God, ganidir ofan kabar amuan marki. Dar kara: Ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba. Egh ia uan azenibar witba ko wainba ko olivin boreba, ia 10plan pozibar da abigh, dar pozir vamira isi Ikiavira Itir God daning. Egh ia uan bizir aghuiba isiva a daning. Egh ofan ia God ko akam akiriziba, da isiva a daning. Egh ia uan ifongiaabar bizir tizim isi a bagh ofa damusi a damu. Egh uan sipsipba ko bulmakaun ivariaba inigh izi a bagh ofa damu. **18** Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumazamiziba ko, Livain ian nguibamin itiba, ia bar Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin ofan kabar daghebar ami. Ia danganir Ikiavira Itir God, ian God ua bagh

misivamimra damam. God deragh ia damighiti, ian ingangariba deraghvira otivti, ia bizir kam bagh an damazimin bar akuegh ikiam. **19** Ia uan nguazir kamin ikiamin dughiamin, ia Livaibagh nighnigh men akurvagh. **20** “Eghti gin Ikiavira Itir God, ian God akam akirizi moghin, ian nguazim damuti, an ekevegh mangam. Eghti ia dughiar manamin asizibar amisi ifuegh dar ami. **21** Eghti danganir ia Ikiavira Itir God, ian Godin ziam famin kam a saghon ikiti, ki ia mikemezi moghin, ia damu. Ia Ikiavira Itir God ia ganingizir bulmakau o sipsip misuegh, an tuziba uan nguibamin dar ami. Ia kamaghin damusi ifuegh, egh dughiarbar kamaghira damu. **22** Ia an damazimin zue, o zuezir puvati, ia asizir atiaba api moghin pura dar ami. **23** Ia fo, ghuzim an angamira itir ikirimirim gumazimiziba ko asiziba bar me ganidi. Kamaghin amizi, asizitam ghuzir ikirimirim anidim an aven ikiti, ia aneman marki. Ia ghuzibar aman kogham. **24** Ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh. **25** Ia asizir katamin ghuzim ameghan koghti, Ikiavira Itir God, ia mikim suam, ian arazir kam an damazimin dera. Egh ia ko ian ovavir boriba deragh ia damuti, ian ingangariba deraghviram otivam. **26** Egh ia God daningamin ofaba ko ofan ia Ikiavira Itir God ko akam akiriziba inigh, danganir a ua baghvira misivamimin mangi. **27** Egh danganir kamin ia ofan bar isia mighiribar amu. Ia asizir tuziba ko ghuziba isi Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin da tuegh. Egh ia ofan igharazibar amuva, asizibar ghuziba ofa gamir dakozimin da ingi, egh asizir tuziba ia dar ami. **28** Ia deraghvira akar ki datirighin ia mikemezir kabar gin mangi, egh kamaghin ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ko arazir voroghira zuibar amuam. Eghti biziba bar ian deraghti, ia ko ian ovavir boriba, ian dabirabim deragh iki mamaghira ikiam.” **29** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi ikizir igharazir kabar nguazibar aven mangamin dughiam, Ikiavira Itir God, ian God, ian faragh mangi bar me gasighasigham. Eghti ia men nguazibar apiam. **30** Ia deravira uari bagh ganigh. God me gasighasigh givaghti, ia me uan asebar ziaba fer arazibar gan, men min damuan marki. Ia men arazibar gin mangiva arimighiregham. Egh ia men asebar ziaba fer araziba bagh men azangsigghan marki, ‘Ikizir kaba, me manmaghin uan asebar ziaba fe? E men min damuasa ifongez.” **31** Me uan asebar ziaba fe moghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fan marki. Me uan asebar ziaba fer dughia, me uari uan boribav sogha ofa gamir dakozim gisin me arigha ofan min me tue. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, bar men ofabar aghua. **32** “Egh bizir ki ia mikemezir kaba ia bar moghira dar amu. Egh akar igharazitam inigh uam akar kabagh isafuraghan marki, egh akar katam ataghiraghan marki.”

13 “Eghti akam inigha izir gumazitam o irebabar mingariba abizir gumazitam izi ia geku suam, Ki fogha gifa mirakelin kam guizbangin otivam. Egh men tav, ia faragha ziaba fezir puvatizir asebar ziaba fisi, ia mikimam. **3** Eghti da guizin otivti, ia an akar kam baraghan marki. Ikiavira Itir God, ian God, ian araziba tuisigh foghasa, ia navir averiaba ko duabar guizbangira a fiongez, o puvati. Egha a gumazir kaba ataghizi me iza ia gekuasava ami. **4** Ia Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan iki, egh an gin mangi. Egh ia an Akar Gavgaviba baragh dar suiragh gavgavigh, dar gin mangi an ziam fi. **5** Egh ia akam inigha izir gumaziba ko, irebabar mingariba abizir gumazir kaba bar me misueghti, me arimighiregh. Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Gumazir kamagh amiba, gar gumazir kuraba. Egh ia God baghvira iklasa, me aghua. Kamaghin amizi, me ia geku ia damighiti, ia Ikiavira Itir Godin gin zuir tuavim ategh an saghon ikiam. Kamaghin, ia gumazir kabav sueghti me arighireghti, arazir kurar kam givagham. **6** “Eghti ian namakatam, o aveghbuatam, o ian otaritam o ian guivitam, o ian amuir ia bar ifongezim, o ian roroar bar aghuim, a modogh ia geku, aghumra aser ia ko ian inazir afeziaba fomira fezir puvatzibar ziaba fisi ia mikimti, ia an akam baraghan marki. **7** Nguazir kamin gumazimizir ian boroghin itiba ko ian

saghuiaimin itiba, bar moghira aser kabar ziaba fe. **8** Ia gumazir kamaghin amibar apezeperir akaba baraghan marki, ia akirim me gasaragh. Ia men akurvaghan marki. Egh ia apangukuvir arazimin me damuan marki. **9** Gumazim o amizim kamaghin ia damuti, ia a misueghti, an aremegh. Ni faragh uan dafarimin dagiabar a ginivighi, gin gumazimiziba bar dagiabar a ginivam. **10** Ia fomira Isipin kantrin ikia ingangarir gumazir kinibar min itima, Ikiavira Itir God, ian God ia inigha Isipin azenan ize. Egh me ia gekuti ia Godin akamin gin mangan kogham. Kamaghin amizi, ia dagiabar me ginivti, me arimighiregh. **11** Ia me misueghti, me arimighireghti, Israelia bizir kam baregh atiatingiva uam arazir kurar katam damuan kogham. **12** “Ia Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin nguibar ekiabar ikiv oraghti, me kamaghin mikimam, Gumazir kurar kaba nguibar ekiar kamin itir gumazimizibar nighnizibagh eua ghaze, E asebar ziaba fam. Kar aser e faragha ziaba fezir puvatziba. **14** Ia kamaghin akar vaveba baregh, egh deraghviram akar kamin mingarim gifoghshi pantemim ingar. Eghti migirigiar bar kurar kam a guizbangira ikiti, **15** kamaghi, ia nguibar kamin itir gumazimiziba ko men bulmakauba sara misoghharigh, men nguibar kam ko an itir biziba bar dagh asighasikigh. **16** Egh ia men biziba bar ada inigh, nguibamin torimra da akufagh. Egh ia nguibar kam daboroghti an itir biziba bar isi ofan min Ikiavira Itir God, en God daning. Eghti nguibar kam ikuvigh iki kamaghira ikiti, gumazitam uam an ingar anesaraghan kogham. **17** Ia uari bagh nguibar kamin bizitam inian marki. Ia avim ateghtima a bar dar isigh. Eghti Ikiavira Itir God, uan aningazim ategh, ian apangukuvigham. Egh a ian inazir afeziaba ko akar dikirizim moghin, ia damighiti ian dibobonim ghuavanabogham. **18** Ia Ikiavira Itir God, ian God, an tiarim baraghiva, an Akar Gavgavir ki datirighin ia migeir kaba deragh dar gin mangiva, an damazimin arazir aghuibar amuti, a bizir aghuir kaba ia bagh dar amuam.”

14 Moses kamaghin Israelia migei, “Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghvira ia ginabazi ia an boriba. Kamaghin amizi, ian gumazitam aremeghti ia a bagh aziva, ikizir igharaziba ami moghin, uan mikarizbar ghor, egh minedevir arizibagh isan marki. **2** Ikiavira Itir God, ian God nguazir kamin ikizibar tongin ia inigha ua baghvira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia an gumazimizibara.” **3** Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, asizir kabav gha ghaze, Da ikuvizi an adar aghuagha, dar aman ian anogoroke. **4** Asizir kaba, ia dar ami: bulmakau ko sipsip, meme, **5** ko dia, sipsipin atiaba, memen atiaba, ko mighisiamin itir asizir atiar igharaziba, ia dar tuzibar ami. **6** Asizir kabanang: Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning unaning tuiragha iti, egha da bulmakaubar min grazibar amiti, ia dar ami. **7** Ezi bulmakaubar min graziba apir asiziba, dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning unaning tuiragha itir puvati, kamaghin ia bar dar aman marki. Asizir kamaghin gariba: kamelba, ko ivarareba, ko ighiaba, ia dar aman marki. Da bulmakaubar min graziba apava, soroghafarir puziba bigha pumuning itir puvati. Ia kamaghin fogh, asizir kamaghin amiziba da Godin damazimin zuezir puvati. An adar aman ian anogoroke. **8** Ia dabar aman marki. Dar soroghafariba puzir pumuning ikia, aning unaning tuiragha ikia, bulmakaubar min graziba apir puvati. Kamaghin, ia fogh, daba da nan damazimin mize. Egh ia dar ganti da arighiriti, ia dar kuabar suighan marki. Bar markiam. Da nan damazimin zuezir puvati. **9** “Egh ongarimin osiriba ko dipamin osiribar tongin, osirir naziaba ko sighiaba itiba, da bizir kaba uaghara ikiti ia dar ami. **10** Egh osiriba ko bizir muziarir ongarimin itiba, da naziaba ko sighiaba uaghara puvatighiti, ia kamaghin fogh, Da Godin damazimin mize. **11** “Egh kuarazir Godin damazimin zueziba, ia dar ami. **12** Egh ia kuarazibar tongin kuarazir kamagh garibar aman marki. Kuarazir kaba, taragiaba, mighiaba, isaba, kotkotba, poneba, ongarimin kuaraziba, beniba, dipamin mughamiziba, aghunabar ekiaba ko, kina aghunababa. **19** “Ezi apizir aviziba itiba, da bar bizir miziriziba, kamaghin ia dar aman marki. **20** Apizir igharazir

aviziba ikia Godin damazimin zuezbia, ia dar ami. **21** “Egh asizir puram ariaghiriba, ia dar aman marki. Ia ikizir igharazibar gumazamizir ian tongin itibar aningti me dar ami. Egh ia pura nguibam getiagha aruir gumazamizibar amamangatiighti, me ia da dagh ivez dar ami. Ia guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God, a ua baghavira ia amisevezir gumazamiziba.” “Ia memen otter eborim isi, minem gingegh, memen amebar kamin nguzimin tuzim isi, minir kamin anevighan marki.” **22** Moses kamaghin migei, “Dagher ia zurara uan azenibar isiba, ia da abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira anetighti a iki. **23** Egh gin ia da inigh mangi danganir Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin danganimin dar atigh. Egh Ikiavira Itir Godin damazimin, ia baliba ko wain, ko olivin temer borem, kar ia faragha inigha izezir dagher kabar naba ia dar ami. Egh ia danganir kamin uan bulmakau ko sipsipin nguzir ivariabav sogh, egh dar ami. Ia kamaghin damuva, zurara Ikiavira Itir God, ian God an atiatingiva an apengan ikiamin arazimin fofozim iniam. **24** Ia bar saghon iki, egh dagher aghuir Ikiavira Itir God ia ganingizir kaba, ia dar 10plan pozibar da tuiurag dar pozitam inigh danganir a uan ziam fisi misivamin kamin da ater mangan iburagh, **25** dagher kaba amadaghti gumazatam dagh ivesegh. Eghti ia gin dagiar kaba inigh Godin ziam fer danganimin mangi. **26** Egh dagiar kabar ia bizir ifongezir kabagh ivez, kar bulmakaun tuziba ko sipsipin tuziba, wain ko wainin dipar gavgaviba. Egh ia God uan ziam fasa misevezir danganir kamin, uan boriba ko Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin, ia dagher kabar ami egh bar akongegh. **27** “Ia Livaibagh fo, me uari nguazitaba inizir puvati. Ian nguibabar aven itir Livaiba, ia dughiar ekiar kabar, me ginighnigh men akurvagh. **28** “Ia zurara, azenir mikezimin vaghvagh, uan azenibar otivir dagheba abigh 10plan pozibav kinigh, dar pozir vamira inigh mangi uan nguibar ekiamin aven itir dagheba arizir dipenir ekiabar dar arigh. **29** Livaiba ia me gifo, me uari nguazitaba inizir puvati. Egha uaghan ikizir igharazibar gumazamiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir odiarir paba ariaghireziba, me uaghan ia ko iti. Gumazamizir kaba me uaghan izi uan ifongiabar dagheba iniam. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, deragh ia damuti ian biziba bar deravirama otivam.”

15 Egha Moses ua Israelia migia ghaze, “Namba 7in azenim, kar bizibar ghuavim ikarvazim agevir azenim. **2** Ia kamaghin damu, gumazim uan namakam da pura dagiam inigh, eghti azenir namba 7, an namakar kam a mikim suam, Ni uam a ikaravaghan marki. Ikiavira Itir God, uabi kamaghin e migei, **3** daghiabar ghuaviba, daghiaba ikarvaghamin osimtizim, namba 7in azenimin, e da gin amangam. **3** Eghti ikizir igharazitamin gumazitam ia da pura biziba inighti, ia bizir kaba ikarvaghsi an dim. Egh ia uari uan namakaba inizir biziba ikarvaghsi men azangan marki. **4** “Ia oragh, ia Ikiavira Itir God, ian God, nguazir a datirighin ia ganidir kabar aven, a deraghvira ia damuam. Kamaghin amizi, ian tav, bizitamin otevegghan kogham. **5** Ia deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba, dar suiragh bar dar gin mangiti, a deraghvira ia damuam. **6** Ikiavira Itir God, ian God, akam akirizi moghin, a bar deraghvira ia damuam. Eghti ikizir aviriba pura ia da biziba iniam, eghti ia men bizitam puram a inighan kogham. Egh ia ikizir aviribagh ativagh men ganti, me ia gativaghan kogham. **7** “Eghti namakatam, nguazir Ikiavira Itir God, datirighin ia ganidir kamin nguibatamin iki, bizitamin oteveggham, ia akirim ragh a gasan marki. Egh ia uan biziba mighin dar suighan marki. **8** Ia an apangkuv, egh pura uan dafariba kuigh, bizir an oteveziba ia da isiva a daning. **9** Ia kamaghin pazi nighnighan marki, biziba ikarvaghamin azenim a roghira izegha gifa, egh uan namakamin akurvaghsi uan biziba mighin dar suighan marki. Egh ia dagiaba a daningan aghuaghti, gumazir kam ian arazir kam bagh Ikiavira Itir God ko mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim iklam. **10** A ian azangizir biziba, ia bar da isi a daningitighi, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangariba bar dar amuti, da deraghviram otivam. **11** E Israelia, en tarazi zurara bizibar oteveggham. Ezi

kamaghin ki ghaze, ia onganarazibagh amir gumazamizibar apangkuv men akurvagh deraghvira me damu.” **12** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Israelian gumazitam ingangarir gumazir kinitamin min a givezeghti, a ian ingangaribar amu mangi, 6plan azenibar tugh. Egh namba 7in azenimin, ia aneteghti a mangi. **13** Eghti a ian ingangarim ateghti, ia pura nguibamin anemangan marki. **14** Ia bizir aghuir Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir kaba, kar sipsiba, witba, ko wainin dipaba ia da isi a danighti a mangi. **15** Ia uaghan pura ingangarir gumazamizir kinibar min Isipin ike. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inizi, ia ua friaghiare. Ia bizir kam ginighnigh. Ki bizir kam ginighnigha Akar Gavgavir kaba ia ganiga ia migei. **16** “Eghti ingangarir gumazir kinim suam, ‘Ki bar uan gumazir dapanim gifuegha, an amuiim ko boribagh ifuegha, me ataghiragghan aghua.’ **17** Eghti ia a inigh mangi uan dipenimin ter ararir tiar akamin miriamin itimin anesaragh, egh dikonor tam inigh, an kuarim okoreghti, a ian ingangarir gumazir kinimra iki mangiva ovegham. Ia arazir kamra uan ingangarir amizir kinitam, uaghan a damigh. **18** “Ingangarir gumazir kinir kam 6plan azenibar ian ingarizi, ia an ingangarimin ivezir muziarim a ganigha gifa. Kamaghin, ia uan ingangarir gumazir kinim damighti a firghirighsi, bizir kam ginighnigh osiman kogham. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, ian God, ian ingangaribar amighti da bar deraviram otivam.” **19** Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Ia uan bulmakauba ko sipsipar nguazir apurir ivariaba, bar ada miseveggh, da isi Ikiavira Itir God, en God, a daningigh. Eghti bulmakaun kaba ingangaribar amuan marki, egh uaghan ia sipsipin kabar arizibagh isan marki. **20** Egh ia zurara azenibar vaghvagh uan amuiroghboriba ko, asizir kaba inigh, Ikiavira Itir God uan ziam fisi misivamin danganir kamin mangi Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin asizir kabar ami. **21** Eghti bulmakaun kam o sipsipin kamin mikarzim ikuvigham, kar an dafarim o an suem ikiragham, o an damazimning okavigham, o a arimiarir kurar igharazim iklam, eghti ia a inigh, Ikiavira Itir God, ian God, bagh ofa damuan marki. **22** Ia asizir atiaba api moghin, uan nguibabara asizir kamaghar garim amiva anegifagh. Ia Godin damazimin zue o mize, ia asizir kam pura bar anemegh. **23** Egh ia asizir katamin ghuzitam bar aneman marki. Ia dipamin min nguazimin a fugh.”

16 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia Abipin iakinimin, azenibar zurara isar kam damu. Ia fo, Ikiavira Itir God, ian God fomira Abipin iakinimin dimagarir mamin, Isipin kantrin ua ia ini. Kamaghin amizi, ia zurara God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuva, bizir kam ginighnigh an ziam fi. **2** Ia mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otivigh, uan bulmakau o sipsipin tam misuegh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damu. Egh ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh asizir tuzibar ami. **3** Ia isar kam damu, egh yis itir bret aman marki. Ia 7plan aruebara yis puvatizir bret ami. Ia fo, ia fomira zuamira Isip ataghiraghasa amua yis puvatizir bret ame. Kamaghin amizi, ia bretin kam amiva, dughiar ia Isipin osimtizimin iklam an ategha izezim ginighnigh. Ia bizir kam zuraram a ginighnighvira iki mangiti an ovever dughiam otogham. **4** Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, ia yis taba ateghti, da ian dipenibar iklam marki. Egh an aruer faragha zuimim, ia ofa damuamin asizibar ami mangi, dimagarir kamra bar ada gifagh. Eghti dar naba iki mangi amimzaraghan otivan marki. **5** “Ia God Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganiditamin aven dav soghan marki. **6** Ia Israelia Gitazir Dughiam ginighnighamin ofa bagh asiziba inigh Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra adav sogh. Ia fo, aruem uaghiri dughiamin ia Isip ategha azenan ize. Kamaghira amizi, ia guaratizimin asizibav sogh dughiar kam ginighnigh. **7** Ia Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin danganir kamra, asizir kaba tu dar ami. Egh amimzaraghan ia uan puripenibar mangi. **8** Ia 6plan aruebara yis puvatizir bret ami. Egh namba 7in

aruem, ia uari akuvagh Ikiavira Itir God, en God an ziam fi. Egh dughiar kamin ia ingangaritam bar a damuan marki.” **9** Egha Moses me migia ghaze, “Ia azenibar dagher oviziba aghorir aruer faragha zuimin ikegh, ia wighba meng mangi namba 7 wighin tugham. **10** Egh namba 7 wighin aruer abuananam, kar Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam. Ia Ikiavira Itir God, ian God ia ganingizir daghebar dibobonimin mirara, uan ifongiamin gin mangi, da tuiiragh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa damuva a bagh bar akongegh. **11** Egh ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir amiziba ko gumaziba, ko Livaiba ko ikizir igharazibar gumamazir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba ko, amizir paba ariaghireziba, ia bar moghira Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi miseveghamin danganimin mangi, uari akuvagh an damazimin a bagh bar akongegh. **12** Ia fomira pura ingangarir gumamazir kinibar min Ispini ike. Kamaghin amizi, ia bizir kam ginighnigh arazir God ifongeziba deraghvira dar amu.” **13** Egha Moses uia ghaze, “Ia azeniba bar, balin afeziaba amisiva wainin oviziba mirmirighi, gin Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otoghti, ia averpenibar aven iki bar akongegh mangiti, aruer namba 7 otogham. **14** Dughiar kamin, ia bar moghira bar akongegham. Ia uan otariba ko guiviba ko, ian ingangarir gumamaziziba ko, Livaiba ko ikizir igharazibar gumamazir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, **15** ia bar moghira mangi Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin danganimin otifigh. Egh uari akuvagh dughiar ekar kam damu Ikiavira Itir God, ian Godin ziam fi. God ian azeniba ko bizir maba sara, deraghvira dar amuan, kamaghin, ia bizir kam bagh bar akongegh iki mangiti, namba 7 aruem otogham. **16** “Eghti Ia azeniba vaghvagh dar dughiar 3plan, ian gumazibara dikavigh, Ikiavira Itir God, ian God, uan ziam fisi misivamin danganimin izi, an damazimin otivigh an ziam fi. Dughiar 3plan kaba makakin, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ia bar vaghvagh dafarin kinibar Ikiavira Itir Godin damazimin izan marki. **17** Ikiavira Itir God, ian God bizir aghuir aviriba ia ganingi. Ia dagh nighnigh uan biziba tuiiragh a daning.” **18** Egha Moses uia kamaghin migia ghaze, “Ia anababa vaghvagh, nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kabar aven, jasba ko ingangarir gumazir igharazitaba amisefegh. Eghti gumazir kaba guizir arazibar gin mangi, deraghvira gumamazizibar migirigiaba tuisigh. **19** E go, dagiar gumaziba jasba apezepa me ganidiba, da gumazir nighnizir aghuiba itibagh ami, me damazir okaviriziba min iti. Egha arazir kam uaghan gumazir aghuarir osimtiziba puvatizibar kotiam gasighasasi. Kamaghin amizi, gumazitam me apezepa kotiam gifarisi, dagiaba me daningiti, me dagiar kaba inian marki. Me guizir arazim gighan marki. Me kotiamin aven pazi gumazitamin akurvaghiva, igharazitav dikabanan koghham. Me guizir arazimin gin mangi gumamaziziba bar me tuisigham. **20** Ia zurara guizir arazimra gin mangi, egh guizbangira mikim. Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin dapiagh iki mamaghira ikiam. **21** “Egh ia Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dazozimin ingar, egh an boroghin temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim asan marki. **22** Egh ia dagiar guarir dighoriba itiba asaragh asemin ziam fan marki. Bizir kamning bar ikuvizi, Ikiavira Itir God, ian God bar aningnin aghua.”

17 Egha Moses kamaghin migia ghaze, “Ia bulmakaun apuritam, o sipsipin duatam mikarizimin ititam inigh Ikiavira Itir God, en God bagh ofa damuan marki. Ikiavira Itir God arazir kam bar an aghua. **2** “Egh dughiar tabar ian nguibar Ikiavira Itir God, ian God ia ganidibar aven, ian tongin itir gumazitam o amizitam Ikiavira Itir God, en Godin Akar Dikirizir Gavgavim abigh, kamaghin an an damazimin arazir kuram gami. **3** A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abigh, egh godin igharazibar ziaba fam. Kar, aruem ko iakinim ko mikoveziba, a dar ziaba fi dar gin mangam. **4** Ia gumazim

o amizir arazir kurar kam gamimin migirigiar kam baregh, deravira migirigiar kamin ingarim bagh ruiva a batogh. Eghti migirigiar kam a guizbangira, eghti ia fogh suam, kar bar arazir kuram Israelian tongin oto, **5** eghti ia gumazir kam o amizir kam inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar a ginivighiti an aremegh. **6** Egh gumamazir pumuning o 3pla an ganti, an arazir kuram damuti, me an gun mikeghti, me dagiabar a ginivighiti an aremegh. **7** Ia uarir tongin arazir kurar kam agvisi, gumamazir an gari an arazir kurar kam gamiziba, me faragh dagiaba isi a giniv. Eghti gin igharaz darazi dagiabar a ginivti an aremegh. **8** “Dughiar tabar osimtizir ian nguibar otiviba bar ekeveghti jasba da tuisighan iburagham. Osimtizir kamaghin ariaba, gumazir mam mamin apamin gamigha a misoghezi an areme, gumaziba uan nguaziba ko dipeniba bagha uarir aningazi, o gumaziba uariv sogha, igharazibar mikarizibagh asighasasi. Eghti jasba bizir kaba tuisighan iburaghti, ia danganir Ikiavira Itir God, uan ziam fisi misivamin kamra mangi an ziam fi. **9** Egh uan osimtiziba isi Livain ofa gamir gumaziba ko, jasin datirighin kottiaba baraziba, me danighti me ian osimtiziba akir. **10** Egh danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin me kotin nighniziba ia daningiti, ia me mikemezi moghira bizibar amu. **11** Ia men nighnizir me ia ganidir kaba inigh, egh bar adar gin mangi. **12** Egh gumazitam jas, o Godin ofa gamir gumazitam batuegham, ia gumazir kam misueghti an aremegh. Ia kamaghin damuva Israelian arazir kurar kam batuegham. **13** Eghti gumamaziziba bar moghira arazir kam baregh bar atiatigham. Egh gumazitam uam arazir kamagh garitam damuan koghham.” **14** Egha Moses uia kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia daningamin kam inigh givagh a dapiagh, egh ia gumamazir igharazibar min nighnigh suam, atrivitam ti e gativagh en ganam. **15** Egh dughiar kamin, ia teghti Ikiavira Itir God, uabi ian tongin atrivimin ikisi ia gumazitam amisefegh. Ia uan ifongiamin gumazitam amisivamin marki. Ia kantrin igharazitamin gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin ikian marki. A uabi ian gumazitam amiseveghti, a ian atrivimin iki. **16** Ikiavira Itir God, ghaze, an gumamaziziba ua Ispini mangan an aghua. Kamaghin, atrivim uan midorozir gumaziba aameghti, me uam hoziar aviribagh ivesi Ispini mangan marki. **17** Atrivim amuir aviribar ikisi nighnighan marki, egh uaghan gol ko silvan aviribar pozim mikinan marki. Da a damuti, an akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragham. **18** An atrivimin otogh, egh Akinafarir Righizir Godin Akar Gavgaviba ititam inigh, egh Livabar damazimin an mirara ua bagh Akinafarir Righizir igharazir tamin deragh an osirigh. **19** An akinafarir righizir kam uabin boroghram anetigh, egh dughiabar zurara an akabar gan. Kamaghin, a Ikiavira Itir Godin atiating an Araziba ko, arazir a ifongezibar gin mangam. **20** Egh kamaghin a uabi uan ziam fan kogh, egh Israelian igharaz darazi abinan koghham. Egh a Godin Akar Gavgaviba ategh ighuigh agharir guvim o agharir kiriamin mangan marki. A kamaghin damu azenir aviribar atrivimin ikiam. Eghti gin an ovavir boriba an danganin inigh atrivibar otiv mangivira ikiam.”

18 Egha Moses uia kamaghin migei, “Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Israelian marazi nguaziba inini moghin me nguazitam inian koghham. Ikiavira Itir God, mikemezi moghin gumamaziziba uan bizir aghuiba God daningiti Livaiba da iniam. **2** Israelian igharaz darazi, nguaziba isi moghin, me nguazitam inian koghham. Livain anabam, men bizir aghuir Ikiavira Itir God me ganingizim, a kamakin, me ofa gamir ingangaribar amuan, mati Ikiavira Itir God, ian God, faragha akam me bagh anekirizi mokin. **3** “Eghti gumazitam Godin ofa damusi bulmakaun apuritam ko sipsip misuegh, egh asizir kabar gurir tuziba ko, koviam ko akagur tuziba ko an navir averiamin aven itir bizibar tuziba isi, ofa gamir gumazibar aningigh. **4** Egh ia uan faragha misevezir wit ko balin oviziba, ko wain ko olivin borem ko sipsipin ariziba inigh ofa gamir gumazibar aningigh. **5** Ikiavira Itir God, ian God, ian anababar tongin, ofa gamir ingangarim damuasa Livain anabamin adarazira, me amisefe. Eghti men ovavir boriba zurara ingangarir kam damu

mangivira ikiam. **6** “Eghti Livain gumazitam ifuegh, egh uan nguibar Israelin nguazimin aven ittem ategh mangi, danganir Ikiavira Itir God, miseveghamin kamin mangam. **7** Egh a Ikiavira Itir God, an Godin ofa gamir ingangarin damu, mati ofa gamir gumazir igharaziba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin ingangarin kam gami mokin. **8** Ofa gamir gumaziba vaghvagh dagher magh ghueziba inigh. Egh bizir igharazir a dagiaba bagh amadamizimin dagiaba, a uaghan ua bagh dar suiragh.” **9** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia nguazir Ikiavira Itir God, en God, ia ganidir kamin otivigh, egh ikizir kabar gumamaziziba amir arazir kurabar gin mangan marki. Kar arazir bar kurar God aghuaziba. **10** Ia uan otariba ko guivubav sogh ofaba tuer dakozim gisin avimin me tuan marki. Egh ia, ariaghirezir gumamaziziba duabar gavgavimin amodoghin gin otivamin bizibar gun migeir arazim, ko kukunir gumaziba amir arazim, ko akar mogomebar gun migeir arazim, ko akuzibagh amir arazim, ko akavsiabagh amir arazim, ko duar kuraba ko migeir arazim, ko imezibagh amir arazim, ko gumamazizir ovengezibar duaba ko migeir arazim, ia bar arazir kabar amuan marki. **12** Ikiavira Itir God, en God, a gumamazizir arazir kurar kabagh amiba, a bar men aghua. Ezi gumamazizir ikizir igharazir kabar itiba, ia men boroghira izamin dughiamin, a bizir kam bangin, me batuegham. **13** Ia arazir kurar kaba bar ada atakigh, egh ia guizbangira Ikiavira Itir God, ian Godin gin mangi.” **14** Egha Moses ghaze, “Gumamazizir ia datirighin men nguazim iniasava amir kaba, me kukunir gumazibar akaba baragha dar gin ghua, duar kurabar arazibagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, ian God, arazir kabar amuan ian anogoroke. **15** “Ikiavira Itir God, ian God, a ian tongin, ia bagh gumazitam amiseveghti, a nan min akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ia an akaba baragh dar gin mangam. **16** “Ia Sainain Mighsiamin boroghin uari akuvagha itir dughiamin, ia bar atiatigha, kamaghin nighnigha ghaze, ‘E Ikiavira Itir God, en God an ganigh ariaghiregham. Kamaghin amizi, e uan Ikiavira Itir God, en God, e uam an tiarim baraghan aghua. Egha e uaghan avir ekiaf God aven itir kamin ganam aghua.” **17** Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, ‘Men migirigiam, bar guizbangira. **18** Ki men tongin men tav amisevegham, eghti a nin min, akam inigha izir gumazimin otogham. Eghti ki uan akam isi a danighi an akar ki daningamiba bar da isi gumamaziziba bar me mikimam. **19** Eghti akam inigha izir gumazir kam nan ziamra akam akunam. Eghti gumamazizir an akam batoziba, ki ivezir kuram me daningam. **20** Eghti akam inigha izir gumazitam, nan akar ki a ganingizir puvatizitam akunam, o a asetamin ziamin gun mikimam, an ovengam.’ **21** “Eghti ia manmagh fogh suam, ‘Akam inigha izir gumazir kamin akar a kurir kam, a ti Ikiavira Itir Godin izi, o puvati?’ **22** Ia a akar a kurir kam kamaghin a gifogh. Akam inigha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin ziamin kam akunti, bizir a mikemezim otogham koghti, akar a migeir kam Ikiavira Itir Godin ivezir puvati. Akam inigha izir gumazir kam uan nighnizimin akam akuri. Kamaghin amizi, ia an atiatingan marki.”

19 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin ikiziba bar me gasighsigh givagh, men nguababa ko dipeniba bar ada inigham. Eghti ia deraghvira dar apiagh, **2** egh nguazir kam 3plan distrighbar da bikigh. Egh distrighin kabar vaghvagh mongamin nguibar ekiam amisefegh, eghti nguibar ekiaf kaba, da danganir gumamaziziba arimangi deravira ikiamba. Egh tuavibar ingarighi, da nguibar ekiaf kabar mangi dar otifigh. Eghti gumamaziziba tuavir kabar ari mangi nguibar ekiaf kabar otivigh deravira ikiam. Eghti gin gumamazim igharazitav purama a misueghti an aremeghti, a mangi nguibar kabar tamin aven mangi modogh ikiam. **4** Gumazim uan anavira osimtiziba an puvatigh purama a misueghti an aremeghti, an ari mangi nguibar ekiaf 3plan kabar tamin mangigh deraghvira ikiam. **5** Egha uaghan, gumazir pumuning ruarimin temeba oka ghua, mavin sobiam asiaghirigha an namakam misoghezi an areme, an ari mangi mongamin nguibar ekiaf katamin aven manigh

deragh ikiam. **6** Eghti mongamin nguibar ekiaf vamira iki, kamaghin deraghan kogham. Nguibar ekiaf vamira iki bar saghon mar ikiti, gumazim uan anavin ovevem ikarvaghsi, bar aningaghegh pantem arimangamin gumazir kamin gintigh, tuavimin puram an suiragh a misueghti an aremegham. Gumazir kam, guizbangira, osimtiziba puvati. A uan anavin apanim gamua a misoghezi an aremezir puvati. Sobiamrama asiaghirigha anemisoghezi an areme. **7** Bizir mingar kam bagha ki mongamin nguibar ekiaf 3pla amisivasa ia mikeme. **8** “Ikiavira Itir God, ian God, a nguazir kabar mitaghniabagh isivagh, nguazir ekiafa isi ia daningam, mati a fomira ian inazir afeziaba ko akam akirizi mokin. **9** Eghti ia dughiar kamin mongamin nguibar ekiaf 3pla uam ada amisefegh. Egh Akar Gavgavir ki ia mikemeziba bar a dar amu, egh Ikiavira Itir God, ian God, ia bar a gifongegh, zurara an arazibar gin mangiti, a nguazir ekiaf kaba bar ada isi ia daningti, ia uan mongamin nguibar ekiaf 3pla uam ada amisefegh. **10** Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ia ganidir kamin iki, egh gumazir osimtiziba puvatizir tam misueghti an aremegham marki, egh ia osimtiziba puvatigham. **11** “Eghti gumazitam bar uan namakamin aghuagh, egh modogh ikiva, egh a misueghti an aremeghti, ana ari mongi mangi mongamin nguibar ekiaf kabar tamin aven mangighi, **12** an nguibamin gumazir dapaniba, nguibar ekiaf a ghua modozimin gumazir dapanibar azaraghti me uam anemadaghti, a uan nguibamin izi. Eghti me uam a isi gumazir aremezimin adarazir dafarim datighi, me a ikaragh a misueghti an aremegh. **13** Ia an apangukvan marki. Bar marki. Israelian aven gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misozi me ariaghirir arazim iti. Ia kamaghin damu egh osimtizir kam agivagh deravira ikiam.” **14** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ikiavira Itir God ia ganidir nguazir kaba, me fomira dar mitaghniaba arigha dar abarazi da kamaghira iti. Eghti ia uan namakabar nguazir mitaghniaba ua dagh isivagh mangan marki.” **15** Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazir vamira gari, gumazir igharazim arazir kuram gamizi, a kotiamin aven bizir kamin gun migei, eghti gumazir kotiam barazim, gumazir kamin akam baraghan marki. Eghti gumazir arazir kuramin gara an gun migeibar dibobonim, a gumazir pumuning o pumuning ko mizekimin ikiti, ia gumazir kam isi kot datighi, gumazir kaba an gun kotiam mikimam. **16** “Egh gumazitam, gumazir igharazim gasighasighsi a gifar suam, an arazir kuram gami, **17** egh aning virara Godin ziam fer danganimra mangigh. Eghti ofa gamir gumaziba ko jasin datirighin ingangarin kam gamiba Ikiavira Itir Godin damazimin aningin akaba tuisigham. **18** Egh jasba deraghviram aningin akaba tuisigh. Egh me deragh fogh suam, gumazir uan namakam isa kot gatizim a ifara pura akam a gasi, **19** eghti ia ivezir kuram isi gumazir kotiam gifara migeim daning, mati ivezir kurar a uabi uan namakam daningasa ifongezim. Ia kamaghin damu, egh arazir kurar kam uari tongin a batokgeh. **20** Eghti gumamaziziba bar bizir kamin akam bar a baregh atiatigh, egh deragh uari bagh ganam. Eghti gumazitam uam arazir kamaghira garitam damuan kogham. **21** Ia ifavarir gumazitam apangukvan marki. A uan anavira aremeghsi a ifongegham, a uabi uaghan aremegham. Egh a uan anavin damazim, o atarim, o agharim o suem gasighasighsi ifongeghti, me uaghan kamaghiram a ikaragh.”

20 Egha Moses migia ghuavira ikia ghaze, “Ia uan apaniba ko misogh mangi ganti men karisba ko hosiaba, ko men midorozir gumaziba, ian dibobonim gafiraghti, ia men atiatingan marki. Ikiavira Itir God, ian Godin Isipin ia inigha ian akua iezim, a ia ko iti. **2** Ia midorozim forsi ofa gamir gumazitam faragh izi midorozir gumazibar guamin tugh kamaghin me mikim, **3** O Israelia, ia oragh. Ia midorozim bagh datirighin mangam. Egh ia mangi apanibar ganiva atiating aghariba ian amiraghti ia okam nighnigh puram akongan marki. **4** Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. A midorozir kamin aven iki ian akuragh misoghti, ia uan apaniba abinigham. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki.” **5** “Eghti midorozir gumazibar

dapaniba kamaghin me mikim suam, 'Gumazitaba ti kagh ikia dipenir igiabar ingarigha, egh deragh dar amusi tighar God ko mikimam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men dipenir igiaba iniam. **6** Ezi gumazitaba ti kagh ikia wainin azenir igiaba oparigha, egh dar wainin dipaba tighar da iniam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan dipenibar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men wainin ovizir igiaba iniam. **7** Ezi gumazitaba ti kagh ikia uari bagh amuibagh inamigha, egh tighar men ikiam? Gumazir kamaghin amiba iki, egh uamategh uan nguibabar mangi. Me midorozimin oveghti, gumazir igharaziba men amuibar ikiam.' **8** "Egh midorozir gumazibar dapaniba ua kamaghin, uan midorozir gumazibav kim suam, 'Gumazitaba ti kagh ikia misoghan atiatia egha agoa ikiam? Ian tina kagh ikia kamaghin ami, a uamategh uan nguibamin mangi. A kamaghin damu midorozir gumazir igharazibar amuti, me uaghan atiatingam.' **9** Egh me midorozir gumazibav kemegh givagh, egh me midorozir gumazir okoruabar faragh manginam gumazir dapaniba amisefegh. **10** "Ia divazir gavgavim avinizir nguibar ekiamat ko misoghsi an boroghira mangi, egh faragh nguibar kamin itir gumamaziziba kamagh me mikim, 'Midoroziba markiam. Ia uan nguibam isi puram en dafarim datigh.' **11** "Eghti me ian akamin amamangatih, egh ia bagh divazibar tiar akar ekiaba kuigh, egh ian apengan iki kalabuziar gumamazibar min pura ingangarim damu. **12** Egh nguibar ekiam kamin gumamaziziba ian amamangatihang kogh, ia ko misoghsi damuti, ian midorozir gumaziba nguibar ekiam kam avinizir divazir gavgavim bar anekiarugh. **13** Eghti Ikiavira Itir God, en God, ian amamangatihgiti, ia nguibar ekiam kam iniam. Ia a inigh givagh, an aven itir gumazibara, bar me misueghti me arimighiregh. **14** Ikiavira Itir God nguibar ekiam kam ia ganigha gifa. Kamaghin amiza, ia nguibar kamin amiziba, ko boriba ko bulmakauba ko asizir igharaziba, ko uan apanibar bizir igharazir nguibar kamin itiba sara, ia uari bagh da inigh. **15** Ia kamaghira nguibar ekiam ian nguazimin saghon itibar amu. Nguibar ekiam kaba, da ian boroghin itir ikizibar nguibaba puvati. **16** "Egh ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia daningamin kamin nguibatam inigh givagh, egh an itir gumamaziziba ko asiziba sara bar dav sueghti da arimighiregh. **17** Ia Ikiavira Itir God, ian God ia mikemezi moghin, Hitia ko Amorria, Kenania, ko Peresia, Hivia ko Jebusia, ia bar me kuavaremegh. **18** Ia bar me misueghti me arighireghit deragh. Me iki uan arazir kurar uan asebar ziaba fava amir arazibar ian sure damuam. Me kamaghin damu ia gekuti, ia Ikiavira Itir God ategh, arazir kurar a bar aghuazibar amuam. **19** "Ia nguibatam inisi misogh dughiar bar ruarimin anevinigh iki, egh sobiabar nguibar kamin boroghin itir temer beba okan marki. Temeba ian apaniba puvati. Ia dar ovizibar amam, egh dagh asighasighan marki. **20** Egh ia temer igharaziba okiva uarir akurvagh misoghamin bizibar ingarigh midorozim damu apaniba abinigh, egh nguibar kam uari bagh a iniam."

21 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia gumazir kuatamin ganti a nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidimin danganitamin irighiv ikiti, ia foghan kogham, tina a misoghezi ana areme, **2** eghti ia kamaghin damu. Ian gumazir dapaniba ko jasba mangi, nguazir gumazir kuam irighav itim ko nguibar an boroghira itibar tizimin ababanin damu ganigh. **3** Eghti kuar kamin boroghira itir nguibar kamra, an gumazir dapaniba, me bulmakaun amebat igiar ingangaritam gamizir puvatizitam amisefegh. **4** Egh me bulmakaun kam inigh faner datir puvatizimin boroghira mangi. Egh nguazir otevir gumazitam an ingarizir puvatih, bizitam akarazi puvatizimin, bulmakaun kamin tuem apirigh. **5** Livain anabamin ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarim damuasa me misevezi, ingangarim kam iti, me Ikiavira Itir Godin ziamin gun gumamazibav kinti, God deragh me damuam. Eghti gumazim igharazitav misueghti an aremeghti, me an kotiam baragham. Kamaghin, me uaghan dikavigh danganir kamin mangi. **6**

Eghti gumazir kuam iti naghin an boroghira itir nguibar kamin gumazir dapaniba, me dipam inigh uan dafariba bulmakaun kuam gisin da ruegh. **7** Egh me kamaghin mikim suam, 'E gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. E an ovevemin ganizir puvatihga a misoghezi gumazitam gifozir puvati. **8** O Ikiavira Itir God, ni Isipin kantrin en akuragha uam e inigha ize, ezi e Israelia e nin gumamazizibara. Ni en arazir kuraba gin amadagh. Gumazir kam osimtiziaba puvati, me purama a misoghezi an areme. Eghti ni an ovever kamin osimtizim ateghti an en tongin ikian markiam.' Eghti kamaghira God gumazir kamin ghuzimin osimtizim, agivagh. **9** Kamaghin, ia uarir tongin osimtizir kam batogh, egh Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuim damighiti, a suam, Gumazir kamin ovevemin osimtizim, a ian itir puvati.' **10** Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, "Ia apanibav soghsi mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, ian akuraghti ia midorozimin uan apaniba abinigh, men tarazi isi ia uan ingangaribar amusi, kalabuziabar min ingangarir gumamazizir kinibar me atigh. **11** Eghti ian tav men tongin amizir dirir aghuutamin ganigh an ikisi nighnigh. **12** Egh ni amizim inigh uan dipenimin mangi. Egh aneteghti, a uan afeziam ko amebam bagh azi mangi bar uan dapanir ariziba apirigh, uan dafarir puzibar ghoregh, egh kalabuziamin min ingangarir amizir kinimin itir dughiamin aghuizir korotiaba suegh, iakinir vamira nin dipenimin ikiva azi. Eghti ni gin an iki. **14** Ni a inigh izegh a ko dakuigh givagh, egh datirighin ni kamaghin a ginighnighan kogham, a pura nan ingangarir amizir kinim. Egh ni anemadaghti gumazitam a givezan kogham. Ni an aghuagh, egh aghumsizir ekiam a daningam. Kamaghin, ni puram anemadaghti a firighirigh mangi. **15** Egha Moses ua kamaghin migei "Gumazitam amuir pumuningin iki, tam bar a gifuegh, igharazimin aghuagh. Eghti amuir a bar ifongezir puvatizim faragh a bagh otarir ivariam bateghti, gin amuir igharazim uaghan otarim bategham. **16** Eghti gin gumazir kam uan biziba tuiiragh boribar aningsi nighnigh, biziba isi amuir a bar ifongezimin otarir ivariam daningiva, egh amuir an aghuazimin otarir ivariam anogoroghan kamra. Bar markiam. **17** Otarir ivariaba zurara biziba isi moghin, afeziam uan biziba abigh 3plan pozibav kinigh, egh pozir pumuning isi guizuin otarir ivariam daningigh. Guizbangira, otarir ivariar kamin amebam, an pam deragha a gifongezir puvati, ezi otarir kam, kar gumazir kamin faraghuaviram otozir otarim. Kamaghin, an otarir ivariam min afeziamin biziba iniam." **18** Egha Moses ua kamaghin migei, "Gumazitam otarir tam ikiti, otarir kam zurara akaba batogh amebam ko afeziamin akaba baragh dar gin mangan koghti, me ivezir kuram a daningiti, a uaghan aning bareghan kogham. **19** Eghti an amebam ko afeziam a inigh uan nguibar ekiamin gumazir dapaniba bagh mangiti, me a isi kot datigh. **20** Egh an amebam ko afeziam gumazir dapanibav kim suam, 'Gan otarim akaba batogha gan akaba barazir puvati. A zurara puvira apava, wainin dipaba apa onganighav arui.' **21** Eghti datirighin nguibar ekiamin gumaziba dagiaba isiva a ginivira ikiti an aremegh. Ia kamaghin damu, arazir kurar kam batueghti, a ian tongin ikian kogham. Eghti Israelian gumamaziziba bar bizir kamin ganigh egh atiatingam." **22** Egha Moses ua kamagh migei, "Gumazitam arazir bar kuram damuti, bizir kam bagh me a misueghti an aremegh, eghti me an kuam isi tememin aneguragham, **23** eghti me an kuam ateghti, a guragh iki mangiti aminin dutughan marki. Gumazir ter ighuivimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba. Ia gumazir kuam an aremezir aruemram a inigh mangi mozim datigh. Puvatihgiti, nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kam an damazimin bar mizegham."

22 "Egh ia uan namakamin bulmakau o sipsipin ganti a divazim ategh azenan pura tintimbar daruti, ia aneteghti a kamaghira daruan kogham. Puvati. Ia uam a inigh namakar kam bagh mangi. **2** Eghti bulmakau o sipsipin ghuavimin dipenim bar saghon ikiti, o ia foghan kogham, kar tinar bulmakau ko sipsip, eghti ia a inigh uan dipenimin mangi.

Eghti gin, bulmakaun o sipsipin kamin ghuvam a buri iziti, ia a daningh. **3** Egh ia uan namakamin donki, o an nir avizim, o an bizir igharazibar apigh, arazir kamra damuana, an akurvaghham. **4** “Eghti ian namakamin donki, o bulmakaun tam tuavimin irighiv ikiti, ia aneteghti a kamaghira ikian marki. Puvati. Ia uan namakamin akuragh uam a feghti a tugh. **5** “Eghti amiziba, gumazibar korotiabar aghuan marki. Eghti gumaziba, amizibar korotiabar aghuan marki. Ikiavira Itir God, ian God, gumamazir arazir kabagh amiba, me gifongezir puvti. Bar puvti. **6** “Eghti ia kuarazir mikonitamin ganti a tememin ikiam, o nguazimin ikiam, eghti kuarazir amebam aroriabagh isin ikiam, o nguiziba ko ikiti, ia kuarazir amebam kam inian marki. **7** Ia uari bagh kuarazir nguiziba iniva, kuarazir amebam ateghti a mangi. Ia kamaghin damuva dughiar ruarimin nguazir kamin ikiti Ikiavira Itir God, bizir aghuir aviriba ia daningam. **8** “Egh ia dipenir igiamin ingar, egh dipenimin pin itir avughsamim danganimin miriabar, birir otevilla asegh. Eghti gin gumazitam an iki nguazim girigh aremeghan kogham, kamaghin ia osimtiziba puvatigham. **9** “Ia wainin azenimin aven dagher igharazitaba oparan marki. Ia kamaghin damigh, wainin ikarizibar oviziba ko dagher igharazitaba sara dar aman marki. Ia bar ada inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, a daningh. **10** “Ia uan azenimin ingarsi, ia bulmakau ko donki virara uaning gikeghti, aning nguazim abizir ainin otevim kurvaghham marki. **11** “Marazi tretin sipsipin arizibar righiziba ko tretin bizir igharazir aghuubar righiziba, virara da isa iniba nuavigha korotiaba isami, ezi ia korotiar kabar aghuan marki. **12** “Ia tretin dueviar digirir aghuiba itiba inigh korotiar ruarimin 4plan mikiebar puegh ada isamigh. **13** Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam amuimin ikiva, a ko dakuigh, egh gin an aghuagh, **14** egh gin ifar puram akaba a gasi akirin ragh a gasaragham. Egh kamagh mikimam, “Ki amizir kamin ikia, egha fo, a faragha gumazir igharazim koma akui.” **15** “Gumazir koma kamaghin damigh, guivir kamin amebam ko afeziam inir a gumazim koma avaragha akuizim inigh nguibar ekiamin tiar akamin mangi, gumazir dapanibar akagh. Eghti me uari inir kamin ganigh fogham, a faragha gumazitam koma akuizir puvti. **16** Eghti amizimin afeziam kamaghin gumazir dapanibar kamin, “Ki uan guivim isa gumazir kam ganingizi an an iti. Egha a datirighin akar ifavaribar a gamuava an aghua. **17** Egha gumazir kam a gifara a migia ghaze, “Amizir ki itir kam ki kamaghin a gifo, a faragha gumazir igharazir mam koma akuava arazir mizirizibagh ami.” Ezi ia inir avagha akuir kamin ganti, a ian akagh suam, nan guivim gumazitam ko akuiz, o puvti.” Egha a inir kam gumazir dapanibar damazimin nguazimin a ghua. **18** Eghti gumazir dapaniba amizir kamin pam inigh ivezir kuramin min benir gavgavimin a ifozorogh. **19** Gumazir kam, Israelian amizir igiar aghuir mam aghumsizim a ganingh. Kamaghin, gumazir kam 1,000 kina isiva guivir kamin afeziam daningh. Eghti amizir kam gumazir kamin amuimra iki mangi aremegham. Eghti gumazir kam uam a batoghan marki. Bar marki. **20** “Eghti inir avagha akuir guivimin afeziam akazir kam, guizbangira an arazir aghuir an amizimin gun mikiam koghti, **21** eghti nguibamin gumazir dapaniba amizim inigh an afeziamin dipenimin tiar akamin azenan mangiti, an nguibamin gumazibara dagiabar a giniv mangiti an aremegh. A bar aghumsizir arazir kuram en gumamazizbar tongin a gami. A poroghamim gamizir puvatizir dughiamin uan afeziamin dipenimin ikia tintinibar gumazir maba koma akua arazir kuram gami. Ia kamaghin damu egh ia arazir kurar kam agivaghham. **22** “Egh ia ganti, gumazim, gumazir igharazimin amuim ko dakuigh, ia viraram aning misueghti aning aremegh. Ia kamaghin damu egh Israelian tongin arazir kurar kam agivaghham. **23** “Egh ia ganti, gumazitam amizir me gumazir igharazimin ikiasa a bagh inabazim, nguibar ekiamin aven a batogh a ko arazir kuram damigh, **24** ia aning inigh nguibamin azenan mangi, dagiabar aning ginivighi aning aremegh. Amizim nguibar ekiamin aven ikia, uabin akurvaghasa deir puvti, kamaghin a uaghan aremegham. Gumazir kam amizir me pamin ikiasa misevevim ko arazir aghumsizibagh

ami. Kamaghin an aremegham. Ia kamaghin damu egh ian tongin itir arazir kurar kam agivaghham. **25** “Eghti amizir me pamin ikiasa inabazim, a nguibamin boroghin ikian koghti, gumazitam an suiragh arazir kurabar a damigh, me gumazir kamra misueghti an aremegh. **26** Arazir kurar kam, a gumazim gumazir igharazim misoghezi, an aremezir arazim ko magh ghu. Amizim uabi, ovevem iniamin arazir kuratam gamizir puvti. Kamaghin amizi, ia bizitamin amizim damuan marki. **27** Gumazir kam nguibamin azenan arazir kuramin amizir kam gami. Ezi amizim uabin akurvaghasa deima, akurvaghamin gumamazizitaba ikezir puvti. **28** “Eghti ia ganti gumazitam amizir igiar me patamin ikiasa inabazir puvatizitamin suiragh a ko dakuigh, **29** an amizir kamin afeziam 500 kinan a givezegh, egh amizimin ikiam. Gumazir kam, amizir kamin suiragh arazir kuram a koma a gami. Kamaghin, gumazim amizir kam a batueghan kogham. Amizir kam an iki mangi, an aremeghamin dughiamin tugham. **30** “Eghti gumazim uan afeziamin amuimin ikian kogh, a ko daku arazir kuramin a damuan marki. A kamaghin damu, aghumsizir ekiam isi uan afeziam daningam.”

23 Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazitam, me an mikarzir mogomem amisararigham, o bar anetughti, a Ikiavira Itir Godin gumamazizbar tongin ikian kogham. **2** “Eghti gumazitam, amizim ko uaningin itir puvatigha, a koma akua borim a ganingh, eghti amizim oteghamin borir kam, a Ikiavira Itir Godin gumamazizbar tongin ikian kogham. Eghti an ovavir borir gin otivamiba me uaghan zurara Ikiavira Itir Godin gumamazizbar tongin ikian kogham. **3** “Eghti Amonia ko, Moapia ko, men ovavir borir gin otivamiba me Ikiavira Itir Godin gumamazizbar aven ikian kogham. **4** Bizir kamin mingarim kamakin. E Isip ataghirazir dughiam, me daghetaba ko dipataba inigha iza en akurazir puvti. Me Balam givese, eghti a God ko mikimti, an e gasighasigham. Balam a Beorin otarim, egha Aramin nguazimin itir nguibar ekiam Petorin gumazim. **5** Ezi Ikiavira Itir God, ian God, Balamin akam baraghizir puvti. Ikiavira Itir God, bar ia gifonge. Kamaghin amizi, a ian akurvaghasa an akar kurar an e gamizir kam girazi, a ghua akar aghuimin oto. **6** Kamaghin, ia zurara gumamazizir kaba deragh iki biziba bar avirasemeghesi, ia en akurvaghham marki. **7** Eghti Idomia ko Isipia, ia ko ikiti, ia pazi me ginighnighan marki. Guizbangira, Idomia ian ikizibar min iti. Ia fomira, gumamazizir pura guighav itibar min Isipin kantrin ike, kamaghin amizi, ia men aghuaghan marki. **8** Eghti men gin otivamin aziziba, merara Ikiavira Itir Godin gumamazizbar tongin ikiamin tuavim iti.” **9** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia midorozir bagh manganim dughiam, ian midorozir gumaziba arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin me itir danganimin dar amuan marki. **10** Eghti gumazitam dimangan daku mangi irebamin ganti, dipam an mikarzir mogomem otoghti, a danganir me itim ategh, azenan mangigh iki. **11** Egh guaratizimin a mangi deragh ruegh, eghti aruem magirighi, a ua danganir me itimin aven izi. **12** “Eghti midorozir gumaziba misigh daviamin danganim, danganir me itimin azenan iki. **13** Egh midorozir gumaziba davis azenan mangi uari bagh toribagh kus itizaba inigh da sara mangi. Egh me torim gikuigh, egh davigh givagh ua torim apemegh. **14** Ikiavira Itir God, ian God, zurara ia ko ia itir danganimin iki, egh ian akurvaghiti ia uan apaniba abinam. Kamaghin, ia itir danganim Godin damazimin zurara zuegh iki. Ia Godin damazimin bizitam damighi a Godin damazimin mizeghti, Ikiavira Itir God akirin ragh ia gasaragham.” **15** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir kinitam pura uan gumazir dapanimin ari mangi, izi uabin akurvaghisi ian azangsigham, eghti ia uam an gumazir dapanim bagh anemangan marki. **16** Egh a mangi ian nguibatamin ikisi ifuegh, a mangi. Ia paziva a damuan marki. **17** “Israelian gumamaziziba, ia asebar ziaba fer dipenibar aven, tuavimin amiziba ko tuavimin gumazibar min otivigh asebar ziam famin arazimin gin mangi, dagiaba bagh tintinibar gumaziba ko amiziba ko dakuan marki. **18** Ia uaghan, tuavir amizim o tuavir gumazimin arazir kam

damighiva arazir kamin dagiaba inigh, egh gin dagiar kaba isi uan akar dikirizir Ikiavira Itir God ko amizim, anekirsi izi, Ikiavira Itir God, ian God, an Dipenimin aven mangan marki. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ian God arazir kam ko an dagiaba, sara bar dar aghua. **19** “Eghti ia uan namakam ateghti a ian dagiaba pura da inigh, egh mikim suam, a gin ua da ikarvagham. Eghti ia dagiatam uam a gisin ua datigh a inian marki. Eghti me nin dagheba o bizir igharazitaba pura da inigh, uam da ikarvaghsi mikimti, ia dagh isin bizitaba ua da inisi men azangsighan marki. **20** Ia ikizir igharaziba ateghti, me pura ian biziba inigham, eghti ia dagh isin dagiataba ua da ini. Eghti ian namakaba, ia me da dagiaba inian marki. Ia arazir aghuir kamin gin mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin aven, ian bizir ia damuamiba bar, a bizir aghuiba ia damuam. **21** “Eghti ia akar dikirizitam Ikiavira Itir God, ian God, ko a damigh, egh ia zuamira a damighiti an otogh. Eghti Ikiavira Itir God, ian dikirizir akar kam gin amadaghan kogham. Ia akar dikirizir kam damighiti, a zuamiram otoghan koghti, ia Godin damazimin osimtizim iti. **22** Ia Ikiavira Itir God ko akar dikirizim damighan kogh, egh ia osimtiziba puvatigham. **23** Egh ia uari uan ifongiarbar gin mangi Ikiavira Itir God, ian God bagh akar dikirizim damigh, egh guizbangira an gin mangi. **24** “Egh ia mangi uan namakamin wainin azenimin aven mangi, egh ia uan ifongiarbar an azenimin wainin ovizibar ami, egh ia uari bagh da isi akirabar aghuigh da inigh mangan marki. **25** Egh ia mangi namakamin witin azenimin aven mangi, egh dafaribar witin ovizibagh eku ada ini dar ami. Egh ia wit aghorir sabamin dar ghoran marki.”

24 Egha Moses ua kamaghin migia ghaze, “Gumazitam amizitamin iki, egh gin an arazir a ifongezir puvatizimin ganigh, an amiraghiva, egh amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh, amizir kam danigh anemadaghti a mangi. **2** Eghti amizir kam mangi gumazir igharazimin ikiti, **3** gumazir kam uaghan an aghuaghiva, uaghan amuir ikizim agivamin akinafarim osirigh a danigh anemadaghti a mangi. O an par namba 2 ti areme, **4** eghti an par faragha an ikezim uam an iktan marki. A kamaghin fogh, amizir kam an damazimin mizezi, an an iktan kogham. Ikiavira Itir God, arazir kam bar an aghua. Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin mangigh, egh arazir kurar kam damuan marki.” **5** Egha Moses ua kamaghin migei, “Gumazim amizim inigha igiamra an ikitima, me midorozir gumazibar ingangarin o gavmanin ingangarir ekiaba bagh anemangan marki. An azenir vamarin amuim ko pura nguibamin iki, egh uan amuimin navim damuti, a deragh. **6** “Ia gumazir igharazim amamangatighiti a pura ia da bizim inighiti, ia an bizitamin suiraghti a ian dafarimin ikiti, a fogh, bizir ia a da inimiz a uam a ikarvagham. Egh ia an witin oviziba mirmirir dagiam inian marki. Ia an ingangaribagh amir bizir kaba inighiti, a ua bagh daghebar amuan kogham. **7** “Eghti gumazitam mangi uan Israelian tav okemegh a damighiti, a puram an ingangarir gumazir kinimin iktam, o anemadaghti gumazir igharazim a givezeghti, an an ingangarir gumazir kinimin ikiti, ia gumazir kamaghin amizim misueghti an aremegh. Ia kamaghin damigh, arazir kurar kam ia uan tongin anevagvagh. **8** “Eghti duar kurar muziarir aviriba pura ian mikarzarib otiviti, ia deraghvira Livain anabamin ofa gamir gumaziba ia mikimamin biziba bar adar amigh. Egh akar gavgavir ki me ganingiziba, ia bar dar gin mangi. **9** Ia Isip ategha azenan izir dughiamin Ikiavira Itir God, ian God, Miriam gamizir bizim ginighnigh. **10** “Ia namakamin amamangatighiti a pura ia da dagiaba inigh, a uan korotiam dagiar kaba uam a da ikarvaghamin abanamin min anetigh, eghti ia puram an dipenimin aven mangi, an korotiar kam inian marki. **11** Ia an dipenimin azenan mizuam iki, eghti gumazir kam uabi, dipenimin aven korotiar kam inigh azenan izam. **12** Egh gumazim onganarazibar amu iki, uan ikarvazir abananim bagh, uan inir ekiam ia danighiti, ia inir kamin suiragh anevan marki. **13** Aruem ghuaghirir dughiamra, ia an inim inigh izi

uam a daningigh, eghti a dimangan dakusi uan mikarzim avam. Eghti gumazir kam ia minabaghti, Ikiavira Itir God, ian God, ian arazibagh ifuegham. **14** “Eghti ian ingangarir gumazim, kar ian anavira o ikizir igharazimin gumazir ian nguibamin aven itim, an onganarazibar amuti, ia paziva a damuan marki. **15** Ia guaratizibar zurara gumazir kam amir ingangariba bagh an izevim a daning. A dagiaba oteveghe da bagha gara pura iti. Ia dagiaba a danighan koghti, a ian gun Ikiavira Itir Godin mikimiva arangti, ia Godin damazimin osimtizim iktam. **16** “Gumazitamin borim arazir kuratam damighiti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan marki. Eghti kamaghiira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighiti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti me arimighiran kogham, Gumazim arazir kuram damighiti, ia anarira misueghti, an aremegh. **17** “Ia ikizir igharazibar gumazamiziba, ko borir amebaba ko afeziaba ariaghireziba, pazi me damuva, men bizibagh eku da inian marki. Eghti amizir pam ovengezim, pura ia da dagiatam inighiti, ia dagiar kaba uam ada ikarvaghsi abananim damu an korotiam inian marki. **18** Ia bizir kam ginighnigh, ia Isipin ingangarir gumazamizir kinibar itima, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia inigha ia gamizi ia friaghiregha azenan ize. Ia fomira bar pazavira ike, kamaghin, ki Akar Gavgavir kam ia ganidi. **19** “Ia azenibar mangi witba aghoregh dar ikiziba inigh, witin ikizir taba ategh, ua mangi ada inian marki. Egh ia mangi olivin temebar oviziba ko wainin ikarizibar oviziba faragh da akuvagh, egh gin ua mangi ovizir Ikiavira itiba uam ada inian marki. Ia witin oviziba ko oliv ko wainin oviziba ateghti da iki. Eghti ikizir igharazibar gumazamiziba ko borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba, me da iniam. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian akurvaghti, bizir ia amiba bar deraghviram otivam. **22** Ia bizir kam ginighnigh, ia fomira Isipin ingangarir gumazamizir kinibar ike. Kamaghin amizi, ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi.”

25 “Dughiar tabar Israelin gumazitamning adarim uaningin ikiti, jas aning tuisigh fogh suam, aningin mav osimtizim iti, ezi mav puvati. **2** Eghti jas mikim suam, me gumazir arazir kuramin osimtizim itir kam ifozoreghti, jas a isi dakozimin anetighiti me jas in damazimin a misogh mangi an amizir arazir kuramin dibonimin tugham. **3** Me 40plan dibonimin apengara a ifozoregham. Me ifozorozir bar aviribar a damuti, a gumazamizibar damazimin aghumsizim inigham. **4** “Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki.” **5** Egha Moses ua kamaghin migei, “Aveghbuar pumuning uaning inigh nguazir otevir mamin ikiti, aningin tav otariba puvatigh aremeghti, an amuim igharaz darazir tavin iktan marki. Puvati. Ovengezir gumazimin aveghbuar an amuir odarimarin ikiva a bagh boriba iniam. **6** Eghti amizim otarir ivariam bateghti me a mikim suam, kar an aveghbuar aremezimin otarim. Eghti an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. **7** Eghti ovengezir gumazimin aveghbuar amizir kamin iktan aghuaghti, amizim kotin danganimin mangi, nguibamin gumazir dapanibar gan, kamaghin me mikim, ‘Nan ivozim Godin Araziba e mikemezi moghin, a nan iktan aghua. A nan iki uan aveghbuar bagh boritam inighiti, kamaghin an ziam Israelian tongin kuvaremeghan kogham. Ezi a nan iktan aghua.’ **8** Eghti nguibamin gumazir dapaniba gumazir kamin daghti a izitima me pamtemin a mikim. Eghti a nan iktan aghuaghti, **9** aveghbuamin amuir odarim mangi gumazir dapanibar damazimin otogh, uan par ivozimin dagarir asuatam suegh, an guam giparigh suam, ‘Gumazim uan aveghbuamin akuraghti, an ziam iki mangivira iktan an aghuaghti, e arazir kamin a damuam.’ **10** Eghti ia Israelia gumazir kamin adarazi ziar kam me darigh, ‘Gumazir me dagarir asuam suzezimin adarasi.’” **11** Egha Moses ua kamaghin migei, “Eghti gumazitamning uaning misogh mangiti, tavin amuim dikavigh uan pamin akuragh igharaztavin mikarzir mogomem gekuightima, **12** ia amizimin apangukvan marki. Ia an dafarim atugh a makunigh. **13** “Gumazamiziba

uan bizibagh ivesi, ia bagh iziti, ia dar osimtizim abiragh ifar dar dibobonim oteveh me daningan marki. **15** Ia deragh dar osimtizibara ganiva, guizin dar diboboniba me daning. Egh ia kamaghin damuva, Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir nguazim dughiar ruarimin an ikiam. **16** Ikiavira Itir God, ian God gumazir kamaghin ifavaribagh amiba, a men aghua.” **17** Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia Isip ategha izir dughiamin, Amalekia arazir kuram ia gamizir bizir kam ginighnigh. **18** Dughiar kamin ia avighaghegha gavgaviba ian givazi ia aghumra izi. Ezi Amalekia Godin atiatir puvatigha, ian gin iza ian girakirangin aghumra izi darazir sozi me ariaghire. **19** Kamaghin, Ikiavira Itir God, ian God kantrin kam ia daningigh, egh deragh ia avinighiti, apanir roghira itiba ia gasighasighan kogham. Eghti ia bar Amalekia misuegh me kuvaremehti, gumazamiziba ua me ginighnighan kogham. Ia bizir kam, bakinighnighan marki.”

26 Egha Moses ua kamaghin migei, “Ia mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidim dapigh givagh, **2** egh ia nguazir kamin azenir dagher ia faragh asiamba, da isi akirabar aghuigh da inigh danganir Ikiavira Itir God, ian God uan ziam fisi misivamin kamin mangi. **3** Egh mangi dughiar kamin ofa damuamin ofa gamir gumazim batogh a mikim suam, ‘Ki datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, nin God, uan akar dikirizim gamizi a guizbangiram oto. Egha na inigha nguazir e daningasa a en inazir afeziabav kemezir kamin aven ize.’ **4** “Eghti ofa gamir gumazim ia dam akirabar suiragh, da isi Ikiavira Itir God, nin Godin, ofa gamir dakozimin boroghin dar afegh. **5** Eghti ia Ikiavira Itir God, ian Godin, damazimin ni kamaghin mikim, ‘Nan inazir afeziam an Aramian gumazir mam. A uan nguibam ategha tintinibar arua ghua, egha gin uan adarazi inigha ghua Isipin kantrin apia. Me avirasememiz puvatigha ghua Isipin apia, egha gin me bar avirasemegha bar gavgafi. **6** Ezi Isipia en apanguvir puvatigha bar pazavira e gamua, e gamizi e men ingangarir gumazir kinibar min ikia bar puvara ingari. **7** Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, e uarir akurvaghasa an diava arai. Ezi a en ararem baregha uaghan en mizaziba ko ingangarir ekier e amiba ko dughiar kurar e isir kam uaghan an gani. **8** Egha Ikiavira Itir God, guizbangira uan gavgavir ekiamin arazarazir gavgavir aviribagh amua mirakelin igharagha garibagh amua, egha bizir kurar igharazibagh amima da me bativizi me bar an atiatingi. Kamaghira a ua Isipin kantrin e inigha azenan ize. **9** Egha en akua iza nguazir aghuir kam e ganingi. Nguazir kam a bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. **10** O Ikiavira Itir God, ni uabi na ganingizir nguazir kamin, ki datirighin dagher faragha otiviziba asigha da inigha izi.’ Ia mikemegh givagh, egh datirighin akirar kam isi Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin ofa gamir dakozimin anefagh, egh tevminning apirigh an ziam fi. **11** “Ikiavira Itir God, nin God, ni ko nin amuiroghboribagh aningizir bizir aghuiba, ni da bagh bar akongegh. Eghti Livaiba ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba, ia ko uari akuvagh uaghan bar akongegh Ikiavira Itir God minabi. **12** “Egh dughiabar zurara namba 3in azenibar, nin azenibar otivir dagheba, ni da abigh, 10plan pozibav kinigh. Egh pozir vamira isi Livaiba, ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ni me daningigh. Ni kamaghin damighiti, nin nguibamin itir gumamazizir kaba, dagheba izivagham. **13** Eghti ni Ikiavira Itir God, nin Godin damazimin kamaghin mikim suam, ‘Bizir ni ifongeziba, ki da tuiragha givazi, nin bizitam ua nan dipenimin itir puvati. Ki Livaiba, ko ikizir igharazibar gumamazizir ian tongin itiba, ko borir afeziaba ovengeziba, ko amizir paba ovengeziba, ki dagheba bar me ganingi. Ki Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni na mizekir moghira, ki nin Akar Gavgavitam gin amadazir pu. Bar puvati. **14** Gumazitam aremezi ki a bagh azia uan azirakar kam akakagha nin dagher 10plan pozir kabar tam inigha anemezir puvati. Egha dughiar ki nin damazimin mizezimin, ki nin dipenimin itir dagher katam inigha azenan ghuzir puvati. Egha ki nin dagher kataba inigha gumazir ovengezibar aseba bagha isatam gamizir puvati. O

Ikiavira Itir God, nan God, ki nin Akar Gavgaviba bar dar gin ghua, ni dagher kabar amuaa mikemezi moghin, ki bar dagh ami. **15** Ni uan nguibar aghuimin pin iki vin kagh Israelia en ganiva, deraghviram e damu. Egh uaghan nguazir bar aghuir kam, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ni deraviram a damu. Nguazir kam, ni fomira e daningasa en inazir afeziabav keme.” **16** Egha Moses ua kamaghin migei, “Datirighin Ikiavira Itir God, ian God, kamaghin migei, ia an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziba bar dar gin mangi. Egh uan navir averiam ko duamin aven bar dar suiragh, mighighvira arazir kabagh nighnigh, bar dar gin mangi. **17** Ia datirighin kamaghin mikeme, Ikiavira Itir God, a ian God. Egha ia akam akira ghaze, ia bar deraghvira an tuavimin mangam. Egh ia bar Godin Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba ko bizir a damuasa ia mikemeziba, ia bar dar amuva, egh an akaba baragh. **18** Ezi, datirighin Ikiavira Itir God, akam akirigha ghaze, a ia inizi ia bar an gumamazizibara, ezi a ia mikemezi moghin bar ia gifonge. Egha a uan Akar Gavgavir kam mangasa ia mikeme. **19** A ia damighiti ia bar avirasemegh egh bar gavagvigh, egh nguazir kamin itir ikizir igharazir a ingarizibagh afiragham. Eghti me ian arazir aghuimin ganiva, egh bar akuagh ziar ekiam Ikiavira Itir God, ian God daningam. Eghti an akam akirizi moghin, ia an gumamazizibara ikiam.”

27 Egha Moses ko Israelian gumazir dapaniba, kamaghin gumamazizibav gei, “Migirigiar ki datirighin ia ganidir kaba ia bar adar gin mangi. **2** Ia Jordanin Fanem giregh vongin mangi nguazir Ikiavira Itir God, ian God, ia ganidir kamin mangi, egh aruer kamra dagiar ekier taba arigh arinir ghurghurim dar aghuigh da avaragh. **3** Ia nguazir Ikiavira Itir God, ian God ia ganidir kamin otivigham, mati ian inazir afeziaba God fomira nguazir kam ia daningasa me ko akam akirizi mokin. Kar nguazir bar aghuim, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. Ia an otivigh, Godin Arazir kabar migirigiaba bar da isi dagiar kabar da osirigh. **4** Ia Jordanin Fanem girigh vongin otivigh, dagiar kaba Ebalin Mighsiamin da kuazigh, ki ia mikemezi moghin, arinir ghurghurim dagiar kabar aghuigh da avaragh. **5** Egh ia dagiataba isi dar afegh, egh Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingariva, gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, ainin sobiam o ainin hamam, dagiar kaba abigh da aghoran marki. **6** Ia dagiar me dighorezir puvatiziba inigh, Ikiavira Itir God, ian God bagh ofa gamir dakozimin ingarigh. Egh ia ofa gamir dakozir kamra, a bagh ofan bar isia mighiriba tu. **7** Egh ia God, ko navir vamiran ikiamin ofabar amu, egh danganir kamin fan kamin asizir tuzim ami, egh Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin bar akongegh. **8** Egh dagiar ia arinir ghurghurim aghuizir kabar, ia Godin Arazibar migirigiaba bar deraghviram ada osirigh.” **9** Egha Moses Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko tuivighav ikia, kamaghin Israelia migei, “O Israelia! Ia aghumra iki deraghvira nan akam baragh. Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin gumamazizibar otivigha gifa. **10** Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh! Ia an Akar Gavgavir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba, ia bar dar gin mangi.” **11** Egha Moses ua Israelia migei, **12** “Ia Jordanin Fanem giregh vongin otivigh givagh, aruer kamra Ikiavira Itir God deragh ia damuamin akaba inisi, ian anabataba mangi, Gerisimin Mighsiamin tuifigh, kar Simeonin anabamin adarasi, ko Livain anabamin adarasi, ko Juda, ko Isakar, ko Josep ko Benjaminin anabamin adarasi. **13** Eghti Ikiavira Itir God gumazir kurabagh asighasighamin akaba inisi, ian anabar igharaziba mangi Ebalin Mighsiamin tuifigh, kar Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Aser, Sebulun, Dan, ko Naphtalin anabamin adarasi. **14** Eghti Livaiba pamten kamaghin Israelia mikim suam, **15** ‘Gumazitam asetamin marvir guam dagiamin an ingari, o temetamin anekirigham, o ainin an ingarigh modogh an ziam fiti, Ikiavira Itir God gumazir kam gasighasigham. Bizir kaba, kar gumaziba uari ingarizir biziba, ezi Ikiavira Itir God, gumamaziziba marvir guabar ziaba fan a bar aghua.’ Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam

ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **16** "Gumazim uan afeziam ko amebamin ziam gasighasighiti, God uaghan a gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **17** "Gumazim uan namakamin nguazir mitaghniam gisivaghti, God a gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **18** "Gumazitam damazir okavirizim gifaraghti a tuavir a zuim ateghti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **19** "Gumazim ikizir igharazibar gumamaziziba, ko borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba pazi me damuti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **20** "Gumazim uan afeziamin amuim ko dakuighiti, God gumazir kam gasighasigham. Arazir kam afeziam damighiti a bar aghumsigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **21** "Gumazitam poroghamiba uari ko akuir arazimin asizitam damighiti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **22** "Gumazim uan buaramizim ko dakuigham, kar ti an guizin buaramizim, o an afeziam ko amuir igharazim otezir guivim, o an amebam ko par igharazim otezir guivim. God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **23** "Gumazim uan asamin amebam ko dakuigham, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **24** "Gumazim modogh gumazir igharazim misueghti an aremeham, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **25** "Gumazitam gumazir igharazir osimtiziba puvatizim misueghti an aremeghsi ivezim inighiti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.' **26** "Gumazitam akinafarimin aven itir Araziba bar deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham.' Eghti gumamaziziba bar kamaghin akam ikaragh suam, 'Bar guizbangira, God kamaghira damu.'"

28 Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba ia bar deraghavira da baregh, egh Akar Gavgarir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, God ziar ekiam ia daningiva ia damighiti ia bar avirasemegh bar gavgavigh, nguazir kamin ikizir igharazibagh afiragham. **2** Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akabar gin mangiti, a bizir aghuir kaba bar ia daningam. **3** "Egh God ian nguibaba ko ian azeniba bar deraghvira dar amuam. **4** "Egh God borir aviriba ia daningiti, ian azeniba dagheba bar izivaghti, a bulmakauba ko sipsipin aviriba ia daningham. **5** "Egh God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiaba, deragh dar amuti, da bar izeveggham. **6** "Egh God ia amir ingangaribar amuti da bar deraghvirav otivam. **7** "Ikiavira Itir God, aparir ia misoghsi izamiba, a ian damazimin me dikabinam. Me tuavir vamiran izeghiva ua tuavir aviribar tintinibar aregham. **8** "Ikiavira Itir God, ingangarir ia amibar amighiti da deraghti, ian dagheba avirasemeghti, dar arighamin dipeniba bar izeveggham. Eghti Ikiavira Itir God, ian God, nguazir ia ganidir kamin aven, a deraghvira ia damuam. **9** "Ia deraghvira Ikiavira Itir God, ian God, ia mikemezi moghin an Akar Gavgarivar gin mangiti, a ia ko akam akirizi moghin ia damighiti ia an gumamazizibaram otivigham. **10** Eghti nguazimin ikiziba bar ian gan fogham, Ikiavira Itir God uan ziam ia gatzii, ia an gumamazizibara, eghti me ian atiatingam. **11** Eghti ia nguazir God ia daningasa ian inazir afeziaba ko akam akirizimin ikiti, Ikiavira Itir God, borir aviriba, ko bulmakaun aviriba ko azenibar dagher aviriba bar ia daningam. **12** Amozim Ikiavira Itir Godin agharimin

iti, ezi an an dughiamra anemadaghti a izighiram. Eghti a ian ingangaribar amuti da deraghvirav otivam. Eghti ia ikizir igharaziba, men adarazir amamangatighiti, me pura ia da biziba inigh gin ua da ikarvagham. Eghti ia bizir bar aviriba ikiam, kamaghin amizi, ia igharaziba da pura biziba inian kogham. **13** Egh ia zurara deraghvira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgarir ki datirighin ia ganidibar gin mangiti, Ikiavira Itir God, ia damighiti, ia ikizir igharazibar gumamaziziba gativagh men ganti, me ian apengan ikiam, mati ia men dapanimin ikiti, me ian puemin ikiam. Egh ia zurara bizir aviriba ikiva, bizitamin otevegghan kogham, mati ia ikizir igharaziba bar dar pin iti. **14** Egh ia Akar Gavgarir ki datirighin migeir kaba dar gin mangi, egh tam abighan marki. Ia asebar ziaba fiva men ingangarim damuan marki. Bar marki." **15** Egha Moses ua kamaghin migei, "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgarir ki datirighin ia ganidiba ko arazir a ifongeziba batuegh, deragh dar gin mangan koghti, bizir kurar kaba ia bativam: **16** "God ian nguibaba ko ian azenibagh asighasighiti, da bar ikuvigham. **17** "God, ian dagheba aven itir akirar ekiaba ko bretin ingarir itarir ekiabar amuti, dar aven itir dagheba bar oteveggham. **18** "God, pazi ia damuva, borir aviriba ia danighan kogham. Eghti ian azeniba bar ikuvighiti, dagher aviriba ikian kogham. Eghti ian bulmakauba ko sipsipba oti avirasemeghan kogham. **19** "God ia amir ingangariba bar dar amuti, tam bar deragh otoghan kogham. **20** "Ia akirim ragh Ikiavira Itir God, gasaragh arazir kuram damuti, a dughiar bar kuram ia bagh anemadaght, egh bizir ia damuasava amiba, an adar amighiti, da paziv otiv, ia damuti ia okam nighnigh bar osemevigham. Egh ian arazir kuraba bangin, an osimtiziba ia daningiti, ian apaniba bar ia gasighasigh bar zuamira ia agivagham. **21** Egh Ikiavira Itir God arimariar igharagha garir aviriba ia bagh da amangighiti, da izi ia damu mangiti, ia bar nguazir ia iniamin kamin iki bar arimighireghti, ian tav ua ikian kogham. **22** Dughiar kamin, an arimariar igharagh garir kuraba ia bagh da amangiti, da ian mikarzaribar otivam. Kar, mikarziaba ber arimariam, ko mikarziaba puvira fer arimariam, ko mikarziaba arugharughamin arimariar kuram. Eghti God aruem damuti a bar gavgavigham. Egh an aminir puvira fem amadaghti, a izi ian dagher azeniba dar amuti da bar misigh bar ikuvigham. Eghti bizir kurar kaba ian iki mangiti ia bar arighiregham. **23** Eghti Ikiavira Itir God amozimin anogoreghti a izan koghti, ian nguazim bar misigh dagiabar min gavgavigham. **24** Eghti Ikiavira Itir God, amozim oteghivkinighiti a nguazir minemeniam ko giginim min otoghti, aminir dafam da isi ian nguazimin izighiri mangiti, ia bar kuvaremevigham. **25** "Eghti Ikiavira Itir God, ian apanibar amamangatighiti, me ia dikabiragham. Ia me ko misoghsi tuavir vamiran mangiva, egh men ari tuavir aviribar tintinibar mangevigham. Eghti nguazir kamin ikiziba bar dar gumamaziziba ian ganti, bizir kurar kaba ia bativtima, me digavir kuram damuam. **26** Ia arighireghti, kuaraziba ko asizir atiaba izi ian kuabar amiti, gumazir me damuti me atiating ari mangamiba puvatigham. **27** Eghti Ikiavira Itir God, Isipia gamizi moghin, okabar amuti, da ian mikarzaribar otivam. Eghti a duar gavgavivar amuti, da tintinibar ian mikarzaribar otivam. Eghti duar muziarir aviriba ian mikarzaribagh izivagh puvira ia gizighzighiti, ia uarir aningivira ikiam. Eghti arimariar kaba akirighiti, ia ua deraghamin tuaviba puvatigham. **28** Eghti Ikiavira Itir God, ia damighiti, ian tarazi bar onganighiti, tarazir damaziba okavighiti, tarazi okam nighnigham. **29** Egh ia aruer arizimin gumazir damazir okavizimin min punpunigh daru pura suighsuigh tuavim buri egh tam batoghan kogham. Eghti bizir ia amiba tamin daghetam deragh otoghan kogham, mati gumazim mitarmemin aven arui mokin. Eghti gumaziba zurara ia abiniva ian biziba okimam, eghti gumazir ian akurvaghamba puvatigham. **30** "Egh ia gumazitam bagh amizim ginabaghti, gumazir kam an ikeghan kogham. Puvati. Gumazir igharazim a gakahon a geukhu a ko dakuam. Ia dipenimin ingarigh, egh an ikeghan kogham. Ia wainin azenim oparigh, egh an ovizibar ameghan kogham. **31** Apaniba ian damazibar ian bulmakaubav soghirarighiti da iram, eghti ia dar tuzitam ameghan kogham.

Ia ganvira ikiti me ian donkibagh ekuigh mangigh, uam a da inigh izian kogham. Eghti ian apaniba ian sipsipba okimiti, gumazir ian akurvaghamba puvatigham. **32** Ia pura ganti, ikizir igharazibar gumaziba izi ian otariba ko guiviba inigh mangam. Eghti ia zurara dughiabar me uamateghsi me bagh tuavir akabar gan mangi ian damaziba puvira ia damuam. Egh ia ua boriba inigh izisi bizitam damuva avegham. **33** Egh ikizir igharazibar gumamazir ia fozir puvatiziba izi dagher ia puvira ingarava opariziba iniam. Egh me zurara pazi ia damu, egh mizaziba ia daningam. **34** Egh ia bizir kurar kabar ganiva, ian nighniziba deraghan koghiva bar onganigham. **35** Eghti Ikiavira Itir God, okar kurar aviribar amuti da ian teviba ko suebar otivam, Guizbangira, okaba ian mikarziba bar dar anegham. Eghti okar kaba akirighiti ia ua deraghamin tuaviba puvatigham. **36** “Eghti Ikiavira Itir God, ia ko atrivir ia misevezim ko, bar ia isi kantrin ia ko ian inazir afeziaba fozir puvatizim mangiti ia an ikiam. Ia kantrin kamin ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar da ingari. **37** Ikiavira Itir God, kantrin kamin ia amadaghti ia mangi an ikiam. Eghti kantrin kamin gumamaziziba, ian ganigh aguaghfagh kamaghin mikimam, manmaghiram amizir bizir kam ia bato. Egh me ia dipov ian ingariva kama. **38** “Ia dagher ovizir aviriba oparam, eghti odeziba da agivti ia dar ovizir vabara iniam. **39** Ia wainin azeniba oparigh, egh da deragh bisi dar kirva dar aghariba aghoregh, eghti apiziba dagh asighasighiti, ia wainin oviziba inighan kogh, wainin dipam damigh anemegham kogham. **40** Eghti olivin temer avirim ian nguazimin otivigh bam. Eghti olivin oviziba tighar maghin anisi damu, puram asighiri nguazim giram. Kamaghin amizi, ia dar boreum uarir aghuighan kogham. **41** Egh ia otariba ko guiviba ikiam, eghti me deraghvira ia ko ikeghan kogham. Apaniba izi me inigh uan kantribar mangegham. **42** Eghti odeziba ian temeba ko azenibar dagheba sara asighasigham. **43** “Eghti ikizir igharazibar gumamazir ian tongin itiba, me biziba bar avirasemegh bar gavgavigh ghuavanangvira ikiam. Eghti ia biziba puvatighiti ian gavgavim magirighivira ikiam. **44** Egh me dagiar aviriba ikiva ian amamangatighiti, ia me da pura da inigh gin da ikarvagham. Eghti ia dagiar aviriba puvatighiti, me ia da biziba pura da inian kogham. Me ia gatavigh ian ganti, ia men apengan ikiam, mati me ian dapanimin ikiti, ia men puemin ikiam. **45** “Ia Ikiavira Itir God, ian Godin akaba bar deraghavira da baregh, Akar Gavgavir ia ia ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, ia dar gin mangan koghti, osimtizir kaba ko bizir asighasiziba, da ia bativira iki mangi bar moghira ia kuavaremegham. **46** Bizir kurar kaba ia ko ian ovavir boriba sara ian tongin ikiti, igharaz darazi gan fogh suam, guizbangira gar God ian aningazi. **47** Ikiavira Itir God, en God, bizir aghuir bar aviriba ia ganingi, ezi ia, an ingangarim damuasa navir aghuim ko agorogem ian navibar dikavir puvati. **48** Kamaghin, Ikiavira Itir God, apaniba ameghti, me izi ia misogh ia inigh mangiti ia pura men ingangarir gumazir kinibar min ikiti, me ia abinti ia men ingangarim damuam. Egh mitiriba sara ikiva, dipaba bagh arimighiriva, korotiaba, ko bizir igharaziba sara puvatigham. Eghti apaniba ia dikabin mangi bar ia agivagh. **49** Ikiavira Itir God, kantrin bar saghuiaimin itir mamin gumaziba inigh izam. Gumamazir kaba migeir akam, ia a gifozir puvati. Me kuarazir bagabar min zuamira mighegh ia bagh izighirigham. **50** Egh ni gumazir aruam o borir dozim, ikizir kaba nin gan nin apanguvighan kogham. **51** Egh me ian bulmakauba, sipsipba, azenibar dagheba, witba ko, wainin dipaba ko olivin boreba, me bar adar amegham. Eghti mitiriam puvira ian aghiti ia bar arighiregham. **52** Egh me Ikiavira Itir God, ian God, ia ganingizir nguazir kaba bar a dagh asighasigham. Eghti nguibaba avinizar divazir gavgavir ia dar aven mongasava amiba, ia nighnizir gavgavim dar iti, eghti me dagh asighasighiti da bar iregham. **53** “Apaniba izi nguibaba ekiarugh ia misogh ikiti, ia bar dagheba puvatighiva, uan borir Ikiavira Itir God, en God, ia ganingizibav sogh dar amam. **54** Apaniba nguibam bar anekiarughiti, gumazir aghuir ziam ikia ian tongin itim, a bizir

damamitam bar puvatigh egh, a uaghan uan borim misuegh anemam. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Egh a uan aveghbuaba, uan amuir aghuiba, ko borir igharazir ikiavira itiba, a me gitagh ramegham. A mitiriam bangin, borir tuzir nar tam me danighan kogham. **56** Apaniba nguibam bar anekiarughiti, amizir aghuir ziaba ikia ian tongin dagiaba ikia dabirabir aghuibagh apiaghiri gumaziba me aneteragharuiba, me dughiar kamin, damamin dagheba bar puvatigham. Kamaghin, a uan borir otibav sogh, dar mitariba sara dar amam. Egh a uan par a bar ifongeziba ko, borir igharazir ikiavira itiba, me gitagh ramegham. A kamaghin nighnigham, a dagheba bar puvati, ezi ua tuaviba puvati. Kamaghin amizi, a modogh uan borir iririvim amegham. **58** “Eghti ia Akinafarir kamin itir Akar Gavgavir osiriziba, deragha dar gin mangan kogh, deragh Ikiavira Itir God, en Godin ziam fan koghti, **59** an arimariar igharagha garim amadaghti, a ia ko ian ovavir borir gin otivamiba bativam. **60** Egh a Isipin ia ganingizir arimariaba ua ia danighiti ia ua deraghan kogham. **61** Egh an arimariar igharagha garir bar kuraba ia daningam. Arimariar kabar ziaba, Akar Gavgavim itir Akinafarimin itir puvati. Kamaghin, ia bar moghira gevegham. **62** Ia ghaze, ian dibobonim mikovezibar min pin ikia bar aviraseme, ezi puvatigham ian varazira ikiam. Guizbangira, ia Ikiavira Itir God en God, an akabar gin zuir puvati, kamaghin amizi, arazir kaba ia bativam. **63** Ikiavira Itir God ia damuti ia oti bar avirasemegh bizir aviriba ikiasa a ifonge. Kamaghira, Ikiavira Itir God datirighin, ia gasighasigh bar ia agivasa ifonge. Egh a nguazir ia datirighin mangi dapiamin kamin bar ia batuegham. **64** “Egh Ikiavira Itir God, ia amangighiti ia nguazir kamin tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Ia kantrin kabar ikiva, men asebar ziaba fam, aser kabar marvir guaba, me temeba ko dagiabar dar ingari. Ia ko ian inazir afeziaba fomira aser kabar ziaba fer puvati. **65** Ia kantrin kabar tongin iki ian dabirabim deraghan kogham. Egh ia uari nguibaba puvatigham. Eghti Ikiavira Itir God ia damuti ia puviram atiating, naviba osemegh, ovengsvira nighnigham. **66** Ia dughiabar zurara ovengsi damuam. Egh arueba ko dimagariba ia ovevem ginighnigh atiating ikiam. **67** Ia biziba bar dar gan atiatim ian anangam. Egh dughiabar avigh mizarazibar suam, ‘Aio! Mizarazim zuamira mangighiti, Guaratizim iziti, deragham.’ Egh guaratizibar ia zurara avigh suam, ‘Aio! Guaratizim zuamira mangighiti, mizarazim iziti, deragham.’ **68** Ikiavira Itir God, faragha ghaze, ia ua Isipin mangan kogham. Ezi puvati, a ia isi kurim datigh ua ia amadaghti ia Isipin mangam. Egh ia apaniba ateghti, me ia givezeghti, ia pura men ingangaribar amusi ifuegham. Ezi puvati, ia givezamin gumaziba puvatigham.”

29 Kar Ikiavira Itir God Moses mikemezi, a Moapin nguibamin Israelia koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba. God, faragha Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavir me koma amizim, a ighara. Datirighin God akar maba sara isafuragha, me ganiga Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. **2** Moses Israelian diazi me iza uari akuvazi a kamaghin me migei, “Ia bar moghira, Ikiavira Itir God, Isipian atrivim ko an ingangarir gumaziba bar, ko an nguazim bar, a me gamizir mirakelin biziba ia uan damazibar dar gani. **3** Egha ia uan damazibar, arimariar kurar aviriba, ko arazarazir kuraba, ko digavir kuram gamir arazir avirir Ikiavira Itir God, Isipian akazibar gani. **4** Egha fomira iza datirighin, Ikiavira Itir God, ia gamizi, ian nighniziba, ko damaziba ko kuariba pirighavira itima, ia deraghavira bizir kabar mingaribagh fozir puvatighavira iti. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Ki 40plan azenibar ia inigha gumamaziziba puvatizir danganinin zuima, ian korotiaba ko dagarir asuba dighoraghirezir pu. Bar puvati. **6** Ia bret, ko wain, ko dipar onganiba puvatizi, ki Ikiavira God, ki deraghavira ian gari. Ki kamaghin ifonge, ia kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir God, kirara ian God.’” **7** Egha Moses ua migia ghaze, “E danganin kamin otivizi, Hesbonin Atrivim Sihon, ko Basanin Atrivim Ok, aning e misoghaza ize. Ezi e aning misogha aning abira. **8** Egha e aning nguazimning inigha aning tuiragha, Rubenin anabam ko, Gatin anabam ko, Manasen anabar me tuirazimningin mam,

me ganingi, eghti me dar apiam. **9** Kamaghin amizi, ia zurara Akar Dikirizir Gavgarir kam deraghvira an gin mangi, eghti bizir ia amiba bar deragh otivam. **10** "Ia datirighin Ikiavira Itir God, ian God, an damazimin mitivighav iti. Kar, ian anababar gumazir dapaniba, ko ian gumazir aruaba, ko ian ingangaribar faragha zuir gumaziba, ko Israelian gumazir igharaziba, **11** ko ian amuiba, ko boriba, ko ikizir igharazibar gumamazir ian tongin itiba. Gumamazir kaba, ian daziba ko dipaba isa ia bagha da atera izi. **12** Ia gumamazir datirighin bar kagh tuivighav itir kaba, datirighin Ikiavira Itir God, ian God, ia ko Akar Dikirizir igiam damuam. Egh ia Akar Dikirizir Gavgarir kamin gin mangisi, Ikiavira Itir God ko nighnizir vamira iki anekirigh. **13** Eghti Ikiavira Itir God, datirighin ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak, Jekop, ko akam akirizi moghin, a ia damighiti, ia an gumamazibaram otivti, a ian Godin ikiam. **14** Ikiavira Itir God, ia gumazir datirighin an damazimin tuivighav itir kabanang baghvira Akar Dikirizir Gavgarir kam gamizir puvati. A uaghan en ovavir borir gin izamiba bagha a gami. Eghti e bar, an gin mangisi akam akiram. **16** "Ia e Isipin kantrin ikezir ikirimirim uam a ginighnigh. Egh uaghan ia tuavimin iza ikizir igharazibar nguaziba abigha izezir bizir ganizibagh nighnigh. **17** Ia ikizir igharazir kabar ganigha fo, me asebar ziaba fe. Me aser kurar kabar marvir guaba, temeba ko dagiaba ko gol ko silvabar, dar ingari. Ezi God marvir guar kaba bar dar aghua. **18** Ia oragh! Ia deraghvira uari bagh gan, ian tongin gumazitam, ko amizitam, anabatam, ko ikizitam, ia Ikiavira Itir God, en God akirim a gasan marki. Ia God baghvira iki. Egh ikizir igharazibar asebar gin mangi men ziaba fan bar marki. Gumazitam arazir kurar kam damu, a mati temer bir imezim itim, a puv misosi. Eghti gin an ghuzir igiam otogh, ekevegh anang misogh, gumazir avirim gasighasigham. **19** Ia deraghviram oragh! Gumazitam kagh tughv iki akar dikirizir ki ia ganidir kam baraghan aghuagh suam, a deraghvira iti, biziba puvati. Eghti ian tav akam batueghti, an arazir kuram bar pazi ia damighiti, gumazir kuraba ko aghuiba sara ikuvigham. **20** Gumazir kamaghin amim, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amadaghan kogham. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagarim bar an ekevegham, mati avim isia bar puvira fei. Eghti bizir kurar akinafarir kam mikemeziaba, da gumazir kam kamaghira a bativ mangiti, Ikiavira Itir God anegivamin dughiam otoghti, an ziam kuavaremegham. **21** Ikiavira Itir God, anarira inigh ivezir kuram a daningti, a mangi bar ikuvigham. Egh Akinafarir kamin aven osirizir Akar Dikirizir Gavgarimin itir bizir kuraba, God bar dar a damuva, a gasighasigham. **22** "Ikiavira Itir God, gumazir kamin nguazim damighiti, bizir kuraba ko osimtizir aviriba a bativam. Eghti an ovavir borir gin otivamiba, ko gumamazir kantrin saghuiabar ikegha izeziba, bizir kurar kabar ganam. **23** Eghti ian nguazim, avim bar an isighiti, a nguazir kinim gavaghti, salfan dagiaba ko amangisiziba a gizivagh, graziba puvatighiti dagheba oparamin danganir aghuiba puvatigham. A Sodom, ko Gomoran nguibar ekiamningin min gan, egh uaghan Atma ko Seboimin ngubamningin min ganam. Nguibar ekir kaba, Ikiavira Itir God dar aningaghegha bar adagh asighasiki. **24** Eghti kantriba bar dar gumamaziziba bizir kaba baregh azangisigham, 'Manmagh amizi, Ikiavira Itir God, men nguazim kamaghin a gami? A manmaghsua nguazir kamin aningaghe? **25** Egh me uaria uari ikaragh kamaghin mikimam, 'Bizir kamin mingarim kamakin. Me ti Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, me koma amizir Akar Dikirizir Gavgarim abighama. Kar, God fomira Isipin kantrin me ingha azenan iza Akar Dikirizir Gavgarir kam me koma a gami. **26** Israelia akirim uan God gasaragha asebar gin ghua dar ziaba fe. Aser kaba, me faragha dagh fozir puvatigha dar ziaba fer puvati. Ezi Ikiavira Itir God fomira dar ziaba fan men anogoroke. **27** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan gumamazizibar aningaghegha, bizir kurar an Akinafarimin aven osiriziba bar da isa men nguazim unge. **28** Ikiavira Itir God, ian gumamazizibar aningaghegha atara men nguazimin me asigha tintinibar kantrin igharazibar me amangizi, me datirighin ikiavira iti." **29** Egha Moses ua kamaghin migei, "Bizir maba,

da Ikiavira Itir God, en Godin bizir mogomeba, da muegha a ko iti. Egha, a uan Arazibar e ko en ovavir boribav gha da azenim gati, eghti e dughiaabar dar gin mangi kamaghira ikiam."

30 Moses ua kamaghin migei, "Ki datirighin tuavir kamning isa ian damazibar aning arisi. Eghti datirighin ia aningin tam amisefegh. Ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God, deravira ia damuasa ia ifongez, o a ian arazir kuraba bagh ia gasighasigha ia ifongez? Ikiavira Itir God ia amangiti, ia tintinibar Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ikiam. Eghti bizir kurar kaba a bativiti, ia tuavir ki ia mikemezir kamning uam aning ginighnigham. **2** Egh ia ko ian ovavir boriba navibagh iragh Ikiavira Itir God, ia uan God bagh izi an akaba guizbangira uan navir averiaba ko uan duaba sara bar dar gin mangi, mati ki datirighin ia migei moghin, **3** eghti Ikiavira Itir God, ian God, ian apangkuvigham. Egh a uabi tintinibar ia amangizi ia ghuezir kantribar ua ia inigh, ia akuvagh ia inigh ua ian nguazimin izam. A biziba bar dar amuti, ia ua deraghvira dapiam. **4** Ia kantrin bar saghuiabar itibar ikiam, Ikiavira Itir God, ian God, ua ia iti naghira ia inigh, ia akuvagh egh bar ian aku izam. **5** Egh Ikiavira Itir God, ian God ia inigh izi, ian inazir afeziaba faragha ikezir nguazimin ua ia arighiti, ia uam an ikiam. Egh ia nguazir kam dapiagh egh bar deraghvira ikiam. Eghti a ian ovavir boribar amuti, me bizir aviriba ko borir aviriba ikiva, egh bar ian inazir afeziabagh afiragham. **6** "Egh Ikiavira Itir God, ian God, ia ko ian ovavir boribar amighiti, men naviba zuegham, mati me gumazimin mikarzir mogomemin inim atuzi moghin, God arazir kuraba ian navir averiabar dar ghoregham. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, uan navir averiaba ko duaba sara bar a gifuegham. Egh kamaghin, ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam. **7** "Bizir kurar ki ia mikemeziaba, Ikiavira Itir God, ian God, dar amuti da ian apanir ia gifongezir puvatigha ia gasighasiziba me bativam. **8** Eghti ia ua Ikiavira Itir Godin akaba baragh an Akar Gavgarir ki datirighin ia ganidir kaba bar deravira dar gin mangi. **9** Eghti Ikiavira Itir God, ian God, ia amir ingangaribar amuti, da bar deraghvirama otivam. Eghti ia borir aviriba iki, bulmakaun aviriba ikiti, dagher aviriba ian azenibar otivam. Eghti Ikiavira Itir God, bizir avirimi ia daningisi bar akuegham, mati a fomira ian inazir afeziaba bagha amizisi mokin. **10** "Ia Ikiavira Itir God, ian Godin, Akar Gavgariba ko arazir God ifongeziba, ko Akinafarir kamin osirizir Araziba, ia bar adar gin mangi. Ia uan navibagh iragh uam a bagh izi, egh navir averiaba ko duaba sara bar a gifongegh. **11** "Akar Gavgarir ki datirighin ia ganidir kaba, ia dar gin mangisi iburaghuburagham marki. Ezi Akar Gavgarir kaba ian saghon itir puvati. **12** Akar kam overiamin itir puvati, ia kamaghin azangan marki, 'Tina Godin Nguibamin mavanang a inigh izighiri an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam? **13** Egha uaghan akar kam ongarmimin vongin itir puvati, eghti ia kamaghin azangan marki, 'Tina vongin mangi a inigh iziva an gun mikimti, e ti a baragh an gin mangam? **14** Ezi puvati. Godin akar bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti. Kamaghin amizi, ia dughiaabar zurara an gin mangi. **15** "Ia gan, ki datirighin tuavir punumning ia bagha aning ati. Tuavir mam, ia an gin mangi, egh ia angamira itir ikirimirir aghuim iki, zurara bar deraghvira ikiam. Egh ia tuavir igharazimin gin mangiti, bizir bar kuraba ia bagh izi ia gasighasighiti, ia arimighiregham. **16** Ki kamaghisa ia migei. Ia Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgarir ki datirighin ia migeiba baragh, egh Ikiavira Itir God, ian God gifuegh an tuavibar gin mangiva an Akar Gavgariba ko, arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa ia mikemeziaba, bar dar amuva, iki borir aviriba bati bar aviramegham. Eghti Ikiavira Itir God ian God, nguazir ia mangi ikiamimin, a deraghvira ia damuam. **17** "Egh ia uan navir averiabar aven akam batuegh, uamategh mangi, ikizir igharazibar amamangitighi, me ia gekuti, ia ikizir igharazibar asebar ziaba fi, dar ingangarim damuti, **18** ki guizbangira ia migei, ian apaniba bar ia gasighasigh bar ia agivagham. Eghti ia Jordanin Fanemin vongin iniamin nguazim dughiar ruarimin an ikeghan kogham. **19** Ki datirighin overiam

ko nguazimin diaghti, aning nan gan egh fogham, ki guizbangira tuavir kamin ia bagha aning ati. Tuavir mamin, Ikiavira Itir God deragh ia damuti ia dughiar ruarimin ikivira ikiam. Eghti tuavir igharazimin, God ia gasighasigh bar moghira ia kuavaremegham. Ia datirighin tuavir manam amisivam? Ia tuavir aghuimin gin mangasa ki ifonge, eghti ia ko ian ovavir boriba sara angamira ikiam. **20** Ki kamaghsua, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, egh an akaba baragh pantemin an suiraghvira iki. Ia kamaghin damuti, ia ko ian ovavir boriba, nguazir Ikiavira Itir God, ian inazir afeziaba, Abraham, Aisak ko Jokop, daningasa akam akirizim, ia dughiar ruarimin an iki mamaghira ikiam.”

31 Moses ghua Israelian gumamaziziba bar migirigiari kabar me migei. **2** A ghaze, “Nan azeniba, datirighin **120**in oto, ezi ki deraghavira mangi izegh damuan ibura. Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, Nin darorim iza kamaghira tu. Ezi ni Jordanin Fanem girigh vongin mangighan kogham. **3** Ikiavira Itir God, ian God, a uabi ian faragh mangi Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ian damazimin danganir kamin itir ikizibagh asighasighi, ia men nguazim iniam. Eghti Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, Josua ian gumazir dapanimiki ian faragh mangam. **4** Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin itir ikizir kabagh asighasigham, mati a fomira Amorian atrivimming Sihon ko Ok, anining nguazimming gasighasighizi mokin. **5** Ikiavira Itir God, bar me isi nin dafarin darigham. Eghti ki ia mikemezi moghin, ia bar me misoghti me arimighiregh. **6** Ikiavira Itir God, ian God, a ia ko zui. Egh an akirim ragh ia gasaragh, ia ateghan kogham. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh, egh akongiva men atiatingan marki.” **7** Egha gin Moses Josuan diazi, a iza gumamaziziba bar men damazimin tu. Ezi Moses kamaghin a migei, “Ni tugh gavgavigh egh atiatingan marki. Ni gumamazizir kabar faragh mangi, me inigh mangi nguazir Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar aningasa akam akirizir kamin aven mangam. Egh ni men akurvaghiti me a iniam. **8** Ikiavira Itir God ni ko iti, egh a nin faragh mangam. An akirim ragh ni gasaragh, ni ateghti ni ikuvighan kogham. Kamaghin amizi, ni nighnizir aviribar amu atiatingan marki.” **9** Ezi Moses Godin Araziba bar da osirigha, Akinafarir Righizir kam isa ofa gamir gumaziba ko, Israelian gumazir dapaniba ko, Livain ababanimin ovavir boribagh aningi. Kar, gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ateriba. **10** Egha Moses kamaghin me migei, “Ia zurara namba **7** azeniba givamin dughiamin, kar azenir ia ua biziba ikarvaghamin. Eghti ia Aeverpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuva, **11** Israelia bar izi Ikiavira Itir God, en God, a misivamin dangaminin otivigh an damazimin uari akuvagh an ziam fam. Dughiar kamin, Livaiba Akinafarir Righizimin aven itir Arazir kaba me bagh dar ponti, me da baragham. **12** Ia gumamaziziba ko boriba, ko ikizir igharazibar gumamazizir ian nguibabar itiba, me damuti, me bar izi uari akufagh. Egh me Ikiavira Itir God, ian Godin akaba baragh, an atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, an Akar Gavgaviba bar deraghvira dar gin mangam. **13** Me kamaghin damuti, men ovavir borir gin otivamiba, kar borir tighar Godin Arazibagh foghamiba, me datirighin da baragham. Egh me arazir Ikiavira Itir God, ian Godin atiating an apengan ikiamin fofozim inigh, egh Jordanin Fanemin vongin itir nguazir ia iniasava amir kamin iki, zurara Godin apengan iki mamaghira ikiam.” **14** Egha Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, “Nin ovever dughiam a bar roghira ize. Ni Josuan diaghti a ni bagh izi, na bativamin Purirpenimin boroghin izeghti, ki ifongezir ingangarir a damuamim an akagham.” Ezi Moses ko Josua God bativamin Purirpenimin boroghin ghua Godin damazimin tu. **15** Ezi Ikiavira Itir God ghuarir ruarir ekiamin aven ikia Purirpenimin ize. Egha Purirpenimin tiar akamin boroghin tughav iti. **16** Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Moses migei, “Ni oragh! Kiran oveghangin, ni mangi uan inazir afeziaba ko dakuum. Eghti gin gumamazizir kaba, akirim ragh na gasaragh tintinibar nguazir me mangamin kamin ikizir igharazibar

asebar gin mangegham. Me mati poroghamiba uari ataghiragha tintinibar akui mokin. Kamaghin, me Akar Dikirizir Gavgavir ki me koma amizir kam, me anebigham. **17** Eghti ki dughiar kamin bar men aningaghegham. Egh ki me ategh, egh uan guam bar men modogham. Eghti me bar moghira ikuvigham. Eghti bizir kurar avirim me bativiti, me dar gan fogh suam, “God ti e ko itir puvatizi, bizir kurar kaba e batifi.” **18** Me arazir kurar kam damuva, na ategh asebar ziaba fam. Eghti men arazir kurar kam bangin, ki dughiar kamin uan guam bar men modogh, men akurvaghsi tong nighnighan kogham. **19** “Ki datirighin ighiar kam Josua ko Moses, gua mikimti, gua uaning bagh an osirigh. Egh Moses, ni an Israelian gumamazizir sure damigti, a men navir averiabar ikiti, me zurara ighiar kamin akabagh nighnigh, fogh suam, ki guizbangira ikiangisizir kam me ganiga ghaze, me na ataghiraghsi nighnighan kogham. **20** Ki me inigh nguazir bar aghuir dagheba ikia, kar deraviram aghuir kamin mangam, kar nguazir ki men inazir afeziabar aningasa akam akirizim. Eghti me nguazir kamin dagher aviribar amiva mikarzir aghuiba ini deraghvira ikiam. Egh dughiar kamin, me nan aghuagh, akirim ragh na gasaragh, asebar ziaba fi dar ingangaribar amuam. Egh me nan Akar Dikirizir Gavgavim abigh, egh na ategham. **21** Egh Israelia dughiar kurar kamin aven ikiva, ighiar kam ginighnighvira iki a bangam. Eghti men ovavir boriba uaghan, a gifogh a bangam. Eghti ighiamin akaba men arazir kurar me amiziba, men akakagh dar gun me mikimam. Ki tighar me inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin aven mangam, egha ki men nighnizir kurabagh fogha gifa.” **22** Egha aruer kamra, Moses ighiar kam osirigha an Israelian sure gami. **23** Ezi Ikiavira Itir God, Nunin otarim, Josua migia ghaze, “Ni tugh gavgavigh bizitamin atiatingan marki. Ni Israelia inigh nguazir ki me daningasa akam akirizir kamin mangi. Eghti ki zurara ia ko ikiam.” **24** Ezi Moses, Godin Arazir akaba bar, Akinafarir Righizir mamin deraghvira bar da osiri, egh dar tam ataghizir puvati. **25** An ada osirigha givagha, Livain anabamin ofa gamir gumazibav gei, kar gumazir Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam ateriba. Egha me ghaze, **26** “Ia Godin Araziba itir Akinafarir Righizim inigh mangi, Ikiavira Itir God ian Godin Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiamin boroghin anetigh. Eghti a danganir kamin iki, egh Godin gumamazizibar araziba tuisigham. **27** Ki fo, me gumamazizir akaba batoziba. Datirighin, ki angamira ikivira itima, me Ikiavira Itir Godin akaba batosi. Eghti ki aremeghti, nan gin, men arazir kurar kam ti mangi bar ekevegham. **28** Ia mangi Israelian anababar gumazir dapaniba, ko ian ingangaribagh amir gumazibar diaghti, me izi nan boroghin izi uari akuvagh tufigh. Eghti ki overiam ko nguazimin diaghti, aning nan ganti, ki guizbangira akar kabar me mikimam. **29** Ki fo, ki ovegti, nan girakirangin, ia arazir aghuim ko kuram tuisigh aning ginighnighan aghuagh. Egh ia arazir ki ia mikemeziba ategh akirim dagh asaragham. Egh ia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurar bar avirim damuam. Eghti ia amir arazir kaba bangin, Ikiavira Itir God bar ian aningagh, bizir kurar kurar aviriba amangiti, da a bativam.” **30** Egha Moses, Israelian gumamaziziba akuvagha, onger akar kamin itir akabar men sure gamua ghua bar anegifa. Onger akar kamin migirigiaba kamaghin ghu.

32 “O overiam ko nguazim, gua deragh uan kuarimning atigh nan akaba baraghti, ki mikimam. **2** O Israelia, ki kamaghsua, ki uan akamin ian sure damuam. Mati, amozim deraghavira ira grazibagh izima, da otifi. Egha mati mizarazimin ghuariam ira daghebagh amima, da otiva aghua gavgafi. **3** Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Eghti ia gumamaziziba bar moghira Godin gun mikim suam, a bar moghira dera. **4** En God zurara kamaghira iti. A zurara guizin arazibaram ami. A mati dagjar ekir mamin min gavgavigha kamaghira iti. A zurara uan akamin gin ghua egha ifarir puvati. Ezi an araziba bar deragha egha voroghira iti. A guizin arazimin gin ghua biziba tuisigha egha ifarir puvati. **5** Ezi ia kamaghin puvati. Ia gumamazizir ifariba. Ia akaba ighavkira, egha akar

dikiriziba abisi. Ia gumamazir arazir kurabaram amibara. Bizir kaba bangin, ia Godin boribar ikian kogham. **6** Ia bar onganigha fofozitam tong ian dapanibar itir puvati. Ikiavira Itir God, a ian afeziām. A ian ingarizi ia otivigha datirighin ikizir mamin mur oto. Ezi kar ti ia an arazir aghuiba ikarvaghasa, arazir kurar kamin a gami. **7** "Ia uamategh bizir bar fomira fomiram otivizibagh nighnigh. Egh uan afeziaba ko ian gumazir aruabar azangsighti, me fomira otivizir bizibar ia geghanam. **8** Godin Bar Pin Itim, a nguazir teveiba isa da tuiragha, bar vaghvagh kantribar gumamazizibagh aningi. A gumamaziziba dapiamin nguaziba, a bar dar mitaghniaba me bagha da abigha gifa. A Israelian dibobonimin gin ghua, nguazir mitaghniaba arisi, eghti me dar ikiam. **9** Ezi Ikiavira Itir God, Israelia, me Jekopin adarasi, a ua bagha me amiseveghe men Godin iti. **10** Israelia, ia onganigha pura gumamaziziba puvatizir danganimin aminir ekiaba ivair kam garui. Ezi Ikiavira Itir God, uabin gara uabi geghuvi moghin, a me akumakua deraghavira me geghuvi. **11** Ikiavira Itir God, deragha Israelian gara me geghuvima, me bizitamin irizir puvati. Mati kuarazir bagam uan nguiziba mighamin arazarazibar da afi, ezi nguiziba irasava amima a dar apengan ghua uan avizimin da fegha anadima, da irir puvati. **12** Ikiavira Itir God uabira, tuavim uan gumamazizibar akakasi. Ikizir igharazitam setam men akurazir puvati. **13** "Ikiavira Itir God, nguazir kamin mighsiaba itir danganiba men taghizi, me dar gari. Egha me dagher azenibar otivigha givagha itiba da isa, da api. Ezi God daghar dafabar tongin aparibar haniba ingha me ganingizi, me da isa da api. Ezi olivin temeba bar deraghavira daghar aviriba itir nguazimin aghuima, God dar olivin boreba isa me ganidi, me da api. **14** Me uaghan, bulmakauba ko memabar oter eborir aviriba isa, da api. Ezi men bulmakaun apuriba ko memeba ko sipsipba deragha mikarziba sarama aghuima, dar oviba aviramezi, me da api. Ezi men witin aghuiba ko wainin ovizir aghuiba bar derazi, me da api. **15** "Israelia, bizir bar avirim ikia egha bar puvirama apa mikarziba saram aghui. God men ingarizi me otivigha iti. A men Akurvazir Gumazir gavgavim, mati men daghar ekiar gavgavim. Ezi me datirighin akirim ragha a gasaragha anetaki. **16** Me ikizir igharazibar asebar ziaba fema, men arazir kam, Ikiavira Itir God bar men aghuagha navim bar men ikufi. Ezi men arazir kam bangin a bar men aningagheghe men atari. **17** Me ikizir igharazibar duar kuraba bagha asizibar ofa gami. Aser kaba, da guizbangin godba puvati. Ezi aser kaba da datirighira iza ian nighnizibar otivizi, ia da fe. Kar ian inazir afeziaba fozir puvatizir aseba. **18** Me Godin men ingarizi me itim ataki. A mati daghar ekiar gavgavimin min me apazazi, me an apazangin mongegha angamirra ikiavira iti. Me Godin gavgavir kam bakinighniki. **19** "Ikiavira Itir God, uan otariba ko guivibar arazir kurabar ganigha, an navim bar ikuvizi, an aningagheghe akirim ragha me gasara. **20** Egha a ghaze, 'Ia borir naviba gavgavigha nan akabar gin zuir puvatiziba. Ki men ganti, osimtiziba me bativigh me gasighasighiti, ki uan guam men modogh, men akuraghan kogham. **21** Me asebar gin ghua dar ziaba fava na gamizi, nan navim bar ikuvigha men aningagheghe men atari. Aser me ziaba fer kaba, da pura godin ifavariba, da guizib godba puvati. Kamaghin, ki ikizir pura bizibar min ikia bar onganizim, ki me isi Israelia bagh me ameghti, Israelian naviba bar ikuvigham. Ki gumamazizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam me damighti me ataram. **22** Eghti nan aningagharim dughiar kamin avimin min isiva, nguazir kamin itir biziaba bar adar isigham. Egh avim Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin bar nguazimin apengan magirigh, daghar bar ekiar mighsiaba dagh isin apiaghav itibar isigham. (Sheol h7585) **23** Ki bizir kurar aviribar amuti da me bagh izivira ikiam, mati gumamazir afuzir aviriba ikia, uan afuzibar nivavira itima, an afuzitam ua itir puvati. **24** Ki me damuti mitiriba men aghiti, me arimariar guar avir igharagha gariba iniva arimighiram. Eghti ki asizir atiar igharagha gariba ko kuruzir imezir kuraba itiba amangeti, da me giviam. **25** Eghti midorozir ekiam me batoghti, apaniba men gumazir igiaba ko, guivir igiaba, borir aghiriba,

ko gumazir ghuriba, me tuavir toribar me misoghitarighiti me bar arimighiregham. Eghti marasi, uan dipenibar aveni muegh bizir kam baragh, puvira atiatingam. **26** Ikiavira Itir God ghaze, nan nighnizim kamakin, ki ti me gasighasigh bar me kuvaremeghti, gumamaziziba bar me gin amadagha me ginighnighan kogham. **27** Egha ki fo, ki kamaghin aghua. Apaniba kamaghin ganigh ua uari fi suam, E uan gavgavibar Ikiavira Itir Godin gumamazizibav sogha me abini. Men God bizir kam gamizir puvati. Erara Israelia misogha me abini.' **28** "Israelian gumamaziziba, nighnizir aghuiba men itir puvati. Men nighniziba tevezi me bar ongan. **29** Me ti nighnizir aghuiba ikia, bizir me gasighasighamin kamin mingarim deragha a gifoghai. Ezi puvati. **30** Men Ikiavira Itir Godin gavgavim, a men daghar ekiar gavgavimin min iti. Egha a men aghuagha me ataki. Ezi ia bizir Israelia batozir kam ginighnigh: manmaghsua, apansir vamiira Israelian 1,000pla misogha me abini? Ezi manmaghsua apansir pununing, Israelian 10,000pla misogha me abini? Bar guizbangira, bizir kamin mingarim kamakin: Men God men aghuagha akirim ragha me gasara. **31** Apaniba fogha ghaze, men aseba gavgaviba puvati. Ezi Israelian God gavgavir ekiam iti, mati daghar gavgavir ekiam. **32** Israelian apanibar araziba bar ikuvigha Sodom ko Gomoran araziba ko magh ghui. Egha mati wainin ikarizim imezir ekiam itima, an wainin oviziba uaghan imezim ikia misosi. **33** Egha men araziba, mati wainin dipar me kuruzir imezir kuram itimin an ingari. **34** "Ikiavira Itir God, Israelian apaniba me gamizir biziaba isa uan nighnizim gatighavira iti. Egha me gasighasighamin dughiamin mizuai. **35** Ikiavira Itir God ghaze, Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, kar nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam. Eghti dughiar bar ovezimim me iregh bar ikuvigham. **36** Ikiavira Itir God uan ingangarir gumamazizibar ganti men gavgavim vighagham. Eghti a men apangukuvigh suam, me nan damazimin osimtiziba puvati. Dughiar kamin, gumamazizir vabara ikivira ikiti, a men akurvagham. **37** Egh Ikiavira Itir God, kamaghin uan gumamazizibar azangam, 'Ia ti ghaze, aser kaba ian akurvaghamin gavgaviba iti. Ia fomira uarir akurvaghasa da bagha ghue. Ezi datirighin da manmaghin ami? **38** Ia da bagha ofa gamua, da damasa asizibar oviba ko wain me ganing. Kamaghin, me ti datirighin ian akuragh, danganir kurar kamin ua ia inigh. **39** Ia oragh. Ia kamaghin fogh, ki uabira, ki guizbangira God. Ezi godin tam ua itir puvati. Ki uabi, ki ikirimirir angamira itim gumamazizibagh aniga, egha men duaba isi me ovei. Ki gumazim gasighasigh ua anekirighiti a deragham. Egh ki bizitam damuti gumazitam nan anogoreghan kogham. **40** Bar guizbangira, kirara ki Godin zurara ikiavira itim. Egha ki uan ziar gavgavim akakagha, akar dikirizim kamaghin a gamua ghaze, **41** Ki bar deraghvira uan midorozir sabam amineghti a ghumigh taghtagham. Egh gumamazizibar araziba bar ada tuisigham. Egh ki midorozir sabar kamin uan apaniba ikarvagham. Ki gumazir gi gifongezir puvatiziba ikarvagh me misoghti me arimighiram. **42** Na ko misoghamin gumaziba, ki bar me gasirarighiti, men ghuziba nan afuzibar emir magiram. Eghti ki uan midorozir sabam inigh apanibar namnabar ghoram. Ki apansir gumazir kalabusin itiba, bar me misoghitarigham, egh apansir dapanir arizir ruariba itiba ki bar men firibar ghoreghti, men dapaniba iregham." **43** "O nguazir kamin itir ikizibar gumamaziziba, ia bar Ikiavira Itir Godin gumamazizibar ziaba fi. Ia aseba bar, ia Godin damazimin teveiba apir. A gumazir an gumamazizibav sozi me ariaghiriba, a ivezir kuram me daningam. A uan apanibar arazir kuraba ikarvasi. Egh a uan gumamazizibar nguazim damighti, an an damazimin bar zuegham." **44** Moses ko Nunin otarim Josua, aning ighiar kamin akar osirizibar gun migeima, Israelia da barasi. **45** Moses Godin akaba bar gumamazizibav keme. **46** Egha ua kamaghin migei, "Ia deragh gan, egh akar ki datirighin ia ganidir kabar gin mangi. Egh ia uaghan Akar Gavgavir kaba uan boribar sure damuti, me uaghan zurara Godin akabar gin mangi. **47** Godin akar kam an akar kinim pu. Bar puvati. A ian ikirimirimin mingarim. Ia deragh an gin mangiva, ia Jordanin

Fanemin vongin itir nguazir ia datirighin mangi dapiamin kam, ia dughiar ruarimin an ikiam.” **48** Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir God Moses migia ghaze, **49** “Ni Moapin nguazimin itir Abarimin Mighsiabar mavanang. Mighsiar kaba, da Jordanin Fanemin boroghin iti. Ezi Jerikon nguibam vongin iti. Ni Nebon Mighsiamin mavanabogh, egh munagh Kenanin nguazimin gan. Nguazir kam ki datirighin a isi, Israelia danighiti me a iniam. **50** Eghti ni mighsiar kam gisin aremegham, mati nin avebam Aron, Horin Mighsiam gisin areme. Eghti ni uaghan mangi uan inazir afeziaba ko oveaghueziabar nguibamin ikiam. **51** Ni fo, gua fomira Meriba Kadesin Dipar Emimirimin ike, a Senin gumazamiziba puvatizir danganamin aven iti. Egha dughiar kamin, ni ko Aron nan akan batuegha Israelian damazimin nan ziar bar zuezim dikabira. Kamaghin amizi, ni mighsiar kamin ikiva ovegham. **52** Ni saghuimra iki nguazir kamin ganam. Egh ni an aven mangighan kogham. Kar, nguazir ki Israelia ganidim.”

33 Gumazir God baghavira itir kam Moses, an ovengamin dughiam roghira ize. Ezi God deragh Israelia damuasa, a me bagha Godin azangsisi. **2** Egha a kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, a Sainain Mighsiamin ikegha izaghira, aruemin min Idomin nguazim gisiragha iti. An angazangarim Paranin Mighsiamin ikia, angazangarim uan gumazamizibagh anidi. Ezi an enselin bar aviriba a ko itima, an agharir guvimin, avim ikia bar puvira isia taghtasi. **3** Israelia, me Godin gumazamizibara, ezi a bar me gifongegha, deraghavira me geghuva men gari. Ezi kamaghin, e a bagh uan teviba apirigh, dapaniba avigh an apengan iki, egh an akabar gin mangam. **4** Ia Israelian anababar gumazamiziba ko ian gumazir dapaniba bar, iza uari akuvazi, ki Akar Gavgaviba ia ganingi. Akar Gavgavir e isir kaba, da bizir bar ekiaba, egha da en navir averiabar aven bizir igharazibagh afira. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian atrivimin oto.” **6** Egha Moses Rubenin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ian anabamin dibobonim, bar avirasemeghan kogham. Eghti ia zurara ikivira ikiam.” **7** Egha a Judan anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Judaba uarir akurvaghasa nin dei, ezi ni me barakigh. Egh men aku izi men igharaz darazi ko ua me akufagh. Eghti me uan apaniba ko misoghamin dughiamin ni men akuragh.” **8** Egha a Livain anabamin adaraziv gia ghaze, “O Ikiavira Itir God, Livain anabamin adarasi, me ni baghavira itir ingangarir gumazir aghuiba, ni dagiar nin ifongiam gifofoghamin kamning me ganingi. Ni Masan danganim ko Meriban Dipar Emimirimin, men ganigh foghasa osimtizim me ganingi, ezi men araziba dera. **9** Nin Akar Dikirizir Gavgavim ko nin Akar Gavgaviba, me gavgavigha dar gin zui. Me uan ameboghfeziaba, ko namakaba, ko boribar ifongiabar gin mangan aghua. **10** Egh Livaiba nin Araziba ko bizir ni damuasa me mikemeziabar Israelian sure damuam. Eghti me pauran mughuriar aghuim zuiba isi nin damazimin dar arigh, nin ofa gamir dakozimin ofan bar isia mighiribar amuam. **11** Ikiavira Itir God, ni Livain anabamin ofa gamir gumazibar akuraghti me gavgavighiti, ni me amir ingangarim bagh bar akongegh. Egh men apanir me gifongezir puvatiziba, bar me dikabiragh me abinighiti, me ua dikavan kogham.” **12** Egha a kamaghin Benjaminin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Bar Pin Itim, bar Benjaminin adarazigh ifuegha, dughiaba bar, a men boroghira ikia me avinigha, me geghufi. Ezi me dughiabar an dipizimin deraghavira ikia avughsi.” **13** Egha a kamaghin Josepin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, deragh Josepin adarazir amu. Ki Godin azai, eghti an overiamin itir amozim amadaghti, a Josepin nguazimin izighiriti, nguazir averiamin aven itir dipar aviriba anangiva otiv nguazim gizivam. **14** Eghti Ikiavira Itir God, deragh men azenibar amuti, aruem dagher guar aviribagh isiraghti, da uan dughiamram asegh egh aniam. **15** Eghti mighsiar fomira itiba, datirighin azenibar ingaramin danganir aghuubar otiviti, dagher guar avirir aghuiba azenir kabagh izivagham. **16** Josep uan aveghbuabar gumazir dapanimin iti. Kamaghin amizi, ki

Ikiavira Itir Godin azangsisi, eghti a bizir kabar amighiti da Josepin anabamin adarazi bativ. Dagher bar aghuiba, Josepin adarazir nguazimin azenibagh izivagham. Ki fo, God fomira Sainain Mighsiamin ikia, temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven ikia na bativa na migei. Ezi ki fo, a uaghan deraghvira Josepin adarazir amuam. **17** Josepin anabam, mati bulmakaun atiar apurir komin pumuning itimin min bar gavgafi. An otarir mam Manase, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin mam. Ezi an otarir igharazim Efraim, an ovavir borir bar avirim, me bar gavgavigha, mati bulmakaun kamin komin igharazim. Egh aning uan komin kamningin ikizir igharazibagh iniv me akunti, me saghon tintinibar nguazir kamin mikababa bar dagh iregham.” **18** Egha Moses kamaghin Sebulun ko Isakarin anabamningin adaraziv gia ghaze, “Ia Sebulun anabamin adarasi, ian dagiar ingangarir ia ikizir igharaziba ko amiba, da deraviram otivam. Eghti Isakar, nin nguibamin itir dagiar ingangarim, a uaghan deragh otivam. **19** Egh aning uan ikizir igharazibar diaghti me aningin mighsiamin izi, egh me ofan aghuim damuam. Egh me bizir ongarir averiamin inizibar dagiar ingangaribar amuva, egh gigimin aven modozir bizibar, dagiar ingangaribar amuam. Egh ingangarir kamin, me dagiar aviriba iniam.” **20** Egha Moses kamaghin Gatin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Gatin anabamin nguazim gamizi, an ekefe. Kamaghin amizi, ia bar an ziam fi. Gatin adarasi, laionin min, asizim misuegh an agharim asigham o, an dapanir inim adeghasa a mizua iti. **21** Israelian gumazir dapaniba nguaziba tuiiragh uari daningasa uari akuvagha, Gatin adarazi bagha nguazir bar aghuim ginabazi me a ini. Gat inizir nguazir otevir kam, a gumazir dapaniba iniamin nguazimin min ghu. Ezi, Gatin adarazi deraghavira Ikiavira Itir Godin guizin araziba ko bizir a damuasa Israelia mikemeziabar gin zui.” **22** Egha a kamaghin Danin anabamin adaraziv gia ghaze, “Danin anabamin adarasi, mati laionin igiam, Basanin danganimin dagiar afamin ikegha uabi ekura izi.” **23** Egha a kamaghin Naptalin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God deragha Naptali gamua egha bizir bar aghuiba isa a ganingi. Ezi men nguazim Galilin Dipar Akarer miriamin ikegha ghua saut ko aruem ghuaghiri naghin amadaghan iraghu.” **24** Egha a kamaghin Aserin anabamin adaraziv gia ghaze, “Ikiavira Itir God, Aserin aveghbuabar tongin bar a gifongegh deraghvira a damuam. Eghti bizir kamin, a bar me gafiragham. Eghti an olivin temeba bar puvira biti, an olivin borer avirim iniam. **25** Eghti an nguibar ekiaba avinizir divaziba, ainin itiar akar gavgaviba ikiam. Eghti a zurara dar aven deraghvira ikiva, atiatingan kogham.” **26** Egha Moses kamaghin migei, “O Israelia, godin tam ua en Godin min itir puvati. A gavgarir ekiam ko angazangarimin aven midorozir karis gaperagha, ian akurvaghasa ghuariam gisin izi. **27** Godin Zurara Itim, an en mogomer danganin. A zurara uan dafarimningin ian suigha ia ataghirazir puvati. Ia mangi Kenanin nguazim iniamin dughiam a ian faragh mangi, ian apaniba batuegh ia mikemeghti, ia mangi me misoghizarigham. **28** Eghti Jokopin ovavir boriba nguazir kam dapiagh deraghvira ikiti, apaniba ua izi me ko misoghian kogham. Nguazir me itir kam, dimagarimin ghuariar dipaba izighiri a ruam, eghti wit ko wainin aviriba an otivti me da iniam. **29** O Israelian gumazamiziba, ia bar akongegh! Ikiavira Itir God ian akurvazi moghin, a ikizir igharazitaba kamaghin men akurvaghizir puvati. Ikiavira Itir God mati oramin min ian pigha ian akurvasi. Egh a mati midorozir sabamin min, ian apanibav soghirarighiti me arimighiram. Eghti ian apaniba izi uarir apanguksi ian azangsigham. Eghti ia me diki me abinam.”

34 Egha Moses Moapin danganir zarin ategha, Nebon Mighsiamin ghuavanabogha, ghua Pisgan Mighsiamin orazimin ghuavanabo, kar Jerikon nguibamin aruem anadi nakin. Egha Moses danganir kamin tughav itima, Ikiavira Itir God, nguazir a Israelia daningamiba bar an aka. Nguazir kam, a Gileatin nguazimin ikegha ghua Danin anabamin nguazimin

tu, a notin amadaghan iti, **2** egħa ghua Naptalin anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazim ko, Manasen anabamin nguazim ko, Judan anabamin nguazim bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu, an aruem ghuaghiri naghin iti. **3** Egħa a Judan anabamin amadaghan sautin nguazir ekiam Mosesin aka. Ezi danganir zarir ekiam, nguibar kam Jeriko an iti, a detin temer aviriba iti. Israelian nguazim, a Jerikon nguazir zarir kamin ikegħa ghua Soarin danganimin tu, a sautin amadaghan iti. **4** Egħa Ikiavira Itir God Moses migei, “Ki fomira Abraham ko Aisak ko Jekop koma akam akirigha ghaze, Ki nguazir kam isi men ovavir boribar aningam. Ezi datirighin ki ni ataghizi ni an ganigha gifa. Egħti ki ni ategħti ni an aven mangighan kogħam.” **5** Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, Ikiavira Itir God a mikemezi mogħin, a Moapin nguazimin ikiava areme. **6** Egħa Ikiavira Itir God, Moapin danganir zarimin Mosesin kuam afa, a Betpeorin nguibamin vongin iti. Ezi datirighin gumazitam fozir puvati, danganir manamin Mosesin mozim iti. **7** Moses 120plan azeniba ikia egħa areme. Egħa gavgavighvira iti, ezi an damaziba dera. **8** Moses aremegħa givazi, Israelia Moapin danganir zarimin ikia a bagħa azia a gibua ikia ghua 30plan aruebar tu. **9** Bizir kabar gin, God fofozir aviriba ko nighnizir aghuiba isa Nunin otarim Josua ganingi. Me bar fo, Moses faragħa uan danganim iniāsa anemisefe. Ezi gumazamiziba Josuan akam baragħa, Akar Gavgavir Ikiavira Itir God Moses ganingizibar gin zui. **10** Bar fomira iza datirighin, Israelian tongin Godin akam inigha izir gumazitam Mosesin min otozir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses ko migei, mati gumazir pumuning uaning ko migei. **11** Ikiavira Itir God, mirakelin igħaragħa garibagħ amuava Isipin atrivim ko an ingangarir gumaziba, ko an nguazim sara bar puv me damuasa Moses amada. Godin akam inigha izir gumazir igħarazitaba, me Mosesin min mirakelin kamagħin garitabagħ amizir puvati. **12** Moses Israelian gumazamizibar damazimin amizi mogħin, me gumazamizibar amuti me atiatingamin arazarazir ekiatabar amighan kogħam.

Josua

1 Moses Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim. Ezi gumazim Nunin otarim Josua, a Mosesin akurvasi. Ezi Moses aremezi, Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei. **2** "Nan ingangarir gumazim Moses, an areme. Ezi ni Israelian gumamaziziba datirighin me inigh, ia Jordanin Fanem girigh vongin mangi, ki ia daningamin nguazimin otifigh. **3** Ki Moses ko akam akirigha givagha ghaze, nguazir ia datirighin arua zuir kaba, ki bar da isi ia daningam. **4** Nguazir ia iniamin kamin mitaghniaba, da sautin amadaghan gumamaziziba puvatizir danganim ikegh mangi, notin amadaghan Lebanonin kantrin mighsiabar otogham. Egh mangi aruem anadi naghin Yufretisin Faner ekiamin otogh, mangi Hitian nguaziba bar ada inigham. Egh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediteranianin Ongarir Ekiamin otogham. **5** Eghti ni Josua, Ki Moses ko ikezi moghira, ki ni ko ikiam. Ki zurara ni ko iki, egh ni ategh mangan kogham. Ni nguazimin angamira ikiamin dughiamin, gumazir taba ni misogh ni abiraghan kogham. **6** "Ni mitigh gavgafigh, egh akongan marki. Ni gumamazizir kaba inigh mangiti, me nguazir kam iniam. Ki fomira nguazir kam me a iniasa, ki men inazir afeziaba ko akam akirigha gifa. **7** Ni mitigh bar gavgavigh akongan marki. Egh bar deravira nan Akar Gavgaviba, dar gin mangi. Akar Gavgavir kaba, nan ingangarir gumazim Moses, faragha ni ganingi. Ni guizbangira bar adar gin mangiva, egh tuavir agharir kiriamin zuiba ko tuavir agharir guvimin zuiba dar mangan marki. Ia bar Akar Gavgavir kabar tamin tuavim ataghiraghan marki. Ni kamaghin damuva, ni danganir manamin mangam, ni osimtizir tam batoghan kogh, deravira ikiam. **8** Ni Akar Gavgavir kabar Akinafarim bakinighnighan marki, ni arueba ko dimagariba bar deravira Akar Gavgavir kabar ganiva, dar poniva dagh nighnighvira iki, egh bar dar amu. Egh ni kamaghin damuti, bizir igharazir ni gin damuamiba deragh kamaghira ikiam. **9** Ki Ikiavira Itir God, nin God, ki ni mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ni mitigh gavgavigh atiangan marki. Egh ni managh mangam, ki uaghan ni ko mangam." **10** Ezi Josua kamaghin gumamaziziba gumazir dapanibav gei. **11** "Ia danganir e itir kamin aven daruva, gumamazizibav kintima me uari bagh daghetaba isamigh, biziba akirighi, da iki. Aruer pununing givaghti mizezimin, e Jordanin Fanem girigh vongin mangiva Ikiavira Itir God, en God, e daningamin nguazim iniam. Eghti nguazir kam, kar en nguazimira." **12** Ezi Josua kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimnighin mam, me migia ghaze. **13** "Ia bar deravira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, ia mikemezir akabagh nighnigh. A ghaze, Ikiavira Itir God, Jordanin Faner miriamin aruem anadi naghin itir nguazim ia daningam. Eghti ia an iki deravira navir amirizimin iki avughsam. **14** Moses, Jordanin Fanemin nguazir vuer kam, an aruem anadi naghin itir nguazim, a ia ganingi. Eghti ian amuiroghboriba ko asiziba an ikiam. Eghti ian midorozir gumaziba, me bar uan midorozir biziba inigh Jordanin Fanem giregh vongin mangi uan aveghbuabar faragh mangi. Egh men akuragh midorozim damu. **15** Ia me ko kamaghira damu mangi, Ikiavira Itir God me ganidir nguazir kam, me bar moghiram an danganiba bar a da inigh, dar apiaghnam. Eghti ia gin uamategh uan nguazimin izam. Kar, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, ia ganingizir nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, ia a dapiam." **16** Ezi gumazir kaba Josuan akam baregha ghaze, "Ore, bizir ni e mikemeziba e bar moghira dar amuam. Ezi danganir ni e amadiba e bar dar mangam. **17** E ni migeir akaba bar moghira dar gin mangam, mati e faragha zurara Mosesin akabar gin zui. Eghti Ikiavira Itir God, Moses ko ikezi moghira ni ko ikiam. **18** Eghti tina nin kam barazir puvati, an aremegham. Nin kam batozir gumamaziziba, me arimighiram. Kamaghin amizi, ni tugh gavgavigh atiangan marki!"

2 Dughiar kam, Israelia Sitimin nguibamin ikiavira ikia, Nunin otarim Josua gumazir pununing amada, eghti aning mangi modogh Jerikon nguibam, ko nguazir an boroghin itibar ganam. Ezi aning ghua tuavimin amizir mamin dipenimin oto. Amizimin ziam Rahap, aning an dipenimin iti. **2** Ezi gumazir maba aning baregha ghua kamaghin Jerikon atrivim migia ghaze, "Ni deravira ganigh. Israelian gumazir maba datirighin dimangan iza en nguibamin aven ikiavira mogomemin an gari." **3** Ezi atrivim kamaghin oregha gumazir maba amadazi, me ghua Rahap migia ghaze, "Gumazir mogomebar en kantrin ganasa izeziba, me nin dipenimin iti. Ni me amadaghti me azenan izi. E fo, me en kantrin averiam bar mogomebar an ganasa ize." **4** Guizbangira, Rahap gumazir kamning modo. Egha atrivim amadazir gumazibagh ifara ghaze, "Are, gumazir maba nan dipenimin ize. Ezi ki me gifozir puvati, me ti nguibar manamin ikegha ize. **5** Me guaratizimin nguibar ekiamin tiar akar ekiam asasava amima, gumazir kaba ua danganir kam ategha ghue. Ki fozir puvati, me manmaghira ghue. Ia ti zuamira men gin mangiva me batogham." **6** Guizbangira, Rahap ifaragha Israelian gumazir kamning inigha dipenimin uanaga ghuriamin bar pin dadar ikiziba itibar apengan aning modo. **7** Ezi atrivim ingangarir gumaziba Rahapin akam baregha nguibar ekiam ategha zuima, nguibamin tiar akamin garir gumaziba zuamira nguibamin tiar akam asara. Ezi atrivim ingangarir gumaziba ghua gumazir moga garimning buri. Me aning buria arua ghua Jordanin Faner miriamin oto. **8** Ezi Israelian gumazimning tighar dakuasava amima, Rahap aning iti naghin pin ghuavanabo. **9** Egha kamaghin aning migei, "Ki fo, Ikiavira Itir God, kantrin kam isa Israelia ian agharim gati. Ezi ki guizbangira gua migei, atiatir bar ekiam en itima, agorogem e misozima, aghariba en amira. **10** E kamaghin oraki, ia Isipin kantri ategha izir dughiamin, Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi, ia a giregha azenan ize. Egha e uaghan kamaghin oraki, ia Amorian atrivir pununing, Sihon ko Ok, ia aning midorozir gumaziba sara Jordanin Faner vuemin aruem anadi naghin bar me misoghezi me ariaghire. **11** E migirigiar kam baregha bar ian atiatigha ikia, en aghariba en amira. E datirighin gavgaviba bar puvati. Guizbangira, ian God, a Ikiavira Itir God, an overiar pin itim ko nguazimin God. **12** Kamaghin ki guan azangisi, datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin, ki faragha deravira gua gamizi moghin, gua nan adarazi deragh me damu. Egh gua akar dikirizim na koma a damuva, ababanir tam nan akaghti ki fogh suam, gua guizbangira deragh e damuam. **13** Ia nan afeziam ko amebam, ko nan doziba ko nan afumiba ko men adarazi bar me ateghti, me angamira iki." **14** Ezi gumazimning kamaghin amizimin akam ikaragha ghaze. "Ga ni mikemezi moghin, damighan koghti, God mar ga gasighasikigh. Eghti ni bizir ga amizibar gun mikemeghan koghti, Ikiavira Itir God, nguazir kam e daningamin dughiam, ga guizbangira ni ginirigh nin kuarkuvigh deraghvira ni damuam." **15** Rahapin dipenim bar nguibar ekiamin divazir ekiamin poroghav iti, ezi an windua divazir ekiam gisirara iti. Ezi Rahap benir mam inigha dipenimin aven a ikegha, winduan anekunizi, a divazir ekiamin azenan iraghu. Egha gumazimning amadazi, aning benir kamin suigha azenan ghuaghiri. **16** Ezi Rahap kamaghin gumazimning migei, "Gua aruer pununing ko mizekizimin mighsiabar modogh. Eghti gumazir gua buriba ua Jerikon izeghtima, gua uamategh uan adarazi bagh mangi." **17** Ezi gumazimning kamaghin Rahap migei, "Ga ni mikemezi moghin ni biziba bar dar amighiti, ga ni ko dikirizir akatam abighan kogham. **18** Ni deragh oragh, Israelia izi nguibar kamin otivamin dughiamin, ni benir aghevur ga ni ganidir kam, isi uan winduan ga izaghirizir kamin aneguragh. Egh ni uan afeziam ko amebam ko doziba ko afumiba ko uan adarazi bar me inigh uan dipenimin aven me akufagh. **19** Ian tav dipenim ateghiva nguibamin otogh azenan tuavimin mangiti, me a misueghti an aremegham, kar an osimtizim. Eghti dipenimin aven iti tav aremeghti, ga an osimtizim ateram. **20** Eghti ni bizir ga amizir kabar gun Jerikola mikemeghti, ga ni ko dikirizir akar kaba puvatigham." **21** Ezi Rahap kamaghin aning

ikaragha ghaze, “Are. Ki gua mikemezi moghira damuam.” A kamaghin aning mikemegha aning amadazi aning zuima, a benir agheviri kam inigha uan dipenimin winduan anegura. **22** Ezi gumazir kamning ghua aruer pumuning ko mizekizim mighsiabar modoghavi iti. Ezi atrivimin ingangarir gumaziba aning buria aning apizir puvatigha, uamategha Jerikon ghue. **23** Ezi gumazir kamning gin mighsiaba ategha, Jordanin Fanem girigha vongin ghua Nunin otarim Josua batogha, bizir otivizir kabar gun a migei. **24** Aning kamaghin Josua migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nguazir kam bar e ganigha gifa. Gumamazir an itiba bar en atiatigha aghariba men amira.”

3 Egha bar mizaraghara, Josua Israelia ko dikavigha, Sitimin dangamin ategha ghua, Jordanin Faner miriamin dangamin aghuigha iti. Me tighar fanem girigh vongin mangam. **2** Aruer pumuning ko mizekizim gin, gumazir dapaniba danganir me itimin averiam garuava kamaghin gumamaziziba bar me migei, **3** “Ia ganti, Livain adarazir ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir God, ian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangiti, ia danganir kam ategh men girara mangi. **4** Ia faragha kagh izezir puvati, kamaghin, me faragh mangi tuavim ian akagham. Egh ia mangi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghram a tivagh mangan marki. Ki bar ian anogoroke. Ia kilomitan vamera a danigh an girakirangin iki mangi.” **5** Ezi Josua kamaghin gumamazizibav gei, “Ia uarira uari akiriva, Godin damazimin zuegh iki. Ia gan, Ikiavira Itir God gurmzaraghan digavir kuram gamir biziba ian tongin dar amuam.” **6** Egha gin Josua ofa gamir gumazibav gei, “Ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh gumamazizibav faragh mangi.” Ezi me a gupugha men faragha zui. **7** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Datirighin ki Israelian damazimin nin ziam fiti, me kamaghin fogham, ki fomira Moses ko ikezi moghin, ki ni ko ikiam. **8** Eghti ni kamaghin ofa gamir gumazir Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupuziba me mikim suam, ‘Ia mangi Jordanin Faner miriamin otivigh, egh tong sivagh mangi dipamin aven pura tuivigh iki.’” **9** Ikiavira Itir God mikemegha givazima, Josua kamaghin Israelia migei, “Ia roghira iziva Ikiavira Itir God, ian God, an akam baragh. **10** Ia datirighin gantima, God en akuragh Kenania, Hitia, Hivia, Peresia, Girgasia, Amoria, ko Jebusia me batuegham. Ia tuavir kamin Godin gavgavimin ganigh fogh suam, Angamira Itir God, guizbangira en tongin iti. **11** Egh ia datirighin ganti, nguazir kamin gumamaziziba, bar me gativamin Ekiam, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ian faragh mangi, Jordanin Fanem girighitima dipam bighirigham. **12** Ia datirighin 12pla gumaziba, vaghvagh Israelian anabar 12pla, me a misefegh. **13** Egh ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh mangam. Egh me mangi men dagariba Jordanin Fanemin magiriti, dipam dutugh ua ivemaran kogham, eghti agharir guvimin amadaghan izaghirir dipaba, buighiva ghuavanang mighsiamin min tughiv ikiam.” Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam kamin God, a nguazir kamin gumamaziziba bar me gativamin Ekiam. **14** Ezi Israelia danganir me itim ategha Jordanin Fanem girigh mangasa zui. Ezi ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men faragha zui. **15** Dughiar kam, me dagher igiaba asir dughiam, ezi Jordanin Fanem aperiar bar ekiaba otifi. Ezi ofa gamir gumaziba ghua faner miriamin otivigha, uan dagariba isa dipam gaghui. **16** Ezi dipam bar pirigha ivemari puvatigha, buigha mighsiar mamin min tughav iti. Fanem bua ghuavanaga Adamin ngubar ekiamin tu, a Saretan ngubar ekiamin boroghin itir ngubam. Ezi fanemin dipar ivemara Amangsizim Itir Dipar Akaremin zuim, a bar misingi. Ezi gumamaziziba fanemin vongin ghua Jerikon ngubamin boroghin oto. **17** Ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha Jordanin Faner torim mitivigha mamaghira itima, Israelian gumamaziziba nguazir dakirtizimin ghua fanemin vongin otifi.

4 Israelian gumamaziziba bar moghira Jordanin Fanem girigha vongin ghueziama, Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, **2** “Ni Israelian anabar 12plan aven vaghvagh 12plan gumaziba, amisefegh. **3** Egh me mikemeghti me ua mangi ofa gamir gumaziba, Jordanin Fanemin tongira tuivigha ikezi naghin, dagiar 12pla inigh. Egh dagiar kaba inigh danganir ia dimangan ikiamimin mangi.” **4** Ezi Josua 12plan gumazir miseveziba, men diazi me izi. **5** Ezi a kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanemin magiri an tongira mangi. Ikiavira Itir God, a en God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, ofa gamir gumaziba a gupugha Jordanin Fanemin tongira iti. Ia men boroghin mangi me gitagh 12plan dagiaba inigh uan dipizibar da ater izi, Israelian anababar ababanim damuva da inigh kagh izi. **6** Eghti dagiar kaba kamaghin ikiti, gumamaziziba dar gan Ikiavira Itir God amizi otivizir bizir ekiabagh nighnigham. Eghti gin, ian ovavir boriba dar gan kamaghin ian azangsigham, manmaghin amizi dagiar kaba kagh iti? **7** Eghti ia kamaghin me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, Jordanin Fanem abighizi, dipam dakezir dughiamin, me dagiar kaba ini. Egh dagiar kaba kagh ikiti Israelia dar gan, dughiar kam ginighnigh mangivira ikiam.” **8** Ezi Israelian 12plan gumaziba Josua mikemezi moghin ami. Me ghua Jordanin Fanemin tongira ghugha dagiar 12pla ini, dar dibobonim 12plan Israelian anababar min ghu, mati Ikiavira Itir God Josua mikemezi mokin. Egha me da inigha iza danganir me aghuigha itimin ada ariki. **9** Egha Josua uaghan Israelia mikemezi me 12plan dagiar maba inigha Jordanin Fanemin tongira ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha mitivigha ikezi naghin, da ase. Ezi dagiar kaba ikia mamaghira iti. **10** Dughiar kam, ofa gamir gumaziba Jordanin Fanemin tongira mitivighav ikia mamaghira itima, Ikiavira Itir God Josua mikemezi biziba bar otivigha gifa. Kar Moses, Josua mikemezi biziba. Ezi gumamaziziba zuamira ghua vongin otifi. **11** Egha me ghua vongin otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghvagh, uaghan ghua vongin otivigha, gumamazizibav faragha mitifi. **12** Ezi Moses mikemezi moghin, Rubenin anabamin midorozir gumaziba ko, Gatin anabamin midorozir gumaziba ko, Manasan anabar me tuirazimining mam, men marazir midorozir gumaziba, me midorozir biziba inigha misoghasava amua men faragh zui. **13** Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ghua Jerikon ngubamin boroghin danganir zarimin otifi. Midorozir gumaziba, men dibobonim 40,000in boroghin tu. **14** Dughiar kamin, Israelia Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gara Josuan ziam fe, mati me faragha Mosesin ziam fezi mokin. **15** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, **16** “Ni Akar Gavgavim isi ofa gamir gumazibar aning suam, Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugh Jordanin Fanem ategh azenan izi.” **17** Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia Jordanin Fanem ategh azenan izi.” **18** Ezi ofa gamir gumaziba ghua vongin otivigha uan dagariba dipar apinin ditima, dipam zuamira mati a faragha izi moghin ua ivemara iza uan danganin inizi, aperiam uam oto. **19** Ezi Israelia, faragha zuir iakinimin, a dughiar namba 10, me Jordanin Fanem abigha ghua Jerikon ngubamin boroghin aruem anadi naghin ikia, danganir Gilgalin ngubamin boroghin itim aghuigha a gapia. **20** Ezi dagiar 12plan me Jordanin Fanemin iniziba, Josua Gilgalin ada isi uarigh isin dafasa gumazibav gei. **21** Egha Josua kamaghin Israelia migei, “Gin izamin dughiamin, ian ovavir boriba uan afeziabar azangam, Me tizim bagha dagiar kaba kagh ada ariki?” **22** Eghti men afeziaba kamaghin me mikim suam, “Dagiar kaba, kar Jordanin Fanem dakezi nguazim otozi, Israelia dipam abigha iza vongin otivizir dughiamin ababanim.” **23** Ki dagiar kaba kagh ada ariki, da kamakin, Ikiavira Itir God, ian God, fomira Ongarir Aghevim gamizi, a dakezi ia iza vongin izezi moghin, a Jordanin Fanem gamizi a dakezi ia iza vongin otifi. **24** Ezi danganiba bar dar gumamaziziba Ikiavira Itir God amizir bizibar gan an gavgavim gifoghasa, a bizir kabagh ami. Eghti ia Ikiavira Itir God, ian God, an atiating an apengan iki, egh an ziam fi mamaghira ikiam.”

5 Ezi Amorian atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, ko Kenanin atrivir Mediterenian Ongarir Ekiamin miriamin itiba, uaghan kamagh oraki, Ikiavira Itir God Israelia bagha Jordanin Fanem gamizi, a dakezi, me vongin ghue. Bizir kam me gamizi, me Israelian atiatia naviba me ginivima, agharapaniba bar men amirazi me iti. **2** Ezi dughiar kam Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dagiabar asiatabar ingarigh da amineghti da bar ghumighti, ni Israelian gumazir faragha mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, ni dar aghoregh.” **3** Ezi Josua dagiabar asiar dozibar ingarigha, mighsiar dozir mamin Israelian gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghere. Mighsiar kam, me kamaghin a dibori, Mighsiar Mikarzir Mogomebar Iniba Aghorim. **4** Josua bizir mingarir kam bagha men, mikarzir mogomebar inibar ghor. Gumazir Isipin kantri ategha iziba, me gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. **5** Gumazir Isipin kantri ategha azenan iziba, me bar men mikarzir mogomebar inibar aghore. Ezi otarir amebaba gumazamiziba puvatizir danganimin oteziaba, me tighar men mikarzir mogomebar inibar aghoram. **6** Fomira Ikiavira Itir God men inazir afeziaba bagha akam akira ghaze, a nguazir bar aghuim me daningam, eghti nguazir kam, biziba an iki aghung bar deraghviram otivam. Ezi me Isip ategha men aviriba Ikiavira Itir Godin guizin akamin gin zuir puvati. Ezi God ghaze, gumazir akaba batozir kaba, merara nguazir bar aghuir kamin ganighan kogham. Kamaghin, Israelia 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim tintinibar arua ghua, gumazir midorozim damuamin fofozim itiba, me bar moghirama ariaghire. **7** Me fomira gumazamiziba puvatizir danganimin zuir dughiamin, men otarir men danganiba iniamiba, me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Kamaghin, Josua datirighin men mikarzir mogomebar iniba aghori. **8** Me danganir kamin gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghere, egha Israelia danganir kamin ikiavira itima gumazibar duaba misingi. **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migia ghaze, “Ia faragha pura Isipian ingangarir gumazir kinibar min ikia bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ia da aghumsizir kam batoke.” Kamaghin datirighin danganir kam, me Gilgal a garigha a diboravira iti. **10** Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghin danganir zarimin, Gilgalin danganim aghuigha an iti. Egha iakinir faragha zuim, Nisan, an dughiar 14in guaratizimin, me Ikiavira Itir God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamua ghuavira iti. **11** Egha amimzaraghan Israelia Kenanin kantrin rais ko baliba ko witba ini. Me baliba tuegha, bretin yur puvatizibagh amuava, da api. **12** Dughiar kamin girara dagher mana ua iri puvati. Ezi Israelia, Kenanin nguazimin daghebaram api. Me uamategha mana isir puvati, egha azenir kamra me Kenanin nguazimin otivaghbir daghebaram api. **13** Dughiar mamin Josua Jerikon nguibamin boroghin itir danganimin ikia, kogha garima gumazir mam tughu midorozir sabar ghumtizin suira. Ezi Josua gumazir kam bagha ghua kamaghin an azara, “Ni en midorozir gumazitam, o ni en apanim?” **14** Ezi gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ian midorozir gumazim ko, ian apanim puvati. Ki Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanim.” Ezi Josua uan tevimming apirigha guam isava nguazim biragha an ziam fa ghaze, “Ki nin ingangarir gumazim. Ki tizim damuasa ni ifonghe?” **15** Ezi Ikiavira Itir Godin midorozir gumazibar dapanim kamaghin Josua migei, “Nguazir ni isin tughav itir kam, kar anogoroghezir nguazim, a Godin nguazimra. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh.” Ezi Josua uan dagarir asuaba sue.

6 Dughiar kamin Israelia Jerikon nguibamin boroghira ize, kamaghin amizi Jerikon atrivim, nguibamin aven zuir tiar akam pamtemin anesara. Eghti gumazamiziba an aven izi, azenan mangan kogham. **2** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin Josua migei, “Ni oragh. Ki Jerikon nguibam ko, an atrivim ko, an midorozir gumazir gavgaviba, da isi ni daningam. **3** Ni

uan midorozir gumaziba ko dughiar vamiran Jerikon nguibam gighuv daru. Egh ia 6plan aruebar kamaghira damu. **4** Egh ofa gamir gumazir 7pla mikemeghti, me vaghvagh sighar sipsipin apuribar kombar ingariziba inigh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragh mangi. Eghti namba 7 aruemin, ni uan midorozir gumaziba ko 7plan dughiarbar nguibam gighu daru. Eghti ofa gamir gumaziba me sighabagh ivi ia ko nguibam gighu daru. **5** Egh ni oraghti ofa gamir gumaziba sighabagh iviti dar arareba mangi ruaraghti, ia bar moghira bar panten tiariba akar dimti, nguibar ekiair kamin divazim bar akarighiregham, eghti midorozir gumaziba bar moghira Jerikon nguibamin aven mangi.” **6** Ezi Nun otarim Josua, ofa gamir gumazibar diazi me izima, a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh a gisaghupugh. Egh 7plan ofa gamir gumaziba sighaba atir Boksiamin faragh mangi.” **7** Egha gin Josua gumazamizibav gei, “Ia datirighin mangi. Ia mangiva Jerikon nguibam gighu daruti, midorozir gumaziba Ikiavira Itir Godin Boksiam, an faragh mangi.” **8** Ezi me Josua mikemezi moghin ami. Egha ofa gamir gumazir 7pla ghua Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha ghua, uan sighabagh ivi. Ezi ofa gamir gumazir maba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha men gin zui. **9** Midorozir gumazir maba, ofa gamir gumazibar faragha zui, ezi marazi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin gin zui. Egha me zuir dughiamin 7plan ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. **10** Josua faragha gumazamizibav gia ghaze, “Ia dim niginim damu bizitam mikiman marki, mangi dughiar ki dimsi akar gavgavim ia daningam. Dughiar kamra, ia pamtem dimam.” **11** Kamaghin, Josua ofa gamir gumaziba amadazi, me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gupugha, Jerikon nguibam dughiar vamiran a gighuagha arui. Egha uamategha iza dimagarimin, danganir me itimin iti. **12** Egha Josua bar mizaraghara dikavizi, ofa gamir gumaziba ua Ikiavira Itir Godin Boksiam gupugha zui. **13** Ezi ofa gamir gumazir 7pla sighar 7pla givia, ghua Ikiavira Itir Godin Boksiamin faragha zui. Ezi midorozir gumazir maba ofa gamir gumazibar faragha zuima, marazi gin iti. Ezi sighabar ararem ghuavira iti. **14** Me aruer pumuningin kamaghiram amigha, uamategha iza danganir me itimin otifi. Me 6plan aruebar kamaghirama ami. **15** Aminim tirazi kar aruer namba 7in aruem, me dikavigha Jerikon nguibamin ghua faragha amizi moghin uam a gighuagh arui. Egha aruer kamra, me 7plan dughiarbar a gighuagh arui. **16** Me a gighuagha arua ghua namba 7in dughiamin, ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, Josua kamaghin gumazamizibav gei, “Ikiavira Itir God, nguibar kam isa en agharim gatigha gifa. Kamaghin, ia pamten tiariba akar. **17** E nguibar ekiair kam ko an aven itir biziba e bar dagh asighasigham. E ofan mamin min bar da isi Ikiavira Itir God daningam. Eghti Rahap, dagiaba bagha gumaziba ko akuir amizir kam. A gumazir e Jerikon nguibam gifogghasa amadazimning modo. Kamaghin a uan adarazi ko, e me misueghti me aremehgan kogham. **18** Ia oragh. Ia nguibamin bizir asighasighizitam inigh kagh izan, ki bar ian anogoroke. Ia bizitam inigh kagh izeghti, osimtizin ko dughiar kuram Israelia itir danganimin otogham. **19** Bizir me silva ko gol ko bras ko ainin ingariziba, kar Ikiavira Itir Godin bizibara. Ia da inigh izi an dagiar dipenimin dar arikh.” **20** Josua akar kaba me ganigha givazi, ofa gamir gumaziba sighabagh ivima, gumazamiziba oregha bar panten tiariba akarima, Jerikon nguibamin divazir gavgavim akarighere. Ezi gumaziba maghira bar aven ghuegha uari bagha nguibam ini. **21** Egha me Jerikon gumazamiziba, midorozir sababar bar me misoghezi me ariaghire. Egha men gumazir igiaba ko ghuriba sara me, me misozi me ariaghire. Egha uaghan men asiziba sara misoghezi da ariaghire. **22** Ezi Josua faragha Jerikon nguibam modogh an ganasa amadazir gumazimning migia ghaze, “Ia faragha akam akirizi moghin, gua aven mangi, amizir dagiaba bagha gumaziba ko akuim, an dipenimin mangi a ko an adarasi, me inigh azenan izegh.” **23** Ezi gumazir igiar faragha moga nguibamin ganizimning aven ghua Rahap ko, an afeziam ko

amebam ko, an doziba, ko an adarasi, bar me inigha azenan izegha me isava Israelia itir danganimin azenan me ati. **24** Ezi gin me nguibam avim a gatizima a isima, an aven itir biziba bar moghira isi. Egha me nguibar ekiamin aven itir silva, gol, bras ko ainin maba inigha Ikiavira Itir Godin dagiar dipenimin aven da ariki. **25** Ezi amizir dagiaba bagha gumaziba koma akuir kam Rahap, a faragha gumazir moga Jerikon ganasa ghuzir pumunigh modo. Kamaghin, Josua a ko an adarazi ataghizi me ikia iza, datirighin Rahapin ovavir boriba Israelian aven ikiavira iti. **26** Ezi dughiar kamin Josua akar gavgavim isa gumamazibagh aniga ghaze. “Gumazitam ua Jerikon nguibar kamin ingarighiti, Ikiavira Itir God, a gasighasigham. A ua nguibar kamin ingangaritam damighiti a dikavighiti, an otarir ivariam ovengam. Egh a nguibar kamin tiar akar ekiabar ingarti, an otarir abuananam ovengam.” **27** Ezi Ikiavira Itir God Josua ko ikiavira iti, kamaghin gumamazir kantrin kamin danganiba bar dar itiba, bar moghira iza ziar ekiam isa Josua ganidi.

7 Ikiavira Itir God, faragha kamaghin migia ghaze, Israelia Jerikon nguibam dikabiraghiva, anogoroghezir bizitam inian kogham. Ezi Israelia akar kam batoke. Karmin otarim Akan, bizir maba ini. Karmi a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Seran otarim, a Judan anabamin mav. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin navim bar Israelia bagha pamten an isi. **2** Ezi Josua Jerikon nguibamin boroghin ikia gumazir maba amangizi, me Ain nguibamin ghue. Ain nguibam, a Betelin nguibamin amadaghan, aruem anadi naghin iti. A Betavenin nguibamin boroghin iti. A danganir kamin, modogh daru an ganasa me migei. Ezi me ghua Ain nguibamin garagha arui. **3** Egha gumazir kaba gin uamatagha iza Josua migei, “Ni bar midorozir gumaziba amangighiti me mangan marki. Ni 2,000 o 3,000in midorozir gumazibara amangighiti me mavanang Ain gumaziba ko misogh. Ai, a nguibar ekiam puvati. Ni midorozir gumazir aviriba amangan marki.” **4** Kamaghin amizi, Josua Israelian midorozir gumazir 3,000in gumazibara amangizi me Ain nguibamin ghuavanangi. Ezi Ain gumaziba men agintizi me zuamira ua izaghire. **5** Ain midorozir gumaziba uan nguibamin divazimin tiar akamin ikegha Israelian, agintigha ghua dagiaba abizir danganimin tu. Egha mighsiamin zuir tuavumin uaghiri. Me 36plan Israelian gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi Israelian gavgaviba bar givazi me bar atiatingi. **6** Ezi Josua bizir kam ginighnigha bar osemegha uan korotiam abigha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin irigha, uan guam isa nguazim gati. Ezi Israelian gumazir dapaniba me uaghan Josua ko iregha, kamaghira ikiavti aruem iraghu. Egha me uan osimtizim akaghassa nguazir minemniaba isa uan dapanibagh aghui. **7** Ezi Josua ghaze, “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni tizim bagha e inigha Jordanin Fanemin vongin danganir kamin ize? Ni ti e isi Amorian agharim datighiti me bar e gasighasighasa? Ni e ateghti e Jordanin Fanemin vongira iktan aghua? **8** O Ekiam, ki ua manmaghin mikimam? Israelia apanibar atiatigha uam ekuigha ara ize. **9** Eghti Kenanian gumaziba ko nguibar kamin itir gumamaziziba bar bizir kamin migirigiam baragham. Egh me ti e ekiarugh bar e misueghti e arimighiregh, nguazir kamin ziaba ua puvatigham. Egh me ti ni dipova nin ziar ekiam abiragham. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh bizir tizim damuam?” **10** Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, “Ni dikafigh. Ni tizim bagha nguazim girighav iti? **11** Israelia arazir kuram gamigha gifa. Ki faragha Jerikon nguibamin biziba inian men anogoroke, ezi me nan akam batoke. Egha bizir ki asighasighasa mikemeziba, me da inigha, ifara bizir kaba, uan bizibar tongin da monge. **12** Bizir kam bangin, Israelia tugh uan apaniba ko misoghgan gavgaviba puvati. Me datirighin bar moghira ikuvigham, kamaghin amizi, me uan apanibar ari. Bizir ki ian anogorogheziba, ia dagh asighasighan koghti, ki ua ia ko iktan kogham. **13** “Ni dikafigh. Egh mangi gumamazibav kemeghti, me uari akirigh zuegh, egh gurum mizaraghan nan damazimin izi. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, ia Israelia, bizir ia inian ki anogorogheziba, ia da inigha gifa. Ia bizir kaba batueghan koghiva, egh uan apaniba

abiraghan kogham. **14** “Kamaghin amizi, ia gurum mizaraghan vaghvagh uan anababar aven iki na bagh izi. Ki anabar tamin ziam diboroghti a izi. Egh anabar kamin aven itir ikizibar ganiva, ikizir tamin ziam diboroghti, a izi. Egh ikizir kamin aven itir darazir gan dipenibar aven itir darazi diponti, me izi. Eghti gin dipenir kamin itir gumaziba uaghan vaghvagh bar na bagh izi. **15** Eghti bizir ki anogoroghezir kaba inizir gumazim, ia an suiragh, a ko an amuiroghboriba sara, me daboroghti, me isigh arighiregh. Egh an biziba bar da sara, uaghan da tueghti da isigh. Gumazir kam a bar arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami, ezi Israelia aghumsizir bar ekiam ini. Egha nan gumamaziziba na ko dikirizir akam abiki.” **16** Ezi aminim tirazi mizaraghara, Josua Israelia migeima, me vaghvagha uan anababar aven izi. Ezi a Judan anabam faragha me amisevezi me izi. **17** Ezi a Judan anabamin ikizibar diazi me izima, a Seran ikizimin dia. Egha Seran ikiziba vaghvagh men deima me izima, a Sapdin adarazir suira. **18** Egha Josua Sapdin adarazi vaghvagha men deima, me izima, an Akanin suira. Akan Karmin otarim, egha Sapdin igiavotarim, egha Seran ovavir borim, a Judan anabamin iti. **19** Ezi Josua kamaghin Akan migei, “Nan otarim, ni datirighin guizbangira Ikiavira Itir God, a Israelian God, ni an damazimin mitigh, egh bizir ni amizim datirighin an gun na mikim. Egh bizitamin nan ghuangsigghan marki.” **20** Ezi Akan a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki an damazimin arazir kuram gami. Ki datirighin, bizir amizimin gun ni mikimam. **21** E midorozim gamua biziba isir dughiamin, ki Babilonia ingarizir korotiar silvan aghuir mam ko, silvan maba ko golin dagiar ekiam ini. Silvan osimtizim, 4 kilogremim tu. Ezi golin osimtizim, 1kilogremim tu. Ki bar dagh ifongegha da ini. Egha da inigha ghua uan purirpenimin aven mozim okoregha da aghuigha nguazimin da monge, ezi silva bizir igharizang apengan iti.” **22** Ezi Josua gumazir maba amadazi, me ivemara Akanin purirpenimin ghue. Egha me gari, biziba bar Akan mikemezi moghira mozimin aven iti, ezi silva bar apengan iti. **23** Ezi me bizir kaba purirpenimin aven bar ada inigha Josua ko Israelia bagha ize. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin nguazimin da ariki. **24** Ezi Josua ko Israelian gumamaziziba, me Akan ko a inizir biziba sara ini, silva ko korotiam ko golin dagiam, ko an otariba ko guviba, an bulmakauba ko donkiba, ko sipsipba ko an purirpenim ko an biziba bar. Me da inigha Akorin danganir zarimin ghuaghiri. **25** Egha Josua kamaghin a migei, “Ni manmaghsua osimtizir kati kam inigha iza e gati? Datirighin Ikiavira Itir God uaghan osimtizir ekiam ni daningam.” Ezi gumamaziziba dagiaba inigha Akan ginivigha, an amuiroghboriba uaghan me ginivizi me ariaghirezi, me men biziba sara me gapongezi me isi. **26** Egha Akanin kuam gisin dagiar pozir dafam mikini. Ezi dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. Me kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin aningagharim datirighin iraghu. Ezi me danganir kam kamaghin a dibora ghaze, “Akorin danganir zarim.”

8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni atiating nighnizir aviribar amuan marki. Ki Ain nguibar ekiamin atrivim ko, an gumamaziziba ko, an nguaziba ko, nguibar ekiam, ia nin dafarim gatigha gifa. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba bar me inigh Ain mavanang. **2** Ain atrivim ko an nguibar ekiam, ni Jeriko ko an atrivim gasighasighizi moghin, a gasighasighi. Eghti dughiar kamin, ia nguibar kamin asiziba ko an biziba uari bagh da inigh mangam. Ia nguibar ekiam kam ko misoghsi, uari akirigh, egh faragh uan midorozir gumazitaba amadaghti, me mangi nguibar ekiamin girakirangin mongegh.” **3** Kamaghin amizi, Josua uan midorozir gumaziba bar me inigha me Aiba ko misoghassa ghuavanadi. A uan 30,000plan midorozir gumazir fofozir aghuiba itiba amisevegha me amadazima, me dimangan faragha ghue. **4** Egha a kamaghin me migei, “Ia bar deraviram oragh. Ia mangi saghon mongegh iktan marki, ia nguibar ekiamin girakirangra mongegh misoghsi gan iki. **5** Eghti midorozir gumazir na ko itiba, ki me inigh e nguibar ekiam abigh mangisi damuam. Eghti Ain gumaziba e misoghsi azenan iziti, e

faragha amizi moghin men aram. **6** Egh e me ateghti me fomira amizi moghin, en agiragh azenan izegh uan nguibar ekiam ategham. Eghti e men aram. Me kamagh en ganigh suam, e faragha men arezi moghin ua men ari. **7** Eghti ia mongezi naghin ikegh azenim giregh mangiti, Ikiavira Itir God, ian God, men nguibar ekiam isi ian agharim darigham. **8** Egh ia nguibar ekiam inigh givaghiva, Ikiavira Itir God, mikemezi moghira ia avim a datigh. Ki Akar Gavgavir kaba ia ganidi, eghti ia deraghvira dar gin mangi.” **9** Ezi Josua me amadazi, me ghua aruem uaghiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimningin danganir mamin mongegha, midorozim bagha mizua iti. Ezi Josua dimagarir kamin midorozir gumazir igharaziba ko ikia danganir men puripeniba itimin iti. **10** Egha amimzararagham Josua dikavigha, midorozir gumazibar diagha me akuvagha, Israelian gumazir dapaniba ko me midorozir gumazibar faragha ghua Ain nguibam bagha zui. **11** Egha midorozir gumazir Josua ko zuiba, me notin amadaghan Ain nguibamin tiar akar ekiam iti naghin, danganim aghuigha an iti. Ezi danganir me itim ko Ain nguibamin tiar akar ekiamin tizimin, danganir zarir mam iti. **12** Josua 5,000plan midorozir gumazir amadaziba me ghua danganir mamin mongeghav iti. Danganir kam aruem ghughiri naghin amadaghan, Ai ko Betelin nguibar tizimin iti. **13** Josua midorozir gumaziba bar me isa danganibar me ariki, midorozir gumazir avirim me, notin amadaghan iti, ezi marazi aruem uaghiri naghin, nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Josua dimagarir kamin ghua danganir zarimin iti. **14** Ezi Ain atrivim Josuan midorozir gumazibar gari, me itima, a uan midorozir gumaziba ko zuamira nguibar ekiam ategha, Israelia ko misoghasa Jordanin danganir zarimin zui. Me faraghavira danganir kamra uariv soke. Egha Ain atrivim kamaghin fozir puvati, Josuan midorozir gumaziba nguibar ekiamin azenan mongeghe ikegh an girakirangin misogh izam. **15** Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko, atrivim gifara ua ivemara ara gumazamiziba puvatizir danganimin amadaghan zui. **16** Ezi atrivim Israelian agintighasa nguibar ekiamin tir midorozir gumazibar dei, me Israelian agintigha ghua Ain nguibar ekiam saghuiaa a gati. **17** Ezi Ai ko Betelin midorozir gumaziba bar moghira nguibar ekiamning ategha Israelian agintigha ghue. Ezi nguibar ekiamningin tiar akaba pura kuaghiregha iti, ezi dar ganamin gumaziba puvati. **18** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, “Ni uan afuzim ghufegh, Ain nguibar ekiamin akagh. Ki datirighin nguibar ekiam kam isi nin agharim darigham.” Ezi Josua Ikiavira Itir God mikemezi moghin ami. **19** A uan afuzim fezima, midorozir gumazir mongeziba, me an ganigha, zuamira ivemara nguibar ekiamin aven ghuegha, a inigha, a gaborozi, a isi. **20** Ezi Ain gumaziba ragha uan nguibar ekiamin garima migharim an otogha overiamin ghuavanadi. Josua uan midorozir gumaziba ko, me faragha Ain gumazibagh ifarav arav ghue, egha datirighin ua iza migharimin gari a ghuavanadima me fo, Israelian midorozir gumaziba ghua nguibar ekiam inigha, a gaborozi a isi. Ezi Ain midorozir gumaziba ari mangi ovevem gitaviraghan tuaviba bar puvati. Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko uamatgegha iza bar me misoghezi me ariaghire. **22** Ezi datirighin Israelian midorozir gumazir nguibar ekiamin aven ghuegha a gaborozi, me azenim giregha uaghan midorozimin aven ghua, Aiba okarigha me misosi. Egha Israelia Ain gumaziba, bar me misoghezi me ariaghire. Men tarazi aregha ua itir puvati. **23** Ezi Ain atrivimra, an angamira itima Israelia an suiragha a inigha Josua bagha ghu. **24** Ezi Israelia, Ain gumazir faragha men gintigha gumazamiziba puvatizir danganimin, me danganir kamin uan apaniba bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin marazi uamatgegha Ain ghuegha gumazamizir nar nguibar ekiamin aven itiba bar me misoghezi me ariaghire. **25** Josua dughiar kamin uan afuzim fegha Ain nguibar ekiamin akagha mamaghira itima, gumazamiziba bar ariaghire. Gumazamizir ariaghirezibar dibonim, a 12,000in tu. **27** Ikiavira Itir God, faragha Josua migia ghaze, “Israelia Ain nguibar ekiam gasighasigh uari bagh an asiziba ko biziba bar da iniam.” Ezi Israelia bizir kaba bar

uari bagha da ini. **28** Egha Josua Ain nguibar ekiam gaborozi a bar sigha bar ikuvigha iti, egha datirighin ikia kamaghira iti. **29** Ezi Josua Ain atrivim inigha tememin anegurazi an areme, ezi an kuam ikia ghuavti aruem iraghu. Ezi guaratizimin Josua gumazibav kemezima, me an kuam inigha ghua Ain nguibamin tiar akar ekiamin anekuni. Egha me dagiar aviriba isa an kuam gisin dar pozim mikini. Dagiar pozir kam datirighin ikia kamaghira iti. **30** Dughiar maba givazima Josua Israelia ko Ebalin Mighsiamin ize. Me kagh izegha, Josua uan gumazir mavav gia ghaze, ia Ikiavira Itir God, Israelian God, a bagh ofa gamir dakozimin ingari. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, an e mikemezir moghin ingar. Ezi me Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin ghua an ingari. Akinafarim ghaze, me God bagh ofa damuamin dakozimin ingarsi, dagiar tuizimin dighorezir dagiaba inigh an ingaran marki, me dagiar kiniba inigh an ingarih. Ezi me ofabar amuamin dakozimin ingari. Ezi gumazamiziba bar uan ofan tue bar isia mighiriziba, inigha ghua Ikiavira Itir Godin ofa gamua, egha uaghan God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. **32** Ezi Israelia mitivighavira ikia garima, Josua dagiar mabagh isin Moses Osirizir Akar Gavgaviba, da osiri. **33** Ezi Israelia bar, men gumazir dapaniba ko, ingangarir faragh zur gumaziba ko, men jasba ko, gumazamizir kantrin igharazibar izeziba, me bar ghua okoruar pumuningin tuifi. Israelian gumazamizir tuiviziba, marazi Gerisimin Mighsiamin boroghin tuivizi, marazi Ebalin Mighsiamin boroghin tuifi. Ezi ofa gamir gumaziba, me Livain anabamin adarasi, me Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam gupugha izezima, Israelian okoruar pumuningin vong ko vongin tuivighav iti. Me uan guaba isa Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam misoke. Boksar kam men torimra iti. Gumazamiziba Kenanin nguazimin otivigh, Ikiavira Itir God, deragh me damusi, me an ingangarir gumazim Moses mikemezi moghira, me bizibar amuam. **34** Ezi me mitivighav itima, Josua Moses Osirizir Arazibar akaba bar, pamtemin dar bori. A, Israelia deravira iki Godin akabar gin mangiti, a deravira me damuamin akaba dibora, egha uaghan me Godin akam batoghti a ivezir kuram me daningamin akaba dibori. **35** Josua Moses Osirizir Araziba diborima, Israelian gumazamiziba bar da baraki. Men amiziba ko, boriba ko, nguibar igharazibar gumazamiziba, me uaghan ikia migirigiar kaba baraki.

9 Ezi atrivir Jordanin Fanemin aruem uaghiri naghin itiba, me mighsiabar itir danganibar atriviba ko, mighsiar dozibar itir danganibar atriviba ko, danganir Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegha ghua notin amadaghan Lebanonin nguazimin tuzir atriviba. Me kara: Hitian atrivim, Amorian atrivim, Kenanian atrivim, Peresian atrivim, Hivian atrivim ko Jebusian atrivim, me bar moghira Israelia amizir bizir kabar akam baraki. **2** Me akar kaba baregha iza Josua ko Israelia misoghasa uari akufi. **3** Ezi Gibeonin nguibamin itir gumazamiziba me Hivian dakozimin aven iti. Me Josua Jerikon nguibam ko Ain nguibam gasighasighizir bizim baraki. **4** Egha men marazi nguibar saghuiamin izezir gumazibar min Josua gifarasa, wainin misevir ghurir biaghireziba inigha ua da isami. Egha da inigha, uan mitarir bar ghuriba inigha, uan bizir ghuriba isa dagh aghui. Egha bizir kaba isa uan donkibagh isin ariki. **5** Me uaghan korotiar ghuriba aghui. Egha dagarir asuar ghurir dighoraghireziba ua da isamigha, da aghui. Egha bretin midiarir aviaba inivizir kuraba uaghan da inigha izi. **6** Dughiar kam, Josua Gilgalin danganim aghuigha an iti. Ezi Gibeonin adarazi a bagha ghua, a ko Israelia batogha kamaghin me migei, “E nguibar saghuiamin ikegha iza ia ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh ia ko deragh dapiasa.” **7** Ezi Israelian gumaziba kamaghin Hivia migei, “Ia ti bar en boroghira iti. E ia ko akar dikirizir gavgavim damuan kogham.” **8** Ezi me kamaghin Josua migei, “E pura nin ingangarir gumazibar otivigh ikiam.” Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia taia. Ia managhira ikegha izi?” **9** Ezi me kamaghin a migei, “E nin ingangarir gumazibar bar saghon mar ikia, Ikiavira Itir God, ian God barazi a bizir bar

ekiaha Isipin kantrin, dagh ami. **10** Egha e uaghan Amorian atrivir Jordanin Fanemin vongin itimning, Ikiavira Itir God, aning gamizir eghaghaniba baraki. Sihon, an Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, ezi Ok, a Basanin nguibar ekiamin atrivim. A fomira Astarotin nguibar ekiamin ike. **11** Ezi en kantrin gumazir dapaniba ko, gumazamiziba bar kamaghin e migei, "Ia daghetaba sara inigh mangi Israelia batogh kamagh me mikim suam, "E pura ian ingangarir gumazibar ikiasa ia ko akam akirasa izi." **12** Ia kagh bretbar ganigh, da isiavira itima, e nguibam ategha ia bativasa da inigha izi. Ezi bretin kaba datirighin misingigha aviaba dagh inifi. **13** Ezi wainin misevir kaba uaghan kamaghira ghu, dar igiaba e wain isa dagh rui. Ezi datirighin ia gan, da tintinbar biaghire. Ezi en korotiaba ko dagarir asuaba, e tuavir ruarir kamin izima da bar dighoraghire." **14** Ezi Israelia dagher kaba inisi, faragh Ikiavira Itir Godin azaragh egh gin ada iniam, me kamaghin amizir puvati. **15** Ezi Josua me angamira ikiasa, me ko navir vamiran ikiamin akam akira navir amirizim me ganing. Ezi Israelian gumazir dapaniba uaghan akam dikirizir kamin amamangati. **16** Israelia me ko akam akirizi dughiar pumuning ko mikezim givazi, me gin gumazir kabagh fo, kar men boroghira iti adarazi men tongin iti. **17** Ezi Israelia dikavigha ghua aruer mikezim men nguibar ekiabar ofiti. Men nguibar ekiar kabanang: Gibeon, Kefira, Berot ko Kiriati Jearim. **18** Me fo, Israelian gumazir dapaniba Ikiavira Itir God, a Israelian God, me an ziamin Gibionia ko akam akirigha gifa. Kamaghin, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. Ezi Israelia uan gumazir dapaniba bizir kam bagha me gimoba men atari. **19** Ezi gumazir dapaniba kamaghin gumazamizibav gja ghaze, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, e an ziamin me ko akam akirigha gifa. Egh datirighin e me misoghti me arimighiran kogham. **20** E kamaghin me damuam: e me ateghti me angamira ikiam. E fo, e Godin damazimin me ko akam akirigha akar dikirizir kam abighan kogham. E me misueghti, me aremeghti, God en atariva bar e gasighasigham. **21** Kamaghin amizi, me angamira ikiam. Egh e me ateghti, me ikiva bar e bagh daziba abighiva, e bagh dipaba tu da ater daruam." Ezi Israelia, uan gumazir dapaniba baregha me ataghizi me iti. **22** Ezi Josua Gibeonian diazi me izima a kamaghin me migei, "Ia en boroghira ikia, tizim bagha e gifara ghaze, e bar saghon mar ikegha ize? Bar puvati. **23** Ia ifarazi bighangin, God paza ia damuam. Ia datirighin en ingangarir gumazibar iki mamaghira ikiva, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagh daziba abighiva, dipaba tuva da ater daruam." **24** Ezi me Josuan akam ikaragha ghaze, "Gumazir ekiam, e kamaghin oraki, Ikiavira Itir God, ian God, uan ingangarir gumazim Moses migia ghaze, ia izi kagh otivighi, a nguazir kaba bar da isi ia daningam, egh nguazir kabar itir gumazamiziba bar me gasighasigham. Kamaghin, e ian atiatigha uari bagha nighnigha ifavarir kam gami. **25** Egha e datirighin nin agharimin iti. Ni bizir tizim ginighnizi a nin dera, ni puram a damu." **26** Ezi Josua Gibeonian akurazima, Israelia me misoghezi me ariaghirezir puvati. **27** Ezi Josua dughiar kamin me gamizi, me pura ingangarir gumazir kinibar iki, Israelia bagh daziba abigh dipaba tuva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ofa gamir dakozim bagh ingangaribar amuam. Egha Gibeonia datirighin uaghan, Israelia uari akuva Ikiavira Itir Godin ziam fer danganiba bar, me dar ingangarir kam gamuavira iti.

10 Ezi Jerusalem Atrivim Adoni Sedek orazi, Josua Jerikon nguibar ekiam gasighasighizi moghin Ain nguibam gasighasiki. Egha nguibar ekiar kamningin atrivimning misoghezi aning areme. Egha orazi Gibeonia Israelia ko akam akirigha uari inigha men boroghin ikia navir amirizim iti. **2** Ezi Jerusalem atrivim ko an gumazamiziba Gibeonian arazim baregha, me bar atiatingi. Me fo, Gibeonin nguibam, an atrivimin itir nguibar ekiamin min iti. Egha an ekevegha Ain nguibam bar a gafira. Ezi an gumaziba, me bar midorozimin fofozir gumazir aghuiba. **3** Dughiar kamin Jerusalem Atrivim Adoni Sedek, an boroghin itir atrivir 4pla, a me bagha akam amada. Atrivir

kaba, Hebronin Atrivim Hoham, ko Jarmutin Atrivim Piram, ko Lakisin Atrivim Jafia, ko Eklonin Atrivim Debir. **4** An akam me bagha anemaga ghaze, "Gibeonia, Josua ko Israelia ko akam akirigha uari inigha ikia navir amirizim iti. Kamaghin amizi, ia izi nan akuragh e mangi Gibeonia misogham." **5** Ezi Amorian atrivir 5plan kaba uari akuvagha ghua Gibeonia korogha me misoghasa. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon. **6** Dughiar kam, Josua Gilgalin danganin aghuigha itima, Gibeonia a bagha zuamirama akam amaga ghaze, "O gumazir ekiam, e ian ingangarir gumaziba, e nin apengan iti. Ezi ni e ateghan marki, ni zuamira izi en akuragh! Amorian atrivir danganir mighsiabar itiba uan midorozir gumaziba isafuragh, izighiri e misoghasa." **7** Ezi Josua uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, deragha misozir midorozir gumazir aghuiba inigha, gumazir igharaziba sara inigha, me Gilgal ategha, Gibeonian akuragh misoghasa zui. **8** Ezi Ikiavira Itir God, Josua migia ghaze, "Ni men atiatingan marki, ki me isa ian agharim gatigha gifa. Men tav ia abiraghan kogham." **9** Ezi Josua uan midorozir gumaziba ko dimagarimin aghumra Gilgal ategha ghua Gibeonin nguibar ekiamin oto. Me ghuavira ikia maghira Amoria misozima me bar digavir kuzam gami. **10** Dughiar kamin Israelian midorozir gumaziba izima, Ikiavira Itir God, Amoria gamizi, me atiatigha okam nighnigha tintinbar ari. Ezi Israelia Gibeonin nguibamin, Amorian avirim misoghezi me ariaghire, egha bar men gintigha ghua Bethoronin nguibamin boroghin mighsiamin zuir tuavimin ghuavanabo. Me puv me misogha ghua sautin amadaghan Aseka ko Makedan nguibamningin tu. **11** Ezi Amoria Israelian midorozir gumazibar ara Asekan nguibamin amadaghan uaghirima, Ikiavira Itir God aisin amozir ofizir ekiabagh amizi, da dagiabar min izaghira me girima, me ariaghire. Amorian gumazir aisin amozir ofiziba misoghezi ariaghirezir dibobonin ghuavanabo. Egha Israelia misoghezi ariaghirezir gumazibar dibobonin gafira. **12** Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me Amoria misogha me abira. Egha dughiar kamra, Josua Israelian damazimin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Aruem, ni Gibeonia gisin iki mamaghira iki. Iakinim, ni Aijalonin danganir zarimin tughiv iki mamaghira iki." **13** Ezi aruem isiragha ikia kamaghira iti, ezi iakinim uan danganimin ikiavira itima, Israelia uan apanibav sogha me abira. Ezi me bizir kabar eghaghanim Jasarim Akinafarimin da osiri. Guizbangira, dughiar kamin, aruem isiragha pin ikiavira ikia, ghua dughiar bar ruarim givazi, aminin piri. **14** Fomira ikegha izi datirighin, bizitam datirighin otozi moghin otozir puvati. Otozir bizir kam, a kamakin, Ikiavira Itir God, gumazir mamin akam baraki. Guizbangira Ikiavira Itir God, Israelian akuragha midorozir kam gami! **15** Egha midorozimin gin, Josua uan midorozir gumaziba ko ua Gilgalin danganir me itimin ghue. **16** Ezi Amorian 5plan atriviba midorozimin tongin ara ghua Makedan nguibamin dagiar torir mamin iti. **17** Ezi gumazir maba me mongegha itir danganimin ganigha an gun Josua mikeme. **18** Ezi Josua ghaze, "Ia dagiar ekiaba poghpogh mangi mozir akam apirigh. Egh gumazitaba arihti me an gan iki. **19** Ikiavira Itir God, ian apaniba isa ian dafaribagh atigha gifa. Kamaghin ia pura iktan marki. Ia apanibav sogh men gintigh mangivira iki. Ia me ateghti me mangi uan nguibar ekiabar otivan marki." **20** Ezi Josua Israelia ko men agintigha me misogha, bar moghira me agevima, men varazira zuamira ara ghua uan nguibar ekiabar aven mongeghav iti. **21** Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira deragha ikia izi Makedan danganir me itimin Josua bato. Ezi Kenanin nguazimin iti darazi migirigiatam ua Israelia gasa me migeir puvati. **22** Ezi Josua kamaghin uan gumazibav gei, "Ia mangi mozimamin akamin itir dagiaba poegh, 5plan atrivir kaba inigh na bagh izi." **23** Ezi Josuan gumaziba, 5plan atrivir dagiar torimin aven itir kaba, me inigha azenim gati. Atrivir kabar nguibabar kara, Jerusalem, Hebron, Jarmut, Lakis ko Eklon. **24** Me atrivir kaba inigha a bagha ghuzi, a Israelian gumaziba bar men diagha me akufa. Egha gumazir dapanir an gin ghueziba, a kamaghin me migei, "Ia kagh iziva uan dagariba isi atrivir kabar tuebar arikigh." Ezi

me a mikemezi moghin ami. **25** Ezi Josua Israelian gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia akongiva atiatingan marki. Ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, Ikiavira Itir God, ian apaniba arazir kamra me damuam." **26** Egha Josua atrivir kavab soghezi me ariaghrezi, a me isa temer 5plan me guizi, men kuaba guighav ikia ghuavti aruem gifa. **27** Ezi aruem iraghuzi, a gumazibav kemezi me atrivir kabar kuaba inigha, ghua torir me mongezir kamin me akuni. Egha torir kamin akam me dagiar ekiabar anepiri. Ezi a datirighin ikiavira iti. **28** Egha dughiar kamra, Josua Makedan nguibar ekiamin midorozim gamua an atrivimin suiraghav a misoghezi an areme. Egha uan gumazibav kemezi me nguibar kamin itir gumamaziziba bar moghira me misoghezi me ariaghre. Ezi men tav ua itir puvati. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, a ua Makedan atrivim gami. **29** Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Makedan nguibam ategha ghua Lipnan nguibamin otogha me misosi. **30** Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akurazi me midorozim gamua uan apaniba abinigha, atrivim sara suiraghav a misoghezi an areme. Me nguibar ekiamin aven itir adarasi, tarazi ataghizi me itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghre. A Jerikon atrivim gamizir arazir kamra, uaghan Lipnan atrivim gami. **31** Bizir kabar gin, Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, Lipnan nguibam ategha ghua Lakisin nguibamin otogha, a korogha me misosi. **32** Ikiavira Itir God, Israelian akuragha Lakisia isa Josuan dafarim gati. Egha aminzaraghan a Lakis ko an aven itir adarazi bar me misoghezi, me ariaghre. A Lipna gamizir arazir kamra, uaghan Lakisin adarazigh gami. **33** Ezi Geserin nguibamin atrivim, Horam, a Lakisin akuragha misoghasa izi. Ezi Josua, Horam uan adarazi ko bar me misoghezi me ariaghre. **34** Egha bizir kabar gin, Josua uan midorozir gumaziba ko Lakisin nguibam ategha, ghua Eklonin nguibam korogha maghira me misosi. **35** Dughiar me ghua me korozimin, aruer kamra, me bar me misoghezi me ariaghre. Me Lakisin adarazigh amizi moghin, me uaghan Eklonin adarazigh ami. **36** Me kamaghin amigha givagha, Josua uan midorozir gumaziba ko Eklonin nguibam ategha, ghuavanaga Hebronin ko misosi. **37** Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin aven itir gumamaziziba bar me misuegha, nguibar men boroghin itibav gumamaziziba sara misoghezi me ariaghre. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Eklonin adarazigh amizi moghin, me uaghan arazir kamra Hebronin adarazigh ami. **38** Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha, ighaghiregha ua iza Debrin nguibar ekiam korogha me misosi. **39** Me ghua me korogha maghira me misosi. Me atrivim ko nguibar ekiamin aven itir gumamaziziba bar me misuegha, nguibar men boroghin itibav gumamaziziba sara misoghezi me ariaghre. Me men tarazi ataghizi me itir puvati. Egha me Lipna ko Hebronin atrivimmin gamizir arazimra, me uaghan Debrin atrivim gami. **40** Josua Kenanin nguazir vuer mam garua, an atriviba ko an gumamaziziba bar me misogha me abira. Egha mighsiabar itir danganibar atrivibav sogha me abinigha, Negevin danganimin itir atrivibav sogha me abinigha, aruem uaghiri naghin itir mighsiabar atriviba bar me misogha me abinigha, egha Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibabar atrivibav sogha me abini. A men tarazi ataghizi me itir puvati. A Ikiavira Itir God, Israelian God, mikemezi moghin, a bar me misoghezi me ariaghre. **41** Josua danganir kamin nguibar kabar gumamaziziba bar me misoghezi me ariaghre. A sautin amadaghan itir nguibam Kades Barnean, ikegha iza Gasan nguibamin oto, an ongarir dadarimin boroghin iti. Egha Gosenin danganimin ikegha notin amadaghan iza Gibeonin nguibamin tu. **42** Ikiavira Itir God, Israelian God, a men akurazi me atrivir kavab sogha me abinigha, men nguaziba dughiar kamra bar ada ini. **43** Egha Josua Israelian midorozir gumaziba bar me inigha iza uamatagha Gilgalin me itir danganimin ghua.

11 Ezi Jabin, Hasorin nguibar ekiamin atrivim, a Israelia amizir bizibar eghaghanim baregha, nguibar ekiar kabar atriviba bagha akaba amangi, kar Madonin nguibar

ekiamin Atrivim Jobap ko, Simronin nguibar ekiamin atrivim ko Aksapin nguibar ekiamin atrivim. **2** Egha a uaghan notin amadaghan itir nguibar mighsiabar itibav atriviba bagha kam amada, egha Jordanin Faner zarir sautin amadaghan, Galilin Dipar Akarer miriamin itir atriviba bagha akam amada. Egha notin itir mighsiar dozibar nguibabar atriviba bagha kam amaga, Dorin nguibamin boroghin ongarir miriamin itir atriviba bagha kam amada. **3** Egha Kenanian nguibar aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin itiba bagha kam amada. Egha mighsiamin itir nguibar kabar atriviba bagh akaba amangi, kar Amoria, Hitia, Peresia ko Jebusia. Egha Hivian atriviba bagha kam amada, me Mispan nguazimin Hermonin Mighsiamin boroghin iti. **4** Ezi atrivir kaba akar kam baregha bar moghira uan midorozir gumaziba ko ize. Men midorozir gumaziba bar avirasemegha, ongarir miriamin gigimin min ghugha, hoziar avirim ko karisin avirim iti. **5** Ezi atrivir kaba bar moghira uan midorozir gumaziba akuvagha men akua iza Meromin Faner miriamin danganir mam aghuigha an ti. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Josua migei, "Gurumzaraghan dughiar kamra, ki Israelian akuraghti me bar uan apanibav sueghti me arighiregham. Kamaghin amizi, ni men atiatingan marki. Egh ia bar men hosiabar suer agiribar aghoregh, men karisbar apongegti da isigh." **7** Ezi men apaniba tighar midorozim bagha uari akuvima, Josua uan midorozir gumaziba ko Meromin Faner miriamin midorozim fore. **8** Ikiavira Itir God Israelian akurazi me midorozimin uan apaniba abira. Ezi Israelia uan apanibav sogha men agintigha notin amadaghan ghua, Saidonin nguibar ekiam ko Misrefot Maimin nguibamin otogha, ghua aruem anadi naghin Mispan danganir zarimin oto. Me misogha mamaghira ikia ghua uan apaniba bar me agifa. **9** Ezi Josua Ikiavira Itir God a mikemezi moghin men hosiabar suer agiriba aghoregha men karisbagh apongezi da isi. **10** Egha Josua gin uamatagha iza Hasorin nguibar ekiam inigha givagha an atrivim misoghezi an areme. Dughiar kamin Hasorin nguibar ekiam, a nguibaba bar dar faragha itir nguibam. **11** Ezi Israelia Hasorin gumamaziziba bar me misuaghariki, ezi men tav ua itir puvati. Ezi me nguibar ekiar kam gaborozi a isi. **12** Josua atriviba bar men suigha men nguibar ekiaba bar ada inigha, bar moghira me misoghezi me ariaghre, mati Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a mikemezi mokin. **13** Ezi Israelia nguibar ekiar gumaziba mighsiar dozibagh isin ingarizibagh apongezir puvati. Josua me mikemezi me Hasorin nguibar ekiamram aboro. **14** Ezi Israelia nguibar ekiar kabar bizir aghuiba ko dagiaba ko bulmakauba uari bagha dar suiki. Egha gumamazizitam ataghizi a itir puvati. Me bar me misoghezi me ariaghre. **15** Ikiavira Itir God faragha migirigiam isa uan ingangarir gumazim Moses ganingizi, Moses migirigiar kaba isa Josua ganingi, ezi Josua bar dar gin ghu. Guizbangira, Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghin, Josua bar moghira bizibagh ami. **16** Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini. A danganir mighsiaba isava, Negevin Distrighin danganiba bar ada isava, Gosenin Distrik ko dipaba puvatzir danganim Araba isava, aruem uaghiri naghin mighsiar doziba isava, Jordanin Fanemin danganir zarim ini, kar bar Israelian danganir zariba ko danganir mighsiaba itiba. **17** Nguazir kamin mitaghnam, Halakin Mighsiamin ikegha ghua Idomin nguazimin boroghin sautin amadaghan ghua, notin amadaghan ghua, Lebanonin nguazimin danganir zarimin itir nguibam Balgatin oto, a Hermonin Mighsiamin boroghin iti. Dughiar kam Josua, dughiar bar ruarimin atrivir kaba ko misogha, bar me misuaghariki. **19** Ezi nguibar igharazitam Israelia ko navir amirizim inimiz puvati. Hiviera Israelia ko navir amirizim inigha me ko iti. Kar Gibeonin nguibar ekiamin aven itir adarasi. Ezi Israelia, igharaz darazi bar moghira me gasighasiki. **20** Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, men navibagh amizi da gavgavigha, Israelia ko misoghasa. Ezi puvati, Israelia men apangukuvizir puvati. Israelia, Ikiavira Itir God fomira Moses ganingizir migirigiamin gin ghua, me gasighasigha bar me agifa. **21** Ezi dughiar kamin Josua ghua Anakin ovavir boribar adarasi, bar me gasighasiki. Kar gumazir ekiar bar ruariba. Me Hebronin

nguibam, ko Debirin nguibam, ko Anapin nguibam, ko Juda, ko Israelin danganir mighsiar igharazibir iti. Josua gumazir kaba bar me agivagha men nguibaba sara bar dagh asighasiki. **22** Anakian tav ua Israelin itir puvati. Men varazira Gasan nguibar ekiam ko Getin nguibar ekiam ko Asdotin nguibar ekiamin ikia avirasemezir puvati. **23** Ezi Josua nguazir kamin danganiba bar ada ini, mati Ikiavira Itir God Moses mikemezi moghira. Ezi Josua danganir kaba tuiragha vaghvagha bar moghira Israelian anababagh aningizi, me bar dar ghuaviba ikiangi. Kamaghin, midorozitam ua nguazir kamin otivir puvatizi, Israelia avughsi.

12 Fomira, Moses tighar ovengamin dughiamin, a faragha Israelia inigha ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir atrivimining misogha, aning abiragha aningin nguaziba bar ada ini. Nguazir kamin mitaghniyam, sautin ikegha Arnonin Fanemin danganir zarimin ikegha, ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin otogha, ghua notin amadaghan Hermonin Mighsiamin tu. **2** Moses misogha abirazir atrivir mamin ziam, Sihon. An Amorian atrivim, eggha Hesbonin nguibar ekiam gativagha an gari. Ezi an kantrin sautin itir mitaghniyam, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin iti. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin amadaghan itir nguibam Aroer, a uaghan an nguazim. Aruem anadi naghin, Jabokin Fanem, an Atrivim Sihon garir nguazim ko Amonian nguazim abiki. Eggha Jabokin Fanem raghirigha aruem uaghiri naghin zui. Ezi Sihonin nguazir notin itir mitaghniyam, a Jabokin Fanemin tu. An nguazir kam, a sautin itir Gileatin Distirghin nguazir akuar mam. **3** Sihon uaghan Jordanin Fanemin aruem anadi naghin danganir zarimin gari, eggha Galilin Dipar Akarem iti naghin ikegha ghua Bet Jesimotin nguibam ko Amangsizim Itir Dipamin oto. Eggha bar ghua sautin amadaghan Pisanan Mighsiamin apengan tu. **4** Ezi gin Moses ko Israelia Basanin nguazimin Atrivim Ok, a misogha anebira. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir bar ekia ruariba, eggha avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam, eggha a Astarot ko Edrein nguibamningin iti. **5** Ezi an ativazir nguazimin mitaghniyam, notin amadaghan Hermonin Mighsiam itir nguazimin ikegha, ghua aruem anadi naghin amadaghan, Salekan nguibamin oto. A uaghan Basanin Distirghin danganiba bar dar gara ghua Gesur ko Makan nguazir mitaghniyar aruem ghuaghiri naghin itimin tu. A uaghan Gileatin Distirghin nguazir notin itir akuar mam gativagha an gara, ghua sautin amadaghan Atrivim Sihon, an kantrin nguazir mitaghniyam tu. **6** Ezi Moses, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a Israelia ko, Sihon ko Ok misogha bar aning abira. Eggha Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, nguazir kam isa Rubenin anabamin adarasi ko, Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam a me ganingi. **7** Kar nguazir kamin itir atriviba, Josua Israelia ko, Jordanin Fanemin amadaghan aruem uaghiri naghin misogha abinaziba. Me Lebanonin danganir zarim itir nguibam Balgatin ikegha, me misogha me abira ghua Halakin Mighsiamin tu, a Idomin nguibamin boroghin iti. Josua nguazir kaba abigha vaghvagha Israelian anababagh anidi. Eggha nguazir kaba men nguazibar min iki kamaghira ikiam. **8** Kar, nguazir mighsiaba itiba, ko aruem uaghiri naghin itir mighsiar doziba, ko Jordanin Fanemin danganir zarim, ko Jordanin Fanemin boroghin itir mighsiar muziariba, ko gumazimiziba puvatizir danganin, ko sautin amadaghan Negevin danganin. Nguazir kaba, Peresia, Hitia, Amoria, Kenania, Hivia ko, Jebusia, me faragha adar ike. **9** Israelia nguibar ekia kabar atrivibav sogha me abini, dar ziabar kara. Jerikon nguibamin atrivim, Betelin nguibam boroghira itir nguibam, Ain atrivim, **10** Jerusalemin nguibamin atrivim, Hebronin nguibamin atrivim, **11** Jarmutin nguibamin atrivim, Lakisin nguibamin atrivim, **12** Eklinon nguibamin atrivim, Geserin nguibamin atrivim, **13** Debirin nguibamin atrivim, Gederin nguibamin atrivim, **14** Horman nguibamin atrivim, Aratin nguibamin atrivim, **15** Lipnan nguibamin atrivim, Adulamin nguibamin atrivim, **16** Makedan nguibamin atrivim, Betelin nguibamin atrivim, **17**

Tapuan nguibamin atrivim, Heferin nguibamin atrivim, **18** Afekin nguibamin atrivim, Lasaronin nguibamin atrivim, **19** Madonin nguibamin atrivim, ko Hasorin nguibamin atrivim, **20** Simronmeronin nguibamin atrivim, Aksapin nguibamin atrivim, **21** Tanakin nguibamin atrivim, Megidon nguibamin atrivim, **22** Kedesin nguibamin atrivim, ko Jokneamin nguibamin atrivim, nguibar kamning Karmelin Distirghin iti. **23** Eggha uaghan Dorin nguibamin atrivim, an ongarir dadarimin boroghin iti, eggha Goinin nguibamin atrivim, a Galilin Distirghin iti. **24** Eggha uaghan Tirsan nguibamin atrivim. Israelia 31plan atriviba bar me misogha me abinigha men nguaziba bar ada ini.

13 Ezi azenir aviriba givazima, Josua ikia ghua bar ghuri. Ezi dughiar mam Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni bar ghuri, eggha dughiar ruarimin ikiam kogham. Ezi nguazir aviriba ikiavira itima, ni tighar misoghiva ada iniam. **2** Nguazir kabanang: Filistian nguaziba bar, ko men nguibar ekia 5plan kabanang, Gasa, Asdot, Askelon, Get, ko Ekron. Ia uaghan Gesurin nguaziba inizir puvati. A Isipin nguazir mitaghniyar aruem anadi naghin iti. Ia uaghan sautin amadaghan Avia, men nguaziba inizir puvati. Ia uaghan, Sihorin Faner miriamin itir nguazim, a Isipin kantrin mitaghniyam initi, eggha notin amadaghan ghua Ekronin nguibamin nguazim, ia a inizir puvati. **4** Ia Kenanian nguaziba bar tighar ada iniam. Nguazir kam, a Saidonin nguazimin itir nguibam Mearan ikegha, ghua Afekin nguibamin oto, an Amorian nguazir mitaghniyam initi. Ia nguazir kaba tighar ada iniam. **5** Ia Gebalian nguazim ko, Lebanonin nguazir aruem anadi naghin itiba, ia bar da inizir puvati. Nguazir kaba, Hermonin Mighsiamin boroghin itir nguibam Balgatin ikegha ghua Hamatin Tuavir Akamin tu. **6** Ia uaghan, Saidonin gumazamizir Lebanonin Mighsiabar ikia ghua Misrefot Maimin nguibamin itiba, ia men nguaziba inizir puvati. Ki uabi Israelian faragh mangi men agiraghti me aregham, eggha Israelia nguazir kaba inigh dar ikiam. Ki ni mikemezi moghira, ni nguazir kaba bar ada abigh, da isi Israelia danighi me dar iki. **7** Egh ni datirighin nguazir kam tuiragha a isi, Israelian 9plan anababa ko Manasen anabar me tuirazimningin igharazim, bar me daningigh. **8** Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a fomira Rubenin anabamin adarasi, ko Gatin anabamin adarasi, ko Manasen anabar me tuirazimningin faragha zuimin adarasi, nguazir maba me ganigha gifa. Men nguaziba aruem anadi naghin Jordanin Fanemin vongin iti. **9** Ezi men nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Eggha men nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin otogha ghua Dibonin nguibamin tu. **10** Eggha uaghan Amorian Atrivim Sihon, an nguibar ekiaba bar ada ini. Sihon fomira uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, eggha nguibar ekia kabagh ativagha dar gara ghua, Amonian nguazim ko mitaghniyam itir. **11** Eggha me uaghan Gileatin nguazim isava, Gesur ko Makatin Distrik sara inigha, uaghan Hermonin mighsiam sara, bar ada ini. Eggha Basanin Distirghin danganiba bar ada inigha, ghua Salekan nguibamin tu. **12** Eggha me, nguazir Atrivim Ok ativaziba, bar ada ini. A Refaimbar gumazir mam, me gumazir ekia bar ruariba, eggha me avirasemezir puvati. Ok, a men gumazir abuananam. A fomira, Astarot ko Edrein nguibamningin iti. Ezi Moses gumazir kaba ko misogha me abiragha bar me batoke. **13** Eggha Israelia, Gesur ko Makatin nguibamningin adarasi, me batoghezir puvati. Ezi merara ikia datirighin Israelian tongin ikiavira ikia kati. **14** Ezi fomira Ikiavira Itir God, Israelian God Moses migia ghaze, asizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ki bizir aghuimin min a isa me ganingizi, me a ini. Eggha ingangarir kam me ko iki kamaghira ikiam. Kamaghin, Moses nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. **15** Eggha Moses nguazir akuar maba isa vaghvagha Rubenin anabamin ikizibagh aningizi, me dagh apiagha dagh amua iti. **16** Ezi men

nguazim, an Arnonin Fanemin danganir zarimin tongin itir nguibamin ikegha notin zui. Ezi uaghan Arnonin Fanemin notin miriamin itir nguibam Aroer, a uaghan men nguazim. Egħa men nguazim ghua mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba inigha ghua Medeban nguibamin oto. **17** Egħa bar ghua Hesbonin nguibar ekiamin otogħa ghua, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibar kaba sara ini. Dar ziabar kara: Dibon, Bamotbal, Bet Balmemon, **18** ko Jahas, Kedemot, Mefat, **19** ko Kiriataim, Sipma, Seretsahar, a danganir zarir kamin itir mighsiar muziarim gisin iti. **20** Egħa Betpeor, ko nguibar Pisgan mighsiamin miriabar itiba, ko Bet Jesimot. **21** Nguibar kaba da, mighsiar orazimin danganir bar zarir ekiam itir nguaziba, dar aven itir nguibaba bar mogħira. Kar Amoriar Atrivim Sihon uabi Hesbonin nguibar ekiamin ikia, egħa nguibar ekia kabagħh ativagħa dar gari. Moses a ko misogħa anebiragħa uaghan Midianin gumazir dapanir kabav sogħa me abira. Men ziabar kara: Evi, Rekem, Sur, Hūr, ko Reba. Me faragħa bar mogħira nguazir kamin apiagħa itima, Atrivim Sihon ingangarim me ganingizi me itir danganibar gari. **22** Egħa Beorin otarim Balam, a gin otivamin bizibar gun migeir gumazim, Israelia uaghan a misogħezi an areme. **23** Ezi Jordanin Fanem, a Rubenin anabamin adarazir nguazir mitagħniam. Nguibar ekia kaba ko dar nguibar doziba, Rubenin anabamin ikiziba vagħvagħa uari bagħavira da ini. **24** Ezi Moses uaghan nguazir kabar maba tuiagħa vagħvagħa Gatin anabamin ikizibagħh aningizi, me vagħvagħa dagħ apiagħav iti. **25** Dar ziabar kara: Jaserin nguazim, ko Gileatin Distrighin itir nguibar ekiaba, ko Amonian nguazimin akuar mam, a ghua Aroerin nguibar ekiamin tu. Aroer, a Raban nguibar ekiamin borogħin aruem anadi nagħin iti. **26** Egħa men nguazim, Hesbonin nguibar ekiamin ikegha ghua, Ramatmispēn nguibar ekiam ko Betonimin nguibamin otogħa ghua, Mahanaimin nguibar ekiamin otogħa, ghua Lodebarin nguazir mitagħniamin tu. **27** Ezi Gatin anabamin adarasi, Jordanin Fanemin danganir zarimin itir nguibar kaba ini. Dar ziabar kara: Betharamin nguibam, ko Betnimran nguibam, Sukotin nguibam, ko Safonin nguibam, ko Atrivim Sihonin nguazir otevir mam, a Hesbonin nguibar ekiamin atrivim, a faragħa an gari. Egħa Gatin anabamin adarasi, nguazir Jordanin Faner miriamin itim inigha ghua aruem anadi nagħin otogħa, bar ghua notin amadagħan Galilin Dipar Akaremin tu. **28** Nguibar ekia kaba ko dar nguibar doziba, Gatin anabamin ikizibar adarazi uari bagħavira da inigha dagħ apiagħav iti. **29** Egħa Moses nguazir otevir mam isa Manasen anabar me tuirozimmingin mav ganingizi, me vagħvagħa uari bagħa a inigha a gapia. **30** Ezi men nguazim Mahanaimin nguibar ekiamin ikegha, ghua Basanin Distrighin danganiba bar ada ini. Atrivim Ok, a fomira Basan gativagħa an gari. Me uaghan 60 plan nguibar ekia Jair gariba, da Basanin Distrighin iti, me bar da ini. **31** Men nguazir kam, a Gileatin Distrighin akuam inigha, Astarot ko Edrein nguibamningi ini, Atrivim Ok, fomira ativagħa ganizir nguibamning. Egħa Moses nguazir kam isava Manasen otarim, Makirin ovavir boribar ikizibar adarazi vagħvagħa me ganing. **32** Kamagħira, Moses Moapin danganir zarimin ikia Jerikon nguibamin aruem anadi nagħin amadagħan Jordanin Fanemin vongin nguazir kaba, a bar da tuiagħa da isa Israelia ganing. **33** Egħa Moses nguazir taba isava Livain anabamin adarazigh aningizir puvati. A kamagħhin me migei, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a mati bizir agħur ia in izimmin min iti, kamagħhin ia nguazitam inian kogħam.”

14 Kar Kenanin nguazir asizir Israelian anababa vagħvagħa inizibar egħagħaniam. Israelia Jordanin Fanemin aruem anadi nagħin ikiavira itima, Moses nguaziba isa Israelian anabar pumuning ko Israelin anabar mamin akuam ganing. Egħa a nguazitam abigha Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Israelia ghua Jordanin Fanemin aruem uagħiri nagħin Kenanin nguazimin otogħa givagħa, ofa gamir gumazim Eleasar ko Nunin otarim Josua, ko Israelian anababa vagħvagħa men gumazir dapaniba, Ikiavira Itir God, Moses mikemezi mogħin ami. Egħa

nguazim tuiagħh uan 9plan anababa ko anabar mamin akuar igħarazim, me daningasa a bagħa satu gikararai. **4** Egħa me nguazim abigha gari, Josepin otarimning, Manase ko Efraim ikizir pumuningin min iti, Manasen adarazi ko Efraimin adarasi. Egħa me nguazitam abigha Livain anabamin adarazigh aningizir puvati. Livaiba, me nguibar ekia mabara ini, ezi nguibar ekia kabanang, danganir me bulmakauba ko sipsipbar ganamiba iti. **5** Ikiavira Itir God Moses mikemezi mogħira, Israelia Kenanin nguazim abigha uan adarazigh anidi. **6** Josua nguaziba abigha me ganidima, Judan gumazir maba iza Gilgalin a bagħa ize. Ezi Kenasian gumazim Jefune, an otarim Kalep, Josua bagħa iza a migia ghaze, “Ni fo, e Kades Barnea Ikiavira itir dugħiamin, Ikiavira Itir God, ga bagħ damuamin biziba bar dar gun uan ingangarir gumazim Moses mikeme. **7** Dugħiar kamin ki 40plan azeniba itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, a na amaga ghaze, ni Kades Barnea ategħ mangi nguazir ekia kam mogomemin, a getiva an ganigh. Ezi ki ghua uan damazimin ganizir biziba, ki uamatagħh iza guizbangira bar uan navim sara Moses gegħani. **8** Ezi nan aveghbur na ko ghueziba, me atiatir migirigiabagħ amima, atiatim gumazamiziba bar mogħira men navir averiabagħh izivagħh me abini. Ezi ki Ikiavira Itir God, nan God, an akamin gin ghua uabi isa a ganing. **9** Dugħiar kamin, Moses, na ko akam akira ghaze, “Ni bar derivira Ikiavira Itir God, en God, an akamin gin ghua uabi isa a ganing, kamagħhin ni uan dagarimin dikagħa aruizir nguazir kam, an a isi ni uan boriba ko ia danighiti, ia a daperagħh an iki kamagħira ikiam.” **10** Egħa Kalep ua kamagħhin Josua migia ghaze, “Ni oragħ. Israelia gumazamiziba puvatzir danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God bizir kamin gun Moses mikemezi, datirighin 45plan azeniba gifa. Ezi ki datirighin azenir 85plan ikia egħa ikiavira iti. **11** Fomira, Moses ingangarir kam damuasa na amadazir dugħiam, ki gavgavim iti. Ezi gavgavir kam datirighin nan ikiavira itima, ki misogħ bizibar amu daruvira ikiam. **12** Ni datirighin, Ikiavira Itir God, na daningasa akam akirizir nguazir mighsiabar itiba, ni da isi na daning. Ni dugħiar kamin uabi ikia v orazi, ki kamagħhin migia ghaze, Anakian gumazir ruarir bar ekiaba itima, men nguibaba bar ekevegħa divazir gavgavibar aven iti. Egħti Ikiavira Itir God, na mikemezi mogħin, na ko ikiti, ki me misogħ men agiragħti me aregham.” **13** Ezi Josua kamagħhin oregha, Ikiavira Itir God, deragħ Jefunen otarim Kalep damuasa God ko migei. Egħa a Hebronin nguibam isava a ganing. **14** Guizbangira, Kalep, a Kenasian gumazim Jefunen otarim, a bar deragħa Ikiavira Itir God, Israelian God, an akamin gin ghua bar uabi isava a ganiga, an gin zui. Kamagħhin, a Hebronin nguibam isa a ganing. Ezi an ovavir boriba a gapia ghua ikia kamagħira iti. **15** (Fomira, me ziam Kiriāt Arba, Hebronin nguibam garisi. Arba, an Anakian gumazir ruarir bar ekia mam.) Kalep nguazir kam inigha givazi, midoroziba uam Kenanin nguazir kamin otivir puvati.

15 Ezi Judan anabamin adarazi bar nguazir me Juda bagħa bighizim inigha a gapia. Ezi Judabar nguazir mitagħniam sautin amadagħan ghua, Idomin kantrin tugħa, bar ghua Senin gumazamiziba puvatzir danganin sara ghua. **2** Men nguazir mitagħniam sautin amadagħan itim, an Amangsizim Itir Dipar Akaremin sautin itir ruagħatevimin ikegha ghua, **3** tuavir Akarabimin ghuavanadim gitagħa ghua sautin amadagħan Senin gumazamiziba puvatzir danganimin otogħa ghua, Kades Barnea gitagħa ghua Hesronin nguibam gitagħa ghua, Adarin nguibam oto. Egħa ragħirigha ghua Karkan nguibamin oto. **4** Egħa ghua Asmonin nguibamin otogħa, Isipin nguazimin mitagħniam abighizir dagħurir muziarimin ghuavanaga Mediteraneanin Ongarir Ekiamin tu. Kar Judabar nguazir sautin amadagħan itimin mitagħniam. **5** Ezi men nguazir mitagħniam aruem anadi nagħin itim, an Amangsizim Itir Dipar Akaremin, miriam bar an għuanaga Jordanin Fanemin akamin oto. Ezi notin amadagħan itir nguazir mitagħniam, a Jordanin Fanemin akamin ikegha, **6** ghua Bethoklan nguibamin otogħa ghua, notin amadagħan ghua Betaraban nguibamin otogħa ghua

Bohanin dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamin ziam.) **7** Egħa Akorin danganir zarimin ghua, Debirin nguibamin otogħa, notin amadaghan ragħa ghua Gilgalin nguibar ekiamin ghua. Ni Gilgalin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin għuavanadim iti. A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egħa mitaghniām ghua Ensemesin dipamin otogħa, ghua Enrogelin danganimin oto. **8** Egħa sautin amadaghan ghua Hinomin Otarinin danganir zarimin ghua Jebusin Mighsiamin oto. Jerusalemin nguibam danganir kamin iti. Ezi nguazir mitaghniām ghua vira ikia ghua aruem uaghiri naghin amadaghan itir mighsiām oto, a Hinomin danganir zarimin miriamin iti. Mighsiar kamin, a Refaimin danganir zarimin iti. **9** Egħa ghua Neptoon dipar emimirin otogħa ghua Efronin Mighsiamin boroghin itir nguibabar oto. Egħa kagh nguazir mitaghniām ua ragħa ghua Balan nguibamin oto, an ziar mam Kiriāt Jearim. **10** Egħa Balan nguibamin mitaghniām ua ighuigha ghua aruem uaghiri naghin ghua, Serin Mighsiamin otogħa ghua, Jearimin Mighsiamin vongin notin amadaghan itir danganimin oto, an ziar mam Kesalon. Egħa ghua ghira Betsemesin nguibamin otogħa ghua Timnan nguibam gita. **11** Egħa ghua Ekronin nguibar ekiamin notin amadaghan itir mighsiamin otogħa ighuigha ghua Sikeronin nguibar ekiamin otogħa ghua, Balan mighsiām ategħa ghua Japnelin nguibar ekiamin oto. Nguazir kamin mitaghniām ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin gifa. **12** Ezi Judan anabamin nguazir aruem uaghiri naghin itir mitaghniām, a Mediterenianin Ongarir Ekiam, bar an miriamra ghua. Ezi Judan anabamin aven itir ikiziba vaghvaghā nguazir kaba inigha dagħ apiaghav iti. **13** Ikiavira Itir God, fomira Josua migia ghaze, me Judabar nguazimin nguazitam isi Jefunen otarim, Kalep daningigh. Ezi Josua Ikiavira Itir God, mikemezi moghin amia, Hebronin nguibam isava Kalep ganingī. Hebronin ziar mam Kiriāt Arba. Arba ana Anakian ovavim. **14** Ezi Kalep Anakian ikizir 3pla misogħa, men agintizima me are. Men ziabar kara: Sesai ko Ahiman ko Talmā, me Anakin ovavir boriba. **15** Egħa gin Kalep nguibar kam ategħa ghua Debirin nguibar ekiamin gumazamizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriāt Sefer.) **16** Egħa Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazim Kiriāt Seferin gumazibav sogħ me abiragħti, ki uan guivim Aksa a daningħti an an ikiam.” **17** Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogħa me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti. **18** Egħa aning unaningin ikiava, Aksa Otniel bagħa iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziām Kalepin azaragħti a nguazitam atugh ga daningigh. Egħa Aksa ghua Kalep batogħa uan donkin faghafiragħa izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagħ a damuam?” **19** Ezi Aksa uan afeziām ikaragħa ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragħa dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganingī. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganingī. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti. **20** Kar Judan anabamin aven itir ikiziba inizir nguibaba ko nguaziba. **21** Nguibar sautin amadaghan ikia Idomin nguazimin mitaghniām boroghin itiba, dar ziabar kara: Kapsel, Eder, Jagur, **22** Kina, Dimona, Adada, **23** Kedes, Hasor, Itnan, **24** Sip, Telem, Bealot, **25** Hasor Hadata, Keriōt ko Hesron, an ziar mam Hasor, **26** Amam, Sema, Molada, **27** Hasargada, Hesmon, Betpelet, **28** Hasarsual, Berseba, Bisiōtia, **29** Bala, Im, Esem, **30** Eltolat, Kesil, Horma, **31** Siklak, Matmana, Sansana, **32** Lebaot, Silhim, Ain, ko Rimon. Distrighin kam, 29plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **33** Ezi distrighin maba aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibagh isin iti. Ezi distrighin kabar mam, nguibar ekiar kaba an aven iti: Estaol, Sora, Asna, **34** Sanoa, Enganim, Tapua, Enam, **35** Jarmut, Adulam, Soko, Aseka, **36** Saraim, Aditaim, ko Gedera, an ziar mam, Gederotaim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghira iti. **37** Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Senan, Hadasa, Mikdalgat, **38** Dilean, Mispa, Joktel, **39**

Lakis, Boskat, Eklon, **40** Kabon, Lamas, Kitlis, **41** Gederot, Betdagon, Nama, ko Makeda. Distrighin kam 16plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **42** Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Lipna, Eter, Asan, **43** Ipta, Asna, Nesip, **44** Keila, Aksip, ko Maresa. Distrighin kam 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **45** Ezi distrighin igharazimin itir nguibar ekiabar kara: Ekronin nguibam, an nguibar ekiaba, ko an nguibar doziba, **46** nguibar ekiaba ko nguibar dozir Asdotin nguibamin boroghin, Ekronin ikegħa ghua ongarir dadarimin tu. **47** Egħa ghua Asdot ko Gasan nguibam ko nguibar ekiaba ko nguibar uari inigha itiba, bar dar ghua sautin amadaghan Isipin Dagħhurir Dipamin otogħa, bar ghua aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. **48** Egħa distrighin maba nguazir mighsiabar iti. Ezi danganir kamin itir nguibar ekiabar kara: Samir, Jātir, Soko, **49** Dana, Kiriāt Sefer, an ziar mam Debir, **50** Anap, Estemoa, Anim, **51** Gosen, Holon, Gilo. Distrighin kam 11plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **52** Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itiba ziabar kara: Arap, Duma, Esan, **53** Janim, Bet Tapua, Afeka, **54** Humta, Kiriāt Arba, an ziar mam, Hebron, ko Sior. Distrighin kam, 9plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **55** Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itiba ziabar kara: Maon, Karmel, Sif, Jutā, **56** Jesril, Jokdeam, Sanoa, **57** Kain, Gibea, ko Timna. Distrighin kam 10plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **58** Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itiba ziabar kara: Halhul, Betsur, Gedor, **59** Marat, Betanot, ko Eltekon. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **60** Ezi nguibar ekiar distrighin igharazimin itiba ziabar kara: Kiriāt Bal, an ziar mam Kiriāt Jearim, ko Raba. Distrighin kam nguibar ekiar pumuning an iti, ezi nguibar dozir maba aningin boroghin iti. **61** Nguibar ekiar gumazamiziba puvatizir danganimin itiba kara: Betaraba, Midin, Sekaka, **62** Nipsan, Amangsizir Nguibam, ko Engedi. Distrighin kam 6plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **63** Judaba Jebusia batogħan ibura, kar gumazamizir Jerusalemin nguibar ekiamin itiba. Kamaghin, me Judaba ko bar mogħira uari inigha Jerusalemin ikiavira iti.

16 Ezi nguazir me Josepin ovavir boriba bagħa bighizim, an mitaghniām Jordanin Fanem boroghin itir nguibam Jerikon ikegħa, aruem anadi naghin amadaghan Jerikon mozir pabar ikegħa ghua notin amadaghan ghua, gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, ruarir mighsiabar ghua Betelin nguibamin oto. **2** A Betelin otogħa ghua, Lusin nguibamin otogħa ghua Atarotin oto, danganir kam Arkaia an ike. **3** Egħa aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Japletian danganimin ghua, bar ghua vin Itir Bethoronin nguibamin oto. Egħa ghua Geserin nguibamin otogħa, bar ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. **4** Josepin ovavir boriba, kar Manasen anabamin adarazi ko Efraimin anabamin adarasi, me nguazir kaba ini. **5** Kar Efraimin anabamin adarazir nguaziba. Men nguazir mitaghniām, aruem anadi naghin amadaghan Atarot Adarin nguibamin ikegħa ghua Bethoron nguibamin tu. **6** Egħa ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin oto. Ezi Mikmetatin nguibam, a notin amadaghan ikia men nguazimin iti. Ezi men mitaghniām aruem anadi naghin amadaghan ighuigha ghua, Tanatsilon nguibam gitagħa ghua, aruem anadi naghin amadaghan ghua Janoan nguibar ekiamin tu. **7** Egħa Janoan nguibam ategħa ghua Atarotin nguibar ekiam ko Naran nguibar ekiam giragħu. Egħa ghua Jerikon nguibar ekiamin otogħa ghua Jordanin Fanemin tu. **8** Egħa Tapuan nguibar ekiamin ikegħa ghua, aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Kanan Fanemin otogħa ghua Mediterenianin Ongarir Ekiamin tu. Nguazir kam ko nguibar ekiaba, ko nguibar dozir men boroghin itiba, me bar ada isa Efraimin anabamin adarazigh aningī. Efraimin anabamin adarazir marasi, men nguibar ekiar maba ko doziba Manasen nguazimin aven iti. **10** Efraimin adarasi, Kenanian Geserin nguibar ekiamin itibav sogħa me batogħezir puvati. Kamaghin,

Kenania Efraimian tongin ikiavira iti. Ezi Efraimia, Kenania gamima me pura men ingangarir gumazibar iti.

17 Ezi nguazir me Josepin otarir ivariam Manasen anabamin adarazi bagha bighizir nguazim, me an ovavir boribagh aningi. Ezi Makir, a Manasen otarir ivariam, a Gileatin afeziam, a midorozir gumazir bar aghuim. Kamaghin me faraghavira Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin itir nguaziba isa an ovavir boribagh aningi. **2** Egha me datirighin aruem uaghiri naghin amadaghan Jordanin Fanemin itir nguaziba isa, Manasen ovavir borir igharazibagh aningi. Manasen ovavir boribar ziabar kara: Abieser, Helek, Asriel, Sekem, Hefer, Semida. Gumazir kaba, me vaghvagh uan ikizir ekiabar inazir afeziabar ofiti. **3** Manase, Makir bate, ezi Makir, Gileat bate, ezi Gileat Hefer bate, ezi Hefer Selofehat bate, ezi Selofehat, a guivibaram ote, egha otariba puvati. Ezi an guivibar ziabar kara: Mala, Noa, Hokla, Milka, ko Tirsra. **4** Ezi guivir kaba ghua ofa gamir gumazim Eleasar, ko Josua ko gumazir dapanibav gia ghaze, "Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, "En afeziamin aveghbuabar otariba tongin ia nguazitam e danningigh." Ezi Josua Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, nguaziba abigha Selofehatin guivibagh aniga, egha maghira Manasen anabamin aven itir gumaziba saram aningi. **5** Josua nguaziba abigha da isa Manasen anabamin adarazir guiviba ko otaribagh aningi. Kamaghin Manasen anabamin adarasi, bar moghira 10plan nguaziba bar ada ini. Ezi Manasen anabamin ikizir igharazimin adarasi, Jordanin Fanemin vongin amadaghan Gileatin Distrik ko Basanin Distrighin nguaziba ini. **7** Manasen anabamin adarazir nguazir mitaghniham, Aserin anabamin nguazimin ikegha ghua Mikmetatin nguibamin oto, an aruem anadi naghin amadaghan Sekemin nguibar ekiamin iti. Egha mitaghniham sautin amadaghan ghua Entapuabar nguazimin tu. **8** Ezi Manasen anabamin nguazim ko Efraimin anabamin nguazimin mitaghniham, Tapuan nguibar ekiamin kagh iti. Egha Tapuan nguibam uabi, a Efraimbar nguibam. Ezi nguazir Tapuan nguibam ekiaruzim, a Manasen adarazir nguazim. **9** Ezi Efraimin adarazir nguibar ekiaba, kar nguibar ekiar sautin amadaghan itiba, ezi Manasen adarazir nguazim notin amadaghan iti, ezi aningin nguazir mitaghniham aruem uaghiri naghin Kanan daghurimin uaghira, Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam bar an ghu. Ezi Aserin nguazim not ko aruem uaghiri naghin aningin tongira iti, ezi Isakarin adarazir nguazim, not ko aruem anadi naghin aningin tongira iti. **11** Isakar ko Aserin nguazir mitaghnihamningin aven, Manasen anabam, nguibar kaba ini: Betsan, ko Ipleam, ko nguibar aning okarigha itiba, Nafat Dor, Endor, Tanak, ko Megido, ko nguibar da okarigha itiba. **12** Ezi Manasen anabamin adarasi, Kenanin gumazamiziba nguibar ekiar kaba me batoghlan ibura, ezi me me ko nguibar ekiar kaba ikiavira iti. **13** Ezi Israelia gin gavgavim inigha, Kenania abirima, me pura men ingangarir gumazir kinibar iti. Egha me me batoghezir puvati. **14** Egha gin Josepin ovavir boriba, Josua bagha izegha a migia ghaze, "Ikiavira Itir God bar deragha e gamizi, e bar aviraseme. Ezi e nguazir aviritaba inian firin, ni nguazir vamira isava e ganingi." **15** Ezi Josua kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ian avirim bar ekeveghti Efraimbar mighsiabar itir nguazim ian suvighti, ia uari ghuanang Peresia ko Refaimin ruarir ghurimin mangi, uari baghvira nguazitam ganiva anezeneh." **16** Ezi Josepin ovavir boriba kamaghin a migei, "Mighsiar nguazir kam en sufi. Kenania, me danganir zarimin nguazir voroghira ireghav itiba, me bar moghira midorozir karisin ainin gavgaviba itiba iti. Betsanin nguibar ekiam ko an okarigha itir nguibaba ko, Jesrlin nguibamin boroghin danganir zarimin itir adarasi, me bar ainin midorozir karisba iti." **17** Ezi Josua kamaghin Efraim ko Manasen anabamningin adarazir nighniziba fa me migia ghaze, "Ian anabamningin aven ia guizbangira bar avirasemegha, bar gavgafi. Nguazir vamira, a ian sufi. Kamaghin, ia nguazir igharazitaba uaghan ada iniam. **18** Egha nguibar mighsiabar itiba, ia bar moghiram ada iniam. Ruarir kam a guizbangira

ruarir ghurir pizim, ia an mitaghniar tamin ikegh an ingar mangi, an saghon itir mitaghniar igharazimin otoh. Kenania gavgavigha midorozir karisin bar gavgaviba iti. Eghti ia me misogh men agintighi me aregham."

18 Egha Israelia midorozim gamigha apaniba abinigha givagha, Silon nguibar ekiamin uari akufa. Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fasa a bativamin Purirpenim asara. **2** Dughiar kamin Israelian tongin 7plan anababar adarasi, me uari bagh nguazitaba tighar da iniam. **3** Ezi Josua kamaghin Israelia migei, "Ikiavira Itir God, ian inazir afeziabar God, nguazir kam ia ganigha gifa. Ezi ia manmaghin amigha ghuaava a inizir puvati? **4** Ia 7plan anabar nguaziba puvatzibar gumaziba vaghvagh men aven, 3plan gumazibav sefegh. Eghti ki me amadaghti me nguazim bar a daruva, an gan nguazir me ifongeziba uari bagh ada inisi, da osirigh, gin uamategh na bagh izi, osirizir eghaghanir kam na danningigh. **5** Me nguazim, 7plan akuabar anebikigh. Judan anabamin adarazi sautin amadaghan nguazim inigha gifa, egh me anarira ikiam. Ezi Josepin adarazi notin amadaghan nguazim ini, egh me anarira ikiam. **6** Eghti ia 7plan anababa meng, me bagh nguazim abighava, dar eghaghaniba osirigh, eghaghanir kaba inigh izi na danningigh. Eghti ki gin Ikiavira Itir God, en Godin damazimin nguazir me ifuegh iniamim gifogoghsi, satu gikiararangam. **7** Eghti bizir gumaziba inigha iza Ikiavira Itir Godin ofa damuasa avimin tueba, kar Livain anabamin adarazi damuamin ingangarim. Ezi kamaghin, Josua nguazitam isava Livain adarazigh aningizir puvati. Ezi Gatin anabam, Rubenin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin nguaziba inigha gifa. Nguazir kaba, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir nguaziba." **8** Ezi Josua kamaghin gumazir mangasa mesevibav gei, "Ia mangi nguazim abighirarigh an eghaghaniba na bagh bar ada osirigh da inigh iziti, ki Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikiararang fogh suam, nguazir manam God ia bagh a ginaba." Ezi gumazir kaba Josuan migirigiam baregha ghue. **9** Me ghua nguazir kaba bar dagh etiagha aruigha, nguazibar aven nguibar ekiabar ziaba vaghvagh da osirigha, 7plan akuabar da abigha dar eghaghaniba osiri. Egha me gin uamategha Josua bagha Silon ize. **10** Ezi Josua Silon ikia fofoghasa, Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararai, eghti, a manmaghira nguaziba abigh vaghvagh men 7plan anababar aningam. Egha a gin nguazir kaba abigha Israelian anababa vaghvagh me ganidi. **11** Dughiar kam Josua Ikiavira Itir Godin damazimin satu gikararaima, Benjaminin anabamin adarazi iniamin nguazim faragha oto. Nguazir kam, Judan anabamin adarazi ko Josepin anabamin adarazigh aningizir nguazimningin tongira iti. **12** Men notin amadaghan itir nguazir mitaghniham, a Jordanin Fanemin ikegha ghua, Jerikon nguibar ekiar mighsiamin pin itimin miriamin notin amadaghan ghua a gitagha ghu. Egha kagh ighuigha ghua aruem uaghiri naghin, bar ghua Betavenin nguazir misingizimin danganimin oto. **13** Egha nguazir mitaghniham bar ghua Lusin nguibar mighsiar muziarir pin itimin miriamin, sautin amadaghan zui, Lusin ziar mam, Betel. Egha ghua sautin amadaghan Atarot Adarin nguibamin iraghu. Nguibar kam, a vin Bethoronin nguibamin boroghin itir mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. **14** Mitaghniar kam mighsiam azofa, mighsiar kam Bethoronin nguibar ekiamin boroghin iti. Egha aruem ghuaghiri naghin ghua, egha ragha sautin amadaghan zui. Egha sautin amadaghan ghuaghira Kiriati Balin nguibamin oto, an ziar mam, Kiriati Jearim. Kar Judabar nguibar ekiam. Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniham, kagh ikegha aruem uaghiri naghin iraghu. **15** Ezi sautin itir mitaghniham, Kiriati Jearimin aruem uaghiri naghin amadaghan, an miriamin ikegha ghua Neptoon nguibamin boroghin itir dipar emimirimin tu. **16** Egha mitaghniham bar ghua Hinomin otarimin danganir zarimin boroghin itir mighsiamin miriamin ghua. Mighsiar kam, notin amadaghan Refaimin danganir zarimin miriamin tughav iti. Egha ghua sautin amadaghan Hinomin

danganir zarim atu. Danganir zarir kam, a Jebusian nguibar mighsiamin miriamin sautin amadaghan iti. Egha mitaghniyam ghua Enrogelein dipar emimirimini tu. **17** Egha mitaghniyam notin amadaghan ghua Ensesimin dipar emimirimini otogha, ghua Gelilotin nguibamin oto. Ni Gelilotin nguibamin tugh ganti, tuavir akar Adumimin nguibamin ghuavanadin, a ikiam. A danganir zarir kamin sautin amadaghan mighsiabar iti. Egha nguiazir mitaghniyam ghua Bohanim dagiamin oto. (Bohan, a Rubenin otarir mamin ziam.) **18** Egha ghua mighsiar mamin pin zui, ni kagh tugh ganti, Araban dipaba puvatizir danganir ekiam ikiam. Egha mitaghniyam bar ghua Jordanin Fanemin danganir zarimin iraghu. **19** Egha ghua notin amadaghan Bethoklan nguibamin mighsiar muziarimin miriamin ghua, Jordanin Faner akamin otogha, Amangsizim Itir Dipar Akaremin tu. Kar Benjaminin anabamin adarazir nguazir sautin amadaghan itimin mitaghniyam. **20** Ezi aruem anadi naghin amadaghan, Jordanin Fanem, Benjaminin anabamin adarazir nguazir mitaghniyam atu. Kar Benjaminin anabamin adarasi, nguazir me inizibar mitaghniaba. **21** Kar Benjaminin anabamin aven itir ikiziba, inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Jeriko, Bethokla, Emek Kesit, **22** Betaraba, Semaram, Betel, **23** Avim, Para, Ofra, **24** Kefar Amoni, Opni, ko Geba. Distrighin kam 12plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. **25** Ezi Benjaminin anabamin adarazir nguibar distrighin igharazibar itiba, dar ziabar kara: Gibeon, Rama, Berot, **26** ko Mispa, Kefira, Mosa, **27** Rekem, Irpel, Tarala, **28** Sela, Haelep, Jebus, an ziar igharazim Jerusalem, Gibeon, ko Kiriath Jearim. Distrighin kam 14plan nguibar ekiaba an iti, ezi nguibar dozir maba dar boroghin iti. Nguazir kam, Benjaminin anabamin adarazi a ini.

19 Josua ghua satu gikararaima, Benjaminin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 2 Simeonin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir kam, me Judan anabamin adarazigh aningizir nguazim bar an tongira iti. **2** Kar Simeonin anabamin adarazi inizir nguibar ekiaba, dar ziabar kara: Berseba (an ziar mam, Seba) ko Molada, **3** Hasarsual, Balam, Esem, **4** Eltolat, Betul, Horma, **5** Siklak, Bet Markabot, Hasarsusa, **6** Bet Lebaot, ko Saruhen. Me 13plan nguibar ekiaba, ko nguibar dozir maba, dar boroghin iti. **7** Egha me uaghan nguibar ekiar kaba ini: Ain, Rimon, Eter ko Asan, me da ini. Me 4plan nguibar ekiar kaba ko dar boroghin itir nguibar dozir maba ini. **8** Me nguibar ekiar kaba ko da okarigha itir nguibar doziba isa ghua, Balatberin nguibar ekiar sautin amadaghan itim ini, an ziar igharazim Rama, a Negevin gumazamiziba puvatizir danganir ekiamin iti. Nguazir kam, Simeonin anabamin aven itir ikiziba a ini. **9** Josua faragha nguazim abigha Judan anabamin adarazigh aningi, ezi men nguazim bar ekefe. Kamaghin Josua datirighin men nguazimin aven, nguazir maba isa Simeonin anabamin adarazigh aningi. **10** Josua ghua satu gikararaima, Simeonin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 3 Sebulunin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. Nguazir me inizimin mitaghniyam, ghua Saritin nguibar ekiamin tu. **11** Ezi men nguazir mitaghniyam ghua aruem uaghiri naghin amadaghan ghua, Marealin nguibar ekiamin otogha ghua, Dabesetin nguibar ekiamin boroghin ghua, Jokneamin nguibar ekiar aruem anadi naghin itir daghurimin tu. **12** Egha Saritin nguibamin vongin, mitaghniyam ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Kislot Taborin nguibar ekiamin miriamra ghua, Daberatin nguibar ekiamin ghua Jafian nguibar ekiamin ghuavanabo. **13** Ezi mitaghniyam ghuavira ikia ghua aruem anadi naghin Gathefer ko Etkasinin nguibar ekiamingini otogha, ighuigha ghua Rimonin nguibar ekiamin tuavimin otogha ghua, ighuigha Nean nguibamin amadaghan ghu. **14** Egha notin itir mitaghniyam ighuigha ghua Hanatonin nguibar ekiamin amadaghan ghua, Iptahelin danganir zarimin tu. **15** Sebulunin anabamin adarazi inizir nguibar ekiabar ziabar kara: Katat, Nahalal, Simron, Idala, ko Betlehem. Me 12plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini. **17** Josua ghua satu gikararaima, Sebulunin anabamin nguazimin gin,

nguazir namba 4 Isakarin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. **18** Isakarin anabamin nguazim, an aven nguibar ekiabar ziabar kara: Jesril, Kesulot, Sunem, **19** ko Hafaraim, Sion, Anaharat, **20** ko Rabit, Kision, Ebes, **21** ko Remet, Enganim, Enhada, ko Betpases. **22** Isakarin anabamin nguazir mitaghniyam ghua, Taborin Mighsiamin suiragha ghua Sahasuman nguibar ekiamin otogha, ghua Betsemesin nguibar ekiamin otogha ghua Jordanin Fanemin oto. Isakarin anabamin adarasi, nguibar ekiar 16pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini. **24** Josua ghua satu gikararaima, Isakarin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 5 Aserin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. **25** Aserin anabamin inizir nguazimin aven itir nguibar ekiabar ziabar kara: Helkat, Hali, Beten, Aksap, **26** ko Alamelek, Amat, ko Misal. Ezi aruem uaghiri naghin men mitaghniyam Karmelin Mighsiamin boroghin ghua Sihorlipnatin nguibar ekiamin tu. **27** Egha ighuigha ghua aruem anadi naghin ghua, Betdagonin nguibar ekiamin otogha, Sebulunin adarazir nguazimin boroghira ghua, Iptahelin danganir zarimin ghua notin amadaghan Betemek ko Neielin nguibammigin tu. Egha mitaghniyam ghuavira ikia ghua, notin amadaghan ghua Kabulin nguibamin otogha, **28** ghua Ebron, Rehob, Hamon, ko Kanan otogha, bar ghua Saidonin nguibar ekiamin tu. **29** Egha ua ighuigha Raman nguibar ekiamin otogha iza, Tairin nguibar ekiamin tu, nguibar ekiar kamin divazim bar gavgafi. Egha mitaghniyam ua ragha Hosan nguibar ekiamin otogha ghua Mediteranianin Ongarir Ekiamin tu. Aserin anabam uaghan nguibar ekiar kaba ini: Mehebel, Aksip, **30** ko Uma, Afek, ko Rehob. Aserin anabamin adarasi, nguibar ekiar 22pla, ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini. **32** Josua ghua satu gikararaima, Aserin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 6 Naptalin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. **33** Ezi men nguazir mitaghniyam, Helepin nguibar ekiam ko Sananinin nguibamin tughav itir Okin temer ekiamin povimin ikegha ghua, Adami Nekepin nguibar ekiamin otogha ghua, Japnelin nguibar ekiamin otogha, ghua Lakumin nguibar ekiamin ghua Jordanin Fanemin oto. **34** Egha mitaghniyam ighuigha aruem uaghiri naghin amadaghan ghua Asnot Taborin nguibar ekiam ko Hukokin nguibar ekiamin oto. Ezi Sebulunin anabamin nguazir mitaghniyam sautin itim, a Naptalin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Ezi Naptalin nguazir mitaghniyar aruem uaghiri naghin itim, an Aserin anabamin nguazir mitaghniyam suira. Egha an nguazir mitaghniyar aruem anadi naghin itim, a Jehudan nguibamin boroghin ikia Jordanin Fanemin suira. **35** Men nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, dar ziabar kara: Sidim, Ser, Hamat, Rakat, Kineret, **36** ko Adama, Rama, Hasor, **37** ko Kedes, Edrei, Enhasar, **38** ko Yiron, Mikdalel, Horem, Betanat, ko Betsemes. Naptalin anabam, 19plan nguibar ekiaba ko nguibar dozir dar boroghin itiba ini. **40** Josua ghua satu gikararaima, Naptalin anabamin nguazimin gin, nguazir namba 7 Danin anabamin adarazi bagha otozi, me me bagha anebiki. **41** Danin anabam inizir nguazim, an nguibar ekiabar ziabar kara: Sora, Estaol, Irsemes, **42** ko Salbim, Aijalon, Itla, **43** ko Elon, Timna, Ekron, **44** ko Elteken, Gibeton, Balat, **45** ko Jehut, Beneberak, Gatrimon, **46** ko Mejarkon, Rakon, ko Jopan nguibar ekiamin boroghin itir danganim. **47** Ezi gin, nguazir kamin ghuavir faraghav itiba, Danin anabamin adarazir apanim gamigha nguazir kamin me batoke. Ezi Danin adarazir dikavigha ghua Laisin nguibamin otogha, me misogha nguibar ekiar kamin gumazamiziba bar me misuagharigha men nguibar ekiam ini. Egha Danin anabamin adarazi ghaze, nguazir kam mena, egha a gaperagha an iti. Me ziar kam Lais adegha uan inazir afeziamin ziam Dan a gati. **48** Nguibar ekiar kaba, ko nguibar dozir dar boroghin itiba, Danin anabamin adarazi da ini. **49** Israelia bar nguaziba abigha uari ganigha givagha, nguazir mam isa Nunin otarim Josuan adarazigh aningi. **50** Josua faragha Timnat Seran nguibar ekiam uabi daningasa men azai, an Efraimin anabamin nguazimin ikia mighsiaba itir danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me a isava a ganingi. Ezi Josua nguibar kam uam an ingarigha, a

gaperaghav an iti. **51** Ezi ofa gamir gumazim Eleasar ko, Josua ko Israelian anababar ikiziba vaghvagh men gumazir dapaniba ko Silon danganimin, me Ikiavira Itir Godin damazimin ikia, egha God bativamin Purirpenimin tiar akamin apiaghav iti. Egha Israelian anababa bagha inabazir nguaziba abighasa satu gikararai. Ezi me nguaziba tuiiragha uari ganidir ingangarir kam, ghua kamaghira tugha gifa.

20 Ezi gin Ikiavira Itir God Josua migia ghaze, **2** “Ki faragha Moses mikemezi moghira ni Israelia mikimti, me nguibar ekiar gumamaziziba ari mangi mongaminbagh, inamighti da iki. **3** Egha ian gumazitam, atamakuigh gumazitam misueghti an aremegham, an ari mangi nguibar ekiar kabar tamin modogh ikiam. Egha aremezir gumazimin tav uam a ikarvaghsi a burian kogham. **4** “Egha gumazir osimtizim gamizim nguibar ekiar kamin mongsi mangi otogh, faragh mangi nguibar ekiamin tiar akamin, uan osimtizimin gun gumazir aruabav kemegh. Egha me an amangaghtighti, a mangi me ko ikiam. **5** Egha gumazir a ikarvaghasava amim an gin iziti, nguibar ekiamin gumazir dapaniba a isi an agharim datighan kogham. Me fo, a guizbangira an apamin gamua a misoghezi ana aremezir puvati. Egh nguibar ekiar kamin gumamaziziba a geghuv deragh an ganam. **6** Egh a nguibar ekiar kamin averara iki mangiti, me gumamazizibar damazimin kotin aven, an osimtizim tuisigh a bareghti, an kot deraghti, a nguibar ekiar kamin averara iki mangiti, ofa gamir gumazibar dapanim ovengegghamin dughiam otogham. Egha gin a uamategh uan nguibar a ikegha ara izezimin mangam.” **7** Ezi me kamaghin oregha Naptalin anabamin nguibar mighsiamin itir mam Kedes ginaba. A Galilin Distirighin aven iti. Egha Efraimin nguibar mighsiamin itim, Sekem ginaba. Egha Kiriati Arba, an ziar mam Hebron, me a ginaba. A Judan anabamin nguibar mighsiamin itim. **8** Egha me Rubenin anabamin nguazimin, Beserin nguibar ginaba. Ni Jerikon tugh Jordanin Fanemin vongin ganti, Beserin nguibar mighsiam ikiam. An aruem anadi naghin dipaba puvatzir danganimin iti. Egha Gatin anabamin nguazimin, Gileatin Distirighin aven, me Ramotin nguibar ekiam ginaba. Egha Manasen anabamin nguazimin, Basanin Distirighin aven, Golanin nguibar ekiam ginaba. **9** Nguibar ekiar mongamin kaba, kar Israelia, ko Kantrin Igharazibar Gumamazir me ko itiba, me me bagha dagh inaba, egha men tav atamakuigh gumazitam misoghti an aremeghti, an tav a ikarvaghsi damuti, an atiating ivegh mangi nguibar ekiar kabar aven mangi deragh ikiam. A kagh iki mangiti kotiar dughiamin gumamaziziba bar a baregham. Egha gumazir ovevem ikaraghasa amim, faragh deraghvira oregh fogh suam, gumazir kam ti guizbangira nighnigha a misoghezi an areme, o puvati. Kot mikim suam, Gumazir kam osimtizim guizbangira iti, egha an a ikaragham. Puvatighti, puvatigham.

21 Israelia dughiar kamin Kenanin nguazimin, Silon nguibar ekiamin boroghin nguibam aghuigha an iti. Ezi Livain anabamin gumazir dapaniba ghua, ofa gamir gumazim, Eleasar ko Josua ko Israelian anababar gumazir dapaniba me migia ghaze, “Ikiavira Itir God, Moses migia ghaze, ni Livain anabamin adarasi, nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba ko dar boroghin itir nguazir men asiziba ikiamiba, da isi me daning.” **3** Ezi Israelian anababa, Ikiavira Itir God, mikemezi moghin, amua vaghvagh uan nguibar ekiar maba ko men asiziba ikiamin nguazir maba isava Livain anabamin adarazigh aningi. **4** Me faraghavira Kohatin adarazi iniamin nguibar ekiaba bagha satu gikararai. Kohatin ikizir igharazim, men inazir afeziam Aron, an ofa gamir gumazim. Ezi Judan anabam ko Simeonin anabam, ko Benjaminin anabam, me 13plan nguibar ekiaba atugha me ganingi. **5** Ezi Kohatin ikizimin gumamazizir igharaziba, Efraimin anabam ko Danin anabam, ko Manasen anabar me tuiarizimningin ikizir aruem uaghiri naghin amadaghan itim, me uan nguibar ekiar 10pla atugha me ganingi. **6** Ezi Gersonin ikizimin adarasi, Isakaran anabam, ko Aserin anabam, Naptalin anabam, ko Manasen anabar ikizir aruem anadi naghin itim, me uan nguibar ekiar 13pla atugha

me ganingi. **7** Ezi Merarin ikizimin adarasi, Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Sebulunin anabam, me uan 12plan nguibar ekiaba atugha me ganingi. **8** Egha Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, me Livain anabamin adarazi bagha nguibar ekiar danganir aghuiba iti taba me daningasa satu gikararai. Egha nguibar ekiar kabar boroghin itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arighti da ikiam. **9** Kar Judan anabam ko Simeonin anabam, me ganingizir nguibar ekiaba. Israelia nguibar ekiar kaba me daningasa satu gikararangizi, Aronin ovavir boriba Kohatin ikizimin aven itir adarasi, da ini. **11** Israelia, Kiriati Arban nguibar ekiam isa Aronin ikizimin adarazigh aningi, nguibar kam, an ziar mam Hebron. Ezi Arba a Anakin afeziam. Hebronin nguibar ekiam, a Judan anabamin nguazimin aven ikia, egha mighsiabagh isin iti, ezi nguazir aviriba an okarigha iti. Egha me uan asiziba nguazir kabar dar arigham. **12** Nguibar ekiar kamin, Israelia faragha azeniba oparamin nguazir an boroghin itiba, ko an nguibar dozir an boroghin itiba, me da isa Jefunen otarim Kalep ganigha gifa. Kamaghin, me datirighin nguazir kaba ko nguibar doziba isi Aronin adarazir aningan kogham. **13** Hebron, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Egha me uaghan nguibar ekiar igharaziba isa Aronin ovavir boribagh aningi. Dar ziabar kara: Lipna, **14** ko Jarit, Estemoa, **15** ko Holon, Debir, **16** ko Ain, Juta, ko Betsemes. Kar Judan anabam ko Simeonin anabam 9plan nguibar ekiaba me ganingi. Egha nguibar ekiar kaba okarigha itir nguaziba, Livain adarazi uan asizibar arigham. **17** Ezi Benjaminin anabamin nguibar ekiar 4pla isa me ganingi. Dar ziabar kara: Gibeon, Geba, **18** ko Anatot, Almon. Egha nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Livain adarazi uan asizibar arigham. **19** Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumaziba, me nguibar ekiar 13pla ini. Egha nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham. **20** Ezi Kohatin ikizir igharaziba, Efraimin anabamin adarazi uan nguibar ekiaba me ganingi. **21** Me aningizir nguibar ekiar 4plan kabar ziabar kara: Sekem, a Efraimin anabamin nguazir mighsiaba itimin iti, egha a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Geserin nguibar ekiam, **22** ko Kipsaim, Bethoron. Egha nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. **23** Ezi Danin anabamin adarazi me nguibar ekiar 4plan kaba isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Elteken, Gibeton, **24** ko Aijalon, ko Gatrimon. Egha nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. **25** Egha Manasen anabam me tuiarizimningin igharazimin adarasi, me nguibar ekiar pumuning isa Kohatin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Tanak ko Gatrimon. Ezi nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Kohatin adarazi uan asizibar arigham. **26** Kamaghin, Kohatin ikizimin adarazi bar nguibar ekiar 12pla ko, dar nguazir asizibar arighamiba, ini. **27** Ezi Gersonin ikizim me Livain anabamin ikizir mam, Israelia nguibar ekiar maba me ganingi. Me Manasen anabam me tuiarizimningin ikizir faragha zuimin nguibar ekiar pumuning isa Gersonin adarazigh aningi. Aningin ziamning kara: Besteran ko Golan, aning Basanin Distirighin amadaghan itir nguibar ekiamning. Golan a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. A ko Besteran nguibar ekiam. Egha nguazir nguibar ekiar kamning okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. **28** Ezi me Isakaran anabamin nguibar ekiar 4pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kision, Dabarat, **29** Jarmut, ko Enganim. Egha nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. **30** Ezi me Aserin anabamin adarazir nguibar ekiar 4pla isava Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Misal, Apdon, **31** ko Helkat, Rehob. Egha nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. **32** Egha me Naptalin anabamin nguibar ekiar 3pla isa Gersonin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Kedes, Hamotdor ko Kartan, da Galilin Distirighin aven itir nguibar ekiaba, ezi Kedes, a nguibar ekiar gumaziba ari mangi mongamin mam. Egha nguazir nguibar ekiar kaba okarigha itiba, Gersonin adarazi uan asizibar arigham. **33**

Egha Gersonin ikizim nguibar ekia 13pla ini. Eghti nguazir nguibar ekia kaba okarigha itiba, me uan asizibar arigham. **34** Egha me Sebulunin anabamin nguibar ekia 4plan kaba isa Merarin ikizimin adarazigh aningi, men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba. Kar 4plan nguibar ekia kabar ziaba: Jokneam, Karta, **35** ko Dimna, Nahalal. Eghti nguazir nguibar ekia kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. **36** Ezi me Rubenin anabamin nguibar ekia 4pla isa, Merarin ikizimin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Beser, Jahas, **37** ko Kedemot ko Mefat. Eghti nguazir nguibar ekia kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. **38** Ezi me Gatin anabamin nguibar ekia 4plan kaba isa Merarin adarazigh aningi, dar ziabar kara: Ramot, a Gileatin Distirghin itir nguibar ekiam, egha a nguibar ekia gumaziba ari mangi mongamin mam. Gumaziba osimtiziba ikia ara ghua an aven modi. A ko Mahanaim, **39** ko Hesbon, ko Jaser. Eghti nguazir nguibar ekia kaba okarigha itiba, Merarin adarazi uan asizibar arigham. **40** Kamaghin Merarin ikizimin adarazi nguibar ekia 12pla bar da ini. Men ikizim, Livain anabamin gumazamizir igharaziba. **41** Israelia bar moghira nguazir me apiazibar tongin, 48pla nguibar ekiaba isa Livain anabamin adarazigh aningi. **42** Eghti nguazir bar nguibar ekia kaba okarigha itiba, Livain anabamin adarazi uan asizibar arigham. **43** Kamaghin, Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziabav kemezi moghin, a nguaziba isa, bar Israelia ganingizi, me dagh apia. **44** Egha Ikiavira Itir God, uan akar dikirizim ginighnigha Israelian akurazi, me uan apanibav sogha bar me abinizi, men apanitam me abirazir puvati. **45** Ikiavira Itir God, fomira akar dikiriziba Israelia ganingi, egha a deravira dagh amizi, da guizbangiram ottifi.

22 Israelia, Kenanin nguaziba bar da abigha givazi, Josua, Rubenin anabam ko, Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarasi, a bar men diazi, me iza uari akufa. **2** Ezi a kamaghin me migei, "Moses a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, bizir a damuasa ia migeiba ia zurara dagh ami. Egha uaghan, bizir ki ia damuasa ia migeiba, ia uaghan dagh ami. **3** Fomira iza datirighin, ia zurara uan aveghbuabar akurvasi. Ia dughiatamin me ataghizir puvati. Ia bar deravira Ikiavira Itir God, ian Godin Akar Gavgavibar gin zui. **4** Ia fo, Ikiavira God, ian God, uan akar faragha dikirizimin gin ghua avughsazim ian aveghbuabagh aningi. Kamaghin, ia datirighin uamategh nguazir ia inizibar mangi dar apiagh iki. Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Jordanin Fanemin vongin itir nguazir kaba ia ganingizi, da ian nguazibara. **5** Egh ia Moses damuasa mikemezir Akar Gavgaviba ko Moses Osirizir Arasiba, a bar deraghvira dar gin mangi da bakinighnighan marki. Da ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian God, bar a gifongegh, deraghvira an gin mangi an Akar Gavgaviba bar dar amu. Ia zurara pamtamin an suiragh. Egh ia uan ifongiaaba ko navir averiaba sara, an ingangarim damu." **6** Egha Josua God deragh me damuasa God ko mikemegha, me amadazi, me uan nguibabar zui. **7** (Moses fomira Basanin Distirghin aven itir nguazim isa Manasen anabamin akar mamin adarazigh aningi, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Josua aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin nguazir maba isa Manasen anabamin akuar igharazim ganingi.) Egha Josua me migeima, Jordanin Fanemin vongin mangamin gumazamiziba uamategh uan nguibabar mangasava amima, Josua, God deragh me damuasa Godin azaragha, **8** kamaghin me migia ghaze, "Ia bizir bar aviriba inigha, da sara zui. Asiziba, silva, gol, ain, bras, ko korotiar bar aghuiba ia da inigha zui. Ia uan apaniba abiragha inizir bizir kaba, ia da inigh mangi uan adarazi ko da tuiragh uari daning." **9** Ezi Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, men adarazi uamategha ghua, Israelian igharaziba ataghizi, me Kenanin nguazimin itir nguibam Silon iti. Ezi me Gileatin Distirghin itir nguaziba bagha zui. Men nguaziba, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Fomira Moses me migia ghaze, "Nguazir kam, Ikiavira Itir God, ia danighti ia dar ghuvaviba ikegham." **10** Egha me bar tuavimin

ghua Kenanin nguazim an ghuavira ikia, Jordanin Fanemin boroghin otogha, ofa gamir dakozir kam mam faner miriamin an ingari. **11** Ezi Israelian gumazamizir igharaziba bar kamaghin oraki, "Rubenin anabam, Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam, me en amadaghan Jordanin Faner miriamin ofa gamir dakozir mamin ingarigha gifa." **12** Egha Israelia bar moghira Silon nguibamin uari akuvagh, mangi me ko misoghasa nighnisi. **13** Egha Israelia, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias amadazi, a Rubenin anabam ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazir, ganasa Gileatin Distirghin zui. **14** Egha me uan anababar 10pla vaghvagh men tongin gumazir dapanir maba amisefe. Gumazir dapanir 10plan kaba, me vaghvagh uan ikizibar dapaniba. Ezi Israelia Finias ko gumazir dapanir kaba amangizi me a ko zui. **15** Egha me ghua Gileatin Distirghin otivigha kamaghin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mam batogha kamaghin me migei, **16** "E Ikiavira Itir Godin gumazamiziba bar, kamaghin ia migei, 'Ia manmaghsua Godin akam batuegha akirim ragha a gasaragha ofa gamir dakozir kam uari baghaviram an ingari? Ia ua Ikiavira Itir God ategha an gin zuir puvati. **17** Ia fo, e fomira Peorin dangaminin ikia arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God arimariam amadazi a izegha, e an gumazamiziba bar e gasighasiki. Ezi an osimtizim ikiavira iti. Ezi ia ti ghaze, a pura bizim, egha a gisin ua tam damuasa? **18** Egh ia datirighin Ikiavira Itir Godin akamin gin manghan aghuagh akirim ragha a gasaraghti, a gurum mizaraghan Israelia, bar en ataram. **19** Ia kamaghin nighnigh suam, nguazir ia itim, a Godin damazimin zuezir puvati, ia anetegh iziva Ikiavira Itir Godin Purirpenim itir nguazimin izegh an iki. Egh en tongin uari bagh nguazitaba inigh dar iki. Ikiavira Itir God, en God, an ofa gamir dakozim en tongin iti. Ia Ikiavira Itir Godin akam ko en akam baraghan kogh uari bagh ofa gamir dakozir igharazimin ingarigh, e damighti, e ian arazir kuramin aven ikian kogham. **20** Ia bizir Seran otarim Akan amizim bakinighnighan marki! Ikiavira Itir God e migia ghaze, "Ia Jerikon nguibar ekiam bar a gasighasikigh." Ezi Akan Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. Kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir ekiam isa, bar moghira e ganingi. Akan uan arazir kuram bagha areme, ezi Israelian igharaziba uaghan an amizir arazir kurar kam bangin me ariaghiere." **21** Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarasi, Israelian gumazir dapaniba ikaragha ghaze, **22** "Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbagira God. A Ikiavira Itir God. A fo, e bizir kam gami. Ezi e kamaghin ifonge, ia Israelia uaghan bizir kam gifogh. E ti uan nighnizir gavgavim ategh Ikiavira Itir Godin akam batueghti, ia e misueghti e arimighireghti, deragham. **23** E Ikiavira Itir Godin akam batuegh, uari baghvira ofa gamir dakozimin ingarigh, asiziba tue da bar isa mighirir ofaba, ko witin ofan guar igharazi taba, ko God ko navir vamira ikiasava amir ofaba dar amuti, kamaghin Ikiavira Itir God uabi e gasighasigham. **24** Bar puvati. E ingarizir ofan dakozir kamin nighnizim makamin, e uan ovavir borir gin otivamibagh nighnisi. E kamaghin atiati, ian ovavir boriba ti gin, en ovavir boribor anogoregh me mikim suam, 'Ia manmaghsua Godin ziam fe? A Ikiavira Itir God, e Israelia en God. A ti ian God puvati." **25** Egh me ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, e bagha mitaghiamin ati, Jordanin Fanem Rubenin anabam ko Gatin anabam, en tizim abiki. Ezi ia Ikiavira Itir Godin adarazi puvati." Eghti ian ovavir boriba en ovavir boribor anogoreghti, me Ikiavira Itir Godin ziam fan kogham. **26** Kamaghin, e ofa gamir dakozir kamin ingarizi, a tu. E asiziba tue da bar isa mighirir ofaba ko ofan guar igharaziba bagha an ingarir pu. **27** "Bar puvati. E ingarizir ofa gamir dakozir kam, kamaghin nin ovavir boriba ko en ovavir borir gin izamiba, an ababanimin min iki, kamaghin men akagagh suam, e Ikiavira Itir God an Purirpenimin mangi an ziam fam. Egh e uan ofan bar isa mighiriziba ko, God ko navir vamira ikiasava amir ofaba, ko an ziam fer ofan bar isi mighiramin igharazibar amuum. Eghti ian ovavir boriba gin kamaghin en ovavir boribav kiman kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir

Godin adarazi puvati.' **28** "En nighnizim kamaghin iti, ian ovavir boriba, en ovavir boribav kimti, me kamaghin me ikarvagham, 'la gan, en afeziaba ingarizir ofa gamir dakozim, a Ikaviira Itir Godin anam ko magh gari. Egha kar, ofan tuer bar isia mighiriba ko ofan igharazibir amuamin ofa gamir dakozim puvati. Dakozir kam an ababanimin min iti, ababanir kam kamaghin en adarazi ko ian adarazir akakagh suam, ia ko e Godin vamira iti.' **29** "E fo, Ikaviira Itir Godin ofa gamir dakozim, a Godin damazimin ikia an Puripenimin tiar kamir boroghin tughav iti. E an ofa gamir dakozir kamin danganim inisi, guizin ofa gamir dakozimin ingaran kogham, egh ofan bar isia mighiriba ko witin ofa ko ofan igharazibir amuamin ofabar amuan kogham. E kamaghin damigham, e Ikaviira Itir Godin akam batuegh akirim ragh a gasaragham. E kamaghin damuan kogham." **30** Ezi ofa gamir gumazim Finias ko Israelian anababa vaghvahga men gumazir dapaniba, me Rubenin anabam, ko Gatin anabam ko Manasen anabamin akuamin adarazir, migirigiam baregha bar akonge. **31** Egha ofa gamir gumazim Eleasar an otarim, Finias, kamaghin Rubenin anabam ko, Gatin anabam ko Manasen anabamin akuam, men adaraziv gei, "E datirighin fo, ia Ikaviira Itir Godin akam batoghezir puvati. Kamaghin, a uan gumamaziziba ko iti. Egh a datirighin en atariva, e gasighasighan kogham." **32** Egha gin, ofa gamir gumazim Eleasarin otarim Finias, ko Israelian gumazir dapaniba, me Rubenin anabam ko Gatin anabam, Gileatin nguibam ategha uamategha Kenanin kantrin ghuegha, bizir otivizir kabur gun bar Israelia geghani. **33** Ezi Israelia Finias ko gumazir dapaniba mikemezir biziba baregha bar akongegha ghaze, "E Ikaviira Itir Godin ziam fam." Egha Ruben ko Gatin anabamningin adaraziv soghamin nighnizir kam, me anetaki. **34** Kamaghin, Ruben ko Gatin anabamningin adarasi, dakozir kam ziar kam a gati, Deravira Gun Migeir Ofa Gamir Dakozim. An mingarim kamakin, "Bizir kam, ia ko e an gan fogham, Ikaviira Itir God, a uabira God."

23 Azenir aviriba zuima, Ikaviira Itir God dughiar aghuim isava Israelia ganingizi, me avughsa deragha ikiava, uan apapiba ko misozir puvati. Ezi bar gin Josua ghua bar ghuri. **2** Egha Josua, Israelia ko men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gumazir gavmanin faragha zuiba, a bar moghira me akuvagha kamaghin me migei, "Ki datirighin ghurigha gifa. **3** Ia uari uan damazibar bizibar ganigha givagha fo, Ikaviira Itir God, ian God, ian akuragha bizir aviribagh amua, ian apapibav sogha me abini. Ikaviira Itir God, ian Godra, ia bagha midorozir kam gami. **4** Ia datirighin deraviram oragh, ian nguazim, aruem anadi naghin Jordanin Fanemin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Mediteranianin Ongarir Ekiamin tu. Ki, apapibav sogha me gafiragha men nguaziba isa ia ganingi. Egha uaghan, nguazir maba, ia tighar apapibav sogha me abinigh, men nguaziba iniam, ki ia da iniasa ki dagh inabagha gifa. **5** Eghti Ikaviira Itir God, ian God, ian faragh mangi apapibav amighti me aregham. A me batueghti ia pura mangi nguaziba iniam. Egha Ikaviira Itir God, akam akirizi moghin, ia men nguazim inigham. **6** Kamaghin, ia bar pamten Moses Osirizir Arazibar Akinafarimin aven deraghvira akabar gin mangi. Ia akatam ataghiragham marki, ia bar moghira dar suiragh. **7** Egh ia ikizir igharazibar gumamazizir ia ko ikaviira itiba, ia me ko poghan marki. Ia igharaghvira iki. Egh men asebar ziaba diponan marki. Ia guizbangira mikimsi, aser kabar ziaba diponan marki. Egh uaghan teviba apir dar ziaba fan marki. **8** Kamaghin dera, ia fomira amizi moghin, datirighin bar deravira Ikaviira Itir God ko porogh an gin mangi. **9** Bar guizbangira, Ikaviira Itir God, ikizir ekiar, gavgavir ekiaba itiba, an ada batoghezi, ia puram aven ghua men nguaziba inigha gifa. Ezi datirighin ia adughadughamin gumazitam ua itir puvati. **10** Ikaviira Itir God, en God, fomira akam akirizi moghin, ia bagha apapibav sosi. Egh a ian tavin akuraghti, a 1,000plan gumazibav sogh men agiraghti me aregham. **11** "Kamaghin, ia bar deravira uari bagh gan. Egh Ikaviira Itir God, en God, bar a gifongegh. **12** Egh ia akirim ragh God gasaragh, uamategh mangi, kantrin kamin ikaviira itir

gumamaziziba ko porogh, me ko poroghamibar amu, **13** egh ia kamaghin fogh, God ikizir kaba me batueghan kogham. Eghti me azuaziba asizibar suizi moghin, ia bagh azuaziba guighti da ian suigham. Egh ian akiraghariba ifozoroghti, ia mizaziba baraghti, me dikonibar ian damazibagh inivighasam. Eghti Ikaviira Itir God, ia ganingizir nguazir aghuir kam, ia an iki mizazir kaba ini mangi gin ia ovengam. **14** "Datirighin ki ia ataghiraghamin dughiam a roghira ize. Ezi ia guizbangira uan navir averiaba ko duabar aven bar fogha gifa, Ikaviira Itir God, ia daningasa akam akirigha givazir bizitam, pura mangighan kogham. A ia ko akam akirizir biziba da guizbangira bar otifi. An akar dikirizir katam pura ghuzir puvati. **15** Bar guizbangira, Ikaviira Itir God, ian God, a uan akar dikirizir aghuibar gin ghuzi da otivizi moghin, a uaghan ganti, ia an akam batueghti a ia mikemezi moghin, ivezir kuram ia daning mangi, nguazir aghuir a ia ganizir kamin aven ia gasighasigham. **16** Ia, Ikaviira Itir God, ian God, a ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ia an gin mangan kogh, mangi asebar ziaba fiva, aseba bagh teviba apiriva dar ziaba fiti, Ikaviira Itir God aningagharim avimin min ian isigham. Eghti ia dughiar ruarimin nguazir aghuir a ia ganingizir kamin ikeghan kogham. Ia bar moghira arighiregham."

24 Ezi Josua Sekemin nguibamin Israelian anababa bar, me akufa. Egha men gumazir aruaba, ko gumazir dapaniba, ko jasba, ko gavmanin ingangaribar faragha zuir gumaziba, a me inigha Godin damazimin mitivasa zuir. **2** Egha Josua gumamazizibav gia ghaze, "Ikaviira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, 'I'an ovaviba fomira Yufretisin Fanemin vongin ikia asebar ziaba fe. Men mav Tera, an Abraham ko Nahorin afeziam. **3** Ki ian ovavim Abraham, Yufretisin Fanemin vongin a inigha iza Kenanin nguazim bar a garughia, egha ovavir borir aviriba a ganiga, Aisak sarama a ganingi. **4** Egha otarir pumuning Aisak ganingi, Jepok ko Iso. Egha Idomin danganimin mighsiaba itir nguazim isa Iso ganingi, ezi Jepok uan otariba ko, me Isipin kantrin iraghue. **5** Egha gin ki ian inazir afeziaba bagha Moses ko Aron amadazi, aning Isipia bagha ghuzi, ki osintizir ekiam Isipia ganigha bar me gasighaski. Egha gin ia inigha Isipin kantri ategha azenan ize. **6** Ki ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan izegha izima, Isipia hoziar karisba itiba inigha men agiragha iza Ongarir Aghevimin oto. **7** Ezi ian inazir afeziaba atatiava uarir akuravaghana nan araima, ki ghuarir pizimin me ko Isipia abigha tongirama anesara. Ezi Israelia zuamira ghua ongarimin vongin ghua nguazimin otozi, Isipia ongarir torimin men gin zuima, ki ongarir otevimning gamizi aning iza ua uaningin suiragha, Isipia avaragha bar me kuavareme. Ia uari uan damazibar ki Isipia gamizir bizir kamin ganigha fo. Ezi gin ia bar dughiar ruarimin gumamaziziba puvatizir danganimin ike. **8** "Ezi ki gin ia inigha aruem anadi naghin, Amoriar nguazir Jordanin Fanemin itimin ghuzi, me ia ko misozima ki ian akurazi, ia me misogha me abiragha, men nguazim uari bagha a ini. **9** Ezi gin Siporin otarim Balak, a Moapian atrivim, Israelia ia ko misoghasa. Egha a dikavigha, Beorin otarim Balam bagha akam amadagha ghaze, Balam akar kuratam ia mikim ia gasighasighasa. **10** Ezi Balam akar kuratam ia daningan ki aghua. Egha ki a gamizi a migirigiar aghuabara a ganingizi, ki Balakin agharimin ua ia ini. **11** Ezi gin ia Jordanin Fanem giregha ghua, Jerikon nguibamin otifi. Ezi Jerikon midorozir gumaziba ia misoghasa ami. Ezi kamaghira, Amoria, Peresia, Kenania, Hiltia, Girsasia, Hivia, Jebusia, me bar uaghan ia ko misozima, ki ian akurazi ia me misogha bar me abini. **12** Dughiar kam, ki ian faragha ghua ian apapibagh amizi, me bar atiatingi, ezi bizir kam, Amoriar atrivimning gamizi, aning arav ghu. Ia bizir kam uan midorozir sababa ko barir pibar gavgavimin a gamizir puvati. Kirara aningin agirazi aning arav ghu. **13** Ezi nguazir ki ia ganingizir kam, ia a gisin ingangaritam atizir puvati, ezi nguibar ekiar nguazir kamin aven itiba, ia uari tamin ingara anesarazir puvatigha, datirighin ia dar iti. Ia oparizir puvatizir olivin temer oviziba, ko wainin oviziba, ia da oparizir puvati, ia pura da isava da api." **14** Egha

Josua ghua kamaghin migei, “Ia Ikiavira Itir Godin atiating, an akabar gin mangiva, guizbangira an apengan iki an ingangarim damuva, uan inazir afeziabar aseba batokegh, kar me fomira Mesopotemian kantri ko Isipin kantrin ikia dar ziaba fe. **15** Ia Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva deravira nighnigh, ia godin manamin ziam fam? Ian ovaviba fomira Mesopotemian nguazimin ikia ziaba fezir aseba, ia da fam? O, Amoria, ia men nguazir ia datirighin itir kam, men aseba, ia da fam? Ezi ki ko, nan dipenimin itir adarazi bar moghira, e Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” **16** Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragha ghaze, “E Ikiavira Itir God ategh godin igharazibar ziaba fan kogham, bar puvatigham. **17** E uan afeziaba ko, Isipin nguazimin ikia Isipia pura men apengan ikia, pura ingarir gumazir kinibar itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uabi e inigha azenan ize. Ezi e uari uan damazibar, an amizir mirakelin ekar aviribar gani. Kantrin e aruibar aven, a bar deravirama e geghuvida, e zui. **18** E zuir dughiamin Ikiavira Itir God en faragha ghua, kantrin e mangi otiv mangamiba, a bar me batuegha Amoria saram otoke. Amoria me faragha nguazir kamin ghuaviba. Ikiavira Itir God, a en God. Kamaghin e uaghan an ziam fasa.” **19** Ezi Josua me migia ghaze, “Ia zuamira kamaghin mikiman marki, egh suam, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, Ikiavira Itir God, godin igharazitam a ko magh garir puvati. A uabira, ia an ziam fasa a ifonge. Ia akirim a gasaragh godin igharazibar ziaba fiti, a ian arazir kuraba gin amadaghan kogham. **20** Guizbangira, Ikiavira Itir God fomira iza datirighin deragha ia gami. Eghti ia anetegh igharaz darazir asebar ziaba fiti, a ian atariva pazavira ia damigh, ivezir kuram ia danigh ia agivagham.” **21** Ezi gumazamiziba Josua migia ghaze, “Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” **22** Ezi Josua kamaghin me migei, “Ia uari akam akirigha ghaze ia Ikiavira Itir Godin ziamra fam.” Ezi me ghaze, “Are, migirigiar e amir kam, a guizbangira.” **23** Ezi Josua ua me migia ghaze, “Ia ikizir igharazibar aser ian tongin itiba, da batokegh. Egh Ikiavira Itir God, a Israelian God, ia uan navir averiabar aven an ziamra fiva, uari isi a daningh.” **24** Ezi gumazamiziba Josua migei, “E Ikiavira Itir God, en God, e an ziamra fiva, an akamin gin mangam.” **25** Egha dughiar kamin me bar Sekemin nguibamin ikia, Josua gumazamizibar danganim inigha, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavir mam gami. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, arazir God ifongeziba ko bizir God damuasa me mikemeziba, an aven iti. Eghti gumazamiziba Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangam. **26** Egha Josua akar kaba isava, Godin Akar Gavgaviba itir Akinafarimin aven da osiri. Egha dagiar ekar mam inigha, me Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin boroghin temer Okin povimin anesara. **27** Egha Josua gumazamizibav gia ghaze, “Ia gan, e uan Akar Dikirizir Gavgavim ginighnighsi, ia zurara dagiar asaraghav itir kamin gan. Ikiavira Itir God, e mikemezir migirigiaba, dagiar kam, bar ada baregha gifa. A kagh ababanimin min iki nighnizim ia daningti, ia uan Godin akaba batoghan kogham.” **28** Egha Josua gumazamiziba amadazi me uamategha uan nguibar me itibar ghue. **29** Egha gin Nunin otarim Josua, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azeniba ikiava areme. **30** Ezi Israelia an kuam isa an nguazimra, Timnat Seran nguibamin anefa. Nguibar kam, Efraimin anabamin nguazimin iti, a mighsiaba itir nguazim, egha notin amadaghan Gasin Mighsiamin iti. **31** Ezi Josua ikiavira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fa ghua Josuan ovevemin gin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam favira iti. Men gumazir dapaniba, bizir Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha amizibar gani. Ezi Israelian, gumazir dapanir kaba angamira ikiavira itir dughiamin, me bar Godin ziam favira iti. **32** Bar fomira, Israelian ovavim Jekop, Sekemin afeziam Hamor, an ovavir boriba da, nguazir otevir mam givese. An 100plan silvan dagiabar nguazir kam givese. Bar gin Israelian gumazamiziba Isipin kantri ategha izir dughiamin, me uan inazir afeziam Josepin aghariba ateravira iza bar abuan uan nguazimin ize. Egha me datirighin Josepin aghariba isa, nguazir Jekop fomira ivezezimin dar afa. Nguazir kam, a Josepin ovavir

boribar nguazim. **33** Ezi Aronin otarim, Eleasar aremezi, Israelia an kuam isa Gibeon nguibamin anefa. Nguibar kam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir nguazimin iti. Ezi nguibar kam, an Eleasarin otarim Finiasin nguibam.

Gumazir Dapaniba

1 Josua aremegha givazi, Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Te midorozimin faragh mangi Kenania misogham?”

2 Ezi Ikiavira Itir God me ikaragha ghaze, “Ia kamaghin fogh, ki nguazir kam isa Judan anabamin gumamazibagh aningi, kamaghin me ian faragh mangam.” **3** Ezi Judan anabamin adarazi kamaghin Simeonin anabamin adaraziv gei, “Aveghbuaba, ia izi en gin mangi nguazir God e daningasa mikemezhimin mangiva bar uari akuvagh, Kenanian adarazi ko misogham. Egh gin e bar moghira mangi nguazir God ia ganingizimin mangam.” Ezi Simeonin adarasi, Judan adarazi ko zui. **4** Ezi Judan anabamin gumaziba midorozimin faragha zuima, Ikiavira Itir God Kenania ko Peresia isa Judabagh aningizi, me Besekin nguibar ekiamin 10,000plan gumazibav sogha, me abini. **5** Me Adoni Besek ko an adarasi, Besekin nguibamin me batogha me misoke. Egha me bar Kenania ko Peresia abini. **6** Ezi Adoni Besek uabi arima, Judaba an agintigha ghua an suira. Egha me an dafarir puzir amebnning aghorava an dagarir puzir amebnning sara dutu. **7** Ezi Adoni Besek kamaghin migei, “Ki fomira atrivir 70plan dafarir puzir amebaba ko suer puziba aghorezima, me dagher daghatevir muziir nan dakozimin apengan iriba isa da api. Ezi datirighin ki me gamizir arazimra, God a ikaragha an na gami.” Ezi Judaba Adoni Besek inigha ghua Jerusalem inikia ghuvai iti an areme. **8** Judaba Jerusalem in gumaziba ko misogha men nguazim ini. Egha men gumazibav sozi me ariaghirezi, me men nguibam gaborozi, a isi. **9** Me gin ghua, gumamazizir Kenanian mighsiar dozibar itiba, ko Negevin Distirighin itiba, ko sautin amadaghan nguazir voroghira zuimin itibaav soghasa zui. **10** Egha me gin ua ghua, Kenanian Hebronin nguibar ekiamin itibaav sosi, kar me fomira kamaghin diborir nguibar ekiam, Kiriati Arba. Judaba uaghan Sesain adarazi ko Ahiman ko Talmain adarazi abini. **11** Egha Judaba nguibar kam ategha ghua Debirin nguibar ekiamin gumamazizibav sosi. (Nguibar kamin ziar mam, Kiriati Sefer.) **12** Ezi Kalep kamaghin migia ghaze, “Gumazim Kiriati Seferin gumazibav sogh me abiraghti, ki uan guivim Aksa a danighiti an an ikiam.” **13** Ezi Kalepin dozim Kenas, an otarim Otniel, nguibar kamin gumazibav sogha me abira. Ezi Kalep uan guivim Aksa isa, a ganingizi an an iti. **14** Egha aning uaningin ikiava, Aksa Otniel bagha iza anebirava, a migia ghaze, ni nan afeziam Kalepin azaraghti a nguazitam atugh ga daningigh. Egha Aksa ghua Kalep batogha uan donkin faghafiragha izaghirima, Kalep an azara, “Ki bizir tizitam ni bagh a damuam?” **15** Ezi Aksa uan afeziam ikaragha ghaze, “Ni bizir aghuitam na daningigh. Ni faragha dipaba puvatizir nguazim Negevin itir nguazir akuar mam abigha na ganing. Datirighin ni dipar emimiriba itir nguazir aghuitam abigh na daningigh.” Ezi Kalep dipar emimiriba itir nguazir pumuning a ganing. Aning Hebronin nguibamin boroghin iti, mam pin amadaghan itima, mam vin amadaghan iti. **16** Mosesin amerer afeziam, a Kinin ikizimin gumazir mam. Ezi Mosesin amerer afeziamin adarazi ko Judan anabamin adarasi, me Temer Deba itir nguibar ekiam, ategha ghua sautin amadaghan, Judan gumamaziziba puvatizir danganimin, Negevin danganimin aven itir nguibar ekiam, Aratin boroghin ghue. Me ghua Amalekia ko danganir kamin iti. **17** Ezi Judan anabamin gumaziba ko Simeonin anabamin gumaziba ghua, Kenanian Sefatin nguibar ekiamin itiba ko misogha bar me abiragha, bar nguibar kam agifa. Kamaghin, me ziar igiam, “Horma,” a gati. **18** Me uaghan Gasan nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiam ko nguazir dar boroghin itiba sara ini. **19** Ikiavira Itir God Judabar akurazi, me mighsiar dozibar itir nguaziba ini. Ezi ongarimin boroghin nguazir voroghira itimin adarasi, me ainin karisiba iti, kamaghin Judaba me batoghan ibura. **20** Moses fomira mikemezi moghin, me Hebronin nguibar ekiam isa Kalep ganing. Ezi Kalep zuima, Anakin ovavir borir 3plan adarasi, Hebronin itima a me batoke. **21** Ezi Benjaminin anabamin adarasi, me Jebusian Jerusalem in ita darazi batoghezir puvati,

kamaghin Jebusia Benjaminin anabamin adarazi ikiavira iti. **22** Josepin anabamin adarazi uaghan kamaghiram ami. Me uaghan Betelin ita darazi ko misosi. Me fomira kamaghin nguibar ekiam kam dibori, Lus. Ezi Ikiavira Itir God me ko ikia men akura. Josepin anabamin adarasi, gumazir maba amadazi, me ghua nguibar ekiam kam moghemini a getiagha rui. **24** Gumazir kaba gumazir mamin gari, a nguibar ekiam mam ategha azenan zuima, me kamaghin a migei, “Ni tuavir ghua nguibar ekiamin aven zuimin gun e mikemezhima, e pazi ni damighan kogham.” **25** Ezi a tuavir aven zuim men aka. Ezi me aven ghua uan midorozir sababar nguibar ekiam kamin aven itir gumamaziziba bar me misuaghariki. Egha me gumazir kam ko an adarazir soghezir puvatigha me ataghizi, me zui. **26** Ezi gumazir kam ghua Hitian nguazimin ghugha, nguibar ekiam mamin ingarigha kamagha a dibori, Lus. Ezi ziar kam datirighin an ikiavira iti. **27** Ezi Manasan anabamin adarasi, me Betsan nguibamin itir gumamaziziba, ko Tanak, Dor, Ipleam, Megido koma nguibar ekiam kabar boroghin itir nguibar doziba, me dar gumamaziziba batoghezir puvati. **28** Ezi gin Israelia ikia ghua gavgavigha, Kenanian gumamazizir kabagh amizi, me men ingangarir gumamazizir kinibar otifi. Israelia bar me batoghezir puvati. **29** Efraimin anabamin gumaziba Kenanian gumamazizir Geserin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati, kamagh amizi, Kenanian gumamazizir kaba men tongin danganir kamin iti. **30** Ezi Sebulunin anabamin gumaziba, gumamazizir Kitronin nguibar ekiam ko Nahalalin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Kamaghin, Kenanian gumamazizir kaba men tongin ikiavira iti. Ezi Sebulunin gumamaziziba, Kenania gamizi, me men ingangarir gumamazizir kinibar otifi. **31** Ezi Aserin anabamin gumaziba, gumamazizir Akon nguibar ekiam ko Saidonin nguibar ekiam ko Alap, Aksip, Helba, Afek ko Rehopen nguibar ekiabar itiba, me batoghezir puvati. **32** Me, me batoghezir puvati, kamaghin, Aserian gumamaziziba Kenanian tongin ikiavira iti. **33** Ezi Naptalin anabamin gumaziba, gumamazizir Betsemesin nguibar ekiam ko Betanatin nguibar ekiamin itiba batoghezir puvati. Egha me Kenanian tongin iti. Egha Naptalin anabamin adarazigh amizi, me men ingangarir gumamazizir kinibar otifi. **34** Ezi Amoria gavgavigha Danin anabamin gumamaziziba batoghezi, me ghua mighsiar danganimin ghue. Amoria me ataghizi me izaghira danganir zarimin itir puvati. **35** Amoria uarira Heresin Mighsiar ko, Ajjalonin nguibar ekiam, ko Salbimin nguibar ekiam gapia. Ezi men nguazir mitaghiam, Tuighakabar Mighsiamin Pin Zuir Tuavimin ikegha ghua, Selan nguibamin otogha bar sivagha ghu. Ezi dughiar maba, Josepin anabamin gumamaziziba me gativagha me gamizi, me men ingangarir gumamazizir kinibar otifi.

2 Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, Gilgalin nguibam ategha, Bokimin nguibar ekiamin ghua. Egha kamaghin Israelia migei, “Ki Isipin kantrin aven ia inigha iza, nguazir ian inazir afeziabar aningasa akam akirizim bagha zui. Egha ki kamaghin migei, ‘Akar Dikirizir Gavgariv ian ia koma amizim, ki anebighan kogham. **2** Kamaghin, ia gumamazizir nguazir kamin itiba ko akar dikirizir gavgariv tam damuan marki, ki ian anogoro. Ia men ofa gamir dakozibagh asighaskigh.’ Ki datirighin garima, ia nan Akar Gavgavim barazi puvati. Ia manmaghsua, arazir bar igharazim gami. **3** Kamaghin, ki kamaghin ia migei, ia men nguazibar aven mangi me batoghsi damuamin dughiamin, ki ian faragh mangighan kogham. Puvati. Gumazir kaba ian panibar otivigh azuazibar min ian suigh ia damuti ia iri, egh tuavir voroghira itim ategham. Eghti men aseba bar puvira ian nighnizir gavgaviba basamam, da gavgaviz o.” **4** Ikiavira Itir Godin ensel, Israelia mikemegha givazi, me akar kaba baregha, bar puviram azi. **5** Kamaghin, me danganir kam kamaghin a dibori, “Bokim.” Egha danganir kamin, me Ikiavira Itir God bagha ofa gami. **6** Ezi Josua Israelia amadazi, me ghua danganir God vaghvagha me bagha miseveghe me ganingiziba inigha, dagh apia. **7** Josua angamira itir dughiamin, Israelia Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha Josua aremezir dughiamin gin, me uaghan an ziam favira iti. Me kamaghiram amua ghua, gumazir aruaba

uan damazibar Ikiavira Itir God Israelia bagha amizir bizbar ganizir dughiamin tu. **8** Nunin otarim Josua, a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, a 110plan azenibar ikegha areme. **9** Ezi me an kuam isa Timnat Heresin nguibar ekiamin anefa. Kar an nguazir otevir mamra, a Efraimin mighsiar dozibar tongin ikia, notin amadaghan Gasin Mighsiamin boroghin iti. **10** Ezi Josua ko otivizi darazi bar ariaghire, ezi gumazamizir igiaba otivigha, men danganiba ini. Gumazamizir gin otivizir kabanang, me Ikiavira Itir God gifozir puvti. Egħa bizir a Israelian akurvagħa amiziba, bar da ġin amada. **11** Egħa Israelia aser Balbar ziaba fava, arazir bar kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagħ ami. **12** Me ua Ikiavira Itir Godin ziam fe puvti, a men inazir afeziabar God, a Godin Isipin kantrin aven me inigha azenan izezin. Me dikavigha tintinibar gumazamizir men tongin itibar asebar ziaba fe. Israelia uan iteviba apira aser kabir ziaba fava, Ikiavira Itir God gamima a bar men aningagħe. **13** Me ua Ikiavira Itir Godin aghuagħa an ategħa, Balin asem ko Astarten aser amizibar ziaba fe. **14** Ezi Ikiavira Itir God bar men aningagħegħa, midorozir gumaziba ko okimakiar gumaziba ataghizi me iza Israelia misogħa men biziba bar da okeme. Ikiavira Itir God me isa apanibar agharim gatizi, me tintinibar ikegha iza bar me abira. Israelia mitivigh ġavġavigh uari bagħ misogħan ibura. **15** Me zurara misogħasa zur dughiaabar, Ikiavira Itir God men apanim gamua men akurvazir puvti, ezi me bar dughiar kuramin iti. **16** Ezi ġin Ikiavira Itir God gumazir dapanir ġavġavir maba isa Israelia ġanigē. Ezi gumazir dapanir kaba, Israelian akurvagħa midorozir gumaziba ko okimakiar gumazibar aghariba da uam me ini. **17** Ezi gumazamiziba kamagħhiram ami. Me gumazir dapaniba barazir puvti. Me akirim ragħa Ikiavira Itir God ġasaragħa mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagħa arar mogħin, me aseba bagħa bar ikuvigha men damazibar uan teviba apiri. Me fo, men inazir afeziaba fomira Godin Akar Ġavġavir gin zui, ezi merara datirighin kamagħhin amir puvti. Me zuamira tuavir aghuir kam ataki. **18** Dughiar aviriba, apaniba paza Israelia gamima, me uan osimtiziba ko mizazir me isir kaba bagħa aziava arai. Kamagħhin amizi, Ikiavira Itir God men apangkufi. Dughiaaba zurara, Ikiavira Itir God Israelian ġanasa gumazir dapaniba misēfi, egħa a gumazir dapaniba vaghavagħa me ko ikia men akurvasi. Ezi gumazir dapanir kaba vaghvagħa Israelian akurvagħa apanibar ġavġaviba da ua me isi. God zurara gumazir dapanir kamin akurvagh an ġan mangi an aremegħamin dughiamin tugħam. **19** Gumazir dapanir kam aremegħamin dughiamin gin, gumazamiziba uamategħ uan arazir għuribar amuam. Men arazir kuraba, men faragħa għuezir darazir arazir kurabagh afiragħam. Me asebar ġintigha dar ziaba fa uan teviba apiri. Me bar uan arazir kurar kaba ko akam batozir arazibar ġin mangasa bar ġavġafi, egħa da atagħiragħan aghua. **20** Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian aningagħegħa, kamagħhin migei, “Gumazamizir kaba, ki fomira men inazir afeziaba ko Akar Dikirizir Ġavġavim ġamigha, an ġin mangasa me mikeme, ezi me anebiki. Me nan akamin gin zuir puvti. **21** Josua angamira itir dughiamin, a men nguaziba inizir puvatigha areme, kamagħhin amizi, ki ikizir iġharaziba batuegħan kogħam. **22** Ki ikizir iġharazir kabar amighi, me Israelian nighnizir ġavġaviba basamti ki ġanasa, me nan migirigiarb tuavimin gin mangam, mati men inazir afeziaba amizi mogħin, o puvatigham.” **23** Kamagħhin amizi, Ikiavira Itir God ikizir iġharazir kaba ataghizi, me Israelian nguazimin iti. A fomira Josua ataghizi, a me misogħa me abirazir puvti. Ezi datirighin Ikiavira Itir God uagħan zuamira me batuegħan kogħam.

3 Ikiavira Itir God ikizir iġharazir maba ataghizima, me Israelian tongin Kenanian nguazimin iti. Israelia faragħa misogħa Kenanian nguazim ini, ezi men marazi, midorozir tamin ikezir puvatigha midorozir arazibagh fozir puvti. God datirighin men ġavġavimin ġanigh fogħasa. **2** Ikiavira Itir God kamagħhin damuva, vaghvagh Israelian iġiar gin otiviziba midorozimin me gegħan men sure damuam. **3** Kar God Kenanian nguazimin ataghizir ikiziba: Filistian 5plan nguibar ekiabar

gumazamiziba, ko Kenanian nguibar ekiaba bar mogħira, ko Saidonin gumazamiziba. Ezi Hivian Lebanonin Mighsiamin pin itiba, me Balhermonin Mighsiamin ikegha għua, Hamatin nguibamin zuir tuavir akamin tu. **4** Ikiavira Itir God, Israelia tuisighasa ifonge, me ti an Akar Ġavġavibar ġintigham, o ti puvatigham? Kamagħhin amizi, a gumazamizir kaba ataghizima, me Kenanian nguazimin iti. Akar Ġavġavir kabanang, God fomira men inazir afeziaba bagħa Moses ġanigē. **5** Kamagħhin amizi, Israelia, me Kenanian tongin apia, me Hiti ko Amorica ko, Peresia ko, Hivia ko Jebusian gumazamiziba. **6** Egħa Israelia, Kenanian ġuiviba isa men iti, egħa uan ġuiviba isa Kenanian otaribagh anidi. Egħa me men asebar ziaba fe. **7** Egħa Israelia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Me Ikiavira Itir God, uan God, bakiñighinigha, arazir kuram ġamigha Balin aseba, ko Astarten aser amizibar ziaba fe. **8** Kamagħhin amizi, Ikiavira Itir God Israelian atara Mesopotemian atrivim Kusan Risataim ataghizima, a midorozimin me ġafira. Israelia 8plan azenibar atrivim Kusan Risataimin ġavġavimin apengan iti. **9** Egħa Israelia Ikiavira Itir God bagħa araima, Ikiavira Itir God me bagħ akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Otniel. Otniel a Kenasin otarim, ezi Kenas a Kalepin dozim. Ezi Otniel atrivir kam da ua me ini. **10** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Otniel ġizivazima, a Israelian gumazir dapanimin iti. Ezi a għuava Mesopotemian atrivim ko misosi, ezi Ikiavira Itir God Otnielin akurzima an atrivir kam abira. **11** Egħa ġin, Israelia ua midorozir tam ġamir puvatigha ikia għua 40plan azeniba ġivazima, Kenasin otarim, Otniel, an areme. **12** Ezi Israelia uamategħa Ikiavira Itir Godin damazimin an aghuazir arazir kuram gami. Ezi Ikiavira Itir God ġavġavir ekiam isa Moapian Atrivim Eklon ġanigizima, a Israelia abira. **13** Eklon Amonia koma Amalekia akurvagħa me ko akam akirigha għua, Israelia misogħa me abiragħa, Temer Detba Itir Nguibar Ekiam ini. **14** Ezi Israelia, Atrivim Eklonin apengan ikia ingangarir gumazamizir kinibar min ingara għua 18plan azenibar tu. **15** Egħa Israelia Ikiavira Itir God bagħa araima, a me bagħ akurvazir gumazir mam amisefe, an ziam Ehut, an apaniba da ua me iniam. Ehut Benjaminin anabamin gumazir mam, a Ġeran otarim, an agharir kiriamin ingarir gumazim. Dughiar kamin, Israelia bizir aghuir maba isa Moapian atrivim, Eklon bagħa da amadima, Ehut da inigha għu. **16** Ehut faragħa ua bagħa midorozir sabar għumtizr pumuning itir mamin ingarigha, an miriamning viraram aning amine. Midorozir sabar għumtizr pumuning itir kamin ruarim 50 sentimitan tu. Egħa dughiar an Atrivim Eklon bagħa mangasava amimin, a midorozir sabar għumtizr pumuning itir kam isa uan agharir ġuvimin apengan buar akirimin korotiar ruarimin aven a modo. **17** Egħa bizir aghuir kaba inigha Atrivim Eklon bagħa zui. Eklon, a namnam saram aghungizir gumazir dafam. **18** Ezi Ehut għua bizir aghuir kaba isava Eklon ġanigha ġivagħa, a gumazir a ko bizir aghuiba atera għuezir kaba ko, me uamatege. **19** Me għua Ġilgalin nguibamin boroghin, dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezir dangaminin otifi. Egħa danganir kamin, Ehut Moapian atrivimin ġanasa a bagħa uamatege. An Atrivim Eklonin ġanigha kamagħhin a migei, “Atrivim, ki ni mikimamin migirigiar mam iti, ni uabira a baragħam.” Ezi atrivim kamagħhin uan ingangarir gumazibav ġei, “Ia mangi, ġa uaningra ikiam.” Ezi ingangarir gumaziba bar mogħira azenan għue. **20** Ezi atrivim uabira uan dipenimin aven, an pin itir danganir oranzizimin avuġhsava irighav iti. Ezi Ehut a bagħa izava a migei, “Ki God da izezir migirigiar ni mikimamin mam iti.” Ezi atrivim dikavigha tuzima, **21** Ehut uan agharir kiriamin, dafarir ġuvimin apengan korotiar ruarir aruzimin aven, buar akirim ġisin modozir sabam asigha, atrivimin navim ġasara. **22** Ezi Ehut atrivim da sabar għumtizr pumuning itim asizir puvti, an għumtizm ko an misiam sara bar an navimin aven għu. Ezi an navimin ovim midorozir sabam noke, ezi a bar an aven għua an akirir agharimin tu. **23** Ezi Ehut dipenimin aven avuġhsazir danganim ategħa azuarimin azenan otogħa deragħa tiar akamning asaragħa għu. **24** Ezi ġin an ingangarir

gumaziba iza garima, me itiar akamning dukua. Ezi me uarira uariv gia ghaze, "Atrivim ti uan avughsazir danganimin ikia uan davir danganimin aven iklama." **25** Ezi atrivimin ingangar gumaziba uan atrivim mizua ikia ghua amia, me itiam kuigh aven mangan an amigha, bar dughiar ruarimin a mizua ghua ghaze, e uari aven mangi ganigham. Egha me ki inigha tiam kuigha garima, Ame! Men gumazir aruam aremegha vazimin irighav iti! **26** Ezi ingangar gumaziba pura gara itir dughiamin, Ehut arav ghughu gifa. An ara ghua, danganir me dagiabar gumazir nedazibar ingarigha da asezimin otogha, dagh itagha, bar ara ghua Seiran nguibamin modu. **27** Egha a gin azenim girigha Seiran nguazimin ghua, Eframim anababar mighsiar dozibar otogha sigham givi, a men dimti me izi uari akuvagh mangi misoghama. Israelia iza uari akuvazi, Ehut kamaghin me migei, "Ia nan gin izi. Guizbangira, Ikiavira Itir God ian apaniba, Moapia isa ian agharim gatigha gifa. Ia me abiragham." Kamaghin amizi, me mighsiar dozibar itir nguibaba ategha, Ehutin gin uaghira Moapia bagha Jordanin Fanemin men arafa, eghti men tav fanem girigh vongin mangan kogham. Ezi me Moopian misozima, men tav arav ghuzir puvati. Bar puvati. **29** Ezi dughiar kamin Israelia Moopian 10,000plan midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire. Tav arav ghuzir puvati. **30** Kamaghira, Israelia dughiar kamin Moapia gafiragha, ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 80plan azenibar tu. **31** Gumazir dapanim Ehutin gin, gumazir dapanir igharazim oto, an ziam Samgar, an Anatin otarim. Me zuamira ingangarim damuasa bulmakaubar avizir aghorir mam, an a isa, Filistiabar 600plan gumazibav soghezi me ariaghire. A uaghan apanibar agharimin ua Israelia ini.

4 Ehut aremezi, Israelia ua Godin damazimin an aghuazir izir kurabagh ami. **2** Kamaghin amizi, God Jabin ataghizi, a uaghan me abira. Jabin, a Kenanian atrivir mam, egha Hasorin nguibamin garir atrivim. Atrivim Jabin, an midorozir gumazibar dapanim Sisera, a nguibar ekiam Haroset Hagoimin gumazir mam. **3** Atrivim Jabin, ainin midorozir karisin 900pla iti. A bar pazavira Israelia gamuava, tintinibar me misogha me gasighasigha ghua 20plan azenibar tu. Kamaghin amizi, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God bagha arai. **4** Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Debora. A gumazir mamin amuim, an ziam Lapidot. Dughiar kam Debora amizir dapanimin ikia nighniziba isa Israelia ganidi. **5** Debora zurara Temer Detin Povimin apiav itima, Israelia uan osimtiziba inigha a bagha izima, a kotin aven men osimtiziba tuisizima, me an migirigiaba barasi. Temer kam, Rama ko Betelin nguibar ekiamningin tizimin, Eframim anabamin nguazimin mighsiar dozimin iti. **6** Dughiar mam Debora Barakin dei, a Kedesin nguibamin Naptalin anabamin nguazimin itir gumazir mam, Abinoamin otarim. Egha Barak izima, Debora kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a migirigiar kam ni daningasa, 'Ni mangi Naptalin anabam ko Sebulunin anabamin gumazir 10,000pla inigh izi Taborin Mighsiamin me akufagh. **7** Ki Sisera inigh izam, an Atrivim Jabinin midorozir gumazibar dapanim. A izi Kisonin Fanemin ia ko misoghama. A uan midorozir karisba ko uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, ki me isi ian agharim darigham.'" **8** Ezi Barak akar kam baregha kamaghin Deboran migei, "Ni na ko mangiti, ki mangam. Ni na ko mangan koghti, ki mangan kogham." **9** Ezi Debora kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ni ko mangam. Eghti midorozir kamin aven Ikiavira Itir God Sisera isi amizitamin agharim darigham. Kamaghira, nirara, midorozir kam bagh ziar ekiam inian kogham. Puvati." Egha Debora dikavigha Barak ko Kedesin nguibamin zui. **10** Ezi Barak Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin gumazibar diagha Kedesin zui. Dughiar kam 10,000plan gumaziba a ko misoghasa zui. Ezi Debora uaghan me ko zui. **11** Ezi dughiar kamin, Heber a Kinian adarazir mav, a Kinia ataki, me Mosesin ivozir afeziam Hobap, an ovavir boriba, a me ategha ghua uan averpenim Kedesin nguibamin boroghin, Sananimin itir okin temer ekiamin boroghin an ingari. **12** Ezi

Sisera kamaghin oraki, Abinoamin otarim Barak ghua Taborin Mighsiamin ghuanabo. **13** Egha Sisera uan 900plan ainin karisba ko uan midorozir gumaziba bar men diagha, me inigha Kisonin Faner gigir dipaba pura datimin boroghin, Haroset Hagoimin nguibamin zui. **14** Ezi Debora kamaghin Barak migei, "Aria, ni dikavigh, e mangam. Ikiavira Itir God nin faragh mangam. Datirighin dughiar kamin Ikiavira Itir God nin akuragh, Sisera isi nin agharim datigham." Ezi Barak zuamira 10,000plan midorozir gumaziba inigha Taborin Mighsiamin ategha uaghira. **15** Barak uan midorozir gumaziba ko ghua otogha midorozim forezir dughiam, Ikiavira Itir God men damazimin Sisera gamizi, an ainin karisba ko midorozir gumaziba bar ongni. Ezi Sisera uan karis ategha uan suemningin arav ghu. **16** Ezi Barak men karisba ko midorozir gumazibar agiragha ghua, Harosetin Hagoimin nguibamin oto. Egha Barakin midorozir gumaziba, Siseran midorozir gumazibav soghezi me bar ariaghire, men tav ua itir puvati. **17** Ezi Sisera ara ghua Jaelin averpenimin ghu, a Heberin amuim, Kinian adarazir mav. Hasorin nguibamin Atrivim Jabin, a Heberin adarazir namakar aghuim, me derivara uari inigha ikia, uariv sozir puvati. **18** Dughiar kamin, Jael Siseran gari a izima, Jael averpenim ategha azenan iza kamaghin Sisera migei, "O nan gumazir aruam, ni aven izi daperagh. Ni nan averpenimin aven izi avughsam. Ni atiatingan marki." Ezi, Sisera Jaelin averpenimin aven ghuzima, Jael nir mitiar mam inigha anevara. **19** Ezi Sisera Jael migia ghaze, "Nan kuarim nan piri. Ni dipatam na daningighiti ki anemek." Ezi Jael memen nir me dipaba tuasa isamizir, memen oter eborim itir mam kuigha, a isa a ganingi. Ezi Sisera anemezi, Jael uam anevaragha a modo. **20** Ezi Sisera kamaghin Jael migei, "Ni averpenimin tiar akamin tughiv ikiti, gumazitam izi nin azaragham, 'Gumazitam kagh iti?' Eghti ni kamaghin a mikim suam, 'Puvati.'" **21** Ezi Siseran mikarzin bar an amirazi ana aremezi moghin akui. Ezi Jael dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira, egha dafarir vuemin ingangar gumazibar haman suiragha, bar aghumra Siseran amuda zui. An haman suiragha ghua afughafuzir kam isa Siseran dakurum gasaragha, afughafuzim gafuzi, a bar anemikiragha nguazim giraghu. Ezi Sisera areme. **22** Dughiar kamin, Barak Sisera buria izima, Jael ghua a batogha kamaghin a migei, "Ni iziti, ki ni inigh mangi gumazir ni ruiagha aruim, nin akagham." Ezi Barak a ko averpenimin aven ghua garima, Sisera aremegha givagha irighav itima, afughafuzir kam an dakurumin migoroghav ikia kamaghira iti. **23** Ezi dughiar kamin God Israelian akuragha, men damazimin Kenanian Atrivim Jabin abirazi, a bar aghumsiki. **24** Ezi Israelia misogha ghua bar gavgavigha Kenanian atrivim Jabin ko an midorozir gumazibagh asighasiki.

5 Dughiar kam Debora ko Abinoamin otarim Barak, aning ighiar kam bange: **2** E Ikiavira Itir Godin ziam fam. Israelian gumazir dapaniba dikavigha derivara gumamazibar faragha ghua, pamten misoghasa nighnsi. Ezi gumamaziziba misoghasa pamtemin nighnigha bar akonge. E Ikiavira Itir Godin ziam fam! **3** Ia atriviba, oragh! Ia gumazir dapaniba, ia derivara kuariba arigh oragh! Ki Ikiavira Itir God bagh ighiatam bangiva marvibagh iviam. Ikiavira Itir God, a Israelian God, ki a ginhnigh ighiam damuam. **4** O Ikiavira Itir God, ni Seirin Mighsiamin ataghizir dughiam, kar Idomin nguazim, ni izaghirima, mikimkizim nguazim ginobazi, amozim arigha mighsiabar izaghiri. Bar guizbangira, dipar dafam overiamin ghuariabar ikegha nguazimin izaghiri. **5** Mighsiaba Ikiavira Itir Godin damazimin vazvasi, a Sainaijan God, a Ikiavira Itir God, Israelian God. **6** Anatin otarim Samgarin dughiam, ko Jaelin dughiam, gumazir dagiaba bagha biziba amadiba, me okimakiar gumazibar atiatia uamatagha tuavir ekiamin aruir puvati. Me mangi zegh gamua, egha moga kiriar tuavir dozibagh arui. **7** O Debora, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumazamiziba, me bizitam gamizir puvati. Me pura ikia ghua dughiar ni otozimin tu. Guizbangira, ni Israelian tongin ikia mati men ganamin amebar

mam. **8** Ezi Israelia aser igiabar gin zuir dughiamin, midoroziba me batifi. Israelia midorozir gumazir 40,000pla iti, egha me bar moghira misoghamin oraba ko afuziba puvati. **9** Ki uan navir averiamin aven, Israelian midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanibagh nighnighavira iti. Guizbangira, men marazi uari isa midorozim ganidi. Kamaghin, e Ikiavira Itir Godin ziam fam. **10** Ia gumazir donkin ghurhuribar satelbagh apiaghiriba, ko ia uan suebar tuavibagh aruir gumaziba, ia bizer kamin gun mikim. **11** Ia oraghl! Gumazamizir mozir dipaba uari akuvava dipaba isava sipsipbagh anidiba, me Ikiavira Itir Godin migia ghaze, an arazir aghuiba amuava apaniba abira. Egha me uaghan ghaze, Israelin kantrin nguibar doziba itir gumamaziziba, bar deragha apanibagh afira. Egha Ikiavira Itir Godin gumamaziziba uan nguibaba ategha, izaghira nguibar ekiamin tiar akamin ize. **12** O Debora, ni osegh dikavigh en faragh mangi. Ni faragh mangi ighiatam bangl! O Abinoamin otarim Barak, ni dikafighl! Ni midorozim gafiragh apaniba dikabiragh. Egh ni midorozimin aven iniamin kalabuziar gumazir kaba inigh, men aku izi. **13** Ezi midorozir gumazir aghuir ikiavira itiba, izaghira uan gumazir dapaniba ko uari akufi. Ikiavira Itir Godin gumamaziziba a bagha iza misoghava uari akufi. **14** Eframin anabamin adarazi izaghira danganir zarimin oto, Eframin adarazi fomira Amalekia abiragha men nguazim ini. Me datirighin Benjaminin anabamin adarazir gin zui. Ezi Makirin adarazir gumazir dapaniba uaghan izaghiri. Ezi Sebulunin anabamin gumazir dapaniba uan ghuarav gavagivar suigha izaghiri. **15** Ezi Isakarin anabamin gumazir dapaniba Debora ko izi. Isakarin anabamin gumazir kaba derivira Barakin gin zuima, a men faragha ghua zuamira danganir zarimin zui. Ezi Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning ikia mangan aghua. **16** Ia Rubenin anabamin adarasi, ia tizim bagha sipsipba ko ikiavira iti? Ia sipsipbar garir gumaziba, ia ti sipsipbar deir buaber dimdiam baraghasa? Bar guizbangira, Rubenin anabamin adarazi nighnizir pumuning iti. **17** Ezi Gileatin Distirighin itir adarasi, me pura Jordanin Fanemin vongin aruem anadi naghin ikiavira iti. Ezi Dandin anabamin adarasi, bizir tizim bagha kuribar ingari? Ezi Aserin anabamin adarazi ongarir dadarimin iti. Me pura ongarir miriamin, kuriba itir danganimin uarira iti. **18** Ezi Sebulunin anabam ko Naptalin anabamin adarasi, uan mikarzbagh nighnizir puvati. Me pamtem midorozim damuasa gavvagiva, atam midorozir danganimin oveghai. **19** Dughiar kamin, Kenanian atriviba Tanakin nguibamin izegha, Megidion dipamin boroghin misosi. Kenanian atriviba misogha, midorozim gafirazir puvati. Me uaghan silvan taba inizir puvati. **20** Overiamin itir mikoveziba uaghan misosi. Da pin overiamin uan tuavim ghua, Siera ko misosi. **21** Ezi Kisonin Fanemin aperiam me inigha ghue. Faner kam fomira iti, an aperiam bar gavgafi. Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze, ki bar uabin gavvagivigh midorozir gumazir gavgavimin min daru mangam! **22** Ezi hoziar atamra ivemara zuiba, me pamtem uan suebar nguazim gabiri a tingaghavira iti. **23** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin migei, "Merosin nguibar ekiamin gumamaziziba Ikiavira Itir Godin akurazir puvati. Me midorozir gumazibar min iza apanibav sogha Ikiavira Itir Godin akurazir puvati. Kamaghin, ia Godin diagha kamaghin an azai, A Merosin nguibar ekiam, ivezir kuram a daningam, eghti a bar ikuvigham. Eghti gumamazirir nguibar ekiam kamin itiba me uaghan ikuvigham." **24** Jael, a Heberin amuim, ezi Heber a Kinian adarazir gumazir mam, God deraghviram a damuti, an navim bar akuegham. An navir agorogem, averpenimin aven itir amizir igharazibagh afiragham. **25** Siera dipam bagha Jaelin azarazi, an oter eborim a ganing. An oter ovim itir bar aghuarim inigha itarir ganiganir aghuarim itimin a inigha izi. **26** A dafarir vuemin averpenibar benibar suizir afughafuzir mamin suira, egha dafarir vuemin ingangarir gumazibar haman suira. A Siseran dakurum misogha anebiki. A guizbangira an dakurum gafuzima an okoriaghiri. A Siseran dakurum gasaragha afughafuzim gafuzi, afughafuzir kam anemikiragha vongin otogha nguazim giraghu. **27** Ezi Siera tevimning apirigha

soroghafariba kunigha, Jaelin dagarimning boroghin irighav iti, gumaka a uam angamira itir puvati. A bar aremegha gifa. **28** Ezi Siseran amebam saghon mitighav ikia, aminin ivair tiar akamin saghon mar garima, a izir puvati. A winduan uan damazimning atigha gara ghua kamaghin migei, "Manmaghin amizi, Siseran karis bemira izezir puvati? Tizim bagha an hoziaba zuamira ua izezir puvati?" **29** Ezi an fozozir amizir mam kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Midorozir gumaziba ti apanibagh afiragha, uari bagha bizir aghuiba buria tighar da isi uari bagh da tuiragh uari daningam. Egh amizir igiar vamira o pumuning, midorozir gumaziba vaghvagha me iniasa ifonghe, me men suiragh arazir kurabar me damuam. Egha me ti Siera bagh korotiar aghuiba iniasa da burivira iti. Egha inir aghuir me kurkazir aghuibar isamiziba buri da inigh izi, uan amuiba ko guivibar kurukam." Ezi Siseran amebam uaghan kamaghira nighnisi. Ezi puvati. **31** O Ikiavira Itir God, kamaghira nin apaniba mar oveng. Eghti nin namakaba mar angazangarimin min isiragh, mati aruer angazangarim otogha panten nguazim gisira. Ezi dughiar kamin gin, Israelian nguazim 40plan azenibar midoroziba puvatigha avughe.

6 Ezi gin, Israelia ua arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Kamaghin, a Midianian adarazi ataghizi, me 7plan azenibar me abiragha, me gativagha men gari. **2** Guizbangira, Midianian adarazir gavgavim bar Israelian gavgavim gafira, kamaghin, Israelia Midianian adarazir arava dagiar toribar moga, uaghan danganir gavgavir aghuir mabar modi. **3** Israelia dagheba oparamin dughiarbar, Midianian adarazi ko, Amalekia ko, aruem anadi naghin iti darazi izava Israelia misosi. **4** Egha me nguazir kamin uari bagha averpenibar ingara dar ikia, men azenibar daghebagh asighasigha, ghua Gasan nguibar ekiamin tu. Egha daghetam ataghizi, a itir puvati. Me uaghan men bulmakauba ko sipsipba ko donkiba inigha ghue. **5** Egha me uaghan uan averpeniba ko bulmakauba sara izi, mati aparir irubuaba uari akuvagha izi moghin, men gumamaziziba ko kamelba bar aviraseme. Guizbangira, gumazitam me meng an iburagham, ezi me izava Israelian azeniba bar dagh asighasiki. **6** Ezi Midiania bangin, Israelia gavgaviba bar puvatigha daghem bangin amira. Kamaghin amizi, Israelia datirighin uarir akurvaghava Ikiavira Itir God bagh azlava arai. **7** Israelia, Midiania paza me gamir bizim ginighnigha, uarir akuvaghava Ikiavira Itir God bagh arai. **8** Ezi Ikiavira Itir God, Godin akam inigha izir gumazir mam amadazi, a me bagha izi. A kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, Bar fomira Isipia dughiar ruarimin ia gativagha ian garima, ia men ingangarir gumamazirir kinibar iti. Ezi ki Isipin kantrin aven ia inigha azenan izegha gifa. **9** Ki Isipian agharim da ua ia inigha gifa. Egha uaghan nguazir kamin gumazir paza ia gamibar agharim da ua ia inigha gifa. Ia izir dughiamin, ki me batoghezi me bar ghue. Egha ki uaghan men nguaziba isa ia ganing. **10** Egha ki kamaghin ia migei, 'Ikiavira Itir God, ian God! Ki Amorian asebar ziaba fan ian anogoroke. Gumazir kaba ia men nguazimin apia.' Ezi ia nan akam batoke." **11** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel iza, Ofran nguibamin boroghin itir okan tememin apengang aperaghav iti. Ofra a Joasin nguibam, Joas a Abieserin adarazir gumazir mam. Ezi an otarim Gideon, a nimira wainin oviziba mirmirir dagiar miner ekiamin aven modoghav iti. Egha an aven Midianian modogha, witin oviziba dikabira da mirmira iti. **12** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel a batogha a migia ghaze, "O midorozir gumazir bar gavgavim, Ikiavira Itir God ni ko iti." **13** Ezi Gideon a ikaragha ghaze, "O gumazir ekiam, ki bizitam bagh nin azangasa. Ikiavira Itir God, e ko itima, ezi bizir kaba manmaghsua e batifi? Ezi bizir aghuir a en inazir afeziabagh amizir kaba, da managhira iti? E dar garir puvati. Ikiavira Itir God, ti e inigha Isip ategha azenan izes ti? Egha datirighin Ikiavira Itir God, e ategha e isa Midianian agharibagh ariki." **14** Ezi Ikiavira Itir God ragha kamaghin Gideon migei, "Ni bar uan gavgavim sara mangi Midianian agharim da, ua Israelia inigh. Ki uabi ni amadazi ni zui." **15** Ezi

Gideon kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ga uaning, ki manmaghira Israelian akuragh ua me ingham? Ni fo, nan ikizimin adarazi me ziar ekiaba ko gavagiba puvati. Manasen anabamin aven itir darasi, me bar e gafira. Ezi nan ikizimin tongin aven, ki pura gumazir kinim, egħa uan aveghbuabar, gumazir bar abuananam.” **16** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin a migei, “Ki ni ko ikiti, ni Midiania misoghti me bar arimighiregham.” **17** Ezi Gideon kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira nin damazimin gumazir aghuim, ni bizitam damighi, ki ganigh fogh suam, ni guizbangira Ikiavira Itir God na migei. **18** Ni zuamira mangan marki. Ki mangi daghetaba inigh, bizir aghulbar min da ni daningam. Ni kagh na mizuam.” Ezi ensel kamaghin migei, “Ki ni mizuam iki mangiti ni uamategh izam.” **19** Ezi Gideon aven ghua memen igiar mam tuazi a isi. Egħa plauan yisba puvatizir maba uaghan da tuezzi da isi, dar osimtizim 25 kilogremim tu. An asizir tuzir maba isava akirar mam gaghuigha, diparsizim isava miner mam gati. Egħa a da inigħa ghua okin temer povimim Ikiavira Itir Godin ensel ganinghi. **20** Ezi ensel kamaghin a migei, “Ni izi asizir tuzir kam ko yis puvatizir bretin kam isiva dagiar kam gisin aning atigh. Egħ diparsizim isi aning gingegħ.” Ezi Gideon ensel mikemezi moghiram ami. **21** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, asadivir aghorir mam uan dafarimin an suiragħa an otevim isava asizir tuzim ko bret gisin anetigha uam an suira. Ezi avim zuamira dagiam gisin otogħa asizir tuzim ko bretin isi. Ezi ensel zuamira ghuzi, Gideon a bagħa garava avege. **22** Ezi Gideon datirighin fo, a Ikiavira Itir Godin enselin gani, egħa bar aguaghfagħa ghaze, “Amel O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki datirighin nin enselin guamin gani. Datirighin bizir tizitam na batogħam? Ni nan akuragħi!” **23** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “A dera, ni atiatingan marki. Ni ovengan kogħam.” **24** Kamaghin, Gideon danganir kamin Ikiavira Itir God bagħa ofa gamir dakozir mamin ingarigha kamaghin a dibora ghaze, “Ikiavira Itir God, a gumazir navir amirizim anidim.” Dughiar kamin ikegħa iza datirighin, ofa gamir dakozir kam, Ofra danganir kamin mitighav ikiavira iti, kar Abieserin adarazir nguazim. **25** Ezi dimagarir kamin Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ni mangi uan afeziamin bulmakaubar tongin, bulmakaun apurim inigh, kar an namba tu bulmakaun apurim, a 7plan azeniba iti. Egħ ni uan afeziamin marvir guar asem Balin ziam fasa ingarizir ofa gamir dakozim apirigh. Egħ aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiam okegħ, kar temer akinir ekiar ofa gamir dakozimin boroghin mitighav itim. **26** Egħ ni mighsiar dozir kam gisin na bagħ deraghvira ofa gamir dakozir tamin ingarigh, ki Ikiavira Itir God. Ni gin, namba 2 bulmakaun kam misueghiva, dipenir akinir ni dutuzimin avim atigh, namba 2in bulmakaun kam isi, ofan min a tuagħti, a bar isi mighirigh.” **27** Ezi Gideon uan 10plan ingangarir gumaziba inigħa Ikiavira Itir God mikemezi mogħin ami. Ingangarir kam, Gideon aruemin a gamizir puvati. Gideon nguibar ekiamin itir gumazir igħaraziba ko a uan adarazir atiatinghi. Kamaghin amizi, a dimagarimin a gami. **28** Bar mizarazimin nguibar ekiamin itir gumazamiziba dikavigha garima, Balin ziam famin ofa gamir dakozim ko aser amizim Aseran nedazim itir temer akinir ekiar an boroghin mitighav itim, itir puvati, aning dipiriaghiri. Egħa me ganigħa fo, gumazitam ti ofa gamir dakozir igiamin ingarigha, namba 2 bulmakaun apurim isa ofa gamigha gifa. **29** Ezi gumazamiziba uarira uarir azai, “Tinara bizir kam gami?” Me azangsigha ghua kamaghin fo, Joasin otarim Gideon, a bizir kam gami. **30** Ezi me kamaghin Joas migei, “Nin otarim, asem Balin ofa gamir dakozim ko, aser amizim Aseran temer akinir ekiar an boroghin mitighav itim apiriaghati. Kamaghin, ni a inigh kagh iziti, e a misuegħti an a aremegħam.” **31** Ezi Joas kamaghin gumazir an ataribar akam ikaragħa ghaze, “Ia asem Balin akurvaghasa na gimobi? Gumazir manam asem Balin akurvaghasa na dosi, aruem tighar anangamin dughiamin an a aremegħam. Ofa gamir dakozir me dipirizir kam, kar Balin ofa gamir dakozim. Kamaghin, Bal guizbangira god, a uabi uabin akuragħ.” **32** Dughiar kamin ikegħa zui, Gideon ziar igiam iti. An afeziam Joas

kamaghin migei, “Gideon asighasighizir ofa gamir dakozir kam, kar Balin bizim. Kamaghin, Bal uabi uabin akuragħ.” Kamaghin, me “Jerubal,” Gideon gati. **33** Dughiar kamin, Midianin adarazi ko Amalekia, ko aruem anadi naghin itir gumazamiziba, me uari akuvagħa iti. Egħa me Jordanin Fanem abigha vongin ghua, Jesrilin danganir zarimin averpenibar ingarigha dar iti. **34** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam iza Gideon avaragħa an itima, a dikavigha, Abieserin adarazir diagħti me izi an gin mangasa, a sipsipin komin ingarizir sigham givi. **35** A uaghan gumazir maba amadazi, me ghua Manasen anabamin nguazimin itir adarazir gia ghaze, me izi an gin mangam. A uaghan Aser ko Sebulun ko Naptalin anababar adarazir mikimasa, gumazir maba amangi. Ezi me uaghan dikavigha iza a ko uari akufa. **36** Ezi Gideon kamaghin God migei, “Ni na migia ghaze, ni na damuti ki Israelian akuragħam, ki bar guizin fogħasa nin akar dikirizir kam a guizbangira, ga uaning, ni arazitam nan akagħ. **37** Ni gan, danganir e witin dafariba amisevimin, ki sipsipin arizitaba nguazim darigham. Egħti mizaraghara ghuarir dipam sipsipin arizir kabar ikiva, egħ nguazim gireghan kogħti, ki kamaghin fogħ suam, mati ni mikemezi mogħin, ki Israelian akurvaghām.” **38** Ezi bizir kam, Gideon God ko mikemezi mogħin oto. Ezi Gideon mizaraghara osegha dikavigha ghua sipsipin arizir an atizimin ganasa zui. Egħa sipsipin arizim ghavkira an garl, dipam an iti, o puvati. Ezi dipam a gizifa, an an munumuti, dipam itarir ekiatam gizivaghām. **39** Egħa gin Gideon ua ghua kamaghin God migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan ataran marki. Ki ua migirigiatam damuasa. Ga uaning, ki kamagħsua, ni na ategħti, ki ua sipsipin arizim damigh an ganika. Egħti dughiar kamin ghuarir dipaba tintinibar nguazim giregh, egħti sipsipin arizimra misingigh iki.” **40** Ezi dimagarir kamin, God, Gideon mikemezi mogħin ami. Sipsipin arizimra misingizi, nguazim, ghuarim bar a gire.

7 Ezi Jerubal, kar Gideon uabi, a uan midorozir gumaziba ko bar mizaraghara dikavigha ghua, Harotin emimirim miriamin averpenibar ingarigha iti. Ezi Midianin averpeniba, Moren mighsiamin boroghin danganir zarimin, Gideonin amadaghan notin iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ki ian akuragħ Midiania misogħasa ifonge. Ezi midorozir gumazir bar avirim ni ko iti. Me ti kamaghin nighnigh suam, ‘E uarira, uan gavgavibar Midiania misogħ me abiragħam.’ Egħ me uan ziaba fam. Me ti kamaghin nighnigh, egħ kamaghin mikemegħan kogħam, ki Ikiavira Itir God, ki men akuragħam. **3** Kamaghin amizi, ni kamaghin me mikim, ‘Gumazir manam atiat, a Gileatin Mighsiam ategħ uamategh uan nguibamin mangi.’” Ezi Gideon kamaghin me tuisigha, me mikemezima, 22,000plan midorozir gumaziba dikavigha uamategha ghue. Ezi 10,000plan midorozir gumaziba ikiavira iti. **4** Egħa gin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Midorozir gumazir aviriba ikiavira iti. Ni me inigh emimirim magiriti, ki nin akuragħ me abigham. Gumazir manam ni ko mangisi ki anemisevegħti, a ni ko mangam. Egħti ki kamaghin ni mikim suam, gumazir kam ni ko mangan kogħam, egħti a mangan marki.” **5** Ezi Gideon gumaziba inigħa emimirim giragħu. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni gumazibav kimti me dipam ami. Gumazir afiabar min mizebar dipam apiba, ni me isiva bizir vamiran me atigh. Egħ gumazir iteviba apirigha uan dafaribar dipam apiba, me isiva bizir igħarazimin me atigh.” **6** Ezi Gideon garima, 300plan gumazibara uan dafaribar dipam api, ezi igħaraz darazi bar mogħira iteviba apirigha uan mizebar dipam api. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Gumazir 300plan dafaribar dipam ameziba, ki ian akuragħti, ia Midiania gafiragħam. Egħ ni gumazir igħarazibav kemegħti, me uamategh uan nguibabar mangi.” **8** Kamaghin, Gideon gumazir igħarazibar dagħeba ko sigħaba me dama ada inigħa me mikemezi, me uamategha uan nguibabar ghue. Ezi 300plan midorozir gumazir kaba, me gumazir igħarazibar dagħeba ko sigħaba ini. Dughiar kamin, Gideonin gumazibar averpeniba mong pin amadaghan itima, Midianin averpeniba, vin amadaghan danganir zarimin iti. **9**

Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God kamaghin Gideon migei, “Ia mangi Midianian danganimin midorozim foregh. Ki ian akuragh Midianian gumazibav sogh me abiragham. Guizbangira, ki me isa ian agharim gatigha gifa. **10** Ni midorozim foran atiatigh, uan ingangarir gumazim, Pura, inighti a nin gin mangi, Midianian averpenibar magiri. **11** Egh men migirigiaba baraghiva misoghsi gavgavim iniam.” Ezi Gideon uan ingangarir gumazim Pura ko, aning apanibar averpeniba iti naghin men miriamin uaghiri. **12** Ezi Midianian adarazi ko Amalekia ko aruem anadi naghin itir darasi, me aparir irubuar bizir dafamin min danganir zarim tintinibar an iti. Men kamelba uaghan bar aviraseme, mati ongarimin gigim. Gumazitam ti me mengan iburagham. **13** Ezi Gideon ghuava otogha moga gara orazima, gumazir mam kamaghin uan irebamin gun uan namakam geghari, “Ki irebamin garima, me balin oviziba isa balin bretien mamin ingari, ezi bretien kam uabi poghpogha iza, e Midiania itir danganir kamin aven iza averpenim pamten a misoghezi a ragha ghua nguazim giri.” **14** Ezi gumazir kamin namakam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir kam, bar guizbangira, ababanir kam en aka. Kar, Gideonin midorozir sabamra. Gideon, a Joasin otarim, Israelian gumazir mam, anarira. Guizbangira, God Gideonin akuraghti, e Midiania ko midorozir gumaziba sara, a bar e agivaghham. Irebar kamin mingarim, kamaghira ghu.” **15** Ezi Gideon irebar kamin eghaghanim baregha uaghan an mingarim baregha, maghira itevimning apirigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha uamateghe Israelian averpeniba iti naghin ghughu kamaghin Israelian dei, “Ia dikav! E mangam! Ikiavira Itir God datirighin en akuraghtima, e midorozimin Midiania dikabiragham.” **16** Ezi Gideon 300plan gumazir kaba isa 3plan okoruabar me ariki. Egha sighaba ko nguazir mineba sara inigha bar gumazibagh aningi. Nguazir mineba bar vaghvagh korir aviba dar averiabar iti. **17** Ezi Gideon kamaghin migei, “Ia deraghvira nan gan, ki damuamin arazimra ia uaghan a damuam. Ki mangi men danganir miriamin mangigh, bizir manam damuam, eghti ia uaghan a damu. **18** Gumazir okoruar na ko zuiba sighabagh iviti, ia uaghan sighabagh ivi kamaghin dim, ‘E Ikiavira Itir Godin adarasi! E Gideonin adarasi. E aning bagha misosi!’” **19** Ezi Gideon uan 100plan gumazir a ko zuiba, me ghua dimagarir arizimin men averpeniba iti naghin miriamin oto. Dughiar kamin, Midianian averpeniba itir danganimin garir gumaziba avughassa uarigh itaghvirazir dughiam. Ezi Gideon ko gumazir a ko zuiba, sighabagh iviava nguazir miner me suighiziba abiahariki. **20** Ezi Gideonin gumazir okoruar igharazimning kamaghin ganigha, uan sighabagh iviava nguazir mineba uaghan ada abiahariki. Me uan agharir kiriabar korir avibar suiki. Egha agharir guvibar sighabar suigha, kamaghin diava arai, “Kar, Ikiavira Itir God ko Gideon baghavira itir midorozir sabamral” **21** Egha me mitivighav ikia Midiania itir danganim okarizi, Midianian midorozir gumaziba kamaghin ganigha atiatigha ararem saram ari. **22** Ezi 300plan gumazir kabanang sighabagh ivir dughiamin, Ikiavira Itir God Midiania gamizi, me onganigha uarira uan namakaba tintinibar uan midorozir sababar uari oti. Egha me ara ghua Saretanin nguibar ekiamin amadaghan Betsitan nguibamin zui, egha Tabatin nguibamin boroghin ghua Abel Meholan nguibamin oto. **23** Ezi Gideon Naptalin anabam ko, Aserin anabam ko Manasen anabamin Israelian gumaziba, me bagha akam amadi. Ezi me oregha iza uan namakabar akuragha Midianian agintisi. **24** Ezi Gideon uaghan Efraimin anabamin mighsiri dozibar tintinibar itir gumaziba bagha akam amada. A kamaghin migia ghaze, “Ia izighiri e Midianian adarazi ko misogham. Egh ia mangi Jordanin Fanemin me bagh pighiva, daghurir doziba ko emimiribar me bagh gan mangi Betbaran nguibamin me bagh gan men suikigh. Puvatightima, me Jordanin Fanem giregh vongin mangegham.” **25** Ezi me Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuningin suira, anining ziamning, Orep ko Sep. Egha me Orep isa, dagiam gisin a misoghezi, an areme, ezi me danganir kam Orep a gati. Egha me Sep inigha ghua wainin oviziba dikabiri naghin a misoghezi an areme. Ezi danganir kam, me Sep a gati. Egha me

Midianian agintighavira iti. Gideon datirighin Jordanin Fanemin vongin itima, me gumazir dapanir kamning Orep ko Sepin dapanimning inigha a bagha zui.

8 Ezi Efraimin anabamin gumaziba kamaghin Gideon migei, “Ni Midianian adarazi ko misoghasa zuir dughiamin, ni en diman aghua. Ni tizim bagha kamaghin e gami?” Me bar puv a gimoba an atari. **2** Ezi Gideon kamaghin me migei, “Bizir ia amizim, ki amizir bizim, bar a gafira. Ia ti bizir ia amizimin gari, a pura bizim. Puvati, a bar deragha, ki amizir bizibagh afira. **3** Guizbangira, God Midianian midorozir gumazibar dapanir pumuning isa ian agharim gati, anining ziamning Orep ko Sep. Ezi ia anining firimning atu. Bizir kam bar ekefe. Ki kamaghin garir bizitam gamizir puvati.” Gideon kamaghin mikemegha givazi, Efraimin anabamin adarazi uam an atari puvati. **4** Ezi Gideon uan 300plan midorozir gumaziba ko ghua Jordanin Fanemin otivigha, a girigha vongin ghue. Me bar amiragha, avughsezir puvati, me uan apanibar gintigha ghuavira iti. **5** Egha me ghua Sukotin nguibar ekiamin otivigha, Gideon kamaghin Sukotin itir gumazibar azai, “Gumazir nan gin iziba, men mikarziaba mitiriam bangin bar amira. Kamaghin, ia bretien taba me danighti me dar ami. Ki uabi, ki Midianian atrivimning Seba ko Salmunan agintisi.” **6** Ezi Sukotin gumazir dapaniba kamaghin migei, “Ia tighar Seba ko Salmunan suigham. Kamaghin, e tizim bagh bretteb isi nin midorozir gumazibar aningam?” **7** Ezi Gideon ghaze, “Ia en akuragham aghua. A dera. Ia ganti, Ikiavira Itir God Seba ko Salmuna isi nan agharim datighi, ki gin gumazamiziba puvatizir danganimin mangi benir dikonir taba ingh iza ia misogh, uan mikarziaba abighirarigham.” **8** Egha Gideon me ategha ghua Penuelin nguibar ekiamin ghughu, kamaghira bretteb bagha men azai, ezi Penuelin itir adarasi, Sukotin adarazi men tirazi moghira, men tira. **9** Ezi Gideon kamaghira Penuelin gumazibav gei, “Ki apaniba dikabiragh, egh uamateghe zui ian taua apiram.” **10** Dughiar kamin, Seba ko Salmuna, aning uan midorozir gumaziba ko Karkorin nguibamin iti. Faragha midorozir gumazir aviriba aruem anadi naghin ikegha misoghasa ize. Ezi Israelia men 120,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. Kamaghin, datirighin 15,000plan midorozir gumazibara Ikiavira iti. **11** Ezi Gideon uan midorozir gumaziba ko gumazamiziba puvatizir danganimin tuavimin zui. Tuavir kam Noban nguibam ko Jobekhan nguibam, aruem anadi naghin amadaghan iti. Dughiar kam, Midiania deragha apaniba bagha garir puvati. Ezi Gideon zuamira ghua Midianin otogha maghira midorozim fore. Ezi Midianian midorozir gumaziba bar digavir kuram gami. **12** Ezi Midianian atrivimning, Seba ko Salmuna, arav ghu. Ezi puvati, Gideon anining agintighavira ikia ghua anining suira. Ezi anining midorozir gumaziba aguaghfagha bar atiatingi. **13** Ezi Joasin otarim Gideon, midorozimin danganim otogha, uamateghe iza, tuavir Heresin nguibam itir mighsiamin ghuavanabo. **14** A ghua Sukotin adarazir gumazir igiar mam batogha, pamtemin an suiragha kamaghin an azara, terara Sukotin adarazir gumazir dapaniba. Ezi gumazir igiar kam 77plan gumazibar ziaba osirigha Gideon ganigi. **15** Ezi Gideon ghua Sukotin gumaziba batogha kamaghin me migei, “Ia kamaghin fo, ia ghaze, ki tighar Seba ko Salmunan, suigham. Egha ia ghaze, ia tizim bagh bretteb isi nan midorozir gumazibar aningam? Egha ia na dipova nan ingaravaka, bretien taba nan midorozir gumazibar aningan aghua. Ia datirighin kagh gan. Kar taning? Kar Seba ko Salmuna aningra, ki anining suiragha gifa!” **16** Egha a Sukotin gumazir dapanir kabar suiragha, benir dikonir gumazamiziba puvatizir danganimin inizar Sukotia misogha mizazim me gase. **17** A uaghan Penuelin nguibar ekiamin itir taua apiraghatizi, a iri. Egha nguibar ekiamin itir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. **18** Egha Gideon dikavigha Seba ko Salmunan azara, “Gua na mikim. Gua Taborin Mighsiamin misoghezir gumazir kaba, me manmaghin gari?” Ezi aning kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me bar nin mirara gari. Me vaghvagh mati, atrivir mamin otariba.” **19** Ezi Gideon kamaghin migei, “Me bar

nan aveghbuabara. Me bar nan amebamin otariba. Ezi ki bar guizbangira ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin gua migei, gua ti me misoghezi me ariaghrezir puvatizi, ki gua misoghezi gua aremeghan koghai.” **20** Egha Gideon uan otarir ivariam Jeterin migia ghaze, “Aria, ni aning misueghti aning aremegh.” Ezi otarir kam, bar uan igiamra ikia, kamaghin damuan atiatingi. A uan midorozir sabam ghufezir puvatigha, aning misoghezir puvati. **21** Ezi Seba ko Salmuna kamaghin Gideon migei, “E fo, gumazir aruaba uari kamaghin bizzim damusi, me uan gavgavibar amodoghin a damuam. Kamaghin, ni uabi izi ga misogh.” Kamaghin, Gideon uabi Seba ko Salmuna misoghezi, aning areme. Egha an aningin kamelningin firimin itir benir iakinir igiamin nedazim guraghav itir adiarimning ini. **22** Ezi Israelia kamaghin Gideon migei, “E kamaghhsua, ni Midianian agharim da ua e inezir bizim bangin, ni en gumazir dapanimin iki e gatavagham. Eghti nin otariba ko nin ovavir boriba uaghan en gumazir dapanibar ikiam.” **23** Ezi Gideon kamaghin migei, “Ki ian gumazir dapanimin ikian kogham. Eghti nan otarim uaghan, ian gumazir dapanimin ikian kogham. Ikiavira Itir God, a uabi ian gumazir dapanimin ikiam.” **24** Gideon fo, Midiania me Ismaelin ovavir boribar adarasi, me ringba uan kuariabagh arisi. Kamaghin, a migia ghua ua kamaghin Israelia migei, “Ki bizir mam bagh ian azangasa. Ia bar moghira midorozimin Midianian kuariabar guizir ringin inimiziba, ia vaghvagh dar vamira vamira isi na daningam.” **25** Ezi me kamaghin migei, “A dera, e da isi ni danningam.” Egha me vaghvagha midorozimin tongin inezir ringbar vamira vamira isa iza nguazimin ghuarazir inim garisi. **26** Me arighizir ringin kabar osimtizim, 25 kilogremim tu. Kar ringbar osimtizimra. Ezi iakinir igiamin nedazibar adiaribar osimtizim, ko adiarir igharaziba, ko Midianian atrivibar korotiar pighagheviba, ko men kamelbar firibar itir adiariba, me ringba sara da menginezir puvati. **27** Ezi Gideon golin kam inigha ofa gamir gumazibar korotiar otevir bar aghuarir mamin ingarigha, uan nguibam Ofran aneti. Ezi Israelia God ategha Ofran ghua bizir kamin ziam fe, mati tuavimin amiziba tintinimin gumazir amuiba itiba koma akui. Korotiar a ingarizir kam, azuazimin min Gideon uan adarazi ko me gamizi me bar tintinibar arazir kurar igharazibagh amua iti. **28** Kamaghira, Israelia midorozimin Midianian adarazi abiragha aghumsizir ekiam me ganingi. Ezi Midianian adarazi ua bizitam damuan ibura. Kamaghin, Gideon ikiavira itir dughiamin, Israelia ua midorozir tam gamizir puvatigha ghua 40plan azenibar tu. **29** Ezi Joasin otarim Jerubal, an ziar mam Gideon, a ghua uan nguibamin itir dipenimin iti. **30** An amuir aviriba iti, egha bizir kam bangin, a 70plan otariba iti. **31** Ezi Gideonin amuir dozir mam Sekemin nguibamin iti. An amuir kam otarir mam bazir, Gideon ziam, “Abimelek,” a gati. **32** Ezi Joasin otarim Gideon bar ghurigha areme. Ezi me Abieserin adarazir nguibam Ofran, an afeziam Joas afazi naghin, uaghan anefa. **33** Gideon aremezi, Israelia zuamira ua Godin ziam fer puvati. Me mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba koma akua da bagha arui moghin, aser Balbar, ziaba fe. Egha asem Balberit atizi, a men godin oto. **34** Me Ikiavira Itir God, uam a ginighnizir puvati. A men God, a men akurazi, men apaniba tintinibar iza me misozir dughiaibar, me me abini. **35** Guizbangira, Jerubal, an ziar mam Gideon, a deraghavira men akuragha me bagha bizir aghuir aviribagh ami. Ezi me da bakinighinigha, deravira Gideonin adarazi ikaragha me minabazir puvati.

9 Ezi Abimelek Jerubalin otarim, kar Gideonra, a uan amebamin adarazi ko amebamin anabamin gumamaziziba bar men ganasa Sekemin nguibar ekiamin ghughu. **2** kamaghin men azai, “Ia manmaghin nighnisi? Jerubalin otarir 70pla e gatavagh, en faragh mangam, o? Ia ti gumazir vamarara ateghti a en gumazir dapanimin ikiam? Ia deraghavira nighnigh, ki Abimelek, ki ian inivafizimra. Ia bizir kam deraghavira an gun mikimti, Sekemin gumazir aruaba ian nighnizim baragham.” **3** Ezi Abimelekin amebamin adarazi migirigiar kam inigha ghua Sekemin gumazir aruabav kemezima, me oregha a gifonge. Me

ghaze, a men anabamra. **4** Ezi Sekemin gumazir aruaba ghua asem Balberitin ofa gamir dipenimin aven ghua, silvan dagiar 70pla inigha Abimelek ganingi. Ezi, a ghua gumazir onganir kuraba, uabin gin mangasa me givese. Ezi me an gin arui. **5** Ezi a gumazir kurar kaba inigha uamategha Ofran ghughu, uan afeziamin dipenimin ghua uan aveghbuar 70pla, dagiar dafar mam gisin bar me misoghezi, me ariaghire. Kar an aveghbuabara, Jerubalin otariba. Ezi Jotam, Jerubalin otarir abuananam arav ghughu modo, kamaghin amizi, Abimelek a misoghezir puvati. **6** Ezi Sekem ko Betmilon nguibamin gumamaziziba, bar iza uari akuvagha ghua okin temer ekiar bar anorogoghezir danganimin oto. Me an otogha, Abimelek amisevezi a men atrivimin oto. **7** Ezi Jotam kamaghin oregha ghua Gerisimin Mighsiamin orazimin ghuavanabogha men diagha ghaze, “Ia Sekemin itir gumamaziziba, ia nan akam baragh, eghti God ti ian akam baragham. **8** Dughiar mamin, temeba ghaze, me uarir tongin temer tam amiseveghti, a me bagh atrivimin otivam. Egh me kamaghin olivin temem mikimam, ‘Ni en atrivimin otivam?’ **9** Ezi olivin temem kamaghin migei, ‘Manmaghin ami? Nan borer aghuim, gumamaziziba zurara a isava, ziar ekiam gumaziba ko asebagh anidi. Eghti ki uan borer ingangarim ategh mangi mati aminim va, nan aguaba ko nan dafariba feghti, ki bar isin mar iki temer mabagh afiragh, ti ian atrivimin ikiam? Marki. Ki aghua.’ **10** Ezi temeba kamaghin fighin temem migei, ‘E kamaghin ifonge, ni en Atrivimin otivam!’ **11** Ezi fighin temem kamaghin men akam ikaragha ghaze, ‘Manmagh su? Ki ti uan dagher isingtizim ategh nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, temer igharazibagh afirazi moghin ia bagh atrivimin otogham? Bar puvatigham.’ **12** Kamagh, temeba ghua wainin ikarizimin azara, ‘Ni izi en atrivimin otivam.’ **13** Ezi wainin ikarizim ghaze, ‘Manmaghin ami? Nan wainin dipam bar dera, egha aseba ko gumazibagh amima me bar akonge. Ki ti ua wainin dipam damuan koghti, nan aguaba ko nan dafariba na feghti ki bar isin mar iki, mati aminim dagh ivai da temer igharazibagh afirazi moghin, ki ia bagh atrivimin otogham? Markiam.’ **14** Ezi temeba abuan ghua temer dozir dikoniba itir mamin azara, ‘Ni ti en atrivimin ikiam?’ **15** Ezi temer dozir dikoniba itim kamaghin migei, ‘Ki ian atrivimin otivsi, ia guizbangira ifongegh, bar moghira izi nan aguabar apengan orangtizimin iki. Ia aghuaghti, avim nan aguabar otogh iziva Lebanonin sidan temer ruariba bar dar isigham.’” **16** Egha Jotam ua kamaghin migei, “Ia Abimelek amisevezi a ian atrivimin otizir dughiamin, ia ghaze ia guizbangira bar arazir bar aghuim gami? Jerubal uan adarazi ko ian akurazir ingangarir aghuim gami. Ezi ia arazir aghuitaman a gami, o pu? Ti puvati. **17** Nan afeziam Gideon ian akurvaghasa uabi isa apanibagh aniga midorozim gami. A uabi midorozir gumazibar dapanimin otogha, Midiania ko misogha men gavgavim da ua ia ini. **18** Ezi datirigha, ia arazir kuramin a gamigha an adarazigh gasighasiki. Ia dagiar dafar mam gisin an 70plan otaribav soghezi, me ariaghire. Ezi gumazir kam Abimelek, ia a gamizima, a Sekemin gumazir dapanibar atrivimin oto. A guizir Jerubalin amuimin otarim pu. Puvati. A Jerubalin ingangarir amizir kinim otezir borim. Ezi ia ghaze, a ian anabamin adarasi, egha anemisevezi a ian atrivimin otivasa. **19** Ezi ia Sekemin gumazir dapaniba, ia Jerubal ko an adarazi gamizir arazir kam, a guizbangira deraghti, ia Abimelek bagh bar akongegh, eghti a uaghan ia ko bar akongegham. **20** Eghti arazir kam deraghan koghti, avim Abimelek batogh egh mangi uaghan Betmilo ko Sekemin gumamaziziba uaghan men isiam. Kamaghira, avim uaghan Betmilo ko Sekemin gumamaziziba batogh mangi uaghan Abimelekin isiam.” **21** Jotam kamaghin mikemegha givagha, uan avebam Abimelekin atiatigha ara ghua Berin nguibamin iti. **22** Ezi Abimelek azenir pununing ko mizekimin Israelian atrivimin ike. **23** Ezi God gin duar kurar mam amadazi an Abimelek ko Sekemin gumazir dapanibar tongin adarim forezi, me adarim uarir iti. Ezi Sekemin gumazir dapaniba uam a barazir puvati. **24** Sekemin gumazir dapaniba faragha Abimelekin akurazi, a uan aveghbuar 70pla misoghezi me ariaghire. Kar Jerubalin otariba. God bizir kam

bangin, Abimelek ko Sekemin gumazir dapaniba, ovegezir gumazibar ghuziba baghe me ikaragh ivezir kuram me daningasa, arazir kam kamizi, an oto. **25** Ezi Sekemin gumazir dapaniba, Abimelekin aghuagha osimtiziba a daningasa, gumazir kurar maba amadazi, me mighsiabar isin moga ikia tuavir kamin izir gumamaziziba bagha gara, men suigha men biziba isava me misosi. Kamaghin, bizir me Abimelek damuamim an a gifo. **26** Ezi Gal, Ebetin otarim, dughiar kamin, uan aveghbuaba ko me Sekemin nguibamin ghuezi, Sekemin gumazir dapaniba uan nighniziba isava a gatigha an gin mangasa nighnisi. **27** Ezi wainba anir dughiamin, Sekemin gumamaziziba uan wainin azenibar ghua wainin oviziba kuari. Me wainin oviziba inigha dar pozim mikingha da mirmira dar dipaba ini. Egha uan asemim dipenimin ghuegha isar ekiam gami. Me dagheba ko wainin dipaba apava, Abimelek dipovava, aka an ziam gasighasisi. **28** Ezi Ebetin otarim Gal kamaghin migei, "Abimelek a gumazir manmaghin garim, ezi e Sekemin gumamaziziba an apengan ikiam? Abimelek a pura Jerubalin otarim, ezi Sebul an ingangar gumazir kinim. Ezi e Hamorin apengan ikiam, Hamor a Sekemin inazir afeziamra. Ezi e tizim bagh Abimelekin apengan ikiam? **29** Ki ti Abimelek batuegh Sekemin gumamazizibar faragh mangiti, me nan apengan ikiam. Ki an mikim suam, 'Ni mangi uan midorozir gumaziba inigh izi na ko misogh.'" **30** Ezi Sebul, nguibar kamin gumazir dapanim, a Ebetin otarim Galin migirigiaba baregha bar aningaghe. **31** Egha gumazir maba amadazima, me modogha ghua kamaghin Abimelek mikeme, "Ni oragh. Ebetin otarim Gal, a uan aveghbuaba ko Sekemin izegha, ni ko misoghasa men navibagh inifi. **32** Kamaghin ni uan adarazi ko, datirighin dimangan mangi Sekemin nguibamin boroghin tuzimin mongeghe. **33** Egh bar mizaraghara dikavigh nguibar ekiar kamin mangi, egh midorozim foregh a damu, eghti Gal uan adarazi ko izi misoghti, ia puvira me damigh." **34** Ezi Abimelek uan adarazi ko dimangan dikavigha zui. Me ghua 4plan okoruabar uari arigha, nguibamin divazimin azenan mongegha me bagha gara iti. **35** Ezi Gal bar mizaraghara ghua nguibar ekiamin divazir tiar akamin tughav iti, ezi Abimelek uan adarazi ko danganir me itim ategha zui. **36** Ezi Gal men ganigha, kamaghin Sebul migei, "Ni gan. Gumaziba muna mighsiamin akirimin izaghiri." Ezi Sebul kamaghin migei, "Gumaziba munagh puvati. Ni ti mighsiabar nedazibar gara ghaze, gumaziba." **37** Ezi Gal uan kamaghin migia ghaze, "Puvati. Ni gan, muna gumaziba mighsiar akirimin izaghiri. Ezi gumazir igharaziba, tuavir iza Okin temer ekiar gumaziba duaba ko migeimin moghin izi." **38** Ezi datirighin Sebul kamaghin Gal migei, "Ni datirighin nin gavgavimra mana? Ni uabi a dipovava aka ghaze, Abimelek manmaghin garir gumazim, ezi e an apengan ikiam? Gumazir kaba datirighin izi, kar merara ni me dipova aka men ziabagh asighasiki. Ezi ni datirighin mangi me ko misogh!" **39** Ezi Gal Sekemin gumaziba inigha uabi men faragha ghua Abimelekin adarazi ko uariv sosi. **40** Ezi Abimelek an agiragha zuima ana arav ghuzima, Abimelekin midorozir gumaziba Galin adarazir gumazir aviribav soghezi, me duar ekiaba arigha tintinibar tuavim girav ikia ghua nguibar ekiamin tiar akamin tu. **41** Ezi Abimelek uamategha ghua Aruman nguibamin iti. Ezi Sebul, Gal ko an aveghbuaba batoghezi, me ua Sekemin ikian kogham. **42** Ezi aminim tirazi mizarazimin, Sekemin gumamaziziba mangi uan azenibar ingarasa zuima, gumazir mam men gun Abimelek mikeme. **43** Ezi Abimelek uan midorozir gumazir okoruar pumuning ko mikezimin me tuira. Ezi me tuzimin mongegha me bagha gara iti. Egha Abimelek garima gumamaziziba nguibam ategha izima, an adarazi mongezi naghin ikegha azenim giregha me misosi. **44** Ezi Abimelek uan adarazi ko ivemara ghua nguibamin tiar akamin boroghin tuiyigavh iti. Ezi an gumazir okoruar mamning azenibar gumamazizibav soghezi me ariaghire. **45** Ezi Abimelek ghua nguibar ekiamin aven iti daraviz sogha itima arum gifa. Ezi a nguibar ekiam bar a inigha gumamazizibav soghezi me bar ariaghire. Ezi a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibar ekiam bar anekarigha, a gasighasigha, amangsizim tintinibar

nguibar ekiamin nguazim ginge. **46** Ezi gumamazizir maba Sekemin midorozir gumazibar dipenir gavgavir ruarim gisin iti. Egha me bizir otivizir kabar migirigiam baregha, ara ghua asem Balberitin dipenir gavgavimin aven ghuegha mongegha iti. **47** Ezi Abimelek kamaghin oraki, gumamaziziba bar uari akuvagha dipenir kamin aven iti. **48** Ezi a uan midorozir gumaziba ko Salmonin Mighsiamin orazimin uanabo. Egha sobiam inigha temer aguar misingiziba ovirigha uan dipizim gati. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gei, "Bizir ki amim ia an gari. Ia bemira ki amizi moghin ia damu." **49** Ezi gumaziba bar temer aguaba ovirigha gifa. Egha me bar moghira temer aguar kaba inigha Abimelekin gin ghua, dazir kaba isava dipenir miriamin da akufa. Egha me avim dagh atizi, avir kam aven iti darazi bar men isi. Dughiar kamin, Sekemin dipenir gavgavimin aven itir gumamazizir 1,000pla isigha ariaghire. **50** Ezi Abimelek gin uan midorozir gumaziba ko ghua Tebesin nguibamin gumamaziziba ko misoghna nguibar kam ini. **51** Dipenir ruarir bar gavgavir mam nguibar kamin tongin iti. Ezi gumamaziziba arava an ghue. Me an aven ghuegha tiar akam asaragha an uanaga bar pin iti. **52** Ezi Abimelek ghua dipenir bar gavgavir ruarir kam iniasa midorozim fore. A dipenir bar gavgavir ruarir kamin boroghin ghugha, an tiar akamin boroghin avim a darighasa. **53** Ezi amizir mam witin oviziba mirmirir dagiar dafar mam akunizima, dagiam izaghirava Abimelekin dapanim abiki. **54** Ezi Abimelek zuamira gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagha ghaze, ni uan midorozir sabamin na biraghti ki aremeka. Eghti me kamaghin mikaman koghu suam, amizir mam na misoghezi ki areme. Ezi gumazir igiar kam Abimelek birazi an areme. **55** Ezi Israelia Abimelekin gari an aremezi, me uamategha uan nguibamin ghue. **56** Abimelekin faragha uan afeziam osimtizim a ganigha uan aveghubar 70plan misoghezi me ariaghirezi moghira, God a ikara. **57** Ezi Sekemin gumamaziziba amizir arazir kuram, God uaghan a ikara. Jerubalin otarim Jotam, a faragha ghaze, Sekemin gumamaziziba ikuvigham, ezi datirighin arazir kam, a mikemezi moghin oto.

10 Abimelek aremegha givazi, Puan otarim Tola, an inazir afeziam Dodo, an otogha uam apaniba da Israelia ini. A Isakaran adarazir gumazim. Egha a Efraimin mighsiar dozibar aven itir nguibar ekiam Samirin iti. **2** A 23plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. Egha aremezi me Samirin anefa. **3** Ezi Tolan gin, Gileatin Distrighin gumazir mam Jair, a gumazir dapanimin oto. Egha 22plan azenibar Israelian gumazir dapanimin iti. **4** A 30plan otariba itima, me 30plan donkibagh apiagha mangigh izegh gami. Me Distrik Gileatin nguazimin, 30plan nguibar ekiaba iti. Me datirighin nguibar ekiar kaba kamaghin dar bori, "Jairin Nguibar Ekiaba," egha iza datirighin. **5** Ezi Jair aremezi me Kamonin nguibamin anefa. **6** Ezi Israelia uam arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Me aser Balba ko aser amiziba Astarte, dar ziaba fe, kar kantrin kabar aseba, Siria, Saidon, Moap, Amonia ko Filistiaba. Israelia Ikiavira Itir God ategha uam an ziam fer puvati. **7** Kamaghin, Ikiavira God bar Israelian aningaghegha Filistiaba ko Amonia ataghizi me iza midorozimin me dikabira. **8** Dughiar kamin me midorozimin Israelia abinigha bar pazavira me gami. Egha 18plan azenibar, Filistiaba ko Amonia, bar pazavira, Jordanin Fanemin vongin, Gileatin Distrighin Amorian nguazimin itir Israelia gami. **9** Ezi, Amoria Jordanin Fanem giregha vongin iza Judan anabamin adarazi ko, Benjaminin anabamin adarazi ko, Efraimin anabamin adarazi ko misosi. Kamaghin, Israelia bar dughiar kuramra ini. **10** Ezi Israelia Ikiavira Itir Godin dia, kamaghin migei, "En God, e ni ataki. Egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin, e nin damazimin arazir kuram gami." **11** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei, "Ia fo, fomira Isipia, Amoria, Amonia, Filistia, Saidonia, Amalekia ko Maonia bar ia abiragha ia gasighasiki. Ezi ki ian akuragha ua me da ia ini. **13** Ezi ia na ategha ua godin igharazibar ziaba fe. Kamaghin, ki datirighin ua ian akuraghan kogham. **14** Ia mangi aser ia uari bagha

inabazir dim. Egh ia osimtizim bativamin dughiamin, me ti ian akurvagham.” **15** Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir God migei, “E arazir kuram gami. Ni bizir tizimin e damusi, ni a damu. Ezi e datirighin uarir akurvaghasa nin azangsisi.” **16** Egha Israelia uan marvir guaba makunigha, aseba ategha, ua Ikiavira Itir God baghavira iti. Ezi Ikiavira Itir God Israelia aterir osimtizir kabar gara ghua bar me giporpore. **17** Ezi gin Amonian midorozir gumaziba iza uari akuvagha, Gileatin uari bagha averpenibar ingarigha iti. **18** Ezi Israelian gumazir dapanir Gileatin itiba, me uarira uarir azangsisi, “Tinara Amonian misoghsi en faragh mangam? Gumazir kamaghin damuamim, a Gileatin gumamaziziba bar men gumazir dapanimin ikiam.”

11 Jepta, a Gileatin Distrighin gumazim, a midorozir gumazir gavgavir mam. A tuavimin amizir pura ikiava otir amizimin borim, ezi Gileat an afeziam. **2** Ezi Gileatin amuir ekiam uaghan otarir maba bate. Ezi otarir kaba gumaziba aghegha, kamaghin Jepta migei, “Ni amizir igharazimin borim. Kamaghin, ni en afeziamin bizitam inian kogham.” **3** Kamaghin amizi, Jepta uan aveghbuaba ategha arav ghua. Egha ghua Topin nguazimin iti. A gumazir kurar maba gakahonezima me a koma arui. A me ko ghua tintinibar ikiava gumamazizibav sogha men biziba pura da isi. **4** Ezi Amonia gin ghua Israelia ko misosi. **5** Ezi midorozir otomezia, Gileatin gumazir aruaba Jepta iniassa Topin nguazimin ghu. **6** Egha me kamaghin a migei, “Ni iziva en gumazir dapanimin ikiva, e Amonia ko misogham.” **7** Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, “Ia nan aghuagha nan afeziamin dipenimin na batuegha gifa. Ia bizir tizim bagha ua na bagha izi? Ia datirighin osimtiziba bativa na bagha izi?” **8** Ezi Gileatin gumazir aruaba kamaghin a migei, “Mar guzibangira. E datirighin ni iniassa izi, ni en gin mangiva en akuragh Amonia ko misogham. Egh ni gin Gileatin gumamazizibar gumazir dapanimin ikiam.” **9** Ezi Jepta kamaghin Gileatin gumazir aruabav gei, “Arel Ia na inigh umategh mangighi Ikiavira Itir God nan akuraghtima, ki midorozim damuva apaniba abiraghti, ia guizin na ateghti ki ian gumazir dapanimin ikiam.” **10** Ezi gumazir aruaba kamaghin migei, “Guizbangira, e Ikiavira Itir Godin damazimin ni migei, e ni mikemezi moghira e damuam.” **11** Kamaghin, Jepta Gileatin gumazir aruaba ko zui. Ezi gumamaziziba anemisevezima, a men gumazir dapanimin iti. Ezi Jepta Mispan nguabamin ikia Ikiavira Itir Godin damazimin mitigha uan akamiñ gumamazizibav gei. **12** Ezi Jepta gin Amonian atrivim kamaghin an azangasa gumaziba amada, “Ni tizim bagha iza nan atara nan nguazim iniassa na ko misosi?” **13** Ezi Amonian atrivim kamaghin gumazir Jepta amadazibar azangsighizir akam ikaragha ghaze, “Israelia faragha Isipin kantri ategha izava nan nguazim okeme, an Arnonin Fanemin ikegha ghua, Jabokin Fanemin otogha, ghua Jordanin Fanemin tu. Ezi ki bizir kam baghava atari. Ia datirighin nan nguazim isi ua na daningam. Puvatighi, e uariv sogham.” **14** Ezi Jepta ua gumaziba amadazi, me Amonian atrivim bagha zui. **15** Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Jepta ghaze, puvati, Israelia Moapin nguazim ko Amonian nguazim okemezir puvati. **16** Israelia Isip ategha izir dughiamin me gumamaziziba puvatizir danganimin izava Ongarir Aghevimin otifi. Egha me gin ghuava Kadesin nguabar ekiamin oto. **17** Egha Israelia umategha gifa kamaghin kaba amangizi me ghuaa kamaghin Idomian atrivimin azangsisi, ‘E uari, ni e ateghti e nin nguazim abigh mangi vongin otivigham, o puvatigham?’ Ezi atrivim aghua. Ezi me gumaziba amangizima me ghua Moapian atrivimin azai. Ezi a uaghan aghua. Kamaghin, Israelia Kadesin ikia iti. **18** “Egha me gin ghua gumamaziziba puvatizir danganimin zui. Egha me Idom ko Moapin nguazimin ghuzir puvati. Me Moapin, aruem anadi naghin Arnonin Fanemin vongin kaghira iti. Me an averpenibar ingarigha iti, kar men nguazir mitaghniam. Kamaghin, me Arnonin Fanem abigha vongin ghuezir puvati. **19** “Ezi Amorian atrivim, Sihon, a Hesbonin danganimin itima,

Israelia mangi an ganasa gumaziba amangi. Ezi me kamaghin an azai, ‘E uari, ni kamaghin ifonge, e nin nguazim abigh mangi vongin otivam o markiam? E uan nguazim a baghvira mangasa.’ **20** Ezi Sihon aghua. Egha uan midorozir gumaziba bar me inigha ghua, Jahasin nguibar ekiamin averpenibar ingarigha dar ikiava Israelia ko misosi. **21** Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, a Israelian akuragha Sihonin adarazi ko men midorozir gumaziba sara bar me abira. Kamaghin, Israelia Amorian nguazir danganim me itir kabanang bar ada ini. **22** “Me bar Amorian nguaziba ini, me sautin amadaghan Arnonin Fanemin ikegha, ghua notin amadaghan Jabokin Fanemin tu, egha aruem anadi naghin gumamaziziba puvatizir danganimin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin Jordanin Fanemin tu. **23** Kamaghira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a uabi Amoria batuegha, men nguazim isava uan gumamazizibagh aningi. Kar Israelia. Ezi ni datirighin ua nguazir kam iniassa? **24** Ni uan bizir nin asem Kemos ni ganingiziba, ni da ini. Ezi en nguazir en God e ganingiziba, da en nguaziba. **25** “Ezi manmaghin ami? Ni ghaze nin gavgavim ti Balakin gavgavim gafira? A Siporin otarim, egha Moapian atrivim. A nguazir taba ua uabi daningasa migeir puvati. Egha e ko midorozim gamizir puvati. **26** Ezi Israelia Hesbon ko Arroerin nguibamning isava, aningin boroghin itir nguibar doziba isava, egha Arnonin Fanemin boroghin itir nguibar ekiaba bar ada inigha, 300plan azenibar dagh apiaghav iti. Manmaghin amizi ia dughiar kamin ua nguibar kaba inigha dagh apiazir puvati? **27** Ezi Jepta kamaghin migia ghaze, an arazir kuratam ni gamizir puvati. Ni uabi arazir kuram gamigha a ko misosi. God uabi gumazibar araziba tuisisi, a datirighin bar moghira ia ko en araziba tuisigham.” **28** Ezi Amonian atrivim akar Jepta a bagha amadazir kam baraghezir puvati. **29** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Jepta gizivazima, a uan midorozir gumaziba inigha, me Gileat ko Manasen anabamin nguazimin ghua Gileatin aven Mispan otifi, egha gin Mispan nguazim ategha ghuava Amonian nguazimin oto. **30** Ezi Jepta Ikiavira Itir Godin damazimin akar mam akirigha ghaze, “Ni nan akuraghti ki midorozimin Amonia abinigh, **31** egh midorozimin ikegh umategh izamin dughiar kamin, bizir manam faragh nan dipenimin tiar akamin azenim girigh, na bagh izamin bizir kam, a Ikiavira Itir Godin bizimin otivam. Eghti ki a isi ofan bar isi mighirimin min ni daningam.” **32** Ezi Jepta uan midorozir gumaziba ko fanem abigha ghua Amonia bativigha me misosi. Ezi Ikiavira Itir God Jeptan akurazima me midorozimin me abira. **33** Me Amonia misogha bar me abini, me Arroerin nguibar ekiamin ikegha me misogha ghua Minitin nguibar ekiamin otogha, bar ghua Abel Keramimin dipamin tu. Me 20plan nguibabav sogha, me abiragha bar me agifa. Kamaghira Israelia bar Amonia abinigha, aghumsizim me ganingizi, me ua me ko misoghan ibura. **34** Ezi Jepta umategha uan nguibamin iza Mispan nguibar ekiamin otizi, an guivim dipenim ategha ivegha a bagha zui. A bar akongegha uan tambarin misogha ighiam bangava ighavamaga izi. Guizbangira, Jepta guivir kamra iti. A ua boriba puvati. **35** Ezi Jepta uan guivimin ganigha, bar digavir kuram gamigha uan korotiam abigha kamaghin migei, “O nan guivim, noka! Ni bar nan dighorim abiki. Ki bar oseme. Ni tizim bagha faragha iza na batogha osimtizir ekiam na ganingiz? Egi Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim gamigha gifa, egh ki anebighan kogham.” **36** Ezi an guivim kamaghin migei, “O nan afeziam, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha gifa. Kamaghin, ni akam akirigha givazi moghin, ni na damu. Guizbangira, Ikiavira Itir God nin akurazi, ni uan apaniba Amonia abira.” **37** Egha a kamaghin uan afeziam migei, “Ki kamaghsua, ni faragh na ateghti ki uan namakaba ko iakinir pumuningin mighsiabar orazibar daru azir akabar amuum. Ki fo, ki gumazitamin ikeghan kogh borir tam bateghan koghiva aremegham.” **38** Ezi an afeziam kamaghin a migei, “A dera, ni mangi.” Egha anamadazi a ghua iakinir pumuningin ike. A uan namakaba ko ghua mighsiabagh arua, azir akabagh amua kamaghin azi, a gumazitamin ikeghan koghiva borir taba inighan kogh aremegham. **39** Ezi iakinir pumuning givazima a

uamategha iza uan afeziam bato, ezi an afeziam Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirizi moghin, a gami. Ezi guivir kam gumazitam ko akuzir puvti. Ezi arazir kam bangin, Israelia zurara arazir kam gami. **40** Israelian guivir igiaba, zurara azeniba bar, dar dughiar 4plan, me Jeptan guivim ginighnigha osemegha aruava a bagha azi.

12 Ezi Efraimin anabamin adarazi uari akuvagha midorozim damuasa, midorozir biziba inigha Jordanin Fanem giregha vongin otogha, Safonin nguibar ekiamin zui. Me ghua kamaghin Jepta migei, "Ni Amonia ko misoghasa Jordanin Fanem girigha vongin zur dughiamin, ni en diman aghua? Ni oragh, bizir kam bangin, e datirighin ni ko nin dipenim dapongam." **2** Ezi Jepta kamaghin me migei, "Ki uan adarazi ko, e Amonia ko adarir ekiam iti. Egha ki ian diazi, ia iza nan akurazir puvti. **3** Ezi ki gari ia iza nan akurazir puvtizi, ki kamaghin nighniisi, 'Ki mangi Amonia ko misoghti, me mar na misueghti ki aremeka.' Kamaghin, ki Jordanin Fanem girigha anebigha ghua midorozim foregha a gami. Ezi Ikiavira Itir God nan akurazima ki midorozimin me abira. Ezi ia datirighin tizim bagha iza na misoghasa?" **4** Efraimin anabamin adarasi, faragha Gileatin adaraziv gia ghaze, "Ia Gileatin adarasi, ia Efraimin nguazimin ikegha ara iza, datirighin Efraim ko Manasen nguazimningin tiziminingin iti. Egha ia gumazamizir pura guighav itiba." Kamaghin, Jepta Gileatin gumaziba bar me akuvagha, Efraimin gumazibav sogha me abiri. **5** Ezi Gileatin midorozir gumaziba Efraimin gumaziba bagha pigha, Jordanin Fanem abigha ghua otivir tuavir akabar iti. Ezi Efraimin gumaziba midorozimin ara fanemin iza kamaghin migei, "E dipam giregha vongin mangasa." Ezi Gileatin midorozir gumaziba kamaghin vaghvagha men azangisi, "Ni Efraimin tav o puvti?" Eghti me kamaghin mikim suam, "Puvati," eghti me ua kamaghin a mikimam, **6** "Aria ni mikim, 'Sihibolet.'" Eghti gumazir kam deragh ziar kam diponan kogh, suam, "Sibolet," eghti me fogh suam kar Efraimin adarazir gumazir mam, egh me an suiragh a misueghti an aremegham. Me kamaghin amua ghua Jordanin Fanem gira iza, otivir tuavir akabar pigha, Efraimin adarazir 42,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. **7** Ezi Gileatin gumazim Jepta, a 6plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ikegha areme. Ezi me Gileatin nguazimin anefa. **8** Ezi Jepta aremezi, gin, Betlehemin gumazim Ipsan, a Israelian gumazir dapanimin oto. **9** A 30plan otariba ikia 30plan guiviba iti. Egha uan guiviba amangizi me nguibar igharazibar gumazibar ikiasa ghue. Ezi a igharazir adarazir guivir igiaba inigha uan otaribagh aningizi me dar iti. Ezi Ipsan 7plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. **10** Egha an aremezi, me Betlehemin anefa. **11** Ezi Ipsan aremezi, Sebulun adarazir gumazir mam Elon, a Israelian gumazir dapanimin otogha 10plan azenibar men gari. **12** Ezi an aremezi, me Sebulunin nguazimin, Aijalonin nguibar ekiamin anefa. **13** Ezi Elon aremezi, Piratonin nguibar ekiamin gumazim Apdon, a Hilelin otarim, a Israelian gumazir dapanimin oto. **14** A 40plan otariba ikia igiav otarir 30pla iti. Me zurara donkin 70pla gapiaghira mangi izegh gami. Ezi Apdon 8plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. **15** Ezi an aremezi, me Efraimin nguazimin, Piratonin anefa. Nguibar kam Amalekian mighsiar dozibar iti.

13 Ezi Israelia ua Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amima, Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me 40plan azenibar me gativagha men gari. **2** Ezi Manoa, Danin anabamin gumazir mam, a Soran nguibar ekiamin iti. An amuiim boriba batir puvti. **3** Ezi dughiar mam Ikiavira Itir Godin enselin mam iza kamaghin a migei, "Ni faragha otir puvti. Egh ni kiran oveghangin navim asegh otarim bategham. **4** Kamaghin, ni datirighin wainba ko dipar onganibar aman marki. Egh bizir ki daman gumamazizibar anogorogheziba, ni dar aman marki. Kar bizir gumamazizibagh ami, me nan damazimin mizeziba. **5** Ni navim aseghiva otarim bategham. Egh an dapanir arizim gisan marki. A nin navimin aven itima, God ua

bagha a ginaba. Eghti ni a bateghti, a wainba ko dipar onganibar aman marki, egh uaghan God daman gumazibar anogoroghezir dagheba, a dar aman marki. Eghti a ua Filistiaba da Israelia iniam." **6** Ezi amizir kam ghua uan pam Manoa migia ghaze, "Gumazir akam akurir mam Ikiavira Itir Godin enselin min gara na ko migei. Ezi ki bar attiaghia an azarazir puvti, a ten gumazim egha a managh ize. A uan ziamin gun na mikemezir puvti. **7** A na migia ghaze, ki navim aseghiva otarim bategham. Egh wainba ko dipar onganibar aman koghiva uaghan, dagher God daman gumamazizibar anogoroghezibar aman kogham. Bizir kaba, gumamazizibagh amima me nan damazimin mize. Eghti gin otarir nan navimin aven ikiamin kam, God ua baghiva a ginabagham, eghti a kamaghira iki mangi aremegham." **8** Ezi Manoa migirigiar kam baregha Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "O Ekiam, ga uaning, ki kamaghin ifonge, gumazir ni amadazir kam, ni uam anemadaghti a ga bagh izi. Eghti borir gin otivamin kam, ga a bagh damuamin biziba a bar dar gun ga mikimam." **9** Ezi God Manoa migirigiam baraghizi, Manoa amuiim uan azenimin aperaghav itima, Ikiavira Itir Godin ensel iza a bato. Manoa dughiar kamin a ko itir puvti. **10** Ezi an amuiim bemira uamategha ivegha ghua uan pam batogha an migia ghaze, "Ni zuamira izi! Gumazir faragha iza na batozim, anarira ua iza na bato." **11** Ezi Manoa uan amuiim ko uamategha ghua gumazir kam batogha an azara, "Ni gumazir kamra faragha iza nan amuiim batoz, o?" Ezi gumazim a ikaragha ghaze, "Are, kar kirara." **12** Ezi Manoa gumazimin azara, "Ni nan amuiim ko akam akirizir bizir kam guizbangira otoghti, otarir kam bizir tizibar amuva Akar Gavgavir manabar gin mangam?" **13** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Manoa migei, "Nin amuiim bar deravira migirigiar ki a mikemezibar gintigh. **14** A wainin ovizibar aman marki. Egh wainin dipaba ko dipar onganibar aman marki. Egh God daman gumamazizibar anogoroghezir daghebar aman marki, bizir kaba gumamazizibagh ami me nan damazimin mize. A bar deravira ki a mikemezir migirigiar gintigh." **15** Ezi Manoa kamaghin Ikiavira Itir Godin ensel migei, "Ga uaning, ni tong ga ko kagh ikitima ga memen igiatam misuegh, a isamighiti, ni damegh mangam." **16** Manoa kamaghin fozir puvti, a Ikiavira Itir Godin ensel migei. Ezi Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki iki gua tuaghamin daghetam ameghan kogham. Gua meme misuegh a tusi, gua Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirizim damu, a tuaghti a bar isigh." **17** Ezi Manoa kamaghin ensel migei, "Ni uan ziamin gun ga mikemeghti, gin gan otarim otoghti ga nin ziam fam." **18** Ezi ensel kamaghin aning ikaragha ghaze, "Puvati. Ga tizim bagh nan ziam gifoghasa? Nan ziam bar deragha bar ighara." **19** Kamaghin, Manoa memen igiar mam ko witin maba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa gami, a Godin bizir bar igharagha garibagh amin. Manoa ofan kam ofa gamir dagiar dafar mam gisin a gamigha, uan amuiim ko aning tugha pura gara iti. **20** Avim ofa gamir dakozimin dafogha isia mizariaba ghuvanadir dughiamin, Manoa uan amuiim ko garima, Ikiavira Itir Godin ensel avir mizariabar tongin Godin Nguibamin ghuvanadi. Ezi aning irava uan guamning isava nguazim gati. **21** Ezi Ensel uam aning ko itir puvti. Ezi Manoa datirighin fo, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin ensel. **22** Egha Manoa kamaghin uan amuiim migei, "Ga Godin enselin ganigha gifa, kamaghin, ga ti aremegham." **23** Ezi Manoa amuiim kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ga misueghti, ga aremeghan kogham. Ga amizir ofa, Ikiavira Itir God a gifongegha bizir igharagha garim gamizi ga an gani. Egha uaghan a ga migia ghaze, ga otarim ikiam." **24** Egha Manoa amuiim gin otarim bategha, ziar kam a ganing, "Samson." Ezi otarim aghuima, Ikiavira Itir God deravira a gami. **25** Ezi Samson Sora ko Estaolin nguibar ekiaminingin tizimin, Danin anabamin danganimin iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam an nighnizimin aven ingari.

14 Ezi dughiar mamin, Samson Timnan nguibar ekiamin ghuaighira, Filistiabar amizir igiar mamin gani. **2** Egha a uamategha ghughu kamaghin uan amebam ko afeziam

migei, “Ki Filistiabar amizir igiar mam, Timnan nguibar ekiamin an gani. Ki kamaghsua, gua na bagh a inighti ki an ikiam.”

3 Ezi an amebam ko afeziam kamaghin a ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Nin ikizimin aven amizir igiatam iti o, en gumamazibav tongin ti puvti? Ni bizir tizim bagha Filistiabar amizim iniassa, gumazir kaba me uan mikazir mogomebar iniba aghori puvti?” Ezi Samson ua kamaghin uan afeziam migei, “Ki amizir kam gifonge. Gua na bagh a inigh.”

4 Dughiar kamin Filistiaba Israelia gativagha men gari. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabav soghasa tuaviba buri. Kamaghin, Samsonin afeziam ko amebam fozir puvti, Ikiavira Itir God uabi Samsonin nighnizim fema an akar kam gami.

5 Egha gin Samson uan amebam ko afeziam me Timnan ghuaghiri. Egha Timnan itir wainin azenibar boroghin zuima, laionin igiar mam dazeregha Samson misoghasa a bagha izi.

6 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima, a laionin kam uan dafarir kinimningin an suiragha anebiki. Mati gumazim memen igiam tongirama anebiki. Egha an amizir bizir kamin, gun uan afeziam ko amebam, mikemezir puvti.

7 Egha gin a ghua Timnan nguibamin ghugha, amizir igiar kam bar a gifongegha, a ko migei.

8 Samson mong ikegha, uamategha amizir kamin ikiasa zui. Egha ghua tuavim ategha laionin a faragha misuegha atizir kuamin ganasa, tuavir miriamin ghua garima, aparir irubuar okoruam an aven ikia hani isava a gati.

9 Ezi a uan dafarimningin hanin maba tuigha da apavira tuavimin zui. A ghua uan amebam ko afeziam batogha hanin maba isa aning ganingizi, aning uaghan ada ame. A uan amebam ko afeziam kamaghin aning mikemezir puvti, a laionin kuamin aven haniba ini.

10 Ezi Samsonin afeziam ghua, amizim ko an amebam ko afeziam batogha, me aning uaningin ikiamin akam akirigha gifa. Men gumazir igiaba fomira amuubar ikiasa ami moghin, Samson maghira maburan isam gami.

11 Ezi Filistiaba kamaghin Samsonin ganigha, 30plan gumazir igiagh inaba, eghti me a ko namakam damigh ikiam.

12 Ezi Samson kamaghin 30plan gumazir igiar kavav gei, “Ki akar isin zuitamin ia mikimasa. Ia isam damuamin 7plan aruer kabar ikiva, ia akar isin zuir kamin mingarimin gun na mikemeghti, ki 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba ia daningam.

13 Eghti ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan kogh, ia 30plan inir ruarir aghuiba ko 30plan korotiar aghuiba na daningam.” Ezi me kamaghin a migei, “Ni uan akar isin zuimin gun en mikemegh.”

14 Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze: “Apir bizir mamin bizir apir mam oto. Ezi bizir isingtizir mam bizir gavgavimin oto.” Ezi 3plan arueba givazi, me akar isin zuir kam gifozir puvatighavira iti.

15 Egha aruer namba 4in, me kamaghin Samsonin amuim migei, “Ni uan pam apezeper a gakaghonti, a uan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemegh. Puvatighi, ni uan adarazi ko, e avimin ia daboroghti ia isingh. Gua en biziba okimasa en diazi, e kagh ize?”

16 Ezi Samsonin amuim ghua an guamin garava aziava kamaghin a migei, “Ni ti na gifongezir puvti. Egha akar isin zuir kamin nan adaraziv kemegha, an mingarimin gun na mikemezir puvti.”

Samson kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ni gan, ki uan amebam ko afeziam mikemezir puvti. Ki tizim bagh ni mikimam?”

17 Ezi an amuim azia kamaghira ikia ghua isamin 7plan arueba gifa. A imobavira itima, an oragha ghua amiragha tagha namba 7 aruemin akar isin zuimin mingarimin gun a mikeme. Ezi a ghua uan adaraziv keme.

18 Ezi namba 7 aruemin, aruem tighar magiramin dughiamin, nguibar kamin itir gumaziba kamaghin Samson migei: “Bizir tizim bar isingigh, hanin isingitizim gafiragham? Ezi bizir tizim bar gavgavigh, egh laionin gavgavim gafiragham?”

Ezi Samson kamaghin me migei: “Ia ti nan bulmakaun amebam inigsha ghua uan azenibar ingarizir puvatighai, ia nan akar isin zuimin mingarimin gun na mikemeghan koghai.”

19 Ezi Ikiavira Itir Godin Duam gavgavim Samson ganingizima an Askelon nguibar ekiam giraghu. A ghuaighira 30plan gumazibav soghezi me ariaghirezi, a men biziba ini. Egha men 30plan korotiar aghuiba inigha an akar isin zuimin mingarimin gun mikemezir darazigh aning. Egha a

bizir otozir kam bagha navim bar osemegha, uamategha uan nguibamin ghu. **20** Ezi Filistiaba an amuim isava an namakar mam ganing, an namakar kam uaghan a ko an isamin ike.

15 Ezi witba aghorir dughiamin, Samson memen igiar mam inigha uan amuim bagha ghu. Egha kamaghin uan amuimin afeziam migei, “Nan amuim akuir danganim, ki an aven mangasa.” Ezi an amuimin afeziam an anoroke.

2 A ghaze, “Bar guizbangira, ki ghaze, ni ti an aghua. Egha ni uan amuim ko gua uaningin ikiasa isam gamir dughiamin, nin namakar ni ko ikezim, ki a isav a ganing. Ezi an afumimin ganganim bar dera, ni a iniam? Ki datirighira a isi ni daningighi ni an ikiam.”

3 Ezi Samson atara kamaghin migei, “Ki datirighin Filistiaba bar me gasighasigh, egh osimtiziba puvatigham. Kar men osimtizimra.”

4 Ezi Samson ghua afiar atiar 300plan suigha da inigha dar ipebar uarir fufugha da ike. Egha vaghvagha korir avibar dar ipebagh ike.

5 Egha Samson afiar atibabar ipebar itir korir avibagh apongezi da isima, ana da ataghizima, da tintinibar ivemara ghua Filistiabar witin azenibar aven zuima, korir aviba men witin dighoregha arighiziba ko mitivighav itiba sara bar moghira dar isi. Ezi wainin ikariziba ko olivin temeba uaghan isi.

6 Ezi Filistiaba kamaghin ganigha uarira uari azangsis, “Tinara bizir kam gami?” Ezi gumazir mam kamaghin me migia ghaze, “Samson a gami. An ivozir afeziam, Timnan nguibamin gumazim. A Samsonin amuim inigha, an namakar a ko an amuimin isamin dughiamin ikezim ganing.”

Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, Timnan nguibamin ghuavanaga Samsonin amuim ko an afeziam gaborozi aning isi.

7 Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia arazir kamaghin garim gami, a? Ki kamaghin akar kam akiram, ki datirighin zuamira avughseghan kogham. Ki faragh ia amizir arazir kam ikaragh, egh gin avughsam.”

8 Samson puv me misogha, me abiragha men avirav soghezi me ariaghire. Egha a gin ghua Etamin Mighsiar ekiair mamin dagiar akiriamin aven iti.

9 Ezi Filistiaba gin ghua Judabar nguazimin averpenibar ingarigha ikia, Lehin nguibamin gumamazibba ko misoghasa.

10 Ezi Judaba kamaghin men azangsis, “Ia bar tizim bagha iza e ko misoghasa?” Ezi Filistiaba kamaghin me ikaragha ghaze, “E Samsonin suiragh, a inigh namig kalabus darighasa. An e gamizir arazimra, e uaghan kamaghiram a damuam.”

11 Ezi Judabar 3,000plan gumaziba Samson bagha Etamin dagiar akiriam iti naghin ghuaghira kamaghin a migei, “Ni kamaghin fo, Filistiaba e gativagha gifa? Ni tizim bagha osimtizir dafar kam gamigha osimtizim e ganing?”

Ezi a kamaghin me migei, “Me na gamizir arazimra ki a ikarvagha me gami.”

12 Egha me kamaghin Samson migei, “E ni ikegh ni isi Filistiabar agharim darighasa izi.” Ezi Samson kamaghin me migei, “Ia guizbangira na mikim suam, ia uari na misueghti ki aremeghan kogham.”

13 Ezi me kamaghin a migei, “E bar guizbangira ni migei. E nin misueghti, ni aremeghan kogham. E pura ni ikegh ni inigh mangi Filistiabar agharim darigham.”

Egha me benir gavgavir igiar pumuning inigha an agharimning ikegha, a inigha dagiar akiriam ategha Filistiaba bagha zui.

14 Egha me ghua Lehin nguibamin otivigha givazima, Filistiaba a bagha dagarvagha ivemara izi. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam Samson givazigha gavgavir ekiam a ganing. Ezi benir igiar gavgavir me an agharimning ikezir kaba, mati avim strinbar isizi da pura amera dighoraghire.

15 Ezi a gari donkin nam aremegha irighav ikia, tighar bar kuram, an an akaguar agharim inigha an suiragha gumazir 1,000pla misoghezi me ariaghire.

16 Egha Samson kamaghin igihar mam gami: “Donkin akaguar agharir kamin, ki gumazir aviribav soghezi, me ariaghire. Egha ki men kuabar pozibav kinizi, da mamaghira iti. Donkin akaguar agharimin, ki gumazir 1,000pla, bar me agifa.”

17 Ezi a kamaghin ongeggha givagha akaguar agharir kam makuni. Ezi me danganir kam, “Akaguar Agharimin Mighsiam,” a garisi.

18 Ezi Samsonin kuarim bar puvira an pirima, a kamaghin Ikiavira Itir Godin dei, “Ki nin ingagarir gumazim, ezi ni nan akurazi ki midorozir kamin me abira. Egh ki dipam bangan kagh aremeghti Filistiaba ti na inigham, o?”

19 Ezi God Lehin emimirir dipar mam

gamizi, dipavsisim an anagav oto. Ezi a dipar kam amegha u gavgavim ini. Ezi bizir kam bangin me emimirir kam kamaghin a dibori, “Gumazim Dipam Bagha Deir Emimirir Dipam.” Ezi Lehin emimirir dipar kam datirighin ikiavira iti. **20** Ezi Filistiaba Israelian nguazimin garir dughiamin, Samson 20plan azenibar me gatavagha men gumazir dapanimin ike.

16 Ezi Samson Lehin nguibam ategha Gasan nguibar ekiamin ghugha, tuavimin amizir gumaziba koma akuir mam batogha a koma akui. **2** Ezi gumazir maba kamaghin Gasan gumazibav gia ghaze, “Samson izegha gifa.” Ezi me ghuaava nguibam okarigha nguibamin divazir tiar akar ekiabar boroghin mongegha a bagha gara iti. Egħa sighsirir akabar uariv gia ghaze, “E kagh ikiti aminin tiraghti, e a misuegħti an aremegħam.” **3** Ezi Samson bogarangra tuavimin amizir kam ko ikia ghua dimagar arizimin, misiamin dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamningin suiragħa aning asi. Egħa aningin akinimning ko tiar kam asir ainin igugunir dafam sarama asi. Egħa dagħ isaghughu ghua Hebronin nguibamin boroghin mighsiar orazimin da ariki. **4** Ezi bizir kam otogħa givazima, Samson Gasan zui. A ghua Sorekin danganir zarimin amizir mam bato, an ziam Delaila, an an ganigha a bagħa bar ifonge. **5** Ezi Filistian atriviba ghua kamagħhin Delailan migei, “Ni Samson apezeperegh, an gavgavim bagħ an azaragħ, a managħ gavgavir ekiar kam isi, egħti e manmagħhira a damighi, an gavgavim anetegħti, e anebiragħam. Ni an gun en mikemegħti e an suiragħ a ikegham. Ni kamagħhin damighi e vaghvagħ 1,100 silvan dagiaba isi ni daningam.” **6** Ezi Delaila kamagħhin Samson migei, “Ni na mikim, ni manmagħhin gavgavir kam isi? Egħ ni manmagħhin damighi gavgavim ni ategħti me nin suiragħ ni ikegham?” **7** Ezi Samson kamagħhin a ikaragħa ghaze, “Gumazitam bulmakaun sueba ko dafaribar itir 7plan agirir misingizir puvatizir taba inigh na ikegħtima, nan gavgavim givagħti, ki pura gumazir kinimin min ikiam.” **8** Ezi Filistian gumazir dapaniba bulmakaun sueba ko dafaribar itir agirir 7plan misingizir puvatiziba inigha iza Delaila ganingi. Ezi gumazir maba Delaila akui nagħhin mongegħav iti. Ezi Delaila Samsonin suemning ko dafarimning ike. Egħa Delaila a gagħura ghaze, “Samson, Filistiaba nin suighasa izil!” Ezi a dikavima bulmakaun agirir kaba, mati strin avir mizariamin borogħin ikia isia dighoragħhirezi mogħhin, dighoragħhire. Ezi Filistiaba an gavgavimin mingarim gifozir puvatighavira iti. **10** Ezi Delaila kamagħhin Samson migei, “Ni oragħ, ga uaning, ni bar na gifaragħa aghumsizir dafam na ganingi! Ni datirighin guizbangira na mikim, me manmagħhira damigh nin suiragħam?” **11** Ezi Samson kamagħhin a migei, “Gumaziba benir gavgavir bar igiaba inigh na ikegħti nan gavgavir kam givagħti ki pura gumazir kinimin min ikiam.” **12** Ezi gin Filistiaba iza Delaila akuir danganimin modogħa itima, Delaila benir gavgavir bar igiar maba inigha an suemning ko agħarimning ike. Egħa Samsonin dei, “Samson, Filistiaba nin suighasa izil!” Ezi Samson benir gavgavir bar igiar an agħarimning ikezir kaba, tretin min dar ghore. **13** Ezi Delaila Samson migei, “Ni bar na gifarava aghumsizir dafam na ganidi. Ni datirighin na mikim, gumaziba bar manmagħhira ni ikegham?” Ezi Samson kamagħhin migei, “Ni nan 7plan dapanir arizir gigziziba, inigh iniba nuavir masinin aven tretba sara initam nuavighiva, nan dapanir arizim nir kamin aven tretba sara a nuafigh. Egħ gin dikonir ruarir tamin nir kam isi birimin a gafugħti, a birimin porogh gavgafigh. Egħti ki u gavgaviba puvatigh pura gumazir igħarazibar min ikiam.” **14** Ezi Delaila Samson gamizi an akuima, an 7plan dapanir arizir gigziziba, inigha iniba nuavir masinin aven, tretba sara inir mam nuavighava, an dapanir arizim inir kamin aven tretba sara a nuafi. Egħ gin dikonir ruarir mam nir kam sara birimin a gafu, ezi a birimin porogħa gavgafi. Egħa a kamagħhin dei, “Samson, ni u bagħ ganigh, Filistiaba nin suighasa izil.” Ezi a dikavima, dikonir kam ko nir an dapanir nuavizimin arizir gigziziba, a bar birimin dagħ ekuigha dikafi. **15** Ezi Delaila kamagħhin a migei, “Ni manmagħhsua, na migia ghaze, ni bar na gifonge? Ni bar

puvira na gifari. Ni na ko navir vamiran itir puvatigha guizin akabar na migeir puvati. Datirighin namba 3in dughiam, ni na gifaragħa aghumsizim na ganingi, egħa na mikemezir puvati, ni manmagħhira amigha bar gavgafi.” **16** Ezi Delaila dughiaibar uabi mikimasa a gimobava, an azangsigha mamagħhira iti. Ezi Samson mighirigir kam baragħa ghua bar iporore. **17** Egħa bar abuan, a Delaila mikeme. A kamagħhin migei, “Ki agħhirimra iti God na ginabazi nan amebam na batezir dughiamin, ikegha iza datirighin, me tong nan dapanir arizibagħ isezir puvati. Me nan dapanir arizibagħ isegħti, ki u gavgaviba puvatigh, pura gumazir kinimin min ikiam.” **18** Ezi dughiar kamin Delaila fo, Samson guizbangira a migei. Egħa a Filistiabar atriviba bagħa akam amaga ghaze, “Ia uamategh izi. A datirighin guizbangira uabin gun na mikeme.” Ezi Filistiabar gumazir dapaniba, silvan dagiar Delaila daningasa mikemeziba inigha izi. **19** Ezi Delaila Samson gifarazima Samson an apozimin akuava onгани. Ezi Delaila gumazir mamin diazima a iza Samson dapanir arizir gigzizir nuavizir 7plan ruariba apiri. Ezi Delaila arazir kamin Samsonin gavgavim bar anegħia. An gavgavim bar mogħhira gifa. **20** Ezi Delaila uia kamagħhin dei, “Samson, ni ganigh, Filistiaba nin suighasa izil!” Ezi Samson osegha ghaze, “Ki faragħa ami mogħhin, dikavigh mangi firighirigham.” A kamagħhin fozir puvati, ikiavira itir God anetaki. **21** Ezi Filistiaba an suiragħa an damazimning asiaghati. Egħ me a inigha Gasan ghuegha senin brasbar ingarizimin a ike. Egħa a gamima a kalabuzar dipenimin aven ikia witba ko raiziaba mirmiri. **22** Ezi dughiar kamin Samsonin dapanir arizim uam aghui. **23** Ezi dughiar mamin Filistiabar atriviba iza uari akuvagħa, isar ekiar mam gamua uan asem Dagon bagħ ofa gami. Egħ me bar akongegħa kamagħhin migei, “En asem en akurazima e uan apanim Samsonin suiragħa anebira.” **24** Egħ me gin bar akongegħa kamagħhin migei, “Ia Samsonin aku iziti a uan arazitabar amuti, e an gan an ingariva aki, a dipovasa.” Ezi gumaziba ghua kalabusin a inigha izi. Ezi gumazamiziba an ganigha, uan asemnin ziam fava kamagħhin migei, “En asem en akurazima e uan apanir kam anebira. Gumazir kam bar en nguazim gasighasigha, en gumazir aviribav sogħezi me ariaghire.” Egħ me a isava dipenimin dagiar guarir akinimningin tizimin anetizima, a tugħav ikia arazarazibagħ animma, me an ingarava aka a dipofi. **26** Ezi Samson, otarir an dafarimin suigha an akuava aruim kamagħhin a migei, “Ni nan akuragħtima, ki dipenimin guarir akinimningin suiragħ mitigh, uan akirim isiva guarir akinimning garorogħasa.” **27** Dipenir kam gumazamizir bar avirim a gigzifa, ezi Filistiabar atriviba bar mogħhira uagħan me ko iti. Ezi 3,000plan gumazamiziba dipenir ekiar kamin siriamin pin ikia beragħa Samsonin garava a dipovava ati. **28** Ezi Samson kamagħhin diaghia ikiavira itir God ko migei, “O ikiavira itir God, nan Ekiam, ni datirighin na ginighnigh. O God, ni datirighin uia gavgavim na daningigh. Egħti datirighin Filistiaba nan damazimning asizi mogħhira, ki me ikaragħam.” **29** Egħa Samson dagiar dipenir guarir tongira tugħav ikia, gavgavim a ganidir akinimningin suira. A dafarir guvimin guarir akinir mamin suiragħa, dafarir kiriamin igħarazimin suira. **30** Egħa a kamagħhin dei, “Ni na ategħti ki Filistiaba ko aremek.” Egħa a bar uan gavgaviba sara guarir akinimning adugħa zuima dipenim iri. Dipenim dipirigha ira Filistiabar atriviba ko, gumazamizir igħarazir an aven itiba sara me gisin ira me misogħezi, me bar ariaghire. Ezi gumazamizir bar avirim Samson ko ariaghire, men dibobonim, an angamira ikia misogħezi gumazibar dibobonim gafira. **31** Ezi Samsonin adarazi gin izaghira an kuam ini. Me an kuam inigha ghua Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin tizimningin, an afeziam Manoa afazi nagħin anefa. Samson 20plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike.

17 Ezi gumazir mam an ziam Maika, a Efraimnin mighsiar dozibar iti. **2** A dughiar mamin uan amebam migei, “Ni uan 1,100in dagiar silvabagħ fo, tina da okeme? Ezi ki dughiar kamin itima, ni God migia ghaze da okemezir gumazim, ni a gasighasikigh. Ni gan, ki uabi bizir kam gami. Ki

da okemegha, datirighin ua ni ganidi.” Ezi an amebam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan otarim, Ikiavira Itir God deragh ni damu.” **3** Ezi Maika 1,100plan silvan dagiaba uamategha da isava uan amebam ganingi. Ezi an amebam kamaghin migei, “Ki silvan dagiar kaba Ikiavira Itir God danighiti, dagiar kaba nan otarim baghavira ikiam. Egh dagiar kaba, ga da isiva gumazitabar anighiti, me dar marvir guatamningin ingarighiti, e aningin ziamning fam. Me temer otevitam marvir guatam akirighiva silvan a nokegh, egh marvir guatam silvan kinimra an ingarigh.” **4** Egha Maikan amebam 200 silvan dagiar an amebam uam a ganingiziba, isa silvan marvir guabar digiribagh amir gumazir mam ganingi. Ezi a marvir guar mam tememin anekirigha silvan bar a noke, egha marvir guar mam silvan kinimin an ingari. Ezi amebam aningin nedazimning isava Maikan dipenimin aning ati. **5** Ezi gumazir kam Maika, a marvir guamning bagha ofa gamir dipenir dozir mam iti. Egha a ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuir mamin ingarigha asebar ifongiam gifogoghamin marvir guar dozir mam sara ingari. Egha a uan otarim mam amiseveizma an ofa gamir dipenir kamin ofa gamir gumazimin oto. **6** Dughiar kabar atrivitam Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti. **7** Ezi dughiar kamin Livain anabamin adarazir gumazir igiar kam, a Judan anabamin nguazimin ikia, Betlehemin nguibar ekiamin iti. **8** A Betlehem ategh mangi nguibar igiatam batogh an ikiasa zui. A ghua Efraimin mighsiar dozibar, Maikan dipenimin oto. **9** Ezi Maika an azara, “Ni managh ikegha izi?” Ezi Livain gumazir kam kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki Betlehemin itir Livain anabamin gumazir kam, a Judan nguazimin itir nguibam. Ki danganir ikiamiba buriagha arui.” **10** Ezi Maika kamaghin a migei, “Ni na ko kagh ikiam. Ni na ko iki nighniziba na daning egh uaghan nan ofa gamir gumazimin ikiam. Eghti azenibar zurara ki 10pla silvan dagiaba ko korotiaba ko dagheba sara ni daningam.” **11** Kamaghin, Livain gumazir igiar kam Maikan migirigiam baregha, a ko iti. Egha an an borimin min otogha a ko iti. **12** Ezi Maika ivezim isa Livain gumazir igiar kam ganidi. Egha a gamizi an an ofa gamir gumazimin otogha, Maikan dipenimin aven iti. **13** Ezi Maika kamaghin migei, “Livain mav datirighin nan ofa gamir gumazimin otogha iti. Kamaghin, ki datirighin fo, Ikiavira Itir God datirighin na danganinin aven itir bizibar amighiti, da deragh otivam.”

18 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Danin anabam fomira iza datirighin, me Israelian anababar tongin, nguazir tam inizir puvatighavira iti, kamaghin, Danin anabamin adarazi nguazir tam batogh an ikiasa da buri. **2** Ezi Danin anabamin adarasi, gumazir bar gavgavir 5pla amisevezi, me Sora ko Estaolin nguibar ekiamningin iti. Me Danin anababar 5plan gumazir kaba amisevegha, me amadzima, me ghua moga nguazimin gara a getiagha arui. Me kamaghin gumazir kabav gel, “Ia mangi nguazir kam bar deraghviram a getiraru.” Ezi gumazir 5plan kaba ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin otogha, dimagarir vamiran a koma akui. **3** Me ghua Maikan dipenimin aven ikia orazima, Livain gumazir kam migei. Ezi me an migirigiaba baregha fo, kar Judabar nguazimin gumazim, ezi me an azara, “Ni bizir tizim gamua kagh iti? Tinara ni inigha kagh ize?” **4** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Maika uabi na mikemezi, ki kagh iti. A na givezimma ki an ofa gamir gumazimin otogha kagh iti.” **5** Ezi me kamaghin Livain gumazir kam migei, “E uari, ni e bagh God ko mikim. Ni e bagh Godin azangsigh, en darorir kam deraghkam, o puvatigham?” **6** Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia nighnizir aviribar amuan marki. Ikiavira Itir God ian gan ian darorim geghuam.” **7** Ezi 5plan gumazir kaba nguibar kam ategha ghua Laisin nguibar ekiamin oto. Me ghua Laisin nguibamin itir gumazamizibar garima, men dabirabim Saidonin nguibar ekiamin gumazamizibar min dera. Me bar nimiram apiaghav ikia gumazir igharazibar atari puvati. Me ghaze, midorozitam me batoghnan kogham. Atrivitam

o gumazir dapanitam aghumsizir arazitamin me gamizir puvati. Me Saidonin nguibamin saghon ikia, egha dagiaba bagha biziba igharaz darazi dama, ada amadir puvati. **8** Ezi 5pla gumazir kaba uamategha ghua Sora ko Estaolin otozi, men adarazi men azara, “Ia manmaghira garir bizibar gani?” **9** Ezi 5plan gumazir kaba kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia zuamira izi e mangiva, nguibar ekiar kam korogh me misogham. E men nguizimin garima, a bar dera. Ia suighsuighan marki, e mangi me misogh men nguazim iniam. **10** Ia danganir kamin mangi ganti, nguazir aviriba ikiam. Ia ganti bizir aghuir aviriba an ikiam. Egh ia uaghan ganti, me misoghsi nighnighan kogham. Ia oragh, God nguazir kam e daningam.” **11** Kamaghin, Danin adarazir 600plan gumaziba midorozir biziba inigha, misoghasa Sora ko Estaol ategha zui. **12** Me ghua Kariat Jearimin nguibar ekiamin boroghin Judan nguazimin averpenibar ingarigha iti. Kamaghin danganir kam me kamaghin a dibori, “Danin Averpenibar Ingarizir Danganim.” Danganir kam Kariat Jearimin aruem uaghiri naghin iti, ezi me datirighin kamaghira a dibora manmaghira iti. **13** Me danganir kam ategha ghua Efraimin mighsiar dozibar Maikan dipenimin oto. **14** Ezi 5plan gumazir ghua Laisin nguazim moga an ganiziba, kamaghin uan adaraziv gei, “Ia kamaghin fo, dipenir kabar aven, ofa gamir gumazibar korotiar mam ko, asebar ifongiam gifogoghamin marvir guar dozir maba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezir mam ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizir mam, da iti. Ezi e datirighin manmaghin damuam?” **15** Ezi me tuavim ategha Maikan dipenim iti naghin Livain gumazir igiam itir dipenimin otogha, egha dughiam a ganingi. **16** Me dipenimin aven itir dughiamin, Danin midorozir gumazir 600pla uan midorozir bizibar suigha, Maikan dipenimin divazimin itiar akamin mitivighav iti. **17** Ezi ofa gamir gumazir kam, 600plan midorozir gumaziba ko divazimin itiar akamin itir dughiamin, gumazir 5plan moga gariba, me aseba fer biziba iniasa dipenimin aven ghue. Me ghua ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifogoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me bar ada okimasa. **18** Ezi ofa gamir gumazim garima, gumazir kaba Maikan dipenimin aven ghuegha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifogoghamin marvir guar doziba ko, marvir guar me tememin dikirigha silvan noghezim ko, marvir guar me silvan kinimin ingarizim, me da okei. Ezi ofa gamir gumazim kamaghin men azara, “Ia tizim gani?” **19** Ezi me kamaghin a migia ghaze, “Ni uan akam dukuagh nimira iki. Ni migirigiar tam damuan marki. Ni uaghan e ko iziva en ofa gamir gumazimin otogh, egh uaghan nighnizir aghuibae a daningamin gumazimin ikiam. Ni ti dipenir vamira itir gumazim bagh ofa gamir gumazimin ikiam? Ingararir kam, a pura bizim. Ni e ko iziva Israelian anabar ekiar tamin ofa gamir gumazimin ikiam, kar ingangarir bar ekiam, a Maikan ingangarir muziarim bar a gafira.” **20** Ezi ofa gamir gumazim kamaghin oregha navir amirizim inigha, ofa gamir gumazibar korotiam ko, Godin ifongiam gifogoghamin marvir guar doziba ko, silvan marvir guamning inigha, men gin zui. **21** Egha me nguibar kam ategha zui. Men boriba ko men bulmakauba ko men biziba faragha zui. **22** Me Maikan dipenim ategha mong saghuam me gatigha mezzima, Maika uan dipenimin boroghin itir darazir diagha, me Danin adarazir soghasa men gin zui. Egha me men gin ghua me bato. **23** Ezi Maika ko misoghasa zui darasi, Danin adarazir dei, ezi Danin anabamin adarazi ragha Maikan azara, “Manmaghin ami? Ni tizim bagha avirir dafar kam ko izi?” **24** Ezi Maika kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia tizim bagha kamaghin nan azangsisi, ni bar bizir tizim baka? Ia tizim bagha nan ofa gamir gumazim ko nan marvir guar ki ingarizimning inighava ari? Nan bizitam itir puvati.” **25** Ezi Danin anabamin adarazi kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni migirigiar aviribar e damuan marki. Gumazir kaba ua nin atar ni misuegh, egh nin amuiroghboriba sara misueghti me arighiregham.” **26** Egha Danin anabamin adarazi kamaghin mikemegha givagha ghue. Ezi Maika gumazir kabar garima me

bar gavgavizi, a me misoghan ibura, kamaghin, a uamategha uan nguibamin ghu. **27** Ezi Danin anabamin adarazi Maika ingarizir biziba ko, an ofa gamir gumazim sara inigha Laisin ghu. Ezi Laisin gumazamiziba bar deravira iti. Egha me tong misoghasa nighnizir puvati. Kamaghin, Danin anabamin adarazi bar me misoghezi me ariaghirezi, me men nguibar ekiam gaborozi a isi. **28** Saidonin nguibar ekiam bar men saghon iti, kamaghin men akurvaghamin gumaziba puvati, me uaghan gumazir igharaziba ko biziba uari ganiga uari ikarvazir puvati. Nguibar kam Betrehopin nguibamin boroghin danganir zarimin iti. Ezi Danin anabamin adarazi uan nguibar ekiam kamin ingarigha an iti. **29** Egha me nguibar kam kamaghin a dibori, “Dan.” Me uan inazir afezibarin ziam Dan inigha a gati, a Jekopin otarim, me an ziam isava nguibar ekiam kam gati. Me fomira kamaghin a dibori, “Lais.” **30** Ezi Danin anabamin adarasi, marvir guar me inigha izezim asaragha, an ziam fe. Ezi Mosesin otarim Gersom, an ovavir borir mam Jonatan, a Danin adarazi bagha ofa gamir gumazimin ingangiramin gami. Ezi an otariba ko an ovavir boriba uaghan ofa gamir ingangiramin gamua ghuavira itir dughiamin, men apaniba iza bar Israelian suigha ghua, kantrin igharazimin kalabus gati. **31** Godin Purirpenim Silon itir dughiamin, Danin anabamin adarasi, Maika dikirizir marvir guar kamin ziam fa mamaghira iti.

19 Dughiar kamin Israelia atriviba puvati. Ezi Livain mav Efraimin mighsiar dozibar iti. A Betlehemin nguibar ekiamin Judan amizir mam inigha, uan amuir ekiam gifuragha an ti. **2** Ezi an amuir dozir kam, bizir mam bagh an atara, uamategha ara ghua uan afeziamin dipenimin ghugha itima, 4plan iakiniba gifa. **3** Ezi gin, an pam an gin ghua a ko migirigiam akirigh, a inigh isaza zui. A ingangir gumazir vamira ko donkin pumuning inigha zui. Aning ghua otozima, amizim uan pam inigha uan afeziamin dipenimin aven ghu. Ezi an amuimin afeziam an ganigha bar akonge. **4** Ezi amizimin afeziam, uan amerer otarim bagha gavgavigha ghaze, an a ko ikiam. Ezi gumazim 3plan dughiahar me ko ikia, apava dipaba api. **5** Ezi namba 4in dughiamin, Livain gumazir kam bar dimangara dikavigha mangasa uan bizibar kiri. Ezi an amuimin afeziam kamaghin uan amerem migei, “Ni daghetamra amegh, gavgavim uan navim daningh, egh gin mangi.” **6** Ezi aning uam aperagha apa dipaba api. Ezi guivimin afeziam uan kamaghin a migei, “Ki kamaghua, ni ua ghuarir dimagarir kamin ikiva e bar akongegh mangi aminim tiraghti gua mangi.” **7** Ezi a dikavigh mangasa amima, an amerem ikiasa bar gavgafi. Ezi a dimagarir mamin ua me ko iti. **8** Dughiar namba 5in bar mizaraghara, Livain gumazir kam dikavigh mangasa. Ezi an ivozim kamaghin a migei, “Ga uaning, ni ikegh daghetam ramegh. Aruem tong amiraghti, ni mangam.” Ezi gumazimning uaghara ikiava api. **9** Egha gumazir kam uan amuir dozim ko ingangir gumazim, me mangasa amima, amuimin afeziam kamaghin me migei, “Ia gan, aruem bar iraghu. Ia ua dimagarir kamin ikegh, aminim kiran oveghangin piram. Ia ua iki bar akongegh. Egh ia gurumin dimangara dikavigh bar mangi uan nguibamram otogh.” **10** Ezi Livain gumazir kam ua dimagarir tamin ikian aghua. Egha a uan amuir dozim ko dikavigha zui. Aning uan donkiningin akirimningin itir satelning gaperagha zui. **11** Ezi aruem bar uaghirima aning ghua Jebusin nguibar ekiamin oto, kar Jerusalem ziar igharazim. Ezi ingangir gumazim kamaghin uan gumazir aruam migei, “E nguibar ekiam kamin aven mangi kagh dakuum.” **12** Ezi ingangir gumazir kamin gumazir aruam ghaze, “Puvati, e kagh dakuan kogham, kar Israelian gumazamizibar nguibar ekiam puvati. E mangi Gibeian nguibar ekiamin dakuum. **13** Ni izi e mangam, e tong sivagh mangi Gibeia o Raman nguibar ekiamin dakuum.” **14** Egha me Jebus gitagha zui. Ezi aruem bar uaghirima, me ghua Benjaminin anabamin adarazir nguazimin, Gibeian nguibamin boroghin otifi. **15** Egha me ghua tuavir ekiam ategha ghuaa nguibar ekiamin aven ghue, egha dakuumin danganiba bagha gara danganir gumazamiziba uari akuvimin apiaghav iti. Ezi gumazir me batogh, me inigh uan dipenimin mangi dakuumin

tam, otozir puvati. **16** Ezi me apiagha ikiavira itima, gumazir aser mam izi. A uan azenibar ghua ingarigha uamategha izi. Gumazir aser kam Efraimin mighsiar dozibar itir gumazim, egha a iza Gibeian iti. Gibeian itir adarasi, me Benjaminin adarasi. **17** Ezi gumazir aser kam iza garima, Livain gumazir kam, uan amuir dozim ko uan ingangir gumazim, me gumazamiziba uari akuva itir danganimin apiaghav iti. Ezi gumazir aser kam men azara, “Ia managh ikegha ize? Egha ia managh mangasa?” **18** Ezi Livain gumazir kam kamaghin migei, “E Judan nguazimin, Betlehemin nguibamin ikegha izi. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangasa. Ezi en nguibam a Efraimin mighsiar dozibar tongin iti, ezi e mangi an dakuaa. Ezi datirighin, e inigh dipenimin mangamin gumaziba puvati. **19** E pura ian ingangir gumaziba, e dagheba ko biziba bar iti. Donkiningin dagheba iti. Ki uan amuim ko nan ingangir gumazim, en bretta ko waimba iti. E bizitamin otevezir puvati. E dakuumin danganiba buri.” **20** Ezi gumazir aser kam kamaghin me migei, “A dera, ia nan dipenimin izi. Ki bizibar ian akurvaghamin. Ia danganir gumazamiziba uari akuva itir kam dimangan an ikian kogham.” **21** Egha a me inigha uan dipenimin ghugha, dagheba isa donkining ganingi. A dipam inigha me ganingizima, me uan dagariba ruegha, gin dagheba ko dipaba api. **22** Me apava bar akongegha itima, nguibar ekiam kamin gumazir arazir kurabagh amir maba izava dipenim okarigha gifa. Egha tiam misogha, dipenir kamin ghuavim migia ghaze, “Gumazir ni ko kagh itim, anemadaghti an azenan izi. E arazir kurabar a damuasa.” **23** Ezi gumazir aser kam azenan ghua kamaghin me migei, “Puvati. Nan namakam, ia kamaghin a damuan kogham. Gumazir kam nan dipenimin izegha na ko iti. Ia arazir kurar kamin a damuan kogham. **24** Ia oragh, nan guivir igiar gumazitam ko akuizir puvatizim ko gumazir kamin amuir dozim iti. Ki aning inigh izi ian agharim darigham, eghti ia damuasa ifongezir arazim ia damusi, aning ko a damu. Ezi gumazir kanning ia arazir kurar kamin aning damuan kogham.” **25** Ezi gumazir kaba gumazir aser kam bar a batoke. Ezi Livain gumazir kam uan amuir dozim batuegha a isava me ganingi. Ezi me a inigha arazir kurabar a gamuava tintinibar a gamua ghuavti aminim tira. Egha me gin anetaghizi a zui. **26** Ezi amizim iza an pam akui naghin, gumazir aser kamin dipenir itir akamin irighav iti. Egha irighav ikia ghua aminim tirazi aruem anadi. **27** Ezi aminim tirazi an pam dikavigh mangasa tiam tui. A tiam kuigha garima an amuir dozim irighav iti. A uan dafarimning tiam akamin suighasava amuava avenge. **28** Ezi Livain gumazir kam kamaghin a migei, “Ni dikavigh, ga mangam.” Ezi amizim tong a migeir puvati. Ezi a fo an aremegha gifa, ezi a maghiram an kuam isa donki gisin anetigha a inigha uan nguibamin zui. **29** A ghua nguibamin otogha dipenimin aven ghua afuar mam ini. Egha amuir dozimin kuam 12plan akubar aneghore. Egha vaghvagh Israelian 12plan anababa bagha da amangi. **30** Ezi gumaziba bar bizir kamin ganigha kamaghin migia ghaze, “Kar arazir bar kuram! E Israelia Isip ategha azenan izezir dughiamin iza datirighin, bizir kamaghin garir tam otozi en ganizir puvati. Ia bizir kam ginighnigh uravir kim. E manmaghira damuam?”

20 Egha Israelia bar Gibeian gumaziba amizir arazir kuramin akam baregha izava, Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin Damazimin bar moghira uari akufa. Me notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ghua sautin amadaghan itir Berseban nguibar ekiamin gumaziba ko, Gileatin nguazimin itir gumaziba uaghan, uan nguibaba ategha iza bar moghira uari akufa. **2** Ezi Israelian anababa vaghvagh dar gumazir dapaniba bar moghira Godin gumazamizibar iviriar ekiam bagha ize. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 400,000pla uaghan iti, kar midorozir sababar misozir gumaziba. **3** Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin oraki, Israelian marazi ghua Mispan uari akufa. Ezi Israelia kamaghin Livain gumazir kamin azara, “Ni deragh e mikim, bizir kam manmaghin oto?” **4** Ezi amizir me arazir kurabar a gamizimin pam, kamaghin me migei, “Ki uan amuir dozim ko iza Gibeian nguibar ekiamin Benjaminin adarazir nguazimin otozi, aminim pirizi, ga dimagarim kagh

dakuasa danganiba buria iti. **5** Ezi dimagarir kamin Gibean gumazir aruaba iza dipenir ga itim okarigha na misueghti ki aremeghasa. Egha me na ategha nan amuir dozim inigha arazir bar kurabar a gamua ghuav iti, an areme. **6** Gumazir kaba arazir bar kuram Israelia en tongin a gami, kamaghin, ki an kuam inigha iza, aneghoregha an akuaba isa bar Israelian adarazi bagha da amangi. **7** Ezi ia datirighin kagh uari akuvagha itir Israelia, ia deravira nighnigh migirigia tam damu. **8** E manmagh me amizir arazir kam ikarvagham?" **8** Ezi gumaziba bar moghira dikavigha navir vamira ikia kamaghin migei, "En tav uamategh uan puripennin mangan kogham. Egh tav uamategh dipenimin mangan kogham. **9** Egh e Gibean adarazi kamaghin me damuam! E satu gikararang, midorozir gumazibagh inamighiti me arazir kam bagh me misogh me ikaragham. Israelian anababa vaghvagh dar 100plan gumazibar tongin 10plan gumaziba amisivam, egh 1,000plan gumazibar tongin 100plan gumaziba amisivam, egh 10,000plan gumazibar tongin 1,000plan gumaziba amisivam. Gumazir kaba mangi, Israelia gamizir arazir bar kurar kam ikarvaghiva, Gibeania ko misoghamin midorozir gumaziba bagh dagheba ateram. Me mangi Geban nguibamin ikiam." **11** Ezi Israelia bar moghira uari akuvagha mati anabar vamiram otogha, Gibeania ko misoghamin nighnizir bar vamiran iti. **12** Ezi Israelian adarasi, Benjaminin anabamin adaraziv kimasa kamaghin gumaziba amadagha me migia ghaze, "Manmaghin amizi, arazir bar kurar kam ian tongin oto?" **13** Ia datirighira Gibean gumazir kurar kaba inigh iziti, e me misueghti me arighiregh arazir kurar kam Israelin aven bar anegivagham." Ezi puvati, Benjaminia Israelian gumazir igharazibar akaba barazir puvati. **14** Egha Benjaminin anabamin adarazi bar moghira uan nguibar ekiaba ategha iza Gibean uari akufa, egha Israelia ko misoghasa. **15** Ezi dughiar kamin Benjaminin anabamin adarazi uan 26,000plan gumazir midorozir sababar misoziba uan nguibar ekiabar aven bar me ini. Ezi Gibeania, uarir tongin 700plan gumazir agharir kiriarbar misoziba ini. Me bar deravira dagiaba isava katapel garighava asi. Me asir dagiatam pura zuir puvati, me vaghvagh bar deravira ia gasegham. **17** Ezi Israelian adarasi, uan 400,000plan gumazir misoziba akufa, me midorozir sababar misogha bar fo. Egha me Benjaminin adarazir gumazibar dibobonir kam, me a medir puvati. **18** Ezi Israelia Betelin nguibamin ofa gamir dakozimin ghuegha, kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "En adarazir te faragh mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misogh." Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Judan anabamin adarazi faragh mangi." **19** Ezi Israelian midorozir gumaziba bar mizaraghara dikavigha ghua Gibean nguibar ekiamin boroghin uari akufa. **20** Me mangi Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa uari akira uari isava danganibar uari arisi. **21** Ezi Benjaminin anabamin adarazi Gibean nguibar ekiam ategha azenan iza midorozim foregha, aruer vamiran Israelian gumazir 22,000pla aghorezi me ariaghire. **22** Ezi Israelia uamategha ofa gamir dakozimin ghuegha Ikiavira Itir Godin guamin azia ikia ghuavti, aruem gifa. Me kamaghin an azai, "E ua uan aveghbuaba, Benjaminin anabamin adarazi ko misogh, o markiam?" Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Ia uamategh mangi me ko misogh." Ezi Israelia uamategha gavgavim uarigh anigha, amimzaraghan uamategha ghua Gibean, me faragha midorozir gumaziba danganibar me arighizi naghin ua me arisi. **24** Ezi Israelia amimzaraghan uamategha ghua Benjaminin anabamin adarazi ko uariv sosi. **25** Ezi Benjaminin anabamin adarazi ua Gibean nguibar ekiam ategha azenan iza Israelia ko misogha, dughiar kamin me men midorozir gumazir 18,000pla midorozir sababar me aghorezi me ariaghire. **26** Ezi Israelian midorozir gumaziba bar moghira uamategha Betelin ghuegha Ikiavira Itir Godin damazimin apiagha azia ikia ghuavti aruem iraghu. Me daghetam ko dipatam amezir puvati. Egha me Ikiavira Itir Godin damazimin ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. **27** (Finias, a Eleasarin ovavir borim, ezi Eleasar an Aronin otarim. Dughiar kamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Betelin nguibamin itima, Finias an gara

God bagha ofabagh ami.) Ezi Israelia kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "E uamategh mangi uan aveghbuaba Benjaminin anabamin adarazi ko misogh, o e me ategham?" Ezi Ikiavira Itir God kamaghin me migei, "Ia mangi. Ki gurumzaraghan me isi ian agharim darigham." **29** Ezi Israelia midorozir gumaziba amadazima, me ghua Gibean nguibar ekiam okarigha mongegha iti. **30** Ezi aruer pumuning givazima amimzaraghan Israelia Benjaminin anabamin adarazi ko misoghasa zui. Me faragha Gibean nguibar ekiamin amizi moghira, midorozir gumaziba isa me arisi. **31** Ezi Benjaminin anabamin adarazi misoghasa izima, Israelia me gekuigha mong sivagha zuima, me nguibar ekiamin azenan ghue. Ezi Benjaminin anabamin adarazi faragha amizi moghin, tuavir ekiabar Israelia misosi. Me Betelin zuir tuavim, ko Gibean zuir tuavim, ko tintinibar nguibaba ko azenibar, puvira me misogha, Israelian 30plan gumazibav soke. **32** Benjaminin anabamin adarazi kamaghin nighnisi, "E faragha me misogha me abirazi moghin, datirighin me e me gafiragha gifa." Ezi Israelia kamaghin uarira uariv gei, "E me gifariva ari nguibar ekiam ategh ari tuavir ekiamin mangam." **33** Egha Israelian midorozir gumazir avirir dafam, datirighin bar moghira uamategha ghua Baltamarin nguibamin uari akufa. Ezi men marazi ghua aruem uaghiri naghin Geban nguibar ekiamin boroghin monge. Gumazir kaba, me faragha Israelian gumazibar tongin, men midorozir gumazir bar aghuir kabav sefe, men dibobonim 10,000in tu. Me mongeghav ikegha maghira otivigha, bar midorozir gavgavim Gibeania gami. Ezi Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fozir puvati, datirighin kar me givaghamin dughiam, otogha gifa. **35** Ezi datirighin Ikiavira Itir God Israelian akurazima, me midorozimin Benjaminin anabamin adarazi abira. Ezi aruer kamra Israelia Benjaminin adarazir midorozir gumazir 25,100pla misoghezi me ariaghire. **36** Egha Benjaminin anabamin adarazi kamaghin fo, Israelia midorozimin me abiragham. Israelia faragha uan midorozir gumazir mavav kemezi me Gibean nguibar ekiamin boroghin monge. Ezi Israelian gumazir igharaziba fo, men marazi mongeghavira iti. Egha datirighin me gifara ua zuima, Benjaminin adarazi men gintisi. Guizbangira, me Benjaminin anabamin adarazigh gifarava ara me gekuigha bar ghua nguibar ekiam ataki. **37** Ezi gumazir mongezi kaba zuamiram otivigha Gibean nguibar ekiamin aven ghua gumazamizir aven itiba bar me misoghezi, me ariaghire. **38** Midorozir gumazir ara zuir kaba, me faragha midorozir gumazir mongeziba koma kamaghin akam misogha ghaze, ia avir miturir ekiamin ganti, a nguibar ekiam kam gisin mavanangti, **39** ia ara zui darasi, uamategh izi. Ezi midorozim otozi, Benjaminin anabamin adarazi Israelian gumazir 30pla misoghezi me ariaghire. Egha me ghaze, "Guizbangira, e faragha kamaghira me gafira." **40** Ezi migharir ekiam nguibar ekiam gisin ghuavanadima, Benjaminin anabamin adarazi uamategha uarir akirangin garima, Gibean nguibar ekiam bar isi. **41** Ezi Israelian gumazir avirir dafam uamategha izi. Ezi Benjaminin anabamin adarazi garima Israelia uamategha izima me bar atiatingizi, men gavgaviba bar gifa. Egha me kamaghin fo me datirighin dughiar bar kuram me batogham. **42** Kamaghin, me Israelian ara tuavir ghua gumazamiziba puvatizir danganimin zuimin ghue. Me aramin tuaviba puvati. Me ghua Israelian adarazi batifi. Ezi Israelian midorozir gumazir okoruar pumuning iza Benjaminin anabamin adarazi batogha bar me misogharighizi me ariaghire. **43** Israelia Menuhan nguibamin Benjaminin adarazir agintigha ghua Gibean nguibamin vongin amadaghan aruem anadi naghin tu. Egha me puvira me misoghezi me ariaghire. **44** Ezi me aruer kamin Benjaminin adarazir 18,000plan midorozir gumazir bar gavgavibav soghezi me ariaghire. **45** Ezi Benjaminin adarazir marazi uamategha arava gumazamiziba puvatizir danganimin itir Rimomin Dagiar Dafam bagha zui. Ezi Israelia men agintigha ghua tuavimin men gumazir 5,000pla misoghezi me ariaghire. Israelia men gintigha ghuavira ikia Gidomin nguibamin tu. Egha ua 2,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. **46** Ezi aruer kamra, ariaghirezir gumaziba bar, men dibobonim 25,000in tu. Kar midorozir gumazir bar gavgavibara. **47** Ezi men

600plan gumaziba uamategha ara ghua gumazamiziba puvatizir danganimin, Rimoniin Dagiar Dafam iti naghin ghue. Egha 4plan iakinibar danganir kamin iti. **48** Ezi Israelia uamategha ghua men gumazamiziba ko men asiziba bar dav soghezi, da ariaghire. Egha bizir tizir me uan damazibar gariba sara bar dagh asighasiki. Egha Benjaminin adarazir nguibar ikiavira itir varazira, me bar dagh apongezi da bar isi.

21 Israelia Mispan nguibar ekiamin itir dughiamin, me Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, “Benjaminin anabamin gumazitam, en guivitamin ikian kogham.” **2** Midorozim givazima, Israelia bar moghira ghua Betelin nguibar ekiamin ghuegha, Godin damazimin apiagha, bar puviram azia mamaghira ikia ghuavti aruem iraghu. **3** Me kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ni tizim bagha bizir kam gamizi, an oto? Manmaghin amizi, en anabar mam kiran oveghangin bar givagham?” **4** Egha amimzaraghan bar dimangara, Israelia dikavigha nguibar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa damuasa dakozir mamin ingari. Egha bar isi mighiramin ofaba ko, gumazamiziba God ko navir vamira ikiamin ofaba, isa an damazimin dagh ami. **5** Egha me kamaghin migei, “Israelian adarazir terara Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Me faragha migirigiar gavgavim gamigha ghaze, gumazitam Ikiavira Itir God bagh Mispan izeghan koghti, me a misueghti an aremegham. **6** Egha me datirighin uan aveghbuabar apangkufi, me Benjaminin anabamin adarasi. Egha me kamaghin migei, “En anabar mam atam bar givaghai. **7** E fo, Benjaminin anabamin adarazir bar varazira midorozimin ariaghirezir puvati. Ezi e Ikiavira Itir Godin damazimin akam akirigha ghaze, e uan guivitam isi me daningighti me an ikian kogham. Kamaghin, e manmaghin gumazir kaba bagh amizitaba inighti me dar ikiam? E kamaghin damuti, anabar kam bar kuavaremegham.” **8** Kamaghin me uarira uarir azai, “En adarazir terara ghua Mispan nguibar ekiamin Ikiavira Itir Godin damazimin ghuzir puvati?” Egha me azangsigha ghua kamaghin fo, Gileatin Distrighin Jabesin nguibar ekiamin gumazitam iviriar kam bagha ghuzir puvati. **9** Me fogha, iza uari akuvagha, ziaba itir akinafarimin vaghvagha Israelian nguibar ekiabar ziaba dibori. Egha me Gileatin Distrighin, Jabesin nguibar ekiamin gumazitamin apizir puvati. **10** Ezi gumazir uari akuvazir kaba, me midorozir gumazir gavgavir 12,000pla amadazi me Jabesin zui. Me akar gavgavim me ganigha ghaze, “Ia Jabesin mangiva men gumazibav soghiva men amizir paba itibav sogh, egh boriba sara ia bar me misueghti me arighiregh. Egh borir guiviba ko amizir igiabav soghan marki.” **12** Ezi me ghua me mikemezi moghin amigha garima 400plan amizir igiar gumaziba koma akuizir puvatiziba, me Jabesin gumazamizibar tongin iti. Ezi me amizir igiar kaba inigha uamategha, Israelia Silon nguibar ekiamin uari akuvi naghin, Kenanin nguazimin ize. **13** Egha Israelia datirighin, Benjaminin anabamin gumazir Rimoniin Dagiar Ekiam itiba bagha akam amaga ghaze, “E datirighin ua ia ko misoghan kogham.” **14** Ezi Benjaminin anabamin gumaziba uamategha izi. Ezi Israelia amizir igiar kaba me ganingizi, me dar iti. Kar amizir igiar me ghua Gileatin Distrighin, Jabesia misogha iniziba. Benjaminin anabamin gumaziba avirasemezi, amizir igiar kabar dibobonim otefe. **15** Ezi Israelia bar Benjaminin anabamin adarazir apangkuvigha kamaghin nighnsi, Ikiavira Itir God bar atam men anabar mam kuavareme. **16** Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin migei, “Benjaminin anabamin amiziba bar ariaghire. Ezi e manmaghin men gumazir ariaghirezir puvatizir varazira bagh amizitaba iniam? **17** Me amuiba puvatigh borir taba bateghan koghti, en anabar kam bar kuavaremegham. Men ikiavira itir varazira, amizitaba inigh dar ikiti me boriba batiti, men anabar kam kuavaremeghan kogham. **18** Guizbangira, e men gumazitam ateghti, a en guivitamin ikian kogham. E Israelia faragha akar gavgavim akirigha ghaze, ‘Gumazitam uan guivim isiva Benjaminin anabamin gumazitam danigh, an aremegham.’ Kamaghin amizi, e uan guivitam men teghti, men an ikian kogham.” **19** Ezi gumazir dapaniba kamaghin

migei, “Isar ekiam damuva, Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiam roghira ize. Isar kam zurara vaghvagha azenibar otifi, a datirighin Silon otivam.” Silon nguibar ekiam notin amadaghan Betelin nguibar ekiamin iti, egha sautin amadaghan Lebonanin boroghira iti. Egha aruem anadi naghin tuavir ghua Betel ko Sekemin tizimin zuimin iti. **20** Ezi Israelian gumazir dapaniba kamaghin Benjaminin anabamin gumazibav gei, “Ia mangi wainin azenibar aven mongegh iki. **21** Ia gan, isar ekiam otivti, Silon amizir igiaba ighiam bagh iziti, ia dikavigh mangi uari bagh amizir igiaba vaghvagh dar suikigh. Egh ia amiziba inigh vaghvagha, uamategh uan nguazimin mangi. **22** Eghti gin men afeziaba ko men tuebaba iziva me bagh azangsigh en atarti, e kamaghin me mikimam, ‘E kamaghsua ia Benjaminin anabamin gumazibar apangkuvigh guiviba men takigh. E me ko midorozir kam gamigha uan guivitam me daningan anogoroke. Guizbangira, me ian guiviba ini, ezi ia uari uan guiviba me ganingizir puvati, kamaghin, ia uan akar dikirizim abighizir puvati.” **23** Ezi Benjaminin anabamin gumaziba gumazir dapaniba mikemezi moghin ami, Me 200plan amizir igiar ighiam bagha iziba vaghvagha uari bagha da ini. Benjaminin anabamin gumaziba, amizir kaba inigha ghua uan nguazimin ghuegha ua nguibar ekiar kabar ingara dar iti. **24** Ezi Israelia uaghan bar moghira vaghvagha uan nguibabar ghue. Me uan anababa ko ikizibar nguazibar ghuegha iti. **25** Dughiar kabar atrivir taba Israelin itir puvati. Kamaghin, gumazamiziba vaghvagha tintinibar uan ifongiabar gin ghua pura bizibagh amua iti.

Rut

1 Bar fomira gumazir dapanir maba kantri Israelin garir dughiam, dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi Betlehemin nguibamin gumazir mam, Betlehem Judian Distirighin aven itir nguibam. Dughiar kamin Israelin dagheba puvati, kamaghin amizi gumazir kam uan amuim ko otarimning inigha azenir mabar kantri Moapin ikiasa ghu. **2** Gumazimin ziam Elimelek, ezi an amuimin ziam Naomi, ezi an otarimningin ziamning Malon ko Kilion, me Efratan dakozimin adarasi. Egha me Betlehemin nguibar Judian nguazimin aven itimin ikegha ghua Moapin apera. **3** Egha gin Naomin pam Elimelek aremezi, a uan otarimning ko me uarira iti. **4** Ezi gin an otarimning Moapian amizimningin iti. Aniningin ziamning Orpa ko Rut. Ezi me 10plan azenibar ikia ghua Malon ko Kilion areme. An pam ko otarimning, me bar ariaghire, ezi datirighin Naomi bar uabira iti. **6** Egha Naomi Moapin ikia orazi Ikiavira Itir God uan adarazi deragha me gamua dagheba me ganidi. Kamaghin amizi, a uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimin mangasa. **7** Egha Naomi uan asamir guivimning ko dikavigha ua Judan nguazimin mangasa tuavimin zui. **8** Egha me ghua Naomi kamaghin aning migei, "Gua uamategh uan nguibamin mangi uan amebamning ko iki. Gua arazir bar aghuibar na gamua, egha uaghan par aremezimning saram ami. Kamaghira, Ikiavira Itir God uaghan guan apanguvigh arazir aghuaribar gua damuam. **9** Egh Ikiavira Itir God guan akurvagh arazir aghuim gua damuti, gua ua patamning inigh deravira iki." Egha aningnin torez aning puviram azi. **10** Ezi an asamir guivimning a migia ghaze, "Puvati. Ga uaghan mangi ni ko nin adarazi ko ikiasa." **11** Ezi Naomi kamaghin aning migei, "Nan guivimning, gua uamategh mangi. Gua tizim bagh nan gin mangasa? Ki manmaghin otaritamning bategti gua uam aningnin ikiam? **12** Nan guivimning, gua uamatengegh uan nguibamningin mangi. Gua fo, ki bar ghurigha givagha, ua patamin ikian ibura. Tuaviba bar puvati, ki datirighin dimangan patamin iki egh borir tamning bategti, **13** gua aning mizuamigh egh aningnin ikiam? Ti puvatigham. Egh gua ua odiarimningin ikiva aning mizuam ikiam? Ti puvatigham, nan guivimning. Guizbangira, Ikiavira Itir God osimtizin na ganing! Kamaghin, nan osimtizi nan navimin itim mati dagher misozim ki anepima a nan akam misosi. Ezi nan osimtizi kam, guan osimtizimning gafira." **14** Ezi Rut ko Orpa, ua puviram azi. Aning aziava Orpa uan asamir amebamin toregha ghaze, "Ki zui." Ezi Rut Naomin suiragha gavagivagha mangan aghua. **15** Ezi Naomi Rut migia ghaze, "Ni gan, nin penem zui, a uan gumazimiziba ko uan aseba bagha zui. Ni an gin mangi." **16** Ezi Rut kamaghin a migei, "Ki nin gin mangisi, ni nan anogoroghan marki. Egh uamategh mangisi na mikiman marki. Danganir ni mangamim, ki uaghan an mangam. Egh danganir ni ikiamim ki uaghan an ikiam. Ezi nin adarasi, me uaghan nan adarasi, ezi nin God, a uaghan nan God. **17** Eghti danganir ni managh ikiva oveghamim, ki uaghan an ikiva ovegham. Eghti me danganir kamam narafagham. Bizitam ga abighan kogham, ovevemra ga abigham. Puvatightitima Ikiavira Itir God bizir bar kuratamin na damika." **18** Ezi Naomi garima, Rut an gin mangasa nighnizir gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uam a migeir puvati. **19** Egha aning ghua Betlehemin oto. Naomi ko Rut ghua Betlehemin otozi, nguibamin itir gumazamiziba bar, digavir kuram gami. Egha Betlehemin amiziba kamaghin migei, "Kar ti Naomi?" **20** Ezi Naomi ghaze, "Ia 'Naomi,' na darighan marki. Ziar kam kamakin, amizir navir aghuim itim. Puvati. Godin Gavgaviba Bar Itim navir osimtizin na ganing. Ezi ia 'Mara,' na darigh, ziar kam kamakin, amizir navir kuram itim, mati dagher misozim pamten an akam misosi. **21** Ki nguibar kam ataghizir dughiam, ki bizir bar avirim iti, mati minem biziba a gizifa. Egha Ikiavira Itir God ua na inigha izezir dughiamin ki biziba bar puvati, minir misevir kinim, biziba an aven itir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God mizazim na ganing. Godin Gavgaviba Bar Itim osimtizi aviravirim na gati.

Kamaghin amizi, ia Naomi na darighan marki!" **22** Ezi Naomi ko an asamir guivim Rut, a Moapin amizim, aning Betlehemin izima, dughiar bali aghoramim oto.

2 Dughiar kamin, Boas a gumazir aruar bizir aviriba itir mam, a Naomin par ovegezim Elimelekin adarazir mav. **2** Ezi Rut kamaghin Naomi migei, "Ni nan amamangatighti, ki azenibar mangi balin ovizibagh eghuvam. Ingangarir gumaziba dar akora da ariki. Egh me ifueghti, ki men gin mangiva, da inigh izam." Ezi Naomi kamaghin a migei, "Nan guivim, a dera, ni mangi." **3** Ezi Rut azenibar ghua ingangarir gumazibar gin ghua balin oviziba izi. Dughiar kam Rut a fozir puvati, kar Boasin azeniba, a Elimelekin adarazir mavira. **4** Dughiar kamra Boas Betlehem ategha iza uan ingangarir gumaziba batogha ghaze, "Ikiavira Itir God ia ko iti." Ezi me a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God deragh ni damu." **5** Ezi Boas iza men garir gumazir dapanimin azara, "Amizir munam, a ikizir manamin amizim?" **6** Ezi an ingangarir gumaziba ghaze, "Kar Moapian amizim a Naomi ko kantri Moapin ikegha ize. **7** A ingangarir gumazibar gin mangi balin ikizir me ikegha givaziba, an adar tighin mangi balin oviziba iniasa, nan azai. A mizaraghara ingara ghua datirighin. A dughiar otevimra avughsasa ghua averpenimin aperagha avughsi." **8** Ezi Boas kamaghin Rut migei, "Nan guivim, ni nan azenimin kaghira iki, egh ua bagh balin ovizibagh eghuv. Gumazir igharazitamin azenimin mangan marki. Ni nan ingangarir amiziba ko kaghira iki. **9** Ni ingangarir amizibar gan, me ingara ghua managh tu ni merara gin mangi. Ki ni bagha ingangarir gumaziba akar gavgavim me ganing. Me arazir kuratam ni damighan kogham. Kuarim nin pirti, ni mangi miner ekiar ingangarir gumaziba dipaba tuiziba, dar dipatam amegh." **10** Ezi Rut irava nguazimin fuagha, uan guam nguazim mituagha irighav ikia kamaghin Boas migei, "Ki kantrin igharazitamin amizim. Ezi ni manmaghin nan gara na gifogha deravira na gami?" **11** Ezi Boas kamaghin a ikara, "Ki oregha fo, fomira nin pam aremezir dughiamin, ni arazir aghuibar uan asamir amebam gamua iza datirikin. Ki fo, ni uan amebam ko afeziam ko uan nguibam ategha iza gumazamizir ni fomira fozir puvatiziba ko iti. **12** Ni arazir aghuim gamizir bizim, Ikiavira Itir God ni ikaragh ivezir aghuim ni daning. Guizbangira, Ikiavira Itir God, Israelian God ni geghuv ni avaragh nin ganasa ni ifonge, kamaghsua ni a bagha ize. Eghti a deraghvira ni damuam." **13** Ezi Rut kamaghin Boas migei, "Nan ekiam, ki nin damazimin deraviram oto. Ki nin ingangarir amizim, ki fo, ki tong nin ingangarir amizibar min itir puvati. Ezi ni arazir aghuaribar na gamua, nimira na migeima nan navim bar dera." **14** Ezi damamin dughiam, Boas kamaghin Rut migei, "Ni izi bret tam inigh wainin dipar misozim darugh anemegh." Ezi Rut ingangarir gumaziba ko aperazi, Boas balin tuezir maba a ganing. Ezi an apa ghua bar izivazi dar naba iti. **15** Rut amegha givagha ua dikavigha ingarasa zui. Ezi Boas kamaghin gumazibav gei, "Ia aneteghti a ua bagh balin ikizibar boroghin ireghav itir balin ovizibagh eghuv. Ia akam a gasi a mikiman marki. **16** Egh ia a bagh balin ikizibar aven itir balin agharitaba asigh nguazimin dar arighti, a ua bagh ada inigh, ia an anogoroghan marki." **17** Ezi Rut azenimin aven bali isa ghuavira itima aruem ghuaghiri. Ezi an ada inigha ghua aghorimin suiragha dav sozima, balin oviziba irima a dagh eghufi, ezi dar osimtizin 10 kilon tu. **18** Egha Rut balin oviziba inigha nguibar ekiamin ghugha uan asaminin aka. Egha dagher nar an apa taghiziba sara a ganing. **19** Ezi Naomi Rutin azara, "Ni managh balin kaba ini? Egha ni tinan azenimin ingari? Ki ghaze, gumazir deravira ni gamim, God, ni deraviram a damu." Ezi Rut kamaghin a ikaragha ghaze, "Gumazir ki datirighin an azenimin ingarizim, an ziam Boas." **20** Ezi Naomi kamaghin a migia ghaze, "Ikiavira Itir God deragh gumazir kam damu. A uan migirigiamin gin ghuava ariaghireziba ko angamira itiba, men apanguva arazir aghuibar me gami." Egha a ua migia ghaze, "Gumazir kam e ko ikizir vavira, egha an akurvazir gumazim." **21** Ezi Rut ua kamaghin Naomi migei, "Boas uaghan

na migia ghaze, “Ki an ingangarir amiziba ko ingarvira iki mangiti ingangarim givagham.” **22** Ezi Naomi kamaghin uan asamim migei, “Guizbangira ni gumazir igharazimin azenimin ingarti me pazi ni damuam. Kamaghin deragham ni Boasin ingangarir amiziba ko ingar.” **23** Ezi Rut Boasin ingangarir amiziba ko ingangarim gamua ghuav iti, bali ko wit aghorir ingangarim gifa. Ezi Rut uan asamir amebam Naomi ko ikiavira iti.

3 Dughiar man Rutin asamim Naomi kamaghin a migei, “Nan guivim ni oragh, ki ni bagh gumazitamin apighiti a nin iki, deragh nin ganti ni deravira ikiam. **2** Gumazir kam Boas, en ikizimra. Ni an ingangarir amiziba ko ingari. Ni oragh, a dimangan balin iniba kua dar dagheba isir danganimin mangi ingaram. **3** Ni mangi ruegh uan mughurir aghuim zuir boreu uabi daghuigh. Egh korotiar aghuim arugh, egh balin iniba kua dar dagheba isir danganir kamin mangi. Ni mangi an damazimin otivan marki, ni teghti a mar damegh givaka. **4** Egh a dakusi mangiti ni ganigh foghiva, gin mangi an suanvirin an aver inim fegh mitogh. A gin bizir tizim ni bagh a damusi, a ni mikimam.” **5** Ezi Rut an migirizimin ikaragha ghaze, “Ki ni mikimezi moghira damuam.” **6** Egha Rut dikavigha balin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghu. Egha an asamim a mikemezi moghirama ami. **7** Dughiar kam Boas amegha givagha deragha uabi barasi. Egh dakusa balin pozimin min mito. Ezi Rut nimira a bagha ghua an inir avem fegha an suanvirin mito. **8** Ezi dimagarir arizimin a ragha iza amizimin garima an an suanvirin irighav iti. Ezi a bar aguaghfa. **9** Egha azara, “Ni tina?” Ezi Rut ghaze, “Ki Rut nin ingangarir amizim. Ni en ikizimin aven itir akurvazir gumazim. Kamaghin amizi, ni deravira nan gan na damu.” **10** Ezi Boas a migia ghaze, “Nan guivim, Ikiavira Itir God deravira ni damu. Apanguvir ariza ni datirighin amir kam, an arazir ni fomira Naomi gamizim gafira. Gumazir igiar aviriba iti, marazi biziba iti, ezi marazi biziba puvati. Ezi ni gumazir igiatamin ikiasa nighnizir puvati. **11** Nan guivim atiatingan marki. Nguibamin aven itir darazi bar ni gifo, ni amizir bar aghuim. Ni mikemezir biziba ki bar dar amuam. **12** Ni guizbangira migei, ki nin panim ikizimra, egh deravira ni damuamin ingangarim iti. Ezi kirara puvati, gumazir mam uaghan nan faragha ghua iti, a ingangarir kabar amuam. **13** Ni datirighin kagh iki mangi, gurum mizarakan. Ki mangi gumazir kam inigh an nighnizim gifogham. A nin gansi ifuegham, a dera. Egh an aghuagham a uaghan dera, ki nin ganam. Ki guizbangira migei, Ikiavira Itir God bizir kam gifo. Ni ua mitogh daku mangiti aminim tiragh.” **14** Egha Boas ghaze, “Nguibamin gumazamiziba foghan marki, ni danganir kamin ize.” Ezi Rut Boasin suanvirin irighav ikia ghua aminim bar itima a dikafi. Ezi gumazitam an ganizir puvati. **15** Ezi Boas Rut migei, “Nir dipizimin itim firigh egh mitarimin min an suiragh.” Ezi Rut a mikemezi moghin ami. Ezi Boas balin oviziba an inim gingezi, dar osimtizim 20 kilon tu. Ezi Boas Rutin akuragha da isa a gatizi, Rut ada inigha zui. Egha Boas uamategha nguibamin ghu. **16** Ezi Rut ghua dipenimin otozi an asamim an azara, “Nan guivim kar nirara?” Ezi Rut Boas a gamizir bizibar gun uan asamim mikeme. **17** Egha Rut ghaze, “Boas kamaghin migia ghaze, ki pura izi ni bativan an aghua. Kamaghin a ni bagha balin ovizir aviriba na ganingi.” **18** Ezi Naomi ghaze, “Nan asamim, ni tong orarkegh, Boas pura daperagh ikeghan kogham. A bizir kam bagh ingar mangi anekirighvira avughsam. Ga pura iki ganam bizir tizimra otivam.”

4 Dughiar kam Boas ghua nguibamin bizibav geir danganimin ghugha, aperaghav ikia gara iti. Egha gari Elimelekin ikizimin gumazim izi. Gumazir kam a faragha an gun Rut mikeme. Ezi Boas an diagha ghaze, “Aveghbuam, ni kagh izi daperagh.” Ezi a ghuava apera. **2** Egha Boas nguibamin itir gumazir aruar 10pla mikemezi me uaghan iza apiaghav iti. **3** Ezi a uan ikizir kam migei, “Ni fo, Naomi Moapin kantri ategha uamategha ize. Egha datirighin en ikizim Elimelek nguazir otevim anemangasa. **4** Ezi datirighin nan ifongiam

kamakin, ni bizir kam gifogh. Ki ni migei, ni nguazir kam givesi a giveseqh. Ni datirighira en nguibamin itir gumazir aruaba ko kagh apiaghav itir gumazamizibar damazimin a giveseqh. Ni aghuagh mikimti ki foka. Nirara guizbangira nan faragha ikia nguazir kam givezamin ingangarim iti, ezi ki nin gin ikia egha uaghan a givezamin ingangarim iti.” Ezi gumazir kam ghaze, “Ki a givezam.” **5** Ezi Boas a migia ghaze, “Ni Naomin nguazim givezeqh, egh uaghan Rut inigh an ikiam. A gumazir aremezimin amuir odiamir, Moapian amizim. Ni kamaghin damighiti, Rut otaritam bateghti borir kam uan afezair aremezimin nguazimin ikiti men ziam nguazir kamin ikivira ikiam.” **6** Ezi an ikizim ghaze, “Kamaghin ki nguazir kam givezeqhan kogham. Ki uan bizibagh nighnisi. Ki biziba abigh uan boriba ko borir igharaziba sara daningan aghua. Ni a giveseqh ki aghua.” **7** Bar fomira Israelia arazir mam iti. Ikizimin aven me uarira uan nguaziba aniga dagh iveza kamaghin ami. Gumazir mam uan dagarir asuam suegha mav ganidi. Israelia arazir kam gamua egha uan akaba akiri. **8** Ezi gumazir kam Boas migia ghaze, “Ni uabi nguazir kam giveseqh.” Egha uan dagarir asuam suegha a ganingi. **9** Ezi Boas kamaghin gumazir aruaba ko maraziv gia ghaze, “Datirighin ia bar uan damazibar ganigha fo, Naomi faragha Elimelek, Kilion ko Malonin bizibar suira, ezi datirighin ki Naomin dafarimin bar adagh iveze. **10** Egh uaghan ki Rut inigh an ikiam, a nan amuam a Moapian amizim. A faragha Malonin ikezi Malon areme. Eghti Malonin nguazir asizim an adarazir dafarimin ikiam. Eghti aremezir gumazim, an nguibamin iti darazi an ziam ginhighvira ikiam. Ezi datirighin ia uan damazibar bizir ki amizir kamin ganigha a gifo.” **11** Ezi gumazir aruaba ko, me ko itir gumaziba ghaze, “Guizbangira e oregha uan damazibar gani. E kamaghin Ikiavira Itir Godin azangsigha ghaze, “God amizir nin dipenimin izamin kam deragh a damu, egh a damighiti a Lea ko Reselin min borir aviriba batam. E fo, aning borir aviriba batezi Israelin itir adarazir dibobonim ghuavanabo. Eghti ni uabi Efratan adarazir aven gumazir ekiamin min otogh, Betlehemin nguibamin aven ziar ekiam iniam. **12** Ikiavira Itir God borir aviriba gua daningam. Egh Ikiavira Itir God nin adarazir amighiti me Peresin adarazir min bar avirasemegham, Peres a Juda ko Tamarin otarim.” **13** Ezi Boas Rut inigha an iti. Ezi Ikiavira Itir God deragha Rut gamizi, a navim asegha otarim bate. **14** Ezi amiziba kamaghin Naomi migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fe! A igavatarim ni ganingi. Eghti igavatarir kam, a nin ikizimin aven akurvazir gumazimin iki, egh nin gan deraghvira ni damuam. A Israelin adarazir aven ziar ekiam iniam. **15** Nin asamim bar ni gifongezi, ni uaghan bar a gifonge. Nin asamim bar ni gifongezi moghin, nin otarir 7pla ni gifueghan kogham. Kamaghin amizi otarir kam, a nin akurvagh mangi ni ghurighamin dughiam a nin ganam.” **16** Ezi Naomi otarim gifuegha uan apozim gatigha deravirama a gami. **17** Ezi nguibar kamin amiziba ghaze, “Naomi datirighin otarim iti.” Egha me borim ziam, “Obet,” a gati. Ezi gin Obet Jesin afeziamin oto, ezi Jesi Devitin afeziamin oto. **18** Kar Peresin adarazir ghua Devitin tu, men ziabar kara: Peres a Hesronin afeziam. **19** Ezi Hesron a Ramin afeziam, ezi Ram a Aminadapin afeziam. **20** Ezi Aminadap a Nasonin afeziam, ezi Nason a Salmonin afeziam. **21** Ezi Salmon a Boasin afeziam, ezi Boas a Obetin afeziam. **22** Ezi Obet a Jesin afeziam, ezi Jesin a Devitin afeziam.

1 Samuel

1 Gumazir mam a iti, an ziam Elkana, an Efraimin anabamin gumazim, an Efraimin mighsiar doziba itir nguibar ekiam Raman iti. Elkana a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Elihuh otarim, Elihu a Tohun otarim, ezi Tohu a Sufin otarim, ezi Suf a Efraimin anabamin gumazir mam. **2** Elkana amuir pumuning iti, Hana ko Penina. Penina boriba bati, ezi Hana otir puwati. **3** Azeniba bar dar dughiar vamira, Elkana zurara uan nguibam ataghiragha Silon nguibamin ghua, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fava ofabagh ami. Dughiar kamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin ikia, Silon nguibamin itir Godin Purirpenimin iti. **4** Elkana zurara ofabagh amir dughiamin, a zurara asizim aghoregh an tuziba abigh dar akuaba isi, uan amui Penina ko, otariba ko guiviba vaghvagh me daningam. **5** Egha Elkana bar Hana gifongegha, bar an apangkufi. A fo, God an navim apuizi, a boriba batir puwati. Arazir kam bangin, Elkana asizir tuzir ekiaba a ganidi. **6** Amizir kamning, aning penemning, egha dughia bar anining mav bizibar faraghivira mangasava ami. Ezi Hanan penem a gasighasighasa a dipova ghaze, Ikiavira Itir God Hanan navim apuizi, Penina osimtizim an navim daningasa, akar igharagha gariba ko aghumsizir akabar Hana gami. **7** Azeniba bar Penina arazir kamra Hana gami. Me zurara Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ghua, Penina akar igharazibar Hana dipov a mikimti, a bar pazavira uabi baragh aziam, kamaghin amizi a dagheba apir puwati. **8** Ezi Elkana kamaghin an azangsis, “Hana, ni tizim bagha azi? Ni tizim bagha dagheba apir puwati? Egha tizim bagha navim zuraram ose? Guizbangira, ni boritam batezir puwati. Ezi ki fo, ni bar na gifonge, ni ti na gizin otarir 10pla bateghai, ni mighigha me ginighnighan koghai, egha ni na isa guam dafaghai.” **9** Dughiar mamin me Silon ikia amegha givagha, Hana dikavigha ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin azenan an damazimin miti. Dughiar kamin ofa gamir gumazim Eli, uan dabirabim inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin azenan, a gaperaghav iti. **10** Ezi Hana bar osemegha bar paza uabi baragha aziava, Ikiavira Itir God ko migei. **11** Egha Hana akar gavgavim Ikiavira Itir God ko anekira ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin ingangarir amizim, ni nan ganiva nan apangkuvasa, ki ifonge. Ni nan osimtizir kamin gan na ginighnigh. Ga uaning, ni na bakinighnighan marki. Egh ni otaritam na danighti, ki a isi ni daningighti a nin ingangarir gumazimin iki mangi uan ovevem batogham. Eghti bizir kamin ababanim ruar, me an dapanir arizim apiran kogham.” **12** Hana dughiar ruarimin Ikiavira Itir God ko miagiavira itima, Eli aperaghav ikia Hanan akatorimra gari. **13** Hana uan nighnizimin averara migei. Eli an garima, a migei moghin, akan akarava ami, egha a Hanan tiarim barazir puwati. Eli ghaze, Hana ti dipar onganitam amegha ongani. **14** Egha Eli kamaghin a migei, “Ni man dughiamin dipar onganiba apir arazir kam ategham? Ni dipenir kam ategh mangi. Nin onganir arazir kam givaghtima, ni ua izi.” **15** Ezi Hana kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki dipar onganitam amezir puwati, bar puwati. Nan navim, osimtizim bar a itaragha aghirima, ki bar oseme. Egha ki uan osimtizim isa Ikiavira Itir God ganiga a ko migei. **16** Ni kamaghin na ginighnighan marki, ki amizir kuram. Puwati. Ki paza uabi baragha nan nighniziba bar ikufi. Ki arazir kam bagha Ikiavira Itir God ko migeima ni nan gari.” **17** Eli migirigiar kam baregha kamaghin a migei, “Guizbangira, ni navir amirizim inigh mangi. Eghti Israelian God, bizir ni an azarazim a ni daningam.” **18** Ezi Hana kamaghin Eli migei, “Gumazir ekiam, ga uaning, ki nin ingangarir amizim. Ki kamaghsua, ni zurara navir aghuim nan iki.” A mikemegha givagha ghuaava amegha, gin uan oseir puwati. **19** Elkana uan amuimning ko boriba, me dimagarimin Silon akuima, aminim tirazima, me mizaraghara dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me an ziam fegha givagha, uamategha uan dipenim bagha Raman nguibamin ghue. Ezi

Elkana, uan amui Hana koma akui. Ezi Ikiavira Itir God, Hanan azangsisim ginirigha a ikara. **20** Dughiar mong otevimin gin, Hana navim asegha otarim bate. Egha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin azarazima, a borir kam na ganingi. Ezi ki ziam Samuel a gati.” **21** Arazir kamin gin, Elkana ko an dipenimin itir adarasi, Silon nguibamin ghua, egha azeniba bar me ofa gami moghin damuasa. Egh a uaghan Ikiavira Itir God ko dikirizir akam bagh, ofa damuam. **22** Ezi Hana me ko zuir puvatigha kamaghin uan pam migei, “Borim tong ekevegh givagh otem ateghti, ki a inigh Ikiavira Itir God daningam. Eghti a Ikiavira Itir Godin damazimin iki mamaghira ikiam.” **23** Ezi Elkana kamaghin Hana migei, “Ni mamaghin deragh damusi, ni nguibamra iki mangiti borim otem ategham. Eghti Ikiavira Itir God nin akar dikirizim damighti a guizbangira otogham, mati a mikemezi mokin.” Ezi Hana nguibamin ikia deraghavira uan borim gamua a geghufi. **24** Ezi gin borim otem ategha givazi, Hana a inigha, bizir kaba sara inigha Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa Silon nguibamin itir Purirpenimin zui. Bizir kaba, bulmakaun apurir igiar, azenir 3pla itim ko, 10 kilogram plaua ko, beghiar me memen inimin isamigha, wainin dipam a gurizi a itim. A bizir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Purirpenimin zui. Dughiar kamin, Samuel, otarir aghirima iti, a tighar gumazir igiamin otivam. **25** Me otogha givagha, bulmakaun apurir igiar kam misuegha givagha, otarim inigha Eli bagha zui. **26** Egha Hana kamaghin Eli migei, “O, nan gumazir aruam, ni na gifoghavira iti, o puwati? Ki amizir kam, faragha nin boroghin kagh tughav ikia Ikiavira Itir God ko migei. **27** Ki otarir kam uabi daningasa Ikiavira Itir God ko migia an azangsis, ezi a nan azangsisim ikara. **28** Kamaghin amizi, ki a isa Ikiavira Itir God ganidi. Eghti an ikirimirir zurara Ikiavira Itir God baghvira iki an ingangarim damuam.” Egha me dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe.

2 Egha Hana kamaghin God ko migei: “O Ikiavira Itir God, ni na gamima, ki bar akonge. Ikiavira Itir God, nin gavgavim ko ziar ekiam na ganingizi, ki bar akonge. Ni nan akurazir bizim bangin, ki bar akonge. Ni bangin ki uan apanibar ingaravati. **2** O Ikiavira Itir God, tav nin min, bar zuezir puwati. Egha godin igharazitam nin min itir pu. Bar puwati. Ni bar dagh afira. Ni uabira, dagiar ekiamin min gavgavim ikia e moga en akurvagha e geghufi. **3** “E gumazamiziba, e kamaghin deragh fogham, Ikiavira Itir God bizir e amiba, a bar dagh fo, egha a en araziba tuisisi. Ezi ia gumazamizir pura tiariba akarava aruava uan ziaba feba, ia arazir kam ategh uan akaba dukuagh. **4** Midorozir gumazir gavgaviba, God men barir piba apirima, me misoghamin gavgaviba puwati. Ezi gumazir gavgaviba puvatiziba, a gavgavim me ganidi. **5** Gumazamizir fomira dagher aviriba itiba, God datirighin me damighti me dagheba bagh ingar uan ivezim isi moghin da iniam. Ezi gumazamizir faragha dagheba puvatigha mitiriamra itiba, God datirighin dagher aviriba me daningti me ua ingaran kogham. Ezi amizir otir puvatizim, God datirighin an akurazi a borir 7pla bate. Ezi amizir borir aviriba itim, an boriba ovegezi a uabira iti. **6** Ikiavira Itir God gumazamizibav sozima, me ariaghiri. Egha gumazamizir ariaghireziba, a me gamima me uam angamira iti. God gumazamizibagh amima, me Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin uaghiri. Ezi a me gamima, me ua dikafi. (Sheol h7585) **7** Ikiavira Itir God gumazir mabagh amizi me biziba puwati, egha marazi gamizi, me bizir aviriba iti. A gumazir mabagh amima, men ziaba bar iraghuegha bar vin iti. A marazi gamizi, me ziar ekiam ikia bar pin iti. **8** Nguazir kamin suizir bizir gavgaviba da Ikiavira Itir Godin biziba, a uabi bizir kabagh isin nguazimin ingari. Kamaghin amizi, gumazamizir onganarizibagh amua nguazir minemenin pigogha a gureba, a me ghufa men akurvasi. A me gamima, me uan kantrin gumazir ekiabar otifi, ezi gumazamiziba ziar ekiam me ganidi. **9** “Ikiavira Itir God, gumazamizir a baghavira itiba a me geghufi. Egha gumazamizir kuraba a me gasighasighti, me nguibar kurar mitatem itimin ovegham. E fo, gumazir gavgavir ekiam itim, a bar uan gavgavimin ikiva avegham. **10** “Ikiavira Itir God uan apaniba bar me gasighasigham. A uan Nguibamin ikia arariba dagarvazi moghin a me dagarvasi. Ikiavira Itir

God nguazimin mekebaba bar dar itir gumamaziziba, a bar me akuvagh kotiamin men araziba tuisigham. Egh a gavgavim isi uan atrivir a inabazim danigham, eghti gumamaziziba bar, men tongin, atrivir kam ziar ekiam iniam.” **11** Hana Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, Elkana ko ua Raman nguibamin ghu. Ezi an otarir dozim Samuel, a Silon ikia ofa gamir gumazim Elin apengan ikia, an akurvagha Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. **12** Elin otarimning, Hopni ko Finias, aning gumazir bar kuramning. Aning ofa gamir gumazimning, egha aning ghaze, Ikiavira Itir God a pura bizim, egha aning arazir kurar guar avirir igharagha garibagh ami. **13** God fomira ghaze, gumamaziziba ofa inigh izi a damighiva, egh gin ofa gamir gumaziba bagh, asizir tuzir otevir taba iniam. Ezi dughiar kamin, gumazitam ofa damusi asizitam avighiti, ingangarir gumazim fokin atarir 3pla itim inigh izam. **14** Ingangarir gumazir kam fokin pura minir averlam giniv, asizir tuzitam biraghiva, a inigh mangi ofa gamir gumazim daningam. **15** Dughiar mabar, ofa damuasava amir gumazim, a tighar asizir ovim adeg avimin a tusti damuti, ofa gamir gumazir kamningin ingangarir gumazim izi a gifariva an mikim suam, “Ia ofa gamir gumazimning Finias ko Hopni bagh asizir tuzitaba na daningigh. An avimin da tuasa, ia minemin avighizir asiziba, ana dar aghua. Kamaghin amizi, ia asizir tuzir avighizir puvatziba a daning.” **16** Eghti gumazir ofa damuamim kamaghin mikim suam, “Ni takigh, ki ofan arazimin gin mangiva asizimin oviba tueghti, ni gin asizir tuzir manam gifuegh a ini,” ezi ofa gamir gumazimningin ingangarir gumazim ghaze, “Puvati. Ni datirighira na daningigh. Ni aghuaghti, ki datirighira uabi tam iniam.” **17** Elin otarir kamning ghaze, Godin ofaba, da pura bizir kiniba. Egha aning arazir kurabar gumamazizir Ikiavira Itir God bagha inigha izir ofabagh ami. Aningin arazir kurar kam, Ikiavira Itir God an gari a bar kufi. **18** Dughiar kamin Samuel uan mugamra ikia ofa gamir gumazimin inir ghurghurir aghuim ikegha, Ikiavira Itir Godin ingangarir kam gami. **19** Azeniba vaghvagha an amebam a bagh azenan daghuamin korotiar otevir muziariba isai. Egha amebam ko afeziam aning azenabar zurara ofa damuasa izir dughiamin, amebam korotiar otevir muziarir kam isa Samuel ganidi. **20** Egha an amebam ko afeziam Eli bagha zuima a deragh aning damuasava Godin azai. A kamaghin Elkana migei, “Ikiavira Itir God nin amuir kam damuti, a borir igharazitaba batam, eghti me otarir ni Ikiavira Itir God ganingizimin danganim iniam.” Eli aning mikemeghti, aning uamatheg uan nguibamin mangam. **21** Ezi Ikiavira Itir God deragha Hana gamizi a borir kabar naviba adava da bate. An otarir 3pla ko guivir pumuning bate. Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an ingangarim gamua nimira aghui. **22** Dughiar kamin Eli bar ghurizima, dughiar aviribar, an otarimning amir arazir kurar aviriba, a da barasi. A uaghan kamaghin orasi, aning uaghan God bativamin Purirpenimin tiar akamin ingarir amiziba, koma akui. **23** Kamaghin amizi a aning migei, “Gua tizim bagha arazir kurar kabagh ami? Gumamaziziba bar iza guan arazibar gun na migei. **24** Gua nan otarimning, gua arazir kam atakigh. Ikiavira Itir Godin gumamaziziba tintinibar guan arazir kabagh eghari, gar arazir bar kuram. **25** Gumazitam arazir kuratam gumazir igharazir tam datighiti, tav a bagh an abuir gumazimin min iki Godin azangisighiti, God bizir kam gin amadagham. Eghti tav arazir kuratam Ikiavira Itir God datighiti, tina an abuir gumazimin iki an akuragham?” Dughiar kamin, Ikiavira Itir God aningin arazir kuraba bangin aning misueghti aning aremeghasa nighnigha gifa. Ezi Eli kamaghin aning mikemezi, God aningin dapanimning gamizima, aning gavgavigha uan afeziamin akaba barazir puvati. **26** Dughiar kamin Samuel mong uan mugamra itima, Ikiavira Itir God, ko gumamaziziba, bar a gifonge, ezi men ifongiar kam pantemin dikafi. **27** Ezi Godin akam inigha izir gumazim gin ghua kamaghin Eli migei, “Ikiavira Itir Godin akam kamaghin iti, ‘Fomira, nin inazir afeziam Aron, uan adarazi ko Ispian atrivimin ingangarir gumazir kinibar itima, ki iza me batogha uan ifongiamin gun me mikeme. **28** Egha ki Israelian anababar tongin Aronin adarazi amisefe, me

nan ofan ingangarir gumazibar otivasa ki me amisefe. Me ofa damuamin dakozimin ingar, egh paaran mughurir aghuim amadim tu, egh me nan boroghin izisi ofa gamir gumazibar dapanimin korotiar otevir azenan azuim inigh izi. Ki uaghan me migia ghaze, Israelia ofa damuasa tuezir asizir naba me dar ami. **29** Kamaghin amizi, ia tizim bagha Israelia zurara ofa damuasa ki me mikemezir bizibar ikura? Nin otarimning, gumamaziziba na bagha inigha izir ofan asizir oviba itir aghuubar amasava da isi, aning da apava mikariziba saram aghungi. Arazir kamin ni aningin ziam fegha nan ziam abira. Mammaghin amizi, ni arazir kurar kam gami?” **30** “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki akar kam aghurigha ia migei: Ki fomira in inazir afeziam Aron uan adarazi ko ki me mikeme, me zurara nan ofa gamir gumazibar min ingaram. Ezi datirighin ki migirigiar kam giragham. Ki kamaghin mikimam, gumazir nan ziam fem, ki ziar ekiam a daningam. Eghti gumazir na barazir puvatzim, ki bar anebiragham. **31** “Ni deragh oragh, ki gin nin gavgaviba ko nin inazir afeziabar ikizimin gavgaviba, ki me atugh me abinigh me gasighasigham, mati gumazim gumazir igharazimin agharim atuzir moghin ki me atugham. Eghti nin ikizimin aven gumazitam iki mangi ghurighan kogham. **32** Kamaghin, ia zurara iki ganti, ki bizir aghuiba isi Israelian igharaz darazi daningam, ia tam inighan kogham. Zurara zurara, nin adarazir gumazitam gin bar ghurighan kogham. Bar puvati. **33** Eghti gin, apaniba izi nin adarazir gumamaziziba bar me misogham, mati gumazim sabamin me atuzi moghin, me gumamazir kinibar min arighiregham. Eghti gumazir kamira ikiva ofa gamir gumazimin ingangarim damuam. Bizir kaba an nighnizim gasighasighiti, an navim bar osemeghti, temeriba an damaziba aghuighiti, da okavigham. **34** “Gin nin otarimning, Hopni ko Finias, aning dughiar vamiran uaghara aremegham. Aning aremeghti ni fogham, nan migirigiar kaba da bar guizbangira. **35** Egh ki ua bagh ofa gamir gumazitam amiseveghti, a navim nan ikiva, ingangarir ki ifongeizibara damuam. Egh ki an ikizim damuti, me zurara nan ofabar amuamin adarazir otivam, eghti me ki misevezir atrivim bagh ingaram. **36** Eghti nin ikizimin gumazitaba ikivira ikiva, me ofa gamir gumazir kam bagh mangiva dagheba ko silvan dagiaba bagh an azangisigham. Egh me kamaghin ofa gamir gumazimin azangam, ‘Ni en amamangatighiti, e ofa gamir gumazimin ingangarir tabara amigh, egh e dagher muziarir taba iniam.”

3 Ezi otarir igiam Samuel, a Elin apengan ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gami. Azenir aviriba ghuazima, Ikiavira Itir God migirigiar aviriba Israelia ganingizir puvati. Dughiar vabara a irebamin min garir bizibar aven a me migei. **2** Dughiar kamin Elin damaziba an ikufi, egha kiran oveghangin da bar okavigham. Dimagarir mamin a uan akuir danganimin akui. **3** Ezi Samuel Godin Purirpenimin ikia, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam itir danganim gakui. Dughiar kamin Godin Dipenimin Itir lam a isaviara itima, **4** Ikiavira Itir God Samuelin dei. Ezi Samuel ghaze, “Ai, ki kati.” **5** Egha a dikavigha ivegha ghua Eli migia ghaze, “Ki ni barazima ni nan dia, ezi ki izi.” Ezi Eli kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.” Ezi Samuel uamatheg ghuvav akui. **6** Egha gin Ikiavira Itir God uam an dia, ezi Samuel ua dikavigha ghua Eli migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.” Ezi Eli ghaze, “Nan otarim, ki nin diazir puvati. Ni ua mangi uan misiamin daku.” **7** Dughiar kamin Ikiavira Itir God tighar uan akaba isi Samuelin akagh a ko mikimam, kamaghin amizi, Samuel deraghavira God gifozir puvati. **8** Ezi Ikiavira Itir God namba 3 dughiamin ua Samuelin dia, ezi Samuel dikavigha ghua Eli migia ghaze, “Ni nan diazi, ki izi.” Ezi Eli datirighin fo, Ikiavira Itir Godra Samuelin dei. **9** Kamaghin amizi, Eli a migei, “Ni uamatheg mangi uan misiam daku, eghti a ua nin diahti, ni kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, ni na mikim, ki nin ingangarir gumazim, ki kuarim atigha ni barasi.” Ezi Samuel Elin akam baregha uamatheg uan misiamin ghughu akui. **10** Ezi Ikiavira Itir God, ua iza tugha faragha Samuelin diazi moghin, uam an

dia ghaze, “Samuel, Samuel.” Ezi Samuel ghaze, “Ni na mikim. Ki nin ingangarir gumazim, ki orasi.” **11** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Ni deraghvira oragh. Ki kiran oveghangin, bizitam Israelian tongin a damigham. Eghiti me bizir kamin migirigiam baregh, me digavir kuram damigham. **12** Ki faragha Elin mikemezi moghin, ki datirighin, bizir kurabar me damuam. **13** Ki migirigiar mam an iti. An otarimning akar kurabar nan ziam gasighasiki, kamaghin amizi, ki an adarazi pazivira me damuva me kuavaremegham. Ezi Eli uabi fo, aning arazir kuram gami, ezi a aningin anogoroghezir puvati. **14** Kamaghin amizi ki pamtemin Elin adaraziv gia ghaze, ofan tam men arazir kuram agivaghan kogham. Bar puvati.” **15** Ezi Samuel akar kam baregha uan misiamin akua ghua aminin tira. Egha a ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akam kui. Egha Samuel uan irebamin min garir bizimin gun, Elin mikiman atiatingi. **16** Ezi Eli kamaghin Samuelin dei, “Samuel, nan otarim, ni izi.” Ezi Samuel a ikaragha ghaze, “Are, ki izi.” **17** Ezi Eli an azara, “God manmaghira ni migei? Ni akatam nan mongan marki. Ni akatabar ghuaraghti, ki God ko mikimti, a bar pazivira ni damigham.” **18** Kamaghin amizi, Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun a mikeme, egha bizitam an ghuarazir pu. Bar puvati. Ezi Eli oregha kamaghin migei, “A uabi Ikiavira Itir God, a bizir tizim damuasa ifonge ana damu.” **19** Ezi Ikiavira Itir God, Samuel ko itima a gumazir aruamin oto. Egha Samuel migeir biziba bar, Ikiavira Itir God adagh amizi da guizbangira otifi. **20** Kamaghin amizi, Israelin nguazimin aven itir nguababa bar, notin amadaghan itir Danin anabamin nguibam ikegha bar ghua sautin amadaghan Berseban nguibamin oto, dar gumazamiziba kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira ua bagha akam ingha izir gumazimin ingangarim damuasa Samuel amisefe. **21** Egha Ikiavira Itir God, zurara Silon nguibamin Samuel bativa uan akaba isa a ganidi.

4 Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gun Israelia migeima, me kuariba arigha deraghavira an migirigiaba barasi. Dughiar kamin, Israelia dikavigha Filistiaba ko uariv soghasa ghua, Ebeneserin nguibamin boroghin averpenibar ingarigha dar iti. **1** Ezi Filistiaba, me Afekin nguibamin boroghin uari bagha averpenibar ingarigha dar iti. **2** Egha Filistiaba uan midorozir gumaziba afegha, Israelia ko midorozim fore. Midorozir bar ekiam otozi, Filistiaba Israelia abinigha men 4,000plan gumazibav misoghezima me ariaghire. **3** Ezi Israelian midorozir gumaziba uamategha uan averpenibar ghuezi, men gumazir dapaniba kamaghin migei, “Tizim bagha Ikiavira Itir God Filistiaba ataghizi, me midorozimin e abini? Aria, e gumazitaba amadaghti me Silon mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigh izi. Egh e midorozim bagh mangisi Boksiam kam sara mangiti, Ikiavira Itir God e ko mangiva en akuraghti, en apaniba e abinan kogham.” **4** Gumazir dapaniba mikemegha givazi, midorozir gumaziba, gumazir maba amadazima me Silon ghugha Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ini. Boksiam kam gisin, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning an iti, ezi a mati Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin atrivir dabirabim. Boksiam inigha izir dughiamin, Elin otarimning Hopni ko Finias, aning uaghan gumazir kabar akuragha Boksiamin akua izi. **5** Me ghua averpenibar otozi, Israelia, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganigha bar akongegha pamtemin diava ari, ezi niginir bar ekiam oto. **6** Filistiaba orazima Israelia pamten diava araima, me kamaghin migei, “Ia Hibriuan averpeniba iti naghin dimdiar munam baragh. Me tizim bagha kamaghin pamtemin diava arai?” Egha gin Filistiaba kamaghin migirigiam baraki, Ikiavira Itir Godin Boksiam, a men apanibar averpenimin izegha gifa. **7** Egha me atiatigha kamaghin migei, “Israelian aser maba, men averpenibar aven izegha gifa. Maia, e datirighin kuram iniam. Fomira en apaniba kamaghin garir arazir tamin e gamizir puvati. **8** Maial e datirighin bar tegham. Tina en akuraghti aser gavgavir kaba e gasighasighan kogham? Aser kabara, bizir guar avirir kuraba Isipin kantrin

gumazamiziba da amadazima, me gumazamiziba puvatizir danganimin ariaghire. **9** Ezi marki. E tuivigh gavgavigh guizin gumazibar min misogham. Puvatighita, e Hibrubar ingangarir gumazir kinibar otivigham, mati me fomira en ingangarir gumazibar ike. Arazir kam bagh e pamtemin misogham.” **10** Kamaghin amizi, Filistiaba bar pamtemin misoghava Israelia abinizi, Israelia ara uamategha uan nguibabar ghue. Dughiar kamin Filistiaba, 30,000plan midorozir gumazibav soghezi me ariaghire. **11** Ezi Elin otarimning me uaghan aning misoghezi, aning areme. Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ini. **12** Ezi Benjaminin anabamin adarazir midorozir gumazir gham, midorozir danganim ategha dughiar kamra ivegha Silon ghu. A midorozimin otozir bizibagh nighnigha bar oseme, egha uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. **13** Ezi Eli Silon nguibamin tuavimin miriamin uan dabirabim gaperaghav iti. A pamtemin Ikiavira Itir Godin Boksiam ginighnigha gara iti. Ezi midorozir gumazir kam, midorozir otozimin arazimin gun gumazamizibagh eghanasa, Silo nguibamin aven izi. Ezi gumazamiziba oregha bar osemegha, pamtemin diava arai. **14** Dughiar kamin Eli 98plan azeniba ikiava an damazimning bar an okafi. Eli gumazamizibar ararer niginim baregha men azara, “Ia tizim bagha niginir kam gami?” Ezi midorozir gumazir kam ivegha ghua kamaghin Eli migei, **16** “Dughiar kamra ki midorozimin danganim ategha ara izi.” Ezi Eli an azara, “Nan otarim, manmaghin ami?” **17** Ezi gumazim kamaghin a geghari, “Filistiaba gavgavigha en midorozir gumazir aviribav misoghezima me ariaghire. Kamaghin amizi, e men ari. Me uaghan nin otarimning, Hopni ko Finias misoghezi aning areme. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Boksiam ini.” **18** Eli Godin Boksiamin migirigiam baregha, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akamin uan dabirabimin akiriba moghin iri. A namnam sara aghungizir gumazim egha uaghan bar ghuri, kamaghin amizi a ira uan guriragharim apirigha maghirama areme. A 40plan azenibar Israelian gumazir dapanimin ike. **19** Dughiar kamin Elin asamir guivim, Finiasin amuiam a navim adai, ezi an otamin dughiam roghira izi. A migirigiar kam baraki, Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam ini, ezi an ivozir afeziam ko an pam, aning uaghara areme. Ezi borim batamin mizazim otozi, a uan pam ko ivozir afeziam aremezir bizir kaming ginighnigha, bar mizazir ekiam isa zuamira borim bate. Mizazir kaba bar moghira a gamima a bar aremeghasava ami. **20** Ezi amizir an gara itiba, me kamaghin a migei, “Ni atiatingin marki. Ni oragh, ni otarim bategha gifa.” Ezi borir kamin amebam tong men akatam baraghizir puvatigha men akatam ikarazir puvati. **21** An aremeghasa amua ghaze, “E Israelia, Ikiavira Itir Godin angazangarim ko gavgavim e ataki.” Kamaghin amizi, a ziam, Ikabot borim gati. Dughiar kamin, a uan pam ko uan ivozir afeziamin ovevem, ko Godin Boksiam apaniba inigha ghuzim ginighnisi. **22** Egha bizir kam bangin, a kamaghin migei, “Apaniba Godin Boksiam inigha ghu, kamaghin amizi, Godin angazangarim ko gavgavim Israelia ataki.” An abuan kamaghin mikemegha givagha, an areme.

5 Filistiaba Godin Boksiam inigha dikavigha, Ebeneserin nguibam ategha Asdotin nguibar ekiamin ghu. **2** Me otivigha givagha Godin Boksiam inigha, me uan asem Dagonin ziam fer dipenimin aven ghu. Egha Dagonin marvir guar dagiamin ingarizimin boroghin aneti. **3** Egha aminzaraghan bar mizaraghara, Asdotin gumazamiziba osegha dikavigha garima, Dagonin marvir guam Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin ira fuagha guam nguazim misoke. Kamaghin amizi, me Dagon inigha uam an danganimin anesara. **4** Me uam akuigha mizaraghara ua ghua Dagonin dipenimin aven ghua garima, marvir guar kam ua Ikiavira Itir Godin Boksiamin boroghin iri. Ezi Dagonin dapanim ko agharimning dipiraghirigha tiar akamin boroghin irighav iti. Ezi an namnamra deraghavira iti. **5** Dughiar kamin ikegha izi datirighin, gizez mingarir kam bangin, men ofa gamir gumaziba ko gumazir Dagonin ziam feba, me uan Dagonin ziam fer dipenimin tiar akamin aven mangasa, an dapanim ko agharimning irighav ikezir danganim

dika zuir puvati, me a iakiavkiragh arui. **6** Godin Boksiam Asdotin itir dughiramin, Ikiavira Itir God Asdotin itir gumamaziziba ko an boroghin itir darasi, a mizazim me gasa, me gamima me bar atiatining. Egha okar kurabagh amima da men mikarziabar otifi. **7** Asdotin itir gumamaziziba osimtizir kabar ganigha kamaghin migei, "Israelian God, mizazim isa en asem Dagon ko e ganidi. Kamaghin amizi, e Boksia kam ateghti a ua en nguibamin iktan kogham." **8** Egha me Filistiabar gumazir dapaniba bagha akam amadazi, me iza uari akufa. Me uari akuvazi, Asdot kamaghin gumamazizibar azai, "E Israelian Godin Boksiam manmaghin a damuam?" Ezi gumazir dapaniba kamaghin migei, "Gumazitaba a inigh Getin nguibar ekiamin mangi." Ezi me a gisaghpugha Getin ghu, a Filistiabar nguibar ekiar igharazir mam. **9** Ezi me Boksiamin akua Getin ghuzi, Ikiavira Itir God uaghan nguibar ekiar kamin itir gumamaziziba mizazim me gasima, me puvirama atiatu. Egha okar kuraba gumamaziziba ganiga bar me gasighasiki. **10** Kamaghin amizi, Getia Godin Boksiam ia Filistian nguibar ekiar igharazim Ekronin anemada. Boksiam otogha givazi, Ekronba pantemin dia ghaze, "Ame, e bar ovengasa, me Israelian Godin Boksiam inigha kagh ize." **11** Egha me Filistiabar gumazir dapanibar diazi me izezi, me kamaghin me migei, "E uari, ia Israelian Godin Boksiam amadaghtima, a ua uan danganimra mangi. A e ko en adaraziv soghti e arighireghan kogham." Dughiar kamin, God mizazim me gasima, men avirim ariaghire. Kamaghin amizima, me bar moghira puvira atiatu. **12** Ezi okar kuraba gumamazizibar mikarziabar otivima, men marazi ariaghirima, marazi ariaghirezir puvati. Egha me uarir akurvaghasa Godin deima men dimdiar ararem ghua Godin Nguibamin oto.

6 Ikiavira Itir Godin Boksiam 7plan iakinibar Filistian nguazim ike, **2** ezi Filistiaba, uan ofa gamir gumaziba ko kukunir gumazibar diazi me izima, me kamaghin men azai, "E manmaghin Ikiavira Itir Godin Boksiam damuam? E uam an danganimin anemangisi, e manmaghira anemangam?" **3** Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia uamateghe Israelian Godin Boksiam amangasa a? A dera, Egh ia pura anemangan kogham. Ia uan okar kuraba agivsi, ia osimtiziba agivamin ofaba amadagh. Ia kamaghin damighi, ian arimariaba ua deragham, eghti ia fogh suam, e amizir osimtizir kam bangin, God pazavira e gami." **4** Ezi gumamaziziba kamaghin migei, "E osimtiziba agivamin ofan manmaghin garim God daningam?" Ezi ofa gamir gumaziba ko kukunir gumaziba kamaghin migei, "E 5plan Filistian gumazir dapaniba iti. E fo, en gumazir dapanir 5pla ko en gumamaziziba bar moghira arimariar ekiar kam iti. Kamaghin amizi, ia golin taba inigh 5plan okar ia bativizibar nedaziba, ko 5plan kuazir en nguazim gasighasizibar nedazibar ingarigh, Godin Boksiam sara da amadagh. Egh ia Israelian Godin apengan iki. Ia kamaghin damuti, a ti en nguazim ko aseba ko ia sara uam osimtizir tam e daningan kogham. **6** Ia ti Isipian atrivim ko an gumamaziziba fomira God baraghizir puvatizi moghin damuam, o markiam. God bizir kuraba me ganiga me gamima, me onganigha Israelia ataghizi, me Isipin kantri ategha ghue. Ia arazir kam ginighnighva, akirim ragh God gasan marki. **7** "Ia oragh. Ia karisin igiatamin ingarigh, egh bulmakaun amebat tighar ingangaritam damuamin pumuning inigh, karisin kam gikegh. Anining nguzimning tighar otem ataghiragham. Egh ia bulmakaun kamningin nguzimning inigh bulmakaun divazimin mangi aning atigh. **8** Egh Ikiavira Itir Godin Boksiam inigh karis gisin anetigh. Egh ia osimtiziba agivamin ofan min, golin ingarizir okaba ko kuazriba, da isi boksia dozir tam darugh, egh a isi karis gisin Godin Boksiam boroghin dar atigh. Egh bulmakaun amebat kamning ateghti, aning uaning karis geku mangi. **9** Egh ia bar deraghvira gan, karis managhira mangam? A Boksiam izezir kantri Betsemesin nguibar ekiamin mangiti, ia deraghvira fogh suam Israelian God bizir kuram kam e bagha anemada. Karis an mangan koghti ia fogh suam, God osimtizir ekiar kam e bagha anemadazir puvati. Osimtizir kam ti puram

oto." **10** Ezi gumamaziziba migirigiar kam baregha an gin zui. Egha me bulmakaun amebat pumuning inigha karis gike. Egha bulmakauningin nguzimning inigha, bulmakaun divazimin aven aning ati. **11** Egha me Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, boksia dozir okaba ko kuazriba nedaziba aven itim, aning isa karis gisin aning ati. **12** Me aning atigha givazi, bulmakauning biaghatigha Betsemesin nguibar ekiamin zuir tuavimin zui. Aning tuavir kam ataghizir pu. Bar puvati. Aning diav arava an zui, ezi 5plan Filistian gumazir dapaniba, karisin gin ghua Betsemesin mitaghniamin tu. **13** Ezi Betsemesin gumamaziziba danganiar zuir mamin azenibar ikia, witba aghora iti. Egha me kogha tuavimin gara, Godin Boksiamin apigha me bar akonghe. **14** Ezi bulmakauning karis kurugha ghua, Betsemesin gumazir mam Josua, an azenimin otogha, azenimin aven dagiar ekiar mamin miriamin tughav iti. Ezi Livaiba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam ko boksia me golin ingarizir nedaziba itim isa, dagiar ekiar kam gisin da ariki. Ezi gumamaziziba karisin ter araribar dazibar kuegha, bulmakaun amebamning misuegha, Ikiavira Itir God bagha ofa gami, mati ofan bar isa mighirizim. Dughiar kamra Betsemesia uaghan, Ikiavira Itir God bagha ofan igharazir mabagh ami. **16** Filistiabar 5plan gumazir dapaniba gari, Israelia bizir kabagh amima, me dughiar kamra uamateghe Ekronin ghue. **17** Ikiavira Itir God Filistiabar osimtiziba agivasa, me osimtiziba agivamin ofan min, 5plan golin okar nedaziba amada. Da vaghvaga men nguibar ekiar ababaniba, dar ziabar kara: Asdot, Gasa, Askelon, Get ko Ekron. **18** Me kuazriba nedaziba amada, da vaghvaga men nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar ababanin gami. Egha uaghan Filistian gumazir dapaniba garir nguibar dozibar ababanin gami. Ezi dagiar ekiar me Ikiavira Itir Godin Boksiam atizim, a Betsemesin gumazim Josua azenimin aven ikia kamaghira iti. Dagiar kam, a bizir danganiar kamin otovinin ababanin gami. **19** Ezi Betsemesin gumazir 70pla Ikiavira Itir Godin Boksiamin averiamin gani. Kamaghin amizi God me misoghezi, me bar ariaghire. Ezi nguibar ekiar kamin itir 50,000in gumamaziziba ghaze, Ikiavira Itir God me gasighasiki. Egha me bar pantemin azi. **20** Egha Betsemesin itir gumamaziziba kamaghin migei, "Ikiavira Itir God, a Godin bar zuezim, tinara an damazimin mitigham? Bar puvatigham. A en atartima, en tav bar deragh ikeghan kogham. Kamaghin amizi, e Godin Boksia kam amadaghti, a igharagh mangam. E managhira anemangam?" **21** Egha me Kiriati Jearimin nguibar ekiamin itir gumamazizibav mikimasa gumaziba amadazima, me ghua kamaghin me migei, "Filistiaba Ikiavira Itir Godin Boksiam uam an akua en nguibamin ize. E kamaghsua ia iziva a inigh."

7 Ezi Kiriati Jearimin gumamaziziba iza Ikiavira Itir Godin Boksiam inigha ghua, mighisat muziarimin pin, gumazim Abinadapin dipenimin aneti. Egha me an otarim Eleasar Boksiamin ganasa anemisefe. **2** Ezi Ikiavira Itir Godin Boksiam, 20plan azenibar Kiriati Jearimin ikezima, Israelia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava azi, egha a baghavira iti. **3** Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, "Ia guizbangira navibaghir iragh ua Ikiavira Itir God bagh ua izisi, ia ikizir igharazibar aseba ko aser amizim Astarten nedazim batokegh. Egh ia Ikiavira Itir God bar an apengan ikiva, a baghiva teviba apir. Eghti a ian akuragh Filistiaba batueghti me ua ia gativaghan kogham." **4** Israelia Samuelin akam baregha, aser Balba, ko aser amizim Astarten nedaziba batuegha, Ikiavira Itir Godin ziamra fe. **5** Egha Samuel gin Israelia bagha akam amaga ghaze, "Ia iziva Mispan nguibar ekiamin uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ian akurvaghsi, ki a ko mikimam." **6** Ezi gumamaziziba bar iza Mispan uari akufa. Me mozir dipamin, Ikiavira Itir God bagha ofan min, an dipam tuava nguazim ginge. Egha dagheba tagha ikia ghua aruem iraghu. Egha me kamaghin Ikiavira Itir God migei, "E nin damazimin arazir kuram gami." Ezi Samuel Mispan Israelian midorozir gumazir dapanimin ikia, men kotiba baragha men migirigiaba akiri. **7** Ezi Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Mispan uari akufa. Ezi men 5plan gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba inigha Israelia misoghasa Mispan izi. Ezi

Israelia orazi, Filistiaba izima me atiati. **8** Egha Israelia Samuel migei, "Ni pamtemin ingar Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim. A en akuraghti Filistiaba e gasighasighan kogham. Ni a ko migeir arazim ataghiraghan marki." **9** Ezi Samuel sipsipin igiar mam misuegha, ofan min Ikiavira Itir God bagha a tuazi a bar isia mighiri. Egha Samuel Israelian akurvaghasa pamtemin Ikiavira Itir God ko migeima, an a baregha men akura. **10** Samuel ofan bar isia mighirimin gamuavira itima, Filistiaba midorozim forasa roghira ize. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabagh isin, overiamin ararim gamizi, a bar pamtem dagarazi, men nighniziba onganizi me tintinibar arima, Israelia men gani. **11** Egha Israelian gumaziba Mispa ategha, Filistiabar agiragha tuavimin men avirim misoi me ariaghire, egha me ghua Betkarin nguibamin boroghin oto. **12** Ezi Samuel gin dagiar ekiair mam inigha Mispa ko Senin nguibamningin tizimin anesara. Egha kamaghin migei, "Dagiar kaba, a Ikiavira Itir Godin ababanini, a en akuragha iza datirighin tu." Egha ziar kam a gati, "Dagiar Akurvazim." **13** Kamaghin amizi, God Filistiaba bar me abira, dughiair kamin, Samuel Israelian gumazir dapanimin itima, Ikiavira Itir God bizir kabagh ami. A Filistiabar tuaviba apirima me ua iza Israelin nguazimin aven misozir puvati. **14** Fomira Filistiaba Israelian nguibar ekiamning Ekron ko Getin tizimin itir nguibaba ini, ezi datirighin me ua da isia Israelia ganing. Filistiaba ua Israelian nguazir otevitam gatavazir puvati. Israelia uaghan ua Amorria ko uariv sozir puvatigha, uari inigha deraviram apia. **15** Ezi Samuel Israelian gumazir dapanimin ikia ghuaava areme. **16** Azeniba bar Samuel nguibar ekiair kabar zui, Betel, Gilgal ko Mispa, a ghua Israelian kotiba baragha men osimtiziba akiri. **17** A nguibar kabar ingangarim agivagh, uamategh uan nguibam Raman mangam. A uaghan nguibar kamin kotiba barasi. Egha uaghan Raman Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir mamin ingari.

8 Samuel ghurizir dughiamin, a uan otarir pumening Israelian gumazir dapanimningin ikiasa aning amisef. **2** An otarir ekiamin ziam, Joel, ezi dozimin ziam, Abiya. Aning Berseban ikiava, gumazamizabar kotiba baragha men osimtiziba akiri. **3** Egha aning uan afeziamin arazibin gin zur puvati. Puvati. Aning dagiaba iniaba bar kufi, egha aning gumazir mabar amamangatzii, me uari bagha nighnigha dagiaba isa aning ganidima, aning men kotibabar ghuangsigha deragha dar kirir puvati. **4** Aningin arazir kam bangin, Israelian gumazir dapaniba uari akuvagha Samuelin ganasa Raman nguibar ekiamin ghu. **5** Me ghuegha kamaghin Samuel migei, "Ni oragh. Ni ghurigha givazima nin otarimning nin arazir aghuubar gin zur puvati. E kamaghsua, ni e bagh gumazitam amisevgehti, a en atrivimin ikiva e geghuvam. E kantrin igharazibar min otivasa." **6** Ezi Samuel men azangsizir me uari bagha atrivir tam amisivasa an azarazir azangsizir kam ginighnizima, an an nighnizimin derazir puvati, ezi a uabin mikimasava Ikiavira Itir Godin azai, a manmaghin damuam. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Bizir gumazamiziba uari bagha nighnigha nin azangsizir kaba, ni me baragh dar amu. Ni kamaghin nighnighan marki, me nin aghuagha ni batosi. Puvati. Ki men atrivimin ikian me aghuagha na batosi. **8** Ni deragh oragh. Dughiair ki Isipin kantrin me inigha iza datirighin, me akirim na gasaragha asebar ziaba fe. Ezi datirighin me uaghan akirim ragha ni gasara. **9** Ezi ki kamaghsua, ni men akam baregh me bagh atrivir tam amisefegh. Ni migirigiar gavgavim me daning suam, ia bar deraghvira bizir ia azarazim bagh nighnigh. Egh atrivim damuamin araziba ni bar deravira dar gun me geghanigh." **10** Kamaghin amizi, Samuel gumazir me uari bagh atrivitam amisivasa azaraziba bagha ghugha, Ikiavira Itir God me mikimasa mikemezir bizibar gun me migei. **11** Ezi Samuel kamaghin me migei, "Ian atrivim otoghiva, a bizir kabar ia damuam. A ian otaribar amuti, me midorozir gumazibar otivam. Eghiti midorozimin dughiamin, tarazi misoghamin karisbar tuivighiti, tarazi misoghamin hoziabar dapiagham. Eghiti gumazitaba ingangarir kam damuam, atrivim uan karis inigh managh mangisi, me faragh ivemaram. **12** A gumazitabar amuti me 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin ikiti, tarazi 50plan

midorozir gumazibar dapanim ikiam. Eghiti ian otarir taba an azenim bagh nguazim abighiti, tarazi an azenimin dagher andiziba iniam. Eghiti tarazi misoghamin bizibar ingariva, karisin biziba sara ingaram. **13** Atrivim ian guiviba inighiti me a bagh sandabar ingar, uaghan bretteba ko dagher igharazibar an dipenimin da tuam. **14** Egh a, dagher bar dirir ian azenibar itiba, ko wainin azeniba ko olivin azeniba, dar dagher aghuiba isi, uan ingangarir gumazir dapanibar aningam. **15** Ia uaghan wainin oviziba ko witin oviziba isi 10plan pozibar dar arigh, egh dar pozir vamira isi a daning. Eghiti a dagher kaba isi uan ingangarir gumazir dapaniba ko an ingangarir gumazir kinibar aningam. **16** Atrivim uan ingangaribar amusi, ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amiziba inigham, a ian gumazir igiar bar aghuiba ko donkiba sara iniam. **17** Egh a ian 10plan sipsipbar tongin sipsipin vamira iniam. Egh ia damuti, ia an ingangarir gumazir kinibar min ikiam. **18** Atrivir ia uari uari bagha misevezir kam otoghiva, arazir kabar ia damutima, ia atrivim basemegh atariva migirigiar aviribar amuva Ikiavira Itir Godin mikiam. Eghiti Ikiavira Itir God, a bar ia bareghan kogham." **19** Ezi gumazamizir kaba Samuelin akaba baragham aghuagha, kamaghin a migei "E aghua. Ni e bagh atrivir tam amisefegh. **20** E kantrin igharazibar min otivasa, eghiti en atrivim e gatavagham. Egh e uan apanibav soghsi mangamin dughiamin, a en midorozir gumazibagh atavagh men faragh mangam." **21** Ezi Samuel gumazamizir kabar migirigiba baregha ghua Ikiavira Itir God migei. **22** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Samuel migei, "Aria, ni men akam baregh me bagh atrivitam amisefegh." Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Samuel ghua kamaghin Israelian gumazibav gei, "Ia bar moghira uan nguibabar mangi."

9 Gumazir mam Benjaminin anabamin aven iti, an ziam Kis. An Abielin otarim, ezi Abiel Serorin otarim, ezi Seror Bekoratin otarim, ezi Bekoratar Afian otarim. Kis midorozibagh amir gumazir gavgavim, egha gumazir igharazibar tongin ziam ti. **2** Egha an otarir mam iti, an ziam Sol. Sol gumazir igiar ruarir dirir gavgavim, ezi Israelian gumazitam an min ruarazir puvati. An ganganiba uaghan bar derazi, a Israelian igharaz darazigh afira. **3** Dughiair mamin, Solin afeziam Kisin donkin maba tintinibar ghuegha ovege. Ezi Kis kamaghin Sol migei, "Ni ingangarir gumazitam inigh gua mangi donkiba buri." **4** Ezi aning dikavigha Efraimin mighsiar dozibar ghua, egha Salisan nguzir otevir mamin ghugha dar apizir puvati. Aning uaghan Salimin nguazimin ghugha donkibar apizir puvati. Egha aning gin Benjaminin nguazimin ghugha, donkibar apizir puvati. Bar puvati. **5** Aning tagha Sufin nguzimin ghua otoghva givagha, Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, "Aria, ga uamategh uan nguibamin mangam. Puvatighiti, gan afeziam ga ginighnigh pamtem nighnizir aviribar amuva uan donkiba ginamadagham." **6** Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ga, tong orarkegham. Gumazir mam Sufin nguibamin ikia Godin akam akura iti. A migeir akaba da guizbangiram otifi. Ezi gumazamiziba ziar ekiam a ganidi. Ga mangi an ganika, a ti tuavir ga mangaminin gun ga mikiam." **7** Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazim migei, "Ga a bagh mangam. Egh ga bizir aghuir manatam inigh mangi a daningam? Gan mitaribar itir dagheba gifa, dagher natam itir puvati." **8** Ezi ingangarir gumazim kamaghin migei, "Ki silvan muziarir mam iti. Ki a daningighiti a donkiba itir danganimin gun ga mikiam." **9** (Fomira, Godin akam inigha izir gumaziba, Israelia kamaghin me dibori, "Kukunir gumaziba." Eghiti gumazitaba bizitam bagh Godin azangsighi, kamaghin mikim suam, "E kukunir gumazimin ganasa." Kamaghin amizi, Sol kukunir gumazim bagha azai.) **10** Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazim migei, "Bar dera. Ni izi ga mangam." Egha aning nguibar ekiair Godin ingangarir gumazim itimin zui. **11** Aning nguibar mighsiar dozim itimin ghuavanadir dughiamin, guivir igiar maba dipam tuasa izima aning men azai, "Kukunir gumazim nguibar ekiamin iti, o puvati?" **12** Ezi guivir igiaba kamaghin aningin akam ikaragha ghaze, "Are. Kukunir gumazim iti.

Gumamaziziba datirighin, Godin ziam fer danganimin ofa damuasa, kamaghin amizi, a datirighira nguibar ekiamin ize. Gua zuamira mangi. **13** Gua nguibar ekiamin aven mangi an apigham. A nguibar ekiamin aven ikiavira iti, a tighar Godin ziam fer danganimin mangam. A gumamaziziba ko Godin ziam fer danganimin iki me ko damam. A faragh otoghiva deragh ofa damusi Godin azaraghti, me gin damam. Kamaghin amizi, gua zuamira mangiva a batogh.” **14** Guivir igiaba mikemegha givazima, Sol uan ingangarir gumazim ko nguibar ekiamin zui. Aning divazir kamin tiar akamin aven ghua garima, kukunir gumazir kam men boroghin izi. Kukunir gumazir kam, kar Samuel, a nguibar ekiamin azenan mangi, Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangasa. **15** Boghinaron mizaraghara Sol tighar izamin dughiamin, Ikiavira Itir God faragha kamaghin Samuel migei, **16** “Gurumin dughiar kamra, ki Benjaminin anabamin gumazitam amadaghti a izam. Eghti ni borem isi an dapanim gingegh, kar ababanir a Israelian gumamazizibar atrivimin ikiamin. Ki Filistiabar gari, me osimtizir ekiam ko mizazin Israelia ganidima, me uarir akurvaghasa nan ingarava arai. Eghti gumazir kam men akuragh Filistiabar gavgavimin ua me iniam.” **17** Amimzaraghan Samuel Solin api, ezi Ikiavira Itir God a migei, **18** “A mara, ki boghinaron gumazir mam baghavira ni mikeme. A nan gumamaziziba bar me gativagham.” **18** Ezi Sol nguibar ekiamin tiar akamin Samuel batogha kamaghin an azara, “Kukunir gumazimin dipenim managhira iti? Ni na mikimam o?” **19** Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ki uabi ki kukunir gumazim. Gua faragh Ikiavira Itir Godin ziam fer danganimin mangi, egh gua datirighin na ko damam. Ki gurum mizaraghara, bizir ni ifongezibar gun ni mikimam, egh ni amadaghti ni uamategh mangam. **20** Ki fo, ian donkiba 3plan dughiar givazibar ovenge, ezi ni da bagh osiman marki. Me da batogha gifa. Ezi ni oragh. Israelian gumamaziziba, me bar tinara gifonge? Me ni ko nin afeziamin adazariza bar me gifonge. Bar guizbangira!” **21** Ezi Sol kamaghin Samuel migei, “Ki Benjaminin anabamin gumazir mam. Ezi Israelian anababar tongin, a bar anababar muziarim. Ezi nan afeziamin ikizim, e Benjaminin anabamin tongin ziaba puvati. Ezi ni tizim bagha migirigiar kamin na gami?” **22** Sol mikemegha givazi, Samuel a ko an ingangarir gumazim inigha, me dipenimin aven apir danganimin ghue. Samuel faragha 30plan gumazibar diazima, me izegha damasa apiagha gifa. Ezi Samuel Sol mikemezi a uan ingangarir gumazim ko, aning dabirabar dakozir faraghavira itim gaper. **23** Ezi Samuel isair gumazim migei, “Asizir tuzir ki ni ganingizim, ni a inigh izi.” **24** Ezi isair gumazim asizir suer tuzir aghuiba itim asigha pin anekagha ghua Solin guamin aneti. Ezi Samuel ghaze, “Ni gan, kar asizir ni bagha atizim, ni anemi. God faragha na migia ghaze, ni datirighin e ko isar kamin iki damam, ezi ki gumazir kabar diagha, asizir kam ni bagha aneti. Kamaghin amizi, ni anemi.” Ezi Sol dughiar kamin Samuel koma api. **25** Eghe me gin ofa gamir dakozim ategha nguibar ekiamin uaghiri. Eghe Samuel Sol inigha uan dipenimin aven ghugha, dipenimin avughsir danganimin ikia Sol ko migei. Eghe me ghuriamin dakuasava Sol bagha misiim akirizi, an aku. **26** Ezi Samuel bar mizaraghara osegha avughsir danganimin Solin dia ghaze, “Ni dikafigh. Ki ni amadaghtima ni uan nguibamin mangam.” Ezi Samuel dikavigha izaghira a ko tuavimin zuima, Solin ingangarir gumazim uaghan aning ko zui. **27** Me nguibar ekiamin mitaghniamin boroghin ghua, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni uan ingangarir gumazim amadaghtima a faragh mangi. Eghti ni tong na ko ikiti, ki God mikemezir migirigiabar gun ni mikimam. Ezi an ingangarir gumazim faragha ghu.”

10 Eghe Samuel olivin borem itir misevir dozim inigha, an dapanim gingegha an tore. Eghe ghaze, “Ikiavira Itir God ni ginabagha ghaze, Ni nan gumamaziziba, Israelian atrivimin ikiam. Ni me gativagh men akurvagh me okarizir apanibar gavgavim da ua me iniam. Eghti ababanir tam, nin akakagh suam, Ikiavira Itir God, ua bagha inabazir gumamazizibagh ativaghara, ni ginaba. Ni datirighin ababanir kamin ganam. **2** Ni na ategh mangiva, Benjaminin nguazimim

mitaghniamin, Selsan nguibamin, me Resel afazir dagiar mozimin boroghin gumazir pumuning batogham. Eghti aning donkin ni ruigagha aruibar gun ni mikim suam, me dar api, ezi nin afeziam dagh nighnizir puvati, a ni ginighnigha azangsighavira ikia ghaze, ki manmaghin uan otarim damuam. **3** “Egh ni tuavimin mangi, Taborin nguibamin itir temer ekiamin otogham. Eghti gumazir 3pla Ikiavira Itir God bagh ofa damusi Betelin mangisi izi temer kamin ni batogham. Men faraghavira izamim, a memen 3pla inigh izam, eghti tav bretin 3pla inigh izam, eghti abuananam wainin dipam aven itir memen inimin isamizir misevim inigh izam. **4** Gumazir kaba dughiam ni daningiva bretin pumuning ni daningam, eghti ni aning inigh. **5** “Eghti ni Ikiavira Itir Godin mighsiamin Gibeau nguibamin mangi ganti, Filistiabar midorozir gumaziba danganir kamin ikiam. Egh ni nguibar ekiamin miriamin mangi, Godin akam inigha izir gumazir okoruam ganti, me Godin ziam fer danganim ategh izighiram. Men tarazi faragh mangi gitaba ko tambarinbav soghiva marvibagh iviam. Eghti tarazi Godin akam pantem an gun mikimiva dimiva ighi izam. **6** Eghti Ikiavira Itir Godin Duam zuamira ni gizivaghti, ni Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumaziba ko Godin akam pantem an gun mikimiva ighi izam. Egh ni igharagha garir gumazimin otogham. **7** Bizir kaba ni bativiti, God ni ko ikiam. Kamagh amizi, ni damuasa nighnizir biziba ni dar amu. **8** “Ni faragh Gilgalin mangi, 7plan dughiariba iki na mizuam, eghti ki izi ofan bar isi mighiramiba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam. Egh ki ni damuamin bizibar, gun ni mikimti, ni dar amuam.” **9** Ezi Sol Samuel ategha raghirigha, mangasava amir dughiamin, God navir igiam Sol gati. Ezi bizir Samuel mikemeziba dughiar kamra bar a batifi. **10** Ezi Sol uan ingarir gumazim ko Gibeau otozi, Godin akam inigha izir gumazir okorur mam a bato. Bar zuamira Godin Duam a gizivazi, a me koma Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazimin min diava Godin akam pantem an gun migia ighiagha rui. **11** Ezi gumamazizir fomira a gifoziba, kamaghin an gara uarir azangsiis, “Bizir tizim Kisin otarim Sol bato? A ti uaghan Godin akabar gun migeir gumazim, o?” **12** Ezi kagh itir gumazir mam kamaghin azai, ni manmaghin nighnisi, “Godin akabar gun migeir gumazir kaba, men afeziaba manmaghin garir gumaziba? Ezi azangsiir kam ikiavira ikia ghu datirighin aghuzir migirigiamin min oto: ‘Sol ti guizbangira Godin akam inigha izir gumazibar tongin iti, o?’” **13** Ezi Sol Godin akamin gun mikemegha givagha, Godin ziam fer danganimin ghuavanabo. **14** Ezi Solin afeziaz dozim, a Sol uan ingangarir gumazim ko aningaz azara, “Gua managh ghugha izi?” Ezi Sol ghaze, “Ga donkiba buriasa ghua dar apizir puvatigha, maghira Samuel bagha ghu.” **15** Ezi Solin afeziaz dozim ghaze, “Ga uaning, ni na mikim, Samuel tizibar ni mikeme?” **16** Ezi Sol a migia ghaze, “A kamaghin ga mikeme, gumazir maba donkiba bato.” Eghe Sol atrivimin ikiasa Samuel a ginabazir bizimin gun uan afeziaz dozimin mizekir puvati. **17** Ezi Samuel Israelian gumamaziziba bar men diazi, me iza Ikiavira Itir Godin damazimin Mispan nguibar ekiamin uari akufa. **18** Me uari akuvagha givazi, a kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God a Israelian God, a ghaze, a Isipin ia inigha ian akua kagh ize. A Isipia ko gumamazizir igharizir pazavira ia gamibar, dafaribar ua ia ini. **19** Ezi ia dughiar kurabar aven itima Godin ian akurazir kam, ia datirighin akirim ragha a gasara. Eghe ia kamaghin a migei, ia kamaghsua, an atrivitam ia daningam. Kamaghin amizi, ia datirighin izi uan anababa ko ikizibar Ikiavira Itir Godin damazimin tuifigh, eghti a ia bagh atrivitam amisivam.” **20** Eghe Samuel Israelian anababa vaghvagh bar me inigha iza, satu gikararangiva Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamin arazim gamua, eghe Benjaminin anabam amisefe. **21** Eghe Samuel Benjaminin anabamin itir ikiziba inigha iza, vaghvagh men ikiziba gara satu gikararava, Matrini ikizim amisefe, eghe Matrini ikizim bagha, satu gikararava, Sol amisefe, a Kisin otarim. Ezi me a buriava an apizir puvati. **22** Kamaghin amizima me ua Ikiavira Itir Godin azara, “Gumazir kam, a kagh izava otoz, o puvati?” Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Are,

a muna bizir pozir ekiabar tongin modo.” **23** Me akar kam baregha ivemara ghua Sol inigha iza uarir tongin anetizi, a uan suemningin tugha me gafiragha bar ruara. **24** Ezi Samuel gumazamizibav gei, “Ia gumazir kamin gan, kar gumazir Ikiavira Itir God inabazim. Tav uam en tongin an min itir puvati.” Ezi gumazamiziba bar pantemin dia ghaze, “A en atrivim, a dughiar ruarimin ikiamin atrivim!” **25** Ezi gumazamiziba uan atrivim damuamin araziba ko atrivim uabi damuamin araziba, Samuel adar gun me migei, egħa akinafarimin da osiri. Egħa akinafarim isa Ikiavira Itir Godin Purirpenimin Godin damazimin aneti. Egħa gumazamiziba bar me amadazima, me uamategħa uan nguibabar ghue. **26** Ezi Sol uaghan uan nguibam Gibeon ghue. Ezi midorozir gumazir gavgavir maba, God men navibagh irazi, me uaghan Solin gin ghue. **27** Ezi gumazir akaba batozir maba kamaghin migia ghaze, “Gumazir kam manmagħin en akuragham?” Egħa me bar Solin aghuagħa, bizir aghuitaba a daningan aghua. Ezi Sol akatam me ikarazir puvati.

11 Ezi Amonian Atrivim Nahas, gin uan midorozir gumaziba inigha Israelin itir Distrik Gileatin aven ize. Nahasin midorozir gumaziba Jabesin nguibar ekiam koro, kamagh amizima Jabesin gumazamiziba kamaghin a migei, “Ni migirigiatam e ko anekirighiti, e nin apengan ikiam.” **2** Ezi Nahas kamaghin migei, “Tuavir bar vamira ki ia ko akam akiram. Ia Jabesin itir darasi, ki bar ian damazir agharir guvimin itiba asigham, egħti arazir kam aghumsizim ia ko Israelian igharaziba bar me daningam.” **3** Ezi Jabesin gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin Nahas migei, “Ni dughiar 7pla e danighiti, e gumazitaba amadagħti me Israelian ikiziba bar men azaragħtima, me ti izi en akuragham. Egħti gumazir en akurvaghamba puvatighiti, e uari isi ni daningiva nin apengan ikiam.” **4** Ezi akar inigha zuir gumaziba ghua Gibeon nguibar ekiamin oto, kar Solin nguibar ekiar a itim. Egħa me, me gegħarima, gumazamiziba bar puvirama azi. **5** Dughiar kamin Sol uan obarir azenimin ingarigha givagħa, bulmakaun azenimin ingariziba inigha iza, gumazamizibar azirakam barasi. A nguibamin izegha givagħa men azai, “Ia tizim bagħa bar mogħirama azi?” Ezi me Jabesia amadazir akaba bar dar gun a gegħari. **6** Sol akar kaba baregha givazi, Godin Duam zuamira a givivagħa pantemin an ingarima, an atara navim bar oseme. **7** Egħa a bulmakaun pumuning inigha aning misuegha, aningin azir tuziba aghoregha, asizir tuzir kaba isava gumazir migirigiaba inigha izibagh aningi. Egħa a kamaghin me migei, ia asizir tuzir kaba inigh manigħi Israelian gumazamizibar ikiziba bar men akagħh. Egħa akar kam akunasa me migei, “Gumazir manam Sol ko Samuelin akuragh Amonia misueghan kogħti, Sol gumazir kamin bulmakaubav sueghiva, asizir tuzir kabar min dar ghoram.” Gumazamiziba akar kam baregha givazi, Ikiavira Itir God me gamizima me bar atiatigha dikavigha izi. Me bar navir vamiran ikia, uari akuvagħa, gumazir gavgavir mamin min otogħa izi. **8** Egħa Sol gumaziba bar me mikomezima, me Besekin nguibar ekiamin uari akuvazi, a Israelia diborima me 300,000in midorozir gumaziba, ezi Judan midorozir gumazibar dibobonim 30,000. **9** Ezi midorozir gumazir kaba, kamaghin Jabesin akam inigha izi gumazibav gei, “Ia ua Jabesin mangi kamaghin uan gumazamizibav mikim: E gurumin aruemin, izi ian akuragh ian apanibar gintingham.” Ezi Jabesin akam inigha izir gumazir kaba ghua akar kamin gun uan gumazamizibav geima, me oregha bar akonge. **10** Egħa me Nahas migei, “E gurumin ni bagħ izam, ni bizir tizimin e damusi ni a damu.” **11** Bar mizaraghara aminin tighar tiam, Sol uan midorozir gumaziba ikizir 3plan me abiki, ezi aminin itima me ivemara ghua Amonia misosi. Me puvira men aviribav sozima me ariaghira ghua aruer arizimin tu. Ezi Amonian gumazir ariaghirezir puvatizir varazira, me tintinibar aregha vagħvaghā ita. **12** Ezi Israelia gin kamaghin Samuelin azara, “En akar gumazir manaba ghaze, Sol en atrivimin ikiam kogħam? Ni en mikemegħtima, e me misuegħtima me arimighregham.” **13** Ezi Sol men akam baregha kamaghin me migei, “Puvati. Dughiar

kamra, Ikiavira Itir God e Israelia a en apanibar agharimin e ini. Kamaghin amizi, e dughiar kamin uan akar gumazitam misuegħti an aremegħan kogħam.” **14** Sol mikemegħa givazi, Samuel kamaghin gumazamizibav gei, “E Gilgalin nguibar ekiamin mangi uam akam akirigh kamaghin mikim suam, Sol en atrivimin ikivira ikiam.” **15** Kamaghin amizi, me bar Gilgalin ghuegha, Ikiavira Itir Godin damazimin me kamaghin akam akira ghaze, “Sol a en atrivim.” Egħa me Godin damazimin ikia God ko navir vamiran ikiasa ofabagh ami. Ezi Sol Israelia ko, me bizir kam bagħa bar akonge.

12 Ezi Samuel gin kamaghin Israelia migei, “Ia oragh, ia bizir aviriba bagħa nan azangsizima, ki ia baregha, atrivir mam ia gativagħasa ia ganingi. **2** Ia gan! Atrivir kam, nan danganim inigh ia isi tuavir aghuimin ia amangam. Ki uabi ghurigha dapanir arizir ghurghuriba na batifi, ezi nan otariba ekevegħa ia ko iti. Ki fomira uan igiamra ikia ian gumazir dapanimin ikia iza datirighin tu. **3** Ki uabi kir kara. Ia bar deragħa nan arazibagh fo. Ki arazir kuratam ia damighiti, ia Ikiavira Itir God ko atrivir a ia bagħa inabazimin damazimin, nan gun mikim. Ki ti gumazitamin bulmakaun tam o donkin tam ini, o? Ki ti tav gifaragħa an biziba okeme, o? Ki ti tav pazava a gami, a? Ki ti gumazitamin amamangatzia, a modogħa dagiabar na givezegħa, na gakagħorima ki kotiba paza dar suisi, a? Ki arazir katam damighiti, ia na mikemegħti, ki anekirigh uam a ikarvagħam.” **4** Ezi gumazamiziba kamaghin a ikaragħa ghaze, “Bar puvati. Ni bizitam e gifarava, e gekuava arazir kuratamin e gamizir puvati. Egħa gumazitam ataghizi, an akar isingtizibar ni migeima, ni dar gin zuir puvati.” **5** Kamaghin amizi Samuel ghaze, “A dera. Ikiavira Itir God ko a misevezir atrivim ian akar kam baregha gifa, egħa fo ia nan dafarimin arazir kuratamin apizir puvati.” Ezi me ghaze, “Guizbangira. Ikiavira Itir God fogħa gifa.” **6** Egħa Samuel ua kamaghin me migia ghaze, “Are, Ikiavira Itir God fogħa gifa. A fomira Moses ko Aron amisefe, egħa ian inazir afeziaba Isipin kantrin me inigha azenan kagh ize. **7** Kamaghin amizi, ia deragh kuariba arigh oragh, ki kamaghin ia gegħanasa, dughiar aviriba Ikiavira Itir God ingangarir aghuibagh amua ia ko, ian inazir afeziabar akurvaki. **8** Ian ovavim Jepok uan adarazi ko me ghua Isipin iti, ezi Isipin itir gumaziba arazir kurabar me gami, ezi me uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God migiava araima, a me bagħa Moses ko Aron amadazi, aning Isipin ian ovaviva inigha azenan iza kagh me ati. **9** Ezi me Ikiavira Itir God, men God, me a gin amada. Kamaghin amizi, a Hasorin nguibar ekiamin midorozir gumazibar dapanim Sisera ataghizi, a iza me misosi. Ezi dughiar igharazimin, God Filistiaba ataghizi me iza me misosi. Ezi dughiar igharazimin, a Moapian atrivim ataghizi, a iza me misogħa me abini. **10** Kamaghin amizi, ian ovaviva pantemin dia, kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘O Ikiavira Itir God, e akirim ni gasaragħa aser Balba ko aser amizim Astarten ziam fe. Kamaghin amizi, e arazir kuram gamigha gifa. Ni datirighin en apanibar agharimin e iniasa, e ua nin azangsisi, egħti e ni bagħvira iki nin ziamra fam.’ **11** “Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God men migirigiam baregha, Israelia bagħa Gideon ko Bedan, Jeptha ko ki uabi Samuel, a men akurvaghasa e amada. Guizbangira, e gumazir dapaniba bar mogħira ian apanibar agharibar ia ini, ezi ia Israelia deraghavira iti. **12** “Dughiar kaba bar, Ikiavira Itir God, ian God, a uabira ian atrivimin ti. Egħa ia garima, Amonian Atrivim Nahas iza ia ko misogħasa. Ia Ikiavira Itir God ian atrivimin ikiasa ia ifongezir puvati, egħa ia kamaghin na migei, ‘Marki, Ni e bagħ atrivitam amisivasa e ifonge.’ **13** “Ia gan! Ian atrivir ia inabazimra kara, ia a bagħa azarazi, Ikiavira Itir God a isa ia ganingi! **14** Ia Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. Egh ia an ziam fiva an akaba baragh, ia uan atrivim ko ia bar, an Akar Gavgaviba zurara dar gin mangi, egħti God dabirabar aghuim ia daningam. **15** Egħti ia oragħan kogħ Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batuegħti, Ikiavira Itir God uan gavgavimin, ia ko ian atrivim sara puv ia damigham. **16** Ia oragh. Ia tugħ gavgavighiti, Ikiavira Itir

God bizir bar ekiamat damighti ia an ganam. **17** Ia fo, kar witin ovizir aniziba aghoramin dughiam, ezi kar amozimin dughiam puvati. Ki datirighin Ikiavira Itir God ko mikimti, an ararim ko amozim damuti, ararim dagaraghti, amozim arigham. Eghti ia ganigh fogh suam, ia arazir bar kuramin Ikiavira Itir Godin damazimin a gamigha, uari bagh atrivitam amisivasa an azara.” **18** Ezi dughiar kamra, Samuel Ikiavira Itir God ko migeima, an ararim ko amozim amadazi, ararim dagarazi amozim maghiram ariki. Ezi gumamaziziba bizir kamin ganigha Samuel ko Ikiavira Itir Godin atiatingi. **19** Kamaghin amizima, gumamaziziba Samuel migei, “E uari, gumazir aruam, e nin ingangariz gumamaziziba, e kamahsua, ni e bagh Ikiavira Itir God, nin God, a en apangkuvighsi a mikim, eghti e ovengan kogham. E fo, e arazir kurar aviribagh ami, e datirighin fo, e arazir kurar igharazir mam gamua, uari bagha atrivim amisivasa nin azara.” **20** Ezi Samuel kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia atiatingan marki. Guizbangira ia arazir kuram gamigha gifa. Egh ia bar akirim ragh Ikiavira Itir God gasan markiam. Ia guizbangira an gin mangiva, uan navir averiabar, bar moghira an ziam fi an ingangarim damusi gavgafigh. **21** Egh ia gavgaviba puvatizir asebar kin mangan marki. Da guizbangira pura bizir kiniba, eghti osimtizibar dughiaab me ian akuragh ua ia inighan kogham. Bar puvatigham. **22** Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin ifongiamra, a ia ginabazi ia an gumamazizibar otifi. A uan ziar ekiam ginighnigh, egh akirim ragh ia gasaraghan kogham. **23** Ia deraghvira ikisi, kirara God ko mikimamin ingangarim iti. Ki God ko migeir arazim ategham, mar ki arazir kuramin Ikiavira Itir God gami. Ki arazir aghuiba ko voroghira zuir tuavibar ian sure damuti, ia dar gin mangi. **24** Ia bizir bar ekir Ikiavira Itir God ian akurvagha ia gamizibagh nighnigh, egh zurara an atiating an apengan iki. Ia uan navir averiabar aven guizbangira an gin mangi an ziam fiva, an ingangarim damusi gavgafigh. **25** Egh ia arazir kurabar amuvira ikiti, Ikiavira Itir God ia ko ian atrivim adugh ia avigh ia makunigham.”

13 Sol bar uan igiamra ikiava atrivimin oto. Ezi azenir pumuning givazima, bizir kam oto. **2** Dughiar kamin Sol ua bagha 3,000pla Israelian midorozir gumaziba amisevegha, igharaziba amadazima me ua nguibabar ghue. A midorozir gumazir kabar tongin, 2,000pla inizi, me a ko Mikmasin nguibar ekiamin iti, a Betelin nguibamin boroghin mighsiar dozibar iti. Egha a uaghan midorozir gumazir 1,000pla amadazi, me an otarim Jonatan ko, me Benjaminin anabamin nguazimin aven, Gibeau nguibar ekiamin iti. **3** Egha Jonatan uan midorozir gumaziba ko, me Geban nguibamin averpenibar itir Filistian midorozir gumazibav sogha me abini. Ezi Filistian igharaz darazi me arazir kamin akam baregha puvira Israelian atari. Ezi Sol bizir kam bagha gumaziba amadazi, me Israelian ikiziba bar dar ghua sighabagh ivia, midorozimin uabin akurvaghasa gumazibar dei. **4** Gumazir kaba kamaghin me migei, “Sol Filistian midorozir gumazibar okoruar mam abira, kamaghin amizi Filistiaba datirighin bar Israelian anapin gami.” Ezi gumaziba akar kam baregha iza Gilgalin nguibar ekiamin Sol ko uari akufa. **5** Dughiar kamin Filistian aviriba iza Israelia misoghasa uari akufi. Me 3,000plan misoghamin karisba ko 6,000plan midorozir gumazir hoziabar dapiamba iti. Men midorozir gumaziba bar aviraseme, mati ongaramin gigim. Midorozir gumazir kaba Mikmasin nguibar ekiamin ghua me averpenibar ingarigha dar iti, Mikmas a Betavenin nguibar ekiamin boroghin, aruem anadi naghin iti. **6** Filistiaba ko Israelia uariv sosi. Ezi Filistiaba bar pamtemin misozima, Israelia uarir gari me midorozim gafiraghan kogham. Kamaghin amizima, Israelian marazi ghua nguazir toribar aven ghue, ezi marazi benir epariabar aven monge, ezi marazi mighsiamin dagiar toribar aven monge, ezi marazi dagiar ekiabar tizbar monge, ezi marazi mozir dipabar aven, dar akiribar monge. **7** Ezi marazi Jordanin Fanemin vongin otogha Gat ko Gileatin nguazimin vongin ghue. Sol Israelian gin midorozim bagha ghuzir puvati. Samuel faragha 7plan dughiaab Gilgalin uabin mizuamasa a mikeme. Kamaghin

amizi, a Gilgalin iikia a mizuai. Ezi gumamazir a ko itiba me kamaghin oraki, Filistiaba midorozimin Israelia abini, ezi me bar atiatingi. Ezi 7plan dughiaab givazi Samuel izezir puvati. Ezi gumamazir maba uari amikirvagh Sol ataghiragha tintinibar zui. **9** Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia ofan bar isia mighirim ko God ko navir vamiran ikiamin ofaba inigh na bagh izi.” Me da inigha izezi, a da inigha ofa damuasa avimin bar ada tue. **10** Men ofan arazaraziba givazima, Samuel izav oto. Ezi Sol ofa gamir dakozim ategha azenan ghua, dughiam a ganiga ghaze, “Aruer arizir aghuim.” **11** Ezi Samuel kamaghin Solin azara, “Ni tizim gami?” Ezi Sol kamaghin a migei, “Ki gumamazizibar garima me na ataghirasi. Ezi ki ni mikemezi moghin ni mizuaima, ni izezir puvati. Ezi ki Filistiabar garima me Mikmasin uari bagha averpenibar ingari. **12** Ki kamaghin nighnisi, Filistiaba izi Gilgalin kagh e ko misoghman. Ezi ki navir aghuim Ikiavira Itir God damingasa bizitam gamizir puvati. Kamaghin amizi ki ghaze, ki ofan bar isi mighiramibar amuam.” **13** Ezi Samuel kamaghin a migei, “Arazir ni amizir kam bar onganigha derazir puvati. Ni Ikiavira Itir God, nin God, ni ganingizir Akar Gavgaviba ni dar gin zuir puvati. Ni ti an akabar gin ghua, a ni ko nin ovavir boriba ataghi, ia zurara Israelia gativagha ikiai. **14** Kamaghin amizi, ni datirighin dughiar ruarimin atrivimin ikian kogham. Ni Ikiavira Itir Godin akabar gin zuir puvati. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir aghuir mam ginaba, gumazir a bar ifongezim, a bar bizir God ifongezibar amuam. A God ifongezir arazib gin zuir gumazim. Eghti a Godin gumamazizibar atrivimin ikiam.” **15** Samuel mikemegha givagha Gilgal ategha nguibar igharazimin ghua. Ezi Sol uaghan uan midorozir gumaziba bativasa Gilgal ategha Gibeau ghua. Ezi Gilgalin itir gumamaziziba me bar an gin zui. Gibeau nguibar, a Benjaminin anabamin nguazimin iti. Me otivigha givagha, Sol uan midorozir gumazir a ko itiba medima, men dibobonin 600in boroghin ghua. **16** Egha Sol uan otarim Jonatan ko, uan midorozir gumaziba ko, me ghua Benjaminin nguazim itir Geban nguibar ekiamin iti. Ezi Filistiaba Mikmasin uan averpenibar iti. **17** Filistiabar midorozir gumaziba 3plan okoruabar uarir tuiragha ghua Israelia ko misosi. Okoruabar mam notin amadaghan Sualin Distighin aven, Ofan nguibar ekiamin ghua. **18** Ezi okoruabar mam aruem uaghirir naghin, Bethoronin nguibar ekiamin ghua. Ezi okoruabar igharazim aruem anadir danganimin amadaghan ghua, kar gumamaziziba puvatizir danganin bagha zuir tuavim, ni mighsiar kamin zuir tuavimin mavanang beragh, munagh Afar Atiaba Itir Danganir Zarimin ganam. **19** Dughiar kamin kantri Israelin gumazitam ainin bizitamin ingarizir puvati. Filistiaba faragha kamaghin nighnisi, Hibruia midorozir sababa ko afuzibar ingaran e aghua. Nighnizir kam bangin Filistiaba me ainin bizibar ingaran Israelian anogoroke. **20** Kamaghin amizi, Israelia bar Filistiaba bagha zuima, me me bagha afaviba ko ainin nguazim abighamba ko sobiaba ko sabar ikiziriziba amine. **21** Israelia zurara ingangariz kam bagha me givesi. Nguazim abighamin afaviba, ko sobiaba ko nguazim abighamin ainin igharagha gariba koma, bulmakauabar agintighamin afuzir muziariba, bizir kaba bar, da aminamin ivezim bar pin ko. **22** Kamaghin amizi, midorozibar dughiaab, Sol ko Jonatan aningra midorozir afuziba ko midorozir sababa iti, ezi Israelia bar puvati. **23** Dughiar kamin Filistiaba midorozir gumazir maba amadazi, me ghua Mikmasin boroghin mighsiar akirimningin tizimin zuir tuavim asigha iti.

14 Dughiar mam givazima, Solin otarim Jonatan kamaghin uan midorozir gumazir igiar, an midorozir afuziba ko oramin suizimin migia ghaze, “Ga vongin Filistiaba itir averpenibar mangam.” Egha Jonatan uan afeziam mikemezir puvati. **2** Dughiar kamin, Sol uan purirpenim Mikronin nguibar ekiamin boroghin, temer pomigranetin povimin an ingarigha an iti, a Gibeau boroghin iti. Ezi 600plan midorozir gumaziba a ko iti. **3** Ezi ofa gamir gumazim Ahiya, a ofa gamir gumazibar dapanimin korotir azenan azuim abota, men tongin iti. Ahiya, a Ahitupin otarim, ezi Ahitup, a Ikabotin aveghbuam, egha

aning Finiasin otarimnga. Finias a Elin otarim, a fomira Silon, Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazim. **5** Ezi Jonatan ghugha gifa, ezi Solin midorozir gumaziba kamaghin fozir puvati, Jonatan ghu. **6** Jonatan uan namakam ko, Filistiaba averpenibar ingarizir tuavimin ghua, mighsiamin itir akirir pumuningin tizimin itir tuavimin zui. Danganir kam, dagiar davarir dafar pumuning iti, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi mamin ziam Boses, ezi igharazim Sene. **5** Dagiar davarir mam notin amadaghan Mikmasin nguibar ekiamin itima, mam vongin sautin amadaghan Geban nguibar ekiamin iti. **6** Ezi Jonatan dagiar davarir danganir kamin otogha kamaghin uan namakam migei, "Aria, ga vongin mangiva Filistian Ikiavira Itir God gifozir puvatizir gumaziba, me uan mikarzir mogomebar iniba aghorir puvati, ga me itir danganimin aven mangam. Ikiavira Itir God, ti gan akuraghti, ga me abiragham. Ikiavira Itir God midorozimin apaniba abinasava, gumazir aviribagh nighnizir puvati. Ga uaningra deragham." **7** Ezi an namakam kamaghin a ikaragha ghaze, "A dera. Ni tizim damusi ni purama a damu. Ki navir vamira ni ko iti." **8** Ezi Jonatan kamaghin a migei, "Bar dera. Ga datirighin vongin mangiva, uaning isi Filistiabar akaghti, me gan ganam. **9** Eghti me uarir mizuamsi ga mikimti, ga danganir kamra tughiv ikiam. Ga me bagh mangam kogham. **10** Egh me suam, 'Gua izi,' eghti ga me bagh mangam. Ga arazir kamin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir God, gan akuraghti, ga me abinam." **11** Kamaghin amizi, aning uaning isa Filistiabar akazi, me anining gani. Egha kamaghin migei, "Ia munagh gan. Hibruian gumazir maba muna izi, me dagiar torir me aven modibar aven ikegha, azenim giregha izi." **12** Ezi Filistiabar midorozir gumaziba, Jonatan uan namakam ko aningin dia ghaze, "Oi, gua kagh anang. E bizitam guan akakaghasa." Ezi Jonatan migirigiar kam baregha kamagh uan namakam migei, "Ni nan gin izi ga mangam. Ga datirighin fo, Ikiavira Itir God me isa Israela en agharim gatigha gifa." **13** Egha Jonatan dagiar davarir kurar kamin ghua uan dafarimningin ua bagha suigha, suemningin iruemin ghuanadi moghin an bira ghuavanadi, ezi an namakam kamaghira an gin ghuavanabo. Ezi Jonatan Filistian maba misozima, me daighirima, an namakam an gin iza midorozir sabamin me aghori me bar ariaghiri. **14** Ezi faragha otozir midorozir kamin, Jonatan uan namakam ko 20plan gumazibav soghezi me ariaghire. Midorozir kam, danganir dozir mamin oto. **15** Ezi Filistian midorozir gumazir uan averpenibar itiba ko, midorozir gumazir nguibabagh arua misoziba ko, Filistian igharaziba bar, midorozir eghaghanir kam baregha nigha bar atiatingi. Ezi mikimkizim nguazimin oto. Ezi Ikiavira Itir God Filistiabar nighnizibagh amizi da ikuvizi me tintinibar are. **16** Dughiar kamin, midorozir gumazir Sol Gibeau nguibar ekiamin ganasa miseveziba, me ghua saghon mar garima, Filistiabar gumaziba onganizi moghin tintinibar ivemaragha arui. **17** Me ghua Sol mikemezi, Sol nighnigha ghaze an midorozir gumazitaba ti ghua Filistiabav soghama. Egha a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, "Ia midorozir gumaziba dipon egh fogham te itir puvati." Ezi me kamaghin amigha fo, Jonatan ko an namakar an afuzim ko midorozir biziba aterim itir puvati. **18** Dughiar kamin, Godin Boksiam Gibeau Israela ko iti. Ezi Sol, ofa gamir gumazim Ahia mikemeghti, a mangi Boksiam inigh izam, eghti me Godin ifongiam bagh an azangsigham. **19** Sol ofa gamir gumazir kamin miagiavira itima, Filistiaba pamtemin dia, tintinibar uan averpenibar ikia ivemaragha arui, mati gumazir onganiba. Ezi Sol me baregha ofa gamir gumazim migia ghaze, "Marki. Ni Boksiam ategh e misoghshi mangam." **20** Egha Sol uan midorozir gumaziba ko dia ivemara ghua Filistiabav sosi. Me garima, Filistiaba bar onganigha tintinibar uan akar gumazibara misosi. **21** Hibrun marazi faragha ghua Filistian midorozir gumazibar akurvagha men tongin iti, egha uaghan men averpenibar iti. Me datirighin Filistiaba ategha Sol ko Jonatan bagha izegha, uan akar gumaziba Israelian akuragha misosi. **22** Israelian marazi, Efraimin mighsiar dozibar muela iti, egha me kamaghin oraki, Filistiaba are. Kamaghin amizima me iza Sol ko Jonatanin

akuragha Filistiabar agira. **23** Me Filistiabar agiragha ghua Betavenin nguibar ekiam gitagha sivagha ghu. Dughiar kamin Ikiavira Itir God Israelian akurazi, me midorozimin Filistiaba abini. **24** Dughiar kamin Sol akar gavgavim Israelia mikeme. A kamaghin migei, "Ki datirighira uan apanibar osimtiziba ikaragh mizazim me gasam. Kamaghin amizi, ia datirighin daghetam aman kogh mangi guaratizimin tugh. Gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham." Kamaghin amizi, Israelian gumazitam daghetam amezir puvatigha, mitiriam bangin amiragha gavgaviba puvati. **25** Egha me ghua ruarir mamin otogha garima, hanin mikonir dafar mam nguazimin itima, hanin bar aviram an aven iti. **26** Me fo, Sol akar gavgavim me ganingzi me atiatigha, hanibar gara tam amezir puvati. **27** Ezi Jonatan kamaghin oraghizir puvati, an afeziam daghebar aman uan midorozir gumazibar anogoroke. Egha a suigha aruir aghorimin ruaghatevimin hani garugha aneme. An amegha givagha zuamira ua gavgavim ini. **28** Ezi gumazir mam kamaghin Jonatan migei, "Nin afeziam dughiar kamin daghebar aman en anogoroke, kamaghin amizi e mitiriam bangin amira. A pamtemin kamaghin e migei, gumazitam daghetam ameghti God a gasighasigham." **29** Ezi Jonatan kamaghin gumazir kam migei, "Nan afeziamin akar kam, osimtizim isa en nguazir kamin itir gumazibagh aningi. Ia nan gan. Ki hanin bar muziarim amegha ua gavgavim ini. **30** E uan apaniba da inizir dagher kaba ameghai, egha gavgavim inighai. E Filistian mavav soke, egha e ti daghetaba amegha gavgavigha, Filistian bar avirir tabar misueghai." **31** Dughiar kamin, Israelia Mikmasin nguibar ekiamin apanibav sogha ghua, Aijalonin nguibar ekiamin tu. Kamaghin amizi, mitiriam bar puvara men azima me gavgaviba puvati. **32** Aruem iraghugha givazima me ivemara ghua, sipsipba ko bulmakaun me uan apaniba da iniziba ini. Egha me zuamira pura nguazimin dav sueghava dar tuziba inigha ghuziba sara purama da api. **33** Ezi gumazir maba ghua kamaghin Sol migei, "Ni oragh. Midorozir gumaziba ghuziba itir asiziba ame, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami." Ezi Sol akar kam baregha dia ghaze, "Amei, ia gumazir bar kuraba. Ia bar akirim God gasara." A kamaghin gumazir akam inigha izezbav gia ghaze, "Ia dagiar ekiatam poghpogh na bagh izi. **34** Egha ia tintinibar mangi midorozir gumazibav mikemeghti, me bulmakauba ko sipsipba inigh izi. Egh me dagiar kamin dav suegh, da tuegh kagh dar amam. Egh me ghuziba sara dar ameghan koghti, arazir kamin me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gamizir puvati." Kamaghin amizima, dimagarir kamnaghira, midorozir gumaziba bulmakauba inigha iza danganir kamra dav soke. **35** Ezi Sol dagiar kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakoizimin ingari, kar ofa gamir dakozir, Sol bar faraghavira ingarizim. **36** Ezi Sol gin uan gumazibav gia ghaze, "Aria, e dimangan magiriva, Filistiabar agiragh me misogh mangiti aminin tiragham. Egh e bar me misueghti me arighireghti, e men biziba bar ada iniam." Ezi me ghaze, "A dera, e mamaghira damuam." Ezi ofa gamir gumazim ghaze, "E ti faraghivira Ikiavira Itir Godin azaragham." **37** Ezi Sol kamaghin Godin azara, "E mangi Filistiabav sogham o markiam? Ni en amamangatighiva, en akuraghti e me abinigham o?" Dughiar kamin God a ikarazir puvati. **38** Ezi Sol kamaghin Israelian gumazir dapanibav gei, "Ia izi. E uarira uarir buri fofogham, tina arazir kuram gamizi, Ikiavira Itir God en akam barazir puvati. **39** Ikiavira Itir God zurara ikiaiva, Israela en akurvasi, ezi an ziamin ki akar gavgavim gamua ghaze, gumazir manam arazir kurar kam gami an ovengam. Nan otarim Jonatan uaghan arazir kurar kam damigh, a uaghan ovengam." Ezi gumazir kabar tongin gumazitam, an akam ikarazir puvati. Bar puvati. **40** Ezi Sol bar Israelia migia ghaze, "Ia bar moghira vongin munagh tuifigh, eghti ki uan otarim Jonatan ko ga vongin kagh tugham." Ezi me ghaze, "A dera, ni manmaghin damuasa ifonge, ni damu. E nin ifongiamin gin mangi mamaghira damuam." **41** Ezi Sol kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, a Israelian God, "O Ikiavira Itir God, ni tizim bagha nan akaba ikarvazir puvati? Ikiavira Itir God, ni Israelian God. Ki uabi, o nan otarim Jonatan

arazir kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim damighti, a Godin ifongiam gifoghshi, mangi dagiar kamningin tongin, dagiar faragha itim inigh. Egh gumazir igharazitam arazir kurar kam damighti, ni ofa gamir gumazim damighti, a mangi dagiar kamningin tongin dagiar namba 2 inigh.” Ezi God a baregha ofa gamir gumazim gamizi, a dagiar Sol ko Jonatanin ababanimin itim ini, ezi gumazamizir igharaziba puvati. **42** Ezi Sol datirighin kamaghin migei, “Ingangarir kamra, ia uam a damigh e ganika, tinara arazir kuram gami, Jonatan o ki uabi.” Ezi me kamaghin amizima dagiam Jonatan ginaba. **43** Ezi Sol Jonatanin azara, “Ni tizim gami?” Ezi Jonatan ghaze, “Ki hanin bar muziarin asadivir aghorir ki suirazimin ruaghavevimin a inigha aneme. Ezi marki, ki aremegham.” **44** Ezi Sol a migia ghaze, “Are, ni aremegham. Ni aremeghan koghti, ki Godin damazimin arazir kuram damigham, eghti God na misueghti ki aremegham.” **45** Ezi gumazamiziba kamaghin Sol migei, “Ni oragh. Jonatan Israelia en akurazi, e midorozir ekia kam gafira. A ti aremegham, a? Bar puvatigham. E Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni bizir kuratamin a damuan marki. God an akurazi, a bizir kam gami.” Kamagh amizi, gumazamiziba u Jonatan inimizima, Sol a misoghezi an aremezir puvati. **46** Bizir kamin gin, Sol ua Filistiabar agirazir puvati. Ezi Filistiaba uamatagha uan kantrin ghue. **47** Sol Israelian atrivimin otogha givagha, uan midorozir gumaziba ko me Israelian apansir tintinimin danganibar itibav sosi. Me Moapia ko Amonia, Idomia ko Filistiaba ko Soban kantrin atrivibav sosi. Me midorozibar zurara uan apaniba mizazim me gasa me abiri. **48** Egha Sol uan midorozir gumazibar naviba fema, me pantemin misogha uaghan Amalekia abini. Kamaghin amizi, men apaniba ua iza Israelia misozir puvati. **49** Ezi Solin otaribar kara, Jonatan, Isvi ko Malkisua. Ezi an guivimming, avenemebamin ziam, Merap, ezi an afumim Mikal. **50** Ezi Solin amuinim ziam, Ahinoam a Ahimasin guivim. Ezi Solin midorozir gumazir dapanim, an ziam Apner, a Nerin otarim. Ner a Solin afeziar dozim. **51** Ezi Solin afeziam Kis. Ezi Kis ko Ner, aning Abielin otarimim. **52** Sol atrivimin itir dughiamin, an midorozir gumaziba pantemin Filistiabav sosi. Kamaghin amizi, a zurara gumazir gavagiba buri. A gari, gumazir manam midorozibar atiatir puvati, an a inightima, an an midorozir gumazimin otogham.

15 Dughiar mam, Samuel kamaghin Sol migei, “Dughiar ki Israelian atrivimin ikiasa ni amisevezim, me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki kamaghin ami. Kamaghin amizi, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. **2** Ikiavira Itir Godin Gavagiba Bar Itim, kamaghin migei, ‘I’an inazir afeziaba Isip ategha azenan izir dughiamin, Amalekia pazavira me gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ivezir kuram me daningam. **3** Kamagh amizi, ni uan midorozir gumaziba inigh mangi Amalekia ko misogh men biziba bar dagh asishasikigh. Egh gumazamiziba ko boriba, bulmakauba, sipsipba, kamelba ko donkiba bar dav sueghti, da bar arighiregh. Ia tav ateghti a ikian bar marki.’” **4** Sol kamaghin oregha, uan midorozir gumazibar diazi, me iza Telemin nguibamin uari akufa. Ezi men dibobonim kamaghin zui, Judan midorozir gumaziba me 10,000, ezi Israelia 200,000. **5** Ezi Sol gin uan midorozir gumaziba inigha, Amalekian nguibar ekiamin boroghin ghue. Kar danganir dipam fomira ivemarin, a datirighin dakezi me an mongegha iti. **6** Ezi Kinia Amalekian boroghin iti. Ezi Sol akar gavagavim me bagha anemaga ghaze, “Ia Amalekia ategh mangi danganir igharazitamin iki. Puvatighi, e mangi me misoghti ia me sara arighiregham. En inazir afeziaba fomira Isip ategha azenan izir dughiamin, ian inazir afeziaba deraghavira Israelia e gami. Ki ian inazir afeziabagh nighnigha ia bagha akam amadi. Kamaghin, ia arighiram ki aghua.” Ezi Kinian gumazamiziba kamaghin oregha Amalekia ategha ghue. **7** Ezi Sol pantem misogha Amalekia abini, a Havilan nguazimin ikegha ghua Surin gumazamiziba puvatizir danganimin ghua, Isipin aruem anadi naghin tu. **8** Egha Sol Amalekian Atrivim

Agakin suira. Ezi Israelia Amalekian igharaz darazi bar me misoghezi, me ariaghire. **9** Me Agakin misoghezi an aremezir puvati, egha me uaghan bulmakauba ko sipsipin aghuibav soghezir puvati. Me bulmakauba ko sipsipin kuraba ko asizir igharazir kinibav soghezi da ariaghire. **10** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Samuel migei, **11** “Ni oragh, Sol nan akaba batuegha akirim na gasara. Ezi nan navim kamaghin mong oseme, ki Sol atrivimin ikiasa a ginaba. Bizir kam bangin nan navim derazir puvati.” Ezi Samuel akar kam baregha navim osemegha atari, egha dimagarir kamin Samuel Ikiavira Itir God ko migia an diavira itima aminin tira. **12** Bar mizaraghara Samuel dikavigha Sol bagha zui. Ezi me a migia ghaze, Sol Karmelin nguibar ekiamin ghugha, midorozim gafiragha ziar ekiam ini. Bizir kam bagha, a dagiar ababanim asara. An anesaragha givagha Gilgalin nguibar ekiamin ghin. **13** Samuel ghua Sol batogha dughiam Sol ganiga ghaze, aruer aghuim, “Samuel, Ikiavira Itir God deraghvira ni damu. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghugha gifa.” **14** Ezi Samuel a migia ghaze, “Guisi? Ezi ki tizim bagha bulmakauba ko sipsipbar arareba barasi?” **15** Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan midorozir gumaziba, Amalekia dam ada ini. Me Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, bulmakauba ko sipsipin aghuiba ini, a en God. Egha bulmakauba ko sipsipin kuraba me bar dav soke.” **16** Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ni asugh nimira iki. Ki bizir Ikiavira Itir God dimangan na mikemezimin gun ni mikimam.” Ezi Sol ghaze, “A dera, ni na mikim.” **17** Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Fomira ni ghaze ni pura bizim, ni Israelian anababar gumazir dapanim. Ikiavira Itir God uabi ni ginabazi, ni atrivimin oto. **18** Egha a ni amadazi ni ghua Amalekia misoke. A ghaze ni me misoghvira iki, gumazir kurar kaba bar me agifagh. **19** Ni tizim bagha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati? Egha ni bizir tizim bagha ivemara ghua Amalekian biziba isi? Ni Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kuram gami.” **20** Ezi Sol kamaghin Samuel ikara, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Amalekia misoke. Egha Atrivim Agak inigha ize. **21** E fo, Ikiavira Itir God ua bagha sipsip ko bulmakaun kabagh inabagha, dav soghasa e mikeme. Ezi midorozir gumaziba Gilgalin kagh, nin Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa, asizir kabar tongin asizir bar aghuiba inigha ize.” **22** Ezi Samuel kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God arazir manam gifonge? A ti ofan bar isia mighirizir kabagh ifonge, o? E ti an akabar gin mangasa, a ifonge? Ni oragh. Arazir an akabar gin zuim, a bar faraghavira itir arazim. Ezi asizir aghuibar ofa gamir arazim, a pura bizim. **23** Godin akaba batozir arazim, a mati imezibagh amir arazim, ezi Godin akaba barazir puvatizir arazim, mati asebar gin zuir arazim ko arazir bar kuram. Ni akirim ragha Ikiavira Itir Godin akam gasara, kamagh amizi, an akirim ragha ni gasarazi, ni uam atrivimin ikian kogham.” **24** Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Are. Ki arazir kuram gami. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin akaba batuegha uaghan nin akaba batoke. Ki uan midorozir gumazibar atiatigha men akabar gin ghue. **25** Ezi ki datirighin kamaghin ifonge, ni nan arazir kuraba gin amadagh egh nan gin iziti, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam.” **26** Ezi puvati, Samuel kamaghin Sol migei, “Ni Ikiavira Itir Godin akaba akirim ragha dagh asara, ezi an akirim ni gasara. Bizir kam bangin, ki nin gin mangighan kogham. Eghti ni uaghan Israelian atrivimin ikian kogham.” **27** Egha Samuel ragha mangasava amima, Sol pantemin an korotiar avizimin suirazi a biki. **28** Ezi Samuel kamagh ganigha Sol migia ghaze, “Ni oragh. Ikiavira Itir God datirighin atrivir ingangarinim ni agifa, ni korotiar avizir kam abighizi moghin, ni ua Israelia gativan kogham. A ingangarin isa Israelian gumazir igharazim ganingi. Gumazir kam, a gumazir aghuim egha ni gafira. **29** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a nguazir kamin gumazim puvati. Kamaghin amizi, a ifarir puvatigha uan nighniziba otavkirir puvati. Bar puvati. Kamaghin, e fo, God uan akam uam a giraghan kogham. Bar puvati.” **30** Ezi Sol kamaghin a ikaragha ghaze, “Guizbangira, ki arazir kuram gamigha gifa. Ga uaning, ni nan gin iziti, ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fam? Eghti nan gumazir dapaniba ko gumazamizir igharaziba

me nighnizir aghuim nan ikiam.” **31** Ezi Samuel uamategha Solin gin zuima a Ikiavira Itir Godin ziam fe. **32** Ezi Samuel gin kamaghin me migei, “Ia Amalekian Atrivim Agak inigh izi.” Ezi Agak iza bar atiatiava agoi, egha kamaghin nighnisi, “Ovever kuram, ti datirighin na batoghham.” **33** Ezi Samuel ghaze, “Ni gumazir aviribav soghezi me ariaghire, ezi datirighin gumazir ni misoghezi ariaghirezibar amebaba, me ua boriba puvati. Ezi datirighin nin amebam uaghan amebab kabar min ikiam.” Egha Gilgalin nguibamin, Ikiavira Itir Godin damazimin, Samuel Agakin misuegha an kuam aghora bar a nguemsiri. **34** Egha Samuel gin uamategha Raman nguibar ekiamin ghuzima, Atrivim Sol Gibeau ua dipenimin ghu. **35** Egha Samuel ua tong Solin ganizir puvatigha Ikiaviti Sol areme. An arazir kurar Sol Ikiavira Itir God gamizibagh nighnighavira ikia, an navim bar oseme. Ezi Ikiavira Itir God, a Sol gamizi a Israelian atrivimin otozir bizam gininghna, bar oseme.

16 Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “Israelian Atrivim Sol, ki a batuegha gifa. Kamaghin amizi, ni tizim bagha Sol gininghna osemeghavirus itit? Nin navir osimtizir kam manadizoghin givagham? Ki, Betlehemin nguibamin gumazir mam Jesi bagha, ni amadi. Ni borer tam sipsipin kom gurigh a inigh mangi. Ki atrivimin ikiasa, an otarir mam ginabagha gifa.” **2** Ezi Samuel kamaghin migei, “Ki mamaghin bizir kam damigham? Ki bizir kam damighi, Sol oregh na misueghiti ki aremegham.” Ezi Ikiavira Itir God a migei, “Puvati. Ni bulmakau amebab igiar otezir puvatizitam inigh, ua Betlehemin mangiva gumazimir nguibar ekiamin itibar mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi.’ **3** Egh ni Jesin azaraghtima a uaghan ofan kam bagh iziti, ki bizir ni damuamimin gun ni mikimam. Egh gumazir ki atrivimin otivasa misevezim, ki nin akagahiti, ni borem isi an dapanim gingegham.” **4** Ezi Samuel Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua Betlehemin ghu. A ghuaa otozima, nguibar ekiamin gumazir dapaniba atiatim sara iza a bato. Egha me bar moghira aguava an azai, “Ni deragh e damuasa navir amirizim sara izi, o puvati?” **5** Ezi Samuel ghaze, “Are, ki navir amirizim sara izi. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damuasa izi. Ia faragh Godin damazimin, uari zuegh, egh ia gin izi na ko e ofa damuam.” Egha a ghua Jesi uan otariba ko me batogha, Ikiavira Itir Godin damazimin zuegh arazir aghuibar gin mangamin akabar me migei, egha ofan kamzin izasa men azangisi. **6** Ezi Jesi uan otariba ko, me otivigha givagha, Ikiavira Itir Godin damazimin tuivighav itima, Samuel Jesin otarir ivariam Eliapin gara, nighnisi, “Kar ti gumazir kamra, Ikiavira Itir God, atrivimin otivasa a ginaba.” **7** Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Ni kamaghin nighnighan marki, an aghuivar ruarim ko an ganganiba deraghti, ki a ginabagham. Puvati. Gumazir kam, atrivimin otivan ki aghua. Guizbangira, Ikiavira Itir God, gumaziba biziba tuisisi moghin, biziba tuisizir puvati. Gumaziba uan damazibar inivafizibar gari. Ezi ki gumazibar nighniziba ko men ifongiabar gara me tuisisi.” **8** Ezi Jesi uan otarir namba zin dia, an ziam Abinadap, egha a inigha Samuel bagha ize. **9** Ezi Samuel ghaze, “Puvati, Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.” **9** Ezi Jesi Sama inigha Samuel bagha ize, ezi Samuel ghaze “Puvati, a uaghan Ikiavira Itir God a ginabazir puvati.” **10** Dughiar kamin, Jesi uan otarir 7pla vaghvagha me inigha Samuel bagha iza an aka. Ezi Samuel a migia ghaze, “Nin otaribar tongin, Ikiavira Itir God men tav ginabazir puvati.” **11** Ezi Samuel kamaghin Jesin azai, “Nin otaritam ua iti, o?” Ezi Jesi ghaze, “Puvati, otarir bar igiar abuananam iti. A bar men dozim. Egha a sipsipbagh eghuva dar gari.” Ezi Samuel a migia ghaze, “Ni gumazitam amadaghti a mangi a inigh izi. A izeghti, e gin dapiagh ofa damuam.” **12** Ezi Jesi gumazir mam amadazi, a ghua an otarir kam inigha izi. Jesin otarir kam, a uan mugamma ikia an guam bar derazi an damazimning dafozi, an mikarzinmin ganganiba bar dera. Ezi Ikiavira Itir God, Samuel migia ghaze, “A mara, gumazir mamra, an atrivimin otivam. Ni atriviba amisiva me gazuivar borem isi, a gingegh.” **13** Ezi Samuel olivin borer sipsipin komin itim inigha, Devitin aveghbuabar damazimin borer muziarim an dapanim

ginge. Ezi dughiar kamra Ikiavira Itir Godin Duam iza pamtemin Devit avara, egha a ko ikia mamaghira iti. Ezi Samuel uamategha Raman nguibar ekiamin ghu. **14** Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin Duam Sol ataghizima, Ikiavira Itir God, duar kurar mam amadazi a ghua an nighnizim gasighasighizima a bar atiatingi. **15** Ezi Solin ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “O atrivim, e fo, God duar kurar mam amadazima a iza pazavira ni gami. **16** Ni ifueghti e mangi ni bagh, gitan min garir dibiariir striniba itibav sozir gumazitam batoghham. Eghti God, ni bagh duar kuram amangamin dughiaabar, gumazir kam ni bagh dibiariir misoghti, an ararer aghuim ni damuti, nin nighnizim ua deragham.” **17** Ezi Sol kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Mamaghira. Ia mangi gumazir deraghavirus dibiariir ararer aghuim gamir tam batogh na bagh a inigh izi.” **18** Ezi ingangarir gumazir mam kamaghin Sol migei, “Ki Jesin otarir mam Betlehemin nguibar ekiamin an gani. Gumazir igiar kam bar fo, a dibiariir midorozir ararer aghuibagh ami. A uaghan midorozir gumazir gavgavir aghuim. Egha uaghan migirigiar aghuibagh amua an ganganiba bar dera. Guizbangira, Ikiavira Itir God a ko iti.” **19** Sol akar kam baregha gumaziba amadazi me ghua kamaghin Jesin migei, “Nin otarir Devit, sipsipbar garir otarim, ki kamaghin ifonge, ni na bagh anemadaghti a izi.” **20** Ezi Jesi oregha Sol bagha Devit amadi. Jesi akirar pumuningin bretha aghuigha, donkin mamin akirim gikegha, da isa Devit ganingi. A uaghan memen inimin ingarizir misevir wain ruizim sara a ganingi. Egha memen igiar mam sara a ganingi, a kamaghin Devit migia ghaze, bizir kaba, ni bizir aghuibar min Atrivim Sol daningigh. **21** Ezi Devit ghua Sol batogha an ingangarir gumazimin oto. Ezi Sol bar Devit gifonge, egha uan midorozir biziba ateramin ingangarim isa Devit ganingi. **22** Ezi Sol kamaghin Jesi bagha akam amada, “Ki Devit gifonge. Ki kamaghisua, ni aneteghti a nan ingangarir gumazimin ikiam.” **23** Kamaghin amizi, Devit Sol ko iti. Egha Ikiavira Itir God, duar kuram Sol bagha anemadir dughiaabar, Devit dibiariir misozima an ararer aghuim gami. Ezi Sol gitan min garir dibiariir ararer kam barazima, duar kurar kam Sol ataghirizima, an nighnizim ua araragha izima, a ua dera.

17 Ezi Filistiabar midorozir gumaziba gin iza Efesdamimin uari akuvagha uari akiri. Me nguibar kamin uan averpeniba ingari, danganir kam Aseka ko Sokon nguibar ekiamningin tizimin iti. Egha me Sokon Israelia ko misoghasa. **2** Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba ko ghua, Elan danganir zarimin ikia Filistiaba ko misoghasa uari akiri. **3** Ezi Filistiaba vongin mighsiar mamin itima, Israelia vongin mighsiar igharazimin iti, ezi danganir zarim aning abiki. **4** Dughiar kamin, midorozir gumazir bar dafar gavgavir gami, a Getin nguibar ekiamin gumazim, an ziam Goliat. A Filistiabar averpeniba ategha iza azenara tuzi, Israelia an gari. An ruarim 3 mitan boroghira ghu. **5** Egha a brasin ingarizir dapanir asuam ko midorozir korotiaba aghui, ezi dar osimtizim 50 kilogremim tu. **6** A brasin otevir manningin uan suemning noke, Egha brasin ingarizir afuzim gisaghu. **7** An afuzir misiam mitemegha ekeveghe, mati ter otevir mam. Ezi afuzir mizem me ainin an ingarizi, an osimtizim 7 kilogremim tu. Ezi midorozir gumazir mam oramin suiragha an faragha zui. **8** Ezi Goliat tughu pamtemin Israelian dia ghaze, “Ia tizim bagha midorozim damuasa miki? Ia misoghasa, a? Ia pura Solin ingangarir gumazir kiniba, ezi ki Filistiabar midorozir gumazim. Aria, ia gumazitam amiseveghti, a izi na misogh. **9** A gavgavigh na misueghti ki aremeghti, e pura ian ingangarir gumazir kinibar ikiam. Eghti ki a misueghti an aremeghti, ia en ingangarir gumazir kinibar min ikiam.” **10** Egha Goliat ua kamaghin me migei, “Ia oragh. Ki datirighin Israelian midorozir gumaziba ian ingarav aki ia basamasa. Ia gumazitam amiseveghti a izi na ko misogham.” **11** Ezi Sol uan midorozir gumaziba ko akar kam baregha, me bar atiatigha nighnizir aviribagh ami. **12** Devitin ikizimin eghaghanim kamakin, Devit a Jesin otarim. Jesi a Efratan nguibar ekiamin gumazir mam. A Betlehemin nguibar ekiamin iti. Betlehem, a Judan anabamin nguazimin

iti. Ezi Jesi otarir 8pla iti, ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Jesi ghurigha gifa. **13** Ezi Jesin otarir ivariam Eliap, an girara irim Abinadap, ezi otarir mizekim Sama, me Solin midoroziir gumazibar akuragh apanibav soghasa ghue. Ezi Devit a Jesin otarir dozir abuananam. **15** Dughiar mabar Devit ghua Solin ingangaribagha ami. Egħa dughier maba, a Sol atagħhiragħa ghua Betleħemin uan afeziamin sipsipbar gari. **16** Dughiar kamin, Goliat 40plan mizaraziba ko guaratizibar iza azenara tuiva, uabi ko misogħasa Israelian dia ghaze, ia gumazitam amadagħti a izi na ko misogh. **17** Ezi dughiar mamin Jesi kamagħhin Devit migei, “Ni bretin 10plan kaba ko 10 kilogrem in witin me avimin tueziba inħhi, zuamira uan aveghbuaba bagħ averpenir me itibar mangi. **18** Ni uagħan 10plan sisin dagħer kaba inħh mangi midoroziir gumazibar gumazir dapanim daningħh. Egh uan aveghbuabar azaragħ, me deravira iti, o puvati. Egh me da bizitam inħh izi nan akagħti ki fogħam, me deravira iti. **19** Ni mangi ganti, Atrivim Sol ko nin aveghbuaba ko midoroziir gumazir iħharaziba, me Elan dangħin zarim inħh iħhi Filistiaba ko misosi.” **20** Ezi amimzaragħan, Devit bar mizaragħara dikavigha sipsipbar ganasa gumazir iħharazim mikeme. Egħa a dagħeba inħha, men averpeniba iti nagħhin zui, mati Jesi a mikemezi mokin. A ghua otivima, Israelian midoroziir gumaziba midorozim bagħa ghua, panten dia zui. **21** Ezi Filistiabar midoroziir gumaziba vongin tuivighav iti, ezi Israelian midoroziir gumaziba vongin tuivigha, midorozim bagħa uari akiri. **22** Ezi Devit dagħeba isa dipenimin itir bizibar garir gumazim ganigha, ivegha ghua midoroziir gumazibar tongin uan aveghbuabav ġia ghaze, ia dera? **23** A me ko migiavira itima, Filistian midoroziir gumazir bar gavgavin Goliat, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Filistian midoroziir gumaziba ategħa iza azenara tugħa, Israelian dia migeir akar kamra uam a gami, ezi Devit a barasi. **24** Ezi Israelia Goliatin garava bar atiatigha are. **25** Egħa Israelia kamagħhin uariv ġei, “Ia gumazir munamin ganiva an dimdiam baragħ. A midorozim bagħa e gagħora en ingaravati. Ezi en atrivim kamagħhin migei, gumazitam Filistian kam misuegħti an aremegħti, a dagħar aviriba ko bizir aviriba a daningam, egh a uagħan uan guivim ategħti, gumazir kam an ikiam. Egħti atrivim uagħan gumazir kamin adarazi da dagħiba inħh kogħam, egh atrivim uagħan uan ingangariba bagħ men diman kogħam.” **26** Ezi Devit deragħa akar kam baragħizir puvatigha kamagħhin an borogħin itir gumazibar azai, “Gumazir manatam Filistian gumazir kam misuegħti, an aremegħti, Israelian aghumsizir kam givagħam, egħti atrivim manmagħhin a damuam? Ki kamagħhin gari, Filistian kam, a gumazir God ġifozir puvatizim, egh uan mikarzir mogomemin inħh atuizir puvati. A uabi fava dibovir akabar Godin Zurara Itimin midoroziir gumazibav ġei.” **27** Ezi gumaziba a gegħari, atrivim kamagħhin migei, gumazir manam Goliat misuegħti, a bizir kaba a damuam. **28** Ezi Devitin avebam Eliap orazima, Devit gumaziba ko migei. Ezi an navim ikuvizima a kamagħhin a migei, “Ni tizim bagħa kagħ ize? Tinara nin sipsipin muziariiba gumamaziziba puvatizir dangħanimin dar gara dagħ egħufi? Ki fo, ni ifari, ni orazi puvatigha puvira ifagħatir gumazim. Ni pura daru midorozim ganasa ize, biziba puvati.” **29** Ezi Devit kamagħhin uan avebam migei, “Puvati. Ki bizitam ġifogħgha gumazibar azangħisi. Ki kamagħhin amima, a ti deraz, o puvati?” **30** Egħa a ragħirigha uan gumazir iħharazibar azai, gumazir Filistian gumazim misuegħti an aremegħamin, atrivim manmagħhin a damuam? Ezi me ua bizir Sol faragħa mikemezibar a migei. **31** Ezi gumazir maba Devitin migirigha baregha ghua Sol migei. Kamagħhin amizi, a Devitin diazima an a bagħa għu. **32** Ezi Devit ghua otogħa kamagħhin Sol migei, “O atrivim, ni oragħ. E Israelia, e Filistian kamin atiatigha osemegħan kogħam. Ki nin ingangarir gumazim, ki uabi mangi a ko misogh.” **33** Ezi Sol ghaze, “Bar puvati. Ni otarir bar iħhi. Ni manmagħhin a ko misogh? Ni otarir aghirir kinim. Goliat uan iħhiamra midoroziir gumazim inħh ia da datirikin.” **34** Ezi Devit Solin akam iħharagħa ghaze, “Atrivim, ki uan afeziamin sipsipbar gari. Ezi dughiar mabar laionba ko beaba iza sipsipin nguziba isa zui. **35** Ezi ki laionba ko bean kabar agintigha dav sogħa dar akatoribar

uam sipsipin nguziba, me dama da isi. Egħti laion o bea ragħ na misoghisi izitima, ki an tuer arizibar suiragħ an ġurim apirighi an aremegħam. **36** O atrivim, Filistian gumazir iħhiavira Itir God ġifozir puvatizir kam, a gumazir uan mikarzir mogomemin inħh atuizir puvatizim, a dibovir akabar Godin midoroziir gumazibav ġei. Ezi ki laionba ko beabav sogħezi mogħin, arazir kamra, ki a damuam. **37** Iħhiavira Itir God nan akurazi, laionba ko beaba na gasighasighizir puvati. Ezi datirighin, a uagħan nan akuragħti, Filistian kam na misueghan kogħam.” Ezi Sol a migia ghaze, “A dera, ni mangi, iħhiavira Itir God ni ko ikiam.” **38** Egħa Sol dapanir asur brasin ingarizim an dapanim garugħa, korotiar brasin ingarizim an mikarzim avasa a ganingħi. Kar Solin midoroziir korotiaba. **39** Ezi Devit midoroziir sabam inħha brasin midoroziir korotiam arugħa, uabi baragħav arui. Ezi puvati, a fomira bizir kamagħ gari taba aghuizir puvati. Kamagħ amizi, a Sol migia ghaze, “Ki midoroziir korotiar kabar aghuigh mangi misogħan kogħam. Ki bizir kaba azuizir puvati.” Kamagħ amizi, a ua da sue. **40** Egħa a uan asadivir aghorim inħha dagħurir dipar mamin eghuravimin ghuaa 5plan dagħar ġuar doziba inħha, uan mitarir dozim garu. Egħa uan katapelin suiragħa Goliat bagħa zui. **41** Ezi Filistian gumazim Goliat, a garima, Devit a bagħa arui izi. Ezi Goliat Devit bagħa izi. Ezi gumazir Goliatin oramin suizim an faragħa zui. **42** Ezi Goliat Devitin garima, a bar otarir iħhi, ezi an guamin ganagħiba bar dera. Ezi Goliat ghaze, a ti midorozim damuamin fofoziba puvati, a pura borir kinim. **43** Kamagħhin amizi a Devit dipova kamagħhin a migei, “Ni tizim bagħ asadivir aghorir mamin suiragħa izi? Ni ghaze, ki ti afiam, egh na misogħasa, a?” Egħa a Devit gasighasighasa uan asebar dei. **44** Egħa a kamagħhin Devit migei, “Ni iziti, ki ni misuegh nin kuam isi kuarazir isaba ko asizir atiabar anighi, me ni amam.” **45** Ezi Devit kamagħhin a iħharagħa ghaze, “Ni midoroziir sabam ko afuziba inħha na misogħasa. Ezi ki iħhiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziamin nin misogħasa izi, a Israelia en midoroziir gumaziba gatavazir God. A Godin kamra, ni an akaba barazir puvatigha dibovir akabar a migei. **46** Ni oragħ. Datirighin dughiar kamra, iħhiavira Itir God ni isi nan dafarim datigham. Egħti ki ni misuegh nin dapanim atugħam. Egh e ian midoroziir gumazibav suegh, men namnaba isi kuarazir isaba ko asizir atiabar aningam. Ki kamagħhin damighi, kantribar gumamaziziba bar kamagħhin fogħam, Israelian God, a ġuibangira God. **47** Egħti gumamazizir kagħ itiba bar kamagħhin ganigh suam, iħhiavira Itir God uan gumamaziziba uan gavgavimra me isi. A gumazir afuziba, ko midoroziir sababar suiziba, a dagħ nighnizir puvati. Iħhiavira Itir God uabi midoroziir kam damuam, egh bar ia isi en dafarim darigham.” **48** Devit mikemegħa ġivazima, Goliat uan bar sivagħa Devitin boroghira izi. Ezi Devit zuamira ivegha ghua Goliat misogħasa zui. **49** Devit dafarim uan mitarir dozim garugħa, dagħar mam inħha uan katapel gatigha a iħhegħegħa Goliat gase. Ezi dagħam an guam mitigha a vuigha an dapanimin aven ghuzi, a guam mogħin ira uagħira nguazimim fuagħav iti. **50** Kamagħhira, Devit katapel ko dagħiamin midorozim Goliat misogħezi an areme. A midoroziir sababa puvati. **51** Goliat nguazim ġirighav itima, Devit ivegha ghua Goliatin boroghin tugħa, an midoroziir sabam amikirigha an firim atuizir, an areme. Ezi Filistiaba garima men faragħa zuir midoroziir gumazir gavgavim aremegħa ġivazi, me bar mogħira tintinibar are. **52** Ezi Israelia ko Judan gumaziba dagarvagħa, men agintigha me misozima me ariagħiri. Ezi Filistiabar kuaba tintinibar Saraimin nguibar ekiamin tuavim ġirav iħhi ghua, Getin nguibar ekiam ko Ekronin nguibar ekiamin divazimmin tiar akabar tu. **53** Ezi Israelia men agintigha givagħa, uamategħa ghua Filistiabar averpenibar men bizir me tegħa areziba ini. **54** Ezi Devit Goliatin kuamin namnamin itir midoroziir biziba bar da inħha ghua uan averpenim gati. Egħa Goliatin dapanim inħha ghua Jerusalem itir gumamaziziba akagħghasa, egħti me fogħ suam, a midorozim Goliat abiragħa gifa. **55** Sol garima, Devit ghua Goliat ko misozima, ezi a kamagħhin midoroziir gumazibar faragħa zuir gumazir dapanim Apherin azai, “Otarir iħhiar kam,

a tinan otarim?" Ezi Apner a ikaragha ghaze, "Atrivim, ki guizbangira ni migei, ki fozir puvati." **56** Kamagh amizi, Sol ghaze, "Ni mangi tintinibar gumazir igharazibar azangsigh, egh izi na mikemegh." **57** Ezi Devit Goliat misoghezi an aremezi dughiamin gin, a uamategha Jerusalemin ghuzi, Apner a inigha Sol bagha ghua. Ezi Devit Goliatin dapanimin suiraghavira ikia Apner ko ghua Sol bato. **58** Ezi Sol an azara, "Otarir igiam, ni tinan otarim?" Ezi Devit a migia ghaze, "Atrivim, ki Jesin otarim, a nin ingangarir gumazim, a Betlehemin nguibar ekiamin gumazir mam."

18 Sol Devit ko mikemegha givazima, Solin otarim Jonatan, a uan navir averiam sara Devit bar a gifonge, egha uabi gifongezi moghin bar a gifonge. Egha aning bar namakar aghuimnigin oto. **2** Dughiar kamin, Sol Devit inizi an a ko iti, egha anetaghizima a uamategha uan nguibamin ghuzir puvati. **3** Jonatan bar Devit gifonge, kamaghin amizima, an akar gavgavir mamin Devit ko anekiri. Ezi Devit uaghan Jonatan ko akam akiri. **4** Ezi Jonatan uan korotir aghuir ruarim ko midorozir korotiba sara sue. Egha bizir kaba ko an midorozir sabam ko an barir pim ko an benir uabi amighirim sara da isa Devit ganing. **5** Ezi Devit Sol ko itima, Sol Devit migeima, a midorozir gumaziba isa ghua apanibav sosi, egha misozir dughiaabar, Devit zurara midoroziabar uan apaniba abiri. Kamaghin amizi, Sol midorozir gumazibar gumazir dapanir mamin ikiasa a ginaba. Ezi gumamaziziba ko midorozir gumazibar dapanir igharaziba, kamaghin Devitin gara, bar a gifonge. **6** Devit Goliat misoghezi an aremegha givazi, midorozir gumaziba bar uamategha nguibabar izi. Me tuavimin izima, Israelin nguibar ekiabar amiziba uan nguibar ekiaba ategha azenan iza tuavimin atrivim Sol bato. Me bar akongezir ighiabagh amua gitan min garir dibiarim ko tambarinav sosi. **7** Egha me kamaghin ighiam bange: "Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi." **8** Sol ighiar kam baregha, bar an aghuagha puv atari. Egha navim ikuvigha kamaghin migei, "Me ti ghaze, Devit apanir bar aviribav soke, ezi ki gumazir vabara misoke, ezi a bar na gafira. Me ti kamaghsua, a ti gin nan dangamin inigh atrivimin ikiam." **9** Dughiar kamin, Sol bizir kam ginighnigha Devitin gara a basei. **10** Amimzaraghan Sol uan dipenimin iti, ezi Ikiavira Itir God, duar kurar mam a bagha anemada. Bar zuamira duar kurar kam Solin nighnizim abirazima, Sol pura diava arai, mati gumazir onganim. Dughiar kamin Devit uan gitan min garir dibiarimin gikararai, mati a dughiaabar zurara ami moghin ami. Ezi Sol uan afuzimin suiragha, **11** kamaghin nighnisi, "Ki datirighin afuzimin Devit giniv a isi birim gikeghti ana aremegham." Egha an afuzim Devit mikinizi, Devit an afuzim gita. Sol dughiar pumuningin arazir kam gamizi, Devit dughiar pumuningin an afuzim gita. **12** Sol fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, egha akirim ragha Sol gasara. Kamagh amizi, Sol Devitin atiatingi. **13** Egha a Devit ataghizi, an atrivimin dipenimin itir puvati. Sol gin Devit amadazi, a 1,000plan midorozir gumazibar dapanimin iti. Ezi Devit midorozir gumazir kaba inigha ghua apanibav sosi. **14** Ezi Ikiavira Itir God Devit ko ikia an akurvazima, bizir bar avirir an amiba deraghaviram otifi. **15** Ezi Sol Devitin garima an ingangariba bar deragha otivima, a bar puvira Devitin atati. **16** Devit midorozir gumazibar gumazir dapanir bar aghuim, kamagh amizima, Israelia ko Judabar gumamaziziba bar a gifongegha a baghavira iti. **17** Egha Sol kamaghin ifonge, "Devit aremeghti deragham. Ki ti uabi a misuegham koghham. A ti uabi Filistiaba ko misoghti, Filistiaba a misueghti an aremegham." Kamagh amizi, Sol kamaghin Devit migei, "Ni oragh, ki Merap ni daningasa, a nan guivir ivariem, eghti ghua uaningin ikiam. Ezi ki ua kamaghin ni mikimasa, bizir ni na bagh damuamim, ni nan midorozir gumazimin min iki pamtemin ingar atiatingan marki. Eghti Ikiavira Itir God ifueghti an uan apanibav soghamin dughiamin, ni mangi me misogham." **18** Ezi Devit Solin akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, "Marki, ki an ikian koghham, ki gumazir kinim. Egha uaghan nan adarazi ziaba puvati. Kamaghin amizi ki nin guivimin ikian koghham." **19**

Ezi Sol gavgavigha ghaze, Devit Merapin ikiam, egha aning uaningin ikiasa dughiam amisef. Dughiar aning uaningin ikiamin otozi, a dikavigha Merap isa gumazir igharazim ganing, an ziam Adriel, a Meholan nguibar ekiamin gumazir mam. **20** Ezi gin Solin guivir igharazim, an ziam Mikal, a Devit bagha bar ifonge. Ezi Sol bizir kam baregha bar akonge. **21** Egha a kamaghin nighnisi, "Bar dera. Ki Mikal Devit daningam. Egh ki Devit amadaghti, a mangi Filistiabav sogham, eghti Filistiaba a misueghti ana aremegham." Kamagh amizi, Sol ua Devitin diagha a migei, "Ki kamaghin ifonge ni nan guivimin ikiam." **22** Egha Sol uan ingangarir gumazir maba amaga ghaze, ia mangi Devitin ganigh, dughiar Devit uabira ikiamin, ia an apezeper suam, "Atrivim Sol bar ni gifonge, ezi e an ingangarir gumaziba uaghan ni gifonge. Ni oragh. Datirighin ni an guivimin ikiamin dughiar aghuim." **23** Egha me ghua migirigiar kamin Devit migei. Ezi Devit kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia ti ghaze, ki dagiaba itir gumazim, egha ziam itir gumazim, egh atrivimin guivimin ikiam, a? Bar puvatigham. Ki biziba puvatizir gumazir kinim. Kamaghin amizi, ki an ikegham koghham." **24** Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba uamategha ghua, Devit mikemezir akabar gun Sol geghari. **25** Ezi Sol kamaghin nighnisi, a Devit amadaghti, a mangi Filistiaba ko misoghti, me a misueghti an aremegham. Kamaghin amizi, a uan ingangarir gumazibav kemeghti, me uamategh mangi Devit mikimam. A kamaghin migei, "Ki kamaghsua, Devit bizir bar vamira nan guivim givisi na daningam. Ki kamaghsua, Devit nan apaniba ikarvaghiava 100plan Filistian midorozir gumazibav sueghti me arighhiregh. Egh a 100plan gumazir kabar mikarzir mogomebar inibar ghoregh, da inigh na bagh izi." **26** Ezi Solin ingangarir gumaziba ghua Solin akabar gun Devit migei. Ezi Devit kamaghin nighnisi, arazir kam, a Solin guivim givezamin arazir aghuim, egha a Solin ameremin otivasa bar akonge. Egha Sol mikarzir mogomer inir kaba inigh izisa dughiam ginaba. Ezi dughiar kam tighar otivam, **27** ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiabar midorozir gumazir 200pla misuegha, men mikarzir mogomebar iniba aghoregha, da inigha atrivim bagha izegha da medi. Devit Solin guivimin ikiasava arazir kabagh ami. Kamaghin amizi, Sol uan guivim Mikal isa Devit ganingizi aning uaningin iti. **28** Ezi Sol datirighin kamaghin deragha fo, Ikiavira Itir God Devit ko iti, ezi Mikal uaghan bar Devit gifonge. **29** Kamaghin amizima, Sol Devitin atatiavira ikia egha bar an aghua. Egha Sol zurara an apanimin iti. **30** Dughiar aviribar, Filistiabar midorozir gumazir dapaniba uan midorozir gumazibar akua, Israelia misoghasa izi, ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pamtemin me misogha me abiri. Solin midorozir gumazir dapanir igharaziba, me Devit pamtemin misozi moghin misozir puvati. Kamaghin amizi, gumamaziziba ziar ekiam Devit ganidi.

19 Ezi Sol Devit misueghti an aremeghasa uan otarim Jonatan ko uan ingangarir gumaziba bar me mikeme. Ezi Jonatan bar Devit gifonge. **2** Egha a ghua Devit migia ghaze, "Nan afeziam ni misueghti ni aremeghasa migei. Kamaghin amizi, ni gurumzaraghan bar deraghvira uabi geghuv, egh mangi azenibar modogh. **3** Eghti ki afeziam ko, ga mangi dangarin ni modozimin boroghin tughiv ikti, ki ni bagh afeziamin mikimiva an nighnizim gifogham. A manmaghin ni damusi damuti, ki an gun ni mikimam." **4** Egha amimzaraghan, Jonatan ko Sol ghua uaning migia, Jonatan Devitin ziam fa kamaghin Sol migei, "Afeziam ki bizitam ni mikimasa. A kamakin. Ni arazir kuratam uan ingangarir gumazim Devit damuan marki. An arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bizir avirir an amiba da nin akurvasi. **5** A Goliat misoghezi an aremezi dughiam, a kamaghin uabi ginighnizir puvati, an ovengam o an angamira ikiam. Devitin agharimin Ikiavira Itir God, Israelia an akurvaghavira ikia, en apaniba, a bar me abini. Ezi ni uabi bizir kamin ganigha bar akonge. A bizitam gasighasighizir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagh puram a misueghti an aremegham? Ni kamaghin damigh osimtizir ekiam inigham." **6** Ezi Sol Jonatanin akaba baregha, akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, "Ki Ikiavira Itir

Godin damazimin, ki Devit misueghti an aremeghan kogham.”

7 Ezi Sol mikemegha givagha ghuzi, Jonatan Devitin diazima a izima, an eghaghanir an afeziam a mikemezibar gun a geghari. A gin Devit inigha Sol bagha ghuzi, Devit fomira atrivimin dipenimin ingarizi moghira ua ingari. **8** Ezi Israela ko Filistiaba dughiar mamin ua uariv sosi. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko pantemin misogha Filistiaba abirazima, Filistiaba tintinibar are. **9** Ezi gin, Ikiavira Itir God ua duar kuram amadazi, a ghua Solin nighnizim avara. Dughiar kamin Sol uan dipenimin aven aperagha uan afuzimin suiraghav iti. Ezi Devit a ko ikia uan gitan min garir dibiariim gikararai. **10** Ezi Sol uan afuzimin Devit giniv a isi birim gikasava a birazi, Devit an afuzim gitazi, afuzim dipenir birim miti. Ezi dimagarir kamin, Devit arav ghu. **11** Ezi Sol uan ingangarir gumaziba amadagha ghaze, ia Devitin dipenimin mangi a korogh, egh bar mizaraghara ia misueghti an aremegh. Ezi Devitin amuim Mikal, kamaghin a migei, “Ni datirighin dimagarir kamra ni arimangigh. Puvatighti, me gurumin mizaraghara izi ni misueghti, ni aremegham.” **12** Kamaghin amizi, Mikal, benir gavgavir mam inigha dipenimin windua dafazi, Devit an suiragha uaghira nguazim girigha arav ghu. **13** Devit ghugha givazi, Mikal marvir guar me tememin ingarizin inigha Devitin misiamin aneti. Egha me memen arizim inigha marvir guar kamin dapanim aniki. Egha nir ruarir mamin anevara. **14** Ezi Solin ingangarir gumaziba Devit iniasa izima, Mikal kamaghin me migei, “Devit arei.” **15** Ezi me uamategha ghua Sol mikeme. Ezi puvati, a ua kamaghin me migei, “Ia uamateghe an dipenimin aven mangi an ganigh, egh an akuir misiamin a inigh iziti, ki a misueghtima an aremegham.” **16** Ezi me uamategha ghua dipenimin aven ghugha marvir guamin garima, a misiamin irighav iti, ezi an dapanim anighizir memen ariziba iti. **17** Egha me an ganigha givagha ghua Sol mikeme. Egha gin Sol kamaghin Mikalin azai, “Ni tizim bagha na gifari? Ni tizimsua nan anapim ataghizi an arav ghu?” Ezi Mikal kamaghin a ikaragha ghaze, “Devit kamaghin na migei, ni nan akuraghti, ki ari mangika. Puvatighti, ki nin misueghti, ni aremegham.” **18** Devit arir dughiamin, a ghua Raman nguibar ekiamin Samuel bato. Egha Devit bizir Sol a gamiziba dar gun Samuel geghani. Egha gin Devit ko Samuel ghua Naiotin nguibamin iti. **19** Ezi gumazir maba kamaghin Sol migei, “Devit Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti. Naiot a Godin akan inigha izir gumazibar nguibam.” **20** Ezi Sol gumaziba amadazi me Devitin suighasa zui. Me ghua otivigha garima, Godin akan inigha izir gumazir okoruam mam, Godin akan pantem an gun migiava diava ighia izi. Me Samuelin garima, a Godin akan inigha izir gumazir kabar dapanimin iti. Ezi Godin Duam pantem Solin gumaziba givazivi, me uaghan Godin akan pantem an gun migia, dia ighia izi. **21** Ezi Sol kamaghin bizir kam bareghe gumazir igharaziba amadazi, me ghua kamaghira Godin akan inigha izir gumazibar min otifi. Ezi Sol ua kamaghira oregha, a ua gumazir avirir maba ua me amadazi, me ghua kamaghira Godin akan inigha izir gumazibar min otifi. **22** Ezi Sol gin uabi ghua Raman otogha, ghua Sekun nguibamin mozir dipar ekiamin oto. Egha kamaghin Sekun itir gumazibar azai, “Samuel ko Devit aning managh iti?” Ezi me ghaze, “Aning Raman nguibar ekiamin boroghin Naiotin nguibamin iti.” **23** Ezi Sol tuavimin ghuvaira itima, Godin Duam an anabozi, a Godin akan pantem an gun migiava, diava ighia tuavimin ghua Raman boroghin ghua Naiotin nguibamin oto. **24** A gumazir igharazibar min uan korotiaba suegha, Samuelin damazimin, Godin akan inigha izir gumazibar min ami. Egha dimagarir kam ko aruer kamin, a bibliamra irighav iti. (Bizir Sol batozir kam, an akar gumaziba migei mamin mingarim. Akar kam makain, “Manmaghin ami, Sol ti uaghan Godin akan inigha izir gumazim, o?”)

20 Sol Raman boroghin Naiotin nguibamin otozi, Devit nguibar kam ategha arava, uamategha Jonatan bagha ghu. A kamaghin Jonatan migei, “Ai Jonatan, nin afeziam tizim bagh na misueghti ki aremegham? Ki osimtizitam o

arazir kuratamin a gamizir puvati. Guizbangira, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.” **2** Ezi Jonatan kamaghin Devit ikara, “Puvati, ni aremeghan kogham. Nan afeziam, bizir a damuamiba, a bar dar gun na migei, bizir muziariba ko bizir ekiaba. Egh a bizir katam nan modoghan kogham. Ezi ki fo, a ni misueghti ni aremeghan kogham.” **3** Ezi Devit ua kamaghin migei, “Nin afeziam a bar ni gifo, ni bar na gifonge. Kamagh amizi, a ti na misueghti, ki aremeghsi, a ni mikemeghan kogham. An osimtizim ni danning aghua. Ezi guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ki ni migei, nin afeziam na misueghti ki aremegham. Ki bizir kam gifogha gifa, ki fo ni datirighin na ko iti. Ezi dughiar bar otevinim nin afeziam bizir kam damuam.”

4 Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ki manmaghin nin akuraghassa, ni ifonge? Bizir ni ifongezir manam, ki a damuam.”

5 Ezi Devit kamaghin a migei, “Gurumzaraghan iakinir igiamin dughiar ekiamin, ki mangi atrivim ko damam. Ni uabi nighnigh, ni na amadaghti, ki mangi obarir azenimin modogh iki, mangi amimzaraghan guaratizimin tugham. **6** Eghti nin afeziam apir dakozimin na bagh ganiva nin azangsighe suam, a managh iti, eghti ni kamaghin a mikim, ‘Azeniba vaghvagha dar dughiar kamin, Devitin adarazi me uari akuva Betlehemin ofabagh ami. Kamaghin amizi, a mangasa nan azarazi, ki an amamangatizi, a uan nguibamin ghu.’ **7** Ni atrivim mikemegh givaghti, a suam, ‘A dera,’ eghti ni fogh suam, ki deragh ikiam. Eghti an atariva osemehti, ni fogh suam a pazi na damuam. **8** Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, ni nan namakar aghuimin ikiasa akar mam akiri, bizir kam bangin ki fo, ni nan apangukuvigh deragh na damuam, ki nin ingangarir gumazim. Egh ki arazir kuratam damighti, ni uabi na misueghti ki aremegham. Ni na inigh uan afeziam bagh mangan marki.” **9** Ezi Jonatan kamaghin a migei, “Marki, ni mamaghin nighnighan marki. Ki tong kamaghin foghai, nan afeziam pazi ni damuam, ezi ki ni mikemeghai. Ki a mongan kogham.” **10** Ezi Devit kamaghin a migei, “Ni uan afeziam nan gun a mikemeghti, an adarir migirigiam damuti, tina izi na mikimam?” **11** Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ga dagher azenimin mangigh, ki ni mikimam.” Egha aning dikavigha zui. **12** Aning ghua otogha givagha, Jonatan kamaghin Devit migei, “Ikiavira Itir God, Israelin Godin ziamin, ki kamaghin migei, ki ifaraghti a mizazim na gasegham. Gurumzaraghan o zuerimin dughiar kamra, ki ni bagh afeziamin azangsighe. A navir amirizim nin ikiti, ki ni bagh akan amangam. **13** Eghti nan afeziam ni gasighasighsi mikimti, ki ni mikimam. Egh ni arisi, ki ni mikemegh nin akuraghan koghti, Ikiavira Itir God mizazir ekiatam na gasegh. Ezi ki kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God nan afeziam ko ikezi moghin, a uaghan ni ko iki. **14** “Egh gin, ki angamira ikiavira ikiti, ni nan apangukuvigh deraghvira na damu, mati Ikiavira Itir God en apangukuvigha deragha e gami mokin. Puvatighti, ki aremegham. **15** Egh ni uaghan nan ovavir boriba zurara deravira me damu. Ni pazi me damuan marki. Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin nin anpaniba agivamin dughiamin, ni nan ovavir boribar apangukuvigh deraghvira me damu.” **16** Jonatan akar dikirizir gavagvinim, Devit ko an adarazi gamua ghaze, ni aremeghamin dughiamin gin, nin ovavir boriba akar dikirizir kam gin amadaghti, Ikiavira Itir God mizazim me gasam. **17** Jonatan uabi gifongezir moghin bar Devit gifonge, kamagh amizi, a Devit migia ghaze, Devit ni akar dikirizir gavgavim damu. Ezi Devit Jonatan mikemezi moghin ami. **18** Egha Jonatan ua kamaghin Devit migei, “Gurumzaraghan, iakinir igiamin dughiar ekiam. Eghti ni damamin dughiamin ikian koghti, afeziam ni apiaghilir dabrabinim ganti a pura ikiti, an okam nighnigham. **19** Eghti amimzaraghan, ni bar zuamira magari dagiar pozir ekar ni faragha modozimin boroghin modogh, dagiar pozimin ziam Esel. **20** Eghti ki izi pura ifar barir afuzir 3pla inigh dagiar pozir kam boroghin itir bizitam gasam. **21** Egh ki na ko izamin otarir igiam mikemeghti, a nan barir afuziba buriam. Eghti ki kamagh a mikim suam, tong sivagh kagh izi, bariba kagh amadagham iti, eghti Devit, ni na bagh izi. Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ni kamaghin fogh suam,

ni deravira ikiti bizitam ni gasighasighan kogham. **22** Eghti ki otar na ko izamin kam mikim suam, barir afuziba muna munagh iti, eghti ni zuamira dikavigh danghanir igharazitamin mangi. Ni kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God uabi ni amadazi, ni mangi. **23** Guizbangira, akar dikirizir gavgavir ga uaning ko amizir kam, Ikiavira Itir God gan gari, ezi ga zurara an gin mangi mamaghira ikiam.” **24** Ezi Devit dagher azenimin ghua dagiar pozimin boroghin modo. Ezi aminzaraghan Atrivim Sol iakinir igiamin isar ekiam bagha izav apera. **25** A zurara ami moghin ghua dipenir birimin, uan dabirabim gapera. Ezi Jonatan atrivim vongin amadaghan aperaghav itima, Apner atrivimin boroghin apera. Ezi Devit apiaghirir dabirabim pura iti. **26** Sol garima, Devit dughiar kamin itir puvatizi, a migirigiatam gamir puvati, a pura kamaghin nighnisi, “Devit manmaghirama ami? Bizitam ti Devit batozima, a Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatigha, izezir puvati, o?” **27** Iakinir igiamin, namba 2in dughiamin, me ua uari akuvagha gari, Devit apiaghirir dabirabim, a ua pura iti. Ezi Sol kamaghin uan otarim Jonatan migei, “Jesin otarim manmaghin amigha boghinaron ko datirighin isam bagha izezir puvati?” **28** Ezi Jonatan ghaze, “A Betlehemin mangasa nan azangski. **29** A kamagh na migei, ‘Nan aveghbuam na bagha akam amaga ghaze, ki mangi uan adarazi ko ofa damuam. Kamagh amizi, ni na ateghti ki mangam. Ni guizbangira nan namakar aghuim, ni na ateghti ki mangi uan adarazir ganam. A kamaghin migeima, ki anetaghizi a uan adarazi bagha ghu.’ Bizir mingarir kamin a isar ekiar kamin ni ko ikiasa izezir puvati.” **30** Ezi Sol kamaghin oregha bar Jonatan baseme, eggha kamaghin a migei, “Ni amizir bar kurar orazir puvatzimin borim. Ki ni gifo, ni Jesin otarir kamin akurvaghasa. Arazir kam ni damighi ni gumazir kinimin ikiam, eghti aghumsizir ekiam ni uan amebam ko gua batogham. **31** Jesin otarir kam nguzir kamin ikivira ikiti, ni kantrin kamin atrivimin otoghan kogham. Kamagh amizi, ni gumaziba amadaghti, me mangi a inigh iziti, ki a misueghti an aremekal!” **32** Ezi Jonatan kamaghin Solin akam ikaragha ghaze, “A tizim bagh aremegham? An osimtizir manam gami?” **33** Ezi Sol akar kam baregha zuamira afuzim inigha Jonatan birazi, Jonatan an afuzim gita. Ezi Jonatan datirighin fo, nan afeziam datirighin Devit misueghti an aremeghasa pamten nighnisi. **34** Eggha Jonatan atara bar uan afeziam baseme, dagher dakozim ategha ghu. Eggha iakinir igiamin dughiar namba 2in, daghetam amezir puvati. An afeziam Devit gasighasigha aghumsizir akabar a mikemezi, an akar kurar kabagh nighnigha, Devit bagha navim bar a baseme. **35** Eggha aminzaraghan mizaraghuva, Jonatan dagher azenimin Devit bativasas ghua, otarir mam inizi an a ko zui. **36** Ezi Jonatan kamagh otarir kam migei, “Ki barir afuzir asiti, ni mangi da buri. Ni zuamira mangi.” Ezi otarim ivegha zuima, Jonatan barir afuzir mamin a gafiragha ase. **37** Ezi otarim ivegha ghua barir afuzim irizi naghin zuima, Jonatan an diagha kamagh a migia ghaze, “Ni tong ua sivagh mangi. Barir afuzim ti munagh iti.” **38** Ezi Jonatan ua otarimin diagha ghaze, “Ni zuamira mangi. Ni oragh, pura tughiv ikian marki.” Ezi otarim barir afuzim inigha Jonatan bagha izi. **39** Otarir kam Jonatan migeir akabar mingaribagh fozir puvati. Jonatan ko Devit uaningra fo. **40** Eggha Jonatan uan barir pim ko bariba isa otarim ganingizi, ana da inigha ua nguibar ekiamin ghu. **41** Eggha otarim ghughu givazi, Devit dagiar pozimin girakirangin modozim ategha iza, Jonatanin boroghin ira nguazimin fuagha, uan guam nguazim mitua. Eggha 3plan dughiaubar uan dapanim fegha uam aviragha eggha dikavigha aning uaningin torava azi. Devitin azir akamin arazim, bar Jonatanin azir akamin arazim gafira. **42** Ezi Jonatan kamaghin Devit migei, “Ni navir amirizim sara mangi. Ga fo, ga Ikiavira Itir Godin ziamin, akar gavgavim akirigha givagha ghaze, ga zurara deraghvira uaning damuam. Eghti gin gan ovavir boriba uaghan kamaghira arazir kam damuam.” A mikemegha givazi, Devit danghanir igharazimin zuima, Jonatan uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

21 Devit ara ghua Nopin nguibar ekiamin ofa gamir gumazim Ahimelek bato. Ezi Ahimelek nigha atiatia uan dipenimin

azenan izegha kamaghin Devit migei, “Ni tizim bagha uabira izi?” **2** Ezi Devit ghaze, “Atrivim ingangarir mam na ganingizi ki izi. A ghaze, ki damuamin ingangarir kam, ki an gun gumazir igharazitam mikiman kogham. Ki uan midorozir gumazibav gia ghaze, ia danghanir igharazitamin na batogh. **3** Ezi ni dagher manmagh gariba iti? Ni bretta ikiva 5plan rubuziba na daning, puvatighi ni dagher igharazitam na daningigh.” **4** Ezi ofa gamir gumazim kamaghin a migei, “Ki bretin kiniba puvati. Bretin God ganingizimra iti. Nin midorozir gumaziba bogh dimangan amiziba ko dakuighan koghti, ni bretin kaba inigh mangam.” **5** Devit kamaghin Ahimelek migei, “Ki guizbangira ni migei, e dimangan amiziba koma akuizir puvati. E zurara pura uan apanibav soghamin dughiaaba, en midorozir gumaziba ko men biziba Godin damazimin zue. E datirighin uaghan Godin damazimin zue.” **6** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim bretta isava a ganing. Bretin me isa God ganingizim anarira iti. Dagher igharaziba ua puvati. Me dughiar kamin Godin damazimin bretin igiaba isa, ghuribar dangamin garigha, dakozim gati. Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim, bretin ghuriba isa Devit ganing. **7** Ezi dughiar kamin, Atrivim Solin ingangarir gumazir mam, a Idomian gumazim, an ziam Doek. A Godin Puriirpenimin ikia Godin ofa damuamin dughiam mizuai. A garima Ahimelek bretin kaba isa Devit ganing. Doek a Solin bulmakaubar garir gumazibar gumazir dapanim. **8** Ezi Devit bretta inigha kamagh Ahimelek migei, “Ni afuzitam o midorozir sabatam iti? Ni tam ikiva na daningigh. Atrivim ingangarir bagha nan avisi, ki midorozir sabatam o bizir igharazitam inizir puvati. Ki pura ize.” **9** Ezi Ahimelek a migia ghaze, “Ki midorozir sabar vaimira iti. Kar Goliatin midorozir sabam, ni Elan danghanir zarimin a misoghezi an areme. Me a isa nir mamin a noegha ofa gamir gumazibar dapanim azenimin azuuir korotiar otevimin girakirangin aneti. Ni ifuegh midorozir sabar kam iniam.” Ezi Devit ghaze, “Ni a isi na daningigh! Midorozir sabar kam, a bar dera. Tam uam a gafirazir puvati.” **10** Eggha Devit Solin atiatigha dughiar kamra nguibar ekiar kam ategha arav ghu. A ghua Getin nguibar ekiamin atrivim Akis bato. **11** Atrivimin ingangarir gumazibar dapaniba kamaghin a migei, “Gumazir kam Devit, a uan kantrin atrivim. Amiziba a bagha kamagh ighiam bange: ‘Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.’” **12** Ezi Devit migirigiar kam baregha kamaghin nighnisi, Getin nguibamin garir Atrivim Akis ti a misueghti an aremegham. Eggha an atiat. **13** Kamaghin amizi, Devit atrivim ko an ingangarir gumazibar dapaniba damazimin, odava gumazir onganin gava. Me a ikiasava amima a bar gumazir onganimin mirarama oto. A pura tintinibar nguibar ekiamin tiar akamin, biziba osira diava arava, pupuviba an akatorimin otiva an ghuaamasizimin izaghiri. **14** Ezi Atrivim Akis an gara kamagh uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia kagh gan, gumazir kam bar onganil! Ia tizimsua a inigha na bagha izi? **15** Ia ti ghaze, nan kantrin gumazir onganiba puvati, a? Bar aviriba iti, kamagh amizi ia tizim bagha gumazir onganir kam inigha izima, an arazir onganiba nan damazimin dagh amuavira iti? A nan dipenimin ikian kogham.” Kamaghin amizima, Atrivim Akis Devit ataghizima, a ghu.

22 Eggha Devit Getin nguibar ekiam ategha ara ghua, Adulamin nguibar ekiamin boroghin mighsiamin dagiar torir mamin iti. Ezi an aveghbuaba ko an afeziamin ikizim kamaghin oraki, a danghanir kamin iti. Ezi me ghua a ko iti. **2** Dughiar kamin, gumazir osimtizir igharagha garir aviriba itiba ko, gumazir igharaz darazir biziba inigha da ikarazir puvatziba ko, gumazir adariba gumazir igharazibar itiba, me bar moghira Devit bagha ghuegha a ko uari akuvagha itima, a men gumazir dapanimin iti. Gumazir a ko itibar dibobonim, 400in boroghin ghu. **3** Ezi Devit uan amebam ko afeziam inigha danghanir kam ategha, Moapin kantrin, Mispan nguibar ekiamin ghu. Eggha a kamaghin Moapian atrivim migei, “Ki kamaghusha, ni nan amebam ko afeziam ateghti, aning ni ko ikiti, ki Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham, a na bagh a bizir tizim damuam.” **4** Ezi Moapian atrivim, Devit ifongezi moghin, a Devitin amebam ko afeziam inigha izima aning Moapin atrivim ko itima, Devit

uabi dagiar torimin modogha iti. **5** Ezi Godin akam inigha izar gumazir mam, an ziam gat, a iza kamaghin Devit migei, “Ni ua danganir kamin iktan marki. Ni datirighira dikavigh Judan anabamin nguazimin mangi.” Ezi Devit danganir kam ategha, Judan nguazimin ghua an ruarir ekia me kamaghin diborim Heretin ghugha an iti. **6** Dughiar mam, Sol Gibeon mighsiar dozimin ikia, temer mamin apengan aperaghav ikia, uan afuzimin suiraghav iti. Ezi an ingangarir gumazibar dapaniba an okarigha iti. Ezi gumazir maba Devit itir danganimin gun a migei. **7** Ezi Sol kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ia Benjaminin anabamin gumaziba, ia deraviram oragh. Ia ti ghaze, gumazir kam Devit, a dagher azeniba ko wainin azeniba isi ia daningam, a? Egha a ia damuti ia 1,000pla ko 100plan midorozi gumazibar dapanibar otivam, a? Bar puvatigham. **8** Ki fo, ia bizir kabagh nighnigha na gasighasighasa akam misoke. Ian tav bar kamaghin na mikemezi puvati, nan otarim. Jesin otarir kamin akurvaghasa a ko akar gavgavim akiri. Ia na ginighnizir puvatigha, kamaghin na mikemezi puvati, nan otarim a nan ingangarir gumazir kam gamizima, a nan apanimin oto. Egha a datirighin na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.” **9** Dughiar kamin Idomian gumazim Doek, a Solin ingangarir gumaziba ko tuivighav iti. Egha a kamaghin Sol migei, “Ki Nopin nguibar ekiamin ikia garima, Devit ofa gamir gumazim Ahimelek bagha ghua, a Ahitupin otarim. **10** Ezi Ahimelek, Devit mangamin tuavim bagha Ikiavira Itir God ko migei. Egha a dagher maba ko Filistian gumazim Goliath midorozi sabam sara inigha Devit ganingi.” **11** Sol akar kam baregha gumazir maba amadazima, me ghua Nopin ofa gamir gumazim Ahimelek ko an ikizimin itir ofa gamir gumaziba bar me inigha ize. **12** Ezi ofa gamir gumazir kaba bar otivigha givazima, Sol kamaghin Ahimelek migei, “O Ahitupin otarim, ni oragh. Ki akar mam nin iti.” **13** Ezi Ahimelek ghaze, “Gumazir ekiam, ni akar manam iti?” **14** Ezi Sol kamaghin a migei, “Bizir tizim bagha ni Jesin otarim ko, gua na gasighasighasa akam akiri? Ni dagher maba ko midorozi sabar mam sara a ganiga, aka taba a daningasa Godin azangisi. A datirighin nan apanim gavagha, na misueghti ki aremeghasa tuaviba buri.” **15** Ezi Ahimelek kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Devit a nin ingangarir gumazibar faragha zuir gumazir bar aghuim, egha a deraghavira nin girara zui. Ingangarir gumazitam a gafirazir puvati. A uaghan nin amerem, a nin boroghin ikia ni geghuvir midorozi gumazibar dapanir mam. Nin dipenimin an itir adarasi, me bar a gifuegha ziar ekiam a ganidi. **16** Dughiar kamra ki ti akatam a daningasa Godin azangisi, o? Bar puvati. Ki dughiar aviribar a bagha God ko migei. Ki nin ingangarir gumazim, ki uan adarazi ko, ni akam e gasan marki. E ni gasighasighasa akam akirizir puvati. Bizir ni datirighin migeir kam, ki bar a gifozir puvati.” **17** Ezi atrivim kamaghin a migei, “Puvati. Ahimelek, ki ni bareghan kogham. Ni uan adarazi ko bar ovengam.” **18** Ezi Sol uan midorozi gumazir an boroghin tuivighav itibav gia ghaze, “Aria. Ia raghirigh Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba misueghti, me arighiregh. Me Devit ko ingara fo, a nan aragarhu, ezi me bar na migeir puvati.” Sol kamaghin migeima, midorozi gumaziba me misoghan aghua. Me fo, kar Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba. **19** Kamaghin amizi, Sol Doek migia ghaze, “Ni mangi me misueghti me arighiregh.” Ezi Doek raghirigha ghua ofa gamir gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. Dughiar kamra a Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir 85pla misoghezi me ariaghire. Gumazir kaba, me ofa gamir gumazir kortotir otevir azenan azuiba. **20** Ezi Sol uan midorozi gumaziba amadazima me Nopin ghue, kar ofa gamir gumaziba itir nguibar ekiam. Egha me Nopin gumazamiziba bar me misoghezi me ariaghire. Me gumaziba, ko amiziba, boriba ko borir aghegheviri oteba apiba, bulmakauba, donkiba, ko sipsipba sara bar me kuavareme. **21** Egha me Ahimelekin otarim Abiatar, a Ahitupin igiavotarim, me a misoghezi puvati. A men ara ghua Devit ko iti. **22** Ezi Abiatar kamaghin Devit migei, “Sol Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba bar me misoghezi, me ariaghire.” **23** Ezi Devit kamaghin a migei, “Noka! Dughiar ki nin afeziam

ko ikezim, Doek uaghan iti. Ezi ki fo, a guizbangira nan gun Sol mikimam. Ki fo, na bangin, nin afeziam uan adarazi ko ariaghire. Kar nan osimtizimral **23** Kamaghin amizi, ni ikiva atiatingan marki. Ga fo, gumazir na misoghasava amim, a uaghan ni misoghasa. Ni na ko iki deraghvira ikiam.”

23 Ezi gumazir maba iza kamaghin Devit migei, “Filistiab Keilan nguibamin itir gumazamizibav sogha, men witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ghua, men witin dagheba okeme.” **2** Ezi Devit akar kam baregha kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, “Ki mangi Filistiabav sogham o markiam?” Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “A dera. Ni mangi Filistiabav suegh Keilabar akuraghti, me deraghiam.” **3** Ezi Devit ko itir gumaziba a migia ghaze, “Ni oragh. E datirighin Judan anabamin nguazimin itima, bizir aviriba e gamima, e atiatingi. E manmaghin Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogham? E mangan kogham.” **4** Me kamaghin mikemezima, Devit uam Ikiavira Itir Godin azai. Ezi a ua kamaghin migei, “Ki ian akuraghtima, ia midorozi Filistiabav abinigham. Kamaghin amizima, ia dikavigh Keilan nguibamin mangi Filistiabav sogh.” **5** Ezi Devit uan gumaziba ko, Keilan ghua pamtem Filistiabav soghezi, men aviriba ariaghire. A bar me abiragha, men bulmakauba ini. Kamaghira, Devit Keilan nguibamin gumazamizibav akurazi, me deravira iti. **6** Ahimelekin otarim Abiatar, faragha Atrivim Solin ara iza Devit ko itir dughiamin, a ofa gamir gumazibar kortotir otevir azenan azuim inigha ize. Me Keilan nguibamin zuir dughiamin, Abiatar korotiar kam uaghan a inigha me ko zui. **7** Ezi gumazir maba Sol migia ghaze, “Devit ghua Keilan nguibar ekiamin iti.” Ezi Sol ghaze, “Bar dera, God datirighin a isa nan agharim darigham. Devit a nguibar ekia itir akar gavgavim ko divazir gavgavim itimin aven ize. A uabi uabi isa kalabuziam gati. Kamaghin amizi, ki an suighamin ingangarim osemzezi puvati.” **8** Kamaghin amizi Sol uan midorozi gumaziba bar men diazi, me Devit uan adarazi ko me konasa Keilan zui. **9** Ezi Devit kamaghin oraki, Sol a gasighasighasa izi. Ezi a kamaghin ofa gamir gumazim Abiatar migei, “Ni ofa gamir gumazibar kortotir otevir azenan azuizir kam, a inigh izi.” **10** Ezi an a inigha izezi, Devit kamaghin Ikiavira Itir God migei, “O, Ikiavira Itir God, ni Israelia an God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin oraki, Sol fo, ki Keilan kagh iti. Kamagh amizi, a na bangin kagh izi nguibar kam gasighasighasa. **11** Ki foghasa, nguibar kamin gumazamiziba na isi Sol daningam, o puvatigham? Sol izamin akam a guizbangira o puvati? O Ikiavira Itir God, Israelia an God, nan ifongiam kamakin, ni nan azangisizim ikaragh.” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, “Sol a izam.” **12** Ezi Devit ua Ikiavira Itir Godin azara, “Keilan gumazamiziba, me ki uan adarazi ko e isi Sol daningam, o puvatigham?” Ezi a ghaze, “Are, me ni migei moghira mamaghira damuam.” **13** Ezi Devit kamaghin oregha zuamira uan gumaziba ini, men dibobonim 600in min tu. Me bar dikavigha Keila ategha ghue. Me bar moghira uari inigha tintinibar danganibagh arui. Ezi Sol orazima Devit Keila ategha arav ghuzima, Sol ua Keilan mangan nighnizir puvati. **14** Ezi Devit ghua Sifin nguibar ekiamin boroghin, mighsiaba itir danganir mongamin aghuibar modi. Danganir kam, kar danganir dakirtizir gumaziba puvativim. Sol zurara Devit buriaivira iti, ezi Ikiavira Itir God Sol gamima, a Devit bativir puvati. **15** Ezi Devit kamaghin fo, Sol izi a misueghti an aremegham. Kamaghin amizima, a ghua Sifin boroghin Horesin nguibamin iti. **16** Ezi Solin otarim Jonatan Devitin ganasa ghua, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiasa akar aghuibar a migei. **17** Egha Jonatan kamaghin a migei, “Nan afeziam ni buri ni batogh, ni gasighasighan kogham. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Ni gin Israelian atrivimin ikiam, eghti ki nin girara ikiam. Nan afeziam, a uaghan bizir kam gifo.” **18** Egha aning Ikiavira Itir Godin damazimin, roroamningin ikiasa akar dikirizir gavgavir mam gami. Egha Jonatan uamategha uan nguibamin ghuzima, Devit Horesin Ikiavira iti. **19** Ezi Sifin gumazir maba ghua Gibeon nguibar ekiamin Sol migia ghaze, “O

ativim, ni oragh. Devit en bighan Hakilan mighsiamin modogha iti, a sautin amadaghan Jesimonin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Me Horesin nguibamin boroghin, mighsiabar misoghamin danganir aghubar iti. **20** O atrivim, e fo, ni gumazir kamin suighasa bar ifonge, ni iza va inigh. E uari a isi nin agharim darigham.” **21** Ezi Sol kamaghin me migei, “Ia nan akurvaghamin arazir aghuim gami. Bizir kam bangin, Ikiavira Itir God deraghvira ia damu. **22** Ki fo, gumaziba kamaghin migei, Devit bar dikirmiki, an e gifaragham. Kamaghin amizi, ia uamateghe mangi a itir danganim bagh deraghvira ganigh, egh uaghan gumazir an ganizibar ziaba inigh. **23** Ia bar deraghvira a modozir danganibagh fogh, egh zuamira izi na mikemeghti, ki ia ko mangam. A danganir kamra ikiti, ki mangi deraghvira a batogham. Ki Judabar dakoziaba bar dar tongin a buriva an apigham.” **24** Sol mikemeghe givazi, Sifia anetegha uan nguibamin ghue. Egha me kamaghin fo Devit uan gumamaziziba ko me Maonin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. A sautin amadaghan, Jesimonin Jordanin danganir zarimin iti. **25** Sol oregha givagha, uan gumaziba ko me danganir kamin ghua Devit buri. Ezi gumazir maba iza Devit mikeme. Ezi a ghua danganir kurar dagiar aviriba itimin, Maonin gumamaziziba puvatizir danganir vuemin iti. Sol oraghti, Devit danganir manamin mangiti, a uaghan danganir kamin mangam. **26** Sol uan gumaziba ko mighsiar akirir vuemin mangiti, Devit uan adarazi ko me solin ariva, mighsiar akirir vuemin mangam. Egha Sol uan adarazi ko ghua bar Devit uan adarazi ko me ikiarugha bar men suighasava ami. **27** Ezi gumazir mam iza kamaghin Sol migei, “Filistiaba en nguazimin izegha e misosi. Ezi ni zuamira uamateghe izi.” **28** Ezi Sol akar kam baregha uan gumaziba ko me Devit ategha, uamategha ghua Filistiaba ko misosi. Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Midoroziabagh Itaghirviriz Dagiam.” **29** Ezi Devit danganir kam ategha ghua Engedin nguazimin danganir mogomer aghubar iti.

24 Sol Filistiabar agiragha givagha, ua iza Devit buri. Ezi gumazir maba kamaghin a migei, “Ni munagh gan, Devit muna Engedin boroghin gumamaziziba puvatizir danganimin iti.” **2** Kamaghin amizi, Sol Israelian 3,000plan midoroziar gumaziba amisevezima, me Devit ko an gumaziba buri. Me danganir kurar kamaghin diborim, Mernen Atiaba Itir Danganir Kuram, me an me buri. **3** Me ghua sipsipba itir divazir mabar boroghin, mighsiar torir mamin iti. Ezi Sol daviasa torir kamin aven ghu. Ezi Devit uan gumaziba ko, faragha torir kamin, bar an aven ghugha an modogha iti. **4** Devitin gumaziba kamaghin a migei, “Aria. Datirighin nin dughiar aghuim, Ikiavira Itir God an gun ni mikemegha gifa, a nin anapin nin agharim darigham. Eghti ni arazir manamin a damusi a damu.” Ezi Devit nimira an amuda ghua, Solin boroghin ghugha, an korotiar ruarimin vin an avizir mam atu, ezi Sol fozir puvati. **5** Devit anetegha givagha nighnigha ghaze, arazir kam deragir puvati. **6** Kamaghin amizima, Devit uamategha ghua uan gumazibav gia ghaze, “Ikiavira Itir God uabi gumazir kam ginabagha a isa nan gumazir ekiamin aneti. Kamagh amizi, ki arazir kuratamin a damuan kogham. Ikiavira Itir God uabi nan anogoroke, ki bizir kam damuan kogham.” **7** Egha Devit uan gumazibar atarigha men amamangatizir puvati, ezi me ghua Solin misoghezir puvati. Ezi Sol avigha givagha, torir kamin azenim girigha tuavim girigha ghue. **8** Ezi Devit an girara torir kamin azenim girigha an girara ghua an diagha ghaze, “Atrivim Sol, nan gumazir ekiam.” Ezi Sol dimdiar kam baregha raghirizi, Devit uan tevmining apirigha, guam nguazim tuagha ziar ekiam a ganidi. **9** Egha a kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagha gumazir kabar akaba baragha ghaze, ki ni gasighasighasa? **10** Ni datirighin uan damazimning kagh gan, ni dagiar torimin itima, Ikiavira Itir God ni isa nan dafarim gati. Ezi nan adarazi ghaze, a ni misueghti an aremegh. Ezi ki nin apangkuvigha ghaze, kar Ikiavira Itir God inabazir atrivim, ki a misueghan kogham. **11** Nan afeziam, ni kagh ki suizariz nir avizir kamin

gan. Ki nin korotiar ruarimin avizim atugha ni misoghan aghua. Kamagh amizi, ni deragh na gifogh, ki nin anapin puvati, egha paza ni ginighnizir puvati. Egha osimtizim nin itir puvati. Ezi ni na misueghti ki aremeghasa na buriaivira iti. **12** Ikiavira Itir God uabi, gan araziba tuisigh egh fogh suam, gan tinara arazir kuram gami. A, ni amizir arazir kuram kam bagh ni ikarvagh, ivezir kuram ni daningam. Eghti ki uabi arazitam ni damighan kogham. **13** Ni aghuzir akar fomira itir kam gifo, ‘Gumazir kurabara, arazir kurabagh ami.’ Ezi ki gumazir kuram puvati, ki arazir kuratamin ni gamizir puvati. Bar puvati. **14** O Israelian atrivim, ni nan agintighasa izi, o? Ezi ki tina? Ki mati afiam aremegha gifa. Ki mati pir mam. **15** Kamaghin, Ikiavira Itir God uabi ga tuisigh mikim suam, gan tinara osimtizim gami. A uan kotin aven nan akuragh na bagh akam akirighiti, ni na gasighasighan kogham.” **16** Devit mikemegha givazima, Sol kamaghin a migei, “Devit, nan otarim, ni uabi na migei, a?” Egha Sol pamtem aziava arai. **17** Egha a kamaghin Devit migei, “Ni gumazir arazir aghuim gamim, ezi ki gumazir bar kuram. Guizbangira, ni deragha na gami, ezi ki deragha ni ikarazir puvatigha, bar arazir kuramin ni gami. **18** Ni datirighin deragha na geghara ghaze, Ikiavira Itir God na isa nin agharim gati, ezi ni na misoghezir puvati. Bar guizbangira, ni arazir kamin na gami. **19** Ki fo, gumazitam uan anapin gasighasighamin tuavim ikiva, a tizim bagh aneteghtima a pura mangam? Puvatigham. Ezi ni arazir kam gami, kamagh amizi, Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damuva deraghvira ni ikaragham. **20** Ki kamaghin bar fo, ni Israelian atrivimin ikiam. Egh ni gavgavigh deraghvira kantrin kam gativaghti, nin ovavir boriba uaghan a gativagh mamaghira ikiam. **21** Ki kamaghshua, ni Ikiavira Itir Godin ziamin akar gavgavir tam akirigh suam, dughiar ni atrivimin otivamimin, ni nan gin otivamin ovavir boribav soghan marki. Puvatighiti, ni me misueghti me arighireghti, nan ikizim ko nan ziam bar kuavaremegham.” **22** Ezi Devit akar dikirizir kam gami. Ezi Sol uamategha uan nguibamin zuima, Devit uan adarazi ko uamategha uan misozir danganir gavgavir moga itimin ghue.

25 Ezi Samuel aremezima, Israelian gumamaziziba bar iza uari akuvagha a bagha azi. Egha me Raman nguibar ekiamin, an dipenimin miriamin anefa. Samuelin ovevemin gin, Devit uan gumaziba ko dikavigha ghua, Paranin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. **2** Dughiar kamin, Maonin nguibar ekiamin gumazir mam, an ziam Nabal, a Kalepin ikizimin ovavir boribar gumazir mam. A Karmelin nguibar ekiamin boroghin nguazir mamin iti. A dagiar aviriba itir gumazir mam, egha 3,000plan sipsipba ko 1,000pla memeba iti. An amuimin ziam, Abigel, an amizir bar dirim, a nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba iti. Ezi Nabal adaribagh amir gumazim, an araziba ikufi. Dughiar kamin, Nabal Karmelin nguibar ekiamin ikia, uan sipsipbar arizibar ghoiri. **4** Ezi Devit gumamaziziba puvatizir danganimin ikia orazima, Nabal ingangarir kam gami. **5** Ezi a gumazir 10plan igiaba amadazima, me Nabal bagha Karmelin zui. A kamaghin me migei, “Ia Karmelin mangi nan ziamin dughiar aghuim isi Nabal daningigh. **6** Ia kamaghin a mikim, ‘Devit ghaze, O nan namakam, ki kamaghin Godin azai, a ni ko nin ikizim ko nin biziba bar, navir amirizim ko dabirabar aghuim isi ia daningam. **7** Devit kamaghin oraki, gumazir maba nin sipsipbar arizibar ghoiri. A kamaghshua, ni deraghvira fogh, nin sipsipbagh eghuvir gumaziba, e ko Karmelin itima, e arazir kuratamin me gamizir puvatigha, men bizitam okemezir puvati. **8** Ni men azaraghti, e ni geghanizi moghira me ni geghanam. Datirighin isar ekiamin dughiam, ezi Devit ni bagha e amadazima e izi. A kamaghshua, ni en apangkufigh, e mati nin ingangarir gumaziba, ezi ni mati Devitin afeziam. E uari, ni daghetaba ikiva, taba e daningigh.” **9** Ezi Devitin gumaziba ghua, Devitin ziamin akar kabar Nabal geghanigha a mizua iti. **10** Ezi Nabal kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam Devit, Jesin otarim, a manmaghin garir gumazim? Ki a gifozir puvati. Ki kamaghin oraki, dughiar kabar, ingangarir gumazir kinir aviriba uan gumazir dapanibar

aragharui. Devit ti uaghan pura ingangarir gumazir kinir mam, egha uaghan aragharui gumazim. **11** Ia managhira ize, ki ia gifozi puvati. Kamaghin amizi, ki uan bretta ko, dipaba, ko uan ingangarir gumazir nan sipsipbar ariziba aghoreziba, ki me bagha misoghezir asizir tuzir taba isi, ia daningan kogham. Bar puvatigham. Ki aghua. **12** Ezi Devitin ingangarir gumaziba Nabalin akar kam baregha uamategha ghua Devit mikeme. **13** Ezi Devit kamaghin migei, "Ia bar moghira midorozim bagh midorozir sababa ingh uan oghiriabar aghuigh, misoghsi mangi." Egha me vaghvagher bar moghira Devitin akamin gin zuima, Devit uaghan uan midorozir sabam uan oghiriam garu. Egha a 400plan gumaziba kamagh me ingha zui. **14** Dughiar kamin Nabalin ingangarir gumazir mam ghua, kamaghin Nabalin amuim Abigel migia ghaze, "Devit gumamaziziba puvatizir danganimin ikia, uan gumazir maba amadazi me iza, en gumazir ekiam dughiar aghuim a ganingi. Ezi a pamtemin me dagaragha men atara akar kuram me ganingi. **15** Gumazir kaba faragha arazir kuratamin e gamizir puvati. Me zurara arazir aghuibaram e gami. Me zurara e ko dadaba aghuir danganimin iti. Me en bizitam okemezir puvati. **16** E me ko iklavira uan sipsipbagh eghuvir dughiamin, me arueba ko dimagariba bar, divazimin min e ekiarugha deravira e geghufi. **17** Ni deraghvira fogh, Devit uan gumaziba ko ize, en gumazir ekiam ko an gumamazir a ko itibagh asighasighasa nighnisi. Kamaghin amizi, e ni bagha ize. E nin azai, ni deraghvira nighnigh, ni mamnaghin osimtizir kam akiram? E bar Nabal gifo, a gumazir bar kuram, a ifaghata, akaba barazir puvatizir gumazim." **18** Abigel kamaghin oregha zuamira 200pla bretta ko memen inimin ingarizir wain itir misevir pumuning ingha, sipsipin 5plan tuziba ko, 20 kilogremin witin tueziba, ko 100plan wainin ovizir ikizir apuzibiza, ko 200pla fikin ovizir me apuzibiza, a dagher kaba bar ada ingha donkibagh isin da ariki. **19** Egha a kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia donkiba ingh faragh mangiti, ki ian gin mangam." A bizir amizir kamin gun uan pam mikemezir puvati. **20** Egha Abigel uan donkin mam gaperagha Devit bativasava tuavir mamin zui. Ezi Devit uaghan tuavir kamra, uan gumaziba ko me munagh an ikegha ize. Ezi Abigel tuavir kamin ghua mighsiar mamin akirir vuemin me bato. **21** Dughiar kam, Devit nighnisi, "Ki tizim bagha gumazir kamin biziba gumamaziziba puvatizir danganimin dagh eghufi? E an bizitam okemezir pu. Bar puvati. An biziba bar deraghvira iti, ezi datirighin an arazir kuramin na ikara, an arazim derazir puvati. **22** Bizir kam bangin, ki dimagarir kamin an adarazir gumaziba bar me kuavaremegham. Puvatightima, ki Godin azaraghti, a na misueghti ki aremegham." **23** Ezi Abigel iza Devitin apigha zuamira uan donki gisin ikegha faghafiragha, maghira Devitin dagarimningin boroghin irigha, uan guam isa nguazim mituagha ghaze, "O nan gumazir ekiam, kar nan osimtizimra, ni osimtizir kam nan pam darighan marki. Ki nin ingangarir amizim, ki ni mikimasa. Ga uaning! Ni ti nan akam baragham, o? **25** Guizbangira, ni Nabalin akabagh nighnighan marki, an araziba bar ikufi. An ziamin mingarim kamakin, gumazir onganir nighnizir aghuiba puvatizim, ezi an arazim an ziamin mirara ghu. O nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, ni e bagha amadazir gumazir igiaba, ki uabi men ganizir puvati. Bar puvati. **26** Ni oragh. Iklavira Itir God uabi ni gamizi gumazir nin anapim gamiba, ni uabi me misoghezir puvati. Puvati, men ghuzibar osimtizim nin ikiam. Ezi Iklavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira pamtemin migia ghaze, mizazir God Nabal daningamim, a uaghan nin ananiba kamaghira me damuam. **27** "Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim, nan ifongiam kamakin, ni nan bizir aghuir ki ni ganidiba ingh, uan ingangarir gumazir nin gin zuibar aning. **28** Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki nin damazimin arazir kuratam damighti, ni nan arazir kuram gin amadagh. Nan gumazir ekiam, ki fo, Iklavira Itir God ni amadazi, ni an ifongiamin gin ghua an ananibav sosi. Ki Godin azai, ni nguazir kamin ikiamin dughiamin, ni arazir kuratam damighan

kogham. Kamaghi amizi, Iklavira Itir God ni damighti ni atrivimin otogham, eghti gin nin ovavir boriba Israelian atrivibar otiv mamaghira ikiam. **29** "Gumazir ekiam, gumazitaba nin gintigh nin misoghsi iziti, Iklavira Itir God, nin God deraghvira nin akurvagh, mati gumazim uan bizir aghuiba deraghvira dagh eghufi. Egh nin ananiba batuegham, mati gumazim katapelin dagiam gasavamadi moghin, a nin ananibagh asivamangam. **30** Iklavira Itir God ni mikemezi moghin, a bizir aghuir aviriba ni daningam, egh ni damighti ni Israelia en atrivimin ikiam. **31** Ezi datirighin ni bizir kam ginighnigh, nan pam misoghan marki. Nan gumazir ekiam, ni uabi gumazitam puram a misoghezi, an aremezir puvati. Kamaghin amizi, men ghuzibar osimtizim nin dafarimningin ikian kogham. Ga uaning, ki nin ingangarir amizim, ki kamaghin nin azai, Iklavira Itir God gin deraghvira ni damuti, ni na ginirigh deraghvira na damu. **32** Ezi Devit akar kaba baregha kamaghin Abigel migei, "Iklavira Itir God, a Israelia en God, a ni amadazi ni datirighin iza na bato, bizir kam bangin ki an ziam fe. **33** Ni datirighin nan anogoroke, ezi ki Nabalin osimtizim bagha, uan dafarimningin gumazir tabav soghezi me ariaghirezir puvati. Kamaghin amizi, men ghuzibar osimtizim nan itir puvati. Bizir kam bangin, ki nin akaba ko nighnizir aghuiba bagha God minaba. **34** Iklavira Itir God ia gasighasighan nan anogoroke. Iklavira Itir Godin zurara itim, a Israelian God, ki an ziamin guizbangira ni migei, ni ti na bagha zuamira izezir puvatizi, gurumzaraghan Nabalin ingangarir gumazitam angamira ikeghan koghai." **35** Egha Devit bizir Abigel ingha izeziba ingha kamaghin a migei, "Ni datirighin uamategu uan dipenimin mangiva navim amiragh iki. Ki nin akaba baregha gifa. Ni na mikemezi moghin, ki Nabal amizir arazir kuram gin amadagh, ia misueghan kogham." **36** Ezi Abigel uamategu dipenimin ghugha Nabalin garima, an atriviba amir isar ekiabar min isam gami. Egha a bar akongegha wainin dipar avirim apava bar ongan. Kamaghin amizi, Abigel bizitamin gun a geghanizir puvatigha ghua amimzaraghan. **37** Ezi aminin tirazima, Nabalin nighnizim uamategu iza, ezi an amuim Abigel iza bizir otivizibar gun a geghari. Nabal oregha givagha, bar zuamira an dighorim an kozi, a irigha mikiri, egha a mati dagiam pura irighav iti. **38** Egha a kamaghira irighav ikia ghua 10plan dughiba givazi, Iklavira Itir God Nabal misoghezima an areme. **39** Ezi Devit Nabalin overver akam baregha kamaghin migei, "Ki Iklavira Itir God minaba. A uabi Nabal na gamizir arazir kuram kam ginirigha, an arazim tuisgha, a ikara. Nabal uabi arazir kuram gamizi, Iklavira Itir God mizazim a gase. Iklavira Itir God uabi nan tuavim apirizima, ki arazir kuratam gamizir puvati." Ezi Devit gin Abigelin ikiasa uan ingangarir gumaziba amadazima, me an azangsigghasa ghue. **40** Ingangarir gumaziba Karmelin ghua a batogha kamaghin a migei, "Devit nin ikiasa e amadazima, e ni inigh a bagh mangasa ize." **41** Ezi Abigel akar kam baregha uan tevimmig apirigha guam aviragha ghaze, "Ki pura an ingangarir amizim. Ki uan gumazir ekiamin ingangarir gumazibar dagariba ruam." **42** Egha a bar zuamira dikavigha uan donki ingha a gaperagha zuima, an 5plan ingangarir amiziba a ko zui. A uan ingangarir amiziba ko me Devitin ingangarir gumazibar gin zui. Me ghua otivigha, Abigel Devitin amuimin oto. **43** Devitin amuir faragha itimin ziam Ahinoam, a Jesirlin nguibar ekiamin amizir mam. Ezi Aning datirighin virara, Devitin iti. **44** Solin guivim Mikal a faragha Devitin ike, ezi Sol a ingha Laisin otarim Palti ganingi, a Galimin nguibar ekiamin gumazir mam.

26 Ezi Sifin gumazir maba iza Gibeon Sol batogha kamaghin a migei, "Devit ti Hakilan mighsiamin modogha iti, a Jesimonin gumamaziziba puvatizir danganimin boroghin iti." **2** Ezi Sol zuamira dikavigha ghua Israelian 3,000in midorozir gumazir aghuiba ingha, Sifin gumamaziziba puvatizir danganimin ghughira, Devit buriasa zui. **3** Dughiar kamin, Sol Hakilan mighsiamin tuavir miriamin averpenibar ingari. Danganir me itim, a Jesimonin boroghin iti. Ezi Devit gumamaziziba puvatizir danganimin kamin iklavira ikia kamaghin

oraki, Sol gumamaziziba puvatizir danganir kamin a buri. **4** Kamaghin amizi, a moga garir gumaziba amangizi, me ghua garima, Sol guizbangira izegha gifa. **5** Me iza Devit mikemezi, Devit dikavigha ghua Sol itir averpenibar ghu, eghe a bar deraghavira Sol uan midorozir gumazibar dapanim Apner ko, aning akuir danganimin gari, Apner a Nerin otarim. Sol uan averpenibar tongirama akuima, an midorozir gumaziba an okarigha akui. **6** Abisai, a Seruain otarim, eghe Joapin aveghbuam. Ezi Devit kamaghin, Hitin gumazim Ahimelek ko Israelian gumazim Abisai migei, "Guan tinara na ko dimangan Solin averpenibar magiram?" Ezi Abisai ghaze, "Ki mangam." **7** Ezi dimagarir kamin Devit ko Abisai, aning Solin averpeniba itir danganimin zui. Aning ghua garima, Amel Sol uan adarizir tongirama akui. A uan afuzim uan dapanvirin nguazimin anesara. Ezi Apner, uan midorozir gumaziba ko me an okarigha akui. **8** Ezi Abisai kamaghin Devit migei, "God datirighin nin apanim isa nin dafarim gati. Ni na ateghti ki an afuzimra a ginivam. Ki dughiar vamiran a biraghtima an aremegham. Ki dughiar pumuningin a ginivan kogham." **9** Ezi Devit a migia ghaze, "Marki, ni a gasighasighan marki. Ikiavira Itir God, atrivimin ikiasa anemisefe, ezi gumazitam a gasighasighi, God uabi ivezir kuram isi gumazir kam daningam." **10** Eghe Devit ua kamaghin migei, "Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki kamaghin ni migei, Ikiavira Itir God, uabi Solin misuegham, o Sol uabi uan dughiamin aremegham, o an apaniba midorozir tamin a misueghti an aremegham. **11** Ikiavira Itir God kamaghin ifongezir puvati, a inabazir atrivim ki a gasighasigham. Ga an dapanvirin asaraghav itir afuzim ko an miner dipamra inigh mangam." **12** Ezi Devit Solin dapanvirin an afuzim ko nguazir miner dipam itim inigha, Abisai ko aning ghu. Ezi aning amizir arazir kam, gumazitam osegha aningin ganizir puvati. Me akua onganizir bizir kam, Ikiavira Itir God uabi me gamizi me bar akuava onganigha mozorozir puvati. **13** Ezi danganir zarir mighsiamning abighizim, Devit an ghua mighsiar mamin ghuanaa orazimin tughav ta, i mong Solin averpenibar saghon iti. **14** Ezi Devit Solin midorozir gumaziba ko Apnerin diagha ghaze, "Oii! Apner, ni nan dimdiam barazi, o puvati?" Ezi Apner an diagha ghaze, "Ni tina atrivimin dei?" **15** Ezi Devit a ikaragha kamaghin a migei, "Ni ti guizin gumazim, o? Israelian gumazir manam, nin min gari? Bar puvati. Ni bar me gafira. Ni tizim bagha deraghavira uan gumazir ekiam, a geghuvir puvati? A nin atrivim, ni ti fozir puvati, a? Gumazir kam, datirighira atrivim misueghti an aremeghasa ian danganimin aven magh ghu. **16** Apner ni oragh, ni ingangarir aghuitam gamir puvati. Ezi ia midorozir gumaziba ia deraghavira uan gumazir ekiam geghuvir puvati. A gumazir Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa misevezim. Kamaghin amizi, ki guizbangira Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin ni migei, atrivim ia misueghti ia bar arighiregham. Ia mangi atrivimin dapanvirin an afuzim ko an miner pam bagh ganigh, aning iti, o puvati?" **17** Ezi Sol oregha fo kar Devitin tiarim, eghe a dikavigha ghaze, "Devit nan otarim, kar nin tiarimra, o?" Ezi Devit ghaze, "Are, nan gumazir ekiam, nan atrivim, kar kirara." **18** Eghe a ua ghaze, "O gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki arazir kurar manam gamizi, ni na buriavira iti? Guizbangira, ki arazir kuratam gamizir puvati. **19** Kamaghin amizi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki kamaghin ifonge, ni na barakigh. Ikiavira Itir God uabi na misoghshi, ni mikemeghti, ki a bagh ofa tam damighti, a nan apanguvigham. Eghti gumaziba na misoghshi nin navim ginivti, gumazir kaba Ikiavira Itir God me gasighasigham. Guizbangira, me kamaghsua, me kantrin kamin na batueghti, ki mangiva asebar tevinning apiriva men ziaba fam. Eghti bizir aghuir Ikiavira Itir God uan gumamaziziba bagha anidiba, ki da inian kogham. **20** Atrivim, ni na misoghasa na buri, mati gumazim piba buri, o mati gumazim mighsiabar ghua kuarazir goniam gasasa a buriava avegha an aroriam ini. Ki kamaghin ni mikimasa, ni Ikiavira Itir God gifozir puvatizir darazir nguazimin na misoghnan marki. Nan ghuzim, gumamazizir igharazibar nguazim giran ki aghua." **21** Ezi Sol akar kam baregha kamaghin Devit migei, "Noki, ki arazir kuram

gami. Ezi Devit nan borim, ni uamateghe na bagh izi. Ki ua ni gasighasighshi nighnighan kogham. Ki fo, dimagarir kamin ni bar atam na misoghshi ki aremeghai. Kamaghin amizi, nan araziba bar ikufi. Ki amizir arazir kam, a tong suvizir puvati." **22** Ezi Devit kamaghin Sol migei, "O atrivim, nin afuzim nan dafarimin iti. Ni gumazir igiatam amadaghti, a izi na dam a inigh. **23** E fo, Ikiavira Itir God gara, gumazir zurara nighnizir gavgavim an ikiava, arazir aghuibagh amiba, a deraghavira me gami. Guizbangira, Ikiavira Itir God datirighin ni isa nan dafarim gati, ezi ki fo Ikiavira Itir God ua bagha misevezir gumazim, ki uan dafarim a datighan kogham. **24** Ki kamaghin nighnisi, nin angamira itir ikirimirim, a bizir bar ekiam. Ezi ki ni ataghizi ni deraghavira iti. Ezi datirighin ki kamaghsua, Ikiavira Itir God kamaghira nan angamira itir ikirimirim ginighnigh deraghvira na damuva, nan osimtiziba agivaghti ki deraghvira ikiam." **25** Ezi Sol kamaghin Devit migei, "Devit nan otarim, God deraghvira ni damul Eghti bizir avirir ni damuamiba da bar deraghviram otivam!" Aning uaning mikemegha givagha, Devit mighsiar kam ategha zuima, Sol uamategha uan nguibar ekiamin ghu.

27 Ezi Devit gin kamaghin nighnisi, "Kiran oveghangin, Sol na misueghti ki aremegham. Kamaghin ti deragham, ki ari mangi Filistiabar kantrin ikiam. Eghti Sol aghuaghiva, ua na inisi, Israelian nguazimin na burian kogham. Eghti ki tuavir kamin, ki a miseveghirigham." **2** Eghe Devit uan 600plan gumaziba ko me gumazim Akis bagha zui, a Maokin otarim, a Getin nguibar ekiamin atrivim. **3** Ezi Devit uan gumaziba ko men amuiroghboriba, me Atrivim Akis ko Getin apiaghav iti. Devitin amuir pumuning a ko iti. Mamin ziam Ahinoam, a Jeslilin amizim, ezi igharazim Abigel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme. **4** Ezi Sol kamaghin oraki, Devit ara ghua Getin nguibar ekiamin itima, a uam a burir puvati. **5** Ezi Devit gin kamaghin Atrivim Akis migei, "Ni na gifuegh na ateghti, ki mangi ruarimin nin nguibar dozir mamin ikiam. Kamaghin derazir puvati, e nin nguibar ekiamin ikiti, ni ingangarir ekiamin e damuan ki aghua." **6** Ezi Akis Devitin akam baregha nguibar dozir mam a ganingi, an ziam Siklak. Kamaghin amizi, Siklak a Judabar atrivibar nguibamra, ezi a ikia iza datirighin Ikiavira iti. **7** Ezi Devit azenir vamira ko iakinir aplan Filistiabar kantrin iti. **8** Dughiar kamin Devit uan gumaziba ko ghua Gesuria ko Girsia, ko Amalekia misosi. Gumamazizir kaba Israelian apanibagh ami, eghe Isipin boroghin, sautin amadaghan, Surin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Me fomira danganir kamin iti. **9** Ezi Devit zurara uan gumaziba ko ghua me misogha, men gumamazizibav sozi me bar ariaghire. Ezi me, men sipsipba ko bulmakauba ko, donkiba ko, kamelba ko men korotiaba sara bar ada inigha, uan nguibamin ghue. Eghe gin, a uamategha Atrivim Akis bagha ghu. **10** Ezi Atrivim Akis zurara dughiaabar kamaghin Devitin azai, "Ni datirighin ghua te ko misoke?" Eghti Devit a gifar suam, "Ki ghua Negevin Judabar gumazibav sosi." O, a na mikim suam, "Ki ghua Jeramelian nguibamin gumazibav sosi." O, a suam, "Ki ghua Kinian nguibamin gumazibav sosi." Gumamazizir ikizir kaba, me sautin amadaghan Judan nguazimin iti. **11** Eghe Devit ghua misozir dughiaabar a gumamaziziba kuavarei. A kamaghin nighnisi, "Gumazitam ikiva, a gin Getin iziva, ki uan gumaziba ko amizir bizibar gun Getia geghanigham." Devit Filistian ikia dughiaabar zurara arazir kamram ami. **12** Kamaghin amizi Atrivim Akis nighnizir gavgavim Devitin ikiava kamaghin nighnisi, "Israelia, kar an gumamazizibara, a me ko misosi. Ezi me ti bar an aghuaghama. A datirighin nan akuragh zurara nan ingangarir gumazimin ikiam."

28 Dughiar kabar aven, Filistiaba uan midorozir gumaziba akuvagha Israelia misoghasa. Ezi Atrivim Akis kamaghin Devit migei, "Ni kamaghin fogh, ni uan gumaziba ko, nan gin mangi Israelia misoghnan o?" **2** Ezi Devit a migia ghaze, "Ki fo, ki nin ingangarir gumazim, ni gin nan ingangarir

aghuir ki damuamimin ganam.” Ezi Akis ghaze, “Bar dera. Ki zurara uabi geghuv uabin ganamin ingangarin ni daningam.” **3** Samuel fomira aremezima, Israela a bagha azigha, an nguibar ekiam Raman anefa. Dughiar kamin, Sol oveaghueziabar duaba ko migeir gumazamiziba batozima, me ua Israelin kantrin itir puvati. **4** Ezi Filistiaba Israela misoghasa. Filistiabar midorozir gumaziba, uari akuvagha Sunemin nguibar ekiamin boroghin, notin amadaghan uan averpenibar ingari. Ezi Sol Israelian midorozir gumaziba akuvagha, Gilboan mighsiamin uari bagh averpenibar ingari. **5** Ezi Sol Filistiabar midorozir gumazibar gara aguava bar atiatingi. **6** Kamaghin amizi a Ikiavira Itir Godin azangisi, “Ki bizir tizim damuam?” Ezi Ikiavira Itir God irebamin bizitam an akazir puvati. Egħa dagħar Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoghamin ko Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibar akatoribar akatam iniriz puvati. Ikiavira Itir God an akatam ikarazir puvati. Bar puvati. **7** Ezi Sol dikavigha uan ingangarir gumazir dapanibav gia ghaze, “Ia mangi na bagħ amizir gumazamizir oveaghueziabar duaba ko migeim inigh iziti, ki me ko mikimasa.” Ezi me a migia ghaze, “Mam Endorin nguibar ekiamin iti.” **8** Ezi Sol uan atrivir korotiam adegha korotiar kinir mam aru, a kamaghin damighiti, gumaziba kamaghin fogħan kogħam, kar atrivim. Egħa a uan ingangarir gumazir pumuning inigha me amizir kamin ganasa zui. Me ghua a batogħa, Sol kamaghin amizimin migia ghaze, “Ki kamaghsua, ni aremegħa givazir gumazimin duam ko mikimti, a bizir otivaminin gun na mikimam. Egħti ki gumazir kamin ziam diborogħti, ni an diagħti, an duam azenim girigh.” **9** Ezi amizim a migia ghaze, “Ni Atrivim Sol amizir bizim gifo. A Israelian ariaghreizir gumazibar duaba ko migeiba, ko kukunir gumaziba, a bar me batogħezi, me nguazir kam ategħa ghue. Ni tizim bagħa na bagħa azuazim adui mogħin migirigiar kam na ganidi. Sol na misuegħti ki aremegħasa ni na gifari.” **10** Sol a ko akar mam akirigha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, ni bizir kam damighiti, me osimtizitam ni datighan kogħam.” **11** Ezi amizim kamaghin Solin azai, “Aria, ki ni bagħ tinan dimam?” Sol ghaze, “Ni, na bagħ Samuelin diagħ.” **12** Ezi amizim Samuelin diagħa garima an otozi, a tuaragħa Sol migia ghaze, “Ni tizim bagħa na gifari? Ni uabi Atrivim Sol.” **13** Ezi Atrivim Sol ghaze, “Marki, ni atiatingan marki. Ni tizimin gari?” Ezi amizim ghaze, “Ki duar mamin garima, a igharagħa gara nguazimin anagav oto.” **14** Ezi Sol an azara, “Duam manmagħin gari?” Ezi amizim ghaze, “A gumazir asem, a uan korotiar ruarim arugħa izi.” Ezi Sol fo, kar Samuelra. Egħa Sol uan tevimning apirigha guam nguazim mituagħa, Samuelin ziam fe. **15** Ezi Samuel kamaghin Sol migei, “Ni tizim bagħa na gaghura, egħa nan diazi ki dikavigha izi?” Ezi Sol Samuel ikaragħa ghaze, “God na ataghizi Filistiaba izi na misoghasa, kamagħ amizi ki osimtizir bar ekiam iti. God ua irebabar na migeir puvati. Egħa a uan akam inigha izir gumazibar akatoribar na migeir puvati. Ezi ki fogħasa, ki manmagħin damuam. Kamaghin amizi ki uabin mikimasa nin dia.” **16** Ezi Samuel an migia ghaze, “Ni oragħ. Ikiavira Itir God akirim ragħa ni gasaragħa gifa, egħa nin apanimin oto. Ezi ni tizim bagħa nan dei? Ki nin akuragħan kogħam.” **17** Ikiavira Itir God ni mikimasa, nan akatorimin mikemezi mogħin, bizir kam gami. An atrivir ingangarinin ni agivazi, ni ua Israela gativagħan kogħam. Ingangarir kam, an a isa nin namakam Devit ganingi. **18** Ni uabi Ikiavira Itir Godin akam batoke. A fomira Amalekian atarava me gasighasigha ni mikemezi, ni an akamin gin ghuzir puvati. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God bizir kamin ni gami. **19** Egħa bizir kamnaghira puvati, a ni ko Israela isi Filistiabar agharim darigham. Ni gurumzaragħan uan otariba ko aremegħ izi, na ko Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibamin ikiam. Egħti Ikiavira Itir God Filistiabar amamangatiğti, me Israelian midorozir gumaziba bar me abiragħam.” **20** Ezi Sol akar kam baregħa bar atiatigha, magħira irigha nguazim girighav ti. An aruer kam ko dimagarir kamin dagħetam amezir puvatigha, gavgaviba bar puvati. **21** Ezi amizir kam ghua Solin garima, a bar atiatingi, ezi a kamaghin a migei, “Gumazir ekiam ni oragħ, ki nin ingangarir

amizim, ki nin akamin gin ghua, kamaghin uabi ginighnizir puvati, ki ovengam o ki angamira ikiam. Ki ni baregħa bizir kam gami. **22** Datirighin ki kamaghin ifonge, ni nan akam baregħ bizitam damuam. Ki dagħer taba ni daningti ni dar amam. Ni damegħ gavgavim inigh uamategħ mangam.” **23** Ezi Sol ghaze, “Puvati. Ki damasa ifongezir puvati.” Ezi an ingangarir gumazimning ko amizim, me damasa bar a gakaghonezi, a nguazimin dikavigha dakozim gaper. **24** Ezi bulmakaun igiar mikarzim sara itir mam, amizimin dipenimin iti. Ezi a zuamira a misuegħa an tuziba tue. Egħa plauan maba inigha da veregħa, da pogħpuegħa yis puvatizir brethar ingara da tue. **25** Dagħeba isigha givazima, amizim dagħer kaba inigha iza Sol ko an ingangarir gumazimning sara me ganingizima, me da api. Me amegħa givagħa, dimagarir kamra dikavigha amizir kam ategħa ghue.

29 Ezi Filistiaba Afekin nguibar ekiamin uan midorozir gumaziba akufa. Ezi Israela Jesrilin dangarin zarimin, emimilir dipamin boroghin averpenibar ingarigha iti. **2** Ezi Filistiabar gumazir dapaniba uan midorozir gumaziba abigha, okoruar aviribar da ariki. Men okoruar maba, 100plan gumaziba itima, okoruar maba 1,000plan gumaziba iti, egħa me bar misogħamin danganimin zui. Filistiaba faragħa zuima, Devit uan midorozir gumaziba ko me Atrivim Akis ko zui. **3** Ezi Filistiabar midorozir gumazibar dapaniba, me Devit uan gumaziba ko men apigha ghaze, “Hibrun kaba, tizim bagħa kagħ ti?” Ezi Akis me ikaragħa ghaze, “Kar Devit, fomira a Israelian Atrivim Solin ingangarir gumazir mam. A bar dughiar ruarimin na ko iti, ezi dughiar a na ko itiba, ki an osimtizir tamin apizir puvati.” **4** Ezi gumazir dapanir kaba atara ghaze, “Ni anemadagħti a uamategħ mangi nguibar na a ganingizimin iki. Ni anetegħti an e ko mangi misogħan kogħam. A midorozim bagħ mangiva, uan nighnizim giragħ, e misuegħti e arighiregħam. Devit kamaghin damighiti, Atrivim Sol ua tuavir kamin a gakongiva a gifuegħam. **5** E fo, Devitin kamra, amiziba a bagħa ighiam gamua kamaghin onge: “Sol 1,000plan apanibav sosi. Ezi Devit 10,000plan apanibav sosi.” **6** Kamaghin amizi, Atrivim Akis Devitin diagħa a migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira kamaghin ni migei, ni gumazir aghuim ezi ki ghaze, kamaghin ti deragħam, ni na ko itir midorozir kamin en akuragħ. Ni na bagħa izezir dughiamin ikegħa iza datirighin, ki nin arazir kuratamin apizir puvati. Ezi atrivir igharaziba kamaghin migia ghaze, ni e ko mangan kogħam. **7** Kamaghin amizi, ni navir amirizim sara uamategħ nguibamin kamari deraghvira daperagħ. Ni bizir Filistian atriviba ifongezir puvatizibar amuti, me ni basimam.” **8** Ezi Devit kamaghin Atrivim Akis migei, “Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki osimtizir manam gami? Dughiar ki iza nin ingangarim gamua ikia iza datirighin itimin, ki arazir kurar manam gami? Atrivim, bizir tizim bagħ ki mangi nin akuragħ nin apanibav sogħan kogħam?” **9** Ezi Akis kamaghin a ikaragħa ghaze, “Ni nan damazimin mati, Godin enselin mam, egħa osimtiziba puvati. Ezi midorozir gumazibar dapaniba mikemegħa gifa, ni e ko midorozim bagħ mangan kogħam. **10** Devit, ni oragħ. Gurumzaragħan aminim magħ titima, nan uan midorozir gumazir igharaziba ko, ia dikavigh biziba akir. Aminim angazangarti ia deragħ ganiva, dikavigh uamategħ nguibar ki ni ganingizimin mangi. Ki bar ni gifonge, kamaghin amizi ni na basiman marki.” **11** Kamaghin amizi Devit bar mizaragħara uan midorozir gumaziba ko me ua kantri Filistian ghuezi, Filistiaba me Jesrilin ghue.

30 Egħa Devit uan midorozir gumaziba ko me 3plan dughiaabar arua ghua, uan nguibam Siklakin oto. Me garima, a ikuvigha gifa. Dughiar Devit Filistiabar midorozir gumaziba ko itimin, Amalekia iza Judan sautin amadaghan Negevin itir nguibar dozibar misoghasa izi. Me uagħan Siklakin nguibam misoghā, uari bagħ an biziba inigha nguibam gaborozima a isi. **2** Egħa me Siklakin amiziba bar me inigha ghue, guivir igiabar ikegħa ghua amizir ghuriba sara, Amalekia me misogħezir puvatigha pura me inigha ghue. **3**

Ezi Devit gin uan midorozir gumaziba ko ghua Siklakin otogha garima, nguibaigha sığha gıfa. Me kamaghın fo, Amalekia Devit ko an midorozir gumazibar amuiba ko boriba bar me inıgha ghue. **4** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me bar puvırma azia ghua men gavgavıba bar gıfa. **5** Devitin amuimning, Ahinoam ko Abıgel, Amalekia uaghan aning inıgha ghı. Ahinoam, a Jesrilian amizim, ezi Abıgel, a Karmelian amizim, a faragha ikezir pam Nabal, an areme. **6** Ezi Devitin gumaziba uan otariba ko guıvıbagh nıghnıgha, bar a basemegha dagıabar a gınivıghti an aremeghasava amıma, a bar osımtızir ekiam isi. Egha Devit uan God ko mıgei, ezi İkiavira İtir Godın gavgvam an nıghnızim ganingı. **7** Ezi Devit Ahimelekin otarım Abiatarın mıgia ghaze, “Ofa gamir gumazibar korotiar otevir azenan azuır kam, ni a inıgh iziti, e İkiavira İtir Godın nıghnızim gıfoka.” Ezi Abiatar korotiar kam inıgha izi. **8** Ezi Devit kamaghın İkiavira İtir Godın azara, “Ki mangıva okimakiar gumazir kabar agıragham, o markiam? Ki mangi men apıgham o?” Ezi İkiavira İtir God kamaghın a mıgei, “Ni mangi men agıragh. Ni mangi me batogh me misoghıva, uan amuiba ko borıba ua me inıgh.” **9** Kamaghın amizi Devit uan 600plan gumaziba ko ghua Amalekian agıra. Me ghua Besorin Fanemin otogha, men marazi daruan ibura. Men mikarıziba men amırazi me dipam abıghan iburagha maghıra iti. Men dibobonım 200ın boroghın tu. Ezi Devit 400plan gumaziba ko, Amalekian gin zui. **11** Ezi Devitin midorozir gumazir maba dangarı cinir mam abıgha ghua İsipin gumazir igiar mamin apıgha, a inıgha Devit bagha ghua, dagheba ko dipam a ganingı. **12** Egha me fıghin ikizir muzıarır apuzizir mam ko wainin ovizir apuzizir ikizir pumuning a ganingı. Ana arur 3pla ko dimagarir 3plan dagheba ko dipatam amezir puvatigha, mitiriam bangin mikırıgha, gavgavıba bar puvati. An amegha gıvaghıva ua gavgvam ini. **13** Ezi Devit kamaghın an azara, “Tina nin gumazir ekiam? Egha a nguıbar manamin gumazim?” Ezi a ghaze, “Ki İsipian gumazim, egha ki Amalekian gumazimin ingangarır gumazir mam. Ki areima, nan gumazir ekiam kagh na atizi, ki kagh itima dughiar 3pla gıfa. **14** E kantri Judan sautin amadaghan Negevin danganimın ghua, Judaba ko Keretia ko Kalepian misogha men bizıba bar ada ini. Egha e Siklakin ghua men nguıbar kam gaborozıma a isi.” **15** Ezi Devit kamaghın an azara, “Ni na inıgh okimakiar gumazir kaba bagh mangam, o?” Ezi a ghaze, “Are, ga mangam. Ezi ki kamaghsua, ni Godin zıamın akar gavgvam akırıgh suam, ni na misueghti ki aremeghan kogham, egh uaghan na isi nan gumazir ekiamın dafarim darıghan markı. Ni kamaghın damıghti, ki ni inıgh mangam.” Ezi Devit a ko akar gavgvam akiri. **16** Ezi İsipian gumazir kam Devit inıgha Amalekia bagha ghı. Dughiar kamin, Amalekia bizir avirir Filistian kantri ko Judan nguazimin inıbizıba bagha isar ekiam gamua, dagheba ko dipar onganıba apava tintinıbar nguazim gıreghav iti. **17** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko me Amalekia bararkia ghua aminim magh kuıgha izıma, me ghua midorozim fore. Egha Amalekian misogha ghua bar guaratızimin tu. Egha Amalekian avirıbab soghezıma me ariaghire. 400plan gumazıbara uan kamelbagh aplıgha are. Ezi ıgharazıba bar moghıra ariaghire. **18** Ezi Devit uan amuimning ko amizir ıgharazıba ko borıba ko men bizir Amalekia inıbizıba bar uam ada ini. **19** Men bizir ekiaba ko bizir muzıarıba bar iti, bizitam ikuvizir puvati. Egha an midorozir gumazibar otariba ko guıvıba, ko bizir apanıba okemezıba bar, Devit bar moghıra ua da ini. **20** Egha Devit Amalekian bulmakauba ko sıpsıpha bar ada ini. Ezi an midorozir gumazıba da inıgha men faragha zui. Ezi gumazıbizıba arazir kamin gara kamaghın dia ghaze, “Kar, Devitin asızıbara, a midorozimin da ini.” **21** Egha me ghuava, men 200plan gumazıba Besorin Fanemin me bato. Kar gumazir faragha mikarızıba amıragha dipam abıghan iburazıba, Devit me ataghızı, me a mızia kagh iti. Ezi gumazir kaba datırighın iza Devit ko an gumazıbizıba bato, ezi Devit men boroghın ghua dughiar aghuim me ganingı. **22** Midorozir gumazir Devit ko ghuezı maba, me gumazir aghuıba puvati, me ghaze, “Gumazir e ko ghua misoghezir puvatizir kaba, me e misogha inızir bizıba inıan kogham. Me uan amuiba

ko borıbara inıgh pura mangam.” **23** Ezi Devit ghaze, “Bar puvatıgham. Nan aveghıbuaba, ia migırıgiar kabar amuan markı. Ia fo, İkiavira İtir God uadı bizir kaba e ganingı. A uadı e geghuva en akurazi, e apanir en nguıbam gasıghasıghıbizıba abınıgha bizir kaba ini. **24** Tinara ian akaba baragham? Puvatıgham. E deraghvıra bizıba abıgh, gumazıba vaghvagh inıamın bizıba voroghıra me daningam. Gumazir en bizıbagh eghuvıba ko gumazir midorozim bagha ghuezıba, me inıamın bizıba bar voroghıra mangı.” **25** Arazir kam, Devit arazir God ifongezim ko bizir a damuasa me mikemezimın min, İsraelia bagha a gamı. Ezi İsraelia zurara akar kamin gin ghua, iza datırighın İkiavira iti. **26** Egha Devit uamategha Siklakin ghughıa, midorozimin inızir bizir maba isa uan namakar mabagh anidi, me Judan gumazir dapanıba. A kamaghın me mıgia ghaze, “Kar ian bizir aghuır Amalekia okemezıba, e İkiavira İtir Godın apanıba da bizir aghuır avırıba ini, egha maba ia ganidi.” **27** Devit bizir aghuır kaba isa nguıbar ekiar kabagh anidi: Betel, ko Rama, a Judan sautin amadaghan Negevin itir danganimın ko Jatir, **28** ko Aroer, Sipmot, Estemosa, **29** ko Rakal Jeramelia ko Kinian nguıbaba, **30** ko Horma ko Borasan ko Atak, **31** ko Hebron. Bizir maba, Devit fomıra uan midorozir gumazıba ko aruızir nguıbaba, a bar moghıra bizir aghuıba me ganingı.

31 Dughiar kamin, Filistiaba ghua İsraelia ko misogha, Gilboan mıghisiamın İsraelian gumazir avirıbab soghezıma me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategha are. **2** Ezi Sol uan otarıba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agıragha ghua me misoghezı me ariaghire. Solın otarıbar zıabar kara: Jonatan, Abınadap ko Malkisua. **3** Ezi midorozim bar ekevezıma gumazıba Solın agıra. Filistian maba an apıgha barır pıbar a gasıma, barır maba an mitivizi, a bar amughamuki. **4** Kamaghın amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir bizıba aterimin diagha ghaze, “Ni uan midorozir sabam inıgh izi na biraghtıma ki aremeka. Puvatıghti, Filistian mikarızir mogomebar inıba aghorezir puvatizir kaba, iza na dipov mızazım na daningıva na misueghti ki aremegham.” Ezi gumazir igiar kam bar atiatıgha Sol ginıvan bar aghua. Kamaghın amizi, Sol uadı uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi an areme. **5** Ezi gumazir igiar kam gari Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragha a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. **6** Dughiar kamra, Sol uan otarır 3pla ko, an gumazir igiar an midorozir bizıba aterim ko, Solın midorozir gumazıba sara, me bar moghıra ariaghire. **7** Ezi İsraelian Jordanın Fanemin vongin itıba, ko Jesrilin dangarı zarimin vongin itıba kamaghın oraki, İsraelian midorozir gumazıba are. Me uaghan kamaghın oraki, Sol uan otarıba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguıbar ekiaba ategha are. Ezi gin Filistiaba iza nguıbar kaba inıgha dar iti. **8** Midorozim gıvazi, amımzaraghan Filistiaba uamategha iza, İsraelian ariaghirezıbar kuabar korotiaba suva, men bizıba inıasa izi. Egha me garıma, Sol uan otarıba ko, me kuaba Gilboan mıghisiamın ireghav iti. **9** Ezi me Solın kuamin fırim atugha, an midorozir korotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazıma, me akaba isa ghua Filistiabar nguazimin tintinıbar arua uan asebar dipenıbar aven ghua an gun gumazıbizıv gati. **10** Egha me Solın midorozir korotiaba isa uan aser amizim Astarten dipenim gati. Egha me Sol ko an otarıbar kuaba inıgha ghua, Betsan nguıbar ekiamın divazimin me gui. **11** Ezi İsraelian Jabesin nguıbar ekiamın iti darası, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanım baraki. **12** Kamaghın amizi, Jabesin midorozir gumazir gavgavıba dımanın dikavıgha ghua Betsan oto. Me ghua nguıbar ekiamın divazimin, Sol ko an otarır 3plan kuaba inıgha iza Jabesin da tuezı da isi. **13** Egha me Sol ko an otarıbar agharıba inıgha, ghua Jabesin nguıbar ekiamın temer povir mamin da isa mozim gati. Egha me bar moghıra me bagha azıava osemegha 7plan dughıabar me bagha dagheba ataki.

2 Samuel

1 Dughiar kamin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Amalekia ko misogha itima, Atrivim Sol danganir igharazimin Filistiaba ko misoghava areme. Devit midorozimin Amalekia abinigha givagha, me uamategha Siklakin nguibar ekiamin izegha aruer pumuningin iti. Dughiar kamin Atrivim Sol aremegha gifa, ezi Devit tong fozir puvati. **2** Ezi namba 3in aruemin, gumazir igiar mav isa Siklakin oto. A iza uan osimtizim akakaghassa uan korotiam abigha beghneaziba uan dapanim gaghui. A Devit bagha ghugha uan tevimning apirigha guam nguazimin mituagha, ziar ekiam Devit ganidi. Gumazir kam Sol iti naghin ikegha ize. **3** Ezi Devit an azara, "Ni managhira ikegha izi?" Ezi gumazir igiam ghaze, "Apaniba Israelia gasighasizima, ki en midorozir gumaziba iti naghin, me ategha ara ni bagha izi." **4** Ezi Devit an azara, "Ga uaning, ni midorozimin otivizir bizibar gun na geghan." Ezi gumazir igiam a migia ghaze, "Israelian midorozir gumaziba midorozimin arezi, Filistiaba men gumazir avirim misogharighizi me ariaghire, ezi Atrivim Sol uan otarim Jonatan ko, aning uaghan areme." **5** Ezi Devit an azara, "Ni manmaghin Sol ko Jonatanin ovevem gifo?" **6** Ezi gumazir igiar kam ghaze, "Ki, Gilboan mighsiamin pin tughav ikia garima, Sol uan afuzim nguazim gasaragha gavgavim uabi ganiga tughav iti. Ki garima, apaniba Solin boroghin zui, kar karisba ko hozoibagh apiaghira misozir midorozir gumaziba. **7** Ezi Sol raghirigha nan gara nan dia. Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, 'Gumazir ekiam, ki kagh iti.' **8** A kamaghin nan azara, 'Ni nguibar manamin gumazim?' Ezi ki ghaze, 'Ki Amalekian mav.' **9** Ezi a kamaghin na migei, 'Ni na bagh zuamira iziva bar na misueghti ki aremeka. Nan apaniba bar puvira na misoghezima, nan damaziba nan sirima, ki kiran oveghangin ovengam.' **10** Kamaghin amizima, ki an akam baregha an boroghin ghua a misoghezi an areme. Ki kamaghin fo, a bar gifa, a nguazim girigh bar aremegham. An aremegha givazi, ki an atrivibar dapanir asum ko daveriam inigha, ni bagha izi. Nan gumazir ekiam, aningra kara." **11** Devit akar kam baregha bar osemegha uan korotiam abiki. Ezi an midorozir gumaziba uaghan kamaghiram ami. **12** Me fo, Sol ko Jonatan ko Ikiavira Itir Godin midorozir gumaziba ko Israelian gumazamizir igharaziba sara, me bar moghira midorozir sababar ariaghire. Kamaghin amizi, me bar men apanguvigha osemegha azia, dagheba tagha ikia ghua guaratizimin tu. **13** Egha Devit gumazir igiar kam kamaghin an azara, "Ni nguibar manamin gumazim?" Ezi a ghaze, "Ki Amalekian mav, nan afeziam fomira Amalekian nguazim ategha iza Israelin kantrin nguazim gapera." **14** Ezi Devit uam an azara, "Manmaghin ami? Ni atrivimin misogha tong atiatir puvati? Kar atrivir Ikiavira Itir God misevezim." **15** Egha Devit uan midorozir gumazir mamin diazi, a izima a kamaghin a migei, "Ni gumazir kam misueghti an aremegh." Ezi Devitin midorozir gumazim, midorozir sabamin gumazir kam okezi an areme. **16** Ezi Devit, Amalekian gumazir kuar kamin gara ghaze, "Ni amizir osimtizim bangin ni areme. Ni uabi uabin gun migia ghaze, Ki Ikiavira Itir God misevezir atrivim misoghezi, an areme." **17** Egha Devit bar osemegha, Sol uan otarim Jonatan ko aning ginighnigha aghuimazir ighiam bange. **18** Devit akar gavgavim Judan gumazamizibagh aniga ghaze, me ighiar kam bangam. Ighiar kamin ziam, Barir Pimin Ighiam. Egha me a isa Jasarin Akinafarimin an osiri. Devit kamaghin ighiar kam bati: **19** "Gumazir en faragha zuiba, me Israelia en gumaziba, me mighsiabagh isin ariaghire. En midorozir gumazir gavgaviba ariaghiregha gifa. **20** Ia Getin nguibar ekiam ko Askelonin nguibar ekiamin tuavibar bizir kamin gun mikiman marki. Filistian amiziba oregh bar akuegham. Eghiti God gifozi puvatizibar guiviba, me navir amirizim inigh bar akuegham. **21** "En midorozir gumazir gavgaviba Gilboan mighsiabagh ariaghire. Ezi midorozir oraba pura mighsiar kabagh irav iti. Ezi Solin oram uaghan pura iti, ezi me boream uam a gazuir puvati. Kamaghin amizi, ki

kamagsua, amozim ko dimagarimin ghuariam mighsiar kam uam a giran marki. Eghiti dagher aghuiba ua nguazir kamin aghungan kogham. **22** "Jonatanin barir pim a paza zuir puvati. Ezi Solin midorozir sabam pura itir puvati. A midorozir gumazir gavgavibav soghezi me ariaghire, ezi apanibar ghuziba ko oviba bar a noka. **23** Gumazamiziba bar Sol ko Jonatan gifonge. Aning gumazir bar aghuimning. Aning zurara roroamningin min uaningin poroghav ikia, kamaghira ikia ghuaava areme. Aning pamtemin uan apanibar agintisi, egha aning kuarazir isaba asizibar agintizir ivemamar arazim gafira. Egha aning gavgavir ekiam ikia laionin gavgavim gafira. **24** "Ia, Israelian amiziba, ia Sol bagh azirakabar amuva an aghuimazimin iki. A korotiar aghevur aghuiba isa ia ganingizi ia uari asingi. Dar iveziba bar pin iti. A golin adiarir aghuir guar aviriba isa ia ganingi. **25** "Midorozir gumazir gavgaviba midorozimin ariaghire. Ezi Jonatan uaghan areme, ezi an kuum mighsiamin pin iti. **26** O Jonatan, nan rooram! Ki bar nin apanguvigha oseme. Ki bar ni gifonge, ezi ni uaghan bar na gifonge. Ni na gifongezir arazim, a bar gavgavigha, bar ekefe, egha amiziba bar na gifongezir arazim, a bar men ifongiam gafira. **27** Midorozir gumazir gavgaviba midorozimin ariaghiregha gifa, ezi midorozim gamir biziba da bar ikuvigha gifa."

2 Sol ko Jonatanin ovevem gin ir, Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azai, "Ki ti mangiva Judan nguibar ekiatam dapiam, o puvatigham?" Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni mangi." Ezi Devit uam kamaghin an azara, "Ki mangi nguibar ekiam manam dapiam?" Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ni mangiva Hebronin nguibar ekiamin daperagh." **2** Kamaghin, Devit uan amuimning ko ghua Hebronin nguibar ekiamin apera. An amuir mam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim, an ziam Ahinoam. An amuir igharazim, a Karmelin nguibar ekiamin amizim, an ziam Abigel. A fomira Nabalin amui, Nabal aremezima Devit a inigha an iti. **3** Devit uan gumaziba ko, an gumazibar adarasi, me bar ghua Hebron ko Hebronin boroghin itir nguibar ekiabagh apia. **4** Ezi Judan adarazir gumaziba iza Hebronin otivigha, uari bagh atrivimin ikiasa Devit amisevegha, olivin boream an dapanim ginge. Devit atrivimin otogha givagha kamaghin oraki, Jabesin nguibar ekiamin itir gumazamizir maba Solin kuam afa. Jabes, a Gileatin nguazimin aven itir nguiba. **5** Kamaghin amizi, a gumazir maba amangizi, me ghua Jabesia migia ghaze, "Ia apangukuvim ikia arazir aghuim Sol gamigha an kuam afa, a ian atrivim. Kamaghin, Ikiavira Itir God ian apangukuvigh deraghvira ia damu. **6** Ikiavira Itir God datirighin guizin apangukuvir arazimin ian akakaghiva, zurara deraghvira ia damu. Eghiti ki uaghan ian arazir aghuir ia Sol gamizim ikarvagh deraghvira ia damuam. **7** Guizbangira, ian Atrivim Sol areme, ezi Judan adarazi uari bagh atrivimin ikiasa na misefe. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatingan marki." **8** Filistiaba Sol misoghezi an aremezir dughiamin, Nerin otarim Apner, ghua Solin otarim Isboset inigha ghua, Jordanin Fanem abigha ghua Mahanaimin nguibar ekiamin oto. Apner Solin midorozir gumazibar faragha zur gumazir dapanim. **9** Me Mahanaimin ikia, Apner Isboset gamizi, a nguazir kabar atrivimin oto: Gileat, Aser, Jesril, Efraim ko Benjamin, egh a uaghan Israelian nguibaba, bar dar atrivimin oto. **10** Solin otarim Isboset 40plan azeniba itima, me Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi an azenir pumuningira atrivir ingangarim gami. Ezi Judaba me Devitin gin zui, **11** ezi a Hebronin ikia azenir 7pla ko akuamin, men atrivir ingangarim gami. **12** Ezi Nerin otarim Apner ko Solin otarim Isboset, uan ingangarir gumaziba ko, me bar moghira Mahanaimin nguibar ekiam ategha ghua, Gibeonin nguibar ekiamin oto. **13** Ezi Seruian otarim Joap, ko Devitin ingangarir gumaziba, me bar moghira iza Gibeonin dipar akaremin boroghin me bato. Isbosetin adarazi dipar akaremin vongin apiaghav itima. Devitin adarazi vongin apiaghav ti. **14** Ezi Apner kamaghin Joapin azara, "E midorozir gumazir igiar aghui taba inighi, me en damazibar ikarangar uariv sogham." Ezi Joap ghaze, "A dera, me mamaghira damuam." **15** Ezi Benjaminin ikizimin

gumazir 12pla, me Isbosetin midoroziir gumaziba, me iza Devitin 12plan midoroziir gumaziba ko uariv sosi. Ezi Devitin midoroziir gumaziba vaghvagha, Isbosetin midoroziir gumaziba vaghvagha me ko me uariv sosi. **16** Me vaghvagha midoroziimin uari abinasava amua, egha me vaghvagha uan apanibar dapanibar suigha, midoroziir sababar uan apanibar navibagh inifi. Egha 24plan gumazir kaba bar moghira iregha ariaghire. Kamaghin amizi, gumamaziba danganir kam dibora ghaze, “Midoroziir Sababar Danganin.” **17** Ezi dughiar kamin, midoroziir bar ekiam ikizir kamningin tongin oto. Ezi Devitin midoroziir gumaziba me Apner ko, Israelian adarazi midoroziimin me gafiragha me abini. **18** Seruan otarir 3plan ziabar kara: Joap, Abisai ko Asahel, me uaghan midoroziir kamin iti. Asahel, an asizir atiar min bar pamtemin ivemari. **19** Ezi Israelia tintinibar arima, Asahel dikavigha Apner bagha ivegha biaghatigha ghua an agira. **20** Ezi Apner ikigha girakirangin garima, Asahel an agintizima, Apner kamaghin an azai, “Asahel kar nirara?” Ezi Asahel ghaze, “Are, kirara.” **21** Egha Apner ghaze, “Ni nan agintighan marki. Ni agharir guvim o kiriamin mangi. Egh ni midoroziir gumazir igiar igharazitamin agiragh an suiragh, egh an biziba inigh.” Ezi puvati. Asahel tong Apnerin akam barazi puvatigha, an agintighavira iti. **22** Ezi Apner uam a migei, “Ni na atakigh. Ki ni misueghti ni aremeghisa, ni ti ifonge? Ki ni misueghti ni aremeghti, ki nin avebam Joapin damazimin bar aghumsigham.” **23** Ezi puvati, Asahel tong a barazir puvati. Kamaghi amizi, Apner girakirangin moghin afuzir konimin Asahelin navim birazima, afuzim anemikiragha vongin an akirir agharimin oto. Ezi Asahel irighava areme. Ezi midoroziir gumazir igharaziba iza garima, Asahelin kuam irighavi iti, ezi me danganir kamin tuivighav ikia pura gari. **24** Ezi Joap ko Abisai, aning Apnerin agiragha ghua, aruem uaghirima aning Giam nguibamin boroghin Aman mighsiamin oto, kar Gibeonin gumamaziziba puvatizir danganin zuir tuavim. **25** Aning garima, Benjaminin gumaziba Apner ko mighsiar dozir mamin uari akuvagha, pura midoroziin bagha uari arigha iti. **26** Ezi Apner aningin apigha, Joapin diagha ghaze, “Manmaghin ami? Midoroziir kam givaghan kogham? Ni ti kamaghin fozir puvati, arazir kam osintizir bar ekiam e daningam? E ikizir vamina. Ni dazoghin uan gumazibav kemehti, me uam en agintighan kogham?” **27** Joap kamaghin oregha a ikara, “Ikiavira Itir Godin ziamin ki guizbangira ni migei, ni ti akar kamin na mikemezir puvatizi, nan gumaziba ian agintigha ghua gurum mizaraghan otoghan koghai.” **28** Joap akar kam mikemegha givagha, sigham givia Israelian agintighan uan midoroziir gumazibar anogoroke. Ezi me ua Israelian agintighizir puvatigha midoroziin agifa. **29** Ezi Apner uan adarazi ko me danganir kam ategha Jordanin danganir zarimin uaghiri. Egha me dimagarimin danganir zarir kamin ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghua, aminzaraghan aruer arizimin Mahanaimin oto. **30** Apner uan midoroziir gumaziba ko ghuegha givazima, Joap uan midoroziir gumaziba akuvagha me medi. A me meneggha kamaghin fo, 19plan midoroziir gumaziba ariaghire. Ezi Asahel uaghan areme. **31** Dughiar kamin, Devitin adarazi Benjaminin 360plan gumazibav soghezi me ariaghire, kar Apnerin adarasi. **32** Ezi Joap uan gumaziba ko, me Asahelin kuam inigha ghua Betlehemin nguibamin, an afeziam afazir danganimin anefa. Me anefagha dimagarimin uamategha ghua Hebronin otivima, aminim bar tira.

3 Dughiar kamin gin, midoroziin dughiar bar ruarimin Devit ko Solin adarazir tongin iti. Devitin adarazi bar gavgavigha ghuaavanaga Solin adarazigh amima, me bar amiragha uaghiri. **2** Devit Hebron aperagha 6plan otarir kaba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim. **3** Amnonin girara irim, Kileap, an amebam Abigel, a Karmelian amizim. Abigel faragha Nabalini ike, ezi Nabal aremezi, Devit a inigha an iti. Ezi otarir mizezim, Apsalom, an amebam Maka, Maka kantri Gesurin Atrivim Talmain guivim. **4** Namba 4in otarim, Adoniya, an amebam Hagit. Otarir namba 5in ziam, Sefatia, an amebam

Abital. **5** Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam Ekla, a Devitin amuim. Devit Hebronin ikiava otarir kaba ini. **6** Solin adarazi ko Devitin adarazir midoroziir gumaziba uariv sogha ghuaavira itima, Apner a Solin adarazir gumazir ekiamin otivasava ami. **7** Ezi dughiar mamin, Isboset kamaghin akar mam Apner gasa ghaze, “Ni nan afeziam Solin amuir dozim koma akui. Amizir kamin ziam Rispa, a Aian guivim. Ni tizim bagha kamaghin ami?” **8** Apner akar kam baregha atara bar osemegha ghaze, “Ni ghaze, ki ti nin afiar gumazim? Egha ni ghaze, ki ti Judabar akurvasi? Puvati. Ni nighnigh. Dughiar nin afeziam Sol atrivimin ikia iza datirighin, ki a ko an aveghbuaba ko an namakabar gin zui. Egha ki uaghan ni ataghizi, Devit ni inigha ni gasighasighizir puvati. Ezi ni datirighin amizir kam bagha akam na gasi, kar pura bizir kinim. **9** Ikiavira Itir God, Devit bagha Akar Gavgavir mam akirigha ghaze, Devit Solin adarazi batueghtima, me Israelian atrivibar iktan kogham. Ikiavira Itir God ghaze, a uabi Devit damighiti a Israelia ko Judabar atrivimin ikiva, kantrin kam bar a gativagham. Eghti Devit kantrin kamin atrivimin iki, egh Damin anabamin nguazimin ikegh mangi nguibar ekiam Berseban tugham. God Devit bagha dikirizir Akar Gavgavir kam bagh, ki Devitin akuraghan koghti, God na misueghti ki aremegham.” **11** Kamaghin, Isboset oregha bar Apnerin atiatigha, ua migeir puvati. **12** Ezi Apner zuamira Devit bagha akam amaga ghaze, “Tinara kantrin kam gativagham? Ki kamaghsua, ni na ko akar gavgavim akirighiti, ki nin akuragh, Israelia damighiti me bar nin gumamazizibara ikiam.” **13** Ezi Devit kamaghin Apner bagha akam amada, “Nin akaba bar dera. Ki kamaghsua, ni faragh bizir kam na koma anekirigh. Bizir kam kamakin, ni Solin guivim Mikal, na bagh a inigh izi. Puvatighiti, ki ua nin ganan kogham.” **14** Egha Devit gin Isboset bagha akam amaga ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ni nan amuim Mikal na bagh anemadaghti a uamategh izi. A guizbangira nan amuim. Ki fomira 100plan Filistiabar mikarzir mogomebar inibar a givese.” **15** Ezi Isboset kamaghin oregha gumazir maba amangizima, me ghua Laisin otarim Paltiel, a Mikalin pam, me ada Mikal inigha Devit bagha izi. **16** Me Mikal inigha Devit bagha zuir dughiamin, Paltiel aziava Mikalin gin zui. Me ghua Bahurimin nguibar ekiamin otogha, Apner kamaghin Paltiel migei, “Ni uamategh uan dipenimin mangi.” Ezi Paltiel an akam baregha uamateghe. **17** Me tighar Devit bagh mangamin dughiamin, Apner Israelian gumazir dapaniba bagha ghugha me migia ghaze, “Ia oragh. Faragha zuir dughiar aviribar ia bar ifongegha ghaze, Devit en atrivimin ikiam. **18** Ia datirighin dikavigh mangi a damighiti, an atrivimin otivam. Ia Ikiavira Itir God amizir akar kam ginighnigh. A kamaghin mikeme, “Nan ingangarir gumazim Devit, ki ingangarim a danightima, a Filistiaba ko apanir igharazibar dafarimin, nan gumamaziziba Israelia, a ua me iniam.” **19** Egha Apner uaghan uabi ghua Benjaminin adarazir keme. Egha gin uamategha Hebronin ghugha, Benjaminia ko Israelia damuasa ifongezir bizibar gun Devit migei. **20** Apner uan gumazir 20pla ko me ghua Hebronin Devit batozir dughiamin, Devit me bagha isar ekiam gami. **21** Ezi Apner gin kamaghin Devit migei, “Ni na ateghti, ki mangiva Israelia bar me inigh iziti, me nin apengan ikisi ni ko akar gavgavim akiram. Eghti ni ifongezizi moghin, ni kantrin kamin danganiba bar dar atrivimin ikiam.” Ezi Devit uan adarazir ghaze, ia arazir kuratamin Apner damuan marki. Egha a Apner amadazima, a navir amirizim sara uamategha ghu. **22** Apner Hebronin itir dughiamin, Joap ko Devitin midoroziir gumaziba itir puvati. Me ghua apanibav sosi. Ezi Devit Apner amadazi a ghuzima, an girara Joapin adarazi me uan apanibav suegha, me da inizir biziba inigha uam Hebronin otifi. **23** Ezi Joap ko an gin zuir midoroziir gumaziba bar Hebron otivigha, Joap kamaghin oraki, Apner iza Atrivim Devitin gani, ezi Devit Apnerin misoghan gumazibar anogoregha anemadazima, a navir amirizim sara ghu. **24** Kamaghi amizi, Joap ghua atrivimin gara an migia ghaze, “Me ghaze, Apner iza ni batozima ni anetaghizima, a uamategha navir amirizim sara ghu. **25** Ni ti Nerin otarim Apnerin arazibagh fozir puvati? A ni gifara nin

ganasa izi. A nin akurvaghasa izir puvati. A nin danganiir ni aruiba ko, ni amir biziba, a modogh bar dar gan da asavsuighasa ize, egh a uamateghe izi ni ko misogham.” **26** Joap migirigiar kam gamigha uamateghe ghu. A ua Apner inigh izasa gumaziba amadazi, me an gintigha an gin ghue. Gumazir kaba ghua Siran mozirpamin a batogha, uam a inigha izi. Dughiar kamin, Devit bizir Joap amir kam gifozir puvati. **27** Apner iza Hebronin otozir dughiamin, Joap a inigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin, a ko tugha nimira a ko mikimasa. Egha aning tughav itir dughiar kamin, Joap uan afuam inigha Apnerin navim birazima an areme. Joap uan dozim Asahelin ovevem ikarvagh, Apner birazi an areme. **28** Me gin bizir kamin gun Devitin mikemezi, a ghaze, “Ikiavira Itir God fo, ki Apnerin suiragha a misoghezi an aremezir puvati. Nan gumazamiziba uaghan osimtizitam an itir puvati. Joap uabira, kar an osimtizim. **29** Kamagh amizi, an ghuzim Joapin dapanim giriva, an afeziamin dipenimin itir darazi sara bar me giram. Ki kamaghin ifonge, Joapin dipenimin aven itir gumaziba zurazurara, men tarazi gin lepan arimariam ikiti, men tarazi duar kurar midir puvatiziba ikiti, men tarazi amizibar ingangaribar amuam, eghti men tarazi apaniba midorozibar me misoghtima me arighiriti, men tarazi zurazurara daghebar oteveham.” **30** Arazir kamin, Apner faragha Gibeonin midorozimin aven Joap ko Abisain dozim, Asahel misoghezi an areme. Kamaghin amizi, Joap ko Abisai aning uan dozimin ovevem ikarvagh, Apnerin misoghezi an areme. **31** Ezi Devit kamaghin Joap uan midorozir gumaziba ko me migei, “Ia uan korotiaba abighiva, azirakar korotiabar aghuigh, egh ia Apner bagh azi.” Me Hebronin anefa. Dughiar me Apnerin kuam inigha gumazir kuaba afir danganimin zuima, Devit Apnerin akuriamin girara zui. Devit gumazamiziba ko me mozimin boroghin tuivughav ikia, bar moghira puviram azi. **33** Egha Devit Apner bagha azirakar igiar kam bange: “Apner gumazir onganim puvati. A tizim bagha pura kamaghin areme? **34** Me an suemning ko dafarimning ikezir puvati, me a gifaragha a misoghezi an areme, me gumazir kurabagh ami moghin, me a gami.” Devit igihar kam gamigha givazi, gumazamiziba uam Apner bagha azi. **35** Bizir kabar gin, gumazamiziba Devit migia ghaze, aruem ikiavira iti, ni daghetam ami. Ezi an aghuagha akar gavgavir mamin me migia ghaze, “Ki daghetam ameghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. Aruem tighar magiriti ki daghetam ameghti, God na misueghti ki aremegham.” **36** Ezi gumazamiziba atrivimin akar kam baregha, men naviba amirazi me bar akonge. Guizbangira, me atrivim amir biziba bar dar ganigha da bagha bar akonge. **37** Devitin adarazi ko Israelian gumazamiziba bar, Devit aruer kamin amizir bizibagh fo, Atrivim Devit, Apnerin misoghezi aremezir gumazim, an a ko navir vamira itir puvati. **38** Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Ia oragh. Datirighin, e Israelia en faragha zuir gumazir gavgavir mam aremegha gifa. **39** Guizbangira, Ikiavira Itir God na misevezi, ki atrivimin oto. Ezi ki uabi gavgaviba puvati. Ki Seruian otarimningin arazir kuram ikarvaghan ibura. Aning bar gavgafi. Ezi Ikiavira Itir God uabi aning amizir arazir kurar kam ikarvaghsi, ivezir kuram aning daningam.”

4 Ezi Solin otarim Isboset kamaghin oraki, me Hebronin nguibar ekiamin Apner misoghezi an areme, ezi a digavir kuram gamigha bar oseme. Ezi Israelia bar atiatingi. **2** Ezi Isbosetin midorozir gumazir pumuning, aning midorozir gumazibar dapanimin ikia ghua apaniba ko misosi. Anining ziamning, Bana ko Rekap, aning Rimonin otarimning. Rimon, a Berotin nguibar ekiamin gumazir mam. Gumazamiziba Benjaminin adarazi bagha Berotin nguibar ekiam ginaba, kamaghin amizi, gumazir kamning aning Benjaminin anabamin adarazir aven iti. **3** Guizin Berotin gumazamiziba, me faragha aregha, datirighin pura nguibar igharazibar gumazibar min Gitaimin nguibamin iti. **4** Solin otarim Jonatan, an otarir vamira iti, an ziam Mefiboset. Mefiboset 5plan azeniba itima, Sol ko Jonatan areme. Dughiar kamin, Jesrilin nguibar ekiamin

gumaziba, me Jonatanin adarazi bagha akam amaga ghaze, Jonatanin apaniba a misoghezima an areme. Ezi an adarazi akar kam baraki, ezi amizir Mefibosetin garim a inigha arav ghu. Amizim pamtemin ivemarima, Mefiboset degiaghiri, egha datirighin an dagarimning an ikufi. **5** Dughiar mamin, aveghuamning Rekap ko Bana, aning Isboset bagha ghua, aruer arizimin an dipenimin oto. Dughiar kamin, Isboset avughsava uan akur misoghezin irighav iti. **6** Aning Isboset misoghasa witba iniamin abazim gamia a gatin, an akur danganimin aven ghua garima, a uan misiamin akui. Aning midorozir sabamin an navim birazima an areme. Ezi aning an frim atugha garima, gumaziba puvatizi, aning an dapanim inigha ghu. Aning damagarimin Jordanin Fanemin danganiir zarimin ghua, **8** amimzaraghan Hebronin nguibar ekiamin oto. Egha Isbosetin dapanim inigha ghua Devitin akagha, kamaghin atrivim migei, “Atrivim, ni kagh gan. Nin apanim Sol, an otarim Isbosetin dapanim kara. Sol fomira ni misueghti ni aremeghasa tuaviba buri, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin akurvagh Sol uan boriba ko men arazir kuraba ikarvasi.” **9** Ezi Devit kamaghin aning aning ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God zurara ikia, an arazir kurar kamaghin garibar aven uan ini. Ezi an ziamin ki kamaghin guizbangira gua mikimam. **10** Dughiar ki Sikkalin nguibamin itimin, gumazir mam iza na batogha ghaze, Sol aremegha gifa. A ghaze, ki ti an akam gakuagham. Ezi puvati. Ki midorozir gumazibav kemezi me an suiragha, a misoghezima an areme. Kar mati, akar kurar a na bagha inigha izezimin ivezir kuram ki a ganingi. **11** Ezi gua datirighin pura gumazir kinir uan dipenim gakuim misoghezima an areme. Gua gumazir bar kuramning. Gua ghaze, ki ti gua ateghtima gua ikiam? Bar puvati. Ki gua amizir arazir kurar kam ikarvaghsi gua gasighasighti, gua ua nguazir kamin ikian kogham.” **12** Egha Devit akar gavgavim uan midorozir gumazibagh aniga ghaze, me Rekap ko Bana aning misueghti aning aremegh. Ezi midorozir gumaziba aning misuegha, aning sueroghofariba aghoregha da inigha ghua Hebronin dipar akarar mamin boroghin da agui. Egha Isbosetin dapanim, midorozir gumaziba a inigha ghua Hebronin kuaba afir danganimin, Apnerin mozir kamra anefa.

5 Ezi bizir kamin gin, Israelian anababa vaghvagha dar gumazir dapaniba bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, “Ni oragh. E bar inavifazir vamira ko ghuzir vamira. **2** Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagha en midorozir gumazibar faragha zui. Ezi Ikiavira Itir God ni migia ghaze, ni sipsipbagh eghevur gumazimin min iki, en gumazamizibagh ativagham. Egh en atrivimin otogham.” **3** Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogha, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, maghiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto. **4** Devit 30plan azeniba ikia atrivimin oto. Egha 40plan azenibar atrivimin iti. **5** Devit 7plan azeniba ko 6plan iakinibar, Hebronin Judabar atrivimin ike. Egha 33plan azenibar Jerusalem nguibar ekiamin Israelia ko Judaba, uaghara me gativagha men gari. **6** Dughiar mamin, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem a Jebusian nguibamra. Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogham, egha me dibovir akabar a migia ghaze, “Ia bar en nguibar ekiamin aven izan kogham. Gumazir damazir okaviriziba ko suer amiraziba, me pura izi ia izanin tuavim apirigham.” **7** Ezi puvati, men akaba pura magh ire, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogha men nguibar ekiair divazir gavgavim itim ini. Nguibar ekiair kamin ziam Saion. Ezi gin gumazamiziba a dibora ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. **8** Dughiar Devit nguibar ekiair kam inizimin, a kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “E nguibar ekiair kam inisiva, tuavir dirizir Jebusia dipam iniasa aruimin aven mangiva nguibar ekiamin otogham. Egh e damazir okaviriziba ko suer kuraba ko misogham. Gumazir kamagh gariba, me nan apanibar min iti.” Gumazamiziba datirighin Devitin akam ginighnighavira ikia kamaghin migia ghaze,

“Damazir okaviriziba ko suer amiraziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham.” **9** Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiar gavgariv kam gaperu. Egha a ziam a gatigha ghaze, Devitin Nguibar Ekiam. Egha Devit mikemezima, ingangarir gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven izi. **10** Ikiavira Itir Godin Gavgariba Bar Itim Devit ko itima, bizer kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekeveghe ikia mamaghira iti. **11** Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar ingariba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivir dipenimin ingari. **12** Devit bizer kabar gari, da a bagha izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimin ikiasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan gumamaziziba bar men akurvaghasa, kamaghin amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera. **13** Devit Hebron ategha iza Jerusalem gaperazir dughiamin, an amuir igharazir maba uam ada inigha dar iti, a uaghan amuir dozir maba uaghan dar iti. Ezi an amuir kaba, Jerusalem otariba ko guivir maba bate. **14** An otaribar ziabar kara: Samua, Sobap, Natan, Solomon, **15** Iphar, Elisua, Nefek, Jafia, **16** Elisama, Eliada ko Elifelet. **17** Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misogh Devitin suighasa zui. Me bizer kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri. **18** Filistiaba iza Refaimin danganir zarimin otogha tintinibar ghuegha mongegha iti. **19** Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mangiva Filistian kabav sogham o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarin darigham o?” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarin datighi, ni midorozimin me abiragham.” **20** Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God mati aperiam otogha, pamtemin ivemara nan damazimin nan apaniba abigharigha me gasighasiki.” Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, “Ikiavira Itir God Aperiamin Min Pamten Ivemara Apaniba Abigharisi.” **21** Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko men marvir guar kaba inigha ghue. **22** Ezi Filistiaba gin ua izegha, Refaimin danganir zarimin tintinibar uari aghamsigha iti. **23** Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir Godin azara, “Ki mammaghin damuum?” Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, “Ia me misoghsi mangiva, men guabar moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin, misoghsivira gan iki. **24** Ia oraghtima niginin mati, gumaziba temer kabar ghuabagh isin daruam. Eghiti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh.” **25** Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Israelia me misogha Gibeonin nguibar ekiamin ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu.

6 Ezi Devit deraghavira misozir gumazir bar aghuiba uam me akufa. Israelian midorozir gumazir kaba, men dibobonim 30,000. **2** Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui. Me Boksiam kam migia ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgariba Bar Itim, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksiam kam, enselin bar gavgarir pumuningin nedazinning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. **3** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otogha, mighsiar dozir mam a gisin Abinadapin dipenimin ghue. Egha me Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangasa, karisin igiar mam inigha Boksiam kam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igiar kamin akua tuavimin zui. **4** Ezi Ahio karisin faragha zui. **5** Ezi Devit Israelia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua, ararer aghuim gamua an ziam fe. Me

gitaba ko buaba, tambarinba ko dibiarir ararer guar aviriba inigha dav sosi. **6** Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Nakon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Danganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira. **7** Usa ghaze, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ti pura bizim, egha an suira. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvera Usan aningaghegha atara a misoghezi, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriam naghiram areme. **8** Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit bar God baseme. Egha me danganir kam dibora ghaze, God uan aningagharim Usa ginge, egha datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti. **9** Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, “Manmaghsu, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam izi na ko ikiam?” **10** Kamaghin amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha Jerusalem zui tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti. **11** Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazi gami. **12** Ezi Atrivim Devit gin kamaghin oraki, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Obetidom ko itima, Ikiavira Itir God, Obetidom ko an adarazi ko an biziba bar, deraghavira me gami. Kamaghin amizi, Devit uamategha Obetidomin dipenimin ghuegha, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh ua Devitin Nguibar Ekiamin izasava ami. Bizer kam bagha gumamaziziba bar akonge. **13** Gumaziba dikavigha Boksiam inigha uan sueba 6plan dughiaar da akura ghua tuifi, ezi Devit Ikiavira Itir God bagha ofa gami. A bulmakaun apurir mam ko bulmakaun igiar mikarzin sara itir mam inigha ofa gami. **14** Egha Devit ofa gamir gumazimin korotiar otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimming uabi gike. Egha ziar ekiam Ikiavira Itir God ganiga, an damazimin ighiabagh amua pamtem uabi fa uabi akuri. **15** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atara Jerusalem zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamram amua, bar akongegha pamtemin diava sighbagh ivi. **16** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atara Devitin Nguibar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Atrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazimin tintinibar uabi fakurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvati, kamaghin amizi a navir kuram Devitin ikia a baseme. **17** Ezi me Ikiavira Itir Godin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir puripenimin aven aneti. Egha Devit ofan bar isia mighiriba ko, gumamaziziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. **18** Devit ofabagh amigha givagha, kamaghin gumamazizibav gae, “Ikiavira Itir Godin Gavgariba Bar Itim, a uan ziamin deraghvira ia damu.” **19** Egha Devit dagheba isa bar gumamazizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bret ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini. Me da inigha givagha, me uamategha uan nguibabar ghue. **20** Ezi Devit uamategha uan dipenimin ghuegha, uan ikizim deragh me damuasa, Ikiavira Itir Godin azangasava ami. Ezi Solin guivim Mikal dipenim ategha azenan iza Devit migia ghaze, “Ame, Israelian atrivim uan ziar ekiam akakagha, bibiamra bar deraghavira uabi fakuri. Ezi an ingangarir gumazir dapanibar, ingangarir amizir kiniba bar an gani. Nin arazir kam, mati gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amir arazim.” **21** Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki ziar ekiam isa Ikiavira Itir Godra daningasa an damazimin ighiam banga uabi fa uabi akuri. A uabi nin afeziamin ikizimin danganim inigh na daningasa na ginabazi, ki an gumamazizibar dapanimin ikiam, kar Israelia. Ezi ki an ziam fasa ighiabagh amuavira iti. **22** Ki uan ziam bar anebiragh, egh an damazimin pura bizer kinimin min ikiam. Eghiti ingangarir amizir ni migeir kaba, me ziar ekiam na daningam.” **23** Ezi bizer kam bangin, Solin guivim Mikal, a borir tam batezir puvatigha ikia ghuava areme.

7 Dughiar maba givazima, Ikiavira Itir God, Atrivim Devit gamizi, apanir an okariziba ua izava a ko misozir puvati.

Kamaghin amizi, a uan dipenimin bar deraviram aperaghav ikia avughsi. **2** Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim Natan migei, "Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizim gaperaghav iti. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a purirpenimin iti. Bizir kam ti derazir puvati." **3** Ezi Natan atrivim ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi puram a damu." **4** Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, **5** "Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan Dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati. **6** "Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Dughiar ki Isipin ua Israelia inimizim, ki tintinibar zuir dughiaiba, ki Purirpenimin averara iti. **7** Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati, 'Ni tizim bagha na bagha temer sidan dipenir tamin ingarizir puvati?" **8** Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, "Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumamaziziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. **9** Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasighasiki. Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighti a bar ekevegham. **10** Ki uan gumamaziziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiagh ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha, iza ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasighasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighti, me ua me gasighasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam. **12** "Ni aremeghti, me ni afaghamin dughiamin, ki nin boribar tongin otarir tam amisevegti, an atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. **13** Atrivir kamra, a na bagh Dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. **14** Eghti ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan borimin min ikiam. Egh an arazir kuram damighti ki mizazim a gasegham. Mati afeziam uan borim mizazim a gasi moghin ki a damuam. **15** Egh ki zurara an apanguvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganin inizi moghin, ki akirim ragh an otarim gasaraghan kogham. **16** Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazir amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam." **17** Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme. **18** Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, "O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ke, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. **19** O Ikiavira Itir God, ni ghaze, arazir aghuir ni e gamizir kaba ti nin damazimin bizir muzariba, egha ni arazir igharazir mamin ua na gami. Ni uan ingangarir gumazimin ovavir borir gin otivamibar amuamin bizimin gun na mikeme. O Ikiavira Itir God ki gumazir kinim, ezi ni bar bizir ekiabar amuasa dar nan akakasi. **20** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki manmaghin ni mikiman? Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni na gifogha gifa. **21** Ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. **22** O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nin gavgavim bar ekevezi, tav ua nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. **23** E Israelia Isipin kalabusin itima ni uam e ini, egha ni e gamizi e nin gumamazizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamin gumamazizir igharaziba me, e nin gumamazizibar min garir puvati. E nin gumamaziziba kantrin kamin otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumamazizir igharaziba batuegha men

asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar dar gumamaziziba ziar ekiam ni ganidi. **24** O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumamazizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam. **25** "O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim, ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghua, ni a damighti a zurara kamaghira iki. **26** Eghti gumamaziziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me mikim suam, 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim a Israelian God.' Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. **27** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelia en God. Ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati. **28** "O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam a damuti, a guizbangiram otogh. **29** O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh nan ikizim deraghvira me damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam."

8 Ezi gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua ua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abini, kamaghin amizi, Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. **2** Egha gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abini. A men midorozir gumaziba gaghora me migeima, me 3plan bizir ruaribar nguazim gireghav iti. Egha a gumazir bizir faragha itiba ko bizir namba 2in itibav gia ghaze, me aremegham. Egha namba 3in gumazir bizim migia ghaze, me aremeghan kogham. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa a ganidi. **3** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser, a Rehopin otarim. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam. Dughiar kamin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otivamit ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini. **4** Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 1,700plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 100plan karisbagh etuir hoziaba ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura. **5** Dughiar kamin Sirian Damaskusin nguibar ekiamin itiba, Me Atrivim Hadateserin akuragha misoghasa ghue. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me arighire. **6** Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumamaziziba Devitin apengan ikiaiva dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akuravizima, an apaniba abiri. **7** Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalem gin. **8** A uaghan, Hadateserin nguibar ekiamning Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba ini. **9** Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit Hadateserin midorozir gumaziba abinigha gifa. **10** Dughiar aviribar Hadateser faragha Toin apanim gami. Kamaghin amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan otarim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, "Ni mangi nan dughiar aghuim a daninghig. Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge." Ezi Joram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi. **11** Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A kantrin igharaziba bar dav sogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira dagh ami. **12** Devit Idomia ko Moapia, Amonia, Filistia, Amalekia, me Soban Atrivim Hadateser, a me da gol ko silvan kaba ini. **13** Devit gin uan midorozir gumaziba ko Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangszir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian

18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi gumazamiziba akar kam baregha ziar ekiam Devit ganingi. **14** Ezi Devit uan midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumazamiziba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniaba abiri. **15** Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumazamizibagh ami. **16** Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. **17** Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning. Sadok, a Ahitupin otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Seraia, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. **18** Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba me ofa gamir gumazibar min iti.

9 Dughiar mam Devit kamaghin gumazibar azara, “Solin adarazir gumazitaba ikiavira iti, o puvati? Tarazi ikitima, ki deragh me damuasa. Ki Jonatan na gamizir apangukuvir arazim ikarvaghasa.” **2** Dughiar kamin Solin adarazir ingangarir gumazir mam iti, an ziam Siba. Me atrivimin ganasa an dia, ezi a ghua atrivim batozima atrivim kamaghin a migei, “Nin ziam Siba?” Ezi a ghaze, “Are, gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazir.” **3** Ezi atrivim Siban azara, “Solin adarazir tarazi ua ikiavira iti o puvati? Tarazi ikiti, ki Godin apangukuvir arazim men akakaghasa.” Ezi Siba kamaghin Devit migei, “Jonatanin otarir vamira ikiavira ikia, egħa an dagarimning uaghara ikufi.” **4** Ezi atrivim an azara, “A managh iti?” Ezi Siba a migia ghaze, “A Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin iti.” **5** Ezi atrivim kamaghin oregha, gumazir maba amadazi me ghua Lodebarin nguibar ekiamin Amielin otarim Makirin dipenimin otogħa otarir kam inigha izi. **6** Otarir kamin ziam Mefiboset, a Jonatanin otarim egħa Atrivim Solin igiavotarim. A izav otogħa, uan tevimming apirigha aviragħa guam nguazimin mitua, egħa ziar ekiam Devit ganingi. Ezi Devit an migia ghaze, “Aruer aghuim, Mefiboset.” Ezi Mefiboset ghaze, “Kirara, ki nin ingangarir gumazir kinim.” **7** Ezi Devit a ikaragħa ghaze, “Ki nin afeziam Jonatan ginighnighavira iti. Egħa a bangin ki apangukuvir arazimin ni damuam. Kamaghin amizi, ni atiatingan marki. Egħi ni zurara nan dipenimin izi na ko nan dagħer dakozimin damam.” **8** Ezi Mefiboset ua uan tevimming apirigha aviragħa, uan guam nguazimin mituagħa ghaze, “Atrivim, ni bizir tizim bagħ arazir aghuir kamin na damuasa? Ki pura bizir kinim. Ki mati afiar aremezir kuamin min iti.” **9** Egħa Mefiboset ghugħa givazi, Atrivim Devit, Solin ingangarir gumazim Siban diazi a izima, a kamagħin a migei, “Nin gumazir ekiam Sol uan adarazi ko, men nguaziba ko biziba bar, ki na isiva Mefibosetin dafarim darigham. A Solin igiavotarim. **10** Egħti ni uan otariba ko ingangarir gumaziba ko, ia nguazir kamin azenibar ingar. Egħ ia dagħer azenibar dagħer mitighiziba asigh da inigh izi. Egħti arazir kamin, nin gumazir ekiamin adarazi dagħeba ikiam. Egħti Mefiboset uabi, zurara izi na ko nan dagħer dakozimin damam.” Dughiar kamin, Siba 15plan otariba ikia 20plan ingangarir gumaziba iti. **11** Ezi Siba kamagħhin Devit migei, “Atrivim, nin nan gumazir ekiam, bizir ni damuasa na mikemeziba, ki bar dar amuam.” Bizir kamin gin, Mefiboset ghuaa atrivim ko an dagħer dakozimin api, egħa mati atrivimin otarir mam. **12** Mefiboset otarir igiar mam iti, an ziam Mika. Dughiar kamin, Siban dipenimin itir adarazi ko an ingangarir gumazamiziba me bar, Mefiboset bagħa ingangaribagh ami. **13** Ezi Mefiboset uabi Jerusalem ikia, zurara Atrivim Devit ko an dagħer dakozimin apa a ko iti. Mefibosetin dagarimning uaghara ikufi.

10 Bizir kamin gin, Amonian atrivim aremezi, an otarim Hanun an dangamin inigha atrivimin oti. **2** Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziam Nahas faragħa arazir aghuimin na gami.” Kamagħhin amizi, Devit apangukuvir migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamin, **3**

kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziam daningasa ize? Bar puvati. A me amadazi me modogh en nguibar ekiam getiva an ganasa oda ize. Egħ me gin uan midorozir gumaziba ko izi e gasighasigham.” **4** Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha, men ghumasiziba vaghvagħa dar vuebagh isegħa vueba ataki. Egħa uagħan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarakaba azenimra iti. Egħa me amadazi me ghue. **5** Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategħ uan nguibabar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamagħhin abuir gumazir kaba bagħa akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givagħti ia Jerusalem izi.” **6** Ezi Amonia kamagħhin fo, me Devitin gumazibagh amizir bizir kam bagħ, a bar men aningagħegħam. Kamagħhin amizi, me nguibar avirir kabar midorozir gumaziba bagħa akaba amangi. Egħa me Sirian kantrin aven itir nguibar ekiamning, Betrehko ko Soban midorozir gumazitaba iniasa, me ko akam akirasa ghue. Ezi me Amonian akurvaghasa 20,000plan midorozir gumaziba amada. Ezi me ua Topin nguibar ekiamin midorozir gumazir 12,000pla ini. Egħa me ua uarir akurvaghasa, 1,000plan midorozir gumaziba bagħa Makan atrivim ko akam akiri. **7** Ezi Devit orazi, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egħa a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. **8** Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, divazimin tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi Siriaba ko Topia ko Makaba, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egħa misoghasa uari arigha iti. **9** Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh izi a ko misoghām. Kamagħhin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragħa misozir maba amisevegħa me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egħa a uabi men dapanimin ikia faragħa tu. **10** Egħa a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igħarazibar faragħa zui. Egħa Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. **11** Egħa Joap kamagħhin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia izi en akuragħ. Egħti Amonia ia adugh mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuragħam. **12** Ia atiatingan marki! E uan gumazamiziba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagħ nighnigh pantemin misoghām. Egħti ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogħ.” **13** Egħa Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav sogħasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. **14** Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uagħan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategħa uan midorozir gumaziba inigha uamategħa Jerusalem għu. **15** Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamagħhin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. **16** Ezi Atrivim Hadateser gumazir maba amangizi, me ghua Yufretisin Fanemin vongin aruem anadi nagħin otogħa, Sirian midorozir gumaziba inigha ghua bar Helamin nguibar ekiamin me akufa. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragħa ghua men gumazir dapanimin iti. **17** Ezi Devit orazi, Siriaba iza Helamin uari akuvagħa itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me inigha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua Helamin għu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha magħira Israelia ko midorozim fore. **18** Ezi Israelian midorozim bar gavagvigha Sirian midorozir gumaziba adugħa zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 700plan karisbagħ isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egħa uagħan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobak misoghezima, a danganir kamrara areme. **19** Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir atrivir maba garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagħa, Israelia ko navir vamiran ikiasa

akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba uam Amonian akurvazir puvati.

11 Ezi azeniba vaghvagh, dar dughiar orangtiziba givasava amania, atriviba uan midorozir gumaziba isa uan apaniba ko misoghasa zui. Ezi Devit Amonia misoghasa Joap ko, uan midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko Israelian midorozir gumaziba, a bar me amangi. Ezi me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiamin midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha Jerusalemra iti. **2** Egha guaratizir mamin aruem uaghira bar migorima, Devit uan misiamin dikavigha avughsa uan dipenimin pin itir danganim garui. Egha garima amizir mam uan dipenimin rua iti. Amizir kam, an ganganiba bar dera. **3** Ezi Devit foghasa, munar amizir manamra rue, egha gumazir mam amadazima a foghasa ghu. Ezi gumazim ghua an ganigha kamaghin fo, kar Batseba, Eliamin guivim. A Hitian adarazir gumazir mam Uria, an amuim. **4** Ezi Devit gumazir maba amangizi me ghua Batseba inigha ize. Dughiar kamin, Batseba uan iakinibav suegha givagha, uan mikarzim zuasa bizibagh ami. Egha Batseba Devit bagha izezi, Devit a koma akuizi, Batseba gin uamategha uan dipenimin ghu. **5** Egha gin Batseba borimin duirava fo, a navim adai, egha Devit bagha akam amada. **6** Ezi Devit oregha Joap bagha akam amaga ghaze, “Ni Hitian gumazim Uria amadaghti a na bagh izegh.” Ezi Joap Devit bagha Uria amadazi, a ize. **7** Uria Devit bagha izezi, a kamaghin an azara, “Joap derazi an midorozir gumaziba uaghan dera? Ezi midorozim manmaghira zui? Me, en apaniba abinigham, o?” Ezi Uria midorozimin otivizir biziba bar a geghani. **8** Ezi Devit Urian migia ghaze, “Bar dera, ki oregha gifa. Ni datirighin uan dipenimin mangi dagarimning ruegh avughsi.” Ezi Uria Atrivim Devit ategha azenan ghuzi, Devit gin bizir aghuir maba Uria daningasa, da isa gumazir mam ganingizi an ada inigha a bagha zui. **9** Ezi Uria uan dipenimin ghuzir puvati. A uan gumazir ekiamin gumazir a geghuviba ko, me atrivimin dipenimin tiar akar miriamin akui. **10** Ezi Devit orazi, Uria uan dipenimin ghuzir puvatizi, Devit ghuava a migei, “Ni tizim bagha uan dipenimin ghuzir puvati? Ni dughiar ruarimin midorozimin ikia uan dipenimin ikeizir puvati.” **11** Ezi Uria kamaghin Devit ikara, “Israelia ko Judabar midorzir gumaziba midorozir danganimra iti. Ezi Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam me ko ikiavira iti. Ezi nan gumazir ekiam Joap, midorozir gumaziba ko pura danganir azentuzimin averpenibar ikiavira iti. Eghti ki uabira mangi uan dipenimin deragh damiva, dipabar ami, egh uan amuim ko dakuti, kamaghin bar deraghan kogham. Ki bar guizbangira arazir katam damighan kogham.” **12** Ezi Devit a migia ghaze, “A dera, ni datirighin kagh ikeghti ki gurumzaraghan, ua ni amadaghti ni mangam.” Ezi aruer kamin Uria Jerusalemn iti. Ezi amimzaraghan guaratighin, **13** Devit Urian diazi a iza a ko apima, a dipar onganiba a ganingizi an ada amegha bar onгани. Egha dimagarir kamin, Uria dakusa uan dipenimin iraghuzir puvati. A uan daguivsiam ghuaragha, gumazir atrivim geghuva itiba koma akui. **14** Egha amimzaraghan, Devit Joap bagha akinafarim mas osirigha, Uria ganingigha anemadazima a uamategha midorozir danganimin ghu. **15** Devit kamaghin akinafarim osiri, “Ni Uria isi midorozim bar gavgavizi naghin anetigh. Egh ia bar uari amikirvegh girakirangin izeghti, apaniba a misueghti an aremegh.” **16** Dughiar kamin Joap midorozir gumaziba ko me Raban nguibar ekiam iniasa misoghavira iti. Egha Joap akinafarim inigha givagha egha gari, Amonian midorozir gumazir gavgaviba bar pamten misozir danganim, a Uria isava danganir kamin aneti. **17** Ezi Amonian midorozir gumaziba uan nguibar ekiam avinasa azenan iza, Joapin midorozir gumaziba ko misosi. Ezi midorozir kamin aven, Devitin ingangarir gumazir dapanir maba ariaghire, ezi Uria uaghan me koma areme. **18** Joap gin Devit bagha akam amaga midorozir kamin otivizir bizibar gun migei. **19** Egha Joap gumazir akar kaba inigh mangamin migia ghaze, “Midorozir kamin aven otivizir biziba ni bar adar gun Devitin mikemegh. **20** Eghti an atar kamaghin ni mikimam, ‘Ia

manmaghsua ghua nguibar ekiamin divazim bar an miriamra ghugha misosi? Ia kamaghin fozir puvati, apaniba divazim gisin tuivigh ikiva, barir pibar ia gasegham. **21** Ia ti fomira Gideonin otarim Abimelek batozir bizir kam bakinighinigha mati? Gideonin otarim Abimelek, a fomira Tebesin nguibar ekiamin boroghin divazir miriamin tughav itima, amizir mam divazim gisin ikia, dagiar wit mirmirir mam puegha a mikinizi an areme. Ezi ia manmaghsua bar divazir miriamin boroghin ghue?” Atrivim mikemegh givaghti, ni kamaghin a mikim, “Nin Ingangarir Gumazim Uria, Hitian gumazim, a uaghan areme.” **22** Ezi gumazir kam Joapin akaba inigha Devit bagha ize. **23** Egha kamaghin a migei, “Apaniba gavgavigha e adugha nguibar ekiamin azenan izegha tuzir torimin e misosi. Ezi e ua me adugha bar ghua nguibar ekiamin tiar akamin ghu. **24** Ezi Amonian midorozir gumazir maba divazir ekiamin pin ikia, barir pibar nin ingangaribar garir gumazir dapanir mabagh asezi me ariaghire. Ezi nin ingangarir gumazim Uria, a Hitian gumazim, a uaghan areme.” **25** Ezi Devit a migia ghaze, “Ni uamategh mangi Joapin mikim suam, A midorozimin aven otivizir bizibagh nighnigh, egh da bagh pamtemin nighnighan marki. Gumazitam foghan kogham, tinara midorozimin aven ovegham. Kamaghin amizi, an Amonia misogh me abinigh, egh men nguibar ekiam bar a gasighasikigh.” **26** Ezi Batseba gin uan pamin ovevem baregha, a bagh azia iti. **27** A uan pam gibua a bagha ikegha givazima, Devit gumazir mavav kemezi me Batseban akua a bagha atrivimin dipenimin ize. Ezi Devit an itima, an otarim mam bate. Ezi Devit amizir arazir kam, Ikiavira Itir God bar a gifongezir puvati.

12 Egha Ikiavira Itir God, Devit bagha uan akam inigha izir gumazim Natan amada. Ezi Natan iza a batoghia kamaghin Devit geghari, “Dughiar mam gumazir pumuning nguibar ekiair mamin iti. Aningin mav bizir aviriba iti, ezi mav onganarazibagh amua bizir aviriba puvati. **2** Gumazir bizir aviriba itim, a bulmakaua ko sipsipin bar aviriba iti. **3** Ezi gumazir biziba puvativim, sipsipin nguzir amebav vamira ua bagha a givezegha an akuaghapi, ezi an a ko iti. Egha a deraghavira sipsipin nguzir amebav kamin garima, an an boriba ko dipenimin ikia ghuava efefe. A dagher muziarir a itiba, ana da abigha dar naba isa uan sipsipin ganiga anetaghirazima, a an dipaba apir kavin dipar naba api. Egha an a isa uan evarim garigha a muagha akui. Ezi sipsipin kam mati an guivimin miraram oto. **4** Ezi dughiar mamin, gumazir mam iza gumazir bizir aviriba itimin dipenimin ize. Ezi a uan namakar a bagha izezim bagh uan sipsipin tam o bulmakau tam misuegh a bagh isaman aghua. Egha a gumazir biziba puvativimin sipsipin nguzim okemegha a misuegha uan namakar a bagha izezim bagha a isami.” **5** Ezi Devit kamaghin oregha, gumazir bizir aviriba itir kam bar a basemegha, kamaghin Natan migei, “Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira migei, gumazir arazir kurar kam gamizim, me a misueghti, an aremeghti deragham. **6** Guizbangira, a gumazir biziba puvativimin apangkuvir puvatigha arazir bar kuram gami. Kamaghin amizi, a 4plan sipsipiba isi, a inizir sipsipin kam ikarvagham.” **7** Ezi Natan kamaghin Devit migia ghaze, “Nirara, gumazir ki egharir kamnang! Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin ni migia ghaze, ‘Ki nin akurazi, Sol ni gasighasighizir puvati. Ki borem isa ni gingegha ni amisevizi, ni Israelian atrivimin oto. **8** Nin gumazir aruam Sol, ki an dipenim ko an biziba ko an amuiba, ki bar da isa nin dafarim gati. Egha ki ni gamizi ni Israelia ko Judabar atrivimin oto. Bizir kaba nin damazimin oteveghti, ki bizitaba ua ni daningvira ikiam. **9** Ezi ni manmaghsua Ikiavira Itir Godin akam batuegha, an damazimin arazir kurar kam gami? Ni Hitian gumazim Uria misoghezi an areme. Ni midorozim bagha anemadazi, Amonia uan midorozir sabamin a misoghezi an areme, ezi ni an amuim ini. **10** Ezi ni deraghviram oragh. Ni nan akam batuegha Urian amuimin ikiasava a ini. Kamaghin amizi, dughiar gin izibar, gumaziba nin ovavir borir tabav soghti me arimighiram, eghti arazir kam ikiavira ikiam.’ **11**

“Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Ki nin adarazir gumazitabar amighi, me osimtizir ekiaba ni darigham. Egh nin damazimin, ki nin amuiba isi gumazir igharazibar aningam. Eghli me azenara arazir kurabar nin amuubar amuam. **12** Ni uan arazir kuram modogha a gami, ezi ki nin arazir kurar kam, azenara a ikarvaghti, Israelia bar an ganam.” **13** Ezi Devit kamaghin oregha ghaze, “Ki Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami.” Ezi Natan a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin arazir kuraba gin amada, ezi ni aremehgan kogham. **14** Ezi nin arazir kurar kam bangin, apaniba akar kurabar Ikiavira Itir God migei. Kamaghin amizi, nin otarir Batseba otezim aremehgan.” **15** Natan Devitin arazir kurabar gun a mikemegha givagha, uamategha uan dipenimin ghu. Ezi gin, Devitin borim, Ikiavira Itir God a gamizi, a puviram arei. **16** Devitin otarim arei, ezi otarim ghuamaghasa, Devit dagheba tagha God ko migia a gaghori. A dimagaribar gun dipenimin ghu pura nguazim girav iti. **17** Ezi an ingangarir gumazir aruaba ghua an miriamin tuivigha egha dikavasa a migeima, a me barazir puvati. A uaghan me ko daman aghua. **18** Ezi 7plan dughiaaba givazima, an borim areme, ezi an ingangarir gumaziba an borimin ovevemin gun an mikiman bar atiatingi. Me kamaghin uairia uariv gei, “Borim tighar ovengamin dughiamin, e a migeima an e barazi puvati. Kamaghin e datirighin borimin ovevemin gun a mikemehgan kogham. A bizir kam baregh ti dikavigh uabi gasighasgham.” **19** Ezi Devit garima, an ingangarir gumaziba sighsisir akabar uairia uariv geima a fo, borim ti aremehga gifa. Ezi a men azara, “Borim aremez, o?” Ezi me ghaze, “Are, an areme.” **20** Egha Devit akar kam baregha, nguazimin dikavigha ghua rue. Egha borem uan mikarzin gaghuigha, korotiar aghuiba aghuigha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa an Dipenimin ghua, uan tevimming apirigha dapanim aviragha guam nguazim mitua. Egha Devit uan dipenimin izegha, dagheba isair gumazibav mikemezi, me a bagha dagher maba tuigha a ganingizi, ana da api. **21** Devit arazir kam gamizima, ingangarir gumaziba kamaghin a migei, “Ni arazir manmaghin amizim gami? Nin borim aremezir puvatizir dughiamin, ni a bagha aziava dagheba ta. Ezi borim aremezi, ni datirighin dikavigha dagheba api. Ni mingarir manam gatava arazir kam gami?” **22** Ezi Devit me ikaragha ghaze, “Ki ghaze, Ikiavira Itir God ti nan apangukvigh nan borim damighiti an aremehgan kogham. Kamaghin borim angamira ikiavira itima, ki aziava dagheba ta. **23** Ezi datirighin an aremehga givazi, ki tizim bagh dagheba tagham? Arazir kamin ki u borim damighiti a dikavigh angamira ikiam? Bar puvati. A zuir danganir kam ki gin uaghan an mangam. Egh a ua na bagh izeghan kogham.” **24** Egha gin Devit gavgavim uan amuim Batseba daningasa, akar aghuubar a migei. Egha Devit a koma akuizima, a navim asegha otarir igharazir mam bate. Ezi Devit ziam Solomon a gati. Ezi Ikiavira Itir God bar borir kam gifonge. **25** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi ziar kam Jedidia borim darighasa, uan akam inigha izir gumazim Natan amadazi a Devit bagha ghu. **26** Ezi dughiar kamin, Joap uan midorozir gumaziba ko, Raban nguibar ekiamin misogha ghuavira iti, kar Amonian atrivimin nguibar ekiam. Egha me nguibar ekir kamin akuar mam ini. **27** Egha a Devit bagha akam amaga ghaze, “Ki Raban nguibar ko misogha men dipaba tur dangamin inigha gifa. **28** Eghli datirighin, ni zuamira Israelin midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagh, me amadaghti, me izi pamtemin Raban gumaziba ko misogh me abinighiva nguibar ekiam inigh. Puvatighi, nin adarazira misogh me abinighi, gumamazibana ziam nguibar ekir kam darigham.” **29** Ezi Devit akar kam inigha givagha, midorozir gumazir ikiavira itiba akuvagha, me bar ghua Raban gumaziba ko misogha me abinigha nguibar ekiam ini. **30** Egha Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozir mamin an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam inigha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekir kamin ada ini. **31** Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumamazibaba bar me inigha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sobiar

ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Ezi marazi brighbar ingari. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekir igharaziba bar men gumamazibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalemin ghue.

13 Bizir kamin girara, arazir mam oto. Devitin otarim Apsalom, a buaramizir mam iti, an ziam Tamar. An ganganiba bar dera. Ezi Devitin otarir igharazir mam, an ziam Amnon, amebar igharazim a bate. A bar Tamar gifongegha, a bagha navim dikafi. **2** Tamar tong bar gumazitam koma akuigha fozir puvatizi, me bar deragha a geghuvima a iti. Kamaghin amizi, Amnon Tamarin boroghin mangamin tuaviba puvati, egha a zurara a ginighnigha arei moghin iti. **3** Egha Amnon namakar mam iti, an ziam Jonadap. A Devitin avebam Saman otarim, a bizibav kimiti, dar dagheba guizbangirama otivamin fofozir ekiam iti. **4** Egha a Amnonin azara, “Atrivimin otarim, ni na mikim, manmaghin amizi ki zurara nin garima, ni osemegha arei moghin gari?” Ezi Amnon a ikaragha ghaze, “Ki uan avebam Apsalomin buaramizim Tamar, bar a gifonge.” **5** Ezi Jonadap a ikaragha ghaze, “Ni ifar arei moghin damu, egh uan misiamin irighiv iki mamaghira iki. Eghli nin afeziam nin gansi aven iziti, ni kamaghin a mikim suam, ‘Ga uaning! Ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghli ki ganti, a na bagh daghetam tuam. Egh a uabi daghem na daningti ki aneremam.” **6** Ezi Amnon, Jonadapin akam baregha, ghua uan misiamin ghugha ifara arei moghin amua uan misiam girighav iti. Ezi Atrivim Devit an arimariar akam baregha an ganasa an dipenimin ghu. Ezi Amnon a migia ghaze, “Ga uaning! Ki aria nin azangsis, ni nan buaramizim Tamar amadaghti an aven izi, eghli ki ganti a na bagh kekin taba tu. Egh a uabi kekin kaba inigh na daningti ki dar amam.” **7** Dughiar kamin, Tamar atrivimin dipenimin itima, Devit a bagha akam amaga ghaze, “Ni mangi uan tuebam Amnonin dipenimin mangiva a bagh daghetam tuam.” **8** Ezi Tamar oregha uan tuebam Amnonin dipenimin ghugha garima, a uan misiam girighav iti. A irighav ikia garima, Tamar plauan maba inigha plaua giragha kekba tuer minemin da tue. **9** A kekba tuer minem isa kekba Amnonin damazimin da ingegha itarim gati. Ezi Amnon daman aghua. Egha a ghaze, “Ia ingarir gumaziba bar, ia azenan mangi.” Ezi gumamazibaba kamaghin oregha, me bar dipenim ategha azenan ghue. **10** Ezi Amnon Tamar migia ghaze, “Ni kekba inigh ki akui naghin izi, egh kekba isi na daningti ki dar amam.” Ezi Tamar kekin tuezir kaba inigha a irighav iti naghin a bagha zui. **11** Tamar kekba inigha ghuava Amnon daningasa animia, a maghira an dafarim gitorogha a migia ghaze, “Nan buaramizim, ni izi nan misiamin na ko dakuasa ki ifonge.” **12** Ezi Tamar a migia ghaze, “Markiam, ni nan tuebam. Ni arazir kurar kam damusi na gahonan marki. E Israelia arazir kurar kabagh amir puvati. Ni aghumsizir arazir mizirizir kam damuan marki. **13** Ni arazir kurar kam damighiti, ki aghumsizir ekiam inigh, u gumamazibabar damazimin daruan kogham. Eghli Israelia bar mikim suam, ni bar ikufi, egh me ni dipova bar pazivira ni mikimiva bar ni abiragham. Ga uaning! Ni arazir kam datirighin a damusi nighnighan marki. Ni nan ikisi ifuegh, ga uan afeziam Atrivim Devitin azaraka. Ni nan ikisi, a ti nin amamangatiuam.” **14** Ezi Amnon Tamarin migirigiam baraghan aghuagha, uan gavgavim sarama an suiragha, a gekuigha a gakaghora a koma akui. **15** Egha datirighin a Tamarin aghua. A faragha bar Tamar gifonge, egha datirighin bar a basemegha bar an aghua. An an aghuazir arazim bar ekevegha, a faragha a gifongezir arazim gafira. Egha a migia ghaze, “Ni dikavigh na gitagh mangi.” **16** Ezi Tamar a ikaragha ghaze, “Nan tuebam, ni na barakigh. Ni datirighin na batogha na gamir arazir kurar kam, a ni nan suiragha arazir kuramin na gamizir arazim bar a gafiragham.” Ezi Amnon bar tong Tamar barazir puvati. **17** Egha uan ingangarir gumazir igiamin diagha a migia ghaze, “Ni izi amizir kam nan damazimin a batueghti an azenan mangiti, ni tiam asaragh.” **18** (Dughiar kamin, Tamar korotiar ruarir

kurkazir bar aghuiba itiba arugha, Amnon bagha ghu. Kar atrivibar guivir tighar pamin ikiamiba azuor korotiar aghuir ruariba.) Ezi Amnonin ingangarir gumazim a batoghezi an azenim girizi, a tiam asara. **19** Ezi Tamar uan navir osimtizim akakagha, averenim uan dapanim gaghuigha korotiar ruarir kam abiki. Egħa dafarinim uan dapanim gatigħa, pamten aziavira zui. **20** Ezi Apsalom uan buaramizim Tamarin garima, an aziavira izima, a an azara, “Manmagħhin ami? Nin tuebam Amnon ni ko aku arazitamin ni gamizi ni azia izi? Amnon, a nin tuebam, kamagħhin, ni azir akam ategħ pura uabi amiragħ mighigh bizir a ni gamizir kamin osiman marki. Egh nin tuebam Amnon ni gamizir arazir kurar kamin gun gumazitam mikiman marki.” Ezi Tamar Apsalomin dipenimin ghugħa a ko iti, ezi osimtizir kam zurarama anebiravira iti. **21** Ezi Atrivim Devit eghagħhanir kam baregħa an muriam bar mogħira ikufi. **22** Ezi Apsalom bizitamin bar Amnon migeir puvatigħa bar aghumra iti. Amnon an buaramizim suiragħa a gekuigha ghua arazir kuramin a gami, kamagħhin amizi, Apsalom bar an aningagħegħa an aghua. **23** Azenir pumuning givazima, Apsalom uan ingangarir gumaziba ko Balhasorin nguibamin sipsipin arizibagħ isi, isam damuasa atrivibar otariba bagħa bar akaba amangi. Nguibar kam a Efraimin nguibar ekiamin boroghin iti. **24** Egħa Apsalom Atrivim Devit bagħa ghua, kamagħhin a migei, “Atrivim, ki nin ingangarir gumazim, ga uaning. Ki uan gumaziba ko sipsipin arizibagħ isi isam damuasa. Egh ni uan ingangarir gumazir dapaniba ko, ia nan isamin izasa ki ian azangisi.” **25** Ezi Atrivim Devit a ikaragħa ghaze, “Nan otarim, ti puvatigħam. E bar mangegħ uan osimtizim nin danigħam.” Ezi Apsalom mangasa a gagħoravira iti. Ezi atrivim an gin mangan aghuagħa ghaze, Apsalom ni mangi, nin biziba deragħam. **26** Ezi Apsalom a migia ghaze, “Ia mamagħhin izan aghuagħhiva, nan aveghbuam Amnon amadatgħi, an e bagħ izi.” Ezi atrivim a ikaragħa ghaze, “A bizir tizim bagħvira nin gin mangam?” **27** Ezi Apsalom Amnon bagħa Devitin azangisighavira iti, ezi an Amnon ko uan otarir igħaraziba saram amamangatizi, me bar Apsalomin gin ghu. **28** Egħa me ghua Balhasorin nguibamin otivigħa, Apsalom uan ingangarir gumaziba pamten me abira me migia ghaze, “Ia isamin torimin ganti, Amnon dipar onganiba amegħ onganigħti, ki mikimvira ikiti, ia a misuegħti a irigh aremegħ. Ki uabi a misuegħti an aremegħasa ia migia ia abira. Kamagħhin amizi, ia tuivigh gavgavigh bizitamin atiatingan marki.” **29** Ezi Apsalomin ingangarir gumaziba a mikemezi mogħirama isamin aven Amnon gamizi, Atrivim Devitin otarir igħaraziba kamagħhin ganigħa dikavigħa vaghvagħa uan donkibagħ apiagħa bar puv are. **30** Me tuavimin ghuvaira itima, gumazir mam men faragħa ghua, Devit migia ghaze, “Apsalom nin otariba bar me misogħezi me ariagħhire, men tav itir puvati.” **31** Ezi atrivim kamagħhin oregha dikavigħa tugħa uan korotiar ruarim abigħa nguazim girigħav ti. Ezi an ingangarir gumaziba uagħan tuivighavira ikia uan korotiar ruariba abiagħharisi. **32** Ezi Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonadap kamagħhin Devit migei, “Nan gumazir ekiam, ni nighnizir gavgavim akar kabir ekiam marki. Me nin otariba bar me misogħezi me ariagħhirezir puvati. Me Amnonra misogħezi an areme. Bizir kamin mingarim kamakin, Amnon faragħa arazir kurabar Apsalomin buaramizim Tamar gami. Ezi Apsalom zurara dugħhiabar bizir kam ginighnighavira ikia, Amnon misogħezi an areme. Ki Apsalomin uamin garima a mitarmangizi, ki an nighnizim gifo. **33** Atrivim, nan gumazir ekiam. Ni akar kaba isi uan navir averiam darighan marki, kar pura akar kiniba, nin otarir igħaraziba ariagħhirezir puvati. Amnon uabiram areme.” **34** Ezi Apsalom zuamiram arav ghu. Jonadap Devit ko migiavira itima, nguibar ekiam gegħuva an garir midorozir gumazir igiar mam, munagħira Horonaimin izir tuavmin garima, gumazir avirim mighsiar miriamin otivigħa izagħhiri. Ezi an atrivim bagħa ghua kamagħhin a migei, “Ki gumazir mabar garima me Horonaimin izir tuavmin mighsiamin miriamin otivigħa izagħhiri.” Ezi Jonadap Devit migia ghaze, “Ni gan! Ki ni mikemezi mogħira mar atrivimin otaribara izi.” Jonadap mikemegħa givazima, Devitin otariba aven izegħa

magħhirama azi. Ezi Devit uan ingangarir gumaziba ko, me me ko puvirama azi. **37** Apsalom ara ghua kantri Gesurin ikia, Atrivim Talmai ko iti. Talmai, a Amihutin otarim. An azenir 3plan Gesurin iti. Ezi Atrivim Devit dugħhar ruarimin Amnon gibua a bagħa ikegħa givagħa, ua Apsalomin apangkuvigħa ghaze, a uamategħ izi.

14 Seruian otarim Joap kamagħhin fo, Atrivim Devitin navim bar Apsalom bagħavira iti. **2** Ezi Joap amizir nighnizir aghuiba itim bagħa uan ingangarir gumazir mam amadazi, a ghua Tekoa nguibamin a inigħa ize. Ezi Joap kamagħhin a migei, “Ni kamagħhin damuasa ki ifonge, ni ifar mati gumazim aremezi ni aghuimazimin iti mogħhin iki. Ni aghuimazir korotiabar aghuigh, egh borem uan mikarzim dagħuan marki. Ni mati gumazim aremezi ni dugħhar ruarimin a gibua iti mogħhin iki. **3** Egh ni atrivim bagħ mangiva akar ki ni ganidir kabar gun a mikim.” Egha Joap atrivim mikimamin akabar amizim migei. **4** Ezi Tekoa amizir kam atrivim bagħa ghugħa, atrivimin damazimin nguazim girigħa uan guam nguazim mituagħa, ziar ekiam a ganigħa ghaze, “O atrivim, ni nan akuragħ.” **5** Ezi atrivim an azara, “Ni osimtizir manam iti?” Ezi amizim ghaze, “Atrivim, guizbangira, nan pam aremezi ki odiarimin iti. **6** Ki nin ingangarir amizir. Ki faragħa otarir pumuningra iti. Egħa aning azenibar ikia uaningin atara uaning misozima, aningin tongin midorozim abighan gumaziba puvati. Ezi mav mavin misogħezi an areme. **7** Ezi datirighin nan pamin ikizimin adarazi bar dikavigħa nan atara ghaze, otarir uan aveghbuam misogħezi an aremezim, ni a isi en dafarin datigħti, e a misuegħti an aremegħ, uan aveghbuamin ovevem ikaragħam. Ki men akamin gin mangiva, ki otariba puvatigħam. Mati ki avivkiar mam iti, ezi me anemungasa. Me kamagħhin damigħti, nan pam ko an ikizimin ziam nguazir kamin iktan kogħam.” **8** Ezi Atrivim Devit, amizimin akam baregħa kamagħhin a ikaragħa ghaze, “A dera, ki nin osimtizim ni bagħ anekiram. Ni uamategħ uan dipenimin mangi.” **9** Ezi Tekoa amizim kamagħhin atrivim migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, osimtizir kam na ko nan afeziamin adarazir izam. Egħti ni ko nin dipenimin itir darazi osimtiziba puvatigħam.” **10** Ezi atrivim a migia ghaze, “Gumazitam migirigħi kuratam ni mikemegħti, ni a inigħ na bagħ iziti, ki a mikemegħti a ua kamagħhin ni damuan kogħam.” **11** Ezi amizim ua kamagħhin migei, “Ga uaning, atrivim, ki kamagħhin ifonge, ikivaira Itir God, a nin God, ni an ziamin mighvira a mikiminta, me nan otarir igħarazim misuegħti an aremegħan marki. Bar markiam. Guizbangira, en arazim kamakin, gumazim uan aveghbuam misuegħti an aremegħti, gumazir kamin anababara a misuegħti an aremegħam. Ezi ni arazir kamin gin mangan marki, egħti gumazitam nan otarim misuegħti an aremegħan marki.” Ezi Devit ghaze, “Ki, ikivaira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, nin otarimin dapanir arizitam tong nguazim girighan kogħam. An aremegħan kogħam.” **12** Ezi amizim kamagħhin migei, “Ga uaning, nan atrivir ekiam, ki nin ingangarir amizir kinim. Ni na ategħti ki tong ua mikemeka?” Ezi Devit ghaze, “A dera ni mikim.” **13** Ezi amizim kamagħhin Devit migei, “Ni tizim bagħa bizir kurar kamin Godin gumamazibagħ ami? Ni uabi uan otarim batuegħa anetaghizi, a ua izezir puvati. Kamagħhin amizi, akar ni datirighin na mikemezir kam, ni uabi uabi isa kotiam gati. **14** E fo, e bar mogħira arighiregħ uan angamira iktan kogħam, mati gumazim dipam nguazim gingeigħti, gumazitam uam a iniva avegham. God pura gumazibar ikirimiriba agevir puvati. Egħti gumazitam an sagħon ikitima, a gumazir kam inigħ uabin boroghin izisi, a bagħ tuaviba buriam. **15** Atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumamazibiza na gasighasighasa na migei. Kamagħhin amizi, ki men atiatia, egħa datirighin ni mikimasa ni bagħa izi. Ki nin ingangarir amizim, ki kamagħhin nighnisi, ki nin azaragħtima, ni nan akurvagħamin tuavitam batogħam. **16** Ki kamagħhin nighnisi, gumazir maba ki uan otarim ko, ga gasighasighava ami, egħti God ga ganingizir nguazir kam, ga an iktan kogħam. Ki ghaze, ni ti nan akam baragħ nan akuragħ,

gumazir kabar dafarim da ua ga iniam. **17** Kamaghin amizi, ki ghaze, ni na bagh akar gavgavitam akirighti ki deraghvira ikiam. Atrivim, nan gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, eghe ni arazir kuraba ko arazir aghuibagh fo, manam dera, ezi manam ikufi. Ezi Ikiavira Itir God, nin God ni ko iki.” **18** Atrivim oregha kamaghin amizim ikara. “A dera, ki datirighin azangisizir mam nin ti. Ki kamaghsua, ni datirighin guizbangira na mikimiva bizitam nan mongan marki.” Ezi amizim ghaze, “A dera, atrivim, nan gumazir ekiam, ni nan azang.” **19** Ezi Devit kamaghin an azara, “Joap ti akar kabav kimas ni amadaz, o?” Ezi amizim ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ziamin guizbangira ni migei, ki nin azangisiz gitaviraghan ibura, egh ki uaghan akatam nin modoghan kogham. Are, bar guizbangira, nin ingangarir gumazim Joap, an akar kabar na mikemegha, na amadazima ki dar gun ni migei. **20** Nin ingangarir gumazim Joap, a pura dav kemezir puwati. An Apsalomin osimtizir kam akirasa akar kabagh ami. Ezi gumazir ekiam, ni mati Godin enselin mam, ni fofoziba ko nighnizir aghuir aviriba iti, eghe ni nguazir kamin otivir biziba bar dagh fo.” **21** Ezi gin atrivim kamaghin Joap migei, “Bar dera, ki nin nighnizimin gin mangam. Eghti ni mangiva Apsalom inivim uamateghe izi.” **22** Ezi Joap kamaghin oregha Atrivim Devitin damazimin nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam a ganiga ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, God deraghvira ni damu. Ni nan azangisizimin gin ghuzi, ki datirighin fo, ni na gifonge.” **23** Eghe Joap dikavigha Gesurin ghugha, Apsalom inigha uamategha Jerusalem ize. **24** Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, “Apsalom uan dipenimra iki, egh a nan damazimin izi nan ganam marki.” Kamaghin amizi, Apsalom uan dipenimra ikia eghe atrivimin damazimin ghuzir puwati. **25** Apsalom gumazir bar dirim, eghe duar kuritam bar an namnamin dagarimningin ikegha uanaga an dapanir siriamin itir puwati. Israelian gumazitam an min garir puwati, kamaghi amizi, Israelia an ganasa bar akonge. **26** An dapanir arizim bar mitemegha, aghua ruarvagha a baseir dughiamin, an azeniba vaghvagha gevir dughiamin an anepiri. Eghe me dapanir arizir a dipirizir kamin osimtizimin gari, an atrivimin skelin a kilogremim pumuningin tu. **27** Apsalom amuimin ikia otarir 3pla ikia eghe guivir vamira iti, an ziam Tamar. A bar amizir dirim. **28** Ezi Apsalom azenir pumuningin Jerusalem ikia, eghe tong bar atrivimin damazimin ghuzir puwati. **29** Eghe Apsalom Joap bagha akam amadagha ghaze, Joap Apsalomin amamangitighi, an atrivim bagh mangi. Ezi Joap Apsalom bagh mangan aghua. Ezi a dughiar igharazimin uam Joap bagha akam amada, ezi Joap ua mangan aghua. **30** Kamaghin amizi, Apsalom uan ingangarir gumazibav gia ghaze, “Joapin balin azenim nan azenimin boroghin iti. Ia mangiva a daboroghtima a isigh.” Ezi me ghuava an balin azenim gaborozima a isi. **31** Ezi Joap arazir Apsalomin ingangarir gumaziba amizir kam baregha, Apsalomin dipenimin ghugha an azara, “Nin ingangarir gumaziba bizir tizim bagha nan balin azenim gaboro?” **32** Ezi Apsalom kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki izi uabin ganasa ni bagha akaba amadima ni izan aghua. Ki kamaghsua, ni izegh nan akam inigh mangiva atrivimin azaragh, a tizim bagha Gesurin na inigha Jerusalem ize? Ki ti munaghira ikia deraghai. Ki datirighin atrivimin guamin ganasa, eghti a nan arazir kuratamin apighiva, na misueghti ki aremegham.” **33** Ezi Joap ghugha Apsalomin akabar gun Atrivim Devit migei. Atrivim oregha gigavha gumazir maba amadazima, me ghua Apsalom inigha izi. Ezi Apsalom nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ziar ekiam atrivim ganingi. Ezi atrivim an tore.

15 Ezi bizir kabar gin, Apsalom karisin mam ko, hoziar maba ko 50plan gumazir a ghevuh an daroribar faragh mangamiba ini. **2** A dughiaaba vaghvagha bar mizarazibar, dikava ghua nguibar ekiamin tiar akamin zuir tuavir miriamin tuivav iti. Eghti gumazir manam osimtizim ikiva anekirsi atrivim bagh iziti, Apsalom an diagh kamaghin an azaragham. “Ni nguibar manamin gumazim?” Eghti gumazir kam kamaghin mikimam, “Ki nin ingangarir gumazim, ki Israelian anabar

mamin gumazim.” **3** Ezi Apsalom gumazir kamin osimtizimin mingarim gifogha, kamaghin a migei, “Ni oragh, nin akaba bar guizbangira, eghe dera. Ezi noki, atrivim deravira nin akaba baraghamin gumazitam amisevezir puwati.” **4** Eghe Apsalom dughiaabar zurara kamaghin gumazibav gei, “Tav ti na misevezi ki jasin otogha deraghai. Egh ki gumazibar osimtiziba kotin da tuisigha deraghavira da akirai. Ki uabi jasin otivasa ifonge.” **5** Eghe uaghan, gumazitam an ganigh a bagh izi ziar ekiam a daningisi uan teviba apirsi damuti, a zuamira uan dafarimmin an amadagh a muigh an toram. **6** Gumazamizir uan osimtiziba inigha atrivim bagha zuiba, Apsalom arazir kamra me gami. An arazir kamin Israelian gumamaziziba, bar men nighnizibagh etui. **7** Azenir 4pla givazima, Apsalom ghua kamaghin Atrivim Devit migei, “Ga uaning, ni na teghtima ki uamateghe Hebronin mangi, akar dikirizir ki ikiavira Itir God gamizir mam damighti, an otoka. **8** Ki nin ingangarir gumazim, ki Sirian kantrin aven itir nguibar Gesurin ikia, eghe ikiavira Itir God bagha akam akira ghaze, a ua na inigh Jerusalemin mangighti, ki Hebronin nguibamin an ziam fam.” **9** Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni navir amirizim sara mangi.” Ezi Apsalom uamategha Hebronin ghu. **10** Apsalom uaghan Israelian anababa bar me mikimasa modogha gumaziba amangi. Ezi me kamaghin Israelia migei, “Ia sighar ararem baragh maghira, kamaghin dim mikim, Apsalom Hebronin ikia atrivimin otogha gifa.” **11** Apsalom Hebronin zuir dughiamin, a Jerusalem 200plan gumazibar diazi, me a ko zui. Gumazir kaba, bizir a damuasava nighnizim me a gifozir puwati, eghe puram an gin zui. **12** Me ghua Hebronin otivigha, Apsalom ofabagh ami. An ofan kabagh amir dughiamin, a Gilon gumazir mam Ahitofel, a inigh izasa gumazir maba amangizi, me Gilon nguibar ekiamin ghue. Ahitofel, a gumazir nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidibar mav. A uan nguibar Gilo ategha Apsalom bagha ize. Dughiar kamin, Apsalomin nighnizir kurar an averara amiba ekiva zui. Ezi an gin zuir gumazibar dibobonim ghuavanagavira iti. **13** Ezi abuir gumazir mam iza kamaghin Devit migei, “Datirighin Israelian gumamazizibar navir averiaba, bizir a moghira Apsalom baghavira iti.” **14** Ezi Devit kamaghin uan ingangarir gumazir dapanir Jerusalem itibav gia ghaze, “Aria, ia dikavigh e zuamiram Jerusalem ateghe areka. Puvatighi, Apsalom e misueghti e bar arighiregham. E zuamiram areka, e suighsuightima, Apsalom uan adarazi ko izi en nguibar ekiam gasighasigh, en gumamazizibav sueghti me arighiregham.” **15** Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba a ikaragha ghaze, “Are, atrivim en gumazir ekiam, ni bizir tizim damuasa migei, e a damuam.” **16** Kamaghin amizi, atrivim uan dipenimin itir darazi ko an ingangarir gumazir dapaniba, me dikavigha Jerusalem ategha uan suebar zui. Eghe atrivim uan amuir dozir 10pla ataghizi, me atrivimin dipenimin gara iti. **17** Atrivim uan adarazi ko me Jerusalem ategha ghua, nguibar ekiamin itir dipenir bar abuan dazighiamin itimin boroghin tuivighav iti. **18** Eghe atrivim tughav ikia garima, an ingangarir gumazir dapaniba ko a geghuva an faragha zuir midorozir gumaziba, me a gitagha voroghira dika arua zui, ezi Keret ko, Peletian adarazi ko Getin nguibar ekiamin midorozir gumazir 600pla, me uaghan a ko zui. Fomira 600plan midorozir gumazir kaba me Devit ko Getin nguibar ekiamin ike, me uaghan an gin ize. **19** Ezi atrivim kamaghin Getin midorozir gumazibar gumazir dapanim Itai migia ghaze, “Ni tizim bagha e ko mangasa? Ni kantrin igharazimin gumazim, ni iza kagh iti, nin nguibam saghon iti. Kamaghin ni uamateghe Jerusalem mangiva Atrivim Apsalom ko iki. **20** Ni dughiar otevimra kagh ike, kamaghin, ki ni damuti ni nguibar kam ateghe pura e ko daruan kogham. E pura tintinibar iki daruam. Kamaghin, ni uan midorozir gumaziba inigh uamateghe mangiti deragham. Ikiavira Itir Godin apangkuvim ko an arazir a ia baghavira itim, guizbangira ia ko zurara iki.” **21** Ezi Itai kamaghin Devitin akam ikaragha ghaze. “O atrivim, nan gumazir ekiam, ki ikiavira Itir Godin ziam, ko nin ziamin, ki guizbangira ni migei, ki zurara ni ko ikiam. Ni nguibar manamin mangiti, ki uaghan an mangam. Egh me ni misueghti ni aremegham, me uaghan na misueghti ki

aremegham.” **22** Ezi Devit kamaghin a migei, “A dera, ia e ko mangam.” Kamaghin amizi, Itai uan midorozir gumaziba ko men amuiroghboriba ko, me faragha zuir darazir gin zui. **23** Devit uan adarazi ko me Jerusalem ataghirazir dughiamin, kantrin aven itir gumamazibiza bar moghira puviram azi. Ezi atrivim uan adarazi ko me Kidronin Fanem giregha gumamazibiza puvatizir danganimin amadaghan zui. **24** Devit tughav ikia garima, gumamazibiza arua zuima, ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar, ko Livaiba me uaghan me ko zui. Livaiba Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpuha iza nguazim gati, eghe uam a gisaghpuzir puvatigha, ikia ghuava dughiar gumamazibiza bar Jerusalem ataghizimin oto. **25** Ezi atrivim kamaghin Sadok migei, “Ni Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh uamateghe nguibar ekiamin mangi. Eghti Ikiavira Itir God na gifuegh, egh nan amamangatighi ki ua izi, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko Purirpenir a itimin ganam. **26** Ki pura iti. Eghti Ikiavira Itir God na gakueghan kogham, a dera, a bizir tizimin na damusi a puram a damu.” **27** Eghe Devit ua kamaghin ofa gamir gumazim Sadok migei, “Ni nan akam deragha a gifos, o puvati? Ki kamaghin migei. Ni uan otarim Ahimas ko Abiatarin otarim Jonatan, aning inigh ia uamateghe navir amirizim sara nguibar ekiamin mangi. **28** Ni oragh, ki mangiva gumamazibiza puvatizir danganimin otogh, fanem gira zuir danganimin boroghin iki ia mizuamam. Eghti ia bizir Jerusalem itoviziba dar akam na bagh anemadagh.” **29** Ezi Sadok ko Abiatar Akar Dikirizir Gavgavir Boksiam inigha uamateghe Jerusalem ghugha iti. **30** Ezi Atrivim Devit bar osemegha uan dagarir asuamning suegha uan dapanim avaragha azia Olivin Mighsiamin ghuavanadi. Ezi an gin zuir darasi, uaghan uan dapaniba avegha azia ghuavanadi. **31** Ezi Devit kamaghin oraki, “Ahitofel Apsalom ko an gin zuir darazir akurvaghasa ghu.” Ezi Devit kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ga uaning, ni Ahitofelin migirigtabagh iraghti, da bar pazaviram mangi.” **32** Me ghua mighsiamin orazimin otifi, kar danganir me Ikiavira Itir Godin ziam fem. Ezi Devitin namakar mam iza a bato, an ziam Husai, an Arkan ikizimin gumazim. An apanguvir ekiam Devitin ikia uan korotiam abigha nguazim uan dapanim gaghui. **33** Ezi Devit an ganigha kamaghin a migei, “Ni na ko iziti, ki nin akurvaghshi ingangarir ekiatam damigham. **34** Egh ni nan akurvaghshi, ni uamateghe nguibar ekiamin mangi, Apsalom in ganigh kamaghin a mikim, ‘O atrivim, ki fomira nighnizir aghuiba nin afeziam ganingi, eghe datirighin ki nin ingangarir gumazimin otivasa.’ Ni kamaghin damighi, nighnizir ni Apsalom ganidir kam, a Ahitofel Apsalom ganingizir nighnizim atugham. **35** Ni oragh. Ofa gamir gumazir pumuning, Sadok ko Abiatar, aning uaghan Jerusalem iti. Ni atrivimin dipenimin oraghizir biziba, bar adar gun aning mikemegh. **36** Sadokin otarim Ahimas, ko Abiatarin otarim Jonatan, aning uaghan uan afeziamning ko iti. Ni oraghizir migirigtaba aning mikemeghti aning izi na mikimam.” **37** Ezi Devitin namakam Husai, an akamin gin ghua uamateghe Jerusalem ghu. Husai ghua Jerusalem otizima, Apsalom uaghan iza nguibar ekiamin oto.

16 Devit Husai ko mikemegha givagha, a mighsiar orazim ategha mong sivagha ghu. Ezi Mefibosetin ingangarir gumazim Siba iza a bato. Siba 200plan bredta ko 100pla wainin ovizir me apuzir izikiziba ko, 100plan temer fikin ovizibar ikiziba ko, memen inimin ingarizir misevir wainin dipam ruiziba a da inigha izi. A dagher kaba isa donkin pumuning gisin da arigha Devit bagha izi. **2** Ezi Devit kamaghin Siban azara, “Ni tizim bagha bizir kabar akua izi?” Ezi a kamaghin Devit ikara, “Donkin kamning, nin amuiba ko boriba aning daperagh mangam. Ezi bredta ko temer fighin oviziba, kar nin adarazi dar amam. Ezi wainin kam, kar nin adarazi gumamazibiza puvatizir danganimin daru mangiti, mikariziba men amiaghti, me aneranam.” **3** Ezi atrivim ghiam, “Bar dera, ni na mikim, nin gumazir ekiam Sol, an igiam Mefiboset managh iti?” Ezi Siba ghaze, “Israelia ti datirighin anemiseveghti, a uan inazim Atrivim Solin min Israelia gativagh men ganam. Kamaghin

amizi, a Jerusalem in ikiavira iti.” **4** Ezi Atrivim Devit kamaghin oregha Siba migia ghaze, “A dera, ki datirighin Mefibosetin biziba bar ni daningam.” Ezi Siba kamaghin Devit ikara, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin damazimin tevminning apirigha ziar ekiam ni ganidi. Ki kamaghua, bizir ki damuamiba ni damuti, ni na gifueghivira ikiam.” **5** Atrivim Devit Siba ko mikemegha givagha Bahurimin otogha givagha garima, Solin ikizimin mav, Geran otarim Simei, iza akar kurabav gia Devitin atara a bagha izi. **6** Devit uan ingangarir gumazir dapaniba ko itima, Simei dagiabar me ginifi. Devit uan midorozir gumazir aviribar torimin arua zuima, Simei tong men atiatir puvati. **7** Eghe Simei Devitin atara ghaze, “Ni kamatigh. Ni gumazibav sozima da ariaghilir gumazim. Ni gumazir kuram, ni kamatigh. **8** Ni Sol batuegha an danganin inigha atrivimin oto. Egha ni Solin adarazir gumazir aviribar soghezima, me ariaghire. Kamaghin, Ikiavira Itir God nin arazir kurar kam ikarvasi. Eghe Ikiavira Itir God nin danganin iniassa, nin otarim Apsalom amisevezi, a Israelian atrivimin oto. Ni gumazir gumazibav sozima me ariaghilir, kamaghin, God datirikin ni gasighasasi.” **9** Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, gumazir kam manmaghsua akar kurabav gia nin atari? An afiar aremezir kuamin min gara iti. Ki ti mangiva an firim atugham.” **10** Ezi atrivim kamaghin Seruian otarimning Abisai ko Joap, aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati. Anetakhig. Ikiavira Itir God ti a mikemegha ghaze, ‘Ni akar kurabav kim Devitin atar,’ eghti a bizir kam bagh nan ataram, a dera. Eghti tinara kamaghin an azaragham, ‘Ni tizim bagha Devitin atari?’” **11** Eghe Devit kamaghin Abisai ko uan ingangarir gumazir dapanir igharizibav gia ghaze, “Nan otarir nan otozimra na misueghti ki aremeghasa, ezi ia tizim bagha Benjaminin anabamin gumazir kamin adaribar digavir kuram gami? Guizbagira, Ikiavira Itir God a mikemezima, a bizir kam gami. Kamaghin amizi, ia aneteghti an akar kabar amu. **12** Ikiavira Itir God nan arazir kurabar osintizibagh fo, egh a ifongegghiva, a ti adarir kurar datirighin otivizar kaba bagh arazir aghuiba na ikaragh, deraghvira na damuam.” **13** Devit mikemegha givagha, uan gumaziba ko tuavimin zui. Tuavir me zuir kamnang, a mighsiamin boroghin zuir tuavim. Ezi Simei mighsiar vuemin mariabar me gisin ghuava, Devitin atarava dagiaba ko nguazir minezibar a giniva zui. **14** Ezi atrivim uan gumamazibiza ko ghua danganir me zuimin otifi. Me bar amiagha danganir kamin avughsa iti. **15** Ezi Apsalom ko Israelia bar ghua Jerusalem otifi. Ezi Ahitofel uaghan me ko ghu. **16** Ezi Devitin namakar aghuim Husai, a ghua Apsalom batogha an diagha kamaghin a migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam!” **17** Ezi Apsalom akar kam baregha kamaghin Husai migia ghaze, “Ni Devitin namakar bar aghuim, manmaghin amizi ni an gin ghuzir puvati? Kar namakar aghuibar arazir puvati. Ki nin ganigha dikavir kuram gami.” **18** Ezi Husai kamaghin Apsalom migia ghaze, “Puvati. Ikiavira Itir God ko, gumamazir kaba ko, Israelian ighariziba, me bar atrivim amiseveghtima, ki an apengan ikiva a ko ikiam. **19** Egh ki nin ingangarir gumazimin ikian kogh, egh ki mangi tinan ingangarir gumazimin ikiam? Puvatigham. Ki fomira nin afeziamin ingangaribagh ami. Ezi kamaghin, ni an otarim, ki datirighin nin ingangaribagh amuam.” **20** Ezi Apsalom kamaghin Ahitofel migia ghaze, “Ni datirighin na mikim, ki bizir tizim damuam?” **21** Ezi Ahitofel ghaze, “Ni mangi uan afeziamin amuir doziba ko daku, a me ataghizima me atrivimin dipenimin gara iti. Ni kamaghin damighi, Israelian gumamazibiza bar fogh suam, Ni guizbagira uan afeziam gamizi a nin apaminin oto. Eghti gumamazir datirighin nin gin zuiba, me nin gin mangisi bar gavgavigham.” **22** Ahitofel kamaghin mikemezima, me gumazir maba amadazima, me ghua atrivimin dipenir siriamin avughsir danganimin, purirpenir mamin ingari. Eghe gumamazibiza bar, men damazimin Apsalom an aven ghu. Ezi me vaghvagha an afeziamin amuir doziba isa an aven zuima a me koma akui. **23** Dughiar kamin gumamazibiza kamaghin nighnisi, Ahitofel me migeir akar kaba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi

da mati God uabi me ganidir akaba, ezi me guizbangira dar gin zui. Devit faragha Ahitofelin akabar gin ghu, ezi datirighin Apsalom uaghan dar gin mangasa.

17 Ezi gin Ahitofel kamaghin Apsalom migia ghaze, “Ni na amadaghti ki 12,000plan gumaziba inigh datirighin dimangan me ko, e Devitin gintigham. **2** A datirighin bar amiragha navim osemegha iti moghira, ki mangiva a ko misogham. A digavir kuram damighi, a gumaziba ari mangiti ki atrivimra misuegti an aremegham. **3** Egh ki an gumazamiziba bar me inigh ua ni bagh izam. Me mati amizim datirighira pamin ikegha a basemegha arav ghugha, gin a uamategha uan pam bagha ize. Ni kamaghin ifonge, ni Devit misuegti an aremeghti, gumazamiziba deravira ikiam.” **4** Apsalom ko Israelian gumazir dapaniba akar kam baregha kamaghin migia ghaze, mar nighnizir bar aghuimra. **5** Ezi Apsalom ghaze, “Ia Husain diaghti, a izi uan nighnizimin gun mikimti e a bareka.” **6** Ezi Husai izezima, Apsalom a migia ghaze, “Kar nighnizir Ahitofel e ganingizim, e an gin mangam o puvatigham? Puvatighiti, ni e mikim, e manmaghin damuam?” **7** Ezi Husai Apsalomin akar ikaragha ghaze, “Nighnizir Ahitofel datirighin ia ganingizim, a derazir puvati. **8** Ni fogh, nin afeziam Devit uan midorozir gumaziba ko, me misozir gumazir gavgaviba, eggha bar osemegha iti, me mati bean amebam gumazim an nguziba okomezima, an navim isia iti. Ni uan afeziamin midorozir arazibagh fo, a dimangan uan midorozir gumaziba ko dakuighan kogham. **9** Eggha a datirighin ti mighsiar tamin dagiar torir ekiatamin modoghav ikiam, a danganir igharazitimin ikiam. Eggha e datirighin mangi me misoghtima, me en midorozir gumazir tabav suegti me arimighiregti, gumazamiziba akar kam baregh kamaghin mikim suam, ‘Apsalomin adarazi me bar ikufi.’ **10** Eggha nin midorozir gumazir igharaziba akar kam baregh bar atiatigham. Me uari mati midorozir gumazir gavgaviba, eggha laionbar min tuifi. Ezi Israelia bar fo, nin afeziam a midorozir bar faraghavira zuir midorozir gumazim, ezi an midorozir gumaziba bar puvira misosi. **11** “Nan nighnizim kamakin. Ni Israelian nguibarbar itir gumazamiziba bar, notin amadaghan Danan anabamin nguibamin ikegh, bar mangi sautin amadaghan Berseban nguibamin otogh, dar gumazamiziba bar men diaghti, me izi uari akuvaghham. Me ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemegham. Eggha ni datirighin uabi men faragh mangiva ia Devit ko misogh. **12** Egh e Devit buri mangi managh a batogh, e datirighin mizazim an adarazigh asam. Me bar en tivaghhan kogham, mati damagarimin ghuriam irima, gumazitam anepiran iburaghham. Eggha Devit uan adarazi ko, e me misoghtima me bar arimighiregham. Eggha men tav bar ikian kogham. **13** Eggha an ari nguibar ekiatamin aven mangightima, Israelian midorozir gumaziba benir gavgaviba inigh izi nguibar ekia kamin divaziba ikeghiva, nguibar ekia kamin gekuigh danganir zarimin anekunighiti, a bar ikuvigham. Eggha nguibar ekia kamin dagiar muziaritam bar ikeghan kogham. Bar puvatigham.” **14** Husai mikemegha givazima, Apsalom ko Israelian gumaziba bar kamaghin migei, “Husain migirigiaba bar dera, eggha Ahitofelin migirigiabagh afira.” Guizbangira, Ikiavira Itir God faragha Apsalom gasighasighasa nighniki. Kamaghin amizi, a uabi men nighniziba fezi, me Husain akabar gin zui. Guizbangira Ahitofelin migirigiaba da dera, ezi puvati, Ikiavira Itir God me gamizi, me akar kamin gin ghuzir puvati. **15** Ezi bizir kamin gin, Husai ghua akar an Apsalom ko Israelian gumazir dapanibav mikemezibar gun ofa gamir gumazimning Sadok ko Abiatar migei. Eggha a uaghan Ahitofelin akabar gun aning mikeme. **16** Eggha a ghaze, “Gua zuamira Devit bagh akam amadagh a mikim suam, Atrivim, ni datirighin dimangan Jordanin Fanem vongin kagh dakanu marki, Ni fanem girigh vongin mangi. Puvatighitima, Apsalom uan adarazi ko iziva, ni ko nin adarazi sara bar ia misuegti ia arimighiregham.” **17** Ezi Jonatan ko Ahimas, aning ghua Jerusalem azenan Enrogelin Fanemin me mizua iti. Aning ofa gamir gumazimning otarimning. Gumazamiziba aningnanti

aning nguibar ekiamin aven mangan aghuagha, eggha aning azenan modoghav iti. Ingangarir amizir mam faragha nguibar ekia kamin otivir bizibar gun aning migei. Ezi aning ghua Devit mikeme. **18** Ezi dughiar kamin, gumazir igiar mam aningnanti ganigha ghua Apsalom mikeme. Kamaghin amizi, aning zuamira ghua Bahurimin nguibamin gumazir mamin dipenimin ghua. Ezi mozir dipar mam an dipenim boroghin iti, ezi Jonatan ko Ahimas mozir kam giraghugha modo. **19** Ezi gumazir kamin amuim inir mam inigha iza an onegha mozir dipar kamin akam avara. Eggha a witin maba inigha tintinibar inir kam gisin da ariki. Eggha gumaziba foghan kogham, aning kagh modoghav iti. **20** Ezi gin Apsalomin gumazir maba aningnanti gin iza kamaghin amizimin aza, “Ahimas ko Jonatan managh iti?” Ezi amizim ghaze, “Aning fanem girigha vongin ghua.” Ezi gumaziba ghua Ahimas ko Jonatan buriava aningnanti apizir puvatigha uamatagha Jerusalem ghua. **21** Apsalomin gumaziba ghuegha givazi, Ahimas ko Jonatan mozir kam ategha Atrivim Devit bagha ghugha kamaghin a migei, “Ni kagh ikian marki. Ni uan adarazi bar me inigh zuamira fanem girigh vongin mangi.” Eggha aning gin Ahitofel Devit gasighasighasa mikemezir migirigiaba bar a geghani. **22** Ezi Devit akar kaba baregha givagha, bemira uan adarazi inigha Jordanin Fanem girigha vongin ghua. Ezi aminim itima me vongin ghuegha gifa. Men tav ua danganir kamin itir puvati. **23** Ahitofel garima Apsalom an akabar gin zuir puvati, ezi a ghua uan donki gaperagha uamatagha uan nguibar ekiamin ghua. A ghua uan biziba ko amuim ko boriba akirigha gin ghua uabi aguraghava areme. Ezi an amuim ko boriba an kuam inigha ghua, an afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. **24** Eggha Apsalom ko Israelian midorozir gumaziba dikavigha Devitin gin zui. Ezi dughiar Apsalom ghua Jordanin Fanem girigha vongin zuimin, Devit uan adarazi ko ghua Mahanaimin nguibar ekiamin otogha gifa. **25** Apsalom faragha Amasa amisevezima, a Joapin danganin inigha an midorozir gumazibar gumazir dapanimin iti. Amasa Jeterin otarim, a Ismaelin ikizimin gumazir mam, eggha a Nahasin guivim Abigelin iti. Ezi Joapin amebam Seruia, an Abigelin amezemebam. **26** Dughiar kamin, Apsalom Israelia ko ghua Gileatin Distirighin otivigha averpenibar ingari. **27** Ezi Devit ghua Mahanaimin otovir dughiamin, gumazir 3pla iza a bato. Men ziaabar kara, Sobi a Nahasin otarim, a kantri Amonin nguibar ekiam Raban gumazim. Ezi Amielin otarim Makir, a Lodebarin nguibar ekiamin gumazim. Ezi Barsilai, a Gileatin Distirighin Rogelimin nguibar ekiamin gumazim. **28** Gumazir kaba itariba ko nguazir mineba, ko daguragur misiaba isi Devit uan gumaziba ko me daningasa da inigha zui. Eggha me dagher maba sara inigha zui, kar wit ko bali, plaua ko witin me avimin tueziba, ko nguazir igharagha garir punumning ko, hani ko, bulmakaun otem ko dagher sisin me bulmakaun oter eborimin ingarizim. Me uaghan sipsipin maba inigha ghue. Me kamaghin fo, Devit uan gumaziba ko iza gumazamiziba puvatizir danganimin zuir tuavimin ize. Ezi mitiriam men azima kuariba men piri, ezi men mikariziba bar men amia. Kamaghin amizi, me dagher kaba inigha me bagha izi, eggha me dar amiva ua gavgavim iniam.

18 Ezi Atrivim Devit uan midorozir gumaziba bar me akuvagha, dar 1,000plan midorozir gumazir okoruaba vaghvagha me bagha faragha zuir gumazir dapaniba amiseveggha, eggha uaghan kamaghira 100plan midorozir gumaziba bagha gumazir dapanir maba amisefe. **2** Eggha uan midorozir gumaziba 3plan okoruabar me abiki. Joap okoruar mam gativagha an garima, an aveghbuam Abisai mamin garima, Getin nguibar ekiamin gumazim Itai okoruar mamin gar. Eggha Devit kamaghin uan midorozir gumazibav gia ghaze, “Ki uabi ia ko e misoghsi mangam.” **3** Ezi me kamaghin a migei, “Puvati. Ni e ko mangam kogham. E bar midorozimin aregti, me e ginighmighan kogham. Egh me en taraziv suegti, e arimighiregti, me uaghan gumazir aremezibagh nighnighan kogham. Ezi ni e ko mangiti, me ni misuegti ni aremeghti, bizir kam mati me 10,000plan gumazibav soghezi me bar ariaghire. E ghaze, kamaghin ti deraghham, ni nguibar ekiamin

kaghira iki. Eghti e gumaziba o bizitabar oteveghti, ni e bagh da amangam.” **4** Ezi atrivim kamaghin men akan ikaragha ghaze, “A dera, ki ian nighnizimin gin mangam.” Eghta Devit divazir nguibar ekiam avinizimin tiar akar ekiamin miriamin tughav ikia garima, midorozir gumazibar sueba voroghira dika azenan zui. Midorozir gumaziba vaghvaghua uan okoruabar aven iti, okoruar mamin dibobonim 1,000plan gumaziba iti, ezi okoruar mamin dibobonim 100plan gumaziba iti. Eghta me bar uan okoruabar voroghira dika aven zui. **5** Devit akar gavgavimin Joap ko Abisai ko Itai migia ghaze, “Ia na bagh nighnigh, gumazir igiar kam Apsalomin apangkufigh.” Ezi midorozir gumaziba bar, akar gavgavir Devit uan midorozir gumazir dapanibagh aningiziba, me bar da baraki. **6** Eghta Devitin midorozir gumaziba ghua Israelia bato, kar Apsalomin midorozir gumaziba. Eghta me Efraimin anabamin ruarimin uariv sosi. **7** Me uariv sogha ghua, Devitin midorozir gumaziba bar Israelia abinigha bar me gasighasiki. Midorozim bar ekeveghe bar distirighin danganiba bar a da ini. Gumazir bar avirim ruarimin aven tintinibar onganigha ariaghire. Kamagh amizi ruarimin aven ariaghirezibar dibobonim, a midorozimin ariaghirezir darazir dibobonim gafira. Midorozir gumazir dughiar kamran ariaghireziba bar dar dibobonim, 20,000in tu. **9** Ezi Apsalom donki gaperagha ghua, Devitin midorozir gumazir maba batogha ara zui, ezi an donki okin temer ekia mamin apengan zuima, an dapanir arizim temer aguar mamin guragha gavgafi. Ezi Apsalom guraghav itima, an donki ivemara ghuvaira iti, ezi Apsalom overiam ko nguazimin tizimin guraghav iti. **10** Ezi midorozir gumazir kabar mav, Apsalomin ganigha ghua Joap migia ghaze, “Ki datirighin Apsalomin garima, a temer okin aguamin guraghav iti.” **11** Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Bizir kam ti guizbangira, o? Ezi ni a misuegti an aremeghan aghua? Ni a misoghezi an aremezi, ki ti 10plan silvan dagiaba, ko midorozir gumazibar letin tam ni ganighai.” **12** Ezi gumazir kam kamaghin Joap ikaragha ghaze, “Ni silvan dagiar 1,000pla isi na daningighti, ki bizitamin atrivimin otarim damighan kogham. E bar ikia oraizima, atrivim akar gavgavir kam isa ni ko Abisai ko Itai, a ia mikeme. A kamaghin migei, ‘Ia gumazir igiar kam Apsalomin ganighiva, a gasighasighan marki.’” **13** Ki atrivimin akam batuegha Apsalom misoghezi an aremeghai, kamaghin atrivim bizir ki amizir kam bareghai. Guizbangira, atrivim zurara bizir otivibar akaba, a bar da barasi. Ezi ki amizir bizir kam, atrivim a baregh, kamaghin a na isi kotiam datighti, ki fo, ni kotiamin aven nan akuraghan kogham.” **14** Ezi Joap a ikaragha ghaze, “Marki, ki ni ko mikiman aghua.” Eghta Joap ghua afuzir 3pla inigha temer Apsalom guraghav itir kam bagha ghu. Ezi Apsalom angamira itima, Joap afuzibar an dighorim ginifi. **15** Ezi Apsalom aremeghasava amima, 10plan midorozir gumazir Joapin afuziba ko biziba ateriba, ivegha Apsalomin boroghin iza bar an kuam amighizi, an areme. **16** Apsalom aremegha givazima, Joap midorozim agivasa midorozir gumazir mam migia ghaze, ni sigham givitima, Devitin midorozir gumaziba oreghiva midorozim atakigh. Ezi Devitin adarazi sigham baregha Israelian agintizir arazim ategha umatetegha ize. **17** Eghta me ruarimin ghua Apsalomin kuam inigha mozir konir mamin anekunizi, a iraghu. Eghta dagiar aviriba isa an mozim mikirav itima, dagiar pozir bar ekiam anagava oto. Ezi Israelia umatetegha ara uan nguibaba vaghvagh dar ghue. **18** Apsalom fomira angamira itir dughiamin, a dagiar ruarir ekia mam inigha Atrivimin Danganir Zarimin uan ziamin ababanin gamuava, anesara. Eghta a kamaghin migei, “Ki otarir nan danganim iniamba puvati, eghti a Israelia damuti, me na ginighnigham.” A bizir kam bagha uan ziam isa dagiar kam gati. Ezi datirighin gumazamiziba uaghan dagiar kam dibora ghaze, “Apsalomin Dagiam.” **19** Apsalom aremegha givazima, Sadokin otarim Ahimas kamaghin Joap migei, “Ia na ateghti ki atrivim bagh ivegh mangiva eghaghanir aghuir Ikiavira Itir God an apanibar gavgavim abirazimin a geghanam.” **20** Ezi Joap a migia ghaze, “Puvati, ni datirikin atrivim bagh eghaghanir aghuim inigh mangan kogham. An otarim aremegha gifa, kamaghin amizi, ni dughiar igharazitamin

mangiti deragham.” **21** Dughiar kam, Itiopian gumazir mam iti, an atrivimin ingangarir gumazim. Ezi Joap a migia ghaze, “Ni mangiva, bizir ni ganizibar gum atrivim geghan.” Ezi a Joapin damazimin uan tevminning apirigha, dikavigha Devit bagha ivemara zui. **22** Ezi Sadokin otarim Ahimas ua Joap gaghora ghaze, “Bizir tizir na bativamiba, ki dagh nighnizir puvati. Ki kamaghsua, ni na ateghti ki uaghan Itiopian gumazir kamin gin mangiva atrivim geghanasa.” Ezi Joap kamaghin an azai, “Nan otarim, ni bizir tizim bagh mangasa? Ni mangi a mikemeghan an bizir aghuitam inighan kogham.” **23** Ezi Ahimas ghaze, “Bizir tizim na bativam, ki mangam.” Ezi Joap ghaze, “Aria ni mangi.” Ezi Ahimas ivegha Jordanin fanem moghin ghua, Itiopian gumazir kam gitagha faragha ghue. **24** Dughiar kamin, Devit nguibar ekiamin aven itir divazimin tiar akam ko azenan itir divazimin tiar akamningin tizim gaperaghav iti. Nguibar ekiam geghuva an garir gumazir mam ghua, tiar akamin boroghin divazir gavgavim gisin tughav ikia garima, gumazir vamira ivegha izi. **25** Ezi gumazir kam iza atrivimin diagha ghaze, “Gumazir mam ivemara izi.” Ezi atrivim ghaze, “Gumazir vamira ivemar iziti, e suam mar gumazir eghaghanir aghuim inigha izim.” Ezi gumazim ivemara roghira izi. **26** Ezi nguibar ekiam geghuva an garir gumazim ua garir, gumazir igharazir mam uaghan ivegha izi. Ezi a gumazir tiar akamin gar itimin diagha ghaze, “Ni gan gumazir igharazir mam uaghan ivemara izi.” Ezi atrivim ghaze, “Gumazir igharazir mam uaghan eghaghanir aghuitam inigha izi.” **27** Ezi eghevur gumazim ua kamaghin migei, “Ki garima, faragha ivegha izir gumazim, mati Sadokin otarim Ahimas ivemari.” Ezi atrivim ghaze, “A gumazir aghuim. A ti eghaghanir aghuitam sara izama.” **28** Ezi Ahimas roghira iza kamaghin atrivimin diagha ghaze, “E deraghavira iti.” Eghta an atrivimin boroghin izava, nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha ghaze, “Atrivim, ni nan ekiam, e Ikiavira Itir Godin ziam fam, a nin God. Gumazir ni batogha ni ko misoziba, a me isa en dafarim gatizi e me abini.” **29** Ezi atrivim kamaghin Ahimasin azara, “Nan borim Apsalom deragha ito, o puvati?” Ezi Ahimas kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, Joap dikavigha, ki nin ingangarir gumazim, ko nin Itiopian ingangarir gumazim amadir dughiamin, ki garima, gumazir avirim pamtemin diav ara. Ezi ki deravira fozir puvati, me bizir tizim gami.” **30** Ezi atrivim a migia ghaze, “Ni sivagh mangi magh tugh.” Ezi a isivagha ghua munagh tughav iti. **31** Ezi Itiopian gumazir kam iza kamaghin atrivim migei, “Atrivim, ni nan gumazir ekiam, ki eghaghanir aghuim ni daningasa izi. Gumazir ni ko misoghava ni batoziba, datirighin dughiar kamin, Ikiavira Itir God nin akurazi, me uam arazir kuratamin ni damuan kogham.” **32** Ezi atrivim oregha kamaghin migei, “Nan borim Apsalom, a deraghavira iti o puvati?” Ezi Itiopian gumazim kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki kamaghin ifonge, arazir datirighin gumazir igiar kam batozim, a gumazir nin ananin gamua ni ko misoziba bar me batifigh.” **33** Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar a baseme, ezi a dikavigha nguibamin tiar akamin boroghin itir dipenimin ghurir pin itimin ghuanabogha azi. An aven ghugha kamaghin azia migei, “O nan otarim Apsalom, nan otarim, nan otarim Apsalom. Ki nin danganim inigha aremezi ti deraghai. O Apsalom, nan otarim, nan otarim!”

19 Ezi gumazir maba gin ghua kamaghin Joapin migia ghaze, “Devit bar Apsalomin apangkuvigha a bagha azia iti.”

2 Dughiar kamin Devitin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Devit uan otarim Apsalom bagh azia iti. Kamaghin amizi, me midorozim damu apaniba abinamin arazim bagha navir agorogem gamir puvati. Men naviba osemegha iti. **3** Eghta midorozir gumaziba nimira nimira nguibar ekiamin iza, mati midorozir gumaziba midorozimin aregha aghumsizim sara izi. **4** Dughiar kamin, atrivim uan guam avaragha pamtemin azia ghaze, “O Apsalom, nan otarim, noka. Apsalom, nan otarim, nan otarim!” **5** Ezi Joap atrivimin dipenimin ghugha kamaghin a migei, “Ni oragh. Ni datirighin uan midorozir gumazibagh amizi, me bar aghumsiki. Dughiar kamra, gumazir kaba nin

akura. Ezi ni uan amuiba ko boriba ko amuir doziba, ia osimtizir tam inizir puvati. **6** Ezi gumazir ni gifongeziba, ni me gifongezir puvati. Ezi gumazir ni gifongezir puvatiziba ni me gifonge. Nin arazim bighavira kamaghin en akagha ghaze, nin ingangarir gumazir dapaniba ko midorozir gumaziba, me pura biziba. Ezi ki fo, Apsalom ti angamira itima e bar ariaghirezi, ni ti bar akongeghai. **7** “Ni oragh, ni dikavigh zuamira mangi midorozir gumaziba derivara me mikimiva, men navibar amighi da deraka. Ki Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira ni migei, ni kamaghin damighan koghti, datirighin dimangan me ni ateghti, ni bar osimtizir ekiam iniam. Eghti osimtizir kam osimtizir ni uan igiamra ikia iza datirighin tuzir osimtiziba, bar dagh afraghram.” **8** Joap mikemegha givazima, Devit dikavigha ghua nguibar ekiamin tiar akamin aperaghav iti. Ezi an midorozir gumaziba kamaghin oraki, atrivim nguibar ekiamin tiar akamin boroghin aperaghav iti. Kamaghin amizi, an midorozir gumaziba iza a ko iti. Ezi Israelian midorozir gumaziba arava vaghvagha bar uan nguibabar ghue. **9** Israelian gumazamiziba bar, uari adoghodogha marazi ghaze, “Atrivim Devit en akurazima, Filistiaba ko apanir igharaziba e gasighasizir puvati. Eghe a datirighin, Apsalomin atiatigha arav ghugha en kantri ataki. **10** E Apsalom amisevezi a en atrivimin otozi, me midorozimin aven a misoghezi an areme. E Devit inigh iziti a en atrivimin ikiam. E bizir tizim mizuamam?” **11** Gumazir maba Israelian migirigir kamin gun Atrivim Devit geghani, kamaghin amizi, a ofa gamir gumazimning, Sadok ko Abiatar bagha akam amaga ghaze, “Ki kamaghin ifonge, ia nan akam isi Judabar gumazir dapanibav mikim suam, ki kagh ikia Israelia migeir akaba baraki. Ia Judaba bizir tizim bagha Israelia ataghizi, me faraghavira nan azangsigha ghaze, ki ua uan dipenimin mangam? **12** E bar aveghbuaba eghe anabar vaminara, eghe ia tizim bagha gumazir igharaziba ataghizi me ian faragh mangi, uam na inigh izasa?” **13** Eghe Devit uaghan Amasa migia ghaze, “Ga anabar vaminara. Ki ni amiseveghtima, ni Joapin danganim inigh, nan midorozir gumazibar gumazir dapanimin ikiam. Ki kamaghin damighan koghti God na misueghti ki aremehgham.” **14** Ezi Devitin akaba, Judan gumazamiziba nighnizibagh ekuizi, me nighnizir vaminam amigha kamaghin a bagha akam amadagha ghaze, “E ifonge, ni uan adarazi ko, ia bar uamategh Jerusalemin izi.” **15** Kamaghin amizi, Devit uan adarazi ko ghua Jordanin Fanemin otifi. Ezi Judan gumazamiziba kamaghsua, Devit izi Jordanin Fanem girighiti, me a bativigh a ko Jordanin vongin izam. Eghe me ghua Jordanin Fanemin boroghin, Gilgalin nguibar ekiamin a mizuai iti. **16** Ezi Geran otarim Sime, a Benjaminin anabamin mav, an nguibam Bahurim, a zuamira Judaba ko iza Atrivim Devit bativasa izaghiri. **17** Ezi Benjaminin anabamin 1,000plan gumaziba Sime ko Devit bagha ize. Ezi Siba, a Solin adarazir ingangarir gumazim, a 15plan otariba ko 20plan ingangarir gumaziba sara, zuamira ghua Jordanin Fanemin atrivim bato. **18** Me atrivimin adarazir akurvagha, me isa fanemin vongin me arisi. Eghe atrivim ifongezir biziba, me bar dagh ami. **19** Atrivim dipam girasava amima, Sime iza an damazimin irigha kamaghin a migei, “Ga uaning, nan gumazir ekiam, ni nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge. Ni Jerusaleham ataghizir dughiamin, osimtizir ki amizim, ni a ginighnighan marki, ni nan arazir kurar kam bar a gin amadagh. **20** Atrivim, ki fo, ki arazir kuram gami, kamaghin amizi ki notin amadaghan gumazir igharazibar faragha iza ni bato. Ki nin ingangarir gumazim.” **21** Ezi Seruian otarim Abisai kamaghin a migei, “Sime akar kuramin Ikiavira Itir God misevezir atrivim mikeme, kamaghin an aremehgti, deraghami.” **22** Ezi Devit kamaghin Abisai uan avebam Joap ko aning migia ghaze, “Kar guan bizim puvati, gua Seruian otarimning. Gua tizim bagha nan apanim damuasa? Ki datirighin kamaghin fo, ki Israelia bar men atrivim. Ezi dughiar kamin, e Israelian gumazitam misueghti an aremehghan kogham. Bar puvatigham.” **23** Eghe atrivim akar dikirizim gamua pantemin Sime migia ghaze, “Bar guizbangira, me ni misueghti, ni aremehghan kogham.” **24** Ezi Solin igiavotarim Mefiboset uaghan iza Devit bato.

Dughiar Devit Jerusaleham ataghizimin ikegha iza datirighin, atrivim uamategha deragha izezimin, Mefiboset uan dagariba ko korotiaba ruezir puvati, eghe a uaghan uan ghumasizim gisezir puvati. **25** Mefiboset datirighin Jerusaleham ategha iza atrivim bato. Ezi atrivim kamaghin an azara, “Mefiboset, ni manmaghin amigha na ko arav ghuzir puvati?” **26** Ezi Mefiboset kamaghin a ikaragha ghaze, “O atrivim, nan gumazir ekiam, ni fo, nan dagarimning ikufi. Dughiar ni Jerusaleham ataghizarimin, ki uan ingangarir gumazim migia ghaze, ‘Ni na bagh donkin tam inigh iziti, ki a daperagh atrivim ko mangam.’ Ezi nan ingangarir gumazim na gifara. **27** Eghe a ni bagha ghua akar ifavaribar ni migia nan ziam abira. Ezi atrivim, ni nan gumazir ekiam, ni mati Ikiavira Itir Godin ensel. Ni bizir aghuir manamin na damusi ni a damu. **28** Ki fo, ni nan afeziamin adarazir gumazamiziba bar me misueghti me arighireghamin gavgavim iti. Ezi puvati, ni nan apanguvigha na ataghizi, ki zurara nin dipenimin aven itir dagher dakozimin api. Kamaghin amizi, ki ua bizir igharaz tam uabi daningisi nin azangan kogham.” **29** Ezi atrivim kamaghin migei, “Nin migirigir kam mamaghira tugh, ki nighnigha gifa. Ni Siba ko gua Solin nguazim tuiragh uaning daning, an akuar tam inintima ni akuatam inigh.” **30** Ezi Mefiboset kamaghin atrivim migei, “Ni Siba ateghti, a bar ada ini. Ki dagh nighnizir puvati. Ki ni baghavira nighnizima, ni deraghavira ikegha ua ize.” **31** Ezi Gileatin Distirighin gumazim Barsilai, a Rogelimin nguibam ategha izaghira atrivim ko Jordanin Fanem girigh vongin mangasa a ko iti. **32** Barsilai datirighin 80plan azeniba ikia eghe bar ghuri. A dagiar aviriba iti, ezi Devit uan adarazi ko Mahanaimin itir dughiamin, Barsilai dagheba ko bizir aviribar Devit uan adarazi ko me ganidi. **33** Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni nan gin Jerusalemin iziti ki ni geghuv nin ganam.” **34** Ezi Barsilai a ikaragha ghaze, “Nan gumazir ekiam, ki kiran oveghangin aremehgham, ezi ki tizim bagh nin gin Jerusalemin mangam? **35** Ni oragh, ki 80plan azeniba iti, eghe deragha bizir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. Ki dagheba ko dipabar amiva deragh dar isingtiziba baraghan kogham, manam derazi manam ikufi. Nan kuarimning uaghan ikufi, eghti gumazamiziba ighiabar amuti, ki me onger ighiaba baraghan kogham. Kamagh amizi, ki tizim bagh nin gin mangiva osimtizim ni daningam? Ti puvatigham. **36** Atrivim, ni bizir tizim bagh arazir aghuir kamin na damuasa? Marki. Ki ni ko fanemin vongin tong sivagh mangigh, egh ki uamategham. **37** Ga uaning, ni na ateghti ki uamategh uan nguibamin mangiva, nguazir uan afeziam ko amebamin kuamning afazi naghin aremeka. Ezi nan otarim Kimham iti, a ni ko mangam. A nin ingangarir gumazim. Eghti ni bizitam a bagh a damusi ni puram a damu.” **38** Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, “Kimham na ko mangam. Ezi ki bizir tizim a bagh a damusi ifongegh, ki puram a damuam. Egh ni bizir tizim damusi pura nan azaraghti, ki ni bagh puram a damuam.” **39** Eghe atrivim uan gumazamiziba ko, me bar Jordanin Fanem girigha vongin ghue. Eghe atrivim deragh Barsilai damuasa God ko migei. Eghe a Barsilain tozezi, a uamategha uan nguibamin ghu. **40** Atrivim vongin ghua Gilgalin nguibar ekiamin zuima, Kimham a ko zui. Ezi Judabar midorozir gumaziba ko Israelian marasi, me bar atrivim ko vongin zui. **41** Devit Gilgalin nguibar ekiamin itima, Israelian gumaziba bar atrivim bagha iza, kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, bizir tizim bagha en aveghbuaba Judaba, en modogha ni ko nin amuiba ko boriba ko nin midorozir gumaziba inigha Jordanin Fanem abiki?” **42** Judan gumaziba bar akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim en ikizimin mav, kamaghin amizi e arazir kam gami. Ezi ia tizim bagha e baseme? Atrivim e bagha daghetam givezezir puvati, eghe bizitam bar e ganingizir puvati.” **43** Ezi Israelian gumaziba kamaghin me ikaragha ghaze, “Gumazitam atrivimin otoghiva a bar moghira en kantrin atrivimin ikiam. Ezi kantrin kamin aven, e Israelia 10plan anababa iti, ezi ia Judaba anabar vaminara iti. Guizbangira, Devit ian anabamin oto, eghe a bar en atrivimin iti, ezi e 10plan anababa, e ia gafira. Ezi ia tizim bagha en aghuagha e gasighasighasava ami? E uari uam atrivim

inigh izamin nighnizimin mingarim.” Ezi puvati, Judaba bar gavgavigha pantemin migia Israelia abini.

20 Dughiar kamin gumazir kurar mam iti, an ziam Seba. A Bikrin otarim, a Benjaminein anabamin gumazir mam. Egha Seba sigham givia dia ghaze, “Devit marki, e an anabamin gumamaziziba puvati. E Jesin otarimin adarazi puvati, e an gin mangan kogham. Aria, e Israelian gumamaziziba uamateghe uan nguibabar mangam.” **2** Ezi Israelia akar kam baregha, bar Devit ategha Seba ko zui. Ezi Judan gumaziba Devitin gin ghua, Jordanin Fanem ategha tuavimin ghua Jerusalem otifi. **3** Me ghua Jerusalem otivigha givagha, Devit uan atrivir dipenimin aven ghughu, uan 10plan amuir dozir an atrivir dipenimin ganasa taghiziba, e me inigha dipenir igharazimin me arigha, men ganasa gumazir maba misefe. Egha marazi amisevezima, me dagheba ko bizir igharaziba sara me gani. Egha a fomira me gami moghin, a ua ghua me ko akuir puvati. Me zurara pura dipenimin iti, mati amizir odiariba. **4** Ezi atrivim gin kamaghin Amasa migei, “Ni mangi Judan gumazibar diagh me akufagh. Egh gurum mizaraghan ko zuerimin ia bar izi na batogh. Egh ni uaghan me ko iki.” **5** Ezi Amasa men dimasa ghua, egha a zuamira men diazir puvati, ezi atrivim me izasa diborozir dughiam, a givazi me tighar izam. **6** Ezi atrivim kamaghin Abisai migei, “Apsalom osimtizir ekiam e ganingi, ezi datirighin Bikrin otarim Seba, osimtizir bar ekiam e daningam, eghti Seban osimtizim bar ekevegh Apsalomin osimtizim gafiragham. Kamaghin amizi, ni nan midorozir gumaziba inigh mangi an agiragh an suiragh. Puvatighi Seba uan adarazi ko mangi nguibar ekia divazir gavgaviba itibar ikiti, e an suighan iburagham.” **7** Ezi Abisai, ko Joapin midorozir gumaziba, ko atrivim geghuvir midorozir gumaziba, kar Keretia ko Peletian midorozir gumazir gavgaviba, me bar Jerusalem ategha, Bikrin otarim Seban agintighasa ghue. **8** Me ghua Gibeonin dagiar ekiamin otozi, Amasa iza me bato. Dughiar kamin, Joap midorozir korotiam arugha midorozir sabam inigha uan letiamin anemighiri. Midorozir sabar kam uan misevimin aven iti, ezi Joap Amasan boroghin zuir dughiamin midorozir sabam suaghirigha nguazim giri. **9** Ezi Joap kamaghin Amasa migei, “Aruer arizim aveghbuam, ni deraz, o?” Egha uan agharir guvimin an ghumasizimin suiragha, an torasa. **10** Joap midorozir sabar mam uan agharir kiriamin an suira, ezi Amasa midorozir sabar kamin ganizir puvati. Joap Amasan navim birazima, an muriam suighirigha nguazim girizi, a maghiram areme. Ezi Joap uam a birazir puvati. Joap Amasa birazi an aremezi, a uan aveghbuam Abisai ko aning Bikrin otarim Seban agintighasa ghu. **11** Ezi Joapin midorozir gumazir mam Amasan kuamin boroghin tughav ikia dia ghaze, “Gumazir Devit ko Joap gifongeziba, me Joapin gin mangi.” **12** Ezi ghuzim bar Amasan kuam noghezi, an kuam tuavir torim girighav iti. Ezi midorozir gumaziba bar iza an kuamin ganigha ua zuir puvati. Ezi Joapin midorozir gumazir kam gari me zuir puvatizima, a an kuam gekuigha ghua tuavim ategha tuzir torimin anetigha inimin anevara. **13** Ezi Amasan kuam ua tuavimin itir puvatizima, midorozir gumaziba bar Joapin gin ghua Seba buri. **14** Ezi Seba ghua Israelian anababa bar men nguaziba abigha ghua, nguibar ekiam Abel Betmakan oto. Ezi Berin ikizimin gumaziba bar, a ko uari akuvagha a ko ghua nguibar ekiamin aven ghue. **15** Ezi Joapin midorozir gumaziba kamaghin oraki, Seba nguibar ekiamin aven itima, me iza nguibam ekiaru. Egha me misoghasa nguibar ekiamin divazimin boroghin nguazim pozim mikira ghuvanadi. Egha me divazim akarighi a irasava, me temer ekiabar pamten ivivigha a ginivavira iti. **16** Ezi amizir nighnizir aghuim itim, nguibar ekia kamin ikia kamaghin Joapin adarazir dia ghaze, “Oi, ia oragh! Ia Joap mikemeghti a izi. Ki akam an iti.” **17** Ezi Joap roghira izima, amizim an azara, “Ni Joapra?” Ezi Joap ghaze, “Are, kar kirara.” Ezi amizim a migia ghaze, “Ki nin ingangarir amizim, ki akar mam nin iti. Ki kamaghua, ni bar deraghvira kuamir atigh na baragh.” Ezi Joap ghaze, “A dera, ki nin akam baragham.” **18** Ezi

amizim kamaghin Joap migei, “Me fomira ghaze, ni osimtizim ikiva, Abelin nguibar ekiamin mangi. Me Abelin zuima, a men osimtiziba akiri. **19** Ni oragh. En nguibar ekiam a Israelin kantrin aven nguibar ekiaba bar dar faraghavira iti. E tintinibar misozir puvatigha deravira apiagha, uan arazir aghuibar girara zui. Ezi ni datirighin nguibar ekia kam gasighasighasa. Ni bizir tizim bagha, Ikiavira Itir God baghavira itir bizim gasighasighasava ami?” **20** Ezi Joap kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati. Ki nguibar kam gasighasigh a kuvarimasa puvati. **21** E gumazir vamira iniasa ize, an ziam Seba, a Bikrin otarim. A Efraimin anabar mighsiabar itir gumazim. Gumazir kam, an Atrivim Devit abinasa nighnizim gumazibagh anidi. E kamaghua, ia Seba e danighi, e ian nguibar ekiam ateghe mangam.” Ezi amizim kamaghin Joap migei, “Bar guizbangira, e gumazir kam misueghti an aremeghti, e an dapanim fegh, divazimin voinin a kunighi, ia datirighir am ananam.” **22** Kamaghin amizi, amizim nguibar ekiamin ghua uan nighnizir aghuim gumamaziziba bar me migei. Ezi me an nighnizimin gin ghua, Seban firim atugha an dapanim isa divazimin azenan, Joap bagh anekuni. Ezi Joap sigham givima an midorozir gumaziba nguibar ekiam ategha vaghvaghua uamategha uan nguibabar zui. Ezi Joap Atrivim Devit bagha uamategha Jerusalem ghua. **23** Joap datirighin Israelian midorozir gumazibar dapanir bar faragha zuim. Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazir atrivim geghuvirar gumazibar dapanim, kar Keretia ko Peletia. **24** Ezi Adoniram, a gumazir atrivim uan ingangaribar amuasa inizar gumazir dapanim. Ezi Ahilutin otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. **25** Ezi Seva, an Atrivim Devit amir eghghanibar akinafariba osirir gumazim. Ezi Abiatar ko Sadok aning ofa gamir gumazimning. **26** Ezi Jairin adarazir gumazim Ira, a uaghan Devitin ofa gamir gumazir mam.

21 Devit atrivimin itir dughiamin, mitiriar ekiam oto, ezi 3plan azenibar dagheba bar puvati. Ezi Devit bizir kamin mingarim bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, “Bizir kamin mingarim kamaghin ghua. Atrivim Sol Gibeonia misoghezi me ariaghire, ezi bizir kam bangin, osimtizim Solin ovavir boribar Ikiavira iti.” **2** Kamaghin amizi, Devit Gibeonian diazi me ize. Gibeonia Israelian gumamaziziba puvati, me Amoria. Amorian marazi ariaghire, ezi varazira Ikiavira iti. Bar fomira Israelia akar gavgavim akirigha ghaze, me Gibeonia gasighasighan kogham. Ezi Atrivim Sol, a Israelia ko Judabara Israelin nguazir kamin ikiasa gavgafi. Kamaghin amizi, Sol Gibeonia agivasa ingari. **3** Gibeonia datirighin iza Devit batozima, a kamaghin me migei, “Ki arazir kurar e ia gamizir kamin osimtizim anegivasava ami. Eghti ia deragh e damusi Ikiavira Itir Godin azangishgi. Ki osimtizir kam akirisi ia bagh bizir tizim damuam?” **4** Ezi Gibeonia kamaghin Devit ikara, “Osimtizir kam, a e ko Sol uan ikizim ko iti, ezi ni gol ko silvaba e danighi, bizir kam givaghan kogham. E uaghan Israelian gumazitam misoghisi nin azaraghan kogham.” Ezi Devit ghaze, “Ezi ki ia bagh bizir tizim damuasa ia ifonge?” **5** Ezi me kamaghin atrivimin akar ikaragha ghaze, “Sol bar e gasighasigh e agivasa nighnisi, eghti en gumazitam Israelin nguazimin ikian kogham. **6** E fo, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa Sol amisefe. Solin nguibam Gibeia. Kamaghin amizi, e kamaghin nin azai, Ni Solin ikizimin gumazir 7plan e daningigh. Eghti e Ikiavira Itir Godin damazimin me guighi, me arimighiregham.” Ezi Devit me migia ghaze, “A dera, ki me isi ia daningam.” **7** Devit faragha Ikiavira Itir Godin damazimin Solin otarim Jonatan bagha akar gavgavim akiri, egha a datirighin a giniri. Kamaghin amizi, a Jonatanin otarim Mefiboset inizar puvati. Mefiboset a Solin igiavotarim, ezi an a isa Gibeonia ganingizir puvati. **8** Egha Devit Armoni ko Mefibosetin igharazim ini. Aning Sol ko Rispan otarimning, Rispa a Aian guivim, egha a Solin amuir dozir mam. Devit uaghan Solin guivim Merapin otarir 5pla ini. Merapin pam Adriel, Adriel a Barsailan otarim, a Meholan nguibamin gumazim, aning otarir kaba bate. **9** Devit gumazir kaba isa Gibeonia ganingizima, me me inigha mighsiamin ghuvanabogha, Ikiavira Itir Godin damazimin 7plan gumazir

kaba guizi, me bar moghira ariaghire. Bizir kam, a balin azeniba anima me baliba faraghavira dar aghorasava amir dughiamin oto. **10** Ezi gumazir aremezir kabar pumuningin amebam Rispa, a azir inir ghurir maba inigha, mighsiar kamin ghuavanabo. A inir kabar purirpenir muziarir mam dagiar mam gisin an ingari. Egha gumazir kabar kuaba iakinir mabar dar garavira ikia ghua amozim izir dughiam oto, ezi amozim arigha gumazir 7plan kabar aghariba rue. Rispa dimagariba ko aruebar gumazir kuar kaba deraghavira dar gara iti, puvatighiti, kuazarizba ko asizir atiaba izi dar amegham. **11** Ezi Devit gin Aian guivim Rispa amizir arazir kam baraki. **12** Egha Devit Gileatin Distirighin ghua, Jabesin nguibar ekiamin gumamazizba bagha ghua, Sol ko an otarim Jonatanin aghariba ini. Filistiaba fomira Gilboan mighsiamin Sol ko Jonatanin misuegha, anining kuamning inigha ghua Betsanin nguibar ekiamin tuavir akabar aning agura. Ezi Jabesia gin ghua anining kuamning okemegha aning inigha ghu. **13** Ezi Devit uan ingangarir gumazibav mikemezi, me Sol ko Jonatanin aghariba inigha ghue. Me uaghan gumazir 7plan Gibionia guizibar aghariba akufa. **14** Egha me Benjaminin anabamin nguazimin Selan nguibar ekiamin ghugha, Sol ko Jonatanin aghariba isa, Solin afeziam Kisin dagiar mozim gati. Atrivim mikemezi moghin me bizibagh ami. Ezi arazir kamin gin, me uan kantri deragh a damuasa God ko migeima, a men akaba barasi. **15** Ezi midorozim uam Israelia ko Filistiabar tongin oto. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghuaghira Filistiaba ko misosi. Me uariv sogha ghua Devitin gavaviba bar givazima, a ua misoghan ibura. **16** Ezi Filistian gumazir mam an ziam Isibenop, a gumazir dafabar mam, a Devit misueghiti, an aremeghasa migei. An afuzir igiar mizer ruarir me brasin ingarizim iti, ezi an osimtizimin dibobonim, 3pla ko akuamin kilogremim tu. Egha uaghan midorozir sabar igiar mam iti. **17** Ezi Seruian otarim Abisai, Devit bagha izi an akuragha Filistian kam misoghezima an areme. Ezi midorozir gumaziba akar gavgavim Devit migia ghaze, “E mangi misoghamin dughiamin ni e ko mangan kogham. Ni mati lamin angazangarir Israelia e ganidim, ni lamin kam damighiti, a mungegghan marki.” **18** Egha Israelia gin ua Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibeaki, a Filistian gumazir dafar mam misoghezi an areme, an ziam Sap. **19** Dughiar ighazariz mamin, Israelia ua Filistiaba ko Gopin nguibamin uariv sosi. Ezi Betlehehimin gumazim Jareoregim, an otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim, a Goliatin ighazariz misoghezima an areme. Goliatin afuzir misiam bar ekeveggha mati me iniba nuavir masinin tretbar suizir aghorir bar dafam. **20** Ezi gin midorozir ighazariz mam ua Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafabar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagha 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. **21** Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav iti, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme. **22** Filistian 4plan gumazir kaba, me gumazir bar dafar Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

22 Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apanir ighazarizba da uua a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha ighiar kam bange. **2** Ighiar kamin migirigiaba kamakin: Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavimin min iti. A nan dagiar ki an aven uabi modimin min ikia, nan akuragha nan apaniba da ua na ini. Nan God, a dagiar ekiamin min iti, ezi ki uan apanibar ara ghua an modi. A nan oramin min ikia na avara, ezi ki an uabi modi. A nan akuragh deragh nan ganamin gavgavim iti, egha nan divazir bar gavgavimin min iti. **3** Nan God mati dagiar ekiam, ezi ki an ghuava an uan apanibar modi. A nan oramin min ikia na avara, ezi ki an uabi modi. A na ua isir gavgavim ikia egha na geghufi. Ki an deima, a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati. A nan akuragh deragh

nan ganamin gavgavim iti, egha nan divazir bar gavgavimin min iti. O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazim, Ki an deima, a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati. **4** E Ikiavira Itir Godin ziam feka! Ki an deima, a nan akurazima, apaniba na gasighasighizir puvati. **5** Guizbangira, ki atam areme. Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa, mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami. **6** Ovevem bar na inizi, ki Gumamazirir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami. Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti. (Sheol h7585) **7** Ki osimtizir ekiamin ikia, egha pamten Ikiavira Itir Godin dei. Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai. Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima, an an kuarir torim giraghu. **8** Kamaghin amizi, a nan apanibar atari. Egha mikimkizim gamizi an otogha, overiabagh inobaghnobasi. **9** Ikiavira Itir God, migharim an atinimin otivaghiri, ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi. Egha mizariaba ta tintinibar zui. **10** God overiam kuigha izaghiri, ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti. **11** A iza mati, a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi. Mati aminim avizimning ikia, God inigha bar atamra izi. **12** An aminirbirim gamizi an anevara. Mati a purirpenimin aven modoghav iti, amozimin miturir piziba anevara. **13** A ghuariar pizibagh amizi, an angazangarim bar da avarazi, onimarim ghuariar pizir kam abigha azenim giri. **14** Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, tiarim akara pamten dagarvasi. Godin Bar Pin Itim uan akam akara pamtem migei. **15** An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba an apanibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui. **16** O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam, mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi. Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi, ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba, bar azenim gire. **17** Ikiavira Itir God pin ikia, uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha ua na gekui. An ongarir konimin uam na inigha azenim gati. **18** Dughiar kamin nan apaniba bar gavgavigha na abinasava ami. Ezi Ikiavira Itir God, men dafariba da ua na ini. **19** Ki dughiar kuramin itima, nan apaniba iza na ko misosi. Ezi Ikiavira Itir God, na geghuva nan gari. **20** A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti. A bar guizbangira na gifonge, egha kamaghin a ua na ini. **21** Ki arazir aghuimin gin zui. Ezi bizir kam bagha, Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami. Ki Godin damazimin zue, ezi a ivezir aghuim iza na ganidi. **22** Ikiavira Itir God, a nan God. Ki akirim ragha a gasarazir puvati. Ki guizbangira an Akar Gavgavir gin zui. **23** Ki zurara bizir God damuasa e mikemezibagh nighnisi. Egha ki an arazir a ifongeziba batoghezir puvati. **24** A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati. Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari. **25** Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti. Kamaghin amizi a nan arazir aghuir kamin ganigha, a ikaragha arazir aghuimin na gami. **26** Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvatizim, ni uaghan an ataghirazir puvati. Gumazir nin damazimin derazim, ni uaghan arazir aghuim an akakasi. **27** Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim, ni uaghan uan arazir zueziba an akakasi. Eghiti gumazir arazir kuramin gin zui, ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi. **28** Gumamazir uari abiriba, ni men akurvasi. Gumamazir uari pirafiba, ni me abiri. **29** O Ikiavira Itir God, ni angazangarim na ganidi. Egha mitarmem na dama a batosi. **30** Nin gavgavimin, ki uan apanibav sogham. Ki uan Godin akurvazimin, apanibar divazim ikiavkinigh me abiragham. **31** Godra, an araziba da bar guizbangira egha bar aghungi. A bizitam damusi akam akirigh, egh an a damuam. An oramin min iti, eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, deraghvira ikiam. **32** Ikiavira Itir God, a bar uabira guizbangira God. A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa. **33** Godra nan daroribar na akumakui, egha gavgavim na ganiga deragha nan garima, ki zui. **34** A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min, mighsiabar pin mar deraviram arui. **35** A midorozir arazibar nan sure gamizi, nan agharimning barir pir me ainin ingarizim, gekuamin gavgavim iti. **36** O God, ni uan oram na ganingizima,

ki an girakirangin modozi, ni nan apanib darfaribar ua na ini. Ni nan gavgavimin nan akura. Ni nan dimdian baregha nan akurazi, ki gumamazibar damazimin ziar ekiam iti. **37** Ni bar tuavir aghuim na ganingizi, ki an ghua, apighsigha irizir puvati. **38** Ki uan apanib agintighavira ikia ghua, men suiragha me gasighasigha bar me agifa. **39** Ki me gasezi, me kuabara ira, nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avege. **40** Nirara, midorozi damuasa gavgavim na ganingi, ezi ki me misogha me abinini, me nan dagarimningin apengan iti. **41** Ni nan apanibagh amizi, me akiribagh ighegha, na gasegha uam are. Gumazir na gifongezir puvatiziba, ki bar me gasighasiki. **42** Gumazir kaba, uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati. Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati. **43** Ki bar me gasighasighizi, me mati aminin nguazir minemeniam giveragha ghu. Ki me dikabira me abini, mati ki tuavimin nguazir begheaziba dika zui. **44** Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura. Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazibar dapanimin oto. Gumamazir ki fozir puvatiziba, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha men gari. **45** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin na baregha zuamira iza, nan guamin uan teviba apira nan akam barasi. **46** Men gavgaviba bar givazi, me nirizik ko agorogem sara na bagha izi. **47** Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti. A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi, kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam. God nan akurvazimin ikia ua na inizi, kamaghin, ki an ziam fam. **48** Nan apaniba na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi. A Kantrin Igharazibar Gumamaziziba isa nan apengan me ati. **49** A nan apaniba da ua na ini. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni nan apanib darfazibar ziar ekiam na ganingi. Ni nan akurazi, midorozi gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati. **50** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki nin ziam fi, onger akar nin ziam feba bangam. **51** Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na misefe. A nan akurvazima, ki uan apanibav sogha me abiri. A zurara nan apanguva mamaghira iti. A nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

23 Kar Devitin akar abuananaba: Ki Jesin otarim Devit, kar ki migeir migirigiaba. Ki gumazir, Jekopin God atrivimin ikiasa na misevezim. God gumamazibar damazimin ziar ekiam na ganingi. Ezi ki ighiar aghuir aviriba osirigha Israelia ganingi, ezi me bar dagh ifuegha da bange. **2** Ikiavira Itir Godin Duam ia mikimasa, akaba isa nan akam gati. Guizbangira, God uabi uan akaba isa na ganingizi, ki dar gun ia migei. **3** Israelia en God, a mati dagiar ekier e modim, a kamaghin na migei, "Atrivim Godin apengan ikiva, guizin araziba ko Godin atiatim sara gumamazizibagh eghuv men gan. **4** A kamaghin amua mati, aruem mizaraghara ghuariaba puvatizir overiamin anaga isira, mati amozir avirir grazibagh izezima, aruemin angazangarim dagh isirazi da taghtasi." **5** God na ko akar dikirizir gavgavir mam akira ghaze, A nan ikizim damighti me iki gavgavigham, eghti a na ko dikirizir akar kam otevkiningan kogham. Eghti akar dikirizir gavgavir kam, a zurara kamaghira ikiam. Bizir ki ifongeziba, God nan akuraghti da deraghvirm otivam. **6** Gumazir arazir kurabagh amiba, me mati benir dikonir ataghatariba, gumaziba da makuri. Eghti gumamaziziba uan dafaribar dar suighan kogham. **7** Gumazitam benir dikonir kaba batueghsi, an ainin otevitam o afuziz siatamin da itir danganimra da akuvagh dar apongti, da isi bar gifagh. **8** Devitin midorozi gumazir gavgavibar ziabar kara. Men faraghavira itim, Josep Basebet, a Takemonin adarazir gumazim. A 3plan midorozi gumazir gavgavir kabar mav, egha a men faragha zui. A dughiar mamin afuzimin suiragha 800plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire. **9** Ezi Dodon otarim Eleasar, a midorozi gumazir ziar ekiaba itir 3plan kabar namba 2in gumazim. A Ahoihin adarazir gumazim. Dughiar mamin an Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba

izir dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamin balin azenir mam iti. **10** Ezi Eleasar uabira tugha gavgavigha, Filistiabav sozi me ariaghiri. Ezi an aghariba a girima, a midorozi sabamin suirazi an an ikia gavgavigha mamaghira iti. Ezi Ikiavira Itir God dughiar kamin bar Filistiaba agifa. Ezi Israelian midorozi gumaziba uamatagha iza gari Eleasar uabira iti, ezi Filistian midorozi gumazibar kuabar, korotiaba suamin ingangarima iti. **11** An girara itim, Agin otarim Sama, a Hararin nguibamin gumazim. A namba 3in midorozi gumazir ziam itim. Dughiar mamin Filistiaba iza Lehin nguibamin iza, nguazir azenir ekiamin boroghin uari akufa. Ezi Israelian midorozi gumazir igharazir maba men ganigha are. **12** Ezi Sama atiatir puvatigha tugha gavgavigha, nguazir azenir kam geghuva, a bagha Filistiabav soghezi me ariaghire. Dughiar kamin Ikiavira Itir God bar Filistiaba abini. **13** Devitin midorozi gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui. Gumamaziziba ziar kam me gati, Devitin Midorozi Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamin, azenir igiabar dagheba asir dughiam izima, Devitin Midorozi Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha, Devit bagha ghua Adulamin dagiar torimin a bato. Ezi Filistiaba uaghan dughiar kamran iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averperbin ingarigha iti. **14** Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabav midorozi gumaziba Betlehemin nguibam inigha gifa. **15** Ezi Devit kuarim an prima, a pantem nighnigha ghaze, "Maia, tina mangi na bagh Betlehemin nguibamin divazir tiar akamin boroghin itir mozir dipam, an tam, tuigh izi na danigham!" **16** Ezi midorozi gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghu. Eghe Betlehemin nguibam avinizar divazimin itiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamatagha ize. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguizim a inge. **17** Eghe Devit kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham." Eghe Devit dipam amezir puvati. Kar bizir mam midorozi gumazir 3plan kaba a gami. **18** Ezi Abisai 30plan midorozi gumazir gavgavibar faragha zui gumazim. An aveghbuam Joap, ezi aningin amebam Seruia. Dughiar mamin Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin, a uaghan midorozi gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. **19** Eghe a 3plan midorozi gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, eghe men gumazir dapanimin oto. Eghe a uabi 3plan midorozi gumazir kaba ko magh ghuzir puvati. **20** Ezi Jehoiahan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midorozi gumazir gavgavir mam. Eghe midorozi avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamin, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghgha laionin mam misoghezima an areme. **21** Eghe dughiar igharazir mamin, a Isipian gumazir ganganir aghuir mamin misoghezima an areme. Gumazir kam afuzimin suiraghav iti, ezi Benaia ter ararir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha an a misuegha, an dafarimin an afuzim amiegha afuzir kamin a birazi, an areme. **22** Jehoiahan otarim Benaia, amizir bizir ekier kabanang a pirafazi, a uaghan midorozi gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. **23** An ziar ekiam, 30plan midorozi gumazir gavgavir kabagh afira, eghe midorozi gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghuuv uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti. **24** Kar 30plan midorozi gumazir gavgavibar ziaba: Asahel, a Joapin dozim, Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim, Sama, a Harotin nguibamin gumazim, Elik, a Harotin nguibamin gumazim, Heles, a Peletian nguibar ekiamin gumazim, Ira, a Ikesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, Mebunai, a Husan nguibamin gumazim, Salmon, a Ahoihin adarazir gumazim, Maharai, a Netofan

nguibar ekiamin gumazim, Banan otarim Helep, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Itai a Ribarin otarim, a Gibeon nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim, Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, Hidai a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim, Abialbon a Araban nguibar ekiamin gumazim, Asmavet, a Bahurimin nguibamin gumazim, Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim, Jasen, a Gunin nguibamin gumazim, Saman otarim Jonatan, a Hararin nguibamin gumazim, Ahiam, a Sararin otarim, a Hararin nguibamin gumazim, Ahasbain otarim Elifelet, a kantri Makan gumazim, Ahitofelin otarim Eliam, a Gilon nguibamin gumazim, Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim, Parai a Arapin nguibamin gumazim, Natanin otarim Igal, a Soban nguibar ekiamin gumazim, Bani, a Gatin anabamin gumazim, Selek, a kantri Amonian gumazim, Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Seruian otarim Joapin midorozir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim, Ira, a Itran ikizimin gumazim, Garep, a Itran ikizimin gumazim, Uria, a Hitian gumazim. Midorozir gumazir kabar dibobonim 37in tu.

24 Dughiar mamin, Ikiavira Itir God ua Israelian atara, osimtizim me daningasa nighnizim Devit ganingi. Egha a Devit migia ghaze, “Ni mangi Israelia ko Judabar gumamaziziba menegheh.” **2** Ezi Atrivim Devit kamaghin midorozir gumazibar dapanim Joap migei, “Ni midorozir gumazibar gumazir dapaniba inigh, ia mangi Israelian gumamaziziba bar me menegheh. Ia Israelian anababa bar dar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otogh, ni gumamaziziba bar me menegheh. Ki e uan gumamazizibar dibobonim gifoghasa.” **3** Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a nin God, a gumamazizibar dibobonim damighti a bar ghuvanabogh, egh bar avirasemegham. Ki ghaze, bizir kam ti, dughiar ni ikiavira itimin otoghti, ni uabi uan damazimin an ganam. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumamaziziba mengamin ingangarim, kar en ingangarim puvat. Ezi ni tizimsua arazir kurar kam damuasava ami?” **4** Ezi atrivim kamaghsua gavagvigha ghaze, Joap uan midorozir gumazir dapaniba ko me an Israelian gin mangam. Kamaghin amize, me atrivim ategha ghua Israelian gumamaziziba mengasa ghue. **5** Me Jordanin Fanem giregha vongin ghuegha, Aroerin nguibar ekiamin boroghin sautin amadaghan ghu. Nguibar kam Gatin anabamin nguazimin danganir zarimin tizimin iti. Egha me nguibar kamin sautin amadaghan averpenibagh ami. Egha gin me Aroer ategha notin amadaghan ghua Jaserin nguibar ekiamin oto. **6** Me gin ua Jaser ategha ghua Gileatin Distirighin otifi. Egha ghua Tatimhotsin danganimin ghu. Me ua danganir kam ategha ghua Danin anabamin nguazimin itir nguibam Janin otogha, vongin ghua aruem uaghiri naghin Saidonin nguibar ekiamin oto. **7** Egha me uamategha sautin amadaghan iza, Tairin nguibar ekiamin otifi, nguibar ekiam kam a divazir gavgavim iti. Egha gin me dikavigha Tair ategha ghua, Hivia ko Kenanian nguibar ekiaba bar dagh arui. Egha me abuan ghua Judan sautin amadaghan otogha, ghua Berseban nguibar ekiamin otogha ghua Negevin nguazimin otifi. **8** Egha me uan kantrin nguibaba bar dagh aruigha givagha uamategha Jerusalem ghu. Men darorir kamin ruarim, a 9plan iakiniba ko 20plan dughiar ghu. **9** Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, “Israelia me 800,000in gumaziba iti, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 500,000in tu.” **10** Devit bar me menegheh givagha, gin an amizir arazir kam bagha navim osemegha kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, “Ki bar onganigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh.” **11** Ezi dughiar kamra, Ikiavira Itir God, kamaghin Devitin akaba inigha izir gumazim Gat, a Devitin gin otivamin bizibar garir gumazim, a migia ghaze,

“Ni mangi Devit mikemegh, ‘Ni Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghni ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.” Amimzaraghan mizaraghara Devit osegha dikavigha givazi, **13** Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikeme. Egha kamaghin an aza, “Ni 7plan azenibar mitirir ekiam nin kantrin otivasa ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighi, ia ari mangi danganir igharazibar 3plan iakinibar ikiam? O, arimariar kuratam nin kantrin gumamaziziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam.” **14** Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, “Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apangukuvir God. Kamaghin, a bizir manam damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumamaziziba e gasighasigham.” **15** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelia bagha arimariar kuram amadazi, arimariar mizarazir kamram otogha ghua a diborozir dughiamin tu. Ezi notin amadaghan Danin nguibar ekiamin ikegha ghua sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin, 70,000plan gumamaziziba ariaghire. **16** Ezi dughiar kamin, enselin gumamazizibagh asighasighamim, a Jerusalem izegha givagha, me gasighasighsava ami. Ezi Ikiavira Itir God, osimtizir kurar kam gumamazizibar aningan men apangukuvigha, uan nighnizim giragha enselin kamin migia ghaze, “Marki. Me atakigh.” Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ensel danganir me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isimin boroghin iti. Ezi danganir kam, a Araunan nguazim, a Jebusian adarazir gumazim. **17** Ezi Devit enselin kamin ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumamazizir kaba, me sipsipin mirara iti, mevzika, me osimtizir manam gami? Bar puvat. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh.” **18** Ezi dughiar kamra Godin akam inigha izir gumazim Gat ghua kamaghin Devit migei, “Ni Jebusian gumazim Araunan danganir me witin ovizibar iniba kua, dar dagheba isimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakozir tamin ingarigh.” **19** Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamin oto. **20** Ezi Arauna ingarir danganimin ika vin garima, atrivim uan ingangarir gumazir dapaniba ko a bagha izi. Kamaghin amizi, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin ghua nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mitua. **21** Egha kamaghin migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir gumazim, ki manmaghin amizi ni nan ganasa izi?” Ezi Devit kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki danganir ni datirighin witin iniba kua, dar dagheba isir kam, a a givezasa izi. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakozimin ingaram. Eghni arimariar kurar kam gumamaziziba ategham.” **22** Ezi Arauna kamaghin Devit migei, “Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damuasa ifongeziba, sara iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiribar amuasa, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan, avim arighsi ter ararir witin iniba miseviba ko, temer ruarir ki bulmakauningin tuemning gatizim, aning uaning inigha ingangarim gamim, ni ofaba tusi a inigh. **23** Atrivim, ki bizir kaba bar da isa ni ganidi.” Egha Arauna ua kamaghin migei, “Ki kamaghsua, ni Ikiavira Itir God bagh damuamin ofaba, a dagh ifuegham.” **24** Ezi atrivim kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvat. Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.” Egha Devit nguazir otevir kam ko bulmakauba giveza, 50plan silvan dagiaba isa Arauna ganingi. **25** Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit nguazimin itir gumamaziziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangsisiba baraki. Egha God arimariar kam Israelin anegifa.

1 Atriviba

1 Atrivim Devit bar ghurizi, an mikarzim zurarama arugharusi. Ezi me inir mitiari avagha akuiba isava anevema, da tong fefem a ganidir puvati. **2** Kamaghin amizi, an ingangarir gumazir dapaniba a migia ghaze, "Atrivim, en gumazir ekiam, e ti ni bagh guivir igiatam inighiti, a ni ko iki nin akurvagh deragh nin ganam. Egh a ni muigh daku egh nin mikarzim fefem a daningam." **3** Kamaghin amizi, me kantri Israelin danganiba bar, dar amizir igiar bar diriba bagha ruiagha arui. Egha Sunemin nguibamin amizim, Abisak, an apigha, a inigha atrivim bagha ize. **4** Amizir bar igiar dirir kamin ganganiba bar dera, a bar deraghavira atrivimin akurvagha an gara a geghufi. Ezi Atrivim Devit tong poroghamba uari ko akuava amir arazitamin a gamizir puvati. **5** Adoniya, a Devit ko Hagitin otarim. Hagit Apsalom bategha, an girara Adoniya bate. Adoniyan ganganiba bar dera, ezi an afeziam bar fomira iza datirighin, dughiatamin tong an arazir kuratam bagha an azangsigha kamaghin a mikemeghti puvati, "Ni manmaghsua arazir kabagh ami?" Egha datirighin Adoniya uabi, uabi fa ghaze, an atrivimin otivam. Kamaghin amizi, a midorozir karisba ko hosiaba ko 50plan gumazir a geghuv an faragh mangamiba ini. **7** Egha a ghua Seruian otarim Joap, ko ofa gamir gumazim Abiatar, aning ko mikemeghima, aning an akuraghti an atrivimin otivasa aning ifonge. **8** Ezi ofa gamir gumazim Sadok, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko akam inigh izir gumazim Natan, ko Simei, ko Rei, ko atrivimin midorozir gumazir gavgaviba, me Adoniyan nighnizim ko itir puvati. **9** Dughiar mamin. Adoniya ofa damuasa danganir mamin ghu, danganir kam, me kamaghin a dibora ghaze, Kuruzibar Dagiam, a Enrogelin nguazimin aven anadir dipar atuimin borghin iti. A sipsipba ko bulmakaun apuriba ko bulmakaun igiar mikarziba sara itibav suegha ofa gami. A izasa atrivimin otarir igharaziba, ko Judan atrivimin ingangarir gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangarir gumazir igharaziba me bagha akam amada. **10** Egha an akam inigha izir gumazim Natan, ko Benaia, ko atrivimin midorozir gumaziba, ko an aveghbuam Solomon, a me bagha akatam amadazir puvati. **11** Ezi akam inigha izir gumazim Natan, a Solomonin amebam Batseba bagha ghua kamaghin a migei, "Ni kamaghin oraghiz, o puvati, Hagitin otarim, Adoniya, Atrivim Devitin danganim inigh atrivimin otivasava ami. Ezi en gumazir ekiam Devit, bizir kam gifozir puvati. **12** Kamaghin, ni uan otarim Solomon ko, gua uaghara aremeghan koghsi, ki gua mikimamin akabar girara mangi dar amuam. **13** Ni bar zuamira Atrivim Devit bagh mangi kamaghin a mikim suam, 'Atrivim, nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni na ko faragha akam akira kamaghin mikeme, nin otarim Solomon gin nan danganim inigh atrivimin otogh, nan atrivir dabirabim dapiam. Ezi manmaghin amizi, Adoniya datirighin atrivimin oto?' **14** Dughiar ni mangi Atrivim Devit ko mikimvira ikiamimin, ki aven izi gavgavim nin akam daning, ni migei moghira mikimam. **15** Ezi Batseba atrivimin ganasa atrivim akui naghin a gatin aven ghu. Atrivim Devit bar ghuri, ezi Sunemian amizim Abisak, a geghuva deragha an gari. **16** Ezi Batseba atrivimin guamin uan tevimning apirigha guam avirazi, atrivim an azara, "Ni bizir tizim gifongegha na bagha izi?" **17** Ezi Batseba a ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam, ki nin ingangarir amizim. Ni fomira akar mam Ikiavira Itir God, a nin God, an ziamin na koma anekira ghaze, nan otarim Solomon nin danganim inigh atrivimin otogh, nin atrivir dabirabim dapiam. **18** Ezi ni oragh! Atrivim, nan gumazir ekiam. Adoniya datirighin atrivimin oto. Ezi ni ti tong kamaghin fozir puvati. **19** A bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Egha nin ingangarir gumazim Solomon, an a bagh akatam amadazir puvati. **20** O atrivim, nan gumazir ekiam, Israelian gumamaziziba bar nirara gara ni mizua iti, ni uabi gumazir

manatam amisevgehti, a nin danganim inigh atrivimin otogh, egh atrivir dabirabim dapiam. **21** Puvatighiti, ni aremegh mangi uan inazir afeziaba iti naghin me ko ikiti, gumamaziziba ki uan otarim Solomon ko kamaghin ga mikimam, ga gumazim ko amizir kuramning. Egh me ga misueghti ga aremegham." **22** Egha Batseba miyaviira itima, akam inigha izir gumazim Natan iza atrivimin dipenimin oto. **23** Ezi Atrivim Devitin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, "Akam inigha izir gumazim Natan izegha nin ganasa." Ezi atrivim an amamangatizi, Natan atrivim akui naghin a gatin aven ghugha, uan tevimning apirigha dapanim avira. **24** Egha Natan Devit migia ghaze, "O atrivim, nan gumazir ekiam, ni ti kamaghin mikeme, Adoniya nan danganim inigh atrivimin ikiva nan atrivir dabirabim dapiam? **25** E orazi, a datirighin ofa damuasa ghua bulmakaun apuriba ko, bulmakaun igiar mikarziba sara itiba ko, sipsipin aviribav suegha ofa gami. Egha nin otariba ko ofa gamir gumazim Abiatar ko midorozir gumazibar faragha zuir gumazim Joap, a me bagha akaba amangizi me ghue. Me datirighin dagheba ko dipaba a koma ada apava an gun tiariba akara ghaze, 'Adoniya datirighin dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam.' **26** Ezi a, na ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, Jehoiadan otarim Benaia ko, nin ingangarir gumazim Solomon, an e bagha akatam amadazir puvati. **27** Atrivim, nan Ekiam, manmagham ami? Me amir bizir kam, ni an amamangatizi me a gami o? Ni ti, gumazir nin danganim inigh, atrivir dabirabim dapiamim, ni an gun uan ingangarir gumazibav kemezir puvati." **28** Ezi Atrivim Devit ingangarir gumazibav gia ghaze, "Ia Batseban daghti a ua izi." Ezi Batseba ua iza atrivimin borghin tu. **29** Ezi atrivim a ko akam akira ghaze, "Ikiavira Itir God zurara ikia, egha nan akuragha nan osimtizir guar aviribar aven ua na ini. **30** An ziamin, ki guizbangira ni migei, datirighin aruer kamra, ki fomira Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziamin, ni ko akar dikirizim gamizi moghin, ki a damighiti, an otivam. Ki kamaghin akar dikirizim gamua ghaze, nin otarim Solomon, nan danganim inigh nan atrivir dabirabim dapiam." **31** Ezi Batseba akar kam baregha, uan tevimning apirigha, aviragha kamaghin migei, "Atrivim, ni nan gumazir ekiam. Ni zurara iki mamaghira ikiasa, ki ifonge." **32** Ezi Atrivim Devit kamaghin ingangarir gumazibav gei, "Ia mangiva, ofa gamir gumazim, Sadok ko akam inigha izir gumazim Natan, Jehoiadan otarim Benaia, me mikemeghti, me atrivimin guamin izi." Ezi me aven ize. **33** Ezi atrivim kamaghin me migei, "Ia nan ingangarir gumaziba inigh mangi, nan otarim Solomon inigh a isi nan donki datighiti, an a daperaghti, ia a inigh Gihonin Dipar Atuir Emimirimin mangi. **34** Egh danganir kamin, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, Solomon Israelian atrivimin otivsi, aning borem isi an dapanim gingegh. Ia kamaghin damigh givagh, sigham givi kamaghin araghasi suam, 'Atrivim Solomon dughiar ruarimin atrivimin ikivira ikiam.' **35** Egh ia an girara izitima, a ua nan dipenimin aven izi nan atrivir dabirabim dapiam. Ki Israelia ko Judabar atrivimin ikiasa anemisefe. Ezi kamaghin, a nan danganim inigh atrivimin ikiam." **36** Ezi Jehoiadan otarim Benaia, kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira. Atrivim, ni nan gumazir ekiam. E kamaghsua, Ikiavira Itir God, a nin God, a mikemeghti moghin, a bizir kabar amighiti da otivam. **37** Ikiavira Itir God ni gamizi moghin, a Solomon ko ikiva an akurvagham. Egh uaghan, Ikiavira Itir God Solomon damighiti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghiti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham." **38** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inigha izir gumazim Natan, ko Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, me bar ghua Solomon inigha, Atrivim Devitin donki gafagha an akua Gihonin Dipar Atuir Emimirimin uaghiri. **39** Ofa gamir gumazim Sadok ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin sipsipin komin borem aven itim ini. Me Gihonin itima, a komin kam inigha borer maba isa Solomonin dapanim ginga atrivimin otivasa anemisefe. Me sighbagh ivima, gumamaziziba bar kamaghin araghasi, "Solomon a dughiar ruarimin atrivimin iki mamaghira ikiam." **40** Gumamaziziba

bar, me bar akongegha diava, marvibagh iviava, Solomonin gin uamategha Jerusalemin zui. Men dindiam bar gavgavigha, nguazim gamina e ivazvasi. **41** Adoniya uan adarazi ko amegha givagha, niginir ekiam barasi. Ezi Joap sighbabar ararem baregha kamaghin migei, "Kar niginir ekiam manam Jerusalemin oto?" **42** Joap miaviava itir dughiamin, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Jonatan, iza me bato. Ezi Adoniya kamaghin a migei, "Ni izi. Ni gumazir aghuim, ni ti akar aghuitam inighe e bagha izi." **43** Ezi Jonatan kamaghin Adoniyani akar ikaragha ghaze, "Noki, en gumazir ekiam Atrivim Devit, a Solomon gamizima an atrivimin oto. Kamagh amizi, ki akar aghuitam inighe izir puvati. **44** Atrivim Devit, ofa gamir gumazim Sadok, ko akam inighe izir gumazim Natan ko, Jehoiadan otarim Benaia, ko Keretia, ko Peletian adarasi, bar me amadazi, me Solomon ko zui. Me zuir dughiamin, me Solomon isa Atrivim Devitin donki gisin anefazi, an aperagha zui. **45** Me Gihonin Dipar Atuir Emimirimin ghua, ofa gamir gumazim Sadok ko akam inighe izir gumazim Natan, aning boreni isa Solomonin dapanim gingegeha, a gamizi an atrivimin oto. Ezi kamaghin me bar akongegha araghasa uamategha Jerusalemin izi, ezi datirighin Jerusalemin itir gumazimiziba bar dia niginir dafar kam gami. Niginir kamra iza datirighin a barasi. **46** Ezi Solomon datirighin atrivimin dabirabim gaper. **47** Ezi atrivimin ingangarir gumazir dapaniba ghua Atrivim Devitin gara, uan naviba a ganiga kamaghin a migei, 'Ni datirighin bizir bar aghuim gami. Ikiavira Itir God Solomon damighti, an atrivir gavgavir aghuimin otoghti, an ziar ekiam nin ziar ekiam gafiragham.' Ezi Atrivim Devit uan dakozimin ikia uan dapanim aviragha ziar ekiam God ganidi. **48** Eghe a kamaghin migei, 'God datirighin nan otaribar tongin mav amisevezi, a nan danganim inighe atrivimin iti. God na ataghizi, ki uabi bizir an amizir kamin gari. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God, a Israelian God, e a bagh, bar akongegham.'" **49** Gumazir Adoniya koma apiagha ameziba akar kam baregha, me bar atiatigha agoi. Kamaghin amizi, me dikavigha Adoniya ategha tintinibar ghue. **50** Ezi Adoniya, Solomonin atiatigha ara ghua, Ikiavira Itir Godin Puripenimin aven ghua, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiragha gavagi. **51** Ezi gumazir maba ghua Atrivim Solomon migia ghaze, "Adoniya nin atiatigha ghua, Ikiavira Itir Godin Puripenimin aven ghua ovengan atiatigha, ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibar suiki. Adoniya kamaghin migei, 'Ki ofa gamir dakozimin suiraghvira iki mangiti, Atrivim Solomon, na misueghti ki aremeghan koghsi a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavitam damu.'" **52** Ezi Solomon kamaghin men akam ikaragha ghaze, "An arazir aghuim damighti, bizir kuratam a batoghan kogham. Eghti an arazir kuram damighiva, an ovengam." **53** Eghe Atrivim Solomon gumaziba amadazima, me ghua ofa gamir dakozimin Adoniya inighe Solomon bagha ize. Ezi Adoniya atrivimin boroghin tevimming apirigha avirazi, Atrivim Solomon kamaghin a migei, "Ni uamategh uan dipenimin mangi."

2 Devit fo, an ovengamin dughiam bar roghira ize, kamaghin amizi, an akar kaba uan otarim Solomon ganidi. **2** A kamaghin migei, "Ki kiran oveghangin aremegham. Ni guizin gumazimin min tugh gavgavigh, uan ingangarim damu. **3** Ni Ikiavira Itir God, nin God ni mikemezir biziba ni dar amu. Egh ni tuavir aghuir an e bagha inabazibar gin mangi, egh arazir a ifongeziba, ko an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko a migeir akaba, ni bar dar gin mangi. Kamaghin God nin akuraghti, danganir manam ni an iti, nin ingangarim bar deraghviram otivam. **4** Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamin na gamigha ghaze, 'Devit, nin ovavir boriba zurara uan navir averiaba ko duabar, bar deravira nan damazimin daru mangiti, ki zurara nin adarazir gumazitam damighti, a Israelian atrivimin otivam.' Kamaghin amizi, Solomon, ni guizbangira bar deraghvira an akabar gin mangi, eghti a na gamizir akar dikirizir kam abighan kogham. **5** "Ezi Solomon, ni oragh. Ni fogha gifa, Seruian

otarim Joap, an arazir kurar kam, an osimtizir ekiam na ganingi. A Israelian midorozir gumazibar dapanir faragha zuimning misoghezi, aning areme. Kar, Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa. A midorozimin dughiamin aning misoghezi aning aremezir puvati. Bar puvati. A pura gumazir kanming misoghezi aning areme, ezi aningim osimtizim an ikiavira iti. **6** Ni uan nighnizir aghuimin gin mangiva, an arazir kuram uam a ikaragh. Ni aneteghti a pura iki ghurigh uabi aremegh Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibamin magiran marki. **(Sheol h7585)** **7** "Ni uaghan Barsilain otaribar apangukuvigh deraghvira me damu, kar Gileatin Distirighin gumazim, ni me ateghti me izi nin adarazi ko dapiagh dami iki. Ki fomira nin aveghbuam Apsalomin aravghuzir dughiamin, me arazir aghuimin na gami. **8** "Ezi Geran otarim Simei, a Bahurimin nguibar ekiamin gumazim, a Benjaminin anabamin mav, a uaghan iti. Ki tighar Mahanaimin mangamin dughiamin, aruer kamra a bar akar kuraba na ganiga, eghe na gasighasighasa Godin azangsis. Eghe a ua iza Jordanin Fanemin na batozima, ki Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, ki a misueghti an aremeghan kogham. **9** Ezi puvati, ni mizazitam a gasegh. Ni kamaghin nighnighan marki, a gumazir osimtiziba puvatizim. Ni nighnizir aghuim iti. Ni tuavir manatamin mangiva, a misueghti an aremegh Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibamin magiran." **(Sheol h7585)** **10** Eghe gin Devit uan inazir afeziabar min aremezima, me Jerusalemin anefa. Nguibar ekiam kam, me kamaghin a dibori, "Devitin Nguibar Ekiam." **11** Devit kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, eghe 33plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. **12** Ezi Devitin otarim Solomon an danganim inighe atrivimin oto. Solomon atrivir gavgavimin otozi, bizitam anebirazir pu. Bar puvati. **13** Dughiar mamin, Hagitin otarim Adoniya iza Solomonin amebam Batseba bato. Ezi Batseba an azara, "Ni akar aghuitam mikimasa izi, o?" Ezi Adoniya kamaghin a ikaragha ghaze, "Are, ki akar aghuimra mikimasa izi." **14** Eghe a kamaghin migei, "Ki akar bar muziarir mam iti." Ezi Batseba a migia ghaze, "A dera, ni na mikim." **15** Ezi Adoniya ghaze, "Ni fo, Israelian gumazimiziba bar kamaghin fo, ki atrivimin otivasava ami. Ezi puvati. Ikiavira Itir Godin ifongiamin nan aveghbuam atrivimin ototozima, ki puvati. **16** Eghe ki datirighin azangsisir vamira iti. Ki kamaghin ifonge, ni nan azangsisir kamin amamangatighi." Ezi Batseba ghaze, "Ni mikimti ki oragham." **17** Ezi Adoniya kamaghin a migei, "Ga uaning, ki kamaghua, ni mangi Atrivim Solomonin azaraghtima, a nan amamangati, ki Sunemin nguibamin amizir kam Abisak, ki an ikiasa. Ki fo, atrivim nin akam batueghan kogham." **18** Ezi Batseba kamaghin Adoniya migei, "A dera, ki mangi ni bagh atrivimin azangsigham." **19** Eghe Batseba, Adoniya bagha Atrivim Solomon mikimasa zuir dughiamin, atrivim dikavigha, ziar ekiam uan amebam daningasava uan tevimming apirigha uan dapanim avira. Eghe a ua uan atrivir dabirabim gaperagha, eghe ingangarir gumazibav geima, me dabirabir mam inighe iza Atrivim Solomonin dabirabimin vongin an agharir guvimin anetizi, Batseba a gaper. **20** Eghe Batseba kamaghin migei, "Ki azangsisir bar muziarir mam iti. Ki kamaghua, ni an aghuaghan marki." Ezi Solomon kamaghin a ikaragha ghaze, "Amebam, ni purama azaragh. Ni fo, ki nin azangsisimin aghuaghan kogham." **21** Ezi Batseba ghaze, "Ki kamaghua, ni uan aveghbuam Adoniyani amamangatighi, a Sunemin amizim Abisakin ikiam." **22** Ezi Atrivim Solomon azangsisir kam baregha atara kamaghin migei, "Ni tizim bagha Adoniya, Abisakin ikiasa nan azangsis? Egh ni ti uaghan, a nan danganim inigh atrivimin ikisi ni nan azangsigham. A nan avebamra. Egh ni uaghan ofa gamir gumazim Abiatar ko Seruian otarim Joap bagh azangsisiziba inigh izam." **23** Eghe Atrivim Solomon, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizim gamua ghaze, "Adoniya amizir akar kam, an osimtizim iti. Kamaghin amizi, ki a misueghti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God na misueghti ki aremegham. **24** Ikiavira Itir God nan akuragha gavgavim na ganingi. Ezi kamaghin, ki uan afeziam Devitin

danganin inigha atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God fomira akar dikirizir mamin e gamua ghaze, gin Israelian atriviba nan ovavir boribar tongin aven otivigham. Kamaghin amizima, Ikiavira Itir Godin ziamin bar guizbangira, Adoniya datirighin aremegham.” **25** Egħa Atrivim Solomon akar gavgavimin Benaia mikemezi, a ghua Adoniya misoghezima, an areme. **26** Atrivim Solomon kamaghin ofa gamir gumazim Abiatarin migia ghaze, “Ni uamategħ uan nguibam Anatotin mangi uan nguazimin iki. Ni osimtizim iti, ezi ki ni misueghan koghti ni aremegħan kogħam. Ki fo, ni fomira nan afeziam Devit ko ikegha, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. Ezi Devit osimtizir aviriba aterima, ni a ko ikia uaghan da aterī. Kamaghin amizi, ki ni misueghan koghti, ni aremegħan kogħam.” **27** Egħa ofa gamir gumazim Abiatar, Solomon an ingangarimin anegifa. Kamaghira, Ikiavira Itir God fomira Silon nguibamin mikemezir akam, Solomon a gamizi an oto. Akar kam kamakin, ofa gamir gumazim Elin adarasi, men ofa gamir gumazibar ingangarim givagħam. **28** Joap, fomira Apsalomim roroam gamizir puvatī, an Adoniyan akurvasi. A datirighin Adoniyan ovevemin migirigiam baregha, atiatigha ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, uabin akurvaghasa ofa gamir dakozimin mīkebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba pamtenin dar suiragħa iti. **29** Ezi gumazir maba ghua kamaghin Atrivim Solomon migei, “Joap ara ghua Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ofa gamir dakozim pamtenin an suiragħa iti.” Ezi Solomon Jehoiadan otarim Benaia migia ghaze, “Ni mangiva Joap misuegħti an aremegħ.” **30** Ezi Benaia Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua kamaghin Joap migei, “Atrivim ghaze, ni danganir kam ategħ azenan mangi.” Ezi Joap ghaze, “Puvati. Ki azenan mangighan kogħam. Ni kaghira na misuegħti, ki aremegħam.” Ezi Benaia uamategħa atrivim bagħa ghua, Joapin akamin gun a migei. **31** Ezi atrivim kamaghin Benaia akam ikaragħa ghaze, “A dera, ni an nighnizimin gin mangiva a misuegħti, an aremegħ. Egi an kuam inigh mangi anefagh. Joap gumazir osimtiziba puvatiziba pura me misogħarighizi me ariaghire. Ezi an osimtizir kam, na ko nan afeziamin adarazir iti. Ni a misuegħti, an aremegħti, an osimtizir kam uam en ikian kogħam. **32** Ikiavira Itir God, Joap amizir arazir kurar kaba ikarvagh, ivezir kuram a daningam. Joap Nerin otarim Apner ko Jeterin otarim Amasa, a midorozir sabamin puram aning misogħezi aning areme. Aning an min gumazir kuramning puvatī. Apner, a Israelian midorozir gumazibar dapanim, ezi Amasa, a Judabar midorozir gumazibar dapanim. Nan afeziam Devit fozir puvatizī, Joap arazir kam gami. **33** Ikiavira Itir God, Joap amizir osimtizir kam ginhigh, zurara mizazim Joap ko an adarazir aningam. Egħ Ikiavira Itir God, zurara dabirabir agħuim ko navir amirizim iti, Devit ko an ovavir boriba, ko an adarasi, ko an ikizimin otivamin atrivibar aningam.” **34** Ezi Jehoiadan otarim Benaia akar kaba baregha, uamategħa Ikiavira Itir Godin Purirpenimin aven ghua, Joap misoghezima an areme. Me an kuam inigħa ghua an dipenimin boroghin anefa, a gumazamiziba puvatizir danganimin boroghin iti. **35** Ezi atrivim, Jehoiadan otarim Benaia amisevezima, a Joapin danganin inigħa midorozir gumazibar dapanimin oto. Egħa atrivim, Abiatarin danganin iniasa, ofa gamir gumazim Sadok amisefe. **36** Joap aremegħa givazima, Atrivim Solomon Simein diagħa kamaghin a migei, “Ni Jerusalem dipenitamin ingarigh, egħ dipenir kamra iki. Egħ ni bar Jerusalem ategħ igħaragh mangan marki. **37** Ni Kidronin Fanem girigh vongin Jerusalem nguibar ekiamin mitaghniamin ikiavkinighi, ki bar zuamira aruer kamra ni misuegħti ni aremegħam. Ni kamaghin fogħ, ni uabi uan osimtizim bagħ aremegħam.” **38** Ezi Sime kamaghin a ikaragħa ghaze, “Atrivim, nin akam bar dera, ezi ki ni mikemezi mogħin damuam.” Kamaghin amizi, Sime dughiar ruarimin Jerusalem iti. **39** Ezi azenir 3pla ghua givazi, Simein ingangar gumazir kinir pumuning ara ghua, Getin nguibar ekiamin Atrivim Akis ko iti, a Makan otarim. Ezi gumazir maba kamaghin Sime migei, “Nin ingangar gumazir kamning ghua Getin

iti.” **40** Ezi Sime zuamira dikavigha uan donki gaperagħa, uan ingangar gumazimin buriasa Atrivim Akis bagħa Getin għu. An anining apigha, aning inigħa uamategħa Jerusalem ize. **41** Ezi Solomon kamaghin oraki, Sime Jerusalem ategħa Getin ghughu uamategħa ize. **42** Kamaghin amizi a Simein diazima a izima, a kamaghin a migei, “Ki ni gamizima, ni Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizim akirigha ghaze, Ni Jerusalem ategħ tintinibar daruan kogħam. Egħa ki kamaghin pamtenim ni migia ghaze, Ni nguibar akam ategħti, ki zuamira aruer kamra ni misuegħti ni aremegħam. Ezi ni kamaghin na ikara, A dera, ki nin akamin gin manganam. **43** Egħa ni bizir tizim bagħa, Ikiavira Itir Godin ziamin amizir akar dikirizim abigha, uaghan nan akam batoket?” **44** Egħa atrivim uan kamaghin migei, “Arazir kurar ni nan afeziam Devit gamiziba, ni bar adagh fo. Ezi datirighin ni amizir arazir kurar kaba bagħ, Ikiavira Itir God, mizazim ni gasam. **45** Egħ Ikiavira Itir God deraghvira na damuva, egħ zurara Devitin ovavir boribar amuti, me atrivibar otivam.” **46** Ezi Sime ghuzima, Atrivim Benaia a migia ghaze, “Ni mangiva Sime misuegħti an aremegħ.” Ezi Benaia atrivim ategħa ghua Sime misogħezi an areme. Solomon datirighin atrivir bar gavgavimin otozi, gumazitam anebinan ibura.

3 Egħa Solomon, Isipian atrivimin guivir mamin ikia, egħa arazir kamin a Isipian atrivim ko akam akiri, egħti kantrining deraghvira iki, uaning misogħan kogħam. Solomon uan amuim inigħa Devitin Nguibar Ekiam Jerusalem ize. Amizim danganir kamin Ikiavira itima, Solomon uan dipenim ko Ikiavira Itir Godin Dipenim ko divazir Jerusalem avinizimin ingari. **2** Israelia tighar Ikiavira Itir God bagħ Dipenir tamin ingaram. Kamaghin amizi, me tintinibar mighsiabar għuavanaga an ziam fasa ofabagh ami. **3** Ezi Solomon Ikiavira Itir God gifuegha, uan afeziam Devitin min arazir God ifongezibir gin zui. Egħa an arazir mam ikufi, an asiziba ko pauran mugħuriar agħuim zuim isa Ikiavira Itir God bagħa mighsiabar dar ofabagh ami. **4** Nguibar ekiam Gibeon, a mighsiamin pin ikia egħa ofa gamir danganir ekiam iti, egħa ofa gamir danganir igħarazibagh afira. Ezi me kagh ghuegha Ikiavira Itir Godin ziam fe. Kamaghin amizi, dughiar kamin Solomon ofa damuasa Gibeonin għu. Solomon 1,000plan asiziba inigħa ofan bar isia mighiriba tuasa Gibeonin ofan dakozir kamin ghua da tue. **5** Dimagarir mam, Solomon Gibeonin nguibamin ikia akua irebamin garima, Ikiavira Itir God uabi an akagħa a migia ghaze, “Ni bizir tizim gifongegħ, nan azaragħti, ki ni danningam.” **6** Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Nan afeziam Devit, nin damazimin zurara guizin araziba bar deraghavira dar gin ghua, egħa arazir agħuier voroghira itim gami. Ezi kamaghin amizi, ni zurara bar an apangkuvigha, bar deraviram a gami. Egħa datirighin ni uaghan kamaghin amuavira iti, ezi ki an otarim, ni na ataghizi, ki an danganin inigħa atrivimin iti. **7** O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ki nin ingangar gumazim, ni na gamizi, ki uan afeziam Devitin danganin inigħa atrivimin iti. Ki igiamra ikia ingangarir kam damuamin fofoziba puvatī. **8** Nin ingangar gumazim datirighin, ni ua bagħavira misevezir gumazamizbar tongin iti. Me bar avirasemezi, gumaziba me mangan ibura. **9** Kamaghin amizi, ni nighnizir agħuim ko fofozim na danighi, ki deraghvira nin gumazamizibagh ativagh men ganam. Egħ ki fogħam, arazir manam a dera, manam ikufi. Puvatighi, ki manmagħira nin gumazamizir avirir kam gativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagħam. Ki uabi ki fofoziba bar puvatī.” **10** Ezi Ekiam Solomonin azangszir kam baregha, Solomon bagħa an navim bar dera. **11** Egħa God Solomon migia ghaze, “Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa, nan azangszir puvatī, egħa dagiar aviriba iniasa nan azai puvatī, egħa uan apanibagh asighasighasa nan azai puvatī. Ni Israelia gativagh deraghvira men ganamin nighnizir agħuim ko fofozim iniasa nan azai. **12** Kamaghin amizi, ki guizbangira, bizir ni uabi daningasa nan azangszim, ki a isi ni danningam. Ki datirighin nighnizir agħuim ko fofozir agħuim ni danningam. Gumazitam fomira fofozir kamagh garitum itir puvatī, egħ

uaghan gin gumazitam fofozir kamagh garitam iktan kogham. **13** Guizbangira, ni ziar ekiam ko daghar aviriba uabi daningasa nan azarar puvati. Ezi ki bizir kaba bar ni daningam. Dughiar ni atrivimin ikiamin, atrivir igharazitam ni itir ziar ekiam kam itir puvati. **14** Egh ni uan afeziam Devitin min nan tuaviba ko arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangiti, ki ni damuti ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam.” **15** Ikiavira Itir God mikemegha givazi, Solomon osegha dikavigha fo, a irebamin gani. Egha gin a umategha Jerusalem ghugha, Ekiamin Akar Dikirizir Gavgavir Boksiamin boroghin tu. Egha ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamin gami. Egha bizir kamin gin, a uan ingangarir gumaziba bagha isar ekiam gami. **16** Dughiar mamin, tuavimin amizimning uan osimtizim akirasa atrivim bagha ize. **17** Amizir mam kamaghin migei, “Nan gumazir ekiam, ga uaning, ni oragh. Ki amizir kam ko ga uaning inigha dipenir vamiran ikia, ki otarir mam bate. Egha ki borir kam batir dughiamin, amizir kam uaghan na ko dipenimin iti. **18** Aruer pumuning givazi, mizekim otozi, a uaghan otarir mam bate. Ga uaningra dipenimin iti. Ezi igharazitav ua ga ko dipenir kamin itir puvati. **19** Ezi dimangan, an akuav onganigha iragha iza uan borim gisin mitozi an areme. **20** Ezi dimangan ki akuavira itima, a nan borim inigha uan misiamin ghu, egha uan borir kuar kam inigha iza nan boroghin aneti. **21** Ki mizaraghara dikavigha otem uan borim daningasa amua garima, an aremegha gifa. Egha ki deraghavira an namamin gara anesavsuigha ghaze. Kar borir ki otezim puvati.” **22** Amizir kam mikemegha givazi, amizir igharazim kamaghin migei, “Puvati. Borir aremezim, a nin borim. Ezi borir angamira itim, a nan borim.” Ezi amizir faragha mikemezim kamaghin an akami ikaragha ghaze, “Bar puvati. Borir aremezim, a nin borimra. Ezi borir angamira itim, a nan borim.” Aning atrivimin damizim uaning adosi. **23** Ezi atrivim kamaghin aning migei, “Gua uaghara akar vamira bagha uaning adosi. Mav ghaze, ‘Otarir angamira itim a nan borim.’ Ezi igharazitav uaghan ghaze, ‘Bar puvati. A nan otarim.’” **24** Ezi atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav giv ghaze, “Ia midorozir sabatam inigh izi.” Ezi me ghua midorozir sabam inigha atrivim bagha ize. **25** Ezi a kamaghin me migei, “Ia otarir angamira itir mam, inigh izi tongiram anebigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh, egh an akuar vuem isi amizitam daningigh.” **26** Ezi guizin borir kamin amebam bar uan borimin apangukuvigha kamaghin atrivim migei, “Nan gumazir ekiam, marki. Ga uaning! Ni borim amizir munam daningigh. Ni a misueghti an aremeghan marki.” Ezi amizir igharazim ghaze, “Puvati. Ni gan tav daningan kogham. Ni pura tongiram anebikigh.” **27** Ezi atrivim kamaghin migei, “Ia borim misueghti an aremeghan marki. Ia borim isi amizir borir angamira ikiasa migeim daningigh. E fo, anarira guizin borir kamin amebam.” **28** Ezi gin Israelian gumazamiziba bar, Atrivim Solomon kotiamin aven amizimning gamizir nighnizir aghuir kam baregha, dikavir kuram gamigha ziar ekiam a ganidi. Egha me kamaghin fo, God uabira, guizin arazimin gin mangi osimtiziba akiramin fofozim ko nighnizir aghuim a ganing.

4 Atrivim Solomon Israelian danganiba bar a dagh atifa. **2** Ezi an ingangarir gumazir dapanibar kara: Sadokin otarim Asaria, an ofa gamir gumazim. **3** Sisan otarir pumuning, Elihoep ko Ahiya, aning atrivimin akinafariba osirir gumazimning. Ahilutin otarim Jehosafat, an atrivim amir biziba bar, a dar eghaghaniba osirir gumazim. **4** Jehoiadan otarim Benaia, a midorozir gumazibar dapanim. Sadok koma, Abiatar, aning ofa gamir gumazimning. **5** Natanin otarim Asaria, a distrighbar garir gumazir dapanibar dapanim. Natanin otarim Sabut, a ofa gamir gumazim, egha a gumazir guizin nighnizir aghuiba atrivim ganidim. **6** Ahisar an atrivimin dipenimin ingangaribar garir gumazir dapanim. Apdan otarim Adoniram, an atrivimin ingangarir gumazir kinibar dapanim. **7** Ezi Solomon uaghan 12plan gumazir dapanibav sefe. Eghti me Israelin distrighin 12pla gatavagh dar dagheba iniva, egh atrivim ko gumazamizir a ko an dipenimin itiba bagh da amangiti, me

dar amam. Azeniba bar zurara, 12plan iakinibar tongin, iakinir vamira, distrighin kaba vaghvagh men iakinimra, me dagheba isi atrivim ko an dipenimin itir adarasi, me daghebar men akurvagh. **8** Ingangarir gumazir dapanir distrighin kabar garibar ziabar kara: Benhur, a Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin garir gumazim. **9** Bendeker, a nguibar ekiam kabar gari: Makas, Salbim, Betsemes ko Elon Bethanan. **10** Benheset, a nguibar ekiam kabar gari: Arubot, Soko ko, Heferin nguibar ekiamin nguaziba. **11** Ben Abinadap, Dorin nguibar ekiam ko an boroghin itir mighsiabar itir danganim gari. A Solomonin guivir mamin iti, an ziam Tafat. **12** Ahilutin otarim Bana, a nguibar ekiam kabar gari: Tanak, Megido, ko Betsanin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguazim. Nguazir kam a Saretanin nguibar ekiamin boroghin, Jesrlin nguibar ekiamin Sautin amadaghan iti. Distrighin kamin mitaghniam, aruem anadi naghin Abel Meholan ikegha ghua, Jokmeamin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin tu. **13** Bengeber, a Gileatin Distrighin itir Ramotin nguibar ekiamin gara, egha uaghan gumazir kam Jair, an nguibabar gari, a Manasan anabamin gumazir mam. Nguibar kaba uaghan Gileatin nguazimin iti. A uaghan Argopin danganimin gari, a Distrik Basanin iti. Distrighin kam a 60plan nguibar ekiaba iti, da bar divazir gavgaviba ko tiar akar gavgaviba iti. Tiar akar kaba, me brasin ingarizir igugunir gavgavibar da asi. **14** Idon otarim Ahinadap, a Mahanaimin nguibar ekiamin gari. **15** Ahimas, a Naptalin anabamin nguazimin gari. A Solomonin guivir igharazim Basematin iti. **16** Husain otarim Bana, an Aserin anabamin nguazimin gara, egha uaghan Bealotin nguibar ekiamin gari. **17** Paruan otarim Jehosafat, a Isakarin anabamin nguazimin gari. **18** Elan otarim Simei, a Benjaminin anabamin nguazimin gari. **19** Urin otarim Geber, a Gileatin Distrighin gari. Fomira distrighin kam, Amorian Atrivim Sihon ko Basanin Atrivim Ok, aning an ikia an gari. Ezi gumazir dapanir vamira, a Judan Distrighin ikia distrighin kabar gumazir dapanir kaba bar adar gari. **20** Juda ko Israelin gumazamiziba bar aviraseme, mati ongarir gigim. Me dagheba ko dipaba apava bar akonge. **21** Solomon kantrin kaba bar dar atrivimin iti, da Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin ikegha ghua, Filistiabar nguazimin aruem uaghiri naghin otohga ghua, sautin amadaghan, Isipin mitaghniamin tu. Kantrin kaba bar Solomonin apengan ikia, egha dughiarbar uan takisba isa a bagha iza ghua, dughiar an aremezimni. **22** Arueba bar vaghvagh Solomon kamaghin dagheba isi, 6,000 kilogram plaua ko 3,000 kilogram plauan aghuiba, **23** ko 20plan bulmakauba, ko 10plan bulmakaun me akuaghapir mikariziba sara itiba, ko 100plan sipsipba, ko dian ruarimin itiba, ko tuarir mikariziba sara itiba ini. **24** Solomon Israelin boroghin itir kantriba bar adar gara ghua, aruem anadi naghin Yufretisin Fanemin tu. An nguazir mitaghniamin, Yufretisin Fanemin boroghin itir nguibar ekiam Tipsan ikegha, bar ghua aruem ghuaghiri naghin itir nguibar ekiam Gasan tu. Danganir kabar itir atriviba bar an apengan iti, ezi kantrin igharazir an boroghin itiba, me an apamin gamir puvati. **25** Solomon atrivimin itir dughiamin, Juda ko Israelin nguaziba bar dar gumazamiziba, me Danin nguibar ekiamin ikegha ghua Berseban nguibar ekiamin tu, me bar deraghavira uan wainin azeniba ko fighin temebar boroghin apiav iti. Ezi bizir kuratam me batozir puvati. **26** Solomon hoziabar arighamin dipenir aviriba iti, kar hoziar midorozir karisba mikirvaziba. Ezi a 40,000plan hoziaba dipenir kabagh arisi. Solomon uaghan 12,000plan midorozir gumaziba iti, me hoziabagh apia misozir gumaziba. **27** Distrighin kaba vaghvagh dar 12plan gumazir dapaniba, me Atrivim Solomon bagha iakinir a me bagha inabazimin dagheba iniasa zui. Dagher kaba, da atrivim ko gumazamizir an dipenimin ikia a ko apibar dagheba. Gumazir dapanir kaba, me bar deraghavira uan ingangarim gami, ezi atrivim dughiar tamin daghebar otevezir puvati. **28** Iakinir atrivim inabazimin, me uaghan, hoziar karisbagh etuiba ko hoziar igharaziba bagha, baliba ko graziba isa izi. Me hoziaba bagh dagher kaba inigh, vaghvagh danganir hoziaba iti naghin mangam. **29** God, nighniziba ko fofozir aghuir

aviriba isa Solomon ganingi. A fofozir bar aghuiba iti, mati ongarimin gigim, ezi gumazitam da mengan iburagham. **30** An fofozim ko nighnizir aghuim, aruem anadi naghin itir fofozir gumaziba ko, Isipin itir fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. **31** Solomonin fofozim, a nguazir kamin fofozir gumazibar fofoziba bar dagh afira. Solomonin fofozim, uaghan Etanin fofozim gafira. Etan a Esran adarazir fofozir gumazir mam. Solomonin fofozim uaghan Maholin otaribar fofozim gafira, Maholin otaribar izibar kara, Heman, Kalkol ko Darda. Kamaghin amizi, Israelin boroghin itir kantriba bar, dar gumamaziziba, an ziar ekiamin akam barasi. **32** Solomon, 3,000plan aghuzir akaba osirigha, egha uaghan 1,005plan ighiaba osiri. **33** An akaba, biziba bar dav gei, mati Lebanonin sidan temer ekiam ko, hisopin min garir temer dagiar divazir miriabar aghuibav gei. A uaghan asizir aviriba ko, kuaraziba ko ipeba ko, osiriba sara migei. **34** Kantriba bar dar atriviba, Solomon barazi, a nighnizir aghuim ko fofozir aghuim itima, ezi me gumaziba amadima me iza an akar aghuiba barasi.

5 Fomira Hiram Tairin atrivimin ike, a fomira Atrivim Devitin namakar aghuim. Egha Hiram kamaghin oraki, Solomon, Devitin danganin inigha atrivimin oto, ezi a uan ingangarir gumazir dapaniba Solomonin ganasa me amada. **2** Ezi Solomon, Hiram bagha akam amaga ghaze, **3** “Ni fo, nan afeziam Devit atrivimin itir dughiamin, apaniba zurara izava a ko misosi. Kamaghin a Ikiavira Itir God, uan Godin ziam famin Dipenimin ingaramin dughiaa puvati. A kamaghin nighnisi, Ikiavira Itir God apanir kaba abinighti, ki uan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. **4** Ezi datirighin, Ikiavira Itir God, nan God, kantrin igharazibagh amizima, me e ko deraghaviram apia. Kantrin kaba datirighin uam en apanim gamir puvatizi, arazir kuratam e batozir puvati. **5** Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, nan God, an ziam famin Dipenimin ingarasa ifonge. Ikiavira Itir God fomira nan afeziam ko akar kam akirigha ghaze, “Ki nin otaritam amiseveghti, a nin danganin inigh atrivimin ikiam. Egh a na bagh Dipenimin ingaram, eghti gumamaziziba Dipenir kamin na bagh roghira izi nan ziam fam.” Kamaghin amizi, ki datirighin a bagh Dipenimin ingaram. **6** Kamaghin amizi, ni uan ingangarir gumaziba, amadaghtima me sidan temeba okisi, Lebanonin Mighsiabar mangi, eghti ki dar Dipenir kamin ingaram. Ni fo, Saidonia temeba oka bar fo, ezi nan ingangarir gumaziba fozir puvati. Kamaghin amizi, ki uan ingangarir gumaziba amadaghtima, me puram men akurvaghsi izam. Eghti ni mamnaghin dagiaba, uan ingangarir gumazibagh ivesi ifueghti, ki pura ni daningam.” **7** Ezi Hiram, Solomonin akar kam baregha, an navim bar dera, ezi a kamaghin migei, “E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam. Guizbangira, an otarir aghuim isa Devit ganingizima, an an danganin inigha, atrivimin otogha kantrin gavgavir kamin gari. Devitin otarir kam, a bar nighnizir aghuiba ko fofoziba iti.” **8** Egha Hiram kamaghin Solomon bagha akam amaga ghaze, “Ki nin akam baregha givagha, an amamangati. Ki ni bagh temer sidaba ko painin temeba amangam. **9** Nan ingangarir gumaziba Lebanonin temeba okegh, da inigh ongarir dadarimin mangam. Me da akuvagh, pamtemin da ikegh, dar ikiziba inigh ongarimin izi, ongarir dadarir ni misevezimin dar arigham. Danganir kamin, nan ingangarir gumaziba dar beniba firighi, nin ingangarir gumaziba da iniam. Bizir vamera ni na bagh a damuasa ki ifonge, ni na ko nan dipenimin iti darazi bagh dagheba amang.” **10** Kamaghin amizi. Hiram Solomon bagha temer sidaba ko painin temer aviriba oke, ezi da Solomon diborozir dibobonimin tu. **11** Ezi zurara azeniba vaghvaghha Solomon 2,000 tan witba ko, 4,000 litan olivin borer aghuiba isa, Hiram uan adarazi ko damasa me bagha da amadi. **12** Ikiavira Itir God, akar dikirizir amizimin girara ghua fofozim ko nighnizir aghuiba Solomon ganingi. Ezi Hiram ko Solomon, namakar aghuimningin oto. Aning deraghavira ikiasa, akar dikirizir gavgavir mam gami. **13** Atrivim Solomon 30,000plan kamaziba, Israelian danganibar bar me inigha uan ingangarir kam damuasa me migei. **14** Egha an okoruar 3plan

me abiki, ezi okoruaba vaghvaghha 10,000plan gumaziba iti. Eghti iakiniba vaghvagh, gumazir okoruar tam mangi Lebanon kantrin ingangaribar amu ua izam. Eghti iakinir igharazimin okoruar igharazim mangi ingaram. Ezi okoruar 3plan kaba kamaghin ami, tam mangi Lebanonin kantrin iakinir vamiran ingarigh, eggh ua izi iakinir pumuningin nguibamin ikiti, igharazim mangam. Me kamaghin uarigh itavragha ingari. Ezi Adoniram a ingangarir gumazir kabar gari. **15** Ezi Solomon uaghan 80,000plan dagiaba aghorir gumaziba ini, ezi me mighsiabar dagiabar ghorri. Egha dagiaba atera 70,000plan gumaziba ini. **16** Egha a uaghan ingangarir gumazir kabar ganasa gumazir dapanir 3,300plan maba amisefe. **17** Ezi ingangarir gumazir kaba Solomonin akamin gin ghua, danganir dagiar bar aghuiba iti naghin dagiabar ghora, dagiar dafar bar dirir pin koziba aghora, egha deravira dar kiri. Egha me da atera Jerusalem ghua da arisi, eghti gin me Godin Dipenimin ingarsi, dagh isin Dipenim asam. **18** Ezi dipenimin ingarir fofozir gumaziba uaghan Solomon ko Hiramin ingangarir gumazibar tongin iti. Egha me Gebalin nguibar ekiamin ingangarir gumaziba ko ingara, Godin Dipenimin ingaramin dagiaba akira temeba abisi.

6 Israelia Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, kar 480plan azeniba. Ezi azenir kam kar namba 4in azenir Solomon Israelian atrivimin itim. Ezi azenir kamin namba 2in iakinim, kar iakinir me kamaghin diborim Siv, Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. **2** Dipenir Atrivim Solomon Ikiavira Itir God bagha ingarizir kam, an ruarim 30 mitan tu, ezi an arozim 10 mitan tu, ezi an tuirivim, a 15 mita ko akuamin tu. **3** Ezi azuarir mam Dipenimin guamin iti. An ruarimin ababanin, mati Dipenimin arozimin ababanimin min 10 mitan tu. Ezi an ruarim 5 mitan tu. **4** Dipenir kamin biriba winduaba iti, ezi winduan kaba dipenimin aven ekeveggha, azenan bar sufi. Me winduan kaba, bizir torir muziarir aviriba itibar da ave, eghti angazangarim Dipenimin aven izam. **5** Ezi danganir muziarir aviriba, Dipenimin miriar 3pla, bar da ekiarugha gavgavim Dipenimin biribagh anidi. **6** Danganir muziarir kaba, da uarigh isin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti. Me ghuriar kabar ingarasa, ghuriar 3plan apengan iti akoribar arighasa, me Dipenimin biribar toribar amuan aghua. Kamaghin amizi, me ghuriar namba 2 bagha dipenir akoriba arighasa, an birim gekuigha mong aven ghui, eghti dipenir akorir kam arighamin danganin ikiam. Me kamaghira namba 3in ghuriam uaghan a gami. Kamaghin amizima, ghuriar namba 1, a suvizi an arozimin ababanin, 2 mita ko 28 sentimitan tu. Ezi an pin itir ghuriar namba 2, a mong ekevezi, an arozimin ababanin 2 mita ko 74 sentimitan tu. Ezi ghuriar namba 3, an ekevezi an arozimin ababanin 3 mita ko 20 sentimitan tu. **7** Me dagiaba inizir danganimin, me bar deraghavira dagiaba inizir danganimin dar ghora da avisi. Egh me gin ada inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Kamaghin amizi me dipenimin ingarir dughiamin, hamaba ko, sobiaba, ko ainbar ingarir bizir igharaziba, dar niginiba puvati. **8** Ghuriar pin itimningin ghuavanadir adiriziam iti, a Dipenimin sautin amadaghan iti. **9** Ezi Solomonin ingangarir gumaziba, me Dipenimin miriabar itir ghuriar kabar ingari, egha sidan temer arariba inigha dipenir siriamin ingari. **10** Dipenim avinizir danganir kam, a ghuriar 3pla iti. Ezi ghuriar kabar tuirivimin ababaniba da bar 2 mita ko 28 sentimitan tu. Me sidan temeba inigha Dipenimin biribar poghezi, da dipenir akoribar min ikia ghuriar kaba gavgavim dagh anidi. **11** Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin Solomon migei. **12** “Dipenir ni datirighin na bagha ingarir kam, ki akam nin iti. Ni deraghvira arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Akar Gavgavibar gin mangitima, ki deraghvira ni damuam, mati ki fomira nin afeziam Devit bagha akam akirizi mokin. **13** Egh ia Israelia, ki ian tongin ikiam, ia nan gumamaziziba. Egh ki ia ateghan kogham. Bar puvati.” **14** Ezi Solomon uan ingangarir gumaziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha gifa. **15** Me Dipenimin aven itir biriba avasa sidan temer arariba inigha da ave, an ghuriar

aruir danganimin ikegha, ghua an siriamin tu. Egha me painin temer arariba inigha an ghuriar vazimin itimin da ghuanu. **16** Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven danganir ekiam mam abigha, birimin ingari. Danganir bar aven itim, me kamaghin a dibori, Danganir Bar Anogoroghezim, ezi an ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi danganir igharazim, me kamaghin a dibori, Anogoroghezir Danganim, ezi an ruarimin ababanim 20 mitan tu. Birir aning abighizir kam, me temer sidan araribar an ingari. Ezi birir kam ghuavanaga dipenir siriamin tu. **18** Me sidan temer arariba inigha biriba bar da ave. Eghti gumaziba biribar dagiabar ganan kogham. Egha me seviba ko akimarir onezibar nedazir Aghuariba ter ararir kabar dar ghore. **19** Me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. **20** Bar Anogoroghezir Danganimin ababaniba, bar voroghira ghue, an ruarim 10 mitan tuzi, an arozim uaghan 10 mitan tu, ezi an tuirvim uaghan 10 mitan tu. Me golin aghuiba inigha danganir kamin biriba ave. Danganir kamin tiar akamin boroghin, me temer sidan ofa gamir dakozir mamin ingari. Egha me uaghan ofa gamir dakozir kam golin da ave. **21** Me golin aghuim inigha Anogoroghezir Danganimin aven an biriba bar a da ave. Me uaghan sen golin ingarigha Danganir Bar Anogoroghezimin tiar akamin da agui. Me danganir kamin biriba golin da ave. **22** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam ko ofa gamir dakozir Danganir Bar Anogoroghezimin aven itim, me golin aghuim bar da ave. **23** Me olivin temeba inigha enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari, egha aning isi Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asam. Anining ruarimningin ababanim 5 mitan tu. Enselin bar uaghara gari. Anining avizimning kuigha voroghira iti. Ezi anining avizimningin ruarimin ababanim vaghvagh 2 mita ko 50 sentimintan tu. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir mamin avizimningin ruarimningin ababanim 5 mitan tu. **27** Me enselin bar gavgavir kamningin ingarigha givagha, aning isa Bar Anogoroghezir Danganimin aning asara. Enselin mam agharir guvimin tughav itima, an avizim agharir guvimin itir birimin poro. Ezi enselin igharazim, an agharir kiriamin tughav itima, an avizim agharir kiriamin itir birimin poroghav iti. Ezi anining avizir igharazimning iza Bar Anogoroghezir Danganimin tongin, uaningin akuigha uaning bira. **28** Me uaghan golin enselin kamning avara. **29** Egha me Bar Anogoroghezir Danganim ko, Anogoroghezir Danganim, aning biriba, enselin bar gavgavir nedaziba, ko akimarir onezibar nedaziba, ko detin tememin nedaziba, dar kira dar ghori. **30** Egha me gol inigha an ghuriar aruir danganimning avara. **31** Egha me Bar Anogoroghezir Danganim bagha olivin temer arariba inigha, tiar akar pumuningin ingari. Egha me tiam asir danganimin ter akinir 5plan mikebaba itimningin aning avara. Egha dughiar me tiam asim, tiar kamning iza uaghara uaning dukua. **32** Tiar akar kamning, me enselin bar gavgavir nedaziba ko detin temeban nedaziba ko akimarir onezibar nedazib, anining dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara. **33** Kamaghira, me Dipenimin Danganir Anogoroghezimin aven zuir tiar akamningin ingarasa, olivin temer ararimning inigha guarir akinimning tiar kamning arighamin ingari. Ezi guarir akinir kamning, vaghvagh 4plan miriaba iti. **34** Egha me painin temer ararir ruarir 4pla inigha tiar akar pumuningin ingari. Tiar akar kamning vaghvagh akuar pumuning iti, ezi me ainsisbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiamin da isivagh isivagh mangi uarigh puegham. Egha me tiar akar kamning isa, tiar akamin danganimin aning asara, mati me Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam gamizi mokin. **35** Egha me enselin bar gavgavir nedaziba, ko detin temeban nedaziba ko akimarir onezibar nedazib, anining dar kira dar ghore. Egha me gol inigha tiar akamning ko, nedazir kaba saram avara. **36** Egha me Dipenim boroghin itir danganir arozim avinizir divazimin ingarasa, dagiar deragha dighoregha dikiriziba inigha, 3plan bizibar da arisi, me da uarigh isin arisi. Egha me sidan

temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiagh isin ati, me kamaghira amua ghua divazir kam agifa. **37** Solomon namba 4in azenimin atrivimin itir dughiamin, an iakinir namba 2in, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apengan itir mingarir gavgavim ati. Iakinir kam me kamaghin a dibori, Siv, iakinir kamin me dipenim asasa dagiaba isa bizibar da arisi. **38** Ingargarir gumaziba 7plan azenibar Dipenir kamin ingari, egha Solomon atrivimin itir azenir namba 11, an iakinir namba 8in aven, me Dipenimin ingangariba bar da agifa. Me iakinir kam kamaghin a dibori, Bul. Solomon mikemezi moghira, me ingangariba bar deraghavira dagh amizi, Dipenimin ingangariba bar deraghaviram oto.

7 Solomon ua bagha atrivimin dipeniba itir danganir mamin dipenimin ingari, ezi an ingargarir gumaziba ingara ghuavira itima, 13plan azeniba givazi, danganir kamin dipenir kaba gifa. **2** Solomonin ingargarir gumaziba, dipenir ekiam mamin ingari, egha ziam a garigha ghaze, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 50 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an tuirvimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin, me temer sidan dipenir akiniba isa 4plan bizibar da ase. Egha me dipenimin tuirvimin pin, sidan ter ararir ruariba inigha akoribar min dipenir akinibagh isin da ariki. **3** Egha dipenimin arozimin gin ghua, me akoriba isa 3plan bizibar gin ghua dipenir akinibagh isin da tuamraki. Akorir kabar dibobonim, 45in tu, ezi biziba vaghvagh 15plan akoriba iti. Egha me sidan temer bighizibar arariba inigha an siriamin ingari. **4** Dipenimin birir vong ko vongin itiba uaghara winduan bizir 3pla iti. Me winduaba deraghavira dar abaragha dar ingarizi, da birimningin vong ko vongin ikia, bar voroghira gara iti. **5** Dipenir kamin tiar akaba, da 4plan miriaba iti. Egha tiar akar kaba, da bizibar aven itima, biziba vaghvagh tiar akar 3pla iti. **6** Egha me dipenir mamin ingarigha kamaghin a dibora ghaze, Dipenir Akinir Ekiam Aviriba Itir Dipenim. Dipenir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 15 mitan tu. Dipenir kamin azuarimin akiniba, da azuarir kamin isiriam gisaghpu. **7** Egha me uaghan Atrivimin Dabirabimin Dipenimin ingari. An ziar igharazir mam Dipenir Kotiaba Barazim. Kar dipenir Solomon gumazamizibar osintiziba baraghamim. Me sidan temeba abigha dar arariba inigha, dipenir kamin biriba apira, ghuriamin arui naghin ikegha, ghuavanaga an siriamin tu. **8** Egha me arazir kamin gin ghua Solomonin dipenir a uabi ikiamim bagha, me divazir igharazimin aven, Dipenir Kotiaba Barazimin girakirangan in ingaravira iti. Egha me uaghan dipenir igharazibar min an ingari. Solomon uaghan dipenir kamaghira garim uan amuim bagha an ingari. A Isipin atrivimin guvim. **9** Dipenir kaba bar, me dagiar bar aghuabara inigha dipenir kabin ingara, dar ghuriabar arui naghin ikegha ghua dar siriarbar tu. Egha uaghan danganir uari akuvamin avinizir divazimin ingari. Dagiar kaba, me dar ghora, egha soba ko siselba isa deravira dar miriabar kiri. **10** Egha dipenir kabar apengan itir mingariba bagha, me dagiar aghuir bar pin koziba ini. Dagiar kaba, da bar ekefe, dar mabar ababanim, 3 mita ko akuamin tu, ezi mabar ababanim 5 mitan tu. **11** Me dagiar ekiam kaba arigha givagha, dagiar dirir me deragha dighora dikiriziba inigha, uaghan sidan temeba isa dipenibar ingari. **12** Egha dipenir kaba itir danganir kam, me anevinizir divazim bar an ingarava aneghui. Divazir kam, me an ingara, dagiar aghuir me deragha dighora dikiriziba inigha 3plan bizibar da arigha, uarigh isin arisi. Egha me sidan temer arariba dagiar kabagh isin arisi. Egha me ua dagiar 3plan bizibar uarigh isin arigha, temer araribar bizir mam dagiagh isin arisi, me kamaghiram amua zuima divazir kam gifa. Me faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin danganir uari akuvimin divazimin ingarizi moghira, divazir kamin ingara ghuavti a gifa. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir azuarimin min gari. **13** Tairin nguibar ekiamin gumazir mamin, an ziam Huram. Gumazir kam, brasin bizibar ingarir fofozir

gumazir ekiam. An afeziam Tairin gumazim, a uaghan brasin bizabar ingarir fofozir gumazim, ezi an aremegha gifa. Huramin amebam, a Naptalin anabamin amizir mam. Solomon Huram bagha akam amadazi, a iza Solomon a mikemezi moghin, brasin bizaba bar dar ingari. **15** Huram guarir akinir ekiar ruarir pumuning brasin anining ingari. Ezi anining ruarimning virara 9 mitan tu, ezi anining arozimning 6 mitan tu. **16** Egħa uaghan a guarir akinir ruarir kamning gisin darighasa brasin dapanimning ingari. Guarir akinir kamningin dapanimningin guarimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu. **17** Egħa a sen brasar ingarigha ivemin min da ikegha guarir akinimningin dapanimning adia da agui. Guarir akinimning adiarir kabar, 7plan ikiziba vaghvagh ainingin iti. **18** Egħa a bras inigha pomigranetin temer ovizir aviribar nedazibar ingarigha, da isa brasin guarir akinimningin dapanimning gisin arigha ghu. Guarir akinimning vaghvagh pomigranetin ovizibar nedazir bizir pumuning iti. **19** Guarir akinir dapanimning vaghvagh anining ganamin mati akimarir dirim oneghirigha iti. Anining ruarimin ababanim, 2 mitan tu. **20** Guarir akinir kamningin dapanimningin apengan, aning gighuizir mizimning iti. Ezi Huram ivemin min irighizir sen bras inigha, mizir kamning gisin da ike. Egħa aning gisin a pomigranetin temer ovizibar nedaziba bizir pumuning dagħ iti. Ezi dipenir akinimning vaghvagh 200plan pomigranetin ovizibar nedaziba iti. **21** Huram guarir akinimningin ingargariba agivagh, aning isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egħa guarir akinir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egħa notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas. **22** Guarir akinir kamningin dapanimning gisin, me akimarir dirir onezim mirara ingarizir bizimning anining iti. Ezi guarir akinir kamningin ingargariba bar gifa. **23** Ezi Huram brasin aviriba inigha da tuez da isa amerezi, a bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozimin ababanim, 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirivimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. **24** Egħa a kerbezbar nedaziba tengin kamin dapanimin miriaba, bar bizir pumuningin da arigha a gighui. Ezi tengin kamin dapanim gighuizir nedazibar tiziba, a 1 mita 1 mita, a kerbezbar nedazir 20pla iti. Egħa a tengin ingarigha givagħa nedazir kaba tengin azenan da poghezir puvati. Puvati, a tengin ingarava nedazir kaba sara ingari. **25** Egħa Huram 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikininim apengan ikia, egħa uarir akuighav iti. **26** Tengin kamin brasin mitiam, azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanim, 8 sentimitan tu, mati gumazimin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egħa akimarir aghuarir onezir mamin min oneghirigha iti. Tengin kam 40,000 litan dipam an aven ikiam. **27** Egħa Huram itarir ekiabar afasa 10plan wilkarba brasin dar ingari. Wilkarin kabar 4plan miriabar ababanim magħ ghuegha, 1 mita ko 82 sentimitan tu, ezi dar tuirivibar ababanim, 1 mita ko 37 sentimitan tu. **28** A kamaghin wilkarba ingari. Wilkarba da boksibar min, miriar 4pla iti. Huram faragħa dar agharibar ingari. Egħa gin a brasin maba inigha laionin nedaziba ko, bulmakaun apuribar nedaziba ko, enselin bar gavgavibar nedazibar ingari. A brasin nedazir kaba inigha wilkarin 4plan miriabar poke. Egħa bar dar aghariba avezir puvati. Ezi wilkarin aghariba adiarir ababaniba iti, dagħ aghuizir adiariba iti. Ezi adiarir kaba laionin nedazim ko bulmakaun nedazir itibar apengan ikia, egħa uaghan dar pin iti. **30** Wilkarin kaba vaghvagh brasin ingarizir wilin 4pla iti, egħa wilningin suizir ighuvir brasin aghariba iti. Wilkarin kabar pin, da mikebar 4pla iti, ezi mikebar kabar pin, brasin akinir 4pla iti, mati dipenir akinir itarir ekiam aterim. Ezi akinir kabagh aghuizir adiariba iti. **31** Brasin bizir mam, a ringin ekiamin min gari,

ezi 4plan akinir kaba ringin kamin suiragħa ikia aneteri. Ezi itarir ekiam ringin kam gisin aperaghav iti. Wilkarin kamin siriamin ikegha pin ghuanaga ringin apebamin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi wilkarin siriamin ikegha pin ghuanaga ringin gisin tuzir ababanim, a 68 sentimitan tu. Nedazir aghuiba ringin kam gighui. Ezi wilkarin apebam, a ringin min gari puvati, a boksiamin min ikia miriar 4pla iti. **32** Wilkarin kaba, da vaghvagh 4plan wilba ikia nedaziba itir miriabar apengan ingari. Ezi wilkarin wilningin suizir ighuvir brasin agharir kamning, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatzir pu. Puvati. Agharir kamning, wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ezi wilbar arozibar ababanim, da 68 sentimitan tu. **33** Wilin kaba, mati midorozir karisbar wilba. Ezi Huram bizir kaba bar bras inigha amerezin dar ingari, kar wilin suizir ighuvir aghariba ko, spokba ko, wilin suizir bizir igharaziba sara. **34** Ezi ringin kaba ko akinir teng ateramiba, Huram dar ingarizir puvatigha wilkar gatzir pu. Puvati, da wilkarin poroghav ikia bizir vamiran min oto. Ringin tuirivimin ababaniba, da 25 sentimitan tu. **36** Huram akinir kaba ko wilkarbar miriaba, a bar dar enselin bar gavgaviba, ko laionba, ko detin temebar nedazibar ghore. Danganir maba pura itima, ana da sara gighuizir adiaribar ghora, nedazir igharazir kabar dagħ ighuagħarui. **37** Kamaghira, Huram wilkarin 10plan kabar ingarizir, da bar voroghira ghue. Ezi dar ababaniba bar voroghira ghu. **38** Ezi Huram vaghvagh wilkarin kabar afasa 10plan itarir ekiabar ingari. Tengin dipar kabar arozibar ababaniba, vaghvagh 1 mita ko 80 sentimitan tu. Ezi itarir ekiar kaba, 800 litan dipam dar aven ikiam. **39** Egħa Huram bizir kabar ingarigha givagħa, a wilkarin 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin boroghin da ati, egħa 5pla isa notin amadaghan Dipenimin boroghin da ati. Egħa a tengin dipar ekiar kam isa Dipenimin mikebamin boroghin aruem anadi nagh ko sautin amadaghan aningin tizimin aneti. **40** Egħa Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egħa datirighin, Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingargariba bar ada agifa. Far Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingargariba. **41** Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, anining pin itir dapanimning ko, a sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. **42** A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinir dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning vaghvagh pomigranetin ovizir bizir pumuning anining iti. **43** A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egħa 10plan itarir ekiar dagħ isin itibar ingari. **44** Egħa uaghan tengin dipar bar dafar kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egħa uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. **45** Egħa a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Huram, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenim bagħa biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagħa, iniba inigha bar deraghavira da isa dagħ amizi, da bar deragħa tagħtasi. **46** Atrivim Solomon Saretan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizir kabar amuasa Huram mikeme. Danganir kam, a bizir kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Huram brasba inigha, da tuez da isigha ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizir kabar nedazibar min nguazir kuizibagh fugħa dar ingari. **47** Solomon Huram mikemezi, a brasin bizir kaba bar dar ingari. Da bar avirase, ezi me brasin kabar osimtizim mengezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati. **48** Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingargarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. **49** Egħa me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari, 5pla birir agharir guvimin tughav itima, 5pla agharir kiriamin itir birimin tuivighav iti. Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko,

bizir akaminim min garir avimin suighambar ingari. **50** Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizir lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughuriar aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganim ko Danganir Anogoroghezim ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari. **51** Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada agifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizir kaba, silva ko gol ko itarir aghuiba, an ada inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki.

8 Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalemin a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighsiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. **2** Ezi Israelian gumamaziziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa, kar iakinir me kamaghin diborim, Etanim. Kar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. **3** Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, ofa gamir gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghpu. **4** Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin zui. **5** Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumamaziziba ko me bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakau apurir aviribav soke. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakau apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da mengani ibura. **6** Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. **7** Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko iter otevir Boksiam aterimning sarama avara. **8** Boksiam aterir iter otevir kamning bar ruara. Ezi aningin ruaghavevimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningin otevir pumuning mong fighav iti. Eghiti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningin ruaghavevimningin inim fighav itir danganimningin ganam. Gumazim Danganir Anogoroghezir kamin azenan ikiva, aningin ganighan kogham. Iter otevir kamning, datirighin ikia kamaghiria iti. **9** Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizir aviritaba itir puvati. Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighsiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksar kam garu. **10** Ezi ofa gamir gumaziba Bar Anogoroghezir Danganim ategha azenan izimrama, ghuriam Ikiavira Itir Godin Dipenim avara. **11** Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuriamin aven isiragha, bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura. **12** Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuarir bar mitarmemin aven ikiam. **13** Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamin ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamim.” **14** Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumamaziziba garu, deragh me damuasa Godin azangisi. **15** Egha a kamaghin migei, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amir kam, deraviram an gin ghuz. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamin ingarighiti, gumamaziziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, ‘Ki Isipin kantrin uan gumamaziziba inigha izir dughiamin iza datirighin, ki Israelia

nan ziam fasa ua bagh Dipenitamin ingarasa, ki nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha Devit, ki uan gumamaziziba ganasa ni a misefe. Ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir kam, a dera. **19** Egh ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghamimra, gin na bagh Dipenimin ingaram, eghiti gumamaziziba an mangiva nan ziam fam.” **20** “Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangiram oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganim inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir mamin ingari, eghiti Israelia an boroghin mangi an ziam fam. **21** Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven danganir mamin ingari. Boksar kamin aven, dagiar akuar pumuning iti, Akar Dikirizir Gavgavim aningin iti. Ikiavira Itir God fomira en inazir afeziaba inigha Isipin kantri ategha azenan izezir dughiamin, a me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami.” **22** Egha Solomon Israelian gumamaziziba damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin boroghin tugh uan dafarimning fegha overiamin aka. **23** Egha a kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumamazizir uan navir averiabar aven ni baghavira itiba, apanguvir ekiam men ikiavira iti. **24** Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto. **25** Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amisevgehti, a Israelian kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.” **26** O Israelian God, ki kamaghsua, ni nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighiti an daghem guizin otogh. **27** “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam o? E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighamal! Eghiti dipenir ki ni bagha ingarizir kam, a manmaghin nin tughatigham? **28** O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan arerem ko azangisizim barakigh. **29** Ni kamaghin migia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, eghiti gumamaziziba an aven iziva nin boroghin izam.’ Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagaribar zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghiti ni Dipenir kamin ganiva ni ko mikiamin dughiaabar, ni nan migirigiaba baragh. **30** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumamaziziba e nin Dipenimin ganiva ni ko mikiamin dughiaabar, ni en migirigiaba baragh en arazir kuraba gin amang. **31** “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighiti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. **32** O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumamaziziba akaba baragh, deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim izi gumazir osimtizim gamisizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni deraghvira osimtiziba puvatizir gumazim damighiti, gumamaziziba bizir kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati. **33** “E Israelia, nin gumamaziziba e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighiti me e abiragham. Eghiti e ti ua uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangisighti, **34** ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumamaziziba en azangisiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin mangighiti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh. **35** “Eghiti e nin gumamaziziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghiti, e uan navibagh iragh Dipenir kamin gan nin ziam fi, nin azangisighti, **36** ni uan Nguibamin iki, e Israelia, nin ingangarir gumamaziziba, en azangisiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuubar en sure

damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim giri. **37** "Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar kurar ekiatam otogham, o aminar avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o azenibar itir dagheba pura kuram, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekibar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, **38** bizir kaba otivti, e Israelia nin gumamaziziba, en tav osimtizir kabar tamin mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangsigt, **39** Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangsizim baregh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumamazizibar nighniziba bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. **40** Ni kamaghin damighitima, e nin gumamaziziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. **41** "Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me nin adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarib bar ekiair ni en gumamazizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir kamin boroghira izi, egh ni ko mikimam. **43** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dimdiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangsizibar amu. Kamaghin amizi, e Israelia, nin gumamaziziba, e ami moghin, nguazir kamin gumamaziziba bar ni gifogh egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti an aven nguazir kamin gumamaziziba me nin boroghira izam. **44** "Egh danganir manamin ni uan gumamaziziba amadaghti, me mangi uan apanibav soghsi, nin nguibar ekiair ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, **45** Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkufigh. **46** "Gumamaziziba bar moghiram arazir kurabagh ami. Eghti e arazir kurabar amighi ni en atar en apanibar amamangatighti, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. **47** Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumamazizibar min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnizir navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangsiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekiair ni ua baghvira inabazir kam ko, gumamaziziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, 'E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.' Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumamaziziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. **50** Egh e nin gumamaziziba, en nin akaba batozir arazim ko, en arazir kurar avirir e amiba, ni da gin amadagh, egh en apanibar amighi me en kuarkufigh. **51** E Israelia guizin nin gumamaziziba. Ni Isipin kantrin e inigha azenan ize, kantrin kam avir fefer ekiair manin min iti, ezi ni an e inigha ize. **52** "O Ikiavira Itir God, e nin gumamaziziba ko en atrivim, a nin ingangarir gumazim, e ni ko migeir migirigiaba ni zurara da baraghisi oragh iki. **53** Ni akam akirizim moghin, e Israelia, ni kantrin igharazibar tongin e amisevezi e nin gumamazizibar otifi. O Ikiavira Itir God, ni en Ekiam, ni en inazir afeziaba Isipin me inigha izir dughiamin, ni uan ingangarir gumazim Moses, an akatorimin aven, ni akar dikirizir kam gami." **54** Solomon Ikiavira Itir God ko mikimasa, ofa gamir dakoizimin boroghin tevimming apirigha agharimning fuegha a ko migei. Egha an a ko mikemegha gifa. **55** Egha Solomon dikavigha tugha gumamazizibar damazimin tiarir ekiamin, God deragh Israelia damuasa a ko migei. **56** A ghaze, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a uan akar dikirizimin gin ghua, navir amirizim ko dabirabir aghuim isa Israelia ganingi. A uan ingangarir gumazim Moses ko dikirizir akatam, pura ghuzir puvati. **57** Ikiavira Itir God, a en God, a faragha en inazir afeziaba ko ikezi moghin, datirighin

an e ko ikiam. An e ateghti, e pura uarira ikian kogham. **58** An e damuti en naviba a baghvira iki, egh an Akar Gavgaviba, ko an arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa en inazir afeziabav kemeziba, e derivira dar gin mangam. **59** Ki God ko migeir migirigiaba, ko bizir ki damuasa an azangsiziba, an ada isi bar uan nighnizim darigham. A uaghan, Israelia uan atrivim ko, apangkuvim men iki men akurvagh, dughiaabar vaghvagh men akurvaghti, me dagheba ko bizibar otevehgan kogham. **60** Eghti nguazir kamin gumamaziziba bar fogh suam, Ikiavira Itir God, a God, ezi godin tam ua itir puvati. **61** Ia bar moghira uari isi Ikiavira Itir God, en God daning, egh an Akar Gavgaviba ko an arazir a ifongeziba, ia datirighin ami moghin deraghvira dar gin mangi." **62** Egha Atrivim Solomon uan gumamaziziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. **63** Solomon God ko navir vaminir ikiasa 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipisiba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumamaziziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. **64** Aruer kamra atrivim nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghvira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vaminir ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha, danganir arozir gumamaziziba uari akuvir kamin ofabagh ami. **65** Kar Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalemi iti. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba me bar dar ike. Gumamazizir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegha ize. Notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tu. **66** Aruer ekiair kaba givazima, aminzaraghan Solomon gumamaziziba ua me amadima, me uamategha uan nguibabar zui. Egha gumamaziziba atrivim me ganingizir biziba bagha a minabagha, God deragh atrivim damuasa me an azai. Me fo, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Devit ko, dikirizir akamin gin ghua, uan gumamaziziba Israelia deraghavira me gami. Egha me uamategha ghua, bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha uan nguibabar zui.

9 Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kanningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. **2** Ezi gin, Ikiavira Itir God faragha Gibeonin nguibar ekiamin irebamin a batozi moghin, uam a bato. **3** Egha Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ki nin azangsiziba baregha gifa. Egha ni ingarizir Dipenir kam ua bagha a ginabagha gifa, eghti gumamaziziba zurara dughiaabar Dipenir kamin aven iziva nan boroghin izam. Eghti ki zurara Dipenir kam damazim a gasi, egh uan navir averiamin aven a ginighnigham. **4** Eghti ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin derivira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeza, bi ni mikemezi moghin bizibar amu. **5** Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighi, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, 'Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam.' **6** "Egh Solomon, ni uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia na ategh nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangam kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, **7** ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba dibovir akabar ia mikim ian ziam gasighasigham. Ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki ua bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. **8** Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh, egh bar atiating, kamaghin

mikimam, 'Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, egħa Dipenir kam sarama asighasiki?' **9** Egħti gumazitaba men akam ikaragh suam, 'Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Ispin me inigha nguzir kamin ize. Ezi me God ategħa, ragħa uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamagħin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizima a me bato.'" **10** Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagħa, egħa gin me Solomonin dipenimin ingari. Ingangarir me amir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. **11** Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, Solomon ifongezzi mogħin, sidan temeba ko painin temeba ko golin aviriba, ingangarir kabar amuasa Solomon ganingi. Kamagħin amizi, ingangarir kaba bar givazi, Solomon 20plan nguibar ekiaba bizir aghuimmin min da isa Hiram ganingi. Nguibar ekiar kaba da Galilin Distriġhin iti. **12** Ezi Hiram Tairin nguibar ekiam ategħa iza Solomon a ganingizir nguibar ekiar kabar ganigha, dagħ ifongezir puvati. **13** Egħa a kamagħin Solomon meġi, "Nan aveghbuam, kar manmagħ garir nguibar ekiaba, ni da isa na ganingi?" Bizir kam bagħa, datirighin gumamaziziba danganir kam ziar kam a garisi, "Kabal." **14** Hiram faragħa golin bar avirim isa Solomon ganingi, ezi dar osimtizim 4pla tanin tu. **15** Atrivim Solomon gumazir bar avirim inigha me migia għaze, me an ingangaribar amuam. A me migeima, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarigha uaghan an dipenim sara ingarigha, divazir ekiar Jerusalem avinizimin ingari. Egħa me mikemezi, me Jerusalem inguazibagħ kua da isa Jerusalem danganir iragħuezbav kira da apeme. Egħa me mikemezi, me nguibar ekiar kaba uam adar kiri, Hasor, Megido ko Geser. **16** Geserin nguibar ekiam, a fomira Kenanian nguibar ekiam, ezi Ispian atrivim iza me misogħezi me ariagħirezi me a gaborozzi a isi. Ezi Solomon Ispian atrivimin guivim inigha an itima, atrivim Geserin nguibar ekiar kam bizir aghuimmin min a isa uan guivim ganingi. **17** Ezi Solomon gin ua Geserin nguibar ekiar kamin ingari. A gin Bethoronin nguibar ekiar vin amadagħin itim ko. **18** Balat ko Tamarin nguibammnin ingari. Tamarin nguibar ekiam, Judan anabamin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. **19** Egħa a uaghan dagħeba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hoziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagħa garibar aven, a bizir igħarazir a ingarasa ifongeziziba, bar adar ingari. **20** Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igħarazir mabar gumamaziziba iti. Kar Amorita, Hitia, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin ikiavira iti. **21** Israelia fomira men aviribav sogħezi me ariagħire, egħa bar me kuavaremezir puvatizir, pauran ovavir borir vabara ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamagħira iti. **22** Ezi Israelia, Solomon me gamizi me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puvati, a me isa midorozir gumaziba ko, gavmanin ingangarim gamir gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibav garir gumazir dapanibar me ariki. Egħa marazi isa, karisin tuiva ghua misozir ingangarim ko, gumazir hoziabagħ apiagħa ghua misozibav ingangarim me ganingi. **23** Solomonin ingangaribagħ amir gumaziba, men garir gumazir dapanibar dibobonim, a 550in tu. **24** Solomonin amuim, a Devinin Nguibar Ekiam ategħa ghua Solomon a bagħa ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam, a Ispian atrivimin guivim. Egħa gin, Solomon gumazibav mikemezi, me Jerusalem itir danganir iragħuezbaba apeme. **25** Egħa azeniba vagħvagħa, Solomon 3plan dugħiabar ingarizir ofan dakozir kamin Ikiavira Itir God bagħa ofa bagħ ami. A ofan bar isia mighiriba ko, Ikiavira Itir God ko navir vaminar ikiamin ofaba tue. Egħa a Ikiavira Itir Godin damazimin ofan migharir mugħuriar aghuim zuibagħ ami. Kamagħira, Solomon ofan kabagħ amua Dipenir kamin ingangarim gamizi, a guizbangirama oto. **26** Atrivim Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin kurir aviribar ingari. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin borogħin iti. **27** Ezi Atrivim Hiram uan gumazir aghuir kuribar

aven ingara ongarimin aruir arazimin bar a gifoziba amadazi, me ghua Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kabar aven ingari. **28** Ezi kurir kaba kantri Ofirin ghua golin aviriba isa Solomon bagħa izi. Golin kabar osimtizim 14plan tanbagħ afira.

10 Kantri Seban atrivir amizim kamagħin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamagħin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifogħghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. **2** Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igħaragħa garir mugħuriar aghuiba itiba, ko dagħar igħaragħa garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegħa givagħa, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsizi. **3** Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvagħan iburazir pu. Bar puvati. **4** Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baraki, egħa a uaghan atrivibar dipenir ekiar a ingarizimin gani. **5** Egħa atrivir amizim uaghan garima, Solomon dugħiabar vagħvagħa dagħer aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egħa a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagħa ofan bar isia mighiribagħ ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikaman ibura. **6** Egħa gin, a kamagħin Atrivim Solomon meġi, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghagħaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. **7** Ki faragħa nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egħa datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oragħiziba bar dagħ afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekevezi, nin dagħiba bar aviraseme. **8** Nin gumamaziziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragħa zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. **9** Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia ia gifongegħa, an ifongiar kam lan ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghvira Israelian kam me gegħuvam. A kamagħsua ni gamizi, ni atrivimin oto." **10** Egħa Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mugħuriar aghuiba itir aviriba ko, dagħar igħaragħa garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar aviraseme. Dugħiar kamin gin, pauran avirir igħaragħa garitaba ua kantri Israelin aven izezir puvati. **11** Ezi Atrivim Hiram ingangarir gumaziba, an kuriba ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuibar bighizir arariba ko, dagħar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. **12** Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagħ adiriziar aghuibagħ amua an dipenim bagħa mabagħ ami. Egħa a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagħa gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagħ garitabar garir puvati. **13** Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagħa inigha izezir bizibagħ afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategħa uan kantrin għu. **14** Solomon azenibar vagħvagħa 23 tan gol isi. **15** Egħa a uaghan dagħar ingangaribagħ amir gumaziba da takis isi. Ezi Arebian atriviba ko, Israelin distriġhar garir gumazir dapaniba dagħiba isa a ganidi. **16** Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misogħamibar ingari. Egħa me gol inigha orar kabar pogħa da ave. Orar kaba

vaghvaghera da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremim tu. **17** Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghambha uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvaghera da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremim tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim. **18** Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabar ekia mamin ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke. **19** Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangamin, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivghav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvaghera laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Ezi atrivimin dabirabar kamin girakirangin, vongin ghuvanabogha ikrigha ua vongin izaghiri. Atrivir dabirabar kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, aning vong ko vong sara iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivirabar dabirabitam tong kamaghin garir puvati. **21** Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumazamizabar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati. **22** Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramim kuriba ko, ongarimin arui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuazariz bar diriba. **23** Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. **24** Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko, fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi. **25** Atrivir kaba azenivar vaghvaghera Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughurir aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da isa izi. **26** Solomon dughia bar zurara midorozir karisba ko, uan midorozir gumaziba bagha hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba da ikiasa a inabazir nguibar ekiabar ada ariki, ezi maba a ko Jerusalem iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000pla hoziaba iti. **27** Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalem ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. **28** Solomon uan hoziaba, kantri Musri ko kantri Silisian da ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi. **29** Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvaghera dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvaghera dar ivezim 1,500 kinan tu. Egha dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba isa ghua da amadima, Hittia ko Siriabar atriviba dagh ivesi.

11 Solomon kantrin igharazibar amizir avirim gifonge. A faragha Isipian atrivimin guivimin ikia, egha uaghan kantri Moapian amizibar ikia, egha kantri Amonin amiziba ko, kantri Idomin amiziba, ko Saidonin nguibar ekiamin amiziba, ko Hitian amizibar iti. **2** Nguibar kabar amiziba, Ikiavira Itir God faragha, men iktan Israelian anogoroke. Ikiavira Itir God Israelia migia ghaze, "Ia Israelin azenan itir amizir kaba iktan bar marki. Ia kamaghin damuti, guizbangira, me ia gekuti ia na ategh men asebar gin mangam." Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa. Ezi puvati, Solomon amizir kabagh ifongeghavira iti. **3** Solomon amuir 700pla ikia, amuir dozir 300pla iti. Ezi amizir kaba an nighnizim girazi, an akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. **4** Solomon ghurizir dughiamin, amizir kaba an navir averiam girazi a men asebar gin zui. Kamaghin amizi, Solomon uan afeziam Devitin araziba ategha, egha Ikiavira Itir God, an Godin gin zuir puvati. Bar puvati. **5** Solomon aser kam

Astarten ziam fe, kar Saidonian aser amizim. Egha a uaghan aser Molekin ziam fe, a Amonian asem, ezi an amizir arazin bar ikuvizi, Ikiavira Itir God bar an aghua. **6** Solomon kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. A uan afeziam Devitin arazir aghuiba ategha, Ikiavira Itir Godin arazin guizin an gin zuir puvati. **7** A uaghan, aser kam Kemosin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Moapian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. A uaghan Molekin ziam fasa danganir mamin ingari, kar Amonian aser arazir bar kurir God bar aghuazibagh amim. Danganir kamning, aning Jerusalem aruem anadi naghin mighsiam gisin iti. **8** Egha a uaghan uan amuir azenan itir kaba bagha danganir mabar ingari, eghti me dar mangiva ofan migharir mughurir aghuim zuim ko, ofan igharagha gariba uan aseba bagh dar amuum. **9** Ikiavira Itir God, a Israelian God, a faragha dughiar pumuningin Solomon batogha aser abar ziaba fan an anogoroke. Ezi Solomon Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batuegha, akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God adarim Solomonin ikia, **11** egha kamaghin a migei, "Ni oraghi! Ni uan ifongiamin gin ghua, arazir ki ifongeziba ko nan Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nan Akar Gavgavim gin zuir puvati. Kamaghin amizi, ki kamaghin nighnigha givagha ghaze, ni atrivir ingangarimin givagha, uan kantrin kamin ganam kogham. Ki nin ingangarir gumazitam amiseveghtima an atrivimin otivam. **12** Ni aremeghti nin otarim atrivimin ikitima, ki a batuegham. Ki nin afeziam Devit ginighnigha, datirighin ni batuegham kogham. **13** Egh ki atrivir ingangarimin bar a batuegham kogham. Puvati. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nguibar ekia ki ua baghavira inabazim, ki aning gighnisi. Kamaghin amizi, ki nin otarim ateghti a Israelian anaba tamin atrivimin ikiam." **14** Egha Ikiavira Itir God, gumazir mam gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamin ziam Hadat, a Idomin atrivimin ikizim gumazir mam. **15** Atrivim Devit fomira Idomia ko misoke. Ezi Israelian midorozir gumazibar dapanim Joap, a Idomin ghugha, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba afe. **16** Joap uan midorozir gumaziba ko me iakinir 6plan Idomin kantrin ikia gumazibav sogha ghua bar me kuavareme. **17** Dughiar kamin Hadat suvighavira ikia, egha Idomin gumazir maba ko ara Isipian kantrin zui. Gumazir kaba, kar an afeziamin ingangarir gumaziba. **18** Me Midianin nguazim ategha ghua Paranim gumazamiziba puvatizir danganimin otifi. Egha Paranim gumaziba inigha, me bar moghira Isipin ghue. Me otivigha givagha, ghua Isipin atrivim batozima a nguazir asizir mam ko, dipenir mam Hadat ganigha, daghebar an akurvasi. **19** Isipian atrivim bar Hadat gifongegha anetaghizima, a Tapenesin afumimin iti. Tapenes, a Isipian atrivimin amuim. **20** Ezi Hadatin amuim otarir mam bate, ezi me ziam Genubat a gati. Ezi Tapenes Genubat inigha Isipian atrivimin boriba sara atrivimin dipenimin men gari. **21** Ezi Hadat Isipin ikia orazi, Devit ko an midorozir gumazibar dapanim Joap, aning areme. A kamaghin oregha ghua Isipian atrivim migia ghaze, "Ni nan amamangatighi, ki uamategh uan kantrin mangam." **22** Ezi atrivim an azara, "Ni manmaghsua uamategh uan kantrin mangasa? Ni na ko ikia bizitabar otevez ti." Ezi Hadat a migia ghaze, "Ki bizitam gasazir puvati. Ki kamaghsua, ni pura na ateghti ki mangam." **23** God gumazir igharazir mam uaghan a gamizima, a Solomonin apanimin oto. Gumazir kamin ziam Reson, a Eliadan otarim. Reson a kantri Soban Atrivim Hadateserin ingangarir gumazir mam. An Hadateser ategha arav ghu. **24** Egha a gumazir maba akuvagha men faragha ghua, tintinibar puram arua, gumazamizibav sogha men biziba okei. Ezi Devit fomira Hadateserin midorozir gumazibav sogha me agivazi, bizir kamin gin, Reson uan adarazi ko me ghua Damaskusin nguibar ekiamin iti. Egha an adarazi an akurazi, a Damaskusin atrivimin oto. **25** Ezi Solomon atrivimin itir dughiamin, Reson zurara Israelian apanim gami, Hadat amizi mokin. Egha Reson kantri Sirian atrivimin ikia, Israelia bar men aghua. **26** Solomonin ingangarir gumazir dapanir mam uaghan akirim ragha a gasaragha an apanim gami. An

ziam Jeroboam. An afeziamin ziam Nebat, ezi an amebamin ziam Serua. Ezi an afeziam Nebat areme. Jeroboam, a Seredan nguibamin gumazim. Kar Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiam. **27** Jeroboam Atrivim Solomon abinasa nighnisi. Bizir kamin mingarim kamaghin ghu. Solomon Jerusalem danganir iragheziba apeava, Devitin Nguibar Ekiam avinizar divazim akirir dughiamin, **28** Jeroboam bar deraghavira ingari. Solomon an ingangarir aghuivar kabar ganigha anemisevezi a Josepin anabamin adarazir gativagha men gari. Ingangarir kaba, atrivim da isa me ganingi. **29** Dughiar mamin, Jeroboam Jerusalem ategha tuavir mamin zuima, Godin akam inigha izir gumazim Ahia, a Silon gumazim, a iza tuavimin a bato. Aning uaningra itima, gumazitam uan aning ko itir puvati. Dughiar kamin, Ahia korotiar igiar mam arugha eghe ize. **30** Eghe Ahia korotiar igiar kam suegha, an suiragha 12plan akuabar anebiki. **31** Eghe a Jeroboamin migia ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin ni migei, 'Ni gan! Ki ikiavira Itir God, ki atrivir ingangarimin Solomon agivasa nighnigha gifa. Ki ni damighti ni Israelian anabar 10pla gativagh men ganam. Kamaghin amizi, ni korotiar akuar 10pla ua bagh dar suikigh. **32** Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Israelin anababar tongin Jerusalem nguibar ekia ki ua baghavira inabazim, ki aning ginighnisi. Kamaghin, ki Solomon ateghti, an anabar vamiran ganam. **33** Israelia akirim ragha na gasaragha Saidonin aser amizim Astarten ko, Moapian asem Kemos, ko, Amonian asem Molek, me men ziaba fe. Me tuavir aghuiri ki men akaziba dar gin zuir puvatigha, nan arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvati. Eghe ki ifongezir puvatizir biziba me dagh ami. Me Solomonin afeziam Devitin arazir aghuiba bar ada ataki. Ezi bizir kam bangin ki arazir kam men akagham. **34** "Egh ki atrivir ingangarimin Solomon da bar anegivagham kogham. Ki uan ingangarir gumazir ki ua bagha misevezim Devit, a ginighnisi. A nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongeziba bar dar gin zuir gumazim. Ki a ginighnigh, Solomon aneteghti an atrivimin iki mangi aremegham. **35** Solomon aremegh givaghti, an otarim an danganim inigh atrivimin ikiti, ki an dafarimin 10plan Israelian anababa inigh ni Jeroboam, nin dafarim darigham. **36** Egh ki Solomonin otarim ateghti, a Israelian anabar vamiran ganam. Eghti nan ingangarir gumazim Devitin lam mungueghan kogham. Bar puvatigham. An ovavir boriba atrivibar iki mangivira ikiam. Devitin ikizimin adarazir tongin gumazitam zurara Jerusalem atrivimin ikiam. Nguibar ekia kam, gumamaziziba an iza na boroghin izi nan ziam fasa ki a ginaba. **37** Jeroboam, ki ni damightima ni Israelian atrivimin otogh, nguazir ni ganasa ifongeziba, ni bar dagh ativagh dar ganam. **38** Ni nan Akar Gavgavir ki ni migeiba deragh da baragh, egh deragh tuavir ki nin akaghamibar gin mangi, egh nan damazimin arazir aghuivar amu, egh nan ingangarir gumazim Devit amizi moghin, ni nan Akar Gavgaviba ko arazir ki ifongezibar gin mangiti, ki ni ko ikiam. Egh ki nin ikizimin adarazir amuti, me atrivibar iki mangivira ikiam. Eghti ki Israelian anabar 10pla isi ni danningam. **39** Solomon arazir kuram gami, ezi bizir kam bangin ki ivezir kuram isi Devitin ovavir boribar aningam. Egh ki zurara mizazim me gasivira ikan kogham." **40** Solomon gin kamaghin fo, Jeroboam anebinasa. Kamaghin amizi, Solomon Jeroboam misueghti a aremeghasa. Ezi Jeroboam ara ghua Ispian Atrivim Sisak ko iti. Eghe Ispian ikiavira itima Solomon areme. **41** Solomon amizir bizir igharaziba, ko an nighnizir aghuiba ko fofozim, me bar ada isa, Solomonin Eghaghaniba Itir Akinafarimin ada osiri. **42** Solomon 40plan azenibar Jerusalem atrivimin ikia, eghe Israelia bar me gativagha men gari. **43** Eghe Solomon uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa, an afeziam Devitin Nguibar Ekiam Jerusalem, anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganim inigha atrivimin iti.

12 Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi

Rehoboam me bagha ghu. **2** Nebatin otarim Jeroboam, a fomira Atrivim Solomonin ara ghua Ispian iti. Ezi Israelia Rehoboam damighti an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizir kamin akam baraki. **3** Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, "Ni uamateghe Israelin izi." Ezi a Isp ategha uamategha izegha givagha, Israelia ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, **4** "Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi ni en asughaghe en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighti, e datirighin nin apengan ikiam." **5** Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, "Ia mangi, 3plan dughiba givaghti ia ua iziti ki uan nighnizimin gun ia mikimam." Ezi me anetegha uamategha ghue. **6** Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, "Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?" **7** Ezi me kamaghin a migei, "Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva men akurvaghshi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam." **8** Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akar baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangansi. Gumazir kaba me an kuaba, eghe me uagharam aghughi, eghe datirighin me an ingangarir gumazibar otifi. **9** A kamaghin me migei, "Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikarvaghsham?" **10** Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, "Ni men azangizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikarvaghshi, ni kamaghin me mikim, 'Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami, a? Puvati. Kar pura bizim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. **11** Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekia bar aviriba ia danningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram." **12** Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumamaziziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. **13** Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumamazizibav gei. A kamaghin me migei, "Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganingi, ezi ki osimtizir ekia aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram." **15** Fomira akar inigha izir gumazim Ahia, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganingi. Eghe God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumamazizibar nighnizimin gin zuir puvati. **16** Gumamaziziba me datirighin fo, atrivim men akam bareghan kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, "E Devitin adarazir apengan ikan aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumamaziziba bar uamateghe uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan." Me akar kam mikemegha, me tintinibar uan nguibabar ghue. **17** Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari. **18** Eghe gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, a fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharizim Adoram. Dughiar Adoniram ghua Israelia batozimin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizir kamin kam baregha, zuamira uan karisin ghuavanabogha ara Jerusalem ghu. **19** Dughiar kamin ikegha iza datirighin, Israelian notin amadaghan itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganam me bar aghua. **20** Ezi Israelian gumamaziziba kamaghin oraki, Jeroboam Isp ategha ize. Eghe me uari ko iviriamin ikiasa a bagh akam amada. A izezima, me a gamizima a Israelian ikiziba bar men atrivimin iti. Ezi Judan anabamin adarazira, me Devitin ikizimin otivizar atrivibar

apengan iti. **21** Ezi Rehoboam ghua Jerusalem otogha, Juda ko Benjaminin anabanningin midoroziir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modoroziir gumazir kabar dibobonim 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadaghan itir anababav suegh, me damighiti me ua izi an apengan ikiam. **22** Ezi God kamaghin akam inigha izir gumazim Semaia migei, **23** “Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabanningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, **24** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: la mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ian bihiglahiri. Kamaghin ia uamatogh uan nguibabar mangi.” Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikinzi, me uamatogha uan nguibabar ghue. **25** Ezi Atrivim Jeroboam, Efraimn anabanim nguazir mighsiaba itibagh isin nguibar ekiam Sekem avinizir divazim, gavgavim a ganiga an ingarigha, egha nguibar kam dughiar mabar an ike. Egha gin anetogha, Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Penuel avinizir divazimin ingara, gavgavim a ganidi. **26** Jeroboam kamaghin nighnigha ghaze, “Nan gumazamiziba ti na tegh, ua Devitin adarazir apengan mangigham. **27** Me datirighin Jerusalem Itir Ikiavira Itir Godin Dipenim zurarama an ghua, a bagha ofabagh ami. Me ti uan nighnizibagh iragh, uamatogh uan Ekiam Rehoboam, a Judabar atrivim, me an apengan ikiam. Egh me ti na misueghti ki aremeghti, me uamatogh Atrivim Rehoboam bagh mangam.” **28** Jeroboam nighnizir kam deraghavirama a tuisigha givagha, kamaghin bulmakaun apurir pumuning marvir guamningin min, golin aningin ingari. Egha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, “Ia dughiar aviribar Ikiavira Itir Godin ziam fasa Jerusalem zui. Ezi datirighin ia ua mangan kogham. Israelia, ia gan, ian godning kara. Aning isipin ia inigha, ian akua kagh ize. Ia aningin ziam fi.” **29** Egha a golin bulmakaun mam Betelin nguibar ekiamin anetigha, igharazim Danin nguibar ekiamin aneti. **30** Ezi gumazamiziba bulmakaun kamningin ziamning fe. Me kamaghin amua arazir kuram gami. Dan bar saghon iti, ezi gumazamiziba Danin itir bulmakaun kamin ziam fasa pura Danin zui. **31** Ezi Jeroboam uaghan asebar ziaba fasa tintinibar mighsiabagh isin danganibar ingari. Egha dar ofa damuasa gumazir kinir maba pura adav sefe. Me Livain anabanim adarazi puvati. **32** Egha Jeroboam, gol bulmakauningin ziamning fasa dughiar ekiam mam ginaba, a namba 8in iakinin an namba 15in aruem. Kar bulmakaun kamningin ziam fer dughiam, a Judaba Godin ziam fer dughiam ko ekevegha magh ghu. Egha a bulmakaun ingarizimning bagha, asizibav suegha ofa gamir dakozim gisin da tuegha ofa gami. A Betelin ofan kabagh ami. Egha a ofa gamir gumazir a uabi miseveziaba bagha akam amadagha ghaze, Me Betelin izi danganir ofabagh amibar ingangarin faragh mangi a damuam. **33** Egha namba 8in iakinin, an namba 15in aruer a uabi inabazim, kar Israelian dughiar ekiam me marvir guabar ziaba famim. Ezi Jeroboam, Betelin nguibamin ingarizir ofa gamir dakozimin ghugha, mughuriar aghuim zuir ofa gami.

13 Atrivim Jeroboam ofa gamir dakozimin tughav ikia ofa gami, ezi Godin akam inigha izir gumazir mam a bagha izi. Akam inigha izir gumazir kam a Judabar gumazim, ezi Ikiavira Itir God, Juda ategh Betelin mangasa a mikeme. **2** Ikiavira Itir God, an akam ofa gamir dakozir kamin ikia, egha akam inigha izir gumazim migia ghaze, Ni kamaghin ofa gamir dakozir kam mikim: “O ofa gamir dakozim, ki Ikiavira Itir God, ki akam nin iti. Otarir mam, an ziam Josai, a Devitin ikizimin aven otivam. An atrivimin ikiamim dughiamin, a nin ofa gamir gumazir ni gisin ofa gamiba inigh, ni gisin me arigh me misueghti me arimighiregham. Egh a gumazir kabar aghariba ni gisin da tueghti, ni bar mizegham.” **3** Egha akam inigha izir gumazim akar kam kunigha ua kamaghin migei, “Ki datirighin bizitam ni mikimam, Ikiavira Itir God arazitam nin akaghti ni fogh suam, kar guizbangira Ikiavira Itir Godin akamra. A kamakin: Ofa gamir dakozir kam dipirighirighiti, an itir averenim tintinibar iregham.” **4** Jeroboam ofa gamir

dakozimin boroghin mitighav ikia, akar kam baraki. Egha uan dafarin fuegha akam inigha izir gumazim akuigha ghaze, “Gumazir mamin suiragh.” Ezi Jeroboamin dafarin maghira mineghirigha ikia mamaghiria iti, ezi an anepirigh ua izan ibura. **5** Ezi ofa gamir dakozir kam, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazimin akamin aven mikemezi moghira, a dipirizi averenim tintinimin nguazim gire. **6** Ezi Atrivim Jeroboam kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Nan ifongiam kamakin, ni na bagh uan Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikimti, a nan akuraghti nan dafarin ua deraka.” Ezi akam inigha izir gumazim Ikiavira Itir God ko migeima, an atrivimin dafarin gamizi, a ua deragha iraghu. **7** Egha atrivim kamaghin akam inigha izir gumazim migei, “Ki kamaghin ifonge, ni nan dipenimin izi ga damam. Egh ki bizir aghuitam ni daningam.” **8** Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dagiaba akuar pumuningin da abigh tam na daningisi damuti, ki nin dipenimin mangan kogham, egh Betelin nguibamin kagh ni ko dagheba ko dipabar aman kogham. **9** Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi an mangan kogham. Ki uamatogh tuavir igharazitamin mangam.” **10** Ezi akam inigha izir gumazim tuavir a izezimn ghuzir puvati. A Betel ategha tuavir igharazitamin uan ghu. **11** Dughiar kamin akam inigha izir gumazir ghurir mam Betelin nguibamin iti. Ezi an otariba iza, Judan akam inigha izir gumazim Betelin amizir bizibar gun a migei. Egha uaghan akam inigha izir gumazim, Atrivim Jeroboam mikemezi akabar gun a migei. **12** Ezi afeziar ghurim kamaghin otaribar azara, “Akam inigha izir gumazir kam, tuavir manamra a uamatogha an ghu?” Otariba akam inigha izir gumazim ghuzir tuavimin gani, kamaghin amizi, me uan afeziar mikeme. **13** Ezi a kamaghin me migei, “Ia mangi satel inigh izi nan donki gisin datigh.” Ezi me amigha givazi, a donki gaperagha zui. **14** A Judan akam inigha izir gumazimin gin ghua an garima, a temer okin povimin aperaghav iti. Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin an azara, “Ni akam inigha izir gumazir kam, ni Juda ategha ize?” Ezi akam inigha izir gumazim a ikaragha ghaze, “Are, kar kirara.” **15** Ezi gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ni nan dipenimin izi na ko damasa ki ifonge.” **16** Ezi Judan akam inigha izir gumazim a migia ghaze, “Ki uamatogh ni ko nin dipenimin mangan kogham. Egh ki danganir kamin daghetam ko dipatam ameghan kogham. **17** Guizbangira, Ikiavira Itir God na migia ghaze, ki dagheba ko dipatam aman kogham, egh uaghan ki tuavir ki izezim, ki ua nguibamin mangisi uam an mangan kogham. Ki tuavir igharazitamin uamatogh mangam.” **18** Ezi akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin a migei, “Ki uaghan nin min akam inigha izir gumazir mam. Ezi Ikiavira Itir God uan ensel na bagha anemadagha ghaze, ki ni inigh uan dipenimin mangi dagheba ko dipam ni daningti, ni dar ami.” Egha gumazir ghurir kam a gifara. **19** Ezi Judan akam inigha izir gumazim, kamaghin oregha, gumazir ghurir kamin gin an dipenimin ghugha dagheba ko dipaba api. **20** Aning dagheba apir dakozimin aperaghav itima, Ikiavira Itir God, akar mam isa akam inigha izir gumazir ghurir kam ganingti. **21** Ezi akam inigha izir gumazir ghurir kam, Judan akam inigha izir gumazir kam pamtem a migia ghaze, “Ikiavira Itir God, nin God kamaghin migia ghaze, ni an Akar Gavgavim batuegha, egha a ni mikemezi moghin amizir puvati. Bar puvati. **22** Ni ua iza danganir a dagheba ko dipabar aman nin anogoroghezi, ni da ame. Kamaghin amizi, ni aremeghti me nin kuam isi nin inazir afeziabar mozimin ni afaghan kogham.” **23** Ezi Judan akam inigha izir gumazim amegha givazi, akam inigha izir gumazir ghurim, a bagha uan donki akirigha a ganingizi ana gaperagha zui. **24** A ghuavira itima laionin mam iza a batogha a misoghezi an areme. Ezi an kuam irighav itima donki an boroghin tughav itima, laion uaghan an kuamin boroghin tughav iti. **25** Ezi gin gumazir maba tuavir kamin ghua garima, an kuam tuavimin irighav itima, laion an boroghin tughav iti. Ezi me ghua Betelin nguibamin otivigha ganizir bizir kamin gun gumazamizibav

gei. **26** Ezi akam inigha izir gumazir ghurim akar kam baregha ghaze, "Mar Judabar akam inigha izir gumazim kuum kama. A Ikiavira Itir Godin akam batoke. Ezi Ikiavira Itir God, mikemezi moghiram amua laion amadazi, a iza a misoghezi an areme." **27** Ezi a uan otaribav gia ghaze, "Ia satel isi nan donki gisin anetigh." Ezi a mikemezi moghin me ami. **28** Ezi a tuavimin ghua garima akam inigha izir gumazimin kuum tuavimin irighav iti. Ezi donki ko laion an kuumin boroghin tughav iti. Laionin kam, an kuum apir puwatigha, bizitamin donki gamizir puwati. **29** Ezi akam inigha izir gumazir ghurur kam an kuum isa uan donki gati. Egha a inigha Betelin ghugha, an kuum bagha azia, a isa mozimin anefam. **30** Egha akam inigha izir gumazir ghurim an kuum isa uan dagiar torimram anefa. Egha uan otariba ko azia kamaghin migia ghaze, "O, en aveghbuam! O, en aveghbuam, noki!" **31** Me anefagha givagha, akam inigha izir gumazir ghurim kamaghin uan otaribav gei, "Ki aremeghti ia nan kuum isi Godin akam inigha izir gumazir kamin kuum itir mozimin boroghin na afagh. **32** Guizbangira, Ikiavira Itir God, akar an akam inigha izir gumazim mikembazir amighti, da bar guizbangirama otivigham. Ikiavira Itir God, Betelin itir ofa gamir dakozim gasighsigh, egh Samarian Distirghin itir nguibarar itir asebar ziaba feir dipeniba bar dagh asighasigham." **33** Jeroboam bizir kabar gari da ofiti, ezi a uan arazir kuraba ataghiraghasa nighnizir puwati. Bar puwati. An ofa damuamin danganir a uabi ingarizibar ofa damuasa gumazir kinibav siva ghuavira iti. Gumazir manam ofa damuamin ingangarim bagha nighnisi, Jeroboam puram anemiseveghti, a ingaram. **34** Jeroboam uan adarazi ko me arazir kurar kabagh amua, men arazir kurar kaba me gamima me osimtizim iti. Arazir kam bangin, Ikiavira Itir God Jeroboamin adarazi bar me kuavareme.

14 Dughiar kamin, Atrivim Jeroboamin otarim Ahiya arimariam a ini. **2** Ezi Jeroboam kamaghin uan amuimin migia ghaze, "Ki kamaghin ifonge, ni igharagh kurkeghti, gumazamiziba suam, ni nan amuim puwati. Egh ni Silon mangi. Ni fo, Godin akam inigha izir gumazim Ahiya a nguibar kamin iti. Gumazir kam na migia ghaze, ki Israelian atrivimin otivam. **3** Ni 10plan brettin rubuziba ko, bisketin taba ko, hanin minetam inigh mangi a daningigh. Egh otarimin arimariam gifogfghi an azaragh. Eghti a ni mikimam." **4** Ezi Jeroboamin amuim a mikemezi moghin ghua Silon nguibaamin Ahiyan dipenimin zui. Ahiya datirighin bar ghurigha damaziba okafi. **5** Jeroboamin amuim izavira itima, Ikiavira Itir God Ahiyan migia ghaze, "Jeroboamin amuim ni bagh izi, uan otarimin arimariam gifogfghi nin azangishasa izi, a deragham ita. A ifar amizir igharazimin min gan ni bagh izam." Egha Ikiavira Itir God, biziba bar dar gun Jeroboamin amuim mikimasa Ahiya mikeme. **6** Ezi Ahiya orazima, Jeroboamin amuimin dagariba tiar akamin azenan tingazima a kamaghin migei, "Jeroboamin amuim ni aven izi. Ni tizim bagh amizir igharazimin min uabi garigha na gifarasa? Ki migirigiar mam iti, ki ni mikemeghti nin navim bar ni basemegham. **7** Ni uamategh Jeroboam bagh mangi, kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin a mikim, "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Jeroboam, ki uan gumazamiziba Israelia, men tongin ni amisevezi ni men atrivimin oto. **8** Ki Devitin adarazi da atrivir ingangarim adegha, a isa ni ganingi. Ezi ni nan ingangarim gumazim Devit amizir arazir aghubar gin zuir puwati. Devit nan Akar Gavagiba bar adar gin ghua, uan navir averiamin aven na baghavira ikia, egha arazir nan damazimin derazibaram ami. **9** Ni arazir kuram gamua ghuavira ikia, faragha ikezir darazir arazir kuraba bar dagh afira. Ni ua bagha godin igharaziba ko marvir guar ni ainin amereziar dar ingari. Egha akirim ragha na gasaragha aser kabar ziaba fe. Ezi ki nin arazir kaba bagha, bar nin aningaghe. **10** Bar guizbangira! Ki nin adarazigh asighasigham. Egh Jeroboam, Israelian aven nin gumaziba gin otivti, ki bar moghira me agivaghham, gumazir igiaba ko aruaba sara. Ki bar me agivaghham, mati gumazim buariba bar da suegha da makunizi tam ua itir puwati. **11** Nin adarazir aven gumazitaba nguibar ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam.

Eghti tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **12** Egha Ahiya ua Jeroboamin amuim migia ghaze, "Ni uamategh uan nguibaamin mangi. Ni nguibar ekiamin aven mangitimira nin otarim aremegham. **13** Eghti Israelia bar moghira an aziva anefam. A uabira Jeroboamin adarazir tongin, Ikiavira Itir God, Israelian God, an garima, an arazir aghuibagh ami. An kuamra gumaziba a isi mozim darigham. Eghti Jeroboamin adarazir gumazir igharaziba, puvatigham. **14** Eghti Ikiavira Itir God, gumazitam amiseveghti an atrivimin ikiam, egh atrivir kam Jeroboamin adarazi bar me agivaghham. Bizir kam, datirighin ikegh mangivira ikiam. **15** "Israelia, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba dar ziaba fe, men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, mizazim me gaseghti, me atiatigh akongam, mati aperiam uaghira ighurumim amozorozi a ivazvasi. Egh Ikiavira Itir God, nguazir aghuir a Israelian inazir afeziabagh aningizir kamin me batuegham. Egh Yufretisin Fanemin vongin tintiniba me aghamsigh me akunigham. **16** Jeroboam uabi arazir kurar kam gamigha, bar Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Israelian arazir kurar kam ginighnigh, akirim ragh me gasaragham." **17** Ezi Jeroboamin amuim akar kaba baregha dikavigha uamategha Tirsan nguibar ekiamin zui. A ghua uan dipenimin aven zuima, an otarim areme. **18** Ezi Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazim Ahiya mikemezi moghira, Israelia bar moghira otarimin azia, egha a isa mozim gati. **19** Atrivim Jeroboam amizir araziba, da bar akinafarir mamin aven iti, akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kamin, a uan apinibav soghezir eghaghaniba ko, a kantri gativagha amizir bizibar eghaghaniba, an aven iti. **20** Jeroboam 22plan azenibar atrivimin ikegha uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuum isa anefa. Ezi an otarim Nadap an dangamin inigha atrivimin iti. **21** Solomonin otarim Rehoboam, a Judabar atrivimin iti. A 41plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 17plan azenibar atrivimin ike. A Jerusalem aperagha iti, nguibar ekiamin Ikiavira Itir God, Israelian nguibar ekiamin igharazibar tongin, ua bagha a ginaba, eghti danganir kamin Israelia bar Godin boroghin iziva an ziam fam. Rehoboamin amebam, an ziam Nama, a kantri Amonian amizim. **22** Dughiar kamin Judabar gumazamiziba arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi arazir kurar me amizir kaba, Ikiavira Itir Godin aningagharim gamizi, a ghua bar ekefe. Men inazir afeziaba faragha arazir kurabagh ami, ezi Ikiavira Itir Godin adar datirighin Judabar itim, a bar ekeveghe adar fomira men inazir afeziabar ikezim bar a gafira. **23** Judaba datirighin mighsiaba ko temer ekiabar azebabar, dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, isa danganir kabar da asava dar ziaba fe. **24** Ezi arazir bar kurar mam oto. Gumazir maba, me asebar ziaba fer danganir kabar poroghamiba uari isava akuir arazibagh ami. Judan gumazamiziba, me gumazamizir fomira nguazir kamin ikezim mamin, arazir bar kurir ki aghuazibagh ami. Gumazamizir fomira ikezir kaba, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. **25** Ezi Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozi gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. **26** Egha me Jerusalemia misogha, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba, me bar da ini. Egha uaghan Solomon midoroziin bagha ingarigha golin noghezir oraba, me bar ada inigha Isipin ghue. **27** Ezi gin Atrivim Rehoboam an ingangarim gumazibav kemezi, me bras inigha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh eghuibagh aningizi me dar suigha tiarakubar gari. **28** Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dughabar, a geghuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Eghti atrivim uamategh uan dipenimin izeghti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham. **29** Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, da

akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **30** Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dughiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. **31** Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar kuaba afir danganimin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim inigha atrivimin oto. Rehoboamin amebam an ziam Nama, a kantri Amonin amizim.

15 Nebatin otarim Jeroboam, Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, gumazir ziam Abiya, an ziar igharazim Abijam, a Judan atrivimin oto. **2** A 3plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Maka, Apsalomin guivim. **3** Abiya arazir kurar an afeziam amizibar miramar ami. A uan inazim Devit amizi moghin, a bar uabi isa Ikiavira Itir God, an God ganidir puvatigha, a ko navir vamiran itir puvati. **4** Ezi Ikiavira Itir God Devit bangin, an otarim mam isa Abiya ganingi, an an danganim inigh Jerusalem atrivimin ikiam. Eghti a Jerusalem damighti, a deraghvira iki gavgavigham. **5** Devit Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, egha zurara an Akar Gavagivar gin zui. Dughiar bar vamiira, Devit pazav Hition gumazim Uria gami. **6** Abiya angamira itir dughiamin, Rehoboamin midorozir gumaziba, ko Jeroboamin midorozir gumaziba, zurara uariv soghavira iti. **7** Atrivim Abiya amizir arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **8** Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim inigha atrivimin iti. **9** Jeroboam Israelin atrivimin itima, an azenir namba 20in, Asa Judan atrivimin oto. **10** Asa 41plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An inaghamim Maka, an Apsalomin guivim. **11** Asa uan inazim Devitin min arazir aghuir Ikiavira Itir Godin damazimin derazibagh ami. **12** Egha Asa asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba, a bar me batoke. Egha an inazir afeziaba dighoregha asezir asebar marvir guaba, a bar da batoke. **13** Egha uan inaghamim Maka, atrivir danganimin a batoke. Ikiavira Itir God bar aghuazir aser amizim Asera, Maka an nedazimin ingari, ezi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a inigha ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin a gaborozi a **14**. Ezi asebar ziaba fer danganir bar pin itiba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha dughiar zurara Asan navir averiam Ikiavira Itir God baghavira iti. **15** Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a da inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimigh gin. **16** Egha Asa ko Basa atrivimningin ikia, zurara uaning misogha mamaghira iti. **17** Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha anevini, eghti gumamaziziba Judan mangigh izegh damuan kogham. **18** Ezi Atrivim Asa silva ko golin nar Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itiba sara ini. Egha uan ingangarir gumazibagh aningi, eghti me da inigh nguibar ekiam Damaskusin mangi Sirian Atrivim Benhadat daningam. Benhadat, a Taprimonin otarim, egha Hesionin igiavotirim. Asa kamaghin Benhadat mikimasa uan ingangarir gumazibav keme, **19** "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimningin ikiam, mati nar afeziam ko nin afeziam amizi mokin. Ki ni bagha silva ko gol amadi. Eghti ni mangi Israelin Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavir mam abikigh, eghti a uan midorozir gumaziba inigh mangi nar nguazim atakigh." **20** Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asa migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me ghua midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiar kaba kora, Ijonin nguibar ekiam isava, Dan ko Abel Betmaka ini. Egha uaghan Galilin Dipar Akaremin boroghin itir nguazim isava, Naptalin anabamin nguazim bar moghiram a ini. **21** Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amin ategha, ua

ghua Tirsan nguibar ekiamin iti. **22** Ezi gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa gavgavim divazim daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha zui, ezi Asa da isa, Mispan nguibam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim aning ganingi. Nguibar kamning, Benjaminin anabamin nguazimin iti. **23** Atrivim Asa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an Atrivim Asa nguibar ekiaba avinizir divaziba, gavgavim dagh aningizir ingangarir ekiaba ko ingangarir igharazir an amizibagh eghari. Ezi Asa ghurigha gavazi, arimariar kurar mam an dagarimningin oto. **24** Egha Asa uan inazir afeziabar min aremezi me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba koma anefa. Ezi an otarim Jehosafat, an danganim inigha atrivimin oto. **25** Asa namba 2in azenimin Judabar atrivimin itima, Jeroboamin otarim Nadap, Israelian atrivimin oto. Egha an azenir pumuningra atrivimin ike. **26** Egha Nadap uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia getuima me uaghan arazir kurabagh ami. **27** Ezi Isakaran anabamin gumazim Ahiya, an otarim Basa, a Nadapin misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Ezi Nadap uan midorozir gumaziba ko ghua Filistiaba ko misogha, Gibetonin nguibar ekiam ekiaruzir dughiamin, Basa, Nadap batogha a misoghezi an areme. **28** Ezi Asa uabi Israelian atrivimin iti. Asa Judan atrivimin itima, an namba 3in azenimin, bizir kam oto. **29** Ezi Basa zuamira Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. A men tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. Ezi arazir kamin, akar Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazimin akamin aven mikememiz, a guizin oto. Akam inigha izir gumazim Ahiya, a Silon nguibamin gumazim. **30** Jeroboamin adarazir batozir bizimin mingarin kamakin, Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Jeroboamin arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, a bar aningaghe, kamaghin amizi a Jeroboamin adarazigh asighasiki. **31** Atrivim Nadapin arazir igharaziba, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **32** Asa namba 3in azenimin Judan atrivimin itima, Ahiyan otarim Basa, Israelian atrivimin oto. Egha a 24plan azenibar Tirsan nguibar ekiamin atrivimin ike. Dughiar Asa ko, Basa atrivimningin itim, aning uaning misoghavira iti. **34** Egha Basa uan afeziam Jeroboamin min, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uaghan Israelia gekuizi, me arazir kurabagh ami.

16 Ezi Ikiavira Itir God, akam Basa daningasa, akam inigha izir gumazim Jehu mikeme, a Hananin otarim. Ikiavira Itir God ghaze, **2** "Basa, ni deraghviram oragh. Ni faragha gumazir kinim, ezi ki ni gamizi ni atrivimin otogha, nan gumamaziziba Israelia gativagha men gari. Egha ni Jeroboamin min arazir kurabagh amua, gumamazizibagh etuima, me arazir kurabagh ami. Ezi men arazir kuraba na gamima, ki men aningaghe. **3** Kamaghin amizi, ki Nebatin otarim Jeroboamin adarazi gasighasighizi moghin, ki ni ko nin adarasi, bar ia gasighasigham. **4** Nin adarazir aven gumazitaba, nguibar ekiamin arimighiregh men kuaba ikiti, afiaba dar amam. Eghti tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, isaba men kuabar amam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **5** Atrivim Basa amizir arazir igharaziba, ko an gavgavir ekiaba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **6** Ezi Basa uan inazir afeziabar min aremezi, me Tirsan anefa. Ezi an otarim Ela an danganim inigha atrivimin oto. **7** Atrivim Basa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami, mati Atrivim Jeroboam fomiram amizi moghin, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima an aningaghe. Basa uaghan Jeroboamin adarazi bar me misuaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, Basa ko an adarazigh asighasighasa akam isa akam inigha izir gumazim Jehu ganingi. Jeroboamin adarazi kuavaremezi moghin Basan adarazi uaghan kuavaremegham.

8 Atrivim Asa namba 26in azenimin, Judan atrivimin itima, Basan otarim Ela, Israelin atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiamin azenir pumuningra atrivimin ike. **9** Ezi Elan ingangar gumazir mam, Simri, a Elan karisin mabar garir gumazibar dapanim, a Ela misueghti an aremeghasa tuaviba buri. Dughiar mam, Ela a Tirsan nguibar ekiamin ikia, Arsan dipenimin dipar onganiba apava onгани. Arsa, an atrivimin dipenimin garir gumazim. **10** Ezi Simri dipenimin aven ghugha, Ela misoghezi an areme, ezi an an danganim ingha atrivimin oto. Asa Judan atrivimin itima, an namba 27in azenimin arazir kam oto. **11** Simri atrivimin otozi dughiamin, a zuamira Basan adarazir gumaziba, bar me misuaghariki. Egha uaghan an anababa ko namakaba bar me misuaghariki. A tav ataghizi a itir puvati. **12** Kamaghin amizi Simri, Basan adarazi bar me agifa. Arazir kamin, Ikiavira Itir God, uan akam isa akam ingha izir gumazim Jehu ganingizim, a guizin oto. **13** Basa uan otarim Ela ko, Ikiavira Itir God, a Israelin God, an damazimin arazir kuram gamua asebar ziaba fe. Egha Israelia gekuizi, me uaghan arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God aningaghagha, bar Basan adarazigh asighasiki. **14** Atrivim Ela amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **15** Atrivim Asa namba 27in azenimin, Judan atrivimin itima, Simri Israelian atrivimin oto. Egha a Tirsan nguibar ekiam 7plan aruebar atrivimin ike. Dughiar kamin Israelin midorozir gumaziba kantri Filistian, Gibetonin nguibar ekiam iniassa anekiarugha me ko misosi. **16** Me misogha ghua kamaghin oraki, Simri arazir bar kuram gamigha atrivim misoghezi an areme. Ezi aruer kamra, midorozir gumaziba uan gumazir dapanim, an ziam Omri, me anemisevezi a Israelian atrivimin oto. **17** Ezi Omri uan midorozir gumaziba ko Gibeton ategha ghua, Tirsan iniassa an ekiarugha misosi. **18** Ezi Simri Tirsan nguibar ekiamin garima, Omrin midorozir gumaziba an adarazi abiragha, nguibar ekiam isi, ezi a ghua atrivim iti naghin, dipenir gavgavir mamin aven ghu. Egha an avim gaborogha atrivimin dipenibagh aboi. Egha a uabi avir kamin aven areme. **19** Bizir Simri batozizimin mingarim kamakin: Jeroboam faragha uabi arazir kuram Ikiavira Itir God, Israelian Godin damazimin a gami, egha a uaghan Israelia getuima, me arazir kuram gami. Ezi Simri, Jeroboamin arazibar gin ghua, arazir kuram gamigha, an ivezir kurar kam ini. **20** Atrivim Simri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Atrivim Ela abirazir eghaghanim, uaghan an aven iti. **21** Atrivim Simri aremezi, Israelian ikizim bigha, ikizir pumuningin oto. Israelian gumamazir maba, Ginatin otarim Tipni amiseveghti, an atrivimin ikiasava ami, ezi igharaziba Omri baka. **22** Egha gin Omrin adarazi Tipnin adarazi abira. Ezi Tipni aremezi, Omri atrivimin oto. **23** Atrivim Asa namba 31in azenimin, Judan atrivimin itima, Omri Israelian atrivimin otogha 12plan azenibar atrivimin ike. An 6plan azenir faragha zuibar, a Tirsan nguibar ekiamin ike. **24** Egha gin Omri mighsiar gumazir itir nguazir mam givese. Egha mighsiar kamin divazir gavgavim avinizar nguibar ekiam mamin ingari. Gumazir an a da nguazir kam givezezim, an ziam Semer, Omri 60,000 silva isa Semer ganingi. Egha Omri gumazim Semer ginighnigha ziar kam nguibar ekiam ganingi, Samaria. **25** Egha Omri arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar kevegha atrivir, faragha ikeizar arazir kurabagh amua, uaghan Israelia getuima me arazir kurabagh ami, ezi me aseba fer arazim, Ikiavira Itir God, Israelin God gamizi, a puvira men atari. **27** Atrivim Omri amizir arazir igharaziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a Omrin ingangarir gavgavibagh eghari. **28** Ezi Omri uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimin an efa. Ezi an otarim Ahap, an danganim ingha atrivimin oto. **29** Atrivim Asa namba 38in azenimin, Judan atrivimin itima, Omrin otarim

Ahap Israelian atrivimin oto. Egha a 22plan azenibar Samarian nguibar ekiamin ike. **30** Egha Ahap arazir kurar avirim Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. An arazir kuraba bar kevegha atrivir faragha ikeizar arazir kurabagh afira. **31** A Jeroboamin min arazir kurabagh amua, egha ghaze, pura bizim. Egha a Saidonian nguibamin Atrivim Etbalin guvim Jesebelin iti. Egha Saidonian asem Balin ziam fe. **32** Egha Ahap asem Bal bagha Samarian dipenir mamin ingarigha, ofa gamir dakozir mam dipenir kamin aven an ingari. **33** Egha a datirighin aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha, an ziam fe. An arazir kam, Ikiavira Itir God, Israelian God, gamizi, a bar an aningaghe. An arazir kuraba bar kevegha, atrivir faragha ikeizar arazir kurabagh afira. **34** Dughiar Ahap atrivimin itimin, Betelin nguibar ekiamin gumazim Hiel, a ua Jerikon nguibar ekiamin ingari. Hiel nguibar ekiamin avinamin divazir mingarim bagha dagiar ekiaba arizima, an otarivar iariam Abiram areme. Egha a nguibam avinizar divazimin tiar akar ekiabar ingarima, an otarivar abuananam Segup areme. Bizir kam Hiel bato, mati akar Ikiavira Itir God bar fomira Nunin otarim Josua mikemezin min oto.

17 Akam ingha izir gumazir mam, Elaija, a Gileatin Distrighin itir nguibar ekiam Tisben gumazim. Dughiar mamin, a iza Atrivim Ahap batogha kamaghin a migia ghaze, “Ki Godin ingangar gumazim. Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zurara itim, ki an ziamin, guizbangira ni migei: Amoziba ko dimagarimin ghuariamin dipaba azenir tabar nguazim giran kogham. Egh kamaghira iki mangiti azenir taba givagham. Egh kamaghira iki mangiti, ki mikemeghti, amozim ua izam.” **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, **3** “Ni danganir kam ategh, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin mangi, Keritin Daghurimin boroghin uabi modogh iki. **4** Egh ni daghurir kamin dipabar ami. Ki kuazazir kotkotbav kemegha gifa, eghiti me ni bagh dagheba inigh izam.” **5** Ezi Elaija Ikiavira Itir Godin akamin gin ghua, Jordanin Fanemin aruem anadi naghin Keritin Daghurimin boroghin iti. **6** A dipar kam apa itima, kuazazir kotkotba mizaraziba ko guaratizibar, a bagha bretba ko asiziba isa izi, ezi a dapi. **7** Ezi dughiar mabar kantri Israelin amoziba puvati, ezi daghurir dipar kam uaghan dake. **8** Keritin Daghurim dakegha givazi, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, **9** “Ni dikavigh Saidonin nguibar ekiamin boroghin itir nguibar mam Sarefatin mangi, egh kagh daperagh iki. Ni oragh, nguibar kamin, amizir mam iti, an pam areme. Ki, dagheba ni daningiva egh nin gan nin akurvaghasa, ki amizir kam amisevegha a mikeme.” **10** Ezi Elaija dikavigha Sarefatin nguibamin ghu. A ghua nguibar kamin divazimin tiar akamin otogha garima, amizir pam aremezir mam dazibagh eghufi. Ezi an amizimin diagha an azaragha ghaze, “Ga uaning, ki dipatam amasa. Ni na bagh dipatam minemin a tuigh a inigh izi.” **11** Ezi amizim Elaijan akam baregha dipam iniassa zuima, a uam an diagha ghaze, “Noki, ni na bagh bretin otevitam sara inigh izi.” **12** Ezi amizim a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, nin Godin ikia mamaghira itim, a nan gari. An ziamin, ki guizbangira migei, ki bretba puvati. Plauan bar muziarimra, a nguazir minemin iti, ezi olivin borer muziarim, uan misevinim iti. Ki datirighin plauan muziarim tuasa daziba akumakui, egh da inigh uan dipenimin mangigh a tuam. Ki uan otarim ko, ga aneramegh givaghti, dagheba ua puvatigham. Mar ga ovengsivira mizum ikiam.” **13** Ezi Elaija a migia ghaze, “Ni mamaghin nighnigh atiatingan marki. Ni uan dipenimin mangi, ni mikemezi moghira damu. Egh, ni faragh plauan muziarir tam ko borem inigh egh bretin muziarim tuagh a inigh izi na daningigh, egh ni gin uan otarim ko gua uaning bagh damu. **14** Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Nin plauan muziarim ko borer muziarim ikivira ikiti, Ikiavira Itir God uam amozim amadaghti a ua nguazim gizam.” **15** Ezi a dipenimin ghugha Elaija a mikemezi moghiram ami. Egha amizir odiarir kam uan adarazi ko Elaija, me dughiarbar damamin dagheba zurara izivagha mamaghira iti. **16** Ikiavira Itir God, akam Elaija ganingizi, a mikemezi moghin, an plauan minem ko

borer misevimin itim givazir puvati. **17** Dughiar maba givazi, dipenir kamin ghuanimizimin otarim arei. An arimariam ghua bar ekevezima an areme. **18** Ezi amizim Elaija migia ghaze, “Ni Godin ingangarir gumazim, ni manmaghsua arazir kamin na gami? Ni ti kagh izegha nan arazir kuraba isa Godin damazim gati, ezi bizir kam bangin nan otarim areme.” **19** Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni otarim inigh izi na daningigh.” Egha Elaija otarimin kuam amebamin dafarimmining na inigha, a firagha dipenimin pin itir ghuriamin ghuananabogha uan dakozimin aneti. **20** Egha a pamten Ikiavira Itir Godin diagha ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God. Amizir odiarir kam uan dipenim nan taghizi, ki a ko iti. Ezi ni manmaghsua osimtizir ekier kam amizir kam gatigha, an otarim gamizi, an areme?” **21** Egha Elaija dughiar 3plan uabi aminegha otarim gisin irighav ikia, kamaghin Godin dia a migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni otarir kam damighi, a ua dikavigh angamira iki.” **22** Ezi Ikiavira Itir God, Elaijan dindiam baregha otarim gamizi a ua dikavigh angamira iti. **23** Ezi Elaija akui naghin pin, otarim fegha a firagha izaghira an amebam ganiga, kamaghin an amebam migei, “Ni gan. Nin otarim ua dikavigha angamira iti.” **24** Ezi amebam a ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki datirighin fo, ni Godin ingangarir gumazim. Ezi Ikiavira Itir Godin akar nin aktorimin otiviba, da bar guizbangira.”

18 Aruem dughiar ruarimin iti, ezi an dughiar namba 3in azenimin, Ikiavira Itir God kamaghin Elaija migei, “Ni mangi Atrivim Ahapin ganigh, eghti ki uam amozim amadaghti a izam.” **2** Ezi Elaija dikavigha Ahap bagha ghu. Dughiar kamin, Samariaba dagheba bar puvati. **3** Atrivim Ahap, faragha uabin ganasa Obadia bagh akam amada. Obadia a gumazir atrivimin dipenimin garim. Obadia Ikiavira Itir Godin ziam fa bar an apengan iti. **4** Dughiar Atrivir Amizim Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghirimin, Obadia akam inigha izir gumazir 100pla inigha, me isa dagiar torir ekiabar me monge. A 50pla isa torir mamin me muegha, egha 50pla isa torir mamin me monge. Egha a dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. **5** Ezi Obadia Ahap bagha izezi, Ahap kamaghin a migei, “Ga kantrin danganiba bar dar mangiva, tintinibar danganir mozir dipaba faragha ikeziba ko, daghurir muziarir dipaba faragha ikeziba bar adar mangam. Egha ga ti danganir kamin dadaba buriam, eghti hosiaba ko donkiba dar amam. Dadaba ikiti, en hosiaba ko donkiba arimighiran kogham.” **6** Egha aning kantrin aven danganiba amisefe, Ahap tamin mangi dadaba buriti, Obadia tamin mangi dadaba buriam. Egha aning ghu. **7** Obadia zuima, Elaija iza tuavimin a bato. Ezi Obadia an ganigha fogha, uan guam isa nguazim gatigha Elaijan ziam fe. Egha a kamaghin an azara, “Elaija, nan gumazir ekiam, kar nirara?” **8** Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Are, ki Elaija. Ni ua mangi Atrivim Ahap kamaghin a mikim suam, Elaija izegha gifa.” **9** Ezi Obadia kamaghin an azara, “Gumazir ekiam, ki bar arazir kurar manam gamizi, Atrivim Ahap na misueghti ki aremeghasa ni ifonge? **10** Ikiavira Itir God, nin Godin zurara itimin ziamin, ki bar guizbangira migei, atrivim ua nin ganasa bar ifongegha, nguazir kamin danganiba bar ni buria ni bagha gari. Eghti kantrin tamin gumazir dapanitam kamagh mikim suam, ni an kantrin itir puvati, egha Ahap akar gavgavimin gumazir dapanibav gia ghaze, ni itir puvati. Eghti Ahap kamaghin guizbangira darigh mikim suam, ni itir puvati. **11** Ezi datirighin ni ifueghti, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Ki kamaghin damuan bar aghua. **12** Ki ni ateghti, Ikiavira Itir Godin Duam ti ni inigh danganir ki fozir puvatizimin mangar maraghe. Eghti Atrivim Ahap izi ni buri nin apighan kogh, nan atar na misueghti ki aremegham. Ni na amangan marki. Markiam. Guizbangira, ki igiamra ikia zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, an ziam fa iza datirikin. Kamaghin amizi, ni nan apangkufigh. **13** Egha Jesebel Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirir dughiamin, ki 100plan akam inigha izir gumaziba dagiar torir ekiabar me monge. Ki 50pla mozir igharazimin me mongegha, 50pla mozir igharazimin me monge. Egha ki

dagheba ko dipaba me ganiga men gara iti. Ni ti ingangarir aghuir ki amizir kam gifos, o? **14** Ezi datirighin ni kamaghin ifonge, ki mangi atrivim mikim suam, Elaija ua izegha gifa. Egh ki ni mikemezi moghin damighi, atrivim gin izi nin apighan kogh na misueghti ki aremegham.” **15** Ezi Elaija a ikaragha ghaze, “Ni atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim, a zurara ikia mamaghira itim. Ezi an ziamin ki ghaze, bar guizbangira, Ahap aruer kamin nan ganam.” **16** Ezi Obadia ghua, Atrivim Ahap bativasa ghua a batogha, kamaghin a migei, “Elaija ua izegha gifa.” Ezi Ahap dikavigha Elaija bativasa zui. **17** Egha Ahap an garavira a migia ghaze, “Datirighin, ki nin apigha gifa. Nin osimtizim bangin, Israelia osimtizir ekiam ini.” **18** Ezi Elaija kamaghin Ahapin akam ikaragha ghaze, “Ni ifari. Ia Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba batoko, egha aser Balbar ziaba fe. Kamaghin amizi, kar nin afeziamin adarazi ko ian osimtizim. Nan osimtizim puvati. **19** Ni datirighin Israelian gumazamiziba bagh akam amadaghti, me izi Karmelin Mighsiamin na bativam. Egh ni uaghan asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla, ko aser amizim Aseran akam inigha izir gumazir 400pla inigh izi. Kar Atrivir Amizim Jesebel akuaghapir akam inigha izir gumaziba.” **20** Ezi Ahap Israelian gumazamiziba ko akam inigha izir gumazir ifavariba bar moghira men diazi, me ghua Karmelin Mighsiamin uari akufa. **21** Ezi Elaija ghua gumazamizibar boroghin tughav ikia, kamaghin migei, “Ia gumazamizir nighnizir pumuning itiba, ia manadizoghin nighnizir vamira ikiam? Egh Ikiavira Itir God, a guizbangira God, ia anarira an ziam fam. Eghti Bal a guizbangira God, ia anarira an ziam fam.” Ezi gumazamiziba tong akatam ikarazir puvati. Bar puvati. **22** Ezi Elaija me migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazitam ua itir puvati. Ki uabira iti. Ezi asem Balin akam inigha izir gumazir 450pla iti. **23** Ia bulmakaun apurir igiar pumuning inigh na bagh izi. Eghti Balin akam inigha izir gumaziba uari bagh bulmakaun kamnining tam inigh. Egh a misuegh an aghoregh ofa damusi, a isi ofa gamir dakozimin dazibagh isin anetigh. Egh avim a darighan kamin. Eghti ki uaghan bulmakaun igharazim inigh ofa damuamin arazimin a damuam. Egh ki uaghan avim a datighan kogham. **24** Eghti ia uan asem Bal ko mikim an dim, eghti ki Ikiavira Itir God ko mikim an dimam. Eghti godin manam en azangisizim baregh avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isighti, e bar fogh suam, a guizbangira God.” Ezi gumazamiziba akar kam baregha dia ghaze, “Bar dera! E mamaghira damuam.” **25** Ezi Elaija kamaghin Balin akam inigha izir gumazibav gia ghaze, “Ia aviraseme, kamaghin amizi ia faragh mangi, uan bulmakaun amisevegh a misuegh aneghoregh, a isi ofa gamir dakozim darigh. Egh avim arighan marki. Egh ia uan asem ko mikim an diaghti an avim amadaghti, a izighiri ofan kamin isi.” **26** Ezi asem balin akam inigha izir gumaziba, bulmakaun gumazamiziba inigha izezir kamnining mam ini. Egha ofa damuasa bizibar kiri. Egha me mizaraghara asem Bal ko migia, an dia ghua aruer arizimin tu. Me kamaghin dia migia ghaze, “Bal, ni en dindiam baraghasa e ifonge.” Ezi me dia migei migirigiabar ikarvaziba pu. Bar puvati. Me onger akaba bangi, igha uari akura ofa gamir dakozir gumaziba ingarizir kam gighuagha rui. **27** Egha aruer arizimin Elaija kamaghin me dipova ghaze, “Ia amirvaghan marki. Kar ti godra. Ia tong mighigh a ko ua mikim. A ti bizitam ginighnigha iti, o a ti daviasa ghu, egha ian dindiam baragharizir puvati. A bizir igharazibagh amuama, o a ti nguibar igharazitamini ghughama. O, a ti akuama, kamaghin amizi ia a gaghuragh.” **28** Ezi akam inigha izir gumaziba pantemin dia, egha afuaba ko midorozir sababa inigha uan asemin ziam fer arazibar gin ghua, uari uan namnaba aghori. Ezi ghuziba men namnabar emira izaghiri. **29** Me mati gumazir onganibar min dia ghuvira itima, guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi men dindiar ararebar ikarvaziba puvati, ezi bizitam pu otzir puvati. Bar puvati. **30** Ezi datirighin Elaija kamaghin gumazamizibav gei, “Ia nan boroghira izi.” Ezi me bar iza uari akuvagha an ekiaru. Ezi Elaija uam Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri, gumaziba fomiram a gasighasiki.

31 A ofa gamir dakozimin ingarisa 12plan dagiaba ini. Dagiar kaba, dar dibobonin, men inazir afeziem Jokopin otarir 12plan otivizir ababanin gami. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Jokop mikeme, "Gumamaziziba ziar kam Israel ni darigham." **32** Egha Elaija dagiar kaba inigha Ikiavira Itir God bagha ofa damuamin dakozimin ingari. An ofa gamir dakozimin ingarigha givagha, egha afemozir mam gikua dakozim gighui. Afemozir kam, me 14 litan dipam a gingehti a izivagham. **33** Egha Elaija daziba inigha ofa gamir dakozim gatigha, bulmakaun tuziba aghoregha da isa dazibagh isin ariki. **34** Egha a kamaghin gumamazizibav gei, "Ia 4plan minner dipar ivezeviba inigh izi ofan asizir tuziba ko dazibagh isin dagh ingegh." Me amigha givazi, a me mikemezi me uam ami. Ezi me uam amigha givazi, a ua me mikemezi me uam ami. Ezi me kamaghin ami. **35** Ezi dipam ofa gamir dakozimin miriamin emira uagharia afemozir kam gizifa. **36** Egha bar guaratizimin, ofa damuamin dughiamra, akam inigha izir gumazim Elaija ofa gamir dakozim boroghin ghugha kamaghin God ko migei, "O Ikiavira Itir God, ni Abraham ko Aisak ko Israelin God, ki kamaghin ifonge, ni datirighin gumamaziziba kamaghin men akagh, ni uabira Israelian God. Egh ni uaghan kamaghin men akagh suam, ki nin ingangarir gumazim, egha nin akamra gin ghua bizir kaba bar dagh ami. **37** O Ikiavira Itir God, ni nan dimdian baregh, egh ki nin azarazi moghin damu, eghti gumamazizir kaba fogh suam, nirara guizbangira Ikiavira Itir God, egh ni men navir averiabar amighi, me ua ni bagh izi." **38** Ezi Ikiavira Itir God avim amadazi, a izaghira ofan bar isia mighirir kam bar an isia, daziba ko ofa gamir dakozimin dagiaba, ko nguazir minemeniar an miriamin itim sara isi. Ezi afemozimin itir dipam uaghan bar dake. **39** Ezi gumamaziziba kamaghin ganigha, uari isa nguazimin uari akunigha kamaghin dia migei, "Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God! Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God!" **40** Ezi gin Elaija kamaghin me migei, "Ia dikavigh Balin akam inigha izir gumaziba bar moghira men suikigh. Ia men tav ateghti an arimangan marki!" Ezi me akam inigha izir gumazir ifavarir kavar suighizi, Elaija me inigha Kisonin Daghurimin miriamin uaghirigha me misoghezi, me ariaghire. **41** Me danganir kamin ikiavira ikiava, Elaija kamaghin Ahap migei, "Ni zuamira mangi egh dami. Ki amozir ekiam barazi, a iza nidi." **42** Ezi Ahap ghuava api. Ezi Elaija uan ingangarir gumazim ko Karmelin Mighsiar orazimin ghuavanabo. Egha Elaija uan guam aviragha uan tevminningin tizim gati. **43** Egha kamaghin uan ingangarir gumazim migei, "Ni munagh mangi ongarimin gam." Ezi ingangarir gumazim ghua ganigha ua izegha ghaze, "Ki bizitamin ganizir puvati." Ezi Elaija ingangarir gumazim uam a migei, "Ni mangi ua ganigh." Ezi ingangarir gumazim kamaghirama ami. Ezi Elaija 7plan dughiarbar migirigiar kamram ami. **44** Egha namba 7in dughiamin ingangarir gumazim ua iza kamaghin migei, "Ki ghuariar muziarir mamin garima, an ongarim gisin oto. A suvigha gumazimin dafarimin min gari." Ezi Elaija uan ingangarir gumazim migei, "Ni zuamira Atrivim Ahap bagh mangi a mikemeghti, a uan karis inigh zuamira magrigh. Amozin an tuavim apirigham." **45** Ezi ghuariar piziba zuamira otivigha overiam bar anevara. Ezi aminin dikavizi amozir ekiam suaghiri. Ezi Ahap uan karisin ghuanaobogha, Jesrilin zuir tuavimin zui. **46** Ezi Ikiavira Itir Godin gavagvim Elaijan ize. Ezi Elaija pamtemin uan inim ikegha Ahapin karisin faraghavira ivegha zui. A kamaghira ivemara ghua aning Jesrilin oto.

19 Atrivim Ahap Jesrilin otogha givagha, Elaija amizir biziba bar dar gun uan amuir Atrivir Amizim Jesebel mikeme. Egha uaghan Elaija asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghirezibar migirigiamin gun a migei. **2** Ezi Jesebel Elaija bagha akam amaga ghaze, "Ni asem Balin akam inigha izir gumazibav soghezi me aremezi moghin, ki ni misueghti ni aremegham. Ni gurumzaraghan dughiar kamra, ni aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, aseba narara misueghti ki aremegham." **3** Elaija kamaghin oregha,

atiatigha uabi inigha arav ghu. A uan ingangarir gumazim inigha aning ghua, kantri Judan itir nguibam Berseban oto. Egha Elaija uan ingangarir gumazim nguibar kamin anetaki. **4** Egha Elaija uabira gumamaziziba puvatizir danganimin aruer vamiran an zui. A ghua temer muziarir mam batogha, an povimin aperagha aremeghasa God ko migei. Egha ghaze, "O Ikiavira Itir God, osimtizir na bativir kaba da kamaghira tugh, ni na inighti ki ovegh mangam. Ki gumazir aghuim puvati, nan ovaviba ovengezi moghin, ki ovengam. Kamaghin ni datirighin na ateghti ki aremek." **5** A God ko mikemegha givagha, temer kamin povimin irighava akui. Ezi enselin mam zuamiram otogha, an suiragha a migia ghaze, "Ni osegh dikavigh dami." **6** Ezi Elaija osegha uan dapanvirin gari dagiabar tuezir bretin baravim ko dipar misevimin itim, aning iti. Ezi an apava dipam amegha, uamategha mitogha akui. **7** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel ua iza an suiragha a migia ghaze, "Ni dikavigh dami. Ni dameghan koghiva, tuavir ruarimin mangiva avegham." **8** Ezi Elaija dikavigha uam apa egha dipam api. Ezi dagher kaba gavgavim a ganingizi, a 40plan arueba ko 40plan dimagaribar arua ghua, Godin mighsiam Horep o Sainain oto. **9** Ezi aminin pirizi, Elaija ghua dagiar torir mamin aven ghugha akui. Elaija torir kamin aven ikiavira itima, Ikiavira Itir God a batogha an azara, "Elaija, ni tizim gamua kagh iti?" **10** Ezi an a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti, ezi me uaghan na misueghti ki aremeghasa." **11** Ezi Ikiavira Itir God a migia ghaze, "Ki Ikiavira Itir God, ki mighsiamin boroghira izi mangam, kamaghin amizi, ni azenan mangiva mighsiamin pin nan damazimin tugh." Ezi Elaija garima, Ame! Ikiavira Itir God iza zui! Ezi aminir bar gavgavir mam, iva iza Ikiavira Itir Godin guamin mighsiaba ko dagiaba abiagharisi. Ezi Ikiavira Itir God aminir kamin aven itir puvati. Aminim iva iza ghugha givazi, mikimkizim oto. Ezi Ikiavira Itir God, mikimkizir kamin aven itir puvati. **12** Ezi mikimkizimin gin, avim oto. Ezi Ikiavira Itir God, avir kamin aven itir puvati. Ezi avimin gin, Elaija orazi, tiarir muziarir mam mati gumazim sighsirir akabav gei. **13** Ezi Elaija a baregha, korotiar ruarimin uan guam avaragha, azenan ghua torir akamin tughav iti. Ezi tiarir kam, kamaghin an azara, "Elaija, ni tizim gamua kagh iti?" **14** Ezi an a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki zurara nin ziamra fasa gavgafi. Ni fo, Israelia nin Akar Dikirizir Gavgavim abigha, nin ofa gamir dakoziba akaragharigha, nin akam inigha izir gumaziba, me midorozir sabamin bar me misoghezi me ariaghire. Ezi ki uabira iti. Ezi me datirighin na misueghti ki aremeghasava ami." **15** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Tuavir ni izezir kamra, ni uamategh an mangi, Damaskusin nguibar ekiamin boroghira itir gumamaziziba puvatizir danganimin otogh. Egh gin ni nguibamin aven mangi, Hasaelin ganigh borem an dapanim gingege, anemiseveghti a Sirian kantrin atrivimin otogh." **16** Egha Ikiavira Itir God u kamaghin a migei, "Ni uaghan, Nimsin adarazir gumazir mam Jehu batogh borem isi an dapanim gingege anemiseveghti, a Israelian atrivimin ikiam. Egh ni uaghan nguibam Abel-Meholan itir gumazim Safatin otarim Elisa, batogh borem isi an dapanim gingege anemiseveghti, a nin danganin inigh egh akam inigha izir gumazimin otivam. **17** Eghti Hasael atrivimin ikiamin dughiamin, a gumamazizir aviribav soghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Jehu me misueghti me arighiregham. Eghti tarazi an aregham, eghti Elisa me misueghti me arighiregham. **18** Eghti ki Israelian tongin itir gumamazizir 7,000in varazira amamangatighi, me angamira ikiam. Me asem Bal bagha teviba apirizir puvati. Egha an nedazibar torava, an ziam fer puvati. Gumamazizir kaba na baghavira ikia nan gin zui." **19** Ezi Elaija mighsiam ategha uamategha Israelin nguazimin ghua, Safatin otarim Elisan api. A 11plan gumazir igharaziba ko azenim gutui. Gumaziba vaghvagha bulmakaun pumuning ko ingari. Me bar moghira

24plan bulmakauba abirima da nguazim abizir biziba mikirvasi. Ezi 11plan gumazir kaba uan bulmakauba ko faragha zui, ezi Elisa uan bulmakaun pumuning ko, me gin izi. Ezi Elaija, Elisa bagha ghua, uan korotiar ruarim suegha Elisa garu. **20** Egha Elaija zuima, Elisa uan ingangarir bulmakauning ategha ivegha an gin ghua kamaghin Elaija migei, "Ni na ateghti, ki uamategh mangi uan amebam ko afeziamin toregh aningnin agharibar suiragh, egh izi nin gin mangam." Ezi Elaija a migia ghaze, "A dera, ni mangi. Ki nin anogoreghan kogham." **21** Ezi Elisa anetegha uamategha ghu. A ghua uan bulmakaun pumuning misoke. Egha bulmakauningin tuemning gatizi, aning unaning inigha ingangarim gamizir temer kam inigha, avim atigha bulmakaun asiziba tue. Egha da isa gumazamizibagh aningizi, me da api. A kamaghin amigha givagha, Elaijan gin ghua an ingangarir gumazimin oto.

20 Sirian Atrivim Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Israelia misoghasa zui. Ezi 32plan atrivir igharaziba midorozir hoziaba ko karisba inigha iza an akura. Egha me bar ghua Samarian nguibar ekiam ekiarugha Israelia misosi. **2** Dughiar kamin, Atrivim Ahap Samarian itima, Benhadat gumaziba amangizi, **3** me ghua Ahapin migia ghaze, "Ni uan silvaba, ko golba, ko amizir diriba, ko nin otarir gavgaviba, ni bar da na daningigh." **4** Ezi Atrivim Ahap, Benhadat bagha kamaghin akam amaga ghaze, "O Atrivim Benhadat, nan gumazir ekiam, ki ni mikemezi moghin damuam. Ki uan biziba ko, e bar nin bizibara." **5** Ezi gin Benhadat ua gumazir igharazir maba, kamaghin Ahap mikimasa me amada, "Ki faragha silvaba ko golba, ko amuiba, ko boriba uabi dainigasa ni mikeme. **6** Eghti gurumzaraghan dughiar kamra, ki uan gumazir dapaniba ameghti, me nin dipenim ko, nin gumazir dapanibar dipenibar izam. Egh me bizir aghuir ni bar ifongeziba inigh mangam." **7** Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha, Israelian gumazir dapanibar diazi, me iza uari kuvazi, a kamaghin me migei, "Ia gan, gumazir kam osintiziba buri. A faragha ghaze ni uan amuiba ko boriba, ko silvaba ko golba na daningigh. Ezi ki an akamin amamangati. Ezi a uam akam gira, kar a ti e gasighasighasa." **8** Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar Atrivim Ahap migia ghaze, "Ni an akar kamin gin mangan marki. Egh arazir kam damuan marki." **9** Ezi Atrivim Ahap kamaghin Benhadatin gumazibav gia ghaze, "Ia mangi Atrivim Benhadat kamaghin a mikemegh: Ki an akar a faragha mikemezim gifonge. Egha akar a gin migeim, ki an amamangatighan kogham. Bar puvatigham." Ezi gumazir kaba ghua Ahapin akabar gin Benhadat mikeme. **10** Ezi Benhadat ua me amangizi, me iza akar igharazim Ahap ganiga ghaze, "Ki datirighin uan midorozir gumazir aviriba inigh iziti, me nin nguibar ekiam gasighasigham. Me bar bizibagh asighasighti da pura minezibar min iregham. Ki kamaghin damighan koghti, nan aseba na misueghti ki aremeham." **11** Ezi Israelian atrivim a ikaragha kamaghin gumazir kabav gia ghaze, "Ia mangi Benhadat kamaghin a mikemegh. Gumazim a guizbangira midorozir gumazim, a misoghsi mangasa midorozir sabam ikegha dia ifaghata uan ziam fer puvati. A midorozim agivagh egh gin uan ziam fi bar akuegham." **12** Dughiar kamin, Atrivim Benhadat atrivir igharazir maba ko, uan averpenibar ikia dipar onganiba api. Ezi gumaziba Ahapin akam inigha iza a migei. Ezi an akar kam baregha uan midorozir gumazibav gia ghaze, e dikavigh mangi Samariaba ko misoghama. Egha me uan averpeniba ategha zui. **13** Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir mam Atrivim Ahap bagha ghua a migia ghaze, "Ikiavira Itir God kamaghin migei, 'Ni gan, Benhadatin midorozir gumazir avirir kaba izasa. Eghti ki nin amamangatighi, ni datirighin me abinigham. Egh ni datirighin kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.'" **14** Ezi Ahap kamaghin akam inigha izir gumazim migei, "Tinara me misogh me abinigham?" Ezi akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, "Ikiavira Itir God ghaze, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiaba, me dikabinigham." Ezi atrivim ua men azara, "Tinara midorozimin faragh mangi midorozim foram?" Ezi

akam inigha izir gumazim ghaze, "Nirara." **15** Ezi atrivim, distrighbar gavmanin gumazir dapanibar midorozir gumazir igiar kabar diazi, me iza uari akufa. Men dibobonim 232in ghu. Ezi gin a Israelian midorozir gumazir igharazibar diazima, me iza uari akufa. Men dibobonim 7,000in ghu. **16** Egha me aruer arizimin nguibar ekiam ategha midorozim bagha ghue. Ezi Benhadat 32in atrivir maba ko, uan averpenibar ikia, puvira dipar onganiba apa, egha onгани. **17** Egha Benhadat midorozir gumazir maba amangizi, me moga Israelian gasana ghue. Egha me Israelian midorozir gumazir igiar kabar garima me izi. Ezi me uamategha ghua Benhadat migia ghaze, "Gumazir maba Samarian nguibar ekiam ategha izi." **18** Ezi Benhadat kamaghin uan midorozir gumazibav gei, "Ia mangi men suigh, egh me misoghitarighan marki. Me ti misoghasa izi o, me e ko navir vaminan ikiasan en azangsiggha izi, pura bizim. Ia me ateghti, me angamira iki." **19** Ezi Israelian midorozir gumazir igiaba nguibam ategha faragha zuima, Israelian midorozir gumazir igharaziba men girakirangin zui. **20** Egha midorozimin, Israelian midorozir gumaziba deravira misogha, vaghivagha Siriabar midorozir gumaziba inigha bar me misuaghariki. Ezi men marazir arima, Israelia men agintisi. Ezi Benhadat hoziam gaperagha midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba ko arav ghu. **21** Ezi Atrivim Ahap midorozir gumazir maba ko Samarian nguibar ekiam ategha ghua, Sirian midorozir gumazir hoziaba ko karisbar itiba ko misosi. Egha me Sirian midorozir gumazir avirim misuagharigha, bar me abini. **22** Ezi gin, akam inigha izir gumazim, Atrivim Ahap bagha ghughu ua kamaghin a migei, "Siriabar atrivim azenir munamin ua izi ia ko misoghama. Kamaghin amizi, ni ua mangi uan midorozir gumaziba gavgavim me daning, egh Siriaba ko misoghsi deragh nighnigh iki." **23** Ezi gin Atrivim Benhadatin gumazir dapaniba kamaghin a migei, "Israelian aseba, da mighsiabar aseba. Kamaghin amizi, aser kaba Israelian akurazi, me e abira. E me ko danganir zaribar uariv sogh, egh guizbangira me abinigham. **24** Kamaghin amizi, ni kamaghin damu: Ni atrivir kaba faragh me batueghti, me ua nin midorozir gumazibar faragh mangan marki. Ni uan midorozir gumazibar faragh mangamin gumazir dapanitaba amisefegh. **25** Egh ni uaghan gumazir aviriba inighti, me nin midorozir gumazibar ikiti, nin midorozir gumaziba fomira avirasemezi moghin ikiam. Egh e mangi danganir zarimin Israelia misogh, me abinigham." Ezi Atrivim Benhadat akar kam baregha, me mikemezi moghirama ami. **26** Egha azenir gin izimin a uan midorozir gumaziba inigha, me Israelia misoghasa Afekin nguibamin ghue. **27** Ezi Israelian atrivim uan midorozir gumazibar diazi, me iza uari akuvagha, midorozir bizibar kiri. Egha me ghua danganir Sirian midorozir gumaziba itimin boroghira ghughu, danganir pumuning aghuigha aningnin iti. Israelian ikizim, a bar suvigha, mati memen okoruar bar muziarir pumuning. Ezi Sirian midorozir gumaziba bar avirasemegha tintinibar danganiba bar dar iti. **28** Ezi akam inigha izir gumazir kam ghua kamaghin Atrivim Ahap migei, "Ikiavira Itir God ghaze, 'Sirian gumazamiziba ghaze ki mighsiabar asem, egha danganir zaribar itir puvati. Kamaghin amizi, ki ian amamangatighi, ia men midorozir gumazir avirir kam abiragham. Eghti ia Israelia kamaghin fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.'" **29** Ezi Siriabar midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba uan averpenibara ikia ghua aruer namba 7in tu. Egha aruer namba 7in, me dikavigha uariv sosi. Egha aruer kamra Israelia, Sirian midorozir gumazir bar aviribav suaghariki, men dibobonim 100,000in tu. **30** Ezi Sirian midorozir gumazir maba bar a Afekin nguibar ekiamin aven ghue. Ezi nguibar ekiam avinizar divazim akariaghirigha ira ua 27,000plan gumazibav suaghariki. Ezi Benhadat uaghan ara ghua nguibar ekiamin aven ghughu, dipenir mamin danganir bar aven itimin uabi modo. **31** Ezi an gumazir dapaniba ghua an ganigha kamaghin a migei, "E kamaghin akam baraki, Israelian atriviba, me apangkuvim itir gumaziba. Egha e kamaghin nighnisi, e azirakar korotiabar aghuigh, benibar uan firibar afegh Israelian atrivim bagh mangam. E kamaghin damighti, a ti

nin apangkuvigham, egh ni misueghti ni aremegham kogham.”

32 Ezi Benhadat men azangisizimin amamangatizi, me azirakar korotiaba aghuigha, benim inigha uan firibagh ike. Egha me Atrivim Ahap bagha ghua kamaghin a migei, “Nin ingangarir gumazim, Benhadat ghaze, ni an apangkuvigh, a misueghti an aremegham marki.” Ezi Ahap me migia ghaze, “An angamira iti, o? A dera. A mati nan aveghbuam.”

33 Ezi Benhadatin gumazir dapaniba deraghavira kuariaba arigha Ahapin akaba baragha, zuamira nighnizir gavgavin an akar otevir kamin iti. Egha me zuamira kamaghin migei, “Bar guizbangira. Are, Benhadat nin aveghbuam.” Ezi Ahap me migia ghaze, “La mangi a inigh na bagh izi.” Ezi me ghua Benhadat mikemezi an Ahap bagha ghua. Ezi Ahap uan karis gaperagha Benhadatin gara a mikemezi, an an karisin ghuanabo.

34 Egha Benhadat kamaghin Ahap migei, “Ki nguibar ekian nan afeziam faragha nin afeziam ko misogha iniziba, da isi ua ni daningam. Egh ni uaghan dagiar ingangarir taba Damaskusin dar amu. Nan afeziam fomira Samarian nguibar ekiamin amizi moghin ni damu.” Ezi Ahap kamaghin a migei, “Ni mamaghin damusi, ki nin amamangatighi, ni mangam.” Egha Ahap Benhadat ko akar mam akirigha, an amamangatizi a ghua.

35 Ezi Atrivim Benhadat ghugha givazima, Ikiavira Itir God, akam inigha izir gumazir ikizimin tongin mavin nighnizim fezi, a kamaghin akam inigha izir gumazir igharazim migei, “Ni na misoghasa, ki ifonge.” Ezi akam inigha izir gumazir kam, a misoghan ifongezir puvti.

36 Ezi akam inigha izir gumazim, akam inigha izir gumazir igharazir kam migia ghaze, “Akar ki ni ganingizir kam, kar Ikiavira Itir Godin akamra. Ezi ni Ikiavira Itir Godin akam batoke, kamaghin amizi ni na ategh mangiti, laion tam ni misueghti ni aremegham.” Ezi akam inigha izir gumazir igharazir kam zuima, laion otogha a misoghezi an areme.

37 Ezi gin akam inigha izir gumazir kam, gumazir igharazim bagha ghua, kamaghin a migei, “Ni na misoghasa ki ifonge.” Ezi gumazir kam a misogha, mizazir kuram a gasegha an mikarzim gasighasiki.

38 Ezi akam inigha izir gumazir kam, nir avizir mam isa uan guam avara, eghti gumamaziziba a gifoghan kogham. Egha an Atrivim Ahapin mizuua tuavir miriamin tughav iti.

39 Ezi atrivim izima, akam inigha izir gumazim an diagha ghaze, “Atrivim, ki midorozir ekiamin aven itima, en midorozir gumazir mam, apansir mam inigha iza na migia ghaze, ‘Ni deraghvira gumazir kamin gan. An arimangighi, ki ni misueghti ni aremegham. Puvatighitima, ki ni damuti, ni 30,000plan kina isi uan ikirimir uam a givezam.’ Midorozir gumazir kam na mikemegha ghua.

40 Ezi Atrivim, ki ghua ingangarir avirir igharazibagh amua itima, gumazir kam arav ghua.” Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni uabi isa kotiam gatigha gifa. Egha ni uabi fo, ivezir kurar manan ni bativam.”

41 Ezi akam inigha izir gumazir kam, zuamira nir avizir uan guam avarazim adangizi, atrivim maghira a gifo, an akam inigha izir gumazim.

42 Ezi akam inigha izir gumazim atrivim migia ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: Ki faragha ia mikeme, ia midorozim gamir dughiamin, ia apaniba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi ni Benhadat ataghizi an arav ghuzi, an midorozir gumaziba uaghan are. Kamaghin amizi, ni an danganim inigh aremegham. Eghti nin midorozir gumaziba an midorozir gumazibar danganiba inigh bar kuvigham.”

43 Ezi Atrivim Ahap akar kam baregha givagha, atara navim ikuva, uamategha uan nguibar ekiam Samarian ghua.

21 Ezi gin, bizir igharazir mam kamaghin oto. Nabot, a Jesrilin nguibamin gumazir mam, an wainin azenim Jesrilin iti, a Samarian Atrivim Ahapin dipenir ekiamin boroghin iti.

2 Ezi Ahap Nabot migia ghaze, “Nin wainin azenim nan boroghin iti. Kamaghin, ni a isi na danighi, ki nguazir kam inigh, an ua bagh zuravariba oparam. Ni a isi na danighi, ki wainin azenir bar aghuir igharazitam ni danigham, eghti a bar deragh, ni datirighin itir wainin azenir kam bar a gafiragham. O ni ifongegh, maghsuegh dagiaba bagh anemangiti, ki ivezir aghuimin ni givezam.”

3 Ezi Nabot ghaze, “Fomira fomira, nan inazir afeziaba nguazir kamin ghuaviba ikiangi, ezi ki datirighin

a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin ziamin, ki a isi ni danighan kogham.”

4 Nabot kamaghin Ahap mikemezi, an navim bar ikuvizi, an osemeghava atari. Egha a uamategha uan dipenir nguibar ekiam Samarian itimin ghua, egha dakuasava amua uan misiam girigha guam isa birim misuegha, daghebar aman aghua.

5 Ezi an amuim Jesebel a bagha ghua an azara, “Ni manmaghsua bar osemegha daghebar aman aghua?”

6 Ezi a uan amuim ikaragha ghaze, “Jesrilin gumazir kam Nabot, nan akam baraghizir puvti. Ki a migia ghaze, Ki an wainin azenim givezam. O maghsuegh, a dagiabar aghuaghti, ki wainin azenir igharazitam a daningam. Ezi a na daningam aghua.”

7 Ezi Jesebel a migia ghaze, “Tinara kantri Israelin atrivim? Ni, o igharaz tav? Ni osiman marki! Ni dikavigh daghetam ami. Ki Nabotin wainin azenim isi ni daningam.”

8 Egha Jesebel akinafarin maba osirigha, Ahapin ziam dagh arigha, an ababanim sara dagh atigha, Jesrilin itir gumazir dapaniba ko gumazir aruaba bagha ada amangi.

9 Akinafarin kabar osiziriba kamaghin migei, “La dagheba ataghiraghamin dughiatam amisefegh. Egh dughiar kamin, ia Jesrilin gumamaziziba bar men daghti, me izi uari akufagh. Egh faraghavira itir dabirabim Nabotin teghti an a daperagh.

10 Egh gumazir kuratamning an boroghin aning afaghti, aning daperagh akam a gasiva kamaghin a mikim, ‘Nabot, ni akar kurabar God ko atrivim mikeme.’ Ia Nabot inigh nguibar ekiamin azenan mangiva, dagiabar a ginivti an aremegh.”

11 Ezi Jesrilin gumazir dapaniba ko gumazir aruaba Jesebelin akinafariba inigha a mikemezi moghin ami.

12 Egha dagheba ataghiraghassa, dughiam amisevegha gumamazizibar diazi, me iza uari akufa. Egha faraghavira itir dabirabir danganim, me a isa Nabot ganingizi an a gapera.

13 Ezi gumazir kurar pumuning iza Nabotin boroghin apara. Egha gumamazizibar damazibar akaba agasa a migia ghaze, “Nabot akar kurabar God ko atrivim mikeme.” Ezi gumamaziziba kamaghin oregha, a inigha nguibar ekiamin azenan ghugha, dagiabar a ginivizi an areme.

14 Ezi me Jesebel bagha akam amaga ghaze, “Me Nabot dagiabar a ginivizi an areme.”

15 Ezi Jesebel kamaghin oregha zuamira ghua kamaghin Ahap migei, “Nabot aremegha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighin dikavigh mangi, wainin azenir a faragha nin anogoroghezir kam ini.”

16 Ahap kamaghin oregha wainin azenir kam iniasa zui.

17 Ezi Ikiavira Itir God, Tisben nguibar ekiamin itir akam inigha izir gumazim, Elaija migia ghaze,

18 “Ni Israelin Atrivim Ahap bagh mangi egh a mikemegh. A Samaria ategha, Jesrilin nguibamin ghua Nabotin wainin azenimin iti. A ua bagh azenir kam iniasava ami.

19 Ni kamaghin a mikim suam: ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ni gumazir kam misoghezi an aremegha givazi, ni ua an wainin azenim sara iniasa, a? Ki guizbangira ni migei, Danganir afiaba Nabotin ghuzim ozighizimin, da uaghan nin ghuzim ozigham.”

20 Ezi Elaija Ahap bagha zuima, Ahap an apigha kamaghin migei, “O nan apanim, ni iza ua na bato, a?” Ezi Elaija ghaze, “Are, ki ni mikimasa izi. Nin nighniziba ko ifongiaba, Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kurabar amuasa bar gavgafi.

21 Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin ni migei, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki ni gasighasigham. Egh nin adarazir gumazir igiaba ko aruaba sara bar me agivagham.

22 Ni Israelia getuima, me arazir kuram gamima, nin arazir kurar kam na gamima, ki bar aningaghe. Ki faragha Nebatin otarim, Atrivim Jeroboamin adarazi ko Ahiyan otarim Basan adarazigh amizi moghin, ki uaghan nin adarazir amuum.’

23 Egha Ikiavira Itir God, uaghan akam Jesebelin iti. Egha kamaghin a migei: Jesebel aremeghti, afiaba Jesrilin nguibar ekiam avinazir divazimin boroghin, an kuam amam.

24 Eghti Ahap, nin tarazi nguibar ekiamin aven arimighireghti, afiaba men kuabar amam. Eghti nin tarazi nguibar ekiamin azenan arimighireghti, kuaziriz isaba men kuabar amam.”

25 Bar guizbangira, fomira gumazitam Ahapin min Ikiavira Itir Godin damazimin, uabi isa arazir kurabagh aniga dagh amir puvti. An amuim Jesebel, anarira anebira a getuima, an a baragha arazir bar kurar kabagh ami.

26 Ahap asebar ziaba fava, Amorinan gumamazizir fomira nguazir kamin ikeziba, a men arazir bar kuribar gin zui, kar arazir

kurar God bar a aghuaziba. Ezi Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. **27** Ezi Ahap, Elaijan akam baregha givagha bar osemi. Egha uan korotiam abigha, azirakar korotiam arugha uan dakozim girighav ikia, dagheba ataki. A nighnizir aviribagh amua, egha deragha uan ingangaribagh amir puvati. **28** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin akam ingha izir gumazim Elaija migei, **29** "Datirighin Ahap nan damazimin uabi abira. Ni an arazir kamin gari, o puvati? An arazir kam gami, kamaghin amizi, dughiar an angamira itimin, ki an adarazigh asighasighan kogham. Puvatigham. An otarim atrivimin ikiamin dughiamin, ki an adarazigh asighasigham."

22 Israelia ko Siriaba ua uariv sozir puvatigha, 3plan azenibar uari koma apigha derivira iti. **2** Ezi namba 3in azenimin, Judan Atrivim Jehosafat, Israelin Atrivim Ahapin ganasa Israelin ghu. **3** Ezi Ahap uan gumazir dapanibav gia ghaze, "Ia fo, Gileatin Distirighin aven itir nguibar ekiam Ramot, kar en nguibar ekiam. Ezi Siriaba a ini. Ezi manmaghsua e bizitam Sirian atrivim gamizir puvatigha, a dama uan nguibar ekiam Ramot inizir puvati?" **4** Egha Atrivim Ahap, Atrivim Jehosafat migia ghaze, "Ni na ko izam ti? Ki kamaghsua, ga mangi Ramotin nguibar bagh misuegh uam a iniam?" **5** Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, "Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba ko, hobiaba ko karisba, nin akurvaghasa pura iti." **6** Egha Atrivim Jehosafat uaghan kamaghin Israelin atrivim migei, "Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka." **7** Ezi Atrivim Ahap 400plan akam ingha izir gumazir diazi me izima a men azara, "Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o puvatigham?" **8** Ezi me ghaze, "A deragham, ni mangi. Ekiam nin akuraghti, ni me abiragham." **9** Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, "Ikiavira Itir Godin akam ingha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham." **10** Ezi Ahap a ikaragha ghaze, "Akam ingha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaaba bar, a na gasighasighamin akar kuram na gamidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua." **11** Ezi Jehosafat ghaze, "Ni mamaghin mikiman marki." **12** Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, "Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi." **13** Ezi Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aningin atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam ingha izir gumaziba aningin guamin tugha, gin otivamin bizibav gei. **14** Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400plan akam ingha izir gumazir kabar mav. An ainin mam ingha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamin ingari. Egha uan dapanim garugha iza Ahap migia ghaze, "Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin me gasivira ikiti me bar givagham." **15** Ezi akam ingha izir gumazir igharazitaba uaghan kamaghsua migei. Me ghaze, "Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiam kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham." **16** Ezi, gumazir dapanir Ahap Mikaia iniasa amadazi ghuzim, an a ingha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, "Akam ingha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamin atrivim mikim." **17** Ezi Mikaia ua a ikaragha ghaze, "Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam." **18** Egha a ghua Atrivim Ahap batozi, Ahap an azara, "Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam ti, puvati?" **19** Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, "A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin

akuraghti, ni me abiragham." **20** Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, "Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?" **21** Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, "Ki garima Israelian midorozir gumaziba mati, ghuaviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, 'Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighiti, me vaghvagh uan nguibar mangi egh deraghvira iki.'" **22** Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha Atrivim Jehosafat migia ghaze, "Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam ingha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei." **23** Ezi Mikaia ua kamaghin migei, "Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar an okarigha tuivigha iti." **24** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara, "Tinar mangi Ahap gifariva a gekuegiti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?" **25** Ezi enselba vaghvagh uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi. **26** "Me kamaghin amua ikavi itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, 'Ki mangi a gifaragh a gekuegham.'" **27** "Ezi Ikiavira Itir God an azara, 'Ni manmaghiram a gifaram?' **28** Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, 'Ki mangi Ahapin akam ingha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.'" **29** Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, "Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim nin akamin ikiam." **30** Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, "Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa duar kam amadazi, a nin akam ingha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa." **31** Ezi akam ingha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamin Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, "Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghughu akar kam ni ganingi?" **32** Ezi Mikaia, Sedekaia akam ikaragha ghaze, "Apaniba gin izi Israelia ia abinighiti, ni ari mangi dipenitamin aven dangarin mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei." **33** Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mam migia ghaze, "Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. **34** Egh kamaghin aning mikemegh, Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretin muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamatetegham." **35** Ezi Mikaia ghaze, "Ia gumamaziziba bar derivira nan akar kam baraghi!" **36** Egha kamaghin Ahap migia ghaze, "Ni osimitizamin inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki migeir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati." **37** Ezi kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distirighin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. **38** Midorozim tighar akuighirighasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, "Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuegiti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuegh." **39** Egha Israelian atrivim korotiar igharazitaba aghuigha aning midorozim bagha zui. **40** Dughiar kamra, Sirian atrivim uan 32plan midorozir gumazir karisin pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, "Ia Israelian atrivim baghvira gan a misogh, egh gumazir igharazitabav soghan marki." **41** Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin ganiga ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha atrivim misoghasa ghua tiarim akara deima, **42** me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki. **43** Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimin Israelia iti naghin puram asavamada. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir midorozir korotiam avarazir puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, "Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh

midorozir danganim atakigh.” **35** Ezi midorozim ghuavira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghuburaghizi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gari. Ezi an duar torim ghuzim puvira ivemara izaghira karis gizivagha, kamaghira itima, aruem gevima an areme. **36** Aruem ghuaghira migoroghasava amima, Israelia ko Judan midorozir gumaziba me bar dia kamaghin migei, “E bar moghira uamategh uan kantriba ko uan nguibabar mangam!” **37** Kamaghin amizi, Atrivim Ahap aremezi, me an kuam inigha ghua Samarian anefa. **38** Egħa an karis, Samarian dipar akarer mamin a rue. Ezi afiaba izava an ghuzim apima, tuavimin amiziba izava an ghuzim itir dipar akarem gure. Bizir kaba, Ikiavira Itir God mikemezi moghin ofiti. **39** Atrivim Ahap amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, dipenir a ingarigha elefanin ataribar asingiziba ko, an nguibar ekiaba avinizir divaziba gavgavim dagh aningizir ingangarir amizibagh eghari. **40** Ahap uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim Ahasia an danganim inigha atrivimin oto. **41** Ahap Israelian atrivimin itima, an namba 4 azenimin aven Asan otarim Jehosafat Judan atrivimin oto. **42** Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egħa 25plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam, Silhin guivim, an ziam Asuba. **43** Jehosafat uan afeziam Asa faragħa ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egħa bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba danganir kabar ofabagh amua, egħa pauran mughurir aghuim zuiba tue. **44** Jehosafat uaghan Israelian atrivim ko aning uan dafarimning suiragħa, aning deraghavira aperaghav ikia, ua uaning misozir puvati. **45** Atrivim Jehosafat amizir araziba bar, da akinafarir me kamaghin diborimin aven iti, Judan Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, a uan apanibav soghezir eghaghaniba ko, an gavgavir ekiabar eghaghaniba an aven iti. **46** Fomira Jehosafatin afeziam Asa, asebar ziaba fer danganibar, gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamiba batoke. Ezi men marazi ikiavira itima, Jehosafat bar me agifa. **47** Dughiar kamin, Idomin kantri atriviba puvati. Ezi Judan atrivimra Idomin kantri gativagh, an ganasa gumaziba amisefi. **48** Atrivim Jehosafat mikemezi, ingangarir gumaziba kantri Ofirin mangamin kuribar ingari, egħti da ongarimin mangi kantri Ofirin gol inigh izam. Ezi kurir kaba, da nguibar ekiam Esiongeberin ikuvigha, puram apiaghav iti. Kamaghin amizi, me Ofirin ghuzir puvati. **49** Ezi gin, Israelian Atrivim Ahasia kamaghin oraki, Jehosafatin kuriba ikufi, ezi a kamaghin Jehosafat migei, “Ni uan kuriba ua da amangighiti, ki uan kurimin ingangarir gumaziba, nin ingangarir gumaziba ko me amadagħti me mangam.” Ezi Jehosafat an nighnizimin aghua. **50** Egħa gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an danganim inigha atrivimin oto. **51** Jehosafat Judan atrivimin itima, an namba 17in azenimin aven, Ahapin otarim Ahasia Israelian atrivimin oto. Egħa azenir pumuningin Samarian atrivimin ike. **52** A uan afeziam ko amebamin min arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dar gin ghua, Nebatin otarim Jeroboamin min ami. Jeroboam faragħa Israelia gekuizi, me arazir kurar aviribagh ami. **53** Ahasia, asem Balin ziam fe. An arazir kam bangin, ikiavira Itir God, Israelian God, an afeziam Ahapin aningaghezi moghin, an aningaghe.

2 Atriviba

1 Israelian Atrivim Ahap aremezir dughiamin gin, Moapia, Israelia me gativagh men ganan me aghuagha me batoke.

2 Dughiar mamin, Israelian Atrivim Ahasia, uan dipenimin azuarim pin aperaghav iti. Azuarir kamin birim akariagherizi, Ahasia nguazim girigha bar kufi. Kamaghin amizi, a gumazir maba amada, eghti me Filistian kantrin itir nguibar ekiam Ekronin mangi Ekronin asem Balsebup, an azangsigh fogh suam, a ua deragh otogham, o puvatigham. **3** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Tisben nguibar ekiamin itir Godin akam inigha izir gumazim Elaija migei, “Ni dikavigh mangi gumazir Samarian atrivim Ekronin nguibar ekiamin amadaziba batogh. Egh ni kamaghin me mikemegh, ‘la manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangasa? Godin tam ti Israelin kantrin aven itir puvati, ezi ia mangasa? **4** Ia oragh. Ikiavira Itir God migirigiar kam Atrivim Ahasia gami: Ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.” Ezi Elaija akar kam baregha, dikavigha ghua gumazir kabav gei. **5** Ezi gumaziba Elaijan akam baregha givagha, uam atrivim bagha ghuzi, atrivim kamaghin men azara, “la tizimsua zuamira ua ize?” **6** Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir mam tuavimin e batogha ghaze, ‘la uamategh mangi, Ikiavira Itir Godin akar kamin gun atrivim mikemegh. Akar kam kamakin: Ia manmaghsua Ekronin asem Balsebupin azangsighasa? Ia ti Godin tam Israelin kantrin aven itir puvati, egha ia mangasa? Bar guizbangira, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv ki mangi aremegham.” **7** Atrivim akar kam baregha kamaghin men azara, “Gumazir akar kam ia ganingizim, a manmaghin garir gumazim?” **8** Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “A korotiir me asizir arizibar ingarizim aru, egha letin me asizir inimin ingarizimin uabi amighiri.” Atrivim oregha ghaze, “Mar, Tisben gumazim, Elaija.” **9** Egha atrivim, midoroziir gumazibar dapanir kam ko an midoroziir gumazir 50pla sara, me amangizi, me Elaija inigh izaasa zui. Me ghua danganir Elaija itimin otivigha gumazir dapanir kam Elaijan garima, a mighsiar mam gisin aperaghav iti. Ezi gumazir dapanir kam kamaghin Elaija migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim ghaze: Ni izighiri mangi an ganigh.” **10** Ezi Elaija kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midoroziir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midoroziir gumazibar isizi, me ariaghire. **11** Ezi gin atrivim, ua midoroziir gumazibar dapanir igharazim ko an midoroziir gumazir 50pla amadazi, me Elaija bagha ua ghue. Me ghua otivigha, gumazir dapanir kam kamaghin a migei, “O Godin akam inigha izir gumazim, atrivim akar gavgavim ni ganiga ghaze: Ni zuamira izighiri, egh mangi an ganigh.” **12** Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira, Godin akam inigha izir gumazim, eghti avim Godin Nguibamin ikegh izighiri ni ko nin 50plan midoroziir gumaziba sara bar ian isigham.” Ezi zuamira avim izaghira gumazir dapanir kam ko an midoroziir gumazibar isizi, me ariaghire. **13** Ezi gin atrivim ua midoroziir gumazibar dapanir igharazir mam ko an midoroziir gumazir 50pla amangizi, me Elaija bagha ua ghu. Egha namba 3in gumazir dapanir kam ghua mighsiamin ghuavanaga, Elaijan boroghira tevimming apirigha, kamaghin an azara, “O Godin akam inigha izir gumazim, ga uaning, ni nan ikirimirim ko nan midoroziir gumazibar ikirimiribar apanguvighi, e nin damazimin bizir aghuimin min otoghti, ni e gasighasighan marki. **14** Ki fo, avim Godin Nguibamin ikegha izaghirigha gumazir dapanir faragha izezimningin isiava aningnin midoroziir gumaziba sara isi. Ezi ga uaning, ni nan apangukuvighasa ki ifonge, egh na gasighasighan marki.” **15** Gumazir dapanir kam mikemegha givazi, Ikiavira Itir Godin ensel, kamaghin Elaija migei, “Ni dikavigh gumazir kam ko magiri. Ni an atiatingan marki.” Ezi Elaija dikavigha a ko atrivim bagha zui. **16** Elaija ghua otogha

akar kamin gun atrivim migei, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Ni ghaze, Israelin kantrin aven Godba ti puvati, egha ni gumaziba amangizi, me Ekronin asem Balsebupin azangasa ghue. Kamaghin amizi, ni ua deraghan kogham. Bar puvati. Ni kamaghira uan dakozimin irighiv iki mangi aremegham.” **17** Ezi gin Ahasia areme, ezi bizir kam, Ikiavira Itir God, Elaijan akam garugha mikemezi moghin, an otogha gifa. Ahasia otariba puvati, ezi an aveghuam, Joram, an danganin inigha, Israelian atrivim oto. Dughiar kamin, Judan kantrin aven, Jehosafatin otarim Jehoram atrivimin iti. Jehoram atrivimin itir azenir namba 2in aven, Joram Israelian atrivimin oto. **18** Atrivim Ahasia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba.

2 Ikiavira Itir God aminir ighuagharuimin Elaija inigh uan Nguibamin mangasa nighnisi. Bizir kam otivasa roghira izezi, Elaija ko Elisa Gilgal ategha zui. **2** Egha Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God mangi Betelin otivasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.” Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki bar guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Kamaghin amizi, aning virara Betelin nguibamin ghu. **3** Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okorur ekiam mam Betelin iti. Egha me bar dikavigha nguibamin azenan iza aning batogha, kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God datirighin, nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni ti kamaghin foz, o puvati?” Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki fogha gifa. Ia ua bizir kamin mikaman marki.” **4** Ezi aning ikia, egha Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God Jerikon nguibamin mangasa na amada, kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.” Ezi Elisa ghaze, “Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Egha aning virara Jerikon nguibamin ghu. **5** Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazibar okorur mam Jerikon iti. Egha me Elisa bagha iza kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God datirighin nin gumazir ekiam inigh mangam. Ni kamaghin foz, o puvati?” Ezi Elisa kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki fogha gifa. Ia ua bizir kam mikaman marki.” **6** Ezi aning Jerikon ikiavira ikia Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God Jordanin Fanemin mangasa na mikeme. Kamaghin amizi, ga uaning, ni kagh iki.” Ezi Elisa ghaze, “Ikiavira Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ko mangam.” Egha aning virara Jordanin Fanemin ghu. **7** Ezi Godin akam inigha izir gumazir okoruabar tongin, gumazir 50pla aningnin gin ghu. Aning ghua Jordanin Fanemin otogha dipamin boroghin tughav iti. Ezi akam inigha izir gumazir 50pla, mong aningnin saghon tuivighav iti. **8** Ezi Elaija uan korotiir ruarim suegha, a righa a isa Jordanin Fanemin dipam misoke. Ezi dipam bigha akuar pumuningin irizi, nguazir tizimin itim misingi. Ezi aning nguazir misingizimin arua dipamin vongin ghu. **9** Aning ghua Elaija kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God na iniamin dughiam roghira ize, ezi ki ni ategham. Kamaghin amizi, ki faragh bizir tizimra, ni bagh a damu nin akuragham, ni bizir tizim gifonge?” Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki fo, ni Godin gavgavim inigha akam inigha izir ingangarim gami. Ga uaning, ni gavgavir kam na daningasa ki ifonge, mati afeziam bizir aviriba uan otarir ivariam ganidi. Egh ki nin danganin inigh, Godin akam inigha izir ingangarim damuam.” **10** Ezi Elaija kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir ni nan azarazir kam, a bizir ekiam, ki a damuan ibura. Eghti ni nan ganti Ikiavira Itir God na inigh mangti, ni guizbangira gavgavir kam iniam. Ki zuir dughiamin, ni nan ganighan koghiva, ni gavgavir kam inighan kogham.” **11** Aning ghua migia zuama, Ame! Avir mam zuamira aningnin torimin oto. Avir kamin aven, aning garima, hoziaba karisin mam kurvasi. Ezi aminir ighuagharum Elaija inigha Godin Nguibamin ghu. **12** Ezi Elisa Elaijan gari a zuima a kamaghin dia migiavira iti, “Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akuravizir gumazir bar gavgavim, mati midoroziir hoziaba ko midoroziir karisba.” Ezi Elaija ghugha givazi, Elisa uan an gari puvati. Kamaghin amizi, Elisa bar oseme, egha uan korotiir ruarimin suiragha anebighizi, an akuar pumuningin

iri, kar a uan osintizim akakagha amizir arazim. **13** Elaija ghuavanadir dughiar kamin, an korotiar ruarim nguazim gini. Ezi Elisa a ingha uamatega Jordanin Fanemin ghuu an miriamin tughav iti. **14** Egħa a Elaijan korotiar ruarir kam ingha, Elaija faragha amizi moghin dipam misoke. Egħa a dipam misozir dughiamin, a ghaze, "Ikiavira Itir God, a Elaijan God, a managh iti? A ti uaghan, na ko ikiam?" Ezi dipam zuamira bigħa akuar pumuningin otoi, Elisa uamatega vongin ize. **15** Ezi 50plan Godin akam ingha izir gumaziba, danganir kamin ikiavira ikia, egħa bizir kamin garima, Elisa a gami. Egħa me ghaze, "Ia gan! God fomira Elaija ganingizir gavgavir kam, a datirighin Elisan iti." Egħa me iza a batogħa, tevibar pirigha dapaniba avigha, ghuaghira nguazim giregha, ziar ekiam a daningasa. **16** Egħa me kamaghin Elisa megi, "Ni gan. En adarazir aven, 50plan gumazir gavgaviba iti. Ezi me mangi nin gumazir ekiam bativasa e ifonge. Ikiavira Itir Godin Duam ti a ingha ghua mighisiamin anetaki, o danganir zaritamin anetaki." Ezi Elisa me megi, "Marki. Ia me amadagħti me mangi a burian marki." **17** Ezi Godin akam ingha izir gumaziba bar gavgavigha, a gakaghora an azangansi. Kamaghin amizi, Elisa mong aghumsigha, men tivan aghuagħa ghaze, "A dera, ia me amadagħti me mangi." Ezi me 50plan gumaziba amangizi me 3plan aruebar Elaija buriaua, a batozir puvat. **18** Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiava me mizuaima, me ua izezi, a kamaghin me megi, "Ki manmagħhin ia mikeme? Ezi ia gavgavigha nan akam baraghan aghua." **19** Dughiar kamin, Elisa Jerikon ikiavira itima, nguibamin gumazimziba iza kamaghin a megi, "Gumazir ekiam, ni gan, nguibar kam bar dera. Ezi dipam ikufi. Amizir naviba adaiba, me dipar kam apava, me zuamira, borir ghuariba bati. Kamaghin amizi, boriba ariaghiri." **20** Ezi Elisa kamaghin me megi, "Ia mangi itarir igiatam inigh, egħ amangsizir tam a datigh, a inigh izi." Ezi me Elisa mikemezi moghin ami. **21** Ezi Elisa a ingha ghua emimirir dipamin ghughia amangsizir kam a mikingigha ghaze, "Ikiavira Itir God kamaghin megi: Ki Ikiavira Itir God, ki dipar kam gamizi, a deragħa oto. Egħti dipam ua gumazibar amuti, me arimighianir kogħam. Egħ ua amizibar amuti, men otirimirir dughiam zuamiram otogħan kogħam." **22** Ezi Elisa mikemezi moghin, dipar kam deragħa kamaghira ikia iza datirighin iti. **23** Ezi gin Elisa Jeriko ategħa Betelin għu. Ezi nguibamin otarir igiar maba nguibamin azenan iza an gani, egħa me kamaghin Elisa dipova ghaze, "O gumazir onarim misezim, ni kamatighl Gumazir onarim misezim, ni danganir kam gitagh." **24** Ezi Elisa ragħa mighigha men gara ghaze, "Ki guizbangira megi, ikiavira Itir God ia gasighasigham." Ezi asizir bean amebur pumuning zuamira ruarimin azenan iza, otarir kabar tongin otarir 42plan misogħa, tintinibar men mikarziba abiagharki. **25** Ezi Elisa danganir kam ategħa bar ghua Karmelin Mighisiamin għu. Egħa gin Karmel ategħa uamategħa Samarian nguibar ekiamin għu.

3 Dughiar kamin, Jehosafat Judabar atrivimin iti, ezi an namba 18in azenimin, Ahapin otarim Joram, Israelian atrivimin oto. Egħa a 12plan azenibar Samarian atrivimin iki. **2** Atrivim Joram arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Egħa an arazir bar kurar aviribagh amizir puvat, mati an amebam ko afeziam amizi mokin. Joram asem Balin marvir guar an afeziam fomira ingarizir kam batoke. **3** Egħa Nebatin otarim Atrivim Jeroboam, amizir arazir kurar kabara, Joram uam a dagħ ami, arazir kurar kamagh gariba Jeroboam Israelia gekuizi me dagħ ami. Joram arazir kurar kaba ataghizir puvat. Bar puvat. **4** Dughiar kamin, kantri Moapin Atrivim Mesa sipsipin aviriba iti. A Israelian atrivimin apengan iti, egħa azeniba bar takisin min uan 100,000plan sipsipin apurir igiaba isa Israelin atrivim ganidi. Egħa uaghan 100,000plan sipsipin apuriba amisiva, dar arizibar għora Israelian atrivim bagħa da amadi. **5** Ezi gin Israelian Atrivim Ahap aremezi, Atrivim Mesa Israelian atrivir igiamin apengan ikian aghuagħa, ua sipsipba takisin min a ganidir puvat. **6** Ezi Atrivim Joram zuamira dikavigha Samaria ategħa, Israelian midoroziir gumaziba bar me akufa. **7** Egħa Joram, Judabar Atrivim Jehosafat bagħa kam

amaga ghaze, "Moapin Atrivim nan apengan ikian aghua. Ezi ki mangi a misogħasava ami. Ni na ko izam, o puvatigham?" Ezi Jehosafat kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Ki ni ko mangam. Ki nin ifongiamin gin mangasa iti. Ezi nan midoroziir gumaziba ko hoiabi na akurvaghasa iti. **8** Egħ e tuavir manamin mangam?" Ezi Joram kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "E Idomin kantrin gumazimziba puvatizir danganimin aven zuir tuavimin mangi otogħam." **9** Kamaghin, Israelian Atrivim Joram ko Judan Atrivim Jehosafat ko Idomin atrivim, me uan midoroziir gumaziba ingha zui. Tuavir kam, a bar ruarazi, me 7plan aruebar arua zuima, men dipaba bar gifa. Ezi midoroziir gumaziba ko asizir biziba ateriba, damamin dipaba puvat. **10** Ezi Atrivim Joram kamaghin megi, "Ki, e uarir apangkufi. Ikiavira Itir God e 3plan atriviba, an en diagħa e isa Moapian atrivimin dafarim gati." **11** Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Joramin azai, "Ikiavira Itir Godin akam ingha izir gumazitam iti, o puvat? Tam ikiti, e a mikemegħti a Ikiavira Itir Godin azaragħam, e manmagħhin damuam." Ezi Atrivim Joramin gumazir dapanir mam, kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Safatin otarim Elisa, a iti. A fomira Godin akam ingha izir gumazim Elaijan ingangarir gumazimin ike." **12** Ezi Atrivim Jehosafat oregha ghaze, "Elisa, a guizbangira Ikiavira Itir Godin akam ingha izir gumazim." Ezi atrivir 3plan kaba Elisan ganasa ghue. **13** Ezi Elisa Israelian atrivimin ganigha ghaze, "Ia manmagħsua na bagħa izi? Ia akam ingha izir gumazir nin ameboghfeziaba fomira ghua azangsighizir kaba, me bagħ mangi." Ezi Atrivim Joram kamaghin a ikaragħa ghaze, "Puvati. Ikiavira Itir God uabi e 3plan atriviba en diagħa e isa Moapin atrivimin dafarim gati. Ezi e ni bagħa izi." **14** Ezi Elisa kamaghin Joram megi, "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ingangarir gumazim. A zurara ikia mamaghira iti, egħa gavgaviba bar iti. Ezi ki an ziamin ki guizbangira megi: Atrivim Jehosafat ti ia ko itir puvatizi, ki nin guamin ganighan kogħai, o ni ko mikemegħan kogħai. Ezi ki fo, Jehosafat a gumazir aghuim. Kamaghin amizi, ki a bangin nin akam baragħam. **15** Egħti ia datirighin mangi, gumazir deragħa gita misogħa igħiabagh amitam inigh izi." Ezi Atrivim Joram gita misogħamin ingha ize. Ezi a gita misozir dughiamin, Ikiavira Itir Godin gavgavim Elisan iza anevara. **16** Ezi Elisa akam akura ghaze, "Ikiavira Itir God ghaze: Ia dagħurir dipar fomira emira, egħa datirighin misingizir kamin, mozir dipar aviribagh kuigh. **17** Ia amozim ko aminimin ganighan kogħam, egħti dipam uan danganir kam gizivagħam. Kamaghin amizi, ian bulmakauba ko donkiba damamin dipar aviriba ikiam." **18** Elisa ua kamaghin megi, "Ikiavira Itir God ghaze, Dipam ia ganidir ingangarir kam, an damazimin a bizir ekiam puvat. A bizir bar muziarim. Ezi Ikiavira Itir God ua bizir igħarazitam damuasa. Ia Moapian misogħamin dughiam, a ia ategħti, ia me abinigham. **19** Egħ nguibar divazir gavgaviba itiba ko, nguibar ekiar bar aghuiba vaghvagh da inigh. Egħ ia men temer aghuiba oki, egħ men mozir dipaba apemegħ. Egħ ia dagiaba isi azenibar ingaramin nguaziba bar dav kinigh, egħti me dagħeba oparan kogħam." Elisa mikemegħ givazi, atrivir 3pla anetegħa ghua. **20** Ezi amimzaragħan bar mizaragħara, bar mizarazir ofa damuamin dughiam, aruem anadima, dipam zuamira Idomin ikegħa izaghira, nguazir otevir kam bar a gizifa. **21** Ezi Moapia kamaghin akam baraki, 3plan atriviba izi me misogħasa. Egħa me bar gumazir midoroziim damuamin gavgaviba itibar diazi, me iza uari akufa. Egħa me gin iza kantri Moap ko kantri Idomin mitaghniamin tughia misogħasa danganiba isa mizua iti. **22** Egħa amimzaragħan, Moapia dikavigha garima, Ikiavira Itir God Israelia bagħa dipam amadagħa gifa. Ezi aruer angazangarim dipam gisira, ezi Moapia dipamin garima, a ghuzimin min bar agħefe. Ezi Moapia sagħuiamin tuivav ikia an gari. **23** Egħa me kamaghin dei, "Ame! Ia gan. Kar ghuzimra. Apaniba ti uariv sogħa, uarira uan aviribav sogħezi me ariaghire, ezi men ghuziba nguazimin iti. Aria, e mangi men danganimin min biziba iniam." **24** Egħa me dikavigha Israelian danganimin ghue. Egħa me ghua otivir dughiamin, Israelian midoroziir gumaziba puv me misogħa, men gintigha bar ghua Moapin

kantrin ghu. Egha Israelia Moopian avirim misuagharigha, **25** men nguibabagh asighasiki. Israelia Moopian danganiba bar dagh arui. Me mangi azenibar ingaramin nguazir tam batoghamin dughiamin, midorozir gumaziba bar dagiaba inigha nguazir kam mikinizi dagiaba bar nguazim avara. Egha uaghan me mozir dipaba bar da apemegha, temer aghuiba bar ada oke. Me nguibar ekiaba bar dagh asighasigha, nguibar ekiar vamira gasighasighizir puvati, kar Kirheres, Moopin nguibar ekiam. Ezi midorozir gumazir katapelein asiba, me nguibar ekiar kam ekiarugha dagiabar asavamadima, da nguibamin aven zui. **26** Ezi Moopin atrivim apunar kabar garima, me a gafisi, kamaghin amizi a 700plan midorozir gumazir midorozir sababar suigha misogha foziba ini, egha me Kirheresin nguibar ekiam ategh ari Idomin atrivim bagh mangasa ua iburaghuburaki. **27** Ezi Moopin atrivim uan otarir ivariam ini, otarir kam an danganin inigh atrivimin ikiam. Egha atrivim otarir kam misuegha an ofa gami, mati Moopian asemin ofan bar isia mighirim. A nguibar ekiam avinizar divazim gisin ofan kam gami. Israelia bizir kamin ganigha bar atiatingi. Egha me midorozim ategha, uamategha uan kantrin ghue.

4 Dughiar mamin Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin mav, an amuim Elisa bagha ize. An pam aremezi an odiarimin iti. Egha a kamaghin Elisan diava arai, "O gumazir ekiam, nan pam areme. Ni fo, a zurara Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti. Egha a faragha gumazir mam da pura dagiaba ingan. Ezi datirighin ki da ikarvaghamin dagiaba puvati. Ezi gumazir kam nan otarimning iniasa izi, egh aning damuti aning an ingangarir gumazir kinimningin otogham." **2** Elisa akar kam baregha kamaghin amizim migei, "Ki manmaghin nin akuragham? Bizir manam nin dipenimin iti?" Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki miner mam iti, olivin borem an iti, anarira. Ki ua bizir igharaziba puvati." **3** Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni mangi namakabar azaraghti, me uan miner pura itiba ni daningigh. Ni miner aviriba inigh. **4** Egh ni miner kaba inigh uan dipenimin aven mangi, egh tiam asaragh. Datirighin ni uan otarimning ko borer nin miner kamin itim isi, miner kabagh ingegh. Ni minetam ingeghti a izivaghti, ni a inigh danganitam dafagh. Ni kamaghira damuvira mangiti, miner kaba bar izefegh." **5** Ezi amizim akar kam baregha givagha ghua, uan namakaba da mineba inigha, uan dipenimin ghu. Egha a uan otarimning ko dipenimin aven ghughia tiam asara. Ezi an otarimning mineba isa a bagha izima, a borem miner kabagh ingavira iti. **6** Amizim borem minebagh ingegha givagha, kamaghin uan otarir mam migei, "Ni miner igharazim inigh izi." Ezi otarim ghaze, "Amebam, mineba bar izefe." Egha dughiar kamra, borem ua amizimin minemin otivir puvati. A kamaghira tu. **7** Ezi amizim ghua kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Elisa migei, "Ki miner kaba bar borem dagh ingegha gifa." Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni mangi borer kaba amadagh, egh dagiaba inigh. Egh ni uan pam inizir dagiaba ikaragham. Eghti dagiar naba ikiam, kar ni uan otarimning ko ia daghebagh ivezam." **8** Dughiar mamin Elisa Sunemin nguibamin ghu. Amizir mam nguibar kamin ikia, egha dagiar aviriba iti. Egha uan dipenimin daghetam amasa Elisan azangssisi. Ezi Elisa zurara Sunemin izir dughiarbar an amizir kamin dipenimin apiaghirava api. **9** Egha dughiar mamin amizir kam kamaghin uan pam migei, "Ni gan, gumazir kam zurara iza e koma api, ki fo, a Godin akam inigha izir gumazim, egha a God baghavira itir gumazimra. **10** Ga uaning, ga ti dipenir ghuriar pin itimin daguraguir danganitam akirigham. Egh e akuir dakozitam ko, apir dakozitam ko, dabirabir tam ko, lamin tam, danganir kamin dar arigham. Eghti gumazir kam izamin dughiamin, a danganir kamin ikiam." Egh aning a bagha danganir kam akiri. **11** Ezi dughiar mamin Elisa ua Sunemin izegha, danganir kamin ghuavanabogha, uan akuir dakozim girighav ikiava avughisi. **12** An avughisa ikia kamaghin uan ingangarir gumazim Gehasi migei, "Ni magiri na bagh Sunemin amizir kamin ganigh, egh a mikemeghti a izi." Ezi Gehasi amizim mikemezi a iza an guanum tu. **13** Ezi Elisa

Gehasi migia ghaze, "Ni kamaghin amizimin azaragh, 'Bar guizbangira, ni ingangarir ekiam gamua kan akura. E bizir tizim damigh, nin akurvazir aghuim ikaragham? Elisa ti mangi atrivim o midorozir gumazibar dapanimin azaraghti, aning ni bagh bizir aghuitam damuam? Ni kamaghin ifongez, o?" Ezi Gehasi ghua amizir kamin azarazi, amizim kamaghin a migei, "Ki uan adarazir tongin iti, egha bizitamin otevezir puvati." **14** Ezi Elisa kamaghin Gehasin azara, "E bizir aghuir manatamin amizir kamin arazir aghuim ikarvagham?" Ezi Gehasi ghaze, "Ki gari, bizir vamira iti, an pam bar ghurizi, a boriba puvati." **15** Ezi Elisa Gehasi migia ghaze, "Ni amizim mikemeghti, a izi." Ezi Gehasi ghua amizim mikemezi, a iza tiar akamin tughav iti. **16** Ezi Elisa amizim migia ghaze, "Azenir munamin dughiar kamra, ni otaritam uan agharimningin a firagham." Ezi amizim a ikaragha ghaze, "Ga uaning, nan gumazir aruam, ni Godin akam akurir gumazim, ni na gifaran marki." **17** Ezi gin, amizir kam navim asangi. Egha Elisa mikemezi moghira, azenir munamin, dughiar kamra an otarim bate. **18** Azenir mabar gin otarim ekeveggha, uan afeziam bagha azenibar ghu. Kar witbar ghorir dughiam, ezi afeziam ingangarir gumaziba ko witin azenimin iti. **19** Otarim ingangaribar gara ikia, egha kamaghin uan afeziamin diava arai, "Ilii afeziam! Nan dapanim puvira na gami. A na gamuavira itil Ilii!" Ezi afeziam uan ingangarir gumazir mam migia ghaze, "Ni otarir kam inigh an amebam bagh mangi." **20** Ezi ingangarir gumazim otarim inigha an amebam bagha ghu. Ezi otarim amebamin apozim girighav ikia ghua, dughiar aruer arizimin tu, egha an areme. **21** Ezi amebam otarimin kuam inigha dipenimin pin ghuanaiga Elisan danganimin aven ghua dakozim aneti. Egha amebam azenan ghughia tiam asara. **22** Egha a uan pamin diazi, a izima a kamaghin a migei, "Ni mangi ingangarir gumazitam mikemeghti, a na bagh donki inigh izi. Eghti ki zuamira mangi, Godin akam inigha izir gumazir kamin ganigh, egh uamategh izam." **23** Ezi an pam ghaze, "Manmagh amizi ni datirighira mangasa? Ni Sabatin dughiam o iakinir igiamin dughiar ekiam mizuamam, o?" Ezi amizim ghaze, "Marki, ki datirighira mangasa. Ni nimira iki. Biziba deragham." **24** Ezi ingangarir gumazim satel donki gatizi, amizim a gapera. Egha amizim kamaghin ingangarir gumazim migei, "E mangamin dughiamin, ni donki damuti, a zuamira mangi. Ni na bangin aghumra mangan marki. Donki aghumra mangisi ki ifuegh, ni mikiam." **25** Egha amizim ingangarir gumazim ko, Godin akam inigha izir gumazim Elisan ganasa Karmelin Mighsiamin ghu. Aning saghon ikiavira itima, Elisa aningin gani. Egha a uan ingangarir gumazim, Gehasi migei, "Ni munagh gan, Sunemin amizir kam izi. **26** Ni ivegh a bagh mangiava an azaragh fogh, a uan pam ko otarim me ti deragha iti, o puvati?" Ezi Gehasi ghua amizimin azarazi, amizim kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E deraghavira iti." **27** Amizim iza mighsiamin Elisa batogha, aviragha Elisan dagarimningin suira. Ezi Gehasi amizimin garima, a kamaghin amima, an a tivamadaghti a tong saghon mangasa. Ezi Elisa kamaghin Gehasi migei, "Anetakigh. Ki fo, an osimtizir bar ekiam iti. Ezi Ikiavira Itir God an osimtizim nan modogha an gun na mikemezir puvati." **28** Ezi amizim ghaze, "Gumazir ekiam, kar nin migirigiamin God borir kam na ganing. Ki nin azarazir puvati. Ezi ki ni migia ghaze, ni na gifaran marki." **29** Elisa akar kam baregha, kamaghin Gehasi migei, "Ni deraghvira uan inim ikegh, egh nan fidizir aghorim uan dafarimin an suiragh, egh zuamira Sunemin nguibamin mangi. Egh ni gumazitam batogh, dughiam a danningan marki. Eghti gumazitam dughiam ni daningti, ni an akam ikaragham kamin. Ni amizir kamin dipenimra mangi, egh fidizim otarir kamin guam gisin datigh." **30** Ezi otarimin amebam kamaghin garima, Elisa mangan ibura, ezi a kamaghin migei, "Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki ni ategh uabira mangan kogham." Kamaghin amizi Elisa dikavigha amizir kam ko uamategha Sunemin ghu. **31** Ezi Gehasi faragha ghua Elisan fidizir aghorim isa otarimin guam gati, ezi a tong mozorogha amir puvati. Bar puvati. Egha Gehasi uamategha zui. A tuavimin aning batozir dughiamin, a kamaghin Elisa migei, "Ni mikemezi

moghini ki ami, ezi otarim ua dikavizir puvati.” **32** Egha me ghua dipenimin otivigha, Elisa uan danganimin tiar akamin ghugha, otarir kamin kuamin garima a dakozim girighav iti. **33** Egha an aven ghugha tiam asaragha, ikiavira Itir God ko migei. **34** Egha a dakozim gisin ghuavanabogha otarimin kuam gisin fuagha, uan kam isa otarimin kuamin kam gatigha, uan damazimning an damazimningin porogha, uan dafarimning isa an dafarimning gisin ati. Elisa kamaghin amuvaira itima, otarimin mikarzim ua fei. **35** Ezi Elisa dakozim ategha mong uan danganimin aven arui. Egha ua ghua otarim gisin avira. Ezi otarim 7plan dughia bar asigha uan damazimning kui. **36** Ezi Elisa Gehasin diagha kamaghin a migei, “Ni mangi otarimin amebam mikemeghti a izi.” Ezi Gehasi kamaghin amizi, amizir kam anaga akuir danganimin aven ghu. Ezi Elisa a migei, “Ni uan otarim inigh.” **37** Egha amizim Elisani dagarimningin boroghira irigha, dapanim aviragha nguazim mituagha, ziar ekiam Elisa ganidi. Egha gin dikavigha uan otarim inigha ghu. **38** Dagheba puvatizir dughiar kurar mam, Israelin nguazim bato. Ezi dughiar kamin Elisa uamategha ghua Gilgalin nguabamin iti. Dughiar mamin, Godin akam inigha izir gumazibar okoruamin, gumazir maba iza a da nighniziba isi. Me apiagha an akaba barasi, egha Elisa uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, “Ni miner ekiam inigh iziva Godin akam inigha izir gumaziba bagh diparsizim damu.” **39** Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam diparsizir tam damuasa ghua, zuravaria buri. Egha a ruarimin itir sevibar min garir bizibar gara ghaze, ka ti dagher aghuiba. Kamaghin amizi, a sevir ovizir aviriba inigha, uan inim garighizi an inim bar izifa. Egha a da inigha iza dar ghoregha minem gaghuu. Ezi gumaziba deragha sevir ovizibagh fozir puvati. **40** Diparsizim isigha givazi, Godin akam inigha izir gumaziba damasa me da isa itaribagh arisi. Ezi me apir dughiamin, diparsizim men akabav sosi, ezi me kamaghin Elisani dei, “O Godin akam inigha izir gumazim, diparsizir kam bar puvira misosi. Ezi e daman ibura. E ti arimighiregham.” **41** Ezi Elisa plauan me witin ingarizir taba inigh izasa me migei. Me da inigha izezima, Elisa da minem mikinigha, kamaghin uan ingangarir gumazim migei, “Ni diparsizim uam a isi itaribar arikhig, eghti Godin akam inigha izir gumaziba damam.” Ezi me apima, diparsizim datirighin ua men akabav sozir puvati. **42** Ezi dughiar mamin gin, gumazir man Balsalisan nguibam ategha, Elisa bagha ize. Kar bali aghoramin dughiam. Gumazir kam uan azenimin, balin faragha aniba aghoregha, 20plan balin bretien rubuzir tueziba ko balin tuezir puvatizir maba sara inigha uan mitarim gaghuigha, da inigha Elisa bagha ize. Ezi Elisa uan ingangarir gumazim migia ghaze, “Ni dagher kaba isi akam inigha izir gumazibar aningti, me dar ami.” **43** Ezi an ingangarir gumazim ghaze, “Dagher kaba avirasemezir puvati, Dagher kaba manmaghira 100plan akam inigha izir gumazir kabab tughatigham.” Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, me damiti, dagher naba ikivira ikiam. Kamaghin amizi, ni dagheba isi gumazibar aningti, me dar ami.” **44** Ezi ingangarir gumazim dagheba isa akam inigha izir gumazibagh aningti, me da api. Egha Ikiavira Itir God mikemezi moghira, me amegha izivazi, dagher naba ikiavira iti.

5 Naman, a Sirian midorozir gumazibar gumazir dapanir ekiam. Namanin dafarimin, Ikiavira Itir God, Sirian midorozir gumazibar akurazi, me apiniba dikabini, kamaghin amizi, Sirian atrivim bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Naman a midorozir gumazir bar aghuim, egha a lepan arimariam iti. **2** Dughiar mamin Sirian midorozir gumaziba ghua Israelia misogha, guivir igiar mamin suiragha a sara ghu. Ezi guivir igiar kam, a Namanin amuimin ingangarir amizimin iti. **3** Dughiar mamin gin, Israelian guivir igiar kam kamaghin Namanin amuim migei, “Nin pam Godin akam inigha izir gumazir Samarian itir kam bagh mangigh, ti deragham. Godin akam inigha izir gumazir kam an arimariam akirighi, a ua deragham.” **4** Naman akar kam baregha, atrivim bagha ghua, guivir igiar kamin akamin gun a mikeme. **5** Ezi atrivim kamaghin a migei,

“Ni mangil Ki Israelian atrivim bagh akinafaritam osirigh, ni danighi ni a inigh mangi a daningigh.” Egha atrivim akinafarim osirigha Naman ganingi. Ezi Naman 300,000 kina silvan dagiaba ko 60 kilogram gol, ko 10plan korotiar kurkiambiba sara inigha, dikavigha Samarian ghu. **6** Egha Naman Sirian atrivim da akinafarir kam inigha ghua, Israelian atrivim ganingi. Akinafarir kam kamaghin migei: “Akinafarir kam, nan gumazir dapanim Naman ki a bagh ni mikimasa. A lepan arimariam iti, ezi ni a damighi, a ua deragha ki ifonge.” **7** Ezi Israelian atrivim akinafarir kamin ganigha uan navir osimtizim akakagha uan korotiam abiki. Egha a kamaghin migei, “Ameil Sirian atrivim tizim bagha kamaghin na bagh akam amada, ki mangi gumazir kamin arimariam akirigham? A ti ghaze, ki God, ki gumazim damighi a deragh ikiamin gavgavim iti, a? O ki gumazim damighi, an aremeghamin gavgavim iti, a? Ki fo, a na misoghasa tuaviba buri.” **8** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin oraki, atrivim navir osimtizim ika, uan korotiam abiki. Kamaghin amizi, Elisa kamaghin atrivim bagha akam amaga ghaze, “Ni manmaghusa navim osemegha uan korotiam abiki? Ni gumazir kam amadaghti a na bagh izi, eghti ki kamaghin an akaghti a fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam guizbangira Israelin iti.” **9** Kamaghin amizi, atrivim Naman mikemezi, a uan karisba ko hosiaba sara ghua Elisani dipenimin tiar akamin oto. **10** Ezi Elisa gumazir mam Naman bagha anemadazi, a dipenimin azenan ghua kamaghin Naman migia ghaze, “Ni mangi 7plan dughia bar Jordanin Fanemin dipamin rueghti, nin arimariam givaghti, nin mikarzim ua deraghti, ni deragham.” **11** Ezi Naman akar kam baregha puv atari, egha Elisani dipenim ategha ghua. Naman ghaze, “Elisa ti azenan izegh nan ganigh, ikiavira Itir God, uan God ko mikim, egh arimariam iti naghin isin uan dafarim ighuavamangam. Egh arazir kamin a na damighi, ki ua deragham.” Ezi puvati. **12** A Jordanin Fanemin dipamin ruasa na migei. Ezi Damaskusin Fanemning Abana ko Farpar, aning bar Israelian dipabagh afira! Eghti dipatam nan arimariam agvisi, ki ti uan kantrin aven itir dipar kamning guruvu ua deragham.” Naman kamaghin migia, egha bar aningaghegha ghua. **13** Ezi an ingangarir gumaziba an boroghin ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, Godin akam inigha izir gumazim bizir bar ekiamt damusi ni mikimti, e fo, ni a damuam. Ezi a kamaghin bizitam mikemezir puvati. A pura ruasa ni mikeme. Kamaghin amizi, ni an akamin gin mangi.” **14** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Naman mikemezi moghin Naman an akam baregha, ghua Jordanin Fanemin ghuaghira 7plan dughia bar uabi isa dipam gazui. Ezi an arimariam bar givazi an mikarzim ua bar zuegha, borir igiamin min oto. **15** Egha a uan ingangarir gumaziba ko, me ua Godin ingangarir gumazim bagha ghue. Egha Naman, Elisani guamin tugh a migia ghaze, “Ki datirighin fo, godin tam ua nguazir kamin nguibatamin itir puvati. Ia Israelia, ian God, a guizbangira God. Kamaghin amizi, ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ki bizir aghuim ni daningasa, ni na dama a inigh.” **16** Ezi Elisa an akam ikaragha ghaze, “Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin zurara itimin ingangarir gumazim. A nan garima, ki an ziamin guizbangira ni migei, ki bar ni da bizitam inighan kogham.” Ezi Naman bizir aghuitam Elisa daningasa bar gavgafi, ezi Elisa bar aghua. **17** Ezi Naman ghaze, “Ni nan bizir aghuim inian aghua, a marki. Ga uaning, ki nin ingangarir gumazim, ni nan amamatangighi, ki Israelian nguazir minemeniar aviritaba inigh uan donkingin datighi, aning da ater e uamategh uan nguibamin mangam. Egh nguazir minemeniar kabagh isin, ki ikiavira Itir God bagh, ofa gamir dakozimin ingaram. Guizbangira, ki godin igharazitaba bagh ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharazibar amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God baghvira ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibar amuan. **18** Ezi ni nan osimtizim gifoghasa ki ifonge, eghti Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amadagham. Nan gumazir ekiam zurara ghua asem Rimonin ziam fe, ezi ki a ko iti. E Rimonin ziam fer dipenimin aven zuir dughiamin, atrivim nan agharimin suisi. Egha a tevibar pira asem Rimon ziam

fer dughiamin, a na getuima, ki uaghan aser kamin marvir guamin boroghin teviba apiri. Ki fo, ki uamategh mangiti, arazir kam gin uan otivam. Ezi Ikiavira Itir God nan arazir kuraba gin amangasa ki ifonge.” **19** Ezi Elisa ghaze, “Ni osiman marki. Ni navir amirizim inigh mangi.” Ezi Naman Elisa ategha ghu. Egh a tighar saghon mangamin dughiamin, **20** Elisan ingangarir gumazim, Gehasi, uabira kamaghin uabi migia ghaze, “Nan gumazir ekiam, Sirian gumazim Naman ataghizi, a pura zui. Manmaghsua a bizir Naman a daningamin inizir puvati? Ikiavira Itir Godin ziamin, ki guizbangira migei, ki Namanin gin ivegh mangi, egh a da bizitaba inigham.” **21** Egha dikavigha Namanin gin zui. Ezi Naman garima, gumazir mam an gin ivegha izi, ezi a uan karis ategha ghuaghira tuavimin tughav itima, Gehasi iza a bato. Ezi Naman kamaghin Gehasin azara, “Bizitam ia batoz, o?” **22** Ezi Gehasi ghaze, “Puvati. Nan gumazir ekiam kamaghin ni mikimasa na amada: Godin akam inigha izir gumazimning datirighira an dipenimin ize. Aning Efraimin mighsiaba itir Godin akam inigha izir gumazimning. Ga uaning, ni silvan begham ko korotiar pumuning, Godin akam inigha izir gumazir kamning bagh dar aningigh.” **23** Ezi Naman kamaghin a ikaragha ghaze, “Beghiar vamira marki, ni pumuning inigh.” A mighghavira da iniasa Gehasi migei, ezi Gehasi da iniasa ifonge. Kamaghin amizi, Naman beghiar pumuning isa silvan aviriba aning gaghui, silvan kabar dibobonim, 60,000 kinan tu. Egha uaghan korotiar aghuir pumuning ini, egha bizir kaba inighar ingangarir gumazimning ganiing, ezi aning da atera Gehasin faragha zui. **24** Me ghua Samarian mighsiamin otivigha, Gehasi bizir kaba inigha dipenimin aven da ati. Egha ingangarir gumazir kamning, ua Naman bagha aning amada. **25** Aning ghuzi, Gehasi ua dipenimin aven ghugha Elisan damazimin tu. Ezi Elisa kamaghin an azara, “Gehasi, ni managh ghugha izi?” Ezi Gehasi ghaze, “Gumazir ekiam, ki danganitamin ghuzir puvati.” **26** Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni ifaran marki. Ni ti ghaze, ki nin ganizir puvati, a? Nan duam ni ko ikia garima, gumazir kam karis ategha ni bativasa izaghiri. Gehasi, kar dagiaba ko, korotiaba ko, olivin azeniba ko, wainin azeniba ko, sipsipba ko, bulmakauba ko, ingangarir gumazamizir kiniba iniamin dughiamin puvati. Arazir kam derazir puvati. **27** Ni Naman da dagiaba ini. Kamaghin amizi, lepan arimariar faragha Namanin ikezir kam, a datirighin nin ikiam. Egh ni ko gin otivamin adarasi, ia zurara lepan arimariar kam iniam.” Ezi Gehasi Elisa ataghizir dughiamin, Gehasi lepan arimariar ini. Ezi an mikarzim, ghuariar ghurghurimin min bar ghurghuri.

6 Dughiar kamin, Elisa Godin akam inigha izir gumazir okoruamin gara me geghufi. Ezi dughiar mam gumazir kaba kamaghin a migei, “En dipenim sufi, egha en tughatizir puvati. **2** Kamaghin amizi, ni e ateghti, e bar Jordanin Fanemin mangam. Egh e vaghvagh temer vamira vaminam okam. Egh e uari bagh dipenir igiatam, Jordanin Fanemin miriamin an ingaram.” Ezi Elisa ghaze, “A dera, ia mamaghin damu.” **3** Ezi Godin akam inigha izir gumazir mam kamaghin a migei, “Ga uaning, gumazir ekiam, ni e ko izasa e ifonge.” Ezi Elisa a ikara, “A dera, ki ia ko mangam.” **4** Egha a me ghua Jordanin Fanemin otivigha, maghira temeba oti. **5** Me ingara itima, Godin akam inigha izir gumazir mamin sobiam zem asiaghirigha dipam giraghu. Ezi akam inigha izir gumazir kam uan sobiam inian iburagha kamaghin dei, “Ame! Gumazir ekiam, ki gumazir igharizamin sobiam inigha ize. Ezi a dipam giraghu.” **6** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, kamaghin an azara, “Sobiam managhira iraghu?” Ezi akam inigha izir gumazim, sobiam iraghuizir danganamin Elisan aka. Ezi Elisa temer aguar dozir mam atugha, sobiam iraghuizir naghin dipam mikini, ezi sobiam uam anabo. **7** Ezi Elisa ghaze, “Ni datirighin sobiam inigh.” Ezi Godin akam inigha izir gumazim uan dafarim amadagha sobiam ini. **8** Dughiar mamin, Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko izi Israelia misoghasa. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, uariv gia nighnizim batogha ghaze, me danganir me ikiamimin ingarigh, egh kagh ikegh dikavigh mangi Israelia misogham. **9**

Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisa, a Sirian midorozir gumaziba ikiamin danganim gifo, egha Israelian atrivim bagha akam amada. A uaghan Israelian atrivim migia ghaze, Israelia danganir kamin boroghin mangan marki. Me an boroghin mangiti, Sirian midorozir gumaziba me gasighasigham. **10** Ezi atrivim akar kam baregha, midorozir gumaziba danganir Sirian midorozir gumaziba ikiamin naghin ikiasa me amada. Ezi Siriaba danganir kamin otivigha Israelian midorozir gumazibar garima, me fomira iti. Kamaghin amizi, me danganir kamin ikian ibura. Arazir kam dughiar aviribar otifi. **11** Ezi Sirian atrivim bizir kam bangin nighnizir kurar bar aviribagh ami. Egha a uan gumazir dapanibar diazi, me izima a men atara pantemim kamaghin me migei, “Ia na mikemegh, en gumazir manam Israelian atrivim akurvasi?” **12** Ezi an midorozir gumazibar dapanir mam a ikaragha ghaze, “O atrivim, en gumazitam arazir katam gamizir puvati. Bar puvati. Kar Elisara, a Israelian Godin akam inigha izir gumazim. E damuasa amir biziba bar, a zurara Israelian atrivim migei. Ni migeir akaba Elisa bar a dagh fo. Ni akuir danganimin iki mikimti, Elisa fogham.” **13** Ezi atrivim kamaghin gumazir dapanibav gei, “Ia mangi fogh, Elisa danganir manamin iti. Egh ia midorozir gumaziba amadaghti, me mangi an suiragh.” Ezi me ghua kamaghin fo, Elisa Dotanin nguibar ekiamin iti. **14** Kamaghin amizi, atrivim midorozir gumazir avirim amisefe, egha me amangizi me hosiaba ko karisba inigha Dotanin ghue. Me ghua dimagarimin otivigha nguibam koro. **15** Ezi bar mizaraghara Elisan ingangarir gumazim dikavigha dipenimin azenan ghu. Egha a garima, Sirian midorozir gumaziba uan hosiaba ko karisba sara nguibar ekiam ekiarugha gifa. Egha a ghua kamaghin Elisa migei, “Ame! Gumazir ekiam, Sirian midorozir gumaziba e ekiarugha gifa. E manmaghin damuam?” **16** Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ni atiatingan marki. Me guizbangira midorozir gumazir avirim iti, ezi en akurvaghamin midorozir gumazir bar avirim iti, ezi en midorozir gumazibar dibobonim, men midorozir gumazibar dibobonim bar a gafira.” **17** Ezi Elisa kamaghin God ko migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni gumazir kamin damazimning kuighti, a ki migeir darazir ganika.” Ezi Ikiavira Itir God ingangarir gumazir kamin damazimning kuizi, a garima, hoziar aviriba ko karisin aviriba Elisa itir mighsiar kam bar a gizifa. Ezi karisba ko hoziar kaba, da avimin mirara gari. **18** Ezi Sirian midorozir gumaziba Elisan suighasa izavira itima, Elisa kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ki kamaghsua, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba okavighti, me ganan kogham.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba okafi. **19** Ezi Elisa danganir Sirian midorozir gumaziba itimin ghugha kamaghin migei, “Ia ti onгани. Tuavir kam, ia inigh nguibar ekia ia mangasava aminim mangighan kogham. Ezi marki, ia nan gin iziti ki ian aku gumazir ia ruir kam bagh mangam.” Ezi me an gin zuima, a men akua Samarian nguibar ekiamin ghue. **20** Egha me nguibar ekiamin aven ghue. Ezi Elisa kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, ni Sirian midorozir gumazibar damaziba kuighti, me ua gan.” Ezi Ikiavira Itir God men damaziba kuizi, me ua gari. Egha me kamaghin gara fo, me Samarian nguibar ekiamin aven iti. **21** Ezi Israelian atrivim men ganigha kamaghin Elisan azara, “Gumazir ekiam, ki ti me misueghti me arighiregham, a?” **22** Ezi Elisa ghaze, “Puvati. Ni midorozimin aven apanibar suizir dughiamin, ni zurara me misozi me ariaghilir puvati. Kamaghin amizi, ni gumazir kabav soghan marki. Ni dagheba ko dipaba me daning, eghti me gin uan atrivim bagh uamategh mangam.” **23** Ezi Israelian atrivim Sirian midorozir gumaziba bagha isar ekiam gamigha me ganiing. Me amegha givazi, a ua me amangizi me Sirian atrivim bagha ghue. Egha dughiar kamin, Sirian midorozir gumaziba ua iza Israelia misozir puvati. **24** Azenir maba givazi, Sirian Atrivim, Benhadat, uan midorozir gumaziba akuvagha, Samarian nguibar ekiam konasa zui, egh Samaria misoghasa. **25** Ezi dughiar kamin Samarian nguibar ekiam dagheba bar puvati. Ezi Sirian midorozir gumaziba dughiar ruarimin nguibam ekiarugha itima, Samarian gumazamiziba dagheba bagh mangi da inigh nguibar ekiamin aven izasa

ibura. Kamaghin amizi, gumazitam donkin dapanim givesi, kamaghin a 80 kinan a givezam. Eghti gumazitam 250 gremin kuarazir bunbamin buaribagh ivesi, a 5 kinan dagh ivezam. **26** Dughiar mamin Israelian atrivim nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin arui, ezi amizir mam kamaghin an dei, “O nan atrivim, ni en akuragh!” **27** Ezi atrivim kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ti ghaze, ki wit ko wain iti, a? Ki u manmaghin ian akuragham?” Puvati. Ikiavira Itir God ti nin akuragham.” **28** Egha atrivim an azara, “Ki manmaghin nin akuraghasa ni ifonge?” Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ga amizir kamning, kamaghin akam akiri, nan otarim ga faragh anemam, egh dughiar igharazimin, ga an otarim amam. **29** Kamaghin amizi, ki uan otarim misuegha ga aneme. Egha amimzaragham, ki an borim misoghasa a migei. Ezi puvati. A uan otarim modogha gifa.” **30** Kamaghin amizi, atrivim akar kam baregha bar osemegha, uan korotiam abiki. A nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin aruavira itima, gumamazizaba datirighin an buaber korotiamin garima, atrivim uan korotiar azenan itimin aven aneru. **31** Egha atrivim ghaze, “Elisa en osimtizir kabar mingarim. Ezi ki datirighira an firim atughti an aremegham. Ki kamaghin damighan koghti, God uabi na misueghiti ki aremegham.” **32** Atrivim kamaghin migia, Elisa misueghiti an aremeghasa gumazir mam amadazi, a ghu. Ezi dughiar kamin Elisa uan dipenimin itima, Samarian gumazir dapanir maba a ko iti. Gumazir kam atrivim anemadazi, a tighar izima, Elisa kamaghin gumazir dapanibav gei, “En atrivim, a gumazir gumazibav sozi me ariaghirim. Egha a datirighin nan firim aghorasa gumazir mam a amada. Eghti gumazir kam izi otoghamin dughiamin, ia pantemin tiam asaragh anepirighiti, an aven izan kogham. Ezi atrivim uabi gumazir kamin gin izi.” **33** Elisa migiavira itima, gumazir kam atrivim ko oto. Egha atrivim kamaghin Elisa migei, “Ikiavira Itir God uabi dughiar kurar kam gamizi an e bato. An en akurvagshi bizitam damighan kogham. E a mizuaman kogham.”

7 Ezi Elisa kamaghin akam ikaragha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ghaze, aruem gurumin kamaghira ganti, gumamazizaba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogram bali givezam.” **2** Ezi gumazir dapanir atrivim geghuva a ko izezim, Elisan akam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham.” Ezi Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migei, “Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham.” **3** Ezi aruer kamin 4plan gumazir lepan arimariam itiba, me Samarian nguibar ekiamin, tiar akar ekiamin azenan iti. Egha me uarira uariv gia ghaze, “E tizimsua puram apiav ikia ovevem mizuai?” **4** E mangi dagheba buriam. E Samarian nguibar ekiamin aven mangan kogham. Me dagheba puvati, kamaghin amizi, mitiriam puvira en aghegham. Egh uaghan, e danganir kamra dapiagh ikiva arighiregham. E ti Sirian midorozir gumaziba itir danganimin mangam. Eghti me e misueghiti, e arimighiregham, a dera. Me uaghan e ateghti, e angamira ikiam, a uaghan deragham, pura bizim. E fo, e ovengasa iti.” **5** Egha me bar guaratizimin dikavigha Sirian midorozir gumaziba itir danganimin ghue. Egha me danganimin boroghira ghua garima, gumazitam itir puvati. **6** Bar guizbangira, Sirian midorozir gumaziba bar aregha gifa. Guaratizir kamin, Ekiam Sirian midorozir gumazibagh amima, me niginir ekiam barasi, mati midorozir gumazir avirium uan hoziaba ko karisba ko izi. Egha Sirian midorozir gumaziba ghaze, “Ia gan! Israelian atrivim ti Hitian atrivim ko Isipin atrivim givezezi, aning uan midorozir gumaziba inighe a misoghasa izi.” Sirian midorozir gumaziba kamaghin mikemegha, dikavigha zuamira danganim ategha arav ghue. Me uan averpeniba ko hoziaba, ko donkiba ataghazi da iti, egha me are. Me bizitam inigha ghuzir puvati. **8** Ezi 4plan lepan gumazir kaba men

danganimin otivigha, ghua averpenir mamin aven ghuegha garima, Sirian midorozir gumazibar dagheba ko dipaba iti. Ezi me dagheba apa dipaba saram api. Me gin silva ko gol ko korotiaba inigha ghua, danganir mamin da monge. Egha me ua iza averpenir igharazimin biziba uaghan da ini, egha me da isa ghua da modi. **9** Egha gin me uarira uariv gia ghaze, “E ti arazir aghuim gamir puvati. E bizir bar aghuim datirighin an gari, egh e mangi gumamazibav kemeka. E uan akabar kumigh iki mangi amimzaragham otogh, e ivezir kuram iniam. Aria, e mangi atrivimin gumazir dapanibav kemeka.” **10** Egha me dimagarimra ua Samarian ghuegha nguibar ekiamin tiar akamin garir gumazibar dia ghaze, “E Sirian midorozir gumazibar danganimin ghuegha garima, gumazitam itir puvati. Egha uaghan gumazibar migirigiataba baraghizir puvati. Sirian midorozir gumaziba, me arav ghue, ezi men biziba bar men danganimin ikiavira iti. Me hoziaba ko donkibar beniba firizir puvati. Beniba men suighavira itima, men averpeniba ikiavira iti. Ezi dagheba ko biziba averpeniba ikiavira iti.” **11** Tiar akamin garir gumaziba akar kam baregha, akam inigh atrivimin dipenim mangasa gumamazizaba dei. **12** Ezi atrivim dimagarimin akar kam ini. Egha dikavigha uan gumazir dapanibav migia ghaze, “Ki Sirian midorozir gumazibar nighnizim gifo. Me kamaghin fo e daghebar otefe. Kamaghin amizi, me averpeniba ategha ghua, tuzir danganibar moga iti. Me ghaze, e nguibam ategh azenan mangiti, me en suigh en nguibar ekiam iniam.” **13** Ezi atrivimin gumazir dapanir mam kamaghin a migei, “E ti gumazitaba ameghti, me 5plan hoziar nguibamin ikiavira itiba inigh mangi fogham, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. Eghti Siriaba, e amangizir gumazir kabagh asighasighiti, a dera, pura bizim. E fo, e bar nguibar ekiamin aven iti, e oveaghuezibar min arighiregham. Kamaghin amizi, e gumazitaba ateghti, me 5plan hoziar ikiavira itiba inigh mangam.” **14** Egha me gumazir mabav sefe. Ezi atrivim karisin pununing ko hoziaba isa gumazir kabagh aningi, egha me amangizi me foghasa ghue, bizir manam Sirian midorozir gumaziba bato. **15** Egha gumazir kaba ghua kamaghin fo, Sirian midorozir gumaziba are. Ezi me men gin ghua Jordanin Fanemin otogha, me iniba ko misozir biziba ko men bizir igharazir tuavimin irezibar gani. Egha me uamategha iza atrivim mikeme. **16** Ezi Samarian gumamazizaba bizir kam baregha, me zuamira ivemara ghua, Sirian midorozir gumazibar averpenir men bizir me taghiziba ini. Egha me plauan aviriba ko baliba ini. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin ingarizim givesi, egha 1 kinara, 6 kilogram bali givesi. **17** Atrivimin akurvazir gumazir dapanim, atrivim nguibar ekiamin tiar akar ekiamin garir midorozir gumazibar ganasa anemisefe. Ezi a tiar akamin boroghira tughav itima, gumamazizaba ivemara Sirian midorozir gumaziba faragha ikezir danganimin ghue. Gumamazizir avirim ivemara tiar akamin azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme. Atrivim faragha ghua Elisan gani, ezi Elisa Godin akar kam isa atrivim ganingi. Ezi a datirighin guizbangion oto. **18** Elisa faragha kamaghin atrivim mikeme, “Aruem gurumin kamaghira ganti, gumamazizaba nguibamin tiar akamin mangi, egh me 1 kinara, 3 kilogram plauan aghuir me witin ingarizim givezam, egh 1 kinara, 6 kilogram bali givezam.” **19** Egha gumazir dapanir datirighin aremezir kam, a kamaghin Elisan akam ikaragha ghaze, “Ni oragh! Ikiavira Itir God ti uan Nguibamin tiar akaba kuigh dagher aviriba e gingegham, ki ghaze, e zuamira ti dagheba dagiar muziarimin kamaghin dagh ivezeghan kogham.” Egha Elisa kamaghin gumazir dapanir kam migia ghaze, “Bar guizbangira, ni bizir kamin ganti, an otogham. Egh ni dagher katam ameghan kogham.” **20** Ezi datirighin bizir kam Elisa mikemezi moghin oto. Gumazir dapanir kam nguibamin tiar akamin tughav iti. Ezi gumamazizaba dagheba iniasa ivemara azenan ghua, anekunizi, a irizi me a dika ghuavira itima, an areme.

8 Dughiar mam, Elisa ghua Sunemin nguibar ekiamin amizim mikeme, amizir kamra an borim faragha areme, ezi Elisa a

gamizi, a ua dikafi. Elisa kamaghin amizim mikeme, “Ikiavira Itir God ghaze, mitriar ekiamin dughiam en nguazimin otivam, eghti gumamaziziba 7plan azenibar dagheba puvatigham. Eghti ni uan pam ko borim inigh nguazir igharazimin mangi iki mangiti, dughiar kurar kam givagham.” **2** Ezi amizir kam Elisan akamin gin ghua, uan pam ko borim inigha ghua Filistian nguazimin ikiavira itima, 7plan azeniba gifa. **3** Egħa gin 7plan azenir kaba givazi, a uan pam ko borim inigha ua Israelin ize. Egħa a ua uan dipenim ko nguazim iniassa atrivimin azangasa ghu. **4** Amizim atrivim bagħa zuima, atrivim Elisan ingangarir gumazim Gehasi migia ghaze, “Ga uaning, ni mirakelin ekiair Elisa amizibar na gegħanasa ki ifonge.” **5** Ezi Gehasi, Elisa fomira otarir aremezim gamizi a ua dikavizir bizim gegħari. Egħa an egħaravira itima, amizir kam ua uan biziba iniassa atrivimin azangasighasa izav oto. Ezi Gehasi amizir kamin ganigha, kamaghin atrivim migei, “Atrivim, ni gan! Kar amizir kamra. Ezi kar otarir aremezir kamra, Elisa a gamizi a ua dikafi.” **6** Ezi atrivim Elisa amizir bizim bagħa amizir kamin azai, ezi amizim a gegħari. Egħa gin atrivim uan gumazir dapanir mamin diazi a izima, a kamaghin a migei, “Ni amizir kamin akuragħti, a uan biziba uamategħ bar ada inigh. Ni uagħan an akuragħti, a dagħer azenibar otivizibir dagiaba iniam, kar a 7plan azenibar kantrin igharazimin itima, an azenimin otivizir dagheba.” **7** Dughiar mam, Elisa Sirian nguibar ekiam Damaskusin ghu. Ezi dughiar kamin Sirian Atrivim Benhadat, arimariam iti. Ezi me kamaghin atrivim migei, “Godin akam inigha izir gumazir kam Elisa, a datirighin Damaskusin iza kagh iti.” **8** Ezi atrivim uan gumazir dapanir mam Hasael kamaghin a migei, “Ni dikavigh bizir aghuitham Godin akam inigha izir gumazim daningisi a inigh mangi an ganigh. Egħ ni a mikemegħti, a kamaghin Ikiavira Itir Godin azaragħ, nan arimariam givagħam, o puvatigham.” **9** Kamaghin amizi, Hasael bizir bar aghuir me Damaskusin ingariziba ini. Ezi 40plan kamelba da ateram. Egħa ada isa kamelbagħ arigha Elisa bagħa ghu. A ghua otogħa kamaghin Elisan migei, “Gumazir Ekiam, Sirian Atrivim Benhadat, a nin otarimin min iti, a uan arimariam bagħ nin azangasa na amada, an arimariam givagħam, o puvatigham?” **10** Ezi Elisa kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Ni mangi kamaghin atrivim mikemegħ, an arimariam givagħam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin nan aka, bar guizbangira an aremegħam.” **11** Elisa akar kam gamigha givagħa, dughiar ruarim puv Hasaelin gara ghuavira itima, Hasael aghumsigha nighnizir aviribagħ ami. Ezi Elisa azi. **12** Ezi Hasael kamaghin an azai, “Nan gumazir ekiam, ni tizim bagħ azi?” Ezi Elisa kamaghin a ikaragħa ghaze, “Ki fo, ni gin arazir kurar avirib Israelian gumamazizibar amuam. Ni uan midorozir gumaziba ko, men divazir gavgavibagħ asighasigh, egħ dar apongti da isiam. Egħ ia Israelian gumazir igiabav sogħti me arighiram. Egħ ia borir muziariba, nguazimin me apisti me arighiram. Egħ ia naviba adair amizibar garir dughiam, ia midorozir sababa inigh men naviba ofiram. Kamaghin amizi, ki azi.” **13** Ezi Hasael akar kam baregha, kamaghin Elisan akam ikaragħa ghaze, “Ki pura gumazir kinim. Ki manmagħin bizir ekiair kam damuam?” Ezi Elisa kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God kamaghin nan akagħa gifa, ni Sirian atrivimin otivam.” **14** Aning mikemegħa givagħa, Hasael ua Atrivim Benhadat bagħa ghu. Ezi atrivim an azara, “Elisa manmagħira ni mikeme?” Ezi Hasael ghaze, “Elisa ghaze, bar guizbangira nin arimariam givagħti, ni ua deragħam.” **15** Egħa amimzaragħan Hasael atrivim misuegħti an aremegħasa nighnisi. Kamaghin amizi, a inim inigha, dipam garugħa a inigha ghua, atrivimin guam avara. Egħa mighigha an suirazi, atrivim aminim isava avegha, areme. Ezi gin Hasael an danganim inigha uabi Sirian atrivimin oto. **16** Ahapin otarim Joram, 5plan azenibar Israelian atrivimin iti, ezi Jehosafatin otarim Jehoram, a uan afezamin danganim inigha, Judabar atrivimin oto. **17** A 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egħa a 8plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. **18** A Israelian Atrivim Ahapin guivimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egħa

arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagħ ami. **19** Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikizibar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, egħti Devitin lamin angazangarim mungeghān kogħam. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua. **20** Dughiar Jehoram Judan atrivimin itimin, Idomian gumamaziziba an akam batogħa an apengan ikian aghua. Egħa me uari bagħa atrivir mam amisefe, ezi a me gativagħa men gari. **21** Ezi Jehoram dikavigha uan midorozir gumazir karisbar tuiva misoziba inigha, me Idomia misoghasa Sairin nguibar ekiamin amadagħan ghue. Me ghua otivizi Idomian gumaziba iza Jehoramin midorozir gumaziba ekiairugħa, me misoghasa. Ezi dimagarimin, Jehoram uan midorozir gumazir karisbar misoziba ko, me bar pamten misoghā Idomian gumaziba adugħa zui. Ezi Israelian midorozir gumazir igharaziba midorozim ategħa, uamategħa ara uan nguibabar ghue. **22** Kamaghin amizi, Judaba Idomia dikabirizir puvati. Ezi Idomian gumamaziziba, uari uan kantri gativagħa ikia iza datirighin tu. Ezi dughiar kamin, Lipnan gumamaziziba uagħan akaba batogħa, ua Judabar apengan itir puvati. **23** Atrivim Jehoram amizir bizir igharazibar egħagħaniba, da akinafarir me kamaghin diborim, Judan Atrivir Egħagħaniba, an aven iti. **24** Ezi gin Atrivim Jehoram uan inazir afeziabar min aremezi, me na kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar moziba itir danganimin anefa. Ezi an otarim Ahasia, an danganim inigha atrivimin oto. **25** Ahapin otarim Joram, a 12plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jehoramin otarim Ahasia, Judabar atrivimin oto. **26** Ahasia a 22plan azeniba ikia, egħa atrivimin oto. Egħa azenir vamiran Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Atalia, a Israelian Atrivim Omrin, igiar guivim. **27** Ahasian amebam Ahapin ikizimin ize, kamaghin amizi, a Ahapin ikizimin arazir kurabar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagħ ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin. **28** Dughiar mamin, Atrivim Ahasia, Israelian Atrivim Joramin porogħa a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasaelin misosi. Me Gileatin Distirighin, Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. **29** Ezi Joram midorozim ategħa ghua, Jesrilin nguibar ekiamin ikia, ua deragħasa mizua iti. A Jesrilin ikiavira itima Atrivim Ahasia an ganasa ghu.

9 Atrivim Joram Jesrilin nguibar ekiamin itima, Godin akam inigha izir gumazim Elisa, akam inigha izir gumazibar okoruumin tongin, gumazir igiar mamin diazi a ize. Ezi a kamaghin a migei, “Ni deragħvira uan inim kegh, egħ olivin borem itir misevir muziarim inigh dikavigh Gileatin Distirighin itir nguibar ekiam Ramotin mangi. **2** Egħ ni Ramotin otogħ, mangi Jehosafatin otarim Jehu batogħ, a Nimsin igiavotarim. Egħti a uan namakaba ko ikiti, ni a inigh danganim mogomer tamin aven mangi. **3** Egħ borem itir misevir kam inigh borem an dapanim gingegħ kamaghin a mikim, ‘Ikiavira Itir God, Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe.’ Ni bizir kam damigh givagħ, egħ tiar akam kuigh zuamiram ari mangigh.” **4** Elisa mikemegħa givazi, Godin akam inigha izir gumazir igiar kam dikavigha Ramotin nguibar ekiamin ghu. **5** Egħa an otogħa garima, Jehu aperaghav ikia midorozir gumazibar, gumazir dapanir igharaziba ko migei. Egħa a Jehu migia ghaze, “Gumazir ekiam, ki akar mam nin iti.” Ezi Jehu an azara, “En tinara, ni akam an iti?” Ezi Godin akam inigha izir gumazim kamaghin a migei, “Nirara, ki akam nin iti.” **6** Ezi Jehu dikavigha dipenimin aven ghuzi, Godin akam inigha izir gumazim an gin ghua olivin borem inigha Jehun dapanim ginga kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migei, ‘Ki datirighin Israelian atrivimin ikiasa ni amisefe. Egħti ni nan gumamaziziba Israelia, me gativagħ men ganam. **7** Egħ ni Ahapin ikizim misoghārikigh, kar atrivir ni fomira an ingangarir gumazir dapanimin ikezin. Egħti ki arazir kamin, Atrivir Amizim Jesebelin arazir bar kuraba

ikarvagham. Kar fomira nan akam ingha izir gumaziba ko nan ingangarir gumazibav soghezi, me ariaghirezir amizim. **8** Eghti ki Ahapin adarazi bar me gasighasigham. Bar guizbangira, Israelian tongin otivir Ahapin ikizimin gumaziba, ki bar moghira me agivaghah, gumazir igiaba ko aruaba sara. **9** Ki bar fomira Nebatin otarim Jeroboamin ikizim, ko Ahayan otarim Atrivim Basan ikizim gasighasigha. Egh kamaghira ki Ahapin ikizim bar me gasighasigham. **10** Eghti Atrivir Amizim Jesebel aremegham, eghti an kuam afamin gumaziba puvatigham. Puvati, afiaba Jesrilin nguibar ekiamin boroghram an kuam amam.” Ezi Godin akam ingha izir gumazir kam Ikiavira Itir Godin akar kamin gun mikemegha givagha, tiar akam kuigha arav ghu. **11** Ezi Jehu ua atrivimin gumazir dapanir igharaziba bagha ghuzi, men mav an azara, “Biziba bar deraghvira iti, o? Manmaghsua gumazir onganir kam iza nin gani?” Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ia gumazir kamaghin garibar arazibagh fo, me zurara pura tintinibar migirigiabagh ami.” **12** Ezi me kamaghin a migei, “Ni ifari. Ni deraghvira e mikim. Ni e gifar akam mongan marki.” Ezi Jehu bighavira kamaghin gumazir dapanibav gei, “Gumazir kam iza kamaghin na migei, ‘Ikiavira Itir God ghaze, a Israelian atrivimin ikiasa na zimevegga gifa.” **13** Gumazir dapaniba akar kam baregha, zumaيرا uan korotiar ruariba suegha dipenimin adidiaba ave, ezi Jehu adidiamin tughav iti. Ezi me sigham givia kamaghin dei, “Jehu atrivimin otogha gifa.” **14** Jehu, a Jehosafatin otarim, egh Nimsin igiavotarim. A datirighin nguibar ekiam Ramotin ikia, egha Atrivim Joram misueghti an aremeghti, an an danganim inigh atrivimin otivasa uan gumazir dapaniba ko akabar kiri. Ezi Atrivim Joram Jesrilin ikiavira iti. Faragha Israelia, Sirian Atrivim Hasael ko misozir dughiamin, Atrivim Joram midorozimin aven osimtizir ekiam ini, egha a derazir puvati. Ezi datirighin Jehu uan gumazir dapaniba kamaghin me migei, “Ia na ko navir vamira iki, egh ia deraghvira gan, egh gumazitam ateghti, a Ramot ategh Jesrilin nguibar ekiamin gumazamiziba bagh mangi, bizir ki damuamin kabar gun mikaman marki.” **16** Egha Jehu uan karisin anabogha, midorozir gumazir maba ko me Ramot ategha Jesrilin ghue. Atrivim Joramim arimariam givazir puvati, egha a Jesrilin uan dakozim girighav iti. Ezi dughiar kamin, Judan Atrivim Ahasia, Joramim ganasa Jesrilin ghugha, aning uaghara Jesrilin iti. **17** Ezi ganganir gumazir mam, nguibar ekiam Jesril avinizir divazimin tauan tughav ikia garima, Jehu ko an midorozir gumaziba izi. Ezi a dia kamaghin gumazir nguibamin itibav gei, “Ki midorozir gumazir avirimin garima, me izi.” Ezi gumazir maba ghua, ganganir gumazir kamin akabar gun Atrivim Joram mikemezi, a kamaghin me migei, “Ia midorozir gumazitam mikemeghti, a hoziam inigh, ivegh mangi me batogh kamaghin me mikim, ‘Biziba bar ti ian deraz, o puvati?’” **18** Ezi midorozir gumazir mam hoziam gaperagha ivegha ghua kamaghin Jehu migei, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?” Ezi Jehu an akam ikaragha ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.” Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garavira itima, a ua izezir puvati. Ezi a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a ghua me bato, egha ua izezir puvati.” **19** Ezi atrivim midorozir gumazir igharazim amadazi, a ghu. Egha midorozir gumazir kam me batozir dughiamin, a uaghan kamaghin Jehu migia ghaze, “Atrivim kamaghin foghasa, biziba bar ti ian deraz, o puvati?” Ezi Jehu a migia ghaze, “Kar nin bizim puvati. Ni pura en gin izi.” **20** Ezi ganganir gumazim, midorozir gumazir kam bagha garima, a izezir puvati, egha a kamaghin atrivim bagha akam amada, “Midorozir gumazir ni amadazim, a uaghan ua izezir puvati. Ezi ki gumazir karisin itimin garima, a Nimsin otarim Jehu ami moghin, bar arazir onganim gami. An haziabagh amima da bar puvira ivemara, karisba amikivragha izi.” **21** Ezi Atrivim Joram ghaze, “Ni na bagh karis akir.” Ezi me anekirigha givazi, Israelian Atrivim Joram uan karisin anabo, ezi Judabar Atrivim Ahasia karisin igharazimin ghuavanabo. Egha aning Jehu bativasa ghu. Egha aning ghua, Jesrilian gumazim Nabotin nguazimin boroghin a bato. **22** Joram, Jehu

batozir dughiamin, a kamaghin Jehun azara, “Biziba bar ti nin deraz, o puvati?” Ezi Jehu kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Da manmaghin deraghah? Nin amebam Jesebel asebar gin ghuavira iti, egha arazir kuraba ko imezibagh amuvira iti, mati tuavimin amizim tintinibar arua gumazir igharaziba ko akui moghin ami. Nin amebamin arazir kurar kaba bar ekiva zui.” **23** Joram, Jehun akar kam baregha, zumaيرا uan karis giragha arav ghu. Egha kamaghin Ahasian dei, “Ahasia, gumazir kam na abinasa ize!” **24** Egha Jehu uan barir pim bar pamtemin a gekuigha, Joramim akirim gase. Ezi barim an dighorim abighizi, a uan karisin averiam girigha areme. **25** Ezi Jehu, kamaghin gumazir dapanim Bitkar migei, “Ni Joramim kuam inigh Nabotin nguazimin anekunigh, kar Jesrilin gumazim. Ni Ikiavira Itir God fomira Joramim afeziar Atrivim Ahap mikemezir akar kam ginighnighvira iki. Dughiar kamin, ga uan karisning inigha Ahapin gin zuima, Ikiavira Itir God kamaghin Ahap mikeme. **26** ‘Ki Ikiavira Itir God, ki boghimra gumazibar garima, me nin ifongiamin gin ghua, Nabot ko an otaribav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, guizbangira, ki Nabotin nguazimra nin arazir kurar kaba ikaragham.” Egha Jehu ua kamaghin Bitkar migei, “Ikiavira Itir God fomira mikemezi moghin, ni Joramim kuam inigh mangi Nabotin nguazir kamin anekunigh.” **27** Ezi Judan Atrivim Ahasia, Atrivim Joramim garima, an aremegha givazi, a uan karisin ikia egha ara Bethaganin nguibar ekiamin ghu. Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko Ahasian agintisi, egha Jehu kamaghin midorozir gumazibav gia ghaze, “Ia uaghan a gasegh!” Ezi a uan karisin ghua Gurin mighsiamin ghuavanadima, me Ipleamin nguibamin boroghin a gase. Ezi Ahasia bar ara ghua Megidon nguibar ekiamin ghugha gin areme. **28** Ezi Ahasian gumazir dapaniba an kuam inigha, karisin mam gatigha uam a inigha Jerusalem ghu. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin an inazir afeziabar mozibar danganimin anefa. **29** Joram azenir namba 11in Israelian atrivimin itima, Ahasia Judabar atrivimin oto. **30** Ezi Jehu uan adarazi ko me Ahasian agintigha givagha, ua Jesrilin ize. Atrivir Amizim Jesebel danganir kamin ikiava, kamaghin akar baraki, Joram areme. Ezi Jesebel uan damaziba aghiva uan dapanir arizim adii, egha atrivimin dipenimin aven tughav ikia, winduan beragha tuavimin gari. **31** Egha Jehu nguibar ekiamin tiar akar ekiamin aven zuir dughiamin, Jesebel kamaghin an dia ghaze, “O Simri, ni uan gumazir ekiam misoghezi an aremezir gumazim, ni ti deragha iti?” **32** Jehu oregha winduan pin gara egha kamaghin dei, “Tina nan adarazi bagh izasa ifonge? Tav iti, o?” Ezi ingangarir gumazir maba atrivimin dipenimin ikia, Jehun akam baregha, izi winduan beragh an gari. **33** Ezi Jehu kamaghin migei, “Ia amizir kam akunighi a izighiri.” Ezi me Jesebel akunizi a iraghu. Ezi an ghuzim tintinibar dipenir biriba ko haziaba rue. Ezi Jehu uan haziaba ko karisbagh amima, da Jesebelin kuam dikabiri. **34** Ezi gin Jehu atrivimin dipenimin aven ghughava api. A dagheba ko dipaba amegha givagha, kamaghin gumazibav gei, “God kamaghin mikemegha gifa, amizir kurar kam mar kufigh. Guizbangira, amizir kam atrivir mamin guivim. Kamaghin amizi ia an kuam afagh.” **35** Ezi me an kuam inigha mozim darighasa azenan ghu. Egha me an kuam burima, a itir puvati. Me an dapanir agharim ko dagarimning ko dafarir beramningra gari. **36** Egha me ua ghuegha bizir kamin gun Jehu migeima, a ghaze, “Bizir otozir kam, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gumazim Elaija, a Tisben nguibamin gumazim, an akam garugha mikeme. Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ‘Jesebel aremeghamin dughiam, afiaba izi Jesrilin nguibar ekiamin an kuam amam. **37** Eghti an mikarzir otevir mizumziariba tintinibar nguazim giregh ikiva, afiar buaribar min gamar. Eghti gumaziba dar ganiva, fogan koghmar kar ti Jesebelin mikarzir otevir naba, o?”

10 Atrivim Ahapin otariba ko, an igiavotariba me Samarian nguibar ekiamin iti. Men dibobonim, 70in tu. Ezi Jehu akinafarir maba osirigha, Samarian gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko, gumazir Ahapin ovavir borir otaribar gariba

bagha da amaga kamaghin migia ghaze, **2** "Ahapin otariba, ia ko iti. Ezi ia midorozir karisba ko hoziaba ko afuziba, ko misoghamin bizir maba sara ikia, egha divazir gavgavim avinizar nguibar ekiamin iti. Kamaghin amizi, dughiar ia akinafarir kaba iniaminim, ia Ahapin ovavir boribar tongin, gumazir bar aghuitam atrivim ikisi anemisefegh. Egh ia an akuragh a bagh misogh." **4** Ezi gumazir dapaniba ko gumazir aruaba akar kam inigha, bar atiatigha ghaze, "Jehu atrivir pumuning abiragha gifa. Eghti e mamaghin anebiragham? E bar ibura." **5** Kamaghin amizi, gumazir atrivimin dipenimin garim ko nguibar ekiamin gumazir dapanir faragha zuim, ko gumazir aruaba, ko gumazir Ahapin ovavir boribar gariba, me Jehu bagha kamaghin akam amada, "E nin ingangarir gumaziba, e nin ifongiamin gin mangasa. E gumazitam amiseveghti an atrivimin otoghan kogham. Bar puvatigham. Ni tizim damusi, ni puram a damu." **6** Ezi Jehu uam akinafarir igharazim osirigha kamaghin gumazir kabav gei, "Ia nan gin mangi egh nan apengan ikisi, ia bar Ahapin ovavir borir otaribav sueghti, me arighireghasa ki ifonge. Egh gurumin kamaghira garir dughiamra, ia men dapaniba inigh Jesrilin izi." Dughiar kabar, Ahapin ovavir borir otarir 70plan kaba, me gumazir aruaba ko Samarian nguibar ekiamin iti, ezi gumazir aruar kaba zurara men sure gami. **7** Egha gumazir aruar kaba Jehu da akinafarim inigha, Ahapin ovavir borir otarir 70plan kaba bar me misoghezi me ariaghire. Me men firibar ghoregha, men dapaniba isa akirabagh aghuigha Jehu bagha da amangi. **8** Ezi Jehu kamaghin oraki, me Ahapin ovavir borir otaribar dapanibar akua izegha gifa, ezi a kamaghin me migei, "Ia dapanir kaba inigh, nguibar ekiamin tiar akar ekiamin, da isi pozir pumuning mikinigh, egh da ateghti, da mamaghira iki mangi gurum mizaraghan tugh." **9** Egha aminzaraghan, Jehu dikavigha nguibar ekiamin tiar akamin ghughia dapanir kabar gari. Gumamazir avirim danganir kamin iti, ezi Jehu tughia kamaghin me migei, "Ki uabi uan gumazir ekiam Atrivim Joram abiraghasa nighnisi. Egha ki a misoghezi an areme. Egha ki fo, ia gumazir kam misoghezi an aremezir puvati. Ezi tinara gumazir kabav soghezi, me ariaghire? E fozir puvati. **10** Ezi bizir kam kamaghin en aka, akar Ikiavira Itir God fomira isa Ahapin ikizim ganingiziba, da bar guizin otivaghiri. Ezi datirighin Ikiavira Itir God, akar a uan ingangarir gumazim, Elaijan akam garugha mikemezim, an otogha gifa." **11** Egha gin Jehu, Ahapin ikizir Jesrilin itir igharaziba, ko an gumazir dapaniba, ko an namakar aghuiba, ko an ofa gamir gumaziba, a bar me misoghezi me ariaghire. Jehu tav ataghizi a itir puvati. Bar puvati. **12** Egha Jehu uan midorozir gumaziba ko Jesril ategha, Samarian mangasa. A tuavir kamin ghua danganir me kamaghin diborim, Sipsipbar Garir Gumaziba Uir Akuvir Danganimin oto. **13** Egha a gumazir maba bativigha, kamaghin men azara, "Ia managh ikegha ize?" Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E Atrivim Ahasian adarasi. E Atrivim Joramin adarazi ko Atrivir Amizim Jesebelin ikizimin ganasa Jesrilin zui." **14** Ezi Jehu akar kam baregha, kamaghin uan adaraziv gei, "Ia gumazir kabar suikigh." Ezi me gumazir kaba bar men suigha, me inigha ghua mozir bar ekiam itir danganimin zui. Egha me Ahasian adarazi bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav itir puvati. Men dibobonim, 42in gh. **15** Ezi Jehu uan midorozir gumaziba ko danganir kam ategha ghua, tuavimin Rekapin otarim Jonadap bato. Egha Jehu dughiam a ganigha, kamaghin a migei, "Ki nin nighnizim bar a gifonge. Ni manmaghin ami, ki amir biziba ni dagh akongez, o puvati?" Ezi Jonadap kamaghin Jehu migei, "Are, ki ni ko navir vamira iti." Ezi Jehu kamaghin a migei, "A dera. Kamaghin ni uan dafarin na daningigh, ga uan dafarimningin suiraka." Egha Jehu, Jonadapin dafarimin suiragha, a gekuigha karisin anabo. **16** Egha Jehu kamaghin a migei, "Ni na ko izi egh fogham, ki Ikiavira Itir Godin gin mangasa gavgafi." Egha aning karisin aven aperagha Samarian ghur. **17** Me Samarian otivigha, Jehu Ahapin ikizimin gumazir igharazir maba bar me misoghezi me ariaghire. A bar me agifa, ezi akar kam, Ikiavira Itir God fomira Elaija ganingizi moghira, a guizin oto. **18** Ezi gin Jehu Samarian gumamazimizbar diazi,

me iza uari akufa, ezi a kamaghin me migei, "Fomira, Atrivim Ahap asem Balin ziam fasa gavgafi. Eghti nan arazir ki asem Balin ziam famim, Ahapin arazir asem Balin ziam fem bar a gafiragham. **19** Eghti datirighin ia Balin akam inigha izir gumaziba ko, an ofa gamir gumaziba ko, asem balin ziam fer gumamazimizbar diaghti, me bar izi uari akufagh. Ia tav ateghti, a pura ikian marki. Datirighin ki ofan bar ekiam asem Bal bagh a damuasa. Eghti tav otoghan kogh aremegham." Jehu gumamazizir asem Balin ziam febv sueghti me aremeghasa, a me gifara akar kam gami. **20** Egha a ua kamaghin migei, "E asem Balin ziam fisi dughiar ekiatam amiseveka." Egha me dughiar mam amisef. **21** Ezi Jehu akam bar Israelian nguibaba bagha anemadazi, gumamazizir asem Balin ziam feba me iza uari akufa. Tav ua nguibamin itir puvati. Egha me ghua asem Balin izam fer dipenimin aven ghuezi, dipenim bar izifa. **22** Me aven ghuegha givazi, Jehu, ofa gamir gumazir korotiar aghua asem Balin ziam febar garim, kamaghin a migei, "Ni korotiaba inigh, gumamazizir izia asem Balin ziam febar aningigh." Ezi gumazir kam Jehu mikemezi moghin ami. **23** Ezi gin, Jehu ko Rekapin otarim, Jonadap aning Balin ziam fer dipenimin aven gh. Egha Jehu kamaghin gumamazimizbar gei, "Ia deraghvira uarir gan, egh uari asavsuigh, gumamazizir Ikiavira Itir Godin ziam fe tam ti e ko ikiam. E gumamazizir asem Balin ziam febara ikiam." **24** A mikemegha givagha, Jonadap ko danganir ofa gamir dakozir itimin aven ghua, asem Bal bagha ofan bar isia mighiriba ko ofan igharazibav ami. Gumamaziziba tighar izamin dughiamin, Jehu faragha 80plan midorozir gumazibav sevegha asem Balin ziam fer dipenimin azenan mizuum ikiasa me mikeme. Egha a kamaghin me mikeme, "Ia asem Balin ziam fer gumamaziziba bar me misueghti me arighiregh. Eghti midorozir gumazitam gumamazizir kabar tav ateghti an arimangigham, midorozir gumazir kam aremegham." **25** Egha Jehu ofan bar isia mighirizim gamigha givagha, kamaghin uan midorozir gumaziba ko gumazir dapanibav gei, "Ia aven izi bar me misueghti me arighiregh. Ia tav ateghti an ari mangan marki." Ezi me aven ghua midorozir sabamin bar me misuaghariki. Egha me gin men kuaba inigha ghua nguibar ekiamin azenan da kuni. Egha me uamatetegha nguibar ekiamin itir Balin ziam fer dipenim bagha zui. **26** Me Balin ziam fer dipenimin aven ghuegha, guarir akinir asebar nedaziba itir gumaziba dar ziaba feba, inigha azenan izia avimin dagh aboro. **27** Egha me asem Balin marvir guam gasighasigha, an ziam fer dipenim gasighasiki. Egha me asem Balin ziam fer dipenir kam gamizi a buarir dipenimin oto, egha ikia iza datirighin tu. **28** Arazir kamin, Jehu asem Balin ziam fer arazim agifa, ezi Israelia uam an ziam fer puvati. **29** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jehu migei, "Ni nan navir averiamin ifongiamin gin ghua, egha ni bizir kaba Ahapin adarazigh ami, ezi nin arazir kam nan damazimin dera. Kamaghin amizi ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham." Ezi gin Jehu Atrivim Jeroboamin arazir kurabar gin zui, gumazir kam a fomira Israelia gekuizi me arazir kuram gami. Jeroboam golin bulmakaum pumuningin ingarigha, mam inigha Betelin nguibamin aneti, egha mam inigha Danin nguibamin aneti. Ezi Jehu Israelia ataghizi, me bulmakaum kammningin ziam fe. **31** Ezi Jehu uaghan Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Araziba uan navir averiamin aven bar deraghavira dar gin mangasa gavgavizir puvati. An akirim ragha Jeroboamin arazir kurabagh asarazir puvati. Jeroboam, a fomira Israelia gekuizi, me arazir kurabagh amizir atrivim. **32** Dughiar kamin Jehu atrivimin itima, Ikiavira Itir God kantrin igharaziba ataghirazi, me Israelia gafigha men nguazir otevir maba isi. Sirian Atrivim Hasael Israelian nguazir otevir kam bar a iniasa me misosi. **33** A Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti. Ezi Hasael Israelia abiragha, men nguazir kaba ini, a sautin amadaghan Arnonin Fanemin boroghin itir, Aroerin nguibar ekiamin ikegha ghua, notin amadaghan ghua, Gileat ko Basanin Distirighningin tu. Kar Gatin anabam, ko Rubenin anabam, ko Manasen anabamin akuar

mamin adarazir nguaziba. **34** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehu amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam ingangarim gavgavir an amiziba bar dagh eghari. **35** Egha gin Jehu uan inazir afeziabar min aremezi, me Samarian nguibar ekiamin mozimmin anefa. Ezi an otarim Jehoahas, an danganim inigha atrivimin oto. **36** Jehu Samarian ikia, 28plan azenibar Israelian atrivimin ike.

11 Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa, ezi a zuamira midoroziir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariaghire. **2** Ezi midoroziir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Joramin guivim Jehoseba ko Atrivim Ahasian buaramizim, moga Joas inigha amizir an gananim, ko aning isa danganim me daguvisiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. **3** Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamin Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti. **4** Ezi namba 7in azenimin Atalia amizir atrivimin itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, midoroziir gumazir amizir atrivimin gariba ko, midoroziir gumazir atrivimin dipenimin gariba, me bagha akam amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. Me izegha givazi, Jehoiada me ko akar dikirizir gavgavir mam gami. A me bagha akar mam akirizi, me bizir a damuasa me mikemeziaba bagha, Ikiavira Itir Godin ziamin akar dikirizir gavgavim gami. Ezi a gin Ahasian otarim Joas inigha iza men aka. **5** Egha Jehoiada kamaghin me migei, "E Joas damighti an atrivimin otivasa ki ifonge. Kamaghin amizi, ki bizir ia damuamiba bagh ia mikimasa. Ki fo, midoroziir gumazir okoruar pumuning Sabatin dughiamin, ingangarim agivagha avughsi, ezi igharaziba men danganiba isa ingangarim gami. Ezi Sabatin kam otivasa, ezi midoroziir gumazir okoruar 3pla, ia bar Ikiavira Itir Godin Dipenim izasa ki ifonge. Midoroziir gumazir Sabatin dughiamin ingangarim gamiba, kar atrivimin dipenimin gari darasi, ko Surin tiar akamin garir darasi, ko midoroziir gumazir akirangin tuivigha ikia, divazimin tiar akamin gariba, me bar Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi Joas geghuu an ganam. Midoroziir gumaziba bar midoroziir sababar suighiva, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganiba bar da tuivigh iki, egh deraghvirm atrivim bagh gan. Eghti a danganitamin mangiti, midoroziir gumaziba a ko mangi. Egh midoroziir gumaziba gumazitam ateghti, an an boroghin izan marki. Eghti gumazitam roghira iziti, me gumazir kam misueghti an aremegh." **9** Ezi midoroziir gumazibar dapaniba, ofa gamir gumazim Jehoiadan akar kamin gin ghua Sabatin dughiamin, me midoroziir gumazir ingangarim agivagha avughsasa amir kaba, ko midoroziir gumazir men danganiba iniamiba, bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. **10** Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko oraba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba inigha midoroziir gumazibar dapanibagh aningi. **11** Ezi midoroziir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba inigha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav ikia, egha midoroziir sababa suigha, atrivim ekiarugha bar deraghvira gara iti. **12** Midoroziir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin borem Joasin dapanim gineggha anenisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumazamiziba bar akuegha dafaribav sogha, kamaghin dei, "Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam." **13** Ezi Atrivir Amizim Atalia midoroziir gumaziba ko gumazamizibar dimdiam baregha, uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumazamiziba uari akua itimin ghu. **14** A ghua otogha garima atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akinimin boroghin tughav iti. Egha a midoroziir gumazibar dapaniba ko gumazir

sighabagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumazamiziba bar akuegha, men marazi uaghan isighabagh ivi. Ezi Atalia puv atara uan korotiam abigha dia ghaze, "Ia gumazamizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa." **15** Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midoroziir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midoroziir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh." **16** Ezi me Atalian suiragha, a inigha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme. **17** Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumazamizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumazamiziba ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumazamizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. **18** Egha gin gumazamiziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. Ezi Jehoiada midoroziir gumazir maba misevezi me Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara a geghufti. **19** Ezi Jehoiada, midoroziir gumazibar dapaniba ko, midoroziir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midoroziir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghugha atrivir igiam inigha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumazamiziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Midoroziir Gumazibar Tiar Akam, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. **20** Ezi gumazamiziba bar akonge. Me fo, midoroziir gumaziba atrivimin dipenimin boroghin Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalem in apiaghav iti. **21** Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto.

12 Jehu Israelian atrivimin itima, an namba 7in azenimin aven Joas Judan atrivimin oto. Egha Joas Jerusalem in ikia, 40plan azenibar atrivimin iti. Joasin amebam Sibia, a Berseban amizim. **2** Ezi Joas atrivimin itir dughiamin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada an nighnizibar kira zui, kamaghin amizi, Joas arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **3** Egha Joas, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer dipenibagh asighasighizir puvati, ezi gumazamiziba danganir kabar ghuvira ikia ofabagh amua, egha pauran mughurir aghuim zuiba tue. **4** Dughiar mamin, Joas ofa gamir gumazibar diazi me izima a me migia ghaze, "Ia ofa gamir gumazamiziba bar, dagiar me inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin iziba ini, kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin takisin dagiaba, ko dagiar gumaziba uan akar dikirizibar gin mangi daningamiba, ko me uan ifongiabar God ganidir dagiaba. **5** Ia ofa gamir gumaziba vaghvagh, deraghvira dagiar gumazamiziba ia ganidibar gam. Egh ia ganti, Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganitam ikuvigham, eghti ia dagiar kabar taba inigh gumazibagh ivezeghti, me danganir ikuvizir kam akirigham." **6** Ezi azenir mabar gin, kar Joasin namba 23plan azenibar an atrivimin iti, egha an ofa gamir gumazibar garima, me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa bizitam gamir puvati. **7** Ezi a Jehoiada ko ofa gamir gumazir igharazibar diazi me izezi, a kamaghin me migei, "Ia manmaghsua Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir ikuvigha itiba akiran aghua? Kamaghin, ia gumazamiziba da isir dagiabagh ativagh dar ganam marki. Ia dagiar kabar taba isi, gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenim ikuvizir bizibar kirsi ki misivamibar aningam." **8** Ezi ofa gamir gumaziba Joasin akamin amamangati, egha me ua gumazamiziba da dagiaba inian koghasa akam akiri, egha uaghan me uari Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizir ikuvizibar akiram in ingangarim ganam kogham. **9** Ezi gin ofa gamir gumazim Jehoiada boksiar mam inigha, an asuamin torim gamigha, a isa ofa gamir dakozimin boroghin aneti. Ezi gumazamiziba iza Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven zuir dughiamin, me

boksir kamin garima, an ofa gamir dakozimin agharir guivimin amadaghan iti. Ezi ofa gamir gumazir Dipenimin tiar akamin gariba, me gumamazibza inigha izir dagiaba isa boksir kamin gazui. **10** Egha ofa gamir gumaziba garima, boksiam izivasava amima, me gumazir atrivimin akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim bagha akam amada. Ezi aning iza dagiar kaba isa mitarim gaghua da inigha ghua da medi. **11** Me da meneggha givagha, da isa Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir gumazir dapanibagh anidi. Ezi gumazir kaba dagiaba isa gumazir dipenibar ingariba, ko gumazir dagiar dipenibar ingara foziba, ko dagiaba aghorir gumazibagh ivesi. Egha me uaghan temer arariba, ko ingaramin dagiabagh ivesi. Ezi ingangarir kamin akurvazir bizir manaba iti, me uaghan dagh ivesi. **13** Ezi silvan dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenimin iniziba, da ingangarir vavira iti, kar Ikiavira Itir Godin Dipenim akiramin dagiaba. Kamaghin amizi, me dagiar kaba inigh, itarir ekiaba, ko itarir me silvan ingariziba, ko sighaba, ko bizir lam amungamiba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ingaramin bizir igharazir me gol ko silvan ingariziba, me dagh ivezan kogham. **15** Gumazir ingangarimin gariba me dagiaba okeir puvati. Ezi gumazir aruaba dagiar kaba bagha men azangisizir puvati, me manmaghira dagiar baghah ami. **16** Ezi dagiar gumamazibza osimtizim agevir ofa bagha anidiba, ko dagiar arazir kuraba gin amadir ofaba bagha anidiba, me da isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir boksiam gazuir puvati. Me da isa Godin ofa gamir gumazibagh anidi. **17** Atrivim Joas Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa gumazibav sevegha gifa, ezi gin, Sirian Atrivim Hasael uan midorozir gumaziba ko, iza Getin nguibar ekiam koro. Me Getia abiragha givagha, egha ragha Jerusalemia ko misoghasa ghue. **18** Ezi Atrivim Joas, Atrivim Hasael izi Jerusalem misoghan aghuagha, bizir ekiar bar aghuim isa Hasael bagha anemada. Joasin inazir afeziaba, kar Atrivim Jehosafat ko, Atrivim Jehoram ko, Atrivim Ahasia, me bar Joasin ifongiamin gin ghua, bizir bar aghuiba isa Ikiavira Itir God ganingi. Ezi datirighin Joas bar a da ini. Egha a uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenimin dagiaba modir danganimin itir golba bar ada ini. Egha a bizir bar aghuir kaba Sirian Atrivim Hasael bagha da amada. Ezi Hasael da inigha givagha, Jerusalem ategha ghu. **19** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joas amiziba, da akinafarir kamin iti, me a dibora ghaze, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **20** Dughiar mamin, Joasin ingangarir gumaziba Joas misueghti, an aremeghasa akam akiri. Ezi men mamning, Simeatin otarim Josakar, ko Simerin otarim Jehosabat, aning tuavimin itir dipenir mamin a misoghezi an areme, kar tuavir ghuaghira Silan nguibamin otozim. Dipenir kam, me fomira Jerusalem boroghin nguazibagh kua da isa Jerusalem danganir ira ghuezbav kira da apememiz danganimin iti. Kamaghira Joas aremezi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin ghua an inazir afeziaba ko anefa. Ezi an otarim Amasia, an danganim inigha atrivimin oto.

13 Ahasan otarim, Joas a 23plan azenibar Judabar atrivimin itima, Jehun otarim, Joahas a Israelian atrivimin oto. Egha a 17plan azenibar Samarian nguibar ekiamin atrivimin iti. **2** Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam arazir kuram gamizi moghin, Joahas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh gami. Ezi Jeroboam amizir arazir kaba, Joahas datirighin arazir kamaghira garibagh ami, egha da ataghizir puvati. Bar puvati. **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God puvira Israelian atari, egha Sirian Atrivim Hasael ataghizi, a dughiar aviribar iza Israelia misogha me abiri. Ezi gin Hasaelin otarim Benhadat, Sirian atrivimin oto. Ezi Ikiavira Itir God anetaghizi, a uaghan Israelia dikabinasava gami. **4** Ezi Atrivim Joahas Ikiavira Itir God ko migei. Guizbangira, Ikiavira Itir God fogha gifa, Sirian atrivim bar pazavira Israelia gami. Kamaghin amizi, God Joahasin dimdiam baraki. **5** Egha Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghava gumazir mam amisefe, ezi gumazir kam Siriabar dafarin da ua me ini. Kamaghin amizi, Israelia fomira

deragha ikezi moghin, datirighin men nguibabar dabirabim ua dera. **6** Egha me arazir kurar kam ataghizir puvati, kar arazir kurar Jeroboamin ikizim fomiram amiziba. Jeroboam uaghan Israelia gekuizi, me dagh ami. Me datirighin arazir kurar kabagh amuvira iti. Egha me aser amizim Aseran marvir guar Samarian itim, me a batoghezir puvati. **7** Ezi Sirian midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazir aviribav soghezi me ariaghire. Sirian midorozir gumaziba bar puvira me gamua, me dikabira me gamima me nguazir minemninamin min otifi. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Joahas midorozir gumazir aviriba puvati. Israelia datirighin 50plan midorozir gumazir hoziabagh apia misozibara iti. Egha me misoghamin 10plan karisba ikia, egha 10,000plan midorozir gumazir igharaziba iti. **8** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Joahas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, ingangarir gavgavir an amiziba bar dagh eghari. **9** Egha gin Joahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua anefa. Ezi an otarim Jehoas, an danganim inigha atrivimin oto. **10** Joas 37plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Joahasin otarim Jehoas, a Israelian atrivimin oto. Egha 16plan azenibar atrivim ikia, Samarian nguibar ekiamin iti. **11** Nebatin otarim, Atrivim Jeroboam fomira arazir kuram gamizi moghin Atrivim Jehoas arazir kuram Ikiavira Itir Godin damazimin a gami. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Ezi datirighin Jehoas, Jeroboamin min arazir kurar kamaghira garibagh ami. Egha an arazir kurar kaba ataghizir puvati. Bar puvati. **12** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarasi ko misoghezir dughiamin, amizir bizir gavgavibagh eghari. **13** Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi Jehoasin otarim Jeroboamin igharazim an danganim inigha atrivimin oto. **14** Ezi Jehoas atrivimin itir dughiamin, Elisa arimariar bar ekiam ini. A bar aremeghasava ami, ezi Atrivim Jehoas ghua an gari. Jehoas an apangukivgha azia a migia ghaze, "Nan afeziam! Nan afeziam! Ni Israelian akurvazir gumazir bar gavgavim, mati midorozir hoziaba ko midorozir karisba." **15** Ezi Elisa kamaghin a migei, "Ni mangi barir pim inigh izi." Ezi Jehoas ghua a inigha izi. **16** Egha Elisa a migia ghaze, "Ni barir pim inigh a gekuigh asisivira gan." Ezi atrivim kamaghin amizi, Elisa uan dafarin isa atrivimin dafarin gisin ati. **17** Egha gin Elisa kamaghin atrivim migei, "Ni datirighin mangi dipenir winduan aruem anadi naghin itim kuigh." Ezi Jehoas uan barir pim ategha ghua windua kui. Ezi Elisa ghaze, "Ni barir pim gekuigh barim gasivamadagh." Ezi Jehoas kamaghin amizi, Elisa diagha ghaze, "Barir kam, kar Ikiavira Itir Godin barim, a Sirian midorozir gumaziba abiragham. Eghti ni Afeghin nguibamin Sirian midorozir gumaziba ko misogh bar me agivagham." **18** Egha Elisa ua kamaghin atrivim migei, "Ni bariba inigh." Ezi atrivim da inigha givazi, Elisa ghaze, "Ni barir kaba isi nguazim gapisigh." Ezi Jehoas bariba isa 3plan dughiarbar nguazim gapi. **19** Ezi Godin kamam inigha izir gumazim Elisa an ganigha atara kamaghin migei, "Ni 5pla o 6plan dughiarbar nguazim gapizighan aghua? Ni kamaghin amigha ti, Sirian midorozir gumaziba agivaghai. Egh ni datirighin 3plan dughiarbara, me abiragham." **20** Ezi gin Elisa aremezi, me an kuam inigha dagiar mozir me ingarizimin anefa. Azeniba zurara, Moopian gumazir okoruar maba iza paza Israelia gami. **21** Dughiar mamin Israelian gumaziba iza gumazir mamin kuam afasa. Egha me garima, Moopian marazi izima, me zuamira gumazir kamin kuam isa Elisan mozir an aghariba iti naghin anekunighava are. Ezi gumazir kamin kuam mozimin ghuaghira Elisan agharibagh isin iri, ezi zuamira, an angamira itir ikirimirum ua iza an kuamin anabozi a ua dikafi. **22** Ezi azeniba bar Jehoasin afeziam, Joahas Israelian atrivimin itima, Sirian Atrivim Hasael, Israelia misogha osimtizim me ganingi. **23** Ezi Ikiavira Itir God Israelian

apangkuvigha bar me gifonge. A fomira Akar Dikirizir Gavgavir Abraham ko Aisak ko Jokop ko amizir kam ginirigha, a Israelian akuragha me gasighasighizir puvti. Egha a Israelia batueghti, me an damazimin saghon mangan an aghua. **24** Ezi gin Atrivim Hasael aremezi, an otarim Benhadat an danganin inigha Sirian atrivimin oto. **25** Ezi Israelian Atrivim Jehoas, uan midorozir gumaziba ko, Atrivim Benhadatin midorozir gumaziba ko me uariv sosi. Egha Jehoas, a Benhadat abiragha, Jehoasin afeziam, Joahasin dughiamin, nguibar Sirian midorozir gumaziba Israelia da inizir kaba, a uam ada ini. Jehoas 3plan dughiaabar Benhadat abira.

14 Ezi Joahasin otarim, Jehoas azenir pumuningin Israelian atrivimin itima, Joasin otarim Amasia Judan atrivimin oto. **2** A 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar Jerusalem atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalem nguibar ekiamin amizir mam. **3** Amasian afeziam Joas fomira amizi moghin, an arazir aghuabara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a uaghan uan ovavim Atrivim Devit amizir arazir aghuibar gin zuir puvti. **4** Guizbangira, Amasia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganir kabagh asighasighizir puvti. Ezi gumamaziziba danganir kabar ghua aseba bagha ofabagh amua, egha pauran mughurir aghuim zuiba tue. **5** Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezir kamningin, misoghezi aning areme. **6** Ezi a ingangarir gumazir kamningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvti. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarir kamin aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, “Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, ia an arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me aremeghan kogham. Gumazir arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.” **7** Dughiar mamin, Amasia uan midorozir gumaziba ko me ghua Idomian midorozir gumazir 10,000pla, Danganir Zarir Amangszir Avirim Itimin me ko misosi. Egha me Idomia abiragha, Selan nguibar ekiam ini. Egha Amasia nguibar ekiam, ziam Joktel a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza datirighin, ziar igiar kam a garisi. **8** Ezi gin Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagha gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egha Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogha, kamaghin a migei, “Israelia, Atrivim Amasia ia misoghasa migei. Kamaghin amizi, ia izi.” **9** Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragha kamaghin akam isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.” **10** Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamaghin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogha bar me abira. Kamaghin amizi, ni bar akuegha uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Egh ni datirighin bar akuegh, deraghvira uan nguibamin iki. Egh ni ua e misoghsi midorozim foran marki. Puvatightima, ni ko Judan gumamaziziba bar, ia pazavira iregh bar ikuvigham.” **11** Ezi Amasia Jehoasin akam baraghan aghua. Kamaghin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiam Judan kantrin itim Betemesin ghugha, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba, ko misosi. **12** Me uariv sogha ghuavira itima, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. **13** Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betemesin nguibar ekiamin ikia, Judabar Atrivim Amasian suiragha a isa kalabus gati. Atrivim Joasin otarim Amasia, a Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi gin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betemesin nguibar

ekiam ategha Jerusalem ghue. Egha me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasighasiki, me Efraimin Tiar Akamin ikegha ghua, Tiar Akar Mikebamin itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan min ghu. **14** Ezi Jehoas Jerusalem aven ghua, nguibar ekiamin itir golba ko silvaba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igharazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egha uaghan Judan gumazir ekiam maba isa kalabus gatigha kamaghin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misoghsi nighnighan marki. Ni kamaghin damighti, ki nin gumazir ekiabav sueghti, me arighiregham.” An akar kam mikemegha givagha, gumazir ekiam kaba ko gumamazir maba ko bizir kaba sara inigha ua Samarian ghu. **15** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jehoas amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Israelian Atrivim Jehoas, Judan Atrivim Amasian adarazi ko misoghezir eghaghanim, ko an amizir bizir gavgavir igharazibagh eghari. **16** Ezi gin Jehoas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Samarian nguibar ekiamin ghua, Israelian atrivibar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim, Jeroboamin igharazim, an danganin inigha atrivimin oto. **17** Israelian Atrivim Jehoas aremegha givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegha, areme. **18** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Amasia amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **19** Atrivim Amasia Jerusalem itima, gumazir maba a misueghti an aremeghasa akam akiri. Ezi an akar kam baregha, ara Lakisin nguibar ekiamin ghu. Ezi an apansir kaba gumazir maba amangizi, me an gin Lakisin nguibar ekiamin ghua, a misoghezi, an areme. **20** Ezi me an kuam inigha hoziabagh atigha ua Jerusalem ize. Egha me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi naghin anefa. **21** Ezi gin Judan gumamaziziba bar Usia ini, an ziar igharazim Asaria. Egha me a gamizi, a uan afeziam Amasian danganin inigha atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikia, atrivimin oto. **22** Egha mong gin, an atrivimin itir dughiamin, a ghua misogha apansir dafarimin Elatin nguibaam uam a ini. Egha nguibar kamin danganir ikuviziba a ua dar kiri. **23** Joasin otarim Amasia 15plan azenibar Judan atrivimin itima, Jehoasin otarim, Jeroboam Israelian atrivimin oto. Egha a 41plan azenibar atrivimin ikia, egha Samarian iti. **24** Egha Nebatin otarim Jeroboamin faragha itim, an amizi moghin a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Fomira Jeroboamin faragha itim, Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Jeroboamin kam arazir kurar kabara, Jeroboamin faragha itim amizi moghira, an adagh ami. **25** Jeroboam tighar atrivimin otivamin dughiamin, apansiba Israelian nguazir otevir aviriba ini. Ezi datirighin Jeroboam misogha, ua nguazir kaba ini, a tuavir ghuaghira Hamatin nguibar notin amadaghan itimin ikegha ghua, Amangszim Itir Dipar Akaremin, sautin amadaghan itimin tu. Ezi arazir kamin, Jeroboam Ikiavira Itir God, Israelian Godin akam gamizi, a guizbangiram oto. Akar kam, God faragha a isa Amitan otarim, Jona, a Godin akam inigha izir gumazim a ganingizi, an a gun mikeme. Godin akam inigha izir gumazir kam Jona, a Gatheferin nguibaamin gumazir mam. **26** Ikiavira Itir God Israelian apansir garima, me osimtizir ekiam me garighavira ikia, egha me agivasava ami. Ezi gumazir vaghvaziba ikiavira iti. Egha uaghan men akurvaghamin gumaziba puvti. **27** Ezi Ikiavira Itir God bar Israelian ziam angarighi, gumaziba ua me ginighnighan kogham, a kamaghin mikemezir puvti. Kamaghin amizi, a Jehoasin otarim, Atrivim Jeroboam apansir dafarimin ua me iniasa anemisefe. **28** Ezi bizir igharazibar eghaghanir Atrivim Jeroboam amiziba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an ingangarir gavgavir an amiziba ko, a Damaskusin nguibar ekiam ko Hamatin nguibar ekiam, ua da iniasa misoghezir midorozibar eghaghanibagh eghari. Nguibar ekiam Hamat, Judaba faragha a gatifa. **29** Ezi gin Jeroboam uan inazir afeziar Israelian atriviba

ikezibar min areme. Ezi an otarim Sekaraia an danganim inigha atrivimin oto.

15 Jeroboam 27plan azenibar Israelian atrivimin itima, Amasian otarim, Usia Judan atrivimin oto. Usian ziar igharazim, Asaria. **2** A 16plan azeniba ikia, egha atrivimin oto, egha 52plan azenibar atrivimin ikia, egha Jerusalem in iti. An amebam Jekolia, Jerusalem ngubar ekiamin amizim. **3** Ezi Usian afeziam Amasia amizi moghin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. **4** Egha Usia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puwati. Kamaghin amizi, gumamaziziba danganir kabar ghua asea bagha ofabagh amua, egha pauran mughurir aghuim zuiba tue. **5** Dughiar mamin Ikiavira Itir God lepan arimariam gamizi, a Usian mikarzim bato, eghti arimariam kam givaghan kogham. Ezi an atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin iti, ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gami, egha atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha ikia ghuv itima, Atrivim Usia areme. **6** Ezi Atrivim Usia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghaghaniba. **7** Ezi Atrivim Usia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto. **8** Usia 38plan azenibar Judan atrivimin itima, Jeroboamin igharazimin otarim, Sekaraia, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian ngubar ekiamin ikia, 6plan iakinibara atrivimin ike. **9** Egha Sekaraian ovaviba amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. An arazir Nebatin otarim Jeroboam amizir arazir kurar kaba ataghizir puwati. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi datirighin Sekaraia uaghan arazir kabaram ami. **10** Ezi Jabesin otarim Salum, gumazir maba ko uari akuvagha, Sekaraia misueghti, an aremeghasa tuaviba buri. Egha gin Salum uabi, gumamazizibar damazimin, Sekaraia misoghezi an aremezi, Salum uabi atrivimin oto. **11** Ezi arazir kamin, a Ikiavira Itir God mikemezir akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto. Fomira Ikiavira Itir God kamaghin Atrivim Jehu mikeme, “Ki gin nin adarazir gumaziba ateghti, me atrivibar otivam. Nin ikegh mangi nin otarim ko an otarim, ko an igiavotarim ko an azizimin tugham.” Ezi Sekaraia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **13** Usia 39plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Jabesin otarim Salum, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian ikia, iakinir vamiran atrivimin ike. **14** Ezi dughiar kamin, Gadin otarim Menahem, Tirsan nguibam ategha Samarian ghugha, Salum misoghezi an areme, ezi a uabi atrivimin oto. **15** Ezi Salum amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam uaghan Salum ko gumazir igharaziba me Atrivim Sekaraia misueghti an aremeghasa amizir arazibagh eghari. **16** Dughiar Menahem uan gumaziba ko, me Tirsan ategha Samaria bagha zuimin, me Tipsan nguibar ekiamin ofiti. Ezi Tipsan gumaziba uan nguibamin aven mangasa Menahemin gumazibar amamangatizir puwati. Kamaghin amizi, Menahem midorozim foregha me uariv sogha, Menahem uan adarazi ko me bar pazavira, Tipsan nguibar ekiam gasighasiki. Egha me Tipsan nguibamin gumamaziziba ko nguibar dozir an boroghin itibar gumamazizibav misoghezi me ariaghire. Egha me amizir naviba adaiba inigha men navibagh iniva da ofirima, me ariaghiri. **17** Usia 39plan azenibar Judan atrivimin itima, Gadin otarim Menahem Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian ngubar ekiamin ikia 10plan azenibar atrivimin iti. **18** Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, mati Nebatin otarim Jeroboam, amizi mokin. Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Menahem datirighin arazir kaba ataghizir puwati, an adagh amuvira ikia ghuv areme. **19** Menahem atrivimin itir dughiamin, Tiklat Pileser,

Asirian atrivimin ikia, egha iza Israelia ko misosi. Ezi Tiklat Pileserin ziar igharazim, Pul. Ezi Menahem 3,000,000 kina silva inigha, Tiklat Pileser givezasa a ganingi, eghti a ua misoghan koghiva, egh Menahemin akuraghti, a Israelian kantrin atrivir gavgavimin ikiam. **20** Menahem manmaghin dagiar kaba ini, a gumazir dagiar aviriba itiba vaghvagha me gaghorima, me 50 silvan dagiaba a ganingizi, ana da isa Atrivim Tiklat Pileser ganingi. Ezi Tiklat Pileser Israelian kantri ategha ghu. **21** Menahem amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **22** Ezi Menahem uan inazir afeziabar min areme. Ezi an otarim Pekahia, an danganim inigha atrivimin oto. **23** Usia 50plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Menahemin otarim Pekahia, Israelian atrivimin oto. Egha Samarian nguibamin ikia azenir pumuningra atrivimin ike. **24** An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Fomira Nebatin otarim Jeroboam Israelia gekuizi, me arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Ezi Pekahia datirighin arazir kurar kabaram amua da ataghizir puwati. **25** Ezi Pekahian midorozir gumazibar garir gumazir mam, an ziam Peka, a Remalian otarim. A Gileatin Distirghin 50plan gumaziba ko, Pekahia misueghti an aremeghasa akam akiri. Dughiar kamin, Pekahia Samarian ikia uan atrivir dipenimin aven itir danganir gavgavim itima, gumazir kaba danganir kamin aven ghua, a misoghezi, an areme. Egha me uaghan Argop ko Arie misoghezi, aning areme. Ezi Peka, Atrivim Pekahian danganim inigha atrivimin oto. **26** Ezi Pekahia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **27** Atrivim Usia 52plan azenibar Judan atrivimin iti, ezi Remalian otarim Peka, Israelian atrivimin oto. Egha a Samarian ngubar ekiamin ikia, 20plan azenibar atrivimin iti. **28** Egha an arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Nebatin otarim Jeroboam fomira Israelia gekuizi, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Ezi Peka uaghan arazir kabaram amua da ataghizir puwati. **29** Peka Israelian atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim, Tiklat Pileser iza, Israelia misogha, Ijonin ngubar ekiam, ko Abel Betmakan nguibar ekiam, Janoan nguibar ekiam, Kedesin nguibar ekiam, Hasorin nguibar ekiam, Gileatin Distrik, Galilin Distrik, ko Naptalin anabamin nguaziba bar ada ini. Egha a danganir kabar gumamaziziba inigha, Asirian kantrin ghua me isa kalabuziabar min ingangarir gumamazizir kinibar me ariki. **30** Ezi Usian otarim Jotam, a 20plan azenibar Judan atrivimin itima, Elan otarim, Hosia gumazir maba ko, Atrivim Peka misueghti, an aremeghasa tuavir mam bato. Egha gin Hosia, Peka misoghezi, an aremezi, Hosia uabi an danganim inigha Israelian atrivimin oto. **31** Ezi Atrivim Peka amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghaniba. **32** Ezi Remalian otarim Peka azenir pumuningin Israelian atrivimin itima, Usian otarim Jotam, a Judan atrivimin oto. **33** A 25plan azeniba ikia, atrivimin otogha Jerusalem in ikia, 16plan azenibar atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. **34** Ezi Jotamin afeziam Usia amizi moghin, an arazir aghuiba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **35** Egha Jotam mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puwati. Kamaghin amizi, gumamaziziba danganir kabar ghuvavira ikia, aseba bagha ofabagh amua, pauran mughurir aghuim zuiba tue. Ezi Jotam mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin Tiar Akar Pin Itimin ingari. **36** Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **37** Ezi Jotam atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Sirian Atrivim Resin ko Israelian Atrivim Peka, anining midorozir gumaziba amangizi, me dughiar faragha zuimin, Judaba konasa ghue. **38** Ezi Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

16 Remalian otarim Peka 17plan azenibar Israelian atrivimin itima, Jotamin otarim, Ahas Judan atrivimin oto. **2** Egha Ahas 20plan azeniba ikia, atrivimin otogha, 16plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Ikiavira Itir God, an God, an an damazimin arazir aghuibagh amir puvati. **3** Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin, puram arazir kuram gami. Egha uaghan a bar arazir igharazim gami. A uan otarim misuegha, aseba bagha ofan bar isia mighirimin min a tua. Egha a fomira nguazir kamin ikezir gumazamizabar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. **4** Ezi Ahas mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar doziabagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughurir aghuim zuiba tue. **5** Dughiar kamin, Sirian Atrivim Resin, ko Israelian Atrivim Peka, a Remalian otarim, aning uan midorozir gumaziba inigha, Jerusalem konasa ghu. Egha me Jerusalem ko misosi, me Atrivim Ahas ko an midorozir gumaziba dikabinasa amuava avenge. **6** Ezi dughiar kamin, Sirian Atrivim Resin, ua Elatin nguibam iniasa misosi. Egha a ua Elatin nguibam inigha, Judan Elatin aven itiba batoke. Egha a Idomia ataghizi, me ghua Elatin nguibama ini. Egha an ikia iza datirikin. **7** Ezi Atrivim Ahas gumazir maba amangizi, me Asirian Atrivim Tiklat Pilesir bagha ghua kamaghin a migei, "Ki Atrivim Ahas, ki nin ingangarir gumazim, egha ki nin borimin min iti. Datirighin Sirian atrivim ko Israelian atrivim na ko misosi. Kamaghin amizi, ni izi me misoghti, me e gasighasighan kogham." **8** Egha Ahas Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir gol ko silvan dagiaba, ko atrivimin dipenimin itir dagiaba sara inigha Asirian atrivim givezeghti, a Judabar akurvaghasa da amada. **9** Ezi Atrivim Tiklat Pilesir, Ahasin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua, Damaskusin nguibar ekiamin misogha a ini. Egha Tiklat Pilesir, Atrivim Resinin misoghezi, an areme. Egha Damaskusin gumazamiziba, kalabuziar gumazamizabar min me inigha, Kirin nguibar ekiamin ghu. **10** Ezi gin Atrivim Ahas, Asirian Atrivim Tiklat Pilesirin ganasa Damaskusin ghu. A danganir kamin itir dughiamin, a Damaskusin itir asebar ziaba famin ofa gamir dakozimin gari. Egha an nedazimin ingarigha, ofa gamir dakozir kamin ingarir araziba osiri. Egha Jerusalem Godin ofa gamir gumazim Uria bagha anemada, egha a mikemezi, a kamaghira ofa gamir dakozir mamin ingari. **11** Ezi Uria akam baregha, kamaghira garir ofa gamir dakozir Damaskusin itimin ingari. Ahas tighar ua Jerusalem izamin dughiamin, Uria ofa gamir dakozir kam gamigha gifa. **12** Ahas ua izezir dughiamin, a ghua ofa gamir dakozimin gari. Egha ofa damuasa ofa gamir dakozir ekiar kamin boroghin ghua adiriziamin ghuavanabo. **13** Egha an ofan bar isia mighirim, ko wit tuer ofa, ko wain inger ofabagh ami. Egha asizir ghuzim inigha, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha, ghuzim isa ofa gamir dakozimin a kavamadi. **14** Bar fomira iza dughiar kamin, ofa gamir dakozir me fomira brasin ingarizim, a Ikiavira Itir Godin damazimin ikia an Dipenimin guamin tughav iti. Ezi Atrivim Ahas datirighin ofa gamir dakozir kam, an danganimin a inigha, a gisivagha notin amadaghan ofa gamir dakozir igiar kamin miriamin anesara. Godin ofa gamir dakozir kam, faragha ofa gamir dakozir igiar kam ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin, tizimin tughav ti. **15** Ezi Atrivim Ahas kamaghin Uria migei, "Ni zurara ofa damuamin dughia, ni ofa gamir dakozir igiar kamang mangi. Ni mizarazibar ofan bar isia mighiribar amuva, guaratizibar wit tuer ofabar amu. Egh ni atrivim bagh ofa damuva, egh uaghan gumazamiziba bar me bagh ofa bar amu. Kar ofan bar isia mighiriba ko wit tuer ofaba. Egh ni gumazamiziba bagh ofan igharazibar amu, kar wain inger ofaba. Egh ni asizibar ghuziba bar ada inigh ofa damu, egh da kavamangiti, da ofa gamir dakozir igiar kamra iri. Ezi brasin ingarizir ofa gamir dakozim, kar nan bizimra. Ki an ofabar amu egh Godin azangsighti, a na mikimti bizir ki damuasa nighniziba ki dar amuam." **16** Ezi Uria atrivimin akar kaba baregha zurara dar gin ghua, egha kamaghin ami. **17** Ezi gin

Atrivim Ahas ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinir divazimin aven ghugha, Solomonin ingangarir gumaziba fomira wilkarin brasin amizibar aghariba akaraghariki. Egha uaghan itarir ekiar wilkar gisin itiba ini. Egha me bulmakaun brasin tengin dipar ekiamin apengan itiba ini. Me gin dagiaba inigha tengin ekiar kam afasa dakozir igiamin ingari. **18** Egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghira, bizir mam mati dipenir dozir mamin min iti, me Sabatin dughiamin uari bagha aruemin fefem avasa an ingari. Egha me datirighin a girazi, gumaziba an guamin ganana kogham. Ezi me, tiar akar atrivim Godin Dipenimin aven zuim, me uaghan an itir kurkazir aghuim girazi, gumaziba ua kurkazir kamin ganana kogham. Atrivim Ahas Asirian atrivimin ifongiamin gin ghua, arazir kabagh ami. **19** Ezi Atrivim Ahas amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **20** Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghua, a isa an inazir afeziabar moziabar boroghin anefa. Ezi an otarim Hesekia an danganin inigha atrivimin oto.

17 Atrivim Ahas Judan atrivimin itima, an namba 12in azenimin aven, Elan otarim Hosia, a Israelian atrivimin oto. Egha 9plan azenibar atrivimin ikia Samarian nguibar ekiamin iti. **2** An arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha a Israelian atrivir igharazir an faragha zuiba amizi moghin, an arazir kurar bar aviribagh amizir puvati. **3** An atrivimin itir dughiamin, Asirian Atrivim Salmaneser iza Israelia ko misosi. Egha Asirian midorozir gumaziba Israelia abira, ezi Hosia Salmaneserin akar dikirizimin a gamua ghaze, an an apengan ikiva, egh zurara azenibar a takisin min dagiaba a daningam. **4** Egha azenir mamin, Hosia gumazir maba amangizi, me Isipin Atrivim So bagha ghuegha an azai, egh a Hosian akuragham. Egha uaghan azenir kamin, Hosia azenibar zurara ami moghin, a Salmaneser bagha takisin min dagiaba amadir puvati. Kamaghin amizi, Salmaneser kamaghin fo, Hosia a gifaragha uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumaziba amangizi me ghua, Hosian suiragha kalabus gati. **5** Dughiar Asirian Atrivim Salmaneser, Hosia kalabus gatizimin gin, Salmaneser uan midorozir gumaziba inigha ghua Israelian nguazimin aven arua bar me misosi. Me ghua Samarian nguibar ekiamin otivigha, me korogha, 3plan azenibar me ko misosi. **6** Ezi namba 9in azenimin Hosia Israelian atrivimin itima, Asirian atrivim Samariaba dikabiragha, men nguibar ekiam ini. Egha a Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosamin Distirighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti. **7** Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarin makamin. Me Ikiavira Itir God, men Godin damazimin arazir kuram gami. Ikiavira Itir God fomira men inazir afeziaba Isipin atrivimin dafarimin ua me ini. Ezi me bizir kam ginighnizir pu. Bar puvati. Israelia asebar ziaba fe, **8** egha me uan atrivibar arazir kurar me faragha amizibar gin zui. Egha me ikizir igharazir fomira nguazir kamin ikeziabar, arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God ikizir kaba batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. **9** Ezi Israelia Ikiavira Itir God, men God akirim ragha a gasaragha moga, arazir kurar bar aviribagh ami. Kar, arazir Ikiavira Itir Godin damazimin derazir puvatziba. Me mighsiabar pin itir asebar ziaba famin danganiba, uan nguibar ekiaba ko nguibar doziaba bar, dar boroghin, dar ingari. **10** Egha me mighsiabar oraziba ko temer ekiabar apebabar dughuazibar ghua, uari bagha dagiar guarir dighoriba itiba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asava, egha dar ziaba fe. **11** Egha me danganir kabar ikia, asebar ziaba fer arazir ikizir igharaziba fomiram amizibagh ami, ikizir kaba, Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin me batoke. Me pauran mughurir aghuim zuiba tua, aseba bagha ofa gami. Ezi Asirian arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamima, an aningaghe. **12** Fomira Ikiavira Itir God kamaghin me mikeme, "Ia asebar marvir guabar ziaba fan marki." Ezi me an akam baraghan aghuagha marvir guar kabbar

ziaba fe. **13** Ezi Ikiavira Itir God uan akam inigha izir gumaziba amangizi, me vaghvagh Israel ko Judan ghuegha, kamaghin Akar Gavgavim me ganiga ghaze, “Ia nighnizibagh iragh, egh ia uan arazir kuraba ategh nan Akar Gavgaviba, ko arazir ki ifongezibar gin mangi. Arazir kaba, ki ian inazir afeziabagh anighi. Ki akar kaba isa, uan ingangarir gumazibar akabagh atizi, me ia mikeme, kar nan akam inigha izir gumaziba.” **14** Ezi Israelian dapaniba gavgavigha Godin akam barazir puvati, egha an akam batuegha uan inazir afeziabar arazibar gin zui. Inazir afeziar kaba, me nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iktan aghua, a men God. **15** Israelia akirim ragha arazir God ifongezibagh asava, Akar Dikirizir Gavgavir a men inazir afeziaba ko amizim, ko an ikingisizir a me ganingiziba, me bar dar aghua. Me akaba batogha, egha ghua asebar ziaba fe. Aser kaba guizbangan godba puvati. Ezi Israelian gumamaziziba bizir ifavarir kinir kabar ziaba fe, me uari pura bizir ifavarir kinibar min otifi. Fomira Ikiavira Itir God me mikeme, me men boroghira itir ikizibar arazibar gin mangan marki, ezi Israelia an akam batuegha, arazir kabar gin zui. **16** Egha me Ikiavira Itir God, men Godin Akar Gavgaviba bar da batuegha da abiki. Egha me gol inigha bulmakaun apurir pumuningin marvir guamningin ingarigha, aningin ziamning fe. Egha me aser amizim Aseran marvir guamin ingarigha an ziam fe. Egha uaghan, overlamin itir mikoveziba bar dar ziaba fava, egha asem Balin ziam fe. **17** Egha me uan otariba ko guivibav sogha, avimin aven me tua aser kabar ofa gami. Egha me ganiganir gumaziba ko gumamazizir aremezibar duaba ko migeiba bagha ghua, egha uarir akurvaghassa men azai. Egha me imezibagh amir arazibagh ami. Israelia ti nighnizir vamira iti, a kamakin, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram damuvira ikiasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men arazir kurar kamin ganigha puvira men atari. **18** Ikiavira Itir God bar Israelian aningaghegha, men guabar ganan aghua. Kamaghin amizi, a men nguazimin me batoghezi, me ghua saghon itir kantrin ghu. Ezi Judan anabamin gumamaziziba uan nguazimin ikiavira iti. **19** Egha Judaba, me uaghan Ikiavira Itir God, men God, an Akar Gavgavibar gin zuir puvati. Israelia gin ghuezir arazir kurar kabara, Judan gumamaziziba uaghan dar gin zui. **20** Ezi Ikiavira Itir God akirim ragha bar Israelia gasara. Egha a puv me gamua, egha apaniba amangizi me iza me gasighasiki. Israelia arazir kuraba ataghizir puvati, ezi Ikiavira Itir God men aghuagha, me batoghezi me an damazimin saghon ghue. **21** Fomira Israelia ko Judaba uari inigha Atrivim Devitin adarazir apengan iti. Egha gin Ikiavira Itir God Israelia gamizi, me Judan adarazi ko uari abiki. Egha Israelian adarazi dikavigha Nebatin otarim Jeroboam amisevezi, a men atrivimin oto. Egha Jeroboam me gamina, me Ikiavira Itir God ategha, arazir kurar avirir bar ekiabagh ami. **22** Egha gin Israelia uaghan, Jeroboam amizi moghin, arazir kurar bar igharazibagh ami. Me arazir kaba ataghizir puvati. Bar puvati. **23** Ezi gin Ikiavira Itir God bar men aghua, egha me batoghezi me uan kantrin saghon ghue. Ikiavira Itir Godin arazir kamin mingarim kamakin, God dugharir aviriba ikingisizir akaba isa Israelia bagha uan akam inigha izir gumazibagh aningi. Kar an ingangarir gumaziba, ezi me arua Israelia migiavira iti, ezi me me barangan aghua. Kamaghin amizi, Asiriaba iza Israelia misogha me abiragha, me inigha uan kantrin ghue, ezi me kantrin kamin ikiavira iti. **24** Asirian atrivim ghua, Babilonin nguabar ekiamin gumamaziziba, ko Kutin nguabar ekiam, Ivan nguabar ekiam, ko Hamatin nguabar ekiam, ko Sefarvaimin nguabar ekiamin gumamaziziba, a bar me inigha Samarian nguabar ekiabar ghuegha, Israelian nguabar ekiabar me ariki. Ezi gumamazizir kaba bar Israelian nguazim gapia. **25** Egha me iza kagh apiagha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God laionba amangizi, da iza men maraviz suaghariki. **26** Ezi gumazir maba ghua kamaghin Asirian atrivim migei, “Gumamazizir ni inigha ghua Samarian nguibabagh arighiziba, me nguazir kamin asebar arazibagh fozir puvati. Kamaghin amizi, aser kam laionba amangizi da iza gumamazizibav sozi me ariaghihiri.” **27** Atrivim akar kam

baregha uan gumazir dapanir mam migia ghaze, “Ni mangi Israelian ofa gamir gumazir e inigha kagh izezir kabar tam inigh izi. Egh uan anemadaghti, a Samarian kantrin mangi iki, egh nguazir kamin asebar arazibar gumamazizibar sure damu.” **28** Ezi me Israelian ofa gamir gumazir mam inigha, ua Samarian anemada, ezi a ghua Betelin nguibamin ikiavira, Ikiavira Itir Godin ziam fer arazibar gumamazizir kabar sure gami. **29** Ezi ikizir kabar gumamaziziba me uan arazibar gin ghuavira ikia, egha uari bagha asebar marvir guabar ingari. Egha me marvir guar kaba isa, Israelia fomira asebar ziaba fasa mighsiabar pin itir danganir ingarizir kabagh ariki. Egha ikizir vaghvaziba uari bagha marvir guabar ingara da isa nguibar me itibagh arisi. **30** Babilonin ikegha izezir gumamaziziba, uari bagha asem Sukotbenotin marvir guamin ingari, ezi Kutin gumamaziziba, asem Nergalin marvir guamin ingari, ezi Hamatia uari bagha asem Asiman, marvir guamin ingari. **31** ezi Ivan gumamaziziba asem Niphasin marvir guam ko asem Tartakin marvir guamin ingari. Ezi Sefarvaimia me uan boribav sogha da tua, ofan min aseming Adramelek ko Anamelek ganditi. **32** Egha gumamazizir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me uari uan adarazir gumazir maba misevima, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir otifi. Godin ofa gamir gumazir kaba me asebar ziam fer danganir mighsiabar itibar ikia, egha gumamazizir asizir me ofa bagha isa izibar ofa gami. **33** Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan me uan nguibamin amir arazimin gin ghua uan asebar ziaba fe. **34** Egha datirighin uaghan gumamazizir kaba arazir kamin gin ghuavira iti. Me guizbangan Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati, egha me arazir God ifongeziba ko, bizir a damuasa me mikemeziba ko, Araziba ko, Akar Gavgaviba, me dar gin zuir puvati, kar a Jokopin ovavir boribagh aningizir araziba. Jokop a gumazir kam, God ziar igharazir kam Israel a ganingi. **35** Ikiavira Itir God fomira Israelia ko akar dikirizir mam gami, egha mighigha kamaghin me migia ghaze, “Ia asebar ziaba fan marki. Ia men apengan iktan marki, egh me bagh teviba apiran marki. Egh me bagh ofabar amuan marki. Bar marki. **36** Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, egh nan apengan iki. Nan gavgavir ekiamin, ki Isipin ia inigha ize. Kamaghin amizi, ia na bagh teviba apiriva, na baghvira ofabar amu. **37** Ia arazir ki ifongeziba, ko bizir ki damuasa ia mikemeziba, ko nan Araziba bar, ko nan Akar Gavgavir ki ia bagha osirigha ia ganingiziba, ia bar dar gin mangi. Ia asebar ziaba fan marki. **38** Ia Akar Dikirizir Gavgavir ki ia koma amizir kam, gin amangan marki. Egha ia mangi asebar ziaba fan marki. **39** Puvati. Ia nan ziamra fi, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia nan apengara iki. Ia kamaghin damuti, ki ian akuraghti apaniba ia abinan kogham.” **40** Ezi gumamazizir kaba an akam barazir puvatigha, uan arazir me fomira amizibar gin ghuavira iti. **41** Ikizir igharazibar gumamazizir iza Samarian itir kaba, me Ikiavira Itir Godin ziam fa, egha uaghan uan asebar ziaba fe. Ezi datirighin men ovavir boriba uaghan, men arazir kabara gin ghuavira iti.

18 Elan otarim Hosia, an namba 3in azenimin, a Israelian atrivimin itima, Ahasin otarim Heskia, Judan atrivimin oto. **2** Heskia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An amebam Abiya, Sekaraian guivim. **3** Heskia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin. **4** Egha Heskia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir akiniba apirigha temer guarir aser amizim Aseran nedazim itim okaghariki. Heskia garima, Moses fomira ingarizir kuruzir brasin kam, me a dibora ghaze, “Nehustan,” egha gumamaziziba paura mugharir aghuim zuiba tua, kuruzir kamin ziam fe. Kamaghin amizi, Heskia datirighin kuruzir brasin kam inigha anebiaghariki. **5** Heskia nighnizir bar gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a Israelian God. Judan atrivir igharazir tam, Heskian min nighnizir gavgavim Godin itir puvati. An nighnizir gavgavim, atrivir faragh ikeziaba ko an gin otivizir atriviba, bar men nighnizir gavgavibagh

afira. **6** A bar Ikiavira Itir Godin porogha a baghavira iti, egha zurara Ikiavira Itir God ataghirazir pu. Bar puvati. A deraghavira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavir, a Moses ganingizibar gin zui. **7** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Heseikia ko ikia egha an akurvazima, an amir biziba bar deraghaviram otifi. Asirian atrivim Judabagh ativagh men ganan Heseikia bar abgha, egha a ua atrivir kamin apengan itir puvati. **8** Egha Heseikia uaghan uan midorozir gumaziba ko Filistian kantrin ghuegha, egha Filistian kantrin ekiaba ko nguibar doziba sara misosi. Egha me Filistiaba abiragha ghua, Gasan nguibar ekiam ko nguibar an boroghira itibar tu. **9** Heseikia azenir 4plan, Judan atrivimin itima, dughiar kamin Elan otarim Hosia, an namba 7in azenimin a Israelian atrivimin iti. Egha azenir kamin, Asirian Atrivim Salmaneser uan midorozir gumaziba ko iza Israelia ko misosi. Me Samarian nguibar ekiam iniasa anevinigha misosi. **10** Me nguibar ekiam korigha ghua, namba 3in azenim otozi, me Samaria dikabiragha a ini. Kar namba 6in azenim Heseikia atrivimin iti, ezi namba 9in azenimin Hosia atrivimin iti. **11** Ezi Asirian atrivim Israelia inigha Asirian kantrin ghu. Egha marazi isa Halan nguibar ekiam gati, egha marazi isa Gosanin Distrighin aven itir, Haborin Fanemin boroghira me ariki. Ezi marazi Midian kantrin nguibabar iti. **12** Osimtizir Israelia bativir kaba, dar mingarim kamakin. Me Ikiavira Itir God, men God, me an akam batosi, egha a me ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam abgha, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, me ganingizir Akar Gavgaviba barazir puvatigha, an arazibar gin zuir puvati. **13** Heseikia 14plan azenibar atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha me abiragha, men nguibar divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir puvati. **14** Atrivim Senakerip Lakisin nguibamin iti, ezi Heseikia kamaghin a bagha akam amada, “Ki nin akam batuegha, datirighin osimtizim iti. Ezi ki kamaghsua, ni na ko misoghan marki. Egh nghan kantri ateghti, ki kamaghin damuam, ni bizir manam bagh azangsighti, ki ni daningam.” Ezi Senakerip 10,000 kilogrem silva ko 1,000 kilogrem gol uabi daningasa Heseikia migei. **15** Kamaghin amizi, Heseikia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir silvan dagiaba ko atrivimin dagiaba itir danganimin dagiaba inigha, Senakerip bagha bar da amada. **16** Egha Heseikia Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar itir golba ko guarir akinir tiar akabar miriamin itimnighin golba bar da adangi. A uabi faragha ingangarir gumazibav kemezi, me golin kaba tiar akar kaba avava, egha guarir akinimning sara nomke. Egha datirighin a golin kaba inigha Atrivim Senakerip bagha da amangi. **17** Ezi Asirian atrivim gol ko silvan kaba inigha, uan midorozir gumazibar dapanir ekia 3pla, ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Heseikia bagha Jerusalem zui. Me ghua Jerusalem otu. Dughiar kamin, danganir mam iti, Mozir Dipur Pin Itimin daghurim, dipam an ghughira Jerusalem oto. Daghurir kam, a tuavir ekia ghua iniba ruer danganimin boroghin oto. Asiriaba otivigha danganir kamin tuivighav iti. **18** Ezi Asirian gumaziba Atrivim Heseikia bagha akam amaga ghaze, a izi. Ezi a uan fofozir gumazibar dapanir 3pla amangizi, me Asirian gumazir kaba bativasa ghue. Kar, Hilkan otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko Asapin otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba, bar ada osirir gumazim, me zui. **19** Egha gumazir dapanir 3plan kaba, Asiriaba bativizi, Asirian midorozir gumazibar dapanir ekiabar mav, akar gavgavimin me migia ghaze, “Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar gavgavir kamin gun Heseikia mikemegh. A kamaghin migei, ‘Heseikia, ni gavgavir manam ikia, egha nan apengan ikian aghua?’ **20** Migirigiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baraghan aghua. **21** Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghassa ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghatavim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim, abuar misiar

kamin mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamin a izi nin akuragham kogham. **22** Egh ni ti kamaghin mikiam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Heseikia, ni uabi ghua mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemia izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.” **23** “Heseikia, ni izi nan gumazir ekiam Asirian atrivim ko akam akirigh. Ni ti 2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighti, nan atrivim 2,000plan hosiaba ni danighti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati. **24** Egha ni kamaghin nighnsi, Isipin midorozir gumaziba uan hosiaba ko karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir dapanir puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham. **25** Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin iza nin kantri ko misogha a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi.” **26** Eliakim ko Sepna ko Joa akar kam baregha, me Asirian midorozir gumazibar dapanir kam migia ghaze, “Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiam marki. Puvatighi, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham.” **27** Ezi Asirian atrivimin gumazir dapanir kam kamaghin a ikaragha ghaze, “Nan atrivim akar kam ia ko ian atrivimra, mikimasa na amadazir puvati. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozim otoghti, e Jerusalem koroghti, dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva, uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam.” **28** Egha Asirian midorozir gumazibar dapanir kam, divazim gisin apiaghav itir gumazibar gara kamaghin pantemin Hibrun akamin men dia me migei, “Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akam baraghi! **29** Atrivim kamaghin migei, ia Heseikia baraghti, a ia gifaran marki. Heseikia ian akuraghti ia deragh ikian kogham. **30** Ia Heseikian apezeperir akaba baraghan marki, egh ia nighnizir gavgavim Heseikian akamin iki egh suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemian nguibar ekiam inighan kogham. **31** Ia Heseikian akam baragh na na ko misoghsi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar ami. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. **32** Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. Egha uaghan olivin temeba ko haniba iti. Heseikia ia gifaragha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!’ **33** “Ia Heseikia ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. **34** E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam. Sefarvaim, Hena, Ivan ko misozima, men aseba managh ikia, men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. **35** Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazi, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiragham kogham? Bar puvatigham!” **36** Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, faraghavira Atrivim Heseikia Asiriabar akam ikarvagh bizitamin mikiam men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirigiatam ikarazir puvati. **37** Ezi Asirian gumazir dapanir kamin migirigiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abigharigha, ghua gumazir kamin migirigiaba bar dar gun Heseikia migei.

19 Ezi Judan Atrivim Heseikia Asirian atrivimin gumazir dapanimin akam baregha, uan korotiaba abigharigha

buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. **2** Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuirabar diazi me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, buaber korotiaba aghuigha zui. **3** Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, "Atrivim Heseikia ghaze, Kar osintizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirigiar aviribar e gami. E amizir navim asigazimin min ami, a borim batamin dughiam otozi, an a batamin gavgaviba puvati. **4** Asirian atrivim uan abuir gumazim amadezi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, eghti a gumazamizir dibovir akar kabagh amiziba, ivezir kuram isi me daningam. Kamaghin amizir, ni en akuragh God ko mikimti, e ikiavira itir varazira a en akuraghti, e ovengan kogham." **5** Ezi Aisaia, Heseikian akam baregha, **6** kamaghin gumazir an akam inigha izezir kabav gei, "Ia umategh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, "Ni akar a nan tiraghtirazir kam mighigh, a ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. **7** Ia oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighi an okam nighnigham. A migirigiar kinim baregh pura umategh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikiavira ikiti, ki gumazitabar amighi, me a misueghti an aremegham." **8** Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atirvin Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otogha garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato. **9** Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, "Itiopian Atrivim Tirhaka uan midoroziir gumaziba ko iza ni ko misoghasa." Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Heseikia bagha ghu. **10** Senakerip kamaghin akinafarim osiri, "Heseikia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. **11** E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghin a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. **12** Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam ko Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. **13** Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managh iti? Me itir puvati. E bar me misoagarighizi me ariaghire." **14** Ezi Atrivim Heseikia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. **15** Egha Heseikia kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, "O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim pageraghviti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavibar gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumamaziziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. **16** O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. **17** O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. **18** Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. **19** O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh, Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumamaziziba bar kamaghin ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God."

20 Ezi Emosin otarim Aisaia, Heseikia bagha kamaghin akam amada, "Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, "Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ua uari iniasa nan azangsiki. **21** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei: "'Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim, a ni dipova aghumsizir akabar ni migei. Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi. **22** Ni uabira uan ziam fa, egha ni tinara akar kuraba ko dibovir ba gami? Ni tinara pamentim tiraghtirazir akabar a migei? Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami? Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami! **23** Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi, me nin ziam fa nan ziamin tira. Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki. Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanaga, egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, dangarin gumaziba aven zuir puvatizimin, ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke. **24** Egha ni pura tintinibar aruir dughiaar, ni damamin dipatam gasazir puvati. Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api. Egh ni mangi isipin faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da misingam. **25** "Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe. Ki nguibar gavgavir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasigha, gavgavim ni ganing. Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha, mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti. **26** Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi. Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe. Me mati, aruer dughiamin, aminir fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti. Aminir fefer kam aruem anadir naghin ikegha iza, grazir dipenir sirriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuivir puvati. **27** "Ezi ki bar moghira ni gifo, nin dabirabar araziba ko, digavir araziba ko, iza zuir araziba, ki bar dagh fo. Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo. **28** Nin aningagharir akar nan itiba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo. Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egha ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham. Egh ni amikirigh tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim, uam an mangigham." **29** Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Heseikia ganiga, kamaghin migei, "Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izamimin, ia dagheba oparan kogham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia ua ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam. **30** Eghti Judan anabamin gumamazizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvara be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham. **31** Eghti apaniba Jerusalem gumamaziziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumamazizir ikiavira itir varazira iki Saionin Mighsiabin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti. **32** "Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Asiriabar atrivim uan midoroziir gumaziba ko, Jerusalem aven izan kogham. Egh me uan baritamin asegti, a nguibar ekiar kamin aven izeghan kogham. Egh midoroziir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamin aven izeghan kogham. Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin divazir miriamin nguazim arighi, a ghuavanaboghan kogham. Bar puvatigham. **33** Ki Asiriabar atrivim uan a purighi, a izezir tuavim uam an mangam. Kamaghin amizi, a Jerusalem aven izeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **34** Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh, egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekiar kamin ganiva an akuravagham." **35** Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midoroziir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midoroziir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminim tirazi bar mizaraghara, gumamaziziba

dikavigha midoroziir gumazir kabar kuabar gari. **36** Ezi Senakerip midoroziir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha umatetegha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti. **37** Egħa a dughiar mamin uan asem Nisrokin dipenimin ghughā an ziam fe. Ezi an otarimning, aningin ziamning, Adramelek ko Saseser, aning midoroziir sabam inigha aven ghughā a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratın kantrin iti. Ezi an otarir igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziāmin danganim inigha, Asirian kantrin atrivimin iti.

20 Dughiar kamin, Asiriāba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesekia arimariam inigha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghua an ganigha kamaghin migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Nin arimariam givaghan kogham, a ikevira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itiba, me mikemeghti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.’” **2** Ezi Hesekia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiamin birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, **3** “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven ni baghavira ikia, nin ifongiamin gin ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarim deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagħ nighnigh na ateghti, ki ovengan kogham.” Egħa Hesekia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagħa, bar puvuram azi. **4** Aisaia atrivimin dipenim ategħa zui. Egħa tighar dipenir avizim ataghirazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin a migei, **5** “Ni ua mangi Heseikian ganigh, a nan gumazamizibar atrivim, egħ a mikemegħ: Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziām Devitın God, ki nin azangisizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni ua ghuamaghegham. Guizbangira, ni gurumin nan Dipenimin mangigh nan ziam fi. **6** Egħ kamaghin Hesekia mikim: Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ki ni ateghti, ni 15plan azenibar ua ikegh gin aremegham. Ki uaghan nin akuragħ, egħ Asiriabar atrivimin amamangatighan koghti, a ni abiraghan kogħ Jerusalem inighan kogham. Bar puvatigham. Ki uan akar dikirizir ki fomira uan ingangarir gumazim Devit ko amizim ginighnigha kamaghin damusa.” **7** Egħa Aisaia kamaghin atrivimin ingangarir gumazibav għa ghaze, “Ia mangi fighin ovizir me apuzizitaba inigh, da dipavuziarim darugh da mirmirigh da inigh izi, Heseikian duar bar gavgavim dukuaghti, a ua misigham.” Ezi me ghua da inigha iza Heseikian duar gavgavir kam gatizi, an duam mising. **8** Hesekia tighar ghuamaghamin dughiamin, a faragħa uaghan kamaghin Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogħ suam, ki gurumin uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?” **9** Ezi Aisaia a migia ghaze, “Ikiavira Itir God nin akakaghamin ababanin makakin. Ni, adiriziar e an gara aruebar auaba mega zur kamin gari. Ezi ni adiriziamin dughuazim, 10plan ighuviba ini zuamira mavanangasa ni ifonge, o a 10plan ighuviba ini zuamira umatetegħ tim izighirasa ni ifonge?” **10** Ezi Hesekia ghaze, “An adiriziamin dughuazimin zuamira 10plan ighuvibar mavanangam, a pura bizim. Kamaghin amizi, a zuamira umatetegħ 10plan ighuvibar izighirasa ki ifonge.” **11** Ezi Aisaia pamtemin Ikiavira Itir Godin deli, ezi Ikiavira Itir God adiriziar dughuazim gamizi, a zuamira umatetegħa timra 10plan ighuvibar ghuaghiri. Adiriziar kam, Atrivim Ahas fomirān an ingari. **12** Baladānin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hesekia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir agħuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hesekia bagħa da inigha zui. **13** Ezi Hesekia men akaba baregha givagħa, bar akongegħa, me inigha uan dipenim ko, dagiāba itir dipenim ko, bizir agħuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiāba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba ko, golba, pauran mugħuriar agħuiba ko, borer agħuiba ko, midoroziir biziba, me bar mogħira dar gani. Hesekia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizir dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiba bar dar itir biziba, a bar dar men aka. **14** Ezi Babilonin izezir gumaziba umatetegħa ghuezi, Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, iza

kamaghin Atrivim Heseikian azara, “Gumazir kaba manmagħira migei? Me kantrin manamin gumaziba?” Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa sagħuiāmin ikegha ize.” **15** Ezi Aisaia kamaghin Heseikian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?” Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egħa ki uan bizir agħuiba akuvir dipenibar aven bizitāmin men modozir puvati.” **16** Ezi Aisaia kamaghin Hesekia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin akam ni mikimam. **17** Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egħ bizir nin inazir afeziāba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Egħti bizitam ua ikian kogham. **18** Egħti me ian ovavir borir ian otivizibar otar taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighi, me men mikarzir mogomebar oviziba amisevegħti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.” **19** Ezi Hesekia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.” Guizbangira, Hesekia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziiba puvatigham.” **20** Atrivim Hesekia amizir bizir igharazibar eghaghaniba bar, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam Hesekia amizir ingangarir gavgavibagh eghari. Egħa akinafarim uaghan bizir kabagh eghari, Hesekia dipamin suiragħti a ikiasa dipar akarer mam gikui. Egħa dipam inigh Jerusalem aven mangasa nguazimin averara torir ruarir mam gikui. **21** Atrivim Hesekia uan inazir afeziābar min aremezi, an otarim Manase, an danganim inigha atrivimin oto.

21 Manase azenir 12pla ikiava, Judabar atrivimin oto, egħa 55plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebānin ziam, Hepsiba. **2** Manase arazir agħuimin gi zuir pu. Bar puvati. A gumazamizir igharazir fomira nguazir kamin ikeziabar arazir mizirizir kurabar gin zui, ezi Ikiavira Itir God me batuegha nguazir kam isa Israelia ganing. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir God bar agħuaziba. **3** Fomira an afeziām Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziāba fer danganiba apiraghari. Ezi datirighin Manase ua dar ingari. Egħa asem Balin ziam fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egħa a Israelian Atrivim Aħap, fomira amizi mogħin, an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egħa uaghan overiamin itir mikoveziabar ziāba fe. **4** Egħa an aseba bagħa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, “Jerusalem itir Dipenir kam, an aven gumazamiziba nan ziamra fi ikiam.” **5** Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikoveziabar ziāba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. **6** Egħa a uan otarim misoghezi an areme, ezi an ofan bar isia mighirimin min a tuazi a bar isia mighiri. Egħa a uabin akuragħasa ariaghirezir gumazamizibar duabar diava, egħa uaghan uabin akuragħasa kukunir gumazibar azai, egħ akavsiar igharagħa garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagħ ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe. **7** Egħa Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha, a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko an otarim Solomon mikeme, “Jerusalem itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, egħti me zurara an izi, nan ziamra fam. **8** Egħ ia nan gumazamiziba, nan Akar Gavgaviba ko nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba bar adar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziābagħ aningizi ia datirighin apiaghav itir kam, ki ia batueghan kogham.” **9** Ezi Israelia nan akam baragħan agħuagħa, an gin zuir puvati. Bar puvati. Ezi Atrivim Manase Judaba ko Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar

arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumazamizir fomira nguazir kamin ikezbir arazir kurabagh afira. Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize. **10** Ezi Ikiavira Itir God Atrivim Manasen arazir kurar kabar ganigha, egha an akar kam isa uan akam inigha izir gumazibagh aninghi, kar an ingangarir gumaziba. Ikiavira Itir Godin akam kamakin: **11** “Atrivim Manase arazir bar kurar igharagha garir ki aghuazibagh ami, da Amorja fomira amizir arazir kurabagh afira. An asebar marvir guabar ingara men ziaba fe, egha arazir kamin a Judan gumazamizibagh ekua zuima, me uaghan arazir kuraba nan damazimin dagh ami. **12** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Ki bar Jerusalemin nguabar ekiam ko Judabar kantri gasighasigham. Eghiti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bizir kamin akam baregh, me digavir bar kuram damigh, egh nighnizir aviribar amuam. **13** Mati ki faragha Samarian nguabar ekiam ko Atrivim Ahap uan adarazi ko me gamizi moghin, ki arazir kamra Jerusalem damuam. Ki bar Jerusalem gasighasigh egh an gumazamiziba bar me gasighasigham. Eghiti Jerusalem mati itarim, me a ruegha givazi, minezir muziar taba an itir puvatizi moghin a pura ikiam. **14** Eghiti varazira ikiti, ki men akuraghan kogham. Bar puvati. Ki me isi apanibar dafarim darigham. Eghiti apaniba puzi me damuva, men biziba bar ada okemegham. **15** Nan arazir kamin mingarim kamakin: men ovaviba fomira Isip ataghizir dughiamin ikegha iza datirighin, nan gumazamiziba nan damazimin arazir kurar kabagh amuavira iti. Ezi men arazir kam na gamizi, ki bar men aningaghe.” **16** Manase Judan gumazamizibagh amima, me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Egha a uabi uaghan uan adarazi men apanim gami. Egha Jerusalem danganir mikebaba bar, Manase gumazamizir aghuir arazir kurabagh amir puvatizir aviribar soghezi me ariaghire. **17** Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, an amizir arazir kurabagh eghari. **18** Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa an atrivimin dipenim avinizar divazimin ghua nguazir otevir mamin anefa, me a dibora ghaze, Usan Azenim. Ezi an otarim, Emon an danganin inigha atrivimin oto. **19** Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha a Jerusalem ikia azenir pumuningra atrivimin ike. An amebamin ziam, Mesulemet, a Harusin guivim, an nguabam Jotba. **20** Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **21** An afeziam fomira amizi moghin, a uan afeziam amizir arazir kurabara gin ghua asebar marvir guabar ziaba fe. **22** An akirim ragha Ikiavira Itir God gasara, an inazir afeziabar God, egha a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin zuir puvati. **23** Ezi dughiar mamin, Emonin ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme. **24** Ezi gin Judan gumazamiziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaja gamizi, a uan afeziamin danganin inigha men atrivimin oto. **25** Atrivim Emon amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghaghaniba. **26** Ezi me Emonin kuam isa Usan Azenimin itir mozimin anefa. Ezi an otarim Josaja, an danganin inigha atrivimin oto.

22 Josaja 8plan azeniba ikia, egha Judan atrivimin oto, egha 31plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. An amebamin ziam Jedida, an Adaian guivim, a Boskatin nguabar ekiamin amizim. **2** Atrivim Josaja uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar dar gin mangasa bar gavgafi. **3** Atrivim Josaja 18plan azenibar atrivimin ikia, a uan gumazir an akinafariba osirim Safan amadazi, an akam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Safan, an Asalian otarim, egha uaghan Mesulamin igiavotarim. Josaja kamaghin

Safan migei, **4** “Ni mangi ofa gamir gumazibar dapanim Hilikian ganigh, egh a mikemeghti, a dagiar gumazamiziba isa ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin garibagh anidiba, a bar da meneghe. **5** Egh ni Hilikia mikemeghti, a dagiar kaba inigh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarim gamir gumazir kabar aninghi. Eghiti me Dipenir kam akirir gumazibagh ives. **6** Egh me dipenibar ingarir gumaziba ko gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ives. Egh uaghan me ter arariba ko dagiar me Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa dighoregha arighiziba sara ivesegh. **7** Ki fo, gumazir ingangaribar garir kaba, me gumazir ifarir puvatiziba, egha dagiaba oker puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim dagiar kaba bagh men azangan kogham, me manmaghin dagiar kabagh ami.” **8** Ezi Safan ghua atrivim mikemezi moghin ami. Ezi Hilikia akam baregha, kamaghin Safan migei, “Ki akinafarir righizir mamin gari, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti.” Egha Hilikia akinafarir kam isa Safan ganinghi, ezi an a dibori. **9** An a diponegha givagha, akinafarir inigha ghua Atrivim Josaja bagha ghugha kamaghin a migei, “Nin ingangarir gumaziba dagiaba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin gara anekirir ingangarir gumazibagh aninghi.” **10** Egha Safan ua kamaghin migei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilikia akinafarir kam na ganinghi.” Egha an akinafarim onegha atrivim bagh a dibori. **11** Ezi atrivim Godin Akinafarir kamin aven itir Arazibar Akaba baregha, bar osemegha uan korotiam abiki. **12** Egha an ofa gamir gumazim Hilikia, ko Safanin otarim Ahikam, ko Mikaian otarim Akbor, ko atrivim bagha akinafariba osirir gumazim Safan, ko atrivimin ingangarir gumazim Asia, a bar men dia. Ezi me izegha givazi, a kamaghin me migei, **13** “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inizar kam, a bizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongezibar gun e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamin apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghusa, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusalemia ko, Judan gumazamiziba ko, e bizir manabar amuasa a ifonge.” **14** Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin akam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguabar igiar Jerusalem boroghin itimin ghu. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuiam, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tikvan otarim, egha Harhasin igiavotarim. Hulda gumazir kabar akam baregha givagha, **15** kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaja bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, **16** ‘Ki Ikiavira Itir God, ki atrivim garir Akinafarimin itir Akar kaba bar dar gin mangi, egh ki Jerusalem ko an itir gumazamiziba saram asighasigham. **17** Gumazamizir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puvirar atari. Ki Jerusalemia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan kogham. **18** “Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian atrivim kamaghin a mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, **19** ni bizir ki Jerusalem ko an itir gumazamizibar amuasa mikemeziaba, ni dagh fo. Ki kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinimin ikiam. Eghiti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan apaniba akar kurabar me mikimsi, kamaghin mikimam, “Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikufigh.” Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotiam abigha, azia nan dei. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki nin dindiam baraki. **20** Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afagh givaghti, ki Jerusalem gasighasigham.” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha uam atrivim bagha uamategha ghu.

23 Ezi Atrivim Josaja Juda ko Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. **2** Egha atrivim ofa ofa gamir gumaziba ko, akam ingha izir gumaziba ko, Judan gumamaziziba ko Jerusalem itir gumamaziziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim itir Akinafarir Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam ingha, an itir akaba bar me bagha dar bori. **3** Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akinimin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Gofezir Akar Gavgaviba ko, akar a me ganingiziba ko, arazir a idongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarir kamin aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. Ezi gumamaziziba uaghan bar Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gin mangasa kamaghira akar dikirizir mam gami. **4** Ezi gin Atrivim Josaja, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia ko, ofa gamir gumazir an apengan ingariba ko, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin gariba, me ingha akar gavgavim me mikemegha ghaze, Me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangi, asem Bal ko, aser amizim Asera ko overiamin itir bizibar ziaba fer biziba, me bar ada ingh azenan. Ize. Me bizir kaba bar ada ingha azenan izezi, atrivim bizir kaba bar ada ingha, nguibar ekiamin azenan ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da tue. Ezi biziba bar isigha givazi, me dar averenim ingha, Betelin nguibar ekiamin ghu. **5** Egha Atrivim Josaja, aseba bagha ofa gamir dakozibar ofabagh amir ofa gamir gumaziba batoke. Judabar atriviba, fomira ofa gamir gumazir kabav sevezi, me mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba febar ofabagh ami. Ezi asebar ziaba fer danganir kaba, da Judan nguibarbar ikia egha Jerusalem boroghin iti. Atrivim Josaja uaghan asem Bal ko, aruem ko, iakinin ko, mikoveziba ko overiamin itir bizir igharaziba sara, dar ofa gamir gumaziba batoke. **6** Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir aser amizim Aseran marvir guam batuegha, a ingha Jerusalem azenan ghua Kidronin Fanemin danganir konimin uaghira a tuazi a isi. Egha gin an averenim ingha a misozi a pauran miraram oto. Ezi me ghua pura tintinibar Jerusalem gumamazirir kinir oveaghueziar mozibar danganibar a inge. **7** Ezi Josaja migeima, me ghua gumazir poroghamiba uari bakia uari koma akuir arazim gamibar danganiba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin iti, egha me datirighin bar ada akaraghariki. Dipenir kaba, da nguazir otevir amiziba aser amizim Aseran marvir guam bagha inibar ingari naghin iti. **8** Ezi Atrivim Josaja, Judan kantrin aven itir mighsiar orazibar ghua, ofa gamir gumaziba ofa gamir danganiba bar dagh asighasiki. A notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegha ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin tuziba, a bar dagh asighasiki. Atrivim Josajan arazir kam bangin, danganir asebar ziaba fer kaba, da datirighin gumamazizibar damazibar bar mize. Ezi Josaja nguibar kabar ofa gamir gumaziba bar me ingha Jerusalem ize. Egha uaghan ofa gamir dakozir Josuan tiar akamin boroghira itibagh asighasiki. Gumazir kam Josua, a Jerusalem gavmanin gumazir dapanir faragha zuim, a faragha Jerusalem nguibar ekiamin aven zuir tiar akar ekia agharir kiriamin itimin, ofa gamir dakozir kabar ingari. **9** Ezi mighsiabar pin ingarir ofa gamir gumazir kaba, kar ofa gamir gumazir atrivim ingha Jerusalem izeziba, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir Jerusalem aven itimin ofa damuan kogham. Bar puvati. Me pura uan adarazi ko ikia yis puvatizir bret api. **10** Faragha zuir dughiamin, danganir asebar ziaba fer mam iti, me a dibora ghaze, Tofet, a Hinomin danganir zarimin iti. Ezi Josaja danganir kam gamizi a gumazibar damazibar bar mize. Kamaghin amizi, gumaziba faragha amizi moghin me ua danganir kamin mangan kogh, uan boriba isi asem Molek bagh ofan min ua da tuan kogham. **11** Fomira Judabar atrivir maba ghaze, aruem an aser mam. Egha me an ziam fe. Me hoziabar nedazir maba ko midorozir karisba isa, aruem bagha da amiseveghe da isa nguazir otevir mam, a Ikiavira Itir Godin

Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin iti, me da ariki. Nguazir otevir kam a divazimin boroghin ikia, atrivimin ingangarir gumazim Natanmelekin dipenimin boroghira iti. Ezi Atrivim Josaja hoziar kaba ko karisin nedazir kaba tuezi, da bar isi. **12** Ezi atrivimin dipenim gisin danganir mam iti, me a dibora ghaze, Atrivim Ahasin Danganim. Fomira Judabar atrivir maba, ofa gamir dakozir maba danganir pin itir kamin dar ingari. Ezi uaghan Atrivim Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven uari akuvir danganir pumuningin, ofa gamir dakozir mabar ingari. Ezi datirighin Atrivim Josaja ofa gamir dakozir kaba bar dagh asighasiki. Egha gin me ofa gamir dakozir asighasighizir kabar mineziba ko dar otevisa ingha ghua, Kidronin Fanemin danganir konimin da makuni. **13** Josaja, Atrivim Solomon fomira ofa gamir dakozir Jerusalem amadaghan aruem anadi naghin, Olivin Mighsiamin sautin amadaghan itibagh asighasiki. Aser kaba, aser amizir kuram Astarte, ko Moapian aser kuram Kemos, ko Amonian aser kuram Molek, Solomon dar ziaba fasa ofa gamir dakozir kabar ingari. Aser kaba, kar Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. **14** Atrivim Josaja dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Egha a gumazir aremegha givazibar aghariba ingha, tintinibar asebar ziaba fer danganibar da kuni, egha kamaghira danganir kabagh amizi, da gumamazizibar damazibar mize. **15** Bar fomira, Nebatin otarim Jeroboam, Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozir kam ko mighsiabar pin itir asebar ziaba fasa danganir mamin ingari. Jeroboam, an atrivir fomira Israelia gekuizi me Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuraghab ami. Ezi datirighin Atrivim Josaja, Betelin ghugha gumazibav kemezi, me asebar ziaba fer danganir kabagh asighasigha, ofa gamir dakoziba apiraghariki. Me asebar ziaba fer danganibagh aborozi da isi, egha gin me avimin averenim ingha a misogha zuima a pauran min oto. Egha me uaghan aser amizim Aseran marvir guam ingha avimin a tuazi a isi. **16** Ezi Atrivim Josaja mighsiar kamin tughav ikia egha a raghirigha, mozir mabar garima da iti. Ezi a gumazibav kemezi, me ghua gumazir ariaghirezibar aghariba asizi, ana da isa Jeroboamin ofa gamir dakozim gatigha avimin dagh aborozi da isi, ezi bizir kam ofa gamir dakozim gamima, a gumamazizibar damazimin bar mize. Egha arazir kam a Ikiavira Itir Godin akar a fomira uan akam ingha izir gumazir mamin akam garugha mikemezim gamizi, a guizbangar oto. **17** Josaja aghariba tuegha givagha, gumazir kuaba afir danganir igharazir mamin garima a iti. Ezi a men azara, “Kar tinan mozim?” Ezi Betelin nguibar ekiamin gumamaziziba Josaja ikaragha ghaze, “Kar Judan kantrin akam ingha izir gumazir kamin mozim, a fomira iza bizir ni datirighin ofa gamir dakozir kam gamizir bizibar gun mikeme.” **18** Ezi Josaja kamaghin me migei, “Ia bizitamin a damuan marki. Ia an aghariba ateghti da mar an mozimin iki.” Kamaghin amizi, me an aghariba inizir puvati. Egha uaghan me Samarian Distirighin akam ingha izir gumazir igharazir kamin aghariba inizir puvati. **19** Fomira Israelian atriviba, Samarian Distirighin itir nguibar ekiabar asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itibar ingari. Ezi men arazir kam Ikiavira Itir God gamizi, a men aningaghe. Josaja faragha Betelin nguibar ekiamin amizi moghin, datirighin a danganir kabagh asighasiki. **20** Egha an asebar ziaba fer danganir kabar ofa gamir gumaziba bar me ingha, men ofa gamir dakozibagh isin me misoghezi, me ariaghire. Egha a gumazir ariaghirezir igharazir mabar aghariba dakozir kabar da tuegha, ingangarir kam agivagha, uamateghe Jerusalem ghu. **21** Egha gin Atrivim Josaja akam gumamaziziba bagha anemaga ghaze, “Ikiavira Itir God, en God, Akar Dikirizir Gavgavim Itir Akinafarimin mikemezi moghin, E God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam damuam.” Ezi gumamaziziba atrivim mikemezi moghiram ami. **22** Gumamaziziba bar deraghavira isar kam gami. Me fomira gumazir dapanibar dughiamin tughu iza Israelia ko Judabar atrivibar dughiamin, gumamaziziba me Isar kam deragha a gamizir puvati. Egha datirighin me bar deragha a gami. **23** Dughiar kamin, Josaja 18plan azenibar atrivimin

itima, me Godin Akinafarimin Akaba deraghavira dar gin ghua, Ikiavira Itir God bagha Jerusalem Isar kam deraghviram a gami. **24** Atrivim Josaia uaghan gumazir ariaghrezir gumazibar duaba ko migeiba ko, nedazir muziarir gumaziba uan dipenibagh ariziba ko, asebar marvir guar gumaziba ingarizir igharaziba sara batoke. Kar Jerusalem ko Judan nguibaba bar men asebar ziaba fer bizir kurar God bar aghuaziba, a bar da batoke. A kamaghua, gumamaziziba Ikiavira Itir Godin Arariz Akinafarir kamin aven itiba bar dar gin mangasa a ifonge. Akinafarir kam, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia Ikiavira Itir Godin Dipenimin an api. **25** Josaia an atrivir bar aghuim. An navir averiam ko an duam ko an gavgavimin aven, a ifongir vamira ko nighnizir vamirara iti, a Ikiavira Itir God baghavira ikia, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangasa. Fomira atrivitam Josaian min derazir puvati, egha gin atrivitam an min itir puvati. A bar me gafira. **26** Josaia guizbangira arazir aghuir aviribagh ami, ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Manase amizir arazir kurabagh nighnighavira iti, egha a Judaba bar men aningaghegha, an aningagharim givazir puvati. **27** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki fomira Israelian kantri gamizi moghin, ki bar arazir magh garimin Judan kantri damigham. Ki Jerusalem akirim ragh a gasaragham, kar nguibar ekir ki ua bagha misevezim. Egh dipenir ki misevezi gumamaziziba an izi nan ziam famin kam, ki akirim ragh a gasaragham." **28** Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghagharir igharaziba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judan Atrivibar Eghagharaniba. **29** Josaia atrivimin itir dughiamin, Isipin Atrivim Neko, Isipin midorozir gumaziba inigha Asirian atrivim ko misoghasa Yufretisin Fanemin ghu. Atrivim Josaia bizir kamin akam baregha, uan midorozir gumaziba inigha ghua Isipia ko misosi. Me Megidon nguibar ekiamin boroghin misozima, Isipian Atrivim Josaia misoghezi, an areme. **30** Ezi Josaian apengan ingarir gumaziba an kuam inigha, midorozir karisin mam gatigha, a inigha uamategha Jerusalem ghu. Egha me Josaian kuam inigha an mozimin anefa. Ezi Judaba, Josaian otarim Joahas inigha, boremin an dapanim gingegha anemisevezi, a men atrivimin oto. **31** Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalem ikia iakinir 3plara atrivimin ike. An amebam, an ziam Hamutal, a Lipnan nguibamin gumazim Jeremaian guivim. **32** Joahas uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, egha arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **33** Isipin Atrivim Neko, Joahasin atrivir ingangarim agifa, egha a isa Riplan nguibar ekiamin kalabus gati, an Hamatin kantrin aven itir nguibam. Ezi Joahas Jerusalem aven uan atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumamazibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogram silva ko 34 kilogram gol. **34** Ezi Atrivim Neko, Josaian otarim mam Eliakim ini, egha a Eliakim gamizi, a Josaian danganin inigha Judabar atrivimin oto. Ezi Atrivim Neko Eliakimin ziam adeggha, ziam Jehoiakim a gati. Egha gin Atrivim Neko Joahas inigha Isipin kantrin ghu. Ezi Joahas Isipin ikia ghuava areme. **35** Ezi Atrivim Jehoiakim, takisin min dagiaba isi Atrivim Neko daningasa, gumamaziziba bar me da silvaba ko golba ini. Jehoiakim me mikemeghti, me takisin dagiaba manmaghin tughti, me a daningam. Gumazir dagiar bar aviriba itiba, me dagiar aviriba anidi. Ezi gumazir dagiar aviriba puvatziba, me dagiar muziaribara anidi. Ezi Atrivim Jehoiakim silvaba ko golba inigha, Atrivim Neko bagha da amada. **36** Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha a Jerusalem ikia 11plan azenibar atrivimin ike. An amebamin ziam, Sebida, a Ruman nguibar ekiamin gumazim Pedaian guivim. **37** Jehoiakim uan inazir afeziabar arazibar gin ghua, arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami.

24 Ezi Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha a me abiragha, Atrivim Jehoiakim gamizi, an apengan iti. Ezi 3plan azeniba givazi, Atrivim Jehoiakim, Atrivim Nebukatnesar a gativaghan a

bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati. **2** Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Babilonian gumazir bizir maba ko, Siriabar gumazir bizir maba ko, Moopian gumazir bizir maba ko, Amonian gumazir bizir maba, me izi, Jehoiakimin adarazi ko misogh Judan kantri gasighasighasa, a me amada. Ikiavira Itir God fomira uan akam inigha izir gumaziba, kar an ingangarir gumaziba, uan akaba isa me ganingizi, me an gun mikeme. Ikiavira Itir God mikemezi moghin, datirighin bizir kabagh amizi, da guizbangiram otifi. **3** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir kam gumazir kabagh aningizi, me kamaghin ami. Ikiavira Itir God Atrivim Manase amizir arazir kurar kabagh nighnighavira iti. Bizir kam bangin, a Judabar atari, egha a me batueghti me an damazimin saghon mangasa, a ifonge. **4** Atrivim Manase uaghan, fomira Jerusalem nguibar ekiamin aven itir gumamazir aghuir arazir kuratam gamizir puvatzir aviribav soghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God bizir kam ginighnighavira ikia, egha Atrivim Manasen arazir kuraba gin amangan aghua. **5** Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghagharaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judabar Atrivibar Eghagharaniba. **6** Atrivim Jehoiakim uan inazir afeziabar min aremezi, an otarim, Jehoiakim an danganin inigha atrivimin oto. **7** Isipin atrivim fomira atavazir danganiba, Isipin kantrin mitaghniamin fanemin ikegha ghua Yufretisin Fanemin tu. Ezi dughiar kamin Babilonian atrivim dagh atifa. Kamaghin amizi, Isipin atrivim uan midorozir gumaziba ko ua ghua kantrin igharaziba ko misozir puvati. **8** Jehoiakim 18plan azeniba ikia, egha Judan atrivimin oto. Egha a Jerusalem ikia 3plan iakinibara atrivimin ike. An amebamin ziam, Nehusta, a Jerusalem gumazim Elnatanin guivim. **9** Jehoiakim uan afeziamin arazir kurabar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **10** Egha Jehoiakim atrivimin ikiavira itima, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba inigha iza, Jerusalem korogha a iniasa misosi. **11** Babilonian midorozir gumaziba Jerusalem korogha iti, ezi Atrivim Nebukatnesar uabi iza uan midorozir gumaziba ko iti. **12** Ezi Atrivim Jehoiakim garima, Nebukatnesar izegha givazi, a uabi uan amebam ko, an apengan ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko atrivimin dipenimin garir gumaziba, a bar me isa Atrivim Nebukatnesar daningasa, me bar nguibam ategha azenan ghua, Nebukatnesar batogha a migia ghaze, e ua misoghan kogham. Ezi Atrivim Nebukatnesar, Atrivim Jehoiakim isa kalabus gati. Bizir kam Nebukatnesar atrivimin itir azenir namba 8in aven oto. **13** Dughiar kamin, Atrivim Nebukatnesar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua, Atrivim Solomon fomira ingarizir bizir golba itiba, a bar ada inigha da biaghari. Egha a uaghan bizir bar aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko, bizir aghuir atrivimin dipenimin itiba, a bar da atera Babilonin ghu. Arazir kamin mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fomira an gun mikeme, ezi a guizbangiram oto. **14** Ezi Atrivim Nebukatnesar Jerusalem gumamaziziba bar ko, gumazir dapaniba bar ko, midorozir gumazir gavgaviba, a bar men suiragha kalabuziar gumamazibar min me inigha ghu, men dibobonim 10,000in tu. Egha a uaghan gumazir bizir igharagha garibar ingaramin fozozim itiba ko, gumazir ainin bizibar ingaramin fozozim itiba sara bar me ini. A me inigha Jerusalem ategha ghua Babilonin kantrin otozi, me kalabuziar gumazibar min otifi. An onganarazibagh amir gumamazir varazira ataghizi, me Judan kantrin ikiavira iti. Gumamazir igharaziba bar, me ua Judan kantrin aven itir puvati. **15** Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakim ko an amebam ko, an amuiba ko, an gumazir dapaniba ko, Judan gumazir aruaba, a bar me inigha Jerusalem ategha kalabuziar gumamazibar min Babilonin ghu. **16** Egha Atrivim Nebukatnesar midorozir gumazir gavgaviba bar me inigha ghu, men dibobonim 7,000. Egha a uaghan gumazir avirir bizir igharagha garibar ingarir fozozim itiba ko gumazir ainin bizibar ingariba sara ini, men dibobonim 1,000in tu. Gumazir kaba bar gumazir gavgaviba, ezi me midorozir gumazibar ingangarim damuan tughati. **17** Atrivim Nebukatnesar, Jehoiakinin afeziar dozim Matania gamizi, a

Jehoiakinin danganin ingha atrivimin oto. Nebukatnesar ziam Matania adeghe ziar kam, Sedekaia a gati. **18** Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalem atrivimin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremiaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam. **19** Sedekaia, Jehoiakinin arazibar gin ghua, Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **20** Judaba ko Jerusalemian arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumazamizir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue. Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati.

25 Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, an namba 10in iakinimin, namba 10in iakinir kamin aruemim oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalem avinigha, nguibam iniasa misosi. Me Jerusalem korogha, ghua tembeba okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim dav kinighti, da figh ghuanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh, nguibar ekiam ko misogham. **2** Me azenir vamira ko akuaamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimin iti, ezi an namba 4in iakinimin otogha ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalemin gumazamiziba mitiriam bar puv men azi. **4** Dughiar kamin Babilonia divazimin vuer mam akarigha Jerusalem aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalem midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimin suebar ghuaava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, Jerusalem nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghughiarir tuavimin zui. **5** Ezi Babilonin midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agragha ghua, Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue. **6** Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam. **7** Ezi Babilonian midorozir gumaziba uaghan Sedekaian otariba ini, egha me inigha Riplan ize. Ezi nguibar kamin Nebukatnesar mikemezi, me Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu. Egha a isa Babilonin kalabus gati. **8** Nebukatnesar Babilonin atrivimin itima, an namba 19in azenim otogha ghua an namba 5in iakinimin, an namba 7in aruem oto. Ezi dughiar kamin, Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonin atrivimin ingangarim gativagh an ganasa Jerusalem ize. **9** Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim ko Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalemin gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagha dagh aponge. **10** Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizar divazim gasighasigha bar anekaraghariki. **11** Nebusaradan gumazamizir Jerusalemin ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin kalabus gati. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikezibar akua, Babilonin kalabuziabar min me inigha ghue. **12** Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki. **13** Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa brasin ingazir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekier me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, “Ongarim.” Egha me brasin kaba da inigha Babilonin ghue. **14** Babilonia uaghan averenin inamin itariba ko, savolin

muziariba ko, lamba mungher biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughuriar aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini. **15** Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba, kar itarir avim ateriba ko ofan ghuziba arizir itarir ekiaba, a uaghan ada ini. **16** Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning kam, tengin ekier me kamaghin diborim, “Ongarim,” an adar ingari. Egha wilkarin itarir ekier dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifogohsi, da isi skelin tam darighan iburagham. **17** Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamningin ingari. Anining ruarimning 8 mitan tu. Ezi me brasin guarir akinimningin dapanimningin ingarizi, aning mong ekefe. Egha anining dapanimning ghuaanga 1 mita ko 30 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min ada ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi. **18** Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam Nebusaradan, an ofa gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazir Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini. **19** Egha Jerusalem, a gumazir dapanir Jerusalem midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 5pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumazamizibar garima, me Jerusalemin ikiavira iti, ezi a uaghan me ini. **20** Egha Nebusaradan gumazamizir kaba, bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan nguibamin ghu. **21** Kar Hamatin nguazim. Ezi Atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire. Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati. **22** Atrivim Nebukatnesar, a gumazamizir Babilonia ataghizi me Judan nguazimin itibagh ativagh men ganasa Gedalia amisefe. Gedalia a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. **23** Judan midorozir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantri Judan danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia, Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi gumazir kaba bar dikavigha Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael, Karean otarim Johanan, Tanhumetin otarim Seraia, a Netofan nguibamin gumazim, ko Makan nguazimin gumazim Jesania. **24** Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, “Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatangan marki. Puvati. Ia nguazir kamin ikiva, egh Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam.” **25** Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivibar ikizir mam. Ezi azenir kamin namba 7in iakinim, a 10plan gumaziba inigha me Mispan izegha Gedalia misoghezi an areme. Egha me uaghan Judan gumaziba ko Babilonian midorozir gumazir Gedalia ko Mispan itiba bar me misoghezi me ariaghire. **26** Bizir kamin gin, danganir kamin ikiavira itir Judaba, ko midorozir gumazibar gumazir dapanir ikiavira itiba, me bar Babilonian atiatangi. Kamaghin amizi, me ara ghua isipin iti. **27** Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kamin aven, an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 27in aruem otozi, Evil Merodak, Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin anegifa. **28** Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar ekiam ko dabirabar aghuim a ganingi, ezi an dabirabar kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikezbir dabirabim gafira. **29** Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuuir puvati. Egha a zurara dughiaabar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu. **30** Babilonin atrivim mikemezi, me dughiaabar dagiaba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghiram amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

1 Eghaghaniba

1 Adam Setin afeziam, ezi Set Enosin afeziam. **2** Ezi Enos Kenanin afeziam, ezi Kenan Mahalalelin afeziam, ezi Mahalalel Jaretin afeziam. **3** Ezi Jaret Enokin afeziam, ezi Enok Metuselan afeziam, ezi Metusela Lamekin afeziam. **4** Ezi Lamek Noan afeziam, ezi Noa otarir 3pla iti, Siem ko Ham ko Jafet. **5** Jafetin otaribar ziabar kara: Gomer, Magok, Madai, Javan, Tuhul, Mesek, ko Tiras. **6** Ezi Gomerin otaribar ziabar kara: Askenas, Rifat, ko Togarma. **7** Ezi Javanin otaribar ziabar kara: Elisa, Tarsis, ko Saiprus, ko Rodes. **8** Ezi Hamin otaribar ziabar kara: Kus, Isip, Libia ko Kenan. **9** Ezi Kusin otaribar ziabar kara: Seba, Havila, Sapta, Rama ko Sapteka. Ezi Rama otarir pumuningra iti: Seba ko Dedan. **10** Ezi Kus otarir mam iti, an ziam Nimrot. Nimrot a nguazir kamin bar faraghavira otozir gumazir bar gavgavim. **11** Isip a ikizir kabar ovavim: Lidia, Anam, Lehap, Naptu, **12** ko Patrus, Kaslu, ko Krit. Ezi Filistin ikizimin adarasi, me Kritin Arghatizimin itir darazir aven otifi. **13** Ezi Saidon a Kenanin otarir ivariam. Ezi igharaz darazi uaghan Kenanin ovavir boriba, ezi men adarazir kara: Hitia, **14** Jebusia, Amoria, Girgasia ko, **15** Hivia, Arkaia, Sinia, **16** Arvatia, Semaria ko Hamatia. **17** Siemin otaribar ziabar kara: Elam, Asur, Arpaksat, Lut ko Aram. Ezi Aramin otaribar ziabar kara: Us, Hul, Geter ko Mesek. **18** Ezi Arpaksat, a Selan afeziam, ezi Sela, a Eberin afeziamin oto. **19** Ezi Eber an otarir pumuning itir. Mamin ziam Pelek. Pelek itir dughiamin nguazimin itir gumazimiziba tintinimin biaghire. Kamaghin me ziar kam, “Pelek,” a gati. Ziar kamin mingarim kamakin, “Bar biaghire.” Ezi Pelekin dozimin ziam Joktan. **20** Ezi Joktanin otaribar ziabar kara: Almodat, Selepe, Hasarmavet, Jera ko, **21** Hadoram, Usal, Dikla, ko **22** Ebal, Abimaal, Seba ko, **23** Ofir, Havila, ko Jobap. Gumazir kaba bar, me Joktanin otariba. **24** Ezi Siem Arpaksatin afeziam, ezi Arpaksat Selan afeziam. **25** Ezi Sela Eberin afeziam, ezi Eber Pelekin afeziam, ezi Pelek Reun afeziam. **26** Ezi Reu Serukin afeziam, ezi Seruk Nahorin afeziam, ezi Nahor Teran afeziam. **27** Ezi Tera Abramin afeziam. Ezi Abramin ziar igiam kamaghin ghu, Abraham. **28** Abraham otarir pumuning itir, Aisak ko Ismael. **29** Ismaelin otarir ivariamin ziam Nebaiot. Ezi an girara iriba, Kedar, Atbel, Mipsam ko, **30** Misma, Duma, Masa, Hadat, Tema ko, **31** Jetur, Nafis ko Kedema. **32** Abraham, amuir dozimin iti, an ziam Ketura. Keturan otivizir otaribar ziabar kara: Simran, Joksan, Medan, Midian, Isbak ko Sua. Joksan otarir pumuning itir, Seba ko Dedan. **33** Ezi Midianin otaribar ziabar kara: Efa, Efer, Hanok, Abida ko Elda. Ka bar Keturan igiavotariba. **34** Abrahamin otarim Aisak, otarir pumuning itir, Iso ko Jokop. Jokopin ziar igharazim, Israel. **35** Ezi Ison otaribar ziabar kara: Elifas, Ruel, Jeus, Jalam, ko Kora. **36** Elifasin otaribar ziabar kara: Teman, Omar, Sefi, Gatam, Kenas, Timna ko Amalek. **37** Ruelin otaribar ziabar kara: Nahat, Sera, Sama ko Misa. **38** Seirinin otaribar ziabar kara: Lotan, Sobal, Sibeon, Ana, Dison, Eser ko Disan. **39** Ezi Lotanin otarimning, Hori ko Homam. Lotan buaramizim Timna. **40** Sobalin otaribar ziabar kara: Alvan, Manahat, Ebal, Sefi, ko Onam. Ezi Sibeonin otarir pumuning, Aia ko Ana. **41** Anan otarim Dison. Ezi Disonin otaribar ziabar kara: Hamran, Esban, Itran, ko Kera. **42** Eserin otaribar ziabar kara: Bilhan, Savan ko Jakan. Ezi Disanin otarimningin ziamning kara: Us ko Aran. **43** Ezi Israelin nguabam atriviba puvatizi dughiamin, Idomin nguabam atrivir aviriba iti. Atrivir faragha otozim Bela, a Beorin otarim. A Dinhaban nguabam ekiamin atrivimin iti. **44** Egha Bela aremezi, Bosran nguabam ekiamin gumazim Seran otarim Jobap, an danganim inigha atrivimin oto. **45** Egha Jobap aremezi, Temanian nguazimin gumazim Husam, an danganim inigha atrivimin oto. **46** Egha Husam aremezi, Bedatin otarim, Hadat an danganim inigha atrivimin iti. Hadat Moapin nguazimin ghua Midianin gumaziba ko misoghava midorozimin me abira. Egha Hadat Avitin nguabam ekiamin atrivimin iti. **47** Egha Hadat aremezi, Masrekan nguabamin gumazim, an ziam Samla, an danganim inigha atrivimin oto.

48 Egha Samla aremezi, Saul an danganim inigha atrivimin oto. Saul, a Rehobotian gumazir mam. Rehobot, a Yufretisin Fanemin miriamin itir nguabam. **49** Ezi Saul aremezi, Akborin otarim Balhanan an danganim inigha atrivimin oto. **50** Egha Balhanan aremezi, Hadat an danganim inigha atrivimin oto. Egha Paun nguabamin atrivimin iti. Ezi an amuim Mehetabel, a Matretin guivim. Ezi Mehetabelin inazim Mesahap. **51** Ezi gin Hadat aremezi, gumazir dapaniba Idomian anababagh atvaghaga men gari. Me distighin kabagh atvaghaga dar gari: Timna, Alva ko Jetet, **52** Oholibama, Ela, Pinon, **53** Kenas, Teman, Mipsar, **54** Makdiel ko Iram. Me bar, Idomian anababar gumazir dapanibar ziaba.

2 Isralin otaribar ziabar kara: Ruben, Simeon, Livai, Juda, Isakar, Sebulun, **2** Dan, Josep, Benjamin, Naphtali, Gat ko Aser. **3** Judan otaribar ziabar kara: Er, Onan ko Sela. Otarir 3plan kabar amebam Batsua, a Kenanian amizim. Judan otarir ivariam, Er, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir bar kuram gamizi, Ikiavira Itir God a misoghezima an areme. **4** Ezi Judan otarir igharazimning itir, Peres ko Sera. Ezi aniningin amebam Judan ivozir guivim, an ziam Tamar. Kamaghin amizi, Juda bar moghira otarir 5pla iti. **5** Persin otaribar ziabar kara: Hesron ko Hamul. **6** Seran otaribar ziabar kara: Simri, Etan, Heman, Kalkol, ko Darda. Sera bar moghira 5plan otariba iti. **7** Karmin otarim Akan, a Seran adarazir mav. Anarira bizir Israelia God bagha inabaziba ini. Ezi bizir kam bangin God osintizim isa Israelia ganingi. **8** Etan otarir vamira iti, an ziam Asaria. **9** Persin otarim Hesron, a otarir 3pla iti, men ziabar kara: Jeramel, Ram ko Kalep. **10** Ezi Ram an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Nasonin afeziam. Nason, a Judan anabamin gumazir dapanir mam. **11** Ezi Nason, a Salmonin afeziam, ezi Salmon, a Boasin afeziam, **12** ezi Boas, a Obetin afeziam, ezi Obet Jesin afeziam. **13** Ezi Jesi otarir 7pla iti. An otarir ivariam Eliap, ezi an girara irim Abinadap, ezi an namba 3in otarim Simea. **14** Ezi an namba 4in otarim Netanel, ezi namba 5 Rada. **15** Ezi namba 6 Osem, ezi abuan namba 7 Devit. **16** Jesi uaghan guivir pumuning itir, Seruia ko Abigel. Ezi Seruia otarir 3pla iti, Abisai ko Joap ko Asahel. **17** Ezi Abigelin pam Jeter, a Ismaelin adarazir gumazir mam. Abigel otarir mam bate, an ziam Amasa. **18** Hesronin otarim Kalep, an amuimin ziam Asuba. Ezi Asuba, guivir mam bate, an ziam Jeriot. Ezi Jeriotin otaribar ziabar kara: Jeser, Sobap, ko Ardor. **19** Ezi Asuba aremezi, Kalep Efrata inigha an itima, an otarir mam bate, an ziam Hur. **20** Ezi Hur, Urin afeziam, ezi Uri Besalelin afeziam. **21** Ezi gin, Hesron 60plan azeniba ikia, Makirin guivimin iti. Amizir kam, Gileatin afumim. Egha amizir kam otarir mam bate, an ziam, Segup. **22** Ezi Segup, a Jairin afeziam. Ezi Jair Gileatin Distighin itir nguabam ekiar 23pla gativagha dar gari. **23** Ezi Gesur ko Sirian adarazi izava, Jair ko Kenatin adarazi ko misogha men nguabam ekiaba ko, men nguabam dozir men boroghin itir maba sara ini. Me 60plan nguabam ekiaba bar moghira da ini. Danganir kamin iti darasi, kar Gileatin afeziam Makirin ovavir boriba. **24** Ezi Hesronin amuim Abiya navim adair dughiamin, Hesron, Kalep Efratan nguabam ekiamin areme. Ezi Abiya otarim bategha, ziam Asur a gati. Ezi gin, Asur Tekoan nguabam ekiam aghuigha an ingari. **25** Ezi Hesronin otarir ivariam Jeramel, a 5plan otariba iti. Ram, an otarir ivariam. Ezi otarir igharazibar ziabar kara: Buna, Oren, Osem, ko Ahiya. **26** Ezi Ram otarir 3pla iti, men ziabar kara: Mas, Jamin, ko Eker. Ezi Jeramel uam amizir mam inigha an iti, an ziam Atara. Ezi Atara otarir vamira bate, an ziam Onam. **28** Ezi Onamin otarimningin ziamning kara: Samai ko Jada. Ezi Samai, an otarimningin ziamning kara: Nadap ko Abisur. **29** Ezi Abisur Abihail inigha an itima, an otarir pumuning bate, Aban ko Molit. **30** Nadapin otarimningin ziamning kara: Selet ko Apaim. Ezi Selet boritam inizir puvatigha areme. **31** Ezi Apaim otarir vamira iti, an ziam Isi. Ezi Isi otarir vamira iti, an ziam Sesan. Ezi Sesan otarir vamira iti, an ziam, Alai. **32** Ezi Samain avebam Jada, an otarimningin ziamning kara: Jeter ko Jonatan. Ezi Jeter boritam inizir puvatigha areme. **33** Ezi Jonatan otarir pumuning

iti, aningin ziamning, Pelet ko Sasa. Gumazir kaba, kar Jeramelin ovavir boriba. **34** Ezi Sesan otariba puvati, a guvibara iti. Ezi Isipian gumazir mam, Sesanin ingangarir gumazir kinimin iti. Ingangarir gumazir kinir kamin ziam, Jara. **35** Ezi Sesan uan guvir mam ataghizi, a ingangarir gumazir kinim Jaran iti. Egħa otarir mam bate, an ziam Atai. **36** Ezi Atai, a Natanin afeziam, ezi Natan, Sabatin afeziam. **37** Ezi Sabat, Eplalin afeziam, ezi Eplal, a Obetin afeziam. **38** Ezi Obet, a Jehun afeziam, ezi Jehu, a Asarian afeziam. **39** Ezi Asaria, a Helesin afeziam, ezi Heles Eleasan afeziam. **40** Ezi Eleasa, a Sismain afeziam, ezi Sismai, a Salumin afeziam. **41** Ezi Salum, a Jekamin afeziam, ezi Jekamia, a Elisaman afeziam. **42** Ezi Jeramelin avebam Kalep, an otaribar ziabar kara. An otarir ivariam, Mesa. Ezi Mesa Sifin afeziam, ezi Sif Maresan afeziam, ezi Maresa Hebronin afeziam. **43** Ezi Hebronin otaribar ziabar kara: Kora, Tapua, Rekem ko Sema. **44** Ezi Sema, a Rahamin afeziam, ezi Raham, a Jorkeamin afeziam. Ezi Rekem, a Samain afeziam. **45** Ezi Samai, a Maonin afeziam, ezi Maon, a Betsurin afeziam. **46** Ezi Kalepin amuir dozir mam, an ziam Efa. Ezi Efan otaribar ziabar kara: Haran, Mosa, ko Gases. Ezi Haran, a Gasesin igharazimin afeziam. **47** Ezi Jadain otaribar ziabar kara: Regem, Jotam, Gesan, Pelet, Efa, ko Sap. **48** Ezi Kalepin amuir dozir igharazir mam, an ziam Maka. Ezi Makan otaribar ziabar kara: Seber ko Tirhana, Sap ko Seva. Ezi Sap, Matmanan nguibar ekiamin ingari. Ezi Seva Makbena ko Gibeian nguibar ekiamning ingari. Ezi Kalep guvir mam iti, an ziam Aksa. **50** Ezi Kalepin ovavir borir igharazir maba uaghan iti. Kalep ko Efrata, aningin otarir ivariam Hur. Ezi Hurin otaribar ziabar kara: Sobal, Salma, ko Harep. Ezi Sobal, Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingari. Ezi Salma, Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Ezi Harep, Betgaderin nguibar ekiamin ingari. **52** Ezi Sobal, a Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ingarizir gumazim, a Haroen nguibar ekiamin itir gumazamiziba, ko nguibar ekiam Menuhotin itir gumazamizir mabar inazir afeziam. **53** Egħa a uaghan Kiriati Jearimin itir gumazamizibar inazir afeziam. Gumazamizir kaba, me Itra ko Put ko Sumat ko Misran ovavir boriba. Nguibar ekiam Sora ko nguibar ekiam Estaolin gumazamiziba, me uaghan men adarasi. **54** Ezi Salman ovavir boriba, me nguibar ekiam Betlehem, ko nguibar ekiam Netofa, ko nguibar ekiam Atrot Betjoapin gumazamiziba, ko nguibar ekiam Manahatin gumazamizir maba, me bar moghira Sorin nguibamin ikegħa izezir gumazamiziba. **55** Ezi Jabesin nguibar ekiamin itir marasi, me akinafariba osira fozir ikiziba. Ikizir kabar ziabar kara: Tira, Simea ko Suka. Kar Kinin adarasi. Ezi men inazir afeziam Hamat. Hamat uaghan Rekapin nguibar ekiamin itir adarazir inazir afeziam.

3 Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, an otarir maba ini. Men ziabar kara: Amnon, an otarir ivariam, an amebam Ahinoam, a Jesrilin nguibar ekiamin amizim. Ezi an gin otozir otarim, Daniel. An amebam Abigel, a Karmelin nguibar ekiamin amizim. **2** Ezi otarir namba 3, Apsaloom. An amebam Maka, ezi Makan afeziam Talmal, a kantri Gesurin atrivim. Ezi otarir namba 4 Adoniya. An amebam, Hagit. **3** Ezi otarir namba 5, Sefatia, an amebam Abital. Ezi otarir namba 6, Itream, an amebam, Ekla. **4** Devit Hebronin nguibar ekiamin ikiava otarir kaba ini. A 7plan azeniba ko 6plan iakinibar Hebronin atrivimin ike. Egħa Jerusalem ikia, 33plan azenibar atrivimin iti. **5** A kagh itima, an amuin Batseba otarir 4pla bate. Batseba an Amielin guvim. Ezi an otaribar ziabar kara: Simea, Sobap, Natan, ko Solomon. **6** Devit uā gin, otarir 9pla ini. Men ziabar kara: Iphar, Elisama, Elifelet, **7** Noga, Nefek, Jafia, **8** Elisaman igharazim ko, Eliada ko Elifeletin igharazim. **9** Devit otarir kaba ini. A uaghan otarir igharazir maba ini, an amuir doziba me bate. Egħa a uaghan guvir mam iti, an ziam Tamar. **10** Kar Solomonin ovavir boribar ziabar. Solomon, a Rehoboamin afeziam, ezi Rehoboam, a Abiyan afeziam, ezi Abiya, a Asan afeziam, ezi Asa, a Jehosafatin afeziam, **11** ezi Jehosafat, a Jehoramin afeziam, ezi Jehoram, a Ahasian afeziam, ezi Ahasia, a Joasin afeziam, **12** ezi Joas, a Amasian afeziam, ezi Amasia, a Usian afeziam, an ziar igharazim Asaria. Ezi Usia,

a Jotamin afeziam, **13** ezi Jotam, a Ahasin afeziam, ezi Ahas, a Hese kian afeziam, ezi Hese kia, a Manasan afeziam. **14** Ezi Manase, a Emonin afeziam, ezi Emon, a Josalan afeziam. **15** Ezi Josala otarir 4pla iti. An otarir ivariam, Johanan, ezi an girara irim Jehoiakim, ezi namba 3in otarim Sedekia, ezi namba 4in otarim Salum, an ziar igharazim Joahas. **16** Ezi Jehoiakim otarir pumuning iti, Jekonia ko Sedekia. Jekonia, an ziar igharazim Jehoiakin. **17** Jehoiakin, an atrivir Babilonia suiragħa kalabuziar gumazimin min, a inigħa ghua uan kantrin atizim. An otaribar ziabar kara: Sealtiel, **18** ko Malkiram, Pedaia, Senasar, Jekamia, Hosama, ko Nedabia. **19** Pedaia otarimningin ziamning kara: Serubabel ko Simei. Ezi Serubabel otarir pumuning iti, aningin ziamning, Mesulam ko Hanania. A uaghan guvir mam iti, an ziam Selomit. **20** Ezi Pedaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hasuba, Ohel, Berekia, Hasadia, ko Jusap Hesel. **21** Ezi Hananian otarimningin ziamning, Pelatia ko Jesaia. Ezi Jesaia, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Arnanin afeziam, ezi Arnan, a Obadian afeziam, ezi Obadia, a Sekanian afeziam. **22** Ezi Sekania otarir vamira iti, an ziam Semaia. Ezi Semaia otarir 5pla iti. Men ziabar kara: Hatus, Igal, Baria, Nearia ko Safat. **23** Ezi Nearia otarir 3pla iti, Elionoai, Hiskia ko Asrikam. **24** Ezi Elionoai otarir 7pla iti, men ziabar kara: Hodavia, Eliasip, Pelaia, Akup, Johanan, Delaia ko Anani.

4 Judan ovavir borir mabar ziabar kara: Peres, Hesron, Karmi, Hur ko Sobal. **2** Ezi Sobal, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Ahumai ko Lahatin afeziam. Gumazir kaba, Soran nguibar ekiamin itir ikizibar inazir afeziba. **3** Ezi Kalepin amuin Efrata, an borir ivariar an otezimin ziam, Hur. Ezi gin Hur Betlehemin nguibar ekiamin ingari. Hurin otaribar ziabar kara: Jesril, Isma, Itbas, Penuel ko Eser. Ezi men buaramizim Haseleponi. Ezi gin Jesril, Isma ko Itbas, me Etamin nguibar ekiamin ingari. Ezi Penuel Gedordin nguibar ekiamin ingari. Ezi Eser Husan nguibar ekiamin ingari. **5** Ezi Asur, a Tekoan nguibar ekiamin ingarizir gumazim, an amuir pumuning iti, aningin ziamning Hela ko Nara. **6** Ezi Nara otarir 4pla bate. Men ziabar kara: Ahusam, Hefer, Temeni, ko Hahastari. **7** Ezi Hela 3plan otariba bate, men ziabar kara: Seret, Ishar, ko Etnan. **8** Ezi Kos, Anup ko Sobeban afeziam. Egħa Harumin otarim Aharhelin ikizibar inazir afeziama. **9** Gumazir mam iti, an ziam Jabes. An araziba bar deragħa uan aveghbuabar araziba bar dagħ afira. Ezi gumazamiziba bar an ziam fe. Jabesin amebam a batir dughiamin, a bar mizazir ekiam ini. Kamaghin amizima, a ziam Jabes, a gati. **10** Ezi dughiar mamin Jabes kamaghin Israelin Godin dia ghaze, "O God, ki kamaghsua, ni deravira na damuva nguazir aviriba na daningti, da nguazir ki datirighin itim gafiragħam. Egħti nin gavgavim na ko ikiva nan akurvagh! Egh ni bar deravira na gegħuvti, arazir kuraba mizaziba na daningan kogħam." Ezi God Jabesin azangsizim baregħa Jabes an azarazi mogħiram ami. **11** Ezi Suhan aveghbuam Kelup, a Mehiring afeziam, ezi Mehir, a Estonin afeziam. **12** Ezi Eston, a Betrafa ko Pasea ko Tehinan afeziam. Ezi Tehina, a Nahasin nguibar ekiamin ingari. Gumazir kaba Rekan danganimin iti. **13** Ezi Kenasin otarimningin ziamning, Otniel ko Seraia. Ezi Otniel, Hatat ko Meonotain afeziam. **14** Ezi Meonotai, a Ofiran afeziam. Ezi Seraia, a Joapin afeziam. Ezi Joap, danganir zarir mamin itir ikizimin inazir afeziam. Danganir zarir kam, me kamaghin a dibora ghaze, "Fofozim Itir Ingangarir Gumazibar Danganir Zarim." Danganir kamin itir gumazamiziba, me bizir guar aviribar ingaramin fofoziba iti. Kamaghin amizi, me ziar kam a gati. **15** Jefunen otarim Kalep, otarir 3pla iti. Men ziabar kara: Iru, Ela ko Nam. Ezi Ela, Kenasin afeziam. **16** Jehalelelin otaribar ziabar kara: Sif, Sifa, Tiria ko Asarel. **17** Ezi Esran otaribar ziabar kara: Jeter, Meret, Efer ko Jalon. Ezi Meret, a Isipian atrivimin guvim Bitian iti. Aningin boribar ziabar kara: Miriam, Samai ko Isba. Gin Isba Estemoan nguibar ekiamin ingari. Meret uaghan Judan anabamin amizir mamin iti. Aningin boribar ziabar kara: Jeret ko Heber ko Jekutieli. Ezi gin, Jeret Gedordin nguibar ekiamin ingari. Ezi Heber Sokon nguibar ekiamin ingari. Ezi Jekutieli Sanoan

ngubar ekiamin ingari. **19** Ezi Hodia, a Nahamin afumimin iti. Anining ovavir borir maba, Gereem ko Makan ikizimningin iti. Ezi Gereemin ikizim, me ngubar ekiam Keilan itima, Makan ikizim, me Estemoan ngubar ekiamin iti. **20** Simonin otaribar ziabar kara: Amnon, Rina, Benhanan, ko Tilon. Ezi Isi otarir pumuning iti: Sohet ko Bensohet. **21** Ezi Sela, a Judan otarir mam. Kar an ovavir borir mabar ziaba: Er, Lada, Jokim, Joas, Sarap, ko Koseban ngubar ekiamin iti darasi, ko Betasbean ngubar ekiamin iti darasi. Betasbean itir gumazamizir kaba, me inir bar aghuiba nuavir darasi. Ezi Er, a Lekan ngubar ekiamin ingari. Ezi Lada, a Maresan ngubar ekiamin ingari. Ezi Joas ko Sarap, aning Moapin nguazimin iti darasi ko Jasubi Lahemin ngubar ekiamin iti darasi gativagha men gari. Gumazir kaba, Netaim ko Gederan ngubar ekiamningin ikiava atrivibar ingangaribagh ami. Me nguazir minebar ingarir gumaziba. Migirigiri otevir kam, gumaziba fomira an osiri. **24** Simeonin otaribar ziabar kara: Nemuel, Jamin, Jarip, Sera ko Saul. **25** Ezi Saul, a Salumin afeziam, ezi Salum, a Mipsamin afeziam, ezi Mipsam, a Misman afeziam. **26** Misman ovavir boribar ziabar kara: Misma, a Hamuelin afeziam, ezi Hamuel, a Sakurin afeziam, ezi Sakur, a Simein afeziam. **27** Ezi Simeir otarir 16pla ko guivir 6pla iti. Ezi an aveghbuaba otarir aviriba puvati. Kamaghin amizi, Simeonin anabam, Judan anabamin min avirasemezir puvati. **28** Simeonin anabamin adarasi, me ngubar ekir kabar iti: Berseba, Molada, Hasarsual, **29** Bilha, Esem, Tolat, **30** ko Betuel, Horma, Siklak, **31** ko Bet, Markabot, Hasarsusim, Betbiri, ko Saraim. Simeonin anabamin gumazamiziba ngubar kabar ikia ghuavira itima, Atrivim Devitin dughiam oto. **32** Me uaghan 5plan ngubar ekir kabar iti: Etam, Ain, Rimon, Token ko Asan. **33** Eggha me uaghan danganir dozir ngubar ekir kabar boroghin itibar ikia ghua Balatin ngubar ekiamin tu. Kar Simeonin anabamin ngubar ekiaba. Simeonin anabamin adarasi, me bar deraghavira uan ikiziba ko gumazamizibar ziaba osiri. **34** Kar men ikizibar faragha zuir gumazir dapanibar ziaba: Mesobap, Jamlek ko Amasian otarim Josa, ko Joel, Elioenai, Jakoba, Jesohaia, Asaia, Adiel, Jesimiel, Benaia, Jehu, ko Sisa. Jehu, a Josibian otarim, ezi Josibia, a Seraian otarim, ezi Seraia, a Asielin otarim. Ezi Sisa, a Sifin otarim, ezi Sifi, a Alonin otarim, ezi Alon, a Jedaian otarim, ezi Jedaia, a Simrin otarim, ezi Simri, a Semaian otarim. Gumazir dapanir kabar ikizibar gumazamiziba ghua bar aviraseme. **39** Eggha me uan bulmakauba ko sipsipba damamin grazir aghuiba buria ghua, Gedorin danganir aruem anadi naghin, danganir zarimin boroghin iti. **40** Me ghua danganir kamin garima danganir kamin graziba bar dera, ezi danganir zarir kam bar ekefe. Ezi me danganir kamin itima, osimtizitaba me bativir puvatizima, me deraghavira iti. Hamin adarazi bar fomira danganir kamin ike. **41** Judabar Atrivim Hesekia, an atrivimin itir dughiamin, Simeonin anabamin gumazir dapaniba garima, grazir bar aghuiba danganir kamin iti. Kamaghin amizi, me ghuava Ham ko Meunin adarazi ko misosi. Eggha me gumazamizir kabav sogha men purirpenibagh asighasigha bar me kuavareme. Ezi men tav ua itir puvati. Eggha gin Simeonin anabamin gumazamiziba danganir kam gapia. **42** Ezi Simeonin anabamin 500plan midorozir gumaziba dikavigha ghua, Seirin danganimin aven itir mighsiabar itir danganimin ghue, kar idomian nguazim. Men gumazir dapaniba, me Isin otariba. Men ziabar kara: Pelatia, Nearia, Refaia, ko Usiel. **43** Amalekian adarazir marazi fomira Israelian ara ghua danganir kamin iti. Ezi Simeonin anabamin gumaziba ghuava, Amalekian ikiavira itir varazira misogha me dikabiragha men danganim inigha an ikia iza datirighin tu.

5 Jekop an ziar mam Israel, an otarir ivariam Ruben. Ruben uan afeziamin amuir dozir mam ko akui. Kamaghin amizi, an otarir ivariaba inianin danganim, an a inizir puvati. Puvati. An dozim Josepin otarimning, an danganir kam ini. Kamaghin amizi, Israelin otaribar ziar me osiziribar tongin, Rubenin ziam faragha itir puvati. **2** Guizbangira, Juda uan aveghbuabar tongin bar gavgavigha ziar ekiam iti, ezi gin Israelian atriviba, Judan ovavir boribar tongin otifi. Ezi Josep,

Israelin otarir ivariam min danganir kam ini. **3** Kar Israelin otarir ivariam, Rubenin otaribar ziabar kara: Hanok, Palu, Hesron ko Karmi. **4** Ezi Rubenin ovavir boribar tongin, gumazir mam Joel, an ovavir boribar ziabar kara: Joel, a Semaian afeziam, ezi Semaia, a Gokin afeziam, ezi Gok, a Simein afeziam, **5** ezi Simeir, a Maikan afeziam, ezi Maika, a Reaian afeziam, ezi Reaia, a Balin afeziam, **6** ezi Bal, a Beran afeziam. Bera, a Rubenin anabamin gumazir dapanimin itima, Asirian Atrivim Tiklat Pileser an suiragha uan kantrin ghua kalabuziamin min aneti. **7** Ezi Rubenin anabamin adarazir gumazir dapanibar ziaba, me kamaghin dar bora da osira izaghiri: Jeiel a faragha zui, ezi Sekaraia, **8** ko Bela, aning an gin zui. Bela, a Asasin otarim, ezi Asas, a Seman otarim, ezi Sema, a Joelin otarim. Anabar kam itir danganin, Aroerin ngubar ekiamin notin amadaghan ikegha ghua Nebo ko Balmeonin ngubar ekiamningin tu. **9** Me Gileatin Distirighin danganir kamin itima, men bulmakauba ko sipsipba bar aviraseme. Ezi men marazi ghua aruem anadi naghin, nguazir gumazamiziba puvatizir danganimin miriamin itim inigha an iti, nguazir kamin mitaghniham ghua Yufretisin Fanemin tu. **10** Ezi Sol atrivimin itir dughiamin, Rubenin adarazi Hagarin adaraziv soghezi me ariaghire. Ezi Rubenin anabamin adarasi, Hagarian nguazim inigha a gapia. Nguazir kam, Gileatin Distirighin amadaghan aruem anadi naghin iti. **11** Ezi Gatin anabamin adarasi, Basanin Distirighin ikia Rubenin anabamin adarazi iti naghin notin amadaghan iti. Me itir nguazimin mitaghniham ghua aruem anadi naghin Salekan ngubar ekiamin tu. **12** Gatin anabamin marazi Basanin Distirighin iti. Ezi Joelin ikizim men faragha zui, ezi Safamin ikizim men girara zui, ezi uaghan Janain ikizim ko Safatin ikizim me ko iti. **13** Ezi Gatin anabam, 7plan ikizir igharaziba uaghan iti. Men ziabar kara: Maikel, Mesulam, Seba, Jorai, Jakan, Sia ko Eber. **14** Men ovavim Abihail, a Hurin otarim. Ezi Huri, a Jaroan otarim, ezi Jaroa, a Gileatin otarim, ezi Gileat, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Jesisain otarim, ezi Jesisai, a Jadon otarim, ezi Jado, a Busin otarim. **15** Ezi ikizir kamin gumazir dapanim Ahi, an Apdielin otarim, eggha Gunin igiavotamir. **16** Ezi 7plan ikizir kaba, Gileatin Distrik ko Basanin Distirighin ikia, eggha uaghan anining aven itir ngubar ekiaba ko dozibar iti. Eggha uaghan me Saronin nguazimin iti. Nguazir aghuir kaba, men bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. **17** Dughiar Jotam Judabar atrivimin itim, ko dughiar Jeroboam Israelian atrivimin itimin, akinafarim osirir gumaziba Gatin anabamin ikizibar gumazibar ziaba, bar da osiri. **18** Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir darasi, me Rubenin anabamin adarazi ko Gatin anabamin adarazi ko Manasen anabamin me tuirazimningin mamin adarasi, me bar moghira 44,760plan midorozir gumaziba iti. Gumazir kaba bar derivira oraba ko midorozir sababar suigha misogha, uaghan barir pibar asa bar fo. **19** Me ghua Hagarin adarazi ko, Jetur ko, Nafis ko, Nodapin adarazi ko misosi. **20** Ezi midorozimin dughiamin, Israelia uarir akurvaghasa Godin diagha an azai. Ezi God men akurazi me uan apnir kaba abira. Me bar uarir akurvaghasa nighnizir gavgavir ekiam Godin itima, God men akura. **21** Ezi me uan apnibar asiziba uari bagha da ini. Me 50,000plan kamelba isava, 250,000plan sipsipba ko 2,000plan donkiba ini. Eggha uaghan 100,000plan gumazamizibar suigha kalabuziabar min me inigha ize. **22** Bar guizbangira, God uabi midorozir kamin faragha zui, kamaghin amizi apnibar gumazir aviriba midorozir kamin ariaghire. Eggha me gin uan apnibar nguazim inigha a gapia. Me an ikia ghua azenir aviribar gin, Israelian apnir igharaziba me inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabuziabar min me atizir dughiamin oto. **23** Manasen anabar me tuirazimningin ikizir mam bar aviraseme. Me Basanin Distirighin iti, ezi men nguazim Balhermonin ngubar ekiamin notin amadaghan ghua Senirin Mighsiamin tu, an ziar mam Hermonin Mighsiam. **24** Men ikizibar gumazir dapanibar ziabar kara: Efer ko Isi, Eliel, Asriel, Jeremaia, Hodavia, ko Jadiel. Gumazir kaba bar midorozir gumazir aghuiba, eggha uaghan ziar ekiaba iti. **25** Ezi gin Rubenin anabam ko Gatin anabam ko

Manasen anabar me tuirozimningin mamin adarasi, me uan inazir afeziabar Godin akam batuegha arazir bar kurabagh ami. Egha me gumazamizir faragha nguazir kamin ikezibar asebar ofa gami. Israelia ghua nguazir kamin otozir dughiamin, God me bagha nguazir kamin iti darazi batoke. Ezi datirighin Israelia ua akirin ragha uan God gasara, mati amizim uan pam ategha tuavir amizimin min pura tintinibar gumaziba ko akui moghin iti. **26** Kamaghin amizi, Israelian God, Asirian Atrivim Pul, an ziar igharazim Tiklat Pilesar, a me misoghasa nighnizim a ganigha an nighnizim fe. Ezi Asiriaba izava Israelia misogha me abira. Egha Asiriaba Rubenin anabam, ko Gatin anabam, ko Manasen anabar me tuirozimningin mamin adarazi inigha ghua, Halan nguazim ko Haborin Fanem ko Gosenin Fanemin boroghin itir nguazim, ko Haran Distirighin otogha me isava kalabuziabar min me ati. Ezi me kagh ikia iza datirighin iti.

6 Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. **2** Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. **3** Ezi Amramin boribar ziabar kara: Aron ko Moses ko Miriam, Ezi Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. **4** Ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, an Abisuan afeziam, **5** ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, **6** ezi Usi, a Serahian afeziam, ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, **7** ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, **8** ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam, **9** ezi Ahimas, a Asarian afeziam, ezi Asaria, a Johananin afeziam, **10** ezi Johanan, a Asarian igharazimin afeziam. Atrivim Solomon Jerusalem Godin Dipenimin ingarizir dughiamin, Asarian igharazir kam ofa gamir gumazibar dapanimin iti. **11** Ezi Asarian kam, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, **12** ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Salumin afeziam, **13** ezi Salum, a Hilkin afeziam, ezi Hilki, a Asarian afeziam, **14** ezi Asaria, a Seraian afeziam, ezi Seraia, a Jehosadakin afeziam. **15** Ezi Ikiavira Itir God nighnizim isava Atrivim Nebukatnesar ganingizima, Babilonia izava Judaba ko Jerusalem inigha kalabuziabar min me inigha ghue, Dughiar kamin me uaghan kalabuzar gumazimin min, Jehosadak inigha Babilonin ghu. **16** Livain otaribar ziabar kara: Gerson, Kohat ko Merari. **17** Ezi Gersonin otarimningin ziamning kara: Lipni ko Simei. **18** Ezi Kohatin otaribar ziabar kara: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. **19** Ezi Merarin otarimningin ziamning: Mali ko Musi. Gumazir kaba, Livain anabamin ikizibar gumaziba. **20** Ezi Gersonin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Gerson, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Jahatin afeziam, ezi Jahat, a Siman afeziam, **21** ezi Soma, a Joan afeziam, ezi Joa, a Idon afeziam, ezi Ido, a Seran afeziam, ezi Sera, a Jeaterain afeziam. **22** Ezi Kohatin ovavir boribar ziabar kara: Kohat, an Aminadapin afeziam, ezi Aminadap, a Koran afeziam, ezi Kora, a Asirin afeziam, **23** ezi Asir, a Elkanan afeziam, ezi Elkana, a Ebiasapin afeziam, ezi Ebiasap, a Asirin igharazimin afeziam, **24** ezi Asir, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Urielin afeziam, ezi Uriel, a Usian afeziam, ezi Usia, a Saulin afeziam. **25** Ezi Elkanan ovavir boribar ziabar kara: Amasai, Ahimot, **26** ko Elkana. Ezi Elkanan igharazir kamin ovavir boribar kara: Elkana, a Sofain afeziam, ezi Sofai, a Nahatin afeziam, **27** ezi Nahat, a Eliapin afeziam, ezi Eliap, a Jerohamin afeziam, ezi Jeroham, a Elkanan afeziam. **28** Ezi Samuelin otarimningin ziamning kara: Joel an otariv ivariam, ezi an girara irim Abiya. **29** Ezi Merarin ikizimin ovavir boribar ziabar kara: Merari, a Malin afeziam, ezi Mali, a Lipnin afeziam, ezi Lipni, a Simein afeziam, ezi Simei, a Usan afeziam, **30** ezi Usa, a Simean afeziam, ezi Simea, a Hagian afeziam, ezi Hagia, a Asaian afeziam. **31** Ezi Atrivim Devit Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha iza, Jerusalem Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven izegha anetigha givagha, Godin Dipenimin aven onger akabar ingangarin faragh mangamin gumazir maba amisefe. **32** Ezi gumazamiziba bar uari akuvir dughiamin, gumazir kaba Ikiavira Itir God bativamin Purirpenimin itir akamin boroghin ighiabagh ami. Me Godin Purirpenin boroghin kamaghiram amua ghua, Atrivim Solomon Jerusalem itir Ikiavira Itir Godin Dipenir igiamin ingari. Gumazir kaba, bar derivira Godin

Akinafarimin aven onger akabar amuamin arazibar gintisi. **33** Devit ighiabar amuamin gumazibar faragh mangamin gumazir 3pla amisefe. Eghti men boriba gin kamaghiru ingangarin kam damuam. Kohatin ikizimin gumazim men fara, an ziam Heman. An onger akabar araziba bar adagh fo. Heman, a Joelin otarim, ezi Joel, a Samuelin otarim, **34** ezi Samuel, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Elielin otarim, ezi Eliel, a Toan otarim, **35** ezi Toa, a Sufin otarim, ezi Suf, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Mahatin otarim, ezi Mahat, a Amasain otarim, **36** ezi Amasai, a Elkanan otarim, ezi Elkana, a Joelin otarim, ezi Joel, a Asarian otarim, ezi Asaria, a Sefanaian otarim, **37** ezi Sefanaia, a Tahatin otarim, ezi Tahat, a Asirin otarim, ezi Asir, a Ebiasapin otarim, ezi Ebiasap, a Koran otarim, **38** ezi Kora, a Isharin otarim, ezi Ishar, a Kohatin otarim, ezi Kohat, a Livain otarim, ezi Livai, a Israelin otarim. **39** Devit misevezir gumazir namba 2, an ziam Asap. Asap, a Hemanin aveghuam, egha a ko ingangarir vamiram ami. Egha onger akabagh amir dughiaabar, Asap uan adarazi ko Hemanin agharir guvimin amadaghin tuifi. Asap, a Berekian otarim, ezi Berekia, a Simean otarim, **40** ezi Simea, a Maikelin otarim, ezi Maikel, a Basean otarim, ezi Basea, a Malkian otarim, **41** ezi Malkia, a Etnin otarim, ezi Etni, a Seran otarim, ezi Sera, a Adaian otarim, **42** ezi Adaia, a Etanin otarim, ezi Etan, a Siman otarim, ezi Sima, a Simein otarim, **43** ezi Simei, a Jahatin otarim, ezi Jahat, a Gersonin otarim, ezi Gerson, a Livain otarim. **44** Ezi namba 3in gumazir Devit misevezim, an ziam Etan, a Merarin ikizimin adarazi gativagha men garl. Onger akabagh amir dughiamin, Merarin adarazi Hemanin agharir kiriamin amadaghin tuifi. Etan, a Kisin otarim, ezi Kisi, an Apdin otarim, ezi Apdi, a Malukin otarim, **45** ezi Maluk, a Hasabian otarim, ezi Hasabia, a Amasian otarim, ezi Amasia, a Hilkin otarim, **46** ezi Hilki, a Amsin otarim, ezi Amsi, a Banin otarim, ezi Bani, a Semerin otarim, **47** ezi Semer, a Malin otarim, ezi Mali, a Musin otarim, ezi Musi, a Merarin otarim, ezi Merari, a Livain otarim. **48** Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir igharaziba, gumazir aruaba dar amusa Livain anabamin gumazir igharaziba amisefe. **49** Aron uan otariba ko, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozim ko pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozimin, ofa damuamin ingangarim iti. Egha me Bar Anogoroghezir Danganimin aven ingangaribagh ami. Egha me uaghan Israelian arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Godin ingangarir gumazim Moses, an Aron mikemezir migirigiaba, me dar gintigha ingangarir kaba bar dagh ami. **50** Kar Aronin ovavir boribar ziaba: Aron, a Eleasarin afeziam, ezi Eleasar, a Finiasin afeziam, ezi Finias, a Abisuan afeziam, **51** ezi Abisua, a Bukin afeziam, ezi Buki, a Usin afeziam, ezi Usi, a Serahian afeziam, **52** ezi Serahia, a Meraiotin afeziam, ezi Meraiot, a Amarian afeziam, ezi Amaria, a Ahitupin afeziam, **53** ezi Ahitup, a Sadokin afeziam, ezi Sadok, a Ahimasin afeziam. **54** Kar dangarin Israelia Aronin ovavir boriba bagha misevezir nguibar ekiabar ziaba: Aron, a Kohatin ikizimin gumazim. Israelia fomira, nguibaba tuiragh Livain anabamin adarazir aningsi satu gikararava kamaghin fogh suam, men ikizimin aven terara faragh nguibam iniam. Ezi Aronin adarazir ziam faragha oto. **55** Kamaghin amizi, Israelia Hebronin nguibar ekiar Judan anabamin nguazimin itiv isava Aronin adarazigh aningi. Egha uaghan nguazir nguibar ekiar kamin boroghin itiba isava me ganingi. Nguazir kam grazir bar aghuir bulmakauba ko sipsipba damamiba an iti. **56** Ezi azeniba ko nguibar dozir Hebronin boroghin itir kaba, me faragha da isava Jefunen otarim Kalep ganingigha gifa. Kamaghin amizi, Israelia da isava Aronin adarazigh aningizir puvati. **57** Israelia Hebronin nguibar ekiam ko Jatirin nguibar ekiam is, Aronin adarazigh aningi. Hebron, a nguibar ekiar gumazamiziba ari mangi mongamim. Egha me uaghan nguibar ekiar igharazir maba sara Aronin adarazigh aningi. Nguibar ekiar kabar ziabar kara: Lipna ko Estemoa ko, **58** Hilan ko Debir ko, **59** Asan ko Betsemes. Me uaghan nguibar ekiar kabar boroghin itir nguazir maba sara me ganingi. Nguazir kaba bulmakauba ko sipsipba damamin grazir bar aghuiba iti. **60** Egha Israelia

uaghan nguibar ekia Benjaminin anabamin nguazimin itir maba isa me ganingi. Nguibar ekia kabar ziabar kara: Geba, Alemet ko Anatot. Egha me dar boroghin nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. Me 13plan nguibar ekiaba isava Aronin adarazigh aningi. **61** Ezi Israelia ua satu gikararava nguibar ekia 10pla isava Kohatin ikizimin igharaz darazigh aningi. Nguibar ekia kaba Manasen anabar tuirazimningin mamin nguazir aruem uaghiri naghin itimin iti. **62** Egha me Gersonin ikizimin ovavir boriba bagha 13plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekia kaba, Isakarin anabamin nguazim ko Aserin anabamin nguazim ko Naptalin anabamin nguazim ko Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin nguazimin iti. Manasen anabar kamin nguazim, a Basanin Distrighin iti. **63** Egha me Merarin ikizimin ovavir boriba bagha, 12plan nguibar ekiaba amisefe. Nguibar ekia kaba, Ruben, Gat ko Sebulunin anababar nguazibar iti. **64** Egha arazir kamra me nguibar ekiaba ko dar nguazir grazir aghuiba itiba isava Livain anabamin ovavir boribagh aningi. **65** Nguibar ekia kabar maba, Juda ko Simeon ko Benjaminin anababar nguazibar iti. Ezi ni men ziabar ganigha gifa. Me satu gikararava me bagha nguibar ekia kaba amisefe. **66** Kohatin ikizimin ovavir boriba inizir nguibar ekia kabar maba, Efraimin anabamin nguazimin iti. **67** Sekem, a nguibar ekia kabar nguibar mam, an Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin iti. A nguibar ekia gumamaziziba ari mangi mong ikiasa Israelia misevezir mam. Ezi nguibar ekia igharazir kabar ziabar kara: Geser, **68** ko Jokmeam ko Bethoron, **69** ko Ajjalon ko Gatrimon. Egha me uaghan nguibar kabar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara me ganingi. **70** Ezi Kohatin ikizimin igharaz darasi, nguibar ekia pumuning iti. Nguibar ekia kamningin ziamning kara, Aner ko Bileam. Aning Manasen anabar me tuirazimningin mamin nguazimin iti. Me uaghan aning boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Kohatin ikizim ganingi. **71** Israelia nguibar ekia isa Gersonin ikizim ganingizimning, aning Manasen anabar tuirazimningin mamin nguazimin iti. Aningin ziamningra kara: Astarotin nguibar ekiam, ko Basanin Distrighin itir nguibar ekiam Golan. Me uaghan aning boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. **72** Ezi nguibar ekia kabar maba, Isakarin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Kedes ko Daberat, **73** ko Ramot ko Anem. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. **74** Ezi nguibar ekia kabar maba Aserin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Masal, Apdon, **75** Hukok ko Rehob. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. **76** Nguibar kabar maba, Naptalin anabamin adarazir nguazimin iti. Dar ziabar kara: Galilin Distrighin itir nguibar ekiam Kedes, ko Hamonin nguibar ekiam, ko Kiriataimin nguibar ekiam. Me dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Gersonin ikizim ganingi. **77** Egha Israelia nguibar kabar maba isava Merarin ikizimin ovavir borir igharazibagh aningi. Nguibar ekia kabar ziaba kara. Sebulunin anabamin nguazimin itir nguibamningin ziamning kara: Rimono ko Tabor. Me uaghan aning boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. **78** Ezi Rubenin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar ziabar kara: gumamaziziba puvatzir danganimin itir nguibar ekiam Beser, ko Jasa ko Kedemot ko Mefat. Me dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi. Rubenin anabamin nguazim, a Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itima, Jerikon nguibar ekiam, a Jordanin Fanemin vongin iti. **80** Ezi Gatin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar ziabar kara: Gileatin Distrighin aven itir nguibar ekiam Ramot, Mahanaim, Hesbon ko Jaser. Me uaghan dar boroghin itir nguazir grazir aghuiba itiba sara Merarin ikizim ganingi.

7 Isakar otarir 4pla iti. Men ziabar kara: Tola, Pua, Jasup ko Simron. **2** Tolan otaribar ziabar kara: Usi, Refaia, Jeriel, Jamai, Ipsam ko Samuel. Gumazir kaba, Tolan ovavir boribar ikizibar gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir bar

gavgaviba. Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, Tolan adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,600plan gumaziba. **3** Usi otarir vamira iti, an ziam Israhia. Ezi Israhia otarir 4pla iti, men ziabar kara: Maikel, Obadia, Joel ko Isia. Me bar moghira uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. **4** Gumazir kaba amuiroghborir aviriba iti. Kamaghin amizi, men adarazi bar aviraseme, egha me uan adarazir ziaba osira izaghira me medima, men dibobonim, 36,000plan midorozir gumaziba iti. **5** Ezi Isakarin anabamin adarazir dibobonim bar moghira 87,000plan midorozir gumaziba iti. **6** Benjamin otarir 3pla iti, men ziabar kara: Bela, Beker ko Jedial. **7** Ezi Bela 5pla otariba iti, men ziabar kara: Esbon, Usi, Usiel, Jerimot ko Iri. Me bar moghira uan adarazir gumazir dapanibar otifi, egha me midorozir gumazir gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 22,034plan gumaziba. **8** Ezi Bekerin otaribar ziabar kara: Semira, Joas, Elieser, Elioenai, Omri, Jeremot, Abiya, Anatot ko Alemet. Gumazir kaba bar, me Bekerin otariba, me bar moghira uan adarazir gumazir dapaniba, egha me midorozir gumazir gavgaviba. **9** Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 20,200plan gumaziba. **10** Jedial otarir vamira iti, an ziam, Bilhan. Ezi kar Bilhanin otaribar ziaba: Jeus, Benjamin, Ehut, Kenana, Sitan, Tarsis ko Ahisahar. **11** Gumazir kaba bar, me Jedialin ikizimin adarasi, me bar moghira gumazir dapaniba, egha uaghan midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adarazir midorozir gumazibar dibobonim, 17,200plan gumaziba, egha midoroziba bagh mangamin gavgaviba iti. **12** Ezi Iirin otarimningin ziamning kara: Supim ko Hupim. Ezi Husim, a Aherin otarim. **13** Naptalin otaribar ziabar kara: Jasiel, Guni, Jeser ko Salum. Me Jekopin amuir dozim, Bilhan ovavir baring. **14** Manasen otarimningin ziamning, asarim ko Makir. Aningin amebam, Manasen amuir dozim, an Aramin ikizimin amizim. Ezi Makir, a Gileatin afeziam. **15** Makir amizir mam inigha Hupim ganingi, egha mam inigha Supim ganingi. Makirin buaramizim Maka. Makirin otarir namba 2 a Selofehat. Ezi Selofehat guivibara iti. **16** Ezi Makan igharazim, a Makirin amuin, a uam otarir pumuning bate. Maka, otarir mam ziam Peres a gati, ezi igharazimin ziam Seres. Seres otarir pumuning iti, Ulam ko Rakem. **17** Ezi Ulam otarir vamira iti, an ziam Bedan. Gumamazizir kaba me Gileatin adarasi. Gileat a Makirin otarim, ezi Makir, a Manasen otarim. **18** Ezi Gileatin buaramizim an ziam Hamoleket, a Ishot ko Abieser ko Mala bate. **19** Ezi Semidan otaribar ziabar kara: Ahian, Sekem, Likhi, ko Aniam. **20** Efraimin ovavir boribar ziabar kara: Efraim, a Sutelan afeziam, ezi Sutela, a Beretin afeziam, ezi Beret, a Tahatin afeziam, ezi Tahat, a Eleadan afeziam, **21** ezi Eleada, a Tahatin igharazimin afeziam, ezi Tahat, a Sabatin afeziam, ezi Sabat, a Sutelan igharazimin afeziam. Efraim ua otarir igharazir pumuning iti, Eser ko Eleat. Ezi aning Getin nguibar ekiamin adarazir bulmakauba okimasa uaghirizima, Getia aning misoghezima aning areme. **22** Ezi aningin afeziam Efraim, aning bagha puv aziava ara dughiar aviribar iti, ezi an aveghbuaba izava an navim damuti a navir amirizim iniasa, a ko iti. **23** Ezi gin, Efraimin amuin uam otarir mam bate. Ezi Efraim ghaze, dughiar bar kuram an ikizim bato. Kamaghin amizi, a ziar kam, Beria a gati. **24** Ezi Efraimin guivim Sera, uan adarazi ko me nguibar ekia 3plan kabar ingari, dar ziabar kara: Bethoronin Pin Itim, ko Bethoronin Vin Itim, ko Usensera. **25** Ezi Efraim, a Refan afeziam, ezi Refa, a Resepin afeziam, ezi Resep, a Telan afeziam, ezi Tela, a Tahanin afeziam, **26** ezi Tahan, a Ladanin afeziam, ezi Ladan, a Amihutin afeziam, ezi Amihut, a Elisaman afeziam, **27** ezi Elisama, a Nunin afeziam, ezi Nun, a Josuan afeziam. **28** Efraimin anabamin nguaziba ko nguibar ekiabar kara: Betelin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itiba, ko nguazir Naran nguibar ekiamin aruem anadi naghin ikegha, ghua Geserin nguibar ekiamin aruem uaghiri naghin otogha, ghua Geserin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar tu. Egha ghua Sekemin nguibar ekiam ko nguibar dozir an boroghin itim ko, Aian nguibar ekiam ko nguibar

dozir an boroghin itibar tu. **29** Efraimin anabamin nguazimin mitgahniam, a Manasen anabamin nguazimin mitgahniamin tu. Mitgahniam kamin boroghin, Manasen adarasi, me nguibar ekiar kabagh ativagha dar gari, dar ziabar kara: Betsan, ko Tanak, ko Megido, ko Dor, ko dar boroghin itir nguibar doziba. Israelin otarim Josep, an ovavir boriba nguibar ekiar kabar iti. **30** Aserin otaribar ziabar kara: Imna, Isva, Isvi, ko Beria. Ezi Aserin guivim Sera. **31** Ezi Berian otarimningin ziamninga kara: Heber ko Malkiel. Ezi Malkiel, a Birsaitin afeziam. **32** Ezi Heber, a Japlet ko Somer ko Hotamin afeziam. Ezi Heberin guivim Sua. **33** Ezi Japletin otaribar ziabar kara, Pasak ko Bimhal ko Asvat. **34** Ezi Japletin dozim Somerin otaribar ziabar kara: Ahi, Roga, Jehuba ko Aram. **35** Ezi Somerin dozim Helem, an ziar mam Hotam, an otaribar ziabar kara: Sofa, Imna, Seles ko Amal. **36** Ezi Sofan otaribar ziabar kara: Sua, Harnefer, Sual, Beri, Imra, **37** Beser, Hot, Sama, Silsa, Itran ko Bera. **38** Ezi Jeterin otaribar ziabar kara: Jefune, Pispa ko Ara. **39** Ezi Ulan otaribar ziabar kara: Ara, Haniel ko Risia. **40** Gumazir kaba, kar Aserin anabamin ovavir boriba, egha me uaghan uan ikizibar gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba, me gumazir bar aghuiba, egha midorozir gumazir bar gavgaviba. Me vaghvagha men ziaba osirir dughiamin, men adazariz midorozir gumazibar dibobonim, 26,000plan gumaziba.

8 Benjaminin otaribar ziabar kara: an otarir ivariam Bela, ezi an girara irim Asbel, ezi an otarir namba 3 Ahara, **2** ezi otarir namba 4 Noha, ezi otarir namba 5 Rafa. **3** Ezi Belan otaribar ziabar kara: Adar ko Gera ko Ahihut, **4** Abisua ko Naman ko Ahua, **5** ko Gera ko Sefufam ko Huram. **6** Ezi Ehutin otaribar ziabar kara: Naman ko Ahia ko Gera. Me Geban nguibar ekiamin itir gumamazizibar gumazir dapaniba. Ezi Gera uan aveghbuaba batoghezima, me ghua nguibar ekiam Manahatin iti. Gera, a Usa ko Ahihutin afeziam. **8** Ezi Saharaim, a Moapin kantrin ikia uan amuir pumuning batoke, aningin ziamning, Husim ko Bara. Ezi gin an amuir igharazim Hodes, otariba bate. Men ziabar kara: Jobap, Sibia, Mesa, Malkam, **10** Jeus, Sakia ko Mirma. An otarir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar ofiti. **11** Ezi Saharaim uan otarir pumuning iti, Abitup ko Elpal. An amuir a otoghezimningin mam, Husim, aning bate. **12** Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Eber, Misam ko Semet. Semet uan adarazi ko Onon nguibar ekiam ko, Lotin nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar ingari. **13** Ezi Beria ko Seman ikizimning, Ajjalonin nguibar ekiamin iti. Aning gumamazizir kabar gumazir dapanimningin ikia, egha Getin nguibar ekiamin gumamaziziba batoke. **14** Ezi Berian otaribar ziabar kara: Ahio, Sasak, Jeremot, Sebadaia, Arat, Eder, Maikel, Ispa ko Joha. **17** Ezi Elpalin otaribar ziabar kara: Sebadaia, Mesulam, Hiski, Heber, Ismerai, Islia ko Jobap. **19** Ezi Simein otaribar ziabar kara: Jakim, Sikri, Sapdi, Elienai, Siletai, Eliel, Adaia, Beraia ko Simrat. **22** Ezi Sasakin otaribar ziabar kara: Ispan, Eber, Eliel, Apdon, Sikri, Hanan, Hanania, Elam, Antotiya, Ipdea ko Penuel. **26** Ezi Jerohamin otaribar ziabar kara: Samserai, Seharai, Atalia, Jaresia, Elajja ko Sikri. **28** Gumazir kaba, me uan ikizibar gumazir dapaniba, egha me uaghan gumazir aruaba. Me Jerusalem iti. **29** Ezi Jeiel, a gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti. **30** An otarir ivariam, Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Nadap, **31** Gedor, Ahio, Seker, **32** ko Miklot. Ezi Miklot, a Simean afeziam. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalem iti. **33** Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. **34** Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. **35** Ezi Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas. **36** Ezi Ahas, a Jehoadan afeziam. Ezi Jehoadan otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. **37** Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Rafan afeziam, ezi Rafa, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam. **38** Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan. **39** Ezi Aselin

dozim Esekin otaribar ziabar kara: An otarir ivariam, Ulam, ezi an girara irim, Jeus, ezi an gin irim, Elifelet. **40** Ezi Ulamin otariba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me barir pibar asa bar fo. Me bar moghira borir aviriba ko igiar aviriba itima, men dibobonim 150plan gumaziba. Gumazir kaba bar moghira Benjaminin anabamin adarasi.

9 Me Israelian ikizibar ziaba bar moghira da osira izaghira da menge, ezi ziaba itir akinafarir kam me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Judan gumamaziziba, uan kantrin ikia akirim ragha God gasara. Kamaghin amizima, God Babilonia ataghizima me iza me inigha ghua kalabuziabar min Babilonin kantri gati. **2** Ezi gin, Israelian marazi kalabusin min itir dughiam agivagha Babilon ategha uamategha ghua, uan nguibabar ghuegha uari uan nguazibagh apia. Ezi faragha izezir darazir tongin, ofa gamir gumaziba ko Livain adarazi ko Godin Dipenimin aven ingarir darasi. **3** Ezi Judan anabamin marazi ko Benjaminin anabamin marazi ko Efraimin anabamin marazi ko Manasen anabamin marazi, me Jerusalem iti. **4** Judan anabamin gumamazizir izava Jerusalem itibar dibobonim, a 690in tu. Men gumazir dapanir mamin ziam, Utaí, Utaí, a Amihutin otarim, ezi Amihut, a Omrin otarim, ezi Omri, a Imrin otarim, ezi Imri, a Banin otarim. Gumazir kaba, Judan otarim Peresin ovavir boriba. Ezi Selan adarazir tongin, an otarir ivariam Asaia, a Judabar gumazir dapanim. Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Juel, a Seran ovavir borim, ezi Sera, a Judan otarim. **7** Ezi Mesulamin otarim Salu, a Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir mam. Mesulam, a Hodavian otarim, ezi Hodavia, a Hasenuan otarim. **8** Ezi Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapanir igharazibar ziabar kara: Jerohamin otarim Ipnea, ko Usin otarim Ela, a Mikrin igiavotarim, ko Sefatian otarim Mesulam. Sefatia, a Ruelin otarim, ezi Ruel, a Ipniyan otarim. **9** Gumazir kaba, me Benjaminin anabamin adarazir gumazir dapaniba. Ikizir kabar gumamazizibar dibobonim bar moghira, 956in tu. **10** Ofa gamir gumazibar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Jedaia, Jehoiarip, Jakin, **11** ko Asaria. Me Godin Dipenimin faragh mangasava Asaria amisefe. Asaria, a Hilkan otarim, ezi Hilka, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Sadokin otarim, ezi Sadok, a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Ahitupin otarim. **12** Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Adaia. Adaia, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham, a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. Ezi ua gumazir dapanir igharazir mam, Masai. Masai, a Adielin otarim, ezi Adiel, a Jaseran otarim, ezi Jaseria, a Mesulamin otarim, ezi Mesulam, a Mesilemitin otarim, ezi Mesilemit, a Imerin otarim. **13** Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, men faragha zuir gumazir dapanibar dibobonim, a 1,760in tu. Gumazir kaba, me bar deravira Godin Dipenimin aven ingangaribagh amir fofoziba iti. **14** Livain marasi, Livain anabamin adarazir gumazir dapanibar iti. Gumazir dapanir mamin ziam Semaia, a Hasupin otarim. Ezi Hasup, a Asrikamin otarim ezi Asrikam, a Hasabian otarim. Gumazir kaba, me Merarin ikizimin gumaziba. **15** Ezi gumazir dapanir maba, ua iti, men ziabar kara: Bakbakar, Heres, Galal ko Matania. Ezi Matania, a Mikan otarim, ezi Mika, a Sikrin otarim, ezi Sikri, a Asapin otarim. **16** Ezi gumazir dapanir igharazir mam, Obadia, a Semaian otarim. Ezi Semaia, a Galalin otarim, ezi Galal, a Jedutunin otarim. Ezi ua gumazir dapanir mam Berekia, a Asan otarim, egha Elkanan igiavotarim. Berekian adarasi, Netofan nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar iti. **17** Ezi Jerusalem nguibamin itir Godin Dipenimin itiar akabar mitiva, dar garir gumazibar ziabar kara: Salum, Akup, Talmon, Ahiman, ko me ko ingarir aveghbuaba. Ezi Salum, men gumazir dapanim. **18** Fomira Jerusalem nguibam tighar ikuvighamin dughiamin, gumazir kabar ikizimin gumaziba, aruem anadi naghin Godin Dipenimin itiar akamin gari, itiar akar kam, me kamaghin a dibori, Atrivimin Itiar Akam. Gumazir kaba, men inazir afeziaba, bar fomira Israelia gumamaziziba puvatizir danganimin itir dughiamin, me Livain anabamin adarazi bagha danganim me itim geghuva an gari. **19** Ezi dughiar

kamin Koran adarasi, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko, an aven zurit itiar akabar gari. Ezi me amir ingangarir kam Eleasarin otarim Finias, men faragha ghua men gari. Ezi Ikiavira Itir God, Finias ko iti. Ezi Devitin dughiamin, Salumin igharazim uan aveghbuaba ko, me Koran ovavir boriba, me Ikiavira Itir Godin Purirpenim itiar akabar garir ingangarim iti. Salumin igharazir kam, a Koren otarim, egħa Ebiasapin igiavotarim. **21** Ezi Meselemin otarim Sekaraia, a God bativamin Purirpenimin itiar akabar garir gumazim. **22** Me ingangarir kam damuasa 212plan gumaziba amisefe. Me gumazir kabar ziaba ko men ikiziba, me itir nguibabar ziabar apengan vaghvagħa ada osira izaghiri. Atrivim Devit ko Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ingangarir kam isa gumazir kabagh aningl. **23** Ezi gumazir kaba, Ikiavira Itir Godin Purirpenimin itiar akabar gari. Ezi men ovavir boriba gin uaghan kamaghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar garir ingangarir kam damuam. **24** Me Godin Dipenim avinizir divazimin miriar 4plan itir itiar akar 4plan kabar boroghin mitiva dar gari. Tiar akar mam, divazimin aruem anadi naghin itima, mam aruem uaghiri naghin itima, mam notin amadaghan itima, mam sautin amadaghan iti. **25** Ezi dughiar mabar men aveghbuaba, uan nguibaba ataghiragħa iza men akurvagħa ingangarir kam gami. Men aveghbuar kaba, 7plan aruebar ingara, uan uan gumababar zui. **26** Ezi Livain anabamin gumazir 4pla, gumazir dapanibar ikaia kamaghira iti. Me Godin Dipenim aven itir danganim ko bar pin kozir biziba arizir danganamin garir ingangarim iti. **27** Me Dipenim gegħuva mizarazibar Dipenimin tiaba kuamin ingangarim gamua iti. Kamaghin amizi, me dimagaribar Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganibar akui. **28** Jerusalem tighar ikuvighamin dughiamin, Livain anabamin marasi, me Godin ingangaribar amuamin bizibar ganamin ingangarim iti, kar itariba ko mineba ko bizir maba sara. Ofa gamir gumaziba ofa damuasa da inigha zur dughiaaba, ko uā ada inigha izir dughiaaba, gumazir kaba bar deravira da mengam. **29** Ezi Livain anabamin igharaz darasi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar ganamin ingangarim iti, kar dakoziaba ko bizir igharazir God bagħavira itiba. Me uaghan plauan agħuim ko wain ko olivin borem ko pauran mugħuriar agħuim itim ko uā pauran igharazir maba sara me dar gari. **30** Ezi pauran igharagħa gariba isa da ververir ingangarim, a ofa gamir gumazibar ingangarimra. **31** Livain anabamin gumazir mam, an izam Matitia, a ofaba bagħa plauan baraviba tuer ingangarim gami. Matitia, a Salumin otarir ivariam, egħa a Koran ikizimin mav. **32** Ezi Kohatin ikizimin marasi, me zurara Sabatin dughiaabar, God daningamin bretin rubuziba tuer ingangarim iti. **33** Ezi Livain anabamin ikizibar gumazir dapanir maba, me onger akabar amuamin ingangarim iti. Gumazir kaba, me dimagariba ko aruebar ingangarir kam damuam. Me uā ingangarir igharaziba puvati. Kamaghin amizima, me Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir danganir mabar akui. **34** Kalabus ategħa uamategħa izezir gumazir kaba, me Livain anabamin adarazir gumazir dapaniba. Gumazir aruar kaba Jerusalem initi. **35** Gumazir Gibeonin nguibar ekiamin ingarizim Jeiel, a uan amuim Maka ko Gibeonin nguibar ekiamin iti. **36** An otarir ivariam Apdon. Ezi an otarir igharazibar ziabar kara: Sur, Kis, Bal, Ner, Nadap, **37** Gedor, Ahio, Sekaraia, ko Miklot. **38** Ezi Miklot gin, Simean afeziamin oto. Men ikizim, Benjaminin anabamin igharaz darazir boroghin Jerusalem initi. **39** Ezi Ner, a Kisin afeziam, ezi Kis, a Solin afeziam. Ezi Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Malkisua, Abinadap ko Esbal, an ziar igharazim, Isboset. **40** Ezi Jonatan, a Meribalin afeziam, an ziar igharazim Mefiboset. Ezi Meribal, a Maikan afeziam. **41** Maikan otaribar ziabar kara: Piton, Melek, Tarea ko Ahas. **42** Ezi Ahas, a Jaran afeziam. Ezi Jaran otaribar ziabar kara: Alemet, Asmavet ko Simri. Ezi Simri, a Mosan afeziam. **43** Ezi Mosa, a Binean afeziam, ezi Binea, a Refaian afeziam, ezi Refaia, a Eleasan afeziam, ezi Eleasa, a Aselin afeziam. **44** Ezi Asel 6plan otariba iti. Men ziabar kara: Asrikam, Bokeru, Ismael, Searia, Obadia ko Hanan.

10 Dughiar mamin, Filistiaba ghua Israelia ko misogħa, Gilboan mighsiamin Israelian gumazir aviribav sogħezima me ariaghire. Ezi men marazi midorozim ategħa are. **2** Ezi Sol uan otariba ko, me uaghan are, ezi Filistiaba men agiragħa ghua Solin otarir 3pla misogħezi me ariaghire. Solin otaribar ziabar kara: Jonatan, Abinadap ko Malkisua. **3** Ezi midorozim bar ekevezima gumaziba Solin agira. Filistian maba an apigha barir pibar a gasima, barir maba a mitivizi, a bar amughamuki. **4** Kamaghin amizi, Sol uan gumazir igiar an midorozir biziba aterimin diagħa ghaze, “Ni uan midorozir sabam inigh izi na biragħtima ki aremek. Puvatighi, Filistian mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizir kaba, izi na dipov mizazim na daningva na misuegħti ki aremegħam.” Ezi gumazir igiar kam bar atiatigha Sol ginivan bar aghua. Kamaghin amizi, Sol uabi uan midorozir sabam asaragħa a gaverazi, sabam a mitizi an areme. **5** Ezi gumazir igiar kam gari, Sol aremezi, a uaghan uan midorozir sabam asaragħa a gaverazi, sabam a mitizi a uaghan Sol ko areme. **6** Dughiar kamra, Sol uan otarir 3pla ko an adarasi, me bar mogħira ariaghire. **7** Ezi Israelian danganir zarimin itiba kamaghin oraki, Israelian midorozir gumaziba are. Me uaghan kamaghin oraki, Sol uan otariba ko, me bar ariaghire, ezi me uan nguibar ekiaba ategħa are. Ezi gin Filistiaba iza nguibar ekiar kaba inigha dar iti. **8** Midorozim givazi, amimzaragħan Filistiaba uamategħa iza, Israelian ariaghirezibar kuabar kortotiaba suva, men biziba iniasa izi. Egha me garima, Sol uan otariba ko, men kuaba Gilboan mighsiamin ireghav iti. **9** Ezi me Solin kuamin firim ategħa, an dapanim ko midorozir kortotiaba ini. Egha me gumazir maba amadazima, me akar agħuim inigha ghua Filistiabar nguazimin tintinibar arua uan asebar dipenibar aven ghua an gun gumazimiziba ko men asebab gei. **10** Egha me Solin midorozir kortotiaba isa uan asebar ziaba fer dipenimin da ariki. Egha an dapanim inigha ghua asem Dagonin ziam fer dipenir birimin anegura. **11** Ezi Israelian Jabesin nguibar ekiamin iti darasi, me Gileatin nguazimin aven iti, me Filistiaba Sol gamizir arazimin eghaghanin baraki. **12** Kamaghin amizi, midorozir gumazir gavgaviba dikavigha ghua Sol ko an otaribar kuaba inigha Jabesin ize. Egha Solin kuam ko an otaribar kuaba inigha ghua Jabesin nguibar ekiamin temer Okin povimin me isa mozim gati. Egha me bar mogħira me bagħa aziava osemegegħa 7plan dughiaabar me bagħa dagħeba ataki. **13** Sol Ikiavira Itir Godin akam baraghizir puvati. A Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim batoke. An oveagħuezibar duabar dia, nighnizim uabi daning tuavim uabin akakagħasa, dar azai. Kamaghin amizi, an areme. **14** A Ikiavira Itir Godin nighnizim inian aghua. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God a misogħezi an areme. Ezi God Jesin otarim Devit gamizi, an atrivimin oto.

11 Ezi bizir kamin gin, Israelia bar iza Hebronin nguibamin Devitin gara, kamaghin a migei, “Ni oragħ. E bar, ni ko inivafizir vamira ko ghuzir vamira. **2** Sol fomira en atrivimin itima, ni midorozibar Israelia e bagħa en midorozir gumazibar faragħa zui. Ezi Ikiavira Itir God, nin God, ni migia ghaze, ‘Ni sipsipbagħ eghuvir gumazimin min iki, nan gumazimizibagħ ativagħam. Egh men atrivimin otogħam.’” **3** Kamaghin amizi, Israelian gumazir dapaniba iza, Hebronin nguibamin otogħa, Atrivim Devitin bighan uari akuvazi, a Ikiavira Itir Godin damazimin akar dikirizir gavgavir mam me ko a gami. Ezi me borem isa an dapanim ginga, magħiram anemisevezi a Israelian atrivimin oto, mati Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumazim Samuelin akam garugħa mikemezi mokin. **4** Dughiar mamin, Atrivim Devit uan midorozir gumaziba ko ghua Jerusalem iniasa misosi. Jerusalem, a Jebusian nguibamra. **5** Ezi Jebusia ghaze, Devit men nguibam inian kogħam. Ezi puvati, Devit uan midorozir gumaziba ko ghua me misogħa men divazir gavgavim avinizir nguibar ekiam ini. Nguibar ekiar kamin ziam Saion. Ezi gin, gumazimiziba a dibora ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” **6** Devit faragħa nguibar ekiar kam ko misogħa kamaghin uan midorozir gumazibav gei,

“Gumazir manam bar faraghivira Jebusian gumazitam misueghti an aremeghan, a nan midoroziir gumazibar gumazir dapanimin ikiam.” Ezi Seruian otarim Joap, a faragha ghua midoroziim fore. Kamaghin amizi, Devit anemisevezi, a midoroziir gumazibar gumazir dapanimin oto. **7** Kamaghin amizi, Devit gin ghua Saionin nguibar ekiair gavgavir kam gaperi. Ezi gumazamiziba ziam a gatigha ghaze, “Devitin Nguibar Ekiam.” **8** Ezi Devit mikemezia, ingangarin gumaziba nguibar ekiamin dipenir aviribar ingarizi da nguibar ekiam azui. Me danganir konir nguaziba akunizimin, dipeniba faraghavira azenan dar ingara, egha nguibar ekiamin aven dar ingara izi. Ezi Joap uan nguibar ekiamin danganir igharazir mabar ingara ghuavira iti. **9** Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, Devit ko iti, bizir kam bangin, Devit atrivir gavgavimin ikia ghua bar ekeveghe ikia mamaghira iti. **10** Kar Devitin midoroziir gumazir bar gavgavibar gumazir dapanibar ziaba. God Israelin kantri ginighigha Devit atrivimin ikiasa anemisefe. Midoroziir gumazir kaba ko Israelian igharaz darasi, Devit atrivimin otivasa me bar an akurvagha pantemin ingara ghuavira iti. Arazir kamin, Ikiavira Itir God uan akar dikirizim gamizi, a guizbangiram oto. **11** Devitin midoroziir gumazir gavgavibar ziabar kara: Jasobeam, a Hakmonin adarazir gumazim. A midoroziir gumazir gavgavir kaba gumazir dapanir 3plan faragha zui. Dughiar mamin, a uan afuzimzin suiragha 300plan apaniba ko misogha bar me misoghezi, me ariaghire. **12** Ezi Dodon otarim Eleasar, a midoroziir gumazir ziar ekiaba itir 3plan kaba namba zin gumazim. A Ahoihin adarazir gumazim. **13** Dughiar mamin, an Atrivim Devit ko Pasdamimin nguibamin itima, Filistiaba misoghasa uari akufi. Ezi Filistiaba izir dughiamin, Israelia men atiatigha ua uari amikirivegha are. Danganir kamin, balin azenir mam iti. **14** Ezi Devit Eleasar ko, azenir kamin tongira mitighav ikia, Filistiaba nguazir kam inian men aghuagha, pamten me ko uariv sosi. Egha aning Filistian kabav soghezima me ariaghire. Arazir kamin, Ikiavira Itir God bar Filistiaba abirazi, Israelia deravira iti. **15** Devitin midoroziir gumazir dapanibar tongin, marazi men faragha zui, ezi gumazamiziba ziar kam me gati, Devitin Midoroziir Gumazir Gavgavir 30pla. Dughiar mamin Devit Adulamin dagiar torimin aven itima, Devitin Midoroziir Gumazir Gavgavir 30plan tongin, gumazir 3pla dikavigha an ganasa ghu. Dughiar kamra, Filistiaba uaghan iza Refaimin danganir zarimin uari bagha averpenibar ingarigha iti. **16** Ezi dughiar kamin, Devit uan mogomer danganir gavgavimin iti, ezi Filistiabar midoroziir gumaziba Betlehemin nguibam inigha gifa. **17** Ezi Devit kuarim an pirima, a pamten nighnigha ghaze, “Maia, tina mangi na bagh Betlehemin nguibam avinizer divazimin tiar akamin boroghin itir mozir dipatam tuigh na daniigham!” **18** Ezi midoroziir gumazir gavgavir 3plan kaba, me kamaghin oregha ghua, Filistiaba itir danganimin me ko misogha me abigha ghua. Egha Betlehemin nguibam avinizer divazimin tiar akamin boroghin ghua dipam tuigha Devit bagha a inigha uamateghe iza. Ezi Devit dipar kam amezir puvati, a dipam ofan min a isa Ikiavira Itir God ganiga, nguizimin a inge. **19** Egha Devit kamaghin migei, “O Ikiavira Itir God, gumazir dipar kam tuasa ghueziba me bar atam ariaghiregha ua ize. Ki dipar kam ami mati, ki men ghuzim api. Kamaghin amizi, ki anemeghan kogham.” Egha Devit dipam amezir puvati. Kar bizir mam, midoroziir gumazir 3plan gavgavir kaba a gami. **20** Ezi Abisai 30plan midoroziir gumazir gavgavibar faragha zui gumazim. An aveghbuam Joap. Dughiar mamin, Abisai uan afuzim inigha 300plan apanibav soghezi me bar ariaghire. Kamaghin amizi, a uaghan midoroziir gumazir gavgavir 3plan kaba ko, ziar ekiam iti. **21** Egha a 3plan midoroziir gumazir gavgavir kabagh itagha ziar ekiam ikia, egha men gumazir dapanimin oto. Egha a uabi 3plan midoroziir gumazir gavgavir igharazir kaba ko magh ghuzir puvati. **22** Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Kapselin nguibamin gumazim, a uaghan midoroziir gumazir gavgavir mam. Egha midoroziir avirir mabagh amua apaniba abini. Dughiar mamin, Benaia Moapin kantrin gumazim, Ariel, an otarir pumuning misoghezi aning areme. Ezi gin dughiar

orangtizimin, aisin ofiziba irima, a mozir mam giraghugha laionin mam misoghezima an areme. **23** Egha dughiar igharazir mamin, a Isipian gumazir bar dafar mamin misoghezi an areme. Gumazir kamin tuirovim 2 mita gafira. Gumazir kam afuzimzin suiraghav iti, ezi afuzir misiam bar ekeveghe, mati iniba isair masinin ainin ruarimin min gari. Ezi Benaia ter otevir osimtizir mam inigha an boroghin ghugha a misogha, an dafarimin afuzim amikegha a birazi, an areme. **24** Jehoiadan otarim Benaia, amizir bizir ekiair kabanang a pirafazi, a uaghan midoroziir gumazir gavgavir 3plan kaba ko ziar ekiam iti. **25** An ziar ekiam, 30plan midoroziir gumazir gavgavir kabagh afira, egha midoroziir gumazir 3plan ziar ekiaba itir kaba ko magh ghuzir puvati. Ezi Devit uabi geghu, uabin ganamin gumazibar dapanimin aneti. **26** 30plan midoroziir gumazir gavgavibar ziabar kara: Asahel, a Joapin dozim, Betlehemin nguibamin gumazim Elhanan, a Dodon otarim, Sama, a Harorin nguibamin gumazim, Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, Ira, a lkesin otarim, a Tekoan nguibar ekiamin gumazim, Abieser, a Anatotin nguibar ekiamin gumazim, Sibeai, a Husan nguibamin gumazim, Ilai, a Ahoihin adarazir gumazim, Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Banan otarim Helet, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, Itai a Ribain otarim, a Gibeon nguibar ekiamin Benjaminin anabamin gumazim, Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, Hurai, a Gasin Mighsiamin boroghin itir danganir zarimin gumazim, Abiel, a Araban nguibar ekiamin gumazim, Asmavet, a Baharumin nguibamin gumazim, Eliaba, a Salbonin nguibar ekiamin gumazim, Gisonin nguibamin gumazim Hasemin otariba, Jonatan, a Sagen otarim, a Hararin nguibamin gumazim, Ahiam, a Sakarin otarim, a Hararin nguibamin gumazim, Elifal, a Urin otarim, Hefer, a Mekeran nguibamin gumazim, Ahia, a Pelonin nguibamin gumazim, Hesro, a Karmelin nguibar ekiamin gumazim, Narai, a Esbain otarim, Joel, a Natanin aveghbuam, Miphar, a Hakrin otarim, Selek, a kantri Amonian gumazim, Naharai a Berotin nguibar ekiamin gumazim, a Joapin midoroziir afuziba ko bizir igharaziba sara aterir gumazim, Ira, a Itran ikizimin gumazim, Garep, a Itran ikizimin gumazim, Uri, a Hitian gumazim, Sabat, a Alain otarim, Adina, a Sisan otarim, a Rubenin anabamin midoroziir gumazir dapanir mam, egha Adinan ikizimin 30plan gumazibar dapanimin iti, Hanan, a Makan otarim, Josafat, a Mitanan nguibamin gumazim, Usia, an Astarotin nguibamin gumazim, Hotamin otarimning Sama ko Jeiel, aning Aroerin nguibamin gumazimning, Jediel ko Joha, aning Sinner otarimning, aning Tisin nguibamin gumazimning, Eliel, a Mahavan nguibamin gumazim, Elnamin otarimning Jeribai ko Josavia, Itma, a Moapian kantrin gumazim, Ezi Mesoban nguibamin gumaziba, Eliel ko Obet ko Jasiel.

12 Kisin otarim Sol, a Devitin gintizir dughiamin, Devit an ara ghua Siklakin nguibar ekiamin iti. Devit Siklakin itima, midoroziir gumazir gavgavir maba iza a ko iti. Egha me an akuragha misosi. **2** Me Benjaminin anabamin gumaziba, ezi Atrivim Sol men ikizimin mav. Gumazir kaba, barir pibar asa bar fozir gumaziba. Egha agharir kiriam o agharir guvimin barir piba ko katapelbar deraviram asi. **3** Men midoroziir gumazibar faragha zui gumazir dapanim, Ahieser. An dozim Joas, a men gumazir dapanir namba 2. Aning Gibeon nguibamin gumazim Seman otarimning. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jesiel ko Pelet aning Asmavetin otarimning, Beraka, Anatotin nguibar ekiamin gumazim Jehu, **4** Gibeonin nguibar ekiamin gumazim Ismaia, a Devitin 30plan midoroziir gumazir gavgavir kaba gumazir dapanim, egha bar deravira misosi. Jeremia, Jahasiel, Johanan, ko Gederan nguibar ekiamin gumazim Josabat, **5** ko Elusai, Jerimot, Bealia, Semaria, ko Haripin nguibar ekiamin gumazim Sefatia, **6** ko Koran nguibar ekiamin gumaziba Elkana, Isia, Asarel, Joeser ko Jasobeam, **7** ko Gedorin nguibar ekiamin gumazim Jerohamin otarimning Joela ko Sebadaia. **8** Devit gumazamiziba puvatizir danganinin itir mogomer danganir gavgavir kamin itir dughiamin, Gatin anabamin midoroziir

gumazir gavgavir maba Sol ategha ghua Devit ko iti. Me orabar suigha afuzibar misogha bar fo. Me misozir dughiaabar, men guaba bar ikuvigha, laionbar guabar min gari. Egha me mighsiaabar itir asizir atiaabar min bar puvira ivemari. **9** Men ziabar kara: Eser, a men dapanim, ezi namba 2 Obadia, namba 3 Eliap, namba 4 Mismana, namba 5 Jeremaia, namba 6 Atai, namba 7 Eiel, namba 8 Johanan, namba 9 Elsabat, namba 10 Jeremaian igharazim, ezi namba 11 Makbanai. **14** Gatin anabamin gumazir kaba, me Devitin midoroziir gumazibar gumazir dapaniba. Me bar midoroziir gumazibar garir gumazir dapanir bar aghuiba. Egha me apaniba ko misozir dughiaabar, marazi 100plan apanibav sogha me abiri, ezi marazi 1,000plan apanibav sogha me abiri. **15** Azenir mamin, an iakinir faragha zuimin, midoroziir gumazir kabara, Jordanin Fanemin aperiar ekiam abigha vongin ghue. Dughiar kamin, me aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin gumamazir danganir zarimin boroghin itibav sogha men gintisi. Ezi gumamaziziba tintinibar are. **16** Dughiar mamin, Benjaminin anabamin gumazir maba ko Judan anabamin gumazir maba iza, Devit modogha itir danganir gavgavir kamin an ganasa ize. **17** Ezi Devit ghua me batogha kamaghin me migei, "Ia navir amirizimin nan akurvaghsi na bagh iziti deragham. Ki ia ko akam akir ian namakamin otivasa ifonge. Ki uabi osimtizitam ian itir puvatigha, tong ia gasighasighizir puvati. Kamaghin amizima, ia na isi nan apanibar agharim datighti, en inazir afeziabar Gud a ian ganiva ia tuisigham." **18** Ezi men mav, Amasai, Godin Duam a gapazazima, a kamaghin Devit migei, "O Jesin otarim Devit, e ni ko ikiasa. E nin adarazir ikiasa. Bar guizbangira, nin God nin akurvasi. Kamaghin amizi, ni ko nin akurvazir gumaziba, derivira iki navir amirizim ko dabirabar aghuim ikiam." Ezi, Devit me inigha uan midoroziir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Ezi Amasai gin Devitin 30plan midoroziir gumazir gavgavibar gumazir dapanim oto. **19** Ezi Devit Filistiaba ko ghua, Atrivim Sol ko misoghasa zuima, Manasen anabamin marazi Sol ategha Devit bagha ghue. Ezi Devit Filistiabar akurazir puvati. Bizir kam kamakin, Filistiabar aativiba faragha Devit ko an adarazi batoke. Me kamaghin fo, Devit fomira Solin akura. Kamaghin amizi, me atiatia ghaze, Devit uan midoroziimin dughiamin, Solin adarazir akuragh Filistiabav soghti, me arighiregham. Kamaghin amizi, aativiba kamaghin migrigiam gamigha Devit amadazi, a zui. **20** Devit uamatogha Siklakin zuir dughiamin, Manasen anabamin midoroziir gumazir kaba a ko zui. Men ziabar kara: Atna, Josabat, Jediel, Maikel ko Josabat igharazim ko Elihu ko Siletai. Manasen anabamin midoroziir gumazir kaba, me vaghvagha 1,000plan midoroziir gumazibar gumazir dapanibar iti. **21** Gumazir kaba, me bar midoroziir gumazir bar aghuiba, ezi Devit me inigha uan midoroziir gumazibar gumazir dapanibar me ariki. Egha Devit gumazir misoziba ko biziba okeba ko misozir dughiamin, gumazir dapanir kaba an akuragha me ko misosi. **22** Ezi arueba bar midoroziir gumazir aviriba iza Devitin midoroziir gumazibar otivasa mamaghira iti. Ezi an midoroziir gumazibar dibobonim bar pin ghuaavanabo, mati Godin midoroziir gumazir okorur bar dafamra. **23** Devit Hebronin nguibar ekiamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God mikemezi moghin, midoroziir gumazir avirim a damighti a Israelian atrivimin otogh Solin danganin iniasa, me a bagha ize. Me midoroziir biziba saram atera izi. Men anababar dibobonibar kara. **24** Judan anabamin adarazir tongin, 6,800plan midoroziir gumaziba, me uan oraba ko afuzir ruariba inigha da sara ize. **25** Ezi Simeonin anabamin adarazir tongin, 7,100plan midoroziir gumaziba ize. Me bar midoroziir gumazir bar aghuiba. **26** Ezi Livain anabamin adarazir tongin, 4,600plan midoroziir gumaziba ize. **27** Ezi Jehoiada, a Aronin ovavir boribar gumazir dapanim, a 3,700plan midoroziir gumaziba inigha ize. **28** Ezi Sadok, a midoroziir gumazir igiar bar gavgavim, a uabi uan ikizimin 22plan midoroziir gumazir dapaniba ko ize. **29** Ezi Benjaminin anabamin adarazir tongin, kar Atrivim Solin adarasi, men gumazir 3,000pla ize. Me faragha, men gumazir aviriba Sol ko ikia an gin zui, egha me datirighin Devit bagha ize. **30** Ezi Efraimin anabamin adarazir

tongin, 20,800plan midoroziir gumaziba ize. Me bar midoroziir gumazir bar aghuiba, egha me uan ikizibar aven ziar ekiaba iti. **31** Ezi Manasen anabar me tuirazimmingin mamin adarazir tongin, 18,000plan midoroziir gumaziba ize. Men adarazi uari me amisevegha me amadazi, me Devit damuti an atrivimin otivasa Hebronin ghu. **32** Ezi Isakarin anabamin adarazir tongin, 200plan gumazibar garir gumazir dapaniba ko midoroziir gumazir men apengan ingariba, me bar ize. Gumazibar garir gumazir dapanir kaba, nighnizir aghuiba iti, egha me dughiar kamin bizir otiviziba ko Israelia damuamin bizibar mingariba, me bar dagh fo. **33** Ezi Sebulunin anabamin adarazir tongin, 50,000plan midoroziir gumazir bar aghuiba ize. Me Devitin akurvaghamin nighnizir bar vamira iti. Egha misoghamin bizir guar aviriba sara ize. **34** Ezi Naphtalin anabamin adarazir tongin, 1,000plan midoroziir gumazibar dapaniba ko 37,000pla midoroziir gumaziba ize. Me uan oraba ko afuzir ruaribar suigha ize. **35** Ezi Danin anabamin adarazir tongin, 28,600plan midoroziir gumaziba ize. Me zurara misoghasavira gara iti. **36** Ezi Aserin anabamin adarazir tongin, 40,000plan midoroziir gumaziba ize. Me uaghan zurara misoghasavira gara iti. **37** Ezi Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir Manasen anabar me tuirazimmingin igharazim, me Jordanin Fanemin aruem anadi naghin iti, men adarazir tongin, 120,000plan midoroziir gumaziba ize. Me bar midoroziim damuamin bizir aviriba sara ize. **38** Midoroziir gumazir aghuir kaba bar, midoroziir biziba atera iza Hebronin otifi. Me Devit damighti, a Israelian danganiba bar dar atrivimin otivasa, me bar nighnizir vamira iti. Ezi Israelian igharaz darasi, me uaghan nighnizir kamra iti. **39** Gumazir kaba, men namakaba me bagha inigha izezir dagheba, me da apava aruer pumuning ko mizekizimin Devit ko Hebronin iti. **40** Bar guizbangira, Israelian kantrin itir danganiba bar dar iti darasi, bar saghon itir Isakarin nguazim ko Sebulunin nguazim ko Naphtalin nguazir notin amadaghan iti darazi uaghan, me bar kamaghin oregha bar akuegha dagher igharagha garir avirim atera Hebronin izi. Me plauan avirim ko wainin ovizir me apuziziba ko fikin ovizir me apuziziba ko wainin dipar aviriba ko olivin boreba, me da atera ize. Me dagher kaba isa donkiba ko kamelba ko bulmakaubagh isin da arigha da atera ize. Egha gumamaziziba damamin bulmakauba ko sipsipba, me uaghan da inigha ize.

13 Dughiar mamin, Devit uan gumazir dapanir 1,000plan gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan gumazibar gariba, ko uan gumazir dapanir igharaziba kamaghin me ko uariv gia men nighnizim bagha men azai. **2** Egha a bar moghira Israelian diagha kamaghin me migei, "Ki kamaghin nighnisi, e ti mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti deragham. Guizbangira, Sol atrivimin itir dughiamin, e bar Boksir kam bakinighniki. Kamaghin amizi, ia nighnizir kam gifueghti, Ikiavira Itir God, en God, e Akar Dikirizir Gavgavimin Boksir kam inigh izisi ifueghti, e namakar Israelin kantrin itiba bagh akam amangam. Egh e uaghan ofa gamir gumaziba ko Livain uan nguibabar itiba sara me bagh akam amadagham. Eghti me bar moghira izi e ko uari akuvagham." **4** Ezi gumamaziziba bar moghira iza uari akuvagha nighnizir kam gifongegha Devitin amamangati. **5** Kamaghin amizi, Devit Israelin kantrin iti darazi bagha bar akaba amangi, sautin amadaghan itir isipin mitaghnamin boroghin Sihorin Fanemin ikegha bar ghua, notin amadaghan itir Hamatin zuir tuavir akamin tu. Ezi me Kiriati Jearimin mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa, bar iza uari akufa. **6** Ezi Devit me inigha Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iniasa Judan nguazimin itir nguibam Balan zui, an ziar igharazim Kiriati Jearim. Me Boksir kam migia ghaze, Ikiavira Itir God, kar an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksir kam, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimning, a gisin ikia mati, Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabim. **7** Ezi Devit uan midoroziir gumaziba ko ghua Balan nguibar ekiamin otivigha, ghua Abinadapin dipenimino oto. Egha me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam

inigh mangasa, karisin igar mam inigh Boksiam isa a gisin aneti. Ezi Abinadapin otarimning, Usa ko Ahio, aning karisin igar kamin akua tuavimin zui. **8** Ezi Devit Israhia ko me bar moghira ghuava, Ikiavira Itir Godin damazimin bar akongegha pamtem ighiabagh amua an ziam fe. Me gitaba ko buaba, ko tambarinba ko dibiarir guar aviribav sogha sighabagh ivi. **9** Me ghua gumazir mamin nguazir asizimin oto, gumazir kamin ziam Kidon. Kar me witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir dangamin. Danganir kamin bulmakauba daghdazima, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam irasava ami. Kamaghin amizi, Usa uan agharim amadagha Boksiamin suira. **10** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God bar puvirama Usan aningagheghe atari. Ezi danganir kamra, Usa Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin miriamin maghiram areme. **11** Devit garima, Ikiavira Itir God uan aningagharim Usa gingezi an areme. Ezi Devit atari. Ezi me danganir kam dibora ghaze, "God Uan Aningagharim Usa Ginge," eghe datirighin me uaghan kamaghira a diboravira iti. **12** Devit datirighin Ikiavira Itir Godin atiatigha ghaze, "Ki mammaghin, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh iziti a na ko ikiam?" **13** Kamagh amizi, Devit Boksiam inigh Devitin Nguibar Ekiamin mangan aghuagha, a inigha Jerusalem zui tuavim ategha ghua, Getin nguibar ekiamin gumazir mam, Obetidomin dipenimin aneti. **14** Ezi Boksiam 3plan iakinibar Obetidomin dipenimin iti. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God bar deraghavira Obetidom ko an adarazigh ami.

14 Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram, a uan gavmanin ingangarir gumazir dapaniba Devit bagha me amada. A uaghan Atrivim Devitin dipenimin ingarasa, temer sidaba ko, dipenibar ingarir gumaziba ko dagiabar bizibar ingarir gumaziba, a me amangi. Ezi me Devit bagha atrivimin dipenimin ingari. **2** Devit bizir kabar gari, da a bagha izima a kamaghin fo, Ikiavira Itir God guizbangira Israelian atrivimin iklasa a ginaba. A uaghan kamaghin fo, Ikiavira Itir God uan gumamaziziba bar men akurvaghasa, kamagh amizi, a kantri Israel gamima, a bar dera. **3** Ezi Devit Jerusalem ikia ua amuir ighazariz maba inigha dar iti. Ezi an amuir kaba, otariba ko guivir maba bate. **4** A Jerusalem ikia va otarir maba ini. Men ziarab kara: Simea, Sobap, Natan, Solomon, **5** Iphar, Elisua, Elpelet, **6** Noga, Nefek, Jafia, **7** Elisama, Beliaa ko Elifelet. **8** Filistiaba kamaghin oraki, Israelia Devit amisevezima a men atrivimin oto. Ezi Filistiaba mangi me misuegh Devitin suighasa zui. Me bizir kam damuasa amima Devit fogha, uan danganir mogomer gavgavimin uaghiri. **9** Filistiaba izia Refaimin danganir zarimin otogha gumamazizibav sogha men biziba okei. **10** Ezi Devit kamaghin Godin azara, "Ki mangiva Filistian kabav sogham, o? Ki mangi me ko misoghti, ni me isi na dafarim darigham o?" Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, "Are, ni mangi. Ki me isi nin dafarim datighi, ni midorozimin me abiragham." **11** Ezi Devit ghua Filistiabav sogha me abiragha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God mati aperiim otogha, pamtemin ivemara nan dafarimin nan apaniba abiagharigha me gasighasiki." Kamaghin amizi, me danganir kam dibora ghaze, "Ekiam Aperiimin Min Pamten Ivemara Apaniba Abiagharisi." **12** Ezi Filistiaba uan marvir guaba ategha are. Ezi Devit uan midorozir gumazibav kemezi, me men marvir guabagh apongezi da isi. **13** Ezi Filistiaba gin ua danganir zarir kamin izegha gumamazizibav sogha men biziba okei. **14** Ezi Devit kamaghin Godin azara, "Ki mammaghin damuam?" Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikaragha ghaze, "Ia me misoghsi mangiva, men guaba moghin mangan marki. Ia modogh men girakirangin moghin mangi, egh temer balsamba tuivighav iti naghin misoghsvira gan iki. **15** Ia oraghtima niginim otogham, mati gumaziba temer kabav guabagh isin daruam. Eghiti ia fogh suam, ki uabi Filistiabav soghsi ian faragh mangam. Ia niginir kam baraghamin dughiamin, ia maghira ivemar mangi me misogh." **16** Ezi Devit Ikiavira Itir God a mikemezi moghiram amigha, Filistiabar agiragha bar me misuaghariki. Me me misogha Gibeonin nguibar ekiamin

ikegha ghua Geserin nguibar ekiamin tu. **17** Devit amizi bizir kam, kantribar gumamaziziba bar moghira a baregha ziar ekiam Devit ganidi. Ezi Ikiavira Itir God me gamizima, me bar Devitin atiatingi.

15 Devit ua bagha Jerusalem dipenibar ingari, Jerusalem, a Devitin Nguibar Ekiam. Eghe a uaghan Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa danganir mam akiri, eghe me danganir kamin, Purirpenir mamin ingari. **2** Ezi Devit kamaghin migei, "Ikiavira Itir God uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasava, Livain anabamin adarazi ginaba. Eghiti me zurara an ingangarim damuam. Kamaghin amizi, Livain anabamin adarazira, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghugh aneteram." **3** Eghe Devit, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh mangi danganir a bagha dikirizimin anerighasa Israelian diazima, me iza Jerusalem nguibamin uari akufa. **4** Eghe a Aronin ovavir boriba, ko Livain anabamin adarazi akufa. **5** Men ziarab kara: Kohatin ovavir boribar tongin 120plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Uriel. **6** Ezi Merarin ovavir boribar tongin 220plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Asaia. **7** Ezi Gersonin ovavir boribar tongin 130plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Joel. **8** Ezi Elisafanin ovavir boribar tongin 200plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Semaia. **9** Ezi Hebronin ovavir boribar tongin 80plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Eliel. **10** Ezi Usielin ovavir boribar tongin 112plan gumaziba ize. Ezi men gumazir dapanim, Aminadap. **11** Ezi Devit gumazir kabar dia. Kar ofa gamir gumazim Sadok, ko ofa gamir gumazir ighazarim Abiatar, ko Livain anabamin gumazir dapanir kaba, Uriel, Asaia, Joel, Semaia, Eliel ko Aminadap. **12** Eghe a kamaghin me migei, "Ia Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba, ia uan adarazi ko, arazir ia damuti ia Godin damazimin zueghamib gin mangi. Arazir kamin gin, ia mangi Ikiavira Itir God, Israelian God, an Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, danganir ki a bagha dikirizimin izam. **13** E faragha ghua a isir dughiamin, ia e ko ikezir puvati. E arazir aghuimin gin ghua faragha Godin azarazir puvati, e manmaghira damuam. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, bar pazaviram e gami." **14** Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, arazir me uari damigh Godin damazimin zueghamim gami, egh me mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam. **15** Eghe Ikiavira Itir God, fomira Moses mikemezi moghin, Livaba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterasava, me Boksiam aterir arazim gamua, Boksiamin iter otevir pumunining suiragha, a fegha uan dipizibagh atigha a gisaghughu zui. **16** Ezi Devit Livain adarazir gumazir dapanibav kemezi, me uan tarazi amiseveghti, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh zamin dughiamin, me onger akar aghuibar amu. Egh me uan bar akongezir arazim akakaghsi, pamtemin ighiabar amu gitaba ko tambarinba buabav sogh, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izam. **17** Ezi Livain gumazir dapaniba gumazir kaba amisefe: Joelin otarim Heman, Hemanin adarazir mav Asap, a Berekan otarim, ko Kusaian otarim Etan, a Merarin ovavir boribar mav. Gumazir kaba, onger akaba bangi tambarinbav soghamin ingangarim iti. Ezi gumazir dapaniba, 3plan gumazir kabar akuraghasa ua Livain anabamin adarazir gumazir maba misefe. Livain adarazir gumazir kaba gitabav sozir ingangarim iti. Marazi gitan igharagha garibav sosi, dar arerem bar pin ghuano. Gumazir kabar ziarab kara: Sekaraia, Jesiel, Semiramt, Jehiel, Uni, Eliap, Masea, ko Benaia. Ezi marazi gitan igharagha garibav sosi, dar arerem bar iraghu. Gumazir kabar ziarab kara: Matitia, Elifelehu, Miknea, Obetidom, Jeiel ko Asasia. Obetidom ko Jeiel, aning Godin Dipenimin itiar akabar garir adarazir gumazimning. **22** Ezi Kenania, a ingangarir kabar amuan bar fo, kamaghin amizi, me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izamin ingangarir kabar ganasa Kenania amisefe. Kenania, a ighiam gamir gumazir kabar garir gumazim. **23** Eghe me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin ganasa gumazir maba amisefe, men ziarab kara: Berekia, Elkana, Obetidom, ko Jehia. Eghe me ofa

gamir gumazir maba amisevezima, me sighthabgh ivia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin faragha zui. Ofa gamir gumazir kabar ziabar kara: Sebania, Josafat, Netanel, Amasai, Sekaraia, Benaia ko Elieser. **25** Egha me bar uari akuvagha givagha, Devit, Israelian gumazir dapaniba ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, me Obetidomzin dipenimin ghugha, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh uam Devitin Ngubar Ekiamin izasava ami. Gumamaziziba bizir kam bagha bar akongeh. **26** Ezi Livaiba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir dughiamin, God men akura. Kamaghin amizi, me a bagha 7pla bulmakaun apuriba ko 7pla sipsipin apuribar ofa gami. **27** Ezi Devit, ofa gamir gumazimin korotir ruarir dirir mam arugha, an sazimming uabi gike. Ezi Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam aterir Livaiba ko, gitabav sogha ighiabagh amiba ko, ingangaribar garir gumazim Kenania, me bar moghira Devit kurkezi moghin kurke. Ezi Devit ikezi nir ruarir kam gisin, a uaghan ofa gamir gumazimin korotir otevir azenan azuir dirir mam arugha, an sazimming uabi gike. **28** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Jerusalemin zuima, Devit Israelia ko me bar moghira arazir kamam amua, bar akongegha pamtemin diava sighthabgh ivia tambarinbav sogha gitan igharagha garir kabav sozima, dar ararem bar pin mar ghuanavabo. **29** Me Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam atera Devitin Ngubar Ekiamin aven izir dughiamin, Solin guivim Mikal winduan tughav ikia men gari. A uan pam Attrivim Devitin garima, a ighiabagh amuava Ikiavira Itir Godin damazimin igharagha ighava uabi fa uabi ekurava, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Devit amir arazir kam, Mikal bar a gifongezir puvatigha, navir kuram Devitin ikia a baseme.

16 Ezi me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam isava, Devit a bagha ingarizir purirpenimin aven aneti. Egha me Godin damazimin ofan bar isia mighiriba ko, gumamaziziba God ko navir vamiran ikiamin ofabagh ami. **2** Devit ofabagh amigha givagha, Ikiavira Itir Godin ziamin, deraghvira gumamazizibar amuasa, an azai. **3** Egha Devit dagheba isa bar gumamazizibagh aningi. Gumaziba ko amiziba vaghvagha bretin rubuzim ko asizir tuzir me avimin tueziba ko wainin ovizir me apuziziba, me bar ada ini. **4** Egha Devit gin Godin ofa gamir gumazir maba amisefe, eghti me Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziam fam. Me Godin dim a minabi an ziam fam. **5** Egha Devit Asap amisevezi, a gumazir kabar faragha zui. Ezi Sekaraia Asapin namba 2in iti. Ezi gumazir igharazibar ziabar kara: Jeiel, Semiramot, Jehiel, Matitia, Eliap, Benaia, Obetidom ko Jeielin igharazim. Gumazir kabar ingangarim, me gitabav sogham. Eghti Asap brasin itaribav sogham. **6** Egha Devit ofa gamir gumazimning Benaia ko Jahsiel, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghin mangi sighthabgh iviamin ingangarim bagha aning amisefe. **7** Aruer kam, a faragha zuir dughiar Devit Ikiavira Itir God minabaghamin onger akabar amuamin ingangarim isa Asap ko an adarazigh aningizim. **8** Asapin adarazi ighiar kam bati: E bar Ikiavira Itir Godin ziam diponiva a minabaka. Egh ingangarir ekian ar amizibar gun Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar me mikimam. **9** E Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam. Egh bizir aghuir an amizibar gun mikimam. **10** Gumamazizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh. E an ziar aghuim ginighnigh an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham. **11** E zurara Ikiavira Itir Godin boroghin mangi uarir akurvaghsi an gavgavim bagh an azangsigham. **12** Ia Israelin ovavir boriba, Israel a Ekiamin ingangarir gumazim. Ia Jekopin boriba, ia Ikiavira Itir God ua baghavira inabazir gumamaziziba. Arazarazir ekiaba ko ingangarir gavgavir an amiziba ko akar a en apanibagh asighasigha mikemezeza, ia uam adagh nighnighvira iki. **14** Ikiavira Itir God, a en God. Egh nguazir kamin gumamaziziba bar me gativagha men gari. **15** Ikiavira Itir God e koma Akar Dikirizir Gavgavir mam gami, egh zurazurara Akar Dikirizir

Gavgavir kam ginighnigham. An Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh mangivira ikiam. **16** An Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavir kam gami. Egha Aisak koma Akar Dikirizir Gavgavir kam akiri. **17** An Akar Dikirizir Gavgavir kam Jekop koma a gami, a Israelian ovavim, egha Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a ganingi, eghti a zurara iki mamaghira ikiam. **18** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki Kenanin nguazim ni daniangam, eghti nguazir kam nin ovavir boribar nguazimin ikiam.” **19** Fomira Israelia bar avirasemezir puvatigha, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min pura Kenanin nguazimin iti. **20** Egha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min pura tintinibar dagh aruavira iti. **21** Ezi God tarazi ataghizi, me me misogha me abinizar puvati. A men akurvagha me bagha atrivir maba akar gavgaviba me ganiga atriviba dikabira, **22** egha ghaze, “Ki ua bagha misevezir gumamaziziba, ia me gasighasighan markil! Ia nan akan inigha izir gumaziba pazi me damuan markil!” **23** Nguazir kamin gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh onger akabar ami. Dughiar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara en akurvasi. **24** Ia, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar gun kantriba bar dar gumamazizibav kim. **25** Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi. Ezi e an ziam fi mangivira ikiam. Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min iti puvati. E an apengara ikiva an atiatingam. **26** Nguazimin itir gumamazizibar aseba, da pura ifavavir godba. Ikiavira Itir God, an overiamin ingari. **27** Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, egha uan Dipenimin iti. A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim. **28** Ia nguazimin itir ikizibar gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh bar akongegh. **29** Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima, ia an ziar ekiam fi. Ia ofaba inigh an Dipenimin mangi. Ikiavira Itir Godin Araziba da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim. Ia gumamaziziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi. Ia nguazimin gumamaziziba, ia an atiating egh akong. Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki mikim suam, “Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. A nguazimin ingarigha a gamizi, a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghsivaghan kogham.” **31** Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh egh niginir dafam damu. Ia ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh. Ia azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh. Ia ruaribar temeba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh. Ia bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu. A izi nguazimin gumamaziziba bar men araziba tuisigham. **34** Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apangukva ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabaghmal! **35** O God, ni datirighin en akuraghi E gumamazizir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi. Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabaghmal. E nin ziam fisi bar akuegham. **36** E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God. E datirighin ko, gin izamin dughiarbar zurara an ziam feka. Asapin adarazi ighiar kam bangegha givazi, gumamaziziba kamaghin migei, “Bar guizbangira!” Egha me Ikiavira Itir Godin ziam fa ghaze, “Aleluia!” **37** Devit Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin boroghira ikiva, aruebar vaghvagh Godin ziam famin arazibar faragh mangasa Asap ko an adarazi amisefe. Me zurara ingangarir kam damu kamaghira ikiam. **38** Egha Devit uaghan Asapin adarazir akurvaghvasa ingangarim isa Jedutunin otarim Obetidom ko an adarazir tongin 68plan gumazibagh aningi. Ezi Obetidom ko Hosa Purirpenimin tiar akabar garir ingangarim iti. **39** Devit Gibeonin ngubar ekiamin itir Purirpenmin ofa damuva an ganamin ofan ingangarim bagha Sadok ko ofa gamir gumazir igharaziba amisefe. **40** Me zurara mizaraziba ko guaratizibar, asiziba bar isia mighirir ofa gamir dakozimin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amuum. Ikiavira Itir God Israelia ganingizir ofa damuamin Arazir kaba, me dar gintigh. **41** Egha Devit Ikiavira Itir God minabava ighiaba bangasa Heman ko Jedutun ko Livain marazi a misefe. Ighiar kaba kamaghin ghu, “Ikiavira Itir God zurara en apangukvigha

mamaghira iti.” **42** Heman ko Jedutun, Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiaba bagh sighabagh ivi tambarinba ko buar guar aviribar soghamin ingangarin iti. Ezi Jedutunin otariba Ikiavira Itir Godin Purirpenimin tiar akabar ganamin ingangarin iti. **43** Devit ingangariba me ganigha givazi, gumamaziziba uamategha uan nguibabar zui. Ezi Devit, deragh uan adarazir amuasa Godin azangsighasa, uamategha uan dipenimin zui.

17 Dughiar maba givazima, Atrivim Devit uan dipenimin bar deraghavira ikia avughsi. Egha a kamaghin Godin akam inigha izir gumazim Natan migei, “Ki dipenir aghuir me sidan temebar ingarizimin bar deraghavira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam, a Purirpenimin iti. Bizir kam derazir puvati.” **2** Ezi Natan atrivim ikiragha ghaze, “Ikiavira Itir God ni ko iti. Kamaghin amizi, bizir tizim nin nighnizimin izi, ni a damusi ni puram a damu.” **3** Ezi dimagarir kamin, Ikiavira Itir God Natan migia ghaze, **4** “Ni mangi nan ingangarir gumazim Devit mikim suam: Ikiavira Itir God ghaze, ni nan dipenir ki aven ikiamimin ingaramin gumazir ki misevezim puvati. **5** Ki dipenir ekiabar aven itir puvati. Ki fomira Isipin kantrin aven Israelia inigha azenan iza ghua datirighin tu, ki tintinibar danganir aviribar arua, Purirpenimin aven iti. **6** Ki danganir aviribar Israelia, ia koma aruava, kamaghin ian gumazir dapanir ki misevezir tamin azarazir puvati, “Ni manmaghsua na bagha temer sidabar dipenitamin ingarizir puvati?” **7** Egha Ikiavira Itir God ua Natan migia ghaze, “Ni kamaghin nan ingangarir gumazim Devit mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni sipsipbagh eghuva dar garir dughiamin, ni nan gumamaziziba Israelia, men gumazir dapanimin ikiasa ki ni amisefe. **8** Ni zuir danganiba bar, ki ni ko iti. Egha ki nin apaniba abirazima, ni me gasigshasiki. Nguazir kamin gumazibar ziaba ekevezi moghin, ki nin ziam damighiti a bar ekevegham. **9** Ki uan gumamaziziba Israelia bagha nguazir mam amisefe. Ki an me arighiti, me uan nguibamin min deraghvira a dapiighi ikiva uam atiatingan kogham. Eghti gumazir kuraba fomira me gamizi moghin, ua me damuan kogham. Ian ovaviba fomira nguazir kam inizir dughiamin ikegha izi, ki ia bagha misevezir gumazir dapanibar dughiamin, ian apaniba ia gasigshasighavira iti. Ezi datirighin ki apanibar tuaviba apirighiti, me ua me gasigshasighan kogham. Ki nin adarazi ateghti, me ikiva ni bagh ovavir boriba batam. **11** “Ni aremeghti, me mozimin ni afaghti, ki nin boribar tongin otaritam amiseveghti, an Atrivir gavgavimin otoghti, bizitam a dikabiraghan kogham. **12** Atrivir kamra, a na bagh dipenimin ingaram. Eghti ki an ovavir boribar amighiti, me gin atrivibar iki gavgavigh mamaghira ikiam. **13** Eghti kirara, an afeziamin min ikiti, a nan otarimin min ikiam. Egh ki zurara an apanguvam. Ki faragha Sol batoghezi ni an danganin izini moghin, ki akirim ragh nin otarim gasaraghan kogham. **14** Eghti nin adarazi givaghan kogham. Ki nin ikizimin aven gumazibar amuti, me atrivibar otiv mamaghira ikiam.” **15** Natan Ikiavira Itir Godin akaba baregha givagha, ghua God an akazir biziba bar dar gun Devit mikeme. **16** Atrivim Devit, Ikiavira Itir Godin akam baregha givagha, an Purirpenimin aven ghugha an damazimin kamaghin a ko migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ki tina, ni arazir aghuir aviribar na gami. Ezi ki uan adarazi ko, e ziar ekiaba puvati. Ezi ni fomira deraghavira na gamua iza datirighin tu. **17** O Ikiavira Itir God, ni uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazim bagha bizir ekiar kam gami. Egha ni uan akar dikirizir ekiaba nan akakasi. **20** O Ikiavira Itir God, nin gavgavim bar ekevezi, tav uan nin min itir puvati. E uan inazibar akatoribar oraghizi moghin, ni uabira bar guizin God. **21** E Israelia, Isipin kalabusin itima, ni uame e ini, egha ni e gamizi,

e nin gumamazizibar otifi. Kamaghin amizi, nguazir kamin gumamazir igharaziba, me, e nin gumamazizibar min garir puvati. E nin gumamaziziba kantrin kamin otogha itima, ni bizir aghuiba ko bizir ekiar aviribar en akura. Ni gumamazizir igharaziba batuegha men asebagh asighasighizi, e iza men nguazim ini. Kamaghin amizi kantriba bar, dar gumamaziziba ziar ekiam ni ganidi. **22** O Ikiavira Itir God, ni Israelia e gamizi, e zurara kamaghira nin gumamazizibar ikiam. Eghti ni uabi en Godin ikiam. **23** “O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarir gumazim ko an adarazi bagha amizir akar dikirizir kam, ki kamaghsua, ni a damighiti a zurara kamaghira iki. **24** Eghti gumamaziziba bizir ni amir kabar ganiva, ziar ekiam ni daningam. Egh me kamaghin mikim suam, ‘Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God.’ Egh ni zurara nan adarazir amuti me atrivibar otivam. **25** O nan God, ni kamaghin nan aka, ni nan ovavir boribar amuti, me zurara gavgavigh ikiam. Kamaghin amizi, ki nin ingangarir gumazim, ki ni ko mikiman atiatir puvati. **26** “O Ikiavira Itir God, ni uabi guizbangira God, ni uan akar dikirizibar gin ghua, biziba bar dagh ami. Egh ni uan ingangarir gumazim bagha akar dikirizir aghuir kam damuti, a guizbangiram otogh. **27** O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ki kamaghin ifonge, ni akar dikirizir kam ginighnigh, egh deraghvira nan ikizim damu. Eghti ovavir borir nan gin izamiba, nin damazimin iki zurara kamaghira ikiam.”

18 Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko ua ghua Filistiaba ko misosi. Egha me Filistiabav sogha me abinigha, Getin nguibar ekiam isava nguibar an boroghin itir maba sara ini. Ezi Filistiaba ua Israelia gativazir puvati. **2** Ezi gin, Devit ua uan midorozir gumaziba ko ghua Moapia misogha me abira. Ezi Moapia Devitin apengan ikia dagiaba isa takisin min a ganidi. **3** Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko ghua kantri Soban atrivim ko misosi, an ziam Hadateser. Soba, a Sirian kantrin nguibar ekiar mam, egha a kantri Hamatin boroghin iti. Dughiar kamin Hadateser uan midorozir gumaziba inigha apanibav soghasa ghua, Yufretisin Fanemin amadaghan nguazir otevitam ua bagh a iniasa zui. Ezi Devitin adarazi me batogha, midorozimin me abini. **4** Egha Devit Hadateserin midorozir gumazir aviriba ini. A 20,000plan midorozir gumaziba isa, 7,000plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ini. Egha Devit uaghan, 1,000plan karisiba ini, egha 100plan hoziababa ini. A uaghan hoziar igharazibar suer agiriba aghorezi, da daruan ibura. **5** Dughiar kamin Sirian Damaskusin nguibar ekiamin itiba, me Atrivim Hadateserin akuragh misoghasa zui. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, me Sirian midorozir gumazir 22,000plan misoghezi me ariaghire. **6** Ezi Devit uan midorozir gumaziba Sirian kantrin tintinibar me ariki. Ezi Sirian gumamaziziba Devitin apengan ikiava dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akuravazima, an apaniba abiri. **7** Devit garima, Hadateserin midorozir gumazir dapaniba golin ingarizir oraba ateri. Ezi David orar kaba inigha Jerusalem ghua. **8** A uaghan Hadateserin nguibar ekianning Beta, ko Berotai, aningin brasin aviriba ini. Solomon gin brasin kaba inigha Godin Dipenimin bizir kabar ingari, brasin tengin bar ekiam ko Godin Dipenimin guarir akinir ruarir pumuning ko brasin itariba ko bizir igharaziba sara. **9** Kantri Hamatin Atrivim Toi, an orazi, Devit kantri Soban Atrivim Hadateserin midorozir gumaziba abiragha gifa. **10** Dughiar aviribar Hadateser faragha, Toin apanim gami. Kamaghin amizi, Devit Hadateserin misoghezir bizim bagha, Atrivim Toi bar akonge. Kamaghin Toi, uan otarim Hadoram, an ziar igharazim Joram, Devit bagha anemada. Egha a migia ghaze, “Ni mangi nan dughiar aghuim a daningigh. Egh kamaghin a mikim suam, Ki orazi, ni Hadateser abiragha gifa. Kamaghin amizi, ki bizir ni amizir kam bagha bar akonge.” Ezi Hadoram Devit bagha ghua bizir aghuir me gol ko silva ko brasin ingariziba a ganidi. **11** Ezi Devit bizir aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin ziam fasa dagh inaba, eghti da God baghvira ikiam. A kantrin igharaziba bar me misogha inizir golba ko silvaba, a kamaghira

dagh ami. Kar Idomia ko Moapia ko Amonia ko Filistiaba ko Amalekia. **12** Ezi Seruian otarim Abisai, Devitin midorozir gumaziba ingha uaghira Idomia ko misoghasa, Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ghu. Egha me Idomian 18,000plan gumazibav soghezi me ariaghire. **13** Ezi Abisai, Idomian ganasa midorozir gumaziba kantri Idomin tintinibar me ariki. Ezi Idomian gumamazimba Devitin apengan ikiava, dagiaba isa takisin min a ganidi. Danganir Devit misoghasa zuiba bar, Ikiavira Itir God an akurvazima, an apaniba abiri. **14** Devit Israelia bar me gativagha, guizin arazibar deraghavira uan gumamazibagh ami. **15** Seruian otarim Joap, a midorozir gumazibar dapanim. Ezi Ahilitun otarim Jehosafat, a gavmanin akinafariba osirir gumazir faragha zuim. **16** Ezi Sadok ko Ahimelek, aning ofa gamir gumazimning, Sadok, a Ahitupin otarim, ezi Ahimelek, a Abiatarin otarim. Ezi Savsa, an atrivimin akinafariba osirir gumazir. **17** Ezi Jehoiadan otarim Benaia, a Devit geghuvir midorozir gumazibar, gumazir dapanim. Kar Keret ko Peletin adarazir gumaziba. Ezi Devitin otariba gavmanin gumazir dapanir ekiabar iti.

19 Bizir kamin gin, Amonian Atrivim Nahas aremezi, an otarim an danganin ingha atrivimin oto. **2** Ezi Devit ghaze, “Ki arazir aghuimin Hanun damuam, mati an afeziim Nahas faragha arazir aghuimin na gami.” Kamaghin amizi, Devit apangukuvir migirigiabar Hanunin mikimasa uan abuir gumazir maba amada. Ezi me ghua otozir dughiamin, **3** kantri Amonian gumazir dapaniba uan atrivim migia ghaze, “Ni ti ghaze, Devit abuir gumazir kaba amadazi, me ziar ekiam nin afeziim daningasa ize? Bar puvati. A ti ifar mongvia en kantri getiva an ganasa oda me amadazi me ize. Egh me gin uan midorozir gumaziba ko ize e gasighasigham.” **4** Ezi Hanun akar kam baregha, Devitin abuir gumazibar suigha men ghuamasizibagh ise. Egha uaghan men korotiar ruariba arighara da aghorezi da bar otefe, ezi men mitiarkakaba azenimra iti. Egha a me amadazi me ghue. **5** Ezi abuir gumazir kaba bar aghumsigha, uamategh uan nguibar mangan aghua. Ezi Devit Hanun amizir bizir kam baregha, kamaghin abuir gumazir kaba bagha akam amaga ghaze, “Ia Jerikon nguibar ekiamra iki mangiti ian ghumasiziba uam otivigh givaghti ia Jerusalem in ize.” **6** Amonia kamaghin fo, me Devitin abuir gumazibagh amizir bizir kam, an a bagh bar men aningaghegham. Kamaghin amizi, Hanun uan adarazi ko, me midorozir karisba ko karisbagh isin apia misozir midorozir gumazibagh ivezasa Mesopotemian adarazi ko, Sirian gumazir kantri Makan itiba ko, kantri Soban itir darazi bagha akam amada. Egha Hanun kantrin kabar midorozir gumazibagh ivezasa silvan maba amada, dar osimtizim 35,000 kilogrem in tu. **7** Ezi me 32,000plan midorozir karisba isava Hanun ganingi. Ezi Makan atrivim uan midorozir gumaziba ko uaghan Hanunin akurvaghasa iza Medeban nguibar ekiamin boroghin danganim aghuigha an iti. Ezi Amonin midorozir gumaziba uaghan uan nguibar ekiam ategha iza Israelia ko misoghasa uari akuvagha iti. **8** Ezi Devit kamaghin oraki, Amonia uan midorozir gumaziba bar me akufa. Egha a Joap ko midorozir gumaziba bar me amadazi, me me ko misoghasa zui. **9** Ezi Amonia uan nguibar ekiamin azenan izegha misoghasa uari arigha, nguibar ekiam avinizir divazir tiar akamin boroghin tuivighav iti. Ezi atrivir men akurvaghasa izeziba uan adarazi ko, me uarira dadar torimin tuivighav iti. Egha misoghasa uari arigha iti. **10** Ezi Joap apanir kabar ganigha fo, midorozir gumazir okoruar pumuning, vong ko vong sara dikavigh iza a ko misoghham. Kamaghin amizi, a Israelian gumazir gavgavir deragha misozir maba amiseveghe me isa, dadar torimin itir apanir kabar arava bizimin me afe. Egha a uabi men dapanimin ikia faragha tu. **11** Egha a uan dozim Abisai amisevezi, a midorozir gumazir igharazibar faragha zui. Egha Amonian midorozir gumazibar arava men boroghin uan midorozir gumaziba bizimin me afa zui. **12** Egha Joap kamaghin Abisai migei, “Ni ganti, Sirian midorozir gumaziba e adugh mangi e abinsi damuti, ia iza en akuragh. Eghiti Amonia ia adugh

mangi ia abinsi damuti, e mangi ian akuraghham. **13** Ia atiatingiza mark! E uan gumamazimba ko nguibar ekiar God e ganingiziba bagh nighnigh pamtemin misoghham. Eghiti Ikiavira Itir God damuasa ifongezir bizir aghuim a mar guizbangirama otogh.” **14** Egha Joap uan midorozir gumaziba ko Siriabav soghasa ghua garima, me ara tintinibar ghue. **15** Ezi Amonia gari, Siriaba arima, me uaghan Abisain adarazir damazimin ara ghua uan nguibar ekiam avinizir divazir ekiamin aven monge. Ezi Joap pura Amonia ategha uan midorozir gumaziba ingha uamategha Jerusalem in ghu. **16** Ezi Siriaba garima, Israelia midorozimin me abira, kamaghin amizi, me uan midorozir gumazibar diazima me bar iza uari akufa. Egha me uarir akurvaghasa gumazir maba amangizi, me ghua Sirian adarazir Yufretisin Fanemin aruem anadi naghin itir gumazir maba ini. Ezi Sirian gumazir kaba iza men akura. Ezi Atrivim Hadateserin midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Sobak, men faragha ghua men gumazir dapanimin iti. **17** Ezi Devit orazi, Siriaba iza uari akuvagha itima, a Israelian midorozir gumaziba bar me ingha ghua Jordanin Fanem girigha vongin ghua danganir Siriaba itimin ghu. Ezi Sirian midorozir gumaziba tuiva misoghasa uari arigha maghira Israelia ko midorozim fore. **18** Ezi Israelia midorozimin bar gavagvigha Sirian midorozir gumaziba adugha zuima me are. Ezi Devit uan midorozir gumaziba ko, men 7,000plan karisbagh isin ikia misozir gumaziba ko 40,000plan nguazimin tuiva misozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Egha uaghan Sirian midorozir gumazibar dapanim Sobakin misoghezi, a danganir kamrama areme. **19** Ezi Atrivim Hadateserin apengan itir adarazi garima, Israelia me abinigha gifa. Ezi me tagha, Israelia ko navir vamiran ikiasa akam akirigha Israelian apengan iti. Kamaghin amizi, Siriaba uan Amonian akurvazir puvati.

20 Ezi azeniba vaghvagh, dar dughiar orangtiziba givasava amima, atriviba uan midorozir gumaziba ingha uan apanibav soghasa zui. Ezi azenir Devit Siriaba abirazimin gin, orangtizimin dughiam givasava amima, Joap midorozir gumaziba ingha Amonia misoghasa zui. Me ghua Amonia misogha me abiragha, Raban nguibar ekiam ekiarugha midorozim fore. Ezi Devit uabi midorozim bagha ghuzir puvatigha, Jerusalemra iti. Joap Israelia ko pamten Amonia ko misogha ghua Raban nguibar ekiam ini. **2** Ezi Devit Amonian atrivimin dapanir asuam ini. Dapanir asuar kam, me golin an ingarizi, an osimtizim 35 kilogrem. Dapanir asuar kam, me dagiar dirir bar pin kozibar an kuruke. Ezi Israelia dapanir asuar kam ingha Devitin dapanim garu. Devit uaghan dagiaba ko bizir aghuir aviriba nguibar ekiar kamin ada ini. **3** Egha Devit Raban nguibar ekiamin itir gumamaziziba bar me ingha, ingangarir guar aviribar amuasa me arisi. Marazi sabar ingarir ingangaribagh ami, marazi ainin afavibar ingangaribagh ami, marazi ainin sobiabar ingangaribagh ami. Arazir kamra, Devit kantri Amonin nguibar ekiar igharaziba bar men gumamazibagh ami. Egha gin, Devit uan midorozir gumaziba ko me uamategha Jerusalem in ghue. **4** Egha Israelia gin uan Filistiaba ko misosi. Dughiar kamin me Geserin nguibamin uariv sosi. Ezi Israelian mav, a Husan nguibamin gumazim, an ziam Sibekai, a Filistian gumazir bar dafar ruarir mam misoghezi an areme, an ziam Sipai. **5** Dughiar igharazir mamin, Israelia uan Filistiaba ko uariv sosi. Ezi Jairin otarim Elhanan, a Getin nguibar ekiamin gumazim Lami misoghezima an areme, a Goliatin aveghbuam. Lamin afuzir misiam bar ekeveghe mati me iniba nuavir masinin trebar suizir aghorir bar dafam. **6** Ezi gin midorozir igharazir mam uan Getin nguibar ekiamin oto. Gumazir bar dafar ruaribar ovavir borir mam uaghan iti, egha a gumazir ruarir dafam. Ezi an dafarimning vaghvagh 6plan dafarir puziba iti, ezi an dagarimning uaghan kamaghira 6plan dagarir puziba iti. Da bar moghira 24plan puziba. **7** Gumazir kam dibovir akabar Israelia migiav itima, Devitin aveghbuam Sama, an otarim Jonatan a misoghezi, an areme. **8** Filistian gumazir kaba, me gumazir bar dafar ruarir Getin nguibar ekiamin izezibar ovavir boriba. Devit uan midorozir gumaziba ko me misoghezi, me ariaghire.

21 Dughiar mamin, apanibagh amir gumazim Satan, osimtizim Israelia daningasa, egha gumamaziziba mengasa Devitin nighnizim fe. **2** Ezi Atrivim Devit Joap ko midorozir gumazibar gumazir dapanir igharazir mavab gia ghaze, "Ia mangi Israelian gumamaziziba bar me mengegh. Ia kantrin danganiba bar adar mangi, notin amadaghan Danin nguibar ekiam ikegh, mangi sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin otoh, gumamaziziba bar me mengegh. Ki e uan gumamazizibar dibobonim gifoghasa." **3** Ezi Joap kamaghin atrivim ikaragha ghaze, "Atrivim, nan gumazir ekiam, ki kamagh ifonge, Ikiavira Itir God, a gumamazizibar dibobonim damighti a bar ghuvanabogh, egh bar avirasemegham. Ezi atrivim, nan gumazir ekiam, ga uaning, gumamaziziba mengamin ingangarin, kar en ingangarin puвати. Ezi ni tizimsa arazir kurar kam damuasava ami? Arazir kam ti osimtizim Israelia daningham." **4** Ezi atrivim gumamaziziba mengasa gavgavigha Joap abiraghbirasi. Kamaghin amizi, Joap uan midorozir gumazibar dapaniba ko atrivim ategha Israelian gumamaziziba mengasa ghue. Egha me gin uamategha Jerusalem ize. **5** Me ghua otivigha givagha, Joap ghua kamaghin me uan darorimin gun atrivim geghari, "Israelia bar moghira, men dibobonim 1,100,000plan gumazibar tu, me midorozir gumazibar ingangarin damuam. Ezi Judan gumazibar dibobonim a 470,000plan tu." **6** Ezi Joap ingangarin atrivim a ganingizir kam bar a gifongezir puвати, kamaghin amizi, a Livain anabing ko Benjaminin anabamin adarazi mengezir puвати. **7** Ezi me Israelian gumamaziziba medir arazir kam, God bar a gifongezir puвати. Kamaghin amizi, a mizazim Israelia gase. **8** Ezi Devit kamaghin God ko migei, "Ki bar onangigha midorozir gumaziba menge. Ki arazir kurar kamin osimtizir bar ekiam gami. O Ikiavira Itir God, ga uaning, ki amizir arazir kurar kam, ni a gin amadagh." **9** Ezi Gat, a gumazir Devit bagha Godin akam ingia izim, Ikiavira Itir God kamaghin a migia ghaze, "Ni mangi Devit mikemegh, 'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki 3plan tuaviba ni ganidi. Eghti ni dar tam ginabaghti, ki anarira gin mangiva, a isi ni daningam.'" **11** Ezi Gat Devit bagha ghua kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun a migei, "Ikiavira Itir God tuavir 3plan kabar tam amisivasa ni bagha mikeme. **12** Ni 7plan azenibar mitiriar ekiam nin kantrin otivasa, ni ifonge? O, apaniba izi ia misogh ian agintighti, ia ari mangi 3plan iakinibar danganir igharazibar ekiam? O, Ikiavira Itir God arimariar kuratam amadaghti an enselin dafarinin nin kantrin gumamaziziba 3plan aruebar me bativam? Ni bar deraghvira nighnigh uan ifongiamin na mikemeghti, ki uamategh mangi na amadazir Godin mikimam." **13** Ezi Devit bar atiatigha kamaghin Gat migei, "Ni na migeir akar kam, osimtizir ekiam na ganidi. Ki fo, Ikiavira Itir God a zurara apanguvir God. Kamaghin, a bizir manam a damusi a damu. Ki kamaghin aghua, gumamaziziba e gasighasigham." **14** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God arimariar kuram amadazi, Israelian 70,000plan gumamaziziba ariaghire. **15** Ezi God Jerusalem gasighasighasa uan ensel amada. Egha Ikiavira Itir God garima, enselin kam Jerusalem gasighasighasa zui, ezi a osimtizir kurar kam gumamazizibar aningan men apanguvigha, uan nighnizim giragha ensel migia ghaze, "Marki. Me atakigh." Dughiar kamin Ikiavira Itir Godin ensel witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin boroghin iti. Ezi danganir kam, an Araunan nguazim, a Jebusian ikizimin gumazim, an ziar igharazim Ornan. **16** Ezi Devit Israelian gumazir dapaniba ko azirakar kortotiaba aghuigha iti. Egha Devit kogha pin garima, Ikiavira Itir Godin ensel, midorozir sabam uan agharimin an suiragha overiam ko nguazimin tizimin tughav ikia Jerusalem gasighasighasa an akuighav iti. Ezi Devit uan gumazir dapaniba ko nguazim girigha uan guaba isa nguazim mitua. **17** Egha Devit enselin kamin ganigha kamaghin Ikiavira Itir God migei, "Kirara ki arazir kuram gami, egha osimtizir ekiam iti. Ezi gumamazir kaba, me sipispar min iti, mevizka, me osimtizir manam gami? Bar puвати. Ki uan ikizim ko erara, ni e gasighasigh." **18** Ezi Ikiavira Itir Godin ensel Devit mikimasa kamaghin Gat migei, "Ni Jebusian gumazim Araunan witin

ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin mavanang, egh Ikiavira Itir God bagh ofa gamir dakoizimin ingarigh." **19** Ezi Gat Devit mikemezi moghin, Devit, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavimin gin ghua me witin dagheba isir danganir kamin oto. **20** Dughiar kamin, Arauna uan otarir 4pla ko witin dagheba isa iti. Egha me enselin ganigha, otariba ara ghua monge. **21** Arauna garima, Devit a bagha izi. Kamaghin, a ziar ekiam atrivim daningasa an boroghin ghua tevimming apirigha uan guam nguazim mitua. **22** Ezi Devit kamaghin Arauna migei, "Ki witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganir kam, ki a givezasa izi. Ni an ivezim manmaghin anerisi, ki bar a givezam. Ki an Ikiavira Itir God bagh ofabar amuamin dakoizimin ingaram. Eghti arimariar kurar kam gumamaziziba ategham." **23** Ezi Arauna kamaghin Devit migei, "Atrivim, nan gumazir ekiam, marki. Ni nan nguazir kam givezan ki aghua, ni puram a iniam. Egh uaghan bizir tizir ni ofa damusa ifongeziba sara, ni pura da iniam. Ni bulmakaun kaba inigh ofan bar isia mighiriba God daningisi, ki bulmakaun kaba ni ganidi. Ni uaghan avim arighsi, witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir ter ararir kaba daziba bagh ada inigh. Ni wit tuamin ofa damusi, witin kaba inigh. Atrivim, bizir kaba ki bar ada isa ni ganidi." **24** Ezi Atrivim Devit kamaghin a ikaragha ghaze, "Bar puвати, 'Ki Ikiavira Itir God bagh ofa damusi, pura gumazir igharazimin bizitam, o uan bizir ki ivezezir puvatizitam inigh izi, a bagh ofan bar isia mighirizim damighan kogham. Kamaghin amizi, ki uan dagiaba isi nin bizir kabagh ivezam.'" **25** Egha Devit nguazir otevir kam giveza, 7 kilogrem gol isa Arauna ganingi. **26** Egha Devit danganir kamin Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakoizimin ingarigha, ofan bar isia mighiriba ko ofan God ko navir vamiran ikiamibagh ami. Egha Devit gumamaziziba bagha Ikiavira Itir Godin azai. Ezi Ikiavira Itir God an azangisiziba baregha, overiamin avim amadazi, a izaghira ofa gamir dakoizimin itir ofabar isi. **27** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi, ensel midorozir sabam uan a isa an danganim gati. **28** Dughiar kamin, Devit Araunan nguazimin ikia garima, Ikiavira Itir God an migirigiaba barasi. Kamaghin amizi, Devit danganir kamin ikia Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. **29** Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofaba bar isia mighirir ofa gamir dakoizim, Gibeonin nguibar ekiamin uari akuvir danganimin iti. Israelia fomira gumamaziziba puvatizir danganimin itir dughiamin, Moses Purirpenir kamin ingari. **30** Ezi dughiar kamin Devit Ikiavira Itir Godin enselin midorozir sabamin atiatingi, kamaghin amizi, a Gibeonin mangi Godin ifongiam gifofoghan aghua.

22 Egha Devit Araunan nguazimra ikia kamaghin migei, "E kagh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaram. Eghti ofan bar isia mighiribar amuamin ofa gamir dakoizim uaghan kagh ikiam, eghti Israelia kagh iziva ofabar amuum." **2** Kantrin igharazibar gumamazir maba izegha Israelian nguazimin itima, Atrivim Devit men diagha me akuvagha ingangarin me ganingi. Marazi a dagiaba aghorasa me amiseveghe me mikeme, eghti dagiar kaba me daravira da aghoram. Eghti me da inigh Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingaram. **3** Ezi Devit dikonibar ingarasa ainin bar aviriba inigha, ainin igharazibar itiar akaba gavgavim dar aningasa dar ingari. Egha a uaghan brasin bar aviriba inigha da akufa, ezi gumazitam dar osimtiziba tuisighan iburagham. **4** Ezi Tair ko Saidonin nguibar ekiamningin itir gumaziba, temer sidan aviriba inigha Devit bagha ize, ezi gumazitam dar dibobonim mengan iburagham. **5** Devit tighar ovengamin dughiamin, a kamaghin migei, "Nan otarim Solomon, a bar otarir igiam, egha a dipenibar ingaramin arazibagh fozir puвати. Ezi ki kamaghsua, Solomon Ikiavira Itir God bagh Dipenir bar aghuitamin ingarighi, kantribar gumamaziziba bar moghira Dipenir kam bagh bar akuegh, egh ziar ekiam isi a daningam. Kamaghin amizi, ki uabi Solomon bagh biziba inigh da arighi, a Dipenimin ingaram." **6** Egha Devit uan otarim Solomon mikemeghti a Ikiavira Itir God, Israelian God bagh Dipenimin ingarasa, Solomonin diazi a izi. **7** Egha David kamaghin Solomon migei, "Nan otarim, ki

uabi Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenir tamin ingarasa nighnisi, eghti gumamazizba Godin boroghin izi an ziam fam. **8** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Devit, ni na bagh Dipenitamin ingaran kogham. Ni midorozir aviribagh amua gumazir aviribav suaghariki. Ki nin garima, ni bar gumazir aviribav sogheze me ariaghire. Kamaghin amizi, ni ingangar kam damuan ki aghua. **9** Ki otarir tam ni daningasa, eghti an atrivimin otogh dabirabir aghuim ko avughsazim gumamazizbar aningam. Eghti ki kantrin igharazibar amuti, me an aningagham kogham. Borir ki daningamin kam, ni ziam, "Solomon," a datigh. Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin, ki dabirabir aghuim, ko navir amirizim, ko avughsazim Israela daningam. **10** Atrivir kamra, Dipenir gumamazizba nan boroghin izi nan ziam famimin ingaram. A nan otarimin otoghti, ki an afeziamin otogham. Eghti an ovavir boribar gumazibara ki me damuti, me zurara Israelian atrivirav otiv mamaghira ikiam." **11** Egha Devit ua kamaghin Solomon migei, "Nan otarim, Ikiavira Itir God ni ko iki, egh nin akuraghti, ni Ikiavira Itir God, en God uabi mikemezi moghira a bagh deravira Dipenimin ingar. **12** Ikiavira Itir God fozozir aghuim ko nighnizir aghuim ni daningasa ki ifonge, egh a ni amisevegti ni Israelian atrivimin otoghamin dughiamin, ni deravira Ikiavira Itir God, en God, an Arazibar gin mangi. **13** Solomon, ni deravira uabi geghuv, egh Ikiavira Itir God Israela e bagha Moses ganingizir arazir a ifongeziba, ko bizir a damuasa e mikemezar gin mangiti, bizir ni damuamiba deraviram otivam. Ni mitigh bar gavagvigh, egh atiatingan marki. Ni bizitam ateghti, a ni damuti ni digavir kuram damigh puram onganan marki. **14** "Ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa bar ingangarir dafam gamua 3,500 tan gol ko 35,000 tan silva akufa. Egha ki uaghan bras ko ainin aviriba akufa, eghti gumaziba dar osimtizim gifogfoghi iburagham. Egha ki uaghan temeba ko dagiaba arighizi da iti. Eghti ni taba uam ada inigh. **15** Ni ingangarir gumazir aviriba iti. Kar dagiaba aghorir gumaziba, ko dagiabar dipenibar ingaramin fozoziba itir gumaziba, ko gumazir dipenibar ingariba ko gumazir bizir guar aviribar ingaramin fozozir gumaziba, **16** mati gol ko silva ko bras ko ainin ingarir gumaziba. Ni ingangarim damuti, Ikiavira Itir God ni ko ikiam." **17** Egha Devit gin, Solomonin akurvaghasa Israelian gumazir dapanibav gei. **18** A kamaghin me migei, "Ia fo, Ikiavira Itir God, en God ia ko iti. A na ataghizima, ki fomira nguazir kamin itir gumamazir avirim misogha me agifa. Ezi me datirighin a ko ian apengan iti. Ezi arazir kamin, a dabirabir aghuim ko navir amirizim ia ganingizi, ia deravira apiaghav itima, apaniba ua ia misozir puvati. **19** Kamaghin amizi, ia datirighin bar nighnizir vamira iki, egh ia bar gavagvigh Ikiavira Itir Godin Gavgavimin ifongiamin gintigh. Egh ia datirighin Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingarigh. Egh gin ia Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko itariba inigh, Dipenir kamin dar arikigh. Dipenir kamin, gumamazizba Ikiavira Itir Godin boroghin iziva an ziam fam."

23 Devit ghurigha gavizir dughiamin, a uan otarim Solomon amisevezi, a Israelian atrivimin oto. **2** Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba akufa. **3** A mikemezima, gumaziba Livain anabamin adarazir medima, Livaibar gumazir 30plan azeniba ikia dagh afiraziba, men dibobonim bar moghira 38,000plan gumaziba. **4** Ezi Devit kamaghin migei, "Gumazir kabar 24,000pla, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar ganam. Eghti men 6,000pla, akinafariba osirir ingangariba ko kotiaba tuisighamin ingangaribar amuum. **5** Eghti men 4,000plan gumaziba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akabar gan a geghuv iki. Eghti men 4,000pla, Ikiavira Itir Godin ziam fisi buaba ko gitabav soghamin ingangaribar amuum. Ki Godin ziam fasa sighbaba ko dibiariar guar aviribar ingari. Eghti me bizir kaba inigh an ziam fi." **6** Livain anabam 3plan ikiziba iti. Egha me Livain otarir 3plan kabar otifi: Gerson, Kohat ko Merari. Ezi Devit datirighin men gumaziba isa 3plan ikizir kabar me ariki, eghti me uan ingangaribar amuum. **7** Gerson otarir punumning iti, Ladan ko Simeel. **8** Ezi Ladan otarir

3pla iti. Otarir ivariam Jehiel, ezi an dozimming, Setam ko Joel. **9** Me bar moghira Ladanin adarazir gumazir dapaniba. Ezi Simeel otarir 3pla iti, kar Selomot ko Hasiel ko Haran. **10** Ezi Simeel otarir 4pla iti: Jahat ko Sina ko Jeus ko Beria. Sinan ziar mam, Sisa. **11** Jahat, a Simein otarir ivariam, ezi Sisa, an girara irim. Ezi Jeus ko Beria otarir aviriba puvati, kamaghin amizi, aningin ovavir boriba uari isafuragha uan ziaba osirigha ikizir vamiran otogha iti. **12** Ezi Kohat otarir 4pla iti: Amram, Ishar, Hebron ko Usiel. **13** Amramin otarimningin ziamningin kara: Aron ko Moses. Ikiavira Itir God Aron ko an ovavir boriba amisefe, eghti me zurara gumamazizba God ganidir bizibar ganam. Egh uari akuvamin dughiaab, me Ikiavira Itir Godin damazimin pauran mughuriar aghuim zuiba tuva mughuriar aghuim damuti an otivam. Me uaghan Ikiavira Itir Godin ingangarim damu, egh uaghan an azangsighti, a deravira gumamazizbar amuum. **14** Ezi Godin ingangarir gumazim Moses, an ovavir boriba uaghan Livain anabamin gumazir igharazibar min otivigha iti. **15** Mosesin otarimningin ziamningin kara: Gerson ko Elieser. **16** Ezi Gersomin otarir ivariam ziam: Sebeul. **17** Ezi Elieser otarir vamira iti, an ziam Rehabia. Ezi Rehabia ovavir borir bar avirim iti. **18** Ezi Kohatin otarim Ishar, ezi Ishar, an otarir ivariam Selomit. **19** Ezi Kohatin otarir igharazir mam Hebron, an otarir 4pla iti. An otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam. **20** Ezi Kohatin otarir igharazim Usiel, an otarir punumning iti. An otarir ivariam Maika, ezi an girara irim Isia. **21** Ezi Livain otarir igharazim Merari, an otarimningin ziamningin kara: Mali ko Musi. Ezi Malin otarimningin ziamningin: Eleasar ko Kis. **22** Ezi Eleasar otariba puvatigha areme, a guivibara iti. Ezi an guivir kaba me kaghira uan afeziar dozim Kisin otaribar iti. **23** Ezi Musi otarir 3pla iti: Mali ko Eder ko Jeremot. **24** Gumazir kaba bar moghira Livain ovavir boriba, egha me bar Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba. Me Livain anabamin adarazir ziaba osira izaghahir dughiamin, me men ziaba vaghvagha men adarazir ziabar apengan men ziaba osiri. Ezi Livain anabamin adarazir 20plan azeniba ikegha ghuandir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim gami. **25** Devit faragha kamaghin mikeme, "Ikiavira Itir God, Israelian God, avughsazir bar aghuim uan gumamazizbagh aning, egh a uabi Jerusalemin iki mamaghira ikiam. **26** Kamaghin amizi, datirighin Livaiba ua Ikiavira Itir Godin Purirpenim ko ofabagh amir biziba etar daran kogham." **27** Ezi gumaziba gin Devitin akar abuananabar gin ghua, egh Livain anabamin gumazibar ziaba osira uaghiri. Ezi Livain anabamin 20plan azenibar ikegha ghuandir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingarasa men ziaba isi. **28** Livaibar ingangarim kamakin. Me Aronin ovavir boribar akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin ingangarim iti. Egha me uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven me uari akuvir danganiba ko danganir an avinizir divazimin aven itibar ganamin ingangarim iti. Ikiavira Itir God bagha misevezir itarir ekiaba ko itarir doziba, da Ikiavira Itir Godin damazimin mizeghti, Livaiba bizir kabar amuti da ua zueghamin ingangarim iti. Egh Livaiba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamin ingangarir igharazir maba uaghan iti. **29** Me God ganidir bretin rubuzibar pozir punumningin ganamin ingangarim ikia, egha uaghan wit tuamin ofa bagh plauan aghuiba, ko yis puvatizir basketba, ko bret tuamin ofaba, ko plauan me olivin borem sara veregha inganzir bretta bar dar ganam. Me uaghan ofan kaba amuumin daghebar gan dar osimtiziba tuisighamin ingangarim iti. **30** Egha mizaraziba ko guaratiziba bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin izi a minabina an ziam famin ingangarim iti. **31** Me uaghan Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, me Sabatin dughiaaba ko iakinir igiaba otivir dughiaabar isar ekiaba, ko uari akuvir dughiaaba, me arazir kam damu mamaghira iki. Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, me dar gin mangiva dughiar ekiabar vaghvagh ofan manaba ko ofaba manmaghin dar amuum. Livaiba zurara Ikiavira Itir Godin damazimin an ziam famin ingangarim iti. **32** Livaiba Ikiavira Itir God Bativamin

Puripenim ko an Dipenimin ganamin ingangarim iti. Egh me uaghan uan adarasi, kar Aronin ovavir boriba, me men akurvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangaribar amuum.

24 Kar Aronin ovavir boribar ikiziba. Aronin otaribar ziabar kara: Nadap, Abihu, Eleasar ko Itamar. **2** Ezi Nadap ko Abihu, aningin afeziam ikiavira itir dughiamin, aning aremegha boriba puvati. Kamaghin amizi, Eleasar ko Itamar, aningra ofa gamir gumazimningin oto. **3** Ezi Devit atrivimin itir dughiamin, a kamaghsua, ofa gamir gumazibar ingangariba deraviram otivam. Kamaghin amizi, a ofa gamir gumazibar ikiziba vaghvagh ingangarim bagha me amisefe. Ezi Sadok ko Ahimelek an akuragha ingangariba isa ofa gamir gumazibagh anidi. Sadok, a Eleasarin ovavir boribar mav, ezi Ahimelek a Itamarin ovavir boribar mav. **4** Aning garima, Eleasarin ovavir boriba gumazir dapanir aviriba iti. Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 16plan ikizibar me ariki. Ezi Itamarin ovavir boriba, gumazir dapanir aviriba puvati. Kamaghin amizi, aning me tuiragha me isa 8plan ikizibar me ariki. **5** Devit ofa gamir gumazibar ingangarim bagha gumaziba amisevir dughiamin, a Eleasarin ikizimin gumazibara amisevir puvati, o Itamarin ikizimra amisefe, puvati. A virara aningin ikizimningin gumaziba amisivam. Aningin ikizimning me uaghara Godin ingangarir kam damuamin gumaziba iti. Egha me uaghara Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin gumaziba iti. Kamaghin amizi, me satu gikarara gumaziba amisefe. **6** Eleasar ko Itamarin ikizimningin ovavir boriba, uari gitavtagha uaghara satu gikararava ofa gamir gumaziba amisefi. Me me amisevgha givazi, akinafariba osirir gumazim Livain anabamin gumazim Netanelin otarim Semaia, a men ziaba osiri. Ezi Atrivim Devit uan ingangarir gumazibar garir gumaziba ko, ofa gamir gumazim Sadok ko, ofa gamir gumazim Abiatarin otarim Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira Semaian garima, a ziaba osiri. **7** Me faraghavira satu gikararai dughiamin, me Jehoiaripin ikizim amisefe. Namba 2 Jedaian ikizim, **8** namba 3 Harimin ikizim, namba 4 Seorimin ikizim, **9** namba 5 Malkian ikizim, namba 6 Mijaminin ikizim, **10** namba 7 Hakosin ikizim, namba 8 Abiyarin ikizim, **11** namba 9 Jesuan ikizim, namba 10 Sekanian ikizim, **12** egha namba 11 Eliasipin ikizim, namba 12 Jakimin ikizim, **13** namba 13 Hupan ikizim, namba 14 Jesebeapin ikizim, **14** namba 15 Bilgan ikizim, namba 16 Imerin ikizim, **15** namba 17 Hesirin ikizim, namba 18 Hapisesin ikizim, **16** namba 19 Petahian ikizim, namba 20 Jeheskelin ikizim, **17** namba 21 Jakinin ikizim, namba 22 Gamulin ikizim, **18** namba 23 Delaian ikizim, egha namba 24 Masian ikizim. **19** Me ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi ingangaribar amuasa ofa gamir gumazibar ikizir kavab sefe. Men inazir afeziam Aron fomira ingarizi moghin, me ingaram. Ikiavira Itir God, a Israelian God, a fomira ingangarir kam damuasa Aron mikeme. **20** Kar Livain ovavir borir igharaziba, me uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara: Sebucl, an ziar igharazim Subael, a Amramin ovavir boribar mav. Ezi Jedgea, a Sebuclin ovavir boribar mav. **21** Ezi Isia, a Rehabian ovavir boribar mav, a men gumazir dapanim. **22** Ezi Selomit, a Isharin ovavir boribar mav. Ezi Jahat, a Selomitin ovavir boribar mav. **23** Ezi Hebron otarir 4pla iti: an otarir ivariam Jeria, ezi an girara irim Amaria, ezi namba 3 Jahasiel, ezi namba 4 Jekameam. **24** Ezi Maika, a Usielin ovavir boribar mav. Ezi Samir, a Maikan ovavir boribar mav. **25** Ezi Isia, a Maikan dozim. Ezi Sekaraia, a Isian ovavir boribar mav. **26** Merarin ovavir borimningin ziamning kara: Mali ko Musi. Guizbangira, aning Merarin otarim Jasian otarimning. Merarin otarir igharazibar ziabar kara: Soham, Sakur ko Ipri. **28** Malin otarimningin ziamning kara: Eleasar ko Kis. Eleasar otariba puvati. Ezi Jeramel, a Kisin ovavir boribar mav. **30** Ezi Musin otaribar ziaba kara: Mali ko Eder ko Jeremot. Gumazir kaba, me Livain anabamin ikizibar gumaziba. **31** Livain anabamin ikizibar gumazir dapaniba uan doziba ko, ingangarir namam damusi satu gikararang Livain anabamin ikizibav kemegehti, me a damuum.

Aronin ikizimin ofa gamir gumaziba, kar men aveghbuaba, me amizir arazibar mirara me dagh ami. Ezi Atrivim Devit, ko Sadok, ko Ahimelek, ko ofa gamir gumaziba ko Livaibar ikizibar gumazir dapaniba, me bar moghira men garima, me satu gikararai.

25 Devit uan midorozir gumazibar dapaniba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven an ziam famin ingangaribar amuasa gumazir maba amisefe. Men ziabar kara: Asapin ovavir boriba, ko Hemanin ovavir boriba, ko Jedutunin ovavir boriba. Me Ikiavira Itir Godin akam gumazimizibav mikinamin ingangarim ikia egha gitan guar aviriba ko tambarinbav sogh uaghan akam me mikinam. Men ziaba ko ingangarir me amibar kara: **2** Asapin otaribar tongin, me Sakur ko Josep ko Netania ko Asarela me amisefe. Asap uabi me gativagha men gari, egha atrivim me migeir dughiaabar, me Godin akam akuri. **3** Me Jedutunin otaribar tongin, 6plan gumazir kaba amisefe: Gedalia, Seri, Jesaia, Simei, Hasabia ko Matitia. Ezi men afeziam Jedutun me gativagha men gari. Me Ikiavira Itir Godin akamin gun migiava a minabava, an ziam fava gitan igharagha garibav sogha ighiabagh ami. **4** Ezi Hemanin otaribar tongin, me gumazir kaba amisefe, Bukia, Matania, Usiel, Sebucl, Jerimot, Hanania, Hanani, Eliata, Gidalti, Romantieser, Josbekasa, Maloti, Hotir ko Mahasiot. **5** Heman, a Godin akam isi atrivimin mikinamin ingangarim iti. God faragha ziar ekiam isi Heman daningasa akam akiri. Kamaghin amizi, an otarir 14pla ko guivir 3pla a ganingi. **6** Ezi Heman uan otaribagh ativagha men garima, me ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, an ziam famin ingangariba iti. Me gitan igharagha gariba ko tambarinbav sogh an ziam fiva ighiaba bangam. Ezi Atrivim Devit Asap ko Jedutun ko Heman gativagha men gari. **7** Gumazir kaba ko Livain igharazir ighiabar amuamin foziba, men dibobonim 288. Me bar derivira ighiabagh amir fofozim ini, egha me bar derivira gitabav sogha fo. **8** Me bar moghira, satu gikararang foghasa, terara ingangarimin faragh mangam. Gumazir igiaba, o gumazir ghuriba, o gitabagh ikarara bar fogha givaziba, o tighar gitabagh ikararangamin fofozim iniamba, me bar satu gikararai. Men ikiziba vaghvagh 12plan gumaziba iti. **9** Me faraghavira satu gikararava, Asapin ikizimin gumazim Josep ko an adarazi amisefe. Egha namba 2in dughiamin, Gedalia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **10** Egha namba 3in dughiamin, me Sakur ko an otariba ko an adarazi amisefe. **11** Egha namba 4in dughiamin, me Seri, an ziar igharazim Isri, me an otariba ko an adarazi amisefe. **12** Egha namba 5in dughiamin, me Netania ko an otariba ko an adarazi amisefe. **13** Egha namba 6in dughiamin, me Bukia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **14** Egha namba 7in dughiamin, me Asarela, an ziar igharazim Jesarela, me an otariba ko an adarazi amisefe. **15** Egha namba 8in dughiamin, me Jesaia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **16** Egha namba 9in dughiamin, me Matania ko an otariba ko an adarazi amisefe. **17** Egha me namba 10in dughiamin, Simei ko an otariba ko an adarazi amisefe. **18** Egha me namba 11in dughiamin, Usiel, an ziar igharazim Asarel, me a ko an otariba ko an adarazi amisefe. **19** Egha me namba 12in dughiamin, Hasabia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **20** Egha me namba 13in dughiamin, Sebucl, an ziar igharazim Subael, me an otariba ko an adarazi amisefe. **21** Egha namba 14in dughiamin, me Matitia ko an otariba ko an adarazi amisefe. **22** Egha namba 15in dughiamin, me Jerimot ko an otariba ko an adarazi amisefe. **23** Egha namba 16in dughiamin, me Hanania ko an otariba ko an adarazi amisefe. **24** Egha namba 17in dughiamin, me Josbekasa ko an otariba ko an adarazi amisefe. **25** Egha namba 18in dughiamin, me Hanani ko an otariba ko an adarazi amisefe. **26** Egha namba 19in dughiamin, me Maloti ko an otariba ko an adarazi amisefe. **27** Egha namba 20in dughiamin, me Eliata ko an otariba ko an adarazi amisefe. **28** Egha namba 21in dughiamin, me Hotir ko an otariba ko an adarazi amisefe. **29** Egha namba 22in dughiamin, me Gidalti ko an otariba ko an adarazi amisefe. **30** Egha namba 23in dughiamin, me Mahasiot ko an otariba

ko an adarazi amisefe. **31** Egha namba 24in dughiamin, me Romantieser ko an otariba ko an adarazi amisefe.

26 Livain anabamin gumazir maba, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabagh eghuva dar garir gumaziba. Men ziabar kara: Meselemia, a Koren otarim, a Asapin adazariz mav, egha a Koran ikizimin gumazim. **2** Ezi Meselemian otaribar ziabar kara: An otarir ivariam Sekaraia, ezi namba 2 Jediel, ezi namba 3 Sebadaia, ezi namba 4 Jatniel, ezi namba 5 Elam, ezi namba 6 Jehohanan, ezi namba 7 Elioenai. **4** God deragha Obetidom gamima, an otarir aviriba iti. Men ziabar kara: An otarir ivariam Semaia, ezi namba 2 Jehosabat, ezi namba 3 Joa, ezi namba 4 Sakar, ezi namba 5 Netanel, ezi namba 6 Amiel, ezi namba 7 Isakar, ezi namba 8 Peuletai. **6** Ezi Obetidomin otarim Semaia, an otarir maba iti. Me gumazir bar aghuiba egha bar gavgafi, kamaghin amizi, me uan ikizibar gumazir dapanibar otifi. **7** Semaian otaribar ziabar kara: Otni, Refael, Obet, Elsabat, Elihu ko Semakia. Elihu ko Semakia bizir aviribar ingaran bar fo. **8** Obetidomin ikizimin 62plan gumaziba, me bar gumazibar garir gumaziba, egha me bar gavgavigha uan ingangaribagh fogha dagh ami. **9** Ezi Meselemian ikizimin gumazir 18pla, me bar deravira uan ingangaribagh fogha dagh gami. **10** Hosa, a Merarin ikizimin gumazim. Hosan otaribar kara: An otarim Simri, a men dapanimin iti. (Simri, a guizbangira Hosan otarir ivariam puvti. An afeziam an amisevezi, a gumazir dapanimin oto.) Ezi namba 2 Hilkia, ezi namba 3 Tebalia, ezi namba 4 Sekaraia. Hosan ikizimin 13plan gumaziba, me tiar akabar garir ingangarim iti. **12** Itiar akabar garir gumazir dapanir kaba, me uan ikiziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akabar ikia dagh eghuva dar garir ingangarim gami, mati Livain gumazir igharaziba uan ingangaribagh ami moghin ami. **13** Ikizir kabar gumaziba bar moghira satu gikararang fofoghasa, me Ikiavira Itir Godin Dipenim tiar akar manamin gan a geghuvam. Men ikizim avirase, o avirasemezir puvti, ikizir kabar gumaziba bar moghira ingangarim iniam. **14** Me satu gikarara kamaghin foghasa, terara aruem anadi naghin itir itiar akamin gan a geghuvam. Ezi satu Meselemia amisefe. Ezi gin me ua satu gikarara kamaghin foghasa, Sekaraia tiar akar manamin gan a geghuvam, ezi satu itiar akar notin itim amisefe. Sekaraia, a Meselemian otarim, egha nighnizir aghuiba anidir gumazim. **15** Ezi satu gin sautin amadaghan itir itiar akamin gan a geghuvasa Obetidom amisefe. Egha satu, danganir biziba arizibar ganamin ingangarim bagha an otariba amisefe. **16** Egha satu, aruem uaghiri naghin itir itiar akam ko itiar akar me kamaghin diborim Saleket, aningin ganasa, Supim ko Hosa amisefe. Saleketin itiar akam, a pin ghuavanadir tuavimin boroghin iti. Me itiar akar kabar ganamin ingangarim damuasa, me ikizir kaba amisefe, eghiti ikizitam faragh ingarighiti, gin ikizir igharazitam men danganim inigh ingaram. **17** Arueba bar zurara, Livain 6pla aruem anadi naghin itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla notin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi, ezi 4pla sautin amadaghan itir itiar akamin gara a geghufi. Ezi 4pla danganir me biziba arizibar gara a geghufi. Me gumazir pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati, egha ua pumuning isa danganir me biziba arizibar vongin aning ati. **18** Ezi 6plan gumaziba, aruem uaghiri naghin itir itiar akamin gara a geghufi. Pumuning dipenimin gara a geghufi, ezi 4plan gumaziba tuavimin gari. **19** Gumazir itiar akabar garir kaba bar moghira Kora ko Merarin ikizimningin adarasi. **20** Livaibar gumazir mam Ahiya, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir gumazim. Egha a uaghan gumazamiziba Ikiavira Itir God bagha anidir bizir aghuiba itir danganimin gari. **21** Ezi Gersonin otarim Ladan, an ikizimin gumazir mam, an ziam Jehiel. **22** Ezi Jehielin otarimning, Setam uan aveghbuam Joel ko, aning Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganibar garir ingarim iti. **23** Ezi Amram ko Ishar ko Hebron ko Usielin ikiziba, me bar ingangariba iti. Men ingangaribar kara: **24** Amramin ikizimin gumazim Sebul, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven

itir dagiaba arizir danganibar garir gumazir dapanim. A Mosesin otarim Gersom, an ovavir boribar mav. **25** Sebulin ikizimin gumazir mam iti, an ziam Selomit. A Gersomin aveghbuam Elieser, an ovavir boribar gumazim. Elieser, a Rehabian afeziam, ezi Rehabia, a Jesaian afeziam, ezi Jesaia, a Joramin afeziam, ezi Joram, a Sikrin afeziam, ezi Sikri, a Selomitin afeziam. **26** Gumazamiziba God bagha anidir bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, Selomit uan adarazi ko, me bizir aghuir kabar gara dagh eghufi. Atrivim Devit, ko ikizibar gumazir dapaniba, ko midorozir gumazibar gumazir dapaniba bizir aghuir kaba God bagha dagh inaba. **27** Me midorozibagh amir dughiaibar, me uan apaniba abira men bizir aghuir aviriba ini. Egha me gin God bagha bizir kabar mabagh inabagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim damuasa da inigha ize. **28** Bizir aghuir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir kabar maba, Godin akam inigha izir gumazim Samuel, ko Atrivim Sol, ko Nerin otarim Apner, ko Seruian otarim Joap, me da isa God ganingi. Ezi Selomit uan adarazi ko bizir kaba bar dagh eghuva dar gari. **29** Ezi Isharin ovavir boribar tongin, me Kenania uan otariba ko, gavmanin ingangaribar amuasa me amisefe. Me akinafariba osirir ingangaribagh amua kotin aven Israelian gumazamizibar osimtiziba tuisisi. **30** Ezi Hebronin ovavir boribar tongin, me Hasabia ko an adarazir 1,700plan gumaziba amisevezi, me gavmanin ingangarim gami. Me Israelin nguazir aruem uaghiri naghin ikegha ghua, Jordanin Fanemin otozimin, me gavmanin ingangariba bar dagh ativagha dagh ami. Gumazir kaba me gavmanin ingangariba bar dagh fo, egha me Ikiavira Itir God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar adagh ativagha dagh ami. **31** Ezi Jeria, a Hebronin ovavir boribar adarazir gumazir dapanim. Namba 40in azenimin Devit atrivimin itima, me Hebronin ovavir boriba buri. Egha me garima, gumazir kabar aviriba, Gileatin Distirghin itir nguibar ekiam Jaserin iti. Jaserin itir gumazir kaba, me bizir bar aghuir igharagha garir aviribagh amir fofozir gumaziba. **32** Ezi Atrivim Devit, Israelian Jordanin Fanemin aruem anadi naghin itir danganir kabagh ativagh dar ganasa Jeria, ko an adarazi amisefe, men dibobonim 2,700in tu. Nguazir kaba, Rubenin anabam ko Gatin anabam ko Manasen anab me tuirazimningin faragha zuimin adarazir nguaziba. **33** Ezi 2,700plan gumazir kaba me gumazir bar aghuiba, egha uan ikizibar gumazir dapaniba. Egha gumazamiziba God bagha amir ingangariba ko atrivimin ingangariba bar dagh ativagha dar gari.

27 Kar Israelian ikizibar gumazir dapanibar ziaba, ko 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar ziaba, ko 100plan midorozir gumazibar gari gumazir dapanibar ziaba, ko akinafariba osirir gumazibar ziaba. Gumazir dapanir kaba, 12plan ikizir ekiabar gumazir ingangaribagh amibagh ativagha men gari. Ikizir kabar ikizir vamera zurara azenibar iakinir tamin ingarighiti, gin ikizir igharazim men danganim inigh iakinir igharazimningin ingaram. Ikizir kaba vaghvagha 24,000plan gumaziba iti. Men ziabar kara: **2** Sapdielin otarim Jasobeam, a iakinir faragha zuimin ingangarim damuamin 24,000plan gumazibar garir gumazir dapanim. **3** Egha a uaghan midorozir gumazibar gumazir dapanir garir gumazir dapanim. A Peresian ikizimin gumazir mam. **4** Ezi Ahohin ikizimin gumazim Dodai, a namba 2 iakinimin ingangarim damuamin gumazir 24,000pla me geghuva men gari. Ezi Miklot an namba 2in ikia an akurvasi. **5** Ezi Benaia, a ofa gamir gumazim Jehoiaadan otarim, a namba 3in iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. **6** Benaia, an Atrivim Devitin 30plan midorozir gumazir gavgavibar mav, egha midorozir gumazir kabar gumazir dapanim. Ezi an otarim Amisabat an namba 2in ikia an akurvasi. **7** Ezi Asahel, a Joapin dozim, a namba 4 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Ezi an otarim Sebadaia, gin an danganim ini. **8** Ezi Samhut, a Isharin ikizimin gumazim, a namba 5 iakinimin ingangarim damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. **9** Ezi Ikesin otarim Ira, a Tekoan nguibar

ekiamin gumazim, a namba 6 iakinimin ingangarin damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. **10** Ezi Heles, a Pelonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 7in iakinimin ingangarin damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heles, a Efraimin anabamin adarazir gumazim. **11** Ezi Sibekai, a Husan nguibar ekiamin gumazim, a namba 8in iakinimin ingangarin damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Sibekai, a Seran ikizimin gumazim. **12** Ezi Abieser, a Anatonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 9 iakinimin ingangarin damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Abieser, a Benjaminin anabamin adarazir gumazim. **13** Ezi Maharai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 10in iakinimin ingangarin damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Maharai, a Seran ikizimin gumazim. **14** Ezi Benaia, a Piratonin nguibar ekiamin gumazim, a namba 11in iakinimin ingangarin damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Benaia, a Efraimin anabamin adarazir gumazim. **15** Ezi Heldai, a Netofan nguibar ekiamin gumazim, a namba 12in iakinimin ingangarin damuamin 24,000plan gumaziba me geghuva men gari. Heldai, a Otnielin ikizimin gumazim. **16** Israelian anababar adarazir gumazir dapanibar ziabar kara: Elieser, a Sikrin otarim, a Rubenin anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Sefatia, a Makan otarim, a Simeonin anabamin adarazi gativagha men gari. **17** Ezi Hasabia, a Kemuelin otarim, a Livain anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Sadok, a Aronin ikizimin adarazi gativagha men gari. **18** Ezi Elihu, a Devitin avebar mam, a Judan anabamin adarazi me gativagha men gari. Ezi Omri, a Maikelin otarim, a Isakarin anabamin adarazi gativagha men gari. **19** Ezi Ismaia, a Obadian otarim, a Sebulunin anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Jeremot, a Asrielin otarim, a Naptalin anabamin adarazi gativagha men gari. **20** Ezi Hosia, a Asasian otarim, a Efraimin anabamin adarazi gativagha men gari. Ezi Joel, a Pedaian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin mamin adarazi gativagha men gari. **21** Ezi Ido, a Sekaraian otarim, a Manasen anabar me tuirazimningin ikizir igharazimin adarazi gativagha men gari, me Gileatin Distirighin iti. Ezi Jasiel, a Apnerin otarim, a Benjaminin anabamin adarazi gativagha men gari. **22** Ezi Asarel, a Jerohanin otarim, a Danin anabamin adarazi gativagha men gari. Kar Israelian anababar garir gumazir dapaniba. **23** Ikiavira Itir God bar fomira akam akira ghaze, a Israelian gumamazibabar amighiti, men dibobonin bar avirasemegh overiamin mikovezibar min otogham. Kamaghin amizi, Atrivim Devit gumazir igiar 20plan azenibar apengan itiba, a me mengezir puvati. **24** Seruian otarim Joap, a gumaziba medir dughiamin, a ingangarin kam agivazir puvati. God gumaziba medir arazir kam gifongezir puvati, kamaghin amizi, a Israelia puv me gami. Ezi bizir kam bangin, me gumazibar dibobonin, Atrivim Devit Amizir Bizibar Eghaghaniba Akinafarir kamin da osirizir puvati. **25** Adielin otarim Asmavet, an atrivimin dagiaba ko bizir aghuibar garir gumazim. Ezi Usian otarim Jonatan, a dagher dipenir tintinibar kantrin itiba ko nguibar ekiabar aven itiba ko nguibar dozibar itiba ko midorozir danganibar itir tauan bar gavgavibar gari. **26** Ezi Kelupin otarim Esri, an azenibar ingarir gumazibar garir gumazim. **27** Ezi Raman nguibar ekiamin gumazim Simei, an atrivimin wainin azenibar garir gumazim. Ezi Sefamin nguibar ekiamin gumazim Sapdi, a wainin dipaba arighamin danganibar garir gumazim. **28** Ezi Gederin nguibar ekiamin gumazim Balhanan, an aruem uaghiri naghin itir mighsiar dozibar itir olivin temeba ko fighin temebar garir gumazim. Ezi Joas, olivin boreba arizir danganibar garir gumazim. **29** Ezi Saronin danganir zarimin itir gumazim Sitrai, a Saronin danganir zarimin itir bulmakaubar garir gumazim. Ezi Atlain otarim Safat, a danganir zarir igharazibar itir bulmakaubar garir gumazim. **30** Ezi Ismaelin ikizimin gumazim Obil, an atrivimin kamelbar garir gumazim. Ezi Meronotin nguibar ekiamin gumazim Jedea, a donkibar garir gumazim. **31** Ezi Hagarin ikizimin gumazim Jasis, a sipsipba ko memebar garir

gumazim. Gumazir kaba bar moghira, Atrivim Devitin bizibar garir gumazir dapaniba. **32** Jonatan, a Atrivim Devitin afeziar dozim, a nighnizir aghuiba isa Atrivim Devit ganidir gumazim. A fofozir ekiam ikia eggha akinafariba osirir arazim bar a gifo. A Hakmonin otarim Jehiel ko, aning atrivimin otaribar sure gamir ingangarin iti. **33** Ezi Ahitofel uaghan nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumazim. Ezi Arkan nguibar ekiamin gumazim Husai, an atrivimin roroar aghuim. **34** Ahitofel aremezir dughiamin gin, Abiatar ko Benaian otarim Jehoiada, aning Ahitofelin danganim ini. Ezi Joap atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim.

28 Atrivim Devit Israelian gumazir dapaniba izi Jerusalem uari akuvaghasa, me bagha akam amada. Kamaghin amizi, Israelian anababar gumazir dapaniba, ko atrivimin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapaniba ko, gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivim ko an otaribar biziba ko asizibar garir gumazibar gumazir dapaniba, ko atrivimin dipenimin ingangaribagh amir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir gavgaviba ko, gumazir aruaba, me bar moghira iza Jerusalem uari akufa. **2** Ezi Atrivim Devit dikavigha mitigha kamaghin me migei, "Ia nan aveghbuaba ko nan gumamaziziba, ki amir migirigiam ia a baragh. Ki Ikiavira Itir Godin Akar Dikizir Gavgavimin Boksiam arighasa a bagh Dipenir aghuitamin ingarasa uan navir averiamin pament nighnisi. Eghti Boksir kam kagh avughsi, en Godin dagarimning arizir danganimin min ikiam. Ki Dipenir kamin ingarasa nighnigha, a bagha biziba bar da akuvagha gifa. **3** Ezi God kamaghin na migei, 'Devit, ni midorozir gumazimra, eggha gumamazir avirimin misoghezi me ariaghire, ezi men ghuziba nin iti. Kamaghin amizi, gumamaziziba na bagh izi nan ziam famin Dipenir kam, ni an ingaram kogham.' **4** "Egha Ikiavira Itir God, Israelian God, Israelia gativagh men gan mamaghira ikiasa na ko nan ovavir boriba amisefe. A faragha Judan anabamin adarazi amisefe, eghti me Israelia gativagh men gan men gumazir dapanibar ikiam. Egha Judan anabamin gumazibar tongin, a nan afeziamin ikizim amisefe. Egha gin, a uan ifongiamin gin ghua, nan aveghbuabar tongin na amisevegha na gamizi, ki Israelia bar moghira, men atrivimin oto. **5** Ikiavira Itir God otarir aviriba na ganingi. Egha men tongin a Solomon amisefe, eghti a nan danganim inigh Israelian kantrin ganam. Israelin kantri, a guizbangira Ikiavira Itir Godin kantri. **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, 'Nin otarir kam, Solomon, anarira nan Dipenim ko an avinamin divazimin ingaram. Guizbangira, a nan otarimin ikiasa ki anemisefe. Eghti ki an afeziamin ikiam. **7** A datirighin ami moghin, nan Akar Gavgaviba ko bizir ki damuasa mikemezibar gin mangiti, ki an ikizimin adarazir gumaziba amsviti, me zurara atrivibar iki mangi mamaghira ikiam.'" **8** Egha Devit ua kamaghin gumamazibav gei, "Ia Ikiavira Itir Godin gumamazir datirighin kagh tuivighav itiba, ki e uan Godin damazim ko ian damazibar, ki guizbangira kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, ian God e ganingizir Akar Gavgavir kaba, ia bar deravira dar gin mangi. Ia kamaghin damu, nguazir aghuir kamin ikiam, eghti a ian nguazimra ikivira ikiam. Eghti ian ovavir borir gin otivamba uaghan zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam. **9** "Ezi nan otarim Solomon, ki ni migei, ni bar deraghvira uan afeziamin God gifogh an apengan ikisi, ni uan navir averiamin aven nighnizir bar vamira iki. Egh ni an ifongiamin gin mangisi bar gavgafigh. Ikiavira Itir God en nighniziba ko ifongibagh fo, kamaghin amizi, ni kamaghin damu. Ni an ifongiam gifoghsi bar gavgavighi, a nin amamangatighi ni deravira a gifogham. Egh ni akirim ragh a gasaraghti, a ni batuegh akirim ragh ni gasaraghti ni zurara an saghon ikiam. **10** Egh ni datirighin kamaghin fogh, gumamaziziba izi Ikiavira Itir Godin ziam famin Dipenim, an an ingarasa ni amisefe. Kamaghin amizi, ni gavgavigh Dipenir kamin ingar." **11** Devit mikemegha givagha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin bizir osiziriba ko Dipenimin ingaramin

nedazimin akinafarim isa Solomon ganingi. Nedazir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenir kamin dangani, ko Dipenimin azuarir ekiam, ko danganir bizir aghuubar arighamiba, ko pin itir danganir doziba, ko aven itir danganir ekiaba, ko Danganir Bar Anogoroghezim, kar Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighamin danganim. Boksiam kamin asuam, kar God gumamazizibar arazir kuraba gin amadir danganim. Danganir kabar nedaziba, da bar akinafarir kamin iti. **12** Godin Duam, Devitin akazir bizibar nedazibar kara: Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir uari akuvir danganim, ko me uari akuvir danganir ekiam okarizir danganir doziba, ko Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir dangani, ko gumamaziziba Ikiavira Itir God ganidir bizir aghuiba arizir dangani. **13** Akinafarir kam uaghan osizirir igharazir maba iti, dar kara: Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ingangarim damuamin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingaramin araziba, ko Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangarim bagh itariba ko bizir igharaziba, me manmaghin dar ingaramin arazim, da uaghan akinafarir kamin aven iti. **14** Osizirir kam, uaghan ghaze, gol ko silvan kapka ko itariba ko bizir igharazibar ingarsi, me gol ko silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. **15** Egh lamba ko da arighamin aghoriba bagh, me gol ko silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. **16** Egh golin dakozibar ingarsi, me golin osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram, kar dakozir me bretba arigh da isi God daningamiba. Egh me silvan dakozibar ingarsi, me silvan osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. **17** Akinafarir kamin me bizir kaba uaghan da osira izaghiri: Me fokba ko itariba ko kapbar ingarsi me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh dar ingaram. Egh silvan itarir igharaziba bagh, me silvan osimtizir manmaghin itiba inigha, dar ingaram. **18** Ezi akinafarir kam uaghan bizir kabar gun migei: me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh, me pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozimin ingaram. Egh me golin aghuir osimtizir manmaghin itiba inigh, enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingarighiti, aningin avizimning oneghirigh Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisin ikiam. Enselin kamning, Ikiavira Itir Godin karisin ababanimin min ikiam. **19** Ezi Atrivim Devit kamaghin migei, “Akinafarir kamin itir nedaziba bar, Ikiavira Itir God uabi dar nedazibar nan akazi, ki da osiri.” **20** Egha Atrivim Devit kamaghin uan otarim Solomon migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgavim, a nan God, a ni ko iti, a nin akurvagham. Kamaghin amizi, ni mitigh bar gavgavigh ingangarir kam damu. Ni osimtizibar ganti, da ni abinan marki. Ni atiatingan marki. God ni ateghan kogham. Puvati. A ni ko iki mamaghira iki mangiti, ni an Dipenimin ingangarim agivagham. **21** E Godin Dipenimin ingangaribar amuasa Livain anabamin ikiziba ko ofa gamir gumazibar ikiziba amisevegha gifa. Ezi ingangarir guar aviribar amuan bar foziba, nin akurvaghasa gara iti. Ezi gumazir dapaniba ko gumamaziziba bar moghira, nin migirigiabar gintighasa pura niraram oragha iti.”

29 Ezi Atrivim Devit kamaghin gumamaziziba bar me migei, “God uabi, nan otarim Solomon, uan Dipenimin ingarasa a ginaba. Ezi e bar fo, a bar igiamra ikia ingangaribar amuan fofozir ekiaba puvati. Ikiavira Itir Godin Gavgavimin Dipenimin ingaramin ingangarir kam, a ingangarir dozim puvati, mati me nguazir kamin gumamazizibar dipenimin ingarasa. Puvati. A ingangarir bar ekiam. **2** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa pamten ingara bizir aviribar kiri, kar gol, silva, bras, ain, temeba, dagiar pizir aghuiba, dagiar gariba, ko dagiar bar aghuir ivezim bar pin kozir igharaziba uaghan, ki bar da inigha da ariki. **3** Ki uan Godin Dipenim bagha bar ifonge, kamaghin amizi, bizir ki akuvagha givazir kabagh isin, ki datirighin uabi uan gol ko silvaba aningi. **4** Kantri Ofirin golin bar aghuir ki aningizir kabar osimtizim, 100,000 kilogram gafira. Ezi silvan aghuubar osimtizim 240,000 kilogram tu. Bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin averliamin an biribar miriaba asingamin biziba.

5 Fofozir gumaziba uaghan silva ko golin kaba iniva Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir bizir igharazibar nedazibar ingaram. Ezi ian tinara datirighin ofan min uan bizitaba ko uabi isi, Ikiavira Itir God daningasa ifonge?” **6** Ezi ikizibar gumazir dapaniba, ko anababar gumazir dapaniba, ko gumazir dapanir 1,000plan midorozir gumazibar gariba, ko gumazir dapanir 100plan midorozir gumazibar gariba, ko atrivimin ingangaribar garir gumazir dapaniba, me Devitin migirigiar kam barazima a men navibagh inivima me uan ifongiamin gin ghua uan bizir aghuiba isa da anidi. **7** Me aningizir bizir kabar osimtiziba kamaghin ghu: gol 170,000 kilogram gafira, ezi silva 340,000 kilogram gafira, ezi bras 620,000 kilogram tu, ezi ain 3,400,000 kilogram gafira. **8** Ezi gumazir dagiar aghuir ivezir bar pin kozir igharagha gariba itiba, me da isa Godin Dipenimin aven itir dagiaba arizir danganimin da ariki. Gersonin ovavir boribar mav Jehiel, a dagiar kaba arizir dipenimin garir gumazim. **9** Gumamaziziba garima, men gumazir dapaniba uan bizir aghuir aviribar aningasa naviba dikafi, egha me nighnizir bar vamira ikia uan ifongiamin gin ghua bizir kaba isa Ikiavira Itir God ganidi. Ezi gumamaziziba bar akonge. Ezi Atrivim Devit uaghan bar akonge. **10** Egha Atrivim Devit gumamazizibar damazimin Ikiavira Itir Godin ziam fa kamaghin a minabi: “O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziam Israelin God, e nin gumamaziziba, e zurara nin ziam fi mamaghira ikiam. **11** Ni gavgavir bar ekiam ikia, ziar ekiam ikia, bar pin mar iti, ni bar faragha iti. Bar guizbangira, overiam ko nguazimin itir bizir kaba bar nin biziba. Kamaghin amizi, ni biziba bar dagh ativagha dar atrivir ekiam. **12** Nirara bar bizir aghuir aviriba e ganidi. Egha nirara biziba bar dagh atifa. Nirara gavgavir ekiam kamin mingarim. Nirara gumamazizibar amuti me gavgavigh ziar ekiaba iniam. **13** “En God, e datirighin ni minabava nin ziar bar ekiam fe. **14** “Ki uan gumamaziziba ko, e kamaghin mikiman kogham, e ni ganidir bizir kabar ghuaviba. Puvati. E pura gumazir kiniba, e bizitamin ghuavim ikiangizir puvati. Bizir kaba, kar bar nin bizibara. Ni faragha bizir kaba e ganingi, ezi e datirighin ua da isa ni ganidi. **15** E nin damazimin e iza pura guizhav itir gumamaziziba ko azenan itir gumamaziziba, mati en inazir afeziaba. En ikirimirir nguazir kamin itim, a uaghan en suiragham kogham. E otivigh dughiar otevimra ikegh arighiregham, mati nedazibar min, ghuariam aruem apazazi, da zuamira puvati. **16** O Ikiavira Itir God, en God, nirara ziar ekiam iniasa, e ni bagha Dipenimin ingarasa bizir kaba kagh ada akufa. Ezi bizir ni bagha inigha izir kaba, da bar nin bizibara. **17** “Nan God, ni gumamazizibar naviba tuisigha men garima, me arazir voroghira itibagh amima, ni navir amirizim isi. Ki bizir kam ginighnigha, uaghan nin ziar ekiam ginighnisi, ezi nan navim bizir kaba ni daningasa na dikavima, ki uan ifongiamin gin ghua da isa ni ganingi. Ezi arazir kamra, nin gumamazizir kaba uan biziba isa ni ganingi. Ezi ki men ganigha bar akonge. **18** O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziaba Abraham ko Aisak ko Jekopin God, ni uan gumamazizibar amuti, me ni bagh kamaghin garir nighnizim ko arazir aghuiba iki gavgavigh mamaghira ikiam. Egh ni uaghan men navir averiabar aven itir ifongiar amighiti, me nin porogh iki gavgafigh. **19** Ni nan otarim Solomonin nighnizim feghti, a nighnizir bar vamira iki nin Akar Gavgaviba, ko ni mikemezir akaba, ko arazir ni ifongezibar gin mangi, egh nin Dipenimin ingar. Dipenir kam, ki an ingarasa bizibar kiri.” **20** Egha Atrivim Devit kamaghin bar gumamazizibar gev, “Ia Ikiavira Itir God, ian God, an ziam fi.” Ezi gumamaziziba oregha Ikiavira Itir God ko Atrivim Devitin damazimin dapaniba avigha nguazim giregha fuaghav ikia, Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God, ziar ekiam a ganidi. **21** Egha gumamaziziba amimzaragham 1,000plan bulmakaun apurir igiaba, ko 1,000plan sipsipin apuriba, ko 1,000plan sipsipin nguiziba inigha ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighiribagh ami. Egha me uaghan wainin dipam ingamin ofabagh ami. Me uaghan Israelian gumamaziziba bagha ofan igharazir avirir mabagh ami. **22** Egha me dughiar kamin isar ekiam gamua ofan igharazir kabar wainin dipaba ko asizir tuziba apava Ikiavira Itir

Godin damazimin bar akonge. Egha dughiar kamra, me Ikiavira Itir Godin ziamin olivin borem isa ua namba 2in dughiamin Solomonin dapanim gingegha, uam anemisevezi an atrivimin oto. Egha me uaghan ofa gamir gumazimin otivasa Sadok amisefe. **23** Ezi Solomon datirighin uan afeziamin danganim inigha Ikiavira Itir Godin gumazamizibar atrivimin oto. An ingangarim bar derazi Israelian gumazamiziba bar an akabar girara zui. **24** Ezi gavmanin gumazir dapaniba, ko midorozir gumazir gavgaviba, ko Devitin otariba, me bar moghira Atrivim Solomonin apengan ikiasa akam akiri. **25** Ezi Ikiavira Itir God Solomon gamizi, a Israelian gumazamizibar damazimin, a bar me gafiragha bar pin iti. Ezi God Solomon gamizi, a bar ekevegha ziar ekiam ikia Israelian atrivir faragha ikeizibagh afira. **26** Jesin otarim Devit, a Israelian kantrin danganiba bar, dar atrivim. **27** A kantri Israelin 40plan azenibar atrivimin ike. A faragha Hebronin nguibar ekiamin 7plan azenibar atrivimin ike, egha 33plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. **28** A gumazamizibar damazimin bar ziar ekiam ikia, uaghan dagiar aviriba iti. A ikia ghua bar ghurigha givagha ovenge. Ezi an otarim Solomon gin, an danganim inigha atrivimin oto. **29** Atrivim Devit uan igiamin atrivimin ikia ghua ghurigha aremezi dughiamin amizi bizibar eghaghaniba, da akinafarir mabar iti. Akinafarir kaba, me kamaghin dar bori, Godin Akam Inigha Izir Gumazim Samuelin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Eghaghaniba, ko Godin Akam Inigha Izir Gumazim Gatin Eghaghaniba. **30** Akinafarir kaba, Atrivim Devit amizir ingangarir ekiabagh eghara, uaghan a kantrin atrivimin ikia amizir bizibagh eghari. Egha da uaghan a bativizir bizir igharazibar eghaghanim gamua, egha Israelian gumazamiziba ko nguazir kamin itir kantrin igharazibar eghaghanibagh ami.

2 Eghaghaniba

1 Devitin otarim Solomon, atrivir bar gavgavimin oto. Ezi Ikiavira Itir God, an God, a ko ikiava gavgavim a ganiga a gamima, a guizbangira ziar ekia bar pin itim ini. **2** Solomon, 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko jasha, ko Israelian gumazir dapaniba bar moghira, ko men ikizibar gumazir dapaniba bar men dia. Ezi gumazir kaba iza Israelian gumamaziziba ko bar moghira uari akuvazi, Solomon Godin akamin gun me migei. **3** Egha Solomon ko gumamaziziba bar moghira dikavigha Godin ziam famin danganir Gibeonin nguibar ekiam itir mighsiamin ghue. Dughiar kamin, God bativamin Purirpenim, pin itir danganir kamin iti. Bar fomira, Israelia gumamaziziba puvatizir danganimin itima, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Purirpenir kamin ingari. **4** Dughiar kamin, Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam Jerusalem itir purirpenir igharazir Devit ingarizimin iti. Atrivim Devit, faragha Kiriati Jearimin nguibar ekiamin ghua Boksia kam inigha, iza Jerusalem itir purirpenir kamin aneti. **5** Ezi God bagha ofa gamir dakozir mam uaghan, Gibeonin itir Ikiavira Itir Godin Purirpenimin guamin boroghin iti. Kar brasin dakozir Besalel fomira ingarizim. Besalel, a Urin otarim, egha Hurin igiavotarim. Ezi Solomon gumamaziziba ko, me bar moghira ghua danganir kamin Ikiavira Itir God ko migia, an ziam fe. **6** Egha Solomon ghua God bativamin Purirpenimin otogha brasin ofa gamir dakozir kamin boroghin tugha, Ikiavira Itir Godin damazimin ofa gamir dakozir kam gisin 1,000plan ofan bar isia mighiribagh ami. **7** Solomon ofa gamigha givazi, Ikiavira Itir God dimangan, uabi an akagha a migia ghaze, "Ni bizer tizim gifongegh, nan azaraghti, ki ni daningam." **8** Ezi Solomon kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni nan afeziam Devit, bar an apangkuvigha deragha a gami. Egha ni datirighin na gamizi, ki an danganim inigha atrivimin oto. **9** O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, gumamazir ni me gativasa na ganingizir kaba, me bar avirasemezi gumazitam me diponan iburagham, mati nguazir kamin minemniaba. Kamaghin, ni datirighin nan afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighi, a guizbangira otivasa ki ifonge. **10** Ni datirighin nighnizir aghuim ko fozozim na daningasa ki ifonge, eghti ki deraghvira gumamazir kabar ganam. Puvatighi, ki manmaghira nin gumamazir avirir kabagh ativagh men ganam? Guizbangira, gumazitam uabi me gativan iburagham. Ki uabi ki fozoziba bar puvati." **11** Ezi God kamaghin Solomonin akam ikaragha ghaze, "Nin anzangizim a bar dera. Ni bizer aviriba ko dagiar aviriba ko ziar ekiam iniasa nan azarazir puvati. Ni uan apanibagh asighasighasa nan azarazir puvati. Ni dughiar ruarimin nguazir kamin ikiasa nan azarazir puvati. Ni gumamazir ki ni ganingiziba deraviram men ganasa, nighnizir aghuim ko fozozir aghuim bagha nan azai. **12** Kamaghin, ki datirighin nighnizir aghuir bar aviriba ko fozoziba ni daningam. Egha ki uaghan dagiar aviriba ni daningiva gumamazizibar amuti, me ziar ekiam ni daningam. Eghti bizer kamin, atrivir nin faragha ikeziaba ko nin gin izamiba, ni bar me gafiragham." **13** Ezi Solomon Gibeonin Godin ziam fer danganimin itir God bativamin Purirpenim ategha, uamategha Jerusalem ghu. Egha a Jerusalem atrivimin ikia Israelian gari. **14** Solomon dughia bar zurara uan midorozir gumaziba bagha, midorozir karisba ko hoziaba isi. Egha a karisba ko hoziaba ikiamin nguibar ekiabar da arisi, ezi maba a ko Jerusalem iti. A 1,400plan karisba ikia, egha 12,000plan hoziaba iti. **15** Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba ko golin bar avirim inigha Jerusalem ize. Ezi dughiar kamin silvaba bar avirasemegha dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati Israelin mighsar muziaribar itir temeba. **16** Solomon, kantri Musri ko kantri Silisian, ua bagha hoziaba ini. A dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadima, me Silisian ghua a bagha hoziabagh ivesi.

17 Ezi dagiaba bagha ingangaribagh amir gumazir kaba, Musrin karisba ko hoziabagh ivesi. Karisba vaghvagha dar ivezim 6,000 kinan tu, ezi hoziaba vaghvagha dar ivezim 1,500 kinan tu. Ezi dagiar ingangaribagh amir gumazir kaba, me karisba ko hoziaba inigha ghua da amadima, Hitia ko Sirian atriviba dagh ivesi.

2 Solomon gumamaziziba Ikiavira Itir Godin ziam fasa, a Godin Dipenitamin ingarasa nighnisi. Egha a ua baghvira uaghan dipenitamin ingarasa nighnisi. **2** Egha a 80,000plan gumaziba mighsiaba itir danganimin mangi dagiaba aghorasa me amisevegha, 70,000plan gumazir dagiaba ko bizer igharaziba sara ateramiba amisevegha, 3,600plan ingangarir gumazibar ganamin gumazir dapaniba amisefe. **3** Egha Solomon Tairin nguibar ekiamin Atrivim Hiram bagha akam amaga ghaze: "Ni fomira nan afeziam Atrivim Devitin akura, egha ni an Dipenimin ingarasa temer sidaba a bagha da amangi. Ezi ki kamaghin ifonge, ni datirighin uaghan arazir kamra na damuam. **4** Ki datirighin Ikiavira Itir God, uan God bagh Dipenimin ingaram. Dipenir kam, a God baghvira ikiam, eghti ki uan gumamaziziba ko dipenir kamin mangi mughuriar aghuiba zuir pauran aghuiba tuam. Egh e zurara Godin damazimin bretin rubuzir e ofan min a daningamibar arigham. Egh e bar isia mighirir ofabar amuam. Egh e zurara mizaraziba ko guaratiziba bar, ko Sabatin dughia, ko iakinir igiabar dughiar ekiaba, ko Ikiavira Itir God, en Godin ziam famin dughiar ekia igharaziba, e a bagh ofan kabar amuam. A zurara arazir kam damuasa Israelia e mikeme. **5** "En God gavgavir bar ekiam ikiava godin igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki bar Dipenir ekiamra ingaram. **6** Guizbangira, gumazitam God bagh dipenir tamin ingaran iburagham. E fo, overiar bar pin itim, en damazimin a bar ekefe, egha a uaghan Godin damazimin, bar sufi. Kamaghin, tinara a bagh dipenitamin ingaramin gavgavim iti? Ti puvatigham. Ki uaghan a bagh dipenimin ingaran iburaghuburaki. Egha ki a bagh, paura tuti a isi migharir mughuriar bar aghuim damuamin danganimin min, Dipenimin ingarasa ifonge. **7** "Ki uabi, ki Juda ko Jerusalem gumazir maba iti, fomira nan afeziam Devit, Godin Dipenir kamin ingangaribar amuasa me amisefe. Me bizer igharagha garibar amuamin fozoziba iti. Ni gumazir bizer igharagha garibagh fozir aghuitam amadaghti, a izi me ko ingar. Gumazir kam, gol ko silva ko bras ko ainin bizibar ingaramin fozozim iki. Egh nir piglagheveba, ko nir agheveba ko nir bluplaba ko, dighdirir bar aghuibar ingaramin fozozir bar aghuim iki. A uaghan nedaziba aghoramin fozozim iki. **8** "Ki uaghan kamaghin fo, nin ingangarir gumazir maba Lebanonin mighsiabar itir danganibar itir temeba oka bar fo. Kamaghin, nin ingangarir gumaziba Lebanonin temer sidaba ko temer painba ko junipan temeba okegh na bagh da amadaghti da izasa ki ifonge. Ki Dipenir bar dafar dirimin ingaram. Kamaghin, ki uan ingangarir gumaziba amadaghti me mangi, nin ingangarir gumazibar akuragh temer pozir dafam mikanam. **10** "Ni oragh, ki daghetaba nin ingangarir gumazibar aningam. Ki witin me mirmirigha givazimin 2,000 tanba, ko balin 2,000 tanba, ko wainin dipar 400,000 litaba, ko olivin borer 400,000 litaba ia daningam." **11** Tairin Atrivim Hiram, Solomonin akam baregha givagha, akinafarim osira, Solomonin akam ikarvagha kamaghin a migia ghaze: "Ikiavira Itir God uan gumamaziziba bar me gifonge, kamaghin a ni gamizi, ni men atrivimin oto. **12** E datirighin Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. A uabi overiam ko nguazimin ingari. Egha otarir bar aghuir mam isa Atrivim Devitin danganim iniasava a ganingi. Devitin otarir kam a nighnizir aghuir bar aviriba ko fozoziba iti. Egh a Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingariva, ua bagh tamin ingaram. **13** "Kamaghin, ki datirighin uan ingangarir gumazir faragha zuim Huram nin akurvaghsi anemangam. A ingangarir guar aviribar amuamin fozozim ikiava, nighnizir bar aghuim iti. **14** An amebam Danin anabamin adarazir amizim, ezi an afeziam Tairin nguibar ekiamin gumazim. Huram, a gol ko silva ko bras ko ain ko dagiaba ko temebar bizibar ingaramin fozozim iti. Egha a uaghan nir piglagheveba, ko nir bluplaba, ko nir

agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba ko dighdirir bar aghuir bar diribar ingari. Egha a nedaziba aghorir fofozim iti. Egha gumaziba nedazir manmaghin garibar ingarsi a mikimti, an adar ingaram. A nin ingangarir gumaziba ko nin afeziam Atrivim Devitin ingangarir gumazibar akuragh ingaram. **15** “Ezi nan gumazir ekiam, ni datirighin mikemezi moghin, e bagh witba ko baliba ko wainin dipaba ko olivin bobeba amangasa ki ifonge. **16** Nan ingangarir gumaziba Lebanonin mighsiabar ghuavanaghor temer ni ifongeziba okegh ada inigh, ongarir dadarim bagh magiram. Egh me ongarimin da uari akuvagh pamten da ikegh, da inigh ongarimin Japan nguibar ekiamin magiram. Eghiti nin ingangarir gumaziba Japan izi temer kaba inigh Jerusalem mavanangam.” **17** Solomon mikemezi, me Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin aven itiba, bar me mence. Fomira Solomonin afeziam Atrivim Devit me mence, ezi Solomon datirighin ua me medi. Ezi men dibobonim 153,600in tu. **18** Egha a mighsiaba itir danganimin itir dagiaba aghorasa men 80,000plan gumaziba amiseveggha, dagiaba ko biziba aterasa 70,000plan gumaziba amisefe, egh men ganti me derivira ingangarim damuasa 3,600plan gumazir dapaniba amisefe.

3 Atrivim Solomon Jerusalem aven, Morian Mighsiam gisin maghira Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingari. Mighsiar kamra, Ikiavira Itir God Solomonin afeziam Devit bato. Fomira Jebusian adarazir gumazir mam Arauna, a mighsiar kamin witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganimin ikia ingangarir kam gami. Danganir kam, Devit Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa anemisefe. **2** Solomon atrivimin itir dughiamin, namba 4in azenimin, an namba 2in iakinimin an aruer namba 2in, a Dipenimin ingangarim maghiram a gami. **3** Godin Dipenimin biribar ababaniba, Atrivim Solomon uabi dar ingari, ezi da kamaghin ghu, an ruarim 27 mita, ezi an arozm 9 mitan tu. **4** Ezi azuarir mam Dipenimin itiar akamin amadaghan iti. An arozm 9 mitan tugha, Godin Dipenimin arozm ko voroghira ghu. Ezi an tuirvim, 54 mitan tu. Ezi me golin aghuim inigha, danganir kamin aven biriba bar dagh arigha da ave. **5** Egha me temer painin arariba inigha Godin Dipenimin aven itir Anogoroghezir Danganimin biriba bar dagh afughafuki. Egha me golin aghuim inigha ter ararir kabagh arigha bar da ave. Egha golin kam gisin, me temer detin nedaziba ko senin digiriba aghore. **6** Atrivim golin kaba, kantri Parvaimin da ini. Egha a dagiar bar dirir iveziba bar pin koziba inigha, Godin Dipenim asingi. **7** A gol inigh, Dipenimin danganiba bar dar pogh da avasa gumazamizibav gei, kar dipenir otavaraziba ko afiaba, ko biriba, ko tiar akaba, ko ter ararir tiar akabar apengan itiba. Egha me Dipenimin biribar enselin bar gavgavibar nedazibar ghore. **8** Egha Solomon me mikemezi, me Bar Anogoroghezir Danganimin ingari. An arozm 9 mita, egha Dipenimin arozm ko voroghira ghu. Ezi an ruarim uaghan 9 mitan tu. Egha me golin bar aghuim inigha Bar Anogoroghezir Danganimin biribar pogha bar da ave. Golin kamin osimtizim 20,000 kilogram gafira. **9** Me 500 grem gol inigha dikonibar dapanibar pogha da ave. Egha me uaghan gol inigha ghurir pin itimin danganir dozibar biribar pogha da ave. **10** Egha atrivimin ingangarir gumaziba enselin bar gavgavir pumuningin nedazimningin ingari. Egha me gol inigha bar moghira aningin pogha aning avara. Egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven aning asara. **11** Aning uaghara Bar Anogoroghezir Danganimin amadaghan gari. Aningin avizimning kuigharigha voroghira iti. Ezi aningin avizibar ruariba vaghvagha, 2 mita ko 25 sentimitan tu. Enselin mam agharir guvimin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir guvimin birim biragha an poro. Ezi enselin igharazim agharir kiriamin amadaghan mitighav iti, ezi an avizir mam agharir kiriamin birim biragha an poro. Ezi aningin avizir igharazimning iza danganir kamin aven tongira uaning bira. Enselin kamningin avizibar ruariba bar moghira 9 mitan tu. **14** Egha Bar Anogoroghezir Danganimin tiar akam avasa, me inir bluplaba, ko pigghagheviba, ko agheviba ko, inir ghurghurir aghuariba sara inigha inir ekiam isami. Egha

me enselin bar gavgavibar nedaziba inir kamin da isamigha, tiar akamin anegura. **15** Atrivim migeima, me guarir akinir ruarir pumuningin ingarigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin azenara aning asara. Aningin ruarimning uaghara 16 mitan tu. Me uaghan guarir akinir ruarimningin roghuar pumuning akirigha guarir akinir kamning gisin aning ati. Guarir akinir ruarir kamningin roghuamningin ruarim, 2 mita ko 20 sentimitan tu. **16** Me gin senbar inigha guarir akinir ruarir kamningin roghuamning garu. Egha me temer pomigranetin ovizibar nedazir 100plan ingarigha, senin kabagh isin da ike. **17** Ezi me guarir akinir ruarimningin ingangariba agivagha, aning inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akamin boroghin aning asara. Egha guarir akinir ruarir sautin amadaghan tughav itim, kamaghin a dibori, Jakin. Egha notin amadaghan tughav itim kamaghin a dibori, Boas.

4 Atrivim Solomon mikemezi, me bras inigha ofa gamir dakozir mamin ingari. An ruarim 9 mitan tu, ezi an arozm uaghan 9 mitan tu, ezi an tuirvim 4 mita ko akuamin tu. **2** Egha me brasin aviriba inigha da tuez da isia amerezi, me bras tengin bar ekiamin ingarigha, a dibora ghaze, Ongarim. Tengin kamin arozmim ababanim 4 mita ko 57 sentimitan tu, ezi an tuirvimin ababanim, 2 mita ko 28 sentimitan tu, ezi an akam gighuizir ababanim, 13 mita ko 71 sentimitan tu. **3** Egha me bulmakaun apuribar nedazir bizir pumuning tengin kamin akamin miriabar da arigha a gighui. Ezi tengin kamin akam bulmakaun nedaziba bar a gighuigha iti. Egha bulmakaun 12plan nedaziba, 1 mita 1 mitan tizibar aven iti. Me nedazir kabar ingarigha da isa tengin poghezir pu. Puvati, me tengin ingaravira nedazir kaba sara ingari. **4** Egha me 12plan bulmakaun apuriba brasin dar ingara, uaghan maghira tengin kam dar ogabagh isin an ingari. Ezi bulmakaun kabar 3plan guaba, aruem anadi naghin gari, ezi 3pla aruem uaghiri naghin gari, ezi 3pla notin amadaghan gari, ezi 3pla sautin amadaghan gari. Ezi dar ogaba tengin dikinimin apengan ikia, egha uarir akuighav iti. **5** Tengin kamin brasin mitiar azenan ikegha ghua averiamin tuzim, a bar mitemegha, an ababanin, 8 sentimitan tu, mati gumazamin dafarimin ababanim. Tengin kamin miriam mati kavin akam, egha akimarir aghuarir onezir mamin min kuigharigha iti. Tengin kam 60,000 litan dipam an aven ikiam. **6** Egha me uaghan tengin muziur 10plan ingari. Egha me 5pla sautin amadaghan Godin Dipenimin miriamin ada afe, egha 5pla notin amadaghan ada afe. Ezi tengin kaba, me dar ofan bar isia mighiribar amuamin asizir tuziba ruam. Ezi tengin ekiam, ofa gamir gumaziba a guuram. **7** Egha me gol inigha lambar arighasa 10plan aghoribar ingari. Lamin aghoribar ingaramin arazimin Akar Gavgavim, a Moses Osirizir Arazibar akinafarimin iti, ezi me deriviram an gintigha, lambar aghariba arazir kamin dar ingari. Egha me uaghan 10plan dakozibar ingari. Egha lamin aghariba ko dakoziba isa, Godin Dipenimin aven, Anogoroghezir Danganimin aven da ariki. 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba notin amadaghan iti, ezi 5plan dakoziba ko 5plan lamin aghoriba sautin amadaghan iti. Egha me uaghan gol inigha 100plan itarir ekiabar ingari. **9** Me uari akuvamin danganir ekiam ko uari akuvamin danganir dozimin ingari. Danganir dozir kam, a ofa gamir gumazibar danganim. Egha uari akuvamin danganir ekiamin tiar akabar ingari. Egha me bras inigha tiar akar kabar pogha, bar da ave. **10** Egha me tengin ekiam inigh ghua Dipenimin guamin mikebar sautin amadaghan itimin anefa. **11** Ezi Huram uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba sara ingari. Egha datirighin Huram Atrivim Solomon a ganingizir ingangariba bar ada agifa. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba. **12** Bizir Huram ingarizibar kara: Brasin ingarizir guarir akinir ruarir pumuning ko, aningin pin itir dapanimning ko, sen brasba ivemin min dar ingarigha, a da isa guarir akinimningin dapanimningin asuamning asingi. **13** A uaghan 400plan temer pomigranetin ovizibar nedazibar ingarigha da isa guarir akinimning dapanimning garuzur ivemin min garir bizim gike. Guarir akinimningin dapanimningin asuamning

vaghvagua pomigranetin ovizir bizer pumuning aningnin iti. **14** A uaghan 10plan wilkarbar ingari, egha 10plan itarir ekier dagh isin itibar ingari. **15** Egha uaghan tengin dipar bar ekier kamin ingari, me a dibora ghaze, Ongarim. Egha uaghan 12plan bulmakaun apuribar nedazir tengin kam ateramibar ingari. **16** Egha a uaghan ruamin mineba, ko savolin muziariba, ko ghuziba kavamadir itariba, a brasin bar dar ingari. Hura, Solomonin akamin gin ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin bagha biziba bar adar ingari. An adar ingarigha givagha, iniba inigha bar deraghavira da isamigha dagh amizi, da bar deragha taghtasi. **17** Atrivim Solomon Sereadan nguibar ekiam ko, Sukotin nguibar ekiamningin tizimin, Jordanin Faner danganir zarimin, a bizer kabar amusa Hura mikeme. Danganir kam, a bizer kabar ingaramin nguazir gavgavir aghuim iti. Hura brasba inigha, da tuezi da isia ameregha dipamin min oto. Ezi ana da isa mozir me bizer kabar nedazir bin nguazir kuizibagh fughu dar ingari. **18** Solomon Hura mikemezi, a brasin bizer kaba bar dar ingari. Da bar avirase, ezi me brasin kabar osimtizim meungezir puvati. Ezi gumazitam brasin kabar osimtizim gifozir puvati. **19** Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin bizibar ingarasa, ingangarir gumazibav keme. Ezi me gol inigha, ofa gamir dakozim ko, God ganidir bret arizir dakozimin ingari. **20** Egha me Anogoroghezir Danganimin birimningin boroghin darighasa golin bar aghuim inigha 10pla lamba afamin aghoribar ingari. Lamba ingaramin arazimin akam, a Moses Osirizir Arazibar aven iti, ezi me lamin aghoriba arazir kamin gin ghua dar ingari. **21** Me uaghan golin bar aghuim inigha akimariba ko, lamba ko, bizer akaminin min garir avimin suighamibar ingari. **22** Egha me golin bar aghuim inigha, ofan ghuziba arighamin itariba ko, itarir igharaziba ko, bizer lamba amungamiba ko, itarir paura tutima migharir mughurir aghuim mangamiba, ko itarir avim ateramiba, me bar dar ingari. Me uaghan gol inigha, Bar Anogoroghezir Danganin ko Danganir Anogoroghezir ko Godin Dipenimin guamin itir tiar akabar ainsisbar ingari.

5 Atrivim Solomon, uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangariba bar ada gifa. Egha Solomon, an afeziam Devit Ikiavira Itir God baghavira inabazir bizer kaba, silva ko god ko itarir aghuiba, ana da inigha iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir biziba arizimin da ariki. **2** Egha Atrivim Solomon Israelian gumazir aruaba ko, men anababar gumazir dapaniba ko, men inazir afeziabar dakozibar gumazir ekiaba bagha akam amaga ghaze, me bar izi Jerusalem a bativam. A kamaghsua, me Atrivim Devitin Nguibar Ekiam Saionin Mighisiamin mangi, Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh izi, Ikiavira Itir Godin Dipenimin mavanang, danganir igiam darigham. **3** Ezi Israelian gumazamiziba bar, namba 7in iakinimin iza Atrivim Solomonin boroghin uari akufa. Kar Avenirpenbar Ikiamin Dughiar Ekiam. **4** Israelian gumazir aruaba bar otivigha givazi, Livain gumaziba, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam gisaghp. **5** Ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Ikiavira Itir Godin Boksiam ko, God bativamin Purirpenim ko, an biziba bar ada inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin ghu. **6** Me ghua otivigha givazima, Solomon Israelian gumazamiziba ko bar iza Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin guamin uari akuvagha iti. Egha me God bagh ofa damuasa sipsipba ko bulmakaun apurir bar aviribav soghezi, gumaziba da menga ibura. **7** Me ofaba bar dagh amigha givazima, ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir Danganir Bar Anogoroghezimin ghua, enselin bar gavgavimningin avizimningin apengan aneti. **8** Enselin kamningin aviziba kuiaghirigha ikia, Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ko ite oteriv Boksiam aterimningin sarama avara. **9** Boksiam aterir ite oteriv kamning, bar ruara. Ezi aningnin ruaghatavimning, tiar akamin inir ekiamin porozi, aningnin ruaghatavimning mong fighav iti. Eghti gumazim Danganir Anogoroghezimin tugh, aningnin ruaghatavimning itir danganimningin gamam. Gumazim Danganir Anogoroghezir

kamin azenan ikiva, aningnin ganighan kogham. Itir oteriv kamning, datirighin ikia kamaghiru iti. **10** Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin aven bizer aviriba itir puvati, Godin Akar Gavgaviba itir dagiar akuamningra, an aven iti. Israelia fomira Isip ategha iza Sainain Mighisiamin itima, Ikiavira Itir God me ko Akar Dikirizir Gavgavim akiri. Ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a dagiar akuar kamningin iti, ezi Moses fomira aning isa Boksir kam garu. **11** Gumazamiziba tighar uari akuvagh Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangamin dughiamin, Godin ofa gamir gumaziba Godin damazimin zueghamin arazim gami. Ezi gumazamiziba iza uari akuvagha givazir dughiamin, Asap, ko Heman ko Jedutun, ko men otariba ko men adarasi, me inir ghurghurir bar aghuiba ikegha, aruem anadi naghin ofa gamir dakozimin boroghin tuivghav iti. Gumazir kaba, me Livaibar tongin gumazir ighiabagh amua gitabav sogziba. Me gitan guar aviriba ko brasin itarir aviribar suighav iti, ezi 120plan ofa gamir gumaziba sighabar suigha me ko tuivghav iti. Gumazir kaba, me onger akaba banga bar fo, egha me uarir akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabir ighiabagh amir dughiamin, gumazir ighiabagh amiba ko sighabagh iviba, me bar tiarir vaminir ighiar bar aghuibagh ami. Ofa gamir gumaziba Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven anetigha givagha, me azenimin izir dughiamin, ighiam gamir gumaziba maghira dikavigha sighabagh iviava, brasin itariba ko gitabav sogha, Ikiavira Itir Godin ziam fe. Me kamaghin onge: "Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi a zurara en apanguku ikia mamaghira iti." Me tuivghavira ikia ighiar kam gamir dughiamin, ghuariam zuamira Ikiavira Itir Godin Dipenimin averiam bar a gizifa. **14** Ikiavira Itir Godin angazangarim ghuariamin aven isiragha bar angazangarigha Dipenim bar anevara. Kamaghin, ofa gamir gumaziba uan ingangarim damuan ibura.

6 Ezi Solomon kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "O Ikiavira Itir God, ni ghaze, ni ghuariar bar mitarmemin aven ikiam. Ezi ki datirighin ni bagha Dipenir bar aghuir mamin ingari, kar dipenir ni zurara ikivira ikiamin." **3** Atrivim Solomon God ko mikemegha givagha, raghirigha Israelian gumazamiziba gara, deragh me damuasa Godin azangisisi. **4** Egha a kamaghin migei, "E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. An akar dikirizir nan afeziam Devit bagha amizir kam, deraghaviram an gin ghu. Devitin nighnizim kamakin, a Dipenitamin ingarighi, gumazamiziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin boroghin iziva an ziam fam. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a migei, 'Ki Isipin kantrin uan gumazamiziba inigha izir dughiamin ikegha iza datirighin, Israelia nan ziam fasa, ki ua bagh Dipenitamin ingarasa, nguibar ekiatam ginabazir puvati. Egha uaghan, uan gumazamiziba ganasa gumazitam amisevezir puvati. Egha datirighin, ki nguibar ekier kam Jerusalem amisefe, eghti gumazamiziba an iziva nan ziam fam. Devit, ki uan gumazamiziba ganasa ni a misefe. Ki fo, ni na bagh Dipenimin ingarasava amir nighnizir kam, a dera. **9** Ni uabi na bagh Dipenimin ingaran kogham. Nin otarir nin otoghaimmra, a gin na bagh Dipenimin ingarighi, gumazamiziba an mangiva nan ziam fam.' **10** "Ikiavira Itir God, akar dikirizir kam gamizi, a datirighin guizbangarim oto. Ezi Ikiavira Itir God akam akirizi moghin, ki uan afeziam Devitin danganin inigha Israelian atrivimin otogha iti. Egha ki Ikiavira Itir God, Israelian God bagha Dipenir kamin ingari, eghti Israelia an boroghin mangi an ziam fam. **11** Egha ki Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam arighasa, Dipenir kamin aven danganir mamin ingari. Boksir kamin aven, dagiar akuar pumuning iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavim aningnin iti. A fomira me koma Akar Dikirizir Gavgavir kam gami." **12** Egha Solomon Israelian gumazamiziba damazimin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin boroghin tu. A me brasin ingarizir ofa gamir dakozimin ghuvanabogha a gisin miti. Dakozir kam ofa gamir dakozimin boroghin, danganir me uari akuvimin iti. Dakozir kamin arozm, 2 mita ko 20 sentimitan tu, ezi an ruarim,

uaghan 2 mita ko 20 sentimtia, ezi an tuirivim, 1 mita ko 30 sentimitan tu. Solomon Israelian gumazamizibar damazimin, uan dafarimning fegha overiamin aka. **14** Egha kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, Israelian God, godin tam nin min overiam ko nguazimin itir puvati. Ni zurara, uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, uan ingangarir gumazamizir navir averiabar aven ni baghavira itiba, apangkuvir ekiam men ikaviara iti. **15** Nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni fomira a ko amizir akar dikirizir kam deraghaviram an gin ghua, datirighin a gamizi a guizin oto. **16** Kamaghin, O Ikiavira Itir God, Israelian God, ki datirighin nin azai, ni nan afeziam Devit ko dikirizir akar igharazim uaghan a ginighnigh. Ni a migia ghaze, ‘Devit, nin ovavir boriba nin min zurara nan gin izi, deraghvira nan damazimin daruti, ki zurara nin adarazir aven gumazitam amisevegti, a Israelin kantrin atrivimin iki mamaghira ikiam.’ **17** O Israelian God, ki kamaghusha, nan afeziam Devit, a nin ingangarir gumazim, ni a ko dikirizir akar kam damighti an daghem guizin otogh. **18** “O God, guizbangira ni ti izi nguazir kamin ikiam? O E fo, overiar bar pin itim a bar ekefe, ezi ni an ikiamin danganiba ti puvatighama! Ezi dipenir ki ni bagh ingaramin kam, a manmaghin nin tughatigham? **19** O Ikiavira Itir God, nan God, ki nin ingangarir gumazim, ni datirighin nan ararem ko azangisizim barakigh. **20** Ni kamaghin migia ghaze, ‘Dipenir kam kar nina, eghti gumazamiziba an aven iziva nin boroghin izam.’ Ki kamaghin ifonge, Ni arueba ko dimagarib zurara damazim Dipenir kam gasaragh mamaghira iki. Eghti ki Dipenir kamin ganiva ni ko mikimamin dughiaabar, ni nan migirigiaba baragham. **21** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin pin iti. Ki Israelia ko, e nin gumazamiziba, e nin Dipenimin ganiva ni ko mikimamin dughiaabar, ni en migirigiaba baragham en arazir kuraba gin amang. **22** “Gumazitam, arazir kuratam gumazir igharazitam damighti, an namakaba a inigh nin Dipenimin aven izi, egh nin ofa gamir dakozimin boroghin mangi, egh pazi gumazir kam damusi nin azangam. Eghti nin damazimin bizir kam guizbangira puvatighi, ni osimtizir kam gin amadagh. **23** O Ikiavira Itir God, ni uan nguibamin iki, uan ingangarir gumazamizibar akaba baragh, egh deraghvira men kotiam akirigh. Egh ni mizazim isi gumazir osimtizim gamizim gasi, egh osimtizir kuramin uam a ikaragh. Egh ni osimtiziba puvatizir gumazim deraghvira a damighti, gumaziba bizir kamin ganigh fogh suam an arazir kuram gamizir puvati. **24** “E Israelia, nin gumazamiziba, e arazir kurabar amuti, bizir kam bangin en apaniba e misoghti, ni apanibar amamangatighi me e abiragham. Eghti e ti uan uan navibagh iragh, uan arazir kuraba gin amangisi, nin Dipenimin izi nin ziam fi nin azangisighti, **25** ni uan Nguibamin iki e Israelia nin gumazamiziba e azangisiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh en apaniba e inigh kantrin igharazimin mangighti, ni uam e inigh izi kantrin ni fomira en inazir afeziabagh aningizimin e atigh. **26** “E nin gumazamiziba arazir kurabar amuti, ni en arazir kuraba ikarvagh amozimin anogoregham. Eghti, e uan navibagh iragh Dipenir kamin gan nin ziam fi, nin azangisighti, **27** ni uan Nguibamin iki, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, ni en azangisiziba baragh, en arazir kuraba gin amang. Egh ni uan arazir aghuibar en sure damu. Egh amozim amadaghti a nguazir ni fomira e ganingizim gizi. **28** “Eghti dagheba otevir dughiam en kantri batogham, o arimariar ekiatam otogham, o aminir avimin min isitam izi azenibagh asighasigham, o odezir aviriba daghebar ami da agivam, o apaniba izi en nguibar ekiabar e korogh e misogham, o arimariar igharagha garir aviriba e gasighasigham, **29** bizir kaba otivti, e Israelia nin gumazamiziba, en tav osimtizir kabar tamin mizazim baragh, uan aghariba fegh nin azangisighti, **30** ni Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin ikiva en azangisizim baregh en akuragh en arazir kuraba gin amadagh. Nirara gumazamizibar nighniziba bar dagh fo, kamaghin, ni uabi vaghvagh en arazir kurar e amiziba ikarvagh ivezir kuram e daning. **31** Ni kamaghin damightima, e nin gumazamiziba zurara nin apengan iki, egh nguazir ni en inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. **32** “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba,

me nin adarazi Israelian aven itir puvati, egh me nin ziam bangin, uan nguibar saghon itiba ategh kagh izam. Guizbangira, me nin ziar ekiam ko, ingangarir bar ekar ni en gumazamizibar akurvaghasa amiziba, me da baraki. Egh men tarazi, nin ziam fisi, nin Dipenir kamin izi, egh ni ko mikimam. **33** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, egh ni men dindiam baragh, egh bizir me damuasa nin azangisizibaru amu. Kamaghin, e Israelia, nin gumazamiziba, e ami moghin, nguazir kamin gumazamiziba bar ni gifogh, egh nin atiating nin apengan ikiam. Egh me fogh suam, Dipenir ki ingarizir kam, kar nin Dipenimra, eghti nguazir kamin gumazamiziba an aven, me nin boroghira izam. **34** “Egh danganir manamin ni uan gumazamiziba amadaghti, me mangi uan apanibar soghsi, nin nguibar ekar ni ua bagha misevezir kam ko Dipenir ki ni bagha ingarizir kam, guam a mituagh ni ko mikimti, **35** Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iki, e uarir akurvaghasa ni ko migeir migirigiaba baragh en apangkuvigh en akuragh. **36** “Gumazamiziba bar moghiram arazir kurabagh ami. E arazir kurabar amighti, ni en atar en apanibar amamangatighi, me izi e ko misogh e abinigh e inigh mangi, kantrin saghon itim o roghira itimin e isi kalabuziabar min e arigham. **37** Eghti e men kantrin kamin aven kalabuziar gumazamizibaru min ikiva, uan arazir kuraba bagh nighnigh navibagh iraghti, Ikiavira Itir God, ni e uarir akurvaghamin azangisiziba baragh. Guizbangira, e uan apanibar kantrin ikiva nighnizir gavgavim nin iki, uan navir averiabar aven ni baghvira iki guizbangira navibagh iragh, egh e nguazir ni en ovavibagh aningizir kam ko, nguibar ekar ni ua baghavira inabazir kam ko, gumazamiziba ni bagh izamin Dipenir ki ni bagha ingarizir kamin ganiva, guam a mituagh kamaghin ni ko mikim suam, ‘E arazir kurabar tuavimin ghua arazir kurar aviribagh amigha gifa.’ Eghti ni uan Nguibamin iki, e ni ko migeir migirigiaba baragh, e nin gumazamiziba, ni en kuarkuvigh en akuragh, en arazir kuraba gin amadagh. **40** “O nan God, e nin Dipenimin itir danganir kamin iki ni ko mikimti, ni zurara en ganiva uan kuarim atigh en dimdiaba baragh. **41** “O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni dikavigh, uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam sara izi uan avughsir danganimin iki. Akar Dikirizir Gavgavimin Boksar kam, a nin gavgavir bar ekiam aka. O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni zurara uan ofa gamir gumazibar akuragh, eghti nin arazir kam, a men kurkazir aghuimin min ikiam. Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba, nin arazir aghuiba bangin bar akongegham. **42** O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni uan ingangarir gumazim Devit ginighnigh. Guizbangira, ni zurara an apangkufi. Kamaghira, ni uabi misevezir atrivim, akirim ragh a gasan marki.”

7 Solomon God ko mikemegha givazi, God overiamin avim amadazi, a izaghira, ofan bar isia mighiriba ko ofan maba sara, bar adar isi. Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarim bar ekevegha en Dipenir kam bar a gizifa. **2** Ikiavira Itir Godin angazangarir ekar kam Godin Dipenim gizifa, kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba an aven mangan ibura. **3** Israelia avir kamin garima, a izaghirima, me gari, angazangarir bar ekiam Ikiavira Itir Godin Dipenim gizivagha an iti. Ezi me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizar divazimin nguazimin arighizir dagiaghav isin, uan teviba apirigha dapaniba avigha, uan guaba isa nguazim mituagha, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fa ghaze: “Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, egha a zurara en apangukva ikia mamaghira iti.” **4** Egha Atrivim Solomon uan gumazamiziba ko me bar moghira, Ikiavira Itir God bagha ofabagh ami. **5** Atrivim Solomon God bagha 22,000plan bulmakaun apuriba ko 120,000plan sipsipba inigha ofa gami. Arazir kamin atrivim uan gumazamiziba ko me Dipenir kam gamizima, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin oto. **6** Godin ofa gamir gumaziba vongin mitivizi, Livaiba vongin mitifi. Atrivim Devit igiabar amuasa en ingangarir gumazibav kemezi me ingarizir biziba, me da sara mitivighav iti. Devit fomira Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiamin, Livaiba gitaba ko bizir igharazibav sogha, Ikiavira Itir God minabir ighiabagh amua, bizir kabagh ikararai. Me ighiar kam gami, “Ikiavira Itir God, zurara en apangukva ikia

mamaghira iti.” Ezi gumamaziziba datirighin mitivighav itima, Livaiba igihar kam batima, ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. **7** Aruer kamra Atrivim Solomon, nguazir Godin Dipenimin guamin boroghin itir danganir uari akuvim, a Ikiavira Itir God bagha anemisevezi, an a baghavira iti. Egha nguazir asizir kamin, an ofan bar isia mighiriba ko, wit tuamin ofaba ko, God ko navir vamiran ikiamin ofa bagha asizibar oviba isa ofabagh ami. Ikiavira Itir Godin damazimin tughav itir ofa gamir dakozir kam, me faragha brasin an ingarizi, a mong suvizi me an ofan avirir kabar amuan iburagha danganir arozir gumamaziziba uari akuvir kamin ofabagh ami. **8** Kar Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. Ezi Atrivim Solomon Israelia ko uari akuvagha Jerusalem iti. Gumamazir avirim nguazir kamin danganiba bar dar ikegha ize. Me notin amadaghan Hamatin nguibar ekiamin zuir tuavir akamin ikegha, ghua sautin amadaghan kantri Isipin nguazir mitaghniamin tuzir darasi. Me Ikiavira Itir God, en Godin damazimin, 7plan aruebar uari akuvagha ikegha, gin me ua 7plan arueba isafuragha 14plan arueba bar me dar ike. Egha amimzaragham me ua uari akufa. **10** Ezi namba 7in iakinim, an namba 23in aruemin, Solomon ua gumamaziziba amadima, me umatageha uan nguibabar zui. Me fo, Ikiavira Itir God, deraghavira Atrivim Devit ko, Atrivim Solomon, ko uan gumamaziziba Israelia gami. Kamaghin amizi, me bizir aghuir kabagh nighnigha bar akongegha umatageha uan nguibabar zui. **11** Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin ingarigha gifa. A dipenir kamningin ingaramin nighniziba, a bar ada gifa. **12** Ezi Ikiavira Itir God, dimangan a batogha, kamaghin a migei, “Ki nin azangisziha baregha gifa. Gumamaziziba izi nan ofa damuasa, ki dipenir kam amisefir. **13** Eghti ia nan akaba baraghan kogh, arazir kurabar amuam, ki amozimin tivaghti a izan kogham, o ki odeziba amadaghti da izi ian azenibar amam. O ia nan gumamaziziba, ki ia bagh arimariar bar kuratam amadaghan. Eghti dughiar kamin, ia nan gumamazizir ki uan ziam fasa inabaziba, ia uari abiragh, na ko mikim, nan boroghin izi na baghvira iki, egh ia uan arazir kuraba bagh navibagh iraghti, ki uan Nguibamin iki ian dimdiaba baragh ian arazir kuraba gin amadagh, egh ian nguazim damighi, a ua deragham. **15** Ki Dipenir kam amisevezi a nan Dipenimin mirara ikiam, eghti gumamaziziba zurara Dipenir kamin nan boroghin izi, nan ziam fam. Kamaghin amizi, ki zurara Dipenir kamin ganiva, uan navimin aven a ginighnigham. Nan Dipenim itir danganir kam, ki zurara ian dimdiaba baraghisi, ia bagh gan ikiam. **17** Solomon, ni uan afeziam Devit amizi moghin, ni navir averiamin aven na baghvira nighnigh nan damazimin deravira daru, egh arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziha, ki ni mikemezi moghin bizibar amu. **18** Ni kamaghin damuti, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam. Egh ki nin afeziam Devit ko amizir akar dikirizir kam damighi, a guizin otivam. Ki kamaghin Devit migia ghaze, ‘Devit, ki zurara nin ovavir boribar amuti, me Israelin atrivibar iki mangivira ikiam.’ **19** “Egh ia na ategh nan arazir ki ifongeziba ko nan Akar Gavgavibar gin mangan kogh, egh asebar gin mangi dar ziaba fiti, **20** ki nguazir Israelia ia ganingizimin bar ia batuegham. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba dibovir akabar ia mikim ia gasighasigham. Eghti ki uaghan, akirim ragh Dipenir ki uan ziam bagha inabazim gasaragham, egh uam a ginighnighan kogham. **21** Dipenir kam, datirighin ziar ekiam iti. Eghti gin gumazir danganir kamin izamiba me iziva an gan digavir kuram damigh bar atiatigh kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God, manmaghsuavira nguazir kam gasighasigha, Dipenir kam sarama asighasiki?’ **22** Eghti gumamazizitaba men akam ikaragh suam, ‘Bizir kamin mingarim kamakin, Israelia Ikiavira Itir God men God, anetaki. A fomira men inazir afeziaba Isipin me inigha nguazir kamin ize. Ezi me akirim ragha God gasaragha, uan asebar gin ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God asighasizir kam gamizi a me bato.”

8 Solomon uan ingangarir gumaziba ko, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivagha, gin Solomonin dipenimin

ingari. Ingangarir me amizir kaba bar, me 20plan azenibar dar ingari. **2** Solomon dipenir kamningin ingangarim agivagha, Atrivim Hiram a ganingizir nguibar ekiair ikuviziba uam adar ingari. Egha a Israelian marazi amangizi, me ghua nguibar ekiair kabagh apia. **3** Ezi Solomon datirighin uan midorozir gumaziba inigha ghua, Hamat ko Soban nguibar ekiamning ko misogha, me abiragha nguibar ekiair kamning ini. **4** Egha gin, a gumamaziziba puvatizir danganimin Tatmorin nguibar ekiam uam an ingari. A faragha Distrik Hamatin nguibar ekiair mabar aven, dagheba ko bizir aghuiba arizir dipenir ekiabar ingari. Egha a datirighin ua deravira nguibar ekiair kabar ingari. **5** Egha Solomon gin Bethoronin Pin Itir nguibar ekiam, ko Bethoronin Vin Itir nguibar ekiam, uan aningin ingari. A divazir bar mitiar gavgavir ekiamin nguibar kamning avini. Egha a uaghan nguibar ekiair kamningin tiar akar ekiaba gavgavim dar aningasa, ainin ighuvibar ingari. **6** Egha a uaghan Balatin nguibamin ingari. Egha a uaghan dagheba itir nguibar ekiaba ko midorozir karisba arizir nguibar ekiaba ko, hooziaba arizir nguibar ekiaba ko, Jerusalem ko, Lebanon ko, nguazir an ativagha garibar aven, a bizir igharazir a ingarasa ifongeziba, a bar adar ingari. **7** Ezi Israelin kantrin aven, ikizir igharazir mabar gumamaziziba iti. Kar Amoria, Hilita, Peresia, Hivia, ko Jebusia, men marazi Israelian tongin Ikiavira iti. **8** Israelia fomira men aviribav soghezi me ariaghire, egha bar me kuavaremezir puvatizi, men ovavir borir vabara Ikiavira iti. Ezi datirighin Solomon me gamizima, me puram an ingangarir gumazir kinibar min otivigha, datirighin ikia kamaghira iti. **9** Ezi Solomon Israelia gamizi, me an ingangarir gumazir kinibar itir pu. Bar puвати. A me isa midorozir gumaziba ko midorozir gumazibar garir gumazir dapanibar me ariki. Egha marazi isa, karisbar tuiva misozir ingangarim ko, hooziabagh apiaghira misozir ingangarim me ganingi. **10** Solomonin ingangaribagh amir gumazibar gumazir dapanibar dibobonin, a 250in tu. **11** Solomonin amuin Devitin Nguibar Ekiam ategha ghua Solomon a bagha ingarizir dipenir igiamin iti. Amizir kam a Isipian atrivimin guivim. Fomira Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam danganir kamin iti. Kamaghin amizi, Solomon ghaze, “Nan amuir kam, Israelian Atrivim Devitin dipenimin ikian kogham. Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ikeizir danganiba, da bar zue, egha God baghavira iti.” Kamaghin amizi, Solomon uan amuin bagha, nguibar ekiamin azenan itir dipenir igiamin ingarigha a inigha ghuzi, an an iti. **12** Solomon, Ikiavira Itir God bagha ofa gamir dakozir ingarizim, a Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itima, a zurara dakozir kamin ghua Ikiavira Itir God bagha ofan bar isia mighirizibagh ami. **13** Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, a dughiaibaz zurara ofabagh ami. A uaghan Sabatin dughiaibaz ofaba, ko iakinir igiabar dughiar ekiabar ofaba, ko azeniba vaghvagh, a 3plan dughiar ekiabar ofabagh ami. Dughiar ekiair 3plan kabar kara: Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, ko Azenibar Dagher Igiaba Asiamin Dughiamin Isar Ekiam, ko Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam. **14** Solomon uan afeziam Devitin arazibar gintigha, bizir a damuasa mikemeziha, a zurara Godin ofa gamir gumaziba a men ikizibar, ingangariba bagha me tuira. Egha a Godin ofa gamir gumazibar akurvagh ingangarim damuasa Livaiba vaghvagh me tuira. Ezi men marazi uaghan ighiabar uan Godin ziam fam. Livaibar ingangarir a me bagha inabaziba, me dughiaibaz vaghvagh dagh ami. Egha Solomon uaghan garir gumaziba men ikiziba, a Godin Dipenimin tiar akabar ganasa vaghavagha me tuira. Arazir kaba, God baghavira itir gumazim Devit, a me mikeme. **15** Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba bar deraghavira Atrivim Devitin akabar gintigha, ingangarir a damuasa me mikemeziha, me bar dagh ami. Egha me uaghan dagiaba arizir danganibar ganamin akar a me ganingizimin gintisi. **16** Solomon Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarasa, ingangarir ekiam gami. An ingangarir gumaziba faraghavira Dipenim asasa dagiaba apengan da arigha ingangarir kabagh amua ghua Dipenim asarazir dughiamin tu. Ezi Dipenimin ingangariba bar givazi, Dipenir bar dirim oto. **17** Atrivim

Solomon, a Esiongeberin nguibar ekiamin ghu. Esiongeber a kantri Idomin iti, an Ongarir Aghevimin dadarimin ikia Elatin nguibar ekiamin boroghin iti. **18** Ezi Atrivim Hiramini kurir maba ko gumazir aghuir kurimin aven ingara ongarimin aruir araziba bar dagh foziba, a me amadazi, me Solomonin kuribar aven ingarir gumaziba ko me kurir kaba aven ingari. Egha me kantri Ofirin ghua golin aviriba inigha uamategha Atrivim Solomon bagha ize. Golin kabar osimtizim, 16 tanin boroghin tu.

9 Kantri Seban atrivir amizim kamaghin oraki, Ikiavira Itir God deraghavira Solomon gamizima a ziar ekiam iti. Kamaghin amizi, atrivir amizim Solomonin fofozim gifofoghasa azangsizir gavgavibar an azangsighasa izi. Atrivir amizim uan ingangarir gumazir aviriba ko, kamelin bizir aviriba sara iza Jerusalem oto. Kamelin kaba golin aviriba ko, pauran igharagha garir mughurir aghuiba itiba, ko dagiar igharagha garir iveziba bar pin koziba inigha izi. Atrivir amizim izegha givagha, uan azangsizir a Solomonin azangsighasa nighnighiziba, a bar dar an azangsisi. **2** Ezi Solomon bar deraghavira an azangsiziba ikarvaki. An azangsizir an azangsiziba, Solomon tam ikarvaghan iburazir pu. Bar puvati. **3** Seban kantrin atrivir amizim, Solomonin nighnizir aghuim ko fofozim baregha, uaghan atrivibar dipenir ekiar a ingarizimin gani. **4** Egha atrivir amizim uaghan garima, Solomon dughiaibar vaghvagha dagher aghuir aviriba isa, uan ingangarir gumazir dapaniba ko apiav ikia da api. Ezi atrivir amizim uaghan garima, ingangarir gumaziba ko men korotiar aghuir me azuiba ko gumazir wain anidiba, me kurkazir aghuiba iti. Egha a garima, Solomon asizir aviriba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua a bagha ofan bar isia mighiribagh ami. A bizir aghuir kabar ganigha digavir kuram gamigha ua mikiman ibura. **5** Egha gin, a kamaghin Atrivim Solomon migei, "Ki uan kantrin ikiava bizir ni amibar eghaghaniba ko, nin nighnizir aghuim ko, fofozim barasi. Ezi ki datirighin fo, akar kaba da bar guizbangira. **6** Ki faragha nighnizir gavgavim akar kabar itir puvati. Egha datirighin ki uabi iza, uan damazimin bizir kabar ganigha gifa. Guizbangira, bizir ki datirighin gariba, da akar ki oraghiziba bar dagh afira. Nin nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bar ekefe. **7** Ezi nin gumamaziziba ti zurara bar akueghama. Ezi nin ingangaribar faragha zuir gumazir ni ko ikia zurara nin nighnizir aghuiba baraziba, me ti bar akueghama. **8** Ki Ikiavira Itir God, nin Godin ziam fe. A navir aghuim nin ikia ni gamizi, ni Israelian atrivimin iti. A bar Israelia iza gifongegha an ifongiar kam ian ikiavira iti. Ni guizin arazim ko arazir aghuimin deraghavira Israelian gan me geghuvam. A kamaghsua ni gamizi, ni atrivimin oto." **9** Egha Seban atrivir amizim golin bar aviriba isa Solomon ganingi, ezi golin kabar osimtizim 4 tan gafira. Atrivir amizim uaghan pauran mughurir aghuiba itir aviriba ko, dagiar igharagha garir iveziba bar pin kozir aviriba a ganingi. Bar guizbangira, bizir kaba bar avirase. Fomira pauran aghuir igharagha garitaba kantri Israelin aven itir puvati. **10** Ezi Atrivim Hiramini ingangarir gumaziba ko Solomonin ingangarir gumaziba, kuribar ghua kantri Ofirin ghua golin aviriba ko, temer aghuir bighiziba ko, dagiar avirir iveziba bar pin koziba, me da inigha Israelin ize. **11** Ezi Solomon uan ingangarir gumazibav mikemezi, me temer aghuir kaba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha adiriziar aghuibagh amua an dipenim bagha mabagh ami. Egha a me mikemezi, me temer aghuir kabar arariba inigha gumazir gitabav soziba bagha gitabar ingari. Bar fomira iza datirighin, gumaziba kantri Israelin aven, ua temer kamagh garitabar garir puvati. **12** Ezi Atrivim Solomon, bizir aghuir aviriba isa Seban atrivir amizimin ifongiam agivasa a ganingi. Solomon atrivir amizim ganingizir bizir aviriba, da bar bizir atrivir amizim Solomon bagha inigha izezir bizibagh afira. Ezi Seban atrivir amizim, uan ingangarir gumaziba ko me uamategha uan kantrin ghu. **13** Atrivim Solomon azenibar vaghvagha 23 tan gol isi. **14** Egha a uaghan dagiar ingangaribagh amir gumaziba da, takis isi. Ezi Arebian atriviba ko, Israelin

distrighbar garir gumazir dapaniba dagiaba isa a ganidi. **15** Ezi Solomon mikemezima, an ingangarir gumaziba 200plan ter araribar orar misoghamibar ingari. Egha me gol inigha orar kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 7 kilogremim tu. **16** Egha 300plan ter araribar orar dozir misoghamiba uaghan dar ingari. Egha gol inigha orar dozir kabar pogha da ave. Orar kaba vaghvagha da avezir golin osimtizim, a 2 kilogremim tu. Ezi Solomon mikemezima, me orar kaba bar da inigha dipenir me kamaghin diborimin da ariki, Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenim. **17** Ezi Solomon mikemezi, me atrivir dabirabar ekiar mamin ingari. Egha me golin aghuim ko, elefanin atariba inigha an kurke. **18** Atrivimin dabirabim bar pin iti, ezi adiriziar tuiv mavanangim, a 6plan ighuviba iti. Ezi ighuvir kaba, me 12plan laionin nedazibar ingarigha da asezi da tuivighav iti. Ezi adiriziar ighuvir kaba vaghvagha laionin nedazir pumuning iti, mam vongin iti, ezi mam vongin iti. Atrivir dabirabar kam, an agharimning arighamin danganir pumuning iti. Ezi agharimning arighamin danganir kamningin boroghin, me laionin nedazir pumuningin ingarizi, mam vongin itima, mam vongin iti. Kantrin igharazibar atriviba, men atrivibar dabirabitam, tong kamaghin garir puvati. **20** Ezi ingangarir gumaziba gol inigha Solomon bagha dipaba apir itaribar ingari. Egha Lebanonin Ruarir Pizimin Dipenimin aven itir itariba bar, me golin aghuimin dar ingari. Solomonin dughiamin, gumamazibar nighnizim, silva pura bizim, kamaghin amizi, me silvan bizir katamin ingarizir puvati. **21** Solomon kurir aviriba iti, ezi kurir kaba da Atrivim Hiramini ingangarir gumaziba ko, ongarim garui. Kurir kaba zurara azenir 3pla givaghti, me bizir aghuir kaba ater ua Israelin izam. Kar gol, ko silva, ko elefanin atariba, ko monkiba, ko kuarazir bar diriba. **22** Atrivim Solomon, dagiar aviriba ko bizir aviriba ko nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba ikia, egha kantrin igharazibar atriviba bar me gafira. **23** Kantrin igharazibar atriviba bar, Ikiavira Itir God, Solomon ganingizir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba baraghasa Solomon bagha izi. **24** Atrivir kaba azenibar vaghvagha Solomon bagha bizir aghuiba isa izava a ganidi. Me bizir gumaziba silva ko golin ingariziba ko, korotiar aghuiba ko, afuziba ko, pauran igharagha garir mughurir aghuiba zuiba ko, hoziaba ko, donkiba, a bagha da inigha izi. **25** Solomon, midoroziba bagha hoziaba ko karisba bagha danganir dozir bar aviribar ingari. Danganir da ikiamin kabar dibobonim, 4,000in tu. Ezi a uaghan 12,000in hoziar igharazir maba iti, ezi maba a ko Jerusalem iti, ezi maba, a dar ganasa misevezir nguibar ekiar igharazibar iti. **26** Atrivim Solomon kantriba bar me gativagha men gari, a Yufretisin Fanemin ikegha ghua kantri Filistian otogha ghua kantri Ispin tu. **27** Solomon atrivimin itir dughiamin, a temer sidan aviriba ko silvan aviriba inigha Jerusalem ize. Ezi dughiar kamin silvan aviriba ikia, dagiar kinibar min pura tintinibar irav iti. Egha a uaghan temer sidan bar aviriba iti, mati temer Israelin mighsiar muziaribar izezibar min iti. **28** Solomon uan hoziaba kantri Musri ko kantrin igharazibar ada ini. **29** Solomon amizir bizir igharaziba, an atrivimin itir dughiamin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, dar eghaghaniba bar akinafarir 3plan kabar iti: Godin Akam Inigha Izir Gumazim Natanin Akinafarim, ko Nguibar Ekiam Silon Akam Inigha Izir Gumazim Ahियan Akinafarim, ko Akam Inigha Izir Gumazim Ido osirizir Bizir God an Akazibar Akinafarim. Idon Akinafarim uaghan bizir Nebatin otarim Jeroboam batozibagh eghari. **30** Solomon 40plan azenibar Jerusalem atrivimin ikia, egha Israelia bar me gativagha men gari. **31** Egha a uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Jerusalem, an afeziam Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Rehoboam an danganin inigha atrivimin iti.

10 Israelian notin amadaghan itir anababa bar, me uari bagh Rehoboam amiseveghti, a men atrivimin otivasa me nguibar ekiam Sekemin uari akufa, kamaghin amizi, Rehoboam me bagha ghu. **2** Nebatin otarim Jeroboam, a fomira

Atrivim Solomonin ara ghua Isipin iti. Ezi Israelia Rehoboam damighit an atrivimin otivasa amima, Jeroboam bizer kamin akam baraki. **3** Ezi Israelian gumazir maba Jeroboam bagha ghua a migia ghaze, "Ni umategh Israelin izi." Ezi a Isip ategha uamategha izegha givagha, Israela ko bar Rehoboam bagha ghua kamaghin Rehoboam migei, **4** "Nin afeziam Solomon osimtizir ekiam e ganiga, e gamizi e osimtizir ekiam atera pamtemin ingari. Kamaghin amizi, ni en asughasugh en osimtizir taba agifagh. Ni kamaghin damighiti, e datirighin nin apengan ikiam." **5** Ezi Atrivim Rehoboam akar kam baregha kamaghin me migei, "Ia mangi, 3plan dughiaaba givaghti ia ua iziti, ki uan nighnizimin gun ia mikimam." Ezi me anetegha uamategha ghue. **6** Ezi Rehoboam ghua gumazir ghuriba ko migei. Gumazir kaba, me fomira nighnizir aghuiba an afeziam Solomon ganidi. Rehoboam kamaghin men azara, "Ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin gumazamizir kabav kimam?" **7** Ezi me kamaghin a migei, "Ni arazir aghuimin gumazamizir kabar amuva, men akurvaghsi datirighin akar aghuitamin me mikimtima, me zurara nin apengan ikiam." **8** Ezi Rehoboam gumazir ghurir kabar akam baraghizir puvatigha, ghua gumazir igiabar azangansi. Gumazir kaba me an kuaba, egha me uagharam aghungigha, datirighin an ingangarir gumazibar otifi. **9** A kamaghin me migei, "Gumazamizir kaba ghaze, nan afeziam Solomon me gatzizir osimtizir kaba, ki dar taba agivam. Ezi ia manmaghin nighnisi, ki akar manatamin me ikurvagh?" **10** Ezi ingangarir gumazir igiar kaba kamaghin a migei, "Ni men azangisizir nin afeziam me gamizir osimtizir kataba ikurvaghsi, ni kamaghin me mikim, 'Ia ghaze, nan afeziam paza ia gami? Puvati. Kar pura bizzim. Nan dafarir tereghiam, bar nan afeziamin gavgavim gafira. **11** Guizbangira nan afeziam osimtizim ia ganinghi, ezi ki osimtizir ekiar bar aviriba ia daningam. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram." **12** Ezi dughiar 3pla givazima, Jeroboam Israelian gumazamiziba bar me ko uamategha, Atrivim Rehoboam mikemezi moghin me izi. **13** Ezi atrivim gumazir ghuribar nighnizimin gin zuir puvatigha, a gumazir igiabar nighnizimin gin ghua, pamtemin gumazamizibav gei. A kamaghin me migei, "Guizbangira, afeziam osimtizim ia ganinghi, ezi ki osimtizir ekiar aviriba ia darigham. Nan afeziam benimin ia ifozoroke, ezi ki benir gavgavir atariba itibar ia fozoroghti, ian inivafiziba asighiram." **15** Fomira akar ingha izir gumazim Ahiya, a Silon gumazim, a Ikiavira Itir Godin akar dikirizim Nebatin otarim Jeroboam ganinghi. Egha God datirighin uan akar dikirizir kam damuti, a guizin otivasava ami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uabi Rehoboam gamizi, a gumazamizibar nighnizimin gin zuir puvati. **16** Gumazamiziba me datirighin fo, atrivim men akam baregham kogham. Kamaghin amizi, me pamtemin dia kamaghin migei, "E Devitin adarazir apengan ikian aghua. E Devitin adarazi puvati, e uaghan Devitin otarir kamin adarazi puvati. E Israelin gumazamiziba, e bar uamategh uan nguibabar mangam. Eghti ia Devitin adarasi, ia uarira uarir gan." Me akar kam mikemegha, tintinibar uan nguibabar ghue. **17** Ezi Israelian marazi uaghan Judan nguibar ekiabar ikia, Judabar tongin iti. Ezi Atrivim Rehoboam men gari. **18** Egha gin Atrivim Rehoboam Adoniram amadazima, a Israelia bagha zui. Adoniram, fomira gumazir atrivimin ingangaribagh amir gumazibar garir gumazim. An ziar igharazim Hadoram. Adoniram ghua Israelia batozir Dughiamin, me bar moghira dagiabar a ginivizima an areme. Ezi Rehoboam bizer kamin akam baregha, zuamira uan karisin ghuvanabogha ara Jerusalem ghu. **19** Dughiar kamin ikegha iza datirighin, Israelian notin amadagham itiba me akaba batoghavira iti, me Devitin ikizimin tav atrivimin otogh men ganam me bar aghua.

11 Ezi Rehoboam ghua Jerusalem otogha, Juda ko Benjaminin anabamningin midorozir gumazir gavgavibar diazi, me iza uari akufa. Modorozir gumazir kangi diboboin 180,000in tu. Rehoboam kamaghsua, me mangi Israelian notin amadagham itir anababav suegh, me damighiti

me ua izi an apengan ikiam. **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an akam ingha izir gumazim Semaia migei, **3** "Ni Judan Atrivim Rehoboam bagh mangi, egh a ko, Judaba ko Benjaminin anabamningin adarazi ko, gumazamizir igharaziba sara kamaghin me mikim, **4** 'Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ia mangi Israelia misoghan marki, me ian adarasi. Guizbangira, ki uabi kamaghin amizi, Israelia ia bighiaghiri. Kamaghin ia uamategh uan nguibabar mangi.'" Ezi Semaia Ikiavira Itir Godin akam me mikiniz, me uamategha nin nguibabar ghue. **5** Rehoboam Jerusalem ikiava, uan ingangarir gumazibav kemezi, me ghua kantri Judan nguibar ekiar maba avinizir divazir bar mitiar gavgaviba, gavgavim dagh anidi. **6** Me nguibar ekiar kaba avinizir divaziba gavgavim dagh aning: Betlehem, Etam, ko Tekoa, **7** ko Betsur, Soko, ko Adulam, **8** ko Get, Maresa ko Sif, **9** ko Adoraim, Lakis, ko Aseka, **10** ko Sora, Aijalon, ko Hebron. Nguibar ekiar divazir gavgaviba avinizir kaba, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir nguazimin iti. **11** Me divazir kaba bar moghira gavgavim dagh aning. Nguibar ekiar kabar aven, Atrivim Rehoboam dar ganasa uan midorozir gumazibar dapanir maba ariki. Nguibar ekiaba vaghvagh, midorozir gumazibar dapaniba vaghvagh dar gari. Egha a uaghan nguibar ekiar kabar midorozir dughiaabagh nighnigha, bizer aviriba arighizi da iti. A dagher bar aviriba, ko olivin boreba, ko wainin dipaba, ko orar ekiaba, ko afuziba ariki. Egha an arazir kamin nguibar ekiar kabagh amizi, da bar gavgafi. Egha a Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarazir atrivimin iti. **13** Kantri Israelin danganiba bar adar itir ofa gamir gumaziba ko Livaiba uan nguibaaba ategha iza Atrivim Rehoboam ko iti. **14** Atrivim Jeroboam ko an gin otivar atriviba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar anogoregha me batoghezi, me Ikiavira Itir Godin ofa gamir ingangarir gamir puvati. Kamaghin amizi, me uan dipeniba ko nguaziba ategha ghua Jerusalem ko Judan nguazimin danganir mabar iti. **15** Atrivim Jeroboam me batuegha givagha, a uabi mighsiabar orazibar pin asebar ziaba fasa gumazir kinir maba amisevezi, me ofa gamir gumazibar otifi. Ofa gamir gumazir igiar kaba uaghan Jeroboam ingarizir bulmakaun apuribar nedaziba ko asebar marvir guabar ziaba fe. **16** Ezi Israelian anababa bar dar gumazamizir maba, Ikiavira Itir God, a Israelian God, egha men inazir afeziabar God, me a baghavira ikia an ziam fasa a bagha ofabar amuasava ami. Egha me kantri Israel ategha ofa gamir gumaziba ko Livaibar gin Jerusalem izi. **17** Gumazamizir kaba, Judaba ko ikia, kantri Juda gamima, a bar gavgafi. Egha me azenir 3plan Atrivim Devit ko Atrivim Solomon amizi moghin arazir aghuibagh ami. Ezi bizer kam Atrivim Rehoboamin akurazi, an atrivir bar gavgavimin oto. **18** Atrivim Rehoboam, Jerimotin guivim Mahalatin iti. Jerimot, an Atrivim Devitin otaribar mav. Mahalatin amebam, a Abihail. Abihailin afeziam, a Eliap, ezi Eliap, a Jesin otarim. **19** Ezi Mahalat otarir 3pla bate. Men ziabar kara: Jeus ko Semaria ko Saham. **20** Ezi Rehoboam gin, Apsalomin guivim Makan iti. Ezi Maka 4pla otariba bate. Men ziabar kara: Abiya, Atai, Sisa ko Selomit. **21** Rehoboam 18plan amuiba iti, egha uaghan 60plan amuir doziba iti. Ezi an amuir kaba, 28plan otariba ko 60plan guiviba bate. Rehoboam amuir aviribar iti, egha a guizbangira Maka bar a gifonge. **22** Kamaghin amizi, a gin ovengamin dughiamin, an atrivimin otivasa, Makan otarim Abiya amisefe. Egha an Abiya atizi, a uan aveghbuabar faragha zui. **23** Rehoboam nighnizir aghuim ikiava, uan otarir igharazir maba amisevezi, me ghua Judan Distrik ko Benjaminin Distighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar gari. Egha a dagher aviriba me ganiga, me amuibar ikiasa, me bagha amizir bar aviriba ini.

12 Rehoboam atrivir bar gavgavimin otogha kantri Judan garir dughiamin, a uan gumazamiziba ko me bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir Godin Arazibagh asara. **2** Kamaghin amizi, Rehoboam atrivimin itima an namba 5in azenim otozi, Isipian Atrivim Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalem ko misosi. **3** Atrivim Sisak uan midorozir gumazir

bar avirim ko ize, eghti gumaziba me mangan iburagham. Egħa a uaghan misoghamin karisin 1,200pla ko 60,000in midorozir gumazir hoziabagh apia misoziba iti. Midorozir gumazir kaba, me kantri Isip ko kantri Libia ko kantri Suki ko kantri Itiopian gumaziba. 4 Midorozir gumaziba misogħa, kantri Judan nguibar ekiair divazir bar gavgaviba aviniziba ingha, ia Jerusalemin boroghin otifi. 5 Ezi Judan kantrin gumazir dapaniba, Sisak uan midorozir gumaziba ko men ara iza Jerusalemin, Rehoboam ko iti. Ezi Godin akam ingha izar gumazim Semaia ghua me batogħa, kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ia akirim ragħa a gasara, kamaghin amizi, a datirighin akirim ragħa ia gasara, egħ Sisak ategħti a ia abiragħam." 6 Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me akar kam baregha uari abiragħa kamaghin migei, "Bar guizbangira, e arazir kuram gami. Ezi arazir Ikiavira Itir God amim, a guizin arazimra." 7 Ezi Ikiavira Itir God men garima, me uari abirazi, an akar igharazir mam uam uan akam ingha izar gumazim Semaia ganiga ghaze, "Ki garima, me uari abira. Kamaghin amizi, ki me gasighasighan kogħam. Sisak Jerusalemin misoghamin dugħiamin, ki an ategħti, a bar me gasighasighan kogħam. Guizbangira, ki men aningagħe, egħ ki Jerusalemin nguibar ekiam isi Sisak danighi a bar a gasighasigham kogħam. 8 Ki Sisak ategħti, a me abiragħti, me an pengan iki an ingangarir gumazamizir kinibar otivigham. Egħti arazir kamin, me ganigh fogħ suam, nan ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a dera, ezi nguazir kamin atrivir ingangarir gumazamizir kinibar itir arazim, a ikufi." 9 Ezi Sisak uan midorozir gumaziba ko iza Jerusalema ko misogħa, me abinigha Ikiavira Itir Godin Dipenim ko, atrivimin dipenimin bizir bar aghuiba bar da ini. Egħa uaghan Solomon midorozim bagħa ingarigha golin nogħezir oraba, me bar ada ingha Isipin ghue. 10 Ezi gin Atrivim Rehoboam uan ingangarir gumazibav kemezi me bras ingha uam orar igiabar ingarigha brasin da noke. Ezi da Isipia okemezir orabar danganiba ini. Ezi Rehoboam da isa, ingangarir gumazir an dipenimin tiar akabagh egħuvibagh aningizi me dar suigha tiarakabar gari. 11 Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuir dugħiabar, a gegħuvir gumazir kaba orar kaba inigh an aku mangam. Egħti atrivim uamategħ uan dipenimin izegħti, me orar kaba inigh da itir dipenimin mangi dar arigham. 12 Ikiavira Itir God Atrivim Rehoboamin garima, a bar uabi dikabiragħa, an apengan iti. Kamaghin amizi, God uar Rehoboamin aningazir puvatigha, bar a kuavaremezir puvati. Ezi dugħiar kamin, arazir aghuir maba kantri Judan aven ikiavira iti. 13 Rehoboam a Jerusalemin ikia atrivir bar gavgavimin oto. A 41plan azeniba ikiava, atrivimin oto, egħa 17plan azenibar atrivimin iti. A Jerusalemin iti, nguibar ekiair kam, Ikiavira Itir God, Israelin kantrin nguiba bar dar tongin an amisefe, egħti danganir kamin, Israelia bar an boroghin izar, an ziam fam. Rehoboamin amebam, a kantri Amonian amizim, an ziam Nama. 14 Rehoboam uan navir averiamin aven Ikiavira Itir Godin ifongiamin gin mangan aghua, kamaghin amizi, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. 15 Atrivim Rehoboam amizir arazir igharaziba, akinafarir kaminigin iti: Godin akam ingha izar gumazim Semaian Eghaghanibar Akinafarim, ko Godin akam ingha izar gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim. Idon akinafarir kamin aven, atrivibar adarazir ziaba uaghan iti. Rehoboam ko Jeroboam aning atrivimningin itir dugħiamin, kantrin pumuning zurara uaning misosi. 16 Ezi gin Rehoboam uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Abiya an danganim ingha atrivimin oto.

13 Jeroboam Israelin atrivimin itima, an namba 18in azenimin, Abiya, a Judan atrivimin oto. 2 A 3plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. Ezi an amebamin ziam Mikaila, a Urielin guvim. Uriel, a Gibeau nguibamin gumazim. Dugħiar kamin, Atrivim Abiya ko Atrivim Jeroboam uaning misosi. 3 Atrivim Abiya uan midorozir gumazir gavgavir 400,000plan miseveziba ingha Israelia ko misogħasa zuir. Ezi Jeroboam uan 800,000plan misevezir midorozir gumazir gavgaviba ini, me bar midorozir arazibagh fo, ezi a me ingha Judaba ko

misogħasa izar. 4 Atrivir pumuning, uan midorozir gumaziba ko, Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin uari akuvagħa misogħasa gara iti. Ezi Abiya ghua, Semaraimin Mighsiamin mitigha kamaghin dia migei, "Jeroboam, ni Israelia ko, ia deragh kuariba arigh nan akam baragh. 5 Ikiavira Itir God, a Israelian God, a Devit ko an ovavir boriba ko, Akar Dikikiriz Gavgavim gamigha ghaze, a zurara ikivira ikiam. Akar Dikikiriz Gavgavir kam, an migirigiam kamaghin iti, Israelian atriviba zurara Devitin ovavir boribar otivam. Ia ti bizir kam gifoz, o puvati? 6 "Fomira Nebatin otarim, Jeroboam, an Atrivim Solomonin ingangarir gumazimin iti. Egħa a uan atrivimin aningagħegħa, a barazir puvatigha an apanim gami. 7 Ezi gumazir kurar arazir kurar igharagħa garibagh amiba, Jeroboam ko rorobagħ ami. Egħa Solomonin otarim Rehoboam men ifongiamin arazibir gin mangasa, me bar gavgafi. Dugħiar kamin Rehoboam gumazir igiamra ikia kantrin ganamin araziba deragh dagħ fozir puvati. Egħa a men akaba munasan ibura. 8 Egħa ia datirighin midorozir gumazir avirim ko Jeroboam golin ingarizir bulmakau nedazir pumuning sara izar, aning ian marvin guamning. Egħ ia misogh, Ikiavira Itir Godin kantri abinasava ami. Ikiavira Itir God uabi, kantrin kamin atrivibar otiv an ganasa Devitin ovavir boriba amisefe. 9 Ia uaghan Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba batoke, kar Aronin ovavir boriba. Egħa Livain anabamin adarasi, ia uaghan me batoke. Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ami mogħin, ia uari uari bagħa ofa gamir gumazir igharaziba amisefi. Gumazir kinitam ia bagħ bulmakau apurir igiatam ko 7pla sipsipin apuriba inigh iziti, ia puram anemisevegħti, a ian ifavarir asebar ofa gamir gumazimin otogħam. 10 "Ezi e Ikiavira Itir God, a en God, e an gin ghuvaira ikia, akirim ragħa a gasarazir puvati. Ezi Aronin ovavir boriba, me ofa gamir gumazibir ikia, Ikiavira Itir Godin ingangarim gamima, Livaila men akurvasi. 11 Me zurara mizaraziba ko guaratizibagh, Ikiavira Itir God bagħa ofan bar isia mighiriba ko pauran mugħuriar aghuim zuir ofabagh ami. Egħa me God ganidir bretin rubuziba ingha, Godin damazimin zuezir dakozimin da arisi. Egħa me zurara guaratizibagh, lamin aghorir me golin ingarizibagh isin arighizir lambagh aboi. E Ikiavira Itir God, en God, e an akabar gintigha bizir kabagh ami, ezi ia puvati. Ia bar akirim ragħa a gasara. 12 Ia oragħ. God en faragħa zuir gumazim, ezi an ofa gamir gumaziba e ko kagh ikiava, ia ko misogħasa midorozimin sighabagh iviasa gara iti. O Israelia, Ikiavira Itir God, a ian inazir afeziabar God, ia a ko misoghnan marki. Ia e dikabiragħan kogħam. Bar puvatigham." 13 Atrivim Abiya mighiavira itima, Atrivim Jeroboam uan midorozir gumazir maba amangizima, me ghua Abiyan midorozir gumazibav misogħasa, men girakirangin moga ghua me ekiaru. 14 Ezi Abiyan midorozir gumaziba ragħa Israelian midorzir gumazibagh ganigha fo, Israelia midorozim foreghasa me ekiarugħa gifa. Ezi me ziamira uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi Godin ofa gamir gumaziba sighabagh ivi. 15 Ezi Judaba midorozim foreghasa pamten diava araghasi, egħa me diava aragħasir dugħiamin, God Jeroboam ko an midorozir gumazibagh amizi, me bar atiatigha are. 16 Israelia, Judabar damazimin arima, God Judabar akurazi, me bar me gasighasiki. 17 Egħa Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me bar Israelia abinigha, men midorozir gumazir gavgavir aghuir 500,000plan misuagħhariki. 18 Dugħiar kamin, Judaba kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a men inazir afeziabar God, a midorozimin men akurvagham. Me nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin amizi, me Israelia gafiragħa bar me abira. 19 Dugħiar kamin, Atrivim Abiya uan midorozir gumaziba ko, me Jeroboamin midorozir gumazibagh agintigha ghua, Israelian nguibar ekiair 3pla ini. Nguibar ekiair kabar ziabar kara: Betel, ko Jesana ko Efron. Me uaghan nguibar ekiair 3plan kabar boroghin itir nguibar dozir aviriba sara ini. 20 Egħa Abiya atrivir bar gavgavimin oto. An amuir 14plan iti, ezi me otarir 22pla ko guivir 16pla bate. Ezi Abiya atrivimin ikia ghua aremezir dugħiamin, Jeroboam uam atrivir gavgavimin ikezir puvati. Ezi Ikiavira Itir God gin Jeroboam gasighasighizi, an areme. 22 Atrivim Abiya amizir bizir igharazibagh eghaghaniba, da

akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibora ghaze, Godin Akam Ingha Izir Gumazim Idon Eghaghanibar Akinafarim.

14 Abiya uan inazir afeziabar min aremezi, me Devitin Nguibar Ekiamin aven anefa, ezi an otarim Asa an danganim ingha atrivimin iti. Egha Asa kantri Judan garir dughiamin, midoroizitam otozir puvatigha ghua, 10plan azeniba gifa. **2** Ezi Asa Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibaigh ami. **3** Egha a gumaziba ikizir igharazibar asebar ziaba fasa ingarizir ofa gamir dakozibagh asighasiki. Egha a uaghan mighsiabar pin itir aseba fer danganibagh asighasigha, dagiar guarir dighoriba itiba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. **4** Egha a Judaba Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar Godin Araziba ko Akar Gavgavibar gintighasa, me migei. **5** Egha uaghan, Judan nguibar ekiaba itir aseba fer danganiba ko pauran mughurir aghuim zuim tuer ofa gamir dakoziba, a bar da batoke. Egha a deragha kantrin garima, midoroizita puvati, gumazamiziba deraghavira iti. **6** Egha Atrivim Asa kamaghin Judabav gei, “E uan nguibar ekiataba avinsi, divazir mitiar ekiair gavgavitabar ingarigham. Egh midoroizir gumaziba tuiv iki apanibar gansi, tauan ruaritaba, divazir gavgavir kabagh isin dar ingarigham. E uaghan tiar akar gavgavibar ingarigh, ainin iguguniba kunigham. E Ikiavira Itir God, en Godin ifongiamin gintighasa gavafi, kamaghin amizi e bar deravira uan kantrin iti. Ezi Ikiavira Itir God deravira en kantrin garima, osimtizitam e batozir puvati.” Egha Atrivim Asa ingangarir gumazir maba amangizi, me ghua Judan nguibar ekiair mabar, divazir mitiar bar gavgavibar da avini. Me ingangarir kam gamir dughiamin, Ikiavira Itir God me misoghasa apanibar amamangitizir puvati, kamaghin amizi, midoroizir tam otozir puvati. Ezi ingangarir Judaba amir kaba, bar deraviram oto. **8** Ezi Atrivim Asa, Judan anabamin 300,000plan midoroizir gumaziba ko Benjaminin anabamin 280,000plan midoroizir gumaziba iti. Judan anabamin gumaziba, me afuziba ko oraba suisi, ezi Benjaminin anabamin gumaziba, me orar doziba ko piba ko baribar suisi. Gumazir kaba me bar gavgavigha misoghamin araziba bar adagh fo. **9** Asa, kantri Judan atrivimin itir dughiamin, Itiopian kantrin gumazir mam Sera, uan midoroizir gumazir bizir dafam ingha Judabav soghasa izi. Seran midoroizir gumazibar dibobonim 1,000,000in tu. Egha a 300plan midoroizir karisba iti. Me iza Maresan nguibar ekiamin otifi. **10** Me izava otivima, Atrivim Asa uan midoroizir gumaziba ko, me dikavigha me ko misoghasa zui. Judaba ghua Maresan nguibar ekiamin boroghin otivigha, Sefatan danganir zarimin Seran midoroizir gumaziba batifi. Egha midoroizir gumazir okoruar kamning uaning misoghasavira gara iti. **11** Ezi Asa kamaghin Ikiavira Itir God, uan Godin dia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ni fo, nan midoroizir gumaziba avirasemezir puvati, egha e gavgaviba puvati, ezi gumazir kam midoroizir gumazir bar aviriba iti. E fo, nirara gumazir gavgaviba puvatizibar akurvazima, me gumazir gavgaviba itiba abiri. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en God, ni en akuraghl! E ni baghavira gari. E nin ziar ekiam fasa apanir avirir kaba ko misoghasava ami. O Ikiavira Itir God, nirara, ni en Godra. Ni nguazir kamin gumazitam amamangitighi, a ni abiraghan kogham.” **12** Asa God ko mikemegha givagha, Judan midoroizir gumaziba ko me ghua Itiopiabav sosi. Ezi Ikiavira Itir God Itiopiaba abirazi, me are. **13** Ezi Atrivim Asa uan midoroizir gumaziba ko men agiragha ghua Gerarin nguibar ekiamin midoroizir gumazir bar avirim misoghezi, me ariaghire. Ezi Itiopian kantrin midoroizir gumaziba ua misoghan ibura. Ikiavira Itir God uan midoroizir gumazibar akurazi, me bar Itiopiabagh asighasiki. Egha Judaba men bizir bar aviriba ingha ghue. **14** Ikiavira Itir God, Gerarin danganimin boroghin itir nguibar ekiair gumazibagh amizi, me bar atiatingi, kamaghin amizi, Asa pura nguibar ekiair kaba bar ada ini. Bizir bar aviriba nguibar ekiair kabar iti, ezi Asan midoroizir gumaziba bizir kaba ingha da atera ghue. **15** Egha Asan midoroizir gumaziba uaghan danganir kamin sipsipbagh

eghuvir gumazibav sogha, sipsipba ko kamelin aviriba ingha Jerusalem ghue.

15 Dughiar mamin, Odetin otarim Asaria, Godin Duam a gapasa. **2** Ezi Asaria ghua Atrivim Asan gara kamaghin a migei, “Atrivim Asa, ni oragh. Ni ko, Judan anabam ko Benjaminin anabamin adarasi, ia oragh. Ia Ikiavira Itir Godin boroghira ikiti, ia ia ko ikiam. Egh ia a buriva a baghvira ikiti, ia ia ateghti, ia an boroghin ikiam. Egh ia akirim a gasaraghti, an akirim ia gasaragham. **3** Bar guizbangira, Israelia bar dughiar ruarimin, guizin God ko itir puvati, me akirim ragha a gasara. Egha me Godin akabar men sure damuamin ofa gamir gumazitaba itir puvati. Egha me uaghan an Arazibar gin zuir puvati. **4** Ezi osimtizir ekiaba Israelia bativir dughiaibar, me uamateghti Ikiavira Itir God bagha izi. Egha me a baghavira ikia a burima, a me ataghizi, me an boroghin izi. **5** Fomira, gumazamiziba uan nguibaba ategha, nguibar igharazibar zuima, gumazir kuraba me misogha paza me gami. Osimtizir ekiair aviriba nguazir kamin gumazamizibagh amima, me dabirabir aghuiba bar puvati. **6** God osimtizir igharagha garir aviriba me ganidi. Kamaghin amizi, me bar biaghiregha iti. Egha kantrin maba misogha kantrin igharaziba abiri. Ezi nguibar ekiaba uariv sosi. **7** Eghti iarara ingangarir aghuim damusi bar gavgafigh. Ia bar mitivigh gavgavighi, Ikiavira Itir God in ingangarimin gan, deravira ia damuam.” **8** Atrivim Asa, Odetin otarim Asarian akaba baraghizi, akar kaba, gavgavim an nighnizim ganingi. Ezi a Judan anabam ko Benjaminin anabamin nguazibar itir marvir guar God bar aghuaziba bar da batoke. Egha a uaghan Efraimin anabamin nguazimin itir mighsiabar itir danganibar ghua, nguibar ekiair a midoroizimin inizar marvir guaba saram otoke. Egha Asa ingangarir gumazibav kemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin guamin boroghin itir ofa gamir dakozir kam bar deraghavira anekiri. **9** Efraimin anabam ko Manasen anabam ko Simeonin anabamin adarazir avirim, me kamaghin gari, Ikiavira Itir God, a Atrivim Asan God, a Asa ko iti. Ezi gumazamizir kaba, kantri Israel ategha iza, sautin amadaghan Asa ko Judan kantrin iti. Ezi Asa datirighin, gumazamizir kaba izi Judaba ko Benjaminin adarazi ko bar uari akuvaghasa, a men dia. **10** Asa atrivimin itir azenir namba 15in, an namba 3in iakinimin, gumazamizir kaba iza Jerusalem uari akufa. **11** Egha dughiar kamin, me midoroizimin aven inazir asizibar tongin, me 700plan bulmakauba ko 7,000plan sipsipba ingha Ikiavira Itir God bagha ofa gami. **12** Egha me Akar Dikirizir Gavgavim, a koma a gamua ghaze, me Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God baghvira iki, bar uan nighniziba ko navir averiabar aven, uari isi a daning an gintigham. **13** Egha me kamaghin migia ghaze, gumazitam o, amizitam, a igiamra ikiam o, a ghurigham, a Ikiavira Itir God, Israelian God baghvira ikian aghuaghti, me a misueghti an aremegham. **14** Egha me Ikiavira Itir Godin ziamin, akar dikirizir kam gamigha, bar pamten dia, uan sighabagh ivi. **15** Judan gumazamiziba bar, uan navir averiabar aven, Ikiavira Itir God ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. Kamaghin amizi, me bar moghira akar dikirizir me amizir kam bagha bar akonge. Me Ikiavira Itir God buriava a baghavira ikiasa bar gavgafi, ezi Ikiavira Itir God me ataghizi, me an boroghin izi. Ezi a bar deraghavira men kantrin gara dabirabir aghuim me ganidima, osimtizitam me batozir puvati. **16** Ezi Atrivim Asa uan inaghamin Makan garima, Maka aser amizim Aseran nedazir Ikiavira Itir God bar aghuazimin ingari. Kamaghin amizi atrivim an danganimin a batoke. Egha nedazir kurar kam okegha a ingha ghua Kidronin danganir zarimin a gaborozi a isi. **17** Ezi danganir bar pin itir me asebar ziaba feba ikiavira iti. Asa dagh asighasighizir puvati. Egha Asan dughiaaba bar, an navir averiam zurara Ikiavira Itir God baghavira iti. **18** Egha Asa, an afeziam Ikiavira Itir God bagha inabazir biziba ko a uabi inabaziba, kar silvaba ko gol ko itarir igharagha gariba, a bar da ingha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. **19** Ezi dughiar kamin ikegha ghua namba 35in azenimin, Asa atrivimin itima, apantamin iza a ko misoghezir puvati.

16 Asa Judan atrivimin itir dughiamin, an namba 36in azenimin aven, Israelian Atrivim Basa dughiar mamin uan midorozir gumaziba inigha ghua Judaba ko misosi. Me Raman nguibar ekiam inigha, uam an divazimin ingarigha uam anevini, eghti gumamaziziba Judan dangananim mangigh izegh damuan kogham. **2** Ezi Atrivim Asa silvaba ko golin Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba ko atrivimin dipenimin itir maba sara inigha, Damaskusin nguibar ekiamin itir Sirian Atrivim Benhadat bagha da amada. Egha Asa kamaghin Atrivim Benhadat bagha akam amada, **3** "Datirighin ga uaning ko akar dikirizir gavgavim damigh, egh namakar aghuimnningin ikiam, mati gan afezianning amizi mokin. Ki ni bagha silvaba ko golin kaba amadi. Eghti ni Israelian Atrivim Basa ko amizir akar dikirizir gavgavim abighiti, a uan midorozir gumaziba inigh mangi egh nan nguazim atakigh." **4** Ezi Atrivim Benhadat, Atrivim Asan migirigiamin amamangatigha, uan midorozir gumazibar dapaniba amangizi, me midorozir gumaziba inigha ghua, Israelian nguibar ekiaba konasa ghue. Me ghua nguibar ekiam kaba kori: Ijon ko Dan ko Abel Betmaka. Egha uaghan Naftalin anabamin nguazim bar moghiram a ini, kar nguibar ekiam me dagheba ko bizir igharaziba ariziba. **5** Ezi Atrivim Basa kamaghin akam baraki, Sirian midorozir gumaziba iza Israelia misosi, ezi a ingangarir Raman nguibar ekiamin amim ategha, divazim agivazir puвати. **6** Egha gin Atrivim Asa Raman nguibamin mangasa, Judan gumaziba bar moghira me bagha akam amada. Ezi me ghua, dagiaba ko temer kaba bar da ini, kar Atrivim Basa divazim gavgavim a daningasa akuvazir biziba. Egha me da inigha izezima, Asa da inigha, Mispan nguibar ekiam avinizir divazim ko Geban nguibar ekiam avinizir divazim, gavgavim aning ganingi. **7** Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Hanani ghua Atrivim Asan gara, kamaghin a migei, "Ni ti ghaize, Sirian atrivim nin akurvaghamin gavgaviba iti, egha ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itir puvatigha, uabin akurvaghana an azangsighan aghua. Kamaghin amizi, ni uan apaniba ko Sirian Atrivimin midorozir gumaziba abiragham iburagham. **8** Ni kamaghin fo, Itiopian kantri ko Libian kantrin midorozir gumaziba iza ni ko misoke. Me midorozir gumazir bar aviriba ko midorozir karisin bar aviriba ko midorozir gumazir bar avirir hoziabagh apiaghira misoziba iti. Ezi dughiar kamin, ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiava, an azarazima, a nin akura. Ikiavira Itir God gavgavim ni ganingizi, ni me abira. **9** Gumamazizir uan navir averiabar aven Ikiavira Itir God baghavira itiba, me nguazir kamin danganir manamin iti, a zurara me buria deravira me bagha tintinibar gari. Egha a men akurvaghana gavgavim me ganidi. Ezi ni uabin akurvaghana Sirian atrivimin azarazir arazir kam, a derazir puвати. Kamaghin amizi, datirighin ni Judaba ko, ia deravira dapiagham kogham. Apaniba zurara ia ko misoghama." **10** Godin akam inigha izir gumazim, Hananin migirigiar kaba Asa gamima, a bar puviram atari. Egha a mikemezi, me Hanani inigha kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. Egha dughiar kamra, Atrivim Asa uaghan arazir kurabar Judan gumamazizir mabagh ami. **11** Atrivim Asa amizir arazir igharazibar eghaghaniba, da akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **12** Asa atrivimin itima, an azenir namba 39in, arimariar bar kurar mam an dagarimnningin oto. Ezi Asa uabin akurvaghana Ikiavira Itir Godin azangsizir puвати. A doktabara, men azangisisi. **13** Ezi an atrivimin itir namba 41in azenimin, Atrivim Asa uan inazir afeziabar min areme. **14** Ezi me Devitin Nguibar Ekiamin a uabi gumazibav kemezi me a bagha okorezir dagiar torimin, anefa. Gumaziba paura ko borer mughuriar aghuim zuiba veregha, ada inigha torimin atizir dakozim gisin da inge. Egha me atrivimin kuam isa dakozir kam gisin aneti. Egha me an apangukuvigha an ziar ekiam ginighnigha avir dafam ati.

17 Ezi Jehosafat uan afeziamin danganim inigha, Judan kantrin atrivimin oto. Egha a uan midorozir gumaziba, gavgavim me ganingizi, me bar gavgafi, eghti Israelia

izi me misoghana iburagham. **2** Egha uan midorozir gumaziba, Judan nguibar ekia divazir bar gavgavir avinizibar me arigha, uaghan Judan kantrin danganiba bar me ariki. Egha a Efraimin anabamin nguazimin itir nguibar ekiabar, midorozir gumazir maba ariki. Kar an afeziama Asa faragha midorozimin inazir nguibar ekiaba. **3** Jehosafat atrivimin itir dughiamin, a uan inazir afeziama Devitin min arazir aghuibagh ami. An asem Balin ziam fer puвати, kamaghin, Ikiavira Itir God a ko ikiava, an akurvasi. **4** Jehosafat uan afeziamin Godin gintigha, egha uaghan Godin Araziba bar deragha dar gintisi. A Israelin kantrin itir atrivibar min arazir kurabagh amir puвати. **5** Ezi Ikiavira Itir God Jehosafat gamizi, an atrivir gavgavimin otogha, deravira Judan kantrin gari. Ezi Judan gumamaziziba bar bizir aghuiba inigha a bagha zui. Kamaghin, a dagiar aviriba ko bizir aviriba ikia, Judabar damazimin ziar ekiam iti. **6** A Ikiavira Itir Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha a kantri Judan danganiba bar dagh arua, mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba bar adagh asighasigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba saram asighasiki. **7** Jehosafat atrivimin ikia, an namba 3in azenimin aven, a uan gumazir aruar maba ko, Livain maba ko ofa gamir gumazir pumuning amaga ghaze, me Ikiavira Itir Godin Araziba Itir Akinafarim inigh, Judan nguibar ekiaba bar dar mangi, arazir kabar gumamazizibar sure damu. Ezi, me Judan nguibaba bar dagh arui. Gumazir aruar kabar ziabar kara: Benhail, Obadia, Sekaraia, Netanel ko Mikaia. Ezi Livaiar ziabar kara: Semaia, Netania, Sebadaia, Asahel, Semiramot, Jehonatan, ko Adoniya ko Tobia ko Tobadonia. Ezi ofa gamir gumazimnningin ziamnningara kara: Elisama ko Jehoram. **10** Jehosafat atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, Judan kantrin boroghin itir kantribar atriviba bar me gamizi, me bar Jehosafatin atiatinghi. Kamaghin amizi, me izava a ko misozir puвати. **11** Ezi Filistin marazi bizir aghuir maba inigha Jehosafat bagha ize, egha me uaghan takis givezasa, silvaba inigha ize. Ezi Arabian gumamaziziba uaghan 7,700plan sipsipin apuriba ko 7,700plan memen apuriba inigha iza Jehosafat ganingi. **12** Ezi Jehosafat atrivir gavgavimin oto. Egha a gumaziba amangizi, me Judan nguibar ekiabar ghue. Egha me bizibar arighamin dipenibar ingarigha, dagheba ko biziba isa dagh ariki. Egha midorozir gumaziba iki apaniba bagh ganasa danganir bar gavgavibar ingari. **13** Egha Jehosafat biziba arighamin dipenir kabar aven bizir bar aviribar pozibav kini. Egha uan midorozir gumazir gavgaviba Jerusalem me ariki. **14** Midorozir gumazir kabanang, me uan ikiziba ko iti, ezi gumazir dapaniba vaghvagha, 1,000plan midorozir gumazibar gari. Judan anabamin adazarir gumazir bar gavgavibar garim, an ziam Atma, a 300,000plan midorozir gumazibar gari. **15** An gumazir an girara irim, Jehohanan, a 280,000plan midorozir gumazir bar gavgavibar gari. **16** Gumazir dapanir aningin gin irim, an ziam, Amasia, a Sikrin otarim. A uabi isa Ikiavira Itir Godin ingangarim ganiga, 200,000plan midorozir gumazir gavgavibar gari. **17** Ezi Benjaminin anabamin adazarir midorozir gumazibar faragha zuir gumazir dapanimin ziam, Eliada. A midorozir gumazir bar gavgavir aghuim, a 200,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim. Me bar orabar suigha pibar asa bar fo. **18** Ezi gumazir dapanir Eliadan girara irim, an ziam, Jehosabat, a 180,000plan midorozir gumazibar gari. Me zurara uan midorozir bizibar suigha misoghana gara iti. **19** Midorozir gumazir kaba bar moghira atrivimin ingangarim gamua, Jerusalem iti. Ezi Judan kantrin danganir igharaziba bar, dar itir nguibar ekia divazir bar gavgavir aviniziba, atrivimin midorozir gumaziba uaghan adar iti.

18 Judan Atrivim Jehosafat, dagiar aviriba ko bizir bar aviriba iti, ezi gumamaziziba an ziam fe. Egha a Israelian Atrivim Ahap ko akam akira ghaze, an otarim Ahapin guivimin ikiam, eghti kantrin pumuning uaning inigh deraghvira ikiam. **2** Azenir maba ghua givazi, Jehosafat dikavigha, Atrivim Ahapin ganasa Samarian nguibar ekiamin ghu. Kamaghin, Ahap uan ingangarir gumazibav kemezi, me Atrivim Jehosafat, a ko izezir darazi bagha bulmakauba ko sipsipin bar aviribav suegha, me

bagha dagher dafam gami. Ahap Jehosafatin azaraghti, a mangi an akuragh Gileatin Distirghin itir, Ramotin nguibar ekiamin misoghasa nighnizim iti. **3** Egha Ahap kamaghin Jehosafat migei, “Ni na ko izam, o? Ki kamaghysua, ga mangi Ramotin nguibar ekiam bagh misogh uam a iniam?” Ezi Atrivim Jehosafat a ikaragha ghaze, “Ki nin gin mangasa purama oragha iti. Nan midorozir gumaziba, nin akurvaghasa pura iti. **4** Bizir ga damuamin kam, ga ti faragh a bagh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifoka.” **5** Ezi Atrivim Ahap 400plan akam inigha izir gumazibar diazi me izima a men azara, “Ki mangi Ramotin nguibar ekiam uam a iniam, o ti puvatigham?” Ezi me ghaze, “A deraghkam, ni mangi. God nin akuraghti, ni me abiragham.” **6** Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin Atrivim Ahapin azara, “Ikiavira Itir God, an akam inigha izir gumazir igharazitam ua iti, o puvati? Tam ikiti, ga an azaragh, egh Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogham.” **7** Ezi Ahap a ikaragha ghaze, “Akam inigha izir gumazir igharazir mam iti, an ziam Mikaia, a Imlan otarim. A dughiatamin, Godin akam baragha, egha akar aghuitamin na migeir puvati. Dughiaibar zurara, a na gasighasighamin akar kurabar na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir kam bar an aghua.” Ezi Jehosafat ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.” **8** Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin diazi a izezi an a migia ghaze, “Ni zuamira mangi, Imlan otarim Mikaia inigh na bagh izi.” **9** Dughiar kamin, Atrivim Ahap ko Atrivim Jehosafat uan atrivir korotiaba aghuigha, uan atrivir dabirabimning gaperaghav iti. Me aninghin atrivir dabirabimning, Samarian nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akamin boroghin, itir nguazir zarir mamin aning afa. Kar witin ovizibar iniba kua dar dagheba isir danganim. Ezi akam inigha izir gumaziba aninghin guamin tugha, gin otivamin bizibav gei. **10** Ezi Kenanan otarim, Sedekaia, a uaghan 400pla akam inigha izir gumazir kabar mav. An ainin mam inigha, ua bagha bulmakaun komin min garir bizir mamin ingari. Egha uan dapanir garugha iza Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God ghaze, Ni Siriabav sogh me abiragham. Mati ni komin kamin min me giniv mangi, bar me agivagham.” **11** Ezi akam inigha izir gumazir igharaziba uaghan kamaghira migei. Me ghaze, “Ni Ramotin nguibar ekiamin mangi misogh, egh guizbangira nguibar ekiam kam iniam. Ikiavira Itir God, nin akuraghti, ni me abiragham.” **12** Ezi gumazir dapanir Ahap, Mikaia iniassa amadazim, a Mikaia inigha izi. Aning atrivim boroghin iza, gumazir dapanir kam Mikaia migia ghaze, “Akam inigha izir gumaziba bar moghira ghaze, atrivim midorozimin Siriaba abiragham. Kamaghin amizi, ni uaghan kamaghira, akar atrivim bar akueghamin tamin atrivim mikim.” **13** Ezi Mikaia a ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, ki guizbangira ni migei, akar manam Ikiavira Itir God a mikimasa na mikeme, anarira ki an gun mikimam.” **14** Egha a ghua Atrivim Ahap batodzi, Ahap an azara, “Mikaia, e Ramotin nguibar ekiam bagh mangi, misogh uam a iniam, ti puvati?” Ezi Mikaia atrivim dipova ghaze, “A dera, ni mangi misogh egh Ramotin nguibar ekiam ini. Ikiavira Itir God nin akuraghti, ni me abiragham.” **15** Ezi Atrivim Ahap a migia ghaze, “Ni ifaran marki. Ki zurara ni migia ghaze, ni Ikiavira Itir Godin ziamin guizbangira na mikim. Ni manadizoghin nan akam baragham?” **16** Ezi Mikaia Ahap migia ghaze, “Ki garima, Israelin midorozir gumaziba mati, ghauviba puvatizir sipsipbar min pura tintinibar mighsiabagh miri. Ezi ki Ikiavira Itir God barazi, a ghaze, ‘Gumazamizir kabar faragh mangamin gumazir dapaniba puvati. Ni me amangighiti, me vaghvagh uan nguibabar mangi egh deraghvira iki.’” **17** Ezi Israelian Atrivim Ahap kamaghin oregha, Atrivim Jehosafat migia ghaze, “Ni ge, ki ni mikemegha gifa. Akam inigha izir gumazir kam bizir aghuitamin gun na migeir puvati. A zurara bizir kurar na bativamibara gun na migei.” **18** Ezi Mikaia ua kamaghin migei, “Ni datirighin deragh kuarim atigh oraghti, ki Ikiavira Itir God nan akazir bizibar ni mikimam. Ki garima, Ikiavira Itir God uan Nguibamin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti, ezi an enselba bar, an agharir guvim ko agharir ikiriamin tuivighav iti. **19** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men azara,

“Tinara mangi Ahap gifariva a gekuighiti, a Ramotin nguibamin mangi midorozimin aven ovengam?” Ezi enselba vaghvagh uan nighniziba Ikiavira Itir God ganidi. **20** “Me kamaghin amua ikavi itima, duar mam iza Ikiavira Itir Godin damazimin tugha, kamaghin a migei, ‘Ki mangi a gifaragh, a gekuigham.’” **21** “Ezi Ikiavira Itir God an azara, ‘Ni manmaghiram a gifaram?’” “Ezi duam kamaghin Ikiavira Itir God migei, ‘Ki mangi Ahapin akam inigha izir gumazibar amuti, me a gifaragham.’” Ezi Ikiavira Itir God duar kam migia ghaze, “Ni mangi a gifaraghti, a nighnizir gavgavim akam inigha izir gumazibar akamin ikiam.”” **22** Ezi Mikaia bighavira Ahap migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ni ikuvighasa a ifonge, egha ni gifarasa, duar kam amadazi, a nin akam inigha izir gumazir kabagh amizi, me ni gifaragha gifa.” **23** Ezi akam inigha izir gumazim Sedekaia, a Kenanan otarim, an orazi, Mikaia akar kamin Ahap migeima, an an boroghin ghua an koviam misuegha ghaze, “Ikiavira Itir Godin Duam manmaghin na ategha, nin ghugha akar kam ni ganingi?” **24** Ezi Mikaia, Sedekaia an akar ikaragha ghaze, “Apaniba gin izi Israelia ia abinighiti, ni ari mangi dipenitamin aven dangarin mogomemin modogh ikiam. Egh dughiar kamra ni fogham, Ikiavira Itir God uabi akar kam na ganingizi, ki an gun migei.” **25** Ezi Atrivim Ahap uan gumazir dapanir mamin migia ghaze, “Ni Mikaian suiragh nguibar ekiamin garir gumazir ekiam, Emon ko nan otarim Joas, aning bagh mangi. **26** Egh kamaghin aning mikemegh, ‘Atrivim kamaghin migei: Gua gumazir kam isi kalabuziam datigh. Egh bretien muziariba ko dipabara, a daning mangiti midorozim givaghti ki uamategham.’” **27** Ezi Mikaia ua ghaze, “Ia gumazamiziba bar deravira nan akar kam baraghi!” Egha Ahap migia ghaze, “Ni osimtizitamin inighan kogh ua deraghvira nguibamin izegh, egh ni kamaghin fogh suam, Akar ki mikemezir kam, a Ikiavira Itir Godin izezir puvati.” **28** Kamaghin amizi, Israelin Atrivim Ahap ko Judan Atrivim Jehosafat, aning uan midorozir gumaziba inigha, Siriaba ko misoghasa ghua, Gileatin Distirghin itir nguibar ekiam Ramotin otifi. **29** Ezi midorozim tighar akuighirghasava amima, Atrivim Ahap kamaghin Atrivim Jehosafat migei, “Ga midorozim bagh mangi, ki uan atrivir korotiaba sueghiva korotiar igharazitabar aghuighiti, midorozir gumaziba nan atamangigham. Eghti ni uan atrivir korotiabar aghuigh.” Egha Israelian atrivim korotiar igharaziba aghuigha aning midorozim bagha zui. **30** Dughiar kamra, Sirian atrivim uan midorozir gumazir karisbar pin tuiva misozibar dapaniba, akar gavgavim me ganiga ghaze, “Ia Israelian atrivim baghvira gan a ko misogh, egh gumazir ziaba itir igharaziba o ziaba puvatiziba ko misoghan marki.” **31** Ezi me misozir dughiamin, midorozir gumazibar dapanir kaba Atrivim Jehosafatin inigha ghaze, a ti Israelian atrivim. Egha me a misoghasa zuima, a tiarim akara deima, ezi Ikiavira Itir God an akura. God midorozir gumazibagh ekuizi me anetaki. **32** Ezi me fo, kar Israelian atrivim puvati, egha me anetaki. **33** Midorozim ghuavira itima, Sirian midorozir gumazir mam, uan barir pimin Israelia iti naghin puram asavama. Ezi barim ghua Ahapin mikarzir, midorozir korotiam avazariz puvatizim gasara. Ezi Ahap uan karisin suizir gumazim migia ghaze, “Ki ikuvigha gifa. Ni zuamira ua karis giragh midorozir danganim atakigh.” **34** Ezi midorozim ghauvira ikia bar gavgavizi, Atrivim Ahap midorozim ategh mangan iburaghuburaghi, me karisin aven puram anefazi, a Siriabar damazimin uan karisin aven aperaghav ikia Siriabar gara kamaghira itima, aruem gevima an areme.

19 Atrivim Ahap aremegha givazi, Atrivim Jehosafat bar deravira uamategha iza Jerusalem uan atrivir dipenimin oto. **2** Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazim Jehu, a Hananin otarim, a ghua Atrivim Jehosafat batogha kamaghin a migei, “Ni ti ghaze, ni gumazir kurabar pogh men akurvaghamin arazim, ko gumazir Ikiavira Itir God gifongezir puvatizibagh ifongezir arazim ti dera? Ni arazir kamaghin garim gamizi, Ikiavira Itir God nin aningaghe. **3** Egha God fo, ni uaghan arazir aghuir mabagh ami. Ni uan kantrin aven, itir aser

amizim Aseran nedaziba itir guarir akinibagh asighasigha, Godin ifongiamin gintighasa gavgafi.” **4** Atrivim Jehosafat Jerusalem in iti. Egha dughiar mabar, a dikava ghua uan gumamazizibar ganasa ghua, sautin amadaghan Berseban nguibar ekiamin ikegha ghua notin amadaghan Efraimin anabamin mighsiaba itir danganimin tuifi. Egha a Ikiavira Itir God, men inazir afeziabar God bagh uamategh izasa me migei. Ezi me a baregha uamategha God bagha ize. **5** Ezi Jehosafat kotiaba tuisighamin jasba amisevegha, Judan nguibar ekia divazir bar gavgavim aviniziba bar me ariki. **6** Egha kotiaba tuisizir jasba, a kamaghin me migei, “la gumamazizibar ingangarim gamir puvati. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarim gami, a uabi ia ko iti. Kamaghin amizi, ia kotiaba tuisighamin dughiabar, ia uari uan araziba bagh deravira gan. **7** Ikiavira Itir God, en God, kotiamin aven, guizin arazim giragh kotiaba baraghamin araziba, ko uan namakabar akabar akurvaghamin araziba ko, gumamaziziba ia apezeper dagiaba ia daningamin araziba, arazir kaba God bar dar aghua. Kamaghin amizi, ia gumazir kotiaba tuisiziba, ia Ikiavira Itir Godin atiatingiva bar an apengan iki, egh deraghvira uan arazibar gan.” **8** Jehosafat uan gumazir dapaniba ko uamategha Jerusalem izezir dughiamin, Jehosafat Livain marazi ko ofa gamir gumazir maba ko ikizibar gumazir dapanir maba amisefe, egh me gumamazizir Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba abiziba tuisighamin jasbar otivam, egh uaghan Jerusalem nguibar ekiamin aven itir gumamaziziba uari adoghodozir migirigiba akirmigham. **9** Jehosafat kamaghin jasin kabav gei, “la ingangarir kam damuamin dughiamin, ia bar Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiva, deraghvira an arazibar gin mangi. Ia ingangarir kam damuti, a deraghviram otivi, ia uan navir averiabar aven bar ifongegh. **10** Egh me namakataba, nguibar ekia igharazibar ikegh izi uarir akurvagh kotiaba tuisighi an azangti, ia men akurvagh kotiaba tuisighamin arazir aghuivar men sure damu. Gumazim, gumazir igharazimin misoghezi an aremezir kotiam ko, gumazim Godin Araziba, ko an Akar Gavgaviba abighizir kotiam, ko gumazim arazir God ifongeziba abighizimin kotiam ko arazir God damuasa ia mikemeziba abighizir kotiam, ia men sure damuti, me Ikiavira Itir Godin damazimin osimintiziba puvatigham. Egh me ko ian adarasi, Godin damazimin osimintiziba puvatighi, God ian aningagheghan kogham. **11** Ia deraviram oragh. Gumazir pumuning ian faragh mangi kotiabar ingangaribar ganam. Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin Araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Amaria, ian kotiabar faragh mangam. Egh me gumamaziziba gavmanin araziba abigha da munasir kotiaba baraghamin dughiamin, Ismaelin otarim Sebadaia, a Judan gumazir dapanim, a ian kotiabar faragh mangam. Egh me kotiabar ingangaribar, Livaiba ian akurvaghamin. Ikiavira Itir God, gumazir arazir aghuibagh amiba ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan kogh tuivigh gavgavigh ingangarir kaba bar dar amu.”

20 Bizir kabar gin, Moapia ko Amonia ko Amonin kantrin itir igharaz darasi, me iza Judaba ko uariv sosi. **2** Ezi gumazir maba Atrivim Jehosafat bagha ia kamaghin a migei, “Idomian midorozir gumazir avirir dafam, Amangisizim Itir Dipar Akaremin vongin itir nguazim ategha ni ko misoghasa izi. Egha me datirighin Hasason Tamarin iti.” Hasason Tamar, a Engedin nguibar ekiamin ziar mam. **3** Ezi Atrivim Jehosafat kamaghin oregha bar atiatingi. Egha a Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogghasa. Kamaghin, a Judan kantrin danganiba bar dar itir gumamaziziba bagha akam amaga ghaze, me bar dagheba tagh Ikiavira Itir God ko mikimam. **4** Ezi Judan danganiba bar adar itir gumamaziziba uarir akurvaghasa Ikiavira Itir God ko mikimasa Jerusalem ize. **5** Egha me ia Jerusalem gumamaziziba ko me Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir igiar me uari akuvamin uari akufa. Ezi Atrivim Jehosafat ghua men tongin tugha, kamaghin God ko migei, **6** “O Ikiavira Itir God, ni en inazir afeziabar God, ni uan Nguibamin ikiava, nguazimin ikiziba bar me gativagha men gari. Ni gavgarir bar

ekiam iti. Egh me gumazitam ni misogh ni abiragham kogham. **7** O en God, ni fo, e Israela nin rooram Abrahamin ovavir boriba, e nin gumamazizibara. Ni gumamazizir fomira nguazir kamin apiabiza, ni me batoghezi me are, egh me nguazir kam, a en nguazimra iki mamaghira ikiasa ni e ganingi. **8** Ezi e dughiar ruarimin nguazir kamin ikegha gifa. En inazir afeziaba fomira nin boroghin mangi, nin ziam fasa Dipenir kamin ingari. Egha me an ingarigha givazir dughiamin, me kamaghin ni ko migia ghaze, **9** Ikiavira Itir God, osimintizim e batogham, o apaniba izi e ko misogham, o arimariar kurar ekiam otogham, o dagheba otevir dughiar ruaritam e batoghti, e izi Dipenir kamin guamin nin damazimin tugham. Dipenir kam, a danganir e nin boroghin izi nin ziam famim. Egh e osimintizir kam ginighnigh uarir akurvaghisi nin azangisigham. Egh me en dimdiam baragh uam e iniam.” **10** Egha Atrivim Jehosafat uan Ikiavim God ko migei, “Ni Amonia ko Moapia ko Idomian ganigha gifa, me e misoghasa ize. Bar fomira, en inazir afeziaba Isip ategha iza ikizir kabar nguazimin otivir dughiamin, ni en inazir afeziaba ataghizi, me me ko misoghezir puvati. Kamaghin amizi, en inazir afeziaba me gitagha, me gasighasighizir puvati. **11** Ezi me datirighin tong arazir aghuir en inazir afeziaba me gamizibagh nighnizir pu. Puvati. Me bar arazir kuram gamua e ko misoghasa. Me nguazir ni uabi e ganingizir kamin e batueghasa izegha gifa. **12** O, en God, midorozir gumazir avirir kaba e misoghasava ami. Ezi e me ko misoghamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ni uabi bar puv me damigh. Bar guizbangira, e fozir puvati, e manmaghin damuam. Kamaghin amizi, e uarir akurvaghasa ni baghavira gara iti.” **13** Dughiar kamin, Judan gumaziba uan amuiroghboriba sara, me bar moghira, Ikiavira Itir Godin damazimin an Dipenimin boroghin tuivighav iti. **14** Ezi Livaibar mav, an ziam Jahasiel, a gumamazizir kabar tongin tughav iti. Jahasiel, a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia, a Benaian otarim, ezi Benaia, a Jeielin otarim, ezi Jeiel, a Matanian otarim. Gumazir kaba bar moghira, me Livain gumazim Asapin ovavir boriba. Ezi Ikiavira Itir Godin Duam pamten iza Jahasiel gizivazima, **15** a kamaghin migei, “O Atrivim Jehosafat, ko ia Jerusalem itir gumamaziziba ko ia Judaba bar, ia deraviram oragh. Ikiavira Itir God, a kamaghin ia migei: Ia midorozir gumazir avirir kamin atiating naviba osiman marki. Midorozir kam, kar Ikiavira Itir Godin bizimra. A ian bizim puvati. **16** Apaniba gurum mizaraghan ia misoghsi Sisin mighsiamin ghuadur tuavimin izam. Egh me mangi Jeruelin gumamaziziba puvatizir danganimin boroghin, aruem anadi naghin danganir zarimin me batogham. **17** Ia uari midorozir kamin misogham kogham. Puvati. Ia mangi misoghamin danganimin pura tuivigh iki gan, egh me Ikiavira Itir God ian akurvagh midorozir kam damuam. Ia Jerusalem ko Judan danganibar itir gumamaziziba, ia atiating naviba osiman marki. Ia gurum mizaraghan midorozim bagh mangi, egh me Ikiavira Itir God ia ko ikiam.” **18** Ezi me akar kam baraghizir dughiamin, Atrivim Jehosafat tevimning apirigha uan guam nguazim mitua. Ezi Judaba ko Jerusalemia bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin nguazim giregha an ziam fe. **19** Ezi Livain anabamin Kohat ko Koran adarazi dikavigha pamtemin dia Ikiavira Itir God, a Israelian God, an ziam fe. **20** Ezi bar mizaraghara, me dikavigha Tekoan nguibar ekiamin boroghin itir gumamaziziba puvatizir danganimin mangasava amua iti. Me tighar Jerusalem ataghiraghamin dughiamin, Atrivim Jehosafat kamaghin me migei, “Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, ian Godin iki, egh tuivigh gavgafigh. Egh ia Godin akam inigha izir gumazibar akaba nighnizir gavgavim dar iki, egh ia uan apaniba abiragham.” **21** Egha atrivim uaghan gumamazizibar nighnizibagh foghasa men azangsis, egh gin, a midorozir gumazibar faragh mangi, ighiar kam bangasa me amisefe: Ezi me kamaghin ighiam bati. “Ikiavira Itir Godin Araziba bar zue, ezi arazir kam, mati an kurkazir aghuim. E bizir kabagh nighnigh, egh an ziam fi ighiaba bangam. Ikiavira Itir God zurara en apangkuvigha mamaghira iti. Kamaghin amizi, e a minamam.” **22** Jehosafat uan midorozir gumaziba ko zuir dughiamin, gumazir ighiam

batiba, me dikavigha Ikiavira Itir Godin ziam famin ighiabagh ami. Ezi Ikiavira Itir God, Amonia ko Moapia ko Idomian midoroziroz gumazibagh amizima, me uarira uarir atara uariv sosi. Amonia ko Moapia, faragha Idomia ko misogha, bar me misoghezi me ariaghire. Egha gin Amonia ko Moapia uari uariv sogha bar uarigir asighasighi. **24** Ezi Judan midoroziroz gumaziba ghua gumamaziziba puvatizir danganimin itir tauan mamin oto, kar tauan midoroziroz gumaziba ikia apaniba bagha garim. Egha me apaniba bagha garava avenge. Me apanibar kuabar garima, da pura tintinibar nguazimin irav iti, ezi me digavir kuram gami. Men tav angamira itir puvati, me bar moghira ariaghire. **25** Ezi Atrivim Jehosafat uan adarazi ko, gumazir kuar kabar tongin ghua garima, bizir bar aviriba iti. Ezi me dagheba ko korotiaba ko bizir bar aghuir avirir maba ini. Biziba bar avirase, kamaghin amizi, me aruer pumuning ko mizekimin bizir kaba isavira iti. **26** Egha namba 4in aruemin, me iza danganir zarir mamin uari akuvagha, Ikiavira Itir God men akuragha amizir bizim ginighnigha, an ziam fe. Bizir kam bangin, dughiar kamin ikegha iza datirighin, me danganir kam kamaghin a dibori, Godin Ziam Fer Danganir Zarim. **27** Ikiavira Itir God men akuragha men apaniba abira, kamaghin amizi, Jehosafat faragha zuima Judaba ko Jerusalemian gumaziba an gin ikia, me bar akuegha uamatgeha Jerusalemian zui. **28** Egha me gitavav sogha sighabagh iviava Jerusalemian nguibar ekiamin aven zui, egha Ikiavira Itir Godin Dipenin avinizir divazimin tiar akamin boroghin ghua ziar ekiam a ganidi. **29** Ezi kantrin igharazibar atriviba ko gumazir dapaniba kamaghin oraki, Ikiavira Itir God Israelian akuragha men apanibav soghezi, me bar ariaghire. **30** Ikiavira Itir God bar deraghavira Jehosafatin kantrin gari, kamaghin amizi, midoroziroz uam otozir puvatizi, Jehosafat uan gumamaziziba ko avughsi. **31** Jehosafat azenir 35plan ikia atrivimin oto, egha 25plan azenibar Jerusalemian atrivimin iti. An amebam, Silhin guvim, an ziam Asuba. **32** Jehosafat uan afeziam Asa faragha ikiava amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. **33** Egha bizir vamira, an a gamizir puvati, a mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganibagh asighasighizir puvati. Ezi gumamaziziba uaghan deragha uan inazir afeziabar Godin gintigha tugha gavgavizir puvati. **34** Atrivim Jehosafat amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin iti, me kamaghin a dibori, Hananin Otarim Jehun Eghaghaniba. Ezi akinafarir kam, akinafarir bar ekiamin aven iti, me kamaghin a dibori, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **35** Dughiar mam, Atrivim Jehosafat Israelian Atrivim Ahasia ko poro, ezi atrivir kam arazir bar kurar aviribagh ami. **36** Egha aning uaning inigh biziba ater kantri Tarsisin mangasa kurir ekiabar ingari. Ezi aning in inganir gumaziba Esiogheberin kurir ekiar kabar ingari. **37** Ezi Dodavahun otarim Elieser, a Maresan nguibar ekiamin gumazim, a Godin akar bar gavgavimin kamaghin Jehosafat migei, "Ni atrivir kuram Ahasia ko rooroam gami. Kamagh amizi, Ikiavira Itir God gua ingarizir kurir ekiabagh asighasigham." Ezi kurir kaba ghua bar ikuvigha Tarsisin mangan ibura.

21 Egha gin Atrivim Jehosafat uan inazir afeziabar min aremezima, me Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziabar kuaba afezir danganimin anefa. Ezi an otarim Jehoram an dangamin inigha atrivimin oto. **2** Atrivim Jehoram dozir 6pla iti. Men ziabar kara: Asaria, Jehiel, Sekaraia, Asarian igharazim, Maikel ko Sefatia. Jehoram ko 6plan gumazir kaba, me bar Judan Atrivim Jehosafatin otariba. **3** Jehosafat gol ko silvan avirim ko bizir ivezir bar pin koziba isa uan borir kabagh aningi. Egha a uaghan Judan nguibar ekiar divazir bar gavgavin avinizar ganamin ingangariba me ganingi. Jehoram, a Jehosafatin otarir ivariam, kamaghin amizi, Jehosafat uan dangamin inigh atrivimin ikiasa anemisefe. **4** Jehoram atrivimin otozir dughiamin, a uan kantri bagha gavgavigha, bar uan doziba ko Judan gumazir dapanir mavav soghezi me ariaghire. **5** Jehoram 32plan azeniba ikiava atrivimin oto, egha a 8plan azenibar Jerusalemian atrivimin iti. **6** A Israelian Atrivim Ahapin,

guvimin iti. Kamaghin amizi, an Ahapin adarazi ko Israelian atrivir igharazibar arazir kurabar gintisi. Egha arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. **7** Ezi Ikiavira Itir God Judan kantri gasighasighizir puvati. Guizbangira, Ikiavira Itir God uan inganir gumazim, Atrivim Devit ginighnisi. A fomira Devit ko akar dikirizim gamua ghaze, Devitin ikeziabar tongin gumazitam zurara atrivimin ikiam, eghti Devitin lamin anganzarimin mungeghan kogham. Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir God akar dikirizir kam ginighnisi. Kamaghin amizi, a Judan kantri gasighasighan aghua. **8** Jehoram Judan atrivimin itir dughiamin, Idomian gumamaziziba an akam batogha an apengan ikean aghua. Egha me uarir ganasa atrivir mam amisefe. **9** Ezi Jehoram uan midoroziroz gumazir dapaniba ko karis bar tuiva misozir gumaziba inigha, Idomia misoghasa zui. Me ghua otivizi, Idomian gumaziba iza Jehoramin midoroziroz gumaziba ekiarugha me misoghasa. Ezi dimagarimin Jehoram midoroziroz gumazir karisbar zuiba inigha, bar pantem misogha me adugha ghue. **10** Egha, Judaba Idomia dikabirazir puvati. Ezi Idomian gumamaziziba, uari uan kantri gativagha ikia iza datirighin tu. Jehoram Ikiavira Itir God, uan inazir afeziabar God akirim ragha a gasara. Kamaghin amizi, dughiar kamin, Lipnan nguibamin gumamaziziba uaghan akaba batogha, ua Judabar apengan itir puvati. **11** Ezi Jehoram uaghan Judan kantrin mighsiabar itir danganibar asebar ziaba fasa danganibar ingari. Egha a Juda ko Jerusalemian nguibar ekiamin gumamazizibagh ekuizi, me akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, an damazimin arazir kurabagh ami. **12** Dughiar mam, Godin akam inigha izir gumazim Elajia, Atrivim Jehoram bagha akinafarir mam osirigha anemaga ghaze, "Ikiavira Itir God, a nin ovavim Devitin God, akam kamaghin nin iti: Ni uan afeziam Atrivim Jehosafat ko nin inazim Atrivim Asa, ni aning in arazir aghuibar gintizir puvati. **13** Ni Israelian atrivir arazir kurabagh amibar gin ghua, Judaba ko Jerusalemia getuima, me akirim ragha God gasara. Ni Atrivim Ahap uan adarazi ko Israelia gamizi moghira ni a gami. Egha ni uan dozibav soghezi, me ariaghire. Me gumazir aghuibaba, egha men araziba bar nin arazibagh afira. **14** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin gumamaziziba ko, nin amuibaba ko boriba sara pazivira ia damuva, nin biziba bar dagh asighasigham. **15** Eghti ni uabi, arimariar bar kuram nin murir averiamin ikiam. Eghti dughiar vaghvagh, arimariar kam bar ekeveghti, nin evenavim asighirigham." **16** Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God, Filistiaba ko Arebian Itiopian nguazimin boroghin itibagh amizi, me Jehoramin aningaghe. **17** Egha me iza kantri Juda misogha, Atrivim Jehoramin dipenimin itir biziba bar ada inigha ghue. Egha me an amuibaba ko an otariba inigha ghue. Egha an otarir abuananin inigha ghuzir puvati, an ziam Joahas, an ziar igharazim Ahasia. **18** Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram gamizi, an atrivimin muriamin oto. Arimariar kam a givaghan kogham. **19** Arimariar kam an itima, azenir pumuning gifa, ezi Jehoramin evenavim asiaghirizi, a mizazir bar kuram inigha areme. Ezi Judan gumamaziziba a ginighnighasa avir ekiatam arizir puvati, mati me an ovavibagh amizi mokin. **20** Jehoram azenir 32pla ikia atrivimin oto, egha 8plan azenibar Jerusalemian atrivimin iti. Ezi an aremezir dughiamin, gumazitam an apangukuzir puvati. Me atriviba afir dangaminin anefazir puvati, me Devitin Nguibar Ekiamin anefa.

22 Jehoram atrivimin itir dughiamin, Arebian gumazir maba midoroziroz gumazir maba inigha Judan iza, an otarir ekiaba bar me misoghezi me ariaghire. Egha me Jehoramin otarir abuananin Ahasia misoghezir puvati. **2** Ezi Ahasia 42plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha azenir vamiran Jerusalemian atrivimin ike. An amebam Atalia, a Israelian Atrivim Omrin igiam. **3** An amebam nighnizir kurabar an sure gami, kamaghin amizi, an Ahapin ikizimin arazir kurabagh ami. **4** An afeziam aremezir dughiamin gin, an Ahapin adarazi inizi, me nighniziba a ganidima, a men nighnizibar gin ghuzi, bizir kam bangin an araziba bar ikuvigha a gasighasigha. Ezi Atrivim Ahasia arazir kuraba Ikiavira Itir Godin damazimin

dagh ami, mati Ahapin ikizim amizi mokin. **5** Egha Atrivim Ahasia gumazir kabar akam baregha ghua Israelian Atrivim Joramim porogha a ko ghua, aning Sirian Atrivim Hasael misosi. Me Ramotin nguibar ekiamin boroghira uariv sosi, a Gileatin Distrighin itir nguibam. Ezi Sirian midorozir gumaziba Joram birazi, a bar ikufi. **6** Ezi Joram midorozim ategha ghua, Jesrlin nguibar ekiamin ikia, ua deraghassa mizua iti. A Jesrlin ikiavira itima, Atrivim Ahasia an ganasa ghu. **7** Ezi God fogha gifa, Atrivim Ahasia mangi Joramim gan ikiamin dughiar kamin, an a gasighasigham. Egha dughiar kamin Ahasia ghua Joram ko ikia aning ghua Nimsin otarim Jehu bato. Ikiavira Itir God, Ahapin ikizim gasighasighassa, Jehu amisefe. **8** Ezi Jehu, Ahapin ikizim gasighasigha ghua Judabar gumazir dapanir maba ko Ahasian dozibar otariba bato. Gumazir kaba Ahasian ingangaribagh ami. Ezi Jehu bar me misoghezi, me ariahire. **9** A me misoghezi me ariahiregha givazi, an Atrivim Ahasia buri. Ezi Ahasia Samaritan nguibamin modogha iti. Ezi gumazir maba an ganigha a ingha Jehu bagha izezi, an a misoghezi an areme. Ezi me Ahasian kuam purama anetaghizi a itir puvati. Me kamaghin nighnigha ghaze, Ahasia, an Atrivim Jehosafatin igiam, Jehosafat bar uan navir averiamin aven Ikiavira Itir God baghavira iti. Kamaghin amizi, me Ahasian kuam isa mozimin anefa. Ezi dughiar kamin, Ahasian ikizimin aven, Judabar atrivimin ikiva men ganamin gumazitam ua itir puvati. **10** Ezi Atrivim Ahasian amebam Atalia kamaghin akam baraki, an otarim Ahasia aremegha gifa. Ezi a zuamira midorozir gumazibav kemezi, me Judan atrivibar ikizimin gumaziba bar me misoghezi me ariahire. **11** Ezi midorozir gumaziba Ahasian otarim Joas misoghezi an aremezir puvati. Me kamaghin fozir puvati, Atrivim Jehoramim guivim Jehoseba, an Atrivim Ahasian buaramizim, an ofa gamir gumazim Jehoiadan amuim, amizir kamra, a moga atrivimin otarir aremeghamibar tongin Joas ingha, amizir an gananim ko, aning isa danganir me daguivsiaba arizimin aven aning modo. Kamaghin amizi, Atalia Joas misoghezi an aremezir puvati. **12** Ezi Jehoseba 6plan azenibar Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven Joas modozi an a ko iti. Ezi dughiar kamin, Atalia Judan atrivir amizimin ikiavira iti.

23 Atalia atrivir amizimin itima, an namba 7in azenimin, Godin ofa gamir gumazim Jehoiada bizitam damuasa nighnizir gavgavim iti. Egha a 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko migeima, me an akuraghassa a ko akar dikirizir gavgavim gami. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Jerohamin otarim Asaria, ko Jehohanamin otarim Ismael, ko Obetin otarim Asaria, ko Adaian otarim Masea, ko Sikrin otarim Elisafat. **2** Gumazir dapanir kaba Judan nguibar ekiaba bar dar ghua, Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba ingha Jerusalem ize. **3** Ezi gumazir kaba bar moghira Godin Dipenimin uari akuvagha, Atrivim Joasin apengan ikiasa akar dikirizir gavgavim gami. Ezi Jehoiada kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God akar dikirizim kamaghin a gamigha ghaze, dughiarbar zurara atriviba Devitin ikizimin otivam. Kamaghin amizi, la izi Joasin ganigh. An Atrivim Ahasian otarim, an atrivimin otivam. **4** Ezi e datirighin kamaghin damuam. Ia Godin ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Sabatin aruemin ingangarim damusi izi, 3plan okoruabar uari tuiragh. Okoruatam, Godin Dipenimin tiar akabar ganam. **5** Eghti okoruur namba 2, atrivimin dipenimin gam, eghti okoruur namba 3, tiar akar me kamaghin diborim, Jesot, me an gan. Eghti gumamaziziba bar, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvir danganir ekiamin iki. **6** Ofa gamir gumaziba ko Livain men akurvaziba, merara Godin damazimin zue, kamaghin amizi, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangam. Ia gumamazizir igharaziba ateghti, me aven mangan marki. Gumamazizir igharaziba, God mikemezi moghin azenan iki. **7** Livaiba uan midorozir sababar suigh atrivim Joas ekiarugh, bar deraghviram an gan. Eghti a danganir manamin mangiti, me a sara mangi. Eghti gumazitam Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iziti, Livaiba a misueghti an aremegh." **8** Ezi Livaiba ko Judan gumamaziziba bar moghira, ofa gamir gumazim

Jehoiadan akar kamin gin zui. Egha Sabatin dughiamin, gumazir dapaniba, gumazir ingangarim agivagha avughssasa amir kaba, ko gumazir men danganiba iniamiba, gumazir dapanir kaba bar men akua Jehoiada bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi. **9** Dughiar kamin, Atrivim Devitin afuziba ko orar ekiaba ko doziba, da Ikiavira Itir Godin Dipenimin iti. Ezi Jehoiada bizir kaba ingha midorozir gumazibar dapanibagh aningi. **10** Egha Jehoiada, Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin danganiba bar dar mitivasa gumaziba amangi. Ezi midorozir gumaziba ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari bagha danganiba ingha, sautin amadaghan ikegha ghua notin amadaghan tu. Me uaghan ofa gamir dakozimin boroghin tuivighav kua, midorozir sababa suigha, atrivim ekiarugh bar deraghvira gara iti. **11** Midorozir gumaziba uari akirigha mizua itima, ofa gamir gumazim Jehoiada uan otariba ko, Joasin akua azenan iza, atrivibar dapanir asuam Joasin dapanim garu. Egha Akar Dikirizir Gavgavim itir akinafarir righizir mam a ganingi. Egha me gin olivin boreim Joasin dapanim gingegha anemisevezi, an atrivimin oto. Ezi gumamaziziba bar akuegha kamaghin dei, "Joas dughiar ruarimin atrivimin ikiam." **12** Ezi Atrivir Amizim Atalia orazima niginir dafam oto. Ezi midorozir gumaziba ko gumamaziziba bar akuegha dia ivemara arua atrivimin ziam fe. Ezi atrivir amizim uan dipenim ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin danganir gumamaziziba uari akuva itimin zui. **13** A ghua otogha garima, atrivir igiam, atriviba ami moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin itir guarir akininim boroghin tughav iti. Egha a midorozir gumazibar dapaniba ko gumazir sighbagh ivibar garima, me atrivir igiamin boroghin iti. A uaghan garima gumamaziziba bar akuegha, men marazi uaghan isighbagh ivi. Ezi ighiabhagh amir gumaziba uan gitaba ko buabav soghava ighiabhagh amua men faragha zui. Ezi Atalia puv atara uan kortiam abigha dia ghaze, "Ia gumamazizir kuraba. Ia bar arazir kuram gamua na abinasa." **14** Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin boroghin Atalia misueghti an aremeghan an aghua. Egha a kamaghin midorozir gumazir dapanibav gei, "Ia Atalian suiraghti, midorozir gumaziba anekiarugh a kurugh Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin azenan mangi. Eghti gumazitam an gin mangiti, ia gumazir kam misueghti an aremegh." **15** Ezi me Atalian suiragha, a ingha Godin Dipenim ategha ghua atrivimin dipenim avinizir divazir hoziaba aven zuir tiar akamin aven ghugha, a misoghezi an areme. **16** Godin ofa gamir gumazim Jehoiada, Atrivim Joas ko gumamazizibar akurvazi, me Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, me Ikiavira Itir Godin gumamazizibara ikiam. Egha a uaghan atrivim ko gumamazizibar akurazi, me uarir tongin Akar Dikirizir Gavgavim gami. **17** Egha gin gumamaziziba asem Balin ziam fer dipenimin ghua, bar a gasighasiki. Egha me ofa gamir dakoziba ko asem Balin marvir guabagh asighasiki. Egha me ofa gamir dakozir kabar boroghin Balin ofa gamir gumazim Matan misoghezi an areme. **18** Ezi Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir ingangaribar ganasa, Livain adarazir tongin, Godin ofa gamir gumazir maba ko Livain igharaziba sara me amisefe. Ikizir kamning, Atrivim Devit fomira ingarasa men ovavibav kemezi moghira me ingari. Egh me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu. Egh me Devit mikemezi moghin, ofa damuamin dughiamin, me buabav sogh ighiabhagh amir gumazibav kinti, me ighiar bar akongezibar amu. **19** Egha Jehoiada Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akabar ganasa Livain maba amisefe. Eghti Livain kaba bar deraghvira tiar akabar ganti, Ikiavira Itir Godin damazimin zuezir puvatizir gumamaziziba aven mangan kogham. **20** Ezi Jehoiada, midorozir gumazibar dapaniba ko, midorozir gumazir atrivimin gariba ko, atrivimin dipenimin garir midorozir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha atrivir igiam ingha an akua atrivimin dipenimin zuima, gumamaziziba bar men gin zui. Me bar ghua otivigha, tiar akar me kamaghin diborim, Tiar Akar Pin Itim, an aven ghua Joas isava atrivir dabirabim gatizi an a gapera. **21** Egha Judan gumamaziziba bar akonge. Me

fo, midorozir gumaziba Atalia misoghezi an areme. Kamaghin amizi, gumazamiziba navir amirizim sara Jerusalem iti.

24 Joas 7plan azeniba ikia, egha atrivimin oto. Egha 40plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. Joasin amebamin ziam Sibia, a Berseban nguibar ekiamin amizim. **2** Godin ofa gamir gumazim Jehoiada ikiavira itir dughiamin, Joas Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. **3** Ezi Jehoiada, Atrivim Joas bagha amizir pumuning ginaba. Ezi Joas aningin itima, aning otariba ko guiviba bate. **4** Ezi dughiar maba ghuegha givazima, Joas uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa nighnisi. **5** Egha a ofa gamir gumaziba ko Livaiba akuvagha kamaghin me migei, "la mangi Judan nguibar ekiabar itir gumazamiziba bar me mikimti, me e uan Godin Dipenim akirsi dagiabar arigh. la azenibar zurara ingangarir kam damu. Egha ia datirighin zuamira mangi dagiar kaba inigh." Ezi Livaiba zuamira ingangarir kam gamizir puvati. **6** Egha Joas gin ofa gamir gumaziba ko Livaibar garir gumazir dapanim Jehoiadan diagha, kamaghin an azara, "Manmaghin amizi ni Livaibar aviraghti, me zuamira Judaba ko Jerusalemia da takisin dagiaba inian aghua? la fo, Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Moses, Israelian gumazamiziba ko, akam akirigha ghaze, me Ikiavira Itir Godin Purirpenimin ingangaribar amusi takisin dagiaba iniam. Ezi Livaiba tizim bagh mangi takisin dagiaba inian aghua?" **7** Amizir kurar kam Atalia atrivimin itir dughiamin, an adarazi Ikiavira Itir Godin Dipenim akarigha aven ghuegha bizir mabagh asighasiki. Egha me uaghan gumaziba Ikiavira Itir God ganingizir biziba bar ada inigha, uan asem Balin ziam fasa ada inigha ghue. Kamaghin amizi Joas ingangarir kaba u dar amuasa nighnisi. **8** Egha atrivim dagiabar arighasa Livaibav kemezi, me boksier mamin ingari, egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin boroghin aneti. **9** Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha takisin dagiaba inigh izasa, Jerusalem gumazamiziba ko Judan kantrin danganiba bar dar itir darazi bagha akam amada. Israelia fomira gumazamiziba puvatizir danganimin itima, Godin ingangarir gumazim Moses me mikemezi, me takis aningizi moghin, me datirighin ua takisbar aningam. **10** Ezi gumazir dapaniba ko gumazamiziba bar, akar kam baregha, me bar akonge. Egha me dagiaba inigha iza boksier kam gazuima, a bar izifa. **11** Ezi Livaiba dughiar zurara boksier kamin gari a izivavira itima, me a isa atrivimin ingangarir gumaziba bagha zui. Eghti atrivimin gumazir akinafariba osirim ko Godin ofa gamir gumazibar dapanim, boksier kamin dagiaba bar da inigh, egh boksiam uam a isi an danganim daghiam. Me kamaghira amuava, Ikiavira Itir Godin Dipenim akirasa, dagiar bar aviriba ini. **12** Ezi Atrivim Joas ko ofa gamir gumazibar dapanim Jehoiada, dagiar kaba inigha, Dipenim akirmighamin gumazibar gumazir dapanibagh aningi. Ezi gumazir dapanir kaba ghua ingangarir gumazir kabagh ivezasa me ini. Dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir deravira dagiabar dipenibar ingariba ko, gumazir deravira ain ko brasin bizibar ingariba, me me inizi. Eghti me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar an anekiram. **13** Ingangarir gumazir kaba bar puvira ingarava Godin Dipenim bar deravira anekirizi, a fomira ikezi moghin otogha bar deragha bar gavgafi. **14** Ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingara anegivazi, gol ko silvan naba ikiavira iti. Ezi ingangarir gumazibar dapaniba silva ko golin kaba atrivim ko Jehoiada ganingi. Eghti aning ingangarir gumazir igharazibav kemehti, me silva ko golin kaba inigh, ofa damuamin biziba, ko pauran mughurir aghuim zuim tuamin itariba, ko itarir igharaziba ko baghaba, ko Godin Dipenimin aven ingaramin bizir igharaziba sara ingaram. Ezi Jehoiada ikiavira itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir Godin Dipenim ghua ofan bar isia mighiribagh ami. **15** Ezi gin Jehoiada bar ghuri, ezi an azeniba 130plan tuzi, an areme. **16** Ezi gumazamiziba Jehoiadan ingangarir an amiziba ko arazir aghuir a Godin damazimin amizibagh nighnisi. Kamaghin amizi, me an kuam isa Devitin Nguibar Ekiamin itir atriviba afir danganimin anefa. **17** Jehoiada ovegha givazi, Judan gumazir dapaniba iza

Atrivim Joasin ziam fava anepezeperima, a men akabar gin zui. **18** Atrivim Joas Juda ko Jerusalem gumazamiziba ko, me akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, egha me ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin an ziam fer puvati. Me guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba, ko marvir guabar ingarigha, dar ziaba fe. Me osintizir bar dafam Godin damazimin a gami, kamaghin God men aningaghe. **19** Ezi Ikiavira Itir God, gumazamiziba uamategh a bagh izasa, an Akar Gavgavim uan akam inigha izir gumazibav kemezi, me ghua gumazamizibav geima, gumazamiziba men akaba baraghan aghua. **20** Ezi Godin Duam, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarim Sekaraia gapasa. Ezi gumazamiziba Sekaraian ganasa, an azenim girigha ghua bar me gafiragha mitigha kamaghin migei, "Ikiavira Itir God kamaghin migei: la an Akar Gavgaviba munasaragha gifa, kamaghin amizi, ia deraghvira ikian kogham. la tizim bagha arazir kam gami? la akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha gifa, kamaghin amizi, an akirim ragha ia gasara." **21** Ezi Atrivim Joas uan gumazir dapaniba ko me Sekaraian akar kabar aghuagha a misuehti, an aremeghasa akabav sosi. Egha atrivim mikemezi, me Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, gumazamiziba uari akuvir danganimin dagiabar a giniva ghuvira itima, an areme. **22** Atrivim Joas, a Sekaraian afeziam Jehoiada amizir arazir aghuibagh nighnizir puvati. A pura Sekaraia misoghezi an areme. Sekaraia duam suer dughiamin, a kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ia amir bizir kamin ganigh ia ikarvaghi ivezir kuram ia daningam." **23** Azenir kam givazi azenir igiam otivasa amir dughiamin, Sirian kantrin midorozir gumaziba iza Atrivim Joas ko misosi. Me iza kantri Judan otivigha, Jerusalem nguibar ekiamin misogha, Joasin midorozir gumaziba abini. Egha Siriaba men gumazir dapaniba bar me misoghezima me ariaghire. Egha me Judabar bizir bar aviriba inigha Damaskusin nguibar ekiamin ghua, Sirian atrivim ganing. **24** Judaba akirim ragha Ikiavira Itir God, men ovavibar God gasara, kamaghin amizi, bizir kaba otifi. Ezi Ikiavira Itir God Sirian midorozir gumazir bizir muziarim ataghizi, me iza Judan midorozir gumazir bar avirim misogha me abira. Ikiavira Itir God, arazir kamin Atrivim Joasin arazir kuram ikarvagha ivezir kuram a ganingi. **25** Midorozir kamin, Joas duar bar aviriba ini. Ezi midorozim givazi, Siriaba uamategha uan nguibabar ghuezi, atrivimin gumazir dapanir maba, me Joas, ofa gamir gumazim Jehoiadan otarimin misoghezi, an aremezir bizir kam ginihnisi. Egha me Joas amizir bizir kurar kam ikarvagha, a misuehti an aremeghasa akam akiri. Ezi Joas gin uan dakozimin akuima, me an dakozimin a misoghezima an areme. Ezi an kuam, me atriviba afir danganimin anefazir puvati. Me an kuam isa, Devitin Nguibar Ekiamin anefa. **26** Atrivim misoghezi an aremezir gumazimningin ziamning, Sabat ko Jehosabat. Sabatin amebam Simeat, an Amonian adarazir amizim. Ezi Jehosabatini amebam Simrit, a Moopian adarazir amizim. **27** Joasin otaribar eghaghaniba, ko Godin akam inigha izir gumazimin migirigir avirir a gasiba, ko a uamategha Godin Dipenim akirizir eghaghaniba, da bar moghira akinafarir me kamaghin diborimin iti, Atrivibar Eghaghanibar Akar Mingarir Maba. Joas aremegha givazi, an otarim Amasia an danganim inigha atrivimin oto.

25 Amasia 25plan azeniba ikia, egha atrivimin otogha, 29plan azenibar Jerusalem atrivim iti. An amebam, Jehoadin, a Jerusalem nguibar ekiamin amizir mam. **2** Amasia arazir aghuibara Ikiavira Itir Godin damazimin dagh amua, egha guizbangira uan navir averiamin dar gintizir puvati. **3** Amasia Judan kantri gativagha gavgavigha an garir dughiamin, a mikemezima, me ghua, an ingangarir gumazir dapanir an afeziam Atrivim Joas misoghezi an aremezir kanning misoghezi aning areme. **4** Egha a ingangarir gumazir kanningin boribav soghezi, me ariaghirezir puvati. A me ataghizi, me iti. An Akinafarimin itir Moses Osirizir Araziba itir akabar gin zui. Akinafarim kamin aven Ikiavira Itir God Akar Gavgavim e ganiga ghaze, "Gumazitamin borim arazir kuratam damighti, la an

arazir kuram ikarvaghsi, an amebam ko afeziam misueghti, aning aremeghan kogham. Eghti kamaghira, amebam ko afeziam arazir kuratam damighti, ia aningin arazir kuram ikarvaghsi, aningin boribav sueghti, me arimighiran kogham. Gumazim arazir kuram damighti, ia anarira misueghti, an aremegh.” **5** Atrivim Amasia, Judaba ko Benjaminin adarazi bar men diazi, me iza uari akufa. Me iza uari akuvazi, a 20plan azeniba itir gumazir igiaba ko 20plan azenibagh afiraziba amisevegha, me isa uan midorozir gumazibar me ariki. Egħa a 1,000plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba, ko 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba amisefe. Egħa a ikiziba vaghvagħa, men ganasa gumazir dapanir maba ariki. Ezi midorozir gumazibar dibobonim 300,000tu tu. Me bar mogħira afuziba ko orabar suigħa misogħan bar fo. **6** Egħa a uaghan 100,000plan midorozir gumazir aghuiba kantri Israelin ada ini. A silvabar me givese, ezi silvan kabar osintizim 3,000 kilogremim tu. **7** Ezi Godin akam inigħa izir gumazir mam ghua kamagħhin atrivim migei, “Israelin kantrin gumaziba, Ikiavira Itir Godin apengan itir puvatı, ezi a me ko itir puvatı. Kamagħhin amizi, ni Israelian midorozir gumazir kaba nigħti me midorozim bagħ nin ġin mangan marki. **8** Ni kamagħhin fogħ, God uabira gumazibar amuti, me uan apaniba abiragħam, o men apaniba me abiragħam. Kamagħhin amizi, pura bizim, ni uan midorozir gumaziba ko Israelian midorozir gumaziba inigħ midorozim bagħ mangi, egħ atiatinghan kogħiva bar pamtem misogħam. God nin apanibar amigħti, me ni abiragħam.” **9** Ezi Amasia akar kam baregħa kamagħhin akam inigħa izir gumazimin azara, “Ezi 3,000 kilogrem silvan ki Israelian midorozir gumazibagh ivezeviba, ki manmagħhin dar amuam?” **9** Ezi Godin akam inigħa izir gumazim kamagħhin Amasian akam ikaragħa ghaze, “Ni nighnizir aviribar amuan marki. Silvan dagħir ni me ganingizir kaba, Ikiavira Itir God da ikarvagħ bar aviriba ni daningam, egħti da silvan ni aningizir kaba bar dagħ afiragħam.” **10** Ezi Amasia Israelian midorozir gumazir kaba amangizi, me uamategħa uan nguibabar ghue. Ezi me Judaba bagħa naviba bar men ikufi. **11** Egħa ġin Amasia gavgavim uan nighnizim ganigħa, uan midorozir gumaziba inigħa Idomia misogħasa Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin għu. Egħa me Idomian midorozir gumazir 10,000pla misogħezi me ariaghire. **12** Egħa me ua 10,000plan gumazir igħarazibar suigħa me inigħa mighsiar mamin għuavanabo. Egħa me isava davarir bar konir mamin me akunizi, me bar misaragħire. **13** Amasia uan midorozir gumaziba ko ghua Idomia misozir dughiamin, Israelian midorozir gumazir Amasia uam amangiziba, me uamategħa iza Judan nguibar ekiabav sosi, me Samarian nguibar ekiamin ikegħa ghua, Bethoronin nguibar ekiamin tu. Egħa me 3,000plan gumamazibav sogħezi me ariaghirezi, me nguibar ekiar kabar itir bizir aghuir bar aviriba inigħa ghue. **14** Atrivim Amasia Idomia misogħa me abiragħa givagħa, men marvir guaba inigħa uamategħa Judan izegħa, uan asebar min da atigħa, dar ziaba fasa da bagħa ofan min pauran mugħuriar aghuim zuiba tue. **15** Ezi Ikiavira Itir God, Atrivim Amasian arazir kamin ganigħa bar a baseme. Egħa Ikiavira Itir God uan akam inigħa izir gumazim amadzima, a ghua kamagħhin Amasia migei, “Ni tizim bagħa ikizir igħarazimin asebar ziaba fe? Ni fo, aser kaba uan adarazir akuragħa nin dafarimin ua me inizir puvatı. Ezi, ni tizim bagħa dar ziaba fe?” **16** Godin akam inigħa izir gumazim miġiavira itima, Amasia an migirigiaba atugħa kamagħhin migei, “Tina nighnizim na daningasa ni amisefe? Ni uan akam dukuagħ. Puvatigħti, ki uan midorozir gumazitam mikemegħti, a ni misuegħti ni aremegħam.” Ezi Godin akam inigħa izir gumazim uan akam dukumasa, egħa ua kamagħhin atrivim migei, “Ki datirighin fo, ni arazir kuram ganigħa, datirighin nan akam baragħan aghua. Kamagħhin amizi, God datirighin ni gasigħasigħam.” **17** Ezi ġin Judan Atrivim Amasia, Israelian Atrivim Jehoas bagħa gumaziba amangi. Atrivim Jehoas, a Joahasin otarim, egħa Jehun igiavotarim. Gumazir kaba ghua Jehoas batogħa, kamagħhin a migei, “Atrivim Amasia, a Israelia, ia ko misogħasa migei. Kamagħhin amizi, ia izi.” **18**

Ezi Jehoas, Judan Atrivim Amasian akam ikaragħa kamagħhin akar isin zuimin a migei, “Lebanonin kantrin aven, dikoniba itir ikarizir mam, temer sidan mam bagħa akam amaga kamagħhin a migei, ‘Ni uan guivim, nan otarim bagħ anemangasa ki ifonge. Egħti aning uaningin ikiam.’ Dikoniba itir ikarizir kam, akar kam mikemezi, ġin asizir atiar mam danganir kam garua, ikarizir kam dikabinizi, a ikufi.” **19** Jehoas akar isin zuir kam gamua, ua kamagħhin Amasia migei, “Ki fo, bar guizbangira, ni Idomia misogħa bar me abira. Kamagħhin amizi, ni bar akuegħa uan ziam bar a fe. Ni midorozir kamin ziar ekiam ini. Ni datirighin bar akuegħ, deragħvira uan nguibamin iki. Egħ ni ua e misogħsi midorozim foran marki. Puvatigħti, ni ko Judan gumamazibiba, iregħ bar ikuvigham.” **20** Ezi Amasia Jehoasin akam baragħan aghua. Bizir kamin mingarim kamakin, Judaba Idomian asebar ziaba fe. Kamagħhin amizi, God Judaba isi men apanibar dafarim darighasa nighnigħa għa. **21** Kamagħhin amizi, Israelian Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, me nguibar ekiar Judan kantrin itim Betsemesin ghugħa, Judabar Atrivim Amasia ko an midorozir gumaziba ko misosi. **22** Me uariv sogħa ghua, Israelia Judan midorozir gumaziba dikabirazi, Judan midorozir gumaziba ara ua uan nguibabar ghue. **23** Ezi Israelian Atrivim Jehoas, Betsemesin nguibar ekiamin Judabar Atrivim Amasian suira. Amasia, Atrivim Joasin otarim, egħa Atrivim Ahasian igiavotarim. Ezi ġin, Atrivim Jehoas Israelian midorozir gumaziba ko, Betsemesin nguibar ekiam ategħa Jerusalem ghue. Egħa me Jerusalem avinizir divazir gavgavim gasigħasigħa, Efraimin Tiar Akamin ikegħa ghua, Tiar Akar Mikebamin Itimin tu. Divazir kuvizir kamin ababanim, a 200 mitan tu. **24** Ezi Jehoas Jerusalem aven ghua, golba ko silvan nguibar ekiamin itiba bar ada ini. A uaghan itarir ekiaba ko itarir igħarazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiba, ko atrivimin dipenimin mongezir dagiaba bar ada ini. Egħa a uaghan Obetidom ko Judan gumazir ekiar maba isa kalabuziabar min me atigħa kamagħhin Amasia migei, “Amasia, ni uam Israelia e misogħsi nighnighan marki. Ni kamagħhin damighti, ki nin gumazir ekiabav suegħti, me arighiregħam.” An akar kam mikemegħa givagħa, gumazir ekiar kaba ko gumamazir maba ko bizir iniziba sara inigħa ua Samarian għu. **25** Ezi ġin Israelian atrivim Jehoas aremegħa givazi, Judan Atrivim Amasia ua 15plan azenibar ikegħa, areme. **26** Atrivim Amasia amizir arazir igħaraziba bar, a faragħa atrivimin otozir dughiamin ikegħa ghua an aremezir dughiamin eghagħaniba, akinafarir kamin iti, me kamagħhin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghagħanibar Akinafarim. **27** Atrivim Amasia akirim ragħa Ikiavira Itir God gasarazir dughiamin, gumazir maba a misuegħti an aremegħasa akam akiri. Ezi an akar kam baregħa, ara Lakinis nguibar ekiamin għu. Ezi an apanir kaba gumazir maba amangizi, me an ġin Lakinis nguibar ekiamin ghua, a misogħezi an areme. **28** Ezi me an kuam inigħa hoziabagħ atigħa ua Jerusalem izegħa, Devitin Nguibar Ekiamin, an inazir afeziaba afezi nagħin anefa.

26 Atrivim Amasia uan inazir afeziabar min aremegħa givazima, Judaba bar, an otarim Usia amisevezi, a uan afeziamin danganim inigħa atrivimin oto. Usia 16plan azeniba ikiava atrivimin oto. An atrivimin itima azenir maba givazi, a ghua misogħa apanibar dafaribar, ua Elatin nguibar ekiam ini. Egħa nguibar ekiar kamin danganir ikuviziba, a uam adar kiri. **3** Usia 16plan azeniba ikia atrivimin oto, egħa 52plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An amebam Jekolia, a Jerusalem nguibar ekiamin amizim. **4** Usia atrivimin itir dughiamin, gumazir mam Sekaraia, a Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiamin arazibar an sure gani. Sekaraia angamira itir dughiamin, Atrivim Usia God bagħavira iti. Usian afeziam Amasia amizi mogħin, Usia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagħ ami. Egħa Usia Ikiavira Itir Godin ifongiamin ġintighasa gavgavighavira itima, God an akurazi bizir an amiba bar deragħaviram otifi. **6** Egħa Atrivim Usia dikavigha ghua Filistiaba ko misosi. Egħa a me misogħa me abiragħa, Getin

nguibar ekiam avinizir divazim ko, Japnen nguibar ekiam avinizir divazim ko, Asdotin nguibar avinizir divazim, a bar da akaraghariki. Egha a Asdotin nguazim ko Filistian nguazimin danganir igharazibar nguibar ekiar igiabar ingari. **7** God Usian akurazi, a Filistiaba ko Meunia ko Gurbalin nguibar ekiamin itir Arabian adarazi abini. **8** Usia atrivir bar gavgavimin otozi, kantrin mar itibar ikegha ghua Isipin mitaghniamin tuzir gumazimiziba bar an ziar ekiamin migirigiam barasi. Ezi Amonia takisin min dagiaba a ganiga, uari an akakagha ghaze, me an apengan iti. **9** Egha Usia Jerusalemin, nguibar ekiam avinizir divazim gavgavim a ganidi. A tauan gavgaviba, Tiar Akar Mikebamin Itim, ko Danganir Zarimin Zuir Tiar Akam, ko Sighar Konimin min amizir divazim gisin tauabar ingari, eghti midorozir gumaziba dar iki apaniba bagh ganam. **10** Atrivim Usia a bulmakauba ko sipsipin bar aviriba, danganir zariba ko aruem uaghiri naghin mighsiar muziaribar iti. Kamaghin amizi, Usia gumazimiziba puvatizir danganimin apaniba bagha garir gumaziba bagha tauan ruarir mabar ingari. Egha a uaghan an asiziba damasa dipar mozir aviribagh kui. Usia azenibar ingarava da oparir ingangarim bar a gifonge. Kamaghin amizi, a gumazimizibav kemezi, me dagheba bar deragha otivir nguaziba ko mighsiar dozibar, azenibar ingarigha, wainin ikariziba ko dagher avirir igharazir maba saram oparigha deraghavira dar gari. **11** Atrivim Usia midorozir gumazir bar aviriba iti, ezi me misoghan bar fo. Ezi atrivimin akinafariba osirir gumazim Jeiel, ko midorozir gumazibar garir gumazim Masea, aning midorozir gumaziba mega vaghvagha okoruar me ikiamibar me ariki. Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazir faragha zuim Hanania, ingangarir kam damuasa aningin faragha ghua aningin gari. **12** Judan ikizibar gumazir dapaniba, me Usian midorozir gumazir gavgavir kabar dapanibar iti, ezi men dibobonim 2,600in tu. **13** Midorozir gumazibar dibobonim 307,500in tu. Ezi me bar gavgavigha atrivimin akuragh apanibav sogh me abinamin fofoziba iti. **14** Ezi Atrivim Usia misoghamin bizir igharagha garir avirim arighizi, da iti. Bizir kaba: afuziba ko, oraba, dapanir asuaba, midorozir korotiaba, barir piba ko katapelin asamin dagiaba. **15** Egha a uaghan Jerusalemin fofozir gumazir maba iti, ezi me katapelin bar dafabar min masinbar ingarigha, da arighizi da iti. Eghti midorozim otivamin dughiamin, me katapelin min garir masinin kaba ater nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavimin ghuvanang, divazir mitiar sighar konim amadazir danganim gisin itir taua ko midorozir gumaziba apaniba bagha gara itir tauan gavgavibar dar arigham. Egh me masinin kabar afuziba ko dagiabagh asivamangiti, da apaniba bagh mangam. Ikiavira Itir God bar deraghaviram Usian akuravizima, a ingangarir bar aviribagh ami. Kamaghin amizi, Usia atrivir bar gavgavimin oto, ezi saghon itir nguibar ekiabar gumazimiziba an ziar ekiamin akaba barasi. **16** Atrivim Usia, bar gavgavigha uan ziam fa ifaghata ghaze, an atrivir bar gavgavim. Kamaghin amizi, a irigha ikufi. A Ikiavira Itir God, uan Godin akamin gintizir puvati. Dughiar mam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghua pauran mughurir aghuim tuer ofa gamir dakozimin ofa damuasa zui. **17** Ezi ofa gamir gumazim Asaria garima, Usia aven zuima, Asaria Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazir gavgavir 80pla inigha an gin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven zui. **18** Egha me an atara kamaghin a migei "Atrivim Usia, ni oragh. Kar nin ingangarim puvati, ni ofan mughurir aghuim zuim Ikiavira Itir God bagh a damuan kogham. Ikiavira Itir God ofan kabar amuasa, Aronin ovavir boribara amisefe. Merara ofa gamir gumaziba, egha me God baghvira iti. Ni bar osintizir ekiamin God gami, kamagh amizi, ni zuamira danganir kam atakigh. Ni ua Ikiavira Itir Godin Gavgavimin damazimin ziar aghuim ikan kogham." **19** Dughiar kamin, Usia, pauran mughurir aghuim otivamin itarimin suiragha, ofa gamir dakozimin boroghin tughav itir. An akar kam baregha, ofa gamir gumazir kabar atari. Ezi lepan arimariam zuamiram an minedevim bato. Bizir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozimin boroghin, ofa gamir gumazibar

damazimin oto. **20** Godin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, ko ofa gamir gumazir igharaziba garima, lepan arimariam atrivim Usian minedevimin itima, me digavir kuram gamigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin an avirizima, an azenan ghu. Ezi a fo, Ikiavira Itir God an aningaghegha, arimariam kam gamizi an a bato. Kamaghin amizi, a zuamira azenan ghu. **21** Atrivim Usian itir Lapan arimariam kam givaghan kogham. Kamaghin amizi, a uamateghe Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangan kogham. Usia uaghan atrivir dipenim ategha ghua dipenir igharazimin uabira iti. Ezi an otarim Jotam, an atrivir ingangarim gamua, atrivimin dipenimin gara, egha kantri gativagha an gara ghuavira itima, Atrivim Usia areme. **22** Ezi Atrivim Usia amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, da Emosin otarim Aisaia, a Godin akam inigha izir gumazim, an osirizir akinafarimin aven iti. **23** Atrivim Usia uan inazir afeziabar min areme. Ezi gumaziba fo, a lepan arimariam iti, kamaghin amizi me an kuam isa atriviba afir danganimin ghua mong saghon anefa. Ezi an otarim Jotam, an danganim inigha atrivimin oto.

27 Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An amebam Jerusa, a Sadokin guivim. **2** Jotam Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuiba ami, mati an afeziam Usia amizi mokin. Jotamin afeziam faragha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghughia arazir kuram gami. Ezi Jotam arazir aghuim gamua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ghuzir puvati. Ezi Judan gumazimiziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. **3** Ezi Jotam mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir Divazimin, Tiar Akar Pin Itimin ingari. Egha me Jerusalemin aven itir danganim Ofelin boroghin, gavgavim bar divazim ganiga ingangarir aviribagh ami. **4** Egha an ingangarir gumaziba, Judan anabamin mighsiaba itir danganibar, nguibar ekiabar ingari. Egha mighsiar temer aviriba itibar, me midorozir gumaziba mangi iki ganamin dipenir gavgaviba ko tauan gavgavibar ingari. **5** Ezi gin, Jotam uan midorozir gumaziba ko, me ghua kantri Amonian atrivim ko an midorozir gumazibav sosi, egha Jotamin midorozir gumaziba, bar me abira. Egha Jotam, Amonia migia ghaze, ia takis na daningam. Ezi Amonia azenir kamra 3,400plan kilogrem silva ko 1,000 tan wit ko 1,000 tan baliba isa Jotam ganingi. Amonia kamaghira azenir namba 2 ko namba 3in biziba a ganingi. **6** Jotam Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin God ifongezir arazibagh ami. Kamaghin amizi, an atrivir bar gavgavimin oto. **7** Ezi bizir igharazir Jotam amizibar eghaghaniba, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan an amizir midoroziba ko arazibagh eghari. **8** Jotam 25plan azeniba ikia atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. **9** Egha Jotam uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam inigha ghua Devitin Nguibar Ekiamin anefa. Ezi an otarim Ahas, an danganim inigha atrivimin oto.

28 Ahas 20pla azeniba ikia, atrivimin oto, egha 16plan azenibar Jerusalemin atrivimin iti. An ovavim Devit arazir aghuibagh ami, ezi Ahas Devitin min Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh amir pu. **2** Puvati. A Israelian atriviba amizi moghin arazir kurabagh ami. A ingangarir gumazibav kemezi, me brasba inigha asem balin nedazimin ingari. **3** Egha a uaghan arazir bar igharazim gami. A Hinomin Danganir Zarimin uan otaribav suegha, aseba bagha ofan bar isia mighiribar min me tue. Egha a fomira nguazir kamin ikezi gumazimizibar arazir kurabar gin zui. Ezi Ikiavira Itir God bar men arazibar aghuagha me batuegha, nguazir kam inigha Israelia ganingi. **4** Ahas mighsiabar pin itir aseba ziaba fer danganibar zui. Danganir kaba, da uaghan mighsiar dozibagh isin ikia, temer ekiabar apengan iti. Egha an aseba bagha ofabagh amua, pauran mughurir aghuim zuiba tue. **5** Atrivim Ahas arazir kurar bar aviribagh ami, ezi Judan gumazimiziba uaghan Ikiavira Itir God, men ovavibar God, akirim ragha a gasara.

Kamaghin amizi, God Sirian atrivim ko an midorozir gumaziba amangizi, me iza Ahas ko an midorozir gumazibav sogha me abira. Egha Siria, Judan aviriba inigha ghuzi, me Damaskusin kalabuziabar min iti. Ezi gin Ikiavira Itir God, Israelian Atrivim, a Remalian otarim Peka amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza, Ahas uan midorozir gumaziba ko me misogheza me abira. Egha men 120,000plan midorozir gumazir gavgaviba, aruer vamiran me misoghezi, me ariaghire. **7** Ezi Israelian midorozir gumazir gavgavir mam Sikri, a Judan gumazir aruar 3pla misoghezi, me ariaghire. Men ziabar kara: Atrivim Ahasin otarim Masea, ko atrivimin dipenimin garir gumazim Asrikam, ko atrivimin girara irir gumazir dapanim Elkana. **8** Israelia, Judabar namakaba, me tong men apangkuvizir puvti. Me Judan 200,000plan amiziba ko boriba kalabuziabar min me inigha, men bizir aghuir aviriba sara inigha Samarian nguibar ekiamin ghu. **9** Ezi dughiar kamin Ikiavira Itir Godin akam inigha izir gumazir mam iti, an ziam Odet. Israelian midorozir gumaziba uamategha izir dughiamin, Odet ghua me batogha kamaghin me migei, "Ikiavira Itir God, en ovavibar God, Judabar atara, me isa ian dafaribagh ati. Ezi ia bar men aningaghegheza, me misoghezi me ariaghire. Ezi Ikiavira Itir God, ia amizir arazir kurar kamin ganigha gifa. **10** Egha ia uaghan datirighin Juda ko Jerusalem gumazamiziba amighti, me kalabuziabar min ian ingangarir gumazir kiniba ko ingangarir amizir kinibar otivasa? Manmaghin ami, ia ti ghaze, ia Ikiavira Itir God, ian Godin damazimin deraghavira ikia, egha arazir kurar kamin uan namakabagh amigha osimtiziba iti. **11** Ia oragh. Guizbangira, Ikiavira Itir God bar puv ian aningagheghe bar puv ia damigham. Kamaghin amizi, ia datirighin uan namakar ia kalabuziabar min arighiziba ateghti, me uamategha uan nguibabar mangi." **12** Ezi Israelin 4plan gumazir aruaba, me Israelian midorozir gumaziba amizir arazir kam gifongezir puvti. Men ziabar kara: Johananin otarim Asaria, ko Mesilemotin otarim Berekia, ko Salumin otarim Jehiskia, ko Hatlain otarim Amasa. **13** Ezi 4plan gumazir aruar kaba kamaghin midorozir gumazibav gei, "Ia kalabuziar maba inigh kagh izan marki. E Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh amizi dar osimtizim en iti. Ia arazir kurar kam uam a damighti, arazir kam en arazir kuraba isafuraghti, da Ikiavira Itir Godin damazimin mangi bar ekevehgan. Eghti Ikiavira Itir Godin aningagharir ekiam en ikiam." **14** Midorozir gumaziba akar kam baregha, kalabuziaba ko bizir me Judan iniziba inigha, gumazir aruar kaba ko Israelian damazibar da atigha, me ghue. **15** Ezi 4plan gumazir aruar kaba, dikavigha kalabuziabar akurvasi. Me midorozir gumaziba midorozim in izir korotiar maba isa, gumazamizir korotiaba puvatizibagh aningi. Egha me daghuasa dagarir asuaba me ganiga, dagheba ko dipaba me ganidi. Egha olivin boreme isa marasinin min men duabagh aghua da nosi. Egha me gumaziba ko amizir daruan gavgaviba puvatiziba inigha donkibagh afegha, bar moghira men akua men adarazi bagha zui. Me ghua Jerikon nguibar ekiamin oto, nguibar ekiam kam, detin temer bar aviriba an iti. Egha Israelia me atigha uamategha Samarian ghu. **16** Israelia, Judabar sogha me abirazi bizir kabar gin, Idomia uamategha iza Judabav sogha me abira. Egha me gumazamizir maba kalabuziabar min men suigha, me inigha ghu. Kamaghin amizi, Atrivim Ahas gumaziba amangizi, me Asirian atrivim bagh mangi an azaraghti, a izi an akuragham. **18** Ezi Filistiaba uaghan iza aruem uaghiri naghin mighsiar muziariaba ko sautin amadaghan itir Negevin danganimin itir Judan nguibar ekiabav sosi. Egha me Judaba abiragha, Betsemesin nguibar ekiam ko, Ajalonin nguibar ekiam ko, Gederotin nguibar ekiam ini. Egha me uaghan Sokon nguibar ekiam ko, Timna ko, Gimson nguibar ekiam, ko dar boroghin itir nguibar doziba sara ini. Filistiaba nguibar ekiam kaba inigha, dagh amizima da men nguibar ekiabar otifi. **19** Osimtizir Atrivim Ahas ko Judan gumazamiziba batozimin mingarim makamin, Ahas arazir kurar bar aviribagh amua, da ataghiraghasa nighnizir puvatigha, akirim ragha Ikiavira Itir God gasara. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kantri Juda abinasa, osimtizir kaba ataghizi da otifi. **20** Ezi gin Asirian

Atrivim Tiklat Pileser Judan ize, egha Ahasin akurazir puvti. A uan midorozir gumaziba ko iza pazavira Ahas gami. **21** Ezi Ahas, Tiklat Pileser apezperasa, Ikiavira Itir Godin Dipenim ko atrivimin dipenim ko gumazir dapanibar dipenibar itir golba ko biziba inigha a ganingi. Ezi arazir kam tong Ahasin akurazir puvti. **22** Atrivim Ahas osimtizir aviriba isir dughiamin, a Ikiavira Itir God ginighnizir puvti. A bar akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, arazir bar kurar aviribagh ami. **23** A kamaghin migei, "Siriaaba faragha midorozim in na abira. Sirian atrivibar aseba ti Siriabar akura. Eghti ki da bagh ofa damuti, da ti uaghan nan akuragham." Egha Ahas Sirian asebar ofa gami. An arazir kabagh amima, bizir kam bangin osimtizir ekiaba, a ko Israelian gumazamiziba batifi. **24** Atrivim Ahas uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir itarir ekiaba inigha tintinibar da abiaghariha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tir akaba ase. Egha an asebar ziaba fasa, Jerusalem danganiaba bar dar ofa gamir dakozibar ingari. **25** Judan nguibar ekiaba bar moghira, dar gumazamiziba mangi ofan mughuriar aghuim zuibar amu asebar ziaba fasava, Ahas mighsiabar pin itir danganiabar ingari. Egha arazir kamin, Ahas Ikiavira Itir God, an ovavibar God gamizi, a bar Ahasin aningaghe. **26** Atrivim Ahas amizir arazir igharaziba bar, a faragha atrivimin otozir dughiamin ikegha ghua an aremezir dughiamin eghaghaniba, akinafarir kamin itima, me kamaghin a dibori, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **27** Ezi Ahas uan inazir afeziabar min aremezi, me a inigha Israelian atriviba afir danganimin anefazir puvti. Me an kuam inigha Devitin Nguibar Ekiamin ghughu anefa. Ezi an otarim Heskia an danganim inigha atrivimin oto.

29 Heskia azenir 25pla ikia, egha atrivimin oto, egha 29plan azenibar Jerusalem atrivimin iti. An amebam Abiya, a Sekarian guivim. **2** Heskia Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami, mati an ovavim Atrivim Devit amizi mokin. **3** Heskia atrivimin itima an azenir faragha zuimin, an iakinir faragha zuimin, a uam Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akaba kuigha, ada akirasa gumazir mabav keme. **4** Egha a Godin ofa gamir gumazir maba ko, Livain mabav kemezi, me iza aruem anadi naghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin, danganim gumazamiziba uari akuvimin uari akufa. **5** Ezi a kamaghin me migei, "Ia Livaiba, ia oragh! Ia bar uari isi Ikiavira Itir God, en ovavibar God danginigh. Bizir mizirizir maba Dipenir kam gamizi a Godin damazimin zuezir puvti, ezi ia bar da inigh azenan mangi da makunigh. Egh Dipenir kam damighti, a bar zuegh, God baghvira ikiam. **6** En ovaviba deragha, Ikiavira Itir God, en Godin akamin gintizir puvatigha an damazimin arazir kurabagh ami. Me Ikiavira Itir God ategha Dipenir a itim akirim ragha a gasara. **7** Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin azuarimin tiar akaba asegha, lamin isiba amunge. Egha me pauran mughuriar aghuim zuim tuer puvatigha, Israelian God bagha ofa gamir dakozimin, ofan bar isia mighiribagh amir puvti. **8** "Judaba ko, Jerusalemia arazir kurar kabagh amima, Ikiavira Itir God men aningaghegheza me gasighaski. An apaniba amadazi me iza, en inazir afeziabav soghezi me ariaghire. Egha me en amuiba ko, otariba ko, guiviba inigha ghua kalabuziabar min uan kantrin ghue. Ezi ikizir igharazibar gumazamiziba, Ikiavira Itir God, en nguibar ekiabagh amizir biziba baregha, me digavir kuram gamua, bar atatiagha dibovir akabar e gami. Ezi e bizir kaba bar adagh fo. **10** "Kamaghin amizi, ki datirighin Ikiavira Itir God, a Israelia en God ko Akar Dikizir Gavgavim damuasa uan navir averiamin aven nighnisi, eghti a uam en aningaghan kogham. **11** Ia ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan ingangaribar amuasa ia amisefe. Kamaghin amizi, ia bar deravira ingangarir kam damu. Ia Ikiavira Itir Godin damazimin tugh an ingangarim damuva, tuavim gumazamizibar akakaghti, me guizin an ziam fam. Eghti ia ofan mughuriar aghuim zuibar amuum." **12** Atrivimin akam baraghizir Livaibar ziabar kara: Amasain otarim Mahat ko, Asarian otarim Joel, aning Kohatin ikizimin gumazimning. Ezi Apdin otarim Kis, ko, Jehalelelin otarim Asaria, aning Merarin

ikizimin gumazimning. Ezi Siman otarim Joa ko, Joan otarim Iden, aning Gersonin ikizimin gumazimning. **13** Ezi Simri ko Juvel, aning Elisafanin ikizimin gumazimning. Ezi Sekaraia ko Matania, aning Asapin ikizimin gumazimning. **14** Ezi Jehuel ko Simei, aning Hemanin ikizimin gumazimning. Ezi Semaia ko Usiel, aning Jedutun ikizimin gumazimning. **15** Livain kaba dikavigha ghua uan adarazi batogha, me Ikiavira Itir Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. Me zuegha givagha Ikiavira Itir Godin akabar gintigha, atrivim me mikemezi moghin, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi a ua zue. **16** Ezi ofa gamir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim damuti, a zueghasa an aven ghuegha, bizir Godin damazimin zuezir puvatziba, bar da ingha azenan ize. Me bizir kaba bar da ingha Ikiavira Itir Godin Dipenimin guamin boroghin, danganir ekia me uari akuvimin ize. Ezi Livaiba bizir kaba atera Jerusalem azenan ghua, Kidronin fanemin danganir zarim giraghugha da ariki. **17** Me iakinir faragha zuimin aruer farazimin, Ikiavira Itir Godin Dipenim aviniriz divazimin aven itir biziba bar zueghamin ingangarin maghiram a gami. Me ingara ghua namba 8in aruemin me Dipenimin azuarimin tiar akamin otifi. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin zueghasa, 8plan aruebar ua ingari. Iakinir kamin aruer namba 16in, me ingangarin kam agivazi, Ikiavira Itir Godin Dipenim an damazimin ua zue. **18** Godin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ingangarin agivagha, ghua Atrivim Hesekeian gara kamaghin a migei, "E Ikiavira Iti Godin Dipenimin itir biziba bar adagh amizi, da zuegha gifa. Ofan bar isia mighiribar amuamin dakozim ko, an ingangarin biziba bar moghira, egha dakozir me God ganidir bretteb arizim ko, dakozimin ikiamin biziba, da bar moghira zue. **19** Atrivim Ahas fomira akirim ragha God gasara, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba itir danganibar da ingha, danganir igharazibar da arighizi, e uam a da ingha izegha dagh amizi, da Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue. Egha e Ikiavira Itir Godin Dipenimin ofa gamir dakozimin boroghin da ariki." **20** Atrivim Hesekia akar kam baregha givagha, bar mizaraghara Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Me bar moghira iza uari akuvazi, a me ingha Ikiavira Itir Godin Dipenim bagha zui. **21** Egha me 7plan bulmakaun apuriba ko, 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguziba ko, 7plan memen apuriba ingha da sara zui. Egh 7plan memen apurir kaba, me da Judan gumamazizibar arazir kuraba ko, atrivimin adarazir arazir kuraba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven amizir arazir kuraba, bar moghira dagh nighnigha, arazir kuraba gin amadir ofa damuam. Egha atrivim, asizir kabar Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dar ofa damuasa Aronin ovavir boribav keme. **22** Ezi me 7plan bulmakaun apuriba faragha dav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba ingha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. Ezi me gin 7plan sipsipin apuriba ko, 7plan sipsipin nguzibav soghezi, ofa gamir gumaziba dar ghuziba ingha ghua uaghan ofa gamir dakozimin da kavamangi. **23** Ezi gin atrivim gumazir aviriba ko tughav itima, ofa gamir gumaziba ghua arazir kuraba gin amadir ofa bagha 7pla memen apuriba ingha izezi, atrivim ko gumazir kaba bar uan dafariba isa memen kabagh isin ariki. **24** Egha atrivim kamaghin migei, "E Israelian gumamaziziba bar, me e bagh arazir kuraba gin amadir ofaba ko, ofan bar isia mighiribar amuam." Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba, Israelia bar men arazir kuraba gin amangamin ofaba bagha, 7plan memen kabav suegha, dar ghuziba ingha ghua ofa gamir dakozimin da kavamangi. **25** Atrivim Hesekia, Ikiavira Itir God fomira uan akam ingha izar gumazimning, Gat ko, Natan ko, Atrivim Devit ganingizir Akar Gavgavimin gintigha, Livaibav kemezi, me gitaba ko, tambarinba ko, buaba ingha ghua, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven tuivighav iti. **26** Livain kaba, Atrivim Devit fomira ikiaranangizir gitaba ko bizir igharazibar suigha tuivighav iti. Ezi ofa gamir gumaziba uan sighbabar suigha me ko tuivighav iti. **27** Ezi Hesekia ofan bar isia mighiribar amuasa, ofa gamir gumazibav kemezi, me maghira ofabagh amima, Livaiba, Ikiavira Itir Godin ziam fer onger akabagh ami. Ezi ofa

gamir gumaziba sighbagh ivima, Livaiba Atrivim Devit atizir gitaba ko bizir igharazibagh ikarara ighiar aghuibagh ami. **28** Ezi gumamaziziba bar Ikiavira Itir Godin ziam fema, Livaiba onger akabagh amima, ofa gamir gumaziba sighbagh ivi. Me kamaghiram amua ghuvaira itima, ofan bar isia mighiriba isigha bar gifa. **29** Ofan kaba givazima, Atrivim Hesekia ko, gumamaziziba bar moghira, teviba apirigha dapaniba avigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. **30** Ezi Atrivim Hesekia gumazir dapaniba ko, me Atrivim Devit ko akam ingha izar gumazim Asap, aning fomira Ikiavira Itir Godin ziam fasa osirizir ighiaba bangasa Livaibav gei. Ezi Livaiba bar akuegha ighiabagh ami. Egha me gin teviba apirigha dapaniba avigha Godin ziam fe. **31** Ezi Hesekia gin kamaghin gumamazizibav gei, "Ia guizbangira bar uari isa Ikiavira Itir God ganingi. Kamaghin amizi, ia an boroghin izam. Ia Ikiavira Itir God ko navir vamiran ikiamin ofaba, ko a minabir ofaba ingh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin izi." Ezi gumamaziziba bar moghira atrivimin akam baregha ofaba ingha izi. Ezi marazi uan navir averiabar aven, bar isia mighirir ofabar amuasa bar ifonge. **32** Egha me 70plan bulmakaun apuriba ko, 100plan sipsipin apuriba ko, 200plan sipsipin nguziba ingha Ikiavira Itir God bagha bar isia mighirir ofan kabar amuasa izi. **33** Egha me uaghan 600plan bulmakaun apuriba ko, 3,000plan sipsipa ofabar min da ingha, Ikiavira Itir God daningasa izi. **34** Ofa gamir gumazir Godin damazimin zueghamin arazim gamiziba avirasemezir puvati, ezi ofan bar isi mighirimbaba bagh asizibav sogh, dar inbav sa da aghoramim ingangarin bar ekefe. Kamaghin amizi, ingangarin zuamira givaghasa, Livain maba dikavigha ofa gamir gumazibar akuragha asizibav soke. Bizir kamin mingarin kamakin, Livaiba faragha dikavigha, zuamira Godin damazimin zueghamin arazimin uarigh amigha zue. Ezi ofa gamir gumazir aviriba zuamira arazir kam gamizir puvati. Egha gin ofa gamir gumaziba Godin damazimin uari zuezir arazim gamizi, Livaiba ua ingangarin kam gamir puvati. **35** Ofa gamir gumaziba bar, ofan bar isia mighirir aviribagh ami. Egha me ingangarin kamnaghinar amizir puvati. Me God ko navir vamiran ikiamin ofaba bagh asizibav oviba tuava, bar isia mighirir ofaba bagha gumamaziziba ingha izezir wainba isa ofan min da inge. Atrivim Hesekia uan gumamaziziba ko kamaghin fo, God men akurazi Dipenim akiraghasir ingangarin kaba zuamira gifa. Kamaghin amizi, me God pirafa bar akonge. Egha me kamaghira ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofabagh amua an ziam fe.

30 Atrivim Hesekia, a God Israelia Gitazir Dughiam Ginihnihamin Isam damuasava Israel ko, Judan gumamaziziba bagha akam amada, eghti me izi Jerusalem Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akuvagham. Egha a uaghan Efraim ko, Manasen anabamningin gumamaziziba bagha akinafariba amangi. **2** Me iakinir faragha zuimin isar kam damuasa ifonge, mati me bar fomira ami mokin. Ezi ofa gamir gumazir aviriba Godin damazimin zueghamin arazibagh amizir puvati, egha uaghan gumamaziziba iza Jerusalem uari akuvazir puvati. Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, an gumamaziziba, me iakinir namba 2in isam damuasa akam akiri. **4** Atrivim ko gumamaziziba bar nighnizir kam bagha navir vamira iti. **5** Kamaghin amizi, me bar Israelin itir danganiba bagha akaba amangi. Me Berseban nguibar ekiair sautin amadaghan itimin ikegha ghua, Danin nguibar ekiair notin amadaghan itimin tu. Egh gumamazizibav kemehti, me Ikiavira Itir God, a Israelian God bagh izi, Jerusalem uari akuvagh God Israelia Gitazir Dughiam Ginihnihamin Isam damuam. Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelia bar moghira uari akuvagh isar kam damuam, ezi men varazira arazir kamin gintisi. **6** Kamaghin amizi, atrivim uan gumazir dapaniba ko, akinafariba osirigha gumazir mabagh aniga kamaghin me migia ghaze, ia akinafarir kaba ingh bar moghira Israel ko Judan danganiba bar dar mangi. Akinafarir kabar itir akaba kamaghin migei, "Ia Israelian ikiavira itir varazira, Asirian atriviba ia gasighasighizir puvatziba, ia oragh. Ia uamatagh Ikiavira Itir

God, a en ovaviba Abraham, Aisak ko, Jekopin God, a bagh izi. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God izi ia ko ikiam. **7** Ian inazir afeziaba ko, aveghbuaba amizi moghin, ia arazir kurabar amuan marki. Me Ikiavira Itir God, a men ovavibar God, me akirimin ragha a gasara, ezi God me ategha puv me gamua bar me gasighasiki. Ezi ia uari bizir kabar gani. **8** Ia uan ovavibar min akaba batoghan marki. Ia uari isi Ikiavira Itir God daningh. Egh ia Jerusalem izi Ikiavira Itir God, en God zurara ikiasa ua bagha misevezir dipenimin an ziam fi. Ia kamaghin damuti, a uan aningaghan kogham. **9** Ia fo, ian apaniba ian aveghbuaba ko, boriba inigha uan nguibabar ghuegha, me isa kalabuziabar min me ariki. Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh iziti, a ian apanibar amuti, me ian adarazir apanguvigh, ua me amadaghti me uamategh ian nguazimin izam. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God ian God, a Godin apangukum itim. Kamaghin amizi, ia navibaghir iragh, a bagh uamategh iziti, a ragh ua ian ganiva, ua ia iniam.” **10** Ezi gumazir kaba akinafarir kaba inigha ghua Efraimin anabam ko, Manasen anabamin nguazimningin itir nguibar ekiabar ikegha ghua, Sebulunin anabamin nguazir notin amadaghan itimin tu. Egha me atrivimin akabar gumamazizibav geima, gumamaziziba oraghan aghuagha, aka mikirvagha, dibovir akabar gumazir kabav gei. **11** Ezi Aser ko, Manase ko, Sebulunin anababar gumazir varazira akar kam baregha, Ikiavira Itir Godin damazimin uari abiragha Jerusalem ghue. **12** Ezi God uabi Judabagh amima, me navir vamin inigha bar moghira atrivim ko, an gumazir dapanibar akamin gintigha iza Jerusalem uari akuvagha, Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba mikemezi moghin, isar kam gami. **13** Egha iakinir namba 2in, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamin, gumamazizir bar avirir dafam iza Jerusalem uari akufa. **14** Egha me ghua Jerusalem itir asebar ziaba fer ofa gamir dakoziba ko, ofan migharir mughurir aghuim zuir ofa gamir dakoziba akaraghariki. Egha me ofa gamir dakozir kabar otevilla inigha, ghua Kidronin Fanemin danganir zarimin da makuni. **15** Egha namba 2in iakinimin, an aruer namba 14in, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginhghnighamin Isam bagha sipsipin nguzibav soke. Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin damazimin zueghamin arazibar gin ghua uari zuezir puvati, kamaghin me bar aghumsigha ghua uari zueghamin arazinim uarigh amigha zue. Me uari zuegha givagha, ofan bar isi mighiramibar asiziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zui. **16** Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, Godin ingangarir gumazim Moses me ganingizir Arazibar gin ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumamazizibar damazimin tuifi. Ezi Livaiba ofabar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningizi, me da isa ofa gamir dakozimin da kavamadi. **17** Gumamazizir aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gamizir puvati, kamaghin me uari uan sipsipin nguzibav suegh dar ofa damuan kogham. Kamaghin amizi, Livaiba gumamazizir kabar sipsipin nguzibav soghezi da Ikiavira Itir Godin bizibaram otifi. **18** Ezi gumamaziziba bar moghira ofa gamizir sipsipin kabar tuziba ame. Egha me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin, men bar avirir faragha Godin damazimin uari zuezir arazim gamizir puvati. Zuezir puvatizir gumamazizir avirir kabar maba, me Efraim ko, Manase ko Isakar ko, Sebulunin anababar adarazir ize. Atrivim Hesekia me ginhghnigha kamaghin God ko migei, “O Ikiavira Itir God, en ovavibar God, ni fo, gumamazizir kaba nin Arazibar gin ghua uari zuezir puvatigha, nin Dipenimin ize. Me bar ifongar ekiam nin ikia ni bagh izi nin ziam fasa. Ikiavira Itir God, ni bar dera, ni gumamazizir kabar arazir kuraba gin amadagh.” **20** Ezi Ikiavira Itir God Hesekian azangsizim baregha, gumamazizir kabar arazir kuraba gin amadagha, me gasighasighizir puvati. **21** Ezi gumamaziziba, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam bagha Jerusalem uari akuvagha 7plan aruebar ikia bar akonge. Ezi Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, dughiaabar zurara Ikiavira Itir Godin Dipenimin pantemin gitabav sogha Ikiavira Itir Godin ziam fe. **22** Isar kamin dughiamin, Livain maba Ikiavira Itir Godin ingangariba bar deraghavira dagh ami, kamaghin amizi, Atrivim Hesekia me minabagha gavgavim me ganidir akabar me

migei. Dughiar kamin, gumamaziziba 7plan aruebar Ikiavira Itir Godin ziam fer isar ekiam gamua God ko navir vaminan ikiamin ofabagh amua, egha Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin ziam fava a minabi. **23** Yis Puvatizir Bretin Isar Ekiamin Dughiamin aruer 7pla gifa, ezi gumamaziziba Godin ziam fasa 7plan arueba ua dagh isafuraghasa akam akiri. Kamaghin amizi, me ua 7plan aruebar Godin ziam fa bar akongegha iti. **24** Ezi Atrivim Hesekia 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 7,000plan sipsipba inigha ofabar amuasa gumamazizibagh aningi. Ezi an gumazir dapaniba, 1,000plan bulmakaun apuriba ko, 10,000plan sipsipba ofabar amuasa gumamazizibagh aningi. Ezi dughiar kamin, ofa gamir gumazir bar aviriba, Godin damazimin uari zueghasa zueghamin arazim gami. **25** Ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumamaziziba ko, notin amadaghan Israelin nguazimin izeziba ko, Kantrin Igharazibar Gumamazizir Juda ko Israelin itiba, me bar moghira Jerusalem ikia bar akonge. Bar guizbangira, Devitin otarim Atrivim Solomonin dughiamin ikegha iza datirighin, bizir kamaghin garitam Jerusalem otozir puvati. **27** Ezi gin ofa gamir gumaziba ko, Livaiba dikavigha tuivigha deragh gumamazizibar amuasa, Godin azangsisi. Ezi God uan Nguibamin ikia, egha uan ofa gamir gumazibar azangsizim barasi.

31 Godin ziam fer dughiar ekiar kaba givazima, gumamazizir iza Jerusalem uari akuvaziba, me tintinibar Judan nguibar ekiabar ghua, dagiar guarir akiniba apiragharigha, temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okaghariki. Me uaghan Judan anabam ko, Benjaminin anabam ko, Manasen anabam ko, Efraimin anabamin nguazibar ghua, ofa gamir dakoziba ko, mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba saram asighasigha, bizitam ataghizir puvati. Egha me gin uamategha uan nguibabar zui. **2** Atrivim Hesekia ofa gamir gumaziba ko, Livaiba tuiragha, men ikiziba vaghvagh damuamin ingangaribar me arigha, me migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba ko, Livain ikiziba fomira ingarizi moghin ia ingangaribar amu. Ingangarir kaba: Me ofan bar isia mighiriba ko, God ko navir vaminan ikiamin ofabagh amua, Ikiavira Itir God minabava, an ziam fava, an Dipenimin ingangariba bar dagh ami. **3** Atrivim kamaghin migia ghaze, ofa gamir gumaziba, an divazimin aven an asizibar tongin asiziba iniva ofan bar isia mighiriba, zurara mizaraziba ko, guaratizibar dar amu. Egh me uaghan Sabatin dughiaaba ko, iakinir igiaba ko, Godin ziam fer dughiar ekiaba sara, me an asiziba inigh ofa damu, mati Ikiavira Itir Godin Arazir Moses fomira osiriziba mikemezi mokin. **4** Egha atrivim kamaghin Jerusalem gumamazizibav gia ghaze, me uan daghebar tongin daghetaba inigh ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagh da inigh izi. Gumamaziziba kamaghin damuti, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba deragh uan ingangarim damuam, mati Ikiavira Itir Godin Araziba mikemezi mokin. **5** Atrivimin akar kam, kantrin danganiba bar dar ghu, ezi gumamaziziba zuamira witin faragha otivizir bar aghuiba ko, wainin dipar bar aviriba ko, olivin boreba ko, haniba, ko, dagher guar avirir me azenibar iniziba inigha, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba bagha da inigha izi. Me uaghan uan dagheba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira isa ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh aningi. **6** Ezi Judan nguibar ekiabar itir gumamaziziba, me bar moghira vaghvagh uan bulmakauba ko, sipsipba 10plan okoruabar da arigha, egha dar okorur mam inigha zui. Me uaghan uan biziba 10plan pozibav kinigha, dar pozir vamira Ikiavira Itir God, men God bagha da ariki, egha me bizir kaba bar ada inigha iza pozir aviribav kini. **7** Gumamaziziba iakinir namba 3in, bizibar pozibav kinigha, da atera zui. Me kamaghira amua ghua namba 7in iakinimin tu. **8** Ezi Atrivim Hesekia ko, gumazir dapaniba ghua, gumamaziziba inigha izezir bizibar pozibar ganigha, Ikiavira Itir Godin ziam fa, Israelian gumamaziziba minabagha, me bagha bar akonge. **9** Egha atrivim kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Livaibar azai, “Manmaghin amizi ia dagher pozir avirir kaba iti.” **10** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, a Sadokin adarazir mav, a kamaghin atrivimin akam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God bar deraghavira uan gumamazizibagh amizi, me dagher bar

avirim ingha an Dipenimin ize. E dagher kabar avirim ame, egha da agivan iburazi, dagher pozir bar aviriba ikiavira iti.” **11** Ezi atrivim mikemezi, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven, biziba arighasa danganiba akira dar ingari. **12** Egha me dagher kaba ko, bizir igharaziba ko, 10plan pozibar arighizir bizir kabar pozir mam ingha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin biziba arighamin danganir kabagh ariki. **13** Ezi Livain mamin ziam Konania, a ingangarir kamin garir gumazir dapanim, ezi an aveghbuam Sime, a ingangarir kamin garir gumazir namba 2. **13** Atrivim Hesekia ko, Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Asaria, aning Konania ko, Simein akurvaghasa, ua Livain maba amisefe. Men ziabar kara: Jehiel, Asasia, Nahat, Asahel, Jerimot, Josabat, Eliel, Ismakia, Mahat ko Benaia. **14** Imnan otarim Kore, a Livain mav, a Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aruem anadi naghin itir tiar akamin garir gumazim. Atrivim ko, Asaria ingangarir kaba Kore ganingi: A gumamaziziba uan ifongiar gin ghua, God ganidir ofaba iniam. Egh uaghan ofan igharazir gumamaziziba Ikiavira Itir God ganidiba ingh, ofan bar anogroghezibar naba ingh, da tuiragh ofa gamir gumazibar aningam. **15** Ezi Livain maba Koren akurvagha ingangarir aghuim gamua, ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar aven ingara ofa gamir gumazibar ikiziba bagha dagheba tuiragha me ganidi. Livain kabar ziabar kara: Iden, Miniamin, Jesua, Semaia, Amaria ko Sekania. Me dagheba isa men ikiziba bar me ganidima, tav daghetamin otevezir puvati, me bar moghira dagheba ini, gumazir igiaba ko, ghuriba sara. **16** Ofa gamir gumazibar otariba, 3plan azeniba ikiti, me men ziaba isiva ikiziba ziabar apengan da osiram. Egh me daghebar aningamin dughiamin, me ziar kabar ganiva, dagheba me daningam. Egh Godin ofa gamir gumazitamin ikizim mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaramin dughiam otoghti, me Jerusalem mangheh ingarti, me ua men nguibamin me bagh daghebar arighan kogham. **17** Me ofa gamir gumazibar ziaba osirir dughiamin, me men ikiziba ziabar apengan da osirighiti, me uari akuvagh, uaghara ingaram. Egh Livaibar ziaba osirir dughiamin, me 20plan azenibar ikegha ghuanadir gumaziba, me men ikiziba damuamin ingangaribar apengan men ziaba osiri. **18** Egha ofa gamir gumazibar ziabar apengan, me men amuiba ko, borir iririviba ko, otariba ko, guivir asebar ziaba saram osiri. Ezi ofa gamir gumazir kaba, zurazurara Ikiavira Itir Godin damazimin uari uari zuamin ingangarim iti. **19** Aronin adarazir ofa gamir gumazir maba, me ofa gamir gumazibar nguibar ekiabar nguazir otevir mabar iti. Ezi gumazir maba nguibar ekiar kabar ikiava, dagheba ofa gamir gumazir kabagh anidi. Egha me uaghan dagheba isa Livain ziabar apengan itir Livaibagh anidi. **20** Hesekia, Judan danganiba bar dar ofa gamir gumaziba ko, Livaibar akurvazir ingangarir aghuim gami. Egha a Ikiavira Itir God, uan Godin damazimin, arazir aghuiba ko, guizin arazibagh ami. **21** Hesekia uan navir averiamin aven God baghavira ikiasa bar gavgafi. Egha deraghavira ingara Godin Dipenim uam anekirigha Godin Akar Gavgaviba ko, an Arazibar gin zui. Kamaghin amizi, Hesekia amizir ingangarir aviriba, da bar deraghaviram otifi.

32 Atrivim Hesekia guizbangira Ikiavira Itir Godin akabar gin ghua amizir ingangarir kabar gin, Asiriabar Atrivim Senakerip uan midorozir gumaziba ko iza Judabav sosi. Egha men nguibar ekiar divazir bar gavgaviba aviniziba okarigha iti. Senakerip nguibar ekiar kabagh ativagh dar ganasa nighnisi. **2** Ezi Hesekia kamaghin oraki, Senakerip uaghan Jerusalem ko misoghasa. **3** Ezi Hesekia uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, me nguibar ekiamin azenan itir emimiri dipaba apirasa akam misoke. Ezi me bar an akura. **4** Dughiar kamin, me gumazir bizir ekiam akuvagha, kamaghin me migei, “E mangi nguibar ekiamin azenan itir emimiri dipaba apirika. E kamaghin damighiti, Asiriaba ua izi damamin dipar aviriba iktan kogham.” Egha me ghua faner men nguazim abigha zuim ko, emimiri dipar kaba bar a apemegha da apiri. **5** Egha Hesekia zuamira Jerusalem avinizir divazim gavgavim a daningasa, uan ingangarir gumazibav gei. Ezi ingangarir

gumaziba divazir akaraghirezir akuar mam uam anekirigha, me midorozir gumaziba isin iki apaniba bagh ganasa, tauan gavgavir ruariba divazim gisin dar ingari. Egha nguibar ekiam avinizir divazim, an azenan, me ua divazir gavgavir igharazir mamin ingarizi, a bar nguibar ekiam ekiar. Egha me Devitin Nguibar Ekiamin itir danganir zarir me nguazibar apemezim, me ua gavgavim divazim ganidi. Egha me misoghasa afuziba ko, orar aviribar ingari. **6** Egha gin, Hesekia Jerusalem gumamazizibar ganasa, midorozir gumazibar garir gumazir dapanim amisefe. Egha a nguibar ekiamin tiar akamin boroghin uari akuvir danganir ekiamin, bar gumamaziziba akufa. Egha gavgavim men navibar aningasa, akar bar aghuubar me migei. A kamaghin me migei, **7** “Ia tugh gavgavigh, Asirian atrivim ko, an midorozir gumazir bizir kamin atiatingan marki. Me gavgavir bar ekiam ti, ezi e ko itir gumazir mam, an gavgavim bar ekevegheba men gavgavim bar a gafira. **8** Asirian atrivim, a gumaziba da uan gavgavim ini, ezi en gavgavim, a Ikiavira Itir God, en Godra. A e ko iki en akuragh, en midorozir aven, an e bagh en apaniba abinam.” Gumamaziziba atrivimin akaba barazima, akar kaba gavgavim men navibagh aningi. **9** Dughiar kamin Senakerip uan midorozir gumaziba ko, me Lakisin nguibar ekiamin misosi. Egha a uan gumazir dapanir maba amangzi, me an akabar gar Hesekia ko, Judabav kimasa Jerusalem ghue. An akabar kara: **10** “Ki Asirian Atrivim Senakerip, ki foghasa, ia manmaghin garir gavgavim ikia ghaze, e ian nguibar ekiam inian iburagham? Bar puvati. **11** Ki fo, Hesekia kamaghin ia migei, Ikiavira Itir God, a ian God, a ian akuraghti, e Asiriaba ia gasighasighan kogham. Hesekia ia gifari, ia nighnizir gavgavim an akabar iki e ateghti, e ian nguibar ekiam ingham koghti, ia uari bagh ganigh. E ia ekiarughti, ia damamin dagheba ko, dipaba puvatigh arighiregham. **12** Ia fo, Hesekia kamra, mighsiabar pin itir danganir Godin ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ghaze, ia Judaba ko Jerusalemia, ia mangi ofa gamir dakozir vaima, mughurir aghuim zuir ofabar amuva Godin ziam fam. **13** “Ki uan ovaviba ko, e kantrin igharazibagh amizir biziba, ia ti dagh fozir puvati? Ia ghaze, igharaz darazir aseba men akurazi, ki ti men kantribagh asighasighizir pu? Bar puvati. **14** E kantrin aviriba ko misoke, ezi men aser aviriba iti. Ezi kantrin igharazitamin asetam men akurazi, me midorozir tamin e abirazir puvati. Ezi ia tizim bagha ghaze, ian God ian akuraghti ia midorozimin e abiragham? Ti puvatigham! **15** Ia Hesekia ateghti a ia gifaran marki, egh ia an akam baraghan marki. Bar guizbangira, kantrin igharazitamin asetam an akuragha gavgavim a ganingizi, a nan ovaviba ko misogha me abirazir puvati. Bar guizbangira, ian God uaghan ian akuraghan kogham.” **16** Asirian atrivimin gumazir dapaniba, akar kurar bar aviribar Ikiavira Itir God ko, an ingangarir gumazim Hesekia gami. **17** Atrivim Senakerip uaghan akinafariba osira Ikiavira Itir God, Israelian God dipofi. Akinafarir kaba, migirigiar kaba iti, “Ki kantrin igharazibav sozima, men aseba men akurazi, me na abirazir puvati. Ezi kamaghira, Hesekia God uaghan men dafarinam, uan gumamazibar akuraghan kogham. Bar puvatigham.” **18** Asirian gumazir dapaniba pantemuir Hibrun akamin dim tiariba akar mikimti, Jerusalemin nguibar ekiam avinizir divazir mitiar gavgavim gisin itir gumamaziziba uan akam baregh, bar atiatingham. Eghti tuavir kamin, Asiriaba nguibar ekiam inian iburaghan kogham. **19** Asiriaba kamaghin nighnigha ghaze, Jerusalem God ti kantrin igharazibar asebar min gari. Aser kaba gumamaziziba uari uan dafaribar dar ingari, kamaghin amizi, me dibovir akabar a gami. **20** Atrivim Hesekia, Asiriabar akar kaba baregha, akam ingha izir gumazim Aisaia ko, aning uanining akurvaghasa God ko migia an dei. (Aisaia, a Emotin otarim.) **21** Ikiavira Itir God aningin dimdiam baregha enselin man amadazi, a Asirian atrivimin midorozir gumaziba itir danganin ghua, gumazir dapaniba ko, midorozir gumazir bar gavgaviba ko, midorozir gumazibar garir gumazir dapanibav soghezi me bar arlaghire. Kamaghin amizi, Atrivim Senakerip bar aghumsigha, umatetegha uan kantrin ghu. Egha gin, a uan

asemin ziam fasa, an dipenimin aven ghuzi, an otarir maba iza midorozir sababar a misoghezi, an areme. **22** Arazir kamin, Ikiavira Itir God, Atrivim Hesekia ko, Jerusalemian akura, ezi Asirian Atrivim Senakerip me gasighasighizir puvati. Ikiavira Itir God uaghan, igharaz darazi ataghizi, me iza Judabagh asighasighizir puvati. Judaba amir biziba bar, Ikiavira Itir God men akurazi me navir amirizim sara deraghavira ikia avughsi. **23** Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizir avirir, Jerusalemian iza, Ikiavira Itir God bagha ofaba inigha izi. Me uaghan bizir aghuiba inigha iza Hesekia ganidi. Dughiar kamin ikegha zui, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ziar ekiam Judan Atrivim Hesekia ganiga ghuavira iti. **24** Asiriaba paza Judabagh amir dughiar kamin, Atrivim Hesekia arimariar bar ekiam inigha aremeghasava ami. Dughiar kamin, a Ikiavira Itir God ko migeima, Ikiavira Itir God an dimdiam ikaragha, ababanir mam an akagha ghaze, an arimariam givaghham. **25** Hesekian arimariam gin givazi, a Ikiavira Itir God, an akurazir bizir ekiar kam ginighnigha puvati. A uabi fava, Ikiavira Itir God minabazir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God an aningagheghe, a ko, Juda ko, Jerusalemian gumamazizibagh asighasighasava ami. **26** Ezi Hesekia Jerusalemia ko, me uari fer arazim ategha uari abira. Kamaghin amizi, an atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God me gasighasighizir puvati. **27** Hesekia dagiar bar aviriba ikia, atrivir bar gavgavimin otogha ziar ekiam iti. A ingangarir gumamazizibav kemezi, me silvaba ko, gol ko, dagiar ivezir bar pin koziba ko pauran mughuriar aghuim zuiba ko, bizir ighazarir ivezim bar pin kozibar arighamin dipenibar ingari. **28** Ezi an ingangarir gumaziba uaghan wtiba ko, wainin dipaba ko, olivin boreba arighamin dipenibar ingari. Egha me uaghan bulmakaun guar aviriba arighamin dipenir ekiabar ingarigha, sipsipbar arighasa divazibar ingari. **29** God bizir aghuier bar aviriba Hesekia ganingi, ezi Hesekia sipsipba ko, bulmakaun bar aviriba ini. Ezi an ingangarir gumaziba a bagha nguazir ekiar aviribar ingari. **30** Atrivim Hesekia fomira Gihonin Emimirir Dipam pin anepirigha, Devitin Nguibar Ekiamin aruem uaghiri naghin, dipam bagha nguazimin aven torir ruarim gikuizi, dipam an aven uaghiri. Atrivim Hesekia amizir biziba bar deraviram otifi. **31** Babilonin kantrin itir gumazir aruaba, God kantri Juda gamizir mirakelin kamin eghaghanim baregha, bizir kamin mingarim gifoghasa gumazir maba amangizi, me Hesekia bagha izi. God Hesekian araziba ko, navir averiam gifoghasa a badava, dughiar kamin Hesekia ataki. **32** Atrivim Hesekia amizir bizir igharaziba ko, an arazir aghuibar eghaghaniba bar, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Akam Inigha Izir Gumazim Aisaia, A Emosin Otari, a Irebamin Min Garir Bizimin Ganizir Bizibar Eghaghaniba ko, akinafarir me kamaghin diborim, Judaba ko Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. **33** Atrivim Hesekia uan inazir afeziabar min aremezi, me an kuam isa Atrivim Devitin ovavir boribar mozibar boroghin anefa. An mozim atrivir ighazarir mabar mozibar mong mighsiamin pin iti. Ezi Juda ko, Jerusalemian gumamaziziba, an ziar ekiam ginighnigha bar an kuarkufi. Ezi an otarim Manase an danganim inigha atrivimin oto.

33 Manase azenir 12pla ikia, Judabar atrivimin otogha, 55plan azenibar Jerusalemian atrivimin ike. **2** Manase arazir aghuimin gin zuir pu. Puvati. A gumamazizir ighazarir fomira nguazir kamin ikeziar arazir mizizir kurabar gin zuima, Ikiavira Itir God me batuegha, nguazir kam isa Israelia ganingi. Ezi datirighin Manase Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kabagh ami, kar arazir Godin damazimin derazir puvatziba. **3** Fomira an afeziar Hesekia mighsiabar pin itir asebar ziaba fer danganiba apiaghariki. Ezi datirighin, Manase ua dar ingari. Egha asem Balin zian fasa ofa gamir dakozibar ingari. Egha an aser amizim Aseran nedazim itir temer guarir akinibar ingari. Egha uaghan overiamin itir mikovezibar ziaba fe. **4** Egha an aseba bagha Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ofa gamir dakozibar ingari. E bar fo, fomira Ikiavira Itir God, uan Dipenir kam ginighnigha kamaghin mikeme, "Jerusalemian itir Dipenir kam, an aven gumamaziziba nan

ziamra fi ikiam." **5** Ezi Manase, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinazir divazimin aven itir danganir uari akuvir pumuningin, an overiamin itir mikovezibar ziaba fasa, ofa gamir dakozir mabar ingari. **6** A Hinomin danganir zarimin iraghughu, uan otarir mabav soghezi me ariaghirezi, a ofan bar isia mighirimmin min me tuezii me bar isia mighiri. Egha a uabin akuraghasa ariaghirezir gumamazizibar duabar diava, uaghan uabin akurvaghasa kukunir gumazibar azai, egha akavasiar igharagha garir aviribagh ami. Manase arazir kurar aviriba Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami, ezi an arazir kurar kaba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningaghe. **7** Egha Manase aser amizim Aseran marvir guar kam inigha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven aneti. Fomira Ikiavira Itir God, Dipenir kam ginighnigha kamaghin Devit ko, an otarim Solomon mikeme, "Jerusalemian nguibar ekiam ko an itir Dipenir kam, ki uabi Israelian anababar tongin a ginaba, eghti me zurara an izi, nan ziamra fam. **8** Ia nan gumamaziziba, ki mikemezi moghin, ia nan Arazir nan ingangarir gumazim, Moses, ia ganingiziba ko, arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damusa ia mikemezi, ia bar dar gin mangiti, nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizi, ia datirighin apiaghav itim, ki an ia batueghan kogham." **9** Ezi Atrivim Manase Judaba ko, Jerusalemian nighnizibagh amua me getuima me bar arazir kurabagh amuavira iti. Ezi men arazir kurar kaba, da gumamazizir fomira nguazir kamin ikeziar arazir kurabagh afira. Gumamazizir kaba, Ikiavira Itir God me batoghezi, Israelia nguazir kamin aven ize. **10** Manase uan gumamaziziba ko, me amir arazir kuraba, Ikiavira Itir God da ataghiraghasa me migeima, me an akam baragha an gin zuir puvati. **11** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Asirian atrivimin midorozir gumazibar gumazir dapaniba ko, an midorozir gumaziba amangizi, me iza Judaba ko misogha me abira. Egha Asiriaba kalabuziamin min Manasen suiragha, akezim an atinin garugha, senin an dafarimining ikegha, a inigha Babilonin ghu. **12** Ezi a bar osemegha Ikiavira Itir God, an ovavibar Godin damazimin uabi abiragha, uamatagha God bagha iza, **13** uabin akurvaghasa an azangisi. Ezi God Manasen azangisizim baregha an akuragha anetaghizi, a uamatagha Jerusalemian ghughu, ua kantri gativagha an gari. Egha Manase datirighin kamaghin fo, Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God. **14** Bizir kabar gin, Manase Jerusalem avinazir divazimin azenan itir divazir igiamin ingari. Me kamaghin danganir kam dibori, Devitin Nguibar Ekiam. Divazir kamin tuivirum bar pin iti. Divazim aruem uaghiri naghin, danganir zarir Gihonin Dipar Emimirimin ikegha ghua notin amadaghan tiar akar me kamaghin diborimin tu, Osiriba Amadir Tiar Akam. Divazim uaghan Ofelin mighsiam avini. Egha Manase uaghan, Judan Distirighin itir nguibar ekiar divazir bar gavgaviba avinizibar ganasa, midorozir gumazibar gumazir dapaniba amisefe. **15** Egha a ikizir igharazibar marvir guaba ko a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven atizir aser nedazim batoke. Egha a uaghan, Ikiavira Itir Godin Dipenim itir mighsiamin pin itir asebar ofa gamir dakoziba ko, Jerusalemian danganir igharazibar itir ofa gamir dakoziba sara akaraghariki. Egha a bizir kaba inigha nguibar ekiamin azenan ghua bar ada makuni. **16** Egha a gin uamatagha Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim akiri. Egha God ko navir vamiran ikiamin ofaba ko, God minamamin ofaba bagha, asiziba inigha iza ofa gamir dakozimin dar ofa gami. Egha a kamaghin Judabav gei, "Ia Ikiavira Itir God, a Israelia en God, ia an ziam fi." **17** Ezi gumamaziziba Atrivim Manasen akan baregha, ua asebar ziaba fer puvati. Me bar moghira Jerusalemian izir puvati. Me uan mighsiabar itir danganibara ghua Ikiavira Itir God, men Godin ziam fa, egha ofaba a ganidi. **18** Atrivim Manase amizir arazir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Israelian Atrivibar Eghaghanibar Akinafarim. Manase God ko mikemezir migirigiaba ko, akam inigha izir gumaziba Ikiavira Itir God, Israelian Godin ziamin Manase mikemezir akar kaba, da uaghan akinafarir kamin iti. **19** Ezi Atrivim Manasen eghaghanir maba akinafarir me kamaghin diborimin iti, Godin Akam Inigha Izir Gumazibar Eghaghaniba. Akinafarir kam, Manasen

arazir kurabagh eghara, an akirim ragha God gasarazir arazim geghara, an asebar ziaba fer danganir a ingarizibagh eghara, egha a ingarizir guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itibagh eghara, egha marvir guar a ingarigha dar ziaba febar eghaghanibagh eghari. Akinafarir kam uaghan, a navim giragha uabi abirazir arazim ko, a God ko migeima, God an dindim baraghizir bizibagh eghari. **20** Manase uan inazir afeziabar min aremezi, me atrivimin dipenim aviniriz divazimin aven anefa. Ezi an otarim Emon an danganim inigha atrivimin oto. **21** Emon 22plan azeniba ikia egha atrivimin oto, egha azenir pumuningra Jerusalemin atrivimin ike. **22** Emonin afeziam Manase amizi moghin, Emon uaghan Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. Amonin afeziam Manase fomira ingarizir marvir guaba, a da bagha ofabagh amua dar ziaba fe. **23** Emonin afeziam, Ikiavira Itir Godin damazimin uabi abiragha navim gira, ezi Emon kamaghin amizir puvat. An arazir kurabar osintizim ghuvaira iti. **24** Dughiar mamin, Emonin ingangarir gumazibar dapaniba uari akuvagha, a misueghti an aremeghasa tuaviba buria akam misosi. Egha me gin atrivimin dipenimin aven a misoghezi an areme. **25** Ezi gin Judan gumamaziziba, ingangarir gumazibar dapanir Emon misoghezir kaba inigha, uaghan me misoghezi me ariaghire. Egha me Emonin otarim Josaia gamizi, a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto.

34 Josaia 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto, egha 31plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. **2** Atrivim Josaia uan ovavim, Atrivim Devit fomira amizi moghin, a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir aghuibagh ami. Egha a Ikiavira Itir Godin akaba bar a dar gin mangasa bar gavgafi. **3** Josaia 15plan azeniba ikia, egha a namba 8in azenir an atrivimin itir dughiar kamra, a uan ovavim Atrivim Devitin Godin ziam fa a baghvaira iti. An namba 12in azenir an atrivimin itir dughiamin, a uan ingangarir gumaziba amangizi me Juda ko Jerusalemin danganiba bar dagh arua, asebar ziaba fer danganir mighsiabar pin itiba bar dagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, marvir guar me temeba ko, anin ingariziba, bar dagh asighasiki. **4** A ghua garima, ingangarir gumaziba asem Balin ofa gamir dakozibagh asighasigha, dar boroghin itir paura mughurir aghuimin ofabagh amir dakozibagh asighasiki. Egha me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, temeba ko, anin ingarizir aser mabar nedaziba sara asighasigha, dav sozima da misaraghira averenimin min oto. Egha me averenir kaba inigha ghua gumamazir fomira aser kabar ofa gamizibar mozibagh isin da kavamangi. **5** Egha Josaia asebar ofa gamir gumazibar aghariba inigha, men ofa gamir dakozibagh isin da tuezi da isi. A bizir kabagh amigha givazi, Juda ko, Jerusalem Ikiavira Itir Godin damazimin ua zue. **6** Egha Josaia ghua Manasen anabamin nguazim ko, Efraimin anabam ko, Simeonin anabam ko, Naphtalin anabamin nguazimin ghua bar notin amadaghan tu. An arazir kamra, apaniba faragha asighasighizir nguibar ekiabar itir asebar ofa gamir dakoziba, a bar adagh asighasiki. **7** A Israelin danganir kaba bar dagh arua, ofa gamir dakozibagh asighasigha, temer guarir akinir aser amizim Aseran nedazim itiba ko, aser igharazibar nedaziba sara, a bar adav sogha da misaragharighizi da averenimin min oto. Egha a uaghan Israelin nguazimin aven, paura mughurir aghuim gamir dakoziba bar dagh asighasiki. A ingangarir kam agivagha, uamategha Jerusalemin ghu. **8** Atrivim Josaia 18plan azenibar atrivimin ikia, egha asebagh asighasighizir ingangarim agivagha, a uan kantri ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim gamizi, aning Godin damazimin zue. A gin gumazir 3pla amadazi, me Ikiavira Itir God, an Godin Dipenim uan anekirighasamin ingangarimin ganasa ghue. Gumazir 3plan kabar ziabar kara: Asalian otarim Safan ko, Jerusalemin nguibar ekiamin garir gumazir dapanim Masea ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Joa, a Joahasin otarim. **9** Gumazir kaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin itiar akamin garir Livaiba bagha ghue. Livaiba faragha Godin Dipenimin ingangarimin akuraghasa, Manasen anabamin gumamaziziba ko, Efraimin anabamin adarazi ko, Israelian Ikiavira itir varazira

ko, Judan anabamin adarazi ko, Benjamin anabamin adarazi ko, Jerusalemin nguibar ekiamin itir adarazi da, dagiar maba ini. Egha gumazir 3plan kaba, dagiar kaba inigha ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia bagha ghu. **10** Egha me dagiar kaba Hilkia ganingizi, a Ikiavira Itir Godin Dipenim akirir ingangarimin garir gumazibagh aningizi, me Dipenim akiramim ingangarir gumazibagh ivese. **11** Me, dipenibar ingarir gumaziba ko, gumazir dagiabar dipenibar ingara fozibagh ivese. Ezi me Godin Dipenim aviniriz divazimin aven dipeniba uam adar ingarasa, dipenir inogoriba ko, birir aghariba ko, dagiar me dighoregha arighiziba, dagh ivese. Fomira Judan atriviba dipenir kaba deravim dar garir puvatizi, da ikufi. **12** Gumazir dipenir kabar ingariziba, me bar ingangarir aghuim gami. Atrivimin gumazir dapaniba, gumazir kabar ganasa Livain marazi amisefe. Livain kabar ziabar kara: Merarin ikizimin gumazir kamming Jahat ko, Obadia ko, Kohatin ikizimin gumazir kamming, Sekaraia ko, Mesulam. Ezi Livain igharaziba, kar gitan guar aviribar misoghan bar foziba, **13** gumazir Dipenimin ingarasa biziba ateriba ko, Ikiavira Itir Godin Dipenim aviniriz divazimin aven ingangarir guar aviribagh amibar gari. Ezi Livain marazi akinafariba osirima, marazi Godin Dipenimin tiar akamin garima, marazi ingangarir igharazibagh ami. **14** Livaiba dagiar gumamaziziba inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin zuiba isavira itima, ofa gamir gumazibar dapanim, Hilkia, Godin Araziba Itir Akinafarir Righizimin api. Kar Ikiavira Itir God, Israelia bagha Moses ganingizir Araziba. **15** Ezi Hilkia kamaghin akinafariba osirir gumazim Safan migei, “Ki akinafarir righizir mamin api, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iti. Akinafarir kam, Ikiavira Itir Godin Arazibar Akaba an iti.” Egha Hilkia akinafarir kam isa Safan ganingi. **16** Ezi Safan gin akinafarir kam inigha iza atrivim ganiga kamaghin a migei, “E ni mikemezi moghin biziba bar adagh ami. **17** E Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir dagiaba bar ada inigha dipenim akiraghasir ingangaribar garir gumaziba ko, ingangarir gumazibagh aningi.” **18** Egha Safan kamaghin migei, “Atrivim, ofa gamir gumazibar dapanim Hilkia, akinafarir kam na ganingi.” Egha an akinafarir righizir kam onegha atrivimin damazimin a dibori. **19** Ezi atrivim akinafarir kamin aven itir Godin Arazibar Akar kaba baregha, bar osemegha, uan korotiam abiki. **20** Egha an ofa gamir gumazim Hilkia ko, Safanin otarim Ahikam, ko, Maikan otarim, Apdon ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Safan ko, atrivimin ingangarir gumazim Asaia, a bar men diazi me izezi, a kamaghin me migei, **21** “Godin Arazibar Akaba itir Akinafarir ki datirighin inzir kam, a Ikiavira Itir God ifongezir arazibar gin mangasa e migei. Ezi en inazir afeziaba Ikiavira Itir Godin Akar kaba batuegha gifa. Ezi bizir kam bangin Ikiavira Itir God bar en aningaghe. Ezi datirighin e Godin Akinafarir kamin apigha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghsua, ia mangi Ikiavira Itir Godin azaragh fogh, ki Jerusaleamia ko, Judan gumamaziziba ko, Israelin Ikiavira itiba, e bizir manabar amuasa a ifonge.” **22** Gumazir kaba atrivimin akam baregha, me Godin kam inigha izir amizir mam ko mikimasa nguibar igiar Jerusalemin boroghin itimin ghua. Amizir kamin ziam, Hulda. Hulda a Salumin amuim, a gumazir ofa gamir gumaziba azuir korotiaba itir danganimin garim. Salum a Tokhatin otarim, egha Hasran igiavotarim. Hulda gumazir kabar kam baregha givagha, **23** kamaghin men kam ikaragha ghaze, “Ikiavira Itir God, Israelian God, a kamaghin migei: Ia gumazir ia amadazir kam Josaia bagh uamategh mangi, kamaghin a mikemegh, **24** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Me Judan atrivimin damazimin diponezir Akinafarimin itir Akaba, ki uabi bar dar gin mangi, Jerusalem ko, an itir gumamaziziba saram asighasigham. **25** Gumamazir akirim ragha na gasarazir kaba, me asebar marvir guabar ofabagh ami. Ezi men arazir kurar kam na gamizima, ki puviram atari. Ki Jerusaleamia bar men aningaghe, ezi nan aningagharir kam, a givaghan koghham. **26** “Ezi datirighin ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin Judan atrivim mikimasa. Me ni bagha Akinafarir kam diborima, **27** ni bizir ki Jerusalem ko, an itir gumamazizibar amuasa mikemeziba, ni dagh fo. Ki

kamaghin migei, Jerusalem bar ikuvigh pura danganir kinim ikiam. Ezi atrivim, ni akar kam baregha navim giragha, nan damazimin uabi abira. Egha ni datirighin uan korotim abigha, aziava nan dei. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, kamaghin ni migei, ki nin dimdiam baraki. **28** Egh ki ni ateghti, ni uabi Jerusalem otivamin asighasizir kamin ganighan kogham. Puvati. Ni bar deraghvira ikiam. Egh ni gin uan inazir afeziabar min aremeghti, me nin kuam afaghi givaghti, ki Jerusalem ko, an itir darazigh asighasigham.” Godin akam inigha izir amizim Hulda, Ikiavira Itir Godin akam gumazir kabagh anigha givazi, me akar kam inigha atrivim bagha uamategha ghue. **29** Ezi Atrivim Josaiia Juda ko, Jerusalem gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. **30** Ezi atrivim ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judan gumazamiziba ko, Jerusalem itir gumazamiziba, me ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Me uari akuvagha givazi, atrivim Akar Dikirizir Gavgavim Itir Akinafarim Righizir me Ikiavira Itir Godin Dipenimin apizir kam inigha, an itir akaba bar me bagha da dibori. **31** Atrivim Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin itir guarir akamin boroghin tughav ikia, Ikiavira Itir Godin damazimin Akar Dikirizir Gavgavim gamua kamaghin migei: A bar guizbangira uan navir averiam ko, uan duamin aven, Godin Akar Gavgaviba ko, arazir a me ganingiziba ko, arazir a ifongeziba, a bar dar amuam. Egh an Akinafarim kamin aven itir Akar Dikirizir Gavgavimin akaba bar dar gin mangam. **32** Egha Benjaminin adarazi ko, Jerusalem itir igharazi darasi, me Akar Dikirizir Gavgavir kamin akabar gintighasa, atrivim migirigiar bar gavgavim me ganingi. Egha gin Jerusalem gumazamiziba, me uan ovavibar God ko amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gintisi. **33** Israelain danganiba bar asebar marvir guaba dar ikiavira iti, ezi bizir kaba Ikiavira Itir Godin damazimin bizir bar kurar a bar aghuaziba. Ezi Josaiia marvir guar kaba bar adagh asighasiki, egha Israelia Ikiavira Itir God, uan Godin gintighasa, bar gavgafi. Ezi an atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba Ikiavira Itir God, men ovavibar Godin gintighasa bar gavgafi, egha me anetaghizir puvati.

35 Atrivim Josaiia mikemezi, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Me iza Jerusalem uari akuvagha, iakinir faragha zuimin, an aruer namba 14in, me dughiar ekia kam ginighnigha ofa damuasa sipsipin nguzir bar aviribav soke. **2** Ezi Josaiia ofa gamir gumazibav gia ghaze, ia uamategh Ikiavira Itir Godin Dipenimin uan ingangarim damu. Egha me deravira ingangarir kam damuasa, a uaghan gavgavim men nighnizibagh anidi. **3** Egha a uaghan akar mam Livaibagh aningi, me Ikiavira Itir Godin adarazira, me Ikiavira Itir Godin akamin israelian sure damuamin ingangarim iti. An migirigiam kamakin, “Ia mangi Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam inigh, uan dipizibar aneter mangi, Devitin otarim Solomon fomira ingarizir Dipenimin aven anetigh. Egh ia ua Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam ater mangi izegh damuan kogham, mati ia fomira ami mokin. Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin ingangariba, ia deravira dar amu. Egh ia uaghan deravira Israelain akurvagh, kar Godin gumazamiziba. **4** Atrivim Devit ko, an otarim Atrivim Solomon akinafarim osirizi moghin, ia ikiziba vaghvagh dar gumaziba vaghvagh mangi ikizir igharazibar gumaziba ko, ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarir vabaram amiba bagh uari akir. **5** Ian ikiziba vaghvagh Israelain anababar ikizibar akurvaghsi, uan danganibar tuivigh me mizuum iki. **6** Ia Godin damazimin uari zuamin arazimin gin mangi uari zuegh, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, ofa damusi sipsipin nguzibav sogh. Egh ia ofan kam damusi biziba akir, eghti Israelia ofan kamin araziba Ikiavira Itir God, Moses mikemezi moghin, deraghvira dar gin mangam.” **7** Gumazamiziba ofa damuasa Atrivim Josaiia uabi sipsipin nguzir bar avirim ko, memen nguziba ko, bulmakaun apuriba inigha gumazamizibagh aningi. Sipsipin nguziba ko, memen nguzibar dibobonim, 30,000, ezi bulmakaun apuribar dibobonim 3,000. **8** Ezi atrivimin gumazir dapaniba, ofa damuasa uaghan asizir aviriba gumazamiziba ko, ofa gamir gumaziba ko, Livaibagh

aningi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Hilikia ko, Godin Dipenimin garir gumazir igharazimning Sekara ko Jehiel, me dughiar ekia kamin uaghan ofa damuasa, sipsipin nguzir bar aviriba ko, memen nguziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Dar dibobonim, 2,600in tu. Egha me 300plan bulmakaun apuriba inigha, God bagh ofa damuasa, ofa gamir gumazibagh aningi. **9** Ezi Livaibar gumazir dapanir faragha zuir kaba, Konania uan dozimning Semaia ko, Netanel ko, Livain igharazir kaba: Hasabia ko, Jeiel Josabat, me sipsipin nguzir aviriba ko, memen nguzir bar aviriba ini, dar dibobonim 5,000in tu. Egha 500 bulmakaun apuriba sara ini, ezi asizir kaba bar, me da isa Livaibagh aningi. Eghiti me God, Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam bagh, Ikiavira Itir Godin ofa damuam. **10** Me ofa damuasa biziba bar da akirigha givagha, atrivim mikemezi moghin, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ghua ofa gamir dakozimin boroghin, uan danganibar tuifi. **11** Ezi Livaiba sipsipba ko, memebav sugha, dar ghuziba inigha ofa gamir gumazibagh aningi. Ezi ofa gamir gumaziba ghuziba inigha, ofa gamir dakozimin da kavamadi. Ezi Livaiba asizir iniba amsi. **12** Moses Osirizir Arazibar Akinafarim mikemezi moghin, Livaiba asiziba aghoregha, Ikiavira Itir Godin ofa damuasa ofan bar isia mighiriba ofa gamir dakozimin tuamin asizir tuziba isa, vaghvagh ikizibar gumazamizibagh aningi. Livaiba arazir kamra misoghezir bulmakaubagh ami. **13** Ofan kamin bizir God damuasa me mikemezi moghin, Livaiba sipsipba ko, memebav tuziba inigha avimin da tue. Egha me bulmakaun tuziba inigha, miner ruariba ko, miner epertizibar da avisi. Ezi asizir tuzir kaba bar isigha givazi, me zuamira da inigha ghua gumazamizibagh anidi. **14** Egha gin Livaiba uari uari bagha asizir tuziba tua egha ofa gamir gumaziba bagha uaghan maba tue, me Aronin ovavir boriba. Ofa gamir gumaziba ofan bar isia mighiriba bagha bar ingangarir ekiam gamua, dar ovibar ofa gamua zuima aminim puri. Kamaghin amizi, me uari uari bagha asizir tuzitaba tuezir puvati. **15** Ezi ighiaba banger gumaziba kar Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin uan danganibar tuivighav iti, mati Atrivim Devit ko, Asap ko, Heman ko, atrivimin akam inigha izir gumazim Jedutun, fomira me mikemezi moghin ami. Ezi Livain maba Godin Dipenimin tiar akabar garir ingangarim gamua vaghvagh tiar akabar gara iti. Ezi Livain igharaziba me bagha asizir tuzitaba tue. Kamaghin amizi, tiar akabar garir gumazir kaba ingangarir danganiba ataghiraghshi nighnighan kogham. **16** Aruer kamin, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gami. Egha me ofan bar isia mighiriziba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozimin dagh ami, mati Atrivim Josaiia damuasa me mikemezi mokin. **17** Israelin gumazamizir Jerusalem itiba, me dughiar kamin isar kam gami. Egha me 7plan aruebar kagh ikia ghuvavira itima, Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam ghua gifa. **18** Me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isam gamizi, a bar deraghviram oto. A God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar Israelia fomira amizibagh afira, kar akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin ikegha, iza Atrivim Josaiian dughiamin tu. Atrivir igharaziba isar kam gamizi, a deragha otozir puvati. Ezi datirighin Atrivim Josaiia, ofa gamir gumaziba ko, Livaiba ko, Judaba ko, Israelia ko, Jerusalemia, me bar isar kam gamizi, a bar deraghviram oto. **19** Dughiar kamin, Josaiia 18plan azenibar atrivimin itima, me God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnighamin Isar kam bar deraghviram a gami. **20** Atrivim Josaiia Ikiavira Itir Godin Dipenimin akirizir bizir kabar gin, Isipin Atrivim Neko, apaniba ko, misoghasa Isipin midorozir gumaziba inigha Yufretisin Fanemin boroghin itir Karkemisin nguibar ekiamin ghu. Josaiia bizir kamin akam baregha uan midorozir gumaziba inigha Isipia ko, misoghasa zui. **21** Ezi Atrivim Neko kamaghin Josaiia bagha akam amaga ghaze, “O Judan atrivim, ki adariba nin puvati, egha ni ko misoghasa izir puvati. Kamaghin amizi, ni tizim bagha na misoghasa? God na ko ikia, egha apanibav soghasa nan avira, ezi ki mangi merara misoghasa. Kamaghin amizi, ni Godin anogoroghan marki. Puvatightima, a ni gasighasigham.” **22** God migirigiar kam Atrivim Nekon akamin Josaiia ganingizi an a baregha,

midorozim bagha bar ifuegha bar otoke. Kamaghin amizi, Isipia deragh an gan a gifofoghan koghasa, an atrivir korotiam suegha, korotiar igharazim aru. Egha a uan midorozir gumaziba inigha misoghasa Megidon danganir zarim giraghugha, Isipia ko misosi. **23** Me misogha, Isipian midorozir gumaziba uan barir pibar Judabar amadaghan asavamaga, egha Josaia gase. Ezi a kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Ki kuram inigha gifa. Ia na inigh midorozir danganim ategh mangi igharagh na atigh.” **24** Ezi me karisin a itimin a inigha karisin igharazim gatigha, a inigha Jerusalemin ghu. Ezi an aremezima, me an kuam isa an inazir afeziabar mozibar boroghin anefa. Ezi Judaba ko, Jerusalemin gumamaziziba, me bar Atrivim Josaian kuarkuvigha, a bagha puv azi. **25** Ezi akam inigha izar gumazim Jeremaia, Atrivim Josaia bagha azirakar ighiar mam osiri. Ezi dughiar kamin iza datirighin, gumaziba ko amizir azir akabagh amiba, me Atrivim Josaia ginighnigha azirakar ighiar kam gamuavira iti. Ezi osimtizibar dughiabar, Israelia zurara arazir kamin gin ghua azirakar kam gami. Azirakar ighiar kam, Azir Akabar Akinafarimin iti. **26** Atrivim Josaia amizir bizir igharazibar eghaghaniba, da dughiar an atrivir ingangarim faraghavira itimin ikegha ghua, an aremezir dughiamin tu, da akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivir Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan, Josaia Ikiavira Itir Godin Akinafarimin Osirizir Arazibar gintigha amizir arazir aghuibagh eghari.

36 Josaian ovevemin gin, Judaba, an otarim Joahas inigha, boream an dapanim gingegha, anemisevezi a uan afeziamin danganim inigha men atrivimin oto. **2** Joahas 23plan azeniba ikia Judabar atrivimin oto. Egha iakinir 3plara Jerusalemin atrivimin ike. **3** Isipin Atrivim Neko Jerusalemin iza, atrivir ingangarim Joahas agifa. Ezi Joahas uam atrivimin itir puvati. Ezi Atrivim Neko Judan kantrin gumamazizibagh amima, me takisin min dagiaba a ganidi, dar dibobonim, 3,400 kilogrem silva ko 34 kilogrem gol. **4** Ezi Atrivim Neko, Joahasin dozim Eliakim inigha a gamizi, a Joahasin danganim inigha Juda ko, Jerusalemin atrivimin oto. Neko Eliakimin ziam adegha ziam Jehoiakim a gati. Egha gin, Neko Joahas inigha Isipin ghugha kalabuziar gumazimin min aneti. **5** Jehoiakim 25plan azeniba ikia, Judabar atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. Jehoiakim Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **6** Jehoiakim Judabar atrivimin itir dughiamin, Babilonian Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Judan kantri misosi. Egha Nebukatnesar me abiragha Atrivim Jehoiakimin suiragha kalabuziar gumazimin min senbar a ikegha, a inigha Babilonin nguibar ekiamin ghu. **7** Egha Nebukatnesar uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itarir ekir maba ko, itarir dozir maba inigha Babilonin ghugha, uan atrivir dipenimin da ariki. **8** Atrivim Jehoiakim amizir bizir igharazibar eghaghaniba, akinafarir me kamaghin diborimin iti, Judaba ko, Israelian Atrivir Eghaghanibar Akinafarim. Akinafarir kam uaghan Jehoiakimin arazir kuraba ko, an amizir bizir bar kurar God bar aghuazibagh eghari. Ezi an otarim Jehoiakin, an danganim inigha atrivimin oto. **9** Jehoiakin 8plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 3plan iakiniba ko, 10plan aruebara Jerusalemin atrivimin ike. Egha a Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **10** Azenir kamin, orangtizimin dughiam givasava amima, Atrivim Nebukatnesar midorozir gumaziba amadazi, me ghua Jehoiakin isa kalabuziar gumazimin min, a inigha Babilonin ghu. Egha midorozir gumaziba uaghan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itarir aghuiba inigha Babilonin ghu. Egha Nebukatnesar Jehoiakinin afeziar dozim Sedekaia gamizi, a Juda ko Jerusalemin atrivimin oto. **11** Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. **12** Sedekaia Ikiavira Itir God, an Godin damazimin, arazir kurabagh ami. Ezi akam inigha izar gumazim, Jeremaia, Ikiavira Itir Godin akamin gun a meigma, a uabi abirava an akam barazir puvati. **13** Sedekaia bar akaba barazi puvatigha, navim giraghan aghuagha, Ikiavira Itir

God, Israelian God bagh, uamategh izan aghua. Nebukatnesar faragha uabin gin mangara Akar Gavgavimin Sedekaia gamizi, a pura Godin ziam dibora ghaze, a zurara Nebukatnesarin akamin gintigham. Egha Sedekaia uaghan Atrivim Nebukatnesarin akaba barazir puvatigha, uam an apengan itir puvati. **14** Ezi ofa gamir gumazibar dapaniba ko, gumamaziziba bar moghira akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha, kantrin igharazibar arazir bar kurar God bar aghuazibagh amua ghuavira iti. Me kamaghin amua, Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalemin itir a ua baghavira inabazim gamima, an an damazimin mize. **15** Ezi men inazir afeziabar God, a uan Dipenim ko, uan gumamazizibar apangkuvigha, ivighvigha me mikimasa uan akam inigha izar gumaziba amangi. **16** Ezi gumamaziziba, akam inigha izar gumazibar akabar aghuagha dar abara me dipovavira iti, ezi Ikiavira Itir Godin aningagharim oto. Egha an aningagharir kam an gumamazizibar Ikiavira iti, ezi me a gitaviraghan tuaviba puvati. **17** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Babilonin atrivim amadazi, a uan midorozir gumaziba ko iza midorozir sababar Judabagh asighasiki. Egha me Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua gumazir igiavav soghezi me ariaghire. Atrivim gumazir igiaba ko, amizir igiaba ko, gumamazir ghuriba ko, amughamughiziba sara, bar tong men apangkuvizir puvati. Ikiavira Itir God bar Judaba isa Babilonin atrivimin dafarim gati. **18** Ezi Babilonin atrivim, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir ekiaba ko, itarir doziba ko, bizir bar aghuiba, ko, Judan atrivim ko, an gumazir dapanibar bizir bar aghuiba, a bar da inigha Babilonin ghu. **19** Ezi Babilonia Godin Dipenim gaborogha Jerusalem avinizir divaziba bar ada akaraghariki. Egha nguibamin aven atrivir dipenim ko, dipenir aghuir igharaziba bar dagh apongezi da isi. Egha bizir iveziba bar pin kozibagh asighasiki. **20** Babilonin atrivim gumamazir midorozimin ariaghirezir puvatziba inigha ghua Babilonin kalabuziar gumamazizibar min me ariki. Ezi me pura men ingangarir gumamazir kinibar min ikia ghua, kantri Persia tugha gavagavigha, Babilon dikabirazir dughiam oto. **21** Israelia fomira uan nguazimin ikia, egha 7plan azenibar vaghvagh dar aven azenir vamera avughsazim nguazim ganingizir puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God faragha Jeremaian akam garugha mikemezir akam, guizbangiram otivasa, Israelia ghua 70plan azenibar Babilonin kalabuziar min iti. Ezi men nguazim puram avughsa iti. **22** Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam inigha izar gumazim Jeremaia mikemezir akam damighti, a guizin otivasa, a Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam inigha zuiba, gumamaziziba bagh a diponan. **23** Kar Persian atrivim Sairusin migirigiam, “Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egha Judan Distrighin aven Jerusalemin nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. Ikiavira Itir God, a Israelia ian God, ia an gumamaziziba, ezi a ia ko iti. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalemin nguibamin mavanangam.”

Esra

1 Sairus kantri Persian atrivimin itir dughiamin, an azenir faraghavira zuimin, Ikiavira Itir God, akam ingha izir gumazim Jeremia mikemzir akam damighi, a guizim otivasa, Sairusin nighnizim fezi, an akar kam osirigha, a isa nguazir an ativagha gariba bagha bar da amangi. Eghti akar kam nguazir an ativaziba bar dar mangiti, gumazir akar kam ingha zuiba, gumazamiziba bagh a diponam. **2** Kar Persian Atrivim Sairusin migirigiam, "Ikiavira Itir God, a Godin uan Nguibamin itim, a nguazimin itir kantriba bar na ganingizi, ki dagh atifa. Egħa Judan Distriġhin aven Jerusalemin nguibar ekiamin, uan Dipenimin ingarasa na amisefe. **3** Egħti gumazir manaba ian tongin iki, God me ko ikiti, me ategħti, me Jerusalemin mavanang Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingar. A Israelian God, egħa Jerusalemin itir God. **4** Egħti danganir manabar itir Israelian varazira, ia bar mogħira men akuragħ bizir agħuiba me daningti, me da inigh mangi. Ia silva ko gol, dagħeba, asiziba, ingangarir biziba, ko bizir me Godin Dipenimin ofa damuamin taba, uan ifongiamin gin mangi da isi pura me daning. Kar Godin Dipenir Jerusalemin nguibamin ikiamim." **5** Ezi Judan anabam ko Benjaminin anabamin adazarir gumazir dapaniba, ko ofa gamir gumaziba ko Livain anabamin adarasi, me gumazamizir God men duaba fezi me uamategħ Jerusalemin mangasa ifongeziba, bar dikavigha, Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingarsi mangasava ami. **6** Ezi men borogħin itir darasi, men akurvagħa silvan itarir ekiaba ko gol ko dagħeba me ganingti. Egħa uagħan bizir agħuir ivezim bar pin koziba sara me ganingti. Egħa Godin Dipenimin ofa damuamin asiziba sara pura me ganingti. Egħa biziba aterir asiziba sara uagħan pura me ganingti. **7** Ezi Atrivim Sairus uagħan, Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir itarir agħuiba ko, itarir dipam apiba sara me ganingti. Itariba ko itarir dipam apiba, Atrivim Nebukatnesar fomira ghua Israelia ko misogħa me abiragħa Jerusalemin da inigha izegħa, da isa uan asebar dipenim gati. **8** Persian Atrivim Sairus datirighin bizir kaba isava Mitredat ganingti, an atrivimin dagħar dipenimin garir gumazim. Ezi Mitredat da menegħa da isa Sesbasar ganingti, a Judan anabamin gumazir dapanir bar ekiam. **9** Bizir kabar dibobonim a kamakin: 30plan golin itarir ofa damuamiba, ko 1,000plan silvan itarir ofa damuamiba, ko 29plan itarir igharaziba, ko 30plan golin itarir muziariba, ko 410plan silvan itarir muziariba, ko 1,000plan itariba ko dipaba apir itarir guar igharaziba. **11** Gol ko silvan itarir kaba, bar mogħira dar dibobonim 5,400in tu. Ezi Sesbasar bizir kaba inigha, Israelian igharaziba ko Babilonin nguibar ekiam ategħa Jerusalemin zui.

2 Bar fomira, Nebukatnesar Babilonin atrivimin itir dughiamin, a ghua Judabav misogħa men gumazamizir avirim inigha Babilonin kalabusin ikiasa me inigha ize. Egħa gin gumazamizir avirim Babilon ategħa iza, Jerusalemin ko Judan danganir mabar iti. Me vagħvagħa uan uan inazir afeziabar nguazibar iti. **2** Judan anabamin gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Seria, Relai, Mordekai, Bilsan, Mispār, Bikkvai, Rehūm, ko Bana. Israelian anababar adazarir kalabus ategħ uamategħ Jerusalemin mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara: **3** Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu. Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372. Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 775. Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,812. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.) Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254. Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 945. Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760. Ezi Banin ovavir boribar gumaziba, 642. Ezi Bebanin ovavir boribar gumaziba, 623. Ezi Asgatin ovavir boribar gumaziba, 1,222. Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 666. Ezi Bikkvain ovavir boribar gumaziba, 2,056. Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 454. Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam. Hesekia.) Ezi Besain ovavir boribar gumaziba,

323. Ezi Joran ovavir boribar gumaziba, 112. Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 223. Ezi Gibarin ovavir boribar gumaziba, 95. **21** Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamategħa Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar iti, ezi men ovavir boriba datirighin uamategħa dagħ apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara: Betlehemin nguibamin gumaziba, 123. Ezi Netofan nguibamin gumaziba, 56. Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128. Ezi Asmavetin nguibamin gumaziba, 42. Ezi Kiriati Jearimin nguibam ko Kefiran nguibam ko Berotin nguibamin gumaziba, 743. Ezi Rama nguibam ko Geban nguibamin gumaziba, 621. Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122. Ezi Betel nguibam ko Ain nguibamin gumaziba, 223. Ezi Nebon nguibamin gumaziba, 52. Ezi Makbisin nguibamin gumaziba, 156. Ezi Elamin nguibar igharazimin gumaziba, 1,254. Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320. Ezi Lotin nguibam ko Haditin nguibam ko Ono nguibamin gumaziba, 725. Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345. Ezi Senan nguibamin gumaziba, 3,630. **36** Kar ofa gamir gumazibar ikizir, uamategħa Jerusalemin ghueziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara: Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an adarasi, 973. Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052. Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247. Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017. **40** Ezi Livain anabamin adazarir uamategħa Jerusalemin ghueziba, men ziaba ko men dibobonibar kara: Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.) Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragħa zuir gumaziba, 128. (Ikizir kamin inazir afeziam, Asap.) Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 139. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.) **43** Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamategħa Jerusalemin ghueziba, men ikizibar ziabar kara: Siħa ko Hasufa, Tabao, Keros, Siaħa, Padon ko, Lebana, Hagaba, Akup ko, Hagap, Samlai, Hanan ko, Gidel, Gahar, Reaia ko, Resin, Nekoda, Gasam ko, Usa, Pasea, Besai ko, Asna, Meunim, Nefisim ko, Bakkub, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Mehida, Harsa ko, Barkos, Sisera, Tema ko, Nesia ko Hatifa. **55** Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara: me uagħan uamategħa Jerusalemin ghue: Sotai ko Hasoferet, Peruda ko, Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hesebaim, ko Ami. **58** Godin Dipenimin ingangarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim 392. **59** Ezi Delain ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim 652. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adan ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagħ fozir puvati. Kamagħhin, me deravira uari akagħan kogħ suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati. **61** Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara uarir tongin uan inazir afeziabar ziaba bagħa ruia dar apizir puvati. Kamagħhin amizi, me deragħa uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara: Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distriġhin Barsilain ikizir igharazimin guivimin ike. Egħa gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziar tamin ziar tamin apizir puvati, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti. **63** Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagħa ofa gamir dagħebar aman men anogoroke. A ghaze, me mizuum iki mangiti ofa gamir gumazitam otogħ, Godin ifongiam gighogħi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikarangegħ egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. **64** Israelian gumazir uamategħa ghueziba bar mogħira, men dibobonim 42,360in tu. Ezi men ingangarir gumaziba ko amizibar dibobonim 7,337. Ezi men onger akabar faragħa zuir gumazamizibar dibobonim 200. Ezi hoziaba 736. Ezi kamelba 435. Ezi donkiba 6,720. Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagħ arigha, 245plan mulba inigha ize. **68** Egħa Israelia iza Jerusalemin itir Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uam an ingarasa uan biziba isa

ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim faragha ikezin an ingaram. **69** Gumazir bizir aviriba itiba, ko gumazir bizir muzariba itiba, me itir biziba, me dar mirara ghua biziba isa da anidi. Ezi golin osimtizim ghua 500 kilogremun tu. Ezi silvan osimtizim ghua 2,800 kilogremun tuzi, ofa gamir gumazibar korotiaba, da 100pla. **70** Ezi ofa gamir gumaziba ko Livain adarasi, ko gumazamizir igharazir maba, me Jerusalem aven ko an boroghin iti. Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, me Jerusalem boroghin itir nguibabar apia. Ezi Israelian gumazamizir igharaziba uan nguibar men inazir afeziaba fomira apiabizara iti.

3 Israelia bar, derivara uan nguibabar apiaghav itima, namba 7in iakinim oto. Ezi me bar iza navir vamira ikia Jerusalem uari akufa. **2** Ezi Jehosadakin otarim Josua, ko ofa gamir gumazir igharaziba, ko Sealtielin otarim Serubabel uan adarazi ko, me bar uamategha Israelian God bagha ofa gamir dakozimin ingari. Kar, asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amir dakozim. Fomira, Godin gumazim Moses Osirizir Arazim, me an gin ghua dakozir kamin ingari. **3** Me distighin kamin itir gumazir igharazibar atiati, eghe puvati, me ofa gamir dakozir faragha ikezin danganim, a gisin uam an ingari. Eghe me mizaraze ko guaratizibar Ikiavira Itir God bagha asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. **4** Ezi Avernibar Ikiamin Dughiar Ekiam otozi, me Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin amua, bizir God damuasa me mikemezi, me dughiar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh ami. **5** Eghe me uaghan dughiar zurara asiziba tue da bar isia mighirir ofabagh amuvira ikia, eghe iakinir igiamin dughiar ekiaba bagha ofabagh amua, uaghan Ikiavira Itir God ua bagha inabazi moghin, me isar ekiaba bagha ofaba a ganidi. Eghe me uaghan uan ifongiamin pura daningamin ofabagh ami. **6** Gumazamiziba namba 7in iakinimin dughiar faragha zuir aruemin, me dughiar kamin ofan bar isia mighiriba Ikiavira Itir God ganiga iza ghua kamaghira iti. Eghe me tighar maghin Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingarsi dagiar ekia an apengan iki gavgavim a daningamiba, tighar dar arigham. **7** Persian Atrivim Sairus, Israelian amamangatizi, me Lebanonin nguazimin itir temer sidaba iniam. Kamaghin, gumazamiziba dagheba ko temer olivin borem gumazir dapanibagh aningizi, me da isa Lebanonin kantrin nguibar ekiamning Tair ko Saidon, aningin gumazamizibar amadagha temer kabagh ivese. Ezi Tair ko Saidonin gumaziba uan temer sidan kaba inigha ongarim moghin ghua, Japan nguibar ekiamin da amadazi da ize. Ezi Israelia uaghan dagiaba isava dagiabar aghorir ingangarir gumaziba ko dipenibar ingarir gumazibagh aningi. **8** Ezi Israelia uamategha Jerusalem izezir dughiamin, dughiar maba ghua azenir pumuning oto. Eghe ghua an iakinir pumuningin otozi, ingangarim guizbangira dikafi. Me datirighin Ikiavira Itir Godin Dipenim uam an ingari. Gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim, ko ofa gamir gumaziba Josua, a Jehosadakin otarim, ko aningin adarazi bar, kar ofa gamir gumaziba ko Livaiba ko men marasi, bar kalabuziam ategha uamategha Jerusalem izeziba, me ingangarir kam gami. Me Livain gumazir 20plan azenibar ikeghe ghuavanadiba, me me isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarimin gumazir dapanibar me amisefe. **9** Kamaghin amizi, Jesua uan otariba ko an ikizim, kar Livain anabamin gumaziba, me Katmiel uan otariba ko, kar Judan anabamin adarasi, me uari inigha ingangarir kamin faragha zui. Ezi Henadatin ovavir boriba, me uaghan men akura. Me uaghan Livain adarasi. **10** Ezi dipenimin ingarir gumaziba, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Ezi dughiar kamra, ofa gamir gumaziba uan ofa gamir korotiaba aghuigha, sighaba sara iza faraghavira iza uan danganin ini. Ezi Livaiba, kar Asapin adarasi, me vaghvagha tambarinbar suigha izi. Eghe me bar Ikiavira Itir Godin ziam fe, Israelian Atrivim Devit fomira mikemezi mokin. **11** Me bar akongegha uarira

uari ikarvazir ighiabagh amua Ikiavira Itir Godin ziam fava a minabi: "Ikiavira Itir God, a bar dera! Guizbangira, a zurara Israelian apangkvigha mamaghira iti." Me gara guizbangira fo, ingangarir gumaziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin dagiar ekia an apengan iki gavgavim a daningamiba, me da arighizi da iti. Kamaghin amizi, me bar uan gavgavibar pantemin tiariba akara Ikiavira Itir Godin ziam fe. **12** Ofa gamir gumazibar gumazir ghurir aviriba, ko Livain gumazir ghuriba ko men anababar gumazir dapanir ghuriba, fomira Ikiavira Itir Godin Dipenir faragha ikezin ginighnigha, eghe ingangarir gumazir kabar garima, me ua Dipenimin ingarima, me puvirama azi. Ezi gumazir igharaziba bar akongegha tiariba akara dei. **13** Araghazisim ko azirakam bar ekevezi, saghon mar itir gumaziba men niginir dafar kam baragha eghe fozir puvati, me araghasi, o me azi. Me men niginimram orasi.

4 Ezi Juda ko Benjaminin anabamin apanabi orazima, Israelia kalabus ategha uamategha iza Ikiavira Itir God bagha Dipenimin ingari. A Israelian God. **2** Eghe me ghua Serubabel ko anababar gumazir dapaniba batogha kamaghin me migei, "E ia ko Godin Dipenimin ingarasa. E uaghan ian Godin ziam fe. Bar fomira, Asirian Atrivim Esarhadon e amadazi e iza kantrin kamin iti. Eghe e kagh izezir dughiamin ikeghe iza datirighin, e ian God bagha ofabagh amuvira iti." **3** Ezi Serubabel ko Josua ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia en akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaran e aghua. Persian Atrivim Sairus mikemezi moghin, e uari an ingaram." **4** Fomira nguazir kamin izezir gumazir kaba me pazi me damuasa amua ghafe, men naviba ikuvigh egh atiatigh Godin Dipenimin ingangarim ategham. **5** Eghe me dagiaba isa Persian gavmanin ingarir gumazir dapanibagh anigha Israelian ingangarim aghoriv kunasa me gaghori. Me kamaghin amua ghua gin Atrivim Dariusin dughiam oto. **6** Ezi dughiar maba givazi, Atrivim Darius aremezi, Atrivim Serskis an danganin inigha Persian atrivimin oto. An faraghavira zuir dughiba, Israelian apaniba akaba me gasir akinafarim osirigha a bagh anemada. **7** Ezi gin Serskis aremezi, Atrivim Artaserkis an danganin inigha Persian atrivimin oto. Ezi Bislam ko Mitredat koma Tabel, koma gumazir me ko ingariba akinafarim osirigha Persian Atrivim Artaserkis bagha anemada. Me Aramin akamin akinafarim osiri. Eghti gumazir a diponamin, Persian akamin a gigham. **8** Ezi gavmanin gumazir faraghavira itim Rehun, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazimning, aning Jerusalem itir adarazir kotim gamua Atrivim Artaserkis bagha akinafarimin kamaghin an osiri. **9** "Dughiar aghuim Atrivim, ki Rehun nin gavmanin gumazir faraghavira itim, ko Simsai provinsin kamin akinafariba osirir gumazim. Ga, ko ingarir gumaziba, me jasba, ko gavmanbar garir gumaziba, men nguibabar kara: Erekin provins, ko Babilonin kantrin ekiam ko Susan nguibar ekiam, a Elamin nguazimin itir nguibar. E bar ni bagha akinafarir kam osiri. **10** Fomira atrivir bar ekiam Asurbanipal, gumazamizir maba nguibar igharazibar men suigha me isa Samarian nguibar ekiam ko Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin me afe, me uaghan e ko akinafarir kam osiri." **11** Kar akinafarir me osirizim, me an mirara akinafarir igharazimin an osirigha anemada. "Atrivim Artaserkis, e nin ingangarir gumaziba, e Yufretisin Fanemin vongin ikia, migirigiar maba iti. Eghe e akinafarir kam ni bagha anemadi. **12** O Atrivim, e kamaghsua, ni bizir kam gifogh. Judaba nin provinsin igharaziba ategha uamategha iza Jerusalem nguibar ekia kurar kam uam an ingari. Fomira nguibar ekia kamin gumazamiziba, atrivimin akaba batozir gumazamiziba, eghe me datirighin uan nguibamin dagiar ekia an apengan ikia gavgavim a ganidiba ko biriba ua dar ingaravira ikia, eghe anegivasava ami. **13** O Atrivim, ni kamaghin fogh, gumazamiziba nguibar ekia kurar kam uam an ingariva an biriba agivagh, egh me gavman daningamin dagiaba ko takisin igharaziba ko uam a daningam koghti, gin nin dagiar dipenimin dagiar aviriba puvatigham. **14** Ni en garava bizibar en akurvasi, kamaghin Judaba pazi ni damuva aghumsizim ni daningan e aghua. E kamaghsua, akinafarir kam

ni oraghasa e ni bagha an osiri. **15** “E kamaghin ifonge, ni uan akinafariba osirir gumazibav mikemeghti, me mangi gavmanin akinafarir nin inazir afeziaba fomira osirizir osirizirbar dipon. Jerusalem gumazamiziba, akaba barazir puvatizir darasi. Fomira inazir afeziabar dughiam, gumazamizir kaba, atriviba ko provinsbar gumazir dapaniba kamaghira osimtiziba me ganidi. Egha Jerusalem gumazamiziba, atrivibar akaba batosi, kamaghin amizi, atriviba nguibar ekia kam gasighasiki. **16** “Kamaghin, O Atrivim ni foghasa e kamaghin ni migia ghaze, me ua nguibar ekia kamin ingariva, an biriba agivaghti, ni ua Yufretisin Fanemin vongin provinsin kabagh ativaghin kogham.” **17** Ezi atrivim kamaghin men akinafarimin akam ikara: “Dughiar aghuim. Gavmanin gumazir faraghavira itim Rehun, ko provinsin akinafariba osirir gumazim Simsai, ko gavmanbar garir gumazir igharaziba, ia Samaria ko nguazir igharazir Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin itiba, akinafarir kam ia bagha zui. **18** “Akinafarir ia amadazim, me an gara Persian akamin ki oraghasa me a gigha a dibori. **19** Ezi ki akinafariba osirir gumazibav mikemezi, me akinafaribar gara egha fo, dughiar aviribar Jerusalem gumazamiziba akaba barazi puvati, egha atrivibar akaba batosi. Ezi guizbangira gumazir kurar avirim nguibar ekia kam gizifa. **20** Fomira atrivir gavgaviba Jerusalem gara ikiava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin kaba bar dagh ativagha dar gari. Egha me gavman daningasa gumazamiziba da dagiaba ko takisin igharagha garir aviriba isi. **21** “Kamaghin amizi, ia akar gavgavimra me bagh anemangi men anogoreghti, me ua nguibar ekia kamin ingaran marki. Egh me nararama oragh ikiti ki me mikimam. **22** Ia zuamira mangi bizir kam damigh. Ia a damighan koghti, men ingangarim en atrivimin araziba ko dagiaba iniamin tuavibagh asighasigham.” **23** Ezi me Atrivim Artaserksis da akinafarir kam inigha ghua Rehun ko Simsai ko gavmanbar garir gumazir igharaziba bagha ghua me oraghasa a dibori. Ezi me Judan gumazir Jerusalem nguibamin itiba, akar bar gavgavimin nguibar ekia kam uam an ingaran men anogoroke. **24** Ezi Godin Dipenir Jerusalem itim, an ingangarim pura tugha mamaghira iti. Egha kamaghira ikia ghua Darius Persian atrivimin otozir dughiam, an azenir pumuning oto.

5 Dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazimning, Hagai ko Sekaraia, Sekaraia a Idon ovavir borir mam. Aning gumazamizir Jerusalem nguibam ko Judan nguazimin itiba bagha Godin akamin gun me migei. Aning Israelian Godin ziamin gavgavimin migei. Godin kam pin ika me gatifa. **2** Ezi Serubabel, Sealtiel otarim, a ko Josua, Jehosadakim otarim, aning Godin akam inigha izir gumazir kamningin akam baregha, gumaziba inigha ua Jerusalem Godin Dipenimin ingari. Ezi Godin akam inigha izir gumazir kamning, men akurvasi. **3** Dughiar kamin, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim. A ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Israelia amir biziba baregha zuamira Jerusalem ghu. Egha Godin Dipenimin ingarir gumaziba kamaghin men azara, “Tina ia mikemezi, ia dipenir kam uam an ingari.” **4** Egha me uaghan Dipenimin ingarir gumazibar ziaba bagha men azai. **5** Ezi Godin damazim Judabar gumazir dapanibar garavira iti. Ezi Persian gavmanin gumazir dapanir pumuning gumaziba ingangarim damuan men anogorogezir puvatigha, ghua Persian gumazir kaba ua Judaba amir bizir kamin gun migia Darius bagh akinafarim osirigha, anemadagha mizua ghuav itima, an ikarvazimin akam ua ize. **6** Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me kamaghin Atrivim Darius bagha migiava osiri. “Atrivim Darius, navir amirizim ko dabirabar aghuim ni ko iki. **8** “Ni kamaghin fogh, e Judan Distrighin ghuegha gari, Judaba uan Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim uam an ingari. Me dagiar dafar dighoreziba isa, palangin ighuvir me ighuvizibagh isin da afa zui. Egha ingangarim me deragh an gara a gamizi, a bar deragha zuamira ghuavira iti. **9** “Ezi e men faragha zuir gumazibar diagha men azara, tinara ian amamangatizi,

ia Godin Dipenim uam an ingara ingangarir kabagh ami? **10** Egha e uaghan men gumazir dapanir kabar ziaba bagha men azara, e ingangarir kamin faragha zuir darazir ziabagh fogh, da osirigh ni mikimam. **11** “Ezi Judaba kamaghin e ikara, ‘E overiam ko nguazim gativazir Godin ingangarir gumaziba. En atrivir gavgarir mam fomira Dipenir kamin ingarigha anegivazi, e datirighin uam an ingari. **12** Fomira en inazir afeziaba Godin uan Nguibamin Itim gamizi, an atarava Kaldian gumazim Nebukatnesar, Babilonin atrivimin amamangatizi, a Godin Dipenim apirigha bar a gasighasigha, gumazamiziba inigha ghua Babilonin kalabus gati. **13** Ezi gin Sairus Babilonin atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuir kamin, an e mikemezi, e ua God Dipenimin ingari. **14** Fomira Jerusalem itir Godin Dipenimin aven, me Godin ziam fasa, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itarir aviriba iti. Ezi Atrivim Nebukatnesar bar da inigha ghua Babilonin uan asemin dipenimin ada ariki. Ezi gin Atrivim Sairus itariba ko dipaba apir itarir kaba isa en gumazir mam Sesbasar ganingi. Gumazir kam, Atrivim Sairus anemisevezi, a Judan Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. **15** Ezi Atrivim Sairus, Sesbasar migia ghaze, a ua bizir kaba inigh Jerusalem mangi, dangarin Godin Dipenim faragha ikezimra, uam an ingarigh bizir kaba an aven dar arikigh. **16** Kamaghin amizi, Sesbasar Jerusalem izegha, Godin Dipenim bagha uam dagiar ekiaba isa, Dipenimin apengan iki gavgavim a daningasa, da ariki. Dughiar kam iza datirighin ingangarim ghua, egha givazir puvati. **17** “Atrivim e uari, ni uan akinafariba osirir gumazibav kemeghti, me Babilonin akinafaribar aven Atrivim Sairus mikemezir akar kam bagh deragh rui. Ni ti fogham, Atrivim Sairus a guizbangira Godin Dipenim uam an ingarasa me mikeme. Egh ni gin akam amadagh deragh e mikim suam, me dipenir kam uam an ingaram, o puvatigham.”

6 Ezi Atrivim Darius mikemezi, an akinafariba osirir gumaziba Babilonin ghugha akinafarir Atrivim Sairus osiriziba bagha, gavmanin akinafaribar aven da buri. **2** Egha me Babilonin dar apizir puvati. Me ghua Midianin Provinsin itir nguibar ekiam Ekbatanan tugha ruia akinafarir righizir mamin api. Ezi akinafarir kam kamaghin migei: **3** “Sairus atrivimin itir dughiamin, an azenir faragha zuimin, a ghaze, me ua Jerusalem itir Godin Dipenimin ingaran. Egh dangarin kam, me asiziba tue da isia mighirir ofabar amu egh ofan igharazir maba uaghan da inigh izim. Me Dipenim bagh dagiar ekiaba isi dipenimin apengan iki gavgavim a daningisi, dar arigham. Dipenir kamin siriam 27 mitan tughti, an arozim mangi 27 mitan tugh. **4** Egh me dipenir biribar ingarsi dagiar dafaba isi abiar 3pla uarigh isin dafi ghuavanang otogh, egh temer abiar ighuvir vamiram a gisin datigh, egh ua kamaghira an ingar ghuavanang otogh. Egh atrivimin dagiar dipenimin dagiataba inigh bizir kabagh iveziva, egh ingangarir gumazibar ivezim uaghan me daning. **5** Egh me uaghan Godin ziam fisi, gol ko silvan ingarizir itariba ko dipaba apir itariba bar da inigh, mangi Jerusalem itir Godin Dipenir igiamin dar arikigh. Fomira Atrivim Nebukatnesar Jerusalem bizir kaba inigha Babilonin ize. Ezi ia datirighin ua da inigh mangi dar danganibar arigh.” **6** Atrivim Darius, a Sairus fomira osirizir akinafarimin gara fogha, uan ingangarir gumazir dapanibar akinafarim ikaragha kamaghin osiri: “Dughiar aghuim, Tatenai, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gavmanin gumazir dapanim, ko Setar Bosenai, ko gumazir gua ko ingarir igharaziba, ki akar kam ia bagh anemadi. Ia pura Judabar gan, egh Godin Dipenimin ingangarim men anogoroghan marki. **7** Ia me ateghti, Judan Distrighin gavmanin gumazir faragha zuim ko men gumazir dapaniba Godin Dipenim faragha ikezi naghin uam an ingar. **8** “Kamaghin amizi, ki akar gavgavimin kamagh ia migei, ia uaghan Judan gumazir dapanibar akuragh Dipenir kamin ingar. Me bizitam bagh mikimti, ia bemira me bagh a givesegeh. Ki dagiar ia Yufretisin Fanemin vongin itir provinsbar gumazamiziba dama takisin min isiba, ki dav gei, kar atrivimin dagiaba. Kamaghin ingangarimin suighsuighan kogham. **9** Dughiarbar zurara, Judan ofa gamir gumaziba, Godin uan Nguibam Itim bagh asiziba tue

da isia mighirir ofaba, ko ofan igharazir mabar amusi, bizer manam bagh ia mikinti, ia da isi me daning. Bulmakaun apurir igiaba, sipsipin apuriba, sipsipin nguziba o wit, amangsizim, wainin dipam, o olivin borem, ia dughiatam ataghiraghan marki, ia zurara dughiaabar me daning. **10** Ia kamaghin damuti, me Godin uan Nguibamin Itim ifongezir ofabar amuva, a ko mikinti, a na ko nan otaribagh nighnigh deragh e damuam. **11** “Ki akar gavgavin, ua kamaghin ia migei. Tina akam baraghan koghman, gumazitaba an dipenir birimin agharitam asigh, aneminegh, an namnam giniva anemikizagham. Egh me an dipenim gasighasigh a damuti, a mati me bizer bar miziriziba inigha tintinibar dar pozim mikini. **12** God, Jerusalem ginabagha ghaze, a kagh ikiam. Eghti ni tina, atrivitim o gumazir kinitam, ni akar kam batuegh Godin Dipenir Jerusalem Itim gasighasighiti, God pazivira ni damigham. Ki Atrivim Darius, akar gavgavir kam gami. Ia bar deraghvira an gin mangi.” **13** Ezi gavmanin gumazir dapanim Tatenai, ko Setar Bosenai, ko gumazir aning ko ingarir igharaziba, me Atrivim Dariusin akar gavgavin baraki, egha bar a mikemezi moghiram ami. **14** Kamaghin amizi, Judan gumazir dapaniba ingangarim bar deraghavira a gamua ghuavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumazimning Hagai, ko Idon ovavir borim Sekeraia, aning gavgavin me ganiga me abiri. Ezi Israelian God mikemezi moghin, me ingavaria ikia ghua anegifa. Egha Persian atriviba Sairus ko Darius ko Atrivim Artaserksis, me bar mikemezi moghira, Judaba Godin Dipenimin ingari. **15** Egha Darius atrivimin itir dughiamin, me namba 6in azenimin, Adarin iakinimin, namba 3in aruemin, me Godin Dipenim agifa. **16** Egha Israelin gumamaziziba bar, ofa gamir gumaziba, Livaiba, ko gumamazizir kalabus ategha uamatagha izezir igharaziba, me bar Godin ziam famin isar ekiam gamua, Godin Dipenim isa an agharim garigah, bar akongegha ghaze, dipenir kam a Godin Dipenimra. **17** Me Godin Dipenim ginighnighamin ofabagh amua, 100plan bulmakaun apuriba, 200plan sipsipin apuriba, 400plan sipsipin nguziba ko 12plan memen apuriba isa ofabagh ami. Me memen kaba, Israelin anababar 12pla vaghvagha, men arazir kuraba batoghasa dar ofa gami. **18** Egha uaghan me Jerusalem itir Godin Dipenimin arazibar gin mangasa, ofa gamir gumaziba ko Livaiba amisevegha, ingangariba ko ingangarir danganibar ua me arisi. Me Moses Akinafarimin Osirizi moghiram ami. **19** Gin izir azenimin, iakinir faraghavira zuimin, namba 14in aruem, gumamazizir kalabus ategha uamatagha izezir kaba, God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigha isam gamua bar akonge. **20** Ofa gamir gumaziba ko Livaiba ruegha uari akirigha Godin damazimin zue. Egha Livaiba, God Israelia gitazir ofabar amuasa sipsipin nguzibav soke. Tuavir kamin me Israelian kalabus ategha ua izeziba, ko ofa gamir gumaziba, ko me uari bagha ofabagh ami. **21** Ofan me amir asizir tuzir kaba, Israelian kalabus ategha ua izeziba, me bar uari inigha da ame. Ezi uaghan nguazir kamin itir gumamazizir igharaziba, me ikizir igharazibar arazir miziriziba ategha, Ikiavira Itir Godin ziam fasa ifonge, a Israelian God, me bar uari inigha ofan bakar asizir tuziba ame. **22** Me aruer 7plan bar akuegha Yis Puvatzir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an isam gami. Me fo, Ikiavira Itir God, Asirian atrivim gamizi a me ko navir amirizim inigha, Israelia Godin Dipenimin ingangarim men akura. Kamaghin amizi, me guizbangira bar akonge.

7 Azenir aviriba givazima gin, Artaserksis Persian atrivimin itima, gumazir mam Babilonin iti, an ziam Esra. Esra an Aronin ovavir boribar mav. Esran inazir afeziabar ziabar kara: Esra, a Seraian otarim. Ezi Seraia, Asarian otarim. Ezi Asaria, Hilikian otarim. Ezi Hilikia, Salumin otarim. Ezi Salum, Sadokin otarim. Ezi Sadok, Ahitupin otarim. Ezi Ahitup, Amarian otarim. Ezi Amaria, Asarian otarim. Ezi Asaria, Meraiotin otarim. Ezi Meraiot, Serahian otarim. Ezi Serahia, Usin otarim. Ezi Usi, Bukin otarim. Ezi Buki, Abisuan otarim. Ezi Abisua, Finiasin otarim. Ezi Finias, Eleasarin otarim. Ezi Eleasar, Aron otarim. Ezi Aron, a ofa gamir gumazibar dapanim. **6** Bar

fomira Ikiavira Itir God, Israelian God, uan Araziba isa Moses ganingi. Ezi Esra deravira Moses Osirizir Arazibagh fo. Ezi dughiaabar zurara, God deraghavira Esra gami, kamaghin Esra bizer tiziba bagha Atrivim Artaserksisin azangansi, ana ganidi. Egha Artaserksis atrivimin itima, an namba 7in azenimin, Esra Israelian gumamazizir igharaziba ko Babilon ategha ua Jerusalem zui. Men aven ofa gamir gumaziba ko Livaiba, ko onger akabar faragha zuir gumaziba, ko Godin Dipenimin garir gumaziba koma, Godin Dipenimin ingangarimin gamir gumaziba. **8** Esra me ko, iakinir faraghavira itimin, an aruer farazimin Babilon ategha Jerusalem zui. Ezi God men akurazi, me iakinir namba 5in, an aruer farazimin Jerusalem oto. **10** Esra, Ikiavira Itir Godin Arazibagh fogh deravira dar gin mangasa, pamtemin ingarir gumazim. Egha a uaghan arazir God ifongeziba ko bizer a damuasa me mikemeziba, deravira Israelian sure damuti, me uaghan deravira dar gin mangam. **11** Ofa gamir gumazir kam Esra, a uaghan Godin Arazibagh fozir gumazibar mav, a Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba ko arazir God ifongeziba, a bar dagh fo. Ezi dughiar kamin, Atrivim Artaserksis akinafarir mam osirigha Esra ganingi. Ezi akinafarim kamaghin migei: **12** “Ki Atrivim Artaserksis, ki kantrin atrivibar atrivir ekiam. Dughiar aghuim Esra, ni ofa gamir gumazim, egha Godin Uan Nguibamin Itimin Araziba, ni bar adagh fo. **13** Ki akar gavgavimin uan ingangarir gumazibav kemegha ghaze, Israelian gumamazizir datirighin kagh itiba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, men nin gin Jerusalem mangisi ifuegh, egh me mangi. **14** “Ki 7plan gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba ko, e ni amadaghti, ni mangi Jerusalem ko Judan gumamaziziba itir danganiba bar dar gan, egh kamaghin me gifogham, me Godin Arazibar suiragha dar gintisi, o puvati. Godin Arazimin Akinafarir kam, a nin agharimin iti, ezi ni an suiraghav iti. **15** Ezi ki uan fofozir gumaziba ko, gol ko silva ko bizer aghuitaba inigh Israelian God daningasa. Eghti ni bizer aghuir kaba inigh mangi Godin Dipenir Jerusalem itimin dar arigh. **16** Egh uaghan, ni Babilonin Distirighin inizir gol ko silvaba inigh mangi. Egh uaghan, bizer Israelia ko ian ofa gamir gumaziba Jerusalem itir Godin Dipenimin ingarasa puram aningiziba, ni da inigh mangi. **17** “Ni deravira dagiabar amu. Ni bulmakaun apuriba ko, sipsipin apuriba ko sipsipin nguziba, ko wit ko wain, givezegh da inigh mangi Jerusalem itir Godin Dipenimin otogh ofa gamir dakozimin ofa damu. **18** Ia ofan kabagh ivezegh givaghti gol ko silvan naba ikivira ikiti, ni uan adarazi ko ia uan God ko mikimiva, an nighnizim gifogh, dagiar kaba isi bizer a ifongezibagh ives. Egh ia fogh givagh bizer kabara, dagiar kabar dagh ivesegh. **19** Ia itariba ko dipaba apir itarir ia uan Godin Dipenimin an ziam fasa me ia ganingiziba, ia da inigh mangi bar da isi uan Godin Dipenimin ada arikigh. **20** Eghti bizer kaba oteveghti, ia nan dagiar dipenimin na da dagiataba inigh bizer otevezir igharaz tabagi ivesegh. **21** “Ki Atrivim Artaserksis, nan dagiar dipenimin ingangarir gumaziba, me Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin iti, ezi ki akar gavgavin me ganidi. Nan migirigiam kamakin, ofa gamir gumazir kam Esra, Godin uan Nguibamin Itimin Araziba, a bar deravira dagh fo. A Godin Dipenimin ingarsi, bizer tizim bagh ian azangam, eghti ia zuamiram a daningigh. **22** Eghti bizer ia a daningamiba, da dibononir kam gaghghan marki, Silva 3,400 kilograma iki, wit 500 beghiabara iki, wain 2,000 litara iki, eghti olivin borem 2,000 litara iki. Eghti amangsizim a ifongezibagh moghin ia a daning. **23** Ia Godin Uan Nguibamin Itim, uan Dipenim bagha ifongezir biziba, ia bar ada isi Ezra daning. Ki kamaghin ifonge, Godin adarin, na ko nan boriba ko nan ovavir borir gin otivamiba, bar en ikian koghman. **24** “Ia orakigh, ia ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, onger akabar faragha zuir gumaziba, Godin Dipenimin garir gumaziba, koma Godin Dipenimin ingangarim gamir gumaziba ko Godin Dipenimin ingarir gumazir igharaziba, ia takisin dagiaba me dam da inian marki. **25** “Ki fo, Esra, nin God fofozir bar avirim ni ganingi, kamaghin ni ingangaribar faragha zuir gumaziba ko jasha, amiseveghiti, me gumamazizir Yufretisin Fanemin vongin ikia Godin Arazibar gin zuiba, deragh

me gativagh me damu. Egh ian gumamazizitaba deragh Godin Arazibagh foghan koghti, ni deragh men sure damuti, me fogh dar gin mangam. **26** Eghti gumazitaba nin Godin Arazibar gin mangan kogham, o ki Atrivim Artaserksis, nan akar gavgaviba dar gin mangan kogham, eghti ni bar zuamira ivezir kuram me daningam. Ni me misueghti me aremegh, o me amadaghti me mangi saghon itir kantrin igharazitamin mangi, o men biziba inigh, o me isi kalabus datigh.” **27** Ezi Esra ghaže, “Ikiavira Itir God, an en inazir afeziabar God, ki bar a minabagha an ziam fel An Atrivim Artaserksisin nighnizim fezi, a Ikiavira Itir Godin Dipenir Jerusalemim itim deragha a damuasa ifuegha tuavir kam ati. **28** God nan apanguvighavira ikia, kamaghin an atrivim ko nighnizir aghuiba atrivim ganidir gumaziba, ko an ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba nighnizim me ganingizi, me nan akurvaghasa bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God, nan God, a nan akuragha gavgavim na ganingizi, ki Israelian anababar gumazir dapanir aviriba uabin gin Jerusalemim mangasa men azangisizima, me uaghan mangasa ifonge.”

8 Kar Israelian anababar gumazir dapanir Babilonin kalabus ategha, Esran gin umatetegha Jerusalemiz ghuziba, men ziaabar kara. Dughiar kamin Artaserksis atrivimin iti. **2** Gersom, a Finiasin ikizimin ovavir boribor mav. Ezi Daniel, Itamarin ikizimin ovavir boribor mav. Ezi Hatus, a Sekanian otarim, egha Devitin ikizimin ovavir boribor mav. Ezi Sekaraia, Parosin ikizimin ovavir boribor mav. Ezi an adarazi 150plan gumaziba Sekaraia ko ghue. Men ikizimin adarazir, akinafarir men inazir afeziabar ziaba itir mam, me an suira. **4** Ezi Elioenai, a Serahian otarim egha Pahatnoapin ikizimin ovavir boribor mav. Ezi an adarazi 200plan gumaziba a ko ghue. **5** Ezi Sekania, a Jahasielin otarim, ezi an adarazir 300plan gumaziba a ko ghue. **6** Ezi Ebet a Jonatanin otarim, egha Adinin ikizimin ovavir boribor mav. An adarazir 50plan gumaziba a ko ghue. **7** Ezi Jesaia, Atalian otarim. Egha Elamin ikizimin ovavir boribor mav. Ezi an adarazir 70plan gumaziba a ko ghue. **8** Ezi Sebadaia, a Maikelin otarim, egha Sefatian ikizimin ovavir boribor mav. An adarazir 80plan gumaziba a ko ghue. **9** Ezi Obadia, a Jehielin otarim, egha Joapin ikizimin ovavir boribor mav. Ezi an adarazir 218plan gumaziba a ko ghue. **10** Ezi Selomit, a Josifian otarim. An adarazir 160plan gumaziba a ko ghue. **11** Ezi Sekaraia, a Be bain otarim, egha Be bain ikizimin ovavir boribor mav. An adarazir 28plan gumaziba a ko ghue. **12** Ezi Johanan, a Hakatanin otarim, egha Asgatin ikizimin ovavir boribor mav. An adarazir 110plan gumaziba a ko ghue. **13** Ezi Elifelet ko Juel ko Semaia, me Adonikamin ikizibar ovavir boriba. Egha Adonikamin adarazir 60plan gumaziba, gumazir kaba ko ghue. Egha me dughiar kamra me ko ghuzir puvati. Me gin dughiar igharazimin ize. **14** Ezi Utai ko Sakur, aning Bikvain ikizimin ovavir boribor gumazimning. Bikvain adarazir 70plan gumaziba aning ko ghue. **15** Ki Esra, ki me ko ghua Ahavan nguibar ekiamin Faner an amadaghan zuimin gumamaziziba akuvagha, me ko 3plan aruebar dangarir kamin iti. Egha ki ofa gamir gumazibar marazir garima, me en tongin ti, ezi Livain tav itir puvati. **16** Kamaghin amizi, ki gumazir dapanir 9plan diazi me ize. Gumazir kabar ziaabar kara: Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Jarip, Elnatanin igharazim ko Natan, Sekaraia koma Mesulam. Egha ki uaghan fofozir aghuim itir gumazir pumuningin dia. Aningin ziamning, Joiarip koma Elnatan. **17** Egha ki me amadazima, me Ido bagha ghue. Ido a Godin Dipenimin ingangarir gumazim. Egha nguibam Kasifian gumazir dapanim. Ki akam amaga ghaže, a koma, a ko ingarir gumazibar azaraghtima, a gumazitaba amadaghtima me ize, e ko Godin Dipenimin ingaram. **18** Godin apangukvum e ko itima, a Livain gumazir mam e bagha anemada. An ziam Serebia, egha Malin adarazir mav. A deraghavira ingangaribagh ami. Ezi an otariba ko an adarasi, 18plan gumaziba a ko ize. **19** Ezi Ido uaghan Hasabia ko Jesaia amada. Aning Merarin adarazir gumazimning, egha uan ikizimin gumazir 20pla ko ize. **20** A uaghan 220plan gumazir Godin Dipenimin ingangarim damuamiba amangi. Fomira Atrivim Devit uan gumazir dapaniba

ko, gumazir kabar inazir afeziabagh inabazi, me Livaibar akura. Ezi 220plan gumazir kabar ziaba, akinafarir mamin iti. **21** E Ahavan Fanemin boroghin ikiava, ki kamaghin gumamazizibav gei, “E dagheba ateghiva uan Godin damazimin uari abinigham. Egh e Jerusalemim mangamin dughiamin, e uarir akuraghis an azaraghti, an e ko en boriba ko en bizibar ganam.” **22** Ki kamaghin me migei, ki tizim baghavira atrivimin azangsighan aghua, eghti a tuavimin en apanibar e geghuvinam hoziabagh apiaghirir gumaziba ko midorozir gumaziba na ganighai. Ki atrivim ko itir dughiamin, ki kamaghin a mikeme, “En God a bar deraghavira gumamazir an gin zuiabagh ami. A uaghan gumamazir an akabar gin zuir puvatiziba, a men atara mizazim me gasi.” Ki kamaghin atrivim mikeme, kamaghin amizima, ki midorozir gumaziba bagh an azangsighan aghumsiki. **23** Egha e dagheba ategha uan God ko migeima, an en akam baragha, e geghuva deraghavira e gami. **24** Ki Serebia ko Hasabia ko 10plan faraghavira zuir ofa gamir gumazir igharaziba misevegha, men diazi me ize. **25** Bar fomira atrivim ko nighnizir aghuiba a ganidir gumaziba, ko gavmanin ingarir gumazir dapaniba, ko Israelian gumamaziziba bar, me silvaba ko golba ko itariba isa Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa na ganing. Ezi ki da inigha dar osimtizim meneghega, da isava ofa gamir gumazir kabagh aningi. **26** Bizir ki me ganingizir kaba, dar osimtiziba kamakin: Silvan osimtizim, 22,000 kilogram, ezi golin osimtizim 3,400 kilogram, ezi 100plan silvan itarir ekiair kabar osimtizim, da vaghvagha 34 kilogram. **27** Golin itarir ekiair 20pla, dar osimtizim vaghvagha 8 kilogram ko 400 grem. Brasin itarir ekiair pumuning, me bar deraghavira aningin ingarizi aning taghtasi, ezi aningin ivezim mati golin itarir ekiair pumuning. **28** Ezi ki 12plan ofa gamir gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Ia oragh. Ia Ikiavira Itir God, en inazir afeziabar God, a ua bagha ia amisevezi, ia an damazimin zuegh an ingangarim damuam. Ezi kamaghira, itariba ko dipaba apir itariba uaghan Godin damazimin zue, egha da an bizibara. Ezi silva ko gol, gumamaziziba uan ifongiamin gin ghua da isa pura ofan min Ikiavira Itir God ganing. **29** Ia bizir kaba deravira dar gan mangi Jerusalemim Godin Dipenimin otogh. Egh ia munagh da isiva, Godin Dipenimin aven itir dangaminin mangi ofa gamir gumazir ekiaba ko Livaiba ko Israelian ikizibar gumazir dapaniba, ia men damazimin bizir kabar osimtiziba meng men agharim darigham.” **30** Ki mikemegha gizavima, ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me e ko Jerusalemim mangasa, silva ko gol ko itariba isi. **31** Kar iakinir faragha zuimin, namba 12in aruemin, e Jerusalemim mangasa Ahavan Fanem ataki. Ezi en God e ko ikia, deravira en garima, bizir kuratam tuavimin e batozir puvati. Kamaghin apaniba iza e misoghezir puvatizi, okimakiar gumaziba tuavir miriamin mongegha uari fava en mikirava en biziba okemezir puvati. **32** E ghua Jerusalemim otivigha, 3plan aruebar avughsa pura iti. **33** Egha namba 4in aruemin, e Godin Dipenimin ghua silva ko gol ko itarir kabar osimtiziba meneghega, da isa ofa gamir gumazim Meremot ganing. Meremot a Urian otarim. A ko Finiasin otarim, ofa gamir gumazim Eleasar, koma Livain gumazir pumuning, Josabat a Jesuan otarim, ko Noadia, a Binuin otarim ko me ganing. **34** Me bar uari inigha bizir kaba deravira da meneghega da guragha dar osimtizim gifogha ghaže, biziba bar iti. Egha da isa akinafarimin aven vaghvagha da osiri. **35** Dughiar kamin, kalabus ategha ua izezir gumamaziziba bar, asizir maba inigha iza Israelian God bagha asiziba tue da isia mighirir ofabar amuasa. Me Israelian anabar 12pla bagha bulmakaun apurir 12plan ofa gami. Egha uaghan sipsipin apurir 96pla, ko 77plan sipsipin nguziba isa ofa gami. Egha uaghan memen 12pla isa me uan arazir kuraba gin amangasa uaghan dar ofa gami. Asizir kaba bar, me avimin tue da bar isia mighirir ofabar min Ikiavira Itir God ganing. **36** Egha uaghan me akinafarir atrivim me ganingizim isava, Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin gumazir dapanim ko, a ko ingarir gumazir igharazibagh aningizi me an ganigha, gin deravira Godin gumamazizibagh amua, Godin Dipenimin ingangarimin men akurvasi.

9 Bizir kaba bar givazima, gin Israelian gumazir dapaniba iza kamaghin na migei, "Israelian gumazamiziba ko ofa gamir gumazir maba ko Livaiba, God gifozir puvatizir darazir saghuaimin itir puvatigha men arazibagh ami. Kar arazir kurabagh amir ikiziba. Me Kenania ko Hitia, Peresia, Jebusia, Amonia, Moapia, Isipia ko Amoria. **2** Judan gumazir maba, uari ko uan otariba bagha men guivir mabar ikiasa me ini. Kamaghin amizi, e God ua bagha amisevezir darasi, e God gifozir puvatizir gumazamiziba ko porogha men min ami. Gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba kamaghin amima, gumazir igharaziba men gara uaghan men min ami." **3** Ezi ki migirigiar kam baregha, nan navim bar oseme. Ezi ki uan korotiam abiaghariha uan dapanir arizim ko ghuamasizibar suigha da asiagharihi. Ezi nan nighniziba bar otevezi ki puram aperaghav iti. **4** Ki osemegeha aperaghav ikia ghuavti guaratizimin ofa damuamin dughiam oto. Ezi gumazamiziba nan gara men marazi kamaghin fo, kalabus ategha ua izezir gumazamiziba, deravira Godin gin zuir puvatigha arazir kurabagh ami. Egha me Israelian Godin akabagh fogha an aningagharim ginighnigha bar atiatingi. Egha men avirim iza ki aperaghav iti naghin tugha nan gari. **5** Ezi guaratizimin ofa damuamin dughiam otozi, ki uan korotiar ruarim ko azenan itir korotiar ki abiaghazibiba, da nan mikarizimin ikiavira itima, ki dikafi. Egha ki ikiavira Itir God, a nan God, an damazimin uan tevminning apirigha uan agharimning fegha kamaghin God ko migei, **6** "O God, ni nan God. Ki uan guam fegh nin ganan bar aghumsiki, Ki fo, en arazir kuraba bar ekevegha ghua en dapanibagh afiragha bar pin ghu. En osimtizim bar ekevegha ghua overiamin min pin mar ghuavanabo. **7** Bar fomira, en inazir afeziabar dughiamin ikegha iza datirighin, en arazir kurabar osimtizim bar ekevegha ikiavira iti. En arazir kurar kaba baghin, ni en atriviba ko en ofa gamir gumaziba ko e isa, atrivir igharazibar agharim gatizi, me iza en suigha e misozi e ariaghiri, me en biziba okia, egha kalabuziabar min e atera ghue. E guizbangira bar ikuvigha aghumsigha kamaghira iti. **8** "O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en apanguvigha, en ikiavira itir varazira ataghizima, e kalabuziam ategha, deravira nin nguazir bar zuezir kamin aven iti. Guizbangira, ni en akurazima, e mati kalabusin aven ikiavira itima, ni gavgavim e ganingim. Egha ni en akuragha, en damazibagh amizi, e ua deravira gari. **9** Guizbangira, e mati kalabusin itima, en God e ataghizi, e kalabusa ikiavira itir puvati. Ni en apanguvigha Persian atrivibar damazimin deraghavira e gamua, ikirimirir iglam e ganidi. Ezi me nin Dipenir akaraghirezim uam an ingarasa en amamangarisi. Egha en akurvazima, e kagh Juda ko Jerusalem deravira iti. **10** "O en God, bizir kaba bar otivizi, e datirighin ua manmaghin mikimam? Ni arazir aghuubar e gamima, e nin akar bar gavgaviba barazir puvati. **11** Nin akan inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, me nin akar gavgavim isa kamaghin e migei, nguazir e aven mangi iniamim, a nin damazimin zuezir puvati. Ezi, guizbangira, gumazamizir nguazir kamin itiba, men araziba bar mizegha bar ikufi. Ezi men arazir kurar kaba nguazim bar anevara. **12** Kamaghin amizi, ia uan guiviba men otaribar aningan marki. Egh uan otariba men guivibar aningan marki. Egh me deravira ikisi ia men akurvaghan marki. Egh me damuamin biziba, ia men akurvaghan marki. Ia deraghvira nan akam baregh, egh deravira dapiagh gavgavigham. Eghti ian ovavir boriba nguazir kamin deravira dapiagh gavgavigh, nguazir kamin dagher aghuubar ami mamaghira ikiam. **13** "Bar guizbangira, ni kamaghin e mikemezi, e nin akam baraghazir puvatigha, arazir kurar avirim gamua osimtizir ekiam en iti. Ezi puvati, ni e gasighasigha bar e agivazir puvati. Ni en marazi ataghizima varazira ikiavira ikia kati. **14** E bizir kabagh fo, egh e tizim bagh nin Akar Gavgaviba bareghan kogh, ua gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, e men ikiam? Kar bar arazir kuram. E fo, e kamaghin damightima, ni en aningagheghti, en ikiavira itir varazira me ua ikian kogham. **15** O Ikiavira Itir God, ni Israelian God, ni arazir aghuubaram ami. Ezi e arazir kurabagh amima, ni pazavira e gamima, en ikiavira itir varazira iti. Egha e

fo, e nin boroghin mangasava, e gumazamizir aghuiba puvati. E arazir kurabagh amir gumazamiziba, egha e osimtizim ikia, nin damazimin tuivan ibura."

10 Egha Esra, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin ikia nguazir kamin guivibar ikiamin arazimin osemegeha, God ko migia nguazimin uabi ekunigha irighav ikia azia arazir kurar kabur gumigaviara iti. Ezi Israelian gumaziba ko amiziba, ko borir bar avirim, bar izava anekiarugha uaghan puvirama aziava arai. **2** Ezi Sekania, a Jehielin otarim, egha Elamin ikizimin mav, a iza kamaghin Esra migei, "Bar guizbangira, e Godin akan batuegha God gifozir puvatizir amizibar iti. Ezi tuavir mam iti, eghti Israelian gumazamiziba tighar ua nighnizir gavgavim Godin ikiam. **3** E datirighin uan God ko akar gavgavim akirigh mikim suam, e uan amuir en gin zuir kaba ko men boriba, isi ua me amangighti, me ua uan nguibabar mangam. Ni ko gumazir Godin Akar Gavgavibar apengan itir igharaziba, ia e mikim. Eghti Godin Araziba manmaghin damusi e mikimti, e a damuam. **4** Ni dikavigh tugha, kar nin ingangarir ni damuamin. E ni ko navir vamira ikia nin girakirangin iti. Eghti ni gavgavigh a damu." **5** Kamaghin amizi, Esra dikavigha ofa gamir gumazibar, gumazir dapaniba ko Livaiba ko Israelia mikeme, eghti me Sekania mikemezi moghin, akar dikirizim God ko a damuam. Egha me akar kam akari. **6** Ezi Esra Godin Dipenimin tiar akan ategha Eliasipin otarim, Jehohanar itir danganimin ghegha, dimagarir kamin aziava, Israelian kalabus ategha ua izezibar arazir kurar kam ginighnigha, daghetam ko dipatam amezir puvati. **7** Ezi me akam amadagha ghaze, Juda ko Jerusalem itir kalabus ategha ua izezir gumaziba, me bar izi Jerusalem uari akufagh. **8** Ezi gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba akar gavgavim me ganiga ghaze, dughiar 3pla tighar otogh givaminim, ia bar izi. Eghti gumazitam izeghan koghti, e an biziba a dama da iniam. Egh Israelian gumazamizibar tongin a batuegham. **9** Ezi 3plan dughiar kaba otogha gifa. Kar iakinir namba 9in, an aruer namba 20, Judan anabamin gumazamiziba ko Benjaminin anabamin gumazamiziba bar iza Jerusalem otifi. Egha me Godin Dipenimin boroghin uari akuvamin danganimin apia. Ezi maburan amozim ariki. Me osimtizir kamin migirigiaba baraghasa nighnigha atiatia itima, amozim iza mamaghira iti, ezi me arugharugha nisi. **10** Ezi ofa gamir gumazim Esra dikavigha tugha kamaghin me migei, "Ia nguazir kamin ikizibar amizir God gifozir puvatizibar iti, ezi arazir kamin, ia Godin akan batoke. Egha Israelian arazir kuram osimtizim gamima, a bar ekefe. **11** Ia oragh, ia datirighin, uan arazir kurabar gum Ikiavira Itir Godin mikim, a ian inazir afeziabar God. Egh a ifongezir arazibara ia dar amu. Egh en nguazimin itir ikizibar gumazamiziba ko poghan marki. Egh uaghan God gifozir puvatizir amizir ia itiba batokegh." **12** Ezi gumazamizir kaba bar pantemin kamaghin migei, "Bar guizbangira! E ni migei moghira damuam." **13** Egha me uaghan kamaghin migei, "En avirim bar ekefe. Ezi amozim uaghan ekevegha pament izi, eghti e purama azenimin kamagh mitivigh iki akan akiran kogham. Osimtizir e amizir kam, e aruer vamira o aruer pumuningin anekirighan koghan. En avirim, arazir kurar kam uaghan an aven ti. Ezi e zuamira uari akirighan kogham. **14** Ia en amamangatightima, en gumazir dapanibara ikiva e bagh osimtizir kam akir. Ia dughiatiba amiseveghti, gumazir amizir God gifozir puvatizibar itiba, vaghvagha iziti, nguibaba vaghvagh men gumazir dapaniba ko jasba, me ko bizir kam akiram. Eghti tuavir kamin en Godin aningagharir kuram e ataghiragham." **15** Gumaziba bar migirigiar kamin amamangatizi, Asahelin otarim Jonatan, ko Tikvan otarim Jasea, aning aghua. Ezi Livain gumazim Sabetai koma Mesulam, aning uaghan aghuagha Jonatan koma Jasean nighnizim bagha gavgafi. **16** Ezi kalabus ategha izezir darasi, nighnizir kam gifonghe. Ezi ofa gamir gumazim Esra, gumazir dapaniba amisevegha men ziaba osiri, me vaghvagha uan anababar ikizibar gumazir dapaniba. Ezi namba 10in iakinimin, an aruer faragha zuimin, me apiagha osimtizir kamin garava a tuiissi. **17** Ezi iakinir 3plan

gin, gumazir ikizir igharazibar amizibar itiba, me men osimtizir kaba akirigha gifa. **18** Kar, ofa gamir gumazir God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara: Masea ko Elieser ko Jarip ko Gedalia. Me Josuan ikizim. Ezi Josua Jehosadakin otarim. **19** Me uan amuiba batueghasa, akar gavgavim akiri. Me kamaghin fo, me arazir kuramin osimtizim iti. Egha men osimtizim bangin me vaghvagha sipsipin apurir mam inigha Godin ofa gami, eghti God men arazir kuramin osimtizim gin amadagham. **20** Ezi Hanani ko Sebadaia, aning Imerin ikizimin ovavir otarimning. **21** Ezi Harimin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Masea, Elaija, Semaia Jehiel koma Usia. **22** Ezi Pasurin ovavir boribar marasi, men ziabar kara: Elioenai, Masea, Ismael, Netanel, Josabat koma Elasa. **23** Kar Livain gumazir amizir God gifozir puvatizibar itibar ziaba: Josabat, Simej, Kelaia, an ziar mam, Kelita, ko Petahia, Juda ko Elieser. **24** Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazibar mav, a God gifozir puvatizir amizimin iti, a Eliasip, a uabira. Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, God gifozir puvatizir amizibar itiba, men ziabar kara: Salum, Telem ko Uri. **25** Ezi Israelian gumazir igharaziba, me God gifozir puvatizir amizibar iti, men ziabar kara: Ramia, Isia, Malkia, Mijamin, ko Eleasar ezi mav Malkia ko Benaia, kar Parosin ikizimin ovavir boriba. **26** Ezi Matania, Sekaraia, Jehiel, Apdi, Jeremot ko Elaija. Kar Elamin ikizimin ovavir boriba. **27** Ezi Elioenai, Eliasip, Matania, Jeremot, Sabat, koma Asisa. Kar Satun ikizimin ovavir boriba. **28** Jehohanan, Hanania, Sabai, ko Atlai. Kar Beban ikizimin ovavir boriba. **29** Mesulam, Maluk, Adaia, Jasup, Seal ko Jeremot. Kar Banin ikizimin ovavir boriba. **30** Atna, Kelal, Benaia, Masea, Matania, Besalel, Binui, ko Manase. Kar Pahatmoapin ikizimin ovavir boriba. **31** Elieser, Isiya, Malkia, Semaia, Simeon, Benjamin, Maluk, ko Semaria. Kar Harimin ikizimin ovavir boriba. **32** Matenai, Matata, Sabat, Elifelet, Jeremai, Manase, ko Simej. Kar Hasumin ikizimin ovavir boriba. **33** Madaia, Amram, Uel, Benaia, Bedea, Keluhi, Vania, Meremot, Eliasip, Matania, Matenai, Jasu, Bani, Binui, Simej, Selemia, Natan, Adaia, Maknadebai, Sasai, Sarai, Asarel, ko Selemian. Semaria, Salum, Amaria, ko Josep. Kar Banin ikizimin ovavir boriba. **43** Jeiel, Matitia, Sabat, Sebina, Jadai, Joel, ko Benaia. Kar Nebon ikizimin ovavir boriba. **44** Gumazir kabanang, bar God gifozir puvatizir amiziba inigha dar iti, ezi amizir kabar marazi boriba bategha gifa. Ezi Israelian gumazir kaba uan amuiba ko borir kaba batoghezi, me uamategha uan nguibabar ghue.

Nehemia

1 Eghaghanir kam, Hakalian otarim Nehemia an osiri. Bar fomira Artaserksis atrivimin itima, an azenir 20in aven, Kislevin iakinim oto. Ezi ki Nehemia ki Susan nguibar ekiamin iti, a gavmanin faragha zuir nguibar ekiam. **2** Ezi dughiar kamin Hanani nan aveghbuur mam ko gumazir bizir maba, Judan kantrin ategha isa Susan nguibar ekiamin otifi. Ezi ki me batogha fofoghassa kamaghin men azara, Judan gumazamizir Babilonin kalabuziam ategha ghueziba, me ti Jerusalemin nguibamin otivigha deragha iti, o puvati? **3** Ezi Jerusalemin nguibam uaghan deragha iti, o puvati? **4** Ezi me kamaghin migei, "Puvati. Gumazamizir Babilonin kalabus ategha uan nguazimin ghuezir varazira, me osimtizir ekiam iti. Ezi Ekiam gifozir puvatigha Jerusalemin boroghin itiba, me paza me gamizi me aghumsizir ekiam iti. Ezi Jerusalem avinizar divazir bar mitiar gavgavim ikuvighavira iti. Ezi divazir tiar akar avim fomira isiziba, da uaghan kamaghira iti. Jerusalema dar ingarizir puvati." **4** Ezi ki akar kam baregha aperaghav ikia puv azi. Egha bar osemegha dughiar maba ki dagheba tagha, Godin Uan Nguibamin Itim ko miaviara iti. **5** Egha ki kamaghin God ko migei: "O ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim, ni gavgavir ekiam itima, gumazamiziba nin atiatia nin apengan iti. Ni Akar Dikirizir Gavgavim e koma a gamua, an gin ghua, egh ni akar dikirizir kam ateghan kogham. Eghti gumazamizir ni gifongegha nin Akar Gavgavir gin zuiba, ni zurara bar men apanguvavira iti. **6** O God, ki nin ingangarir gumazim, arueba ko dimagariba ki Israelian akurvaghassa nin azangisi, me nin ingangarir gumazamiziba. Kamagh amizi ki kamaghin ifonge, ni kuarim atigh deravira nan azangsizim baragh. Ki guizbangira kamaghin nin damazimin migia ghaze, ki uan inazir afeziaba ko, arazir kuram gamigha gifa. Ezi erara pu. Puvati, Israelian gumazamiziba bar uaghan arazir kuram gami. **7** E nin damazimin arazir kuram gami. Fomira ni uan Akar Gavgaviba, ko arazir ni ifongeziba, ko bizir ni damuasa e mikemeziba, ni e bagha uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi e datirighin dar gin zuir puvati. **8** "Akar Gavgavir ni fomira isa Moses ganingizim, ni a ginighnigh, egh a gin amangan marki. Ni kamaghin migia ghaze, 'la Israelian gumazamiziba akirim na gasaraghti, ki ia batueghti, ia tintinibar mangi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin ikiam. Egh gin, dughiar ia saghan itir kantrin kamin, ia navibaghi iragh ua na bagh izi nan akamin gin mangam. Eghti ki nguazir ua bagha misevezim, a nan ziam famin danganim, ki ian aku an mangam. Ia kantrin bar saghon itibar ikiti, ki ua ia inigh izam." E ua ni bagha ize, kamaghin ki nin azal, ni uan akar dikirizimin gin mangi en akurvagh. **10** "E Israelia nin ingangarir gumazamizibar min iti. Egha e nin gumazamizibara. Ni uan gavgavir ekiamin, ni apanibar agharibar uam e inizi e ariaghirezir puvati. **11** O Ekiam, e Israelia, e nin ingangarir gumazamiziba, e bar ni gifongegha egha nin ziam fe. Ki kamaghin ifonge, ni Israelian azangsiziba baragh. Egh ki uaghan, kamaghin ifonge, ni nan azangsizim baragh, ki nin ingangarir gumazim. Ki mangi atrivimin ganamin dughiamin, ni atrivim damighi, a nan apangukuvigh egh nan akuragh." Ki atrivimin ingangarir gumazimin itir dughiamin, ki kamaghin God ko migei. Nan ingangarir kamakin, ki atrivimin wainin dipamin gara a bagha a inigha izima an anepi.

2 Ezi iakinir 4pla givazi, dughiar mam Atrivim Artaserksis apima, ki wainin dipam inigha a bagha izi. Dughiaaba bar ki ingangarir kam gamua nan navim ko guam bar dera. Ezi dughiar kam nan navim bar osemezi nan guam bar derazir puvati. **2** Ezi atrivim nan azara, "Mannagh amizi nin guam ikufi? Ni arei puvati, egha ni bizitam bagha navim ikufi?" Ame. Ki akar kam baregha digavir kuram gami. **3** Egha ki kamaghin atrivim migei, "O atrivim, ni dughiar ruarimin deravira ikiam. Guizbangira, nan navim bar oseme. Nguibar ekiam me nan inazir afeziaba afazim, a bar ikuvighavira iti. Ezi divazir bar

gavgavir kamin tiar akaba, avim fomira dar isizi, da uaghan kamaghira iti. Ki bizir kam ginighnigha bar oseme." **4** Atrivim akar kam baregha kamaghin nan azara, "Ki datirighin ni bagh tizim damuasa ni ifonge?" Ezi ki zuamira uan navir averiamin aven uabin akurvaghassa Godin Uan Nguibamin Itimin azara. **5** Egha ki kamaghin atrivim migei, "O atrivim, ga uaning, nin navim nan deraghti, ki bizitam bagh nin azangam. Kamaghin, Ni ifuegh na amadaghti, ki Judan nguazimin mangi nguibar ekiam uan inazir afeziabar mozibar itimin otogh, uan namakabar akuragh, ua uan nguibar ekiamin ingaram." **6** Ki atrivim ko migeima, ezi atrivimin amuin an min aperaghav iti. Atrivim na baregha ghaze, "A dera, ni mangi. Ni dughiar ruarim o otevinim Judan nguazimin ikiam o? Ni manadizoghin ua izam?" Ezi ki uan nighnizimin gun a migei. **7** Ezi ki atrivim akinafarim Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin, gavmanin gumazir dapaniba bagha osirizar akinafarim bagha an azara. Eghti akinafarir kaba me mikemeghti, me na ateghti ki men nguibar ekiamin mangi, Judan Distirighin otogham. **8** Ezi uaghan ki Asap bagh akinafaritam osirasa atrivimin azara, gumazir kam Atrivimin ruaribar gari. Akinafarir kam a mikemeghti a temer taba na danighita ki da abigham. Eghti ter ararir kabar me Jerusalemin divazimin tiar akabar ingariva, uaghan dipenir divazir gavgavim itimin tiar akamin ingarighi, midorozir gumaziba an iki Godin Dipenimin ganam. Egh uaghan nan dipenim sara ingaram. Dughiar kamin, God na ko ikia nan akurvasi. Kamaghin amizi, atrivim bizir kabar nan amamangati. **9** Egha atrivim midorozir gumazir dapanir maba, ko midorozir gumazir hoziabagh apiazir maba, me amadazi, me iza na ko tuavimin ghuavira iti. Egha e ghua Yufretisin Fanemin vongin itir provinsin otifi. Egha atrivimin akinafarim isa provinsin kamin gavmanin garir gumazibagh anaghti. **10** Ezi Bethoronin nguibamin gumazim Senbalat ko, Tobia an Amonian ikizimin ingangarir gumazir ekiam mam, aning orazi, ki Israelian akurvaghassa izi. Ezi aning bar na baseme. **11** Kamaghin amizi, ki Jerusalemin otogha 3plan dughiaabar pura iti. **12** God fomira Jerusalem bagh damuamin nighnizir kam nan navir averiamin aven na ganingi. Ezi dughiar kamin, ki gumazitam mikemezir puvati. Egha ki ikia ghua dimagarir arizimin dikavigha gumazir maba ko, e apiazir danganir kam ategha nguibar ekiamin divazimin gari. Ki uabira uan donki gaperagha zui, ezi marazi uan suebar zui. **13** Dimagarim ikiavira itima, ki gumazir vabara ko, e nguibar ekiam ategha, Aruem Uaghirir Naghin Tiar Akamin azenan zui, kar me kamaghin diborim, Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha e ragha sautin amadaghan ghua mozir pam gita, Mozir par kam, me Kuruzir Ekiamin Mozir Pam, a gati. Egha e ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin oto. E aruvira ikia izava, ki deravira divazir bar mitiar gavgavir me fomira dipirizim, ko tiar akar avimin isizibar gara da tuisi. **14** Ezi gin e ragha ghua notin amadaghan ghua Mozir Pamnin Tiar Akam ko Atrivimin Dipar Akarer Muziarimin oto. Ezi danganir kamin, tuavir kam kirizima, donkin ki aperazir kam mangan ibura. **15** Kamaghin amizi, dimagarir kamin, e Kidronin danganir zarim giraghue, egha ki deravira divazimin gari. Egha gin ua raghirigha tuavir e ghuezim, uam an izi. Egha iza tiar akar e ghuezim, e uam an oto. Kar Danganir Zarimin Tiar Akam. Egha ua nguibar ekiamin aven zui. **16** Jerusalemin itir gumazir dapanir tam, bizir ki dimagarimin amizir katam gifozir puvati. Guizbangira, ki Judan tavim mikemezir puvati. Ki ofa gamir gumaziba, ko gumazir dapaniba ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko gumazir igharazibar ingangarir e Judaba bar damuamim, ki me mikemezir puvati. **17** Ezi datirighin ki me akuvagha ghaze, "Ia ganigha fo, Jerusalem bar ikuvizi, an tiar akaba uaghan bar ikufi. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam ko aghumsizir dafam iti. Ezi datirighin e ua nguibar ekiamin divazimin ingaram, arazir kamin e gumazir e dipova itibar akabar kuagham." **18** Egha ki uaghan God nan akurazir bizir aghuigar gun me mikeme. Egha atrivimin akar aghuim uaghan me mikeme. Ezi me kamaghin akam ikaragha ghaze, "Bar dera. E datirighin ingangarir kam damuam." Me na mikemegha givagha, me ghua ingaramin

bizibar kiri. **19** Ezi Senbalat ko Tobia, ko Arabian gumazim Gesem, me bizer e damuamin akam baregha, me iza e dipova en ingarava aka kamaghin migia ghaze, “la tizim damuasa? la ua nguibar ekiamin divazir bar mitiar gavgavimin ingarasa, a? la ti ghaze, ia kamaghin damuva atrivim ko misogh an akam batoghham.” **20** Ezi ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Godin Uan Nguibamin Itim, e an ingangar gumaziba, an en akuraghti e ingangar kam damigham. Ezi iarara, Jerusalem ian nguibar ekiam puvati. Fomira ian inazir afeziaba nguibar ekiar kamin ikezir puvati. Kamaghin amizi, ingangar kam ian bizim puvati.”

3 Ezi gumaziba ua Jerusalem avinizir divazimin ingari. Ofa gamir gumazibar dapanim Eliasip, ko ofa gamir gumazir igharaziba, tiar akar ekier, me kamaghin diborim, Sipsipin Tiar Akam, me faragha an ingari. Egħa me anegivagħa, magħira God bagħa inabazir danganimin Godin ziam fe. Egħa gin me agasasa, tiar kamngnin ingarigha a gasara. Egħa me divazir ekiamin ingara ghua gumazir 100plan Apaniba Bagħa Gara itir Taua ko Hananelin Tauan tu. Me anegivagħa God bagħa inabazir danganimin, magħira Godin ziam fe. **2** Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, ofa gamir gumazibar boroghin ingara divazir namin ingari. Ezi Sakur, a Imrin otarim, a gumazir maba ko ingara ghua, Jerikon gumaziba ingari naghin oto. **3** Ezi Hasenan adarazi tiar akar ekier kam, me kamagħin a dibori, Osiribar Tiar Akam, me faragħa an ingari. Egħa ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagħ arisi. **4** Ezi Meremot gumazir maba ko divazir nar Osiribar Tiar Akam boroghin an ingara gavgavim a ganidi. Meremot a Urian otarim, egħa Hakosin igavatarim. Ezi Mesulam gumazir maba ko, divazir nar igharazimin ingari, a Meremotin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Mesulam a Berekian otarim, egħa Mesesabelin igavatarim. Ezi Sadok gumazir maba ko, divazir namin ingara ghua Mesulamin adarazi ingarizir divazir namin boroghin iti. Sadok a Banan otarim. **5** Ezi Tekoan nguibamin gumaziba an nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingara zui. Ezi Tekoan gumazir dapaniba, uari fava divazim faragħa an garir gumazibar akaba baragħan agħua, kamagħin amizi, gumazir dapaniba uan dafaribar ingangaritam gamizir puvati. **6** Ezi Pasean otarim Joiada, ko Besodean otarim Mesulam, aning gumazir maba ko, ingara ghua divazir kamin tiar akar mamin ingari. Me Jesanan Tiar Akam a garisi. Egħa ter akiniba isa tiar akamin miriabagh asegha, tiamin danganim da arigha egħa tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa dagħ arisi. **7** Ezi Gibeonin nguibamin gumazim Melatia, ko Meronotin nguibamin gumazim Jadon, ko Gibeonin nguibam ko Mispan nguibamin gumaziba, me divazir nam Joiada ko Mesulamin adarazir boroghin an ingara, ghua Yufretisin Fanemin vongin itir, provinsin gavmanin faragħa zuir gumazir dapanimin dipenimin oto. **8** Ezi Harhaian otarim Usiel, ko gumazir maba, divazir nam, Melatia ko Jadonin adarazir boroghin an ingari. Usiel, gumazir golin bizibar ingarir mam. Ezi Hanania ko gumazir maba divazir nam Usielin adarazir boroghin an ingara ghua Divazir Nar Bar Ekiamin oto. Hanania, a borer mugħuriar agħuubar ingarir gumazir mam. **9** Ezi Hurin otarim Refaia, gumazir maba ko, divazir nam Hananian adarazir boroghin an ingari. Refaia a Jerusalem itir distrighin akuar vuer mamin faragħa zuir gumazir dapanim. **10** Ezi Harumapin otarim Jedaia, ko gumazir maba divazir namin ingara an dipenimin boroghin oto. Ezi Hasapnean otarim Hatus, divazir nam Jedaian adarazir boroghin an ingari. **11** Ezi Harimin otarim Malkia, ko Pahatmoapin otarim Hasup, gumazir maba ko divazir nam Hatusin adarazir boroghin an ingari. Egħa me uagħan Tauan Bretha Tuer Danganimin divazimin ingari. **12** Ezi Haloħesin otarim Salum, divazir nam Harimin adarazir boroghin an ingari. Ezi an guiviba an akuragħa an ingari. Salum, a Jerusalem itir distrighin akuar igharazimin faragħa zuir gumazir dapanim. **13** Ezi Hanun ko Sanoan nguibamin

gumaziba, Danganir Zarimin Tiar Akamin ingari. Egħa tiamning isa tiamin danganim ingarigha egħa tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egħa me ghua divazir nar ekiamin, ingaravira ghua Tiar Akar Bizir Bar Miziriziba Akurir Danganimin oto, divazir nar kamin ruarim a 440 mitan tu. **14** Ezi Rekapin otarim Malkia, ko gumazir maba, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganimin ua an ingari. Egħa tiamning isa tiamin danganim ingarigha, egħa tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Malkia, a Bet Hakeremin Distrighin gumazir dapanim. **15** Ezi Kolhosen otarim Salum, a Mispan Distrighin gumazir dapanim. A gumazir maba ko, ua Mozir Pamin Tiar Akam, an ingari. Egħa ter ararir naba inigha tiar akam avasa a gjsin ivemin ingari. Egħa tiamning isa tiamin danganim ingarigha, egħa tiam asamin loghin gavgaviba ko ainin ruariba isa, tiam dukumasa aning garisi. Egħa me ghua divazir nam Selan Dipar Akarer Muziarin boroghin an ingara zui. Divazir nar kam atrivimin azenimin boroghin iti. Egħa me uam an ingara ghua Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin ghuavanadir dagiar addidiamin oto. **16** Ezi Asbukin otarim Nehemia, a Betsurin Distrighin akuar mamin gumazir dapanim, a gumazir maba ko, divazir nam Salumin adarazir boroghin an ingara zui. Me divazimin ingara ghua, Atrivim Devitin mozimin otogħa ghua, dipar akarer gumaziba ingarizim ko midorozir gumazir gavgaviba itir dipenimin boroghin oto. **17** Ezi Livain gumaziba divazir nar igharazibar ingari. Men ziabar kara: Banin otarim Rehūm, ko Livain gumazir maba, divazir nam Nehemian adarazir boroghin an ingari. Ezi Hasabia, a Keilan Distrighin akuar mamin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumazir maba, divazir nam Rehūmin adarazir boroghin, uam an ingari. **18** Ezi Henadatin otarim Bavai, a Keilan Distrighin akuar igharazimin gumazir dapanim, a ko an distrighin itir Livain gumaziba, divazir nam Hasabian boroghin uam an ingara zui. **19** Ezi Jesuan otarim Eser, a Mispan nguibar ekiamin gumazir dapanim, a Livain adarazir marazi ko, divazir nam Bavain adarazir boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam ghua me midorozir biziba arizir dipenimin oto. Dangarin kamin, divazim bar sigharkonim ati, ezi me Sigharkonim a garisi. **20** Ezi Sabain otarim Baruk, Livain igharaziba ko, divazir nam Eserin adarazir boroghin an ingari. Me bar gavgavigha pamtem an ingara Sigharkonimin ikegha ghua ofa gamir gumazibar dapanim Eliasipin dipenimin tiar akamin oto. **21** Ezi Urian otarim Meremot, an Hakosin igavatarim, a Livain maba ko, divazir namin ingara Eliasipin dipenimin tiar akamin ikegha, ingara ghua an dipenimin kuebamin tu. **22** Ezi ofa gamir gumazir maba, divazir nar mabar ingari. Jerusalem boroghin itir ofa gamir gumaziba, divazir nam Meremotin adarazir boroghin an ingari. **23** Ezi ofa gamir gumazimning Benjamin ko Hasup, ko marazi ua divazir nar ofa gamir gumaziba ingarizimin ikegha, an ingara ghua aningn dipenimin miriamin oto. Ezi ofa gamir gumazim Asaria, a Masean otarim, egħ an Ananian igiavotarim, a marazi ko, divazir nam uam an dipenimin boroghin an ingari. Ezi divazir nar kam, me Benjaminin adarazi ingarizir nagħin suiragħa, an ingara zui. **24** Ezi ofa gamir gumazim Binui, an Henadatin otarim, divazir nam uam an ingara Asarian dipenimin boroghin ikegha ghua Sigharkonimin tu. **25** Ezi ofa gamir gumazim Palal, a Usain otarim, marazir ko, divazir nam uam an ingara Sigharkonimin vongin ikegha ghua atrivimin dipenimin itir tauan tu. Tauan pin itir kam, a nguibar ekiamin garir gumazibar dipenimin boroghin tu. Ezi Parosin otarim Pedaia, marazi ko, divazir nar igharazim Palalin adarazir danganimin boroghin uam an ingari. **26** Me divazimin ingara ghua, Dipaba Isir Tiar Akamin ko tauan gumaziba Godin Dipenim garimin tu. Tiar akar kam, aruem anadi nagħin divazir nar kamin iti, ezi tauan kam aruem ghuaghiri nagħin iti, ezi divazir me ingarizim, aningn tizimin iti. Divazir nar kam Ofelin boroghin iti. Dangarin kam, Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, an iti. **27** Ezi Tekoan nguibamin gumaziba, divazir nam Pedaian adarazir boroghin uam an ingari. Kar dugħiar namba Zin, me ua divazimin ingari. Divazir nar kam, me tauan ekier Godin Dipenim boroghin itimin

vongin ikegha ghua Ofelin divazimin tu. **28** Ezi ofa gamir gumazir maba divazir nam uam an ingari, a notin amadaghan itir Hoziaba Zuir Tiar Akamin boroghin iti. Me vaghvagh divazir nar men dipenibar boroghin itibar ingari. **29** Ezi Imerin otarim Sadok, marazi ko, divazir nar ofa gamir gumazir kabar boroghin uam an ingari. Kar, an dipenim boroghin itir divazir nam. Ezi Sekanian otarim Semaia, marazi ko, divazir nar mam Sadokin adarazi boroghin an ingari. Semaia, a Godin Dipenimin Aruem Anadi Naghin Tiar Akamin garir gumazir. **30** Ezi Selemian otarim Hanania, ko Salapin otarir namba 6 Hanun, aning gumazir maba ko, divazir nam Semaian adarazir boroghin an ingari. Aning divazir nam faragha an ingarigha, datirighin ua divazir igharazir mam uam an ingari. Ezi Berekan otarim Mesulam, marazi ko, me divazir nam Hanania ko Hanunin boroghin an ingari. Me Mesulam dipenimin boroghin an ingari. **31** Ezi Malkia, a gumazir golin bizibar ingarim, a gumazir maba ko divazir nam Mesulamin boroghin uam an ingara ghua, Godin Dipenimin ingarir gumazibar dipenimin tu. Dipenir kam, Godin Dipenimin dagiabar ingarir gumaziba uaghan an aven iti. Dipenir kam Godin Dipenimin tiar akamin vongin iti, me ghaze kar Uari Akuvamin Tiar Kam. Egħa a divazir mikebamin, bar pin itir ghuriamin boroghin iti. **32** Ezi golin bizibar ingarir gumaziba ko dagiabar ingarir gumaziba, divazimin ingara divazir mikebamin bar pin itir ghuriamin ikegha ghua Sipsipbar Tiar Akamin tu.

4 Ezi Senbalat kamaghin oraki, e Judaba divazir kamin ingari. Ezi a puv atara dibovir akabar e gami. **2** A uan rooroaba ko Samarian midorozir gumazibar damazimin a kamaghin migei, "Judan gumazir amiragħmirazir kaba tizim damuasa? Me ti ghaze, me nguibar ekiar kam uam anesaragħam? Me ti ghaze, me uan God bagħ u ofabar amuam, a? Me ti ghaze, me Dipenir kamin ingarigh dughiar vaminar aven anegivagħam? Me ti ghaze, me fomira isizir bizibar pozibar tongin, dagiaba ingħi uar dar divazir aghuimin ingaram?" **3** Dughiar kam, Amonian gumazim Tobia, a Senbalatin boroghin tughav itima, a migirziar kam gami. Ezi Tobia kamaghin migei, "Are, divazir me ingarir kam, a tugh gavgavighan kogħam. Egħti afiar atiatam an għuavanangti, divazim bar akarighiregħam." **4** Gumazir maba iza Senbalat ko Tobian migirziagiabar gun na migei. Ezi ki God ko migia kamaghin an azai, "O en God, ni akar kurar apaniba e gamiba barasi. Me pazav e gami, ki kamagħsua, ni uabi me ikarvagħ. Ni me ategħtima okimakiar gumaziba men biziba okimiva, me inigh nguibar sagħuiabar itibar mangiva, me isi kalabuziam datigh. **5** Ni men osimtizim avaragħ men arazir kuraba gin amangan marki. Guizbangira, me divazimin ingarir gumazibar damazimin akar dibovir kurabagħ amua ni gamizi, nin aningagħarim men iti." **6** Ki God ko mikemegħa gifa, egħa dughiar otevinim e bar navir averiamin aven navir vaimira ikia, puvira ingarima divazim għuavanaga arighan għu. Ezi an nar kamagħhira tuzim ikiavira itima, e gin bar anegivagħam. **7** Ezi Senbalat, ko Tobia, Arebian gumaziba, ko Amonia ko, Asdotia me kamaghin oraki, e Jerusalemin divazimin ingangarir aghuim gamua divazir dipiragħireziba e bar dar ingari. Ezi me puvira en atara għuavira iti. **8** Egħ me uari inigh izi en ingangaribagħ asighasigh e ko misogħamin akar mam akiri. **9** Ezi e men nighnizim baraki, egħa uarir akurvagħasa Godin azavira iti. E arueba ko dimagariabar uarir ganasa gumazir maba amisevegħa, ingangarim me ganiga ghaze, apaniba e gasighasighan kogħam. **10** E Judaba ingarir dughiam, e ighiar kam gami: "Bizir e aterir kaba bar oseme. Ezi en aghariba bar amira. Dagiar ikuviziba bar aviraseme. E manmagħ divazir kamin ingaram?" **11** Ezi en apaniba kamagħ uariv gei, "E mogomebar mangi Judaba batogħti, me en ganighan kogħam. Egħti e zuamira me misuegħti, me arighiregħam. Egħti me uan ingangarim agivagħan kogħam." **12** Apaniba kamaghin migeima, en Judan marazi men boroghin ikia, zurara iza bizir apaniba e gasighasighasa amir bizibar gun e migei. **13** Kamaghin amizi, ki afuziba ko midorozir sababa ko barir piba iniasa ingarir

gumazibav gei, egħ me uari inigh vaghvagh uan anababa ko iki. Egħ mangi divazir nar me tighar ingaribar akirangin iki apaniba bagħ mizium iki. **14** Ki għua gumazamiziba bar derivira men gara fo, me osemegha bar atiatingi. Kamaghin amizi ki dikavigha gumazir dapaniba ko, ingangaribar ganamin gumaziba ko, gumazamiziba bar, kamaghin me migei, "Ia apanibar atiatingan marki. Bizir ekiar kam, ia deragħ a ginighnigh egħ fogħ, Ekiam bar gavgafi, ezi gumazamiziba bar an atiatingi. Kamaghin amizi, ia orakigh, ia uan namakaba ko amuroghboriba ko dipeniba bagħ deragħvira misogh gavgafigh." **15** Ezi gin apaniba kamaghin oregha fo, me e damuamimin biziba e dagħ fos. Egħ me fo, God men tuavim apirizi me e gasighasighan kogħam. Kamaghin amizi, e Judaba bar uamategħa ghua, vaghvaghua uan divazimin ingangarim bagħa ghue. **16** Egħa dughiar kamin e ingangarir arazim gira. Egħa ki ingangarir gumazibav gia ghaze, tarazi divazimin ingarti, tarazi tugh apaniba bagħ gan iki. Egħ apanibar ganamin gumazir kaba, afuziba ko oraba ko barir pibar suiragħ, midorozir korotiabar aghuigh. Ezi gumazir dapaniba derivira Judan gumazamizibar akurvasi. **17** Ezi gumazir divazimin ingariba, divazimin ingara zuir biziba dafarir mamin dar suigha, egħa dafarir vuemin midorozir bizibar suiki. **18** Egħa gumazir ingariba vaghvaghua midorozir sababa uan ogħiriabagħ aghui. Ezi sigham givir gumazim, zurara uan sighamin suigha apaniba bagħa gara nan boroghin ikiavira iti. **19** Ezi ki gumazir dapaniba ko ingangarimin garir gumaziba ko gumazamiziba bar, ki me migei, "Divazim bar en ruaragħa ekefe. Ezi divazim bar ruarazi, e vaghvaghua sagħuiabar uari arigh ingaram. **20** Kamaghin amizi, ia sigham baregħ, ia fogħ suam, apaniba izi. Kamaghin, ia bar zuamira na bagħ izi uari akufagħ. Egħti en God e bagħ apaniba ko misogħam." **21** Ki me mikemegħa, e bar ua ingaravira ikia, arueba zurara dar mizarazibar ikia ghua aminin pirima, mikoveziba otivir dughiamin, marazi divazimin ingarima, marazi afuziba suigha apaniba bagħa gari. **22** Dughiar kamin, ki kamaghin gumazamiziba ko men ingangarir gumazibav migei, "Ia guaratizib ingangarim agivagħ, Jerusalemin atagħiragħan marki, ia kagħ ikiv an gan. E aruebar ingariva, dimagariabar divazimin ganam." **23** E bar mogħira kamaghin ami, dimagariabar e uan ingangarir korotiaba suer puvati. Ki uan rooroaba ko ingangarir gumaziba ko midorozir gumazir zurara nan gin zuiba, en korotiaba en mikarizibara itima e akui. Dughiaa bar e uan midorozir bizibar suighizi da en dafaribara iti.

5 Dughiar maba givazi, gumazir aviriba, uan amuiba sara, me uan namakar Judan itiba pantem me gimobi. **2** Men marazi ghaze, "E borir aviriba itima, dagħeba en otefe. E damamin dagħeba puvatizi, e arimighiram." **3** Ezi marazi kamaghin migei, "Kar dagħeba puvatizir dughiam. Kamaghin amizi, e dagħebagħ ivezasa uan namakabar dagiar maba pura da ini. Ezi me ghaze, e da ikaragħan kogħti, me en wainin azeniba ko dipeniba inighti, arazir kam, men bizir e iniziba ikarvagħam." **4** Ezi marazi kamaghin migei, "E atrivim bagħ takisin dagiaba isi a daningasa, uan namakaba da dagiaba pura da ini. Ezi me ghaze, e ti dagiar kaba ikaragħan kogħti, me en dagħer azeniba ko wainin azeniba inigh ivezir kam ikarvagħam. **5** Me, en adarazira, me osimtizir kam e ganangi. En boriba uaghan men boriba ko magħ ghue. Me ti ghaze, me e gafira? Puvati, e bar magħ ghue. E ua tuaviva puvatizi, en boriba men ingangarir gumazamizibar otifi. Ezi e men dagiaba ikarvagħamin bizim bangan, en guivir maba uaghan men ingangarir amizibar otifi. Me uaghan en nguaziba ko wainin azeniba ini. Datirighin e uan guiviba ua me iniamin tuaviva puvati." **6** Ki gumazamizir kabar adarir akam baregħa, nan navim bar oseme. **7** Ki osimtizir kam akirasa bar derivira nighnisi. Ki fo, gumazir dapaniba ko ingangaribar garir gumaziba, osimtizir kam gami. Egħa ki kamaghin me migia ghaze, "Ian avegħhuaba in dagiaba ikarvazir dughiamin, ia me da dagiar ekiabara isi." Kamaghin ki osimtizir kam akirasa gumazamiziba, bar men diazi me iza uari akufa. **8** Me uari akuvazi ki kamaghin me migei, "Ia bar fo, me gumazamizibara, ikizir igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar ikitima, e

ua me givезisi pamtem ingar, dagiar rurir dafabar amuam. Ezi datirighin, ia uan namakaba paza me gamua, me ataghizi, me pura ingangarir gumazamizir kinibar min iti, ezi me e givesi.” Ki kamaghin me migeima, gumazir dapaniba nimira ikia akatam ikarazir puvati. **9** Ki ghaze, “Arariz ia amizim, derazir puvati. Ia Godin atiating egh an apengan ikiva, arariz aghuubar gin mangi. Ia kamaghin damuti, en apaniba dibovir akabav kiman koghiva, en araziba dikabanan kogham. **10** Ki uan adarazi ko uan ingangarir gumaziba, e gumazamizir kaba ataghizi, me pura e da dagiaba inigha, tuavir kamin dagheba ko dagiaba ini. Kamaghin amizi, me ua da ikarvaghsi me mikiman kogham. **11** En dagiaba me ua da ikarvaghan marki. Me wit ko olivin borem ko wainin dipaba, kar me e da inizir biziba, me ua da ikarvaghan marki. Eghti, men nguaziba ko wainin azeniba ko olivin azeniba ko dipenir ia me da iniziba, ia ua me daning.” **12** Ezi gumazir dapaniba ghaze, “E ni mikemezi moghin damu men biziba me danigh, ua me da bizitam inian kogham.” Ezi ki ofa gamir gumazibar diazi, me izi. Ezi ki ghaze, “Ia gumazir dapaniba, ofa gamir gumazibar damazimin akar gavgavir kam akirigh, akar ia amizir kam deravira an gin mangi.” Ezi me akar gavgavim akiri. **13** Ezi ki uan ivariam gikezir inim firigha a guraguraghizi an itir biziba ire. Ezi ki ghaze, “Gumazitam uan akar dikirizimin gin mangan koghti, God an dipenimin biziba ko an ingangarimin dagheba sara, a da guragureghti, a inir kamin min pura ikiam. Mati ki inir kam guraguraghizi a pura iti moghin, gumazir kam biziba puvatihg pura ikiam.” Ezi gumazamiziba bar kamaghin migei, “Bar guizbangira,” egha me Ikiavira Itir Godin ziam fe. Egha gin me akam akirizi moghin me deravira bizir kabagh ami. **14** Ki 12plan azenibar Judan gavmanin faragha zuir gumazir dapanimin iti. Ezi dughiar kamin, Ativism Artaserksis 20plan azenibar atrivimin ikia ghua, 32plan azenibar oto. Ezi azenir kabar ki uan adarazi ko e dagiar atrivim daghebagh ivezaa aningiziba inizir puvati. **15** Gavmanin faragha zuir gumazir dapaniba, me nan faragha otogha gumazamiziba osimtiziba me ganidi. Me, dughiaaba bar dagheba ko wainin dipaba ko 40plan silvan dagiaba, me dama da isi. Ezi uaghan men ingangarir gumaziba gumazamiziba dikabiri. Ezi, ki Godin atiatia an apengan iti, kamaghin amizi ki arazir kam damuan aghua. **16** Egha ki uan adarazi ko, nguazitam givezezir puvati. Ki uan gavgavibar da isa, ingangarir gumazibar akuragha, Jerusalemin divazimin ingari. Ezi nan dipenimin ingarir gumaziba uaghan, ingangarir gumazibar akuragha divazimin ingari. **17** Dughiaaba bar 150plan gumaziba iza nan dipenimin dagheba api. Kar gumazir dapaniba ko Judabar gumazamiziba. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba men gara, uaghan iza nan dipenimin dagheba api. **18** Ezi ki isair gumazibav gia ghaze, Dughiaaba vaghvagh ia bulmakau vamira ko, 6plan sipsipin igiar aghuiba ko, tuarir aviriba ia dav sogh isam. Egh ia dughiar 10plan vaghvagh wainin dipar aviriba inigh izi. Ki fo, Judan gumazamizir aviriba osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, gumazir dapanim na ganingizir dagheba givезamin dagiaba, ki me dama da inian aghua. Ki uabi uan dagiabar daghebagh ivesi. **19** O God, ki nin azangisi, ni arazir aghuir ko gumazamizir kabagh amizir kam ginighnigh deraghvira na damu.

6 Ezi Senbalat, Tobia, Arebian gumazim Gesem ko en apenir igharazir maba orazi, e divazim agivagha an tiar akaba tighar dar ingar, dar danganibar dar arigham. **2** Kamaghin amizi Senbalat ko Gesem me na bagha akam amaga ghaze, ni izi Onon Danganir Zarimin nguibar mamin ga bativam. Ezi ki fo, aning na gifaragh na gasighasighasa. **3** Egha ki aning bagha akam amaga ghaze, ki ingangarir bar ekiam mam gami, kamaghin amizi, ki izeghan kogham. Ki guan gansi pura ingangarim ateghti, ingangarir gumaziba ti ingangarim ategh egh ingarighan kogham. Bar puvatihgam. **4** Ezi me migirigiar kamra 4plan dughiaaba na bagha anemada. Ezi ki uaghan amizir migirigiar kamra me bagha anemadi. **5** Ezi Senbalat namba Sin dughiamin ua na bagha akinafarim osirigha, uan ingangarir gumazim ganingizi an a inigha na bagha ize. Dughiar kamin, an

akinafarir kam, bizitamin a noghezir puvati, a pura na bagh anemada. **6** Akinafarir kam kamaghin migei: “Ki Senbalat, ki Gesem barazima, a kamaghin migei, en boroghin itir gumazir maba migirigiar mam gamizi an oto. Migirigiar kam kamakin: Ni ko Judan gumazamiziba atrivimin apengan ikian aghuagha, uari baghvira gumazir dapanim amisevgehti a misoghasa. Bizir kam bagha ia divazimin ingari. Egh ni uabi uabi damigh atrivimin otoghasava ami. **7** E orazi, Ni Godin akam inigha izir gumazibav mikemezi me Jerusalemin akam akun mikim suam, Judaba atrivir mam iti. Ki akavsiar kamin mingarim gifoghasa, kamagh ifonghe. Ki foghti, atrivim uabi akar me ni mikemezir kam baregham. Kamaghin amizi, ga uaning akuvagh migirigiam akirigham.” **8** Ezi ki an akinafarim ikaragha ghaze, “Ni osirizir akaba guizbangin akaba puvati. Ni uan nighnizimin da osiri.” **9** Ki fo, me atiatim e daningti e ingangarim ategh anegivaghan koghasa, me akar kam gami. Egha ki Ikiavira Itir Godin azai, “Ki fo Nirara gavgavim na daningti, ki ingangarim damuam.” **10** Egha gin ki ghua Semaia gar, a Delaian otarim, Mehetabelin igavataram, a uan dipenim ateghan kogham. Egha a kamaghin na migei, “Ga fo, apaniba dimagarimin izi ni misueghti ni aremegham. Kamaghin, ga mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin mangi modogh, tiar akaba aseka.” **11** Ezi ki an akam ikaragha ghaze, “Ki, atiatia ara modir gumazim puvati. Ki uabin akurvaghsi arimangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin modoghan kogham. Bar puvati.” **12** Egha gin ki nighnigha ghua, egha kamaghin fo, Ikiavira Itir God akar kam Semaia ganingizir puvati. Guizbangira, Tobia ko Senbalat migirigiar kam damuasa a givese. **13** Aning nighnigha ghua ghaze, Semaia akam na daningti, ki mangi Dipenir kamin itir Anogoroghezir Danganimin mangi arazir kuram damuam. Guizbangira, me nan ziam gasighasigh aghumsizim na daningasa, a givese. **14** Dughiar kamin, ki God ko migia ghaze, “O God, ni nan God, ni Senbalat ko Tobia na gamizir arazim ginighnigh, ivezir kuram isi aning daningh. Ezi uaghan akam inigha izir amizim Noadia ko akam inigha izir gumazir igharaziba, me atiatir nighnizibar na damuasa ami, kamaghin ni men arazim ginighnigh ivezir kuram isi me daningh.” **15** E 52plan dughiaabar ingaru zuima, Elulin iakinimin an dughiar 25plan otozima, Jerusalemin avinizar divazir mitiar gavgavimin ingangarim gifa. **16** Ezi kantrin en boroghin itiba ko en apaniba orazi, e divazimin ingangarim agifa. Egha me fo, en God en akurazi e ingangarir kam gami. Me uaghan fo, arazir kurar me e damuamiba bangin, men ziaba gumazir igharazibar damazimin irezima me aghumsigha atiatu. **17** Dughiar kam, Judan gumazir dapanir Jerusalemin itir maba, Tobia ko navir vamira iti. Tobia faragha Sekanian guivimin iti, Sekania an Aran otarim. Ezi uaghan Tobian otarim Johanan, a faragha Mesulamin guivimin iti, Mesulam a Berekian otarim. Kamaghin amizi, dughiar e divazimin ingarimin, gumazir dapanir kaba Tobian akurvaghasa, a bagha akinafariba osirigha, a bagha da amadima, a me ikarvagha akinafariba me bagha da amadi. **19** Ezi dughiar maba gumazir dapanir kaba iza, Tobian arazir aghuimin gun na migei. Egha gin ki me migeir akaba inigha ghua Tobia migei. Ezi Tobia atiatim na daningasa akinafarir kaba osiravira iti.

7 Datirighin divazimin ingangarim givazima, e an tiar akaba dar danganibar da arigha, uaghan Jerusalemin tiar akabar gananim gumaziba misefe. Egha e uaghan Livan gumaziba ko gumazamizir Godin ziam fiva, ighiabar amuamiba sara misevegha, ingangarim isa me ganingi. **2** Egha ki Jerusalemin gananim gumazir pumuning amisefe. Gumazir mam, a nan aveghbuam Hanani, ezi mav Hanania a midorozir gumazibar faragha zuir gumazim. Hanania gumazir bar aghuim, a guizbangira Godin atiatia an apengan itima, an araziba gumazir igharazibar arazibagh afira. **3** Ezi ki aning migia ghaze, “Gua Jerusalemin tiar akaba bar mizaraghara da kuan marki. Gua mizum mangiti aruem anaboghti ia da kuigh. Eghti nguibumin garir gumaziba guratizibar ingangarim givaghti, me tiar akaba pamtemin da asegh, egh ainin igugunir ruariba dav kinigh.

Egh bizibar gansi uaghan Jerusalem gumazitaba amisefegh. Egh ua gumazitaba amisevgehti, me uaghan uan dipenibar boroghin divazimin gan.” **4** Jerusalem inguiba, a nguibar bar ekiam. Ezi gumazamizir aviriba an itir puvati. Egha me uaghan an aven dipenir aviriba tighar dar ingaram. **5** Kamaghin amizi, God nighnizim na ganingizi, ki gumazir dapaniba ko gavmanin ingarir gumaziba ko gumazamiziba bar me akuvagh men ziaba akinafarimin da osirigham. Ki kamaghin damuasava amua faragha, Babilon ategha ua Judan izezibar ziabar ganasa, men ziaba itir akinafarim buri. Egha a batogha ziar kabar api: **6** Bar fomira Atrivim Nebukatnesar Israelian aviriba inigha Babilonin kalabus gati. Ezi me azenir aviribar kalabusin iti. Egha gin gumazamizir avirim Babilon ategha iza, Jerusalem ko Judan danganir mabar iti. Me vaghvaghua ua uan inazir afeziabar nguazibar iti. **7** Babilon ategha ua izezibar gumazir dapanibar ziabar kara: Serubabel, Josua, Nehemia, Asaria, Ramia, Nahamani, Mordekai, Bilsan, Misperet, Bikvai, Nehum, ko Bana. Israelian anababar adarazir kalabus ategh uamatogh Jerusalem mangamiba, men ziaba ko men dibobonim kara. **8** Israelian anababar ikiziba, me Babilonin nguiba ategha uamatogha uan nguiba min izeziba, men ziaba ko men dibobonibar kara: Parosin ovavir boribar gumaziba, men dibobonim 2,172in tu. Ezi Sefatian ovavir boribar gumaziba, 372. Ezi Aran ovavir boribar gumaziba, 652. Ezi Pahatmoapin ovavir boribar gumaziba, 2,818. (Me Jesua ko Joapin ikizimningin ovavir boriba.) Ezi Elamin ovavir boribar gumaziba, 1,254. Ezi Satun ovavir boribar gumaziba, 845. Ezi Sakain ovavir boribar gumaziba, 760. Ezi Binuin ovavir boribar gumaziba, 648. Ezi Beban ovavir boribar gumaziba, 628. Ezi Asgatun ovavir boribar gumaziba, 2,322. Ezi Adonikamin ovavir boribar gumaziba, 667. Ezi Bikvain ovavir boribar gumaziba, 2,067. Ezi Adinin ovavir boribar gumaziba, 655. Ezi Aterin ovavir boribar gumaziba, 98. (An ziar mam, Hesekia.) Ezi Hasumin ovavir boribar gumaziba, 328. Ezi Besain ovavir boribar gumaziba, 324. Ezi Haripin ovavir boribar gumaziba, 112. Ezi Gibeonin ovavir boribar gumaziba, 95. **26** Kar Judan nguibabar ziaba, gumazir uamatogha Judan izeziba, men inazir afeziaba nguibar kaba fomira dar ike, ezi men ovavir boriba datirighin uamatogha izegha dagh apia. Nguibabar ziaba ko gumazibar dibobonibar kara: Betlehem ko Netofan nguibamningin gumaziba, 188. Ezi Anatotin nguibamin gumaziba, 128. Ezi Bet Asmavetin nguibamin gumaziba, 42. Ezi Kiriat Jearimin nguiba ko Kefiran nguiba ko Berotin nguibamin gumaziba, 743. Ezi Rama ko Geban nguibamningin gumaziba, 621. Ezi Mikmasin nguibamin gumaziba, 122. Ezi Betel ko Ain nguibamningin gumaziba, 123. Ezi Nebon igharazimin nguibamin gumaziba, 52. Ezi Elamin igharazimin nguibamin gumaziba, 1,254. Ezi Harimin nguibamin gumaziba, 320. Ezi Jerikon nguibamin gumaziba, 345. Ezi Lot ko Hadit ko Onon nguibabar gumaziba, 721. Ezi Senan nguibamin gumaziba, 930. **39** Kar ofa gamir gumazibar ikizir uamatogha Jerusalem ghuieziba, men gumazibar ziaba ko men dibobonibar kara: Jedaian ikizim, men inazir afeziam Jesua, an gumaziba, 973. Ezi Imerin ikizimin gumaziba, 1,052. Ezi Pasurin ikizimin gumaziba, 1,247. Ezi Harimin ikizimin gumaziba, 1,017. **43** Ezi Livain anabamin adarazir uamatogha Jerusalem ghuieziba, men ziaba ko men dibobonibar kara: Jesuan ikizim ko Katmielin ikizimin gumaziba, 74. (Ikizir kamningin inazir afeziam, Hodavia.) Ezi Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, 148. (Ikizir kamin inazir afeziam, Asap.) Ezi Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba, men ikizibar gumaziba, 138. (Men inazir afeziabar ziabar kara: Salum, ko Ater, Talmon, Akup, Hatita, ko Sobai.) **46** Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumazir uamatogha Jerusalem ghuieziba, men ikizibar ziabar kara: Siha ko Hasufa, Taboot, Keros, Sia, Padon ko, Lebana, Hagaba, Salmal ko, Hanan, Gidel, Gahar ko, Reaia, Resin, Nekoda ko, Gasam, Usa, Pasa ko, Besai, Meunim, Nefusesim ko, Babbuk, Hakufa, Harhur ko, Baslut, Melhida Harsa ko, Barkos, Sisera, ko Tema ko, Nesia ko Hatifa. **57** Ezi Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boribar ziabar kara, me uaghan uamatogha

Jerusalem ghue: Me Sotai ko Soferet ko Perida Jala, Darkon, Gidel ko, Sefatia, Hatil, Pokeret, Hasebaim ko Emon. **60** Godin Dipenimin ingarir gumazibar ovavir boriba, ko Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, men dibobonim kara, 392. **61** Ezi Delaian ikizim, ko Tobian ikizim, ko Nekodan ikizim, men gumazibar dibobonim, 642. Men nguibabar kara: Telmela, ko Telharsa, Kerup, Adon ko Imer. Gumazir kaba uari uan inazir afeziabar ziabagh fozir puvati. Kamaghin amizi, me derivara gumazir dapanibar uari akaghan kogh suam, me guizbangira Israelian adarasi, o puvati. **63** Ezi ofa gamir gumazibar ikizir kaba, me ziaba itir akinafarimin aven gara, dar tongin uan inazir afeziabar ziaba buria dar apizir puvati. Kamaghin amizi, me deragha uarigh fozir puvati, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. Men ziabar kara, Habaia, Hakos, ko Barsilai. Barsilain ikizimin inazir afeziam fomira Gileatin Distrighin Barsilain ikizir igharazimin amizimin ike. Egha gumazir kam, uan amuimin afeziamin ziam ini. Gumazir 3plan kabar ikiziba, uan inazir afeziatamin ziatamin apizir puvati, gumazir dapaniba ghaze, me ofa gamir gumaziba puvati, me pura gumazir kinibar min iti. **65** Ezi Judan gavmanin gumazir ekiam God bagha ofa gamir daghebar aman men anogoroke. A ghaze, me pura iki mangiti ofa gamir gumazitam otogh, Godin ifongiam gifoghshi, Urim ko Tumimin dagiamningin satu gikararang egh suam, me guizbangira ofa gamir gumaziba, o puvati. **66** Israelian gumazir uamatogha ghuieziba bar moghira, men dibobonim 42,360in tu. Ezi men ingangarir gumaziba ko men ingangarir amizibar dibobonim, 7,337. Ezi men onger akabar faragha zuir gumazamizibar dibobonim, 245. Ezi hoziaba, 736. Ezi kamelba, 435. Ezi donkiba, 6,720. Ezi donkin apuriba ko hoziar amebaba uarir ikia otezir nguziba, me mul dagh arisi, egha me 245plan mulba inigha ize. **70** Egha Israelia iza Godin Dipenimin otivigha, men gumazir dapanir maba, Godin Dipenim uan an ingaras uan biziba isa, ofan min puram akurvaghasa ada aningi. Me danganir Godin Dipenim fomira itimin an ingaram. Gavmanin faragha zuir gumazim gol aningi, an osimtizim 8 kilogrem in tu. Egha 50plan itarir golba, ko 530plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. Ezi ikiziba bar vaghvaghua men gumazir dapaniba, 168 kilogrem gol, ko 1,250 kilogrem silva, da aningi. Ezi gumazamizir igharaziba, 168 kilogrem gol, ko 140 kilogrem silva ko 67plan ofa gamir gumazibar korotiaba aningi. **73** Ezi ofa gamir gumaziba ko, Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akar ekiamin garir gumaziba ko, Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumazamiziba, ko Godin Dipenimin ingarir gumaziba, ko Israelian gumazamizir igharaziba, me bar moghira uan nguibar men inazir afeziaba fomira inigha apiabizaram apiaghav iti. Ezi dughiar kamin, iakinir namba 7 oto.

8 Iakinir namba 7in an dughiar faragha zuimin, Israelian gumazamiziba bar Jerusalem nguibamin iza, Dipaba Isir Tiar Akamin uari akuvir danganimin uari akufi. Egha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim inigh iza ofa gamir gumazim Ezra, an aza. A Judan Arazibagh fozir gumazibar mav. Akar kam fomira Ikiavira Itir God Israelia bagha a isa Moses ganingizi, an an osiriz an akinafarimin iti. Dughiar kamin, gumazamiziba ko borir akaba baraghamin fofozim itiba, me bar foghasa iza uari akufa. Ezi Esra Akinafarir Kam inigha me uari akuvi naghin ghu. **3** Egha a bar mizaraghara, me Dipaba Isir Tiar Akamin boroghin tughu, gumaziba ko amiziba ko boriba bagha akar kam dibora ghua aruer arizimin tu. Ezi me kuariba arigha Moses Osirizir Akar Gavgavir Akinafarir kam barasi. **4** Me faragha ter ararir maba inigha Esra tuiv kam diponasa osazarir mamin ingari. Kamaghin amizima Esra datirighin a gisin tughu akam diponasa. Dughiar kamin, gumazir maba an agharir guvimin tuivghav iti, men ziabar kara: Matitia, Sema, Anaia, Uria, Hilkia, ko Masea. Ezi igharazir maba an agharir kiriamin tuivghav iti, men ziabar kara: Pedaia, Misael, Malkia, Hasum, Hasbadana, Sekaraia, ko Mesulam. **5** Osazarir a tuzir kam, a mong pin iti, eghti gumazamiziba deragh an ganti, an akar kam diponam. Me an garima, an Akinafarim tuima, me bar moghira dikavigha tuifi. **6** Ezi Esra ghaze, “E Ikiavira Itir Godin ziam fam. A

Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim.” Ezi me bar aghariba fegha ghaze, “Bar guizbangira! Bar guizbangira.” Egha me iteviba apirigha dapaniba avigha guaba nguazimin akuigha Ikiavira Itir Godin ziam fe. **7** Egha me ua tuivima, Esra akar kam dibora an gun me migeima, Livaiba akar kamin mingarimin gun me geghari. Livaibar ziabar kara: Jesua, Bani, Serebia, Jamin, Akup, Sabetai, Hodia, Masea, Kelita, Asaria, Josabat, Hanan, ko Pelaia. **8** Ezi Esra Godin Akinafarir kam a dibori, ezi Livaiba aghumra kam gighi an mingarim abighi, gumazamiziba foghham. **9** Gumazamizir kaba Akinafarir kamin aven itir akam baregha, me naviba bighizi me aziava arai. Ezi gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia ko, ofa gamir gumazim Esra ko, Livain anabamin gumazir men sure gamiba, me gumazamizibav gia ghaze, “Kar Ikiavira Itir God, ian God, a baghavira itir dughiar ekiam. Kamaghin amizi, ia naviba osemegh arangan marki.” **10** “Ia uan dipenibar mangi, isar ekiabar amu asizir aghuiba ko wainin isingtizim ami. Egh daghetaba ko wainin taba isi gumazir dagheba puvatizibar aning. Kar Ikiavira Itir Godin dughiar ekiam, kamaghin ian naviba osiman marki. Ikiavira Itir God bagha bar akongezir arazim, a gavgavim ia daningam.” **11** Ezi Livaiba gumazamizibar tongin aruava, me migia navir amirizim me ganidi. Me ghaze, “Kar Godin dughiar ekiam. Kamaghin, ia naviba osiman marki, egh nimira iki navir amirizim iki.” **12** Kamaghin amizi, gumazamiziba uan dipenibar ghuegha, apava wainin dipaba apava, bar akuegha egha dagher naba isa gumazir dagheba puvatizibagh anidi. Me datirighin Godin Akamin mingarir kam gifo, egha me bizir kabagh ami. **13** Aminzaragahan, Israelian ikiziba bar dar gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, me Godin Arazibar aven Akar Gavgavibar mingarim gifoghasa Esra bagha zui. **14** Ikiavira Itir God fomira Israelia bagha uan Araziba isa Mosesin agharim gatizi, ana da osiri. Me datirighin Moses Osirizir Arazibar gari, akar mam an aven iti. Akar kam kamaghin, iakinir namba 7 otoghti, dughiar kam otoghti Israelia bar averpenibar aven iki, egh Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam damuam. **15** Kamaghin amizi, me Jerusalem ko nguibar igharazibar gumazamiziba bagha kam amaga ghaze, “Ia mighsiabar mangi olivin temebar aghariba ko dar dafariba ko ter guar avirir dafarir aviriba itiba inigh izi uari bagh averpenibar ingar. Ia Moses Osirizir Arazibar aven akar kamin gin mangi bizir kabar amu.” **16** Ezi gumazamiziba ghua ter dafariba inigha isa uan averpenibar ingari. Marazi uan dipenir siriar baravibagh isin dar ingari, ezi marazi uan dipeniba avinizar divazibar aven dar ingari, ezi marazi Godin Dipenim avinizar divazimin aven dar ingari, ezi marazi Dipaba Isir Tiar Akam ko Efraim Tiar Akam boroghin uari akuva itir danganibar dar ingari. **17** Gumazamizir Babilon ategha uan nguibamin izeziba, me bar uari bagh averpenibar ingara egha dar iti. Bar fomira Nunin otarim Josuan dughiamin, Israelia kamagh garir averpenibar ingarigha, dar aven ikia isar kam gami. Ezi Josua aremezima, me gin arazir kam uam a gamir puvati. Israelia datirighin uam arazir kam gamua men naviba bar akonge. **18** Egha me 7plan dughiaabar isar kam gami, an dughiar farazimin ikegha ghua dughiar abuananamin, Esra Godin Arazibar Akinafarimin aven akaba dibori. Ezi dughiar namba 8 otozi, me uari akuvagha dughiar kaba agivasa, Godin ziar ekiam fe, mati bizir a damuasa mikemezi mokin.

9 Ezi iakinir kamra, an dughiar 24in, Israelia uari akufi. Egha me kamaghin uari Godin akakaghasa, me guizbangira uan arazir kuraba bagha osemegha, dagheba ataki. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha, nguazir mineziba isa uan dapanibar da kavamadi, egha tuavir kamin, me Godin akaghasa, me bar oseme. **2** Israelian gumazamizir kaba Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko pozir arazim ategha gifa. Egha me tuiva uan arazir kuraba ko uan inazir afeziabar arazir kuraba sara gun migei. **3** Gumazir maba 3plan auan tuivigha Ikiavira Itir Godin Arazibar Akinafarimin akaba dibori, a men God. Ezi gumazamizir kaba kuariba arigha da barasi. Egha gin, me a 3plan uan, uan arazir kurabar gun God migia, an ziam fe. Ua men Ikiavira Itir

God. **4** Livaiba akam akurir dakozimin ghuavanadir adidiamin tuivighav ikiava, akam akura pamtemin Ikiavira Itir God, men Godin dia an azangisisi. Men ziabar kara: Jesua, Bani, Katmiel, Sebania, Buni, Serebia, ko Banin igharazim ko Kenani. **5** Livain marasi, men ziabar kara: Jesua, Katmiel, Bani, Hasapnea, Serebia, Hodia, Sebania, ko Petahia, me Ikiavira Itir God ko mikimasa gumazamizibav gia ghaze, “Ia dikavigh Godin ziam fi, a ian Ikiavira Itir God, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam.” **6** Gumazamiziba kamaghin God ko migia ghaze: “Ni uabira ni Ikiavira Itir God. Ni overiam ko mikoveziba ko nguazim ko ongarim ko bizir bar adar itiba, ni bar dar ingari. Ni angamira itir ikirimirim bar dagh aningi. Nin Nguibamin itir enselba iteviba apira nin ziam fe. **7** “O God, ni Ikiavira Itir God, Abram Babilonin kantrin itir nguibam, Urin itima, nirara a inigha kagh ize. Egha ni ziar kam Abraham a gati. **8** Ni an navim ko nighnizimin ganigha fo, a ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni a ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Ni nguazir kam a daningam, kar Kenania ko Hittia ko Amorria ko Peresia ko Jebusia ko Girgasian nguazim. Ni ghaze, Nguazir kam, ni a bagha inabazir nguazim, eghti an ovavir boriba an ikiam. Nin araziba bar dera, eghti ni uan akar dikirizir kam abighan kogham. Kamaghin ni uan akar dikirizimin gin ghu. **9** “Ni fomira en inazir afeziaba Isipin kantrin itir dughiam, me osimtizir ekiabar aven itima, ni men gari. Ezi me Isip ategha Ongarir Aghevimin otozir dughiam, me uarir akurvaghasa nin arai, ezi ni men ararem baraki. **10** Ni fo, Isipia nin gumazamiziba abinigha paza me gami. Kamaghin, ni mirakelin gavgavibagh amua Isipian atrivim ko gavmanin ingangarir gumaziba ko an kantrin itir gumazamiziba, ni uan gavgavir ekiam men akakasi. Me dughiar kamin ziar ekiam ni ganiga iza datirighin oto. **11** Ni mikemezi, ongarim bigha akuar pumuningin irizi, nguazir midiarir tuavim otozi nin gumazamiziba ghua vongin oto. Ezi Isipin midorozir gumaziba nin gumazamizibar agiragha zuima, ni ongarir bar konim gamizi, a me avarazi me dagiabar min iraghue. **12** Ezi aruebar ni ghuariar ruarir ekiamin ikia zuima, me nin gin zui. Ezi dimagaribar ni avimin aven ikia zuima, nin angazangarim tuavim men akakazima me zui. **13** “Me Sainain Mighsiamin otozi, ni uan Nguibamin ikegha me bagha izaghira me migei. Egha bizir ni damuasa mikemeziba ko, Guizin Araziba ko, arazir ni ifongeziba ko, Akar Gavgaviba me ganingi. **14** Ni men sure gamua ghaze, Sabat, kar nan dughiamra. Egha ni uan Akar Gavgaviba ko arazir ni ifongeziba ko, nin Araziba, ni da isa uan ingangarir gumazim Moses ganingi, ezi a gumazamizibagh aningi. **15** “Ezi gin mitiriam men azima, ni uan Nguibamin daghem me ganidima, me anepi. Ezi kuariam men pirima, ni dagiamin otivir dipam me ganidima, me anepi. Ezi nguazir kam, ni fomira me daningasa akam akirizim, ni datirighin me migia ghaze, me an aven mangi nguazir kam inigh a gativagham. **16** “Ezi en inazir afeziaba, nin akaba baraghizir puvatigha, uari fa nin akam batogha, an gin zuir puvati. **17** Me nin akabar gin mangan aghua. Me mirakelin gavgavir ni men tongin amiziba, me bar da gin amada. Me uari fa puv akaba batogha, ua Isipin mangi ua kalabuziar ingangaribar amuasa, men faragha zuir gumazim, me uari bagha anemisefe. O God, ni nguazir kamin gumazamizibar arazir kuraba gin amadi. Ni en kuarkuvigha e gifuegha deragha e gami, egha bar nimira nimira en atari. Nin apangukuvir arazim ekeveghe, ni en inazir afeziaba akirim me gasarazir puvati. **18** “Dughiar mam me golba inigha da tuezida isigha ameregha dipam ara. Ezi me da isa mozir me bulmakaun nguizimin nedazimin min, nguazir kuizim, a fugha bulmakaun nguizimin ingari. Egha me ghaze, kar en god, a Isipin kantrin e inigha ize. Arazir kamin, me puvira nin ziam gashigasi. **19** “Me kamaghin ami, ezi ni bar men apangkufi, egha me ataghizi me gumazamizibar puvatizir danganir kamin pura itir puvati. Ni me da ghuariar ruarir ekiar tuavim men akakazir kam inizir puvati. Egha uaghan ni me da, tuavim akakazir avir, dimagarimin angazangarim me dama a inizir puvati. **20** Ni, deragh ikiasa, uan Duar Aghuim isa me ganidima, a men sure gami. Egha uaghan men garima, mitiriam men azima, ni manan daghem me ganidi.

Egha men garima, kuarim men pirima, ni dipam me ganidi. **21** Ezi 40plan azenir kabir aven me gumamaziziba puvatizir danganimin ghuavira itima, ni bar deragha men gara bizir me otevíba, ni bar men akurvasi. Dughiar kamin, men korotiaba biaghirezir puvati, ezi uaghan men sueba bava me gamir puvati. **22** "Ni en inazir afeziabar amamangatzí, me kantri Hesbonin Atrivim Sihon ko, kantri Basanin Atrivim Ok, aning misogha, aning dikabiragha, anining nguaziba ini. Ezi nguazir kam a men kantrin nguazir otevír mamin min oto. **23** Ezi ni ovavir borir bar aviriba me ganingi, mati overiamin mikovezibar dibobonim. Egha ni men amamangatzí, men inazir afeziaba daningasa akam akirizir nguazim, me uan apañiba abiragha a ini. **24** Me Kenanian adarazir misozir dughiam, ni Kenania abiragha inazir afeziaba ataghizi me nguazir kam ini. Ni me ataghizi me uan ifongiamin gin ghua Kenanian gumaziba ko atriviba abinigha men nguazir sara ini. **25** En inazir afeziaba misogha nguibar divazir gavgavibar aven itiba ko, nguazir dagheba deragha aghuiba ko, dipenir bizir aviriba izivaziba ini. Egha mozir par gumazir igharaziba kuizim isa, wainin azeniba ko, temer olivin aviriba ko, temer avirir aghuir dagheba itiba sara ini. Me nguibar kamin aperagha an dagher aghuir aviriba apava mikarziba aghua bizir aghuir ni me ganingizir kam bangin me bar akonge. **26** "Ezi puvati, nin gumamaziziba ni baraghizir puvatigha, nin akaba batogha, akirim ragha nin Arazibar Akinafarim gasara. Nin akam inigha izir gumaziba akar aghuibar gun me migia ghaze, la bar uan God bagh ua izi. Ezi me oraghizir puvatigha, me misoghezi me ariaghiere. Dughiar aviribar, me arazir kam gamua nin ziam gasighasisi. **27** Kamaghin amizi, ni apañibar amamangatzí, me iza me misogha me gafiragha paza me gamua mizazim me ganingi. Ezi gin men osimtizimin aven, inazir afeziar kaba uarir akurvaghasa nin diava arai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam baragha, men apanguvigha akurvazir gumazir maba amadazi, me apañiba batoke. **28** "Ezi gin, me avughsegha dabirabir aghuimin dughiamin aven ikia, me uam arazir kurar mabagh ami. Ezi ni uan apañibar amamangatzí, me uan gavgavimin me abiragha me gatifa. Ezi gin me ua izi navibagh iragha uarir akurvaghasa nin azai. Ezi ni uan Nguibamin ikia men dimdiam barasi. Dughiar aviriba, me arazir kurar kam gami. Ezi ni zurara men apanguva apañiba da ua me isi. **29** "Ni uan Arazibar Akinafarimin aven akabar gin mangasa ni me migei. Me fo, gumazitam dar gin mangi, tuavir kamin a ikirimirir aghuim iniam. Ezi me uari fa nin Akar Gavgaviba barazi puvatigha, akirim nin Arazir ni damuasa mikemezibagh asaragha, arazir kurabagh ami. Men dapaniba gavgavizi me uan navibar kumi, kamaghin me nin akamin gin mangang aghua. **30** Azenir aviriba ni amiraghatigha navibagh iraghasa me migei. Nin Duam akar kam isa nin akam inigha izir gumazibagh aningizi, me dar gun gumamazizibav gei. Ezi inazir afeziar kaba akam baraghang aghua. Kamaghin amizi, ni me isa Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafaribagh ati. **31** Ezi nin apanguvim bar ekefe, kamaghin ni akirim me gasarazir puvatigha, me ataghizi me bar ikuvizir puvati. O God, ni bar en apangukufi, egha bar e gifonge! **32** "Ni en God, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam itir God. E bar nin atiatigha nin apengan iti. Dughiaaba bar, ni uan Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin ghua, zurara en apangukufi. E datirighin osimtizir ekiam ateri, eghti ni e ginighnigh en akurvagh. Fomira Asirian atrivibar dughiamin ikegha iza datirighin, en atriviba ko gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba ko inazir afeziaba, me bar osimtizir kam atera iza datirighin tu. **33** E arazir kuram gami, ezi ni ivezir kuram e ganingi. E fo, nin arazir kam dar derazi, ni guizbangira zurara uan akamin gin ghua en akurvasi. **34** "Guizbangira, en inazir afeziaba ko, en atriviba ko, en gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba, me nin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zuir puvati. Me nin Akar Gavgaviba, me Moses Osirizir Arazibar gin mangang aghua. **35** En atrivibar dughiamin, ni deragha en inazir afeziabagh amua, bizir bar aghuir aviriba me ganidi. Me nguazir ekiam gapia, ezi nguazir kamin dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi me

bizir kam ginighnizir puvati. Me arazir kuraba ategha navibagh iragha, ua ni bagha izir puvati. **36** "Datirighin, nguazir ni inazir afeziabagh aningizim, e an iti, ezi dagher aghuiba an ikia deragha aghui. Ezi e an aven ikia pura ingangarir gumazir kinibar iti. **37** E arazir kuram gamigha gifa, kamaghin ni kantrin igharazibar atrivibar amamangatzí, me en gara e gatifa. Egha me bizir aghuir aviriba en nguazimin otiviziba isi. Me gavgavir ekiam ikia, kamaghin me en mikarziba ko asizibagh ativazi, e men ifongiamin gin zui. Kamaghin amizi, e osimtizir ekiam iti!" **38** "E Israelia, e kamaghin migia ghaze, e bar arazir kuram gamizi, kamaghin God kantrin igharazibar atrivibagh amizi, me e gativagha en bizir aviriba en nguazimin da isima, e osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, e Israelian gumamaziziba uari inigha navir amirizimin ikia, Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua, an osiri. Ezi en gumazir dapaniba ko, Livaiba ko, ofa gamir gumaziba, akar kam osirigha gavgavim a daningasa men ziaba ko ababaniba isa akar kam gisin da arisi."

10 Israelia, God ko Akar Dikirizir Gavgavim gamua gavgavim a daningasa. Ezi gumazir faragha uan ziam osirizim, a gavmanin faragha zuir gumazim Nehemia, an Hakalian otarim. Ezi Nehemian gin, Sedekaia uan ziam osiri. **2** Ezi Sedekaian gin ofa gamir gumaziba iza uan ziaba osiri. Men ziabar kara: Seraia, Asaria ko Jeremaia, Pasur, Amaria, ko Malkia, Hatús, Sebania, ko Maluk, Harim, Meremot, ko Obadia, Daniel, Gineton, ko Baruk, Mesulam, Abiya, ko Mijamin, Masia, Bilgai ko Semaia. **9** Ofa gamir gumazibar gin Livaiba uan ziaba osiri. Men ziabar kara: Asanian otarim Jesua, Binui, a Henadatin ikizimin gumazim, Katmiel ko Livain marasi, ko Sebania, ko Hodia, Kelita, Pelaia ko Hanan, Mika, Rehob, ko Hasabia, Sakur, Serebia, Sebanian igharazim, Hodia, Bani, ko Beninu. **14** Livaibar gin gumazir dapaniba uan ziaba osiri. Men ziabar kara: Paros ko Pahatmoap, Elam, Satu, ko Bani. Buni, Asgat, ko Bebai, Adoniya, Bikkvai, ko Adin, Ater, Hesekia, ko Asur, Hodia, Hasum, ko Besai, Harip, Anatot, ko Nebai, Makpias, Mesulam, ko Hesir, Mesesabel, Sadok, ko Jadua, Pelatia, Hanan, ko Anaia, Hosea, Hanania, ko Hasup, Halohe, Pilha, ko Sobek, Rehun, Hasapna, ko Masea, Ahiya, Hananin igharazim, ko Anan, Maluk, Harim ko Bana. **28** "E Israelian gumamaziziba, Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua an osiri. E bar, ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumamaziziba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko gumamazizir igharaziba bar, e bar Godin Arazibar Akinafarimin aven itir akabar gin zui. Egha ikizir igharazibar gumamaziziba ko poghezir puvati. E uan amuiba ko, borir akam baregh nighnizir gavgavim an ikiamiba ko izi. **29** E bar izava uan adarazi ko uan gumazir dapaniba ko uari akurvagha akar gavgavir mam gami. E Godin Arazibar Akinafarimin akabar gin mangasa. Akar kaba, God en inazir afeziabar aningasa uan ingangarir gumazim Moses ganingi. Ikiavira Itir God, en Ekiam ghaze, e an Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba, ko arazir a ifongeziba, e deraghvira dar gin mangi dar amuum. E an akam batueghti, Ikiavira Itir God e gasighasigham. **30** "E ghaze, e ikizir igharazibar gumamazizir en kantrin itiba, me ko poroghambar amuan kogham. **31** "E ghaze, ikizir igharazibar gumamazizir en kantrin itiba, wit ko bizir igharaziba inigh Sabatin dughiam ko Godin ziam feir dughiar ekiabar da inigh iziti, e dagh ivezan kogham. "Ezi azenir namba 7in, e uan azenibar aven dagheba oparan kogham, en nguazim pura ikiam. "Egh gumazitam faragha zuir azenitamin bitizam purama inighti, azenir namba 7in, e kamaghin mikim suam, a bizir kam ikarvaghang markiam. **32** "Azeniba bar e vaghvagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingangarim bagh silvan dagiar akuar muziarir tabar aningam. **33** "Silvan kam, bizir kabagh ivezam: Godin damazimin me dakozim darighamin bret, ko dughiaaba bar me ofaba damuamin wit, ko dughiaabar zurara me asizir ofan bar isia mighiriba, ko bizir Sabatin dughiamin ofa damuamiba, ko iakinir igiamin isar ekiamin ofa damuamin biziba, ko dughiar ekiar igharazimin ofa damuamin biziba, ko

Israelian arazir kuraba gin amadir ofaba, ko ofan igharaziba ko bizer igharazir Godin Dipenimin aven ingariba sara. **34** “E gumamazizaba bar, ko ofa gamir gumaziba ko Livaiba, e Godin Arazibar Akinafarimin gin mangi, satu gikararangiva, tarazi amiseveghti me dazibar kuegh, da inigh Godin Dipenimin iziti, ofa gamir gumaziba da isi, asizir gumamazizaba God bagha inigha iziba isi, ofa gamir dakozimin da tuam. Azeniba bar, me ikiziba baghvagh daziba inigh mangasa, dughiar maba me bagha da amisefe. Me ofan kaba Ikiavira tir God, en God daningam. **35** “Azeniba bar e dagher faragha azenibar aniziba, ko ter ovizir faragha aniziba inigh Godin Dipenimin izam. **36** “Egh e uan otarir ivariaba inigh ofa gamir gumaziba bagh Godin Dipenimin mangi, me amisevegh suam, me Godin adarazira. E bulmakauba ko sipsipba ko memen apurir nguzir ivariaba inigh God baghvira da misevegham. God uan Arazibar Akinafarimin aven e mikemezi moghin, e damuam. **37** “Azeniba bar, e faragh iniamin wit, a mirmirighiti, plaua otoghti e a inigh izam. Egh wainin dipam ko olivin borem ko ter ovizir igharaziba inigh egh Godin Dipenimin izi ofa gamir gumazibar aningam. “Eghiti Livaiba en nguibabar izamin dughiamin, e uan azenibar dagheba tuiarghti pozir 10plan otoghti, e pozitam izi Livain gumaziba me danningam. **38** Eghiti Aronin ovavir boribar tongin, ofa gamir gumazitam, a Livaiba ko izi dagher kabar 10plan poziba iniaim. Eghiti Livaiba dagher kaba tuiargh, dar 10plan pozibar, pozitam inigh Godin Dipenimin mangi, dagheba arighamin dangaminin dar arigham. **39** E Israelian gumaziba ko Livain ovavir boriba, en witin naba ko wainin dipar naba ko olivin boremin naba da inigh, Godin Dipenimin izi dagheba arighamin dangaminin dar arigham, danganir kam, Godin Dipenimin itarir ekiaba uaghan an aven iti. Godin Dipenimin aven itir danganir kam uaghan, ofa gamir gumaziba, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumaziba, ko Godin Dipenimin onger akabar faragha zuir gumaziba, uaghan me ikiamin danganim kagh iti. “Bar guizbangira, e Godin Dipenimin garir ingangarir kam ateghan kogham. “Akar Dikirizir Gavgavir kamin akaba, kamaghira tu.”

11 Dughiar kamin, Israelian gumazir dapaniba Jerusalem iti. Ezi gumamazizir nguibar igharazibar itiba me satu gikararai, egh tuavir kamin me ikiziba tuiarghti, 10plan okoruaba otoghti me gumazir okoruatam amiseveghti, gumazir kaba mangi Jerusalem ikiam. Kar Godin nguibar ekiamra. Eghiti 9plan gumazir okoruaba nguibar igharazibar ikiam. **2** Ezi gumamazizir maba uan ifongiamin gin ghua Jerusalem iti. Kamaghin amizima Israelia me bagha bar akonge. **3** Ezi Israelian gumamazizir igharaziba, ko ofa gamir gumaziba, ko Livaiba, ko Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, ko Atrivim Solomonin ingangarir gumazibar ovavir boriba, me uan nguibaba ko uan nguazibara iti. Gumazir dapanir Judan provinsin ikegha iza Jerusalem apiaziba, men ziabar kara. **4** Judan anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara: Me gumazir dapanir pumuning iti. Ataia ko Masea. Ataia a Usian otarim, egha a Sekaraia igavatarim. Ataian ovavir igharazibar ziabar kara: Sekaraia an Amarian otarim, ezi Amaria a Sefatian otarim, ezi Sefatia a Mahalalelin otarim. Me bar Peresin ovavir boriba, ezi Peres Judan otarim. **5** Ezi Judan adarazir gumazir dapanir igharazibar kara, Barukin otarim Masea, a Kolhosen igavatarim. Ezi Kolhose Hasaain otarim, ezi Hasaia Adaian otarim, ezi Adaia Joiaripin otarim, ezi Joiarip Sekaraian otarim. Me Selan ovavir boriba, egha Judan anabamin adarasi. **6** Egha Peresin ovavir borir Jerusalem itiba, me bar gumazir gavgavibara. Me bar moghira, men dibobonim, 468in tu. **7** Benjaminin anabamin adarasi, men gumazir dapanibar ziabar kara: Salu ko Gabai, Salai, Joel ko Juda. Salu a Mesulamin otarim, ezi Mesulam Joetin otarim, ezi Joet Pedaiin otarim, ezi Pedaii Kolaian otarim, ezi Kolaia Masean otarim, ezi Masea Itielin otarim, ezi Itiel Jesaain otarim. Jerusalem itir Benjaminin anabamin adarazi bar moghira, men dibobonim, 928in tu. Ezi Sikrin otarim Joel, Benjaminin adarazir faragha zuir gumazir dapanim. Ezi Hasenuan otarim Juda, a Benjaminin adarazir mav. A gumazir

dapanir Joelin gin zuim, a an akuragha Jerusalem aven itir distrighin mamin gari. **10** Kar Jerusalem itir ofa gamir gumazibar gumazir, dapanibar ziaba: Joiaripin otarim Jedaia, ko gumazir dapanim Jakin, **11** ko gumazir dapanim Seraia, a Hilkin otarim, ezi Hilkia a Mesulamin otarim, ezi Mesulam a Sadokin otarim, ezi Sadok a Meraiotin otarim, ezi Meraiot, a Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanim Ahitupin otarim, a fomira Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar dapanimin ike. **12** Me bar moghira 822plan gumaziba, me Godin Dipenimin ingangarim gami. Gumazir dapanim Adaia, a Jerohamin otarim, ezi Jeroham a Pelalian otarim, ezi Pelalia a Amsin otarim, ezi Amsi a Sekaraian otarim, ezi Sekaraia a Pasurin otarim, ezi Pasur, a Malkian otarim. **13** Ikiizir kam, men gumazir dapanibar dibobonim, 242in tu. Ezi uaghan, gumazir dapanim Amasai, a Asarelin otarim, ezi Asarel a Asain otarim, ezi Asai a Mesilemotin otarim, ezi Mesilemot a Imerin otarim. **14** Ikiizir kamin adarazir aven, 128plan midorozir gumazir gavgaviba iti. Midorozir gumazir kabar dapanim, an Hagedolimin otarim Sapdiel. **15** Livaibar gumazir dapanir Jerusalem itibar ziabar kara: Hasupin otarim Semaia, ezi Hasup a Asrikamin otarim, ezi Asrikam a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Bunin otarim. **16** Gumazir dapanimning Sabetai ko Josabat, aning Livain Godin Dipenimin azenan ingangaribar gari. **17** Gumazir dapanim Matania, a Mikan otarim. Ezi Mika, a Sapdin otarim, ezi Sapdi a Asapin otarim. Dughiar me Godin Dipenimin iza Godin ziam febar, Matania a gumazir God ko migia a minibir gumazir dapanimin iti. Ezi Bakbukia, a gumazir dapanir mam, a Matanian akurvagha ingangarir kam gami. Ezi uaghan, gumazir dapanim Apda, Samuan otarim, ezi Samua a Galalin otarim, ezi Galal a Jedutun otarim. **18** Livain Godin nguibar ekiar Jerusalem itiba, me bar moghira men dibobonim, 284in tu. **19** Jerusalem itir Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazibar, gumazir dapanimningin ziamning kara: Gumazir kanning, Akup ko Talmon. Aning uan adarazi ko, me Dipenimin tiar akabar gara itir gumaziba, men dibobonim **172**. **20** Israelian marazi ko ofa gamir gumazir maba ko Livain maba, Judan nguibar igharazibar iti. Nguibar kaba men inazir afeziabar nguazibara iti. **21** Ezi Godin Dipenimin ingangarir gumaziba Ofelin iti. Ezi Silha ko Gispa men ingangarib garir gumazimning. **22** Ezi Banin otarim Usi, a Livain Jerusalem itibar gari. Ezi Bani a Hasabian otarim, ezi Hasabia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikan otarim, Asapin ovavir boribar adarasi. Ezi Asapin ovavir boriba, me Godin Dipenimin aven onger akaba banger gumazibar gari. **23** Persian atrivim uabi, akar gavgavim me ganiga ghaze, tinara dughiaba bar Godin Dipenimin aven ighiabar amuam. Egha atrivim, me bagha dughiabar damamin dagheba me bagha da akiri. **24** Ezi Petahia a Mesesabelin otarim, ezi Mesesabel a Seran ovavir borim, me Judan ovavir boriba. Petahia, a Persian kantrin ikiava, atrivimin boroghin ikia, an damazimin, Israelia bagha abuir gumazimin min iti. **25** Gumamazizir aviriba uan nguibar uan nguazimin boroghin itibar iti. Judan gumamazizir maba nguibar ekiar pumuning ko mikezimin iti, Kiriat Arba ko an boroghin itir nguibaba, ko Dibon ko an boroghin itir nguibaba, ko Jekapsel ko an boroghin itir nguibaba. **26** Ezi marazi nguibar kabar aven iti, dar ziabar kara: Jesua, Molada, ko Betpelet, **27** Hasarsual, Berseba ko an boroghin itir nguibaba ko, **28** Siklak, Mekona ko an boroghin itir nguibaba ko, **29** Enrimon, Sora ko Jarmut ko, **30** Sanoa ko Adulam ko aningbor boroghin itir nguibaba ko, Lakis ko an boroghin itir nguaziba, ko Aseka ko an boroghin itir nguibaba. Kamaghin Judaba sautin amadaghan itir nguiba Berseban ikia iza, nguibar danganir ekiar kamin itibar ikia ghua, Hinomin danganir zarir notin amadaghan itimin otifi. **31** Ezi Benjaminin anabamin gumamazizir maba, nguibar ekiar kaba, Geba ko Mikmas, Aija ko Betel ko dar boroghin itir nguibar doziba, **32** Anatot, Nop, Anania ko, **33** Hasor, Rama, Gitaim ko, **34** Hadit, Seboim, Nebalal ko, **35** Lot ko Ono, kar gumazir digirir ingangaribagh amiba, me danganir zarir kamin iti. **36** Gumazir dapaniba, Livain Judabar tongin itibav gia ghaze, men tarazi

uan nguibaba ategh, Benjaminin anabamin adarazir nguibabar mangi men tongin ikiam.

12 Ofa gamir gumazir aviriba, ko Livaiba ghua, Sealtielin otarim Serubabel ko ofa gamir gumazibar dapanim Josua, aningin gin faragha Babilon ategha ua Jerusalem ize.

2 Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Seraia, Jeremaia, Esra, Amaria, Maluk, Hatu, Sekania, Rehun, Meremet, Ido, Gineto ko Abiya, Mijamin, Madia ko Bilga, Semaia, Joiarip ko Jedaia, Salu, Amok, Hilkia ko Jedaia. Gumazir kaba, dughiar Josua ofa gamir gumazibar dapanimin itimin itir dughiamin, me ofa gamir gumazibar tongin ikia, me men faragha zuir gumazibar iti. **8** Livain ua izezibar ziabar kara: Jesua, Binui, Katmiel, Serebia, Juda, Matania, Bakkukia, ko Uno. Matania uan adarazi ko, me gumazir God minabir ighiabagh amir gumaziba, ezi a men faragha zui. Gumazir kaba onger akar akuar mam bangezi me gin, Bakkukia ko Uno uan adarazi ko, me me ikarvagha igihar akuar igharazim bange. **10** Josua a Joiakimin afeziam, ezi Joiakim a Eliasipin afeziam, ezi Eliasip a Joiadan afeziam, ezi Joiada a Jonatanin afeziam, ezi Jonatan a Jaduan afeziam. **12** Joiakim ofa gamir gumazibar dapanimin itir dughiamin, ofa gamir gumazir kaba uan ikizibar gumazir dapanibar iti. Men ziabar kara: Meraia, a Seraian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Hanania a Jeremaian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Mesulam a Esran ikizimin gumazir dapanim. Ezi Jehohanan an Amarian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Jonatan a Malukin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Josep a Sebanian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Atna a Harimin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Helkai a Meraiotin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Sekaraia a Idon ikizimin gumazir dapanim. Ezi Mesulam a Ginetonin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Sikri a Abiyan ikizimin gumazir dapanim. Ezi Piltai a Moadian ko Miniainin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Samua a Bilgan ikizimin gumazir dapanim. Ezi Jehonatan a Semaian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Matenai a Joiaripin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Usi a Jedaian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Kalai a Salain ikizimin gumazir dapanim. Ezi Eber a Amokin ikizimin gumazir dapanim. Ezi Hasabia a Hilikian ikizimin gumazir dapanim. Ezi Netanel a Jedaian ikizimin gumazir dapanim. **22** Fomira Eliasip ko Joiada, Jonatan, ko Jaduan dughiamin, me ofa gamir gumazibar dapanibar itima, Israelia ofa gamir gumazibar dapanibar ziaba akinafarir mamin da osiri. Arazir me amizir kam, me bar fomira a gamua iza Darius atrivimin itir dughiamin oto. Ezi Judan Atrivibar Eghaghanibar Akinafarimin aven, me uaghan Livain gumazir dapanibar ziaba osiri. Me fomira osira iza ofa gamir gumazibar dapanim Jonatan, a Eliasipin ovavir borim an dughiamin oto. Ezi dughiar kamin gin me arazir kam ataki. **24** Egha me Godin ziam fa a minabir dughiamin, Atrivim Devit mikemezi moghin Livaiba ami. Devit a gumazir Godin akam akurim. Ezi Livaiba gumazir bizir pumuningin iti, bizir mam ighiar otevir mam bange, ezi bizir mam me ikarvagha ighiar akuar igharazir mam bange. Ezi Hasabia ko Serebia ko Jesua Katmielin otarim, me ingangarir kam me ganingi. **25** Ezi Matania, Bakkukia, Obadia, Mesulam, Talmon ko Akup, me Godin Dipenimin aven bizira arizir danganibar gari. Danganir kaba Godin Dipenir avinizimin divazimin tior akabar boroghin iti. **26** Livain kaba itir dughiamin, ofa gamir gumazibar dapanim Joiakim, a Josuan otarim, egha a Jehosadakin igiavotarim. Ezi dughiar kam Nehemia gavmanin faragha zuir gumazim iti. Ezi ofa gamir gumazim Esra, a ikia bar Moses Osirizir Arazibagh fo. **27** Ezi Jerusalem divazim givazima, gumamaziziba iza uari akuvagha Godin ziam fava, divazim isa God ganidi. Dughiar kamin, me Livaiba bar men diazi me iza uari akuvagha, bar akuegha ighiaba banga Godin ziam fe. Me ighiabagh amir dughiamin, Livain marazi itarir kapabar suigha dav sozima, marazi gitan igharagha garibagh ikararai. **28** Kamaghin Livain Godin Dipenimin ighiabagh amiba, me Netofan nguibam ko Betgilgal, ko Geba, ko Asmavet ko me uari bagha ingarizir nguibar igharaziba, me dar ikegha iza uari akufa. Nguibar kaba Jerusalem boroghin iti. **30** Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba

Godin damazimin zueghamin arazim uarigh ami. Me uaghan arazir kamra, Jerusalem gumamaziziba ko divazim ko tiar akabagh ami. **31** Ezi ki Nehemia, ki Judan gumazir dapaniba isa divazimin pin itir voroghira zuir danganimin ghuavanadi. Egha ki okoruar ekar pumuningin me tuiragha ghaze, me bizir ekianningin mangi nguibar ekiamin divazimin pin a gighu daru, ighiabar amu God minabam. Ezi okoruar mam agharir guvimin arua ghua, Tiar Akar Bizir Miziriziba Akurir Danganimin oto. **32** Ezi men gin, Hosaia ko Judan gumazir dapanibar okoruar mamin adarazi zui. **33** Ezi ofa gamir gumazir maba men gin ghua sighbagh ivi. Men ziabar kara: Asaria, Esra, Mesulam, Juda, Benjamin, Semaia, ko Jeremaia. Ezi Jonatanin otarim Sekaraia men gin zui. (Ezi Jonatan a Semaian otarim, ezi Semaia a Matanian otarim, ezi Matania a Mikaian otarim, ezi Mikaia a Sakurin otarim, ezi Sakur a Asapin otarim.) **36** Ezi Sekaraian ikizimin marazi an gin zui. Men ziabar kara: Semaia, Asarel, Milalai, Gilalai, Mai, Netanel, Juda ko Hanani. Me bar moghira ighiabar amuamin gitaba ko marvir igharagha garir aviriba inigha, da sara ghua dagh ikararai. Atrivim Devit, fomira gitaba ko marvir kabanang, a dagh ikararangi. Ezi Godin Arazibagh fozir gumazim Esra, a gumazir kabar faragha zui. **37** Me arua ghua Mozir Pamin Tiar Akamin ootgha addiidamin ghuavanaga Atrivim Devitin Nguibar Ekiamin oto. Egha Atrivim Devitin dipenir ekiam gitagha ghua Dipaba Isir Tiar Akamin oto. Tiar akar kam, nguibar ekiamin aruem anadi naghin amadaghan iti. **38** Ezi Livain okoruar igharazim God minabaghasa, bizir ekar igharazimin min ghua, agharir kiriamin amadaghan divazimin pin itir voroghira zuir dangamin gisin arua zuima, ki men gin zui. Ezi gumamazizir bizir ekar igharazim nan gin ghua, Tauan Bretba Tuer Danganin gitagha ghua, Divazir Nar Bar Ekiamin oto. **39** Egha e dangarin kam ategha ghua, Efraimin Tiar Akam gitagha ghua, Jesanan Tiar Akam gitagha ghua, Osiribar Tiar Akam gitagha ghua, Hananelin Tiaa gitagha ghua, Gumazir 100pla ikia garir Tiaa gitagha ghua, Sipsipbar Tiar Akamin tu. Egha uan arua iza Godin Dipenimin aven zuir tiar akar kamin oto. Me tiar akar kam kamaghin a dibori, Uari Akuvamin Tiar Akam. **40** Kamaghin amizi, Livaibar okoruar ekar pumuning ua Godin Dipenimin danganinin iza, Dipenim avinizir divazimin aven ghua, vaghvagha uan danganibar tuivigha, ighiaba banga God minabi. Gumazir nan gin izezir kabar tongin, gumazir dapanir igharaziba uaghan iti. **41** Ofa gamir gumaziba ko gumazir igharazir kaba, sighabar suigha dagh ivi. Ofa gamir gumazibar ziabar kara: Eliakim, Masea, Miniainin, Mikaia, Elioenai, Sekaraia, ko Hanania. Gumazir igharazibar ziabar kara: Masea, Semaia, Eleasar, Usi, Jehohanan, Malkia, Elam ko Eser. Ezi Jesrahia gumazir ighiabagh amibar gara men faragha zuima, me bar pamtem derivira ighiabagh ami. **43** Dughiar kamin me ofan aviriba God bagha dagh amua bar akonge. Bar guizbangira. Me fo, God me gamizima, me bar akonge. Ezi amiziba ko boriba uaghan bar akonge. Ezi gumamazizir saghon itiba, me dimdiar niginim ko bar akongezir niginim barasi. **44** Dughiar kamra, me Godin Dipenimin aven bizibar arighamin danganinin ganasa gumazir mabagh inaba. Danganir kabar, gumamaziziba dagher faragha azenibar aniziba, ko temer ovizir faragha aniziba, ko men bizir igharazir maba, me da isi God daningam. Me uan azenibar dagheba tuiarghti, da pozir 10plan otoghti, me pozitam isi God daningam, mati Moses Osirizir Araziba mikemezi mokin. Eghti gumazir kaba ingangarin kam damuam: me gumamazizibar nguazibar mangi, dagheba inigh mangi, Godin Dipenim dar arigham. Guizbangira, Judaba, ofa gamir gumaziba ko Livaibar amir ingangarin bagha bar akuegha, navir aghuim men iti. Kamaghin amizi, me ofa gamir gumaziba ko Livaibar akurvaghasa, gumazir kaba amisefe. **45** Ezi ofa gamir gumaziba ko Livaiba, Godin Akinafarimin aven itir Arazibar gin ghua, an ziam famin arazibar ingangarin gami. Egha uaghan gumamaziziba Godin damazimin zueghasa, Godin azangsighamin arazim gami. Ezi gumazir ighiabagh amiba ko Godin Dipenimin tiar akabar garir gumaziba, me uan ingangarin gami. Ingangarir kam fomira Atrivim Devit uan

otarim, Atrivim Solomon ko, aning men inazir afeziabar ikizir pumuning ganingi. **46** Bar fomira, Atrivim Devit ko Asapin dughiamin, aning ighiaba batir gumazimning, gumazir onger akar kamin faragha zuiba ingara, ighiaba banga God bagha bar akuegha a minabi. Ezi datirighin men ovavir boriba, gumazir ighiabagh amibar ofiti. **47** Serubabel ko Nehemia itir dughiamin, Israelia bar, me dughiaabar zurara uan dagheba isa gumazir Godin Dipenimin ighiabagh amiba ko Dipenimin tiar akamin garir gumaziba bagha iza me ganidi. Eghe me bizir aghuiba isa Livaibagh anidir arazim, mati me ofaba isa God ganidi. Ezi ofan me Livaibagh aningiziba, me ofan akuar vuem isa Aronin ovavir boribagh anidi, mati Godin Akinafarim mikemezi mokin.

13 Dughiar kamin gumazamiziba uari akuvazi, Livaiba me bagha Moses Osirizir Arazibar Akinafarim diborima, me a barasi. Ezi akinafarir kamin migirigiar mam kamaghin migei, Amonia ko Moapia Godin ziam fer gumazamizibar aven izir kogham. **2** Ezi Israelia akar akinafarir kamin aven itim baregha, gumazamizir men ameboghfeziaba God gifozir puvatziziba, me me batosi. Eghe me ghaze, me ua Israelian gumazamizibar tongin ikian kogham. Akinafarir kamin mingarim kamaghin: Dughiar Israelia Isip ategha izimin, Amonia ko Moapia dagheba ko dipataba me ganingizir puvati. Eghe gumazir kaba akam inigha izir gumazim Balam givese, eghti a God mikemehti a Israelia gasighasigham. Ezi God Balamin akam girazi, a kamaghin mikemehti pu. Puvati. Balam ghaze, God deragh me damuam. **4** Ofa gamir gumazim Eliasip, me fomira en Godin Dipenimin biziba arighamin dangamin akirir ingangarim a ganingi. Ezi Eliasip, a Tobian roroam. **5** Eghe Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiair mamin iti. Danganim kam, me fomira ghaze, witin ovizir me ofabar amuamiba, ko pauran mughurir aghuim ziam anidim, ko Godin Dipenimin ingangarim damuamin biziba, ko ofan gumazamiziba God ganidiba, me da isi danganim kam darigham. Ofan kaba, gumazamiziba Godin Akar Gavgavibar gin ghua faragha uan azenibar dagheba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam isa God ganidi. God bizir kaba isa Livaiba ko, gumazir ighiabagh amiba ko, tiar akabar garir gumaziba, ko ofa gamir gumaziba, a me bagha dagh inaba. Ezi Eliasip, Tobia ataghizi, a Dipenimin danganir ekiair kamin iti. **6** Ki Nehemia, ki Jerusalem itir puvatzir dughiamin, bizir kaba ofiti. Ki faragha Atrivim Artaserksisin gusha uamatagha Persian kantrin ghu. Dughiar kamin a 32plan azenibar Babilonin atrivim iti. Dughiar maba givazima, ki uamataghe Jerusalem mangasa atrivimin azai. Ezi a nan amamangatzizi ki uamataghe ize. **7** Dughiar ki ghua Jerusalem otozinim, me kamaghin na migei, Eliasip Godin Dipenimin avinizir divazimin aven, danganir ekiair mam isa Tobia ganingi. Arazir kurar an amizir kam a bar ikufi. **8** Kamaghin amizi, ki puv atara, Tobian biziba bar da isa azenimin da kuni. **9** Eghe ki akar gavgavim me ganingizi, me Godin Arazibar gin ghua danganir kam gamizi, a Godin damazimin ua zue. Ezi ki ua me mikemezi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba ko, ofa damuamin witba ko, pauran mughurir aghuim anidim, me bar da inigha dar danganibar da ariki. **10** Ki uaghan kamaghin oraki, gumazamiziba ua dagheba isa Livaibagh anidir puvati. Kamaghin amizi, Livaiba ko Godin Dipenimin ighiabagh amir gumaziba, me Jerusalem ategha dagher azenibar ingarasa uamatagha uan nguazibar ghue. **11** Kamaghin amizi, ki gumazir aruabar atara eghe men azara, "Manmagh amizi ia Godin Dipenim ataghizi a pura iti?" Eghe ki Livaiba ko gumazir ighiabagh amibar diagha ua me inigha, Godin Dipenimin izezi, me uamatagha uan ingangarim gami. **12** Ezi Judaba bar, ua uan witba, ko wainin dipaba, ko olivin boreba, da tuirazi da pozir 10plan otozi, me pozir mam inigha Godin Dipenimin iza, dar arighamin danganim gati. **13** Ezi ki ofa gamir gumazim Selemia ko, Godin Akinafarim gifozir gumazim Sadok, ko Livain gumazim Pedai, me amisevegha ghaze, me Dipenir kamin aven itir danganir kabar kirigh an biziba mengam. Eghe ki gumazir mam men

akurvaghasa anemisefe. An ziam Hanan, a Sakurin otarim, eghe Matanian igavotarim. Gumazamiziba ghaze, gumazir kaba arazir aghuabaram ami, ezi ki me amisefe. Ezi me uan namakaba bagh dagheba tuiragh da menegheh da isi me daningam. **14** "O nan God, ni na ginighnigh. Guizbangira, ki nin Dipenimin ingangarim gamua nin ziam famin arazibar kiri. Nan ingangarir aghuim akar nin akinafarimin itim, ni a batuegh a gin amadaghan, ki aghua." **15** Dughiar kam, ki Judan gumazamizir mabar gari, me Sabatin dughiaabar wainin oviziba dikava, da mirmira wainin dipaba isi. Ezi Judan igharaziba dagheba ko wainin dipaba, wainin oviziba, fighin oviziba, ko bizir igharazir maba sara donkibagh arigha, da inigha Jerusalem izi. Ezi Sabatin dughiamin ki pamtemin me migia ghaze, "Sabatin dughiamin, gumazamiziba bar bizibagh ivezan markiam. Ki arazir kamin bar ian anogoro." **16** Tairian gumazir maba faragha uan nguibar ekiamin ikegha Jerusalem ize. Eghe osiriba ko bizir igharazir aviriba sara inigha Sabatin dughiamin Jerusalem izima, en gumazamiziba dagh iveze. **17** Ezi ki Judabar gumazir aruabar atara ghaze, "Ia orakigh! Ia bar arazir kuram gami. Ia Sabatin dughiam gamizi, a dughiar kinimin oto. **18** Ia fo, en inazir afeziaba fomira arazir kam gamizi, God ivezir kuram isa me ganiga, nguibar ekiair kam gasighasiki. Ezi datirighin ia Sabatin dughiam gasighasizir arazir kam gamuavira itima, Godin adarim ian ikiavira iti." **19** Eghe ki pamtem kamaghin migia ghaze, "Ia wighba bar Sabat otivamin dughiam, ia nguibar ekiamin divazimin tiar akaba bar dar kumigh. Sabatin dughiam otivsi, Fraide bar aruem ghuaghirir dughiamra, ia tiar akaba bar dar kumigh, iki mangi Sabat givaghamin dughiamin otogh." Eghe ki uan ingangarir gumazir mavav keme, eghti me deraghuira gan gumazibar anogoreghti, me biziba Sabatin dughiamin da inigh da ateriva nguibar ekiamin izan kogham. **20** Dughiar mabar, gumazir biziba amadiba ko gumazir bizibagh ivezamiba, me Jerusalem izi nguibar ekiamin divazimin azenan daku e mizuamti, e tiar akaba kuam. **21** Ezi ki men gara ghua kamaghin men atara ghaze, "Ia tizim bagha divazimin azenan ikiava akui. Aria, ia mangi. Ia Sabatin dughiamin ua iziti, ki ivezir kuram ia daningam." Me kamaghin oregha gin ua Sabatin dughiamin izir puvati. **22** Ezi ki gin Livaiba me migia ghaze, "Ia Godin Arazibar gin mangi uari akirigh Godin damazimin zuegh. Egh dughiar ia zueghamim, ia izi divazimin tiar akabar ganti, gumaziba Sabatin dughiamin Godin Akar Gavgavimin gin mangam. Kar, Godin dughiar kamra. Eghti gumazir igharaziba uaghan uan biziba inigh nguibar ekiamin izan marki." "O nan God, ki nin azai, ni uan apanguvir arazimin gin mangi nan arazir aghuim ginighnigh, egh ni uaghan nan apangukufigh deravira na damu." **23** Dughiar kamin, ki uaghan kamaghin gari, Judan gumazir maba Asdotia ko Amonia ko Moapian amizir mabar iti. **24** Ezi men borir maba Asdotian akam gifogha a migei. Ezi marazi nguibar igharazibar akabagh fogha dav gei. Eghe me Judabar akam gifozir puvati. **25** Eghe ki gumazir kabar atara me misogha marazir dapanir ariziba asiaghari. Eghe ki kamaghin me migei, "Ia arazir kurar kam gami, kamaghin God ia gasighasigham." Eghe ki gumazir kabagh amizi, me Godin ziamin akar gavgavim akirigha ghaze, Me uan guiviba isi azenan itir ikizir igharazibar otaribar aningan kogham. Egh uan otariba isi men guivibar aningan kogham. Egh ia uari, ikizir igharazibar amizibar ikian kogham. **26** Ki kamaghin me migei, "Ia ti fo, Israelian Atrivim Solomon, kantrin igharazibar amizibar ikia, eghe bizir kam bangin arazir bar kurabar iri. Guizbangira, God bar Solomon gifongegha a gamizi, an atrivimin oto. Eghe kantrin igharazibar atriviba bar men tongin, an fozim bar ekevegha bar me gafira. Ezi, gumaka, a uabi, kantrin igharazibar amizibar iti, ezima me a getuima, an arazir kurabagh ami. **27** E ian arazir kurabar gin mangi ikizir igharazibar amizibar ikiam, egh e tuavir kamin Godin akam batogham. Ia ti, e kamaghin damuan ia ifonge?" **28** Dughiar kam ofa gamir gumazibar dapanin Eliasip, an otarim Joiada, an otaribar mav ikizir igharazir mamin amizimin iti. Amizir kam, an Horonian gumazim, Senbalatin guivim. Kamaghin amizi, ki Joiadan otarim batoghezi, an arav

ghugha, ua Jerusalemin itir puvati. **29** "O nan God, ni ofa gamir gumazir kabagh amizir arazir kurar kam ginighnigh. Me ofa gamir gumazibar adarazigh amizi, me nin damazimin mize. Eggha me Akar Dikirizir Gavgavir ni ofa gamir gumaziba ko Livaibagh amizir kam gasighasiki." **30** Arazir kam bangin, ki ikizir igharazibar gumazamizir kurar en tongin itibar biziba batoke. Eggha ofa gamir gumaziba ko Livaiba, vaghvagha me bagha, ki ingangariba me ganingi. **31** Ki gumazamizir maba ofa tuamin dazibar kuasa me a misefe. Eggha uaghan me da inigh izamin dughiam amisefe. Eggha uaghan dagher faragha azenibar aniziba, ko iter ovizir faragha aniziba, me ofan min da inigh izasa ki me mikeme. "O nan God, ki nin azai, ki amizir arazir kaba, ni dagh nighnigh deragh na damu."

Esta

1 Ezi Atrivim Serksisin dughiamin, a Persian kantrin atrivimin iti, egha uan atrivir dabirabir Susan nguibamin itim gapigihiri, Susa kar Persian nguibar ekiaf gavgavim. Serksis 127plan provinsba uaghan dar gari, Indian kantrin ikegha ghua Itiopian kantrin tus. **3** An atrivimin azenir namba 3in dughiam, a uan ingangaribar faragha zuir gumaziba ko, gavmanin gumazir ekiaba isar ekiam bagha men dia. Ezi Persian kantri ko Midian kantrin midorozir gumazir dapaniba ko provinsbar garir gumaziba ko gumazir ekiaba me bar izegha a ko iti. **4** Ezi isar ekiaf kam iakinir 6plan iti, ezi Atrivim Serksis uan dagiaba ko dipenimin itir bizir aghuiba gumamazizabar akakasi. Ezi me an bizir bar aghuir ganganir aghuibagh amibar gari. **5** Ezi iakinir 6plan kaba givazima, atrivim uan dipenimin divazimin aven a iti naghin isar ekiaf igharazim gami. Susan nguibar ekiaf gavgavimin itir gumaziba bar, biziba itiba ko biziba puvatiziba, kar men isam. Me isar kam uan wighin an iti. **6** Me isam gamua itir danganir bar aghuim, gumaziba fomira dagiar agheviba ko ghurghuriba ko bluplaba ko, ongarimin itir zoghuaba ko, dagiar glasin mingariba inigha, nguazim dafegha ghuriar kamin ingari. Egha me isam gamir dughiamin me danganir kam inir ghurghurim ko pighaghevim ghuaragha benir aghuimin a ike. Egha iniba ikezir benir kam, me dagiar akinimin a guragha, silvan ringin aghuibar a gitui. Egha me golin dabirabiba ko silvan dabirabiba tintinibar dagheba apir danganir kamin ada afe. **7** Atrivimin ingangarir gumaziba wain isa golin dikirizir kavin digirir igharagha garibagh inge. Ezi atrivim uan bizir avirimin amodoghin, wain isa gumazir kabagh anigavira iti. **8** Egha Atrivim Serksis kamaghin an dipenimin ingarir gumazibav gei, gumazir wain gifueghavira itiba, wain me daningvira iki. Anogoroziaba puvati. **9** Ezi dughiar kamin Kwin Vasti isar ekiam, amiziba baghavira, uaghan atrivimin dipenimin a gami. **10** Ezi isar ekiaf kam ikia ghua namba 7in aruemin otoziaba, atrivim wain amegha mong onгани. Egha uan ingarir gumazir 7plan diazima me a bagha izi. Men ziabar kara: Mehuman ko Bista, Harbona, Bikta, Abakta, Setar ko Karkas. **11** Atrivim Serksis me amaga me migia ghaze, ia mangi Kwin Vasti inigh izi. Kwin Vasti uan kwinin dapanir asuam arugh izi. Kwin Vastin ganganin bar dera, kamaghin ki a isi uan nguibabar aven gumazir ekiaba ko, gumazir nan isamin izeziba bar men akakaghasa. **12** Ezi ingangarir gumaziba ghua Kwin Vasti an migirigiabar gun a migei. Ezi kwin izan aghua. Ezi atrivim kamaghin oregha an muriam Kwin Vasti bagha bar moghira an ikufi. **13** Kar atrivimin arazim, a fofozir gumazibar azara, kar gumazir faragha zuir dughiafbar arazibagh foziba. A men azaraghti, me gumazibar dabirabim ko arazir aghuiba a mikimti, a fogham. Kamaghin amizi, a fofozir gumazibar diazima me ize, egh me a mikimti a man arazitamra kwin damuam. **14** Ezi gumazir kaba bar atrivimin boroghira ikia, men ziabar kara: Karsena ko Setar, Atmata, Tarsis, Meres, Marsena ko Memukan. 7plan gumazir kaba, me kantri Persia ko kantri Midian gumazir dapaniba, egha gumazir ekiaf igharaziba me uaghan me gafira. Ezi atrivim me baragha men nighnizibaz girara zui. **15** Egha a kamaghin 7plan gumazir kabav gei, “Ki Atrivim Serksis, ki uan ingarir gumaziba Kwin Vasti bagha me amada, ezi me ghua bizir ki a damuasa ifongeziba bagha a migeima, ezi a nan akam batoke. Ezi en arazim manmaghin bizir kam migei? E manmaghira kwin damuam?” **16** Ezi Memukan kamagh atrivim ko an gumazir dapanibav gei, “Atrivim ni orakigh, Kwin Vasti osimtizim nirarama atizir puvati. An osimtiziba isa bar nin gumazir dapaniba ko ni garir provinsbar gumazibagh ariki. **17** Guizbangira, ni garir nguibabar aven itir amiziba, me bar kwinin arazir kurar kam baragham. Egh amiziba kamagh mikimam, ‘Atrivim Serksis Kwin Vasti migia ghaze amang an ganam, ezi kwin aghuagha atrivimin akam batoke.’ Amiziba uaghan akaba batogh uan pabar akaba baragham kogham. **18** Dughiar kamra Persian ko Midian gumazir dapanibar amuiba

kwin amizir arazir kam baregh, egh uan paba arazir kamra an gun me mikimam, egh amiziba akar kuravab kimira arazir kurar aviribar amuam. **19** “Ezi atrivim, ni akar ki migeim gifueghiva, ni akam gumamaziziba bagh anemadagh kamaghin mikim suam, ‘Vasti ua izi Atrivim Serksisin ganam kogham.’ Ni akinafarir Persia ko Midian araziba aven itim, ni a inigh arazir kam osirigh. Eghti arazir kam iki kamaghira ikiam. Egh ni amizir aghuir igharazitam inighiti, a Kwin Vastin danganin inigh kwinin iki. **20** Eghti nin akam nguibar ni gariba bar dar mangighiti, amiziba bar uan pabar akaba baragh men apengan ikiam, gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara.” **21** Ezi atrivim uan gumazir dapaniba ko me migirigiar kam gifonge, kamaghin atrivim Memukan mikemezi moghin ami. **22** Egha atrivim akinafarim provinsin a gariba bagha anemada, egha gumamaziziba migeir men nguibamin akabar me osiri moghira me bagha ada osirigha, kamaghin migia ghaze, “Gumazimra uan dipenimin itir darazir ko biziba bar dar dapanimin ikiam.”

2 Dughiar maba givazima, Atrivim Serksisin adarim amirazima, a ua Vasti gamizir arazim giniri, a Kwin Vasti agivaghti a ua kwinin ikian kogham. **2** Ezi gumazir nighnizir aghuiba a ganidiba a koma apiagha kamaghin a migei, “Ni ti ua bagh amizir igiar igharazitaba buriam. Me ganganir aghuiba iki egh uaghan araziba deragh. **3** Egh ni uan provinsin ni ativagha garibar gumazitaba misevegti, me amizir igiar aghuiba inigh gavmanin nguibar ekiaf gavgavim Susan izi, egh me isi dipenir ni amiziba akui naghin me arikigh. Eghti Hegai, gumazir nin amizibar garim, a deragh men ganam. Eghti amiziba borem uan mikarzarbar aghu egh uari asingiva, ganganir aghuibar amuam. **4** Eghti ni amizir kabar tav gifongegh, egh tav amisevegti a Kwin Vastin danganin iniam.” Atrivim oregha bar akar kam gifonge, egha kamaghin damuasa. **5** Dughiar kam Susan nguibar ekiaf gavgavimin aven Judan gumazir mam iti, an ziam Mordekai. Mordekain afeziamin ziam, Jair, Jair a Simein ovavir borer mam, Kisin otarim. Mordekai, a Benjaminin adarazir mav. **6** Ezi faragha Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Judan Atrivim Jehoiakim ko Judan marazi inizi me ghua Babilonin kalabusin ike. Egha Mordekai inizi a me ko uaghan ghu. **7** Mordekai guivir mam iti, an ziam Esta, ezi guizin Hibrun akamin an ziam Hadasa, ezi Esta Mordekain afeziazir dozimin guivim. Ezi an afeziazir dozim uan amui ko aning areme, ezi Mordekai Esta inigha uan borimin miraram a gami. Ezi Esta bar deragha ganganir aghuim gami. **8** Ezi Atrivim Serksis gumaziba ko amiziba bagha kam amaga ghaze, me amizir igiar aviriba inigh Susan nguibamin izi. Ezi me amizir igiaba inigha iza uaghan Esta inigha ize. Me Esta isa atrivimin dipenimin amiziba itir danganimin aneti. Ezi Hegai amizibagh ativagha men gari. **9** Hegai Estan garima a bar derazima a bar a gifonge. Kamaghin amizi, a mikarzariba adir borem ko dagher bar aghuiba Esta ganing. Egha amiziba itir dipenimin danganir faraghavira itim, an a isa Esta ganing. Egha atrivimin dipenimin 7plan amizir igiaba amisevezima, me Esta ko ikia deragha a gami. **10** Mordekai faragha Esta migia ghaze, an atrivimin dipenimin mangi kamaghin mikiman kogham, a Judan amizim. **11** Dughiafbar Mordekai amiziba itir dipenimin divazimin tiar akam garuvira iti. A Estan ikirimirim gifoghasa a manmaghiram amua iti. Egha a uaghan foghasa bizir tizimra Esta bativam. **12** Azenir vamiran aven, me amizibar mikarzariba akiraghasezima men ganganiba bar dera. Iakinir 6plan me mean tememin apongezir boremin amizibar mikarzariba aghefi. Egha iakinir 6plan igharazibar me borer mughurir aghuim zuimin me aghefi. Bizir kabar gin me guivir igiaba vaghvagha me isa ghua Atrivim Serksisin akakasi. **13** Egh dughiar amizim atrivimin dipenimin mangasava amim, uabi ifongezir moghin uabi asingigh atrivimin dipenimin mangi. **14** Amizir atrivim bagha zium, a guaratizimin iki mangiti aminin dutugham. Eghti amimzaragham me a inigh mangi amizibar dipenir igharazimin Sasgasin dafarim datigham. Sasgas, an atrivimin amuir dozibar dipenimin garir gumazim. Amuir kam uam atrivim bagh mangan kogham. Atrivim a gifueghiva an

ziam diborogh an diaghtima a mangam. Tuaviba ua puvati. **15** Ezi datirighin Esta mangi atrivimin ganamin dughiam oto. Esta Abihailin guivim, Abihail a Mordekain afezar dozim. Mordekai ua bagha Esta inigha uan borimin mirarama a gami. Gumaziba bar Estan gara bar a gifonge. Esta ghua atrivimin garir dughiamin a uan ifongiamin gin ghua uabi asingizir pu, puvati. An amizibar garir gumazim Hegai, a mikemezi korotiabaram aghui. **16** Ezi dughiar kam Serksis atrivimin iti 7plan azeniba. Azenir kamin iakinir namba 10 me a dibora ghaze Tebet, me an Esta inigha atrivim bagha zui. **17** Ezi atrivim amizir igharazibar aghuagha Esta bar a gifonge. A Estan garima an amizir igharaziba bar me gafiragha, an ganganiba bar dera. Amizir igiar igharaziba Estan min atrivimin dighorim kuarizir pu. Kamaghin amizi, atrivim kwinin dapanir asuam an dapanim garu. Ezi Esta Kwin Vastin danganim inigha kwinin oto. **18** Egha Atrivim Serksis Esta kwinin otozir bizim bagha isar ekiam diboro. Egha uan gumazir dapaniba ko ingangarir gumazir dapanibar dia, eghti me isar ekiar kam bagh izam. A ghaze, "Nan kantrin itir gumamazibiba dughiar kamin avughsam." Egha atrivim uan bizir aviribar amodoghin, bizir aghuir aviriba isa gumamazibibagh aningi. **19** Ezi dughiar kam me amizir igiaba ua me akufa. Ezi dughiar kamra, atrivim Mordekai amisevezima an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mamin iti. **20** Mordekai faragha kamaghin Esta migia ghaze, ni gumazitam mikiman marki, egh suam, ni Judabar amizim. Ezi Esta an akamin mirara ghu, egha Mordekain akaba baragha dar gin zui, kar a zurarama amir arazim. **21** Mordekai, Atrivim Serksisin ingangarim gamir dughiamin, gumazir pumuning adarim atrivimin ikia a misueghti an aremehghasa akam misoke. Aningin ziamning, Biktana ko Teres. Gumazir kamning atrivim itir danganimin tiar akamin garir ingangarim gami. **22** Ezi Mordekai aningin migirigiar kam baregha ghua Kwin Esta mikeme. Ezi Esta kamaghin oregha migirigiar kam isa atrivim ganingigha, ghaze, kar Mordekain akurvazim ni bagha izi. Ezi atrivim fo, Mordekai akar kam baraki. **23** Me akar aning mikemezim mingarim gifoghasa amuvira ikia, egha a gifo a guizbangira. Egha me tememin aning agurazima aning areme. Egha atrivim kamaghin uan ingangarir gumazibav gia ghaze, "Bizir otozir kam, e uan gavmanin akinafarimin aven eghaghanimin min an osirigh." Ezi me atrivimin damazimin a mikemezi moghirama ami.

3 Egha gin Atrivim Serksis gavmanin faragh mangasa gumazir mam amisefe, an ziam Haman, Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. **2** Egha atrivim ingangaribar faragha zur gumazibav gia ghaze, me Haman bagh teviba apiriva an ziam fam. Me bar moghira atrivim mikemezi moghin ami, ezi Mordekai uabira puvati. Mordekai bar moghira Haman bagh teviba apiran aghua. **3** Ezi atrivimin ingangaribar faragha zur gumazir igharaziba ganigha kamaghin an azara, "Ni tizim bagha atrivimin migirigiabar gin mangan aghua?" **4** Dughiar aviribar me Mordekain arazir kam bagha a migei, ezi Mordekai me akaba baraghan aghua. Mordekai kamaghin me migia ghaze, "Ki Judan adarazir gumazir mam, kamaghin ki Haman bagh uan tevimming apirighan kogham." Ezi ingangaribar faragha zur gumaziba Mordekain migirigiar kamin gun Haman mikeme. Kamaghin me gan foghasa, Haman ti Mordekai ateghti a kamaghira damuam, o puvatigham. **5** Ezi Haman gari Mordekai a bagha teviba apiri puvatigha an ziam feir puvati, ezi an a bagha an muriam bar an ikufi. **6** Haman gin kamaghin fo, Mordekai a Judabar mav, kamaghin a Mordekai gasighasighasa akam misoke. Mordekai uabira puvati. Haman tuavitam ginighnigh egh Judan Persian kantrin itir darazi bar moghira me misueghti me arighireghasa nighnisi. **7** Dughiar kam Serksis atrivimin itima an namba 12 azenir kamin iakinir farazim Nisan, Haman ghaze, me satu gikararang egh iakinim ko dughiar aghuir Judabagh asighasighamim gifogham. Me ikararegha givagha kamaghin fo, namba 12 iakinim Adar, an dughiar namba 13in, Haman Judabagh asighasigham. **8** Egha Haman ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazamizir igharazibar marazi nin kantrin nguababa

tintinibar dar aven iti. Egha kagh iti darazi amir araziba me ko dagh amir puvati. Me bar ighara, egha atrivimin arazibar gin zur puvati. Kamaghin ni me ateghti me ikivira ikiti, bizir kam nin akuraghan koghti, nin kantri deragh mangan kogham. **9** Ore atrivim, ni ifuegh akam gumamazibiba bagh anemadaghti, me bar gumazamizir kabav sueghti me arimighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni ifueghiva akam gumamazibiba bagh anemadaghti, me gumazamizir kabav sueghti me arighiregh. Ki guizbangira ni migei, ni kamaghin damighiti ki 10 tausen silvan dagiaba isi nin dagiar dipenim datigham, eghti me dagiar kabar atrivimin ingangarir kam damuam." **10** Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin mam iti, ringin kam atrivimin ziam ko nedazim an ikia egha an arazir an amiba gavgavim dagh anidi. Ezi atrivim migirigiar kam baregha ringin kam suegha Judabar apanim gamir gumazim Haman ganingi. **11** Egha atrivim a migia ghaze, ki ifonge dagiaba ateghti da iki. Bizir tizim ni gumazamizir kabar amusi, a dera ni puram a damu. **12** Ezi iakinir faragha zuimin dughiar namba 13in, Haman gumazir atrivimin akinafariba osiribar diazima me izi. Ezi a uan migirigiaba bar me mikemezi me a mikemezi biziba bar ada osiri. Me Atrivim Serksis garir nguibar kaba, me bar me bagha men nguibabar akabar me osirir arazimin min da osiri. An akinafariba gumazir dapanir ekiaba ko provinsbar garir gumazir dapaniba ko nguibabar garir gumazir ekiaba bagha da osiri. Ezi akinafariba bar Atrivim Serksis dafarim gazuir ringin ababanin dar iti. Ringin ababanir kam kamaghin akagha ghaze, atrivim uabi akinafarir kaba osiri. **13** Ezi gumazir akinafarir kaba inigh mangamiba, me dikavigha atrivim garir nguibar kaba bar adar ghu. Akinafarir kaba bar kamaghin migia ghaze, "Adarin iakinimin namba 13in dughiamin ia Judan adarazi bar me misueghti me arimighiregh. Gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba ko, amiziba ko, boriba dughiar kamra bar me kuavaremegeh, egh men apangukuan marki. Dughiar kamra bar me kuavaremegeh egh bar men biziba inigh. **14** Eghti gumazir dapaniba provinsba bar dar aven itir gumamazibiba bagh akinafarir kam diponti, me bar moghirama a baragh. Eghti dughiar kam otivti, me maghirama Judabav soghti me arimighiram." **15** Ezi gumazir akinafarir kam inigha zuiba, me ziamira ghua kantrin kamin nguibaba bar a adagh arui. Egha me Susan nguibar ekiamin uaghan akinafarimin akam akuni, ezi gumaziba bar oraki. Ezi atrivim ko Haman, uaningra ikia wain apava uaning migiava eghari. Ezi Susan itir gumamazibiba migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha nighnighava avenge.

4 Mordekai kamaghin oregha bar atiatingi. Kamaghin a uan korotiaba abigha bar oseme. Egha azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim isa uan dapanir arizim gaghui, egha tuavir kamin men akaghasa, a bar oseme. Egha a nguibar ekiamin aven araka pament azirakar ighiabagh ami. **2** A ghua atrivimin dipenimin tiar akamra tu, egha aven ghuzir puvati. A fo, gumazim aven mangisi, azirakar korotiar bibiziba aghuigh, aven mangan kogham. **3** Ezi dughiar kam atrivimin akinafarim kantrin kamin provinsba bar a dar ghuzi me oraki, ezi Judan gumamazibibar naviba bar osemezi me pament diava arava azir ighiabagh ami. Me arava daghetam apir puvati. Egha Judan gumazamizir aviriba azirakar korotiar bibiziba aghuigha averenim gakui. **4** Ezi Estan ingangarir amiziba ko an garir gumaziba a bagha ghua Mordekai amir arazibar gun a migei. **5** Ezi Kwin Esta digavir kuram gamigha osemegeha nighnighava avenge. Egha a korotiar maba Mordekai bagha da amaga dangarir uari akuvimin ghaze, an azirakar korotiar maba suegh egh korotiar aghuir kabar aghuigh. Ezi Mordekai ada inian aghua. **5** Kamaghin Esta Hatakin diazi an a bagha izi. Hatak ana amizibar garir gumazir mam, atrivim faragha Hatak amisevegha ghaze, a Estan ingangarim damuam. Hatak izezima, Esta anemaga ghaze, ni mangi nguibar ekiamin tiar akamin Mordekai batogh. Egh an azaragh deragh fogh, a manmaghsua arazir kabagh ami? **6** Ezi Hatak nguibar ekiamin tongin atrivimin dipenimin tiar akamin ghua Mordekai bato.

7 Ezi Mordekai bizir Haman mikemeziba ko a gamiziba ko, Judaba oveghehti, dagiar Haman mikemezir moghira gavmanin dipenim datighamba, bar dar gun Hatak mikeme. 8 Egha akinafarir me Susan nguibar ekiamin osirigha provinsba bar dar amadziba, Mordekai dar mam inigha Hatak ganingi. Akinafarir kam Judan gumamazizibagh asighasighamin migirigiba an iti. Egha Mordekai a migia ghaze, akinafarimin mingarim Esta gegharagh a mikemegh. Hatak Esta mikemeghti a mangi uan gumamaziziba bagh atrivim gaghoniya kamaghin an azaragham, a Estan adarazir apangkuvighi me ovengan kogham. 9 Ezi Hatak uamatagha ghua bizir Mordekai a mikemeziba, bar adar gun Esta mikeme. 10 Ezi Esta Mordekai bagha migirigiam uam Hatak ganingizi an a inigha ghua Mordekai ganingi. 11 A ghaze, "Atrivimin akar dikirizir gavgavim kamaghin iti, gumamaziziba bar a gifo. A ghaze, ni tina pura uan nighnizimin atrivimin ganisi, tiar akar aven itimin mangighan kogham. Bar puvati. Ni kamaghin damigh ni ovegham. A uabi nin diaghti ni mangiva an ganam. Tuavir vamira kamaghi iti, ni aven mangiti atrivim nin ganigh uan golin atrivir fidizim feghti, ni oveghan kogham. Ezi datirighin, atrivim nan diazi ki an ganasa aven ghuzir puvatizi iakinir vamira gifa." 12 Ezi Mordekai Estan migirigiam baregha, 13 a ikaragha nighnizim a ganiga kamaghin a migei, "Ni ghaze, ni atrivimin dipenimin iti, egha ghaze ni deraghvira ikiam. Ni Judaba en min uaghan mizazim iniam. 14 Ni aghumra kamaghin uabin asugh ikitima, akuravzir igharazim pin ikegh izighiri Judan adarazir akuraghti me osimtizir kam gitagham. Ni oveghti nin afeziamin adarazi uaghan givagham. Eghti tina fogham? Ni ti tizim bagha kantrin kamin kwinin oto? Ni kwinin otozir bizir kam, ka ti dughiar aghuir nin adarazi osimtizimin iti, ezi kar men akurvaghamin dughiar aghuim." 15 Ezi Esta a bagha kamaghin akam uam anemada, 16 "Ni mangi Judan Susan nguibamin itiba bar me inigh me akuvagh, egh kamaghin damu. Ia aruer 3pla ko dimagarir 3plan dagheba, ataghiragh na bagh nighnigh. Eghti ki uan ingangarir amiziba ko e uaghan kamaghira damuam. Eghti bizir kamin gin, ki atrivim bagh mangam. E fo, ki mangamin arazir kam, kar ki atrivimin akar dikirizir gavgavim abigham. Egh ki kamaghin damigh ovengsi ovegham, akaba pu, a dera." 17 Ezi Mordekai atrivimin dipenimin tiar akam ategh ghua Esta a mikemezi moghira a biziba bar dagh ami.

5 Ezi Esta 3plan dughiaabar dagheba ta. Egha bizir kamin gin a uan kwinin korotiaba aghuigha ghua atrivim iti naghin divazimin boroghin tughav ikia, atrivim apiaghiri naghin gari. Kar atrivim itir danganir ekiam. Ezi atrivim uan dabilirabim gaperaghav ikia tiar akamin azenan gari. 2 Egha a gari, Kwin Esta azenan tughav ikia egha atrivimin nighnizim gekuigha uabi mikini, ezi a bar a gifonge. Egha atrivim uan golin atrivir fidizim Estan akuigha anemadazima, Esta izava an ruaghavevimin suira. 3 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, "Kwin Esta, manmaghin amizi ni na bagha izi? Ni bizitam gifuegh na bagh izi egh na mikim, eghti ki, ativagha garir nguibamin biziba, ki tongira da abighiva egh akuatam ni daningam." 4 Ezi Esta an akam ikaragha ghaze, "O atrivim, datirighin dimangan ki isar mam ni bagh a damuam. Eghti ni ifueghiva, ni ko Haman isar ekiam kam bagh izasa ki nin azangssisi." 5 Ezi atrivim akar kam gifuegha, Haman bagha akam amaga ghaze, a zuamira izeghiva aning Estan isamin mangiva an azangsisir bizim damuam. Kamaghin amizi, atrivim Haman ko Estan isam bagha ghua. 6 Egha isamin me wain apa ghua, atrivim ua Estan azara, "Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, na mikim. Eghti nguibar ki ativagha garim ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam." 7 Ezi Esta a ikaragha ghaze, 8 "Atrivim, ki ti nin damazimin derazi ni na gifonge, egh ni nan azangsisimin gin mangisi ifongeghti, Atrivim ki uam nin azangssisi, ki gurumzaragham isar igharazim ni ko Haman bagh uam a damuam. Ki kamaghin ifonge, gua gurumzaragham isar kamin ua izam. Dughiar kamin bizir ki ifongegha ni mikimasava amim, ki ni mikimam." 9 Ezi Haman dughiar kamin dagher danganim ategha bar akuegha navir amirizimin zui. Egha a ghua Mordekain garima an atrivimin

dipenimin aven zuir divazimin tiar akamin min aperaghav iti. Egha tong dikavigha Haman gifuegha dughiam a ganidir puvati. A tong an atiatir puvati. An ganganir kam Haman gamizi an nighnizim ikuvizi a bar a basemegha puviram atari. 10 Egha Haman pura uan osimtizim abiragha uan dipenimin ghu. Egha uan namakabar diazi me izi, ezi a uaghan uan amuim Seres mikemezima a uaghan me ko iti. 11 Ezi me otivigha givazima Haman men damazimin uabira uan ziam fe. Egha me migia ghaze, ki dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko, borir aviriba iti. Egha ghaze, atrivim na isa pin na atigha ingangarir ekiam na ganingi. Ezi ingangarir gumazir igharaziba bar nan apengan iti. 12 Egha Haman ua kamaghin migei, "Kwin Esta, uabi isar ekiam mam gamigha gumazir igharazitamin diazir puvati. An atrivim ko narara inabazima ga ghu. Egha ghaze, guarara gurumzaragham mangi a ko ua damam. 13 Egha ki Judabar adarazir gumazim Mordekain garima, an atrivimin dipenimin tiar akamin aperaghav iti. Ezi nan muriam a bagha bar ikufi. Ezi ki nighnizi, bizir aghuir ki mikemezi kaba pura biziba." 14 Ezi Hamanin amuim Seres ko, an namakaba nighnizir mam batogha ghaze, "Ni nighnigh osiman marki. Ni gumazibav kemeghti, me temer ruaritam asaragh, eghti an ruarim 20 mitan tugh. Eghti ni gurum bar mizaragharu mangi atrivim mikemegh egh Mordekai inigh an firim dafagh an eguraghti an aremegh. Ni kamaghin damigh, navir amirizim inigh mangi damam." Haman migirigiar kam gifuegha gumazibav kemezi, me Mordekai guasa temer mam asara.

6 Ezi dimagarir kamra atrivim deravirama akuizir puvati. Egha akinafarimin aven eghaghanir bizir an kantrin otivizi me osiriziba bagha me migei, eghti me da inigh izi a bagh dar ponam. 2 Egha me Biktana ko Teresin eghaghanim dibori, aning atrivimin danganir a itimin garir gumazimning. Gumazir kamning atrivim misueghti an aremeghasa tuavir mam bato. Ezi gin Mordekai aningin nighnizim gifogha aningin gin mikeme. 3 Ezi atrivim kamaghin migia ghaze, "E bizir aghuir manamra Mordekai amizir ingangarir kam bagha a ikara?" Ezi gumaziba kamaghin migia ghaze, "E bizitam guizbangira a ganingizir puvati." 4 Ezi atrivim kamaghin men azara, "Nan ingangarir gumazitaba dipenir kamin iti, o puvati?" Ezi bar datirighira Haman atrivimin dipenir tiar akamin azenan tughav iti. An atrivimin azaragh egh mangi Mordekai temer a kuazazimin an firim dafagh a guasa. Kamaghin Haman uabi atrivimin dipenimin divazimin aven izi. 5 Ezi ingangarir gumaziba an ganigha kamaghin atrivim migei, "Haman izegha givagha ni mizua kagh iti. A nin ganasa." Ezi atrivim ghaze, a inigh aven izi. 6 Ezi Haman aven izima atrivim a migia ghaze, "Gumazir mam iti, ezi ki ziar ekiam a daningasa. Egha ki fozir pu, ki bizir aghuir manamat a daningam. Ezi nin nighnizim, ki manmaghiram a damuam?" Ezi Haman uabira uabi ginighnigha ghaze, "Atrivim tinara bizir aghuir kamin a damuam? Ua gumaziba puvati, kar kirara." 7 Egha Haman kamaghin atrivimin akam ikara, "Ni mikimti, me korotiar ni uabi azuim inigh mangi gumazir kam darugh. Egh ni uan hoziar mam inigh, atrivimin dapanir asuam isi hoziamin dapanim uaghan anesingh. 9 Egh ni uan ingangarir gumazir faragh zuitam a miseveghti, a gumazir kam nin korotiamin anesingam. Eghti gumazir kam hoziam daperaghti, nin ingangarir gumazir kam a inigh nguibar ekiamin danganir uari akuvimin mangi. Egh aning mangamin dughiam ingangarir gumazim kamaghin dim mikim, 'Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a ganingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gani!" 10 Ezi atrivim akar kam baregha Haman migia ghaze, "Bar dera! Ni zuamira mangi korotiam ko hoziam inigh, egh ziar ekiam Judabar gumazim Mordekai daningh, a gumazir nan dipenir tiar akamin ingarim. Egh bizir ni mikemeziba, ni bar dar amigh." 11 Ezi Haman atrivimin korotiam inigha iza Mordekai garu. Ezi Mordekai hoziam gaperazi Haman a inigha ghua nguibar ekiamin uari akuvi naghin ghu. Aning ghuavira ikia Haman kamaghin gumazibar dia ghaze, "Ia bar gumazir kamin gan. Atrivim ziar ekiam a

gangingi. Egh arazir aghuir atrivim a gamimin gan!” **12** Aning kamaghin amigha givagha, gin Mordekai uamategha atrivimin ingangarin bagha ghu. Ezi Haman bar aghumsigha navim bar a basemezi, a uan guam avaragha ara uan dipenimin ghu. **13** Egha a uan amuim ko namakaba bizir a bativizibar gun bar me mikeme. An amuim ko an namakar fofozir aviriba itiba, me kamaghin a migei, “Datirighin nin ziam ko gavgavim Mordekai ni dama a iniisa. A Judan gumazim, ni anebinsi damuva avegham. A ni dikabiragh ni agivaghham. Eghti ni puram an guraghav ikiam.” **14** Egha me uariv giavira itima, atrivimin dipenimin aven ingarir gumaziba otifi. Egh Haman inigh Estan isam bagh zuamira mangasa.

7 Ezi kar namba 2in dughiam atrivim ko Haman ghugha Esta koma api. Me wain apa egh daghemin tongin atrivim uam Estan azara, “Kwin Esta, bizir ni ifuegha na mikimasava amim, ni na mikim. Eghti, nguibar ki ativagha garim, ki tongira anebigh egh akuatam ni daningam.” **3** Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Atrivim, ki nin azangissi, nin ifongiam nan azangisizimin ikiti, ni nan azangisizim ikaragh. Ezi nan azangisizimra kara, ki ko nan adarasi, e ovengan ki aghua. E angamira ikiasa. **4** Ki kamaghin oraki, gumazir mam ki uan adarazi ko e misueghti e aremeghamin tuavim atigha gifa. Me bar e kuavaremeghasa. Egh me ki uan adarazi ko e isi, pura kalabuziar amiziba ko gumazibar min ikisi, e iniame, eghti ki ni mikimamin akaba puvatigham. Ki osimtizim ni daningan aghua. Ezi me bar e kuvarimasa, kamaghin ki bizir kamin gun migei.” **5** Ezi Atrivim Serksis kamaghin oregha Estan azara, “Tina atiatiaba puvatigha, ni migeir bizir kabar amuti da otivasa. Ezi gumazir kam managh iti?” **6** Ezi Esta a ikaragha ghaze, “Ki Haman migei. A en apanim damu egh e gasighasigha.” Ezi Haman, Atrivim Serksis ko Kwin Esta, aningun gumanningin bar aguaghfagha bar atiatingi. **7** Ezi atrivim puvira atara dikavigha pura dagher dakozim ategha azenan ghua uan dipenimin divazimin aven itir plauan azenimin ghu. Guizbangira Hamanin ganganim, atrivim bizir kam bagh osimtizim a daningam. A ua bagh Kwin Esta mikimiva a gaghorasa. A ghaze, an apangkuvim nan iki, egh atrivim na bagh mikimti, a na gasighasighan kogham. Kamaghin a dipenimin aven ikiavira iti. **8** Egha a bar osemegha dakozir Esta aperaghav itimin uabi ekunigha uabin akurvaghasa Esta gaghori. Ezi datirighira atrivim azenimin ikegha aven iza kamaghin ganigha, pamten tuaragha migei, “Gumazir kam ti nan dipenimin nan damazimin arazir kurabar kwin damuasa?” Atrivim mikemezi, an ingangarir gumaziba maghira iza, Hamanin guam avara, arazir kamin me gumaziba bar men akaghasa, atrivim Haman misueghti a aremegham. **9** Ezi atrivimin dipenimin ingangarir gumazir mam an ziam Harbona, a kamaghin migia ghaze, “Haman temer akinir mam uan dipenimin boroghin anesara. Ezi an ruarim 20 mitan tu. A Mordekai dafagh aneuasa ingarizir bizim, gumazir fomira atrivimin akurazima an ovegezir puvatizim.” Ezi atrivim akam amaga ghaze, “Ia mangi Haman isi temer akinir kamin an firim dafagh aneguraghti, an aremegh.” **10** Ezi me Haman inigha, a Mordekai aguasa asarazir tememram Haman agura. Me kamaghin amigha givazima atrivim navir amirizim isi.

8 Ezi Judabar apanim Haman ovegezir dughiamra, Atrivim Serksis an dipenim ko an biziba bar ada isa Kwin Esta gangingi. Ezi Esta atrivim migia ghaze, Mordekai na ko e ikizir vamira, a kamaghin atrivim mikemezi Mordekai iza atrivimin guamin tu. **2** Ezi atrivim uan dafarimin ring suegha a isa Mordekai gangingi. Ringin kam atrivimin ziamin ababanin an iti. Ringin kamra Haman faragha uan dafarim garisi, ezi atrivim a inigha, Mordekai gangingi. Ezi datirighin Esta Mordekai a misevezima, a Hamanin dipenim ko an biziba bar dagh ativagha dar gari. **3** Egha gin Esta atrivim bagha ua ghugha, an dagarimmingin boroghin iri, egha azia temeriba ira iti. Egha a gumazir arazir kurar kam gamiziba bagha atrivimin azangissi, eghti an apangkuvim iki me mikemehti me uam

arazir kurar Haman Judabar amuasa mikemezim damuan kogham. **4** Ezi atrivim uan golin atrivir fidizim isa Estan amadazima, a dikavigha ghaze, **5** “Atrivim, ki ua nin azangissi, nin ifongiam nan azangisizimin iki, egh ni na gifongegh, egh ni nan akam gifongeghti, ki nin damazimin deragham, kamaghin ni nan azangisizim ikaragh. Egh akinafarir gavgavitam osirigh egh uan nguibar ekiaba bagh ada amadagh. Eghti me fogham, Haman a Agakin adarazir mav, a Hamedatan otimar, a Judabagh asighasighamin nighnizir kam me anetegh a damuan marki. **6** Osimtizir kam nan adarazi bativan ki bar aghua. Egh me nan adarazi bar me gasighasighti, nan dabirabin manmaghin deragh ikivira ikiam?” **7** Ezi Atrivim Serksis kamaghin Kwin Esta ko Judabar gumazim Mordekai migei, “Gua fo, Haman Judabagh asighasighasava amima, kamaghin ki tememin anegurazima an areme. Ezi ki an biziba bar da isa Esta gangingi. **8** Ezi datirighin guarara uan ifongiamin gin mangi akatam osirigh uan adarazi Judaba, me bagh anemangisi anemang. Gua akinafarim osiriva nan ziamin gavgavim ko nan ringin itir nedazim isi akinafarimin porogh, eghti nin akaba gavgavim adar ikiam. Gumazamiziba bar fo, akinafarir nan ringin nedazim itim, tav anebighan gavgaviba bar puvatigham.” **9** Ezi Mordekai atrivimin akinafariba osirir gumazibav keme. Ezi me akinafariba osirigha da isa Judaba ko, gumazir dapanir ekiaba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba ko, 127plan provinsbar garir gumazir ekiaba, provinsin kaba da Indian provinsin ikegha ghua Itiopian provinsin tu, me me bagha vaghvagha da amada. Mordekai osirir gumazibav gia ghaze, ia da osiriva men nguibabar akabar me osirir arazimin akaba vaghvagh me bagh da osirigh, egh uaghan Judaba migeir akamin me bagh osirigh. Mordekai amir bizir kam, a iakinir namba 3 an ziam Sivan, an 23 aruemin oto. **10** Egha Mordekai atrivimin ziamin akinafariba osirigha givagha, atrivimin ringin nedazimin dar poke. Egha gumazir akinafariba inigh mangamiba, me hoziar aghuir atrivimin ingangarimram amiba inigha, akinafarir kaba inigha zuamira nguibaba bar dar ghue. **11** Ezi akinafarir kabar osiziribar averiabar, atrivimin akar gavgavim dar iti. Da kamaghin migia ghaze, nguibar an ativagha garibar aven, Judaba ko misoghshi izi uari uari akiriva uari bagh gan, egh uarir akurvaghham. Eghti atrivim garir nguibabar dar midorozir gumazir manaba, me iziva Judaba misoghshi iziti, atrivim Judabar amamangatigham. Eghti me uan ifongiamin gumaziba ko, amiziba ko, boriba ko misogh me agivagh men biziba bar ada iniame. **12** Egha Haman faragha Persian nguibar ekiamin akar kam akiri, iakinir namba 12, an ziam Adar, an aruer 13in, a Judabagh asighasighasa dughiar kam ati. Ezi bizim ua raghiri, ezi dughiar Haman atizir kamra, Judaba uan apunibav sogham. **13** Ezi akinafarir kam a atrivimin akar dikirizir gavgavim an iti, egh bar moghira nguibabar mangam, eghti gumazamiziba bar oregh fogham. Eghti Judabar apuniba izi, me misoghamin dughiam, akar gavgavim uaghan men amamangatigha ghaze, Judaba uaghan men midorozim ikarvagham. **14** Ezi atrivim migeima gumazir akinafariba inigha zuiba atrivimin hoziabagh apiagha ivemara bar zuamira ghue. Egha me akar gavgavir kam bar Susan nguibar ekiamin aven uaghan anakuri. **15** Ezi me Mordekai atrivimin korotiar ghurghurim ko blupla a garu. Egha inir pighaghevir ruarir mam uaghan a garu. Egha gin atrivimin dapanir asuar aghuim a garu. A uabi asingigha atrivimin dipenim ategha azenan zui. Ezi Susan gumazamiziba an ganigha bar akuegha pamten diava arai. **16** Ezi Judabar naviba derazima me amiragha iti. Me bar moghira bar akuegha fo, me uan apanim abiragha gifa. **17** Ezi nguibaba ko provinsba bar dar aven atrivimin akar gavgavim otozi Judaba bar a baraki. Egha Judaba bizir kam bagha, dughiar kamin isar ekiam gamigha avughsa ikia apa bar akuegha iti. Ezi Judabar azenan itir gumazir aviriba atiatiagha izi men tongin ikia Judabar min otiva Judabar arazibar gin zui.

9 Adarin iakinimin, an aruer namba 13 oto. Dughiar kamra atrivim faragha akar gavgavim kamaghin anetigha ghaze, apaniba Judabagh asighasigh me abiraghasa. Ezi puvati,

dughiar kam otozi Judaba ua raghirigha me gasighasigha me gafira. **2** Dughiar kamin atrivim garir provinsbar aven itir nguibaba, Judaba bar dar aven ikia uari akufa. Egha uan apanibar midoroziba ikarvaghsha uariv gia egha biziba akira iti. Ezi atrivim garir nguibabar gumazamiziba bar Judabar atiatigha bizitam me damuan ibura. **3** Egha provinsba garir gumazir dapaniba ko, gumazir aruaba ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, atrivimin ingangaribar garir gumaziba, me bar Mordekai atiatati. Kamaghin amizi, me bar Judabar akurvasi. **4** Kantrin kamin gumazamiziba bar fo, Mordekai datirighin atrivimin dipenimin aven gavgavir ekiam atrivimin apengan a ini. Ezi dughiar kamin an gavgavim ekiva ghuavanagavira iti. **5** Kamaghin amizi, Judaba uan ifongiamin gin ghua uan apaniba puvira me misuagharisi. Me midorozir sababar suigha me ko uariv sogha me misozi me ariaghiri. **6** Egha Susan nguibar ekiamra me gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. **7** Judaba uaghan Hamanin otarir 10pla bar me misoghezi me ariaghire. Haman a Judabar apanim gamir gumazim, a Hamedatan otarim. An otaribar ziabar kara: Parsandata ko, Dalfon, Aspata, Porata, Adalia, Aridata, Parmasta, Arisai, Aridai ko, Vaisata. Me ariaghirezima, Judaba men bizitam okemezir puvati. **11** Ezi dughiar kamra Susan nguibar ekiamin aven ariaghirezir gumazibar dibobonimin eghaghanim ghua atrivim bato. **12** Egha gin atrivim kamaghin Kwin Esta migia ghaze, "Susan nguibamra Judaba gumazir 500pla misoghezi me ariaghire. Ezi Hamanin 10plan otariba uaghan ariaghire. Ezi nguibar ekiar igharaziba e fozir puvati, ingangarim manmaghin ghuamal" Egha atrivim ua kamaghin Estan azara, "Ni datirighin bizir tizim uam a gifonge? Ni ifongezir bizim bagh na mikemegh, eghti ki ni danigham." **13** Ezi Esta atrivim ikaragha ghaze, "Ni nan azangsizim gifuegh, egh a ikaragh. Egh Judan Susan itibar amamangatihti me datirighin amizi moghin gurmzaraghan ua kamaghira damu. Egh Hamanin otarir ariaghirezibar kuaba inigh temer Haman asarazimin men firibar afezh me aughin." **14** Ezi atrivim me kamaghin damuasa a ifonge. Egha an akar kam Susan itir Judan gumaziba bagha anemada. Ezi me dughiar kamin azenara gumazibar damazibar Hamanin otaribar kuaba tememin me agui. **15** Ezi Adarin iakinimin, an aruer namba 14in Judaba Susan nguibar ekiamin uari akufa. Egha 300plan gumaziba nguibar ekiamin me misoghezi me ariaghire. Me ariaghirezima Judaba men bizitaba okemezir puvati. **16** Ezi atrivim garir provinsin igharazibar itir Judaba, me uaghan uarira uari akufa deravira ikiasa mighigha misosi. Me uan apaniba ko uariv sogha uan midoroziba ikarvasi. Egha gavgavigha misogha egha 75,000plan gumazir men aghuazibav soghezima me ariaghire. Ezi me ariaghirezima me men bizitam okemezir puvati. **17** Me Adarin iakinimin namba 13in aruemin, me apanibav soghezi me ariaghire. Ezi aruer namba 14in midorozitam uam otozir puvati, ezi Judaba dughiar kamin avughsa bar akuegha isar ekiam gami. **18** Ezi Judan Susan nguibar ekiamin itiba, me Adarin iakinimin aruer namba 13 ko 14in uan apanibav sogha me agiva ghuavira iti. Egha Adarin iakinimin namba 15in aruemin me avughsa bar akuegha isar ekiam gami. **19** Bizir kam bagha, Judan gumazamizir nguibar dozibar itiba bar bizir kam ginighnigha, Adarin iakinimin aruer 14in avughsa bar akuegha isar ekiam gamir dughiam. Me dughiar kamin uaghan uan bizir aghuiba uari ikarvaghsha uari ganidi. **20** Ezi Mordekai bizir otivizir kaba bar ada osirigha givagh, Persian nguibar Judaba itibar ada mangi. Nguibar roghira itiba ko saghon itiba uaghara. **21** Egha a me migia ghaze, Adarin iakinimin namba 14in aruem ko 15in aruem, kar ia zurara bar akuegh ikiamin dughiam. **22** Aruer kamningin Judaba uan apaniba agifa. Ezi iakinir kamra men osimtizim ko arareba gifa, ezi Judabar naviba derazi me bar akonge. Ezi Mordekai me migia ghaze, ia isar ekiabav kim dar amu egh dar iki. Egh dagher aghuiba uari ikarvagh uari daning, egh gumazir biziba puvatiziba ia uaghan biziba me daning. **23** Ezi Judaba Mordekai me mikemezi moghin ami. Ezi dughiar kamin azeniba vaghvagh me avughsa ikia isam gamuava apa, egha biziba uari ikarvaghsha uari ganidir arazir kam, a men arazir me zurara damuamimin min oto. **24** Me fo, fomira

Judabar apanim gamir gumazim Haman a Hamedatan otarim, egha Agakin adarazir mav. A Judabar apanim gamua, egh me misueghti me arimighirasa fofoghsha ikararer mam gamua egha dughiar mam bato. Ezi Hibrun akam me fofoghsha ikararem gamimin mingarim kamakin, dughiar kam "Purim," a garisi. Dughiar kam, Haman Judaba bar me gasighasigha a diboro. **25** Ezi Esta atrivim bagha ghuzi atrivim akinafarir gavgavim osiri. Egha ghaze, "Fomira Haman Judaba bar me gasighasigha akam ati, ezi datirighin osimtizir kamra uamategh izi a bativam." Ezi me temer an asarazimram aneguragha, uaghan an otariba gui. **26** Egha me bizir me bativizir kabagh nighnigha kamaghin ami. Ezi Mordekai akinafarim amaga ghaze, me dughiar kamin avughsam. Ezi kamaghin, me avughsazir dughiar kamning dibora ghaze, "Purimin Dughiar Ekiam." Ezi ziar kam Purim, an mingarim kara, Satun Ikararem. **27** Ezi Judaba dughiar kam gamizima, a me azenibar zurara damuamin arazimin min iti, eghti men ovavir borir gin otivamiba ko gumazamizir igharazir Judabar aven izamiba uaghan arazir kamin gin mangam. Egh azeniba bar, dar dughiar pumuningin Judaba Mordekai me mikemezir dughiar kam ginighnigham. **28** Egha me ghaze, Judan adarazir aven dipeniba vaghvagh men ovavir borir gin otivamiba ko, gumazamizir provinsba bar dar itiba ko, nguibar bar ekiabar itiba bar, me Purimin dughiam ginighnigh egh azeniba bar me avughsam. **29** Egha Abihailin guivim Kwin Esta, ko Mordekai, aning akinafarir igharazir mam osiri. Ezi Purimin Avughsamimin migirigiam an iti. Ezi akinafarir kamin Kwin Esta migia, Mordekai faragha uabira osirizir akinafarim, gavgavim a ganidi. **30** Egha aning Judan 127plan provinsin Persian kantri aven itiba bagha akinafarir kaba amangi. Akinafariba kamaghin migia ghaze, "Ua midoroziba puvati, ezi ia bar guizbangira naviba amiragh dabirabar aghuimin iki. **31** Egh ia uan ovavir borir gin otivamiba ko, ia Purimin Dughiar Ekiaba dar suighvira iki. Mati ia faragha arava naviba osiava dagheba ataghirazir arazimin gin mangi. Ki Mordekai ko Kwin Esta, ga akar gavgavir kam bar moghira ia ganingi." **32** Ezi Estan akar a Purimin Dughiar Ekiam bagha mikemezim gavgavim Purim ganidi. Ezi me akinafarir mamin an osirigha anetizima a iti.

10 Ezi Atrivim Serksis ongarir dadarimin boroghin itir gumazamiziba ko, uan kantrin aven itir gumazamiziba inigha, me gamizi, me a garir nguazibar ingara iti. **2** Ezi bizir ekiaba ko bizir aghuir atrivim amiziba ko, migirigiar arazir a Mordekai gamizi a gumazir ekiamin otoziba, me bar da isa Persian atriviba ko Midian atrivibar akinafaribar ada osiri. **3** Ezi Judan gumazim Mordekai a uabi atrivimin apengan ikia ingari, ezi Atrivim Serksis uabira an gumazir dapanimin iti. Ezi Judaba bar a gifuegha an ziam fe. Ezi a ingangarim gamima Judabar dabirabim bar dera. Kamaghira, me atiatingan kogham. Eghti men ovavir borir bar gin otivamiba men dabirabim deraghvira iki mangivira ikiam.

Jop

1 Bar fomira, Usin nguazimin itir gumazir mam, an ziam Jop. A gumazir bar aghuim, egha Godin damazimin arazir kuratam itir puvati. A Godin atiatia an apengan ikiava an ziam fava, zurara akirim arazir kurabagh asi. **2** An amuim a bagha otarir 7pla ko guivir 3pla bate. **3** A uaghan 7,000plan sipsipba ko, 3,000plan kamelba ko, 1,000plan bulmakauba ko 500plan donkin amebaba iti. Egha a ingargar gumazir aviriba ko ingargar amizir aviriba iti. Bizir kaba bagha gumazamiziba bar an ziam fe, ezi a kantrin aruem anadi naghin itibar gumazibagh afiragha ziar bar ekiam iti. **4** Ezi Jopin otariba zurara ghua dughiar me vaghvaghua uari bagha misevezibar, uan dipenibar isar ekiabagh ami. Men tav isam damuamin dughiam, a uan aveghbuaba ko, uan amizir 3plan diaghti me izi a ko damam. **5** Isabar dughiar girara, Jop zurara akaba amadima, me an dipenimin izi. Egha me Godin damazimin zueghasa, a me bagha ofabagh ami. A bar mizaragharra dikavigh vaghvagh me bagha asiziba bar isia mighirir ofabagh ami. A zurara arazir kam gami. A kamaghin nighnisi, me ti uan navir averiabar aven ti arazir kuram gamua paza Godin mikemeghama. Egha nighnizir kam bangin, a me bagha ofabagh ami. **6** Dughiar mamin Godin Nguibamin itir enselba iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan uaghan iza men tongin iti. **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin an azara, “Ni managh ikegha izav oto?” **8** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami.” **9** Ezi Ikiavira Itir God Satanin azara, “Ni ti nan ingargar gumazim, Jopin ganiz, o? Jop, a bar gumazir aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan atiatiafa nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar gumazitam an min itir puvati.” **9** Ezi Satan kamaghin Godin akam ikaragha ghaze, “Ni deravira Jop gami, kamaghin a ni baghavira iti. Ni ghaze, Jop nin dafarimin bizir aghuitam inighan kogh, egh ti nin apengan ikiam, o? Ki ghaze, ti puvatigham. **10** Ni zuraram a ko, an amuiroghboriba ko, an biziba deravira dar gari. Mati, gumazim divazir bar gavgavimin aven iti. Ni zurara deraviram a gamua bulmakauba ko asizir aviriba a ganingizi, da a itir nguazim bar a gizifa. **11** Kamaghin, ni uan agharim aminegh, a da bizir aghuir kabagh asighasigh da agivagh, egh ni ganti an akar bar kurabar ni mikimam.” **12** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “Ni gan! Ki bizir aghuir kaba bar da isa nin agharim gati. Ni an biziba manmaghin dar amusi, dar amu. Egh Jop uabi, ni paziva a damuan marki.” **13** Ezi Satan Ikiavira Itir Godin akam baregha anetegha ghu. **13** Dughiar mamin, Jopin otariba ko guiviba, me uan avebamin dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. **14** Ezi ingargar gumazir mam ivegha Jop bagha izegha kamaghin a geghari, “E akuminin ingarima, bulmakauba nguazim abizima, donkiba men boroghira graziba api. **15** Ezi Sabeen gumaziba zuamiramin otivigha uan midorozir sababar ingargar gumazibav soghezi me ariaghire, ezi me bulmakauba ko donkiba inigha ghue, ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.” **16** Gumazir kam migiavira itima, ingargar gumazir igharazim otogha iza kamaghin migei, “Onimarir dafam, Godin avimin min overiamin ikegha taghtagha izaghira, sipsipba ko dagh eghuvir ingargar gumaziba bar men isizi, me ariaghire. Ezi ki uabira osimtizir kamin miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.” **17** Gumazir kam migiavira itima, ingargar gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, “Kaldian 3plan gumazir okoruaba iza nin kamelba okemegha, nin ingargar gumazibav soghezi me ariaghire. Ezi ki uabira ki miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.” **18** Gumazir kam migiavira itima, ingargar gumazir igharazir mam uam otogha iza kamaghin migei, “Nin otariba ko guiviba, nin otarir ivariam dipenimin isar ekiam gamua dagheba ko wainin dipaba api. **19** Ezi aminir dafam zuamira dikavigha gumazamiziba puvatizir danganimin ikegha iza, me itir dipenimin 4plan mikebabagh

ivarazi, a dipirigha me misoghezi, me ariaghire. Ezi ki uabira miseveaghirigha arav ghugha ni mikimasa izi.” **20** Ezi Jop kamaghin oregha bar osemegha, dikavigha uan korotiar ruarim abigha uan dapanim gise. Egha Godin damazimin tevmining apirigha, uan guam nguazim mituagha Godin ziam fe. **21** Egha a kamaghin migei, “Nan amebam na batezir dughiamin, ki bizitam inigha izezir puvati. Ki bibiamra ize. Egh kamaghira, ki aremegh pura mangam. Ikiavira Itir God uabi bizir kaba na ganigha, egha datirighin ua da ini. Kamaghin, ki an ziam fe.” **22** Egha osimtizir kamin aven, Jop paza Godin mikemegha arazir kuratam gamizir puvati. An akatam God gasir puvati.

2 Dughiar igharazir mam, enselba ua iza Ikiavira Itir Godin damazimin uari akufa. Ezi Satan iza uaghan men tongin ti. **2** Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni managh ikegha izav oto?” Ezi Satan kamaghin a ikara, “Ki nguazimin danganir vamiran itir puvati. Ki arua nguazir kamin danganiba bar dar mangigh izegh gami.” **3** Ezi Ikiavira Itir God an azara, “Ni nan ingargar gumazim Jopin ganiz, o puvati? A gumazir bar aghuim, egha nan damazimin arazir kuraba puvati. A nan apengan ikia nan ziam fava, zurara akirim ragha arazir kurabagh asi. Nguazir kamin danganiba bar, gumazitam an min itir puvati. Ezi ni na apezpera na abirazi, ki ni ataghizi ni puram osimtizim a gati. Ezi a na ataghizir puvati. A fomiram ami moghin nan gin ghua kamaghira iti. An arazir kuratam gamir puvati.” **4** Ezi Satan kamaghin a ikaragha ghaze, “Guisi? Ki ghaze, gumazitam deravira ikisi, uan biziba bar da ateghiva ua uan iikirimir givezam. **5** Kamaghin, ki ghaze, ni uan agharim aminegh an namnuk ko agharibagh asighasigh, egh ni ganti, an nin damazimin bar pazivira ni mikemegham.” **6** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “A dera, ki a isa nin agharim gati. Ni arazir manamin a damusi ifuegh, ni a damu. Egh ni a misueghti an aremeghan bar marki.” **7** Egha Satan Ikiavira Itir God ategha azenan ghua duar bar gavgaviba Jopin mikarzim gariki. Da an dagarimminin apengan ikegha ghua an dapanimin tu. **8** Ezi Jop dikavigha nguibar ekiamin azenan, uan osimtizim akaghasa danganir me bizir kuraba makurimin ghua, averenimin tongin aperaghav iti. Egha nguazir miner akuar mamin suiragha uabi isavira iti. **9** Ezi an amuim ghua an gara kamaghin a migei, “Manmaghin amizi ni Godin suiraghavira iti? Ni anetakhig, egh an ziam gasighasigh, egh aremegh.” **10** Ezi Jop kamaghin uan amuim ikara, “Bar puvatigham. Ni amizir onganir mamin min migei. E bizir aghuariba God dama da isi. Egh manmaghsu an osimtiziba uaghan e daningiti, e da inian kogham?” Guizbangira, osimtizir kaba Jop bativizir dughiamin aven, an akar kuratam God mikemezir puvati. **11** Ezi Jopin namakar 3pla, osimtizir kurar a batozim baregha, a bagh mangi an ganasa akam misoke. Men ziabar kara: Elifas a Teman nguibar ekiamin gumazir mam, ezi Bildat a kantri Suhan gumazir mam, ezi Sofar a kantri Naman gumazir mam. Me dikavigha uan nguibaba ategha uari akuvagha Jopin apanguva gavgavim a daningasa zui. **12** Me izavira ikia saghuilamin tuivigha an garima, an mikarzim bar ikuvizi, me deraviram a gifozir puvati, a guizbangira Jop o, gumazir igharazim. Egh me puivira pamten azia, uan korotiar ruariba abigha nguazir mineziba isa pin da akurima, da izaghiri men dapanibagh isin iri. **13** Egha me a ko 7plan arueba ko 7plan dimagaribar nguazimin apiaghav ikia garima, a mizazir dafam isi. Kamaghin amizi, me a ko migirigiar tam gamir puvati.

3 Egha 7plan dughiarbin gin, Jop bizibav gia amebam a batezir dughiam pazava a migei. **2** A kamaghin migei: **3** “Kamaghin deraghai, dimagarir nan afeziam ghua nan amebam koma akuizi, a nan navim asangizim, God dughiar kam bar a kuavaremeghai. Dughiar amebam na batezim, a dughiar kam bar a gin amadaghai. **4** God dughiar kam gamizi a bar mitarmangizi deraghai. Pin Itir God, aruem ataghizi, a dughiar kam gisiraghan kozi deraghai. **5** A dughiar kam gamizi a bar mitarmegha, ghuarir piziba overiam avaraghiva aruemin angazangarim bar anepazazi, kamaghin deraghai. **6** Dimagarir ki borimin otozi amebam nan navim adaimin, mitarmar dafam anevarazi

deraghai. God dimagarir kam kalenden dughiabar tongin anetizir puvatizir deraghai. Kamaghin, gumamaziziba iakinibar aruer igharazibar tongin a diborir puvatighai. **7** Gumamaziziba uarir ikiava bar akongezir arazim dimagarir kamin a gamizir puvatizi, deraghai. Dimagarir kamin amiziba boriba batezizir puvatizi, kamaghin deraghai. **8** Ki ghaze, gumamazizir akavsiabar ongarimin itir bizibav geir gavgavim itiba, ko gumazir asem Levatan fer gavgavim itiba, me akar kuraba dughiar kam ganingizi, ti deraghai. **9** Dimagarir kamin aminim pirigha mamaghira itima, aminim itir mikovezir anadiba isian koghai, ezi aminim itir angazangarir faragha otivim otoghan koghai, kamaghin deraghai. **10** Dimagarir kam, nan amebamin borir mitarim dukaazir puvatizi, ki datirighin osimtizir dafamin aven iti. Kamaghin, ki ghaze, dimagarir kam ikuvigha deraghai. **11** “Manmaghsua, ki uan amebamin navir averiamin itir dughiamin aremezir puvati? Manmaghsua, amebam na batir dughiamin, ki aremezir puvati? **12** Tizim bagha amebam na isa uan apozim gatigha otem na ganingi? **13** Ki ovegha datirighin ti navir amirizimin ikia, egha akuava avughisai. **14** Ki ti atriviba ko men fofozir gumazibar min aremegha avughsa deravira ikiai. Me nguibar ekia ikuviziba uari bagha ua deraghavira dar ingarigha gifa. Egha me uaghan ariaghiregha, datirighin avughsa iti. **15** Gumazir aruar gol ko silvan uan dipenibagh arighizi, da bar izivaziba, me datirighin bar ovea ghue. Ki men min deravira dakuasa. **16** Kamaghin deraghai, ki amebamin navir averiamin aven aremegha, aruemin angazangarimin ganighan koghai. **17** “Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin, gumazir arazir kurabagh amiba datirighin arazir kabagh amir puvati. Ezi gumamazizir amiriziba deraghaviram avughsi. **18** Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin, kalabuziaba datirighin amiraghirigha nimira iti. Me uan gumazir me dikabira men garibar dimdiaba barazi puvati. **19** Danganir kamin, gumamazizir guar aviriba iti. Gumazir kiniba ko gumazir ziaba itiba, me bar moghira an iti. Danganir kamin, pura ingangarir gumazir kiniba, me ua uan gumazir men garibar apengan itir puvati. Me firiaghiregha gifa. **20** “Ki kamaghin azai, God gari, gumamaziziba osimtiziba ko dughiar kurabar itima, a tizim bagha me ataghirazima me angamira iti? **21** Gumamazizir kabanang aremeghasa bar ifonge, ezi ovevem me bativir puvati. Me ovevem buria puvira ingari, mati me nguazimin modozir bizir ivezir bar pin kozim bagha nguazim gutui. **22** Me ovevem batozir dughiamin, me matmatniamin gara bar akonge. **23** God gumazir kabar tuaviba bar ada piri, ezi me mangamin tuaviba monge. Ezi me fozir puvati, me manmaghin damuam. Ki kamaghin azai, Tizim bagha God me ataghizi ikirimir angamira itimin angazangarimin men iti. **24** “Nan navir averiam ara mamaghira iti, ezi ki dagheba apir puvati. Ki pazavira uabi baragha, zurara diava arai. Ezi nan navir osimtizim, mati dipam afemozibagh izivagha emira zui. **25** Guizbangira, bizir ki atiatiba, da na bativigha gifa, egha na gasighasisi. **26** Kamaghin, ki navir amirizimin itir puvati. Egh nimira daperagh iki avughsan kogham. Bar puvati. Osimtizimra na gizifa.”

4 Ezi Elifas, Jopin migirigiam baregha kamaghin migei: **2** “Jop, ki tong mikemegham. Ki ni mikimti, ni nan ataram, o puvatigham? Ki pura ikian kogham. **3** Ni oragh. Ki fo, ni nighnizir aghuiba gumamazizir avirim ganingi, egha gavgavim gumamazizir osimtizibar aven itibagh aningi. **4** Gumamazizir osimtizibar aven ikia ireziba, ni migirigiar aghuiba me ganiga, ua me ghufezi me tuivigha gavgafi. **5** Ezi noka, datirighin dughiar kuram ni batizi, ni digavir kuram gamigha atiatia nin nighniziba ikufi. **6** Ni nighnizir gavgavim Godin ikiava, an ziam fava, an atiatia an apengan iti. Ni zurara arazir aghuibagh amir gumazim. Kamaghin datirighin, ni nighnizir bar gavgavim an iki, egha a mizuamti a nin akuragham. **7** “Jop, ni nighnigh, gumazir arazir aghuibagh amua, egha osimtizitam gumazitam gatizir puvatizitam, osimtizitam batogha aremez, o? Ti Puvati. **8** Ki gari, gumazir arazir kurar aviribagh amiba, gin osimtizir aviriba ko dughiar kuraba me batifi. Egha mati, gumazim azenimin ingarigha dagher aghuim azenimin anekaragha dagher aghuim

asi. Ezi gumazim dagher kuram akaragha, dagher kuram asi. **9** Gumazir arazir kurabagh amiba, God men aningagha me gasighasigha bar me a gefi, mati aminir gavgavim ivaima, avim ruarimin itir temebar isia bar da gifa. **10** Gumazir kuraba gumazir igharazibagh asighasisir dughiabar me bar akonge, mati laionin gavgaviba, me asizim misoghezir dughiamin pamten tiarim akara dazeri. Ezi God gumazir kaba abira, egha puv me gasighasisi. Ezi me mati atariba dipiraghirezir laioniba, me uam asizibav soghti da arimighiran gavgaviba puvati. **11** Kamaghin amizi, me mati laionin gavgaviba dagheba puvatigha ariaghiri, ezi dar nguiziba tintinibar zui. Ezi kamaghira, gumazir arazir kurabagh amiba arazir kamra me bativam.” **12** Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze: “Dughiar mam sighsirir akar mam mogomemin iza nan kuarim giraghu. **13** Gumamaziziba dimagarimin pamten akuir dughiamin, ki migirigiar kam ini. Ki akuava onganigha itima nighnizir avirim tintinimin nan dapanimin aven izi. **14** Dughiar kamin, atiatim na avarazi, nan mikarzim nighava agoi. **15** Ezi aminir muziarim iza nan guam seregha zui. Ezi ki puviram atiatima nan mikarzinim ariziba dikafi. **16** Ki bizir mamin garima, a nimira tughav iti. Ezi ki deragha fozir puvati, kar bizir tizim. A nimira tughav ikia niginiba puvati. Ezi tiarir dozim kamaghin migei, **17** “God gumamazizibar ingarizi me an apengan iti. Kamaghin, tav ti Godin damazimin deraghan kogham. A ti Godin mirara zuegham kogham. Bar puvati. **18** E fo, enselba God ko ikiava an ingangarim gami. Egha dughiar maba me deravira uan ingangarim gamir puvati. God men arazir mabar garima, da derazir puvati. **19** Ezi gumamaziziba, me nguazir kamin bizir kiniba. Ezi ni ti ghaze, me enselbagh afiragh Godin damazimin deravira ikiam? Puvatigham. God nguazim inigha gumazibar inivafizibar ingari, ezi me zuamiram ariaghiri, mati gumaziba bughiraviaba dikabiri. **20** Gumazim mizarazimin deravira ikegh egh guaratizimin oveghti, gumamazizir igharaziba uam a ginihngihan kogham. **21** Gumamaziziba tighar nighnizir aghuim ko fofozim iniamin dughiamin, ovevem zuamira me bativima, gumazir igharaziba men bizir aviriba isi, mati gumazim averperim ikezir beniba firizi a zuamira degiaghiri.”

5 Egha Elifas ua kamaghin migia ghaze: “Jop, ni akurvazim bagh dim! Tina nin tiarim baregh izam? Ti puvatigham. Enselin tam ti nin akurvaghasa nighnisi o? **2** Gumazitam onganigh nighnizir aghuim puvatigh arazir aghuim damuan koghiva, zurara navim ikuv aningaghiti, an arazir kam a damuti an aremegham. **3** Ki gari, gumazir onganir arazir kurabagh amiba, me deraghavira uan danganibar iti, ezi ki zuamira me gasighasighasa Godin deima, a me gasighasiki. **4** Eghti men boriba deravira ikiamin tuaviba puvatigham. Eghti kotin aven gumazir kuraba me abinamin dughiamin, namakar kotin aven men akurvaghamba puvatigham. **5** Gumamazizir dagheba puvatigha kuariba piriba, me izi gumazir kurar kabar azenibar dagheba iniam. Egh me uaghan benir ataghataribar aven itir dagheba sara iniam. Egh me uaghan men dagiaba ko bizir igharaziba sara inisi nighnigham. **6** E fo, arazir kuraba ko osimtiziba, daghebar min nguazimin anagav otivir puvati. Bar puvati. **7** E gumamaziziba, e uari osimtizir e bativibar mingariba. E uari osimtizibagh amima, da otifi, mati itam isia afuaghira, avir muziaribagh asavamadi.” **8** Egha Elifas migia ghua ghaze: “Ki ti ni aragha, osimtizir ekiaba atera ikiai, ki da agivasa God gakaghora a ko migiai. **9** A digavir kuram gamir bizibagh amima e da tuisighan asa. Da bar en nighnizibagh afirazi, e deragha dagh fozir puvati. **10** An amozim amadima, a nguazim giza dipam isa azeniba ko bizibagh anidi. **11** A ziar ekiaba, ziaba puvatizir gumamazizibagh anidi. Egha azia naviba ikuvir gumamazizibar arareba agiva me gamima, me ua deragha bar akuegha iti. **12** “Ifavaribagh amir gumamaziziba, a men nighniziba onganim dagh anidi, ezi me damuasa ifongezir arazibagh amir puvati. **13** Gumamazizir maba pazi igharaz darazir amuasa, arazir kurar guar aviribagh nighnisi, ezi God men arazir kabagh amima da meraram asighasisi. Mati gumazim asizim bagha ivem atigha, egha a uabi ivemin aven ghu. Egha bizir me damuasa migeiba,

da pura ghua gifa. **14** Men nighniziba bar davadavi, me bizitam damighan kogham. Aminin tiraghti aruem bar anangti, me mitarmer ekiamin iti moghin, me tuavir zuimin ganan kogham. **15** Ezi God gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi. Ezi gumazir ekiair gavgaviba itir kaba, me pura biziba, me onganarazibagh amir gumazamizibagh asighasighan kogham. **16** Kamaghin, onganarazibagh amir gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin ikia, uair akurvaghasa a mizua iti. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba pazi me damuan kogham. **17** “Ni oragh. Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazitamin arazim akirmighi, gumazir kam, a bar akongegham. Kamaghin amizi, God ti ni akirmighasava ami, ezi ni an aghuzir akaba baragh egh akirim ragh a gasan marki. **18** E fo, God osimtizim ko mizazim gumazitam danigh, egh a damighi, a gin ua ghuamaghegham. **19** Dughiar bar aviriba, a nin ganti, ni osimtizimin aven ikiti, a nin akuragham. Eghti bizir kuratam ni gasighasighan kogham. **20** Eghti mitiriar ekiamin dughiamin, a dagheba ni daningti, ni deraghvira ikiam. Egh midorozimin dughiamin a ni geghuvti, nin apaniba ni misueghti ni aremehgan kogham. **21** “Apaniba akar ifavaribar nin ziam gasighasighsi damuti, God nin akuraghti, men akaba ni abiraghan kogham. Eghti bizir kurar ni gasighasighamiba otivti, God ni geghuvti, ni atiatingan kogham. **22** Mitiriar ekiamin dughiam ko dughiar kuramin, God ni geghuvam, eghti ni navir aghuim iki bar akuuegham. Egh ni nguazir kamin itir asizir atiabar atiatingan kogham. **23** Egh nin azenir ni ingarim, dagiatam an aven ikian kogham. Eghti asizir atiaba ni ko navir amirizimin iki deraghvira ni ko ikiam. **24** Eghti ni fogham, nin biziba bar deraghvira iti, egh ni navir amirizimin iki uan puripenimin aven daperaghiv ikiam. Egh ni ganti, nin sipsipba bar ikiti, tam oveghan kogham. **25** Ni uaghan kamaghin fogham, nin boriba bar avirasemegham. Nin ovavir boriba avirasemegh, tintinibar nguazimin grazibara min ikiam. **26** Egh ni gavgavigh iki mangi bar ghurighiva, ovegham, mati rais aghoramin dughiam otozi, gumazamiziba rais aghora an oviziba isi. **27** Jop, ni oragh. E deravira bizir kabagh nighnigha kamaghin fo, da bar guizbangira. Migirigiar kam, ki nin akurvaghasa a gami, ni deravira kuarim atigh migirigiam baregh, nighnizim inigh.”

6 Ezi Jop kamaghin Elifasin akam ikarvasi: **2** “O, ki uabin apangkufi. Ki ti uan navir osimtizim ko osimtizir na batoziba bar da isi, skel tam datigham! **3** Guizbangira, nan osimtizir kurar kaba, ongarir dadarimin itir gigimin osimtizim, bar a gafiragham. Kamaghin amizi, ki atarava migirigiar aviribagh ami. **4** Godin Gavgaviba Bar Itim, barir marasinin kuram itibar na gasi. Marasinin kurar kam nan namnamin aven ghuzi, nan nighnizim ikufi. God atiatim na daningamin bizir guar aviriba amadi. **5** “Donkin atiaba ko bulmakauba, damamin graziba ikiti, da diman kogham. Bar puvatigham. **6** Eghti dagher isingtiziba puvatiziba, e ti pura dar amam o? Puvati. E faragh amangsizim dar atigh, egh dar amam. Ezi tuavir aroriamin dipar kinim a isingiz o? Bar puvati. **7** Nan navir averiam dagher kamaghin garibagh ifongezir puvati. Da mati nan damazimin bar ikuvizir dagheba. **8** “Oio, ki kamaghsua, God nan azangsizim baregh, nan azangsizimin mirara bizir kam damuan. **9** Ki kamaghsua, God na dikabiragham pament na misoghti ki aremeki. **10** Ki fo, ki akirim ragha Godin akam gasarazir puvati, a Godin Bar Zuezim. Kamaghin, ki mizazir ekiam isa aremehghamin dughiam, ki kamagh mikim suam, a dera, pura bizim, ki bar akuuegh uabi fi uabi akunam. **11** Nan gavgaviba bar gifa, ezi bizir aghuir manatam uam na bativsi ki a mizuumam? Egh ki bizir tizim bagh ua iki navir amirizim ikiam? Nan ikirimirim ivaghti, deragham. **12** Ni ghaze, nan gavgavim ti, bras ko dagiamin min iti, a? Bar puvati. **13** Bar guizbangira, nan gavgavim bar givazi, ki manmaghin uabi uabin akurvaghamin bizitam damuam? Bar puvati. **14** “Gumazim osimtizir ekiam itir dughiam, an namakar aghuiba a ko ikia bar an apangkufi. Arazir kam dera. Gumazamizir uan namakabagh ifongezir puvatiziba, me uaghan Godin Gavgaviba Bar Itimin atiatia an apengan itir puvati. **15** Ki garima, ia nan namakaba ia bar deraghavira

na gifari. Ia mati amozim izi puvatizi daghuriba dake. **16** Amozir dughiamin daghuriba izevegha pamtemin emiri. **17** Egha aruemin dughiamin daghurir kaba bar dakegha dipaba puvati. **18** Dughiar maba gumaziba uan kamelin biziba ateriba ko, tuaviba ataghiragha tuavir igharazibar zui. Egh me dipaba puvatigh, tuavim ategh mangi daghurir kabar dipaba buriam. Eghti dipar kaba dakeghti, me pura gumazamiziba puvatizir danganimin daru mangi arimighiregham. **19** Teman nguibar ekiamin gumaziba ko Sabean gumazir biziba amadiba, uaghan kamaghiram ami. Me ghaze, dipaba daghurir kabar ikia, egh me uan kamelba inigh mangiti me dipabar amam. Ezi me daghuribar garima, da bar dakezi, me digavir kuram gami. Egha men nighniziba bar derazir puvatigha okam nighnisi. **21** Ia ti uaghan daghurir dakezir kabar min ami. Ki ghaze, ia ti nan akurvaghasa ize, ezi ia nan garima, ki ikuvigha itima, ia bar puviram atiati. **22** Manmaghin ami? Ki fomira bizir aghuitam uabi daningasa ti ian azara? O, ki ti dagiabar uabin akurvaghasa gumazir igharazibar azagsighasa, ia apezepere? **23** O, ki ti apambar dafaribar uabi iniasa ian azara? O, ki atirivir kuramin dafarimin uabi givezasa ti ian azara? Bar puvati. **24** “Aria, ia nan sure damuti, ki arazir kurar amiziba deragh dagh fogham. Egh ki akam dukuagh iararam oragham. **25** E fo, fofozir gumazim guizin akam mikimti, an migirigiaba gumazir igharazibar nighnizibar amuti, me nighnizir gavgavim dar ikiam. Ezi ia puram akam arai. Ian akaba deravira nan arazibar osimtizitamin gun migeir puvati. **26** Osimtizir kam bar na gasighasiki. Kamaghin, nan migirigiaba derazir puvati. Ezi ia ghaze, da aminimin min pura ivai. Egha ia ghaze, ia ti na akirigham? Bar puvati. **27** Ki ghaze, ia ti borir asaghasazibagh eghevamin gumazim amisivisi, satu gikararangam. Egh ia dagiaba inisi, ti uan namakaba amangam. **28** “Aria, e uari, ia deravira gan na tuisigh. Ia fo, ki ia gifarir puvati. **29** Ia migirigiar kaba ko arazir derazir puvatiziba atakigh, egh ia arazir aghuimra gin mangi nan araziba tuisigh. Ki arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin amizi, ia pazi na ginighnighan marki. **30** Ia ti ghaze, nan migirigiam derazir puvati. Egha ia ti ghaze, ki fozir puvati arazir manam dera, o arazir manam ikufi. Bar puvati.”

7 Egha Jop ua kamaghin migia ghaze: “O God, e nguazir kamin itir ikirimirim a kamaghin iti, gumazamiziba bar puvira ingar ikiam, mati gumaziba ingangarin damuasa e amikurvagha zui. Egha mati gumazim uan ingangarir ivezim iniasa uabi abiragha, bar pament ingaravira ti. **2** E mati ingangarir gumazir kinibar min, danganir dughuaziba itibar ikiasa ifonge. Egha e mati ingangarir gumazim ivezim iniasa ingarigha ivezim bagha mizua iti. **3** God nguazimin ikiasa na amisevegha na gamizi, iakiniba izia zuima, nan ikirimirim mati pura bizir kinim, egha mingarir aghuim puvatigha kamaghira iti. Ezi zurara dimagaribar, nan navim osemegha ikia derazir puvatigha kamaghira iti. **4** Ki misiamin akua egha aminim zuamira tiasa ki ifonge. Ezi dimagarim bar ruarazi, ki misiamin uabi gighavkiravira itima, aminim tira. **5** Ezi apizir muziariba ko nguazir mineziba, korotiabar min, nan namnam bar a noke. Ezi duar akaziba zuamira nan duaba avezi, duabar ganganiba, misingizi moghin gari. Ezi duaba zuamira ua biaghiregha, mitiziba uam otifi. **6** Ezi uaghan, mati amizim zuamira mitarim girighizi moghin, nan dughiar ki nguazimin itiba, da iza zuamira zui. Ezi nan ikirimirim derazir puvatigha kamaghira iti. Ezi nan nighnizim ghaze, ki ua deraghan kogham.” **7** Egha Jop ua kamaghin migia ghaze, “O God, ni fo, mati gumazim ghuarium sue moghin, nan ikirimirim a bar otefe. Ezi nan damazim ua bizir aghuir na bativamibar ganam kogham. **8** Gumazamiziba datirighin nan gari, me gin ua nan ganam kogham. Ni nan ganvira ikiti, ki pura puvatighiti, ni ua nan ganam kogham. **9** Gumazim aremeh, Gumazamizir Oveagheuzibar Nguibamin mangam, mati ghuarua ovariimin itir puvati, a uan danganim ategh ghuu. Nguibar kamin itir gumazim a ua izeghan kogham. (Sheol h7585) **10** A ua izi uan dipenimin mangam kogham, eghti an adarazi a gin amadagham. **11** “Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnighamin dughiamin, ki uan akam

dukuaghan koghham. Ki osimtizir bar ekiam aterima nan navir averiam bar puviram arai. Ki uan duamin aven bar osemi, kamaghin amizi, ki mikimam. **12** Manmaghin amizi, ni zurara kalabuziamin min na geghufi? Ni ti ghaze, ki ongarimin itir kuruzir asem, egh ki bizibagh asighasigham. **13** Ki ghaze, ki ti dakuam, egh kamaghin ki uan mizazir kam gin amadagham. **14** Puvati, ki akuir dughiamin, ni atiatir irebar kuraba nan akakasi, ezi ki aser guar igharazibar gari. Arazir kamin, ni na gamizi ki bar atiatingi. **15** Ki kamaghin uabin apanguvigha ghaze, me nan firim dafazi ki aremegha deraghai. Ki iki uan mikarzin, uam osimtizir kaba ateran aghua. **16** Ki bar amira. Ki ua nguazir kamin iktan aghua. God, ni osimtizir uan na daningan marki. Nan dughiam bar otefe, kamaghin, ni na ateghti ki pura ikiam. **17** "E gumazamiziba, e bar bizir tiziba, ni zurara puviram e ginighnisi? Tizim bagha ni zurara en garavira iti? **18** Tizim bagha ni zurara mizarazibar en araziba tuisisi? Egha ni manmaghsua en garavira ikia avughsaziba puvati? **19** Ki kamaghsua, ni uan guam giragh tong dughiar otevimin nan ganam marki, eghti ki tong avughseka. **20** Nan arazir kuram ti ni gasighasighizi, ni osimtizim na daningasavira nighnisi? Ki mati asavamadir ababanimin min itima, ni zurara uan afuzibar na ginifi. Ni gumazir e geghuvim, mati gumazir kalabuziabar suigha, me geghuvim. Ezi ki ti osimtizir ekiam ni ganidi, o? **21** Ni manmaghsua nan arazir kuraba gin amangan aghua? Kiran oveghangin ki ovegh mozir torimin irighiv ikiam. Eghti ni na buriamin dughiamin, ni nan apighan koghham."

8 Ezi Bildat, a Suhan kantrin gumazir mam, a kamaghin migei: **2** "Nin migirigiam a kamaghira iti, egha derazir puvatigha, mati aminir ekiam ivai. Ni dazoghin migirigiar kam ategham? **3** Ni ti ghaze, Godin Gavgaviba Bar Itim guizin uan arazin gigha e gamir akar dikirizibagh nighnizir puvati? Bar puvati. An arazir aghuiba, zurara kamaghira iti. **4** Nin boriba ti arazir kuram Godin damazimin a gamizi, a men arazir kuramra uam me ikara. **5** Eghti ni uabi Godin Gavgaviba Bar Itim ko ikiva, a ko mikimiva uabin apanguksi an azang. **6** Egh ni gumazir aghuir Godin damazimin derazimin otogh bar zueghti, God izi nin akuragham. A ni damighiti ni fomira uan dipenimin ikezi moghin ikiam. **7** A bar bizir aviritaba ua ni daningti, da bizir avirir ni faragha ikeziabagh afiragham. **8** Ni inazir afezar fomira ikeziabar nighnizir aghuibagh fogh, egh men fofozim deraghviram a tuisigh. **9** "E dughiar bar otevimra nguazimin iti, mati nedazim aruem a gamizi a tu, ezi ghuiarim aruem apazazima a zuamira puvati. E boghimra otivigha fofozir muziarim iti. **10** Fomira ikezi gumazamiziba fofozir aghuiba ko nighnizir aghuariba iti. Kamaghin, men nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba nin sure damuam. **11** "Ighuruniba ko graziba ti dipaba puvatizir nguazimin deragha aghui? Bar puvati. Da danganir dipaba itibar deraviram aghui. **12** Ezi dipam dakezi, ighurunir kaba ko graziba deragha aghuir puvati. Gumazamiziba tighar da aghoramim dughiamin, da suvighavira ikia misingh. Grazir maba grazir kabar min zuamira midir puvati. **13** Gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me mati grazir kaba. Me ikuvighamin tuavimin gin zui. Me kamaghin nighnighan marki, me deraghvira ikiam. Puvati. Me ovengam. **14** Men nighnizir gavgavim ghaze, e deravira ikiam. Ezi puvati, me bar tuavir aghuim ataki. Me mati gumazamizir onganiba boghoborimin dipenimin suiragh an ghuvanangam. Eghti boghoborir dipenim zuamira dutughti me pazavira iregham. **16** Gumazamizir kaba fomira mati grazir gavgavibar min azenimin ike. Me deraviram aghuima men biba azenimin danganiba bar dhue. **17** Egha dagiabar suigha bar gavgafi. **18** Eghti gumazitam grazir kaba asighti, gumazamiziba foghan koghham, fomira grazir gavgarir mam danganir kamin ike. **19** Guizbangira, gumazamizir akirim ragha God gasiba, me bar akongezir arazimin dughiam bar otefe. Egh me arighireghti, igharaz darazi otivigh men danganin iniam. **20** "Eghti gumazim arazir aghuibar amu, egh Godin damazimin arazir kuraba puvatighiti, God akim ragh a gasan koghham. Gumazir arazir

kurabagh amim, God an akurvaghan koghham. **21** Jop ni oragh, God nin arazibar ganti da deraghti, a ni damighiti ni navir aghuim ikiam, eghti ni dimiva bar akuegham. **22** Egh a ni gifongezir puvatizir gumazamiziba abiraghti, me bar aghumsigham. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiba, me uan biziba sara bar ovegham."

9 Egha Jop kamaghin Bildatin migirigiam ikara: **2** "Guizbangira, ki fo nin migirigiam, a guizbangira. Gumazim Godin kotin otoghti, God manmaghin gumazir kamin arazimin ganiva a mikim suam, a nan damazimin derazir gumazim? **3** Gumazitam God ko akabar uaning misoghti, God 1,000in bizibar an azangsighti, gumazir kam azangsizir katam bar a ikaragham koghham. **4** God nighnizir aghuim ko fofozim ko gavgarir ekiam iti. Kamaghin, tinara a batuegh a gafiragham? Gumaziba puvati. **5** Egh a aningagheghamin dughiamin, a zuamira mighsiabagh isivaghsivazi, da zui, egha bar moghira dagh asighasisi. **6** A nguazim gavgavim a daningasa bizibagh nobaghnobazima, nguazim puvara ivazvazi. **7** A pura aruem mikemeghti, a isiragham koghham. A mikovezibar angazangariba apazaghti e dar ganam koghham. **8** A uabi overiam pin aneti. Ezi ongarim diprima, an a gisin arui. **9** God mikoveziba bar dar ingarizi, da vaghvaghza ziaba iti, mati Guezam ko lavibam ko sautin amadagham itir mikovezir igharaziba. **10** A digavir kuram gamir bizir guar aviribagh ami, ezi da bar en fofozim gafira. Ezi digavir kuram gamir arazir an amiba, e da mengiva avegham. **11** "God nan boroghira izi na gitagh mangiti, ki an ganighan koghham. **12** A bizir tizim gifonge, a puram a iniam, gumazitam an anogoroghan koghham. Eghti tina an azangam, Ni tizim gami? **13** God uan aningagharimin suizi puvati. Rahap uan roroaba ko, a me gamizir arazim ni an gani. God apunar kaba dikabirazi, me an apengan iti. **14** Ni gavgaviba puvati, egh tong Godin akam ikaragham koghham. Egh ki Godin kotin tugh, ki migirigiar manatamin a mikimam? Ki akaba puvatigham. **15** Ki gumazir arazir kurabagh amir puvatizim, egh ki Godin kotiamin aven, migirigiatamin a ikaragham koghham. Godra gumazamiziba tuisizir gumazim, egh a na isi kot darigham. Ki fo, ki ua tuaviba puvati, egh ki an azaraghti a nan apangukvigham. **16** Egh ki kotin akam akirsi an daghti a izeghiva, ti kotiamin, nan akam bareghan koghham. **17** An aminir ekiam ko amozimin na abinasa aning amadi. Ezi ki kamaghin nighnisi, ki osimtiziba puvati, a na gasighasighavira iti. **18** "God tong na ataghirazir puvati, ezi ki avughsezir puvati, kamaghin ki mizazim isavira iti. Ezi bizir a na gamir kaba, da na gamima, ki osiavira iti. **19** An gavgavimin ababanin, nan gavgavim bar a gafira. Egh ki kotin akam akirsi nighnighiti, tinara a inigh kotin izam? Puvatigham. **20** Ki arazir kuratam gamizir puvati, egha ki bizitamin osimtizir tam itir puvati, egh ki kotin mangi nan migirigiaba ikuvighiti, God nan akam giraghti, ki deraghvira kot damighan koghham. **21** Guizbangira, ki bizitam pazava a gamizir puvati. Egha ki nighnisi, ki pura bizir kinim, egha uan ikirimirir kam ki bar an aghua. **22** Ki fo, e bar magh ghue, gumazir kuraba ko gumazir aghuiba sara, God bar e agivam. **23** Eghti dughiar kuram gumazamizir aghuibagh asighasighiti, a men osimtizim dipova an ingiarva akam. **24** God gumazir kuraba ataghizi me nguazir kam gativagha an gari. Egha jasbar nighnizibagh amima, da onganigha deravira kotiabagh amir puvati. God ti bizir kabar amuti, da otivan koghti, tinara dar amuti da otivam? **25** "Nan dughiar ki angamira ikiamiba, da atamra ghua gefi. Da puvara ivemara gumazimin ivemarim gafira. Kamaghin amizi, ki ua dughiar aghuim bativan koghham. **26** Dughiar kaba atamra gefi, mati kurim ongarimin atamra ivemari, egha mati isam asizimin suighasa tuigha zuamira izaghiri. **27** Kamaghin deragham, ki uan navimin itir osimtizim gin amadagham, bar akongegh deravira ikiam. Ki kamaghin damuasava amua, egha osimtizir kam ko mizazir kam uam anining atati. Ki fo, God, ni nan gari, ki nin damazimin gumazir kuramin min iti, kamaghin ki atati. **29** Kamaghin ki tizim su uabi mikim suam, ki gumazir aghuim? Nan migirigiaba pura biziba, ezi ki bar amira. **30** Egh

ki nin damazimin zueghsi, sopin bar aghuim inigh mangi, dipar dikiriamin uabi rueghti, **31** ni na isi mozir konir beghneazim itimin na kunighi, nan mikarzim bar pughpurigham. Kamaghin, ki ti pura uabi ruegham. Eghti nan korotiaba suam, ki ti bizir bar kurar mam, egh nan mikarzim aghuagham. **32** “God ti pura gumazir kinitam amuai, ga ti kotiabar ghua uan migirigiaba akirai. **33** Ezi gumazir gan osimtizim baragh a tuisighamiba puvati, a gan migirigiaba tuisigh gan adarim akiram, **34** egh Godin mikimti, a uua na misoghnan kogh, egh puv na damuan kogham, egh an atiatim na daningisi, bizir kurabar amuan kogham. **35** Kamaghin damuamin gumazitam ikiti, ki ua Godin atiatingan kogham, egh a ko uan osimtizim deravira a mikimam. Guizbangira, ki kamaghin fo, ki bizitamin osimtizitam itir puvati.”

10 Jop ua kamaghin migei: “Ki angamira ikian bar aghua. Ki aremeghti deragham. Kamaghin ki uan navir averiamin aven itir osimtizir ekir kamin gun mikimvira ikiam. **2** Ki kamaghin Godin mikimam, ni pura kotin na tuisighan marki. Ni nan atariva, nan osimtizimin gurara na mikimasa ki ifonge. **3** “Gumazir ni uabi ingariziba, ni paza me gamir arazim ko arazir kurar ni me gamiba, ni manmaghin nighnisi, da deraz, o? Egha arazir kurar gumaziba damuasa nighniziba, ni da bagha ifongeiz arazim, a deraz o? **4** Ni ti e gumaziba bizibar gari moghin, ni dar gari, ni arazir kabanang gami. **5** Ezi manmaghin ami, ni en min dughiar otevimra ikegh ovengam o? Ti puvatigham. **6** Ezi ni manmaghsua pamten nan arazir kuraba ko osimtiziba buriasa ingari? **7** Ni fo, ki bizitamin osimtizitam itir puvati. Ezi ni mizazim na gasi. Egha ni fo, gumazitam nin dafarimin ua na inighan kogham. **8** “Ni uabi nan inivafizimin ingari, egha datirighin, ni ua na gasighasisi. **9** Ni nighnigh, ni gumazim nguazir minemin ingarizi moghin, ni nan ingari. Ezi datirighin manmaghin ami? Ni ti na damighi, ki ua nguazir minemeniam gavaghasa? **10** Ni nan afeziam gamizi, a navim nan amebam ganingizi, ki an borir mitarimin aven otohava aghui. **11** Ni aghariba ko agiriba nan inivafizim gati, nan mikarzim gavgafi, ezi ni nan agiriba ko aghariba avasa, tuziba ko inim nan inivafizim gati. **12** Ni ikirimirir angamira itim na ganiga, bar nan apangukufi. Ni na geghuvinna, ki angamira ikiavira iti. **13** Ezi ki fo, ni na geghuvir dughiamin, ni ua pazi na damuamin nighnizim iti. **14** Ni bar deravira nan garavira iti, eghti ki arazir kuratam damighi, ni nan arazir kuram gin amadaghan kogham. **15** Ki arazir kuratam damighi, guizbangira ni pazi na damigham. Egh ki arazir aghuim damigh, kamaghin nighnighan kogh suam, ki gumazir aghuim. Puvati. Osimtizir na bativiba bar na gasighasighizi, ki bar aghuimsiki. **16** Egh ki bar akuegh suam, ki gumazir aghuim, eghti ni zuamira nan agiragham, mati laion asizimin agiragha a misoghezi an areme. Egh ni na abinsi, digavir kuram gamir arazir aviribar amuan. **17** Ni uan aningagharim akakaghisi, ni osimtizir avirim amangam. Nin aningagharim ekiva mizazir ekiam na daningam, mati midorozi gumazir bizir ekiam na misoghasa otivaghiravira iti. **18** “God, ni tizim bagha na ataghizi amebam na bate? Kamaghin deraghai, ki uan amebamin navimin aven aremezi gumazitam o amizitam nan ganighan koghai. **19** Ki amebamin navir averiamin aremezi me maghira modogha na inigha ghua, matmatiamin mozinim na afaghai. Arazir kam, mati ki nguazir kamin otozir puvati. **20** Ezi God, ni fo, nan dughiam bar otefe, kamaghin ni uam osimtizim na daningam marki. Ni na ateghti, ki tong navir amirizimin ikegh ovengam. **21** “Egh gin ki nguazir kam ategh mangi nguibar bar mitarmangizimin ikiam, egh uamateghan kogham. **22** Nguibar kamin itir biziba, da deragha itir puvatigha bar ikufi. Egha angazangariba bar moghira puvati, kamaghin amizi, mitarmemra nguibar kam avara.”

11 Ezi Sofar Naman kantrin gumazim, a kamaghin Jop migei: **2** “Jop, ni migirigiari bar avirim gami, Ni ghaze, nin migirigiari kaba ti e damuti, e suam ni gumazir aghuim. Ni ti ghaze, nin migirigiari onganir kaba e damuti, e

akabar kumigham. Ni nighnizir aghuir aviriba paza dav keme. Gumazir ni damuti, ni ti uan akar kaba aghumsizim iniamin tam itir puvati. Ki uan akam dukuagham kogham. Ki ti nin migirigiaba ikaragham. **4** Ni ghaze, migirigiari ni amizir kaba, da bar migirigiari aghuiba. Egha ni uaghan arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin dera. **5** Ki kamaghsua bar ifonge, God uabi nin migirigiari kaba ikarvaghti deragham. **6** Egh a nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin mingarimin gun ni mikimasa, ki ifonge. Bizir aviriba mogememin iti, kamaghin gumazamiziba deragh dagh foghan kogham. Jop, ni kamaghin foghasa ki ifonge, God dughorir amirazim nin ikiava, arazir kurabar osimtiziba ko magh ghuezir osimtizir ekiatam ni ganingizir puvati. **7** “Godin Gavgaviba Bar Itimin fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba, ni ti bar dagh fogha iti? Puvati. Egha ni ti an fofozimin mitaghniabar abaragha iti? Bar puvati. **8** Godin fofozimin ababanim, Godin Nguibamin min bar pin iti. Egha Gumazamizir Oveagheuzibar Nguibam gafiragha bar vin mar iraghu. Godin fofozim bar ruaragha, nguazir kamin danginir mekebaba bar dagh afira. Egha bar kevegha ongarimin mitaghniaba bar dagh afira. Ni manmaghira Godin nighnizim ko fofozim gifogham? Ti puvatigham. (Sheol h7585) **10** God izi ni inigh kotin mangiva ni isi kalabus datighi, tinara a mikim suam, markiam? **11** God ifavarir arazibagh amir gumazamizibagh fo. A men ganti, me arazir kurabar amuti, a me tuisigham. **12** Ni ganti, donkin amebam gumazir boritam bateghan kogham. Kamaghira ni ganti gumazir nighnizir aghuim puvatizim, manmaghin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam? Bar puvatigham. **13** “Jop, ni navim giragh uan agharimning fegh God ko mikimiva an azangstighi, a nin apangukuvigh nin akuragham. **14** Ni arazir kuratam damigh, egh akiram ragh uan arazir kuram gasaragham. Egh arazir kuram ateghti, a ua izi nin puriprimin aven ni ko ikian marki. **15** Ni kamaghin damigh uam osimtiziba puvatigh bar akuegham. Egh ni gavgavigh bizitamin atiatingan kogham. **16** Egh ni uan osimtizim ko mizazim gin amadaghan. Egh ni uam aning ginighnighan kogham, mati aperiam ivemara ghua fanem giraghuzi, gumazamiziba a bakinighniki. **17** Nin ikirimirim igiamin otohgham. Egh bar deragham, mati aruem pazaghar torimin ikia deraghavira siragha gari. Ezi osimtizir ni batozir kaba mati damagharimin mitarmar ekiam, da ua nin ikian kogham, mati aruer igiamin mizarazim. **18** Egh ni fogham, God bar deraghvira ni geghuvam. Eghti nin ikirimirim amiraghirighi, ni gavgavigh ikiam. Ni bizitamin atiatingan kogham, kamaghin amia, ni dakuamin dughiam, ni bar deravira dakuam. Gumazir aviriba uarir akurvaghsi izi nin azangsigham. **20** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akurvagzim bagh gan ikivira ikiam. Eghti puvatigham. Me Godin aningagharim gitaviraghsi tuavir aviriba buriam. Eghti bar puvatigham, me damuva avegham, ovevemra me bativisi me a mizuam ikiam.”

12 Jop kamaghin Sofarin akaba ikarvasi: **2** “Bar guizbangira, ia 3plan namakar kaba, ia nighnizir aghuim ko fofozir aghuim iti. Egh ia ti aremegh nighnizir aghuim ko fofozir aghuim sara, inigh mangi bar givagham. **3** Ti puvatigham. Kirara, ki uaghan fofozim iti, in fofozim nan fofozim gafirazir puvati. Ia migeir biziba, gumazamiziba ti bar dagh fogha gifa. **4** “Ezi datirighin ia nan namakaba, ia na dipofi. Ki arazir aghuibagh amua, Godin damazimin arazir kuratam gamizir puvati. Egha ki fomira ia ko migeir migirigiaba, a da barasi. Ezi ia datirighin izira na dipova nan ingaravati. **5** Gumazamizir deravira ikia osimtiziba me bativir puvatiziba, me gumazamizir onganarazibagh amua osimtiziba itibar ingaravati. Me mati gumazamiziba tuavimin gumazir mamin garima, a irasava amima, me bar a munamadazi, a degiaghiri. **6** Ezi okimakiar gumazamiziba ko Godin akaba batozir gumazamiziba, men ikirimirim a dera. Me uan fofozim ko gavgavimin garima, bizir kamning me bagha ikirimirim aghuim gaimima, an otifi, ezi bizir kam mati men asemim min oto. **7** “Ia mangi asiziba ko kuaraziba ko osiribar azaraghti, me ian sure damu. Ia ifueghiva, uaghan mangi nguazir kamin azaraghti, a Godin Arazibar

gun ian sure damu. **9** Ikiavira Itir God ingarizir bizir kaba bar, da an amir bizibagh fo. **10** Gumamazizbar ikirimirim ko bizir a ingarizir igharaziba sara, da bar an dafarimin iti. **11** “En akatoriba dagheba apa dar isingtizim barasi, daghem isingiz, o a ikufi. Kamaghira en kuariba, migirigiaba barazima, e bar deravira da tuisisi. **12** Guizbangira, gumamazizir ghuiriba nighnizir aghuiba ko fozoziba iti. **13** Ezi Godin nighnizir aghuim ko fozozim, gumamazizir ghuiriba fozozim bar a gafira. Egha uaghan gavgavir ekiam iti. **14** “God bizitam gasighasighti, gumazitam uam an ingarighan kogham. God gumazitam kalabus datighti, gumazitam ua a inighan kogham. **15** Egh God amozimin anogoreghti, aruer ekiam otoghti, nguazim bar misigh gavgavigham. Egh an amozir avirim amangti faneba bar aperiar ekiaba otivti, dipam nguazimin danganir aviriba avaragh dagh asighasigham. **16** God gavgavir ekiam iti. A bizir guar aviribar amuamin fozozir avirim iti. Gumamazizir akar ifavaribav geiba ko gumamazizir akar ifavaribar gin zuiba, me bar moghira Godin agharimin iti. **17** Gumazir nighnizir aghuiba atrivibagh anidiba, God men nighnizir aghuariba batozima, me onanigha bibiabaram arui. Egha a uaghan jasbagh amima, me ongani. **18** God atrivibar ingangaribar me agefi, ezi me ua atrivir korotiaba azuir puvati. Me pura ingangarir gumazir kinibar min inir kiniba iti. **19** A ofa gamir gumazibagh amima, me onanigha bibiabaram arui. Egha a gumazir ekiaba abiri. **20** Nighnizir aghuiba isa gumazir dapanibagh anidiba, God men akatoriba kumi. Egha gumamazizir ghuiribar nighnizir aghuim ko fozozim batosi. **21** A gumazir dapaniba abira paza me gami, egha gumazir gavgavibar gavgaviba agefi. **22** A bizir mogomebagh amima, da azenibagh iri. Egha an angazangarim gamima, a bar mitarmangizir danganibar otivima, danganir kaba bar angazangari. **23** A kantribagh amima, da gavgava ziaba iti. Egha a gin uam adagh asighasisi. A kantribagh amima, da otiva bar gavgafi, egha gin a dar gumamazizir inigha ghua kantrin igharazibar me kalabus garisi. **24** A kantribar gumazir dapanibar nighnizir aghuiba batoghez, me onganigha puram arui, mati me danganir biziba puvatizimin puram arui. **25** Me mati gumazim danganir mitarmemini ikia tuavim buria pura suighsuisi. Egha a me gamima, me dipar onganiba apir gumamazizibar min purama aghuavtifi.”

13 “Guizbangira, ia migeir bizir kaba, ki fomira da baregha dar ganigha gifa. Ki bizir kabagh fogha gifa. **2** Bizir ia foziba ki uaghan dagh fo. Ian fozozim, nan fozozim gafirazir puvati. **3** Kamaghin, ki ia ko mikiman bar amira. Ki Godin Gavgaviba Bar Itim ko mikimasa. Ki uan osimtizir kam akirsi a ko ga migirigiabar uaning misoghasa, kamaghin ki ifonge. **4** Ezi iarara, migirigiari ifavarir aviribagh ami. Ia mati dokta gumazimin arimariam akiran fozozim puvati. **5** Kamaghin amizi, ia a mikiman marki. Ia ti akabar kumigh nimira ikiti, gumamaziziba suam, ia nighnizir aghuim ko fozozir aghuim iti. **6** “Egh ia deravira kuarim atigh nan migirigiaba baraghasa ki ifonge. **7** Ia akam ara migirigiari ifavaribagh ami, egha ia ti kamaghin nighnisi, migirigiari kaba Godin akuragh? **8** Ki kamaghin gari, ian nighniziba ti Godin akuragh na abinasa. **9** God ia tuisigh deravira ian araziba ko nighnizibar ganti ia deravira ikiam, o puvati? Ia ti gumamazizibagh ifari moghin God gifaram o? Bar puvatigham. **10** Ki fo, ia pura Godin akurvagh na abinsi navir averiamin na ginighnighti, God an ataram. **11** Eghti ia an gavgavir bar ekiamin gan bar atiatigh akongam. **12** Aghuzir akar fomira ikeziaba ia dav keme, da pura biziba, mati averenim. Ia kotin aven migeir akaba, da gavgaviba puvati, mati beghneazim.” **13** Jop ua kamaghin migia ghaze: “Ia akabar kumighti ki uabira mikiman. Bizir manam na bativsi, a mar na batif. Ki uan akam dukuaghan kogham. **14** Ki atiatir puvati, ki Godin mikimasaviram amua iti. Egh ki aremeghisi, a dera, pura bizim, ki aremegham. **15** A dera, God na misueghti ki aremeghasa ifonge, eghti ki a mizuamiva nighnizir gavgavim an iki mamaghira ikiam. A nan ganti, ki an damazimin an gun mikim suam, ki arazir kurabagh amir puvati. **16** Gumazir arazir

kurabagh amitam Godin guamin izan kogham. Ki a mikimsi atiatingan koghti, a tuavir kamin na gifogh suam, ki gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim. Egh a nan apangukvigh nan akurvaghti ki deravira ikiam. **17** Datirighin ia deravira kuaribar arigh na baragh. Eghti ki uan nighnizimin aven itir bizimin gun mikimasa. **18** Godin mikimamin migirigiaba, ki dagh fozi da iti, ezi ki fo, Godin damazimin ki osimtiziba puvati. **19** Tinara na ko ga migirigiabar uaning misoghiva, na mikim suam, ki arazir kuram gami? Tav ikiti, ki akam dukuagh, egh nimira iki aremegham. **20** “O God, bizir pumuningra ni aningin na damuasa, ki nin azangisisi. Ni nan azangisizir kanming gifueghti, ki nin atiating egh nin mongan kogham. **21** Nan azangisizing kamakin. Ki kamaghin ifonge, ni uam osimtizim na darighan marki. Egh atiatim na ganidir bizir kurabar amuan marki. **22** Ni kamaghin damigh, egh nan diagh na mikimti, ki nin migirigiaba ikarvagh. O puvatighti, ki faragh ni mikimti, ni nan migirigiam ikaragh. **23** Ki arazir kurar manaba ko osimtizir manabagh ami? Ni bighivira na mikimasa ki ifonge. **24** Tizimsua, ni akirim ragha na gasara? Ni tizim bagha nan apanimin min na gami? **25** Ki mati raizin misevir kinim ko grazir midiarir muziarir mam, aminin a givav amadi. Kamaghin, ni tizimsua atiatim na ganiga nan agintisiti? **26** Ki igiamra ikiava amizir arazir kuraba, ni ti dagh nighnighavira iti, egha ni arazir kurar kaba ikarvagh osimtizir ekiam na garisi. **27** Ni senin nan suemning ikezi, ki daruan ibura. Ki daruti ni nan gin danganiba bar dar mangi, egh nan dagar izozimning deravira aningin ganam. **28** E gumamaziziba mati temem, apiziba anemezi a mazigha gifa, egha mati kortotim barareba anepa toriba a gariki.”

14 “E gumamaziziba dughiar otevimra nguazir kamin iti, egha amebam e batezir dughiamra, osimtiziba e bativavira ikia, iza e aremezir dughiamin tu. **2** E mati, akimarim mizarazimin otogha, guaratizimin misingi. Egha uaghan e mati nedaziba, ghuariam aruem apazazi da zuamira puvaris. **3** Kamaghin, ni manmaghsua en araziba tuisisi? God, ki pura bizim, ezi manmaghsua ni na isa kot gati? **4** E gumamaziziba nin damazimin bar mize. Eghti tina e damighti e nin damazimin zuegham? Bar puvati. **5** Ni en ikirimirimin ababanin atigha gifa, eghti e manmaghin dughiaaba ko azenibar nguazir kamin ikiam? Gumazitam uan ikirimirim bagh ua dughiatam gisivaghan kogham. **6** Kamaghin, ni datirighin na ateghti, dughiar ki itimin, ki avughsi navim deragham, mati ingangarir gumazim an ingangarim guaratizimin givazi an navim dera. **7** “Ki fo, gumazitam temem okeghti, a ua ghuzim anangamin tuavim iti. **8** Tememin povim mising magiriti an biba kurigham, **9** eghti nguazim dipam ikiti, ghuzir igiam temer dakar me okezimin otogham. Egh an aghung aguaba asi mati temer igiam. **10** Ezi e gumamaziziba kamaghin puvati, e ovegezir dughiam e bar givagh, eghti igharaz darazi uam en ganan kogham. **11** Dipar akareba ko dipar ekiaba dughiar mabar bar dakegham. **12** Kamaghira gumamaziziba ovea ua dikavir puvati, egh mangi overiam givamin dughiamin, me kamaghira ikiti bizitam me gaghuraghan kogham. **13** “Gumamazizir oveaghueziba, me ti ua ikirimirir igiam iniam? O God, kamaghin deragham, ni Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin na modogh mangi, nin aningagharim bar amiraghamin dughiamin tugh. Egh ni ua dughiatam, na ginighnighsi a ginabagh. Eghti ki pura ni mizuam iki mangiti, dughiar ni na ataghiraghasa misevezim otogham. (Sheol h7585) **15** Egh dughiar kamin, ni uabira uan ingangarim ginighnigham, kar kirara ni nan ingari. Egh ki ua nin boroghin ikisi ni bar ifuegham. Kamaghin amizi, ni nan diaghti, ki nin kam ikaragham. **16** Eghti dughiaabar zurara, ni nan daroriba bar deravira dagh eghuvam. Egh nan arazir kurabagh nighnighan marki. **17** Nan arazir kurar ki amiziba, ni bar da gin amadagh na dagh nighnighan marki, mati me biziba mitarim gaghuegha, an akam ikegha dagh nighnizir puvati. **18** “Ezi bizir kaba ti otivan kogham. Ki biziba bar dar gari da ikufi. Mighsiar gavgaviba dipiraghira pura nguazir kinimin oto. Dagjar

ekiba sivaghsivagha uan danganir ikeziba ataghirasi. Dipamin gavgavim dagiar ekiabagh ami da ghua sufi, egha nguazim gikua anetera igharagha zui. Ezi kamaghira, ni gari e gumamaziziba ghaze, e deravira ikiam, ezi ni en nighnizir gavgavir kaba agivasa arazir guar aviribagh ami. **20** Ni uan gavgavimim me abiri me ariaghiri. Egha me ariaghiri dughiam, men guaba igharagha gari, ezi ni me amadima me Oveaghuezibar Nguibamin zui. **21** Eghti gin gumamaziziba ziar ekiam men otaribar aningam o, me men ziaba abin aghumsizim me daningam, eghti gumazir ovengeziba bizir kamin ganan kogh, egh uaghan a gifoghan koghan. **22** Me mati gumazir uan inivafizimra mizazim barazim, egha osintizir a bativiziba bagha azi."

15 Jop mikemegha givazi, Temanin nguibar ekiamin gumazim Elifas kamaghin a ikaragha ghaze: **2** "Jop, ki ghaze, ni gumazir nighnizir aghuim ko fozozim itim. Manmaghin amizi nin migirigiaba mati aminin, ezi ni puram akam arai? **3** Ni e adogha ghuvaira iti, ezi nin migirigiaba deragha gumazitamin akuravazir pu. Puvati. **4** Migirigiar kamaghin amiba, gumamazizibagh amima, me Godin atiatiava an apengan itir puvati, egha uam an damazimin ikia a ginighnizir puvati. **5** Ni arazir kuram gami, ezi bizir kam ni gamima ni migirigiar kabagh ami, eghti da ni amizir arazir kuraba avegh da mongegham. Nin apezeperir migirigiaba bar dera, egha mati ifavaribagh amir gumamaziziba. **6** Ni tuisighamin arazim, a nan ingangarim puvati. Nin akatorimra ni tuisigh pazi ni damuti, ni fogh suam, ni arazir kuram gamigha gifa. **7** "Ezi manmaghin ami? Tav ti nin faragha nguazir kamin oteozir puvati? Nin amebam ni batezir dughiamin, God ti tighar mighsiabar ingaram? Bar puvati. **8** Jop, God uan Nguibamin enselba akuvagha me ko migirigiabagh ami, ezi ni dughiar kamin uaghan ikia oraghiz, o? Ni ti uabira nguazimin itir gumamazizibar tongin, nighnizir aghuim ko fozozim iti? Bar puvati. **9** Nin fozozim en fozozim gafiravazir puvati. Bizir tizim ni a gifo, e uaghan a gifo. **10** Gumazir ghurir gharapaniba e ko iti. Ezi men azeniba nin afeziamin azeniba bar dagh afira. **11** "Jop, God nin mizazim amirvaghasav ami, eghti nin navim amiragh nimira ikiam. Ezi e nin asughasugha ni miagiava, egha migirigiar aghuiba ni ganing. Egha ni ti ghaze, bizir God damuamim, a pura bizim, egha ni aghua? **12** Ni digavir kuram gamigha navir averiamin aven Godin atara damazimning ataghirigha gari, egha migirigiar kurar avirimin a gami. Tizim nin nighnizim gasighasiki, ezi ni arazir kam gami? **14** "Gumamaziziba Godin damazimin zuezir puvati. Gumazir amebam otezir tam, arazir aghuibaram amir puvati. **15** E gumamaziziba, enselba e gafira, ezi God men arazibar gari, da derazir puvati. Overiamin itir biziba da an damazimin uaghan zuezir puvati. **16** Ezi e nguazir kamin itir gumamaziziba, e tong bar derazir puvati. En araziba bar ikuvigha mughuasi. E arazir kuram damuasa bar ifonge, mati gumazim kuarim an pirima, a dipam bagha areme. **17** "Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragh. Bizir ki ganigha fozozim iniziba, ki dar nin sure damuasava ami. **18** Ki nighnizir aghuim ko fozozir aghuim itir gumamaziziba da fozozir kam ini. Me uari uan afeziaba da fozozir kam ini. Ezi dughiar me nan sure gamizim, me migirigiatam modozir puvati. Me bar dar gun na mikeme. **19** Gumamazizir kaba uan nguazimra iti. Ezi nguibar igharazibar gumazitam iza me ko ikia, egha men nighnizibagh asighasighizir puvati. **20** "Nan migirigiam kamakin: Gumamazizir kuraba me kamaghira mizazim ini mangi ovegham. **21** Me niginiba barazir dughiaabar, me bar puviram atiati. Me ghaze, bizir kurar me gasighasighamim izi. Egh me suam, osintiziba puvati, dughiar kamin anapiba izi, men bizibagh asighasigh men biziba okimam. **22** Me fo, bizir kuraba otiv bar me avam, mati mitarmem nguazim avara. Men nighnizim ghaze, me osintizir kam gitaghan koghan. Egha me fo, apaniba midorozir sabamin me misoghti, me arimighiram. **23** Me dagheba buriagh arui, ezi dagheba itir puvati. Ezi me fo, dughiar ovezimim, dughiar bar kuram me bativam, mati mitarmem nguazir kam avara. **24** Men nighniziba derazir puvati,

me pazavira nighnigha bar atiatingi. Bizir kam me abiragha, men nighnizibagh asighasighi, mati atrivim uan apanibagh asighasighi. **25** "Me ifaghata ghaze, me Godin Gavgavira Bar Itim bar a gafira, egha an akaba batogha an gavgavim iriaghiri. Kamaghin amizi, dughiar kurar kam, gumamazizir kurar kaba bativam. **26** Mati me midorozir kortotiam arugha, midorozir oramin suiragha Godin misoghasavira zui. **27** Me datirighin deravira ikiava mikarzi bui, egha bizir aghuir aviriba iti. **28** Ezi nguibar ekiam me datirighin itiba ikuvigham, eghti men dipeniba dipirighiregh ikuvighi, me dar ikivira ikiam. **29** Eghti men dagiaba ko biziba bar gevegham. Egh gumazitam ua men ganighan koghan. **30** Me mitarmem osintizir ekiam kam gitaghan koghan. Mitarmem nguazim avarazi moghin me avaragham. Godin aningagharim me gasighasigham, mati avim tememin isima, aminin an dafariba ko bizibagh iva tintinibar zui. **31** Me ifavarir arazimin suiraghavira ikia ghaze, bizir kam ivezir aghuim me daningam. Ezi puvati. Me bizir aghuitam inighan kogham. Men ifavarir arazimra, mati men ivezir kurar me iniamim. **32** Egh me azenir aviribar ikeghan kogh ovengam, mati temer igiam, gumaziba an oke. **33** Gumamazizir kaba ingangarir aviribagh ami, ezi da deraghaviram otivir puvati. Da mati wainin ikarizim wainin oviziba bati, egha da tighar aniamin dughiam, da puram asiaghiri. Me mati olivin temem akimarir avirir a batifi, egha bar suaghirezi, olivin oviziba tememin puvati. **34** Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvativiziba, men adarazi pura ikiam. Me boriba puvativiam. Eghti gumaziba gumamazizibar azangsighi, me mong apezeperir dagiaba me givezegh me gagakhonti, me me bagh arazir kuram damigh, egh dagiar kaba inigh uari bagh dipenibar ingaram. Eghti dipenir kaba, da bar moghira isigham. **35** Ifavaribagh amir arazir guar aviribar nighnizim, men navir averiabar otifi, mati borim amebamin navir averiamin otifi. Arazir kuram damuamin nighnizim men naviba ko nighnizibagh izifa, ezi me ifavarir avirir gami."

16 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikara: **2** "Ki zurara migirigiar kaba baragha ghua, ua da baraghan amira. Ia tong bar nan akuravazir puvati. **3** Ia ghaze, Jop, ni akam ara ghuvaira iti. Ni dazoghin nimira ikiam? Ni nighnizir manam ikia, egha nimira itir puvativgha en migirigiaba baraghan aghua? Ni en migirigiaba ikarvaghavira iti. **4** Ezi ki kamaghin ia mikimasa, ia nan danganim inigh, ki pa za iti moghin ikiti, ki ia deragha iti moghin ikiti, arazir ia datirighin na gamir kamra ia damuam. Ki uan apanguvim ian akakaghshi puviram akam arangam. Egh ki ia bativizir bizir kurar kabar digavir kuram damigh dapanim rongam. **5** Nan akatorimin ki migirigiar gavgavir bar aviribar ia damuti, ian mizaziba amiragh magiram. **6** Egha ki uabi kamaghin nighnisi, ki mikimam, o ki akatorim dukuagham, a pura bizim, arazir kam nan akuragh nan mizazim a gavighan kogham. **7** "Bar guizbangira, God bar nan gavgaviba agifa. A na gamizi, ki bar agharim guragha gavgaviba nan puvati. Kamaghin nan namakaba nan gara bar atiatiagha ghaze, ki ti arazir kuram gamizi, God nan arazir kuram ikarvagha mizazim na gasi. **9** God bar nan aghuagha nan apanim gami. A bar nan aningaghegha ataribagh ivia, na gasighasishi. **10** "Gumamaziziba tuivigha na okarigha, arazir kurabar na gami. Me na dipova nan ingaravaka egha nan koviam apese. **11** Gumazir akirim ragha God gasava arazir kurar aviribagh amiba, God na isa men agharim gati. **12** Fomira ki deraghvira ike, ezi God otogha na firimin suiragha bar na misaraghariki, egha puv na gamizi, ki bar ikufi. A na gamizi, ki an baribar asavamangamin ababanir mamin min oto. **13** Ezi an midorozir gumaziba na gasavamadi. Egha a nan navim atuzi, nan muriam suiahirigha nguazim giri. God tong nan apanguvir pu. Bar puvati. **14** A nan tuavim apirigha puvira na misosi, mati midorozir gumazir gavgavim apanibar nguibar ekiam iniasa pamtem misosi. **15** Fomira, ki ziar ekiam iti, ezi datirighin, ki onganarazibagh amua bar aghumsiki. Egha uan kortotiba suegha azir kortotiam aru. **16** Ki aziavira itima nan damazimning begna nan mitarmangi. Ezi nan guam bar aghevegha igharagha gari. **17** Ki arazir kuraba

puvati, ezi osimtizir kaba pura na batifi. **Ei** igharaz darazi paza me gamir puvati. Egha ki God ko migeir arazim ko nan daroriba, da bar Godin damazimin dera. **18** “O nguazim, ni oragh. Ki aremeghti nan ghuzim ireghti, ni ghuzir kam avan bar marki. Ni ghuzim ateghti, a puram azenimra iki, egh osimtizir kam akirsi Godin dimam. **19** Ki fo, na bagha garir gumazir mam Godin Nguibamin iti. A fo, ki osimtizitam gamizir puvati. A nan akurvagh, kotin aven gavgavin nan migirigiriba aningam. **20** Nan namakaba na gifongezir puvatigha, pazavira na dipofi. Ezi ki Godin damazimin aziavira iti. **21** Ki kamaghsua, gumazim uan namakamin akuragha gumazir igharazim ko akam akiri moghin, akurvazir gumazitam nan akuragh na bagh God ko mikimiva, a ko akam akiram. **22** Guizbangira, ki dughiar otevinim angamira ikiam, ti azenir vamira, o azenir pumuningin, ki ovevemin tuavimin mangi ua izan kogham.”

17 “Nan ikirimirir ikuvigha gifa, ezi dughiar ki ovengamim, a bar roghira ize. Ezi matmatiamra na mizua iti. **2** Gumamaziziba na okarigha tuivighav ikia dibovibar na migei, ezi ki men gari, me arazir kurar kamin na gami. **3** “O God, ni uabira nan akuragh nan kalabuziam givezeghti ki firighirigham. Gumazir kamaghin nan akurvaghamin tam itir puvati. **4** Ni nighnizir aghuim nan namakaba dama da batoke, ezi me na abinasavira nighnisi. Kamaghin, me nan akuraghan kogham. Kamaghin amizi, ni me damaghti, me deragh otivighan kogh na gafighan marki. **5** O God, ni fomira itir aghuzir akam ginighnigh, ‘Gumazitam dagiaba o biziba inisi, uan namakam puram a isi kot datigh, egh a uan boriba ko, uan arazir kuram bagh ivezir kuram iniam.’ **6** “Datirighin gumamaziziba Godin garima, an osimtizir ekiam na ganingizi, me nan guam gipari. Danganiba bar me na dipova kamaghin migei, ‘la gan, Jop arazir bar kuram gamigha osimtizir ekiam kam ini.’ **7** Ki bar osemegha puviram azi, bizir kam na gamima nan damazimning bezi, ki derivira gari puvati. Egha ki bar agharim gura. **8** Gumazir aghuir osimtiziba puvatiziba, me gari, bizir kaba na bativima, me bar digavir kuram gami. Egha me gumazir kurabar gari, me derivira iti, ezi bizir kam bangin men naviba bar ikufi. **9** Ezi gumamazizir aghuiba uan arazir aghuubar suiragh mamaghira ikiam. Me arazir aghuubara damuam, mati men dafariba bar zuegha, gavgavigha mamaghira iti. **10** “Aria, ia u mikim. Ki ian migirigiaba baragha fo, ian tav nighnizir aghuaritam ko fofozim itir puvati. **11** Ki angamira itir dughiam givasava ami. Bizir ki damuasa bar ifongeziba, ki datirighin dar amuan kogham. **12** Ki mitarmemin ikiavira itima, nan namakaba ghaze, ‘Puvati, ni anganzagarimin iti.’ Me ghaze, ‘Ni osiman marki. Aminim tiasava ami.’ Ezi ki gari mitarmer ekiam ikiavira iti. **13** Ki Gumamazizir Oveagheueziar Nguibam baghavira mizua iti, eghti a nan dipenimin min ikiam. Egh ki nguibar kamin dakuti mitarmem in avaragham. (Sheol h7585) **14** Ki matmatiam ginighnigh kamaghin a diponam, ‘Nan afeziam.’ Apizir nan mikarzim apiba, ki kamaghin dar ponam, ‘Nan amizim,’ ko ‘Nan ameabam.’ **15** Ki suam, gin osimtizir kaba givaghti ki derivira ikiam, guizbangira, ki ti puram mizum ikiam. Tinara na mikim suam, ki u a deragh ikiam? Ti puvatigham. **16** Ki aremegh Gumamazizir Oveagheueziar Nguibamin magirigh, egh ki ti u a deragh ikiamin tuavitam ikiam o? Ti puvati.” (Sheol h7585)

18 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jopin migirigiam ikarvasi: **2** “Jop, ni dazoghin uan akam dukuagham? Ni derivira uan migirigiaba tuisigti, e ni ko mikimam. **3** Ni manmaghsua kamaghin nighnisi, e bulmakaubar min ikia fofoziba puvati? **4** Nin aningagharim nirara ni gasighasisi. A bar bizibar ingarigha dar danganibara da ariki, egh da batuegham kogham. A dagiar ekiabagh isivaghishvaghti, da mangiti nguazir kinim ikian kogham. Bar puvati. **5** Gumamazizir arazir kurabagh amiba, God me gasighasisi. A gumamazizir kaba agefi, mati gumazim lam amunge. **6** Eghti gumamaziziba ua lamin anganzagarimin ganti, a u a arazir kurabagh amibar dipenibar ikian kogham. **7** Gumamazizir kaba derivira itir dughiamin me pamten arui, ezi osimtizim me batozi, me

dapaniba avigha nimiram arui. Me paza igharaz darazir amuasa nighnizir aviriba iti, ezi men nighniziba ghua meraram asighasisi. **8** Me mati asiziba aruima iver ekiam dar suisi, egha mati asiziba, gumaziba da bagha okorezir mozibar ghuaghiri. **9** Me mati asiziba azuazimin aven zui, **10** egha me mati asiziba benibar dui, benir gumaziba asizibar suighasa arighiziba. **11** Bizir atiatir ekiam me ganidiba, da danganir me aruibar otiva men agintisi. **12** “Arazir kurabagh amir gumamaziziba, me datirighin dagheba oteveghe mitiriamra iti. Ezi dughiar bar kuram otogha me gasighasighasava ami. **13** Gumamazizir kurar kaba, arimariar bar kuratam men mikarzarib otiv, men soroghafariba ko bizibagh asighasigh me damuti me ovengam. **14** Me ghaze, men dipeniba ti men ikirimirir damuti, a bar deragham. Ezi puvati, me puviram atiating ovengam. **15** Me oveghti, gin men ikizimin aven tav ua iki, men dipenimin ikian kogham. Eghti ikizir igharazimin gumamaziziba izi, men dipenimin aven itir mughuriar kuram agivsi, pauran me salfan dagiamin ingarizim fufugham. Egh gin me uari dipenir kamin ikiam. **16** Gumamazizir arazir kurabagh amiba bar givagham, mati temem, an biba ko an aguaba misingizi a bar misingi. **17** Eghti gumamaziziba bar me gin amadagham. Eghti me ua nguazir kamin ziaba puvatigham. **18** Me angamira itir dughiamin, me aruemin anganzagarimin gari. Ezi ovevem iza me batoghezi, me nguibar bar mitarmangizimin ghue. **19** Men ikizim bar kuavaremegham, eghti me uari men boritaba, o men ovavir boritaba ikian kogham. Puvati. Me bar ovengam. **20** Aruem anadi naghin itir gumamaziziba ko, aruem ghuaghiri naghin itir gumamaziziba, me bizir kurar gumamazizir kaba batozim bareghiva, digavir kuram damigh puviram atiatingam. **21** Osimtizir guar avirir kaba, gumazir kurar nighnizir gavgavin Godin itir puvatizibar amuiroghboriba ko, men dipenibar aven itir darazi sara, bar me bativam.”

19 Ezi Jop Bildat ikaragha ghaze: **2** “Ian migirigiaba mizazir ekiam na ganiga, puvira na abira na gasighasisi. Ia dazoghin migirigiar kaba ategham? **3** Dughiar aviribar ia na gasighasigha na abiri. Ia kamaghin amua tong bar aghumsizir puvati. **4** Ki guizbangira Godin damazimin arazir kuratam damigham, eghti bizir kam nan bizimra, a ian bizim puvati. **5** Ia ti ghaze, ia gumazir aghuiba, ezi ki gumazir kuram? Ia gari, bizir kurar kaba na bativizi ia akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami. **6** “Ezi ki arazir kuratam gamizir puvati. God uan ifongiamra bizir kabagh ani. A uan iver ekiamin nan suiragha na amighiri. **7** Ia gan! God puvira na misoghavira iti. Ezi a na ataghiraghasa ki pamten diava arai. Ezi a nan dimdiam ikarvazir puvati. Egha a guizin arazimin na gamir puvati. **8** A nan tuavim apirizi ki mangan asa. Egha mitarmem gamizi, a tuavir kam avarazi, ki tuavimin garir puvati. **9** A nan ziar aghuim gasighasighizi, gumamaziziba ghaze, ki gumazir kuram. **10** A na gasighasigha bar na akaraghariki, mati gumazim dipenim akaraghariki. Ki faragha ghaze, a nan akuraghti ki derivira ikiam. Ezi puvati, a nan nighnizir kaba bar da batoke. **11** God puvira nan atara egha kamaghin nighnisi, ki mati an apanim. **12** A uan midorozir gumaziba amangizi, me iza nan dipenim okarigha na ko miosi. **13** “God nan ikizim gamizi, me na ategha ua na ko itir puvati. Ezi na ko itir darazi ua na gifozir puvati. Men damazibar, ki nguibar igharazimin gumazimin min iti. **14** Ezi nan anababa uaghan na ataki. Ezi nan roroaba na bakinighinigha gifa. **15** Gumazir fomira iza nan dipenimin ikeziiba, me na ginamadagha gifa. Ezi nan ingangarir amiziba, me ua na gifozir puvati. Ki men damazimin nguibar igharazimin gumazimin min oto. **16** Ki uan ingangarir gumazibar deima, me na bagha izir puvati. Ki uan akatorimin migirigiar aghuubar me mikinam, ezi puvati, me nan akaba ikarvazir puvati. **17** Ki mikimasava amima, nan akatorim puvira mughuasi, ezi nan amuin, nan boroghin ikian aghua. Ezi guizin nan aveghbuaba, me nan gari, ki mati bizir kuram. **18** Nguibamin boriba na dipova na gasighasisi. Egh ki men damazibar mangiti, me akar kurabar na mikimam. **19** Nan namakar bar aghuiba, me datirighin bar nan aghua.

Ki bar ifongezir gumaziba, me uaghan akirim na gasaragha na abinasava ami. **20** Ki bar agharim gurazi, nan mikarzim bar suiahirigha gavgaviba puvati. Ki bar ikuvigha, bar atam aremeghai. Egha ki fozir puvati, manmaghin amizi ki ovengezir puvati. **21** "God uan agharimin na misoghezi ki bar ikuvigha iti. Kamaghin, ia nan namakaba, e uari, ia nan kuarkuvigh deravira na damu. **22** Manmaghsua, God na gamizi moghira, ia pazavira na gami? Ia gari, ki paza itima, ia tizim bagha na abinasa migirigir aviribagh ami? **23** "Oio! Ki kamaghsua, ki God ko migeir akar kaba, gumazitam bar ada isi akinafaritamin da osirighti, da ikivira iki. **24** Kamaghin deragham, me ti nan akaba isi, dagiatamin dagiar tuizimin da aghoregh, egh taba ainin da osirighti, da iki mamaghira ikiam. **25** Ki fo, nan Akurvazir Gumazim, Godin Nguibamin iti, egh a gin nguazir kamin izi kotin aven tugh nan akurvagh na bagh mikimam. **26** Arimari kuraba nan mikarzim gasighasighi, ki da sara ikivira iki Godin ganam. **27** Ki uabi uan damazibar an ganam, egh ti na bagh mikimam. Ki an ganti an nan rooraminn min ikiam. Ki guizbangira Godin ganasa nan navim bar dikavigha iti. **28** "Ia ti ghaze, Osintizir Jop bativir kamin mingarim, anarira iti. Kamaghin, e a isi kot darighamin arazim ataghiragham kogham. **29** Ezi iarara, ia uari bagh ganigh. Ian migirigiri kabanangh Godin aningagharim damuti, a ivezir kuram ia daningiva mizazim ia gasegham. A kamaghin damighi, ia fogham, gumazir arazir kurabagh amiba Godin kotin otivam."

20 Jop mikemegha givazi, kantrin Naman gumazim, Sofar kamaghin a ikarvasi: **2** "Jop, ni oragh. Nin migirigiam na gamizi, ki digavir kuram gamigha okam nighnisi. Ezi ki nin migirigiam zuamiram a ikarvaghasa. **3** Ni na akirmighasa meigir migirigiam, ki a barazi, a bar aghumsizim na ganing. Ezi ki bighivira nin akam ikarvaghasa. **4** Bar fomira God gumazamiziba nguazir kam gatizir dughiamin, tugh iza datirighin, **5** gumazamizir arazir kurabagh amiba, dughiar oteviram, bar akuegha navir aghuim isi. **6** Gumazamizir kabanang gumazamizibar damazimin gumazir ekiabar otiva ziar ekiaba isi. Me mati mighsair mam, an ghuam pin mar ikia ghuariaba ko voroghira zui. **7** Gumazamizir kaba uan buaribar mirara ikuvigham. Egh me bar ovengam. Egh ti gumazir fomira men gara me gifoziba, me kamaghin mikimam, gumazir kaba managh iti? **8** Gumazir kamaghin amiba, me irebamin min zuamira givaghti, gumaziba uam men ganam kogham. **9** Me ua uan nguababar ikian kogham, egh ti gumazitam ua men ganighan kogham. **10** Egh ti men boriba uarir apangkuv, egh uarir akurvaghsi, gumazamizir onganarazibar azangsigham. Gumazir kaba ikivira iki, onganarazibagh amiba da, okemezir bizir avirim uam ada ikarvagham. **11** Egh me igiagara uan gavgaviba sara iki, egh zuamira puram ovengam. **12** "Gumazamizir kuraba, arazir kuram bar a gifonge, egha me anetaghiragham aghua. Me mati gumazim dagher isingtizim gifuegha a isa uan mizemin apengan aneti, egh ti daghemin isingtizim zuamira givaghan kogham. **14** Ezi men arazir kuram meraram asighasigham, mati daghem gumazimin navir averiamin ghuaghira, kuruzir imezimin min otogha, a gasighasisi. **15** Gumazamizir kuraba uan okimari arazimin dagiar aviriba ko biziba akumakua, dar pozibav kiri. Egh ti God bizir kaba batueghti da mangam, mati gumazim dagher aghuuir aviriba amegha gin ua dar misi. **16** Gumazamiziba akumakuir biziba meraram asighasigham, mati kuruzim me givima, an imezim me misozima me ariaghiri. **17** Me bizir kaba pozibav kira ghaze, Bizir kaba me damuti me deravira dapiagh bar akongegham, mati faner ekiabar dipaba izevgha emiri. Ezi puvati, bizir aghuuir kaba me bativan kogham. **18** Me bizir kaba pozibav kira ingangarir dafam gami. Egh ti God igharaz darazi ateghti me bizir kaba iniam. Kamaghin amizi, gumazamizir kurar kaba bizir kabar ivezimin suiragham kogha, da bagh bar akueghan kogham. **19** Guizbangira, me gumazamizir onganarazibar apangkuvir pu. Puvati, me paza me gami. Me arazir ifavarir aviribagh amua gumazamizir igharazibar dipeniba isi. **20** Me zurara gumazamizir igharazibar bizibar gara dagh

ifuegha da iniasa, egha tong avughsir puvati. Kamaghin God me ateghan koghti, me bizir me bar ifongezir kabar suiragham kogham. **21** Bizir me gara ifongeziba, me pura da isi, mati gumazim dagher aghuim apava bar anegifa, ezi muziarir tam ua itir puvati. Egha me dabirabir aghuim itima, men biziba deraghaviram otifi. Egh ti dughiar aghuuir kam dughiar ovezinim ikegh ua givagham. **22** Me bizir aghuuir avirir kaba ikiamin dughiamin, osintizir ekiam me avaraghti bizir kuraba bar me abinam. **23** "Me bizir bar aghuuir avirim iniam. Egh ti Godin aningagharim bar men ekeveghti, an osintizir avirim, amozir ekiamin min me gingam. **24** God apaniba amadaghti, me ainin ingarizir midorozir sababa ko brasin ingarizir afuziba sara izam. Egh ti gumazamizir kuraba, apandir midorozir sababar ariti, apandir brasin ingarizir baribar me gasam. **25** Egh ti bariba me amikiragh men namnabar vongin otivam. Egh ti gumazamizir kurar kaba uarira uan ghuizbar ganti, da barir kabar ikiti, me bar atiatigham. **26** Dagiba ko bizir me akuvaziba bar ikuvigham, egh ti matimbar bar da avaragham. Egh ti gumazir kurar kaba uan biziba sara, avir nguazimin gumazitam atizir puvatizimin aven, bar ovegham. **27** Godin Nguibam uabi, gumazamizir kabar arazir kurabar gun mikimam, egh ti nguazir kam uaghan me isi kotiam darigham. **28** God bar men aningaghe, egh a men arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, a men adarazi ko men dagiba ko biziba bar moghira da kuavaremegham. Mati aperiar ekiam otogha uan men biziba bar da inigha ghuezi, bizitam itir puvati. **29** God osintizir kaba, gumazamizir kurabar aningasa, a dagh inabagha gifa. Egh ti me kamaghira gevegham."

21 Egha Jop ghaze: **2** "Ki kamaghsua, ia deravira kuarim atigh nan migirigiam baragh. Ia kamaghin damu nan navim damuti, a deragham. **3** Ni tehti ki mikemeka. Ki mikemegh givaghti, ni dibovibar na mikimi. **4** Ni oragh. Ki ti gumazibav gia me adoghodosi, o puvati? Bar puvati. Ki God ko migeima a nan akam ikarazir puvati, kamaghin amizi, ki an osemegha nimira itir puvati. **5** Ia deravira nan gan, ia bar digavir kuram damigh, egh mikamin akabagh asagham. **6** Ki bizir kurar na bativizibagh nighnigha, puv atiatia nisi. **7** "Tizim bagha God arazir kurabagh amir gumazamiziba ataghirazi me ikia bar ghuri? Egh ti tizim bagha a me ataghirazi me gumazir ekiabar otiva gavgaviba ikia bizir aviriba iti? **8** Gumazir kurar kaba boriba ko ovavir boriba iti. Egha me ikia borir kabar gari, me aghuava ekefe. **9** Gumazir kurar kabar amuiroghboriba deraghavira uan dipenibagh apigha, bizitamin atiatir puvati. Ezi God uaghan ivezir kuram isa me ganiga me gasighasizir puvati. **10** Men bulmakam apuriba navim bulmakam amebabagh anidima, da deraviram ota nguzir gavgavibarama otti. **11** Gumazir kaba borir aviriba iti, Egha me borir kaba ataghirazi, me sipsipin nguzibar min, bizimin arua ikarara ighiabagh amuava arui. **12** Gumazir maba gitaba ko buabav sogha marvibagh ivima, da ararer aghuibagh amima, borir kaba bar akongegha ighiabagh ami. **13** Dughiba zurara gumazir kurar kaba, dabirabir aghuim isi. Me tighar ovegh, Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibamin mangisi, me arimariaba ko mizaziba puvatigham. (Sheol h7585) **14** "Arazir kurabagh amir gumazamiziba kamaghin God migei, 'Ni e ategh mangi. E nin akam baragh, egh an gin mangan aghua.' **15** Egha me uaghan kamaghin migei, 'Godin Gavgaviba Bar Itim a tina, egh ti an apengan iki an ziam fam a? Egh e a ko mikim, bizir aghuuir manatam iniam? Bar puvatigham.' **16** Gumazir kaba dabirabir aghuim ikiva, bizir avirim isi. Ezi bizir kaba men gavgavibar otivir puvati. Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurar kabar migirigiaba baragham aghua, egh men nighnizibar gin mangan kogham. **17** "Dughiar aviriba God ti gumazir kurabagh amima, me ariaghirir puvati. Egha uaghan dughiar aviriba God osimtizibagh ami, da otiva me gasighasizir puvati. A men aningazir dughiamin, a dughiar aviribar mizazim me gasir puvati. **18** God dughiar aviribar me batozir puvati, mati aminir ekiam dadar midiaribagh ivai. **19** Ia ti kamaghin mikeme, 'God afeziabar arazir kuram ikarvagha, men boriba pazavira me gami.' Ezi ki nighnisi, arazir kam

derazir puvati. God gumazir kurabara mizazim me gasiti, me fogham, God men arazir kurabara ikarvasi. **20** Me uari uan damazibar, Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharim guizin an gan a gifogham. **21** Egh me mangi Gumamazir Oveaghuezibar Nguibamin ikiva, uan amuiroghboribar apangkuvan fogham, me manmaghira iti. **22** "E gumamaziziba, enselba e kagha, ezi God men araziba tuisisi. Kamaghin, tinara God e damuamin arazir aghuim bagh an sure damuum? Bar puvati. **23** Ki gumamazir mabar gari, men dabirabimin ikirimirin, a bar dera. Me osimtiziba ko arimariaba puvatigh iki mangi, me ovengamin dughiam otogham. **25** Ezi gumamazir maba dabirabar aghuarim puvati. Gumamazir kaba men dabirabim deraz puvati, men navir averiaba bar oseme. Me tong akongezir arazir tam itir puvatigha ghua, dughiar me ovengezimin oto. **26** Ezi gumamaziziba ovia, mozimin itir dughiamin, arazir vamira me batifi. Apiziba men kuabagh izeffi. **27** "Ki ian nighnizibagh fogha gifa. Ia ti pazi na damu na abinasavira nighnisi. **28** Ia kamaghin mikeme, 'Bizir guar aviriba gumazir ekia arazir kurabagh amiba batifi, ezi men dipeniba ko biziba bar ikufi, ezi gumamaziziba uan men garir puvati.' **29** Egha ia ti gumazir nguibar igharazibagh aruir gumazibar azangisir puvati, egha ia ti God arazir kurar, gumazir kuraba ganidiba bagha men azangisir puvati, a? **30** Me guizbangira kamaghin ia mikimam, 'God aningaghegh bizir kuram damighiti, an otogh danganir mamin gumamazizibagh asighasighiva, gumamazir arazir kurabagh amibagh asighasighan kogham. Puvati. A me ataghirazi me deravira iti.' **31** Kamaghin amizi, tinara gumamazir kuraba kotin me tuisigham? Gumazitam me isi kotiam datighan kogham, egh gumazitam men arazir kuraba ikarvaghsi mizazim me danighan kogham. **32** Ezi gumamazir kurar kaba over dughiamin, gumamazir avirim iza uari akuva, me afasa me inigha matmatiamin zui. Gumazir maba men matmatiba deravira dar gara iti. Ezi men kuaba aghumra ireghav iti. **34** Kamaghin ki fo, ia pura akam ara na gifarir gumaziba. Ia ghaze, migirigiar kaba ti gavgavin na daningam? Ezi puvati, migirigiar kaba tong nan akurvazir puvati."

22 Ezi Teman nguibamin gumazim Elifas, Jopin migirigiam ikarvasi: **2** "E gumazir kiniba, e ti Godin akurvaghsi, bizibar amuum o? Puvatigham. Fofozir gumaziba uaghan puvatigham. **3** Ni ti ghaze, ni Godin damazimin derazir arazim, Godin Gavgaviba Bar Itimin akuraghti, a uan ingangarim damuum o? Egh ni arazir aghuiba dar damuva, ni suam arazir kam deravira God damuum? Bar puvati. **4** Egh ni Godin apengan ikiva an ziam fiti, a nin atariva, ni isi kotiam darigham, o? Bar puvati. **5** Jop, ni arazir kurar aviribagh ami, kamaghin amizi, God nin arazir kurar kaba bagha ni tuisisi. **6** "Ni arazir kabagh ami. Nin akar gumaziba ni ko akam akirigh biziba inigh, ua da ikarvagham. Dughiar kamin, me ua nin biziba ikarvaghamin ababaniam bagha, ni men biziba isi. Egha ni bizir kabar suiragha gavgafi, egha ua me ganidir puvati. Marazi uan korotiaba ni ganingir, ezi ni ua da me ganingizir puvati, ezi me ua uan mikarzim avamin korotiaba puvati. **7** Kuariba pirir gumamaziziba, ni dipaba me ganidir puvati. Egha mitiriba azir gumamaziziba ni dagheba me ganidir puvati. **8** Ni gumazir ekia ziam itim, kamaghin amizi ni ghaze, ni uan ifongiamin bizibar amuum. Egha ni gumazir igharazibar nguazir akuar maba ini. **9** Ezi amizir odiarir paba ovegeziba, iza uarir akurvaghasa nin azangisi, ezi ni men akurvazir pu. Puvati. Ni me abotizima me zui. Egha ni borir asaghasazir afeziaba puvatiziba uaghan akurvazir aghuitam me ganingizir pu. Puvati. Ni me abiri. **10** Nin arazir kaba bangan, bizir nin suigha ni gasighasighiziba otivigha bar moghira ni ekia rugha, ni gamima, ni bar puviram atiati. **11** Mati mitarmer ekiam ni avarazi, ni bizitamin garir puvati, mati aperiar ekiam bar moghira ni avara. **12** "Jop, ni mikovezir bar pin itibar gan. Ezi Godin uan Nguibamin itim, a bar mikovezir kabagh afiragha pin mar iti. **13** Bizir kam nin nighnizim gamima, ni ti kamaghin migei, 'God bizir tizim gifo? An overiam gisin aruima, ghuariar ekiam anevarazi mitarmer

ekiam a modo, ezi an en ganan kogham. A manmaghin en araziba tuisigham?" **15** "Jop, ni manmaghin ami? Ni ti tuavir ghurir kuramin mangasa gavgafi? Gumazir arazir kurabagh amiba, me tuavir kamin zui. **16** Me tighar ghuram, God zuamira me agefi. Me bar kufi, mati dipenim faner ekiamin apinimin ikia ikufi. Egha mati aperiar gavgavin fanemin otogha dipenim gasighasigha an ingarizir temeba ko dagiaba atera ghue. **17** Gumazir kaba kamaghin God migei, 'Ni e ategh mangi.' Egha me uaghan kamaghin mikeme, 'Godin Gavgaviba Bar Itim bizir manamra e damuum?' **18** Egha me kamaghin fozir puvati God uabi me ataghizi me bizir aghuir aviriba isi. Kamaghin amizi, ki kuarim atigh gumazir kurabar migirigiaba baraghiva, men nighnizir avirimin gin mangan kogham. **19** Gumamazir Godin damazimin deraziba gari, God ivezir kuram gumazir kurabagh anidima, me bar akonge. Ezi arazir kuraba puvatizir gumamaziziba, me gumamazir kurar kaba dibovir akabar me migei. **20** Me kamaghin migei, 'Bar dera. En apanir kaba ikuvigha gifa. Ezi avim men dagiaba ko bizir aghuiba isi.' **21** "Jop, ni oragh. Ni datirighin God ko akam akirigh, a ko navir vamira iki. Ni kamaghin damighiti, a deravira ni damuum, eghti nin dabirabim ua deragham. **22** An aghuzir akar a ni daningamiba, ni bar ada inigh, egh deravira an migirigiaba isi uan navim datigh. **23** Ni uamategh Godin Gavgaviba Bar Itim bagh iziti, a nin osimtiziba bar da givagh, dabirabar aghuim ua ni daningam. Egh ni akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh dar saghon iki. **24** Kamaghin deragham, ni kantrin Ofirin inizir golin bar aghuiba isi, danganir kurabar da makunigh. **25** Egh ni Godin Gavgaviba Bar Itim ateghti, a nin golin aghuiba ko silvabar danganin inigh, egh nin bizir bar aghuimin min ikiam. **26** Ni kamaghin damigh, egh Godin Gavgaviba Bar Itim deravira ni gamizir bizim bagh bar akuegham. Egh ni Godin damazimin navir zuruzim iki an ganam. **27** Ni God ko mikimti, a ni baragh egh bizir ni an azangisiziba ni daningam. Egh ni God ko akam akirizir bizibar amusi bar akuegham. **28** Egh ni bizir manam damuasa nighnisi, God ni ateghti, ni bizir kam damuti, a deraghivam otogham. Eghti God nin dabirabim damuti, bar akongezir arazim a gizivagham, mati an angangarim ni gisirazi, ni deravira gara tuavimin zui. **29** Ni fo, gumamazir uan ziaba feba, God me abiri, egha uari abirir gumamaziziba, a men akurvazima, me deravira iti. **30** E fo, God gumamazizibar garima, me an damazimin bar zue, ezi a men akurvasi. Kamaghin amizi, ni arazir kuramin osimtizitamin iktan kogh, egh an damazimin bar zueghti, a uaghan nin apangkuv nin akurvaghti, ni ovengan kogham."

23 Jop kamaghin Elifasin migirigiam ikarvasi: **2** "Ni oragh. Datirighin ki bar osemegeha iti, egha bizir kurar na gasighasizir kam bagha puvira Godin mikimasava ami. Ki guizbangira uan ararem abinasava amua, egha bar amuava avenge. **3** Oio! God itir danganim, ki a gifogha deraghai, egha ki datirighira bighavira ghuaav an damazimin tughai. **4** Egha na batozir osimtizimin gun deraviram a migiai, mati gumazim kotin aven eghari. Ki uan kotiamin akurvaghsi, migirigiar aviribar amuum. **5** Egh ki fogham, a ikarvazir manam nan migirigiabar aningam, eghti ki an nighnizim gifogham. **6** Ia ti ghaze, God nan apamin damuva, uan gavgavin na abiragham? Bar puvatigham. A bar deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragham. **7** Ki Godin damazimin derazir gumazim, eghti ki an guamin kotin tughai, a nan migirigiaba tuisighiva, deraghvira nighnigh nan akam akirigham. A nan migirigiam baregh bighivira kamaghin mikimam, ki arazir kuratamin osimtizitami itir puvati. Eghti nan kotiam bar givagham. **8** "Ame! Ki aruem anadi naghin God buri, ezi a itir puvati. Egha ki ghua aruem ghuaghiri naghin a buriava, an apizir puvati. **9** God uan ingangarim not ko sautin amadaghan a gami. Ezi ki danganir kabar ghua a buriava, an apizir puvati. **10** Ezi God nan daroriba bar dagh fo. Egh a bizitam na damigh fogham, ki golin min bar dera. **11** Tuavir God zuim, ki deraviram an zui. Ki tuavir kam ataghizir puvatigha igharagha zuir puvati. **12** Ki an

akam batoghezir puvati. A na ganingizir akaba, ki bar dar gin zui. Ki an akaba bar dagh ifongegha ghaze, da bar dera, egha dagher isingizibagh afira. **13** “Ezi God uabira, a bizitam damusi nighnighti, tinara an nighnizim otekinigham? Bar puvatigham. A iti moghira iti. Egh a bizitam damusi ifuegh, a puram a damuam. **14** Kamaghin amizi, bizir a na damuasa nighnizir manaba, an adar amuam. A nighnizir aviriba iti, ezi e dagh fozir puvati. **15** Kamaghin amizi, ki an guamin tughamin bizir kam ginighnigha, puviram an atiati. Ki an arazibagh nighnigha, nan aghariba puvira nisi. **16** Godin Gavgaviba Bar Itim nan gavgaviba bar da agivagha, na gamizi, ki puviram atiati. **17** Ki faragha kamaghin ikezir pu. Puvati. Godra mitarmer ekiar kam amadazi a iza na avarazi, ki datirighin bar pazavira iti. Egha ki mitarmer kamin tongin ikia, an diava aravira iti.”

24 Jop ua kamaghin migia ghaze: “Godin Gavgaviba Bar Itim manmaghsua, gumazir kurabar araziba tuisighasa dughiatam ginabazir puvati? Manmaghsua nighnizir gavgavin Godin itir gumamaziziba, pura Godin kotiam bagha mizua iti? **2** Gumazir arazir kurabagh amiba igharaz darazir nguaziba okimasa, egha men nguaziba iniasa men nguazir mitaghniabar ababanibagh isivaghsivasi, egh me suam, ka ti men nguazimra. Me men sipsipa okia uan sipsipbar tongin da arisi. **3** Gumazir kurar kaba, arazir kurar kam gami, me borir afeziaba ovengezibar, donkiba okei. Egha me paba ovengezir amizabar amamangarizi, amizir kaba dagiaba pura da isi, egh da ikarvaghamin dughiar kamra, me ua men dagiar me iniziba ikarvaghamin ababanimin min, men azenibar ingarir bulmakauba isi. Kamaghin amizi, amizir kaba uan azenibar ingaramin bulmakauba puvatigha, dagheba puvati. **4** Gumamazizir dagiaba ko biziba puvatiziba, gumazir kurar kaba, me gamima me atiati, egh me uan ifongiamin bizitam damighan kogham. Nguazir kamin itir gumamazizir onganarazibagh amiba, me gumazir kurabar atiati men saghon ikia uari monge. **5** Onganarazibagh amir gumamazizir kaba, mevzika, me mangi gumamaziziba puvatizir danganimin ikiam. Egh dagheba uan boribar aningsi donkin atiabar min pamten ingar dagheba buriam. **6** Me gumazir igharazibar nguazibar ghua dagher bar kurabara isi. Ezi gumazir kurabar ingangarir gumaziba men wainin azenibar wainin oviziba inigh givaghti, gumamazizir kaba mevzigh mangi azenir kabar aru wainin ovizir nar itiba akumakumam. **7** Me dimagaribar, mikarzir kinibar akuava arugharusi. Me uan mikarziaba avamin biziba puvati. **8** Me mighsiamin itir danganimin itima, amozim me gizima me kumkui. Me dipeniba puvatigha amozimin moga dagiar ekiabar apengan iti. **9** “Gumazir kurar kaba ghua, amizir paba ovengezibar, borir iririvir oteba apiba, me me da dagh etui. Me amizir kabar amamangarizima, me pura dagiaba isi. Dughiar kamra, me ua me ikarvaghamin ababanimin min, men borir kabar suirazi me iti. Egha gin borir kabagh amima, me pura men ingangarir gumazir kinibar otifi. **10** Gumamazizir kaba, mevzika, me uan mikarziaba avamin korotiaba puvati. Me ghua gumazir igharazibar azenibar ingara, men dagher dipenibar witbar pozibav kiri. Egha me uari dagheba puvatigha mitiriam men azi. **11** Me olivin temebar tongin ikia dar oviziba mirmirir danganimin dagiamin da mirmiri, ezi olivin borem otifi. Ezi marazi wainin dipam iniasa wainin oviziba dikabirir danganimin da dikabiri, egha me uari wainin dipar kaba apir puvati, ezi kuarm puv men piri. **12** Nguibar ekiabar aven ovengasava amir gumamaziziba puviram arai. Me bar ikuvigha uarir akurvaghasa ara Godin dei. Ezi God men osimtizir kabagh nighnizir puvati. **13** “Gumamazizir maba God ifongezir arazibar tuavimin gin mangan aghua, me arazir aghuubar apanim gamua da batosi, kar angazangarimin araziba. **14** Bar mizaraghara, aminin tighar tiam, gumazir kuraba dikavigh mangi biziba puvatizir gumamazizibav soghti me arimighirasa zui. Egha dimagaribar me biziba okimasava arui. **15** Poroghambira uari bakeir arazim gamir gumaziba, me aruem barati, a magirighiti me mangi gumazir igharazibar

amuiba ko dakuam. Me zuir dughiam, me uan guaba avegh suam, Tav nan gan na gifoghan kogham. **16** Dimagarimin okimakir gumaziba dipeniba akara aven ghua biziba okei. Aruem men dughiam puvati, kamaghin amizi, aruem, me tiar akaba asegha dipenir averiabara iti. **17** Gumazir kaba aruer ekiamin daruan atiati, mati gumazir igharaziba dimagarimin daruan atiati. Ezi dimagarim me gamima, me bar akonge. **18** “Ia kamaghin migirigiar kabanang gami, ‘Gumamazizir arazir kurabagh amiba dughiar ruarimin ikian kogham. Puvatigham. Aperiar ekiam zuamira izi me inigh mangigham. Eghti God mikimti men nguazim ikuvigham. Eghti gumazitam mangi men wainin azenimin ingaran kogham. **19** Aruem anaga isirazima ghuarir orantizim ghua gefi. Kamaghira, Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibam gumamazizir arazir kurabagh amiba isi, ezi me bar gefi. (Sheol h7585) **20** Eghti men mikarziaba apizibar dagher isingtizimin min otogham. Eghti tav ua me ginighnighan kogham. Ezi men amebar me bateziba uaghan bar me gin amadagham. Eghti men arazir kuraba uaghan bar givagham.’ **21** “Gumazir kurar kaba paza furabaghatir amizibagh ami. Egha amizir odiarir paba ovengezibar akurvazir puvati. **22** Ezi God uan gavgavimin, gumazir gavgavibar akurvazima, me dughiar ruaribar iti. Egha dughiar me ghaze me ovengamim, God ua me fema me deravira iti. **23** God me gamima, me nimiram apiav ikia osimtiziba men puvati. Egha a zurara deravira men arazir me amibar gari. **24** Ezi me ziar ekiaba iti. Me dughiar otevibar ikia gumamazizir igharazibar min zuamiram ovel. Me mati wit aghoramin dughiam otogha givazi, gumaziba aneghori. **25** Nan migirigiaba guizin migirigiaba puvatighiti, tinara nan ifavarim azenim datigham? Tinara nan akagh suam, ki puram akam arai?”

25 Ezi Suhan kantrin gumazim Bildat kamaghin Jop ikarvasi: **2** “God gavgavir ekiam ko biziba bar dagh ativaghamin fofozim ikia, biziba bar dagh amima, da an atiati puviram agoa nisi. Egha a uan Nguibamin bizibagh amima, da nimira ikia dabirabar aghuim iti. **3** An midorozir gumaziba bar aviraseme, ezi tav me mangan iburagham. Ezi a uan angazangarim gamizi, a danganiba bar dagh isira. **4** Kamaghin amizi, e gumamaziziba manmaghin Godin damazimin deragham? Amebam otezir gumazir manatam, Godin damazimin zuegham? Bar puvatigham. **5** Ia gan. Iakinim ko mikovezibar angazangarim e dar garima da bar ekefe, ezi Godin damazimin, da bar sufi. **6** Kamaghin amizi guizbangira, e nguazir kamin itir gumamaziziba, an damazimin zuezir puvati. E mati nguazimin aghuviziba. E pura bizir kiniba.”

26 Jop kamaghin Bildatin akam ikara: **2** “Ni ti ghaze, ni gumazir gavgaviba puvatizir kamin akurvasi. Egha nighnizir aghuiba ko gavgaviba puvatizir gumamazizibar akurvazir gumazim. Bar puvati. Ni tong nan akurvazir puvati. **3** Ni ghaze, ni nighnizir aghuim fofoziba puvatizir gumamazizibagh anidir gumazim. Egha ni ghaze, ni nighnizir aghuiba puvatizir gumamaziziba, ni men sure damuam. **4** Tinara nighnizim ni ganingizi, ni kamaghin bizibav gei? Tinan duam fofozir aghuim ni ganingizi, ni kamaghin bizibar gun migei? **5** “Gumamaziziba ovea ghua ongarimin apengan itir Oveaghuezibar Nguibamin iti, egha me Godin mongezir puvati. Me Godin damazimin azenara iti. A men garima, me atiati nisi. (Sheol h7585) **7** God overiamin ingarigha pura pin anetizi, a danganir bizitam faragha itir puvatizimin iti. Egha nguazim atizi a pura iti, bizitam an suirazir puvati. **8** God amozim isa uan ghuariabar anetizi, da amozimin suirazi, a iti. Dipar kam bar osemegha, an osimtizim ghuariaba abizir puvati. **9** God ghuariabagh amizi, da iza iakinir ekiam avaragha Godin atrivir dabirabim modo. **10** An ongarim gisin, gumazimin damazim gan mangi givaghamin mitaghniam, iver agharimin min, a gighua an osiri. Mitaghniar kam, aruem ko dimagarim abisi. **11** God atarir dughiamin, mighsiaba ko overiam digavir kuram gamua agoa nisi. **12** God uan gavgavir ekiam ongarim gamizi, a pura nimira iti. A uan nighnizir aghuimin, ongarimin itir kuruzir aser ekiam Rahapin gavgavim dikabira. **13** God uabi aminir ekiam amadazi a iza ghuariabagh

ivarazi, overiam uam angazangari. Egha a uan dafarimin kuruzir aser ekiam kam birazima, an areme. **14** Bizir an amizi otivizir kaba, da an gavgavir ekiamin pura bizir muziariba, e da baragha dar gari. Eghti God bar uan gavgavim en akaghti, e akatam bar a mikiman iburagham. Bar puvatigham. Godin gavgavim bar ekefe.”

27 Jop ua kamaghin migei: **2** “Godin gavgaviba Bar Itim arazir aghuimin na gamizir puvati, ezi ki datirighin paza iti. A kotin deravira na baragha na tuisighizir puvati, kamaghin amizi, a na gamizir arazibar ki adarin an iti. Egha Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei, **3** dughiaabar zurara God na ataghizi, ki angamira ikiavira iti, **4** egha ki akar kuratam ko akar ifavaritiam uan akatorimin a damighan kogham. **5** “Kamaghin ia deraghvira na baragh. Amebam na batezir dughiamin ikegha iza datirighin, ki kamaghin fo, nan nighnizim ko navir averiamin, ki Godin damazimin deravira iti. Ki pamten kamaghin mikimasa, ki arazir kuratam gamizir puvatigha osimtiziba nan puvati. Ki akar otevir kabara mikim mangi egh ovegh mangam. Kamaghin amizi, ki fo, akar ia na migeir kaba, da guizbangiram akaba puvati. **7** “Ki kamaghin ifonge, God ivezir kuram nan apanibar aningam. An arazir kurabagh amir gumamazizbar mirara me damu. **8** Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatigha, an gin zuir puvatiziba, God men ikirimirir agivaghti, me bizir aghuir manam iniam? Bar puvatigham. **9** Osimtizim me bativamin dughiamin, me uarir akurvaghsi Godin dimti a me baragham, o? Bar puvatigham. **10** Gumamazizir kamaghin amiba, Godin Gavgaviba Bar Itim bagh bar akueghiva, zurara dughiaabar a ko mikimam, o? Bar puvati. **11** “Ki ian sure damighiti ia Godin gavgavim deravira a gifogham. Egh bizir a damuasa nighniziba, ki dar gun ia mikimam, Kar Godin Gavgaviba Bar Itim. **12** Ia uari Godin arazir kabar ganigha gifa. Egha ia manmaghsua akar mingariba puvatizir kabav gei? **13** “Godin Gavgaviba Bar Itim, gumamazizir kuraba ko paza igharaz darazigh amir gumamaziziba, a ivezir kuram me bagha an abaragha gifa. Egh mizaziba ko osimtizir kaba isi me daningam. **14** Gumazir kaba borir aviriba ikiti, apaniba borir kabav misoghti me arimighiram. Egh me zurara dagheba puvatigham. **15** Eghti gumazir kurar kaba arimighireghti, men ikiavira itir adarazi arimariam me damuti, me uaghan arimighiregham, eghti men amuir odiariba me bagh azian kogham. **16** Gumazir kuraba silvan dagiar avirim ko korotiar avirim akumakum, nguazir minemniabar min, uan dipenibar dar pozibav kinam. **17** Eghti gin gumamazizir Godin damazimin deraziba izi, men korotiar aghuiba ko silvan dagiaba abigh uari daningam. **18** Gumazir kurar kaba dipenir aghuubar ingari, ezi dipenir kaba, dughiar ruarimin ikeghan kogham. Da mati boghoborir dipeniba ko averpenir azenibar itim. Da zuamira dipirighiregham. **19** Me dimagarimin dakuasava amua garima, men biziba bar avirasemegha deravira iti. Egha mizarazimin me osegha gara digavir kuram gami, Ame! Men bizir avirir kaba ua itir puvati. Ezi me bar bizibagh asa. **20** “Bizir kuraba aperiamin min, me aviti me puv atiatingam. Bizir kaba ua ikian kogham, mati aminir gavgavim dimagarimin otogha dagh ivaragha ghu. **21** Aruem anadi naghin izir aminim me asirafagha me inigha ghuzi, me ua uan danganimin itir puvati. **22** Aminir kam uan gavgavir ekiam sara me givai, ezi me ari mangasa pamtemin ingari. **23** Egha me aminir kam bogtogan ibura. Aminim men ingarava aka dafaribav sogha, bar me batoke.”

28 “Gumaziba gol ko silva iniasa nguazimin aven mozir bar konibagh tui. Egha gol ko silva tuamin danganibar ingari, eghti avim dar minezibar isighiti da bar zuegham. **2** Egha me ain buria nguazim gutui. Me nguazir torimin dagiaba isa da tuema kapa ofiti. **3** Me nguazimin mozibagh tuima, dar toriba vin mar uaghiri, eghti me ain itir dagiaba buriam. Me lambagh abuava mozir kabagh tui, ezi angazangarim mozinim itir mitarmem batozima, dagiaba azenara otivima, me da isi. **4** Me nguazir torir kaba, saghon mar ada okori, danganir kaba, gumazir igharaziba dar zuir puvati. Me uarira ikia ingari. Me

nguazir torir kabar beniba uari dafegha dar suigha, uaghira mangi izegh gamua ingangarim gami. **5** Gumazir igharaziba, nguazim gisin azenibar ingara dagheba ko biziba opari. Ezi gumazir nguazimin apengan ingarir kaba, me dagiaba abigha nguazim gikua a girazi, a mati avim danganir mam bar an isizi moghin iti. **6** Ezi gumazir kaba nguazimin aven itir dagiabar aven Sapaian dagiar bluplan aghuariba isi. Egha nguazimin aven uaghan golin minemeniam isi. **7** Isaba ko bagaba, nguazimin aven mozir konir me ingarizibar aven garir puvati. **8** Laionba ko asizir gavgavir igharaziba sara torir kabar averiabagh aruir puvati. **9** “Gumaziba dagiar gavgaviba itir danganibagh kuava, mighsiaba abizi da bar iraghe. **10** Me dagiabar aven dipar tuavibar ingari moghin, dagiaba aghora averara zui. Egha me aven ghua garima, dagiar aghuir ivezir bar pin koziba iti. **11** Me mozibagh ku ganti, dipam danganir kamin otivti me anepirigham, eghti dipam nguazir torim gizivagham kogham. Eghti bizir aghuir nguazimin aven mongeghav itiba, me da asigh azenim datigham. **12** “Ezi e managh mangi fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim iniam? Fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniamin nguibam managh iti? **13** Guizbangira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim bizir bar ekiam, egha dagiar ekiaba ko bizir igharaziba bar dagh afira. Ezi gumamaziziba bizir kam deraviram a gifozir puvati. Ezi fofozim ko nighnizir aghuarim nguazir kamin gumamazizibar tongin itir puvati. **14** Ongarim ko an apengan itir danganir bar koniba kamaghin migei, ‘Fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim, aning kagh itir puvati.’ **15** Golin bar aghuim a pura bizim, ni a isi ua nighnizir aghuarim givezeghan kogham. Fofozir aghuarimin ivezim bar pin ko, eghti ni silvan aghuarimin a givezeghan kogham, silvan aghuarim, a pura bizim. **16** Ni kantri Ofirin golin bar aghuiba ko dagiar iveziba bar pin koziba, da isi aning givezeghan kogham. **17** Ni aning givesi, glasin dagiar ivezir bar pin kozim ko bizir aghuir golin ingariziba inigham, noka, ni aning givezeghan kogham. Da uaghan pura biziba. **18** Anining ivezim, bar pin ikia adiarir aghuarim ko dagiar ghurghurir gavgavir glasin min taghtazimin ivezim bar a gafira. Pelin ivezim bar pin ko, egha pelin ivezim uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim givezeghan kogham. **19** Topasin dagiar ingaurir aghuarir me kantri Itiopian isiba ko avimin tuezir golin aghuiba, da uaghan fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim tong aning givezeghan kogham. Bar puvati. **20** “Ezi e managhira fofozir aghuarim ko nighnizir aghuarim batoght? Fofozim ko nighnizir aghuarim danganir manamra iti? **21** Fofozim ko nighnizir aghuarim, gumamaziziba ko angamira itir biziba sara bar men modo. Kuarazir pin mighagha aruiba, uaghan aningin garir puvati. **22** Ovengezibar Danganim ko Ovevem uabi, aning kamaghin migei, ‘Ga mong aningin sighsirir akaba baraki, egha aningin ganizir puvati.’ **23** “Ia oragh. God uabira nguazir kamin danganiba bar dar gara, egha overiamin apengan itir bizibar gari. Kamaghin, a uabira fofozim ko nighnizir aghuarim itir danganim gifo. Egha tuavir aning bagha zuim gifo. **25** Bar fomira, God nighnigha aminimin gavgavimin abara, egha uaghan nighnigha ongarir ekiam ikiasa, a dipabar ababaniam ati. **26** Egha a uaghan amozim damuamin araziba ariki, egha onimarim taghtagh mangamin tuavim ati. **27** Bizir kabar gin God nighnizir aghuarimin gara an araziba bar da tuisisi. Egha nighnizir aghuarim gamizi a tugha gavgavizi a ghaze, a bizir bar aghuim. **28** Egha God kamaghin gumamazizibav gei, ‘Ki ian Ekiam. Gumazir nan atiatia nan apengan ikiava arazir kurabar gin zuir puvatizim, gumazir kam nighnizir aghuarim ko fofozim iti.”

29 Jop ua kamaghin migei: **2** “Oio. Ki uabin apangkufi, ki fomira deragha ikezi moghin ikiasa ifonge. Fomira God bar deraghavira na geghufi. **3** A lamin min itima, an angazangarim na gisira. A dimagaribar angazangarimin min tuavim nan akakazima, ki zui. **4** Fomira, God nan roroomin min ikia, deravira nan purirpenimin aven itir ikizimin gari. Ki faragha gavgavigha ikezi moghin, ki datirighin ua kamaghira ikiasa ifonge. **5** Fomira, Godin Gavgaviba Bar Itim, na ko ikiavira itima, nan boriba uaghan na ko iti. **6** Ezi nan bulmakauba

ko memeba oter eborir avirim na ganingi, ezi olivin oviziba mirmirir danganimin aven, nan olivin boreba bar izifa. **7** “Ki faragha nguibar ekiamin gumazir dapanir mamin ikia, egħa ghua nguibar ekiamin tiar akamin gumazir dapaniba ko uari akuva ikia kotiaba barasi. **8** Gumazir igiaba nan gari ki izima, me uari amikurvagħa ghua sagħon iti. Ezi gumazir għurapaniba, ziar ekiam na daningsi dikavigh tuivigham. **9** Ezi gumazir dapaniba uaghan uan akabar kumigh, pura nimira ikiam. **10** Ezi gumazir bar ekiaba uaghan nan akam baragħsi, uan akabar kumigh nimira ikiam. **11** “Onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvagħasa nan deima, ki men akurvasi. Egħa afeziaba puvatizir biziaba, men akurvazir gumaziba puvatizi, ki men akurvasi. Kamagħhin amizi, na barazi ki bizibav geir gumazamiziba, me nan ziam fe. Egħa nan gari ki bizibagh ami darasi, me nan arazibar gara da bagħa bar akonge. **13** Gumazamizir kiran oveghangin ovengamiba, ki men akurvasi, ezi me na minabi, egħa God deravira na damuasa me a ko migei. Ezi amuir odariaba, ki men akurvazima, me uan navir averiabar aven bar akonge. **14** Ki zurara Godin damazimin arazir aghuibagh amua, guizin araziba igħaraz darazir akakasi, mati ki korotiar ruarir aghuim aru. **15** Ki mati damazir kurabar damazim, egħa ki tuavim men akakasi, egħa mati suer kurabar suem, ki men akurvazima, me deraviram arui. **16** Ki mati onganarazibagh amir gumazibar afeziam, egħa men akurvasi. Gumazir ki fozir puvatiziba, ki kotin aven men akurvasi. Igħaraz darazi kotin aven akabar me abiri, ezi ki men akaba isa me bagħa migei. **17** Gumazir arazir kurabagh amiba, ki men gavgaviba agiva, egħa men dafaribagh gumazir kiniba ua me isi. Mati gumazim afiar atiamin atariba apirigha asizir a ivirazim uam a ini. **18** “Ki ghaze, ki ti dughiar ruarimin nguazir kamin ikiam, egħ deravira uan dipenimin iki mangi ovengam. **19** Ki ghaze, ki ti gavgavigh, temer dipar miriamin dikarazimin min, an biba dipar avirim isima, an dafariba dimagarimin għuarim dagħ irima, da bar derazi mogħhin ikiam. **20** Gumazamiziba nan ziar ekiam fivira ikiam. Egħti ki gavgavir igiam inivira ikiam, mati gumazim barir pir igiam dafa. **21** “Gumazamiziba damuamin araziba ki dar me migeima, me akabar kumigha nimira ikia na barasi. **22** Nan migirigiaba men navir averiabar għuaghiri, mati amozir pam emira aghumra nguazir averiamin għuaghiri. Ki mikemegħ givagħti, me nan nighnizim ua migirigiari otevitam a isafuragħan kogħam. Puvati. **23** Me kuariba arigha bar deravira nan akam barasi. Me akam bagħa bar akonge, mati aruem dughiar ruarimin ganizi amozim ua izasa me bar akonge. **24** Ki dughiar aghuim me ganiga me ko migeima, me igħaragħa nighnisi, Ame! Manmagħsua gumazir ekia kam e ko migei? Ezi nan guamin ganganir aghuarim ko arazir ki me ko migiavira itim, gavgavim men navibagh anidi. **25** Ki men gumazir dapanimin min ikiava, arazir me damuamiba bagħa, nighniziba me ganidi. Ki gumazamiziba ko iti, mati atrivim uan midorozir gumazibar tongin iti. Egħa uaghan gavgavim men navibagh anidi, mati ovevemin dughiamin gumazir mam gavgavim isa azi darazigh anidi.”

30 Jop ua kamagħhin migei: “Datirighin ziaba puvatizir gumazibar boriba, dibovir akabar na migei. Men afeziaba pura bizir kinibar min ikia, egħa gumazamizibar damazimin onganarazibagh amua, bizir aghuitam gamizir puvati. Kamagħhin garir gumaziba, ki me ataghizi me nan sipsipbagħ egħuvir afiabar tongin itir puvati. **2** Ki gari, me nan akurvagħamin gavgaviba puvati. Me bar amiragħamiraki, kamagħhin amizi, ki ingarasa me migeir puvati. **3** Gumazir kaba, dagħeba puvatigha aghariba gui, egħa men navir averiaba dagħem bagħa arai. Me ara danganir misingizibar ghua pura dagħer muziariba buri. **4** Egħa tevseviri misoziba asia, dar biba ko dafariba api. **5** Egħa me nguibamin boroghin izir dughiamin, gumazamiziba me dagarvagħa me batosi, mati me okimakiair gumazibagh ami. **6** Kamagħhin amizi, me ara ghua sagħon itir mighsiabar avarir konir faner misingizibar danganibar ikia, dagiar torir ekiaba ko nguazir torir ekiabar ti. **7** Me gumazamiziba puvatizir danganimin tevsevibar tongin arua

donkibar min arai. Egħa tevseviri kabar tongin uari akuva moga iti. **8** Nguibamin gumazamiziba me fozorogħa, me misogħa me batoke. Kar, onganarazibagh amua ziaba puvatir gumazamiziba. **9** “Ezi datirighin men boriba iza na dipova igħiaghā ami. Me ghaze, ki ti pura bizim, egħa nan ziam dibora a gasighasisi. **10** Me ghaze, ki bizir bar kuram, egħa bar nan aghua. Me na ategħa sagħon iti, egħa me nan boroghin izir dughiamin, me nan guamin iparan atiatir puvati. **11** God bar na abiragħa nan gavgaviba bar ada gifa, kamagħhin amizi, me atiatir puvatigha bizir manam damuasa ifuegħa, an na gamua arazir kurabar na gami. **12** Ki uan agharir guvimin garima, gumazir igiar kurar borim dikavigha, na bagħavira iza na misogħa na batozima, ki aravira zui. Me na gasighasigha arazir guar aviribagh ami. **13** Ki me gitaviragħasa amima, me nan tuavim apirizi ki aran ibura. Ki ikuvigha gifa, ezi me nan osimtizim damuti a bar ekivasa. Ezi men anogorogħamin gumazitam itir puvati, kamagħhin me na gamizi, ki bar ikufi. **14** Me mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin divazir gavgavim akarigha misogħasa ivemara nguibar ekiamin zui. Egħa mati ongarim dipiragħira niga dadarimin izi mogħhin, me ivemara na bagħa izi. **15** Bizir guar igħaragħa garir aviriba na bativa na gamima, ki puv atiani. Nan ziar ekiam gifa, mati terafarim aminim a givarazi a għu. Nan dabirabar aghuim ko nan bizir aghuariba gifa, mati għuarim ghughu ua itir puvatizi, overiar kinim iti. **16** “Ezi kiran oveghangin nan ikirimirim givagħam, dughiaaba bar ki osimtizim ko mizazim barasi. **17** Dimagaribar nan agharapaniba mizazim isi, mati me afuzimin na ginifi. Mizazim na gasir bizir kam na atagħirariz puvati. A kamagħhira iti. **18** God uan gavgavimin nan mikarzim gamizi a igħaragħa oto. Egħa pamtemin na amighiri, mati korotiam nan firagħarim amighiri. **19** God na kunizi ki begħneazim giragħu, egħa ki mati nguazir minemeniam ko averenimin min pura iti. **20** “O God, ki nin damazimin tugħa uabin akurvagħasa nin dei, ezi ni pura nan gari. Egħa kuarim atigha nan dimdiam barazi puvati. **21** Ni nan apangukuvir puvati. Ni uan gavgavimin paza na gamuavira iti. **22** Ni ter afarimin min pin na kunizi aminim na inigha zui. Ni aminim gamima, a tintinibar na akuri. **23** Ki fo, ki aremegħti ni na amadagħti, ki magiri danganir ni gumazamizir oveaghueziaba bagħa inabazimin ikiam. **24** “Egħti gumazitam bar ikuvighsi damuva akurvazim bagħ dimti, gumazitam ti a misogh pazi a damuam o? Bar puvati. **25** Kirara, ki faragħa gumazir dughiar kurabar itibar kuarkufi. Egħa biziba puvatizir gumazamizibar apangukufi. **26** Ki kamagħhin nighniki, nan dabirabar aghuim zurara ikiam, ezi puvati, dughiar bar kuram na bato. Ki ghaze ki angazangarimin aven ikiam. Ezi puvati, mitarmem bar na avara. **27** Nan navir averiam zuraram osei, ezi dughiaaba zurara mizazim ko osimtizim na batifi. **28** Ki paza itima nan mikarzim bar pigħa igħaragħa gari. Ezi aruem na gapongezir pu. Puvati. Arimariam na gamima ki kamagħhin oto. Ki gumazamizibar tongin ikia akurvazim bagħa men azangisi. Ezi me nan akurvazir puvati. **29** Ki mizazir ekiam isa pazavira iti, egħa nan ararem mati afiar atiamin ararem ko ponemin araremin min iti. **30** Nan mikarzim misigha pigħa inge, ezi nan mikarzim inir muziariba tintinibar pura vuaghira iri. Ezi arimariir kurar kam nan mikarzim gamizi, a puvira fei. **31** Ki fomira deravira ikia uan gita misogħa uan marvim givi, egħa agoroger onger akabagh ami. Egħa datirighin ki uan gita misogħa azir akabagh ami, mati gumazim ovengezi me a gubal.”

31 Jop ua kamagħhin migei: “Ki uan navir averiamin aven uabi akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, ki amizir igiatamin ganiva, nighnizir kuratamin iran kogħam. **2** Godin Gavagħiba Bar Itim a manmagħhin an arazir kuraba ikarvagħam? **3** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God dughiar kuram gamima, a me batifi, ezi bizir kam me gasighasigha bar me kuavarei. **4** God bar nan arazibagh fogħa, nan daroribar gari. **5** “Ki arazir ifavaribagh amir puvatigha, tintinimin gumazamizibagh ifarir puvati. **6** God guizbangira deravira nan araziba tuisigh egħ fogħam, ki bizitamin osimtizim itir puvati. **7** Ki tuavir aghuim ategħ, egħ nan navim bizir nan

damazimning garibar gin mangi, arazir kuratam damigh, egh Godin damazimin mizegham. **8** Eghti God gumazir igharazimin amamangatighi, a ki oparizir daghebar ami, egh nan azenim bar a gasighasigham. **9** Nan namakamin amuim, ki a bagh navim dikav, egh mangi an dipenimin modogh iki an pam bagh oragham, a mangighi, ki mangi a ko dakuighi, **10** kamaghin, nan amuim uabi mangi gumazir igharazibar ingangarir amizim gavagh men wit mirmiram. Eghti gumazir igharaziba a ko dakuam. **11** Ki aghumsizir ekiam itir arazir kurar kam damighi me na isi kot datighi, ki an ivezir kuram iniam. **12** Arazir kurar kam, mati avir fefer gavgavir gumamazizibar isim. Ki guizim kamaghin damighi, avir kam bar nan isiva nan biziba sara bar a da givaghti, ki mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. **13** “Fomira, nan ingangarir gumazim o amizim migirigiam nan ikia na bagha izima, ki deravira me baragha men osimtiziba akiran aghuaghti, **14** gin God nan arazir kuram tuisighamin dughiam iziti, ki manmaghin an akam ikarvagham? Bar puvatigham. **15** Guizbangira, God na gamizi ki amebamin navimin oto, egha anarira ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh amizi, me uan amebabar navibar otifi. Godin kamra bar e gamizi, e an damazimin magh gari. **16** “Ki zurara onganarazibagh amir gumamazizibar akurvagha bizir me puvatiziba me ganidi. Egha amuir odiaribar gari, me pura itir puvati, ki uaghan men akurvasi. **17** Ki uan daghetamin anogoregha uabira anemezir pu. Puvati, ki borir asaghasaziba uaghan men akuaghapi. **18** Ki uan igiamin ikia iza datirighin, ki amuir odiariba ko borir asaghasazibar akurvasi. Ki men afeziamin min men akurvagha me geghufi. **19** Ki gari, gumazitam korotiaba puvatigha puv arugharusi, ezi ki ti an akurzir pu? Puvati. **20** Ki korotiar aghuir me nan sipsipin arizibar ingarizim a ganingi. Korotiar kam fefem a ganidima, a nan ziam fa na minabi. **21** Ki ti borir asaghasaziba papa me gamuava, men biziba iniasa kot gifarghai, ki fo, gumazir dazanir igharaziba nan akabar min ghughai. **22** Ki kamaghin amizi, God nan dipizimningin mitaghniamin agharimning asizi aning iringhai. **23** Ki Godin gavgavir ekiam ginighnigha puv atitai. A gumazir arazir kurabagh amibagh asighasighasa, bizir kuraba amadi. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibaram ami. **24** “Ezi guizbangira, ki pamten ingara bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. Egha ki bar akuegha uabi uan ziam fer puvati. Egha ki nighnizir gavgavim kamaghin itir puvati, nan gol ko dagiaba ko biziba nan akuraghti ki deravira ikiam. Puvati. **26** Ki garima, aruem bar deravira isira, ezi iakinim uaghan angazangarir bar dirim iti. Ezi nan navir averiam, aser kamningin ziamning fasa na dikavir puvati. Ezi ki ziar ekiam aning daningasa uan dafarimningin torezir puvati. **28** Ki arazir kabar amu, egh ki Godin bar pin itim akirim ragh a gasaragham. Eghti arazir kam bangin, me uaghan na isi kot datighi, ki ivezir kuram iniam. **29** “Ki garima, dughiar kuram nan apaniba batifi, ezi men osimtiziba bangin, nan navim derazir puvatizi ki bar akongezir puvati. **30** Ki dughiatamin akam akarigha uan apanibagh asighasighasa Godin azangsighizir puvati, kamaghin amizi, ki arazir kuram gamizir puvati. **31** Nan ingangarir gumamaziziba kamaghin migei, ‘A dagheba gumamaziziba bar me ganingizi men naviba bar izifa. A gumazitam ataghizir puvati.’ **32** Nguibar igharazibar gumaziba dakuamin danganiba puvatizi, ki me ataghizi me pura nguibar ekiamin tuavibagh akuir puvati. Tuavibagh aruir gumaziba sara, ki me isa uan dipenimin zui. **33** Gumamazizir igharaziba arazir kurar mabagh amua ti da modii. Ki uaghan arazir kuratam gamigha ti a modoghai, kamaghin amizi, ki uan dipenimra modoghav ikia, gumamazizir igharaziba ko migeir puvatighai. Nan arazir kamin, me fogh suam, ki arazir kuram gamigha, nguibamin gumamazizibar atitai. Eghti me na dipova nan ziam gasighasigham. Ezi puvati. Ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki mongamin arazir kuraba puvati. **35** “Oio, ki kamagsua, tav iki kuarim atigh na baragh. Ki kamaghin mikimam, ki arazir kuratam gamizir puvati, ki datirighin ababanitam damighi, a gavgavim nan akam daningam. Ki kamaghin ifonge, Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin nan migirigiaba bar da ikarvagh.

A gumazir na isi kotiam darighamim, ki kamaghin ifonge, a uan kotiamin migirigiaba da isi akinafaritamin da osirigh. **36** Eghti ki akinafarir kam bagh bar akongegh uan dipizimin azenara aneter, egh uaghan atrivimin dapanir asuamin min uan dapanim daghuam. **37** Egh ki atrivimin borimin min Godin damazimin tugh, egh ki amizir bizibar gun bar a mikimam. **38** “Eghti ki gumazitam pazi a damu, an nguazim okemegh, a givezeghan kogh dagheba oparighi, nguazir kam uabi nan atar pamten arangti, **40** wit ko balin ovizir ki opariziba, benir dikoniba ko ogher kuraba dar danganim inigh nguazir kamin aghungam.” Jopin migirigiaba iza kagh tu.

32 Jopin namakar 3pla orazi Jop ua bagha gavgafi, a gumazir aghuir arazir kuratam gamizir puvatizim, kamaghin amizi, me uam an akatam ikarvazi puvati. **2** Ezi gumazir igiar mam, an ziam Elihu, a me ko ikia men migirigiaba barasi. An afeziam Barakel, a Busin adarazir mav, egha Ramin ikizimin aven iti. A kamaghin orazi Jop ghaze, an arazir aghuim gami, ezi God arazir kuram gami. Bizir kam bangin, Elihu puviram atara muriam Jop bagha bar ikufi. **3** Elihu garima, Jopin namakar 3pla fo, Jop arazir kuram gamizi, me akam a gasi. Me deraviram an migirigiatam ikarazir puvati. Kamaghin amizi, Elihu uaghan bar me baseme. **4** A gumazir igiam, ezi me ghurigha a gafira. Kamaghin amizi, a faragha nimira ikia gumazir ghuriba barazima, me migei. Me mikemegha givazi, datirighin a uan nighnizimin gun Jopin mikimasava ami. **5** Elihu uaghan orazima, gumazir 3plan kaba, migirigiaba puvatizi, a bar me baseme. **6** Elihu datirighin dikavigha kamaghin migei: “Ia gumazir aruaba, ki gumazir bar igiam, egha ian apengan iti. Kamaghin ki faragh uan fofozimin ia mikiman bar atiatigha uaghan aghumsiki. **7** Ki kamaghin nighnisi, ia gumazir ghuriba mikimiva, egh fofozir aghuiba ko nighnizir aghuibar gun mikim. **8** Ezi azenir aviriba ti gumazim gamima, a fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti. Puvati, Godin Gavgaviba Bar Itimin Duam, iza nighnizir tuisigh gumamaziziba e ganidi. Ezi gumazir ghuriba kamaghin tuighan kogh suam, arazir manam Godin damazimin derazi manam ikufi. **10** Kamaghin ia na baraghti, ki uabi uan fofozir nan ititav kimasa. **11** “Ia oragh. Ia Jop ko mikimasa fofozir aghuim ko nighnizir aghuarim itir migirigiaba bagha ruia puv ingari. Ki ia mizuua bar deravira ian migirigiaba baragha da tuisisi. **12** Ki bar deravira kuarim atigha, ia migeir migirigiaba baraki. Ki orazi, ian migirigiatam Jopin migirigiaba ikaragha kamaghin migeir pu, a guizbangira migei puvati. **13** Ia kamaghin uarira uarir kiman kogham, e nighnizir aghuim buria egha a inigha gifa. E God ateghti anarira Jopin migirigiaba ikarvagham. E gumazir kiniba a ikaraghan kogham. **14** Jop uan migirigiaba na gasir puvati, a ia migei. A na gasiti, ki a ikarvaghamin migirigiaba, ian migirigiabar mirara mangan kogham. **15** “Jop, ni gan. Nin namakaziba nighniziba otefe. Me ua ni mikimamin migirigiabagh asagha nimira iti. **16** Me pura tuivighav ikia nimira iti, kamaghin amizi, ki me mizuaman kogham. Ki mikimasa. **17** Ki uan fofozimin gun ni mikim egh uaghan nin migirigiaba ikarvaghasa. **18** Nan navim migirigiaba bar a gizifa. Aminir ekiam ivai moghin, nan navir averiam pamten nan ingari, ezi ki ni mikimam. **19** Migirigiar ki ni mikimamiba bar nan navim gizivagha iti, mati wainin misevir, me asizir memen inimin ingarizim, wainin igiam an itima a buigha bighasava ami. **20** Guizbangira ki mikemegh deragh uabi baragh, navir amirizim ikiam. **21** Ki tavin gin mangan kogham. Nan navimin itir bizim, ki guizbangira bighivira aneghurigh a mikimam. Ki gumazitam apezeper akar isingtizir tam a mikemeghan kogham. **22** Gumamaziziba akar isingtizibar me apezeperir arazim, ki a gifozir puvati. Ki kamaghin damighi, Godin nan ingarizim zuamira na gasighasigham.”

33 “Jop, ki datirighin ni mikimamin migirigiaba, ni deravira kuarim atigh bar deravira da baragh. **2** Ki bar datirighira migirigiar kabar gun ni mikimasava ami. **3** Ezi migirigiar ki ni mikimamin kabanang, ni da baragh kamaghin fogh, ki Godin damazimin derazir gumazim, egh nan navimin itir

nighniziba, ki bighivira deravira dar gun ni mikimam. **4** "Godin Gavgaviba Bar Itimin duam nan ingari, egha uan ikirimirir angamira itim anidir aminin isa, na giveragha na gamizi, ki angamira iti. **5** Jop, ki kamaghin ifonge, gan migirigiar uariv soghamiba, ni deraghvira dagh nighnigh. Ni nan damazimin tugh egh uan nighnizim mikim. **6** Godin damazimin ga magh gari. A nguazimin virara gan ingari. **7** Kamaghin amizi, ni nan atiatingan marki. Ki osimtizim ni daningan kogh, egh ni abinan kogham. **8** "Ki kamaghin nin migirigiaba baraki. Ni pamtem migia ghaze, 'Ki arazir kuratam gamizir puvatigha, Godin damazimin zue, ezi bizitamin osimtizim nan itir puvati. **10** Ezi God uan apaminin min osimtiziba na darighasa tuaviba buri, mati a gumazir kurabagh ami mokin. **11** A senin nan dagarimning ike, a bar deravira nan daroriba ko ki amir bizibar gari.' **12** "Jop, ni oragh. Migirigiar ni amizir kaba, da derazir puvati. Ezi datirighin ki kamaghin ni mikimasa. Godin fofozim ko gavgavim bar ekefe, egha bar gumamazizibar fofozim ko gavgavim gafira. **13** Ni tizimsua akam God gasa ghaze, a gumamazizibar migirigiaba ikarvazir puvati? **14** E fo, God tuavir aviribar uan akamin e migei. Ezi e gumamaziziba deragha an akam gfozizir puvati. **15** "E dimagaribar uan misiabagh akuir dughiabar, God irebar guar aviriba an akakasi. **16** Egha irebar kabar aven, e uan arazir kuraba akirasa, an akar modoghav itim isa azenim gatigha nighniziba e ganidi. Egha akar kam gamizi, a en nighnizibar ikia gavgafi. **17** Egh arazir kamin a gumamazizibar anogoregti, me arazir kurabar amuan kogham. Egh uari fan kogham. **18** A kamaghin aghua, e arazir kurabar amuti, en apanita e misoghti e arighiregh mangi Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. **19** "Dughiar maba God gumamazizibar arazir kuraba akirasa arimariaba me ganidi, ezi me misiabagh irav ikia men aghariba aven mizaziba isi. **20** Me daghebar aman bar aghua. Me bar ifongezir dagheba, me da isa me ganidi, ezi me dar gari da mati bizir bar kurabara. Ezi me dar aman ibura. **21** Me mikarziba suegha bar aghariba gui, ezi men aghariba azenim gire. **22** Men ikirimirir bar givasava ami, ezi ovevemim enselba bar me agvasa me mizuai. Ezi me Oveaghuezibar Nguibamin mangasava ami. **23** "Eghti Godin enselin bar avirimin tongin enselin tam izi, gumazir kamin akuragh, egh arazir aghuir a damuamimin gun a mikemegham. **24** Eghti enselin kam, gumazir kamin apangukvigh kamaghin Godin azangam, 'Ni gumazir kamin apangukvigh, aneteghti an Oveaghuezibar Nguibamin mangan marki. Ki uam a givezamin tuavim batogha gifa.' **25** Eghti gumazir kamin mikarzim uua gavgavigh igiamin otogham, mati a fomira igiamin ikezi mokin. **26** Gumazir kam datirighin God ko mikimti an a baragham. God an akurazi an ovengezir puvati, kamaghin amizi, a Godin damazimin izi an ziam fi bar akuegham. **27** Egh gumazir kam bar akuegh ighiam bangi gumamazizir igharazibav kim suam, 'Ki arazir aghuubar tuavim ataki, kamaghin ki arazir kuram gami. Arazir kam bangin God ti ivezir bar kurar ekiatam na ikaragha na ganighai. Ezi puvati, a nan apangukvigha kamaghin amizir puvati. **28** A uan nan ikirimirir givese, ezi ki Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati. Ki angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimin gara bar akonge.' **29** "Guizbangira, dughiaba zurara God arazir kabar gumamazizibagh ami. Dughiar pumuning, o pumuning ko mizekimin ghua dughiar aviriba, a kamaghin amuavira iti. **30** A uan men ikirmiribagh ivesi, ezi me Oveaghuezibar Nguibamin zuir puvati. Me angamira ikiavira iti, egha aruemin angazangarimin gara bar akonge. **31** "Jop ni datirighin oragh. Ki migirigiar maba iti, ki dar ni mikimasa. Kamaghin amizi, ni akam dukuagh, egh kuarim atigh deravira na baragh. **32** Ki kamaghsua bar ifonge, gumamaziziba fogh suam, ni gumazir arazir kuratam gamizir puvatinizim. Egh ni migirigia taba iki mikimti, ki ni baraghasa. **33** Ni migirigiaba puvatigh, egh nimira iki na baragh. Eghti ki nin sure damuti, ni fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iniam."

nan akaba baragh. Ia gumazir fofozir aghuiba itiba, ia na baragh. **3** Akatorim daghem apava a barasi, a bar isingiz o, a ikufi. Kamaghira, kuarim migirigiam baragha a tuisisi, a deraz o, a ikufi. **4** E uari bagh migirigiaba tuisigh fogham, manam dera, ezi manam ikufi. **5** "Jop kamaghin mikeme, 'An arazir kuratamin osimtizim itir puvati, ezi God arazir aghuimin a gamizir puvati. **6** A bizitamin osimtizim itir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, ezi God ti ghaze, a ifavarir gumazim, egha bar a gasighasiki. Mati God uan barimin a gasezir duam, uam akumighan kogham.' **7** "Gumazir manatamra Jopin arazim damuam? A puvira akaba God gasi, mati dipam ivemari. **8** Egha a uaghan gumazir kuraba koma arua, me amir arazir kurabagh ami. **9** A ghaze, e God ifongezir arazibar amuti bizir aghuir manatam e bativam? Ti puvatigham. Kamaghin an arazir kurar kabagh ami. **10** "Kamaghin amizi, ia nighnizir aghuiba itir gumaziba ia na baragh. Godin Gavgaviba Bar Itim arazir kuratam damighan kogham. Bar puvatigham. **11** A deraviram en araziba tuisigha, en arazir e amibar miraram, e ikarvasi. **12** Bar guizbangira, Godin Gavgaviba Bar Itim pazi gumazitam damighan kogham, egh arazir kuratam damighan kogham. **13** Ezi tinara faraghavira nguazir kam gativagha gavgavim God ganingi? Bar puvati. **14** God uan navir averiamin aven uabi ginginigh, egh uan Duam ko an aminir angamira itir ikirimirir anidim, a uam aning inighti, **15** biziba bar zuamiram arimighiregham, eghti gumamaziziba uamateghe nguazim gavgham. **16** "Jop ni oragh. Ni nighnizir aghuim iki, egh kuarim atigh na baragh. **17** Ni manmaghin nighnisi, Godin Gavgavim Itim, a ti deravira nguazir kamin gumamazizibagh ativagh men ganan kogham o? Ezi manmaghsua, ni akam arazir aghuibagh amir God gasa ghaze, a ti arazir kuram gamigha guizin arazimin gin mangan aghua? **18** Gumazir kinitam kamaghin atrivitam mikemeghan kogh suam, ni atrivir bar kuram. Egh gumazir aruatam kamaghin a mikemeghan kogh suam, ni gumazir bar kuram. **19** God uabi gumamazizibar ingarizi, me an damazimin magh ghue. A gari, gumamazizir biziba itiba, ko biziba puvatinizir gumamaziziba, me bar moghira magh ghue. **20** A gumamaziziba bar me gamima, me zuamiram arighiri, gumamazizir ziar ekiaba itiba o gavgavir ekiaba itir puvatiziba, me pura biziba. Dimagarir arizimin, a me gami me digavir kuram gamima, a uabi uan gavgavimin men ikirimiriba gefi. **21** "E managh zui, Godin damazim en araziba bar dar gari. Dughiabar, an damazim deravira en daroribar garavira iti. **22** Dimagarir bar mitater pizi tam ikiti, Godin damazimin arazir kurabagh amir gumamaziziba ti an aven modogham o? **23** God en arazir kurabagh fogha gifa, kamaghin amizi, a da tuisighamin dughiatam amisivan marki. **24** Dughiar a gumazir dapaniba gevim, a men arazibagh fofoghasa ingarir puvati. A men arazibagh fogha gifa, a pura me batogha, gumazir igharaziba men danganibagh arisi. **25** A men arazir kurabagh fogha, kamaghin a dimagaribar me agiva me dikabiri. **26** A gumazir kaba amizir arazir kuraba bangin, gumamazizir igharaziba ganasa, a men damazibar me gasighasisi. **27** A fo, me akirim ragha a gasaragha, an Akar Gavgavibar gin mangan aghua. Kamaghin amizi, a me gasighasisi. **28** Me onganarazibagh amir gumamaziziba paza me gami, ezi me Godin deima, a men ararem barasi. **29** God nimira iki bizitam damuan koghti, tinara suam God arazir kuram gami? Egh a uan guam modoghti, tina an boroghin mangi an guamin ganam? Bar puvati. God gumamaziziba ko kantribagh ativagha bar dar gari, eghti gumazir kuratam atrivimin otoghan kogh, egh gumamazizibagh asighasighan kogham, mati gumazim asizimin suighasa azuazimin ingari. **31** "Ian tinara orazi Jop kamaghin God mikeme, 'God osimtiziba na garizima ki da ateri, egh ki uam arazir kuratam damighan kogham. **32** God bizir ki fozir puvatiziba, da nan akaghti, ki arazir kuratam damigh, egh bar moghira da ategham.' **33** "Jop, ni God amir bizibagh ifongezir puvati. Ni kamaghin nighnighan marki, ni uabi ifongezir biziba God dar amuan. Ni uabi uabi tuisigh, egh arazir manamin gin mangi a damusi, ni a damu. Kar nan ingangarim puvati. Arazir

34 Elihu ua kamaghin migia ghaze: **2** "Ia nighnizir bar aghuiba itir gumaziba, ia bar deravira kuaribar arigh,

manam nin deraghti, ni datirighin fofozir aghuarir kamin gun e mikim. **34** “Ki gari, gumazir fofozir aghuim ko nighnizir aghuim itiba, me nan akar kam baregh suam, **35** “Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati. A deravira nighnizir puvatigha migei.” **36** Jop gumazir arazir kurabagh amibar min bizibav gei. Ezi nan ifongiam kamakin, God kamaghira a damu mangivivira ikiti a fogh suam, a migirigiar kabar amuvira ikiam, o ti puvatigham. **37** Jop arazir kuram gamigha, arazir kam gisin Godin akaba batosi. A en tongin ikia en migirigiaba batogha, egha atara akaba God gasi.”

35 Elihu miaviava ua kamaghin migei: **2** “Jop ni ghaze, nin arazim dera, egha Godin arazim gafira. Nin migirigiar kam ti deraz o, puvati? **3** Ni uaghan ghaze, ki arazir kuratam damighan koghti, bizir kam manmaghin nan akuragham? Egh uaghan bizir aghuir manatam na bativam? **4** “Jop, ki datirighin ni ko nin namakabar akaba ikarvaghasa. **5** Ni kogh pin deraghvira overiamin itir ghuariabar gan. Da bar pin mar iti. Kamaghira, God bar pin iti. **6** Ni arazir kuratam damigh, egh ni a gasighasighan kogham. Ni arazir kurar avirim gami, ezi da pura bizim. **7** Egh ni zurara arazir aghuivar amuti, da manmaghin an akuragham? Ni arazir kuraba puvatigh, egh tuavir kamin, ni bizir aghuir manatam isi God daningam? Puvatigham. **8** Arazir kurar ni amiba, da gumazamiziba eraram asighasisi. Ezi arazir aghuir ni amiba, da gumazamizibaram akurvasi. **9** “Gumazir gavgaviba gumazamiziba dika me abiri. Ezi gumazir kaba uarir akurvaghasa bar pamten gumazir ekiar aghuivar diava arai. **10** Ezi gumazitam kamaghin derir puvati, “Godin Nan Ingarizim, a managh iti? A dughiar kurabagh gavgavim en navibagh anidima, e bar akuegha ighiabagh ami. **11** God fofozir aghuarim gumazamizibagh aningizi, me asizir atiaba ko kuarazibagh afira, egha akurvazim bagh, a bagh mangan aghua.” **12** Guizbangira, gumazamiziba akurvazim bagha Godin diava arai. Ezi me gumazir uarira uari feba ko arazir kurabagh amiba, God men dimdiaba barazi puvati. **13** Men nighniziba derazir puvati, kamaghin amizi, me puram an diava arai. Eghiti Godin Gavgaviba Bar Itim, men dimdiaba baraghan kogham. **14** Jop, ni kamaghin migia ghaze, Ni Godin garir puvati. Ni uaghan ghaze, ni dughiar bar ruarimin a mizuaima, a kotin aven nin azangsizim akirizir puvati. Kamaghin amizi Jop, God ti nin dimdiam bareghan kogham. **15** Ni uaghan kamaghin migia ghaze, God ivezir kuram isa gumazir arazir kurabagh amibagh anidir puvati. Egha men arazir kurabagh nighnizir puvati. **16** “Jop pura bizibav gei, ezi an migirigiaba derazir puvati. A deravira nighnizir puvatigha, pura bizibav gei.”

36 Elihu ua kamaghin migei: **2** “Jop, ki migirigiar maba gavgavim ua Godin akam daningamiba ikivira iti. Kamaghin amizi, ni nimira ikiti, ki tong uam nin sure damika. **3** Fofozir aghuir aviriba nan navim gizifa. Ezi datirighin ki kamaghin nin akagghasa, Godin Nan Ingarizim, a zurara voroghira itir arazibagh ami. **4** Bar guizbangira, ki akar ifavaritam gamir puvati. Ki fofozir gumazimin min, ni ko iti, ezi nan fofozim gumazir igharabazir fofoziba bar dagh afira. **5** “Ni oragh! God gavgavir bar ekiam iti, egha a uan fofozimin gavgavimin, a ifongezir biziba bar dagh ami. Egha a gumazamizibar aghuazir puvati. **6** Arazir kurabagh amir gumazamiziba, a men ganiva men amamangatihti, me dughiar ruarimin ikian kogham. Egha onganarazir gumazamiziba, a men akurvagha men osimtiziba akiri. **7** God gumazir an damazimin deraziba, a deravira men gara me geghufi, ezi gumazamizir kiniba ziar ekiam me ganidi, mati me atrivibagh ami. **8** Eghiti dughiar kuram otoghti, osimtizim gumazamiziba ikegham, mati me senba ko beniba gumazimin soroghafariba ike. God kamaghin men akagha ghaze, Me uarira uan ziaba arazir kurar aviribagh ami. Kamaghin amizi, dughiar kuram me batifi. **10** A me gamima, me deraviram akaba barasi. Egha uam arazir kurabar amuan men anogorosi. **11** Me an akaba baragh an apengan iki, egh dughiar zurara navir amirizim ko dabirabir aghuim ikiam. **12** Me oraghan aghuaghti, apanita me

misueghti, me arimighiram. Egh me uari foghan kogham, bizir tizim me bato. **13** “Gumazamizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, an osimtiziba me garizir dughiarbar, me Godin aningagha, uarir akurvaghasa an azangsizir puvati. **14** Me aghumsizir arazibagh amir gumazamizibar tongin ikia, egha igiabaram ovei. **15** God gumazamizibagh amima, me osimtiziba ko mizaziba isi. Arazir kamin, God arazir aghuivar amuasa gumazamizibar sure gami, egha tuavir kamin a ua me isi, ezi me deravira iti. **16** “Jop, ni gan, ni datirighin osimtizir kamin atera atam ovenge. Ezi God ua ni iniasa bar ifonge, egh ni damighi, ni deravira daperagh firirighirigham. Eghiti a dagher bar aghuiba ko biziba ni daningam. **17** Ezi datirighin God nin gari, ni mati gumazir arazir kurabagh amim, egh ni isa kotiam gatigha osimtizim ni ganing. Ezi ni manmaghin osimtizir kam gitagham? Ti puvatigham. **18** Kamaghin ni deraghvira ganigh, nin aningagharim ni damuti, ni God dipovan marki. Egh ni ua suam, ni uabi givezamin ivezim a bar ekefe, egh ni God ateghan marki. **19** Nin bizir aviriba ko nin gavgavim, datirighin nin osimtizir kam agivaghan kogham. **20** Ni dimagarim otivsi puvira nighnighan marki, kar gumazamiziba zuamira puvarighamin dughiam. **21** Ni faragha arazir kurabagh ami. Bizir kam bangin ni foghasa, God osimtiziba ni ganing. Kamaghin ni ua bagh ganigh, ni uam arazir kuratam bar an aven manmaghi. **22** “Ni deraviram oragh. God gavgavir ekiam ikia bar pin ti. Egha a tisan bar aghuim. Tina ua an min en sure damuam? Bar puvati. **23** Tinara God damuamin bizibar a mikimti, a adar amuam? Egh tina kamaghin a mikim suam, ‘God, ni arazir kuram gami?’ Gumazitam kamaghin mikemeghan kogham. **24** Gumazamiziba God ingarizir bizibar gara, egha onger akabagh amua an ziam fe. Kamaghin amizi, ni uaghan an ziam fi. **25** Gumazamiziba bar God amizir bizibar gani, egha me saghon ikia deragha dagh fozir puvati.” **26** Elihu ua kamaghin migia ghaze, “E manmaghin God gifogham, a bar ekeveghe bar pin iti. E uaghan manmaghin an azenibagh fogham. Bar puvatigham. **27** A nguazir kamin dipam isa ghuavanaga a gamima, an amozimin oto. **28** Egha amozir ofiziba ko ghuariar overiamin itiba, izaghira nguazim gizima, gumazamiziba dipar avirim isi. **29** E kamaghin fozir puvati, ghuariar manaba ekeveghe overiam avara, mati Godin Purirpenim. E fozir puvati, arariba manmaghin ghuariabar apengan ikia tingazi. **30** God onimaribagh amima, da tintinimin danganiba bar dar taghtasi. Egha ongarir konim avarazi, a mitarmemin aven iti. **31** God ghuariaba ko amozibagh atifa, egha arazir kamra a gumazamiziba bar me gativagha deravira men gari. Egha amozim gami an azenibagh izima gumazamiziba dagher aviriba iti. **32** An uan dafarimmining onimarim korogha, afuzimin min, bizir a inivasa ifongezim ginifi. **33** Arariba tingazima, e fo, aminim ko amozim otogham. Ezi bulmakauba uaghan fogha arazir mabagh ami.”

37 “Arariba dagarvazima, ki nisi, ezi nan dighorim na ginifi. **2** Ia arariba dagarvaziba baragh. Mar Godra pamten dia migei. **3** An onimaribagh amima, da taghtagha overiamin danganiba bar dar zui. Egha nguazir kamin apinir mamin ikegha apinir mamin ghu. **4** Ezi e gin orazi, a pamten dia migei, ezi e an gavgavim barasi. God kamaghin amima onimarim taghtagha tintinibar zui. **5** “Godin tiarim, mati ararim dagarvasi, a bar igharagha ghugha an ararem bar dera. Egha an amir biziba bar, en nighnizibagh afira. **6** A migeima aisin amozim nguazim giri. A migeima, amozir bar ekiam nguazir gizi. **7** Arazir kamin, a gumazamizibar amuti me ingaran kogham. A kamaghin damuti, an amir biziba, gumazamiziba deragh dagh fogham. **8** Dughiar kamin asizir atiaba, uan danganibar mangi mongegh ikiam. **9** Aminir gavgaviba uan danganibar ikegha izi. Egha aminir ekiar kaba orantgizim ingha izi. **10** God uan akatorimin aminim giverazi ais otifi. Egha dipar ekiabagh amita, da aisin min otiva bar gavgafi. **11** A dipar avirim isa ghuariar ekiabar aven da akufi, ezi onimariba dar tongin ikia taghtagha tintinibar zui. **12** God uabi migeima, ghuariaba ighuagha arui. Da ghua gumazamiziba itir danganibar, God damuasa mikemezir bizibagh

ami. **13** God kamaghsua amozim amadi, dughiar maba a gumazamizibagh arazir kuraba akirasa, eggha dughiar maba, a men apangukva arazir aghuim me damuasa. **14** “Jop, ni kuarim atigh nimira iki puram oragh, egh God amir bizir ekier igharagha garibagh nighnigh. **15** God Akar Gavgavim ghuariabagh aningizi, onimariba dar aven ikia taghtagha tintinibar zui. Ni ti kamaghin foz, o? **16** God overiamin ghuariaba guizi, da pura guighav iti. A ghuariabagh amir arazir kam, ni ti a gifo, o? God fofozir aviriba ikia, digavir kuram gamir arazimin, ingangarir aghuir kabagh ami. Ezi ni fofozir kamaghin garim puvati. **17** Ni korotiam aruzi, aminir fefer sautin amadaghan izim ni gamima, doriba nin azima, ni bar puvira sokosi. Ni manmaghin aminir fefer kamin tivaghiam. Bar puvatigham. **18** God overiamin ingarigha, a isa an danganimin anetizi, a ikia gavgafi. Ezi overiam mati guabar garir bizimin min iti, me brasin ganganir kamin ingari. Ezi ni ti Godin akuragh kamaghin bizitamin ingarigham? Bar puvatigham. **19** En nighniziba derazir puvati, mati e mitatemin aven iti, ezi e manmaghin nighnigh egh God ko mikimam? Kamaghin amizi, ni migirigiar e God mikimamibaren an sure damuam o puvati? Ti puvatigham! **20** God oraghti, ki migirigiam an ikiti, a ti kuarim atigh na baragham, o? A ti mighigh nan akabagh nighnighan kogham. Gumazitam ti bar onganigh, God a misueghti, an aremeghsi kamagh mikimam. Ti bar puvatigham. **21** “Aminim ghuariabagh ivarazi, overiam bar zuegha itima, aruem bar deravira isira, ezi e an angazangarimin ganan iburaghuburaki. **22** Ni gan, Notin amadaghan angazangarir ekiam overiamin oto, an ganganim mati gol. Kar God uabin kurkegha, uan angazangarim ko gavgavim sara izi, ezi gumazamiziba an gara puviram atiati. **23** Godin Gavgaviba Bar Itim, a bar pin iti, eghti e an boroghin mangan kogham. A gavgavir ekiam iti, eggha guizin araziba ko arazir aghuibara gin ghua, puram e abirir arazim gamir puvati. **24** Kamaghin amizi, gumazamiziba an atiati. Ezi gumazir uarira uari feba ghaze, me fofozir aviriba iti, God gumazir kaba barazi puvati.”

38 Ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze: **2** “Jop, ni nighnizir aghuim ko fofozim puvati. Ni bar manmaghin garir gumazim, eggha ni fofoziba puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami? **3** Ni datirighin guizin gumazimin min tugh. Eghti ki azangisizibar ni damuti, ni nan azangisiziba ikarvagh. **4** “Jop, dughiar ki nguazir kamin ingara eggha gavgavim an mingarim ganidimin, ni managh ike? Ni bizir kaba deragh dagh fogh na mikim. **5** Tinara, deraghvira nighnigha nguazir kamin mitaghniba ariki? Tinara benim inigha nguazir kam garigha, an ruariba ko arozibar ababanibagh amuagh arui? Ni ti bizir kabagh foz o? **6** Gavgavim nguazir kam daningamin guarir akniba, managh mitivighav iti? Ezi tinara dagiar, nguazim isin iki, gavgavighamibar ingari? **7** Ingangarir kam otozir dughiamin, mikoveziba an ganigha bar akongegha ighiabagh amima, enselba dia bar akonge. **8** “Dughiar ongarim nguazim abigha azenan othoga anadimin, tinara an tiar akam asarazi, a itir danganimra iti, ezi aperiam ototir puvati? Kirara, ki bizir kam gami. **9** Dughiar ongarim igiamram ototimin, kirara ghuariaba isa, anevara, mati amebam inim isa uan borir iririvim gike. Ki migharir piziba isa ongarim avarazi, mitarmar bar ekiam anevara. **10** Kirara ongarimin mitaghniam atigha, an miriabar divazir gavgavibar min a da ase, eghti ongarim anebagh aven mangiva avegham. **11** Ki ongarim migia ghaze, ‘Ni ongarir ekiam, ni dikav bar pin mavanang dipir izi kaghira tugh. Ni mitaghniam kam fagh vongin mangan marki.’ **12** “Jop, ni ti pura migitea aminim tira? Ni ti dughiaravaghvagh mizarazibar dughiar bori? **13** Mitarmem mati inir mitiar ekiamin min dimagarimin nguazim ave, ezi gumazir kuraba mitarmemin aruava arazir kurabagh ami. Ni ti dughiatamin mizarazim mikemezi an othoga mitarmem batoke, ezi gumazir kuraba digavir kuram gamigha tintinibar are? **14** Mizarazimin, aruem angazangarim bizibagh anidima da bar azenara iti, ezi bizir dimagarimin mongeziba, e deravira dar dari. **15** Aruem

dughiam, gumazir kuraba mitatemin uan arazir kuraba amir puvatigha, gumazamizibagh asighasighamin gavgavim puvati. **16** “Jop, ni ti ongarir dikimin giraghgha, an ganiz o? Eggha dipaba an otivi danganibar ganiz o? **17** Oveaghuezibar Nguibar mitarmemin aven itim, ni ti ghua an tiar akamin ganiz o? Ti puvati. **18** Nguazir kam bar ekefe, ezi ni ti an mitaghniba bar dagh fogh mati? Ni fogh na mikemegh. **19** “Jop, ni managh mangiva, angazangarim otivir danganim bativam? Egh ni managh mangiva, mitarmem otivir danganim bativam? **20** Ni angazangarim ko mitarmem mangamin tuavim, ko aning uamateghe izamin tuavim, ni ti aningin akagham? **21** Jop, ki angazangarim ko mitarmem ingaramin dughiam, nin amebam ti ni bategha gifa. Kamaghin ni aningin danganim gifo. **22** “Jop, ni ti ghua ais ko aisin amozim itir danganimin ganiz o? **23** Ki dar ingarizi, da pazi gumazir igharaz darazi damu, me misoghamin dughiam mizui. **24** Tuavir onimarim taghtagha tintinibar zui, ni ti a gifo, a managh iti? Eggha ni ti fo, aminim aruem anadi naghin managh ikegha izi tintinibar nguazimin zui? **25** Tinara amozir ekiam bagha tuavim atizi, a nguazimin izaghiri? Tinara ararir tingazir kaba bagha overiamin mangamin tuavim ati? **26** Tina amozibagh amima, da gumazamiziba puvatizir danganiba ko nguazir midiaribagh izi? **27** Nguazir kam faragha pura iti, ezi temeba ko graziba an puvati. Ezi datirighin amozim a gamizi, grazir bar avirim nguazir kamin otifi. **28** “Jop, dimagarimin ghuariam ko amozim ti afeziatam iti, o puvati? **29** Ezi tina ais ko aisin amozimin amebam aning batezim? **30** Ais irir dughiamin dipaba gavgavigha dagiabar min iti. Eggha ais bar ongarim avara. **31** “Jop, ni gavgavim iki mikovezir taba akuvaghti, da overiamin itir danganir vaminar ikiam? Egh ni mikovezir bar avirir kam ikezir benim firigh me ateghti, me tintinibar mangam? Ti puvatigham. **32** Mikovezir bizir kaba, ni ti tuavim dar akakagh, eggha azeniba vaghvagh dughiar manamra da otivas, ni dav gei? **33** Ni ti overiamin bizir a damuasa mikemezibagh fogh o? Egh ni ti nguazimin itir bizibar amighi, da uaghan arazir kabar gin mangam? Ti puvatigham. **34** “Ni ti ghuariabar dimti, da ni baregh amozir ekiam amadaghti, a ni giri aperiamin min otogh ni avaragham o? **35** Egh ni managh mangisi onimarim amangti, a ti kamaghin ni mikimam, ‘Ki nin ingangarim damuasa pura iti.’ **36** Aperiam otivamin dughiam, tina fofozir aghuim kuarazibagh anidi? Tina fofozim tuaribagh anidima, aminim tiasava amir dughiamin, da ati? **37** Tina ghuariaba bar da mengamin fofozim iti? Ghuariaba mati nguazir mineba overiamin iti, ezi tina da fufughti amozim izighiram? **38** Eghti nguazimin minemeniam ua porogh gavgavigham.” **39** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Jop, laionba uan mogomer danganiba ko toribar ikia mizui itima, ni ti asizibagh ami da roghira izima, laionba dav sogha da apa, uan mitiriaba agefi? **41** Ezi kuarazir kotkotba, dagheba puvatigha puram arua dagheba burir dughia, ko men nguza daghem bagha nan deir dughia, tinara dagheba me ganidi? Kirara.”

39 “Ni ti fo, azenibar dughiar manamra, mighsiamin itir memen amebaba oti? Ni ti garima, asizir dian amebaba uan nguza bati? **2** Ni ti foghama, iakinir manabara, memen nguza ko dian nguza amebabar navibar aven iti? Eggha ni ti fo, dughiar manamra memen amebaba uan teviba apira nguza bati? **4** Meme ko dian nguazir kaba uan amebaba ko, tuziba ko ruaribar ikia ekeveggha gavgafi. Me ekeveggha givagha, uan amebaba ategha bar ghue. Eggha ua izir puvati. **5** “Tina donkin atiarar beniba firizi, da uan ifongiar gin ghua pura tintinibar zui? **6** Ki danganir gumazamiziba ikia ingarir puvatizir isa me ganing, kam danganir grazir aghuiba aghuir puvatizim, kar amangsizir avirim itir nguazir kuram. **7** Donkin atiba fo, me nguibar ekiabar ikiti gumazamiziba benibar me ikiva, ingangarim damusi pamten me dagarvaghiam. Kamaghin me akirim ragha nguibar ekiamin niginim ko dagarvazibagh asara. **8** Eggha me pura mighsiabagh arua, eggha damasa terarariba ko graziba buri. **9** “Jop, bulmakaun atiba ti ni bagh ingangarim damuam o? Egh dimagarimin da ti izi nin

bulmakaubar dipenim dakuam o? **10** Ni ti benim bulmakaun atiam dafagh a damuti, a bizir osimtizibagh ekuaum o? O ni a damuti, a ter otevim kurvagh nguazim abigh nin azenimin ingaram? **11** Ni fo, bulmakaun atiam gavgavir ekiam iti, ezi ni ghaze, a nin akuragh nin ingangarir ekiabar amuam? **12** Ni ghaze, a mangi nin azenimin witin aniziba inigh izi, nin danganir witin misevivav sogha da amisevimin izam o? **13** “Poneba bar akongezir dughiaaba, me uan aviziba onava dav sosi. Egha me kuarazir benibar min avizir ekiaba ko arizir aghuiba itir puvati. Ni ti men gara me gifo? **14** Poneba uan aroriaba pura nguazimin dar atigh, egh da ategh mangigham, ezi nguazim fefem dagh anidi. **15** Egha da tong kamaghin nighnizir puvati, gumazitam, o asizitam da dikaragham. **16** Poneba deravira uan aroriabagh amir puvati, da mati poner igharazim otezir aroriabar min dagh ami. Da kamaghin nighnizir puvati, dar aroriaba ikuvighiti, dar ingangarir ekiar aroriaba batim pura mangigham. **17** Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim dagh aningizir puvati, kamaghin amizi, da arazir kabagh ami. **18** Ezi da dikavigha ivemarrir dughiaabar, da bar puvira ivemara, uan aviziba pamten dav sogh, egh hos ko, gumazir a gaperazim gafiragham.” **19** “Jop, ni ti gavgavim hoziabagh anidi? Egha ni ti arizir ruariba, dar tuebagh arisi? **20** Nirara ti hoziabagh amima, da odezibar min bar pin uari akuri? Hoziaba bar puv avighagha pamten arai, ezi men arareba atiatim gumazamizibagh anidi. **21** Men gavgavir ekiam me gamima, me bar akongegha pin uari akura, egha sueroghofariba nguazim misosi. Egha midorozim bagha pamten ivemara zui. **22** Hoziaba atiatir puvatigha, nighnizir aviribagh amir puvati. Midorozir ekiam a pura bizim, da akirim a gasaragham kogh, ari mangi modoghon kogham. **23** Da midorozir gumaziba atera ivemarima, men barir mitariba tingazi, ezi afuzir ruarir gumaziba suighiziba aruem dagh amima, da taghtasi. **24** Me sigham givir dughiam, hoziaba pura nimira itir puvati, dar naviba dikavima, da misoghavira amua egha ivemara zui. **25** Me sigham givir dughiam, hoziaba arai. Da tighar midorozimin boroghin mangam, da saghon ikiavira ikia midorozimin mughuriam barasi. Egha hoziaba midorozir gumazibar dapaniba barazima, me pamten midorozir gumazibar dei, ezi midorozir gumaziba misoghasa pamten dia migei. **26** “Kuarazir isaba, ni ti fofozim ko nighnizim dagh aningizi, da overiamin mighagha arua, egha dikava uan aviziba onava migha sautin amadagham zui? **27** Kuarazir bagaba ti ni mizuai, ni dav kemeghti, da mighsiabar mavanang pin uan mikonibar ingaram? **28** Da mighsiabar ghua dagiar ekiaba itir danganir kurabar, uan mikonibar ingari. Danganir kurar kaba, kar dar danganir mogomer gavgaviba. **29** Da uan danganir kabar ikia deravira saghon mar asizibar kari. **30** Ezi bagabar nguziba, asizir kabar ghuzibar amasa bar ifonge. Midorozimin dughiamin gumazir kuaba tintinimin nguazim girav itima, bagaba iza danganir kamin uari akufi.”

40 ikiavira Itir God kamaghin Jopin azai: **2** “Jop, ki Godin Gavgaviba Bar Itim, nin migirigiaba na ko misosi? Egha ni akam na gasa ghaze, ki arazir kuram gami. Ezi datirighin ni nan azangisiziba ikarvaghasa ki ni mizuai.” **3** Jop kamaghin Ikiavira Itir God ikara: **4** “Ki pura bizir kinim. Ki manmaghin nin akaba ikarvagham? Ki akam dukuagh nimira ikiam. **5** Ki migirigiar bar avirim gami, kamaghin amizi, ki ua mikiman kogham.” **6** Ezi ikiavira Itir God aminir ekiam ko amozimin aven ikia, kamaghin Jopin akam ikaragha ghaze: **7** “Jop, ni guizin gumazimin min tugh, eghti ki bizibar nin azangisighti, ni nan akaba ikarvagh. **8** Ni migia ghaze, nin araziba derazi ni gavgafi. Egha ni tizimsua akam na gasa ghaze, ki arazir aghuim gamir puvati? **9** Nin gavgavim ko nan gavgavim ti magh ghu? Ki pamtem migia araribar min dagarvasi. Ezi ni ti uaghan nan min damuam? **10** “Ni kamaghin otvisi, nan dangamin inigh, egh na atrivimin kurkazir aghuiba inigh dar aghuigh, egh ziar ekiam inigh gumazamizibagh ativagh, bar men pin iki. **11** Egh ni ganti gumazamiziba uan ziaba fiti, ni puv men aningaghi bar me abinigh. **12** Ni gumazamizir akaba batozibar gan me dikabin.

Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba, me itir danganibara, zuamira bar me diki me mirmirigh. **13** Egh Oveaghueziar Nguibamin, kalabuziar dangaminin me arikigh. Egh me isi nguazir torim datighiti, gumazamizir igharaziba ua men ganam kogham. **14** Ni bizir kabar amighiti, ki nin ziam fi suam, ni uan gavgavimin gumazir arazir kurabagh amiba, abiragha bar me agifa.” **15** Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze: “Jop, ni mangi asizir bar gavgavim hipopotamusin gan, da bar ekefe. Ki uabi dar ingarizi moghin uaghan nin ingari. Hipopotamusba bulmakaubar min graziba ko ter afariba api. **16** Dar namnaba bar ekeveggha bar gavgafi. Dar naviba ko akiriba uaghan bar gavgafi. **17** Dar ipeba tuivigha gavgafi, mati sidan temeba, ezi dar soroghafariba gavgavir ekiam iti. **18** Dar aghariba bar gavgafi, egha mati brasin gavgavimin ingarizir ainba. Dar soroghafariba bar gavgafi, mati ainin otevilla. **19** Ki God, ki ingarizir asizibar tongin, hipopotamusba bar me gafira. Ki dar ingari, egh kirara dar gavgaviba abinam. **20** “Hipopotamusba apir graziba, da mighsiabar iti. Danganir kaba, asizir atiaba uarigh ikararagha arui. **21** Hipopotamusba temer dikoniba itibar azebabar irav iti, egha danganir dakarabar, ighurunir povibar modi. **22** Egha da temer dipar miriabar itibar aguabar apengan mogava avughsi. **23** Aperiaim otogh pamten ivemarti, da atiatingan kogham. Aperiaim Jordanin Fanemin otogh, bar izivagh dar akatoribar aven mangiti, da pura uarir asugh nimira ikiam. **24** Tinara dar suiragh da ikegham? Tinara azuazimin ingarigh, benibar dar atinibar afeghti, da kalabuziamin ikiam? Ti puvatigham.”

41 ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze: “Jop, ni ti akezim akunigh ongarimin itir goar ekiar kamin guragham? Ni ti an mizem benir gavgavimin a ikegham? **2** Ni ti an atinim benir gavgavim a dafagh a gekuigh amiziba? Egh ni ti uaghan akezim isi an aghozim dafagham? **3** Ni manmaghin nighnisi? Ni ti an suiragh a ikeghti, a uabin apangkuvighsi nin azangisighti, ni aneteghti a mangam o? Egh a ni apezeper akar isingtiziba nimira ni mikimam o? **4** A ti ni ko akar gavgavim akirigh, zurara ni bagh ingaram o? **5** Ni ti a ko ikararangam, mati ni kuarazim ko ikararangasa benimin a ike? O, ni ti benimin a ikeghti, nin ingangarir amiziba a kurvagham? **6** Dagiaba bagha ingarir gumazamiziba ti, an ivezim bagh akabar uari adogham? Egh me ti an asiziba aghoregh, da inigh mangi danganir biziba amadi naghin da amangam? **7** Ni ti afuzir aviribar a ginifti, da an mikarzim ko dapanim givivagham? **8** Aria, ni uan agharimmin a gisin datigh, egh an gavgavimin ganigh, ua kamaghin damuan kogham. A puvira ni misueghti, ni an midorozir kam gin amadagham kogham. **9** “Ni ongarimin itir goar ekiar kamin ganigh, egh ni bar atiatigh nirizim nin agharapaniba asivkinti, nin gavgaviba bar givagham. Kamaghin amizi, ni ongarimin itir goar ekiar kamin suighsi nighnighan marki. **10** Tinara an navim giniv, a ko misogh anebiragham? Gumazir kamaghin amitam itir puvati. Ezi kamaghin tina na ko misogh na abiragham? Ti puvatigham. **11** Nguazir kamin biziba da bar nana, kamaghin amizi, tina faragh biziba na danighiti, ki an biziba ikarvagham? Bar puvatigham. **12** “Ki datirighin ongarimin goar ekiar kamin suebagh eghanam, da manmaghin gari, an namnam gavgavir aghuarim iti. Ezi ki bizir kam bangin mikimiva, uan akam dukuaghan kogham. **13** Tinara an inimin itir naziar gavgaviba adegham? Tinan afuzim an inim ko naziar gavgavim viraram aning abizagh vongin otogham? **14** An atarir ekiar aviriba itima gumazamiziba bar dar atiatingi. Kamaghin amizi, tina an akam akarigham? **15** An akiragharimin itir naziar gavgaviba, da bar uarir kumigha gavgavim an inim ganidi. **16** An naziaba bar deravira uarigh kumigha gavgavizi, aminim dar tongin mangighan kogham. **17** Da bar uari savsuiragha gavgavizi, bizitam da kuighan kogham. **18** “An asir dughiamin, avim an fetoribar otiva azenan iza tintinibar zui. Ezi an damazimning isia mati aruer ebariba mizarazimin siragha anaga aghefe. **19** Avir mizariaba an akatorimin otivaghira, biaghira tintinibar

zui. **20** Ezi miturir an fetorimin otivim, mati minem avim gisin ikia siaghkua miturim otifi. **21** A uan akatorim akarir dughiamin, an aminin avim gamima, an otifi. Ezi avim an akatorimin ikiava otivaghiri. **22** "An firagharim bar gavgafi, ezi gumazamiziba an gara puviram atiati. **23** An inivafizimin itir tuziba bar uarigh asavkonegha, bar gavgavigha ighuam zuir puvati. Bar puvati. **24** An navir averiam bizitamin atiatir puvati. An navir averiam bar gavgafi, mati dagiar ekiar raiziar miseviba mirmirim. **25** "A dikavigh tughamin dughiam, atrivir gavgaviba uaghan puviram atiati. Me oraghti a dipam misogh tingaghiti, men agharapaniba pura men amiraghti, me bizitam damuan iburagham. **26** Gumaziba midorozir sababar an okasava ami, o me afuzir ekiaba ko dozibar a ginivasava ami, da pura biziba. Bizir kaba a gasighasighan kogham. **27** A dar gari, da pura biziba. An ainin gari, a mati dadar midiarim, egħa brasin gavgavimin gari, a mati ter kurum. **28** Gumaziba baribar a gasiti, an arimangighan kogham. Me katapelin dagiabar a gasiti, a da baraghti, mati ter afariba an namnam giri. **29** An aghorir ekiar misozibar gari, da mati grazir midiariba. An afuzir magameba baragħa da dipova ghaze, da pura bizir kiniba. **30** "Goar ekiamin navimin itir naziaba bar ghumigha, mati nguazir minem misaraghirezi, an arariba ghumi. Egh a nguazir apengtizim daruti, an naziar kaba nguazim abigham. **31** An ongarimin aven aruir dughiam, ongarim isiaghtui, mati dipam minemin aven isiaghtui. **32** An ongarim garuir dughiam, an tuavir a zuim, pupuvir bar ghurghuriba an ikia taghtasi. **33** Goar ekiam bizitamin atiatir puvati. Asizir tam an min itir pu. Bar puvati. **34** A gari, asizir ekiar maba uaghan ziar ekiaba iti, ezi a ghaze, Da pura biziba. Asizir ekiaba pura uan ziaba fe, ezi a bar dar atrivimin iti."

42 Ezi Jop kamagħhin Ikiavira Itir Godin migirigiaba ikarvagħa ghaze: **2** "Ki datirighin fo, nirara biziba bar dar amuamin gavgavim iti. Egha ni uan ifongiamin gin għuava amir ingangariba, tav dar anogoreghan kogham. **3** Ni kamagħhin nan azara, 'Tina nighnizir aghuim ko fofozim puvatigha tintinibar migirigiar aviribagh ami, egħa ki damuasa amir biziba posi?' Ki fo, ki bizibar mingariba deravira dagħ fozir puvatigha, egħa migirigiar onganir aviribagh ami. Bizir igħaragħa garir aghuarir ki mikemeziba, da nan fofozim ko nighnizim gafira. **4** "Ezi ni kamagħhin na mikeme, 'Jop, ni deravira kuarim atigh nan migirigiaba baragħ. Egħti ki bizir maba bagħ nin azangsighiti, ni nan azangsiziba ikarvagħam.' **5** Ikiavira Itir God, ki fomira pura gumazamizibar akaba baragħa, egħa ni gifo. Egha datirighin ki uabi uan damazimin nin gari. **6** Kamagħhin amizi, ki uan migirigiaba ko uabira uabin aghumsiki. Egha datirighin nguazir minemeniam ko averenim gaperaghav iti, nan arazir kam kamagħhin nin akagħam, ki navim giragħa gifa." **7** Ikiavira Itir God Jop mikemegha givagħa, kamagħhin Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas migei, "Nan ingangarir gumazim Jop, a guizin akamin nan arazibar gun migei. Ezi ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamagħhin amizi, ki ni ko nin namakamningin atari. **8** Bizir kam bagħ ia mangi 7plan bulmakaun apuriba ko sipsipin apurir 7pla inigh, nan ingangarir gumazim Jop bagħ mangi. Egh dav suegh, bar isia mighirizir ofabar amu. Egħti nan ingangarir gumazim Jop, ia bagħ na ko mikim nan azangsighiti, ki a baregh ian apanguvigham. Nan ingangarir gumazim Jop, ia an min guizin nan arazibar gun migeir puvati. Kamagħhin, ki a baregh, ian akar ifavariba bagħ ia gasighasighan kogham." **9** Ezi Teman nguibar ekiamin gumazim Elifas ko, Suhan kantrin gumazim Bildat ko, Naman kantrin gumazim Sofar, me ghua Ikiavira Itir God me mikemezi mogħin ami. Ezi a Jopin azangsizim baregha men apangukufi. **10** Jop uan namakaba bagħa God ko mikemezir dughiamin girara, Ikiavira Itir God dabirabar aghuarim uam a ganingi. Egha a fomira itir bizibar dibobonim gisin dagħ iviragħa, ua bizir aviriba isa Jop ganingi. **11** Ezi Jopin aveghbuaba ko, an buaramiziba ko an namakar fomira itiba, iza an dipenimin a koma api. Egha osimtizir Ikiavira Itir God a ganingizibagh nighnigha, an apanguva gavgavim a ganidi. Egha me vaghvagħa silvan dagiar maba ko gol ringin

mam a ganingi. **12** Dughiar kamin Ikiavira Itir God mong bar deraghavira Jop gami. Ezi an ikirimirir abuananamin azeniba, da an osimtizimin faragħa zuir azenibagh afiragħa bar dera. Ezi Jop 14,000plan sipsipba ko, 6,000plan kamelba ko, 2,000plan bulmakauba ko, 1,000plan donkin amebaba ini. **13** Egha Jop uam otarir 7pla ko guivir 3pla ini. **14** Guivir faragħa zuim, a ziam Jemima a gati, Jemiman girara irim Kesia, ezi abuananamin ziam, Kerenhapuk. **15** Jopin guivir kaba men ganganiba bar dera, ezi nguazir kamin aven, amizitam kamagħhin garir puvati. Ezi Jop uan otariba bagħa nguazim ko biziba abizir dughiam, a uan guiviba bagħa uaghan nguazim ko biziba abiki. **16** Egha osimtizir kamin gin, Jop uam 1400plan azenibar ikegha, uan boriba ko igiaba ko ovavir boriba ko men boribar gani. **17** Egha a bar deravira ikia ghua bar ghurighava areme.

Onger Akaba

1 Gumamazizir kamaghin amiba, me bar akongegh: me gumamazizir arazir kurabagh amibar akaba baragha men gin aruir puvatigha, tuavir gumamazizir kuraba zuiba, me men gin zuir puvatigha, Godin akaba batogha da dipovir gumamaziziba ko, apiaghirir puvati. **2** Gumamazizir kaba, bar Ikiavira Itir Godin Arazibagh ifongegha, dimagariba ko aruebar dar gara pamtem dagh nighnighavira iti. **3** Me mati temem, me dipar miriamin anekara. A uan dughiamra bava, dafariba midir puvati. Kamaghira, bizir me amiba bar, da deraghavirama otifi. **4** Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, me kamaghin iktan kogham. Bar puvati. Aminim raizin misevibagh ivarazi da zuu moghin, bizir me amiba deragh otivan kogh, dagheba dar puvatigh pura mangam. **5** Kamaghira, gumamazizir arazir kurabagh amiba, God uan kotiamin me batuegh ivezir kuram me daningti, me Godin damazimin derazir gumamazizibar saghon ikiam. **6** Guizbangira, gumamazizir Ikiavira Itir Godin damazimin deraziba, a me geghuv deragh men ganam. Eghti gumamazizir arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigh ovegham.

2 Manmaghiram amizi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, akaba batozir arazim damuasa uariv gei? Manmaghiram amizi, ikizir igharazibar gumazir dapaniba, arazir kurabar amuasa uari ko akam misoke? Men akar kabar daghetam, otoghan kogham. **2** Nguzazir kamin itir atriviba, midorozim bagha uari akufi. Ikiavira Itir God ko atrivir a ua bagha inabazim, gumazir dapaniba aning dikabinasa tuaviba buri. Me kamaghin migia ghaze, **3** "Aning e ikezir senba e da aghorarigham. Benir aning e ikezir gavgavir kaba, e da firigham." **4** Ekiam uan Nguibamin atrivir dabirabim gaperaghav ikia, me dipova men ingaravati. **5** A me bagha navim bar an ikuvizi, an Akar Gavgavim me migei. Ezi an adarir ekia kam me gamima, me bar atiatima, a me migia ghaze, **6** "Ki uabi gumazir atrivimin ikiamin kam amisevgeha gifa. Ki uabi a isa Saionin Mighsiar ua bagha inabazimra anefazi, an aperaghav iti." **7** Ezi atrivim kamaghin migei, "Ki datirighin Ikiavira Itir God na mikemezir bizibar gun mikimam. A ghaze, 'Ni nan otarim, ezi datirighin ki nin afeziamin oto.' **8** Ni nan azaraghti ki ikiziba bar ni daningam. Ni nguzazir kamin itir kantriba bar me gativagh men ganam. **9** Ni uan agharir gavgavim men suiragh men ganam. Ni me abighti, me nguzazir mineba biaghiri moghin bighiregh, mizumzuirabar iregham." **10** Kamaghin amizi, ia atriviba, ia kuariba arigh oregh nighnizir aghuim iniam. Ia nguzazim gumazir dapaniba, ia akar kam baregh deravira uari bagh ganam. **11** Ia uari isi God danigh, egh an apengan iki. Egh agorogem sara bar atiatingh. **12** Ia uari amiragh teviba apirigh magiri, an dagarimningin tor. Puvatighiti, an adarim zuamirama otoghti ia arimighiregham. Guizbangira, an aningagheghti an aningagharim zuamirama otogham. Eghti gumazitam God bagh izi an aven modogh, nighnizir gavgavim an iki bar akuegham.

3 Devit uan otarim Apsalomin arav ghugha, dughiar kamin ighiar kam osiri. O Ikiavira Itir God, nan apaniba me bar aviraseme. Me nan apanim gamua egh pazavira na gami. **2** Men aviriba na migia ghaze, "God nin akuraghan kogham." **3** Ezi men akar me migeir kam a guizbangira puvati. Ikiavira Itir God, nirara nan midorozir oramin min iti, ezi ki nin uabi modi. Nirara nan akurvazima ki uan apaniba abiri. Ni nan osintiziba agevima, ki tugha gavgavighavira iti. **4** Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ezi a uan mighsiar ua baghavira inabazimin ikia na baragha nan akurvasi. **5** Ki misiamin akuava onganigha, egha gin osegha bar deravira iti. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar deravira nan gari. **6** Nan apansir 10,000pla danganiba bar na ekiaru, ezi ki men atiatir puvati. **7** O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni dikavigh izi nan akuragh. Guizbangira, ni mati gumazim uan apanibar koviabav sozi moghin, ni nan apaniba aghumsizim me ganidi. Ni mati gumazim uan apanibar atariba apirizi moghin, ni gumazir kurar kaba abiri. **8** Ikiavira Itir

God, ni uabira en akurvagha uam e ini, ezi bizir katam bar e gasighasighizir puvati. Ni bar deraghavira uan gumamazizibagh ami.

4 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima, me gitabav sosi. O God, nan Akurvazir Gumazim, ni nan akuragha nan apaniba abira, ezi ki nin dei, ni nan akuragh. Fomira osintizir bar ekiam nan itima, nan navim bar na baseme, ezi ni nan akurazi osintizim datirighin gifa. Ni datirighin nan apangkuvigh nan dimdiam barakigh. **2** O gumaziba, dughiarbar manmaghin, ia akar aghumsiziba na gasi nan ziam gasighasivira ikiam? Egh dughiarbar manmaghin, ia nguazir kamin bizir kinibagh ifueghvira ikiam? Ia dughiarbar manmaghin arazir ifavirim gifueghvira ikiam? **3** Ia akar kam bar deragh a gifogh. Gumamazizir Ikiavira Itir Godin apengan itiba, God ua baghavira me ginaba. Ezi ki an diazi, a nan azangsizim barasi. **4** Ia atar uari bagh gan, egh arazir kuratam damuan marki. Ia uan misiabagh ireghiv iki, migirigiar kam ginighnigh uan akabar kumigh. **5** Ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, ofan a ifongezibar amu. **6** Gumamazizir aviriba bizir aghuibar gan, bar akueghasa ifonge. O Ikiavira Itir God, nin guamin angazangarim e gisirazi moghin, ni bar e gifuegh en boroghira iki, egh en apangkuvigh en akurvagh. **7** Wit ko wainin oviziba azenibar aghua bar puvira bema, gumaziba da bagha bar akonge. Ezi ni na gamizi ki ni bagha bar akongezir arazim, nan navir averiam bar a gizivagha, wit ko wain gifongezir arazim guizbangira bar a gafira. **8** Ki misiamin ghua atiatir puvatighava akui. Ikiavira Itir God, nirara deragha na akumakua nan garima, ki deraghvira ikia atiatir puvati.

5 Devit onger akar kam osiri. Ezi gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav geima me itabagh ivi. O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiba ni da baragh, egh kuariam atigh nan ararem baragh. **2** Ni nan atrivim ko nan God, ki ni ko migei, ni nan ararem baragh. **3** O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar ni ko migeima, ni na barasi. Aruem anadir dughiarbar ki ni ko migei. Kar mati nan ofa ki a isa ni ganidi, ezi ni datirighin na ikarvaghasa ki ni mizua iti. **4** Ni Godin arazir kurabagh ifongezir puvatizim. Kamaghin, gumamazizir arazir kurabagh amiba nin boroghin iktan kogham. **5** Gumamazizir uarira uari feba, me nin damazimin iktan kogham. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, ni bar me gifongezir puvati. **6** Gumamazizir ifaviribagh amiba, ni me gasighasisi. Egha gumamazizir gumazibav sozi me ariaghiriba ko ifaviribagh amiba, ni bar men aghua. **7** Ni zurara nan apangkufi, kamaghin, ki nin Dipenir miriamin aven mangam. Ki dipenir ni ua bagha inabazimin izi, nin atiatigh uan tevimming apirigh nin ziam fam. **8** O Ikiavira Itir God, nan apaniba bar avirasemegha na gasighasighasa. Kamaghin ni nan aku mangiti, ki nin guizin arazimin tuavimin gin mangam. **9** Nan apaniba, me guizin akar bar a gifozir puvati. Me gumazir igharaziba me gasighasighasavira nighnisi. Men akatoriba mati gumamazizibar moziba akaba akari; me migeima ovevem otifi. Gumamaziziba me baragh men gin mangisi, me ifavirar akar bar isingtizibav kimam. **10** O God, ni men arazir kuraba tuisigh ivezir kuram me daning. Ni men nighnizir kurar kabagh iraghti, me bar onganigh. Me arazir bar kurar aviribagh amua nin akam batosi, kamaghin ni me batueghti me nin saghon iki. **11** Egh gumamazizir ni bagha iza nin aven modiba, ni me ateghti me bar akongegh. Gumamazizir ni ativagha gariba, men naviba deraghti, me ighiabar amu bar akongegh. Gumamazizir bar ni gifongeziba, me bar akongegh nin ziam fi. **12** O Ikiavira Itir God, gumamazizir nin akamin gin zuiba, ni bar deraghavira me gami. Nin ifongiam oramin min me avaragha me modima, me bar deraghavira iti.

6 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim, gita gikararang ongasa me mikeme. O Ikiavira Itir God, ni adarim iki pamten na mikiman marki. Nin navim ikuvighiti, ni ivezir kuram na daningam marki. **2** O Ikiavira

Itir God, ki bar osemegha ua gavgaviba puvati, ezi ni nan apangkufigh. Nan gavgaviba bar gifa, eghti ni gavgavir igiam na daningighti ki ua deragham. **3** O Ikiavira Itir God, nan navim osimtizir ekiam a itaragha ghuaghiiri. Ezi dughiaaba mammaghin, osimtizir ekiam kam nan navir averiamin ikivira ikiam? **4** O Ikiavira Itir God, ni iragh izi nan akuragh ua na inigh. Nin apangkuvim zurara ikia mamaghira iti, ni uan apangkuvim ginirigh nan akuraghti ki ovengan kogham. **5** Gumamazizir oveaghueziaba, me ua ni ginighnizir puvati. Gumamazizir Oveaghueziabar Nguibamin, tina ua nin ziam fam? **(Sheol h7585)** **6** Ki dia ghuavti, nan gavgaviba bar gifa. Nan temeriba zurara dimagaribar nan misiam giri, ki ara ghuav itima, nan dapanir aghoghonim bar kumkumi. **7** Nan apanir aviriba iti, kamaghin amizi, ki dughiaabar aziavira iti. Nan damazimning nan bezi, ki deragha bizibar garir puvati. **8** Ikiavira Itir God nan azirakam baregha gifa, kamaghin, ia gumazir arazir kurabagh amiba, na gitagh. **9** Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir God ko migeima, a na baregha gifa. Ki a ko migeir migirigiaba, a da baregha gifa. **10** Nan apanita osimtizir ekiam inigh, bar aghumsigh atiatigham. Me zuamira na ategh onganigh ari tintinibar mangegham.

7 Benjaminin adarazir gumazir mam an ziam Kus, an arazir mam gamizi, Devit a basemegha onger akar kam osiri. A God ko migia a bange. O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki ni bagha iza nin uabi apazagha uan apanibar modo. Ni nan akuraghti, nan apanir nan agintiziba na misueghti, ki aremehan kogham. **2** Puvatightima, laion gumazim gasighasizi moghin, me na gasighasigh nan mikarzim abighirarigham. Me na gekuigh mangighti, gumazir nan akuragh na iniamiba puvatigham. **3** O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki arazir kuram damigham, o gumazir igharazitam gasighasigham, **4** o ki uan namakam gifaragh puram akatam a gasam, o ki arazir kuramin pura uan apamin damighti, **5** ni nan apanibar amamangatighti, me nan agiragh nan suiragh. Egh na dikabiragh magiri nan mikarzim bar a gasighasigh, anetighti a pura nguazim girighivi iki. **6** O Ikiavira Itir God, ni aningaghegh dikavighasa ki ifonge. Apaniba bar aningaghegha na misosi, ni izi nan akuragh. O nan God, ni gumazibar araziba tuisighamin dughiamin amisefe, kamaghin ni dikavigh izi nan akuragh. **7** Ni bar ikiziba kuvaghti, me ni okarigh. Egh ni uan atrivir dabirabar pin itim daperagh bar me gativagh men gan. **8** O Ikiavira Itir God, ni gumamazizibar araziba tuisisi. Ni fo, ki guizin arazir aghuubara ami. Kamaghin amizi, ni nan araziba tuisighamin dughiamin nan akuragh. **9** O God, ni bar Godin aghuimra. Ni gumamaziziba bar men navir averiaba ko nighniziba tuisisi. Ni gumamazizir kurabar arazir kuraba bar ada gifagh. Egh nin damazimin derazir gumamaziziba, ni me damuti, me tugh gavgafigh. **10** God nan oramin min, na geghuva nan garir gumazim. Gumamazizir an akam baragha an gin zuiba, a men akurvagha ua me isi. **11** God guizin arazimra gumamazizibar araziba tuisisi. Gumamazizir arazir kurabagh amiba, a zurara me dikabira ivezir kuram me ganidi. **12** Gumazim uan navim giraghan koghti, God uan midorozir sabam aminam. Egh a uan barir pim dafagh midorozim bagh mizuam ikiam. **13** A gumazir kurar kabav sueghti me aremeghasa uan midorozir biziba akirigha gifa. An afuzir aviba itiba men akuighav iti. **14** E gari, gumazir kuram arazir kuram damuasa uan nighnizim akirigha gifa. A zurara ifarava, osimtizir kabagh amima da otivavira iti. **15** A gumazir igharaziba mozir torir kamin magirasa, me bagh a gikui. Egha a uabi mozir torir a kuizir kam giraghu. **16** Kamaghira, osimtizir an amizim, anariram avaragham. Akam adariba ko, midorozir a igharaz darazi damuasava amiba, da raghirigh anariram asighasigham. **17** Ikiavira Itir God a bar guizbangira dera, kamaghin ki bar a minabagham. Ki Godin Bar Pin Itimin ziam fiva, a bagh ighiaba bangam.

8 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inigha a gikararai. O Ikiavira Itir God, ni

en Ekiam. Nguazir kamin nguibaba bar dar gumamaziziba, nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi. Ezi nin ziar ekiam bar overiam gizifa. **2** Borir bar iririviba uaghan nin ziam fe. Nin apanita ko, nin akam batozir darazi ni men tuavim apirasa, divazir bar gavgavim ati. **3** Ki kogha pin overiar ni uan dafarimin ingarizimin gara, egha uaghan iakinim ko mikovezir uan danganir ni me arighizibar gari, **4** ki kamaghin nighnigha ghaze, e gumamaziziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi? E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puvirama e ginighnisi? **5** Ni uabi en ingarigha, e isa uabin apengan e ati. Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi, bizir ni ingariziba bar en apengan iti. **6** Bizir ni ingarizir kaba bar, ni dagh ativagh dar ganasa e amisefe. Biziba bar moghira ni da isa e gumamaziziba en suemningin apengan da ariki. **7** Bizir kaba bar moghira: Sipsipba, bulmakauba, asizir ruarimin itiba ko, overiamin itir kuaraziba, ongarimin osiriba ko ongarimin aven aruir biziba, da bar en apengan iti. **9** O Ikiavira Itir God, ni en God. Nguazir kamin nguibaba bar dar gumamaziziba, nin gavgavimin gara ziar ekiam ni ganidi.

9 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim, a gumamazizibav kintti, me Almut Labenin tiarimin gin mangi ighiar kam bangam. O God, ki uan navir averiamin ni minabaghasa. Ki ni amir ingangarir aghuir kaba bagh gumamazizibav kimasas. **2** Ki ni ginighnigh ni bagh ongi bar akuegham. O Godin Bar Pin Itim, ki ni bagh ongi egh ziar ekiam ni daningam. **3** Nan apanita nin ganigha ara ghua, nin damazimin daghiregha bar ariaghire. **4** Ni uan atrivir dabirabim gaperagha guizin arazimin gumamazizibar araziba tuisisi. Egha nan araziba guizin arazimin da tuisigha ghaze, ki osimtiziba puvati. **5** Ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar araziba tuisigha gifa. Gumamazizir kuraba, ni bar me gasighasigh men ziaba angarighti, gumamaziziba me ginighnighan kogham. **6** Ni bar apanibagh asighasigha gifa, eghti me ikuvigh iki mamaghira ikiam. Men nguibar ekiaba sara, ni bar dagh asighasigha gifa, eghti gumamazit am me ginighnighan kogham. **7** Ezi Ikiavira Itir God zurara uan atrivir dabirabim daperaghav iki mamaghira ikiam. A guizin arazimin gumamazizibar araziba tuisigham. **8** A uan guizin arazir kabag gin ghua gumamazizibar araziba tuisisi. A uan arazir aghuimin gumamazizibagh ativagha men gari. **9** Ikiavira Itir God osimtiziba itir gumamaziziba bagha dipenir gavgavir mamin min iti. Eghti apanita osimtizibar aningamin dughiaabar, me an aven mangegh muegham. **10** O Ikiavira Itir God, gumamazizir ni bagha iziba, ni akirim giragha me gasir puvati. Kamaghin gumamazizir ni gifoziba, me nighnizir gavgavim nin iti. **11** Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ikia uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. E a bagh ongiva an ziam fam! E Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki, arazir an amizibag gun mikimiva an ziam fam. **12** Ikiavira Itir God, gumamazizir mizaziba isiba, a me ginighnisi. A me baragha uan kuarimning dukuir puvati. Gumamazizir arazir kurabar me gamiba, a men arazir kuraba ikarvasi. **13** O Ikiavira Itir God, ni nan apangkufigh! Apaniba na garizir osimtiziba ni dar gan. Ki bar ovengasava amir dughiaabar, ni nan akurvagha ua na isima ki deraghavira iti. **14** Kamaghin amizi, ni na gamizir biziba, ki bar dagh eghan nin ziam fam. Ni ua na inizir bizim bagh, ki Saionin nguibamin tiar akamin tughiv iki, bar akuegh an gun mikimam. **15** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba en suighasa, nguazimin toribagh tuti. Egha me uari dagh iraghuue. Me en suighasa azuaziba guizi, azuaziba merara suiki. **16** Ikiavira Itir God, guizin arazimin gumamaziziba tuisizir dughiamin, a uan arazir aghuim akakasi. Gumamazizir kuraba, igharaz darazigh asighasighasa amir biziba meraram asighasisi. (Ni akar kam ginighnigh kuarimin aven bar aghumra ighiam damu.) **17** Gumamazizir kuraba ko Kantrin Igharazibar Gumamazizir akirim ragha God gasaraziba, me bar moghira mangi Gumamazizir Oveaghueziabar Nguibamin ikiam. **(Sheol h7585)** **18** Dughiaabar zurara, God onganarazibagh amir gumamazizibagh nighnighavira iti. Gumamazizir osimtiziba itiba, me nighnizir gavgavim ikia

kamaghin fo, God men akurvagh. A me ateghti me puram a mizuam ikian kogham. **19** O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi. Ni nguazimin gumamaziziba ateghti, me gavgavigh ni gafiraghan marki. Ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amighi, me nin kotin aven nin damazimin tuifigh. Egh ni guizin arazimin men araziba tuisigh. **20** O Ikiavira Itir God, ni me damighi me bar atiatingh. Ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin me damighi, me bar fogh suam me gavgaviba puvati, me pura bizir kiniba.

10 O Ikiavira Itir God, ni manmaghsuavira nan saghuamin tughav iti? Ki osimtiziba itir dughia bar, ni manmaghsuavira nan modi? **2** Gumazir kuraba uari fa, egha gumazir onganarazibagh amibagh asishasigha men agintisi. Ni me damighi, me nguazir torir gumazir igharaziba magirasa kuiziba, me uari dar magari. **3** Gumazir kuram uabi fa, uan navir averiamin aven itir arazir kurabagh ifonge. Gumazir bizir aviribagh ifongezim, an akar kurabar Ikiavira Itir God migiava, akirim ragha a gasi. **4** Gumazir kuram ifaghata ghaze, ki bar bizibagh fo. A ghaze, ki nighnizir aghuir aviriba iti. Egha God ginighnizir puvati. A ghaze, "God, arazir kurar ki amibar gari puvati. A nan arazir kaba ikaraghan kogham." **5** Gumazir kam amir biziba, da bar deraghavirama otifi. Egha a ifaghata, bar tong nin nighnizibagh fozir puvati, egha uan apaniba men apanim gami. **6** A uabira uabi ginighnigha ghaze, ki tugh gavgafi. Bizitam bar na munamadaghan koghti, ki osimtizitam batoghan kogham. **7** An atamra paza bizibav giava, gumamazizir igharazibagh asishasighasa migei. A gumamazizir amuti me atiatingasa, bizibar me gifara atamra migei. An arazir kuraba ko osimtizibar amuti da otivasa atamra bizibav gei. **8** Gumazir kamaghin amim, nguibamin aven modoghav iti. A iki ganam, gumazir aghuim iziti an a misueghti an aremegham. A gumazir gavgaviba itir puvatiziba bagha modoghav ikia gari. **9** A laionin min uan torimin modogha gara iti. A modogh iki egh gumazir onganarazibagh amibar suighasa. A uan iver ekiamin men pigha men suigha me amikirvagha zui. **10** Gumazir kurar kam nimiram apiav ikia gara, gumazir gavgaviba puvatiziba, a uan gavgavir ekiar kamin me abiri. **11** Gumazir kuram kamagh nighnigha ghaze, "God ti arazir kurar ki amir kaba, mighnigha dagh nighnizir puvati. A uan damazimning dukuagha, nan garir puvati." **12** O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi! Egh gumazir kurar kaba ivezir kuram isi me daningigh! Ni osimtiziba aterir gumamaziziba, me bakinighnighan marki! **13** Gumazir kuram akirim ragha ni gasaragha uan navir averiamin ghaze, "God ti, ki amizir arazir kurar kaba uam ada ikaraghan kogham." **14** Gumamazizir kurabar arazir kuraba, ni dar ganigha gifa. Egha mizaziba ko, osimtizir me gumamazizir igharazibagh anidiba, ni dagh fogha gifa. Ni osimtiziba aterir gumamazizir kabar akurvaghasa mizua iti. Ni zurara, borir afeziaba ariaghireziba, ko gumazir gavgaviba puvatigha uari isa ni ganidiba, ni men akurvasi. **15** Ni gumazir kurar kabar gavgavim bar anegifagh. Egh me amir arazir kurar kam uam an ganan kogham. **16** Ikiavira Itir God atrivimin iki mamaghira ikiam. Egh a uan nguazimin, Kantrin Igharazibar Gumamazizir kuraba batueghti, me bar moghira givagham. **17** O Ikiavira Itir God, gumamazizir osimtiziba atera nin apengan itiba, ni men dimdiam baragh gavgavim isi men navir averiabar aningh. **18** Ni, borir afeziaba ariaghireziba ko, gumazir osimtiziba itiba, ni men arareba baragh men akuraghi. Ni uan guizin arazimin men araziba tuisighi me iki. Eghti nguazimin gumamaziziba uam osimtizim me darighan kogham.

11 Devit onger akar kam osiri. An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha, onger akar kam osiri. Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia kamaghin fo, a na geghuva nan gari. Ni ti onganigh kamagh na mikim suam, "Ni kuarazimin min mighnegh mighsiamin mavanang." **2** Guizbangira, gumazir kuraba uan barir pigbagh afegha gifa. Me aminirbirimin uan baribar gumazir aghuibagh asasava ami. **3** Gumamaziziba arazir aghuibaba ateghti biziba bar ikuvighi,

gumazir arazir aghuibagh gin zuim manmaghira damuam? **4** Ikiavira Itir God uan Dipenimin aven ikiavira iti. A uan Nguibamin atrivimin ikiavira iti, egha gumamaziziba amir biziba a bar moghira dar gara da tuisisi. **5** Ikiavira Itir God, a gumamazir aghuibaba ko kuraba uaghara men araziba tuisigha men gari. Egha gumazir misoghasa ifongeziba, a uan navir averiamin aven bar men aghua. **6** An avir bar puvira isia feim gumazir kurabagh inge. Kar a men ivezir kuram ikarvazima, men mikariziba bar puvira men feima me mizazir kuram isi. **7** Guizbangira, Ikiavira Itir God arazir aghuibagh ami. A uabi arazir aghuim bar a gifonge. Gumamaziziba an akam baragh an gin mangiva, an guamin ganam.

12 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim, stringin 8pla itir gita gikarang ongas me mikeme. O Ikiavira Itir God, ni en akuragh. Gumamazizir aghuibaba bar puvati? Ni uam gumamazizir zurara nighnizir gavgavir nin ikiavira itibar ganan kogham. **2** Gumamaziziba bar, gumamazizir igharaziba ko ifaviribagh ami. Me asuir akaba uariv gia egha uarira uarigh ifari. **3** Ikiavira Itir God, ni gumamazizir igharaz darazi apezeperiba ko gumamazizir uari fa migeiba, ni bar men akabar kumigh. **4** Me kamaghin migia ghaze, "E mikimsi ifongegh e mikimam. Gumazitam en anogoroghan kogham. Tinara e gativagh en ganam?" **5** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Gumamazizir onganarazibagh amiba, gumamazizir igharaziba paza me gamizi me mizaziba isa ara iti. Me nan akurvazim iniisa bar ifonge. Ki datirighin dikavigh izi men akurvagh." **6** Godin akam bar guizbangira. An akam mati me avimin silva tuazima, a 7plan dughia bar mizazir bar zue. **7** O Ikiavira Itir God, gumamazizir kuraba, me danganiba bar dar iti. Guizbangira, nguazimin itir gumamazizir nighnizim, arazir kuram a bizir bar aghuim. Kamaghin amizi, ni bar derivara e geghuv en gan. Eghti gumamazizir kurar kaba e gasishasighan kogham.

13 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ni manadizoghin ua na ginighnigham? Ni ti bar na gin amadagha ma? Ni manadizoghin uan guam nan akaghtima ki an ganigham? **2** Ni manadizoghin osimtizir ki isir kaba givagham? Dimagariba ko aruebar, mizazir kaba ti nan ikivira ikiam, o? Ni manadizoghin nan akuraghti, ki uan apanibar apengan ikian kogham? **3** O Ikiavira Itir God, ni nan God. Ni na ginighnigh ki ni ko migeir migirigiba baragh. Egh gavgavim ua na danighi ki ovengan kogham. **4** Apaniba kamaghin mikiman marki suam, e anebiragha gifa. Ki irighamin arazir kam, me an ganigh a bagh bar akueghan marki. **5** Ki nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, ni nan apangukuvigha ikia kamaghira iti. Ni nan akurvaghasa ki bar ifonge. **6** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God bar derivara na gami. Kamaghin ki an ziamin onger akabar amuva, ziar ekiam a daningam.

14 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. Gumamazizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, "God itir puvati." Gumamazizir kaba, me bar gumamazizir kurabara. Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati. **2** Ikiavira Itir God uan Nguibamin pin ikia, nguazimin itir gumamazizibar garima, men tav nighnizir aghuim ikia a gifogghasa a buri, ti puvati. **3** Me bar tuavir aghuim ataki. Me bar moghira ikuvigha magh gari. Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu. Bar puvati. **4** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Gumamazizir arazir kuram gamiba, nighnizir aghuitam men itir puvati. Me bret apa anegevi moghin, me nan gumamaziziba agefi. Egha me tong na ko migeir puvati." **5** God gumamazizir an akam baragha an gin zuiba, a me ko iti. Kamaghin amizi, gumamazizir arazir kurabagh amir kaba, a me ginobaghti me nighiva akong bar atiatigham. **6** Gumamazizir onganarazibagh amiba, Ikiavira Itir God me akumakua deragha men garima, me an aven modi. Kamaghin, gumazir arazir kurabagh amiba, me

onganarabizgar amir gumamaziziba damuasa migeir bizbar ingaravati. **7** Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi. Ikiavira Itir God, uan gumamaziziba akuraghti me deravira ikiti, Jokopin ovaviba bar akuegham. Guizbangira, Israelian naviba deragham.

15 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, tinara nin Dipenimin ikiam? Tinara mighsiar ni ua bagha inabazim dapiam? **2** Gumazim, God ifongez moghin biziba bar dar gin ghua, arazir aghuiba zurara dagh amua, eghe zurara uan navir averlamim aven guizin akam ginighnigha guizbangira migei, a nin Dipenimin aven ikiam. **3** Gumazir kam, gumazir igharazibar ziabagh asighasizir puvati, eghe arazir kurabar uan namakabagh amir puvati, eghe akar kinibar pura uan roroabav geir puvati, gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam. **4** Gumazir kam, akirim ragha God gasarazir gumamaziziba, a bar men aghua, eghe gumamazir Godin apengan ikia an atiatiba, a men ziaba fe, eghe uan akar dikirizibar girara ghua bizibagh ami. Bizir kam osimtizir ekiam a daningti, a nighnigh suam, a pura bizim. A guizbangira uan akar dikirizir kamin gin mangam. Gumazir kamnang, a nin Dipenimin aven ikiam. **5** Gumazir kam uan dagiaba amadima, gumazir igharaziba pura da ini, eghe me ua da ikarvazir dughiamin, a dagh isin ua dagiataba isir puvati. Gumazir arazir kuratam gamizir puvatizitam kotin tughiv ikiti, gumazitam kotiam gifarisi anepezeper dagiaba a daningti, a daghar kaba inian marki. Gumazir kamaghin amim, a tugh gavgavigh irighan kogham.

16 Devit onger akar kam osiri. Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. O God, ni deragh na geghuv eghe nan gan. Ki deraghvira ikiasa ni bagha iza nin aven modi. **2** Ki kamaghin Ikiavira Itir God migia ghaze, "Ni nan Ekiam. Bizir aghuir ki datirighin itiba, da nin agharimrama otifi." **3** Godin gumamazizir nguazir kamin itiba, me bar gumamazizir aghuiba. Ki me ko ikiasa bar akonge. **4** Gumamazizir aseba bagha ivemara zuiba, me osimtizir aviriba ateram. Ki me ko uari akuv aseba ziaba fi, asizibav sogh me ko ofa damuan aghua. **5** Ikiavira Itir God, nirara nana, bizir igharaziba ua puvati. Bizir ki oteveziba, ni da na ganidi. Ezi nan ikirimirir nin dafarimin iti. **6** Ki bizir aghuiba nin dafarimin da ini. Bar guizbangira, bizir kaba da bar guizbangira dera. **7** Ikiavira Itir God nan sure gamima, kamaghin ki an ziam fe. Nan navir averiam dimagaribar nan sure gamima, ki datirighin deraghavira nighnigha bar bizibagh fo. **8** Ki fo, Ikiavira Itir God zurara nan boroghira iti. A bar roghira ikia gavgavim na ganidima, ki atiativa agoir puvati. **9** Kamaghin nan navir averiam bar akonge. Ezi nan duam bar akonge. Ezi nan mikarzim bar bizitamin atiatir puvati. **10** Ki fo, ni na ateghti ki Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin magiran kogham. Ni gumazir ua baghavira inabazim ateghti, a mozir konimin iki kurighan kogham. (Sheol h7585) **11** Ni uabi ikirimirir aghuarim iniamin tuavim nan akagha gifa. Ki nin damazimin ikiti, nan navir averiam agoregem bar a gizivagham. Ki nin boroghira iki zurara bar akueghvira ikiam.

17 God ko migeir migirigiar kam, Devit an osiri. O Ikiavira Itir God, ki nin damazimin dera, eghe osimtizir me na gariziba bagha nin dia ghaze, ni na baragh nan akuragh. Ki guizbangira ni ko migei, ni nan akuragh. **2** Guizin arazir gumamaziziba tuisizim, ni a gifo. Kamaghin ni nan kotiamin nan akuragh. **3** Ni uabi nan navir averiam gifo. Ni dimangan na bagha iza nan araziba tuisigha gifa, eghe nan arazir kuratamin apizir puvati. Gumamazizir igharaziba akar kurabav gei, ezi ki bar gavgavigha ghaze, ki akar kuratam mikiman kogham. Ki nin Akar Gavgavimin suiragha an gin gua, adariba ko midorozir arazibar gin zuir puvati. **5** Dughiahar zurara ni nan akakazir tuavimra, ki an gin zui. Ki tuavir kam ategha pura tintinibar zuir puvati. **6** O God, ki fo, ki ni ko migeir migirigiaba ni da barasi. Kamaghin amizi, ki nin dia ni ko migei. Ki ni ko migeir migirigiar kaba, ni kuarim atigh da baragh. **7** Ni uan apanguvir arazir kam azenara anekagh, uan gavgavimin en akuragh. Eghti

e ni ko iki nin aven modoghti, apandiba e gasighasighan kogham. **8** Ni uabi uan damazir tuzim geghuva deragha an gari moghin, ni na geghuv deragh nan ganam. Mati tuarir ameban uan nguiziba akumakua uan avizimningin apengan me modi moghin, ni na avaragh na modogh. **9** Kamaghin gumazir kurar kaba na gasighasighan kogham. Me datirighin bar nan apanim gamigha na okarigha gifa. **10** Me gumamazir igharazibar apanguvir nighnizitam tong bar men itir puvati. Me akaba akara eghe uarira uan ziaba fe. **11** Me datirighin nan diariba geghe iza bar na okarigha gifa. Me na abiraghti ki magirasa dafariba na gasigha gifa. **12** Me mati laion asizim misueghti an aremeghasa, na bagha modogha mizua iti. **13** O Ikiavira Itir God, ni dikavigh izi. Egh nan apandibav sogh bar me abinigh. Ni uan midorozir sabam inigh eghe gumazir kurar kaba ko misogh, men dafaribar ua na inigh. **14** O Ikiavira Itir God, ni uan gavgavir ekiamin nan akuraghti, gumazir kaba nan ikirimirir kam agivaghan kogham. Nguazir kamin bizir gumaziba uari bagha akuviba, ni men dafaribar ua da inigh. Ki fo, gumamazir ni bar ifongeziba, ni men mitiriba agefi. Men boriba dagher aviriba iti. Ezi me uan ovavir borir gin otivamiba bagha bizir aghuiba arisi. **15** Eghti kirara, ki gumazir nin damazimin derazim, ki nin guamin ganam. Ki dakuigh osegh dikavigh fogh suam, ni na ko iti, eghe ki bar akuegham.

18 Devit a Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, an onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar osiri. Dughiar kam Ikiavira Itir God, Devitin apanim Sol ko apandir igharaziba da uam a ini. Ezi a bizir kam ginighnigha Ikiavira Itir God bagha onger akar kam gami. O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganidi, ezi ki ni bagha bar ifonge. **2** Ikiavira Itir God, a nan divazir bar gavgavim min iti. A nan daghar ki aven uabi modimin min ikia, nan akuragha nan apandiba da ua na ini. Nan God, a daghar ekiamin min iti, ezi ki uan apandibar ara ghua an modi. A nan oramin min ikia na avara, ezi ki an uabi modi. A nan akuragh nan ganamin gavgavim ikia, eghe nan divazir bar gavgavimin min iti. **3** E Ikiavira Itir Godin ziam feka! Ki an deima a nan akurazima, apandiba na gasighasighizir puvati. **4** Guizbangira, ki atam areme. Ovevem benir gavgavimin min na ikiagharigha gifa, Mati ongarim dikava dipiraghira, na avasava ami. **5** Ovevem bar na inizi ki Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin magirasava ami. Mati me nan suighasa azuazim agurazi, a nan suighasa iti. (Sheol h7585) **6** Ki osimtizir ekiamin ikia eghe pamten Ikiavira Itir Godin dei. Ki uabin akurvaghasa uan Godin arai. Ezi a uan Dipenimin ikia nan ararem barazima, an an kuarir torim giraghu. **7** Kamaghin amizi, a nan apandibar atari. Eghe mikimkizim gamizi an otogha, mighsiabagh inobaghnobasi. **8** Migharim Ikiavira Itir Godin atinimin otivaghiri, ezi avim an akamin otivaghira bizir aviribar isi. Eghe mizariaba ira tintinibar zuir. **9** God overiam kuigha izaghiri, ezi migharir piziba an dagarimningin apengan iti. **10** Mati a enselin bar gavgavim gaperazi, an a inigha izi. Mati aminim avizimning ikia, God inigha bar atamra izi. **11** An aminirbirim gamizi an anevara. Mati a puripenimin aven modoghav itima, amozimin miturir piziba anevara. **12** A ghuarir pizibagh amizi, angazangarim bar da avarazi, onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba, ghuarir pizir kam abigha azenim giri. **13** Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia tiarim akara pamten dagarvasi. Godin Bar Pin Itim uan akam akarizi, an akaba mati onimarim ko amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba daghira izaghiri. **14** An onimaribagh amizi, da mati an barir aviba, an apandibagh asavamadi, ezi me tintinibar ara zui. **15** O Ikiavira Itir God, ni men atarir adarir kam, mati aminir ekiam nin atinimin otogha me giva me munamadi. Nin adarir kam ongarim gamizi, a bar misingi, ezi bizir nguazir mingarimin suiraziba bar azenim gire. **16** Ikiavira Itir God pin ikia uan agharim amadazi, a izaghira nan suiragha na gekui. An ongarir bar konimin uam na inigha azenim gati. **17** Dughiar kamin nan apandiba bar gavgavigha na abinasava ami. Ezi Ikiavira Itir God men dafaribar ua na ini. **18** Ki dughiar kuramin itima nan apandiba iza na ko misosi.

Ezi Ikiavira Itir God na geghuva nan gari. **19** A deravira nan gara nan akurazi, ki danganir aghuimin ikia deravira iti. A bar guizbangira na gifonge, eggha kamaghin a ua na ini. **20** Ki arazir aghuimin gin zui. Ezi bizir kam bagha Ikiavira Itir God bizir bar aghuir aviribar na gami. Ki Godin damazimin zue, ezi a ivezir aghuim isa na ganidi. **21** Ikiavira Itir God, a nan God. Ki akirim ragha a gasarazir puvati. Ki guizbangira an Akar Gavgavibar gin zui. **22** Ki zurara bizir a damuasa e mikemezi bagh nighnisi. Eggha ki arazir a ifongeziba batoghezir puvati. **23** A fo, ki an damazimin osimtiziba puvati. Ki guizbangira arazir kurabar uabira uabi geghuva ua bagha gari. **24** Ki Ikiavira Itir Godin damazimin zuegha iti. Kamaghin a nan arazir aghuir kamin ganigha, a ikaragha arazir aghuimin na gami. **25** Ikiavira Itir God, gumazir ni ataghirazir puvativim, ni uaghan an ataghirazir puvati. Gumazir nin damazimin derazim, ni uaghan arazir aghuim an akakasi. **26** Gumazir nin damazimin zuezir arazibagh amim, ni uaghan uan arazir zuezibar an akakasi. Eghti gumazir arazir kuramin gin zuim, ni uaghan arazir kuramin a ikarvasi. **27** Gumamazimir uari abiriba, ni men akurvasi. Gumamazimir uari pirafiba, ni me abiri. **28** O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni angazangarin na ganidi. Eggha na da mitarmem batosi. **29** Ki nin gavgavimin uan apaniabav sogham. Ki uan Godin akurvazimin, apaniab divazim ikiavkinigh me abiragham. **30** Godra, an araziba da guizbangira eggha bar aghungi. A bizitam damusi akam akirigh, eggha an a damuam. An oramin min iti, eghti gumazitam a bagh izi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, gumazir kam deraghvira ikiam. **31** Ikiavira Itir God, a bar guizbangira God. A bar uabira dagiar ekiamin min ikia e apasa. **32** Godra nan daroribar na akumakui, eggha gavgavim na ganiga deragha nan garima, ki zui. **33** A nan suemning gamizi, ki asizir atiabar min, mighisabar pin mar deraviram arui. **34** A midorozir arazir nan sure gamizi, nan agharimning barir pir me ainin ingarizim, gekuamin gavgavim iti. **35** O God, ni uan oram na ganingizi, ki an girakirangin modozi, ni nan apaniab darfaribar ua na ini. Ni uan gavgavimin nan akura. Ni nan dimdiam baregha nan akurazi, ki gumamazizibar damazimin ziar ekiam iti. **36** Ni bar tuavir aghuim na ganingizi ki an ghua, apighisgha irizir puvati. **37** Ki uan apaniab agintighavira ikia ghua, men suiragha me gasighasigha bar me agifa. **38** Ki me gasezi me kuabara ira, nan dagarimningin apengara ira ua dikavasava amuava avenge. **39** Nirara midorozin damuasa gavgavim na ganingi, ezi ki me misogha me abirazi, me nan dagarimningin apengan iti. **40** Ni nan apaniabgh amizi, me akiribagh ighegha na gasegha uam are. Gumazir na gifongezir puvativiza, ki bar me gasighasiki. **41** Gumazir kaba uarir akurvaghasa diava arai, ezi men akurvaghamin gumaziba puvati. Me Ikiavira Itir Godin diava arai, ezi a men dimdiaba barazir puvati. **42** Ki bar me gasighasighizi, me mati aminin nguazir minemeniam giveragha ghui. Ki me dikabira me abini, mati ki tuavimin nguazir begheaziba dika zui. **43** Ni gumazir na gasighasizibar dafarimin uam nan akura. Ni na gamizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dapanimin oto. Gumamazir ki fozir puvativiza, ni men kantriba na ganingizi, ki dagh ativagha dar gari. **44** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin na baregha zuamira iza, nan guamin uan teviba apirigha nan akam barasi. **45** Men gavgaviba bar givazi, me nirizim ko agorogem sara na bagha izi. **46** Ikiavira Itir God, a zurara ikia mamaghira iti. A dagiar ekiamin min na modozi ki an apazangin itima a na geghufi, kamaghin amizi, ki ziar ekiam a daningam. God nan akurvazimin ikia ua na inizi, kamaghin, ki an ziam fam. **47** Nan apaniab na gamizir arazir kuraba, Godra ua da ikarvasi. A Kantrin Igharazibar Gumamaziziba isa nan apengan me ati. **48** A nan apaniab da ua na ini. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni nan apaniab damazibar ziar ekiam na ganingi. Ni nan akurazi, midorozir gumaziba na misoghezi ki aremezir puvati. **49** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki nin ziam fi, onger akar nin ziam feba bangam. **50** Ki Devit, Ikiavira Itir God atrivimin ikiasa na ginabagha na amisefe. A nan akurvazima, ki uan apaniabav

sogha me abiri. A zurara nan apanguva mamaghira iti. Nan gin otivamin ovavir boriba, a kamaghira me damu mangivira ikiam.

19 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zur gumazim ginighnigha onger akam osiri. Overiam Godin gavgavir ekiam ko ziar ekiam en akakasi. Bar guizbangira, bizir pin itiba, da an gun e geghara ghaze, a bar deragha dar ingari. **2** Arueba zurara sigha gara, bizir kamin gun migei. Ezi dimagariba uaghan bizir kamin en akakagha ghauvira iti. **3** Aruem ko dimagarim mikimamin akaba puvativiga migeir puvati. E aningin migirigiataba barazir puvati. **4** Ezi e aruem ko dimagarimin gara fozoziba isi. Akam inghiza izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba, da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi, gumamaziziba bar, men kuariaba da baraki. Overiamin pin, God aruem bagha puripenir mamin ingari. **5** Aruem otogha anaga, mati gumazim amuimin ikiasa bar akuegha, a itir danganim ategha azenan izi. Aruem anaga, mati gumazir gavgavim itim pamtem ivemara bar akonge. **6** Aruem dikavigha overiamin miriamin anagava otogha ua vongin uaghiri. Ezi bizitam an fefer gavgavir kamin modoghan kogham. **7** Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar guizbangira, eggha ikirimirir aghuim e ganidi. E nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin akabar ikiam. Ezi fozoziba puvativizir darasi, a fozozir aghuim me ganidi. **8** Ikiavira Itir Godin akaba bar deravira en sure gami. An akar kaba en sure damuti, e uan navir averiabar da bagh bar akuegham. An Akar Gavgaviba angazangarin e ganidi, eggha fozozir bar aghuim en nighnizibagh ariki. **9** Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazim, a bar deragha zuegha ikia mamaghira iti. Bizir Ikiavira Itir God damuasa mikemeziabar arazim, a bar guizbangira deragha voroghira zui. **10** Godin akam bar deragha bar gol gafira. E fo, gumaziba gol tuema, a isigha golin aghuimram oto. Guizbangira, Godin akam, golin isigha bar derazir avirir gafira. Godin akam bar isingi, eggha hani gafira. A guizbangira bar hanin isingizim gafira. **11** Ki nin ingangarin gumazim. Nin akaba fozozim na ganidi, ki dar gin zuima, nan dabirabim bar dera. **12** Tinara uabi uan osimtizir an itibagh fogham? O Ikiavira Itir God, arazir kurar ki amizir maba, ki dagh fozir puvati. Ni nan arazir kurar kaba batueghti, ki nin damazimin zuegham. **13** Ki nin ingangarin gumazim, ni bar deragh na geghuv nan ganti, ki uabi fer arazim ko akaba batozir arazir kuram, bar na gativagham marki. Kamaghin ki arazir kuratam damuan koghiva, deravira iki osimtiziba nan puvativigham. **14** O Ikiavira Itir God, nan ifongiam kamakin, ni nan migirigiaba ko nan navir averiamin aven itir nighnizibagh fogh dagh ifuegham. O Ikiavira Itir God, ni nan dagiar ekiamin min itima, ki nin aven uabi modi. Ni nan Akurvazir Gumazimra!

20 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. Ni osimtizim ikiamin dughiamin, Ikiavira Itir God nin dimdiam ikaragh nin akurvagham. A en ovavim Jekopin God, ni a geghuv nin ganam. **2** A Saionin Mighisiamin ikia uan Dipenimin iti, eggha a uan akurvazim ni bagh anemadagh gavgavim ni daningam. **3** Ofan ni a bagha amiba, a bar dagh nighnigh, eggha nin ofan bar isia mighiribagh ifuegham. **4** Ni bizir tizim gifuegha navim a bagha ni dikafi, God a isi ni daningam. Bizir ni damuasa nighniziba, a dar amighi da bar otivigham. **5** Ni uan apaniabav sogh me abiraghti, e bizir kam bagh bar akuegham. E bizir kam ginighnigh uan Godin ziam fam. E ghaze, ni Ikiavira Itir Godin azangsizir biziba, an ada ikaragh da isi ni daningam. **6** Ki datirighin fo, Ikiavira Itir God, uabi uan atrivir a ua baghavira misevezir kam, an an akurvasi. A uan Ngubar aghuimin ikia, an azangsiziba barasi. Eggha uan gavgavimin an akurvazima, a midorozimin uan apaniab abiri. **7** Gumazir maba nighnizir gavgavim uan midorozir karisbar ikia ghaze, da men akurvagham. Ezi marazi nighnizir gavgavim uan hoziabar ikia ghaze, da men akurvagham. Ezi eia, e nighnizir gavgavim uan Ikiavira Itir Godin ziamin ikia kamaghin fo, a en akurvagham. **8** Gumamazir kamaghin amiba, me asaghpora ira bar puvarisi. E puvati. E dikavigh tuivigh gavgavigham. **9** O Ikiavira Itir

God, ni atrivimin akuraghti a uan apaniba abinigh. E nin deir dughiaabar, ni en dimdiam ikaragh en akuragh.

21 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni gavgavim isa atrivim ganingizi, a bizir kam bagha bar akonge. Ni a gamizi, a uan apanibav sogha me abira, bizir kam bagha a guizbangira bar akonge. **2** Bizir a uan navir averiamin ifongeziba ni a ganigha gifa. Bizir a iniasa nin azarazir kam, ni an anogoroghezir puvati. **3** Ni a bagha iza bizir aghuiba isa a ganiga, atrivimin dapanir asuar me golin aghuimin ingarizim isa, an dapanim garu. **4** A ikirimirir aghuimin bagha nin azarazima, ni a isa a ganingi. Guizbangira, ikirimirir a ikiamin dughiaaba, da bar ruaragh iki, mamaghira ikiam. **5** Ni an akurazima, a gavgavim ko ziar ekiam iti. Ni uabi gavgavir ekiam ko ziar ekiam kam a ganingi. **6** Bar guizbangira, ni bar deraghavirama a gami, egh ni deraviram a damu kamaghira ikiam. Ni an boroghira ikiti, a bizir kam bagh bar akuegham. **7** Atrivim nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti. Godin Bar Pin Itir kam, an apangkuvighavira iti, kamaghin atrivim tugh gavgavigh mamaghira ikiam. **8** Ni uan agharimin uan apanibar suigham. Ni uan agharir guvimin, ni gifongezir puvatizir darazir suigham. **9** An azenaram otogh izamin dughiamin, avim bizibar isia da gevi moghin, a me agivagham. Guizbangira, Ikiavira Itir God puv men ataram, mati gumazim bizim tuvaremezi a bar iraghuizi moghin, God me agivagham. An aningagharim avimin min men isi bar me gasighasigham. **10** Ni, men ovavir borir nguazir kamin gin otivamiba, ni bar me misueghti me arimighiregham. Eghti men boritam ua nguazir kamin ikian kogham. **11** Me arazir kuratabar pazi ni damuasa, nighnigha akam akirigha gifa. Eghti men nighnizir kam, a dagheba puvatigham. **12** Guizbangira, ni uan bariba men guamin dagh asavamangiti, me raghiregh ari mangegham. **13** O Ikiavira Itir God, ni dikavigh uan gavgavim sara iziti, e ighiaba bangi nin gavgavir ekiam fam.

22 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akabar faragha zuim gumamazibav kemezi me tiarir kamin ighiam bange, "Mizarazimin asizir dian amebam." O nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki? Ni manmaghsua saghon ikia nan ararem baragha nan akuravagha aghua? **2** O nan God, ki aruebar nin deima, ni na barazir puvati. Ki dimagaribar nin azangsighavira ikia tong avughsir puvati. **3** Ezi nirara bar deragha zuegha, arazir aghuibaram amua, uan atrivir dabirabim gaperaghar itima, Israela nin ziam fe. **4** Fomira en ovaviba nighnizir gavgavim nin iti. Me nighnizir gavgavim nin itima, ni men akurazi, men apaniba me abirazir puvati. **5** Me nin diava araima, ni men akuragha ua me ini. Ezi nighnizir gavgavir me nin itir kam, a pura ghuzir puvati. **6** Ezi kirara, ki gumazim puvati, ki pura apizir kuramin min iti. Gumamaziziba bar nan atara na dipova na dikabira, akiriba igha na gasi. **7** Gumamaziziba bar nan gara akaba na gasa, mizeba onga na garigha uan dapaniba roi. **8** Me ghaze, "Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti. A manmaghsua nin akuragha ua ni inizir puvati? God ni gifongeziba ni bagha bar akonge, egha manmaghsua a nin akurazir puvati?" **9** O God, ni nan amebamin navir averiamin na inigha azenan na atizi, ki uan amebamin otem apavira itima, ni na geghuva deragha nan gari. **10** Nan amebam na batezir dughiamin iza datirighin, ki nighnizir gavgavim nin iti. Nan amebam na batezir dughiamra, ni nan Godin iti. **11** Osimtizim bar nan boroghin izegha givazi, nan akurvaghamin gumaziba puvati. Kamaghin amizi, ni nan saghon ikian marki! **12** Nan apanir aviriba bulmakaun apuribar min na ekiarugha gifa. Me mati, Distrik Basanin bulmakaun gavgaviba. **13** Me, laion uan akam akara asizibav sogha dagh asighasizi moghin, me na gasighasighasava ami. **14** Nan gavgaviba bar gifa, mati me dipam nguazim gingezi a ghua pura gifa. Nan namnamin aghariba bar nan apunapuni. Kendel purama emira uaghiri moghin, nan navir averiam purama amiragha uaghiri. **15** Nan kuarmizim miner bighizir mamin min na misingi. Ezi nan mizem iza nan akatorimin aven pura itoroghav iti. Ni na ataghizi, ki

nguazir minemeniamin min irighav ikia bar ovengasava ami. **16** Gumazir kuraba bar na ekiarugha gifa, mati afiaba bar asizim okarigha gifa. Me nan sueming ko dafarimning ginivaghasi. **17** Nan aghariba bar azenim girezi, gumazir kaba nan ganigha na dipova bar akonge. **18** Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningasa, da bagha satu gikararai. **19** O Ikiavira Itir God, ni nan saghon ikian marki. Ni nan Akurvazir Gumazim, ni zuamira izi nan akuragh. **20** Ni nan akuraghti men midorozir sabam na atughan kogham. Ni nan akuraghti, gumazir afiabar min itir kaba na misueghti ki aremeghan kogham. Ki angamira ikivira ikiam. **21** Laionba asizir atiavav sogha da api moghin, me na agivasa. Egha bulmakaun atiabar min uan kombar na ginivasa. Kamaghin amizi, ni nan akuragh men dafariba da ua na inigh. **22** Ki uan adarazir tongin iki nin ziamin gun me mikimam. Gumamaziziba uari akuvamin danganimin, ki men tongin iki nin ziam fam. **23** Ki kamagh mikim suam, "Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iki darasi, ia an ziam fi. Ia Jekopin ovavir boriba, ia ziar ekiam a daning. Ia Israela, ia an damazimin tugh an ziam pirafi." **24** Gumamaziziba onganaraziba, a men osimtizibar gara pura da ataghirazir puvati. A kamaghin migeir puvati, men osimtiziba pura biziba. A men saghon itir puvati. A men azangsigziba barasi. **25** Gumamaziziba uari akuvagh nin ziam famin dughiamin, ki ni amizir biziba bagh nin ziamra fam. Egh gumamazizir nin atiatia nin apengan itibar damazimin, ki fomira nin ofa damuasa akam akirizir biziba, ki ni bagh dar damuam. **26** Gumamazizir onganaraziba, me damasa ifongezir moghin, dami bar izivagh ikiam. Gumamazizir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me an ziam pirafi. Men naviba amiragh deraghvira iki mamaghira ikiam. **27** Nguazimin itir ikiziba bar, me Ikiavira Itir God ginighnigh, a bagh izi an guamin teviba apirigh an ziam fam. **28** Me fogh suam, Ikiavira Itir God atrivimin ikia, kantriba bar dar gumamazizibagh gativagha men gari. **29** Bar guizbangira, gumamazizir uarira uari feba, an guamin teviba apirigh an ziam fam. Eghti gumamazizir ovengasava amiba, me bar Godin guamin teviba apirigh an ziam pirafam. **30** Gumamazizir gin otivamiba, Ekiamin ingangarin damuam. Gumamaziziba, uan ovavir borir gin otivamiba, me an akamin gun me mikimam. **31** Gumamazizir men amebaba tighar me batamiba, me gin otivighi, me me mikim suam, "God uabi uan gumamazizibar akuragha ua me ini."

23 Devit ighiar kam osiri. Ikiavira Itir God, a gumazir deragha uan sipsipbagh eghuva dar garimin min iti. Kamaghira, a deragha na geghuva nan gari. Kamaghin ki bizitamin otevezir puvati. **2** A na inigha ghua grazir aghuiba itir danganimin na atizi, ki dagh isin irav iti. A na inigha dipar aghuiba itir danganibar zuima, ki dar boroghin avughsa iti. **3** A gavgavir igiam na ganidi. A fomira uan ziar ekiam bangin mikemezi moghin, a na inigha tuavir aghuiba zui. **4** O God, ni na ko iti. Kamaghin, ki danganir zarimin mangiva ovevemin tuavir mitarmemin mangi, egh bizir kurabar atiangan kogham. Ni uan asadivir aghorir sipsipbagh eghuvimin suirazi, ki an gara fo, ni na geghuv deragh nan ganam. Kamaghin, nan navim bar nan dera. **5** Ni na bagha daghem gamigha azenara na dafazi, nan apaniba bar nan gari. Ni nan diazi ki iza ni ko aperazi, ni boreme isa nan dapanim ginge. Ezi nan itarim bar izivagha fasfagha iri. **6** Bar guizbangira, ni arazir aghuim ko apangkuvir arazim, dughiaabar zurara na ko ikiam. Eghti ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin iki mamaghira ikiam.

24 Devit onger akar kam osiri. Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar Ikiavira Itir Godin bizibara. Ezi nguazimin itir gumamaziziba bar uaghan an bizibara. **2** An ongarir konibar aven mati akinir guariba asegha, nguazimin ingarigha a isava dipar kabagh isin anefazi a bar gavgafi. **3** Tinara Ikiavira Itir Godin mighsiamin ghuvanangam? Tinara an Dipenimin aven mangam? **4** Gumamazizir kamagh amira, merara an aven mangam. Men navir averiaba ko, me amir araziba ko, nighniziba zue, egha asebar ziaba fer puvatigha, igharaz darazi ko akam akirigha egha gin me gifarir puvati. **5** Kamagh amir darasi,

Ikiavira Itir God deragh me damu, ua me inigh men akuragh me dipon suam, me nan damazimin dera, eggha osimtiziba puvati. **6** Gumamazimir kamagh amiba, kar me God buri. Me Jekopin Godin boroghira ghua a baghavira iti. **7** Ia tiar akaba, ia uari kuighiregh! Ia tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh. Eghti Atrivir Gavgavar Bar Ekiam Itim aven izam. **8** Atrivir Gavgavar Bar Ekiam Itir kam, a tinara? A Ikiavira Itir God uabi. A gavgavar bar ekiam ikia uan apanibav sogha me abiri. **9** Ia tiar akar ekiaba, ia uari kuighiregh! Ia, tiar akar fomira itiba, ia bar arokegh. Eghti Atrivir Gavgavar Bar Ekiam Itim aven izam. **10** Atrivir Gavgavar Bar Ekiam Itir kam, a tinara? Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, a guizbangira Atrivir Gavgavar Bar Ekiam!

25 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki datirighin uan navir averiamin aven nin ziam fava nin aza. **2** Ni nan God, ezi ki nighnizir gavgavim nirara iti. O God, nan nighnizir gavgavar kam pura mangighiti ki aghumsighan aghua. Ni nan akuraghti, nan apaniba na abiragh na dipovan kogham. **3** Gumamazimir nighnizir gavgavim nin itiba, apaniba me abin aghumsizim me daningan kogham. Gumamazimir pura nin akaba batoziba, merara aghumsizim iniam. **4** O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuiba nan akakagh. Egh tuavir ki mangamiba, ni dar nan sure damu. **5** Ni nan God, ni nan akuragha ua na ini. Kamaghin, ni uan guizin akamin gin mangamin arazibar nan sure damuti, ki dughiaabar zurara nighnizir gavgavim nin ikiam. **6** O Ikiavira Itir God, nin arazir aghuim ko apanguvir arazir ni e gamiba, da fomira ikia iza datirighin iti. Ni datirighin ua dagh nighnighiva dar amu mangivira iki. **7** Ki uan igiamra ikiaa amizir arazir kuraba, ko nan arazir akaba batoziba, ni dagh nighnighan marki. O Ikiavira Itir God, ni deragha na gamua bar nan apangufki, kamaghin amizi ni na ginighnigh. **8** Ikiavira Itir God bar dera, ezi an araziba bar guizbangira. Kamaghin amizi, a gumamazimir arazir kurabagh amiba, a uan arazibar gin mangasa men sure gami. **9** Gumamazimir uari abira an apengan itiba, a men faragha ghua tuavim men akakazima, me arazir aghuibaram ami. Egha arazir a ifongezibar men sure gami. **10** Gumazim Ikiavira Itir Godin Akar Dikirizir Gavgavim ko an Akar Gavgavibar gin zuima, an an apangukuvighavira iti. Egha a mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati. **11** O Ikiavira Itir God, nan arazir kuraba bar avirase. Kamaghin, ni uan ziam bagh uan akar dikirizimin gin mangi, nan arazir kuraba gin amadagh. **12** Gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim, Godra, a bagha atizir tuavir aghuim an akaghti, an an mangam. **13** Gumazir kam zurara dabirabar aghuim inivira ikiam. Eghti an ovavir boriba nguazir aghuir kam inighti, a men nguazim gavagh iki kamaghira ikiam. **14** Gumamazimir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba, a men namakam gami. Egha uan Akar Dikirizir Gavgavim azenara anekazi me a gifo. **15** Ki zurara uabin akurvaghisa Ikiavira Itir Godin gara a mizuai, ezi a bizir na gasighasighasava amibar aven ua na isi. **16** O God, ki uabira ikia osimtizim aterima nan gavgavira bar gifa. Kamaghin amizi ni nan kuarkuvigh na bagh izi. **17** Osimtiziba nan navimin aven ikia ekiva ghuavira iti. Ni nan akuraghti osimtizir kaba na abinan marki. **18** Ni nan osimtiziba ko mizabir gan, egh nan arazir kuraba gin amadagh. **19** Ni ge, nan apaniba bar avirasemegha, bar nan aghuagha guizbangira nan apanim gami. **20** Ni nan akuragh deragh nan ganti, me na abinti ki aghumsighan kogham. Nirara nan akurvasi, ezi ki ni bagha iza nin aven modi. **21** Nin araziba dera, egha bar guizbangira. Ezi ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuva ghaze, ni zurara na geghuv deragh nan gan. **22** O God, ni uan gumamaziziba Israelia ua me inighti, osimtizir kaba ua me abinan kogham.

26 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim pamtem nin iti, egha nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati. Kamaghin, ni nan gun mikim suam, ki gumazir aghuim. **2** O Ikiavira Itir God, ni bar nan araziba ko, nan nighniziba ko, nan navim tuisigh ingangarim

na danigh, deragh na gifogh. **3** Guizbangira, nin apangukvim nan faragha ghua tuavim nan akakasi. Ni na mikemezi moghira deragha bizibagh amua zurara nan faragha zui, ezi ki zurara nin guizin arazimin gin zui. **4** Ki ifavaribagh amir gumamaziziba ko arua me ko apiav itir puvati. **5** Ki gumamazimir arazir kurabagh amibar gin daruan bar aghuagha me gitavirasi. **6** O Ikiavira Itir God, ki uan dafariba ruegha kamagh uabi akagha ghaze, ki osimtiziba puvati. Egha ki iza nin ofa gamir dakozir miriamin arua nin ziam fe. **7** Ki ni minabava ni bagha onger akar mam banga nin ingangarir bar aghuir ni amizibar gun migei. **8** O Ikiavira Itir God, Dipenir ni itim ki bar a gifonge. Danganir kam, nin angazangarim ko gavgavar ekiam bar a gizivagha iti. **9** Ki fo, mati amizim uan dipenim bar anevia ghuzi moghin, ni gin gumamazimir arazir kurabagh amiba avigh mangi na sara inigh mangan marki. Egh uaghan gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba, ni me sara na gasighasighan ki aghua. **10** Gumamazimir kaba, me zurara arazir kurabar amuasavira ikia, egha dagiaba isa arazir kurabar amuasa gumazir igharazibagh ivesi. **11** Ezi ki uabi, ki nin damazimin arazir kuratam gamizir puvati. Eghti ni nan kuarkuvigh ua na inigh. **12** Ki nguazir aghuimra tugha gavgafi. Bizitam na gasighasighsi damuva avegham. Ki gumamazimir aviribar tongin iki, egh Ikiavira Itir Godin ziam fam.

27 Devit onger akar kam osiri. Ikiavira Itir God, a nan angazangarim ko nan Akurvazir Gumazim. Ezi ki gumazitamin atiatingan kogham. Ikiavira Itir God, a dipenir gavgavimin min na modogha na geghuva nan garima, ki atiatir puvati. **2** Mati afiam asizimin tuzibar amasava ami moghin, nan apaniba na gasighasighsi iziva, bizibagh asaghop iregham. **3** Midorozir gumazir aviriba bar na ekiarughamin dughiamin, ki atiatingan kogham. Nan apaniba na ko misoghsi izamin dughiamin, ki nighnizir gavgavim Godin iki egh tugh gavgavigham. **4** Ki bizir vamira bagha Ikiavira Itir Godin azaragha gifa. Bizir ki bar ifongezimra kara: ki angamira itir dughiamin, ki an Dipenimrama aven ikiam. Ki an ganganir aghuimin gan an boroghin iki bar akueghasa. Ki an Dipenimin iki a baghvira ikiva an nighnizim gifoghsi an azangam. **5** Eghti osimtiziba otivamin dughiamin a uan Dipenimin bar deravira na modogham. A na isi uan Purirpenimin aven na modogham. A na isi dagiar gavgavimin pin mar na afagham. **6** Nan apanir na okarigha itiba, ki bar me abiragham. Egh bar akongegh dimiva arang an Purirpenimin a bagh ofa damuam. Egh onger akabar amu Ikiavira Itir Godin ziam fam. **7** O Ikiavira Itir God, ki nin deir dughiamin, ni nan kuarkuvigh nan migirigiaba baragh na ikarvagh. **8** O Ikiavira Itir God, ni kamagh na migia ghaze, “Ni bar na nan boroghira izi na baghavira iki na gifoghsi nan azangsigh.” Eghti ki ni ko ikisi bar nin boroghira mangam. **9** Ni uabi nan mongan marki. Ki nin ingangarir gumazim, ni nan God, nan Akurvazir Gumazim. Ni dughiar aviribar nan akurvasi. Ni nan atar nan aghuagh, egh na ataghiragham marki. **10** Dughiar mabar nan amebam ko afeziam akirim na gasaragha nan aghuaghuasi, ezi ni Ikiavira Itir God, ni na geghuva deragha nan gari. **11** O Ikiavira Itir God, ki damuasa ni ifongezir araziba, ni dar nan sure damu. Ki apanir aviriba iti, kamaghin ni tuavir aghuimra nan akaghti ki an mangam. **12** Ni na ateghti nan apaniba na inigh me ifongezir moghin na damuan marki. Me akar ifavaribagh amua egha atiatim na ganidi. **13** Nighnizir gavgavar kam nan ikiavira itima, ki kamaghin fo, ki nguazir kamin angamira iki ganti, God deraghvira uan gumamazizibar amuam. **14** Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a bagh mizuam. Nin navim osiman marki. Ni tugh gavgavigh mamaghira iki mangiti a izi nin akuragham.

28 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, nirara dagiar gavgavimin min na modozi, ki nin apazangin itima ni na geghuvi. Ki uabin akurvaghisi nin dimamin dughiamin, ni gumazir kuarir onganimin min na baragham kogham marki. Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baragham koghti, ki ti ovegh mangi Oveaghuezibar Nguibamin mangigham.

2 Ni orakigh, ki uabin akurvaghshi uan dafarimning fegh nin Dipenimin akagh nin dimiva arangti, ni nan kuarkuvigh nan akuragh. 3 Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me akar isingtiziba uan namakaba ko dav gia, egha men navir averiaba bar ikufi, ni gumazir kamaghin amiba sara na abiraghan marki. 4 Gumazamizir kamagh amiba, ni me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daning. Bizir kurar manam me a gami, ni anariva ikaragh uam a isi ivezimin min me daning. 5 Ikiavira Itir God me bagha amizir ingangarir ekiaba me dagh nighnizir puvatigha ghaze, a uan dafarimningin bizir ekiatam gamizir puvati. Kamaghin, a me gasighasigh bar me kuavaremegham. 6 Ki Ikiavira Itir Godin ziam fe. Guizbangira, ki uabin akurvaghsha a ko mikemezi a na baraki. 7 Ikiavira Itir God uabi gavgavin isa na ganiga, nan oramin min ikia na modi. Ezi ki nighnizir gavgavin an iti. A nan akurvagha na gamima, ki uan navir averiamin, a bagha bar akuegha onger akabagh amua a minabi. 8 Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a uabi men gavgavin. Egha atrivir a ua bagha inabazim, a uabi a geghuva deragha an akurvasi. 9 O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibar akuragh. Kar gumazamizir ni ua baghavira inabaziba, ni deraghvira me damu. Ni sipsipbar garir gumazimin min, me inigh me ater mangi, deragh men gan kamaghira iki.

29 Devit onger akar kam osiri. Ia Godin Nguibamin itir enselin gavgaviba, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia an gavgavin ko an ziar ekiam bagh bar akongegh. 2 Ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiamin gun mikim. Egh an damazimin zuegh iki an ziam fi. 3 Ikiavira Itir Godin tiarim ongaribagh isin izima, da bar a barasi. Godin Gavgavir Bar Ekiam Itim, araribar min pamten dagarvasi. An akam ongarimin danganiba bar dagh isin pamten dagarvagh da avara. 4 Ikiavira Itir Godin dagarvaziba gavgaviba dar iti. A dagarvazima, gumazamiziba a baragha an atiatia an ziam fe. 5 Ikiavira Itir Godin dagarvazima, an tiarim Lebanonin kantrin itir temer sidaa apiragharisi. 6 A Lebanonin kantrin mighsiabagh amizi, da bulmakaun nguizbar min uari ekura uanaga izaghiri. A Hermonin Mighsiam gamizi, a bulmakaun apurir igiabar min uari ekura uanaga izaghiri. 7 Ikiavira Itir Godin tiarim otiva onarimin gamima a taghtasi. 8 Ikiavira Itir Godin tiarim, a gumazamiziba puvatizir danganin gamima, a nighava agoi. Guizbangira, a Kadesin gumazamiziba puvatizir danganin gamizi, a puvira nighava agoi. 9 Ikiavira Itir Godin tiarim pamtem asizir atiabagh amima, da agoa otamin dughiaaba ataghiragha puram oti. Ezi ruarimin ter afarir angamtiziba purama asiaghira iri. Ezi Godin Dipenimin aven itir gumazamiziba bar pamtem dia ghaze, “God ubaira gavgavin ko ziar ekiam iti!” 10 Ikiavira Itir God uan atrivir dabirabim gaperagha ongarir konibagh ativagha dar gari. A en atrivimin ikia, egh mamaghira ikiam. 11 Ikiavira Itir God uan gumazamiziba gavgavin me ganiga, deragha me gamua dabirabir aghuim ko navir amirizim me ganiid!

30 Devit onger akar kam osiri. Me onger akar kam banga egha Godin Dipenim a baghavirama a ginaba. O Ikiavira Itir God, nan osimtiziba na abirazi, ni ua na fegha anabogha nan akura. Egha nan apaniba ataghizi me na dipovezir puvati. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagha bar akuegha nin ziam fe. 2 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki uabin akurvaghsha nin dei, ezi ni nan arimariam gamizi ki ua dera. 3 O Ikiavira Itir God, ki atam aremeghai, ezi ni na gamizi ki ua dikafi. Ki Gumazamizir Oveaghuezbir Nguibamin ghugha gifa. Ezi ikirimirir ki itir kam, ni ua na ganingi. (Sheol h7585) 4 Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia a bagh onger akabar amu an ziar bar zuezim fi. Egh bizir an amizibagh nighnigh a minabi. 5 Guizbangira, a en atarir adariba, da dughiar otevimra iti. Ezi dughiar e nguazir kamin itimin, a uan navim sara e gifongegha deragha e gami. Dimangan en temeriba iregham, egh amimzaraghan e deragh iki bar akuegham. 6 Ki deragha ikia ghaze, “Bizitam na munamadaghan kogham.” 7 O Ikiavira Itir God, ni uan navim sara na gifongegha deragha na gamizi, ki mati mighsiar mam tugha gavgafi. Ni nan modozir dughiamin, ki bar

puvirama atiatia. 8 O Ikiavira Itir God, ki ni ko migia pamten nin dia nin azai. Ekiam, ni nan akuragh. 9 Ki ovegti bizir aghuir tizitam otohogham? Ki ti dagiar torimin magirighi, bizir kam tinan akuragham? Gumazamizir oveaghuezbiba me ti uan nin ziam fam? Me ti uan dikavigh mikim suam, ni me mikemezi moghira zurara ni me bagha deragha bizibagh ami? Bar puvatigham. 10 O Ikiavira Itir God, ni na baregh nan apangkufigh. O Ikiavira Itir God, ni nan Akurvazir Gumazimin iki! 11 Ni nan navir osimtizim batoghezi ki bar akuegha iziabagh ami. Ki faragha azirakar korotiaba aghui, ezi datirighin ni nan azirakar korotiaba suegha, nan azirakam oteghavkinizi nan navim derazi ki bar akonge. 12 Ikiavira Itir God, ki uan akam dukuaghan kogham. Ki uan navir averiamin onger akabar amu egh nin ziam fam. Egh zurara ni minabivira ikiam.

31 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akam osiri. O Ikiavira Itir God, ki nin aven modoghti ni na geghuv deragh nan ganasa, kamaghin ki ni bagha ize. Ni na ateghti nan apaniba na abinti, ki aghumsighan kogham. Ni zurara arazir aghuim gami. Egh ni uan arazir aghuir kamin gin mangi nan akuragh! 2 Ni nan dimdian baregh zuamira nan akuragh! Ni dagiar ekiamin min na modogh. Ni divazir gavgavinmin min iki na ekiarughti, nan apaniba na abinan kogham. 3 Guizbangira, ni uabi nan dagiar ekiamin min iti. Ni nan divazir bar gavgavinmin min ikia deragha na geghufi. Ni uan ziar ekiam bangin, ni fomira mikemezi moghin, ki zui naghin, ni nan faragh mangi nan akua na geghuv. 4 Ni nan danganir mogomemin min iti. Nan apaniba modogha na bagha gurazir azuazir kam, ni nan akuraghti a nan suighan kogham. 5 O Ikiavira Itir God, ki uan duam nin dafarim garisi. Ni guizin arazibagh amir God, ni nan akuragha ua na inigha gifa. 6 Marvir guar gavgaviba puvatizibar ziaba fer gumazamiziba, ni bar men aghua. Ezi ko, ki nighnizir gavgavinmin min iti. 7 Ni zurara nan apangkufi, kamaghin ki ni bagha bar akonge. Guizbangira, bizir kurar na bativiba, ni bar dar gari. Egha nan navir averiamin aven itir osimtiziba, ni bar dagh fo. 8 Ni nan akurazi ki apanibar dafaribar itir puvati. Ni nan akurazi ki deragha iti. 9 O Ikiavira Itir God, ki osimtizir ekiam ikia, egha azia ghua nan damazimning bezi, nan gavgaviba bar gifa. Kamaghin, ni nan apangkufigh. 10 Osimtizir kam, na gamua nan ikirimirir otefe. Ki aziavira iti, egh kamaghin ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Osimtizir ekiam nan itima, ki gavgaviba puvati. Nan agharapaniba nan amiraghamirasi. 11 Nan apaniba na dipova na migei. Ezi nan namakaba nan aghuagha akar kurabar na migei. Ezi nan roroaba uaghan nan atiatia ghaze, God ivezir kuram a ganiidi. Ki tuavimin zuir dughiaabar, gumaziba nan gara nan ari. 12 Gumazim aremezi gumazamiziba bar a gin amadazi moghin, me na gin amada. Ki mati, nguazir minem bighizi, me na makuni. 13 Ki orazi, apansir aviriba uari akua girakirangin moghin aghumra uariv gei. Me atiatim na daningasa uari akua na gasighasighasa akam misosi. Egh na misuegti ki aremeghasa uariv gei. 14 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ki nighnizir gavgavinmin min iti. 15 Ki datirighin itir ikirimirir kam, ki a isa nin dafarim gati. Ni nan akuragh nan apanir nan agintizibar dafaribar uan na inigh. 16 Ki nin ingangarir gumazim, ni uan guam na mituazi an angazangarin na gisirazi moghin, kamaghira ni bar na gifuegh nan boroghira iki. Ni zurara nan apangkuvighavira iti. Kamaghin, ni nan akuragh! 17 O Ikiavira Itir God, ki nin azangsis, ni nan akuragham. Ni apanibar amamangatighi me na abiraghti ki aghumsizim inian marki. Gumazir kuraba mar ikuvighiva aghumsigh. Me mar oveng mangi Gumazamizir Oveaghuezbir Nguibamin magiri, egh akabar kumigh iki. (Sheol h7585) 18 Gumazir kaba uari fa akaba batogha, gumazir aghuiba dipova akar kurabar me migei. Egha ifavarir akavav gei. Ni me gasighasighi, me uam akaba akaran kogham. 19 Gumazir nin atiatia nin apengan itiba, ni men akurvaghsha bizir aghuir aviriba me bagha dagh ami. Gumazir nighnizir gavgavinmin min ikia nin aven modiba, ni deravira me gami. Egha gumazamizibar damazibar ni zurara

men akurvasi. **20** Men apaniba me gasighasighasa akabar kiri, eghti dughir kamin, ni me avaragh deraghvira me geghuvti me me gasighasighan kogham. Me nin dafarimin apengan ikiti, apanibar akar kuraba me gasighasighan kogham. **21** Ikiavira Itir God bar nan apangkufi, ezi ki ghaze, ki an ziam fam! Nan apaniba na ekiarugha na gasighasighasava amima, God uan gavgavimin nan akurazi ki deravira iti. **22** Ki faragha bar atiatigha kamagh nighnisi, Ikiavira Itir God, ni na batoghezi ki uan nin boroghin itir pu Puvati, ni nan ararem baregha nan akura. **23** Ia gumazamizir God baghavira itiba, ia bar moghira a gifongeh! Gumazamizir zurara an gin zuiba, a bar deraghavira me geghuva men gari. Egha gumazir uari fa akaba batoziba, a ivezir kuram me ganidi. **24** Ia gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, ia uan navibar aven atiatingan kogh, egh tugh gavgavigh mamaghira iki.

32 Devit onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil. Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuraba gin amadagha da avara, eghti gumazamizir kaba bar akuegham. **2** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira ikian koghti, arazir ifavaritam an ikian kogham, eghti gumazamizir kaba bar akuegham. **3** O God, ki uan arazir kurabar gun ni mikemezir puvatigha, dimagariba ko aruebar ara kamaghira ikia ghua nan aghariba bar nan amira. **4** Dimagariba ko arueba, ni ivezir kuram na ganingizi nan gavgaviba bar gifa. Mati aruer ekiam nguazim gaboiima a bar misingi. **5** Datirighin ki uan arazir kuraba bar dar gun Ikiavira Itir God mikemezi, an ada gin amadagha gifa. Egha ki uan arazir kuratam modozir puvati, ki bar da aghurigha ni mikeme. **6** Kamaghin dera, nin gumazamiziba osimtiziba bativ, egh zurara ni ko mikimti, osimtizim aperiar ekiamin min me avigh mangisi izi, me avigh mangighan kogham. **7** Nirara nan mogomer danganim, ki nin aven modima osimtiziba na abirir puvati. Ki osimtizibaz aven itima, ni na ekiarugha nan akurvasi. Kamaghin ki pamten dia igiahbagh amua nin ziam fe. **8** Ikiavira Itir God ghaze, Tuavir ni mangamim, ki nin sure damu deragh ni gegharaghti, ni an mangam. Ki deravira nin sure damu egh nin gan ni geghuvam. **9** Ni hoziaba ko donkibar min onganan marki, mati me ain ko benir ruaribar men akabagh aghuigha me getuima me izi. Puvatighi me izeghan kogham. **10** Gumazir arazir kurabagh amiba osimtizir aviriba bativam. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me zurara an apangkuvir ekiamin aven deragh ikiam. **11** Ia gumazamizir arazir aghuibagh amiba, Ikiavira Itir God ia bagh amizir biziba, ia da bagh naviba deragh bar akongegh. Ia Godin damazimin zuezir gumazamiziba, ia bar pamten dim mikim bar akongegh.

33 Ia gumazamizir aghuiba, ia Ikiavira Itir God ia bagha amizir bizir aghuim bagh bar akongegh. Arazir kam bar dera: ia an akam baragha an gin zui darasi, ia an ziam fi. **2** Ia kulele ko gitan stringin 10pla itim misogh, Ikiavira Itir God bagh ighiam damu an ziam fi. **3** Ia onger akar igiaba osirigh da bangi, egh deragh gita misoghti an ararem deraghti, ia bar akongegh pamten dim mikim. **4** E fo, Ikiavira Itir Godin akam a guizbangira iti. Ezi an akam mikemezi moghira, a zurara guizin arazibin gin ghua ingangariba bar dagh ami. **5** Ikiavira Itir God, a en arazir aghuiba ko guizin araziba bar dagh ifonge. An apangkuvir arazim, nguazimin itir gumazamiziba bar me ave. **6** Ikiavira Itir God fomira mikemezi, aruem ko iakinim ko mikoveziba, ko overiamin pin itir biziba bar otivigha iti. **7** Gumazim dipam isa itam guruizi moghin, an ongarim isa danganir vamiran anakufa. Egha ongarim gamizi a bar konegha nguazimin apengan itir danganimin vin mar iraghu. **8** Ia nguazimin itir gumazamiziba, ia Ikiavira Itir Godram atiating an apengan iki. **9** A mikemezi nguazir kam puram oto. An Akar Gavgavim mikemezi, biziba bar nguazir kamin otifi. **10** Kantrin Igharazibir Gumazamiziba damuasava nighnizir biziba, Ikiavira Itir God dagh amima da ghua puvarisi. Ikiar igharaziba damuasava akabav sozir migirigiaba, an adar tuaviba apiri. **11** Ikiavira Itir God damuasava amir biziba, da gavgavigh mangivira

ikiam. A uan navir averiamin aven itir nighnizim giraghan kogham. An nighnizim zurara ikiavira ikiam. **12** Kantrin tam God baghavira ikiti, Ikiavira Itir God deravira a damuti a bar akongegham. Kantrin kamin gumazamiziba God ua baghavira me ginaba. **13** Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, nguazimin itir gumazamiziba bar men gari. **14** A uan Nguibamin ikia, egha nguazimin bar deragha en gari. **15** A uabi nighniziba ko navir averiabar ingarigha da isa gumazamizibagh ariki, egha bizir me amiba a bar dagh fo. **16** Atrivim midorozir gumazir aviriba ikiti, me an akuragh midorozim damu an apaniba abiraghan kogham. Ezi kamaghira midorozir gumazim uan gavgavimin apaniba abiraghan kogham. **17** Midorozir hoziam midorozir gumazim akuraghti, a uan apaniba abiraghan kogham. Apaniba midorozir gumaziba abiraghti, men hoziaba men akuraghan kogham. **18** Ia oragh! Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itiba, an damazim men iti. Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim an apangkuvir arazimin iti. **19** A deragh gumazamizir kabar ganti me angamira ikiam. Mitiriam aghamin dughim otoghti, a men akuraghti me daghem bagh ovengan kogham. **20** E Ikiavira Itir God baghvira mizuamiva, nighnizir gavgavim an ikiti an e geghuvam. A en oramin min iti, ezi an aven modima a en akurvasi. **21** E nighnizir gavgavim an ziar bar zuezimin iti. Kamaghin, e uan navir averiabar aven a bagh bar akongegh. **22** O Ikiavira Itir God, e nighnizir gavgavim nin ikiavira ikia nin akurvazim bagha mizuai. Kamaghin amizi ni en apangkuvigh mamaghira iki.

34 Devit, Abimelek ko ikia ifarava onganizi moghin amima, Abimelek a batoke. Devit uamatega ghugha onger akar kam osiri. Ki zurara ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam. Ki an ziam fi mamaghira ikiam. **2** Ikiavira Itir God nan akurazir bizir kam bangin, ki a minabava a bagha bar akonge. Gumazamizir osimtiziba ateriba me bizir kam uaghan a baragh, men naviba bar moghira deragham. **3** E bar moghira an ziar ekiamin gun mikimiva, egh an ziam fam! **4** Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsizima, a nan azangsizim baraki. A nan atiatiba bar da batoghezi, ki datirighin navir amirizimin iti. **5** Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me bar akongegh. Men nighnizir gavgavir kam, a iki gavgavighi me aghumsighan kogham. **6** Gumazamizir onganarazibagh amiba Ikiavira Itir God ko migeima, a me baragha men osimtizibaz aven deragha men akurvasi. **7** Ikiavira Itir Godin ensel, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a me apaza men akurvasi. Eghti osimtiziba me gasighasighan kogham. **8** Ia kamaghin ganigh fogh suam, Ikiavira Itir Godin araziba da bar moghira dera. Gumazim God bagh mangi an aven modogh nighnizir gavgavim an iki, egh a deragh iki bar akuegham. **9** Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia an atiating an apengan iki. Gumazamizir an atiatia an apengan itiba me bizitamin otevezir puvati. **10** Dughiar mabar laionin nguiziba dagheba puvatizi, mitriaba men azi. Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God ikia an apengan itiba, me bizir aghuiba bagha asaghasazir puvati. **11** Nan boriba, ia izi na baraghti ki ian sure damuti, ia zurara Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. **12** Nin dabirabim deraghana ni ifongez, o? Ni dughiar ruarimin iki bar akongeghasa ifonge? Are! **13** Ni kamaghin ikisi, akar kurabav kiman koghiva ifavarir akaba atakigh. **14** Ni akirim ragh arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibara damu. Egh navir amirizimin gumazamizir igharaziba ko ikisi gavgavigh mamaghira iki. **15** Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba, a deragha men gara, men areareba barasi. **16** Ikiavira Itir God gumazamizir arazir kurabagh amiba, a me batogha men aghua. Kamaghin, me oveghti gumazamiziba ua me ginighnighan kogham. **17** Ikiavira Itir Godin damazimin derazir gumazamiziba, me Godin deima a me barasi. A men akurvazima osimtiziba me abirir puvati. **18** Gumazamizir naviba osia itiba, Ikiavira Itir God bar men boroghira iti. Egha gumazamizir osimtizir ekia me abinasava amiba, a men akurvasi. **19** Osimtizir bar aviriba gumazir aghuiba batifi. Ezi

Ikiavira Itir God men akuravazima osimtizi kaba me abirir puvati. **20** Ikiavira Itir God guizbangira men akurazima, men agharitam dipiriaghiritir puvati. **21** Gumazamizir kuraba, bizir kurar aviriba me damuti, me arimighiram. Godin damazimin derazir gumamaziziba, God men apanibagh asighasigham. **22** Ikiavira Itir Godin ingangarir gumamaziziba, a ua me iniam. Egh gumamazizir a bagha ghua an aven modiba, a deragh men ganti, me ovengan kogham.

35 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, gumazir nan atara na ko misoziba, ni men atar me ko misogh.

2 Ni dikavigh uan midorozir biziba inigh, uan oramin suiragh izi nan akuragh. **3** Ni uan afuzim ko ghuaram inigh izi gumazir nan agintiziba ko misogh. Ni na mikim suam, ki nin Akuravuzir Gumazim! **4** Gumazir kaba na misuegti ki aremeghasava ami. Ni me abiraghti me aghumsikigh. Me na gasighasighasa akabav sosi. Ni men agintigh me damighti me okam nighnigh. **5** O Ikiavira Itir God, aminim pipiibagh ivai da migha zui moghin, nin ensel gumazir kurar kabar agintigh me batokegh. **6** Ikiavira Itir Godin ensel me batuegti me mangi. Tuavir me zuir kam, an a damighti aminim an pirighi a bar apighsigham. **7** Ki arazir kuratamin me gamizir puvati, ezi me nan suighasa modogha azuazim ati. Torir ki magiramim, me a gikuigha gifa. **8** Me foghan koghti, ni me damighti, dughiar bar kuram me batogham. Me na gasighasighasava atizir azuazir kam, a meraram asighasigham. **9** Ki kamagh fogh suam, Ikiavira Itir God nan akuragha ua na ini. Eghti ki uan navir averiamin aven bar akuegham. **10** Ki bar uan navir averiamin aven kamagh mikim suam, "O Ikiavira Itir God, gumazitam ua nin min itir puvati. Gumamazizir gavgaviba puvatiziba, ni deravira men akurvasi. Gumamazizir onganarizibagh amiba, ni deravira me geghufi. Ezi gumamazizir gavgavir bar ekiaba itiba me gasighasighasa amuava avenge." **11** Gumamazizir ifariba, arazir kurar ki amir puvatiziba bagha pura kotin aven akam na gasa na migei. **12** Ki arazir aghuubara me gami, ezi me arazir kurabar na gami. Kamaghin amizi, ki uabira ikia nan navim bar oseme. **13** Me arer dughiarbar, ki men apangukva azirakar korotiiba aghua uabi abiragha, me bagha dagheba ataghiragha pamtem God ko migei. **14** Ki me bagha God ko migia, mati ki uan aveghbuam o namakam ginighnigha a bagha God ko migei. Nin amebam aremezi ki an apangukvigha a bagha aziagha rui moghin, ki me bagh azi. **15** Ki osimtizimin irizir dughiamin, me uari akuva na dipova na migia bar akonge. Gumamazizir ki fozir puvatiziba, me puram akaba na gasa na migia ghuavira iti. **16** Me arazir bar kurabar gin ghua, osimtizim na garigha dibovir akabar na migiavira iti. Me na gifongezir puvatigha nan gara uan atariba kuskusi. **17** O Ekiam, ni dughiar bar ruarimin me mizua itima me kamaghiram ami. Ni manadizoghin bizitam damuam? Ni nan akuragh ua na inighti, me ua na gasighasighan kogham. Me laionbar min amua na misosi, ni men dafaribar ua na inigh. **18** Ni kamaghin damighti, nin gumamazizir aviriba uari akuvamin dughiamin, ki men tongin ni minamam. Guizbangira, ki gumamazizir aviribar tongin nin ziam fam. **19** Gumamazizir maba pura nan apanim gami. Ni me ateghti me osimtiziba na darigh na abinan marki. Men na bagha naviba pura men ikufi. Kamaghin, ni me ateghti me osimtizi na gariziba bagh, damaziba ighighiri na dipov bar akuegham marki. **20** Me tong igharaz darazi ko dabirabar aghuimin ikiasa migeir puvati. Me gumamazizir nimira ikia deragha nguibamin apiaghav itiba, bagha uari akuva ikia, ifavarir akabagh amua me gasighasighasavira uariv gei. **21** Me pamten migia akaba na gasa ghaze, "Bar guizbangira, e nin gari ni arazir kurabagh amil" **22** O Ikiavira Itir God, gumazir kamaghin amiba ni uabi men ganigha gifa. Ekiam, ni uan akam dukuagh ikian marki. Ni nan saghon ikian marki. **23** O Ekiam, ni nan God, ni osegh dikavigh izi, gavgavim isi nan akabar aning, egh na bagh mikim. **24** O Ikiavira Itir God, ni nan God, nin araziba da bar dera. Ni nan arazir aghuubar gin mangi nan akuraghti nan apaniba ganigh fogh suam, ki arazir kuraba puvati. Ni me ateghti me nan osimtizimin gan bar akongeghan marki. **25** Ni men

amamangatighi me kamagh mikiman marki, "Bar dera! Bizir e damuasa bar ifongezim, an otogha gifa E bar a gasighasigha gifa." **26** Gumazir osimtizim na gatigha bar akongezir kaba, ni me damighti me okam nighnigh bar aghumsikigh. Me nan ziam abira uan ziaba fe. Ni men ziaba abin aghumsizim me daning. **27** Ezi gumamazizir maba kamaghin ifonge, ni na dipon suam ki nin damazimin dera. Gumamazizir kaba bar akuegh pamten dimiva kamaghin mikim suam, "Ikiavira Itir God, a gavgir ekiam iti. God kamaghin ifonge, an ingangarir gumazim deraghvira ikiam. Bizir kam bagh a bar akongegh." **28** Eghti ki nin arazir aghuubar gun mikim, egh dughiarbar zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

36 Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim Devit, an onger akar kam osiri. An onger akabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. Arazir kuram, a gumazir kuramin navir averiamin ikia nighniziba a ganidi. Gumazir kabanang, me tong Godin atiatia an apengan itir puvati. Bar puvati. Me bar akirim ragha God gasara. **2** Guizbangira, me uari uan ziabagh nighnigha uari uan ziaba fe. Me kamaghin fozir puvati, God me isi kot darigh egh me amizir arazir kuraba tuisigham. **3** Men akatoribar akaba ikuvizi, me zurara bizibagh ifari. Egha arazir aghuubara amuamin fozozir aghuitam itir puvati. **4** Me uan misiabagh irav ikia arazir kurabara damuasa nighnisi. Me zurara tuavir kuramin nighnizibar gin mangasavira nighnisi. Egha tong akirim ragha arazir kuratam gasarazir puvati. **5** O Ikiavira Itir God, nin apangukvim bar ekeveghe uanaga overiamin suira. Ezi ni zurara guizin arazimin gin ghua uan nighnizim ighavkirir puvati, ezi nin arazir kam uaghan bar ekeveghe uanaga, overiamin itir ghuariabar suira. **6** Nin arazir aghuubar bar ekeveghe mighsiar ekiabar nin tughav iti. Nin kotin aven itir arazimin mingarim, e deragha a gifozir puvati. An ongarimin min bar konegha vin mar iraghu. O Ikiavira Itir God, ni gumamaziziba ko asiziba virara deravira me geghuva men gari. **7** O God, nin apangukuvir arazim bar derazi e bar a gifonge. Gumamaziziba bar ghua nin aven modi. Mati tuarir nguziba uan amebamin avizimmingin apengan ghua modi. **8** Nin Dipenimin dagher aviriba itima, nin gumamaziziba apa izivagha mamaghira iti. Mati ni uan faner aghuimin gumamazizibar amamangatighi, me anepi moghin, ni bizir aghuubar bar aviriba e ganidi. **9** Biziba bar, ni dar ikirimirimin mingarim, mati davar ikirimirir aghuim anidim. Kamaghin, nin angazangarimin amodoghin, e deravira bizibar gari. **10** Gumamazizir ni gifoziba, ni men apangukvigh kamaghira iki. Gumamazizir nin damazimin deraziba, ni deragh me damu. **11** Ni gumazir uari fava akaba batoziba ateghti, me na dikabinan marki. Egh gumazir arazir kurabagh amiba ateghti, me nan agiraghti ki aran kogham. **12** Ia gan. Gumazir arazir kurabagh amiba daghiregha nguazimin fueghav iti. Me ua dikavan kogham.

37 Devit onger akar kam osiri. Ni gumamazizir kuraba amir araziba bagh nighnigh osiman marki. Egh me amir bizibar gan navim dikavan marki. **2** Guizbangira, me graziba midii moghin zuamira misigham. Egh ter afarir gariba imua midii moghin, zuamira misigh puvarigham. **3** Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, egh arazir aghuubar amu. Egh ni nguazir kamin iki deragh ikiam. **4** Ni Ikiavira Itir God bagh bar akuegti, a bizir nin uan navir averiam ifongeziba ni daningam. **5** Ni uabira uabi isi Ikiavira Itir God danigh, egh nighnizir gavgavim an ikiti, a nin akuragham. **6** A nin arazir aghuim damighi, nin arazir aghuubar kam, aruem aruer arizimin isiragha gavgavizi moghin isiragham. **7** Ni Ikiavira Itir Godin damazimin uabin asugh a mizuamti, a nin akuragham. Gumamazizir taba uan nighnizibagh gin mangi bizir aghuubar aviriba initi, ni men gan navim dikavan marki. Eghti gumamaziziba arazir kurabar amuti, ni dagh nighnigh osiman marki. **8** Ni atar egh osiman marki. Bizir kaba ni gekuighi ni arazir kuram damigham. **9** Gumamazizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me uan nguazimin iki deraghvira ikiam. Eghti gumamazizir kuraba bar

ikuvigham. **10** Dughiar ruarim puvatighti, gumazamizir arazir kurabagh amiba pura puvarigham. Ni men nguibar me buriva men apighan kogham. **11** Gumazamizir uari abira aghumra itiba, me deragh uan nguazim dapiagh bizir aviriba inigh bar akuegh ikiam. **12** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me gumazamizir aghuibagh asighasighasava amua, men atara atariba kuskusi. **13** Ekiam kamaghin fo, gumazamizir kuraba givaghamin dughiam a izi. Kamaghin a men ingaravati. **14** Gumazir kuraba uan midorozir sababa asia, egha beniba uan pibagh afi. Me gumazamizir onganarazibagh amiba ko, asaghasaziba ko, gumazamizir aghuibagh asasa. **15** Puvatigham. Men midorozir sababa raghiregh merara misueghti me arimighiregham. Eghti men piba, bar moghira dipirighiregham. **16** Gumazir aghuimin bizir muziarim, a gumazamizir kurabar bizir aviribagh afira. **17** E fo, Ikiavira Itir God gumazir kurabar gavgavim agivagham. Egh a gumazamizir aghuibagh deragh me geghev men ganam. **18** Ikiavira Itir God gumazamizir an akamin gin zuiba, a deravira me geghuva men gari. Ezi nguazir me itim, a bar moghira men nguazimin min iki mamaghira ikiam. **19** Me dughiar kurabar osimtiziba bativan kogham. Egh dagheba otevehghamin dughiamin, me dagheba otevehghan kogham, me dami mamaghira ikiam. **20** Eghti gumazamizir kuraba me bar ikuvigham. Ikiavira Itir Godin apaniba, me graziba ko akimarir aghuibar min bar iregham. Me migharimin min dughiar otevimin iki mangigh bar puvarigham. **21** Gumazir kuram, a pura gumazibar biziba isa da ikarvazir puvati. Gumazir aghuim, arazir aghuibagh amua pura biziba isa gumazir igharazibagh anidi. **22** Gumazamizir Ikiavira Itir God deragha amiba, me nguazir kam inigh deraghvira an ikiam. Eghti Ikiavira Itir God asighasighamin gumazamiziba, me puvarigham. **23** Ikiavira Itir God ifongezi moghin, a gumazamiziba darusa me bagha tuavim ati. A gumazitamin arazim bagh bar akongeghiva, an a geghuv gavgavim a daningti, a tugh gavgavigham. **24** Ikiavira Itir God uan dafarimin gumazamizir kabar suiragh men akuraghti, me ua dikavigh tuivigham. Kamaghin gumazamizir kaba irighsi damuamin dughiam, me bar ireghan kogham. **25** Ki uan igiamin ikia iza datirighin ki ghurigha gari, God akirim ragha gumazir aghuitam gasarazir puvati. Ki uaghan garima, men boriba dagheba puvarigha da bagh azangsighizir puvati. Bar puvati. **26** Gumazamizir aghuibaba zurara apanguva biziba isa pura gumazamizibagh anidi. Ezi God bizir bar aghuibaba isa me ganidi moghin, a boriba isa me ganidima me bar akonge. **27** Ni uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh arazir aghuibara amu. Egh ni zurara deravira nguazir kamin ikivira ikiam. **28** Ikiavira Itir God, an arazir aghuibara ifonge. Kamaghin, a uan gumazamiziba me ataghirazir puvati. A dughiaibar zurara me geghuva arazir aghuibara me gami. Egh a gumazir kurabar boribagh asighasigham. **29** Gumazamizir aghuibaba, God me ganingizir nguazim inigh, a dapiagh iki mamaghira ikiam. **30** Gumazamizir aghuibaba, migirigiar aghuibaram ami. Men migirigiaba bar moghira nighnizir aghuibaba ikia guizin arazimin gumazamizibar akurvasi. **31** Me uan Godin Akar Gavgavim isa uan navir averiabagh atigha, deragha arui. **32** Gumazir kuram gumazir aghuim misueghti an aremeghasa, a bagha mizuva gara iti. **33** Ikiavira Itir God gumazamizir aghuibaba ataghirazima, apaniba me misoi me ariaghizir puvati. Gumazir kuram gumazir aghuim isi kot datighti, Ikiavira Itir God gumazir aghuim ateghti, gumazir kuram kotin aven a gafiragh anebiraghran kogham. **34** Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a mizuamiva an akabar gin mangi. Ni kamaghin damuti a ziar ekiam isi ni daningam. Eghti nguazir a ni ganingizir kam ni a iniam. Egh ni uabi ganti a nin apanibagh asighasigham. **35** Ki gumazir kuramin garima, a gavgavir ekiam iti. A Lebanon kantrin temer sidan min ekeveggha tughav ikia, temer igharaziba bar dagh afira. **36** Ki gin uamateggha zuima, gumazir kam ua itir puvati. Ki a bagha gara, bar an apizir puvati. Bar puvati. **37** Gumazamizir Godin damazimin deraziba, me osimtizitam itir puvati. Ni men gan fogham. Me navir amirizimin ikia deraviram apiazi, men ovavir boribar dabirabim deragha ikia mamaghira

iti. **38** Gumazamizir kuraba me bar puvarigham. Eghti men ovavir boriba uaghan bar gevegham. **39** Ikiavira Itir God uabi, gumazamizir an damazimin derazibar akura. Me osimtizibar aven ikiava, a baghavira ghua an aven modima, a me geghuva deragha men gari. **40** Ikiavira Itir God men akuragha ua me ini. Me an boroghin ikia an aven modi. Ezi a gumazamizir kurabar dafaribar uam me inizi, me deraghavira iti.

38 Devit kamaghin ifonge, God an osimtizibar gan dagh nighnigham. Kamaghin an onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ni aningagharim iki, egh nan ataran marki. **2** Ni uan baribar na gasegha, na abirazi ki iraghu. Ni uan agharimin na misoghezi, ki iraghu. **3** Ni adarim nan itima, ki mizazir ekiam isi. Nan arazir kuram bangin, nan namnam arimariam bar anevara. **4** Nan arazir kuraba bar na avaragha gifa, ezi osimtizir kaba mati ki bizir avirir maba ateri ezi da bar osemi. Ezi kamaghin, ki da ateran iburagghburaki. **5** Ki arazir onganir bar kuram gami. Kamaghin amizi, nan mikarizimin itir duaba emimiziba ikia bar kuri. **6** Nan navir averiam osimtizir ekiam ikia, egha bar moghira na itaragha ghuaghiri, ezi ki nguazimin fuaghav iti. Ki dughiaibar zurara a ginighnigha aziavira iti. **7** Nan mikarzim fei, mati avim nan mikarizimin isima, arimariam bar na akuati. **8** Arimariam bar guizbangira na akuatizi, ki onganigha bizitam ginighnizir puvati. Mati bizir mam nan navir averiamin ikia na dikabiri. Nan navir averiam osimtizir ekiam an itima, ki mizazim isava arai. **9** O Ikiavira Itir God, ni nan ifongar ekiam gifo. Nan navir arerer kam nin modozir puvati. **10** Nan dighorim bar pamten nan ingari. Nan gavgaviba givazi, nan damaziminn nan pirizi ki ua deragha garir puvati. **11** Ezi nan namakaba ko nan roroaba, me nan duabar ganam atiatigha, nan boroghin izan aghua. Nan adarazi uaghan nan saghon iti. **12** Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba, me na bagha azuazim guragha gifa. Gumazir na gasighasighasava amiba, me zurara pazavira na damuasavira migei. Egha me dughiaibar zurara na gasighasighasavira akabav sosi. **13** Ki gumazir kuarim onganizimin min ikia, egha me barazir puvati. Ki gumazir migeir puvatizimin min ikia, akam akarigha migeir puvati. **14** Guizbangira, ki gumazir kuarir onganimin min ikia, egha men akaba baragha da ikarvazir puvati. **15** O Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuai. O Ekiam, ni nan God, nirara uabi nan migirigiaba ikarvaghham. **16** Ki nin azangsis, “Nan apaniba na abirazir bizir kam bagh bar akongeghsi, ni men amamangarighan marki. Ki irizir bizir kam, me a mikim na dipova bar akongeghan marki.” **17** Ni fo, mizazir ekiar kam nan ikia kamaghira iti, ezi kamaghin ki irasava ami. **18** Ki datirighin uan arazir kurabar gun ni migei, da bar osimtizir ekiam nan navim ganidi. **19** Nan apanibar mikarziba bar deragha gavgafi. Gumazir aviriba pura nan apanim gamua nan aghua. **20** Ki arazir aghuibar me gamima, me arazir kurabar na ikarvasi. Ki arazir aghuimin gin zui, ezi me bizir kam bagha nan apanim gami. **21** O Ikiavira Itir God, ni na ataghiraghran marki. Ni nan God, ni nan saghon ikian marki. **22** O Ekiam, ni nan Akurvazir Gumazim. Ni zuamira na bagh izi nan akuragh.

39 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha onger akar kam osiri. Ki uabira uabi migia ghaze, “Ki amir araziba bagh deravira uabin ganam. Ki uan mizem bagh deraghvira ganti, a na isi arazir kuratam datighan kogham. Gumazir kuraba na ko ikiti, ki mizer otuaritam mikiman kogham.” **2** Ki bar nimira ikia, egha bizir aghuitam bar a migeir puvati. Kamaghin, nan osimtizim bar ekeveggha ghuavanabo. **3** Ki bizir kam dughiaibar zurarama a ginighnighavira ikia, nan navir averiam osimtizim a givavira iti. Ezi ki migia ghaze, **4** “O Ikiavira Itir God, ni nan ikirimirimim dughiamin ruarim nan akagh. Ki dughiar manamrama ovengam? Ni na mikemegh, ki nguazir kamin ikiamin ikirimirim a ruara, o an otefe?” **5** Ni ti nan ikirimirimim dughiaibagh amizi da bar otefe. Nan ikirimirimim dughiar kam

nin damazimin a pura bizimin oto. Gumamaziziba bar, men ikirimirim mati gumazim akamin aminin giverazi a zui. **6** Gumamaziziba bar, men ikirimirim mati aruem temem gisirazi an nedazim otogha iti. Egha me bizir aviriba iniasa puvira ingari, ezi men ingangarir kaba pura zui. Gumamaziziba angamira ikia bizir aviriba uari bagha da akuva, egha fozir puvati, men ovevemin gin tinara da iniam. **7** O Ekiam, ki datirighin ua tina mizuamam? Puvati. Nan nighnizir gavgavim nirara ikiti, ki zurara ni mizuamam. **8** Ni nan arazir kuraba gin amadagh, egh uam na inigh. Ni gumazir kurar onganibar amamangatighi me na dipova nan ingarvakan marki. **9** Ni uabi osimtizir kam na ganingi. Ezi kamaghin, ki akam akarigh bizitam mikiman kogham. Ki uan akam dukuagh pura ikiam. **10** Ni ivezir kuram isi na daningvira ikian marki. Ni mizazim na gasezi ki atam areme. **11** Ni gumazimin arazir kuram ikarvagha osimtizim a ganidi. Egha bizir a ifongeziba, ni bar dagh asighasisi, mati barereba ko omebaba da apima da mazava akuaghiri. Bar guizbangira, gumazimin ikirimirim mati aminin varagha ghu. **12** O Ikiavira Itir God, ni nan azangsziba baragh. Egh nan ararem baregh nan akuragh. Nan temeriba irir dughiar kam, ni kuarim atigh na baragh. Ni fo, nan ovaviba dughiar otevimin nguazir kamin ikezi moghin, ki uaghan dughiar otevimin nguazir kamin ikiam. **13** Ni ivezir kuram ua na daningan marki. Ni na ateghti ki uabira ikiti, nan navim tong deraka. Egh ki gin ovegh nguazim bar anetaghiragham.

40 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. Ki dughiar bar ruarimin Ikiavira Itir God mizua itima, a nan ararem baregha nan akura. **2** Ki mati gumazim torir konimin aven ikia oveghasava amima, Ikiavira Itir God nan suiragha na gekuigha anabo. Mati ki beghneazim bar a giraghuga an aven itima, a ua na asigha dagiar ekiam gisin na afazi, ki gavgavim inigha tu. **3** An onger akar igiar mam nan akam gati. Kar onger akar e uan Godin ziam famim. Gumamazizir avirim kamaghin ganigh atiatigh an apengan ikisi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. **4** Gumamazizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, me bar akongegh. Gumamazizir kaba, me gumazir uari uan ziaba febar gin zuir puvatigha, uamategha asebar ziaba fer puvati. **5** O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni bizir aghuir bar aviriba e bagha dagh ami. Gumazitam nin min amir puvati, ni bar me gafira. Ni e bagha bizir aghuir aviribagh ami. Dar dibobonim bar ghuavanaboz, ki da mangan ibura. **6** Asizir e misogha ni bagha ofa gamiba ko, bizir aghuir e ofan min isa ni ganidiba, ni dar aghua. Asizir e ni bagha avimin tuazi bar isigha mighiriziba ko, arazir kuraba gin amangamin ofaba, ni dar aghua. Nin ifongiamra kara, ni nan nighnizim kuighti, ki nin akaba baragh dagh fogh dar gin mangam. **7** Ki datirighin ghaze, “God, kira ghaza. Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizi moghin, ki datirighin izegha gifa. **8** O nan God, ki nin Akar Gavgaviba uan navimin aven ada arigha, nin ifongiamin gin mangasa bar ifonge.” **9** O Ikiavira Itir God, gumamaziziba uari akuva nin ziam fer danganimin, ni en akurazir akar aghuir kam, ki an gun me mikemegha gifa. Ni fo, ki me mikim mangvira ikiam. **10** Ni en akuragha ua e inizir bizir aghuir kam, ki a modozi a narara itir puvati. Ki gumamaziziba uari akuvir danganibar kamaghin migia ghaze, Ni zurara en apangkufi, egha mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati. **11** O Ikiavira Itir God, ki fo, ni nan apanguvir arazir kam, ni anevigavhan kogham. Ni zurara uan guizin akamin gin mangi, na gifongezir arazir kam bagh na geghuu nan akurvagh. **12** Guizbangira, arazir kurar bar avirim na okarigha itima, ki da mangan iburaghburaki. Nan arazir kuraba bar na abiragha givazi ki ua garir puvati. Dar dibobonim bar nan dapanir arizibar dibobonim gafirazi, nan navim bar nan amirazi ki gavgaviba puvati. **13** O Ikiavira Itir God, ni ifuegh zuamira izi nan akuragh! **14** Gumamazizir maba na misueghti ki aremeghasa. Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighti, me aghumsika. Osimtizir ki isiba,

gumamazizir maba dar gara bar akonge. Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi. **15** Gumazir maba na migia ghaze, “A mara! Ni magh a baragh!” Ni me damighti me amir arazir kam bagh aghumsizir dafam inigh. **16** Gumamazizir ni bagha iziba, men naviba deraghti, me ni bagh bar akongegham. Gumamazizir nin akurvazim iniasa bar ifongeziba, me zurara ni minabiva kamaghin mikim suam, “Ikiavira Itir God, a bar ekeveghe bar pin iti!” **17** Kirara, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvagh iburaghburaki. Ezi Ekiam na ginighnisi. O nan God, ni uabi nan akuragha ua na ini. Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

41 Devit onger akar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim ginighnigha onger akar kam osiri. Gumazir onganarazibagh amir gumamazizibagh nighnigha men akurvazim, a bar akongegh. Guizbangira, an osimtizim ikiamin dughiamin Ikiavira Itir God an akurvagh. **2** Ikiavira Itir God deragh a geghuu an ganti, an angamira ikiam. A uan nguazimin ikiti, Ikiavira Itir God bar deragh a damuam. God aneteghti apaviba uan ifongiamin gin mangi anebiraghan kogham. **3** Gumazir kam arimamin dughiamin, Ikiavira Itir God a ko iki gavgavim a daningam. Egh an arimarin damighti, a deragh ghuamaghegham. **4** Ezi ki uabi, nan migirigiam kamakin, “O Ikiavira Itir God, ki nin akam batuegha arazir kuram gami. Eghti ni nan apanguvigh nan arimariam agifagh.” **5** Nan apavibar naviba nan ikuvigha na dipova kamaghin migei, “A zuamira aremeghti deragham, eghti e ua a ginighnighan kogham.” **6** Gumazir iza nan garir maba, me ifara pura migirigiar kinibar na migei. Me na mikim nan azang kamaghin foghasa, ki arimariam kuram iti. Egh azenan danganiba bar dar mangi nan arimariam gun me mikimam. **7** Apavibar na na gifongezir puvati, egha nan arimariam gun aghumra uarira uari geghari. Me kamagh nighnisi, bizir kuram na gasighasigham. **8** Me kamaghin migia ghaze, “Bizir bar kuram a inigha gifa. A uan misiar irighav itim ategh dikavighan kogham.” **9** Nan roroar aghuim, ki nighnizir gavgavim an iti. Gumazir na ko dagheba apim, nan apavimin oto. **10** O Ikiavira Itir God, ni nan kuarukuvigh egh nan arimariam agifagh. Eghti ki gumazir kabar arazir kurar kam ikaraka. **11** Apaviba na abiraghan koghti, ki fogh suam, ni bar na gifonge. **12** Ni nan gari, nan daroriba nin damazimin dera. Kamaghin amizi, ni ua na inigh nan suiraghti ki nin boroghin iki managhira ikiam. **13** E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a Israelian God. Eghti gin otivamin ovaviba bar, me uaghan an ziam fam. Guizbangira! Bar guizbangira!

42 Kar Koran adarazir onger akar. A gumazir onger akar kamin faragha zuim ginighnigha onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Asizir atiam dipatam amasa ariaghira ivemara daghurir muziaribar uaghiri moghin, O God, ki nin boroghin ikiasa bar ifonge. **2** O God, ni Godin Angamira Itim, ki ni bagha kuarim bar puvira nan piri, mati gumazim kuarim an pirizi a dipatam amasa. God, dughiar manamra ki bar nin boroghira mangh egh nin ziam fam? **3** Ki zurara arueba ko dimagaribar aziaavira iti, ezi nan temeriba mati nan dagher ki zurarama apim. Dughiarbar zurara gumamaziziba nan azangsigha ghaze, “Nin God managh iti?” **4** Ki fomira gumamazizir avirimin faragha ghua me inigha Godin Dipenimin aven ghu. Ki me ko zuir dughiamin, gumamazizir avirir kam Godin ziam fa a minabava pamten tiariba akara onger akabagh ami. Ki bizir kabagh nighnigha egha nan navim bar moghira biaghiri. **5** Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme? Ki osiman kogham. Kamaghin dera, ki ua nighnizir gavgavim Godin ikiva, uam an ziam fam. Nan God, ni nan Akurvazir Gumazim. **6** Nan God, ki orazi osimtiziba aperiamin min afora na bagha izi. Mati dipav sizim Jordanin Fanem ko Hermon ko Misan mighsiammingin ikegha afora niga izaghiri. Ongarir konim, ongarir bar koneziminn diava a migei. Ezi dipar dagiabar zaghiriba niginir dafam gami. Ni ongarim gamima, a dikava dipiraghira, ghua bar ongarir dadaribar ghuavanadi. Kamaghira, osimtizir ni na ganidir kaba,

mati dipav siziza iba na misogha na ave. **8** Ki kamaghsua ifonge, lkiavira Itir God aruemin nan apangkuvti, ki dimagaribar a bagh onger akabar amuva a ko mikimam. A Godin ikirimirir aghuim na ganidim. **9** God, a dagiar ekiamin min gavgavin na ganidi, ezi ki kamaghin a migei, "Ni manmaghsua na ginighnizir puvati? Ni manmaghsua nan apaniba ataghizi me na abirazi, nan navir averiam bar na baseme?" **10** Dughiabar zurara nan apaniba na dipova nan azangsigha ghaze, "Nin God a managhira iti?" Ezi men azangsigir kam afuzimin min nan mikarizim ginivima, ki aremeghasava ami. **11** Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme? Ki osiman kogham. Kamaghin deragham, ki uan nighnizir gavgavin Godin ikiva, uam an ziam fam. Nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

43 O God, gumazamizir akirim ragha ni gasiba na abinasa. Ni nan akuragh gavgavin isi nan akabar aning, egh na bagh mikimti me kamaghin fogham, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ni gumazir ifara arazir kurabagh amibar dafaribar nan akuragh u na inigh. **2** O God, ki ni baghavira zuima ni na modi. Ni manmaghsua nan aghuagha na batoke? Manmaghsua nan apaniba na abirazi, nan navim oseme gha kamaghira iti? **3** Ni uan guizin akam amadagh uan angazangarim akaghti, aning tuavim nan akagh uam na inigh Saloini Mighsiri ni u bagha inabazimin, Dipenir ni uabi itimin mangam. **4** O God, ni nan God, nirara nan navim gamima a derazi ki bar akonge. Ki nin ofa gamir dakozimin mangi, egh uan gita misogh nin ziar ekiam fam. **5** Ki uan navir averiamin aven uabira uabin azangsigha ghaze, ki tizim bagha bar oseme? Ki osiman kogham. Kamaghin deragham, ki uan nighnizir gavgavin Godin ikiva, uam an ziam fam. A nan God, a nan Akurvazir Gumazim.

44 Kar Koran adarazir onger akam. A gumazir onger akam kamin faragha zuim ginighnigha an osiri. Me onger akam kam kamagh a dibori, Maskil. O God, e uan kuari toribar orazi, en inazir afeziaba bizir ekar ni men dughiamin fomira me bagha amizibar e geghani. **2** Ni uabi uan gavgavimin ikizir igharazibar gumazamizibar nguazimin me batueggha, uan gumazamiziba isa nguazir kamin me arighizi me gavgavigha iti. Ni ivezir kuram isa Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh aningi. Egha en inazir afeziabagh amizi, me derivira ikia borir bar aviriba bate. **3** En inazir afeziaba uan midorozir sababar midorozim gamua nguazir kam inizir puvati. Me uan agharibar misogha uan gavgavibar apaniba abirazir pu. Bar puvati. Ni uabi me gifongegha me ko itima, nin angazangarimin gavgavim me gisirazi, me nin gavgavimra, uan apaniba abini. **4** Ni nan atrivim ko nan God. Ni Akar Gavgavim aningizima, Jekopin adarazi uan apanibav sogha me abiri. **5** E nin gavgavimin amodoghin e uan apanibav sogha me abira. **6** Ki nighnizir gavgavim uan barir pim ko baribar itir puvati. Da nan akuraghti ki uan apaniba abiragham kogham. **7** Nirara en akurazi en apaniba e misogha e abirazir puvati. En aghuazir gumaziba, ni me abirazi me aghumsigha okam nighnisi. **8** O God, nirara e nin ziam fi, egh ni minabi mamaghira ikiam. **9** Ni datirighin manmaghsua akirim ragha e gasara? Kamaghin en apaniba uam e abirima, e aghumsisi. En midorozir gumaziba misoghasa zuima, ni u me ko zuir puvati. **10** Ni kamaghin e gamizi, e uan apanibar atiatigha are. Ezi en apaniba uari bagha bar en biziba ini. **11** Ni e ataghizi, e sipsipin me misuegti aremeghamibar min iti. Ni en nguazimin e batueggha e amangizi, e tintinibar ghua Kantrin Igharazibar Gumazamizibar tongin pura iti. **12** Ni uan gumazamiziba isa gumazir igharaziba pura ingangarir gumazir kinibar ikiasa me amangizi, gumazir kaba dagiar ekiatamin me givezezir puvati. **13** Ni kamaghin e gamizi, en boroghin itir darasi, dibovir akabar e migia en ingaravati. **14** Bizir ni e gamizir kamin eghaghamin otozi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba a baregha dapaniba roa aghumsizir akabar e migia en ingaravati. **15** Ki zurara orazima, gumaziba dibovir akabar na migia aghumsizim na ganiga bar akar kurabar na migei. Ki uaghan zurara garima, apaniba ko gumazir ivezir kuram na daningasava amiba mizazim na gasi. Kamaghin amizi ki zurara aghumsizir bar dafam isima a

bar nan avara. **17** O God, en nighnizimin, e ni ataghizir puvati. Nin Akar Dikirizir Gavgavim, e anebighizir puvati. Ezi bizir kurar kaba e batifi. **18** E akirim ragha ni gasarazir puvati, egha nin tuavim ataghizir puvati. **19** Ni guizbangira e abira, mati ni asizir atiaba itir danganimin e ataghizi, e akurvaziba puvatigha uarira iti. Ni mitarmer bar ekiamin e avarazi e an aven iti. **20** O God, e nin ziam fan koghiva, godin ifavaribar ziaba fiti ni fogham. Ni guizbangira gumazibar navir averiabar itir nighnizir mogomeba, ni bar dagh fogha gifa. **22** E nin gin zui, ezi bizir kam bangin me zurara e misozima e ariaghirasava ami. Me kamaghin nighnigha ghaze, e mati sipsipin gumaziba misuegti aremeghasavirama amibar min, me e misoghasa. **23** O Ekiam, ni manmaghin amigha akuavira iti? Ni osegh dikafigh. Ni akirim ragh e gasaraghvira ikian marki. **24** Ni manmaghsua uan guam bar en modo? Egha apaniba pazavira e gamir araziba ko mizazir e isir kabar garir puvati? Ni en osimtizim bakinighnighan marki! **25** E nguazim gisin daghirezi, en mikariziba mati gumaziba ariaghiregha nguazim gireghav iti. **26** O God, ni uan apangkuvir arazim ginighnigh dikavigh izi en akuragh, egh uam e inighiti e arimighiran kogham.

45 Kar Koran adarazir onger akam. Kar, gumazim amizim gifongezir ighiam. Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze, me Akimarir Aghuibar tiarimin gin mangi, ighiar kam bangi. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Migirigir aghuivar avirir maba nan nighnizimin izi. Ki onger akar kam osirighiti me atrivim bagh a diponam. Nan mizem mati finfinim, a gumazir akinafariba osira fofozimin min ikia onger akar kam osiri. **2** O atrivim, ni gumazir ganganir aghuim gamim. Gumazir igharazitam nin min garir puvati. Migirigir nin akamin otiviba bar derivira zui. Ezi God deragha ni gamua mamaghira iti. **3** Ni atrivir bar gavgavim. Ni adiarir bar aghuim gamizi nin ziam bar pin mar iti. Ni uan midorozir sabam inigh uan oghiriam gikegh misoghshi gan. **4** Ni atriviba bar dar faragha ghua ziar ekiam iti. Ni guizin akam ko arazir aghuim baghavira misoghasa, uan hoziam gaperagha ghua misogha uan apaniba abira. Eghti nin midorozir arazim gavgavim sara mangiti, gumazir kuraba bar nin atiatigham. **5** Nin bariba bar ghumiagha, apanibar dighoriba okorava aven zui. Ni Kantrin Igharazibar Gumazamizibav sogha me abirima, me nin suemningin apengan iti. **6** Nin atrivir dabirabar God ni ganingizim, a zurara iki mamaghira ikiam. Eghti ni guizin arazimin uan gumazamizibagh ativagh men ganam. **7** Ni arazir aghuibara ifuegha, arazir kuraba bar dar aghua. Kamaghin amizi, God ni amisevegha, ni ziar ekiam ikiasa a boremin nin dapanim ginge. A kamaghin ni gamizi ni bar akonge, ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira. **8** Mea ko kasia ko alo, dar mughurir aghuim, nin korotiar ruarimin ikia mughurir aghuim zui. Me elefanin ataribar digirir igharagha garibar ingarigha, atrivir dipenim asigha ni bar akueghasa me gitabagh iklararai. **9** Atrivibar guivir maba, me nin ziaba itir amizibar tongin ikia nin dipenimin aven iti. Ezi amizir igiar nin amuimin otoghamim, a nin agharir guvimin tughav iti. A Ofirin kantrin golin asingizir korotiar aghuim arugha tughav iti. **10** Amizir igiar atrivimin ikiasava amim, ki datirighin a mikimasa. O guivim, ni kuarm atigh deragh nan migirigiaba baragh. Ni uan nguibamin gumazamiziba ko, nin afeziamin dipenimin itir darazi gin amadagh. **11** Ni kamaghin damuva atrivimin damazimin ganganir bar aghuim damuti, a nin gan ni gifuegham. A nin gumazir ekiam, ni an akaba baragh dar gin mangi. **12** Tairin kantrin gumazamiziba ni bagh bizir aghuiba inigh iziti, dagiar aviriba itir gumaziba, ni me ginighnighsi me uaghan dagiaba ni daningam. **13** Atrivimin amuir bar igiam, an akua itir danganimra ikia ganganiba bar dera. A korotiar me tret golin nuavigha kurkezim aru. **14** Korotiar an aruzir kam dirir bar aviriba iti, ezi me an akua atrivim bagha zui. A zuima an namakar amizir igiaba, me uaghan an akua zui. **15** Men naviba men derazi me bar akuegha ghua, atrivimin dipenimin aven zui. **16** O atrivim, ni datirighin otarir aviriba

ikiti, me nin inazibar danganiba inigh atrivibar ikiam. Ni me damighi me ziar ekiam iki, nguazir kamin gumazamiziba bar me gativagh men ganam. **17** Ki nin ziar ekiamin gun mikimti, gumazamizir gin otivamiba ni ginighnighvira ikiam. Eghiti dughiar gin izamiba, gumazamiziba zurara nin ziam fi mamaghira ikiam.

46 Kar Koran adarazir onger akam. Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazamiziba kemezi, me ighiar ziam “Amizir Igiaba,” an tiarimin a bange. God en danganir mogomemin min ikia, e akumakua deragha en gara, gavgavim zurarama e ganidi. Dughiar e osimtizi ekiabar aven itibar, a en akurvaghasa gara iti. **2** Mikimkiziba otivti, mighsiaba dipirighiri ongarir torimin magiriti, e atiatingan kogham. **3** Ongarim dikav pamten dipirighiri mangi mighsiabav soghti, da nuighnuigham, eghiti e akongan kogham. **4** Godin Nguibam, a Godin Bar Pin Itim ua bagh a ginaba, egha an aven iti. Ezi faner bar ekiar mam an torimin ivemarima, gumazamiziba dipar kam bagha bar akonge. **5** God Nguibar kamin aven iti, ezi Nguibar kam ikuvighan kogham. Aminim tighar tisi damuti, God an akuragham. **6** Kantrin aviribar gumazamiziba digavir kuram damigh uarira uariv sogham. Eghiti atriviba uan gumazamiziba ko bar iregham. Eghiti Godin tiarim ararimin min dagaraghti, nguazim puram ameregh magiram. **7** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti. A Jekopin God, a en danganir mogomem. **8** Arial Ia izi Ikiavira Itir God amizir bizibar ganigh. A nguazimin amizir biziba, ia dar gan digavir kurabar amuam. **9** A nguazimin oteyiba bar dar midoroziba agefi. Egha barir piba ko afuzibar suigha da apiragharigha, oraba aviba dagh arizi da isi. **10** A kamaghin migia ghaze, “Ia uarir asugh nimira iki. Egh deragh na ginofgh, ki guizbangira God. Kantriba bar nan ziam fi. Nguazir kamin itir gumazamiziba bar kamaghin mikim suam, Kirara ki ekeveghe bar pin iti.” **11** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an e ko iti. A Jekopin God, a en danganir mogomem.

47 Kar Koran adarazir onger akam. Kar gumazir onger akar kamin faragha zuimin onger akam. Ia gumazamiziba bar, ia God bagh bar akongegh, egh uan dafaribav sogh pamtem dimiva onger akabar amuva an ziam fi. **2** Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, an atrivir ekiamin ikia nguazir kam gativagha an gari. Kamaghin amizi, e bar an atiativaba an apengan iti. **3** God ikizir igharaziba bar me abirazi, e me gatifa. A Kantrin Igharazibar Gumazamizibagh amizi, me en apengan iti. **4** E Jekopin ovavir boriba, ezi God bar e gifonge. God Kenanin nguazim e bagh a ginabagha, a isa e ganingi. **5** God uan Nguibamin ghuavanangamin dughiamin, gumazamiziba bar akuegha tiariba akari, ezi sighabagh ivir gumaziba dagh ivi. **6** E God bagh ongiva an ziam fam! A an atrivim, e a bagh ighiabar amuva ziar ekiam a daningam! **7** God, a nguazimin itir gumazamiziba bar men atrivim. E a bagh ongiva an ziam fam! **8** God uan atrivir dabirabim gaperagha, nguazir kamin itir kantriba bar dagh ativagha dar gari. **9** Gumazamizibar gumazir dapaniba, me Abrahamin Godin gin zuir gumazamiziba ko uari akuvagh ikiam. Nguazimin itir atriviba bar men midorozir gumazibar oraba, da bar Godin biziba. Eghiti me bar an ziam fam!

48 Kar Koran adarazir onger akam. Kar Godin ziam fer onger akam. Ikiavira Itir God, ziar ekiam iti. E Godin mighsiamin ghuvanang, egh an nguibar ekiamin aven mangi an ziar ekiam pirafam. **2** Saionin Mighsiar kam, an gananim bar deragha bar pin mar iti. A notin amadaghan iti, ezi atrivir ekiamin nguibam an iti. Ezi nguazimin gumazamiziba mighsiar kam bagha bar ifonge. **3** God nguibar kamin ikia, midorozibar dughiaabar uan gumazamizibagh eghuva me akurvazima, me derivira iti. **4** Atriviba uan midorozir gumaziba ko uari akuva, Saionin nguibam ko misoghasa izi. **5** Me iza nguibamin gara atiatim men anadima, me agoava ara zui. **6** Me nguibamin gara

nighava agoa mizazim isi, mati amizim borim batasa mizazim isi. **7** Aminir ekiam aruem anadi naghin ikegha iza, Tarsisin nguibamin kuribagh asighasizi moghin, ni me gasighasikigh. **8** God fomira amizir bizibar akaba, e pura da baraki. E datirighin uan damazibar uan Godin Nguibamin ikia garima, a bizir kabagh ami. A Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin a uan nguibamin gara gavgavim isa a ganidima, a tugh gavgavigh, egh kamaghira ikiam. **9** O God, e nin Dipenimin aven ikia nin apangukuvir arazir kam ginighnighavira iti. **10** Nguazir kamin gumazamiziba bar fo, ni ziar ekiam iti. Egha me bar nin ziam pirafi. Ni arazir aghuim gamua gumazamiziba me gativagha men gari. **11** Saionin nguibamin aven itir gumazamiziba bar akongegh. Ni arazir aghuimra gin ghua gumaziba bar men araziba tuisi. Kamaghin Judan aven itir nguibabar gumaziba, me bar akongegh. **12** Ia Israelia, ia bar izi Saionin nguibam avinizr divazimin azenan daruva, an dipenir ruarir gumaziba iki ganamiba meng. **13** Ia Saionin nguibam avinizr divazim deragh an ganigh nighnizim inighiva, deragh an itir dipenir gavgavibar ganigh. Egh ia gin, deraghvira gin otivamin ovavibagh eghanam. **14** Ia kamagh me mikim suam, “Godin kam a en God, a zurara ikia kamaghira iti. Egh a zurara en faragh mangi tuavim en akakagham.”

49 Kar Koran adarazir onger akam. Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam. Ia bar moghira bizir kam baragh. Ia nguazir kamin itir gumazamiziba, ia bar kuariba arigh deragh nan akam baragh. **2** Ia gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba, dagiaba itir gumazamiziba, ko dagiaba puvatiziba, ia akar kam deragh a baragh. **3** Nan navir averiam nighnizir aghuir mam an dikafi. Ki nighnizir aghuir kam mikimti a fofozir aghuim ia daningam. **4** Ki faragh aghuzir akar tabav kemegh, gita misogh aghuzir akar kamin mingarim bangi ia mikimam. **5** Gumazir kuraba na ekiaruzi, ki dughiar kurabar ikia, egha dughiar kurar kabat atiatir puvati. **6** Gumazir bizir aviriba itir kaba, me uan bizibagh nighnigha uari uan ziaba fa migirigibagh ami. Ezi ki men atiatir puvati. **7** E fo, gumazitam uabi uan mikarzim givezeghan kogham. Egh a uabi uan ikirimirim giveti dogniatam God daningam kogham. Bar puvati. **8** Guizbangira, gumazimin ikirimirim givezamin ivezim, a bar pin ko. Gumazim angamira ikisi dagiaba God danighiti, God aneteghti an angamira dughiar ruarimin ikeghan kogham. Bar puvatigham. **10** E fofozir gumazamizibar garima, me uaghan ariaghiri. Ezi gumazamizir kuraba ko gumazamizironganiba, me uaghan ariaghiri. Gumazamizir kaba bar uan dagiaba ko bizir aghuiba ateghti, gumazamizir igharaziba da iniam. **11** Gumazamizir kaba faragha uari nguaziba iti. Datirighin matmatiaba men nguibar me zurara ikiamibar min ikiam. **12** Gumazimin ziar ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham. Puvati. E bar asizibar mirarama arimighiram. **13** Arazir kannang, a gumazamizir uarira uarigh nighnigha bizir aviriba itiba bativam. Gumazamizir kamaghin amiba me nighnizir aghuiba puvati, me bizir isir kaba bagh bar akuegh, uaghan kamaghiram ovengam. **14** God me amiseveghe ghaze, me sipsipbar min arighiri, Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibamin mangam. Eghiti ovevem me geghuv men garir gumazimin min ikiam. Me uan dipenir aghuiba ateghti, men mikarziba bar kurighireghti, me Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibamin ikiam. Eghiti amimzaraghan, gumazamizir aghuiba gumazamizir kabagh ativagh men ganam. (Sheol h7585) **15** Eghiti God nan akuragh ua nan ikirimirim givezeghti, Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibamin gavgavim ua nan suighan kogham. A ua bagh ua na iniam. (Sheol h7585) **16** Gumazitam dagiar aviriba inigh egh dipenir ekiatamin ingarigh ua bagh bizir bar aghuiba a darighiti, ni bizir kam ginighnigh osiman marki. **17** Ni fogha gifa, a gin aremegh bizir katam sara mangighan kogham. An bizir aghuir kaba, a ko Gumazamizir Oveaghueziabar Nguibamin mangighan kogham. **18** An angamira itir dughiam, a bizir kaba gara da bagha bar akonge. Egha bizir aviriba iniasa bar pamten ingarima, gumaziba a migia ghaze, “A gumazir bar aghuim.” **19** An aremegh uan inazir afeziaba ko, nguibar uam

aruer angazangarimin garir puvatizimin ikiam. **20** Gumazimin zir ekiam, an ovengamin tuavim apirighan kogham. Puvati. E bar asizibar mirarama arighiramin.

50 Asap onger akar kam osiri. Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ikiavira Itir God. An aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin itir gumazamiziba bar men dei. **2** God Saionin nguibamin ikia uan Dipenimin iti. Ngubar kam a bar deragha ganganir aghuim gami, Godin angazangarim Saionin otiva a gisiragha nguazir kam bar an ghu. **3** En God a izi, eghe a nimira izir puvati. Avir ekiam bizir aviribar isia an faragha izima, amozim ko aminir ekiam a sara izi. **4** An overiam ko nguazimin diazi, aning izi uaghan iki ganti, a guizin arazimin gin mangi uan gumazamizibar araziba tuisigham. **5** God ghaze, “Ia nan gumazamiziba, ia na bagh izi. Ia na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha gavgavim a daningasa, asizibav sogha ofa gami.” **6** Overiam uabi ghaze, Godin Araziba bar moghira dera. Guizbangira, a uabi guizin arazimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisisi. **7** God ghaze, “Nan gumazamiziba, ia oraghti ki mikimam. Ia Israelia, ki kotin aven tugh ia gasir akamin gun mikimam. Ki uabira God, ki guizbangira ian God. **8** Ki ofan ia amiba bagha ian atarir puvati. Ki ian garima, ia zurara nan damazimin ofa bagha amua avimin da tue da bar isia mighiri. **9** Ki ian divazibar aven ian bulmakaun apuriba ko memen apuriba inian aghua. **10** Guizbangira, ruarimin itir asizir atiaba bar nana. Mighsiaba bar dar itir bulmakauba, da bar vaghvagha nan asizibara. **11** Kuarazir mighsiabar itiba, ki vaghvagha dagh fo. Asiziba ko apizir tuzibar aven aruiba, da bar nana. **12** Mitirimin nan aghiti, ki dagheba bagh ian azaraghan kogham. Guizbangira, nguazim ko bizir an itiba, da bar nan biziba. **13** Ki ti bulmakaun tuziba api, o? Ki ti memen ghuzim api? Bar puvati. **14** “Kamaghin deragham, ia bar God minabagh. Kamaghin garir ofa ia a damu. Ki Godin Bar Pin Itim, bizir aghuir ia na daningasa mikemegha givaziba, ia da isi na daning. **15** Osimtizim ia bativamin dughiamin, ia nan dimti ki ian akuragham. Eghti ia nan ziam fam.” **16** God kamaghin gumazamizir arazir kurabagh amibav gia ghaze, “Ia tizim bagha nan arazir ki ifongeziba pura dar bori? Ian arazir kam tong ian akurazir puvati. Eghti tizim baghavira nan Akar Dikirizir Gavgavim purama a migei? **17** Ki ia akir ia mikimin ia aghuagha, nan akaba girakirangin ada arisi. **18** Ia okimakiar gumazibar gara me ko namakabagh ami. Eghe ia poroghamba uari bakia uari ko akuir gumazamiziba koma arui. **19** “Ia zurara akar kurabav ghia, ian mizeba ifavarim ataghazir puvati. **20** Ia uan aveghuaba girakirangin me migia, me isa kotiabagh arisi. **21** Ia bizir kabagh amima, ki akam akarigha bizitam migeir puvati. Ia ghaze, ki ti ia ko e magh ghue? Bar puvati. Ki datirighin ia isi kot datigh azenara ian guabar ian atariva akam ia gasam. **22** “Ia deraghviram oraghl! Ia gumazamizir akirim ragha na gasaraziba. Ia kamaghin damuti, ki ia gasighasighiti, gumazitam ian akuragh ua ia inighan kogham. **23** Gumazim a na minabi, mati a na bagha ofa gamua nan ziam fe. Gumazamizir nan akamin gin zuiba, ki men akuragh ua me iniam.”

51 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. Devit Batseba ko arazir kuram gamizi, Godin akam inigha izir gumazim Natan, iza akam a gasara. Ezi Devit uan arazir kuram ginighnigha igihar kam osiri. O God, ni uan apangukuvir arazimin gin mangi, egh nan apangukufigh. Ni apangukuvir ekiam kam nan iki, egh nan arazir kuraba batokegh. **2** Gumazamiziba rua ua zue moghin, ni na rueghti nan arazir kuraba mangighiti ki zueka. **3** Ki fo, ki arazir kuram gamigha gifa. Eghe arazir kurar ki amizir kam, ki a ginighnighavira iti. **4** Ki bar nirara, nin damazimin arazir kuram gami. Ni uan arazir aghuimin gin ghua na isa kot gatigha, nan arazir kuraba bagha ivezir kuram na ganingi. **5** Ki uan amebamin navir averiamin aven ikiavira itima, arazir kuraba nan iti. Arazir kurar kaba nan mikarizimin ikiavira itima nan amebam na bate. **6** Ki fo, ni kamaghin ifonge, ki uan nighnizimin aven nin guizin akamin gin mangam. Kamaghin,

ni uan nighnizir aghuim isi nan navir averiam datigh. **7** Ni hisopin ter aguar muziaritam inigh a isi dipam darugh, egh nan mikarizimin a kavamadaghti, ki nin damazimin zueka. Eghe na rueghti ki bar zuegh nir ghurgurimin min bar ghurgurika. **8** Bar guizbangira, ni bar na dikabiragha eghe nan arazir kuraba ikaragha gifa. Datirighin nan navir averiam deraghti ki bar akuegham. **9** Ni nan arazir kuraba ua dar ganam marki. Ni da batuegh ua adagh nighnighan marki. **10** O God, ni nan navir averiam damighiti a zuegh ua igiamin otogh. Eghti nin ifongiar aghuim nan aven iziti ki nirara ganam. **11** Nin Duam nan aven iti, ezi ni uabin boroghin na batuegh, na da uan duam inian marki. **12** Ni faraghavira ua na inizi ki ni bagha bar akonge. Ni datirighin bar akongezir arazir kam na daningigh. Ki nin akabar gin mangamin ifongiar kam, ni ua na daningigh. **13** Eghti ki gumazir arazir kurabagh amiba nin akamin me mikimam, eghti me ni bagh izam. **14** O God, ni nan Akuravazir Gumazim, kamaghin ni nan akuraghti, ki uan arazir kurar kam bagh ovengan kogham. Kamaghin amizi, ni nan akurazir bizir kam bagh, ki pamten ighiabar amuam. **15** O Ekiam, ni nan akuraghti, ki deragh eghghanibagh fogh nin ziam fam. **16** Ki fo, ni kamaghin aghua, ki asizim inigh izi ni bagh an ofa damuam. Ki ofa damusi asizim misuegh a tuaghti, a bar isi mighiran ni aghua. **17** O God, ni kamaghin ifonge, ki ofan min bar uabi abiragh bar nin apengan ikiam. Gumazamizir uari abira navibagh iziba, ni akirim ragha me gasir puvati. **18** O God, ni uan ifongiamin gin mangi Saionin gumazamizibar akuragh, egh Jerusalemin nguibamin divaziba uam adar ingarighiti da tuifigh. **19** Dughiar kamin me ofan aghuir nin damazimin deraziba ko, asizim tuaghti a bar isi mighirighamin ofa, me da isi ni daningam. Me uan bulmakaun apuriba inigh nin ofa gamir dakozimin izi ni bagh dar ofa damuam.

52 Devit igihar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. Idomian gumazim Doek, Solin dipenimin ghugha ghaze, Devit Ahimelekin dipenimin ghu. Dughiar kamin Devit igihar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O gumazir ekiam, ni manmaghsua uabi fa, arazir kurar ni Godin gumazamizibagh amiziba bagha bar akonge? Godin apangukuvim men ikia mamaghira iti. **2** Nin mizem resan min bar ghumigha ifavaribagh ami da otifi. Dughiar bar zurara ni gumazamizibagh asighasighasa migei. **3** Ni arazir aghuim bar an aghuagha arazir kuram baghavira ifonge. Ni guizin akam gifongezir puvatigha, ifarasa bar ifonge. **4** Ni ifarir gumazim! Ni uan akamin gumazamizibagh asighasighasa bar ifonge. **5** Ni orakigh, God bar ni gasighasighiti ni ikuvigh kamaghira ikiam. A nin dipenimin nin suiragh ni batuegh bar ni agivaghti, ni ua nguazir kamin ikiam kogham. **6** Godin gumazamiziba kamaghin nin ganigh atiatingam. Me nin ingariva aki kamaghin mikimam, **7** “Ia gumazir kamin gan! Gumazir kam God a geghuv egh deragh an ganam an aghua. A uan dagiaba ko bizir aviribagh nighnigha ghaze, an arazir kuraba an akuraghti a deragh ikiam.” **8** Ezi ki, olivin tememin min Godin Dipenimin aven tughav ikia deravirama aghui. Ki nighnizir gavgavim an apangukuvir arazimin iki mamaghira ikiam. **9** O God, ni nan akurazi ki zurara ni minabivira ikiam. Ki gumazamizibar damazibar nin ziam fi kamagh mikim suam, “God arazir bar aghuimin na gami.”

53 Devit onger akar kam osiri. Kar onger akar kabar faragha zuir gumazimin onger akam. A gumazamizibav kemezi me Mahalatin tiarimin igihar kam bange. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Gumazamizir onganiba uan navir averiabar aven nighnigha ghaze, “God itir puvati.” Gumazamizir kaba me bar gumazamizir kurabara. Me bar moghira arazir aghuitam gamir puvati. **2** God uan Nguibamin pin ikia nguazimin itir gumazamizibar gari, men tav ti nighnizir aghuim ikia a gifogghasa ahuri, ti puvati. **3** Me bar tuavir aghuim ataki. Me bar moghira ikuvigha magh gari. Men tav arazir aghuitam bar a gamizir pu. Bar puvati. **4** God kamaghin migia ghaze, “Gumazamizir arazir kuram gamiba, nighnizir

aghuitam men itir puvati. Me bret apava anegevi moghin, me nan gumamaziziba a gefi. Egha me tong na ko migeir puvati.” **5** Gumamazizir kamaghin amiba atiatir bar dafam me bativam. Fomira atiatir kamaghin garitam me batozir puvati. Guizbangira, God bar uan gumamazizibar apanibar aghua. Me ariaghirezi, a men aghariba tintinibar da kavkinizi, da irezi, me bar aghumsiki. Kamaghin, a bar me gafiragha gifa. **6** Ki kamaghin ifonge, Israelian akurvaghamin gumazitam Saionin nguibamin ikegh azenan izi. God uan gumamazizibar akuraghti me deravira ikiti, Jekopin ovaviba bar akuegham. Guizbangira, Israelian naviba deragham.

54 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami. Sifa ghua Sol migia ghaze, Devit men tongin modoghav iti. Ezi Devit dughiar kamin ighiar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O God, ni uan ziar gavgavimin nan akuragh gumazir kurabar dafaribar ua na inigh. Ni uan gavgavir bar ekiamin nan akuraghti, ki firighirika. **2** O God, ki ni ko migei, ni na baragh. Ni kuarim atigh nan migirigiaba baragh. **3** Nguibar igharazibar gumaziba na misoghasa izegha gifa. Gumazir igharaz darazigh asighasiziba, me na misueghti ki aremeghasa. Gumazir kaba kamaghin nighnisi, God a pura bizim. **4** Bar guizbangira, God uabira nan akurvasi. Ekiam nan akurvazima, ki deravira ikia, angamira ikiavira iti. **5** Nan apaniba, God mar mizazim me gasi. Egh arazir kurar me na gamiba, a maghira da otevinigh da isi me gasegh. Ni mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati. Egh kamaghira, ni bar nan apaniba agivaghham. **6** O Ikiavira Itir God, ni bar derazi ki ni minaba. Ki uan ifongiamin ni bagh ofa damuasa bar ifonge. **7** Ni nan akurazima, osimtizir na bativiba, tam na abirazir puvati. Ki nin gari, ni nan apanibagh bar me gasighasiki.

55 Devit ighiar kam osiri. Kar onger akabar faragha zuir gumazimin onger akam. A gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam bange. Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil. O God, ki ni ko migei ni na baragh. Ni uan kuarim dukuaghian marki. **2** Ki ni ko migeir migirigiaba, ni deragh da baregh, egh uamateghe da ikaragh. Osimtizir kam bar na gasighasighasava ami. **3** Nan apaniba na gasighasighasa pamtem migei. Gumazir kurar kaba na abiri, ezi nan navir averiam derazir puvati. Me osimtizir aviriba na garigha puvira nan atara, bar nan apanim gami. **4** Bizir kam na gami, nan navim bar na baseme. Ezi ki bar atiatigha aremeghasava ami. **5** Atiatim bar puvira nan anadima ki agoa nizima, atiatim bar na avara. **6** Ezi ki ghaze, “Ki kuarazir bunbamin min aviziba ikiti deragham. Ki danganitamin mangi iki avughisi, mighegh an mangam. **7** Ki mighegh saghon mangi, gumamaziziba puvatizir danganimin avughisi ikiam. **8** Ki zuamira mighegh mangi ua bagh danganitamin apigh, egh uabi modogh aminir ekiam ko amozim gitagham.” **9** O Ekiam, ki gari, gumamaziziba nguibar ekiamin aven midoroziba fora dagh ami da otifi. Kamaghin ni nan apanir kabar mizebar amighi, da osemeghti me deragh bizibav kiman gagh. **10** Arueba ko dimagaribar me nguibar ekiamin divazir gavgavibagh isin arui. Nguibar ekiamin gumamaziziba arazir kurar aviribagh amua osimtizibagh ami. **11** Nguibar ekiam kamin aven an danganiba bar, gumamaziziba tintinibar uari gasighasighasava amua, arazir igharazibagh ami da otifi. Tuavir miriaba ko biziba amaga dagh ivezir danganiba bar, gumaziba gumazir igharazibav gia me abira, ifara pura men biziba isi. **12** Nan apanitam akar kuram na mikemeghti, ki pura uabi abiragh purama an akamin osimtizim ateram. Gumazir ki fozitam akatam na gasi na mikimti ki uabi isiva an modoghham. **13** Ezi nirara, ni bar nan namakamra. Nirara, ni nan roroamra, egha bar nan boroghira iti. Egha nirara ni arazir kurar kabar na gami. **14** Ga fomira uaning ko aruava bizibar uaning migia, gumamazizir igharaziba ko Godin Dipenibin zui. **15** Arazir kuram bar nan apanibar naviba ko dipenibagh izifa. Kamaghin

amizi, me zuamirama arimighiregha si ki ifonge. Me angamira itir dughiamin, me Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi. **(Sheol h7585)** **16** God nan akuraghasa ki an dei. Eghti Ikiavira Itir God, nan akuragh ua na iniam. **17** Mizaraziba ko aruer ariziba ko dimagaribar, ki uan osimtiziba bagh a ko mikimiva arangti a na baragham. **18** Gumazir aviriba na ko misosi, ezi ki osimtizir ekiatam uan mikarzinim a inizir puvati. God bar deraghavira nan gara uamateghe na inigha izi. **19** Bar fomira, God atirivimin iti, egha datirighin atirivimin ikiavira iti. (Ighiam gamua an suiam atugha avughsegha ua ighiam gami.) Gumazir Godin atiatir puvatiziba, me uan arazir kurabagh ighan aghua. Kamaghin amizi, God uabi nan anzangisizim baregh, egh midorozimin apaniba abiragham. **20** Nan namakam, a uan namakabara misosi. Egha me ko fomirama amizir akar dikirizim abiki. **21** A uan akamin, akar isingtizibar na migei, egha nan apanim gamuavira iti. A uan akamin na ko navir amirizimin ikiasa migei. Ezi mizer otevir a migeiba, da mati midorozir sabar ghumtuzimin min na aghori. **22** Osimtizir ni aterir kaba bar, ni da isi Ikiavira Itir Godin dafarin datigh, eghti an ada ater gavgavim ni daningam. Gumazir Godin damazimin deraziba, a me ateghti bizitam me gasighasighan kogham. **23** O God, gumazir gumazibav sozi me ariaghiriba ko, gumazir ifariba, me uan igiabara ikivira ikiti, ni me batueghti me mozir bar konimin magirigh bar ovengegh. Eghti ki uabi nighnizir gavgavim nin iki mamaghira ikiam.

56 Filistiaba Getin nguibamin Devitin suirazi, Devit ighiar kam osiri. Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. Gumazir onger akabar faragha zuim, a gumamazizibav gei me tiarir kamin gin ghua ighiam bange, “Kuarazim temer saghon itim gaperaghav iti.” O God, ni nan apangukfigh. Gumaziba zurara na misogha nan agintisi. Me dughia bar zurara arazir kurabar na gami. **2** Nan apanir kaba kamaghin ami, me mizaraghara na ko misogh mangi guaratighin givaghham. Gumazir bar aviriba uari fa nan apanim gami. **3** O God, ki atiatir dughia bar, ki nighnizir gavgavim nin ikivira ikiam. **4** Ki Godin akam fa, egha nighnizir gavgavim Godin ikia atiatir puvati. Gumazir kinitam, arazir manatamin na damuam? Puvati. **5** Dughia bar, bizir ki amiba nan apaniba dagh asighasisi. Egha zurara na gasighasighasa tuaviba buri. **6** Me na misueghti ki aremeghasa uari akuva, nan tuaviba isa mogav irang, nan daroribar nan akuvamadi. **7** O God, ni men arazir kurar me amir kaba bagh arazitam men akaghi. Ni uan aningagharim akagh egh gumazir kaba bar me agifagh. **8** Ni na gifo, ki osimtiziba aterava ariti. Ni nan temerir irir kaba, ni bar ada mengegha uan akinafarimin ada osiri. **9** O God, ki kamaghin fo, ni na baghavira iti. Egh ki nin dimamin dughiamin, ni nan apanibar amighi me aregham. **10** Ki Godin akam ginighnigha a fe. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin migirigiaba pirafam. **11** Ki nighnizir gavgavim Godin iti, kamaghin, ki bizitamin atiatir puvati. Gumazir kinitam arazir manatamin na damuam? Puvati. **12** O God, bizir ki fomira damuasa ni ko akam akirizim, ki a damuam. Ni nan akurazi ki ovengezir puvati. Ni nan akurazi ki asaghpora irizir puvati. Kamaghin amizi, ki dughia bar zurara ni ko duru, nin anganzangarimin aven duru mangivira iki ovegham. Egh bizir ni amizir kaba bagh ni minabiva ofa isi ni daningam.

57 Devit Solin aravghugha dagiar torir mamin ikia ighiar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, “Gumazitam gasighasighan marki.” Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. O God, ni nan apangukfigh nan akuragh. Ki nin boroghira ikia bar deragha iti, mati tuarir nguziba uan amebamin avizibar apengan modoghav ikia deraghavira iti. Ki kamaghira deravira iki mangiti, bizir na gasighasighamin kaba mangi givaghham. **2** Godin Bar Pin Itim, a God, ki uabin akurvaghasa an dei. Bizir ki oteveziba, a bar ada isa na ganidi. **3** God uan Nguibamin iti, ezi ki a ko migeir migirigiaba, a da baregh nan akuragh ua na iniam. A gumazir na gasighasighamba abinigh egh ua na iniam. (Ighiam gamua an suiam atugha

avughsegha ua ighiam gami.) God bar nan apangkuvigha mikemezi moghira, a zurara uan akamin gin ghua bizibagh ami. **4** Nan apaniba bar na okarizi ki men torimin akui. Me laionbar min gumazibar amasa men atariba baribar min bar ghumi. Ezi men mizeba sabar ghuntizir pumuning itimin min bar ghumi. **5** O God, ni overiamin uan gavgavim akaghti, nguazimin gumamaziziba ganigh fogh suam, nin gavgavim bar ekeveghe me gafiragha pin iti. **6** Nan apaniba nan suighasa na bagha ivem agura. Mati gumazim asizir atiamin suighasa azuazim agura. Ki magiramin mozim, me tuavir ki zuimin an okorezi osimtizir ekiam nan iti. Ezi puvati, me atamakuigha uari torir kam giraghue. **7** O God, ki uan navir averiamin nighnizir gavgavimra nin ikia, egha nighnizir igharaziba ua nan puvati. Ki gitabav sogh nin ziam famin ighiabar amuasa. **8** Ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham. Eghti dar ararer aghuim otivti aruem bigh anangam. **9** O Ekiam, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ni minamam. Gumamaziziba bar moghira oraghti, ki nin ziam fi ighiam bangam. **10** Ki fo, ni en apangkuvir arazim, a bar ekefe, egha overiamin ababaninmin tu. Ni zurara amir arazir aghuir kaba e da meng mangiti, da mangi overiamin ghuariabar suiragham. **11** O God, ni overiamin uan gavgavim akagh. Eghti nguazimin gumamaziziba ganigh fogh suam, nin gavgavim bar ekeveghe me gafiragha pin iti.

58 Devit ighiar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki." Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. Ia gumazir dapaniba, ia kotiarbar deragha biziba baragha dav gei, o? Ia gumamazizibar migirigiaba deragha da baragha da tuisisi, o puvati? Ti puvati. **2** Ian nighniziba arazir kurabara damuasa dikafi. Ia nguazimin gumamazizibagh asighasighasiviram ami. **3** Gumazir arazir kurabagh amiba, me mangamin tuavim ataki. Men amebaba me batezir dughiamin ikegha iza datirikin, me ifaravira iti. **4** Men migirigiaba mati, kuruzimin aven itir imezir kuram dagh izifa. Egha me kuruzimin min, uan kuarir toribav konegha biziba barazir puvati. **5** Kuruziba oraghti, gumazim marvim giviti, kuruzir kaba dikavigh ighiam. Gumazir kurar kaba, me kuruzir mariviba barazir puvatzibar min ami. Marvibagh ivir fofozir gumazim marvim giviti, kuruzim oreghan kogham. **6** O God, ni arazir kurabagh amir gumazir kabagh asighasikigh. Ikiavira Itir God, me laionin misozibar min ikia puvira misosi. Ni men ataribav sogh, bar da apirarigh da asigh. **7** Ni me damighti, me dipam nguazimin aven uaghiri moghin mangi pura puvatigh. Ni me dikabinti, me gumazim grazim dikabiri a uaghira midii moghin me misingigh. **8** Ni me damuti, me demdembar min arimighiregh puvatigh. Ni me damighti, me borim amebamin navir averiamramma aremezi moghin iki. Egh amebam gin a bategti an aruemin ganighan kogham. **9** Gumazim temer muziarim vorogharama anetuzi moghin, God bar zuamira me gasighasigham. Me angamira ikiavira itima, God men aningaghegha bar moghira me agifa. **10** God, gumamazizir arazir kurabagh amibagh asighasigham. Eghti gumamazizir aghuiba arazir kamin ganigh bar akuegh, gumazir kurabagh ghuzibar uan dagariba ruam. **11** Gumazir igharaziba uaghan ganigh fogh suam, "Bar guizbangira, gumazir aghuiba me ivezir aghuim isi. Bar guizbangira, God ikia kotin aven nguazimin itir gumamazizibar araziba tuisisi."

59 Devit ighiar kam osiri. Atrivim Sol, Devit misuegti an aremeghasa, gumazir maba angangzi me an dipenimin zui. Ezi dughiar kamin, Devit ighiar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki." Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. O nan God, ni nan apanibar dafaribar ua na inigh. Egh deragh nan ganti, me na gasighasighan kogham. **2** Ni gumazir arazir kurabagh amibar dafarimin ua na inigh. Ni gumazir na gasighasigh na misuegti ki aremeghamibar dafaribar ua na inigh. **3** Ni gan, gumazir kurar misoziba na misuegti ki aremeghasa, uari

akuvagha zuamira ghua uan danganibar mueghav ikia na bagha gari. O Ikiavira Itir God, ki arazir kuratam gamizir puvati. **4** Guizbangira, ki osimtiziba puvati. Ezi me na misoghasa ivemara ghua uan danganibar ikia, na bagha gara iti. Ni uan danganim ategh dikavigh izi nan gan nan akuragh. **5** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God. Ni dikavigh zuamira izi ivezir kuram isi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar aning. Gumazir uan namakaba isa apanibar dafaribagh ariziba, ni men apangkuvan marki, ni bar me gasighasikigh. **6** Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha, afiabar min aroava nguibamin azenan arui. **7** Ni men akar otuaria baragh, men migirigiaba mati midorozir sabamin min bar ghumi. Me ghaze, "Tina e baregham." **8** O Ikiavira Itir God, ni dibovir akabar gumazir kurar kabav kimiva, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar men ingarvaki. **9** O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari. Nirara ni nan danganir mogomem. Kamaghin, Ki ni baghavira gara iti. **10** Nan God apangkuvim nan iti, a izi nan akuragham. A nan apaniba abinamin dughiam, a nan amamangatighi, ki iki men ganti, a me gasighasigham. **11** O God, ni me misuegti me arimighiran marki. Ki kamaghin aghua, nan gumamaziziba bizir ni amir kam bakinighnigham. Ni uan gavgavimin me abinigh egh pura tintinibar me aghamsikigh. Ekiam, ni en oramin min itima, e nin aven modi. **12** Me zurara arazir kurabar amusi mikim uari fiti, ni azuazim asizimin suirazi moghin men suiragh. Me nin ziam akar kurabar a migia egha zurara ifari. **13** Kamaghin amizi, ni uan aningagharimin men akagh me misuegti me arimighiregh. Ni men tav ateghti a ikian marki, ni bar me kuvaremegeh. Ni kamaghin damighti, nguazimin gumamaziziba bar fogham, ni jekopin ovavibar God. Ni uaghan nguazimin gumamaziziba bar men atrivim. **14** Me dimagaribar ua nguibar ekiamin izegha, afiabar min aroava nguibamin azenan arui. **15** Me afiabar min, damisi dagheba buri daru, egh damegh izivaghan kogh, me puvira dapuriva arangam. **16** Osimtizir bar aviriba faragha na bativizi, ni nan divazimin min iti. Ki nin aven modogha itima ni bar deragha nan gari. Kamaghin, ki mizarazibar vaghvagh nin gavgavim ko apangkuvir arazim ginighnigh, ighiabar amu nin ziar ekiam fam. **17** O God, nirara ni gavgavim na ganiga deragha nan gari. Nirara ni nan danganir mogomemin min ikia, egha bar nan apangkufi. Bizir kaba bagha, ki ighiam bangi nin ziam fasa.

60 Devit ighiar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Akar Dikizir Gavgavimin akimarir aghuim." Ighiar kam kamagh en sure gami. Bar fomira Devit Sirian gumaziba ko misosi, kar Mesopotemian nguazim ko Soban kantrin adarasi. Ezi Joap uamategha izegha Idomin kantrin ghua Danganir Zarir Amangsizir Avirim Itimin ikia, me misogha men 12,000pla gumazibav soghezi me ariaghire. Dughiar kam Devit ighiar kam osiri. Onger akar kabar mam, me ziam Miktam, a garisi. O God, ni akirin ragha e gasaragha uam en garir puvatizi, en apaniba e misogha e abira. Ni adarin en ikia kamaghin ami, ni datirighin uamategh izi en akuragh. **2** Ni Israelin nguazim gamizi mikimkizim a batoozi a tongira bigha torir bar ekiam iti. Ni a gamizi a bigha akar pumuning iti. Kamaghin, ni uam an akuamning inigh aning dukuaghti a ua gavgafigh. **3** E nin gumamaziziba, ni osimtizir aviriba e ganing, mati ni wainin onganim e ganidima, e anepava ongani. **4** Ni nir avizitam fegh ghuavanaboghti, nin atlatia nin apengan iti darazi an ganigh fogham. Eghti men apaniba men agintighi, me ari izi nin nir avizim batogh an apengan deragh ikiam. **5** Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa, ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh. Ni en azangsizim baragh! **6** God uan Dipenimra ikia ghaze, "Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa. Ki datirighin Sekemin nguibamin nguazim ko Sukotin danganir zarim abigh, egh uan gumamazizibar aningam. **7** Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana. Ezi Efraimin nguazim a nan midorozir dapanir asuamin min iti. Ezi Judan nguazim mati nan atrivir fidizim. **8** Moapin kantri, a nan itarir

dipar ki ruemin min iti. Idomin kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti. Ezi Filistiaba, ki midorozimin me abiragha bar akuegha pamten dei.” **9** O God, tinar na inigh gavgavim itir nguibar kamin aven mangam? Tina nan faragh mangiti, ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam? **10** O God, ni akirimir ragha e gasaras ti? Ni ti en midorozir gumazibar akurvaghan aghua? **11** O God, gumazibar gavgavibar akurvazim a pura bizim. Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham. **12** E fo, Godin akurvazimra, e uan apanibav sogh me abinigham. A uabi en apanibav sogh me agivagham.

61 Devit ighiar kam osiri. Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kimti me ighiam bangam. O God, ni kuarim atigh nan dmiandim baragh, ki ni ko migeir migirigiaba ni deragh da baragh. **2** Ki uan nguibamin saghon iti, ezi nan navim bar osemi. Ni nan akurvaghassa ki nin dei. Ni na inigh mangi dagiar gavgavimin aven na modoghti, nan apaniba na gasighasighan kogham. **3** Nirara ni nan divazir bar gavgavimin iti, ezi ki an modima, nan apaniba na abinamin tuaviba puvati. Nirara dipenir ruarir gavgavimin min bar deragha nan gara na geghufi. **4** Nan ifongiam kamakin, ki zurara nin dipenimin iki mamaghira iki mangi ovegham. Ki, tuarir nguziba uan amebamin avizimin apengan ikia deragha iti moghin, ki nin apengan bar deravira ikiasa. **5** God, ki ni ko kam akirigha mikemezir biziba ni da baregha gifa. Gumamazizir nin atiatia nin ziam feba, ni bizir aghuiba me ganidi. Arazir kamra ni uaghan bizir aghuiba na ganidi. **6** Ni atrivim ateghti, an azenir aviribar angamira ikivira iki. Ni aneteghti, a dughiar ruarimin nguzamin ikegh. **7** O God, ni aneteghti a nin damazimin dughiar ruarimin atrivimin iki. Ni bar a gifongegha mikemezi moghira deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir puvati, kamaghira ni bar deragh a geghuv an gan. **8** Ni kamaghin damuti, ki dughiaabar zurara akar faragha ni ko dikirizibar gin mangi, zurara ighiaba bangi nin ziar ekiam fam.

62 Devit igiar kam osiri. An onger akar kabar faragha zuir gumazim Jedutun ginighnigha, onger akar kam osiri. Godra, ki nighnizir gavgavim an ikia a baghavira mizua iti. Anarira, a nan akurvazima ki angamira ikivira iti. **2** Godra, a nan dagiamra, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi. A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki akongan kogham. **3** Ia dughiaaba manmaghin, na gasighasighasa na bagha izi? Ia ghaze, ki divazir ghurimin min irigh bar dipirighiregh bar givagham. **4** Ki ziar ekiam iti, eghti ia na abiragh nan ziar ekia kam gasighasighasa. Ia ifavarir arazim bar a gifonge. Ia uan akabar God deragh na damuasa ia a migei, ezi ian navir averiaba ghaze, “God a gasighasikigh.” **5** Ki nighnizir gavgavim Godra ikia a baghavira iti. Anarira deragha nan garima, ki angamira ikivira iti. **6** Godra, a nan dagiam, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi. A nan divazir gavgavimin min iti, ezi ki akongan kogham. **7** God uabira nan akurvagha ziar ekiam na ganidi. A nan dagiamin min itima, ki an aven modi. **8** Nan adarasi, ia zurara nighnizir gavgavim Godin iki. Egh osimtizir ia itiba ko nighnizir ia itiba, ia bar da isi a daning. E ia a bagh mangi an aven mongegh deraghvira ikiam. **9** Gumazir kiniba mati, aminim pura akamin otiva zui. Gumazir ziaba itiba, me uaghan pura biziba. E men osimtiziba tuisigh fogham, me guizbangirama osemi ti. Men osimtiziba akamin otivir aminim ko magh ghue. **10** Ia midorozir arazim ko okimakiar arazim kamaghin aning ginighnighan marki, “Aning dera, aning e damighti e dagiar aviriba ikiam.” Ian dagiaba ko ian biziba bar avirasemeghti, ia kamaghin mikiam marki, “Bizir kaba darara en gavgaviba.” **11** Nan orarazim, God dughiar aviribar kamaghin migei, “Ki God, ki gavgavir ekiam iti. **12** Ki zurara gumamazizibar apangkufi. Ekiam, ni gumamaziziba amir ingangariba baghvira ivezim isi me daningam.”

63 Devit ghua Judan Distrighin aven itir gumamaziziba puvatizir danganimin ikia, igihar kam osiri. O God, ni nan

God, ki nin ganasa ni baghavira mizua iti. Ki mati, dipaba puvatizir danganimin ikia dipam bagha ariaghiri moghin, nan duam ni ko ikiasa ifongezi, ki bar uabi isa ni ganingi. **2** Ki nin Dipenimin aven nin ganasa ifonge, ni uan gavgavim ko ziar ekiam nan akaghassa ki ifonge. **3** Nguzar kamin ikirimirim a dera, ezi nin apanguvir arazim a gafiragha bar moghira dera. Kamaghin, ki nin ziam fe. **4** Ki angamira ikivira iki, ni minabiva nin ziam fivira ikiam. Ki uan dafariba fegh ghuanabogh ni ko mikiam. **5** Nan duam bar deraghavira ikia mati, gumazim dagher aghuiba amegha bar ikiri. Kamaghin, ki bar akuegha nin ziam fa ighiabagh ami. **6** Ni dughiaabar zurara nan akurvasi. Ezi ki dimagaribar uan misiam girighav ikia nirara nighnisi. Ki tuarir nguzim uan amebamin avizimin apengan iti moghin, ki bar nin boroghin ikia, bar akuegha ighiabagh ami. **8** Nan duam ni ko poroghav iti, ezi nin agharim deragha na avara. **9** Gumazir na misueghti ki aremeghasava amiba, me Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mangam. **10** Me midorozim damu an aven oveghti, afiar atiaba men mikarizibar amam. **11** Eghti Atrivim God bagh bar akuegham. Gumazir Godin ziam dibora a koma akam akiriziba, me an gin mangi bar akuegham. Gumazir ifariba, God men akabar kumighiti me mikiam kogham.

64 Devit onger akar kam osiri. Kar gumazir onger akabar faragha zuimin ighiam. O God, gumazir kuraba na gasighasighasava ami, ezi ki osimtizir bar ekiamin aven iti. Ni nan migirigiam barakigh, eghti me na misueghti ki ovengan kogham. **2** Gumazir kuraba modogha uari akuvagha na misogh na gasighasighasa akabav sosi. Kamaghin, ni deragh na geghuv na modoghti me na gasighasighan kogham. **3** Me migeir migirigiaba bar ghumigha midorozir sabamin min nan mikarizim aghori. Men akar kuraba nan akuighav iti, mati gumazim igharazitav gasasava barir pim ana akuighav iti. **4** Me atiatir puvatigha mongeghav ikia, akaba gumazir aghuibagh asa me migei. Kamaghin me bar zuamirama asi. **5** Me gumaziba bagh azuazim aguaraghti a men suighasa me uariv gei. Me arazir kurar kam damuasa nimira uarira uariv gia, gavgavim uari ganiga ghaze, “Tina e gifogham?” **6** Me arazir kurabar amuasa kam misuegha givagha ghaze, “E arazir kuram damuasa nighnizir aghuir mam batogha gifa. E damuasa amir bizir kam, gumazitam bar a gifozir puvati.” Guizbangira, e gumazibar nighniziba ko navir averiabagh fozir puvati, da bar modo. **7** Me kamaghin damuti God uan barimin me gaseghti, me zuamira duar ekiam inigham. **8** Me gumazir igharazitagh asighasighasa migei, kamaghin God meraram asighasigham. Eghti gumaziba men gan beniba aku men ingariva akam. **9** Gumamaziziba bar Godin atiatingam. Egh God amizir bizir kam mikim zurara a ginighnigham. **10** Gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me Ikivira Itir God bagh bar akongegh a bagh mangi bizir kurar kamin modogham. Gumamazizir navir aghuiba itiba, Ikivira Itir Godin ziam fam.

65 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha onger akar kam osiri. O God, e Saionin nguibamin mangi nin ziam fam. Egh fomira ni ko kam akirizir bizir kabar amighiti, da guizbangirama otivigham. **2** Ni guizbangira en migirigiaba barasi. Kamaghin, e gumamaziziba bar moghira ni bagh mangam. **3** E uan arazir kuraba bagh ni bagh mangam. E arazir kurabar osimtiziba e abirima e bar iraghue, ezi nirara en arazir kuraba gin amadi. **4** Gumamazizir ni uan Dipenimin ikiasa misevegha inigha ghueziba, me bar akongegh. **5** Nin Dipenir kam, bizir bar aghuir aviriba an iti. Kamaghin, e nin Dipenimin gumamaziziba uari akuvi naghin iki, navir amirizim ikiam. **6** O God, ni en akurvasi. Ni en azangsisiba baragha ingangarir bar ekia aghuibagh ami. Gumamazizir nguzar kamin saghuaiamin itiba, me nighnizir gavgavim nin iti. Men marazi uaghan ongarir bar ekiamin vongin saghon ikia, nighnizir gavgavim nin iti. **6** Ni uan gavgavimin mighsiabagh amizi, da otivigha uan danganibara iti. Nin gavgavir kam bar moghiram ekefe. **7** Ongarim dikavima,

nirarama a migeima, an aghumra irighav ikia dipiraghirir puwati. Ni gumamaziziba midorozibagh ami da gefi. **8** Gumamaziziba bizir kabar gara bar nin atiatingi. Me aruam anaga uaghiri naghin bizir ni amir kabar gara, ni bagha bar akongegha, pamten diava arai. **9** Ni nguazim damuti a deravira ikiasa, ni amozim amadima a izi. Ni nguazim gamima a deravira itima, dagheba a gisin deraghaviram aghui. God, nin Fanem dipaba bar a gizivazi, a ivemara ghua danganibar ghuaghira datir puwati. Arazir kamin, dagher aviriba nguazir kamin ofiti. **10** Ni amozir aviriba amadima, da azenibagh izi, ezi dipam nguazimin aven ghuaghiri. Dipam nguazim gami an amiraghirizi dagheba deraghaviram aghui. **11** Ni danganir manamin iti, dagher aghuiba danganir kamin iki bar avirasemegham. Ni bar en deragha daghebagh amima, da otiva bar aviraseme. **12** Danganir dadaba itiba, bulmakauba ko sipsipba dagh izefi. Azenir aviriba mighsiabar ikiti, mighsiaba bar akongegh. **13** Danganir dadaba itiba, sipsipin bar aviriba iti. Danganir zarir mighsiabar tongin itiba, witba bar dagh izifa. Bizir kaba bar moghira gumazir God bagha bar akuegha an ziam febar min damuam.

66 Gumazir mam, gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha igihar kam osiri. Ia nguazimin itir gumamaziziba bar, God bagh pamtem dimiva bar akongegh an ziam fi. **2** E ighiaba bangi an ziar ekiamin gun mikim, an ziar ekiam fiti, a bar pin iki. **3** E Godin mikim suam, “Bizir ni amiba da bar dera. Nin gavgavim bar moghiram ekefe, ezi nin apaniba bar atiatigha, nin damazimin uan teviba apiri.” **4** Nguazimin gumamaziziba bar nin ziam fava, ighiabagh amua ziar ekiam ni ganidi. **5** Ia izi God amizir bizibar ganigh. A gumamazizibar tongin bizir bar ekiabagh ami. **6** An ongarim gamizi a dakezi, nguazir midiarim otozi, en ovaviba puram a gisin arua dipam abigha ize. Me iza vingin otivigha, bizir an amizir kam bagha bar akonge. **7** A gavgavir bar ekiam ikia, atrivimin ikia mamaghira iti. A kantribar gumamaziziba amir ingangariba, a bar deragha dar gari. Gumazir akaba batoziba uari fan marki. **8** Ia bar moghira izi, e uan Godin ziam fam. E an ziam fiti gumamaziziba bar e baragham. **9** A bar deragha e geghuva en garima e angamira ikiavira itima, arazir kuram e abirazir puwati. **10** Gumazim avimin silva tuagha an kuraba isa da makuri da bar zuezi moghin, e osimtiziba ateri, God en gara e tuisigh foghasa, e gavgavis o puwati. Egua tuavir kamin an e gamizi, e zue. **11** Ni osimtizir ekiaba e gariki, mati ni e bagha azuaziba guizi e dar aven ghue. **12** Ni en apanibar amamatangizi, me e dikabiragha bar e righiriki. E mati avim ko dipam e avarazi, e aningin tongin arui. Ezi ni datirighin e ingha danganir aghuimin ize. **13** Osimtizim faragha na batози, ki ni koma akam akira ghaze, ki asizir avimin tue bar isa mighirizim isi, ofan min ni daningam. Ki datirighin akar dikirizir kamin gin mangi, nin Dipenimin mangi ofan kam damuam. **15** Ki asizir mikarziba sara itiba inigh izi, ofan min da isi ni daningiva, da tuegti da bar isi mighiram. Ki sipsipin apuriba tuegti, ofan kamin mughurir aghuim nin mangam. Ki bulmakaan apuriba ko memeba inigh izi ni bagh ofa damuam. **16** Ia gumamazizir Godin atiatia an apengan itiba, ia izi nan akam baragh. God nan akurvaghassava amizir biziba, ki dar gun ia mikimam. **17** Ki faragha uabin akurvaghassa an dia, egua uagham an ziam fasa onger akabagh ami. **18** Ki ti arazir kuram uan navir averiamin a gifongezi, Ekiam nan azangsizim bareghan koghai. **19** Puwati. A na baregha gifa. A guizbangira, ki a ko migeir migirigiaba ana da baregha gifa. **20** God nan azangsizim batoghezir puwati. Egua uan apangukuvir arazim na dam a inizir puwati. Kamaghin amizi, ki an ziam fam.

67 Gumazir onger akabar faragha zuim, kar an onger akam. Gumazir kam, gumazir gitabav sozibav kemezi me ighiam gami. God, e kamaghin nin azai, ni deraghvira e damuva en apangukuv. Mati nin angazangarim e gisirazi moghin, ni ragh en gan en akurvagh. **2** Eghti nguazimin gumamaziziba ganigh nin arazibagh fogham. Me kamaghin fogham, ni gavgavir bar

ekiam ikia men akurvasi. **3** O God, nan ifongiam, gumamaziziba bar ni gifuegh nin ziam fi. Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam. **4** Ni guizbangira gumamazizibar araziba tuisigha, tuavir aghuim men akazi, me nin ifongiamin girara zui. Kamaghin amizi, gumamazizibar naviba bar akueghiva, ighiaba bangi nin ziam fam. **5** O God, nan ifongiam, gumamaziziba bar ni gifuegh nin ziam fi. Guizbangira, me nin ziar ekiam pirafam. **6** God, ni en God, ni bar deragha e gami. Ezi dagher aghuivir aviriba en nguazibar ofiti. **7** Bar guizbangira, God deragha e gami. Nguazimin gumamaziziba bar an atiating an apengan iki.

68 Devit onger akar kam osiri. Gumazir onger akar kabar faragha zuim, gumazibav geima me Godin ziam fa ighiam bange. Gumamazizir Godin apanim gamiba, a zuamira dikavigh izi tintinimin me batuegham. Gumamazizir Godin apanimin itiba, me a gitagh aregham. **2** Aminim migharim givai a ghua puvatizi moghin, God uan apaniba batuegham. Kandel isia an dipam suaghiri moghin, gumamazizir kuraba Godin damazimin ikuvigham. **3** Gumamazizir aghuiba, Godin damazimin naviba deragh bar akuegh iki mamaghira ikiam. **4** God ghuariabagh aperagha overiamin zui. Ia an tuavim akiri. An ziam kara, Ikiavira Itir God. E an damazimin bar akuegh, ighiaba bangi ziar ekiam a daningam. **5** God uan Nguibamin ikia, borir ameboghfeziaba ariaghireziba deragha men gara, paba ariaghirezir amiziba deragha men gari. **6** Gumamazizir uraria itiba, a men adarazi isa me ko me akufi. Ezi me uari ko ikia deragha iti. A kalabusin itir gumamaziziba inigha azenan izegha, me gamizi me deragha iti. Ezi gumamazizir akaba batoziba, a me gamizi me nguazir dipaba puvatizibar iti. **7** O God, ni fomira uan gumamaziziba men faragha ghua, me inigha iza gumamaziziba puvatizir danganim garui. **8** Bar guizbangira, Israelian God, ni izegha gifa. Ni izegha givazi, Sainain Mighsiam mikimkizim a gunabavira iti. Mikimkizim otozi amozir dafam ariki. **9** O God, ni amozir dafam amadazi, a nguazir kurar kam giza a gamizi a ua dera. **10** Nin gumamaziziba nguazir kamin nguibabar ingari. Ni bar dera, egua ni dagheba isa onganarazibagh amir gumamazizibagh anidi. **11** Ekiam uan akam isa amizir aviribagh aningizi, me a inigha ghua an gun migei. **12** Akar me kurir kam kamaghin migia ghaze, “Atriviba uan midorozir gumaziba ko, me bar moghira aregha gifa.” Ezi amizir nguibamin itibara, gumaziba misogha inizir biziba uarigh anidi. **13** Men marazi sipsipba ko ikia atiatigha pura aghumra iti. Amizir kaba uagham silva ko gol uarir kurkegha, kuarazir ozamin min ganganiba bar dera. Ozamin avizimizing silvan min taghtasi, ezi an namnam golin min taghtasi. **14** Atrivir maba Salmonin Mighsiamin iti. Ezi Godin Gavgaviba Bar Itim men agirazi, me tintinimin are. Egua aisin amozim gamizi, a mighsiar kam gizi. **15** O Basanin Mighsiar ekiam, ni ruarir akirir aviriba iti. **16** Ni mighsiar ekia ruarir akirir aviriba itim, God ua baghavira mighsiar igharazim ginabagh a gisin dapiasa. Ezi ni manmaghsua, Godin mighsiar igharazimin gara nin navim oseme? Guizbangira, Ikiavira Itir God, mighsiar kamin daperagh iki mamaghira ikiam. **17** Ekiam Sainain Mighsiam ategha iza uan Dipenimin iti. An midorozir gumazir bar aviriba, karisin gavgavir bar aviribagh apiagha a ko izi. **18** God mighsiar kamin ikiasa bar pin ghuanavaga, kalabuziar gumazir avirim inizi, me a ko ghue. Gumazir an akam batoziba, a men bizir bar aghuiba, me dam a da ini. Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir Godin Gavgavim, ni kagh ikiam. **19** E Ekiamin ziam fam. A dughia bar vaghvagha en akurvagha en osimtiziba ateri. God uabi en Akurvazir Gumazim. **20** En God, a uabi God, an en akurvasi. Ikiavira Itir God, an en Ekiam, an en akurvazima, e ariaghiri puwati. **21** Bar guizbangira, God uan apanibar dapaniba abighirarigham. Gumamazizir kaba, me zurarama arazir kurabagh ami. **22** Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ki Basanin an apaniba inigh uamateghe izam. Me ongarir konimin bar vin mar ikiam, pura bizim, ki ua me inigh azenan izegham. **23** Ia uan apaniba bar me agivagh, men ghuziba uan dagariba ruegh. Eghti ian afiaba, men ghuzibar ami mangi uan ifongiba agivagham.” **24** O God, ni nan Atrivim. Gumamaziziba

bar nin gari ni apanim ko misogha anebiragha, bar akuegha izi. Me bar moghira nin gari, ni ghua uan Dipenimin aven ghu. **25** Gumaziba onger akam gamua faragha zui. Ezi guivir igiaba tongirra ikia tambarinbav sosi. Gumazir gitabav soziba abuan iti. **26** Me kamaghin onge, “E Godin gumamaziziba, e uari akuvagha gifa, e Godin ziam fam. E Israelia, e Godin adarasi, e Ikiavira Itir Godin ziam fam.” **27** Benjaminin ikizir muziarim men faragha zui. Men girara, Judan anabamin gumazir dapaniba uan adarasi ko zui. Ezi men girara, Sebulun anabam ko Naptalin anabamin gumazir dapaniba me zui. **28** O God, ni uan gavgavim en akagh. Gavgavir ni faragha en akazi kamra, ni datirighin en akagh. **29** Atriviba bizir aghuiba ingha iza, nin Dipenir Jerusalem itimin ni ganidi. **30** Ni Asizir atiar dakarabar itir kamin atari moghin, ni Isipin atar. Ni bulmakaun apuriba uan nguziba ko men atari moghin, ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar atar. Ni men atar mangiti, me ni bagh teviba apirigh uan silvaba ni daning. Gumazir midoroziba foriba, ni bar men agintighi me ari tintinibar mangesh. **31** Isipin atrivim uan ingangarir gumaziba amadaghti, me Jerusalem mangi nin akam baragham. Eghti Itiopiaba ni ko mikimsi uan dafariba fam. **32** Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia onger akabar amu egh Godin ziam fi. **33** Overiar kam fomira iti, ezi God a gaperagha zui. Ia orakigh. God bar pamtemin dei. **34** Ia gumamaziziba bar, Godin ziar ekiamin gun mikim. A Israelian atrivim. An gavgavir ekiam, e overiamin pin an ganam. **35** Israelian God uan Dipenimin iti, ezi e an atiatingam. A gavgavir ekiam isa uan gumamazizibagh anidi. E Godin ziam fam!

69 Devit igihar kam osiri. Gumazir onger akar kabar faragha zuim gumazibav gia ghaze, “Me Akimarir Aghuilar tiarimin gin mangi, igihar kam bangi.” O God, nan akuragh. Dipam na avaragha anaga nan firagharimin tu. **2** Ki beghneazim itir dipamin suegha uaghiri. Ki tugh gavgavighamin nguazir gavgaviba puvati. Ki dipar konimin arua zuima, dipam bar na avaraghasava ami. **3** O God, ki nin dia ghua nan dimdiaba bar moghira givagha taghizi, nan kuarim nan pirizi, nan gavgaviba gifa. Ki uabin akurvaghasa fomira ni bagha gara ikia ghua, nan damazimning na gami. **4** Gumazir bar avirim pura nan apanim gami. Men dibobonim bar nan dapanir arizibagh afira. Nan apaniba arazir kurabar na gami, ezi bizir me na gamir kaba mingariba puvati. Apanir kaba na gasighasighasa, akar ifavaribar na gami. Ki men bizitam okemezir puvati, me pura uan akaba na gasa ghaze, ki bizitaba pura me daningam. **5** God, ni na gifo ki gumazir onganim. Nan arazir kurabar osimtiziba nin damazimin mongezir puvati. **6** O Ekiam, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni nan dimdiab baragh, ni na baraghan koghti, nighnizir gavgavim nin iti darasi aghumsizim iniam. O Israelian God, ni nan dimdiab baragh, puvatighi, gumamaziziba nin ziam fe darazi dipova, akar kurabar me mikimam. **7** Ni bangin, gumamaziziba dibovir akabar na migeima ki aghumsisi. **8** Nan aveghbuaba gumazir igharazimin gari moghin nan gari. Ezi nan adarazi nguibar igharazibar gumazimin gari moghin nan gari. **9** Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha a baghavira iti. Eghti ki pantemnin Dipenir kamin ingara deragha an garima, a deraghavira iti. Gumamazizir maba akar kurabar ni migei, ezi men akaba nan izi. **10** Ki dagheba ataghiragha, arazir kamin ki nin damazimin uabira uabi abiri. Ezi gumamaziziba akar kurabar na migei. **11** Ki azirakar korotiaba azui, ezi gumamaziziba na dipovava akar kurabar na migiavira iti. **12** Gumaziba tuavir akabar uari akuva ikia, na geghara na migei. Gumaziba wainin dipaba apava onganigha, na dighora onger akabagh ami. **13** O Ikiavira Itir God, ki uabi bizir kabagh nighnizir puvati, ki ni ko mikimasa. Ni dughiatamin uan ifongiam ko apanguvir ekiamin gin mangi nan azangsizim ikaragh. Ni na ko akam akirigha givagha an gin zui. Kamaghin, ni guizbangira nan akuragh. **14** Ni beghneazir kamin aven ua na inighi, ki an aven mangi ovengan kogham. Ni deragh na geghuv nan ganti, nan apaniba na gasighasighan kogham. Eghti osimtizir kam, dipar konimin min na avaraghan kogham. **15** Ni na ateghti aperiam na avan

marki. Ni na ateghti ki mozimin magirighi, a na avan marki. Ni na ateghti dipar konim na avan marki. **16** O Ikiavira Itir God, ni zurara nan apanguvir arazir kam bar dera, kamaghin ni zurara nan azangsiziba baragh. Nin apanguvim zurara nan iti, kamaghin ni izi nan akuragh. **17** Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni nan mongan marki. Osimtizir ekiam nan iti, kamaghin ni zuamira nan azangsiziba ikaragh. **18** Ni nan boroghin izi egh nan akuragh. Ni nan apanibar dafaribar ua na inigh. **19** Gumamazizir akar kurabar na migeiba, ni dagh fogha gifa. Eghti na fogha gifa, me na dipovava aghumsizim na ganingi. **20** Akar kurar kaba, nan nighnizim gasighasigha nan navim gamizi, a bar moghirama oseme. Ezi gavgaviba ua nan puvati. Ki ghaze, gumazitaba ti tong nan apanguvam, ezi bar puvati. **21** Mitiriam nan azima, me aguiam daghem gatigha na ganingi. Ezi kuarim nan pirima, me pura wainin kuram amasa na ganingi. **22** Kamaghin deragham, dughiar me isar ekiaba bagha uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim misoke. **23** Ni men damazibar amighi aminim men pirighi, me ua ganan kogham. Ni men akiragharibar amighi, me tugh gavgavighsi damuva avegham. **24** Ni puvira men atar mizazim me gasi. Nin anganagharir kam me initi me oveng. **25** Eghti nguibar me itir kam pura ikiti, ni gumazitaba ateghti, me men purirpenibar iktan marki. **26** Gumamazizir maba, ni faragha men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki, ezi gumazir kurar kaba paza me gamuavira iti. Gumamazizir maba, ni men mikarizibagh asighasighizi me mizaziba inisi, gumazir kuraba osimtiziba me garigha dibovir akabar me migei. **27** Ni gumazir kurar kabar arazir kurabagh nighnighvira iki. Eghti me ateghti me nin gumamazizibar aven izan marki. **28** Ni gumamazizir kabar ziaba, akinafarir zurara itimin aven da angarigh. Egh men ziaba, nin damazimin zuezir gumamazizibar ziaba koma ada osiran marki. **29** O God, ki osimtizir ekiam atera mizazim isi. Nan akuragh ua na inighi ki ua deraka. **30** Ki Godin ziam fi egh onger akabar amuum. Egh a minabiva an ziar ekiamin gun mikimam. **31** Ikiavira Itir God, ki damuamin arazir kam, ni a bagh bar akongegham. Me bulmakauba tue da bar isia mighirir ofaba dera, eghti nan arazir kam Godin damazimin bar dagh afiragham. **32** Gumamazizir osimtiziba ateriba, me God nan akurazir bizimin ganigh bar akuegham. Gumamazizir Godin ziam feba, me ua gavgavir igiam iniam. **33** Ikiavira Itir God gumamazizir biziba puvatzibagh azangsiziba barasi, eghti uan gumamazizir kalabusin itiba, a me gin amadir puvati. **34** Ia overiam ko, nguazim, ongarim ko osiriba ko, bizir bar ongarimin itiba, ia bar Godin ziam fi. **35** Guizbangira, God Saionin nguibamin gumamazizibar akuragh, men apanibar dafaribar ua me inigh, Judan nguibaba ua dar ingaram. Godin ingangarir gumazib nguibar kabar aven deraghvira ikiva, nguazir kaba bar ada iniam. **36** Eghti Godin ingangarir gumazibar ovavir boriba, nguazir kaba iniam. Gumamazizir kaba bar God gifongegh, nguazir kamin iki mamaghira ikiam.

70 Devit, God an osimtizibar gan an akurvaghasa, an onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni nan God, ni ifuegh zuamira izi nan akuragh! **2** Gumamazizir maba na misueghti ki aremeghasa. Eghti ni me abinigh men nighniziba aghamsighi, me aghumsika. Osimtizir ki isiba, gumazir maba dar gara bar akonge. Ni men ziaba abinigh me batueghti me mangi. **3** Gumazir dibovir akabar na migeiba, ni bar aghumsizir ekiam me daningh, eghti me uan arazir kurar me amir kam bagh, akongegh fogham. **4** Eghti gumamazizir ni baghavira zuiba, men naviba deraghti, me bar akuegh iki. Gumamazizir kaba, ni bar moghira ua me ini. Ni me bagha amizir ingangarir kam me bar a gifonge. Egh me zurara kamagh mikim suam, “God, a guizbangira bar dera.” **5** O God, ki gavgaviba puvatigha uabira uabin akurvaghan iburaghuburaki. Kamaghin, ni zuamira na bagh izegh. O Ikiavira Itir God, nirara nan akurvagha ua

na isir gumazim. Ni suighsuighan marki, ni zuamira izi nan akuragh!

71 O Ikiavira Itir God, ki ni ko ikiti ni na geghuv na avaragh nan ganti, gumazir kuraba na gasighasighi ki aghumsighan kogham. Ni me ateghti me na abinan marki. **2** Ni zurara arazir aghuim kami. Egh ni uan arazir aghuir kamin gin mangi nan akuragh! Ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baregh ua na inigh. **3** Ni dagiar ekiamin min na modogh. Ni divazir gavgavimin min iki na ekirughti, nan apaniba na abinan kogham. Ki nin aven modogh ikiam. Nirara deragh na geghuv nan ganti, ki deragh ikiam. **4** Nan God, ni gumazir kurabar dafarimin ua na ini. Me arazir kurabar amuasa bar gavgafi. **5** Ekiam, ki nighnizir gavgavim nin iti. Ki fomira uan igiamra ikia, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God, nin ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti. **6** Nan ikirimirir ki itir kam, a nin agharimra iti. Nan ameban na batezi dughiamra, ni na geghuv deragha nan gara iza datirikin. Kamaghin, ki nin ziam zuraram a fam. **7** Na bativizir biziba, gumamazir aviriba dar ganigha fo, ni na geghuv nan ganasa gavgafi. **8** Dughiabar zurara, ki nin ziar ekiam fi, an gun gumamazibav kimasa. **9** Ki ghurigha givagha gavgaviba puvati, ni na ategh akirim ragh na gasan marki. **10** Nan apaniba na misueghti ki aremeghasa uari akuvagha akabav sosi. **11** Me ghaze, “God anetegha givazi, gumazir an akurvaghamba puvati. Aria, e an agiragh an suiraka.” **12** O God, ni na ategh nan saghon ikian marki. O nan God, ni zuamira izi nan akuragh. **13** Gumazir akaba na gasiba, ni me abinigh bar moghira me agifagh. Me na gasighasigha, ni me gasighasigh me ziaba abinighi, me okam nighnigh bar aghumsigham. **14** Ni nan akurvaghi, ki ni mizuam nighnizir gavgavim nin ikiam. Egh nin ziam fi mangivira ikiam. **15** Ki nin arazir aghuimin gun gumamazibav kimam. Bizir aghuir ni amir kabar diboboniba, ki deragha dagh fozir puvati. Ni ua na inizir arazir kam, ki dughiabar zurara an gun me mikimam. **16** O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nin gavgavir ekiam ginighnigh nin ziam fam. Egh kamaghin akam akun suam, “Ikiavira Itir God uabira dera.” **17** O God, ki igiamra ikia iza datirighin, ni nan sure kami. Ezi bizir aghuir ni amir kaba, ki dughiar kamin dar gun mikimvira ikiam. **18** Ki datirighin ghurigha givagha bar ghourapani. God, ni na ataghiraghan marki. Ni na ko ikiti, ki nin gavgavir ekiamin gun gumamazir gin otivamibav kimam. **19** God, nin arazir aghuim nguazir kamin danganiba bar dagh izivagha, uanaga overiamin tu, egha gumamazizibar damazibar azenara iti. Ni ingangarir bar ekiam gami. Ezi nguazir kamin gumazitam nin min garir pu. Bar puvati. Ni bar moghira me gafira. **20** Osimtizir kaba ni na bagha da amangizi da izi. Ezi ki fo, ni gavgavim ua na daningam. Ki mati aremegha nguazir torimin ikia fo, ni ua na inigh azenan izam. **21** Ni nan ziam damighi a bar ekevegh, egh na damighi ki navir amirizim ikiam. **22** Ki gita misoghti an ararer aghuim otivti, ki nin ziam fam. O nan God, nin akam a bar guizbangira, ezi ni na ataghirazir puvati. Kamaghin, ki nin ziam fam. Ni, Israelian Godin Bar Zuezim, ki buam misogh ighiam bangi ziar ekiam ni daningam. **23** Ki ighiam bangi bar akongegh dimam. Ki nin ighiaba bangi, egh uan akamra da bangan kogham. Puvati. Ni ua na inizir bizir kam bagh, ki uan navim ko, nighnizim sara nin ighiaba bangam. **24** Gumamaziziba na gasighasighasava amima, ni me abirazi me bar aghumsiki. Kamaghin amizi, ki dughiabar zurara arazir aghuir ni amizir kamin gun gumamazibav kimam.

72 Solomon ighiar kam osiri. O God, ni uan arazir aghuiba deravira atrivim geghan. Eghti a kotin aven deragh gumamaziziba tuisigham. Nin kotiar araziba, da bar guizbangira zui, egh ni atrivir kamin akuraghti an kotiar araziba guizbangira mangi. **2** Eghti a nin gumamaziziba ko gumazir onganarazibagh amiba, an arazir aghuimra me gativagh, guizin arazimin gin mangi men araziba tuisigham. **3** Ni men ingangaribar aven bizir aghuir aviribar amuti, men dabirabim deragham. Ni gumamazizibar amuti, me arazir aghuibar gin mangi. **4** Atrivim deragh onganarazibagh amir

gumamazizibar akurvagh men osimtiziba akiram. A biziba puvatizir gumamazizibar akurvagh. Egh gumazir igharaz darazi gasighasighasava amiba, a me abinam. **5** O God, ki kamaghin nin azai. Aruem ko iakinim isiragh ikivira ikiti, nin gumamaziziba zurara nin ziam fam. **6** Ni atrivim damighi a gumazir aghuimin min ikiti, an arazir aghuiba, amozim azenibagh izi, dagheba dar aghui moghin ikiam. **7** A ikivira ikiamin dughiar kam, gumamaziziba arazir aghuimra gin mangam. Iakinim isiraghavira itir dughiamin, dabirabir aghuim otiv mangivira ikiam. **8** An atrivimin iki ongarimin roghira itir gumamaziziba ko saghon itiba, a me gativagh men ganam. Eghti an nguazir oteyiba, Yufretisin Fanemin ikegh mangi nguazir kam bar an mangam. **9** Atrivir kamin apanir maba dipaba puvatizir danganimin iki a bagh teviba apiram. An apaniba an damazimin nguazim giregham. **10** Spenin kantrin atriviba ko arighatizibar atriviba, me bizir aghuiba a daningam. Egh uaghan, Seban kantri ko, Arabian kantrin atriviba, me a bagh takisba inigh izam. **11** Atriviba bar izi a bagh teviba apiram. Eghti kantriba bar, dar gumamaziziba an ingangaribar amuum. **12** Guizbangira, an onganarazibagh amir gumamazizibar dimdiaba baragha men akurvasi. Gumazir onganarazibagh amua akurvaziba men puvatiziba, a uabi me akurvasi. **13** Gumamazir onganarazibagh amua gavgaviba puvatiziba, a men apangkufi. Gumazir biziba puvatiziba a ua me isi. **14** Gumamazir arazir kurabagh amiba, me gasighasigh me abinsi damuti, a men akuragh ua me iniam. An ifonghin bar men ekevezi, an arazir kabar me gami. **15** Atrivimin ikirimirim a ruaragham. Eghti Arabian kantrin gumaziba gol a daningam. Gumamaziziba a bagh God ko mikimti, God zurara deravira a damu an akurvagh. **16** Dagher aviriba Lebanonin kantrin otivi moghin, gumamazizibar azenibar otiv. Eghti gumamaziziba bar avirasemegh nguibar iki, egh grazibar min danganiba bar dar iki. **17** Gumamaziziba, atrivir kamin ziam ginamagan kogham. Dughiaba bar, aruem tighar maghin anangti, gumamaziziba ziar ekiam atrivir kam daningam. Egh gumamaziziba an ziam fam. God deragha atrivim gamir arazir kam bagh, me uaghan kamaghira deragh uar damusi Godin azangsigham. **18** E Israelian Ikiavira Itir Godin ziam fam. A bar uabira arazarazir aghuir kabagh amima da otifi. **19** E zurara an ziar aghuir kam fivira ikiam. Bar guizbangira. An ziar Ekiam nguazir kam bar a gizifagh. **20** Kar Jesin otarim Devit, an azangsiziba kamaghira tu.

73 Asap ighiar kam osiri. God bar guizbangira Israelian dera. Egha an damazimin zuezir gumamaziziba, a bar men dera. **2** Ki guizbangira arazir kuramin irasa bar gefi. Nan suemning mati apighsighizi, ki uan nighnizir gavgavim ataghiraghasava ami. **3** Gumazir maba uari fa dagiar aviriba isi. Kamaghin amizi, ki gumazir kurar kabar bizibar gara, nan navim da bagha dikafi. **4** Men mikarziba mizaziba puvatizi me dera. Me gavgavigha mikarziba deraghvira ikia naviba fiki. **5** Me gumazir igharaziba osimtiziba ateri moghin, me osimtiziba ateri puvati. Gumazir igharaziba aterir osimtizir kaba bar me bativir puvati. **6** Kamaghin amizi, me uari fer arazir kam mati, me deragha uan mikarzibar kurti. Me pura gumazir igharazibav sogha me gasighasisi. Ezi arazir kam me avara, mati me korotiaba isa uan mikarziba ave. **7** Men nighniziba ko navibar aven, arazir kurar avirir me damuasa ifongeziba otivaghiri. **8** Me dibovir akabar gumazir igharazibav gia uari fa, arazir kurabar me damuasa nighnizibagh ami. **9** Me mizer otuaribar Godin uan Nguibamin itimin migei. Me uarira uan ziaba fe, gumamaziziba men gin mangasa me arazir kam bagha bar gavgafi. **10** Me kamaghin damuti, Godin gumamaziziba men akabagh ifuegh, nighnizir gavgavim dar ikiam. **11** Gumazir kurar kaba ghaze, “E amir biziba God dagh foghan kogham. Godin Bar Pin Itim, an arazir e amiba, a tam bativisi damuva avegham.” **12** Gumazir kurar kabar arazim kamakin, men dabirabim derazi, me bizir aviriba ikia, egha ua inivira ikiasa. **13** Ki uabi bar deravira uan navir averiam geghuvima, a Godin damazimin zuezi, ki

arazir kuratabagh amizir puvati. Nan arazir kam, a ti pura ghuz o? **14** O God, ni arueba ko dimagaribar mizaziba na ganigavira iti. Ezi osimtizir kaba, mizarazibagh fofoziba na ganidi. **15** Ki gumazir kurabav gei moghin, nin gumamaziziba akar otevitam me mikemeghti, me okam nighnigham. Ki kamaghin amizir puvati. **16** Ki mighigha osimtizir kabagh nighnigha, dar mingaribagh foghfoghasa amuava avenge. **17** O God, ki kamaghin amua ghua amiragha nin Dipenimin aven ghu. Ki nin Dipenimin aven ikia nan nighnizim derazi, ki bizir gumazir kuraba bativamibagh fofosi. **18** Guizbangira, tuavir me aruiba ni dagh ami da bar apighsiki, egha me gami me ira bar moghira ikufi. **19** Me bar moghira ikuvamin arazir kam, a bar zuamira me batogham. Eghti me ovengamin arazir kam bar moghira men ikuvigham. **20** O Ekiam, me mati gumazim irebamin ganizi, an amimzaragham pura gifa. A mizarazimin irebam ginighnizima, a uam an nighnizimin itir puvati. **21** Ki faragha bizir kabagh nighnigha nan navim bar osemi. Mati, ki bizir kurar mam amezin, nan navir averiam puvira na gami. **22** Nan nighnizim nan otevezi, ki deragha nin arazibagh fozir puvati. Ki asizir atiar nighniziba puvatizimin min, nin damazimin an arazibagh ami. **23** Bar guizbangira, ki ni ko zurara iti, ezi ni nan darimin suira. **24** Ni uan akar aghuimin, tuavir ki daruamibar nan akakasi. Ni gin na inigh mangiti, ki ni ko nin Nguibamin ikiam. **25** O God, tina ua nin Nguibamin iki deragh nan ganam? Ni bar uabira, ua gumaziba puvati. Ki bar ni gifonge. Ki nguazir kamin ua bizitam gifongezir puvati. **26** Nan nighnizim ko nan mikarzim ua gavgaviba puvatighiti, God, ni uabi gavgavim nan navir averiam daning. Ki ua gumazir igharazitamin ganam kogham. Ni bar uabira ki nin ganam. **27** Bar guizbangira, gumamazizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar moghira givagham. Gumazir faragha nin gin ghua datirighiri ni ataghiziba, ni me gasighasigham. **28** O God, ki nin boroghira itir arazir kam, a bar dera. Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ni guizbangira nan davizir gavgavim, ezi ki nin aven modi. Bizir ni amiba, ki bar adar gun mikimam.

74 Asap onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamaghin a dibori, Maskil. O God, ni manmaghsua akirim ragha e gasara? E nin gumamaziziba, ni navim en ikuvigh en atar kamaghira ikiam, o? **2** Ni fomira ua bagha e ginaba, ni e ginighnigh. Ni e givezegha givazi, e nin adarazira. Ni faragha Saionin Mighsiamin ike, egh ni ua mighsiar kam ginirigh. **3** En apaniba nin Dipenim ko an itir biziba bar dagh asighasiki. Ni dikavigh izi bizir me fomira asighasighizir kabar ganigh. **4** Nin apaniba nin Dipenim inigha givagha, paza bizibagh amua dia ghaze, me God abiragha gifa. Me nin biziba inigha, uan bizir men ababaniba itiba isa dar danganibagh ariki. **5** Me mati gumazim ruarimin temeba okava da aghorogharighizi moghin, me temer nin dipenimin ingariziba, bar ada okava da aghore. **6** Temer me fomira digirir aghuibagh amiziba, apaniba hamaba ko sobiabar dav sogha da akari. **7** Nin Dipenir ni uabi aven itir kam, me a gasighasigha, a gaborozi a isi. Me danganir gumamaziziba iki ni ziam famim bar a gasighasiki. **8** Me uan navir averiabar aven bar e abinigh guizbangira e gasighasigha nighnigha, e God ko migeir dipenir en nguazimin itiba, bar dagh aponge. **9** E gan fofoghamin arazarazitaba bar itir puvati. Da bar moghira ghuegha gifa. Ezi Godin akam inigha izir gumazitam uam e ko itir puvati. Osimtizir kam givamin dughiam, en tav bar a gifozir puvati. **10** O God, dughia manmagh apaniba ni dipovam? Me nin ziam akar kurabar a mikimvira ikiam? **11** Ni manmaghsua en akurvaghan aghuagha, agharimning girakirangan amadagha puram en gari? **12** Bar guizbangira, O God, ni fomirama en atrivimin ikia, dughiar aviribar en akurvazi, e midorozibagh amua uan apaniba abiri. **13** Ni uan gavgvim aringarit ekiam tongirar anebiki. Egha maburan osirir ongamin itibar dapaniba abighizi da ariaghire. **14** Ni guar bar ekiamin dapanim abighizi, ongari miriamin itir gumamaziziba aneme. **15** Faneba ko daghuriba, ni dipaba dagh atizi da ivemara uaghiri. Ni faner ekiabagh ami da dati. **16** Ni angazangarim ko mitatemin ingari, egha aruem ko iakinimin

ingarizi aning pin uan danganimningin iti. **17** Nguazim mangi tuivamin danganiba, ni dar ababaniba arigha gifa. Azenibar aven, aruem ganamin dughia ko amozim izamin dughia, ni da arigha gifa. **18** Ikiavira Itir God, ni okinighnighan marki. Nin apaniba gumazir onganibar min nighnigha ghaze, ni mati pura bizim egha ni dipova ni migei. **19** Nin gumamaziziba gavgaviba puvati. Asizir atiam kuarazir muziarim misuegha anemezi moghin, apanir kaba bar moghira me agivan marki. Kamaghin, ni me isi apanibar dafaribar arighan marki. E nin gumamaziziba, apaniba mizazim e gasi. Ezi e nin azai, ni e ginighnigh kamaghira iki. **20** En nguazibar danganiba bar, gumazir kuraba dar moga ikia tintinimin midorozibagh ami. Kamaghin amizi, ni e ko dikirizir akar kam, ni uam a ginighnigh. **21** Ni gumazir kuraba ateghti, me gumazir igharaziba dikaragh bar me abinan marki. Ni biziba otevezi gumamazizibar akurvaghti, me nin ziam fi. **22** O God, ni dikavigh izi pament apanibav kim uam, iarara osimtizim gami, ki puvati. Egh gumazir akaba batogha dibovir akabar ni migeiba, ni me ginighnigh bizitam damu. **23** Nin apaniba tiariba akara akar kurabar ni migei. Me akaba akara pamtem migiavira iti. Kamaghin amizi, ni men arazir kurar me amir kabagh nighnighvira iki.

75 Asap onger akar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim a gumamazizibav kimiti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam bangam, "Gumazitam gasighasighan marki." O God, e zurara ni minaba egha nin ziam fe. E nin ziar ekiamin gun migia, bizir igharagha garir ni amibagh eghari. **2** God kamaghin migia ghaze. "Ki kotiamin dughiar mam amisevgha givazima a iti. Nan kotiam guizbangira zui. Egha ifarir puvati. **3** Nguazir kam, mikimkizim a batoghti, an itir gumamaziziba akongam. Nguazimin mingarir apengan itim, ki an suiraghti a iki gavgavigham. **4** Ki gumamazizir akaba batogha pura uan ziaba febab gia ghaze, 'la uari fiva akaba batogham marki.' Ki gumamazizir kurabav gia ghaze, 'la uarira uan gavgavibagh nighnigh uan ziaba fan marki. **5** la uan gavgavibagh nighnigh da bagh ifaghatan marki. Egh pamten akabagh iti, dibovir akabar na mikiman marki.'" **6** Gumamazizibar araziba tuisighamin gumazitam, an aruem anadi naghin ko, aruem uaghiri naghin ko, not ko sautin amadaghan ikiva otoghan kogham. Puvatigham. **7** God uabira en araziba tuisisi. A gumamazizir maba fa, igharaziba abiri. **8** Ikiavira Itir Godin aningagharam kamaghin iti. A kavin mamin suira, ezi wainin igiar gavgavir ekiam itim a gizifa. An a ingezi gumamazizir kuraba anepa bar anegifa. Arazir kamra, gumamazizir kuraba Godin kotin otivigh, egh bar gevegham. **9** Ki uabi zurara Jekopin God bagh ighiaba bangivira iki an ziam fam. Egh an akabar gun mikimam. **10** Eghti God gumamazizir kurabar gavgaviba bar ada givagham. Egh an damazimin derazir gumamaziziba, a gavgavim ua me daningam.

76 Asap onger akar kam osiri. Onger akar kam kar Godin ziam fer onger akam. Onger akar kamin faragha zuir gumazim, gumazibav gia ghaze, me gitabav sogh. Judan adarazi bar deravira God gifo. Israelia an ziar ekiam fe. **2** An Dipenim Jerusalem nighuamin iti. Egha Saionin Mighsiamin ikia kamaghira iti. **3** A danganir kamin uan apanibar afuziba ko, oraba, ko midorozir sababa ko, midorozir bizir igharaziba sara apiraghariki. **4** God, ni atrivibar ekiam egha ziar ekiam iti. Nin ziam bar pin ikia, egha mighsiar ekiabar ziar ekiabagh afira. Ni mighsiabar uan apanibav sogha me abiragha uamategha ize. **5** Ni men midorozir gumazir gavgavibav sogha men bizir aghuiba bar ada ini. Ezi midorozir gumazir kaba datirighiri ariaghirezi, gumazir iki misogh ua men biziba iniamba puvati. **6** O Jekopin God, ni men atarigha givazi, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiabiza ariaghiregha nguazim gireghav iti. **7** O God, ni men ataran bighangin, tinara nin damazimin tuivam? Bar puvati. Gumamaziziba bar puvira nin atati. **8** Ni uan Nguibamin ikia gumamaziziba isa uan kotiam gati. Ni dughiar kamin tugha kotiamin gun me migei. Egha ni iza gumamazizir igharaz darazi paza me gamiba, ni men akurvasi. Gumamaziziba bar atiatigha

mikiman asa. Me pura uan akabar kumigha iti. **10** Gumaziba naviba men ikufi, ezi bizir kam gumazir igharazibagh ami me nin ziam fe. Gumazir midorozim gamua deragha ikiavira itiba, me nin ziam fam. **11** Ikiavira Itir God a nin God, ni a ko Akar Gavgavim akirigh, egh guizbangira akar dikirizir kamin gin mangi. Egh ifaran marki. E Ikiavira Itir Godin atiatingam, kamaghin, gumamaziziba bar a bagh bizir aghuiba inigh mangi. **12** An atrivir akaba batoziba abiri. Egh nguazimin atrivibagh ami me bar an atiatu.

77 Asap onger akar kam osiri. An onger akar kamin faragha zuir gumazim Jedutun ginhnigh a bagha onger akar kam osiri. Ki osemegha uabin akurvaghasa arava God ko migei. A na baraghasa ki pamten an dei. **2** Osimtiziba na bativir dughiba, ki Ekiam buriava an dei. Ki dimagarib uan dafariba favira ikia a ko migia, navir amirizim inizir puvati. **3** Ki God ginhnigha nan navim arai. Ki God ginhnigha nan navim bar na basemezi damaziba nan siri. **4** God na gamima ki dimagarib akuir puvati. Nan navim bar na basemezi ki mikiman asa. **5** Ki dughiar fomira ghueziba ko, azenir fomira ghuezbagh nighnisi. **6** Ki dimagarib uan onger akar kam ginhnisi. Ki nighnigha ikia, egha uabira uabin azangisi: **7** “Ekiam zurara akirim ragh na gasam o? Egh a ua na gifongeghan kogham o? **8** An apangukuvir arazim nan ikiavira iti, o puvati? A na ko dikirizir akar kam na ko ikiavira iti, o puvati? **9** God en akurvaghasa ua nighnisi o puvati? An en apangukuvir arazim, an adarim ti anepirighama?” **10** Ki nighnizir kam gamua nan navim na baseme. Ezi ki ghaze, “Godin Bar Pin Itim, datirighin nan akurvaghan aghua.” **11** O Ikiavira Itir God, ki digavir kuram gamir araziba ko, ingangarir ekier ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham. **12** Ki guizbangira digavir kuram gamir araziba ko, ingangarir ekier ni faragha amiziba, ki uamategh dagh nighnigham. **13** O God, arazir ni amiba, da bar deragha guizbangira zue. Ezi godin ifavaritamin gavgavim ni gafirizir puvati. **14** O God, nirara mirakelbagh amua, uan gavgavir ekiam Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar men aka. **15** Nin gavgavimra ni uan gumamazizibar akuragha me ini. Gumamazizir kaba, me Jekop ko Josepin ovavir boriba. **16** O God, fomira dipaba nin gara nin atiatu. Ongarir konimin aven, mikimkiziba tintinibar otifi. **17** Ezi amozir ekiaba izaghirima, onimariba danganiba bar dar taghtasi, ezi arariba pamten dagarvasi. **18** Nin arariba aminir ekiamin tongin dagarvasi. Ezi onimariba taghtagha bar nguazim gisisi, ezi nguazim mozorogha sivaghsivasi. **19** Ni ongarir torimin arua zuima, tuavir aruim, ongarir konimin iti. Ezi nin dariatam tuavir kamin itima, gumazitam an ganizir puvati. **20** Ni sipsipbar garir gumazimin min, gumamazizibar faragha ghua me inigha zui. Egha ingangarim Moses ko Aron ganingizi, aning men faragha ghua men gari.

78 Asap nighnizir aghuim isi gumamazizibar aningasa onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Nan gumamaziziba, ki ian sue damuamin migirigiaba ia deragh da baragh. Nan akamin otivir migirigiaba, ia deragh kuariba arigh da baragh. **2** Ki akar isin zuibar bizir mogomemin itibav kimam. Eghaghanir kaba fomira ikegha zav datirighin otifi. **3** Akar kaba en inazir afeziaba fomira dav mikemegha gifa. Ezi e bizir kaba baregha dagh fo. **4** E akar kaba uan boribar ghuangsighan kogham. Borir igiar datirighin otivamiba, e kamagh me geghanam, ikiavira Itir God, a gavgavir ekiam iti. A ingangarir ekiabagh amua, mirakelin arazarazir aviribagh ami. **5** God Akar Gavgaviba isa Israelian gumamazizibagh aningi. Jekopin ovavir boriba akar kabar gin mangasa, a da isa me ganing. A fomira en inazir afeziaba kamaghin me mikeme, “Ia bar deraghvira nan Akar Gavgavibar uan boribar sue damu.” **6** Eghti men borir gin otivamiba uaghan dagh fogh, egh me uaghan uan boribagh eghanam. **7** Me kamaghin damuva, nighnizir gavgavim Godin iki, egh bizir an amiziba gin amangan kogham. Me bar an Akar Gavgavibar gin mangam. **8** Me uan inazir afeziabar arazibagh gin mangan

marki. Men inazir afeziaba orazir puvatigha Godin akam batoko. Egha nighnizir gavgavim an itir puvatigha, an akaba zurara dar gin zuir puvati. **9** Fomira Efraimin adarazi piba ko bariba inigha misoghasa zuima, midorozim otozi me are. **10** Me Godin Akar Dikirizir Gavgavim batuegha, an akamin gin zuir puvati. God men apangukvighavira iti. **11** A men damazibar amir mirakelba ko, bizir an amiziba, me da gin amada. **12** God en inazir afeziabar damazibar Isipin kantrin aven, a Soanin nguibamin mirakelbagh ami. **13** God ongarim abighizi ongarim vong ko vongin tughav itima, a Israelian akua an torimra ghua vongin oto. **14** An aruebar ghuariamin tongin ikia men faragha zui. Egha dimagarib avimin angazangarimin aven ikia men faragha zui. **15** A gumamaziziba puvatizir danganimin dagiaba abizi, dipar nguazimin aven mar itiba otifi. Egha dipam uan gumamazizibagh anidima me da api. **16** A dipabagh amizi, da dagiamin azenan otiva, fanemin min ivemara ghuaghiri. **17** A kamaghin amima, me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia, akaba batoghavira ikia, Godin Bar Pin Itimin damazimin arazir kurabagh amuavira iti. **18** Me God isi ingangarim datigh an gan foghasa, egha dagher me bar ifongezir kam bagha bar puvira an diava arai. **19** Me God dipova ghaze, “Gumamaziziba puvatizir danganir kam, God ti dagher aviriba e daningam, o?” **20** A guizbangira faragha dagiam misoghezi dipam azenan otogha afora uaghiri. Ezi a datirighin bret ko asizim e daningam, o?” **21** Ikiavira Itir God kamaghin me baregha an adarim bar ekevezi, an avim Jekopin adarazi bagha anemadazi a izaghiri. **22** Me kamaghin nighnizi puvati: A uan gavgavimin men akuraghti me deragh ikiam. Egha me nighnizir gavgavim an itir puvati. **23** An nighnizim men ikiavira itima, a pin overiam mikemezi a kuiaghiri. **24** Egha a uan Nguibamin manan daghem isa gumamazizibagh anidi. Gumamaziziba damasa, a me bagh manan daghem anemadazi a iri. **25** Enselsa apir dagheba, God dar aviriba isa me ganingizi, me da amegha bar izefe. **26** God uan gavgavimin, aruem anadi naghin ko sautin amadaghan izir aminim amadazi a ivai. **27** A nguazir minemniaba ko, ongarir gigimin min, kuarazir aviriba amangizi da izaghiri. **28** God kuarazir kaba amangizi da danganir me itimin, bar men purirpenibar miriara iri. **29** Dagher gumamazizir kaba iniisa ifongeziba, God da me ganing. Ezi me da apa ghua bar izefe. **30** Me apima dagheba men akatoribar ikiavira itima, God men atara Israelian gumazir igiar gavgavibav soghezi me ariaghire. **32** God bizir kabagh ami, ezi me arazir kurabagh amua ghuavira iti. A mirakelbagh ami, ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. **33** A mati gumazim uan akamin aminim giverazi an otogha ghua pura givazi moghin, A bar zuamira me gasighasighizi me ariaghire. **34** God men marazir soghezi me ariaghirezi, men marazi guizbangira navibagh iragha ua God bagha ize. **35** Me ua nirigha ghaze, e Godin Bar Pin Itimin aven moga egha deragha iti. Ezi a en akuragha uam e ini. **36** Migirigim me amir kaba, da bar guizbangira puvati, me a gifarava a migei. **37** Me an akabar gin zuir puvati, egha a me ko Dikirizir Akar Gavgavim abiki. **38** Ezi a men apangukvighavira ikia, men arazir kuraba gin amadagha, me gasighasizir puvati. A dughiar aviribar uan adarim aminivagha men akazir puvati. **39** An nighnizim, me gumazibara, men ikirimirim dughiar ruarimin itir puvati. Men ikirimirim mati, aminim dughiar bar otevimra varagha ghugha gifa. **40** Me gumamaziziba puvatizir danganimin, dughiar aviribar an akam batosi. Me dughiar aviribar a gami an navim oseme. **41** Me zurara Godin gavgavim gifogoghasa, a gavgavis ti o puvati? Egha arazir kabagh amua, Israelian Godin Bar Zuezim gamizi, an navim bar osemegha men atari. **42** God men akuragha men apinibar dafariba da ua me inazir gavgavir kam, me a ginhnizir puvati. **43** A mirakelin arazir kaba, Isipin kantrin aven, Soanin nguibamin dagh ami da otifi. **44** A Isipian fanebagh amizi ghuzim dar otozi, gumamaziziba damamin dipaba puvati. **45** A berezir aviriba ko, mitivir aviriba me bagha da amangizi, bereziba me givima, mitiviba men azenibagh asighasiki. **46** An apiziba ko, odeziba amangizi, da iza men azenibar aghuir dagheba

ko zuravariba bar ada ame. **47** An amozir ofizir dagiabar min gariba amangizi, da men wainin ikarizibagh ira bar dagh asighasiki. **48** An aisin amozir ofizir ekiaba amangizi da iza, men bulmakaubagh asighasiki. An onimaribagh amizi, da asizir igharazibagh asighasiki. **49** An adarir bar ekiam men ikia men aningaghegha, bar moghira me gasighasighasa enselin aviriba amangi. **50** Me iza me gasighasigha osimtizir bar ekiam me ganingi. **51** A men atara me ataghizi me itir puvati. An arimarir ekiam me ganingizi me aria bar ariaghire. **52** Isipian adarazir otarir ivariaba, a vaghvagh bar me misoghezi me ariaghire. **53** A sipsipbagh eghuvir gumazimin min, uan gumamazizbar faragha ghua, men akua gumamaziziba puvatizir danganimin ghu. **54** A me ko zuima me atiatir puvatigha deraghavira ghuvava otifi. Ezi men apaniba, ongarim bar moghira me avara. **55** A me inigha ghua uan nguazir a ua bagha inabazimra me ati. Nguazir mighsiar kam, a uan gavgavimin a ini. **56** Israela izezi, a ikizir igharazibar gumamaziziba batuegha, nguazir kaba abigha da isa Israelian anababagh aningi. Ezi me pura, men dipeniba inigha deragha dagh apiaghav iti. **57** Me Godin gavgavim gifogfghasa, a gavgavis, ti puvati? Egha me Godin Bar Pin Itimin akaba batogha ghuae, a gavgaviba puvati. Egha an Akar Gavgavibar gin zuir puvati. **58** Men inazir afeziaba faragha amizi moghin, me an akaba batogha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Me mati barir pim ikirazi, gumazim asi bariba ikizirigha zui. **59** Me mighsiabar ghua asebar ofa gamir dakozibar ingarizi, God puvira men atari. Me marvir guabar ingarizi, Godin navim me bagha bar ikufi. **60** God bizir kabar gara adarir ekiam ikia, egha bar Israelian aghua. **61** A Dipenir Silon nguibamin itimin ikia, e ko iti. A datirighin Purirpenir kam ataki. **62** An apanibar amamangati me an Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam inigha ghu. Boksir kamin me an gavgavir ekiam ko, an guamin angazangarir ekiamin gari. **63** A uan gumamazizbar atara, me ataghizi men apaniba me misoghezi me ariaghire. **64** Men otarir igiaba midorozimin aven bar ariaghirezima, men amizir igiaba ikiamin gumaziba puvati. **65** Apaniba men ofa gamir gumazibav sozi me ariaghirima, men amuiba men apanguva men azian iburaghuburaki. **66** Ekiam akuavia osegha, mati gumazir igiam wainin dipam amegha gavgavigha tintinibar dia migei. **67** A uan apanibav sogha me abinigha men agintighizi me ghuegha, aghumsizir dafam isa kamaghira iti. **68** A Josepin adarazir ovavir boribar aghua. A Efraimin anabamin adarazi amisevezir puvati. **69** A Saionin Mighsiar a ifongegha uabi itim ko Judan anabam, a ua bagha a ginaba. **70** A Saionin Mighsiar kamin uan Dipenimin ingarizi, a gavgavigha overiamin min pin iti. A mati nguazir a ingarizir kamin min anetizi, a gavgavigha ikia mamaghira iti. **71** Godin ingangarir gumazim Devit, uan sipsipbar gara itima, God a inigha uan gumamazizbar ganasa anemisefe. **72** A sipsipbar garir ingangarim an anogoregha, Israelian atrivimin ikiasa anemisefe. A Godin gumamaziziba me geghuv deragh men ganam. **73** Devit uan navir aghuimin gin ghua deragha men gari. Egha uan fofozir aghuimin men faragha ghua bizibagh ami.

79 Asap onger akar kam osiri. O God, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nin nguazimin ize. Egha Dipenir ni ua bagha inabagha itim gamizi, a bar moghira nin damazimin mizegha ikufi. Egha me Jerusalem bar a gasighasiki. **2** Me nin gumamazizibav soghezi me ariaghirezi, me nin ingangarir gumazir kabar kuaba isa kuaraziba ko asizir atiabar daghebar min dagh aningizi, da da ame. **3** Me nin gumamazizibav soghezi me ariaghirezi, men ghuziba dipamin min Jerusalem nguibar averiam bar a gimiri. Ezi gumazir men kuabar suigh me mozibar arighamitam ua itir puvati. **4** Gumamazizir en boroghira itiba e dipova, en ingaravaka, akar kurabar e migei. **5** O Ikiavira Itir God, ni en ataravira iti o? Ni dughiar ruarimin en atar iki kamaghira ikiam o? Ni navim en ikuvigh, nin aningagharim avimin min isi kamaghira ikiam o? **6** Ni kantrin ni gifozir puvatigha ni ko migeir puvatiziba, ni men atarti deragham. **7** Me kamaghin amua, Jokopin ovavir boriba bar me

misuagharigha, men nguazim bar a gasighasiki. **8** Ni en inazir afeziaba amizir arazir kurabagh nighnighiva, paziva e damuan marki. En nighnizir gavgaviba datirighin bar iraghuegha gifa. Kamaghin, ni zuamira en apangkufigh. **9** O God, ni Godin En Akurvazim. Ni uan ziar ekiam bagh nighnigh en akuragh uam e inigh, en arazir kuraba gin amadagh. **10** O God, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba manmaghsu kamagh e mikimam, "Ilan God mana?" Ni uan gumamazizibar ghuziba ikarvagh, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba mizazim me gasiti e ganika. **11** Ni kalabusin itir gumamazizibar ararem baragh. Ni uan gavgavir ekiamin, gumazir apaniba misueghti aremeghasava amiba, uam men akuragh. **12** O Ekiam, apanir kaba akar kurabar ni mikeme. Kamaghin, ni men arazir kurar kaba ikaragh bar moghira me agifa. **13** Nin gumamazizir nin sipsipbar min itiba, zurazurara ni minamam. En ovavir borir gin otivamiba, me uaghan nin ziam fi kamaghira ikiam.

80 Asap onger akar kam osiri. Gumazir ighiabar faragha zuim, a gumamazizibav kinti, me tiarir kamin gin mangi ighiar kam damuan, "Akar Dikirizir Gavgavimin akimarir aghuim." O Israela eghuvir gumazim, ni deravira e barakigh. Ni sipsipbar min Josepin ovavir boribagh eghuva, deragha men gari. Ni uan atrivir dabrabin gaperaghav ikia, enselin bar gavgavibar pin iti. Ni uan angazangarim e gisiragh. **2** Ni Efraim ko, Benjamin ko, Manase, men anababar ovavir boriba, ni uabi men akagh. Ni uan gavgavim akagh izi en akuragh. **3** O God, ni uamategh e inigh iziti e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam. Ni uan angazangarim e gisiragh, en apangkuvigh en akuraghti, e ovengan kogham. **4** O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni dughiar bar ruarimin uan gumamazizibav atara, me ni ko migeir migirigiaba ni da barazir puvati. **5** Ni e gamizi, e bretin min uan temeriba apava, kavin temerir izivirizim, dipamin min uarir guri. **6** Ni gumazir en boroghin itibar arirazi, me iza en nguazim iniasa uariv sosi. En apaniba e dipovava en ingaravati. **7** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uamategh e inigh iziti, e ua dikavigh tuivigh, fomira ikezi moghin ua ikiam. Ni uan angazangarim e gisiragh, en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham. **8** Ni uan gumamaziziba wainin ikarizimin min Isipin me asigha me inigha ize. Ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba batuegha, men nguazibar uan gumamaziziba, wainin ikarizimin min me arke. **9** Ni wainin ikarizir kam bagha nguazim azenegha anekara. Ezi an aghua an biba bar nguazim giraghuzi, an aghua ghua bar uabi aroke. **10** Wainin ikarizir kam aghua, ekeiva an dughuazim mighsiaba bar ada aghuazi, an aghariba sidan temer ekiaba bar ada avara. **11** An aghariba aghua ghua Mediteranianin Ongarir Ekiamin tugha, iza Yufretisin Fanemin tu. **12** Ni datirighin manmaghsua wainin azenim avinizir divazim bar anekaraghariki? Gumamaziziba datirighin tuavimin daru, an oviziba okimam. **13** Dar atiaba a dikabinti, asizir atiaba anemam. **14** O Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uam e ginighnigh, uan Nguibamin pin iki vanginan wainin ikarizir kam deraghvira an gan. **15** Ni uabi uan agharir guvimin wainin ikarizir kam akara. Ni wainin biar igiam akarazi an aghua gavgavigha gifa. **16** En apaniba anetugha a isa avim mikinigha gifa. Ni uaghan me atugh me gasighasighti deragham. **17** Nin gumamazizir ni ua bagha inabaziba, ni me gamizi me ekevegha bar gavgafi. Ni men akuragh deragh men gan. **18** Ni kamagh damighiti e uam akirim ragh ni gasan kogham. Ni en akuraghti e angamira deravira iki nin ziam fam. **19** O God, ni Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni uamategh e inigh iziti, e ua dikavigh tuivigh fomira ikezi moghin ua ikiam. Ni en boroghin ikiti, nin angazangarim e gisiraghti, ni deragh e damu. Egh en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham.

81 Asap ighiar kam osiri. Gumazir ighiar kamin faragha zuim, gumazibav kemehti me Gatin nguibamin gitabav sogham. Godin e geghuva deragha en garim, e a bagh pamtem dimiva bar akuegham. E, igiaba bangi Jokopin Godin ziam fam. **2** Ia faragh gitaba ko ukulelebagh ikarangiva,

tamarinbav soghti dar arebare deravirama otiv. **3** En isar ekiam otivamin dughiamin, iakinir igiam otoghti ia sighbagh ivi. Egh iakinim izi pazaghar torimin tughti, ia uia sighbagh ivi. **4** Arazir God ifongezir kam, a Israela e ganingi. Kar bizir Jokopin God damuasa e mikemeziba. **5** God Isipia ko misozir dughiam an akar kam, e Josepin ovavir boriba an e ganingi. Ki akar otevir kam baragha fozir puvati tina a migei. **6** Ki orazi a kamaghin migia ghaze, "Ian dipizibar itir osimtiziba, ki bar da adeghe gifa. Mitarir osimtizir ia ateriba, ki da isa nguazim dafegha gifa. **7** Ia osimtizir bar ekiam ikia nan deir dughiamin, ki ian akura. Ki overiamin pin, arariba dagarvazir naghin uan mogomer danganimin ikia, ian dimdian bareghe a ikara. Ki Meriban mozir pamin ikia, ian nighnizir gavgavim gifogofhasa arazarazir mabagh ami. **8** "Nan gumazamiziba, ki Akar Gavgavim ia mikim ia akirasa. O Israela, ia deraghvira nan akam baragh. **9** Ia marvir guabar ziaba fan marki. Ia kantrin igharazibar asebar ziaba fan marki. **10** Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki Isipin ia inighe azenan ize. Ia nighnizir gavgavim na ikiti, ki bar deravira ia damuam. Mati kuarazir nguizim akam akarigha itima, an amebam biziba atera iza an akam mikiri. **11** "Nan gumazamiziba, me nan akaba baraghan aghua. Bar guizbangira, Israela uari abinigha nan apengan itir puvati. **12** Kamaghin, ki me ataghizi me uan navibar kumigha uari uan arazir kurabar gin ghua, uan ifongiabar bizibagh ami. **13** Ki kamahsua, nan gumazamiziba Israela nan akaba baragh nan arazibar gin mangam. **14** "Me kamaghin damuti, ki zuamira uan gavgavir ekiamin men apanibav suegham. Ki men apaniba bar me abinigham. **15** Nan aghuazir gumazamiziba, me atiatir ekiam sara na bagha izi. Eghti ki men apanimin iki mamaghira ikiam. **16** Eghti ia, ki dagher bar aghuiba ko, ruarimin itir haniba ia daningti, ia dami bar izeveham."

82 Asap ighiar kam osiri. Dughiar mamin aseba Godin Nguibamin uari akuvazi, God uan dabirabir danganimin gaperagha men faragha ghua, akam me gasa kamaghin me migei. **2** A ghaze, "Ia paza kotiaba tuisigha, gumazir arazir kurabagh amiba bar me gifonge. **3** Ia deragh gumazamizir uairara uarir akurvaghan koghamiba ko, borir afeziaba ariaghirezibar akurvagh. Ia gumazamizir osimtiziba ateriba ko, onganarazibagh amir gumazamiziba, deragh me damu. **4** Gumazamizir gavgaviba puvatiziba ko, onganarazibagh amiba, ia gumazir kurabar dafariba da ua me inigh. **5** "Me nighnizir aghuitam men itir puvatizi, me bizitam gifozir puvati. Me mitatemin nguazir kam garua, arazir aghuitam gumazamizibar akurvaghasa a gamir puvati. **6** "Ki Godin Bar Pin Itim kamaghin migia ghaze, ia aser muziarir kaba, ia bar nan boriba. **7** Ia gumaziba ariaghiri moghin uaghan arimighiregham. Ia atrivir igharaziba iri moghin uaghan iregham." **8** O God, ni dikavigh izi nguazimin gumazamiziba bar me gativagh men araziba tuisigh. Nguazimin itir gumazamiziba bar nin gumazamiziba.

83 Godin ziam fer ighiam, Asap an osiri. O God, ni akam dukuagh pura ganan marki. Ni pura uabin asugh nimira ikian marki. **2** Ni gan, nin apania me midorozia kora fori da otifi. Ezi gumazir nin aghuaziba nin akaba batosi. **3** Me nin gumazamiziba paza me damuasa muegha me bagha gara iti. Gumazamizir nin apengan iti ni eghuvir kaba, gumazir kurar kaba me gasighasighasa. **4** Me ghaze, "Ia izi e Israelen kantri bar a gasighasighiti, a ziaba puvatighiti, me uam a ginighnighan kogham." **5** Kantrin kaba Israel abinasa uari akuvagha, nighnizir vamiram amigha akam misoke. **6** Ilikiz kabanang: Idomia, Ismaelia, Moapia, Hakria, ko Gebalia, Amonia, Amalekia, Filistia, ko Tairin nguibamin gumazamiziba. **8** Asirian kantri uaghan men aven ghugha Moapia ko, Amonian akura. Me Lotin ovavir borir bar gavgaviba. **9** O God, ni faragha Midiania gamizi moghin ni me damigh. Ni kamaghira Kisonin Fanemin Sisera ko, Jabin aning gasighasiki. **10** Ni dughiar kamin Endorin nguibamin aning gasighasighizi, aninghin kuammign iki kuri. **11** Ni faragha Orep ko, Sep gamizi moghin, ni men midorozir gumazir dapanibar amigh. Men gumazir dapaniba, ni faragha

Seba ko, Salmuna gamizi moghin me damigh. **12** Gumazir kaba bar ghaze, "E Godin nguazir kam aghuir kam inigh an afeziam ikegham." **13** O God, ni uan aminir gavgavimin me giveraghti, me minezibar min mighi tintinibar mangegh givagham. Ni me giveraghti, mati aminin raizin misevibagh iverazi, da migha ghuezi moghin, me mighi mangegh. **14** Avim ruariba ko mighsiabar isia akara zui moghin, ni men agintighiti me aregh. **15** Kamaghira, ni amozir ekiam amadaghti a izi men agiraghti me aregh. Ni aminir ekiam amadaghti, a iziti me atiating. **16** O Ikiavira Itir God, Ni me damighiti me okam nighnigh bar aghumsigh, ni baghvira ikiam. **17** Nan ifongiam, ni me abiraghti me bar atiatingigh aghumsigh kamaghira iki. Ni aghumsizim me danigh, me misueghe me arimighiregh. **18** Ni kamagh damighiti me guizbangira ganigh fogh suam, "Ni bar uabira nin ziam, Ikiavira Itir God. Nirara Godin Bar Pin Itim, egha nguazir otevilla bar dagh ativagha dar gari."

84 Kar Koran adarazir onger akam. Gumazir onger akar kamin faragha zuim gumazibav kemezi, me Getin nguibamin ingarizir gita inighe a gikararai. O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nin dipenin a bar moghira dera. **2** Nan navir averiamin, ki nin dipenimin, dughiaabar zurara gumaziba uari akuvi naghin aven ikiasa. Nan ifongiam kamakin, ki bar nin Dipenimin gifonge. Ni Godin angamira itim. Ki uan mikarzim ko nighnizim sara, ni bagh bar akuegh, ighiabar amuam. **3** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni nan God ko nan atrivim. Kuarazir muziariba nin ofa gamir dakozimin boroghira uari bagha mikonibar ingara, ota uan nguizibar gari. **4** Nin Dipenimin aven itir darasi, men naviba deragha bar akonge, me zurara nin ziam fava ighiaba bati. **5** Gumazamizir nin gavgavim iniasava amiba, ni bagha Saionin Mighsiamin mangasa ifongeziba, me bar akongeh. **6** Me dipar atuir dipaba puvatizibar zui. Danganir kamin ziam Temeriba Itir Danganir Zarim. Me mozir dipaba danganir kamin dagh amizi da otifi. Mizarazibar amoziba izima mozir dipar kaba izefi. **7** Me tuavimin ghua nin gavgavim isa ghuvira ikia gavgafi. Me mangi Saionin Mighsiamin otivigh Godin ganti a ikiam. Godin kam, a godba bar dar pin iti. **8** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Jokopin God. Ni nan azangsizim barakigh. **9** O God, ni en atrivimin kam deragh a damu. A uabi oramin min e moga deravira e geghufi. Ni uabi ua bagha a ginabazi, an atrivimin iti. Ni deraviram a damu. **10** Ki aruer varimin nin dipenimin gumaziba uari akuvi naghin iti, a bar dera. Aruer kam, a 1,000plan aruer ki nguibar igharazimin itibagh afike. Ki uan Godin Dipenimin tiar akamin tughiv ikiasa bar akonge. Ki gumazir kurabar dipenibar ikian aghua. **11** Ikiavira Itir Godin Gavgavim, an aruemin min tuavim en akakagha, oramin min e modi. A en apanguva egha ziar ekiam e ganidi. A gumazir an damazimin deraziba, a uan bizir aghuiba men anogorozir puvati. **12** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba, me zurara bar akuegham.

85 Kar Koran anabam, men ighiam. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni deragha uan nguazim gamigha, Jokopin ovavir boriba ua men inizi me deragha, faragha ikezi moghin iti. **2** Ni uan gumazamizibar arazir kurar me amiziba, ni da gin amada. Ni men arazir kuraba batoghezi da ua itir puvati. **3** Ni faragha men atara men aningazi. Ni arazir kam, datirighin uam a gamir puvati. **4** O God, ni en Akurvazir Gumazim. E nin azangsisi, ni en ataran marki, ni uam e inigh ua bagh izi. **5** Manmaghin ami, ni en atar kamaghira ikiti, nin adarim givaghan kogham o? **6** Ni ua ikirimirir e itir kam damighiti a igiamin otogh, gavgavim e daningti e tuivigh gavgavigham. Eghti e nin gumazamiziba, ni bagh bar akuegh nin ziam fam. **7** O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en apanguvir arazir kam en akagh, en akuragh uam e inighti e deragh ikiam. **8** Ki uan kuarim atigh Ikiavira Itir Godin Gavgavim Itim, an akam baragham. E an gumazamiziba arazir kurar e amibar gin mangan kogh, uan navir averiabar aven a baghvira ikiti, a mikimti e navir amirizim

ikiam. **9** Bar guizbangira, an akurvazim, an gumamazizir an ziam fava an atiatia an apenganziba, bar men boroghira iti. An anganzangim e gisiragha en akura, a uabi e ko en nguazir kamin iki mamaghira ikiam. **10** Dughiar kamin, gumamaziziba uarir apangukuvigh, guizin arazir aghuibar zurara uarir amuam. Me Godin damazimin deragh iki, navir amirizimin iki, deragh uari ko dapiagh ikiam. **11** Gumamaziziba nguazimin iki, bar guizbangira Ikiavira Itir Godin gin mangi nighnizir gavgavin an ikivira ikiam, eghti Godin uan Nguibamin Itim me damighti me an damazimin zuegham. **12** Guizbangira, Ikiavira Itir God en akuragh bizir aghuiba isi e daningam. Eghti nguazir en azeniba itiba, dagher bar aviriba dar aghungam. **13** Ikiavira Itir God, gumamazizir amighti, me arazir an damazimin derazimin gin mangam. Eghti arazir kamra, God ua izamin tuavim atigham.

86 Devit God ko migeir migirigiaba osiri. O Ikiavira Itir God, ki uabira uabin akurvaghamin gavgaviba puvati. Kamaghin, ni na baragh. **2** Ki nin ingangarir gumazim, ki nighnizir gavgavin nin ikia, nin gin zui. Kamaghin amizi, ni ua nan akuragh na inighti, ki ovengan kogham. **3** O Ekiam, Ki dimagariba ko aruebar nin dei, kamaghin, ni nan apangukufigh. **4** Ekiam, ki nin ingangarir gumazim. Ki uan navir averiamin aven ni baghavira iti. Kamaghin, ni na damighti nan navim bar akongegh. **5** O Ekiam, ni bar dera, eggha gumazibar arazir kuraba gin amadi. Eggha ni ko migeir gumamaziziba, ni apangukuvir ekiam men ikia, men azangsiziba barasi. **6** O Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim deragh a baregh nan akuragh. **7** Ki fo, ni na baregh nan akurvaghamin. Kamaghin, ki osimtizim itir dughiam, ki uabin akurvaghana nin dei. **8** O Ekiam, ni iti moghin ua godin tam itir puvati. Tav ni ingari moghin ingari puvati. **9** O Ekiam, ikizibar gumamazizir ni ingariziba bar izi, nin ziar ekiam bagh teviba apirigh, nin ziam fam. **10** Ni bar uabira mirakelin bar aghuibagh ami, Ni uabira God. **11** Ikiavira Itir God, arazir ki gin mangasa ni ifongeziba, ni deravira dar nan sure damigh. Eghti ki darara nighnigh, zurara dar gin mangi nin ziam fam. **12** O Ekiam, nan God, ki uan navimin aven ni minabiva, nin ziar ekiam zurarama a fasa. **13** Ni zurara bar nan apangukufi. Kamaghin, ni ua na inizi, ki Gumamazizir Oveaghuezbir Nguibamin ghuzir puvati. (Sheol h7585) **14** O God, akaba batozir gumazir maba datirighin iza na ko misoghasa. Gumazir kurar kaba nin akabar gin zuir puvatigha, uari akuvagha na misueghti ki aremeghasa. **15** O Ekiam, apangukuvir arazim ko, akurvazir arazim bar ni gizivazi ni ziamirama atarir puvati. Ni bar en apangukuvigha, deravira uan akamin gin ghua eggha nighnizim giraghirazir puvati. **16** Ni umategh na bagh izi egh nan apangukufigh. Ki nin ingangarir gumazim, nan amebam uaghan nin ingangarir amizim, a na bate. Kamaghin, ni nan akuragh gavgavin na daning. **17** O Ikiavira Itir God, Ni bizitam damighti an otogh, nan akaghti ki fogh suam, ni bar na gifonge. Eghti nan apaniba uaghan ganigh fogham, ni nan akuragha gavgavin na ganingi. Kamaghin, me uan arazir kurar me amizir kam ginighnigh, bar aghumsigham.

87 Kar Koran ovavir boribar ighiam. Godin ziam fer ighiam. Ikiavira Itir God, uan Nguibam, uan mighsiamin an ingari. Kar Saionin Mighsiam. **2** Israelin nguazimin itir nguibaba bar, dar tongin, Ikiavira Itir God, Jerusalem bar a gifonge. **3** Ia Godin Nguibamin aven itir gumamaziziba, ia deragh oragh, God ghaze, ni nguibar bar aghuim. **4** God ghaze, "Ki gumamazizir nan akam baragha an gin zuiba meghamin dughiamin, ki uaghan isipin kantrin gumamaziziba ko, Babilonin kantrin gumamaziziba ko, Filistian ikizim ko, Tairin nguibamin gumamaziziba ko, Itpioan kantrin gumamaziziba, ki uaghan bar me mengam. Me uaghan Jerusalem adarasi. **5** Ki kamaghin Jerusalem mikimam, "Kar gumamaziziba bar men nguibam." Godin Bar Pin Itim, uabi Jerusalem asaragh, a damighti a bar gavgavigham. **6** Ikiavira Itir God, uabi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar ziaba osirigh, men ziaba isi Jerusalem gumamazizibar ziaba sara me akuvaghamin. **7**

Jerusalemin itir gumamaziziba bar akuegh ighiaba bangam. Me suam, "O Jerusalem, bizir aghuir e itiba, ni bar dar mingarim."

88 Kar Koran ovavir boribar ighiam. Eshan ikizimin gumazir mam Heman, ighiar kam osiri. Gumazir onger akar kamin faragha zuim me mikemezi, me "Mahalat Leanotin," tiarimin a bange. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O Ikiavira Itir God, nan God, ni nan akuragha ua na ini. Ki uabin akurvaghana aruebar nin diava, dimagaribar ni ko migei. **2** Ni kuarim atigh nan azangsiziba baragh. Egh deragh nan ararem baragh nan akuragh. **3** Osimtizir aviriba na bativima, ki Gumamazizir Oveaghuezbir Nguibamin boroghin mangasava ami. (Sheol h7585) **4** Gumazir maba ariaghiereggha ghua mozir konimin mangasava amima, ki uaghan men aven ikia, me ko zui. Ki guizbangira gavgaviba nan puvati. **5** Ki mati, me na ataghizi ki gumazir oveaghuezbiba ko men danganimin iti. Ki mati, gumazim me a misoghezi, an aremegha gumaziba ariaghira itir danganimin iti. Ki mati, gumazir ni bar gin amadagha akurvazi puvatizibar min iti. **6** Ni na isa mozir bar konir kam mikinizi, ki mozir bar konir kamin danganir bar mitatangizimin iti. **7** Nin aningagharim bar na avara, mati ongarir ekiam dipirigha na abirazi ki aven iraghu. **8** Ni kamaghin amizi, nan namakaba ganigha nan atiatigha bar nan saghon iti. Bizir kam na ikiagharighizi, ki azenan izan ibura. **9** Osimtizir kam nan iti, ki anetera ghuavti damaziba nan ikufi. O Ikiavira Itir God, ki aruebar vaghvaghazurara ni ko migei, ni nan akuragh. **10** Gumazir oveaghuezbiba, ni ti me bagha mirakelbagh ami, o? Me ti ua dikavruagh nin ziam fam, o? **11** Gumazir ovegha mozim gireghav itiba, me ti nin apangukuvir arazimin uariv gei, o? Me ti danganir bar kurar kamin kamaghin uariv gia ghaze, God mikemezi moghira e bagha deragha bizibagh amua, uan nighnizim gighavkirir pu. Puvati, me kamaghin migeir puvati. **12** Gumamazizir Oveaghuezbir Nguibar mitater kamin itiba, ni amir arazir kabar gari, o? O me danganir bar mitater kurar kamin ikia, nin akurvazir arazimin gari, o? **13** O Ikiavira Itir God, ki mizarazibar uabin akurvaghana, zurara ni ko migei. **14** O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua akirim ragha na gasara? Ni manmaghsua uan guam nan modo? **15** Ki uan igiamra ikia mizarir kamra isa iza datirighin atam areme. Ni mizarir ekiam na gasazi, nan agharapaniba bar nan amira. **16** Nin aningagharir ekiam bar na avarazi, ni na misogha bar na gasighasiki. **17** Ni kamaghin na gamizi, osimtiziba arueba ko dimagariba sara bar na ekiau. Mati aperiam otogha ghua nguazir otevbiba bar da avara. **18** Ni nan roroar aghuiba ko namakabagh amizi, me bar na ataki. Ki aminirbirimra a ko, ga roroanngam gami.

89 Eshan ikizimin gumazir mam Etan, an onger akar kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. O Ikiavira Itir God, ki zurara nin apangukuvimin gun, gumamazizibav kimiva ongam. Ki uan akamin, pamten gin otivamin boribar kim suam, God mikemezi moghira, a zurara deraghavira e gami, eggha dughiatamin e ataghirazir puvati. **2** Ki fo, nin apangukuvim a ikia mamaghira iti. Ni zurara deraghavira e gamua dughiatamin e ataghirazir puvatizir arazir kam, a bar ekevegha overiamin min gavgavigha ikia mamaghira iti. **3** Ni kamaghin migia ghaze, "Ki gumazir mam ginabagha a koma Akar Dikirizir Gavgavin gami. Ki uan ingangarir gumazim Devit ko, Akar Gavgavin gamigha gifa. **4** Ki kamaghin a migia ghaze, 'Nin adarazira zurara atrivibar otivam. Nin adarazir aven atrivitam otogh, iki mamaghira ikiam.'" **5** Ikiavira Itir God, nin Nguibamin itir enselba ni amir mirakelba bagh, ighiaba bangi nin ziam fam. Me gara fo, ni zurara deraghavira e gami, eggha dughiatamin e ataghirazir puvati, egh me arazir kam ginighnigh uari akuv nin ziam fam. **6** O Ikiavira Itir God, nin Nguibamin aven, tav nin min itir puvati. Nin nguibamin enseltam ni ko magh ghuzir puvati. **7** Nin Nguibamin enselbar gumazir dapaniba, me uari akuva bizibagh gia nin atiatia nin apenganziba iti. Enselin igharazir ni okarigha itiba, me uaghan atiatia nirarama apenganziba iti. **8** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Gumazitam bar gavgavigha nin min itir puvati. O

Ikiavira Itir God, ni zurara deraghavira e gami, egha dughiatamin e ataghirazir puvati. **9** Ni ongarir ekia gavgavim gativagha an gari. A pamten dikavima, ni a gami a pura amiragha irighav iti. **10** Ni Isip, asizir atiar ekiamin min, an gavgavim abiragha bar a gasighasiki. Ni uan gavgavir ekia kamin, uan apaniba bar me abinisi me tintinibar are. **11** Overiam ko nguazim, aning nina. Ni nguazimin ingarizima biziba bar an iti. **12** Ni nguazim bar, an notin amadaghan ikegha ghua sautin amadaghan biziba virara dar ingari. Gumamaziziba nin ziam fe moghin, Tabor ko Hermonin Mighsiamning, ni bagha bar akuegha ighiam banga nin ziam fe. **13** Ni gavgavir bar ekiam iti. Ezi nin gavgavir kam a bar ekefe. **14** Ni atrivimin ikia uan gumamazizibagh ativagha, men akurvagha deravira men gari. Nin kotiar araziba da bar dera. Ni gumamaziziba bar men apangkuvigha, zurara deraghavira me gami, egha dughiatamin me ataghirazir puvati. **15** O Ikiavira Itir God, gumamazizir ighiaghav amua nin ziam feba, me bar akongegh. Nin angazangarim me gisirazi moghin, ni bar me gifuegha men boroghira iti. **16** Ni bar deravira me gamima, me bar akuegha dimagariba ko aruebar nin ziam fa ighiaghav ami. **17** Nirara, ni gavgavim e ganidi, ezi e ni bagha bar akongegh. Ni bar deragha e gamua en akurvazima, e uan apaniba ko misogha me abiri. **18** O Ikiavira Itir God, ni uabi e geghuv en ganamin gumazim, oramin min e ganingi. Ni Israelian Godin Bar Zuezim, ni arazir aghuimrama amuava, atrivim e ganingi. **19** Ni fomira irebamin min gari bizimin aven, uan ingangarir gumazir ni ifongezibav gia ghaze, "Ki midorozir gumazir bar aghuir mam amisevegha gifa. Ki gumamazizibar tongin anemisevegha, an atrivimin ikiasa ki atrivir dapanir asum a garu. **20** Ki uan ingangarir gumazim Devit, an apigha anemisevegha uan borema ginge. A ian atrivimin ikiam. **21** Nan gavgavim zurarama a ko iki, mamaghira ikiam. Nan gavgavim zurara a ko iki gavgavighvira ikiam. **22** An apaniba a misogh anebiragham kogham. Gumazir kuraba anebiraghti, a irighan kogham. **23** Ki uabi an apaniba abinigh, an aghuazibav sueghti, me arimighiregham. **24** Nan apangkuvim a ko ikiti, ki zurara deraghvira a damu, egh dughiatamin aneteghan kogham. Ki uan gavgavim a danighiti a bar gavgavigham. **25** Ki Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin itir nguaziba bar a daning mangi, Yufretisin Faner dadarimin tugham. Eghti an adagh ativagh dar ganam. **26** A kamagh na mikim suam, Ni nan God nan afeziam. Ni dagiamin min ikia na moga nan akurvasi. **27** Ki David amisevezi a nan otarir ivariamini iti. A nguazimin atriviba bar dagh afiraghi, men atrivir dapanimin ikiam. **28** Ki zurara an apangkuv an akurvagh mamaghira ikiam. Ki a ko Akar Dikirizir Gavgavim damighiti, a gavgavigh iki mamaghira ikiam. **29** Dughiahar zurara an ovavir boribar aven, men gumazitam atrivimin ikiam. Atrivir kaba me Israelia gativagh men gan iki mangiti, overiar kam givagham. **30** "An ovavir boriba nan akam batuegh, bizir ki damuasa mikemezibar gin mangan koghiva, akirim ragh arazir ki ifongezibagh asaragh, nan Akar Gavgavir gin mangan koghti, ki men arazir kurar me amizir kam ginighnigh, mizazir kuram me daningam. **31** Ki uan ingangarir gumazim Devit bar an apangkuvigh, egh deraghvira uan akar dikirizimin gin mangi zurara deraghvira a damu egh dughiatamin aneteghan kogham. **32** Ki uan Akar Gavgavir a ko dikirizir kam abighan kogh, uan akatam uamategh a giraghan kogham. **33** "Ki Godin bar zuegha arazir aghuibara amin. Ki uan ziamin akam akira ghaze, Ki Devit gifaran kogham. **34** An ovavir boriba iki mamaghira ikiam. An adarazi gumamazizibagh ativagh men ganam, mati aruem isiragha mamaghira iti. **35** Me iakinimin min isiragh mamaghira iki, kamagh gumamazizibar akagham, nan akam a bar guizbangira." **36** Ni datirighin uan atrivir ni ua baghavira inabazim, ni an atara anetegha akirim ragha a gasara. **37** Ni a ko dikirizir akar gavgavir kam abigha gifa. Ni an atrivir dapanir asum ia nguazimin anekunizi a mize. **38** Ni an nguibar ekiamin divaziba akaraghariki, ezi dipenir ekiaba bar ikufi. **39** Ezi gumamazizir anebigha aruiba an biziba okei. An boroghin itir gumaziba dibovir akabar a migei. **40** Ni an apanibagh amizi me anebiragha, bar akongegh. **41** Ni an

midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin gavgaviba puvati. Ezi me a misogha anebira. **42** Ni anebirazi a uam atrivimin itir puvatigha, ua gumamazizibagh ativagha men garir puvati. **43** Ni a gamizi a zuamira ghuri. Egha aghumsizir dafam a ganingi. **44** O Ikiavira Itir God, ni dughiar ruarimin en modogh iki kamaghira ikiam, o? **45** O Nin aningagharim ti avimin min iki kamaghira ikiam, o? **46** O Ikiavira Itir God, ni e ginirigh en ikirimirim otefegh. Ni en ingarizi e iti, e uan bar moghirama ovegh pura gevegham. **47** Tinaru uabin gavgavighvira iki, Gumamazizir Oveaghueziar Nguibamin mangan kogham? (Sheol h7585) **48** O Ekiam, ni en apangkuvighvira iti o? Ni Devit ko dikirizir akar kam, manmaghiram a damuam? **49** O Ekiam, ni na ginirigh, ki nin ingangarir gumazimin iti, gumaziba dibovir akabar na migei. Gumaziba bar moghira na dipova akar kurabar na migei. **50** O Ikiavira Itir God, ni atrivimin ikiasa na ginabazi, nan apaniba nan ingarava aka akar kurabar na migei. **51** E zurara Ikiavira Itir Godin ziam fi kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

90 Kar Moses God ko migeir onger akam. Moses a guizbangira God baghavira itir gumazim. O Ekiam, ni bar guizbangira en dipenir, e aven itimin min itima, en inazir afeziaba fomira nin aven ikia iza, datirighin e iti. **1** Ni tighar mighsiaba ko nguazir kamin ingaram, ni Godin ikia kamaghira iti. Ni uaghan gin iki kamaghira ikiam. **2** Ni nguazimin gumamazizibagh amima, me arimighira ua ghua nguazim gava. Ni ghaze, "Ia nguazimin gumamaziziba, ia arimighiri ua nguazim gavagh." **3** Nin nighnizim 1,000plan azeniba, da mati aruer vamira. Dughiar kam, boghinaron aruemin min zuamira gifa. Mati dimagarim dughiar otevimin ghua gifa. **4** Ni aperiemin min ootogha gumaziba inigha zuima, me bar ariaghiregha ireghav iti. Me irebamin min bar dughiar otevimin iti. Me mati dadar moniba, aruem anadi me aghua ruari. Ezi aruem uaghiri me midia uaghiri. **5** Ni adarin en ikia, e gasighasisi. Ni adarin en iti, ezi e bar nin atiatiggi. **6** Ni en arazir kuraba bar adar gari. En arazir kurar e mogava amiba, ni bar ada isa azenim garigha gifa. **7** Nin adarin, e nguazimin itir ikirimirir kamin dughiam otefe. Bar guizbangira, e zuamira givagham, mati e ghuariaba sue moghin ami. **8** E 70plan azenibar iti, e gavgavigh 80plan azenibar ikiam. Azenir e itir kabar dughiaaba, e zurara ingangarir ekiabagh amua osimtizibarama ater. Azenir kaba zuamira geveghti, e uaghan mangeggham. **9** Tinaru nin adarin ekiamin gavgavim gifo? Ni atarima gumamaziziba nin atiatiggi, tinara men atiatir kam gifo? **10** Ni deragh en sure damuti, e uan ikirimirim dughiam gifogham, an otefe. E fozozir aghuim ikiva, dughiaaba vaghvagh deraghvira bizibar amuam. **11** O Ikiavira Itir God, nin aningagharir kam ti dughiar ruarimin ikivira ikiam, o? E nin ingangarir gumaziba, ni en apangkuv. **12** Ni zurarama en apangkufi. Nin apangkuvir kam mizarazibar e gizivira iki. E dughiahar iki zurara onger akabar amuva, naviba deragh ikiam. **13** Ni faragha azenir aviribar osimtizim e ganingi. Ni osimtizir e ganingizir kabar arueba mengegh, dar mirara datirighin e damighiti e bar akuegham. **14** E nin ingangarir gumaziba, ni uan ingangarir gavgaviba en akagh. Ni uaghan en ovavir boriba, ni uan ingangarir gavgavir aghuibam men akagh. **15** O Ekiam, ni en God, e kamaghin ifonge, ni en apangkuvigh deraghvira e damu. Bizir e amiba mar deraghvirama otiv. Ni guizbangira bizir e amiba, ni gavgavim dar aningighiti, da gavgavigh mamaghira iki.

91 Gumazim, Godin Bar Pin Itim, deragh an gansi an a bagh mangiti, God deragh an ganam. A Godin Gavgavira Bar Itimin boroghin ikiti, God dughuazimin min anevaragham. **2** Gumazir kam Ikiavira Godin mikim suam, "Ni nan divazir gavgavimin min itima, ki nin aven uabi moga deravira iti. Ni nan God. Ki nighnizir gavgavim nirara iti." **3** Bar guizbangira, God bar deragh ni geghuv nin ganti, Bizir kuratam azuazimin min modogh iki, nin suiragh ni gasighasighan kogham. Ni an dafarimin aven ikiti, arimariar kuratam ni inighiti, ni aremeghan kogham. **4** A tuarir amebam uan nguaziba

ave moghin, uan avizimningin ni avaraghti ni aven ikiam. Kamaghira, ni Ikiavira Itir God, an apengan ikiti a deravira ni modogh ni geghuv nin ganam. A ifarir puvtati. A zurara uan akar a mikemeziabar gin mangi, nin oramin min iki, deravira nin ganam. **5** Dimagaribar aruir duar kuraba, ni dar atiatingan marki. Ni aruemin, bizir zuamira ni gasighasizi tamin atiatingan kogham. **6** Ni arimariar ekiar dimangan ni bativamiba, ko bizir kurar aruemin ni gasighasighamibar atiatingan kogham. **7** Gumazir 1,000pla nin boroghin arimighireghti, 10,000pla nin agharir guvimin arighiregham, eghti ni deragham. Bizir kuratam nin boroghin ian kogham. **8** Ni ganti arazir kurar gumaziba ni gamiba, God uam ada ikarvagham. **9** Ni bizir kurabar atiatia Ikiavira Itir God bagha zui. Godin Bar Pin Itim, a nin divazimin min ikia, guizbangira ni geghuva nin gari. **10** Kamaghin, bizir kuratam ni bagh izan kogham. Arimariar ekiatam nin dipenimin boroghin mangin kogham. **11** Ni daruamin dughliabar, Ikiavira Itir God, ni bagh uan enselba Akar Gavgavim me mikimtima, me deraghvira nin ganam. **12** Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarin dagiatamin aneseghan kogham. **13** Ni laionba ko, kuruziba ko, laionin igiaba ko, kuruzir kurar ekiaba dikabinam. **14** God kamaghin migia ghaze, "Gumazir nan ziam gifogha na gifongegha nan poroziba, ki ua me inigh, deragh me geghuv men ganam. **15** Eghti me na ko mikimti, ki me baragham. Egh osimtizim me batoghti ki me ko ikiva, ua me inigh ziar ekiam me daningam. **16** Egh ki men ikirimirim men ivezimin min a damighiti a mangi ruaragham, egh ki uamategh me inigh me ko ikiam. Egh ki ua me inigh men Akurvazir Gumazimin ikiam."

92 Ighiar kam, a Godin ziam fer ighiam. Me Sabatin dughliabar ighiar kam gami. Ikiavira Itir God, ni Godin Bar Pin Itim, arazir ni minaba ighiabagh amua nin ziam fer kam, a dera. **2** Ni nan apangukuvir araziba, ki mizarazibar dar gun mikimam. Ki dimagaribar zurara, ni deraghavira na gamir arazir kamin gun mikimam. **3** Ki gita ko kulele ko boam misoghti da ararer aghuim damu nin ziam fam. **4** Ki nin ingangarir aghuim ginighnigha ighiam gamua bar akongezi, nan navim dera. **5** O Ikiavira Itir God, nin nighnizim bar ekevezi, ni ingangarir bar ekiabagh ami. **6** Gumazir nighnizir aghuiba puvatigha onganiziba, me bizir kabagh foghnan kogham. **7** Gumazir kuraba dadabar min zuamiram otivam. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aviriba inigh deraghvira ikiti, ni bar me gasighasigham. **8** Kamaghin, Ikiavira Itir God, ni uabi atrivimin iki kamaghira iki. **9** E fo, gumazir nin apanimin itiba me arimighiregham. Gumazir arazir kurabagh amiba, ni me abinighiti me tintinibar ari mangam. **10** Ni na amisevegha gavgavir ekiam na ganingizi, ki bar akonge. Gavgavir kam bulmakaun gavgavim ko magh ghu. **11** Ki uan apanibar gari me ikuvigha gifa, ezi ki gumazir kurabar ararem barasi. **12** Gumazir Godin damazimin deraziba, me deragh otivigham. Me mati iruem dagher aghuiba bata, egha uaghan Lebanonin kantrin itir sidan temer ekiabar min aghungi. **13** Me mati, temer me Ikiavira Itir Godin Dipenimin oparigha givaziba. Da en Godin Dipenimin aven aghua egha deragha gara iti. **14** Da ghurizir dughiamin, dar dagheba ikiavira iti. Dar dafaribagh arighavira itima, da gavgavigha midir puvtati. **15** Da kamagh amua gumamazizibav gifa ghaze, "Ikiavira Itir God a bar guizbangira, a ifarir puvtati. A dagiamin min itima, ki an aven modima a nan akurvasi. Arazir kuratam an itir pu. Bar puvtati."

93 Ikiavira Itir God, an atrivimin ikia, ziar bar ekiam ikia, gavgavir ekiam iti. A nguazir kam gamizi, a uan danganimra ikia bar gavgavigha kamaghira iti. **2** O Ikiavira Itir God, biziba tighar otivam, ni fomira ikia kamaghira iti. Ni atrivimin ikia zurara ikia kamaghira iti. **3** Ikiavira Itir God, ongarir konim mighigha niga, bar pamten dipira tingazi. **4** O Ikiavira Itir God, nin gavgavir ekiamin, nin Nguibamin itir biziba, ni bar dagh ativagha dar gari. Ongarim dipira nidir niginim, a sufi. Nin gavgavim a gafiragha bar ekefe. **5** Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba iki kamaghira ikiam. Nin Dipenim zurara zuegh kamaghira ikiam. Bar guizbangira!

94 Ikiavira Itir God, ni gumamazir kurabar araziba ikarvazir God. Ni datirighin uan aningagharim men akagh. **2** Ni gumamazizabar amighi me nin kotiamin tuivam. Ni datirighin gumazir akaba batozibar arazim ikarvagha, ivezir kuram me daning. **3** O Ikiavira Itir God, dughliaba manmaghin ikiavira iti, ezi gumamazir kurar kaba uan arazir kuraba bagha bar akonge? **4** Gumamazir kuraba akaba batogha, uan arazir kuraba bagha bar akonge. Me amir arazir kaba bagha uaria uari fe. **5** O Ikiavira Itir God, me osimtiziba nin gumamazizibagh arigha me abiri. **6** Me paba ariaghirezir amiziba ko, borir afeziaba ariaghireziba ko, Kantrin Igharazib gumamazir en nguazimin itibav sozima, me ariaghire. **7** Me ghaze, "Ikiavira Itir God en garir puvtati. E amir bizir kaba, Jekopin God mighigha dagh nighnizir puvatigha dar garir puvtati." **8** Ia gumamazir nighnizir aghuiba puvatiziba, ia oregh deragh fogh. Ia bar gumazir onganiba, ia manadizoghin fofozitam ikiam? **9** God en kuariabar ingari. God oragham ti, o puvatigham? God en damazibar ingari. God uabi ganam ti, o puvatigham? **10** A uabi kantriba bar dar gumamazizibagh ativagha men gara men sure gami. A me akiram o, puvatigham? **11** Ikiavira Itir God, a bar gumamazizabar nighnizibagh fo. Bizir me damuasa nighniziba, an a dagh fogha gifa. Da migharimin min zuamira mangigh, otivan kogham. **12** O Ikiavira Itir God, ni uan Akar Gavgavimin gumazitamin sure damighiti, gumazir kam bar akuegham. **13** Ni kamaghin damigh avughsazim a daningham. Eghti osimtiziba a bativan kogh mangi, gumamazir kuraba arimighiregh mozimin magiregham. **14** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uan gumamaziziba ateghan kogham. An akirim ragh me gasaragham kogham. **15** Gin, gumamaziziba kotin dughiamin guizbangira mikimam. Eghti gumamazir Godin damazimin deraziba, me kotiamin migirigiar aghubar gin mangam. **16** Tinara nan akuragha gumamazizir kuraba dikabira? Tinara nan akuragha arazir kurabagh ami da otivir gumamaziziba batoke? **17** God zuamira nan akurazir puvatizi, ki ti fomira matmatiam giraghughai. **18** Ki kamagh nighnigha ghaze, "Nan dagarin apighisghizi, ki datirighin irigham." Puvtati. Ikiavira Itir God bar nan apangukuvigha nan suirazi, ki arazir kuramin irizir puvtati. **19** Ki bizir aviribagh nighnigha nan navim osemegir dughiamin, ni nan navim gamizi a bar akongegha amiragha iti. **20** Gumamazir kurar kaba, gumamaziziba arazir kurabar amuasa, me bagha akar gavgaviba akiri. Ni gumazir kamaghin amiba ko ingarir puvtati. **21** Me uari akua gumazir aghuibav soghti me arimighirasa akabav sosi. Me gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me isa kotiabar arigh, me misoghti me arimighirasa. **22** Ikiavira Itir God, a nan akurvaghasa bar gavgafi. Nan God dagiamin min iti, ezi ki an aven modima, a nan akurvasi. **23** Apaniba arazir kurar bar aviribagh ami, ezi a men arazir kurar kaba ikarvagham. Ikiavira Itir God, en God, a men arazir kurabagh nighnigh, me misoghti me arimighiregham.

95 Ia izi, e ighiaba bangi Ikiavira Itir Godin ziam fam. A en dagiamin min ikia e moga en akurvasi, e a ginighnigh onger akabar amuam. **2** E an boroghira mangi a minabiva, pamten dim ighiabar amu an ziam fi bar akuegham. **3** E fo, Ikiavira Itir God, a Godin Bar Gavgaviba Itim. An atrivir gavgaviba bar itim, egha godin ifavariba bar dagh afira. **4** A nguazimin aven itir dangarir koniba, ko mighsiar bar pin itiba, a bar dagh atifa. **5** A uabi ongarim ko nguazimin ingari, ezi aning uaghan an bizimnigra. **6** Ikiavira Itir God en ingari. Ia izi, e an boroghin mangi dapaniba avigh, teviba apirigh uari a danigh an ziam fam. **7** A uabira en God. E an gumamaziziba, E sipsipbar min amima a uabi e geghuva deragha en gari. Ia bar deragh an akam barakigh! **8** God kamagh ia migia ghaze, "Ilan inazir afeziaba fomira gumamaziziba puvatizir dangaminin ikia, Meriban dangaminin otohga, nan akam batoke. Me gin Masan dangaminin ikia, uam akam batoke. Ia me amizir arazir kamin gin mangi uan navibar kuman marki. **9** Me guizbangira nan ingangarir gavgavir gani. Egha nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan azai. **10**

Gumamazizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati. Tuavir ki me bagh atizim, me zurara a gitavirasi. Kamaghin, ki 40plan azenibar gumamazizir kabar aningaghe. **11** Kamaghin amizi, ki aningaghegha kamaghin me migia ghaze, 'Me nan aghvusazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!'"

96 la bar moghira onger akar igiatam, Ikiavira Itir God bagh a bangi. la nguazimin gumamaziziba bar, a bagh ighiabar amu. **2** la Ikiavira Itir Godin ziam fi, a bagh onger akabar amu. Dughiabar zurara ia an gun uariv mikim suam, Ikiavira Itir God zurara en akuravisi. **3** la, an gavgavim ko ingangarir aghuir an amibar gun kantriba bar dar gumamazizibav kim. **4** Ikiavira Itir God a bar faraghavira ikia bar gavgafi. Ezi e an ziam fi mangivira ikiam. Aseba bar, me Ikiavira Itir Godin min itir puvati. E an apengara ikiva an atiatingam. **5** Nguazimin itir gumamazizibav aseba, da pura ifavarir godba. Ikiavira Itir God, an overiamin ingari. **6** Ikiavira Itir God, atrivimin ikia ziar ekiam ikia, eghe uan Dipenimin iti. A bizir aghuiba ko gavgavimin mingarim. **7** la nguazimin itir ikizibar gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim bagh, bar akongegh. **8** Ikiavira Itir God, a bar faraghavira itima, ia an ziar ekiam fi. la ofaba inigh an Dipenimin mangi. **9** Ikiavira Itir Godin Araziba, da bar deragha bar zue, arazir kaba mati an kurkazir aghuim. la gumamaziziba bar moghira an arazir kabagh nighnigh an ziam fi. la nguazimin gumamaziziba, an atiating eghe akong. **10** la Kantrin Igharazibar Gumamazizibav tongin iki mikim suam, "Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. A nguazimin ingarigha a gamizi a gavgavigh iki mamaghira ikiva sivaghshivaghan kogham. Ikiavira Itir God, gin uan kotin arazir aghuimin gin mangiva, gumamazizibav araziba bar da tuisigham." **11** Nguazim ko overiam, gua bar akongegh, ongarim, ni bar akuegh eghe nighinir dafam damu. la ongarimin aven itir biziba, ia uaghan bar akongegh. **12** la azeniba, ko azenibar aghuir biziba, ia bar moghira bar akongegh. la ruaribar temeaba, ia uaghan ighiabar amu bar akongegh. **13** la bar moghira izi, Ikiavira Itir Godin damazimin ighiam damu. A izi nguazimin gumamaziziba bar me gativagh men ganam. Ikiavira Itir God, uan arazir aghuimin gin mangi, gumamaziziba bar me gativagh, uan guizin akamin men araziba tuisigham.

97 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. Nguazimin itir gumamaziziba, ia bar akueghti, arighatizibar itir gumamaziziba, ia dimiva bar akongegh. **2** Overiar migharir piziba an okarizi, an arazir aghuimin gumamazizibagh ativagha men gari. **3** Apanir a gasighasighasava amiba, avim an faragha ghua men isia me gasighasiki. **4** An onimaribar angazangaribagh ami, da nguazimin taghtazima, nguazim nighava agoi. **5** Ikiavira Itir God, a nguazir kamin God. A izima, mighsiaba pura amera uaghira dipabar min otifi. **6** Overiam uabi, kamaghin akam akura ghaze, "God arazir aghuibaram ami." Ezi gumamaziziba bar an angazangarim ko gavgavimin gari. **7** Gumamazizir marvir guabar ziaba feba bar aghumsiki. Aseba teviba apirigh Ikiavira Itir Godin ziam fam. **8** Saionin nguibamin itir gumamaziziba, bizir kam barasi. Judan nguibabar itir gumamaziziba, nin kotiar arazir aghuir kam bagh bar akuegh, men naviba deragham. **9** O Ikiavira Itir God, Ni Godin Bar Pin Itim, ni nguazimin gumamaziziba bar me gativagha men gari. Ni ziar ekiam ikia, bar asebagh afira. **10** Arazir kurabar aghuazir gumamaziziba, Ikiavira Itir God bar me gifonge. Gumamazizir a baghavira itiba, a men apaniba da ua me inigha, me geghuva deragha men gari. **11** God angazangarim isa gumamazizir aghuibagh aniga, me gamizi men naviba bar akong. **12** Gumamazizir aghuiba, ia bizir Ikiavira Itir God amiba bagh, bar akongegh. la bizir kabagh nighnigh a minabagh. la an ziar zuezir aghuim ginighnigh, a pirafi.

98 Kar Godin ziam fer onger akam. la onger akar igiatam Ikiavira Itir God bagh, a bangi. A uan agharimin bizir aghuir igharagha garibagh ami. A uan gavgavir ekiamin amodoghin, midorozir kam gamua apaniba abira. **2** Ikiavira

Itir God, apaniba ko misogha me abirazir bizimin gin mikeme, a uan akurvazir arazim isa gumamazizibav akazi me bar an gari. **3** A Israelian apangukvigha men akuraghasa dikirizir akar kam ginighnighavira ikia, me ataghizir puvati. Kantribar gumamaziziba Godin gari, an apaniba ko misogha me abiragha, uam e ini. **4** Nguazimin gumamaziziba, ia Ikiavira Itir God bagh bar akongezir ighiabar amu. la onger akaba pamten dar amuva bar akuegh an ziam fi. **5** la gitabav sogh, Ikiavira Itir God bagh ighiabar amu. la boabav soghti, dar arareba bar deragh. **6** la sighaba ko itabagh iviva, pamten dimiva Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en atrivim. **7** Ni ongarim, ni ko nin itir osiriba, ko bizir nin aven itiba, ia bar pamten dim mikim. Ni nguazim, ni ko nin itir gumamaziziba ko bizir nin itiba, ia bar onger akabar amu. **8** la faner ekiaba, ia dafaribav sogh. la mighsiaba, ia ighiabar amuva bar akongegh. **9** Ikiavira Itir God izi nguazim gativagh an ganam. An atrivimin iki, guizin arazimin gumamazizibav araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia a bagh bar akuegh onger akabar amu.

99 Ikiavira Itir God, an atrivimin iti. Kamaghin gumamaziziba an atiatiava agoi. A uan atrivir dabirabim enselin bar gavgavibar torimin a gapera, kamaghin amizi, nguazim agoi. **2** Saionin nguibamin aven, Ikiavira Itir God bar ziar ekiam ikia, gumamazizibagh ativagha men gari. **3** Gumamaziziba bar anarira nighnigh, ana atrivim, eghe gavgavim ko ziar ekiam itima, an ziam bar zue. Me an ziar ekiam fi. **4** Atrivir gavgavim, ni arazir aghuiba bagha ifonge. Ni arazir aghuimra Israelia e gamizi e an gin zui. Ni e gamizi, e kotin aven deragha gumamazizibav araziba tuisisi. **5** la Ikiavira Itir Godin ziam fi, a en God. An arazir aghuiba, ko an damazimin zuezir arazibara amir God. Kamaghin, ia an boroghin mangi teviba apirigh, an ziam fi. **6** Moses ko Aron, aning Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazimningin iti. Samuel uaghan God ko migeir gumazir mam. Me bar Ikiavira Itir God ko migeima, a me baragha me ikarvasi. **7** God ghuarar ruarir ekiamin tongin ikia, Akar Gavgaviba ko arazir a ifongeziba me ganingizi, me dar gin zui. **8** O Ikiavira Itir God, ni en God, ni uan gumamazizibav azangsziziba barasi. Ni men arazir kuraba ikarvagha mizazim me gasi. Ni uabi men akazi me fogha ghaze, ni Godin men arazir kuraba gin amadim. **9** E Ikiavira Itir Godin ziam fam, a en God, e an mighsiamin an ziam fam. Ikiavira Itir God, a en God, a Godin arazir aghuibaram amim.

100 la nguazimin itir gumamaziziba bar, ia Ikiavira Itir God bagh pamten dimiva, bar akongegh an ziam fi. **2** la Ikiavira Itir Godin ingangarim damu an ziam fi bar akongegh. la an boroghin iziva bar akongezir ighiaba bangi. **3** la kamaghin fogh, Ikiavira Itir God a guizbangira God. A uabi en ingarizima e an adarazira. E an gumamaziziba, eghe an sipsipbar min iti. **4** E an Dipenimin aven mangi an ziam fiva a minamam. E a minabagh an ziar ekiam bar a pirafam. **5** E fo, Ikiavira Itir God arazir aghuibaram amua, eghe zurara bar en apangukvighavira iti. A damuasa mikemegha givazir biziba, a zurara dagh amua kamaghira iti.

101 Devit ighiar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki arazir aghuim ko apangukvir arazim ginighnighiva ighiam bangam. Bar guizbangira, ki ni baghvira ighiar kam bangam. **2** Ki nin damazimin deraghvira tuavir aghuimra mangiti gumazitam nan gan akatam na gasan kogham. O God, ni manadizoghin izi nan akuragham? Guizbangira, ki uan dipenimin aven iki gumamazizibagh ativagh men ganiva, uan navir averiamin aven deraghvira nighnigh biziba bar dar amuam. **3** Egh ki iti naghin, arazir kuratam bar ikian kogham. Gumamazizir akirim ragha ni gasiba ki men aghua. Ki me ko daruan kogham. **4** Ki ifavarir arazimin gin mangan kogham. Egh ki arazir kurabagh nighnighan aghua. **5** Gumamazizir moga girakirangan igharaz daraziv geiba, ki bar me gasighasigham. Egh ki gumamazizir ifaghata uari uan ziaba feba ateghti me ikian kogham. **6** Ezi gumamazizir nighnizir gavgavim Godin

ikiavira itiba, ki me gifonge. Merara na ko nan dipenimin ikiam. Eghti gumazamizir Godin damazaminin deravira tuavir aghuimin zuiba, merara nan ingangarir amuam. **7** Eghti gumazir akar ifavaribagh amitam nan dipenimin aven ikian kogham. Gumazamizir ifariba na ko ikian kogham. Bar puvatigham. **8** Eghti dughiaa vaghvagh, en kantrin aven itir gumazamizir kuraba, ki me asighasigham. Egh gumazamizir arazir kurabagh amiba, ki me batueghti, me ua ikiavira Itir Godin nguibar ekiamin ikian kogham.

102 O Ikiavira Itir God, ki uabin akurvaghasa nin dei, ni nan dimdiam barakigh. **2** Ki osimtizim ikiti, ni nan modogh akirim ragh na gasan marki. Ki nin damamin dughiam, ni zuamira na ikaragh nan akuragh! **3** Guizbangira, nan ikirimirimigharin min dughiar otevinim ikegha ua ghugha gifa. Ezi nan mikarzim mati avir ekiam nan isi moghin puvira nan fei. **4** Ezi nan navir averiam mati, me dadar midiaribar min, na dikaragha na abirazi, ki iraghu. Ezi ki bar osemegha daghebar aghuagha damasa nighnizir puvati. **5** Ki mizazim baragha pamten arai. Ezi nan mikarzim ikuvizi, ki agharim gura. **6** Ki kuarazir bagabar min gumazamiziba puvatizir danganimin uabira iti. Egha kuarazir mighiamin min dangarir kurar gumaziba ikian aghuazibar iti. **7** Ki misiamin akuima, nan damazimizing kuaighirighavira iti. **8** Ki uabin apangkufi. Ki kuarazir dipenir siribagh apiatitimin min uabira iti. **8** Ezi dughiar zurara, nan apaniba migirigibagh amua na dipova na gasighasiki. Egha me gumazamizir igharazibagh asighasighasa nan ziam dibora ghaze, osimtizi ki inizibar min me uaghan da iniam. **9** Ni adarir ekiam ko aningagharim nan iti, egha ni na inigha mati gumazamiziba bizir miziriziba makurir danganimin da makuri moghin ni na makuni. Kamaghin amizi, ki bar osemegha dagheba api moghin api moghin, avir sirim api ezi nan damaziminingin teriba dipamin min itarim girima, ki anepi. **11** Nan ikirimirimin dughiam mati nedazim zuamira ghua guaratizimin gifa. Ezi ki angamira itir ikirimirimin dughiam bar otefe. Ki mati dadam aghua ghua misigha gifa. **12** O Ikiavira Itir God, nirara gumazamizibagh ativagh men ganvira ikiam. Eghti gumazamizir gin otivamiba nin ziar ekiam gifogham. **13** Eghti ni dikavigh izi Saionin nguibamin apangkuvigham. Ezi datirighin dughiar apangkuvamim oto. Ni datirighin an uabin torogh, egh an akurvagh. **14** Saionin nguibam ikufi. Ezi nin ingangarir gumazamiziba bar a gifonge. A datirighin ikuvigha mati nguazir minemniamin otozi, me bar an apangkufi. **15** Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavamin atiating, an apengan ikiam. Eghti nguazimin atriviba an gavgavim ko angazangarir gavgavamin atiatingam. **16** Ikiavira Itir God, gin ua Saionin nguibamin ingarigh, egh uan gavgavim ko angazangarim sara gumazamizibar akagham. **17** Egh a uan gumazamizir fomira pura taghiziba, a men azangsiziba baragham. Egh men azangsizibar aghuagham kogham. **18** Bizir Ikiavira Itir God amir kam, tav akinafarimin an osirigh, eghti en ovavir borir gin otivamiba a gifogh, egh uaghan an ziam fam. **19** Gumazir osiramin kam kamaghin osiram: "Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia, egha nguazir kamin vanginan gari. **20** A gara orazi, kalabuzir gumazamiziba uan osimtiziba aterava arai. A gari, me marazi isa kotiam garigha egha ghaze, me arighregham. God men akurvaghasa ifonge, eghti me firighregh, egh ovengan kogham." **21** Kamaghin amizi, ikizir aviribar gumazamiziba ko kantribar gumazamiziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi, uari akuvagh Saionin nguibamin ikiva, an ziam pirafam. Guizbangira, me Jerusalem nguibamin ikiva ziar ekiam a daningam. **23** Guizbangira, ki igiamra itima, God nan gavgavim gasighasiki. Egha na gamizi, nan ikirimirimin dughiam otefe. **24** Kamaghin, ki ghaze, O nan God, ni ikia mamaghira iti. Ki igiamin ikiavira iti, ki ghurizir puvati. Ni datirighin na inigh mangan marki. **25** Ni bar faraghavira nguazir kamin ingari, ezi a gavgavigha ikiavira iti. Ni uan dafarimizingin, overiam ko bizir pin itibar ingari. **26** Overiam ko nguazim bar ikuvigh givagh, eghti ni zurara ikiam. Guizbangira, aning bar ikuvigham, mati inim

ghurigha bar biaghire. Ni aning damighti aning givagh, mati gumazim korotiar ghurim suegha a makuni. Eghti aning bar givagh ua ikian kogham. **27** Ezi ni ikia kamaghira iti, egha gevir puvati. Eghti nin azeniba givaghan kogham. **28** E nin ingangarir gumazamiziba. Ni deraghvira en boribar ganti, me deraghvira ikiam. Egh ni men ovavir borir gin otivamibar akuraghti, me deraghvira ikiam.

103 Devit ighiar kam osiri. Ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Ki uan duam ko, navir averiam ko, namnam sara Ikiavira Itir Godin ziar aghuim pirafam! **2** Ki Ikiavira Itir Godin ziam fiva, bizir aghuir a na gamiba da bakinighnighan kogham. **3** A nan arazir kuraba bar da gin amaga, nan arimariabagh amizi, da ua dera. **4** A nan akuragha ua na inizi, ki ovengezir puvati. A bar na gifongegha nan apangkufi. **5** Ki nguazimin itir dughiamin, God bar nan deragha bizir bar aghuir aviribar na ganidi. Kamaghin amizi, ki gumazir igiamin min gavgavigha, kuarazir bagamin min igiamra iti. **6** Ikiavira Itir God ingangarir aghuim gumazamizibar akurvaghasava a gami. Men marazi faragha gumazir arazir kurabagh amibar apengan ikia gavgaviba puvati. Ezi a bar an akuragha deragha me gamizi me deravira iti. **7** Bar fomira, a uan araziba isa Mosesin aka. Egha Israelia, a ingangarir gavgavir kaba men tongin dagh amizi me dar gani. **8** Ikiavira Itir God en kuarkuva an apangkuvim en iti. A bar an apangkuvigha zuamiram en atarir puvati. **9** An atara ghuavira itir puvati. An atara egha adarimin suirazi, a dughiar ruarimin itir puvati. **10** E arazir kurar bar aviribagh ami, ezi an en arazir kuraba ikarvagh e daningamin bizim, an a gamir puvati. **11** Gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a bar men apangkufi. A men apangkuvir abanin, a bar ekefe, mati an overiamin pin ikegha izaghira nguazimin tu. **12** E fo, aruem anadi naghin ikegha ghua aruem uaghiri naghin, kar tizir bar ruarim. Kamaghira, Ikiavira Itir God en arazir kuraba batoghezi, da bar en saghon mar iti. **13** E fo, afeziaba uan boribar apangkuvir moghira, Ikiavira Itir God uan gumazamizir an atiatia an apengan itibar apangkufi. **14** A kamaghin fogha gifa, a uabi nguazim inigha en ingarizi, e mati pura nguazir minemniaba. **15** E gumazamiziba, en angamira itir ikirimirim grazibar min, dughiar ruarimin itir puvati. E dughiar bar otevinira ruarimin akimarimin min ikegha ariaghiri. **16** Ezi aminin akimarir kam giverazi a irizi, gumazamiziba uam an garir puvati. **17** Ezi gumazamizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatiba, a zurazurara men apangkufi. Egh men ovavir borir gin otivamiba, a uaghan deragh me damuvira ikiam. **18** Gumazamizir kaba, Ikiavira Itir Godin Akar Dikizir Gavgavamin gin zui, egha an Akar Gavgaviba barasi. **19** Ikiavira Itir God, uan Nguibamin ikia uan atrivir dabirabin gaperaghav ikia, bizibagh ativagha bar adar gari. **20** Ia Ikiavira Itir Godin midorozir enselba, ia gavgaviba iti. Ia kuariba arigha an akaba baragha dar gin zui. Ia an ziam fam. **21** Ia Godin Nguibamin itir midorozir enselba, ia an ingangarir enselin an ifongiamin gin zuiba, ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fam. **22** Ia danganiba bar dar itir biziba, a ian ingarigha ia gativagha ian gari, ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam. Eghti ki uabi uaghan Ikiavira Itir Godin ziam fam!

104 Ki uan navir averiamin Ikiavira Itir Godin ziam fam! O Ikiavira Itir God, nan God, ni bar pin iti. Nin ziam bar pin ikia egha ni atrivir bar ekiam. **2** Angazangarim ni avara, mati gumazim inim avara. Ni overiam atizima mikoveziba bar iti, mati gumazim puripenim asaragha benimin a ikezima a iti. **3** Ni uan dipenim dipar pin itibagh isin an ingari. Ezi overiamin mighariba, da mati nin karis, ezi aminin ni atera zui. **4** Ni aminin amadima, a nin akaba atera zui. Ezi ni overiamin onimariba ko avir mizariaba dagh amima, da nin ingangarir gumazibir iti. **5** Ni fomira nguazir kam atizi, a bar deraghavirama aperagha gavgafi. Egha bar mozorozir puvati. **6** Ni ongarim atizi a ikia inimin min nguazim avara. Ezi dipar kam mighsiaba bar ada avara. **7** Ni gin ongarim pamten a mikemezi an arav ghu. Nin tiarim ararimin min dagarvazima,

105 E bar Ikiaviira Itir Godin ziam diponiva a minabaka. Egh ingangarir ekia an amizibar gum Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar me mikum. **2** E Ikiaviira Itir God bagh ighiaba bangi egh an ziam fam. Egh bizer aghiuar an amizibar gum mikum. **3** Gumamazizir Ikiaviira Itir Godin boroghin zuiba, an navir averiabar a bagh bar akongeh. E an ziar aghiuim giniighnigh, an ziar ekiam bar a pirafi bar akuegham. **4** E zurara Ikiaviira Itir Godin boroghira mangi uarir akurvagzhi

64

ghuariam gamizi an avimin min isia isiragha angazangarim me ganidi. **40** Me dagheba bagha an azangisi, ezi a kuaraziba amadazi da izi me da ame. Egha a uan Nguibamin bretba isa me bagha da amadazi, me da apa bar izefe. **41** A dagiam gamizi, a kuiagherizima, dipam otogha ivemara ghua dipaba puvatizir danganimin Faner ekiamin min oto. **42** Guizbangira, Ikiavira Itir God uan ingangarir gumazim Abraham koma Akar Dikirizir Gavgavim gami, egha an a ginighnighavira ikia, bizir kabagh ami. **43** Kamaghin amizi, a uan gumamaziziba inigha zui. Gumamazizir kaba, a ua baghavira me amisefe, ezi me bar akuegha ighiabagh amua zui. **44** A gumamazizir igharazibar nguaziba isa me ganingi. Egha uan adarazir amamangatzizi, me gumamazizir kabar azeniba ko nguibaba ini. **45** God kamaghin ifonge, Israelia zurara an arazir a ifongeziba ko an Arazibar gin mangam. Kamaghin amizi, a me bagha bizir aghuir kabagh ami. Aleluia! E Ikiavira Itir Godin ziam pirafam!

106 E Ikiavira Itir Godin ziam fam! An araziba bar dera, ezi a zurara en apanguva ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi, e bizir kam bagh a minabagham. **2** Tina an ingangarir ekar an amiziba bar, dagh eghanam? Tina an arazir aghuir an amiba bar da bagh an ziam fam? Gumamaziziba puvatigham. **3** Gumamazizir an Akar Gavgavimin gin ghua arazir aghuibagh amiba, me bar akongegh. **4** O Ikiavira Itir God, ni uan gumamazizibar akurvaghizi ezi egh na ginirigh. Ni men akurvagh egh uaghan nan akuragh. **5** Ni ua bagha misevezir gumamaziziba ki men ganti, men dabirabim deraghti me bizir aghuiba iniam. Eghti ki uaghan me ko bar akuegham. E nin gumamazizibara, kamaghin e bar akuegham. **6** E, en ovaviba fomira arazir kuram gamizi moghin, arazir kuram gamigha gifa. E arazir mizirizir guar aviribagh ami. **7** Fomira, en ovaviba Isipin kantrin aven ikia, ni amizir bizir ekar kaba deragha dagh nighnizir puvati. Ni bar men apangukuvigha dughiar aviribar men akurvasi, ezi me nin apangukuvir ekar kam bakinighnisi. Egha me ghua Ongarir Aghevimin otivigha, Godin Bar Pin Itimin akam batoke. **8** God uan ziar ekiam bangin, uan gavgavir ekiam akakaghasa ua men akura. **9** An Akar Gavgavim Ongarir Aghevim ganingi, ezi a dakegha misingi. Ezi a gumamaziziba inigha ongarir torir kamin apengan itir nguazimin tuavir dakirtizimin zui. **10** A gumamazizir kabar apanibar dafaribar ua me ini. A men akuragha men apanibar gavgavim dikabira, ezi me me gasighasighizir puvati. **11** Ongarim bar men apaniba avezi, me bar ariaghire. Men tav uam angamira iti puvati. **12** Dughiar kamin Israelia an akam nighnizir gavgavim an ikia, an ziam fava ighiabagh ami. **13** Egha me bar zuamira an amizir bizir kam gin amada. Egha me uan nighnizibar gin ghua bizibar amuasa, egha faragha Godin akam bagha an azangisizir puvati. **14** Me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia daghem bagha naviba puvira dikava, God ko itir arazim ategha an araziba tuisigh foghasa an gavgavim bagha azai. **15** God, me an azangisizir bizimin ganigha a ikara, egha uam arimariar bar ekiam gamizi, a me bato. **16** Gin me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia, egha men marazi Moses ko Aron navim aningin ikufi, aning Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazimning. **17** Ezi nguazim akam akarizi Datan ko Abiram uan adarazi ko me torir kam giraghuezi nguazim iza ua dukuagha me ave. **18** Ezi avim izaghira men gin zui darazir isia, egha gumazir kuraba bar men isi. **19** Me Horepin Mighsishimin ikia gol isa bulmakan mamin ingarigha an ziam fe. **20** Me Godin ziar ekiam akirim ragha agasaragha, dadaba apir bulmakan nedazimin ingarigha Godin danganimin aneti, egha an ziam pirafi. **21** Godra, Isipin kantrin ingangarir ekiabagh amigha, Israelia ua me ini. Egha a Isipin kantrin ingangarir bar ekar aghuibagh ami, egha Ongarir Aghevimin bizir igharagha garibagh ami, ezi gumamaziziba digavir kuram gami. Ezi Israelia ua Godin men akurazir kam a bakinighniki. **23** Kamaghin, God ghaze, a uan gumamazizibagh asighasigham. Ezi God inabazir ingangarir gumazim Moses dikavigha abuir gumazimin min Godin damazimin tu, egha Israelian akurazi Godin aningagharir kam iraghuzi, God me gasighasighizir puvati. **24** God akar dikirizim me ganiga ghaze,

a nguazir aghuim me daningam. Ezi me akar kam nighnizir gavgavim an itir puvatigha, nguazir kam gifongezir puvatigha, an aven mangan aghua. **25** Egha me uan purirpenibar aven ikia atara migirigiar aviribar God gimoba ghuaivira ikiava, egha Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati. **26** Kamaghin amizi, God akar dikirizim me daningasa, uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, a me damuti, me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia arimigharim. **27** A men gin otivamin ovavir boribar amuti, me mangi gumamazizir igharazibar tongin ikiam, egh kantrin me itir kabar iki oveng mangam. **28** Me gin aser mam, an ziam Bal, me Peorin nguibamin an gin ghua a ko poroghav ikia, egha ofan me aser angamira itir puvatizir kabagh aningiziba ame. **29** Ezi me amizir arazir kurar kam bangin, Ikiavira Itir God atara, arimariar ekiam me bagh anemadazima a ize. **30** Finias dikavigha gumamazizibar arazir kurar kam ikara, ezi arimariar kam me ataki. **31** God bizir Finias amizir kam ginighnigha egha a dibora ghaze, a nan damazimin dera. A deragh iki mangivira ikiam. **32** Israelia gin Meriban dipamin ikia amir arazib God gamizi an atari, ezi Moses me bangin osimtizir ekiam ini. **33** Guizbangira, men arazir kam Moses gamizi an atarava bar osemegha deragha nighnizir puvatigha paza mikeme. **34** Ikiavira Itir God ghaze, ia Kenanin gumamaziziba bar me misueghti me arimighiregh. Ezi me me misoghezi me ariaghirezir puvati. **35** Israelia kantrin igharaziba ko ikia men guiviba ko otariba uarir iti. Egha me amir arazir kuraba uaghan me ko dagh ami. **36** Me men asebar marvir guabar ziaba fe, ezi kamaghin men arazir kurar kam azuazimin min men suiragha me gasighasiki. **37** Me uari uan otariba ko guiviba isa aseba bagha me misozi me ariaghirima, me men ofa gami. **38** Me uari uan otariba ko guivibav sozi me ariaghiri. Men boriba osimtizitaba puvati, ezi me me isa pura me misozi me ariaghiri, ezi me me isa Kenanin aseba bagha ofa gami. Men arazir kamin, men boribar ghuziba ira egha men nguazim gamizi, a Godin damazim mize. **39** Me arazir kam gamua uari uari gami me Godin damazimin mize. Arazir kam Godin damazimin mati, gumamaziziba uari isa uari ko tintinibar akur arazim. Me arazir kam gamua egh Godin akam deragha an gin zuir puvati. **40** Ikiavira Itir God uan gumamazizibar atara egha ua me gifongezir puvati. **41** Egha me isa Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafaribagh ariki, ezi men apaniba me gativagha men gari. **42** Men apanir kaba me gativagha men gara me dikabiragha paza me gami, ezi me pura uan apanibar gavgavibar apengan iti. **43** Dughiar aviribar God uan gumamazizibar akurvasi, ezi me akam batogha uari uan nighnizibar gin zui. Me kamagh amua arazir kuram bar an aven ghugha gifa. **44** Me Ikiavira Itir God ko migeir dughiabar, a men arebeba barasi, egha men osimtizimin gara men apangkufi. **45** A ua uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigha ua bar men apangkufi. Egha ua uan nighnizim gira. **46** A ua men apanir men suirazibar nighnizibagh irazi, me Israelian apangkufi. **47** O Ikiavira Itir God, en God, ni datirighin en akuragh! E gumamazizir bar igharazibar torimin iti, ni uam e akuvagh uam e inigh en nguazimin izi. Eghti e nin ziar ekiam ginighnigh nin ziar ekiam minabagham. E nin ziam fisi bar akuegham. **48** E Ikiavira Itir Godin ziam feka, a Israelian God. E datirighin ko, gin izamin dughiabar zurara an ziam feka. Gumamaziziba bar mikim suam, "Bar guizbangira!" E Ikiavira Itir Godin ziam fam. Aleluia!

107 Ikiavira Itir God a dughiabar zurara en dera, a zurara en apanguva ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi, e a minamam! **2** Ia, Ikiavira Itir God ua inizir gumamaziziba, ia bar a minabi. Guizbangira, a ian akuragha en apanibar dafariba da ia inis. **3** An aruem anadi naghin ko aruem uaghiri naghin ko not ko sautin itir gumamaziziba, bar ia akuvagha ia inigha ize. **4** Ezi ian marazi gumamaziziba puvatizir danganimin ikia tintinibar arua deragha fozir puvati, me nguibatamin boroghin iti o puvati. **5** Ezi mitiriaba ko kuariba men pira men azi, ezi me ghaze, me givagham. **6** Me osimtizir kamin ikia, egha Ikiavira Itir Godin diava an azangisizima, a men

osimtizir kamin aven men akura. **7** A me inigha biaghatigha ghua nguibar ekien men an aven dapiamin mamin me ati. **8** Kamaghin, Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagha, me a minabi. **9** Guizbangira, a kuariba pirir adarasi, dipaba me ganidima, me apa bar izefi. Ezi mitiriaba asi darasi, a dagheba me ganidima, me apa bar izefi. **10** Ezi ian marazi Godin Bar Pin Itimin akam batueghe, eghe an akam baraghizir puvti. Kamaghin, me kalabusin dipenimin ikia eghe mitater kuramin iti. Men apaniba ainin senba isa me ikezima me osimtizir ekiamin aven iti. **12** Ezi God me dikabirazi, me asaghpora ira ingangarir ekiam gamua men gavgaviba bar gifa, ezi men akurvaghamin gumaziba puvti. **13** Me osimtizir kamin ikia, eghe Ikiavira Itir Godin diava an azangisizima, a men osimtizir kamin aven men akura. **14** Ikiavira Itir God me inighe men senba firigha, danganir mitater kurar kamin me inighe azenan ize. **15** Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh, a minamam. **16** Me fo, a gumaziba brasin gavgavimin ingarizir tiaba abiagharihga, kalabuzir dipenimin ain baba akaragharisi. **17** Guizbangira, ian marazi bar arazir kurabagh ami. Eghe arazir kurar me amir kaba bangin me arimariar kuraba ini. **18** Me dagheba inian aghuagha ovengasava ami. **19** Men ikirimirim ikuvizi me pazavira ikia, eghe Ikiavira Itir Godin dei. Ezi a men akuragha men osimtizir kam agifa. **20** A uabi migeima, an akar kam men mikarizibagh amizi da ua dera. Ezi a matmatiamin ua me ini. **21** Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara men apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh, a minamam. **22** Me a minamamin ofabar amuva, an amizir bizir aghuibar gun gumamazizibav kimsi bar akongekh onger akabar amu. **23** Ezi ian marazi kuribar aven ingara ongarir ekiaba bar dagh arua eghe biziba amaga dagh ivesi. **24** Kurimin ingarir gumazir kaba, me Ikiavira Itir God amizir bizir kabar gani. An ongarir ekiamin bizir aghuir kabagh ami. **25** A mikemezi, aminir ekiam ongarir konimin oto, eghe ongarim fema, a dikafi. **26** Ezi kuriba a gisin bar pin uavanaga eghe bar vin mar uaghiri. Ezi kurimin ingarir gumaziba bar atiatigini, me fo me bar moghira bar ikuvigham. **27** Me gumazir dipar onganiba amegha onganigha purama aruibar min kurim gisin arui, eghe kurimin akurvaghamin nighniziba bar puvti. **28** Me osimtizir kamin aven ikia, Ikiavira Itir Godin deima a men akuragha men osimtizim agifa. **29** An aminir ekiam gamizi an amira, ezi ongarim amiragha uaghirigha ua dikavir puvti. **30** Me ongarimin gari an amiragha irighav itima, me bar akonge. Ezi Ikiavira Itir God me inighe nguibar me mangi ikiamin ongarir mikebamin ghu. **31** Kamaghin, me Ikiavira Itir God zurara gumamazizibar apangkuvigha arazir aghuimin me gamizir bizim bagh, a minamam. **32** Me gumaziba uari akuvir danganibar Godin gumamaziziba ko uari akuv, egh me an ziar ekiamin gun mikim. Me gumazir aruaba ko dapi bizibav kim, dughar kamin me Ikiavira Itir Godin ziam fam. **33** Ikiavira Itir God faner ekiaba ko dipar atuibagh ami, da dati. **34** Eghe nguazir dagheba deragha aghuim gamizi, a ragha otogha amangsizir nguazimin otozi bizitam bar an otogha aghuir puvti. Nguazir kamin itir gumamaziziba arazir kurabagh ami, kamaghin, Ikiavira Itir God osimtizir kaba me ganingi. **35** Eghe gin Ikiavira Itir God, gumamaziziba puvtatizir danganir midiariba, dipar akareba dagh arisi. Eghe nguazir dipaba puvtatizibar, a faneba arighizima da afora ivemari. **36** Me nguazir kabar mitiriaba azir gumamaziziba ariki, ezi me nguibar ekiamin ingarigha an aven iti. **37** Ezi me dagheba opara, eghe wainin beniba opari, eghe dagher aviriba ikia, wainin ovizir aviriba iti. **38** Ikiavira Itir God uan gumamaziziba bar deragha me gami, ezi me borir aviriba bate. Ezi a bulmakaun aviriba me bagha dagh amizi da ofiti. **39** Men apaniba me ko misogha, bar me dikabiragha osimtizir bar ekiam me ganingi. **40** Ezi Ikiavira Itir God men apanibar gumazir dapanibagh amizi, me pura bizir kinibar min iti. A me gamizi me tintinibar arua danganir misingizir tuaviba puvtatiziba, pura dagh arui. **41** Gumazir biziba puvtatiziba, osimtizir aviribar aven iti, ezi a men akurazi, me deragha iti. A men amizibagh

amizi, me borir aviriba bati. Ezi men adarazi avirasemegha mati sipsipin bizibar min bar avirase. **42** Ezi gumamazir Godin damazimin deraziba, bizir kamin ganighe men naviba bar men dera. Ezi gumamazir kuraba mikiman asagha purama akabar kumigha nimira iti. **43** Eghti ia gumamazir nighnizir aghuiba itiba, ia deraghvira bizir kabagh bar dagh nighnigh. Egh kamagh akam akarigh suam, Ikiavira Itir God bar an apangkuvigha ikia mamaghira iti.

108 Godin ziam fer igihar kam, Devit an osiri. O God, ki uan navir averiamin aven nighnizir gavgavimra nin ikia, eghe ua nighnizir igharaziba nan puvti. Datirighin nan navim dikavti, ki gitabav sogh nin ziam famin igghiabar amuasa. **2** Aminin tiraghti, ki daguim ategh dikavigh uan gita ko kulele misogham. Ki dagh ikararangti, dar ararer aghuim otivti aruem bigh anangam. **3** O Ikiavira Itir God, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ni minamam. Gumamaziziba bar moghira oraghti, ki nin ziam fi ighiam bangam. **4** Ki fo, ni en apangkuvir arazim, a bar ekefe, eghe overiamin ababanimin tu. Ni zurara amir arazir aghuir kaba e da meng mangiti, da mangi overiamin ghuariabar suiragham. **5** O God, ni overiamin uan gavgavim akaghti, nguazimin gumamaziziba ganigh fogh suam, nin gavgavim bar ekevegh me gafiragha pin iti. **6** Ni bar ifongezir darazi bar deravira ikiasa, ni uan agharir guvir gavgavimin en suiragh en akuragh. Ni nan azangisizim baragh! **7** God uan Dipenimra ikia ghaze, “Ki apaniba ko misogha me abiragha gifa. Ki datirighin Sekemin nguabimin nguazim ko Sukotin danganir zarim abigh, egh uan gumamazizibar aningam. **8** Guizbangira, Gileatin nguazim ko Manasen nguazim, aning nana. Ezi Efraimin nguazim a kon midorozir dapanir asuamin min iti. Ezi Judan nguazim, mati nan atrivir fidizim. **9** Moapin kantri, a nan itarir dipar ki ruemin min iti. Idomin kantri, a nan danganir ki uan dagarir asuaba arizimin min iti, eghe nana. Ezi Filiatiaba ki midorozimin me abiragha bar akuegha pament dei.” **10** O God, tinara na inigh egh nguabar gavgavim itir kamin aven mangam? Tina nan faragh mangiti ki Idomin kantrin ekiamin aven mangam? **11** O God, ni akirim ragha e gasaras ti? Ni ti en midorozir gumamazir akurvaghin aghua? **12** Gumazibar gavgavibar akurvazim, a pura bizim. Kamaghin amizi, ni en akuraghti e uan apaniba ko misogham. **13** E fo, Godin akurvazimra, e uan apanibav sogh me abinigham. A uabi en apanibav sogh me agivagham.

109 Godin ziam fer onger akar kam, Devit an osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnighe an osiri. O God, ki nin ziam a pirafa. Ni nimira ikian marki. **2** Gumamazir kuraba ko gumamazir ifavariba na gasighasighasa. Me nan gara ifara akar kurabar na migia nan apanim gami. **3** Me na ekiarugha nan aghuazir akabar na migei. Guizbangira, me migeir migirigiaba, mingariba puvti. **4** Ki me gifueghe me bagha God ko migei. Ezi me nan atara akaba na gasi. **5** Ki arazir aghuibar me gami, ezi me arazir kuraba nan arazir aghuiba ikarvasi. Ki bar me gifonge, ezi me ki me gifongezir arazir kam ikarvagha na gifongezir puvtigha bar nan aghua. **6** Ki ghaze, ni jasin kuratam a misevegti, a nan apanim kotiamin a baragh egh a tuisigh. An apanitamrama, an kotiam baragh. **7** Jasin kotiam barazir kam oraghti, migirigiaba mangiti, a mikim suam, gumazir kam guizbangira arazir kuram gami, a isi kalabus datigh. Nan apanim, God ko mikimti, jasin kurar kam an akar kam gifogh egh mikim suam, a God ko migeir arazir kam, an arazir kuram. **8** Nan ifongiam, a bar zuamiram aremegh, eghti gumazir igharazitam an danganim inigh. **9** An aremeghti an boriba afeziaba puvtatigh, an amuiun uaghan paba puvtatigham. **10** An boriba dipeniba puvtatigh egh onganarazibar amu ikiasa ki ifonge. Eghti gumaziba me itir dipenir kuramin me batuegham. **11** Nan apanim kam gumazitabar bizitaba inigh egh da ikaraghin koghti, ki kamaghsua, me izi uan biziba ikarvagh an nguazim inigh. Eghti nguibar igharazibar gumaziba izi bizir a ingangarim gamua ivezeiziba bar ada da inigham. **12** Ki kamaghsua, gumazitam bar an apangkuvan

marki. Gumazitam kamaghin an boribagh nighnigh suam, me afeziaba puvati egh men apanguvnan marki. **13** Ki kamaghsua, an ovavir boriba uaghan bar arimighiregham, eghti gin otivamin adarazi ua gumazir kamin ziam ginighnigh a diponan kogham. **14** An inazir afeziaba amizir arazir kuraba, Ikiavira Itir God uabi adagh nighnigh. Egh an amebamin arazir kuraba gin amangan marki. **15** Ikiavira Itir God me amizir arazir kurar kam ginighnighvira iki, eghti gumamaziziba gumazir kamin adarazi nighnizitam ua men ikian bar marki. **16** Gumazir kam tong apangukuvir nighnizitam igharaz darazir itir puvati. A gumazir biziba oteveziba ko, biziba puvatiziba ko, naviba osemegeha itiba, a paza me gamua ghua me misozi me ariaghire. **17** A faragha gumamazizibagh asisaghsa ifuegha akar kurabar me migei, egh a datirighin uabi bar moghira ikufigh! A God deragh gumamazizir igharazibar amuasa a me bagha Godin azangsighan aghua, eghti uaghan gumazitam God deragh a damusi an a bagh Godin azangsighan marki. **18** Dughiabar a migeir migirigiaba, a gumazir igharazibagh asisaghsa migei, ezi an migirigiar kam mati an adiarir a uan mikarzimim kurkezim. Kamaghin dera, an akar kurar kam dipar an apimin min an namnamin aven iki. Egh boremin min an agharibar aven magiri. **19** An akar kurar kam, a korotiam aruzi moghin anevaregh, egh letiamin min uan ivariam gighuigh iki kamaghira iki. **20** Ikiavira Itir God mizazir kamra gumazir na isa kot garizibar arighasa, ki ifonge. Guizbangira, gumazir kaba akar bar kuraba na migei. **21** O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uan ziar ekiam bangin, ni Akar Gavgavim akirizi moghin ni nan akuragh. Ni bar deragha egha zurara nan apangukufi, kamaghin ni nan akuragh. **22** Ki biziba bar puvatigha purama aperedhav ikia, uan navir averiamin aven mizazir kuram barasi. **23** Aruem anaga bizibagh isirazi dar nedaziba ghua guaratighin gevi moghin, ki mangigh givaghasa ami. Aminin odezibagh ivai da migha ghua gevi moghin, ki uaghan dar min mighhegh mangigh givagh. **24** Ki dagheba ategha egha nan tevir akuriba gavgaviba puvati. Ki bar agharim gurazi, agharir suiaba bar nan amira. **25** Gumamaziziba nan gara egha na dipofi, egha me uan dapaniba roa egha nan ingaravati. **26** O Ikiavira Itir God, nan God, ni zurara bar nan apangukufi. Kamaghin, ni nan akuragh egh uam na inigh. **27** Ni nan apaniba kamagh men akaghti, me fogh suam, nirara nan akuragha egha uam nan ini. **28** Me, ni na gasisaghsighi me ni mikimam. Eghti puvatigham. Ni deravira na damuvira ikiam. Gumazir na gasisaghsighasava amiba ni me abinasa ki ifonge. Eghti, ki nin ingangarir gumazim, nan navim nan deragh. **29** Nan apaniba aghumsizir dafam iniasa, ki ifonge, eghti gumamaziziba men aghumsizir arazir kam bar an ganam. **30** Gumamaziziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiabar, ki an ziam fam. Egh akar ekiamin Ikiavira Itir God minamam. **31** Guizbangira, apaniba gumamazizir onganaraziba isi kot datigh kamagh mikim suam, me arimighiram. Ezi, God gumamazizir onganarazibar gara men akurvasi.

110 Kar Godin ziam fer onger akam. Devit an osiri. Ikiavira Itir God, nan Ekiam migia ghaze, “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighi me nin dagarimningin apengan ikiam.” **2** Ikiavira Itir God ni damighi, ni Saionin nguibamin iki gavgavir ekiam iki nguibar aviribagh ativagh dar ganam. God ghaze, ni uan apanibagh ativagh. **3** Ni uan apanibav soghamin dughiam, nin gumamaziziba uaghan ni ko mangi nin akurvagh, egh ia Godin mighsiamin ghuvanangam. E gari ghuariabar amariba dimagaribar ira azenibagh iri da aghua dagher aviriba iti. Kamaghira, ni dughiabar zurara gavgavim ini mamaghira iki, egh gumazir igiamin min otogham. **4** Ikiavira Itir God Akar Gavgavim ni koma anekirigha gifa, egh uan nighnizim giraghan kogham. A ghaze, “Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam. Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.” **5** Ekiam gavgavim ni daningasa ni ko iti. Eghti an aningagharir dughiam otoghti an atriviba tintinimin me misogh me gasisaghsigham.

6 A nguazimin gumamazizibar arazir kuraba ikarvagh, egh midorozir danganibar a gumazir aviribav soghti me arimighiram. An atrivir aviriba ko misogh me abinam. **7** Atrivim tuavir miriamin ivemarir daghurir dipabar ami, egh a gavgavim inigh, uan apaniba dikabiragh.

111 E Ikiavira Itir Godin ziam fam. Gumamazizir God baghavira itiba, me uari akuvamin dughiam, ki men tongin ikiva, uan navir averiamin aven nighnizir vamera ikiva Ikiavira Itir God minamam. **2** Ikiavira Itir God amir biziba, da bar bizir bar aghuiba. Gumamazizir Ikiavira Itir God, bar a gifogfhasa ifongeziba, me an ingangariba bar deragh dagh fogham. **3** Bizir an amiba, e dar gara an ziar ekiam fa egha fo, an atrivir gavgavir ekiam a bar dera. An arazir aghuir kam zurara ikivira iki mamaghira ikiam. **4** Ikiavira Itir God zurara gumamazizibar nighnizibagh amima, me zuraram an amir digavir kuram gamir arazibagh nighnighvira iti. Ikiavira Itir God en apanguva en akurvasi. **5** A gumamazizir an atitiba, a dagheba me gandi. Egha a uan Akar Gavgavir a gumamaziziba ko dikirizir kam, a zuraram a ginighnisi. **6** A uan gavgavim uan gumamazizibar akagha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nguaziba isa uan gumamazizibagh aningi. **7** An araziba, da bar guizbangira egha bar dera. E an Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim adar iki egh dar gin mangam. **8** God Akar Gavgavir kaba e ganiga ghaze, da gavgavigh iki mamaghira ikiam. Guizbangira, God guizin arazir aghuimin gin ghua Akar Gavgavir kaba e ganingizi da bar dera. **9** A ua uan gumamazizibagh ivezegha ua me ini. Egha Akar Gavgavim me koma anekirigha ghaze, Akar Dikizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. Ikiavira Itir God, an arazir aghuibaram amua bar derazir God, ezi gumamaziziba an ziar ekiam ginighnigha ghaze, a bar pin kozi, me an atiatia an apengan iti. **10** Gumazitam nighnizir aghuim inisi a faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. Gumamazizir an Akar Gavgavibar gin zuiba, me fofozir aghuiba ikiam. Eghti e an ziam fi iki mamaghira ikiam.

112 E Ikiavira Itir Godin ziam fam! Gumamazizir Ikiavira Itir Godin atiatia an Akar Gavgavimin gin mangasa bar ifongeziba, me bar akongegham. **2** Gumazir aghuibar boriba, nguazir kamin iki ziar ekiaba ikiam. Men ovavir boriba, Ikiavira Itir God deravira me damuam. **3** Men adarazi dagiar aviriba initi, men biziba bar avirasemegham. Me deraghvira arazir aghuimin gin mangiva iki mamaghira ikiam. **4** E fo, mitarmem iti, ezi gumazir aghuim, gumazir aghuir igharazibar akurvaghasa angazangarimin min anagava otogha, men apangukuvigha, aminirbirim gisira. **5** Gumazir guizbangira migia pura uan biziba anidim, an ingangariba a guizbangira dagh amuti, an dagiaba isir tuaviba deravira mangiti, a bar akongegham. **6** Gumazir aghuim irighan kogh egh tugh gavgavigh mamaghira ikiam. Eghti gumamaziziba a ginighnighvira ikiam. **7** An osimtizir otivibar migirigiaba baragh atiating kogham. Puvatigham, a tugha gavgavigh nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. **8** A nighnizir aviribagh amua atiatir puvati. A fo, God gin an apaniba dikabiragh. **9** A bizir bar aviriba gumazir onganarazibagh amibagh anidi. Ezi an arazir aghuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam. Egh a nguibamin aven ziar ekiam ikiti, gumamaziziba an ziam fam. **10** Gumazir kuraba, gumazir aghuimin dabirabimin ganiva puviram ataram. Egh men naviba men ikuvighi, men gavgavim me ateghti me puram amiragh magiri givagh. Guizbangira, bizir aghuir me iniasa mizua itiba, me da inighan kogham.

113 E Ikiavira Itir Godin ziam fam! O Ikiavira Itir Godin ingangarir gumamaziziba, ia Godin ziam fi. **2** E bar moghira an ziam datirighin ko, gin sara a fi mangivira ikiam. **3** E Godin gumamazizir aruem anadi naghin ikegh ghua aruem uaghiri naghin itiba, e bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fam. **4** Ikiavira Itir God, kantribar gumamaziziba bar me gativagha men garima, me an ziam fe. An gavgavim ko ziar ekiam bar ekevegga overiam gafiragha bar pin mar iti. **5**

Ikiavira Itir God, a en God, gumazitam an miraram amir puvati. An atrivar bar ekiamin ikia bar pin iti. Egha bar pin ikia overiam ko nguazim virara vin beragha aningin gari. 7 A gumazamizir onganarazir nguazir minemniabar tongin itiba, men akura. A gumazamizir biziba puvatigha averenimin tongin itir kaba, a iza me fe. 8 A gumazamizir kaba isa uan gumazamizibar gumazir dapaniba ko me atizi, me me ko apiaghav iti. 9 An amizir boriba batir puvatiziba deragha me akirizi, me borir aviriba bata bar akonge. E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

114 Israela me Jekopin ovavir boriba, me Isipin kantri ategha azenan ize. Kar akar igharazibav geir gumazamiziba, men kantri. 2 Dughiar kam, Judaba, Ikiavira Itir God baghavira itir gumazamizibar min iti. Guizbangira, Israela God me gativagha men gari, ezi me an gumazamizibar min iti. 3 Dughiar kam, Ongarir Aghevim Godin gavgavimin garava egha arav ghu. Ezi Jordanin Fanem pura mitighav ikia ua ivemarir puvati. 4 Ezi mighsiar ekiaba memabar min uari akuri. Ezi mighsiar muziariba sipsipin nguizar min uari akuri. 5 O Ongarim, ni manmaghsuava arav ghu? O Jordanin Fanem, ni manmaghsua ua ivemari puvati? 6 O mighsiar ekiaba, ia manmaghsua memabar min uari akuri? O mighsiar doziba ia manmaghsua sipsipin nguizar min uari akuri? 7 O nguazim, datirighin Ekiam a izi, ni nighiva akong. A Jekopin God a izeggha gifa, ezi ni an damazimin nighiva akong. 8 Godin kam, a dagiam gamizi, a mozir dipamin min oto. Guizbangira, a mighsiar gavgavim gamizi, a dipar nguazimin aven afora azenan izimin min oto.

115 O Ikiavira Itir God, ni zurara bar en apangukvigha mamaghira ikia, egha e ataghirazir puvati. Kamaghin amizi, e zurara nin ziamra fam. E uari uan ziaba fan kogham. 2 Manmaghirama amizi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba kamaghin en azangsigha ghaze, “Ilan God managh iti?” 3 Me kamagh fozir puvati, en God uan Nguibamin iti, egha a bizir tizim uan ifongiamin a damusi ifuegh, ana damuam. 4 Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, silva ko gol isa uan marvir guabar ingari. Me uari uan dafaribar dar ingari. 5 Ezi marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati, Da damaziba ikia bizibar garir puvati. 6 Da kuaria ikia, egha orazir puvati, egha atiniba ikia bizibav ghuriabagh amir puvati. 7 Da dafariba ikia, bizibar suizir pu. Da sueba ikia, egha aruir puvati. Da akaba akarti tiariba puvatigham. 8 Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba, me uari marvir guar me ingarir kabar min iti. Gumazir nighnizir gavgavim marvir guabar itiba, me uaghan dar min iti. 9 O ia Israelian gumazamiziba, ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki. A deragha ia gamua egha ian akurvasi. 10 O ia Aronin adarasi, ia ofa gamir gumaziba, ia Ikiavira Itir God nighnizir gavgavim an iki. A deragha ia gamua ian akurvasi. 11 O ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba, ia nighnizir gavgavim an iki. A uabira deragha ia gamua ian akurvasi. 12 Ikiavira Itir God zurara e ginighnigha mamaghira iti. Egha a deravira e damuam. A, e Israela deravira e damuam. Egh uaghan Aronin adarasi, me ofa gamir gumaziba, a deravira me damuam. 13 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba, a deragh me damuam, gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uaghara, a deragh me damuam. 14 Ki ghaze, Ikiavira Itir God borir bar aviriba, ia ko ian gin otivamin ovavir boribar aningam. 15 Guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim, a bar deravira ia damu. 16 Nguibar bar pin itim, kar Ikiavira Godin bizimra. A nguazir kam isa gumazamizibagh aningi. 17 E fo, gumazamizir ariaghiriba me uan nguibamin iraghue. Egha Ikiavira Itir Godin ziam fer puvati. 18 Ezi e datirighin angamira itir gumazamiziba, e Ikiavira Itir Godin ziam minabi mamaghira ikiam. Aleluia! E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

116 Ikiavira Itir God nan dimdiaba ko azangsziziba barasi. Kamaghin ki bar a gifonge. 2 Dughiaaba bar a nan azangsziziba baraghavira iti, kamaghin dughiar ki

angamira itir kam, ki a ko mikimvira ikiam. 3 Ki faragha aremeghasava amima, ovevem benimin min na ikezi ki iti. Ki Gumazamizir Oveaghuezar Nguibam ginighnigha atiatia egha navim bar osemeghavira iti. (Sheol h7585) 4 Ki Ikiavira Itir Godin ziam dibora a migia ghaze, “O Ikiavira Itir God, ki ni gaghori, ni nan akuragh ua na inigh, puvatighi ki ovegham!” 5 Guizbangira, Ikiavira Itir God zuraram en kuarkuva en akurvasi, egha a bar dera. En God, an apangukvim itir God. 6 Gumazamizir uarira uarir akurvaghamin gavgaviba puvatiziba, Ikiavira Itir God men akurvasi. Kamaghira ki faragha gavgaviba bar puvatizi, osimtiziba na gasighasighasava amima, a nan akura. 7 Ki fo, Ikiavira Itir God bar deragha na gami. Kamaghin, ki datirighin navir amirizimin ikiva avughsi ikiam. 8 O Ikiavira Itir God, ni nan akurazi, ki aremezir puvati. Ni nan temeriba adisi. Egha na geghuvima ki irizir puvati. 9 Ki angamira itir dughiamin, ki zurara Ikiavira Itir God ko daruam. 10 Ki faragha ghaze, “Osimtizir ekiam na avaragha na dikabiraghasava ami.” Ezi dughiar kamin ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiavira ikia kamaghin migei. 11 Ki dughiar kamin puv atiatia bar osemegha ghaze, “Ki nighnizir gavgavim gumazitam in ikian kogham. Ki nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godra ikiam.” 12 Ikiavira Itir God bar deravira na gami. Eghti ki ua bizir tizimrama a daningam? 13 Ki ti wainin kavin tam a daningham, eghti ofan kam kamaghin akagh suam, Ikiavira Itir God ua na ini. A ua na inizir bizir kam bagh ki an ziamin dimiva a minamam. 14 An gumazamiziba izi uari akuvamin dughiam, ki a koma amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki a damuam. 15 Ikiavira Itir God ua bagha inabagha bar ifongezir gumazitam aremegham, eghti an damazimin gumazir kamin ovevem, bar bizir ekiamin min ikiam. 16 O Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim. Nan amebam faragha nin ingangarir amizimin ike, ezi datirighin ki nin ingangarir gumazimin ikia egha nin ingangarim gami. Ezi ni benir na ikeziaba firizi ki datirighin firiaighiri. 17 Ki ni minabisi ni bagh ofa damuam, egh nin ziamin dimiva a fam. 18 Ki faragha ni koma akar dikirizim gami. Ki datirighin Akar Dikirizir Gavgavir kamin gin mangi nin gumazamizibar damazibar anekagham. 19 O Ikiavira Itir God, ki Jerusalem nguibamin mangi, nin Dipenimin aven ofa damuam. Aleluia! E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

117 Ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia ikiziba bar, an ziamin onger akabar amu. 2 Guizbangira, an apangukvim e bagha zurara ekevegghavira iti. Egha a zurara uan akamin gin ghue a ataghirazir puvati. Aleluia! E Ikiavira Itir Godin ziam fam!

118 Ikiavira Itir God a dughiaabar zurara en dera, egha a zurara en apangukvigha mamaghira iti. Kamaghin amizi, e a minamam! 2 E Israelian gumazamiziba, e kamaghin mikim suam, “A zurara en apangukvigha mamaghira iti.” 3 Aronin adarazi uaghan kamaghin mikim suam, “A zurara en apangukvigha mamaghira iti.” 4 Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba e bar moghira uaghan kamaghin mikim suam, “A zurara en apangukvigha mamaghira iti.” 5 Ki faragha bar osimtizir ekiam ikia Ikiavira Itir God ko migia an deima, a na baregha nan osimtizir kam agifa. 6 Ikiavira Itir God na ko itima ki atiatir puvati. Ki fo, gumazamiziba arazitamin na damighan kogham. 7 Ikiavira Itir God uabi nan akurvasi. Ki Ekiamra ganti, a nan apaniba abinigh me gasighasigham. 8 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti, an e geghuv e avaragh en ganti, gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham. Eghti e nighnizir gavgavim gumazamizibar ikian kogham. 9 Kamaghin deragham, e Ikiavira Itir Godra nighnizir gavgavim an ikiti, an e geghuv e avaragh en ganti, gumazamizir kuraba e gasighasighan kogham. Eghti e nighnizir gavgavim gumazir dapaniba ko atrivibar ikian kogham. 10 Apanir aviriba faragha na ekiaru, ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me dikabira. 11 Guizbangira, me danganiba bar na ekiaru ki tongira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki bar me agifa. 12 Me aparibar min bar na ekiaru. Egha me dadabar

avimin min zuamira isigha munge. Ikiavira Itir Godin ziamin gavgavimra, ki me gasighasiki! **13** Nan apaniba faragha na ko midorozim pamten a gamua na abinasava ami. Ezi Ikiavira Itir God nan akura. **14** Ikiavira Itir God uabi na gamizima, ki gavgavigha onger akam bangava an ziam fe. A zurara ua na ini, ezi ki an ziam fasa. **15** Ia oraghi! Ikiavira Itir Godin gumamazimiba uan purirpenibar aven ikia bar akongegha dia kamaghin migei, "Ikiavira Itir Godin gavgavimra, e uan apaniba dikabira. **16** Ikiavira Itir Godin gavgavimra en akura. Ikiavira Itir Godin gavgavimra, e uan apaniba dikabira." **17** Ki fo, ki aremeghan kogham. Puvati. **18** Angamira iki, egh bizir Ikiavira Itir God amizibagh eghanam. **18** Ki fo, Ikiavira Itir God nan arazir kuraba akirasa mizazir ekiam na gase, egha na ataghizi ki aremezir puvati. **19** Ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin na bagh tiar akaba kughti, ki aven mangi egh a minamam. **20** Kar Ikiavira Itir Godin tiar akam, eghti gumamazir an damazimin derazibara an aven mangam. **21** O Ikiavira Itir God, ni ki ni ko mikemezir migirigiam baraki, egha nan akurazi, ki deragha iti. Kamaghin ki ni minabi. **22** Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava. **23** Ikiavira Itir God uabi bizir kam gamizima an oto. Ezi e an garima, a bar dera. **24** Ikiavira Itir God uabi, dughiar aghuir kam e ganingi. Kamaghin en naviba deraghti, e bar akuegham. **25** O Ikiavira Itir God, ni en akurvaghasa e nin azangisi. Ni en akuraghti, bizir e amiba, da bar deragham. **26** E ghaze, gumazir Ikiavira Itir Godin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! E Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, gumazir kamin ziam fe. **27** Ikiavira Itir God, a uabira guizbangira God. A bar deraviram e gamua an angazangim e gisira. Kamaghin, e bar akongegh temer aguabar suigh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir bizibagh ighuraruam. **28** O God, ni nan God, ezi ki ni minabaghasa. Ni nan God, ki ziar ekiam ni daningam. **29** Ikiavira Itir God a dughiaabar zurara en dera, egha a zurara en apangkuvigha ikia mamaghira iti. Kamaghin amizi e a minamam!

119 Gumamazir, men daroriba Ikiavira Itir Godin damazimin osimtiziba puvatiziba, Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, me bar akongegham! **2** Gumamazir kaba uan navir averiabar aven nighnizir vamiran ikiava, an akabar gin ghua bar akonge. **3** Bar guizbangira, gumazir kaba arazir kurabar gin zuir puvati. Me Ikiavira Itir Godin Arazibara gin zui. **4** Ni uan akaba e ganigha givagha ghaze, e deraghvira dar gin mangam. **5** Ki kamaghsua ifonge, ki nin arazir ni ifongezibar gin mangisi bar gavgavigham. **6** Ki nin Akar Gavgavibagh nighnighvira ikiam. Kamaghin ki aghumsighan kogham. **7** Ki deragh bizir ni damuasa e mikemeziba bagh nighnighvira, bar uan navim sara nin ziam fam. **8** Arazir ni ifongeziba, ki dar gin mangasa. Ni na ataghiraghan marki! **9** Gumazir igiam, a tuavir manamin Godin damazimin zuegham? A nin akamin suiragh gavgavigh an gin mangi, egh zuegham. **10** Ki uan navir averiamin aven nighnizir vamiran ikiva, nin ingangarim damuasa. Ni nan akuraghti ki nin Akar Gavgaviba ataghiraghan kogham. **11** Ki nin akam uan navim ko nighnizimin aning gati. Kamaghin, ki arazir kuratam nin damazimin a damighan kogham. **12** O, Ikiavira Itir God ki nin ziam fe. Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu. **13** Bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar gun gumamazibav gei. **14** Dagiar aviriba ko bizir aviriba, ki dagh ifonge, ezi God gifongezir arazim, bar bizir kabagh afira. Ezi ki nin akaba bagha bar akonge. **15** Nin akaba, ki deravira dagh nighnigha dagh ami. Egha deragha dar gara da tuisisi. **16** Ni ifongezir araziba, ki dar gin mangasa bar akonge. Egh da gin amangan kogham. **17** Nan ifongiamra kara, ki angamira iki, egh nin akamin gin mangam. Kamaghin ki nin ingangarir gumazim, ni bar deraghvira na damu. **18** Ni nan damaziba kughti ki bizir bar aghuiba, nin Arazibar aven dar ganam. **19** Ki dughiar ruarimin nguazir kamin ikeghan kogham. Ni uan Akar Gavgaviba nin mongan marki. **20** Nan navir averiam bizir God damuasa mikemezibar gin mangasa, dughiaabar zurara na

dikafi. **21** Gumamazir nin Akar Gavgaviba batogha akirim ragha nin akabagh asiba, ni men atariva me gasighasigham. **22** Ezi kirara, ki nin akabar gin zui, ezi gumamazir kaba akurabar na migia na dipofi. Me uam akar kabar na mikiman ki aghua. Ni men anogorokegh. **23** Gumazir dapaniba uari akuvagha, na misoghasa akam misosi. Ezi ki nin ingangarir gumazim, ki zurara nin akabar suiragh dagh nighnigham. **24** Nin akaba bar deravira nan sure gamizima, ki da bagha bar akonge. Da deravira nan akurvazi, ki deraviram arui. **25** Ki aremeghasava amua nguazir minemeniagh iraghu. Eghti nin akam mikemezi moghin, ni na fegh gavgavim ua na daningigh. **26** Ki uan araziba bar dar gun ni mikemezi, ni nan akam ikara. Ni uan arazir ni ifongezibar nan sure damu. **27** Ni nan akuraghti ki nin akabar aven itir akar mingaribagh fogham. Ki nin akar aghuiba zurara dar gan dagh nighnigham. **28** Nan navim bar na basemezi nan temeriba irti. Nin akam mikemezi moghin, ni gavgavim nan navim daningigh. **29** Ni nan akuraghti ki ifavarir tuavim ategham. Ni ifongezir arazir aghuimin na damu, egh uan Arazibar nan sure damu. **30** Ki nin gin mangasa akam akirigha, egha bizir ni damuasa na mikemezibagh nighnisi. **31** O, Ikiavira Itir God, ki akar ni na ganingizimin suiragha an gin zui. Ni na ateghti aghumsizir arazitam na bativan marki. **32** Ni fofozir arazir aghuir aviriba na daningti, ki nin Akar Gavgaviba atamra dar gin mangisi nighnigham. **33** O, Ikiavira Itir God, ni uan arazir ifongeziba zurara nan sure damu, eghti ki dughiaabar dar adar gin mangam. **34** Ni uan Arazibar mingaribar amighti da azenara ikiti, ki bar moghira uan navimin dar gin mangam. **35** Ki nin akar kam bagha bar akonge. Tuavir ki mangamin ni nan akaghti, ki nin Akar Gavgavibar gin mangam. **36** Ni nan navim damighti a nin akabar gin mangisvira dikav. Nan navim bizir igharaziba bagh dikavan ki aghua. **37** Nan akuraghti ki mingariba puvatizir arazir kuraba akirim ragh dagh asaragham. Nin akam mikemezi moghin ni deraghvira na damu. **38** Gumazir nin atatiava nin apengan itiba, ni gavgavim me ganidi. Kamaghira, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akar dikirizir kamin gin mangi deragh na damu. **39** Ki aghumsizir akaba baragham aghua, ni nan akuraghti akar kaba na abinan kogham. Guizbangira, bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera. **40** Ki nin akabar gin mangasa bar ifonge. Nin Araziba da bar dera, kamaghin ni ikiavira itir ikirimirim na daning. **41** O Ikiavira Itir God, ni faragha akar dikirizim gamizi moghin, ni uan apangkuvim, azenara nan akagh egh ua na inigh. **42** Ki nin akam nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin, ni nan akuraghti akar kurar gumamazimiba na migeiba, ki da ikarvagham. **43** Bizir ni damuasa na mikemeziba, ki nighnizir gavgavim dar iti. Kamaghin, ni gavgavim na danighiti, ki nin guizin akam dughiaabar anekunvira ikiam. **44** Ki nin Arazibar suiragh dar gin mangivira ikiam. **45** Ki nin akabar gin mangasa ifonge. Kamaghin, arazir kuratam nan mikarizimin itir puvatizi ki firighiri. **46** Ki aghumsighan kogh nin akabar gun atrivibav kimam. **47** Ki nin Akar Gavgavir kaba guizbangira bar dagh ifonge. Kamaghin ki da bagha bar akonge. **48** Ki nin Akar Gavgavibagh nighnizi da derazi, ki bar dagh ifuegha ni minabi. Ki zurara nin arazir ni ifongezir kabagh nighnigham. **49** Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha na koma akam akirizir bizim ginighigh. Nin akar kam na gamizi ki nighnizir gavgavim nin iti. **50** Nin akar dikirizim ikirimirir aghuim na ganidi. Kamaghin amizi, osimtiziba na bativir dughiamin, ki navir amirizimin iti. **51** Gumazir akaba batoziba dibovir akabar na migei, ezi ki nin Araziba ataghirazir puvati. **52** O, Ikiavira Itir God, bizir ni damuasa e mikemeziba, ni fomira e ganingizi ki dagh nighnisi, ezi da gavgavim na ganidi. **53** Gumazir kuraba nin Araziba abigha arazir kurabagh ami, ezi nan navim bar men ikuvigha men atari. **54** Ki uan nguibam ategha saghon itir danganibar ikia, nin arazir ni ifongezibar ighiabagh ami. **55** O, Ikiavira Itir God, ki dimagaribar nin ziam ginighigha, egha nin Arazibar gin zui. **56** Nan arazir ekiamra kara, ki dughiaabar zurara nin akabar gin zui. **57** O, Ikiavira Itir God, ki ni koma akar dikirizim gamigha ghaze, ki nin akamra gin mangam. Nan nighnizim ua

bizitaman itir puvati. Ni bar uabira ki nin ganam. **58** Ni faragha na ko akam akirizi moghin, ki datirighin uan navir averiamin pamten nin azangisigha ghaze, ni nan apangkufigh. **59** Ki uan daroribagh nighnigha givagha, nin akabar gin mangasa ni koma akam akiri. **60** Nin Akar Gavgavir kaba ki zuamira dar gin mangasa, ki suighsuighan aghua. **61** Gumazir kuraba na gekuigh na inigh uan arazir kuraba bagh mangasava ami. Ezi puvati, ki nin Arazibagh nighnighavira iti. **62** Ki dimagarir arizibar dikava apiav ikia, bizir ni damuasa e mikemeziba bagha nin ziam fe. **63** Gumazamizir nin akabar gin ghua nin atiatia nin apengan ikia ingangarim gamiba, ki men namakam. **64** O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim nguazir kamin gumazamiziba bar me gizifa. Ni uan arazir ifongezibar nan sure damu. **65** O, Ikiavira Itir God, ki nin ingangarir gumazim, ni uan akamin mikemezi moghin arazir aghuimin na gami. **66** Ki nighnizir gavgavim nin Akar Gavgavir iti. Kamaghin, ni nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba na daning. **67** Ki fomira tighar mizaziba iniamin dughim, ki nin gin zuir tuavim ataki. Ki datirighin nin akaba baragha dar gin zui. **68** Ni bar deragha nin apangkuvim bar ekefe. Kamaghin, ni uan arazir ifongezibar nan sure damu. **69** Gumazir uari feba ifavarir akar aviribar na mikeme. Ezi ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikia, nin akabar gin zui. **70** Gumazir kaba uan navibar kumigha nighnizir aghuiba men puvati. Ezi ki nin Araziba bar dagh ifonge. **71** Ni bar deragha mizazim na gase. Ni mizazim na gasezir bizir kamin, ni arazir ni ifongeziba nan aka. **72** Ki dagiar aviriba ikiva bar akueghan kogham. Nin Arazimra ki bar a gifonge. A dagiaba bar dagh afira. **73** Ni uabi nan ingarigha deragha nan gari. Ni datirighin nighnizir aghuiba na daning, uan Akar Gavgavir bar nan sure damu. **74** Ki nighnizir gavgavim nin akamin iti. Kamaghin, gumazamizir nin atiatiba me nan gan egh bar akueghan. **75** O, Ikiavira Itir God, ki fo bizir ni damuasa mikemeziba da bar guizbangira. Ni bar na gifuegha, nan araziba akirmighasa osimtizir na ganingi. **76** Ki nin ingangarir gumazim, ni faragha akar dikirizimin gin mangi, nan apangkuvigh gavgavim nan navim daning. **77** Ki nin Araziba bar a dagh ifonge. Kamaghin amizi, ni nan apangkuvighiti, ki ikirimirir aghuim iniam. **78** Gumazir uari feba akar ifavaribar na migia, pura na isi kotiam darighasa. Ki ghaze, gumazir kamaghi amiba ni aghumsizim me daningigh. Eghti ko, ki nin akaba zurara dagh nighnighvira ikiam. **79** Nin atiatia, eghe nin akabar gin zuir gumazamiziba, me na bagh izi na ko ikiam. **80** Nan akuraghti ki bar uan navir averiamin arazir ni ifongezibar gin mangam. Egh arazir kamin ki aghumsighan kogham. **81** Ki fomira uabin akurvaghasa, ni mizua ghuaava amira. Ezi nan gavgavim bar gifa. Ki nighnizir gavgavim nin akamin ikiavira iti. **82** Ni faragha akam akirizi moghin ki nin ganasa, ikia ghua nan gavgaviba bar givazi, ki amira. Ki kamaghin migia ghaze, “Ni manadizoghin nan akuragham?” **83** Ki memen nir me dipaba tuasa isamizir ghurimin min ikuvizi, me a makuni. Ezi arazir ni ifongeziba, ki dar suiraghavira iti. **84** Ki nin ingangarir gumazim, manmaghin dughiaabar ki zurara ni mizuam ikiam? Ni man dughiamin nan apabiba mizazim me gasam? **85** Gumazir uari feba nin Arazibar gin zuir puvatigha, nan suighasa na bagha modogha azuazim agura. **86** Ki nin Akar Gavgaviba nighnizir gavgavim dar iti. Ezi gumazir kuraba uan akar ifavaribagh amua arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ni nan akuragh. **87** Gumazir kurar kaba bar atam na misoghezi ki aremeghai. Ki kamaghin aghuagha nin akaba ataghiazir puvati. **88** Ni zurara nan apangkuf, egh deragh nan akurvagh. Kamaghin, ki nin akabar gin mangivira ikiam. **89** O, Ikiavira Itir God, nin akam ikivira ikiam. A nin Nguibamin iki mamaghira ikiam. **90** Nin akam mikemezi moghin ni zuraram an gin zui. Ni nguazim an danganimram anetizima a ua mozorozir puvati. **91** Biziba bar nin ingangarim gami. Kamaghin amizi, ni uabi mikemezi, biziba uan danganibara ikia, iza datirighin ikia kamaghira iti. **92** Ki nin Arazibagh ifongezir puvatizi, ni mizazim na gasegha na misoghezi ki aremeghai. **93** Ki nin akabar gin ghua eghe angamira iti, kamaghin, ki da ataghiraghan kogham. **94** Ki zurara nin akabar gin zui, eghe

ki ni baghavira itir gumazim. Ni nan akuragh. **95** Gumazir kuraba na misueghti ki aremeghasa na bagha mizua mueghav iti. Ezi ki uabi, ki zurara nin akabagh nighnighavira iti. **96** Ki kamaghin fo, biziba bar givamin oteyiba iti. Ezi nin Akar Gavgavim bar dera, egh dughiaabar vaghvagh zurara ikivira ikiam. **97** Ki nin Arazim bagha bar ifonge. Eghe arueba ko dimagaribar a ginighnighavira iti. **98** Nin Akar Gavgavir kam na ko zurara ikia, eghe fofozir aghuim na ganidi. Akar Gavgavir kam, nan fofozim gamizi a nan apabibar fofozibagh afira. **99** Ki zurara nin guizin akabagh nighnisi. Kamaghin ki fofozir aghuim ikia uan tisabagh afira. **100** Ki nin akabar gin zui. Kamaghin, nan fofozim gumazir aruabar fofozibagh afira. **101** Ki nin akamin gin mangasa ifonge. Kamaghin, ki arazir kuramin gin mangan aghua. **102** Ni uabi uan akabar nan sure gami, kamaghin bizir ni damuasa e mikemeziba, ki dar suiraghavira iti. **103** Nin akaba da bar isingi. Nin akar kabar isingtizim bar hanin isingtizim gafira. **104** Nin akaba nighnizir bar aghuim na ganingi, kamaghin ki arazir kuraba bar dar aghua. **105** Nin akam a lamin angazangarimin min, tuavim nan akagaghaga angazangarim na ganidima ki zui. **106** Ki ni ko akam akira ghaze, ki guizbangira bizir ni damuasa e mikemezibar gin mangam. **107** O, Ikiavira Itir God, osimtizir bar ekiam na avara. Nin akam mikemezi moghin, nan akuraghti ki angamira ikivira ikiam. **108** O, Ikiavira Itir God, ki ni ko migia eghe na minabi. Ki ni minabir migirigiar kaba mati, ki uan ifongiamin gin zuir ofan min da ni ganidi. Ni da inigh, egh bizir ni damuasa e mikemeziba, ni deraghvira nan sure damu. **109** Ki uabi zurara atam ovia taghirasi. Ezi nin Arazim, ki a bakinighnighan kogham. **110** Gumazir kuraba mati azuazim asizimin suighasa, na bagha mongegha ikia azuaziba gui. Ezi ki nin akaba ataghiazir puvati. **111** Nin akaba, ki dar suirazi da nan ikia kamaghira iti. Akar kaba nan navim gami a bar akonge. **112** Ki mikemegha gifa, ki nin arazir ni ifongezibar suiragh, dar gin mangivira iki mangi ovegham. **113** Gumazir maba nighnizir vamira itir puvati, men nighniziba biaghire. Gumazir kamaghin amiba ki bar men aghua. Ki uabi, nin Araziba bar dagh ifonge. **114** Nirara nan mogomer danganim, eghe oramin min na apazagha na modozi ki deravira iti. Ezi ki nin akam nighnizir gavgavim an iti. **115** Ia gumazamizir arazir kurabagh amiba ia na gitagh. Eghti ki uan Godin Akar Gavgavir gin mangam. **116** Ni gavgavim na daningasa na koma akam akirigha gifa, eghti ki angamira ikivira ikiam. Nin akar dikirizimin gin mangi gavgavim an iti. Ki akar kam bagh aghumsighan aghua. Kamaghin, ni uan akar dikirizimin gin mangi gavgavim na daning. **117** Ni nan suiraghti ki deraghvira ikiam. Eghti, ki zurara nin arazir ni ifongeziba baragh dar gin mangam. **118** Gumazamizir nin arazir ni ifongezibar aghuaziba, ni akirim gigha me gasi. Men ifavarir akabar daghetam otoghan kogham. **119** Ni kamaghin nighnisi, nguazir kamin itir gumazamizir kuraba bar, mati bizir kurar gumazamiziba makunasava amiba. Kamaghin amizi, ki bar nin akabagh ifonge. **120** Ki bizir ni damuasa e mikemezibagh nighnisi. Eghe kamaghin, ki bar nin atiatia, nan mikarizim nighava agoi. **121** Arazir aghuir ki ni ko gumazamizibagh amiba, da nin damazimin bar dera. Ni na ateghti nan apabiba arazir kuramin na damun marki. **122** Ki nin ingangarir gumazim, ni nan akurvaghshi na ko akam akiram. Egh gumazir uari febar amamangatighti me osimtizim na daningan kogham. **123** Ki nin akurvazim bagha mizua ghuaava amira. Nin akar dikirizir aghuim, ki a iniasa dughiar bar ruarimin mizua ghuaava amira. **124** Ki nin ingangarir gumazim, ni uan apangkuvir arazimin gin mangi deravira na damu. Egh deraghvira uan arazir ni ifongezibar nan sure damu. **125** Ki nin ingangarir gumazim, kamaghin ni nighnizir aghuim na danighti, ki nin akabagh fogham. **126** O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba nin Araziba zurara da abisi. Ni datirighin mizazim me gasi. **127** Kamaghin amizi, ki nin Akar Gavgaviba bar adagh ifonge. Ki nin akam gifongezir arazir kam, a gol gifongezir arazim bar a gafira. **128** Kamaghin amizi, ki nin akaba bar dar gin zui. Eghe tuavir kurar igharaziba, ki bar dar aghua. **129** Nin akaba bar moghira dera,

kamaghin, ki uan navir averiamin aven bar dar gin zui. **130** Gumazim igharazitavin akuragh nin akabar mingaribar an sure damighti, nin akamin angazangarin an navir averiamin ikiam. Akar kam nighnizir aghuiba puvatizir gumamazizbar amuti, me nighnizir aghuiba ikiam. **131** Ki nin Akar Gavgaviba uan navir averiamin dagh ifonge. Mati gumazim dipam bagha kuarim an pirima, a dipam apima an an kuarmizimin uaghiri. **132** Ni gumamazizir nin ziam gifongeziba, ni me gifongezi moghin, ni na bagh izi nan apangkufigh. **133** Ni faragha na ko akar dikirizim gamizi moghin deragh na gativagh nan gan. Eghti arazir kuram na damighti ki irighan kogham. **134** Ni uam na inighti, gumazir akaba na gasiba na gasighasighan kogham. Eghti ki nin akabar gin mangam. **135** Ki nin ingangarir gumazim, ni nan boroghin ikiti, nin angazangarin na gisiraghti, ni deragh na damu. Egh arazir ni ifongezibar nan sure damu. **136** Gumamaziziba nin Arazibar gin zuir puvati. Kamaghin ki puviram azima nan temeriba dipamin min ivemari. **137** O, Ikiavira Itir God, ni guizbangira bar dera. Ezi bizir ni damuasa mikemeziba da bar dera. **138** Akar ni e ganingiziba, da bar deragha bar guizbangira. **139** Nan apaniba nin akabagh nighnizir puvati. Kamaghin amizi, nan navim avimin min nan isi. **140** Ki nin ingangarir gumazim, ki nin akar dikirizim ganigha a tuisigha fo, a bar guizbangira. Egha akar dikirizir kam ki bar a gifonge. **141** Ki gumazir kinim ezi gumamaziziba na dipofi, ezi ki nin akabagh nighnighavira iti. **142** Nin arazir aghuim a zurara ikiavira iti, ezi nin Araziba da bar guizbangira. **143** Osimtizir ekiaba na batifi, ezi ki nin Akar Gavgaviba bagha bar akonge. **144** Nin akaba da bar deragh iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir aghuim na damighti ki angamira iki mamaghira ikiam. **145** O, Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiava ni ko mikimasa. Ni nan migirigiam barakigh. Ki nin arazir ni ifongezibar gin mangam. **146** Ki datirighin nin dia ghaze, ni ua na inighti ki nin akabar gin mangam. **147** Aminin tiasava amima ni nan akurvaghasa ki nin dei. Ki nin akaba nighnizir gavgavim dar iti. **148** Ki dimagariba akuir puvati. Ki nin akar dikirizim ginighnighavira iti. **149** O, Ikiavira Itir God, ni bar nan apangkufi, kamaghin ni nan migirigiaba barakigh. Ni bar moghira dera, kamaghin ni na akumakum nan ganti, ki deraghvira ikiam. **150** Gumazir nighnizir kuraba nan itiba, na gasighasigha nan boroghira izi. Gumazir kaba nin Arazibar saghon ikia, dar gin zuir puvati. **151** Ezi Ikiavira Itir God, nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira. Ezi ni uabi, ni bar nan boroghira iti. **152** Bar fomira ki nin akabagh fo. Ni uan akar kam gamizi a ikia mamaghira iti. **153** Ki nin Araziba bakininghizir puvati. Kamaghin, ni nan osimtizibar gan nan akuragh. **154** Ni faragha na ko akam akirizi moghin, ni nan akuragh ua na inigh ikirimirir aghuim na daning. **155** Gumazir kuraba arazir ni ifongezibar gin zuir puvati, ezi ni ua me inian kogham. **156** O, Ikiavira Itir God, nin apangkuvim bar ekefe. Ni faragha mikemezi moghin, ni nan akuraghti ki angamira ikiam. **157** Gumazir aviriba arazir kurabar na gamua egha na gasighasighasa, ezi ki nin akaba ataghizir puvati. **158** Gumazir akaba batoziba, me nin Akar Gavgavibar gin zuir puvati. Gumazir kaba, ki men gara nan navim bar ikuvizi, ki bar men amira. **159** O, Ikiavira Itir God, ni nan gari, ki nin akaba bar dagh ifonge. Ezi ni bar nan apangkufi, kamaghin ni uam na inighti ki angamira ikiam. **160** Nin akar kam a guizin akamra. Bizir ni damuasa mikemeziba da zurara ikia mamaghira iti. **161** Gumazir dapaniba arazir kurabar na gami, ezi men arazir kurar kaba, mingarir aghuitam itir puvati. Ezi ki zurara nin akabagh nighnighavira iti. **162** Ki nin akaba bagha bar akonge. Mati gumazim dagiar aviribar apigha da isa bar akonge. **163** Ki guizbangira ifavarir arazim bar an aghua, egha nin Araziba ki bar dagh ifonge. **164** Dughiaaba bar, a dar 7pan dughiaaba, ki bizir aghuir ni damuasa mikemezibagh nighnigha nin ziam fe. **165** Gumamazizir nin Arazibagh ifongeziba, me navir amirizimin ikia bar deraghavira iti. Eghti bizitam me damighti me asaghoregh ireghan kogham. **166** O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim bagha ni mizuva, nin Akar Gavgavibar gin zui. **167** Ki nin akaba bar uan navir averiamin dagh ifonge. Egha

zurara dar gin zui. **168** Ki nin akaba, ko nin arazir aghuiba bar dar gin zui. Ezi ni bar nan arazibagh fogha gifa. **169** O, Ikiavira Itir God, ni nan azangsizim baragh nan akuragh. Ni faragha mikemezi moghin, nan akuragh fofozir aghuim na daningigh. **170** Ni faragha na mikemezi moghin, nan azangsizim baragh nan akuragh. **171** Arazir ni ifongeziba, ni zurara nan sure gami. Kamaghin ki zurara nin ziam fam. **172** Nin Akar Gavgaviba da bar guizbangira, kamaghin ki dagh nighnigh, egh ighiabar amuam. **173** Ki nin akaba zurara dar gin zui. Kamaghin, ni zurara nan akurvaghsi gan iki. **174** O, Ikiavira Itir God, ki nin akurvazim bagha ara ni mizuai. Ezi nin Araziba na gami ki bar akonge. **175** Ni na damighti ki angamira iki, egh nin ziam fam. Eghti bizir ni damuasa e mikemezi na akuragh. **176** Ki nin ingangarir gumazim. Ki sipsipin ovengezimin min tuavir aghuim ataki. Ki nin Akar Gavgaviba gin amadir puvati, kamaghin amizi, ni na bagh izi na buri.

120 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ki osimtizim itir dughiamin, ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin diava araima, a nan dimdiam barasi. **2** Ki ghaze, "O Ikiavira Itir God, gumazir ifariba na gasighasighasa ami. Ni men akar ifavaribar ua nan akuragh, men dafaribar ua na inigh." **3** Ia gumazir ifariba, God mizazir manmaghira garim ia daningam? Egh a manmaghira garir arazim ian arazir kuraba ikaragham? **4** God ti afuzir ghuntizim inigh ia ginivam. A ti avir bar puvira isim inigh ia dapongam. **5** Maia! Ki uabin apangkufi! Ki Mesekia ko Kedarian tongin pazava aperazi moghin, ian tongin datirighin pazava apera. **6** Gumazir igharaziba ko deragh dapiam aghuaziba, ki dughiar ruarimin ian tongin ikegha, bar amira. **7** Ki uabi dabirabir aghuim baghavira migei, ezi me midorozim baghavira migei!

121 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ki uan akurvazim bagha mighsiaba kozorogha dar gari. Eghti gumazir nan akurvaghamin managhira ikegh otogh izam. **2** Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim, a bar uabira nan akurvasi. **3** A Godin akuir puvatizim. A ni akumakum deragh nin ganti, ni irighan kogham. **4** A Israelia akumakua deragha men gari, egha dughiatamin bar akuzir puvati. **5** Ikiavira Itir God, nin boroghira ikia, mati dughuazim ni avara. Egha ni geghuva deragha nin gari. **6** Aruem isiragh ni dapongeghan kogham, eghti dimangan iakinim ni gasighasighan kogham. **7** Ikiavira Itir God ni geghuv deragh nin ganti, bizir kuratam ni gasighasighan kogham. **8** Ni uan dipenim ataghiraghamin dughiam, a ni geghuv deragh nin ganam. Egh ni ua izamin dughiam, a kamaghira damuam, a datirighin ko, dughiar gin izamibar, kamaghira damuam.

122 Devit ighiar kam osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ki orazi, me kamagh na migia ghaze, "Ia dikavigh e mangi Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangam." Ki kamaghin oregha bar akonge. **2** E datirighin otivigha givagha, Jerusalem nuigbam avinizer divazimin aven tuivighav iti. **3** Me Jerusalem nuigbamin ingarizi, a gavgavigha ganganim datirighin bar dera. **4** God faragh Israelian anababaz kemezi me iza kagh Ikiavira Itir God minabazi moghin, me datirighin izava ami. **5** Dangarin kam, atrivim kotiba barazir dipenim iti. Kar Atrivim Devitin ovavir boriba kotiba baragha da tuisizir dangamin. **6** Ia Jerusalem bagh Ikiavira Itir God ko mikim. Eghti a navir amirizim Jerusalem iti darazir anighti, me navir amirizimin ikiva deragh ikiam. **7** Gumamazir Jerusalem divazimin aven itiba deragh ikiva, ua midorozim damuan kogham. **8** Ki uan adarazi ko, uan namakabagh nighnigha, kamaghin Jerusalem migia ghaze, "Ni amiragh nimira ikiti midoroziba nin aven otivan marki." **9** Ki, Ikiavira Itir God, en God, an Dipenim ginighnisi. Egha Jerusalem bar deraghvira ikiasa ki a bagha God ko migei.

123 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. O, Ikiavira Itir God, ni uan Nuigbamin atrivimin itima,

ki kogha nin akurvazim bagha gari. **2** Ingangarir gumazim, a uan gumazir dapanimin ganti, an an akurvagham. Ingangarir amizim, a uan amizir dapanimin ganti, an an akurvagham. Kamaghira, e Ikiavira Itir Godin ganvira iki mangiti, a uan apanguvim en akakagham. **3** O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba arazir kurabar e gami, kamagh ni en apangufigh. **4** Dughiar bar ruarimin dagiaba itir gumazamiziba dibovir akabar e migia, uari fa pazava e gami. Ezi e bar amira.

124 Ighiar kam, Devit an osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ikiavira Itir God en akuraghan koghti, e manmaghira damuam? Ia Israelia azangsizir kam ikaragh mikim suam: **2** En apaniba faragha naviba en ikuvigha e misoke. Ikiavira Itir God en akurazir puvatizi, apaniba pazavira en atara bar e gasighasighai. **4** Puvatizi apaniba aperiamin min e inigha ghuzi dipam e avarazi moghin e oveghai. **5** Mati aperiar ekiam bar e adugha ghueghai. **6** E datirighin Ikiavira Itir God minabagham. A itima en apaniba asizir atiamin min e givir puvati. **7** Mati gumazim kuazazimin suighasa gumazim gura, e kuazazimin min mighegha a gitagha ghu. Me gurazir azuazir kam dutuaghiri, ezi e a gitagha ghu. **8** Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin overiam ko nguazimin ingarizim, a uabira en akurvasi.

125 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Gumazamizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itiba, e Saionin Mighsiamin min iti. Mighsiar kam bar gavgavigha mozoroziba puvati, a iki kamaghira ikiam. **2** Kamaghira, mighsiaba Jerusalem nguibam ekiaruzi moghin, datirighin ko gin Ikiavira Itir God, uan gumazamiziba ekiarugh men ganam. **3** Gumazir arazir kurabagh amiba, Godin gumazamizibar nguazim gativagh zurara men ganam kogham. Me kamagh damuti, Godin gumazamiziba uaghan arazir kurabar amuam. **4** O, Ikiavira Itir God, gumazamizir ni baghavira ikia nin akamin gin zuiba, ni deraghvira me damu. **5** Ni gumazir kurabagh asighasigh, egh gumazir ifara uan nighnizibar gin zuiba sarama asighasikigh. Eghti Israelia deraghvira ikiam.

126 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ikiavira Itir God uam e inigha Saionin nguibamin ize, ezi dughiar kam e ghaze, e mati irebamin gari. **2** Kamaghin, e akava ighiabagh amuvira iti. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba e migia ghaze, "Ikiavira Itir God, Israelian akurvaghasa maburan ingangarimram angir." **3** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God en akurvaghasa bar ingangarir ekiam gami, kamaghin e datirighin naviba deragha bar akonge. **4** O Ikiavira Itir God, ni ua deraghvira e damuam. E mati dipaba puvatizir danganimin itir faneba dipaba dake, ni amozim damighiti a ua iziti da izevegham. Kamaghira, ni e damuti e izivagham. **5** Gumazir aravira dagheba opariba, me dar dagheba iniva bar akuegh dimiva arangam. **6** Guizbangira, gumazir aravira dagher oviziba atera ghua da opariba, me dar dagheba inigh uamategh ighiabar amu da ater iziam.

127 Ighiar kam, Solomon an osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Ikiavira Itir God uabi dipenimin ingar. Puvatightima, dipenir kamin ingarir gumaziba pura an ingarigham. Ikiavira Itir God uabi nguibamin gan. Puvatightima, nguibar kamin garir gumaziba pura ingarigham. **2** E dagheba ko dagiaba bagha bar mizarazibara dikava ingara zui aminiba piri. E pura ingangarir kabagh ami. Ikiavira Itir God uabi gumazamizir a ifongeziba biziba me ganidima, me pura ikia avughsi. **3** Boriba, bar bizir aghuir Ikiavira Itir God anidiba, da bar dera. **4** Gumazir igiamin boriba, mati afuziba midorozir gumazir mamin dafarimin iti. **5** Gumazir borir aviriba itim a bar akongegh. A uan apaniba ko kotiam damuam dughiamin, me kotiar danganimin an akurvagham. Eghti an kotiam deragh mangam.

128 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an akaba baragha dar gin zuiba, me bar akongegh. **2** Ingangarir ni amibara ni dar dagiaba inigh bizir ni ifongezibagh ivezam. Eghti bizir ni amiba bar deraghti ni bar akuegham. **3** Nin amuim, wainin ikarizimin min ava ovizir aviriba iti moghin, a borir aviriba batam. Nin boriba bar avirasemegh nin avir miriam, olivin temer igiabar min bar an okarigham. **4** Bar guizbangira, gumazir Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itim, a kamaghira othogham. **5** Ikiavira Itir God, uan Dipenimin aven Saionin Nguibamin iti, a deragh ni damu. Ni zurara nguazimin itir dughiam, ni Jerusalem nguibamin itir bizibar ganti da deraghvirama otiv. **6** Ki kamaghshua, ni dughiar ruarimin iki uan igiar boribar gan. Eghti Israelia deraghvira iki.

129 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. Israel, ni uan igiamin ikegha iza, datirighin nin apaniba ni gamizir arazir kuraba, ni dagh eghan. **2** Ni kamaghin mikim suam, "Ki uan igiamin ikia iza datirighin, nan apaniba arazir kurabar na gami. Me kamaghin na gamua egha na abirazir puvati. **3** Me nan akirim ifozorozima a duar ruariba iti. Ezi duar kaba mati me azenir ekiam oparasa an nguazim abiaghariki. **4** Ezi Ikiavira Itir God an araziba dera, a ikia kalabuziar kamin ua nan akurazi ki friaghiri." **5** Ki ghaze, Saionin Nguibamin apanimin itir darasi, e men agintighiti me uam ari uan nguibabar manglegh bar aghumsika. **6** Me dipenir siriabagh isin aghuir grazibar min aghungam. Da aghung ua zuamira misigham. **7** Gumaziba grazir kabar ikiziba ikia, egha da atera zuir puvati. **8** Gumazamiziba gumazamizir kabar boroghin mangi kamaghin mikiman marki, "Ikiavira Itir God deragh ia damu! Ikiavira Itir Godin ziamin ia deraghvira iki."

130 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. O, Ikiavira Itir God, nan navir averiam bar osemezi ki nin dei, ni nan akuragh. **2** O Ekiam, ni na barokigh. Ki ni migeir migirigiaba ko nan arareba ni da baregh nan akuragh. **3** O, Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba manglegh dar suiragh ikiti, Ekiam, en tinara nin damazimin tugh gavgavigham? **4** Nirara arazir kuraba gin amadi, kamaghin amizi, e nirarama atiating nin apengan ikiam. **5** Ki uabin akurvaghasa ifongegha, Ikiavira Itir God, a mizua iti. Egha nighnizir gavgavim an akamin iti. **6** Ki uan navir averiamin aven, Ekiamin akurvazim bagha a mizua ti. Ezi nan arazir kam a gumazir dimagarimin bizibar gara itima aminin men itirariz arazim, a bar a gafira. **7** E Israelia, Ikiavira Itir God zurara bar an apangkufi, egha e ikuvighan koghasa an en akurvasi. Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim an iki. **8** A uan gumazamiziba Israelia men akuragha ua me ini, egh men arazir kuraba gin amangam.

131 Ighiar kam, Devit an osiri. Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. O Ikiavira Itir God, ki akaba batogh uabi uan ziam fan aghua. Ki bizir ekiaba ko bizir ki damuan iburaziba dagh nighnizir puvati. **2** Ki datirighin deragha aperagha navir amirizim iti, mati borim uan amebamin otem ategha a ko aghumram aperaghav iti. Kamaghira, nan navim purama amiragha irighav iti. **3** O Israelia, ia datirighin nighnizir gavgavim Ikiavira Itir God iki, kamaghira iki mangivira iki.

132 Godin Dipenimin ghuavanaga an ziam fer ighiam. O Ikiavira Itir God, Devit uabi ko, a inizir osimtizir ekiar kaba, ni dagh nighnighvira iki. **2** O Ikiavira Itir God, Ni Jokopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim. Devit ni ko dikirizir akaba ni dagh nighnighvira iki. **3** Devit ghaze, "Ki uan dipenimin ghuavanaboghan kogh, uan misiam mitoghan kogham. **4** Ki dakusi uabi abinan kogham. Eghti nan damazimning komeghan kogham. **5** Ki kamaghira deragh dakuan kogh mangi, ki Ikiavira Itir God bagh Dipenimin ingarsi danganitam batoghvira givagham. A Jokopin God, Godin Bar Gavgavir Ekiam Itim." **6** E Betlehemin nguibamin ikia, Akar

Dikirizir Gavgavimin Boksiamin akam baraki. Egha ghua Kiriati Jearimin nguazimin an apigha a ingha ize. **7** E ghaze, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, egh an atrivir dabirabimin guamin teviba apirigh an ziam fam. **8** O, Ikiavira Itir God, ni dikavigh ize uan avughsir danganimin iki. Ni uan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiamin sara ize. Boksir kam, a nin gavgavir bar ekiam aka. **9** Nin ofa gamir gumaziba me zurara arazir aghuibara damuam. Arazir aghuir kaba men kurkazar aghuimin min ikiam. Eghti nin gumazamizir ni baghavira itiba, bar akuogh pamten kamagh dimiva arang mikimam. **10** O, Ikiavira Itir God, ni faragha uan ingangarir gumazim Devit koma akam akirizi moghin, ni datirighin uan Attrivir ni ua bagha inabazim, akirim ragh a gasan marki. **11** Ni Devit ko akam akirigha gifa, egh uan nighnizim gighan marki. Ni kamaghin migia ghaze, “Ki nin gin otivamin adarazir aven otaritam damighti an Atrivimin otogh, eghti nin gin, ana Atrivimin ikiam. **12** Nin otariba, ki men sure gamir akaba baregh nan Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangiti, nin ovavibar otariba, uaghan Atrivirar iki mamaghira ikiam.” **13** Ikiavira Itir God, Saion Nguibam ua bagh a ginaba. A nguibar kam bar a gifuegha, zurarama an ikiasa a ginaba. **14** A ghaze, “Ki nguibar kam bar a gifonge. A nan avughsizir danganim, ki an aven iki mamaghira ikiam. **15** Ki Saion deragh a damu bizir bar aviriba isiva a daningam. Eghti an itir gumazamizir onganaraziba, ki dagheba me daningam. **16** Ki Saionin itir ofa gamir gumaziba ingangarim me danighti, me ki nguazimin gumazamizir akurvagh ua me iniamin akam, me me mikimam. Eghti Saionin gumazamiziba bar akuogh tiariba akaram. **17** “Ki Devitin adarazir aven gumazitam damighti an otogh Atrivir bar gavgavimin ikiam. Ki an miseveghti, a mati lamin angazangarimin min isiragh gavgavigh iki mangivira ikiam. **18** An apaniba, ki me damighti me aghumsizir bar ekiam iningham. Eghti an ativaghamin gumazamiziba, men kantri gavgavigh iki mamaghira ikiam.”

133 Devit ighiar kam osiri. Godin Dipenimin ghuvanaga an ziam fer ighiam. Ia oragh, kamaghin bar dera, e Godin adarazi bar navir vamiran ikiva, uari ko dapiagh aveghbuabar min ikiam. **2** Arazir kam mati olivin tememin borer aghuim, me a isa Aronin dapanim ginge. Ezi an emira uaghira an ghumasizimin uaghira, egha uaghira an evarimin itir korotiamin tu. **3** Arazir kam uaghan mati, ghuarir dipam Hermonin Mighisiamin ira, izaghira Saionin Nguibam gisin itir mighisiabagh iri. Danganir kamin, Ikiavira Itir God, gumazamizir navir vamiran itiba bar deragha me gami. A ikirimirir zurazurara itim me ganidi me iki mamaghira ikiam.

134 Godin Dipenimin ghuvanaga an ziam fer ighiam. Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba, ia iziva an ziam fi. Ia dimagaribar an Dipenimin tuivav ikia an ingangarim gami, ia an ziam fi. **2** Ia Godin Dipenimin aven dafariba fi a ko mikim egh an ziam fi. **3** Ikiavira Itir God, a Godin overiam ko nguazimin ingarizim, a Saionin nguibamin iki, egh bar deragh ia damu.

135 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fil Ia ziar ekiam a daning! Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir gumaziba, ia an ziam fi. **2** Ia gumazir Ikiavira Itir Godin Dipenimin tuivghav itiba, ia an ziam fi. **3** Ikiavira Itir God a bar dera, kamaghin ia an ziam fi. An apangukuvim bar en ekefe, kamaghin ia an ziam fi ighiabar amu. **4** Ikiavira Itir God ua baghvira Jepok ginaba, kamaghin Israelia kar bar Godin adarazira. **5** Ki kamaghin fo, Ikiavira Itir God gavgavir ekiam iti, egha aseba bar dagh afira. **6** An overiam ko, nguazim ko, ongarim, ko ongarir konimin bizim damuasa, a gami. **7** Ana amozimin mighiar pizibagh ami, da nguazir otevbira bar dar zui, ana onimaribagh ami, da taghtagha amozim sara ize. An aminim gami, a dikava ivava danganiba bar dar zui. **8** A Ispian otarir ivariaba ko, men asizir apurir faragha otivizir aviribav soghezi, da ariaghire. **9** A Ispian atrivim ko, an ingangarir gumaziba, me damighti me foghasa, a mirakelba ko digavir kuram gamir arazibagh ami. **10** Ikiavira Itir God,

kantrin aviribagh asighasigha, atrivir gavgavir aviribav soghezi, me ariaghire. **11** An atrivir gavgavir kabar maraziv soghezi me ariaghire, Sihon Amorian atrivim, ko Ok a Basanian atrivim, ko Kenanian atriviba, bar moghira. **12** An Atrivir kabar nguaziba, isa uan gumazamiziba Israelia ganingi. Eghti da men nguazibara min ikiam. **13** O, Ikiavira Itir God, gumazamiziba zurara kamagh ni mikim suam, ni uabi guizbangira God. Gumazamizir gin otivamin kaba me ni gifogham. **14** Ikiavira Itir God, uan gumazamizir araziba tuisigh, egh suam, me osimtiziba puvati. Egh a uan ingangarir gumazibar kuarkuvam. **15** E fo, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba me silva ko golba isa, uan dafaribara marvir guaba kiri. **16** Marvir guar kaba, da akatoriba ikia egha migeir puvati. Da damaziba ikia bizibar garir puvati. **17** Da kuariba ikia, egha orazir puvati. Me ikirimirir e datirighin ikiava angamira itir kam puvati. **18** Guizbangira, gumazir marvir guar kabar ingariba, me uari marvir guar me ingarir kabar min iti. Gumazir nighnizir gavgavim marvir guabar itiba, me uari dar min iti. **19** Ia Israelia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumaziba, ia an ziam fi. **20** Ia Livain adarasi, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia gumazamizir Ikiavira Itir Godin atiatiba, ia an ziam fi. **21** Saion, an ziar mam Jerusalem, a Ikiavira Itir Godin nguibam. Ia an itir gumazamiziba, an ziam fi. Aleluia! Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi.

136 Ikiavira Itir God, bar arazir aghuibar e gami, kamaghin e a minabagham. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **2** Ikiavira Itir God, godin ifavaribagh afiragha bar ekefe. Kamaghin e a minamam. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **3** Ekiam nguazir kamin gumazir ekiaba bar dagh afira. Kamaghin e a minamam. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **4** A uabira mirakelin ekiabagh ami. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **5** A uan nighnizir aghuimin overiamin ingari. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **6** A nguazim isa dipabagh isin an ingarizi an aperaghav iti. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **7** An aruem ko iakinimin ingari. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **8** An aruem atizima an aruemin isiragha gari. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **9** A iakinim ko mikoveziba atizima me dimagarimin isira. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **10** A Ispian otarir ivariabagh soghezi me ariaghire. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **11** A Israelian gumazamiziba inigha Ispian kantri ategha azenan ize. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **12** A uan gavgavir ekiamin, ua me inigha ize. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **13** An Ongarir Aghevim gamizi a tongira biaghiri. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **14** A uan gumazamizibar faragha ghua, ongarir kam biaghirizi naghin, an an tongira me inigha azenan ize. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **15** A Ispian atrivim ko an midorozir gumaziba avigha Ongarir Aghevimin me makunizi me dipam amegha ariaghire. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **16** A uan gumazamizibar faragha ghua me inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghuaa otifi. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **17** An atrivir bar gavgavibav soghezi me ariaghire. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **18** An atrivir ziaba itibav soghezi me ariaghire. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **19** An Amorian Atrivim Sihon, a misoghezi an areme. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **20** A Basanian Atrivim Ok, a misoghezi an areme. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **21** An atrivir kabar nguazim isa uan gumazamizibagh aningi. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **22** A nguazir kam isa uan ingangarir gumazim Israel ganingizi, nguazir kam men nguazimra min iti. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **23** En apaniba e abirima an e ginighnighavira iti. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **24** A en apanibar dafaribar uam e ini. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **25** A dagheba isa gumazamiziba ko asiziba bar me ganidi. A zurara en apangukuvigha mamaghira iti. **26** Bizir kabanang bagh, e Godin uan Nguibamin itim minamam! Bar guizbangira, a zurara en apangukuvigha mamaghira iti!

137 E Babilonin Faner miriabar apiaghav ikiava, Saionin nguibam ginighnigha a bagha azia iti. **2** E uan gitabav sozir puvati, e purama da isa en boroghin itir temer aguabar da gui. **3** Gumazir e isa kalabus garighiziba ghaze, "Ia ighiabar amu en navibar amuti da deraghti e bar akuegham. Ia Saionin nguibamin ziam dighor e bagh ighiabar amu." **4** E manmagh suvira kantrin igharazimin iki, egh ikiavira Itir Godin onger akabar amuum? Kar en kantri puvati, e kamaghin damuan kogham. **5** O Jerusalem Nguibam, ki ni gin amadagh, gita inigh uan agharir guvimin uam a misoghan kogham. **6** O Jerusalem, ki ni isa faraghavira uan dighorin gamigha ni bagha bar akonge. Ki ua ni bakinighnigh ni isi uan nighnizim datighan koghti, nan tiarim ikiavighti ki ighiabar amuan kogham. **7** O Ikiavira Itir God, ni dughiar gumaziba Jerusalem gasighasizi, Idomia e gamizir arazim ginighnigh. Me ivivigha ghaze, Jerusalem dipeniba bar dipirighiregh nguazim giregh. **8** O Babilonia, ia orakigh. Ia bar ikuvivigham! Ian arazir kurar ia e gamizir kam, gumazir uam a ikarvaghamin, a bar akongegh. **9** Gumazir kam nin borir iririviba inigh, dagiabav knighti me bar ikuvigham. Kamaghin, gumazir kam bar akuegham.

138 Ighiar kam, Devit an osiri. O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven bar ni minaba. Egha asebar damazibar, ki ighiar nin ziam febagh ami. **2** Ni zurara bar na apangkuvigha bar deragha nan gari. Nin akam ko nin ziam kamaghin en akagha ghaze, ni bar ekeveggha bizir igharaziba bar dagh afira. Kamaghin, ki nin Dipenim uan guam a misuegh, teviba apirigh egh nin ziam fam. **3** Ki nin deima, ni dughiar kamin nan dimdiaba barasi. Egha uan gavgavim na ganigavira iti. **4** Ni migei, nguazir kamin atriviba uari nin akam baraki, kamaghin me nin ziam fam. **5** Me nin ziar ekiam ko gavgavim ginighnigh, ni amizir biziba bagh ighiabar amuum. **6** O Ikiavira Itir God, ni bar faraghavira ika egha bar pin iti. Gumazir uari abira nin apengan itiba, ni me ginighnisi. Egh gumazir uari feba, me nin damazimin uari mongiva avegham. **7** Osimtizir aviriba na batifi, ezi ni nan gari ki deragha iti. Nan apaniba nan atari, ezi ni me ko misogha uan gavgavimrama ua na ini. **8** Ikiavira Itir God, ni na ko dikirizir akamin gin mangi biziba bar dar amu. Ni nan apangkuvigha ika mamaghira iti. Ingangarir ni damuasa nighnizim, ni a damu bar anegifagh.

139 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni nan navim tuisigha givagha na gifo. **2** Ni nan saghon ika nan nighniziba ko, ki amir biziba ko, ki apia dikavir araziba, ni bar dagh fo. **3** Ni nan gari ki ingari, o ki akui, ki amir araziba, ni bar dagh fo. **4** O Ikiavira Itir God, ki tighar mikimamin dughiam, ni fogha gifa ki tizim mikimam. **5** Ni danganibar bar nan miriaba ekiarugha, uan gavgavir ekiamin bar deragha nan gari. **6** Nin fofozir kam bar pin ika, egha nan nighnizim bar a gafira. **7** Ki managhira mangigh, nin duam ategham? Ki managhira mangigh nin modogham? Bar puvati. **8** Ki nin Nguibamin mangam, ni uaghan iti. Ki Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam, ni uaghan ti. (Sheol h7585) **9** Ki nguibar aruem anadi naghin ititamin ikiam, o aruem uaghiri naghin itir nguibar saghuiamin ikiam, **10** ni kagh iki tuavim nan akakagh nan akurvagham. **11** Ki suam, "Aminir birim ni na avaraghti, aruer angazangarim ni iragh mitatemin otogh." Nin nighnizim mitater kam a guizin mitatem puvati. Dimagarim, a uaghan aruem mirara isiragha gari. Nin damazimin, aruem ko dimagarim magh gari. **13** Guizbangira, ni nan mikarzimmin ingarir dughiam, ni nan amebamin navir averiamin aven bar nan ingarizi, nan mikarzim bar moghira iti. **14** Ni nan mikarzimmin ingari, ezi nan mikarzim bar deragha igharagha gari. Kamaghin ki nin ziam fe. Bizir ni ingariziba, da bar dera, ezi ki guizbangira uan navir averiamin aven bizir kabagh nighnigha dagh fo. **15** Ki uan amebamin navir averiamin aven modoghav ika nimiram irivima, ni nan agharibar garima da ekiva uari isavsuiki. **16** Nan amebam tighar na batamin

dughiam, ni faragha nan ganigha gifa. Bar fomira, ki tighar nguazimin otivam, ki nguazir kamin ikiasa ni ifongezi moghin dughia ni da osirigha gifa. **17** O God, ki manmaghira nin nighnizibagh fofogham? Nin nighniziba bar avirasemegha bar pin iti, ezi ki dagh foghamin tuaviba puvati. **18** Ki nin nighniziba mengti, dar megemem mangi ongarimin gigibagh afiragham. Ki akuigha uam osezir dughiamin, ni na ko ikiavira iti. **19** O God, ni gumazir kurabav sueghti me arimighireghasa ki ifonge. Gumazir misoziba na atakigh. **20** Gumazir kaba, nin ziam akar kurabar a migei. Egha pura nin ziam diborava, a gasighasisi. **21** O Ikiavira Itir God, gumazir ni gifongezir puvatiziba, ki bar men aghua. Gumazir uari fa ni gasighasighasava amiba, nan navim me bagha bar ikufi. **22** Ki bar guizbangira me gifongezir puvati. Ki garima me nin apanibar min iti. **23** O God, ni nan navir averiam tuisigh egh deragh nan nighnizim gifogh. **24** Ni bar deragh na tuisigh egh deragh na gifogh, ifavarir arazitam ti nan nighnizimin ikiam. Nan akuragh nan aku, ikirimirir zurara itimin tuavimin mangi.

140 Devit onger akar kam osiri. A gumazir onger akabar faragha zuim ginighnigha an osiri. O Ikiavira Itir God, ni nan akuraghti, gumazir kuraba ko midorozighti amir gumaziba, na gasighasighan kogham. **2** Me zurara uan navir averiabar aven arazir kurabagh nighnigha, zurara gumamazizibar tongin adaribagh amima, da otifi. **3** Men mizebar otivir akaba, kuruzir ataribar min bar ghumi. Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba, men akatoribar ika mati kuruzim imezir kuram an aven iti. **4** O Ikiavira Itir God, ni deragh nan ganti, gumazir kurabar gavgavim na abiragham kogham. Ni uan dafarimin na avaraghti gumazir misoziba na gasighasighan kogham. **5** Gumazir uari uan ziaba feba, nan suighasa na bagh azuazim benir gavgavibar an ingarigha a gura. Me asizimin min nan suighasa a isa nan tuavim gati. **6** Ki Ikiavira Itir God migia ghaze, Ni nan God. O Ikiavira Itir God, nan ararem baregh nan akuragh. **7** O Ikiavira Itir God, ni nan Ekiam, ni gumazir bar gavgavir ekiam itim, ni nan akuragh ua na inigh. Ki faragha apaniba ko misozi, ni na modozi ki deraghavira iti. **8** O Ikiavira Itir God, gumazir kuraba iniasa migeir biziba, ni da me daningan marki. Egh arazir kurar me damuasa akabav sogheziba, ni dar damighti da guizin otivan marki. **9** Apanir na ekiaruzir kaba uari fe. Ni me damighti me na abinan kogham. Bizir me na damuasaava amiba, ni da otevknighti da meraram otiv. **10** Ni dagiar isibar avim amadaghti a me giri men isi. Tarazi ni me isi torir konimin me kunighti me uam anangan tuaviba puvatigham. **11** Gumazir akaba igharaz darazi gasiba, men akatam guizbangiram otoghan kogham. Kamaghin dera, gumazir misoziba, bizir bar kuratam me batogh bar me agifagh. **12** O Ikiavira Itir God, ki fo, gumamazizir onganaraziba ni men akurvasi. Egha osimtiziba itir gumamaziziba, ni deragha men osimtizibar gara me akirmisi. **13** Guizbangira, gumamazizir aghuiba nin ziam fi, zurara ni ko iki kamaghira ikiam.

141 Devit onger akar kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki datirighin nin azangssi, ni zuamira nan akuragh. Ki uabin akurvaghasa ni ko migei, ni nan azangssizim barakigh. **2** Ki guaratizibar ofa gami, ni migharir mughurir aghuim zuim barazi moghin, ki ni ko migeir migirigiaba, ni da baragh da iniasa ki ifonge. **3** O Ikiavira Itir God, ni deragh nan akatorimin gan, egh ki migeir migirigiaba ni ifongezi moghin ki me mikimam. **4** Ni na ateghti nan navim arazir kuraba bagh dikavan marki. Ki gumazir kuraba ko uari akuva arazir kuratam damuan kogham. Ni na ateghti, ki me ko men isar kurabar ikian kogham. **5** Gumazir aghuim nan apangkuvigh, arazir aghuim damusi nan atar fofozim na daningti, kamaghin a dera. Kamaghin, ki gumazir kuraba ko namakabar amuan kogham. Ki zurara God ko migia ghaze, a men arazir kuraba uam da ikarvagham. **6** Gumazitaba gumazir kurar kaba inigh me gasighasighti, me fogh suam, nan akam a bar guizbangira. **7** Me gumazir kurar kabar aghariba inigh, Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mozir torim

mikinigham, mati gumazim temer akuum abiagharighizi an muziariba tintinimin ire. (Sheol h7855) **8** O Ekiam, ni Ikiavira Itir God, ki nighnizir gavgavim nin Ikiavira ikia, eghe nin aven modi. Ni deravira nan ganti ki ovengan kogham. **9** Ni deragh nan ganti, gumazir kuraba na bagha modogha guizir azuazir katam na suiraghan kogham. **10** Ni gumazir kurabar amighi, me uari uan azuazibar guighiv iki. Eghti ki puvatigham. Ki bar deravira daruti, bizitam na gasighasighan kogham.

142 Devit dagiar torimin aven ikia, ighiari kam osiri. Me onger akar kam kamagh a dibori, Maskil. Ki uabin akurvaghasa Ikiavira Itir Godin dei. Ki an apanguvim bagha pamten a gaghorava a migei. **2** Na bativir araziba ko osimtiziba ki bar dar gun a migei. **3** Tuavir ki mangamin, nan aparin nan suighasa azuazir mam gura, ezi nan navim osemi, ki ghaze, ki ikuvigham. Nirara, ki mangamin tuavim ni a gifo. **4** Ki uabin boroghin gari, gumazir nan akurvaghambiba puvati. Ezi gumazir nan gan na geghuvamiba puvati. Ki mongamin danganiba puvati. **5** O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki nin dei. Nirara ni nan eghevur gumazim. Ki kamaghin ifonge, ki angamira Ikiavira itir dughiam, nirara na ko ikiam. **6** Gumaziba arazir kurabar na gamua eghe bar gavgafi, ezi ki me abinasava amuava avenge. Nan navim bar osemi. Kamaghin, ki uabin akurvaghasa nin dei, ni na barakigh. **7** Ni osimtizir kamin aven uan na inighi, ki an firghirigh eghe deravira ikiam. Ni bar deravira na gami. Kamaghin, gumamaziziba uari akuvagh ikti, ki men tongin nin ziam fam.

143 Devit ighiari kam osiri. O Ikiavira Itir God, ki ni ko migeir migirigiaba ni da baragh. Ni arazir aghuibaram amua, bar guizbangira migei ifarir puvati. Ki ni ko migeir migirigiaba ni kuarim atigh da baragh. **2** Gumazitam bar zuegha nin damazinim itir puvati. Kamaghin, ni uan ingangarir gumazim isi kotiam datigh a tuisighan marki. **3** Nan apaniba nan agintigha bar na abira. Eghe na isa kalabuzir danganir mitatemin na atizi, ki fomirama oveaghuezibar min iti. **4** Kamaghin nan nighnizim ikuvizi, nan navim osemegha mamaghira iti. **5** Ki fomirama otivizir biziba uam a dagh niri. Eghe ni fomira ingarizir bizir aghuiba, ki uam adagh nighnisi. **6** Kuarim na misingizi, ki dipatamara amasa bar ifongezi moghin, nan duam ni ko mikimasa bar ifonge. **7** O Ikiavira Itir God, nan nighnizir gavgavim iraghu. Ni nan dimdiam baragh. Ni uabi nan mongan marki, ki ti ovegh mangi oveaghuezibar nguibamin mangigham. **8** Ki nighnizir gavgavim nin iti, ni mizaraziba vaghvagh apangukuvir ekian nan itir kam bagh, na mikimvira iki. Ki uan navir averiamin aven ni baghavira iti. Kamaghin ki mangamin tuavim ni nan sure damu. **9** O Ikiavira Itir God, ni nan akurvaghasa ki ni bagha zui, ni na modogh. Ni nan apanibar dafaribar uam na inigh. **10** Ni nan God, ki kamaghsua, ni deravira nan sure damuti, ki nin ifongiamra gin mangam. Nin duam deravira na damuti, ki tuavir aghuimin mangam. **11** O Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam bangin, ni akam akirizi moghin ni uam na inigh. Ni arazir aghuibaram ami. Kamaghin, ni nan osimtizir na bativibar aven uam na inigh. **12** Ki nin ingangarir gumazim, ezi ni bar nan apangukufi. Kamaghin amizi, gumazir nan apanim gamiba ko na gasighasighasava amiba, ni me misueghti me bar arimighiregh.

144 Ighiari kam, Devit an osiri. Ikiavira Itir God, ni dagiar ekiamin min itima ki an aven modozi ni deragha nan gari. Kamaghin ki nin ziam fe. A midorozi arazibar nan aka. **2** A dagiar ekiamin min itima, ki an aven modi. Eghe dipenir gavgavimin min itima, ki an aven iti. Eghe a nguibar gavgavimin min ikia nan akurvasi. Eghe nan oramin min itima, ki an uabi apazagha deragha iti. Ki nighnizir gavgavim an itima, a na ko ikia nan akurvazi ki deravira iti. A gumamazizir igharazibagh amizi me nan apengan iti. **3** O Ikiavira Itir God, e gumamazizir kiniba. Manmagh amizi, ni e ginighnigha deragha en gari? E pura bizir kinibar min iti, ezi ni manmaghsua mighigha e ginighnisi? **4** E mati gumazim, uan akatorimin

dughiar vaminan aminim givera. E dughiar bar otevimra ikiam, mati aruem isirazi nin nedazim dughiar otevimra ikegha ua zuamira puvati. **5** O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh izighiri. Eghe uan agharim mighsiabar amadaghti dar miturir ekiaba otiv. **6** Ni uan onimarim damighi a tagtagh, apanibar agiraghti me tintinibar aregh. Ni uan baribar me gasiti me aregh. **7** Ni uan dafarim amadaghti a izighiri, na gekuighi ki dipar konir kaba ategh uan anaboka. Ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafariba da uam na inigh. **8** Gumamazizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami. Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze, me guizbangira migei. **9** O God, ki nin ziam fi egh ighiari igiatam bangam. Ki gita misogh ni bagh onger akam damuam. **10** Ni atrivibar akurvazi me misogha uan apaniba abiri. Ki nin ingangarir gumazim Devit, ni nan akuragha nan apaniba da uam na ini. **11** Ni nan apanir pazavira na gamibar dafaribar, nan akuragh ua na inigh. Ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafariba da uam na inigh. Gumamazizir kaba guizbangira migeir puvati, me akar ifavaribagh ami. Me ifara uari isa pin uari arigha ghaze, me guizbangira migei. **12** E kamaghin ifonge, en otarir igiaba aghung mangi ekevegh, temebar min gavgavigham. Eghti en guivibar ganganiba bar deragham, mati Atrivimin dipenir ekiamin aven itir dipenir akinibar itir nedazir bar aghuiba. **13** E uaghan kamaghin ifonge, en azenibar dagheba bar mighighvira otiti, en dagher peniba izivaghagham. Eghti en sipsiba nguzir aviriba bati, mangi mamaghira ikiam. **14** En bulmakaua oti mamaghira ikiam. Eghti dar nguzitam ikuvighan kogh, egh tam aremeghan kogham. E kamaghin aghua, e oraghti gumazitam o amizitam, osimtiziba ater tuangiva arangam. **15** Gumamazizir God kamaghin deragha me gamiba, me bar akongegh. Gumamazizir Ikiavira Itir God inizi, a men Godin min iti, me bar akongegh.

145 Ighiari kam, Devit an osiri. Atrivim, ni nan God, ki nin ziar ekiam fam. Ki nin ziar ekiam pirafi mangivira ikiam. **2** Bar guizbangira, dughiaaba vaghvagh bar, ki zurara ni minamam. Eghe ki zurazurara nin ziam pirafi mamaghira ikiam. **3** Dughiaaba bar, Ikiavira Itir God bar ziar ekiam iti, e an ziar ekiam fi mamaghira ikiam. E an gavgavim gifoghsi damuva avegham. En nighniziba otefe. **4** Ekiam, gumamazizir datirighin itiba, me gumamazizir gin otivamiba bizir ni amibar gun me mikimiva, nin ziam fam. Me arazarazir bar ekian ni amiziba, me dagh egghanam. **5** Faraghavira Itir Atrivir Ekiam, ki nin gavgavim ko, nin atrivir araziba ko, ingangarir ekiabagh nighnigham. **6** Guizbangira, ki nin ziar ekiam itir bizibar gun mikimam. Gumamaziziba nin ingangarir gavgavir ekian ni amizibagh egharavira ikia, **7** ghua nin arazir aghuim ko, nin apangukuvir arazim, geghara onger akam bange. **8** Ikiavira Itir God bar en kuarkuva e gifueghavira iti. A bar en apangukvigha zuamiram en atarir puvati. Kar bar bizir ekiam. **9** Ikiavira Itir God gumamaziziba bar men deragha, bizir a ingariziba sarama apangukufi. Bar guizbangira. **10** Kamaghin, Ikiavira Itir God, bizir angamira itir ni ingariziba bar moghira nin ziam fam. Eghti ni baghavira itir gumamaziziba ni minamam. **11** Me nin gavgavimin gun mikim suam, ni biziba bar dagh ativagha dar gari, da bar dera. Ezi nin ziam bar pin iti. **12** Nin ingangarir ekian ni amiziba ko, ni biziba bar dagh ativaghamin arazim, me dar gumamazizibav kimiti me fogh suam, ni ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti. **13** Nguzamin itir gumamaziziba ko, biziba bar, ni dagh ativagh dar gan mamaghira ikiam. Ni bizibagh ativaghamin arazir kam, givaghan kogham. God uan akar dikirizimin gin ghua biziba bar dagh ami. Arazir an amir kaba, a bar en apangukufi. **14** Osimtiziba itir gumamaziziba, Ikiavira Itir God men akurvasi. Gumamazizir, men apaniba me abiniziba, Ikiavira Itir God uan me fava gavgavim me ganidi. **15** Pin garir angamira itir biziba, me nirara gari. Ezi mitiriaba men azir dughiaaba, ni men akurvagha dagheba me ganidi. **16** Ruarimin itir biziba ko, nguibamin itir biziba bar, ni dagheba me ganidi me apa izivagha kuatigha iti. **17** Sin itir arazir aghuibara, Ikiavira Itir God, dar girara ghua bizibagh ami. Arazir an amir kaba, a bar en apangukufi. **18** Te navir averiaba zuegha

Ikiavira Itir Godin dei, a bar men boroghira ikiam. **19** Uaghan, gumazamizir an atiatia an apengan itiba, a bizir me ifongeziba bar da isi me daningam. A uaghan men arareba baragh men akurvagh ua me iniam. **20** Vezir kuram, Ikiavira Itir God a isi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me daningiva, bar me gasighasigham. Egh gumazamizir bar a gifongeziba, a bar me akumakum deragh men ganam. **21** Zurazurara, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam. Eghti bizir angamira itir a ingariziba, me an ziam fi iki mamaghira ikiam.

146 E bar Ikiavira Itir Godin ziam feka! Ki uan navir averiamin aven uabira uabi migia ghaze, ki Ikiavira Itir Godin ziam fam! **2** Nan dughiar ki nguazimin ikiamimin, ki an ziam fam. Ki ighiaba bangi an ziam fi kamaghira iki, mangi uan ovevem batogham. **3** Ia uarir akurvaghisi nguazir kamin atriviba ko, gumazir dapaniba, me ginighnighan marki. Me pura gumazir kiniba, me ian akuraghon koghama. **4** Me arimighiregh pura ua nguazim gavagh, bizir me damuasa mikemeziba, me dar amighan koghama. **5** Gumazitam nighnizir gavgavim Jekopin Godin iki suam, Ikiavira Itir God nan akuraghama, gumazir kam bar akongekh. **6** God, overiam ko nguazim, ko ongaramin ingarigha, dar itir biziba bar dar ingari. God dughiarbur zurara bizir a gun mikemegha givazibar gin ghua dagh ami. **7** A gumazamizir gavgaviba puvatziba, deragha me gamizi, me dera. A mitririba aziba, dagheba isa me ganidi. A kalabuziar gumazamiziba firi, me kalabus ataghiragha azenibar izi. **8** A gumazamizir damazir okavrizibagh anima, me datirighin ua gari. Gumazamizir, men apaniba me abiniziba, a ua me fava gavgavim me ganidi. Ikiavira Itir God, an damazimin derazi adarasi, a bar me gifonge. **9** Kantrin Igharazibar Gumazamizir an nguazimin itiba, Ikiavira Itir God deragha men gari. Amizir paba ariaghireziba ko, borir afeziaba ariaghireziba, a me fava men akurvasi. A gumazamizir arazir kurabagh amiba, a men tuaviba apaghapaki. **10** Ikiavira Itir God, Atrivimin iki mamaghira ikiam. Ia Saionin gumazamiziba, ian God, a Atrivimin iki, zurara ikivira ikiam. Aleluia! E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

147 E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam! E ighiabagh amua uan Godin ziam fer arazim dera. An ziam fer arazir kam a guizbangirama bar dera. **2** Ikiavira Itir God ua Jerusalemn nguibam akirigha, Israelian gumazamizir Babilonin kalabus itiba, ua me inigha ize. **3** An osimtiziba aterir gumazamizibagh ami me ua dera. Egha men duaba nogha dagh ami da uam agui. **4** A mikovezibar ingarir dughiam, a vaghvagh da menegha ziaba dagh arigha dagh fo. **5** En Ekiam, a bar gavgavigha, ziar bar ekiam iti, an fozofim bar pin iti, ezi e an fozofim bativisi damuva avegham. **6** A gumazamizir uarira uan naviba abira itiba, a men dafaribur suigha me fe me dikafi. Egha arazir kurabagh amir gumazamiziba, a me dikabiri me nguazim giri. **7** Ia Ikiavira Itir God bagh ighiaba bangi egh a minamang. E uan God bagh gitabav soghti, dar ararer aghuiba a bagh mangi. **8** An overiamin ghuariaba arighizi, amozim nguazimin izaghirava, mighsiabagh izima graziba dar otifi. **9** A dagheba isa asiziba bar me ganidi, ezi kuarazir nguiziba daghem bagha arai, a men akuaghapi. **10** A hoziabar gavgavim ko, midorozir gumazibar gavgavim bagha bar akongezir puvati. **11** A gumazamizir an atiativa, nighnizir gavgavim an apanguvir arazimin itiba, a me baghavira bar akonge. **12** O Jerusalemia, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi! O Saionia, ia uan Godin ziam fi! **13** A nin divazimin tiar akabagh amizi da gavgafi, egha nin gumazamiziba arazir aghuimin me gami. **14** A nin nguazir mitaghniabar aven, dabirabir aghuim gumazamiziba bar me ganiga, navir amirizim me ganidi. Egha ian azenibar daghebagh ami da deragha aghui. **15** Ikiavira Itir God, nguazimin Akar Gavgavitam amadaghti, bizir a mikemezir kam ziumira nguazimin otogham. **16** A ghuariaba amadazi da iza avivkiabar min izaghira, nguazim avara. **17** An aisin amozir ofizir dagiabar min gariba amadazi, da izaghira ongaramin gigibar min nguazim giri. Eghti gumazitam an amadazir orangtizir kamin ikiva avegham. **18** A gin ua

mikemezi aisin kam dipamin oto. Ezi an aminim amadazi a dipam givaima a ivemari. **19** A uan arazir a ifongeziba ko, bizir a damuasa e mikemeziba isa Israelia ganingi. **20** Kantrin Igharazibar Gumazamiziba an Akar Gavgavir kabagh fozir puvati, kamaghin bizir kam, a me bagh a gamizir puvati. Aleluia! E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam!

148 Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi! Ia Godin Nguibamin bar pin iti darasi, ia an ziam fi. **2** Ia enselba, ia bar moghirama an ziam fi! Godin Nguibamin itir midorozir enselba uaghan an ziam fi. **3** Aruem ko iakinim, gua uaghan an ziam fi! Mikovezir angazangarir gavgaviba itiba, ia uaghan an ziam fi. **4** Godin Nguibar bar pin itim, ni uaghan an ziam fi! Dipar overiamin pin itiba, ia uaghan an ziam fi. **5** Ikiavira Itir God mikemezi bizir kaba otifi! Kamaghin me bar an ziam fi. **6** A uabi mikemezi me uan danganibarama, otivigha iti. Me dar iki kamaghira ikiva, an akabar gin mangam. **7** Ia nguazimin itir biziba bar, ia Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia bizir kabanang. Ongarir konimin aven itir kuruzir ekiaba ko osiriba ko. **8** Onimariba ko dagiabar min garir amozir ofizir ekiaba ko amoziba ko migharir piziba ko aminir ekiar an Akar Gavgavir gin zuiba, ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi. **9** Ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziba, ko temer oviziba itiba ko sidan temeba ko. **10** ruarim ko nguibamin asiziba bar moghira ko goaba ko kuaraziba, ia bar moghira Ikiavira Itir Godin ziam fi. **11** Ia nguazir kamin itir atriviba, ko kantriba ko gavmanin gumaziba ko gumazir dapaniba ko. **12** gumazir igiaba ko amizir igiaba ko gumazir ghubira ko boriba, ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi. **13** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, an ziam bar ekevegha gumazamizibar ziaba bar dagh afira, egha an ziar ekiam bar pin ikia nguazim ko overiam gafira. Kamaghin amizi, biziba bar moghira an ziam fi. **14** A bar Israelia gifonge. Me bar an gumazamizibara. Me bar an boroghira itima, a me gamima me gavgavighavira iti. Egha me bar an ziam fe. Aleluia! Ia Ikiavira Itir Godin ziam fi.

149 Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi! Ia ighiar igiam, a bagh a bangi. Ia gumazamizir a baghavira itiba, ia an ziam fasa misevezir dughiaaba, ia uari akuv ziar ekiam a daning. **2** Ia Israelia, God ian ingari, ezi ia an bizir kam bagh bar akongekh. Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia uan atrivim bagh bar akongekh. **3** Ia ighiabar amuva an ziam fava ighi. Ia gitaba ko, tambarinbav sogh an ziam fi. **4** Ikiavira Itir God uan gumazamizibagh ifonge. Gumazir uari abira igharaz darazir apengan itiba, a men ziaba fava, me gami me midorozim gamua uan apaniba abiri. **5** Godin gumazamiziba uan apaniba ko, midorozim gamigha me abiragha gifa. Me datirighin bar akongekh. Me dimagariba sara uari akuvir dughiarbar, me God bagh bar akongezir ighiabar amu. **6** Me pamtem dimiva Godin ziam fi. Me midorozir sabar ghumtiziba uan dafaribar da suikigh. **7** Egh kantrin igharaziba akirsi misogh, mizazim me gasi me abinigh. **8** Apanibar gumazir dapaniba ko atriviba, me senin ainin ingarizibar me ikegham. **9** Me God osirizi moghira me damuam. Godin gumazamiziba arazir kamaghira damu, uan apaniba akiram. God baghavira itir gumazamizir kaba, arazir kamra damu, uan apaniba abinigh ziar ekiam iniam. Aleluia! Ia bar Ikiavira Itir Godin ziam fi!

150 God uan Dipenimin itima, e an ziam fam. A gavgavir bar ekiam ikia uan Nguibamin itima, e an ziam pirafam. **2** A bar bizir ekiabagh ami. E ziar ekiam a daningam. A bar faraghavira ikia, an ziar ekiam bar pin mar iti. E an ziam fam. **3** E sighabagh iviva, dibiariba ko gitabav sogh, Ikiavira Itir Godin ziam pirafam. **4** E tambarinbav soghiva, ighi an ziam fam. E gitan avirir igharagha garibav soghiva, itabagh iviva ziar ekiam a daningam. **5** E brasin itaribav soghti da bar puvirama arangti, e Ikiavira Itir Godin ziam fam. **6** E bizir bar angamira itiba, e bar Ikiavira Itir Godin ziam fam. E bar Ikiavira Itir Godin ziam fam! Aleluia!

Aghuzir Akaba

1 Akinafarir kam a Solomonin aghuzir akar otevir aghuiba an iti, a Devitin otarim, a Israelin atrivim. **2** Egh akar kaba, nighnizir aghuim e daningiva, egh uaghean en sure damuam. Eghti e mingariba izivazir akaba, deraghvira dagh fogham. **3** Egh akinafarir kamin itir akaba, dabirabir aghuimin tuavim, en sure damuam. Eghti e arazir aghuimin gin mangiva, egh gumamazibir bar deragh me damuva, arazir magh garimin bar me damuam. **4** Eghti gumazir fofozir muziariba itiba, akar kam men akurvaghti me nighnizir aghuiba iniva, egh fofozir aghuim gumamazir igiabar aningti, me deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam. **5** Eghti akinafarir kam gumazir fofoziba itiba bar men akurvaghti, me fofozim inivira ikiam. Egh gumazir nighnizir aghuiba itibar sure damuti, me tuavir aghuimin gin mangisi nighnigham. **6** Egh akar kam men akurvaghti, me aghuzir akaba ko akar isin zuibagh fofoghiva, egh gumazir fofozibar akar aghuiba ko akar mogomebagh fofogham. **7** Eghti ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiating. Ezima gumazir nighnizir aghuiba puvatziba, me fofozir aghuiba ko suren akaba inian aghua. **8** Nan borim, ni uan amebam ko afeziamin aghuzir akaba baragh egh aningan akaba batoghan marki. **9** Eghti aningan akaba ni damuti nin dabirabimin ganganin deragham, mati ni adisir aghuim gami, ezi nin ganganin dera. **10** Nan borim, arazir kurabagh amir gumamazibira arazir kuram damusi ni gaghonti, ni men akam baraghan marki. **11** Eghti kamagh garir gumaziba kamaghin mikimam, "Ni izi, e mangi tuavir miriamin muegh ganam. Eghti gumazir manaba iziti, e me misueghti me arimighiregham. Gumazir manaba iza uarir akurvaghamin tuaviba puvati, e uan ifongiamin gin mangi pura me misueghti me arimighiregham. **12** Me angamira ikivira iki iziti, e zuamiram otivighiva me misoghti me arimighiregham, mati ovevem gumamazibira bativi me ariaghira Gumamazir Oveaghuezbir Nguibamin ghuaghiri. (Sheol h7585) **13** Egh e gumazir kabar bizir aviriba initi da bar en dipenibagh izivagham. **14** Ni izi en akuragh, egh e koma bizir aviriba iniam." **15** Nan borim, kamagh garir gumaziba ko daruan marki, men saghuamin ikiva egh men gin mangan marki. **16** Kamagh garir gumaziba zurara arazir kurabar amuasa bar ifonge. Egha zurara gumazibav soghti me arighirasava ami. **17** E fo, kuaraziba nighnizir aghuiba ikia garima, gumazim da bagha ivem arisi, ezi da kamaghin garava ara zui. Ezi kamaghin amir gumaziba nighnizir aghuiba puvati, me ivezir kuramin arimangamin nighniziba puvati. **18** Ezi kamagh garir gumaziba uari uari bagha azuaziba adui, da me misoghti me arimighiram. **19** Ezi gumazir misogha okeba, me arazir kamin gin zui, me arimighiram. Bizir me okeba, da me gasighasigham. **20** Nighnizir aghuim, a mati amizim tuavivar biziba amaga dagh ivezir danganibar tuivav ikia gumamazizibir dei. **21** Egha a gumaziba danganir uari akuvim ko, gumamazir aviriba itir danganibar tuivav ikia, egha kamaghin dei, **22** "Ia gumamazir nighniziba puvatziba, ia zurara kamaghira ikiasa, a? Ia gumamazir onganibal! Ia fofozir aghuim inian aghuagha egha dibovibar a migei. Ia manadizoghin arazir kam ataghiragham? **23** Ia oraghl! Ki akar gavgavimra ia migei, ia uan arazir kuraba atakigh. Ki ian sure damuva egh nighnizir aghuiba ia daningam, eghti ia nan akamin gin mangi. **24** Ia na bagh izasa ki uan agharim amadagha ian dei. Ezi ia aghuagha izezir puvati. **25** Ki ia akirasva migei, ezi ia aghua. Egha ia bar moghira akirim ragha nan akam gasara. **26** Eghti osimtizir ekiam ia batoghti ia ikuvighamin dughiamin, ki uaghan bar puviram akiva, dibovir akabar ia mikimam. **27** Dughiar kuram zuamiram otogham, mati aminir gavgavir kuram bizibagh asighasisi. Eghti osimtiziba ko mizaziba ia batogh ia gasighasigham, mati aminir bar ekiam oto. **28** "Dughiar kamin ia uarir akurvaghsi nan dimti, ki oreghan kogham. Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham. **29** Guizbangira, ia fofozir aghuim batoke. Egha Ikiavira Itir Godin apengan iki an atiatingan

aghua. **30** Dughiar ki ia akirasava amim, ia akirim ragha na gasara. Egha nan akar aghuim batoke. **31** Kamaghin amizi, ia datirighin uan arazir kurar ia amiba bagh ivezir bar kuram iniam, mati gumazim dagher kuram amegha puviram arei. **32** Ezi gumamazir nighnizir aghuiba puvatziba, zurara akiribagh igha na gasi, ezi men arazir kam me misozima, me ariaghiri. Me ghaze, me bar bizibagh fogha gifa, egha me mati gumazir onganiba. Ezi men nighnizir kam meraram asighasigham. **33** Ezi gumamazir deraghavira nan akam baraziba, me deraghvira ikiam. Egh osimtiziba men puvatighiti, me atiatingan kogh, egh me fogham, bizir kuratam me batoghan kogham."

2 Nan borim, ni nan akam baragh, egh deraghviram nan akar gavgaviba isi uan navim datigh. Nan akar kaba bar pin ko. **2** Egh nighnizir aghuim anidir akaba baragh. Egh ni fofozir aghuim inisi pamten ingar. **3** Egh ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuim bagh azangsighti aning ni bagh izam, mati ni uabin akurvaghisa gumazir mamin dei. **4** Egh ni nighnizir aghuim bativi pamtemin ingar, mati gumazim silvan nguazimin aven itim a buri, egha mati gumazim bizir aghuir mongeziba, a da buri. **5** Egh ni bizir kabar amuva, egh ni Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatir arazim bar a gifoghiva, egh ni bar deraghvira God gifogham. **6** Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi nighnizir aghuim e ganidi. Egha a fofozim ko deragha nighnizir arazimin mingarim. **7** Egha a gumamazir arazir aghuivar gin zuiba, nighnizir aghuiba me ganidi. Gumamazir deraghviram aruiba, a bar deraghvira men garima me osimtiziba puvati. **8** God gumamazizibir gari, me gumamazir igharaziba deragha arazir magh gariba me gami, ezi a deravira men gara men akura. Egha gumamazir an tuavimin gin zuiba, a deravira me geghuifi. **9** Nan borim, ni nan akam bareghiva, egh nighnizir aghuimin gin mangiva, egh tuavir aghuir ni mangamin a gifogham. Egh ni arazir aghuim gifoghiva, egh uaghan arazir magh garimin gumamazizibir amuamin arazim gifogham. **10** Egh ni nighnizir aghuir aviriba iniva, ni uan fofozim bagh bar akuegham. **11** Ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangam. Eghti arazir kam, deravira nin ganam, mati ni divazimin aven deravira iti. Eghti fofozir aghuim ni geghuvam. **12** Eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni gumazir arazir kurabagh amiba ko akar kurabav geibar gin mangan kogham. **13** Gumazir kaba tuavir aghuim ategha tuavir mitatemin zui. **14** Egha me arazir kurabar amuasa bar akonge. Egha arazir me amizir kam, me a bagha bar ifonge. **15** Gumazir kaba ifarava, men araziba bar ikufi. **16** Eghti gumazir igharazimin amuim ni ko dakusi apezeperir akabar ni mikimam, eghti nighnizir aghuim nin akurvaghti ni an akam baraghan kogham. **17** Kamagh garir amizim, fomira uan igiamra pamin ike, egha datirighin a gin amadagha anetaki. A fomira Godin damazimin dikizir amak datirighin a bakinighniki. **18** Ni amizir kamin gin an dipenimin ghua, kar ni ovever tuavimin zui. **19** Gumazir a bagha zuiba, me ua izir puvati. Me ikirimirir aghuim bagha zuir tuavim ataki, egh ua izeghan kogham. **20** Kamaghin amizi, ni nighnizir aghuim ikiva, egh ni gumazir aghuivar tuavimin mangi, egh arazir aghuivar gin mangi. **21** Eghti gumazir aghuiba en nguazimin ikiam. Eghti arazir kuraba puvatzir gumaziba kagh iki mamaghira ikiam. **22** Eghti gumazim uan azenimin ogheba asi moghin, God gumazir arazir kurabagh amiba asigh me batuegham.

3 Nan borim, ki nin sure damuamin akar gavgavir kam ni a bakinighnighan marki. Ni zurara a ginihnih a damu. **2** Ni akar kamin gin mangiva, egh ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva, bar deraghvira daperagham. **3** Egh ni gumazir igharazibagh ifongezir arazim ko, igharaziba ko poroghav itir arazim ataghiragham marki. Egh ni arazir kamin gin mangiti, a mati kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam. Egh ni deraghvira arazir kam isi uan navim datigh. **4** Egh ni kamaghin damigh, God ko gumamazizibir damazimin ziar ekiam iniam, eghti me ni gifongegham. **5** Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki. Egh kamaghin nighnighan marki, nan fofozimra

nan akurvagh. **6** Bizir ni bar amiba, ni Ikiavira Itir Godra nighnigh egh dar amu, eghti a tuavir aghuir ni mangamimra nin akagham. **7** Ni suam, nan fofozimra a guizbangin bizim. Puvati. Ni Ikiavira Itir Godin apengan ikiva an atiating, egh arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh. **8** Ni kamaghin damuti, arazir kam bar deraghvira nin akuragh, mati marasin nin mikarzimmin akurvazima, ni deraghavira iti. **9** Egh ni uan azenimin farugh mitighizir dagheba inigh ofan min da isi Ikiavira Itir God daningh, egh uaghan biziba ko dagiaba abigh God daning, egh bizir kamin ziar ekiam God daningam. **10** Egh ni kamaghin damuti, Ikiavira Itir God nin azenibar daghebar amuti da otiv, dagher aviriba ikiam. Eghti ni uan dagher dipenibar aghuti da izivaghti, nin wainin mineba wainin dipam bar izivagh egh fasfagh. **11** Nan borim, Ikiavira Itir God arazir kurar manam bagh ni akirti, ni osimiva egh ataran marki. **12** Guizbangira, gumazamizir Ikiavira Itir God ifongeziba a me akirmisi, mati afeziam uan otarir a bar ifongezim akiri. **13** Gumazim nighnizir aghuim ko fofozim ini, a bar akongegh. **14** Guizbangira, nighnizir aghuim bar deragha silva ko gol gafira. **15** Nighnizir aghuim, dagiar aghuir bar pin koziba bar dagh afira. Egha uaghan bizir igharazir ni bar ifongeziba bar dagh afira. **16** Nighnizir aghuim nin akurvaghti, ni dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Egh ziar ekiam ni daningiva egh bizir aviriba ni daningam. **17** Nighnizir aghuim zurara nin navim damuti an amiragh ikiam. Egh nin dabirabim damuti a deraghviram otogham. **18** Nighnizir aghuim, mati temer ikirimirir aghuim anidimin min iti. Kamaghin, gumazir nighnizir aghuimin suiraziba, me ikirimirir aghuimin ikia egha bar akonge. **19** Ikiavira Itir God nighnizir aghuimin nguazir kamin ingari, egha a fofozir aghuimin overiamin ingari. **20** Egha nighnizir aghuimin dipar ekir nguazir averiamin itim gamizi an akariagherigha anabo. Egha ghuariabagh amima, da uari akuvima amozim izi. **21** Nan borim, ni bar deragh gin, egh uan nighnizir aghuim ko tuaviba tuisizir arazimin suiragh gavagvigh, egh tuavir aghuimin gin mangi. Ni aning ataghiraghan marki. **22** Nighnizir aghuim ko fofozim ikirimirir ruarim ni daningiva, egh kurukazir aghuimin min nin firimin ikiam. **23** Eghti ni deraghvira tuavimin mangiti, bizitam nin dagarim mitighiti ni irighan kogham. **24** Egh ni akuir dughiamin ni atiatingan kogham. Ni bar deraghvira dakuam. **25** Eghti dughiar kuram zuamiram otogh gumazir kurabagh asighasighi, ni atiatingan marki. Dughiar kamagh gariba izam, mati amozir dafaba ko aminir gavagviba izi, eghti ni nighnizir aviribar amuan marki. **26** Ni fo, ni nighnizir gavagvim Ikiavira Itir Godin iki, eghti a ni ekiarugh egh nin ganam, eghti apaniba uan ivebar ni inighan kogham. **27** Eghti gumazitam bizitam puvatigh egh uabi daningisi nin azangisighi, ni kamaghin mikiman marki, “Puvati.” Ni a damuamin tuavim ikiti, ni a daningigh. **28** Eghti ni uan namakamin akurvaghamin tuavitam ikiva, ni datirighin an akurvagh. Ni kamaghin a mikiman marki, “Ni tong orarkegh. Ni gurumzaragham iziti, ki ni daningigh.” **29** Nin namakar nin boroghira itiba, ni pazi me damusi nighnighan marki. Me kamaghin nighnisi, ni men namakar aghuim. **30** Ni gumazir arazir kuratam ni gamizir puvatizir tam, ni puram an atar akabar a gasan marki. **31** Ni igharaz darazigh asighasisir gumazamizibar ganiya men biziba bagh navim dikavan marki. Egh ni men tuavimin gin mangan marki. **32** Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi gumazir arazir kurabagh amibagh ifongezir puvati. Egha gumazir aghuiba, a me gifuegha egha men boroghira izi. **33** Ikiavira Itir God ghaze, gumazir kuraba uan amuiroghboriba sara bar arighiregham. Egha a gumazir aghuiba uan amuiroghboriba ko deraghavira me gamua, egha men gari. **34** Gumazir uari fava dibovir akabar igharaz darazir geiba, God dibovir akaba me mikim me ikarvagh. Egha gumazir uan ziaba dikabiriba God bar deravira me gami. **35** Gumazamizir nighnizir aghuiba itiba, ziar ekiaba iniam. Eghti gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uari uan ziabagh asighasigh aghumsigham.

4 Nan boriba, ki ian afeziam, ia bar deraghvira nan aghuzir akam baragh, egh ia mingariba izivazir akaba, deraghvira

dagh fogham. **2** Aghuzir akar ki ia ganidir kam, a bar dera, eghti ia an suiragh gavagfigh. **3** Nan amebam borir igharazir tam batezir puvati, a nararam ote, egha a bar na gifonge. Ezi ki aghirimra itir dughiamin uan afeziamin dipenimin itima, a nan sure gamigha kamaghin na migei, “Nan akam deraghviram a inigh uan navim datigh, egh an gin mangi, egh ni bar deraghvira ikiam. **5** Ni nighnizir aghuim ko fofozir aghuiba inigh. Egh ni nan akam batogh a bakinighnighan marki. **6** Ni nighnizir aghuim ataghiraghan marki. Ni bar a gifongegh, eghti a bar deraghvira ni geghuvam. **7** Nighnizir aghuim, a bar bizibar faraghavira iti. Guizbangira, ni gin bizir igharazir aviriba iniam, ezi nighnizir aghuim a bar dagh afira, ezi ni a inisi pamtem ingar. **8** Ni nighnizir aghuim gifuegh pamtemin an suiragh, eghti a ziar ekiam ni daningam. **9** A kurukazir aghuimin min nin dapanimin iki, egh a mati atrivimin dapanir asuamin min ikiam.” **10** Nan borim, ni bar deraghvira nan akam baragh, egh ni dughiar bar ruarimin ikiam. **11** Ki nighnizir aghuimin nin sure gami, egha nin akua tuavir aghuimin zui. **12** Ni tuavir kamin mangiti, bizitam nin tuavim apirighi ni irighan kogham. **13** Aghuzir akar aghuim, a nin ikirimirimin mingarim. Kamaghin ni zurara an suiragh deraviram a geghuv, egh anetaghiraghan marki. **14** Ni gumazir kurabar tuavim mitarmer bar ekiamin min iti. Gumazir kaba tuavir kamin ghua irava fozir puvati, bizir manam men dagaribav tifi. Ezi gumazir aghuiba tuavim mati aruem anaga isiragha, angazangarim bar ekevegha ghua aruer arizimin tu. **20** Nan borim, ni deraghvira kuarm atigh nan akam baragh. **21** Ni akar kam deraghviram an suiragh. Egh a isi uan navim datigh. **22** Ni nan akam inigh, eghti akar kam ikirimirir aghuim ni daningiti nin mikarzim ghuamagheghti, ni bar deraghvira ikiam. **23** Ezi nighnizir aghuir nin ikirimirim akakazim, a nin nighnizimin otifi. Kamaghin amizi ni zurara uan nighnizim deraghviram an gan. **24** Ni akar ifavariba ko akar kurabav mikiman marki. **25** Ni tuavir ni mangamimra deraghviram an gan. Egh ni tintinimin gasan marki. **26** Ni faragh deragh nighnigh, egh gin mangi bizibar amu. Eghti nin araziba bar deraghviram otivam. **27** Ni zuir tuavir aghuim, ni anetaghiraghan marki. Egh ni agharir guvim ko ikiriamin gin mangi arazir kuratam bar a damuan marki.

5 Nan borim, ni deraghvira kuarm atigh nan akam baragh. Ki nighnizir aghuim ko fofozir aghuim ni daningasa. **2** Eghti ni deragh tuaviba tuisighamin arazim gifoghiva egh tuavir aghuimin gin mangan. Eghti nin migirigiaba mati gumazim fofozir aghuim ikia migei. **3** Ni fogh, amizitam uan pam ategh, ni gakueghsi, a ni apezeperiva akar aviribar ni mikimiva egh ni gekuigham. Eghti an akaba zuimin min bar isingigham. **4** Eghti ni an migirigiabar gin mangighiva, gin an akabagh nightighi da bar nin ikuvigham. Amizir kamin akaba mati ni marasinin misozim ame. Egha a uaghan mati midorozir sabamin min ni ginifi. **5** Ezi amizir kamaghin amim, a nin akua Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin zui. Kar ovever tuavimra. (Sheol h7585) **6** A ikirimirir aghuimin zuir tuavimin mangasa nighnizir puvati. A kamaghin fozir puvati, a tuavir kuramin ghua pura zui. **7** Nan boriba, deraghvira kuariba arighiva nan akam baragh, ia akar kam bakinighnighan marki. **8** Ni bar amizir kamaghin amimin saghon iki. Egh ni an dipenimin tiar akamin boroghin mangan marki. **9** Ni a bagh mangigh, egh uan ziar aghuim gasighasigham. Eghti an pam nin apangkuvighan kogham. A ni misueghti ni uan igiamram ovegham. **10** Bizir aghuir ni pamtem ingara iniziba, da gumazir igharazibar dafaribar mangigham. **11** Eghti arimariam ni inighti ni bar agharim guragham. Egh ni ovengamin dughiam, ni dakoizimin irighiv iki mizazim iniva arangam. **12** Egh ni kamaghin mikimam, “Ki bar

ongani. Ki manmaghsua otuegha aghuzir akabar aghua. Me na akirasa migeir akaba, ki da baraghan aghua. **13** Gumaziba aghuzir akabar na migei, ezi ki men akaba barazir puvati. **14** Ki datirighin bar moghira ikufi, egha gumazamizabar damazibar aghumsiki." **15** Ki ua ni migei, ni gumazir igharazimin mozir dipam aneman marki. Ni uan amuimra ko iki, egh anarira ko daku, mati gumazim uan mozir dipamram api. **16** Ni amizir igharaziba ko dakuti, me boriba bateghti, borir kaba gin nin akuravghan kogham. Nin amuimra ni bagh boriba bati. **17** Ni amizir igharaziba ko dakuti, nin boriba nin akuravghan kogham. Me gumazir ni fozir puvatizibabar akuravgham. Arazir kam ikufi, nin boribara, na ko iki. **18** God nin amuim deraghviram a damuti, a mati nin mozir dipam, eghti ni a bagh bar akuegham. **19** An ganganim bar derazi an araziba bar aghungi. Egha a bar ni gifonge, kamaghin amizi ni zurara a ginighnighiva, egh bar a gifongegh. Egh ni zurara an otemningh bagh bar akongegh. **20** Nan borim, ni manmaghsua gumazir igharazimin amuim ginighnighiva ikia a gifuegha, an otemningh suighasa? Arazir kam bar ikufi. **21** Ni fogh, Ikiavira Itir God ni amir biziba a bar dar gari, egha bar deraghavira nin arazibar gara dagh fo. **22** Gumazimin arazir kuram, ivemin mirara an suira, egha mati benimin min a ikiaghariki. **23** Kamagh amir gumazim, a uan ifongiam dikabirir puvatigha arazir bar onganim gami, eghti an arazir kamning a misueghti an aremegham.

6 Nan borim, gumazitam gumazir igharazitam da puram an bizim ini, egh tighar uam a ikarvaghham, ezi ni a ko akam akirigha givagha ghaze, "Ni a ikarvaghghan iburaghti, ki ni bagh a ikarvaghham." Nin arazir kam bar derazir puvati. **2** Nin akar dikirizir kam nirara ikiaghariki, mati ni uabi ivem agurazi a nin suira. **3** Nan borim, ni gumazir kamin apengan itima, a ni ikiaghariki. Kamaghin ni iver kam zuamiram an azenim girigh. Ni ua mangi a mikemegh, gua akar dikirizir kam ua anekirigh ni firighirigham. Arazir kam nin ziam abirazi ni aghumsisi. Pura bizim. Ni mangiva anekirigh. **4** Ni avughsi dakusi nighnighan marki, ni zuamira mangi. **5** Ni iver kam firigh, mati asizim o kuarazim ivemin uabi firigha arav ghu. **6** Ia gumazir amiraziba, ki kamaghin ia mikimasa. Ia mangiva sibabar araziba deraghvira dar ganigh, egh nighnizir aghuim inigh. **7** Sibaba, da gumazir dapaniba ko gumazir men faragha zuiba ko gumazir me gatavagh men ganamiba, bar puvati. **8** Ezi dagher aviriba itir dughiamin, sibaba dagheba akufi, egha dagheba otevir dughiamin bagha da arisi. **9** Ni gumazir amirazim, ni dughiar ruarimin akui. Ni manadizoghin uan misiam ategh dikavam? **10** Ezi ni ghaze, "A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar oveezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham." **11** Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira givaghti, ni gumazir onganarazibagh amim min otogham. Mati okimakiar gumazim nin biziba bar da okeme. **12** Gumazir kuraba puram arua ifavaribagh ami. **13** Egha me deraghavira uan akabar bighavira migeir puvati. Me uan namakabagh ifarasa arazir igharagha garibagh amua, uan damaziba ko dafariba, ko suebar araziba akakasi. **14** Egha me zurara navimin aven ifavarir nighnizibagh amua arazir kurabar amuasa nighnisi, egha gumazibagh amima me gumazir igharazibar aningazi. **15** Eghti osimtizir ekiam zuamira me batogham, egh me gasighasigham. Eghti me ua deraghamin tuaviba puvatigham. **16** Ikiavira Itir God 7plan arazir kurar kabar amuan anogoregha bar dar aghua: **17** Gumazir uabi uabi fem, gumazir igharazibar gara ghaze, me pura biziba. Gumazir akar ifavaribav geim. Gumazir pura gumazir igharazibav sozi me ariaghirim. **18** Gumazir arazir kuram damuasa nighnizim. Gumazir zuraram arazir kuram damuasa ivemariam. **19** Gumazir kotiamin aven ifavarir akabav geim. Gumazir aveghbuabagh ami me uarir aningazim. **20** Nan borim, ni uan afeziam ko amebamin akar gavgaviba baragh, egh da bakinighnighan marki. **21** Ni aninghin akaba inigh uan navim datigh, egh zurara dar gin mangi, eghti da nin firimin kurukazir aghuimin min ikivira ikiam. **22** Ni daruamin dughiamin, akar kam tuavim nin akakagham. Egh ni dakuamin dughiamin, akar kam nin ganam. Egh ni

dikavamin dughiam, akar kam nighnizir aghuim ni daningam. **23** Akar Gavgavir kaba, mati lamin angazangarim, tuavim nin akakagham. Aninghin akaba nin dabirabir aghuim bagha ni migei, egha ni akiri. **24** Aninghin akaba nin akuravaghti, ni gumazir igharazimin amuimin apezeperir akam baraghan kogham. **25** Ni amizir munamin mikarizir ganganir aghuimin ganiva a gakongan marki. A nin ganiva ni gekuighi ni a bagh mangan marki. **26** Gumazitam tuavimin amizim koma akua arazir kuram gami, a ivezir ekiam damuan kogham, mati dagher muziaramin ivezim. Ezi gumazitam, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar ivezir ekiam damuam. Egh a uaghan aremegham. **27** Ni avim uan evarim boroghin an suiraghti, nin kortotiam ti isigham, o? **28** Ni avim gisin daruti, avim ti nin suemin isigham, o? **29** Kamaghira, ni gumazir igharazimin amuim ko dakuighi, me bar pazavira ni damighi ni bar ikuvigh ivezir kuram gitavirighan iburagham. **30** Gumazitam mitiriam an aghiti a daghetam okemeghti, me mighigh an ataran kogham. **31** Me bizir an amizir kamin apighiva a isi kotiam datighi, a bizir kaba bar da ikarvagh, an dipenimin itir biziba bar ada da iningham. **32** Ezi gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, a bar derazir puvatigha egha bar onгани. Gumazir kam, a uabi uabi gasighasisi. **33** Gumazamiziba a misoghiva akar kurabar a mikimiva an ziam gasighasigham, eghti aghumsizim an iki mamaghira ikiam. **34** E fo, gumazim, gumazir igharazimin amuim koma akui, an osimtizir ekiam gami. Kamaghira, amizir kamin pam bar puvira aningaghegh bar pazavira gumazir kam damigh ivezir kuram a daningiva, egh an apanguvighan kogham. Bar puvatigham. **35** An arazir kurar kam ikarvaghamin dagiatam inian aghuaghham. An aningagharir ekia kam givaghan kogh kamaghira ikiam.

7 Nan borim, akar kam bar pin ko, ni pamtem nan akamin suiraghti a nin nighnizimin iki. **2** Ni nan akam deraghviram an gin mangi, ni deraghvira ikiam. Egh deraghvira nan akamin gan, mati ni uabi uan damazim geghufo. **3** Ni nan akam inigh uan navim datighi a iki mamaghira ikiam, mati ring zurara nin dafarimin iti. **4** Nighnizir aghuim, ni ko mamaghira ikia, mati nin buaramizim ni ko iti. Fofozim, a mati nin roror aghuim. **5** Eghti gumazir igharazimin amuim uabi ko dakusi apezeperir akabar ni mikim ni gahonti, nighnizir aghuimra ni mikemeghti, ni an akamin gin mangan kogham. **6** Dughiar mamin ki uan dipenimin aven winduan boroghin tughav ikia egha tuavimin gari. **7** Egha ki gumazir igiabar garima me tuavimin mangigh zegh gami. Egha me nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati. Egha mav bar paza ghu. **8** Egha gumazir igiar kam, amizir kurar mamin dipenimin boroghin arui. **9** Ezi aruem iraghuigha givazi, aminim bar pirasava ami. **10** Ezi amizir kam tuavimin amizimin min kurukegha, gumazir kam gekuigh uabi mikimasa. Egha amizim ghuava a bato. **11** Amizir kam, an aghumsizir puvatigha puv ifaghati, egha deragha dipenimin apiaghirir puvati. **12** Egha a zurara gumaziba buria tuaviba ko biziba amadir danganiba ko uari akuvir danganiba bar dagh arui. **13** Ezi ki garima, amizir kam gumazir igiar kam muigha an tori. Egha an damazimningra gara egha kamaghin a migei, **14** "Ki datirighin ofan mam gami, ezi ofan kamin asizir nar mam nan dipenimin iti. **15** Kamaghin amizi, ki uan dipenim ategha egha ni buriasa izi. Egha ki ni bato. **16** Ki uaghan misiar aghuim uan dipenimin anekiri. Egha ki Isipin kantrin inir avaver dirir aghuiba itiba isa, misiar kamin da ghuan. **17** Egha ki pauran mughuriar bar aghuim zuiba, misiar kam ginge. **18** Ni na ko izi! Ga uaning gikararangiva daku mamaghira ikiti aminim tiragham. **19** Ni nan pamin atiatingan marki. A dipenimin itir puvati. A saghon ghugha maghira iti. **20** A dagiar aviriba inigha da sara ghu. Egh zuamira izeghan kogham. Wighin pumuning givaghti a ua izam." **21** Egha amizir kam, gumazir kamin navim damuti a dikavasa, egha isingtizir aghuiba ko apezeperir akabar a gifarava a kakaghora an navim ginifi. **22** Ezi gumazir kam amizir kamin akam baregha zuamira amizir kamin gin dipenimin ghu, mati bulnakau me a misueghti an aremeghasa a inigha zui. Egha mati asizir mam azuazimin aven ghu. **23**

Ezi gumazir kam kamaghin fozir puvati, afuzitam an dighorim mitivam. A mati kuarazir mam mighegha ivem itir danganimin zui. Egha a fozir puvati, ivem an suiraghti an aremegham. **24** O nan boriba, ia oragh, ia deraghvira nan akam baragh. **25** Ia uan naviba ateghti da amizir kamaghin amimin gin mangan marki. **26** Guizbangira, gumazir bar aviriba amizir kamaghin amimin agharimin ariaghire. **27** An bighan zuir tuavim mati ni ovevem bagha firim mikinigha ghu. Ia tuavir kamin mangam, ia Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin zuir tuavimin ghugha gifa. (Sheol h7585)

8 Nighnizir aghuim, mati amizir mam tughav ikia egha en dei. **2** Egha a tuavimin boroghira itir danganir pin tibar tuivav ikia egha uaghan tuavir akabar tuivav iti. **3** Egha a nguibar ekiamin danganir uari akuvimin tughav ikia, kamaghin dei, **4** “Ki gumamaziziba bar ian dei. **5** Ia gumazir fofoziba puvatiziba, ia izi fofozim ini. Ia gumazir nighniziba puvatiziba ia nighnizir aghuim ini. **6** Ia deraghvira na baragh, ki akar bar aghuim ia mikimasa. Nan akam guizin araziba ian akagham. **7** Ki zurara guizbangin akamin gun ia migei. Ki akar kurar maba bar adar aghua. **8** Nan akaba da guizbangira. Ki akar ifavarir tam mikemeghan kogham. **9** Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itiba, me bar nan akam gifogha ghaze, akar kam bar guizbangira. **10** Nan aghuzir akaba ko fofozim, aning bar deragha silva ko golin aghuim gafira. Kamaghin ia silva ko gol bagh nighnighan marki. Ia pamtem nan akaba inisi nighnigh. **11** “Ki uabi ki nighnizir aghuim, egha ki dagiar igharagha gari bar pin koziba ko bizir ia bar ifongezibagh afira. **12** Ki dabirabir aghuimin arazim gifo. Egha ki fofoziba bar iti, egha ki biziba bar da tuisighamin fofozim iti. **13** Ezi gumazir Ikiavira Itir Godin apengan akia an atiatiba, me arazir kurabar aghua. Ki, akaba batozir arazim ko, gumamaziziba uarira uan ziaba fer arazim ko, bizir kurabagh amir arazim ko, akar ifavaribav geir arazim, ki bar dar aghua. **14** Ki nighnizir aghuim gumamazizibar aningvira, egh me akurvaghti me ingangarir aghuubar amuam. Ki nighnizir aghuim ko gavgavir ekiam iti. **15** Ki atriviba ko gavmanin gumazir dapanibar akurvazima me uan kantribagh ativagha bar deraghavira men gara, egha arazir aghuiba arisi, eghti men kantribar gumamaziziba arazir aghuubar gintigham. **17** Ezi gumamazizir manaba gavgavigha na buri, me nan ganam. Ezi gumamazizir manaba na gifonge, ki uaghan bar me gifuegham. **18** Ki ziar ekiam ko dagiar aviriba isi gumamazizibar aningasa. Ki men akurvaghti me arazir aghuimin gin mangiva, bizir bar aghuiba iniam. **19** Ezi bizir ki me ganidiba, bar guizin gol ko guizin silva gafira. **20** Ki zurara arazir aghuimin gintisi. Ki dughiaaba bar guizin arazibar gin zui. **21** Ki bizir aghuir aviriba gumazir na gifongezibar dipenibagh arisi. Ezi men dipeniba bar izefi. **22** “Bar fomira fomira, Ikiavira Itir God tighar bizibar ingaramin dughiam, a faragha nan ingari. Egha a gin bizir igharazibar ingari. **23** Bar fomira, a tighar nguazimin ingaram, a nan ingarizi ki iti. **24** A tighar ongarm ko dipabar ingaram, ki faragha oto. **25** A tighar mighsiar ekiaba ko dozibar ingaram, ki faragha oto. **26** A nguazir asizir zariba ko nguazir mineminarin tamin ingarizir puvatizi, ki faragha oto. **27** Ki Ikiavira Itir God ko itima, an overiam gamizima, an oto. Ki itima, an overiam ko ongarm uaning mitivi naghin mitaghnam ati. **28** Ki itima, a ghuriabagh amizima da overiamin iti. Ki itima, a dipabagh amizima da nguazim abigha anaga nguazim bar agtizvazi ongarm ekiam oto. **29** Ezi an Akar Gavgavimin ongarm migia ghaze, Ongarim, ni izivagh mangi mitaghniar ki atizimin tugh, egh an iakiavkinan marki. Ki itima, God nguazim ikiamin danganimin abara. **30** Ikiavira Itir God ingangarir kabagh amir dughiamin, ki a ko itima a na misevezi, ki mati fofozir gumazim ingangarimin gari. Dughiaaba zurara ki a ko itima, a na bagha bar akonge. Ezi ki uaghan a ko ikiaba bar akonge. **31** Dughiaaba bar ki nguazimin itir bizir a ingarizibar gara bar akonge. Egha ki gumamaziziba bagha bar akonge. Kamaghin amizir, ki Ikiavira Itir Godin damazimin bar akuegha ikia mamaghira iti. **32** Ezi nighnizir aghuim ua kamaghin migei, “Nan boriba, ia deraghvira

nan akam baragh egh nan arazibar gin mangi. Ia kamaghin damuva, ia bar akuegham. **33** Ki ian sure damuti, ia nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Egh ia akirim ragh nighnizir kam gasan marki. **34** Gumamazizir deraghvira nan akam baraziba, me bar akongegh. Me zurara dughiaaba iza nan dipenimin tiar akamin boroghira tuivav ikia egha na mizuai, ezi ki akam me ganidi. **35** Na inizir gumamaziziba, me ikirimirir aghuim isi. Ezi Ikiavira Itir God bar me gakonge. **36** Ezi gumamazizir na inizir puvatiziba, me uarira uarigh asighasisi. Ezi gumamazizir bar na gifongezir puvatiziba, me mati gumamazizir ovevem gifongeziba.”

9 Nighnizir aghuim, amizimin min, uan dipenimin ingari. Egha a gavgavim dipenim daningvira egh anesingasa, 7plan guarir akinibar dighoribagh amigha da kuni. **2** Egha an asizim misuegha dagheba isai, egha wain sara vererezei, a isingi. Egha a dagher dakozim akirigha gifa. **3** Egha uan ingangarir amiziba amangizi me ghua nguibamin tongin danganir mighsiamin tuivighav ikia kamaghin dia migei, **4** “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba, ia nighnizir aghuimin dipenimin izi. **5** Nighnizir aghuim ia migia ghaze, ia izi nan daghebar amiva, egh wainin dipar ki ia bagha veregha givazimra ami. **6** Ia uan arazir onganiba atakigh, egh izi ikirimirir aghuim ini. Egh ia nighnizir aghuimin tuavimin mangi.” **7** Ni gumazir uabi fa dibovir akavav geim akiram, an akar kuram ni ikaragham. Eghti ni gumazir kuram akiram, a ni misuegh nin mikarzim gasighasigham. **8** Kamaghin, ni akaba batozir gumazim akiran marki. A bar nin aghuagh nin apanim damuvira ikiam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuim itim akirighi, a ni gifuegham. **9** Ni gumazir nighnizir aghuim itim, akam a daningam, eghti nighnizir aghuiba a giziv mangivira ikiam. Egh ni gumazir aghuimin sure damuti, an fofozim ekiv mangivira ikiam. **10** Ni nighnizir aghuim inisi, ni faragh Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki. God a bar deragha arazir kuratam an itir puvati. Ni fofozir aghuim inisi, ni faragh deraghvira a gifogh. **11** Nighnizir aghuim ni damuti ni dughiar ruarimin nguazimin ikiva, ni azenir aviribar ikiam. **12** Ni nighnizir aghuim inigh, egh ni uabin akurvagh. Egh ni uabi fi dibovir akavav kimiva, egh ni uabira uabi gasighasigham. **13** Ezi arazir onganim mati amizir mam pura ifaghata tintinibar tiarim akari. Egha arazir aghuim gifozir puvati. **14** Ezi an dipenim nguibamin tongira danganir pin itimin iti. Ezi a tiar akamin boroghin aperaghav iti. **15** Egha gumamazizibar gari, me uan ingangariba bagha zui, ezi a uabin bighan izasa men dei. A kamaghin migei, **16** “Ia gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba ko gumazir onganiba, ia nan dipenimin aven izi! **17** Dipar ni okemeghamin, a bar isingigham. Eghti dagher ni modogh damamin, a uaghan bar isingigham.” **18** Ezi gumazir an akam baraziba, me fozir puvati, an dipenim mati oveaghuezibar dipenim. Me fozir puvati, gumazir a bagha ghueziba, me datirighin Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin iti. (Sheol h7585)

10 Kar Atrivim Solomonin aghuzir akar otebiva, da dabirabir aghuimin arazimin gun migei: Borim nighnizir aghuim ko fofozim ikiam, eghti an afeziam bar akuegham. Eghti borim arazir onganimin gintighti, an amebam bar osemegham. **2** Ni arazir kuramin gin mangiva egh dagiaba bar izivaghti, nin dagiaba ni damuti ni deraghvira iktan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gintighti, God nin akurvaghti ni dughiar ruarimin ikiam. **3** Ikiavira Itir God gumazir aghuiba ataghrazi me mitriaba sara itir puvati. A gumazir kuraba ataghirazi, me bizir me ifongeziba isir puvati. **4** Ni ingarir puvati, ni biziba puvatigham. Egh ni bar puvira ingariva, egh ni bizir aviriba ikiam. **5** Gumazir nighnizir aghuim itim, a dagheba asir dughiamin a da isa da akufi. Ezi dughiar kamin gumazir akua ingarir puvatizim, an adarazi a bangin bar aghumsigham. **6** God gumazir aghuiba deraghavira me gami. Ezi gumazir kuram, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnigha, nighnizir kurar kaba modi. **7** Gumazir aghuitam aremegham, gumamaziziba a ginighnigh egh bar akuegham. Ezi gumazir kuraba ariaghiri,

gumamaziziba zuamiram me bakinighnisi. **8** Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibar akar aghuiba barasi. Ezi gumazir onganigha puram akam araim, a bar ikuvigham. **9** Gumazir aghuiba deraghvira ikiam. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a uan arazir kuraba mongiva avegham, God adagh fogham. **10** Gumazir guizin akam avaragha a modim, an osimtizibagh ami da otifi. Gumazir pura guizin akaba bigha migeim, a gumamazizibagh amizi, me navir amirizimin ikia deraviram apia. **11** Gumamazir aghuibar akaba, mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Ezi gumamazir kuraba me gumazir igharazibagh asishasighasa nighnisi, ezi men akaba men nighnizir kurar kaba modi. **12** Navir kuramin arazim osimtiziba fema da otifi. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim, an arazir kuraba bar da ave. **13** Gumazir nighnizir aghuim itim, a zurara uan nighnizir aghuimin gun migei. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me fidizimin an akiragharim misuegham. **14** Gumazir nighnizir aghuim itim zurara fofozir avirir igharaziba isa egha zuamira dar gun migeir puvati. Eghti gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura tintinibar akabav kam mangiti, osimtizim zuamiram otogham. **15** Gumamazir dagiar aviriba itiba, men dagiar aviriba me geghuva men garima, me deraghvira iti, mati nguibamin divazir gavgavim anekiaruzi an gumamaziziba deravira iti. Ezi onganarazibagh amir gumamaziziba biziba puvati, kamaghin me ikuvigham. **16** Gumazir aghuim ikirimirir aghuim iniam, mati gumazim uan ivezir aghuim isi. Ezi gumazir kuraba arazir kurar aviribagh amima da otifi. **17** Gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anerkiram, eghti a ikirimirir aghuimin tuavimin ikiam. Eghti gumazim, me anerkirasav amima ana aghua, a tuavir kam gitagha gifa. **18** Gumazim igharaztavin aghuagha navir kuram an ikia, egha bizir kam mongasava ami, kamaghin a zurara akar ifavaribav gei. Ezi gumazim igharaztavin girakirangin a migei, a mati gumazir bar onganim. **19** Gumazir akar aviribav geim, an akar kabar arazir kuraba otifi. Ezi gumazim akar aviribav geir puvati, a nighnizir aghuim iti. **20** Gumazir aghuimin akaba mati guizin silva. Ezi gumazir kuramin nighniziba pura biziba, egha da bar derazir puvati. **21** Gumazir aghuimin akaba zurara gumamazir aviribar akurvasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, men nighniziba bar paza zui, kamaghin me arimighiram. **22** Ikiavira Itir God uabi bizir aghuiba e ganidi, egha an osimtiziba e ganidir puvati. **23** Gumamazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir kurar igharazibar amusa bar akonge. Ezi gumamazir nighnizir aghuiba itiba, me arazir aghuibar amusa bar akonge. **24** Gumamazir kuraba bizir aviribar atiati, eghti bizir kaba me bativigham. Eghti gumamazir aghuiba bizir aghuir me bar ifongeziba iniam. **25** Dughiar kuram gumamazir kuraba batogham, bizir kam bar me agivagham, mati amozir ekiam izima aperlam me avigha ghu. Ezi gumamazir aghuiba zurara gavgavigha egha deraghvira iti. **26** Ni gumazir amirazim inighti a nin ingangarim damuan marki. Guizbangira, ni bar an aghuagham, mati ni dagher avivizim amezi a nin akam misosi, egha mati avir migharim nin damazimnigin zui. **27** Ni Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikia egha nin dughiar ruarimin nguazimin ikiam. Ezi gumamazir kuraba dughiar otevimin ikegh, egh me aremegham. **28** Gumamazir aghuiba ikiavira Itir God mizuamti, a dughiar aghuim me daningam, eghti me bar akuegham. Eghti gumamazir kuraba pura mizuamiva, dughiar aghuimin ganighan kogham. **29** Ikiavira Itir God bar deraghvira gumamazir aghuibar gari. Egha a gumamazir arazir kurabagh amiba gasighasisi. **30** Gumamazir aghuiba deraghvira uan nguibamin ikivira ikiam. Eghti gumamazir kuraba kamaghin ikeghan kogham. **31** Gumamazir aghuiba nighnizir aghuir aviriba ikia, egha me dar gun gumamazizibav gei. Ezi gumazir akar kuram migeim, me an migirigiam atugham. **32** Gumazir aghuim bar fo, akar manaba gumamazizibar akurvasi. Ezi gumazir kurabar akaba gumamazizibar navibagh amima me osei.

11 Gumazir biziba amadiba, ko gumazir bizibagh iveziba, me gumamazizibagh ifara pura biziba me dama da isima,

Ikiavira Itir God men arazir kam bar an aghua. Egha a gumazir biziba deraghvira da amaga egha dagh iveziba, a bar me gakonge. **2** Gumazir uarira uan ziaba feba bar aghumsizir ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, me uari dikabiri. **3** Gumazir aghuir Godin gin zuiba, me arazir aghuibara gin zui. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me uan ifavariba bangin bar ikuvigham. **4** Ikiavira Itir God nin arazir kuraba ikarvaghamin dughiamin, nin dagiar aviriba nin akuraghan kogham. Eghti ni arazir aghuimin gin mangam, nin arazir kam nin akuraghti ni zuamiram aremeghan kogham. **5** Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba men akurvaghti, me tuavir aghuimin mangam. **6** Gumazir kuraba, men arazir kurabara, me gamima me iri. **7** Gumazir aghuiba, men arazir aghuiba, men akurvazi me deraghvira iti. Ezi gumazir ifavaribagh amiba, me bizibagh ifuer arazimra, me ikiaghari. **8** Gumazir kuraba ghaze, me uari uan gavgavir bizir aghuir aviriba iniam. Egh me aremeghamin dughiamin, me bizir kaba inighan kogham. **9** Osimtizim gumazir aghuim batoghti, Ikiavira Itir God an akuragham, eghti osimtizir kamra gumazir arazir kurabagh amibar otiviti, tina men akurvagham. **10** Gumazir kuraba mikimti, men migirigiaba gumamazir igharazibagh asishasigham. Ezi gumazir aghuibar nighnizir aghuiba, men akurvaghti, me deraghvira ikiam. **11** Gumazir aghuibar dabirabin deraghvaram otoghti, nguibamin itir gumamaziziba bar akuegham. Eghti gumazir zurara arazir kuram gamuavira itim aremeghti, nguibamin itir gumamaziziba bar akuegham. **12** Gumazir aghuiba zurara arazir aghuiba uan nguibar averiamin dagh ami, ezi da nguibam gamima a dera. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me akar kurar igharazibav gei, ezi bizir kam nguibam gasighasisi. **13** Gumazim akar kurabar gumazir igharazibav giava me gasighasisi, a mati gumazir onganim. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a uan akam dukuagha egha puram akar kabav geir puvati. **14** Gumazir migirigiar aviribagh amim, a uan guizin roroamin akar mogomebar gun migei. Ezi gumazir uan roroam baghavira itim, a uan guizin roroamin mogomer akabar gun migeir puvati. **15** Gumazir aghuimin akaba mati guizin silva. **16** Gavmanin gumazir dapaniba nighnizir aghuiba baraghan kogh, egh deraghvira gumamazizibar ganiva egh tuavir aghuimin men akakaghan koghti, kantri ikuvigham. Eghti gumazir aviriba nighnizir aghuiba isi gavmanin gumazir dapanibar aningti, kantri deraghvira ikiam. **17** Gumazir mam pura bizir mam inigha, a ikarvaghasa ni koma akam akiri, egha a uabi a ikarvaghan ibura, kamaghin ni gin osimtizir ekiam ikiam. Ni deraghvira ikisi, arazir kam akirim ragh a gasaragh. **18** Amizir apangukuvir arazibagh amim, gumamaziziba ziar ekiam a daningam. Ezi gumazir apangukuvir puvatiziba, me dagiar aviriba ko biziba iniasa ifonge. **19** Ni gumazir munamin apangukuvigha deraghvaram a gami, egha arazir kamin ni deragha uabi uabi gami. Egha ni gumazir igharazim deragha a gamir puvati, kamaghin ni pazavira uabi uabi damuam. **20** Gumazir kuraba inizir biziba, me ghaze da men akuragham, da bar men akuraghan kogham. Da mati pura bizir kiniba. Ezi gumazir arazir aghuibagh amiba, me guizin ivezir bar aghuim iniam. **21** Gumazir arazir aghuim pament an gin zuiba, me ikirimirir aghuim iniam. Ezi gumazir arazir kurabar amusa bar gavgaviba, me arimighiram. **22** Ikiavira Itir God, gumazir nighnizir kuraba itiba, bar men aghua. Egha a gumazir deraghvaram aruiba, bar me gakonge. **23** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amiba tuisigh, egh pazivira me damuam. Eghti gumazir arazir aghuibagh amiba, me kotiamin miseveghirigham. **24** Amizir ganganir aghuim gamir mam, a zurara deragha nighnigha bizibagh amir puvati, a mati dam me bar deraghvaram anesigha, golin ringin aghuim an atinin garu. **25** Ikiavira Itir God bar gumamazizibar nighniziba ko men ifongibagh fo. Ezi gumamazir aghuiba me nighnizir aghuiba iti. Kamaghin amizi, a bizir aghuiba me ganidi. Ezi gumamazir arazir kurabagh amiba, me nighnizir kuraba iti, kamaghin amizi, a men arazir kuraba ikarvasi. **26** Gumazir maba uan dagiaba ko biziba isa gumazir igharazibagh aniga egha men akurvasi. Egha me gin uari uan ingangaribar dagiar

aviriba isi. Ezi gumazir maba ghaze, me gumazir igharazibar akurvaghasa iti, eghe me aghuagha uan dagiabar suira, eghe gin me uari bar dagiaba puvati. **25** Gumazamizir biziba isa gumazir igharazibar akurvazim, a uabi bizir aviriba isi. Egh ni gumazir igharazibar akurvaghti, me uaghan nin akurvagham. **26** Gumazim, me an daghebagh ivezasava amima a uan daghebar anogoroke, eghti me akar kurabar a mikimam. Eghti gumazim uan dagheba ateghti gumamaziziba daghe ivezegham, me bar a gakeuegham. **27** Gumazir arazir aghuim bagha ingarava an gin zuim, gumamaziziba bar a gifuegham. Eghti gumazir arazir kuram gamuavira itim, dughiar kuram a bativam. **28** Gumazim suam, nan dagiabara nan akurvaghti ki deraghvira ikiam, puvati, a mati temer dafarir midiarim iri. Eghti gumazir aghuiba me bar deraghvira ikiam, mati temem dafarir igiaba an iti. **29** Gumazim uan adarazir osimtiziba me darigh mangiti, gin an afeziam aremeghti, a bizitam bar a inian kogham. Eghti kamaghira gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me biziba bar ada ategham, egh me pura gumazir nighnizir aghuiba itibar ingangarir gumazir kinibar min ikiam. **30** Arazir aghuimin daghem, a mati ikirimirir aghuim anidir temem. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir igharazibagh amima me iziva a ko ikiasa ifonge. **31** E fo, gumazir aghuiba me nguazir kamin ikia uan araziba bagha ivezir aghuim isi. Ezi e bar fo, gumazir arazir kurabagh amiba me uan ivezir kuram gitaghan kogham. Ikiavira Itir God guizbangira me daningam.

12 Gumazir fofozim gifongezim, a gumazir igharazim an arazir kuraba bagha anekirasa, a bar akonge. Ezi gumazim, a igharazitav an arazir kuraba akirasava amima an aghua, a mati bar gumazir onganim. **2** Gumamaziziba arazir aghuimin gin zui, ikiavira Itir God bar me gifuegha an navim bar men dera. Egh gumazir arazir kurabar igharaz darazir amuasa nighniziba, Ikiavira Itir God ghaze, a me gasighasigham. **3** Gumazim arazir kuram gami, bizir kam an akuraghti a deraghvira daperagh egh gavagvighan kogham. Ezi gumazim arazir aghuimin gin zui, a mati temem biba ikia bar iraghu, eghti gumaziba anesiv avegham. **4** Gumazir tamin amuim arazir aghuim gami, ezi bizir kam ziar ekiam an pam ganidi. Ezi amizim arazir kurar aviribagh amizi, an pam aghumsisi, ezi amizir kam mati arimariar kuram an pamin agharibagh amua, eghe an pam gasighasisi. **5** Gumamazizir aghuiba zurara arazir aghuir magh garibar bar gumamazizibar amuasa nighnisi. **6** Gumamazizir kurabar akaba, osimtiziba gumamazizibagh aniga me gasighasisi. Ezi gumamazizir aghuiba akaba, gumamazizir osimtiziba itibar akurvasi. Ezi gumamazizir kaba me deraghvira ikiam. **7** Gumazim arazir kuram damigh, a bar ikuvighti an adarazi uaghan bar givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me deraghvira iki mamaghira ikiam. **8** Gumazim nighnizir aghuim ikiam, eghti gumamaziziba an ziam fam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, eghti me an ziam dikabiragham. **9** Ingangarir gumazir kinim uan dagheba bagha puvira ingara, eghe an dabirabim dera. Egh an dabirabim, gumazir ifara uan ziam fa dagheba otevimin dabirabim gafira. **10** Gumazir aghuiba uan asizibar apanguva eghe deraghavira men gari. Ezi gumazir kuraba bar pazaviram uan asizibagh ami. **11** Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a ingangarir aviriba pura dagh ami, da an akuraghan kogham. **12** Gumazir kuraba gari, gumazir maba arazir kurabagh amua bizir aviriba isi, ezi me men bizir kaba bar dagh ifonge. Ezi gumazir aghuiba me uan arazir aghuiba biziba isi. **13** Gumazir kurabar akaba, men suiki. Eghti osimtizim gumazir aghuiba batoghti, me an misiviregham. **14** Nin migirigiaba ko araziba da deraghti, bizir kaba nin akuraghti ni ivezir aghuim iniam. **15** Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me ghaze, men arazibara dera. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumazir igharaziba ataghirazi me nighniziba me ganidi. **16** Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me zuamira gumazir bizibar me gamibar

aningagham. Eghti gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim akar kuramin a mikemeghti, an akar kam gin amadagham. **17** Gumazir guizbangira meigim, a kotin aven ikia guizbangin akamin gun migei. Egh a gumazir ifarim, kamaghin a kotin aven akabagh ifari. **18** Gumazim deraghvira nighnizir puvatigha migei, an akaba gumazir igharazimin navim gasighasigham, mati midorozir sabam a miti. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a mati marasinin aghuim gumamazizibar akurvasi. **19** Ifavarir akam, a dughiar otevimira ikiam, eghti gumamaziziba a bakinighnigham. Ezi guizbangin akam, a dughiar ruarimin iki mamaghira ikiam. **20** Gumamazizir arazir kurabar amuasa nighniziba, me uaria uarigh ifari. Ezi gumazir gumamaziziba akurvaghti me navir amirizimin ikiasa nighnizim, a uabi bar akongegham. **21** Gumamazizir aghuiba osimtiziba bativir puvati. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, osimtizir aviriba batifi. **22** Ikiavira Itir God bar moghira gumamazizir akar ifavaribav geiba, bar men aningagha men apanim gami. Egh a gumamazizir guizbangin arazimin gin zuiba, me bagha bar akonge. **23** Gumazim bizibar amuamin nighnizir aghuim gifo, a zuamira uan nighnizir aghuimin gun migeir puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuiba puvati, a puram akam arai. Ezi gumamaziziba an akaba baragha eghe me fo, a mati gumazir akam araim. **24** Gumazir puvira ingarim, an atrivimin min otogham. Ezi gumazir amiraziba, me pura ingangarir gumazir kinibar min otivagham. **25** Gumazir zurara nighnizir aviribagh amin, an navir averiam bar a basemeghti, an nighniziba ikuvigham. Eghti gumazim gumazir kam akar aghuimin a mikimti, an navim deragham. **26** Gumazir aghuiba tuavir aghuimin uan namakabar akakasi. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba tuavir aghuim ategha tuavir kinimin ghu. **27** Gumazir amiraziba asizitam misoghsi mangi, a misuegh a inighan kogham. Ezi gumazir puvira ingariba, me uan ingangariba a gefi. **28** Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a ikirimirir aghuarim iniam. Egh gumazir tuavir aghuir kamin gin zuim, an ovevem tuavimin gin zuir puvati.

13 Borim nighnizir aghuim ikiva, a uan afeziamin akam baragham. Ezi akaba batozir gumazim, a gumazir igharaziba anekiran an aghua. **2** Gumazim akar aghuiba gumamazizibav gia, bizir aghuiba isi. Ezi gumazir ifariba, me gumazir igharazibagh asighasizir araziba bagha bar ifonge. **3** Gumazim faragh deraghvira nighnigh egh gin bizibav kim, egh a deragh ikiva ikuvighan kogham. Ezi gumazir pura akar aviribav geiba, me ikuvigham. **4** Gumazir amirazim bizir aviriba iniasa bar ifonge, egh da inighan kogham. Ezi gumazir bar puvira ingariba, bizir aviriba uan ifongiabar ada iniam. **5** Gumazir aghuiba akar ifavariba bar dar aghua. Ezi gumazir kuraba aghumsizir arazibagh ami. **6** Gumazir arazir aghuim gamim, an arazir kamra a geghuvima a deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, men arazir kurabara me gasighasisi. **7** Gumazir maba biziba puvatigha ifara ghaze, "E dagiar aviriba ko bizir aviriba iti." Ezi gumazir dagiar aviriba itir maba, mati gumazir dagiaba puvatiziba moghin iti. **8** Gumazir kuraba dagiaba itir gumazim paziva a damusi mikimam, eghti a uabi uan dagiabar me givezegh, deragh ikiam. Eghti gumazir biziba puvatiziba, me nighnizir aviribar amuan kogham. Me dagiar aviriba itir puvati, ezi gumazir kuraba pazi me damighan kogham. **9** Gumazir aghuim, mati lam isia angazangarir ekiam anidi. Ezi gumazir kuraba, mati lam mungeghasava ami. **10** Akaba batogha uabi fer arazim, adaribagh amima da otifi. Egh gumazim gumazir igharaziba ateghti me nighnizim a daningam, gumazir kam nighnizir aghuim iti. **11** Gumazim ingarir puvatigha zuamira pura dagiaba isi, an dagiaba zuamira pura givagham. Ezi gumazim ingara nimira nimira dagiar muziariba akufi, eghti an dagiaba bar avirasemeghua anangam. **12** Gumazim bizitam iniasa nighnigha dughiar ruarimin pura mizua iti, egh an navim bar osemeghvira ikiam. Egh a bizir kam inigh, egh nighnigh suam, nan ikirimirim bar dera, eghe a bar akonge. **13** Gumazim gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningasava amima, an aghua, kamaghin a uabira uabi gasighasigham. Eghti

gumazim, gumazir igharaziba nighnizir aghuim a daningti, a bar akar kabar gin mangi, egh a deraghvira ikiam. **14** Gumazir nighnizir aghuiba itibar akaba, da mati dipar ikrimirir aghuim anidim. Ezi akar kam nin akuraghti, bizir ni gasighasighamim ni a miseveghirigham. **15** Gumazim nighnizir aghuim ikiam, gumamaziziba a gifuegham. Ezi gumazir ifariba, me tuavir kuramin zui. **16** Gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, faragha bar deragha nighnigha egha gin bizibagh ami. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba puvatziba, me uan arazir onganiba azenara da akakasi. **17** Gumazim akar ifavarim inigha iza egha akam gira, ana osimtizin iniam. Ezi gumazim akam inigha iza akar kam deragha anebigha a migei, egh a gumamazizibar akuraghti me deraghvira ikiam. **18** Gumazim, gumazir igharaziba anekiran an aghua, a biziba puvatigh egh bar aghumsigham. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekirigham, eghti gumamaziziba ziar ekiam a daningam. **19** Gumazim bizitam iniasa a ginighnigha, egha a gin a ini, an navim bar deraghti a bar akuegham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatziba, me arazir kuraba akirim ragha dagh asan aghua. **20** Gumazim, gumazir nighnizir aghuim itim ko porogha a koma arui, a uaghan nighnizir aghuim iniam. Ezi gumazim, gumazir nighnizir aghuiba puvatziba ko poroghiva, an osimtizin bativam. **21** Osimtiziba zurara gumazir arazir kurabagh amiba, me buria me batifi. Ezi gumazir aghuiba, me bizir aghuiba iniam. Mati men ivezim. **22** Gumazir aghuim aremezi, an igiaba an bizir aviriba isi. Eghti gumazir arazir kuram gamim, uan dagiaba akuvam, eghti gumazir aghuiba gin an biziba iniam. **23** Dagher aviriba gumazir onganarazibagh amibar azenibar otifi, ezi gumazir aruar kuraba pazava amua, me dikabira men dagheba isa zui. **24** Afeziam uan borim arazir kuram bagha a misoghezir puvati, kamaghin a borim gifongezir puvati. Ezi afeziam borim gifonge, ana misogha egha anekiri. **25** Gumazir aghuiba dagher aviriba iti, ezi gumazir arazir kurabagh amiba zurara mitiriaba sara iti.

14 Amizir nighnizir aghuim itim, a bar deraghavira uan dipenimin averiam akira deragha an gari, ezi an adarazi a ko deravira ikia gavgafi. Ezi amizir nighnizir aghuiba puvatziba, a uabi uan dipenim ko uan adarazi gasighasisi. **2** Gumazir arazir aghuimin gin zuim, a Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti. Ezi gumazir arazir ifavarimin gin zuim, "A ghaze, Ikiavira Itir God pura bizim." **3** Gumazir nighnizir aghuiba puvatzimin migirigiaba osimtiziba a ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an migirigiaba an akurvazi, a deraghvira iti. **4** Ni bulmakaun nguazim gitiutam iktan kogham, an dagher itarim pura misevir kinim ikiam. Eghti ni bulmakaun tam ikiti, dagher aviriba nin azenimin ikiam. **5** Gumazim guizbangira arazimin ganigha migei, a kotiamin guizbangira mikimam. Eghti gumazir ifarim, an migirigiaba deragh mangan kogham. **6** Gumazir nighnizir aghuiba dibovir akabar dav gel, an ada inisi iburagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozir aghuim inisi deravira a iniam. **7** Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatzibar saghon iki. Me nighnizir aghuim itim ni danighan kogham. **8** Gumazir nighnizir aghuim itim, deraghvira uan darorim ginighni. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatziba, me uarira uari gifara, men nighniziba derazir pu. **9** Gumazir nighnizir aghuiba puvatziba, arazir kurabagh amua dipova ghaze, da dera. Ezi gumazir aghuiba arazir aghuibagh amizi, God bar me gifonge. **10** Gumazim uabi uan navim gifo, an osimtizin ko a bar akongezir arazim, a uabi dagh fo. Ezi gumazir igharazitam an navimin aven itir bizitam gifoghan kogham. **11** Gumazir kuramin adarazi ikuvigh, egh bar moghira givagham. Eghti gumazir aghuimin adarasi, me bar moghira deraghvira iki gavgavigh mangivira ikiam. **12** Gumazir maba ghaze, men araziba derazi, me tuavir aghuimin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham. **13** E akiti, navir osimtizin e ateghan kogham. Eghti nin bar akongezir arazim mangi givaghti, navir osimtizin a ikivira ikiam. **14** Gumazir kuraba uan arazir kurar me amiba bagha ivezir kuram ini. Ezi gumazir aghuiba uarira uan arazir aghuiba bagha ivezir aghuim ini. **15** Gumazir

fofozir muziarim itiba, pura akar igharaziba nighnizir gavgavim dar ti. Eghti gumazir nighnizir aghuim itim, a faragh deraghavira nighnigh egh gin bizim damuam. **16** Gumazir nighnizir aghuim itim, a deraghavira gara egha osimtizibagh itaghvirasi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatzim, a deravira nighnizir puvatigha ifaghatava pura bizibagh ami. **17** Gumazir zuamiram aningaziba, arazir onganibagh ami. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a pura nimira iti. **18** Gumazir fofozir muziariba itiba, men araziba mati gumazir onganibar araziba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba itiba fofozir aghuim inigha, mati me ivezir aghuim ini. **19** Gumazir arazir kurabagh amiba, me gumazir aghuibar apengan ikiam, egh apangkuvim bagh azangsighi me men akurvagham. **20** Gumamazizir biziba puvatziba, gumamaziziba ko men namakaba sara bar men aghua. Ezi dagiaba itir gumamaziziba, me namakar aviriba iti. **21** Gumazim, uan nighnizimin aven gumazir igharazim gasighasisi, an arazir kuram gami. Ezi gumazim, gumamazizir biziba puvatzibar apangkufi, a bar akongegh. **22** Gumamazizir arazir kurabar amuaa nighniziba, men nighniziba bar pazivira mangam. Ezi gumazir arazir aghuim damuasa nighnizim, gumazir igharaziba a gifuegha navim an iti. **23** Ni mighigh ingar, egh ni ivezir aghuim iniam. Egh ni pura daperagh ikiva migirigiamra damuam, ni biziba puvatigham. **24** Gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, dagiaba uan ivezir aghuimin min da iniam. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba puvatziba, gumamaziziba bar fo, me ongani. **25** Gumazim arazir mamin ganigha, kotin guizbangira an gun mikimti, me gumazir arazir kuram gamizir puvatzim misueghti, an aremeghan kogham. Eghti gumazir osimtiziba puvatziba puram aremegham. **26** Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, a tugh gavgavigh, egh bizitamin atiatinghan kogham, eghti an boriba uaghan deraghvira ikiam. **27** Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan itir arazir, mati dipar ikrimirir aghuim anidim. Ezi arazir kam a gumazimin akuraghti, bizir a gasighasighamim, an a miseveghirigham. **28** Atrivim gumamazizir avirim gativaghti, gumamaziziba ziar ekiam a daningam. Eghti atrivim gumamazizir vabaram ativagham, egh a gumazir kinimin min ikiam. **29** Gumazir zuamiram aningazir puvatzim, a nighnizir aghuim iti. Ezi gumazim zuamira aningazi, a uabi isa igharaz darazir akagha ghaze, an ongani. **30** Gumazim navir amirizimin iti, an mikarzim deraghvira ikiam. Ezi gumazim biziba bagha zurara navim igharaz darazir ikufi, arazir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi. **31** God gumamaziziba bar men ingari, ezi gumazim gumazir onganarazibagh amiba dikabiri, a mati God dikabiri. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar apanguva deragha me gami, arazir kam ziar ekiam God ganidi. **32** Gumamazizir kuraba uan arazir kurabar uari, uari gasighasisi. Ezi gumamazizir aghuiba me bizitam bagh nighnighan kogham. Men ovevemin dughiam otoghti, men nighnizir gavgavim men akuraghti me suam ovevem a pura bizim. **33** Gumazir nighnizir aghuiba puvatziba, me fo, nighnizir aghuim ko fofozir me iniamba iti. Ezi nighnizir aghuim ko fofozim zurazurara gumazir nighnizir aghuiba itiba ko iti. **34** Gumamaziziba arazir aghuimin gin mangiti, men kantri ziar ekiam iniam. Eghti me arazir kuram damuvira ikiti, men kantri aghumsizim inivira ikiam. **35** Atrivimin ingangarir gumaziba ingangarir aghuim gamima, atrivim bar akonge. Eghti ingangarir gumaziba ingangarir kuram damigh, egh aghumsizim atrivim danighi a bar men aningaghegham.

15 Gumazim nin aningagham, ni nimiram an akam ikarvaghti, an aningagharim amiragham. Egh ni uan akabar gumazir igharazim pazav a mikemegh, a damighi a bar puvira nin aningaghegham. **2** Gumazim nighnizir aghuim ikia akam akuri, a gumamazizibagh amima me nighnizir aghuim ko fofozim baka. Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akam akuri, a puram akam arava pura migei. **3** Ikiavira Itir God bar bizibar garima da bar nguazimin otifi, egh a uaghan gumazir aghuiba ko gumazir kurabar gari. **4** Gumazim

ghuamagheghamin akamin gun gumamazizibav gei, eghti akar kam mati temer ikirimirir angamira itim anidimin min gumamazizibar amuti, me deraghvira ikiam. Ezi gumazim akar kuramin gumamazizibav keme, a men nighnizibagh asighasisi. **5** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a uan afeziamin akam batoke. Ezi gumazim gumazir igharaziba ataghizi me anekiri, a nighnizir aghuim iti. **6** Gumazir aghuiba, bizir aviriba iti. Ezi gumazir kurabar dagiaba, osintizim meraram anidi. **7** Gumazir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziziba nighnizir aghuiba me ganidi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me kamaghin amir puvati. **8** Ikiavira Itir God, gumazir arazir bar kurabagh amiba, God men ofaba bar dar aghua. Egha God ko migeir gumazir aghuariba, a bar me gakeghe. **9** Ikiavira Itir God gumazir arazir bar kurabagh amiba a bar men aghua. Egha gumazir arazir aghuibar gin zuiba, a bar me gifonge. **10** Gumazir tuavir aghuim ataghizim, a ivezir kuram iniam. Eghti gumazim, gumazir igharaziba ateghti me anekiran aghua, an aremegham. **11** Ikiavira Itir God gumazir ovengezibar gara, egha Gumamazizir Oveagheuezar Nguibam sara gari. Egha a uaghan e nguazimin gumamaziziba, en nighniziba ko ifongibagh fo. **(Sheol h7585)** **12** Akaba dipovir gumazim, a igharazitav anekiran an aghua, egha gumazir nighnizir aghuim itimin azaraghti, a nighnizim a daninghan aghua. **13** Gumazim navim bar akonge, an guam deragham. Eghti gumazimin navim osemeghti, an nighniziba ikuvigham. **14** Gumazir nighnizir aghuim itim, bizir igharazibagh fofoghasa bar puvira ingari. Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara pazavira migei. **15** Gumazir biziba puvatizim, pazavira ikia egha osintizir ekiam iti. Gumazir navir aghuim ikia bar akongezim, an dughiaa bar mati isabagh amir dughiam. **16** Ni bizir aviriba puvatigha, Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iti, nin ikirimirim, gumazir dagiar aviriba ko osintizir avirim itim, an ikirimirim gafira. **17** Gumamazizibagh ifongezir arazim, kar bizir ekiam. Ni uan namakaba ko ikia, ia zuravaribaram api, a bar dera. Ezi arazir kam, gumazir ni ifongezir puvatizim ko ikia bulmakaun asizim apim, bar a gafira. **18** Gumazir zuamiram aningazim, a gumazir igharazibagh amima, me atari. Ezi gumazir navir amirizim gumamazizibar adariba dikabiri, me ua navir vamira iti. **19** Gumazir amirazim ghaze, nan ikirimirim ikufi, egha uan ikirimirim tuavim akiran amira. Ezi an ikirimirim mati, a pura ruarim akara zui. Ezi gumazir aghuim fo, an ikirimirim bar dera, mati a tuavir ekiam garui. **20** Otarir nighnizir aghuim ko fofozim itim, an afeziam ko amebam bar akonge. Borir arazir onganimin gin zuim, a uan afeziam ko amebam gakegezir puvati. **21** Gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, arazir onganiba bagha bar akonge. Ezi gumazir nighnizir aghuim itiba, zurara arazir aghuimin gin zui. **22** Ni ingangarir tabar amuasa ifonge, ni faragh gumazir avirir igharazibar nighnizir aghuiba iniam, eghti nin ingangarim deraghviram otogham. Ni kamaghin damighan kogh, ni pura ingarigham. **23** Gumaziba migia ghuavira iti, ezi nin dughiamin ni migirigiar aghuim mamin me damigh, ni arazir kam bagh bar akuegham. **24** Gumazim nighnizir aghuim ikia tuavir isin zuimin ghua, an ikirimirim iki mangvira ikiam. Kamaghin a uamategh Gumamazizir Oveagheuezar Nguibamin magirighan kogham. **(Sheol h7585)** **25** Ikiavira Itir God, gumazir uabira uan ziam femin dipenin gasighasigham. Egh an amizir pam aremezim, an akuragham, eghti gumazir igharaziba amizir kamin nguazim inian kogham. **26** Ikiavira Itir God, gumamazizir kurabar nighnizir kuraba, a bar dar aghua. Ezi Godin damazimin zuezir gumamazizibar akar aghuiba, God da bagha bar akonge. **27** Gumazim dagiabar gara navim dikava egha arazir igharagha garir kurabar amuasa, kamaghin a uan adarazi osintizim me ganing. Ezi gumazitam, gumazir igharaziba arazir kurabar amuasa anepzepera dagiaba a daningasa, ezi gumazir kam ghaze, "Puvati, ki ian dagiar kaba inian aghua," kamaghin gumazir kam deraghvira ikivira ikiam. **28** Gumazir aghuim, a faragh deragh nighnighiva, egh gin gumazir igharazibar akaba ikarvagh. Ezi gumazir kuram zuraram akar kurabara migei. **29** Ikiavira Itir God gumamazizir arazir kurabagh amibar

saghuiamin iti. Egha a gumamazizir aghuiri a ko migeiba, a men azangziba barasi. **30** Ni gumazimin guamin garima a bar akuegha iti, eghti nin navim deragham. Egh ni akar aghuim bareghti, bizir kam gavgavim nin mikarzim daningam. **31** Gumazim deraghavira kuarim atighi, gumazir igharazim anekir an akurvaghti, a deraghvira ikiam. Egh gumazir kam nighnizir aghuim ko fofozimin itir gumazibar tongin ikiam. **32** Gumazim, gumazir anekiramimin akam batuegham, kamaghin a uabira uabi gasighasisi. Eghti gumazim, gumazir anekiramibar akam baraki, an nighnizim ko fofozim deragh otogham. **33** Ikiavira Itir Godin atiati an apengan itir arazim, a tuavir nighnizir aghuim ko fofozim iniam. Eghti ni uabi dikabiraghan koghiva, ni ziar ekiam inighan kogham.

16 E bizibar amuasa nighnisi, Ikiavira Itir God faragh amamangatighi, e akatam mikimam. **2** E kamaghin nighnigha ghaze, "en araziba bar Godin damazimin bar zue." Ezi Ikiavira Itir God, en nighniziba bar ada tuisigha, en arazir e amibar mingariba a bar dagh fo. **3** Ni biziba bar dar amusi, ni faragh da isi Ikiavira Itir Godin dafarim datigh. Eghti a bizibar amuti da deraghviram otivam. **4** Ikiavira Itir God biziba bar dar ingari, ezi da ingangariba iti. Ezi kamaghira, Ikiavira Itir God, gumazir arazir kurabagh amibar ingarigha, dughiar abuananamin ovengasa me amisefe. **5** Ikiavira Itir God, gumazir ifaghata uari uan ziaba feba bar men aghua. Ezi e kamaghin fo, Ikiavira Itir God, me ateghti me pura mangedhan kogham. Puvati. A ivezir kuram me daningam. **6** Gumazim Ikiavira Itir God bar a gifuegha, bar an poro, Ikiavira Itir God an arazir kuraba gin amangam. Gumazim Ikiavira Itir Godin atiating an apengan iki, egh an arazir kurabagh itagham. **7** Gumazim Ikiavira Itir God, ifongezir arazir kamagh garibar amuti, Ikiavira Itir God an akurvaghti, a gumamaziziba bar deraghvira me ko ikiva, uaghan uan apaniba deraghvira me ko ikiam. **8** Ni bizir muziariba ikia, egha ni Ikiavira Itir Godin Arazibar gin zui, kamaghin nin ikirimirim dera. Egha nin ikirimirim, gumazir tuavir kurabar dagiaba isa uaghan arazir kurabagh amimin, ikirimirim gafira. **9** E zurara bizibar amuasa nighnisi. Ezi Ikiavira Itir God tuavir e daruamibar en akakasi. **10** Atrivim akam gumamazizibagh anidi, mati Ikiavira Itir God a ganingizir akabar gun migei. Egha kotin gumamaziziba tuisizir dughiam, a bar deravira me tuisisi. **11** Gumamaziziba biziba tuisighasa bizibar abaraghti, da mangi mitemra tugham, eghti Ikiavira Itir God men arazim gifuegham. Biziba tuisighamin arazim, kar Godin bizimra. A gan fogh suam, e gumamazizibagh ifaragham ti, puvatigham. **12** Atrivim, arazir bar kuram gami kar arazir kuram. Guizbangira, gavman arazir aghuitam damighi, a iki gavgavigham. **13** Gumazim guizin akam akunasa atrivim ifonge. **14** Atrivim gumazir mamin aningaghe, an a misueghti an aremegham. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, an atrivim damuti a ua navir amirizimin ikiam. **15** Atrivim navir aghuim iki egh gumazitam gakeuegham, a deraghvira gumazir kam damuti, gumazim deraghvira ikiam. Ezi atrivimin arazir kam, mati ghuariam amozimin akua iza, daghebagh amima da ani. **16** Ni nighnizir aghuim ko fofozim ini, ezi bizir kam bar gol ko silva gafira. **17** Gumamazizir aghuiba arazir kuramin gin zuir tuavim gitavirasi. Gumazim uan darorim deragha an asavsuisi, a deraghvira ikiam. **18** Ifaghatir arazim ko uabira uan ziam fer arazim, aning ni damighi ni irigh bar ikuvigham. **19** Gumazir onganarazibagh amim uabira uabi dikabiri, ezi arazir kam deragha, gumazir uari uan ziaba fa, igharaz darazir biziba okia uarigh anidim, a bar a gafira. **20** Gumazim deraghviram an sure gamir gumazibar akam baregh, dabirabar aghuim ikiam. Gumazim bar nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva, a bar akuegham. **21** Gumamaziziba fo, gumazir nighnizir aghuim itim, a deragh araziba ko, nighnizir igharagha gariba tuisigham. Egh a gumazir migirigiar aghuibagh amim, gumamaziziba an suren akaba baraghisi bar ifueghiva dar gin mangam. **22** Gumazir nighnizir aghuim itim, a mati dipar ikirimirir aghuim anidim. Gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me onganizir

arazibagh ami, ezi bizir kam me gasighasisi. **23** Gumazir nighnizir aghuim itim, a faragha deraghavira nighnigha, gin migirigiar aghuim gami. Ezi bizir kam gumamazibagh amima me an migirigiaba baraghasa bar ifonge. **24** Migirigiar aghuim mati hani, a bar isingigha, gumamazibar mikarziba gavgavim me ganidi. **25** Gumamazizir maba ghaze, men araziba derazi me tuavir aghuimin gin zui. Ezi puvati. Me damu mangi mangi gin arimighiregham. **26** Ingangariz gumamaziziba fo, me puvira ingarighan kogh, dagheba puvatigham. Egha bizir kam me gamima, me puvira ingari. **27** Gumazir bar kuram, a gumamaziziba pazi me damuasa tuavir igharaziba buri. Egha an migirigiaba mati avir dafam me gasighasisi. **28** Gumamazizir arazir kurabagh amiba, gumamazibagh amima me uarir tongin akabar uarir uariv sosi. Ezi gumazir girakirangin migeim, a gumazim gamima a namakamin atari. **29** Gumazir misozim, uan anav apezepera, a inigha tuavir kuramin zui. **30** Ni gari, gumazim uan damaziba pira gumazir igharazim mikinti, ni fogh, gumazir kam arazir kuram damuasa nighnisi. Ni gari, gumazim pamten uan akam dukua, ni fo, an arazir kuram gami. **31** Gumamaziziba, gumazir ghuribar dapanir arizir ghurghuribar gari, me fo, gumazir ghuriba me arazir aghuibar gin ghua, dughiar ruarimin nguazimin iti. Kamaghin, me ziar ekiam me ganidi. **32** Gumazim zuamira aningazir puvati, a arazir aghuim gami. Ezi arazir kam, midorozir gumazimin arazim gafira. Ezi gumazim uabi gativagha uabin gari, a gumazir pamten misogha nguibar mam inizim, ana gafira. **33** Gumazir satu gikarareba, me foghasa, bizir manam me a damuam. Ezi Ikiavira Itir God, uabira satu gamima a men azangsiziba ikarvasi.

17 Gumazim uan amuiroghboriba ko deraghavira ikia, dagher kurar abuananaba iti, arazir kam deragha, gumazir uari ko atariba ko, isar ekiam gamir arazim, bar a gafira. **2** Ingangariz gumazim nighnizir aghuim ikia, uan ingangarim gami, a uan gumazir a gativazimin borimin min otogham. Eghti gumazir a gativazimin borir kuram, ingangariz gumazir kamin apabamin ikiam. Eghti gumazir a gativazir kam aremeghti, me an dagiaba ko biziba tuiragh an boribar aningiva, egh uaghan ingangariz gumazir kam sara daningam. **3** Ikiavira Itir God kamaghin fofoghisa, e gumazir aghuiba o gumazir kuraba, egha en naviba badagh foghasa, mati me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifofoghisa, ka guizbangan bizim, ti puvati. **4** Arazir kurabagh amir gumamaziziba, akar kuraba bagha orasi. Ezi ifavaribagh amir gumamaziziba, akar ifaraviba bagha orasi. **5** God bar gumamazizibar ingari, egh gumazitam gumazir onganarazibagh amir gumazim akar asuibar a migei, a God gasighasisi. Ezi gumazim, gumazir igharazibar gari, me osimtiziba isima a bar akonge, a izezir kuram iniam. **6** Gumazim ghurigha egha igiar boriba iti, a me bagha bar akonge. Kamaghin amizi, bizir kam gumamazibagh amima me ziar ekiam a ganidi. Ezi boriba uan amebaba ko afeziaba bagha bar akonge. **7** Akar aghuim migeir arazim, kar gumazir nighnizir aghuim puvatizir arazim puvati. Ezi bar guizbangira, arazir ifavarim, kar gumazir aruamin arazim puvati. **8** Gumazim arazir kuram damuasa igharazir tav apezepera dagiaba isa me ganidi, a kamaghin nighnisi, dagiar kaba mati akavsim an akurvaghti a uabi uan ifongiamin gin mangi bizibar amuam. **9** Gumazim, namakaba a gifongegh deraghvira a ko ikisi, a me a gamir arazir kuraba gin amang. Ni fogh, ni uan namakam amizir arazibar gin mikim mangivira ikiti, an atar gua uaning abigham. **10** Ni gumazir nighnizir aghuim itim akirsi, ni dughiar vamiran a mikemeghti, a fofozir ekiam inigham. Egh ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim akirsi, ni 100plan dughiabar a ifozoreghti, a uan araziba oteghiv kinighan kogham. **11** Gumazir arazir kurabagh amim, a midoroziba forima da otifi. Eghti me gumazir kuratam amadaghti a izi puv a damigham. **12** Ni asizir bean amebamin nguiztam okemegh, tuavimin bean amebam kam batoghti, a puvira nin atarighiti, ni bar kuramra inigham. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, arazir kurabagh amuavira iti, ni a batoghiva, ni bar ikuvigham. Eghti adarir arazir kam, a

bean amebamin adarir arazim gafiragham. **13** Me gumazir mam arazir aghuimin a gami, ezi gumazir kam arazir kuramin me ikara, eghti an amuiroghboriba zurara dughiar kuramin ikiam. **14** Gumazim akam adarir mam gamizi an oto, a mati gumazim dipam apirizir divazir ekiam torim a gati. Kamaghin an arazir kam ateghti, adarir ekiaba otivan kogham. **15** Ikiavira Itir God, kotin arazir kamning bar aningin aghua: pura gumazimin arazir kuraba ataghirazir arazim ko, gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, pura me gasighasizir arazim. **16** Gumazim nighnizir aghuiba puvati, a fofozir kam givesi damuva avegham. **17** Namakar aghuiba zurara e gifongegha mamaghira iti. Ezi osimtizibar dughiabar aveghbuaba en akurvaghasa amua iti. **18** Gumazitam pura bizitam inigh, egh a ikarvaghan ibura, egh a ikarvaghsi ni mikim suam, ni na ko bizir kam ikarvaghamin akam akirigh. Ni a ko akam akiran marki. Ni akam akirigha, kar ni onganigha gumazir nighniziba puvatizimin min iti. **19** Gumazir arazir kuram gifongezim, a uaghan midoroziba forasava ami. Ezi gumazir uabi uan ziam fem, an osimtizimin aven mangasava ami. **20** Gumazim nighnizir kuraba ko ifavarir akaba zurara dav gei, a deraghvira ikian kogham. Puvati. An osimtizibara ruam. **21** Otarim nighnizir aghuiba puvatighiti, an afeziam bar osemegham. **22** Navir aghuimin arazim, a mati marasin aghuim gumazim damuti a deraghvira ikiam. Eghti gumazimin nighnizim ikuvigham, bizir kam mati arimariar kuram an agharibagh asighasisi. **23** Gumazir arazir kuram gamim kotin iti, gumamaziziba kotiam gasighasighasa anezepera dagiaba moga a ganidi, eghti a bar akuegh dagiar kaba inigh egh kotiam gasighasigham. **24** Gumazir fofozim itim, a nighnizir aghuim iniasa bar puvira ingari. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an onganigha tintinibar gara bizir igharagha gariba iniasa bar puvira ingari. **25** Borim arazir onganimin gin zui, an amebam ko afeziam navimmin ikuvigh egh bar osemegham. **26** Kot mikimti, gumazir arazir kuram gamizir puvatizim a kotiam givezam, ezi kotiar arazir kam bar ikufi. Egh kot mikimti me, arazir aghuim gamir gumazir aruaba isi, pura mizaziba me daningam, eghti kotiar arazir kam uaghan bar ikuvigham. **27** Gumazir fofozir aviriba itim, a mighigha migeir puvati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira aningazir puvati. **28** Kamaghin amizi, gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a uan akam dukua, eghti gumamaziziba suam, a nighnizir aghuim ko fofozim iti.

18 Gumazir bar uabira itim, a uabira uabi ginighnisi. Egha gumazir igharazir nighnizir aghuiba itiba, a men nighnizibagh ifongezir puvati. **2** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a nighnizir aghuim ko fofozim iniasa bar akongezir puvati. A pura uabi fava egha uan nighniziba aghurasa ifonge. **3** Gumazir arazir kurabagh amim, a ghaze, "Gumazir igharaziba me pura biziba." Egha men ziaibagh asighasigha me gamima me aghumsisi. **4** Gumazim nighnizir aghuim ikia migei, an akaba bar guizbangan akaba, ezi nighnizir aghuir avir an akar kabagh izifa, mati dipam mozir pam gizivagha emira ira zui. **5** Gumazim arazir kuram gamigha kotin tu, ni an akurvaghan marki. Ni kamaghin damu, gumazir arazir kuratam gamizir puvatizimin tuavim apirighiti, kotiam an osimtizim akirighan kogham. **6** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a igharaz darazi ko akabar uariv sosi. Ezi me an akaba baregha, a misoghasa. **7** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, akabav gei, egha a uabi paza uabi gami. A mati, ivemin uabi ikezima, ivem an suiragha a gasighasiki. **8** Gumamazizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api. **9** Gumazir amirazim a gumazir bizibagh asighsizimin aveghbuamin min ami. **10** Ikiavira Itir Godin ziam mati dipenir gavgavim. Eghti gumazir aghuiba, ivemariva an mangiva deraghvira ikiam. **11** Dagiba itir gumamaziziba ghaze, "Men dagiaba divazimin min me avini, eghti me deraghvira ikiam, mati nguibam divazir gavgavim anevini." **12** Gumazir ifaghata egha uan ziam fem, a gin ikuvigham. Ni ziar ekiam inisi,

ni faragh uabi dikabiragh. **13** Ni faragh oregh, egh gin akam ikaragh. Ni kamaghin damighan kogh, ni arazir onganim damigh, aghumsigham. **14** Gumazim ariava an nighnizim gavgavigha ikiavira iti, kamaghin an arimariar kam dikabiragh. Eghti gumazim nighnizim ikuvigham, a manmaghin uia deragh? **15** Gumazir nighnizir aghuim itim, a fofozim iniasha puvira ingari, eghe bizer aviribagh fofosi. Eghe deravira gumazir an sure damuamiba barasi. **16** Ni gumazir aruatam ko mikimsi, a bagh izi bizer aghuitam inigh iziti, a ni ateghti ni an ganam. **17** Gumazir kotin tughav ikia faragha migeim, ni an akam baregh mikim suam, akar kam ti guizbangira. Eghti gumazir igharazim an akar kam aksiri an azangsigham, eghti ni an akar kam baregh foghan kogham, tinan akaba ti bar guizbangira. **18** Kotiam gumazir aruamningin tongin aning akirighan kogh, egh kotiam satu gikararangiva gumazim amisevgehti kotiam givagham. **19** Ni uan aveghbuam damuti an navim nin ikuvigham, eghti a uan nighnizim suiragh ni gifueghan kogham. A mati gumamaziziba nguibamin divazimin tiam asarazi, gumaziba aven mangan ibura. Ezi gumazir pumuning akabar uaning misogha dafarimningin suirazir puvati, bizer kam aniningin tuavim apirighi aning navir vamiran iktan kogham, mati tiar akar gavgavim gumazimin tuavim apirizi, a dipenimin aven mangan ibura. **20** Nin migirigiaba deraghti, nin navim bar akuegham. **21** Nin migirigiaba, da gavgaviba iti. Da gumazim damuti a deraghvira angamira ikiam, o da uaghan gumazim damuti a ikuvigham. Kamaghin amizi, ni migirigiagh aghuibav kinamin arazim gifongegh, ni deraghvira ikiam. **22** Ni amuimin iti, bizer kam bar dera. Bizer kam kamaghin nin aka, God ni bagha bar akuegha eghe an navim bar nin dera. **23** Onganarazibagh amir gumazim aghumra dagiaba itir gumazim migia, uabin akurvaghasa an azangissi. Ezi dagiaba itir gumazim pamten an akam ikara. **24** Gumazim namakar aviriba itima, me an akurvazir puvati. Ezi gumazir maba, guizin namakaba iti. Namakar kamming deragha uaningin porogha navir vamiran iti. Eghe aniningin arazim, aveghbuar pumuningin tongin itir arazim gafira.

19 Gumazim biziba puvatigha, a gumazir aghuim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatigha ifavaribagh amim, bar a gafira. **2** Gumazim bizitamin ingarasa gavgafi, eghe bizer a damuasa ifongezir kam a deragha a gifozir puvati, ezi arazir kam derazir pu. Eghe gumazim zuamira ingangarir tam damuasa, a ingangarim damuti a deraghvirm otohgan kogham. **3** Gumamazim maba arazir onganibagh amua eghe uarira uari gasighasigha, eghe gin osimtizin isa Ikiavira Itir God garigha an atari. **4** Gumazir dagiar aviriba itim, a namakar aviriba ikiam. Eghti gumazir dagiar aviriba itir puvatizim, an namakaba aneteghti a uan namakaba puvatigham. **5** Gumazim kotiam gifaragh, a ivezir kuram iniam. Me aneteghti a pura mangighan kogham. **6** Gumazir aviriba, gumazir ziaba itiba me gifueghsi, me me mikimiva me apezeperam. Eghti gumazir bizer aghuiba anidim, gumazir aviriba a ko namakam damuam. **7** Gumazir biziba puvatizim, an aveghbuaba an aghuagham. Ezi kamaghira an namakaba uaghan akirim ragha a gasara. A me migia me apezeperi, ezi an akaba pura biziba. **8** Gumazim uabira uabin akurvaghasa, puvira ingara nighnizir aghuim ko fofozim isi. Egh gumazim deravira fofozir kam uan nighnizimin an suiragh, kamaghin a dabirabir aghuim ikiam. **9** Gumazir kotiam gifarazim, a ivezir kuram iniam. Me kamagh garir gumazir ifarim misueghti an aremegham. **10** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a dagiar aviriba iti, bizer kam derazir puvati. Ezi ingangarir gumazir kinim gumazir dapanimin otoghiva gumazir aruabagh ativagh men ganam, bizer kam a bar ikufi. **11** Gumazir nighnizir aghuim itim, a zuamira adarim damighan kogham. An arazir faraghavira amimra kara, a gumazir igharaziba a gamir arazir kurabagh nighnizir puvati. **12** Atrivim atariva aningagham, a mati laion pamten tiarim akara dazeri. Ezi an navim deragha, gumamaziziba akurvaghasa ifonge, a mati amozim daghebogh izima da deraghavirm otifi.

13 Otarir nighnizir aghuiba puvatizim, an osimtizir bar ekiam uan afeziam ganidi. Ezi gumazimin amuim, an atara migia migirigiar aviribagh ami, a mati amozim dipenir isiriamin torimin izaghira, zurara muziaribar iravira iti. **14** Nin afeziam ko amebam dipenim ko dagiaba ko biziba ni daningam. Eghti God uabira amuir nighnizir aghuim itim ni daningam. **15** Gumazir amiraziba zurara akuavira iti. Gumazir puram apiav itim, a dagheba puvatigh egh mitiribara ikiam. **16** Gumazir Godin Arazibar gin zuim, a deraghvira iki ikuvighan kogham. Ni Godin Araziba akirim ragh dagh asaragh, ni aremegham. **17** Ni onganarazibagh amir gumazimin apanguvigha bizim a ganingi, mati ni Ikiavira Itir God bizim puram a ganidi, eghti Ikiavira Itir God gin bizer kam ikarvagh. **18** Nin borim akam batosi, ni anekirighi, ana arazir aghuimin gin mangam. Ni aneteghti ana arazir kuramin gin mangam, mati ni ovenegas an amamangati. **19** Gumazir zuamiram adaribagh amim, a uan arazir kurabar osimtiziba ateram. Eghti ni an akuragh an osimtizin agivagham, kamaghira ni gin uam an akuragh. **20** Ni gumazim ateghti a nin sure damuva nighnizir aghuim ni daningti, ni gin nighnizir aghuim ko fofozim ikiam. **21** Gumamaziziba bizer aviribar amuasa nighnisi. Ezi bizer Ikiavira Itir God damuasa nighnizim, bizer kamram otivam. **22** Gumazim akar a uabi amiziba, gavgavigha dar gin zui, gumaziba a gifonge. Guizbangira, kamaghin derazir puvati, gumazim onganarazibagh amir gumazim min ikiam, kamaghin derazir puvati. Eghe onganarazibagh amir gumazimin, a gumazir aghuim, a gumazir ifarim bar a gafira. **23** Ni Ikiavira Itir Godin atati an apengan ikiam, arazir kam ikirimirir aghuim ni daningam. Eghti ni avughsi deraghvira iki mamaghira ikiti, bizer kuratam ni gasighasighan kogham. **24** Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua. **25** Ni gumazir akaba dipovim misueghti, gumazir nighniziba puvatizim ganigh fogham, a uabi arazir aghuimin gin mangam. Eghti ni gumazir nighnizir aghuiba itiba akirti, men fofozim bar deravirm otogham. **26** Borir tam uan afeziam paziva a damuva, uan amebam dipenimin a batuegham, kamaghin a uan adarazi damuti me bar aghumsigham. **27** Nan borim, ni uan nighnizir aghuimin sure damuan aghuagh, ni gumazir nighniziba puvatizibagh arazibar gin mangam. **28** Arazir kuram gamir gumazim kotin otogh, bar akuegh kot gifaragh anegivagham. Ezi arazir kuram, a bar kamagh amir gumaziba, men dagher isingtizimra. **29** Gumazir akar kuraba ko akar asuivav geiba ivezir kuraba iniam. Eghti gumaziba, gumazir nighniziba puvatiziba, men akiriba fozoregham.

20 Gumazir dipar onganir aviriba apim, an akar asuiba ko akar kurabav mikimiva egh pura misogham. Guizbangira, gumazim dipar onganim ataghihi an a gatifa, a nighnizir aghuiba puvati. **2** Atrivimin adarim ko aningagharim, atiatim gumamazizibagh anidi, mati laionin ararem. Ni atrivim damuti an aningaghegham, ni ovegham. **3** Gumazir akirim ragha midorozir arazim gasarazim, a ziar ekiam iniam. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, a zurara akamadaribagh amima da otifi. **4** Gumazir amirazim dagheba oparir dughiamin a uan dagher azenimin ingarir puvati. Egh dagheba iniamin dughiamin, a mangi pura uan azenimin dagheba buriam. **5** Gumazimin nighnizim mati mozir dipam, bar kone, ezi gumazir fofozir aghuim itim, a nighnizir kam gekuigh azenim datigham. **6** Gumamazizir aviriba ghaze, me uan namakaba bar me gifonge. Ezi gumamazizir vaghvazibara guizbangira gumamazizir igharaziba ko namakabagh ami. **7** Afeziatam, a gumazir aghuim, eghe arazir aghuimin gin zui, eghti an gin zamin boriba bar akongegham. **8** Atrivim kotiba barazir dughiam, a deraghavira kotiba bagha izir gumamazizibagh migirigiaba tuisigha dagh fo, bizer manam dera, manam ikufi. **9** Tinara kamaghin mikim suam, "Ki Godin damazim uabi uabi gamigha bar zue. Ezi datirighin arazir kuratamin osimtizin nan itir puvati." Ti puvati. **10** Gumamaziziba bizibagh ivezasa ifongezir, gumamazizir biziba amadiba me paza biziba amagava,

me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua. **11** E gumazir mamin arazir bagh ganiva fogh suam, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. Ezi arazir kamra e uaghan boribagh foghham, me deraghaviram ami, o me pazava ami. **12** Ikiavira Itir God, bizibar ganamin damaziba e ganingi, eghe biziba baraghamin kuariaba e ganingi. **13** Ni gumazir zuraram akuim, ni dagiaba puvatighi ni onganarazibagh amir gumazimin min otogham. Ni dikavigh ingariva, egh ni dagher aviriba ikiam. **14** Gumazim bizitam givezasa amima, bizir kamin ivezim bar pin kozi, a migiavira ikia ghaze, bizir kam guizbangira derazir puvati, kamaghin me bizimin ivezim isivaghti a izighiri. A gin bizir kam givezegha ghua uan ziam fa uan namakabav gia ghaze, an ivezim bar izaghiri, a daghar bar muziarimin a givese. **15** Gumazimin akam nighnizir aghuim gumazamizibagh anidi, arazir kam bar guizin bizim, eghe gol ko daghar igharagha gara bar pin kozibagh afira. **16** Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghan kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazin bagh faragh an bizitam puram a inigh. **17** Bizir ni ifavarir arazim gamua pura inimiz, ni suam, a mati dagher aghuim isingi. Eghti a gin iragh bar bizir kuramin min otoghiva, mati gigimin min nin akam gizivagham. **18** Ni faragh nighnizir aghuim igharazitav dam a inighti, nin ingangarim mangam. Kamaghira, ni apanim misoghsi, ni faragh deraghvira igharazitav da nighnizim inigh foghham, ni manmaghin misogham. **19** Gumazir puv girakirangin migeim, ni modogh a mikeghti, a mangi akar kamin gun igharazitav mikemegham. Kamaghin, ni gumazir tintinibav geim ko poghnan marki. **20** Gumazim uan afeziam ko amebam akar kurabar aning mikemegham, an aremegham, mati lam dimagarimin munge. **21** Gumazim, an amebam ko afeziam ikiavira iti, a zuamira aningnin danganin inigh biziba inighti, bizir kaba deraghvira ikian kogham. **22** Ni gumazir igharazim ni gamizir arazir kuraba ikarvaghsi nighnighan marki. Ni nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki, a mizuamti a nin akuragham. Egh nin osimtizir kam agivagham. **23** Gumazamiziba bizibagh ivezasa ifonge, ezi gumazir biziba amadiba paza biziba amagava, me gifari, ezi arazir kam, Ikiavira Itir God bar an aghua. **24** E nguazir kamin itir dughiamin, Ikiavira Itir God e bagha tuaviba bar adagh inabazi da iti. Ezi e manmaghin tuavir kabagh foghham, da managh zui? Bar puvati. **25** Ni faragh deraghvira nighnigh, egh ofa isi God daningisi akar dikirizir gavgavim damigham. Ni akar dikirizir gavgavim zuamiram a damigh, ni gin akar kam puviram a ginighnigham. Egh ni kamaghin damuva, uabi gasighasigham. **26** Atrivir nighnizir aghuim itim, kotiabagh amuava, deraviram arazir kurabagh amir gumazamiziba tuisigha fogha, men apangukuvir puvatigha, ivezir kuram me ganidi. **27** En navir averiaba, mati lamba, Ikiavira Itir God e ganingi. Da en nighniziba ko arazibar ganiva, deragh da tuisigham. **28** Atrivim arazir aghuimra uan gumazamizibagh amuava, men apangukuvir, men akurvasi, kamaghin a deraghvira ikiva dughiar ruarimin Atrivimin ikiam. **29** Gumazir igiaba me gavgaviba iti, ezi bizir kam gumazamizibagh amima, me me bagha bar akonge. Ezi gumazir ghuriba dapanir arizir ghurghuriba iti, ezi gumazamiziba bizir kam ginighnigha ziar ekiam me ganidi. **30** Ni gumazir arazir kuram gamizim misueghti, bizir kam a damuti a uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaraghiva, gumazir aghuimin otogham.

21 Ikiavira Itir God nighniziba atrivim ganidima, atrivim an ifongiamin gin zui, mati dipam daghurimin ivemari. **2** E ghaze, e amir araziba, da dera. Ezi puvati. Ikiavira Itir God en araziba ko navir averiaba tuisigha, en arazir kabar mingariba deravira dagh fo. **3** E arazir aghuiba ko, Godin damazim derazir arazibar gin mangam. Ezi Ikiavira Itir Godin damazimin, arazir kam e ofaba God ganidir arazim bar a gafira. **4** Gumazir arazir kurabagh amiba, zurara ifaghata uari uan ziaba fe. Kamaghin amizi, arazir kuram bar me gizifa. **5** Gumazir puvira ingariba, me zurara deraghavira nighnigha ingangaribagh ami. Ezi men

ingangariba deraviram otivima, me bizir aviriba iti. Kamaghira gumazir atamatam ingariba, men ingangarim deragh otoghan koghti, me biziba izivaghan kogham. **6** Gumazim migirigiar ifavaribagh amuava daghar aviriba ko biziba isi, an overe tuavimin iti. Guizbangira, gumazir kamin dagiaba ko biziba mati ghuariam dughiar bar otevimin ikegh, bar givagham. **7** Gumazir arazir kurabagh amiba, arazir aghuiba amuan aghua. Me gumazir igharaziba paza me gami. Eghti men arazir kamra me agivagham. **8** Gumazir arazir kuram gamin, a ifavarir tuavimin zui. Ezi gumazir osimtiziba puvatiziba, me arazir aghuibagh ami. **9** Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghaviti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira. **10** Gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurabar amuasa mitirivaba men azi. Egh me gumazir men boroghin ititamim apangukuvighan kogham. **11** Me, gumazir akaba dibova akabav geim ivezir kuram a danighti, gumazir nighniziba puvatizim ganighiva, nighnizir aghuim ko fozozim iniam. Eghti me gumazir nighnizir aghuim itimin sure danighti, an fozozim bar deraghaviram otogham. **12** Godin arazim a bar dera, eghe arazir gumazir kuraba uan dipenibar aven amiba, a bar dagh fo. Egh a gumazir kaba me gasighasigham. **13** Ni uan kuarimning migoroghti, onganarazibagh amir gumazamiziba uarir akurvaghsi nin diminta ni me baraghan kogham, eghti gin gumazamiziba ni dimdiam bareghan kogham. **14** Gumazitam nin atarighiti, ni bizim mogomemin a daningighti, an adarim amiragham. **15** Gumazamiziba kotin deragha araziba tuisisi, gumazamizir aghuiba me bar akuegham. Eghti gumazir arazir kurabagh amiba men navir averiaba bar moghira ikuvigham. **16** Gumazir nighnizir aghuimin tuavim ataghizin, an ovegh mangi gumazir ariaghireziba ko ikiam. **17** Gumazir dagher aghuim ko wainin dipaba apava bar akongezim, an dagiaba givaghti, a biziba puvatigham. **18** Osimtizim gumazamizir aghuiba batoghti, gumazamizir arazir kurabagh amiba, men danganiba inigh osimtizir kaba ateram. **19** Gumazim, gumazamiziba puvatizir danganimin uabira iti, a dera. Arazir kam, an amizir zurara atara puvira migeim ko itir arazim, a bar a gafira. **20** Gumazir nighnizir aghuim itim, a bizir igharagha garir aghuir aviriba uan dipenimin ada akufi. Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me uan biziba agefi. **21** Gumazir arazir aghuim ko igharaz darazir apangukuvir arazimin gin zuim, a dughiar ruarimin deraghvira ikiti, me arazir aghuimin a damuva, ziar ekiam a daningam. **22** Gumazir nighnizir aghuim itim, a nguibam inisi tuavir aghuim midorozir gumazibar akagham. Eghti gumaziba kamagh mikimam, nguibamin divazim bar gavgavizi, apaniba anekaran iburagham. Eghti midorozir gumaziba mangi misoghiva, nguibamin midorozir gumazir gavgaviba dikabiraghiva, nguibam iniva divazir kam gasighasigham. **23** Gumazir faragh deragh nighnigh bizibav kimamim, a uabin akurvaghti osimtiziba a bativan kogham. **24** Gumazir akaba batozim, a ifaghata akar asuibar gumazir igharazibav gei. Eghe zurara uabi uan ziam fasa gavgafi. **25** Gumazir amirazim biziba iniasa ifonge, eghe a ingangaribagh amir puvati. Eghti an ifongiar kam a danighti, an aremegham. **26** Gumazir amirazim, bizir igharagha gariba iniasa zurara nighnisi. Ezi gumazir aghuim bizir avirim gumazir igharazibagh aniga da bagha nighnizir puvati. **27** Ekiam gumazir arazir kurabagh amibar ofa bar aghua. Ezi gumazim arazir ifavarimin gin ghua ofabagh ami, ezi Ekiam ghaze, arazir kam bar ikufi. **28** Gumazim kotiam gifaragh, egh aremegham. Eghti gumazir deraghavira akaba baragha da tuisizim, a mikimti, gumazamiziba deraghaviram an akam baragham. **29** Arazir kurabagh amir gumazim kamaghin amua ifara ghaze, ki gumazir aghuim. Eghti gumazir aghuim zurara deraghvira uan darorim ginighnigh, bizibar amuam. **30** Ni nighnizir aghuim ko fozozir aghuim ko bizibar amuamin fozozim iki, egh ni Ikiavira Itir Godin apanimin ikiti, nin fozozir aghuik kam nin akuraghan kogham. **31** Midorozir gumaziba uan hoziaba midorozim bagha dar kiri. Eghti Ikiavira Itir God uabira me damuti me apaniba dikabiragham.

22 Gumamaziziba ghaze, ni gumazir aghuim, ezi me ziar ekiam ni ganidima, arazir kam bar dera. Guizbangira, ziar ekiam iniamin arazim, a dagiar aviriba iniamin arazim, bar a gafira. **2** Ikiavira Itir God gumamaziziba bar adar ingari, gumamazizir dagiaba izivaziba ko gumamazizir onganarazibagh amiba. **3** Gumazir nighnizir aghuim itim, a gara fo, osimtizim a bativasava amima, a uabi modogha a gita. Ezi gumazir nighniziba puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin itima, a ghua a batogha, osimtizim ateri. **4** Ni uabi dikabiraghiva Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iki, dagiar aviriba ikiva, ziar ekiam ini, deraghvira ikiam. **5** Bizir gumamazizibagh amiba me daighira ikuvim, da gumamazizir arazir kurabagh amibar tuavimin iti. Eghti gumazim deragh ikisi, a deraghvira uan darorimin ganiwa, bizir kurar kabagh itaviragh. **6** Ni arazir aghuimin gin mangisi uan borimin sure damuti, a tuavir kamin mangivira iki mangi a bar ghurigham. **7** Gumazir dagiaba izivaziba gumazir biziba otevezibagh atifa. Ezi gumazir pura biziba inigha tighar da ikarvaghambiba, me gumazir pura biziba me ganidiba, men ingangarir gumazir kinibar min iti. **8** Gumazir arazir kuram gamizim, dughiar kuram a bativam, eghti a ua gumazir igharaziba pazi me damuan kogham. **9** Gumazir biziba isa gumazir igharazi bagha anidiba, me dagheba isa onganarazibagh amibagh anidi. Kamaghin, Ekiam me bagha bar akongegha derivira me gami. **10** Ia gumazir akaba dibovir akabav dav geiba, batueghti, akamadariba ko akar kuraba givagh. **11** Gumazim Godin damazimin zurara zuegh iki, akaba deraghti, atrivim an roroamin otogham. **12** Ikiavira Itir God deraghvira gumazir fofozir aghuim akakazimin gara, gumazir ifavaribagh akaba, da dikabiri. **13** Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laionin tam ti tuavimin ikiama. Kamaghin ki tuavimin azenan mangichti, laion na misueghti ki aremegham!" **14** Amizir akar asuibar gumazibav gig me isava me ko akuim, an akam mati mozir mam bar kone. Eghti Ikiavira Itir God gumazitamin arazir kuraba ikarvaghiva, an an teghti a mozir kamin magirigham. **15** Boriba onganigha arazir igharagha garibagh ami. Ezi kamaghin ni me akirsi me misueghti, me arazir kam ategham. **16** Gumazim arazir kuramin onganarazibagh amir gumamazizibagh amuava, men biziba isi, ko gumazir dagiaba izivazir gumazim bizir aghuim isa a ganidim, gumazir kamaghin amimning, uaning gumazir onganarazibagh amimningin min ikiam. **17** Ki datirighin gumazir nighnizir aghuiba ko fofozim itibar akabar nin sure damuasa. Ni deraghvirm arak kam baragh, egh a ginighnigh. **18** Nighnizir kam nin navir averiamin ikiti, ni an gun gumazir igharazim mikimti, nin navim deragham. **19** Ki datirighin akar kamin gun mikimasa, eghti ni uabi a baraghiva, guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiam. **20** Ki 30plan akar aghuiba osiri, da deragh nin sure damuva nighnizir aghuim ko fofozim ni daningam. **21** Kamaghin ni guizin akamin mingarim gifogham. Egh gumaziba ni amadaghti ni mangi fogh, akar manam guizbangira, ni foghiva deraghvira me geghanam. **22** Ni kamaghin nighnighan kogh suam, onganarazibagh amir gumamaziziba me pura gumazir kiniba, ezi ni pura men biziba isi. Eghti kamaghin me kotiamin otoghti, ni kotiamin me dikabinan marki. **23** Guizbangira, Ikiavira Itir God me bagh ganiwa egh men akurvaghham. Eghti gumazitamin pazi gumazir onganarazibagh amiba me damighti, Ikiavira Itir God pazi gumazir kam damigham. **24** Ni gumazir zuamiram atara puram aningaziba, me ko roroabar amuan marki. **25** Ni kamaghin damu, ni men arazim inighti, gin bizir kuraba azuazimin min ni misuegh ni gasighasigham. **26** Gumazim igharazitav dam pura bizzim inighti, ni a ikarvaghsi puram akam akiran marki. **27** Ni bizir kaba ikaragham koghti me nin biziba bar da inigh, nin dakozim uaghan a inigham. **28** Egh nin ovaviba bar fomira nin nguazimin mitaghniyam gatizir ababanin gisivagh mangan marki. **29** Eghti gumazir ingangarir aghuim gamim, an Atrivimin ingangarir gumazimin otogham. Kamaghin amir gumazim, a gumazir ziaba puvatizimin ingangarir gumazimin otivan kogham.

23 Ni aperagha ikia gumazir aruar mam koma api, egh ni dagher me ni daningamimra nighnigh, dagheba apir arazir aghuimin gin mangi. **2** Egh ni puv apir gumazim, ni uan ifongiam abiragh. **3** Egh ni gumazir aruar kamin dagher aghuiba bagh puv ivizivighan marki. Da ni gifaraghti, ni arazir a ifongezir puvatizim damigham. **4** Ni dagiaba bar izivazir gumazimin min otivsi pamten ingaran marki. Ni nighnizir aghuim ikiva, egh kamaghin damuan kogham. **5** Ni dagiar aviriba inighti, da zuamira givaghham. Dagiba givaghamin arazim, mati kuarazir isam aviziba ikia mighegha bar isin mar ghu. **6** Ni gumazir uan bizibar suighavghira dan anogorozim ko daman marki. Egh ni an dagher aghuim bagh ivizivighan marki. **7** Ni a ko damiti a kamaghin ni mikimam, "Ni izi, uan ifongiamin gin mangi taba ua dar ami." Egha a guizbangira migeir puvati. A uan nighnizimin aven ni damamin dagheba an ada amisefe. **8** Eghti ni gumazir kamin arazim gifogh, egh dagher amezir kabar mighsi damuam. Eghti nin asuir akar ni a mikemeziba, da pura givaghham. **9** Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ko mikiman marki. Ni nighnizir aghuim a daningam, a bar aghuaghham. **10** Bar fomira me nguazibar mitaghiniaba ariki, ezi ni mitaghniyar kabagh isivaghin marki. Egh ni ameboghefizar oveaghuezibar boribar nguaziba inian marki. **11** Ezi Ikiavira Itir God uabi mati borir kabar anabar gumazimin min, men akurvaghamin ingangarim iti. Egh a kotiar aven men akurvaghisi bar gavgavigh ikiam. **12** Me nin sure damuti, ni bar deraghvira suren akar aghuibar suiragh. Egh ni deraghvira fofozir aghuim itir akaba baragh. **13** Ni borim akirsi, a misoghsi atiatingan marki. Ni aghorimin a misogh, an aremeghan kogham. **14** Guizbangira, bizir kam an akuraghti, a Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin mangighan kogham. **(Sheol h7585)** **15** Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim bar deragham. **16** Eghti ni guizin akam mikimti, nan navir averiamin bar akuegham. **17** Ni gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh ifongeghan marki. Ni zurara gavgavigh Ikiavira Itir Godin atiati an apengan iki. **18** Ni kamaghin damuva, egh ni gin dughiar aghuim bativam, egh ni zuamiram oveghan kogham. **19** Nan borim, ni nan akam baragh, nighnizir aghuim iniam. Egh uan daroriba deraghvira dagh nighnigh. **20** Egh ni puv wainin dipaba apir gumamaziziba ko puv apir gumamaziziba ko poghan marki. **21** Guizbangira, wainin dipaba apa onganizir gumamaziziba ko puv apir gumamaziziba, me bar onganarazibagh amir gumamazizibar otivigham. Ezi gumazir apava puram akuim, a dughiar otevimra korotiar biaghireziba uan mikarzim avam. **22** Ni uan afeziar ni gamizi ni datirighin itim, ni an akam baragh. Egh nin amebam ghurighiti, ni a bakinighnigh an aghuaghin marki. **23** Egh ni guizin arazim ko, nighnizir aghuim ko, suren akaba ko, fofozir igharazir maba bagh gavgavigh da inigh. Egh ni arazir kaba makuan marki. **24** Guizbangira, gumazim nighnizir aghuim ikia arazir aghuimin gin zui, ezi an afeziyam bizir kam bagha bar akonge. **25** Ni arazir aghuir kabar gin mangiti, nin afeziyam ko ameban ni batezim, aningnin navimning bar deragh bar akuegham. **26** Nan borim, ni deraghvira nan akam baragh nan arazibar gansi bar akongegh. **27** Guizbangira, tuavimin amizim ko, amizir pam ikia gumaziba isava akuim, aning mati mozir bar konezim. **28** Ezi amizir kamaghin amim, okimakar amizimin min gumaziba bagha mizua gara iti. Egha a gumazir aviribagh etuima me uan amuiba ataghirasi. **29** Gumazir manaba osimtizir ekiaba ikia, egh uari uarir apangkufi? Ezi gumazir manaba puvara migia midoroziaba forima da otifi? Ezi gumazir manabar mikarziaba duaba puram otiva isi? Ezi gumazir manabar damaziba zuraram men aghefi? **30** Kar gumazir wainin dipar aviriba ko dipar onganir maba saram api, kar merara. **31** Guizbangira, wain ganganir aghuim gamua, kavin aven angazangarim ikia, nin kuarighmizimin dera. Egh ni wain ateghti a ni gekuan marki. **32** Ni anemegh, gin kamaghin uabi baragham, a mati kuruzim ni givizima an imezim nin mikarzimmin aven ghu. **33** Eghti nin nighnizim ikuvighiti, ni suam, ni bizir igharagha garibar gari. Egh ni pura bizir onganir igharazibav kimam. **34** Egh ni dakusi, ni uabi baragh, mati ni

kurimin dipenin gisin itima ana ongarimin ghua ni isa vong ko vongin ni akuri. **35** Egh ni kamaghin mikimam, “Me na misozi, ki orazir puvati. Manmagh amizi ki dikavizir puvati? Ki dikavigh ua dipar onganitam ramasa.”

24 Ni gumazamizir arazir kurabagh amibar arazibagh ifueghan marki. Egh men poghsi nighnighan marki.

2 Guizbangira, me gumazamizibagh asishasighasa nighnigha, zurara osimtizibar amuti da otivamin arazibav gei. **3** Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a dipenir aghuimin ikti, an amuiroghboriba gavgavigh ikiam. **4** Kamagh garir gumazim, a bizir aghur avirir bar pin kozibagh ivezegh uan dipenimin dar arigham. **5** Gumazir nighnizir aghuim ko fofozim itim, a gumazir gavgaviba itim. Nighnizir aghuim bar deragha gumazir gavgavimin arazim gafira. **6** Guizbangira, atrivim nguibar igharazim ko misoghsi, a faragh gumazir midorozimin arazibagh fozim da nighnizim iningham. Atrivim, gumazir nighnizir aghuiba a daningamin aviriba ikti, a midorozim gafiragham. **7** Nighnizir aghuim bar pin kogha, gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin nighnizim a gafira. Gumazamiziba apiaghav ikia bizir ekiaba bagh akabav sosi, ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, puram akam dukuagha aperaghav iti. **8** Gumazir arazir kuram damuasa nighnizir aviribagh amin, me a dipon suam, osimtizibagh amir gumazim. **9** Gumazamizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me arazir derazir puvatizibar amuasa nighnisi, ezi arazir kaba bar arazir kuraba. Ezi gumazamiziba, dibovir akabav geir gumazimin gara ghaze, a gumazir kuram, e bar an aghua. **10** Dughiar kuram ni batoghti, nin agharir suiaba amiraghti, ni guizbangira gavgaviba puvatigham. **11** Kot pazi mikim suam, me gumazim misueghti an aremegham, ni uamategh mangi gumazir kam uam a inigh an akurvagham. **12** Ni kamaghin mikiman kogh suam, “Ki bizir kam gifozir puvati. Kar nan bizim puvati.” Puvatigham. Ikiavira Itir God deraviram nin gara, bar deraviram nin nighniziba tuisisi. Egha a nin akar kamin mingarim gifo. Egh a gumazamiziba amizir araziba bagh vaghvagh me ikarvagh ivezim me daningam. **13** Nan borim, ni hanibar ami. A bar nin akamin isingi. **14** Ezi ni kamaghin foghasa ki ifonge, nighnizir aghuim a uaghan deragha bar isingi. Eghti ni a inigh, gin dughiar aghuim batogh, egh zuamiram aremeghan kogham. **15** Ni gumazir kuramin min modogh, gumazir aghuimin dipenimin ganiva, an dipenim akarigh an biziba okiman marki. **16** Guizbangira, gumazir aghuim dughiar aviribar daighiri, egha zurara ua dikafi. Eghti dughiar kuram gumazir arazir kurabagh amiba batoghti, me bar ikuvigham. **17** Ni uan apanimin ganti, dughiar kuram a batoghti, ni bar akueghan marki. A uan dagarim bizitam gasegh irisi damuti, ni an ingarvakan marki. **18** Ni kamaghin damuti, ikiavira Itir God nin gantima ni bar akueghti, a navir kuram nin ikiva egh nin apanir kamin ataran kogham. **19** Ni mighigh gumazir arazir kurabagh amibar arazibagh nighnighan marki. Egh uaghan men arazibagh ifueghan marki. **20** Guizbangira, gumazir kaba me dughiar aghuim bativan kogham. Me lamin avim mungezi moghin, arighiregham. **21** Nan borim, ni ikiavira Itir Godin apengan ikiva atrivimin apengan iki. Egh ni gumazamizir ikiavira Itir God ko atrivim, aningin akaba batobizi, men saghon iki. **22** Guizbangira, gumazamizir kamagh gariba, me zuamira ikuvigham. Ezi e fozir puvati, ikiavira Itir God ko atrivim, osimtizir manam me daningam. **23** Gumazir nighnizir aghuiba itiba, akar kamin gun mikeme. Gumaziba kotin izima, kotiaba tuisizir gumazim akurvazim marazi daning egh marazi dikabinan, arazir kam bar ikufi. **24** Ezi gumazir arazir kuram gamizim, me a kot datigti, jas aneteghti a pura mangiti, kantrin gumazamiziba bar jasin kam gifueghan koghiva, akar kurabar a mikimam. **25** Eghti jas gumazir arazir kuram gamizim ivezir kuram a danigham, jas deraghvira iki bizir avirir aghuiba iniam. **26** Gumazitam, guizbangin akam ni ikara, a guizbangira nin namakam. **27** Ni faragh uan azenibar ingarigh dagheba oparigh, egh gin dipenimin ingar. **28** Ni kotin guizbangira mikim, egh gumazir

arazir kuram gamizir puvatizim gifaragh puram a mikimiva a dikabinan marki. **29** Egh ni kamaghin mikiman marki, “Ki datirighin arazir kuramin a ikaragham. Egh a na gamizir arazir kamra ki a damuam.” **30** Dughiar mam, ki arua ghua gumazir mamin dagher azenim ko wainin azenimin gari. Gumazir kam a nighnizir aghuiba puvati, egha gumazir amirazim. **31** Ezi ogher kuram ko dikonir beniba dagher azenir kamin ave. Ezi dagiar divazir azenir kam avinimiz, a dipiriaghirigha iri. **32** Ezi ki dagher azenir kamin ganigha, nighnizir aviribagh amua, fofozir aghuim ini. **33** Guizbangira, gumazamizir amiraziba ghaze, “A dera, ki tong dakuigham. Ki dughiar oveezimin tong avughsegh iki mangi egh gin ua dikavigham.” **34** Ni kamaghin damuti, nin biziba ko dagheba zuamira vagvaghti, ni gumazir onganarazibagh aminin min otogham. Mati okimakar gumazim nin biziba bar da okeme.

25 Kar Solomonin aghuzir akar otevir maba, a uabi dar gun migei. Ezi Hesekia, Judan atrivim, an osizirir gumaziba, me akar kaba osiri. **2** God bizir aviriba uan nighnizimin ada monge. Kamaghin amizi e ziar ekiam a ganidi. Atrivim bizir avirir en mongezibar mingariba buriavira iti. Kamaghin amizi, e ziar ekiam a ganidi. **3** Bizir overiamin itiba, da bar pin iti, ezi bizir ongarimin itiba, da bar vin iti, eghti e dagh foghfoghsi iburagham. Kamaghira, atrivimin nighniziba bar, gumazir kinitam deragh dagh foghan kogham. **4** Me silva isi avimin a tuaghti an poghezir dagiar minezir kuraba asighireghti, silvara otogham. Eghti gumazim an itarir aghuimin ingarigham. **5** Ezi kamaghira, me gumazir arazir kurabagh amiba batueghti, me ua atrivim ko ikian kogham, eghti atrivim bar arazir aghuim damuti, nguibam gavgavigh ikiam. **6** Ni atrivim ko ikiva, kamaghin nighnighan marki, ni gumazir ekiam, ni gumazir aruabar danganin inian marki. **7** Kamaghin, ni gumazir aruar tamin danganin inighti, atrivim gin otoghti me ni batueggham. Arazir kam dera, ni pura gumazir kiniba ko ikti, me gin ni mikemeghti ni mangi gumazir aruaba ko iki. Egh ni gumazitamin gantima an arazitam damighiti, **8** ni suam, an arazir kuram gami, egh zuamira mangiva akam a gasiva a kotiam datigham. Arazir kam ikufi. Gumazir igharazim bizir kam guizbangin a gifogh, a gin nin akaba dikabiraghti, ni aghumsigham. **9** Ni bizitam bagha migirigiatam uan tavin iti, ni mangi gumazir kam ko akam akirigh. Egh ni bizir kamin mogomer akatam baraki, ni akar kamin gun a mikiman marki. **10** Ni kamaghin damuti, gumaziba gin oregh suam, ni akar modim aghuri, egh me aghumsizim ni daningham. Egh me nighnizir kurabar ni damuvira ikiam. **11** Gumazim akar mam bar deraghvira a migei, an akam mati nedazir aghuim me golin an ingarigha silvan anesingi. **12** Gumazir nighnizir aghuim itim, uan anav akiri, ezi gumazir kam oregha ghaze, akar kam bar guizbangira. Egha ghaze, nan namakar kamin akam mati golin kurukazir bar aghuim. **13** Gumazir akam inigha izim, iza deraghvira gumazir aruar anemadazibar akamin gun migei, a me gamima me bar akonge, mati gumaziba me azenibar ingarigha dagheba isa, dipar orangtiziba apa bar akonge. **14** Gumazamiziba bizir aghuim aningasaka amak akirigha egha aneningizir puvati, me mati aminim ko ghuarim izi, ezi amoziba puvati. **15** Ni nimira migiava zuamiram atarir puvati, ni gumazir nin akam baragham aghuazibar amuti, me navibagh iragham. Egh ni uaghan gumazir dapanibar nighnizibagh iragham. **16** Ni hanin garima a tememin iti, ni damisi puningra dami. Ni aviribar amegh, nin navim bar izivaghti ni migham. **17** Egh ni zurara uan anavin dipenimin mangan marki. A nin aghuagh ua ni gifueghan kogham. **18** Gumazim akar ifavarim kotin uan anav gasara, a mati midorozir sabam, o afuzim, o temer otevimin a bira. **19** Ni fo, gumazir mam a gumazir ifarim, ezi ni ghaze, a dughiar kuramin nin akuragham, ni mati atarir kuraba ikia damasa, o mati suer kuram ikia egha daruasa. **20** Ni ghua gumazimin garima a bar osemezi, ni agoroger ighiaghagh amua, gumazir kamin akurvazir pu. Bar puvati. Ni mati gumazim aminir orangtizimin dughiamin uan korotiam sue, o mati gumazim wainin dipam isa an duam ginge. **21** Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem

a daning. Egh kuarim an pirti, ni dipatam a daning. **22** Nin arazir aghuir kamin a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham. Eghti ikiavira Itir God, nin arazir kam bagh bar deraghviram ni damuam. **23** Girakirangin migeir akaba gumazim gamima an guam misingi, mati aminim amozim inigha izi. **24** Gumazim uan dipenimin siriamin uabira aperaghav iti, a dera. Arazir kam, an amizir atara puv migeim ko dipenimin aven itir arazim, a bar a gafira. **25** Gumazim nguibar saghuiamin izezir akar aghuim baraki, a bar akuegham, mati gumazim kuarim bar an pirizi, a dipar orangtizim api. **26** Gumazir kuram arazir kuram damusi gumazir kuram gekuigham, a mati mozir par aghuim negenem an oto. **27** Ni hanin aviribar aman marki. Egh ni uaghan ziar ekiam uabi daningisi pntem ingaran marki. Arazir kamning derazir puvati. **28** Gumazim uan aningagharim tivan iburaghti, gumazir igharaziba a dikabiragham. Kamagh garir gumazim mati nguibar mam divaziba an puvati, eghti apaniba aven mangi a gasighasigham.

26 Gumamaziziba ziar ekiam isi gumazir nighnizir aghuiba puvatizim daningasa, ezi arazir kam derazir puvati. A mati, aisin amozim aruem garir dughiamin izi, o mati amozim daghebogh izi dughiamin izi. **2** Gumazim arazir kuram damighan koghtima, gumamaziziba paziva a damusi God mikimti akar kam a guizin otoghan kogham. Men akaba mati kuaraziba zurara mighagha arua, danganitam gaperazir puvati. **3** Gumaziba haziaba aghoribar dav sogham. Egh ainin donkibar akabar aghu, me damuti da men ifongiar gin mangam. Egh gumazir arazir onganibagh amiba, fidizibar men akiragharibav suegham. **4** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim, an akar onganimin ni mikimti, ni an akam ikaragham marki. Ni a ikaragh, an min otogham. **5** Gumazim nighnizir aghuim puvatigha akar onganim ni mikimti, ni an akam ikaragh. Kamaghin a fogh suam, an fozozim ekevezir puvati. **6** Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim amadaghti, a gumazir igharazim bagh akam inigh mangigham, kamaghin arazir kamin ni uabira uabi gasighasisi, mati ni uabi uan suem atugha a makunigha mizazir ekiam isi. **7** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a pura aghuzir akar otevir aghuitam mikisi iburagham, mati gumazim suer kuram ikia daruan ibura. **8** Gumazim ziar ekiam isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizim ganidi, arazir kam mati a katapelin asasa, dagiam isa katapel garugha pamtamin a ikezi dagiam zuir puvati. **9** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an aghuzir akar otevir aghuitam mikimasa, a mati, gumazim dipar onganim amegha onganigha benir dikoniba itimin suirazi, dikoniba an dafarim mitifi. **10** Gumazir ekiam ingangarin isa gumazir nighnizir aghuim puvatizim ganigha, uaghan gumazir pura tintinibar aruibagh aningi, a mati gumazim pim dafagha pura tintinibar asavamaga, eggha gumazir avirim gasighasisi. **11** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, arazir onganir a fomiram amizim a uam a gamuavira iti, a mati afiam migha eggha ghua uan mimiziba api. **12** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e fofozir aghuimin an akuragham kogham. Gumazim ghaze, a bar bizibagh fo, eghti e guizbangira bar an akuragham iburagham. **13** Gumazir amirazim pura dipenimin apiav ikia kamaghin migei, "Laoinin tam ti tuavimin ikiam. Kamaghin amizi, ki azenan mangan kogham." **14** Gumazir amirazim uan dakozim girighav ikia zurara uabi gighavkiravira iti. A mati tiar akamin itir ainsisin min mangi izegh gami. **15** Gumazir amirazim daghebar amasa uan dafarim isa itarim gatigha ikia, uan agharim fegh daghetamin suiragh uan akam darighan aghua. **16** Gumazir amirazim ghaze, "Nan fofozim, 7plan gumazir deraghavira nighnizir aghuimin gun migeibar fofozim gafira." **17** Gumazir pumuning uaningin atari, gumazir mam ghua aningin mavin akuraghasa migei, gumazir kam mati gumazim afiar atiamin garima an arua zuima, a ghua an kuarimningin suira. **18** Gumazim uan namakam gifaragha, gin kamaghin migei, "Ki pura dibovibav gei," a mati gumazir onganim, an afuziba isa tintinibar iniva, aviba itir aghoriba pura tintinibar da makuri. **20** Me dazibar avim atighan koghti, avim mungegham. Eghti

gumamaziziba girakirangin mikiman koghti, akam adariba bar givagham. **21** Daziba avibagh amima avim derivira isi. Eghti adaribagh amir gumazim, gumazibagh amima me uarir tongin akabar uarira uariv sosi. **22** Gumamazizir maba zurara, gumazir igharaziba girakirangin me migeir akaba, baraghasa bar ifonge. Ezi akar kamagh gariba mati dagher isingtiziba me zuamira da api. **23** Gumazim arazir aghuim damuasa mighighavira migia, an nighnizimin, ana arazir kuram damuasa, a mati nguazir minem, me silvan a nomkezima, an ganganin bar dera. **24** Gumazir igharazibar aghuazir gumazim, a pura me apezepera me migeima, me ghaze, a me gifonge. Ezi an nighnizimin aven a pura me gifari. **25** Gumazir kamaghin aminin akaba nin kuarimningin isingigham. Eghti ni an akabar nighnizir gavagvin dar ikian marki. Bar guizbangira, nighnizir kuraba an navim gizifa. **26** A uan nighnizir kam modogham, eghti gumamaziziba an arazir kuram gifogham. **27** Gumazim igharazitav magirasa a bagha mozim gikuigha, a uabi mozir kam giraghu. Egha mati gumazim dagiam popoegha mighsiamin ghuavanadi, dagiam ua puegha izaghira a gisin ghu. **28** Gumazim akar ifavaribar gumazir igharazibav geim, bizir kam kamaghin en aka, a me gifongezir puvatigha me gasighasighasa. Ezi gumazim zurara apezeperir migirigiabagh ami, bizir kam gumamazizibagh amima me derazir puvati.

27 Ni gurumin bizitam damusi ifaghati pura mikiman marki. Ni guizbangira fozir puvati bizir manam gurumzaragham otivam. **2** Gumazir igharaziba nin ziam feir arazim, a dera. Eghti ni uabi arazir kam damuan marki. **3** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazir onganiba, da osimtizir ekiaba e ganidi. Osimtizir kaba da gigimin osimtizim ko dagiar ekiamin osimtizim gafira. **4** Gumazir atarim ko aningazim, mizazim isa gumazir igharazibagh aniga, bar paza me gami. Navimin aven atara navim ikuvizir arazim, a bar ikuvigha, adarir arazim ko aningazir arazim gafira. **5** Ni azenara gumazimin arazir kuram bagh a migei, a dera. Arazir kam a ni modogha gumazim gifongezim arazim gafira. **6** Guizin roroaba nin akurvaghasa mizaziba ni ganidi. Ezi apaniba pura ni gifara, arazir aghuir avirim ni gami. **7** Gumazim amezina an navim bar izivazi, a ghaze, hanin isingizim ko dagheba bar, da derazir puvati, Ezi mitiriam gumazimin aghezi a ghaze, dagheba bar moghira dera. Dagher misoziba, da uaghan an akamin isingi. **8** Gumazim uan nguibam ategha tintinibar arui, a mati kuazariz mam uan mikonim ategha eggha pura tintinibar mighagha arui. **9** Sanda ko borer mughuriar aghuim zuiba, da e gamima e bar akonge. Ezi namakaba en akurvaghasa nighnigha, migirigiar aghuiba e ganidi. Me kamaghin e gamima, e guizbangira bar akonge. **10** Ni akirim ragh uan namakaba ko nin afeziatimin namakabagh asan marki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni mangi uan aveghbuam batogh, egh uabin akurvaghsi an azangan marki. Guizbangira, gumazir nin boroghira itim, a nin aveghbuar saghuiaimin itim gafira. **11** Nan borim, ni nighnizir aghuim ko fofozim inighti, nan navim deragham. Eghti gumazitam akatam na gasiti, ki an akam ikaragham. **12** Gumazir nighnizir aghuim itim, a kamaghin fogh, osimtizim a bativam, eghti a uabi modogh a gitagham. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatizim, an osimtizimin garima an an tuavimin iti, ezi a ghuaava a batogha aneteri. **13** Gumazitam, gumazir igharazim pura inizir bizibagh ivesi akam akirigh, dagh ivezeghen kogham, gumazir kam arazir kuram gami. Eghti gumazitam nin bizitam puram a inisi ni ko akam akirti, ni bizir kamin ikarvazim bagh faragh an bizitam puram a inigh. **14** Ni bar mizarazimra tiamir akarigh dughiam isi uan namakam danigham, a mati ni akar kuram isa a ganidi. **15** Gumazitam amuim, zurara atarava migirigiar aviribagh amuavira iti, a mati amozim dipenir inogorimin torim izaghira, zurara nimira nimira iravira iti. **16** Ezi an pam a damuti an arazir kam ateghan kogham, mati gumazir mam aminimin tivaghavasa ami, o a borem uan dafarimin an suigha amuava avenge. **17** Ni sabamning inigh uaningra uaning avisti, aning bar ghumigham. Kamaghira, gumazir pumuning nighniziba uaningra uaning ganiga, aningin

nighniziba ghuavanabogha bar ghumi. **18** Gumazim uan tememin ovizim amisi, a deraghvira temer kamin gan. Eghti gumazim uan gumazir dapanim deraghaviram a geghuvti a deraghvira ikiti, gumazir an garim an ziam fam. **19** Gumazim dipamin aven gari, a uabi uan guamin gari. Ezi gumazim deravira uan nighniziba ko arazibagh nighnisi, a fo, a manmaghin garir gumazim. **20** Gumamazizir bar aviriba ovegha gifa. Ezi Oveagheuezir Nguibam, gumamaziziba a gizivaghan kogham. Gumamaziziba ovegvirira ikiam. Kamaghira, gumamaziziba bizibagh ifueghamin arazim izivaghan kogh, kamaghira ikivira ikiam. **(Sheol h7585)** **21** Me avimin gol ko silva tuaghiva aningin gifogghasa, ka guizbangan bizim, ti puvati. Kamaghira, gumamaziziba, gumazimin ziam fa, an gara anesavuihga fo, a gumazir aghuim, ti gumazir kuram. **22** Ni gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puv a misogh, a dikabiraghti ana aremeghsi damu, egh a uan arazir onganim ateghan kogham. **23** Nin dagiaba zurara ikivira ikian kogham. Eghti atrivim kantri gativir dughiam, a uaghan zurara ikivira ikian kogham. Kamaghin, ni uan sipsipba ko memeba deraghvira dar gan. **25** Ni dadabar ganti da nin nguazimin otiv ruarti, ni uan asiziba bagh da aghoriva da akuvaghti me dar amam. Eghti dadar igiaba uam otives. Eghti ni gin memeba amangiva, dagiaba inigh nguazim givevesegh. Egh ni sipsipin ariziba iniva, ua bagh korotiaba isamam. **27** Egh ni uan memebat oter eboriba ua bagh da inigh, uan amuiroghboriba ko ia dar ami. Egh ingangarir amiziba uaghan me daning.

28 Gumazir arazir kurabagh amiba puram atiatia aragharui. Ezi gumazir aghuiba laionbar min tuiva gavgavigha atiatir puvati. **2** Kantrin gumamaziziba gavman akirasa uarira uariv sozima, gumazir dapanir iglar aviriba zuraram otivasava ami. Eghti gumazir dapanir nighnizir aghuim itim, a kantri damuti a gavgavigh deraghvira ikiam. **3** Gumazir biziba puvatizim, dikavigh onganarazibagh amir gumamaziziba dikabiragh, a mati amozir ekiam azenibar daghebogh asighasisi. **4** Gumamaziziba akirim ragha Godin Akar Gavgavigh asara, me gumazir arazir kurabagh amibar ziaba fe. Ezi gumamazizir Godin Akar Gavgavir gin zuiba, me gumazir kuraba pamten me dikabiri. **5** Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me arazir aghuiba deragha da tuisigha fozir puvati. Ezi gumamazizir Ikiavira Itir Godin gin mangasa ifongezibagh, me arazir aghuim tuisigha bar a gifo. **6** Gumazir biziba puvatigha arazir aghuim gin zuim, a deragha, dagiaba izivagha arazir kurabagh amir gumazim, bar a gafira. **7** Gumazir igiam Godin Akar Gavgavir gintisi, a nighnizir aghuim iti. Egh a gumazir arazir kurabagh amiba ko porogh, uan afeziam damuti a bar aghumsigham. **8** Gumazitam gumamaziziba ateghti me a da pura biziba inigh tighar a ikaragham, a me da uan dagiabagh isin ua dagiataba iniva, dagiar kabar suiragham kogham. Puvati. Dagiar kaba, gumamazizir onganarazibagh amibar apangkuvigh men akurvaghamin gumazimin dafarimin mangam. **9** Gumazim Godin akamin araziba akirim ragha dagh asaragh, God ko mikimti God a bareghan kogham. Ezi a God ko migeir arazir kam, God an gara bar an aghua. **10** Gumazim gumazir aghuibaigh ifaraghti, me arazir kuram damighti, an arazir kurar kamra a gasighasigham. Ezi gumazir bizir kuratam gamizir puvatizim, Godin dafarimin bizir aghuiba iniam. **11** Dagiar aviriba izivazir gumamaziziba ghaze, me fofozir aviriba iti. Ezi onganarazibagh amir gumaziba nighnizir aghuiba ikiam, me men araziba bar dagh fo. **12** Gumazir aghuiba, me kantri gativagha an garima, gumamazizibar naviba derazima me bar akonge. Ezi gumazir kuraba, kantri gativir gumazibar otivizi, gumamaziziba men modi. **13** Gumazim uan arazir kuram modogh, an amir ingangaritam deragh otoghan kogham. Ezi gumazim uan arazir kuraba bar da ghurigh, akirim ragh arazir kurar kabagh asaraghti, God an apangkuvigham. **14** Gumazim zurara Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan iti, a bar akuegham. Ezi gumazim Ikiavira Itir Godin akaba batogha navim gavgafi, a dughiar kuram iniam. **15** Kantrin gumazir dapanim, a

gumazir arazir kurabagh amim, egha gumazir onganarazibagh amiba dikabira, laionin min pamtemin tiarim akara, asizim bean min amua daghem burliagha arui. **16** Kantrin gumazir dapanim, nighnizir aghuiba puvatigham, a puv gumamaziziba dikabinam. Ezi gumazir dapanim, gumamazizibar bizibagh etuir arazimin aghua, a dughiar ruarimin deraghvira ikiam. **17** Gumazim gumazir igharazim misoghezi an areme, a bar paza uabi baragham. Eghti gumamaziziba an akuragham kogham. Eghti a deravira daperagham koghiva, mangi an aremeghamin dughiamin otogham. **18** Gumazim arazir aghuimin gin zui, a deragh ikiam. Ezi gumazir arazir kuram gamim, a zuamira ikuvigham. **19** Gumazim deraghavira uan azenimin ingarava, a dagher aviriba iti. Ezi gumazim pura ikia uan ifongiar bar arua ingangaribagh amir puvati, a bar onganarazibagh amir gumazimin min ikiam. **20** Gumazim arazir aghuimin gin zui, God bar deraghviram a damuam. Ezi gumazir zuamira dagiar gumazimin otivasa bar puvira ingarim, God aneteghti a pura mangighan kogham. Puvati. God ivezir kuram a danigham. **21** Gumazim pazi gumazitammin kotin an akuraghiva, igharazitav dikabiragham, arazir kam derazir puvati. Ezi gumazir arazir kurabar amuasava amiba iti, gumazitam me apezeregh dagiar muziarir taba me daningti, me kotiam gasighasigham. **22** Gumazir uan bizibar anogorozim, a zuamira dagiar gumazimin min otivasa puvira ingari. Egha a kamaghin fozir puvati, an onganarazibagh amir gumazimin otogham. **23** Ni gumazimin araziba akirti, a gin bar ni gakuigham. Ezi arazir kam, an apezeperir akaba, bar dagh afira. **24** Gumazim uan afeziam ko amebamin biziba okemegha ghaze, "Ki arazir kuram gamizir puvati," a mati gumazir bizibagh asighasizimin mirram ami. **25** Gumazim bizir avirim iniasa puvira nighnisi, an arazim gumazir aviribar amuti me ataram. Ezi gumazir pamten nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiva egh bizir aviriba ikiam. **26** Gumazim ghaze, an fofozimra an akuraghti a biziba bar dar amuam, kamaghin a nighnizir aghuiba puvati. Ezi gumazim nighnizir aghuimin arazimin gintisi, a deraghvira ikiam. **27** Gumazir, onganarazibagh amir gumamaziziba biziba me ganidim, a bizitamin oteveghan kogham. Ezi gumazim onganarazibagh amir gumazibar gara men akurvaghasa ifongezir puvati, gumamaziziba akur kurabar a mikimam. **28** Gumazir kuraba kantrin gumazir dapanibar itima, gumamaziziba men modi. Egh me arighireghti gumazir aghuibar adarazi gumazir dapanibar iki deravira ikiam.

29 Me dughiar aviribar gumazir mam akirti, an akaba batoghvira ikiam, kamaghin a zuamira ikuvigham. Eghti an akurvaghamin tuaviba ua puvatigham. **2** Gumazir aghuiba kantri gativagha an gari, gumamaziziba bar akonge. Ezi gumazir arazir kurabagh amim kantri gativagha an garima, gumamaziziba bar osemegha ararer kuram gami. **3** Gumazir nighnizir aghuim iniasa bar ifongezim, a uan afeziam gamima a bar akonge. Ezi gumazim, tuavimin amizibar gintisi, a bar uan dagiaba ko biziba makuri. **4** Atrivim arazir aghuimin kantri gativagha an ganti, kantri iki gavgavigham. Ezi atrivim gumamazizibar dagiaba iniasa pura nighnisi, a uan kantri bar a dikabiragh a gasighasigham. **5** Gumazim uan namakabagh ifariva me apezeperam, a mati namakamin suighasa ivem agura. **6** Gumazim arazir kuram damigham, a mati uabira uabin suighasa ivem agura. Ezi gumazir arazir aghuibaigh amiba, me bar akuegha ighiagh amir. **7** Gumamazizir aghuiba me onganarazibagh amir gumamazizibar osimtiziba bagha nighnigha, men akurvagha osimtizir kaba kiri. Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, arazir kamin mingarim gifozir puvati. **8** Gumamazizir dibovir akabav geiba nguibamin itir gumamazizibagh amima men naviba isia aningagha, adarir kurabar uarira uari ganidi. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, me gumamaziziba aminivima, me ua navir amirizim isi. **9** Gumazir nighnizir aghuim itim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizir mam kot gati, ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatizir kam, akar dikabiriba ko dibovir akabav giavira ikia

akam ara, nimira itir puvati. **10** Gumazir igharaz daraziv sozi me ariaghirim, a gumazir aghuibagh ifongezir puvati. Ezi gumazir aghuim, gumazir igharaziba deraghavira ikiasa a ifonge. **11** Gumazir nighnizir aghuiba puvatizim a uan aningagharim azenim gati. Ezi gumazir nighnizir aghuim itim a uan aningagharim dikabiragha an suirazi a iti. **12** Kantrin gumazir dapaniba, akar ifavariba baraghti, gumazir arazir kurabagh amiba, merara an gumazir dapanibar ikiam. **13** Ikiavira Itir God bar gumamazizbar damazibar ingarizi, me bizibar gari. A uaghan onganarazibagh amir gumamazizba ko, me dikabirir gumamazizba uaghara men damazibar ingari. **14** Atrivim deragh gumazir onganarazibagh amibar kotiam tuisighti, gin izamin dughiaa an adarazir atrivimin ikivira ikiam. **15** Ni uan borim akirsi a misoghti, a nighnizir aghuim iniam. Eghti borim zurara an ifongiamin gin mangvia, uan amebam damuti an aghumsigham. **16** Gumazir arazir kurabagh amiba, kantri gativaghti, arazir kuram mangvira ikiam. Guizbangira gumazir kaba dughiar ruarimin ikeghan kogham. Eghti gumazir aghuiba men ganti, me irigh ikuvigham. **17** Ni uan borim akirighti, an arazir aghuim damuti, ni navir amirizim iki bar akuegham. **18** Ikiavira Itir God, akam gumamazizbagh aningizir puvatizi, me tintinibar arazir igharazir avirim gamighai. Ezi gumazir Godin Akar Gavgavibar gin zuim, a bar akongegham. **19** Ni pura uan ingangarir gumazim akabaram a mikim, an araziba akirighan kogham. A nin akar kam bareghiva, an gin mangan kogham. **20** Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, e an akuraghti a fofozim iniam. Ezi gumazir faraghavira nighnizir puvatigha bizibav geim, e an akurvaghan iburagham. **21** Nin ingangarir gumazim suvighavira itir dughiam, ni dughiaabar biziba isa a ganidi, a gin bar nin otarimin mirara ikiam. **22** Gumazir zuamirir aningazim, gumazir igharazibagh amiba me atari, a uabi arazir kurar aviribagh ami. **23** Gumazim ifaghata uabira uan ziam fe, me an ziam dikabiragham. Eghti gumazim uabi uan ziam dikabiraghti, me an ziam fam. **24** Gumazim okimakiar gumazimin akuragha, a uabi uabin apanim gami. Egh aning amir arazir kam aghurighirighti, me a isi kotiam datigham. A kotin aven akam modoghti, God a gasighasigham. **25** Gumazitam gumazir igharazibar atiatingti, an atiatim, mati a ivem agurazi, ivem an suira. Ezi gumazir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin itim, a deraghvira ikiam. **26** Gumazir avirim, kantrin gumazir dapanim me gifueghasa me akabar anepezeperi. Ezi Ikiavira Itir God uabira an akaba deravira da tuisigha an akurvasi. **27** Gumamazizir aghuiba, gumamazizir arazir kurabagh amiba bar dar aghua. Ezi gumamazizir kuraba, gumamazizir arazir aghuibar gin zuiba bar dar aghua.

30 Kar Agurin akaba, a Jaken otarim, an akar kaba dar gun Itiel ko Ukal aning migei. **2** Agur kamaghin mikeme: Ki gumazimin min itir puvati. Guizbangira, ki gumazimin min nighnizir puvati. Nan nighnizim bar ikufi. **3** Ki nighnizir aghuim ko fofozim inizir puvati. God a bar derazi, ki a gifozir puvati. **4** Tinara Godin Nguibamin ghuvanabogha an ganigha u izaghira bizir a ganizibar bar migei? Ezi tinara uan dafarimningin aminimin suira? Ezi tinara dipam isa overiamin itir ghuariabar aneti, mati gumazim bizim ingha inim gatigha, a nomke? Ezi tinara nguazibar mitaghniaba akira da arighizi da iti? Gumazir kamin ziam tina? Ezi an otarimin ziam tina? Ni na mikim! Ni ti foz, o? Puvati. **5** Godin akam, a bar guizbangira. Ezi bizir a damuasa migeiba, da bar guizin otifi. Egha a bar deraghavira gumamazizir a bagha zuiba, divazimin min me avinigha men gari, mati oram, midorozir gumaziba midorozimin ghua an suigha uarir pisi. **6** Eghti ni Godin akam gisin, uabi uan akam isafuragh an gun mikimam, egh suam, kar Godin akamra. Ni kamaghin damuti, a nin atar ni akirighti, gin gumamaziziba fogh suam, ni gumazir ifarim. **7** O God, ki bizir pumuning bagha nin azangasa, eghti ni na daningasa ki ifonge. Ki nguazimin ikiamin dughiamin, **8** ni na akuraghti, ki akirim ragh ifavarir arazibagh asaragham. Eghti ni na ateghti, ki dagiaba izivazir gumazimin min otivan kogh, egh uaghan onganarazibagh amir gumazimin min otivan kogham. Ni

dughiar vamiran vaghvagh daghebara na daning. **9** Guizbangira, ki dagher aviriba ikiva, akirim ragh ni gasaragh egh mikim suam, "Ikiavira Itir God, a tinara?" Egh ki onganarazibagh amir gumazimin min otoghiva, ti okimiva uan Godin ziam dikabiragham. **10** Ni gumazir dapanim bagh mangi girakirangin an ingangarir gumazitam mikiman marki. Ni kamaghin damuti, ingangarir gumazim God ko mikimti, a pazi ni damighiti, ni osintizim inigham. **11** Gumamazizir maba ghaze, "God pazivira men amebaba ko afeziabar amuam." **12** Ezi gumamazizir maba ghaze, "Me arazir kuratam gamizir puvati." Ezi puvati, men arazir kuramin osintizim ikivira iti, ezi me Godin damazimin bar mize. **13** Ezi gumamazizir maba uan ziaba fa ghaze, e bar derazi, gumazir igharaziba me pura biziba. **14** Ezi gumamazizir maba bar pazavira onganarazibagh amir gumamazizibagh ami. Men atariba mati sababa ko afuaba men akabagh izivazima, me onganarazibagh amir gumamazizibagh amua bar me agivasa. **15** Ghuziba apir mikinbam a guvir pumuning iti, ezi aning kamaghin arai, "Na Daning, na Daning." Guizbangira, 4plan bizir kaba men ifongiaba givaghan kogham: **16** Kar, Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibam, ko amizir furabar itim, ko nguazim dipam isa, egh tighar izivam, ko avim isa mabaghira iti. **(Sheol h7585)** **17** Gumazitam uan amebam ko afeziamin akam batuegh, dibovir akabar aning mikim, egh aremeghamin dughiamin, me an kuam afaghan kogham. Eghti kuarazir kotkotba an damazimning asighiti, kuarazir isaba an mikarzim amegham. **18** Kar, 4plan bizir bar igharagha gariba, ki adagh fozir puvati: **19** Kar, kuarazir isam pin mighagha aruir arazim, ko kuruzim dagiam gisin rozir arazim, ko kurim ongarim gisin aruir arazim, ko gumazim amizir igiam gifongezir arazim. **20** Pamin itir amizim, gumazir igharaziba koma akua, egha kamaghin ami: a dagheba amegha akam ruegha ghaze, "Ki arazir kuratam gamizir puvati." **21** Arazir 4pla da nguazimin otifi. Kar arazir bar kuraba, nguazim uabi arazir kaba aghuagha, bar puvira ivazvasi. **22** Arazir kaba kamakin: Ingangarir gumazir kinim atrivimin otogha amir arazim, ko gumazir nighnizir aghuiba puvatizim puvira apir arazim, **23** ko amizir fomira gumaziba a gifongezir puvatizim, a datirighin pamin iti, an arazim, ko ingangarir amizim uan amizir dapanimin danganim inizir arazim. **24** Ezi nguazir kamin 4plan asiziba ko apizir muziariba ikia, nighnizir bar aghuiba iti: **25** Sibaba gavgaviba puvatigha, me dagheba otevir dughiam bagha, dagheba akua ada arisi. **26** Ezi iriaba uaghan gavgaviba puvatigha dagiar ekiabar tizibar mikonibar ingari. **27** Ezi odeziba atriviba puvatigha me bar uari ingha okoruumin arui. **28** Ezi mizivir muziariba, e uan dafarimin dar suigham. Ezi da atrivimin dipenimin iti. **29** Ezi 4plan biziba bar ganganir aghuim gamuava arui: **30** Laiomba bar gavgavigha, bar asizir mabagh afira. Egha da arua bizitamin atiatir puvati. **31** Ezi tuarir apuriba, men dapaniba fava arui, ezi memen apuriba arui, ezi atrivim a bar gavgavigha arua fo, apanitam a gafiraghan kogham. **32** Ni arazir onganim gamua ifaghata uabira uan ziam fava, arazir kurabar amuasa nighnisi. Ni uan akam dukuagh, arazir kam atakigh. **33** Ni fo, ni bulmakaun oter eborim ingh a gighiti, bata otogham. Egh ni gumazir igharazimin atinim misueghti, ghuzim otogham. Kamaghira, ni gumamazizibar amuti me atarti, midorozim otogham.

31 Kar atrivim Lemuelin akaba. An amebam nighnizir aghuim a daningasa akar kamin a geghani. **2** Nan otarim, ki Godin azarazi, a ni isa na ganingi. Ezi ki uabi ni bategha, bar ni gifonge. Kamaghin ni deraghvira nan akam baragh. **3** Ni amiziba ko ikararang me ko daku uan gavgavim me danganan marki. Guizbangira, kamaghar garir amiziba atrivibagh amiba me ikufi. **4** O Lemuel, ni oragh! Ni atriviba, wainin dipabar aman marki, egh dipar onganir igharagha gariba sara damisi navim dikavan marki. **5** Me dipar onganibar amiva kantrin araziba gin amadagh, uaghan onganarazibagh amir gumamaziziba pazi me damuam. **6** Dipar onganim ko wain, kar gumamazizir ovengasava amiba ko osintizir ekiaba itir gumamazizibar

bizimning. **7** Me ifuegh damiva, uam onganarazibagh amir dabiliraba ko osimtizir bar ekiaba dagh nighnighan kogham. **8** Ni, gumazamizir uan osimtizibar gun mikiman koghamibagh nighnigh, kotin aven men akuragh mikim. Egh ni kotin aven mikim gavgavightima, kot arazir aghuibar onganarazibagh amir gumazamiziba me damu. **9** Egh ni uabi kotiam baragh, arazir aghuimra damu. Egh onganarazibagh amir gumazamiziba ko biziba puvatizir gumazamizibar akurvagh. **10** Guizbangira, gumazim ti amizir arazir bar aghuiba itimin ikisi, a bar pamtem da buriam. Kamaghin garir amizim, a bar deragha pin ikia dagiar iveziba bar pin koziba bar dagh afira. **11** Amizir kamagh amim, an pam uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim an ikia deraghvira a gifo, a zuraram arazir aghuibar gin zui. Eghti an amuim an akuraghti, a bizir aviriba ikiam. **12** Amizir kam dughiaaba vaghvagha arazir aghuibara, uan pam gami. **13** Egha a tretin aghuir me sipsipin arizibar ingariziba, ko tretin aghuir igharagha gariba inigha, korotiaba isamasa bar akonge. **14** Egha a mati kurir ekiaba ami moghin, saghon ghua dagheba isi, kamaghin amizi an adarazi me dagher aviriba iti. **15** Amizir kamagh amim, aminim tighar bar tiragham, an osegha dikavigha uan pam ko boriba bagha dagheba tue. Egha uan ingangarir amiziba bagha ingangariba abigha me ganidi. **16** Amizir kamagh amim, a faragha nguazir mamin ganigha deravira nighnigha, a givese. Egha gin a uan dagiar a faragha iniziba inigha, wainin ikizimin ovizibagh ivezegha, da opari. **17** Amizir kam, dughiatamin amirazir puvati. An amizir gavgavir bar puvira ingarim. **18** Egha an lam mungir puvatigha isavira itima, a ingara ghua dimagarir arizimin tu. Egha uan bizibagh amaga dagh ivezir ingangarimin garima, a deraghvira zui. **19** Kamagh amir amizim, uabi ua bagh tretbagh irigha, inibar ingari. **20** Egha a gumazamizibar gari, me biziba oteveggha onganarazibagh amima, a biziba isa me ganidi. **21** Egha a uan pam ko boriba bagha korotiar bar aghuiba isamigha givazi da bar deragha iti. Eghti amozir orangtizir dughiam iziti, a ua korotiaba me bagh dagh nighnighan kogham. **22** Egha a uabi uan dipenimin itir dakoziba aver inibar ingari. Egha a inir ghurghurir aghuiba ko inir pighaghevir aghuiba inigha ua bagha korotiaba isai. **23** Ezi nguibamin gumazir dapaniba ziar ekiam an pam ganidi. Ezi an pam men tongin uaghan men gumazir dapanir mam. **24** Ezi dughiar aviribar amizir kam korotiar aghuiba isava, letiabar ingarima, biziba amadir gumazamiziba izava dagh ivesi. **25** Amizir kam, ziar ekiam ko gavgavim itima, aning mati korotiamin min anevara. Egha a bizir gin otivambar atiatir puvati. **26** A gumazamizibagh ifuegha men sure gamua, deragha bighavira me migei. Egha an migirigiaba, da nighnizir aghuiba ko fofozir aghuim iti. **27** Egha a uan dipenimin biziba deravira dar gara dagh iporporir puvati. A puvira ingara ingangarir aghuim gami. **28** Ezi an boriba dikavigha uan amebamin ziam fava a dibora ghaze, “Kar en amebar bar aghuimra.” Ezi an pam uaghan an ziam favira ikia ghaze, **29** “En nguibamin aven amizir aviriba arazir bar aghuibagh ami, ezi ni bar deragha, bar me gafira.” **30** Amizitam akar isingtiziba e daningti, e foghan kogham, a guizbangira migei o, a ti ifari. Ezi e fo, amizir ganganir aghuim gamim, a kamaghira ikivira ikian kogham. Ezi amizir Ikiavira Itir Godin apengan ikia an atiatim, e amizir kamin ziam fam. **31** Bar guizbangira, e amizir kamin arazim ko ingangarir aghuir an amizim ginighnighiva, ziar ekiam a daningam. Eghti gumazamiziba bar an ziam fam.

Fofozir Gumazim

1 Kar gumazir bar fofozir mamin akaba, a Devitin otarim, a Jerusalem nguibamin ikia atrivimin iti. **2** Bar fofozir gumazir kam kamaghin migia ghaze, “Biziba bar, dar mingariba bar mongezi, bar guizbangira, e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi.” **3** E bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh amua, eggha da ikivira ikiamin ivezir aghuir manabara isi? Puvati. Da tong bar en akuravzir puvati. **4** Gumazamiziba ovia zui ezi igiaba otiva men danganiba isima, nguazir kam kamaghira iti. **5** E garima, aruem anaga uaghira zuamira ivemara uamategha an anadir danganimin zui. **6** E gari, aminim sautin amadaghan ivava anaga notin amadaghan vua uaghiri. Eggha a kamaghiram amua ghuvaira iti. **7** E gari, faneba bar emira ongarimra uaghiri, ezi ongarim ivezir puvati. Eggha gin dipaba uamategha ghua dipar suibar ghuegha uamategha emira ua izaghiri. **8** Nguazir kamin biziba bar zurara ghuvaira itima e dar gara dagh nighnigha bar dar amira. Guizbangira, e bizir kabar amirvagha dar gun mikimamin migirigiabagh asa. E bizir kabar garir ifongiam a gevir puvati, e pura dar gara kamaghira iti. E bizir kaba barazir ifongiam a gevir puvati, e da baraghavira iti. **9** Bizir fomiram otiviziba, da gin uam otivam. Bizir God fomiram amiziba, a ua dar amuam. Bizir igiatam, overiamin apengan itir puvati. **10** Dughiar mabar gumazamiziba kamaghin migi, “la gan, kar bizir igiar mam.” Ezi puvati. Bizir kaba bar, fomira e nguazir kamin tighar otivamin dughiamin, da iti. **11** Fomiram en inazibar dughiamin otivizir biziba, gumazitam dagh inirighan kogham. Eghti gumazamizir en gin otivamiba, me e ginirighan kogham. **12** Ki fofozir gumazim, ki Israelin atrivim ikia, Jerusalem nguibamin ike. **13** Ki overiamin apengan otivir bizibar fofozim iniasa dagh nighnisi, eggha ki deraghvira dagh nighnigh dar mingarim gifoghasa. Guizbangira, ingangarir God e gumazamiziba en boribagh aningizir kam, a bar oseme. **14** Overiamin apengan otivir biziba bar, ki deraghavira dar ganigha eggha ki kamaghin fo, bar guizbangira, gumazamiziba amir biziba bar, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. **15** Bizir ikizirigha givaziba, e da aminan iburaghiam. Ezi bizir puvatigha, e da mengon kogham. **16** Ki uabi kamaghin nighnigha ghaze, ki fofozir bar dafam iti, nan fofozim fomira Jerusalem nguibamin atrivimin ikezir atrivir bar fofozibagh afira. Ki fofozir aghuim inigha givagha, nighnizir aghuir aviribagh fo. **17** Ki nighnizir aghuim pantemin a buria ingara, uaghan onganizir arazimin mingarim buria ghuvava amira. Ki puram ingangarir dafam gamigha datirighin fogha givagha ghaze, arazir nighnizir aghuim iniamin, a mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua an suighan ibura. **18** Bar guizbangira, gumazir fofozir aviriba itima, a nighnizir aviriba aterima da anebiri. Ezi an fofozim ghua bar ekevegha, uaghan osimtizir aviriba a ganidi.

2 Ezi ki uabira uabi migia ghaze, Ki agoroger arazim deraghvira a tuisigh ganigh fogh suam, a ti guizbangira dera o puvati? Eggha ki inivafizimin agoroger arazibar uan ifongiam agivasa dagh nighnisi. Eggha ki datirighin fo, a uaghan an mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **2** Ki kamaghin fo, akazir arazin, an arazin onganim. Ezi agoroger arazin tong en akuravzir puvati. **3** Ki nighnizir aghuir kamin mingarim gifoghasa ingaravira iti. Kamaghin, ki inivafizir agoroger arazin bagha wainin dipaba apir arazin gamua a tuisisi. Ki kamaghin foghasa, gumazamiziba dughiar otevinim overiamin apengan ikitti, bizir manamra men akuraghiam? **4** Ki ingangarir avirir dafabagh amizi gumazamiziba da bagha ziar ekiam na ganidi. Ezi ki ua bagha dipenir bar dafabagh amuava, wainin azenibar ingari. **5** Ki azenibar ingara da opari, ezi dar aven temer dagher aghuiba batiba iti. **6** Eggha ki uan temer avirir kaba ruasa ua bagha mozir dipar ekiabagh kui. **7** Ki ua bagh pura ingangarir gumazir kiniba ko amizir kinibagh ivese. Ezi men

boriba, nan dipenimin aven nan ingangarir gumazamizir min iti. Ezi ki bulmakauba ko sipsipin aviriba iti. Gumazir fomira Jerusalem nguibamin itiba, nan min bulmakauba ko sipsipin aviriba itir puvati. **8** Ki ua bagha gol ko silvan dagiar aviriba isi. Ezi kantrin igharazibar atriviba ko provinsin igharazibar gumazir dapaniba, me uan dagiaba isa na bagha da amadi. Ezi ki ighiabagh amir gumazamiziba, me na bagha ighiabagh ami. Eggha ki amuir dozir aviriba iti, ezi me na damuti nan navim bar deraghiam. Gumaziba bar, arazir kam bagh bar akongegham. **9** Ki bizir kaba bar da inizi, da na gamima nan ziam bar ekefe. Ezi fomira Jerusalem nguibamin itir gumazitam nan min bizir aghuir aviritaba itir puvati. Nan fofozir aghuiba uaghan, na ataghirazir puvati, da na ko ikiavira iti. **10** Ki tong uan ifongiam dikabirazir pu. Bar puvati. Ki bizir manam gifongie, ki puram a iniam. Eggha ki amizir ingangarir kaba bagha bar akonge. Ezi agoroger kam, a kamakin, a nan ingangarimin ivezim. **11** Eggha gin ki uan dafarimmining ingarizir bizir kaba bar dar gara, da tuisigha deraghavira dagh nighnigha ghaze, bizir kaba, dar mingariba bar mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghua, an suighan ibura. la oragh, e bar, overiamin apengan itir dughiamin e ingangarir mitiabagh ami, eghti da pura mangi dar dagher aghuiba puvatigham. Da tong en akuraghian kogham. **12** Ki bizir kabagh amigha gifa, eghti gin gumazir igharazitam nan danganim inigh atrivimin otogh, a bizir igharazir manatam damuam? Bar puvati. Kamaghin amizi, ki nighnizir aghuimin mingariba ko arazir onganibar mingaribagh nighnighavira iti. **13** Ki nighnigha givagha, kamaghin fo, nighnizir aghuim, an arazin onganiba bar dagh afira, mati aruemin angazangarim mitarmem gafira. **14** Fofozir gumazamiziba me deragha tuavimin garava an zui. Ezi gumazamizir onganiba, mati gumaziba mitarmemin tuavimin zui. Bizir kam a guizbangira, ezi ki nighnigha ghua nighnizir ekiam nam na bato. A kamakin, aning uaghara ovevem aning bativam. **15** Ezi ki uabira uabi ginighnigha ghaze, bizir gumazir onganiba batozim, uaghan na bativam. Kamaghin, nan fofozir avirir kaba, manmaghin nan akuraghiam? Bar puvatigham. Eggha ki uan navir averiamin aven kamaghin nighnisi, fofozir aghuim uaghan, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **16** Ki fo, gumazamizir gin izamiba, me bar e gin amadagham. Guizbangira, gumazir onganiba ko gumazir fofoziba itiba, me uam e ginirighan kogham. Ezi ovevemim dughiam, fofozir gumazim, gumazir onganim gafiraghan kogham. Puvati. E bar moghiram ovengam! **17** Ezi bizir overiamin apengan otivir kaba bar moghiram osimtizin nan navim ganidi. Kamaghin, ki uan ikirimirim bar an aghua. Bizir kaba bar, dar mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Da mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuvava, an suighan ibura. **18** Ki overiamin apengan ikia zurara puvira ingari. Eggha ki fogha gifa, ingangarir mitiar ki amizir kaba, gumazir igharazim izi nan danganim inigh dar ganam. Kamaghin, ki ingangarir kaba bar dar aghua. **19** Eghti gumazir nan danganim iniamim, ki a gifozir pu, a ti gumazir fofozim itim, o gumazir onganim. Eggha a izi, ki uan fofozir aghuimin overiamin apengan amizir ingangarir mitiar kabar ganigh dar ghuvavimin ikegham. Ezi arazir kam, uaghan an mingarim modozi, e a gifozir puvatigha okam nighnisi. **20** Kamaghin, ki overiamin apengan ikia ingangarir mitiar amizir kabagh nighnigha nan navim ikuvigha bar oseme. **21** E garima, gumazir maba, fofoziba ko nighnizir aghuim ikia eggha uan fofozir kam ko nighnizir aghuir kam sara ingara biziba deragha dagh amua, bizir bar aviriba isi. Eggha me gin ariaghirezi, gumazir igharaziba pura men biziba isi, me men min fofozir kamagh gariba itir puvati. Arazir kam a derazir puvati, eggha uaghan an mingarim aven modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. **22** E zurara overiamin apengan ikia puv ingarava bizir aviriba uaghan dagh nighnisi, ezi bizir kam ikivira ikiamin ivezir aghuir manatam e ikaraghiam? Bar puvati. **23** Dughiar e nguizimin itir kaba, mizaziba e batifi, ezi en ingangariba osimtiziba e ganidi. Ezi e uaghan dimagaribar dakuasa amua, dagh nighnighavira

ikia avughsaziba en puvati. Ezi arazir kam uaghan, an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. **24** Arazir mam bar dera, egha arazir igharazibagh afira. A kamakin: E pamtem ingarigh egh uan ingangaribar dagheba ini dar amiva, dagh ifongegh bar akuuegham. Ki arazir kamin gara egha fo, bizir aghuir kaba en biziba pu. Bar puvati, God uabi bizir kabar afeziam, egha a da isa e ganidi. **25** Guizbangira, God puvatighti, e manmaghin dami, bar akuueghiva arazir kabar amuan? Bar puvatigham. **26** Guizbangira, God ifongezir gumamaziziba, a nighnizir aghuim ko fofozim ko, bar akuuegha itir arazim me ganidi. Ezi arazir kurabagh ami darasi, a me gamima, me ingara dagheba ko biziba isa da akumakua da isa God ifongezi darazigh anidi. Arazir kam, uaghan an mingarim modozi e a gifozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

3 Overiamin apengan otivir biziba vaghvaghera, da uan dughibaram otifi: **2** Amiziba otamin dughiaaba iti, ezi e bar arimighiramin dughiaaba iti. Egha e dagheba oparamin dughiaaba iti, egh e dagheba asiamin dughiaaba iti. **3** Egha e gumazibav soghti me arimighiramin dughiaaba iti, egh e me damuti me ghuamaghamin dughiaaba iti. Egha e biziba angarrarighamin dughiaaba iti, egh e bizibar ingaramin dughiaaba iti. **4** Egha e aziamin dughiaaba iti, egh e akamin dughiaaba iti. Egha e bizibagh nighnigh navim ikuvamin dughiaaba iti, egh e bar akongegh ighiabar amuamin dughiaaba iti. **5** Ezi paba uan amuib ko dakuamin dughiaaba iti, egh aning uaning ko dakuan koghamin dughiaaba iti. Egha paba uan amuibar suighamin dughiaaba iti, egh an suighan koghamin dughiaaba iti. **6** Egha e bizir ovegeziba buriamin dughiaaba iti, egh da bur mangi da ateghamin dughiaaba iti. Egha e biziba deraghvira dar arighamin dughiaaba iti, egh e pura da makunamin dughiaaba iti. **7** Egha e korotiaba abighrarighamin dughiaaba iti, egh e da isamamin dughiaaba iti. Egha e mikamin kogh nimira ikiamin dughiaaba iti, egh e mikaminin dughiam iti. **8** Egha e igharaz darazi bar me gifongeghamin dughiaaba iti, egh e men aghuaghamin dughiaaba iti. Egha e igharaz daraziv soghamin dughiaaba iti, egh me ko deravira dapiamin dughiaaba iti. **9** Gumamazizir ingangaribagh amiba, me bar ikivira ikiamin ivezir aghuir manabar uan ingangarim me amiba bagha da isi? **10** God e ganingizir ingangaribar osimtiziba, ki deraghavira dar ganigha dagh fogha gifa. **11** God, biziba bar otivamin dughiaabar akiri, egha dagh amizi da uan dughiar aghuimin otivigha bar deragha ganganir aghuibagh ami. Ezi God uaghan en nighnizibagh amizi, e uan navibar aven nighnigha, bar fomira itir bizir otiviziba ko bar gin otivamibagh fofoghasa nighnisi. Egh God fomiram amizir biziba ko gin damuamin biziba, e deraghvira dagh fogan kogham. **12** Ki bizir kabagh nighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam, arazir igharazibagh afira. Arazir kam, a kamakin, e nguazir kamin itir dughiamin, e arazir aghuibar amu bar akuuegh ikiam. **13** Egh e uan ingangarim e amizibar ivezim ini daghebar ami bar akuuegh ikiam. Bizir kaba, God e ganidir bizir aghuiba. **14** Ki fo, Godin Araziba ikivira iki, egh givaghan kogham. Puvati. Da kamaghira iki mamaghira ikiam. Gumazitam uan arazitam Godin arazitam gisin datighan kogham. Egh gumazitam ua Godin arazitam batueghan kogham. God gumamaziziba an atiating an apengan ikiasa, a kamaghin ami. **15** Bizir datirighin otiviba, da fomiram otifis. Ezi bizir gin otivamiba, da uaghan fomiram otivigha gifa. God fomiram otivizir biziba ataghizi, da bar ghuezir puvati. A bizir kabagh ami da uam otifi. **16** Ezi ki arazir mamin garima a uaghan overiamin apengan iti. E fo, jasba kotiamin aven arazir aghuibar gintigh deraghvira gumamazizibar osimtiziba tuisigham. Ezi puvati, me arazir aghuibar gintizir pu. Bar puvati. Me dughiar maba arazir bar kurabagh gintisi. **17** Ezi ki ua kamaghin nighnisi, God gumamaziziba kotiam darighamin dughiamin, a gumamazizir an damazimin deraziba ko gumamazizir kuraba, a me bagh dughiam atigh, men araziba tuisigham. **18** Egha ki uaghan kamaghin nighnisi, God gumamazizibar araziba tuisighi, me kamaghin fogh suam, e gumamaziziba, en araziba uaghan

asizibar arazibar min iti. **19** Ki ghaze, E gumamaziziba uaghan asizibar min ovengam. Asiziba ovei, ezi e gumamaziziba uaghan ovei. Gumamaziziba ko asiziba uagharam ikirimir angamira itim anidir aminim ikia, arua bizibagh ami, egha aning uaghara ikirimir kamin iti. Kamaghin, gumamazizibar ikirimir asizibar ikirimir gafirazir puvati. Anining ikirimirimin mingarim uaghara anining modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **20** Gumamaziziba ko asiziba uaghara, ovea ghua nguazimin zui. E fo, God nguazir minemenim inigha, gumazimin inivafizim ingari. Kamaghin, an aremegh, uamategh nguazir minemeniam gavagham. **21** Ezi, gumazir maba kamaghin migia ghaze, gumazim aremezi an duam Godin Nguibamin ghuavanadima, asizimin duam nguazimin ghuaghiri. Ezi tinara bizir kamin ganigh a gifogham? **22** Ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam arazir igharazibagh afira. Arazir kam a kamakin. Ingangarim e amiba, e dar gan dagh ifongegh bar akuuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir aghuir God e bagha misevezimra. Ezi tinara, e arimighiregh givaghti en gin otivamin biziba en akagham?

4 Overiamin apengan itir bizir gumamaziziba amiba, ki ua dagh nighnigha ko, da derazir puvati. Gumazir kuraba gumamaziziba dikabira osimtiziba me garizima, me bar puviram arai. Ezi men akurvaghan gumaziba puvati. Ki gari, gavmanin gavgavim, gumazir kurabaram akurvasi. Kamaghin, gavman uaghan men akurvazir puvati. **2** Ezi ki kamaghin nighnisi, gumamazizir ovegeziba, me bar dera, me nguazimin itir gumamazizibar min osimtiziba aterir puvati. Oveaghuezibar dabirabim, an angamira itir gumamazizibar dabirabim gafira. **3** Ezi gumamazizir tighar nguazimin otivamiba, me arazir kurar gumamaziziba overiamin apengan amibar ganizir pu. Kamaghin me bar dera, egha gumamazizir nguazimin itibagh afira. **4** Egha ki uaghan arazir mamin gari, gumamaziziba ingangarim mitibagh amua, bizir aghuibagh ami. Ezi bizir kamin mingarim kamakin, me uan makakabar garima, me bizir aviriba ikia ziar ekiaba isima, me uaghan men min otivasa ingangarim aviribagh ami. Ezi ki ghaze, arazir kam uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. A mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. **5** Marazi ghaze, gumazir ingangaribar amuan amiragha pura nguibamin itim, a gumazir onganim. Egh an gavgavim givaghti an aremegham. **6** Ezi ki kamaghin nighnisi, kamaghin dera, e bizir muziariba iki, navir amirizim sara ikiam. Gumazir maba bizir aviriba bagha nighnigha pamtem ingara osimtizir aviriba sara iti, ezi arazir kam ikufi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. **7** Ezi ki ua garima, arazir igharazir mam overiamin apengan iti, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **8** A kamakin, gumazir mam a uabira iti, egha boriba ko aveghbuaba puvatigha ingaravira ikia avughsaziba en puvati. Egha a bizir bar aviriba ikia kamaghin nighnisi, bizir kaba tighar nan ifongiam agivagham. Ki mangi zurara ingarvira ikiam. A kamagh uabi uabi migeir puvati, “Ki tizim bagha pura ingangarim mitiar kabagh amua dar daghetam isa pura ikia bar akongezir puvati? Ki ovegti tinara bizir kaba iniam? Puvatigham?” Gumazir kamaghin aminin araziba, da bar kufi. Ezi ki datirighin fo, arazir kam uaghan, an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **9** Uabira itir arazim, a derazir puvati. Gumazir pumuning uaning inigh ikiti, deragham. Eghti gumazir pumuning uaning inigh ingarti, anining ingangarim deragham. **10** Eghti tav irighi, tav an agharimin suiragh uam a fegham. Ezi uabira itir gumazim, gumaka, a irighi tina an akuragh a fegham? Bar puvatigham. **11** Gumazir pumuning arugharugh, egh uaning inigh dakuva, anining mikarzimning fengam. Eghti tav uabira dakuva, an arugharugham. **12** Gumazir vamira, an apaniba a misogh bar anevigvaghham. Ezi gumazir pumuning, me aning misoghan iburagham. Guizbangira gumazitam, benir pumuning ko mikezim inigh da ruivigh ikarizim girighi da zuamira dighoreghan kogham. **13** Gumazir igiar biziba puvazitam o

kalabuziar gumazir tam, aningin tav kantrin atrivimin ikiti deraghām. Ezi atrivir igharazir mam bar ghuri, egha a fofozir gumazibar nighnizir aghuiba baraghan aghua, ezi an arazim bar ikuvigha ongani. Guizbangira, atrivir igiar biziba puvatizir kam, a nighnizir aghuimin ikia, atrivir ghurir kam gafira. **15** Ki garima, atrivir ghurir kam gin aremezi, gumazir igiam an danganim ini, ezi overiamin apengan tir gumazamiziba bar atrivir igiar kamin gin zui. **16** Ezi gumazir bar avirir me men dibobonim diponan iburaziba, me bar an apengan itima a me gatifa. Ezi gin an aremezi, gin otivir gumazamiziba, me an amizir bizir ekia kabagh nighnizir puvati. Egha ki datirighin fo, uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura.

5 Ni deraghvira uan arazibagh nighnighva, Godin Dipenimin aven mangi. Puram aven mangan marki. Ni fofozim iniasava aven zui. Egh gumazir mabar min puram ofabar amuan marki, mati gumazim fofoziba puvatighava dagh ami. Kamaghin amir gumazamiziba, me deragha fozir pu, bizir manam Godin damazimin dera. **2** Ni faragh navir averiamin aven deravira nighnigh, gin dikavigh uan akatorimin mikim. Egh ni God ko migeir dughiamin migirigiar aviribar amuan marki. God a gavgavir ekiam ikia uan Nguibamin iti, ezi e gumazir kiniba nguazir kamin iti. Kamaghin, ni an damazimin migirigiar aviribar a damuan marki. **3** E fo, ni osemegha bizir aviriba bagha navim isia dagh nighnigh, irebabar ganam. Kamaghira ni puvira migeir gumazim, ni mati gumazir onganim puvira bizibav gei. **4** Egh ni akar dikirizi tamin God damighiva, zuimiram an gin mangi a damigh. Egh ni uan akar dikirizimin gin mangi damighan kogh, ni mati gumazir onganim. God kamaghin amir gumazamizibagh ifongezir puvati. Kamaghin ni akar dikirizim gami, egh ni an gin mangi a damigh. **5** Egha ni akar dikirizimin God gamigha an gintizir pu, kar arazir aghuim puvati, arazir bar kuram. Egh ni nighnigh fogh suam, ni uan akar dikirizim gintighan kogham, egh ni akar dikirizir kam damuan marki. **6** Egh ni puram akar dikirizim damighiva, an gin mangan kogh, ni arazir kuram gami. Egh ni akar dikirizir tam damigh, egh gin Godin ofa gamir gumazim mikiman marki suam, "Ki deragha nighnizir puvatigha, akar dikirizir kam gami." Ni tizim bagh God damighi an aningagharim nin ikiam? Ni kamaghin damuti, a nin aningaghegham. Egh ni ingangarir mitiabagh amua inizir bizibagh asighasigham. **7** Ni gumazir zurara irebabar garim, o ni gumazir pura migeim, arazir kaba uaghan pura biziba. Arazir kabar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Kamaghin, ni zurara Godin atiating an apengan iki. **8** Ni gavmanin ganti, a gumazir onganarazibagh amiba osimtiziba me darighiva, men kotiaba deragh da akiran kogh, me ateghti me deragh dapian koghti, ia digavir kuram damuan marki. Arazir kamin mingarim kamakin. Ingangarir gumazir dapaniba arazir kabagh amima, men garir gumazir ekia maba, men ingangaribar gara osimtiziba me garisi. Ezi gumazir men garir kaba, me uaghan gumazir ekia maba ikia men gara osimtiziba me garisi, me arazir kamra me gami. **9** Egha me arazir kam gamima, gumazamiziba uan nguazibar azenibar ingara dagheba amaga dar iveziba isima me bar men dagiaba tuiragha uarira uarigh anidi. Ezi atrivim uaghan men dagiar nar maba isi. **10** Gumazim dagiar aviriba iniasa puviram nighnizima, dagiar muziarir a isiba, an ifongiam agivaghan kogham. Ezi gumazim, dagiar aviriba itir gumazimin min otivsi nighnighva, bizir a isir kaba, an ifongiam agivaghan kogham. Kamaghin, dagiam bagha bar ifongezir arazim ko bizibagh ifongezir arazim, da uaghan dar mingariba mongezi, e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **11** Egh gumazimin ivezim mavanangti, an ikizir gumazir avirim iziva an dipenim givagih an daghebar amam. Kamaghin, gumazim uan dagiaba ko bizibar garava, a uabi ua bagh bizitam givezan kogham. **12** Ingangarir gumaziba, me dagher aviriba iti, o dagher muziariba iti, me dimangan deravira dakuam. Ezi dagiar aviriba itir gumazim, a zurara

uan bizir avirir kabagh nighnighva, deraghav akuir puvati. **13** Ki gara overiamin apengan itir arazibar garima, arazir bar kuram mam iti. Gumazir mam, gin izamin osimtizimin atiatigha pura tintinibar bizibagh ivezamin ifongiam dikabiragha, uan dagiaba atigha deraghaviram dar gara iti. **14** Egha gin an dagiar ingangarim akuiaghirizi, an dagiaba bar givazima, a uan borim daningamin biziba pu. **15** E fo, en amebam e batezir dughiamin, a bizitam saram e batezir puvati, e puram bibiabara iti. Kamaghira, e ovengamin dughiamin, e pura bibiabara mangam. E guizbangira bizir aviriba iniasa ingangarir mitiabagh ami, egh e aremeghamin dughiamin, e bizir katam sara Gumazamizir Oveaghuekuzir Nguibamin mangan kogham. **16** Ezi kar uaghan bar osimtizir kuram mam, e pura dafarir kinibar nguazir kamin ize, ezi kamaghira, e dafarir kinibar umateghe mangam. Egha e nguazir kamin tir dughiamin, e pura ingangarir mitiabagh ami, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuav an suighan ibura. **17** Nguazir kamin tir dabirabim, a derazir pu, mati e zurara osimtizim ikia ovevemin mitarmemin aven apia dagheba api. E zurara navir kuram isava, atarava, arimariaba isi. **18** Guizbangira, ki bizir kam ginighnigha ghua kamaghin fo, arazir mam bar deragha arazir kam gafira. Arazir kam, a kamakin, God e ganingizir dughiar otevir overiamin apengan ikiamimin, e uan ingangarir e amizibar ivezim inigh daghebar ami bar akuegh ikiam. Bar akongezir arazir kam, a ivezir God e bagha misevezimra. **19** Eghti God dagiaba ko bizitaba gumazitam danightima, a fogh suam, da ivezir God a bagha inabaziba. Egh an adar gan bar akuegh, egh uan ingangariba ko dabirabimin gan egh navir amirizim inigh ikiti, kamaghin deraghām. Bizir kaba, kar God aningizi bizir aghuiba. **20** Egha God gumazir kam ataghizi a uan dabirabar aghuimin gara, bar akuegha mamaghira ikia, kamaghin nighnizir pu, ki dughiar otevimin nguazir kamin ikiam.

6 Ki overiamin apengan ikia osimtizir kurar mamin garima, gumazamiziba aneterava ingangarir dafam gami. **2** God gumazir mam dagiar aviriba ko, bizir aviriba ko ziar ekiam, da a ganingi, ezi a ifongezir bizitimin otevezir puvati. Ezi gumazir kam, God a ganingizi bizir aghuir kaba, an adar amu bar akuegh ikian firin, God gumazir igharazim bizir kaba anetaghizi an ada inigha dagh amua bar akuegha iti. Arazir kam, a bar ikuvigha, an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **3** Eghti gumazitam borir 100la ikiva, nguazir kamin azenir aviribar iki, egh gumazir kam uan bizir aghuir kaba bagh bar akuegh ikian kogh, egh gin aremeghti, me deragh a bagh mozim gikuigh anefaghan koghti, arazir kam, a bar derazir puvati. Ki guizbangira migei, borir amebamin navimin aven aremezim, a gumazir azenir aviribar nguazir kamin itim gafira. **4** Kamagh amir borim, mati pura bizim, a ziaba puvatizi, me mitarmemin anefazir dughiamin, me a ginamadagha gifa. **5** Egha borir kam, an aruer angazangarimin ganizir puvatigha, bizitam bar a gifozir puvati. Egha borir kam datirighin avughasazir aghuim amua iti. Kamaghin, borir kamin dabirabim, gumazir bizir aviriba itir kamin dabirabim gafira. **6** Gumazir kam uan bizir kaba gara, dagh agoir puvati. Gumazir kam 1,000in azeniba o 2,000in azenibar nguazir kamin ikiti, an dabirabim, borir kamin dabirabim gafiraghan kogham. Guizbangira, e bar moghiram oveng ngubar vamiran mangam. **7** E dagheba iniasa, kamaghin, e zurara ingari. Ezi dagher e isiba, da en ifongiam agevir puvati. **8** Manmaghin amizi, fofozir gumazim fofoziba puvatizir gumazim gafira? Bar puvati. Eghti gumazir biziba puvatizim, arazir aghuimin gumazamizibar damazimin a damighiti, bizir kam manmaghin an akuraghti, a ikivira ikiamin ivezir aghuir manam iniam? **9** Gumazir maba ghaze, e bizir guar aviriba inisi nighnighan kogham. Arazir kam uaghan an mingariba aven mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi, mati gumazim aminimin suighasa ivegha ghuava an suighan ibura. Kamaghin dera, bizir tizir e inigha givaziba, e dagh ifuegh dar suiragh ikiam. **10** Bizir otivir kaba, da puram otivir puvati. Bar fomira God da otivasa mikemezi, da datirighin

otivaghiri. Egha God en arazibagh fogha gifa. Kamaghin e a ko uari batoghan kogham. Guizbangira, en gavgavin en gavgavin gafira. **11** E fo, e migirigiar adoghodozir aviribav kintima, da manmaghin en akurvagh? Bar puvati. Puvira migeir arazim, a tong en akuraghan kogham, e pura migei. **12** E dughiar bar otevimin nguazir kamin iti, ezi en ikirimirim, a dagheba puvatigha uaghan an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. En ikirimirim, mati ghuariam aruem apazazima, temer dughuazim zuamiram arav ghui. Ezi tina kamaghin fo, e arazir aghuir manamin gintigham? Ezi tina kamaghin fo, e ovegh givaghti, bizir manaba overiamin apengan otivam?

7 Gumamaziziba kamaghin nighnigh suam, ni gumazir bar aghuim, nighnizir kam a dera. Egha a borer aghuir ivezim bar pin itim gafira. Eghti dughiar ni ovengamin, a dughiar nin amebam ni batezim gafiragham. **2** Gumazim aremeghti, me a bagha azir dipenir mamin ikitima, ni a bagh mangi. Arazir kam, a me dipenim ikia zir ekiabagh amir arazim gafira. Guizbangira, e bar moghira ovengam. Kamaghin, e nguazir kamin iki bar derivira ovevemim arazim ginighnigham. **3** E bizitam bagh navim ikuvigh osemezh ikiti, arazir kam akazir arazim gafira. Guizbangira, navir osimtiziba, e gamima en guaba ikufi, arazir kam e gami e arazir aghuim gifogofha egha akonge. **4** Egha gumazir nighnizir aghuiba itim, an aremezir gumazim bagha azia itir darazi ko ikiam. Ezi gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba, me inivafizir agoroger arazir aviribagh amir gumamaziziba ko ikiasa. **5** Gumamazizir nighnizir aghuiba itiba, nin atar, ni akirmigham, ni me baregh men gin mangiti arazir kam a dera. Arazir kam, gumazir onganim ziar ekiam isa ni ganidir arazim, gafiragham. **6** Egh gumamazizir nighnizir aghuiba puvatiziba akiti, men akazibar mingariba puvatigham. Mati benir ataghatarim avimin ikia isia tingazi, egha a minem gamima a isir puvati. Arazir kam uaghan pura bizim, an mingariba puvati. **7** Gumazir nighnizir aghuim ikiava gumazir igharazibar biziba ko dagiaba, pura dagh ekua da isi, a mati gumazir onganim. Eghti gumazim apezeperir dagiaba initi, an arazir kamin, a uabi uan nighnizir aghuim gasighasisi. **8** Eghti gumazitam ingangarin foregh a damuasava ami, kar arazir aghuim. Egha an an ingarava anegifa, arazir kam bar deragha arazir ingangarin damuasava amim, gafira. Ezi gumazir navim amiragha uabin asugha nimira itim, a dera. An arazim, gumazir uabira uabi femin arazim, bar a gafira. **9** Ni zuamira gumazir munamin aningagheghan marki. Aningagharim, a gumazir nighnizir aghuiba puvatizimin arazim. **10** Ni kamaghin mikiman marki, "Manmaghin amizima, dughiar fomira ikezim, datirighin tir dughiam gafira?" Gumazir nighnizir aghuim puvatizim, a kamaghin azangsigham. **11** Gumamaziziba bar overiamin apengan iki nighnizir aghuim ikiva, men akurvagh ikivira ikiyamim ivezir aghuimin min ikiam. Bizir kam, a bar dera, mati afeziam aremeghasava amua uan bizir aghuiba isa uan boribagh aningi. **12** Nighnizir aghuim ko dagiam, aning uaghara dughiar kurabar en akurvasi. Egha nighnizir aghuim ko fofozim, dagiam gafira, egha deriviram en akurvazima, e derivira iki mamaghira ikiam. **13** God amizir biziba, ia bar deraghvira, dagh nighnigh. Egh God bizitam damighti a ikizirighi, tinara uam aneminegham? **14** Nin ikirimirim biziba bar deriviram otivti, ni bar akuigh iki. Eghti dughiar kuram ni batoghti, ni kamaghin fogh suam, God dughiar aghuiba ko dughiar kuraba e bagha da amadi. Kamaghin, e fozir pu, bizir manam gin otivam. **15** Ki nguazir kamin ikia arazir aviraviribar gara ghaze, nan ikirimirim, an mingariba mongezi ki dagh fozir puvatigha okam nighnisi. Egha ki gumazir mabar garima, me arazir aghuibar gintigha, egha ariaghire. Ezi ki gumazir mabar gari, me arazir kurabagh amua, egha dughiar ruarimin nguazir kamin iti. **16** Kamaghin e uan damazimin uari fi, arazir aghuim ko nighnizir aghuimin gintighsi, bar pamten ingaran kogham. E ti, uarira uarigh asighasigham. **17** Egh e uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar gintighsi bar pamten ingaran kogham. E ti God ovengasa e bagha inabazir dughiamin

aviragham. **18** Ni uabi tuavir aghuimin gin mangi, egh arazir aghuimin suiragh, egh arazir kuramin suighan marki. Gumazim Godin atiatia an apengan iti, a bizir manam damuti, a bar deriviram otogham. **19** Eghti gumazir dapanir ekier 10pla, nguibar ekier mamin akuragh a damuti, a tugh gavgavigham. Ezi nighnizir aghuim, a gumazitam akuraghti, a bar gavgavigh nguibar ekier kamin gavgavin gafiragham. **20** Godin damazimin derazir gumazitam, zurara arazir aghuitam gamir pu. A dughiar mabar uaghan arazir kurabagh ami. **21** Ni gumamazizibar akaba bar, da baraghan marki. Egh ni kuarim atigh deragh me baraghti, nin ingangarin gumazim ti akar kuram ni daningam. **22** Guizbangira, ni kamaghin fogh, ni uabi dughiar aviribar akar kurabar gumazir igharazibav migei. **23** Ki bar fofozir gumazimin otivasa, kamaghin ki bizir kabar mingariba bativasa bar derivira da tuisigha dagh nighniki. Ezi nan nighnizim otefe. **24** Bizir otivir kabanangin mingaribagh foghamin ingangarin, bar aven ko. Mati bizim bar saghon itima e a buri, o bar vin mar iti. Kamaghin, tinara bizir kabar mingaribagh fogham? Bar puvati. **25** Ki nighnizir aghuiba ko fofozir aghuibar mingaribagh foghasa bar ingangarin dafam gami. Egha uaghan arazir kuraba ko arazir onganibar mingaribagh foghasa ingangarin dafam gami. **26** Ki ingara ghua kamaghin fo, amizir maba osimtizir bar ekiaba e ganidi, ezi da ovevemim osimtizim gafira. Amizir kabanang mati, gumaziba en suighamin iveba. Ezi men dafariba mati sen e ikirarigham. God gumazitam gifueghti, gumazir kam amizibar ivem gitagh arimangigham. Eghti ivem, arazir kurabagh amir gumazimin suiraghti, an a gitaghan kogham. Bar puvati. **27** Ezi fofozir gumazim kamaghin migei, Bar guizbangira, ki bizir kabar mingariba bativasa bar nimira nimira ingara ghua datirighin bizir mabar arazim gifo. **28** Ki ghua amiziba buriagha aruava amizir aghuitam bativasa ingara ghua tam batozir puvati. Ezi tausenin gumazibar tongin, ki gari, gumazir aghuir vabara iti. Egha ki amizir aghuitamin garir puvati. **29** Egha ki nighnizir ekier mam bato, a kamakin, God gumamazizibar ingarigha ghaze, me an damazimin dera. Ezi me uari nighnizir aviriba ko tuavir guar aviribar gin zui.

8 Fofozir gumamazizibara bar bizibar mingaribagh fos. Kamaghin tina men fofozim gafiragham? Guizbangira, gumazimin navim ikuvighiti an guam misigham, eghti nighnizir aghuim ko fofozir aghuim a damuti an guam angazangarigh, bar akongegham. **2** Ki kamaghin migei, ni atrivimin akamin gin mangi. Ni God ko dikirizir akam ginighnigh, egh atrivimin akaba batoghan marki. **3** Egh ni atrivim ko iki zuamiram anetaghiragham marki. Egh nin akaba ko atrivimin akaba uariv soghti, ni akaba gavgavan marki. Ni kamaghin fogh, atrivim ni bareghan kogham, a uan ifongiamin gin mangam. **4** E bar fo, atrivim mikimtima, gumamaziziba bar an akamin gin mangi. Eghti gumazitam kamaghin an azangsighan kogham, "Ni tizim bagha kamaghin ami?" **5** Gumazir atrivimin akaba bar dar gintizim, a derivira ikiam. Eghti nighnizir aghuim itir gumazim, a bizibar amuamin tuavim ko dughiam gifogham. **6** E fo, e gumamaziziba en osimtiziba bar ekevezi e da ateri. Ezi da akiramin tuavir aghuim ko da akiramin dughiar aghuim iti. **7** E fozir pu, bizir manam gin otivam. Ezi bizir kabar gun e mikimamin gumaziba puvati. **8** Gumazim ovengamin dughiamin, an duam an inivafizim ataghiragham. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham, gavgavir kaba bar puvati. Gumazitam ovevemim dughiam gisivaghan kogham. E fo, midorozimin dughiamin, midorozir gumazir dapanir ekiaba, midorozir gumaziba ateghti me uamatagh uan nguibar mangan kogham. Egha gumazim arazir kuramin gintisi, an arazir kam bar an porogh, anetaghiragham iburagham. **9** Ki bizir kabar garava, gumamazizir overiamin apengan ikiava amir bizibagh nighnighavira iti. Egha dughiar kamin ki garima, gumazir ekier maba gumamazizir mabagh ativagha me dikabira paza me gami. **10** Egha dughiar mabar ki garima, gumazir kurar mam aremezi, me mozimin anefa. Gumamaziziba anefagha uamatagha gumazir kurar arazir kurabagh amim, aven itir nguibar ekiamin ghue.

Egha me izir dughiar kamin, me gumazir kurar kamin ziam fe. Arazir kam uaghan, an mingariba mongezi, e dar gari puvatigha okam nighnisi. **11** Dughiar mabar, gumamazizib aram arazir kurabar ivezir kuram zuamiram a isir puvati. Kamaghin bizir kam gumamazizib nighniziba fema, me arazir kurabar amuasa gavgavighavira iti. **12** Dughiar mabar, gumazir arazir kurabagh amiba, me arazir kurar aviribagh amuavira iti, egha me dughiar bar ruarimin nguazir kamin ikavia, me zuamiram ovevir puvati. Ki fo, marazi kamaghin migia ghaze, "Gumazim Godin atiatigh an apengan iki, deravira ikiam. **13** Egh arazir kurabagh amir gumazim, a deragh ikian kogham. A Godin atiatia an apengan itir puvati, kamaghin a bar dughiar otevinin nguazir kamin ikiam." **14** A guizbangira, me onganigha kamaghin migei, ezi ki arazir mamin garima, a me migeir moghin otozir puvati. Ezi arazir kam, a bar onganigha bar ikufi. Dughiar mabar, gumamazizir Godin damazimin deraziba, ivezir kurar gumamazizir kuraba iniamim isi. Ezi gumamazizir kuraba, Godin damazimin derazir gumamazizib ivezim isi. Ezi arazir kam, ki ghaze, a uaghan an mingarim modozi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **15** Ezi ki kamaghin nighnisi, e bar akueghamin arazimin gin mangiti, a deragham. Ua tuavir aghuir e gintighamba puvati. Kamaghin e overiamin apengan iki dagheba ko dipabar amiva bar akuegh ikiam. E fo, e ingangarir mitiabagh ami, egh dughiar God e ataghizi e overiamin apengan itimin, e bar akongezir arazim damu ikiam. **16** Ki gumamazizib ingangarir arazibar gara deravira fozim ko nighnizir aghuim iniasa arueba ko dimagaribar ingangarir bar dafam gamua akuir puvati. **17** Guizbangira God biziba bar dar ingari, ezi ki dar ganigha fo, e nguazimin otivizir bizir kabam mingariba buriva avegham. Egh e dagh foghsi, ingar mangi amiragham. Eghti fozozir gumamaziziba suam, e dar mingaribagh fogha gifa, me guizbangira migeir puvati. Me dagh foghan kogham.

9 Ki bizir kaba bagha deravira nighnigha ghua kamaghin fos, Godin damazimin derazir gumamaziziba ko, gumamazizir nighnizir aghuiba itiba ko, me amir biziba, da bar Godin agharimin iti. God uabi, gumamazizibagh ifongezir arazim ko gumamazizibagh ifongezir puvatizir arazim gamizi da otifi. Guizbangira, e gumamaziziba fozir pu, bizir tiziba gin otivam. **2** Ezi bar e bativamin bizir mam iti, e gumamazizir Godin damazimin deraziba, gumazir arazir kurabagh amiba, ko gumazir aghuiba, ko gumazir kuraba, Godin damazimin zuezir darasi, ko Godin damazimin mizezir darasi, gumazir ofa gamiba, ko ofa gamir puvatiziba uaghara, bizir kamra bar me batogham. Bizir kamra, gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba bativam. Bizir kamra, gumazir God ko akar dikirizim gamiziba ko, gumazir God ko akar dikirizim damuasa atiatizingiziba, a bar me batogham. **3** Egh e overiamin apengan itir gumamaziziba bar, bizir kurar kamra bar e batifi, a kamakin: ovevem. Gumamaziziba nguazimin itir dughiamin, me fo, me aremegham, egha dughiaa bar ovevem arazim bagha nighnigha navim osemegha bar onganigha a bagha mizuai. Egha gin me uaghan ariaghiri. **4** Afiar angamira itim, laionin aremezim gafira. Ezi kamaghira, gumamazizir angamira itiba, gumamazizir ariaghirezibagh afira. Me fo, bizitam me bativati, me ovengam. Ezi gumazir ovengeziba, me bizitam gifozir puvati, egh me bizir aghuitam inian kogham. Ezi gumaziba me ginamadagha gifa. **6** Gumamaziziba ariaghirezir dughiamin, men ifongiam ko adariba ko gumazir igharazimin bizibagh ifongezir arazim, da bar gifa. Ezi gumamazizir kaba, me ua overiamin apengan iki bizitam damuan kogham. **7** Aria, ni mangi dami bar akongegh. Egh ni wainin dipam ami navir amirizim inigh. God arazir kamin amamangati. **8** Ni zurara korotiar aghuubar aghu bar deragh kuriki dapanariziba batogh bar akuegh iki. **9** En ikirimirim marta puzarimin min itima an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. Eghti, God ni ganingizir ikirimirir kam, ni overiamin apengan a misevezir dughiaa, a ko bar akuegh iki. God a isa ivezir aghuimin min ni bagha anemiseveghe ni ganingi. Kamaghin ni overiamin apengan iki,

uan ingangaribar amuva, God ni ganingizir ikirimirim amuir aghuimin min a ko iki bar akongegham. **10** Egh ni ingangaritam damusi, bar uan gavgavim sara a damu. Ni fo, Oveaghuezibar Nguibar ni mangamim, ni ingangarir tam ko nighnizitam damuan kogham. Danganir kamin, ni nighnizir aghuitam ko fozozir aghuitam inian kogham. (Sheol h7585) **11** Ki uamategha overiamin apengan bizir mamin gari. Gumazir bar puvira atamra ivemariba, me dughiar mabar gumazir igharazibagh afrazir pu. Ezi midorozir gumazir gavgaviba, dughiar mabar uan apenibagh afrazir puvati. Gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko fozozir ekiaba itiba, me dughiar mabar dagiaba ko bizir aviriba isir puvati. Ezi ingangarir guar aviribagh amir fozir gumaziba, me dughiar mabar ingangarir ekiaba isir puvati. E fo, dughiar kuram dughiatabar bar e bativam. **12** E fozir pu, e dughiar manam osintizim e bativam. Ezi dughiar kuram zuamiram e batifi, mati kuarazim o osirim ivemin aven ghuzi an an suiragha iti. **13** Ki overiamin apengan ikia ua bizir mamin garima an oto. Ezi ki kamaghin nighnisi, kar ti, gumazir nighnizir aghuim itimin nedazir bar aghuim. Bizir ki garim kamakin. **14** Dughiar mam nguibar muziarir mam iti, ezi gumamazizir aviriba an itir puvati. Ezi atrivir bar gavgavir mam uan midorozir gumaziba inigha a ko misogh a dikabinasa ize. Egha midorozir gumaziba nguibar kam bar anekiarugha, an divazir gavgavim akarasa bizibar akiri. **15** Ezi nguibar kamin, biziba puvatizir gumazir mam iti. Gumazir kam, nighnizir aghuim ko fozozim iti. Egha an nighnizir aghuimin, a nguibar kam uan apeniba dam a iniasa tuaviba burizi, me deraviram oto. Egha gin gumaziba ua biziba puvatizir gumazir kam, me a ginamada. **16** Ezi ki kamaghin mikimasa, nighnizir aghuim, gavgavir ekiam gafira. Ezi gumamaziziba kamaghin nighnisi, gumazir biziba puvatizim, an nighnizir aghuim pura bizir kinimin min iti. Kamaghin me an akaba barazir puvati. **17** Gumazir nighnizir aghuiba itim uan akabar asughasugh nimira mikinti, e da baraghti, deragham. Kamaghin amir gumazimin akaba, da nighnizir aghuiba puvatizir gumazibar atrivim, an tiarir arozim gafira. **18** Nighnizir aghuim, a midorozimin bizibagh afira. Eghti gumazitam arazir kurar tam damighiti, an arazir aghuir avirim gasighasigham.

10 E fo, bereziba mughurir aghuim zuir boremin sivafarimin aven magiri arighireghti, borer kam bar puvira mughagham. Kamaghira arazir onganir muziarim, gumazimin nighnizir aghuim ko ziar ekiam dikabiragham. **2** Gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itim, an arazir aghuibaigh ami. Ezi gumazir uan navimin aven nighnizir aghuim itir puvatizim, an onganigha arazir kurabagh ami. **3** Egh gumazir kam pura tuavimin daruti, an arazibara gumazir mabar akakagh suam, a nighnizir aghuiba puvati. **4** Eghti nin gumazir dapanim nin atarti, ni uan ingangarim ataghiragham marki. A fogh suam, ni osintizim iti. Egh ni nimira ikiti, a nin arazir kuram ginamadagham. **5** Ki overiamin apengan ikia ua garima, gumazir maba osintizir bar dafar mam gami. Ezi osintizir kurar kam, a gumazir dapanibar osintizimira. **6** Gumazir dapaniba, dughiar mabar ingangarir ekiaba isa gumazir nighnizir aghuiba puvatizibagh anidi. Egha dughiar mabar ingangarir mong derazir puvatiziba isa dagiar aviriba itir gumamazizibagh anidi. **7** Ezi ki garima, ingangarir gumazir kiniba, hoiabagh isin apiagha zuima, gumazir ekiaba mati ingangarir gumazir kinibar min suebar zui. **8** Gumazir tam mozir ekiam gikuigh a ti uabi an magirigham. Eghti gumazitam me dagiabar inganzir divazir gavgavim abighiti, kuruzim ti a givigham. **9** Eghti gumazitam mighsiamin dagiar dafaba abighiarighiti, dagiaba ti a misuegham. Eghti gumazitam temem abighiti, temem ti a misueghti a mizazim iniam. **10** Eghti gumazimin sobiam ghumighan koghti, an aneminghan kogh, a temem okisi ingangarir dafam damigham. Eghti gumazim nighnizir aghuim ikiva, a ingangarir aghuim damuti, an ingangarimin dagher aghuim otogham. **11** Eghti gumazim kuruzim damighiti a nimira ikiamin arazim gifogh, a deragham. Egh a kuruzim ateghti, an a givighiti, an fozozim manmaghin an akuragham? Bar puvati. **12**

Gumazir nighnizir aghuim itimin akaba, da ziar ekiam anariram anidi. Ezi gumazir nighnizir aghuim puvatzimin akaba, da a dikabiri. **13** Egh gumazir kam dikavigh mikimiva, a pazi bizir onganibav mikimam. Eghti an migirigiaba givamin dughiamin, an migirigiaba bar ikuvigham, mati gumazir bar onganimin migirigiaba. **14** Ezi gumazir nighnizir aghuiba puvatziba, me migia mamaghira iti. E fozir puvati, bizir manam gin otivam. Egha e fozir puvati, bizir manam e aremegh givaghti, a gin nguazimin otivam. **15** Gumazir nighnizir aghuiba bar puvatzim uan dipenimin mangasa tuaviba buriava avenge. Kamaghin amir gumazim, a pura ingangirar mitiibagh amua, an gavgavim pura gefi. **16** O gumazamizir ian kantrin atrivim aghirimra itim, lavzika! Ian gumazir faragha zuiba ti mizarazibara dikava pura isabara amuvira ikiam. Eghti osimtizir ekiabara ian kantrin kam bativam. **17** Eghti ian kantrin atrivim, a gumazir ziam itir tamin borim, eghti ian gumazir faragha zuiba, me dagheba ko wainin dipaba apir dughiamin da ami gavgavim uari daningam, egh dipar onganir aviriba apir arazibar amuan kogham, eghti kantrin kam, a bar derivira ikiam. **18** Eghti gumazim amiragh uan dipenir inogorim akiran aghuaghti, dipenir inogorim angarighireghti, amozim aven iri dipenim gasighasigham. **19** Daghem a gumazim gamima, a bar akonge, ezi wainin dipam gumazim gamima, an navim bar nuira. Ezi dagiaba da ingangarir guar avirim damuamin bizir aghuim. **20** Ni uan akuir danganimin aven modoghiv iki, adarir kurabar atrivim ko dagiaba itir gumazim, aning damuan marki. Egh ni uaghan migirigiabar kurabar me damuan marki. Ni kamaghin damuti, kuazarizatam ti nin migirigiaba inigh mangi me danigham.

11 Ni danganir aviribar ingangaribar amu, egh ni gin ivezir aghuim iniam. **2** Ni fozir pu, dughiar kurar manam nguazir kamin otivam. Kamaghin, ni uan dagiaba isi 7pla o 8plan dagiar ingangaribar arikigh. **3** E fo, dipam overiamin pin itir ghuariabagh izivazima, amozim nguazim giri. Temem ira sautin amadaghan irighav iti, o notin amadaghan irighav iti, a danganir irizimin, a irighiv ikiam. **4** Eghti ni aminin ko amozimin dughiamin bagh aning mizuam mangi azenitamin ingarigh an oparighan kogh, ni daghetam inian kogham. **5** God biziba bar dar ingari, ezi e kamaghin fozir pu, manmagh amizi, borir igiam, amebamin navimin aven iti, ezi an duam iza an aven ghuzima an angamira iti. Kamaghira God amir biziba, e dagh fogan kogham. **6** Ni daghetaba mizarazimin da opariva, taba guaratizimin da opar, ni kamaghin fozir puvati, dagher ni mizarazimin opariziba o ni guaratizimin opariziba deriviram otivigham, o da uaghara deriviram otivam. **7** Angazangarim a bizir aghuim, ezi e aruemin angazangarimin gara, bar akonge. **8** Ni nguazir kamin itir azenibar, ni bar akuegh iki. Egh e azenir aviribar iki, bizir kaba bakinighnighan kogham, e bar azenir aviribar, mitarmemin iki Gumazamizir Oveaghuezar Nguibamin ikiam. Ezi bizir gin otivamiba, dar mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi. **9** Ia gumazamizir igiaba, ia igiamra itir dughiamin, ia bar akongegh iki. Ia uan nighniziba ko ifongiamin gintigh. Kamaghin ia uari bagh gan, God uan kotiamin dughiam, a ian araziba tuisigham. **10** Ia igiamra itir dughiam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, bizir osimtiziba ia ganidiba, ia puv dagh nighnighan marki. Egh ia, bizir mizazir ian mikarziabagh anidibar gintighan marki. Ki datirighin fo, ia igiamin itir ikirimirim uaghan, mati an mingariba mongezi e dagh fozir puvatigha okam nighnisi.

12 God bar en ingari, kamaghin, ia igiamra itir dughiamin, ia a ginighnigh. Ia kamaghin a gin amadagh gin ghurighiti, dughiar kuram ia batoghti, ia vaghvagh kamaghin mikimam, “Ki uan ikirimirim gakongezir puvati.” **2** Eghti dughiar kamin ian damaziba ikuvighitima, ia kamaghin nighnigh suam, aruem ko iakinim ko mikoveziba deragha isir puvati. Ezi amozir ghuariam ua iza danganir vamiran iti. **3** Eghti dughiar kamin, ian dafariba gavgaviba puvatigh inigham. Eghti ian sueba gavgaviba puvatigh ikizirigham. Eghti ian atariba bar asighiregh vaghvaziba ikiti, ia dagher gavgavibar aman kogham.

Egh ian damaziba ikuvighiti, ia derivira bizibar ganam kogham. **4** Egh ian kuazir toribar bar pirighiti, ia dipenimin azenan otivir niginiba baraghan kogham, mati me wit mirmimir dagiamin tingaharim, ko marvir ararer aviriba. Eghti ia dakuamin dughiamin, kuazaribar aremimira ia gaghunam. **5** Eghti ia danganir pin itibar atiatingiva, tuavibar aruan buraghburegham. Ian dapanariziba ghurghurighiti, ia daruan asaghasegham. Eghti biziba ia damuti, ian naviba da bagh dikavan kogham. Eghti ia aremegh mangi nguibar ia zurara ikiamimin ikiam. Eghti ian nguibamin iti darasi, me arang azir akabar amu ikiam. **6** Ia tighar aremeghamin dughiamin, ia God ginighnigh. Guizbangira, ia kamaghin ovengam, mati lamin silvan sen dutuaghirizi, an golin itarim irigha ikuviti, an avir angazangarim munge. Egha mati, me mozir dipamin minem dafagha dipam tua a gekuava anadir benim dutuaghirizi, nguazir miner dipam tuim, irigha bar misaraghiere. **7** E fo, God fomira nguazir minemeniam isa gumazimin ingari. Eghti gin ia aremeghti ian mikarziaba ua nguazir minemeniam gavagham. Eghti ian duar God ia ganingiziba, uamategh God bagh mangam. **8** Fofozir gumazim kamaghin migei, Biziba bar, dar mingariba bar mongezi e dagh fozir puvatigha bar okam nighnisi. **9** Fofozir gumazir kam bar nighnizir aghuim iti, kamaghin a gumazamizibar sure gami. An akar aghuiba ko aghuzir akar aviriba bar derivira dagh nighnigha da tuisisi. Egh an akar manam ginighnighiti, a guizbangira mikimti, an akinafarimin an osiram. **10** Egha an akar aghuiba buria akar gumazamizibar kuazibar isingiziba bagha ingangarir dafam gami. Egha bar derivira guizin akar kaba osiri. **11** Fofozir gumazimin akaba mati aghorim, me aneminezi a ghumi. Aghorir kam, mati sipsipbar garir gumazim an suiragha sipsipbagh eghuva tuavim dar akakasi. Egha fofozir gumazim akar aghuiba akumakua akinafarimin aven da osiri, eghti akar kaba bar dughiar ruarimin ikiam, mati dikoniaba me palang gafuzi da gavgafi. God bar en garir gumazim, egha akar kaba e ganingi. **12** Nan borim, ki akar abuananam ua ni mikimasa. Ni nan akam baragh. Gumazamiziba akinafarir aviriba osiri, ezi ingangarir kamaghin amim a gevur puvati. Ni zurara akinafaribar ganti, nin mikarzim bar amiragham. Kamaghin ni bizir kam bagh derivira gan. **13** Ki, nighnizir kaba bar dar gun ni mikemegha givagha, egha nighnizir abuananam ni mikimasa. Egh akar kaba bar ada givasa, ki kamaghin migei, e gumazamiziba en ikirimirim faragha zuir bizim, a kamakin. E Godin atiating an apengan iki, an akabar gintigham. **14** Guizbangira, God e amizir araziba bagh uan kotin aven e tuisigham. Arazir aghuiba, ko arazir kuraba, ko mogava amir araziba sara da bagh e tuisigham.

Solomon

1 Onger akar kam a bar dera, egha onger akaba bar dagh afira. Me Solomon ginihngiha a baghavira igihar kam osiri. **2** Dughiar aviribar ni nan tori, ki kamaghua, ni zurara kamaghira damuvira iki. Guizbangira, ni na gifuegha, na baghavira iti. Ni na gifongezir arazir kam, a bar isingi, egha wainin aghuimin isingtizim gafira. **3** Nin mikarzim mughurir bar aghuim iti. Ki nin ziam baregha bar akonge, mati ki sandan aghuim bagha bar akonge. Kamaghin, amizir igiaba bar ni gifonge. **4** Ni na inigh ga zuamira ari mangam. Ni mati nan atrivim, egh ni na inigh mangi uan danganir akuimin mangi. Egh ga uaghara bar akongegham. Ni bar na gifonge, kamagh amizi ga bar akonge. Gan agoroger kam, a bar wainba apir gumazibar agorogebagh afira. Ni bar deragha bar igharagha gari. Kamaghin amizi, amizir igiaba bar ni bagha pura iri. **5** O Jerusalemin itir amizir igiaba, ia oragh. Nan mikarzim piki, Ezi ki ganganir aghuim gami. Nan mikarzim pigha, mati Kedarin purirpenim. Ezi nan ganganir bar dera, mati inir aghuir Solomonin dipenimin guighav itiba. **6** Guizbangira, nan mikarzim piki, ezi ia kamaghin nighnighan marki, ki ti pura ingangarir amizir kinim. Puvati. Aruem na gapongezi, nan mikarzim kamaghin oto. Nan tuebaba nan atara na gamizi, ki ghua wainin azenibar gari. Kamaghin amizi, ki deragha uan mikarzim geghuvir puvati. **7** O nan roroar bar aghuim, ki bar ni gifonge. Ni na mikemegh, ni uan memen okoruam inigh managh mangam? Da danganir manamin mangigh grazir aghuiba bativ dar amam? Egh aruer ekiamin, da mangi managh muegh avughsam? Ni na mikemeghti, ki ni buriamin ingangarir ekiam damuan kogham. Ni na mikemeghan koghti ki ti initam inigh uan guam avaragh, egh memebagh eghuvir gumazir igharazibar memen okoruabar tongin ni buriam. **8** O nan amizir dirim, nin ganganir bar deragha amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira. Ni nan gansi, ni memebar diarir nozibar gin mangi. Ni dar gin mangi, egh ni grazir aghuubar apigham, eghti nin memeba dar amam. Grazir kaba sipsipbagh eghuvir gumazibar averpenibar boroghin iti. **9** O nan dighorim, nin kurkaziba bar derazi nin ganganir bar dera, mati hoziaba kurkegha Isipin atrivimin karis getui. **10** Kurkazir nin dapanir arizimin guighav itiba, nin kovianning gamima, a dafo. Ezi nin manmaniar aghuiba nin firimin itima, nin firim bar dafo. **11** Eghti e golin kurkazir tabar ingarigh, silvan kurkazir igharaziba sara ingarigh, egh ki da isi ni daningam. **12** Nan atrivim uan dakozim gakua, egha borer aghuir ki uabi gaghuizimin mughuriam isi. **13** Nan roroar ki bar ifongezim, a mati pauran anezir mughurir aghuim itim, nan evarim gisin irighav ikiava akui. **14** Nan roroar ki bar ifongezim, a mati akimarir mughurir aghuim zuim, a Engedin nguibamin wainin azenibar otifi. **15** Ame! Ni amizir bar dirim ezi ki bar ni gifonge. Ezi ni uaghan na gifonge, ezi nin damazim bar dera mati kuarazir bunbamin damazim. **16** Ame! Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni bar dera. Nin ganganiba bar dera, ezi ki bar ni gakonge. Gan misiam mati, grazir garir aghuim. **17** Temer sidan aguar kaba, mati gan dipenir akoriba. Ezi painin temeba mati gan dipenir afiaba.

2 Ki mati ruarimin akimarir dirim, a pura Saronin danganir zarimin oto. Egha ki mati akimarir aghuarim, a mighsiabar tongin itir danganir zarimin ti. **2** Ki garima, nan dughorir amizim, an amizir igiar igharazibar tongin ika mati akimarir dirim dikoniba itir ikarizibar tongin iti. **3** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a gumazir igiar igharazibar tongin ika, mati temer dagher aghuiba itim, a ruarimin ika temer igharazibar tongin ti. Aruer ekiamin dughiam ki an idghuazimin aven ikiasa bar ifonge. Temer kamin oviziba bar deragha nan akatorimin bar isingi. **4** A na inigha isar ekiam bagha uan dipenir ekiamin ghu. A bar na gifonge, ezi ki a bagha bar akonge, mati nir aghuir me isa gan dagher dipenimin ga avarazim, ki a bagha bar akonge. **5** Nan roroam, ki bar ni gifonge, ezi nan damaziba

nan sirizi, nan agharapaniba bar nan amira. Ga uaning, ni ter oviziba ko wainin ovizir me apuzir taba na danighiti, ki dar amegh ua gavgavim iniam. **6** Ki ghaze, Nan roroam uan agharir kiriam, nan dapanimin aghorogham. Eghti an agharir guvim, a nan namnan muigham. **7** O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian azai, ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh, egh na ko akam akirigh suam, ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apiran marki, egh iki mangiti gan ifongiam givagham. **8** Ki oragha fo, nan roroar gumazir ki bar ifongezim na bagha izi! Ki garima, a mighsiabagh isin uabi akura ivemara izi. **9** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a pamten ivemari, mati dian asizir apurir gavgavir mam. Ame! A izegha givagha en dipenimin divazim azenan tughav ika winduan aven gari. **10** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim kamaghin na migei: "O nan amizir ki bar ifongezim, ni nan amizir dirim, ni dikavigh azenan izi, egh na ko, ga ari mangam. **11** Ni amozimin atiatingan marki, amozir dughiam a gifa. **12** Ezi akimariba nguazir kamin danganiba bar a da avara, ezi kar onger akabar dughiam. Aruer kuaraziba tintinimin ruaribar onger akabagh ami. **13** Ezi fighin temeba be. Ezi ruarimin beniba akimariba otifi, ezi dar akimariba mughurir aghuiba zui. O nan amizir ki bar ifongezim, nan amizir dirim, ni dikavigh azenan izi, egh ga ari mangam." **14** Ni uan dipenimin aven ika, mati kuarazir bunbam saghon itir mighsiamin dagiar torir muziarimin modoghav iti. Ni azenan iziti, ki nin guar dirimin ganiva, egh nin tiarir isingtizim baragham. **15** Gan wainin ikarizibar, akimariba otifi. E fo, afiar atiar muziariba aruava tintinibar wainin azenibagh asighasighasava ami. Kamaghin amizi, ni afiar atiar muziarir kabar suikigh, eghti da gan azenimin aven izegh gan wainin ikarizibagh asighasighan kogham. **16** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuiim, ezi a nan pam, mati a uan memeba inigha akimarir aghuubar tongin ghuzi, da graziba api moghin, a na ko ikiasa bar akonge. **17** A dagh eghuv dar gan mangiti aminim tiraghti, mitarmem ari mangigham. O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni zuamira raghirigh ari mangi, mati asizir dian apurir aghuir mam ivemara mighsiar ekiabagh isin ara zui.

3 Ki dimagaribar zurara akuava, irebabar gumazir ki ifongezir kamin gari. Egha irebamin aven ki pamtemin a ginihngiha danganiba bar a buriavira ika ghu, egha an apizir puvati. **2** Ki irebamin aven dikavigha, nguibar ekiamin aven a buriagh arui. Ki nguibar ekiamin tuaviba ko, gumazamiziba uari akuvir danganiba ko danganiba bar dagh arui. Egha ki bar ifongezir gumazir kam buria, egha ki a batozir puvati. **3** Ezi nguibar ekiam geghuvir gumaziba arua iza na bato. Ezi ki men azara, "Gumazir ki ifongezir kam, ia ti an ganiz, o puvati?" **4** Egha ki me ategha ghua maghira gumazir ki ifongezir kamin api. Ki a bagha ghua a muki, egha ki an ataghiraghan aghua. Egha ki a inigha uan amebamin dipenimin ghu, egh ga amebar na batezimin danganir akuimin aven ghu. **5** O Jerusalemin amiziba, ki kamaghin ian azai, ia dian asizir atiar aghuibagh nighnigh, egh na ko akam akirigh suam, ia ga uaning gifongezir arazim, an tuavim apiran marki, egh iki mangiti gan ifongiam givagham. **6** Bizir tizim gumazamiziba puvatizir danganin ategha izi? Bizir kam, mati migharim me sanda ko pauran anezir, me iter balsan eborimin ingarizim tuema an migharim otifi. Ezi an mughuriam, mati pauran aghuir dagiar ingangaribagh amir gumaziba amadim. **7** Ia gan! Me akuriar aghuim inigha a gupugha izi. Ezi Atrivim Solomon uabi a gaperaghav iti. Ezi 60plan midorozir gumaziba a ko izi. Me Israelin midorozir gumazibar tongin itir midorozir gumazir gavgaviba. **8** Me fomira dughiar aviribar misoke. Egha me midorozir sababar misogha bar fo. Me bar moghira vaghvagha uan midorozir sababa suiki. Me fo, apaniba dimagaribar iza me misosi, kamaghin amizi, me deravira uari bagha gara iti. **9** Atrivim Solomon uan gumazibav kemezi, me kantri Lebanonin temer aghuiba inigha a bagha akuriar aghuimin ingari, mati dipenir muziarir mam. **10** Akuriar aghuir kamin sueba, me silvan dar ingari, ezi an dabirabir danganin me golin an ingari. Ezi me akuriar aghuir

kamin danganir apiaghirimin pilo, atrivimin inir pighaghevimin anevara. Jerusalemin amiziba deravira dabirabir kam asingi. Me atrivim bagha ingangarir kam damuasa bar ifonge. **11** O Jerusalemin amiziba, ia azenan izi Atrivim Solomonin ganigh. Atrivimin dapanir asuam an dapanimin iti. Atrivim Solomon amuimin itir dughiamin, an amebam dapanir asuar kam isa an dapanim garu. Ezi dughiar kamin a bar akonge.

4 O amizir ki ifongezim, nin ganganim bar dera. Bar guizbangira, ni amizir dirim. Ni uan guam mongasa nir avizim uan dapanim gike. Ezi ki nin damazimningin gari, aning kuarazir bunbamin damazimningin min dikiravira gara bar dera. Nin dapanir arizim girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar dera, mati memen pizir okoruum bar akuegha, uari fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri. **2** Nin atariba bar ghurghuri, mati sipsipin mikarzir ghurghuriba, me dar arizibagh isegha datirighira da rue. Nin ataritam asiaghirizir pu, Puvati. Da bar deravira iti. **3** Nin iriviba bar aghevegha, mati benir aghevim. Nin akatorim bar aghungigha, bar dera. Nin min guam avara, ezi ki nin koviamningin gari, aning dafo, mati pomigranetin ovizir aghevir akuam. **4** Nin firagharim bar ruaragha bar dera, mati Atrivim Devitin tauan ruarir aghuim. Ezi nin firagharimin itir manmaniar aghuiba, mati midoroziir gumazir aviribar oraba taghtagha tauan ruarir kamin guighav iti. **5** Nin otemning mati dian asizir aghuarir pumuning, akimaribar tongin graziba api. **6** Aning mati mighsiar mamning, mughuriar aghuiba itir biziba bar aning gizifa, mam sandan anezim, ezi mam pauran balsamin temer eborimin ingarizim. Ki mangi mighsiar kamningin iki mangiti aminim tiraghti, aruem oviram. **7** Nan amizir ki bar ifongezim, nin ganganim bar dera. Nin mikarzim duar kuritum an itir puvati. **8** Nan amuim, ni na ko izi, egh ga Lebanonin Mighsiaba ategh mangam. Ni Amanan Mighsiam ko Senirin Mighsiam ko Hermonin Mighsiar orazim ategh izighiri. Ni fo, laionba ko asizir atiar igharaziba mighsiar kabari iti. **9** Ni nan amuim, egh ni guizin nan dighorim asi. Ni dughiar vamiran pura damazir ofizimningin nan gara, egh nan dighorim asi. Ki nin firimin itir manmaniamin gara bar ni gifonge. **10** Ni nan amuim, egh ni guizin nan dighorim, ni bar na gifonge, ezi ki bar akonge. Nin ifongiar kam, a bar isingi, egha wainin isingitizim gafira. Sandan mughuriar ni uabi gazuir kam, a pauran mabar mughuriaba bar dagh afira. **11** O nan amuim, nin migirigiaba, nan kuarimin aven bar isingi. Nin akamin torir araziba, nan akamin bar isingi, mati hami akatorimin isingi. Ni nan tozei, ki bar akonge, mati ki bulmakau oter eborim ko ani api. Nin kortiaba mughuriar aghuim iti, mati Lebanonin Mighsiabar mughuriar aghuim. **12** O nan amuim, ni bar nan dighorim. Ni mati azenir divazim itim, eghti gumazitam an mangan kogham. Ni mati mozir dipar mam, egha azenir kamin aven iti, eghti gumazitam aven mangan kogham. **13** Ni mati azenir aghuim, temer bar aghuiba an iti. Temer maba dagher aghuiba iti, ezi maba mughuriar aghuim zuir boreba iti. Maba me dar sandan aghuiba dar ingari, egha maba, daghebagh amima, da isingi. Temer kaba, dar oviziba bar isingigha, nguazir kamin ter oviziba bar dagh afira. Dar eboriba bar isingigha, nguazir kamin ter eboriba bar dagh afira. **15** Ni mati mozir dipam izivagha fasfagha ivemara ghua, ikirimirir zurara itim anidim azenir kam ganidi. Ni mati daghurir suiar dipaba Lebanonin Mighsiabar otiva ivemara izaghira azenir kamin izim. **16** O notin aminim, ni osegh dikafigh. O sautin aminim, ni dikavigh izi. Gua dikavigh izi nan azenim givang, egh danganiba bar dar amuti, da azenir kamin mughuriar aghuim ikiam. Eghti nan roroar gumazir ki bar ifongezim, uan azenimin iziva, egh an ter ovizir bar aghuiba amam.

5 O nan amuim, ni bar nan dighorimra, ki uan azenimin izegha gifa. Egha nan sanda ko temer eborir mughuriar aghuiba itiba, ki da akufa. Ki uan hanin aghuim amegha, uan bulmakau oter eborim ko wainin dipam amegha gifa. Gua namakar aghuimning, gua deravira uaning gifongegh, mati gua dagheba ko dipaba apa, ghua bar izifa. **2** Ki dimagarimin

akuima, nan nighnizim ingaravira iti. Egha ki irebamin aven uan roroar gumazir ki bar ifongezimn garima, a nan tiar akam gafughafusi. O nan amuim, ni guizin bar nan dighorim, ni kuarazir bunbamin min ikia guizbangira bar dera. Ni tiam kuighti ki aven izam. Dimagarimin ghuariam izaghira nan dapanim rue. Ezi nan dapanarizim kumkumi. **3** Ki uan korotiar ruarim suegha gifa. Ki tizim bagh uam aneghuam? Ki uan dagariba ruegha gifa. Egh dikavigh daruan aghua. Tizim bagh nan dagariba ua mizegham? **4** Ki orazi, nan roroar gumazir ki bar ifongezim, tiam kuighasa uan dafarim isa aven tiar torimin amadagha tiar akamin igugunimin suirazi, nan mikarzim na dikafi, ezi ki a baghavira ikia bar akonge. **5** Ki uan roroar ki bar ifongezim gumaziba tiam kuasa dikafi. Ki uan dafarim isa tiar akamin gugunim darighasava amima, ezi sandan nan dafarimin itim, ira tiar akamin igugunimin poro. **6** Ki uan roroar gumazir ki bar ifongezim bagha tiam kui. Ki gari, ezi puvati, a zuamira ua ragha ghugha gifa. Ezi ki an garir puvati. Ki an migirigiabagh nighnigha nan navim a bagha bar ikufi. Ki a buriahgharua, an apizir puvati. Ki an deima, a na ikarazir puvati. **7** Ezi nguibar ekiamin divazim geghuvir gumaziba na batogha, na misogha na mikarzim gasighasigha, egha ki azenan azuir korotiam ini. **8** O Jerusalemin amiziba, ki akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia nan roroar gumazir ki bar ifongezir kam, ia a batoghiva, a mikim suam, ki bar a gifonge. Bizir kam bagha nan agharapaniba nan amirazi, nan damazimning nan siri. **9** O amizir dirim, nin ganganim bar deragha amizir igharazibar ganganiba bar dagh afira. Ni ifongezir roroar gumazir kam, a gumazir mammaghin garim? A ti e amizir igharaziba en paba bar dagh afira, kamaghin amizi ni ghaze, e ni ko akar kam akiram. **10** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, a bar gavgavigha, an guam bar derazi, an damazimning dafozi, an mikarzimn ganganim bar dera, egha gumazir tausien plan aviribar ganganim gafira. **11** An dapanim bar deragha golin min dafo. An dapanarizim pigha bar dera, mati kuarazir pizimin arizim. **12** An damazimning bar dafogha, mati kuarazir bunbamning ruegha givagha, dipar miriamin aperaghav iti. **13** An koviamningin bar deragha mati temer eborir mughuriar aghuim itiba azenim gizifa. An iriviba, mati akimarir aghuim. An migirigiaba bar dera, mati sandan mughuriar aghuim. **14** An agharimning bar dera. Egh uan dafarimningin kurka ringin ivezir pin koziba aghui. An navir asizim bar ghurghurigha, bar dafo. Ezi an letiam me dagiar bluplan ivezir pin kozibar anesingizi, a uan ivariam gike. **15** An suemning mati guarir akinir pumuning, me dagiar ghurghurir aghuiba aning ingari. Ezi aning golin taghtazir pumuning gisin tughav iti. An ganganim bar deragha, mati sidan temer diriba, egha mati Lebanonin kantrin mighsiar ekiaba. **16** A nan torima, ki an isingitizim isi. An mikarzim bar moghira na gamima, ki bar a gifonge. O ia Jerusalemin amiziba, ki ifongezir gumazir kam, a nan roroar aghuim, an ganganim kamaghin gari.

6 O ni amizir dirim, ni bar amizir igharazibagh afira. Nin roroar gumazir ni bar ifongezim managh ghu? Ni e mikemeghti, e nin akuragh a buriam. A tuavir manamin ghu? **2** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, uan azenim giraghu. Azenir kam, bizir mughuriar aghuiba itiba, a gizifa. An memen okoruum azenimin graziba api, ezi an akimarir aghuiba akumakua da arisi. **3** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim, ezi a nan pam, mati a uan memeba inigha akimarir aghuiba tongin ghuzi, da graziba api. **4** O ki ifongezir amizim, nin ganganim bar dera, mati Tirsan nguibar ekiam, ko Jerusalemin nguibar ekiam. Nin ganganim nan damazimin, ni amizir bar dirim, mati gumazir mam gari, midoroziir gumaziba uan ababanir inir avizibar suigha izi, ezi ki digavir kuram gamigha mikiman asa. **5** Ni nan ganam ki aghua. Ni nan gara nan muriam aghorima, ki okam nighnisi. Nin dapanarizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar dera, mati memen pizir okoruum bar akuegha, uari fa kura Gileatin Mighsiamin ghuaghiri. **6** Nin atariba bar ghurghuri, mati sipsipin ghurghurimin ariziba me datirighira da rue. Nin

ataritam asiaghiriizu pu. Puvati. Da bar deraghavira iti. **7** Ninim guam avara, ezi ki nin kovianningin gari, aning dafogha, mati pomigranetin ovizir aghevur akuam. **8** Atrivim amuir aviriba iti. 60plan kvinba, ko 80plan amuir doziba. Egha amizir igiar avirir maba uaghan iti, ezi gumazitam men dibobonim gifoizir puvati. **9** Ezi ko, ki amizir ifongezir vamira iti. A bar amizibagh afira, ezi ki bar a gifonge. An amebam, uan guivibar tongin, bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Amizir igiaba bar an garava, an ziam fe. Atrivimin amuir ekiaba ko, amuir doziba, a bagha bar akuegha ighiabagh ami. **10** Muna tinara nan gari? An guam mati aminin tirazi, aruer ekiam isiragha dafo. An guam bar angarigha, mati iakinir aruem isira. An ganganin nan damazimin bar amizir dirim, mati gumazir mam garima, midorozir gumaziba uan ababanir inir avizibar suigha izi, ezi ki dagivir kuram gamigha mikiman asa. **11** Ki izaghiriha vigvaha azenimin aven itir temer aghuir oviziba itibar tongin iti. Ki temeba ko dar akimarir otivibar ganasa danganir zarimin ize. Ki wainin ikarizir mumuriba, ko temer dagher aghuiba itibar akimaribar ganasa ize. **12** O nan amizim, ki nin gara, egha agorogem na misosi. Ki kamaghin nighnisi, ki mati gumazir aruar mamin karisin aven iti. **13** O Sulamin ikizimin amizim, ni uamatengegh, ni uamatengegh. Ni uamatengeh iziti, e nin ganika! Ki Sulamin ikizimin amizim, ia tizim bagh nan ganti, ki midorozir gumazir okoruar pumuningin tongin igham gighiam?

7 O ki ifongezir amizim, ni bar amizir igharazibagh afira, egha mati atrivimin guvim. Ni dagarir asuaba aghuizi, nin dagarimning bar aghungi. Nin oghirianningin ganganinning bar dera, mati nedazir mamning, fofozir gumazim dagiar aghuimin aning aghore. **2** Nin overapanim, mati itarir mam, me wainin dipam ko pauran isingtizim verezi, an a gizifa. Nin navim bar dera, mati witin pozir mam, me akimarir aghuaribar an kuruke. **3** Nin otemning bar dera, mati asizir dian atiar aghuarir pumuning. **4** Nin firagharim bar dera, mati tauan ruarir ghurghurim. Nin damazimning bar dera, mati dipar akarar muziarir Hesbonin nguibar ekiamin tiar akamin boroghin itimning. Nin atinin bar dera, mati Lebanon geghuvir gumazibar tauan ruarim. Me an ikiava, Damaskusin nguibar ekiam geghufi. **5** Nin dapanim nin namnam gisin ikia bar dera, mati atrivimin dapanir asuam, egha mati Karmelin Mighsiar orazim. Nin dapanir arizir girakirangin guraghav itim, pigha ruaragha bar deragha taghtasi, mati atrivimin inir aghuim. Egh nin dapanarizir kam, atrivim damuti, a ni gakuogh, nin kalabuziar gumazimin min otogham. **6** O nan amizir ki ifongezim, ni amizir bar dirim. Ki bar ni gifonge, ezi nin biziba bar na gamima, ki bar akonge. **7** Nin ruarim bar dera, mati iruem voroghira tughav iti. Ezi nin otemning, mati iruer foroziamning. **8** Ki ghaze, ki iruer kamin mavanang, egh an dagheba iniam. Ki nin otemningin gari, aning mati wainin orozaghar ovizir aviriba itimning. Ezi nin akamin otivir mughuriam, mati ter ovizir mughurir aghuim itim. **9** Ni nan torima bar dera, mati wainin bar aghuim, nan amizimin akatorimin amiraghavira emiri. Ni nan tora, mati ga uaning inigha akua wainin isingtizim api. **10** Nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki an amuim, ezi a bar na gifonge. **11** O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni na ko izi. Ga dimagarimin ruarimin mangi, egh nguibar dozibar iki dakuam. **12** Egh mizaraghara dikavigh mangi wainin ikarizir azenibar ganam. Dar atiba ko akimariba ti oneghama? Egh uaghan pomigranetin ovizir aghuiba ber temebar ganam, dar akimariba ti onez, o puvati? Ga wainin azenir kamin iki, egh ki uabi isi ni daning kamaghin nin akagham, ki bar ni gifonge. **13** O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ki temer ovizir aghuiba ini, ter ovizir kaba e dav gia ghaze, amiziba an oviziba isa akavsiar arazim gamua da apima, dar mughuriam gumazim damuti, an amuim ko daku, egh boriba batam, ki da isa tiar akamin boroghin da ati, eghti ni dar amam. Ki fomira maba ini, egha maba ki datirighira da ini. Ki uan ifongiam isa ni baghavira aneti. Egh ga ter ovizir kamin mughuriam ini ga uan ifongiam damuti, a dikavam.

8 Nan amebam ti ni bategha, otem ni ganingizi, kamaghin deraghai. Kamaghin, ki tuavir ekiamin ni batogh, nin torti gumazitam pazi ga ginighnighan kogham. **2** Egha ki ni inigha ga uan amebamin dipenimin ghuzi, ni deravira nan sure gamighai. Ezi ki, wain ko pauran isingtizim sara verezim, a isa ni ganighai. Egha ki uan pomigranetin ovizibar dipaba ni ganingizi, ni da ameghai. **3** Ki ghaze, nan roroam uan agharir kiriam nan dapanimin aghorogham. Eghti an agharir guvim, a nan namnam muigham. **4** O Jerusalem amiziba, ki kamaghin ian azai, ia na ko akam akirigh suam, ga uaning gifongezir arazim, ia an tuavim apiran marki, egh iki mangiti gan ifongiam vigvagh. **5** Ia gan. Munar amizir manam gumazimiziba puvatizir danganin ategha izi, egha uan roroar gumazir a ifongezim dukuagha aning izi? Ga temer ovizir aghuiba itimin povimin ikiava, ki nin ifongiam gamizi, a dikafi. Nin amebam temer kamin apebamin ni bate. **6** Ni uan navir averiamin aven, narara ifongegh, egh uam amizitam gifueghan marki. Ni amizir igharazitam uan dafarimin an suighan marki. Kirara, ni nan dafarimin suigh. Nan ifongiam ni bagha bar gavgafi, mati Ovevem ni iniasa gavgafi. Kamaghira, nan ifongiam ni bagha puvira dikafi, mati avim isia pamten dikafi. **(Sheol h7585)** **7** Ifongiar arazim, an avir mizariammin min isi, kamaghin ongari ekiaba anemungan iburagham, eghti aperiar ekiaba iziva anevigvaghan kogham. Gumazitam nan ifongiam givesi nighnigh, uan dagiaba ko biziba isi na daningti, tam tughatighan kogham. Ki dagh ifueghan kogham. Ki pura ni gifuegham. **8** En buaramizim suvighavira iti ezi an otemning tighari. An amizir ekiamin otoghti, gumazitam an ikisi damuti, e manmaghin a bagh damuam? **9** En buaramizim nguibar ekiamin divazimin min deravira ikiti, e divazir kam gisin a bagh silvan tauan a geghuvamimin ingaram. Eghti a nguibar ekiamin tiar akamin min ikiti, e temer sidan ararir gavgavibar anepirigham. **10** Ki mati nguibar ekiam ekiaruzir divazim, ezi nan otemning mati tauan ruarir pumuning. Ki ifongezir gumazim nan gari, ki aghuigha amizir ekiamin oto. Egha ki an damazimin bar dera. **11** Atrivim Solomonin wainin azenim Balhamonin nguibamin iti. Gumaziba azenir kamin ingarsi, me vaghvagh 1,000 silvan dagiaba isi Atrivim Solomon daning. **12** Solomon mar uan 1,000 silvan dagiaba ini. Ezi gumazir azenimin ingariba, me mar uan 200 silvan dagiaba ini. Ezi ki bizir kabagh nighnizir puvati, ki uabi, nan wainin azenim iti. Ki uabi wainin azenir kamin gari. **13** O amizir ki ifongezim, ni azenimin aven iki mikimti, ki nin tiarim baragham. Nan namakaba uaghan nin tiarim baraghasa. **14** O nan roroar gumazir ki bar ifongezim, ni uamatengeh atamra izasa ki ifonge, mati dian asizir atiar aghuim mighsiabagh isin ivemara izi, mighsiar kaba, bizir mughurir aghuir aviriba dar iti.

Aisaia

1 Akinafarir kam, Emosin otarim Aisaia, an akaba an iti. Ezi a irebamin min garir bizibar garima, Ikiavira Itir God uan akam isa a ganingi, eghti a Judan nguazimin gumamaziziba ko Jerusalem ngubar ekiamin gumamaziziba akam me mikinam. Ezi Usia, ko Jotam, Ahas, ko Heseкия, me Judan kantrin atrivibar itir dughiabar Aisaia akar kam akuni. **2** Ikiavira Itir God kamaghin migei: "O overiam, ni kuarim atigh, eghti nguazim, ni uaghan oragh. Borir ki garima ekeveziba, me datirighin nan akaba batosi. **3** Bulmakauba uan ghuavibagh fo. Ezi donkiba men ghuaviba dagheba me ganidi me apir danganibagh fo. Ezi nan gumamaziziba, Israelia, me kamaghin na gifozir puvati, ki me geghufi. Ezi bulmakauba ko donkiba, dar fozofim bar men fozofim gafira." **4** Iavzika! la gumamazizir bar kuraba, ian araziba uaghan ikufi. Ia zurara arazir kurabagh amuavira itima, ian arazir kuram ia gekua ghuaghiri. Ia Israelia, ia uan Ikiavira Itir God ategha gifa. Guizbangira, ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezim gasara. **5** Egha manmaghsua ia Godin akam batoghavira iti? Ia ti zurara mizaziba inian aghua, a? Israelia, ia mati gumazir me bar puv misoghezim, ezi an mikarzim ikufi, egha gavgaviba puvati. Ezi duaba bar an dapanim gifiza. **6** Duaba an dapanim bar anegirigha uaghira an suemningin tu, ezi an mikarzitam pura itir puvati. Duar igharagha garir aviriba an mikarzim itir, ezi an mikarzim pura fifiki. Me an duaba ruezir puvatigha da nomkezir puvati. Egha me tong marasin tam dagh aghuizir puvati. **7** Ian apaniba ian kantri gasighasigha givagha, ian nguibabagh apongezi da isi. Egha ia garavira itima, me ian azenibar ian dagheba isi. Ngubar igharazimin gumaziba ian ian kantrin biziba bar dagh asighasighizi, nguazir kinim oto. **8** Saionin nguibam, me gumagh ataki. A uabira iti, egha gavgaviba puvati. A mati, averpenim gumaziba wainin azenibar tongin an ingari. A mati, averpenir muziarir kuram mam, me melonin azenir ekiamin tongin an ingarizi a uabira mitighav iti. A mati, nguibam an apaniba, anerugha gifa. **9** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar guizbangira, e bar gevegha givaghai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguibamning, bar ikufi. **10** Ia Jerusalem gumazir dapaniba ko, gumamaziziba, ia mati fomira Sodom ko Gomoran ikezir gumazir kurabar min iti. Egh ia datirighin bar deravira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh, a en God. A, ian sure damuamin akam, ia deraviram a baragh. **11** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia ti kamaghin nighnisi, ia na gamir ofan guar avirir kaba, ki dagh ifonge, a? Bar puvati. Ki ia sipsiba inigh izi da tuegti, da bar isi mighirighamin ofaba, ki bar dar aghua. Egh ian asizir deragh aghungizir asizibar oviba, ki uaghan dar aghua. Ki uaghan bulmakaun apuriba ko, sipsipin nguziba ko, memen apuribar ghuziba, ki bar dar aghua gifa. **12** "Ia nan ziam fasa izir dughiamin, ia nimira ian nan Dipenim avinizir divazimin aven izir puvati. Bar puvati. Ia pura iza aruava niginir dafam gami. **13** Ia na bagh ofaba inigh izisi pura ingangarir dafabar amuan marki. Guizbangira, ki ian ofaba bar dar aghua. Egh ia tuer pauran mughuriar aghuiba, dar mughuriar kurabara nan atininim zui. Ki iakinir igiabar ia nan ziam fer dughiaaba ko, Sabatba ko, nan ziam fer arazir igharazir ia amibar ganan bar aghua. Ia izi uari akuvagh arazir kurabar amuasa izi. Kamaghin amizi, ki bar arazir kabar aghua. **14** Ki, iakinir igiabar ia nan ziam fer araziba ko, ia mizevezir isar ekezi igharaziba, ki uan navir averiamin aven bar dagh ifongezir puvati. Bizir kaba bar osimtizim na ganidi, ezi ki da ateran porporegha bar dar amira. **15** "Egh ia uan dafariba fegh na ko mikimti, ki ian ganan kogham. Egh ia dughiar aviribar na ko mikimti, ki uan kuarinming migorogham. Guizbangira, gumazir ia misoghezir ariaghireziba, men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti. **16** Ki ian garima, ia amir araziba bar ikufi. Ia mangi ruva, uari zuegh uan arazir kurar ian pogheziba bar da adangigh. Egh uam arazir kurabar amuan marki. **17** Ia arazir aghuim ko,

guizin arazimin fozofim inigh. Egh arazir aghuier kam bagh ingar bar gavgavigh iki. Egh gumazir igharaz darazi dikabiriba, men arazir kuram akirighia nighnizir aghuiba me daning. Egh ia borir ameboghfeziaba oveaghueziaba ko, amizir paba oveaghueziaba, deravira me damu. Egh uaghan gumamaziziba pazi me damuti, ia men akurvagh. **18** "Ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki ia migia ghaze, ia izi, e uari akuvagh deraghvira nighnigh akam akirigham. Ki garima, ia arazir kurar aviriba iti, egha ia mati nir ghurghurim, me nguazir aghevim a gasighasigha givazi moghin iti. Eghti ki ia zuegh ia damuti, ia ua buruvir ovizimin min bar ghurghurigham. Guizbangira, ian arazir kuraba, mati ter ovizir aghevir ighiabagh aminin min gari. Eghti ki ian arazir kuraba gin amadaghti, ia anirin ghurghurimin min bar ghurghurigham. **19** Egh ia ifueghiva nan akabar gin iziti, ian dabirabim bar deraghham, eghti bizir aghuiba ian azenibar otivti, ia dar amam. **20** Egh ia aghuagh nan akam batueghti, ian apaniba izi ia misoghti, ia arighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **21** O Jerusalem ngubar ekiam, ni fomira deravira nan akamin gintisi, egh ia datirighin tuavibar amizimin min oto. Fomira, gumamazizir arazir aghuibagh amiba ko, gumazir kotiamin aven guizin arazibar gintiziba, ni gifiza, egha datirighin, gumazir gumamazizibav sozi me ariaghiriba, ni gifiza. **22** Ni fomira silvan aghuimin min gari, egh ia datirighin mati kapa akuaghiregha gifa. Ni fomira mati wain, a bar singi, egh ia datirighin, mati wain me dipam sara a iverezi a isingtiziba puvati. **23** O Jerusalem, nin gumazir dapaniba, me gumazir akaba batoziba, egha me uaghan okimakiar gumazibar namakaba. Me zurara kotiarbar dughiamin, me gumazir arazir kurabagh amibar amamangati, me uarir akurvaghasa me givizivigha, dagiaba ko biziba me ganidi, ezi me men akurvasi. Egha me kotiba barazir dughiamin, me borir ameboghfeziaba oveaghueziabar akurvazir puvati, Egha me uaghan deragha kuariba arigha oragha, amizir paba oveaghueziabar osimtiziba akirir puvati. **24** Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki Israelian Atrivir Bar Gavgavim, egha ki kamaghin migei, "O Jerusalem, ni datirighin nan akaba baragh. Ki uan apaniba, ivezir kuram me ikarvaghham, eghti me uam osimtizim na darighan kogham. **25** O Jerusalem, ki ingangarir gavgavim foregh, nin arazir kuram akirimangati, mati gumaziba silvan itir mineziaba amisivasa da tue moghin, ki bar avir pamtemin isimin ni tuam. Kamaghira, ki ian arazir miziriziba adangasa. **26** Egh ki uamategh ian jasha ko ian gumazir dapanir aghuiba arighiva, deraghavira kotiba baraziba arigham, mati fomira nin ikezir darazi. Eghti gumamaziziba kamaghin ni dipon uam. Ngubar Ekiair Godin Damazimin Derazim, ko Ngubar Ekiair Deravira Godin Akamin Gintizim." **27** Ikiavira Itir God, kotiamin aven uan guizin arazimin gin mangi Jerusalem araziba bar deraviram da tuisigh, egh gin uam a iniam. Arazir aghuier kamra, a ua Jerusalem gumamaziziba iniam. Kar gumamazizir navibagh iragha uan arazir kuraba ataghiziba. **28** Ezi gumamazizir Ikiavira Itir Godin akam batoziba, ko gumamazizir arazir kurabagh amiba, a me gasighasigham. Gumamazizir akirim ragha God gasiba, a bar me agivaghham. **29** Ia faragha temer okin ekiabar tongin, asebar ziaba fava temer kaba bagha bar akonge, egh gin ia amizir arazir kurar kaba bagh aghumsigham. Ia faragha aseba fasa azenibar ingarigha, dar anogoregha ghaze, da asebar ziaba famin danganiba aghegha pura iti. Egh gin ia navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibagh nighnigh bar aghumsigham. **30** Ia temer okin ekiam misigha aremezi moghin, ia arimighiregham. Egh ia mati azenim dipaba puvatigha kuvizi moghin, ia ikuvigham. **31** E fo, ogher misigha givaziba zuamira isi, ezi arazir kamra uaghazir gavgaviba ko bizir me amiziba bativam. Avir kuram, uaghara zuamiram men sigham, eghti dughiar kamin gumazitam men akurvaghisi avim amungan iburaghham.

2 God, Judan kantri ko Jerusalem ngubar ekiamin gumamaziziba mikimasa, irebamin min garir bizimin aven uan akam isa Emosin otarim, Aisaian aka. **2** A ghaze: Gin

otivamin dughiar tamin, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim, ziar bar ekiam iniam. Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afiragham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar izi an uari akuvagh ikiam. **3** Kantrin aviribar gumamaziziba izi suam, "Ia izi e Saionin Mighsiamin mavanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam. Kar Jokopin Godin Dipenim. E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam. Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangim." Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumamaziziba a iniam. Guizbangira, Jerusalemin nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akami isi uan gumamazizibar aningamin, eghti me azenan mangi an akam akunam. **4** A jasin min iki kantriba bar dar gumamazizibar araziba tuisghin, men osimtiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam. Egh me uan midorozir sababa inigh, dag soghti, da baravigh nguazibagh tur ainbar min otivigham. Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham. Egh danganiba bar dar itir gumamaziziba, uam uariv soghan kogh ikiva, uan midorozir arazibar sure damuan kogham. **5** O Jokopin ovavir boriba, ia izi. Ikiavira Itir God uan Akar Gavgaviba isa uan angazangarin min e ganidi. Da angazangarin min tuavim en akakasi, egha an Akar Gavgaviba, derivira tuavim en aka. Eghti e Akar Gavgavir kabar gin mangam. **6** Asebar gin zuir arazir guar aviriba, Jokopin ovavir boribagh izifa, ezi me mati Filistian gumamaziziba. Ezi kukunir gumazibar arazir kuraba, me aruem anadi naghin itir kantriba dama da ini. Ezi me datirighin Kantrin Igharazibar Gumamazizibar arazibar gintisi. Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, nin gumamaziziba, Jokopin ovavir boriba, ni akirim ragha me gasara. **7** Silva ko gol, Israelin nguazim bar a gizifa, ezi me uan bizir aghuiba menghan ibura. Me hosin bar aviriba iti, egha me uan karisba, bar da menghan iburagham. **8** Ezi men marvir guaba, men nguazim gizifa. Ezi me uari uan dafaribar ingarizir godin ifavaribar nedaziba dar ziaba fa teviba apiri. **9** O God, ni gumamaziziba bar me dikabiraghti me bar aghumsigham. Egh ni gumamazizir kaba, men arazir kuraba gin amadagh ua me fan marki. **10** Ia gumamaziziba, ia ari mangi dagiar toribar mongegh. Ia nguazibar moziba okoregh dar aven mongegh. Guizbangira, ia Ikiavira Itir Godin ganti, an atrivimin min uan angazangarin ekiam ko gavgavim sara iziti, ia akong bar atiatigham. **11** Ikiavira Itir God otivamin dughiamin, a gumamazizir uarira uari feba bar me abiragham, eghti me bar aghumsigham. Eghti a uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam. **12** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uabi gumamazizir uarira uan ziaba feba abinasa dughiar kam amisefe. Egh dughiar kamra, bizir ekar gumamaziziba gara bar akuegha uan ziaba feba, a bar dagh asighasigham. **13** A Lebanonin kantrin itir temer sidan ruarir diriba ko, Basanin Distirighin itir temer okin gavgaviba saram asighasigham. **14** Egh a mighsiar ekiabagh asighasigh, egh tauan ruariba ko nguibar ekiamin divazir mitiar bar gavgaviba saram asighasigham. **16** A Tarsisin nguibar ekiamin kurir aghuiba, ko kurir ekar bar dirir igharaziba, bar dagh asighasigham. **17** Ikiavira Itir God otivamin dughiamin, a gumamazizir uarira uari feba bar me abiragham, eghti me bar aghumsigham. Eghti marvir guaba uaghan bar vigavham. Eghti Ikiavira Itir God uabira dughiar kamin ziar ekiam iniam. **19** Egh gin izamin dughiamin, Ikiavira Itir God dikavigh nguazir kamin gumamaziziba ivezir kuram me daningisi izam. Gumamaziziba bar an ganti, an atrivimin min uan angazangarin ekiam ko gavgavim sara iziti, me bar puviram atiating, ari mangi dagiar toribar mongegh ikiam. Tarazi nguazibar moziba okoregh dar aven mongam. **20** Dughiar kamin gumamaziziba marvir guar me gol ko silvan ingarigha dar ziaba feba, me da inigh mangi, kuarzigh ko aghunababa itir danganibar da makunam. **21** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God, uan aningagharim ko angazangarin gavgavim sara gumamazizibar araziba tuisghisi izam. Eghti gumamaziziba atiatigh ivezir kuram gitaghisi, ari mighsiar ekiabar ghuavanegh mozir torir kuiziba ko dagiar toribar aven mongegh ikiam. **22** Ia gumazir kiniba kamagh me ginighnighan marki, egh suam, me ian akurvagham. Puvati. Me

dughiar otevimra ikegh arimighiregham. Mati gumazim abuan duam suasa uabi gekuigha gifa.

3 Ia oragh! Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kiran oveghangin Jerusalem ko Judan gumamaziziba, me da, men akurvaziba ko biziba bar da batuegham, kar bizir me gamima men dabirabim deraziba. A men dagheba ko dipaba bar da agivagham. **2** A men midorozir gumazir gavgaviba ko midorozir gumazir igharaziba sara batuegham, egh kotiaba barazir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, nguibar ekiabar garir gumazir dapaniba batuegham. **3** Egh a uaghan midorozir gumazibar gumazir ekiaba ko, gavmanin gumazir ekiaba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, a bar me batuegham. Egh gumazir bizir igharagha garir aviribar ingariba ko, gumazir imezibagh amiba batuegham. **4** Egh ki pura otarir igiaba ateghti, me Jerusalem ko Judan gumazir dapanibar otivigham. Egh me uan ifongiar onganibar kantrin ganiva, arazir guar aviribar anuam. **5** Egh gumamaziziba uarigh afighafighsi, igharaz darazi dikabinam. Namakaba uaghan uari dikabinam. Eghti gumamazizir igiaba, me uan gumamazizir ghuribar akaba munasi, me batogham. Eghti gumamazizir nighnizir kuraba itiba, me gumamazizir nighnizir aghuiba itibar akaba batogham. **6** Eghti dughiar kamin, gumazim uan aveghbuamra bagh mangi kamaghin a mikim suam, "E gari, ni daghuamin korotiar ruarir mam iti. Ni en gumazir dapanimin otoghiva, danganir kurar me bizir kuraba makunir kam gativagham." **7** Eghti a kamaghin men akam ikaragham, "Ki ian akurvaghamin tuaviba puvati. Ki uaghan dagheba ko iniba nan dipenimin puvati. Ia na miseveghti, ki ian gumazir dapanimin otivan marki." **8** Jerusalem ko Juda, men migirigiaba ko ingangariba, Ikiavira Itir God dikabirava, an ziar ekiam gasighasisi. Egha me arazir kurar kaba an damazimin dagh ami. Kamaghin amizi, dughiar kuram me batozima, me akuiahirigha uaghiri. **9** Egha me kotiaba barazir dughiaabar, me ifongezir gumamazizibaram akurvagha igharaz darazi dikabiri. Ezi men arazir kamra, me isa kotiam garisi. Sodomia fomiram amizi moghira, me gumamazizir igharazibar damazibar arazir kuram damuan aghumsizir puvati. Mevzika! Me ikuvigham. Me uari arazir kuram gamigha an osimtizim ateri. Kamaghin amizi, me uan arazir kuramin ivezim ateram. **10** Gumazir Godin damazimin deraziba, ia me mikemegh. Me uan ingangaribar ivezir aghuim iniam, kamaghin, me bar akongegh. **11** Ezi gumamazizir kuraba, mevzika! Me bar ikuvigham! Me uan dafaribar amizir arazir kuraba, gumazir igharaziba me ikarvagh arazir kurar me amizir kabara, me daningam. **12** O nan gumamaziziba, iavzika! Ian gumazir dapaniba ia gifara ia gamizi, ia men gin tuavir kurabar ghue. Ezi borir igiaba ko amiziba ia gativagha, ia dikabira paza ia gami. **13** Ezi Ikiavira Itir God gumamaziziba bar men kotiaba baragha, me tuisighasav ami. **14** Egha Ikiavira Itir God uan gumamazizibar gumazir dapaniba ko gumazir aruaba ko kotiam gamua kamaghin me migei, "Nan gumamaziziba mati, nan wainin azenim, ezi iarara azenir kam gasighasigha, an itir biziba bar da okeme. Ia gumamazizir biziba otevezibar apangukur puvati. Bar puvati. Men bizir muziariba, ia me da isaava uan dipenibar da pozibav kiri. **15** Tina ia mikemezima, ia nan gumamazizibagh asighasisi, a? Ia gumazir biziba puvatiziba paza me gami, mati me gumazim isa, nguazim mikinigha an dapanim dikaragha nguazim gisin a righirisi. Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira ia migei, ia bar arazir kuram gami." **16** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia Saionin itir amizibar gan. Me ghaze, me bar pin mar iti. Me aruir dughiaabar, gumamaziziba men ganasa me uan suer kurkazibar amuti da tingghasa, me pura darorir afangtzig kabagh ami. Me arua uan dapaniba fezi, men firiba bar ruara, ezi men damaziba pura tintinibar gumazibar gari." **17** Kamaghin amizi, Ekiam amizir kaba ivezir kuram me daningham. Ikiavira Itir God Saionin amizibar amuti, duaba men dapanibagh izivagham, eghti me men dapanibar ariziba bar dagh iseghti, me bar aghumsizir

dafam iniam. **18** Eghti dughiar kamin, Ekiam Saionin amizibar kurkaziba, bar me da ada adeggham. Kar men kurkaziba: suer averiaba ko, segiaba ko, boavtariba ko, kuari kurkaziba ko, dafarivteba ko, dapaniba aver nir aviziba ko, **20** dapaniba kurkamin soriba ko, men daveriaba ko, miteba ko, forivtarir muziarir borer mughuri aghuim zuim azuiba ko, bizir me suigha akavsiar arazibagh amiba ko, **21** ziaba itir ringin aghuiba ko, ngueba ko, **22** korotiar bar aghuiba ko, azenan azuir korotiar ruariba ko, saketin aghuiba ko, dagiaba azuir forivtariba ko, guabar garir ganganiba ko, korotiar me nir ghurhurir aghuiba isamiziba ko, dapanir asuaba ko, inir aghuiba. Ekiam bar me dama da adeggham. **24** Eghti dughiar kamin, Saionin amiziba, fomira deragha kurti moghin ua kurukan kogham. Me borer mughuri aghuim zuiba puvatigham, eghti men mikarziaba bar puvira muggham. Me ua miteba uan ivariaba amighinan kogham, egh uan ivariaba pura benir kinibar uari amighinan. Me ua deraghvira uan dapanir arizibar akirigh da asingan kogham, eghti men apaniba izi, men dapanir ariziba bar dagh iseghtima, me onariba misegh ikiam. Me korotiar bar diriba ua da aghuan kogham, egh me korotiar bibizir kurabar aghuam. Eghti men guar bar aghuiba, men apaniba kalabuziabar dighoribar min me aghor me tuegham. Eghti me bar aghumsigham. **25** O Jerusalem, nin apaniba, nin midoroziroz gumazir gavgaviba ko nin gumazir igharaziba misoghti, me arighiregham. **26** Egh me nin biziba bar da iningham. Ni mati amizim, me bar an korotiaba suzi, a pura bibiamra nguazim gaperaghav iti moghin ikiam. Eghti nin gumamaziziba nin ganti, bizir kaba ni bativti, men naviba bighiti me bar puv aziam.

4 Dughiar kamin, 7plan amiziba gumazitamin suiragh a muigh, kamaghin pamtem a gakaghonam, "E dagheba ko korotiaba uari uarir akurvagh ikiam. E paba puvatigha bar aghumsiki. Kamaghin amizi, e uari, ni en pam gavagh." **2** Dughiatam gin otoghti, Ikiavira Itir God Ter Aguam damighiti, a ua ghuzir igiam otogham. Eghti a nguazim damuti dagher aghuiba otivam. Eghti Israelian ikiavira itir varazira, me bizir kabar ganti, da bar deraghti, me bar akuegham. **3** Jerusalem ikiavira itir gumamazizir kaba, me Saionin ikiavira itir varazira, God angamira ikiasa me amisevgha gifa, egha uan akinafarimin men ziaba osiri. Egh a datirighin me dipon suam, me an gumamaziziba. **4** Ekiam Jerusalem nuguibam damighiti, a ua deragh zueghasa. A uan gavgavir ekiamin, avimin min izi gumamazizibar araziba tuisigh, egh Saionin amizibar arazir miziriziba bar da ruva da gin amadagham. Egh uaghan Jerusalem gumaziba, gumazir igharaziba misozi men ghuziba irezir araziba ruegham. Dughiar kamin Jerusalem zuegh givaghham. **5** Gumamaziziba Saionin Mighsiamin pin Godin ziam fisi uari akuvaghti, Ikiavira Itir God ghuariatam damighiti, an otogh Saionin Mighsiam avaragham. Aruebar, ghuariam a gisin ikiam, egh dimagaribar, a migharim ko avir mizariar angazangarin min isi ikiam. Ghuariar kam, averpenimin min an mighsiam gisin guraghiv iki, an ziar ekiam ko angazangarir ekiamin aven itir bizir aghuiba, an da avaragham. **6** Averpenir kam mati, Godin gavgavim ko angazangarin ababanim, a Jerusalem aviva, aruer bar gavgavim apazagham, egh uaghan amozir ekiabar dughiamin, a Jerusalem damuti, a deravira ikiam.

5 Ia oraghti, ki uan namakar ki ifongezim bagh onger akar kam bangam. Nan onger akar kam, ki uan namakamin wainin azenim geghari. Nan namakar, mighsiam gisin itir nguazir mam iti, dagheba an deragha aghui, ezi a nguazir kamin wainin azenimin ingari. **2** A nguazim abiagharigha, dagiaba amisevgha, wainin ikarizir agharir bar aghuiba amisevgha da isa da opari. Egha wainin azenir kamin torimin, a dipenir bar pin itimin ingari, an an aven ikiva wainin azenimin ganam. A dipenir kamin aven, wainin oviziba diki da righirighasa, dagiar mozir mam gikui. Ingangariba bar givazima, a datirighin wainin ovizibar ganasa mizua ghaze, "Da ti deraviram otivighi dar daghem

isingigham." Ezi puvati. Ikariziba deragha ber puvatigha, oviziba bar suvigha akan misosi. **3** Ezi nan namakar kamaghin migia ghaze: "Ia Judan kantrin itir gumamaziziba ko Jerusalemia, ia datirighin na ko nan wainin azenim tuisigh ga mikim, Tina osimtizim iti? Nan osimtizim, o nan wainin azenimin osimtizim?" **4** Ki fo, wainin azenim deraghvira biva ovizir aghuiba ikiasa, ki ingangarir aghuim gami. Ezi manmaghin amizi wainin oviziba bar suvigha akan misosi? Bizir ki ua damuamin tam ti iti, ezi ki a gamizir puvati? **5** Ki datirighin uan wainin azenim damuamin arazimin gun ia mikimam. Ki azenim avinizir divazim akarigh a gasighasigham. Egh ki wainin azenim avinizir divazim akarighi a irigham. Eghti asizir atiaba wainin azenimin aven mangi azenim dikabin wainin ikarizibar amiva, dagh asighasigham. **6** Ki nguazim damighiti ruarim a batoghti dikoniaba itir ikariziba azenir kamin avegham. Ki wainin azenimin ogheh kuraba asian koghe, egh ikarizibar aghariba aghoran kogham. Ki uaghan ghuariabav kemeghti, da amozimin tivaghti a wainin azenir kam gizan kogham." **7** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin wainin azenim, a Israelian gumamaziziba. Bar guizbangira, Judan gumamaziziba, an oparizir wainin agharir aghuir a bar ifongeziba. Me guizin arazir aghuiba damu ikiasa a ifonge, ezi puvati. Me gumazibav sozi me ariaghiri. Me arazir aghuiba igharaz darazir amusa a ifonge, ezi puvati. Ararer kuram men danganibar otiva ghuavira iti. **8** Iavzika, ia dipenir aviriba ko nguazibagh iveza egha uari baghavira dar poziba mikiri darasi, ia bar ikuvigham. Kiran oveghangin ia nguaziba ko biziba bar da inighti, igharaz darazi dapiamin danganibagh asagham. Eghti ia uraria nguazir kamin ikiam. **9** Ki orazi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei: "Bar guizbangira, dipenir bar dirir dafar kabanagh, da ikuvigham, eghti gumazitaba dar ikan kogham. **10** Me wainin azenir ekiam oparigham, eghti wainin ikariziba wainin ovizir aviriba dar ituighan kogham, egh da wainin dipar bar muziarimra otogham. Egh me 10plan witin oviziba itir mitariba oparigh, egha dagh eghuvamin dughiamin, me mitarir vamira daghuigham." **11** Iavzika! Ia gumazir bar mizarazibava dikavava wain ko, dipar onganir igharagha garir avirir gavgaviba apiba, ia bar ikuvigham! Ia da apava onganigha ikia ghua dimagariba aghori. Ia bar ikuvigham. **12** Ia isabagh amua, wain apava, gitaba ko buabav sogha, marvibagh ivia, ighiar guar aviribagh ami. Egha ia arazir kaba bar dagh fo. Egha Ikiavira Itir God amir biziba, ia fofozim dar itir puvati. **13** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, "Bar guizbangira nan gumamaziziba, ia na gifoghan aghua, kamaghin an apaniba ia inigh mangi nguibar igharazimin ia isi kalabuziam darigham. Ian gumazir aruaba ko gumamaziziba, me dipaba ko dagheba puvatigham, egh me bar ikuvigham. **14** Jerusalem itir darasi, ia datirighin isabagh amua bar akuegha iti, ezi bar guizbangira, Gumamazizir Oveaghueziabar Nguibamin, uan akam bar anekarigha, gumazir aruaba ko gumamaziziba tuasa me mizua iti. Iavzika, ia bar ikuvigham." (Sheol h7585) **15** Gumamaziziba bar, me bar aghumsigham. Gumamazizir uarira uan ziaba feba, God me dikabiragham, eghti me ua ziaba puvatigham. **16** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim uan arazir aghuimin gumamaziziba akir men akagham, egh a uabi ziar ekiam iniam. Egh a uabi gumamazizibar akagh suam, a Godin arazir aghuiba ko arazir zuruzibaram amim. **17** Nguibar ekiaba bar ikuvighiti, ogheba aghung bar nguibaba avaragham. Eghti sipsipin nguiziba ko memeba izi danganir kamin oghebar amam. **18** Iavzika, ia gumazir igharazibagh ifarasa bar ifuegha arazir kurabagh amiba, ia bar ikuvigham. Ian arazir kurar kaba ian poghezi, ia da ataghiragham iburagham. **19** Ia kamaghin migia ghaze, "E kamaghin orasi, Israelian Godin Bar Zuezim, a bizitamin e damusi egh a zuamiram a damuam. Egh e kamaghin ganigh, an nighnizim gifogham." **20** Iavzika, ia bar ikuvigham. Ia ghaze, arazir kuram a dera, ezi arazir aghuim a ikufi. Egha ia ghaze, mitarmem an angazangarin, ezi angazangarin a mitarmem. Egha ia ghaze bizir akatorimin ikia misozim a isingi, ezi bizir akatorimin ikia isingizim, a misosi. Ia bar ikuvigham. **21** Iavzika, ia ghaze, ia nighnizir bar aghuiba ikiva ian fofozim,

igharaz darazir fofozibagh afira. Ezi puvati. Ia bar ikuvigham. **12** lavzika! Ia gumazir dipar onganim apava, egha bizir kam bagha ia ziar ekiam isi. Ezi ia bar ikuvigham. Ian gavgaviba ko fofoziba, da dipar onganim ververamin fofozimra iti. lavzika! Ia bar ikuvigham. **13** lavzika! Ia kotin aven akaba tuisighamin dughiamin, gumazir arazir kurabagh amiba uan osimtiziba akirasa, ia apezepera dagiaba ia ganidima, ia me ataghirazima me zui. Egha ia gumazir osimtiziba puvatizibar akaba deragha da tuisizir puvati. **24** Ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akaba baraghan aghua. Ia akirim ragha Israelian Godin Bar Zuezinin Akar Gavgavibagh asaragha gifa. Kamaghin amizi, ia dadar misingizibaz min ikuvigham, mati dar biba kurigha givazi, dar akimariba asaghira nguazim gira, minezibar min migha ghue. Osimtizir kam bar zuamiram ia batoghham, mati avim isia ghua dadar misingizibagh irigha zuamira isigha gifa. **25** Ikiavira Itir God uan gumamazizibar aningaghe. Egha datirighin uan agharim ghufegha me gasighasighasa gara iti. A dughiar vaminar agharim akunighti, mikimkizim otoghti, mighsiaba ivavzaghti, gumamazizir bar avirim arighiregham. Eghti men kuaba nguibar ekiamin tuavibar buarir pozibar min pura tintinibar ireghiv ikiam. Ikiavira Itir God kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivagham kogham. Puvati. A ivezir kuzam isi me daningvira ikiam. **26** Egh Ikiavira Itir God kantrin bar saghon itimin midorozir gumaziba bagh dindiar abanaritam damighti, me izi an gumamazizibagh asighasigham. Ia gan! Midorozir gumazir kaba bar puvira ivemar akizirigh izam. **27** Midorozir gumazir kaba, me bar gumazir gavgavibara. Men tav, an suem a gamima, a irasa amir puvati. Men tav, an damazim akuir puvati. Men tav, uan mitem bar deraviram an amighinisi a firiaghirizir puvati. Men tav, dagarir asuar bar gavgavimning aruzi aningin beniba dighoraghiriezir puvati. **28** Men bariba bar ghumizi, me pibar afegha, egha asasavira gara iti. Men hoziaba bar gavgafi, ezi men hoziabar dagarir puziba mati dagiar bar gavgaviba egh bighiran kogham. Men karisba bar puviram akizirisi, ezi dar wilba aminir ekiamin min ivemari. **29** Midorozir gumazir dindiar ararem, mati laion asizim gintigha ghuvav an suiragha, a dazeri moghin me diava arai. Midorozir gumaziba mati laion uan asizim misuegha a inigha zui moghin, me uan apanibar suigha me atera zui. Eghti gumazitam uam me inian iburagham. **30** Eghti dughiar kamin, midorozir gumaziba izi Judan kantri gasighasigham, egh me bar pantemin dim niginir dafam damuam, mati ongarim dipira izi ongarir dadarim gira tingazi. Eghti gumazitam ian kantrin kamin ganti, a bar ikuvighi, ghuariar piziba aruemin angazangarim apazaghti, kantrin kamin danganiba bar mitarmegham.

6 Atrivim Usia aremezir azenimin, ki irebamin min bizimin gari moghin Ekiamin garima, a uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi dabirabir kam bar na gafiragha pin iti. Ezi an aruzir korotiam a bar ruaragha an Dipenir averiam bar a ini. **2** Ezi enselin bar gavgaviba an okarigha iti. Egha enselba bar vaghvagha 6plan aviziba iti. Me uan avizir mamning isa uan guaba ava, egha avizir mamningin uan mikarziba nogha, egha avizir mamningin migha zui. **3** Egha me da ongava uarira uariv gha ghaze: "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an arazir kurabar saghon ikiava Bar Zue, a Bar Zue, a Bar Zue! An angazangarim ko gavgavim ko ziar ekiam, bar nguazim avara." **4** Ezi ki ikiava orazima, enselba da ongema, Dipenimin akinir tiar akamin itiba ivavzagha nisi. Ezi ki garima, migharim Dipenim gizifa. **5** Ezi ki atiatigha ghaze, "Maia, ki ikuvigha gifa. Nan mizem zurara akar kurabav giavira iti, ezi ki gumamazizir mizer akar kurabav geiba ko iti. Ki arazir kurabagh amir gumazim, egha datirighin ki Atrivimin ganigha gifa, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki uan damazimningin an ganigha gifa, kamaghin amizi, ki aremegham." **6** Ezi enselin kabar mav, ghua akamimin min garir bizim isa ofa gamir dakozimin itir avir mikiamin suiragha, mighhegha na bagha izi. **7** Egha avir mikiar kam nan akam gatigha uam a ini, egha kamaghin na migei, "Ni oragh. Ki avir mikiar kam nin akam gati, ezi God datirighin nin arazir kuraba gin amadagha, nin osimtizim

adangi, ezi ni zue." **8** Ezi ki orazima, Ekiam kamaghin enselbar azangansi, "Ki tinaram amangam? Tina e bagh akam inigh mangi gumamazizibav kimam?" **9** Ezi ki ghaze, "Ni na amadaghti, ki mangam." **9** Ezi Ekiam akar kam Israelian gumamazizibar aningasa na mikemegha na amada: "Ia zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham. Ia uaghan zurara oraghiva, egh ia deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham." **10** Egha a uaghan kamaghin mikeme: "Ni gumamazizir kabav kimiva, men nighnizibar amighti, da pirigh, egh men kuariabar amighti, me akam baraghan aghuagh, egh men damazibar amighti, me ganian iburagham. Puvatighitima, me ua bizitamin ganigh akam baregh an mingarim gifogham. Egh me navibagh iragh egh na bagh iziti, ki men arazir kuraba gin amadaghti, me ua deragham." **11** Egha ki kamaghin an azara, "O Ekiam, ki ingangarir kam damu mangi man dughiamin tugham?" **12** Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze: "Ni ingangarir kam damu, mamaghira iki mangiti nguibar ekiaba bar ikuvigham, eghti nguazim ikuvighi, dipeniba pura misevir kinibar ikiam, eghti gumamazizitaba uam a dar ikian kogham. **12** Ki Ikiavira Itir God, ki gumamaziziba bar men agiraghti, me bar uan nguibam ategh saghon mangegham, eghti men kantri gumamazizitaba uam an ikian kogham. **13** Eghti gumamazizir vaghvazir taba nguazir kamin ikivira iki, me uaghan gevegham. Eghti kantrin gumamaziziba bar kuavaremegham, eghti gin nan gumamazizir bizir igiam otivigham, mati temem me an okegha a gaborozi a isigha givazi, ghuzir igiaba an otoghav aghui."

7 Dughiar kam, Usian otarim Jotam, ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Jerusalem aven, Judan atrivimin itima, midorozim oto. Resin, a Sirian atrivim, ezi Remalian otarim Peka, a Israelian atrivim, aning ghua Jerusalemia ko misosi. Egha aning a inian iburagghburaki. Ezi midorozim tighar Jerusalem otivam, **2** Judan Atrivim Ahas, a Devitin ovavir borim, a kamaghin oraki, "Siriabar midorozir gumaziba Israelian midorozir gumazibar akuraghasa Israelin nguazimin izegha gifa." **3** Ezi atrivim uan gumamaziziba ko, me bar puviram atiatia bar puv nisi, mati aminim temebagh ivai. **3** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, "Ni uan otarim Searjasup inigh gha mangi Atrivim Ahas batoghsi, Mozir Dipar Pin Itimin daghurimin mavanang, dipar kam a uaghira Jerusalem otifi. Egh gua mangi tuavir ekiar ghua iniba ruer dangamin boroghin iki, atrivim batogham. **4** Ni kamaghin atrivim mikim suam, A gavgavigh iki, egh a pura tintinimin migirigiaba baraghti da an navim abinan marki. An aghumra iki, egh Atrivim Resin uan adarazi ko Remalian otarim Israelian atrivir kamin atiatianing marki. Atrivir kamningin aningagharim mati avim kiran oveghangin mungeghasava ami, ezi migharimram otifi. **5** Guizbangira, Siriaba, ko Efraimin adarasi, ko Israelian atrivim, a Remalian otarim, me Judan Atrivim Ahas abinasa akam akiri. **6** Me kamaghin migia ghaze, me izi kantri Judan gumamaziziba ko misogh atiatiam an gumamazizibar aning, ua bagh kantri inigh, egh Tabelin otarim amiseveghti an atrivimin ikiam. **7** "Ezi ki Ekiam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa: "Bizir kam otoghan kogham. Bar puvatigham. **8** Ia fo, Sirian kantrin faragha zurir nguibar ekiam, an ziam Damaskus. Ezi Atrivim Resin, a Damaskusin nguibam gativagha an gari. Ia ganti, 65plan azeniba givaghti, Israelian kantri, bighiregh egh bar givagham. **9** E fo, Israelian kantrin faragha zurir nguibar ekiam, a Samaria. Ezi Remalian otarim Peka, a Samarian nguibamin atrivimin ikia a gativagha an gari. Kamaghin amizi, Ahas, ni oragh. Ia nighnizir gavgavim Godin ikian kogh, egh ia uaghan tugh gavgavighan kogham." **10** Egha Ikiavira Itir God, uam akar igharazim isa Ahas ganingi. **11** A kamaghin Ahas mikimasa Aisaia mikeme, "Ni Ikiavira Itir God, nin God, an azaraghti, an ababanir arazitam akagh. Ni ababanir manatamin gansi ifongegh an azaragh. Egh ni, Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin ababanir tamin ganasa, o ababanir overiamin ikegha izir ababanir tam, o danganir ni ifongezir manam, ni puram azaraghti God nin akagham." (Sheol h7585) **12** Ezi Ahas ghaze, "Ki mirakelin tamin gansi azangsiaghan kogham.

Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim ko araziba, dar gan da tuisighan aghua." **13** Ezi Aisaia an akam ikaragha ghaze, "Ia Atrivim Devitin ovavir boriba, ia bar deraghivram oragh! Ian araziba gumamazizibagh amima me bar ian amira. Ia uaghan nan God, kamaghiram a damuti a ti ian amiragham, o?" **14** Kamaghin, Ekiam uabi ababanir tam nin akagham. Ababanir kam kamakin. Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Eghti me ziar kam Emanuel a darigham." **15** "Eghti an aghung mangi egh biziba tuisighamin nighnizim iki suam, bizir manam a dera an a damuam, ezi bizir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh dughiar kamin, a hani ko sis amam, daghem sis, me bulmakau ko sipsipin oter eborimin dar ingari. **16** "O Atrivim Ahas, ni datirighin atrivir kamningin atiati. Eghti aningin kantrining bar ikuvigham, eghti aningin nguazimzing pura ikiam. Dughiar kamin borir kam, arazir manam a dera an a damuam, ezi arazir manam a ikufi, an a damuan kogham. Egh a tighar dagh foghamin dughiamin bizir kaba otivam. **17** Eghti Ikiavira Itir God ni ko nin gumamaziziba ko nin adarazi bagh dughiar bar kuram amadaghti a izam. Dughiar Judaba ko Israelia uari abigha ikia iza datirighin, osimtizir tam me batozir puvati. Ezi datirighin osimtizir bar kuram me bativam. Osimtizir kam a kamakin: Ikiavira Itir God, Asirian atrivimin amamangatighi, a Judaba bagh izam. **18** "Eghti dughiar kamin Ikiavira Itir God bobemin Isipian diaghtima, midorozir gumazir bar avirir, saghon mar Isipian Faneba bar dar suibar ikegh, berezir bizir bar avirimin min izam. Egh an Asiriaba bobemin men diaghti me aparir okoruabar min izam. **19** Egh me kantri Judan danganiba bar dagh izivagh. Me danganir moziba bar dagh izivagh, dagiar toriba ko ogheba aghuir danganiba ko benir dikoniba itiba bar dagh izivagh. **20** "Dughiar kamin, Ekiam Yufretisin Fanemin vongin Asirian atrivim inigham. An Ekiamin resan min otogh, egh ia Judaba, a ian dapanarizibagh isam. A ian ghuamasizibagh isiva, ian dapaniba ko mikarzir ariziba sara isam. **21** "Eghti dughiar kamin, apaniba izi ian bulmakauba ko sipsipav sogham. Eghti gumazitam bulmakaun vamera ko sipsipin pumuningra ikti, **22** da oter eborir aviribar amuti da otivam. Eghti an oter eborir kam inigh damamin sisin ingaram. Eghti gumamazizir ikiavira itir varazira, me haniba ko sisbar amam. **23** "Dughiar kamin ian azeniba bar moghira ikuvigham. Datirighin wainin azeniba da wainin ikarizir 1,000pla iti, ezi azeniba vaghvaghera dar ivezim 1,000 kina. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh azenir kaba avegham. Eghti gumaziba danganir kabar asiziba burisi, me uan barir piba sara mangam. **25** Datirighin gumamaziziba mighsiar dozibar dagheba oparti. Eghti gin temer ataghatariba itiba ko benir kuraba otivigh mighsiar dozir kaba bar, da avegham. Gumamaziziba dikonibar atiating egh me uam mangi azenibar ingaran kogham. Puvati. Me pura bulmakauba ko sipsipba ateghti, darara danganir kabar daru dagheba buriam."

8 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Ni osirisi bizir ekiatam inigh, egh a gisin en akamin letan kinir kabar, ziar kam osirigh, 'Me Zuamiram Okemegh Zuamiram a Inigh Mangi.' Ni bar deraviram an osirigh, eghti gumamaziziba deraviram an ganiva a diponan. **2** Egh akar ni osiramin kam gavgavim a daningisi, ni gumazir aghuir kamning inigh, ofa gamir gumazim Uria ko Jeberekian otarim Sekaraia, aning ganti, ni an osir." **3** Ezi ki gin ghua uan amuiam, a Godin akam inigha izir amizir mam, a koma akui. Ezi a navim asegha otarim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, "Ni ziar kam a datigh, 'Me Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi.'" **4** Borir kam tighar kamaghin fogh suam, kar nan amebam ko nan Afeziam, ezi dughiar kamra, Asirian kantrin midorozir gumaziba izi Damaskusin nguibar ekiam ko Samaritan nguibar ekiamin bizir aghuiba okemegh, mangi uan atrivim daningam. Ezi borir kamin ziamin mingarim kamakin, Zuamiram Okemegh Zuamiram A Inigh Mangi." **5** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei: **6** "Ki Ekiam, ki Jerusalem boroghin itir dipam Siloan min iti, egha zurara aghumira ivemari. Ezi Judan gumamaziziba kamaghin

nighnisi, Ki ti gavgaviba puvati. Egha me Atrivim Resinin gavgavim ko Israelin atrivir kamin gavgavin ginighnigha, atiatar bar ekiam men itima, agorogem me misozima aghariba men amira. **7** Kamaghin amizi, ki Ekiam, ki Yufretisin Fanem damighi, an aperiarm bar kevegh danganiba bar da avaragham. Dipam nguibaaba bar da avaragh, Yufretisin Fanemin miriamin ikegh izi kantri Judan otogham, egh dipam bar buigh iziv anang gumazimin firagharimin tugham. Yufretisin Fanem, an Asirian kantrin atrivir gavgavim uan midorozir gumaziba ko men nedazim. Ezi e fo, God e ko iti! Egha deravira e geghuvam, mati kuarazir avizir bar ekiamning itim, an aning onegha migha ghua en nguazim bar, deravira an gari." **9** Ia deraviram oragh, ia kantrin roghira itiba ko saghon itibar gumamaziziba. Ia uari akuvagh misoghsi gan iki. Eghti ian gavgavim bighirighi, ia digavir kuram damigh puram onganim damuam. **10** God e ko iti. Kamaghin amizi, bizir ia damuasa nighnizim, ia a damuti, ian tuavim pirighi, bizir kam otoghan kogham. Ia bizir aviribar mikimam, eghti dar dagheba puvatigham. **11** Ki Ikiavira Itir Godin gavgavim barazima, a nan anadima, a kamaghin na migei, "Ni gumamazizir kabar nighniziba ko arazibar gin mangan marki. **12** Gumamaziziba kamaghin mikim suam, gumazir maba kantri Juda gasighasighasa akam akiri, eghti ni uan adarazi ko kamaghin nighnighan marki, akar kam a guizbangira. Bar puvati. Egh gumamaziziba puviram atiating nighamin dughiamin, ia men min puvirama atiatingan marki. **13** Ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim, a Godin Bar Zuezim, egha arazir aghuibaaba ami. Ia anarimar atiatingiva an apengan iki. **14** A gumamazizibar mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Egha a dagiamin min Israelia ko Judan gumamaziziba aruir tuavimin iti. Eghti men aviriba uan dagariba asi daghiri ikuvigham. Ezi Jerusalem gumamaziziba, an azuazimin min men suighasa iti. Eghti men aviriba azuazir kamin guam. Jerusalem gumamaziziba, ki guizbangira azuazimin min men suighasa iti." **16** Nan suren gumazibar damazimin, Ikiavira Itir God na ganingizir akar kaba, ki da osirigh, da righiva da ikegh kandelin grisin anemighirigh, uan ababanim isi kandelin gris datighi, da deraghvira ikiam. **17** Egh ki datirighin, Ikiavira Itir God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan ikiam. Ki fo, an akirim ragha Israelian gumamazizibagh asagha gifa, egh a ua ragh men ganam kogham. Eghti ki nighnizir gavgavim an ikivira ikiam. **18** Ia gan. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Saionin Mighsiamin ikiava, borir kaba na ganing. Ezi ki uan boriba ko an e atizi e Israelian gumamaziziba bagha, ababanimin min iti. Eghti me en ganiva, Godin Arazibagh nighnigham. **19** Eghti gumamaziziba ia mikimti, ia mangi gumamazizir oveaghueziar duaba ko mikim, me da nighniziba iniam. Egha me kuarazibar min imoba, sighsirir akabar migei. Ezi gumamazizir oveaghueziar, me nighniziba gumamazizir angamira itibar aningan iburagham. Kamaghin amizi, e tizim bagh aseba ko gumamazizir oveaghueziar da nighniziba iniasa ivemara me bagha zui? Puvati. Arazir kam ikufi. Me uan God bagh mangi. **20** Me Godin Araziba ko an Akar Gavgaviba ko, an nighnizim fifogh. Egh me kamaghin damighan kogh, me mitarmemin averara ikti, aminim me bagh tiragham kogham, eghti me dughiar aghuitamin ganighan kogham. **21** Puvati. Me bar dughiar kuram iniam. Me navir osimtizir dafaba ikti, mitiriaba men aghiti, me pura tintinibar kantrin aven daruam. Mitiriam me damuti me atar, akar kurabar uan aseba ko atrivim mikimam. Me kogh overiamin ganiva, **22** vin nguazimin gan, egh me bar bizir aghuitamin ganighan kogham. Bar puvati. Me osimtiziba ko dughiar kuramra danganiba bar da gan ikiam, mati aminirbirim bar me avara. Egh me osimtizim gitaviragh arimangamin tuaviba puvatigham.

9 Eghti gin, osimtiziba aterir darasi, me uam osemeghan kogham. Ia fo, Ikiavira Itir God, fomira Naptali ko Sebulunin anababar nguibaaba bar dagh asighasighizi, me bar aghumsiki. Eghti gin dughiatam iziti, tuavir ongarimin zuimin boroghira itir danganim, ko Jordanin Fanemin dangarir vongin itir danganim, a

Galilin Distrihgin nguazim, danganir kam Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba uaghan an aven iti, nguibar kaba uaghan bar moghira, men dughiar kuraba da givaghti, me ziar ekiam iniam. **2** Gumazamizir arazir kurabar mitatemin aven aruiba, me datirighin angazangarir ekiamin gari. Me danganir mitatemin apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira. **3** Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh amizima, me bar aviraseme, Ni me gamizi, me bar akonge. Me nin damazimin bar akongezir arazir kam, mati me azenibar dagheba asia da bagha bar akonge. Eghe mati midorozir gumaziba midorozim gamigha givagha, bizir me iniziba da tuiragha uari ganiga bar akonge. **4** Gumazamiziba bar akongezir bizim, a kamakin: Ni fomira Midianin kantrin gavgaviba apiragharighizi moghin, datirighin men apanibar gavgaviba apiragharigha gifa. Guizbangira, apaniba faragha nin gumazamizibagh ativagha, me gamima, me mati bulmakaun mam, gumazim ter ararim isa an tuem gatigha, ingangarim zuamiram a damuasa, a gaghora a misosi. **5** Ezi ni apanibar aghoriba ko ter arariba apiragharighizi, me uan nin gumazamiziba paza me gamir puvati. **6** Guizbangira, midorozir gumaziba midorozir korotir aghua ghua misoziba, avim bar dar isigham. Men dagarir asuaba ko men korotiar gumazibar ghuziba itiba, avim bar adar isigham. Eghti osimtiziba bar givaghtima, dughiar aghuim otogham. **7** Bar guizbangira, otarir mam amebam e bagha a bate, a borir God e ganingizir mam. Eghti an e gativagh en ganamin arazir kam, mati gumazim dipenir akinir dafam uan dipizim gatigha aneteri. Kar an ziaba, Gumazir Nighnizir Bar Aghuiba Anidim, ko Godin Gavgaviba Bar Itim, ko Afeziar Zurara Ikiavira Itim, ko Attrivir Dabirabr Aghuim ko Navir Amirizim Anidim. **8** Eghti atrivir kam, Atrivim Devitin danganim inigh, Devitin atrivir dabirabim daperagh gumazamizibar ganam. Eghti a gumazamizibagh ativagh men ganamin gavgavir kam, an ekiv mangivira ikiam. Kamaghin midoroziba uan puvatighi, gumazamiziba navir amirizimin iki, deraghvira dapiagh iki mamaghira ikiam. Atrivir kam, guizin arazimin gin ghua biziba deragha da tuisgha, Godin arazir aghuibara amuasava iti. A kamaghin damuti, an atrivir ingangarim datirighin ikegh gavgavigh mangivira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gumazamiziba guizbangira bar me gifonge, kamaghin amizi, a bizir kam damighi an otogham. **9** Ekiam mikemegha givagha ghaze, a kantri Israel gasighasigham, kar Jokopin ovavir boriba. Eghti dughiar kurar kam me batoghti, **10** Samarian nguibar ekiamin itir gumazamiziba ko, Efraimin adarasi, me bar kamaghin fogh suam, Ekiamra bizir kamin me gami. Eghe me datirighin ghaze, me bar pin mar iti, eghe uarira uan ziaba fe. Me kamaghin migei, **11** "Apaniba en brighin dipeniba akaragharigha, en temer fikba okaghariki. Ezi e da bagha naviba ikuvir pu, da pura biziba. Puvati. E dagiaba aghoregh dipenir bar gavgavibar ingaram. Egh temer fikbar danganibar, temer sidan bar aghuiba oparam." **12** Ezi Ikiavira Itir God Israelian aningaghe, kamaghin amizi, a men apanibar naviba fegha gifa, eghti me izi me misogham. An aruem anadi naghin Siriabar naviba fe, me Atrivim Resinin adarasi. Eghe a uaghan aruem uaghiri naghin Filistiabar naviba fe. Eghe a uaghan Israelia misogh, me dikabinasa Atrivim Resinin apanibar naviba fe. Ekiam kamaghin amigha gifa, ezi bizir kam an aningagharim agivagham kogham. Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam. **13** Ezi Israelian gumazamiziba navibagh irazir puvati. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ivezir bar kuram me ganingi, ezi me uamategha a baghavira izir puvati. **14** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, kantri Israel gasighasiki. Guizbangira, an aruer vamiran Israelin dapanim ko pueam atzi. A dughiar vamira, a iruer dafarim ko ighurunim gighizazi aning iri. **15** Dapanim, a gumazir aruaba ko gumazir ziar ekiaba itibar ababanim. Ezi pueam, a gumazir akam inigha iziba, me akar ifavirabar gumazamizibagh anidiba, men ababanim. **16** Gumazir dapaniba tuavir aghuim ko arazir aghuim men akazir puvati. Kamaghin amizi, gumazamiziba okam nighnigha pura tintinibar ghue. **17** Gumazamizir kaba bar moghira God ategha arazir

kurabagh ami. Me bar akar kurabav gei. Kamaghin amizi, Ekiam bar moghira me gasighasigham. A gumazir igiatam ateghtima a iktan kogham. Egh an amizir paba oveagheueza ko borir ameboghfeziaba oveagheueza bar apangkuvighan kogham. Ekiam kamaghin damuam, eghti bizir kam an aningagharim agivagham kogham. Puvati. A ivezir kuram isi me daningvira ikiam. **18** Gumazamizir arazir kurabara me gasighasisi. Mati avim benir ataghatariba ko ogher kurabar isia ghua, temer dafaribagh irigha ghua, ruarir ekiam girizi a isi. Ezi maburan migharim dikavigha ghuavanadi. **19** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar aningaghegha, nguazir kamin ruaghatavirabar itir gumazamiziba bar me gasighasiki. A mati avim ruarir ekiamin isia bar a gasighasighizi moghin, bar me gasighasiki. Gumazamiziba uaghan vaghvagh men nighnizibar gin ghua, igharaz darazi dikabinasava ami. **20** Me gumazamizir igharazibar biziba, tintinibar da okimasa. Eghti bizir kaba men ifongiaba agivan kogham. Me mati gumazim dagher aviriba apavira ikiava izivazir puvati. Eghe me uaghan arazir kamra, uan ikizibagh amua me gasighasisi. **21** Manasen anabamin adarasi, Efraimin anabamin adarazi abinasa, ezi Efraimia Manaseba abinasa. Eghe aning uaghan Judaba abinasa. Kamaghin amizi, Ekiam me ateghti me uarira uarigh asighasigham, eghti bizir kam an aningagharim agivagham kogham. Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam.

10 lavzika! Ia gumazamizir kamagh amiba, ia bar ikuvigham. Ia gumazir onganarazibagh amibagh ifar men biziba iniasa arazir igiar igharagha garir aviriba arigha, da osirigha me gasighasisi. Ia arazir kurar kaba arigha dar gin zuima, nan gumazamizir onganaraziba kotin aven, uan biziba bagha mikimasa izima, ia guizin araziba ategha arazir kurar ia arizir kabar, me dikabirima, me bizir me inilamba isir puvati. Eghe arazir kamra, ia amizir paba oveagheueza bar biziba okiava, borir ameboghfeziaba oveagheueza bar biziba saram okei. **3** God ian arazir kurar ia amir kaba ikarvagh, ia gasighasighi, ia manmaghin damuam? Dughiar kam, a kantrin saghon itimin gumaziba inigh iziti, me aminir gavgavimin min izi ian bizibagh asighasighi, ia manmaghin damuam? Ia ti ivegh mangi tina dama akuravazim iniam? Ian ziar ekiam ko bizir avirir ia iniziba, ia ti managh dar arighi, da deraghvira ikiam? Bar puvatigham! **4** Ia bizitam damuva avegham. Bar puvatigham. Ian tarazi midorozimin arimighiregham. Me ian tarazir suigh mangiti, ia kalabuziabar tongin bar atiatigh teviba apirigh mamaghira ikiam. Ia osimtizir bar kurar kam gitaghan kogham. Ikiavira Itir God bizir kabar amuti, da ia bativam, eghti bizir kam an aningagharim agivagham kogham. Puvati. A tighar ivezir kuram isi me daningvira ikiam. **5** Eghe Ikiavira Itir God kamaghin migei: Asirian kantrin gumazamiziba, mevzika! Me bar ikuvigham. Ki uan gumazamiziba puvira men atari. Kamaghin ki datirighin ingangarim isi Asirian kantrin gumazamizibar aningti, me nan aghorimin min otoghti, gumazamizir nan navim gamima a ikuviziba, me ivezir kuram me daningva me gasighasigham. **6** Nan gumazamizir kaba na ategha uamategha nguazir kamin bizibagh amua, na gamizi ki bar men aningaghe. Kamaghin amizi, ki Asiriaba amadaghti, me mangi gumazamizir ki aningaghavira itir kabagh asighasigh, egh me dikiti me mati gumazim tuavir beghneazim diti moghin me magiram. Egh me uan ifongiabar gin mangi men bizir aghuiba me dama da mikegh, da inigh uan kantrin mangam. **7** Ezi Asirian atrivimin nighnizim, nan nighnizim ko voroghira ghuzir puvati. A ghaze, a kantrin avirir igharaziba uaghan bar dagh asighasigh, da agivasa nighnisi. **8** A uabi fa kamaghin migia ghaze, "Ki ghaze, ki kantrin avirirabar atriviba abinigha men nguibar ekiaba ini. Ezi atrivir ki abiraziba, me nan midorozir gumazibar, gumazir dapanibar iti. **9** Ki misogha nguibar ekiar kaba ini: Kalno, Karkemis, Hamat, Arpat, Samaria, ko Damaskus. **10** Ki kantrin aviriba abiragha fo, men asebar marvir guar aviriba men iti. Ezi men aser kaba, da tong me akuravizir puvati. Ki ghaze, marvir guar kaba, Jerusalem ko Samarian marvir guabagh afira.

11 Ki Samaria ko an aseba ko marvir guabagh asighasigha gifa. Egh arazir kamra, ki Jerusalem ko an aseba ko marvir guabar amuam.” **12** Asirian atrivim ghaze, a bar pin mar ikia bar gavgafi, egha a uabira uan ziam fe. Eghti gin nan Ekiam, a faragha mikemezi moghin, a Saionin Mighsiamin iki, a Jerusalem ngubar ekiam, a uan ingangariba bar dar amigh givaghti, a gin uamategh mangi ivezir kuram Asirian atrivim danningam. **13** Ekiam orasi, Asirian atrivim uabira uabi fa, kamaghin migei: “Ki bizibar amuamin nighnizir bar aghuim iti. Kamaghin amizi, nan gavgavim ko fozozimin, ki bizir kabagh ami. Ki kantribar mitaghniaba akaragarigha gifa, ezi da bar nan apengan iti. Egha bizir bar aghuim me akumakua arighiziba, ki da ini. Ki bar gumazir gavgavim, kamaghin ki kantrin kabar atrivibagh afiragha, me dikabini, mati bulmakaun apurir ekiam misosi. **14** Nguazir kamin itir kantriba bar, mati kuarazir mikonir mam, ki, men bizir aghuiba, mati kuarazir mikonimin, gumazim kuarazir aroriaba isi moghin, nimira bar da ini. Kuarazir amebaba ikia, nan gari puwati. Mervzika! Kuarazir amebatam uan aroriaba bagha ara nan agintighizir puwati. Ki pura men biziba okemegha da inigha ghu.” **15** Atrivim uabi uan ziam fe, ezi Ekiam kamaghin azaragha ghaze, Sobiatam ti uabi fi kamaghin mikim suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suirazimin gavgavim gafira, a? Puwati, nighnizir kam onгани. Eghti son tam ti uabi fi suam, a uabi gavgaviba iti, ezi an gavgavim gumazir an suiragha temem pungizim gafira, a? Puwati, nighnizir kam onгани. Eghti itazitam ti uabi fi suam, a uabi gumazitamin suiragh, a inigh misoghsi mangam, a? Puwati. Nighnizir kaba, bar onгани. **16** Ezi Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a ziar ekiam ko gavgavir ekiam iti. Egh a datirighin arimariar bar kuratam amadaghti, an Asiriabar midorozir gumazibar amu, men gavgavir ekiam agivaghham. Egh a uaghan avim damighti, a dikavigh isi mangi men biziba bar da agivaghham. **17** Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim, a Israelian gumazamizbar angazangarimin min iti. Egh Asiriaba, an avir bar dafamin min otogh, men kantri daboroghti, a isigham. Egh dughiar vaminar, a Asirian oghevsevir kurabar apueghti, da bar isigham. **18** Egh afiragh mangi temer ekiaba ko nguazir aghuier azenibar ingaramin sara daboroghti, da bar isigham. Ikiavira Itir God, Asiriabagh asighasigh, bar men duaba ko mikarziba agivaghham, mati arimariam gumazim puv a gamizi, an gavgavim bar magari ameregh givaghham. **19** Eghti Asirian kantrin temer vaghvazibara mitivighiv ikiti, borir iririvitam uaghan da mangan fogham. **20** Jokopin ovavir boriba, datirighin uan apanibar atrivir me misogha itim, me an atiatighava, an apengan ikia uarir akurvaghasa an dia. Eghti gin izamin dughiam otoghti, Israelian ikiavira itir varazira, apanir kam bagh gan uarir akurvaghsi nighnizir gavgavim an iktan kogham. Puwati. Dughiar izaminim, me Ikiavira Itir God baghvira iki nighnizir gavgavim an ikiam. A Israelian Godin Bar Zuezim, eghti me guizin an akamin gin mangi uarir akurvaghsi, anarira mizuamam. **21** Gin, Jokopin ovavir boribar gumazamizir ikiavira itir varazira, me uamategh Godin Gavgavir Ekiam Itim bagh izam. **22** Fomira, Israelian gumazamiziba, mati ongarimin itir gigimin min, bar aviraseme. Ezi God ghaze, me bar ikuvigham. God uan arazir aghuimin gin mangiva ivezir kurar kam me danningam. Eghti gin men gumazamizir ikiavira itir varazira uamategh uan nguibabar izam. **23** Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a nguazir kamin kantriba bar, a ivezir kuram isi me danningasa mikemegha gifa, egh a bar me gasighasigham. **24** Nan Ekiam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ia nan gumazamizir Saionin ngubar ekiamin itiba, ia Asiriabar atiatingan marki. Me, Isipia fomira uan itaziba isa ia misogha, paza ia gamizi moghin, me ia damuam, eghti ia men atiatingan marki. **25** Nan navim ia bagha ikuvighavira iti, kamaghin, ki Asiriaba ataghizi me ia gasighasisi. Eghti ki, kiran oveghangin, uan adarir in itim agivagh, egh raghirigh Asiriabagh asighasigham. **26** Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki me misogham, mati ki fomira Midiania, Orepin Dagiamin boroghin benim isa me fozorogha me misoke. Egha

mati, ki fomirar Isipin kantrin, uan asadivir aghorim ghufegha ongarim gisin amadazi, apaniba ongarir torimin bar ikufi. **27** Asiriaba datirighin ia gativagha ia gasighasisi, mati gumazim ter otevim, bulmakaun firim gatigha, an abirima, a ingangarim gami. Datirighin Asiriaba bar deraghaviram apiazi, ia paza iti. Ezi men arazir kam na gamima, nan navim puvara nan isi. Kamaghin, ki gin izamin dughiar kamin, ki Asiriabar gavgavim agivaghti, me uam osimtiziba ia danningan kogham.” **28** Apaniba Ain ngubar ekiam boroghin iza a gitagha, Mikronin ngubar ekiamin otivigha gifa. Me uan dagheba ko biziba isa Mikmasin ngubar ekiamin da ariki. **29** Me uaghira daghurir dipamin faghafiagha, binigha ghuanaaga, dimangan Geban ngubar ekiamin akui. Raman ngubar ekiamin itir gumazamiziba bar atiatingi. Ezi, Gibeian ngubar ekiamin itir gumazamiziba, kar Atrivim Solin ngubar ekiam, me anetegha are. **30** O Galimin ngubar ekiamin itir gumazamiziba, ia pamtemin dim. Ia Laisan ngubar ekiamin itir gumazamiziba, ia kuariba arighiva oragh. Ia Anatotin ngubar ekiamin itir gumazamiziba, iavzika! Ia ti akabagh asa. **31** Matmen ngubam ko Gebimin ngubamin itir gumazamiziba, me uari mongasa danganiba buriava, aregha gifa. **32** Apaniba datirighin Nopin ngubar ekiamin otivigha gifa. Egha Saionin Mighsiamin amadaghan kara, uan dafariba apira, uan gavgaviba akakagha ghaze, me Jerusalem ngubar ekiam gasighasighasa uari baraki. **33** Ia oragh! Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gumazir ziar ekiam ko gavgavim itiba dikabiragham. Me datirighin temer ekia ruaribar min iti, eghti a me okiti me iregham. **34** Me mati Lebanonin temer aghuibar min mitivigha gavgavigha iti, egha mati temer dafar ruarir bar ruarir pizimin itibar min iti. Egh a me gasighasigham, mati gumazim sobiam inigha temer ekia kaba okiti da iregham.

11 Jesin ovavir boriba, mati temer povim me an okegha givazi, an dakam ikiavira iti. Eghti gumazir mam otogham, mati temer ghuzir igiam temer dakar kamin otogh mavanangam. **2** Eghti Ikiavira Itir Godin Duam izi gumazir kam gizivagh a ko iki, egh fozozir aghuim ko nighnizir aghuim a danningam. Eghti an atrivir gavgavimin ikiva, deraghvira ingangarin damuamin fozozim ikiam. Egh a deraghvira Ikiavira Itir God gifogh, an atiatingiva zurara an apengan ikiam. **3** Eghti Ikiavira Itir Godin atiatir arazir kam a damuti, a bar akuegh mamaghira ikiam. Egh kотиaba baraghamin dughiam, a pura gumazimin ganganinin ganiva, a tuisighan kogham. Egh a gumazamizir tintininim migeir akaba, a pura da baragh da tuisighan kogham. Bar puvatigham. **4** A kotin aven guizin arazir aghuimin gin mangi, onganarazibar migirigiaba baragh, deraghvira me tuisigham. A nguazir kamin itir gumazir uari abira aghumra itiba, a men osimtiziba baragh, me tuisigh men akurvaghham. An akam me danningti, nguazir kamin gumazir kuraba, ivezir kuram iniam. A mikimti, gumazir kurar akaba batoziba arimighiram. **5** An arazir aghuim mati gumazim letin uabi amighiri, an an ikiti, a gumazamizibar ganam. Eghti an nighnizir gavgavir arazir aghuim gamim, mati inim gumazimin evarim avara, an an ikiti, a uan ingangarim damuvira ikiam. **6** Eghti afiar atiba ko sipsipin nguziba uari inigh deraghvira ikiam, eghti lepatba, da kaziar ekiabar min gari, da memen nguziba ko dakuam. Eghti bulmakaun nguziba ko laionin igiaba daru egh uari inigh daman, eghti borir dozir mam men gan men aku men faragh mangam. **7** Eghti bulmakauba ko beaba uari inigh damiti, men nguziba uari inigh dakuam. Eghti laionba bulmakaubar min dadabar amam. **8** Eghti borir dozir oteba apavira itiba, me kuruzir imeziba itibar mozibar boroghira ikararangam. Eghti borir oteba ataghiziba, uan dafariba isi kuruzir kuraba itir mozibar aven dar arigh, egh deraghvira ikiam. **9** Dughiar kamin, nguazimin itir gumazamiziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifoghham. Eghti fozozir kam, nguazimin oteviba bar dagh izivaghham, mati ongarim bar ghua uan danganimra tu. Kamaghin amizi, God baghvira itir mighsiamin itir gumazamiziba ko, gumazamizir igharaziba bar moghira uari inigh deraghvira ikiva, tav pazi tav damuan kogh, egh me gasighasighan kogham. **10** Eghti dughiar kamin,

atrivir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh, mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamin oto. Eghti gumamaziziba bar an ganti, a me bagh ababanimin min ikiam. Eghti gumazir kamra, kantribar gumamaziziba a bagh izi a baghvira ikiam. Eghti an Dipenir an avughsi ikiamim, bar gavgavigh ziar bar ekiam ikiti, an angazangarim bar me gisiragham. **11** Egh gin ua izamin dughiamin, Ekiam uamategh uan agharim ghufegh uan gavgavim akagh, uan gumamaziziba inigh uamategh izi, men nguibabar me arigham. Kar gumamazizir ikiavira itir varazira, me kantri Asiria ko, Isip ko, Itiopia ko, Elam ko, Babilonian kantri ko, Hamat ko, Mediteranianin Ongarir Ekiamin arighatizibar ikiavira itiba. **12** Kantriba bar dar gumamaziziba gansi, Ekiam nir avizim ghufegh ababanimin min anesaragham, egh a Israelia ko, Judan gumamazizir apaniba inigha ghua kalabuz gatiziba, a ua me akuvagham. Me datirighin tintinibar ikia nguazir ruaghaveviba bar dar iti, eghti Ekiam ua me inigh izam. **13** Eghti gin kantri Israel ua navir kuram kantri Judan ikian kogham. Eghti kantri Juda, uam kantri Israelin aningaghegham kogham. Puvati. Aning uaning inigh deraghvira dapiam. **14** Aning uaning inigh mangi aruem uaghiri naghin itir Filistiaba ko misogham. Egh aning misoghiva aruem anadi naghin itir gumamazizibar bizir aghuiba iniam. Aning kantri Idom ko Moap ko, Amonin gumamaziziba dikabiragh, kantrin kaba gatavaghti, me men apengan ikiam. **15** Ikiavira Itir God, Ongarir Aghevim damighi a bar dakegham. Egh aminir fefer bar puvira ivaim damighi a izam, eghti aminir kam, Yufretisin Fanem damighi a daki mangi suvigham. Egh a 7plan dipar eghuravibar emir mangam. Kamaghin amizi, dughiar kamin tuavim, tuavir ekiamin min bar ekevehir aruegham, eghti gumamaziziba Asiria ategh daru iziti, men dagarir asuaba tong kumkumighan kogham. Tuavim Israelia bagha kuiaighirizi me Isip ategha izezi moghin, bizir kam uaghan kamaghiram otivam.

12 Eghti gin izamin Dughiam otoghti, ia Israelia kamaghin igham damuam: “O Ikiavira Itir God, ki nin ziam fe. Ni nan aningaghe, ezi nin aningagharim gifa, ezi ni bar deraghavira nan asughasugha gavgavim na ganidi. Ezi datirighin nan navim deraghavira iti. **2** “Ia oraghl! God nan akuragha ua na ini. Eghti ki nighnizir gavgavim an ikiva atiatingan kogham. Ikiavira Itir God, a Godra, a na gamima, ki gavgavigha iti. Guizbangira, a nan Akurvazir Gumazim, ezi ki an ziam fava onger akam gami.” **3** Mozir dipam, gumazir kuariba piriba, anepa bar akonge. Ezi kamaghira, God uan gumamazizibar akuragh ua me inighi, me bar akuegham. **4** Dughiar kamin ia kamagh mikimam: “E Ikiavira Itir God, an ziam dipon, egh a minabiva, uarir akurvaghsi an dimam. Egh ingangarir ekiar an amizibar gun kantribar gumamaziziba bar moghira me mikimiva, an ziar ekiamin gun mikim. **5** Ia Ikiavira Itir Godin ingangarir bar ekiar an amiziba bangin, a bagh onger akabar amu an ziam fam! Ia nguazir kamin gumamaziziba bar me mikim suam, God ingangarir ekiabagh ami.” **6** O Saionin Mighsiamin itir gumamaziziba, ia fo, Israelian Godin Bar Zuezim, a ian tongin ikia ingangarir ekiabagh amua, ziar bar ekiam iti. Kamaghin amizi, ia pamten dimiva arang bar akuegh onger akabar amu.

13 God kantri Babilon gasigshasigha, kamaghin, a irebamin min garir bizimin aven, akam isa Emosin otarim, Aisaia ganing. **2** A kamaghin migei: “Ni nan nir avizir pin itim isi ababanimin min temeba puvatizir mighsiar mamin a kuasagh, eghti midorozir gumaziba an ganigh izi uari akuvagh ikiam. Ni pamtemin men dimti, me zuamira izi. Eghti ni uan dafarim ghufegh, Babilonin itir gumazir aruar uan ziaba feba, tiar akar ekiabar amadagham men akagh, egh me amadaghti, me mangi me ko misogh. **3** Ki Babilon bagha nan navim bar nan ikufi, egha ki ubai uan midorozir gumazir aghuir bar gavgaviba amisevgha, men diazi, me ize. Egha ki Akar Gavgavim me mikeme, eghti me mangi Babilonia ivezir kuram me daningam. Midorozir gumazir kaba, ziar ekiaba iti, egha Babilon misoghasa bar akonge.” **4** Ia mighsiabagh isin niginir dafar kam baragh, kar gumazir bar

aviribar niginim. Kantrin aviribar midorozir gumaziba iza uari akufa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, misoghasa uan midorozir gumaziba akufa. **5** Me kantrin bar saghon itimin ikegha ize, egha me mati Ikiavira Itir Godin piba ko bariba. A bar aningaghegha, me akuvagh me damuti, me nguazir kamin itir kantribagh asighasigh, bar me agivagham. **6** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa. Kamaghin amizi, ia bar puviram aziva arang. Dughiar kamin, Godin Gavgavim Bar Itim, dughiar bar kuram amadaghti a izam. **7** Bizir kam bangin, gumamazizibar aghariba bar men amiraghti, men gavgaviba bar givaghti, me uan navibar aven bar atiatingam. **8** Me nigh bar atiatighiva, mizazir bar ekiaba baragham, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, me mizazim iniam. Me digavir kuram damuti, men guabara uarir akakagh suam, me mizazir bar ekiam isi. Egh me uarira uan guabar ganamin dughiamin, me bar atiatigham. **9** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a izi, kar Ikiavira Itir God uan aningagharir ekiam sara izasa misevezir dughiam, egh nguazir kamin itir ruaghaveviba bar dagh asighasighiva, gumamazizir arazir kurabagh amiba me bar me agivagham. **10** Dughiar kamin, mikoveziba bar dar angazangarim mungegham. Egh aruem otoghti, an angazangarim mitarmegham, eghti iakinimin angazangarim puvatigham. **11** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Gumamazizibar arazir kuraba nguazir kam gizifa, kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh, puv me damigham. Gumamazizir uarira uan ziaba feba, ki me dikabiragham. Gumamazizir igharaz darazi paza me gamua uari feba, ki pazi me damigh men ifaghatir arazim agivagham. **12** Gumamazizir bar avirim arighiregham, eghti ki vaghvaziba ateghti, me ikiam. Egh ni kantri Ofirin golin bar aghuim burian asaghasaghizi moghin, ni me burian asaghasagham. **13** Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan aningagharir bar dafam sara izam. Egh ki overiam ko nguazim damighi, aning nigham, eghti nguazim isivagh uan danganim ategham.” **14** Dughiar kamin, gumamaziziba bar puviram atiatingiva aregham, mati asizir atiam, gumazim ruarimin ghua a gasasava amima, an arav ghuzi moghin, me arimangegham. Egh mati sipsipbar garir gumaziba puvatizi, me onganigh pura tintinibar zui moghin, me tintinibar ari uamategh pura uan nguababar mangam. **15** Eghti gumazir manam, apaniba an suira, me uan midorozir sababar a biraghti, an aremegham. **16** Eghti apaniba, borir iririviba, men amebabar aghariba da me amikiva, eghti amebaba ko afeziaba ganvira ikiti, me boriba isi dagiaba itir nguazim gapitzi, me arimighiram. Eghti apaniba men dipenibagh asighasigh, men biziba okimiva, men amubar suigh, me abin arazir kurabar me damuam. **17** Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki, Midbar navibagh inivima, me Babilonia misoghasa izi. Me Babilonian silva ko gol bagha nighnigha misoghasa izir puvati. **18** Me bar Babilonia agivasa nighnizim bar gavgafi. Me gumazir igiaba uan pibar me gasiti, me arighiregham. Eghti borir ekiaba ko muziariba, me men apangukvighan kogham.” **19** E fo, Babilonin nguibar ekiam, a bar deragha nguibar ekiam bagh afira. Babilonian gumamaziziba, me uan nguibar ekiamin ziar aghuim bagha bar akonge. Eghti God Sodom ko Gomora gasigshasighizi moghin, a Babilon gasigshasigham. **20** Gumazitam ua nguibar kamin ikian kogham. Eghti uaghan Arebian gumaziba izi uan averpenitam danganir kamin anesaragham kogham. Eghti sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba inigh iziti, da danganir kamin iriv iki avughsan kogham. **21** Nguibar kam pura danganir kinim gavaghti, asizir atiaba iziva an ikiam. Eghti dimagarimin, kuaraziba dipenibar ikiam. Eghti poneba uaghan ikiti, memen atiaba uari akun nguibar ekiamin mangi izegh damuam. **22** Eghti, atrivibar dipeniba ko gumazir ekiabar dipeniba, afiar atiaba izi dar iki, pura dapur ikiam. Bar guizbangira, Babilon ikuvighamin dughiam, a roghira izegha gifa.

14 Eghti Ikiavira Itir God uamategh Jekopin ovavir boribar apangukvigham. A ua bagh Israelia misevgham. Egh a men aku uamategh men nguazimra mangam.

Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba izi me ko iki, men gumamazizibagh avagham. **2** Guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Israelia inigh men aku uamategh Israelian nguazimin izam, kar Ikiavira Itir Godin nguazim. Eghti Israelia, gumamazizir kabar amuti, me pura Israelian ingangarir gumamazizir kinibar otivgham. Fomira Israelia kalabus gatzir darasi, me datirighin, Israelian kalabuziabar aven ikiam. Me fomira Israelia dikabiragha paza me gami, me datirighin Israelian apengan ikiti, me me gativagham. **3** Ia Israelia, Ikiavira Itir God ian mizazim ko dughiar kuram agivaghti, ia deravira ikiam. Igharaz darazi ia abirima, ia men ingangarir mitiabagh ami, eghti osimtizir kam, datirighin givagham. **4** Eghti Ikiavira Itir God kamaghin damighi, ia Babilonin atrivim ginighnigh ighiar dibovir akar kam damuam. Ighiar kam kamakin: "Maia! Ia ganigh, atrivir gavgavim irigha gifa. Manmaghin amizi, atrivir puvira atara uan ziam fer kaba iri? Ikiavira Itir Godra, paza gumamazibagh amir gumazir kurar kabar gavgavim agifa. **6** Atrivir kaba pura gumamazizibar aningaghegha paza me gami. Eggha me arazir kurabar kantrin igharazibagh amua, me gasighasighan avughsir puvati. Me dughiaa bar, kantrin igharazibar atara osimtizir kuraba me ganiga me gatifa. **7** "Ezi datirighin nguazir kamin ruaghatavira bar, avughsa navir amirizimin iti. Dar gumamaziziba bar akuegha ighiabagh ami. **8** "Ezi Lebanonin kantrin ruarimin itir temer painba ko, temer sidaba, oregha fo, Babilonin atrivim aremegha gifa. Kamaghin amizi, me uaghan bar akonge. Me ti ghaze, "Gumazitam ua iziva e okan kogham. Bar dera! **9** "Gumamazizir Oveagheuzibar Nguibamin, me ni iniasa bar akuegha biziba akira iti. Danganir kam ti kamaghin migia ghaze, Ia gumazir aruaba, dikav. Ezi ia atriviba, ia uan atrivir dabirabiba ataghiragh. Ia bar izi gumazir izir kam batogh. (Sheol h7585) **10** Me bar moghira ni dipov migirigir kamin ni damuam, "Maia, e kamaghin nighnisi, nin gavgavim ti bar en gavgavim gafira. Ezi nin gavgavim datirighin bar givazi ni en min iti. Ni gavgaviba puvati." **11** "Ni fomira karkazir aghuivar uabin kurtima, gumamaziziba gitaba misogha, ighiabagh amua, nin ziar ekiam fe. Ezi datirighin, ni Gumamazizir Oveagheuzibar Nguibamin itima, nguazimin apiziba nin dakozim vagavham. Eghti ni me gisin dakuam. Eghti kuruzir muziariba blanketin inimin min ni avaragham. (Sheol h7585) **12** "Ni fomira ziar bar ekiam ike. Gumamazizibar damazimin, ni mati mizarazibar anadir mikovezir overiamin ikia isimin min iti. Ezi noka, ni datirighin irigha gifa. Ni fomira midorozir gumazir gavgavim itim. Ni kantrin aviriba agevir gumazim. **13** Ni ti kamaghin nighnisi, "Ki mikovezibagh afragh, bar pin mar overiamin mavanabogham. Egh ki uan atrivir dabirabis i, Godin mikovezibagh isin bar pin mar anefagham. Egh ki uaghan izi, notin amadaghan itir mighsiar aseba iza uari akuvi naghin, a gisin bar pin mar daperaghiv ikiam. **14** Ki ghuariabagh isin bar pin mar ghuanaogh, Godin Bar Pin Itimin min ikiam." **15** "Ezi noka, ni irigha gifa, ni bar vin mar magiri Gumamazizir Oveagheuzibar Nguibamin iki, egh ni bar apengan ikiam. (Sheol h7585) **16** Egh nguivar kamin, oveagheuzir gumamaziziba nin apigh bar digavir kuram damigham. Egh me dikiravira nin gan kamaghin azaragham, "Gumazir kamra ti, nguazim gamizi a ivavazima, kantrin igharazibar itir atriviba atiatia nisi, guisi? **17** Gumazir kamra ti, nguivar ekiabagh asighasighava, nguazim gamima, a nguazir kinimin oto? Gumazir kamra ti, kalabuziam gatzir gumamazizibar apangukuzir puvatigha, me ataghizi, me uamategha uan nguivarbar ghuzir puvati? Are, gumazir kamra! **18** "Atrivir igharaziba over dughiamin, gumamaziziba bar deravira men kuabagh amua, mozir bar aghuivar me afi. **19** Ezi ni puvati. Nin kuam mati, gumazim temer aguam kurasan anetugha anekunizi moghin, me nin kuam akunizima a mozim giraghu. Nin kuam tuavimin gumazir igharazir midorozimin ovengezebar kuabar pozimin apengan iti. Ezi gumamaziziba a dika ivemara mangi izegh gami. Men duaba bar moghira, gumazir ovegha givazibar mozimin, bar vin mar magiram. **20** Ni uan kantri gasighasigha, uan gumamaziziba misoghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, me

atrivir igharazibar min deravira nin kuam akirigh, anefagham kogham. Atrivir kurar kamin boriba, nguazir kamin bar givaghti, bar deragham. **21** Kamaghin, an boriba, ia bar da inigh izi, egh men inazir afeziabar arazir kuraba ikarvaghsi, me misoghti me arighiregh. Eghti men tav ua ikian kogh, atrivimin otogh, ua kantribar ganan kogham. Egh ua nguazir kamin danganiba bar dar mangi nguivar ekiabar ingaran kogham." **22** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei: "Ki Ikiavira Itir God, ki uabi dikavigh mangi Babilonia misoghiva, me gasighasigh bar me agivagham. Ki men tav ateghtima a ikian kogham. Bar puvati. Gumaziba ko, amiziba ko, boriba, bar givagham. **23** Ki mati amizim uan bizimin mineziba avi moghin, ki uan bizim isi Babilon bar anevigh anevagham. Ki Babilon damighi, mughurir kuram itir begheazim bar anevavagham. Eghti asizir atiaba an ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegeha gifa." **24** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin akar dikirizir mam gami: "Bar guizbangira, bizir ki damuasa nighnigha givazim, ki a damuam. **25** Asiriaba nan nguazimin iza, nan gumamazizibagh amizi, me osimtizir bar ekiam ateri. Asiriaba pamtemin Israelia abirima, me puvira ingari, mati bulmakau mam, gumazim ter ararim an tuem gatigha, anebirima, a ingari. Eghti Asiriaba, Israelian nguazir mighsiabar ikivira ikiti, ki me dikabin bar me righirigham. Egh osimtizir ekiar Israelia aterir kam, ki bar anevigavham." **26** Nguazir kamin itir kantrin gavgaviba, Ikiavira Itir God arazir kamra me damuasa nighnigha gifa. Kamaghin amizi, a me gasighasighasa uan agharim ghufegha gara iti. **27** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin damuasa nighnigha gifa, ezi tina an anogoregham? A uan agharim ghufegha gifa, eghti tav an agharim medagh magiran iburagham. **28** Atrivim Ahas aremezi azenim, Ikiavira Itir God akar mam aningi. Akar kam kamakin: **29** "Ia Filistian gumamaziziba, ia oragh. Aghorir ian misoghezir kam, a dipiriaghirigha gifa, eghti ia bizir kam bagh bar akongan marki. Gin kuruzitam oveghti, kuruzir kuratam an danganim iniam. Egh kuruzir kam, a kuruzir bar kuram bateghti, an aviziba iki, egh mighi mangi izegh damuam. **30** Gumamazizir onganarazibagh amiba, me deravira ikiam. Gumamazizir biziba puvatiziba, me navir amirizim iniam. Eghti ia Filistiaba, ki mitiriba azir dughiar bar ruarim amadaghti, a izam. Eghti mitiriar azir kam, ian ikiavira itir varazira damuti, me bar mitiriam bangin arighiri bar gevagham. **31** "Ia Filistian nguivar ekiaba ko, gumamazizir men itiba, ia bar moghiram atiatingiva, nighiva akong puv aziva, pamtemin dim gan, midorozir gumazir bar bizir dafam, notin amadaghan ikegha izi. Me izima, mati avir miturim men girakirangin otifi. Midorozir gumazir kaba, me midorozir gumazir bar gavgaviba, ezi, men tav uabira gin izir puvati, me bar moghira uari inigha izi." **32** E Israelia, e ganti, Filistian abuir gumaziba izi uarir akurvaghsi en azangisighti, e manmaghin men akam ikarvagham? E kamaghin men akam ikarvagham, "Ikiavira Itir God, Saionin nguibamin ingarigha a gamizi a tugha gavgafi. Ezi an gumamaziziba osimtizir ekiaba me bativir dughiaa bar, me a bagh mangi an aven modogh deravira ikiam."

15 Ikiavira Itir God kantri Moap ginighnigha akar kam aningi: Apaniba dimagarimin iza kantri Moapin otogha, Arin nguivar ekiam gasighasisi. Me ghua Kirin nguivar ekiam gasighasighizi, Moapin kantri datirighin bar ikufi. **2** Kamaghin amizi, Dibonin nguivar ekiamin itir gumamaziziba, mighsiabar ghuavanabogha, asebar ziaba fer danganibar aziava ara iti. Moapia bar fo, Nebon nguivar ekiam ko, Medaban nguivar ekiam bar ikuvizima, kamaghin me aningin apangukuvigha azi. Me bar aning bagha osemegha, uan dapanir ariziba ko, ghuamasizir arizibagh ise. **3** Eggha azir korotiaba aghuigha, nguivar ekiabar tuavibagh arui. Marazi uan dipenibar avughsam in danganibar iti, ezi marazi uari akuva itir danganibar iti, Me bar puv azima, temeriba men damazibar izaghira, eggha uaghira nguazim giri. **4** Hesbonin nguivar ekiam ko, Elealen nguivar ekiamin itir gumamaziziba, me uaghan bar puviram azi, ezi Jahasin nguivar ekiamin itir gumamaziziba, men azir akaba barasi. Ezi midorozir

gumazir gavgaviba uaghan osemegha ara dei. Guizbangira, Moapian gavgavim bar gifa. **5** Mevzika! Ki uaghan Moapian apangkuvigha, me bagha azi. Ki garima, me uan nguabam ategha, ara ivemara Soarin nguibar ekiam ko, Eklat Selisian nguibar ekiamin zui. Me aziavira ghua Luhitin nguibar ekiamin tuavimin ghuvanadi. Egha me uan osimtizir ekiam ginhnigha pantem aziava ara Horonaimin nguibar ekiamin tuavimin zui. Ezi men ararem bar ekefe. **6** Me fo, Nimrimin dipam bar misingizi, an apinimin itir oghevseviba uaghan misingi. Me ghaze, Danganir kam, oghevseviba ko, temeaba ti uam an aghungan kogham. **7** Ezi Moapia uan nguibamin ikiava, uari bagh akumakumizir bizir aghuiba, me da saram arui. Me kantri Moap ategha, Temeaba Itir Danganir Zarir tuavimin zui. **8** Bar guizbangira, me uarir akurvaghamin ararem bar ekevegha men kantrin danganiba bar dar ghua. Eklaimin nguibar ekiam ko, Berelimin nguibar ekiam ko, kantri Moapin itir nguibar ekiar aviribar gumamaziziba, men ararem baraki. Guizbangira, Moapian ghuzim Dimonin dipam gizifa. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, A uam puv Moapia damigham. Moapian arav ghueziba ko, kantri Moapin ikiavira itir varazira, a laionin bar kuram mikemeghti, a izi bar me gasighasigham.

16 O Moapin atrivim, e Moapian gumamaziziba ara iza Idomin nguibar ekiam Selan iti. Eghti atrivim, ni sipsipin nguziba isi da amadaghti, da Saionin Mighsiamin mangam. Sipsipin kaba, Saionin Mighsiamin gumamaziziba dar ganigh fogh suam, e uam dagiaba takisin min me daningam. Gumazir sipsipin kaba inigha zuiba, me gumamaziziba puvatizir danganimin zuir tuavimin mangi, Jerusalem otivigham. Jerusalem, Saionin guivimin ababanim gami. **2** Egh me kamaghin Judan gumamazizibav mikim, Apaniba en nguibabar en agirazi, e ara ghua Anronin Fanemin miriamin ikia, deragha itir puvati. E mati kuarazir nguziba uan mikonimin suaghiregha pura tintinibar ruarimin aven arui moghin, e ara pura tintinibar arui. **3** Ezi, e kamaghsua, ia en akaba tuisighiva, kotin aven guizin arazimin gin mangi en akuragh. E kamaghin ifonge, ia en danganir mogomemin min otogh. E mati gumaziba temer ekiamin apengan mangi aruer dafamin mizazimin uari muegh, an orangtizimin ikiam moghin, e izi ian kantri uari mongam. En apaniba en nguibabar en agirazima, e datirighin pura guighav iti. Kamaghin, ia ua e isi, apanibar agharim datighti, me izi pazi e damuan marki. **4** E uari, e Moapian gumamazizir aragharuiba, ia e ateghti, e izi ian tongin ian nguazimin ikiam. Eghti ia en ganiva e mueghti, en apaniba e gasighasighan kogham! "E fo, osimtizir datirighin e bativir kaba givaghti, en apaniba en kantri ategh mangi ua pazi e damuan kogh, **5** eghti danganir kamin, atrivir mam otogham. A Devitin ovavir boribar gumazir mam. Egh a uan gumamaziziba bar men apangkuvigh, egh zurara guizin arazimin gin mangi men ganam. A uan gumamazizibar osimtiziba baragh, egh zuamira me tuisigh me akirmigham. Egh a zurara arazir aghuibar amusi gavgavigham." **6** Ezi Judaba Moapian akar kam baregha, me kamaghin uarira uariv gei, "E Moapian arazir uari febar eghaghaniba baregha gifa. Me puv ifaghata uarira uan ziaba fa, migirigiar guar aviribagh ami. Me ghaze, me uarira ikia, gumamazizir igharazibagh afiragha, me dipofi. E fo, Moapia me gumamazizir ifariba. E nighnizir gavgavim men akabar ikian kogham. **7** "Kamaghin amizi, e Moapian gumamaziziba ateghti, me uan kantrin osimtizim ko mizazim bagh aziva arangam. Me fomira Kirheresin nguibar ekiamin ikia, wainin ovizir midiarir me apuzizir aghuiba api. Men bizir aghuiba, da bar moghira ikuvigha gifa, kamaghin amizi, me datirighin dagher aghuir kabagh nighnigha, bar uarir apangkuvighav arai. Mevzika! Gumamaziziba bar men apangkuvigh me bagh aziam. **8** Me uaghan uan wainin azenir aghuir Hesbonin nguibar ekiam ko, Sipman nguibar ekiamin boroghira itibagh nighnigha, dar apangkuvavira iti. Kantrin igharazibar atriviba fomira, wainin azenir kabar wainin dipabar amasa bar ifonge. Ezi wainin dipar kaba me gamima, me bar onгани. Ezi wainin azenir kaba datirighin, bar misigha

ikuvigha gifa. Moapia fomira wainin azenir bar aviriba ike, da Hesbon ko Sipman nguibar ekiamningin ikegha, ghua notin amadaghan Jaserin nguibar ekiamin ghua, aruem anadi naghin itir gumamaziziba puvatizir danganimin tu. Egha maghira ghua Amangszim Itir Dipar Akarem girigha ghua vongin aruem uaghiri naghin tu. **9** "Ki Jaserin nguibar ekiam ko, Sipman wainin azeniba bagha azi. Ezi nan damazir temeriba uaghan Hesbon ko, Elealen nguibar ekiamning gisin iri. Ki fo, ia bar ikuvigha gifa, kamaghin amizi, ian gumamaziziba wainin azenibar mangi, wainin ovizir andiziba kuarsi bar akuegh dim ivemar mangigh izegh damuan kogham. **10** Wainin azenir kaba, da fomira bar puvira be, ezi gumamaziziba da kuars dughiamin, me bar akonge. Ezi datirighin bar akongezir arazir dimdiar kam gifa, ezi gumamaziziba ua bar akongeghamin ighiabagh amir puvati. Ezi gumamaziziba uam wainin itarir ekiamin, wainin oviziba mirmirir puvati. Ikiavira Itir God men akaba dukuagha, me bar akongezir arazir dimdiar kam agifa. **11** Kamaghin amizi, ki Moapia ko, Kirheresin nguibar ekiamin gumamaziziba bagha nan navim bar oseme. Gumazimin navim bar oseme gita misogha ighiar amirizibagh ami moghin, nan navim bar oseme. **12** Moapian gumamaziziba uan asebar ziaba fasa mighsiabar ghuvanaga, dar dipenibar aven dar dei. Me arazir kabagh amua pura uan gavgaviba agefi. Ezi men arazir kam tong men akurvazir puvati." **13** Moapia ikuvighamin migirigiar kaba, Ikiavira Itir God bar fomiram dagh amigha gifa. **14** Egha Ikiavira Itir God datirighin ua kamaghin migei, "Moapia uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir 3plara iti. 3plan azenir kabanang, dar arueba ki vaghvagh, bar deraghavira da medi. Ezi namba 3in azenimin, ki mikemezi moghin ki bizir kabar amuam. Moapin ziam datirighin bar pin iti, egh a gin bar givagh. Gumamazizir bar avirim datirighin kantri Moapin iti, eghti men kantri ikuvamin dughiamin, gumamazizir varazira an ikiva gavgaviba puvatigham."

17 Ikiavira Itir God Damaskusin nguibar ekiam ikuvighasa akar kam aningi. A kamaghin migei: "Ia oragh! Apaniba Sirian kantrin nguibar ekiam Damaskus gasighasigham, eghti a bizir kuraba akurir danganir pozimin otogham. **2** Gumamazizitaba uam Aroerin Distirighin nguibabar ikian kogham. Eghti an nguibaba, pura sipsipbar danganibagh avagh. Eghti a ua dar amuti, da atiatingamin gumaziba puvatigham, kamaghin amizi, sipsipin kaba deravira ikiam. **3** Apaniba, kantri Israelin nguibar gavgavibagh asighasigh, egh uaghan Damaskusin gumamazizibagh gatvagh. Datirighin kantri Israel ko Siria, aning ziar ekianning itima, gumamazizir avirim aningin iti. Eghti kantrin kamning bar ikuvighiti, gumamazizir varazira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa." **4** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Dughiar kamin, Jekopin ovavir boribar ziar ekiam givagh. Men bizir aghuir bar aviriba ko, gumamazizir bar avirim givagh, eghti men kantri biziba bar puvatigh pura ikiam. Egha mati arimariam gumazir gavgavir dafam batozi, a bar agharim gura. **5** Israelia datirighin bar avirasemegha, mati witba Refaimin danganir zarimin bar puviram otifi. Eghti apaniba me gasighasigh givaghamin dughiamin, me bar avirasemeghan kogham, mati me azenimin witba akoregha givazi, witin vaghvaziba mitivighav iti. **6** Egha me mati, temer oliv, gumazim aghorim inigha a misogha olivin ovizir aviriba ini, ezi datirighin olivin ovizir puningra an ghuamin itima, ovizir vaghvaziba an aguabar iti. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha gifa." **7** Dughiar kamin, gumamaziziba navibagh iragh, Israelin Godin ziam fi nighnizir gavgavim an ikiam, a Godin men ingarizim, a Israelian Godin Bar Zuezim. **8** Egh me umategh uari ingarizir ofa gamir dakoziba bagh mangan kogh, egh ua aser amizim Aseran ziam fan kogh, egh temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba, dar ziaba fan kogham. Egh pauran mughuriar aghuim zuim isi aser amizim Asera bagh me ofa gamir dakozibar uam a tuan kogham. Me uari uan dafaribar ingarigha asebar ziaba fer bizir kaba, me bar

da agivagh. **9** God Israel gasighasighamin dughiar kamin, men nguibar ekiair gavgaviba, bar ikuvigh pura ikiam, da mati nguazir kamin fomira ikezir darazir nguibar min ganam. Israelia fomira misoghasa izima, me uan nguibaba ategha are, ezi nguibar ekiair kaba pura mighsiabagh isin itima, ruarim ada avara. **10** O Israelia, God ian akurvazir bizir kam, ia a ginighnizir puvati. Dughiar kurabar, a mati dagiar bar ekiam, ia ghua an aven uari moga deravira iti. Ezi bar guizbangira, ia a gin amadagha bar a ginighnizir puvati. Ia igharaz darazir asebar ziaba fava, ia ghaze, aser kaba ian akuraghti, ia deravira ikiam. Egh ia mizaziba ko arimariaba ian bar ikuvigh deragh ikian kogh, egh uamategh deraghamin tuaviba puvatigham. Mati ia wainin azenim oparigha, wainin ikarizibar dafaribar gari, da zuamiram akimariba otivima, ia bar akonge. Ezi ia dar dagheba inighan kogham. Puvati. Wainin ikarizir kaba misighti, azenim bar ikuvigham. **12** Ia niginir ekiair kam baragh! Kar kantrin aviribar midorozir gumaziba uari akuvir niginim. Men niginim mati, ongarim pantem iza dadarimin dipiraghira tingazi. **13** Apaniba mati, aperiar dafam aforegha izi. Eghti God men atariva pantem me mikemeghti, me uamategh ari uan nguibabar mangam. God men agiraghti, me pura mangam, mati aminim mighsiabar dikavigha, raizin misevibagh varazi, da pura tintinibar zui, egha mati aminir dafam pantem iza, nguazir mineziba avizi da tintinibar ghuavanadi. **14** Guaratizibar, apaniba iza nguibam korima, gumamaziziba bar atiatingi. Egha mizarazibar me itir puvati. God, arazir kamin, en apanibar tuaviba apirima, me iza pazav e gamua, en biziba okeir puvati.

18 Itiopian kantrin dipabar vongin itir gumamaziziba, mevzika! Nguazir kamin apizir aviriba an ikia, migha mangin izegh gami. **2** Me uan abuir gumaziba amadima, me ighurubiba inigha, da ikegha botbar ingarigha, dagh apiagha Nailin Fanemin uaghiri. Ia Itiopiabar abuir gumaziba, ia zuamira zuir gumaziba, ia uamategh uan kantrin gavgavimin mangi, kantrin dipar aviriba itim. Kantrin kamin itir gumamaziziba, me bar ruarigha, mikariziba bar dera. Ezi ian kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti, ezi kantrin igharaziba bar an atiatingi. **3** Ia gumamazizir nguazir kamin ruaghavevim bar an itiba, ia bar oragh. Ia ganti, me ababanitum mighsiabar a kuazaghti, ia deraviram an gan. Egh ia oraghti me sighatam giviti, ia kuariba arigh deragh a baragh. **4** Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, "Ki uan Nguibamin ikiava, gumamazizibar arazibar gara, puram aghumra ikia men gari. Egha ki me gasighasighasa navim dikavir puvati. Ki me mizua pura nimira iti, mati aruem nguazim girasiziam, an fefem ghuavanadi. Egha ki mati dagheba iniamin dughiam roghira izima, ghuariaba dimagaribar iza azenibagh iri moghin, ki nimira ikia me mizuavira iti." **5** Guizbangira, kantrin kam bar gavgafi, mati wainin ikarizim deraviram othoga, an akimariba otivigha irezi, wainin oviziba kiran oveghangin aniam. Gumazim aningaghegha wainin ovizir ghuariba itir aguam atuzi a irizi moghin, God kantrin kam gasighasigham. **6** Ikiavira Itir God apaniba amadaghti, me izi kantrin kam bar a gasighasigham, eghti kantrin kamin midorozir gumazibar kuaba pura tintinibar nguazim gireghiv ikiam. Eghti kuarazir isaba ko, ruarimin itir asizir atiaba izi men kuabar amam. Aruemin dughiamin, isaba izi dar amiti, orangtizimin dughiamin, ruarimin itir asizir atiaba izi kuar kabar amam. **7** Dughiar kamin, Itiopian kantrin gumamaziziba bizir bar aghuiba inigh mangi ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim daningam. A kantrin gavgavim. A kantrin dipar bar aviriba itim. Kantrin kamin itir gumamaziziba bar ruarigha, mikariziba bar dera. Egha kantrin kam, midorozimin ziar ekiam iti, ezi kantrin igharaziba bar an atiatingi. Eghti me uan bizir aghuiba inigh izi Saionin Mighsiamin izam. Ikiavira Itir God, ua bagha danganir kam amisefe, eghti gumamaziziba an izi, an ziam fam.

19 Isipia bar ikuvighasa, Ikiavira Itir God akar kam me bagha an aningi. "Ia gan! Ikiavira Itir God ghuariam gisin aperaghav ikia, ivegha akigha Isipin kantrin izi. A izi otoghamin dughiamin, Isipian aseba, bar puvira nighti, Isipian

gumamaziziba bar puviram atiatingiva, gavgaviba amiragh magirigh bar givaghnam." **2** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki Isipian navibagh inviti, me uarira uariv sogham. Aveghbuaba uarira uariv soghtima, namakaba uarira uariv sogham. Isipian nguibar ekiaba uarira uariv soghtima, provinsba uaghan uarira uariv sogham. **3** Ki Isipia damighiti men gavgavim givaghti, me okam nighnighiva, bizir me damuasa nighniziba, me dar amuan kogham. Egh me uan asebar azangti, da ti men akurvaghnam. Egh me mangi, gumazir oveaghueizibar duabar azangsigham, me bizir manam damuam. Me imezibagh amir gumaziba ko kukunir gumazibar nighnizibagh foghsi men azangsigham. **4** Ki Isipia isiva, atrivir kuratamin agharim datighiti, a men ganam. A gumazir bar aningaghezim, a men gan, deragh me damuan kogham. Ki Ekiam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa." **5** Eghti Nailin Fanem bar dakegh magiriti, nguazim othog bar missingigham. **6** Daghurir dipar izava Nailin Fanem giniviziba, aghumra daka uaghirima, mughurir kuram otifi. Eghtima ogheba ko ighurunir dipamin itiba bar missingigham. **7** Eghti me fanemin miriam ko an akamin boroghin oparizir dagheba missingti, aminim vang bar da inigh mangigham. **8** Eghti gumazir Nailin Fanemin osiriba isiba, uam osiribar guan kogh, uan iver ekiaba akuniva osiriba inian kogham. Kamaghin amizi, men naviba bar osemehti, me aziva arangam. **9** Eghti korotiabar ingarir biziba uam otivan kogham. Eghti gumazir iniba nuaviba ko amizir korotiaba isaila, me bar amiragh, bar osemegh puviram aziam. **10** Eghti Isipian gumazir dapaniba bar ikuvighiti, dagiaba bagha ingarir gumamaziziba, men navir averiaba bar me basemegham. **11** Soanin nguibamin gumazir ekiaba, me gumazir onganiba. Ezi gumazir nighnizir aghuiba Isipin atrivim ganidiba, me migirigiar kuraba a ganidi. Fofozir gumazir kaba vaghvaghga atiatir puvatigha kamaghin Isipian atrivim gifara uari fa magia gheze, "Ki fofozir gumazibar gin zuir suren gumazibar mav. Ki fomira itir atrivibar ovavir borimra!" **12** Egha me managh uan fofoziba moegha, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Isipia damuamin bizibar gun ni mikemezir puvati? Bar puvati. **13** Soanin nguibam ko, Memfisn nguibar ekiam, aningin gumazir ekiaba, me gumazir onganiba. Ezi Isipian gumamazizibar gumazir dapanir ekiaba, me uaghan deragha kantrin gari puvati. **14** Guizbangira, Ikiavira Itir God, Isipian nighnizim gasighasigha gifa. Bizir kam bangin, Isipia amir biziba, bar ikuvigha ghua, mati wainin dipar onganim amezir gumazim uan mimizim dikaragha, atam irighai. **15** Gumazitam kantri Isipin akuraghti, a deragh ikian kogham. Gumazir ekiam o pura gumazir kinim, a bizitam damuan kogham. **16** Gin izamin dughiamin, Isipia kamaghin osimtiziba ateriva, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ganti, a me misoghsi uan agharim ghufeghti, me amizibar min bar atiating nigham. **17** Egh dughiar kamin, Isipian gumamaziziba oraghti, me kantri Judan ziam diboroghti, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ko a damuamin bizibagh nighnigh, bar moghiram an atiating nigham. **18** Dughiar kamin, Isipian gumamazizir an 5plan nguibar ekiabar itiba, me Hibrun akam mikimam. Egh nguibar ekiair kabar itir gumamaziziba, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim baghvira iki an apengan ikiam. Nguibar ekiair kabar mam, me ziar kam a darigham, "Aruemin Nguibar Ekiam." **19** Eghti dughiar kamin, Isipin kantrin tongin, Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozir tam ikiam. Eghti me uaghan Isipin kantrin mitaghnamin, Ikiavira Itir God baghvira itir dagiar dipenir akinir kam asaraghti, a tughiv ikiam. **20** Dagiar dipenir akinir kam ko, ofa gamir dakozir kam, Isipin nguazimin ikiti, gumamaziziba aningin gan, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ginighnigham. Eghti apaniba izi pazi me damuamin dughiamin, me Ikiavira Itir Godin dimti, an Akurvazir Gumazitam amadaghti, a izi men akuragh ua me iniam. **21** Eghti Ikiavira Itir God uabi isi Isipian akaghti, me a gifogh suam, a uabi Ikiavira Itir God. A kamaghin damighiti, Isipia bar deragh a gifogh, an ziam fi, uan asiziba tuer ofaba ko witin oviziba tuamin ofaba, da inigh a bagh mangam. Egh me akar dikirizibar a damuva, egh me damuasa mikemezir bizibar amuam. **22** Bar

guizbangira, Ikiavira Itir God ivezir kuram Isipia danningam. Arazir an amir kamin, a men arazir kuraba akirmighasa. Eghti gin me navibagh iragh uamategh Ikiavira Itir God bagh mangiti, a men azangisiziba baragh, me damuti, me ghuamaghegh deravira ikiam. **23** Dughiar kamin, tuavir ekar mam Isipin kantri ko Asirian kantrin tongin ikiam. Eghti Asiriaba daru Isipin kantrin mangiti, Isipia daru Asirian kantrin mangam. Eghti kantrin kamningin gumamaziziba Ekiamin ziamra fam. **24** Eghti dughiar kamin, kantri Israel, Isipin kantri ko Asirian kantri, me rooroabar otogh uari inigh deraghvira ikiam. Eghti God me baging, nguazimin itir kantriba bar, dar gumamaziziba bar deragh me damuam. **25** Egh Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir aghuiba me danning kamningin mikimam, "Isipia, ki deravira ia damuam, ia nan gumamaziziba. Egh ia Asiriaba, ki deravira ia damuam, ia gumamazizir ki uabi ingariziba. Egh ia Israelia, ki deravira ia damuam, ia gumamazizir ki ua bagha miseveziba."

20 Asirian Atrivim Sargon migeima, an midorozir gumazir dapanir ekiam, Asirian midorozir gumaziba inigha ghua Filistian kantrin aven, Asdotin nguibar ekiamin misosi. Ezi azenir kamra, God akar kam Aisaia ganningi. **2** Ikiavira Itir God fomiram Emosin otarim Aisaia, arazir kam damuasa a migia ghaze, Aisaia azir korotiar an aghuiziba adegh bibiamra iki, egh uan dagarinin, dagarir asuaba suagh pura suer kinibar daru. Ezi Aisaia Ikiavira Itir Godin akam baregha, a mikemezi moghin ami. **3** Ezi gin, Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Jplan azenir kaba bar moghira, nan ingangarir gumazim Aisaia, korotiar tam ko dagarir asua tam aruzir puvatigha, puram arui. Ezi an arazir an amizir kam, a bizir bar kurar Isipin kantri ko, Itiopian kantri bativamin ababanim. **4** Eghti Asirian atrivim mangi, kantri Isip ko kantri Itiop misogham. Egh a kantrin kamningin gumamazizir igiaba ko, gumamazizir ghuriba inigh mangi kantrin igharazir tamin me kalabuziam darigham. Egh me mangamin dughiamin, me korotiaba ko dagarir asuataba aghuighan kogham, me pura daruam. Me pura bibiabara iki, bar aghumsigham. **5** Gumamaziziba kantri Itiop ko kantri Isipin gara men ziamning fa ghaze, Aning ti en apanibav soghsi en akurvagham, egh me guizbangira digavir kuram damigh, bar aghumsigh, naviba bar ikuvigham. **6** Dughiar kamin, Filistian gumamazizir ongarir miriamin itiba, me kamaghin uarira uariv kamin, 'Maia! E kantrin gavagvir kamning, en akurvaghasa, e aningnin azaragha ghaze, me en akuraghtima, Asiriaba ua izi e gasighasighan kogham. Ezi ia gan, kantrin kamningra datirighin ikufi. Ezi e Asirian midorozir afuziba gitaviraghan tuaviba ua puvati."

21 Ikiavira Itir God, Babilon ikuvighamin akar kam aning, an ongarimin boroghin gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Ia oragh, osimtizir bar dafam ko, bizibagh asighasizir arazim me batogham. Apaniba izi mati, aminir bar gavgavim, Negevin danganim, a sautin amadaghan itir gumamaziziba puvatizir danganimin ikegha, pamtem ivegha iza bizimin min nguazim avigha izi. Gumamaziziba puvatizir danganir kam, gumamazizibagh amima me bar atianti. **2** Ezi God bizir bar kurar mam nan aka, ki irebamin min garir bizimin, an gani. Ki orazi, Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Babilonia, me gumamazizibagh ifara paza me gami darasi. Egha me arazir kam gamima a ghua bar ekefe. Kamaghin amizi, ia kantri Elamin itir midorozir gumaziba, ia izi Babilonia misogh. Eghti ia Midian kantrin midorozir gumaziba, ia izi nguibar ekar kam an ekiarugh. Ki osimtizir Babilonia gumamazizir igharazibagh anidiba agivagham." **3** Irebar kam na gamima, ki bar atiatigha aguaghfagha, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, ki mizazir kam bar dafam isi. Ki bar atiatigha nan nighnizim bar ikufi, egha ki bizitamin ganan bar aghuagha, akatam baraghan bar aghua. **4** Nan dapanim onganizi, nan mikarizim atiatim baging nisi. Aruem iraghughga givazi, aminirbirim nguibam avarazi dughiaiba, ki zurara guaratiziba bagha bar ifonge. Ezi datirighin puvati, aminirbirim otozi irebam na gamima, ki

bar atiatingi. **5** Ki irebar kamin garima, gumamaziziba isar dafam damuasa biziba akiri. Egha me inir dafaba nguazimin da ghuanizi gumaziba dagh apiagha dagheba ko dipaba api. Ezi gumazir mam zuamira iza kamaghin dei, "Ia gumazir aruaba, apaniba izegha gifa. Ia dikavigh uan midorozir oraba asigh misoghsi gan." **6** Ezi Ekiam kamaghin na migia ghaze: "Ni apaniba bagh ganamin gumazitam amiseveghti, a tugh gavgavigh gan iki. Egh a bizir manamin ganigh, ni mikimam. **7** Egh a ganti, gumazim karis daperaghti, hoziar pumuning a geku izi mangiti, maba kamaghira aning tiv izam. A gumazibar ganti, me donkiba ko, kamelbar apiagh izam, eghti, a bar deravira ganiva, kuaringim atigh oragham, bizir tizimram otivam." **8** Ezi apaniba bagha garir gumazir kam, laionin min tiarir dafam akara, pamten kamaghin dei, "Ekiam, ki arueba ko dimagariba bar, apaniba bagh ganamin danganir kamin tughav ikia bar deravira me bagha gara iti. **9** Egha ki datirighin gumazibar garima, gumazim karis gaperazi hoziar pumuning a gekuigha izi, ezi maba kamaghira aning tiva izi." Egha gumazir kam ua kamaghin migei: "Babilon ikuvigha gifa, a ikuvigha gifa. Ezi men asebar marvir guaba nguazim giregha bar misaraghire." **10** Ezi ki ghaze: "O ia nan gumamaziziba, ian apaniba ia misoke, mati gumaziba witin ovizibav sosi. Ezi ki datirighin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim na ganingizir akam, ki ia mikemegha gifa, kar Israelian God." **11** Ikiavira Itir God, Duman nguibar ekiamin otivamin bizibar gun migei. Idomian kantrin itir gumaziba dia kamaghin azanghsi, "O apaniba bagha garir gumazim, dimagarim manadizoghin givagham? A bar guizbangira, dughiar manamin givagham?" **12** Ezi ki apaniba bagha garir gumazim, ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Aminin tiragh izam, ezi datirighin dimagarim ikiavira iti. Eghti ia uam azangsighsi, ia uamategh iziv azang." **13** Arebia bar ikuvighasa, Ekiam akar kam aning. Ia Dedanian gumaziba, ia kamelin bizibagh apiagha, danganir dipaba puvatizibagh aruava, bizibagh iveza da amadi. Egh ia ari mangi Arabian ruarimin danganir dipaba puvatizimin muegham. **14** O ia Teman nguazimin itir gumamaziziba, ia dikavigh mangi, gumamazizir kuariaba bar puv me pirir kaba, ia dipaba inigh me bagh mangi. Ia Teman gumamaziziba, gumamazizir ruarimin arav ghuezir kaba, ia dagheba inigh me bagh mangi. **15** Men apaniba midorozir sababa ko, piba inigha iza puv me misosi, kamaghin amizi, me are. **16** Ezi Ekiam kamaghin na mikeme, "Kedarin nguibar ekiamin itir gumamaziziba, uan bizir aghuiba sara bar givaghamin azenir bar vamira iti. Ki bar deravira azenir kamin dughiaiba vaghvagha da medi, egh azenir kam givamin aruer kamra, ki me damuasa mikememiz bizibar me damuam. **17** Kedaria, me midorozir gumazir bar gavgaviba, egha me pibar misoghan bar fo. Egh me bar gavaghti, midorozir gumazir buangningra ikiam. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki mikemegha gifa."

22 Ikiavira Itir God, Irebamin Min Garir Biziba Otivamin Danganir Zarim bagh akar kam aning. Ia Jerusalem itir gumamaziziba, ia bar manmaghira nighnigha, dia niginir dafam gamua, egha bar akonge? Ia uan dipenir inogoribar ghuavanega pamtem deima, ian niginim nguibar ekiamin ruaghateviba bar dar ghu. Ian gumazir ariaghareviba, me midorozir gumazir gavgavibar min misoghava ariagharezir puvati. **3** Ia fo, ian midorozir gumazir dapaniba ara bar saghon ghue. Ian gumaziba uan apanibar midorozim ikarvaghan piba ko biziba puvati. Kamaghin amizi, apaniba men apiha zuamira bar moghira men suiki. **4** Kamaghin ki ia migei, ia nan navim damuti, a nimira ikisi damuan marki. Nan navim bar ikuvizi ki azia iti, kamaghin amizi, ia na ateghti ki uabira ikiam. Nan gumamaziziba bar ikufi, ezi ki me ginighnighav arai. **5** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, an osimtizir guar aviriba ia bativamin dughiam amiseveghe gifa. Osimtizir kaba, Irebamin min Garir Bizibar Garir Danganir Zarimin ia bativam. Dughiar kamin, apanir bar avirim iziva pamtemin dimiva ivemar mangi izegh damuti, ia digavir kuram damigh onganigham. Egh me nguibar ekiamin divazir gavgavim akarti, ia atiatingti,

ian dimdian bar saghon mangi mighsiabar tugham. **6** Elamin kantrin midorozi gumaziba, me piba ko baribar suiki, egha me misoghasa hoziaba ko karisba sara izi. Ezi Kirin nguibar ekiamin midorozi gumaziba, me misoghasa uan oraba sara izi. **7** Misoghamin karisba ian danganir zarir bar aghuiba bar dagh izefe. Ezi midorozi gumaziba hoziaba mikrivazir karisbagh apiagha, men nguibar ekiamin tiar akabar otivigha givagha misoghasa gara iti. **8** Ia fo, Ikiavira Itir God, ua kantri Juda geghuva an garir puvati. Ia fomira kamaghin fo, ia misoghamin bizir aviriba isa dipenir me kamaghin diborim gati, Lebanonin Ruair Pizimin Temabar Ingarizir Dipenim. Ezi ia ti datirighin ghaze, apaniba izi ia ko misoghti, ia misoghamin bizir kaba ian akuraghti, ia deraghvira ikiam. **9** Egha ia kamaghin gari, Jerusalem dagiabar ingarizir divazir bar mitiar gavgavim, an danganir aviriba akughiaregha ikuvigha iti. Egha ia Atrivim Devitin nguibar ekiam Jerusalem, ia an dipeniba bar da menge. Egha ia dipenir maba akaragharigha dar dagiaba inigha nguibar ekiamin divazim akirmiki. Egha ia dipenir, Mozir Dipar Vin Itimin magrisa, ia afemozibagh gikui. **11** Egha ia mozir dipar mam, nguibar ekiam avinizir divazimningin tongiram a gikui. Eghti mozir dipar ghurir nguibar ekiamin azenan itim, a ivemar izi nguibar ekiamin aven itir mozir dipar igiamin magiram. Ia bizir kabagh amua, egha tong God ginighnizir puvati. Bizir ia battivamin kaba, a fomira ia bagha da amisefe. Egha bizir kabar ingarizi, da otifi. **12** Egha bizir kaba otivir dughiamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, a kamaghin ifonghe, ia aziv arang kuarkuv, egh uan dapaniba bar dagh isegh, egh azir korotiabar aghuigh. **13** Egh ia gan! Ia azir arazibagh amir puvati. Ia akazim gamua bar akuegha iti. Egha ia sipsipba ko bulmakaubav sogha, isar dafam gamua, egha wainin dipaba api. Egha ia kamaghin migei, "E fo, e gurumin ovengam, kamaghin amizi, ia izi e dami wainin dipabar amam." **14** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uabi na batogha migirigiar kam nan kuarim gati, "Ki ian arazir kurar kam gin amadaghan kogh, mamaghira iki mangi ia aremeghtimra givagham." Kar Ikiavira Itir God, Godin Gavgaviba Bar Itim, a nan Ekiam, an akam. **15** Ekiam a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a migia ghaze: Ni mangi Sepnan ganigh, gumazir kam atrivimin dipenimin biziba bar dar gari. Egh ni akar kamin a mikim, **16** "Sepna, ni nguaziba ko ikiziba kagh itir puvati. Tinara nin amamangatzizi, ni uabi fa pin itir mighsiamin ghua, ua bagha dagiam abigha torim okore, eghti dagiar torir kam, ni bagh mozir bar aghuimin otogham?" **17** "Ni ti ghaze, ni gumazir gavgavim, a? Bar puvati! Ni kamaghin fogh, Ikiavira Itir God, bar pantemin nin suiragh, ni munumigh ni righti, ni balin muziarimin min otogham. Egh a ni akunighi, ni akigh mangi bar saghon itir nguazir ekiatamin irigham. Egh ni danganir kamin aremegham. Egh ni karisin bar dirir ni bar ifongezir kaba ategham. Ni datirighin atrivimin ingangarin gami. Egh ni gin aghumsizim atrivimin adarazir ganidir gumazimin otogham. **19** "Ikiavira Itir God ingangarin min agivagh ni batueghti, ni pura ikiva ua ziaba puvatigham. **20** Bizir kam otoghti, ki uan ingangarin gumazim Eliakimin diaghti a izam. A Hilkan otarim. **21** Eghti ki korotir ruair kam isi Eliakim darugh, miter atrivimin ingangarin gumazim uan ivariam gitim a gikegh, ni amir ingangarin gavgavim inigh an dafarim datigham. Eghti an afeziamin min otogh bar moghira Jerusalem nguibamin gumazimiziba, ko Judian nguibaba bar me gativagh men ganam. **22** Eghti ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Devitin dipenimin kiba isi, an dafarim datigham. Eghti a tiam kuighiti tav a dukuaghan kogham. A tiam dukuaghti tav a kuighan kogham. **23** Ki a damighi, a ingangarin kam bagh bar gavgavigham, mati puripenibar suizir afughafuziba, da puripenimin suirazi a danganir vaimira ikia gavgafi. Eghti an adarazi bar moghira ingangarin an amir kam bagin ziar ekiam iniam. **24** "Eghti an adarazi ko an boriba ko namakaba, me bar moghira an guighiv iki, uair akurvaghsi an azangsigham. Me, mineba ko mitariba akezir mamin guraghav iti moghin, me an guighiv ikiam." **25** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ua kamaghin migei, "Dughiar kamin akezir kam, a faragha

gavgavigha iti, egh a datirighin asighirigh irigham. Eghti bizir an guighav ikia osimtizin a ganidiba, me bar ikuvigham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa."

23 Bizir Tairin nguibar ekiamin otivamiba, Ikiavira Itir God, dar akam anidi: O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzikal Ian nguibar ekiam Tair, a bar ikuvigha gifa, ezi tam uam an itir puvati. Ia Tarsisin nguazimin ikegha, uamategha iza Saiprusin Arighatizim ategha, uan nguibam bagha izi, egha dughiar kamin ia asighasighizir arazir kam baraki. Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziv arang. **2** Ia ongarir miriamin itir darasi, ia Saidonin nguibar ekiamin itir dagiaba bagha ingarir gumaziba, ian naviba osemegh, uan akaba dukuagh. Ia Saidonin nguibar ekiamin gumaziba, kuriba bizir aviriba ia bagha da inigha izi. **3** Egha ia ongarir bar konim gisin arua, kantrin aviribar ghua biziba amaga, dagh ivezagha arua, egha ia ziar ekiam isi. Ian kuriba Isipin kantrin ghua, Nailin Fanemin ghua, Sihorin Danganir Zarimin amadaghan ghua, witin oviziba ko, biziba inigha ia bagha izi. Ezi ia bar dagiabar ingangaribagh amua, dar dagiaba isi. **4** Ia Saidonin nguibar ekiamin gumazimiziba, ian nguibar ekiar bar gavgavir ongarir miriamin itim, a bar ikuvigha gifa. Ongarim ti ian nguibam ginighnigha ghaze, "Iavzikal! Nan boriba bar moghiram ovegha gifa. Ezi ki mati, amizim borim batasa, mizazim barazir puvatizi moghin iti. Egha ki mati, amizir gumazamizir igiar bar aghuiba bata, egha deragha dar gari puvatizim." Kamaghin amizi, ia bar aghumsigh! **5** Eghti Isipia, Tairin nguibar ekiamin otivizir bizir kaba baregh, bar atiating, egh men gavgaviba bar givagham. **6** Ia gumazamizir ongarir miriamin itiba, ia naviba ikuvigh, aziv arangiva, ari bar saghon Tarsisin nguazimin amadaghan mangi. **7** Tair nguibar ekiar bar gavgavir fomira itim, a nguibar ekiar ia a bagha bar akongezim. Fomira nguibar ekiamin itir gumazimiziba uan marazi amangizi, me nguazir saghon itibar ghua, nguibar ekiar igiabar ingara da aghui. Ezi tizim bagha, nguibar ekiar kam uabi ikuvigha iti? **8** Tinara miagiava arazir kurar kam gamizima, a Tairin oto, nguibar ekiar kam atriviba amisevezi, me nguibar ekiar igharazibagh ativagha dar gari? Ezi a dagiaba bagha, biziba amaga dagh ivezir ingarir gumaziba, atrivaribatarib min itima, nguazir kamin itir gumazimiziba bar, ziar ekiam me ganidi. **9** Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migeima, arazir kam oto. Gumazir uan gavgaviba ko, uan ziar ekiaba fa bar akongeziba, Ikiavira Itir God me dikabinasa. Egha a uaghan gumazir ziar ekiaba itibar ziaba dikabinasa, bizir kam gami. **10** Ia Tarsisin nguazimin itir gumazimiziba, ia uan ifongiamin bizibar amu, mati Nailin Fanemin aperiar dafam otogha afora pura tintinibar zui. Ia fo, Tairin nguibar ekiamin itir gumazimiziba ua ikian kogh, ian ifongiamin tuaviba apiran kogham. **11** Ikiavira Itir God uan agharim ghufegha gifa, an ongarim gisin an amadagha, kantrin ongarir miriamin itir kabagh asighasighasava ami. Kamaghin amizi, kantrin kabar itir gumazimiziba atiativava agoi. A Kenanin nguazimin nguibar ekiar gavgavir kabagh asighasighasa akam anigha gifa. **12** A kamaghin migei: "O Saidonin nguibar ekiar dirim, gumaka! Ni uabin akurvaghan kogham. Nin bar akongezir arazim givagh ua ikian kogham. Ni bar ikuvigh, egh deravira ikian kogham. Kamaghin amizi, ia Saidonin gumazimiziba, ia dikavigh ari Saiprusin Arighatizimin mangi. Egh ia uaghan avughamin danganiba puvatigham." **13** Ia Kaldian nguazim deraghviram an gan. Men kantri bar givazi, gumazitam uam an itir puvati. Ia fo, Asiriaba men kantri gasighasiki, egha men nguazim gamima, a ruarimin itir asizir atiarbar nguibam gava. Asiriaba dakozibar ingarizima, da Kaldiabar nguibar ekiamin divazir gavgavim bar anevinizi, nguibar ekiam an aven iti. Egha me dakozir kabagh isin tuivigha me misosi. Me nguibar ekiar kamin divazir gavgavir kam akaraghariki, egha bar nguibar ekiabagh asighasiki. **14** O ia gumazir kurir ekiabar ongarim garuiba, iavzikal! Ia Tarsisin nguibamin ikegha iza garima, ian nguibar ekiar gavgavim, a bar ikuvigha gifa. Kamaghin amizi, ia naviba ikuvigh aziva arang. **15** Bizir kaba otivamin dughiamin, gumazimiziba 70plan azenibar,

Tairin nguibar ekiam ginamadagham. Kar atrivim ikiamin azenibar dibobonim. 70plan azenir kaba givaghti, Tair tuavimin amizimin min ikiti, gumaziba a dighor ighiam damuam. Ighiar kamin migirigiaba kamakin: **16** O tuavimin amizim, me ni ginamadagha gifa. Kamaghin ni gita inigh nguibar ekiam daru. Egh ni ighiabar amuva, onger akar bar aghuubar amu, eghti gumaziba ua ni ginighnigham. **17** Eghti 70plan azeniba givaghti, Ikiavira Itir God, Tairin nguibar ekiam damighti, a uamategh nguibar gumamaziziba iza biziba amaga dagh ivezimin min otogham. Egh Tairin nguibar ekiam, nguazir kamin itir kantrin igharaziba, bar me apezeperti, me iza i ko dagiar ingangaribar amuam, mati tuavimin amizim, a gumaziba apezeperima, me a bagha izi. **18** Egh dagiaba ko, bizir tizir Tair isiba, a u baghvira da isi, dar pozim mikinan kogham. Puvati. Da Ikiavira Itir Godin bizibar min ikiam. Eghti Tair inigha pozim mikinizar bizir kaba, Ikiavira Itir Godin damazimin ikiamin gumamaziziba bar da inigham, egh me damamin dagher bar aviriba ko, korotiar aghuir daghuamin bar aviriba ikiam.

24 la deraviram oraghl! Ikiavira Itir God nguazim bar a gasighasighti, a bar nguazir kinimin otoghti gumamaziziba puvatigham. A nguazim dikaragh a righirigham. Egh a gumamazizibar amighti, me ari tintinibar manglegham. **2** Gumamazizir dabirabar igharagha garibar itiba, me bar moghiram osintizir vamira bativam. Godin ofa gamir gumaziba ko, gumamazizir kiniba, gumazir dapaniba ko, ingarir gumaziba, amizir dapaniba ko, amizir kiniba, biziba amadir gumaziba ko, bizibagh ivezir gumaziba ko, gumazir munam ko, akam akirigh dagiaba a danighti a gin uam ada ikarvaghamin arazim gamir gumaziba ko, gumazir munamin dagiaba iniasa a ko akam akir arazim gamir gumaziba, gumazir dagiaba itiba ko, gumazir biziba puvatiziba, me bar moghira dughiar kuram bativam. **3** Nguazim bar moghira ikuvigh pura ikiam. Bizir kaba otivasa Ikiavira Itir God mikemegha gifa. **4** Nguazir bar misingigha, an gavgavim gifa, ezi an azirakar amirizibagh ami. Ezi gumamazizir ziaba itiba, men gavgaviba uaghan gifa. **5** Gumamazizibar arazir kuraba bangin, nguazim Godin damazimin bar ikufi. Me akirim ragha Godin Arazibagh asara. Me arazir God ifongeziziba munasa amuavira iti. Me God ko Akar Dikiziriz Gavgavir iki mamaghira ikiamin abiki. **6** God men arazir kurabar osintizim bangin mikemezi, dughiar bar kuram nguazimin otozi, gumamazizir bar avirim, avir ekiam men isigha gifa, ezi bar varazira iti. A kamaghin damighti, gumamaziziba uan arazir kurabar osintiziba ateram. **7** Egha me garima, wainin ovizir igiaba midimi, wainin ikariziba uaghan midii. Ezi gumamazizir wainin dipaba apa bar akongeziba, me datirighin naviba bar osemegha iti. **8** Me ua bar akuegha, dia uan tambarinbav misozir puvati. Ezi me bar akongezir arazir isam gamin a uam otozir puvati. Ezi ighiar me gitan guar aviribav soghava amin, a bar gifa. **9** Me wainin dipaba apir dughiamin, me ua ighiabagh amir puvati. Men osintiziba me gamima, dipar onganim ua men akatoribar isingizir puvati. **10** Nguibar ekiamin itir biziba bar moghira ikufi. Ezi dipenibar tiar akaba bar pirigha itima, gumazitam dar aven mangan iburagham. **11** Ezi gumamaziziba damamin wainin dipaba puvati, kamaghin amizi, me nguibar ekiabar tuavibar mitivighav ikia wainin dipaba bagha dei. Gumamaziziba bar akongezir arazim gifa, ezi navir kuram ko navir osintizimra nguazimin ruaghaveviba bar, dar ghu. **12** Nguibar ekiam bar ikufi, ezi an divazir gavgavimin itir tiar akar ekiam irigha bar akaraghire. **13** Arazir kamra, nguazir kamin itir gumamaziziba bar me bativam, eghti gumamazizir varazira ikiam, mati gumaziba olivin oviziba kuarigha da inigha givazi, ovizir vabara olivin tememin guighav iti. Egha mati me wainin oviziba inigha givazi, vaghvazibara wainin azenimin iti. **14** Ezi ikiavira iti varazira, me bar akuegh ighiabar amuam. Gumamazizir aruam uaghiri naghin itiba, me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko, gavgavim bagh bar akuegham. **15** Kamaghin amizi, ia aruam anadi naghin itir gumamaziziba, Ikiavira Itir Godin ziam fi. Ia ongarimin

arighatizibar itir gumamaziziba, ia bar moghira ziar ekiam a daning, a Israelian God, Ikiavira Itir God. **16** Ia oraghl! Nguazir kamin ruaghavevira bar saghon itibar gumamaziziba, me bar akongezir ighiabagh ami. Ezi men ighiam kamakin, "Ikiavira Itir God, arazir aghuubagh ami. Kamaghin amizi, e bar ziar ekiam a ganidi." Ezi ki kamaghin migei, "Iavzika! Ki bar akueghan kogham. Nan navim bar osintizir dafam iti, ezi nan ikirimirim pura givasava ami. Ki garima, gumazir arazir kurabagh amiba ko akar ifavaribagh amiba, igharaz darazigh ifara paza me gami. **17** Ia nguazir kamin itir gumamaziziba, iavzika! Dughiar kuram ko, torir ekiam ko, iver ia avaragh ian suighamba, me ia mizua iti. **18** Eghti gumazitam dughiar kurar kamin migirigim bareghiva arimangam, a torir ekiamin magirigham. Egh a uamategh anabogh ari mangisi, ivem gasagham. Guizbangira, overiam kuighirighi, amozir ekiamin nguazim giram. Eghti nguazimin mingarim nigham. **19** Nguazim bar puvira nigh bighiri, akaba akarighiregh ikiam. **20** Nguazim ivavzagh, mati gumazim wainin dipam apava onganigha mangin izegh gami. Egh mati averpenir muziarimin min, aminir gavgavim a givaima, a mangin izegh damuam. Gumamazizibar arazir kuramin osintizim, bar osemezi nguazim an ateran ibura. Kamaghin amizi, nguazim irigh, ua dikavighan iburagham." **21** Eghti Ikiavira Itir God uabi mivezezir dughiamin, a Godin Nguibamin itir midorozir gumaziba ko, nguazir kam gativir atriviba, ivezir kuram isi me daningam. **22** God me akuvagh me isi kalabus datigham, mati me kalabuziar gumamaziziba inigha torir mam gati. Egh a me dukughti, me dughiar ruarimin kalabuziamin ikiam, egh a gin ivezir kuram me daningam. **23** Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, uan angazangarir ekiam ko, uan gavgavim sara izi, Jerusalemin itir Saionin Mighsiamin iki, gumamazizibagh ativagh men ganam. Eghti an gumamazizibar gumazir faragha zuiba an ganam. Eghti an angazangarim pantem me gisiraghti, aruam ko iakinimin angazangarim pura bizir kinimin min otogham.

25 O Ikiavira Itir God, ni nan God, ezi ki nin ziam fasa. Ni nan akurvaghasa bizir aghuir igharagha garibagh ami. Ni fomira damuasa mikemezir biziba, ni guizbangira dagh amigha gifa. Kamaghin amizi, ki ziar ekiam ni ganidi. **2** Ni nguibar ekiabagh amizi, da minezir pozibar otifi. Nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba, bar ikufi. Ezi apanibar nguibar ekiar kabar gavgaviba bar gifa, ezi me ua dikavan ibura. **3** Kantrin gavgavibar gumamaziziba, ziar ekiam ni daningam. Eghti kantrin kurabar nguibar ekiaba, me nin atiatingam. **4** Gumamazizir biziba puvatiziba, ni deravira me geghuva men gari. Gumamazizir onganarazibagh amiba, osintizibar dughiamin itima, ni men mogomer danganir bar gavgavimin min iti. Atrivir kurabar adariba ko aningaghariba, mati aminir gavgavim iza dipenir birim ginifi. Ezi ni mati averpenim me avarazi, aminir gavgavim iziva me ginobaghan kogham. Ezi gumazir kurabar adariba, mati aruemin fefem dipaba puvatizir danganimin ikegha pantem me gisira. Ezi ni mati, me tememin dughuazimin apengan ikia, aruemin fefemin uari apasi. Ezi aminim ko amozimin dughiamin, ni biziba puvatizir gumamaziziba avarazi me deravira iti, ezi aruvir gavgavim me gapongezir puvati, mati overiamin ghuariaba aruemin fefem avarazi, nguibar bar orange. Ni ifaghatir apanibar akaba dukumizi, atrivir kurabar dimdiaba pura gefi. **6** Egh Saionin Mighsiam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, isar bar ekiam kantribar gumamaziziba bar me bagh a damuam. Eghti isar kam bar deragham, egh asizir bar aghuir oviba itiba ko, damamin wainin dipar bar aghuiba an ikiam. **7** Datirighin gumamazizir naviba osemegha itiba, me mati gumazim aremezi, me a bagha osemegha korotiar piziba aghui. Eghti Ikiavira Itir God, Saionin Mighsiamin iki, gumamaziziba bar men overer osintiziba agivam, mati me gumazir kuam avarazir niravizir kam, a me dama anedegham. **8** Egh God ovevem dikabiragh, a gasighasigh, bar a gafiragham. Ikiavira Itir God, en Ekiam, men ararem agivagham, egh bar gumamazizibar damazibar teriba

bar da adizam. Egh a uan gumazamizir aghumsigha itiba, a men aghumsiziba bar da givagham. Kar, Ikiavira Itir God kamaghin damusa mikemezir akam. **9** Ezi bizir kaba otivamin dughiamin, gumazamiziba kamaghin mikimam, “Ikiavira Itir God, en God. E nighnizir gavgavin an iki, a mizuam ikiti, anarira izi en akuragh uam e iniam. A uabira Ikiavira Itir God, egha an en akura. Kamaghin amizi, a uam e inizir bizir kam bagh, e bar akuqegham.” **10** Eghiti Ikiavira Itir God bar deravira Saionin Mighsiamin ganti, a deraghvira ikiam. Egh a Moapian gumazamiziba fozofim me daning. Egh apanibar amamangatighti, me izi me gasighasigh me abinigham, mati bulmakauba uari uan buariba dikabiri, da dadabar aven zui. **11** Egh Moapia, mati gumazim ongarir torir ekiamin ikiava, ovenan atiatia ongarir dadarimin mangasa nighnigha, uan dafarimnigin pamtemin ongarim misogha afozofogha zui moghin, me osimtizir kam gitaviraghsi arazir bar igharazibar amuam. Eghti Ikiavira Itir God uan dafarimin me abiraghti, me fogh suam, bizir me uari fasa amir kaba, da men akuragham kogham. **12** Eghti God Moapian nguabar ekiabar divazir gavgaviba akaragham. Divazir kaba datirighin pin mar iti. Ezi an adar amuti, da bar daghiri nguazim giregham. Da bar iregh nguazir minemniabar tongin irighiv ikiam.

26 Dughiatam gin otoghti, Judan nguazimin itir gumazamiziba ighiar kam damuam: En nguibar ekiaba bar gavgafi! Ikiavira Itir God, a uabi en divazir bar mitiar gavgavin min iti. An en akurvazima, e uan apniba dikabiri. **2** Ia nguibar ekiamin tiar akar ekiaba kuigh, eghti Godin damazimin derazir gumazamiziba aven izam. Gumazamizir kaba zurara Ikiavira Itir Godin apengan ikia, nighnizir gavgavin an iti. **3** O Ikiavira Itir God, gumazamizir nin apengan itiba, me zurara ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni me gamima, navir amirizimin arazim me gizifa. **4** Ikiavira Itir God, en God, a en mogomer danganir gavgavin, mati dagiar gavgavir ekiam. Egh a zurara kamaghira ikiam. Kamaghin e guizbangira nighnizir gavgavin Ikiavira Itir Godin ikiva, zuraram an apengan ikiam. **5** Gumazamizir ziar ekiar bar pin itiba, Ikiavira Itir God me dikabiri. Egha a nguibar ekiar gavgaviba akaragharighizima, da bar nguazim gire. **6** Nguabar nguazim girezir kaba, gumazir onganaraziba ko gumazamizir gavgaviba puvatiziba, datirighin iza uan suebar me dikabira me gisin arui. **7** O God, gumazamizir nin damazimin deraziba, ni me zuir tuavim akirizi, a voroghira iti. Ikiavira Itir God, nin damazimin derazir gumazamiziba, ni me bagha tuavim akirizi a dera. **8** O Ikiavira Itir God, e nin Akar Gavgavibar gin zui, egha e ni baghavira gara, nirara mizua iti. Egha uan navir averiabar aven nin ziar ekiam bar a gifongegha ghaze, gumazamiziba bar ni gifogh zurara ni ginighnigham. **9** Dimagaribar mitiriam nan azi moghin, nan nighnizim nirara iti. Egha mizarazibar, ki uan navir averiamin aven ni ko ikiasa bar ifonge. Ki fo, ni nguazir kamin itir gumazamizibar araziba tuisisi, eghti me ganiva guizin nin araziba deraghvira dagh foghham. **10** Eghti ni gumazamizibar araziba tuisigh gumazamizir kurabar apangkuvighti, me ti nin arazir derazibar fozofim inighan kogham. Egh me gumazamizir nin damazimin derazibar nguazimin ikiva, me arazir kurar kabar amu mamaghira ikiam. Egh me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavin ginighnighan koghiva, an apengan ikian kogham. **11** O Ikiavira Itir God, ni gumazamizir kurabagh asighasighasa uan agharim ghufegha gifa. Ezi me an ganizir puvati. Egh ni me ateghti, me an gan fogh suam, ni uan gumazamizibar akurvaghasa bar ifonge. Eghti gumazir kurar kaba bar aghumsigham. Eghti ni uan apniba bagha atizir avir kam, bar me dapongti me isigh. **12** O Ikiavira Itir God, ni en ingangariba akirmigha dagh amizi, da deraviram otifi. Kamaghin amizi, ni dabirabar aghuim ko navir amirizim isi e daningigh. **13** O Ikiavira Itir God, en God, gumazir ekiar igharaziba fomira e gativaghava en gari. Ezi e ziar ekiam niraram anidi. **14** Gumazir ekiar kaba datirighin ariaghiregha gifa. Me ua itir puvati, egh me ua dikavan kogham. Ni men gavgavin dikabiragha, me gasighasighizima, me bar ikuvigha gifa. Ezi gumazamiziba ua men ziaabagh nighnizir

puvati. **15** O Ikiavira Itir God, ni en kantri gamima, a bar ekefe. Ni en kantrin gumazamizibagh amizi, men dibobonim bar ghuvanabo. Ni en nguazimin mitaghniaba aruegha bar dagh isifa. Ezi bizir kam bangin, nin ziar ekiam ghua bar ekefe. **16** O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamiziba puv me gamima, men gavgaviba gifa. Egha me osimtizibor tongin ikia ni bagha iza osimtizir dafam sara sighsirir akabar ni ko migei. **17** O Ikiavira Itir God, e mati amizim borim batasa mizazim isa pamtemin arai moghin, e nin damazimin mizazim isi. **18** E, mati amizim borim batasa, osimtizir dafam atera, egha mizazir dafam isa nighnigha ghaze, bizir aghuitam ti otivam. Ezi puvati. **19** E bitizam gamizi an otozir puvati. E mati, amizim boritam batezir puvati, a pura aminir kinim bate. Guizbangira, e uan nguazimin itir apniba dikabinanin gavgaviba puvati, egha uan nguazimin dabirabar aghuitam gamizir puvati. Egha e nguazir kamin ikiasa borir aviritaba batezir puvati. **19** O Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizir oveaghuezibar amuti, me ua dikavigham. Ni uan gumazamizir ovengezaribar kuabar amuti, me gin ua angamira ikiam. Ia mozinim itir kuaba, ia ua osegh dimiva bar akuegh ighiabar amuam! O Ikiavira Itir God, ni mati dimagarimin ghuarim nguazir misingizim girima, oghevsevir igiaba a bativi moghin, ni gumazamizir oveaghuezibar amuti, me nguazim ategh ua dikavam. **20** Ia nan gumazamiziba, ia uan dipenibar aven mangi uan tiaba asegh. Ia dughiar otevimra muegh ikiti, Ekiamin aningagharim givaka. **21** Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibam ategha izaghiri, egh nguazir kamin itir gumazamizibar arazir kurabar ikarvaghamin ivezim me daningam. Eghti gumazir igharazir darazi me misoghezi me ariaghireziba, nguazim uabi ovengezir gumazir kabar ghuziba mongan iburagham. Bar puvatigham. A gumazamiziba amizir arazir kurar kaba bar da azenim datigham.

27 Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God uan gavgavir bar ekiam akakagham. A izi ongarimin itir kuruzir aser dafar kam Levitan, ivezir kuram isi a daningiva a gasighasigham. A uan midorozir sabar ekiar gavgavir bar ghumizim inigh, kuruzir bar puvira daghdagha tintinibar aragharuir kam atughti an aremegham. **2** Dughiar kamin, Ikiavira Itir God ighiatam kamaghin a bangam: “E wainin azenir aghuimin ighiam damuam. Ki, Ikiavira Itir God, ki bar deraviram azenir kamin gari. Egha ki zurara dipam a ganidi. Gumazitaba ti iziv a gasighasigham, kamaghin amizi, ki dimagariba ko aruebar deraviram an gari. **4** Ki datirighin uan wainin azenir kamin atarir puvati. Egh ki ganti, ogheer ataghatariba itiba ko, ogheer kurataba a bativighti, ki, mati midorozir gumazim uan apnibav sozi moghin, ki dagh asighasigham. Ki avim daborogh, ogheer kaba bar dar aboroghti da isigham. **5** Egh apnir kaba, ki men gansi, me na bagh izi na ko deragh ikisi, me akar dikirizir tam damigham.” **6** Gin izamin dughiamin, Israelia, Jokopin ovavir boriba, me wainin ikarizir akimariba itimin min mitigh gavgavigh, egh borir aviriba batam, mati wainin ikariziba ovizir aviriba itugham. Eghti men otivir dagheba, bar avirasemegh, mangi nguazimin danganiba bar dagh izivagham. **7** Ikiavira Itir God, Israelian apniba puv me gamizi moghin, Israelia kuruzir puvati. Guizbangira, a igharaz darazigh amizi moghin, Israelian gumazamizir aviribav soghezi, me ariaghirezir puvati. **8** Ikiavira Itir God uan gumazamiziba amadazi, me kalabuziamin zur dughiamin, a puv me gami. A men aningaghegha uan aminir gavgavin amadazima, a iza me avigha ghu, mati aminir gavgavin aruem anadi naghin ikegha iza, men biziba avigha ghu. **9** Egh Israelia guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God men arazir kurabar osimtiziba agivam, eghti me uan asebar ofa gamir dakoziba apirighiva, dar dagiaba amsariraghti da nguazir minemniamin min otogham. Egh me temer guarir aser amizim Aseran nedazim itiba okiraghi. Egh paura tuema a mughuriar aghuim zuir dakoziba, bar dagh asighasighi. Tuavir kamin, Ikiavira Itir God men arazir kuraba gin amadagham. **10** Nguibar ekiar kam fomira divazir bar gavgavin iti, egha datirighin a bar ikuvigha iti. A datirighin pura nguibar dadar kinim min itima, gumazitaba uam an

itir puvati. Egha bulmakaubar nguibamin min otozi, da iza uari akuva ikia, dadaba ko tevsevibar dafariba apava, kagh avughsa iti. **11** Ezi temer kabar aguaba misigha givazi, dar aguaba dipiraghira nguazim grima, amiziba avibar arighasa iza dagh eghufi. Nguibar ekia kamin itir gumamaziziba, me bar onganigha akaba baraghan aghua, kamaghin, arazir kam me batifi. Kamaghin amizi, God, a Godin men ingarizim, a men apanguvir puvatigha deragha me gamir puvati. **12** Egh iklavira Itir God bizir kabar amuamin dughiamin, a uan gumamazizir tintinibar kantribar itiba iniam, Yufretisin Fanemin ikegh mangi Isipin kantrin tugham. A vaghvagh me iniam, mati gumazim witin oviziba righirigha dar miseviba ategha, witin ovizir aghuiba isa itighin garisi. **13** Eghti dughiar kamin sighamin ararem bar ekevegham. A Israelian dimam, men apaniba fomira me batoghezima, me ghua kantri Asiria ko, kantri Isipin ovegha iklavira iti. Eghti me umatetegh Jerusalem izi, iklavira Itir Godin mighsiamram an ziam fam.

28 O Efraimin anabamin adarasi, iavzika! Ian nguibar ekia bar aghuim Samaria bar ikuvigham. Ian gumazir aruaba wain apava onganigha, Samarian ziam bar puviram a fa kamaghin migia ghaze, a nguibar ekia bar gavgavim. A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti, egha a bar deragha gari, mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min, bar dera. Egh ian nguibar ekiam dughiar ruarimin ikeghan kogh, mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham. **2** Bar guizbangira, Ekiam ia dikabinasa ikizir bar gavgavir mam amisevegha gifa. Eghti me aminir gavgavimin min iziva, amozim ko aisin amozimin min bar pamtemin ia giriva, ia amisararigh, ia fi nguazim mikinigham. **3** Egh me ia dikabin ia gisin daruam, ia Efraimin anabamin adarasi, ian gumazir aruaba wainin dipaba apava onganigha, ian nguibamin ziam bar pin mar a fe. **4** A mighsiar bar muziarim gisin iti, a nguazir bar aghuir dagheba oparamimin tongin iti, mati ian gumazir aruaba uan dapanibagh arizir akimaribar min bar dera. Egh ian nguibar ekia kam dughiar ruarimin ikeghan kogham, mati akimarim misigha ikuvizi moghin, ikuvigham. Egh a ziumira givagh, mati temer fighin mamin ovizim, mabagh afiragha faragha anizi, gumazir mam ziumira a inigha aneme. **5** Eghti dughiar kamin, gumamazizir iklavira itir vabara, me iklavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh bar akuegham. A uabi atrivimin dapanir asuar aghuimin min ikiam, egh mati akimarir bizim me uan dapanibagh aghui. **6** Iklavira Itir God uabi nighnizir aghuim isi kotiba barazir gumazir aruabar anighti, me guizin arazimin gin mangi deraghvira kotiba tuisigham. Eghti a gavgavim isi nguibar ekiamin tiar akabar itir midorozir gumazibar aningam, eghti me apaniba ateghti, me aven izi gumamazizibav soghan kogham. **7** Godin ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, uaghan wainin dipaba ko dipar onganiba puv da apava onganigha, asaghporaghira nuighnuigha men daroriba derazir puvati. Godin akam inigha izir gumaziba, me irebamin min garir bizibar ganasa, God men akakazir biziba, me deragha dar garir puvati. Ezi Godin ofa gamir gumaziba, men nighniziba derazir puvatigha, gumamazizibav osimtiziba deragha da tuisizir puvati. **8** Dakozir me apiaghav ikia dipar onganiba apiba, men mimiziba bar dagh izifa, ezi dar danganiba bar mizegha iti. **9** Gumazir aruar kaba, nan akam barazir dughiamin, me kamaghin migia ghaze, “Gumazir kam bar tinara sure damusa? E biziba bar dagh fogha gifa, ezi a tinan sure damusa? E borir aghegheviba puvati, egha datirighiram amebamin otem ataki. **10** A zuraram akar kabaram ami, mati borir iririviba azava ghaze, ta ta da da ni ni na na. Migirigiar kaba mingariba puvati.” **11** Bar guizbangira, gumamazizir kaba, nan akaba baraghan bar aghua, kamaghin amizi, iklavira Itir God uan akam nguibar igharazimin gumazim danighti, a uan nguibamin akamin mikim gumamazizir kabav kimam. **12** God uabi uan gumamaziziba nguazir otevir kamin me ariki, egha kamaghin me mikeme, “Ia danganir kamin avughsi navir amirizim inigh

iki. Ia gumamazizir osimtiziba aterava amiraziba, ia nguazir kamin avughsi nimira iki.” Ezi me an akam baraghan aghua. **13** Kamaghin amizi, iklavira Itir God uabi men sure damuam, eghti me aghuagh kamaghin mikim suam, Godin akam mingariba puvati, mati borir iririviba azafi. Egh me bar onganigh dughiar kuram inintima, men apaniba, mati azuazim asizimin suirazi moghin, me inigh mangi kalabus darigham. **14** Ia gumazir aruar Jerusalem itir gumamazizibar gariba, ia deraghvira iklavira Itir Godin akam baragh. Ia na dipova ghaze, nan akam a pura bizim. **15** Egha ia ti kamaghin migei, “E Ovevem ko akar gavgavim akirigha gifa. E Gumamazizir Oveaghuevibar Nguibam ko, akar gavgavim akirigha gifa, kamaghin, e ikuvighan kogham. Dughiar kuram manam aperiamin min e bativam, e a gitagham. E nighnizir gavgavim kamaghin iti, en ifavarir akaba ko ifavarir arazir guar igharagha garir aviriba, en akurazima, e deravira iti.” (Sheol h7585) **16** Ezi iklavira Itir God, nan Ekiam, kamaghin migei, “Ia gan! Ki datirighin dagiar mam isa, Saionin Mighsiamin anerisi. Ezi a dipenin aterir dagiamin min oto. Ki deravira a tuisigha ghaze, a dagiar aghuir bar gavgavim, egha an ivezim bar pin ko. Gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, me ziumiram atiating nighan kogham. **17** Ki Godin guizin arazim damighti, a mati gumazir mam bizimin ruarimin ababanim tuisighi, benim amikirivagh bizimin ruarimin dibobonim gifogham, egh men araziba tuisigham. Eghti arazir aghuim, mati gumazir mam bizibar osimtiziba gan dagh foghsi, a skelin min otoh ian akaba tuisigham. Ia ti ghaze, ian arazir ifavariba ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ezi puvati. Ki bar dughiar kuram damighti a ia batogham. Egha ia, mati aperiar dafam otohga gumamazizibagh asighasighizi moghin, ia bar ikuvigh mangi mongamin danganiba puvatigham. **18** Egh ki ia Ovevem ko amizir akar dikirizir gavgavim uaghan anetughiva, ia Gumamazizir Oveaghuevibar Nguibam ko, akar dikirizir gavgavim agivagh. Eghti dughiar bar kuraba ia bativtima, ia bar moghira ikuvigham. (Sheol h7585) **19** Dughiar kurar kaba ia ateghan kogham. Puvati. Da dimagariba ko aruebar zurara ia bativ mamaghira ikiam, mati amizim bizimin uan dipenin zurara anevivira iti.” Egh ia guizbangira Godin akar kabar mingaribagh foghiva, puv atiating nigham. **20** E fo, gumazim dakozim dakuasava amima, dakozim bar oteveni an suemning pura guraghav iti, ezi a dakuan ibura. Egha gumazim dakuasava amima, an nir avavem bar suvizi a uan mikarzim deragh aneviaragham kogh, egh dakuan iburagham. Kamaghira, ia bar osemegham, eghti ian akurvaghamin tuaviba bar puvatigham. **21** Guizbangira, iklavira Itir God fomira Perasimin Mighsiam ko Gibeonin danganir zarim gamizi moghin, dikavigh uan gavgavim ko aningagharam sara izam. Egh ingangarir a nighnizim, an a damuam. Egh ia ingangarir kamin ganti, a bar igharagh otohgham. **22** Kamaghin amizi, ia Godin akaba batogha da dipovir arazir kam atakigh. Puvatighti, ian kalabuziamin aven itir arazir kam, a bar ekevegh mamaghira ikiam. Ki kamaghin oraki, iklavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan Ekiam, mikimti ian kantrin kam bar moghira ikuvigham. **23** Ia kuariba arigh, deragh nan akaba baragh. **24** Gumazitam dagher oviziba oparasa, zurara dughiaab akunimin ingaravira iti, o? Puvati. A ti dughiaab pura nguazim gikuavira iti? Puvati. **25** A nguazim gikuigha, anekirasegha givagha, zuravariba opari. A witin oviziba, bar voroghram da oparava, balin oviziba igharagha da opari. Egha, a uaghan azenir kamin miriamin, razin guar avirir igharaziba opari. **26** An God uabi, azenimin ingaramin arazir aghuim, bar deraviram an sure gami. **27** Egha zuravarir muziaribar oviziba iniamin dughiamin, gumazir kam, ter ararir bar dafam isa pamtem zuravaribav sozir puvati. Egha a wilbaro tiva ghua zuravaribagh isin da mira zuir pu. Bar puvati. A ter agharir bar muziarim inighiva, zuravarir muziarir kabar oviziba inisi, bar aghumra dav sogha da kuari. **28** A witin oviziba dikabinamin arazim bar a gifo, egha an dar bretteb ingaram. Egha a witin oviziba, ko witin miseviba, da amisivasa hos ko wilkar isa witin ovizibagh isin ghua da mirmira zui. Egha a deravira aghumra ghua dar gara ghaze, A witin oviziba amisar dagh asighasighan

kogham. **29** Ingangarir kabar fozofim ko nighnizir aghuim, bar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ize. A uabira fozofir aghuir gur aviriba ko nighnizir aghuim bar a gizifa.

29 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, “O Ariel, Ariel, ni nguibar ekia Atrivim Devit fomira ikezim, Jerusalem, noka! Ni bar ikuvigham. Ni datirighin nan ofa gamir dakozimin min iti. Ki garima, azeniba zurara iza zuima, ni uan isar ekiabar arazibar gin ghuvaira iti. Egh ni gin bar ikuvigham. **2** Ki osimtizim inigh iziti a ni bativam. Eghti ni bar osemegh tiarim akariva arangam. Ni nan ofa gamir dakozimin min iti, eghti ghuzim bar ni ruegh ni avaragham, mati gumaziba ofa gamir dakozim gisin asizibav sozi, dar ghuziba ofa gamir dakozim avaraz moghin ni avaragham. **3** Ki nin apaniba inigh iziti, me ni ekiarugham. Egh me ni misoghisi, nguaziba inigh nin divazir gavgavimin miriamin uarigh isin darigh divazim bar an okarigham, egh nguazir kam gisin dakozibar ingarigh, mitivigh ni misogham. **4** Eghti ni bar moghira degeghirighiti, nguazim ni avaragham. Eghti ni bar nimira, nimira mikimam, mati ariaghirezir gumamazizibar duaba nguazimin aven ikia migei. Egha mati, tiarir mam nguazimin minemniabar tongin ikia, aghumra sighsirakabav geima, tiarir bar muziarir an ikegha azenan izi.” **5** Ezi apanir iza ni misozir kaba, me nguazir minemniamin min bar aviramese. Men gumazir ekiar kuraba bar aviramesegham, mati me witin ovizibar amasa, dav sozima, dar miseviba pura tintinibar mizi moghin, me bar aviramesegham. Ezi bar zuamira, **6** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim otoghiva, arariba ko mikimkizim, ko niginir bar dafam, ko aminir bar gavgavim, amozir bar dafam ko, avir mizarir bar kurar biziba bar da tueghamin sara izam. **7** Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir avirir Ariel ko misogha paza a gamiziba, da uam iktan kogham. Ezi me nguibar ekiam iniasa ingarizir dakoziba, da pura givagham, mati Jerusalemia irebar kuramin men ganizi mokin. Egh mati irebamin min garir bizim dimangan otogha zuamira pura zui moghin, an apaniba zuamira bar givagham. **8** Ezi kantrin aviribar midorozir gumazir avirir kaba, Saionin Mighsiam ko misoghasa ize, egh me bar a dikabiragham kogham. Bar puvatigham. Mati mitiriam azir gumazim irebamin garava, an aven api, egha na osezir dughiamin, a uabi barazi, mitiriam an aghavira iti. Egha mati gumazim dipam amasa kuarim bar a mising, egha a irebamin aven gari, a dipam api. Egha, a dikavizir dughiamin, a uabi barazi, kuarim an piravira iti. **9** Ia Juda ko Jerusalem gumamaziziba, ia okam nighnigh onganighvira iki damazir okavirizibar min daru. Ia gumazim wainin dipam ko dipar onganim apava deragha aruir puvatizi moghin arui. Egha guizbangira, ia wain ko dipar onganiba apa onganim gamir puvati. **10** Ikiavira Itir God ian damazibagh amizi pariam puv ian azi. Ia mati gumazim akuav aremezi moghin akui. Ezi God uagham uan akam inigha izir gumazibar damaziba okafi, ezi me ganamin bizibar garir puvati. Egha God uagham an akam inigha izir gumazibar damaziba avara, ezi me God amir bizibar garir puvati. **11** Kamaghin amizi, God irebamin min garir bizimin aven nin akakaghamin biziba, ni dar mingaribagh foghan kogham. Mati me akaba aven itir akinafarin righa, kendelin gris a gatigha, pantemin a dukuazi a gavgavizi, me a diponasa ni ganingi. Egh ni ti gumazir akinafariba dibora fozitam, akar akinafarimin itir kaba diponsi a mikimti, a suam, “Akinafarir bar dukuagha gavgavizir kam, ki a diponan iburaghuburaki.” **12** Eghti ni ti gumazir akinafariba dibora fozir puvatizitam, akinafarimin itir akar osiziriba diponsi a mikimti, a kamaghin mikimam, “Ki akinafariba dibora fozir puvati.” **13** Ezi Ekiam kamaghin migia ghaze: “Gumamazir kaba uan akatoribara nan ziam fe, ezi men naviba ko nighniziba bar nan saghon iti. Me guizbangira nan ziam fer puvati. Me gumaziba pura uari amizir otivizir arazibar gintisi. Me arazir kabar men sure gamizi, me pura uan akatoribara dar bori, ezi da men navir averiabar aven zuir puvati. **14** Kamaghin amizi, ki uamategh bizir bar igharagha garitabar amuti, da gumamazir kaba bativam. Eghti me bar digavir kuram damigham. Eghti ki

gumamazir nighnizir aghuiba me ganidibar fozoziba adeggham, egh ki men fozozir gumamazizibar fozoziba bar da agivagham.” **15** Gumamazir uan nighnizir kuraba ko uan arazir kuraba Ikiavira Itir Godin da mongasava amiba, mevzika! Me bar ikuvigham! Me arazir kurar kaba, mogomer danganiba ko dimagaribar dagh amua kamaghin migia ghaze, “Tinara en ganigh e gifogham?” **16** Me biziba otavkira bar da adafi. Egha me kamaghin migei, “Gumazir nguazir minemin ingamin, a nguazimin min gari.” Manmaghin ami? Pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam, “Ni nan ingarizir puvati,” migirigiar kam ti deraz, o? Egh pura bizir kinitam ti gumazir an ingarizim kamaghin a mikim suam, “Ni bizitam gifozir puvati,” migirigiar kam ti deraz, o? Bar puvati. **17** Kiran oveghangin biziba bar igharagh otivigham. Lebanonin kantrin ruarir pizim, bar nguazir aghuir azenibar ingaramin gavagham. Eghti azenir bar aghuiba ruarir pizim gavagham. **18** Eghti dughiar kamin kuarir orazir puvatiziba, akinafarir me osirizimin akaba baragham. Eghti damazir kurar bar mitarmemin aven itiba, ua ganam. **19** Eghti gumamazir uari abiriba, me Ikiavira Itir God bagh bar akuegham. Eghti gumamazir biziba puvatiziba, me uagham Israelian Godin Bar Zuezim bagh bar akuegham. **20** Eghti gumazir ekiar kuraba, men gavgaviba givagham. Eghti gumazir Godin akam batogha a dipoviba, me puvarigham. Eghti gumazir arazir kurabar amuasa bar ifongeziba, me bar moghira bar ikuvigham. **21** Egh arazir kamra uagham, gumazir pura ifara igharagh darazi isa kot gariziba, ko gumazir osimtizibagh amibar akurvagha akar ifaviribagh amiba, ko gumazir kotiam adavadavighiti, eghti gumazir Godin damazimin deraziba kotiamin me gafiragham kogham, gumazir kaba, me bar moghira bar ikuvigham. **22** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, dar Godin fomira Abrahamin akurazim, a datirighin kamaghin Israelian gumamazizibav gei: “Ia Jekopin ovavir boriba ia uam aghumsighan kogh, egh ian guaba uam pighatomegh ganam kogham. **23** Ia ingangarir ki ian tongin amizibar gan, egh guizbangira kamaghin fogh suam, ki Israelian God, ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Zuezim. Eghti ia nan ziam fiva nan apengan ikiam. **24** Eghti gumamazir nighnizir aghuiba itir puvatiziba, datirighin nighnizir aghuiba iniam. Ezi gumamazir imoba puv akaba batoziba, me nan akaba baraghsi bar ifuegham.”

30 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Judan adarasi, me nan boriba me bar ikuvigham, me bar orazir puvatizir darazi. Me nan nighnizimin gintizir puvati. Me uan nighnizibar gintigha ghua kantrin igharazim ko roroom gami. Egha tuavir kamin, me arazir kurar bar avirum, uan arazir kurar faragha amizibagh siribagh arisi. Mevzika. Kamaghin amizi, me bar ikuvigham. **2** Me Isipia ko akam akirasa nan nighnizim bagha nan azarazir puvati, eghti Isipian atrivim men akuragh men ganti, apaniba me gasighasighan kogham. **3** Eghti men nighnizim deragh ingaran koghti me bar aghumsigham. Osimtizir me bativamin kan, Isipian atrivim men akuragh me apazaghan kogham. **4** E fo, Judan atrivim Soanin nguibar ekiam ko Hanesin nguibar ekiamin, Isipian abuir gumaziba batoghasa, uan abuir gumaziba ko ingangarir gumazir faragha zuiba amadazi, me ghua otivigha gifa. **5** Eghti Isipia men akurvaghisi bizitam damighan kogham. Bar puvatigham. Kamaghin amizi, Judaba aghumsigh bar uarir apanguvigham. Me aghumsizir bar ekiamra Judabar aningam.” **6** Ekiam, a Negevin danganimin, sautin amadaghan itir gumamaziziba puvatizir danganimin itir asizir atiaba, akar kam me ganingi. A kamaghin migei: “Judan gumazir aruaba sautin amadaghan itir gumamaziziba puvatizir danganimin kam garui. Kar gumamaziziba osimtiziba bativamin danganimin kurar mam. Laionin amebaba ko apuriba ko, kuruzir gumamazizibagh iviba ko, kuruzir kurar mighegha zuiba ko, asizir atiar kuraba danganimin kamin iti. Ezi gumazir aruar kaba ingangarir dafam gamua, bizir bar aghuir ivegha bar pin koziba isa, donkiba ko kamelbagh isin arigha giza, kantrin men akurvagham koghamiba bagha da atera zui. **7**

Ispin kantri, kantrin igharazibar akurvaghasa miagiava, a men akurvazir puvtati. Kamaghin amizi, ki datirighin ziar igiar kam a gati, "Maburan Kuruzir Aser Puram Aperaghav Itim." **8** Ikiavira Itir God gumamazizbar damazimin, me amir arazibar eghaghanibar akaba, dagiamin da osirigh da aghorasa na mikeme. Egh uaghan eghaghanir kam akinafarir righizimin da osirigh. Eghti migirigiar kam zurara iki gumamazizbar akakagh suam, **9** me gumamazizbar bar puviram akaba barazir puvatiziba. Me zurara Ikiavira Itir Godin akaba batosi, a men Afeziam. Egha me zurara ifarava, an suren akaba baraghan aghua. **10** Egha me kamaghin Godin ganganir gumaziba ko an irebamin min garir bizibar garir gumazibav gei, "Ia ua irebamin min garir bizibar ganan marki. Egh ia uan akabar kumigh. Ia uam arazir aghuiba ko arazir zuezibar gin mangisi e mikamin marki. E oraghasa ifongezir akar e apezperibaram e mikim, kar bizir aghuir otivan koghamiba. **11** Ia ingargarim kam atakigh, egh bar saghon ikiva, en tuavim apiran marki. E Israelian Godin Bar Zuezimin akaba baraghan aghua." **12** Ezi Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei, "Ia nan Akar Gavgavim munasava akirim ragha na gasara. Egha ia kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, Ifavarir arazim ko igharaz darazi dikabirir araziba ian akuragham. **13** Kamaghin amizi, ia arazir kuram gamigha gifa, ezi arazir kuram kam bar ia gasighasigham, mati bibizir muziarim divazir ruarimin ghuamin ikia bar ekefi, egha kiran oveghangin dipirasava ami. Egh divazim dipirigh zuamirra irigham. **14** Bar guizbangira, ia bar ikuvigham, mati nguazir minem bigha akuar bar mizumzuirarib ire, ezi akuar ekiatam itir puvtati, me akua tam isi avim isir danganamin mangi avir mikiam tuighan kogham. O akua tam inigh mangi mozir dipamin an dipaba tuan iburagham." **15** Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei, "Tuavir ia deravira iklamim, a kamakin. Ia uamatogh na bagh izi, egh avughsi ikiti, ki ian akurvaghham. Eghti ia navir amirizimin iki nighnizir gavgavim narara ikiva, ia gavgavigh ikiam." God kamaghin mikeme, ezi ia an akar kamin gin mangan bar aghua. **16** Egha ia ghaze, "Puvati! E hosiabar apiagh puv ari mangam." Ezi God ghaze, "Guizbangira, ia ari mangi!" Ia ghaze, "En hoziaba puvara ivemaram." Ezi God ghaze, "Ia ananibar hoziaba bar puvara ivemar ian gintigham." **17** Ian ananibar midorozir gumazir vamira izi misoghshi dimti, ian 1,000plan midorozir gumaziba puv aregham. Egh men midorozir gumazir 5plara izi ian dimti, ia bar moghira dikavigh nguibar ekiam ategh aregham, eghti gumazitam ua ikian kogham. Eghti ian gumazir ikiavira itir varazira bar uarirra ikiam, mati me inir avizim guasa temer vamira mighsar itimin a kuasa. **18** Guizbangira, Ikiavira Itir God, a Godin guizin arazibagh amim. Kamaghin amizi, a ian apangukvighasa ifongiar bar ekiam iti. A uan apangukvim ian akakaghasa ia mizua iti. Gumamazizir nighnizir gavgavim an ikiava, uarir akurvaghasa a mizua itiba, me bar akuegham. **19** Ia Jerusalemia, ia Saionin Mighsiamin iti, ia ua kuarkuv aziv arangan kogham. Ezi Ikiavira Itir God datirighin ian apangukvigha, deravira ia damuasa gara iti. Egh ia uari bagh an azangsigsh an dimti, a zuamira ian dimdiam baregh ian akuragham. **20** Guizbangira, Ekiam ia gamizi, ia osintizir dafam ateri, egha ia mati gumazim daghebar otevezi moghin iti. Ezi a ia ko ikia ian sure gami. Eghti gin ita uam a burian kogham. Ia uari uan damazibar an ganam. **21** Egh ia daruamin dughiamin tuavimin atamakuigh, ia ti tuavir agharir guvimin amadaghan itimin mangam, o agharir kiriamin amadaghan itimin mangam, eghti a ian gin iki ia mangamin tuavim ia mikimam. **22** Egh ia uan asebar marvir guaba, ia fomira dar ingarigha silva ko golin da noke. Egh ia marvir guar kaba batogh dar ganti da mati bizir kuriba, egh ia kamaghin me mikiam, "Ia kamatigh. E ua ia gifongezir puvtati." **23** Eghti Ekiam ia oparizi dagher oviziba bagh amozim amadaghti, a izighiri da ruam, eghti da deravira nguazir kamin otivam. Eghti ia dagher aviriba ikiam. Eghti ian bulmakauba uaghan damamin grazir aviriba ikiam. **24** Egh ia uaghan uan azenibar dagher aghuiba inigh izi, egh bar deravira da akuvagh, uan bulmakauba ko donkin

ian nguazim abigha ingariziba bagh, fogh ko sped isi dagh iniv da aghamsigh me daningam. **25** Dughiar Ekiam misevezhin, dughiar bar kuram ian apaniba batoghtima, me pura tintinibar arimighiregham, eghti men divazir gavgavir kaba bar ikuvigham. Eghti dughiar kamin, dipaba mighsiaba bar dar otiv ivemar izighiriti, ia dipatamin otevehan kogham. **26** Eghti dughiar kamin, iakinimin angazangarim aruemin angazangarimin min siragham. Eghti aruem isiragh gavgavighi an angazangarim kekeveh, a fomira garir angazangarim gafiragham. Mati ni 7plan aruebar aruer angazangariba inigha aruer vamira gisafura. Ikiavira Itir God uamatogh uan gumamaziziba deravira me damu men mizaziba ko osimtiziba adeghti me ghuamagheghamin dughiamin, bizir kaba otivam. **27** Ia gan! Ikiavira Itir God nguibar saghon itimin ikia dikavigha uan gavgavir ekiam sara izi. A bar puvirama atarima, avim ko avir miturim an aningagharim akakasi. A migeir dughiamin, avir biziba bar da isiamim an akatorimin otifi. **28** An aningagharim biziba bar dagh asighasi, mati aperiarm otogha ivemara biziba bar da ava ghua, gumazimin firagharimin tu. Ikiavira Itir God kantriba bar uan agharimin men suigha, me ikuvasa a pura tintinibar me kavkiri. Egha a men nighnizibagh amima, da deragha ingari puvtati, a me inigha danganir me mangan ifongezir puvatizirbar zui, mati gumazim hoziamin daroribar an aku mangasa, ainin otevim an akam garu. **29** Eghti ia Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, ia bizir kabar ganti da otivi, ia Godin ziam fer arazim bagha isar ekiaba dimagaribar dagh ami moghin, ia bar akongezir ighiabar amuam. Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin mighsiamin mavanang bar akuegh uan itabagh ivi ighiabar amuam, kamaghira ia men min bar akuegham. Ikiavira Itir God a mati dagiar gavgavim, egha a uabi Israelian mogomer danganim. **30** Ikiavira Itir God gumamazizibar amuti, me an dimdiar gavgavim baragham, egh me an aningagharimin mizazim baragham. An avir gavgavir biziba bar da isiamim sara izam, egh uaghan aminir gavgavim ko amozim ko maburan amozir ofizir dagiabar min gariba, sara izam. Eghti arariba dagarvaghti, gumamaziziba an aningagharimin ganam. **31** Ikiavira Itir Godin dimdiam kantri Asiria damuti, a bar atiatigham. Eghti a uan aghorimin suiragh Asiriba misogh mamaghira ikiam. **32** Ikiavira Itir God, Asiriabav sozir dughiamin, Godin gumamaziziba bar akueghiva, gitaba ko buar guar aviriba misoghiva, Ekiam me misozir aghorimin tingagharim girara mangam. **33** Me Asirian atrivimin kuam tuasa avim arighasa mozir mam gikuigha gifa. Egha me mozir kam gituiama a bar vin mar iraghuga bar aroke, ezi me dazir aviribar kuegha dar pozim mikini. Eghti Ikiavira Itir God, an aningagharim pamtem otogh, mati aminin pamtemin avim giveraghti, a bar puvara isigham.

31 Ia abuir gumaziba, ia kantri Ispian ghuava uarir akurvaghasa, men azangsis, iavzikal! Ia bar ikuvigham. Ia Ispian hoziaba ko men karisin aviriba ko karisin suizir gumazir bar gavgaviba, ia nighnizir gavgavim dar iti. Ia ti ghaze, Ispia ian akuragham. Egha ia Israelian Godin Bar Zuezim, nighnizir gavgavim an itir puvtati. Egha ia uarir akurvaghasa Ikiavira Itir Godin azangsisir puvtati. Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham. Iavzikal! **2** Ikiavira Itir God, fofozir aghuim iti. A dughiar kuram gumamazizir kurabar aningsi, me daningam. Egha a zurara uan akabar gin zui. A dikavigh gumazir kuraba ko, gumazir arazir kurabagh amibar akurvazir gumaziba ko misogham. **3** Ispia, me aseba puvtati, me pura gumazir kiniba. Men hoziaba uaghan en hoziabar min gari, da aseba puvtati. Eghti Ikiavira Itir God uan gavgavim akagh ivezir kuram me daningamin dughiam, kantrin gavgavir kam irighi kantrin an akurazim uaghan irigham. Egh aning uaghara bar ikuvigham. **4** Guizbangira, Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, "Ia fo, laionin tam, sipsipin a misoghezim amisi dazer iki, egh sipsipin kam ategh arimangighan kogham. Eghti sipsipbar gari gumazir avirim izi a dagarvaghti, a men atiatigh ari mangighan kogham. Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, ki dikavigh Saionin Mighsiamin apanibav soghsi izighiram, eghti bizitam nan tuavim apirighan kogham. **5** E fo, kuaraziba pin migha, egha

deraghvira uan mikonibar itir nguzibagh eghufi. Kamaghira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki deragh Jerusalem geghuv deragh an ganam. Ki zurarama an boroghin iki mangin izegh damu a getiva deragh an ganiva an akurvagh. **6** Ia Israelia, ia Ikiavira Itir God, deragha a barazir puvatigha an akaba batosi. Egh ia uan navibagh iragh uamateghe a bagh izi. **7** Ikiavira Itir God izamin dughiamin, ia asebar marvir guaba makunigham. Kar nedazir ia uari uan dafaribar silva ko gol isa dar ingariziba. Ia kamaghin amigha arazir kuram gami. **8** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Midorozir sabar tam Asirian kantri misogh egh bar me agivagh. Midorozir sabar kam, a gumazibar sabam puvati, ki uabi anemadaghti a mangam. Asiriaba midorozir sabar kam gitaviraghshi aregham, eghiti men midorozir gumazir igiaba kalabusin mangi pura ingangarir gumazir kinibar min otivigham. **9** Atiatir bar ekiam, Asiriaba batoghti, men ngubar ekiam gavgavim irigham. Men midorozir gumazibar dapaniba, bar atiatigh uan midorozir inir avizir asaraghav itim ateghonganigh puviram aregham." Kar Ikiavira Itir Godin Akar Gavgavim. A Saionin Mighsiamin ikia, avimin min iti. A Jerusalemian ngubar ekiamin ikia, danganir ekiam avir pantemin isimin min iti.

32 Ia oragh! Atrivitam otivam! Atrivir kam, arazir aghuimin gin mangi, kantrin kam gativagh. Eghiti kantrin gumazir dapaniba, me guizin arazimin gin mangi, gumazamizibagh ativagh men ganam. **2** Gumazamiziba akurvazim bagh iziti, gumazir dapanir kaba deravira vaghvagh bar deravira men akurvagh. Gumazir dapanir kaba, gumazamizibar danganir mogomemin min ikiam, eghiti dughiar amozir ekiaba ko aminir ekiaba iziti, me mangi men uari momam. Eghiti me mati dipaba puvatizir danganimin, dipam ivemara an zui moghin iki, egh mati dagiar ekiam aruem apazagha, danganir orangtizimin min iti. Aruem bar gavgavighi, gumazamiziba mangi an apazangin dapiagh iki avughsam. **3** Gumazamizir bizibar gariba, men damaziba okavighan koghti, me deravira bizibar ganam. Eghiti gumazamizir kuariba deraziba, men kuariba deraghvira ikiti, me deravira biziba baragham. **4** Eghiti gumazamizir faragha deragha nighnigha bizibagh amir puvatiziba, me datirighin biziba deragh dagh nighnigh dar amuam. Eghiti gumazamizir mikimasa mizeba osemzeza, me deravira bizibav kimam. **5** Eghiti arazir ziar ekiam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, gumazir onganibagh amibagh anidim, a bar givagh. **6** Guizbangira, gumazir arazir onganibagh amiba, me migirigiar onganibagh ami, egha me zurara bizir kurabar amuasa nighnisi. Me arazir Ikiavira Itir God aghuazibagh amuava, egha akar ifavarir aviriba Ikiavira Itir God gasi. Egha me mitiriaba azir gumazamiziba, dagheba me ganidir puvati. Egha kuariba pirir gumazamiziba, dipaba me ganidir puvati. **7** Ezi ifavarir gumazamiziba, nighnizir kuar bar aviriba men dapanibagh izifa. Me gumazamizir biziba puvatiziba, dikabinasa men kotiaba adafi. Me, onganarazibagh amir gumazir arazir kurabagh amir puvatiziba, me kotin aven ifavarir arazir igharazibar migirigiar bar gami. **8** Ezi gumazamizir aghuiba me ziar ekiaba iti, me zurara arazir zueziagh ami. Egha me arazir aghuibar amuasavira iti. **9** Ia Jerusalemian amiziba, ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam. Egh ia deravira kuariba arigh nan akam baragh. **10** Ia datirighin navir amirizimin iti. Egh ia oragh, azenir vamira givaghti, ia bar atiating nigham. Ia ganti, ian wainin azeniba ko, dagher igharazibar azeniba, da ua ban kogham. **11** Datirighin ian dabirabim derazi ia ghaze, ia deravira ikiam. Egh ia atiating nighiva akong uan korotiar aghuiba suva, azirakar korotiabar aghuam. **12** Ia uan azenir obarir aghuiba ko wainin azenir aghuiba bagh uan osimtiziba akaghnshi, ia uan evaribav misogh azirakabar amu. **13** Benir ataghatariba ko oghevsevir kuraba nguazir kam avaragham, kamaghin ia nan gumazamiziba nguazim bagh azirakabar amu. Guizbangira, ia dipenir bar dirir ia bar ifongeziba, ia fomira dagh nighnigha da bagha bar akonge, egh datirighin ia da bagh azirakabar amu. Ia fomira uan ngubar ekiamin ikia bar akonge,

egh gin, ia a bagh osemegham. **14** Bar guizbangira, atrivim uan dipenin ategham. Eghiti gumazamiziba bar moghira ngubar ekiam kam ateghti gumazamizibar niginir me ingara mangin izegh gamir kam, ua ikian kogham. Eghiti midorozir gumazibar divazir gavgavim ko, dipenir suer ruarir midorozir gumaziba ikia apaniba bagha gariba, da bar moghira pura iki bar ikuvigham. Eghiti afiar atiba dughiar bar ruarimin danganir kamin ikiam. Eghiti donkin atiba an aven darusi bar akuegham, eghiti sipsipba ko bulmakauba izi oghevsevir amam. **15** Ikiavira Itir God uan Nguibamin ikia uan Duam, uam e bagh anemangam. Eghiti dughiar kamin, gumazamiziba puvatizir danganim, azenir bar aghuim otogham, eghiti bizir bar igharagha gariba a bativam. Eghiti azeniba, dagher aviribar amuti da otivam, mati temeba pura ruarir pizimin aghui. **16** Dughiar kamin, gumazamiziba nguazir kamin ruaghataviba bar dar iki, arazir aghuiba ko guizin arazibara damuam. **17** Gumazamiziba arazir aghuim damuti, tuavir kamin dabirabar aghuim otogham. Eghiti gumazamiziba uan atiatingan kogh, nimira iki nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavigh kamaghira ikiam. **18** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, Nan gumazamiziba, me dabirabar aghuim ikiam, egh me deravira iki avughsi, uan ngubar aven navir amirizimin iki, egh bizitamin atiatingan kogham. **19** Eghiti asin amozim mar iri ruarir ekiamin itir temeba bar dagh asighasigh, egh uagham ngubar ekiamin dipenibagh iriti, da bar nguazim giregham, eghiti ia Ekiamin gumazamiziba bar deravira ikiam. Egh ia uan dagher oviziba nguazir dipam iti naghin da oparam, egh ia uan bulmakauba ko donkiba ateghti, da uan ifongiar daru oghevsevir ami ikiam.

33 Ia kantrin igharazibagh asighasizi darasi, iavzika! Ia bar ikuvigham. Bar guizbangira, ia datirighin ikuvizir puvati. Ezi ia kantrin igharazibagh asighasighamin dughiam, a gifa, eghiti ia uari ikuvigham. Ia igharaz darazigh ifarava, uan akar dikiriziba abigha me isa apanibar agharim garisi. Bar guizbangira, tarazi datirighin ia gifarazir puvati. Eghiti ia igharaz darazigh ifaramin dughiam, a givagh. Eghiti igharaz darazi ia gifar, ia isi apanibar dafarim darigham. **2** O Ikiavira Itir God, en nighnizim nirara iti. Ni en apanguvigh zurara dughiar bar eklarugh uan gavgavimin deragh en gan. Egh osimtizir dughiamin en akurvagh e damuti, e uan apaniba dikabiraka. **3** Gumazamiziba nin dimdiam barasi, mati arariba dagaravazima me ari. Kantrin bar gavgaviba nin garima, nin dikavigha uan gavgavim men akazi, me atiatia tintinbar ari. **4** Ezi bizir me ara taghiziba, Israelian gumaziba izi zuamiram da iniam. Mati odezir bizir avirim mighegheza ia azenibagh apiagh, men dagheba apa bar ada gifa. Ezi kamaghira, gumaziba zuamira izi men biziba ater mangam. **5** Ikiavira Itir God, ziar ekiam ikiava, bar pin uan Nguibamin iti. Egh a uan guizin arazim ko arazir aghuim amadaghti, a izi Jerusalemian mikebaba bar da avaragham. **6** Egh ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, a zurara deragh ian ganiva, ia damuti ian dabirabim deragh gavgavigh ikiam. Egh a bizir aghuiba ia daningti ia deraghvira ikiam. A nighnizir aghuiba ko, fofozir aviriba ko, arazir an atiativa an apengan itiba, da bizir bar aghuibar min, an ada isa ia ganidi. **7** Ia munagh ganigh! Midorozir gumazir gavgaviba tintinbar tuavibar mitivighav ikia akurvazim bagha diava arai. Ezi abuir gumaziba midorozim agivasa ingangarir mitiam gami, ezi midorozim givazir puvati. Kamaghin amizi, abuir gumaziba datirighin bar puviram azi. **8** Tuavir ekiaba pura itima, gumazamiziba ua dar mangi izegh gamir puvati. Gumazamiziba akar dikirizir me amiziba, me da abiki. Ezi gumazim uan damazimin bizimin ganigha, kotin aven guizbangiramin an gun migeima, me nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Egha me gumazir igharazibar gara ghaze, me mati pura biziba. **9** Ezi nguazim uabi bar osemegha azirakabagh amima, an gavgavim gifa. Lebanonin ruaribar temeba midii, egha bar aghumsiki. Ezi Saronin Danganir Zarim bar missingha dipaba puvatizir danganim gava. Ezi Basanin Distirighin temeba ko, Karmelin Mighsiamin temebar dafariba da midia suaghiri. **10** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki

datirighin dikavigh ingangarin damuam, eghti gumamaziziba ganigh nan ziar ekiam fam. **11** Ia nan apanim gami darasi, ia pura bizir dagheba puvatiziba bagha nighnigha ingangarin mitiabhagh ami. Ia mati, gumazim uan azenimin ingangarin dafam gami, ezi puvati, dadar misingiziba ko oghevsever kiniba puram an ofiti. Ian ingangarin mitiar kam avimin min otoh bar ia agivagh. **12** Egh ia mati me gumazibar aghariba tuez, da arinimin otozi moghin, ia otivigham. Egha mati me benir ataghatarim tuazima an averenimin otozi moghin, ia otivigham. **13** Ia gumamazizir roghira itiba, ko nguibar saghon itiba, ia ingangarin gavgavir ki amizibar migirigiaba baragh egh ia nan ziar ekiam ko gavgavimin gun mikimi!” **14** Saionin itir gumamazizir arazir kurabagh amua Godin damazimin mizeziba, me bar atiatighava agoi. Egha me kamaghin migei, “Ikiavira Itir Godin aningagharim, an avir bar gavgavimin min isia, biziba bar da gefi. An ofa gamir dakozimin itir avim zurara isia mamaghira iti. Ezi en tongin tinara a ko ikiam?” **15** Gumamazizir kabanang Ikiavira Itir God ko ikiam: Gumamazizir arazir aghuibaigh amiba, ko gumamazizir guizbangira migeiba, ko gumamazizir ua baghavira biziba iniasa igharaz darazi dikabirir puvatiziba, ko gumamazizir gumaziba apezeperir dagiaba isi me daningti, me a bagh arazir kuram damuamin aghuaziba, ko gumamazizir gumazir mam gumazir igharazitam misueghti an aremeghan me oraghan aghuaziba, ko gumamazizir arazir kurabar ganan aghuaziba. **16** Gumamazizir kamaghin amiba, me bar deravira ikiam. Me mati gumazim mighsiam gisin mogomer danganir bar gavgavimin modoghav iti moghin deravira ikiam. Eghti bizitam me dikabiraghan kogham. Eghti me zurara damamin dagheba ko dipaba ikiam. **17** Ia uan atrivir dirim uam an ganti, a uan atrivir korotiar bar aghuibar aghuigh, kantri deraviram an ganam. Egh ia uan kantrin ganti, a bar aruegh bar ekevegham. **18** Egh ia uamategh dughiar kurar ia batozir kam ginirigh, egh kamaghin mighsiahgham, “Apanibar gumazir dapanim izava en dagiaba ko biziba inigha dar osimtizibagh foghasa da tuisigha, da mega atrivir kuram ganingiziba, me managh iti? Apanibar gumazir dapanim izava en tauan ruariba mengeziba, me managh iti? Ti puvati.” **19** Akaba barazir puvatigha uarira uan ziaba fer gumazir kaba, ia uan me guatamin apighan kogham. Egh ia uan me uan akabar migeir migirigiaba baraghan kogham, akar me mikimamin, gumazitam deragh an mingarim gifoghan kogham. **20** Ia Saionin gan, an ziar mam Jerusalem, a nguibar ekiar e zurara Ekiamin ziam fer dughiar ekiabar uari akua itim. Danginir e avughsa deravira itim. A purirpenir gavgavimin min mitigh gavgavigham, eghti gumaziba an afughafuziba asigh, an beniba aghoregh, a inigh mangam kogham. **21** Ikiavira Itir God uan gavgavim ko ziar ekiam Jerusalem aven e bagh anakagham. Egh a Jerusalem damighti, a bar kantrin dirimin min ikiam, an aven fanez ekiaba ko daghurir dipar muziarir aviraviriba ikiam. Eghti midorozimin kurir me pul gamua zuiba ko kurir ekiaba, dipar kabar izan kogham. **22** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi, jasin min iki, egh en atrivimin iki, en gumazir deravira en ganamin min iki, egh en Akurvazir Gumazimin ikiam. **23** Apaniba Jerusalem inisi bar iburaghburegham. Me mati kurimin ingangarin gumaziba kurimin ikiti a ivemaran kogham. Mati kurimin mas mitigha gavgavizir puvati. Ezi an beniba firriaghirezi, an sel kuighirizir puvati. Kamaghin amizi, apaniba ari mangi bizir aviriba ateghti da ikiti, Jerusalemia ivemar izi bizir kaba iniam. Gumazir suer kuraba uaghan izi men gin otivigh, uaghan bizir avirir tabar ganti, da ikivira ikiti, me uari bagh da inigh mangam. **24** Eghti dughiar kamin, Jerusalem in itir gumazitam kamaghin mikiman kogham, “Ki arimariam iti.” Eghti Ikiavira Itir God Jerusalem in itir gumamazizibar arazir kuraba ginamangam.

34 Ia nguazir kamin itir kantriba bar dar gumamaziziba, ia izi. Ia ikiziba bar izi uari akuvagh akar kam baragh. Nguazim ko an itir biziba bar moghira, ia uaghan kuariba arigh deraghviram oragh. **2** Ikiavira Itir God, kantriba bar me ko midorozir gumaziba, bar men aningaghegha me bagha navim

isi, egha me aremeghasa, a mikemegha gifa. **3** Eghti men kuaba, gumaziba mozibar da afeghan kogham. Puvati. Da pura iki kur mughuriam mangam. Eghti men ghuziba mighsiaba avaragh daghuribar emir magiram. **4** Aruem ko, iakinim ko mikoveziba bar moghira kuarigh iregh givagh. Eghti overiam mati akinafarim me a irigha a nomke. Mikoveziba ko bizir overiamin ikia isiba, mati wainin ikarizibar dafarir midiariba ko fighin temebar ovizir midiariba, misigha ira nguazim girezi moghin nguazim giram. **5** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Nan aningagharim, a midorozir sabamin min iti, egh midorozir sabar kam pin ikegh, ivezir kuram aningamin ingangarin agivagh, egh overiam ategh magiri, Idomia bagh izi ivezir kuram me daningiva me misoghti me arimighiram. Kar ki asighasighasa mikemegha givazir darasi.” **6** Eghti Idomian ghuzim ko ovim, Ikiavira Itir Godin midorozir sabam bar anegiragirigham, mati sipsip ko memen ghuzim ko ovim, gumaziba ofa damuasa dav sozi men ghuziba ko ovim men dafariba agiragiri. Ikiavira Itir God kantri Idomin aven Bosran nguibar ekiamin, gumamazizir bar avirim misueghti me arimighiregham. Mati a uabi Bosran iki ofan bar dafam damuam. **7** Egh Ikiavira Itir God, uaghan bulmakaun atiaba ko bulmakaun igiaba ko bulmakaun apurir bar gavgaviba, dav soghti da arimighiriti, dar ghuziba ko oviba Idomin kantrin nguazim giregh anevaregham. **8** Ikiavira Itir Godin nguibar ekiam Saion, apaniba a dikabiravira iti. Kamaghin amizi, a me ikarvaghamin azenir mam amisevegha gifa. Eghti dughiar kam otoghti, a ivezir kuram isi me daningam. **9** Idomin kantrin faneba, koltan min isia amera zui moghin otogham. Eghti nguazimin mineziba dagiar avir isibar min otivam. Eghti Idomin nguazim kolta isi moghin isiam. **10** Avir kam mungeghan kogham. Puvati. An arueba ko dimagaribar isi gavgavigh mamaghira ikiti, an migharim zuraram otivam. Eghti Idomin nguazim pura iki mangiti men ovavir borir gin otivamiba, men danganiba inigh mangi dughiabar iki mamaghira ikiam. Eghti gumazitam ua danganir kamin mangan kogham. **11** Eghti a, isaba ko, taragiaba ko, anebaba ko, mighiaba dar danganim gavagham. Ikiavira Itir God Idomian biziba bar da agivagh, egh Idomin nguazim damighti a pura ikiam, mati nguazim fomirama otogha pura ikezi moghin ikiam. **12** Men gumazir aruaba ko gumazir dapaniba ua ikian kogham. Eghti atrivitam ua kantrin kamin ganan kogham. **13** Beniba ko oghevsevir dikoniaba itiba atrivimin dipenim ko dipenir igharazibar avi da avegham. Eghti afiar atiaba izi iki arangti, poneba izi dipenir kabar dakuam. **14** Eghti asizir atiar guar aviriba izi danganir kamin uari akuvagh ikiam. Eghti memen atiaba uaghan izi iki dimti, amizir aser dimagaribar aruim uaghan izi dakusi, danganir kamin daguir danganiba buriam. **15** Eghti mighiaba izi uan aroriabar arighsi, danganir kamin izi mikonibar ingarsi danganiba buriam, egh da aroriaba arighiti, da afueghti da uan aviziba kuigh uan nguizbar gan ikiam. Eghti isar apuriba ko isar amebaba, me uaghan izi ikiam. **16** Ia Ikiavira Itir Godin akinafarir righizimin aven ganiva, ia bizir kabar migirigiabar ganti, da ikiam. Asiziba, o kuaraziba, o bizir tiziba, akinafarim dar gun migei, da bar izi kantri Idomin nguazimin ikiam. Egh da vaghvagh asizir amebaba ko apuriba ikiam. Guizbangira, Ikiavira Itir God uabi da izasa dav keme. An Duam da akuvagh, da inigh izam. **17** Ikiavira Itir God uabi Idomin nguazim abigha, asizir kaba bagha da tuiragha dagh aningi, eghti da zurara danganir kamin iki mangiti dar ovavir borir gin otivamiba, dar danganiba inigh mangi dughiabar iki mamaghira ikiam. Nguazir kam, Ikiavira Itir God da bagha aneti.

35 Gumamaziziba puvatizir danganiba, ko nguazir misingiziba, da bar akuegham. Akimarir aghuiba otivigh gumamaziziba puvatizir danganiba avaraghti, da bar akongegham. **2** Egh nguazir midiarir kam, akimarir aviriba ko an otoh oneghti, an ganganim bar deraghti, a bar akuigh pamten dimiva arangam. Ikiavira Itir God dirir aghuim izi nguazir midiarir kam daningti, an ganganim bar deragham, egh Lebanonin ruarir ekiam ko, Karmelin Mighsiam ko, Saronin Danginir Zarimin ganganir aghuimin mirara ganam. Eghti

gumamazizba Ikiavira Itir Godin angazangarim ko gavgavimin ganiva, egh uaghan en Godin ziar ekiamin ganti, an atrivimin kurkazar aghuimin min ikiam. **3** Ia atiatim itir gumamazizbar amuti, me atiatangan kogh tuivigh gavgavigh iki. Egh gavgaviba puvatizir gumamazizba gavgavim me daning. **4** Ia gumamazir atiatiba me mikim suam, "Ia tuivigh gavgavigh, egh atiatangan marki. Ian God izi ian akuragh, egh ivezir kuram isi ian apanibar aningiva bar me gasighasigham." **5** Dughiar kamin, gumazir damazir okaviriziba ua ganti, gumazir biziba barazir puvatiziba, uam oragham. **6** Eghti gumazir suer kuraba, uari akun mavanang izighiram, mati ruarimin itir asizir mam, me dia a garisi. Eghti gumazir migeir puvatiziba, me pamten dim, egh bar akuegham. Eghti dipaba otiv gumamazizba puvatizir danganibar mangi, egh nguazir misingizibar itir fanebar ivemar magiram. **7** Egh giger misingizim, dipar akaremin min otogham. Nguazir dipaba faragha puvatiziba, nguazimin aven ivemarir dipar atuiba, dar otivigh ivemar izighiram. Afair atiabara ikezir danganir misingizir kam, dadar aviriba ko ighuruniiba an otivam. **8** Eghti tuavir ekiam kagh ikiti, me kamaghin a dipon suam, kar "God Ua Baghavira Inabazir Tuavim." Eghti Godin damazimin arazir kurabagh amir gumazitam an daruan kogham, kar Godin gumamazizbar tuavimra. Eghti gumamazizir nighnizir aghuiba itiba ko gumamazizir nighnizir aghuiba oteveziba, me an atam akuighan kogham, me a gifogh an mangam. **9** Laionin tam ko, asizir kurar misozitam tuavir kamin mangan kogham. Asizir aningazir taba tuavir ekiam kar daruan kogham. Gumamazizir Ikiavira Itir God akuragha ua ininizbara, tuavir kamin daruam. **10** Gumamazizir Ikiavira Itir God men akuragha ua ininizba, me ua izi, Saionin Mighsiamin bagh iziva, bar akongegh ongi, tiariba akariva tuavir kamin izam. Egh me dabirabir bar aghuim ikiti, bar akongezir arazir kam a men iki me gizivagh kamaghira ikiam. Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh, ua men ikian kogham.

36 Hesekia 14plan azenibar an atrivimin itima, ezi Asirian Atrivim Senakerip, uan midorozir gumaziba ko iza Judaba ko misogha, me abiragha men nguibar ekiam divazir gavgaviba aviniziba bar da ini. Egha me Jerusalem inizir puvati. **2** Senakerip, Lakisin nguibar ekiamin ikiam uan abuir gumazim ko midorozir gumazir bizir dafam amadazi, me Lakis ategha, Atrivim Hesekia bagha Jerusalem zui. Me an boroghin ghua otifi. Dughiar kamin, danganir mam iti, Mozir Dipar Pin Itimin daghurim, dipam an ghuaghira Jerusalem otifi. Daghurir kam, a tuavir ekiam ghua iniba ruer danganimin boroghin iti. Asiriaba otivigha danganir kamin tuivighav iti. **3** Ezi Israelin gumazir dapanir 3pla ghuav a bato. Kar, Hilkan otarim Eliakim, an atrivimin dipenimin garir gumazim, ko Sepna, atrivimin akinafariba osirir gumazim, ko Asapin otarim Joa, an atrivim amir bizibar eghaghaniba bar a da osirir gumazim, me zui. **4** Ezi 3plan gumazir kaba ghuava Asirian abuir gumazir kam batozi, an akar gavgavimin me migia ghaze, "Ia mangi, Asirian atrivir ekiamin akar gavgavir kam Hesekia mikemegh. A kamaghin migei, 'Hesekia, ni gavgavir manam ikia egha nan apengan ikian aghua? **5** Migirgiar kiniba ti midorozimin gavgavim gafiraz, o? Bar puvati! Ni nan akaba barazir puvati. Egha ni ghaze, tina izi nin akuragham! Ezi ni na baragham aghua. **6** Ki fo, kantri Isip nin akuragh misoghasa, ni a bagha gara mizua iti. Egha ki ni migei, Isip mati abuar misiam dipiriaghirigha gifa. Egh ni a inigh fidizimin min an suiragh daruti, an ruaghavevim nin agharim mitigham. Isipin atrivimin arazim abuar misiar kamin mirara ghu. Kamaghin amizi, misoghamin dughiamin a izi nin akuragham kogham. **7** Egh ni ti kamaghin mikimam, ia Israelia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, a ian God, a ian akuragham. Ezi ki ghaze, bar puvatigham. E fo, Hesekia, ni uabi ghua, mighsiabar pin itir danganir an ziam feba ko, an ofa gamir dakozir pura tintinibar itiba bar dagh asighasiki. Egha ni Judaba ko Jerusalemia migia ghaze, me Jerusalemia izi ofa gamir dakozir vamiran Godin ziam fam.' **8** "Hesekia, ni izi nan gumazir ekiam, Asirian atrivim ko akar akirigh. Ni ti

2,000plan midorozir gumazir gavgavibar apighiti, nan atrivim 2,000plan hoziaba ni danighiti, me dar apiagh misogham. Ki fo, ni uabi gumazir kamaghin garitaba itir puvati. **9** Egha ni kamaghin nighnisi, Isipian midorozir gumaziba uan hoziaba ko karisba sara izi nin akuragh misogham. Bar puvatigham, me izan kogham. Ni en midorozir gumazibar tongin gumazir dapanir ziaba puvatizitam abinamin gavgaviba puvatigham. **10** Ni ti ghaze, ki uabi uan nighnizimin izi nin kantri ko misogha, a gasighasisi, a? Bar puvati. Ikiavira Itir God uabi na mikemezi, ki iza kantrin kam gasighasisi." **11** Ezi Eliakim ko, Sepna ko Joa akar kam baregha, kamaghin Asiriabar abuir gumazim migia ghaze, "Ni Aramin akamin e mikim, e a gifo. Ni Hibrun akam mikiman marki. Puvatighita, gumazir nguibar ekiamin divazir gavgavir mitiam gisin mitivighav itiba nin akam baregham." **12** Ezi abuir gumazir kam kamaghin akam ikaragha ghaze, "Nan gumazir ekiam pura akar kamin ia ko ian gumazir ekiam, a iarara mikimasa na amadazir pu. Puvati. Gumazir divazim gisin tuivighav itiba, me uaghan akar kam baragham. Guizbangira, midorozin otoghti, e Jerusalem ekiarugham, eghti dughiar kuram bar ia batogham. Eghti ia gumazir divazim gisin tuivighav itiba, ia bar dagheba puvatighiva uan buaribar amiva, uan misizir pabar amam." **13** Ezi Asirian abuir gumazim, divazim gisin apiaghav itir gumamazizbar gara kamaghin pamtemin Hibrun akamin men dia me migei, "Ia deraghvira Asirian atrivir ekiamin akar baragh! **14** Atrivim kamaghin migei, ia Hesekia baraghti, a ia gifaran marki. Hesekia ian akuraghti, ia deragh ikian kogham. **15** Ia Heseкия apezeperir akaba baragham marki, egh ia nighnizir gavgavim iki suam, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e Asiriaba ia abinigh Jerusalemin nguibar ekiam inighan kogham. **16** Ia Heseкия akam baragh ua na ko misoghshi nighnighan marki. Ia deravira dapiagh iki, egh ia uan mozir paba tu dar amiva, wainin ikarizibar ovizibar agh. Ia uan azenibar itir temer fighin oviziba uan azenibar da inisi, egh ia na ko akam akirigh na ateghtima, ki ian nguibar ekiam iniam. **17** Eghti ia deraghvira iki mangiti, ki ia inigh mangi kantrin igharazir ian kantrin mirara garimin ia atigham. Kantrin kam wainin azenir aviriba iti. Egha a bret damuamin witin azenir aviriba iti. **18** "Hesekia ia gifaragha ghaze, 'Ikiavira Itir God, ian akuragh Asiriaba dikabiragham!' Ia Heseкия ateghtima a ia gifaran marki. Ia ti ghaze, kantrin igharazibar aseba men akurvasi, ezi me Asiriaba e misogha e abira, a? Bar puvati. **19** E ghua Hamatin nguibar ekiam ko Arpatin nguibar ekiam ko Sefarvaim ko misozima, men aseba managh ikia, egha men akurazir puvati? Egha e ghua Samaria ko misozima, Samarian aseba men akuragha e dikabiraz, o? Bar puvati. **20** Kantrin kaba me aser aviraviriba iti, ezi e me ko misosi. Ezi men aseba men akurazir, me e misogha e abirazir puvati. O Jerusalemia, ia manmaghsua nighnigha ghaze, Ikiavira Itir God ian akuraghti, e ia misogh ia abiragham kogham? Bar puvatigham!" **21** Asirian gumazir dapanir kam me mikemegha givazi, gumazir divazir gavgavimin apiaghav itiba oregha fo, men Atrivim Heseкия faragha an akam ikarvaghtibizimin mikiman men anogoroke. Kamaghin amizi, me uan akabar kumigha an migirgiatam ikarazir puvati. **22** Ezi Asirian abuir gumazim mikemezir migirgiaba, Eliakim, Sepna, ko Joa gamizi men naviba bar oseme. Ezi me uan korotiaba abiaghariigha ghua abuir gumazimin migirgiaba bar dar gun Heseкия migei.

37 Ezi Judan Atrivim Heseкия Asirian atrivimin abuir gumazimin akar baregha, uan korotiaba abiaghariigha buaber korotiaba aghuigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. **2** Egha atrivimin dipenimin garir gumazim Eliakim ko, atrivimin akinafariba osirir gumazim Sepna, ko ofa gamir gumazir ghuirbar diazi, me izi. Ezi a me amangizi, me Emosin otarim, Aisaian ganasa zui. Ezi gumazir kaba, azirakar korotiaba aghuigha zui. **3** Me ghuava otivigha kamaghin Aisaia migei, "Atrivim Heseкия ghaze, Kar osimtizir ekiaba ko aghumsiziba otivir dughiam. Asiriaba dibovir migirgiar aviribar e gami. E amizir navim asangizimin min ami, a borim batamin dughiam

otozi, an a batamin gavgaviba puvati. **4** Asirian atrivim uan abuir gumazim amadazi, a iza dibovir akabar en Godin Zurara Ikiavira Itim mikeme. E fo, Ikiavira Itir God, an dibovir akaba baregha gifa, egh gumazir kamaghin amizim, God iveriz kuram a daningam. Kamaghin amizi, ni en akuragh God ko mikimti, Ikiavira Itir God, e varazira en akuraghti, e ovengam kogham.”

5 Ezi Aisaia Heskian akam baregha, kamaghin gumazir an akam inigha izir kabav gei, “la uamatgeh atrivim bagh mangi Ikiavira Itir Godin akamin gun a mikemegh. Ikiavira Itir God ghaze, ‘Ni akar a nan tiraghtirazir kam, mighigh a ginighnigh atiatingan marki. A pura Asirian atrivimin ingangarir gumazir kinim, a migirigiar kam gami. **7** la oragh. Ki uan Duamin gavgavimin, Asirian atrivim damighti an okam nighnigham. Egh a migirigiar kinim baregh pura uamatgeh ari uan kantrin mangigham. An Asirian kantrin ikivira ikiti, ki gumazitabar amighiti, me a misueghti an aremegham.”

8 Ezi Asirian abuir gumazim kamaghin oraki, Atrivim Senakerip Lakisin nguibam ataki. Ezi abuir gumazir kam dikavigha Jerusalem ategha ghua Libnan nguibamin otohga garima, an atrivim Lipnan nguibamin ikia Lipnabav sosi. Ezi a ghuava atrivim bato. **9** Asiriaba misogha itima, gumazir maba iza Atrivim Senakerip migia ghaze, “Itiopian Atrivim Tirhaka uan midorozir gumaziba ko iza ni ko misoghasa.” Ezi Senakerip Jerusalem iniasa nighnisi, kamaghin amizi, an akinafarir mam osirizi, an abuir gumaziba a inigha Heskia bagha ghu. **10** Senakerip kamaghin akinafarim osiri, “Heskia, ki fo, Godin ni nighnizir gavgavim itim, a ni migia ghaze, ki misogh ia abinigh Jerusalem inighan kogham. A ni gifari. Ni bar an akam baraghan marki. **11** E Asirian atriviba, ni uabi en arazibagh fo, e kantrin igharazibar atriviba ko misogha bar me gasighasisi. Egha ni ti ghaze, ki nin kantri kamaghiram a damighan kogham? Puvati, ia guizbangira e gitaghan kogham. **12** Nan inazir afeziaba fomira, Gosenin nguibam, Haranin nguibam, Resepin nguibam, ko Idenin gumazamizir Telasarin nguibamin itiba, me nguibar kabagh asighasiki. Ezi men aseba men akurazir puvati, ezi me deragha ikezir puvati. **13** Ezi nguibar kaba, Hamat, Arpat, Sefarvaim, Hena, ko Iva, men atriviba datirighin managhira iti? Me itir puvati. E bar me misoagharighizi me ariaghire.”

14 Ezi Atrivim Heskia akinafarir kam, abuir gumazir a inigha izeziba dama an suiragha an ganigha, a inigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha Ikiavira Itir Godin damazimin an onegha aneti. **15** Egha Heskia kamaghin Ikiavira Itir God ko migel, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni Israelian God, ni enselin bar gavgavibagh afiragha bar pin uan atrivir dabirabim gaperaghav iti. Ezi nin gavgavim enselin bar gavgavir gavgavim gafira. Nirara, ni guizbangira God, ni nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar me gativagha men gari. Nirara, overiam ko nguazimin ingari. **17** O Ikiavira Itir God, ni deragh kuarim atigh nan migirigiaba baregh, egh deravira bizir kurar e bativizir kabar gan. Ni Godin Angamira Itim. Ezi Senakerip ni dipova mikemezir akar kaba, ni deragh da baregh dar gan. **18** O Ikiavira Itir God, e kamaghin fogha gifa, Asirian atriviba kantriba bar dagh asighasigha men nguaziba saram asighasiki. **19** Egha atrivir kaba, kantrin kabar marvir guaba sarama asighasigha da isa avimin da tue. Men marvir guar kaba, da guizin godba puvati, me temeba ko dagiaba isa uan dafaribar dar kiri. Kamaghin amizi, Asiriaba bar moghira dagh asighasigha, dagh apongezi da isi. **20** O Ikiavira Itir God, ni en God, ni datirighin en akuragh Senakeripin dafarimin uam en inigh. Eghti nguazir kamin kantribar gumazamiziba bar kamagh ganigh fogh suam, nirara ni Ikiavira Itir God.”

21 Ezi Emosin otarim Aisaia, Heskia bagha kamaghin akam amada, “Ikiavira Itir God, a Israelian God, a ghaze, ‘Ni Asirian Atrivim Senakeripin dafarimin, ia u uari iniasa nan azangsiki. **22** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God datirighin Asirian Atrivim Senakerip ginighnigha akar kam gami. A kamaghin migei: “Saionin nguibar ekiam, a mati amizir igiar bar dirim, a ni dipova aghumsizir akabar ni migei. Jerusalem nin girakirangin, ni dipova uan dapanim roi. **23** Ni uabira uan ziam fa, egha ni

tinara akar kuraba ko dibovir ba gami? Ni tinara pamtemin tiraghtirazir akabar a migei? Ni tinara dikabinasa arazir kabagh ami? Kirara, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ni bizir kabar na gami! **24** Ni uan ingangarir gumazir dapanibav kemezi, me nin ziam fa nan ziamin tira. Ezi ki men akatoribar migirigiar kaba baraki. Ki fo, ni kamaghin migia ghaze, ni uan karisin aviriba inigha Lebanonin Mighsiabar orazibar ghuavanega, egha bar Lebanonin ruarir bar pizimin aven ghua, dangarin gumazamiziba aven zuir puvatizimin, ni temer sidan bar ruariba ko temer painin bar aghuiba oke. **25** Egha ni pura tintinibar aruir dughiahar, ni damamin dipatam gasazir puvati. Dipaba bar dakezir dughiamin, ni kuizir mozir dipaba, da bar moghira izefe, ezi nin adarazi da api. Egh ni mangi Isipin Faner ekiabar aruti, nin sueba dipar kabar amuti da missingam. **26** “Senakerip, ni kamaghin fozir puvati, ki fomira bizir kabar amuasa ni amisefe. Ki, nguibar gavagvir divazir gavgaviba itiba, ki dagh asighasighasa, gavgavim ni ganingi. Ezi ni nan nighnizimra gin ghua nguibar kaba akaragharighizi da iregha, mati me dagiaba pozibav kinizi, da iti. **27** Ezi gumazamizir nguibar kabar itiba bar atiatingi. Me okam nighnigha men gavgaviba bar moghira gefe. Me mati, aruer dughiamin, aminer fefem iza grazibar isi da midii moghin misigha iti. Aminir fefem kam aruem anadir naghin ikegha iza, grazir dipenir siriabar aghuiba ko grazir tintinimin aghuibar isizi, da deragha aghuir puvati. **28** “Ezi ki bar moghira ni gifo, nin dabirabar araziba ko dikavir araziba, ko iza zuir araziba, ki bar dagh fo. Egha nin aningagharir nan itim, ki uaghan bar a gifo. **29** Nin aningagharir nan itir akaba ko, ni uabira uabi feir arazim, ki bar dagh fo. Ezi ki datirighin akezim isi nin atinim darugh, egh ainin otevir me hosin akam gazuim, isi nin akam darugham. Egh ni amikirigh, tuavir ni uan nguibamin ikegha izezim uam an mangigham.”

30 Ezi Aisaia akar ababanir mam isa Heskia ganiga kamaghin migei: “Ia kamaghin ganigh fogham, azenir kam ko azenir gin izaminin, ia dagheba oparan kogham. Ia azenir kamin witin pura uari azenibar otiviba ini dar ami, egh mangi azenir pumuningin, ia azenir faragha ghuzimin dagher ovizir iregha aghuiba, ia dar ami, egh namba 3in azenimin, ia u ingariva opar dami. Egh ia uaghan wainin ovizibar amisi, wainin ikariziba opariva, dar ovizibar amam. **31** “Eghti Judan anabamin gumazamizir ikiavira itir varazira, me witin azenim puvira be moghin, borir aviriba bati bar avirasemegham. **32** Eghti apaniba Jerusalemin gumazamiziba bar me gasighasighan kogham, men tarazi ikivira ikiam. Gumazamizir ikiavira itir varazira, iki Saionin Mighsiamin mitivighvira ikiam. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a bizir kabar amuti da otivighirasa nighnizir gavgavim iti. **33** “Egha Ikiavira Itir God u kamaghin migei, ‘Asiriabar atrivim, uan midorozir gumaziba ko, Jerusalemin aven izan kogham. Egh me uan baritamin asegti, a nguibar ekiar kamin aven izeghan kogham. Egh midorozir gumaziba misoghsi, oratam inigh nguibar kamin aven izeghan kogham. Egh me tugh misoghsi, nguibar ekiamin divazir miriamin nguazim arighiti, a ghuavanaboghan kogham. Bar puvatigham. **34** Ki Asiriabar atrivim uam a purighiti, a izezir tuavim uam an mangam. Kamaghin amizi, a Jerusalemin aven izeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **35** Ki uan ingangarir gumazim Devit, a ko dikirizir akam ko, uan ziar ekiam ginighnigh, egh bizir kamning bangin, ki nguibar ekiar kamin ganiva an akurvagham.”

36 Egha dimagarir kamra, Ikiavira Itir Godin enselin mam dikavigha ghua, Asiriabar midorozir gumaziba itir danganimin, men 185,000plan midorozir gumazibav soghezi, me ariaghire. Ezi aminin tirazi bar mizaraghara, gumazamiziba dikavigha midorozir gumazir kabar kuabar gani. **37** Ezi Senakerip midorozir gumazir ikiavira itiba ko, dikavigha uamatgeha Asirian kantrin ghuegha, Niniven nguibar ekiamin iti. **38** Egha a dughiar mamin uan asem Nisrokin dipenimin ghugha an ziam fe. Ezi an otarimning, aningin ziamning, Adramelek ko Sareser, aning midorozir sabam inigha aven ghugha a misoghezi an aremezi, aning ara ghua Araratn kantrin iti. Ezi an otarir

igharazim, an ziam Esarhadon, a uan afeziamin danganim ingha, Asirian kantrin atrivimin iti.

38 Dughiar kamin, Asiriaba bar arazir kurabar Judabagh amima, Hesekia arimariam ingha atam areme. Ezi Emosin otarim Aisaia ghuava an ganigha kamaghin a migei, “Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Nin arimariam givaghan kogham, a ikivira ikiti ni ovegham. Kamaghin amizi, ni gumazamizir nin dipenimin itibav kemeqhti, me nin ingangariba bar dar amu dar kirigh.” **2** Ezi Hesekia akar kam baregha, uan guam isa a itir dipenimin averiamin birimin gara, Ikiavira Itir God ko migia ghaze, **3** “O Ikiavira Itir God, ki uan navir averiamin aven ni baghavira ikia nin ifongiamin gin ghua, bar guizbangira zurara nin ingangarin deravira a gamuavira iti. Kamaghin amizi, ki amizir ingangariba, ni dagh nighnigh na ateqhti, ki ovengan kogham.” Egha Hesekia Ikiavira Itir God ko mikemegha givagha, bar puviram azi. **4** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin Aisaia migei, **5** “Ni mangi kamaghin Hesekia mikemegh, ‘Ki Ikiavira Itir God, nin inazir afeziam Devitin God, ki nin azangsizim baregha nin temeribar ganigha gifa. Kamaghin amizi, ki ni ateqhti, ni ua 15plan azenibar ikegh gin ovengam. **6** Egh ki nin akuragh, Asiriabar atrivimin amamangatighi, a ni abiragh Jerusalem inghan kogham. Bar puvatigham. **7** “Ki Ikiavira Itir God, ki ababanitan ni danighi, ni kamagh fogh suam, ki damusa akam akirigha givazir bizim, ki a damuam. **8** Ni gan! Ababanir kam kamakin, Atrivim Ahas fomira ingarigha asarazir adiriziam, ia an dughuazibar gara aruemin auaba medi. Aruem datirighin ghuaqhiri, eghti ki a danighi, a timira uamategh overiamin mangiti, an angazangarin dughuazim adiriziamin 10plan ighuvibar pin uamategh ghuavanabogham.” Ezi aruem uaghira adiriziamin dughuazim gamima, a zuamira timira uamategha pin ghua adiriziar ighuvir 10in pin itimin tu, a datirighin 10plan auan a faragha ikezi moghin iti. **9** Ezi Hesekia ua ghuamaghegha akar kam osira ghaze: **10** Ki kamaghin uabi ginighnigha ghaze, ki ti uan igiamram aremegh nguazir kam ategham. Egh mangi Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikiam. **(Sheol h7585)** **11** Ki ghaze, ki gumazamizir angamira itibar tongin iki ua Ikiavira Itir Godin ganighan kogham. Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin mangi, egh ua nguazir kamin itir gumazamizir angamira itibar ganighan kogham. **12** Nan angamira itir ikirimirir kam, mati averpenim, gumaziba anepirigha a ingha ghua. Ki ghaze, nan ikirimirir, mitarir ruarimin min ruaragham, egha ki mitarimin min a girighavira iti. Ezi puvati. Nan ikirimirir ki datirighin itir kam, mati amizim mitarim girizi moghin, me zuamiram anetughti, an oteveggham. God, nan ikirimirir angamira itim ni zuamira anegifagh. **13** Ki dimagaribar nighnigha ghua mizarazibar tu, egha ghaze, Ni laionin min nan aghariba apiri. Ni dughiaaba bar na gamima, nan ikirimirir kam givasava ami. **14** Ki mizazim isa ara deima, nan arareba gavgaviba puvati, mati kuarazir nguzimmin ararem. Nan arareba, da kuarazir bunbamin ararebar min bar nimram arai. Ki dughiar bar ruarimin akurvazim iniasa, kogha overiamin garava araima, nan damazimmin teriba ira na gamizi, ki bar amira. O Ekiam, ki osimtizir bar ekiam iti, ezi ni iziva nan akuragh. **15** Egh ki manmaghira mikimam? Ikiavira Itir God, nan akurvaghasa akam akirigha gifa, egha a datirighin bizir kabagh amizi da ofiti. Kamaghin amizi, ki uan navir averiamin aven osimtizir ekia na batozir kam ginighnisi, egh pura uabi abiragh nimira iki mangi ovengamin dughiam otogham. **16** O Ekiam, ni ikirimirir isi gumazamizibar aningti, me angamira ikiam. Ezi bizir na bativizir kaba, da ikirimirir igiam nan duam ganing. Ni nan arimariam agivagha na gamizi, ki ua dikavigha ghuamaghe. **17** Ezi osimtizir ekia na bativiba, ki dar gara fo, da nan akurvaghasa ofiti. Ezi datirighin, ni bar moghira nan arazir kuraba gin amadagha gifa. Ni bar moghira na gifuegha nan amamangatizir puvatizi, ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ghuzir puvati. **18** Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin itiba, me nin ziam fan kogham. Egh ni uan gumazamiziba bagha zurara amir bizir aghuiba, me dar

ganan kogham. **(Sheol h7585)** **19** Gumazamizir angamira ikiavira itiba, guizbangira merara, ki datirighin nin ziam fe moghin, me nin ziam fa ni minabi. Amebaba ko afeziaba, ni zurara amir bizir aghuiba, me dar gun uan boribav gei. **20** Ikiavira Itir God nan akuragha na gamizi ki ua ghuamaghe. Eghti dughiaaba bar, e Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi, gitabav sogh, ighiaba bangi an ziam fam. E datirighin angamira itir dughiar kam, e kamaghira zurara a ziam fivira ikiam. **21** Aisaia faragha kamaghin migia ghaze, “Atrivimin ingangarib gumaziba, fighin ovizir me apuzizi taba inigh, da mirmirigh dipatam darugh da munumigh da inigh izi, Hesekian okar gavgavim dukuaghti, a ua deragham.” **22** Ezi Hesekia faragha uaghan kamaghin Aisaian azara, “Ikiavira Itir God, ababanir manam nan akaghti, ki an ganigh fogh suam, ki uam an Dipenimin mangi, an ziam fam?”

39 Baladanin otarim, Merodak Baladan, a Babilonin atrivimin iti. An orazi, Atrivim Hesekia arimariar dafam ikia, ua ghuamaghe. Ezi an akinafariba osirigha bizir aghuir mam sarama gumazir mabagh aningizi, me Hesekia bagha da ingha zui. **2** Ezi Hesekia men akaba baregha givagha bar akongegha, me ingha uan dipenim ko, dagiaba itir dipenim ko bizir aghuiba itir dipenibar aven ghua, uan dagiaba ko bizir igharaziba men aka. A uan silvaba, ko golba, ko pauran mughuriar aghuiba ko, borer aghuiba ko midorozir biziba, me bar moghira dar gani. Hesekia bizitam modozir puvati. An atrivimin dipenim avinizar dipenibar itir biziba ko, an kantrin danganiaba bar dar itir biziba, a bar dar men aka. **3** Ezi Babilonin izezir gumaziba uamategha ghuezi, Godin akam ingha izir gumazim Aisaia, iza kamaghin Atrivim Hesekian azara, “Gumazir kaba manmaghira migei? Me kantrin manamin gumaziba?” Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Me kantri Babilonin gumaziba, me nan ganasa saghuaimin ikegha ize.” **4** Ezi Aisaia kamaghin Hesekian azara, “Me bar bizir tizimra nin dipenimin aven an gani?” Ezi Hesekia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki uan biziba bar men akakaki. Egha ki uan bizir aghuiba akuvir dipenibar aven bizitamin men modozir puvati.” **5** Ezi Aisaia kamaghin Hesekia migia ghaze, “Ni oraghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam ni mikimam. **6** Ikiavira Itir God kamaghin migei, ‘Bar guizbangira, dughiatam gin iziti, Babilonia izi, nin atrivir dipenimin itir biziba bar ada inigh, egh bizir nin inazir afeziaba fomira biziba akuvir dipenibar akuvaziba, me bar da inigh Babilonin kantrin mangigham. Eghti bizitam ua ikian kogham. **7** Eghti me ian ovavir borir ian otivizibar otarir taba inigh mangi me damuti, me kalabuziar gumazamizibar min otivighi, me men mikarzir mogomebar oviziba amisevegti, me Babilonin atrivimin dipenimin aven ingaram.” **8** Ezi Hesekia akar kam baregha, kamaghin Aisaia migei, “Ikiavira Itir Godin akar ni na migeim, a dera.” Guizbangira, Hesekia kamaghin nighnigha ghaze, “Ki datirighin atrivimin itir dughiar kamin, bizir kurar kaba otivan kogham. E pura navir amirizimin ikiti midoroziba puvatigham.”

40 Ian God ghaze: “Ia gavgavim isi nan gumazamizibar aningti, me navir amirizimin iki. **2** Ia apanguvum itir akar aghuir kam isi, Jerusalemin nguibamin gumazamiziba me mikim gavgavim me daning. Egh kamaghin nan gun me mikim suam, ki Ikiavira Itir God, ki uan dafarimin men arazir kuraba ikaragha bar dughiar ruarimin me ataghizi me kalabusin ike. Ezi datirighin ki men mizabisa ko ingangarib ekiam agivagha men arazir kuraba gin amadazi, me firiaghire.” **3** Ezi gumazir tiarir man kamaghin dia ghaze, “Ia gumazamiziba puvatizir danganimin, Ikiavira Itir God baghiva tuaviba azeniva dar kir. **4** Egh danganir zariba apemiva, mighsiaba ko akiribagh kuti da magiri. Egh tuavir ikiziriziba, ia dar ingarighi, da voroghira mineghirigh. Egh tuavir kuraba, ia deraghvira da akir. **5** Eghti Ikiavira Itir Godin angazangarib gavgavim ko ziar ekiam azenim girighi, nguazir kamin gumazamiziba bar moghiram an ganam.” Kar Ikiavira Itir Godin, akatorimin otozir migirigiam. **6** Ezi tiarir man kamaghin migia ghaze, “Ni akam

akun.” Ezi ki ghaze, “Ki akar manam akunam.” Ezi tiarir kam na ikaragha ghaze, “Ni kamaghin mikim suam, gumamaziziba nguazir kamin ikivira ikian kogham, me oghevseviba midii moghira misigham. Me ruarimin itir akimariba suaghiri moghin, dughiar ruaribar itir puvati. **7** Ikiavira Itir God aminir fefeim amadima, oghevseviba midii, akimariba midia suaghiri. Bar guizbangira, gumamaziziba oghevsevibar min, bar moghira gevegham. **8** E fo, oghevseviba midii, ezi akimariba suaghiri. Ezi en Godin akam, a zurara ikia kamaghira iti.” **9** O Saionin gumamaziziba, ia mighsiar ekiamin mavanangiva, akar aghuim akun. O Jerusalem gumamaziziba, ia pantemin dimiva akar aghuim akun. Ni atiatingan kogh, akam akun Judan nguibabav kim suam, “Ia gan, ian God a izi!” **10** Ia gan. Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a uan gavgavir ekiam sara izi. A uan apaniba dikabiragha gifa. Eghe a uan gumamaziziba, ua me ingha izi, mati bizir aghuir a midorozinim me dikabiragha inizir biziba. **11** A sipsipbagh eghuvir gumazimin min, uan gumamaziziba deragha me geghuva men gari. A zurara uan agharimningin sipsipin nguiziba akumakua, me isa uan evarim garighe, me ateragha arui. A sipsipin amebar nguzir bar muziariba itiba, a men asughasugha, me isa tuaviba men akakagha, men akua zui. **12** Gumazitam ongarim tuisighasa uan dafarimin bar a tuigha an suirazir puvati. Gumazitam overiamin arozin gifoghasa uan dafarim onegha an suiragha an abarazir puvati. Gumazitam nguazir minezin tuisighasa uan itarim inigha bar moghiram a tuizir puvati. Gumazitam, mighsiar ekiaba ko dozibar osimtizibar dibobonim gifoghasa, uan skel inigha da medir puvati. **13** Gumazitam bizibar amuamin fofozim, Ikiavira Itir Godin sure damuan kogham. Gumazitam an faragh mangi nighniziba a daningan kogham. **14** Ikiavira Itir God fofozim bagha gumazitammin azarazi, a ti guizin arazinim tuavimin an sure gami? Bar puvati. Gumazitam nighnizir aghuiba ko fofozir aghuir a itir kabar Godin sure gamizir puvati. Bar puvati. **15** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, kantribar garima, me mati pura biziba. Me mati dipar muziarir ofizir vamira ira miner ekiam giri. Eghe mati gumazim nguazir minezir muziarir bar vamiran osimtizim gifoghsi a inigh skel datighiti, an osimtiziba puvatigham. Kantriba bar, Godin damazimin guizbangira bar sufi. A saghuaiamin itir arighatizibar garima, men osimtiziba mati nguazir minezir kinim. **16** Egh gumamaziziba asiziba bar dav suegh, Lebanonin ruarimin temeba okegh, da inigh izi avir ekiam atigh, asizir kaba bar da tueghiti, da bar isi mighirighamin ofa damuan. Eghti men ofan kam Godin damazimin pura bizimin min otogham. **17** Nguazir kamin kantriba bar, me Ikiavira Itir Godin damazimin pura biziba. Me pura bizir kiniba. **18** Kamaghin amizi, tinara Godin min gari? Guizbangira, bizitam a ko magh garir puvati. **19** Ezi, asebar marvir guaba, gumazir digiribagh amiba, me da aghora dar ingari. Ezi golin ingarir gumaziba me golin da nomke, eghe da ikiasa silvan senbar ingari. **20** Gumamazizir onganarazibagh amiba, me temer aghuir bar gavgavir zuamira kurighan koghamiba amisefi. Eghe gumazir digiriba deragha dagh amiba me migei. Ezi me me bagha asebar marvir guaba temebar dar aghori. Gumazir kam bar deravira marvir guar kam tememin aneghoreghti, a tugh gavgavigh iki irighan kogham. **21** Ia ti fozir puvati? Eghe ia ti oraghizir puvati? Gumazitam ti ia mikemezir puvati, ezi ia bar fomira iza datirighin bizir kam gifozir puvati? **22** Godin overiamin pin uan atrivir dabirabim gaperaghav itim, a bizir kaba bar dar ingari. Eghe an overiam, ininim min an onegha, averperimin min a kuasa. Ezi an damazimin, nguazir kamin gumamaziziba bar suvigha, odezibar min iti. **23** An atriviba ko gumazir ziaba itiba abirima, me ua ziaba puvati. **24** Atriviba mati, akimarir igiaba gumamaziziba datirighira da opari, ezi dar biba tighar nguazimin magiram. Eghti Ekiam aminir fefem amadaghti, a izamin dughiamin, me zuamira misingam. Eghti aminim minezir muziarimin min, me givagher mangigham. **25** Ezi Godin Bar Zuezim azaragha ghaze, “Tinara nan min gari? Guizbangira, gumazitam na ko magh gari puvati.” **26** Ia pin overiamin gan! Tinara mikoveziba ko overiamin itir bizibar ingarizi, da otifi?

Bizir kaba, Godin midorozir gumazibar min iti. A ziaba dagh arigha dar pone. An adar dibobonim gifogha, vaghvagha dar ziabagh fo. A gavgaviba bar iti, kamaghin amizi, bizir pin itir katam ovengan kogham. **27** Ia Israelia, ia Iekopin anabamin adarasi, ia manmaghsua puvira imoba kamaghin migei, “Ikiavira Itir God, en osimtizibar garir puvati. E dughiar kuraba bativima, en God en akurvaghan aghua.” **28** Ia ti kamaghin oregha fozir puvati, Ikiavira Itir God, a Godin zurara ikia mamaghira itim. A nguazir kam ko an itir biziba bar moghira dar ingari. An amiragha amirazir puvati. Eghe an gavgavim gevir puvati. Eghti gumazitam an nighnizim gifogghisi damuva avegham. **29** A gavgaviba puvatizir gumamaziziba gavgaviba me ganidi. Ezi men gavgaviba amiragha uaghirima, a me gamizi, me uamategha gavgaviba isi. **30** Dughiar mabar, gumazir igiabar gavgaviba gefi. Ezi me amirvagha pura iri. **31** Ezi gumamazizir nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikia, an gavgavim bagha a mizua itiba, a gavgavir igiam me daningti, me zurara gavgavighvira ikiam. Me dikavigh deraghvira mangam, mati kuarazir bagaba overiamin mighagha arui. Me ivemar mangi, egh avighaghan kogham, me daru mangi, egh amirvaghan kogham.

41 God kamaghin migei: Ia kantrin roghira itimin gumamaziziba ko, saghon itir arighatizibar gumamaziziba, ia uan akaba dukumigh nan akam baragh. Ia bar deravira nighnigh kotin izi uan akaba tuisighamin dughiamin dav kim. E uari akuvagh akaba tuisigh dar gan egh fogh suam, tinan akam a guizbangira. **2** Tinara aruem anadi naghin atrivim garugha a fezi, a kantriba ko misogha ghua eghe bar moghira me abini. Godra kantriba an agharim gatigha, a gamima, an atrivir igharaziba abiri. An midorozir sabam ko pim bar me agefi, ezi me mati nguazir mineziba ko raizin afezibar min otozi, aminim me giva zui. **3** A zuamira me bativa, me gasighasigha me gitaviragha zui, ezi me bizitamin a damuan ibura, mati aminim uabi a inigha zuima, a tong nguazim dikarazir puvati. **4** Tinara bizir kabagh amizi da otifi? Ki Ikiavira Itir Godra, ki dagh ami. Ki nguazim gamizi an otozir dughiamin, ki zurara bizibagh amima, da nan ifongiamin nguazir kamin otifi. Ki Ikiavira Itir God, ki bar faraghavira iti. Egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuananamin, uaghan ikiam. **5** Saghuaiamin itir arighatiziba bar men gumamaziziba, ko nguazimin otevida bar dar itir gumamaziziba, me ki amizi bizibar ganigha, puv atiatia nisi. Eghe me iza uari akuvagha, **6** me uan naviba gavgavim dar aningasa, uarira uariv gei. **7** Eghe me asebar marvir guabar ingari. Gumazir digiribagh amiba, golin bizibar ingarir gumazibav gia ghaze, ia ingangarir bar aghuimram ami. Ezi golin misogha anekiri gumaziba, kamaghin ainin bizibar ingarir gumazibav gei, Aia, ia bar deraviram ada isavsuiki. Eghe me gin da iran atiatigha, dikonibar dagh afughafuki. **8** Ezi ia Israelia, ia Iekopin anabamin adarasi, ki ia amisevezi, ia nan ingangarir gumamazizibar iti. Ia nan roroam Abrahamin ovavir boriba. **9** Ki nguazir kamin ruaghatevimin itir nguibar bar saghon itimin ia inigha ize. Eghe ki kamaghin ia mikeme, ia nan ingangarir gumamazizibar iki. Ki ua bagha ia ginaba, eghe ki ian aghuagha akirim ragha ia gasarazir puvati. **10** Ki ian God, eghe ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia atiatingan marki. Ki ia damutiti ia gavgavighiti, ki ian akuragham. Ki bar deravira ian ganiva, uan gavgavir ekiamin ian apaniba abinam. **11** Ia gan! Ian aningagha ia isa kot bagha zui darasi, me ia dikabinan iburagh bar aghumisigham. Gumazir ia misoghasa amiba, me pura bizir kinimin min otogh bar givagham. **12** Ia misogha ia gasighasighava amir gumazir kaba, ia me buri men apighan kogham. Me pura nguazir kam ategh bar puvarigham. **13** Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian boroghira ikia, gavgavim isa ian agharir guvim ganiga kamaghin ia migia ghaze, ia atiatingan marki. Kirara, ki ian akurvagham. **14** Ikiavira Itir God ghaze: “O Israelia, ia avirasemezir puvatigha gavgaviba puvati. Ki ian akurvagham. Ki Israeli Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim. **15** Ia gan! Ki ia damighiti, ia wit dikava a mirmiri ter ararir bar dafar me ainin dikonibar afughafughizimin min

otogham. Kar ter ararir igiam, ezi an dikonibar atariba bar ghumi. Egh bizir ian tuaviba apira osimtiziba ia ganidiba, ia da dikabinigham. Mati ia mighsiaba abigharizi da uaghira nguazir minemniamin otifi. **16** Ia osimtizir kaba isi pin da akunam, mati gumazim nguazir minezim ruegha pin anekunizi, aminin a givaragha ghu. Egh ia Ikiavira Itir God bagh bar akuegham. Egh ia Israelian Godin Bar Zuezimin ziam fam. **17** “Gumazamizir onganarazibagh amiba dipaba puvatigha, men kuariba bar men pirizi, me dipaba buri. Me nan deima, ki Ikiavira Itir God, ki men migirigiaba barasi. Ki Israelian God, ki me ginamadaghan kogham. **18** Ki fanebar amuti, dipaba mighsiar temeba aghuir puvatizibar otiv afor dar izighiram. Egh ki dipar emimirbar amuti, da danganir zaribar otiv monmoniba anangam. Egh ki dipar akarebar amuti, da danganir dakirtizibar otivam. Egh ki dipaba puvativir daghuribar amuti, dipaba dar otiv dagh izivam. **19** Egh ki sidan temeba ko, pain ko, oliv ko, saipres ko, temer guar igharagha garibar amighti, da dipaba puvativir danganimin otivigh aghungam. **20** Ki kamaghsua, gumazamiziba ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan gavgavir ekiamin bizir kabagh ami. Ki bizir kaba bar dar ingarizi, da otifi.” **21** Ikiavira Itir God, a Jokopin anabamin atrivim, a kamaghin migia ghaze, “Ia kantrin igharazibar aseba, ia uan akar otivir ia mikimamiba deragh da akirigh, uan akaba gavgavim dar aningsi kotin iziti, kot deragh ian migirigiaba tuisigh da baragham. **22** “Ia faragha, bizir gin otivamibar gun mikeme. Egh datirighin akar kaba kot geghan, egh bizir kabar mingariba abigh e mikimti, e deraghvira da tuisigh dagh fofogh suam, da guizbangira otot, ti puvati. Egh ia gin otivamin bizibag gun mikim. **23** Egh ia gin izamin arazibar gun e mikim, eghti bizir kaba otivamin dughiamin, e kamaghin fogh suam, ia guizin godba, o puvati. Ia bizir aghuitam, o bizir kuratam damuti, e ian gavgaviba deraghvira dar ganam. **24** E fo, ia pura bizir kiniba, kamaghin amizi, ia bizitam damighan kogham. Ezi gumazamizir ian ziaba feba, me uaghan bizir kurabar min otivizi, ki bar men aghua. **25** “Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam amisefe. Gumazir kam ziar ekiam na ganidi. Ezi ki datirighin notin amadaghan a inigha izi. Ezi a mati, gumazir nguazir minebar ingarin, a minemin ingarasa nguazim dikabirir moghin, an atriviba dikabira me abiri. **26** Ia kantrin igharazibar aseba, ian tongin tina ghaze, bizir kaba otivam? Puvati. Ian tongin tinara migirigiar tam damighti, e kamaghin mikimam, a guizbangira migei. Ian tav kamaghin mikemezir puvati, bizir kaba otivam. Guizbangira, gumazitam ian tav barazima, a migirigiatam gamizir puvati. **27** Ki uabi faraghavira, bizir kaba otivasa ki dar gun Saion mikeme. Ezi datirighin ia garima, ada otivigha gifa. Ki datirighin Jerusalem in akar aghuim akunasa abuir gumazir mam amadagha gifa. **28** “Ki aser kabar garir dughiamin, me migirigiatam gamizir puvati. Egh me nighnizir aghuitam damuan kogham. Egh men tav nan azangisiziba ikaraghan kogham. **29** Ia gan! Aser kaba da pura bizir kiniba. Dar nedaziba mati aminin pura ivai. Da bizitam damuamin gavgaviba puvati.”

42 Ikiavira Itir God ghaze: Ia gan! Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe, egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Egha uan Duam isa a gati. Eghti a nguazir kamin kantribar gumazamiziba guizin arazimin gin mangisi me tuisigham. **2** A mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham. A tuavibar tuiv aghurighvira pamten mikiman kogham. **3** Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar anepirighan kogham, egh lamin pamten isir puvativir, a anemungeghegan kogham. Egh a kamaghira, gavgaviba puvativir gumazamizibag asughasugh deravira me damuam. A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighti a iki gavgavigham. **4** Eghti osimtizitam a dikabiraghan kogham. A pamten ingar mangiva, dughiar a guizin arazimin gin mangi gumazamiziba tuisighamim otogham. Egh an otogh gavgavigh nguazir kam bar an ikiam. Ezi saghon itir arighatizibag gumazamiziba, me arazir God uarir sure damuamibav mizua iti. **5** Ikiavira Itir God, an overiamin

ingarigha a isa inimin min an onegha aneti. Egha nguazir kamin ingarigha, an itir biziba bar dar ingarigha dagh amizi, da otivigha aghui. Egha angamira ikiamin aminin ko gavgavim isa nguazir kamin gumazamizibagh aningi. Godin kamra, uan ingangarir gumazim migia ghaze, **6** “Ki Ikiavira Itir God, ni nan arazir aghuimin bizibar amuasa ki nin dia. Egh nin agharimin suiragh, deragh ni geghuvin nin ganam. Egh ni bangin, ki Akar Dikirizir Gavgavim nguazir kamin gumazamiziba ko a damuam. Egh ni damuti, ni kantribar gumazamiziba, bar men angangarimin min ikiam. **7** Ni ingangarir kam damuam: Ni damazir okavirizibag amuti, me ua ganam. Egh kalabusin itir gumazamizir danganir matarmemin apiaghav itiba, ni me damighti me firighiregham. **8** “Kirara, ki Ikiavira Itir God, kar nan ziam. Ezi ki uabira, ia nan ziar ekiamra fi. Ia gumaziba ingarizir marvir guatamin ziam fan bar marki. **9** Ia ganigh! Bizir ki fomira otivasa mikemeziba, da datirighin otivigha gifa. Ki bizir igharazir tighar otivamibar gun ia mikimam. Eghti ia dagh foghvira ikiti, da gin otivam.” **10** Ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar, ia ighiar igiam bangi, Ikiavira Itir Godin ziam fi! Ia gumazir kuribagh aruiba ko ongarimin osiriba, ia an ziam fi. Ia saghon itir arighatizibag gumazamiziba, ia ighiar igiaba bangi. **11** Ia dakightizir danganimin itir nguababar gumazamiziba ko, Kedarian adarasi, ia tiariba akar an ziam fi. Ia Selan nguabamin gumazamiziba, ia mighsiabar mavanegh dim mikim bar akongegh. **12** Ia gumazamizir roghira itiba, ziar ekiam Ikiavira Itir God daning. Ia saghon itir arighatizibag gumazamiziba, ia bar moghira an ziam fi. **13** Ikiavira Itir God mati, midorozir gumazir gavgavim, egha a datirighin misoghaza zui. A tiarim akara diava mati, gumaziba midorozim foreghasa misoghamin arazibagh amua, misoghaza gara iti. Egha a gavgavim ikia, uan apaniba ko misoghasa atiatir puvatigha, bar me abini. **14** Ikiavira Itir God ghaze, “Ki dughiar ruarimin uabin asugha aghumara ikia, bizitam gamizir puvati. Datirighin, ki amizim navim asegha otasa mizazim isa arai moghin, ki pamten diava arai. Egha bar avighaghegha, nan akam ko nan atinim pamten aminin gekua aven ghua azenan izi. **15** Ki mighsiaba bar dagh asighasigh, egh temeba ko grazibar amighti, da misigham. Egh ki faner ekiaba ko dipar akarebar amighti, da bar dakegham. **16** Ki uan gumazamiziba inigh tuavir me fomirama aruizir puvativizimin me atighti, me an mangam. Me datirighin mati damaziba okavigha aminirbirimin iti. Eghti ki aminirbirimin me dam anedegh, angangarim me daningam. Tuavir fightizir kurar me fomiram aruiziba, ki da akozeghti, me tuavir voroghira ireghav itibar aruam. Ki guizbangira, me gin amadaghan kogham. Bizir ki damuasa mikemezir kaba, ki tam ateghan kogham. Ki guizin dar amighti, da otivam. **17** Gumazamiziba marvir guabar ziaba fa nighnizir gavgavim dar ikia ghaze, da men guizin godba. Ezi ki bar gumazamizir kaba batuegh me damuti, me bar aghumsigh uan nighnizibagh iragham.” **18** Ikiavira Itir God ghaze: “O Israelia, ian damaziba pirizi, ian kuariba bar onгани. Ia uan damaziba kuigh ganiva, egh kuariba arigh oraghi! **19** Ia nan ingangarir gumazamiziba, ki ua bagha ia amisefe, eghti ia na baghvira iki, nan abuir gumazibar min iki nan akam inigh mangam. Egha ia gumazir damazir okaviriziba ko, kuarir onganibar min iti, egha bar damazir ikuviziba ko kuarir onganibar, bar me gafira. **20** Bizir bar aviriba, ia dar ganigha dar akaba baraki. Egha bizir kaba, ia deragha dar gari puvati, egha deragha kuariba arigha, akar kam baraghizir puvati.” **21** Ikiavira Itir God, arazir aghuibaram ami. Kamaghin amizi, a uan Akar Gavgaviba isa ia ganingi. Eghti gumazamizir igharaziba dar ganigh kamaghin fogh suam, Akar Gavgavir kaba, bar deragha bar pin iti. **22** O Israelia, ia datirighin bar paza iti. Apaniba ia gasighasigha ian biziba okemegeha da inigha ghue. Me uaghan pamtem ian suigha ia inigha ghua kalabuziar dipeniba ko toribar aven ia ariki. Ia mati pura bizir kiniba, apaniba ia okemegeha ia inigha ghue, ezi ian akurvagh ua ia iniamin gumaziba puvati. **23** Ezi datirighin ikegh mangi, ian te deragh kuariba arigh nan akam baragham? **24** Tinara mikemezi, apaniba iza, e Jokopin anabamin gumazamizibagh asighasiki?

E Israelia, tinara e isa en apanibar agharim gatizi, me izegha en biziba okeme? Ikiavira Itir God uabi arazir kam gami. E akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha arazir kurabagh amua, an Akar Gavgaviba batogha, a ifongezi moghin zuir puvati. Kamaghin amizi, a uabi bizir kam gamizi, an oto. **25** A en apanibar amamangati, me iza e ko misosi. Ezi tuavir kamin, a uan aningagharim isa e Israelia, e gingezi, an e avara. An aningagharim avimin min bar en isi. E arazir kamin gara, egħa deragħa fozir puvatigha, bizitam gamir puvati.

43 I Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, Ikiavira Itir God ian ingarigha ia gamizi, ia gumamazizir ikizir vaminan otozi, a kamaghin ia migei: "Ki ian akuragħa givagħa, ian ziaba ia gariki, ki ua bagħavira ia amisefe. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki. **2** Ia dipar konibagh iri mangiti, ki ia ko mangam. Ia faneba abigh vongin mangiti, da ia avan kogham. Egħti ia avir ekiar puvira isimin aven mangiti, a ian isian kogham. **3** Ki Ikiavira Itir God, ian God, Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim. Ia apanibar dafarimin itir dughiamin, ki Isipia ko, Itiopiaba ko, Sebaba, me isi ian danganim inisi apanibar agharim datigh ia givezeghti, ia firighirigham. **4** Ki ia isia uabin dighorim gamigha, bar mogħira ia gifongegħa, ziar ekiam ia daningasa. Kamaghin amizi, ki gumamazizir igħarazitaba inigh ian danganimin inisi apaniba bagħ me amadagħam. Guizbangira, kantrin igħaraziba ian danganim iniam. **5** Ki ia ko iti, kamaghin ia atiatingan marki. Ian adarazi me aruem anadi nagħin ko aruem uagħiri nagħin iti, egħti ki me akuvagħ uamategħ men aku izam. **6** Ki not ko sautin itir gumamazizibav kemegħti, me ia ateghti, ia uamategħ izam. Ki kantrin bar sagħuiamin itiba, me mikimti, me nan otariba amadagħti, me uamategħ uan nguibamin izam. Ki gumamazizir nguazir kamin oteviba bar dar itiba, me mikimti, me nan guiviba amadagħti, me uamategħ uan nguibamin izam. **7** Ia nan gumamazizibara, ki vagħvagħa ian ingari. Ki uan ziar ekiam ko gavgavir ekiam bagħa, ian ikizimin ingarigha għaze, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian ganiva nan ziam fam." **8** Ikiavira Itir God għaze, "Ia gumamazizibar dagħti me izi uari akufagh. Guizbangira, me damazir okaviriziba ko orazi puvatizibar min ikia, egħa me ganamin damaziba ko akam baragħamin kuari toriba iti! **9** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uari akuvagħa iza kotin damazimin tuivigha gifa. Men tinara gin otivamin bizibar gun mikimam? Ezi men tongin gumazir manam faragħa bizibar gun mikemezi, da datirighin otifi? Tinara kotin aven tugħ suam, an aser mam barazima, a bizir gin otivamibar gun mikeme, ezi da datirighin guizbangiram otifi? Bar puvati." **10** Ikiavira Itir God għaze, "Israelia, ia na ko ikia uan damazibar nan gara na gifo, egħ ia kotin aven nan gun mikim. Ia nan ingangarir gumamazizibar otivasa, ki ua bagħavira ia amisefe. Ki għaze, ia na gifogh nighnizir gavgavin nan iki, deragħ na gifogh suam, ki bar uabira ki guizbangira God. Fomira godin tam nan faragħa ikezir puvati, egħ godin tam uam otogh nan danganim inighan kogħam. **11** Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, egħa ian Akurvazir Gumazim, ezi ian akurvazir gumazitam ua itir puvati. **12** Ki uabira, ki Ikiavira Itir God. Kirara, ki bizir damuamimin gun mikeme. Egħa ki mikemezi moghin, ian akuragħa gifa. Egħa ki ian akurvazir bizimin gun akam akuri. Ezi ian akurvazir godin igħarazitam ua itir puvati. Ki uabira. Ezi ia uan damazibar bizir kaba bar dar ganigha fo. Egħ kotin aven, ia nan gun mikim. **13** Datirighin ko dughia bar zurara, ki guizin Godin ikiem. Ki gumamazizitabar suiragħti me nan agharimin ikti, tina nan gavgavin iriagh, nan agharimin me batuegham? Bar puvatigham. Egħ ki ingangaritam damuti, gumazitam nan ingangarim tivagħan kogħam." **14** Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim, ian Akurvazir Gumazim, a għaze, "Ki ian akurvagħsi midorozir gumaziba amadagħti, me izi Babilonia ko misogham. Egħti Babilonia ari mangi, uan kurir me bar akongezibar mavanegħ, uan nguibam ategħ bar ari mangegħam. **15** Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim. Ki ian ingarigha ia gamizi, ia gumamazizir ikizir

vaminan iti, ezi ki ian atrivimin iti." **16** Ikiavira Itir God għaze, "Ki fomira ongarir bar ekiam tongiram anebigha tuavim ati. **17** Egħa ki midorozir gumazir aviribagh amizi, me uan karisba ko hiziaba sara tuavir kamin għue, egħa me bar ikuvigha ua dikavizir puvati. Me mati gumazim lam giverazi a zuamira munge. **18** Ezi datirighin ki għaze, ia bizir ki fomiram amizibara, nighnighan marki. **19** Ia gan! Ki bizir igiam damuasava ami. Ezi bizir kam a datirighin otifi, ezi ia ti an ganiz, o puvati? Ki danganir misingizibar tuavibar ingariva, egħ ki dipabar amuti, da gumamaziziba puvatizir danganir kamin ivemaram. **20** Nan gumamazizir ki ua bagħa miseveziaba, me dipabar ami, ki dipam damighiti, a danganir misingizimin otoghti, bizir kam bangin asizir atiaba, ko afiar atiaba, ko poneba ziar ekiam na daningam. **21** Gumamazizir kaba, bar akuegh nan ziar ekiamin gun mikimasa, ki ua bagħa men ingarigha me gamizi, me nan adarazir otifi." **22** Egħa Ikiavira Itir God ua kamaghin migia għaze: O Israelia, ia Jekopin adarasi, ia nan ziam dibora, a fer puvati. Manmaghin amizi ia amiragħa nan aghua? **23** Egħa ia asiziba tue da bar isia mighirir ofaba bagħa sipsipba na daningasa, da inigha izezir puvati. Egħa ia uan navir averiabar aven, ia nan ziam fa na ginighnizir puvatigha ofabagh ami. Guizbangira, ki ia na daningamin eborin guar bar aviriba ko, pauran me temer balsamin eborimin ingarizimin ofabagh nighnigha, osimtizir bar aviriba ia gisin arizir puvati. **24** Ezi ia ofa damuasa uan dagiaba isa, na bagħa igħurunar mughuriar agħuim zuibagh ivezezir puvati. Egħa ia ofaba bagħa sipsipba na daningasa, ia dar ovir aghuir aviriba sara na ganingizir puvati. Kamaghin amizi, ian arazir kuraba na gamina, ki osimtizim ateri. Ezi bizir kam na gamizi, ki ian arazir kurabar aghua. **25** Kirara, ki God, ki uan ziar ekiam bagħavira nighnisi, kamaghin ki ian arazir kuraba bar da gin amada. Egħ ki ua ian arazir kurar kabagh nighnighan kogħam. **26** Ia ti għaze, ia arazir kurar tabagh amizir puvati. Egħ ia kotin aven deragħvira mikim uan nighniziba azenim darigh oteviba akakagħam, egħti e nighnizir vamin damu akam akir mikim suam, ian nighniziba ti dera. **27** Ezi bar puvati! Ian inazir afeziar bar faragħavira ikezim, arazir kuram gami, ezi ian gumazir dapaniba uagħan nan akam batoke. **28** Kamaghin amizi, ian ofa gamir gumazibar dapaniba, ki me gamizi, me nan damazimin mizegħa bar agħumsiki. Ia Jekopin anabamin adarasi, ia bar mogħira ikuvighasa ki ian amamangatis. Gumamazizir igħaraziba ia dipov ian ingarav akasa, ki men amamangati.

44 Ikiavira Itir God għaze, "Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia oragħ! Ki uabi ia amisevezi, ia nan ingangarir gumamazizibar iti. **2** Ki Ikiavira Itir God, ki fomira ian ingarigha ia gamizi, ia ikizir vaminan oto. Ia uan amebabar navir averiabar ikezi, me tighar ia batamin dughiam, ki ian ingarigha deravira ian gari. O Jesurun, ia nan gumamazizibar ikiasa ki fomira ia ginabagħa gifa. O Jekopin anabamin gumamaziziba, ia nan ingangarir gumazir aghuivar min iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki. **3** Ki mati gumazim dipam isi nguazir dipaba puvatizibagh ingiva, egħ dipam damighiti, a nguazir midiaribar ivemaram. Kamagħira, ki uan Duam isi ian boribagh ingiva, ian ovavir boriba deragħ me damuam. **4** Egħti me deragħvira aghungam, mati grazir garir dipaba itibar min ganiganiba deragħam. Egħ mati, temer faner miriabar aghuivar min ganam. **5** Egħti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, men tarazi nighnizir gavgavin nan ikiem. Men tarazi kamagħ mikim suam, 'E Ikiavira Itir Godin adarasi.' Men tarazi suam, 'E Jekopin anabamin adarasi.' Egħti tarazi uan agharibar kamagħin osiram, 'E Ikiavira Itir God bagħavira iti darasi.' Men tarazi suam, 'E Israelian adarasi.'" **6** Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim, a men Akurvazir Gumazim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, A kamagħin migei, "Ki Ikiavira Itir God, kirara ki bar faragħavira ikia, egħ bar gin ikiva abuan ikivira ikiem. Ezi godin tam ua itir puvati. Kirara, ki God. **7** Tinara, nan min gari? Godin tam ikiva, a uabi nan damazimin uan egħagħanamin gun e mikim. Egħ uabi abigh uan otevibar en akagh. Kirara bar fomira gumamazizibar

ingarigha nguazir kam gati. Eghti godin tam ti guizbangira ikiva, a bar fomira otozir biziba ko bizir gin izambar gun e mikimti, e bar moghira bizir kabagh fofogham. **8** Nan gumazamiziba, ia nigh akongiva atiatiangh marki. Bizir otivamin kaba, ki fomira dar gun ia mikemegha gifa. Ezi ia uan damazibar dar ganigha na gifo, egh kotin aven ia nan gun mikim. Godin tam ua itir puvati! Bar puvati. Ki uabira ki ian dagiar ekiamin min itima, ia nan aven uari modi. Ki bizir kam bar a gifo, a bar guizbangira! **9** “Gumazir marvir guabar ingariba, men ingangariba dagheba puvatigham. Ezi nedazir me gara da bagha bar akongezir kaba, da pura bizir kinibar min iti. Ezi aser kabar ziaba fer gumazamiziba, me mitatemin aven iti moghin, bizitamin ganigh a gifoghan kogham, kamaghin kotin aven me uan asebar akuragh deraghvira da bagh mikiman kogham. Kamaghin amizi, me onganigh aghumsigham. **10** Me manmaghin nighnigha, aser kabar marvir guabar ingari? Nedazir kinir kaba, tong bar men akuraghan kogham. **11** Ia gan! Gumazamizir digiribagh amir kaba, me pura nguazir kamin itir gumazir kinibara, egha marvir guabar ingari. Kamaghin amizi, gumazamizir marvir guabar ziaba feba, me bar aghumsigham. Ki ghaze, me bar izi nan damazimin kotin tufigh. Bar guizbangira, ki me damighi, me bar atiatiagh bar aghumsigham. **12** “Gumazir ainbar bizibar ingara foziba, me ainba isa avim garigha aser kabar marvir guabar ingari. Me uan gavgavibar haman suigha ain misogha, nedazir kabar ingari. Egha me dar ingarir dughiarbar, mitiriam men aghiti me dipaba ko daghebar aman koghti, men gavgaviba bar moghira gevegham. **13** “Ezi gumazir temebar nedazibar ingara foziba, me temem inigh marvir guam akirsi, an abaragh bar deraghviram anekirigham. Egh finfinimin marvir guar kamin nedazim tememin bar deravira an apan an osiram. Egh gin tuizim inigh osizirimin girara mangi, aneghoreghti, gumazir igiar bar dritamin nedazim bar deravirama otogh gan ikiam. Eghti me marvir guar dighorezir kam inigh, a isi uan aseba feir dipenimin anetigham. **14** Me temer sidaba isa ingangarir kam gami. Me faraghavira ruarier ekiabar ghua okin temer igiar aghuubar gara dagh ifefi, egha me uaghan amozimin dughiam mizua iti. Eghti amozim iziti, da aghung mangi ekeveghti, me mangi da okegh izi ingangarir kam damuam. **15** Temer kabar maba me dar daziba isava aviba arigha dar fii. Egha maba me da arizi da isima, me dar bretteba tue. Egha me temer otevir igharazimin marvir guamin ingari, egha an damazimin tevimming apirigha an ziam fe. **16** Me temer kam isa arazir kabar a gami. Me anebigha a isa uan dagheba ko asiziba tuava, apa uan kuvibav gori da ghua bar izefi. Egha uaghan, me avimin fingsava aviba arisi. Me avimin fia ghaze, ‘Avim bar deragha nan mikarizimin izima, ki bar deragha uabi barasi.’ **17** Egha temer kabara, me uari uan marvir guabar ingari. Egha me teviba apira dar ziaba fe. Egha me kamaghin dia migei, ‘Ni nan god, kamaghin amizi, ni nan akuragh.’ **18** “Gumazamizir kamaghin amiba, me bar guizbangiram ongani. Bizitam ti men damazibagh amizi, me damazir okaviriziba ikia bizibar gari puvati. Bizitam ti men nighnizibagh amizi, me ghua bar ongani. **19** Gumazim nighnizir aghuim iki, arazir kam tuisigh egh kamaghin mikimam, ‘Ki temer otevir kabar mabar avim ati, egha uaghan bretteba ko asiziba tuegha da ame. Egh tizim bagh ki an otevir kam inigh, bizir bar kurar kamin marvir guamin ingarigh, uan tevimming apirigh an ziam fam?’ Guizbangira, gumazamizir onganir kaba, me nighnizir aghuiba puvatigh migirigiar katam damuan kogham. **20** Men nighniziba bar ikuvizi, me bar arazir kuram gami. Egha mati gumazim averenim ame. Gumazamizir kaba deragh ikiamin tuavitam itir puvati. Egha me kamaghin fozir puvati, bizir me suizir kaba, da pura temer kiniba, da guizin godba puvati.” **21** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Israelia, ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan ingangarir gumazamizibar min iti, egh ia bizir kabagh inirigh. Ki ian ingara ia gamizi, ia gumazamizir ikizir vamiran otogha, nan ingangarir gumazamizibar min iti. Eghti ki ia gin amangan kogham. **22** Ian arazir kuraba, ki da adegha da isa pin da akunizi, aminim da inigha ghu. Nin arazir kuraba givagham,

mati ghuariaba aruem mizaraghara anadi, da a sara ghuegha gifa. Ki ian akurvagha deravira ian gari, kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi.” **23** Ikiavira Itir God uan ziar ekiam ko gavgavim akagha Israelian akuragha ua me ini. Kamaghin amizi, O overiam, ni ighiabar amu bar akongegh. Nguazimin aven itir biziba bar, ia uaghan tiariba akar. O mighsiaba ko temer ruarimin itiba, ia uaghan tiariba akar. **24** “Ki Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, ia uan amebamin navir averiamin ikezi a tighar ia batamin dughiamin, ki uabi, uan adarazir otivasa ian ingari. Ki kamaghin ia mikimasa: Ki uabira bizibagh amizi da otifi. Ki uabira overiam ko nguazimin ingarigha, aning isa aningin danganim aning ati. **25** Bizir gin otivamibar gun migeir gumaziba, ki me gamizi, me okam nighnigha, men migirigiaba paza zui. Ezi kukunir gumaziba, ki men nighnizibagh amima, me okam nighnisi. Ezi fofozir gumaziba, ki me gamizi, me ongani. **26** Nan ingangarir gumazim nan akam akuniva, bizir gin otivamiba, ki a mikimti, a mangi gumazamizibav kim, eghti ki a migeir akar kabar amuti, da guizbangiran otivam. Ki kamaghin migia ghaze, gumazamiziba ua Jerusalem ikiam. Egh Judan nguibar ekiaba me uamategh dar ingaram. Nguibar apiniba asighasighiziba, ki uamategh da feghti, da dikavigh tuiagham. **27** Ki kamagh mikim suam, ongarim ni dakegh, eghti a dakegham. Egh ki uaghan faner uaghira ongarim ginivizibar amighi, da misigham. **28** Ki ghaze, kirara atrivimin ikiasa Sairus amisefe. Eghti a nan gumazamiziba deraghvira men ganam, mati sipsipbagh eghuvir gumazim uan sipsipba deravira me geghufi. Eghti a ingangarir ki ifongezibar amuam. A mikimti, me Jerusalem uam an ingariva, nan Dipenim uam anesam.”

45 Ikiavira Itir God, a Sairus atrivimin ikiasa anemisevegha givagha, gavgavim a ganingi. Eghti a kantrin igharazibav sogh, men atrivibar gavgaviba agivaghti, me aghumsigham. Eghti ki pura Sairus bagh men nguibabar divazibar tiar akaba kuti, gumazitam ua da dukuman koghti, Sairus aven mangi, uan apaniba dikabinam. Egha Ikiavira Itir God kamaghin Sairus migia ghaze: **2** “Ki nin faragh mangi danganir fightizibar amighi, da magiri voroghira ikiam. Egh divazir gavgavimin tiar akar ekier me brasin ingariziba akararigham. Egh ainin igugunir ekier me tiar akaba gavgavim dar aningasa atiziba dar ghoregham. **3** Ki dagiaba ko bizir aghuir nguibar kamin gumazamiziba danganir mogomebar atiziba, inigh ni danningam. Eghti ni kamaghin foghham, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki uabi nin ziam diborogha, ua bagha nin dia. **4** “Nan ingangarir gumazim Jekop, an adarazi Israelia, me gumazamizir ki ua baghavira misevezeba, ki men akurvaghasa nin diazi ni ize. Ni guizbangira na gifozir puvati, ezi ki nin ziam diborogha nin diagha ziar ekiam ni ganingi. **5** Ki uabira, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin igharazir tam itir puvati. Ki uabira iti, ezi ua godba bar puvati. Ni na gifozir puvati, ezi kirara ki gavgavim ni ganidi. **6** Ki kamaghsua, nguazir kamin gumazamiziba, me aruem anadir naghin ikia ghua aruem ghuaghiri naghin tu, me bar moghira fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin tam itir puvati. Kamaghin amizi, ki bizir kabagh ami. **7** Kirara, ki mikemezi, angazangarim ko mitarmem oto. Egha kirara gumazamizibagh amima, me deravira iti. Ki me gamima, me osimtizir ekiaba batifi. Ki Ikiavira Itir God, kirara bizir kabagh amima da otivaghiri. **8** “O overiam ko ghuariaba, ia nan akurvazim ko dughiar aghuim, gumazamizibagh ingi, mati amozim nguazim gori. O nguazim, ni mati, ni uan akam akarigh, nan akurvazim inighi an aghungiva arazir aghuim damighi, a gumazamizibar navibar aven iki gavgavigham. Ki, Ikiavira Itir God, ki uabi uan gumazamizibar akurvaghasa bizir kabar ingarizi da otifi.” **9** E gumazamiziba, God en ingari, e mati pura bizir kiniba. Kamaghin gumazir Godin atara a migeim, a bar ongani. Gumaka, a bar ikuvigham. God mati gumazir nguazir minebar ingarimin min iti. Ezi e nguazir minebar min, biaghiregha pura tintinibar nguazim gireghav iti. Ia bizir kam gninghnhgh. Nguazir mam ti dikavigh mangi gumazir a inigha minemin ingarizim, kamaghin an azaragham,

“Manmaghin ami? Ni na inigha bizir tizimin ingari?” Eghti nguazim ti kamaghin atar mikimam, “Ni tizim bagha bizir ni ingarizir kam, an suighamin agharimningin ingarizir puvti?”

10 Eghti gumazitam ti borir bar aghheghevitamin gan kamagh an amebam ko afeziamin azaragham, “Kar bizir tizim gua a gamizi, an oto?” Gumazir kam, guizbangira bar gumazir onganim. Gumaka, a bar ikuvigham. **11** Ikiavira Itir God, a Israelian Godin Bar Zuezim. Egha a Godin men ingarizim, a me gamizi me ikizir vamiran gumamazizibar oto, a kamaghin migia ghaze, “Ia gin otivamin biziba bagh nan azangam. Egh arazir manam ki an gin mangi uan boribar ganiva, egh arazir manam ki an gin mangi uan dafarimningin ingangarim damuam, ia dar amusi, bar na mikaman marki. Bar markiam. Kar nan bizir ki damuamibara. **12** Kirara, ki nguazimin ingarigha, nguazir kamin itir gumamazizibar ingarizi, me an iti. Ki uan gavgavimin overiamin ingarigha pin anetizi, a iti. Kirara, ki aruem ko iakinim ko mikovezibagh ativagha dar gari. **13** Kirara Atrivim Sairus gamizi, a nan ingangarir aghuibaigh ami. Tuavir a mangamiba, ki dar kirighiti, a nan nguiba Jerusalem uam an ingaram. Egh a nan gumamaziziba kalabusin ua me firigh, me ateghti me mangam. Gumazir a givezamiba puvatigham, a pura ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.”

14 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Kantri Isip ko Itiopian dagiaba ko biziba, da Israelia ian biziba. Eghti apaniba kantra Sabeen itir gumazir ruariba kalabus datigh, ia bagh me amadaghti me izi, pura ian ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Egh me ian guabar uan teviba apirigh kamaghin mikim suam, ‘Bar guizbangira, God ia ko iti. A uabira bar guizbangira God, ezi godin tam ua itir puvti!”

15 Ni Israelian God, ni men Akurvazir Gumazim, egha gumamazizir igharaziba, ni uabin me modi. **16** Asebar marvir guabar ingarir gumaziba bar guizbangira kam nighnigh bar aghumsigham. **17** Ezi Ikiavira Itir God, Israelian akuragha gifa. Egh a me damighiti, me zurara deraghvira iki mamaghira ikiam. Egh okam nighnighan kogh, aghumsighan kogh. **18** Ikiavira Itir God, anarira God. A nguazim ko overiamin ingarizi, aning gavgavighvira iti. Nguazim pura ikiasa God an ingarizir puvti. Biziba ko gumamaziziba bar moghira nguazimin ikiasa, an an ingari. Egha a ghaze, “Kirara, ki Ikiavira Itir God, ezi ua godin tam ua itir puvti. **19** Ki saghon ghugha mitatemin modogha uan akam akurir puvti. Ki uan gumamaziziba, Jokopin ovavir boriba, ki kamaghin me mikemezir puvti, ‘Ia pura mangi gumamaziziba puvatizir danganibar na buri.’ Kamaghin puvti. Ki Ikiavira Itir God, ki guizin akam akuri, ezi nan akaba da guizbangira zui.”

20 Ikiavira Itir God ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizir ikiavira itir varazira, ia izi uari akufagh! Ia gumamazizir midorozimin aven deravira ikia, ikiavira itiba, ia bar moghira kot bagh izi! Me uan marvir guar me pura ter otevir kinibar ingariziba, da inigha tintinibari dar atera izi. Ki men gara ghaze, Me guizbangira nighnizir aghuiba bar puvti. Me uarir akurvaghasa asebar dei, ezi da gumazitamim akuraghamin gavgaviba puvti. **21** Ia gumamaziziba bar moghira izi kotin aven uari bagh mikim. Ia fofoghi uarira uarir azangisigh suam, godin manamra a fomira bizir datirighin otivasa mikemeziba, da datirighin guizbangirama otifi? Kirara, ki God, ki bizir kabav kemezi, da datirighin otifi. Ezi ua godba puvti. Ki Godin arazir aghuibaram amim, egha ki ian Akurvazir Gumazim. Ezi ua godba puvti, kirara ki God. **22** “Ia nguazir kamin saghon itir danganibar gumamaziziba, ia bar na bagh izi. Kirara ki God, ezi godin tam ua itir puvti. Kamaghin amizi, ia na bagh iziti, ki ian akurvaghti, ia deravira ikiam. **23** Ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan ziamin pin akakagha mikeme, egh ki uan akam akirigha mikemezir bizir kam, ki a giraghan kogh. Nan migirigiam kamakin, gumamaziziba bar moghira nan guamin teviba apirigh nan ziam fam. Egh me akam akirigh suam, e uari Godin apengan ikiam. **24** Egh me kamagh mikim suam, Godra arazir aghuimin en akurvagha gavgavim e ganidi. Eghti gumamazizir an aningagheziba, bar moghira an damazimin izi, egh aghumsizir ekiam inigham. **25** Eghti Israelian ovavir

boriba, Ikiavira Itir God me damuti, me uan apaniba abiragha ziar ekiam inizir bizir kam bagh bar akuegham.”

46 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Babilonia, ian aser kamning, Bel ko Nebo, ia aninging ziamning fava, egha aninging marvir guamning atera, aninging ziamning famin dughiar ekiabagh arui. Eghti aninging ziar ekiamning givaghti, ia aninging ganti, aning uaninging akurvaghamin gavgaviba puvatigham. Egh apaniba izi Babilonin nguibar ekiam gasighasighiti, ia donkibar aning ikegham. Eghti donkiba, mevzika, da ingangarir dafam damu, aning ater mangi ia ko kantrin igharazimin kalabusin ikiam. **3** “Ia Israelin ikiavira itir varazira ia oragh, ia Jokopin anabamin adarasi, ian amebaba ia batezir dughiamin, ian gumamazizir ikizir igiamin otivizir dughiamin ikegha iza datirighin, ki ia inigha ia atera, bar deravira ian gari. **4** Ki ian God, ki ian ganvira iki mangi, ia bar ghurigh dapanir arizir ghurghuriba otivighamin dughiam otogham. Ki fomira uabi ian ingara ia gamizi, ia gumamazizir ikizir vamiran oto, egh ki zurara ia ateriva, ian gan ian akurvagham. **5** “Tinara nan min gari? Puvti. Ki gumazir manamra ko magh gari? Bar puvti. Ia nan araziba, bar tinara ko da tuisigham? Bar puvatigham. Gumazitam ki amir araziba uaghan dagh amua kagh iti, o puvti? Bar puvti. **6** Gumazir maba marvir guabar ingarasa gol ko silvan bar aviribar pozim mikira, dar osimtiziba tuisisi. Egh me gol ko silvan bizibar ingarir fofozir gumazim givezeghti, a me bagh marvir guabar ingaram. Eghti me teviba apiriva, an ziam fam. **7** Egh me marvir guar kam uan dipizibar afegh, aneter mangi, danganir me anesasa dikirizimin anesaraghti, a mitighiv ikiam. Marvir guar kam uabi daru danganir igharazimin mangan kogh. Kamaghin amizi, a danganir me anetizir kamra iti. Egh gumazir an deibar dimdiaba ikurvaghan koghiva, egh dughiar kurabar men akurvaghan kogh. Bar puvti. **8** “Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia akar ki akurir kam, ia bar deraviram a ginighnigh. **9** Egha ki fomiram amizir biziba, ia ua dagh nighnigh. Ki uabira ki God, ezi ua godin tam ua itir puvti. Ki uabira ki God, ezi ua godin tam nan min itir puvti. **10** Bizir tam tighar otivamin dughiamin, an otogh manmaghin givagham, ki bizir kamin gan migei. Ki bar fomira bizir otivambar gan mikeme, ezi gin bizir kaba ki mikemezi moghiram otifi. Egh ki bizir manatam damusi ifongegh, ki puram a damuam. Eghti ki damuasa ifongezir bizir kam, bizitam nan tuavim apirighan kogh. **11** Ki aruem anadi naghin itir gumazir mam izasa an diagha gifa, eghti a isamin min mighegh izi ki damuasa nighnizir bizibar amuam. Ki damuasa mikemezir bizir kaba, ki mikemezir moghira an adar amuam. Bizir ki damuasa miseveziba, ki dar amuam. **12** “Ia gumazir akaba barazir puvatiziba, ia nan akam baragh. Ia ti ghaze, dughiar ki uamategh ian akuragh ia iniasa misevezim, a saghon ikiavira iti, a? **13** Bar puvti. Nan akurvazim, a bar roghira izegha gifa. Eghti ki ua mizuaman kogh. Israelia, ki zuamira izi ian akurvagh apanir ia abiriba, ki bar puvt me damighiti, ia ua deravira ikiam. Egh ki uaghan Saionin nguibar ekiamin akurvaghti, a deravira ikiam. Ki uan ziar ekiam ko gavgavim damighiti, aning Israelia ian tongin azenim girigham.”

47 Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian nguibar ekiam migei, “O Babilon, ni fomira mati atrivir amizim uan atrivir dabirabim gaperaghav iti moghin, ziar ekiam iti. Ni nguibar bar aghuimin min itima, kantrin igharazitamim midorozir gumaziba ni dikabirazir puvti, kamaghin amizi, ni mati amizir bar igiar patamin itir puvatizim min, bar deravira iti. Ezi datirighin puvti. Nin gavgavim givaghti, ni uan atrivir dabirabim ategh nguazir kinim dapiam. Nin mikarzim fomira deragha iti moghin, ua ikian kogh. Egh gumaziba ua nin ganti, ni deragh kurkegh daruan kogh. Bar puvti. **2** Ni ingangarir amizir kinimin min ingaram. Ni uan dapanim avarazir nir avizim adegh, uan kortorir dirir otighin aruzim sueghti, nin dagariba azenara ikiti, ni wit mirmirir dagiaba poghpogham. Egh uan inim fegh mavanabogh faneba abigh

mangam! **3** Gumaziba nin korotiaba suegti, ni bibiamra iki bar aghumsigham. Ki nin arazir kuram ikvaghshi iveriz bar kuram isi ni daningti, gumazitam nan anogoreghan kogham.”

4 Israelian Godin Bar Zuezim, a en Akurvazir Gumazim. An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **5** Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia migei, “Babilon, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ua kamaghin ni diponan kogh suam, ‘Kantriba bar men atrivir amizim.’ Kamaghin amizi, ni uan akam dukuagh mangi mitarmemin daperagh nimira iki. **6** Ki bar puvira uan gumamazizibar atari, eghe ki ua uan gumamazizibar min me ginighnizir puvati. Eghe ki ni ataghizi, ni iza paza me gamua, eghe ni tong men apangkuvizir pu. Bar puvati. Ni bar pazavira me gamua osimtizir bar dafam me ganing. Eghe ni uaghan gumamazizir ghuribagh amima me osimtizir dafam ateri. **7** Ni ghaze, ni atrivir amizimin iki mamaghira ikiam, kamaghin amizi, bizir kaba ko bizir gin ni bativamiba, ni deragha dagh nighnizir puvati. **8** “Ni dughiar aghuim baghavira nighnizir amizim, ni akar kam baragh! Ni ti ghaze, ni deravira ikiti, bizir kuratam ni batoghan kogham. Eghe ni kamaghin uabi migia ghaze, ‘Ki uabira ki gavgaviba bar iti, ezi tav nan min itir puvati. Ki amizir pam ko boriba ariaghrezimin min otoghan kogham.’ **9** Ezi noka, arazir kanning zuamira ni bativam. Dughiar kamra nin pam aremegham, eghti nin boriba uaghan bar moghiram arighiregham. Ni ti kamaghin nighnisi, ni imeziba ko akavsiar gavgavir aviriba iti, ezi bizir kaba nin akuraghan kogham. Bar puvatigham. Ni bar dughiar kuram batogham. **10** “Ni ti kamaghin nighnisi, Nin arazir kuraba ni damuti, ni mitigh gavgavigham. Eghe ni kamaghin nighnisi, Ni amir bizir kaba, gumazitam dar garir puvati. Nin fofozir bizir guar aviribar ingariba, nin nighnizim adavizima, ni kamaghin uabin migia ghaze, ‘Ki uabira, ki gavgavim iti, ezi tav nan min itir puvati.’ **11** Dughiar bar kuram ni batogham, eghti ni akavsiamin gavgavimin a gitaviraghan kogham. Osimtizir dafam zuamira ni batogham, eghti ni an tuavim apiramin bizitam damuan kogham. Bizir bar kurar ni nighnizi da ni bativan koghamiba, da ni batogh bar ni gasighasigham. **12** “Kamaghin ti dera, ni igiamra ikia imeziba ko akavsiar gavgavibar fofoziba inigha dagh amua fozi moghin, ni pamtem dar amu ganigh. Da ti nin akuragham. Da ti nin apanibar amuti, me atiatigh aregham. **13** Fofozir gumazir aviriba nighnizim ni ganidima, nin nighnizim deravira ingarir puvati. Eghe ni mikovezibar garir akavsiabagh amir gumaziba bagh akam amada. Gumazir kaba, me overiam ko mikovezibar gara zurara iakinibar ni bagha iza, bizir ni bativamibar gun ni migei. Ezi me ti nin akuragham. **14** “Ezi puvati, me mati ogheba misigha iti, ezi avir mam gumazir kabar isi me gasighasigham. Eghti me uraria urar akurvaghan kogham. Bar guizbangira, me kamaghin mikiman marki, ‘Ki mangi avir miriamin daperagh uan mikarzim fefem a daningam.’ Puvati. Avir kam bar men isigham. **15** Bar guizbangira, ni igiamra itima gumazir nighnizim ni ganiga nin akurvaziba, me bar onganigh, men tav nin akuraghan kogham.”

48 Ia Jekopin anabamin adarasi, ia gumamazizir Israelin ziam itiba, ia Judan ovavir boriba, ia oraghi! Ia gavgavim uan akam daningasa, Ikiavira Itir Godin ziam dibora akaba akiri. Eghe ia ghaze, ia Israelian Godin ziam fe. Eghe ia ifara guizbangira an apengan ikiava, guizin akaba ko arazir aghuibar gin zuir puvati. **2** Eghe ia uarira uan ziaba fa ghaze, ia God baghavira itir nguivar ekir kamin gumamaziziba. Eghe ia Israelian Godin akurvazim iniasa a mizua iti. An ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **3** A kamaghin ia migei, “Bar fomira, ki gin otivamin bizibar kam akuni. Eghe ki zuamira dagh amizi, da otifi. **4** Ki kamaghin bar fo, ian dapaniba mati dagiaba ko ain, ezi ia nan akabar gintizir puvati. Kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar akar kam akuni, eghe ki zuamira dagh amizi, da otifi. **5** Ki kamaghin aghua, ia ti mikim suam, ian marvir guar ia temeaba ko ainbar ingarizir nedazir kaba, me bizir kabagh amizi, da otifi. Ki bar aghua, kamaghin amizi, ki fomira bizir gin otivamibar gun ia mikemegha gifa. **6** “Bizir ki

fomirar otivasa mikemeziba, da otivigha givazi ia dar gani. Ezi ia datirighin kamaghin mikim suam, ‘Ekiam, a guizbangira migei.’ Eghe ki datirighin bizir igiar otivamibar gun ia mikimam, kar bizir mueghav itir ki fomira ia mikemezir puvatziba, ia tighar da baragham. **7** “Bizir kaba, ki datirighin dar ingari, ki fomira dar ingarizir puvati. Ia faragha zuir dughiamin, ia da baragha dagh fozir puvati. Ki datirighin mikimti, bizir bar igiaba otivam, bizir fomirar otivizir puvatziba. Eghti ia kamaghin mikiman kogham, ‘E bizir kabagh fogha gifa.’ Guizbangira, ia fomira bizir kaba bar dagh fozir puvati. **8** Ki kamaghin fo, ki ian ingara ia gamizi, ia gumamazizir ikizir vamiran otozir dughiamin ikegha, iza datirighin, ia akaba munasa da barazir puvatzir adarasi. Eghe ki fo, ia ifavarir gumamaziziba. Kamaghin amizi, ki bizir kabar gun ia mikemezir puvatzir, ia dagh fozir puvati. **9** “Ki bar ia basemegha bar ia agivasava ami. Eghe ki zurara uan ziar ekiam ginighnigha, ia bagha uan aningagharim dikabiri. Kamaghin amizi, ki ia gasighasighan kogham. Eghti gumamazizir igharaziba nan ziam fam. **10** Ki ia damighti ia zueghasa nighnisi, eghe ki avimin ia tuezir puvati, mati gumazim silvan mineziba adangasa avimin da tue. Ia uan arazir kuraba ataghiraghasa, ki osimtizir guar aviriba ataghizi, da ia batifi. Ki tuavir kamin ian nighniziba ko araziba tuisisi. **11** Ki uan ziar ekiam ginighnigha arazir kamin ia gami. Gumamaziziba nan ziam gasighasigha dikabin, ziar ekiam igharaz darazir aningan ki aghua. Bar guizbangira, me ziar ekiam narara daningam.”

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Israelia, ia gumamazizir ki diaziba, ia Jekopin anabamin adarasi, ia nan akam baragh! Ki uabira ki God. Kirara, ki bar faraghavira iti, egh ki ikivira iki mangi bar gin dughiar abuanamin uaghan ikiam. **13** Ki uan dafarimningin nguazim gamigha gavgavim an povim ganingizi a gavgafi, eghe ki overiam ian an danganimin aneti. Eghe ki overiam ko nguazimin diazir dughiamin, aning zuamira ivegha iza nan damazimin tu. **14** “Ia bar moghira, ia izi uari akuvagh, nan akam baragh! Asetam fomira kamaghin akatam ia mikemezir puvati, ‘Gumazir Ikiavira Itir God bar ifongezim, Godin ingangarin damusi, a izi Babilonia ko misogham. Ikiavira Itir Godin gavgavimin, a Babilon dikabiragham.’ Aseba kamaghin mikemezir puvati. **15** Gumazir kam izasa, ki uabi ia mikeme. Ki uabi izasa an dia. Ezi ki uabi ia inigha iza a gamima, a deravira ingara an ingarimin daghem oto. **16** “Ia nan boroghira izi nan akam baragh! Fomira iza datirighin, ki mogomer danganitamin ikia otivamin bizibar gun migeir puvati. Bar puvati. Bizir kaba tighar otivamin dughiamin, ki faragha ikia dar garima da otifi.” Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, uan Duam na ganiga na amadazima, ki an Duamin gavgavim sara izi. **17** Ezi Ikiavira Itir God, ian Akurvazir Gumazim, a Israelian Godin Bar Zuezim, a kamaghin migei, “Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ki zurara ian sure gamua, arazir zuruzir ia gintigh deravira ikiamiba ian akakasi. **18** Ia ti nan Akar Gavgaviba baraghizi, ki ian akurazi ia datirighin deravira ikia, ezi ia dabirabir aghuimin ikia, mati fanemin dipaba zurara iziva gevir puvati. Egh arazir aghuim ti ian ikia gavgavigha mamaghira ikiai, mati ongarim, ongarir dadarimin dipiraghira kamaghira iti. **19** Eghe ian boriba otiva, mati ongarir dadarimin gigimin min bar avirasemeghai. Ezi men ziaba nan damazimin givaghan koghai.”

20 Ia kantri Babilon ategh, nguivar kamin gumamazizibar arimangigh. Eghe ia bar akuegh pamtemin tiariba akar, egh kamaghin akam amadaghtima a nguazir kamin ruaghatevibar mangi, “Ikiavira Itir God uamategha uan ingangarin gumazim Jekop, uam a ini.”

21 Fomira Ikiavira Itir God uan gumamazizibar akua, me inigha dangarin dipaba puvatzizimin ize, ezi me dipam bangin ariaghrezir puvati. A dipam gamizima, a dagiamin oto. A dagiam kuizi, dipam iri me anepi. **22** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me dabirabir aghuim batoghan kogham.”

49 Ia saghon itir arighatizibar gumamaziziba ko, saghon itir kantriaba, ia nan akam baragh. Nan amebam tighar na batamin dughiamin, Ikiavira Itir God, na amisevegha

vivagha ziam na gati. **2** Egha a nan akatorim gamizi, nan migirigiaba deraviram otiva, mati midorozir sabar bar ghuntzim, gumamazizabar navibagh inifi. Ezi a uan agharim isa deravira na avaragha na geghuvima, ki an aven modo. A barir aghuir ghuntzimmin min na akirigha, na isa danganir uan barir ghuntzimza arizimin na modozi, ki an ingangarim damuasa mizua iti. **3** Egha a kamaghin na migei, "Israel, ni nan ingangarim gumazim, ni bangin, ki uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumamazizabar bar men akagham." **4** Ezi ki kamaghin uabira uabi migia ghaze, "Ki bar puvira ingangaribagh ami, ezi nan gavgaviba pura gefi. Ezi ingangarir ki amir kabar daghetam otozir puvati. Ezi ki pura ingangarir kabagh amir puvati, ki Ikiavira Itir God bagha dagh ami. Ingangarir ki amir kabar ivezim, nan God a isi na daningam." **5** Nan amebam tighar na batamin dughiamin, Ikiavira Itir God Jekopin adarasi Israelia, a men aku ua bagh izasa, na amisefe. Kamaghin amizi, nan God, ziar ekiam na ganiga, gavgavim na ganiangi. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **6** "Ki faragha ingangarir kam ni ganiga ghaze, Ni Jekopin adarasi, Israelian ikiavira iti darasi, ni gavgavim me daning ua me inigh izi. Kar ingangarir ekiam puvati. Ezi ki datirighin ingangarir ekiam ni daning, egh ni damighiti, ni Kantrin Igharazibar Gumamazizaba bagh angazangarimin min ikiam. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumamazizaba bar men akuragh ua me iniam." **7** Ikiavira Itir God, Israelian Akurvazir Gumazim, men Godin Bar Zuezim, a ghaze, Gumazir kam, Kantrin Igharazibar Gumamazizaba gara ifongezir puvatizim. Kantrin Igharazibar Gumamazizaba an gara ghaze, a bizir bar kuram. Egha kantribar atriviba a gamizi, a men ingangarir gumazir kinimin min iti. Egha Ikiavira Itir God datirighin kamaghin gumazir kam migei, "Ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin Bar Zuezim, ki uan ingangarim damuasa ni amisefe. Egha ki uan akar dikiriziba abizir puvati. Kamaghin amizi, atriviba nin gan, egh mitivigh nin ziam fam. Eghti gumazir aruaba nguazim girigh fuaghiva, ziar ekiam, ni daningam." **8** Egha Ikiavira Itir God kamaghin uan ingangarim gumazim migei, "Ki uabi ua ni inigh, deragh ni damuasa dughiam amisefe. Dughiar ki ian akurvaghaza atizir kam, an otozi, ki nin ararem baregha nin akura. Egha ki bar deravira ni geghufi. Egh ni bangin, ki nguazimin itir gumamazizaba ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Egh ki Israelin nguazim damighiti, a ua deragh otohgam. Eghti Israelian adarazi uamatgehti, ni me bagh men nguazir datirighin pura itim tuiargh, ua me daningti, me a dapiam. **9** Ki faragh kamaghin kalabusin itir gumamazizabav kimam, 'la azenan izil' Ki kamaghin mitarmemin itir gumamazizabav kimam, 'la angazangarimin izil' "Eghti me kalabuziam ategh uamatgeh uan nguazimin izam. Egh me tuavibar mangi, damamin dagheba ikiam, mati sipsipba mighsiar graziba puvatizabar ghua, dagher aviriba batifi. **10** Gumazir men apangkuvim bar deravira men ganam, mati gumazir sipsipbar garim, sipsipba inigha oghe aviriba itir danganim ko dipar aghuiba itir danganim bagha me inigha zui. Kamaghin me dipam ko daghebar otevehgan kogham, eghti aminir fefem ko aruer dafam men mikarizabar apongong kogham. **11** Ki ingarizir mighsiaba akirmigh, tuaviba aghorti da mighsiabagh isin mangi vongin otivam. Ki uan tuavir ekiam damighiti, a deraghvira otohgam. **12** Ia gan! Nan gumamazizaba nguibar bar saghon itibar ikegh izam. Marazi not ko aruem uaghiri naghin ikegh izam. Marazi uaghan Aswanin nguibamin amadagham ikegh izam." **13** O overiam, ni bar akongezir ighiabar amu. O nguazim, ni bar akuegh tiarim akar. O ia mighsiaba, ia bar akongezir ighiabar amu. Ia ganigha fo, Ikiavira Itir God, gavgavim isa uan gumamazizabagh aningizi, me navir amirizimin iti. Me osimtizir aviriba ateri, ezi datirikin Ikiavira Itir God, men apangkuvigha deraghvira me gami. **14** Ezi Saionin nguibamin gumamazizaba kamaghin migia ghaze, "Ikiavira Itir God, en Ekiam, ti e bakinighinigha akirim ragha e gasaragham." **15** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Amebatam ti otezir borir iririvimin apangkuvigh otem a danighan kogham o? Amebatam ti kamaghin damuam, ezi ko,

ki ia bakinighnighan kogham. Bar puvatigham. **16** "Ki ni gin amadagham kogham. Ni gan! Ki nin nedazimin ingarigha nin ziam uan dafarimmingin an osira, aneghorezi a iti. Egha ki zuraram an gara ni ginighnisi. **17** Nin boriba zuamira uamatgeha izi, ni gasighasighizir darasi, me ni ategh bar aregham. **18** Ni uan dapanim fegh pura tintinibar gan! Nin boriba uari akuvagh ni bagh izam. Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin amizi, ki guizbangira ia migei, 'Ni, mati amizim pamin ikiasa bar akuegha kurkazir aghuubar uabin kurti moghin, ni ua me inigh me bagh bar akuegham.' **19** "Guizbangira, ni bar moghira ikuvigha bar pura iti. Ezi gin nin boriba uamatgeh izi bar ni gizivaghti, ni me arighamin danganiba puvatigham. Eghti ni gasighasighizir darasi, me bar nin saghon ikiam. **20** Dughiar kamin, nin borir amebaba kalabusin ikia me bateziba, me kamaghin ni mikimam, 'Nguazir kam a bar sufi. E nguazir asizir ekiatamin ikiasa.' **21** Eghti ni kamaghin uabira uabi mikimam, 'Tinara borir kaba bar na ganiangi? Nan boriba ovengezi, ki ua boriba batan kogham. Apaniba na kalabus darighasa na inigha ghu. Tinara borir kaba bategha dar gari da ghuvaa ekefe? Ki fo, ki uabira iti, ezi borir kaba bar managhira ize?' **22** Ikiavira Itir God, en Ekiam, kamaghin Jerusalem gumamazizabav gei, "Ki uan inir avizim asaraghti, an ababanimin nin ikiam, eghti ki uan dafarim, ababanimin min uaghan a ghufegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamazizaba an ganigh nin boriba uam ada inigh izam. Me nin otariba uan evaribar arigh me inigh izam. Me nin guiviba isi uan dipizibar afege me inigh izam. **23** Atriviba ko atrivir amiziba uan boribar gari moghin, nin boribar ganam. Me nin ziam fisi, nin suemningin boroghin uan teviba apirigh, dapaniba avigh nguazim ginivigham. Eghti ni fogh suam, ki uabira, ki Ikiavira Itir God. Gumamazizir nighnizir gavgavim nan ikia, nan akurvazim bagha mizua itiba, me na mizuam iki aghumsighan kogham." **24** Eghti apaniba izi misogh midorozir gumazir gavgavir tamin adarazi kalabuziam datigh an bizir aghuiba inighiti, a ti dikavigh uamatgeh uan adarazi ko men biziba inigham o? Bar puvatigham. **25** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalem migei, "Ki guizbangira nin adarazi ko nin bizir aghuiba, apanir gavgaviba ko atrivir kuraba dam ada iniam. Ni misozir gumaziba, ki ni bagh men midoroziba ikarvagham, egh nin boribar akuragh ua me inigham. **26** Egh ki nin apanibar amuti, me uarira uariv sogh uarigh asighasigham, mati gumazim uan namakabar tuzibar amam. Me pamtem uarira uariv sogham, mati gumazim uan namakabar ghuziba apa bar onani. Eghti nguazir kamin gumamazizaba bar bizir ki amizir kamin ganigh, me kamaghin fogh suam, Ki uabira, ki Ikiavira Itir God. Ki gumazir uamatgeha uan gumamazizaba isim. Ki ian Akurvazir Gumazim. Ki Jekopin adarazir Godin Gavgaviba Bar Itim."

50 Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelian gumamazizabav gei: "Jerusalem in nguibar ekiam, mati ian amebam. Ia ti ghaze, gumazim uan amuim batuegha bar anemadazi a ghuzi moghin, ki akirim ragha bar a gasara, a? Egh ia mamaghin nighnighiti, akinafarir poroghamiba uari ataghirazimin akam, a managh iti? Egha ki uaghan gumazitamin bizitam inizir puvatigha, uam a ikarazir puvati. Ezi ia tizim bagha kamaghin nighnigha ghaze, ia nan boriba, ki uan ikarvazim akirmighsi, dagiaba bagh pura ingangarir gumazir kinibar min gumazir igharazibar ingarsi, ia amadagham? Kamaghin puvati. Ian arazir kurar aviribara na gamima, ki ian aningaghegha, akirim ragha Jerusalem gasaragha, a isa gumazir igharazibar agharim gati. **2** "Egha ki iza ia bagha rui gari, ezi manmaghin amizi gumazitam itir puvati? Egha ki ian deir dughiamin, ia tizim bagha nan dimdiam ikarvaghan aghua? Ia ti ghaze, ki ua ia inian gavgaviba puvati. Ia ghaze, ki ian akurvaghamin gavgaviba puvati. Ki mikimti, ongarim bar dakegham. Ki mikimtima, faner ekiaba bar dakegh gigir kinibar otivigham. Eghti dar osiriba arimighiregh kuram. **3** Egh ki uaghan overiam damighiti a bar pigham, mati gumazim ovengezi, ana bagha azirakar kortotiam aru." **4** Ikiavira Itir God, en Ekiam, nan sure gamigha, uan akabar igharaz

darazir sure damuamin fofozir aghuim na ganingi. Ezi ki an akam inigha, gumazamizir amiagha pura itiba, deraghvira me sure damuva gavgavim me daningam. Egha zurara mizarazibar, a na gaghurima, ki dikava suren gumazimin min, an migirigiaba baraghasa bar ifonge. **5** Ikiavira Itir God, en Ekiam, uan akam baraghasa na kuurimming kuizi, ki an akam batoghezir puvati. Egha ki akirim ragha a gasarazir puvati. **6** Ki pura uabi isa apanibar taghizi, me aghorimin nan akiragharim misogha, nan ghuamasiziba asi. Me akar kurabar na migei, ki men gari me nan guam giparima, ki uan guam men modozir puvati. **7** Guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nan gara nan akurvasi, kamaghin amizi, men akar kurar katam na abirazir puvati. Ki fo, ki amir ingangar kam bagh aghuzimsiz inian kogham, kamaghin amizi, ki gavgavim uabi ganiga uan ingangarim gami. **8** God bar nan boroghira ikia ghaze, arazir kuratam nan itir puvati. Eghti apanir tuivighav itir kabatav na isi kot datigh, akatam na gasi na mikemeghan kogham. Bar puvatigham. **9** Ia gan! Ikiavira Itir God, nan Ekiam, a uabira nan akurvasi. Ezi ua tina na mikim suam, ki arazir kuram iti? Puvati. Akaba na gasi darasi, me mati korotiaba barareba da api, da okozokoregha bar ikuvizi moghin, me bar moghira ikuvigham. **10** Ia Ikiavira Itir Godin atiatia an apengan ikia, an ingangar gumazimin akabar gintiziba, ia atiatingan marki. Ia angazangarim puvatigha mitarmemin arui darasi, ia nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin ikiva a mizuam iki. **11** Ia gan! Ia nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati, ia mati gumamaziziba tuavir mitarmebat mangasa, uari uan adenir avibagh aboi, ia uan arazir kamin gin mangi, e ganika. Ia mangi ikiamin danganim, Ekiam an amisevegha gifa, a mizazir bar kuram inianin danganim.

51 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: "Ia arazir aghuimin gintighasa a bagha pamenten ingara, Ikiavira Itir Godin ifongiam buria a baghavira itir darasi, ia nan akam baraghl! Ia uan inazir afeziam Abraham ko amebam Sara ginighnigh. Aning mati dagiam, ki aning abigha ia ini. Ki Abrahamin diazir dughiamin, a boriba puvati. Ezi ki deragha aning gamizima, aning in ovavir borir bar avirim otifi. **3** "Ki Ikiavira Itir God, nguibar datirighin ikuvigha itir kam Saionin, ki bar an apangkufi. Egh ki an osimtiziba, bar dar amighi da givagham. A datirighin mati gigir kinimin min iti, eghti, ki bizir avirir bar aghuibar amuti da a bativighi, an azenir ki Idenin ingarizimin min gan bar deragh gan ikiam. Eghti bar akongezir arazim bar a gizivaghti, an itir gumamaziziba zurara ighiar na minabibar amu ikiam. **4** "Ia nan gumamaziziba, ia deraghvira nan akam baraghl. Ki dabirabir aghuimin arazim bagh gumamaziziba bar men sure damuam, eghti nan guizin arazim, angazangarimin min kantriba bar dar ikiam. **5** Ki men akuragha me inianin dughiam, a roghira izegha gifa. Ki arazir aghuimin gin mangi, uan gavgavimra kantriba bar dar ganam. Saghon itir arighatizibar gumamaziziba, nighnizir gavgavim nan gavgavimin iki, egh uarir akurvaghisi, na mizuam ikiam. **6** Ia koghl pin overiamin ganiva, egh vin nguazimin gan! Overiar kam, migharimin min mangigh givagham, eghti nguazim, inimin min bighiregh givagham. Eghti gumamaziziba, itibar min pura tintinibar bar arighiregham. Ezi nan arazir gumamazizibar akurvagha ua me isim, a zurara iki givaghan kogham. **7** "Ia arazir aghuim deragha a gifogha uan navir averiabar aven nan akamin suiragha gavgazir darasi, ia gumazir ian atarava akar kurabar ia gamua, ia gasighasizibar atiatingan marki. **8** Barareba inim apa bar anegivazi moghin, me bar givagham. Eghti nan arazir gumamazizibar akurvagha ua me isim, givaghan kogham. Bar puvati. A zurara iki mamaghira ikiam." **9** O Ikiavira Itir God, ni osegh dikafigh! Ni fomirar amizi moghin, dikavigh uan gavgazir ekiam sara izi en akuragh. Nirara, ni Rahap a bira, ongarimin itir kuruzir aser dafar kam, egha ni bar aneghoragharighizi, a bar mizumzuibar ire. **10** Egha nirara, gumamaziziba firighirigh daru mangasa ongarir konim gamizima, a misingizi tuavim oto. **11** Kamaghira, gumamazizir Ikiavira Itir God akuragha ua iniziba, me uamateghe izi, Saionin

Mighsiamin boroghin iziva, bar akongezh tiariba akariva tuavir kamin iziva ongam. Egh me dabirabir bar aghuim ikiti, bar akongezir arazir kam, a men iki me gizivagh kamaghira ikiam. Eghti mizaziba ko osimtiziba me ategh ua men ikian kogham. **12** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumamaziziba migei, "Ki uabi, ki gavgavim ian navibagh aniga, ian osimtizibagh ami da gefi. Kamaghin amizi, ia tizim bagha gumamazizir igharazibar atiat? Me gavgaviba puvati. Gumamazizibar bar zuamira arimighiregh, mati ogheba zuamira misingi. **13** Ki Ikiavira Itir God, ia ti na bakinighinigha gifa. Kirara, ki ian ingari. Ki overiam an danganimram anetigha, nguazimin ingarigha, gavgavim an mingarim ganingi. Ezi ia tizim bagha gumazir kurar ia dikabin ia gasighasighamibar atiat? Gumazir kaba bizitamin ia damighan kogham. Men aningazir kuram pura givagham. **14** Kalabusin ikia osimtiziba aterir darasi, me mozinim aven kalabusin iki arimighireghan kogham. Puvati. Me zuamira kalabus ategh azenan izegh pura ikiam. Egh me damamin dagher aviriba ikiam. **15** "Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam. Ki ongarim gamima, ongarim dipira ia nighnir dafam gami. Nan ziamra kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **16** Ki uan akaba ia ganingi, eghti ia nan akaba bar deraghvira da akunam. Egha ki bar deravira uan agharimin ia monge. Ki Ikiavira Itir God, ki overiam ko nguazim isa aning in danganimbar arighizi, aning bar gavgavighavira iti. Ezi ia Saionin gumamaziziba, ki kamaghin ia mikeme, "Ia nan gumamaziziba." **17** O Jerusalemia, ia dikafigh. Ia dikavigh uamategh tugh gavgagh. Ikiavira Itir Godin aningagharim, mati wainin kap a ia ganingi, egha a ia gamizi, ia bar anepava anegivagha, bar ongani. **18** Jerusalem nguibar ekiam, nin borir tuavim nin akagah, nin dafarimin suiragh mangamiba puvati. Boritam nin dafarimin suiragh, ni damuti, ni deragh daruan kogham. **19** Ni bar osimtizir dafam ater, ezi tina nin apangkuvigh nin navim damighi, a ua deragham? Apaniba iza ni abigha, ni gasighasiki. Egha me uaghan nin gumamazizir avirir, midorozir sababar me misozima, me ariaghire. Ezi mitiriaba azir dughiar ekiam ni bato. Ezi ni ghaze, ki nin navir osimtizim agivisi, bizitamin nin akuragham? Bar puvati. **20** Nin gumamaziziba gavgaviba puvatigha, men damaziba men siri, me tuavir miriabar pura tintinibar irav iti. Me mati asiziba, azuaziba dar suighizi, da tintinibar ira iti. Egh me bizitam damuan iburagham. Ikiavira Itir God, ian God, uan aningagharim ko ivezir kuram me gingezi, me bar ikuvigha iti. **21** Kamaghin amizi, Jerusalemia, ia oraghl! Ia osimtizir bar aviriba atera, mati amizim bar puv ongananganigha iti. Ni wainin dipam amegha onganizir pu. Puvati. Ekiamin aningagharimra ni gamima, ni bar ongani. **22** Ezi Ikiavira Itir God, nin God, a nin Ekiam, a gumazir kotin aven nin akurvazima ni uan apaniba dikabirim, a kamaghin migei, "Ni ganigh! Nan aningagharimin aven itir itarir nin agharimin itir kam, ki anedangi, kar itarir ni an apava onganigha pura tintinibar ingarizim. Eghti ni gin ua kavim kamin wainin dipam aman kogham. **23** Eghti ki itarir kam isi gumazir paza ni gamibar agharim datigham. Me fomira akar gavgazim ni ganiga ghaze, ni nguazim girighiv ikiti, me ni diki, nin akiragharim gisin daru, mati me nguazir kinim gisin arui."

52 O Saion, ni dikavigh tugh gavgavigh! O Jerusalem, ni God baghavira itir nguibar ekiam! Ni kurkazir bar aghuiba uabin kurkegh ganganir bar aghuim damuam. Guizbangira, Ekiam gifozir puvatiziba, me gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba, ko Godin damazimin zuezir puvatiziba, me uam nin aven izan kogham. **2** O Jerusalem, noka! Ni datirighin kalabuziamin iti, egh ni dikavigh uan mikarzinim nguaziba apisigh. O Saion, senin nin firim gikeziba, ni da adangigh mangi, uan atrivir dabirabim daperagh. **3** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Gumazitam na givezezir puvatigha, nan gumamaziziba inigha ghuzi, me an ingangar gumamazizir kinibar otifi. Puvati. Kamaghin amizi, ki ua me inisi, me givezan kogham. Puvati. Ki pura ua me iniam. **4** Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei, Fomira nan gumamaziziba ghua Isipin itir dughiamin, me mati gumamazizir pura guighav itibar min ghua pura kantrin kamin iti. Ezi gin,

Asiriaba iza ingangarir gumamazizir kinibar min me inigha ghu. Asiriaba na givezezir puvatigha pura me inigha ghu. **5** Ezi ki garima, Babilonia uaghan arazir kamram ami. Me pura nan gumamazimiziba inigha ghua kalabuziam gati, egha nan adarazir gumazir dapanibagh amizi, me bar puviram azi. Ezi ki bizitam inizir puvati. Gumamazimiziba zurara na dipovava, nan ziam gasighasisi. **6** Kamaghin amizi, ki uabi misevezir dughiamin, ki uabi uan gumamazimiziba ua me iniam, eghti me deravira nan ziam gifogham. Egh me kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God, ki uabira biziba bar dar gun migei.” **7** Godin akar aghuim inigha izir gumamazimizir darorim, a bar dera. Me mighsiabar pin ikegha akar aghuim inigha iza Saionin aven iza kamaghin migei, “Ia dabirabar aghuim ko navir amirizimin iki! Bizir bar aghuiba ia bativam, God ian akurvaghti ia deravira ikiam. Eghti ia Saionin gumamazimiziba, ian God, an atrivimin ikiam.” Eghti gumamazimiziba akam inigha izir gumamazimizir gansi bar akuegham. **8** Ia oragh. Ian gumazir nguibar ekiamin bizibar gariba, uari uan damazibar ganti, Ikiavira Itir God uamategh Saionin nguibamin izam, eghti me bar akuegh pamten dimiva, arangiva onger akabar amu. **9** Ia Jerusalemin nguibar apaniba asighasighizimin gumamazimiziba, ia kamaghin fogh, Ikiavira Itir God uan gumamazimizir osimtiziba agivagha gavgavim isa me ganing. Ia Jerusalemin nguibamin itir gumamazimiziba ua me ini. Kamaghin amizi, ia bar akuegh pamten dimiva onger akabar amu. **10** Ikiavira Itir God uan gavgavim, kantribar gumamazimiziba an ganasa, anekagha gifa. Eghti a uan gumamazimizir akuragha ua me inizir gavgavir ekiam, nguazir kamin gumamazimiziba bar an ganam. **11** Ia bar moghira Babilon atakighi la dikavigh zuamiram azenan izli Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Egha ia Ikiavira Itir Godin Dipenimin itariba ateri darasi, ia uari Godin damazimin zueghamin arazimin gin mangi. Ia bar moghira uari zuegh izi. **12** Ia fomira Isip ategha zuamiram aravghuzi moghin, ia Babilon ategha zuamira ari izan kogham. Puvati. Ia bar aghumra daru izam. Eghti Ikiavira Itir God, a ian faragh mangam. Egh uaghan ian gin izam, egh a bar deragh ian gan, ia geghuv ian aku izam. **13** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia oragh, bizir nan ingangarir gumamazim amiziba, a bar moghira deraghviram otivigham. Eghti gumamazimiziba ziar ekiam a daningiva, an ziam bar a pirafam. **14** Me faragha an mikarzim ko guam gasighasighizi, gumamazimiziba an garima, a nguazir kamin gumazimin min garir puvati. Gumamazimiziba digavir kuram gamua an ganan atiatingi. **15** Eghti gin kantrin aviribar gumamazimiziba ko men atriviba, me bizir fomira nighnigha ganizir puvatzibar gan dagh fofogham. Gumamazizir eghaghaniba faragha da baraghizir puvatzibar, datirighin da baragham. Kamaghin amizi, me digavir kuram damigh, pura ganiva uan akabar kumigh, bizitam mikiman asagham.”

53 Ezi gumamazimiziba akam ikaragha ghaze, “Tinara datirighin, e orazir akaba nighnizir gavgavim adar iti? Terara, Ikiavira Itir God, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi, me dar gani? **2** Guizbangira, Ekiam uan ingangarir gumazim ataghizi, a mati temer mam nguazir misingizimin oto. Ingangarir gumazir kam, an ganganim tong en damazibar derazir puvati, kamaghin amizi, a ziaba puvati. Ezi bizir aghuitam an itir puvati, eghti e an ganiva a gakongam. **3** Ezi gumamazimiziba akirim ragha a gasaragha, pazavira a gamua bar a gifongezir puvati. Ezi mizaziba ko osimtizir aviriba a gizifa. Gumamazimiziba an ganan aghuagha, uan guaba monge. Egha akirim ragha bar a gasara. Ezi e an gara ghaze, a pura gumazir kinim. **4** “E nighnigha ghaze, God ti ivezir kuram a ganiga, a misogha osimtizir kabagh amizi, da a batifi. Ezi puvati. Ingangarir gumazir kam, e bagha en osimtizir ko mizaziba isa da ateri. **5** Ezi en akaba batozir arazim bagha, me an ekianim bira. Arazir kurar e amiba bangin, me a dikabiragha a gasighasiki. Egha me puv a misozima an mikarzim tintinibar biaghire, mizazir a inizir kam e gamizi, e ghuamaghegha ua deragha

bar deravira iti. **6** Guizbangira, e bar moghira sipsipbar min tintinibar arua, vaghvagha uan ifongiabar gin arui. Ezi Ikiavira Itir God, en arazir kuraba ikarvagshi pazaviram e damuan firin, a kamaghin amizir puvati. A uan ingangarir gumazim gamizi, a en danganim inizi, e iniamin mizaziba, an ada isa a ganing.” **7** Gumaziba ingangarir gumazir kam pazav a gami, ezi a uabi dikabira mizazir kuram ini. Egha migirigiar tam gamizir puvati. A mati sipsipin nguizim uan akam dukuazi, me a misueghti an aremeghasa a inigha zui. Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima, a bizitam migeir puvati. **8** Ezi me guizir arazim oteghavkinigha, puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu, ezi kot a migia ghaze, an aremegham. Ezi me a misoghezi an areme. Egha an adarazir tav kamaghin nighnigha fozir puvati, a men danganim inigha mizazir me uari iniamin an a ini, egha en arazir kuraba gin amangasa areme. **9** Ezi me an kuam isa gumazir arazir kurabagh amiba ko, dagiar aviriba itir gumaziba ko anefa. Ezi e fo, a uabi arazir kuratam gamizir puvati, egha a uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati. **10** Ezi Ikiavira Itir God, uabi uan ifongiamin gin ghua uan ingangarir gumazir kam dikabiragha a gamizi, a mizazim isi. A fo, ingangarir gumazim gumamazimizir arazir kuraba gin amangisi, osimtiziba agivamin ofan min uan mikarzim anighti, an ikirimirir bar ruaraghti, a uan ovavir boribar ganam. Egh ingangarir an amim, Ikiavira Itir God ingarasa ifongezir araziba, a dar amuam. Egh a bizir kabar amuti, da deraghviram otivam. **11** Ezi osimtizir ekiar an atezir kamin gin, a bizir bar aghuibar ganti da otivam, eghti a bar akuegham. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Nan ingangarir gumazir nan damazimin derazir kam, a deraghavira na gifo. Egha a gumamazizir aviribar arazir kuraba ateri, egh arazir kamin a me damuti, me nan damazimin derazir gumamazimizir otivigham. **12** “Kamaghin amizi, gumamazimiziba an gari, a mati gumazir kuram. Egha a gumamazizir avirimin arazir kurabar osimtiziba atera, uabi isa me bagha areme. Egha a gumamazizir arazir kurabagh amibar akurvaghasa God ko migei. Kamaghin amizi, ki gumazir gavgavir bar ekiaba itibar tongin, ziar ekiam a daningam. Egh mati midorozir gumazir gavgaviba, uan apaniba dikabiragha men bizir aghuariba inigha, da tuisigha uan adarazigh aningizi moghin, ki bizir aghuiba isi a daningam.”

54 Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O Jerusalem, nokal Ni mati amizir furabaghatim. Ni boritam batezir puvati. Ni mati amizir borim batasa an mizazim inizir puvatizim. Ni mati amizir nin pam ni ataghizim. Egh ni gin borir bar aviriba inighti, nin boribar dibobonim, amizir uan pam ko itimin boribar dibobonim gafiragham. Kamaghin amizi, ni bar akuegh dimiva ighiabar amu. **2** “Egh ni uan averpenim asaminin danganir mitaghniam a gisifagh, egh uan averpenir ekiam asaragh. Egh ni uan averpenim bar an arokegh, egh an beniba ateghti da tong ruaragh, egh averpenim gavgavim a daningamin afughafuziba isi pamtemin nguazimin dagh afughafughti, da magireghti, ni beniba pamtemin afughafuzir kabagh ikegh. **3** Guizbangira, nin nguazim aruegh bar ekevegh, agharir guvimin tugh mangi agharir kiriamin tugham. Eghti nin ovavir boriba Kantrin Igharazib Bar Gumamazimiziba dikabinam. Egh nguibar apaniba asighasighizir pura itiba, me ua da inigh, dar apiagh ikiam. **4** “O Jerusalem, ni uam aghumsighan kogham. Ni osimiva atiatingan marki. Gumamazimiziba ua dibovir akabar ni mikiman kogham. Ni fomira aghumsizim ikezir dughiaaba ginamadagham. Ni fomira uabira ikia, mati amizimin pam ovengezi, a uabira ikia, bar aghumsigha osemi. Kamaghin amizi, ni dughiar faragha ghuzir kam uam a ginighnighan kogham. **5** “Gumazir nin ingarizim, a nin pamin min iti. An ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian Godin Bar Zuezim, a nin Akurvazir Gumazim, a nguaziba bar dagh ativagha dar garir God. **6** “Guizbangira Ikiavira Itir God ghaze, ki nin daghti ni uam na bagh izam. Ni mati amizir igiam uan pamin ikezi, an pam gin anetaghizi, an navim bigha bar osemi. Kamaghin amizi, ki ghaze, ni ua izi. **7** “Ki Ikiavira Itir

God, nin Akurvazir Gumazim, ki ghaze, ki dughiar bar otevimin ni ategha, datirighin ki apangukuvir ekiam nin iti. Kamaghin amizi, ki ua ni inigh izam. Ki dughiar otevimin bar puvara nin atara, uan guam modo. Ki datirighin nin apangukuv ni gifuegh, zurara deraghvira ni damuam. **9** "Ki fomira Noa ko akam akira ghaze, ki nguazim gasighasighsi uam aperiam damighiti, an otivan kogham. Kamaghira, ki guizbangira ni migia ghaze, ki fomira Noa ko akam akirizi moghin, ki uam ni ko akam akira ghaze, ki nin amingaghegh, ni batueghan kogham. **10** Ki Ikiavira Itir Godin bar ia gifongezim, ki ghaze, mighsiaba ko akiriba ti sivaghsivagh mangi bar givagh, eghti nan apangukuvir arazir ian itim, a gavgavigh iki mamaghira ikiam. Ki fomira ia ko Akar Dikirizir Gavgavim, e uari inigh deragh ikiasa a gamigha gifa. Eghti ki Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham." **11** Ikiavira Itir God ghaze, "O Jerusalem nguibam, noki, gumazitam nin apangukuvir puhati, eghta osimtizir aviriba ni garigha ni apirizi ni iri. Eghti ki dagiar bar aghuiba inigh ua nin ingarighiti, ni nguibar bar aghuim otogham. Ki dagiar aghuir ivezim bar pin koziba inigh nguazimin dar afegh, adagh isin ni afagham. Egh divazir gavgavim ni gighuigh an ingarigh, egh ki dagiar igharagha gara taghtazir aghuiba inigh, divazimin tiar akabar ingarigh, uaghan divazimin min, dipenir bar pin itibar ingarigham. **13** Ki Ikiavira Itir God, ki uabi nin boriba bar men sure damuam, eghti me dabirabir bar aghuim ikiam. **14** Ki uan arazir aghuimin gin mangi ni damighiti, ni gavgavigham. Eghti gumazir ni dikabiraghamin tam ua nin boroghin ikian kogham. Eghti ni bizitam uam an atiatingan kogham. Atiatar arazim nin saghon ikiam. **15** Eghti gumazitaba ni ko misoghshi iziti, ni kamaghin fogh suam, ki me amadazir puhati. Me uan ifongiamin izi. Kamaghin amizi, tina ni misoghsha izi, a uabi kuram iniam. **16** "Ki uabi gumazir ainin bizibar ingaribar ingarigha, fofozim me ganing. Eghta me avim atigha, a givima a dafogha pament isima, a ain isava avim gatizi, avim an isima a bar puvara isi. Ezi me ain inigha a misozima a baravizima, me misoghamin bizir guar aviribar ingari. Eghta kirara, ki uaghan midorozir gumazir ingarizi, e uari kaba isa misogha kantrin igharazibagh asighasisi. **17** Eghti misoghamin bizir katam ni gasighasighan kogham. Eghti ni mitigh gavgavigh gumazir pura migirigiaba ni gasibar migirigiaba ikarvagham, eghti men migirigiaba gavgaviba bar puvatigham. Ezi arazir kamra ki deravira uan ingangarir gumamazizibar garava, me gamizi, me uan apaniba dikabiri. Nan arazir kam, a ivezir aghuimin min, ki a isa uan ingangarir gumamazizibagh anidi. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegeha gifa."

55 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O gumamazir dipam bagha kuariba piriba, ia na bagh izi dipabar ami. Ia gumazir dagiaba puvatiziba, ia na bagh izi, dagheba inigh dar ami. Ia izi wainin dipaba ko oter eborim inigh, dar iveziba puhati. **2** Manmagh amizi, ia ingangarir dafam gamua uan dagiaba isa pura bizir ian akurvazir puvatiziba bagha da agefi, ezi mitiriaba ian aghavira iti? Ia kuariba arigh deravira nan akam baragh, ki mikemezi moghin damu, egh dagher guar aghuir avirir ki ia ganingiziba izivagham. Dagher kaba bar isingigh gavgavim ia daningam. **3** Ia na nan gumamaziziba, ia izi kuariba arigh na baragh, ian ikirimirim deragham. Eghti ki Atrivim Devit ganingizir apangukuvir arazim ia daningisi, Akar Dikirizir Gavgavim ia ko a damigham, eghti a gavgavigh ikivira ikiam. **4** Ia oragh, ki Devit gamizi, a gumazir ekiamin otogha, Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh ativagha men gari. Anarira, nan gavgavim isa gumamazizibar aka. **5** Ia fomira kantrin igharazibar maba, ia me gifozir puhati, ezi me uaghan ia gifozir puhati. Eghti ia men dimam. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelian Godin Bar Zuezim, ki datirighin ziar ekiam isa ia ganingigha gifa. Kamaghin amizi, ia kantrin kabar amighiti, me zuamaria ivegh ia bagh izegham." **6** "Ikiavira Itir God bar ian boroghira ikia ia mizua iti. Kamaghin, ia datirighin a buri izi an dimiva, a baghvira iki. **7** Eghti gumamazir arazir kurabagh amiba uan arazir kuraba ategh, uam adar amusi nighnighan

kogham. Egh me uamategh Ikiavira Itir God, en God, a bagh iziti, a men apangukuvigh men arazir kuraba gin amangam." **8** Ikiavira Itir God ghaze, "Ia gumamaziziba ian nighniziba, nan nighnizibar min zuir puhati. Ezi nan araziba, ian arazibar min itir puhati. **9** Overiam bar nguazim gafiragha pin mar iti moghin, nan araziba ko nighniziba, da ian araziba ko nighniziba bar dagh afira. **10** E fo, amozim overiamin ikia izaghira, pura uamategha ghuavanadir puhati. A dipam nguazim ganiga, daghebagh amima da azenibar aghuima, gumamaziziba da isa dar maba apava, maba opari. **11** Ezi kamaghira, nan akam uaghan, pura uamategh na bagh izeghan kogham. Puhati. A ki mikemezi moghira bizibar amuti da otivam. Eghti ingangarir ki damuasa ifongeziba, a adar amuti dar dagheba otivam. **12** "Ia kalabus ategh bar akuegh mangam, eghti ki ia inigh iziti, ia navir amirizim ikiti, bizir ia damuti ia atiatingamin tam, ia damuan kogham. Mighsiaba, ian damazibar igghiabar amu bar akuegham, eghti temeba bar akuegh dafaribav sogh igghiabar amuam. **13** Temer kurar dikoniba itir dangamin, datirighin temer painba a bativ an aghungam. Eghti temer muziar bar aghuiba datirighin benir ataghatariba ikezi naghin ikiam. Egh temer aghuir kaba zurara dangarir kamin otivam, eghti bizir kam ababanimin min ikiam. Eghti gumamaziziba zurazurara bizir kamin gan, Ikiavira Itir God amizir ingangarir gavgavibagh nighnigham."

56 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: "Ia nan gumamaziziba, ki ian akurvaghamin dughiam, a bar roghira ize. Gumamaziziba ganti, ki ua ia iniam. Kamaghin amizi, nan gumamaziziba, ia nan guizin arazibar gin mangi arazir aghuibar amu. **2** "Gumamaziziba arazir aghuibar gin mangasa gavgavigha, Sabatin araziba deraviram dar gin ghua, eghta arazir kurabagh amir puhati, me bar akongegh. Ki deraghvira me damuam." **3** Kantrin igharazibar gumamazizir Ikiavira Itir Godin gumamaziziba ko itiba, me kamaghin uarira uariv kiman marki, "Ikiavira Itir God e ateghti, e uam an gumamaziziba ko ikian kogham." Puhati. Ezi gumazir me an mikarzir mogomemin ovizim amisevageha givazim, a kamaghin nighnighan kogham, "Ki boriba puvatigh, egh ziam puvatigham. Ki mati temer mam misigha gifa." Puvatigham. **4** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Gumazir kamaghin amiziba, me Sabatin arazibar gin mangi, egh arazir ki ifongezibar gin mangi, egh ki uan gumamaziziba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavimin akabar gin mangiti, **5** ki men ziam itir ababanitam uan Dipenimin aven anetigham. Eghti gumamaziziba zuraram an gan me ginighnigham. Eghti men ziar ekiam, gumazir boriba itibar ziabagh afiragham. Ki men ziam damighiti a givaghan kogham." **6** Ikiavira Itir God ghaze, Kantrin Igharazibar Gumamazizir maba, me Ikiavira Itir Godin gumamaziziba ko ikiasa ifongeh. Eghta na bagha ingara bar na gifuegha, nan gin iza nan ziam fa, nan apengan ikia, Sabatin dughiaba deravira dar gin zui. Eghta ki Akar Dikirizir Gavgavir uan gumamaziziba ko amizim, me deravira an suiragha an gin zui. **7** Ezi gumamazizir kaba, ki me inigh uan Mighsiamin mavanangam. Me nan Dipenir na ko migeimin ikiti, ki me damuti me bar akuegham. Me nan ofa gamir dakozim izi, asizim tuaghti a bar isi mighirighamin ofa ko, ofan igharaziba na daningiti, ki da iniam. Guizbangira, nan Dipenimin ingangarimin mingarim kamakin, bar Nguaziba Bar Men Gumamaziziba na ko Migeir Dipenim. **8** Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam ghaze, Ki Israelian gumamazizir apaniba inigha kalabus gatziba, ki uamategh me inigh izam. Egh gumamazizir ki kalabusin inigha iza akuvaziba, ki ua gumamazizir igharazir taba inigh me gifuragham. **9** Israelian gumazir dapaniba, deragha gumamazizibar garir puvatizi, God akar kam gami, "Apaniba ia datirighin izi. Ia ruariba ko mighsiabar asizir atiar bar min izi. Ia izi Israelian gumazir dapanibagh asighasigh. Gumazir dapanir kaba, bizir kurar izi kantri gasighasighamibar gun gumamazizibav kimamin ingangarim iti. Eghta me deragha uan ingangarim gamir pu. Puhati. Me mati gumazir damazir okaviriziba, apaniba bagha gara ikia bizitamin garir puhati. Eghta me mati afiar dapurir

puvatiziba, me okimakiar gumazimin ganigh, a dapuran kogham. Fofozir muziaritman men dapanimin itir puvati. Me dakuasavira gara, irebar igharagha garibar ganasa bar ifonge. **11** Me afiabar min daghem bagha bar ikufi, egha tong izivazir puvati. Me mati sipsipbar garir gumazim uan ingangarim gifozir puvati. Me vaghvagha uan ifongiabar gintisi. Me uarira uarigh nighnigha bizibagh amua uarira uarir akurvasi. **12** Me uari akuvazir dughiamin, me vaghvagha kamurghin uarir gia ghaze, 'Aria, ia izi, ki wainin dipam inigh, e anemi mangi e uan ifongiaba agivaka. Egh e, gurumzaraghan uam uari akuvagh bar an dafam damuam.'"

57 Gumamazizir aghuiba ariaghirir dughiamin, gumamaziziba men gara men apangukuvir puvati. Egha me kamaghin nighnizir puvati, Ekiam gumamazizir kaba ataghizi, me ovea zui, me gin izamin dughiar kurabagh itaviragham. **2** Gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me ovengamin dughiamin, me uan mozibar akua, avughasazir bar aghuim ini ikiam, eghti dughiar kuratam me bativan kogham. **3** Ekiam kamaghin migei, "Ia gumamazizir arazir kurar guar aviribagh amiba, ia kukunir amizibar boriba, ia gumamazizir poroghamiba uari bakiava uari isava akuir arazim gamir gumamazizibar boriba, ia tuavimin amizibar boriba, ia kagh izi. **4** Ia gumazir akaba barazir puvativiza ko ifavarir gumamazizibar boriba, ia dibovir akar kuramin tina migei? Ia akaba ikizirigha, mizeba onga tina garisi? Ki fo, ia arazir kurar kaba nararam ami. **5** "Ia asebar ziaba fasa, ian inivafizibar ifongiamin agorogem dikavima, ia ghua temer ekiabar apengan uan godin ifavaribar ziaba fer danganibar, poroghamiba uari isava akuir arazim gami. Egha ia uan boribav sozi da ariaghirima, ia da isa danganir zarimin dagiar ekiabar tongin aseba bagha ofan min da tue. **6** Egha ia danganir kamin dagiabar gara ghaze, ian aseba dar aven iti. Ezi da ian godba. Ia asebar ziabagh nighnigha, wain inger ofa ko witin ofaba me ganidi. Ia arazir kabagh amua ghaze, ki uan nighnizim giragh ian apangukuvam? Bar puvativagham. **7** Ia mighsiabar ghuavanaga aseba fer danganibar ofa gamua, poroghamiba uari isava akuir arazim gami. **8** Ia bar akirim ragha na gasara. Ia uan asebar nedaziba uan dipenibar aven tiar akabar boroghin da gao. Ia dar ziaba fasa, tintinibar tuavir amiziba ko tuavimin gumaziba isa me ko dakuasa, uan dakozir ekiabar ingari, egha dar misiaba adangizi, da pura mizua iti. Ia dakozir ekiar kabagh nighnigha bar ifonge. Egha ia dagiaba me ganidima, me izima, ia men bibiamra itir mikarzirabar gara bar akonge. Egha ia ia me ko dakozir ekiar kabagh isin poroghamiba uari isav akuir arazim gami. **9** Ia paura ko sandan mughurir bar isingtizim zuim uari gaghua, asem Melekin ziam fasa zui. Egha ia asebar ziaba fasa, abuir gumaziba amadima, me aseba buria nguibar bar saghon tibar zui. Egha ia uaghan me amadima, me Gumamazizir Oveaghuiezibar Nguibamin ghua, dar duaba buri, eghti ia dar ziaba fisi damuam. (Sheol h7585) **10** Ia aseba buria ingangarir dafam uari ganingi, ezi ian gavgaviba gifa. Egha ia bizir kam barazir puvativagha ghaze, 'E pura uan gavgaviba agefi. E ti arazir kam ateka.' Puvati. Ian inivafizimin ifongiar kurar kam gavgavigha ia getuima, ia ghuavira iti. **11** "Ia bar tinaram atiatia, na gifara akirim ragha na gasaragha bar na bakinighniki? Ki ti bar dughiar ruarimin ian atarizir puvati, kamaghin amizi, ia uan nan atiatir puvati. **12** Ia ti ghaze, ia arazir aghuibaram ami. Ian arazir ia amiba, ki da azenim datigham. Eghti da tong ian akuraghan kogham. Bar puvativagham. **13** Egh osimtizim ia bativamin dughiamin, ia ti marvir guar ia akuvazir kabar dimti, me izi ian akuragham, o? Bar puvativagham. Da gavgaviba puvati, aminir bar muziarim me givaragh mangigham. Ezi gumamazizir na bagha iza nighnizir gavgavin nan ikia nan aven modoghav itiba, me nguazir kam iniam. Me uaghan mighsiar ki ua bagha inabazir kam inigh an ikiam." **14** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Nan gumamaziziba ua na bagh izi. Kamaghin amizi, ia me bagh deraghvira tuaviba akar, egh tuavim apirizi biziba isi da makun. Puvativaghti, bizir katam men suetam mitightima me

daghiregham. **15** "Kirara, ki God, ki ziar bar pin itim ikia, egha zurara iti. Ezi nan ziam bar zue. Ki bar pin ikia uan Nguibar Zuezimra iti. Egha ki uaghan gumamazizir uari dikabira, uan arazir kuraba ataghiragha navibagh iraziba, ki me ko iti. Egha ki gavgavin men navibagh aniga, men ikirimirim gamima, a ua deraghaviram oto. **16** Ki uan gumamaziziba zurara akam me gasi men ataran kogham. Ki men atar me damuti, men ikirimirim ikuvigh bar givagham, men ikirimimir kam, ki uabi me ganingi. **17** Me faragha bizir aviriba iniasa, arazir kurar guar aviribagh ami, kamaghin amizi, nan aningagharim men ikia, puv me gamua, egha uan guam men modo. Ezi me akaba barazir puvativagha, uan ifongiabar gintisi. **18** "Me amir arazir kuraba, ki dar ganigha gifa, egh ki me gasighasighan kogham. Puvati. Ki men arazir kuraba adegti, me ua ghuamaghegham. Egh gumamazizir osimtiziba ikiava araba, ki men aku tuavim men akagh me damuti, me osimtizir arazim ataghiragh, na minabi bar akueghamin ighiabar amuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Bar guizbangira, nan navir amirizim ko dabirabar aghuim, gumamazizir roghira itiba ko nguibar saghon itiba baghavira iti. Ki me damighti me ua deraghti, ki dughiar aghuim me daningam. **20** Ezi gumamazizir arazir kurabagh amiba, me uan arazir kuram ateghan kogham. Me mati ongarim zurara dipira iza, minezir guar avirim atera iza ongarir dadarimin da akuri." **21** Nan God kamaghin migei, "Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me navir amirizim ko dabirabar aghuim batoghan kogham."

58 Ikiavira Itir God kamaghin Aisaia migei, "Ni bar pantemin dim! Egh aghumra diman mark! Ni tiarir arozm akar, mati sigham arang kamaghin nan gumamaziziba mikim, me nan Akar Gavgavibar gintizir puvati. Ni Jokopin ovavir boribar arazir kurabar gun me mikim. **2** Guizbangira, me nan ifongiam gifoghasa ifuegha, bizir ki damuasa mikemezibar aghuazir puvativagha, dughiarabar zurara nan ziam fer arazibagh ami. Me ifara ghaze, me nan boroghira ikiasa bar akonge. Me ifara, arazir aghuibar deragh uari damuasa nan azangsisi. Bar puvati, gumamazizir kaba bar moghira ifari. Me guizbangira akirim ragha nan akabagh asaragha arazir kurabagh ami. **3** Me kamaghin na migei, 'Ikiavira Itir God, ni en gari, e dagheba ataghiragha uari abiri, ezi ni tizim bagha en akurvaghamin bizitam gamir puvati?' "Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin men akam ikaragha ghaze, ia oraghl! Ia dagheba ataghiraghamin dughiar ia inabazimin, ia uarira uan bizibagh nighnigha, paza uan ingangarir gumamazizibagh ami. **4** Ia oraghl! Ia ti ghaze, ia dagheba tagh na ko mikimam. Ezi ian araziba guizbangira bar igharagha ghu. Ia atara misogha, dafariba apira gumazir igharaziba me misoghavira iti. Egh ia dagheba ataghiraghamin dughiamin arazir kurar kabar amuti, ki bar ian dimdiatam bareghan kogham. **5** Ia ti ghaze, ia dagheba ataghirazir araziba, ki da misevegga dagh ifonge, a? Ia azirakar korotiaba aghuigha uan dapaniba avigha uaghira, mati ighurunim aminim a givarazi, a nguazim girighav iti, egha ia avernim gisin akua uaghan uari abinasa arazir maba saram ami. Egha ia ti ghaze, arazir kaba ti na damuti, ki navir aghuim ian ikiam, a? Bar puvati. **6** "Ia dagheba ataghirazir arazir kamaghin garim, ki an aghua. Ezi nan ifongiam kamakin, ia arazir kuraba ko gumamazizir igharaziba dikabira paza me gamir araziba, bar ada atakigh. Gumamazizir kaba, mevzigh mati ia kalabuziabar min beniba ko senbar me ike, Egha mati ia bulmakaua ter ararim men firibagh ike, egh me damuti me ian ingangarim damuam. Ian arazir kam bar ikufi. Ti ghaze, ia arazir aghuim men damuva men senba aghoregh, me ateghti me mangi." **7** God kamaghin migei, "Arazir ki ifongezim a kamakin: Ia dagheba isi mitiriaba azir gumamazizibar aning. Ia gumazir onganarazibar ganti, me dakuamin dipeniba puvativaghti, me in igh uan dipenibar mangi. Ia gumazimin ganti, a uan mikarzim avamin iniba puvativaghti, ia iniba a daning. Ia uan adarazir ganti me osimtiziba initi, ia men akurvagh. **8** "Eghti ia arazir ki ifongezir kabar amuti, ki zuamira ian osimtiziba agivagham, mati aruemin angazangarim

isiragha mitatem agifa. Egh ki ian mikarzirbar amuti, ia zuumira ua deragham. Ki arazir aghuim gamir Ikiavira Itir God, ki ian faragh mangam. Egh ki angazangarim ko gavgavim sara ian gin iziva, egh deraviram ian ganam. **9** Egh ia na ko migia nan deir dughiam, ki Ikiavira Itir God, ki ian dimdiam baragham. Eghti dughiar ia uarir akurvaghisi na bagh arangaminin, ia fogh suam, ki ia ko iti. “Eghti ia guizbangira igharaz darazi dikabirir arazim ko paza me gamir arazim ategh, dafariba me gasa, akar kuraba migeir arazim atakigh. **10** Egh ia gumazamizibar ganti me bizibar otevegh dagheba puvatighi, ia uari baghvira nighnighan marki, ia men apangkuvigh bizir me oteveziba isi me daning. Egh gumazamizir osimtiziba ateriber gan, men akurvagh. Ia kamaghin damuti, ki bar deravira ia damuam. Nan dughiar aghuim ia batogham, mati aruer angazangarir bar gavgavim isiragha mitarmem agifa. **11** “Ezi ki Ikiavira Itir God, ki zurara deravira ian gara ia mangamin tuavim ian akakagh, bizir ian ifongiaba agivamba ia daningam. Ia datirighin mati nguazir dipaba puvatzim, a bar ikuvighavi iti, eghti ki ia damighi ia bar deragh gumazamizir bar gavgavivar otivigham. Egh ia bar deravira ikiam, mati azenir dipar avirim itim, egha mati mozir dipam datir puvati. **12** Egh ia nguibar ikuviziba ua dar ingaram. Ia dipenir ghurir fomira ikezir danganiba, ua dar dipenibar ingaram. Eghti me kamaghin ziar kamning ia darigham, ‘Nguibar Ekiamin Divazir Gavgavir akuaghireziba ua Dar Ingarir Gumazamiziba’ ko, ‘Nguibamin Aven Itir Tuaviba ua Deraviram da Akiri Darasi.” **13** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia Sabatin dughiamin araziba abighan marki, kar dughiar ki ua bagha misevezim. Egh ia dughiar kamin uari uan bizibar amusi nighnighan marki. Ki Ikiavira Itir God, ian nan dughiar kam bar a gifongegh kamaghin a ginighnigh, kar nan dughiar bar ekiam. Egh ia pura tintinibar mangi uan ingangaribar amuava, uan migirigiar guar aviribar amuan marki. **14** Egh ia Sabatin dughiamin arazibar gintigh, ki Ikiavira Itir God, ia na bagh bar akuegham. Egh ki ia damuti, ia uan apaniba dikabiraghti, ki ian aku mangi mighsiar bar pin itibar mavanangvira ikiam. Egh ki fomira ian inazir afeziam Jekop ko an adarazi ganingizir nguazim ia daningti, ia dagher bar aviriba iki, egh bizir bar aviriba iki bizitamin oteveghan kogham.” Akar kam Ikiavira Itir Godin akatorimin ize.

59 Ia oragh! Ia kamaghin nighnighan marki, Ikiavira Itir God ian akurvaghamin gavgaviba puvati. Egh ia kamaghin nighnighan kogham, an kuariba pirizi, e an deir dimdiaba, an ada barazir puvati. **2** Ian arazir kurabaram amima, God uan guam ian modogha, ian dimdiaba barazir puvati. Ian arazir kuraba mati, davarir konim ia ko ian God abighizi, ia an saghon iti. **3** Egha ian dafariba gumaziba misozi me ariaghirima, men ghuziba ian dafaribar pueghavira iti. Ian dafariba arazir kurabagh ami. Ian akaba, akar ifavarir guar aviribagh ami. Akar kurabar ian mizebar otivaghiri. **4** Ia deravira kotiabagh amir pu. Puvati. Ia akar ifavaribagh amua, pura gumazir igharazibagh ekua kotiam bagha zui. Egha ia migirigiar ifavarir guar aviribagh ami, eghti me iararam oragh igharaz darazi dikabinam. Ian nighniziba ko naviba, arazir kurabar amuamin araziba dagh gizifa, ezi ia arazir kurar guar aviribagh amima da otifi. **5** Ian nighnizir kuraba, mati kuruzir divimin ororiaba. Eghti gumazitam kuruzir divimin ororiaba abigh dar amegh, an aremegham. Eghti aroriar kabar aven kuruzir nguiziba otivigham. Kamaghira, ian nighnizir kuraba osimtizir guar aviribagh ami da otiva, gumazir igharazibar ikirmiribagh asighasisi. E garima, boghoboriba uan dipenibar ingari, eghti apizir muziariba mighi izi dar poghti, me dar amam. E fo, gumazitaba boghoboribar dipeniba inigh, dar inibar ingarigh, korotiabar min dar aghuan kogham. Ia boghoboribar min ikia igharaz darazigh ifarasa men suigha, paza me gamua men ikirmiribagh asighasisi. Guizbangira, ian ingangarir kurar ia amiba, da ian modoghan kogham. Puvati. Ian arazir kuraba azenim giram. **7** Ia zuraram arazir kuram damuasa bar ifonge. Egha ia zurara atamra guaz gumazamizir arazir kurabagh amir puvatzibav sozi, me ariaghiri. Ia bizir

kurabara damuasa nighnisi. Egha ia gumazamizibar ikirmirimir gasighasighasava arua bizibagh ami. **8** Ia navir amirizimin tuavim gifozir puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati. Ian ikirmirimir, guizin arazim an itir puvati, ia mati tuavir ikizirizimin zui. Ian araziba bar derazir puvati, eghti gumazitam ian gin tuavir ia zuimin mangi, navir amirizim ko dabirabar aghuim batoghan kogham. **9** Ezi gumazamiziba kamaghin migei: “O God, e datirighin fo, e arazir kurar kam gami, ezi bizir kam bagha ian uan guizin arazim en akazir puvati. Ezi nin arazir aghuim, e batozir puvati. E mati, gumazamiziba mitarmemin iti moghin iti. Egha e dughiar aghuim e bativas, e bar ifuegha a mizua iti, mati aruemin angazangarim anang e gisiragham. Ezi puvati. E mitarmem dafamin tongin arua, egha osimtizir igharagha garir aviriba batifi. **10** Osimtizir kaba e gamima, e mati gumazir damazir okavirizibar min tuavim buriagh arui. Egha pura arua ghua dipenir birimin suiighasava amuav avenge. Egha e aruer arizimin arua mati gumazamiziba mitarmemin arua, uan sueba isa daghiabagh asa daghiri. E ghaze, e ti bar gavgavigha deravira iti, puvati. E gumazamiziba ariaghirezi moghin iti. **11** Osimtizir kaba e gamima, e bar osemegha arai, mati afiar atiaba aroi. E dughiarab aghumra ikia aziavira iti, mati kuarazir bunbaba aghumram arai. E Godin guizin arazim bagha mizua iti. Bar puvati. E Godin akurvazim bagh an gara iti. Ezi a bar en saghon iti. **12** “O Ikiavira Itir God, en arazir kuraba nin damazimin bar avirase. Egha da e isa kot gati. Ezi akaba batozir arazimin osimtizin, en poroghavira iti. Ezi e uari uan arazir kurar e amibagh fo. **13** Ikiavira Itir God, en God, e arazir kuramin ni gamigha, akirim ragha ni gasaragha ni barazir puvati. E igharaz darazi dikabiragha, akaba barazir puvatzir arazir guar aviribagh ami. E igharaz darazigh ifarasa tuavir bar aviribagh nighnigha, dar gun migei. **14** E arazir kabagh amima, en arazir kam guizin nin arazim ko arazir aghuim gamima, aning en saghon iti, kamaghin amizi, ni en akuragha, uam e inizir puvati. E arazir zuruzim ko guizin migeir arazim ataghizi, aning en itir puvati. Egha e uari akuvir dughiarab, arazir kamning uaghan itir puvati. **15** Guizin arazitam en itir puvati. Eghti gumazitam uan arazir kuraba ateghti, igharaz darazi pazav a damusi tuaviba buriam.” Ikiavira Itir God garima, gumazamiziba guizin arazim gamir puvati, ezi a navir aghuim men itir puvati. **16** A garima, gumazamiziba paza gumazir igharazibagh amima, men akuraghamin gumazitam itir puvati. Ezi a kamaghin ganigha digavir kuram gami. Egha uabi uan gavgavim ko uan arazir aghuimin, a ua me inigha, me gamizi me deravira iti. **17** An arazir aghuir a zuraram amiba, evarimin pizir korotiamin min aneru. Egha a gumazamizibar akurvaghamin gavgavim ginighnigha, an nighnizir kam mati a dapanir asuar gavgavimin min aneruzi, an an dapanim ave. Egha gumazir kuraba ivezir kuram me ikurvaghamin gavgavim, uan midorozir korotiamin min aneru. Egha uan aningagharir ekiam, korotiar ruarimin min aneru. **18** Egh Ikiavira Itir Godin aningagharimin, a uan apanibar arazir kuraba ikurvagh, puv me damigham. Egh a uaghan gumazamizir kantrin roghira itiba ko, saghon itir arighatizibar gumazamiziba, puvira me damu ivezir kuram me daningam. **19** Ikiavira Itir God puv ingara, mati aminim iza dipam giverazi, dipam bar puvira ivemari moghin, Ikiavira Itir God izam. Eghti nguazir kamin ruaghatteviba bar dar itir gumazamiziba, aruem anadi naghin tugha ghua aruem uaghiri naghin, me Ikiavira Itir Godin ziar ekiam ko gavgavim gifogh, an ziamin atiating an apengan ekiam. **20** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki men Akurvazir Gumazimin min Saionin izam. Ki Jekopin ovavir borir uan arazir kuraba ataghiziba, ki ua bar me iniam.” **21** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha kamaghin migei, ‘Ki uan Duam ko uan Akaba ia ganingizi, da ia ko iti. Akar kaba, ia ko ikivira ikiti, ia dar gun mikimam. Eghti gin ian boriba ko ian ovavir boriba, me uaghan zurara nan akam akunam. Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam.’ Ki Ikiavira Itir God, kar nan akamar!”

60 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “O Jerusalem, ki Ikiavira Itir God, nan gavgarir ekiam otogha angazangarimin min ni gisira. Nan ziar ekiam otogha, mati aminin tirazi aruem anadi. Kamaghin amizi, ni dikavigh aruemin min isiragh. **2** Ni gan, ghuariar piziba nguazir kamin danganiaba bar da avara. Mitater kuram, kantriba bar da modi. Eghti Ikiavira Itir God otoghti, an angazangarir gavgavim ni bagh izi, ni gisiraghti gumazamiziba an ganam. **3** Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin angazangarir kamin ganigh, ni bagh izam. Eghti atriviba uaghan nin angazangarir ekier kamin ganigh, dikavigh ni bagh izam. **4** “Ni kogh pin tintinibar ganti, nin gumazamiziba uari akuvagh ni bagh izam. Nin otariba nguabar saghuia bar ikegh me ko daru izam. Nin guivibar ameboghfeziaba, me guribagh afegha izi moghin, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin guiviba isi uan guribar afegh izam. **5** Eghti ni bizir kamin ganigh, nin guam angazangarimin min taghtaghti, nin navir averiam bar akuegham. Guizbangira, kurir ekiaba, bizir aghuir aviriba inigh ongarim abigh ni bagh izam, eghti ni dagiaba ko bizir aghuiba nguazir kamin kantriba dam ada iniam. **6** Midianin kantri ko Efan kantri, aningnin gumazamiziba, uan kamelin aviriba inighiti, da bizir aghuir aviriba ater ni bagh izam. Egh uaghan Seban kantri gol ko pauran me iter balsamin ebordin ingariziba inigh ni bagh izam. Ki Ikiavira Itir God, me tuavimin izi nan ziar ekiam fam. **7** “Eghti Kedaria ko Nebaotia uan sipsipba ni bagh da inigh izam. Eghti ki uan gumazamizibar ganti, me uan sipsipba inigh nan ofa damusi nan ofa gamir dakozimin iziti, ki men gan bar akuegham. Eghti ki uan Dipenir dirim damighi, a ziar ekiam inigh bar pin ikiam. **8** “Munar bizir ghurgurir tiziba ghuarimin min garima, aminim ada inigha ongarim gisin izi, eghta mati kuarazim migha uamategha uan mikonim bagha izi? **9** Kar, Tarsisin nguabar bar saghon itimin kuriba. Bar guizbangira, saghon itir arighatizibar gumazamiziba uarir akurvaghasa na mizua iti. Egh me nin boriba inigh uamategh ni bagh me amangisi, kurir ekier kaba amangiti, me izam. Egh gumazamizir kaba uaghan gol ko silvan avirim isi kurir kabar da ameghti, da izam. Me garima, ki bar deravira ni gamizi, ni ziar ekiam iti, kamaghin amizi, me arazir kam gami. Me fo, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Israelin Godin Bar Zuezin, eghta me ziar ekiam na daningasa kamaghin ami. **10** “O Jerusalem, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ua nin divazir gavgavibar ingaram. Eghti men atriviba nin ingangarim damuam. Ki faragha bar puv nin atara ni gasighasiki. Eghta datirighin, nan navim nin itima, ki nin apangkufi. **11** Kamaghin nin divazir gavgavibar tiar akaba, arueba ko dimagaribar kuighiregh ikiti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uan dagiaba ko biziba ni bagh da inigh izam. Egh me uaghan uan atriviba inigh iziti, me nin ingangarir gumazir kinibar otivam. **12** Ezi kantrin nin apengan ikia nin ingangaribar amuan aghuaziba, me bar moghira ikuvigh bar givagham. **13** “Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, Lebanonin kantrin ruarir ekiamin ghuavanegh, temer painin bar ruariba ko, saipresba ko temer ruarir igharaziba saram okegh da inigh ni bagh izam. Eghti gumaziba izi temer kaba inigh, nan Dipenimin ingarigh anesaraghti, an ganganim bar deragham. Dipenir kam, ki an aven ikia uan dagarimning arizir danganim. Egh ki a damighi, a bar pin iki, ziar ekiam ikiam. **14** Eghta fomira paza ni gamua bar ni gifongezir puvatizir darasi, men ovavir boriba uan dapaniba avigh ni bagh izi, nin apengan ikiam. Egh me nin suemin boroghin, uan teviba apirigh, nin ziam fam. Egh me kamaghin ni diponam, ‘Ikiavira Itir Godin Nguibar Ekiam’ ko, ‘Saion, Israelin Godin Bar Zuezinin Nguibar Ekiam.’ **15** “O Jerusalem, ni bar ikuvigha pura itima, gumazitam nin tuavibar mangi izegh gamir puvati. Ni mati amizim, an pam an aghuagha anetegha arav ghuzi moghin iti. Eghti, ki ni damighi, ni bar deragh pin ikiti, gumazamiziba ni bagh bar akuegham. Eghti ni zurazurara kamaghira ikiam. **16** Ni kantrin igharazibar bizir bar aghuibara initi, atriviba uan bizir aghuiba ni daningam, mati amizim otem uan borim ganidi. Eghti ni kamagh fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. Ki uan

gumazamiziba ua me isir God, ki nin Akurvazir Gumazim, ki Jekopin ovavir boribar Godin Bar Gavgavim. **17** “Ki nin brasba inigh, da ikarvagh golba isi ni daningam. Ki nin ainba inigh, da ikarvagh silvaba ni daningam. Ki nin temer arariba inigh, da ikarvagh brasba ni daningam, egh nin dagiaba inigh, da ikarvagh ainba ni daningam. Eghti atrivitam ua nin gan, pazi ni damuan kogham. Ki nin atrivibar amuti, me navir amirizim ko arazir aghuimin gin mangi deraghvira nin ganam. **18** Egh nguazir kamin ruaghatevir ni gariba, gumazamiziba ua tintinibar uavir soghan koghti, ni bizir asighasizir niginitam bareghan kogham. Eghti nin divazir gavgavimin ziam kamaghin ikiam, ‘Ekiam Gumazamizibar Akurvasi.’ Eghti nin divazir gavgavimin tir akar ekiamin ziam kamaghin ikiam, ‘E Ekiamin Ziam Fam.’ **19** “Aruem ua ni bagh angazangarimin min ikian kogham, eghti dimangan, iakinim uam angazangarim ni daningam kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki uabi aruem ko iakinimin min, angazangarim ni daning mamaghira ikiam. Ki nin God, ki gavgavim ko angazangarir ekiamin min ni gisiraghti, ni ganganir bar aghuarin damuam. **20** Ki Ikiavira Itir God, ki zurara nin angazangarimin min ikiti, nin osimtizibar dughiam givagham. Eghti ni ua aruem uaghilir arazimin ganam kogham. Egh ni ua, iakinim uaghilir arazimin ganam kogham. **21** Nin gumazamizibar bar moghira arazir aghuibara damu, egh ki me bagha misevezir nguazim me a inigh, a dapiagh zurara ikiam. Guizbangira, nan dafarimin, ki men ingarigha me gamizi me ikizir vamiran gumazamizibar otogha, mati ki temer oviziba oparizi, da biar aviriba ofiti. Ki kamaghua, ki kamaghin damighi, ikizir igharazibar gumazamiziba ganiva, ziar ekiam na daningam. **22** O Jerusalem, gumazir nin ikia ziam puvatizim, a gumazamizir ikizir dafamin afeziamin otogham. Ezi ikizir muziariba, me bar avirasemegham, mati kantrin bar ekier gavgavibar gumazamizibar min otivigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha misevezir dughiam, ki bizir kabar amuti, da zuamiram otivigham.”

61 Ikiavira Itir God, akar aghuim gumazamizibav kinasa na miseveggha, borem nan dapanim ginge, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, en Ekiamin Duam, a nan iti. Eghta uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam, gumazir osimtizibar apengan itiba, men osimtiziba givagham, eghti kalabusin itir gumazamiziba, me bagh kalabusin tiar akam kuighi, me kalabus ategh firighiregh mangam. **2** A kamaghin akam akunasa na mikemegha na amada: Ikiavira Itir God gumazamizibagh ifongezir dughiam, an otogha gifa. Dughiar kamin, God ivezir kuram isi men apanibar aningam. Eghta, a gumazamizir osemegha aziba, gavgavim men navibar aningasa na amada. **3** Gumazamizir Saionin nguibamin aven ikiava aziba, ki bar akongezir arazim ko navir amirizim me daningti, me gavgavigham. Egh ki averenir me uan dapanibagh atiziba adegh, kurkazir aghuiba men kurkegham. Ki borem me daghuighi, me bar akuegh, men osimtizir ararem givagham. Egh me ua uan gavgavim inigh, gumazim korotiar aghuim aruzi moghin, Ikiavira Itir God bagh bar akongegh onger akar aghuibar amuam. Egh me temer Okin, Ikiavira Itir God, uabi oparizibar min, tuivigh iki deraghvira Ikiavira Itir Godin gin mangi an ziar ekiam fam. **4** Ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia fomira ikuvizir nguibar ekiaba ua da akir, egh bizir ikuvigha givagha azenir aviribar ikegha givaziba akiram. **5** Kantrin Igharazibar Gumazamiziba izi ian ingangaribar amuam. Me ian sipsipba ko bizibar ganiva, ian akunibar ingarigh dagheba oparam. Egh me uaghan ian wainin azenibar ganam. **6** Eghti ia uari Ikiavira Itir Godin ofa gamir gumazibar min ikiti, me ziar kam Godin ingangarir gumaziba ia darigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ia bagh bizir aviriba inigh iziti, ia bizir bar aviriba ikiam. Eghti ia bizir avirir me ia daningamiba bagh, bar akuegham. **7** Ia faragha bar aghuimsizir dafam inigha uan guaba monge. Egh gin ia uari uan nguazim inigh a dapiagh bizir bar avirim initi, da bizir ia faragha inizibagh afiragham. Eghti ia bar akongegh iki kamaghira ikiam. **8** Ki Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, Ki guizin araziba baghavira iti.

Egha okimakiar arazim ko paza igharaz darazigh amir arazibagh ifongezir puvati. Nan gumamaziziba osimtizir aviriba ateri, ezi datirighin ki bar guizbangira bizir aghuiba me daningam. Egh ki me koma Akar Dikirizir Gavgavitam damighti a iki mamaghira ikiam. **9** Eghti nan gumamazizibar ovavir boriba, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin iki ziar ekiam ikiam. Eghti gumamaziziba men ganigh fogh suam, gumamazizir kaba me nan adarasi, ezi ki Ikiavira Itir God, ki uabi deravira me gami. **10** Godin ingangarir gumazim ghaze: Ki uan Ikiavira Itir God bagh bar akongegham. Guizbangira, a nan akurazi, an arazir aghuim mati korotiar ruarim na avara, egha mati gumazim amuimin ikiasa deragha kurke, egha mati amizim pamin ikiasa deragha kurke. Kamaghin amizi, an navir averiamin aven itir bar akongezir arazim bar na gizifa. **11** Ki fo, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, uan arazir aghuim ko nan akuravzir arazim nan akagham, mati nguazim dagher oviziba an aven ikia biaba otiva anaga azenim giri. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Ekiamin arazir kamin ganigh an ziam fan.

62 Ki Saionin nguibam bagh zurazurara Ekiam mikimvira ikiti, a deravira a damuam. Guizbangira, ki Jerusalemin nguibam ginighnighvira iki, kamaghin ki uan akam dukuaghan kogham. Bar puvatigham. Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, arazir aghuimin dughiam Jerusalemin gumamaziziba batogham, mati aruemin angazangarim mizarazimin otifi. Egh ki Ekiamin dimvira iki mangiti, an akuravzir arazimin dughiam Jerusalemin gumamaziziba batogham, mati adenir angazangarim dimagarimin otifi. **2** Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ganti, God Jerusalemin akurvagh suam, ni nan damazimin dera. Eghti atriviba ganti, God gavgavim ko ziar ekiam isi ni daningam. Egh me ziar igiam ni darigham, kar ziar Ikiavira Itir God uabi ni daningamin. **3** Jerusalem, ni atrivimin dapanir asuar kurkazir aghuiba itimin min ikiam. Eghti Ikiavira Itir God, dapanir asuar aghuir kam uan dafarimningin an suiragham. **4** Eghti gumamaziziba ua kamaghin ni diponan kogh suam, “Ekiam ni ategha gifa.” Eghti nin nguazim gumamaziziba ua kamaghin a diponan kogham. “Nguazir kam, gumaki, a bar ikuvigha pura iti.” Puvati. Kamaghin amizi, me kamaghin fogham, Ikiavira Itir God navir aghuim nin ikiava, ni bagha bar akonge. Egh me ziar igiam kamaghin ni dipon suam, “God bar a gakonge.” Ezi nin nguazim mati amizim, an pam uam a inigha, a bagha bar akonge. Eghti nin nguazim me kamaghin a diponam, “An amizir pamin itimin min iti.” **5** Eghti nin otariba ni inigh, ni ko deraghvira ikiam, mati gumazir igiam amizir igiamin ikia, aning uaning ko deravira iti. Guizbangira, nin God bar ni gakuegham, mati gumazim igiamra amuimin ikia uan amuim gakonge. **6** O Jerusalem, nin divazir mitiar gavgavibar pin, ki apandiba bagha garir gumaziba afe, eghti ganganir gumazir kaba, arueba ko dimagaribar uan akabar kumighan kogham. Ki kamaghin me mikeme, “Ia Ikiavira Itir Godin deir gumamaziziba, ia avughsan marki. **7** Ia an dimvira iki mangiti, a Jerusalemin damightima, a uamategh tugh gavgavighamin dughiam otogham. Eghti dughiar kamin, Jerusalemin nguazir kamin gumamazizibar damazimin, bar pin ikiam.” **8** Ikiavira Itir God akar dikirizim gami, ezi an gavgavir ekiamin, an akar dikirigha mikemezim, guizbangiram otogham. Ikiavira Itir God kamaghin Jerusalemin migei, “Ki uamategh apandiba ateghtima me izi, nin gumamazizibar witba ko bizir me ingangarir dafam gamuava opariziba inian kogham. Ki uan Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ateghti, me izi nin gumamaziziba ingarizir wainin dipaba inian kogham. Puvatigham. **9** Nin gumamazizibara witin anigha givaziba inigh bretbar ingarigh dar amam. Egh me ziar ekiam Ikiavira Itir God daningam. Eghti nin gumamaziziba wainin ovizir andiziba inigh wainin dipabar ingaram. Egh me da inigh nan Dipenimin divazimin aven izi, dar amiva bar akuegham.” **10** Ia datirighin Jerusalemin itir darasi, ia zuamira bar moghira nguibar ekiam atakigh. Ia nguibam ategh azenan mangi, ia gumamazizir uamategha iziba bagh deravira tuavim akir. Ia me bagh deravira tuaviba azeniva,

tuavim apirizir dagiaba isi da makun. Egh Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gansi, ia inir avizir ababanim asaragh. **11** Ia oraghi! Ikiavira Itir God, kamaghin nguazir kamin gumamaziziba bar me mikemegha ghaze: “Ia Saionin nguibamin gumamaziziba bagh mangi kamaghin me mikim suam, ‘Ia gan, ian Akurvazir Gumazim, a izi! Ia faragha midorozim gamua apandibagh afragha, gumamaziziba bizir aghuibar min me inizi, me a ko izi.’ **12** Me gumamazizir kaba kamaghin me diponam, ‘God Baghavira Itir Gumamaziziba’ ko, ‘Ikiavira Itir God, ua Inizir Gumamaziziba.’ Egh me kamaghin ian nguibam diponam, ‘Nguibar God Bar Ifongezim’ ko, ‘Nguibar Ekir God ua Izegha Itim.’”

63 Ia gan! Mar gumazir manam atrivimin min bar deravira kurkegha Idomin kantrin aven, Bosran nguibam ategha azenan izi? Mar gumazir manam uan dapanim aviragha uan gavgavir ekiam sara izi? Ezi an korotiam bar aghevezi moghin gari. “Kar ki Ekiamra. Ki gumamazizibar akurvazir gavgavim iti, egha ki kamaghin mikimasa, nan arazir aghuimin, ki men apandiba abiragha gifa!” **2** Nin korotiaba tizim bagha bar aghefe? Da mati gumazim wainin dipabar ingarasa, wainin oviziba mirmiramin dagiar miner bar ekiamin aven ghugha, wainin oviziba dikabirima, wainin dipar aghevur avirim otozi moghin aghefe. **3** “Ki uabira, ki wainin oviziba dikabira da mirmiri moghin, kantriba dikabiri, ezi kantrin tamin gumazitam nan akurazir puvati. Ki men atara bar men aningaghe, egha bar pamtemin me dikarazi, men ghuziba pura tintinibar asavama, nan korotiabagh ira dar poke. **4** Ki uan navir averiamin aven uan gumamazizibar apandiba ikarvagh, me gasighasighamin dughiam ginighnighvira iti. Ezi datirighin dughiar ki ua gumamaziziba iniamin otogha gifa. **5** Ki garima, nan akurvaghamin gumaziba puvati, kamaghin amizi, ki digavir kuram gami. Ezi nan gavgavim ko nan aningagharimra na gamima, ki uan gumamazizibar apandiba abira. **6** Nan aningagharir bar ekiam na gamima, ki ikizir aviribar gumamaziziba dikabini. Ki puv me gamua uan aningagharim me akazi, me a baraki, mati me nan aningagharim itir itarimin wainin dipam ame, egha bar ongani. Ezi ki me misogha men ghuziba isa nguazim ginge.” **7** Ki Ikiavira Itir Godin apangukuvir ekiamin gur mikimasa. Egh an arazir aghuim bagh an ziam fam. E Israelia, God en akurvagha bizir aghuir bar aviriba isa e ganidi. Egha bar deravira e gamizi, e an ziam fe. Guizbangira, a bar e gifuegha apangukuvir ekiam en iti. **8** E fo, Ikiavira Itir God kamaghin mikemegha gifa, “Gumamazizir kaba, me nan gumamazizibara. Egh me nan akaba batogh, na gifaran kogham.” Kamaghin amizi, a men osimtizibar tongin men Akurvazir Gumazimin oto. **9** Egha me mizaziba ko osimtiziba aterir dughiamin, Ekiam uagham me ko mizaziba ko osimtiziba ateri. God uabi, ensel o abuir gumazimin min otogha ua me ini. Bar fomira an ifongiam ko apangukuvim men Ikiavira iti, kamaghin amizi, a dughiar bar ruarimin me atara bar deravira men gari. Bizir kam bagha, a men akurvasi. **10** Guizbangira, me a barazir puvatighava, an Duam gamima a bar oseme. Kamaghin amizi, God uabi men apaminin min otogha, me ko misosi. **11** Egha me gin God fomiram amizir bizibagh nighnisi. Men nighnizim uamategha Moses ko an gumamazizibar ghua kamaghin migei: “Ikiavira Itir God managh iti? A fomira uan gumamaziziba ko, men gumazir dapaniba inigha izima, me iza ongarim abigha vongin oto. Ikiavira Itir God managh iti? A fomiram an Duam amadazi, a men tongin iti. **12** A uan gavgavir bar ekiam isa Moses ganingi. Ezi an ongarim tongiram an abighizi, an akuar pumuningin otozi, an gumamaziziba vongin ghue. Ezi arazir kamin, a zurara ikiamin ziar ekiam ini. **13** A men faragha zuima, me tuavir ongarir bar konimin itimin aruava an gin zui. Egha me ghua dipaba puvatizir danganimin itir, hoziar atabiar min pamtemin dika ghua daghirezir puvati. **14** Ikiavira Itir Godin Duam uabi, an gumamaziziba avughasizim isa me ganingi, mati bulmakauba ghua danganir zarimin ikia ogheba apava, avughsa iti.” Ikiavira Itir God, ni kamaghin ifonge, gumamaziziba bar nin gavgavim ko ziar ekiam gifogham. Kamaghin amizi, ni uan gumamazizibar

akua zui. **15** O Ikiavira Itir God, ni uan Nguibamin iti, nguibar kam nin gavgavim ko angazangarim a gizifa. Eghti ni pin iki vazimin en gan. Ni tizim bagh dikavigh uan arazir e baghavira itim ko gavgavir ekiam en akakaghan aghua? Ni ti uamatetegh uan apangkuvim ko ifongiar uan navir averiamin aven itim, en akakaghan aghua. Ni ti uam e gifongezir puvatiz, o? **16** O Ikiavira Itir God, ni bar guizbangira en Afeziam. En inazir afezianning, Abraham ko Jokop, aning ua e ko itir puvati, egha e gifozir puvati. Ezi nirara, ni fomirame en Akurvazir Gumazimin ikia, e geghuva deragha en gara iza datirighin tu. **17** O Ikiavira Itir God, ni manmaghsua e gamizi, e tintinibargh ghua nin akabar gin zuir puvati? Egha manmaghsua, ni en naviba ko nighnizibagh amizi, e nin atiatia nin apengan itir puvati? E nin ingangarir gumazir ni ua baghavira inabaziba, e nin anabamra, egha ni baghavira iti. Kamaghin amizi, ni uamatetegh e ko iki. **18** E nin gumamazizibara. Ezi Dipenir ni ua baghavira inabazim, a bar dughiar otevimin en agharimin iti. Ezi gin en apaniba iza nin Dipenim gasighasiki. **19** Ezi e datirighin mati gumamazimir ni fomira me gatavizir puvatiziba. Egha mati gumamazimir ni uan ziam me gatizir puvatizibar min iti.

64 O Ikiavira Itir God, ni overiam abigh kagh izighiri! Ni kamaghin damuti, mighsiaba nin damazimin atiating bar puviram akongam. **2** Ni gumazim dazir suzibar avim atizi, dipam isiaghtui moghin, ni uan ziar ekiam isi uan apanibar akagham. Eghti Kantrin Igharazir Gumamaziziba nin damazimin atiating bar puviram akongam. **3** Ni fomira izaghira bizir igharagha garir e ganizir puvatizibagh amizi da otivima, e dar gara digavir kuram gami. Ni izaghirir dughiar kamin, ni mighsiabagh amizi da nin damazimin bar puviram agoi. **4** Bar fomira iza datirighin, gumazitam uan damazimin gara uan kuariam atigha orazi, godin nin min iti tam, ua itir pu. Bar puvati. Ni uabira, gumamazimir nighnizir gavgavim nin ikia ni mizuiba, ni me bagha pamtem ingara men akura. **5** Gumazir arazir aghuibara damuasa ifuegha nin tuavim ginihngiha an gin zuiba, nirara me bativa me gifonge. E fo, ni faragha en ataravira itima, e tong uan arazir kuraba ataghirazir puvati. E dughiar bar ruarimin arazir kurabar amuasa bar gavgavighavira iti. Ezi marki, ni uan gavgavir ekiam sara izi uam e inigh. **6** E nin damazimin arazir kurabagh amigha, bar mize. E amir arazir kaba e ghaze, da ti derazi e dagh ami, arazir kaba nin damazimin bar ikuvigha, mati inir avizir bar pughurizim. En arazir kurar kabara e gamima, e aminim ter afarir midiaribagh ivarazi da ghuezi moghin, e bar misigha atam ariaghiere. **7** Gumazitam nin ziam dibora ni ko migeir puvatigha, akurvazim bagha nin boroghin zuir puvati. E ghaze, en arazir kuraba bangin, ni bar uan guam en modogha e ataghizi, en arazir kuraba e gasighasighizi, e bar ikuvigha iti. **8** O Ikiavira Itir God, ni en Afeziam, ni mati minebar ingarir gumazim. Ezi e mati, gumazim nguazim isa uan dafarimnangin nguazir minebar ingari. Ezi ni uan dafarimnangin en ingari. **9** O Ikiavira Itir God, ni zuraram en arazir kurar e amibagh nighnigh puv en aningaghan marki. Ni kamaghin nighnigh, e bar nin gumamaziziba, ni tong en apangkufigh. **10** Nin nguibar ekiaba, danganir kinibar min iti, ezi Saion, a gumamaziziba puvatizir danganimin min oto. Guizbangira, Jerusalem bar moghira ikuvizi, gumazitam an itir puvati. **11** Ezi nin Dipenir e an mangi nin ziam famim, a uaghan avim an isizi, a bar moghira ikufi. Fomira Dipenir kam bar dipenir dirim, ezi en inazir afeziaba an ghua nin ziam fe. Egha datirighin a ikuvizi, bizir aghuir e ifongeziba, da uaghan bar ikuvigha iti. **12** O Ikiavira Itir God, ni bizir kabar gara, en akuragh bizitam damuasa nin navim ni dikafi, o puvati? Ni ti kamaghsua, e osimtizir aviriba ater mangivira ikiam, o? Ni en migirigiaba baragha da ikarvaghan aghua, o? E ghaze, ni ti en akuragham.

65 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Gumamazimir na bagha azai puvatiziba, ki men dimdiaba baragh, men akurvaghasa me mizua iti. Gumamazimir na burir

puvatiziba, na bagh izasa ki me mizua iti. Ki fo, me bar nan saghon ikia nan ziamin nan diman aghua. Ezi ki kamaghin men dia ghaze, 'K'irara kagh iti. Ki kagh iti.' **2** Ki zurara dughiabar gumamazimir nan akaba batoziba ua me iniasa me baghavira ikia uan dafarim amadagha men azangsighavira iti. Kar gumamazimir uan arazir kurabar tuavibar gin mangasa bar ifongeziba. Me uan ifongjabar gintisi. **3** Egha me zurara nan damazimin arazir na damuti, ki men aningagheghambagh ami. Me azeniba itir danganibar uari akua ikia aseba bagha ofabagh amua, asebar ofa gamir brighin dakozibar ghua, pauran migharim otivim tuti, a mughurir aghuim mangasa me a tue. **4** Egha me ghua gumazir oveaghuezibar mozibar boroghin apiaghav ikia, men migirigiaba iniasa men azangsigha iti. Egha dimagaribar me danganir kabir ikia asebar ziaba fe. Egha me dabar tuziba apava, asizir guar igharagha garir nan damazimin uuezir puvatizibar siariba api. **5** Egha me kamaghin igharaz darazi migia ghaze, 'E uari isa asebagh aniga da baghavira itima, dar gavgaviba en iti, kamaghin amizi, ia bar en saghon iki. Ia en poghan marki.' Gumamazimir kaba amir araziba, ki bar dar aghua. Me na gamima, ki bar men aningaghezi, nan aningagharimin migharim nan atinimin otifi. Mati avim isia bar gavgavizi moghin, nan aningagharir men itim givaghan kogham. **6** "Ia oraghi! Ia gumamazimir kuraba, ki Ikiavira Itir God, ian arazir kuraba uan akinafarimin da osiri. Egh nimira ikian kogham. Puvati. Ki bar ia gasighasigh, ian arazir kurabar ivezimra ia ikarvagham. **7** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, ki ia damuti, ia uan arazir kurabar osimtiziba ko uan inazir afeziabar osimtiziba saram ateram. Ian inazir afeziaba mighsiabar ghuavanega, asebar ziaba fer danganibar, ofan migharir mughurir aghuiba zuibagh ami. Egha me mighsiabar pin ikia arazir kurar aviriba nan damazimin dagh amua, egha arazir kamin na dipova aghumsizim na ganidi. Kamaghin amizi, ki men arazir kurar me amizibar ivezimra me daningam." **8** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Gumazitam wainin ikarizir ovizir kurar aviriba itiba makunsi damuti, gumazir igharazim suam, 'Ni tong orarkegh. Ki wainin ovizir aghuir mabar garima, da an iti. E da inigh wainin aghui tabar amigh, dar ami bar akongegham.' Kamaghira, ki Ikiavira Itir God, ki fo, Israelia nan ingangarir gumamaziziba, ezi ki me baghavira ikia, bar moghira me gasighasighan kogham. **9** Judan anabamin adarasi, me Jokopin ovavir boriba, ki bar deraghvira me damuam. Ki me damuti, me bar gumamazimir bar aviribar otivigh, nan mighsiabar dapiagham. Gumamazimir kaba, ki me amisevezi me nguazir kamin nan ingangarir gumamazimir min iti. Egh me nguazir kamin ikiam. **10** Eghti men sipsipba ko bulmakauba nguazir kam gizivagham. Da Saronin danganir zarir aruem uaghiri naghin tugh mangi, Akorin danganir zarir aruem anadi naghin tughti, men sipsipba ko bulmakauba bar avirasemegham. Egh grazir aviriba ikiti, me dar ami avughsi ikiam. Gumamazimir na gifuegha na buria na baghavira itiba, ki bizir kabir me damuam. **11** "Ia akiriba igha Ikiavira Itir God gasiba, ia nan mighsiam Saionin, nan ziam fer arazim ataki, kamaghin amizi, ia bar dughiar kuram iniam. Ia Gat ko Menin ziamning fasa, aning bagh isar ekiabagh amua wainin dipabar ofabagh ami. Aser kamning, ia ghaze, aning ia gami ia uan apaniba dikabira, egha ia dughiar aghuim isi. **12** Ezi ki ia bagha dughiar igharagha garim amisevegha gifa. Ian apaniba izi, uan midorozir sababar ia misoghti, ia arimighiregham. Ia uan teviba apirigh, avigh dapaniba nguazimin ganti, apaniba ian firiba aghoram. Ia fo, ki ian deima, ia nan dindiam ikarizir puvati. Ki uaghan uan akam ia mikeme, ezi ia an gin zuir puvati. Ia nan akaba batogha, arazir kurar ki bar aghuaziba nan damazimin dagh ami. Kamaghin amizi, dughiar kurar kam ia bativam. **13** Kamaghin ki, Ikiavira Itir God, ian Ekiam, ki kamaghin migei, Bar guizbangira, nan ingangarir gumamaziziba guizbangira dipaba ko dagher aviriba ikiam, eghti akirim ragha na gasi darasi, ia mitiriamra iki, damamin dipaba ko dagheba puvatigham. Bar guizbangira, nan ingangarir gumamaziziba, me bar akuegh ikiam, eghti ia bar aghumsigham. **14** Nan ingangarir gumamaziziba, men navir averiaba guizbangira bar akongezir

arazim me gizivaghti, me bar akongezir ighiabar amuam. Eghti ian naviba osimtizir ekiam dagh izivaghti, ian nighniziba deragh ingaran koghti, ia bar puviram aziv arangam. **15** Eghti nan adarazi me akar kuramin igharaz darazir aningsi, me kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir God, en Ekiam, gumazir kurar kabagh asighasighizi moghin, ia gasighasigham.' Kamaghin amizi, gumazamiziba ian ziabagh nighnigh suam, da bizir kuraba. Eghti God ziar aghuir igiam isi uan ingangarir gumazamizibar aningam. **16** Eghti me uam osimtizir fomiram amiziba bar da bakinighnigham. Eghti ki Ikiavira Itir God, me fomiram amizir osimtiziba ua dar ganam kogh, bar ada ginamadagham. Ki Godin bar guizbangira bizibav migeim, kamaghin migei: Nguzazir kamin ruaghaveiba bar adar itir gumazamiziba, deragh uari damusi nan azangsigh, egh gavgavim uan migirigiabar aningsi, kamaghin mikimam: Bar guizbangira, Godin ziar bar pin itim, a uabira nan gara fo, nan akam a guizbangira." **17** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ia ganigh! Ki overiar igiam ko nguazir igiamin ingarasava ami. Eghti gumazamiziba ua fomiram otivizir bizibagh nighnighan kogham. Guizbangira, ia bar da bakinighnigham. **18** Ia bizir igiar ki datirighin ingarizim bagh naviba deragh zurara bar akuegh iki. Ia gan! Jerusalem igiar ki ingaramin kam, a nguibar gumazamiziba bar ifuegh bar akueghamin, eghti an gumazamiziba navir aghuimin ikiam. **19** Ki uaghan Jerusalem bagh bar akuegh uan gumazamiziba bagh navir aghuim ikiam. Eghti Jerusalem igiamin aven, gumazamiziba mizazim isava arair niginiba ua puvatighti, gumazamizibar, azirakaba puvatigham. **20** Eghti borir muziariba uaghan igiagara iki ovensan kogham. Eghti gumazamiziba dughiar bar ruarimin iki mangi bar ghurigham. Tarazi 100plan azeniba ikiti, gumazir igharaziba men ganiva mikim suam, me ti bar gumazamizir igiagara iti. Eghti men tarazi 100plan azeniba agivaghan kogh aremeghti, igharaz darazi suam, Ekiam ti uabi me gamizi me ariaghire. **21** "Nan gumazamiziba dipenibar ingariva dar ikiam. Egh me wainin azeniba opariva, dar ingar dar wainin ovizibar amam. **22** Apaniba ua izi nan gumazamiziba batogh men dipenibar dapiaghan kogham. Egh men wainin azeniba inigh, wainin ingar dar aman kogham. Nan gumazamiziba, temer bar gavgavir min, dughiar bar ruarimin ikiam. Gumazamizir ki ua bagha miseveziba, me uari ingarizir bizibar ganiva, dughiar bar ruarimin bar akuegham. **23** Ingangarir me amiba puram mangighan kogham. Dar dagheba otivam. Eghti dughiar kuratam men boriba batoghan kogham. Guizbangira, kar gumazamizir ki deravira damuamibar boriba. Ki Ikiavira Itir God, ki bar deravira me damu men gin otivamin boriba sara damuam. **24** Egh me ifongezir biziba bagh nan azangsighi, ki men azangsiziba ikarvagham. Me na ko mikimvira ikiti, ki me baregh men akurvagham. **25** Eghti afiar atiaba ko sipsipin nguziba uari inigh damam. Eghti laionba, bulmakaubar min oghebar amam. Eghti kuruziba nguazimin minezibar amam. Egh da nan mighsiamin ikiva, bar moghira bar deravira uari inigh ikiva, egh pazi uarir amuan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

66 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Overiam, a nan atrivir dabirabin, ezi nguazim ki uan dagarimning arizir danganim. Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram? Eghti danganir manamra nan avughasizir danganimin min ikiam? Bar puvatigham. **2** Ki uabi, uan dafarimningin overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingarizi, da otivigha iti. Nan navim kamaghin amir gumazamizibar iti: Gumazamizir uari abirava, uan arazir kuraba bagha osemegha, nan akam baregha nan atiatia nigha, nan apengan itiba, ki men gara bar me gifonge. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **3** "Gumazamizir maba uan ifongiar kuramin gintigha arazir kurabar amuasa bar ifonge. Egha me uari kamaghin nighnigha ghaze, me guizbangira nan ziam fe. Egha me amir ofan kaba, ki bar dar aghua. Ki garima, me bulmakaubar sogha na bagha ofabagh amua, merara uaghan gumazir maba isa, me misuegha uan aseba bagha ofabagh ami. Me na bagha sipsipin nguzibar ofabagh amua, me uaghan afiaba isa dav suegha, aseba bagha dar ofabagh ami. Me witba isa

na bagha ofabagh amua, me uaghan uan aseba bagha dabar ghuzibar ofabagh ami. Me na bagha pauran me iter balsamin eborimin ingarizimin ofabagh amua, egha uaghan asebar marvir guaba bagha ofabagh ami. **4** Eghti kirara, ki me amir arazir kam baghvira osimtizim amiseveghti me aneteram, kar osimtizir me ateran bar atiatingizim. Guizbangira, ki men dei, ezi me nan dimdiam ikarvaghan aghua. Ki uaghan uan akam me mikiri, ezi me an gintighan aghua. Puvati. Me nan akaba munasi. Egha arazir kurabara nan damazimin dagh ami, kar arazir kurar ki bar aghuaziba. **5** "Ia Ikiavira Itir Godin akam baragh an apengan ikia, an akamin atiatia agoi darasi, ia akar ki datirighin ia mikinamin baragh! Ia an gintighasa bar gavgafi, kamaghin amizi, ian adarazi bar ia gifongezir puvatigha, akirim ragha ia gasaragha ghaze, ia men tongin ikian kogham. Egha me dibovir akabar ia migia, kamaghin migei, 'Ikiavira Itir God uan gavgavir ekiam ko izi ia damuti, ia bar akongeghi, e ganika.' Ezi ki kamaghin ia migei, ia men ganti, me bar aghumsigham. **6** Ia nguibar ekiamin aven otivir dimdar ekian munam baragh! Egh nan Dipenimin aven otivir niginir dafar kam baragh! Ki Ikiavira Itir God, mar nan dimdiam ko niginimra. Ki uan apanibar arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me daningasa an gun migei. **7** "Nan nguibar ekiam mati, amizim borim zuamiram a bate. A borim batasa mizazim baraghizir puvatigha, a bate. **8** Gumazitam fomira bizir kamin ganigha, a baraghizir puvati! Kantrin tam ti dughiar vamiram otozir puvati! Bar guizbangira, ikizir ekiatam dughiar vamiran, zuamiram otozir puvati. Bar puvati! Eghti Saion borim batasi mizazim baragh, a bar zuamiram uan boriba bategham. **9** Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian azai, Ki ti amizim gamima a borim batasa mizazim isi, egh manmaghsua, ki an navim apirighi, an borim otoghan kogham? Bar puvatigham. **10** "Ia Jerusalem gifongezir darasi, ia a ko bar akongeghi. Ia gumazamizir a bagh azia itiba, ia datirighin a bagh bar akongeghi. **11** A datirighin deravira ikiti, ia an aven itir bizir aghuir avirim inisi bar akuegham. A mati amebar otem boribagh anidir mam. Eghti ia mati, an boriba an otem ami bar izivagh navir amirizimin ikiam." **12** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Ia oragh! Ki Jerusalem nguibar ekiam damighi, a zurara bar deravira ikiam. A kantrin igharazibar bizir aghuir aviriba iniam. Mati foner zurara emira ivemara gevur puvatizi moghin, bizitamin otevegghan kogham. Ia bizir kaba iniva bar akuegham, mati borim amebamin otem apava bar akongezi, amebam a ifragha aruima a bar akonge. Egha amebam a isa uan apozim gatigha a gikararaima, a bar akonge. **13** Ia Jerusalem nguibar ekiamin gumazamiziba, amebam deravira uan borimin gara akar aghuimin a migeima, a navir amirizim iti moghin, ki bar deraghvira ian gan navir amirizim isi ia daningti, ia deraghvira ikiam. **14** Ki ia gamizir bizir kam, ia an ganigh ian naviba bar akueghti, ian mikarziiba bar gavgavighi ia deravira ikiam. Eghti gumazamiziba kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir God uan gavgavimin uan ingangarir gumazamizibar akura. Egha apanibara, a men atarima, me an aningagharimin mizazim barasi." **15** Ia gan! Ikiavira Itir God avim sara izam, mati a uan karis daperagh amir bar gavgavimin min bar puv akigh izam. Eghti an aningagharimin avivzariaba, an apanibar isiti, a ivezir kuram me daning, bar me agivagham. **16** Guizbangira, Ikiavira Itir God, avim isi, ivezir kuram gumazamizibar aningam. Eghti an midorozir sabam, gumazamizir bar avirimin arazir kuraba ikarvagh me misoghti, me arimighiregham. **17** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Gumazamizir maba, asebar ziaba fasa uari zueghamin arazibar gin ghua, egha uan azenibar itir marvir guabar ziaba fer danganibar ghua, men tongin itir gumazir dapanimin gin zui. Egha me dabar tuziba ko kuarziba ko bizir igharazir nan damazimin zuezir puvatiziba saram api. Egh me bar moghira ikuvigh bar givagham." **18** Ikiavira Itir God ghaze, "Ki gumazamizibar nighniziba ko arazibar ganigha fo, kar dughiar ki gumazamiziba bar me akuvamin. Kantriba bar dar itir gumazamiziba ko akar igharazibav migeir gumazamiziba, me bar moghira izam. Me izi uari akuvaghamin dughiamin, me nan angazangarir ekiam ko gavgavimin ganam. **19** Eghti ki men

tongin ababanitam asaragh men akagham. Egh ki gumamazizir ikiavira itir varazira amangiti, me saghon itir arighatizibar gumamazizir igharaziba bagh mangam. Egh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun gumamazizir tong oraghizir puvatizibav kimam. Ki kantrin kaba bagh me amangiti, me mangam, Tarsisin kantri ko, Pulin kantri ko, Lidian kantri, me barir pibar asir fofozir aghuim itir gumaziba. Egh Tubalin kantri, ko Grikin kantri, ko nguibar arighatizir ongarir torir saghon itiba, me bagh mangam. Gumamazizir ikiavira itir varaziran kabanang, kantrin kaba bagh mangegh nan ziar ekiam ko gavgavimin gun me mikimam. **20** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, gumamazizir kaba mangi, ian namakar kantrin kabar aven itiba, me me isi Ikiavira Itir Godin ofan min me inigh na bagh izam. Egh me isi hoziaba ko, karisba ko, dabirabir akuriaba ko, donkiba ko, kamelbar afegh, men aku na bagh nan mighsiamin itir nguibar ekiam Jerusalemin izam. Israelia zurara witin oviziba ofabar min, da isa itarir nan damazimin zuezibagh arigha, da atera na bagha nan Dipenim izi moghin, me men aku na bagh izam. **21** Eghti ki men tarazi amiseveghti me ofa gamir gumazibar otivti, tarazi Livaibar adarazir otivam." Kar Ikiavira Itir God mikemezir akaba. **22** "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Overiar igiam ko nguazir igiar ki ingarasava amir kamning, aning nan damazimin iki gavgavigh mamaghira ikiam. Eghti kamaghira ian ovavir boriba iki gavgavigh mamaghira ikiti, ian ziam zurara ikivira ikiam. **23** Eghti iakinir igiar otivamba ko Sabatin dughiar ekier nan ziam famiba, nguazir kamin itir ruaghateviba bar dar itir gumamaziziba izi nan damazimin teviba apirigh, bar moghira izi nan ziam fam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **24** "Me nan Dipenim ategha zuir dughiamin, me gumazir nan akaba munasa na barazir puvatizibar kuabar ganti, me ireghiv ikiam. Me ariaghiregha givagha pura tintinibar nguazim gireghav iti. Ezi apizir muziariba men kuaba amivira iki mangi da givaghan kogham. Eghti avir men kuabar isim uaghan mungeghan kogham. Men kuaba bar bizir kuribar min ganti, gumamaziziba bar dar aghuagham."

Jeremaia

1 Akinafarir kam, Jeremaia mikemezir migirigiaba an iti. Jeremaia, a Hilkan otarim, a ofa gamir gumazir mam, a Benjamine anabamin gumazir, egha Anatotin ngubamin iti. **2** Ezi Emonin otarim Josaia, a Judan kantrin atrivimin itima, an 13plan azenibar dughiamin Ikiavira Itir God, akar kaba isa Jeremaia ganingi. **3** Ezi gin Josaiant otarim Jehoiakim atrivimin itima, Ikiavira Itir God, ua akar aviriba isa Jeremaia ganigavira ikia ghua Josaiant otarim Sedekia atrivimin itir dughiamin, an namba 11plan azenimin tu. Ezi azenir kamin namba 5 iakinimin, apaniba Jerusalemin gumamaziziba ingha ghua kantrin igharazimin kalabusin me ariki. **4** Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze: **5** “Ki tighar nin amebamin navir averiamin aven nin ingaramin dughiam, ki ni gifogha, ni ginabagha gifa. Nin amebam tighar ni batamin dughiamin, ki kantribar tongin akam ingha izir gumazimin ingangarin damuasa ni amisefe, ni na baghavira ikiamin gumazimin ikiasa, ki ni amiseveghe gifa.” **6** Ezi ki Ikiavira Itir Godin akar kam baregha, kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ti puvatigham. Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ki gumazir bar igiam, egha ki akam akunamin arazibagh fozir puvati.” **7** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei: “Ni kamaghin mikiman marki suam, ki gumazir bar igiam. Egh ki gumamazizir manaba me bagh ni amangam, ni me bagh pura mangi. Egh akar ki bar ni mikemeziba, ni dar gun me mikim. **8** Ki ni ko iki egh nin akurvagham. Kamaghin, ni men atiatingan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki ni mikemegha gifa.” **9** Egha Ikiavira Itir God, uan dafarin isa nan akam gatigha, kamaghin migei: “Ni oragh. Ki datirighin uan akaba isa nin akam garis, eghti ni dar gun mikimam. **10** Ezi datirighin dughiar kamin, ki kantrin igharazir aviribar gumamazizibav kimamin gavgavim ni ganidi. Eghti ni biziba asiamin gavgavim, ko biziba apirarighamin gavgavim, ko bizibagh asighasighamin gavgavim, ko biziba dikabinamin gavgavim, ko bizibar ingaramin gavgavim, ko biziba opabinan gavgavim, ki bar da isa ni ganidi.” **11** Ezi Ikiavira Itir God gin kamaghin nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki amonin temer aguamin gari.” **12** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Ni deragha migei. Kamaghin, ki uabi uan akam deraviram an gari. Eghti, ki mikimamin biziba guizbangiram otivam.” **13** Egha Ikiavira Itir God bizi igharazim nan akagha nan azara, “Jeremaia, ni tizimin gari?” Ezi ki a ikaragha ghaze, “Ki notin amadaghan gari minem isiaghkua ikia, en amadaghan fuaghanadaghsava ami.” **14** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Bizir kam a kamakin: Bizir bar kurar mam notin amadaghan ikegh izi, en nguazir kamin gumamaziziba bar me gasighasigham. **15** Ni gan! Ki Ikiavira Itir God, ki datirighin ni migei, ni deraghviram oragh. Ki datirighin notin itir kantribar atrivibar diaghti, me uan midorozir gumaziba ko izam. Eghti atrivir kaba izi uan atrivir dabirabiba Jerusalemin tiar akabar boroghin dar afegham. Egh me nguibar ekiam aghuizir divazir gavgaviba akararigham. Egh me uaghan Judan nguibar igharaziba kamaghira dar amuam. **16** Nan gumamaziziba akirim ragha na gasaragha, uari bagha marvir guabar ingarigha, dar damazimin dapaniba avia da bagha ofan mughurir aghuiba zuibagh amua dar ziaba fe. Me kamaghin amua, bar arazir kuram gami. Kamaghin, ki me isi kot datigham. **17** “Ezi Jeremaia, ni uabira uabi akirigh dikavigh mangi akar ki ni mikemeziba ni dar gun me mikim. Ni men atiatingan marki, ni atiatingti ki ni damighiti, ni men damazibar bar atiatingam. **18** Jeremaia, ni orakigh. Ki datirighin ni gamizi ni ngubam avinizar divazir gavgavimin min gavgavigha, mati ainin dipenir akinir guarim, ko divazir me brasin ingarizimin min gavgafi. Eghti Judan atriviba ko, atrivimin ingangaribar faragha zuir gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, nguazir kamin itir gumamazir bar gavgaviba, me ni dikabiragh ni abiragham kogham. **19** Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha

gifa, Ki uabi ni ko iki nin akurvagham. Eghti gumazir kaba nin apanimin ikiva, ni dikabiragh ni abinsi damuva avegham.”

2 Ikiavira Itir God na migia ghaze: **2** “Ni Jerusalemaia bagh mangi nan akamin gun kamaghe me mikim: Ikiavira Itir God ghaze, ia bar faraghavira nan gumamazizibar otivizir dughiamin, ia mati amizim igiamra pamin ikia uan pam gifongezi moghin, ia uari isa na ganigha na gifueghavira iti. Egha ia na baghavira ikia gumamaziziba puvatizir danganimin nan gin zui, kar nguazir gumazitam dagheba oparizir puvatizim. **3** Egha dughiar kamin ia Israelia, ia nan gumamazizibara ikia, mati nan azenimin itir dagher faragha aniziba. Ezi nan dagher kabar maba isir gumamaziziba, osimtizim me batozi ki me gasighasiki. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.” **4** Ia Jekopin ovavir boriba, ia bar Israelian ikiziba, ia bar Ikiavira Itir Godin akar baragh. **5** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: “Ian inazir afeziaba arazir kurar manamin gari, ki a gamizi, me na ategha bar nan saghon ghue? Egha marvir guar kinibar ziaba fama, da tong men akurvazir puvati. **6** Me na ginighnizir puvati. Egha me bizir ki men akurvaghassava amiziba dagh nighnizir puvati. Kirara Isipin kantrin me ingha men akua ize. Ezi me pura danganir dipaba puvatizir ekiam abiki. Danganir kam, pura giger kinim an iti, egha mozir konir kuraba tintinibar an iti. A gumamaziziba puvatizir danganim ko amoziba izir puvatizim. Danganir kam, mitater kuram anevra. Gumamaziziba uaghan danganir kam garuir puvatigha, uaghan an itir puvati. **7** Ki ian inazir afeziaba ingha nguazir aghuir dagheba deraviram aghuir kamin me ariki. Ezi ia an ikia dagher aghuiba ko ter ovizir aghuiba apa bar akonge. Egha dughiar ia nan nguazimin itim, ia an ikia arazir kurar bar kuribagh ami, egha ia nguazir ki ia ganingizir kam gamizi, a nan damazimin bizir bar mizezimin min oto. **8** Ezi nan ofa gamir gumaziba uaghan na ginighnizir puvati. Ezi Moses Osirizir Arazibagh fozir gumaziba, me uaghan na gifozir puvati. Ezi ian atriviba, me akirim ragha na gasara. Ezi ian akar ingha izir gumamaziziba me asem, Bal, an ziamin gun migei. Me bar moghira bizir kinir men akurvagham koghamibar ziaba fe.” **9** Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: “Ia amizir arazir kurar kaba bagh, ki ia isi kot datigham. Egh ki uaghan ian boriba, ko ian ovavir borir gin otivamiba, ki me isi kot datighe me tuisigham. **10** Ia kurim inigh mangi Saiprusin Arighatizimin mangi, an aruem ghuaghiri naghin iti. Egh ia Saiprusian arazibar ganigh. Egh ia uaghan gumaziba amadaghti, me aruem anadi naghin amadaghan Arabian nguazimin mangi, egh bar deraghvira men arazibar ganigh. Ia ganti arazir ia amir kaba, men tarazir dar amuam ti? Bar puvatigham. **11** Ezi kantrin igharazibar aseba, da guizbangira godba puvati. Ezi gumamazizir kaba uan aseba ataghiragha godin igiabar gin ghua dar ziaba fer puvati. Ki God, ki gavgavim ikia, ziar ekiam ti. Ezi ia nan gumamaziziba, ia na ategha godin kurar ian akurvazir puvatizibar gin ghua dar ziaba fe. **12** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “O overiam, ni Israelian arazir kurar kamin ganiva digavir kuram damu. Egh ni atiating navim ikuvigh mamaghira iki. **13** Nan gumamaziziba arazir kurar pumuning gami. Ki mati, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim me bagha fasfagha iri. Ezi me akirim ragha na gasara. Me uari bagha dipabar suighasa dagiaba okora toribagh ami. Ezi me okorezir dagiar mozir dipar kaba tintinibar bighireghti, dipaba dar aven iktan kogham.” **14** Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migia ghaze: “Israelia, ia pura ingangarir gumazir kinibar min itir puvati, ia friaghirezir gumamaziziba. Ian amebaba ti ingangarir amizir kinibar ikia ia batezi, kamaghin ia ti friaghiregha azenan izeghan koghai. Bar puvati. Ia friaghiregh ikti, mamaghsu apaniba asizibar min ian gintigh ia misoghirarigham? **15** Apanir kaba Israelia abiragha mati laionbar min pamtemin me dazera tiariba akara iti. Egha me Israelian nguazim gamizi a danganir kinir mamin min iti. Egha ian nguibabagh apongezi da isigha, nguibar sueriabar otifi. **16** Ia Israelian gumamaziziba, Isipin nguibar ekia kamning, Memfis ko Tapanesin midorozir gumaziba, me izi ian dapanir tuaribagh isegham. **17** Israelia, ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ia

inigh tuavir aghuimin izasa, ezi ia aghuagha akirim ragha na gasara. Ia uari kamaghin amizi, osintizir kam ia bato. **18** Ia bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Isipin mangi, men akurvazim bagh men azangam, mati ia Nailin Fanemin dipam amasa? Egh bizir aghuir manam inisi nighnigh kantri Asirian mangi, men akurvazim bagh men azangam, mati ia Yufretisin Fanemra masa? Arazir kam tong ian akuraghan kogham. Bar puvatigham. **19** Ian arazir kuramra puv ia damighan. Ia akirim ragha na gasara, ezi ian arazir kam bangin ia bar ikuvigham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ia na ataki, egha ua nan apengan itir puvati. Kamaghin amizi, ia deraghvira nighnigh, egh kamaghin fogham, ian arazir kaba bar kufi, egha mizaziba ia ganidi. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa.” **20** Ikiavira Itir God, a ua kamaghin migia ghaze: “Israelia, ia oragh. Fomira ia uari nan akabar gin mangi nan apengan ikian aghuagha, ingangarir ki ia ganingizim ategha ghaze, ‘Ingangarir e damuasa ni e ganingizim, e a damuan kogham.’ Egha ia mighsiabar ghuana ruarir ghuribar temer ekiabar apengan, marvir guabar ziaba fe. Ia mati, tuavimin amizimin min ghua gumazir aviriba ko tintinibar akui moghin ami. **21** Ki nguazir kamin ia ati, mati gumazim uan azenimin wainin ikarizir aghuir mam ginabagha anekara, eghti a gin biva ovizir bar aghuiba ikiam. Ezi manmaghin amizi ia datirighin iragha ruarimin wainin ikarizir atiamin min oto? **22** Ian mikariziba arazir miziriziba dar puegha gavgafi, ia ti ghaze, ia osintizir kaba rusi sopin gavgavibagh ivezgeh, da ruti da givagham. Bar puvati. Ian arazir mizirizir ian mikarizibar pogheziba, nan damazimin ikiavira iti. Ki Ikiavira Itir God, ian Ekiam. **23** Ia uarir ghuangsigh kamaghin mikiman kogham, E asem Balin ziam fezir puvati. Ia arazir kurar ia Hinomin danganir zarimin ikiava amizim gignighnigh. Ia asizir kamelin amebar igiamin min apuriba buria ivemara danganiba bar dagh auri moghin, ia asebar ziaba fasa ivemara gha arui. **24** Egha ia uaghan mati, donkin amebar atiamin min, an iakinir a donkin apuriba buriam otozi, an ada buria gumamaziziba puvatizir danganibagh arui. A kamaghin damuti tav an ifongar kam abiniva avegham. Egh uaghan donkin apuriba a bativisi iburaghuburagham kogham. Me an dughiamrama a bativam. **25** Israelia, ia asebar ziaba fisi ivemar dar gin mangan marki. Ia kamaghin damuva, ian dagarir asuaba ti dighoraghireghti, ian kuariba bar ia misigham. Ezi ia ghaze, En ifongiam aser kabar iti, ezi e dar gin mangivira ikiam. E nin akam baragham aghua.” **26** Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei: “Me okimakiar gumazimin suirazi an aghumsighizi moghin, kamaghira ia Israelia bar aghumsigham. Ian atriviba, ko gumazir dapaniba, Godin ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumamaziziba, ko Israelian gumamaziziba bar, ia uaghan aghumsizim iniam. **27** Ia dagiaba ko temebar dikirizir marvir guabar ziaba fa ghaze, Da en ingarigha ikirimirim e ganingi. Da en afeziabara. Egha ia akirim ragha na gasara. Egha osintiziba isir dughiar, ia uarir akurvaghasa nan dei. **28** Ezi marvir guar ia uari ingariziba, dar dibobonim Judan nguazimin itir nguababar dibobonim gafira. Kamaghin amizi, ia osintizim itir dughiam, ia men dimti, da ian akurvaghamin tuavitam iki, ian akurvagh. Ti puvatigham!” **29** Ikiavira Itir God, ua kamaghin Israelia migia ghaze: “Ia uari nan akam batote, egha manmaghsua akam na gasa na migei? **30** Ian marazi ki ivezir kuram me ganiga, me misoghezi me ariaghiere, ezi ian aviriba ki ia gamizir bizir kamin ganigha, me uan arazir kuraba ataghizir pu. Bar puvati. Ia mati laionba asiziba zuamira dar suigha dav sozi da ariaghiri moghin, ia nan akam inigha izir gumaziba, midorozir sabamin me misoghezi me ariaghiere. **31** Ia Israelian datirighin iti darasi, ki Ikiavira Itir God, ia ki mikimasa. Ia deraghvira kuariba arigh, nan akam baragh. Ia ti ghaze, ki bizir kuram, egha mati danganir dakightizim? Ki mati danganir bar mitatem, a? Bar puvati. Egha manmaghsua ia nan gumamaziziba ghaze, Datirighin e uari uan ifongiabar gin mangi tintinibar daruam. E ua ni bagh izan kogham. **32** Egha ia ti ghaze, guivir igiaba me uan kurkazir aghuiba ategham, o puvatigham? Eghti amizir igiar pamin ikiamim, uan kurkazir korotiar aghuiba bakinighnigh

dar aghuan kogham, o? Puvatigham. Ezi ia nan gumamaziziba, fomira iza datirighin ia na gignighnizir puvati. Gumazitam ti, dughiar ia na bakinighnighavira itibar dibobonim, mengiva avegham. **33** “Israelia, ia gumamaziziba uari isava akuir arazim deragha a gifogha a buriagha arui. Ezi ian arazir kurar kaba, tuavimin amizibar arazir kurabagh afira. Ia kamaghin amir arazim bar a gifo, ia ti tuavimin amizibar sure damuam. **34** Gumazir onganaraziba ian dipeniba akarigha okimasa dar aven ghuzir puvati. Bar puvati. Ezi ia pura me misoghezi me ariaghiere. Men ghuziba ian korotiabar puegha ikiavira iti. Ian arazir kurar kabanang bagh, ki osintizim ia daningam. **35** Ia ti ghaze, ia osintiziba puvati. Egha ghaze, ki ua ian ataran kogham. Ia uan arazir kurabar ghuangsighti, ki ia isi kot datigh ia tuisigh, ivezir kuram ia daningam. **36** Ezi ia manmaghin amigha tuavir mamin gin ghua anetegha zuamira ghua tuavir igharazimin gin zui? Isipia tong ian akuraghan kogham, eghti ia bar aghumsigham, mati Asiria ian akurazir puvatizi ia aghumsighizi mokin. **37** Ki Ikiavira Itir God, gumazir ia nighnizir gavgavim men itiba, ki akirim ragha me gasaragha gifa. Eghti me bizitam ian akuragh, ia bagh bar a damighan kogham. Kamaghin, ia uaghan Isipia ategham, egh dughiar kamin ia aghumsigh naviba bar osemegham.”

3 Ikiavira Itir God ua Israelia migia ghaze: “Gumazim uan amuim batueghti a mangi gumazir igharazimin ikegh, egh uamategh uan par faragha ikezim bagh izeghti, an par faragha ikezim uam a inian kogham. A kamaghin damighti, kantrin kamin nguazim nan damazimin bar mizegham. Israelia, ia tintinibar gumazir aviriba isa me koma akuigha gifa. Egha datirikin ia uamategh na bagh izasa, a? **2** Ia ko gh mighsiabar ganiva deraghvira nighnigh. Ia mighsiar kabanangin, ti dar tam gisin gumaziba ko amiziba uari isava akuir arazim gamizi moghin, asebar ziaba fez, o? Puvati, ia mighsiabar vaghvagh arazir kam gami. Ia aseba baghavira iti, mati tuavimin amizim, tuavir miriabar apiav ikia gumaziba bagha gari. Egha uaghan mati Arebiabar min gumamaziziba puvatizir danganibar mogav ikia gumazir biziba okimasa me mizua iti. Ia mati amizim gumaziba isa me koma akuir arazir kuram gami moghin, uan nguazim gamizi, a nan damazimin bar mize. **3** Ezi bizir kam bangin, ki amozimin tivazima, a tong ian nguazim gizezir puvati. Ezi ia tuavimin amizimin mirramara amua, akam baragham aghuagha, aghumsizir puvati. **4** Ia datirighin na migia ghaze, ‘Ikiavira Itir God, ni en afeziam, egha igiamra e gifongegha iza datirikin. **5** Ia kamaghin na migia ghaze, ni ti zurara en aningaghi egh zurara en ataran kogham.’ Ia kamaghin migia, egha uan ifongiamin gin ghua arazir kurar aviribagh amua ghuavira iti.” **6** Dughiar kamin Josai atrivimin itima, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Jeremaia, Israelia me nighnizir gavgavir nan itir arazim, me anetegha gifa. Me tuavimin amizim ami moghin, me mighsiabar ghua dar ghuana dar itir temer ekiabar apebabar asebar ziaba fe. Ni bizir kamin ganiz, o? **7** Ki kamaghin nighnigha iti, me uan arazir kurar kabar amigh givagh, gin ua na bagh izam. Ezi puvati, me ua izezir pu. An buaramizim Juda, amizir par ikizibagh asighasizir kam, a Israelian arazimin gani. **8** Juda garima, Israelia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, gumaziba isa da koma akuir arazim gami. Ezi ki par ikizimin anegivasa akinafarim osirigha a ganingi. Ezi an buaramizim Juda arazir kamin ganigha, atiatir puvatigha nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki. A uaghan ghua asebar ziaba fe, mati tuavimin amizim arazir gumaziba okia me isava akuim gami. **9** A ghaze, an arazir tuavimin amiziba gumaziba okia me isava akuir kam, a pura bizim. Egha a dagiaba ko temebar marvir guabar ziaba fe. A kamaghin amua, nguazir kam gamizi, a nan damazimin bar mize. **10** Israelin buaramizim Juda, nighnizir gavgavir nan itir arazim ategha, arazir kurabagh ami, egha guizbangira uan navim girazir puvatigha ua na bagha ize. Bar puvati. A ifara navim gira. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **11** Ikiavira Itir God migia ghuavira ikia ghua kamaghin migei: “Israelia ko Judaba, aning na ataghiragha ghua arazir kurabagh ami. Egha

Judabar arazir kuraba bar Israelian arazir kurabagh afira. **12** Kamaghin amizi, Jeremaia, ni dikavigh notin amadaghan mangi dimiva nan akamin gun kamaghin me mikim, Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia nighnizir gavgavir nan itir arazim ataki, mati amizim uan pam ategha par igharazimin iti. Nan apangkuvir arazim a bar ekefe. Kamaghin ia uamategh na bagh izi. Ki ua navir kuram ian iki zurara ian aningaghan kogham. **13** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Israelia, ia bighivira kamaghin mikim, "E osimintiz gamigha givagha uan Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha a gasaragha gifa. Eghe uaghan, e nin akabar gin zuir puvati. E temer ekiabar apebabar ghua arazir kuram gamua asebar ziaba fe." **14** "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, ia gumamazir akirim ragha na gasaraziba, kirara ian Ekiam, ezi ia nan boribara. Ki vaghvagh ian nguibaba ko ikizibar aven, ian tarazi inigh ua uan mighsiham Saionin izam. Kamaghin amizi, ia uamategh na bagh izi. **15** Eghti gumamazir zurara nan arazibara gin zuiba ki me amiseveghiti, me fofozim ko nighnizir aghuim sara ian gan ia geghuv ian faragh mangam. **16** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Dughiar gin zamin kamin, ian dibobonim ian nguazimin bar avirasemegham. Eghti gumamaziziba uan nan Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam mikiman kogham. Eghe ia Boksiam kam gin amadagh uam a ginighnighan kogham. Eghe ia Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam igiatam, uam an ingarighan kogham. **17** Eghti dughiam iziti gumamaziziba kamaghin mikimam, Jerusalem uabi, a Ikiavira Itir Godin atrivir dabirabimin min iki, Eghti kantriba bar dar gumamaziziba izi an uari akuv, Ikiavira Itir Godin ziar ekiam fam. Eghe me uan navir averiabar aven damuasa ifongezir arazir kuraba ko men arazir akam batoziba, me ua dar gin mangan kogham. **18** Eghti dughiar kamin Judaba ko Israelia, uari inigh notin amadaghan itir nguazir me itim ategh izi uari akuvaghham. Eghe me izi nguazir ki ian inazir afeziabagh aningizimin ikiti, nguazir kam men adarazir nguazimin min iki, kamaghira ikiam." **19** Ki Ikiavira God, ki ua kamaghin migei, "Israelia, ki fomira ia damighti ia guizbangira nan boribar otivasa nighnisi. Eghe nguazir bar aghuir kam ia daningasa bar akonge. Nguazir dirir kam, gumamazir igharazibar nguaziba bar dagh afira. Eghe ia an iki mamaghira ikiam. Ki kamaghin ia ginighnigha ghaze, ia na dipon suam, Ni en Afeziam. Eghe ia zurara nan gin izi, uamategh mangan marki. **20** Ezi puvati. Ia Israelia, ia na tegha givagha, mati amizim pamin ikiava anetegha par igharazimin iti. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **21** Gumamaziziba orazi, niginir dafam mighsiabagh isin otifi. Kar Israelian gumamazir arazir kurabagh amiba puviram arava azia ikia, uarir apangkuvighasa azangshighavira iti. Me fo, me Ikiavira Itir God, men God, me anetegha tuavir kurar igharazimin ghue. Kamaghin me pamtem azi. **22** Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Ia akirim gigha Ikiavira Itir God gasa zuir boriba, ia uamategha a bagh izi. Eghti a ian arazir kuraba batueghti, ia ua ghuamaghegham." Ezi gumamaziziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni en Ikiavira Itir God, en God, kamaghin e uamategha ni bagha izi. **23** E fo, e mighsiabar pin ikia asebar ziaba fa niginir dafam gamir arazir kam, tong bar guizbangirama en akuraghan kogham. Ikiavira Itir God, en God, a uabira Israelia en akuragham. **24** E aser aghumsizim itim, Bal, e an ziam fer dughiamin, e uan sipsipba ko, bulmakauba ko, otariba ko, guiviba ko bizir aghuir en inazir afeziaba ingara iniziba, e bar ada gifa. E uan igiabara arazir kurar kam gamuavira ikia iza datirighin tu. **25** O Ikiavira Itir God, en God, e uan inazir afeziaba ko, uan mugabara ikia arazir aghumsizir kurabar ni gamua iza datirikin tu. E nin akabar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, e bar aghumsigh guaba avigh nguazim mituaghham. Eghe teghti, en aghumsizir kam inimin min e avaraghti, e a sara ikiam."

4 Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Ia Israelia, ia na bagh izisi, eghe na baghvira izi. Ia pura tintinibar tuavir igharazibar mangan marki. Bar marki, ia nighnizir gavgavim narara iki. Eghe marvir guar ki bar aghuaziba nan damazimin da

batokegh. **2** Eghe ia gavgavim uan akabar aningsi, kamaghin mikim suam, E Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, e guizbangira migei. Eghe dughiar kamin ia guizin akam ko, arazir aghuim ko, arazir voroghira zuimin gin mangi akar kam damuam. Eghe ia kamaghin damuti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba deragh uari damusi nan azangti, ki deragh me damuam, mati ki deravira ia gami mokin. Eghti me ziar ekiam na daningam." **3** Ikiavira Itir God, kamaghin Judaba ko Jerusalemia migia ghaze: "Ia akaba barazir puvatigha, naviba bar gavgafi. Ia tong uan navibar amighti da amiragh, mati nguazir ararir gavgavim me anebigha anemisarizi moghin iki. Ian arazir kuraba ian dabirabibagh asighasisi. Ia uan arazir kuraba adegh da makunigh, mati gumazim akunimin ingarigha, an tongin aghuir ikarizir dikoniba itiba asizi, dagheba deraviram aghui. **4** Ia Judaba ko Jerusalemia, ia na bagha uan mikarzir mogomebar inibar ghoregha na ko kam akirizi moghin, kamaghira ia na baghvira iki uari isi na daning. Ia kamaghin damighan koghti, nan aningagharmir avir ekiamin min otogh, ia amizir arazir kuram bagh ian isiti, gumazitam anemungueghan kogham." **5** Ikiavira Itir God, Judaba ko Jerusalemia akam me mikinasna kamaghin na mikeme. An kam kamakin: "Ia kantrin danganiba bar dar mangi sigham givi. Eghe gumamazizibar dim me mikim suam, 'Ia izi bar moghira uari akuvagh, eghe mangi divazir gavgaviba itir nguibabar aven mangi uari mongegh." **6** Eghe ia nir avizir gumamaziziba ganigh foghfoghamin, ia a feghti me an ganigh ari Saionin mangam. Ki apaniabagh amizi me bar pazavira ia gasighasighasa notin itir nguazim ategha izi. Kamaghin amizi, ia sughsughan marki, ia ivemar mangi mongegh. **7** Apanir kaba uan nguibam ategha mati laion uan mogomer danganir itim ataki. Apanir kaba nguibar aviribagh asighasigha izi. Me izi Judan kantri bar a gasighasigha a bar ikuvighi, gumamaziziba uan nguibar kabar ikian kogham." **8** Ikiavira Itir Godin aningagharmir ian itim givazir puvati, an aningagharmir ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia azirakar korotiabar aghuigh aziva, azirakar ighiar amirizibar amu. **9** Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, "Dughiar kamin, atrivim uan gumazir dapaniba ko bar atiatigham. Eghti ofa gamir gumaziba, ko kam inigha izir gumaziba, digavir kuram damigham." **10** Ezi ki kamaghin migei: "Ame! Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni Judaba ko Jerusalemia gifara ghaze, Kar me deraghvira ikiamin dughiam. Ezi puvati, datirighin apaniba izi, uan midorozir sababar me misoghti me arimighiram." **11** Eghti apaniba izamin dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim suam, "Aminir fefem nguazir mighsiar gumamaziziba puvatizibar ikegh dikavigh, nan gumamaziziba iti naghin vag izam. Aminir kam nimira izi arazir kuraba batoghasa puvati, mati aminim nimira iza witin ovizibar misevibagh ivavamadi mokin. Puvati. **12** Aminir kam bar gavgavigh izi, bar me gasighasigham. Ki uabi gumamazizir kaba isa kot gatigha gifa, eghe ki ivezir kuram me daningasava ami. Kamaghin amizi, ki uabi mikemezi apaniba izi, mati aminir kuram izi." **13** Ezi ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir Godin akamin, kamaghin gumamazizibav gei, "Ia gan! Apaniba ghuarir pizimin min pighatome, men midorozir gumazibar karisba, mati aminir bizibagh asighasizim pamten iza tingagha nidi, ezi men hoziaba mati kuarazir ikagabar min akizirigha bar puvira izi. Evzikal E datirighin bar ikuvigha gifa. **14** O Jerusalemia, ia manadizoghin uan navir averiamin aven itir nighnizir kuraba batuegham? Ia bar uan arazir kuraba batuegh zueghti, Ikiavira Itir God, ian akuragham. **15** Ia ian, gumaziba Danin nguibar ekiam ko Efraimin mighsiaba ategha iza, osimintiz kamin akam akura izi. **16** Ikiavira Itir God, gumazir kabav gia ghaze, Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kemegh, 'Apaniba Judan otivigha gifa.' Eghe ia Jerusalemia kamaghin me mikemegh, 'Apaniba nguibar saghon itiba ategha iza, Judan nguiba ko misosi. Me nguibar kaba avinigh, pamten tiariba akar, eghe akar ekiamin gumamazizibav kimam." **17** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Ia Jerusalemia nan akam batoke. Kamaghin, apaniba Jerusalem avinigham, mati gumaziba dagher azenim divazimin min an okari. **18** Ia uari osimintizir

kabagh amigha, tuavir kuramin ghu. Ezi bizir kam bagha ia bar osimtizir ekiam ini. Ian arazir kurabara ia gamima, ia mizazir kam isima, ian naviba biaghire.” **19** Jeremaia kamaghin migei: “Ki tizim bagha mizazir dafar kurar kam isi? Ki mizazir kurar kam isima, nan navir averiam bar na basemezi, nan dighorim bar pamten na ginivima, ki bar mikirighasava ami. Mizazir kam bar na abirazi nan nighnizim uaghan bar nan ikufi. Ki midorozir gumaziba barazi, me midorozim bagha pamtemin sighabogh ivi. Kamaghin amizi, ki uan akam dukuagh, nimira ikian kogham. **20** Ki garima, me kantrin aven itir danganiba bar dar gumamaziziba paza me gamua me gasighasizima, biziba bar moghira ikufi. Ki garima, me zuamira en purirpenibagh asighasiki. **21** Eghti dughiar manatamra apaniba e ategh ua uan nguibabar mangam. Egh me manadizoghin sigham givia, nir avizim ghufar arazim ategham? Ki arazir kamra ikia ghua bar amira!” **22** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze, “Nan gumamaziziba fofozir aghuiba puvati, egha na gifozir puvati. Me boribir min fofoziba puvatigha bar ongani. Egha arazir kuram gamir arazim me bar a gifogha, arazir aghuubar amuamin arazim me bar a gifozir puvati.” **23** Ki Jeremiaha ki garima, nguazim bar ikuvigha pura itima, bizir aghuitam a gisin itir puvati. Ezi ki overiamin gar, angazangaritam an itir puvati. **24** Ezi ki mighsiabar garima, mikimkizim adagh nuabima, dar ghuaba mangigh zeghi gami. **25** Ezi ki tintinibar gara gumazetamin apizir puvati. Ezi kuaraziba migha tintinibar bar ghu. **26** Ezi ki ua garima, fomira nguazir otevir biziba bar deravirama aghuiba, da datirighin dipaba puvatizir danganir kinibar otifi. Ezi nguibar ekiar nguazir kamin itiba bar ikufi. Kar Ikiavira Itir Godin aningagharim bar ekevegha, bizir kabagh amizi da otifi. **27** Egha Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, “Ki bizir kabar amighi da otivasa uan nighnizim gamigha gifa. Egh ki ua uan nighnizim giraghan kogham. Nguazir kam, ki a damighi a mangi bar danganir kinimin otogham. Egh ki bar a gasighasighan kogham. Eghti bizir mingarir kam bagh, nguazim azirakar onger akabar amuti, overiam pin pighatomegham.” **29** Ki Jeremaia, ki garima, midorozir gumazir maba hosiabagh apiazi, gumazir maba uan pibar suigha midorozim bagha izi. Ezi gumamazir danganir kabar itiba, me baregha, bar moghira uan nguibaba ataghiraghava are. Men marazi ara ghua ruaribar aven monge, ezi marazi ghua dagiar toribar aven monge. Ezi nguibaba bar moghira pura misevir kinibar itima, gumamaziziba puvati. **30** O Jerusalem, ni ikuvighamin dughiamin, ni manmaghin damuau? Nin gumazir fomira bar ni gifongegha ni ko akuir kaba, me datirighin nin aghuagha, ni misueghti ni aremegasava ami. Kamaghin amizi, ni pura korotiar aghevur aghuubar aghuan marki, egh me golin ingarizir kurkazibar uabin kurkian marki, egh uan damazimning aghivan marki. Kurkazir kaba tong nin akuraghan kogham. **31** Ki ararem barazi, mati amizim otasava amir ararem. Egha uaghan mati amizim datirighiramin otirimirir igiam gami, egha mizazir ekiam isi. Kar Saionin nguibar ekiamin ararem. Bar avighaghegha, uan aghariba kavkira, kamaghin migei, “E uarir apangkufi! E ikuvigha gifa. Apaniba e misueghti e arimighiram.”

5 Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: “Ia Jerusalemin gumamaziziba, ia uan tuaviba bar dar aru, uan biziba amadir danganibar ganigh fogh suam, gumamazizir aghuitam itir, o puvati. Egh ia ganti, gumamazizir arazir aghuihu ko guizin arazimin gin zuitam ikiti, ki nguibar ekiar kamin arazir kuraba gin amadagham. **2** Egha ia gavagvim uan migirigiabar aningasa Ikiavira Itir Godin ziam dibora pin arigha migei, kar ia ifara pura migei.” **3** Ezi ki Ikiavira Itir God ikaragha ghaze: “Ki fo, ni gumamazizir deravira guizin arazimin gin zuiba, ni bar me gifonge. Egha ni gumamazizir kavav soghezi, me mizazim baraghizir puvati. Ni me akirasa me gasighasighizir bizir kam, me an ganigha fofozim inian aghua. Men dapaniba dagiabar min gavgafi, ezi me uan navibagh iraghan aghua. **4** Ezi ki ghaze, Gumamazizir kaba, pura onganarazibagh amir gumamazizibar min ikia, egha fofoziba bar men puvati. Egha me Ikiavira Itir God, men God, a me damuasa ifongezir araziba, me deravira

dagh fozir puvati. Kamaghin, me arazir onganibagh ami. **5** Kamaghin amizi, ki mangi gumazir dapanibar gan, me ko mikimam. Me ti Ikiavira Itir God, men God, a me damuasa ifongezir arazibagh fo. Ezi ki fo, gumazir dapanir kaba uaghan Ikiavira Itir Godin akaba batuegha, an ifongiamin gin mangan aghua. **6** Gumamazizir kaba arazir kurar aviribagh amua, egha dughiar aviribar Ikiavira Itir God, akirim ragha a gasara. Bizir kam bagh, men apaniba, laionin ruarir ghuribar itiba azenan izi me misoghti me arimighiram. Apanir kaba, afiar atiar danganir kinibar itiba min izi me gasighasigham. Apanir kaba, kaziar atiar ekiabar min izi, Judan nguibar ekiabar boroghin mongegh iki ganam, eghti gumazim o amizitam nguiba ategh azenan iziti, apaniba kaziar ekiar kabar min uari fi me mikin, men mikariziba abighirarigham.” **7** Ikiavira Itir God akar kam Jerusalemin nguibaamin itir gumamazizibav gia ghaze, “Bizir me ifongeziba, ki bar ada isa me ganing, ezi me ua na ategha aser kabar gin zui, mati gumazim uan amuim ategha, tuavimin amizibar gin ghu. Kamaghin, ki manmaghsuvira ian arazir kuraba gin amangam? Bar puvatigham. **8** Gumazir kabar naviba, gumazir igharazibar amuiba bagha dikafi, mati afiar apurir gavgaviba, afiar amebaba bagha naviba dikafi. **9** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Gumamazizir kaba nan ziar ekiam gasighasisi. Kamaghin, ki guizbangira gumamazizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva, bar me gasighasigham. **10** Ia Israelian apaniba, ia mangi men wainin azenibar aruva dagh asighasigh. Egh bar dagh asighasighan marki. Purama adar aghariba aghoregh. Wainin ikarizir agharir kaba, da nan biziba puvati. Kamaghin amizi, ia dar aghariba aghoregh. **11** Guizbangira, Israelia ko Judabar gumamaziziba, me akirim ragha bar na gasaragha gifa. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **12** Israelia Ikiavira Itir God, an gin mangan aghuagha ifara ghaze: “Ikiavira Itir God, arazir kuratam damighi an e batoghan kogham. Apaniba iziva e misoghan kogham, eghti mitirir ekiatam otoghan kogham. **13** Guizbangira, akam inigha izir gumaziba akar kabar e migei. Ezi men akar kabar mingariba puvati, da mati aminim ivai. Ikiavira Itir God, akatam me ganingizir puvati. Kamaghin, bizir manam me a migei, bizir kamra ua ragh maghira me gasighasigham.” **14** Gumamazizir kaba akar kamaghi garir mavav keme, kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migia ghaze, “Jeremaia, migirigiar ki ni ganidiba ni darara Israelia mikim. Migirigiar nin aka torimin otivamin kaba, da avimin min otiv mangi. Eghti gumamazizir kaba dazibar min ikiti, nan akam me giri, mati avim men isi moghin, bar men isigham.” **15** Ki Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia ia migia ghaze, ia Israelia, ia oraghi! Ki saghon itir nguibar mamin midorozir gumaziba inigh iziti, me ia ko misogham. Me fomira uan kantrin ikia iza datirikin, egha me gumamazizir bar gavgaviba. Egh ia men akar me migeim mikiman iburagham. Egh uaghan a gifoghsi damuva avegham. **16** Men midorozir gumaziba bar moghira, midorozir gumazir bar gavgaviba. Egha me barir pibar asa bar fogha, gumamazizibagh asi me ariaghiri. **17** Ia ti ghaze, ian nguibaba divazir gavgaviba dar iti, eghti ia deravira dar aven ikiam. Bar puvatigham. Apanir kaba izi ian nguibar kabagh asighasigham. Egh ian azenibar itir dagheba ko dipenibar itiba sara, dar ami da agivagham. Egh ian otariba ko guivibav soghirarigh, ian sipsiba, bulmakauba, bar a dav soghirarighi da arighiregham. Egh me ian wainin ikariziba, ko fighin temebagh asighasigham. **18** Egha Ikiavira Itir God, dughiar kamin ua kamaghin na migei, “Apaniba dughiar kamin izi, egh Israelia bar me gasighasighan kogham. **19** Eghti gumamazizir itiba kamaghin nin azangisigham, ‘Manmaghsua Ikiavira Itir God, en God, akirim ragha e gasarazi, bizir kurar kam e bato?’ Eghti Jeremaia, ni me mikim suam, ia akirim ragha na gasara, ia uan nguazimin ikia kantrin igharazibar asebar apengan ikia dar ziaba fe. Kamaghin, ia datirighin gumamazizir igharazibar kantrin mangi an iki, pura men ingangarir gumazir kinibar min iki, men ingangarim damu men apengan ikiam.” **20** Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, Ni akar kam isi Jokopin ovavir boriba ko Judan nguazimin itiba me daningigh: **21** Ia gumamazizir

nighnizir aghuiba ko foziba puvatziba. Ia damaziba ikia, bizibar garir puvati. Egha ia kuariba ikia, biziba barazir puvati. Ia datirighin kuariba arigh deraghvira nan akaba baragh. **22** Ikiavira Itir God kamaghin ia migia ghaze, ia manmaghsua nan damazimin atiatiava agoir puvati? Ki ongarim dipir izi mitivasa danganimin abaragha gifa, ezi ongarir dadarim an ongarim dipir izi tuivamin divazimin min iki mamaghira ikiam. Eghti ongarir ekiam pament dipir izi, egh divazir kam azovagh mangighan kogham. **23** Ezi ia gumamaziziba bar igharaghava ami. Egha bar puvira nan akaba batogha uan nighniziba bar dar kumi. Egha akirir ragha na gasaragha tintinibar ghue. **24** Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ezi ia nan apengan ikian aghua. Egha ia kamaghin nighnizir puvati, ki uabi azeniba oparir dughiam ko dagheba asir dughiamin, amozim amadi, a izi. Egha ki uabi daghebagh amima da uan dughiamram otivima, ia azenibar, vaghvagh zurara da isi. **25** Ezi ian arazir kurar kabara bizir aghuir kabar tuavim apirizi ia da isir puvati. **26** “Nan gumamazizibar tongin marasi, arazir kurabagh amir adarasi. Me gumamazizir igharaziba arazir kurabar me damuasa mizua iti. Mati gumazim kuarazim izi ivemin aven mangasa aneguragha a mizua iti. **27** Me ifavarir arazibagh amua gumazir igharazibar bizir aviriba puram ada isi. Mati gumazim ivem aguragha kuarazir aviriba inizi an akiram izifa. Egha arazir kamin me gavgavigha ikia, dagheba ko bizir aviriba iti. **28** Egha me bar puvirama apava naviba ifiki. Me arazir kurabar amuasava atiatar puvatigha dagh ami. Me kotin aven guizin arazibagh gin zuir puvatigha, arazir kamin borir afeziaba ariaghireziba, arazir kurabar me gami. Ezi onganarazibagh amir gumamaziziba osimtiziba itima, me men akuravzir puvatigha, men osimtizir kaba agevir puvati. **29** “Ki Ikiavira Itir God, guizbangira migei, Ki gumazir kabar arazir kuraba bagh pazivira me damigham. Bar guizbangira, ki gumamazizir kabanang ikarvagh ivezir kuram me daningam. **30** Guizbangira, bizir bar kurar atiatiid anidim nguazir kamin oto. **31** Ki garima, akam inigha izir gumaziba, uari uan akaba akuri, egha gumamazizibagh ifari. Ezi ofa gamir gumaziba, gumamazibagh ativagha akam inigha izir gumazibar akar ifavarir kabar gin zui. Ezi nan gumamaziziba arazir kam bar a gifonge. Ki mizazir kuram ia gaseghti ian arazir kurar kam givagham. Eghti dughiar kamin men tinara ian akuragham?”

6 ia Benjaminin anabamin adarasi, ia Jerusalem ategh ari mangi. Puvatighi, ia bar ikuvigham. Ia Tekoan nguibamin aven sighabagh ivi mangi, Bet Hakeremin nguibamin avim atighi an migharim mavanangam, eghti gumamaziziba an ganigh fogh ari mangam. Bizir kurar ia gasighasighamin notin amadaghan dikavigha, bar roghira izi. **2** Saionin nguibar ekiam, mati guivir bar dirir mam, a nguibar ekia bar aghuim. Ezi Ikiavira Itir God nguibar ekia kam bar moghirama, a gasighasigh anegivagh. **3** Atriviba uan midorozir gumaziba ko Jerusalem misoghsu izam, mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipba ko izam. Me azenan nguibam ekia rugh, vaghvagh nguazir akuar nguibam boroghin itiba, uan averpenibar ingaram. Egh midorozir gumazir kaba sipsipin okoruar dafabar min bar avirasemegham. **4** Eghti gumazir men faragha zuiba kamaghin mikimam, “Aria, e misoghsivira gan ikiam. E aruer arizimin dikavigh mangi me korogh, me misogham.” Egh me gin kamaghin mikimam, “Amei, e tighar midorozir bizibar akiram, aminin piri. **5** Kamaghin amizi, marki, e dimagarimin midorozim foregh, men divazir gavgavibagh asighasigham.” **6** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bar deravira nguibar ekia kamin averiamin gani. Egha kamaghin midorozir gumazibav gei, “Nguibar ekia kamin gumamaziziba, uan namakaba bar arazir kurabar me gamua me abiri. Kamaghin amizi, nguibar ekia kam osimtizir bar ekiam iniam. Ia mangi temeaba okegh izi divazir gavgavimin miriamin dar pozim mikinigh nguazim adav kinighi, a figh uanaboghti, ia mangi a gisin mitivigh nguibar ekiam ko misogham. **7** Ki orazi, arazir kuram, mati dipaba mozir pamin ikia zuraram otivavira iti moghin, zurara Jerusalem otifi. Me zurara nguibar ekiamin aven bizibagh

asighasigha, gumamazizir igharazibav sosi. Ki men gari, men aviriba duaba ikia egha arimariaba iti. **8** O Jerusalemia, ia nan akam barakigh. Puvatighi, ki zuamira akirim ragh ia gasaragham. Egh ki ia damighi ia nguibar soriam gavaghti, gumamaziziba puvatigham.” **9** Ki Jeremaia, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin na migei, “Apaniba Israelian gumamazizir vaghvazir ikiavira itiba ateghti, me ikian kogham, me bar me gasighasigham. Mati gumaziba ghua wainin azenimin wainin oviziba bar da kuarizi tam itir puvati. Kamaghin ti deragh, ni faragh mangi Jerusalem aven akam akunigh. Mati gumazim ghua wainin azenimin averiam getiagha arua gari, wainin ovizir vaghvazir maba iti. Kamaghira, gumamazizir vaghvaziba ti nin akam baregham.” **10** Ezi ki Ikiavira Itir Godin akam ikaragha ghaze: “Ki ikiangisizim me daning me mikimti, tina men tongin na baregham? Me kuarir toriba puvati. Men naviba gavgavizi me nin akam baragham aghua. Me nin akam migia ghaze, a bizir kuram, egha a gifongezir puvati. **11** Ezi Ikiavira Itir God, nin aningaghari ni men itir kam uaghan na gizifa. Ezi ki an suiraghti a dughiar ruarimin nan ikian ki aghua. Ki bar amira.” Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na ikaragha ghaze: “Ni nan aningaghari kam isi, borir pura tintinibar tuavir ikarara itiba ko, gumamazizir igiar uari akuva itiba me gingegh. Egh uaghan poroghamba ko gumamazizir bar ghuriba, uaghan me gingegh. **12** Ki Ikiavira Itir God, ki kantrin kamin itir gumamaziziba uan gavgavir ekiamin bar me gasighasigham. Egh igharaz darazir amamangatighi, me izi men dipeniba ko nguaziba ko men amuiba iniam. **13** Men gumamazizir ziaba puvatizibar ikegha ghua, gumamazizir ziaba itibar tuziba, me bar moghira ifara uari baghavira nighnigha, arazir kurar aviribagh amua dagiaba ko biziba isi. Ezi gumazir ofa gamiba, ko akam inigha izir gumaziba, me uaghan arazir kurar kamin gin ghua ifavaribagh ami. **14** Nan gumamaziziba, duar dafaba isia iti, ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari, da pura biziba, egha deraghvira da akira da nozir puvati. Egha me akar aghuimin gumamazibav gia ghaze, “Biziba en derazi e deraghavira iti.” Me kamaghin migei, ezi guizbangira bizitam deragha itir puvati. **15** Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama? Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati. Kamaghin, ki men igharaz darazigh asighasighizi moghin, ki gumamazizir kaba mizazim me daning me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **16** Ikiavira Itir God uan gumamazizibav gia ghaze: “Ia tuavir akamin mitigh nighnigh, ia tuavir manam mangisi ifuegh, an mangi. Ia tuavir aghuir ian inazir afeziaba faragha ghuezim bagh gan an apigh an mangi. Ia tuavir kamin mangiti, bizitam osimtizim ia daningan koghti, ian naviba purama amiraghirigh nimira ikiam.” Ezi Israelia a ikaragha ghaze, “Ti puvatigham, E tuavir mamin gin mangan aghua.” **17** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, “Ki ian faragh mangi ikiangisizim ia daningamin gumaziba amisevegha gifa. Egha ki kamaghin ia migei, ‘Osimtizim otivamin dughiamin me sigham giviti, ia deravira me baragh.’” Ezi me ghaze, “Ti puvatigham. E gumazir kabar akaba baregham kogham.” **18** Ezi Ikiavira Itir God, nguazimin itir kantriba bar me migia ghaze: “Ia izi bar uari akuvagh uan damazibar gan oraghti, ki Israelia damuamin bizibar gin ia mikimam. Ia uan damazibar bizir kabar ganam. **19** O nguazim, ni oragh! Nan gumamaziziba na ginamadagha, Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvati. Kamaghin, ki men arazir kurar kaba ikarvagh, uan gumamazizir kabagh asighasigham. **20** Me ofa gamua nan ziam fasa Seban adarazi da pauran mughurir aghuim zuim ko, saghon itir gumaziba da borer aghuim givese. Egha ghaze, bizir kaba nan damazimin deragham. Bar puvati. Ki ofan me tue bar isia mighiriba ko ofan igharazir me na bagha amiba, ki bar adagh ifongezir puvati. Ki da inighan kogham. **21** Ki Ikiavira Itir God ki ghaze, Ki gumamazizir kabar amighi me asaghpor iregham. Egh ameboghfeziaba, ko boriba, gumamaziziba ko men namakar men boroghin itiba sara arimighiregham.” **22** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadaghan ikegha izasava ami. Me bar gavgavigha, bar saghon ti. Egha me

misoghasa midorozir biziba akira iti. **23** O Saion, ni mati guivir dirim! Ezi apansir kaba, me apanguviba puvatizir gumaziba. Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge. Me barir piba ko barir afuziba suisi. Me hoziabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam. Mati ongarim gigim gira tingazi. Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon ko misoghshivira gan ikiam.” **24** Ezi Jerusaleamia kamaghin migei: “E apansir kam, an eghaghanim baregha gifa. Egha e men atatiaa agharapaniba bar en amia. E nighnighava avenge, en ararem mati, amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai. **25** Apaniba me bar gumazir kuraba, egha danganiaba bar adar iti. Egha misoghshavira gara itima e atiatingi. Kamaghin amizi, e tuaviba ko azenibar aruan kogham.” **26** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin migei: “O, nan gumazamizir ki bar ifongeziba, ia azir korotiabar aghuigh averenim gipoghphogh. Ia fo, apansir izi ia gasighasighamim pura kaghiram otoghti, ia atam mangeghti me ia gasighasigham. Kamaghin, ia puvirama aziva, azir onger akaba bangi. Mati poroghamimning borir bar vaminirara iti, an aremezi, aning a bagh azia an kuarkufi.” **27** Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, “Jeremaia, ki ni isa uan gumazamizabar tongin ni ati. Eghti ni gumazamiziba tuisigh, mati gumaziba silva tuava a gifofozo moghin, me tuva me gifofogh, men araziba guizbangira dera, o ti puvati.” **28** Ezi ki an akam ikaragha ghaze: “Gumazamizir kaba me akaba batogha, akaba uarigh asa girakirangin urarira uariv gei. Me ifavaribagh amua men araziba bar ikufi. Egha men naviba ain ko bavin min bar gavgavigha, arazir kurabar amuasa bar gavgafi. **29** Nan gumazamiziba mati silvan mineziba itiba, ni masinin avim giviti a puvira isi minezir dar itir kabar isigh da batueghan kogham. Inganganir gumaziba pura inganganir kam damigham. Kamaghira, nan gumazamiziba arazir kurabagh ami, egh arazir kurar kaba me da ateghan kogham. **30** O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha uan gumazamizibagh asaragha gifa. Kamaghin amizi, me silvan kurar me otoghezibar min iti.”

7 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin tiar akamin tugh, kamaghin mikim: Ia Judan Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua an ziam fe darasi, ia kuaribar arigh an akam baragh. **3** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelia ian God, ki ghaze, ia uan daroriba ko arazibar kirigh deraviram otoghti, ki ia teghti ia deraghvira uan nguazimin ikiam. **4** Ia kamaghin migei, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim. Kar Ikiavira Itir Godin Dipenim.’ Egha ia kamaghin migia urarira uarigh ifari. Dipenir kam tong ian akuragh ia damuti, ia Godin damazimin deraghvira ikian kogham. **5** Ian daroriba ko arazir ia datirighin amiba, ia da ategh tuavir aghuimin gin mangi. Egh arazir aghuibara uari damu iki. **6** Ia Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, pas me damuan marki. Egh borir ameboghfeziaba ariaghireziba, ko amizir paba ariaghireziba ia paza me damuan marki. Egh ia uan nguazir kamin aven, gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba pura me misoghti me arighiram marki. Egh ia asebar ziaba fan marki. Ian arazir kam ia gasighasigham. **7** Ia nan akar kaba bar dar gin mangiti, ki ia teghti ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kam, ia an iki deravira iki mamaghira ikiam. **8** “Ia uarir gan. Ia akar ifavarir kaba nighnizir gavgavimin dar iti. Ada tong ian akuraghan kogham. **9** Ia gumazir igharazibar biziba okiava, egha gumazibav sozi da ariaghiri. Egha poroghambaba uari isava akuir arazim gamuavira iti. Egha uan akaba gavgavim dar aningasa akam akiri, egha ia guizbangira akar ifavaribagh ami. Egha ia asem Bal, a bagha ofan mughurir aghuim zuibagh ami. Egha ia aser ia faragha fozir puvatizibar ziaba fe. **10** Ia arazir kabagh amigha nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazimin aven izegha nan ziam fa ghaze, E deraghavira iti. Ia gin nan Dipenim ategha azenan ghuegha arazir kurar ki ifongezir puvatizibagh amuvira iti. Ia ghaze, Kar ti arazir aghuim, a? **11** Ia Dipenir kamin nan ziam fasa ki a ginaba. Ezi ia ghaze, kar okimakiar gumaziba modir dangamin, a? Ki Ikiavira Itir God uabi guizbangira migei, arazir ia amiba, ki bar adar ganigha

gifa. **12** “Kamaghin, ia mangi Silon nguibar ki uan ziam fasa faragha inabazimin, ki amizir bizibar ganigh. Nan gumazamiziba Israelia, me arazir kuram gamin, kamaghin amizi, ki nguibar kam bar a gasighasiki. **13** Ezi ia uaghan arazir kurar kabagh amuvira ikia zuima, ki dughiar aviribar ia arazir kurar kaba ataghiragh navim giraghasa ia mikemezi, ia oraghan aghua. Ki ian deima, ia nan dimdiam ikarazir puvati. **14** Ia guizbangira kamaghin nighnighan marki egh suam, nan Dipenir kam ian akuraghti, ia deravira ikiam. Ki fomira ian inazir afeziaba, me mikemezi, me nan ziam fasa kagh an ingari. Datirighin ki Silon nguibar gasighasighizi moghin, a gasighasigham. **15** Egh ia Judaba, ki Efraimin anabamin adarazi batoghezi moghin, ia batuegh ua ian ganan kogham.” **16** Egha Ikiavira Itir God, ia kamaghin na migei, “Jeremaia, ni u gumazamizir kaba bagh nan azangsigh nan dimiva arangan marki. Ki nin azangsizitam bareghan kogham, kamaghin ni men akurvaghni uan azangan marki. **17** Ni uabi Judan gumazamizibar garima, me uan nguibabar aven arazibagh amua, egha Jerusaleimin nguibamin tuavir toribar arazibagh ami. **18** Men boriba dazibagh eghuva izima, afeziaba aviba arisi, ezi amebaba basketba tuasa plaua gami, kar aser amizir kam, Astarten me a bagha ofa gami, me a dibora ghaze, Overiamin Garir Attrivir Amizim. Egha me uaghan aser igharagha gariba bagha wain isa me bagha ofa gami. Me kamaghin amua paza na damuasava ami. **19** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Me kamaghin amua paza nararam amir pu. Bar puvati. Me paza urarira uarigh amua aghumsizim urarira uarigh aning. **20** Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, men Ekiam, ki uan aningagharim bar a isi nguibar ekiar kamin gumazamiziba, ko asiziba, ko temeba, ko dagheba, ki bar me gineggham. Nan aningagharim avir ekiamin min iriti tav anemungeghan kogham.” **21** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gei, “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia mikimasa. Ia fo, ofan maba, ia asiziba inigh dav suegh, da tueghti da bar isi mighirigham, egh dar tuziba aman kogham. Ezi ofan maba, ia dar tuziba, ki amamangati, ia dar amam. Ezi ki ghaze, Markil Ia bar ada inigh dar ami, da pura bizim. **22** Ia bizir kam ginighnigh: ian inazir afeziaba, ki Isipin me inigha izir dughiamin, me ofan tuezir bar isia mighiriziba ko ofan igharaziba, ki tam damuasa me mikemezi puvati. **23** Ki kamaghin me mikeme, ‘Ia nan Akar Gavgavir ki ia migeiba baragh deraghvira dar gin mangiti, ki ian Godin ikiti, ian nan gumazamizibar min ikiam. Eghti biziba bar ian deragham.’ **24** Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Men naviba arazir kurabar amuasavira nighnigha, uan ifongiabar gin ghua akirim ragha na gasaragha, uamategha bar saghon ghuavira iti. **25** Ian inazir afeziaba Isip ategha izezir dughiamin iza datirighin, ki uan akam inigha izir gumaziba, me nan inganganir gumaziba, me ian inazir afeziaba akam me daningasa ivivigha me amagavira iti. **26** Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghan aghua. Egha akaba batogha men faragha zuir ovavibagh afiragha arazir kurabagh ami. **27** “Jeremaia, ni Israelian gumazamiziba akar kabar me mikimti, me da bareghan kogham. Ni men dimti, me nin dimdiam ikaraghan kogham. **28** Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘Kantrin kamin gumazamiziba, Ikiavira Itir God, men Godin akamin gin ghuzir puvati. Egh God ateghti a me akirmighasa me nighnizir puvati. Egha guizin akamin gin zuir tuavir kam, me bar anetaki.’” **29** Jerusaleamia, ia uan azirakar arazim akakagh uan dapanir arizibagh isegh da makunigh. Nin gumazamiziba Ikiavira Itir God gamizi, a bar aningagharir ekiam iti. Egha a gumazamizir kabar aghuagha akirim ragha me gasara. Kamaghin, ia mighsiabar ghuavanegh azirakar ighiaba bangi. **30** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba nan damazimin arazir kurar aviribagh ami. Me marvir guar ki ifongezir puvatizir kaba isa, nan Dipenir ki uan ziam fasa inabazir kamin aven da ariki. Egha kamaghin nan Dipenim gamima, a nan damazimin bar mize. **31** Egha me Hinomin danganir zarimin ghua ofa gamir dakozibar ingara da dibora ghaze, Tofet. Egh me uari uan otariba ko guiviba inigh ofan min avimin da tuam. Arazir me amir kamin nighnizitam nan navir

averiamin itir pu. Bar puvati. Ki kamaghin damuasa akatam me mikemezir puvati. **32** Ki Ikiavira Itir God, ki ikingisizim me ganiga ghaze, Gin gumazamiziba ua danganir kam, Tofet o Hinomin danganir zarim a darighan kogham. Apaniba dughiar kamin Judan gumazamizir aviribav suegti, me arimighiram. Eghti Tofetin danganim, a Judabar matmatiar danganimin min ikiti, men kuaba bar a gizivaghti, men kuaba afamin danganiba ua puvatigham. Eghti me danganir kam kamagh a diponam, Danganiir Gumazibav Sozi Me Ariaghirim. **33** Eghti gumazir kuar aviriba pura nguazimin ireghiv ikiti, kuaraziba ko asizir atiaba izi dar tuzibar amam. Eghti gumazir kuaraziba ko asizir atiaba batoghamiba puvatigham. **34** Eghti gumazamiziba ua Judan nguababa ko Jerusalemin tuavibar ikian kogham. Ki bizir kaba bar dar amighti, da otivam, eghti navir aghuimin arazim ko, agoroger arazim ko, poroghamir igiabar isar ekiaba, da bar givagham. Eghti kantrin kamin danganiba ikuvigh ikiam.”

8 “Ki Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei. Dughiar kamin ian apañiba, matmatiabar mangi, Judabar atriviba ko, gumazir dapanir, ofa gamir gumaziba, akam inigha izir gumazir dapaniba, ko Jerusalem aven itir gumazamizir igharaziba sara bar men agharibagh kuigham. **2** E fo, Judaba bar aruem ko iakinim ko mikovezibagh ifonge. Egħa me bizir kaba bagħa iteviba apira dar ziaba fava, da ko migia, egħa uarir akurvaghasa dar azangisi. Kamagħin amizi, dughiar gin izamim, men apañiba Judabar aghariba inigh tintinibar buarir aviribar min nguazimin ada akunigham. Egħti, aruem, ko iakinim, ko mikoveziba, men agharibagh isiragħam. Egħti men aghariba inigh da oparamin gumaziba puvatigham. **3** Egħti Judan gumazamizir kurar kantrin kamin aven ikiavira itiba, ki men amangighiti, me kantrin igharazibar tintinibar mangegħam. Egħ gumazamizir ikiavira itir varazira, me angamira ikisi nighnighan kogham, me ovengsivira ifuegham. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamagħin mikemegħa gifa.” **4** Ikiavira Itir God, kamagħin gumazamizibav kimas na migei: “Ki Ikiavira Itir God, ki kamagħin migei. Ia fo, gumazamiziba dagħira, egħa me ua dikavrosi. Egħa ia fo, me tuavim atagħiragħa ghua, egħa me ua tuavimin izi. **5** Ezi Jerusalem gumazamizir kaba na ategħa, ua izir puvati. Me zurara akiribagh igħa na gasi. Me ifavarir arazimin gin mangasa bar gavgavigha, ua na bagħ izan aghua. **6** Ki kuarim atigħa me barazi, me deragħa guizin akatam na migeir puvati. Egħa men tav uan arazir kuraba gin amangasa migeir puvati. Egħa nan azangisigha ghaze, ki arazir kurar manamrama ami? Me vaghvaghua uan ifongibar girara ghua, mati hoziaba midorozim bagħa għuaba arigha ivemara għuavira iti. **7** E fo, kuarazir ekiaba ko doziba mighegh mangi ikegh, ua izamin dughiam me a gifo. Ezi nan gumazamiziba, me bizir ki damuasa mikemeziba me dar gin zuir puvati. **8** “Manmagħin amizima ia Judaba ghaze, ‘E nighnizir aghuim ko fofozim iti. Ikiavira Itir God uan Araziba e ganingi.’ Bar guizbangira, nan Arazibagh fozir gumaziba bar adagh iragħa akar ifavariba osiri. Kamagħin amizi, ia kamagħin mikiman marki. **9** Ki Ikiavira Itir God, ian fofozir gumaziba nan akabar aghuagħa akirim ragħa dagħ asara. Manmagħsua me ghaze, me datirighin fofoziba iti? Puvati. Me datirighin azuazim asizimin suizi mogħin, dughiar kuram men suiragħti me bar aghumsigham. Egħti men nighniziba bar ikuvigham. **10** “Men gumazir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba sara arazir kurar kam gami. Ezi men ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba uagħan gumazamizibagh ifari. Kamagħin, ki men azeniba ko amuiba isi azenan itir gumazir igharazibar anigam. **11** Nan gumazamiziba, mati duar dabafa isia iti, ezi ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba men duabar gari, da pura biziba, egħa deragħvira da akira da nozir puvati. Egħa me akar aghuimin gumazamizibav gia ghaze, ‘Biziba en derazi e deragħvira iti.’ Me kamagħin migei, ezi guizbangira bizitam deragħa itir puvati. **12** “Me ti arazir kurar me amizibar aghumsighama? Bar puvati. Me tong aghumsizir puvati. Kamagħin, ki men igharaz darazigh asighasighizi mogħin, ki gumazamizir kaba mizazim me daning, me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegħa gifa. **13** “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki bar me agivagħam.

Me mati wainin ikariziba ko fighin temeba, da ua ber puvati, ezi dar dafariba misingi. Ezi kamagħin ki apañiba amadagħti me izi me dikabiragħam.” **14** Egħti Judaba kamagħin mikimam: “Manmagħin amizi e puram apia? E uari akuvagh mangi nguibar ekiar divazir gavgaviba itibar aven mongam. Egħ e nguibar kabar aven arighiram. E arazir kuramin Ikiavira Itir God gami, a en God. Ezi a ghaze, e ovengam. A ivezir kuram e daningam, mati gumazir mam marasinin kurar gumazibagh asighasizim me daningti me aneremam. **15** E ghaze, e deravira dapiam, egħa e deragħa apiazir puvati. Egħa e ghaze, ua deragħamin dughiam iti, ezi apañiba iza e gamima, e bar atiatingi. **16** Ezi apañiba notin amadagħan, Danin anabamin adazariz nguazimin otivigha gifa, ezi e hoziaba barazi me bar puv avighagħa pamtemin arai. Ezi hoziar kaba araima, en nguazir oteviba ivavzavima, e bar puvirama atiati. E fo, apañiba Jerusalemin nguabam ko an tir gumazamiziba ko, bar en nguazimin itir biziba bar dagħ gasighasighasa izi.” **17** Ezi Ikiavira Itir God kamagħin migei: “Ia oragħ. Ki apañiba amadagħti, da mati kuruzir kurabar min ia bagħ izi ia giviam. Ia me damuti me nimira iki, me ia ategħamin tuaviba puvati. Bar puvati.” **18** Ki Jeremaia, ki kamagħin migei: “Nan apangkuvir ekiam ko navim bar oseme, ezi nan nighniziba bar ikufi. Nan osimtizim agivamin tuaviba puvati. **19** Mevzika, nan adarazi nguazir oteviba bar adar ikia egħa ara kamagħin dei, ‘Ikiavira Itir God ua Saionin nguibamin atrivimin itir puvatighama, a? Egħa a manmagħsua en akurazir puvati?’” Ezi Ikiavira Itir God kamagħin akam ikaragħa ghaze: “Manmagħsua ia nan gumazamiziba kantrin igharazibar asebar nedazibar ingara egħa dar ziaba fe? Ian arazir kam na gamima, ki bar ian aningagħe.” **20** Ezi gumazamiziba kamagħin diava ara migei: “Aruem garir dughiam gifa, ezi me azenibar aven itir dagħeba bar ada asigha gifa. Ezi God ua e iniasa nighnizir puvati.” **21** Ki Jeremaia, ki uan gumazamizir ki bar ifongezibar garima, me dighoragħire, ezi nan nighniziba ikufi. Ki bar osemegha aziava aravira iti. **22** Ki orasi, Gileatin nguazim ti marasinin aghuiba uam an iti. Egħa me ti uagħan doktan maba iti. Ezi manmagħ amizi, nan gumazamiziba għuamagħezir puvati?

9 Ki ghaze, Kamagħin deragħam, nan dapanim dipamin min ikiti, nan damazimning mozir dipar zurara anaga ivemarimin min iki. Egħti ki arueba ko dimagaribar nan gumazamizir ki bar ifongeziba, apañiba misogħezi ariagħireziba, me bagħ aziva arangvira ikiam. **2** Kamagħin deragħam, ki ti gumazamiziba puvatizir danganitamin mangi tuavir miriamin averpenir gumaziba daru dakuamin tamin ingarigh, an aven ikiam. Nan gumazamiziba bar, Godin itir nighnizir gavgavimin arazim anetegħa, asebar gin għua arazir mizirizibagh ami. Kamagħin amizi, ki ti me ategħ mangi sagħon ikiam. **3** Ikiavira Itir God na ikaragħa ghaze: “Mati gumazim pir baribar asiva amangasa ami mogħin, ifavarim nan gumazamizibar akatoribar otiv mangasava ami. Egħa men ifavarir arazim, men kantrin bar ekefe. Ezi nan gin zuir guizin arazim a itir puvati. Akar ifavarim bar ekefe. Ezi me nighnizir gavgavim nan itir puvati.” **4** “Ia gumazamiziba kamagħin fogħ, ian namakaba ko aveghbuaba ifara, mati ia uan inazir afeziam Jekopin min ifari. Kamagħin amizi, ia bar me bagħ deragħvira gan, nighnizir gavgavim men akabar ikian marki. **5** Gumazamiziba bar mogħira uan adarazigh ifara, egħa guizin bizitam migeir puvati. Men mizeba ifavarir arazim bar a gifozi, me arazir kurar kam gamua għuavira iti. Me uarigh ifarir arazir kam, uraria urar akakasi. Egħa me uan navibagh iragħan aghua. **6** Me uraria uari abirir arazim gamua għuavira ikia, egħa ifavarir arazibagh amuavira iti. Me nighnizir gavgavim nan iki, nan gin mangam aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamagħin mikemegħa gifa.” **7** Kamagħin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migia ghaze: “Ki uan gumazamizibar araziba tuisigh, mizazim me daningiva men gan me gifogfogham, mati gumazim silva isa avimin a tua, an mineziba misiva da batozi mokin. Ki gumazamizir kabar arazir kuraba bagħ damuamin tuavitam ua itir puvati. Bar puvati. **8** Men mizeba, mati barir gumazibagh asi me ariagħiriba. Me ifavarir gumazamiziba.

Me uan namakaba akar aghuubar me migia, egha men navir averiaba, me me gasighasighasa nighnisi, mati gumazim asizimin suighasa azuazim agura. **9** Bar guizbangira, ki gumazamizir kabar arazir kuraba ikarvaghiva, bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **10** Ki Jeremaia, ki garima, Mighisaba ko tuziba Itir danganiba, bar me adagh apongeggha dagh asighasighizi gumazamiziba ua dagh aruir puvati. Ezi bulmakaubar arareba puvati, kuarazibar arareba ua dar otivir puvati. Kamaghin ki dagh nighnigha puvirama azi. Ki da bagha osemegha azir akam bange. **11** Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ki Jerusalem gasighasighiti a irigh dagiar pozim mitigham. Egh afiar atabiar danganimin otogham. Eghti ki Judan nguibar igharazibagh asighasighiti, nguibaba pura ikiti gumazamiziba dar ikian kogham.” **12** Ezi ki Jeremaia kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Nguazir kam tizim bagha ikuvigha gifa, egha gumazamiziba puvatizir danganimin min iti? Gumazir manatam Ikiavira Itir God nighnizim a danighiti, a bizir kamin mingarimin gumazamizibav kimam?” **13** Ezi Ikiavira Itir God a ikaragha ghaze: “Bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir kaba nan Arazir Ki Me Ganingizibar gin zuir puvatigha, nan akam batuegha, tuavir ki men akazimin gin zuir puvati. **14** Men navir averiaba gavgavigha uan ifongiamin gin ghua men inazir afeziaba men sure gamizi moghin, me aser Balbar ziaba fe. **15** Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ghaze, Ia gan, ki gumazir kabar amighiti me osimtizir ekiaba iniam, mati me dagher akabav sozibar amam. Me bar ivezir kuram iniam, mati me imeziba itir dipabar amam. **16** Ki me batuegh me amadaghti, me mangi tintinibar kantrin fomira men inazir afeziaba ko me fozir puvatiizibar tongin me ko ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighiti, me men gintigh mangi dughiar ki me gasighasighamim otogham.” **17** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin migei: “Bizir ia bativir kaba, ia deravira dar gan. Egh azir akabagh amir amizibar diagh! Ia amizir gumazir kuaba bagha igiar amirizibagh amua fozibar diagh me inigh iziti, me azirakar amirizibar amu.” **18** Ezi gumazamiziba kamaghin migei: “Are, me zuamira iziva e bagh azirakar ighiabar amu. Me pamtem azi mamaghira iki mangiti, e aziti temeriba en damazibar iziv otiv iram. **19** Guizbangira, Saonin nguibar ekiamin aven, gumazamiziba kamaghin ara egha azirakar ighiabagh amua ghaze, ‘Aio! E bar ikufi! Apaniba en dipenibagh asighasigha gifa. Ezi e uan nguazim ategham. Kamaghin e bar aghumsiki.” **20** Ezi ki ghaze: Ia Jerusalem amiziba, ia kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ia uan guiviba azirakar ighiabar men sure damu. Egh vaghvagh namakaba azirakar kamin men sure damu. **21** “Ovovem e batogha gifa. A en dipenir gavgavigha ko danganir mogomeobar aven izegha gifa. Boriba ikarara tuavibar itima ovovem me batifi. Egha uari akuvir danganibar gumazir igiaba batifi.” **22** Ikiavira Itir God mikimasa na migia ghaze, “Ariaghirir gumazamizibar kuaba pura tintinibar nguazimin ikiam, mati afiar buariba, ko witin ikiziba pura tintinibar irav iti. Ezi gumazir dagh eghevamiba puvati.” **23** Ikiavira Itir God ghaze: “Fozozir gumazim uan fozozim bagh bar akuegh uabi fan marki. Eghti gumazir gavgavim uan gavgavim bagh bar akuegh uabi fan marki. Eghti dagiaba izivazir gumazim uan dagiaba bagh bar akuegh uabi fan marki. **24** Gumazim bar akueghsi, a bizir bar vamira bagh bar akongeggham. Bizir kam kamakin: Ki Ikiavira Itir God, a na gifozir bizim bagh bar akongegh. Ki zurara nguazimin gumazamiziba bar men apangkufi. Egha ki zurara guizin arazimin gin ghua arazir aghuubar me gami. Ki arazir kam damuasa bar akonge. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.” **25** “Ikiavira Itir God ghaze, Gumazir uan mikarzir mogomeobar iniba aghorezir kaba, men araziba azenan paza zui, egha me nan akamin gin zuir puvati. Gumazir kaba, dughiam iziti ki puv me damigham. **26** Ia nguibar kabar gumaziba, kar Isipia, Judaba, Idomia, Amonia, Moapia ko gumazir pura gumazamiziba puvatizir danganimin ikia uan dapanir dakurir arizibagh isezi da oteveziba, gumazamizir kaba me gumazir God gifozir puvatiziba. Ezi Israelia uaghan men

arazibar gin zui. Israelian gumaziba uan mikarzir mogomer iniba aghoregha, uan navir averiabagh irazir puvati. Egha me mati gumazir uan mikarzir mogomer iniba aghorezir puvatiziba.”

10 O Israelia, ia deraghvira Ikiavira Itir Godin akam baragh. **2** A kamaghin migia ghaze: “Ia kantrin igharaziba amir arazibar gin mangan marki. Me overiamin igharagha garir otivir bizibar gara bar atiatingi. Ezi ia dar ganiva, atiatingan marki. **3** Ezi gumazir kabar arazir men aseba feba, da guizin araziba puvati. Me temer mam ruarimin an okegha, digiribagh amir gumazibagh aningizi, me temer kamin asemin marvir guam akiri. **4** Egha gumaziba gol ko silvan marvir guar kam asigha, hama ko dikoniba inigha, a iran aghuagha a gafu. **5** Ezi marvir guar kaba biziba dar puvati, da nedazir kiniba. Kuaraziba izi gumazibar azenibar zuraviriba ko daghebar amisi, dar gan atiatingasa me dar ingarigha da ase. Men marvir guar kaba migeir puvati. Egha da aruir puvati, gumaziba da ateragha arui. Me ian tav gasighasighan kogham, kamaghin ia dar atiatingan marki. Me uaghan bizir aghuitam damighiti an otogham kogham.” **6** Ikiavira Itir God gavgavir bar ekiam iti, ezi ua godin tam nin min itir puvati. Nin ziam gavgavir ekiam iti. Egha ni bizir igharagha garibagh amima da nin gavgavim aka. **7** Ni kantriba bar dar gumazamiziba bar me gativagha men gari, ezi me bar nin atiatingan nin apengan iki nin ziam fam. Ezi nguazir kamin fozozir aghuiba itir gumaziba ko atriviba, men tav nin min amir puvati. **8** Gumazir kaba bar fozoziba puvatigha bar ongan. Marvir guar me temebar dikirigha arighizir kaba, pura biziba, da fozozir aghuir manatam me daningam? Bar puvati. **9** Aser marvir guar kaba, me dar kurkiasa, Tarsisin nguibamin ghua silva isa, egha ghua Ufasin nguibamin gol ini. Egha iza gol ko silvan ingarir darazigh anidi, eghti me uan marvir guaba avam. Egha me inir blupla ko pighagheveba isamigha asebar marvir guar kabar kurti. Kurkazir marvir guar kabar itiba, kar digiribagh amir fozozir gumaziba ingangarir kaba bar dagh ami. **10** Ezi Ikiavira Itir God, a guizbangira God. A Godin zurara ikia mamaghira itim, egh atrivimin iki mamaghira ikiam. Ezi an aningagharim nguazim gamima, a ivavzasi, eghti gumazamiziba deraghvira ikian kogham. **11** “Israelia, ia kamaghin nighnizir gavgavim Godin itir puvatizir gumazamizibav kim, ‘Ia aseba overiam ko nguazimin ingarizir puvati, da ua nguazim ategh an ikian kogham, egh overiamin apengan ikian kogham.” **12** Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamin ingari. A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi. A uan fozozimin overiamin ingara an onegha gifa. **13** A tiarim akarigha migeima, overiam bar pamtemin tingazi. Ezi ghuariar piziba nguazir otevirar migha iza, egha uari akufa. God onimaribagh amima, da taghtazima amozim izaghiri. Egha aminin asirafima, a a uan danganim ataghiragha izi. **14** Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati. Gumazir marvir guaba golin dar ingariba, me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham. Kar guizin godba puvati. Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati. **15** Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba. Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti me bar ikuvigham. **16** Ezi Ikiavira Itir God, a Jekopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar adar ingari. Egha bizir kabar min garir puvati. A Israelia amisevezi me an adarazira iti. An ziamra kara: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **17** O Jerusalemia, apaniba ia ekiarugha gifa. Ezi ia uan biziba bar ada akuvagh da inigh mangi. **18** Ikiavira Itir God, kamaghin ia migia ghaze, “Dughiar kamin ki nguazir kamin itir gumazamiziba batueghiti me manglegham. Ki osimtizir ekiam me danighiti, me mizazir ekiam baragham.” **19** Eghti Jerusalemia kamaghin mikimam: “Maia, e ikuvigha gifa. Osimtizir ekiam e batogha duamin min bar ekevegha misingizir puvati. Ezi marki, osimtizir kam e batogha givazi e aneteram.” **20** Jerusalem ikuvigha gifa, egha pura iti, mati purirpenir mam dipirigha iri. A mati en purirpenibar benir dar suighiziba dighoraghireza da dipiraghiregha ire. Ezi gumazamiziba bar Jerusalem agha

ghuegha gifa, mati en boriba bar ariaghiregha tav ua itir puvati. Kamaghin amizi, ua Jerusalem ingaramin gumazitam ua itir puvati. **21** Ezi kantrin gumazir dapaniba onganizha fofoziba puvati, egha nighnizir aghuim bagha Ikiavira Itir Godin azangisizir puvatigha ire. Kamaghin me deragha ingangarir aghuim gamizir puvati, ezi apaniba iza gumamaziziba batoghezi me tintinibar ghuegha kantrin igharazibar iti, mati sipsipbar garir gumazim deragha dar garir puvati, afiar atiaba sipsipba batoke. **22** Ia oragh! Niginir ekir mam notin amadaghan oto. Kar apanibar midorozir gumazibar mighsizir niginir dafar kuram, me niga akizirigha izi. Me uan nguibam ategha Judan nguibaba ko misoghassa izi. Me Judan nguibaba bar ada agivaghiti, da afiar atiabar nguibamin otogham. **23** O Ikiavira Itir God, ki fo, e gumamaziziba uari uan daroriba gativaghan kogham. E mangamin tuaviba, e deragha dar garir puvati. **24** O Ikiavira Itir God, ni uan arazir aghuimin e akirmigh, pura en aningaghan marki. Ni en aningagheghti e bar moghira ikuvigham. **25** Egh Kantrin Igharazibar Gumamazizir nin ziam dibora a fer puvatiziba, ni men aningaghi me gasighasigh. Gumamazizir kaba, e Jokopin adarasi, me en maraziv soghezi me ariaghire. Me bar e agivagha en nguaziba ko dipeniba sara bar dagh asighasiki. Kamaghin amizi, ni me gasighasigh.

11 Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **2** “Ni deraghvira nan Akar Dikizirizir Gavgavimin akaba baregh mangi Judaba ko Jerusalem gumamazizibav kemegh: **3** Ni mangi me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ia migia ghaze, Gumazir manam nan Akar Dikizirizir Gavgavimin gin mangan koghti, ki a damighiti a bar ikuvigham. **4** Ki fomira ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza Akar Dikizirizir Gavgavir kam me koma a gamizi, a gavgavigha kamaghira iti. Dughiar me Isip ataghizim, danganir kam bar puv fei, mati avim men isi, ezi ki me inigha iza kamaghin me migei, ‘Ia nan Akar Gavgaviba bar adar gin mangi, egh ia nan gumamazizibar ikiti, ki ian Godin ikiam. **5** Ki ian inazir afeziaba ko Akar Dikizirizir Gavgavim gamigha nguazir aghuim isi me daningasa, kar nguazir bar aghuir bizba an ikia deraviram aghuim. Ia nan Akar Gavgavimin gin mangiti, ki a isi ia daningam.’ Nguazir kam ia datirighin an iti.” Ezi ki Jeremaia Ikiavira Itir God ikaragha ghaze, “Bar guizbangir! Bizir kam otogham.” **6** Ezi Ikiavira Itir God, na migia ghaze, “Ni nan migirigir kaba isi Judan nguibaba ko Jerusalem tuavir aguabar mangi, dar gun ivivigh me mikim: Ia datirighin nan Akar Dikizirizir Gavgavimin akaba baragh, dar gin mangi! **7** Ki ian inazir afeziaba Isipin me inigha iza datirighin, ia ikiangisigha ivivigha ia migia ghaze, ia nan Akar Dikizirizir Gavgavimin gin mangi. **8** Ezi ian inazir afeziaba nan akam baraghar puvatigha an gin zuir pu. Puvati. Me akaba batogha uan ifonagizaba gintigha arazir kurabara damuasavira nighnisi. Ezi Akar Dikizirizir Gavgavim mikemezi moghira, ki ivezir kuraba me ganidi.” **9** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Judaba ko Jerusalemia, nan akamin gin mangan aghuagha, akiribagh iragh na gasasa akam misoke. **10** Me uamategha men ovaviba amizir arazir kurabar gin zui. Men ovaviba fomiram amizi moghin me nan akam baraghan aghua. Israelian kantri ko Judabar kantri, aning uaghara asebar gin ghua men ziaba fe, egha Akar Dikizirizir Gavgavir ki men ovaviba ko amizim abigha gifa. **11** Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki zuamira bar me gasighasighiti, me itavraghamin tuaviba puvatigham. Egh me akurvazim bagh nan dimiva arangti, ki me bareghan kogham. **12** Eghiti Judaba ko Jerusalemia, aser me ofan mughuirar aghuim zuiba anidiba bagh mangam. Egh me aser kabar dimti, da dughiar kurar kamin aven men akuraghan kogham. **13** “Judaba, ian aser ia ziaba febar dibobonim, ian nguibar ekiabar dibobonim ko magh gh. Egha ia aghumsizim itir asem Bal bagha, ofan migharir mughuirar aghuim zuim damuasa dakozir aviribar ingari. Ezi dakozir kabar dibobonim da Jerusalem nguibar ekiamin tuavir aguabar dibobonim ko magh gh. **14** Jeremaia, gumamazizir kaba dughiar kuram bativamin dughiamin, ni me bagh na ko mikiman marki. Ni me bagh pamten nan diman marki. Ni men akurvaghisi nan

azangsighan marki. Guizbangira, me uarir akurvaghisi nan dimti ki me bareghan kogham.” **15** Ikiavira Itir God kamaghin Judabav gia ghaze: “Ia gumamazizir ki bar ifongeziba, ia arazir bar kurar aviribagh ami, kamaghin, ia nan ofa gamir Dipenimin aven mangan kogham. Ki ian amamangatighiti, ia aven mangam. Ia uaghan uari bagha ofa damuasa asiziba na bagha da inigha iza ghaze, ofan kaba ian akurvaghiti ia ikuvighan kogham. Bar puvatigham. Ki ia gasighasighamin dughiamin, ia bar biziba puvatigham bar akongeghan kogham. **16** Ki faragha ia dibora ghaze, Israelia ia mati olivin temer aghuir mam bava ovizir aghuiba iti. Eghiti ki datirighin olivin temer kam avim a datighiti, avim ararimin min pamten dagarvagh, temer kam gaseghti, a isiva aguaba bar dipirighiregh bar vigvagh. **17** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki tememin min nguazir kamin ia akara, egha datirighin ia gasighasighasa migei. Ki garima, ia Israelian kantri ko Judan kantrin gumamaziziba, ia ofan mughuirar aghuim zuiba isa asem Bal bagha, dagh ami. Ezi ian arazir kurar kam na gamizi, ki bar ian aningaghe.” **18** Ki Jeremaia, ki Ikiavira Itir God ko migia ghaze: “Ikiavira Itir God, gumamazizir maba paza na damuasa migei. Ezi me damuasa amir bizir kam, ni an gun nan akazi, ki fo. **19** Ki faragha fozir puvati, me paza na damuasa na bagha akam misosi. Ki mati sipsipin nguzim gumaziba a misueghti an aremehasa an akua zui. Ezi gumazir kaba akam misuegha ghaze, ‘Aria, e datirighiram a misueghti an aremehgam, mati gumazim temem bema, me an dughiamrama an oti mokin. E bar a kuavaremeghti, gumamaziziba uam an ginighnighan kogham.’ **20** O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni arazir aghuimin gin ghua gumamazizibar araziba tuisisi. Ni deravira men nighniziba ko naviba tuisisi. Ki osimtizir kam isa nin dafarim gati. Ki fo, Ni gumamazizir kaba ivezir kuram me daningiva bar me gasighasigham.” **21** Ki orazi Anatotin nguibamin gumazir maba na misueghti, ki aremehasa kamaghin na migia ghaze, “Ni Ikiavira Itir Godin ziamin uam akatam mikiman marki. Ni ua tam mikimti, e ni misueghti ni aremehgam.” Ezi Ikiavira Itir God, nan dimdiam baregha kamaghin na migei, **22** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei: Ki Anatotin gumamaziziba pazivira me damighiva, ivezir kuram me daningam. Ki me misoghisi apaniba amadaghti me izi men gumazir igiavib sueghti me arimighiregham. Eghiti dughiar kamin, Anatotin gumamaziziba dagheba puvatighiti, men otariba ko guiviba arimighiram. **23** Anatotin gumamazizir paza ni damuasava amiba, ki me ikarvagh me gasighasighamin dughiam, ki a ginabagha gifa. Men tarazi miseveghirighan kogham. Me bar moghira ikuvigham.”

12 O Ikiavira Itir God, ni kotiba tuisizir arazim a bar dera, ezi ki zurara uan osimtizim akirsi akamadarm ni ko a damuan kogham. Ezi arazir ki fozir puvatizir maba iti, ezi guizin nin arazir kotiba tuisizim, ki a bagh nin azangsighasa. Manmaghiram amizi gumamazizir arazir kurabagh amiba me zurara deragha iti? Ezi manmagh amizi, ifaviribagh amir gumaziba deraghavira ikia ghuvavira iti? **2** Ni me isa nguazir kam garighizi, me deraghviram otiva, mati gumazim temem akarazi, an biba nguazim giraghezi, temem aghuigha bava oviziba iti. Me zurara nin ziam diborava, men nighniziba nin saghuiamin iti. **3** O Ikiavira Itir God, ni bar na gifogha, ki amir araziba sara fo. Egha na tuisigha bar deravira na gifo. Ni na bagh apanir kaba batueghasa, ki ifonge. Mati gumaziba sipsipbar sueghti da aremehasa, da inigha zui. Ki nin azai, ni inabazir dughiamin, ni me misueghti me arighiregham. **4** Gumamazizir kaba arazir kurabagh ami. Egha uaghan me ghaze, “Bizir e bativamin kaba, Jeremaia bar dar ganighan kogham.” Kamaghin amizi, ni gumamazizir arazir kurabar osimtiziba ikarvagha nguazim gamizi, an aghazagharizi, graziba bar misingi. Ezi asiziba ko kuaraziba tintinibar ariaghiri. Ezi ki nin azai, Ni dazoghin bizir kam agivaghiti, nguazim ua deragham? **5** Ezi Ikiavira Itir God na ikaragha ghaze: “Jeremaia, osimtizir ni datirighin isir kam, a gin otivamin osimtizim min garir puvati. Ni gumaziba ko ia tuavimin ivemar, ni me gitaviraghisi damuva avegham, ni avighaghegham,

egh ni manmaghin hoziaba ko ivemaram? Ni nimira uan kantrin aven danganir azentuzimra deragh iki, ni manmaghin mangi Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir averiamin ikiam? **6** Ezi nin aveghbuaba ko nin adarazi akirin ni gasaragha, osimtizim ni darigh pazi ni damuasa akam misoke. Egha uari akuvagha ni ekiarugha givagha, bar nin suighasa roghira izi. Kamaghin amizi, me izi akar aghuubar ni mikimti, me baraghan marki.” **7** Ikiavira Itir God ghaze, “Israelian gumamazizir ki ua baghavira miseveziba, ki akirin ragha me gasaragha gifa. Gumamazizir ki bar gifongezir kaba, ki datirighin apanibar amamangatighi, me me dikabiragham. **8** Nan gumamazizir kaba, nan apanim gamigha, na dikabinasa pament diava arai, mati laionin mam ruarimin ikia pament aroi. Kamaghin, ki me gifongezir puvati. **9** Nan gumamazizir ki ua baghavira inabaziba, me mati kuarazir mam, kuarazir isaba isa anekiarugha a gasighasi. Ki kantrin igharazibar diaghti me izi nan gumamazizir ki ua baghavira inabazibagh asighasigham, Mati gumazim asizir atiabar diaghti, me uaghan izi kuarazir kam amam. **10** “Kantrin Igharazibar Gumamazizibar gumazir dapanir aviriba izi, nan wainin azenir dirim gasighasi. Me azenir dirir kam dikezi, a danganir midiarimin min iti. Ezi gumamaziziba uan itir puvati. **11** Eghti nguazir kam pura ikiti, gumamaziziba an puvatigham. A dipaba puvatizir danganin min otogham. Eghti nguazim ikiva aziti, ki a baragham. Eghti nguazir kamin itir gumaziba, ua a ginighnighan kogham. **12** Eghti apanir aviriba otivigh, gumamaziziba puvatizir danganir mighsiabar tuavimin izi, biziba bar dagh asighasigham. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki apanibar amuti, me ian kantrin otevir mamin ikegh, mangi otevir igharazimin gumamaziziba bar me gasighasigham. Eghti gumazitam ua deragh iktan kogham. **13** Ia Israelia witin oviziba oparigh, da iniamin dughiam, ia benir dikoniabar ganti darara ikiam. Ia pura ingangarir mitiabagh amua bizi muziaribara isi. Ki Ikiavira Itir God, nan aningagharim ian ikiavira iti, kamaghin ia witin ovizir muziariba bangin aghumsigham.” **14** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki Israelian boroghira itir kantriba akam men iti. Me arazir kurabagh amua, egha nguazir ki uan gumamazizibagh aningizir kam pazav a gami. Ni oraghi! Ki apanir kaba men nguazimra me batuegham. Judaba uaghan apanibar tongin uan nguazir ki me ganingizimra iti, eghti ki uaghan me batuegham. **15** Ki bar moghira me batuegh givagh, gin ua men apangukuvigh, men aku men nguazibara mangam. **16** Eghti nan gumamaziziba nan ziam fer araziba, me dughiar kamin dar gan dagh fofogham. Fomira gumazir kaba nan gumamaziziba, me aser Balin ziamin guizbangira mikimasa pin arigha migei, egha nan gumamazizibar sure gami. Me datirighin uari nan ziamin pin darigh guizbangira mikim suam, Ikiavira Itir God, a zurara iki mamaghira ikiam. Me arazir kabar gin mangi, uaghan nan gumamazizibar otivigham. **17** Eghti kantrin tamin gumamaziziba nan akam bareghan aghuaghti, ki me batuegh bar me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God ki mikemegha gifa.”

13 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni mangi inir aghuitam givezegh, a ikegh. Egh inir kam isi dipam daghuan marki.” **2** Ezi Ikiavira Itir God mikemezi moghira, ki ghua inir mam givezegha a ike. **3** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **4** “Inir ni ivezegha uan ivariam gikezir kam, a inirigh dikavigh Peratin Fanemin mangi, egh inir kam isi dagiar torimin aven a modogh.” **5** Ezi ki Ikiavira Itir God mikemezi moghin amua, inir kam Peratin Fanemin a modo. **6** Ezi aruer aviriba ghua givazima, Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Ni dikavigh uamategh Peratin Fanemin mangi, egh ki ni mikemezi ni modozir nir kam uan a inigh.” **7** Ezi ki Peratin ghugha, inim modozir danganim gutui. Egha ki inim inigha an garima, a ikuvigha givagha, ua ingangariba an puvati. **8** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **9** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Judaba ko Jerusalemia uari uan ziaba feir arazim abiraghti, me inir ikuvizir kamin min ikuvighi, men ziar ekiam givagham. **10** Gumamazizir arazir kurabagh amir

kaba, me uan kuaribav konegha nan akaba baraghan aghua. Men naviba gavgavizi, me uan nighnizibar gin zui. Egha asebar gin ghua men ziaba fe. Egh gin gumamazizir kaba ikuvigham, mati inir kam ikuvigha ingangariba an puvati. **11** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki faragha Israelin kantrin gumamaziziba ko Judan kantrin gumamaziziba bar me gamizi, me nan porogha gavgavizi moghin, mati gumazim inim isa uan ivariam gikegha, anemighirizi a gavgafi. Ki kamaghsua, me nan gumamazizibara iki, egh nan ziam fi na bagh bar akuigh ziar ekiam na daningam. Ezi me na baragh nan gin mangan aghua.” **12** Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Jeremaia, ni mangi kamaghin Israelia mikim suam, ‘Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migia ghaze: Gumamaziziba wainin dipam isa nguazir minebagh fufuzi da izeze.’ Eghti Jerusalemia ti oregh ni mikim suam, ‘Ni ghaze, e ti bizir kam gifozir puvati, a?’ **13** Eghti ni kamaghin me mikim, ‘Ikiavira Itir God kamaghin migei, Ki uabi nguazir kamin itir gumamaziziba wainin dipam men gunasava ami, eghti me bar onganigham. Devitin ikizimin atriviba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Jerusalemian gumamaziziba bar, mati wainin dipam nguazir minem gizivazi moghin, wainin dipam me gizivagham. **14** Ki gumamazizir kaba bar me gasighasigham, mati gumazim nguazir mineba isa uariv sosi da biaghiri moghin. Men ameboghfeziaba ko, boriba sara ki me ginighnigh men apangukuvighan kogham. Bizitam bar nan tuavim apirighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **15** Ia Judaba, Ikiavira Itir God, ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh. Egh ia ifaghati uari fan marki. **16** Ia datirighin Godin akurvazimin angazangarin bagha garavira iti. Eghti gin Ikiavira Itir God, angazangarir kam giraghti, a mitarmer bar ekiamin otogham. Guizbangira, dughiar kuram otogham, mati Ikiavira Itir God ian nguibaba mitarmem dar anighi, ia mighsiabar pin daruva asaghorp tintinibar iregham. Kamaghin, arazir kam faragha otivamin dughiamin, ia zuamira ziar ekiam isi Ikiavira Itir God, ian God, a daning. **17** Ia Ikiavira Itir Godin gumamaziziba, ia mati an sipsipin bizim, a derivara ia geghuifi. Ia nan akam baraghan aghuaghavira ikiti, apaniba izi, ia inigh mangi, kantrin igharazimin pura ingangarir gumazir kinibar min ia arigham. Eghti, ki uabira modogh ikiva ian ifaghatir arazim ginighnigh, ia bagh pamtem aziti, temeriba nan damazimning gizivagh izighiram. **18** Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze: “Ni mangi akar kam isi atrivim uan amebam ko aningim mikim suam, Gua gin ua kantri gativagham kogham. Guan atrivir dapanir asuar dirimning, pura bizir kinimningin min otogham. Kamaghin amizi, gua atrivir dabirabimning atakigh. **19** Apaniba izi Judan sautin amadaghan itir Distrik Negev, an itir nguibaba ekiarugh dar divazibar tiar akaba asegham. Me Judaba bar me inigha nguibar igharazimin, pura ingangarir gumazir kinibar min me arighsi, me inigh mangedham. Kamaghin amizi, Judan gumazitam ua nguibabar tiar akaba kuigh mangi izegh damuan kogham. **20** “O Jerusalemian nguibar ekiam, ni kogh notin amadaghan izir midorozir gumazibar ganti, me ni bagh izam. Gumamazizir ni bar ifuegha deragha me geghuva men gariba, me mati sipsipin dirir ni me bagha bar akongeziba, me managh iti? **21** Eghti gumazir ni namakabagh amigha akurvaghiziba, me izi ni dikabiragh ni gativam. Eghti ni manmaghin me mikimam? Ni amizim otasa mizazim isi moghin, ni ti mizazir bar kuram baragham. **22** Egh ni ti nan uavir averiamin aven uabi uabin azangasigham, manmaghin amizi, bizir kurar kaba na batifi? Ni kamaghin fogh, Nin arazir kuram bar ekefe. Kamaghin amizi, gumaziba nin kortotiaba suegha arazir kurabar ni gami. **23** Eghti Itiopian kantrin gumamaziziba, me mikarzir piziba, mikarzir ghurghuribar otivam, ti puvati. Eghti kaziar atiam, me a dibora ghaze, lepat, a ti uan mikarzir dighdiriba itiba giragham, a? Bar puvati. Kamaghira, arazir kurar kam, nin arazimra, ezi ni aneteghan kogham. **24** O Jerusalem, ki nin arazir kurar kam bangin aminim gumamaziziba puvatizir danganinim ikegha iza, witin afezibagh ivai da zui moghin, ki nin gumamaziziba batuegham. **25** Ki Ikiavira Itir God, ki

ghaze, ni na bakinighinigha ifavarir aseba nighnizir gavgavim dar iti. Kamaghin amizi, bizir ni bativir kaba, ki deraghavira fogha da misevegha gifa, eghti da ni bativam. **26** Ki uabi nin korotiam fegh uanaboghti, gumamaziziba nin mikarzir mogomemin ganti, ni bar aghumsigham. **27** Ki uabi gari, ni arazir bar kurar ki ifongezir puvatizibagh ami. Ni asebar gin mangasa pantemin ingara, mighsiaba ko danganir tuziba itibar dar ziaba fe. Ni mati gumazim uan rororamin amuii ko dakusa an girirabagh suagha arui, egha mati hoziar apurim panten hoziar amebamin gin ghuava aroi. O Jerusalem, nin araziba bar mize, egh ni kamaghira iki mangi manadizoghin ua zuegham? Bar puvatigham. Noka! Ni bar ikuvigham.”

14 Dughiar kamin Judan kantri amoziba izi puvatizima, Ikiavira Itir God, an gun migia akar kam isi Jeremaia ganingi: **2** Judan kantrin gumamaziziba bar osimtizir ekiamin ikia azi. An nguubabar aven itir gumamaziziba bar pazavira iti. An gumamaziziba tintinibar nguazim girav ikia puviram azima, men azirakam Jerusalem inibamin ikegha, nan kuarim bagha ghuavanadi. **3** Men gumazir dapaniba dipaba tuasa ingangar gumaziba amangizi, me mozir dipabar ghuegha gari mozir paba dakegha gifa. Ezi me miner miseviba ua da inigha nguibar ekiamin ghue. Egha me paza uari baragha aghumsigha, osemegha uan guaba monge. **4** Amoziba Judan kantri gizar puvatizi, nguazim bar misingi. Kamaghin amizi, gumazir azeniba opariba, bar osemegha aghumsigha uan guaba monge. **5** Ezi asizir atiaba nguiziba batima, da damamin graziba puvati. Kamaghin, me uan nguiziba ataghirazi, da pura iti. **6** Ezi donkin atiaba mighsiabar tuivav ikia, afiar atiabar min avighagha pantemin aminim isi. Da pamtem damamin graziba bagha ruia gari. Ezi graziba bar puvati, kamaghin men damaziba bar mikirvagh iraghue. **7** Ezi nan gumamaziziba kamaghin na ko migia dia ghaze, “Bar guizbangira, e akirim ragha ni gasaragha givagha, arazir kurar avirim gari. Ezi en arazir kurar kaba e isa kotiam gati. Ezi Ikiavira Itir God, ni uan ziar ekiam ginighnigh, en apangkufigh. **8** E Israelia zurara uarir akurvaghasa nirara nighnigha ni mizua iti. Egha osimtizibar dughiar bar ni uam e isi. Ezi manmagh amizi, ni datirighin e gifozir puvatizi moghin iti? Manmagh amizi, ni nguibar igharazimin gumazir guraghav itimin min iza dimagarir vamiran e ko ikegha ghu? **9** Manmagh amizi, ni gumazir okam nighnizimin min, en akurvaghamin gavgaviba puvati? Manmagh amizi, ni mati, midorozir gumazim uan apaniba abinamin gavgaviba puvati? Ikiavira Itir God, e bar fo, ni kamaghin amir puvati. E fo, ni en tongin itima, e nin gumamazizibara iti. Kamaghin, ni e ataghiraghan marki.” **10** Ezi Ikiavira Itir God, gumamazizibagh nighnigha ghaze: “Me pura tintinibar daruasa bar ifuegha, deragha uan daroribar garir puvatigha akirim na gasara. Ezi ki Ikiavira Itir God, ki arazir kam bagha bar me gakongezir puvati. Ki datirighin men arazir kurar kabagh nighnigh, me ikiragh ivezir kuram me daningam.” **11** Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze: “Jeremaia, gumamazizir kaba, ki deragh me damusi, ni me bagh nan azangsighan marki. **12** Eghti me ti na bagh dagheba ataghiragha nan akurvazim bagh na ko mikimti, ki me bareghan kogham. Eghti me ti, ofan na bagh tueghti bar isi mighramiba ko, witin ofan tuamiba, na daningti, ki dagh ifuegh da inighan kogham. Puvati. Ki apaniba amadaghti, me izi me misueghti me arimighiregham. Egh ki me damuti, me dagheba puvatigh arimighiregham. Egh ki arimariar ekiabar amuti, da me bativti me arimighiregham.” **13** Ezi ki an akam ikaragha ghaze, “Oio, Ikiavira Itir God, en Ekiam, ni oragh. Nin akam inigha izir gumazir maba akar igharagha garibar gumamazizibav gei. Me kamaghin nin akam akura ghaze, Apaniba ia misueghti ia arimighireghan kogham. Egh ia dagheba otevehga arimighireghan kogham. Egh Ikiavira Itir God deragh ia damighti, ia nguazir kam bar deraghvirama an ikiam.” **14** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei: “Akam inigha izir gumazir kaba nan ziamin ia migia, ifavarir akabar ia migei. Ki me amangizir puvati, egha uaghan akatam me ganingizir puvati.

Akam inigha izir gumazir kaba, me uari uan nighnizibar migei. Me ghaze, me irebamin min garir bizibar gara migei. Puvati, me ifari. Egha bizir otivamiba me dav gia, pura migei. **15** Ki Ikiavira Itir God, ki gumazir iza nan ziamin akam akunizir kaba, ki men gun ni migia ghaze, Ki me amangizir puvati. Me ifara pura iza nan ziamin ghaze, “Midoroziba ko dagheba puvatighamin dughiam kantrin kamin otivan kogham.” Ezi ki ia migei, Midoroziba ko mitiriar arazimira, Godin akam inigha izir gumazir kabara bativ bar me kuavaremegh. **16** Eghti gumamazizir akam inigha izir gumazir kabar akaba baraghiziba, me midorozim ko dagheba puvatizir bizim bagh arimighiriti, me men kuaba isi Jerusalem nguibar ekiamin tuavir toribav kinighi, gumazir men kuaba isi mozibar afamiba bar puvatigham. Eghti men amuiroghboriba uaghan, arazir kamra men kuaba bativigham. Ki garima, Jerusalem arazir kuram gami, kamaghin ki bar me gasighasigham.” **17** “Jeremaia, ni gumamazizibar apangkuvamin akamin me mikim. Ni kamaghin mikim, “Ki Jeremaia, ki arueba ko dimagarib arazimira ikiti, nan damazimmin temeriba dagh izivagh mamaghira ikiam. Nan gumamaziziba, nguivar ki bar ifongezimin min, ki bar deravira men gari. Ezi apaniba nan gumamaziziba puvira me misoagharighizi, me bar moghira ikufi, mati me duar dafar kuraba iti. **18** Ki nguibar ekiamin azenan ghua gari, midorozimin ariaghirezir gumazibar kuaba irav iti. Egha nguibar ekiamin tuavir aven arua gumazir dagheba otevezib bar gari, me ariava men mikarziaba ikuvigha aghariba amui. Ki arua garima, akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba purama arua bizitam gifozir puvati.” **19** Ezi ki kamaghin Ikiavira Itir Godin azangisi, “O Ikiavira Itir God, ni bar akirim ragha Judan kantri gasara, o? Ni Saionin nguibar ekiamin gumamaziziba bar me gifongezir puvati, a? Egha ni manmaghsua, bar e gasighasighizi, e ua deraghan kogham? E ghaze, e ti deraghvira dapiam. Ezi puvati, e deragha apiazir puvati. E ghaze, e ti osimtiziba ategh, avughsi deravira ikiam. Ezi puvati, apaniba iza e gamima e bar atiatingi. **20** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, e fo, e uan inazir afeziaba ko, arazir kurar aviribagh amua, nin damazimin e dar osimtiziba iti. **21** Ni uan ziar ekiam bagh akirim ragh e gasan marki. Nin Dipenim, a mati nin atrivir dabirabar aghuim, ni a ginighnigh, apaniba ateghti me Dipenir kam paza a damuan marki. Egh ni e ko amizir Akar Dikirizir Gavgavir kam ginighnigh anebighan marki. **22** Kantrin igharazitamin aser kuratam amozim damighti an arigham ti? Puvati. O overiam uabi amozim e danigham ti? Bar puvati. Ikiavira Itir God, en God, nirara ni bizir kamagh garibagh ami da ofiti. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim nin iti.”

15 Egha Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Jeremaia ni oragh. Moses ko Samuel nan boroghin iziva, gumamazizir kabar akurvaghisi izi nan damazimin tugh na ko mikim nan azangam, eghti ki apangkuvitman men ikian kogham. Ni gumamazizir kaba batueghti me mangi! Nan mukuragh! Ki ua kagh men ganam aghua. **2** Eghti me ti kamaghin azangam, “E managhira mangam? Eghti ni me mikim suam: “Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei: Men gumamazizir ki arimariar kuramin arimighirasa amiseveviba, me arimariar kuraba iniam. Eghti gumamazizir ki midorozir sabamin ovengasa amiseveviba, me mangi misogh arimighiram. Eghti gumamazizir dagheba otevehga arimighiran ki miseveviba, me dagheba puvatighiva arimighiram. Eghti gumamazizir mangi nguibar igharazimin kalabusin ikiasa ki miseveviba, me mangi nguibar igharazibar kalabusin ikiam. **3** “Ki Ikiavira Itir God, ki bizir gumamaziziba bar me agivamin 4plan kaba amangi: Apaniba me misoghti me arimighireghti, afiaba men kuaba kuvragh mangiti, da dighorti kuarazir pin mighagha aruiba izighiri dar tuzibar amiti, asizir atiaba izi dar naba bar ada ami da agivagh. **4** Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bizir ki Judabagh amizir kam baregh atiagh digavir kuram daningham. Ki garima, Hesekian otarim Manase, a Judan atrivimin ikia, Jerusalem aven arazir bar kurabagh ami. Ezi bizir ki amir kam, a Manasen arazir kuram ikarvasi.” **5** Ikiavira Itir God kamaghin diagha

ghaze: “O Jerusalem gumamaziziba, tina ian apangkuvigham? Eghti tina ia bagh aziam? Eghti tina ian kuarkuv ia gifogoham, ia deragha iti o puvati? Gumaziba puvati. **6** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akirim na gasaragha bar nan saghon iti. Ezi ki uabi uan agharimin ian misogh, ia gasighasighasava ami. Ki dughiar aviribar ian apangukva ghua, datirighin ki aghua. **7** “Judan gumamaziziba uan arazir kurabagh irazir puvati. Kamaghin amizi, ki Judan nguiba vaghvagha dar gumamaziziba bar me inigha, me givaragha me batoghezi me ghuezi moghin, mati aminin witin afezibagh ivarazi da ghue. Ki uan gumamaziziba bar me gasighasigha men boribav soghezi me ariaghiere. **8** Eghti men midorozir gumazir ariaghieregham amuir odiaribar dibobonim nan damazimin bar ghuanaobogh, ongarir gigimin dibobonim gafiragham. Ki aruer arizimin apaniba amadazi, me iza, men midorozir gumazir igiabav soghezi me ariaghiere. Ezi bizir kam gumazir igiar kavar amebabagh amizi, me digavir kuram gamigha, osintizir ekiamin ikia bar atiatingi. **9** Ezi amizir borir 7pla batezim, an boriba bar arimighireghti, amebar kamin navir averiam bar ikuvigh, mati minemin min isikuum, eghti an kuarmizim mati asizir agharim an guraghti, an angam aremeghsi damuam. Amebar kamin dughiar aghuium, ua dughiar bar kuramin otoghti, a bar aghumsigham. Mati an aruer arizimin itima, aruem zuamira iraghugha gifa. Kamaghira, Judan ikiavira itir varazira, ki apaniba amangighi, me izi me misueghti me arimighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **10** Ki kamaghin migei: “Ki bar uabin apangkuvigha osemegha kamaghin uabira uabin migei, O nan amebam, ni ti tizim baghavira na batezi ki nguazir kamin ize? Gumamazirir nguazir kamin itiba nan akaba ikarvazima, ki akamadariba me koma adagh ami. Ki gumazitamin amamangatizi, a pura nan bizitam inizir puvati. Ki gumazitam pura na da bizitam inizir puvati. Ezi gumaziba bar moghira nan atara ghaze, ki ikuvigham.” **11** Ezi Ikiavira Itir God, ghaze: “Ni osiman marki. Ki nin akuraghti ni deraghvira ikiam. Eghti ki apanibar amighi, me osimtizim ko dughiar kuramin aven ikiva, uarir akurvaghsi ni bagh izi nin azangsigham.” **12** Eggha Ikiavira Itir God, gumamazizibav gia ghaze: “Gumazitam ain ko bras apiramin gavgaviba puvati. Ezi apanir notin amadaghan iziba, me bras ko ainin min bar gavgafi. **13** Ia nguibar kamin ika arazir kurar bar aviribagh ami. Eghti ki bizir kam ikarvaghamin ivezimin min, ian dagiaba ko bizir aghuiba isi, pura apanir kabar aningam. **14** Egh ki ian apanibar amighi me ia inighi ia pura men ingangarir gumazir kinibar iki, nguazir ia fozir puvatizimin mangam. Nan aningagharir ian itim, ki a damighi an avim min bar puvira ian isi iki kamaghira ikiam.” **15** Ezi ki Jeremaia ki kamaghin migei: “O Ikiavira Itir God, ni biziba bar dagh fo, eggha gumazir paza na gamiba, ni bar me gifo. Kamaghin, ni gumazir nin ziam bagha dibovir osimtiziba na garizbar ganiva, na ginighnigh nan akuragh. Egh gumazir na gasighasizir kaba, ni ivezir kuram me ikaragh. Ni ti men sughsughti, me na misueghti ki aremegham. **16** O Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, ni uan ziam na garizima, ki ni nan anavira. Ezi nin akam na batogha, mati nan daghemra min iti, mati dagher mam, gumazim, a isa anepava gavgavim namnam ko duam ganidi. Ezi nin akam na gamima, ki uan navir averiamin aven bar akongegha nan navim dera. **17** Ki gumazir dughiar aghuiba baghavira itiba ko apiavkia bizibav gia atir puvati. Bar puvati. Gumamazir arazir kurar me amiba bangin, aningazim na gizifa. Kamaghin, ki uabi abiragha bar nin apengan ikia uabira iti. **18** Manmagh amizi mizazir kam nan ikiavira iti? Eggha manmagh amizi, me osimtizim na ganigavira iti, mati duaba nan mikarzinim ikiavira ikia midir puvati? Ki garima, ni nan akurazir puvati, mati gumazim mozir pam bagha ghua garima, a dakezi a tam amezir puvati.” **19** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na ikaragha ghaze: “Ni akar kabanang ategh navim giragh ua na bagh iziti, ki ua ni inighi, ni ua nan ingangarim damuam. Egh ni akar kuraba akurir arazim ategh, akar aghuimram akunam, egh ni nan akatorimin min iki nan kamin gun mikimam. Eghti gumamaziziba nin akaba baragh nin gin mangam. Ni men akaba baragh men gin mangam

marki. **20** Ki gumamazir kabar damazimin ni damighi, ni brasin divazimin min tugh gavgavigham. Ki datirighin nin akuragha, ni ko iti. Eghti gumamazir kaba nin apanim damuva ni dikabiragham kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. **21** Ki gumazir arazir kurabagh amiba ko apangkuviba puvatizir gumaziba, men agharim da ua ni inighi, me ua ni gasighasighan kogham.”

16 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **2** “Ni nguazir kamin amizitamin ikian marki, egh ni boriba puvatigh. **3** Ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin itir boriba ko, men amebaba ko afeziar me batamiba, ki me bativamin bizibar gun ni mikimasa. **4** Me bar arighiregham. Tarazi arimariar kuraba iniva arimighiram. Eghti apaniba izi taraziv soghti me arighiram. Eghti men tarazi dagheba puvatighiva, arimighiram. Eghti gumazir men kuabar apangkuv aziva, me isi mozibar afamiba puvatigham. Eghti men kuaba pura tintinibar afiar buarib min nguazim giriv ikiam. Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko asizir atiaba men kuabar amam. **5** “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei: Ni gumazir ovevem gibua itibar pizir isam bagh, men dipenimin mangam marki. Gumamazir kaba, ki ua deragh men apangkuv me damu navir amirizim me ko a inian aghua. Kamaghin, ni me bagh azirakar ighiabar amuan marki. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. **6** Ki ghaze, nguazir kamin gumamazir ziaba itiba, ko ziaba puvatiziba sarama arighiregham. Eghti gumazir men kuaba mozibar afamiba puvatigham. Eghti gumazir me bagh aziva uan apangkuvim akakagh mikarzim aghoriva, dapanir arizim gisamiba puvatigham. **7** Eghti gumazitaba gumazir aremeziba bagh azi ikiti, gumazir me bagh dagheba ko dipaba ater izi men navibar amuti, me navir amirizimin iki nimira ikiamiba puvatigham. Eghti men amebaba ko afeziaba aremeghti, gumazir izi gumazir kabagh ibua itiba bagh dagheba ko, dipaba ater izi me daning, me ko ikiva gavgavim me daning me ko ikiamiba puvatigham. **8** “Ni gumamazir isar ekiabagh amibar dipenibar mangi, me ko iki dagheba ko dipabar aman marki. **9** Ki, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei, gumamaziziba ua nguazir kamin ikian kogham. Eghti bar akongezir arazim ko navim deragha itir arazim ko poroghamiba uarir itir arazim, ki bar moghira da agivagham. Eghti gumamazir datirighin itiba, uari uan damazibar bizir kamin ganti, an otivam. **10** “Jeremaia, ni kamaghin me mikimti, me ti kamaghin ni mikimam, ‘Manmaghin amizi, Ikiavira Itir God bizir kurar kabar amuti da e bativasa migei? En arazir manam ikufi? E uan God, Ikiavira Itir God, arazir kurar manamin a gami? **11** Eghti ni kamaghin me mikim suam, ‘I’an inazir afeziaba nan akam batueggha, na ategha ghua asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki arazir kabar ia damuasa. **12** Ezi ian arazir kuraba bar ian inazir afeziaba amizir arazir kurabagh afira. Ia vaghvagha nan akam batogha, uari uan nighnizir kurabar gin zui. **13** Kamaghin amizi, ki nguazir kamin ia batueghti, ia mangi, nguazir igharazir ia ko ian inazir afeziaba fomira fozir puvatizimin ikiam. Ki ian apangkuvighan kogham, kamaghin amizi, ia nguibar kamin arueba ko dimagaribar ia asebar ziaba fam.” **14** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, “Ki gumamazir kaba batuegh, gin ua men aku nguazir ki men inazir afeziabagh aningizimin izam. Me datirighin uan akam gavgavim a daningisi mikim suam, ‘Bar Guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itim, a Isipin e inigha en akua ize, e an ziamin gun migei.’ Egh ki ua men aku izamin dughiam, me arazir kam giragh kamaghin mikim suam, ‘Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin zurara itimin ziamin, notin amadaghan itir kantri ko kantrin igharazir an e amadazi e ghua ikeziba, a ua e inigha en akua en nguazimin ize, ezi e an ziamin gun migei.” **16** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ki apaniba amadaghti, me iziva Judan gumamazizibar suigh me iniam, mati gumazim uan ivem akunigha osirir aviriba ini. Eghti gin ki uam apanir igharaziba ameghti, me mangi gumamazir mighsiabar mongeziba, ko dagiar toribar mongeziba, buri men suigham, mati gumazim ruarimin asiziba

buria dar suisi. **17** Me amir biziba bar nan modozir puvati. Da bar nan damazimin azenara iti. Me uan arazir kuraba mongiva avegham. **18** Me nguazir ki me ganingizir kam, marvir guar kurar kaba isa nan nguazim garighizi, da nan damazimin mize. Kamaghin ki me amizir arazir kuramin ivezim giviragh, ua a ikaragham.” **19** O Ikiavira Itir God, ni gavgavim na ganiga, nan danganir mogomemin min ikia, eggha osimtizibar dughiabar ni nan akurvasi. Nguazir kamin oteviaba bar dar gumazamiziba bar, ni bagh izi kamaghin mikimam: En inazir afeziabar aseba, da pura bizir kiniba, da e gifara, en akuragham koghham. **20** Gumaziba uari baghvira godin tabar ingaram ti? Puvati. Marvir guar gumaziba ingariba, da guizbangira godba puvati. **21** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ni oragh! Ki gumazamizir arazir kurabagh amiba dughiar vamirara men sive damigham. Dughiar kamin ki men sure damuti, me nan gavgarir ekiam gifoghham. Egh me fogh suam, Nan ziam, Ikiavira Itir God.”

17 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Judaba, arazir kurar ia amiba kar ian arazir ia zurarama amiba da zurara ian ikivira ikiam. Mati gumazim tuizimin akar oteviaba aghorezhe moghin, ia dar uan navir averiar gavgavibar da osirigha, da isa ofa gamir dakozib 4plan mikebabar, bulmakaun komba aghoregha da osiri. **2** Ian gumazamiziba zurara asebar ofa gamir dakoziba ko temer guarir aser amizim Aseran nedazim itibagh nighnisi. Ia marvir guar kaba isa azenara temer ekiaba bar dar apengan da asava, maba mighsiar pin itibar ada asezi da tuivighav iti, ezi ia dar ziaba fe. **3** Ia mighsiar kaba ko azenan itir tuzibir ghua dar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki ian dagiaba ko ian bizir bar aghuiba isiapanibar aningam. Ia uan kantrin aven arazir kurar avirim gami. Kamaghin, ian arazir kuraba bangin, kiapanir kaba ateghti, me ia ofa gamir dakoziba iniam. **4** Ian arazir kurar ia amir kaba bangin, ki ia damighiti ia nguazir ki aningizir kam ategham. Egh ki ia damighiti ia nguazir ia fozir puvatizimin pura uan apanibar ingangarir gumazir kinibar otivgham. Guizbangira, nan aningagharim mati avir mam isia iti. Ia uari avir kam uam a gamizi a dikafi. Eghti avir kam isi mamaghira ikiam.” **5** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Gumazim akirim ragha na gasaragha, nighnizir gavgavim gumazir kinimin ikia ghaze, ki uan gavgavimin uabin akurvagh deravira ikiam, gumazir kam a bar ikuvigham. **6** A mati temer muziarim dipaba puvatizir danganimin ikiava aghui. Danganir kam gumaziba puvatizi, nguazim amangsizim a gizifa. Gumazir kamaghin garim, dabirabar aghuiba puvatigham. **7** “Ezi gumazamizir nighnizir gavgavim nan itiba, ki bar deraghvira me damuam. **8** Me mati temem me dipar miriamin anekara. Ezi temer kamin biba nguazim giraghuegha dipam isi. Ezi aruem garir dughiam, an atiatir puvati. An dafariba angamira ikiavira iti. Eggha amoziba izir puvatizir dughiabar, a nighnizir aviribagh amir puvati. A bar ikia mamaghira ti.” **9** Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze, “Gumazamizibar navir averiaba arazir kurabara damuasavira me dikafi. Eggha men nighniziba bar kufi. Ezi tina arazir kamin mingarim gifoghham? Bar puvati. **10** Ki Ikiavira Itir God, kirara, ki gumazamizibar navir averiaba ko men nighniziba aven men gari. Eggha vaghvagha gumazamizibar araziba tuisigha, me amir arazaraziba bar da ikarvagha ivezim me ganidi.” **11** Gumazim ifariva bizir aviriba iki, a mati kuazariz mam, kuazariz igharazimin arioriba okemegha dagh isin itima da afooghirezi, an adar nguaziba ini. Ezi gumazir kamin dagiaba ko biziba, da gumazir kam tighar ghurighamin dughiam da ovengam. Eghti gin, gumazamiziba fogham, a mati gumazir onganim. **12** En Godin Dipenin, a mati Godin atrivimin dabirabar bar aghui. A fomira ziar ekiam ikia, ia kamaghira iti. **13** Ikiavira Itir God, e Israelia zurara nighnizir gavgavim nin ikia, ni en akurvaghasa e ni bagha muzuai iti. Gumazamizir akirim ragha ni gasaraziba, me bar aghumsigham. Men ziaba, gumazamiziba zuamira me bakinighnigham, mati gumazim uan ziam nguazimin an osirizima a zuamira angaraghiere. Ezi gumazir kaba ni ataki. Ikiavira Itir God, ni mati emimir pam, dipar ikirimirim e ganidimin min iti. **14** O Ikiavira Itir God, ni nan arimariam akirighiti, ki bar guizbangira ghuamagheka. Ni

nan akuraghti, ki guizbangira deraghvira ikiam. Ki ziar ekiam niraram anidi. **15** Israelia kamaghin na dipova migia ghaze, “E manadizoghin ganti, Ikiavira Itir God, bizir kurar a damuasava mikemezir kabar amuti, da otivam? A datirighin guizbangira dar amuti, da otivti, e dar ganikal!” **16** Ikiavira Itir God, ni uan gumazamizibagh eghuvir ingangarir kam na ganingi, mati gumazir sipsipbagh eghuvim. Ezi ki ingangarir kam ataghizir puvati. Ezi ni fo, ki dughiar kuram gumazamizir kaba bativasa me bagha ni mikemezir puvati. Bar puvati. Ki nin damazimin mikemezir akaba, ni bar deraghvira dagh fo. **17** Ni na damuti ki bar puviram atiatingan marki. Puvati. Ni dughiar kurabar aven, nan mogomer danganir aghuimin min iti. **18** Egh datirighin ni paza na gamir gumaziba, aghumsizim me daningighti, me digavir kuram damighiti, ki digavir kuram damigh aghumsighan koghham. Ni men arazir kuram bangin dughiar kuram damighiti, a me batogh bar me gasighaskigh. **19** Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Ni mangi nguilar ekiamin divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Gumazamizibar Tiarakam, ni an boroghin tughiv iki. Kar Judan atrivibar nguilar ekiamin aven mangigh izegh gamir tiar akam. Egh ni gin anetegh mangi Jerusalem tiar akar igharaziba uaghan bar dar boroghin tughiv iki. **20** Egh ni gumazamiziba kamaghin me mikim suam, ia Judan atriviba, ko Judan gumazamiziba, ko Jerusalem tiar akar kamin mangigh izegh gamiba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akar baragh. **21** Ikiavira Itir God, kamaghin migia ghaze: Ia deraghvira uan ikirimirim bagh nighnigh. Egh Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven mangisi, tiar akar kabar aven mangan marki. **22** Egh ia uaghan Sabatin dughiamin, uan dipenibar itir biziba ater daruan marki. Egh ingangaribar amuan marki. Ki ian inazir afeziabav kemezi moghin, ia Sabatin dughiam amiseveghti, a na baghvira iki. **23** Ezi ian ovaviba nan akam batuegha, nan gin zuir puvatigha, nan suren akar aghuiba baragham aghua. **24** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Ia nan akam barakigh! Ia Sabatin dughiamin biziba ater Jerusalem aven izan marki. Ia Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikiti, ia an ingangarim bar a damuan marki. Ia nan akamin gin mangi, **25** eghti atriviba zurara Devitin ikizimin otivam, egh me Devitin ikizimin atrivir dabirabim dapiam. Eghti atriviba uan gumazir aruaba ko, hoziabar apiagh, karisbar tuivigh Jerusalem tiar akabar aven mangi izegh damuam. Eghti Judaba ko Jerusalemia tiar akar kabar mangi izegh damuam. Egh dughiabar zurara gumazamiziba Jerusalem ikiam. **26** Eghti gumazamiziba Judan kantrin danganiba bar da ategh, uan ofaba inigh nan Dipenimin izam. Me Judan nguilar ekiaba ko, Jerusalem boroghin itir nguiba ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negev iti naghin, me danganir kaba bar da ategh, Jerusalem izam. Me izi, asizir tue bar isia mighir ofaba ko, asizir igharazibar ofaba ko, witba tuer ofaba ko, mughuriar aghuim zuir ofaba ko, na minabir ofaba, me da inigh na bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam. **27** Egh ia nan akamin gin mangan aghuagh, Sabatin dughiam amiseveghti a nan dughiamra ikian kogh, ia biziba inigh Sabatin dughiamin Jerusalem tiar akabar aven mangigh izegh damuti, ki tiar akar kaba avim dar atighiti da isiam. Eghti Jerusalem itir dipenir ekiaba bar isigham. Eghti tav avir kam amungeghan koghham.”

18 Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God, na migia ghaze, **2** “Ni dikavigh gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin magirittima ki ua ni mikimam.” **3** Ikiavira Itir God, na mikemegha givazi, ki gumazir nguazir minebar ingarimin dipenimin ghua garima, a minebar ingarir wilin boroghin aperaghav ikia minemin ingara a gighavkiri. **4** A garima, dughiar mabar nguazir miner a uan dafarimin ingarir kam, an damazimin mong derazir puvati. Eggha a ua miner kamin nguazir kamra inigha an suiragha, ua an ingara uan ifongiamin gin ghua nguazir miner igharagha garimin ingari. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei. **6** “Ki Ikiavira Itir God, ki akar mam

Israelia ian iti. Ki ti gumazir nguazir minemin ingarizi moghin bizibar ia damuan kogham, a? Puvati, ki uan ifongiamin gin mangam. Mati gumazir minemin ingarasa nguazimin suirazi an an dafarimin iti moghin, ia Israelia nan dafarimin iti. 7 Egh ki kamaghin mikim suam, gumamazizitaba o kantrin tam, ki me abinigh me batuegh, me gasighasighi me damuam. 8 Eghti kantrin kamin gumamaziziba navibagh iraghti, ki uan nighnizim giragh, bizir kurar ki me damuasa mikemezibag amuan kogham. 9 Egha dughiar mabar ki kantrin maba gavgavim me daning, men akurvaghti me deravira ikiasa migei. 10 Eghti me nan damazimin arazir kuram damuti, ki uan nighnizim giragh, me damuasa mikemezi moghin me damuan kogham. 11 "Jeremaia, ni kamaghin Judaba ko Jerusalemia mikim, 'Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia oraghi Bizir kurar ki ia damuamim, ki anekirigha gifa. Ki ivezir kuram ia daningasava ami. Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kuraba ategh, uan dabirabiba akirigh arazir aghuibara gin mangi.' 12 Eghti gumamaziziba kamaghin nin akam ikaragham, 'Marki e aghua. E uari uan nighnizibar gin mangasa ifonge. E bar moghira nin akam baragham aghua, e uan navir averiar kurabar gin mangasa.'" 13 Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze: "Ni mangi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar azaragh fogh, me tong kamaghin oraghi, o? Israelia amizir arazir kurar kaba, kantrin igharazir taba uaghan, Israelian min arazir kurabagh amiz, o? Puvati. Israel, mati nan guivir igiar ki bar ifongezimin min iti. Ezi an arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizim gami. 14 Lebanonin kantrin dagiar mighsiaba, ti dughiar tabar ais dar amera ira uaghiri o? Ti puvati. Mighsiar kabar dipar orangtiza ti dati, o? Bar puvati. 15 Ezi nan gumamaziziba bar na gin amada. Egha me aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim zuibagh ami. Me kamaghin amua iregha, tuavir men afeziba fomira gin zuim ategha, datirighin tuavir aguar kurar kabar zui. 16 Kamaghin, men nguazim ikuvigha puru danganir kinimin min iti. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba danganir kamin izi an ganigh, dapaniba rongviba dibovir akabar me damuva misoribar aningviba, digavir kuram damigh bar atiatingham. 17 Eghti ki uan gumamaziziba akirim me gasaragh men akuragham koghti, apaniba izi men agiraghti me aregham. Mati aminim aruem anadi naghin ikegha pantemin iza tintininim bizibagh ivaima, da zui." 18 Gumamaziziba kamaghin migia ghaze, "Jeremaia guizbangira akatamin migeir puvati. Kamaghin, e Jeremaia misoghsi tuaviba buriam. E ghaze, Ofa gamir gumaziba suren akam akurir ingangarin ataghiragham kogham. Eghti gumazir nighnizir aghuim ko fofozir aghuibaba itiba, me uan nighnizim ko fofozir aghuim ategham kogham. Eghti akam ingha izir gumaziba Godin akam e mikimvira ikiam. Kamaghin amizi, e Jeremaia baragham kogham. E a isi kotiam darigham." 19 Ezi ki Jeremaia, ki kamaghin God ko migei, "Ikiavira Itir God, ni damdiam barakigh. Ni nan apaniba mikemezi akam ginighnigh. 20 Gumazitam arazir aghuim damuti, gumaziba ti a ikaragh arazir kuram a daningam, o? Puvati. Eghti gumazir kaba na gasighasigham, me mati gumazim mozim gutui, eghti asizim atamakuigh an magirigham. Ni, arazir ki fomira amizim ginighnigh. Ki nin boroghira iza me bagha nin azangsiggha ghaze, ni uan aningagharim avighagh, gumamazizir kaba deraghvira me damu. 21 Ezi datirikin, ni men boribar amuti, me dagheba puvatigh arighiregham. Egh apaniba ateghti, me izi gumazitabav sueghti me arighiregh. Eghti gumazitaba arimariar kurataba ini arighiri. Eghti gumazir igiaba midorozimin arighiri. Kamaghin, men amuiba boriba ko paba puvatigham. 22 Nan apaniba nan suiragh na gasighasighasa, mati asizim mozimin magirasa mozim gutui, egha mati gumazim asizimin suighasa azuazim aguragha a mizuia iti. Kamaghin amizi, ni zuamira gumazir kuraba ameghti me izi gumazir kaba ko misogh, me gasighasikigh, eghti me bar puviram atiatingviba, uan dipenibar aven mongeigh bar puviram arangam. 23 Ikiavira Itir God, ni fo, ko na misueghti ki aremeghasava ami. Eghti ni men arazir kuraba gin amangan marki. Men osimtiziba agivan marki. Ni men aningaghvira ikiva, men apanibar amuti, me izi nin damazimin me dikabiragh."

19 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, "Jeremaia, ni mangvira nguazir minebar ingarir gumazim da nguazir minetam givesegh. Egh minir kam inigh mangi gumamazizibar gumazir dapanir taba ko ofa gamir gumazibar dapanir taba inighti, me ni ko mangi. 2 Egh ia mangi Jerusalemia divazimin tiar akar me kamaghin diborim, Mineba Biaghirezir Tiarakam, an boroghin mangi Hinomin Danganir Zarimin otogh. Egh ni kagh tugh nan akam akun suam, 3 'Ia Judan atriviba ko Jerusalemia gumamaziziba, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei. Ki bizir bar kuram damighti, a danganir kamin otivam. Eghti gumamazizir bizir otivamin kamin akaba bareghamiba, me bar digavir kuram damigham. 4 Ki kamaghin damuamin bizimin mingarin, a kamakin, gumamazizir kaba akirim ragha na gasaragha, aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim zuibagh ami. Gumamazizir kaba, ko men ovaviba, ko Judan atriviba, me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi datirighin, me aser kabar ziaba fe, egha arazir kamin me danganir kam gamima a nan damazimin bar mize. Me uaghan pura gumamazizir arazir kurabagh amir puvatizir aviribav soghezi, me ariaghirezi men ghuziba danganir kam gire. 5 Egha me Jerusalemia asem Balin ziam fasa danganibar ingarigha, uari uan boriba isa ofan bar isia mighiribar min, avimin da tua asem Bal bagha ofa gami. Arazir ia amizir kam a nan arazim puvati. Ki kamaghin arazir kam damuasa me mikemezi puvati. Bar puvati. Egha uaghan arazir kamagh garir tam ki me daningasa nighnizir puvati. 6 Egha Ikiavira Itir God ghaze, me gin ua danganir kamin ziam, Tofet o Hinomin Danganir Zarim a darighan kogham. Puvati. Me kamaghin danganir kam diponam, Danganir Zarir Gumazir Aviribav Sozi Me Ariaghirim! 7 "Judaba ko Jerusalemia danganir kamin bizir aviribar amuasa nighnisi, ezi ki men tuavim apirighi me dar amighan kogham. Eghti ki apaniba ameghti, me izi me misueghti me arimighiregham. Eghti ki kuaraziba ko asizir atiba ameghti, da izi men kuabar amegham. 8 Eghti Jerusalem ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba danganir kamin izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam. 9 Apaniba Jerusalemia misoghsi, izi men nguibar ekiam avinigham. Eghti bizir kam an osimtizir bar ekiam Jerusalemia danighti, dagheba bar men puvatigham. Eghti gumamaziziba uari uan boribav sogh dar amiva, egh uari uan namakabav sogh me amam." 10 "Jeremaia, ni kamakunti gumamaziziba ni baragh nin ganti, ni nguazir minir ni suirazim ni anemisarakikigh. 11 Egh kamaghin me mikim, 'Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze: Ki Judan kantrin gumamaziziba ko Jerusalemia gumamaziziba bar, nguazir minem amisaragharighizi moghin me misararigham. Eghti gumazitam uan anekirighan kogham. Eghti Tofetin danganin, Judabar matmatin min otoghti, men kuaba danganir kam bar a gizivaghham. 12 Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migia ghaze, ki nguibar ekiam kam ko, an itir gumamaziziba arazir kamin me damigham. Ki Tofetin danganin gamizi moghin, Jerusalemia nguibar ekiam damigham. 13 Ia Jerusalemia nguibar ekiamin itir dipeniba ko Judabar atrivibar dipenir siribagh isin ghua mikoveziba bagha mughurir aghuim zuir ofabagh amua, aseba bagha wain inger ofabagh ami. Eghti Jerusalemia itir dipenir kaba bar moghira Tofetin danganimin min otoghti, gumamazizir kuaba dar aven iki Godin damazimin bar mizegham.'" 14 Ikiavira Itir God na mikemezi moghin, ki Tofetin danganimin ghugha an akam akuri. Egha gin, ki Tofet ategha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghua, Dipenir miriamin uari akuvir danganimin tugha, kamaghin gumamazizibar dia me migei. 15 "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei, 'Ia deraviram oragh! Ia akaba batogha, nan akam baragham aghua. Ezi kamaghin bizir kurar ki ia damuasa mikemezi, ki dar amighti, da bar ian nguibar ekiam ko an boroghin itir nguibar dozibar otivam."

20 Jeremaia akar kam akurir dughiamin, Imerin otarim Pasur, an ofa gamir gumazir mam. A Ikiavira Itir Godin

Dipenim geghuvir gumazibar, gumazir dapanim, a ikiava orazi, Jeremaia kam akuri. **2** Ezi Pasur midorozir gumazibav kemezi, me Jeremaian suiragha, a misuegha a isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin itir Benjaminin Tiarakar Pin Itimin ghuga, a isa kalabus gatigha, an suemning pamtem temem sara aning ike. **3** Egha amimzaraghan, Pasur kalabusin Jeremaia isa azenim gatizi, Jeremaia kamaghin a migia ghaze, "Ikiavira Itir God, ziam Pasur ni gatigha, ni diborir puvati. A ziar igharazir kam ni gatigha ni dibora ghaze: Atiatim Danganiba Bar Dar Ikiam. **4** Egha Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti, "Ki bizir kuram damighi a ni ko nin roroabar amighi ia bar atiatingam. Egh ni ganti apaniba midorozir sabamin nin roroabav soghti me bar arimighiram. Egh ki Judaba bar me isi Babilonin atrivimin agharim datighi, a taraziv sueghiti me arimighireghiti, a tarazi me inigh mangi Babilonin pura ingangarir gumazir kinibar min me arigham. **5** Eghiti ki apaniba ateghti me izi midorozir gavgavim Jerusalemin a damu dagiaba bar ada iniva, gumamazizbar bizir aghuiba ko Judan atrivibar dagiaba ko, biziba bar ada akumakumigh Babilonin mangigham. **6** Pasur, ni oragh. Ni ko nin dipenimin itir darasi, ia bar Babilonin mangi kalabusin ikiem. Ni akar ifavaribar uan roroabav keme. Kamaghin, ni uan roroar kaba ko ia Babilonin aremegham. Eghiti me nguibar ekiam kamin ia afegham." **7** O Ikiavira Itir God, ni uan ingangarim damuasa na apezeperezi, ki nin apezeperir akar kam baraki. Ni bar gavgavizi, nin kam bar na gafirazi, ki pura nin apengan ghu. Ezi datirighin gumamaziziba na dipova nan ingaravati. **8** Ki zurara nin kam akurima, ni na gamima ki tiarim akara kamaghin dia migei, "Midorozim otoghti, ia ikuvigham!" Ezi gumamaziziba akar kam baragha, zurara aghumsizim na ganiga akar kurabar na migei. **9** Ki kamaghin uabira uabi mikimam, ki ti ni gin amadagh ua nin ziamin nin akam gun me mikiman kogh, egh ki kamaghin nin kam ginighnigh suam, nin kam mati avim nan navir averimin ikiem, nan agharibar isia iti. Ki ua nin kam mikiman koghasava amuava avege. Bar puvati. **10** Ki orazi, gumamaziziba bar nimira uariv gha ghaze, Jeremaia, a ghaze, bizir kurar kam bar danganibar iti, an e damuti e atiatingam. Kamaghin e a isi kotiam datika. E datirighirama a isi gumazir ekiabar damazimin kotiam darigham. Nan namakaba kamaghsua ifonge, bizir kurar na bativir kaba na dikabiragham. Me ghaze, "E ti a gifaragh a dikabiraghiva, an arazir kuram ikarvagham." **11** Ezi Ikiavira Itir God, mati midorozir gumazir bar gavgavir mam, a nan akurvaghana nan boroghin tughav iti. Eghiti gumazir izi pazi na damuamin kaba, bizir kuram me batoghti me daghiregham. Egh me bar aghumsighiti, men aghumsizir kam iki mamaghira iki givaghin kogham. **12** O Ikiavira Itir Godin Gavgavira Bar Itim, ni gumamazizibar nighniziba ko navir averiaba tuisigha dagh fo, ezi nin kotiam a bar guizin arazimra gin ghua bar dera. Ezi ki uan osimtizir kam isa nin dafarim garisi. Kamaghin amizi, ki ghaze, ni nan apaniba ivezir kuram me daningti, ki ganika. **13** E fo, Ikiavira Itir God, gumamazizir onganarazibagh amiba, a bar men akuragha gumazir kurabar dafarim da ua me ini. Kamaghin amizi, e Ikiavira Itir God bagh ongiva, an ziam fam. **14** Nan amebam na batir dughiar kam, God a gasighasighizi deraghai. Egha God bizir aghuitam dughiar kamin a gamizi, a an ototoz puvatizi deraghai. **15** Ezi dughiar kamin gumazir mam kam inigha nan afeziyam bagha ghua, kamaghin a migei, "Nin amuim otarim bate." Ezi nan afeziyam oregha bar akonge. Ezi God gumazir kam inigha afeziyam bagha ghuzim paza a damuasa ki ifonge. **16** Ikiavira Itir God, nguibar ekiabagh asighasighizi moghin, gumazir kam ikuvighasa ki ifonge. Ikiavira Itir God, nguibar ekiam kabar apanguvizir puvati. Ezi bar mizaraghara, gumamaziziba apanibar ganigha bar puviram azi. Egha aruer arizimin apaniba nguibamin aven zegha misoghasa pamten dei. Gumazir kam, arazir kamra, God a gasighasighasa ki ifonge. **17** Gumazir kam, nan amebamin navir averiamin na misoghezi ki aremeghai. A kamaghin amizi, nan amebamin navir averiam na afazi mozimmin min otoghai. Ezi puvati. Gumaka! **18** Manmaghsua ki amebamin navimin ikegha otogha osimtizir

kamagh garibar ikiem, egha zurara bar puviram aghumsisi? Ki bar uabin apanguki.

21 Atrivim Sedekaia, gumazir pumuning Jeremaia bagha aning amada. Aningin ziamning, Malkiam otarim Pasur, ko Masean otarim Sefanaia, an ofa gamir gumazir mam. Aning Jeremaia migia ghaze, "Babilonin Atrivim Nebukatnesar, e ko misosi. Ezi ni e bagh Ikiavira Itir Godin azaraghti, an en akurvaghana e ifonge. A ti e bagh mirakelin tam damigham, a fomira en adarazi bagha amizi mokin. Eghiti a mirakelin kam Atrivim Nebukatnesar damighiti anetegh mangam." Me migeima, Ikiavira Itir God, migirigiam isa Jeremaia ganidi. **3** Ezi Jeremaia aningin kam ikaragha ghaze, "Gua mangi Sedekaia mikim suam, **4** Ikiavira Itir God, a Israelian God, kamaghin migia ghaze, "Datirighin Babilonin atrivim, Kaldiabar midorozir gumaziba ko iza Jerusalemin divazim ekiam. Ezi Israelian midorozir gumaziba midorozir bizir suigha divazimin azenan gara Babilonia ko misosi. Eghiti ki ian midorozir bizir kabagh iraghti, da nguibar ekiamin tongira ikiti, ki kagh bar moghira da akuvagh pozir ekiam mikinigham. **5** Ki uabi bar ian aningaghegh ian atariva uan gavgavim sara ia misogh bar ia gasighasigham. **6** Egh ki nguibar ekiam kamin aven itir gumamaziziba ko asizitaba arimariar kuraba me danighiti, me arimighiregham. **7** Ki Ikiavira Itir God ki ua kamaghin migei. Gumamazizir avirim, arimariar kaba ko, midorozir kam ko, dagheba puvatighamin dughiam bangin arighiram. Egh gin ki Atrivim Nebukatnesar ko an midorozir gumaziba ateghti, me Atrivim Sedekaia uan gumazir ekiaba ko gumamazizir Ikiavira itiba inigh mangam. Apanir kaba Israelia ia misoghti ia aremeghasa bar ifonge. Nebukatnesar kuarkuvim ko, ifongiam ko, apangukuvir arazim tong ian ikeghan kogham. Egh ian tav ateghti, a ikiem kogham." **8** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Jeremaia, ni kamaghin gumamazizibav kim suam, 'Ia oragh! Ikiavira Itir God tuavir pumuning ian aka. Tuavir mam, an angamira itir ikirimirim zuir tuavim, ezi tuavir igharazim, an ovevem zuir tuavim. **9** Eghiti gumamazizir nguibar ekiam kamin aven itiba, me arimighiregham. Apaniba izi me misogham, eghiti tarazi dagheba men puvatighiti me arimighiregham, eghiti tarazi arimariar kuram me gasighasighiti, me arimighiregham. Eghiti gumamazizir angamira ikiasa ifongeziba, me nguibar ekiam kam ategh mangi pura uari isi, Babilonin divazimin azenan ikiem misoghasa garir darazi pura uari isi me danigh, men gin mangi, angamira iki mati apaniba midorozim gafiragha suirazir pura ingangarir gumamazizibar kinibar min ikiem. **10** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migia ghaze, Ki Jerusalemin nguibar ekiam gasighasighasa nighniziba gifa. Ki ua deraghvira a damuan aghua. Ki Babilonin atrivimin amamangatighiti, a nguibar ekiam kam inigh uan midorozir gumamazibav kemeighiti, me a daboroghti, a bar moghira isigh ikuvigh puvatigham." **11** Ikiavira Itir God, ua ia mikimasa kamaghin na migia ghaze: "Ia Judan Atrivim Devitin anabamin ikizim, ia nan kam baragh! Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, ia zurara mizarazibar kotin gumamaziziba tuisizir arazim a deraghvira mangi. Egh gumazim gumazir igharazitamin bizim okemegh osimtizim a danighiti, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim akirigh. Ia kamaghin damighan koghti, ki ian arazir kurar kam bagh, nan aningagharim avimin min bar ekeveghti, ki pazavira ia damigham. Eghiti gumazitam anemungiva avegham. **13** "O Jerusaleim, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira ni migei. Ni oragh! Ni bar pin mar aperaghav ikiem danganir zarir vin itibar gari. Ni mati dagiar bar pin itim. Ni ghaze, 'Tina izi e misogham? Tinara iziva en nguibar e aven modimin aven izam?' Ezi puvati. **14** Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazavira ia damigham. Ki avim damighiti a Jerusalemin nguibar ekiamin otogham, mati avim ruarir arizimin dikavigha isi, egh avir kam atrivimin dipenimin isiti, Jerusalemin daganiba uaghan bar moghira isigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

22 Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Jeremaia ni Judan atrivimin dipenimin magiriva, egh akar kam akun. **2** Ni kamaghin mikim: O Judan atrivim, ni Atrivim

Devitin atrivir dabirabim gapiaghiri, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ni uan gumazir dapaniba ko nin gumazamizir atrivimin dipenimin tiar akar kabar mangi izegh gamiba, ia bar moghira akam baragh. **3** Ikiavira Itir God kamaghin migei, ia arazir aghuibara damu. Eghti gumazitam gumazir igharazimin bizim okemegha osimtizim a ganingi, ia gumazir osimtizim itir kamin akuragh an osimtizim agifagh. Ia borir afeziaba ariaghireziba, ko amizir paba oveengeziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamizir ia ko itiba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan nguazir kamin aven, gumazamizir osimtiziba itir puvatiziba, pura me misoghti me arighiram marki. **4** Egh ia nan akamin gin mangiti, atriviba zurara Atrivim Devitin ikizimin otivam. Egh atriviba hoziaba ko karisbar apiagh, egh atrivimin dipenimin divazimin tiar akamin mangi zegh damuam. Eghti gumazir dapaniba ko gumazamiziba, me uan atrivim ko daruam. **5** Egh ia nan akamin gin mangan koghti, ki Ikiavira Itir God, ki bar guizbangira uabi uan ziam dibora ghaze, dipenir kam ki a gasighasigham. **6** Ki Ikiavira Itir God, ki Judan atrivimin dipenimin migirigir kam an iti: "O atrivimin dipenim, ki nin garima, ni bar dera, nin ganganim bar deragha mati Distrik Gileatin ruarir ekiam, eghe mati kantri Lebanonin mighsiar ekiaba. Eghti ki ni damigiti, ni pura nguazir kinimin min ikiam, mati danganir misingiziba ko nguibar gumazamiziba itir puvatiziba. **7** Ki apaniba ameghti, me izi ni gasighasigham. Me uan sobiaba ko midorozir biziba inigh izi, nin dipenir akinir me sidan temebar ingariziba okegh da abigh, dar ararir kaba inigh avim mikiningham. **8** "Eghti gin, kantrin igharazir aviribar gumazamiziba danganir kam daruam. Egh me Jerusalem faragha itir danganimin ganiva, kamaghin uarira uarir azangisigham, 'Ikiavira Itir God mamnaghua arazir kamin nguibar ekia kam gami?' **9** Egh me uari kamaghin uari ikarvagham, 'Bizir kamin mingarim kamakin. Gumazamizir kaba, me Ikiavira Itir God, men God, me an Akar Dikirizir Gavgavin akirim ragha a gasara. Eghe me asebar ziaba fa dar apengan iti.'" **10** Ia Judaba, ian Atrivim Josaiia aremegha gifa, ezi ian apangkuv a bagh azian marki. Ezi Atrivim Josaiian otarim Joahas e ategha gifa. A uamategh uan nguibamin izeghan kogham. Kamaghin amizi, ia Joahas bagh puv azi. **11** Joahas, an ziar mam Salum, a uan afeziam Josaiian danganim inigh, Judabar atrivimin oto. Egha Joahas Jerusalem ategha gifa. Ikiavira Itir God Joahas ginighnigha kamaghin mikeme, "Gumazir kam ua izeghan kogham. **12** Apaniba a inigha nguibar igharazimin ghu. Ezi a uan nguazir kamin ganighan kogham. Puvati. A kantrin igharazimin aremegham." **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: "Gumazim ua bagha ingarizir dipenim ginighnigha, an arazir kurabar gin ghua dipenir kamin ingarir gumaziba paza me gami. An akar gumaziba ingangarir kam gamua, an dipenimin ghuriar pin itibar ingarizi, a guizin arazim ategha me givezir puvati. Me pura ingari. Gumaka Gumazir kam bar ikuvigham. **14** Gumazir kam ti kamaghin migei, 'Ki ua baghavira dipenir ekiamra ingaram. Eghti an ghuriamin pin danganir ekiaba ikiam. A dipenir kamin winduan ekiabar ingari. Egha temer Sidan ararir aghuibar dar ingarigha Egha ter araribar uan dipenimin biribagh afughafuki. Egha penin aghevimin dipenim asingi.' **15** "O atrivim, ni sidan temer ararir aviriba iti, eghe ti ghaze, da ni gamina ni atrivir aghuimin oto, a? Nin afeziam, gumazir igharazibar min dagheba ko dipaba apava bar akonge. Egha a guizbangira arazir aghuibar gumazamizibagh ami. Ezi dabirabir aghuim iti. **16** Dughiar ongararazibagh amir gumazamiziba ko, biziba puvatizir gumazamiziba, me kotiamin otivima, nin afeziam men akaba arazir aghuimra gin ghua me tuisisi. Ezi gumazamiziba bar moghira dabirabir aghuim iti. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, arazir kamaghin amizim, kar guizbangin na gifozir gumazamizibar arazim. **17** Ezi ni uabira uabi ginighnigha, eghe zurara bizir igharagha gariba iniasa puv a dagh ifuegha, ifavirar arazim gamuava bizir kaba isi. Egha ni pura gumazir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi me ariaghiri. Egha ni gumazamiziba dikabira paza me gami." **18** Ezi bizir kam bangin, Ikiavira Itir God Jehoiakim ginighnisi, a Josaiian otarim, Judabar atrivim. Ezi

Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Jehoiakim aremeghamin dughiamin, gumazamiziba an apangkuv, egh a bagh azian koghiva kamaghin mikimam. 'O noki, nan aveghbuam,' 'O noki, nan amizim.' Egh me kamaghin mikiman kogham, 'O noki, en gumazir aruam,' ezi 'Noki, en atrivim.' Puvati, me bar kamaghin mikemeghan kogham. **19** Me an kuam donkin kuamin min a batoke. Egh me an kuam amikirigh, a inigh mangi, Jerusalem divazimin azenan a makunigham." **20** Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Jerusalem, gumazir ni me gifuegha me ko arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigha gifa. Kamaghin amizi, ni mangi, Lebanon mighsiar ekiaba ko Basan mighsiam ko Abarimin Mighsiamin ghuaavanabogh, pantemin dimiva azi. **21** Ni deragha itir dughiaab ni bizir aviriba itima, ki akam ni ganingi. Ezi ni kamaghin migei, 'Ki nin akam baragham aghua.' Ni zurara nan akam batosi. Ni kamaghin amir arazir kam, ni uan igiamra itir dughiamin a gamua iza datirighin tu. **22** Kamaghin amizi, apaniba aminir gavgavimin min iziva, nin gumazir dapaniba inigh mangam. Apaniba izi nin gumazir ni ifuegha me ko arazir kurabagh amiba inigh mangiti, me kantrin igharazimin kalabusin ikiam. Egh dughiar kamin ni uan arazir kurar ni amiziba bagh, bar aghumsigham. **23** Me faragha Lebanonin temer sidan temer ararir aghuibar nin dipenimin ingari, ezi ni dabirabir aghuim iti. Ezi noka, ni mizazir ekiam iniam, mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin, ni bar puviram arangam. **24** "Ki Ikiavira Itir God, ki zurara ikia mamaghira iti, ezi ni Jehoiakin, Judan atrivim ki guizbangin ni migei. Ni nan atrivimin ziar ekiam ko gavgaviba akakaghamin ringin min nan dafarir guvimin ikiam, ki bar ni gifuegham koghiva, ni batuegham. **25** Egh ki ni isi ni gasighasighamin gumazibar anigam, kar ni atiatir gumaziba. Ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan Kaldian midorozir gumaziba ko me migei. **26** Ni uan amebam ko, ki gua inigh, gua isi kantrin igharazim mikiningham. Kar guizbangira guan kantrin guan amebamning gua batezir puvatizim, eghti gua an iki mangiva an aremegham. **27** Ia uamategh uan nguazimin izisi ifuegh, egh uam an izeghan kogham." **28** Ezi Jeremia kamaghin migei: "Mamnagh ami? Gumazir kam Jehoiakin, a mati nguazir miner kurar mam bighizi gumazamiziba an aghuaz, o? Mamnaghua Ikiavira Itir God an boriba sara nguazir me fozir puvatizimin me akunasa? **29** O Israelian nguazim, Israelian nguazim, Israelian nguazim, ni Ikiavira Itir Godin akam baraghi!" **30** Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Ni kamaghin gumazir kamin egghananim osirigh. Gumazir kam, mati gumazim boriba puvatizi moghin, bizir an amiba bar deragh otivan kogham. Bizir kam bangin, an boritam an danganim inigh, Devitin atrivir dabirabim daperagh, Judan nguazim gativagham kogham."

23 Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Ia gumazir dapaniba, lavzika! Ia bar ikuvigham. Ia nan gumazamiziba paza me gami. Ia sipsipbar gari gumazir kuraba, ia men agintigha me gasighasizima me tintinibar zui. **2** Kamaghin, ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki bighavira gumazir dapanir nan gumazamizibagh ativiba me migia ghaze, ia nan sipsipba batogha men agintizi me tintinibar aghue. Ia deragha men gara me geghuvir puvati. Kamaghin ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, ia amizir arazir kurar kam, ki deraghvira an gan egh a ikarvagham. **3** Gumazamizir ki amangizi ghua kantrin igharazibar itiba, ki ua men Ikiavira itir varazira aku izi me isi men divazimin aven me arigham. Eghti me borir aviriba bativa bar avirasemegham. **4** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki gumazir dapanir igiaba amiseveghti, me deraghvira gumazamizir kaba sipsipbar min me geghuv men ganam. Eghti gumazamiziba bizitamin atiatingan koghiva, osimtizitaba puvatigh, egh men tav oveengeghan kogham. **5** "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, Dughiam iziti, ki Atrivim Devitin adarazir tongin, gumazir aghui tam amisevegham. Eghti a Temer Ghuzir Igiam temer dakamin otogha aghui moghin ikiam. Gumazir kam atrivimin iki, nighnizir aghuim iki, ingangarim damuam. Egh guizin arazimin gin mangi nguazir kamin gumazamiziba arazir aghuibar me damuam. **6** Eghti an atrivimin ikiamin dughiamin,

Israelin nguibamin itir daradi, me dabirabir aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghtim, me uam osimtiziba puvatigh deravira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponan, 'Ikiavira Itir God, a Guizin Arazir Aghuimin Mingarin.' **7** "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei. Ki gumazamizir kaba batoke, egha ki ua men aku men nguazimra izasa dughiar mam ginaba, eghti me deraghviram an ikiam. Me datirighin gavgavim akam ganidir arazin kamakin: Me kamaghin migei, 'Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a Isipin kantrin e inigha ize, e an ziam dibora guizbangira migei.' Ezi dughiar ki me inigha izezimin, me arazir kam giraghti, akar igharazitam an danganin iniam. Eghti me kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir Godin zurara ikia mamaghira itim, a kantrin notin amadaghan itim ko kantrin igharazir e amangiziba, adar uam Israela e inigha en akua en nguazimra ize, e an ziam diborogha guizbangira migei.'" **9** Ezi Jeremaia Godin akam inigha izir gumazibagh nighnigha kamaghin migei: "Ki Ikiavira Itir God gifo, egha an akar bar zueziba sara fo. Egha ki garima, Godin akam inigha izir gumaziba arazir kurabagh amua, Godin akabar gin zuir puvati. Ezi bizir kam bangin nan nighnizim bar ikufi. Ezi ki atiatia nan aghariba bar puvira nisi. Ki mati gumazim wainin dipar onganir aviriba amegha givagha bar ongani. **10** Ngubar kamin gumazamizir avirim Ikiavira Itir God ataki, egha amiziba ko gumaziba uan paba ko amuiba ataghiragha, tintinibar uari isava akui. Gumazamiziba zurara tuavir kurabar gin zuir, egha me uan gavgaviba isa puv arazir kuramra aniga, gumazamizir igharaziba paza me gami. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God, uan akamin gin ghua nguazir kam gasighasiki. Ezi graziba bar misiga gifa, ezi nguazim azi. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **11** "Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei, Godin akam inigha izir gumaziba ko ofa gamir gumaziba uaghan Godin akaba batosi. Egha me nan Dipenimin aven ingara, arazir kurabar amuasa atiatir puvati. **12** Kamaghin amizi, tuavir me zuir kam, ki a damighiti a bar apighsigham, eghti mitatam bar me avaragham. Eghti ki bar mighighvira me abinti me iregham. Ki me gasighasighasa dughiam ginabagha gifa, eghti dughiar kamin ki bar puv me gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **13** "Ki fomira Samarian Godin akam inigha izir gumazibar garima, me kamaghira arazir kurar ki bar aghuazim gami. Me asem Balin ziamin, akam akuri, egha nan gumazamizibar akua tuavir kuramin zui. **14** Ezi ki datirighin Jerusalemin gumazir Godin akam inigha izibar gari, me arazir bar mizirizibagh ami. Ezi men arazir kuraba bar kurigha, Samarian akam inigha izir gumazibar arazibagh afira. Me amuir ikiziba ko, par ikiziba abizir arazin gamua, egha uaghan ifavarimin arazin gami. Me gasighasighasa dughiam ginabagha amiba gavgavim me ganidi. Kamaghin amizi, gumazitam akirim ragha arazir kabanang gasarazir puvati. Ki Jerusalemin garima, me bar gumazamizir kuraba, mati Sodom ko Gomora. **15** "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki Godin akam inigha izir gumazir kabagh nighnigha kamaghin migei, Jerusalemin itir akam inigha izir gumaziba, nan akaba barazir puvati, ezi arazir kam bar moghira nguazir kam bar anevara. Kamaghin amizi, ki mizazir bar ekiam me daningam. Ki mati marasinin misozim me ganiga, me gamima me anepi, egha mati, ki me gamima me gumazamizibagh asighasizir imezir dipam ame." **16** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Jerusalema migei, "Ia Godin akam inigha izir gumaziba migeir akaba baragham marki. Me ia gifara ghaze ia deraghvira ikiam. Me uan nighnizibar aven irebabar min garir bizibar gara ia migei. Ki akar kaba me ganidi puvati. **17** Gumazamizir nan akam baragham aghuaziba, akam inigha izir gumazir kaba kamaghin me migei, 'Ia dabirabir aghuim ikiam.' Egha gumazamizir akaba batogha, uan nighnizibar gin zuiba, akam inigha izir gumazir kaba, kamaghin me migei, 'Bizir kuram, ia bativan kogham.'" **18** Ezi Jeremaia kamaghin migei: "Godin akam inigha izir gumazir katam, bar Ikiavira Itir Godin Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha, Godin akatam ko an nighnizir aghuitam inizir puvati. Gumazir kaba

deraghvira kuarim atigha Godin akam baragha fozir puvati. **19** Ia gan! Ikiavira Itir Godin aningagharim aminir gavgavim ko amozimin min gumazir kuraba bativam, mati aminir bar gavgavir kuram, men dapaniba dikibanam. **20** Ikiavira Itir Godin aningagharim ikivira iki mangi, bizir a damuasa nighniziba bar ada givagham. Egh dughiar abuananamin, ia gumazamiziba bizir kaba deraghviram adagh fogham." **21** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki akam inigha izir gumazir kaba amadazir puvati. Me uan avivizibar ghua uan akaba akuri. Ki akatam me ganingizir puvati, ezi me akam inigha izir gumazimin min akam akuri. **22** Me ti na ko nan Nguibamin ikia uari akuvir dughiamin ikegha, nan nighnizitam inigha, egha me ghua guizbangira nan akabar gun nan gumazamizibav kemeghai. Ezi akar kam gumazamizibagh amizi, me arazir kurar me amiba ategha, uamategha na bagha izeghai. **23** "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin in azangissi: Ia ti ghaze, ki ti roghira kaghi itir danganir kamin Godra, a? Puvati. Ki danganiba bar dar God. Ki roghira ikia, egha uaghan saghon iti. **24** Eghti gumazitam mangi igharagh modogham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki ti an ganighan kogham? Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki bar overiam ko nguazimin iti. Kamaghin amizi, ki gumazir kamin gari. **25** "Ki akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar ifavariba baregha gifa. Me kamaghin migei, 'Ki irebamin gani. Ki irebamin gani.' **26** Akam inigha izir gumazir kaba, manadizoghin navibagh iragh uan akar ifavarir gumazamizibav geir kaba ataghiragham? Bar puvatigham. **27** Me uari uan irebabar gun uarira uarir gei, egha me ghaze bizir kam gumazamizibar amuti, me na gin amadagham, mati men inazir afeziaba fomira na gin amadagha, asem Bal ghaza tevibar pira an ziam fe. **28** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, akam inigha izir gumazitam irebar kinitamin ganigh, uan irebar kinim gegghanam. Eghti ki akam isi gumazitam danighiti, a nan akar kam deraghviram anekunigh. Nan akam mati witin dagher aghuim, ezi akam inigha izir gumazir kabar akaba, da pura biziba, mati witin miseviba. **29** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, nan akam mati avim. Egha mati haman ekiam, a dagiaba bigha dagh amima, da mineminiar kiniba iri. **30** "Kamaghin amizi, ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira akam inigha izir gumazir kabar apanim gami. Me uarira uan akaba okiava ifara ghaze, me na dama akaba ini. **31** Bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akam inigha izir gumazibar garima, me pura mizebav gia kamaghin migia ghaze, 'Kar Ikiavira Itir Godin akam.' Kamaghin amizi, ki men apanim gami. **32** Ia gan! Ki Ikiavira Itir God, ki garima, akam inigha izir gumazir kaba, uan ifavarir irebabar gara dar gun gumazamizibav gei. Egha me gifara ghaze, ki da isa me ganidi. Me akar ifavarir igharagha garir aviriba akuri, ezi bizir kam gumazamizibagh etuima me nan saghon iti. Ki me amadazir puvatigha, ingangarin me ganingizir puvati. Kamaghin amizi, me gumazamizibar akurvazir puvati. Bar puvati. Kamaghin amizi, ki men apanim gami. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **33** Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, "Gumazamiziba o, Godin akam inigha izir gumaziba o, ofa gamir gumazitam, me ti izi kamaghin nin azangisigham, 'Ikiavira Itir God, akar osimtizim tititam iti, o puvati?' Eghti ni a ikaragh nan akar kamin gun mikim suam, 'Ki Ikiavira Itir God, ki akam inian iti. Iarara osimtizim na gati. Kamaghin amizi, ki ia batuegham.' **34** Eghti akam inigha izir gumazitam o, ofa gamir gumazitam o, gumazir kinitam, ti kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam, bar oseme.' Eghti ki gumazir kam ikarvagh osimtizim a daningiva, an adarazi sara osimtizim me daningam. **35** Ia uan namakaba ko aveghbuabav geir dughiamin, ia kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God, manmaghin akam ikara?' o 'Ikiavira Itir God, akar manam mikeme?' **36** Eghti ia ua kamaghin mikiman marki, 'Ikiavira Itir Godin akam, a bar oseme.' Puvati. Ian akabara, osimtizim ia ganidi. Ezi ia uari nan akam adavadati, ki Godin zurara ikia mamaghira itim. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ian God. **37** Eghti gumazitam akam inigha izir gumazitamin azangisighi, a kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God akar manamin

ni ikara? o 'Ikiavira Itir God manmaghira mikeme?' **38** Eghti ia kamaghin mikimam, 'Ikiavira Itir Godin akam bar oseme,' ki Ikiavira Itir God, ki deraghvira ia migei. Ki akar kamin mikiman ian anogoroke, ezi ia nan akam batuegha ua migei, 'Ikiavira Itir Godin akam bar oseme.' **39** Ezi guizbangira, ki ia inigh ia asirafagh, ia akunighi ia nan saghuamin manghiam. Ki kamaghira ia damuva, ia ko ian ovavibagh aningizir nguibar ekar kam, ki uaghan a makunigham. **40** Ki ia damighi, gumazir igharaziba dibovir akaba ia gasiti, ia bar aghumsigham. Eghti aghumsizir kam iki mamaghira ikiam, eghti ia a gin amadaghan kogham."

24 Babilonin Atrivim Nebukatnesar, Jerusalem abiragha givagha, Judaba inigha ua Babilonin ghin. A uaghan Atrivim Jehoiakimin otarim ini, otarim kamin ziar mam Jehoiakin, an ziar igharazim Jekonia. Eggha a uaghan Judan gumazir ekiaba ko fofozir gumazir, bizir aghuivar ingariba ko ainin bizibar ingarir gumaziba sara inigha Jerusalem ataki. Ezi bizir kabar gin, Ikiavira Itir God bizir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka, ezi an aven ki akirar pumunining garima, fighin oviziba akirar kamningin iti. Akirar kamning, Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghin iti. **2** Fighin ovizir faragha azenibar ania iti moghin, akirar mam fighin ovizir bar aghuiba an iti. Ezi akirar igharazim fighin ovizir bar kuraba an iti, ezi gumamaziziba dar aman iburagham. **3** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, "Jeremaia, ni bizir tizimin gari?" Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, "Ki fighin ovizibar gari. Fighin aghuiba da bar dera, ezi fighin kuraba, da bar ikufi, gumaziba dar aman iburagham." **4** Ezi Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam kamakin: **5** "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ghaze, Judan gumamazizir ki me batoghezi, me ghua Kaldian nguazimin ghueziba, ki men garima, me mati fighin ovizir aghuiba. **6** Ezi ki bar deraghvira men ganiva, deraghvira me geghuvam. Egh ua me inigh nguazir kamin izam. Ki gavgavim me daning me abinan kogham. Ki me akaragh me asian kogham. **7** Egh ki men navir averiabar aven nighnizir aghuiba me daningti, me kamaghin fogh suam, Ki uabi, ki Ikiavira Itir God. Eghti me ua na bagha iziva, na ko navir vaminan ikiam. Egh nan gumamazizibar otivighi, ki men Godin ikiam. **8** "Ki, Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki Atrivim Sedekiaa uan gumazir dapaniba ko, Jerusalemian gumamazizir uan nguazimin ikiavira itir varazira, ko gumamazizir Isipin ghueziba, ki gumamazizir kaba pazi me damigham, mati gumazim paza fighin ovizir kurar gumaziba daman iburazibagh ami. **9** Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ki Judan amizir biziba baregh, digavir kuram damigh, egh bar atiatigham. Guizbangira, kiapaniba ameghti me izi Judan gumamazizir ikiavira itibav sueghti me arighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghti arimarar kuram tarazigh asighasighi me arimighiram. Ki me batueghti me tintinibar mangedham. Eghti arazir kamin, ki nguazir ia ko ian ovavibagh aningizir kamin aven, ki bar ia agivagham. Eghti kantrin igharazir kabar gumamaziziba, ki Judaba batoghezi me dar ghueziba, me pazivira me damuva me dipovam. Egh gumamazizir kaba uan apanibar atar akar kurabar me mikim suam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.'"

25 Ikiavira Itir God Judabav kimamin akam iti, eggha akar kam isa Jeremaia ganingi. Dughiar kamin Josaiin otarim Jehoiakin, a Judabar atrivimin itima, an namba 4in azenim oto. Ezi Nebukatnesar Babilonin atrivim itima an namba 1in azenim oto. **2** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akar kam Judaba ko Jerusalemia mikiri. A kamaghin me mikeme: **3** Emonin otarim Josai, a Judabar atrivimin itima, an namba 13in azenimin, ki Jeremaia Ikiavira Itir God na ganingizir akam akuravira ikia iza namba 23in azenim gifa. Ezi ia a baragham aghua. **4** Ikiavira Itir God, ia bagha dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, kar an ingangarir gumaziba. Ezi ia uan kuariba apirigha men akaba baragham aghua. **5** Godin akam inigha izir gumazir kaba ghaze, "Ia bar vaghvagh navibagh

iragh, tuavir kurar ia gin zuim atakigh, egh arazir kurar ia amiba atakigh. Egh arazir kaba ateghti, Ikiavira Itir God ia ateghti, ia nguazir a ia ko ian ovavibagh aningizir nguazimin deraghvira iki mamaghira ikiam. **6** Ia asebar gin mangi egh dar ziaba fiva dar ingangaribar amuan marki. Egh ia aser kabar marvir guabar ingariva, Ikiavira Itir God damuti, a ian aningaghan marki. Ia Ikiavira Itir Godin akamin gin mangiti, a pazi ia damighan kogham." **7** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nan akam inigha izir gumazim nan akar kamin gun mikemezi, ia nan akam baragham aghua. Puvati. Ia asebar marvir guabar ingara, na gamima, ki aningaghe. Ezi arazir kam bangin, ia paza uarira uarigh ami. **8** "Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ia nan akam baragham aghua. **9** Kamaghin amizi, ia oragh! Ki Ikiavira Itir God, ki notin amadaghan itir ikizibar diaghiva, egh uaghan Babilonin Atrivim Nebukatnesar, an diaghiam, a nan ingangarir gumazimin min ami. Egh ki me inigh iziti, me nguazir kam ko an boroghin itir kantriba dagh asighasigham. Eghti me ikuvigh mamaghira ikiam. Eghti gumamazizir igharaziba men ganigh, akirim ragh me gasi dibovir akabar me mikimiva, egh digavir kuram damuva, egh puviram atiatingam. Eghti nguazir kamin gumamaziziba aghumsizim iki mamaghira ikiam. **10** Egh ki men navir aghuimam agoroger arazim ko, bar akongezir arazim ko, gumaziba amubar ikiamin arazim, ki bar ada givagham. Eghti witin oviziba mirmiramin gumaziba puvatigham, kamaghin wit mirmiramin dagiaba ua tingaghan kogham. Eghti lamin angazangariba ua danganir kamin puvatigham. **11** Eghti nguazir kam bar ikuvigh danganir kinim otoham. Eghti 70plan azenibar, nan gumamazizir kaba, Babilonin atrivimin ingangarir gumazir kinibar ikiam. **12** "Eghti 70plan azeniba givaghtima, ki Babilonin atrivim ko an gumamaziziba, ki men arazir kurar me amiba ikarvagh puv me damigham. Egh Babilonin kantri gasighasigham, an ziar mam Kaldia. Eghti Babilonin nguazim pura iki mamaghira ikiam. **13** Ki Babilon gasighasighasa mikemezir biziba, Jeremaia bar adav keme. Ki bizir kaba bar dar amuti, da otivigham. Jeremaia osirizir akinafarir kam, ki kantriba bar dagh asighasighasa mikemezir akaba bar an iti. **14** Ki ivezir kuram isi Babilonin gumamaziziba, men arazir kurar me amiziba bagh me daningam. Eghti kantrin igharazir aviribar atrivir gavgaviba me dikabin me damuti, me pura ingangarir gumamazizir kinibar min ingangarim damuam." **15** Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin na migei, "Jeremaia, wainin kavin ki suirazir kam, kar nan aningagharimin ababanim. Ni kavin kam inighi, ki ni amadaghti, ni gumamazizir aviriba bagh mangigh, me damighi, me wainin kavin kamin itim ami. **16** Eghti kiapaniba ameghti, me, me misoghiva, me gasighasigham, kamaghin me mati, me wainin dipar kabar amegh givagh, gumazir onganibar min otivigh, bar pazivira daruam." **17** Ezi ki Ikiavira Itir Godin dafarimin wainin kavin kam inigha, gumamazizir kaba bagha ghugha, me gamizima me aneme. **18** Ki faragha ghua Jerusalem ko Judan nguibar igharaziba, ko atriviba, ko Judan gumazir dapaniba, ki me gamizi, me wainin dipar kam ame. Eggha Judan atrivim ko gumazir dapaniba bar ikuvizi, nguazir kam pura nguazir kinimin oto. Ezi gumamazizir igharaziba Judan kantrin gara, akirim ragha me gasa dibovir akabar me migia, bar digavir kuram gamua, puviram atati. Eggha gumamazizir kaba akar kurabar uari uan apanibav kimasa, kamaghin me migei, "Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham." Bizir kaba dattirighin bar moghira otivigha gifa. **19** Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Isipin atrivim ko, an ingangarir gumaziba ko, an gumazir dapaniba ko, an gumamaziziba ko, **20** gumamazizir igharazir Isipin tongin itiba sara bar me ganingi. Eggha ki ghua Usin nguazimin atriviba ko, Filistian nguazimin atriviba sara, ki bar me ganingi. Filistia nguibar kaba iti: Askelon, Gasa ko, Ekron ko Asdotin nguibamin ikiavira itir varazira. **21** Ezi ki wainin kavin kam inigha ghua, Idomin kantri ko, Moapin kantri ko, Amonia ko, **22** Tairin atriviba ko, Saidonin atriviba ko, ongarimin vongin itir nguibabar atriviba sara, ki bar me ganingi. **23** Eggha

ki ghua Dedanin gumamaziziba ko, Teman gumamaziziba ko, Busin gumamaziziba ko, gumamazizir uan dapanir minedevir arizibar pira da otevíba, sara bar me ganingi. **24** Egha ki ghua Areeban atriviba ko, gumamaziziba puvatizir danganimin itir ikizir igharagha gariba, men atrivibagh aningi. **25** Egha ghua Simrin atriviba ko, Elamin kantrin atriviba ko, Midian kantrin atriviba ko, **26** nguazir notin amadaghan itibar atriviba, men marazi saghon itima, marazi roghira iti, ki vaghvaghá bar me ganingi. Ki nguazir kamin kantriba bar dar atriviba, ki bar me ganingi, ezi me aneme. Ezi bar abuan Babilonin atrivim abuananam ame. **27** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme, "Jeremaia, ni akar kam gumamazizir kabav kemegh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin migei, "Ki apaniba amadaghti, me izi ia misogh ia gasighasigham, eghti ia wainin dipar kam ami mangivira iki wainin dipar bar aviribar amiva, ia bar onanigh, mighiva nguazim giregh ua dikavan kogham." **28** Jeremaia, me ti nin dafarimin kavin kam inian aghuaghti, ni kamaghin me mikim, "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ia a inigh aneremi! **29** Ia oragh! Ki nguazir kamin gumamaziziba bar pazivira me damigham. Ki Jerusalem bizer kam faragh a damuam, kar nan nguibamra, ki uan ziam fasa a ginaba. Ezi ia ti ghaze, ki ia gitagham, a? Bar puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikeme, ki apaniba ateghti me mangi nguazir kamin gumamaziziba bar me misogh." **30** "Jeremaia, ki ni ganingizir akaba, ni bar adar gun mikemegh. Ni gumamazizir kaba kamaghin me mikemegh: "Ikiavira Itir God uan Nguibamin otviamin ikiva, pantemin tiarim akarigh uan gumamazizibav kimam. A pantemin nguazir kamin uan gumamazizibar diaghá, mati gumaziba wainin dipaba otivasa wainin oviziba dika dei moghin dimam. **31** An dimdiar kamin niginim, bar nguazim avaragham. Ezi dimdiar kamin mingarim kamakin. Ikiavira Itir God nguazir kamin gumamaziziba bar me tuisigham. A kantriba bar dar gumamaziziba isi kot darigham. Egh ana apaniba ameghti me mangiva, gumamazizir arazir kurabagh amibav soghti, me arimighiram. Ikiavira Itir God, a kamaghin mikeme. **32** "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme: ia oragh. Kantriba bar ikuvigham. Bizer kam, faragh kantrin tamin otogham, egh mangi bar kantribar otivam. Ezi asighasizir kam, mati aminir ekiam bar saghon dikavigha iva iza nguazim bar a garui." **33** Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God gumamazizibav misoghti me arighiriti, men kuaba tintinibar nguibaba bar dar ikiam. Eghti men apangkuv aziva, men kuaba akuva, me afamin gumaziba puvatigham. Men kuaba afiar buaribar min tintinibar nguazimin iriv ikiam. **34** Ia gumamazizibar gumazir dapaniba ko me geghuva men gariba, mati sipsipbar garir gumaziba uan sipsipbagh eghufi, ia bar puvirama azi. Apaniba izi ia misoghti ia arimighiramín dughiam otogha gifa. Eghti gin me gumamazizir Ikiavira itiba batuegham. Kamaghin amizi, ia nguazim giregh a gipoghogh. Ia nguazir minner aghuim irigha biaghirezi moghin, ia iregh bar ikuvigham. **35** Sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia ari mangi bizer kurar kam gitaghamin mogomer danganiba puvati. **36** Ikiavira Itir God danganir men sipsipba apir grazibagh asighasiki. Kamaghin amizi, ia oragh! Datirighin sipsipbagh eghuvir gumaziba bar puv azivara arai. **37** Ikiavira Itir God bar puviram in aningaghe. Kamaghin amizi, a mati sipsipba avughsa nimira itir danganir grazir aghuiba itibagh asighasiki. **38** Ikiavira Itir God dikavigha, laionin min uan danganir mogomem ataki. Ikiavira Itir God bar aningaghegha apaniba amangizi, me iza Judabav sosi. Ezi men nguazim bar ikuvigha, danganir kinim gava.

26 Josaián otarim Jehoiakim, a Judan atrivimin otivir dughiamin, Ikiavira Itir God, kamaghin Jeremaia migei, **2** "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ni mangi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven mangi, me uari akuvir Danganimin tughiv ikiva, Judan itir nguibabar gumamaziziba akar bar me mikim. Kar gumamazizir nan Dipenimin aven iza nan ziam feba. Eghti akar ki ni ganingiziba, ni me mikemegh. Ni akatam ataghiragham marki. **3** Egh

dughiar ni nan akaba bar ada akunam, eghti gumamaziziba nin akan baragh, egh navibagh iragh, egh arazir kurar me amiba ategham. Eghti ki nighnizim giragh, bizer kurar ki me damuasa mikemezibar amuan kogham. **4** Ni akar kamin me mikemegh, "Ikiavira Itir God kamaghin ia mikimasa: Ia nan akan baragh, ki ia ganingizir Arazibar gin mangi. **5** Egh nan akan inigha izir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, me ia ganingizir akaba, ia bar dar gin mangi. Dughiar aviribar ki akan inigha izir gumaziba amadima, me iza akan ia mikiri, ezi ia men akabar gin zuir puvati. **6** Egh ia nan akan batueghti, ki Dipenir kam gasighasigham. Mati ki fomira uan dipenim Silon nguibamin a gamizi mokin. Eghti nguibar igharazibar gumamaziziba gin uan apaniba akar kurabar me mikimi, me kamaghin me mikimam, "Ia Jerusalemia ikuvizi moghin ia ikuvigham." **7** Ezi Jeremaia dikavigha Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghughia, Ikiavira Itir God a mikemezir akar kaba bar dar gun gumamaziziba bar me mikeme. Ezi ofa gamir gumaziba ko, akan inigha izir gumaziba ko, gumamaziziba bar akan baraki. Ezi Jeremaia mikemegha givazima, ofa gamir gumaziba ko, akan inigha izir gumaziba ko, gumamaziziba bar an suigha ghaze, "Na aremegh. **9** Manmaghsua ni Ikiavira Itir Godin ziamin, akar kurar kam akuri? Ni kamaghin mikiman marki, Dipenir kam Silo ikuvizi moghin ia ikuvigham. Egh ni kamaghin mikiman marki, nguibar kam ikuvigham, eghti gumamaziziba uam an ikian kogham." Ezi Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin aven itir gumamaziziba, me bar iza Jeremaia ekiaru. **10** Ezi dughiar kamin Judan gumazir dapaniba atrivimin dipenimin ikia, egha bizer kakar akaba barasi. Egha me dikavigha ghuavanaga, Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir tiar akamin otifi. Egha me uan dabirabibagh apia. Men dabirabiba Ikiavira Itir Godin Dipenimin avinizir divazimin aven mangamin tiar akan boroghin iti, tiar akar me kamaghin diborim, Tiarakar Igiám. **11** Ezi ofa gamir gumaziba ko, akan inigha izir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumamaziziba bar moghira me migei, "Gumazir kam kamaghin mikeme, nguibar ekiar kam ikuvigham. Ia uari an akar kam baraki. Kamaghin amizi, bizer kam bangin, an aremegham." **12** Ezi gumazir dapaniba ko, gumamaziziba bar moghira, Jeremaia kamaghin men akaba ikara, "Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki akan inigha izir gumazimin akar ia oraghizir kam, an gun mikeme. A uabi ghaze, Dipenir kam ko nguibar ekiar kam ikuvigham. **13** Eghti datirighin ia uan daroriba ko arazibar kirigh. Egh ia Ikiavira Itir God, en Godin akamin gin mangi. Egh ia kamaghin damighti, Ikiavira Itir God uan nighnizim giraghiva, bizer a ia gasighasighasa mikemezibar amighan kogham. **14** Ezi ko, ki in agharimin iti. Ia bizitamin na damusi, egh ia a ginihniugh suam, ian arazir kam deragh voroghira mangiti, ia a damu. **15** Ezi ki kamaghsua, ia deraghavira kamaghin fogh. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabi na amadazi, ki iza akar ki ia mikemezir kabav gei. Eghti ia na misueghti ki aremegham, ia kamaghin fogh, ia gumazir arazir kuratam gamizir puvatizim puram a misueghti an aremeghti, ia an osimtizim iniam. Eghti osimtizir kam a nguibar ekiar kamin ikiva, uaghan bar moghira nguibar kamin gumamaziziba sara ikiam." **16** Jeremaia mikemegha givazima, gumazir dapaniba ko gumamaziziba bar moghira dikavigha ofa gamir gumaziba ko, akan inigha izir gumazibav gia ghaze, "Gumazir kam, Ikiavira Itir God, en God, an ziamin akan akuri. An osimtiziba puvati, kamaghin amizi, e a misueghti ana aremegham kogham." **17** Ezi Judan gumazir aruar maba dikavigha kamaghin uari akuvaghá itir gumamazizibav gei, **18** "Fomira, Heskia Judan atrivimin itir dughiamin, Moresetin nguibamin itir Godin akan inigha izir gumazim Maika, akan Judabav kira ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Jerusalemín biziiba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Egh Saion nguazir kinimin min ikiti, gumamaziziba an dagher azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham." **19** Maika kamaghin migei, Heskia ko Judaba bar moghira ti a misoghezi an areme, a? Bar puvati. Heskia Ikiavira Itir Godin apengan ikia, egha uan gumamaziziba bagha

an azangsisi. Ezi Ikiavira Itir God nighnizim giragha, bizir kurar a me damuasa mikemezibagh amizir puwati. Ezi erara, arazir e Jeremaia damuasa mikemezim, an osintizir ekiam inigh izi e datigham!” **20** (Ezi gin gumazir mam, an ziam Uria, a Godin akam inigha izir gumazir mam, a Ikiavira Itir Godin ziamin akam akuri. Uria a Semaian otarim, egha Kiriati Jearimin nguibamin gumazim. A Jeremaia mikemezi moghin, Jerusalemin nguibar ekiam ko Judan nguazim ikuvighasa a mikeme. **21** Ezi Atrivim Jehoiakim uan gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba ko, me Urian akar kam baraki. Egha atrivim a misoghasa amima, Uria atiatiqha ara Isipin ghu. **22** Egha Atrivim Jehoiakim, Akborin otarim Elnatan amadazi a gumazir maba ko me Isipin ghue. **23** Me ghua Uria inigha atrivim bagha ize. Ezi atrivim gumazibav kemezi me midorozir sababar a misoghezi an aremezi, me an kuam isa gumazir kinibar matmatiam mikini.) **24** Ezi gumaziba iza Jeremaia misueghti an aremeghasa amima, Safanin otarim Ahikam Jeremaian akurazi, me paza a gamizir puwati.

27 Josaiian otarim Sedekaia, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, **2** “Ni ter ararir ruarir taba inigh, benir ruarir dar afamiba inigh, mati gumazim ingangarim damuasa bizir kamingin isa bulmakaun tuem garizi moghin, da isi uan tuem datigh. **3** Egh ni tuebagh arizir ter araribar ingarigh, vaghvagh Idomin atrivim ko, Moapin atrivim ko, Amonin atrivim ko, Tairin atrivim ko, Saidonin atrivim, me bagh ada amadagh. Ni fo, atrivir kabar gumazir dapaniba, en atrivim Sedekaia ko mikimasa Jerusalemin ize. Kamaghin amizi, ni tuebagh arizir ter ararir kaba isi me daningh, eghti me da inigh uan atriviba bagh mangi. **4** Ni kamaghin men atrivibav mikimsi gumazir kabav kemegh: Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin akam ian atrivibar iti: **5** Ki uabi uan gavgavir ekiamin nguazir kamin ingari, egha ki uaghan gumazamiziba ko, asizibar ingarizi da nguazir kamin iti. Ki uabi uan ifongiamin gin ghua, nguaziba abigha gumazamizibagh anidi. **6** Ki datirighin ian kantriba isa, Babilonin Atrivim Nebukatnesar ganidi, a nan ingangarir gumazim. Egha uaghan ki asizir atiaba isa bar a ganing, eghti gin me an apengan ikiam. **7** Kantriba bar an apengan iki, egh uaghan an otarim ko, an igiav otarir gin otivamim sara men apengan ikiam. Me Babilonin apengan iki mangi, ki Babilon gasighasighamin dughiar ki misevezimin tugham. Dughiar kamin, kantrin aviriba ko atrivir gavgaviba Babilonin dikabiragh, me damuti me pura men ingangarir gumazir kinibar otivigham. **8** “Egh kantrin igharaz tamin gumazamiziba Atrivim Nebukatnesar ateghti, a me gativagh men ganan aghuagh, mati gumazim ingangarim damuasa ter ararim isa bulmakaubar tuebagh ariki, eghti ki kantrin kam paziva a damigham. Egh ki Ikiavira Itir God, ki apaniba amadaghti me izi me misogham. Eghti me dagheba otevegh arimariar kuraba iniam. Eghti arazir kabar, ki Atrivim Nebukatnesar ateghti, a kantrin kamin gumazamiziba bar me agivagh. **9** Kamaghin amizi, ia atriviba, ian akam inigha izir gumaziba ko, ian kukunir gumaziba ko, ian irebabar mingaribar gun migeiba ko, ian imezibagh amir gumaziba ko, ian akavsiabagh amir gumaziba, ia kuaribar arigh me baragham marki. Gumazir kaba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. **10** Me ia gifari. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti ia uan nguaziba ategh saghon mangegham. Egh ia bar ikuvigham. **11** Eghti kantrin tamin gumazamiziba Babilonin atrivim ateghti, a me gativagh men ganam, kar mati bulmakau pura uabi isa gumazimin taghizi a ter ararim isa an tuem gatigha, egha ingarasa a getui. Eghti ki gumazamizir kaba ateghti, me deraghvira uan nguazimin ikiva, uari bagh dagher azenibar ingaram. Ki Ikiavira Itir God, ki mikimegha gifa.” **12** Ezi ki Jeremaia, ki akar kamra Judan Atrivim Sedekaia ganingi. Ki kamaghin a mikeme, “Ia Judaba, ia uan tueba isi Nebukatnesarin ter araribar apengan ada amangigh, aneteghti a uan gumazamiziba ko, me ia gativagh ian ganam. Ia kamaghin damu, ia deraghvira ikiam. **13** Ikiavira Itir God mikimegha gifa:

Ni uan gumazamiziba ko Babilonin apengan ikian aghuaghti, apaniba ian taraviz sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram inigh arimighiregham. Ni uan gumazamiziba ko, onganigh akaba batoghti, bizir kaba ia gasighasigham. **14** Ia fo, akam inigha izir ifavarir gumaziba ghaze, ia Babilonin atrivimin apengan ikian kogham. Puwati, me pura ia gifari. Ia men akaba baragham marki. **15** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki me amadazir puwati. Me nan ziamin akar ifavarim akuri. Ia men akaba nighnizir gavgavimin dar ikiti, ki ia batueghti, ia uan nguibam ategh bar ikuvigham. Ezi akam inigha izir ifavarir gumazir akaba ia mikiriba, me uaghan bar ikuvigham.” **16** Ki ofa gamir gumaziba ko, gumazamiziba bar me bagha kamaghin akam akura ghaze, “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ia akam inigha izir gumazir ifavarir kabar akaba baragham marki. Me ghaze, “Me kiran oveghangin Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir Babilonin itiba, me bar ada inigh ua Jerusalemin izam.” Godin akam inigha izir gumazir ifavarir kaba pura ia gifari. **17** Ia men akam baragham marki. Ia Babilonin atrivimin apengan iki, deraghvira ikiam. Puvatighitima, nguibar kaba ikuvigham. **18** Gumazir kaba, me guizbangira akam inigha izir gumaziba, egh me guizbangira Ikiavira Itir God, dama akam inigh izisi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin azaraghti, an apaniba ateghti me Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin biziba, ko atrivimin dipenimin itir bizir aghuiba ko, Jerusalemin dangarin igharaziba bar moghira, dar itir bizir naba inigh Babilonin mangan kogham. **19** “Atrivim Nebukatnesar Jerusalemin izegha, Judan Atrivim Jehoiakim ini, a Jehoiakimin otarim. Egha uaghan Juda ko Jerusalemin gumazir dapaniba ini. Egha men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha a bizir aghuir maba ataghizi da Jerusalemin iti. A brasin dipenir akiniba ko, tengin ekia me brasin ingarizim ko, me brasin ingarizir bizir me tengin doziba isin afamiba, me bizir kaba inizir puwati. Egha uaghan ingarizir bizir aghuir nan Dipenimin itir maba ko, atrivimin dipenimin itiba ko, bizir igharazir Jerusalemin itir maba inizir puwati. Ezi ki God, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin ia migei, **22** “Apaniba bizir kaba bar ada inigh Babilonin mangam. Eghti bizir kaba Babilonin ki mangi dughiar ki inabazimin, ki uam adagh inirigham. Eghti dughiar kamin ki ua me inighti, me ua Jerusalemin ikiam.”

28 Azenir kamin, Sedekaia Judan atrivim igiamra an otogha atrivimin ikia zuima an namba 4in azenim. Egha azenir kamin namba 5in iakinimin, Gibeonin nguibamin gumazir mam, a Godin akam inigha izir gumazim Hanania, Asurin otarim, a iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven iza ofa gamir gumaziba ko gumazamiziba bar moghira, men damazimin akar mam Jeremaia ganidi. A kamaghin migei, **2** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, “Babilonin atrivim ia gativagha, mati gumazim ter ararim isa bulmakaun tuem gatigha a gativa. Ezi ki ter ararir ian tuebagh atiziba, ki dar pirigha gifa, ezi da ua ia gativagh ian ganan kogham. **3** Azenir punumning ikivira ikiti, ki ua Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ingangarim damuamin bizir kaba bar ada inigham, kar bizir Nebukatnesar inigha Babilonin ghuziba, ezi ki ua da inigh Jerusalemin izam. **4** Egh ki uaghan Judan Atrivim Jehoiakim, a Jehoiakimin otarim, a inigh egh Babilonin kalabusin itir marazi sara ua men akau Judan nguazimin izam. Guizbangira, ki Babilonin atrivim ian tuebagh arighizir ter arariba, ki kaba apirigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikimegha gifa.” **5** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia datirighin dikavigha ofa gamir gumaziba ko, gumazamizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin borghin tuivughav itibar damazimin, Godin akam inigha izir gumazim Hananian akam ikarvasi. **6** Jeremaia kamaghin migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, ni mikemezi moghin damuasa ki ifonge. Ikiavira Itir God nin akam inigha izir gumazimin akar kabar amuti, da guizbangiram otivigham. Egh a uan Dipenimin biziba uam ada iniam. Egh Babilonin

itir gumamazizir kaba, a ua me inigh Jerusalemin izam. **7** Ezi datirighin gumamaziziba ko ia bar moghira oraghti, ki akar igharazim mikimasa. **8** Bar fomira iza datirikin, Godin akam inigha izir gumaziba en faragha otifi. Me kamaghin migia ghaze, Midorozir ekiaba ko, mitiriar ekiaba ko, arimariar kuraba, da kantrin aviriba bativ, uaghan nguibar ekiabar otivam. **9** Eghti akam inigha izir gumazibar tav kamaghin mikim suam, Gumamaziziba dabirabir aghuim ikiam, e foghan kogham, akar kam a guizbangira, o puvati. Eghti gin, akam guizbangiram otoghti, e datirighin fogham, Bar guizbangira, Ikiavira Itir God akar kam isa, akam inigha izir gumazim ganingigha anemadazi a ize.” **10** Jeremaia akar kam mikemegha givazi, Hanania ter ararim Jeremaia uabi uan tuem gatizir kam ini. Egha Hanania ter ararir kam bar anepirghariki. **11** Egha a gumamazizibar damazimin tugha ghaze, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme. Ezi arazir kamra, ki ter ararir Nebukatnesar tintinibar kantribar gumamazizibar tuebagh ariziba apirarigham. Azenir pumuning givaghan koghtima, ki kamaghin damigham.” Jeremaia akar kam baregha ghu. **12** Godin akam inigha izir gumazim Hanania, a Godin akam inigha izir gumazim Jeremaian firimin itir ter ararir kam apirighati, ezi dughiar maba givazima, gin Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migia ghaze, **13** “Ni mangi akar kamin gun Hanania mikemegh. Me tememin ingarizir ter ararir kam ni anepirigha gifa. Ezi ni ainin igiatamin ingarigh, egh ter ararir ni dipirizir kamin danganim datigh. **14** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ki uabi ainin me ingarizim inigha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar moghira men tuebagh ariki, ezi me pura Babilonin Atrivim Nebukatnesarin ingangarir gumamazizibar iti. Egha ki asizir atiaba sara a ganingizi, da uaghan an apengan iti.” **15** Jeremaia akar kam mikemegha givagha, ua kamaghin Hanania migei, “Hanania, ni oragh. Ikiavira Itir God ni amadazi ni izezir puvati. Ezi ni gumamazizibagh ifarazi, me nin akar ifavariba nighnizir gavgavimin dar iti. **16** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migei: Nin akaba gumamazizibagh ekuizi, me nan akaba barazir puvati. Kamaghin, ki nguazir kamin ni agivagham. Ni azenir kamnaghiram aremegham.” **17** Ezi azenir kamra an namba 7in iakinim ikiavira itima, Godin akam inigha izir gumazim Hanania aremegha gifa.

29 Jeremaia Jerusalemin ikiava, akinafarim osirigha gumamazizir kaba bagha anemada: Gumazir dapanir ikiavira itiba ko, ofa gamir gumaziba ko, Godin akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumamazizir Babilonin itiba. Gumamazizir kaba bar moghira, Atrivim Nebukatnesar faragha Jerusalemin me inigha, Babilonin kalabus darighasa men akua ghue. **2** Babilonia faragha iza Jerusalemin izegha, Atrivim Jehoiakin ko gumamazizir avirim inigha men akua Babilonin ghuegha gifa, ezi gin Jeremaia akinafarir kam osiri. Me atrivim ko an amebam, ko atrivimin dipenimin ingarir gumazir ekiaba ko, Judaba ko Jerusalemin gumazir dapaniba ko, fofozir gumazir bizir aghuabar ingariba ko, ainin bizibar ingarir gumaziba, me bar moghira ghue. **3** Dughiar kamin Judabar Atrivim Sedekaia, a Safanin otarim Elasa ko, Hilkan otarim Gemaria, aning amadazi aning Babilonin Atrivim Nebukatnesar bagha zui. Ezi Jeremaia Judan Babilonin itiba bagha akinafarir kam isa aning ganingizi aning a inigha zui. Akinafarir kam kamaghin mikeme, **4** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme. Ia Judaba, ia oragh. Ki Jerusalemin ia batuegha ia amadazi ia Babilonin ghue. **5** Egh ia uari bagh dipenibar ingariva, dagher azeniba opariva, azenir kabar dagheba ini. **6** Egh ia gumaziba amuubar ikiva boriba bati. Eghti ian otariba gin amuubar ikiva uari, uari bagh boriba bati. Egh ia ikizir avirir ekiam ikiam. Ia uari uari damuti, ian dibobonim magiran marki. **7** Ki ian akua nguibar ekiar ia datirighin itir kamin ghu. Eghti ia nguibar ekiar kam bagh pamten ingar deragh a damuti an amiraghirigh deraghvira ikiam. Eghti ia a bagh Ikiavira Itir God ko mikimti, a nguibar ekiar kam deraghvira a damuam. Guizbangira, nguibar kam amiraghirigh deraghvira

ikiti, ia uaghan amiraghirigh deraghvira ikiam. **8** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira ia migei, ia akam inigha izir ifavarir gumaziba ko kukunir gumaziba, ia me ateghti me ia gifaran marki. Egha ia garir irebar aghuiba, gumazir dar mingariba abigha ia migeiba, ia me baraghan marki. **9** Akam inigha izir gumaziba nan ziamin gun migeir akar kaba, da pura ifavarir akaba. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki akatam me ganingizir puvati. **10** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Akar kamin mingarim a kamakin. Babilon ia gativagh ian ganasa, ki 70plan azenibagh inaba. Eghti azenir kaba givaghtima Babilon ikuvigham. Eghti dughiar kamin ki ia ginirigh, ua ian aku Jerusalemin izam, kar ki uan akar dikirizimin gin mangiva a damuam. **11** Ki Ikiavira Itir God, ki bizir ian akurvaghsi damuamiba, ki adagh nighnigha dagh fogha gifa. Ki deraghvira ia damuti ia navir amirizim ko, dabirabar aghuim ikiasa ki ifonge. Ki pazi ia damuan aghua. Ia bizir ki damuamin kabagh nighnigh, dughiar kam mizuam ikiti, an otogham. **12** Egh dughiar kamin ia nan boroghin iziva, egh nan dimiva, egh na ko mikimti, ki ian dimidiam baragham. **13** Eghti dughiar kamin ia uan ifongiaba ko navir averiabar na buri nan gansi bar pamtemin ingaram. Ia kamaghin damu nan apigh nan boroghira izam. **14** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, ki ia ateghti ia nan boroghira izam. Eghti ki ua ia damuti ia deraghvira ikiam. Eghti ki kantriba ko danganir ki ia batoghezi ia ghueziba, ki me da bar moghira ia akuvagh ia iniam. Egh ki ua ian aku danganir ia fomira ikezinim mangam. **15** “Ia ti ghaze, ia Babilonin itir dughiamin, Ikiavira Itir God, uan akam inigha izir gumaziba, ia ganingi. **16** Ezi Ikiavira Itir God, atrivir datirighin Judan kantri gativagha Devitin atrivir dabirabim gaperaghav itir kam ginighnigha, egha ian akar gumazir ia ko kalabusin ikezir puvatzibagh nighnigha, kamaghin migei: **17** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ki apaniba amadaghti me izi gumamazizir Judan ikiavira itir daraziv sogham. Eghti ki me damuti me dagheba puvatigh, arimariar kuram iniam. Me bar fighin kurabar min otivigham, eghti gumamaziziba dar aman iburagham. **18** Egh ki kamaghira damuvira mangi midorozir ekiaba ko, dagheba puvatighamin dughia ko arimariar kurabar amuti, da me bativira ikiam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bizir kurar ki Judaba me damuasa mikemezibar akar baregh, bar digavir kuram damigh atiatingam. Egh ki Judaba batueghti me tintinibar mangegham. Eghti kantrin igharazir kabar gumamaziziba pazi me damuva, dibovir akabar me mikimam. Egh gumamazizir kaba uari uan apaniba akar kurabar me mikimsiva, kamaghin me mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’ **19** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, me nan akam batoghezi, kamaghin ki bizir kabar me damuam. Ki dughiar aviribar uan akam inigha izir gumaziba amadi, me nan ingangarir gumaziba. Ezi me ia bagha izima, ia men akaba baraghan aghua. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegh gifa. **20** “Ia gumamazizir ki Jerusalemin bar ia batuegha, ia amadazi ia Babilonin ghueziba, ia Ikiavira Itir Godin akar deraghviram abaragh. **21** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki akam inigha izir gumazir ifavarir pumuning ginighnisi. Kar, Kolaian otarim, Ahap ko, Masean otarim, Sedekaia. Egha ki kamaghin migei, Aning nan ziam gifara akam akuri. Kamaghin amizi, ki aning isi Babilonin Atrivim Nebukatnesarin agharim datigham. Eghti a kamaghin mikimam, me ian damazibar aning misueghti aning aremegham. **22** Ezi ia Judan Babilonin itiba, ia namakatam akar kuramin a mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikimam, ‘Ikiavira Itir God ni gasighasigham, mati a Sedekaia ko Ahap gamizi, Babilonin atrivim avimin aning gaponge.’ **23** Aning Israelian tongin bar arazir kuram gami, egha aning namakabar amuiba koma akua, nan ziam gifara akam akuri. Ki akar kam me ganingizir puvati. Kirara, ki aning gara aning gifogha givagha aningin gun migei. Kamaghin amizi, ki aning gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.” **24** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, “Jeremaia, ni Nehelamin nguibamin gumazim Semaia akar kam a mikemegh. **25** Ki Ikiavira Itir

Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme, Semaia, ni uan nighnizimin gin ghua, Masean otirim Sefanaia, a ofa gamir gumazir mam, a ko ofa gamir gumazir igharaziba bar, ko gumamazimir Jerusalemin itiba bar moghira, ni uan ziamin akinafarim osirigha me bagha anemada. Nin akinafarim kamaghin mikeme: **26** Sefanaia, Ikiavira Itir God ni amisefe, eghti ni ofa gamir gumazimin iki, ni Jehoiadan danganim inigh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ganam. Eghti gumazitam ifaragh onganigh akam inigha izir gumazimin min akam akunti, kar nin ingangarir ni damuamim: Ni a isi kalabus datigh, an sueba ko dafariba ikegh, ainin an frim dafagh. **27** Egha ni manmaghsua Anatotin nguibamin gumazim Jeremaia akiran aghua? Kar gumazir ian tongin akam inigha izir gumazimin min akam akurir gumazim. **28** E Babilonin kagh itir gumamaziziba, an e bagha akam amadagha ghaze, 'la dughiar ruarimin kalabusin ikiam. Kamaghin amizi, ia uari bagh dipenibar ingariva, azenibar dagheba opariva, azenir kabar dagheba ini." **29** Ofa gamir gumazim Sefanaia, Semaian akinafarim inigha Jeremaia bagha ghugha, a bagha akinafarir kam dibori. **30** An a diponegha givazima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa Jeremaia ganingi, **31** "Jeremaia, ni akam isi bar Judan Babilonin kalabusin itir adarazi bagh anemadagh, kamaghin me mikim suam: Ikiavira Itir God, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia ginihngigha ghaze, ki ia bagha Semaia amadazir puvati. Ezi an akam inigha izir gumazimin min akamin gun ia mikeme, egha ia gamizima, ia akar ifavarir kam nighnizir gavgavin an iti. **32** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Nehelamin nguibamin gumazim Semaia, gumamazizibagh etuima me nan akaba batosi. Kamaghin amizi, ki a ko an adarazi puv me damigham. Egh bizir aghuir ki uan gumamaziziba bagh damuti da otivighamiba, an adarazir gumazitam, bizir kabar gansi ikeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

30 Ikiavira Itir God kamaghin akam Jeremaia ganiga ghaze, **2** "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni akinafaritam inigh, egh ki ni ganingizir akaba bar ada osirigh. **3** Ki Ikiavira Itir God, nan gumamaziziba Israelia ko Judaba, me ua deraghvira ikiasa, ki me bagha dughiam amisevegha gifa. Ki ua men aku nguazir ki men ovavibagh aningizimin izam, eghti a ua men nguazimra otogham." **4** Ikiavira Itir God Israelia ko Judabagh nighnigha ghaze: **5** "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: E orazima, gumamaziziba navir amirizimin itir puvatigha, bar atiatia digavir kuram gamua bar puviram azi. **6** Manmaghin ami? Gumaziba ti boriba bati, a? Puvatigham. Ezi manmaghsua, ki gumazibar garima, me vaghvagha dafariba isa uan navibagh ariki, mati amizim borim batasa mizazir ekiam isi moghin arai. Manmaghsua, men guaba igharagha otivigha gari, mati gumazim bar puviram atiatia. **7** Iavzika! Dughiar bar kurar mam otivasava ami. Egha dughiar kam bar dughiar kurar maba bar adagh afira. Nan gumamaziziba, Israelia, me dughiar kamin osimtizir bar ekiam iniam. Eghti ki ua me iniam." **8** "Egh dughiar kamin apaniba Israelian tuebagh atizir ter ararir kaba ki da apirigh, men kalabuziam agivaghham. Eghti me ua pura igharaz darazir ingangarir gumazir kinibar min ikian kogham. Puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme. **9** Ki Ikiavira Itir God, men God, me nan apengan ikiam. Eghti ki me bagh Atrivim Devitin ovavir boribar tav amiseveghti, a me gativagh men ganam. Eghti me an apengan ikiam." **10** Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumamaziziba, ia atiatingiva digavir kuram damuan marki. Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamin kalabusin iti. Eghti ki ua ia inighti, ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiaghham. Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham. **11** Ki Ikiavira Itir God, ki ia ko iki ian akurvaghham. Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin itiba, ki bar me agivaghham. Egh ki ia agivaghham kogham. Guizbangira, ki puv ia damigham, ki arazir voroghira itim ginihngigha ia akiri." **12** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: "Ia Israelia, me puv ia misoke, eghti

ian mizazim ikivira ikiti, ian duar ekiaba akumighan kogham. **13** Ki ian akurvaghshi, ia bagh na ko mikimamin gumaziba puvati. Egha uaghan ian mikarziba akirighiti, da ua deraghamin marasinba puvati. **14** Ia arazir kurar aviribagh amigha osimtizir ekiam iti. Kamaghin amizi, ki ia gasighasiki, mati gumazim uan apanimin apangukuvir puvatigha, a gasighasiki. Kamaghin amizi, iavzika, gumazir fomira ian namakabagh amiziba, me ia gin amadagha gifa, egha me ua ia ginihngizir puvati. **15** Ia uan duar kaba bagh azirakar aviribar amuan marki. Duar kaba akumighan kogham. Ia arazir kurar aviribagh ami, egha osimtizir ekiam iti. Kamaghin ki arazir kamin ia gami. **16** Guizbangira, ia gasighasizir adarasi, me uari ikuvigham. Ian apaniba mangi saghon itir nguibabar kalabusin ikiam. Gumazir paza ia gamigha ian biziba okemeziba, apaniba pazi me damuva, men biziba okimam. **17** Ian apaniba kamaghin migei: 'Saion mati bizir kinim, egha bar ikufi. Ezi gumazitam an apangukuvir puvati. Ki uabi ian mikarzibar amighiti, da ua deraghham, egh ian duabar amighiti, da misigham.' Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa." **18** Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Ki Jekopin adarazir apangukuvigh, egh men akuraghham. Eghti me uari bagh dipenibar ingar, egh deraghvira ua uan nguazimin ikiam. Egh Jerusalemin fomira ikezi moghin, me uam an ingaram. Egh atrivimin dipenim me an danganinra an ingaram. **19** Eghti Israelia na minabir ighiabar amuam. Egh me ighiabar amuva, egh bar akongegham. Eghti ki me damighiti me bar avirasemegham, egh me ua varazira ikian kogham. Eghti ki gumamazimir igharazibar amighiti, me men ziaba dikabiraghan kogham, me ziar ekiam me daningam. **20** Israelia fomira gavgavizi moghin ikiam. Eghti ki men akuraghti me deraghvira uan nguazim dapiaghham. Eghti gumazir pazi me damuamiba, ki puv me damigham. **21** Eghti men gumazitam uabi men gumazir dapanir ekiamin otogh, me gativagh men ganam. Ki uabi gumazir kamin aku uabin boroghira izam. Guizbangira, gumaziba uan ifongiyabar gin ghua nan boroghira izir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa. **22** Eghti ia Israelia, ia nan gumamazizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam." **23** Ia gan! Ikiavira Itir Godin aningagharim gumazir kuraba bativasava ami, mati aminir gavgavin ko amozir ekiam me bato, egha mati aminir ighuagha aruim men dapaniba abini. **24** Ikiavira Itir Godin aningagharim iki mangivira ikiti, bizir a damuasa nighniziba, a bar moghira dar amu da givaghham. Eghti ia dughiar abuananamin, bizir kabagh fogham.

31 Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Dughiar ki inabazimin, ki Israelian ikiziba bar men Godin ikiam, eghti me nan gumamazizibaram otogham. **2** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Apaniba Israelia misozima, men ikiavira itir varazira apanibagh itagha ara ghua gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Ezi ki me gifuegha, arazir aghuubar me gamima, me ghua avughasizir danganimin ghue." **3** Ikiavira Itir God, danganir saghuuamin ikegha, e bagha izegha kamaghin migei, "Ia Israelia, ki ia damighiti ia na gifuegh nan boroghira izasa, kamaghin ki zurara ia gifonge, ezi nan ifongiamin arazir kam iki mamaghira ikiam. Guizbangira, nan apangukuvim ian itima, ki ia baghvira iti. **4** Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim, ki ia damighiti ia ua kantrin gavgavimin ikiam. Egh ia akuegh, mati amizir igiaba buabav sogha, egha ighiam gizir marazi ko akueghiva ighavamang iki. **5** Egh ia uam uari, uari bagh Samarian mighsiabar wainin azenir ighiabar ingar. Egh ia wainin azenir kaba oparizir darasi, ia uari uan wainin ikarizir kabar oviziba iniva bar akuegham. **6** Eghti dughiar kamin, Efraimin anabamin adarazir gumazir eghuvir mighsiabar itiba, me kamaghin dimam, 'Ia bar moghira dikavigh izi, e Saionin Mighsiamin mavanangam. E Ikiavira Itir God bagh mangam, en God.'" **7** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ia, Jekopin adarazi bagh bar akongegh ighiabar amu, gumamazimir kaba gumazir igharazibagh afira. Ia pamtem, ziar ekiam na daningamin ighiabar amu, egh kamaghin mikim, 'Ikiavira Itir God, ni uan gumamaziziba ua me inigh, kar Israelian ikiavira itir

varazira.' **8** Bar guizbangira, ki notin amadaghan itir nguibar kam ko nguazir otebiba bar uan gumamaziziba inigh, ua men akam izam. Damazir kuraba itir gumaziba, ko suer kuraba itir gumaziba ko, amizir navir adaseba ko, amizir boriba batasava amiba, me uaghan izam. Eghti gumamazizir avirim uamategh nguibar kamin izam. **9** Ki men aku izamin dughiamin, me uan arazir kurar me amiziba gin amangisi, na ko mikim azi, na ko tuavimin izam. Ki me inigh men faragh mangi dipar aghuim itir danganimin otegh, men aku tuavir aghuibar mangiti, me ireghan kogham. Guizbangira, ki Israelian afeziamin min itima, Efraim non otarir ivariamini min iti. **10** "Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia deraghvira kuaribar arigh nan akam baragh, ki Ikiavira Itir God. Egh ia nan akar kamin gun bar gumamazizir ongarimin vongin saghon arighatizibar itibav kin. Ia kamaghin me mikim, 'Ikiavira Itir God Israelia batogtheze me tintinibar ghue, ezi a ua me inigh izam. Egh a ua deraghvira men ganam, mati gumazim uan sipsipbar gara me geghufi.' **11** Ki Ikiavira Itir God, ki apansir gavgavibar agharimin, ua Jekopin gumamaziziba, inigham. **12** Eghti me izi Saionin Mighsiamin tugh bar akuegh, egh bar pamtemin araghasi dim ighiabar amuam. Egh bizir bar aghuier Ikiavira Itir God me ganingiziba bagh bar akuegham. Egh me wit ko, wain ko, olivin boreba ko, sipsipba ko, bulmakaun ki me ganingiziba, me da bagh bar akuegham. Egh me bar deraghviram otivigham, mati dagher azenimin dipamin otevezir puvati. Egh me ua pazi ikian kogham. **13** Eghti dughiar kamin guivir igiaba bar akuegh kumatizibagh ighiam, eghti gumazir igiaba ko, gumazir ghuriba uaghan bar akuegh kumatizibagh ighiam. Ki men azir akaba agivagh, me damuti men naviba bar deragham. Ki men navibar itir osimtizibar amuti, da amiragh ikiti, me bar akuegham. **14** Ki gumamazizibar amuti, me ofan aviriba inigh na bagh izam. Eghti kamaghira, ofa gamir gumaziba dagher aghuier aviriba ikiam. Eghti ki bizir bar aghuiba uan gumamazizibar aningiti, me bizitamin otevehan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **15** Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azir akam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira, a uan ovengezir boriba bagha azi. A navir amirizim inian aghua. **16** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Resel, ni uam azian marki. Ni uan damazimin teriba adisigh. Nin azir akam pura zuir puvati. Nin boriba apanibar kantri ategh ua ni bagh izam. **17** Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei: ni bizir otivamin kam ginighnigh. Nin boriba uamategh uan nguibamin izaminin dughiam ni a mizuam. **18** "Ki Efraimin adarazir azir akam baregha gifa. Me azia kamaghin migei: 'Ikiavira Itir God, ni e akirasa, mizazim e ganingit, mati gumazim bulmakaun igiar orazir puvatigha akaba batozim misosi. Ikiavira Itir God, nirara en God, kamaghin ni ua e ateghti, e uamategh ni bagh izam. **19** E ni ategha givagha, datirighin e ua uan nighnizibagh iragha gifa. Egha e uan osimtizin gifozir dughiamin, e osemegha bar aghumsiki, egha dapaniba avingi. Faragha en adarazi gumamazizir igiabar min ike, egha me arazir kurar aviribagh ami. Egha datirighin e uan arazir kuraba, bar dar aghumsiki.' **20** Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Ki bar Efraim gifonge, a nan otarim. Ki zurara an ziamin dia, egha puv a ginighnisi. Dughiar mabar ki an atari. Ezi guizbangira ki a ginighnigh an apangkuvigham. **21** "Ia Israelia, ia uan nguibam ategha ghuzir tuavir kam, ia deragh a ginighnigh, egh ia ua izisi, ababanir taba uari bagh ada asegh. Ia Israelia, ia mati nan guivir igiar ki bar ifongezim, ia datirighin uamategh uan nguibabar izi. **22** Ia mati nan guivim, egha ia akirim na gasara. Ia manadizoghin navir pumuning itir arazim ategham, egh ua na bagh izam? Ki Ikiavira Itir God, ki arazir igiam atizi a nguazir kamin oto. Arazir kam kamakin: Mati amizim ua uan pam gifuegha, an ikiasa an azangsisi." **23** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: "Ki gin Judan nguazim damighiti, a deraghvira ikiam. Eghti Judaba uan nguazim ko nguibar ekiabar ikiam. Egh me fomira mikemezi moghin ua mikim suam, 'Ni Ikiavira Itir Godin mighsiam, Ikiavira Itir God nin ikia, bar arazir aghuibagh amil! Ikiavira Itir God bar deraghvira ni damu!" **24** Gumazir azenibar

ingariba ko, gumazir sipsipbagh eghuva, egha dar gariba sara uaghan, me Judan nguaziba ko nguibar ekiabar ikiam. **25** Eghti gumazitamin mikarzim amiragham, ki ua gavgavim a daningam. Eghti gumazitamin amiragh damaziba an siram, ki gavgavir igiam a daningam." **26** Ezi ki osegha dikavigha tintinibar gari, egha ghaze, ki deragha akui. **27** "Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Ki dughiar mam amisefe, egh ki gumamaziziba ko asizibar amighiti, da Judaba ko Israelian nguazimin otiv bar avirasemegham. Mati gumazim dagher azenimin ingarigha, dagher aviribagh amizi da otifi. **28** Ki fomira da asiasa dar gara, da abigha, egha dagh asighasigha paza dagh ami. Egha datirighin, ki dar ganiva, dar ingariva da oparti da deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **29** Eghti dughiar kamin gumamaziziba ua kamaghin akar isin zuir kamin mikiman kogham: Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api. Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akavav sozi men atariba me giri. **30** Puvati. Dughiar kamin, gumazitamin arazir kuratam damigham, a uabi aremegham. Mati gumazim wainin ovizir anizir puvatiziba amezi, da an akam misozi an atariba a giri." **31** Egha Ikiavira Itir God migia ghua kamaghin migia ghaze, "Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam. **32** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an an min mangan kogham. Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin men suigha me inigha Isipin kantri ategha azenan ize, egha ki men pamin min itima me nan amuimin min iti. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki. **33** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin ia migei, Gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighiti, a kamaghin mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isiva men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikitima me nan gumamazizibar ikiam. **34** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, dughiar kamin gumamaziziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam, 'Ia Ikiavira Itir God gifogh.' Puvati. Me bar moghira na gifogh. **35** Ikiavira Itir God angazangarim aningasa aruemin ingari, egha a iakinim ko mikoveziba dimagaribar angazangarim aningasa dar ingarigha, dar danganibar da ariki. Egha an ongarim fezi, ongarir ekiaba dikava pamtemin dipiraghira tingazi. An ziam kamakin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. A kamaghin mikeme: **36** "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Israelian adarasi, me zurara iki mamaghira ikiam, mati aruem ko iakinim ko mikoveziba. Eghti aruem ko iakinim ko mikoveziba, me uan ingangarir ki me ganingizin damuan kogham, eghti dughiar kamra Israelian adarazi givagham. **37** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Gumazitamin ti overiamin danganibar ababaniba bar da inigh, egh gumazir kam ti nguazimin dikininin magirigh, nguazimin otebiba bar dar ganigh deraghvira dagh foghti, eghti dughiar kamra ki Israelian gumamaziziba akirim ragh bar me gasaraghiva, men arazir kurar me amiziba ikarvagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **38** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ki dughiar mam amisefe, eghti me ua Jerusalem ingaram, nan nguibar ekiar kam. Jerusalem divazir notin amadaghan ghuzimin ababanin, an Hananelin Tauan ikegh mangi divazimin Mikebamin Tiar Akamin tugham. **39** Eghti an mitaghniamin mangi Garepin mighsiar dozimin, aruem ghuaghiri naghin tugham, egh ua ragh mangi Goan nguibamin tugham. **40** Egh nguibamin mitaghniamin mangi sautin amadaghan mangi Kidronin danganir zarimin miriam gighuigham. Nguibamin mitaghniamin aven nguazir kam, matmatiam ko danganir avereniba akurim iti. Eghti aruem anadi naghin nguazir zarimin ruaghavevibar itir danganir kaba, bar moghira uaghan nguibar kamin mitaghniamin aven ikiam. Eghti mitaghniamin aruem anadi naghin mangi Hoziba Zuir Tiar Akamin tugham. Eghti nguazir nguibar ekiar kamin aven itiba, kar bar nan nguibabara, ki Ikiavira Itir God. Eghti apaniba izi

nguibar kam gasighasigh, uam an biziba akararighan kogham. Puvatigham. Nguibar kam a deraghvira iki mamaghira ikiam.”

32 Ezi namba 10in azenimin Sedeakaia Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Kar Atrivim Nebukatnesar Babilonin atrivimin iti a namba 18in azenim. **2** Ezi dughiar kamin Babilonin atrivimin midorozir gumaziba, Jerusalemin nguibamin divazim azui, ezi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia Judan atrivimin dipenimin boroghin itir danganimin kalabusin aven iti. **3** Jeremaia faragha kamaghin Godin akam inigha izir gumazimin min akam akuri, “Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: Bar guizbangira, ki Babilonin atrivim ateghti a nguibar ekia kam iniam. Eghti Sedeakaia Babilonin arimangighan kogham, kar Kaldiaba. Puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki Babilonin atrivim ateghti an an suiragham, eghti Sedeakaia, Nebukatnesarin guamin tugh, gua uaghara uaningin gan, egh ni an azangsiziba deraghviram ada ikarvagham. Nebukatnesar Sedeakaia inigh Babilonin mangighi, a nguibar ekia kamin iki mangi dughiar ki uam a ginighnighaminin tugham. Kamaghin amizi, ia Babilonia misoghsi damuva, ia me dikabiragham kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” Ezi Atrivim Sedeakaia akar kam baregha, kamaghin Jeremaia atara ghaze, “Tinara ni mikemezi, ni Godin akam inigha izir gumazimin min akar kam akuri?” Egha Sedeakaia maghira Jeremaia inigha kalabusu. **6** Kar Jeremaia akamra. Ki Jeremaia, ki kalabusin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin na mikeme: **7** “Ni oragh. Nin aveghbuam, Hanamel, a nin afeziar dozim Salumin otarim, a ni baghi izam. Egh a nguazir Anatotin itim givesi nin azangam. Ni fo, ni an aveghbuur bar an boroghira itim, ezi ni nguazir kam givezamin faragh mangamin gumazim.” **8** Ezi Hanamel gin isa danganir midorozir gumaziba iti naghin kalabusin nan gani, Ikiavira Itir God mikemezi mokin. Ezi Hanamel kamaghin na mikeme, “Ni Anatotin nan nguazim givevseg, a Benjaminin anabamin nguazibar nguazir otevir mam. Ni fo, ni nan aveghbuur roghira itim, ni nguazir kamin faragh mangi a givezamin gumazim. Ni ua bagh a givezeghti, nguazir kam nin nguazimra ikiam.” Egha Hanamel uabi mikemegha givazi, ki fo, kar Ikiavira Itir Godin akamra, eghti ki Ikiavira Itir God ifongezi moghira damuam. **9** Egha ki nguazir kam givevse. Ki nguazim givezasa akam akirigha an osirigha, gumazir mabar damazibar, uan ababanin a gati. Egha ki nguazir otevimin ivezim bagha 200 silvan dagiaba meneghega, da isa Hanamel ganingi. **11** Egha ki nguazim givezasa akar dikirizir akinafarir pumuning osiri, ezi akinafarir kamning bizzir ga damuasa akam akirizir akaba aningnin iti. Ezi akinafarir mam ki a dukua, ezi igharazim ki a dukuazir puvati. **12** Egha ki akinafarir otevir kamning inigha Baruk ganingi, a Nerian otarim, egha Masean igiavotarim. Ezi gumazir aviriba nan garima, ki nguazim givezasa bizzir kabagh ami. Nan aveghbuam Hanamel ko, gumazir akinafarimin men ziaba osiriziba, ko Judan gumazir danganir kamin aperaghav itiba, me bar moghira bizzir kabar garima, ki dagh ami. **13** Gumazir kaba garavira itima, ki kamaghin Baruk migei, **14** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin migei, ‘Baruk, ni akar dikirizimin akinafarir kamning inigh, dukuazir puvatzim ko dukuazim. Egh aning isi nguazir minetam darugh, eghti aning deraghvira dughiar ruarimin ikiam.” **15** Guizbangira, arazir kamin mingarim kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, a ghaze, Gin gumamaziziba ua dipeniba ko, nguaziba ko, wainin azeniba nguibar kamin a dagh ivezam. **16** Nerian otarim Baruk, akar dikirizir gavgavim itir akinafarim inigha givazi, ki kamaghin Ikiavira Itir God ko migei, **17** “O Ikiavira Itir God, nan Ekiam, nin gavgavir ekiamin, ni overiam ko nguazimin ingari. Ni bizitam damusi iburagham kogham. **18** Ni zurara tausenin gumamazizir aviribar angpukfi. Eghti gumazitam arazir kuratam damigham, ni ivezir kuram a daningiva, uagham an boriba ko an arazir kuraba ikarvagham. God ni bar gavgafi, ezi nin gavgavim bar en gavgavim gafira. Ezi nin ziam kamakin: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim.

19 Ni bizzir aghuubar amuasa nighnisi. Ni gavgavim ikia, egha ni ingangarir ekiabagh ami. Ni gumamaziziba amir biziba ni bar adar gari. Egha ni vaghvagha gumamaziziba amir araziba tuisigha, arazir me amibar ivezimra ikarvagh me ganidi. **20** “Ni fomira Isipin kantrin mirakelin ekiabagh ami. Egha ni Israelia ko gumamazizir igharaziba bar, men tongin arazir kamagh garibagh amuvaira iti. Kamaghin amizi, gumamaziziba bar ziar ekiam ni ganidi. **21** Nin gavgavir ekiamin, ni mirakel bagh amua, egha bizzir ekia igharagha garir aviribagh ami, egh Isipia damuti me bar atiatigham. Ezi arazir kamin ni uan gumamaziziba Israelia, ua Isipin me inigha azenan ize. **22** Egha ni men ovaviba ko akam akirizi moghin, ni nguazir me ganingi. Nguazir kam bar dera, ezi dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. **23** Me nguazir kam inigha an ikia, egha nin akaba ko Arazir Ni Me Ganingiziba, me dar gin zuir puvati. Me nin akam batuegha nin Arazibar ikiavkini. Kamaghin amizi, ni bizzir kurar kabagh amizi, da me batifi. **24** “Ni gan. Datirighin Babilonia me misoghasava amua, Jerusalem ekiarugha gifa. Me nguibar ekiamin divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibar iniasa. Apanir kaba me misozima, me dagheba puvatigha, arimariar kuraba me batifi. Kamaghin Kaldiaba Jerusalem iniam. Bizzir ni mikemeziba, da otivigha gifa, ezi ni datirighin dar gari. **25** Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nan Ekiam, ni uabi nguazir kam givezasa kamaghin na mikeme, ‘Ni gumamaziziba inigh iziti, me uan ziaba akinafarir dikirizir kamin ada osiram.’ Ezi Kaldiaba me nguibar ekia kam iniasava ami.” **26** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **27** “Ni gan! Ki uabi ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumamaziziba bar moghira men God. Ki bizitam damuan iburagham kogham. **28** Kamaghin amizi, ki Babilonin Atrivim Nebukatnesar ko Kaldiabar midorozir gumaziba, ki me ateghti me nguibar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **29** Me izi nguibar ekia kam daboroghti a isigham. Eghti avir kam dipeniba bar dar isigham, dipenir kaba gumamaziziba faragha dagh isin ghuvanaga, ofan migharir mughurir aghuim zuiba aser Bal bagha dagh amua, wainin ofaba aser igharaziba bagha da inge. Ezi gumamaziziba amir arazir kaba na gamima ki bar aningaghe. **30** “Israelia ko Judaba, me igiamra ikia iza datirikin, me nan damazimin arazir kurabaram ami. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Me arazir kurar kamin na gamima, ki aningaghe. **31** Me Jerusalemin ingarir dughiamin ikegha iza datirikin, Jerusalema na gamima ki bar aningaghe. Kamaghin amizi, ki nguibar ekia kam uam an ganan aghuagha a gasighasighasa. **32** Israelia ko Judaba na damuti ki bar men aningaghivira ikiasa, me arazir kurar igharagha garibagh amuvaira iti. Gumamazizir kiniba ko, aativiba ko, gumazir dapaniba ko, ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba ko, Judan gumamaziziba ko, Jerusalemin itir gumamaziziba, me bar moghira arazir kurabagh ami. **33** Me akirim ragha na gasaragha, nan boroghin izir puvati. Ki dughiar aviribar men arazir kuraba bagha men sure gami, ezi me nan akam baragham aghua, egha dar gin zuir puvati. **34** Ki uan ziam fasa inabazir dipenir kam, me asebar marvir guaba aven da asezi, da bar kuri. Egha arazir kamin me dipenim gamima, a nan damazimin bar mize. **35** Egha me Hinomin danganir zarimin asem Balin ziam fasa danganin akiri. Egha me uari uan boriba isi asem Molekin ofa damuasa. Ki kamaghin damuasa me mikemezir puvati. Ezi ki uagham arazir kam me daningasa nighnizir pu. Bar puvati. Me arazir bar kurar kurizir kam damuan ki ifongezir puvati. Me kamaghiram amua Judabar naviba fezi, me arazir kurar kamin osimtizim iti.” **36** Ikiavira Itir God, a Israelian God, a kamaghin migei, “Gumamaziziba kamaghin migei, ‘Apaniba e misozima, e dagheba puvatzir, arimariar kuram e gasighasisi. Eghti arazir kamin Ikiavira Itir God, Babilonin atrivim ateghti a en nguibar ekia kam iniam.’ Ezi ki nguibar ekia kam ginighnigha, egha akar igharazim iti. **37** Bar guizbangira, ki aningaghegha atara gumamaziziba batoghezi me gheuzir kantriba, ki kantrin kaba da ua me iniam. Egh men aku ua nguazir kamin izeghti, me deraghvira ikiam.

38 Egh me nan gumamazizabar ikiti, ki men Godin ikiam. **39** Ki men navir averiabar aven navir vamira me danighti, me tuavir vamiran gin mangam. Egh me zurara nan atiating nan apengan ikiti, ki me ko men boriba sara deraghvira me damuam. **40** Egh ki me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiam damuam. Eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam. Ki kamaghin akam akirigh suam, Ki deragh me damuamin arazim ateghan kogham. Egh ki nighnizir aghuim me daningam, eghti me nan atiating nan apengan ikiam, egh me ua na ateghan kogham. **41** Egh ki uaghan uan navir averiamin aven nighnizir vamira ikiam, kar ki me gakuugh deraghvira me damuam, egh me ateghti me deraghvira nguazir kamin ikiam. **42** “Ki Ikiavira Itir God, ki ua kamaghin migei, Ki faragha bizir kurar mabagh amizi da otiva, me gasighasiki. Ezi, kamaghira, ki me bagh akam akirizi moghira, ki datirighin bizir aghuir avirim damuti da me bativti, me dabirabar aghuim ikiam, **43** Gumamaziziba ghaze, ‘Ikiavira Itir God nguazir kam isa Kaldiaba ganingi. Kamaghin amizi, nguazir kam a ikuvigha gifa, ezi gumamaziziba ko asiziba an itir puvati.’ Ezi kirara, gi ghaze, gin Judaba uan nguazim dapiagh, egh me nguazim uam a givezegh anemangam. **44** “Gumamaziziba nguazim givesi akar dikirizibar akinafariba da osiram. Egh men damazibar gumamazizir maba me akar dikirizim damuva, uan ababanibar arighiva akinafarir kabar kumam. Da nguazir otevir kaba: Benjaminin anabamin nguaziba ko, Jerusalem boroghin itir danganiba ko, Judan nguibar ekir igharaziba ko, mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, sautin amadaghan Negevin danganim sara. Eghti dughiar kamin, ki Judan kantri damighti, a ua deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

33 Jeremaia, atrivimin divazimin aven itir midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira itima, Ikiavira Itir God akar igharazim a ganiga ghaze, **2** “Ki Ikiavira Itir God, ki bizitam damusi a ginighnighiva, ki bizir kam damighti an otogham. Ki Ikiavira Itir God, kar nan ziamra. Ezi ki kamaghin migei: **3** Ni nan dimti, ki nin dimdiam ikaragham. Egh bizir ekir modogha itir ni fozir puvatziba, ki dar gun ni mikimam. **4** “Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki Jerusalem dipeniba ko, Judan atrivimin dipenibagh nighnisi. Apaniba iza Jerusalem avinigha, an divazim boroghira mitivigh misoghasa nguazim akuvagha, divazim boroghira dar pozir ekiabav kini, egha nguibar ekiam iniasava ami. Ezi Jerusalemia uari uan dipeniba apirigha, divazim gavgavim a daningasa dagiaba ko, ter ararir otevilla inigha ghua divazimin boroghira da ariki. **5** Egha me dikavigha Kaldiabar soghasava ami. Ezi ki Jerusalemian arazir kuraba bagha ataravira ikia, bar puviram me aningaghegha, men akuraghan aghua. Kamaghin, apaniba me misoghti me arighiram, eghti men kuaba men nguibar ekiamin dipenibagh izivagham. **6** “Eghti ki gin nguibar ekir kamin akuragham, eghti nguibam ko an gumamaziziba ua deragh otivigham. Eghti ki dughiar bar aghuim me danighti, me deragh dapiaghti, apaniba me misoghan kogham. **7** Ki dughiar kamin Judaba ko Israelia damighti me ua deraghvira ikiam. Egh me damighti me uan gumamazizir fomira ikeziaba, ikezi moghin gavgavigh ikiam. **8** Me na batuegha, arazir kuram gami. Ezi ki men arazir kuraba ginamadaghan, egh men arazir kurabar osimtizim agivagh me damighti, me nan damazimin zuegham. **9** Eghti nguazir kamin gumamaziziba bar bizir avirir aghuir ki Jerusalemia gumazibar ganigham. Egh gumamazizir kaba bar akuugh navir amirizim nan ikiva, ziar ekiam na daningam. Egh gumamazizir kaba Jerusalemian dabirabar aghuimin ganiva, bizir aghuir ki Jerusalem ganingizibar ganiva, atiating nighiva akong digavir kuram damigham.” **10** Egha gin Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Datirighin gumamaziziba ghaze, ‘Nguibar ekir kam ikuvigha gifa, ezi gumamaziziba ko asiziba an tir puvati. Judan nguibaba ko Jerusalemia tuaviba pura iti, ezi gumamaziziba ko asiziba dagh aruir puvati.’ Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ghaze: Gumamaziziba gin ua nguibar ekir kamin ikiam. **11** Egh me navir aghuimin ikiva, bar akuugh poroghambaba uarir ikiamin

isabar amuam. Egh gumamaziziba na minabir ofaba inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin izam. Egh me ofaba inigh izi, kamaghin ighiaba bangam: “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bar derivira e gami. A zurara bar en apangkufi. Kamaghin, e a minamam.” Dughiar kamin, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kam damighti a fomira ikezi moghin ua deriviram otogham. **12** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin mikeme: Datirighin nguazir kam ko an itir nguibaba ikuvigha iti, ezi gumamaziziba ko asiziba dar tir puvati. Ezi gin, gumamaziziba ua nguibar kabar ikiam. Eghti grazir aghuiba dar aghungam, eghti sipsipbagh eghuvir gumaziba kantrin kamin nguazir otevilla bar, uan ingangarim damuam. Me graziba itir danganir aghuibar sipsipbar aku mangiti me aghuvsam. **13** Egh me uan sipsipba mengam. Ingangarir kam, me uan mighsiar dozir aruem uaghiri naghin itiba ko, mighsiaba itir danganir igharaziba ko, Negevin sautin amadaghan iti naghin ko, Benjaminin anabamin nguazim ko, Jerusalem boroghin itir nguibaba ko, Judan nguibar ekiaba bar, me ingangarir kam damuam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.” **14** Egha Ikiavira Itir God ghaze: Dughiar ki misevezim iziti, ki faragha Israelia ko Judaba, me ko dikirizir akam, a guizbangiram otivam. **15** Ki dughiar kamin, Devitin adarazir aven gumazir bar aghuutam a damighti an otogham, mati Temer Ghuizir Igiam temer aguamin otogham. Gumazir kam atrivimin iki arazir aghuimin gin mangi, guizin arazimin nguazir kamin itir gumamazizibagh ativagh men ganam. **16** Eghti dughiar kamin Jerusalem nguibar ekiamin itir darasi, me dabirabar aghuim ko navir amirizimin ikiam. Eghti Judaba, God men akurvaghti, me uam osimtiziba puvatigh derivira ikiam. Eghti me Jerusalem ziar kam a darigh a diponam, “Ikiavira Itir God, A Guizin Arazir Aghuimin Mingarim.” **17** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Devitin ikizimin, Israelia zurara atrivar otiv ikiam. **18** Eghti uaghan Livain anabamin ikiziba, me ofa gamir gumazibar ikiam, egh me zurara nan damazimin na bagh ofan igharagha garibar amuam, kar ofan bar isa mighiriziba ko, witin ofaba ko, ofan igharaziba. **19** Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme, **20** “Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko, akam akirigha gifa, eghti aning zurara dughiar ki aning bagha inabazimin otivam. Ezi gumazitam men akar dikirizir gavgavir kam giraghan kogham. **21** Ezi kamaghira, gumazitam men Akar Gavgavir ki Devit ko dikirizir kam abighan kogham, Devit nan ingangarir gumazim. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin ghaze, Devitin ikizimin, atriviba zurara otivira ikiam. Ezi uaghan, ki Livain anabamin ofa gamir gumaziba ko, Akar Dikirizir Gavgavim gamua ghaze, Livain ofa gamir gumaziba, me zurara nan ingangarir gumazibar ikiam. Eghti gumazitam Akar Dikirizir Gavgavir kam abighan kogham. **22** Gumaziba mikoveziba ko, ongarimin gigiba mengiva avegham. Eghti kamaghira ki uan ingangarir gumazim Devit ko, nan ingangarir gumaziba, Livaiba, me damighti, men ovavir boriba bar avirasemeghti, gumamaziziba me mengon iburagham.” **23** Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaian migei, **24** “Gumamaziziba ghaze: Fomira Ikiavira Itir God Israelia ko Judaba me amisevezi, me a baghavira ikizir pumuningin iti. Ezi datirighin an akirim ragha me gasaragha gifa.” Gumamazizir kaba akar kamagh garibav gifa, egh me nan gumamazizibagh ifongezir puvatigha, ghaze, men ganganinin, nan gumamazizibar kantri ovegha gifa. **25** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki aruem ko, dimagarim ko Akar Gavgavim akirigha, overiam ko nguazim bagha bizir ki damuasa mikemeziba bar da ariki, **26** ezi bar guizbangira, ki Jokopin ovavir boriba ko nan ingangarir gumazim Devitin ikizim, akirim ragh me gasaraghan kogham. Puvati. Ki Abraham ko, Aisak ko, Jokopin ovavir boriba gativsi, Devitin ovavir boribar tongin atrivar amuti me otivam. Guizbangira, ki kuarkuvim men iki me damuti, me ua deraghvira ikiam.”

34 Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Jerusalemia ko, Judan nguibar ekiaba ko misozir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi.

Nebukatnesarin apengan itir kantriba bar dar ikizibar midorozir gumaziba, me bar Nebukatnesarin gin ghua Jerusalem misosi. Dughiar kam, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **2** "Ki Ikiavira Itir God, ki Israelian God, ki ghaze, ni Judan Atrivim Sedekaia bagh mangigh kamaghin a mikemegh: Ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekiaf kam isi Babilonin atrivim daningam, eghti an a daboroghti a isigham. **3** Sedekaia, ni an arimangan marki. Puvati. Ni ikiti me nin suiragh ni inigh a bagh mangam. Ni an guamin tugh, egh gua uaghara uaningin gam, egh ni an azangsiziba deraghvirm ada ikarvagh. Eghti me nin aku Babilonin mangam. **4** O Judan Atrivim Sedekaia, ki Ikiavira Itir God, ki akar igharazir kam nin iti. Ni deraghvira nan akar kam barakigh: Me ni misueghti ni aremegham kogham. **5** Puvati. Ni deraghvira iki mangi, egh aremegham. Eghti ni aremeghamin dughiamin, me pauran mughuriar aghuim itim tuegh, ziar ekiam ni daningam, mati me nin Judan atrivibar itir ovaviba bagha amizi mokin. Egh me azi mikim suam, 'O noki, en gumazir aruam.' Ki Ikiavira Itir God, ki akar akirigha egha mikemezi moghin bizir kam otivam." **6** Atrivim Sedekaia Jerusalemin itima, ezi Godin akar inigha izir gumazim Jeremaia ghua akar kaba bar a mikeme. **7** Ezi dughiar kamin, Babilonin atrivimin midorozir gumaziba Jerusalema ko, Lakisin nguiba ko, Asekan nguiba ko misosi. Apaniba faragha Judan nguibar divazir gavgaviba itir maba bar ada ini, ezi nguibar 3plan kabara ikiavira iti. **8** Atrivim Sedekaia ko Jerusalemin gumamaziziba ko, akar gavgavin akirigha ghaze, Men ingangarir gumamazizir kiniba, me me damighi me firighiregham. Ezi dughiar kamin, Ikiavira Itir God akar isa Jeremaia ganingi. **9** Me kamaghin akar misoke. Israelian gumazitam o amizitam, namakar tamin ingangarir gumazir kinimin ikiti, a gativazir gumazim aneteghti a firighirigh iki. Kamaghira, Judaba namakabar suiraghti me men ingangarir gumamazizir kinibar iktan kogham. **10** Gumazir dapanir aviriba ko gumamazizir avirir maba akar dikirizir gavgavir kam gifonge, egha me bar akar misuegha ghaze, me pura men ingarir gumamazizir kinibar suighan kogham. Me akar misuegha gifa, egha me ingangarir gumaziba ko, ingangarir amiziba ataghizi me firighire. **11** Egha me gin nighnizim giragha, egha gumazir kaba ko amizir kaba inigha, me gamizima me ua ingangarir gumamazizir kinibar otifi. **12** Kamaghin, Ikiavira Itir God akar isa Jeremaia ganingigha ghaze, **13** "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki ian ovaviba ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Me Isipin ingangarir gumamazizir kinibar itima, ki kalabuzar danganimin me inigha azenan ize. Egha gin ki me ko Akar Gavgavim akiri. Akar Dikirizir Gavgavir kam kamaghin migei: **14** 'Ia zurara azenir namba 7in vaghvagh, uan ingangarir gumamazizir kinibar amuti me firighiregham. Ian namakaba me ian uari amangiti, ia me inighi me ian ingangarir gumamazizir kinibar otivigh, ian ingangaribar amuam. Egh me ingar mangivira iki 6plan azeniba givagh. Eghti azenir an girara irimra, ia me ateghti me pura mangi.' Ian ovaviba akar kam gifo, egha me nan akar barazir puvatigha, an gin zuir puvati. **15** 'Ia faragha akar kam bar an gin zuir puvati. Egha bar boghimra, ia navibagh iragha guizin araziba nan damazimin dagh ami. Ia vaghvagh namakar ingangarir gumamazizir kinibar mikimti, me ian ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibar iktan marki. Egh uaghan ia nan Dipenimin tuivigh, Akar Dikirizir Gavgavim nan damazimin a damuva mikim suam, ia uan namakaba ateghti, me pura mangi. **16** Egha datirighin ia ua nighnizibagh iragh, gumamazizir ia me ataghizi me uan ifongiamin pura ghueziba, ia ua me inigha, me gamizi me ua ian ingangarir gumamazizir kinibar otifi. Ezi arazir kamin ia nan ziar ekiam dikabira. **17** "Ezi bizir kam bagha, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: Ia nan akamin gin zuir puvati, egha ia aveghbuar kaba ko namakaba, ia ategh mangasa, ia me mikemeghir puvati. Egh ia oragh. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme: ki ia ateghti ia uari pura mangam. Guizbangira, ia pura mangi aremegham. Apaniba ian taraziv sueghti ia arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuraba iniva arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh

arighiram. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bizir ki ia gamizibar akar baregh, atiating digavir kuram damigham. **18** Ian ovaviba fomira nan damazimin Akar Dikirizir Gavgavir kam gamua, akar akiramin arazimin gin ghua, bulmakaun nguzim misuegha, akuar pumuningin anebiki. Egha ia bulmakaun akuar kamningin tiziminingin arui. Ezi gin ian gumamazizir aviriba Akar Dikirizir Gavgavir kam abiki. Kamaghin amizi, ki ia damighi ia bulmakaun nguzir ian ovaviba misoghezir kamin miraram otogham. **19** Gumamazizir bulmakaun akuamningin tizimin aruiziba, me akar dikirizim abighi, ki kamaghin bar moghira me damuam. Kar Judaba ko, Jerusalemin gumazir dapaniba ko, atrivimin gumazir dapanir ekiaba ko, ofa gamir gumaziba ko, gumamazizir igharaziba bar. **20** Ki me isi apenibar dafarim datighi, apeniba me misueghti me arimighiregham, eghti kuaraziba ko asiziba izi men kuabar amam. **21** Egh uaghan, ki Atrivim Sedekaia uan gumazir aruaba ko me isi apenir me misoghti me arimighirisi damuamin kabar dafarim datigham. Kar Babilonin atrivimin midorozir gumaziba. Guizbangira, Babilonia ia ategha ghue. **22** Eghti ki Ikiavira Itir God, ki mikemeghti, me ua izi Jerusalem ko misogh egh nguibar ekiaf kam iniam. Egh men nguibar ekiaba, avimin dar apongegham. Eghti ki Judan nguiba bar dagh asighasigham, eghti nguibar kiniba ikiti, gumamaziziba dar puvatigham."

35 Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **2** "Ni mangi Rekapin adarazir gumamazizir ganiva, egh me ko mikimiva men aku nan Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven itir danganir mam bagh izi. Egh ni wain isi me danighi me aneremam." **3** Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki ghua Rekapian mav ini, an ziam Jasanja. A Jeremaian otarim, egha Habasinian igiavotarim. Ki an aveghbua ko, an otariba ko, Rekapin adarazir gumazir igharaziba bar me inigha, **4** men akua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. Egha ki men akua Ikdalian otarim Hananin adarazir danganimin ghu. Hanan a Godin akamin gin zuir gumazir mam. Danganir kam, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiabar danganimin boroghin iti. Egha a Masean danganin gisin iti, a Salumin otarim. Masea, a Ikiavira Itir Godin Dipenimin gumazir ekiaf faragha itim, egha a Dipenibar Tiar Akabar gari gumazim. **5** Ezi ki wainin minner izivirizim ko kavin dipaba apiba inigha Rekapin adarazi ganiga, kamaghin me migei, "Aria, ia dami." **6** Ezi me kamaghin akar ikaragha ghaze, "Noki, e wainin dipam aman kogham. En ovavim Jonadap, Rekapin otarim, a ikingisizir mam e ganiga, e ko en ovavir boriba wainin dipabar aman en anogoroke. Bizir kam bangin, e wainin dipaba apir puvati. **7** Jonadap uaghan e migia ghaze: Ia dipenibar ingaran marki, egh azeniba oparan marki, egh wainin azenibar ingaran kogh, uaghan wainin azenitam iktan marki. Puvati. E zurara averpenibar iktan. Egh akar kabar gin mangam, egh e zuamiram oveghan kogham. E dughiar ruarimin nguazir kamin iktan. **8** En ovavim, Rekapin otarim Jonadap, e ganingizir akar kaba e zurara bar dar gin zui. E uan amuiba ko boriba sara wainin dipaba apir puvati. **9** E dipenibar ingarir puvatigha, egha e wainin azeniba ko azenir igharaziba puvati. **10** E purirpenibar iti, ezi arazir kamin, e Jonadap e ganingizir akaba bar adar gin zui. **11** Ezi dughiar Babilonin Atrivim Nebukatnesar ia nguibar ekiaf kam ko misozima, e Kaldia ko Sirian midorozir gumazibar atiatingi, egha e Jerusalemin ikiasa akar misoke. Kamaghin amizi, e datirighin Jerusalemin ikiavira iti." **12** Me mikemegha givazima, ezi Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **13** "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ni mangi Judaba ko Jerusalema kamaghin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir God, ia nan akamin gin mangamin arazimin, ki ian sure damuasa. **14** Fomira Rekapin otarim Jonadap, uan adaraziv gia ghaze, me wainin dipabar aman kogham. Ezi fomira ikegha ia datirighin tugh zui, Rekapia uan ovavimin akaba deraviram dar gin ghua, egha wainin dipaba apir puvati. Ezi ki dughiar aviribar akaba ia ganidi, ezi ia nan akar barazir puvati. **15** Nan akar inigha izir gumaziba, ki dughiar aviribar me amadima, me

ia bagha izi, me nan ingangarim gumaziba. Me kamaghin migia ghaze: ia vaghvagh uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ategh, uan araziba akirigh. Egh ia asebar gin mangiva, dar ziaba fan marki. Ia nan akar kamin gin mangiva, nguazir ki ian ovaviba ko ia ganingizir kam, deraghviram an ikiam. Nan akam inigha izir gumaziba akar kamin gin ia mikeme, ezi ia nan akam barazir puvatigha, an gin zuir puvati. **16** Rekapin otarim, Jonadapin adarasi, deravira uan ovavimin akabar gin zui. Ezi ia gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati. **17** Kamaghin, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki kamaghin mikeme: Ia Judaba ko Jerusalemia, ia oragh! Ki fomira akam ia mikini, ezi ia kuariba arigha akar kam barazir puvati. Ki ian diazi, ia nan dimdiam ikarazir puvati. Bizir kam bangin, ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kuraba bar adar amuti da ia bativam." **18** Egha gin, Jeremaia kamaghin Rekapia migei, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a ghaze: Ia uan ovavim Jonadapin akaba baragha, egh an akaba bar dar gin ghua, a damuasa ia mikemezir biziba ia bar adagh ami. **19** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelian God, ki ian migei, ia Rekapin otarim Jonadapin adarasi, ian ovavir boriba zurara nan ingangarim damuamin gumazamizir ikiam."

36 Ezi azenir namba 4, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganiga ghaze, **2** "Ni akinafarir tam inigh bizir Israel ko, Juda ko, kantrin igharazibar otivamin akaba bar ada osirigh. Ni akar kaba bar ada osirigh, ki Atrivim Josaian dughiamin faragha ni ganingizir akabar ikegh izi, datirighin otobiza sara, ni bar ada osirigh. **3** Eghti Judaba bizir kurar ki me damuamibar akar kaba baregh, uan nighnizibagh ira uan arazir kuraba ateghti, ki men arazir kuraba ko osimtiziba gin amadagham." **4** Ezi Jeremaia dikavigha Nerian otarim, Barukin diazi, a ize. Ezi Jeremaia akar Ikiavira Itir God a ganingiziba bar dar gun a mikeme, ezi Baruk akar kaba akinafarir mamin bar ada osiri. **5** Ezi gin Jeremaia kamaghin Baruk migei, "Ki uabi ki Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangighan kogham. **6** Kamaghin amizi, ki osirasa ni mikemezir akinafarir kam, ni a iniasa ki ifonge. Ni dagheba ataghirazir dughiar ekiamt bagh Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven mangiva, Godin akar kaba Judan nguibabar gumazamiziba bagh adar pon. Dughiar kamin me bar moghira uari akuvagh, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiva, uaghan akar kam baragham. **7** Ikiavira Itir God atara bar gumazamizir kaba bar men aningaghe, egha bizir kuratamin me damuasa migei. Eghti gumazamiziba ti uan arazir kurar me amiba ategh, Ikiavira Itir God ko mikimti, a men dimdiam baragham." **8** Ezi namba 5in azenimin, an namba 9in iakinimin, Jehoiakim Judan atrivimin itir dughiamin, gumazamiziba uarir akurvaghasa, Ikiavira Itir Godin azangsighasa, dagheba ataghiraghasa dughiar mam amisefe. Ezi Jerusalem in itir gumazamiziba ko Judan nguibabar gumazamiziba bar iza Ikiavira Itir Godin Dipenimin uari akufa. Ezi dughiar kamin Baruk bizir Jeremaia a mikemeziba bar adagh ami. A Ikiavira Itir Godin akaba itir akinafarim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghu. **10** Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazimin aven tughav ikia, Jeremaian akar akinafarir kamin itiba bar ada dipone, ezi gumazamiziba bar da baraki. Baruk danganir mamin tiar akamin tughav ikia akinafarir kam dibori. Danganir kam, a Safanin otarim Gemarian danganim. A fomira Safanin atrivimin akinafariba osirir gumazimin iti. Danganir kam, a danganir me uari akuvimin pin ikia, egha Ikiavira Itir Godin Dipenimin tiar akamin boroghira iti. Me ziam, Tiarakar Igiam a garisi. **11** Mikaia, a Gemarian otarim, egha Safanin igiavotarim. A Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikia, Baruk barazima, a Ikiavira Itir Godin Akar Akinafarir kamin itiba dibori. **12** Egha an atrivimin dipenimin iraghu. Egha atrivimin akinafariba osirir ingangarir gumazimin danganimin aven ghua garima, gumazir dapanir aviriba apiaghav iti. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Akinafariba osirir ingangarir gumazim Elisama ko, Semaian otarim Delaia, ko Akborin otarim Elnatan, ko Safanin otarim

Gemaria, ko Hananian otarim Sedekaia. Ezi gumazir ekiar maba uaghan iti. **13** Baruk gumazamiziba bagha diponezir akar akaba, Mikaia faragha da baregha, bar dar gun gumazir dapanir kaba me geghani. **14** Gumazir dapanir kaba, me Mikaian akam baregha, Baruk iniasa gumazir mam amada. Gumazir kamin ziam, Jehudi, a Netanian otarim, egha Selemian igiavotarim, ezi Selemia, a Kusin otarim. Ezi Jehudi ghua kamaghin Baruk migei, "Ni akinafarir gumazamiziba bagha diponezir kam inigh, egh ni izi." Ezi Baruk akinafarir kam inigha, gumazir dapaniba bagha ize. **15** An otogha givazima, gumazir dapaniba a migei, "Ni daperagh egh akinafarir kam diponti e a baragham." Ezi Baruk akinafarir kam me bagha a dibori. **16** Me akinafarir kamin akaba bar ada baragha, atiatigha digavir kuram gami, egha uarira uarir gari. Egha me kamaghin Baruk migei, "Bar guizbangira, e mangi bizir kabar gun atrivim mikemeka." **17** Egha me kamaghin Barukin azara, "Ni e mikemegh. Ni mamaghsua akar kaba osiri? Jeremaia ti migeima ni da osiri, a?" **18** Ezi Baruk me ikaragha ghaze, "Bar guizbangira. Jeremaia akar kaba bar na ganingi, ezi ki finfinim inigha, an akaba akinafarir kamin bar ada osiri." **19** Ezi gumazir dapaniba kamaghin Baruk migei, "Ni mangi Jeremaia inigh gua mangi modogh. Ni gumazitam ateghti a gua modir dangamin gifoghan migei." **20** Ezi gumazir dapaniba Barukin dafarimin da akinafarim inigha, a isa Elisaman danganimin aneti, an atrivimin akinafariba osirir gumazim. Egha me dikavigha atrivimin ganasa uari akuvir danganimin ghgha, bizir otivizir kabar gun a migei. **21** Atrivim akar kaba baregha, akinafarir kam iniasa Jehudi amada. Ezi Jehudi ghua Elisaman danganimin akinafarim inigha atrivim bagha ize. Egha an atriviba ko gumazir ekiar atrivimin boroghira tuivigha itiba, me bagha a dibori. **22** Kar bizir namba 9in iakinimin otiviziba, kar orangtizimin dughiam. Dughiar kam, atrivim uan dipenir a zurara orangtizimin dughiamin itimin iakiava, avimin boroghira aperaghav ikia, uan mikarzim fefem a ganidi. **23** Ezi Jehudi akinafarim dibora iti, egha osizirir mabar ponegha givazima, atrivim afuar dozir mam inigha, Jehudi diponezir akar otevir akinafarimin itir kam atugha a isa avim mikini. Jehudi akinafarim dibora ghuavira itima, atrivim kamaghira amuavira ghua, akinafarir otevir maba bar da tue. **24** Atrivim uan gumazir dapaniba ko me bar akar kaba baraki. Egha me tong atiatia digavir kuram gamizir puvatigha, uan arazir kurabagh nighnigha, egha osemegha uan korotiaba abighizir puvati. **25** Ezi Elnatan ko, Delaia ko, Gemaria, me atrivim akinafarim tuan me bar aghuagha gavagvigha a gakaghori. Ezi atrivim men akam baragham aghua. **26** Egha atrivim uan otarim Jeramel ko, Asrielin otarim Seraia, ko Apdelin otarim Selemia, akar gavagvirma me ganiga ghaze, Ia mangi Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia ko akinafariba osirir gumazim Baruk, aningin suiragh. Ezi Ikiavira Itir God aning modoz, me aningin apizir puvati. **27** Atrivim, Baruk osirizir akinafarir kam tuazi a isizi, an gin, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia migei, **28** "Ni akinafarir igharazim inigh. Atrivim Jehoiakim tuazi isizir akinafarir kamin itir akabar mirarama ada osirigh. **29** Egh ni uaghan, atrivim bagh kamaghin akam osir suam: "Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Atrivim Jehoiakim, ni akinafarir kam tuagha kamaghin mikeme, "Tizim bagha Jeremaia akar kam osirigha ghaze, Babilonin atrivim izi nguazir kam gasighasgh, gumazamiziba ko asiziba bar me misueghti, me arighiregham?" **30** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki Atrivim Jehoiakim ginighnigha kamaghin migei, an adarazir gumazitam atrivimin otogh, Devitin atrivir dabirabim daperagham kogham. Eghti Jehoiakim aremeghamin dughiam, me an kuan isi nguazimin anekunight, aruem a dapongti, dimagarimin ghuiam a giram. **31** Eghti ki an arazir kuraba Ikarvaghsi, a ko, an boriba ko, an ingangarir gumazir ekiaba sara bar pazivira me damigham. Egh ki damuasa mikemezi moghin, ki bizir kurabar amuti da Jerusalemia ko Judaba bativam. Ki akar kam me ganingizi, me a baragham aghua." **32** Ezi Jeremaia akinafarir igiam inigha, egha akinafariba osirir gumazim Nerian otarim, Baruk ganingi. Egha Atrivim Jehoiakim tuazi akar akinafarir kabar itiba, Jeremaia

bar adar gun mikeme. Egha uaghan kamaghira ghuzir akar igiar maba sara mikeme. Ezi Baruk akar kaba bar da isa akinafarir igiamin ada osiri.

37 Babilonin Atrivim Nebukatnesar, faragha Josaiän otarim, Sedekaia amisevezi, a Judan atrivimin oto. An Atrivim Jehoiakinin danganim ini. Jehoiakin, an ziar mam Konia, egha a Jehoiakinin otarim. **2** Dughiar kamin, Jeremaia Ikiavira Itir God, a ganidir akabav gei, ezi Sedekaia uan gumazir dapaniba ko gumazamiziba ko me bar moghira deragha kuariba arigha, akar kam barazir puvati. **3** Egha dughiar mamin, Sedekaia, Selemian otarim Jehukal ko, ofa gamir gumazim Sefanaia, a Masean otarim, aning amadazi, aning Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghua kamaghin a migei, "Atrivim ghaze, Ni e bagh Ikiavira Itir God, en God, a ko mikim." **4** Dughiar kamin Jeremaia tighar kalabusin mangam. A zurara gumazamizibar tongin uan ifongiamin mangi izegh gami. **5** Ezi uaghan dughiar kamin, Kaldiabar midorozir gumazir Jerusaleu misoghasava amiba orazima, Isipin atrivimin midorozir gumaziba, Isip ategha Jerusalemin izi. Kamaghin, Kaldiaba Jerusaleu ataki. **6** Ezi Ikiavira Itir God akam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi, ezi an akam isa Jehukal ko Sefanaia mikiri. Ikiavira Itir Godin akam kamakin, **7** "Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, ki kamaghin migei: Judan atrivim nan azangsighe na gifoghaza guu amada, egh fogh suam, ki ian akuragham, ti puvatigham?" Eghti ni kamaghin atrivim mikim, Isipin midorozir gumaziba ian akurvaghasa Isip ategha izi. Ezi me izi ia batoghan kogham. Puvati. Me tuavimin uamatogh ua uan kantrin mangam. **8** Eghti Babilonia uamatogh izi Jerusalemia misoghiva, nguibar ekiair kam iniam. Egh me nguibar daboroghti a isigham. **9** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira Akar Gavgavimin ia migei, ia uarira uarigh ifar suam, 'Kaldiaba uamatogh Jerusalemin izeghan kogham.' Akar kamaghin garim, a guizin kam puvati. Me ua iziam. **10** Ia ti Kaldiaba me misogha, men midorozir gumazir aviriba bar me abirazi deraghat. Men midorozir gumazir ikivira ikiamin varazira ti duar ekiair aviriba ko midorozimin osimtiziba iki uan averpenibar ikegh, me guizbangira ua dikavigh izi nguibar kam daboroghti a isigham." **11** Kaldiabar midorozir gumaziba orazi, Isipin atrivimin midorozir gumaziba Jerusaleu bagha izi. Ezi Kaldiaba Jerusaleu ategha ghue. **12** Ezi dughiar kamin Jeremaia Jerusaleu ategha Benjaminin anabamin nguazimin mangasa, egh uan namakabar tongin men nguazir otevir mam iniasa. **13** A ghua Jerusalemin divazimin tiar akar kamin oto, me kamaghin a dibori, Benjaminin Tiarakar. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanir mam, tiar akar kamin tugha gumazamizibagh eghuva, men gari me mangi izegh gami. Gumazir dapanir kamin ziam, a Iriya, a Selemian otarim, egha Hananian igiavotarim. Ezi Iriya Jeremaian suiragha ghaze, "Ki fo, ni ari mangi Kaldiaba ko ikiasava ami." **14** Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ifari. Ki Kaldiaba bagha zuir puvati." Ezi Iriya nighnizir gavgavimin Jeremaian akabar itir puvati. Kamaghin, a Jeremaian suiragha a inigha, gumazir dapaniba bagha ghue. **15** Gumazir dapaniba Iriyan akam baregha, puvira Jeremaian atari. Egha me benimin a misuegha a isa atrivimin akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin kalabus gati. Me faragha Jonatanin dipenim kalabusin min a gami. **16** Dipenir kam, an kalabuziar danganim nguazimin aven iti. Me Jeremaia danganir kamin a kalabus gati, ezi a dughiar ruarimin iti. **17** Ezi gin, Sedekaia Jeremaian aku atrivimin dipenimin izasa me mikeme. Ezi Sedekaia amizir bizir kam, gumazir igharaziba a gifozir puvati. Ezi aning uaningra ikia egha Sedekaia kamaghin Jeremaian azara, "Ikiavira Itir God akatam ni ganingi, o puvati?" Ezi Jeremaia ghake, "Are, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. Akar kam a kamakin. Me ni isi Babilonin atrivim dafarim darigham." **18** Egha Jeremaia kamaghin Sedekaian azara, "Ki arazir kurar manamin ni gami, o nin gumazir dapanitam, o nin gumazamizibagh amizi, ia na isa kalabus gati?" **19** Nin akam inigha izir gumazir maba kamaghin akam akunigha ghaze,

'Babilonin atrivim izi ni ko kantrin kamin misoghan kogham.' Egha datirighin akam inigha izir gumazir kaba managh iti. **20** Ezi uaghan, ga uaning, gumazir ekiam, ki bizir mam bagh nin azangsighasa. Ni nan apangkuvigh, ua na amadaghti, ki akinafariba osirir gumazim Jonatanin dipenimin mangam marki. Puvatighitima, ki an dipenimin iki mangiva aremegham." **21** Jeremaia mikemegha givazima, Atrivim Sedekaia migeima, me Jeremaia isa atrivimin divazimin aven midorozir gumazibar danganir mamin, Jeremaia isa kalabus gati. Egha atrivim me mikemezi, me dughiaa bar bretba tuer dipenimin, bretba vaghvagha da isa iza Jeremaia ganidi. Me arazir kam gamuavira ikia, ghua nguibar ekiamin bretba bar givazir dughiam otozi, me ua kamaghin amir puvati. Dughiar kabar, Jeremaia kamaghira midorozir gumazibar danganimin kalabusin ikiavira iti.

38 Jeremaia kamaghin akam gumazamizibav mikiri, "Ikiavira Itir God ghaze: Gumazamizir nguibar ekiair kamin itiba, me arighiram. Apaniba tarazir sueghti me arimighiregham, tarazi dagheba puvatigh arighiram, tarazi arimariar kuram pazi me damighti me arimighiregham. Kamaghin amizi, me angamira ikisi, me nguibar ekiam ategh Babilonin midorozir gumaziba bagh mangi. Egh me Babilonia ateghti me men suiraghti, me arimighiregham kogham. Ikiavira Itir God uaghan kamaghin migei, 'Ki Babilonin atrivimin midorozir gumaziba ateghti me nguibar ekiair kam iniam.'" Ezi atrivimin gumazir dapanir maba, Jeremaian akar kam baraki. Men ziabar kara: Matan otarim Sefatia ko, Pasurin otarim Gedalia ko, Selemian otarim Jehukal ko, Malkian otarim Pasur. **4** Ezi gumazir dapanir kaba ghua kamaghin atrivim migei, "Gumazir kam Jeremaia, a migeir akaba, nguibar ekiair kamin ikiavira itir midorozir gumaziba ko, gumazamizibar navir averiaba ko, nighniziba ko gavgavim dikabiri. Gumazir kam, men akuraghti me deragh ikian aghua. Puvati. A me ikuvighasa a ifonge. Kamaghin amizi, ni a misueghti, an aremegh." **5** Ezi Atrivim Sedekaia kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A ian dafarimin iti. Ki ian anogoreghan kogham." **6** Ezi gumazir kaba Jeremaia inigha mozir dipar mamin ghu. Egha me benimin an agharimning ikegha, aghumra anetaghirazima a mozimin uaghira, mozir kamin dikinimin tu. Mozir kam a dipatam an itir puvati. Nguazir begheazimra an iti. Ezi Jeremaia mozir dikinimin tuzi an suemning nguazir begheazir kam giraghu. Kar atrivimin otarim Malkian mozim, a midorozir gumazibar danganimin ikia atrivimin dipenim avinizi divazimin aven iti. **7** Ebetmelek a Itiopian kantrin gumazir mam, an atrivimin dipenimin gumazir dapanir mam, a kamaghin akam baraki, me Jeremaia isa mozir kam gati. Ezi dughiar kamin, atrivim Benjaminin Tiarakarin boroghram aperaghav ikia, gumazamizibar kotiam barasi. **8** Ezi Ebetmelek atrivimin dipenim ategha, atrivim bagha ghua, kamaghin a migia ghaze, **9** "Ga uaning, gumazir aruam, gumazir kaba arazir bar kuramin, akam inigha izir gumazim Jeremaia gami. Me a isa mozir kam mikini. Eghti a mozir kamin ikiva, dagheba puvatigh aremegham. Ni fo, dagheba nguibar ekiair kamin bar puvati." **10** Ezi atrivim akar kam baregha, kamaghin Itiopian gumazim Ebetmelek migei, "Ni mangi, na ko itir gumazibar tongin gumazir 30pla inigh, egh ia mangi mozir kamin Jeremaia gekuigh anang. Eghti an aremeghan kogham." **11** Ezi Ebetmelek gumazir kaba inigha atrivimin dagiaba itir dipenimin apengan itir danganir mamin ghu. Egha me inir ghuriba inigha Jeremaia itir mozir kamin ghu. Egha Ebetmelek inir ghurir kaba isa benir gavgavim gikegha, Jeremaia bagha da kunizi da ghuaghiri. **12** Egha a kamaghin Jeremaia migei, "Inir kaba uan rezianning datigh, egh benir gavgavim inigh izi dagh isin ubai gikegh. Eghti e ni gekuamin dughiamin, benim ni aghoran kogham." Ezi Jeremaia Ebetmelek mikemezi moghiram ami. **13** Ezi me Jeremaia gekuizi a mozimin anabo. Egha me ua Jeremaia isa midorozir gumazibar danganim gati a ikiavira iti. **14** Ezi gin, Atrivim Sedekaia gumaziba amangizi, me Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia iniasa ghue, egha me an akua iza Ikiavira Itir Godin Dipenir tiar akar namba 3in atrivim bato. Aning uaningra

ikiava, atrivim kamaghin Jeremaia migei, “Ki bizitam bagh nin azangasa. Eghti ni deraghvirama a ikaragh. Ni akam nan mongan marki.” **15** Ezi Jeremaia kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki akamin gun ni mikemeghti, bar guizbangira, ni na misueghti ki aremegham. Ki ti nighnizir aghuim ni daningti, ni nan akam baraghan kogham.” **16** Ezi Atrivim Sedekaia akar dikirizir mam Jeremaia bagha a gamigha ghaze, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin bar pin itim, a Godin iikirimirir angamira itim isa gumamazibagh anidim, ki an ziamin ni migei, ki ni misueghti ni aremeghan kogham. Egh ki ni isi gumazir ni gasighasighambar dafarim datighan kogham. Bar puvatigham.” **17** Ezi Jeremaia kamaghin Sedekaia migei, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a ghaze, Ni midorozim ategh, egh Babilonin atrivimin gumazir dapaniba ateghti me ni inigh, ni misueghti ni aremeghan koghti, me nguibar kam daboroghti a isighan kogham. Eghti ni uan amuiroghboriba ko ia deraghvira ikiam. **18** Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan kogham, eghti ki me ateghti me nguibar kam inigham, egh me a daboroghti a isigham. Eghti ni uabi men arimangighan kogham.” **19** Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaia migei, “Ki Judan ara ghua Babilonia ko itir darazir marazir atiatingi. Kamaghin Babilonia ti na isi Judan kabar dafarim datighi, me pazivira na damigham.” **20** Ezi Jeremaia ghaze, “Me ni isi Judabar dafarim datighan kogham. Puvati. Ni Ikiavira Itir God nan akam garugha ni ganingizir akaba bar adar gin mangi, egh ni deraghvira ikiti, me ni misueghti ni aremeghan kogham.” **21** Egh ni Babilonia ateghti me ni inighan koghti, bizir kurataba ni bativigham. Ikiavira Itir God irebamin zin garir bizir mamin aven, bizir kam nan aka. **22** Ezi irebar kamin ki Babilonian garima, me amizir nin dipenimin ikiavira itiba, me inigha men akua Babilonin atrivimin gumazir dapaniba bagha ghue. Ezi ki amizir kaba barazi me kamaghin migei: “O Atrivim Sedekaia, ni namakabar akam baraki, me ni gifaragha ni dikabira. Datirighin dughiar kuram ni bato, mati nin dagarimning nguazir beghneazim giraghu. Ezi namakaba anetaki.” **23** “Ki irebar kamin gani, egha ki fo, bar guizbangira, Babilonia nin amuiroghboriba iniam. Ezi ni uaghan men ariv avegham. Puvati. Babilonin atrivim nin suiragham. Egha ni akam batoghezir arazim bangin, Babilonia nguibar ekia kam daboroghti a isigham.” **24** Ezi Sedekaia kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, “Ni, ga uan akamin gun gumazir igharazitam mikiman marki. Ni mikemeghiva, aremegham. **25** Gumazir dapaniba kamaghin oreh suam, ga uaning mikeme, egh me ti izi kamaghin nin azangsigham, ‘Ni manmaghin atrivim mikeme?’ Ezi atrivim akar manam ni mikeme? Ni e mikemegh. Ni akar kam mongan marki. Puvatighi, e ni misueghti ni aremegham.” Me akar kamagh garitam ni mikemeghti, **26** ni kamaghin men akam ikaragh, ‘Puvati. Ki atrivim ko migia, egha an azangisiti, a ua na amadaghti ki Jonatanin dipenimin kalabusin ikian kogham. Puvatighi, ki dipenir kamin iki mangi aremegham.”” **27** Egha gin gumazir dapanir kaba bar Jeremaia bagha izegha, an azangisiti. Ezi ana atrivim a mikemezi moghin, kamaghin men akaba ikara. Ezi gumazitam atrivim ko Jeremaian akatam baraghizir puvati. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ua an azangsigham iburagha, Jeremaia ategha ghu. **28** Ezi Jeremaia midorozir gumazibar danganimin ikiavira ikia ghua, apaniba Jerusalem inizir dughiamin tu.

39 Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin otoha ghua an namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar me inigha iza, Jerusalem nguibar ekiam korogha a iniassa misosi. **2** Me misogha ikiavira itima iakinir 6pla gifa, ezi Sedekaia atrivimin itir azenir namba 11 otozi, azenir kamin namba 4in iakinim oto, egha an namba 9in dughiamin, me divazimin vuer mam akarigha, Jerusalem aven ghue. **3** Egha dughiar kam, Babilonin atrivimin gumazir dapaniba bar nguibar ekiamin aven ghue. Gumazir dapanibar ziabar kara: Nergal Sareser ko, Sangar Nebo ko, gumazir ekia

faragha zuim Sarsekim ko, midorozir gumazibar dapanim Nergal Sareser. Me ghua nguibar ekiamin divazir kamin Arighan Itir Tiarakamin ghuegha, nguibar ekiam gativaghassa a gapiagha it. **4** Judan Atrivim Sedekaia uan midorozir gumaziba ko me bar moghira garima, Babilonia izima, me are. Me dimagarimin suebar ghuaava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganim divazir pumuning uaning isasuiraigha itir tiar akar kamin ghua, nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganim zarimin ghua tuavimin zu. **5** Ezi Babilonin midorozir gumaziba men agirazi, me ghua Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganim zarimin otozi, me Sedekaian suira. Egha me a inigha Atrivim Nebukatnesar bagha ghu. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam. **6** Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. **7** Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu. **8** Ezi Kaldiabar midorozir gumaziba Jerusalem in ikia atrivimin dipenim ko gumamazibar dipenibagh apongezi da isi. Egha Jerusalem avinizir divaziba bar da akaraghariki. **9** Ezi Nebusaradan, a Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim, a Jerusalem in it, a Jerusalem gumamazir ikiavira itiba bar me inigha, men akua kalabus bagha Babilonin ghu. Egha uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua, an gara a ko ikezarib akua, me inigha Babilonin kalabus bagha ghu. **10** Egha Nebusaradan, gumamazir onganarazibagh amir maba ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Gumamazir kaba nguaziba ko biziba puvati. Ezi a dughiar kamin wainin azeniba ko, azenir igharaziba sara me ganingi. **11** Atrivim Nebukatnesar Jeremaia ginighnigha, egha Jerusalem Nebusaradan bagha anemada, Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim. Nebukatnesarin akam kamakin, **12** “Ni mangi Jeremaia inigh deraghviram an gan. Ni pazi a damuan marki. Ni an ifongiamin gin mangiva, bizir manam ana damuasa nin azai, ni a damu.” **13** Ezi Babilonin gumazir dapanibar faragha zuim Nebusaradan, a ko an gumazir ekia an apengan ikia faragha itimning, Nebusaradan ko Nergal Sareser, aning ko Babilonin gumazir ekia igharaziba, me bar dikavigha, **14** gumaziba amangizi, me midorozir gumaziba itir danganimin ghua Jeremaia ini. Egha me Jeremaia isa, Gedalian dafarim gati. Gedalia, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Me, Jeremaia inigh an dipenimin mangasa Gedalia migei. Kamaghin, Jeremaia uan nguibamin ghua uan namakaba ko Judan nguazimin ikiavira iti. **15** Jeremaia faragha midorozir gumazibar danganimin ikiavira itima, Ikiavira Itir God kamaghin akam isa a ganiga ghaze, **16** “Ni Itiopian gumazim Ebetmelek bagh mangi, kamaghin a mikim suam: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin mikeme, Ki fomira nguibar ekia kam gasighasighassa, ezi datirighin nan akamin daghem otogham. Ki nguibar ekia kam deraghvira a damuan kogham. Ezi ni uabi bizir ki damuasa mikemezibar ganam. **17** Ki Ikiavira Itir God, ki mikemes, Ki bizir kam damuamin dughiam, ki nin akuraghti, me ni isi gumazir ni atiatar dafaribar atighan kogham. **18** Ki deraghvira nin akuravgh nin ganam, eghti me ni misueghti ni aremeghan kogham. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin ni aremeghan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

40 Nebusaradan Jeremaia ataghizi a firiaghirigha zuir dughiamin, Ikiavira Itir God akam isa Jeremaia ganingi. Babilonia Jeremaia ko, Judaba ko, Jerusalem inigha senbar me ike, egh men aku kalabus bagh Babilonin mangam. Egha me Raman nguibamin otivir dughiamin, gumazir dapanir faragha zuim Nebusaradan, Jeremaian garima a me ko iti, ezi a anetaghizi a firiaghirigha ghu. **2** Ezi dughiar kamin Nebusaradan kamaghin Jeremaia migei, “Ikiavira Itir God, nin God, bizir kurar kantrin kamin otivamimin gun mikeme. **3** Egha datirighin

Ikiavira Itir God mikemezi moghin bizir kabagh amima da otifi, la Israelia Ikiavira Itir Godin akaba batuegha, an damazimin arazir kuram gami. Ezi bizir mingarir kam bagha, bizir kaba ia batifi. **4** Ni oragh. Datirighin ki senin nin dafarimning ikezir kam firi, ezi ni datirighin firighirigh iki. Egh ni na ko Babilonin izisi, kamaghin ni izi, eghti ki deraghvira nin gaman. Ni aghuagh marki, a dera ni iki. Ezi kantrin kamin danganir manaba ni dar mangasa ifonge, ni pura mangi.” **5** Jeremaia akar kam baregha, Nebusaradan ataghizir puvat. Kamaghin amizi, Nebusaradan Jeremaia migia ghua ghaze, “Puvatighti, ni Gedalia bagh mangi, an Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. Babilonin atrivim Judan nguababagh ativagh dar ganasa anemisefe. A gumazamizir maba ko kagh ikiti, ni a ko iki. Ni aghuaghiva, managh mangasa ifonge, ni mangi.” Egha Nebusaradan bizir aghuir mam ko dagher maba sara Jeremaia ganigha anetaghizi, a ghua. **6** Ezi Jeremaia ghua Gedalia bagha nguibam Mispan ghu. Jeremaia a gumazamizir Judan nguazimin ikiavira itibar tongin me ko iti. **7** Judan midoroziir gumazir maba uan gumazir dapaniba ko, me kantrin danganir mabar ikiavira iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim, Gedalia Judan nguazimin, gavmanin gumazir dapanir faragha zuimin ikiasa anemisefe. Ezi ananganarazibagh amir gumazamizib ko borir Babilonia inigha Babilonin kalabusin ghuezir puvatizir kabar ganamin ingangarim iti. **8** Ezi gumazir dapanir kaba uan midoroziir gumaziba inigha, me Gedalian ganasa Mispan ghue. Gumazir dapanir kabar ziabar kara: Netanian otarim Ismael ko, Karean otarimning Johanan ko Jonatan, ko Tanhumetin otarim Seraia ko, Netofan nguibamin gumazim Efa'in otariba ko, Makan nguazimin gumazim Jesania. **9** Ezi Gedalia me ko akam akira ghaze, “Bar guizbangira, ia Babilonia men apengan ikiva, men atiatianing marki. Puvat. Ia nguazir kamin ikiva, Babilonin atrivimin apengan iki deraghvira ikiam. **10** Ki uabi, ki Mispan kagh ikiam. Babilonia izi en ganamin dughiam, ki Judaba e uan abuir gumazimin ikiam. Iarara, ia uamatagh nguibar ia inuizir kabar mangi, wainin ikarizir oviziba ko ovizir igharazir aghuiba inigh, wain ko borebar ingar, egh gin izamin dughiam bagh ada isi minebar arigh.” **11** Ezi dughiar kamin Judan marazi Moap ko, Amon ko, Idom ko kantrin igharazibar iti. Me kamaghin akam baraki, Babilonin atrivim gumazamizir varazira ataghizi me Judan nguazimin itima, ezi atrivim me gatvagh men ganasa, Gedalia amisefe, a Ahikamin otarim, egha Safanin igiavotarim. **12** Ezi Judan gumazamizir apeniba me batoghezi me ghuezir nguibar kaba, me da ategha uamatagha Judan nguazimin ize. Egha me Gedalian ganasa Mispan ghue. Egha gin, wainin ikarizir oviziba ko, ovizir igharazir aghuiba azenibar da isava, me wainin aviriba ko dagher aghuiba iti. **13** Ezi dughiar mamin, Karean otarim Johanan ko, Judan midoroziir gumazibar, gumazir dapaniba, me kantrin danganir mabar ikegha Gedalia bagha Mispan ize. **14** Egha me kamaghin a migei, “Amonin kantrin Atrivim Balis, ni misuegti ni aremeghasa, Netanian otarim Ismael amadazi, a ize. Ni bizir kam gifo, o puvat?” **15** Ezi Gedalia men akam nighnizir gavgavim an itir puvat. **15** Ezi Johanan ko Gedalia unaning itir dughiamin, Johanan nimira kamaghin Gedalian migei, “Ga unaning. Ni na ateghti ki mangi Ismael misuegti ana aremeka. Gumazitam bizir kam gifoghan kogham. Ni aneteghti a ni misuegti, ni aremeghti, Judan datirighin iza ni akuvagh itiba, me tintinibar mangegham. Eghti en gumazamizir ikiavira itir varazira, e bar ikuvigham.” **16** Ezi Ahikamin otarim Gedalia kamaghin Karean otarim Johanan akam ikaragha ghaze, “Ni arazir kam damuan marki. Ki fo, ni Ismaelin gun migeir akar kam, a guizin akam puvat. Ni ifari.”

41 Ismael a Netanian otarim, egha a Elisaman igiavotarim, egha a Judan atrivimin ikizir mam. An atrivimin gumazir dapanir faragha zuir mamin ike. Babilonin atrivim Judan gavmanin faragha zuir gumazimin ikiasa Gedalia amisefe, ezi azenir kamin, an namba 7in iakinim otozi, Ismael 10plan gumaziba inigha, Gedalian ganasa Mispan ize. Egha me Gedalia

ko apiagha apir dughiamin, Ismael 10plan gumaziba ko me dikavigha, uan midoroziir sababa inigha Gedalia misoghezi an areme. **3** Ezi Ismael uaghan Judan Gedalia ko Mispan itiba sara misuegha, Kaldiabar midoroziir gumazir dughiar kamin Mispan itiba sara misoghezi, me ariaghire. **4** Ezi amimzaraghan, gumaziba fozir puvat, Gedalia aremegha gifa, **5** ezi Sekemin nguibam ko, Silon nguibam ko, Samarian nguibamin gumazir 80pla arua izi Mispan boroghira izi. Me wit ko pauran mughuriar aghuim zuim inigha, Ikiavira Itir Godin Dipenin bagha Jerusalemin mangi ofa damuasa zui. Gumazir kaba uan ghuamasizibagh isava, uan kortobiaba abigha, tintinibar uan mikarzibar ghora uan apangkuvim ko osimtizim akagahasa. **6** Dughiar kam, Netanian otarim Ismael men garl, me izima, a Mispa ategha, me gifara aziava me bagha tuavimin zui. A ghaze, an azirakam ti gumazibar amuti, me suam, a me ko apangkuvir kam iti. Egha a ghua me batogha kamaghin me migei, “Ia izi, Ahikamin otarim Gedalia, ia an ganasa ai ifonge.” **7** Me nguibar ekiamin aven ghuezi, Ismael uan adarazi ko me gumazir avirir kabav suegha, men kuaba akunizi me mozir dipar ekiam kam giraghue. **8** Ezi gumazir kabar tongin itir 10plan gumaziba kamaghin migei, “Ni en misuegti e aremeghan marki. E tuzimin dagher bar aviriba mongezi da iti, witba ko, baliba ko, olivin boreba ko, haniba. E da ni danningam.” Ezi Ismael men akam baregha, 10plan gumazir kabav soghezi me ariaghirezir puvat. **9** Mozir dipar kam, Judan Atrivim Asa, fomira ghaze, Israelian Atrivim Basa izi Mispan misoghiva, nguibar ekiam avinighti, Mispan gumazamiziba dipamin otevehgan kogham. A Mispan gumazamiziba dipamin otevehgan aghuagha an a gikui. Mozir dipar kamra, datirighin Ismaelin adarazi me Gedalia misoghezi an aremezir dughiamin, me gumazir kuar kaba inigha mozir kam gaghui, mozir kam izifa. **10** Ezi gin, Ismael Mispan itir gumazamizir igharaziba inigha, Mispa ategha, men akua Amonin kantrin zui. Babilonin midoroziir gumazibar dapanim Nebusaradan, a faragha gumazamizir kaba, Mispan nguibamin me ataghizi me itima, a men ganasa Gedalia amisefe. Ezi Judan atrivimin guiviba uaghan men tongin iti. **11** Ezi Karean otarim Johanan, ko Judan midoroziir gumazibar dapanir maba, me Netanian otarim Ismael amizir arazir kuraba bar da baraki. **12** Kamaghin amizi, me dikavigha uan midoroziir gumaziba inigha, Ismael misoghasa an gintigha zui. Me an gintigha ghua Gibeonin nguibamin itir dipar akarar ekiamin boroghira a bato. **13** Ezi Ismael Mispan inigha a ko izezir gumazamiziba, me Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir mabar ganigba, bar akonge. **14** Egha me bar Ismael ategha, ivemara Karean otarim Johanan bagha ghue. **15** Ezi Johanan adarazi Ismaelin suighasa amima, a uan gumazir 8pla ko, me ara ghua Amonin kantrin ghue. **16** Ezi Karean otarim Johanan, ko gumazir dapanir an gin zuiba, me Ismaelin dafarimin ada uia Mispan gumazamiziba ini. Midoroziir gumazir igharaziba ko, men amuiroghboriba, ko atrivimin ingangarir gumaziba, me ikizir kamin tongin iti. Gumazamizir kabara, Netanian otarim Ismael faragha Gedalia misuegha givagha, egha kalabuziabar min bar me inigha Mispa ategha Gibeonin ghu. Ezi datirighin me bar Gibeon ategha ghue. **17** Johanan men aku Isipin mangasava ami. Ezi me fo, Ismael Gedalia misoghezi an areme, gumazir kam Babilonin atrivim Judan nguazim gatvagh an ganasa anemisefe. Egha me atiatia nighnisi, Kaldiaba ti men otivizir biziba baregham, egh izi me gasighasigham. Kamaghin amizi, me Isipin mangasa ifonge. Egha me Betlehemin nguibamin boroghira, Gerut Kimhamin nguibamin otivigha iti.

42 Egha gin, Karean otarim Johanan ko, Hosaian otarim Jesania ko, midoroziir gumazir maba ko, gumazamiziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, me bar dikavigha, **2** Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia bagha ghue. Egha me kamaghin a migei, “E uari, ni Ikiavira Itir God, nin God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, a en gumazamizir ikiavira itir varazira an en akuragham. E fomira aviraseme, ezi datirighin ni garima, e bar ikizir muziriba iti. **3** E kamaghsua, Ikiavira Itir God, nin God, tuavir manamin e mangam, ko bizir

tizir e damuamim, an e mikemegh.” **4** Ezi Godin akam ingha izir gumazim Jeremaia kamaghin migei, “A dera. Ki ian akamin amamangati. Ezi ia nan azarazi moghin, ki Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimam. Eghti Ikiavira Itir God akar manamin na ikaraghti, ki an gun ia mikimam. Ki akatam ian modoghan kogham.” **5** Ezi gumamaziziba kamaghin Jeremaia migei, “Bar guizbangira, Ikiavira Itir God, nin God, e an akaba bar adar gin mangam. Ikiavira Itir God guizin araziba ko, voroghira zuir araziba zurara adagh ami. Eghti e an akar, an e bagha ni ganingizibar gin mangan koghti, a uan kotin aven e tuisigham. **6** Ikiavira Itir God e bagha en azangisiziba ikarvagh na ganidir akar kaba, da pazi e damuam o, da deragh e damuam, e pura dar gin mangam. Bar guizbangira, e Ikiavira Itir Godin akabar gin mangam, an en God, ezi e deraghvira ikiam.” **7** Ezi Jeremaia Ikiavira Itir God ko migeima, 10plan dughiaabar gin, an akam a ganingi. **8** Ezi Jeremaia dikavigha, Karean otarim Johanan ko midorozir gumazibar dapanir a ko itiba ko, gumamaziziba bar, kar gumazir aruaba ko gumazir kiniba, a men diazi me a bagha ize. **9** Ezi a kamaghin me migei, “Ia Ikiavira Itir God ko mikimasa nan azangisiki. Ezi Ikiavira Itir God, Israelian God, kamaghin migei: **10** Ia Judan nguazimin kagh ikiti, ki gavgavim ia daningigh, egh ia dikabiraghan kogham. Guizbangira, bizir kurar ki ia gamizir kam, a na gamima ki bar osemi. Kamaghin ki ia akaragh, ua ia asighan kogham. **11** Ia Babilonin atrivimin atiani, ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ia ko iti. Egh ki ian akuragh an dafarimin ua ia inigham. Kamaghin, ia uam an atiatingan marki. **12** Ki ian apangukvigh, egh a damuti, a uaghan ian apangukvigham. Egh ia ateghti, ia uamategh uan nguazimin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **13** “Ezi ia nan akaba batoghan marki, ki Ikiavira Itir God, ian God. Egh ia kamaghin mikiman marki, ‘E Judan nguzimin ikian aghua. **14** Puvati. E Isipin mangam. E Isipra ikiti, apaniba e misueghan kogham. Eghti gumamaziziba misoghsi sighbagh iviva, en diman kogham. Eghti e daghebar oteveghan kogham. E pura Isipin ikiam.’ **15** O Judan ikiavira itir varazira, ia oraghl! Ia akar kamaghin amizim mikemeghti, ki Ikiavira Itir God, ki akam ian ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki ia migei, Ia ti gavgavim mangi Isipin ikiti, **16** bizir ia atiatiba, da Isipin ia bativam. Apaniba ia misoghti ia arighiram, egh ia dagheba puvatigh arighiram. **17** Gumamazizir otuegh gavgavigh, mangi Isipin ikiamiba, me bar arighiregham. Apaniba taraziv sueghti me arighiram, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiram. Ki bizir kurar kabar amuti, da me bativti, men adarabi bar givaghti, men ikiavira itir varazira, ua ikian kogham. **18** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki guizbangira migei: Ki faragha puvira Jerusalemian aningagha, bar pazavira me gasighasiki. Eghti kamaghira, ia Isipin mangighi, ki bar puvira ian aningaghegh, bar pazivira ia gasighasigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bizir ki ia gamiziba bareghiva, atiating, digavir kuram damigham. Egh me pazi ia damuva, egh dibovir akabar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apaniba mikimsi, me kamaghin mikimam, ‘Ia Judaba ikuvizi moghin, ia ikuvigham.’ Egh ia ua uan nguazir kamin ganighan kogham.” **19** Jeremaia Ikiavira Itir Godin akam akunigha givagha, kamaghin migei, “O ia Judan gumamazizir ikiavira itir varazira, ia oraghl! Ikiavira Itir God, Isipin mangan ian anogoregha mikeme. Ezi ia akar ikiangisizir ki datirighin ia ganingizir kam deraghviram a ginighnigh. **20** Ia, Ikiavira Itir God, ian God, a ko mikimasa nan azangisigha, kamaghin migei, ‘Jeremaia, ni mangi Ikiavira Itir God, en God, ni a ko mikim, egh an azaraghti, an akam e daningigh. Eghti akar manam a ni danighi, ni e mikemeghti, e an gin mangam.’ Ezi ia datirighin arazir igharazim damuasava ami. Ian arazir kam, a bar derazir puvati. **21** Ia damuti, ia ikuvigham. **21** Ikiavira Itir God, ian God, a ia daningasa na ganingizir akam, ki datirighin ia ganingi. Ezi ia akar kamin gin zuir puvati. **22** Kamaghin, ia deraghvira fogh, danganir ia mangi ikiasa amir kam, apaniba

ian taraziv sueghti me arimighiregham, eghti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham, eghti tarazi arimariar kuram iniva arimighiregham.”

43 Akar Ikiavira Itir God, men God, gumamazizibav kimasa Jeremaia mikemegha, Jeremaia dar gun gumamazizibav kemegha givazima, **2** Hosaiian otarim Asaria, ko Karean otarim Johanan, ko gumazir akaba batozir maba, me kamaghin Jeremaia migei, “Ni ifari. Ikiavira Itir God, en God, e mangi Isipin ikiasa en anogoregha, e mikimasa ni amadazir puvati. Bar puvati. **3** Kar Nerian otarim Baruk, anarira e dikabinasa nin nighnizimin fe. Ni Kaldiaba e inigh e misueghti e aremeghesa, o en aku kalabus bagh Babilonin mangasa ni ifonge.” **4** Egha me akar kam mikemezi, ezi Karean otarim Johanan ko gumazir dapanir maba, ko gumamaziziba bar moghira Ikiavira Itir Godin akam batogha, Judan nguazimin ikian aghua. **5** Karean otarim Johanan uan gumazir dapaniba ko, me dikavigha, Judan gumamazizir ikiavira itir varazira, bar moghira me inigha zui. Gumazir kaba, ko amiziba ko boriba, apaniba fomira me batoghezi me kantrin igharazibar ghueziaba, me fomira uamategha Judan nguazimin ize. Ezi datirighin Johanan uaghan, Judan atrivimin guiviba ko gumamazizir igharaziba ini. Kar Nebusaradan, Babilonin midorozir gumazibar gumazir faragha zuim, me gativagh men ganasa Gedalia amisefe. Ezi datirighin Johanan ko gumazir dapaniba, Judan gumamazizir kaba ko, Godin akam ingha izir gumazim Jeremaia ko Nerian otarim Baruk, bar me inigha zui. **7** Egha me men akua bar Isipin ghu. Egha arazir kamin me Ikiavira Itir Godin akam batoko. Egha me ghua nguibaam Tapanesin otifi, kar Isipin kantrin nguibaam mam. **8** Me Tapanesin itima, Ikiavira Itir God kamaghin Jeremaia mikeme. **9** “Ni mangi dagiar ekiar taba inigh mangi Isipin atrivimin dipenir nguiba kamin itimin tiar akamin apengan, nguazim gikuigh an aven dar afegh. Judan marazi nguiba kamin iti, me nin ganti, ni a damu. **10** Egh Judan kaba kamaghin me mikemegh: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: Ki Ikiavira Itir God, ki uan ingangarir gumazim Babilonin Atrivim Nebukatnesarin diaghham. Eghti a danganir kamin izam. Egh dagiar ki mozim gikuigha dafezir kabagh isin, uan atrivir dabirabim afagham. Egh a uaghan uan purirpenim asaragh, nguazir otevir dagiar kaba itir kam avaragham. **11** A izi Isipin kantri gasighasigham. Ki gumazir maba me arimariar kuram inigh arighirasa me amisefe, eghti dughiar kamin me arimariar kuram iniam. Ezi gumazir maba me mangi kantrin igharazimin kalabusin ikiasa, ki me amisefe, eghti dughiar kamin me kalabusin mangam. Ezi ki gumazir maba me mangi misogh arighirasa, me amisefe, eghti dughiar kamin me mangi misoghiva arighiram. **12** Egh ki Isipin asebar ziaba fer dipenibar apongegham. Dipenir kaba, da Isipin asebar marvir guaba dar iti. Eghti Nebukatnesar marvir guar katabar apongiva, taba inigh uan kantrin mangam. Egh a Isipin kantrin biziba bar ada batuegham, mati sipsipbagh eghevur gumazim, uan korotiamin piba batosi. A Isipba bar me gafiragham. Egh a kantrin kam ategh deraghvira mangam. **13** A Isipin ikiamin dughiamin, a dagiar dipenir akinir ruarir dipenir kamin itiba apirigham, gumamaziziba zurara dipenimin ghua, aruemin ziam fe, mati men asem. Egh a bar Isipian asebar ziaba fer dipeniba, bar dar apongti da isigham.”

44 Ikiavira Itir God akam isa Judan Isipin itir daraziv kinas Jeremaia ganingi. Me Mikdolon nguibaam ko Tapanesin nguibaam ko, Memfisnin nguibaam ko, Isipin sautin amadaghan itiba. Ezi Jeremaia kamaghin me migei, **2** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a Israelian God, a kamaghin migei: Ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem ko Judan nguibaar ekiabagh amizir bizir kuraba, ia bar a dar gani. Ia gan, da datirighin bar ikuvigha iti. Ezi gumamaziziba uam adar itir puvati. **3** Judan kaba me arazir kurar aviribagh ami, ezi bizir kam na gamima ki men aningaghe. Me asebar ziaba fe, egha ofan migharir mughurir aghuim zuiba me ganidi. Me fomira aser kabagh fozir puvati. Ezi ia Judan kagh itiba, ko ian inazir afeziaba uaghan, ia bar moghira aser kabagh fozir

puvati. Kamaghin amizi, ki Judan gumamazizibagh asighasiki. **4** Ki faragha dughiar aviribar uan ingangarir gumaziba amangi, me Godin akam inigha izir gumaziba, me Judaba ia bagha ize. Egha me kamaghin nan akam akura ia gagakgori, 'Ia arazir kurir ki aghuazir kabar amuan mark'i.' **5** Ezi Judan kaba kuariba arigha akar kam barazir puvati, egha an gin zuir puvati. Me uan arazir kuram ataghizir puvati, egha me asebar ofa gamir arazim ataghizir puvati. **6** Kamaghin amizi, ki bar men aningaghegha, Judan nguibaba ko Jerusalem tuaviba bar pazavira dagh amua dagh asighasiki. Ezi me ikuvigha kamaghira iti. **7** "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Israelin God, ki datirighin kamaghin migei: Ia manmaghsua uarira uari gasighasighasava ami? Ia arazir kam damuti, ian Judabar tongin itir gumaziba ko amiziba ko boriba, bar moghira ikuvigham. Egh ian ikiavira itir varazira ua ikian kogham. **8** Ia datirighin Isipin ikia, egha ia uan dafaribar asebar marvir guabar ingara, ofan migharir mughurir aghuim zuiba, aser igharagha garibagh anidi. Ezi ian arazir kam na gamima, ki bar puviraman aningaghe. Eghiti kamaghin ia ikuvigham. Eghiti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar ia dipova, akar asuir kurabar ia mikimam. Egh me uan apaniba akar kurabar me mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' **9** Ian inazir afeziaba ko atriviba, ko atrivibar amuiba, arazir kuram gami. Egha ia uaghan uan amuiba ko arazir kuram gami. Ia bar moghira arazir kam Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar arazir kam gami. Ia ti bizir kurar kaba ginamadagha gifa, a? **10** Fomira ikegha iza datirighin, ia arazir kurar kabar aghumsizir puvati. Egha ia nan atiatia nan apengan itir puvatigha, nan Araziba ko arazir ki ifongeziba, ki da isa ia ko ian ovavibagh aning, ia dar gin zuir puvati. **11** "Kamaghin ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelin God, ki mikeme: Ia Judaba, ki ia gasighasighasa nighnigha gifa. Ezi ian tav ikian kogham. **12** Ia Judan ikiavira itir varazira, ia izi Isipin ikiasa gavgafi. Iarara, ki bar ia gevegham. Egh ia Isipin ikiamin dughiamin, ia arighiram. Apaniba izi ian taraziv soghti ia arighiram, ian tarazi dagheba puvatighiva arighiram, gumazir aruaba ko gumazir kiniba sara. Eghiti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bizir ki ia gamizir kaba baregh, me atiating, digavir bar kuram damigham. Egh me ia dipov, ia gasighasigh akar kurar asuibar ia mikimam. Egh me uari akar kurabar uan apanibav mikimsi, me kamaghin mikimam, 'Ia Judaba ikuvizi moghin ia ikuvigham.' **13** Ia Isipin itir darasi, ki Jerusalem amizir arazir kamra, ki ia damigham. Apaniba taraziv suegti me arighiregham, eghiti tarazi dagheba puvatigh arighiram, eghiti tarazi arimariar kuram iniva arighiram. **14** Ia Judan datirighin Isipin ikiavira itir varazira, ia Judan nguazimin mangasa bar ifonge. Ezi ian tav asighasizir kam gitaghan kogham, egh uamategh uan nguazimin mangighan kogham. Ia bar moghira ikuvigham. Eghiti gumazir bar vaghvazibara uamategh ari mangi uan nguazimin mangam." **15** Dughiar kamin, Judan avirir ekiam iza uari akuvagha itima, Jeremaia akar kam akuri. Judan Isipin sautin amadaghan itiba, me uaghan iti. Gumaziba bar uari akuvagha ikia, kamaghin fo, men amuiba ofan mughurir aghuim zuiba aseba bagha dagh ami. Egha gumazir kaba uan amuiba ko kamaghin Jeremaian akam ikaragha ghaze, **16** "Ni Ikiavira Itir Godin ziamin akaba e mikiri. Ezi e akar kam bareghan kogham. Puvati. E aghua. **17** E bizir e damuasa akam akiriziba, e dar amuam. E ofan mughurir aghuim zuiba, aser amizir kam bagh dar amuam, me kamaghin a dibori Overiamin Kwin. Egh e wainin ofaba a gingam. Mati e fomira, en ovaviba ko atriviba, ko en gumazir dapaniba, e bar moghira Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amizi moghin dagh ami. E ofan kaba Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar dagh ami. E dagh amir dughiar, e dagher aviriba ikia deraghavira iti, ezi bizir kuratam e batozir puvati. **18** E fomira ikegha iza datirighin Overiamin Kwin baghava wainin ofaba ko, ofan igharazir avirir amir kaba ategha, e biziba bar puvati. Apaniba iza en marazi misoghezi me ariaghire, ezi marazi dagheba puvatigha ariaghire." **19** Ezi amiziba ua kamaghin migei, "E guizbangira, Overiamin Kwin bagha ofan kabagh amua, bisketba

tua dagh amima da an nedazim min otifi. Egha e wainin ofaba a ginge. Ezi ni ti ghaze, en paba ti arazir kamin aghua, a? Puvati, me arazir kaba bar dagh fogha, da bagha bar akonge." **20** Jeremaia akar kam baregha, egha gumaziba ko amiziba virara, kamaghin men akam ikaragha ghaze, **21** "Fomira ia ko, ian ovaviba, ko atriviba, ko gumazir dapaniba, ko gumamazir igharaziba bar, ia Judan nguibaba ko Jerusalem tuavibar ikia, aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim zuibagh ami. Ezi ia ti ghaze, Ikiavira Itir God, ti ian arazir kabagh nighnizir puvati, a? Puvati. A deraghviram dagh fogha dagh nighnisi. **22** Ia arazir bar kuribagh ami, ezi gin Ikiavira Itir God ian arazir kurar kam bar a giporpore. Bizir kam bagin, a ian nguazim gamizi, a ikuvigha nguazir kinimin oto. Ezi gumazitam an itir puvatigha iza datirighin tu. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba akar kurabar uan apanibav kimasa kamaghin migei, 'Ia Juda ikuvizi moghin, ia ikuvigham.' **23** Ia aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim zuibagh amua, egha arazir kuraba, Ikiavira Itir Godin damazimin dagh ami. Egha ia an Araziba ko an arazir a ifongeziba batuegha, an akabar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, dughiar kurar ia batozim ikiavira iti." **24** Egha Jeremaia uam akar maba bar Judabav keme. An akam amizibagh asa, kamaghin migei, "Ia bar Judan Isipin itiba, deragh kuaribar arigh, Ikiavira Itir Godin akam baragh. **25** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelin God, a ghaze: Ia uan amuiba ko, uan akar dikirizimin bizibar amuti da otivasa. Ia kamaghin akam akirigha mikeme, 'E ofan migharir mughurir aghuim zuim tuegh, Overiamin Kwin bagh wainin ofaba ingasa akam akiri. Ezi bar guizbangira, e akar dikirizir kam damuti an otivam.' A'ria, ia bizir ia damuasa akam akiriziba, ia mangi dar amuti da otiv. **26** "Ia Judan Isipin iti darazi bar, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akam baragh. Ikiavira Itir God kamaghin migei: Ki uan ziar ekiam bagha pin arigha guizbangira migei: Ia Judan tav Isipin kantrin ikivira ikiva, akar dikirizir tam uan ziamin a damighan kogham. Ia ua kamaghin mikemeghan kogham, 'Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin pin ikiavira itimin ziam, e uan akam gavgavim a ganiga migei.' Bar puvati. **27** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki deraghvira ia damuan kogham. Puvati. Ki paza ia damuasa ian gari. Ia Judan Isipin iti darasi, ki apaniba amadaghti, me izi ian taraziv soghirarigham. Eghiti tarazi dagheba puvatigh arimighiregham. Egh ia bar gevegham. **28** Ian vaghvazibara midorozimin ikuvighan koghiva, Isip ategh ua Judan nguazimin mangam. Ia Judan ikiavira ikia iza Isipin ikezir varazira, ia dughiar kamin deraghvira fogham, tinan akam bar gavgafi, nan akam, o ian akam? **29** "Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Ki ian akakaghshi bizitam kamaghin a damigham. Ia kantrin kamin ikiamin dughiamin, ki ia gasighasigham. Ia bizir kamin ganigh, egh ia fogham, nan akam pura mangighan kogham. Puvati. **30** Bizir ki ia damuamim a kamakin, Isipin Atrivim Hofra, ki a isi apanir a misuegti ana aremeghamimin dafarim darigham. Arazir kamra, ki faragha Judan Atrivim Sedeaka gami. Babilonin Atrivim Nebukatnesar Sedeakan apanim gami, egh a misuegti an aremeghasa, ki a isa Nebukatnesar ganingi."

45 Namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itir dughiamin, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia akam isa Nerian otarim Baruk ganingi. Jeremaia Ikiavira Itir God a ganingizir akaba, bar adar gun mikeme. Ezi Baruk akinafarir mamin ada osiri. Egha aning ingangarir kam gamir dughiamin, Jeremaia kamaghin Baruk mikeme, **2** "Baruk, ni oragh. Ni kamaghin mikeme, 'Aio! Ki osimtizir aviriba ko mizazir aviriba iti, ezi Ikiavira Itir God ua nan osimtizibagh isivagha ghu. Ki ikiavira ikia, ghua bar iporpore. Nan osimtiziba da gevur puvati. Da kamaghira itima, ki bar amiragha avughasiziba puvati.' Ezi Baruk, ni oragh. Ikiavira Itir God, Israelin God, ni mikimasa kamaghin na mikeme, 'Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei. Ki datirighin bizir ki ingariziba abisi. Ezi ki oparizir biziba, ki da asiam. Bizir ki bighiva asiamin kaba, da bar nguazir kamin gumamaziziba bar me bativam. **5** Ezi manmaghin amizi, bizir aghuibara ni bativasa

ni ifonge? Ni nighnizir kam atakigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nguazir kamin gumamaziziba bar pazavira me damigham. Egh ki nin akuragham, eghti ni danganir manamin mangam, me ni misueghti ni aremegan kogham.”

46 Ikiavira Itir God, kantrin maba bagha akam ikia, egha akar kam isa Jeremaia ganingi. **2** Akar mam, Isipia bagha ghu. Akar kam, a Isipian atrivim Nekon midorozir gumaziba bagha ghu. Midorozir gumazir kaba Yufretisin Fanemin boroghin, Karkemisnin nguibamin otifi. Ezi namba 4in azenimin, Josaian otarim Jehoiakim, Judan atrivimin itima, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko, iza Isipia misogha me dikabira. Dughiar kamin, Ikiavira Itir God Babilonia ginighnigha akar kam isa Isipia ganinga ghaze: **3** “Ia Isipia, ia oraba inigh, mangi misoghsi uari arigh gan iki. **4** Ia hoziabar kir. Eghti ia midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba, ia uan hoziabar apiagh. Ia uan midorozir dapanir asuabar aghuigh, tuivigh misoghsi gan iki. Ia uan afuziba akiriva, egh ia vaghvagh uan midorozir korotiabar aghuigh. **5** Ezi datirighin manmaghin ami? Ki Ikiavira Itir God, ki Isipian garima, me bar puviram atiatigha ara uamategha ize. Apaniba men midorozir gumazir gavgaviba dikabira, ezi Isipia midorozim ategha zuamira ua ize. Me atiatir biziba da tintinibar iti. Kamaghin me ua ikigha girakirangin garir puvati. **6** Egha gumazir puv ivemariba ko misozir gumazir gavgaviba, me apambar ariv avegham. Puvati. Me notin amadaghan ikia, tintinibar onganigha Yufretisin Fanemin boroghira ire. **7** “Ikiar manaba, Isipian kantrin itir Nailin Fanemin min ekefe? Me gavgavigha, mati faner ekiam aperiar gavgavim an otogha zui. **8** Kar Isipin adarazira. Me Nailin Fanemin min ekevegha otivigha, mati faner ekiam aperiam an oto. Isipian gumamaziziba kamaghin mikeme: ‘Ki bar ekevegh otogh nguazimin danganiba bar ada avaragham. Egh ki nguibabagh asighasighiva, dar itir gumamaziziba saram asighasigham. **9** Ia nan hoziaba, ia ivemar mangi. Ia nan karisiba, ia bar puvara ivemar. Ia nan midorozir gumazir gavgaviba, ia Itiopia ko Libian kantrining, ia aningin midorozir gumaziba, ia oraba suizir gumaziba, ia Lidian kantrin pibar asir gumaziba, ia bar moghira mangi misogh.’ **10** “Isipia kamaghin mikemegha gifa. Ezi midorozir kam, kar Godin Gavgaviba Bar Itimin bizim. A en Ekiam. Egha dughiar kamin a uan apaniba ivezir kuram me ikarvasi. Midorozim bar gavgavizi, gumaziba pura tintinibar ariaghiri. Mati midorozir sabam mitiriam puv an azima, a gumazibar mikarziba ko ghuziba apava, bar izifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, gumamazizir kabav soghezi me ariaghire. Egha mati, a uabi notin amadaghan, Yufretisin Fanemin boroghin ofa gami.” **11** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Kantri Isip, ni mati guivir igiar mam duaba nin mikarzimin otifi. Ni Gileatin mangigh danganir kamin marasinin aghuiba buri. Egh ni marasinin igharagha gariba bagh, bar puvara ingar da inighan kogham. Marasinin tam nin duabar amuti, da akumighan kogham. **12** Nin midorozir gumaziba tintinibar are, egha me uarira uarigh ivezegha, uari inigha ire. Ni midorozim inigha bar aghumsiki, ezi kantrin igharaziba nin aghumsizir akam baraki. Nin ararem bar nguazir kamin danganiba bar adagh izifa.” **13** Babilonin Atrivim Nebukatnesar izi Isipin kantri ko misoghamin dughiamin, Ikiavira Itir God akar mam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Akar kam kamakin: **14** “Ia Mikdol ko Memfis, ko Tapanes ko, Isipin itir nguibar maba sara akam akum. Egh kamaghin me mikim, ‘Apaniba otivigh puv ia misoghinarigh, egh ian kantrin aven bizir aviribagh asighasigham. Kamaghin amizi, ia Isipia, uan midorozir biziba akirigh tuivigh misoghsi iki. **15** Manmaghsua Apis, an aser ia bulmakaun apurir ingarizim, an arav ghu, egha tugha gavgavizir puvati? An mingarim kamakin, Ikiavira Itir God uabi anekunizi a iraghu. **16** Ezi Ikiavira Itir God, Isipian avirim gamizi, ia tintinibar ire. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uariv gia ghaze: Aria, e ti Isip ategh uamategh uan gumamaziziba bagh mangam. Apaniba kantrin kam gasighasi, kamaghin amizi, e uamategh

uan nguibamra mangam.’ **17** Ia ziar igiam kamaghin Isipian atrivim daningigh, Gumazim Puram Akam Arava Tintinibar Ifaghata Uan Dughiamin Atam Ghuzi A Gifa.” **18** Ezi atrivimin ziar bar guizbangiram atrivimin itim, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. A kamaghin mikeme, “Ki zurara angamira iti, ki guizbangira migei: Gumazitam izam. Eghti an gavgavim bar gumazir igharazibar gavgavim gafiragham, mati Taborin Mighsiham bar ruaragha, mighsiar mabagh afira. Egha mati Karmelin Mighsiham ongarir dadarimin ikia, bar pin mar iti. **19** Ia Isipia, ia mangi kantrin igharazibar kalabusin ikiam, kamaghin amizi, ia uan bizibar kir. Apaniba Memfis gasighasigham, eghti nguibar kam pura ikiam, eghti gumamaziziba ua an ikian kogham.” **20** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Isipin kantri, mati bulmakaun amebur igiar bar dirim. Ezi difuar bar kurar mam notin amadaghan ikegha iza a givi. **21** Ezi igharaz darazir gumaziba, Isipia uan midorozir gumazibar ikiasa me givese. Egha Isipia bar deraghavira men gari, ezi me bar deraghavira iti, mati bulmakaun mikarzim saram aghungiziba. Egha apaniba otivizir dughiamin, gumazir kaba midorozim ategha are. Ezi Isipin midorozir gumaziba uaghan kamaghin ami. Ezi midorozim aven, dughiar bar kuram me batozi, me bar ikufi. Kamaghin amizi, me midorozim bagha tuivigha gavgavizir puvati. Ezi dughiar kamin me arazir kurar me amiziba bagha ivezir kuram isi. **22** “Apaniba bizir ekiamin arua izima, Isipia bar atiatigha nimira kuruzimin min uari amikirivegha are, egha me niginir tam gamizir puvati. Apaniba sobiabar me misoghaza izi, mati gumazim sobiam suiragha temeba okasa izi. **23** Isipia me avirase, egha me bar gavgavigha, mati ruarir ekiamin temeba bar uari anighafiri, ezi gumaziba aven mangan asaghasaki. Ezi apambar midorozir gumazibar dibobonim bar ghuavanabo, egha odezibar dibobonim gafira, eghti gumazitam men dibobonim mangan iburagham. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, apaniba bar Isipia agivagham, mati gumaziba ruarir ekiamin temeba bar ada oke. **24** Ki Isipia isa notin amadaghan itir gumazibar dafarim gatizi, me bar aghumsiki.” **25** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, kamaghin migei, “Ia oragh. Tebesin nguibamin asem Emon, ko Isipin atrivim ko, men aser igharaziba ko, Isipin kantrin aven itir biziba bar ko, an atrivim ko, gavmanin gumazir dapaniba ko, gumamazizir nighnizir gavgavim uan atrivimin itiba, me bar moghira, ki ivezir kuram isi me daningam. **26** Atrivim Nebukatnesar uan gumazir dapaniba ko Isipia misueghti me arighireghasa. Ki Isipia isi Babilonian dafarim darigham. Eghti gin, gumamaziziba fomira Isipin apiagha ikezi moghin, gumamaziziba ua Isipin nguazimin ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **27** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia Israelia, ia Jekopin ovavir boriba, ia nan ingangarir gumamaziziba, ia atiatingiva digavir kuram damuan marki. Bar guizbangira, ia kantrin saghon itir kamin kalabusin iti. Eghti ki ia ia inighti, ia ua uan nguazimra izegh, deraghvira dapiagham. Eghti tarazi ua ia damuti ia atiatingan kogham. **28** Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Ki ia ko iki ian akurvagham. Kamaghin amizi, ia Israelia, ia nan adarasi, ia nan ingangarir gumamaziziba, ia atiatingan marki. Ki ia batoghezi, ia ghua kantrin igharazibar tongin iti. Eghti ki kantrin kaba bar me avegegham. Egh ki ia agivagham kogham. Guizbangira, ki puv ia damigham, ki arazir voroghira itim ginighnigha ia akiri.”

47 Ikiavira Itir God akam Filistian kantrin adazarir iti. Dughiar kamin Isipian atrivim tighar Gasa misogham, kar Filistian nguibar ekiam eram. Ezi God akam isa an akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. **2** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia gan! Apaniba notin ikia uari akuvasava ami, mati notin amadaghan itir dipaba bar ekefe. Egha da bar puvara ivemara, dar aperiaba bar gavgafi. Apaniba nguazir kam avaragham, mati aperiam nguazim ko an itir biziba bar ada avegham. A nguibaba ko dar itir gumamaziziba saram avaragham. Kamaghin nguibar kabar gumamaziziba bar atiatingiva, pamtemin dimiva, bar puviram arangam. **3**

Eghti hoziaba ivemar iziti, dar suer puziba puvira nguazim misogh tingaghiti, me da baragham. Eghti me karisbar niginim baraghti da puvira ivemarti, dar wilba pamtemin tingagham. Eghti gumamaziziba bar puviram atiatingiva, aregham. Eghti ameboghfeziaba onganigh uan boribagh nighnighan koghiva, me mizuamighan kogham. **4** “Filistiaba gasighasighamin dughiam a izegha gifa. Ki men tuavim apirigham, eghti me ua Tair ko Sazonin akuragham kogham. Fomira Filistian ovaviba Kritin Arihatizim ategha iza Filistian nguibar ekiabar iti. Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir God, ki nguibar ekiamin itir Filistian varazira gasighasighasava ami. **5** Sasaba, men naviba bar oseme, ezi me uan dapanir ariziba apiri. Ezi Askelonin nguibam bar ikufi. Ia danganir zarir kamin ikiavira itir varazira, ian apangukuvim manadizoghin givaghiti, ia tintinibar uan inivafiziba aghorir arazim ategham? **6** Ia kamaghin dia ghaze, ‘O Ikiavira Itir Godin midorozir sabam, ni manadizoghin e gasighasizir ingangarir kam ategham? O midorozir sabam, ni uamatteghe uan asuamin aven magari. Ni ingangarir kam ategh avughsi.’ **7** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ingangarir kam isa uan midorozir sabam ganingir. Ki Askelonia ko ongarir dadarimin itir gumamazizir igharaziba sara misoghava midorozir sabar kam amada. Kamaghin, a nimira iki avughsan kogham.”

48 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a Moapin kantri ginighnigha kamaghin mikeme: ‘Iavzika, Nguibar ekiam Nebon gumamaziziba. Apaniba Nebo bar a gasighasigham. Me Kiriataim dikabiragham, a nguibar divazir gavgavim itim. Me a gasighasigham. Eghti nguibar kamin gumamaziziba bar aghumsigham. **2** Moapin ziar ekiam a iraghughha gifa. Apaniba Hesbonin nguibamin otifi, egha me Moapia gasighasighamin arazimin akam misosi. Me kamaghin migei, ‘Aria, e mangi gumamazizir kaba bar me agivaka, eghti Moapin kantri ua ikian kogham.’ Ia Matmenia, apaniba bar ia gasighasighiti, ia matmatnin mangam. **3** “Ia dimdiar ararer ekier Horonaimin nguibamin otozim baragh. Me kamaghin dei: Biziba bar ikufi. **4** Moap ikuvigham, eghti men boribar ararem bar ekevegham. **5** Moapia, me aregham. Me bar puv arava, Luhitin tuavimin ghuavanaga, Horonaimin nguibamin ghuaghiri. Ezi men ararem ghuavira ikiava bar ekefe. **6** Me kamaghin migei: Ia zuamiram aregh. Puvatighiti ia ikuvigham. Ia asizir atiabar min mangi gumamaziziba puvatizir danganimin mongegh. **7** “Moap, ni ingarizir biziba ko, dagiaba bagha pamtemin nighnigha ghaze: Bizir kaba nin akuraghti ni deraghvira ikiam. Ezi nin nighnizir kam derazir puvati. Kamaghin amizi, nin apaniba midorozimin ni dikabiragham. Egh me nin aser kam Kemos inigh mangi kantrin igharazimin kalabus datigham. Egh me uaghan Kemosin ofa gamir gumaziba ko, an ingangarir gumazibar dapaniba sara iniam. **8** Apaniba izi nguibaba bar dagh asighasigham, eghti nguibatam deragh ikian kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, me danganir zariba ko, danganir mighsiabar itibagh asighasigham. **9** “Moap, ki amangsizim nin nguazim datigham. Eghti nin nguibaba bar ikuvigh pura ikiam. Eghti gumazitaba dar ikeghan kogham.” **10** Gumamaziziba Ikiavira Itir God me ganingizir ingangarim damuan aghuaghiti, a me gasighasigham. Egh a gumazir igharaziba midorozir sabamin me misueghti me arimighirisi gumazitam mikemeghti, gumazim a damighan koghti, Ikiavira Itir God a gasighasigham. **11** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Moapin kantri fomira igiamra ikegha iza datirighin dughiar kamin tu, apanitam iza a gasighasighizir puvati, egha gumamaziziba inigha ghua kantrin igharazimin me isa kalabus gatizir puvati. Moap mati wainin aghuim, gumaziba an ingarigha, anetaghizi a iti. Me dipar misevir tabar a ruizir puvati. Ezi an isingtizim kamaghira ikia, egha an mughuriam dera. **12** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin ki gumazitaba amadaghti me izi Moapia gasighasigham, mati gumaziba izi wainin kam nguazir kamin a ingegha, wain ruir mineba abiaghari. **13** Eghti dughiar kamin Israela asem Betel bangin aghumsighizi moghin, Moapia asem Kemos bangin bar aghumsigham. Me ghaze, aser kam, a men akuragham. **14** Ia

Moapia, manmaghsua ghaze, ia midorozir gumazir gavgaviba, egha ia bar midorozibar misoghava? **15** “Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei: Apaniba izi Moap gasighasigh, an nguibaba iniam. Me Moapian gumazir igiar diribav soghariragham. **16** Moap ikuvighamin dughiam a roghira izegha gifa. Asighasizir kam a bar zuamiram otogham. **17** Ia Moapian boroghira itir darazi ko, gumazir an ziar ekiam gifoziaba, ia an apangukuvigh kamaghin azi mikim, ‘Iavzika, ian nguibar kamin ziar ekiam ko gavgavim a irigha gifa.’ **18** “Gumazir Moap gasighasighamin ingangarim itim, a ia batogh in divazir gavgavibagh asighasigham. Kamaghin amizi, ia Dibonin nguibar ekiamin gumamaziziba, ia mati atrivimin guivir dirim uan ziam fe, egh ia uan ziar ekiaba gin amadagh, gumazir kinibar min nguazir midiarim dapiagh. **19** Ia Aroerin nguibar ekiamin gumamaziziba, ia mangi tuavir miriamin tuivugh ganti, gumamaziziba me ari izam. Eghti ia men azaragh, ‘Bizir tizim otozi ia ari?’ **20** Eghti me kamaghin akam ikaragham, ‘Moapin kantri a ikuvigha gifa, eghti datirighin a bar aghumsiki. Kamaghin amizi, ia apangukv, bar pamtemin azi. Ia Arnonin Fanemin mangiva, kamaghin gumamazizibav kemegh, Moap ikuvigha gifa.’ **21** “Mighsiabar pin danganir voroghira itibar nguibar ekiaba, me uan ivezir kuram isi. Nguibar ekier kaba kara: Holon, Jasa, Mefat, **22** ko Dibon, Nebo, ko Bet Diplataim, **23** ko Kiriataim, ko Betgamul, ko Betmeon, **24** Keriot ko Bosra. Moapin nguibar ekier roghira itiba ko, saghon itiba, me bar moghira ivezir kuram ini. **25** Apaniba Moapin gavgavim dikabira. Ezi Moap uabin akuraghasa bizitam gamizir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **26** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Moap na batoke, kamaghin amizi, apaniba a dikabinasa ki ifonge. Egh a damighiti a mati gumazim dipar onganim amezir moghin otogham. A uan mimizibagh isin daku, egh tintinibar poghpogham, eghti gumamaziziba an ingariva akam. **27** Moap, ni fomira akar asuibar Israelia migia, men ingarav ake. Manmaghin ami? Ni ti ghaze, Israelia okimakiar gumazimin min iti, ezi ni men ziam dikabira, egha zurara me geghara dapaniba roi, a? **28** “Ia Moapia, ia uan nguibaba ategh mangi dagiabar tongin mongegh. Ia kuaraziba danganir kurabagh isin mikonibar ingari moghin dam. **29** “E bar Moapian akaba batozir arazim gifo. A uabi uan ziam fe, egha puv ifaghata, egha ghaze, a bar dera. **30** Ki Ikiavira Itir God, ki an akaba batozir arazim gifo. A ifaghata puram akam arai, ezi an amir biziba, tam otivir puvati. **31** Kamaghin amizi, ki Moapia bar moghira me bagh azir akabar amuan. Ki Kirheresin gumamazizibar apangukvam. **32** Jaserin nguibam ikuvizir dughiamin, ki azi. Eghti Sipman nguibam, ni ikuvighiti, ki ni bagh azivira ikiam. Sipma, nin wainin azeniba, da bar avirasemegha ghua, Amangsizim Itir Dipar Akaremin miriamin tugha ghua, Jaserin dipar akaremin tu. Apaniba izi wainin ikarizir ovizir aghuiba, ko nin temer taba saram asighasigham. **33** Moapian nguazim dagher aviribagh amima da otifi, ezi gumamaziziba da isa bar akonge. Eghti, agoroger arazir kam ko akazim, da bar givagham. Ki a me damighiti, me ua wainin oviziba dika da mirmirir miner ekiabar aven, wain damuan kogham. Egh me bar akongiva dimiva arang wainin oviziba dikabinan kogham. Guizbangira, me dimiva araghasi, egh me agoroger araghazizibar amuan kogham. **34** “Moapia bar puviram arangiva, Hesbonin nguibamin ikegh mangi, Elealen nguibar ekiam ko notin amadaghan, Jahasin nguibamin tugham. Egh Soarin nguibamin ikegh mangi Horonaimin nguibam ko sautin amadaghan Eklat Selisian nguibamin tugham. Guizbangira, men kantrin nguibaba bar ikuvigham. Eghti Nimrimin Fanem uaghan bar dakegham. **35** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Moapian adazarir ghua mighsiabar pin itir danganibar ghua, ofan mughurir aghuim zuiba ko ofan igharazir maba sara uan aseba bagha dagh amiba, ki bar me agivagham. **36** Guizbangira, Moapia inizir bizir aghuiba, da bar ovegham. Kamaghin amizi, Kirheresin nguibamin gumamaziziba ko Moapia bar moghira, ki uan navimin aven bar men apangkufi. Ki mati gumazim apangukvir ekiam ikia, egha marvim givia azirakar onger akabagh amua

iti. **37** “Moapia bar uan dapanir ariziba ko ghuamasiziba apir bar adar apanguvigham. Egh me tintinibar uan dafaribar ghoriva, apanguvir korotiabar aghuigham. **38** Ki Ikiavira Itir God, ki Moapin kantri gasighasigham, mati nguazir miner ingangariba puvatiziba, gumazim ada abiaghariki. Kamaghin amizi, Moapin kantri ararer bar ekiam otogham. Eghti me pin dipenibar azuaribar ikiam, o danganir me iviriabagh amua uari akuba itivar ikiva, bar puviram aziam. **39** Bar guizbangira, Moap bar bighiregham, eghti gumamaziziba bar puv arangam. Moap, a aghumsizir gumazimin min otoghiva, uan guam modogham. Moapin boroghira itir kantribar gumamaziziba bizir kamin ganti, a Moapin otivti, me bar atiatigh dibovir akar Moapin mikimam.” **40** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia gan. Apaniba Moap gasighasighasa bar puvira izi, mati kuarazir isam asizim iniaba, uan avizimning onegha tuigha iraghu. **41** Apaniba nguababa iniva, egh danganir misozir gavgaviba sara iniam. Eghti dughiar kamin, Moapian midorozir gumaziba atiatigh, okam nighnigham, mati amiziba boriba batasa mizazim isi. **42** Ki Ikiavira Itir God, Moapia uari fa na batoke. Kamaghin amizi, Moap bar ikuvigham. Gin kantri Moap ua ikian kogham. **43** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, atiatim gumamazizibagh anidir biziba ko, mozir ekiaba ko azuaziba, da Moapian gumamazizibagh asighasighasa me mizua iti. **44** Eghti gumazitam atiatim gumamazizibagh anidir bizibar, ari mangam, a mozir ekiamin magiram. Egh a mozim ategh anangiva otoghti, ivem an suiragham. Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Ki Moapia gasighasighasa dughiar kam amisefe, ezi ki me gasighasighasava ami. **45** “Moapian gumamaziziba apanibar atiatigha, ari mangi Hesbonin nguibamin mongasa. Ezi Puvati. Mati Hesbonin nguibam fomira Atrivim Sihonin dughiamin isizi moghin, me an garima a ua isia iti. Kamaghin amizi, me nguibamin aven mangeghan kogham. Me bizitam damuamin gavgaviba puvati. Avir kam kantrin kamin biziba bar adagh apongezi da isi. Kantrin kamin mitaghniamin boroghin iti darasi, ko kantri kamin aven itir mighsiabar pin iti darasi, midorozim bagha bar ikuvigha puv misozir gumazir kaba, me bar moghira isigham. **46** “Ia Moapia, iavzika. Ia asem Kemosin gumamaziziba, ia ovegha gifa. Apaniba ian otariba ko guivibar suigh, me inigh mangi, kantrin igharazimin me isi kalabus darigham. **47** “Eghti dughiar abuananamin, ki Moapian dabirabim damighi a ua deragham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” Ikiavira Itir God, Moapia kot darighasa mikemezir akar kaba, da datirighin gifa.

49 Ikiavira Itir God, akam Amonian gumamazizibar iti. A kamaghin mikeme: “Manmaghin ami? Israelia ti otariba puvati, me uan afeziabar nguaziba iniam, a? Ezi men tarazi ti uan nguazir kavar iti, o? Manmaghsua aser Milkomin ziam fer adarasi, Gatin anabamin adarazir nguazim ini? Manmaghsua Amonia ghua Israelian nguibabar iti? **2** Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Bar guizbangira ki dughiar mam amisefe, egh dughiar kamin ki apaniba ameghti me izi, Raban nguibam misogham, kar Amonin kantrin nguibar ekiam. Me nguibar kam gasighasigham, eghti a pura minezir akuvazibar min ikiam. Eghti apaniba nguibar ekiamin boroghira itir nguibabar apongam. Eghti, Israelia gin ua Amonia inizir nguazir kam iniam. Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam. **3** “Ain nguibar ekiam ikuvigha gifa, kamagh amizi, Hesbonin nguibar ekiamin gumamaziziba, ia pantemin azi. Ia Raban gumamaziziba, ia uaghan azi. Apaniba izi asem Milkom a inigh, mangi kantrin igharazimin kalabus datigham, egh an ofa gamir gumaziba ko Amonian gumazir dapaniba sara iniam. Kamaghin amizi, ia azirakar korotiir pizibar aghuigh, apanguvir onger akaba bangi. Egh ari mangi uan dagher azenibar mongegh. **4** “O Amon, ni fo, nin danganir zariba bar dera, ezi ni zurara uabi fa, dagher danganir kamin otiviba bagha migia, egha bar akonge. Ni akaba batozir guivimin min iti, ni manmaghsua akar kabav gei? Ni uan dagiaba ko bizibagh nighnigha, ghaze, Tina izi na misogham?” **5** Ia oragh. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim,

ki ian Ekiam, ki guizbangira migei, ki nin boroghin itir darazi bar me feghti, me izi ni damuti, ni bar atiatigham. Eghti me ia batueghti, ia ari tintinibar danganibar mangegham. Eghti ua ia geghuv ia akuvamin gumaziba puvatigham. **6** “Eghti gin izamin dughiam, ki ua ian dabirabim damuti, a ua deragham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **7** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, Idomian gumamaziziba akam men iti. A kamaghin migei: “Manmaghin ami? Temanin Distrighin gumamaziziba ti nighnizir aghuiba ko fofoziba puvati, a? Ezi fofozir gumaziba ti akar aghuibav geir arazim ataki, a? Men nighnizir aghuim ko fofozim ovegha gifa, a? **8** Dughiar ki arazir kurar ia amiziba bagh ivezir kuramin ia ikarvaghamim, ki anemisevegha gifa. Egh ki dughiar bar kuram damighi, a Idomia bativam. Ia Ison ovavir boriba, ia bar ikuvigham. Kamaghin, ia Dedanin gumamaziziba, ia nguibam ategh ari mangi deraghvira mongegh. **9** “Gumaziba iza wainin ikarizir ovizir andiziba isir dughiamin, me ti bar ada isir puvati. Me maba ataghira. Okimakiar gumaziba dimagaribar izir dughiamin, me ti bizir me ifongezibara isi. **10** Eghti ki ua Ison ovavir boribagh asighasighamin dughiamin, ki ian biziba bar adagh asighasigham. Ki ian mogomer danganiba bar adagh asighasighi, ia ua mongan kogham. Ian boriba ko, ian namakaba ko, ian boroghira itir darasi, ia bar moghira ikuvigham. Egh Idomian adarazir bar gevegham. **11** Ia Idomia, ia uan boriba bagh nighnighan marki. Ian afeziaba arighireghti, ki uabi ian boribar ganam. Eghti ian amuiba uari, uari isi nan dafarim darigham.” **12** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki gumamazizir avirim ivezir kuram me daningam. Osintizir ekiaba puvatizir darasi, ki uaghan me gasighasigham. Ezi Idom, ni ghaze ki ni gitagham, a? Bar puvati. Ki ni gitagham kogham. Ki uaghan ni gasighasigham. **13** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira uabi uan ziamin pin arigha, kamaghin migia ghaze, ki Bosran nguibam bar pazaviram a gasighasigham, eghti a danganir kinimin otogham. Eghti igharaz darazir gumamaziziba bizir ki Bosran amizir kaba baregh, me atiatingiva, digavir kuram damigham. Egh me dipov akar asuibar Bosran mikimam. Ezi gumamazizir kaba uari akar kurabar uan apanibav kimamin dughiamin, me kamaghin mikimam, ‘Ia Bosra ikuvizi moghin ia ikuvigham.’ Ki Idomian nguibabara bar dagh asighasigham, eghti da ikuvigh manghira ikiam.” **14** Ki Jeremaia, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: “Ki gumazir mam amadazi a ghua akam kantriba bar dar gumamazizibav kinigha ghaze: Ia bar uari akuvagh dikavigh mangi Idomia misogh. Ia me misoghsi uari akirighasi iki.” **15** Ikiavira Itir God kamaghin Idomin kantri migei: “Idom, ni oragh. Ki ian gavgaviba abighi, kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham. Eghti gumamazizibar kaba uari ian aghuagh dibovir akabar ia mikim egh akirim ragh ia gasaragham. **16** Ni ifaghata ghaze, ni kantrin igharazibagh anima me puviram atati. Egha ni ti ghaze, ni bar dera. Puvati, ni uabi fer nighnizimra ni gifari. Dagiar gavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min avinizima, ia mighsiamin bar pin mar iti. Ni uan nguibam kuarazir isaba uan mikonibar ingarir danganibar an ingari. Eghti ki ni gekuigti ni izighiram. Ki Ikiavira Itir God, kar nan akam.” **17** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Idomia ikuvigham, eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Idomin nguazimin izi, bizir kurabar ganti, da an ikiam. Eghti me, me dipov aki misoribar aning, digavir kuram damigh atiatingam. **18** Ki fomira Sodomian nguibam ko Gomoran nguibam ko, nguibar aningin boroghira itiba saram asighasiki. Ezi da nguibar kinibar otifi. Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Bizir kamra Idomin otogham, eghti gumazitam an ikeghan kogham. **19** Ki zuamira Idomian nguazimin me batuegham, mati laionba sipsipbagh ami mokin. Laion Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir pizimin ikegha otogha ghua, sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men gintiki. Ezi ki gumazitam amiseveghti, a nguazir kam gativagh an ganam. Ki kamaghin damuamin dughiamin, gumazir manam na ko ga akamin uaning misogham? Ezi tina nan min gavgavir kam iti? Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam? Bar puvatigham. **20** “Ki gumamaziziba ko boriba uaghan bar

me batuegham, mati laion sipsipba bar me misuegha, egha men kuaba amikirvaghza zui. Eghiti Idomin kantri uabi, ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham. Kamaghin amizi, ia deraghvira kuaribar arigh oragh, egh bizir Ikiavira Itir God Temanin nguibar ekiam ko Idomin kantri sara damuasa nighniziba baragh. **21** Idomin kantri irighamin dughiamin, mikimkizim nguazimin otoghiti niginir ekiam otogham. Eghiti Idomin ararem otogh ekevegh mangi, Ongarir Aghievimin tugham. **22** Ia gan! Apaniba Bosran nguibam gasighasighasa puvira izi, mati isam mighegha pin ghuavanabogha, tuigha izaghira asizim iniasha aviziba one. Eghiti dughiar kamin, Idomin midorozir gumaziba atiatigh okam nighnigham, mati amiziba boriba batasa mizaziba barasi.” **23** Ikiavira Itir God akam Damaskusin nguibar ekiamin gumamazizibav iti. A kamaghin migei: “Hamat ko Arpatin nguibar ekianningin gumamaziziba, me bativamin bizir kuraba me da baregha, digavir kuram gami. Me atiatia, nirizir agorogem sara ikia deragha apiazir puvati. Me mati ongarir ekiam dipiraghira puv ingara amiraghirigha itir puvati. **24** Damaskusin gumamaziziba uan gavgaviba puvati. Me mati amizir mam arasa atiatim a gamima an aran ibura. Me mizazir ekiam ko osimtizim iti, mati amizim borim batasa mizazim isi. **25** “Nguibar ekia kam ziar ekiam itima, ki bar a gifonge. Ezi ki datirighin ikiangsizim ia ganidi: Ia nguibar kamin itir gumamaziziba ari mangi. Apaniba otivigha izi. Ia ikian marki! **26** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki guizbangira migei: Dughiar kamin apaniba Damaskusin gumazir igiabav sueghiti, me arighiriva, tintinibar uari akuvir danganibar iriv ikiam. Eghiti apaniba bar moghira Damaskusin midorozir gumazibav sueghiti, me arighiregham. **27** Ki Damaskusin nguibam avinizir divazim avim a datighiti, avir kam uaghan Atrivim Benhadatin dipenir gavgavim uaghan an isigham.” **28** Ikiavira Itir God, Kedarin ikizim ko Hasorin nguazimin aven itir distrighbar adarazi akam men iti. Babilonin Atrivim Nebukatnesar me misogha me dikabiragha gifa. God datirighin kamaghin Kedarian apanibav gei: “Ia dikavigh mangi Kedarian misogh. Ia aruem anadi naghin itir gumamazizir kaba bar me agifagh. **29** Egh men purirpeniba ko sipsipba ko, purirpenibar iniba ko, men bizir maba saram ater mangi. Egh uaghan men kamelba inigh mangi. Egh kamaghin men dim: Bizir ia damuti ia atiatingamin, a bar danganibar iti.” **30** Ikiavira Itir God, kamaghin Hasorin gumamazizibav migei, “Babilonin Atrivim Nebukatnesar, ia ia gasighasighasa nighnigha gifa. Kamaghin amizi, ia ivemar saghon mangedh, deraghvira mongegh.” **31** Ikiavira Itir God kamaghin Babilonia migei: “Ia dikavigh mangi, gumamazizir deraghvira ikia bizitam bagha nighnizir puvativizibav sogh. Men nguibam divaziba puvati. Kantrin gavgavir tam men boroghin itir puvati. Me uarira iti. **32** Ia men kamelba ko men bulmakauba ko sipsipba inigh. Gumazir pura gumamaziziba puvativizir danganimin ikia, egha uan dapanir dakurir arizibagh isiba, ki me batueghiti me tintinibar mangedgham. Ki Ikiavira Itir God, ki apaniba ia damighiti, ia tintinibar danganiba bar dar otivighiti, Hasor bar dughiar kuram batogham. **33** Eghiti Hasor afiar atiabar danganimin min otogham, egh a ikuvigh mamaghira ikiam. Eghiti nguibar kam pura ikiam. Gumamaziziba uan puvativigham.” **34** Ikiavira Itir God, akam Elamin kantrin gumamazizibav iti. Ezi Sedekaia Judan atrivimin otozir dughiamra, God akar kam maghira a isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi: **35** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim, a kamaghin migei: “Barir pim, a mati Elamin kantrin agharim, ezi me apaniba dikabinasa bar gavgafi. Eghiti ki men barir piba apirarigham. **36** Ki nguazir kamin danganiba bar apanibar afeghti, me tintinibar izi Elamia misogham, mati aminir gavgaviba iza me gasighasiki. Ezi ki me batueghiti, me tintinibar danganiba bar dar mangi, eghiti Elamin gumamaziziba tintinibar kantriba vaghvagh dar ikiam. **37** Apaniba izi Elamia misoghti me arighiramin dughiam, ki me damighiti me foghiva, bar puviram atiatigham. Ki Ikiavira Itir God, ki uan aningagharim akaghshi, bizir bar kuram damighiti, an Elam batogham. Egh ki midorozir gumazibar amighiti, me, me misogh men agintigh mangiti, me bar arighireghamin

dughiamin tugham. **38** Ki Ikiavira Itir God, ki uan atrivir dabirabim Elam datigh, me gativaghham. Egh ki men atrivim ko an gumazir dapaniba sara misogharrigham. **39** “Egh dughiar abuananamin, ki Elamian dabirabim akirighiti, a ua deragh otogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

50 Babilonin nguibar ekia Kaldian nguazim itim, Ikiavira Itir God akam an gumamazizibav iti. An akar kam isa uan akam inigha izir gumazim Jeremaia ganingi. Ezi Jeremaia kamaghin akar kam akuri: **2** “Ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagh mangi, akam me mikin. Ni nir avizim fegh ghuanang, eghiti gumamaziziba an ganigh, izi akam baragh. Egh akam mongan marki. Ni mangi kamaghin me mikemegh, ‘Apaniba Babilonin nguibam inigha gifa. Babilonin aser kam, Bel, a bar aghumsiki. Ezi asem Marduk digavir kuram gami. Ezi Babilonin asebar marvir guaba bar aghumsiki, ezi dar nedazir kuriba digavir kuram gami.”” **3** Gumamaziziba not ategh izi Babilonia misogham. Egh apanir kaba bar Babilonin nguibam gasighasigham, eghiti a pura danganir kinimin otogham, eghiti gumamaziziba an ikian kogham. Gumamaziziba ko asiziba bar anetegh aregham. **4** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Bizir kaba otivamin dughiamin, Israelian gumamaziziba ko Judaba uari akuvagh uan uan nguazimin izam. Me iziva navibagh iragh aziva, uamategh na baghvira izam. Ki Ikiavira Itir God, men God. **5** Me Saionin Mighsiamin mangisi, tuavir an mangamin bagha azangsisi. Me kamaghin mikim suam, ‘Aria, e mangi Ikiavira Itir God ko Akar Dikirizir Gavgavim damika, egh an gumamazizibav ikiam.’ Eghiti Akar Dikirizir Gavgavir kam iki mamaghira ikiam. Eghiti gumazitam a ginamadaghan kogham. **6** “Nan gumamaziziba sipsipbar min ovegha iti. Me geghuvir gumaziba me gamima me tuavir aghuim ataki, egha tintinibar mighsiamin arui. Me tintinibar mighsiamin arua, egha uan avughsir danganir divazim itim gin amada. **7** Ezi gumazir maba men gara me misosi. Ezi men apanir kaba kamaghin migei: ‘Gumamazizir kaba, uari arazir kuramin Ikiavira Itir God gami. Ikiavira Itir God, danganir aghuimin min iti, me an mangi deraghvira ikiam. Men ovaviba nighnizir gavgavim an ikia, a men akuraghasa me a mizua iti. Ezi Ikiavira Itir Godin kam, me anetegha arazir kuram gami. Kamaghin ami, e me gasighasigh egh, osimtiziba puvativigham.”” **8** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia Israelia ko Judaba, ia Babilon ategh ari mangi. Mati memen apurim memen mabar faragha zui moghin, ia kalabuziar gumamazizibav faragh mangi. **9** Ki notin gumamazizir gavgavizir aviriba feghiva, Babilonin misoghsi men aku izam. Me tuivigh uarir akuigh, egh Babilonia ko misogh me dikabiragham. Apanir kaba barir piba asa bar fo, egha me asavamadir dughiamin, me ni gitaghan kogham. Kamaghin, ia Babilon atakigh. **10** Eghiti me Babilonin bizir aghuiba iniam. Gumazir vaghvaziba bizir aviriba iniva, egh uan ifongiaba agivaghham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **11** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia Babilonia, ia nan kantri gasighasiki, egha nan gumamazizibav biziba ini. Mati bulmakaun nguazim raizin miseviba dikabira uabi fa uabi ekura, egha bar akongezir moghin, ia bar akongegh. Egha ia hoziar apuribar min tiariba akara bar akonge. **12** Ezi ian kantri Babilon bar aghumsigham, eghiti an ziar ekiam bar moghira irigham. Eghiti a bar kantrin kuramin min ikiva, kantrin igharazibar tongin ziaba puvativigham. Egh a danganir misingizim ko danganir kinimin min ikiam. **13** Ki Ikiavira Itir God, ki puvira ian aningazi, ki ia damuti ian kantri bar moghira ikuvigham, eghiti gumamaziziba an ikian kogham. Ezi gumazir igharaziba danganir kamin mangamin dughiamin, me Babilonia ia bativizir bizir kurabar ganiva, dibovir akabar ia damuva misoribar aningiva, digavir kuram damigh bar atiatigham.” **14** Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme: “Ia barir piba asavamadir darasi, ia Babilonin nguibam ekiaugh, egh tuivigh misogh. Ia uan barir afuzibar bar a gasegh! Ia tam ataghiraghan marki. Babilonia me arazir kuramin Ikiavira Itir God gami, kamaghin amizi, ia nguibar kam bar a gasighasikigh. **15** Ia an

divazir gavgaviba ko an tauaba apirarighi da daighireghti, a ua misoghan iburagh, ia teghti ia a inigh, dughiar kamin ia danganiba bar, adar dimiva tiariba akar. Egh a faragha igharaz darazigh asighasighizi moghin, ia datirighin bar a gasighasikigh. Ki Ikiavira Itir God, ki ivezir kuram a daning, a gasighasighasava ami, kamaghin amizi, ia bar puv a damigh. **16** Ia bar Babilonia agifagh, eghti gumazir dagheba oparitam ko, gumazir dagheba iniambiba puvatigham. Eghti kantrin igharazir Babilonin itiba, ia Babilonia gasighasizir gumaziba, me ian atiatingam. Egh me zuamira Babilon ategh uamategh uan kantribar manglegh, uari uan gumamazibara me ko ikiam.” **17** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Israelia mati sipsipin mam, ezi nguivar maba mati laionba, me a gasighasighasa an agintisi. Asirian atrivim faragha an suiragha aneme. Egha gin Babilonin Atrivim Nebukatnesar an aghariba ame. **18** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki mikeme. Ki fomira Asirian atrivim gasighasighizi moghin, ki Babilonin atrivim ko an kantri gasighasigham. **19** Ki Israelia inigh, sipsipbar min men aku ua men danganimin izam, eghti me Karmelin Mighsiam ko, Basanin Distrik ko, Efraimin Mighsiam ko, Gileatin Distrighin, dar grazibar amam. Me puvira dar ami mangi naviba bar izevegham. **20** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei: Dughiar kamin ki Israelia ko Judan ikiavira itir varazira, kar ki taghizi deravira itiba, ki men arazir kuraba gin amadagham. Eghti arazir kuratam ko osimtizir tam men iktan kogham. Eghti gumazitam akatam me gasisi damuva avegham.” **21** Ikiavira Itir God kamaghin Babilonian apanibav gei: “Ia mangi Babilonia misogh. Ia Merataimin nguazimin gumamazibaba ko, Pekotin nguazimin itir adarazi ko misogh. Egh puv me misuegh men bizibagh asighasigh. Ia nan akaba bar adar gin mangi. **22** Midorozimin niginim, Babilonian nguazimin aven otoh bar ekevegham, eghti kantrin kam bar ikuvigham. **23** Babilon mati hamam mam, tintinibar nguazir kamin kantriba bar da misaraghariki. Ezi datirighin ia Babilonin apaniba, kantrin kam apirigh, a gasighasikigh, datirighin hamam kam bar misarighiregham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba an ganigh, bar digavir kuram damigh, bar moghiram atiatigham.” **24** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Babilon, ki nin suighasa azuazir mam ati, ezi ni a gifozir puvati, a managh iti. Ki Ikiavira Itir God, ni nan apanim gami, kamaghin amizi, azuazir kam nin suiragham.” **25** Ikiavira Itir God Babilonin aningaghe, egha uan midorozir biziba aven itir dipenimin tiar akam kuigha, midorozir biziba inigha azenan ize. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an Ekiam, a ingangarir ekiair mam ua iti, a Babilonin kantri damuasa. **26** Ia apanir saghon danganiba bar adar itiba, ia bar izi Babilonia misogh. Ia dagheba arizir dipeniba bar adagh asighasikigh. Egh Babilonin biziba bar ada inigh, tintinibar dar pozibav kinigh, mati gumaziba raiziaba aghora dar pozibav kini. Ia bizitam ko gumazitam ateghti a iktan marki. **27** Mati gumaziba bulmakaubav sozi moghin, ia Babilonin midorozir gumazir gavgaviba bar me misoghirarikigh. Ikiavira Itir God me gasighasighamin dughiam an otivasa, kamaghin amizi, me bar moghira ikuvigham. **28** Ia bar oragh! Israelia ko Judan marasi, me Babilon ategha ara uamategha Saionin izi. Me kamaghin mikimasa izi, “Ikiavira Itir God, en God, a ivezir kuram isa gumazir an Dipenim gasighasiziba ikarvasi.” **29** Ikiavira Itir God kamaghin Babilonin apanibav keme: “Babilon bar puvira ifaghata na batoke, ki Israelian Godin Bar Zuezin. Kamaghin amizi, ia gumazir barir pibar asa foziba, ia izi Babilon misogh. Ia Babilon korogh deragh anevinih. Egh ia Babilonin tav ateghti an ari mangan marki. Me igharaz darazigh asighasighizi moghin, ia pazi me damuva, bar me gasighasikigh. **30** Ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei, Dughiar kamin ia apaniba, Babilonian gumazir igiavab soghirarigham, eghti me danganir uari akuvibar tintinibar iriv ikiam. Egh ia Babilonin midorozir gumazibav soghti me arighiram. **31** “Babilon, ni oragh! Ni ifaghata uabi fer gumazimin min ami. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki nin Ekiam, ki guizbangira migei, Ki nin apanim gami. Ki ni gasighasighamin dughiam othogha gifa,

ki ivezir kuram ni daningam. **32** Babilon, ni kantrin akaba batozim, ni irigh bar ikuvighi, gumazir ua ni gifueghamiba puvatigham. Ki avim nin nguibarbar atighi, eghti avir kam nin biziba bar dar isigham.” **33** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin mikeme: “Apaniba faragha Israelia ko Judaba bar me abira. Egha apaniba me isa kalabus gati, egh me ateghti me mangan me aghua.” **34** Ezi men Akurvazir Gumazim, a gavgavir ekiam iti, ezi an ziam kara, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. A men akuragh men apaniba abiragham. Egh a dabirabar aghuim isi nguazir kamin gumamaziziba bar me daningam. Eghti Babilonia puvatigham. A me damighi me pazivira ikiam. **35** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Babilonin kantri ikuvigham. Eghti Babilonin gumamaziziba ko gumazir dapaniba ko, fofozir gumaziba sara ikuvigham. **36** Babilonin akam inigha izir gumazir ifavariba ikuvigh, gumazir onganibar min otivigham. Babilonin midorozir gumaziba ikuvigham, egh me bar atiatigham. **37** Babilonin hosiaba ko karisba bar ikuvigham. Eghti kantrin igharazibar midorozir gumazir Babilonin akuraviziba, me bar ikuvigham. Me amizibar min otivigh gavgaviba puvatigham. Babilonian bizir bar aghuiba ikuvigham. Apaniba izi bizir kaba inigh, ada ater manglegham. **38** Asebar marvir guaba da nguibar kam gifiza. Ezi Babilonia aser kabar gin ghua, dar atiatia gumazir onganibar min otifi. Kamaghin amizi, aruem dughiar ruarimin Babilonian gan me inigh mangiti, men faneba ko daghuriba bar misigham. **39** Eghti kamaghira, gin izamin dughiarbar gumazitam ua Babilonin iktan kogham. Eghti kaziar atiaba ko afiar atiaba ko poneba, darara ikiam. **40** Ki fomira Sodomim nguiba ko Gomoran nguiba ko, nguivar aningin boroghira itiba saram asighasiki. Ezi da nguibar kinibar otifi. Ki Ikiavira Itir God, ki mikeme: Bizir kamra Idomin othogham, eghti gumazitam an ikeghan kogham. **41** “Ia gan! Midorozir gumaziba notin amadagham ikegha izasava ami. Me bar gavgavigha atrivir aviriba ikia, egha bar saghon ti. Egha me misoghasa midorozir biziba akira iti. **42** O Babilon, ni mati guivir dirim. Ezi apanir kaba, me apangukuviba puvatizir gumaziba. Me gumazir igharazibagh asighasighasa bar ifonge. Me barir piba ko barir afuziba suisi. Me hosiabar apiagh iziti, niginir ekiam otivam. Mati ongarm gijim gira tingazi. Egh me uari darigh mitivigh iki, egh Babilon ko misoghsivira ikiam. O Babilon, ni mati guivir dirim. **43** Babilonin atrivim apanir kaba eghaghamin baraghti me iziti, an atiatigh egh agharapniba bar an amiragham. An atiatigh nighnighiva avegh, egh an ararem mati, amizim borim batasa mizazir ekiam isava arai. **44** “Mati laionba sipsipbagh ami moghin, ki zuamira Babilonia men nguazimra me batuegham. Laion Jordanin Fanemin boroghin itir ruarir pizimin ikegha, othogha ghua sipsipba graziba apa itir danganir aghuimin men agintisi. Ezi ki gumazitam amiseveghiti, a nguazir kam gatigavh an ganam. Ki kamaghin damuamin dughiamin, gumazir manam na ko ga akamin uaning misogh? Ezi tina nan min gavgavir kam iti? Eghti gumazir sipsipbar garir manam na ko apanim damuam? Bar puvatigham. **45** Ia deraghvira kuaribar arigh, bizir ki Babilonin kantri damuasa nighniziba baragh! Ki uaghan gumamaziziba ko boriba sara bar me batuegham, mati laion sipsipba, bar me misuegha, dar kuaba amikirvagha zui. Ezi Babilonin kantri uabi, ki damuamin bizim bagh digavir kuram damigham. **46** Apaniba Babilon iniamin dughiamin, mikimkizim nguazimin othoghti niginir ekiam othogham. Eghti Babilonian ararem othog ekevegh mangiti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar a baragham.”

51 Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ki tarazir nighniziba feghti me bizir aviribagh asighasigham, egh me mati aminir gavgavimin min izi, Babilonin kantri ko an itir gumamaziziba sara misogh. **2** Ki gumazitaba ameghti me izi aminin raiziabar misevibagh ivarazi da ghuezi moghin Babilonia giveragham. Me aminimin min an nguazimin a giveragh an biziba bar da batuegham. Me a gasighasighamin dughiam, me tintinibar danganibar bar otivigh izi a gasighasigham. **3** Ia Babilonin apaniba, ki kamaghin ia migei, ia zuamira Babilonin

midoroziŕ gumazibav sogh. Me tighar uan midoroziŕ korotiabar aghuva, egha tighar uan pibar afam, ia Babilonin gumazir igiaba ko midoroziŕ gumaziba bar me gasirarikigh. Ia men tav ateghti a iktan marki. Bar markiam. Ia bar moghira me agifagh. **4** Ia uan barir afuzibar Babilonia gasiti, me arighiri kuaba tintinibar Babilonin kantrin tuavibar iregham.” **5** Israelia ko Judaba faragha uan nguazimin itir dughiamin, me Israelian Godin Bar Zuezinin damazinin arazir kurar aviribagh ami. Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, an akirim ragha me gasarazir puvati, egha me ataghizi me mati amizir paba ovegezibar min pura itir puvati. **6** Ia Israelia ko Judaba, ia arimangegh deraghvira ikiam. Puvatighiti, ia Babilonian tongin iki, men osimtizin bangin me ko ikuvigham. Datirighin Ikiavira Itir God, Babilonin arazir kuraba bagh ivezir kuram a daningamin dughiam. Kamaghin amizi, ia zuamira Babilon ategh mangi. **7** Ikiavira Itir God fomira nguazir kamin kantriba, ivezir kuram isi bar adar aningasa, ezi Babilonin kantri an ingangarir kam gami. Babilon golin kavin mamin min Ikiavira Itir Godin dafarinim iti. Egha kantrin igharazibagh amima, me kavin kamin wain aeme. Egha me datirighin tintinibar ongani. **8** Eghti Babilon uabi zuamira irigh ikuvigham. Kamaghin amizi, ia a bagh aziva an apangkuv. Ia mangi a bagh marasinba inigh, an duabar aghuighiti da akumgham. Eghti a ti u deragham. **9** Eghti Israelia ko Judaba an aven iki kamaghin mikimam, “E kalabuziar gumazamiziba pura Babilon damuti, a ua deraghasa, ezi a ua deragha otozir puvati.” Egh me gin kamaghin mikimam, “Marki. E fo, Babilonin osimtizin a bar ekefe, egha overiamin pin ghuavanabo. Eghti Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon damuam. Kamaghin, e Babilon ategh uamategh vaghvagh uan nguibaŕ mangam. **10** Ikiavira Itir God Babilon gasighasiki, ezi arazir kamin a en gumazamizibar arazir aghuiba azenim gati. Aria, e Saionin mangvira, Ikiavira Itir God, en God amizir bizibar gun mikimam.” **11** Ia Babilonin apaniba, ia midoroziŕ gumazigh mangisi uan afuziba aminiva, oraba ini. Ikiavira Itir God ghaze, Babilonia an Dipenim gasighasiki, ezi a ivezir kuramin me ikarvaghasa. Egh a Midian atrivibar nighniziba feghti, me Babilonia misogham. A tuavir kamra, bar Babilon gasighasigham. **12** Ia apaniba, ia nir avizir ababanin ghufeghti, midoroziŕ gumaziba mighvira misogh, Babilonin nguibaŕ ekiamin divazim akarika. Ia midoroziŕ gumaziba arighiti, me nguibaŕ ekiam bagh arav iki, egh uan ingangarir deragh a damu. Ia midoroziŕ gumazibav kemeghti me mangi mongegh, Babilonia misoghsi damu iki. Ikiavira Itir God, Babilonin gumazamizibagh asighasighasa mikemegha gifa, egha datirighin a bizir kam damuasa. **13** O Babilon, ni dipar aviriba ko bizir aghuibaŕ bar aviriba nin nguibaŕmin iti. Ezi ni ikuvamin dughiam a roghira izegha gifa. Nin ikirimirim mati tretin mam, me datirighin aneghorasava ami. **14** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a guizbangira uan ziamin pin arigha mikeme. A kamaghin mikeme: “O Babilon, ki apanibar gumazir okoruar avirim inigh iziti, me ni misogh, ni dikabiragham. Me nin nguazim gizivagham, mati odezir okoruam. Egh me ni gafiragh ni abinamin dughiamin, me bar akuegh pantemim dimam.” **15** Ikiavira Itir God uan gavgavimin nguazir kamin ingari. A uan nighnizir aghuimin nguazir kam isa uan danganimra anetizi, a gavgafi. A uan fozozimin overiamin ingara an onegha gifa. **16** A tiarim akarigha meigema, overiam bar pantemim tingazi. Ezi ghuariar piziba nguazir oteŕibar migha iza, egha uari akufa. God onimaribagh amima, da taghtazima amozim izaghiri. Egha aminim asirafima, a uan danganim ataghiragha izi. **17** Ezi gumazamiziba, me bar onganigha bizitam gifozir puvati. Gumazir marvir guaba golin dar ingariba, me bizir me ingarizir kaba bagh bar aghumsigham. Kar guizin godba puvati. Marvir guar kaba, da aminir datirighin en ikia angamira itir kam puvati. **18** Kar me dibovir akabav kimasa pura ingarigha arighizir bizir kiniba. Eghti Ikiavira Itir God, me tuisighamin dughiam iziti, me bar ikuvigham. **19** Ezi Ikiavira Itir God, a Jokopin ovavir boribar God, a uabi biziba bar dar ingari. Egha bizir kabar min garir puvati. A Israelia amisevezi me an adarazira iti. An ziamra kara: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. **20** Ikiavira Itir

God kamaghin migei: “Babilon, ni mati ki misoghasa inizir bizir mam, ni nan ifanim min iti. Ki ni inigha, kantrin aviriba misaragharigha, egha nguibaŕ gavgavir aviribagh asighasiki. **21** Ki ni inigha midoroziŕ hoziaba, ko gumazir hoziabagh apiaziba amisaraghariki. Ki ni inigha, midoroziŕmin karisba ko, gumazir karisbar suiziba saram asighasiki. **22** Ki ni inigha, bar gumaziba ko amiziba amisaraghariki. Egha gumazir igiaba ko gumazir ghuriba, ki bar me amisaraghariki. Egha gumazir igiaba ko amizir igiaba, ki bar me amisaraghariki. **23** Ki ni inigha sipsipba ko me geghuva men garir gumaziba sara misaraghariki. Ki ni inigha bulmakaun ainba mikirvagha nguaziba abiziba ko, dar ghuaviba sara misaraghariki. Egha ki ni inigha gavmanin gumaziba ko, gumazir dapaniba amisaraghariki. **24** “Egha ki Ikiavira Itir God, ki mikeme, Babilonian arazir kurar me Saionin amiziba bar, ki ada ikaraghh ivezir kuram me daningam. Eghti ia Israelia ko Judaba, ia bizir ki damuamin kabar ganam. **25** “Babilon, ni oragh. Nin gavgavim bar ekevegha mati mighsiar ekiam, egha nguazir kamin danganiba bar adagh asighasiki. Ezi bar guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki nin apanim gami, ki uan gavgavim itir dafarinmingin nin suiragh, ni isi davarir konimin ni akunighiti, ni poghpogh magiri nguazimin otoghiti, avim bar ni agivagham. **26** Eghti gumazitam dipenimin mikebamin asisi, nin aven dagiatam inighan kogham. Gumazitam uan dipenimin ingarsi, dipenim aterir dagiatam, nin aven a inighan kogham. Puvati. Ni bar ikuvigh kamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **27** Ia kantrin aviribar tongin akaba amang, egh nguaziba bar dar gumazamizibar tongin sightham givi, eghti me Babilonia misoghsi biziba akir. Ia Araratba ko, Miniba ko, Askenasba, men diaghti me izi. Egh midoroziŕ bagh gumazir ekiaŕ tam amisefegh. Midoroziŕ gumaziba uan hoziabar apiagh, egh odezir okoruamin min izam. **28** Egh uaghan Midian atriviba ko, gumazir dapaniba ko, gumazamizir Midian gavman gativagha an gariba, ia men diagh. Ia kantrin avirir me gativibar gumazibar amuti, me bar izi Babilon misoghsi biziba akir. **29** Ikiavira Itir God Babilon gasighasighasa mikemegha gifa, egh a damighiti a dangarin kinimin otogham, eghti gumazitam ua an iktan kogham. Eghti Ikiavira Itir God ingangarir kam damuamin dughiamin, mikimkizir dafam nguazim bativira ikiam, mati gumazim mizazir bar kuram isima mikarzim a gasi. **30** Babilonin midoroziŕ gumaziba midoroziŕ ategh, midoroziŕ dipenir gavgavimin aven ikiam. Egh me amizibar min ikiva, gavgaviba puvatigham. Apaniba Babilonian dipenibar apongvira, egh nguibaŕar divazibar tiar akaba akaram. **31** Gumazir akaba inigha izir aviriba, ivemar mangi ivivigh Babilonin atrivim mikimam, Abuir gumazir kaba izi a mikim suam. Apaniba nin nguibaŕ ekiamin danganiba bar ada inigha gifa. **32** Apaniba dipabagh iregh vongin mangamin tuaviba inigh, tintinibar dakarabar itir ighurunibar apuegham. Eghti Babilonin midoroziŕ gumaziba bar puviram atiatigh, egh tintinibar onganigham. **33** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, a kamaghin mikeme: “Babilon, a guivir dirimin min iti. Eghti mati gumaziba raizin daghem iniassa a dikabiri moghin, apaniba a dikabinigham. Ezi ingangarir kam damuamin dughiam, a roghira izegha gifa.” **34** Ezi Jerusalem in nguibaŕ ekiam kamaghin migei: “Babilonin Atrivim Nebukatnesar puvira na misoko, mati a na apava bar na agifa. A mati aser mam bar na tuavareme. Egha nan bizir aghuibaŕ uan navim gazuima a izifa. Ezi ki mati itarir mam, an amegha givazi, dagher nataŕan an itir puvati. Egha gin a bar na disi. Babilonia bar nan mikarzim gasighasiki, ezi nan ghuzim ire. Kamaghin amizi, me osimtizin iti, ezi Ikiavira Itir God men osimtizir kam ikarvagham.” **36** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Jerusalem, ni oragh! Bar guizbangira, ki nin akuragh Babilonia ni gamizir osimtizin ikaragham. Ki Babilonian faneba ko dipavsiziba bar dar amighiti, da dakegham. **37** Ki Babilon gasighasighiti, an dagiar pozibara ikiam. Eghti an afiar atibar danganimin otoghiti, gumazamiziba an puvatigham. Eghti gumazir igharaziba ian ganigh, akirim ragh ia gasi, dibovir akabar ia mikimiva, bar digavir kuram damigh puviram atiatingam. **38** Eghti Babilonia laionbar min

tiariba akar dimdiar kuram damuam. Me laionin nguziba asizibar amasa puvira aroi moghin damuam. **39** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki guizbangira migei: Men naviba arazir kurabar amusi dikavamin dughiamin, ki isar ekiatam me bagh a damighiti, me dipar onganir aviribar amiva, bar ikuvigham. Egh me gin dakuv onganigh, egh ua dikavighan kogham. **40** Mati gumaziba sipsipin nguziba ko, sipsipin apuriba ko, memen apuribagh ami moghin, ki men aku danganir me misoghti me arimighiramimin mangam.” **41** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ia bar gan! Nguazir kamin gumamaziziba bar ziar ekiam isa Babilonia ganidi, ezi apaniba izi a misogh, a iniam. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba an ganigh, digavir kuram damigham. **42** Apaniba Babilonia avaragham, mati ongarim dipiraghira iza bar pigim avara. **43** An nguibar ekiaba bar ikuvigham. Eghti kantrin kam danganir dakightizir kinimin min ikiam. Eghti gumamaziziba an ikian koghiva, a daruan kogham. **44** Ki mizazim Bel gasegham, a Babilonin asem. Ki a damighiti bizir a tuavaremeziba, uam a dar migham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uam an izan kogham. Eghti Babilonin divazir ekiam bar akarighirigham. **45** “Ia nan gumamaziziba, ia Babilon ategh aregh. Ia vaghvagh aregh deraghvira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki puv Babilonian aningaghe. Kamaghin, ki ti ia ko me saram asighasigham. Kamaghin, ia zuamira ari maneghe. **46** Ia tintinibar akar nguazir kamin otiviba baragh, ian naviba digavir kuram damuti ia atiatingan marki. Ia orazima, azenir mamin akar mam oto, ezi azenir igharazimin akar igharazim oto. Me midorozir ekiaba otivir akabav gei, ezi atrivir mam atrivir igharazim misosi. **47** Ki dughiar mam amisefe, egh dughiar kamin, ki Babilonin nguibamin asebar marvir guabagh asighasigham. Eghti Babilonin nguibam bar aghumsigham. Eghti apaniba izi Babilonin gumazir aviribav soghirarighiti, men kuaba tintinibar Babilonin nguazim giregh ikiam. **48** Ki Ikiavira Itir God, ki ghaze, Bizir aviribagh asighasizir gumazir maba, me not ategha Babilonia misoghisa izi. Kamaghin, overiam ko nguazim, ko aningnin itir biziba, da Babilon iramin dughiamin bar akongegham. **49** Babilonin arazir kamra, Israelia gamizi moghira, a ikuvigham. Ezi kantrin aviriba Babilonin agharimin ariaghire.” **50** Eghti ia Israelia, Babilonia ia gasighasighizir puvatizir darasi, ia zuamira Babilon ategh ari maneghe. Guizbangira, ia uan nguibamin saghon iki, egh ia Ikiavira Itir God ginighnigh. Egh ia Jerusalem bakinighnighan marki. **51** Egha datirighin ia kamaghin migei: “E bar aghumsiki. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Ikiavira Itir Godin Dipenimin anogoroghezir danganinin aven ghue. Egha me akar kurabar e mikeme. Kamaghin amizi, e bar aghumsiki.” **52** Ikiavira Itir God kamaghin mikeme: “Ki dughiar mam amisefe, ezi dughiar kamin, ki Babilonin kantrin asebar marvir guabagh asighasigham. Egh Babilonin danganiba bar, gumazir aviriba midorozimin mizaziba iniva, puram arangam. **53** Eghti Babilon ti overiamin ghuanaobogh, egh misoghamin danganir gavgavimin ingarighiti, ki gumaziba ameghti, me izi a gasighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **54** Ararer ekiam Babilonin otogham. Apaniba bar pazivira Babilonin kantri gasighasigham. Eghti niginir ekiam otogham. **55** Eghti apamar aviriba izi Babilonia misogh, niginir ekiam damuam, mati ongarimin niginim. Ikiavira Itir God bar pazivira Babilon gasighasighasa, egha an akar arozm dukumasava ami. **56** Gumazir bizibagh asighasiziba, me izi Babilon misogh me dikabiragham. Egh me Babilonin midorozir gumaziba kalabus darigh, men piba apiririgham. Ikiavira Itir God, a Godin guizbangin iveziba ikarvazim. Egh guizbangira a Babilonian arazir kuraba bagh ivezim me daningam. **57** Atrivir kam, an ziam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin mikeme: “Ki Babilonin gumazir dapanibar amighiti, me wainin dipabar ameghiva onganigham. Kar fozozir gumaziba ko, gumazir ekiaba ko, gavmanba ko, midorozir gumaziba. Me daku onganigh, ua dikavighan kogham. **58** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze: Apaniba Babilonin kantrin ekiam avinizir divazir gavgavim tintinibar an akararighiti, an divazir otevitam ikian marki. Egh an tiar akar ekiabar apongegham. Bizir kam kamakin. Kantriba bar dar

gumamaziziba pura ingari. Eghti bizir me ingariziba, da bar isigham.” **59** Ezi namba 4in azenimin Sedekaia Judan atrivimin itir dughiamin, Jeremaia akar mam Babilonin anemada. Ezi dughiar kamin, Atrivim Sedekaia Babilonin mangasava amima, Seraia a ko mangasa. Seraia a Nerian otarim, egha Masean igiavotarik. An atrivimin ingangarir gumazim. Jeremaia akar kam isa a ganingi. **60** Jeremaia bizir kurar bar Babilonin otivamiba bagha akar akinafarimin an osiri, kar akar Ikiavira Itir God a ganingiziba. **61** Ezi Jeremaia kamaghin Seraia migei, “Ni mangi Babilonin otoghamin dughiam, ni akar kaba bar adar ponegh. **62** Egh ni kamaghin God ko mikim, ‘O Ikiavira Itir God, ni nguibar kam gasighasighasa mikemegha gifa, eghti gumazitam ko asizitam an ikian kogham. Eghti dughiaabar zurara danganir kam pura ikiam.’” **63** Seraia, ni akinafarir kam diponegh God ko mikemegh, dagiatam akinafarir kamin a righiva anekunighiti, a Yufretisin Fanemin magriigh. **64** Egh ni kamaghin Ikiavira Itir Godin akam akun, ‘Ki Ikiavira Itir God, ki bar Babilon gasighasigham. Babilon akinafarir kamin min magiram, egh uam otoghan kogham.’” Jeremaian akam iza kagh tu.

52 Sedekaia 21plan azeniba ikia, Judan atrivimin oto. Egha 11plan azenibar Jerusalemin atrivimin ike. An amebam, Hamutal, a Jeremaian igharazimin guivim, a Lipnan nguibar ekiamin gumazir mam. **2** Sedekaia, Jehoiakimin arazibar gin ghua, egha Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kurabagh ami. **3** Judaba ko Jerusalemin arazir kuraba Ikiavira Itir God gamizi, a bar men aningaghe. Egha Ikiavira Itir God gumamazir kaba bar me batoghezi, me an guamin saghon ghue. Ezi gin Sedekaia, Babilonin atrivim, a gativagh an ganan a bar aghua, egha a uam an apengan itir puvati. **4** Egha namba 9in azenimin Sedekaia atrivimin ikia ghua, namba 10in iakinimin otogha ghua namba 10in iakinir kamin aruemin oto. Ezi Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba bar dar akua iza Jerusalemin avinigha, nguibam iniasa misosi. Me Jerusalemin korogha, ghua temeba okegha iza nguibar ekiamin divazir gavgavimin boroghira dar pozim mikini. Egh me nguazim adav kinighiti, da figh ghuavanaboghti, me mangi dagh isin mitivigh nguibar ekiam ko misogham. **5** Me azenir vamira ko akuamin Jerusalem avinigha iti. Ezi Sedekaia 11plan azenibar atrivimin iti, **6** ezi an namba 4in iakinimin otogha ghua, namba 9in aruem otozi, men dagheba bar gifa. Kamaghin amizi, Jerusalemin gumamaziziba mitiriam bar puv men azi. **7** Dughiar kamin Babilonia divazimin vuer mam akarigha Jerusalemin aven ghue. Ezi Atrivim Sedekaia Jerusalemin midorozir gumaziba koma are. Me dimagarimin suebar ghuava atrivimin dagher azenimin otivigha ghua, danganir divazir pumuning uaning isasuiragha itir tiar akar kamin ghua, Jerusalemin nguibar ekiamin otivigha ghue. Egha me Jordanin Fanemin danganir zarimin ghuaghirir tuavimin zui. **8** Ezi Babilonin midorozir gumaziba Atrivim Sedekaian agiragha ghua Jerikon nguibar ekiamin boroghin itir danganir zarimin a bato. Ezi Sedekaian midorozir gumaziba anetegha, ara tintinibar ghue. **9** Ezi Babilonia Sedekaian suiragha a inigha Babilonin atrivim bagha ghua. Ezi dughiar kamin Atrivim Nebukatnesar Riplan nguibamin iti, an Hamatin nguazimin aven itir nguibam. Ezi Nebukatnesar uan kotin aven Sedekaian gara egha ghaze, Sedekaia uan arazir kurar an amizimin ivezim iniam. **10** Ezi Babilonian atrivim Riplan nguibamin ikia Sedekaian otariba inigha, Sedekaian damazimin bar me misuaghariki. Egha a uaghan Judan gumazir dapaniba me misuaghariki. **11** Egha atrivim mikemezi, me Sedekaian damazimning asi, egha an suemning ko dafarimning senin ada ikegha, a inigha Babilonin ghu. Egha a isa kalabus gatizi a ikia ghua areme. **12** Nebukatnesar Babilonin atrivimin itima, ezi an namba 19in azenim otogha ghua an namba 5in iakinimin, an namba 10in dughiam oto. Ezi dughiar kamin, Nebusaradan, an atrivimin garir midorozir gumazibar gumazir dapanir faragha zuim, a dikavigha Babilonin atrivimin ingangarim gativagh an ganasa Jerusalemin ize. **13** Egha a Ikiavira Itir Godin Dipenim

ko Judan atrivimin dipenim ko, Jerusalem gumazir aruabar dipeniba sara, a bar dagh aponge. Babilonian dipeniba bar, a vaghvagh dagh aponge. **14** Babilonian midorozir gumazir Nebusaradanin gin zuiba, me bar moghira Jerusalem avinizir divazim gasighasigha bar anekaraghariki. **15** Nebusaradan gumazamizir Jerusalem ikiavira itiba inigha ghua, Babilonin kalabus gati. Men marasi, onganarazibagh amir gumazamiziba. Egha a uaghan Judan faragha Jerusalem ategha ara ghua an gara, a ko ikeziabar akua, me inigha Babilonin kalabus bagha ghue. Egha fozozir gumazir bizir igharagha garir aviriba akiribar akua, Babilonin kalabuziabar min me inigha ghue. **16** Egha Nebusaradan, gumazamizir onganarazibagh amir marazi ataghizi, merara Judan nguazimin ikiavira iti. Egha a me migia ghaze, ia wainin azeniba ko, azenir igharazibar gan iki. **17** Egha Babilonia ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin ghuegha, brasin guarir akiniba ko, tengin doziba pin da afasa brasin ingarizir osazariba apiraghariki. Egha me uaghan tengin dipar ekiar me brasin ingarizim abiki. Israelia fomira kamaghin a dibori, "Ongarim." Egha me brasin kaba bar da inigha Babilonin ghue. **18** Babilonia uaghan averenim iniamin itariba ko, savolin muziariba ko, lamba mungar biziba ko, itarir ofan ghuzibar arighamiba ko, pauran mughurir aghuim zuiba tuer itariba ko, Judaba Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ingarasa amizir brasin biziba sara me da ini. **19** Egha Nebusaradan uaghan bizir gumaziba gol ko silvan ingariziba ini, kar itarir muziariba ko, itarir avim ateriba ko, ofan ghuziba arizir itarir ekiaba ko, mineba ko, lamin aghoriba ko, itarir pauran mughurir aghuim zuir tuezir itariba ko, wainin ofabar arighamin itarir ekiaba sara ini. **20** Atrivim Solomon fomira bras inigha guarir akinir kamning ko, tengin ekiar me kamaghin diborim "Ongarim," adar ingari. Egha uaghan a bras inigha bulmakaun 12plan nedaziba tengin ekiar kamin apengan itimin ingara, egha wilkarin itarir ekiar dagh isin darighamibar ingari. Ezi Solomon mikemezi, me bizir kaba isa Ikiavira Itir Godin Dipenimin ada ariki. Ezi brasin kabar osimtizim bar ekefe, eghti gumazitam dar osimtizim gifogghsi, da isi skel tam darighan iburagham. **21** Gumaziba fomira ababanir vamiran brasin guarir akinir kamning ingari. Aningin ruarimning 8 mitan tu, ezi aningin arozmning 5 mita ko 30 sentimitan tu. Me dipenir akinir pumuning paip brasin ekiamningin min aningin ingari, ezi bras mitemegha an mitiam, 7 sentimita ko akuamin tu. Egha guarir akinimning dapanimning, me brasin aningin ingari, ezi dipenir akinir kamning mong ekefe. Ezi dapanir pin ghuavanadim 2 mita ko 20 sentimitan tu. Ezi me bras inigha iver nuzimin min anesingi, mati temer pomigranetin oviziba. Me pomigranetin kaba tintinibar iver nuzimin min da ike. Egha me guarir akinir kamningin dapanimning gighuigha, aning asingi. **23** Guarir akinimning vaghvagh 100plan pomigranetin oviziba aningin dapanimningin iti. Egha 96plan pomigranetba aningin 4plan miriaba iti. **24** Nebusaradan, Babilonian gumazir dapanir faragha zuir kam, an ofan gamir gumazibar dapanim Seraia, ko Seraian apengan itir gumazim Sefanaia, ko Godin Dipenimin tiar akamin garir gumazir 3plan igharaziba sara ini. **25** Egha Jerusalem, gumazir dapanir Jerusalem midorozir gumazibar garim ini. Egha nighniziba Judan atrivim ganidir gumazir 7pla ini. Egha a Judan midorozir gumazibar gumazir dapanibar akinafariba osirir gumazim ini, kar gumazir gumaziba isima, me midorozir gumazibar otivim. Egha a 60plan gumazamizibar garima me Jerusalem ikiavira iti, ezi a uaghan me ini. **26** Egha Nebusaradan gumazamizir kaba bar me inigha Babilonin atrivim bagha Riplan nguibamin ghu. **27** Kar Hamatin nguazim. Ezi atrivim mikemezi, me gumazir kabav soghezi me ariaghire. Babilonia kamaghin amigha, me gin Judan igharaziba inigha ghua Babilonin kalabus gati. **28** Nebukatnesar inigha ghua kalabus gatizir gumazamizibar dibobonim, a kamakin: Namba 7in azenimin an atrivimin itir dughiam, a Judan 3,023plan gumazamiziba ini. **29** Egha a namba 18in azenimin atrivimin itir dughiamin, a 832plan Jerusalemian gumazamiziba ini. **30** Ezi a namba 23in azenimin atrivimin itir dughiamin, gumazir

dapanir faragha zuim, Nebusaradan, Judan gumazamizir 745pla inigha kalabus gati. Me bar moghira men dibobonim, 4,600plan gumazamiziba. **31** Judan Atrivim Jehoiakin, Babilonin 37plan azenibar kalabusin itima, Evil Merodak, Babilonin atrivimin oto. Egha azenir kamin aven an namba 12in iakinim otogha ghua, namba 25in aruemin otozi, Evil Merodak Jehoiakinin apangkuvigha, kalabusin anegifa. **32** Evil Merodak arazir aghuimin a gamua, ziar ekiam ko dabirabar aghuim a ganingi, ezi an dabirabar kam atrivir igharazir Jehoiakin ko Babilonin kalabusin ikeziabar dabirabim gafira. **33** Kamaghin amizi, Jehoiakin ua kalabuziar korotiaba azuir puvaŋi. Egha a zurara dughiaŋar Babilonin atrivim ko apiav ikia apa ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu. **34** Babilonin atrivim mikemezi, me dughiaŋar dagaiba isa Jehoiakin ganidi, eghti a deraghvira ikiam. Me kamaghin amua ghua, Jehoiakin aremezir dughiamin tu.

Azir Akam

1 Aio! Jerusalem, gumaka! A fomira gumazamizir avirim iti, ezi gumaka, a datirighin bar puvati. A fomira kantrin igharazibar tongin ziar ekiam iti, ezi datirighin an osimtizir dafam iti, mati amizim, an pam areme. A fomira, mati atrivimin amuimin ikia, egħa nguibaba bar dagħ atifa, ezi datirighin apaniba bar an abirazima a mati ingangarir amizir kinimin min iti. Gumaki! **2** Bar fomira nguibar igharaziba an namakar aghuibar ike, egħa datirighin nguibatam osimtizir kamin aven an akuragħa gavgavim a ganidir puvati. An namakar kaba a gifaragħa datirighin an apanibar otifi. Kamagħhin amizi, Jerusalem datirighin dimagaribar puvirama azima, an temeriba ira mamaghira iti. **3** Datirighin apaniba bar pazavira Judabagħ amuava, me inigħa ghua kantrin igharazimin me isava kalabus gati. Me pura ingangarir gumazamizir kinibar min me gamima me iti. Apaniba an agintizima, ana aran iburazi me an suirazi a iti. Judaba datirighin kantrin igharazibar tongin ikeava, deragħ daperagħ avughsamin dangarir aghuiba puvati. Bar puvati. **4** Ezi tuavir ekiar Saionin nguibar ekiamin zuim pura ikeava azia iti, gumazamiziba uam a garui puvati. Me Godin ziam famin isar ekiaba bagħa uari akuvamin dughiba bagħa a garuir puvati. Kamagħhin amizi, Saionin zuir tuaviba pura ikeava azia iti. Nguibar ekiamin itiar akaba pura iti. Ezi ofa gamir gumaziba bar puviram aziava naviba bar oseme, mati gumazim mizazim barasi. Ezi Saionin amizir igiaba bar osimtizir ekiam barasi. Ezi Saionin nguibar ekiam uabi bar pazavira uabi barasi. **5** Faragħa Jerusalem apaniba a gatifa. Egħa apanir kaba nimira apiagħav ikia an apangkuvir puvati. Me kamagħhin fo, Jerusalemia osimtizitam me danighan kogħam. Me fo, Jerusalemia bar arazir kurar aviribagħ ami, kamagħhin amizima Ikiavira Itir God mizazir ekiar kam me ganingi. Ezi an apaniba Jerusalem boriba inigħa ghua, bar sagħon me isava kalabus gati. **6** Guizbangira datirighin Saionin ziar ekiam irigħa gifa, mati atrivimin guivim uan diriba sue. An gumazir dapaniba mitiriam men azima, men gavgaviba bar gifa, mati asizir dian atiaba mitiriam men azima, me grazibar amasa da buriava avege. Egħa me bar amiağħa gavgaviba puvati. Apaniba men agintizima, men agharapaniba bar men amirazi, me apanibar aran ibura. **7** Ghuezir dughia bar bizir aghuir faragħa Jerusalem ikeizir kabanagħ, da datirighin bar ikuvigħa itima, gumazamiziba anetegħa tintinibar ghue. Egħa me datirighin bizir aghuir a fomira ikeiziba bagħa nighnisi. Dughiar Jerusalem apaniba an gumazamiziba isimin, igharaz darazi an akurazir puvati. Egħa apanir kaba an garima, a bar pazavira iri, ezi me bar a dipova puvirama an ingaravati. **8** Igharaz darazi fomira Jerusalem ziam fe. Ezi an gumazamiziba bar arazir kurabagħ ami, egħa bar mizegħa, mati bizir kurir mamin min mugħuasi. Kamagħhin amizi, igharaz darazi datirighin an garima a bibiamra itima, me aghumsizir ekiam a ganidi. Egħa me bar an aghua. Ezi Jerusalem mizazir dafam isava, egħa aghumsigħa pamtem aziava uan guam modo. Fomira an arazir kuraba bar azenimra iti, mati amizimin korotiam bar mize. Ezi a kamagħhin nighnizir puvati, a ikuvigħam. Kamagħhin amizi, a datirighin ikuvizi, gumazitam datirighin bar an apangkuvizir puvati. Ezi a kamagħhin migei, “O Ikiavira Itir God, ni nan osimtizir kamin gan. Apaniba bar na abiragħa gifa, ezi ki bar ikufi.” **10** Kamagħhin amizi, noka! Jerusalem, nin bizir bar aghuariba, apaniba bar ada okeme. Ikiavira Itir God faragħa Akar Gavgavim anigā ghaze, Kantrin Igharazibar Gumazamizir kaba, me Godin Dipenimin aven mangan kogħam. Kar Godin gumazamiziba uari akuvamin dangamin. Ezi men midorozir gumaziba datirighin aven izezi, Jerusalemia bizir kurar kamin garima an oto. **11** Mitiriam Jerusalem gumazamizir azima, me bar pamten dagħeba bagħa rui. Egħa bar puvirama azi. Me bar uan bizir aghuibara dagħiba bagħa da amagava, dagħebagħ ivezava apava mong deragħa iti. Ezi Jerusalem kamagħhin migei, “O Ikiavira Itir God, ni kagħ gan. Me bar pazavira na gami. **12**” Nan gumazamiziba

fomira kamagħhin mizazitam inizir puvati, ezi marazi ghaze, kar pura bizim. Jerusalem, gumazamizir an boroghin tuavimin aruibar dia ghaze, ‘Ia kagħ gan, ki bar mizazir dafam ateri. Ikiavira Itir God nan aningagħegħa mizazir dafam na ganingi.’ **13** “Nguibar kam, ki Jerusalem, Ikiavira Itir God avim amadazima a izagħirava, nan agharibar isiava nan gavgavim gamizi ki amira. A iver mam gamigħa pamten nan suira. Egħa na akunizima ki ghua akiribar mogħhin iri. Egħa a na tagħizima, ki zurara bar pazavira uabi baragħa damaziba nan siri. **14**” Osimtizir kaba, Ekiam bar da isafuragħa da ikeghava nan firim gike. Nan arazir kurabar osimtizir kaba bar osemeğħa nan gavgaviba bar ada gifa. Ezi Ekiam na isava apanibar agharim gatizi, ki me ko misogħan kogħam. **15**” Puvatigham. Ekiam bar nan midorozir gumazir gavgaviba akirim ragħa me gasara. An apanibar midorozir gumazibar diazima, me izava na ko misogħava nan gumazir igiaba bar pazavira me gami. Ekiam Judan kantrin gumazamiziba bar me dikava me righiriki, mati gumazim wainin oviziba mirmiramin dagħar miner bar ekiamin, wainin oviziba dikava da righiriki. **16**” Righirighizir bizir kam na gamizima nan temeriba iri. Ezi na ko osimtizir kamin ikiva gavgavim na daningamin gumaziba ua puvati. Apaniba bar na abiragħa givazi nan boriba bar pazavira iti.” **17** Saion uabin akurvagħasa uan agharim mogħhin izava a ko misosi. Me an garima, a mati bizir mizirizir mam. **18** Tuighizir arazim, Ikiavira Itir God uabi na tuisiki. Ki Jerusalem, ki kamagħhin migei, ki uabi Ikiavira Itir Godin akaba batoke, kamagħhin amizi, arazir na batozir kam, a dera. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ia derivira nan akar kam baragħ. Ia gari, ki mizazir ekiar kam isi. Apaniba nan gumazir igiaba ko amizir igiabi inigħa ghua nguibar bar sagħon itimin me isava kalabus gati. **19** Ua tav nan akuragħan kogħam. Ki uabin akurvagħasa uan namakabar dei. Ezi puvati, me na gifara nan apanim gami. Nan ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, mitiriam bar puvira men azima, me damiva deragħ ikiamin dagħeba buria, bar ingangarir dafam gami. Ezi dagħeba puvatizima gumazir kaba bar mogħhira ariagħhire. **20** Vanginan kagħ nan gan, O Ikiavira Itir God! Ki bar osimtizir dafam ikeava bar pazavira iti. Ki uabi ni baragħizir puvatigħa nin akaba bar da batoke, kamagħh amizi nan nighniziba bar ikufi. Apaniba nan tuavibar nan gumazamizibav sogħezi me ariagħhire. Ezi dipenibar itir gumazamiziba uagħan ariagħhire. **21** Zurara igharaz darazi nan mizazir kamin ariz akam barasi. Egħa tav tong gavgavim na ganidir puvati. Nan apaniba uagħan ni na ganingizir osimtizir kam baraki. Egħa me bizir ni na gamizir kam bagħa bar akonge. Ni fomira fozofim na daningasava dughiar kam ginaba, ezi datirighin dughiar kam oto. Ezi ki kamagħsua, ni na gamizi mogħhira nan apanibar amigħ. Zurara ki mizazim isava arai. Ni nan arazir kurabagħ nighnigħa ivezir kuram na ganingi. Ezi datirighin, ni nan arazir kurabagħ nighnigħa, bar pazavira na gamizi mogħhira, ni dagħ nighnigħ nan apaniba kamaghira men araziba ikaragħ. Ki mati amizim mizazim isava arai mogħhin arai, ezi nan navim bar ikuvigħa, mati amizim arimariar bar ekiam iti.

2 Ame! Saionin nguibar ekiar aghuir kam, noka! Ekiam nin aningagħegħa mamaghira iti, ezi an aningagħarim mati overiar pizim nguazim avarazi mitatam oto. Fomira kantri Israelin, Jerusalem nguibar ekiam, an ganganim bar deragħa an ziam bar pin iti, ezi datirighin Ekiam anekunigħa anebirazima, nguibar ekiar kam bar ikuvigħa iti. Ezi Ekiam Jerusalem gasigħasizir dughiam, a uan Dipenir nguibar ekiamin itim ginighnizir pu. Puvati. A nguibar ekiam bar a gasigħasiki. **2** Bar guizbangira, Ekiam Jokopin ovavir boribar apangkuvizir puvatigħa, bar men dipenibagħ asigħasiki. A bar men aningagħegħa men nguibar ekiar gavgavir aghuarir Judan kantrin aven itiba, a tintinibar bar ada apiragħariki. A kantri ko an itir gumazir dapaniba sara a bar me abirazima me bar aghumsiki. **3** Datirighin Ekiam bar aningagħegħa Israelian

gavgavim gasighasighizi me bar amira. Ezi apaniba Israelia misoghasa izima a men akurazir puvati. Bar puvati. A bar Jekopin ovavir borir kabar nguazim gasighasiki, mati avir bar ekiam isia biziba bar ada agifa. **4** Egha a Saionin nguibar ekiamin apanim gamigha, an itir gumamaziziba, uan barir pimin me gasasa men akuighav iti. A uabi uan gavgavim Jerusalem gumamazizir e bar ifongeziba, a bar me misuaghari. An aningagharim mati avir fefem Jerusalem nguibar ekiamin isi. **5** Faragha Ekiam Israelian apanim gamigha men kantri bar a gasighasiki. A men nguibar ekiar gavgavibagh asighasigha egha uaghan men atrivibar dipenir diriba tintinibar da apiraghariki. Egha Judan adarasi, an osimtizir ekiaba me ganidima me naviba bar osemegha azia mamaghira iti. **6** Gumazim uan azenimin itir averpenim apiraghatizi moghin, Ikiavira Itir God uan Dipenir me a bagha ghua an ziam fem a gasighasiki. Egha arazir kamin, Ekiam, me an ziam fer isar ekiabar dughiaaba ko, Sabatin dughiaaba sara a bar da gifa. Kamaghira, Jerusalem itir gumamaziziba ua isar ekiaba ko Sabatin dughiaabar an ziam fer puvati. Ekiam bar atriviba ko ofa gamir gumazibar aningaghegha, men ingangaribar me agifa. **7** Ghua tintinibar Godin Dipenimin aven itir apanir kaba, Ekiam uan Dipenim ko ofa gamir dakozim isa men taki. Egha apaniba ataghizi, me Jerusalem ko an itir atrivibar dipenir gavgaviba ini. Egha me an Dipenimin ikia niginir ekiam gami, mati Israelia fomira an Dipenimin ikia isar ekiabagh amua an ziam fe mokin. Kamaghira, Ekiam uabi, bar uan ofa gamir dakozim ko an Dipenim, a bar akirim ragha aning gasaragha gifa. **8** Ikiavira Itir God Saionin nguibar ekiar aghuimin divazir gavgavim akarasa nighnisi. A bar derivara an divazimin gara anesavsuisi, egha mati dipenimin ababanim damuasa benim inigha an ababanim gamigha givagha, bar a gasighasiki. A ingangarir kam damuasa iburaghuburazir puvati. A bar divazir gavgavim akara a gasighasiki, ezi da bar ikuvigha gifa. Divazir kaba mati gumamaziziba bar ikuvigha azia mamaghira iti. **9** Kar divazimin itiar akaba, God tintinibar da akarizi, da vazim gireghav iti. Egha itiar akaba asir tiar iguuniba an ada apiraghariki. Ezi da mizumzuariabar otifi. Egha da nguazimin irezima nguazir mineziba ada avara. Ezi apaniba men atriviba ko gumazir dapaniba inigha kantrin igharazibar ghua kalabus gariki. Ezi ofa gamir gumaziba ua derivara Godin Akar Gavgaviba gumamazizibagh eghari puvati. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba ua irebar min garir bizibar garir puvatigha, ua Ikiavira Itir God da migirigiba isir puvati. **10** Merara, Saionin gumazir aruaba, me pura nguazim gapighav ikia akabar kumigha nimira iti. Me osemegha nguazir mineziba uan dapanibagh aghuigha azir akar korotir piziba aghui. Ezi Jerusalem amizir igiaba bar osemegha dapaniba aghuia pura nguazimin gari. **11** Nan navim bar osemezi, ki bizir bar kurar Jerusalem otivizibagh nighnigha azia, kamaghira ikia ghua nan damazimning na gami. Ki uan gumamazizibar gari, me bar ikuvigha onganarazibagh amua itima, ki bar pazavira uabi barasi. Ki garima, borir iririviba ko borir igiaba pura nguibar ekiamin tintinibar tuavir arizibar ariaghira irav iti, kamaghin amizi, nan dighorim bar biki. **12** Nguibar kamin itir borir kaba, mitiriam ko dipam bagha mikirvagha arava uan amebabar gari. Me ghaze, Mamo, dagheba, dagheba, mitiriam an azi. Me pura tuavir arizibar ariaghira irav iti, mati midorozir gumaziba midorozimin aven ariaghira irav iti. Ezi men amebaba men suigha itima me men dafaribar ariaghire. **13** O, nan guivim Jerusalem, ki bar nin apangukufi. Osimtizir ni inizir kam, nguibar ekiatam a inizir puvati. Ezi ki manmaghin garir migirigia tam damuva gavgavim nin navim danningam? Nin osimtizim, mati ni duar ekiam ati, egha ongarimin min bar kone. Ezi tinara ua ni damighti ni ua ghuamaghegham? **14** Pura ni gifarir gumazir Godin akam inigha iziba, me ni gifara ghaze, me irebamin min garir bizibar gani. Puvati, me bar ni gifara. Me nin akuraghti ni deragh ikiasa, nin arazir kurabar gun ni mikemezir puvati. Me Godin akamin gun migeir ingangarimin abazim gami, ezi men akaba ni gamizi, ni bar navim girazir puvati. **15** Raghiragha uan dapaniba roava ni dipovava, atiniba muno kura

iparav amaga sighsirir akabar uavir gei darasi, kar Jerusalemian gumamazizir nguibar ekiam kam garuiba, me nin gari. Egha me ifara digavir kuram gamua dafariba nin anakagha arui. Egha me kamaghin ni migia ghaze, "Kar ti nguibar ekiar bar aghuir me migiava ghufir kamnang, a? Nguazir kamin itir gumamaziziba bar, me ti bar a gifonge, a? Ti bar puvati!" **16** Saghuiaba ko roghira itir nin apaniba bar, nin aghuagha akar bar kurabar ni migia ni gasighasighasa. Egha atariba kuskugha iriviba tagharigha nin ingaravaka kamaghin migei, "Bar guizbangira e Jerusalem gasighasigha gifa. Dughiar e migia mizua itir kam a datirighin otogha gifa." **17** Tiziba Ikiavira Itir God fomira damuasa nighnighizi moghin a datirighin a gami. A fomira kamaghin migia ghaze, Israelia an akam batueghti, a bar me gasighasigham. O Jerusalem, a datirighin nin apangukuvir puvati. A nin apanibagh amizi me bar gavgavigha ni abiragha gifa. Ezi ni ikuvizi bizim bangin me bar akonge. A me gamizi me gavgavir bar ekiam iti. **18** Uavir akurvaghisi uan navir averiabar Ekiamin dimiva an azangsigh. O Saion, noka! Nin divazir mitiar gavgaviba uaghan, arueba ko dimagaribar puviram aziam, eghiti nin teriba iri mamaghira iki, mati aperiam otogha ivemari. Ni avughsan marki, ni azi mamaghira iki. **19** Virara dafarimning feghiva, dimagaribar dughiar aviribar Ekiamin dim. Ni pantemin a ko mikimiva an damazimin uan navir averiamin aven itir osimtizim ko nighnizimin gun an mikim. Nin boriba mitiriam bangin ariaghira tintinibar nin tuavibagh irav iti. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God nin boribar apangukuvighisi, ni uabin gun a mikim. **20** Zurara Jerusalemia kamaghin migei, "O Ikiavira Itir God, ni bizir kurar ni uan adarazi gamizir kamin gar. Amizir bar uan boribagh ifongeziba, me datirighin uan boribar kuaba api. Ezi apaniba nin Dipenimin aven ghuegha, ofa gamir gumaziba ko nin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire. Apaniba uaghan nan amizir igiaba ko nan gumazir igiaba afuzibar bar me ginivizi, me ariaghire. O Ikiavira Itir God, ni bar nan gumamazizir kabar aningaghe, egha ni tong men apangukuvir puvati. Bar puvati. Ni bar me misoghezi me ariaghire. Zurara, ni bar nan aningaghegha tintinibar apanibar diazi, me izava bar pazavira na gami. Apanir bar aviriba ize, mati gumamazizir bar avirim isar ekiam gamir dughiamin otivi moghin, otivigha dughiar kamin uari akufa. Egha apaniba nan gumamaziziba bar me misoghezi me ariaghire, ezi tav ua itir puvati. Ki bar uan gumamazizibagh ifongegha derivara me geghufi. Ezi nan apaniba izava bar me agifa."

3 Aioli Ikiavira Itir God nan aningaghegha fofozim na ganing, ezi ki bar osimtizir ekiam ateri. A na gamima ki bar tuavir mitatemin zui. Ki bar angazangaritam itir puvatigha puram arui. A dughiarabar zurara mizaziba nararam anidi. A gumazir igharaziba kamaghin arazitim me gamizir puvati. A na misogha, nan aghariba apiragharighizi, nan inivafizim bar amiragha gavgaviba puvati. An osimtizir igharagha gariba na ganingizi da na okarigha mizazim na gasi mati ki kalabusin iti. A na gamizi ki bar mitater ekiamin aven iti, mati gumamaziziba fomira ariaghiregha iti. **7** Bar guizbangira, a bar na okarizi, ki azenim giran ibura. Mati me senin osimtizibar na ikezi ki kalabuziamin iti. Ki zurara uabin akurvaghisa Ekiamin dezi. Ezi a tong bar kuarim atigha nan dimdiam barazir puvati. Ezi ki mangasava amir danganiba, ana da piri. Mati me dagiar dafaba nan tuavim apiri. **10** Datirighin Ekiam na gasighasighasa, a mati asizir atiam asizir tam misuegh anemasava a bagha modogha gara iti. Ekiam na gamizi ki uan tuavim ataghizi a na gasighasiki, mati asizir atiam asizir mamin aghiragha ghua a misuegha, a kurugha ghua bar an aneghoragh sue, ezi ki datirighin bar ikufi. Ekiam uan barir pim dafagha na gasasa nan akuighav iti. **13** Egha a uan barir afuzibar nan navim gase, ezi an barir afuziba nan navim okoregha nan ovizimning miti. Ezi nan gumamaziziba bar datirighin na dipovava dughiaaba bar nan ingavar ati. A bar osimtizir kurar aviriba na ganingizi ki bar izifa. Mati gumazim na gaghora dipar puvara misozim na ganingizi, ki a tuavareme. **16** Faragha a bar pazavira na gami. A mati nan guam isava

nguazim gasezi dagiaba nan atariba apiraghariki. Egha a mati ki bar aghumsigha atiatiqha guagha uaghira averenimin modo. Ki uan navir amirizim ko agorogor arazimin itir puvati. Egha dabirabar aghuimin arazim gin amada. Kamaghin amizi, ki ghaze, Ikiavira Itir God bizitam na daningan kogham, eghti ki dughiar ruarimin nguazir kimegin ikeghin kogham. **19** Ganganir ki uabin gara uabi ginighnizim, mati ki pura guraghav ikiava arui. Egha ki uan osimtizir ekiabagh nighnisi. Ezi bizir kam mizazir ekiam na ganingi, mati ki marasinin kuram ame. Ki dughiarbar zurara bizir kabagh nighnigha, nan navim bar osemi. Egha ki bizir igharazim ginighnisi, ezi bizir kam na gamima ki gavgavigha Ikiavira Itir God mizua iti, a nan akuragham. Bizir kam a kamakin. **22** Ghuariaba zurara mizarazibar iri moghira, Ikiavira Itir God, nin apanguvur arazir kam, zurara e ko iti. Ikiavira Itir God zurara en apanguva, uan navim isa bar e ganigavira iti. Ezi an arazir kam a givaghan kogham. Kamaghin amizi, e fo, e bar ikuvizir puvati. Ezi an apanguvur kam, dughiarbar zurara otivavira iti. O God, nin arazir kam, a bar deragha mamaghira iti. Ki ghaze, ki bizir igharazibagh nighnighan kogham. Bar guizbangira, Ikiavira Itir God uabira, a nan Akuravazim. Ezi a nan akuraghata ki gavgavigha a mizua iti. **25** Ia gumazamizir Ikiavira Itir God buria, egha uarir akuraghata a mizua itiba, a deraghavira ia gami. Kamaghin ti deragham, gumazamiziba nimira ikiva Ikiavira Itir God mizuamti, a ua me iniam. Egh uaghan kamaghin ti dera, gumazamiziba uan igiabara osimtiziba ater, egh nimira iki. **28** Kamaghin amizi, Ekiam osimtizitam gumazitam daningighiti, gumazir kam danganitamin mangi uabira nimira iki. Gumazitam uabi abiragh nimira iki ganti, Ekiam uan akuragham. Eghti gumaziba a misoghiva dibovir akaba ko adarir kurabar a damuti, a pura uabi isiva men teghti, me mar a damu. **31** Marki, Ekiam zurara akirim ragh e gasan kogham. A osimtiziba isava gumazamizibagh anigava, egha a gin ua men apanguki. Guizbangira, a Godin puvira gumazamizibar apanguvim. A uaghan mizaziba ko osimtiziba me daningasa ifongezir puvati. **34** Ni ge! Ekiam bar arazir kurar kabar aghua: Arazir gumaziba pazava kalabuziar gumazibagh amua me dikabiriba, ko arazir gumaziba kotiamin gumazibagh ifara me dikabiriba, ko Godin Bar Pin Itimin damazimin, gumazir maba guizin arazibar amuan men anogorosi. Guizin arazir kaba, kar God damuasava e mikemezir araziba. **37** Nguazimin gumazir manamra mikemeghti, biziba otivam? Ua gumaziba puvati, Ekiam uabira nighnigh mikemeghti, biziba otivam. Godin Bar Pin Itim migeima, bizir aghuiba ko bizir kuraba otifi. Eghti gumazitam tizim bagh, uan arazir kuram bangin ivezir kurar a inimizim bagh inomam? **40** Oraghiva arazir aghuibar amuva, e bar derivira uan araziba ko uan daroriba tuisigham. Egh e uan arazir kuraba ateghiva uamategh Ikiavira Itir God bagh izam. Egh e Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimsi, e pura aghariba fan kogham. E bar guizbangira uan navibar God ko mikimiva kamaghin mikimam, "E ni barazi puvatigha arazir kuram gami, ezi ni en arazir kuraba gin amadazir puvati." **43** Puvati. Ni en agiragha en misoghezi e ariaghire. Nin aningagharim e avara, egha ni bar en apanguvur puvati. Ni en aningaghegha uan kuarimmin migoror. Mati ni overiamin itir ghuarir bar pizir mitiamin uabi avarazi, en migirigiaba mavanang ni bativan ibura. Ni bar e abirazima, igharaz darazi ghaze e bar mizegha, mati pura dagariba adizir bizim. **46** Roghira itir apaniba bar, en aghuagha akar bar kurabar e migia e gasighasighasa. Ezi bizir otivir kaba bar e gamizima, e mati mozim giraghuezi moghin atiatiqha iti. E bar ikuvigha iti. Ki uan gumazamizibar garima, me bar onganir arazibagh amua itima, ki me bagha azia teriba ira, mati faner ekiam ivemari moghin, ivemara kamaghira iti. **49** Saghon mar ikegha izi, ki uan azir akam agivaghan kogham. Kamaghin amizi, nan temeriba iri kamaghira ikiam. Ki azi kamaghira iki mangi, Ikiavira Itir Godin Uan Nguibamin Itim beragh vanginan deraghvira nan ganiva na ginighnigham. Ki uan nguibar ekiamin itir amizir igiabar garima, me bar dughiar kuram isima, nan navim bar osemi. **52** Tav tong bizir mingarir tam nan itir puvati. Me pura nan ananin gamua na buria

na misueghti ki aremeghasa. Egha mati gumazim kuarazimin agintizi moghin nan agintisi. Egha mati me angamira na fegha mozim mikini, egh dagiaba na mikinighti ki aremeghasa. Ezi mati dipar dafam na avarazi, ki ghaze, ki aremegham. **55** Uan kuarimmin dukuman marki! O Ikiavira Itir God, ga uaning! Ni nan azir akam baragh, ki mati gumazim mozir bar konimin iti moghin ikia nin ziamin dei. Egha bar pazavira ikiava uabin akurvaghasa nin dei. O Ekiam! Ki kamaghin nin dei, ezi ni nan dimdiar kam baraki. Ki nin deir dughiamin, ni nan boroghin izava kamaghin na migei, "Ni atiatiqan marki." **58** Vezir bar kuram, ki a ini. O Ekiam, ni nan akuragha apaniba abira. Ni ua na inizi ki deragha iti. O Ikiavira Itir God, ni jasin min nan garima, gumazir kaba arazir kurar aviribar na gami. Ga uaning! Ni tong nan akuragh arazir aghuibar na damu. Ekiam, ni fo, me nan ananin gamua na dipova kamaghira iti. Me arazir kurabar na damuasa nighnigha migirigiar kurabar na gami. Me zurara dughiarbar sighsizir akaba ko imobir akabar na gamua, egha na misoghata na bagha tuaviba buria akabav sosi. Ni ganam, me managh dapiaghiv ikiam, o me dikavigh managh mangam, me dughiarbar zurara na dighora dibovir onger akabagh ami. **64** Zuamira! O Ikiavira Itir God, ni men arazir kabagh nighnighiva, me ikaragh arazir kabara ua me daning. Ni osimtizir kurabar men navibar aning, onganin men nighnizibar aningigh. Ni ivezir kuram men daningiva bar me gasighasikigh. Ni men aningaghegh asizibar min men agintigh bar me misogh me agifagh, eghti men tav tong Ikiavira Itir Godin overiamin apengan itir nguazir kam uam an ikian bar marki.

4 Aiolo Saionin gumazamiziba, mevzika, me bar ikuvigha iti. Me fomira mati golin dagiar bar pin kozimin min taghtagha bar dera. Ezi me datirighin bar mighovegha, ua dagiar bar pin kozimin min taghtazir puvati. Fomira Ekiamin gumazamizir kaba mati, Godin Dipenimin itir dagiar bar pin kozir bar aghuibar min iti. Me datirighin bar tegha, mati dagiaba misaraghira tintinibar nguibar ekiamin tuavibagh ire. Gumazamizir igiar kaba datirighin ua ziaba puvati. Me datirighin mati nguazir miner ghurir, gumaziba ingarizibar min gari. **3** Boribara, nan gumazamiziba deravira uan boribar garir puvati. E gari, afiar atiar amebaba oteba uan nguizibagh arisi. E fo, afiar atiaba derazir puvati. Ezi nan gumazamiziba afiar atiar bar min arazir aghuim gamir pu. Puvati. Me mati, ponebar min danganir dakirtizimin arazir kurabagh amua iti. Me deragha uan boribagh amir pu. Puvati. Me bar akirim ragha me gasara. **4** Daghem bagha pura tintinibar aruava, gumazamizibar azagsizir boriba, tav daghetam me ganingizir puvati. Ezi borir aghegheviba otem bagha kuariba men piri. **5** Ezi fomira dagher bar aghuir aviriba iti darasi, me datirighin dagheba puvatigha daghem bangin ariaghiri. Ezi men kuaba pura nguibar ekiamin tuavibar irav iti. Me fomira bar bizir aviriba ikia dar kurka iti. Me datirighin bar biziba puvatigha onganarazibagh amua iki, egha bizir kuraba makurir danganibar damasa dagheba buri. **6** Faraghavira, Ekiam Sodom gasighasizir dughiamin, a bar zuamira a gasighasiki. Ezi nan adarazi Jerusalemia, men arazir kuraba bar Sodomin gumazamizibar arazir kurabagh afira. Kamaghin amizima, Ekiam bar pazavira Jerusalemia gami. Ezi apaniba bar pazavira Jerusalemia gamizi moghin, pazavira Sodomia gamizir puvati. **7** Gumazir dapaniba fomira bar deravira ikia men mikarziba bar dera. Me bar gumazir gavgaviba, mikarziba bar zuegha dafogha, mati dagiar pin kozibar min taghtasi. **8** Ghuezir dughiarbar men mikarziba bar dera, ezi datirighin men mikarziba pighatomegha bar ikuvigha mighofe. Egha me tuavibar aruir dughiarbar, gumazamiziba deragha men gara me gifozir puvati. Me bar aghariba gunigha men mikarziba bar missingi. **9** Ia gumazir faragha midorozimin aven oveaghuezibagh fo, me bar dera, me angavsighin faragha ovegha ghue. Ezi gin ariaghirezir darazi dughiar ruarimin daghem bagha amua, mitiriar mizazir ekiaba isa ghua, bar aghariba guigha gin ariaghire. **10** Kar borir ariaghiribar kuaba, mevzika. Men amebaba fomira bar uan

boribar apangkufi. Ezi boriba ariaghirezi, amebaba uari uan boribar kuaba avigha da api. Apaniba iza nan gumamazizibav sozir dughiamin, arazir kam oto. **11** Maia! Ikiavira Itir God bar Saionin aningaghe, egha uan aningagharim a ginge. A Saionin nguibar ekiam avimin a gaborozi, a bar isi. **12** Nighnizir atriviba ko nguibar igharazibar gumamazizibar itim, me ghaze, apaniba ti Jerusalem abiragh an tiar akaba akarigh, nguibar ekiamin aven mangeghan kogham. **13** Nguibar ekiamin itir ofa gamir gumaziba ko, akam inigha izir gumaziba uari arazir kuram gamua, Jerusalemin gumamazizir aghuibav soghezi, me ariaghire. Kamaghin amizi, God apaniba ataghizima, me bar Jerusalem gasighasiki. **14** Ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, gumamazizir ariaghirezir kabar ghuziba men korotiabar puegha, bar Godin damazimin mize. Ezi me bar osimtizir dafam iti. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, datirighin onanigha pura tintinibar tuavibagh arui. Ezi gumamaziziba men boroghin mangan aghua. **15** Pamtemin, gumamaziziba kamaghin men dia ghaze, "Ia e gitagh. Ia Godin damazimin mize, ia en boroghin ikian marki. Ia kamatigh, en kantrin ikian marki." Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko akam inigha izir gumaziba, ara ghua tintinibar kantrin igharazibar aghunababar min guav iti. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan me batogha ghaze, ia bar e gitagh. **16** Roghira kagh me ikian kogham, Ikiavira Itir God uabi me amadazima, me tintinibar mar ghuezi, a ua me ginighnizir puvati. Guizbangira, ofa gamir gumaziba ko gumazir dapaniba, ua gumamazizibar damazimin ua ziaba puvati. **17** Saghon mar, e pura gumazir izi uamategh en akurvaghamba bagha gara iti. E pura tuavir akabar gara ghua damaziba e gami. Egha e pura gara me mizua itima, me tong izir puvati. Kantrin igharazitam tong en akuraghan kogham. **18** Tuaviba bar, apaniba e gasighasighasa en daroribar aravima, e ua daruan atiatingi. E bar givamin dughiam roghira ize. Me en dughiaaba dibori, en dughiar abuananam izegha gifa. **19** Uaghan e ara zuima, en apaniba en agintisi. Me bar zuamira ivegha izava e ekiaru, mati kuarazir bagam overiamin ikegha izaghira asizimin suighasa. Me mighsiabar en agintigha zui. Men marazi danganir dakirtizimin, e bagha mongegha gara ikia en suiki. **20** Vaghvagh kamaghin fogh, atrivir Ikiavira Itir God inabazir kam, a en ganti e an apengan ikiva, en dabirabim deraghti e kantrin igharazibar min deravira ikiam. A uaghan e ko ikia e geghuva en akurvagha, en gara itir gumazim. Ezi puvati. Me uan mozir azuazimin an suira. **21** Zuamira! Idomin gumamazizir Usin nguazimin itiba, ia datirighin dibovir akabar amu bar akongegh suam, Saionin nguibar ekiam datirighin bar ikufi. Ia ganti, Ekiamin aningagharim mati wainin dipar onganimin kap, an a isiva Saionin gumamazizibar aningti me anemam. A uaghan a isi ia daningam, eghti ia uaghan onganigh puvira mizebav kimam. Mati ia uan mikarzibar korotiaba suegh bar aghumsigham. Zurara, ia Saionin gumamaziziba, ia arazir kurabagh ami. Ezi datirighin Ekiam ian arazir kuraba ikarvagha mizazim ia gasegha gifa. Kamaghin amizi, kalabuziar ian gumamaziziba ikezim, datirighin gifa, eghti ia deraghvira ikiam. Ezi Idom, Ekiam nin arazir kuraba aghurigh azenim datigh, mizazim ni daningighi ni fogham, kar nin arazir kurabar ivezim.

5 Aio! Ikiavira Itir God, bizir e bativiziba ni adagh nighnigh, en apangkufigh. Ni kagh en gan. E bar pazavira ikia egha gumamazizir igharazibar damazimin bar aghumsiki. **2** Bar guizbangira, en nguazim kantrin igharazimin gumamazizibar dafarimin iti. Ezi me en dipenibar iti. **3** Dughiar e itir kam, e mati afeziaba puvatigha borir asaghasazibar min iti. Egha e bar pura iti, mati amizir odiarir paba ariaghireziba. **4** E fomira daziba ko dipaba pura da isi, ezi datirighin e dagiar ekiabar iveza, daziba ko dipaba isi. **5** Faragha iza datirighin, apaniba bar e abiragha mamaghira itima, e bar amira. Me tong e ataghizima, e avughsir puvati. **6** Gatirighin e dagheba puvatigha, Isipia ko Asiriabar apengan ikia men azangsizima, me dagheba amadima e dagh ivesi. **7** Ghuezir ingazir afeziar

kaba arazir kuram gamigha, oveaghue. Ezi e datirighin men osimtizimin ivezir kuram isi. **8** Ia Babilonian ingangarir gumazir kiniba e gativagha en gari, ezi gumazir me dama e iniamba puvati. **9** Kar gumazir e gasighasighamiba tintinibar en kantrin iti. E dagheba burir dughiaabar, okimakiar gumazir kaba, e misoghti e arimighirasa me en tuaviba asia iti. **10** Mitiriar avir mizazir igharaziba en azi. Ezi en mikarziba fei, mati avim isi. **11** Nan apaniba en amuiba ko guivir igiar Saion ko Judan nguibar ekiamin itiba, pura men suighava arazir kurabar me gami. **12** Nguibar kamin gumazir dapaniba, apaniba me inigha benibar men firiba dafegha me gui. Egha en gumazir aruaba, me arazir aghuitamin me gamir puvati. **13** Otarir igiaba me puvira me abirima me pura witin oviziba mirmira, dazir ikizir osimtizir bar dafaba ateragha arui. **14** Puvati. Gumazir aseba datirighin ua nguibar ekiamin tiar akamin apiav itir puvati. Ezi gumazir igiaba ua marvibagh ivia dibiaribav sozi puvati. **15** Roghira roghira, en agoroger en navibar itiba gifa. E ighiabagh amir arazir kam e ataghizi, e datirighin azir akamrama amua iti. **16** Saion, en ziar ekiam iraghugha gifa. E uari arazir kuram gamigha, arazir kurar kam bangin, e datirighin bar tegha gifa. Evzika! **17** Tina en akuragham, e ghaze Saionin Mighsiam bar ikuvigha givagha, afiar atiabar nguibamin min oto. Ezi e a bagha arei moghin uari baragha aziavira itima, en damaziba e gami. **19** Uaghan ni, Ikiavira Itir God, ni Atrivir ikia mamaghira itim. En ovavir boriba uaghan zurara nin apengan iki, mamaghira ikiam. **20** Vanginan kagh en gan, ni tizim bagha zurara e bakinighinigha akirim ragha e gasara? **21** Zurara ni ko ikiamin arazim, ni ua e damuti e an gin mangam. O Ikiavira Itir God, ni akirim ragha bar e gasaragha bar en aningaghe. Ni ti bar e gin amadagham, o? E ua ni bagh izasa. E ghaze, ni faragha deragha e gamizima, e deragha ikezi moghin, ni kamaghira ua e damu.

Esekiel

1 Ki Esekiel, ki Judabar tongin Babilon Kantrin aven Kebarin Fanemin borghoin iti. Babilonia faragha e inigha iza kalabus gatziz, e danganir kamin iti. **2** Ezi azenir namba 30, an iakinir namba 4, egha an aruer namba 5, ki irebamin min garir bizimin garima, overiam kuiaghirizi, ki Godin gari. **2** Babilonia atrivim Jehoiakin Jerusalem a inigha Babilon kantrin ghuzi, azenir 5pla givazi, gin, bizir kaba otifi. **3** Ki Esekiel, Godin ofa gamir gumazim Busin otarim. Ki kantri Babilonin Kebarin Faner miriamin ikia, ikiavira Itir God barazi, a na migeima an gavgavim iza na avara. **4** Ezi ki kogha, notin amadaghan pin garima, Ame! Aminir ekiam miturir ekier mitiam sara izi. Ezi onimariba miturir mitiar kamin aven taghtazima, an angazangarim avimin min bariba sigha ghuavira iti. Ezi avir kamin tongin bizir mam brasin min angazangarigha taghtasi. **5** Ezi miturir mitiar ekier kamin tongin ki gari, bizir angamira itir 4pla iti. Dar namnaba, gumazimin namnamin min gari. **6** Egha da vaghvagh 4plan guaba ikiava 4plan aviziba iti. **7** Dar sueba gumamazibar suebar min minaghire, ezi dar dagarir oniba mati bulmakaun dagarir beraba. Dar dagariba ko dagarir beraba, mati me bras dagh aghuizi, da taghtasi. **8** Ezi dar namnabar miriar 4pla vaghvagh aviziba iti. Egha 4plan avizibar apengan da vaghvagh gumamazibar dafaribar min dafariba iti. Ezi dar aviziba ko guaba kamaghin iti. **9** Ezi bizir angamira itir 4plan kaba, vaghvagh uan aviziba kuizi dar avizir suiaba uarir suigha, mati boksiam 4plan ruaghatheviaba iti. Egha da zuir dughiaabar, da kamaghira ikia uari inigha zui, egha namnaba gighavkira tintinibar zur puvati. **10** Egha bizir angamira itir 4plan kaba, da vaghvagh 4plan guaba iti. Gumazir guam faragha iti, ezi laionin guam agharir guvimin itima, bulmakaun guam agharir kiriamin iti, ezi kuarazir bagamin guam, girakirangin iti. **11** Bizir angamira itir kaba uan aviziba kuizima dar avizir suiaba uarigh inifi, ezi dar avizir igharaziba, me dar uan namnaba ave. **12** Ezi bizir angamira itir kaba vaghvagh Godin Duamin gin bighatighavira zui. Egha uan namnaba ighaghira tintinibar zuir puvati. **13** Ki bizir angamira itibar tongin gari, mati adenir avim isia, bizir angamira itir kabar tongin ghua uia izi. Ezi avimin angazangarim bar gavgavigha onimarimin min taghtagha tintinibar zui. **14** Ezi bizir angamira itir kaba, mati onimarim taghtasi, ezi da mangi zegh gami. **15** Ki bizir angamira itir kabar gari, da vaghvagh dar borghoin, wilin mam nguazim gisirara iti. Egha da vaghvagh wilin vamira vamira iti. **16** Ezi wilin kaba magh gari, da vaghvagh dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. Egha uaghan da vaghvagh dar aven wilin igharazir mam ua vaghvagh wilin kabar aven dagh ighuvagha iti. **17** Ezi wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. **18** Wilin kabar rimba ekevezi dar tuiriviba pin iti, ezi ganamin damaziba bar wilin kaba noegha iti. Ezi ki dar gara bar atiatingi. **19** Bizir angamira itir kaba sivaghsivagh mangiti, wilin kaba uaghan mangam. Eghti bizir kaba nguazim ategh pin ghuavanangti, wilin kaba uaghan ghuavanangam. **20** Godin Duam managh zui, ezi bizir angamira itir kaba uaghan zuima, wilin kaba uaghan da ko zui. Bizir angamira itir kabar duam, wilin kabagh apazagha iti, kamaghin amizi, da bar uari inigha virara zui. **21** Bizir angamira itir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, bizir angamira itir kaba mangiti wilba uaghan mangam. Eghti da tuivighti, wilba tuivigham. Eghti bizir angamira itir kaba nguazim ategh ghuavanangti, wilba nguazim ategh ghuavanangam. **22** Ezi ki bizir angamira itir kabar dapanibagh isin gari, bizir mam mati itarir bar dafam fuaghav iti. Egha a glasin aghur mamin min bizir angamira itir kabar dapanibagh isin onegha taghtasi. **23** Bizir angamira itir kaba itarir dafamin min garir bizir kamin apengan ikia, uan aviziba kua uarir amangizi, dar suaba uarir suisi. Ezi dar avizir igharazir pumuning vaghvagh dar namnaba ave. **24** Egha da migha zuima, ki dar avizibar niginim barazima, mati ongarim dipira tingazi, egha mati midorozir gumazir okuruar

gavgavir mam misoghasa zui, egha mati Godin Gavgaviba Bar Itimin tiarim, ararimin min dagarvasi. Egha da mighegha ghua tuivigha, uan avizibar kumi. **25** Ki orazima, gumazimin tiarim, bizir angamira itir kabar dapanibagh isin itir itarir ekier fuaghav itimin ikegha izi. Ezi bizir angamira itir kaba tuivigha uan avizibar kumi. **26** Ezi itarir ekier kam gisin mati atrivir dabirabar me dagiar bar gavgavir bluplan ingarizim, ezi atrivir dabirabim gisin, mati gumazim a gaperaghav iti. **27** Ezi ki gumazir kamin gari, an ivariamin ikegha unadi, a brasin min angazangarigha taghtasi. Ezi an angazangarim avimin min bar ekefe. Egha an ivariamin ikegha uaghiri, ki gari, mati avim isia bar ekevegha bar an okari. **28** Ezi angazangarir kam, ekianimin min overiamin ikia dirir aghuiba an iti. Angazangarir ki gari kam, kar ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim a izi. Ezi ki an ganigha, irigha uan guam isa nguazim gatigha orazima, migirigiam kamaghin na bagha izi.

2 Ezi tiarir kam kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni dikavigh tughti, ki ni mikimasa.” **2** God na migiavira itima, an Duam na bagha iza nan aven ghua, na fezi ki dikavigha tu. Egha ki God barazima, a ua kamaghin na migia ghaze. **3** “O nguazir kamin gumazim, ki datirighin Israelia bagha ni amadi. Me gumamazir akaba barazir puvatziba, me nan akam batoko. Me uan inazir afeziabar min akaba batogha, akiribagh igha na gasi, mati men inazir afeziaba fomira amizi mokin. **4** Men naviba gavgavizi me nan akam barazir puvati. Ezi ki ni amadaghti, ni me bagh mangi kamaghin me mikim suam, ‘Kar ikiavira Itir Godin Ekiam, ia bagha akar kam amada.’ **5** Eghti e pura ganam, gumamazir kaba ti nin akam baregham, o an aghuagham. Bar guizbangira, gar gumamazir akaba barazir puvatziba. Egh me kamaghin fogham, Godin kam inigha izir gumazir mam me ko iti. **6** “Ezi nguazir kamin gumazim, ni men migirigiar me ni gamibar atiatingan marki. Me nin akaba dikabiragh ni abinam, mati ni benir ataghataribar torimin iti moghin ikiam. Egh uaghan mati ni tuighakabagh isin aperaghav iti. Eghti ni gavgavigh. Me akaba batozir adarasi. Kamaghin amizi, ni men akabar atiatingan marki. **7** Ni fo, kar akaba batozir adarasi. Me ni baragham, o tu puvatigham, ni pura nan akabar me mikim mangivira iki. **8** “Nguazir kamin gumazim, nirara, akar ki ni migeiba, ni deragh da baragh. Egh gumamazir akaba batozir kabar min akaba batoghan marki. Ni uan akam akarigh bizir ki ni daningamin ami.” **9** Ezi ki garima, Ame! Dafarir mam minaghirigha na bagha izi, ezi akinafarir righizim an iti. **10** Ezi God akinafarir righizir kam nan damazimin an onezi, ki garima, tuater areaba ko, azirakar ighiaba ko, gumamazizaba osimtiziba itir akaba, me da osirizi, da vong ko vong sara iti.

3 Ezi God kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni akinafarir righizir kam amegh givagh, egh mangi Israelian adaraziv kim.” **2** Ezi ki uan akam akarizima, an akinafarir righizir kam amasa a isa nan akam garu. **3** Egha a kamaghin na migei, “Nguazir kamin gumazim, ni akinafarir righizir kam amiti, nin navim bar izifagh.” Ezi ki anepima, a nan akamin ikia, hanin min ising. **4** Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni Israelian adarazi bagh mangiva, ki ni mikemezir akabar me mikim. **5** Ki Kantrin Igharazibar Gumamazir akaba igharazibav geiba bagha ni amadir puvati. Ki Israelian adarazi baghavira ni amadi. **6** Ki Kantrin Igharazibar Gumamazir avirir, uan akabav kimti ni foghan koghamiba bagha ni amadir puvati. Ezi kamaghin ti deragham, ki kantrin igharazir kaba bagh ni amadaghti, me nin akaba baragh dar gin mangam. **7** Israelian adarasi, me oraghan aghuagham. Me bar moghira akaba barazir puvatigha naviba bar gavgafi. Kamaghin amizi, men tav tong bar ni migeir akatam baregham kogham. **8** “Ni oragh! Men nighniziba gavgavizi moghin, ki nin nighnizim damighi a gavgavigham. Ezi men naviba gavgavizi moghin, ki datirighin nin navim damighi a men damazibar gavgavigham. **9** Ki nin nighnizim damighi ni daimonin dagiamin min gavgavigham. Eghti ni men ganganibar ganiva digavir kuram damu men atiatingan marki. Me bar

akaba batozir adarasi.” **10** Egha God ua kamagh na migia ghaze, “Nguazir kamin gumazim, ni deraviram migirigari ki ni mikimamin kaba uan kuarir torimningin da baregh, da isi uan navim datigh dagh nighnighvira iki. **11** Nin gumazamiziba iza Babilonin kalabusin iti, ni me bagh mangi me mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa na mikemezi biziba ki ia migei. Eghti me uari, me ni baragham, o puvatigham.”

12 Ezi Godin Duam na fezi, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim uan danganimin ikegha izima, ki uabin girakirangin niginir dafam barasi. **13** Ezi niginir dafar izar kam, kar 4plan angamira itir bizir kaba uan aviziba kuizi dar avizir suiba uarir suigha uanaga izaghiri, ki dar niginim barasi. Ezi wilin kaba dar boroghin ikia uaghan niginir ekiam gami, mati mikimkizir ekiam izi. **14** Ezi Godin Duam na fegha na inigha zuima, ki paza uabi baragha atara nan navim bar osemi. Ezi Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. **15** Ezi ki iza Israelia kalabusin itir nguibam, Telabipin oto. Nguibar kam Kebarin Fanemin miriamin iti. Ki danganir kamin ikia, 7plan aruebar bizitam damuamin gavgaviba puvatigha, puram aperaghav ikia bizir ganizir kabagh nighnigha bar osemegha iti. **16** Ezi 7plan arueba givazima, Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **17** “Nguazir kamin gumazim, ki Israelia geghuv men ganasa ni amisefe. Egh ki me mikimsi akatam mikemeghti, ni oregh, ikiangsizim me daning me mikim. **18** Eghti gumazitam arazir kurabar amighti, ki aremeghsi a mikimam, eghti ni ikiangsizir akamin a mikim suam, a navim giragh uan arazir kuraba ategh, angamira ikiam. Ni a mikemeghti, a uan arazir kurabagh iraghan kogh, ovegham. Ni a mikemeghan koghti, an arazir kuraba ikivira ikiti an oveghti, an ovevemin osimtizin nin ikiam. **19** Egh ni uabi, ni arazir kurabagh amir gumazir kam mikemeghti an arazir kuraba ataghiraghan aghuagh aremegham. A uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. Eghti ni an ovevemin osimtizin atarab kogham. Egh arazir kamin, ni uabi uan ikirimirimim akuragh, ovengan kogham. **20** “Eghti gumazir aghuitam uan arazir aghuim ategh arazir kuram damighti, ki an tuavim apirighti, an aremegham. Ni dughiar kamin ikiangsizir akam a mikemeghan koghti, a uabi uan arazir kuraba bangin aremegham. A faragha amizir arazir aghuiba, ki dagh nighnighan kogham. Puvati. An aremegham. Eghti an ovevemin osimtizin nin ikiam. **21** Eghti ni gumazir aghuitam arazir kurabar anogorogh ikiangsizir akamin a mikemeghti, a nin akam baregh arazir kurabar amuan koghiva, aremeghan kogham. Eghti arazir kamin, ni uabi uan ikirimirimim akuragh ovengan kogham.” **22** Ki danganir kamra ikiavira itima, Ikiavira Itir Godin gavgavim na bagha iza na avara. Ezi ki orazima, a kamaghin na migei, “Ni dikavigh danganir zarimin magiritti, ki munagh ni ko mikimam.” **23** Ezi ki dikavigha danganir zarimin zuima, Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim munagh tughav iti. A mati ki faragha Kebarin Fanemin miriamin ikia ganizir angazangarir gavgavimin mirara gari. Ezi ki uan tevimming apirigha guam isa nguazim gati. **24** Ezi Godin Duam nan aven iza na gamizi ki dikavigha tu. Egha na ko migia ghaze, “Ni mangiva uan dipenimin aven mangi uan tiar akam asaragh. **25** Nguazir kamin gumazim, ni oragh! Me benir gavgavibar ni ikeghti, ni ua gumazamizibar tongin daruan kogham. **26** Eghti ki nin mizem damighti, an anang nin akar averiam apirighti, ni mikinan asagham. Eghti ni uam akaba batozir ikizir kam, ni me akirsi me mikiman kogham. **27** Eghti gin ni nan akam gumazamizivar kinsi ifongeghti, ki nin mizem damighti, ni ua mikimam. Egh ni me mikim suam, ‘Kar Ikiavira Itir Godin Ekiam, ia mikimasa mikemezir akaba.’ Eghti tarazi ni baraghisi ifuegham, a dera, me mar ni baragh. Eghti tarazi oraghan aghuagh, marki, me mar aghuagh. E fo, me gumazamizir akaba batoziba.”

4 Egha God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi brighin tam inigh nguazim datigh, egh Jerusalemin nguibar ekiamin nedazim brighin kam osirizi moghin an aghoregh. **2** Egh brighin kamin boroghin, ni mati midoroziir gumaziba nguibar ekiam boroghin, ni mati midoroziir an iniamin

arazir ababaniba, ni bar dar arikigh. Egh daghurimin ababanim damighti a nguibar ekiam kam bar anevinigh, egh nguazibagh kuva nguibar ekiam kam divazimin boroghin dar pozibav kinigh. Eghti da danganir aghuir midoroziir gumaziba isin ghuavanang tuiv iki misoghambir min ikiam. Egh midoroziir gumaziba iki misoghamin averpeniba nguibar ekiamin boroghin dar ababaniba arikigh. Egh nguibar ekiamin divazim ginivti an akarighirisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, egh dagh afughafuzir ababanibam moghin, ni bar moghira dar ababanim nguazimin dar amu. **3** Egh ni dar ababaniba arigh givagh, ainin itaritam inigh anekirigh a isi ni uabi ko nguibar ekiamin tongin anesaragh, egh ni uan guam nguibar ekiam mituagh, egh nguibar ekiam kam bagh misogh a iniamin ababanim damu. Eghti Israelian gumazamiziba bizir kamin gan fogham, gin midoroziir gumazitaba izi Jerusalemin nguibar ekiam gasighasigham.” **4** “Ni kamaghin damigh givagh, egh ragh uan agharir kiriam moghin mitogh, 390plan dughiaabir irighiv iki arazir kurar Israelia amizibar osimtizibar ivezir kuram ateram. Ki 390plan dughiaaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Israelin ikizim osimtizir me ini ikiamin, a 390plan azenibar dibobonim ko magh ghu. Kamaghin amizi, ni bar dughiar ruarir kamin me amizir arazir kurabar osimtizin iniam. **6** Ni kamaghin damigh givagh, namba 2in dughiamin ua mitogh. Egh ni uan agharir guvim moghin mitogh egh irighiv iki, egh Judan gumazamiziba amizir arazir kurabar osimtizin ivezir kuram ateram. Ki 40plan dughiaaba ni ganingi, ezi dughiar kaba Judabar ikizimin osimtizir me ini ikiamin azenibar dibobonim ko magh ghu. **7** “Ni irighiv ikiva, apaniba Jerusalemin iniasava amir ababanir nedazir itibar gan. Egh ni mati midoroziir damuasava ami moghin damu, egh nan akam isi kamaghin pamtem an gun mikim, ‘Nguibar ekiam kam ikuvigham.’ **8** Ni orakigh, ki benir gavgavimin ni ikeghti ni uabi gighivkinisi damuva avegham. Ni kamaghira iki mangi, dughiar ki ni ganingizir kaba, da mangi bar givagh. **9** “Ni datirighin, witin igharagha gari taba ko, balin taba ko, nguazir igharagha garir taba inighiva bar moghira da isi itarir ekiatam datigh, dagh asegh da veregh ua bagh bretin tabar ingarigh da tuegh. Ni 390plan dughiar kabar uan agharir kiriamin ofizibara irighivira ikiva darara dami iki. **10** Egh dagher aruer vamiran ni damamin osimtizin, 200pla gremra tu, a tong ua sivazir puvati. **11** Egh uaghan dipar ni aruer vamira damamin a 1 litara tugh, a tong uam afiraghan marki. **12** Egh ni bret tusi gumazir buariba inigh dar arikigh. Buariba misingighti, ni da inigh dar avim atigh bretteba tu. Ni gumazamizibar damazimin bizir kabar amuti, me ni amir bizir kabar ganam.” **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze, “Arazir ni amir kaba, kar Israelia damuamin arazibar ababaniba. Ki gin apanibar amamangatighti, me mangi Israelia ko misoghiva me inigh kantrin igharazimin mangigham. Eghti me kantrin igharazimin iki dagher nan damazimin zuezir puvatizibar amam.” **14** Ezi ki an akam ikaragha ghaze, O Ikiavira Itir Godin Ekiam, “Ni orakigh! Ki kamaghin damighan kogham. Bar puvati. Ki uan igiamin ikegha iza datirighin, nin damazimin mizezir puvati. Egha asizir atiaba misozir asiziba ko, uari ariaghirir asizibar tuziba, ki uan akamin tam amezir puvati. Egha dagher nin damazimin zuezir puvatiziba, ki uan akamin tam amezir puvati.” **15** Ezi a nan akam ikaragha ghaze, “Mamaghin, ki nin amamangaris, ni gumazir buariba ategh egh bulmakaun buaribara inigh avim atigh bretteba tu.” **16** Egha a ua kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni oragh! Ki Jerusalemin daghebar amighti da bar otevegham. Eghti gumazamiziba atiatim sara, aruer vamirara men tughatighamin damamin daghebara ikiam. Eghti gumazamizibar dipabar daghem, ki anetughti, me arueba vaghvagh dughiar vamiran dipam ami bar osemegham. **17** Eghti dagheba ko dipaba bar men oteveghti, me osimtizir ekiamin iki uarira uarir ganam. Me gumazamizir arazir kurabagh amiba, kamaghin amizi, ki ivezir kuram me daning men dagheba ko dipabar amighti, da bar oteveghti, me bar aghariba gunigham.”

5 God ua kamaghin migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi midoroziir sabar bar ghumtuzir tam inigh resan min an suiragh uan ghuamasizim ko dapanir ariziba bar adagh isegh. Egh arizir kaba bar da isi skel datigh dar osintizim gifogh, egh 3plan pozibar da tuiragh da arikigh. **2** Egh 390plan arubebar gin ivezir kurar kam givaghti ni dikafigh. Eghti arazir kam kamaghin Israelian akagham, apaniba Jerusalem inigha gifa. Ni dikavigh uan arizir pozir faragha itim inigh, Jerusalem akazir ababanin gamir brighin kam gisin datigh, a daboroghti a isi. Egh arizir pozir namba 2 inigh, brighin kamin miriam daruva da akun, uan midoroziir sabamin tintinibar ada aghor mangi. Egh arizir pozir namba 3 inigh da akunighiti, aminim da ater tintinibar mangi. Eghti ki uan midoroziir sabam inigh arizir kabar gintigh mangam. **3** Egh ni arizir vabara ateghti da ikiti, ni da inigh uan azenan itir korotiamin miriam gitorogh da isamigh. **4** Egh arizibar tongin, ni u taaba inigh avim mikinighiti da isi. Eghti dar avim isi mangi Israelin ikizim girigh, bar moghira men isigham.” **5** Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin na migei, “Ni Jerusalemin nguibar ekiamin gan, ki a isa kantrin igharazibar nguibabar tongiram aneti. Ezi me bar an okarigha iti. **6** Ezi Jerusalemia, bizir ki damuasa me mikemeziba ko arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha, me amir arazir kuraba, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba amir arazir kuraba bar dagh afira. Me bar akirim ragha bizir ki damuasa me mikemezibagh asaragha, nan arazir ki ifongezibar gin zuir puvati. **7** Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jerusalemia, ia oragh! Ia arazir ki ifongeziba batuegha bizir ki damuasa ia mikemezibar gin zuir puvatigha, kantrin ian boroghin itiba men arazibagha ami. Ezi arazir kurar ia amiba, kantrin igharaziba amir bizir ki damuasa mikemezibar arazir kuraba bar dagh afira. **8** Bizir kam bangin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze, nan agorogetam tong ian itir pu. Bar puvati. Ki ian apanimin min iti. Egh kantrin igharazibar damazibar, ki ian araziba tuisighiti gumamaziziba bar ian ganam. **9** Ia arazir ki ifongezir puvatizir bar aviribagh amigha gifa. Ezi ki ivezir kuram ia daningiva arazir fomira amizir puvatizir kaba, datirighin ia damuam. Egh ki ua gin kamaghin ia damighan kogham. **10** Eghti arazir kurar ia amizibar ivezir kuram, ia ameboghfeziaba uan boribav soghiva dar tuzibar amiti, boriba uan ameboghfeziabav sogh men tuzibar amam. Ki pazivira ia damuam, eghti ariaghirezir puvatizir darasi, ki me aghamsighiti me tintinimin nguazir kamin danganir igharazibar mangegham. **11** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara ikia uan ziamin guizbangira migei. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba, nan Dipenimin aven dagh amizi nan Dipenimin nan damazimin bar mize. Eghti ki ian apangkuv ian asughasuighan kogham. Ia mati gumazim uan dapanir arizim bar a gise. Kamaghira, ki guizbangira bar ia gasighasigham. **12** Ki ia isi 3plan okoruabar ia arigham. Eghti namba 1in okoruam, mitiriar ekiam ian aghiti arimariaba ia damuti ia nguibar ekiamin aven arighiregham. Eghti namba 2in okoruam, apaniba izi nguibar ekiamin azenan midoroziir sababar me misoghti me arighiregham. Eghti namba 3in okoruam, ki me aghamsigh tintinimin me amangighiti me nguazimin danganiba bar dar mangeghti, ki apanibar amamangatighiti me uan midoroziir sababa inigh men agintigh mangi me misoghizarigham. **13** “Egh ki kamaghin damighiti nan adarir ekiam ko aningagharim givagham. Bizir kaba otiviti, ia nan akam ginighigh fogham, ki Ikiavira Itir God, ki asetamin amamangatighiti, a nan danganim inighan kogham. **14** Ki ia gasighasighiti, kantrin igharazir ian boroghin itibar gumamaziziba izi ian gan kamaghin mikimam, ‘Mevzika! Me bar moghira ikufi. Ikiavira Itir God, men arazir kuraba ikarvagha me gasighasiki.’ **15** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migia ghaze, nan aningagharim ia bagha bar nan ekefe, ezi ki bar pazavira ia damu ia gasighasigham. Eghti arazir kam kantrin igharazir ian boroghin itibar gumamazizibar damazimin ikingisizir arazimin min otogham. Eghti me ian ganigh atiatigh nighnizir aviribar amuam. Egh me dibovir akabar ia mikimti ia bar aghumsigham. **16** Egh ki ian dagher

damamibar amighiti, da bar oteveghti, mitiriaba puv ian agham. Eghti mitiriar aghazir kam, mati me baribar ia gasima, ia mizazir ekiaba isi moghin uari baragham. **17** Egh ki mitiriar aghazir ekiam ia bagh anemadagha, asizir atiabar amamangatighiti, da ian boribav soghirarigham. Egh ki arimariar bar kurabar amamangatighiti da ia bagh izam. Egh ki apaniba amadaghti, me izi bar ia misoghizarigh ia agivagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemeziba gifa.”

6 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Israelin kantrin mighsiabar amadaghan gamin nan akamin gun dav kim, **3** egh suam, ia Israelin kantrin mighsiaba ia Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan akam isa ia mighsiar ekiaba ko mighsiar doziaba, ko daghurir ekiaba, ko danganir zariba, ia ganidil! A ghaze: Ki apanibar amamangatighiti me izi, gumamaziziba asebar ziaba fer danganir pin itiba bar dagh asighasigham. **4** Egh apaniba, ian ofa gamir dakoziba, ko ian ofan migharir mughurir aghuim zuim gamibar dakoziba bar da apirarigham. Egh ki apanibar amuti, me Israelian gumamaziziba bar me misoghizarigh, men kuaba ian marvir guabar damazibar da akunighiti, da ireghiv ikiam. Eghti ki apanibar amamangatighiti, me men aghariba ian ofa gamir dakozir kabar miriabar tintinibar da aghamsighiti da ireghiv ikiam. **6** Egh apaniba, Israelin nguibar ekiaba bar dagh asighasighiti da ikuvigham. Eghti men mighsiabar pin itir danganir ia asebar ziaba feba ko, men ofa gamir dakoziba ikuvigh pura ikiam. Eghti ian asebar marvir guaba me bar dagh asighasigham. Egh mughurir aghuim zuir ofa gamir dakoziba bar da akararighiti, Israelia amir arazir kurar kaba bar moghira givagham. **7** Eghti apaniba Israelin kantrin averiam bar a daru, egh gumamazizibar soghirarigham, eghti ariaghirezir puvatigha angamira itiba ganigh kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **8** “Ki tarazi ateghti, me ikivira ikiam. Eghti tarazi midoroziimin tintinibar aregh mangi kantrin igharazibar ikiam. **9** Me saghon itir kantrin igharazir kabar kalabusin iki, na ginighigh kamaghin fogh suam, me uan navir averiabar aven akirim ragha na gasara, ezi arazir kam bar na abira. Me uan damazir kurabar aseba bagha pamtem garava, bar dagh ifonge, ezi arazir kam na gamina, ki bar me baseme. Me fo, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Eghti me uan arazir kurar mizirizir amiziba bagh bar aghumsigham. **10** Egh me kamaghin fogh suam, Kirara ki Ikiavira Itir God. Egh me fogham, Akar Gavgavir ki amizim, a purama akar kinim puvati.” **11** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ia uan dafaribav sogh, pamtemin dagaribar nguazim dikiva, osemezi moghin kamagh mikim, ‘Mevzika! Israelin ikizim, me arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami.’ Kamaghin amizi, apaniba iziva men tarazi, bar me misoghizarigham. Eghti men tarazi, mitiriaba ko arimariaba me damuti, me arighiregham. **12** Men tarazi saghon iki arimariaba bangin arimighiram. Eghti tarazi roghira ikiti apaniba izi me misoghti me arimighiram. Eghti angamira ikiavira iti darasi, mitiriar ekiam men aghiti me arimighiregham. Kamaghira, ki men aningaghegh bar ivezir kuram me daningam. **13** Eghti apaniba, Israelian gumamazizibar marvir guabar ofa gamir dakoziba, ko mighsiabar pin itir danganir asebar ziaba feba, ko temer ekiabar apebaba, ko me aseba bagha ofan migharir mughurir aghuim gamin danganibar Israelian tabav soghirarighiti, men kuaba pura tintinibar ireghiv ikiam. Eghti dughar kamin, Israelia arazir kamin gan fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. **14** Ki uan agharim men nguazimin anemadaghti a bar moghira ikuvigham. Ki notin amadaghan Diplan nguibamin ikegh mangi gumamaziziba puvatizir danganir sautin itimin otogh, men nguaziba bar dar amighiti, da gumamaziziba puvatizir danganibar min ikiam. Ki men nguibatam ateghti a ikian kogham. Da danganir kinibar min ikiam. Eghti gumamaziziba derivira na gifogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.”

7 Ikiavira Itir God kamagh na migei: **2** O nguazir kamin gumazim, ki ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Israelin nguazibar itir gumamazibav gha ghaize: Kar dughiar abuananam! Dughiar abuananam a nguazir oteviba bar dar otivasava ami. **3** Ia Israelia, ian dughiar abuananam otogha gifa. Eghti ki datirighin uan aningagharim ia bagh anemadagh, ia amizir araziba tuisigham. Egh arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviriba ikarvagh ivezir kuram ia daningam. **4** Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam. Eghti ia bizir kamin ganigh fogh suam, ki ikiavira Itir God. **5** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaize: Ia gan! Bizir kurar ia gasighasighamin kaba, uari tivaghtivagh izivira iki bar moghira ia agivagham. **6** Ia gan! Ian dughiar abuananam datirighin roghira izegha gifa, egha ia agivasava ami. **7** O Israelin nguazimin itir gumamazibava, ia bar moghira, ian dughiam roghira izegha gifa. Eghti ia uamighsiabar uari akuv bar akueghan kogham. Ia datirighin atiatim sara uari akuv akong ikiam. **8** Ki ian arazir kurar ia amizir kaba bagh ia tuisigh, zuamira ian arazir kurar avirir ki ifongezir puvatizir kaba ikarvagh ivezir kuram ia daning, egh uan aningagharim ia gingeghti, ia osimtizir ekiaba iniam. **9** Ki ian gan egh ian kuarkuvighan kogham. Ia arazir kurar ki ifongezir puvatizir aviribagh ami. Arazir kaba bangin, ki ivezir kuram isi ia daningam. Eghti ia bizir kamin ganigh, fogh suam, ki ikiavira Itir God, ki bizir kurar kaba amada. **10** Egha ikiavira Itir God ua kamaghin na migei: Ia gan! Dughiam otogha gifa! Ezi asighasizir ekiam otivas. Israelia zurara uan namakabar ikuvava, arazir aghuiba me gamir puvati. Me zurara uari pirafir arazim gami. **11** Men arazir kurar kaba ghuavira ikia datirighin ekeveggha gifa. Kamaghin amizi, ki men bizir aghuir aviriba bar dagh asighasigham. Egh men ziam abraghti, me uan arazir kurabar amuan kogham. **12** Osimtizim otivamin dughiam a roghira izegha gifa. Eghti dughiar kamin gumamazibava bizibagh ivesi akongan marki. Eghti gumamazizir biziba amangasa amiba naviba osiman marki. Dughiar kamin ki gumamazibava bar me gasighasigham. **13** Eghti gumazitam uan biziba amangiti tav adagh ivesi ifuegh, aning dughiar kamin angamira ikivira iki, ua uan biziba amang dagh ivezamin arazim damuan kogham. Gumamazibava bar moghira arazir kuram gami, kamaghin men tav ikian kogham, me bar moghira givagham. Nan akam a gavgafi, egh a guizbangiram otivam. **14** Nan aningagharim gumamazizir kaba bar men iti. Kamaghin amizi, me midorozim damusi sigham givi biziba akiriva, men gumazitam midorozim bagh mangan kogham. **15** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: Apaniba Jerusalem anekiaruggha gifa. Eghti gumamazizir nguibar ekiamin azenan itiba, apaniba me misoghti me arimighiram. Eghti gumamazizir nguibar ekiamin aven itiba, dagheba men oteveghti, arimariar igharagha garir aviriba me damuti, me arimighiram. **16** Eghti midorozimin ariaghirezir puvatizir darasi, me ari mighsiabar mangam. Egh uan arazir kurar me amizibagh nighnigh naviba bar osemegh puvirama aziam. Eghti men azirakar, mati danganir zaribar itir kuazaribar ararebar min mangam. **17** Eghti men aghariba men amiragh gavgaviva puvatighti, men teviba me ginuighnuigham. **18** Eghti me azirakar korotiarbar aghuigh, puvirama atiating akongiva, bar aghumsigh, uan dapanir ariziba bar dagh isegh dapanir tuziba ikiam. **19** Me faragha silva ko gol mighigha aning gagoima, aning me gamizi, me arazir kurar aviribagh ami. Egha me fo, Ikiavira Itir God, uan aningagharim men akaghamin dughiamin, men gol ko silva men akuragham kogham. Guizbangira, men gol ko silva, men mitiriar aghazir ekia kam agivagham kogham. Kamaghin amizi, me pura uan gol ko silva isi bizir kurabar min, tintinibaar tuavir toribar da akunti, da Godin damazimin bizir mizirizibar min otogham. **20** Me gol ko silva itir dughiamin, me kurukazir bar aghuubar ingara uarir kuruka, egha da bagha bar akongeggha da isa aser aviribar marvir guabar ingari. Marvir guar kaba ki dagh ifongezir puvatiggha, bar da dar aghua. Kamaghin amizi, ki bizir kabar

amighiti da men damazibar bar bizir mizirizibar otivigham. **21** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaize: Ki gumazir kurar azenan itiba amamangatighi me uan kantri ategh izi, Israelian bizir kaba bar ada okemegh mangi, egh dar arazir kurar bar aviribar amuan. **22** Egh ki men amamangatighi me nan Dipenir aghuimin aven mangi a damighi, a nan damazimin mizegham. Eghti ki men anogoreghan kogham. Bar puvati. **23** Israelin nguazimin itir danganiba bar, gumamazibava arazir kurar aviribar uari gamua, egha men nguibar ekiamin aven me uan avirim misozi me ariaghira ghuavira iti. Kamaghin amizi, datirighin senbar ingarigh me ikiraghihamin dughiam oto. **24** Ki kantrin bar kurar igharazibar gumazibar amamangatighi me izi Israelian dipenibar me batoghti, me ari mangiti, me men dipeniba iniam. Egh Israelia asebar ziaba fer danganiba me bar ada akararigham. Eghti men gumazir gavgavir uan ziaba feba, atiatingh, ua uari pirafan kogham. **25** Eghti dughiar bar kuram Israelia bagh iziti, me dabirabar aghuim ko navir amirizimin ikisi bar damuva avegham. Bar puvatigham. **26** Eghti osimtizir ekiaba uari tivaghtivagh me bagh izam, eghti bizir kurar otivir aviribar akaba uari tivaghtivagh me bagh iziti, me da baragham. Egh bar atiatingiva nan nighnizibagh fofoghs, akam inigha izir gumazibar azangisighi, ki akaba me daningam kogham. Eghti ofa gamir gumaziba men sure damuamin akaba puvatighti, men gumazir dapaniba me daningamin nighnizir aghuiba puvatigham. **27** Eghti men atrivimin navim bar a basemeghti, an nighniziba bar an ikuvigham. Eghti nguazir kamin gumamazibava atiatingiva akongam. Ki men arazir kurar me amiziba bar da bagh ivezir kuram me daningam. Me faragha gumazir igharaziba isa kot gatiggha me tuisizi moghin, ki datirighin arazir kurar me amiziba bagh me tuisigham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki ikiavira Itir God.

8 E kantri Babilonin kalabusin itir dughiamin, azenir namba 6in, an iakinir namba 6in, an aruer namba 5 otozi, ki uan dipenimin aperaghav itima, Judan gumazir dapaniba iza na ko e apiaghav iti. E apiaghav itima, ikiavira Itir Godin Duam na bagha iza na avara. **2** Ezi ki kogha pin gara irebamin min garir bizimin garima, bizir mam mati, gumazimin nedazim avimin min isi. Ezi gumazir kamin mikarzim ko, ivariamin ikegha uaghiri, ki an gari, a mati avim isi. Ezi an ivariamin ikegha ghuanaga ki garima, a isia bar puvira taghtasi. **3** Ezi ki garima, gumazir kam mati, uan dafarin aneminegha nan dapanir arizimin suira. Ezi irebamin min gara bizir kamin aven, Godin Duam na ghufegha nguazim ko overiamin tizimin ghua na inigha Jerusalem ghua Godin Dipenimin otogha ghua, notin amadaghan itir divazimin tiar akamin tu. Danganir kamin, Israelia faragha aser mamin marvir guam atizi a iti. Ezi God bizir kam bagha bar aningaghe. **4** O Israelia, ki e uan Godin angazangarir gavgavimin gari. Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia ganizir angazangarim. **5** Ezi a kamagh na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni kogh notin amadaghan gan.” Ezi ki garima, aser mamin marvir guam tiar akamin boroghira ofa gamir dakozimin boroghin asaraghav iti. Ezi God bizir kurar kam bagha bar aningaghe. **6** Egha a kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Israelin ikizimin arazir kurar me amibar gari? Me amir arazir kaba, ki bar dar aghua. Da bar ikuvigha, nan Dipenimin na batosi, egha na gamima ki bar men saghon iti. Ni gin me damuamin arazir bar kurar ki bar ifongezir puvatizibar ganam, da ni datirighin garir arazir kurar kabagh afragham.” **7** Egha a nan akua ghua divazir Godin Dipenimin avinizimin aven zuir tiar akamin otozi, ki garima, torir mam divazimin iti. **8** Egha God kamoghin na migei, “Nguazir kamin gumazim, ni divazimin torir kam akarigh a damighiti an arokegh.” Ezi ki divazimin torim asigha garima, tiar akar mam iti. **9** Ezi a kamagh na migei, “Ni aven mangiva arazir bar kurar mizirizir ki ifongezir puvatizir me amibar ganigh.” **10** Ezi ki aven ghua garima, God ifongezir puvatizir asizir mizirizibar nedaziba ko kuruziba, danganir kamin divaziba bar a dagh izifa. Israelin ikizim fer marvir guaba uaghan iti. **11** Ezi ki garima, Israelian gumazir dapanir 70pla danganir kamin

aven iti, ezi Safanin otarim Jasia, a uaghan na ko iti. Me bar moghira vaghvagh itarir pauran mughurur aghuim zuibar suighav itima, mighariba dar dikava ghuavanadi. **12** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin na migei, “Nguazir kamin gumazim, Ni gan! Israelian gumazir dapaniba mitarmemin mueghav ikia arazir kurar kabaghami. Me vaghvagh a uan marvir guaba bagha ofa gamir dakoziba iti. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti men garir puvati. Ikiavira Itir God ti akirim ragha nguazir kam gasara.” **13** Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei, “Ni men ganti, me arazir kurar ekar ki ifongezir puvatizir aviribar amu mangivira ikiam. Ezi arazir kurar me amir kaba, me faragha amizir arazir kurabagh afira.” **14** Egha a na ingha ghua Ikiavira Itir Godin Dipenimin divazir notin amadaghan itir tiar akamin otogha na migia ghaze, “Ni gan! Amizir munaba ghaze, men asem Tamus areme, ezi me an apanguva a bagha azia iti.” **15** Egha a ua kamaghin na migei, “Nguazir kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o? Ni arazir bar kurar mabar ganigha gifa, ni datirighin ua arazir bar kurar ki aghuazir igharagha garibar ganam, da arazir ni faragha gumazir givaziba bar dagh afira.” **16** Egha a uan akua ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizir divazimin bar aven ghua an Dipenimin tiar akamin boroghin oto. Ezi ki garima, Dipenimin tiar akam ko ofa gamir dakozimin tizimin 25plan gumaziba iti. Me akiriba ighegha Ikiavira Itir Godin Dipenim gasaragha guaba aruem anadi naghin gara tevibar pirigha avighav iti. **17** Egha a ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni bizir kamin ganiz, o? Judan ikizim, arazir bar kurar ki aghuazibagh amuava, Israelin nguazim bar an gumazimzir igharaziba bar men apanim gami. Men arazir kurar kamin, me ghaze, ki ti pura bizam, egha na dipova arazir bar mizirizibar na gami. Ezi ni oragh! Me amir arazir kurar kaba na gamizi ki bar men aningaghe. **18** Kamaghin amizi, ki bar pazivira me damigham. Egh uan aningagharim anevigvagh. Ki tong men apanguv men asughasughan kogham. Me pamtem nan dimiva arangam, eghti ki bar me bareghan kogham.”

9 God na mikemegha givagha, tiarim akarigha pamtemin dia migei, “Ia, gumazir nguibar ekiamin itir gumazamizibav soghti me arighiramiba, ia vaghvagh midorozir sababar suigh kagh izi.” **2** Ezi ki gari, gumazir 6pla divazimin notin amadaghan itir itiar akamin boroghin ikegha izi. Me bar vaghvagh gumazibav soghamin midorozir sababar suiki. Ezi gumazir igharazir mam me ko izi. A korotiar ghurghurir bar aghuir mam aruzi, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti. Me bar izegha ofa gamir brasin dakozimin miriamin boroghin mitifi. **3** Ezi Israelian Godin angazangarir gavgavir ekiam, enselin bar gavgavim a gisin ikia avughsegha, anetegha uanaga Godin Dipenimin tiar akamin boroghin zui. Ezi Ikiavira Itir God, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzir kamin dia, **4** egha kamaghin a migei, “Ni dikavigh Jerusalem nguibar ekiam bar an averiam daruva gumazamizir men namakaba amir arazir kurar God aghuazibar osemegha itiba, ni me bativ, men guaba osizirir ababanim me darigh.” **5** Ezi ki orazi God kamaghin gumazibav soghamin midorozir sababar suighizir gumazir 6plan kabav gei, “Ia dikavigh an gin mangi nguibar ekiamin aven gumazamizibav soghti, me arimighiregh. Egh men tavin apangukuvigh aneteghti an angamira ikian marki. **6** Ia gumazir dapanir akirim ragha Godin Dipenim gasaraziba faragh me misoghiraigh, egh mangi gumazir ghariba, ko guiviba ko otarir igiaba, ko amiziba ko boriba, bar me misoghiraikigh. Egh osizirir ababanim guabar itir gumazamiziba, ia me misueghti me arimighiran marki.” Ezi me dikavigha ghua gumazir dapanibav soghezi me ariaghire. **7** Egha God kamaghin 6plan gumazir kabav gei, “Ia nan dipenim avinizir divazimin aven iti darazi bar me misoghiraighiti men kuaba nan Dipenim gizifagh. Eghti bizir kam bangan nan Dipenim nan damazimin bar mizegham. Aria! Ia dikavigh mangi.” Ezi me nguibar ekiamin danganiba bar dagh arua ghua gumazamiziba bar me misuagharisi. **8** Me gumazamizibav sogharizir dughiamin, ki uabira ikia Godin

Dipenimin aven iti. Egha ki nguazim girigha fuagha, uan guam nguazim mituagha diava ara ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uan aningagharim izi Jerusalemia gingamin dughiamin, ni Israelian ikiavira itir varazira bar me gasighasigham, o?” **9** Ezi a na ikaragha ghaze, “Israelin ikizim ko Judan ikizim arazir kurar bar avirim gami, ezi osimtizir bar ekiam iti. Nguazir kamin, arazir gumaziba uariv soghava ariaghirim bar ekefe. Ezi nguibar ekar kamin gumazamiziba uarir ikizirizir arazim bar izifa. Me ghaze, Ikiavira Itir God ti nguazir kam akirim ragha a gasara. Egha en garir puvati. **10** Ezi ki men ganiva tong men apanguv men asughasughan kogham. Ki arazir me igharaz darazigh amizibara, uam da ikarvagh dar me damuam.” **11** Ikiavira Itir God mikemegha givazi, ki garima, gumazir korotiar ghurghurir bar aghuim aruzim, osizirir biziba itir mitarir muziarim an oghiriamin mitem gitoroghav iti, a uamategha iza kamaghin Ikiavira Itir God migei, “Ni na mikemezi moghin ki amigha gifa.”

10 Ki garima, bizir mam mati itarir bar dafam, enselin bar gavgavir kabar dapanibagh isin pin iti. Ezi itarir bar dafar kam gisin, bizir mam mati atrivir dabirabim me dagiar bluplan aghuimin an ingarizi a iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God, gumazir inir ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, “Ni mangi ganigh, 4plan wilba, da enselin bar gavgavir kabar apengan iti. Ni wilbar tongin mangiva dafarim amadagh, avivkiataba inighiva nguibar ekiam gisin tintinibar da kavamadagh.” Ezi ki garima, a zui. **3** Ezi a Dipenimin aven zuima, enselin bar gavgavir kaba, Dipenimin aven sautin amadaghan tuivighav iti. Dughiar kamin, ghuarim Dipenim avinizir divazir averiam, bar a koro. **4** Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir bar gavgavim, enselin bar gavgavir kaba ategha pin ghuava, Godin Dipenimin tiar akamin boroghin tu. Ezi ghuarim ghua Godin Dipenim bar a koro. Ezi Godin angazangarir bar ekiam Dipenim avinizir divazim gisirazi a taghtasi. **5** Ezi enselin bar gavgavir kabar aviziba tingazir niginim, me divazir ekar azenan itimin aven uaghan da baragham. Dar avizibar niginim, mati Gavgaviba Bar Itir Godin tiarim. **6** God gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzim migia ghaze, Ni enselin bar gavgavir kaba boroghin mangi, wilbar tongin avivkiataba inigh. Ezi an aven ghua wilin mamin boroghin miti. **7** Ezi enselin bar gavgavir kabar mav uan dafarim amadagha avir men tongin itimin, avivkiar mam inigha a isava gumazir korotiar ghurghurir aghuim aruzimin dafarim gatizi, ana inigha zui. **8** Ki garima, enselin bar gavgavir kaba, mati gumazibar dafariba min dafariba ikia, dafariba vaghvagh dar avizibar apengan iti. **9** Ki ua garima, 4plan wilba vaghvagh enselin bar gavgavir kabar boroghin iti. Wilin kaba mati dagiar iangurir pin kozibar min taghtasi. **10** Ezi wilin 4plan kabar ganganiba da magh gari, egha da vaghvagh dar aven wilin igharazir vamera vaghvagh dar tongira iti. **11** Wilin kaba managh mangisi pura bighiratigh mangi ua ighighiran kogham. Wilin faragha itim guam danganir manam misuegh mangiti, wilin igharaziba uaghan an girara mangi pura bighiratigh mangam. **12** Enselin bar gavgavir kabar namnaba, ko men akiraghariba ko, dafariba ko, aviziba ko, men wilin 4pla, ganamin damaziba bar dagh izifa. **13** Ezi ki orazi, tiarir mam wilin kaba ziam me garigha ghaze, “Wilin Ivemariba.” **14** Enselin bar gavgavir kaba vaghvagh 4plan guaba iti. Enselin bar gavgavim guam faragha iti, ezi gumazimin guam agharir guvimin itima, laionin guam agharir kiriamin iti, ezi kuazir bagamin guam girakirangin iti. **15** Enselin bar gavgavir kaba, da bizir angamira itir 4plan kabar min magh gari, ki faragha Kebarin Fanemin ikia irebamin min garir bizimin aven dar gani. Egha datirighin ua irebamin min garir bizir kamin ua men gari. Ezi me dikavigha mighegha ghuavanadi. **16** Enselin bar gavgavir kaba mangiti, wilin kaba dar miriamin iki uaghan mangam. Eghti enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigh mighegh ghuavanangti, wilin kaba uaghan nguazim ategh bighiratigh ghuavanangam. Enselin bar gavgavir kabar duam wilbagh apazagha iti. Kamaghin amizi, enselin bar gavgavir kaba

tuivighti, wilba tuivigham. Eghti enselin gavgavir kaba nguazim ategh ghuaavanangti, wilba nguazim ategh ghuaavanangam. **18** Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim Godin Dipenimin tiar akam ategha ghua enselin bar gavgavir kabagh isin iti. **19** Ezi ki garima enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha mighegha nguazim ataghiragha ghuanadi, ezi wilin kaba dar miriabar ikia uaghan ghuanadi. Da ghua Ikiavira Itir Godin Dipenim avinizi divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin tuifi. Ezi Israelian Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim me gisin iti. **20** Ezi ki fo, enselin bar gavgavir kaba, kar bizir 4plan angamira itir kabara, ki faragha Kebarin Faner miriamin boroghin dar garima, da Israelian Godin gavgavimin apengan iti. **21** Enselin bar gavgavir kaba vaghvagh 4plan guaba ko 4plan aviziba iti. Egha men avizibar apengan me vaghvagh gumazibar dafaribar min, dafariba iti. **22** Ki faragha Kebarin Faner miriamin ikia 4plan angamira itir bizibar guabar ganizi moghin, ki datirighin ua dar guabar gari. Enselin bar gavgavir kabara danganir manamin mituagh mangisi pura bighirahig mangam. Me uan namnaba gighaghira tintinibar zuir puvati.

11 Bizir kabar gin, Godin Duam na ghufegha na inigha ghua, Godin Dipenim avinizar divazir aruem anadi naghin itir tiar akamin na ati. Ezi ki itiar akamin boroghin 25pla gumazibar gari me iti. Ezi ki men tongin Asurin otarim Jasanika ko Benaian otarim Pelatian garima, aning iti. Aning gumazamizibar faragha zuir gumazir dapanimning. **2** Ezi God kamaghin na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba nighnizir kuraba ikia, arazir kuram damuamin tuavim buri. Egha uan nighnizir kurar kaba Jerusalem gumazamiziba me ganidi. **3** Me ghaze, ‘E datirighin dipenibar ingaramin dughiam puvati. E dera. En nguibar ekiam mati isaghapir minem, ezi e asizir tuzibar min an aven iti.’ **4** Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni akam inigha izir gumazimin min, bizir gin otivambar gun akam me gasi me mikim.” **5** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam nan aven izegha akar kam na migia ghaze, “O Israelin ikizim, kar nin nighnizim. Ezi nin nighnizimin averiam, ki bar moghirama a gifo. **6** Ia nguibar ekiar kamin averiamin gumazamizir aviribav sozi me ariaghirezima, men kuaba nguibar ekiamin tuaviba bar adagh izefe. **7** “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, Jerusalem nguibar ekiar kam mati isaghapir minem, ezi ariaghiregha ireghav itir kuar kaba asizir tuzibar min an aven iti. Kamaghin ti puvatigham, ki Jerusalem nguibar ekiamin ia batueghti ia mangi azenan ikiam. **8** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ki fo ia midorozir sababar atiatia iti. Ki gumazir midorozir sababav soziba amangighti, me ia misoghisi izam. **9** Ki nguibar ekiamin aven ia inigh Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafaribar arigham. Egh arazir kamin, ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningam. **10** Ki ian arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram ia daningti, apaniba Israelin kantrin mitaghniamra, midorozir sababar ia misoghiti ia arimighiram. Eghti arazir kamin ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **11** Nguibar ekiar kam a nin isaghapir minemin min ikian kogham. Egh ia minemin min asizir tuziba an averiamin ikian kogham. Ki ian arazir kuraba ikarvagh Israelin kantrin mitaghniamra, bar pazavira ia damigham. **12** Eghti ia kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ia arazir ki ifongezibar gin zuir puvatigha bizir ki damuasa ia mikemezi abisi. Egha kantrin igharazir ian boroghin itibar gin ghua men arazibagh ami.” **13** Ki Godin akamin me miavira itima, Benaian otarim Pelatia irigha maghirama areme. Ezi ki tevimming apirigha guam nguazim girigha pamten kamaghin dia migei, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, manmaghin ami? Ni ti Israelian gumazamizir ikiavira itir varazira ni bar me kuvarimasa o?” **14** Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei: **15** “O nguazir kamin gumazim, ni ko nin aveghbuaba, nin namakaba, ni ko kalabusin itiba, me Israelin ikizim, ia bar moghira, Jerusalem itir gumazamiziba ia ginighnigha ghaze, ‘Ikiavira Itir God, me batoghezi me ghua

bar nguibar saghuiamin itimin iti. Guizbangira, a nguazir kam isa e ganingizi, a guizbangira en nguazimra.’ **16** Eghti ni uan namakar Babilonin kalabusin itiba kamaghin me mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kirara ki ia aghamsigha ia amangizi, ia tintinibar kantrin saghon itibar ghue. Ia datirighin iki nan ziam famin dipeniba puvati. Eghti ki dughiar ovezinim danganir ia ghua itir manaba ki uabi ia ko ikiti, ia nan ziam fivira ikiam.’ **17** “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Kantrin igharazir ki faragha ia amangizi ia ghua itir kabar, ki ua ia inigh izi ia akuvagh, Israelin nguazim isi ua ia daningam. **18** Egh me uamategh Israelin nguazimin izeghiva asebar marvir guar ki bar aghuaziba, bar da batokegh. **19** Eghti ki me damuti, me navir vaminan ikiam. Ki duar igiam isi men navir averiabar atigham. Faragha men navir averiaba dagiabar min bar gavgafi. Eghti ki men navir averiabar amuti, da amiraghaimiregh na gifuegh na baghvira ikiam. **20** Egh me arazir ki ifongeziba guizbangira dar suiraghiva, deravira bizir ki damuasa me mikemezibar gin mangam. Egh me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam. **21** Egh gumazamizir asebar marvir guar ki bar aghuazibar ziaba feba, ki me amir arazir kaba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.” **22** Egha gin, enselin bar gavgavir kaba uan aviziba kuigha migheghasava amua, wilin kaba dar miriabar ikia uaghan uanangasa. Dughiar kamin, Israelin Godin angazangarir gavgavim me gisin iti. **23** Ezi Ikiavira Itir Godin angazangarir gavgavim nguibar ekiam ategha ghuanaga aruem anadi naghin itir mighsiam gisin iti. **24** Ezi Godin Duam irebamin min garir bizimin aven na fegha uamategha na inigha Israelian kalabuziaba itir naghin kantri Babilonin ize. Ezi irebamin min garir bizir kam gifa. **25** Ezi ki Ikiavira Itir God nan akazir biziba bar dar gun kalabusin itir gumazamizibav gaei.

12 Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ikizir ni datirighin men tongin itir kam, me akaba batozir darasi. Me damaziba ikia gari puvati. Egha me kuariba ikia biziba barazir puvati. Me akaba batogha orazir puvatizir ikizim. **3** “Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ni datirighin uan biziba inigh, mati gumazim kalabus bagha nguibar saghuiamin itimin mangasa. Egh aminim tighar pirsu damuti, ni mangiti me bar nin ganigh. Ki kamaghin ifonge, me ni amir bizir kamin mingarim deragha a gifogh. Me gumazamizir akaba batoziba, egh me ti an mingarim deragha a gifoghan kogham. **4** Aruem pazaghar torimin ikivira ikiti me nin ganvira ikiti, ni kalabus bagh mangisi uan biziba ini. Egh aruem magiriti, me ganvira ikiti ni ifar mati kalabusin mangasa ami moghin mangi. **5** Me ganvira ikiti ni divazimin toritam asigh, uan biziba ater torir kamin aven mangi vingin otogh. **6** Egh me ganvira ikiti ni uan biziba dipizim datigh mitarmemin mangi. Ni mangi uan guam avaragh, egh foghan kogham, ni nguazir manamin zui. Ni amir arazir kam, ababanir arazim Israelin ikizimin akagham.” **7** Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ki ami. Aruer kamin ki gumazim kalabuziam bagh mangasa biziba isi moghin ami. Egha aminim pirima, ki uan dafarimin divazimin torim gamigha azenan ghu. Me bar garima ki biziba uan dipizim gatigha mitarmemin zui. **8** Ezi amimzaraghan, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **9** “Nguazir kamin gumazim, Israelian akaba batoziba kamaghin nin azaragham, ni tizim gami? **10** Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki me migia ghaze, kar atrivir Jerusalem gativagha an garim, ko Israelin ikizir Jerusalem munagh itibar migirigiam. **11** Ni me mikim suam, bizir ni amizir kam, a Jerusalemia bativamin bizimin ababanim. Eghti apaniba kalabuziabar min me inigh mangi, kantrin igharazimin me isi kalabus darigham. **12** Atrivir men tongin itim, uan biziba dipizim datigh mangi uan dafarimin divazimin toritam damigh, uan biziba ater torir kamin aven mangi vingin otoghiva mitarmemin mangam. A mangi uan guam avaragh uan damazimmining nguazimin ganan kogham. **13** Eghti ki uan ivem aguraghti an an suiragham. Egh a

inigh Babilonin nguibar ekiamin mangham, kar Kaldiabar nguazim. Eghti a nguazir kamin ganighan kogham. Egh a nguazir kamin iki mangi aremegham. **14** An dipenimin itir darasi, ki bar me kavkinigham, eghti an ingangaribagh amir gumaziba ko an midorozir gumaziba, ki me damighi me tintinibar mangegham, eghti gumaziba me misoghisi me buriam.” **15** “Ki me aghamsighti me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. Eghti me kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. **16** Ki men varazira ateghti me iki, midorozim ko, dagheba otevir dughiam ko, arimariar kurabar arimighireghan kogham. Egh kantrin igharazibar tongin iki, me amizir arazir kurar ki bar aghuaziba me uari dar gun mikimam. Eghti me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.” **17** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **18** “O nguazir kamin gumazim, ni nighvira uan daghem ami, egh atiating akongiva dipam ami. **19** Egh ni nguazir kamin itir gumamaziziba bar moghira me mikim suam, kar Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam, a Jerusalem gumamazizir Israelin nguazimin itiba bagha izi. Nguazir kamin itir darasi, me dughiaa bar uan namakaba pazavira me gamua arazir kurar aviribagh ami. Bizir kam bangin, apaniba izi men biziba bar da avigh mangegham. Kamaghin amizi, me atiatingvira daghebar amiva, atiatingvira dipabar ami. **20** Nguibar ekiair datirighin gumamaziziba izivaziba ikuvigham. Eghti kantri pura danganir kinimin min ikiam. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, Kirara, ki Ikiavira Itir God.” **21** Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, **22** “O nguazir kamin gumazim, bizir tizim bagha Israelian gumamaziziba zurara akar otevir kam gami? Me ghaze, ‘Akam inigha izir gumaziba bizir gin izamibav gia ghaze, da otivam. Ezi azenir aviriba iza zui, irebabar min garir bizir kabar aven otivir akaba guizbangira otivir puvatigha pura zui.’ Ezi ki Israelian aghuzir akar kamin aghua. **23** Ni datirighin me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikimasa. Aghuzir akar me zurara migeir kam ki datirighin anegivagham. Me Israelin kantrin aven uam a mikiman kogham. Ni kamagh me mikim suam, ‘Dughiam otogha gifa. Eghti irebamin min garir bizibar akaba, da vaghvagh guizbangira otivam!’ **24** “Ezi datirighin, kam inigha izir gumazir maba Israelin gumamazizibar tongin ikia irebamin min garir bizibar gara, akar ifavariba ko apezeper akavsiabar gun me migei. Eghti ki Israelin ikizimin aven bar arazir kam agivagham. **25** Ki Ikiavira Itir God, ki uabi Israelia me ko mikimam. Eghti bizir ki mikemeziba, da zuamiram otivam. Ia akaba batozir ikizim, ia oraghl! Ia aremeghan kogh ikivira ikiti, ki mikemezi moghin damuam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **26** Ikiavira Itir God ua kamagh na migei, **27** “Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim ghaze, ‘Esekiel, irebamin min garir bizibar gara, egtha gin otivamin bizibar migirigiabar gun migei. Ezi bizir a migeir kaba datirighin otivan kogham. Puvati, da bar gin otivam.’ **28** Eghti ni me mikim suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam me ikaragha ghaze, ki sughsughan kogham. Bizir ki mikemeziba, da datirighin otivam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa!”

13 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni mangi Israelin akam inigha izir gumazibav kim. Men marazi uan nighnizibar gin ghua, gin otivamin bizibar gun migei. Ni pantemin men atar me mikim. Ni kamaghin me mikim, ‘Ia Ikiavira Itir Godin akam barakigh.’ **3** “Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Akam inigha izir gumazir onganir kaba, Mevzika! Me bar ikuvigham! Me irebabar min garir bizibar garir puvati. Me uari uan navir averiabar aven itir bizibar gin ghua, uan nighnizibar dav gei. **4** O Israelian gumamaziziba, ian akam inigha izir gumaziba, mati afiar atiba nguibar ekiair ikuvizir mam puram a garui. **5** Me nguibar ekiam avinizir divazir akaraghirezir danganibar gara ua dar ingarin puvati. Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin midorozim otoghti, ia Israelia tuivigh gavgavighan kogh apanibav soghan iburagham. **6** Akam inigha izir gumazir ifavarir kaba, me irebabar min garir bizibar aven itir biziba, da bizir ifavariba. Me gin otivamin bizibar migirigiabav gei, ezi da

guizbangira puvati. Me ghaze, me Ikiavira Itir Godin akabav gei. Ezi puvati, Ikiavira Itir God me amadzir puvati. Egtha me ti manmaghin nighnigha ghaze, men migirigiabar dagheba otivam? Bar puvatigham. **7** “Ki ia mikimasa, ia irebamin min amizir bizir ia gariba, da guizbangira puvati. Ezi gin otivamin bizir ia migeiba, da akar ifavariba. Ia ghaze, kar Ikiavira Itir Godin migirigiaba. Ezi puvati. Ki akatam ia mikemezir puvati! **8** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin me migia ghaze, ian migirigiaba guizbangira puvati. Ezi ia irebamin min garir biziba, da gumamazizibagh ifari. Kamaghin amizi, ki ia ko itir puvatigha, navim ia bagha bar ikufi. **9** Ia akam inigha izir gumazir ifavariba irebamin min garir bizibar gara akar ifavaribagh amua, egtha gin otivamin biziba deraghavira gumamazizibagh eghari puvati. Kamaghin amizi, ki pazivira ia damigham. Nan gumamaziziba uari akuvagh ikiti, ia men tongin ikeghan kogham. Eghti ian ziaba uaghan Israelin ikizimin osirizir ziabar aven ikian kogham. Eghti ia ua Israelin nguazimin izeghan kogham. Egh ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir Godin Ekiam. **10** “Ia akam inigha izir gumazir ifavariba, ia ifara nan gumamazizibav gia ghaze, men dabirabim bar dera. Ezi guizbangira men dabirabim bar derazir puvati! Nan gumamazizibar dabirabim mati, gumazim divazimin ingarizi a guizbangira deragha gavgavizir puvati. Ezi ia akam inigha izir gumazir ifavariba izava, divazir kurar kam penin ghurghurim a gaghui. Ezi datirighin divazir kamin azenan itir gangamin bar dera. Ezi puvati. A guizbangira irigh ikuvigham. **11** Ni mangi gumazir penin ghurghurimin aghuizir gumazir kabav kim suam, men divazim akarighirigham. Ki amozir izi mamaghira ikiamim amadagham. Eghti amozir ofizir ekiair dagiabar min gariba a gisin iram, eghti aminir gavgavim a givangam. **12** Eghti divazim irighitima, me bar ian azangisham, ‘Divazir kam bar gavgavizir puvati! Ian penin ghurghurim tong divazimin akurazir puvati. Ia e gifari.’” **13** “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, nan aningagharimin, ki amozir izi mamaghira ikiamim, ko amozir ofizir ekiair dagiabar min gariba, ko aminir gavgavim amadaghti, da divazir kam gasighasisham. **14** Divazir ia penin ghurghurimin aghuizir kam, ki anekararigh, an divazir mingarimin aven itir dagiaba aghamsighti da pura tintinibar ikiam. A degeghirigh bar ia misoghirarigham. Eghti ia bar fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. **15** “Kamaghira, divazir kam ko gumazir divazim penin ghurghurim aghuzir kaba, me nan aningagharimin gavgavim baragham. Eghti ki ia mikim suam, divazim a itir puvati, kamaghira, te penin ghurghurim a gaghui, me uaghan ikian kogham. **16** Akam inigha izir gumazir ifavarir manaba, irebabar min garir bizibar gara, Jerusalem migia ghaze, an dabirabim bar dera, ezi guizbangira an dabirabim bar derazir puvati. Kamaghin amizi, ki adagh asighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.” **17** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Israelian amizir imezibagh amibar atar, me zurara gin otivamin bizibar gun migeir kabav gei. Akar me migeir kaba me uan nighnizibar dagh ami. Ni nan akam inigh mangi me mikim. **18** Ni me mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migia ghaze, ‘Iavzika! Ia amizir kuraba, ia gifa! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumamazizibar agharibagh azui. Egtha akavsiabar amuamin iniba isamigha da isa men dapaniba ave. Gumamazizir otevilla ko ruariba, ia kamaghira bar moghira me gami. Eghti me bizir kaba uari darigh gavgavim inigh gumamazizir igharazibagh ativaghasa. Ia amizir kaba uarira uarigh nighnigha, gumamazizir maba paza me gamua marazi deragha me gami. Ia ghaze, arazir ia amir kam ti dera? Bar puvati. **19** Ia nan gumamazizibagh ifara ghaze, ia ziar ekiam na ganidi. Ezi puvati, ia nan ziam abiravira iti. Ia akuzir arazim gamua gumamazizir mavav sozi me ariaghiri, egtha marazir akurvasi. Gumazir ki ovengan ifongezir puvatiziba, ia me misozi me ariaghiri, egtha ki ovengasa ifongezir gumamaziziba ia deragha me gami. Ezi gumamaziziba ian arazir kam bagha bar ifongegha bretin otevilla ko balin muziaribar ia givezima, ia arazir kurar kabagh ami. **20** “Ki Ikiavira Itir Godin

Ekiām, ki kamaghin migia ghaze, Ia oragh! Ia akavsiar kuraba bagha daveriabar ingara da isava gumamazizibagh ativaghassa men agharibagh azui. Mati gumazim ruarimin kuaraziba buri moghin ia gumamazizibagh ami. Ezi ki daveriar kaba bar dagh ifongezir puvati. Ia agharibagh aghuizir daveriar kaba, ki bar da aghoreghti, ia uam akavsiabar amuan kogham. Eghti gumamazizir ia ativazir kaba ua ian apengan ikian kogham. **21** Eghti ia uaghan akavsiabar amuamin inir ia gumamazizibar dapaniba aveziba adegham, eghti nan gumamaziziba firighiregh ua ian apengan ikian kogham. Eghti ia kamaghin mikim suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. **22** "Ia akar ifavarir bar aviribagh amua, gumamazizir aghuibar nighnizibagh asighasiki. Ezi ki uabi me gamizi, me osemezir puvati. Ia gumamazizir arazir kurabagh amibav gia, gavgavim me ganidima me uan navibagh ighasa nighnizir puvati, kamaghin amizi, me zurara itir ikirimirim inighan kogham. **23** Kamaghin amizi, ia ua irebab min garir bizir ifavaribar ganam kogham. Eghti gin otivamin bizibar apezeperir akar ia amiba, da bar givaghām. Eghti ki uan gumamazizibar akuragh ua ia da me inighi, ia ua me gativagh men ganam kogham. Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God."

14 Dughiar mam Israelian gumazir dapanir maba, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogofghasa nan azangsighasa izi.

2 Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, **3** "O nguazir kamin gumazim, gumazir kaba uan naviba isa asebagh aningizi, arazir kam bangin men arazir kuraba ghua bar ekefe. Me bar uan asebagh ifongegha da ataghiraghan aghua. Me datirighin pura iza nighniziba bagha nan azangsisi. Eghti ki guizbangira men azangsizim ikarvaghan aghua." **4** Datirighin ni me mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiām kamaghin migei, Israelin ikizimin tongin gumazitam uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin an arazir kuraba mangi bar ekeveghti, a uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, a pura izi nighniziba bagh Godin akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, nan ikarvazim kamakin, ki fo, a ziar ekiaba aser aviribagh anidi. **5** Aser kaba Israelin ikizim gamizi, me akirim ragha na gasara. Ezi nan ifongiam kamakin, ki ua men navir averiaba iniasa nighnisi, eghti me na baghvira ikiam. **6** "Ezi datirighin, ni Israelin ikizimin mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiām kamaghin migei, ia navibagh iragh, uan aseba akirim ragh dagh asaragh, arazir kurar ki bar aghuaziba da atakigh. **7** "Eghti Israelin ikizimin gumaziba o amiziba, o kantrin Igharazibar Gumamazizir uan kantri ategha iza Israela ko itiba, akirim ragh na gasaragh uan navim isi asebar anigam, eghti arazir kam bangin men arazir kuraba mangi bar ekeveghti, me uan aseba bar dagh ifongegh da ataghiraghan aghuagh, egh me pura izi nighniziba bagh nan akam inigha izir gumazimin azangsigham, eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi men ikarvazim me daningam. **8** Ki men apanim damu, egh uan gumamazizibar tongin me batuegham. Eghti ia Israela bizir ki me gamizir kamin ganigh, egh kamaghin mikim suam, 'Ikiavira Itir God, gumamazizir akirim iragha a gasiba, arazir kamin me gami.' Eghti ia kamaghin fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God. **9** "Eghti gumazir kamagh garitam izi nan akam inigha izir gumazitam apezeper a damuti, an akatam a daningam, bizir kamin mingarim mati, ki Ikiavira Itir God, ki uabi nan akam inigha izir gumazim gifarazi an akar kam a ganing. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a daningiva Israelian gumamazizibar tongin a batuegham. **10** Eghti nan akam inigha izir gumazim ko, gumazir nan ifongiam gifogofghasa ghuaa an azarazim, aning uaghara ivezir kurar magh garim iniam. **11** Ki kamaghin damigh, Israelin ikizimin tuavim apirighiti me uam akirim ragh na gasan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogh nan damazimin mizeghan kogham. Eghti me nan gumamazizibara ikiti, ki men Godin ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki kamaghin mikemegha gifa." **12** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **13** "Nguazimin gumazim, kantrin tamin gumamaziziba arazir kuram damighiva nighnizir gavgavim nan ikiam koghti, ki

uan gavgavim men akagh men daghebar amighiti da mangi bar oteveggham. Ki mitiriam azir dughiam me bagh anemadaghti, gumamaziziba ko asiziba virara daghem bangin arighiram. **14** Gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin ikiai, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh egh gumamazizir arazir kurabagh amibar apanguvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki kamaghin mikeme. **15** "Ki maghsuegh, asizir atiaba amadaghti da izi gumamazizibav soghirarigham, egh nguazim damighiti atiatim bar anevarghti, gumazitam a daruan kogham. **16** Ezi gumazir 3plan aghuir kaba, Noa, Daniel ko Jop, me kantrin kamin Ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh men otariba ko guivibar apanguvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deraghvira ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. Eghti nguazim ruarir kinimin otogham. **17** "Egh ki maghsuegh, midorozir sababar suighizi apaniba kantrin kam bagh me amadaghti, me izi gumamaziziba ko asiziba uaghan bar me kuavaremegham. **18** Ezi gumazir aghuir 3plan kaba kantrin kamin Ikiavira ikiai, ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabara nighnigh, men otariba ko guivibar apanguvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. **19** "Egh ki maghsuegh, arimariar kuratam amadaghti a bar atamra kantrin kam gimirighiti, ki uan aningagharimin gumamaziziba ko asizibav soghirarigham. **20** Ezi gumazir 3plan kaba, Noa, Daniel ko Jop, kagh ikiai. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki angamira itir God, ki uan ziamin kamaghin migei, ki 3plan gumazir kabagh nighnigh men otariba ko guivibar apanguvighan kogham. Puvati. Ki gumazir 3plan kabara me ateghti me deragh ikiam. Eghti, gumamazizir igharaziba arimighiregham. **21** "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām ki kamaghin migei, ki uan ivezir kurar 4plan kaba isi Jerusalemin da amangam, kar midoroziba, ko mitiriam azir dughiam, ko asizir atiaba, ko arimariar kuram. Eghti da gumamaziziba ko asiziba uaghara me misoghinarigham. **22** Eghti varazira ikivira ikiam, kar Israelian otariba ko guiviba. Ki gin men aku azenan izam, eghti me ia bagh iziti, ia me amir arazibar gan. Men araziba bar ikufi. Eghti ni uan navir averiamin fogh suam, ivezir kurar ki Jerusalem bagha amadazim, a voroghira ghu. **23** Eghti ia kamaghin fogham, ki amizir biziba da mingarir aghuiba itima, ki dagh ami. Ni men arazir kurabar ganigha fo, ki me ikarvaghamin arazim bagh navir amirizir inigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki kamaghin mikemegha gifa."

15 Ikiavira Itir God kamaghin na migei: **2** "O nguazir kamin gumazim, ni manmaghin nighnisi, wainin ikarizim, a ti derazir puvati. Wainin ikarizimin agharim, ruarir arizimin temebar agharibar tongin manmaghin deragh aghung, dagh afiragham? Ti puvati. **3** Ni a isi bizitamin ingarigham, o? Egh ni wainin ikarizir otevitam inigh, biziba guamin akeziabar ingarigham, o? Ti puvatigham. **4** An avim damuamin bizim a bar dera. An ruaghatavmining isighiti an arizim ganadam tong isighiti, ni a isi an bizitamin ingarigham, o? Ti puvatigham. **5** Avim tighar an isiam, ingangariba an puvati. Ezi datirighin avim tong an isighiti, a guizbangira ingangariba bar an puvatigham." **6** Eggha Ikiavira Itir Godin Ekiām kamaghin migei, "Kamaghira, mati wainin ikarizir ruarir arizimin temebar tongin itim, a derazir puvati. Kamaghin, ki dazimin min anemisevezima, me a gaborozu a isi. Kamaghira, ki Jerusalemin itir gumamaziziba inigh pazavira me damigham, me mati avim arighamin daziba. **7** Ki men apanim damuva ivezir kuram me daningam. Me ti avim gitaviraghshi damuva avegh bar isigham. Ki pazavira me damighitima, me fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. **8** Me nighnizir gavgavim nan itir puvati. Kamaghin amizi, ki nguazir kam damighiti a danganir kinimin min ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām kamaghin mikemegha gifa."

16 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, **2** "O nguazir kamin gumazim, ni akam Jerusalemia gasi me mikim suam, me bar arazir kurar ki bar aghuazibagh ami. **3** Ni Jerusalem mikim suam: Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Jerusalem, ni amizir mamin min iti. Nin afeziam ko amebam gumamazir arazir kurabagh amibar tongin ikegha ize. Nin afeziam Amorian adarazir gumazim. Ezi nin amebam Hitian adarazir amizim. Ezi nin amebam Kenanin nguazimin ni bate. **4** Amebam ni batezima, tav nin overapanir sazim atugha ni ruezir puvati. Me amangsizim ni gaghuizir puvati, eggha inir avizibar ni nomkezir puvati. **5** Tav bar nin apangkuvigha bizer katam ni gamizir puvati. Amebam ni batezir dughiamin, tav ni gifongezir puvati. Me pura ni isa danganir arozir kinimin ni akunizi, ni pura irighav iti. **6** "Ezi ki arua iza nin garima, ni uan ghuzim gipoghposi. Ghuzim ni avara, ezi ki ni ateghti ni aremeghan aghua. Eggha ki ghaze, 'Ni angamira ikiam. **7** Egh aghung ghuavanang, mati akimarir bar aghuim azenimin iti.' Kamaghira, ni aghua gavagivigha ruaragha amizir igiamin oto. Nin oteming otoi, nin mikarzim ariziba otivigha gifa. Ezi ni bibiamra ikiavira iti. **8** "Ki ua iza nin garima, ni gumazimin ikiamin dughiam otogha gifa. Ezi ki uan azenan azuir korotiam inigha an onegha nin mikarzim avara. Eggha ki nin ikiasa ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, ezi ni konanamra. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikemegha gifa. **9** "Eggha ki dipam inigha nin mikarzim ruava, nin ghuzim adiza olivin mughurir aghuim zuir borem nin mikarzim gaghui. **10** Eggha ki korotiar bar aghuir me tretin digirir bar aghuibar isamizim ni garu. Eggha dagarir asuar bar aghuiba ni ganigha, inir bar aghuim nin dapanim gike. Eggha azenan azuir korotiar bar aghuim ni garu. **11** Eggha ki kurkazir bizer aghuiba ni ganingi. Ki daveriaba nin agharimning gaghuigha, senin aghuim isa nin firimin da. **12** Eggha ni uan atinin daghuasa ki ring ni ganingi. Eggha ni uan kuarimning daghuasa ringning ni ganingi. Eggha ki dapanir asuar bar dirim isa nin dapanim garu. **13** Ezi ni uabin kurkamin silva ko golin bar avirim iti. Eggha ni zurara, korotiar aghuir me tretin digirir aghuibar isamizir aghuiba azui. Ki bretin me plauan bar aghuimin ingarizim ko hani ko olivin borem isa ni ganingizi da api. Nin ganganiba bar deraviram oto. Ezi ni atrivir amizimin oto. **14** Nin ganganiba deraviram otoi, Kantrin Igharazibar Gumamazir avirim, nin eghaghanim gifo. Ki uabi ni asingizi ni ganganir bar aghuim gamua taghtasi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **15** "Ezi ni nighnizir gavgavim uabin ikia ghaze, ni amizir bar dirim, eggha tuavimin amizimin min oto. Ni uan ganganir aghuim bangin, gumazir aviriba mangigh zegh gamima, ni me gekua me koma akui. Ezi nin ganganir aghuim, gumaziba bar men bizer aghuimin min oto. **16** Ni uan korotiar maba isa asebar ziaba fer danganiba asingi. Ni danganir kabar tuavimin amizimin min amua pura uabi isava gumazibagh anidi. Nin arazir kurar kam, a bar ikufi. **17** Ni gol ko silvan ni uan mikarzim kurkiasa ki ni ganingiziba da inigha gumazibar nedazibar ingari. Eggha nedazir kaba ko poroghamiba uari bakiaa akuir arazim gami. **18** Ki ni ganingizir korotiar aghuir me tretin digirir bar aghuibar isamiziba, ni da isa nedazir kabagh aghui. Eggha ki ni ganingizir olivin boreba ko pauran mughurir aghuim itiba, ni da isa nedazir kaba bagha mughurir aghuim zuir ofabagh ami. **19** Ki dagher bar aghuiba ni ganingi, mati plauan bar aghuim ko olivin boreba, ko haniba, ezi ni aser kabar naviba iniasava me baghavira nighnigha, ofan min dar men ofa gami. Bar guizbangira, ni arazir kabar dagh ami, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei. **20** "Ni na bagha otezir otariba ko guiviba, ni me misuegha asizibar min me isa marvir guaba damasa ofabagh ami. Ni fo, nin arazir tuavibar amiziba amir arazir kam, a derazir puvati. Ezi ni ti ghaze, ni amir arazir kuram ti pura bizim, ezi ni arazir kurar avirim damu mangivira ikiasa. **21** Ni kamaghin ifuegha, ni nan boribav suegha me isa marvir guaba bagha ofabagh ami. **22** Ni uan arazir kurar ki bar aghuaziba ko, nin arazir ni tuavimin amizimin min amibar gin ghua, tong uan aghirimra ikezir dughiam ginighnizir puvati. Dughiar kamin

ni bibiamra ikiava uan ghuzim gipoghposi." **23** Ikiavira Itir Godin Ekiam uan kamaghin migia ghaze, "Iavzika! Ia bar moghira ikuvigham. Iavzika! **24** Ia tuaviba bar, dar gumamaziziba uari akuvir danganibar ghua asebar ziaba fer arazim ko tuavimin amizibar arazim, aning damuasa danganibar ingari. **25** Ni ghaze, ni bar amizir ganganir bar aghuim gamim, eggha gumaziba tuavibar izima, ni me gekua uan mikarzim isa pura gumazir kinibagh anidi. Eggha nin arazir tuavimin amiziba amir arazir kam, ekiva ghuavira iti. **26** Ezi Isipian nin boroghin itir darasi, kar gumazir mikarziba puvira dikaviba, ni men amamangatzim, me iza ni ko misibagh akui. Ezi nin arazir tuavibar amiziba amir arazim ekiva ghuavira ikia na gamima, nan navim ikuviz ki nin atari. **27** "Ni oragh! Ki uan aningagharim ni gingegha uan gavgavimin pazavira ni gamigha, ni ganingizir zibiza, ki ua ni dama da ini. Ki ni isava Filistiabar agharim gatizi me uan ifongiar gin ghua pazavira ni gami. Me bar nin arazir kurar mizirizir kabar aghuagha dar aghumsisi. **28** "Gumazir igharazir kaba iza ni ko akua nin ifongiam agivazir puvati. Kamaghin amizi, ni Asirian gumazibar gin ghua mati tuavimin amizim tintinimin gumaziba bagha ruiagha arui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti. **29** Eggha ni uaghan Babilonian, dagiaba bagha ingarir gumaziba, ni men gin arua mati tuavimin amizimin min, ni me koma akui. Me ni koma akuima, ni arazir kam bagha bar ikuvighavira iti. **30** "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Ni uan ifongiamin gin ghua, aghumsizir puvatigha tuavimin amizimin min ami. Mati, nin navir averiamin aven, arimariar ekiam an iti. **31** Tuaviba bar, gumaziba uari akuvir danganibar ni asebar marvir guabar ziaba fasa danganibar ingarava tintinimin gumaziba koma akuir arazim gami. Eggha ni tuavimin amizir igharazibar min amir pu. Bar puvati. Me dagiaba iniasa arazir kam gami. Ezi ni arazir kam gamua dagiaba inian aghua. Ni uan ifongiam agivasa pura me koma akui. **32** "Ni mati amuir uan pam ataghirazim. Eggha gumazir ni fozir puvatiziba ko, poroghamiba uari bakeir arazim me koma a gami. **33** Tuavimin amiziba bar, dagiaba isi. Ezi ni koma. Ni bizer aghuiba isa gumazir ni ifongeziba bar me ganidi. Eggha tuavir kamin ni me apezepa me getuima, me tintinibar ikia iza ni ko dakusava ami. **34** Ni tuavimin amizir igharazibar min amir puvati. Tav kamaghin tuavir amizimin min otivasa ni migia ni gaghonezir puvati. Ni dagiaba isir puvati. Ni dagiaba isa me givesi! Guizbangira, ni bar amizir igharaghav amim." **35** Ikiavira Itir God uan kamaghin migei: "O Jerusalem. Ni tuavimin amizim, ni nan akam barakigh! Ki Ikiavira Itir God. **36** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ni uan ifongiar ekiamin gin ghua uan korotiaba suegha bibiamra ikia, tuavir amizimin min uabi isava gumazir ni ifongeziba pura uabi me ganidi. Eggha ni uan marvir guar ki bar aghuaziba baghavira ikia, uan boribav sogha da isa asebar ofa gami. **37** Nin arazir kaba bangin, ni gifongezir gumaziba, ki bar me akuvagh. Gumazir ni ifongeziba, ko ni aghuaziba sara, ki men aku iziti, me bar ni okarigh tivuighti, ki nin korotiaba sueghti, me bar nin ganti, ni bibiabara ikiam. **38** Nin arazir poroghamiba uari bakeir arazim ko gumazibav soagharizir arazim bangin, ki ivezir kuram ni daningam. Egh gumazibar ghuziba irezir bizer kuram kam ikarvagh, uan aningagharim akagh pazavira ni damighti, ni ovengam. **39** Ki ni isi gumazir kabar agharim datighti, me nin danganir ni gumaziba koma akua, eggha asebar ziaba feba, me bar da akararigh dagh asighasigham. Me nin korotiaba ko kurkazir aghuiba bar da inigh mangi ni ateghti ni bibiabara ikiam. **40** "Gumazir kaba gumazir igharazibar daghti, me izi dagiabar ni ginivigh, uan midorozir sababar ni aghorarigh bar ni nguemsirigham. **41** Egh gumazir kaba nin dipenibar apovigha amizir aviribar damazimin ivezir kuram ni daningam. Tuavir kamin, ki nin arazir tuavimin amizimin arazir kam agivagh. Egh ki uaghan ni damighti, gumazir ni gifongeziba, ni ua pura bizer aghuiba isi me daningava me apezepa me gekuan kogham. **42** Eghti nan aningagharim givaghti ki amiragh. Egh navim ua ni bagh ikuvan kogham. Egh ki navir amirizim iki, ua nin ataran kogham. **43** "Ni

aghirimra itima, ki bar deravira ni gami, ezi ni bizir kam bakinighinigha egħa arazir kurar kabagh ami. Ni guizbangira arazir kurar avirir ki aghuazibagh ami. Egħa ni manmaghsua, tuavimin amizimin arazir kam gami. Kamagħhin amizi, ki nin arazir kurar kaba ikarvagħ egh ivezir kuram ni daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamagħhin mikemegħa gifa.” **44** Ikiavira Itir God ua kamagħhin migia ghaze, “O Jerusalem, gin gumamazibiz nin gan aghuzir akar otevir kamin ni mikimam, ‘Guivim uan amebamin araziba bar ada ini.’ **45** Guizbangira, nin araziba bar nin amebam ko nin avenemebabar arazibar mirara ghu. Me uan paba ko boribagh ifongezir puvati. Nin amebam Hitian amizim, ezi nin afeziam Amorian gumazim. **46** “Nguibar ekiam Samaria, a notin amadaghan iti, a mati nin avenemebam. Ezi nguibar ekiam Sodom, a fomira sautin amadaghan ike, a mati nin afumim. Ezi nguibar dozir an boroghin itiba, da mati an guiviba. **47** Amizir kamning faragħa arazir bar kurar ki bar aghuazibagh ami. Ezi ni aningnin dagarir noziba dikiva aningnin min arazir mizirizibar amuasava ami. Ezi dugħiar otevimin nin arazir bar kurar ni amiba bar aning amir arazir kurabagh afira. **48** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Nin afumim Sodom ko nguibar dozir an boroghin itiba, me ni ko nin nguibar dozir nin boroghin itibar mirara, arazir bar kurar katabagh amizir puvati. **49** “Ni oragh. Nin afumim Sodom uan guiviba ko, me gavgavigha uari fava, dagħer avirim ikia navir amirizimin ikia nimira iti. Ezi men osintizim kamakin, me onganarazibagh amir gumamazibiz akurvaghan aghua. **50** Me ifaghata uari fava, egħa nan damazimin ki aghuazir arazir kurabagh ami. Kamagħhin amizi, ki men arazir kurabar ganigha me batoke. **51** “Samarian arazir kuraba avirasemezir puvatizi, dar dibobonim mong nin arazir kurabar dibobonimin apengan iti. Nin arazir kuraba an arazir kurabagh afiragħa bar mize. Ia 3plan amiziba, ki ian arazir kurabar gari, nin arazir kurabara bar ikufi. Ezi amizir igharazimmingin arazir kuraba, ki dar gari, da mati pura biziba. **52** Kamagħhin amizi, ni datirighin uan arazir mizirizibar aghumsizim iniam. Ki ian gara bar ian araziba tuisigha ghaze, nin arazir kuraba bar ikuvizi ki bar dar aghua. Ezi amizir igharazimmin, nan damazimin amizir aghummingin min oto. Bizir kam bangin, ni datirighin uan aghumsizir ekiam iniva navim bar ikuvigham.” **53** Ikiavira Itir God ua kamagħhin migei, “O Jerusalem, datirighin Sodom ko, Samaria uan guiviba ko, me bar ikuvighavira iti. Egħti ki me damighi, men dabirabim ua deragħam. Ki garima, ni aningnin tongin ikia bar ikuvighavira iti. Egħti ki uaghan ni damighi, nin dabirabim ua deragħam. **54** Ni uan arazir kuraba bangin uabin aghumsigham. Egħti amizir igharazimmin, nin aghumsizimin gan, fogħ suam, aning deravira zui. **55** Egħti amizir igharazimmin ki aningnin akuragħam, Sodom uan guiviba ko, Samaria uan guiviba ko, men dabirabim mati me faragħa ikezi mogħin ua deragħam. Egħti ki uaghan ni ko nin nguivar akuragħi ian dabirabim mati ia faragħa itim mogħin ua deragħam. **56** Dugħiar ki tighar ni gasighasighaminin, ni gavgavigha ifaghata uabi fa, egħa Sodom dipova ghaze, Sodom bar ikufi. **57** Ezi nin arazir kurar ni faragħa amiziba datirighin azenim gire. Ezi gumamazir igharazir nin boroghin itiba, me ni gifongezir puvati. Nin dibovir arazim a ua ioza nirara iti. Ezi Idom ko, an boroghin itir darazi ko, Filistia ko, an boroghin itir darasi, me bar ni dipova nin aghua. **58** Ni datirighin uan arazir miziriziba ko, arazir kurar avirir ki aghuaziba bagħ ivezir kuraba iniam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamagħhin mikeme.” **59** Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamagħhin migia ghaze: “Ni fomira na ko Akar Dikirizir Gavgavim gamigha akam akirigha ghaze, ni an gin mangam. Egħa ni uan akar dikirizimin aghuagħa Akar Dikirizir Gavgavim abiki. Kamagħhin amizi, ki nin arazir kurar kamra, a ikarvagħam. **60** Ezi kirara, ki dugħiar ni uan igiamra itimin, ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim gami, egh gin ki a ginighnighvira ikiam. Ki ni ko Akar Dikirizir Gavgavim damuasa, egħti Akar Dikirizir Gavgavir kam zurara iki mamaghira ikiam. **61** Nin avenemebam ko nin afumim gin ua ni bagħ izegħti, ki aning

ategħti, aning nin guivimmingin min ikiam. Arazir kam, a nan Akar Dikirizir Gavgavir ki ni ko amizimin aven itir puvati. Ki uan ifongiamin gin mangi a damuam. Egħti dugħiar kamin, ni amizir arazir kuraba, ni dagħ nighnigh aghumsigham. **62** Ki uan Akar Dikirizir Gavgavir Igiām, ni ko a damuam. Egħti ni fogħ suam, kirara, ki Ikiavira Itir God. **63** Ni amizir arazir kuraba, ki bar ada gin amadagħam, egħti ni dagħ nighnigh bar aghumsigh mikiman akabagh asagħam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamagħhin mikemegħa gifa.”

17 Ikiavira Itir God kamagħhin na migei: **2** “O nguazir kamin gumazim, ki kamaghsua, ni akar isin zuitam Israelia mikim, eghagħanir otevir kamin aven, mingarim mam modoghav iti. **3** Ni kamagħhin Israelia mikim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamagħhin migia ghaze: Bar maburan kuarazir bagar mam iti, an aviziba bar ekevegħa ariziba bar ruarigha dirir aghuiba ikia ganganir bar aghuim gami. A mighegħa Lebanonin Mighsiabar ghua temer sidan mamin ghuam apiri. **4** Egħa an suiam apirigha a inigha mighegħa ghua dagiaba bagħa ingangaribagh amir nguazir mamin ghughā, a isa biziba amaga dagħ ivezir gumamazibizir nguibar ekiamin anekara. **5** Egħa a dikavigha mighegħa Israelin nguazimin ghua wainin ikarizir mamin biam asigha, azenir mamin nguazir bar aghuimin an opari. Nguazir kam, a dipar miriamin ikia bar dera, egħti gin wainin ikarizir kam an iki aghung mangi bar ekevegħam. **6** Ezi wainin ikarizimin biar kam aghua vazimra aghariba asava wainin ikarizimram oto. An aghariba aghua iragħa kuarazir bagam iti nagħin gari, ezi an biba diza bar vin mar uaghiri. Ezi wainin ikarizimin aghariba ko an dafariba bar aviraseme. **7** “Ezi kuarazir bagar ekiar igharazir mam uaghan iti. An aviziba bar ekevegħa arizir aviriba iti. Ezi wainin ikarizir kam nguazir a itir kamin aghua, egħa a uan biba ko agharibagh iragħa kuarazir bagar kam itir danganimin da amangi. Wainin ikarazim nighnisi, kuarazir bagar igharazim tir nguazim ti dipar aghuim a daningam. **8** Ezi nguazir wainin ikarizir kam faragħa itim, a guizbangira nguazir bar aghuim. A dipar bar aviriba ikiava, ikarizim damuti, an aghung dafariba muriva, biva oviziba ikiva bar deragħam. **9** “Kamagħhin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamagħhin nin azai, Wainin kam deravira ikiva aghungam? Ti puvatigham. Kuarazir bagar faragħa izim ti izi biba sarama anesigh an oviziba adegh, an aghariba apirigh da ategħti da misingham. Gavgaviba puvatizir gumazim o gumazir kinir puningra, me ti wainin ikarizir kam asighirafagħam. **10** Ni oragh! Me wainin ikarizir kam nguazir aghuimin an opari. Egħti a deraghvira ikiva aghungam, o? Ti puvatigham. Aruem anadi nagħin ikezir aminim izi a givangti, a imuigham. A danganir a faragħa aghuimra, iki bar misigham.” **11** Ikiavira Itir God ua kamagħhin na migei, **12** “Ni mangi Israelin ikizir akaba batozimin azaragħ, me ti akar isin zuir kamin mingarim gifos, ti puvati? Akar isin zuir kamin mingarim kamagħhin ghu. Babilonian atrivim, Jerusalem izegħa atrivim ko an gumazir dapaniba ua bagħa me inigha Babilonin ghu. **13** Babilonin atrivim, Judan kantrin ikiavira ikiava, Judan kantrin atrivimin adarazir mav inigha a ko akar dikirizir gavgavim gami. A ghaze, gumazir kam, a Judan kantrin atrivir igiamin otoğham. Egħa ghaze, atrivir igiam an apengara ikiasa. Egħa a Judan kantri ategħasa amua gumazir ziaba itiba, a me inigha kalabusin ghu. **14** Babilonin atrivim ghaze, atrivir igiam akar dikirizir gavgavir kamin gin mangan aghuagħ, a uan kantri damuti a ua gavgavigh dikavigh Babilon misoghshi damuam, egħti Babilonin atrivim ua izi bar Judan kantri gasighasigham. **15** Ezi Judan atrivir igiar kam Babilonin atrivimin akam batuegħa, Ishipin atrivim bagħa akam amadagħa ghaze, a hoziaba ko midorozir gumazir aviritaba amadagħti me an akurvaghshi izam. Ni manmagħhin nighnisi, atrivir igiar kam deravira ikiam, o? Puvatigham. A Babilonin atrivimin akar dikirizir gavgavim abiki. Kamagħhin amizi, Babilonin atrivim izi pazaviram a damigham. **16** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin guizbangira kamagħhin migei: Judan atrivim mangi

Babilonin kantrin kalabusin iki mangi aremegham. Bizir kamin mingarim kamakin, Babilonin atrivim anemisevezi, an atrivir igiamin iti. Egha a Babilonin atrivim ko akar dikirizir gavgavim gamua ghaze, an an apengan ikiva bizibar amuam. Egha a uabi akar dikirizir gavgavimin aghuagha anebiki. **17** Eghti Babilonia izi, Jerusalemin nguibar ekiam ekuarugh nguazim giku divazim boroghin dar pozibav mikiningham. Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivugh iki midorozim damuam. Me kamagh nighnigha ghaze, gumazir avirim arighiregham. Eghti Isipin atrivimin midorozir gumazir avirir bar gavgavim, midorozimin dughiamin izi men akuragham kogham. **18** Ia oraghl Judan atrivir igiam, akar dikirizir gavgavimin aghuagha anebiki. Egha a bizir kaba bar dagh ami. A datirighin arimanginham kogham. **19** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin guizbangira kamaghin migei: Ki atrivir kam ikaragh pazavira a damigham. A guizbangira nan ziamin akar dikirizir gavgavim gami, egha anebiki. **20** Ki an suiragham, mati gumazim asizibar suizir ivem onegha a mikinzi an an suira. Ki a inigh Babilonin mangi munagh an arazir akirim ragha na gasarazim tuisigh, egh ivezir kuram a daningam. **21** An midorozir gumazir gavgavir aghuiba, me bar arighiregham. Eghti midorozir gumazir Ikiavira itir varazira, me tintinimin suaraghirigham, mati aminin iza ivaima biziba tintinibar ghue. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **22** Egha Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: “Ki uabi, ki sidan temer ruarim an aguar muziarir bar pin ititam atugham. Egh a inigh mangi Israelin mighsiar igharazir bar dagh afirazimin an anekaragham. Eghti temer kam aghuigh ekevegh aguar ruariba iki biva, oviziba ikiam. Egh a sidan temer bar dirimin otogh, sidan temer mabagh afiragham. Eghti kuarazir guar aviriba izi an aguabar dapighiri aruemin uari apazam. Egh me an aguar kabar mikonbar ingaram. **24** Eghti nguazir kamin itir temeba, me bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. Ki temer ruariba otima, da uaghiri, egha temer igiabagh amima, da aghua ghuavanadi. Ki temer dafarir angamtizibagh amima, da midii. Egha temer dafarir midiaribagh amima, dar dafariba angamira iti. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa, egh ki mikemezi moghin, ki biziba bar dar amuam.”

18 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, **2** “Ia manmaghsua zurara Israelian nguazim ginighnigha aghuzir akar kamin a migei? “Afeziaba ko amebaba wainin ovizir angamtiziba api. Ezi wainin ovizir kaba isingtiziba puvatigha boribar akabav sozi men atariba me giri.” **3** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, Israelia ia uarira uarir tongin aghuzir akar kam mikiman kogham! **4** Ia oraghl! Gumazimiziba bar men ikirimirim, nan bizim, afeziam ko amebamin ikirimirim ko borimin ikirimirim, nan bizim. Eghti gumazir arazir kuram gamizim, anarira aremegham. **5** “Gumazitam ti bar deragh, arazir kuraba an puvatighi, gumazir kam deraghvira ikiam. **6** Gumazir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar zuir puvatigha me bagha ofa gamua dar dagheba apir puvatigha, Israelin asebar marvir guabar ziaba fer puvati, egha gumazir igharazibar amuiba koma akuir puvati, egha uaghan amizir uan iakinibav sozim koma akuir puvati. **7** Egha a igharaz darazi abira arazir kurabar me gamir puvati. Egha gumazir igharazibar biziba okeir puvati. Egha a uan namakamin amamangatzii, a pura ada dagiar kaba ini, ezi namakam ua da ikarvaghamin ababanimin min a uan biziba isa a ganingi. Egha gin namakar kam iza uan dagiar kaba ikarvaghasa, ezi gumazir aghuir kam ua namakamin bizim a ganidi. Egha gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isa me ganidi. Egha korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isa me ganidi. **8** Egha an namakam an dagiaba pura da inigha ua da ikarvaghasa, an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba isir puvati. Egha gumazimiziba kotiba bagha izi, a guizir arazimin gin ghua men kotiba tuiisii. Egha an arazir kurabar amuan aghua. **9** Gumazir kamaghin amim, an arazir ki ifongeziba ko bizir ki damuasa ia mikemeziba baragha deravira dar gin ghua dagh ami. Gumazir kam, nan damazimin dera,

kamaghin amizi, an angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **10** “Eghti gumazir kam otaritam ikiti, otarir kam gumazibav soghti me arimighirram, kar otarimin osimtizimra. **11** An afeziam arazir kabagh amir puvati, otarim uabira arazir kabagh ami. A mighsiabar pin itir aseba famin danganibar ghua da bagha ofa gamir dagheba api. Egha gumazir igharazibar amuiba koma akui. Egha dagher me aser marvir guaba bagha ofa gamiziba apava gumazir igharazibar amiba ko arazir kurar ki aghuazibagh ami. **12** Eghin a gumazimizir onganaraziba abira arazir kurabar me gami. Egha gumazir igharazibar biziba okei. Eghti namakatam an dagiar a iniziba ikarvaghsi iziti, gumazir kurar kam ua namakamin ababanir bizim a danighan kogham, a pura ua bagha a ini. Egha marvir guabar ziaba fe. Egha arazir kurar ki aghuazir igharazibagh ami. **13** Egh an namakam an dagiaba inigh, ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin, a ua dagiar igharaziba isi. Gumazir kam ti angamira ikiam ti? Puvatigham. A ikian kogham. An arazir kurar ki aghuazir kabagh ami, kamaghin amizi, an ovengam. A uabi uan osimtizim bangin ovengam. **14** “Eghti gumazir kurar kamin otarim, uaghan otaritam ikiti, otarir kam uan afeziamin ganti, an arazir kurabar amuan. Eghti a uan afeziamin min arazir kurabar amuan aghuagham. **15** Egh otarir kam, mighsiabar pin itir aseba famin danganibar mangan kogh, da bagh ofabar amu, dar daghebar aman kogham. Egh gumazir igharazibar amuiba ko dakuan kogham. **16** Egh a igharaz darazi arazir kurabar me damuan aghuagham. Egh gumazir igharazibar biziba okiman aghuagham. Egh a uan namakamin amamangatzii, a pura ada dagiar taba inigh, eghti namakam ua da ikarvaghamin ababanin inian aghuagham. Egh gumazir aghuir kam, mitiriaba azir darasi, a dagheba isi me daningam. Egh korotiaba puvatizir darasi, a korotiaba isi me daningam. **17** Egh an namakam an dagiaba pura da inigh, egh ua da ikarvaghsi, an dagiar an aningizim gisin ababanin inighan kogham. Egh an arazir kurabar amuan aghuagham. A bizir ki damuasa ia mikemeziba ko arazir ki ifongeziba baragh deravira dar gin mangi dar amuan. Otarir kam, uan afeziamin arazir kurabar osimtiziba inigh, da bangin aremeghan kogham. Puvatigham. An angamira ikiam. **18** An afeziam bar arazir igharagha garibagh ami. A ifara biziba okiava zurara arazir kurabar igharaz darazigh ami. Kamaghin amizi, a uabi uan arazir kurar an amizibagh ipurigh aremegham. **19** “Ezi ia kamaghin azai, ‘Tizim bagha, otarim afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham?’ Ezi ian azangizimin ikarvazim kamakin. An otarim nan arazir aghuiba ko arazir ki ifongezibar suiragha deravira dar gin zui, kamaghin amizi, an aremeghan kogh deravira ikiam. **20** Gumazim an arazir kuram gami, anariram aremegham. Otarim afeziamin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Eghti afeziam, otarimin arazir kurabar ivezir kuram inian kogham. Gumazir arazir aghuim gamizim, an an ivezir aghuim iniam. Eghti gumazir arazir kurabagh amim, a da bangin ivezir kuram iniam. **21** “Gumazir arazir kurabagh amitam arazir kuraba ategh arazir ki ifongezibar suiragh arazir aghuabar amuan, an aremeghan kogham, an angamira ikiam. **22** A datirighin arazir aghuabagh ami. Egha a faragha amizir arazir kuraba ki da gin amada, egh ua dagh nighnighan kogham. Kamaghin amizi, an angamira ikiam. **23** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei. Gumazir arazir kurabagh amiba ariaghiri, ki bizir kam bagha bar akongezir pu. Puvati. Ki kamaghsua, me navibagh iragh angamira ikiasa ki ifonge. **24** “Eghti gumazir aghuitam arazir aghuiba ategh, arazir miziriziba ko arazir kurar ki aghuazibar amu, egh an angamira ikian kogham. A faragha amizir arazir aghuitam, ki tam ginirighan kogham. An akirim ragha na gasara, kamaghin amizi, a uan arazir kuraba bangin ovengam. **25** “O Israelin ikizim, ia zurara kamaghin migei, ‘Ekiam amir arazir kaba, da derazir puvati.’ Israelia, ia deravira nan akam baragh. Ia ghaze, nan araziba ti ikufi. Bar puvati. Iarara ian arazibara bar ikufi! **26** Gumazir aghuitam, arazir aghuim ategh arazir kuram damigh an osimtizim ikiam. Egh a uan osimtizir kam bagh an ovengam.

27 Eghti gumazir kuratam, arazir kuram ategh arazir aghuim damu, an aremehan kogham. A deraghvira ikiam. **28** An arazir kurar amizir kam gifogha givagha, anetegha arazir aghuimin gin zui. Bizir kam bangin, an aremehan kogham. An angamira iki deraghvira ikiam. **29** Ezi ia Israelin ikizim, ia ghaze, Ekiam amir araziba, derazir puvati. Ezi puvati. Ian arazibara bar ikufi. **30** "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migia ghaze, O Israelin ikizimin gumamaziziba, ki vaghvagh bar ian araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh, ia amir arazir kuraba ategh, akirim ragh dagh asaragh. Eghti ian arazir kuraba ia gasighasighan kogham. **31** Arazir kurar ia amiba, ia bar ada atakigh. Egh nighnizir igiam ko navir igiam inigh. O Israelin ikizim, ia manmaghsuava ovengasava ami? **32** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ian tav aremehan ki bar aghua. Kamaghin amizi, ia uan arazir kuraba akirim ragh dagh asaragh, egh ia angamira ikiam."

19 Ikiavira Itir God Israelian atrivir pumuning bagha azirakar ighiar kam bangasa na mikeme: **2** Nin amebam bar laionin amebam aghuim. A laionin apurir ekiabar tongin ikia uan nguzibar akuaghapi. A uan nguzibar gara dagh eghevuma, da aghuava ekefe. **3** A uan nguzir mam deragha a geghuva an garima, an aghuigha bar dera. An asiziba burir arazimin an akakasi, ezi gin a gumamazizibav sogha me api. **4** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, bar laionin kamin egghagham baregha, a bagha azuazimin min mozim gikuizi laion iza mozir kam giraghu. Ezi me akezin an koviamin guragha anemikirigha Isipin kantrin ghu. **5** Amebam a bagha dughiar ruarimin a mizua itima, a izezir puvati. Ezi a tagha ua nguzir igharazir mam inizi an an danganin ini, ezi an an gara a geghevuma, a bar mikarzim saram aghungghia, laionin igiar aghuimin oto. **6** A bar ekeveggha givagha laionin igharaziba koma arui. A uaghan asiziba buri dav sogh, egh dar amamin arazimin fofoziba ini. Egh uaghan gumamazizibav sogha me api. **7** A men dipenir gavgaviba akaragharigha, men nguibar ekiabagh aeghasisi. A tiarim akara dazerima, nguazir kamin gumamaziziba bar puvirama atiati. **8** Kantriba ko provinsin an boroghin itiba bar dar gumaziba, a misoghasa tintinibar uan nguibabar iza uari akufa. Egh me mozimin aven laionbar suizir iveba onegha an suira. **9** Me akezin an guragha a inigha boksir mam garugha a inigha Babilonin atrivim bagha ghu. Egh a isa kalabus gati. A uam ari mangi Israelin mighsiabar mangan kogham. Eghti gumamaziziba uam an dazezerir tiarim baragham kogham. **10** Nin amebam mati wainin ikarizir me dipar miriamin dikarizim. Egh a dipar aviriba iti, kamaghin amizi, an agharir aviriba ikia puvira be. **11** Wainin ikarizir kamin aghariba bar gavgafi, ezi me da isa dar atrivibar asadivibar ingari. Wainin ikarizir kam aghua agharir aviriba ko dafarir bar aviriba ikia, bar ruaragha overiamin suighasava ami. Ezi gumamaziziba bar saghon mar ikia an gari, a bar ruaragha aghariba ko dafarir aviriba iti. **12** Ezi gumazir an aningagheziba biba saram anesigha a isa nguazim mikini. Ezi aminir bar puvira ivaim aruem anadi naghin ikegha iza an ovizibagh ivarazi, da kuaraghiregha misingi. Ezi an agharir gavgavim misingizi, me a gaborozi a isi. **13** Me datirighin a inigha dipaba puvatizir danganimin igia, nguazir dakightizimin anekara. **14** Ezi avim ikarizir kamin agharir gavgavimin otogha vaghvagh an aghariba ko ovizibar isizi, a ua agharir gavgaviba puvati. Egh da ua atrivimin asadivimin min otogham kogham. Kar azirakar ighiar dughiar aviribar ongezim.

20 E Babilonin kalabusin min itima, azenir namba 7in, an iakinir namba 5, an aruer namba 10 otozi, Israelian gumazir dapaniba na bagha iza, Ikiavira Itir Godin ifongiam gifogghasa nan damazimin apiaghav itin. **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **3** "O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun gumazir dapanir kabav kim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin ia migei. Ia manmaghsua nan ifongiam gifogghasa nan azangsiggha izi? Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ia pura ize. Ki bizitamin ian

azangsigitam ikaragham kogham. Bar puvatigham. **4** "O nguazir kamin gumazim, ni men arazir kuram me amiziba bagh akam me gasi me tuisigham. Ni me isi azenara me atigh me tuisigh. Ni men inazir afeziaba amizir arazir bar kurar ki aghuazibar gun me mikim. **5** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam mikemezi moghin, ni me mikim. Ki Israelia ginabazir dughiamin, ki Jekopin ikizimin ovavir boriba ko Akar Gavgavim akirigha uabi isa men aka. Dughiar kamin, me Isipin nguazimin itima, ki uabin gun me migia ghaze, ki Ikiavira Itir God, ki ian God. **6** Dughiar kamin ki akar dikirizim gamua ghaze, ki Isipin nguazimin me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangam. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi dagheba an ikia, bar deraghaviram aghui. **7** Ezi ki kamaghin me migei, ia bar moghira vaghvagh Isipian marvir guar mizirizir ia bar ifongeziba makunigh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki me mikeme, bizir ia damuti ia nan damazimin zueghan koghamiba, ia dar ziaba fan marki. **8** Ezi me akaba batogha, oraghan aghua. Men tav uan marvir guar mizirizir me bar ifongezitam a makunizir puvati. Egha me Isipian aseba ataghirazir puvati. Me Isipin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegeh mizazir kuram me daningam. **9** Ezi puvati, ki kamagh amizir puvati. Ki kamaghin damighiva, uabi uan ziam abiri moghin damuam. Dughiar kamin, Israelia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin itima, ki men damazibar uabi isa Israelian akagha Akar Dikirizir Gavgavim Israelia koma a gamigha ghaze, ki Isipin kantrin aven me inigh azenan mangam. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. **10** "Egha ki me inigha Isip ategha gumamaziziba puvatizir danganimin ize. **11** Ki uan arazir ki ifongeziba, ki da isa me ganiga, bizir ki damuasa me mikemeziba, men sure gami. Men tina Akar Gavgaviba baragha dar gintisi, me deravira ikiam. **12** Egha ki Sabatin dughiam isa me ganiga, na ko men tongin ababanimin min aneti. Me dughiar kamin avughisiva kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, ki me gamima me nan damazimin zue. **13** Egha Israelin ikizim gumamaziziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha bizir ki damuasa me mikemeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgaviba, men tina dar gintigh, egh deraghvira ikiam. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumamaziziba puvatizir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegeh mizazir kuram me daningam. **14** Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. **15** Egha ki gumamaziziba puvatizir danganimin akar dikirizim gamua me migia ghaze, ki me inigh nguazir ki me bagha inabazimin mangam kogham. Nguazir kam bar deragha, nguazir otevir maba bar dagh afira. Nguazir kam bar derazi, dagheba an ikia bar deraghaviram aghui. **16** Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba, me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan navir averiabar aven aseba ziaba fasa. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. **17** "Egha ki men apanguvigha, gumamaziziba puvatizir danganimin me gasighasizir puvati. **18** Ki men boriba gumamaziziba puvatizir danganimin me migia ghaze, ia uan ameboghfeziaba amizir araziba, ia dar suighan marki. Ia bizir me damuasa ia mikemezibar gintighan marki. Egh men asebar ziaba fi uari damu nan damazimin mizeghan marki. **19** Ki Ikiavira Itir God, ian God. Ia nan arazir ki ifongezibar gin mangi, egh bizir ki damuasa ia mikemeziba baragh dar amu. **20** Ia nan Sabatin dughiam damighiti, a nan damazimin zuegh iki. Eghti a na ko ian tongin ababanimin min ikiam. Eghti ia kamaghin nighnigh suam, ki Ikiavira Itir God, ian God. **21** "Ezi dughiar kamin otivizir borir kaba, gumamaziziba puvatizir danganimin ikia na barazir puvati. Me arazir ki ifongeziba abigha arazir ki

damuasa me mikemeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Kar Akar Gavgavir men tina dar gintigh, egh deragh ikiamiba. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Me gumazamiziba puvatzir danganimin itima, ki ghaze, ki ti uan aningagharim me gingegh mizazir kuram me daningam. **22** Ezi puvati, ki kamaghin amizir puvati. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nan garima, ki Israelia Isipin kantrin aven me inigha azenan ize. Kamaghin amizi, dughiar kamin ki uan ziar ekiam bangin, mizazir kuram Israelia ganingizir puvati. **23** Me gumazamiziba puvatzir danganimin itima, ki Akar Gavgavir mam me ganiga ghaze, ki me aghamsighiti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. **24** Me bizir ki damuasa me mikemeziba abigha arazir ki ifongeziba me dar aghuagha akiribagh ighegha na gasara. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. Egha me uan inazir afeziabar asebar ziaba fasa zurara da bagha gari. Kamaghin amizi, nguazir ki me ganingizim, ki me inigh an mangan aghua. Kamaghin amizi, ki ghaze, ki me aghamsighiti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. **25** “Ki uaghan arazir ki ifongezir igharazir maba ko, bizir ki damuasa mikemeziba me ganingi. **26** Ki men amamangatzizi, me uari uan aseba bagha ofabagh amua nan damazimin bar mize. Egha ki men amamangatzizi me uan otarir ivariaba isa aseba bagha me misogha ofabagh ami. Nan nighnizim kamakin, me ti arazir kurar kabar amuva, bar digavir kuram damigh uan arazir kaba bar da ategham. Egh me fogh suam, kirara ki Ikiavira Itir God.” **27** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ki Israelia migeir akaba, ni me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, Ian inazir afeziaba, arazir igharazir mam gamigha, nan ziam abiragha akirim ragha na gasara. **28** Nguazir ki me bagha inabazir kam, ki me inigha nguazir kamin ize. Ezi gin me temer ekiaba ko mighsiabar gara kamaghin nighnisi, kar danganir aghuir asebar ziaba famiba. Egha me zurara danganir kabar ofabar amuasa iza, asiziba inigha ghua dar ofa gamua dar mughurir aghuim isa aseba bagha pin da amadi. Egha me wainba inigha iza dagh ingegha aseba bagha ofa gami. Me kamaghin amuava na gamima, ki bar men aningaghe. **29** Egha ki men azangisi, ‘Ia manmaghsua ghua mighsiar kabar ghuavanaga asebar ofa gami?’ Kamaghin amizi, Israelia, fomira iza datirighin danganir ofa gamir kaba kamaghin dar bori, ‘Pin Itir Danganiba.’ **30** “Kamaghin amizi, ni mangi Israelin ikizim mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ia manmaghsua uan inazir afeziabar arazir kurabar gin zuir? Ia me amizir arazir kurar ki aghuazir kabagh amuava men asebar gin ghua nan damazimin mize. **31** Ia tuavimin amizimin min aser ki bar aghuaziba bagha ofa gamuavira ikia, uan boribav sogha me isa da bagha ofabagh ami. Bar fomira iza datirighin, ia arazir kam gamua, nan damazimin bar mize. Egha ia Israelia bar tong aghumsizir puvatigha, na bagha izava nan ifongiam gifogghasa nan azangisi. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki ian amamangatighan koghti, ia nan ifongiam bagh azangisighan kogham. **32** “Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar min ikiva men min temeba ko dagiabar ziaba fasa. Eghti ki ti ian amamangatighiti ia kamaghin otogham. Bar puvatigham. **33** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei, ki uan gavgavimin uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingam, egh ian atrivimin ikiam. **34** Ia tintinimin kantrin igharazibar kalabusin itima, ezi ki datirighin ia itir kantrin kabar ia inigh izi danganir vaminan ia akuvagham. Egh ki datirighin uan gavgavimin, uan agharim ian amadagh uan aningagharim isi ia gingegh uan gavgavim ian akaghti, ia a gifogham. **35** Ki ia inighiva, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Puvatzir Danganimin mangighiva, egh ki munagh ikiva ian damazibar ian arazir kuraba bagh ia tuisigham. **36** Ki arazir kamra, ian inazir afeziaba Isipin kantrin boroghin gumazamiziba puvatzir danganimin itir dughiamin,

ki men arazir kuraba tuisiki. Eghti kamaghira, ki gin uaghan ia tuisigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **37** “Ki datirighin danganir kamin mati, sipsipbagh eghevur gumazim uan sipsipbagh egheva asadivim suirazi sipsipba an apengan iti an ada medi moghin, ki ia gativagh ia damighiti, ia nan Akar Dikizirir Gavgavim baragham. Eghti ki bar deraghvira vaghvagh ian araziba bagh ia tuisigham. **38** Ian tongin itir akaba batogha arazir kurabagh amir gumazamiziba, ki me batuegti, me ua ian tongin ikian kogham. Me datirighin kantrin igharazibar nguazibar ikia kalabuziamin iti, eghti ki dar me inigh azenan izam. Eghti me ua Israelin nguazimin aven mangan kogham. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **39** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki datirikin kamaghin migei, O Israelin ikizim, ia ti na baragham aghuagha, egh ia vaghvagh datirighin pura iki mangi, uan ifongiabar gin mangi uan asebar ziaba fi. Egh ia asebar ofa damuti, ian ofan arazir kam ua nan ziar zuruzim abinan kogham. **40** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, kotiar kam givaghtima, ia nan gumazamiziba bar uamategh Israelin nguazimin mangi nan mighsiar ruarir bar pin ghuavanabozir kamin mangi nan ziam fam, eghti ki bar ia gakeuegham. Ia uan ofaba ko, ian bizir ia ifongegha faragha atiziba ko, ian bizir bar aghuir na baghavira itiba, ia na bagh ada inigh izi na daningti ki bar akuegham. **41** Ia tintinimin kantrin igharazibar gheuegha dar aven itiba, ki ia inigh azenan izi, egh ki mughurir aghuim zuir ofaba bagha bar akongei moghin, ki ia bagh navim deragh bar akuegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, bizir ki ia gamir kabar ganigh kamaghin fogh suam, nan araziba bar zue. **42** Ki ia inigh Israelin nguazimin izam, kar nguazir ki ian inazir afeziabar aningasa akar dikizirim gamizim. Eghti dughiar kamin, ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **43** Eghti ia uan arazir kurar ia amiziba ko, arazir ia uari uari gamua nan damazimin zuezir puvatzibagh inirigham. Ia amizir arazir mizirizir kaba bangin, ia bar uarir ikuragh suam, e bar ikufi. **44** O Israelin ikizim, ki uan ziar aghuim bangin deragha ia gami. Ki ian arazir kurabar ivezir kuram ia ia ganingizir puvati. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikeme gha gifa.” **45** Ikiavira Itir God na migia ghaze, **46** “O nguazir kamin gumazim, ni sautin amadaghan ganiva pazavira sautin mikimiva, Negevin danganimin itir gumazamiziba puvatzir danganir arozinim atariva akam a gasi. **47** Ni Negevin danganin mikim suam, ni Ikiavira Itir Godin akam baragh! Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei, ki avitam atighiti, a nin aven itir temer angamtiziba ko misingiziba bar, a dar isigham. Eghti bizitam avir ekiam amungeghan kogham. A sautin amadaghan ikegh mangi notin amadaghan otogham. Eghti gumazamiziba bar, men mikarziaba an mizariabar fefem bar men isigham. **48** Eghti gumazamiziba bar ganigh fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki avir kam ati, eghti gumazimat anemungeghan kogham.” **49** Ikiavira Itir God mikeme gha givazima, ki kamaghin an akam ikaragha ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki manmaghira akar kam akunam. Gumazamiziba zurara ki migeir akar isin zuir kaba baragha ghua na giporpore.”

21 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni munagh Jerusalem ganiva kamaghin Israelin nguazimin itir gumazamiziba akam me gasi me mikim suam, me arazir kurabagh amir ikizim. Gumazamiziba asebar ziaba fer danganiba, ki uaghan dagh ifongezir puvati. **3** Ni nan Akar Gavgavim isi kamaghin Israelin nguazimin itir gumazamizibav kim suam, ki Ikiavira Itir God ghaze, ki ian apamin damuva, uan midorozir sabamin bar ia misoghitarigham, ian gumazamizir aghuiba ko kuraba sara. **4** Guizbangira, ki ian gumazamizir aghuiba ko kuraba uaghara me misoghsa sautin amadaghan ikegh uan midorozir sabamin me misogh mangi notin amadaghan tugham. **5** Eghti gumazamiziba bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God uabi uan midorozir sabam an misevimin anesigha gifa, egh ki uam a isi anerugham kogham. Puvati. Ki bar puvira ia damigham.” **6** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni mangi

gumamazir kabar kuabatighin azenara tugh tiarim akar arang, mati nin dighorim bighasava ami. **7** Eghti me ti nin azaragham, ni tizim bagha tiarim akarava arai? Eghti ni kamaghin me mikim suam, ia bativamin bizimin migirigiam izegha gifa. Dughiar kurar kam, izi otoghti, atiatim ian navibagh izivaghti, ian agharapaniba ian amiraghti ia gavgaviba puvatighi, ian sueba inighiva akongam. Ia deraghviram oragh, dughiar kuram otivasavami. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin mikeme.”

8 Egħa Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **9** “O nguazir kamin gumazim, ni gin izamin bizimin gun gumamazibav kim suam: “Ekiam kamaghin migei: Midoroziir sabar mam iti, midoroziir sabar kam me aneminezi a bar ghumigha iti. Me uaghan borem a gaghuizi a bar zuegha taghtasi. **10** Me misoghasavira aneminezi a iti. Me uaghan borem a gaghuizi a zuegha onimarimin min taghtasi. Ezi ia nan gumamaziziba, ia ti ghaze, ia deravira iki bar akuegh ikiam? Bar puvati. Ki migirigiar gavgaviba ia gamua mizazim ia gasima, ia tong nan akam barazi puvatigha da batoke. **11** Midoroziir sabar kam me, datirighira borem a gaghuizi a bar zuegha iti. A ingangarim damuasa me anekiri. Me aneminegha borem a gaghuigha a isa gumazir gumazibav soghti me arimighiramimin dafarim garisi. **12** O nguazir kamin gumazim, ni pamtemin tiarim akar puv azi. Midoroziir sabar kam, me a inigh nan gumamazizibav sogham. Egh uaghan Israelian gumazir dapanibav sogham. Eghti me bar arighiram. Aia! Nin navir averiam bar bighiti, ni uan evarim misoghiva azi. **13** “Ki datirighin uan gumamaziziba osimtizim me danigh men ganigham, me navibagh iraghan koghti, bizir kaba me bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa. **14** “Nguazir kamin gumazim, ni datirighin, gin izamin bizim mikim uan dafaribav sogh. Eghti midoroziir sabam okivira iki mangi gumamazir aviriba okiti me arimighiregham. Kar midoroziir sabar kuar aviriba kurim. **15** Midoroziir sabar kam, nan gumamazizibagh amima, me gavgaviba puvatigha daghiri. Midoroziir sabar kam, onimarimin min taghtagha nguibar ekiamin tiar akamin ikia kuaba akunasavira gara iti. **16** O midoroziir sabam, ni agharir guvimin amadagħan dughor kuniva, agharir kiriamin dughor kun. Ni midoroziir sabar ghumtizi! Ni mamaghin uabi ighavkirir dughia-bar, ni danganiba bar gumamazizibav sogh. **17** Ki uaghan uan dafaribav sogh mamaghira iki mangiti, nan aningagħarim givagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **18** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **19** “O nguazir kamin gumazim, Babilonian atrivim uan midoroziir sabam suiragh izamin tuavir pumuning amisefe. Tuavir kamning uaghara kantrin vamiran ikegh izam. Ni tuavir akar kamningin bizitam osirigh anesaragh. Eghti atrivim izi an ganigh fogham, tuavir mam Amonian nguibar ekiam Raban zui. Tuavir akar igharazim, a kantri Judan nguibar ekiam Jerusalem zui. **21** Eghti Babilonian atrivim iziva tuavir akamningin ni osirigha asarazir bizimin miriamin mitigham. Egh a tuavir manamra mangisi fofoghs, faragh uan barir pibar midoroziir akavsiabar amu, uan afuzir mizebagh ivivamang dagh inobagh inobagham. Egh a uan afuzitam Raban akagh, egh tam Jerusalem akagham. Eghti atrivim afuzir vamira iniam. A uaghan asebar azangsigħsi, ofa gamizir asizir dighorimin ganiva anesavsuigham. **22** Ezi afuzir atrivim uan agharir guvimin suirazim, barir pimin afuzim Jerusalem akaghti, a fogh me mikim suam, me mangi Jerusalem midoroziim damuam. Egh me Jerusalem itiar akabar aven mangisi, me temer bar ekiaba inigh da isi akuriabar arigh, dagh afughafugham. Egh midoroziir gumaziba tiariba akariva, temer bar ekiar kaba inigh mangi nguibar ekiamin itiar akaba akaram. Egh Jerusalem konsi, nguizibagh kuva nguibar ekiar kamin divazimin borogħin dar pozibav kinam. Eghti da danganir aghuir midoroziir gumaziba isin ghuavanang tuivigħ iki misoghamibar min ikiam. **23** “Jerusalem gumamaziziba kamaghin nighnigh suam, bizir kam a guizbangira puvati. Me fo, me fomira Babilonian atrivim ko akar dikirizibagh amua ghaze, me an apengan ikiam. Kamaghin amizi, me ghaze, midoroziitam me bativan kogham. Ezi puvati. Babilonian atrivim, men arazir kuraba bangin akam me gasi,

men suigh me isi kalabus darigham. **24** “Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Israelia ian mikimasa, ian arazir kuraba aghua ghua bar ekefe. Ki ian arazir kurar kaba gin amadagħan kogham. Ia arazir kurar kaba azenara dagħ ami, ezi gumamaziziba ian arazir kurabagh fo. Osimtizir ekiam ian iti. Kamaghin amizi, ki ia isi ian apanibar agharim darigham. **25** “Ni Israelin atrivim, ni nan akaba batogħa arazir kurabaram amir gumazim, ki nin arazir kuraba ikarvagħamin dughiam, a izegha gifa. **26** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, ni uan atrivir dapanir asuam ko inir ni dapanim ikezim suegh. Biziba kamaghira ikeam kogham, da ighighiregham. Ki onganarazibagh amir gumamaziziba amighi, me gavgaviba ikiam! Eghti ziaba itir adarasi, ki me abiragham! **27** Asighasigham, asighasigham! Guizbangira, ki nguibar ekiam gasighasighi a bar ikuvigham. Asighasizir arazir katam fomira nguazimin otozi, gumazitam an ganizir puvati. Nguibar kam pura iki mangi gumazir ki inabazimin dughiamin otogham. Eghti ki nguibar ekiam isiva an dafarim darigham.” **28** Ikiavira Itir Godin Ekiam ua kamaghin migei, “O nguazir kamin gumazim, ni gin otivamin bizimin gun Amonian mikim. Gumazir kaba akar kurabar Israelia migia akaba me gasi. Eghti ni me mikim suam: “Midoroziir sabar mam, me an misevim anesizi a gumazibagh asighasighasava ami. Me gumamaziziba misoghirarighasa borem a gaghuizi a zuegha onimarimin min taghtasi. **29** Ia Amonia irebamin min garir bizir ifavariba ia dar gari, egħa gin otivamin bizir ia migeiba, da guizbangira puvati. Ia ghaze, ia uari midoroziir sabar kamin suiragh, egh gumazir nan akaba batogħa arazir kurabagh amibav sogħhariragħam. Ezi irebar kam, guizbangira puvati. Bar guizbangira, ian arazir kuraba ikarvagħamin dughiam izegha gifa, ezi ia a damighan kogham. **30** “Ia midoroziir sabar kam isi uam an misevim darughl ian amebam ia batezir nguazim, a ian nguibamra, ki ian arazir kuraba isi azenim datigh ia tuisigham. **31** Ki uan aningagħarim ia gingeħ ia gasighasigham, mati avir mizariaba mighi ia bagħ mangam. Egh ki ia isi bar puvira aningazir gumazir agharibar arigham, kar bizibagh asighasizir fofozim itir gumaziba. **32** Avim ia gasighasigham, egħti ian ghuziba ian nguazimra iram. Eghti tav ua ia ginighnighan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.”

22 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, Jerusalem nguibar ekiamin gumamaziziba, gumamazir avirimin misogħezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ni me isi kotiam datigh me tuisigham, o? Ni bighivira me amir arazir mizirizir ki aghuazibar gun me mikemeghti, me fogham. **3** Egh ni nguibar ekiar kam mikim suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki ghaze, ia Jerusalemia uari uan gumamazir avirim misuagħariki. Egħa ia uari bagħa marvir guabar ingara dar ziaba fava, egħa ia uari kamaghin amigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ia gasighasighamin dughiam roghira ize. **4** Ia gumamazizibar ghuzibagh amizi, da ire, egħa marvir guabar ingarigha nan damazimin mize, ezi arazir kurar kabar osimtizim ian iti. Kamaghin amizi, ian dughiam izegh gifa! Arazir kam bangin, ki kantrin igharaziba bar men amamangatighi, me ian aghumsizimin ganiva ia dipov ian ingaravakam. **5** Kantrin ian borogħin itiba ko kantrin sagħon mar itiba ian gara fo, ia arazir bar kurabagh amir gumamaziziba. Kamaghin amizi, me ian ingaravati. **6** “Ia oragħl ian tongin itir Israelian gumazir dapaniba bar uari uan gavgaviba fava igharaz daraziv suagħarisi. **7** Ian aven itir gumazitam tong deravira uan ameboghfeziabar akaba baragħa men apengan itir puvati. Kantrin igharazibar gumamazir ian tongin itiba ia me abiri. Egħa ian tongin itir amizir odiarir paba ovengeziba, ko ameboghfeziaba ariaghirezir boriba, ia men biziba isa pazavira me gami. **8** Ia ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egħa ia Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragħa ghaze, a pura dughiar kinim. **9** “Ian gumamazir maba, akar ifavaribar igharaz darazigh amua me misoghirarighasava ami. Ezi ian marasi, asebar ofa gamir dagħeba api. Ezi marasi, zurara uan inivafizir agoroģebar arazimin gin ghua aghumsizir arazibagh ami. **10** Ezi ian marasi, uan afeziabar amuiba koma akui. Ezi

marasi, amizir uan iakinibav sozir dughiarbar me ko arazir kurabar amuasa me gagaghoiri. **11** Ezi marazi poroghamiba uari bakeir arazim gami. Ezi igharaziba uan otaribar amuiba koma akui. Ezi marasi, uan afeziabar guiviba koma akui. **12** Ezi ian gumazamizir maba, iveziba isa ghua igharaz daraziv suagharisi. Ezi marasi, uan namakabar dagiaba pura da ingha ua da ikarvaghsi an dagiar an aningizim gisin ua dagiaba ini. Ezi marasi, uan namakar gumazibagh ifara me gami me atiatima, me me da dagiaba isa bizer aviriba iti. Ia bar na gin amadagha na ginighnizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **13** "Ia gan! Ia okimakiabagh ami darasi, ko igharaz daraziv suagharizi darasi, ki ian aningaghe, kamaghin amizi, ki ivezir kuram ia daning uan dafaribav sogham. **14** Dughiar ki pazavira ia damuamin kamin, ia uan navir averiabar aven osimtizir kam ateriva puvira atiatingam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemezi moghin, ki damuam. **15** Ki ian gumazamiziba inigh tintinimin kantrin igharazibar me aghamsigham, eghti arazir kuraba dutugh mangi givagham. **16** Eghti kantrin igharaziba ian ganiva ian aghuagh mikim suam, ia pura bizer kinim. Eghti ia uari fogh suam, ki Ikiavira Itir God." **17** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **18** "O nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, ki bar men amira. Me mati gumaziba silva iniasa dagiaba avir ekiamin minemin aven da tuema, da amera eghe emira dar muziarir kurar ingangariba puvatiziba iri. Ezi me da isa da makuni. **19** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei, ia nan ikiangizir akam deravira a baragh. Ia silvabar min amir puvati, ia mati dar muziarir kurar ingangariba puvatizir kaba. Kamaghin amizi, ki bar moghira ia akuvagh ia inigh mangi Jerusalem ngubar torimra mizazim ia gasam. **20** Nan adarim ko aningagharim mati avir ekiam. Gumaziba silva iniasa avir ekiamin dagiaba minemin da tue moghin, ki ia tuam. Me dagiaba akuvagha avim givima a pamten isima, dagiaba amera dipamin min emira iri moghin, ki ia akuvagh ian atar ian aningagham. **21** Ki ia inigh ia akuvagh mizazim ia gasegham. Guizbangira ki bar ian aningaghe. Kamaghin amizi, nan aningagharim avir ekiamin min bar ian isigham. Eghti ia ameregham. **22** Egh ia mati silva minemin aven avir ekiamin isia ameri moghin, ia datirighin nan gavgavim ganiva deravira na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki uabi uan aningagharim ia gingegha mizazim ia gase." **23** Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei. **24** "O nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, me arazir kurar aviribagh amizi, men nguazim nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki bar men aningaghe, egh mizazim me gasisi amozim amadagham kogham. **25** Gumazir dapanir ian tongin itiba mati, laionba asizim misuegna an kuamin miriam dazera an tuziba asigharigha da api. Me gumazamizibar dagiaba ko men bizer aghuiba isi. Egha uan namakabav soghezi me arlarihare. Men arazir kamin, amuir avirim paba puvatigha odariabar iti. **26** Men ofa gamir gumaziba, nan Akar Gavgavibar gin zuir puvatigha da abiki. Egha ghaze, nan ziam fer biziba, da pura biziba. Egha me fozir puvati, bizer tizim bar zue, ezi bizer manam nan damazimin pura bizon. Egha nan damazimin zuezir biziba ko bizer mizirizibar gun gumazamizibar sure gamir puvati. Me bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvati. Egha me uarir uan tongin nan ziam abiragha ghaze, nan ziar ekiam a pura bizer kinim. **27** "Ia gumazir aruaba, mati afiar atiaba asizim misuegna uarir tongin an kuam getuima, a dighoraghire. Me bizer aviriba ikiasa gumazibav suagharigha, egha ifara pura men bizir isi. **28** Akam inigha izir gumazir ifavariba, me gumazibar arazir kurar kaba moga mati gumaziba birim, penin ghurghurim a gaghui. Egh irebamin min garir bizer ifavaribar garava, gin otivamin bizer ifavaribav gei. Guizbangira, ki Ikiavira Itir God, ki akatam me mikemezi puvati. Ezi me ifara ghaze, me Ikiavira Itir Godin Ekiamin akam migei. **29** Nguazir kamin itir gumazamiziba, uan namakabagh ifara biziba okei. Egha zurara arazir kurabar onganarazibagh amir gumazamizibagh amua pazavira me gami. Egha Kantrin Igharazibar Gumazamizir men tongin itiba abira men biziba okei, egha me guizin arazim ategha kotiamin aven men tuavim apiri. **30** "Ki gumazir men tongin

itir kamaghin garitam, a bagha ruia an apizir puvati. Tinaru nguazir kamin gumazamiziba bagh nan damazimin tughiva, ngubar ekiam avinizir divazir akaraghireziba akiram. Eghti ki ngubar kam gasighasighan kogham. Ki kamaghin damuamin gumazitamin apizir puvati. **31** Kamaghin amizi, men arazir kurar me amiziba bangin, ki uan aningagharim avimin min a isa me gingegha me gasighasiki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

23 Ikiavira Itir God kamaghin na migei. **2** "O nguazir kamin gumazim, guivir pumuning iti. Amebar vamira aning bate. **3** Guivir kaming uan igiamra ikia Isipin kantrin ikia, deravira itir arazim ategha tuavibar amizimin arazimin gin ghua pura tintinimin gumaziba ko ikarara uan mikarzimzing ia me ganidi. **4** Avenemebam, an ziam Ohola, a Samarian ngubar ekiamin ababanim gami. Ezi an afumimin ziam Oholiba, a Jerusalem ngubar ekiamin ababanim gami. Ki uaghara aningin iti, ezi aning nan boriba bati. **5** "Ohola, a nan amuimra, egha a pura tintinimin gumaziba koma akuir arazir kam bagha bar ikuvigha, Asirian midorozir gumaziba, a bar me gifongegha zurara me bagha an mikarzim dikava me baghavira iti. **6** Asirian midorozir gumazir kaba, me gumazir aruar ziaba itiba, ko midorozir gumazir dapaniba, egha me korotiar bar aghuir bluplaba azui. Midorozir gumazir igiar kaba hoiabagh isin apiav ikia misosi. Ohola gumazir igiar kabar marvir guaba sara gari me an damazimin bar derazi, an navim me bagha dikavizi, a me ko arazir kuram gami. **7** An Asirian kantrin faragha zuir gumazir igiaba, men tuavir amizimin min otozi, an agoroger kam a gamima, me a ko arazir mizirizibagh ami. Egha an Asirian marvir guabar ziaba bar da fava, egha uan arazir kam bangin a mize. **8** A uan igiamra Isipin ikia tuavimin amizimin arazir kam, a gamuavira iti. Dughiar kamin, gumaziba a koma akua a ko ikararama, a uan mikarzim isia me ganiga ghuavira iti. **9** Kamaghin amizi, ki a isa, Asirian gumazir a bar ifongegha, me baghavira itibar agharim gati. **10** Ezi me an korotiam suezima, a bibiabara iti. Egha me midorozir sabamin Ohola misoghezi ana aremezi, me an guiviba ko otariba bar me ini. Ezi amizir tintinibar itiba, Ohola batozir arazir kamin eghaghamim bareghe sighsirir akabar nimira, kamaghin uariv gei. "A uan arazir kurabar ivezim ini." **11** "An afumim Oholiba garima, arazir kam Ohola batoozi, a bizer kam ginighnizi pu. Bar puvati. An arazir pura tintinibar gumaziba koma akuir kam gamuavira iti, an arazir kuraba bar Ohola amizir arazir kurabagh afira. **12** A uaghan Asirian gumazir dapaniba ko, ziaba itiba ko, midorozir gumazibar midorozir korotiar aghuiba azuiba ko, gumazir hoiabagh isin apiav ikia misoziba, a me baghavira ikia bar me gifonge. Gumazir kaba bar, me gumazir igiar bar diriba. **13** Ki kamaghin an arazir kamin garima, a bar ikuvigha, uan avenemebamin mirara ghu. Aningin araziba bar mize. **14** "Oholiba arazir kurar kabagh amua ghuavira iti. A Babilonian gumazir aruabar nedazibar gari, me birimin penin aghhevimin men nedazibar ingarigha da aghefe. **15** Egha dar ivariabar letiabar da amighini, egha iniba isia uan dapanibagh ikezi dar otevir muziariba guighav iti. Oholiba Babilonian gumazir aruar kabar nedazibar gari da bar an damazimin derazi, **16** an navim dikavizi, a maghira Babilonian gumazir kaba bagha akam amadagha ghaze, Kaldian kantrin gumaziba iziva a ko dakuum. **17** Ezi Babilonia izava a ko poroghamiba uari koma akuava amir arazir kurabagh ami. Men agorogem me gami me an gin ghua arazir kurar igharazibar a gamizi a bar mize, ezi a men aghuagha akirim ragha bar me gasara. **18** Oholiba bibiamra ikia azenara arazir kurabagh ami, ezi gumaziba bar a gifo, an amizir bar kuram. Ezi ki an avenemebamin aghuazi moghin, ki an aghuagha akirim ragha a gasara. **19** Ezi a tintinimin gumaziba koma akuir arazir kam gami an ekiva ghuavanagavira iti, mati a faragha Isipin igiamra ikia tuavimin amizimin arazir kam gami. **20** An navim arazir kurar kam bagha puv a dikafi. Guizbangira, gumazir kabar mikarzir mogomeba bar ekeveghe mati donkin aminasiziba, ezi a da baka. Men aminasizibar dipaba mati hoiababar aminasizibar

dipaba. **21** “Oholiba, ni Isipin guivir igiamra ikiava amizir arazir kaba bagha bar ifonge. Dughiar kamin gumaziba nin otemning gikararava ni koma akui.” **22** Ezi Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “O Oholiba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki fo, ni ifongezir gumaziba, ni bar men aghuagh. Eghti ki me damighti me adarin nin iki, egh tintinbar ikegh izi pazi ni damu ni gasighasigham. **23** Ki Babilonia ko Kaldian gumaziba bar, ko Pekotia ko, Soaba ko, Koaba ko, Asirian gumaziba bar, me akuvagh me inigh izam. Me gumazir igiar diriba, ko gumazir ziaba itiba, ko gumazir dapaniba ko, midorozir gumaziba, me bar hioziabagh isin dapiaghti ki me inigh izam. **24** Me midorozir gumazir avirir ekiam ko karisba ko biziba aterir dakoziba sara notin amadaghan ia misoghsi izam. Me orar ekiaba ko orar doziba ko midorozir dapanir asuaba inigh uarir pigh izi bar ni ekiarugham. Ki ni isi men agharim datighti, me uan arazibar gin mangi bizir me ni damusa mikemezibar gintigh ivezir kuram ni daningam. **25** Ki nin atara ni bagha nan muriam bar kufi, kamaghin amizi, ki me ateghti, me uari uan aningagharimin ni damuam. Me nin atinin ko kuaringim atugh, egh nin ikivira ikiamin adarasi, me midorozir sabamin me misoghharigham. Bar guizbangira, me ni da nin otariba ko guivibar suighti, gumamaziztaba ikivira ikiti me angamira me dapongti me isiam. **26** Me nin korotiaba bar da surarigh nin bisba ko ringin diriba iningham. **27** Ni tuavimin amizimin araziba ko arazir mizirizir ni fomira Isipin nguazimin ikia iza datirighin amiziba, ki bar ada agivagh. Eghti ni uam asebar ziaba fan kogh, egh ua Isipia ginighnighan kogham.” **28** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni gan! Ki ni isi gumazir ni ifongezir puvatizibar agharim datighti, me izi pazi ni damigham. **29** Gumazir kaba, bar nin aghua, kamaghin amizi, me nin bizir ni ingara iniziba bar da inighiva, ni ateghti, ni bibiamra ikiam. Mati ni fomira arazir mizirizibagh amua tuavimin amizimin min bibiamra ike. **30** Ni kantrin igharazibar arua men asebar ziaba fava tuavimin amizimin min amua, uabi uabi gamigha nan damazimin mize. Kamaghin amizi, ki ni damuti, ni osimtizir kaba iniam. **31** Ni uan avenemebamin diarir nozibar gin zui. Kamaghin amizi, ki a ganingizir ivezir kurar kavin izivazir kam, ki a isi ni daningighi ni anemam. **32** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: “Ki bar pazavira ni damigham, ki paza nin avenemebam, gamizi moghin pazi ni damigham. Ki ni damighti ni ivezir kuram iniam, mati ivezir kuram itir kavin bar izivazir mam ni aneremam. Eghti gumamaziziba bar nin gan ni dipov nin ingaravakam. **33** Kavin kam, mati ki nin avenemebam Samaria, ganingizir kap. Ni anemeghonganigh bar osemegh atiatigham. **34** Ni wainin kam ami bar an agivagh, egh kavin kam abigh an akuar misaraghirezibar amisi damuam. Egh an akuar misaraghireziba isi uan otemning abigharigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.” **35** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ni na gin amadagha akirim na gasara. Kamaghin amizi, ni uan inivafizir agorogem ko tuavimin amizimin arazim bagh mizazim iniam.” **36** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Ohola ko Oholiba kam aning gasi aning tuisigh, aning amizir arazir kurar ki aghuazibar gun aning mikim. **37** Aning amizir poroghamiba uari bakeir arazim gaminning, egha gumazibav sozi me ariaghirii. Aning uaghon poroghamiba uari bakeir arazim, uan marvir guaba ko dagh ami. Aning na bagha boriba bate, egha me misuegha me isa aseba bagha ofa gami. **38** Aning arazir kammangram amizir puvati. Aning nan dipenim gamizi a bar mize. Aning bar moghira Sabatin arazimin gin zuir puvatigha anebiragha ghaze, a pura dughiar kinim. **39** Aning uan boribav suagharigha da isa asebar ofa gamizir dughiar kamra, ua nan Dipenimin ghugha a gamizi a nan damazim bar mize. Aning nan Dipenimin arazir bar mizirizibagh ami.” **40** “Aning zurara saghuamin itir gumaziba bagha akaba amadima me izi. Ezi aning ghua ruava uan damaziba aghiva bisin aghuubar uaningin kurti. **41** Egha dabirabar bar aghuim gapera, ezi aningin guanningin, me bizir aghuiba dakozimin da avara. Bizir aghuir me avezir kabar tongin, nan migharir mughurur aghuim zuim

koma olivin borer ki me ganingizim uaghan iti. **42** Ezi aning orazi, gumazir avirimin niginim oto. Gumazir igharagha garir aviriba izi. Me marasi, wainin dipaba apa onganizir gumazir kuraba, me gumamaziziba puvatizir danganimin ikegha ize. Ezi amizir kamning, daveriaba uan agharibagh aghuigha atrivir dapanir asuar bar aghuimning uan dapanimning garu. **43** Ezi ki uabi uabi migia ghaze, ‘Amizir kamning ti poroghamiba uari bakeir arazim gamua bar amiraghama. Ezi puvati, gumazir kaba ghua aning ko arazir mizirizibagh amuvira iti. **44** Me zurara amizir kamning bagha ghua tuavimin amizimin arazimin min aning gami. Ohola ko Oholiba, bar amizir arazir mizirizibagh aminning. **45** Aning arazir kurar poroghamiba uari bakeir arazim ko igharaz daraviz soagharizir arazim gami. Kamaghin amizi, jasin arazir aghuubagh amiba, kotiamin aven aningin arazir kaba bagh aning ikuvighsi aningin mikimam. Me fo, aning arazir kurar kabagh amima aningin dafariba ghuziba dar iti.’ **46** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midorozir gumazir okoruatamin aku iziti, me pazavira aning damuti aning atiatighti me aningin biziba okemegham. **47** Me dagiabar aning giniv, midorozir sababar aning okiva, aningin boribav soghirarigh, aningin dipenibar apongegham. **48** Eghti nguazir kamin aven, ki arazir mizirizir kam batuegham. Eghti amiziba arazir kamin ganing fogham, me aningin min arazir mizirizir kabar amuan kogham. **49** Gumamazir kaba, guan arazir miziriziba ko asebar ziaba fer arazir kurar kaba bangin gua ikaragh, mizazim gua daningam. Eghti gua kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

24 E namba 9in azenimin Babilonin kalabuzin itima, an namba 10in iakinimin, an namba 10in aruem otozi, Ikiavira Itir God kamagh na migei. **2** “O nguazir kamin gumazim, ni datirighin aruer kamin dughiam osirigh. Datirighin, dughiar kamra, Babilonian atrivim ghua, Jerusalem ekiarughasava ami. **3** Ni ikizir akaba batozir kam, ki me bagha ni ganidir akar isin zuir kam isi, me mikemegh: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin me migei, Ni minem isi avim dafagh, egh dipam a gingehti a izifagh. **4** Egh sipsipar tongin, sipsipin bar aghuir mikarzim sara ititam inigh a misuegh aneghoregh, an gurir tuzir bar aghuim ko an sueba, ko an agharir aghuiba inigh minem daghuigh. Egh agharir igharaziba isi asizibar apengan da amangigh, egh asizir aghariba ko tuziba avikigh. **6** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei, Gumakal! Jerusalemin nguilar ekiar kam, a bar ikuvigham. A gumamazir aviribav suaghariki. A mati miner mam, an averim bizir miziriziba an iti, me tong a rueghan kogham. Ni asizir tuzir kaba ko aghariba vaghvagh da inigh azenim darigh, eghti tam ua minemin aven ikian marki. Guizbangira, Jerusalemia bar ikuvigham. **7** Guizbangira, men arazir kuram azenimra iti. Me mati, gumazim, misoghezi an aremezi, an ghuzim dagiam gire. Gumazir kamin ghuzim nguazim girezi nguazir mineziba anevaragha a modozir puvati. A dagiar azenan itim gisin ire. Kamaghira, me azenara gumamazizibar damazimin kamaghin amima, me bar men gari. **8** Kirara, ki ghuzim gamizi a dagiar azenan itim gisin ikia mamaghira itima, ki an gari. Eghti me modoghan kogham. Kamaghin amizi, ki men arazir kuram ginighnigh, puviram atariva a ikarvagh. **9** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei, Gumakal! Jerusalemin nguilar ekiar kam, a bar ikuvigham. A gumamazir aviribav suaghariki. Ki uabi dazibar pozim mikinan. **10** Ni dazir aviriba inigh izil! Egh avim atigh a givil Egh asiziba amangsizim ko iriziba sara da vereghti, da isi. Eghti asizir tuziba isi mangiti dipam dageghti, asizir aghariba bar isigh mighirigh. **11** Ni datirighin minevesevim isi avivkiabagh isin anefaghti, a isi mangi bar aghefegh. Miner kam, a bar mize, eghti minemin itir mineziba isi mangi bar givaghti, minem ua bar zuegham. **12** Ezi ki fo, avim miner kamin minezibar isi da agivagh kogham. Nan ingangarim pura ghu, ezi ki bar amira. **13** O Jerusalem, miner kamin itir mineziba, da nin arazir mizirizibar ababanim gami. Ki zueghasa ni gamima, ni mizeghvira iti. Ni zueghan kogh iki mangi dughiar

nan aningagharim givaghamimin tugham. **14** Ki Ikiavira Itir God kamaghin mikeme, ki ia gasighasighamin dughiam izi. Ki a damu, egh ian arazir kuraba ateghan kogham. Egh ian apangkuvighan kogham. Ki ia amizir arazir kuraba tuisigh, da bagh ivezir kuram ia daningam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.” **15** Ikiavira Itir God kamaghin na migei. **16** “O nguazir kamin gumazim, ki fo ni uan amuim bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ki zuamira ni dam amizir kam inighti ni pura ikiam. Eghti ni a bagh azian kogh temeriba iran marki. **17** Eghti tav nin ararem baraghan marki. Ni nimira iki uan navir averiamin aven osemegh. Ni zurara ami moghin uan inim isi uan dapanim gikeghiva uan dagarir asuabar aghuigh, egh gumazim aremezi me a bagh aziava amir araziba, ni dar amuan marki. Ni uan guam avan marki. Egh ni azia itir darazi ni daningamin daghebar aman marki.” **18** Dughiar kamin, bar mizaraghara ki gumamaziziba ko migia iti. Ezi guaratighin nan amuim areme. Ezi aminzaraghan ki Ikiavira Itir God na mikemezi moghin ami. **19** Ezi gumamaziziba kamaghin nan aza, “Ni manmaghsua kamaghin ami? Ni bizir kamin mingarimin gun e mikim.” **20** Ezi ki kamaghin me migei, “Ikiavira Itir God na migia ghaze: **21** Ni Israelin ikizimin mangi akar kam me mikim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia nan Dipenim bagha bar akongegha ghaze, a bar deragha gavgafi. Ia Dipenir kam bar faraghvirama anerigha bar a gifonge. Ia uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Ia bizir kam gifogh, ki a gasighasighi a bizir kinimin min otogham. Eghti ian borir Jerusalem inikiavira itiba, me midorozimin aven arimighiregham. **22** Eghti dughiar kamin, ia ki amizi moghin damu. Egh uan akaba avan marki. Egh ia, azia itir darazi ia daningamin daghebar aman marki. **23** Ia zurara ami moghin, iniba isi uan dapaniba ikeghiva dagarir asuabar aghuigh. Egh ia aziva arangan marki. Ia uan arazir kurabagh nighnigh aghariba ghegi, uari uan navir averiabar aven osemegh azi. **24** Esekial ia bagha ababanin gami, ezi ia an amizi moghira damu. Bizir kaba otoghamin dughiamin ia fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.” **25** Ikiavira Itir God uan migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, nan Dipenim men tongin itima me an gavgavim ko dirimin gara, ziar ekiam isa naviba bar akonge, egha me bar faraghvirama anerigha zurara bar a gifonge. Me uan navir averiabar aven, zurara a baghavira iti. Eghti ki me da a batuegham. Egh uaghan men boriba me dama da inigham. **26** Ki kamaghin damuamin dughiamin, tav dughiar kurar kamin Jerusalem miseveghirigh ni bagh izi ni mikimam. **27** Eghti dughiar kamra, ni uan bizibav kinam. Eghti ni gumazir kam ko mikim, egh uan nimira ikian kogham. Arazir kamin, ni mati ababanin min ikiva fozozim gumamazizibar aningam, eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.”

25 Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Amonian nguazimin gan akam me gasi me mikim suam, me ikuvigham. **3** Ni kamaghin me mikim: O Amonia, ia Ikiavira Itir Godin Ekiam migeir migirigiaba, deragh da baragh. Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, Ia nan Dipenim garima, a ikuvigha ikia bizir kinimin oto. Ezi Israelin nguazim, apandiba izegha a gasighasiki. Ezi apandir igharaziba Judan ikizim inigha kalabuziabar min me inigha kantrin saghuaiamin itimin ghua me isa kalabus gati. Ezi ia men gara men ingaravaka ghaze, ‘A dera!’ **4** Kamaghin amizi, ki aruem anadi naghin itir gumazibar amamangatighi, me izi ia abinigh ian nguazim inigham. Egh me ian kantrin aven, ian tongin uari bagh uan averpenibar ingariva dar ikiam. Egh ia damamin azenibar itir dagheba ko ian bulmakaun oter eboriba, me dar amam. **5** Ki Raban nguibar ekiam gasighasigh a damighi, a kamelbar arighamin danganimin otoghti, da iki grazibar amam. Eghti ki Amonin nguazim damighi a sipsipbar arighamin danganimin otoghti, da an aven iki avughsam. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God. **6** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, kamaghin migei: Ia Israelin nguazim bar an aghuagha, uan dafaribav sogha bar akuegha uari fa uari akuri.

7 Kamaghin amizi, ia oragh! Ki uan gavgavim itir agharim amadagh, ia isi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar agharim datighi, me bar ia gasighasigh ia kuavaremeghti, ia uan kantrin tamin min ikian kogham. Eghti ia kamaghin na gifogh suam, ki Ikiavira Itir God.” **8** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, “Ia Moapia ko Seiria ghaze, Ia gan! Judan ikizim, me mati kantrin igharazibar mirara iti. **9** Kamaghin amizi, ki apandir amamangatighi, me izi Moapin kantrin mitaghniamin boroghin itir nguibar ekia gavgavibagh asighasigham. Egh me men nguibar ekia dirir kaba, Bet Jesimot, Balmeon, ko Kiriataim, bar dagh asighasigham. **10** Eghti apandiba aruem anadi naghin ikegh iziti, ki Moapia ko Amonia isi apandir agharim datighi, me me abinigh men nguazim inigham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uam Amonin kantri ginighnighan kogham. **11** Guizbangira, Ki Moapia amizir araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.” **12** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Idomia ikarvazir arazim gamua, egha bar arazir kurabar Judan ikizim gamizi, arazir kurar kam bar ekefe. Me osimtizir ekiam uari gati. **13** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ki datirighin uan agharir gavgavim isi Idomin kantrin amadagh, a gasighasigham. Egh Temanin nguibamin ikegh midorozir sabamin gumamaziziba ko asizibav soghirarigh mangi Dedanin nguibamin tugham. Eghti Idomin kantri pura ikiam. **14** Ki Idomian arazir kuraba ikarvagham. Kamaghin amizi, ki uan gumamaziziba, Israelia, me amadaghti me mangi me misogham. Eghti Idomia nan adarim ko aningagharir ekia kam iniam. Egh Idomia uari nan ikarvaghamin arazim gifogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.” **15** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Filistiaba fomira ikegha iza datirighin, me uan navir averiabar aven Judabar apandir gamua, apangkuvir arazim men puvatigha ikarvazir arazim me gamua, arazir kurabar me gamua me gasighasigha ghuvaira iti. **16** Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oragh! Ki uan agharir gavgavim amadagh Filistiaba bar me abiragham. Men ziar mam Keretia, kar ongarir dadarimin ikiavira itir darasi, ki bar me gasighasigham. **17** Ki adar ekiam men iti. Ki me amizir arazir kuraba ikarvagh, pazavira me damu me gasighasigh me akuatigham. Eghti me nan mizazim inigh, egh me kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

26 E kalabusin itima, namba 11in azenim, an iakinir mamin aruer faragha zuim otozi, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiamin gumamaziziba bar akuegha tiariba akara kamaghin migei: “Bar dera, Jerusalem nguibar ekiam, a ikuvigha gifa, ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan an mangi dagiar ingangaribar amuan kogham. Me datirighin e baghvira izi dagiar ingangarim damuti e bizir bar aviriba ikiam. **3** “Kamaghin amizi, datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ghaze: “O Tairia, ia oragh, ki ian apandir. Ki kantrin aviribar gumazibar aku ia misoghsi izam, eghti me ongarim dikava izi moghin izam. **4** Me ian nguibar ekiam avinizar divaziba akararigham. Eghti ki bar dar tauba avigh da makunigham. Egh ki nguibar kamin nguaziba bar dar aning da adeghti, dagiar kinimira ikivira ikiam. **5** Egh dagiar kam ongarimin tongin ikiti, osiriba isir gumaziba, uan iveba a gisin da onegh aruemin dar arigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba izi ia inigh pazavira ia damuam. **6** Me uan midorozir sababar ian kantrin aven itir nguibar dozibar gumamazizibav soghirarigham. Eghti Tairia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **7** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Babilonin kantri gativir atrivir bar gavgavim Nebukatnesar, ki an aku iziti, a Tairia ia ko misogham. A notin amadaghan ikegh izi, uan hiziaba ko, karisba ko, hoziabagh isin dapiamin gumaziba ko, midorozir gumazir bar avirim sara izam. **8** “A izi, nin kantrin aven itir nguibar dozibar gumamaziziba, midorozimin aven me misoghti me arighiregham. Apandiba izi nguibar ekiam ekiarugh nguazim giku divazim boroghin da

pozibav kinigham. Egh me nguazir pozir kabagh isin tuivigh iki midorozin damuam, egh uari mongsi birir gavgavibar amuam. **9** Egh me temer bar ekiaba inigh mangi nguibar ekiamin divaziba akararigh, egh uan sobiar bar gavgavibar divazimin tauba akurarigham. **10** An hosiaba bar avirasemegh ivemar izi nguazim dikiti, nguazir mineziba dikav bar ia avaragham. Eghti men midorozir gumazir hosiabagh apiaziba ko, dar wilba, ko dar karisba, pantem ivemar izi, nguibar ekiamin tiar akabar mangigh zegh damuam. Eghti hosiab kaba niginir bar ekiam damuti ian divaziba vazvagh. **11** Men midorozir gumazibar hosiaba, ian tuavir doziabar akizirigh izi ia dikabiragham. Eghti apaniba midorozir sababar ian gumamazizibav soghinarigham. Eghti ian dagiar dipenir akinir gavgavir ekiaba magari nguazim giregham. **12** Ian apaniba ian dagiaba okimiva, ia dagiaba bagha amadir biziba tintinimin da iniam. Me ian divaziba akurarighi da iriti, me ian dipenir bar aghuiba akararigh bar adagh asighasigham. Egh me ian dagiaba ko temeba ko nguaziba isi ongarimin da makunigham. **13** Eghti ki ian onger akaba ko, gitavav sozir arazim bar ada agivagham. **14** Ki ian nguibam damighiti, dagiar kinimra an ikivira ikiam. Eghti dagiar kamin, osiriba isir gumaziba, uan iveba a gisin da onegh da aruem darigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme, gumazitam uan ian nguibar ekiamin ingarighan kogham. **15** "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Tairin nguibar ekiamin gumamaziziba kamaghin me migei: Ian nguibar ekiam akarighiregh irighiti, gumamazizir ongarir miriamin itiba, me nguibam akaraghirezir niginim baragh, egh gumamaziziba miazir ekiam isir niginim baragh, uarir tongin gumamazizibav sozi me ariaghilir niginim baragh, digavir kuram damigh akongam. **16** Kantrin ongarir miriamin itibar atriviba, uan atrivir dabirabiba ategh, uan atrivir korotiaba ko tretin diribar isamizir korotiar azenan azuiba suegh, pura nguazim dapiagh atiatingiva inighiva akong mamaghira ikiam, eghti men nirizir agorogem givaghan kogham. **17** Me ni bagh azirakar ighiar kam damuam: "Ziar ekiam itir nguibar ekiam, ni bar ikufi! Gumamazizir nguibar ekiam kamin itiba, fomira ongarimin ize, Egha kurir aviriba ikia ongarim bar a gativagha, ongarimin ingangarir kaba me faragha dagh ami. Egha ongarir dadaribar boroghin nguibabar itir darazigh amizi, me atiatia okam nighnigha digavir kuram gami. Ezi datirighin ni ua ongarimin itir puvati. Nokil! **18** Datirighin dughiar kamra, ni irigha gifa. Ezi ongarimin boroghin itir darasi, inighava agoi, ezi arighatizibar gumamaziziba atiatia, pazava otozir arazir kamin aguaghfa. **19** "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Tair, ki ni damighiti ni pura ikiam, mati nguibar ekiar akaraghirezimin min, nin gumamaziziba puvatigham. Ki ongarir konir gavgavimin ni avaragham. **20** Ki nin amadaghti, ni Oveaghuezibar Nguibamin magari gumamazizir bar fomira ikezi ba ko ikiam. Ki ni damighiti, ni nguazimin apengan magari nguibar ekiar ki asighasighiziba ko zurara ikiam. Bizir kam bangin, gumazitam uan nin danganimin ikian kogham. Eghti ni ua nguazir kamin nguibar aghuitamin min otogham kogham. **21** Ki ni gasighasigh ni damighiti, ni mati bizir kuramin min otogh gumamazizibar amuti me atiatingam. Gumamaziziba ni buriva, nin apighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa."

27 Ikiavira Itir God kamagh na migei. **2** "O nguazir kamin gumazim, Tairin nguibar ekiam ikuvigham, kamaghin amizi, ni a bagh azirakar ighiam bangi. **3** Nguibar ekiar kam, ongarir dadarimin boroghin ikiava, gumamazizir ongarir miriabar itiba ko dagiaba bagha bizibagh iveza da amadir ingangaribagh ami. Ni a mikim suam, Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: "O Tair, ni uabi uan ganganir bar dirim migia a pirafi. **4** Nin ingarizir gumaziba, kurir dirimin min nin ingari, ezi ongarir torim, a nin nguibar mitaghniamin min iti. **5** Me Hermonin Mighsiamin ghua painin temer aghuiba inigha kurir kamin ingari. Me Lebanonin ruarimin ghua sidan temer aghuim inigha, kurimin tughav itir guarir akinim asara. **6** Egha

me Basanin nguazimin ghua temer okin aghuiba inigha an pulbar ingari. Egha Saiprusin Arighatizimin ghua temer aghuiba inigha, kurimin ghuriamin ingari. Egha elefanin atariba inigha an ghuriam asingi. **7** Egha me Isipin kantrin ghua inir bar aghuir mam inigha kurimin duir inimin ingari. Inir kam me digirir bar aghuiba tretin da isami. Eghti kurim saghon mar iziti, gumamaziziba bar deragh an ganam. Egha me Saiprusin Arighatizimin ghua bluplan nir aghuiba ko, inir pighaghevir maba inigha kurimin da gui. Eghti kurimin ingangarir gumaziba dar apengan dapiv ikiam. **8** Me Saidonin nguibar ekiam ko Arvatin nguibar ekiamin ghua, pul damuamin gumaziba ini. O Tair, nin ingangarir gumazir fofoziba itiba, me nin kurimin suizir gumaziba. **9** Gebalin nguibamin gumazir aruaba, me kurimin ingarir fofozir gumaziba, me ni ko arua, kurimin toriba apirir ingangarim gami. Tairin nguibar ekiam, kurir kam a nin ababanim gami, ezi nin fofoziba itir gumaziba, kurimin suizir gumazibar min ami. Kantrin igharazibar kuriba bar ni bagha ize, egha dar ingarir gumazib, nin nguibar ekiamin aven ghua nin biziba amadir dipenir, ko dagiaba bagha ingangarir bizibagh ami. **10** Persian kantri ko Lidia ko Libia, men marasi, nin midorozir gumaziba. Me uan oraba ko dapanir asuaba nin divazibar da gui. Gumazir kaba nin akuragha misoghezi, ni ziar ekiam ini. **11** Arvatin nguibamin midorozir gumaziba nin divazir gavgavir mitiabagh isin, tuivav ikia apaniba bagha gari. Ezi Gamatin midorozir gumaziba nin tauan ruaribagh isin ikia, apaniba bagha gara iti. Gumazir kaba uan oraba nin divazibar da guigha ni gamima, nin ganganim bar dera. **12** "Ni kantri Spen ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gami. Ezi me ni da bizir bar aviriba iniassa, silva ko ain ko bizir igharazir maba sara isa ivezimin min ni ganidi. **13** Ni kantri Grik ko, kantri Tubal ko, kantri Mesek ko bizibagh iveza da amadir dagiar ingangarim gamua, dar ikarvazir bagh ingangarir gumazir kiniba ko bizir avirir me brasin ingariba isi. **14** Ni Togarmen nguibar ekiamin gumamaziziba ko dagiaba bagha ingangaribagh ami. Egha uan biziba uari ikarvagha uari ganiga, me dama ingangarim damuamin hosiaba, ko hosiab mangi misoghambila ko donkiba isi. **15** Dedanin gumamaziziba ni ko ikarvazir arazim gami, ezi ongarimin miriabar itir gumamaziziba, ni ko ikarvazir arazim gamua, elefanin atariba ko ebonin temer piziba ni ganiga ni da bizibagh ivesi. **16** Sirian gumamaziziba, ni ko biziba uari ikarvasi. Me dagiar bluplan ivezim bar pin koziba ko, inir pighaghevir aghuiba ko, inir me tretin diribar isamiziba ko, ongarimin dagiar bar aghuir pin koziba, ni ganiga, nin bizir me ifongezibagh ivesi. **17** Juda ko Israelia ni ko biziba uari ikarvasi. Me Minitin nguazimin itir azenibar aghuir wit ko, hani ko, olivin borem ko, marasin ko, bizir igharaziba ni ganiga, nin bizir me ifongezibagh ivesi. **18** Ezi Damaskusin gumamaziziba ni ko dagiaba bagha ingangarim gamua, egha wainin dipar me Helbonin nguibar ekiamin iniziba ko, sipsipbar arizir me Saharin danganimin iniziba, isa ni ganidi. **19** Wedanin adarazi ko Grikba ko Usalian adarazi dagiaba bagha ingangarim ni koma a gami. Egha me ain ko, borer me temer igharagha garir mamin ingarizim ko, ighurunir mughuriar aghuim zuiba, me da isa, bizir avirir me ni da iniamibagh ivezasa bizir kaba inigha ize. **20** Ezi Dedanin gumamaziziba hosiabar satelin apengan arizir nir mitiaba isa, nin biziba bagha, ni ko ikarvazir arazim gami. **21** Ezi Arabian gumamaziziba ko kantri Kedarin gumazir dapaniba, ni ko dagiaba bagha ingara, uan sipsipin nguziba ko sipsipin apuriba ko memeba, nin biziba bagha, da isa ni ko ikarvazir arazim gami. **22** Ezi kantri Seba ko Raman nguibar ekiamin dagiaba bagh ingangaribagh amir gumaziba, ni ko ikarvazir arazim gami. Me uan gol ko paurn mughuriar aghuim zuiba ko, ivezim bar pin kozi dagiaba isa, ni ganigha, ni da bizibagh ivezasa. **23** Ezi Haranin nguibar ekiam ko, Kane ko Idenin gumaziba, ko kantri Seba ko, Asur ko Kilmatin kantri, men gumazir dagiaba bagha ingangaribagh amiba, ni ko ikarvazir arazim gami. **24** Me ikarvazir arazim gamua, korotiar bar aghuiba ko, korotiar pighaghevi ba, korotiar me tretin diribar isamiziba ko, blanketin mitiar me ghuriabar ghuaribar, nedazir

aghuariba itiba, me da rigħa benibar da ikegha ni bagħa da inigha ize. Me bizir kaba ni daningigh, bizir ni da iniamibagh, ivezam. **25** Ezi kurir bar ekiaba, nin bizir avirir kaba, kantrin igħaraziba bagħa da ateragħarui. Ni uabi, mati kurir bar ekia mam, ongarir torimin bizir bar avirim ateri. **26** “Ezi nin pul gamir gumaziba ni inigha ongarir torimin zuima, aruam anadi nagħin aminim iza ni givarazi, ni bar sagħon mar ghua uabi gasighasiki. **27** Ezi nin dagiaba ko, dagiaba bagħa amadir bizir aghuiba ko, kurkazir biziba ko, kurimin suirazir gumaziba ko, nin ingangarir gumaziba ko, nin kurimin ingarir gumaziba ko, nin biziba amadir gumaziba ko, nin midorozir gumaziba ko, kurimin aruir gumaziba, me bar kurimin itima, kurim ikuvizima, me bar ongarir torimin ovege. **28** Ezi kurimin suizir gumaziba, pamtem tuavara deima men tuater ararem otozi, gumamazir ongarir dadarimin itiba a baragħa nighava agoi. **29** “Ezi kurir igħaraziba, ongarim ategħa dadarimin ghue. Ezi kuribar suizir gumaziba, ko gumazir pul gamiba, kuribar faghafiagħa nguazimin tuifi. **30** Egha me bar puvira ni bagħ aziava arai. Egha me uan osimtizim akagħa, nguazir mineziba isa uan dapanibav kira averenim gipoghposi. **31** Me ni bagħa uan dapanir arizibar suigha da asiaghariḡa, azirakar korotiar bibiziba aghui. Me ni bagħa arava men navir averiaba bar ikufi. **32** Me ni bagħa azirakar iḡiam gamua ghaze, ‘O Tair, nguibar ekia igħarazitam ni ikuvizi mogħin garir puvati. Tair datirighin ongarir torimin aven nimira iti.’ **33** Ni dagiaba bagħa ongarir torimin azenan amadir biziba, da kantriba bar dar ifongiba agifa. Atriviba, nin bizir ni amadiba bangin, biziba bar izaifa. **34** Datirighin ni ikuvigha ongarir torir konimin aven iragħu. Nin biziba ko gumazir nin ingariba, me bar ni ko ongarim giragħuegħa givagħa puvati. **35** Ongarir dadarimin itir gumamaziziba bar, nin biarim baregħa digavir kuram gami. Men atriviba uagħan agoava atiati, ezi atiati me gami men guaba igħaragħa gari. **36** Ni bar ikuvigha gifa, egh uan iḡiam kogħam. Ezi nguazir kamin dagiaba bagħa ingarir gumamaziziba bar, akongiva atiatiḡ ghuariaba su suam, nguibar kam batozir bizim, uagħan ti e batogħam.”

28 Ikiavira Itir Godin Ekiam kamagħhin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Tairin atrivim mikim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamagħhin a migei: Ni puvira uabi fa, uabi migia ghaze, ni godin mam. Ni ghaze, ni godin mamin min atrivir dabirabim gaperagħav iti, ezi ongarim ni ekia. Ni ghaze, nin nighnizim godin mamin nighnizim ko magħ ghui. Ezi puvati! Ni pura nguazir kamin gumazir kinim! Ni god puvati. **3** Ni ghaze, nin fofozim bar ekevegħa, Danielin fofozim gafira, eḡhti bizitām nin modogħan kogħam. **4** Nin fofozim ko ingangaribar amuamin fofozim ni gamima, nin gol ko silva bar aviraseme. **5** Ni fofozir bar aghuir dagiar ingangaribagh amiba ikia, egha dagiar aviriba uam ada isi. Egha uan dagiar avirir kaba bagħa uabi fa, uan navir averiamin aven puvira ifagħati. **6** “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamagħhin ni migei: Ni ghaze, ni godin mamin min fofozim iti. **7** Kamagħhin amizima, ki anapar bar kurabar aku ni gasighasighsi izam. Eḡhti ni fofozir ekiamin amodogħin amua inizir bizir aghuiba ko ziar ekiam ni ganidir bizir diriba, me bar adagħ asighasigham. **8** Me bar ni gasighasigh ongarir torimra ni misuegħti ni aremegħ, Gumamazizir Oveagħueziar Nguibamin magirām. **9** Me izi ni misogħamin dughiamin, ni ti kamagħhin me mikim suam, ki godin mam. Ni misogħamin adarazi iziti, ni men guamin gumazir kinimin otogħ aremegħ uam angamira iḡiam kogħam. Dughiar kamin ni fogħ suam, ni pura nguazir kamin gumazir kinim! Ni god puvati. **10** Apanir azenan izezir kaba ni misuegħti, nin ovevem bar ikuvigh, egh mati gumazir mizirizir kinimin min otogħam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, Akar Gavgavir kam anigha gifa.” **11** Ikiavira Itir God uan kamagħhin na migei: **12** “O nguazir kamin gumazim, ni mangi Tairin atrivim bagħ azirakam damu, a mikim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamagħhin ni migei: Ni faragħa gumamaziziba bar me gafiragħa gumazir aghuimin oto. Ezi nin

fofozim bar ekevegħa ni gamizi nin ganganiba bar dera. **13** Ni mati idenin azenimin iti, kar Godin azenir aghuim. Egha ni dagiar guar avirir igħaragħa garir bar pin koziba uabin kurti. Me golin diriba inigha dagiabar suizir golin kurkazibar ingari. Dagiar kabar kara, rubi, topas, daimon, beril, kanilian, jaspā, sapaia, emeral koma ganet. Ni nguazimin ototir dughiamin, ki ni bagħa dagiar kaba bar dar ingari. **14** Ki kagh enselin bar gavgavim, isa ni gegħuvasav aneti. Ni nan mighsiamin ikia dagiar aghuir taghtazir kabagħ isin arui. **15** Ki nin ingarizi, ni ototir dughiamin, nin araziba bar dera. Egha iza datirikin, ni arazir kurabagh amua nan damazimin osimtizim iti. **16** Ni zurara bizibagh iveza da amadi. Ezi bizir kam ni gamima, ni akamadariḡa ko arazir kurabagh ami. Ezi ki uan Mighsiamin, bizir mizirizir kinimin min ni batosi. Ezi enselin bar gavgavir ki ni gegħuvasava atizim dikavigha, dagiar aghuir taghtazir kabar tongin ni inigha da ategħa mar ghui. **17** Ni ganganir bar aghuim gamua, uabi uabi fe. Egha fofozir aghuim ikia ghaze, fofozir kam ziar ekiam ko gavgavim ni daningam. Kamagħhin ingarir, ki ni kavkinin ni nguazim giri. Ki ni isi azenara atrivir igħarazibar damazim datigħti, me nin iririm deragħ an ganam. **18** “Ni bizibagh iveza da amaga, arazir kurar aviribagh amua, nan ziam fer danganibagh amizi, da bar mize. Kamagħhin amizi, ki nin nguibar ekiam avim a gatizi, a isia ghua nguazir kinim oto. Ezi gumamazizir nin gariba, ni men damazimin averenimin oto. **19** Ezi ni bar ikuvigha gifa. Egh uan nguazir kamin iḡiam kogħam. Gumamaziziba bar mogħira, ni batozir arazir kamin biarim baregħa, puvira aguava atiati digavir kuram gami.” **20** Ikiavira Itir God kamagħhin na migei: **21** “O nguazir kamin gumazim, ni Saidonin nguibar ekiamin ganiva, a ikuvighsi a mikim: **22** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamagħhin ia migei. O Saidonia, ki ian apanim gami. Ki ian tongin uan gavgavim ian akagħam, eḡhti gumamaziziba nan ziar ekiam fam. Ki ian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram a daningam. Egh uan ziar bar zuezim ian akagħam. Eḡhti ia kamagħhin fogħ suam, ki Ikiavira Itir God. **23** Ki arimariar kuraba ia bagħ da amangam. Egh apanibar amangighi me bar tintinimin izi ia ekia. Egh ian gumamazizibav sogħirarigham. Egh ghuzim damighi, a ian tuavibar emiram. Eḡhti ia kamagħhin fogħ suam, ki Ikiavira Itir God.” **24** “Ki Ikiavira Itir God, ki kamagħhin migei: Israelin ikizimin borogħin itir kantrin igħaraziba, men apanim gamua dibovir akar kurabar me migei, mati benir atariba ko dikoniḡa gumazimin mikarizim mitifi. Egh me gin uam arazir kam damuan kogħam. Eḡhti dughiar kamin, Israelia deragħ na gifogħ suam, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam. **25** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamagħhin migei, ki Israelin ikizir ki aghamsigha tintinibar kantrin igħarazibar amangizibar tongin ua me inigh, me akuvagh me inigh izam. Eḡhti kantriba bar Israelin ganti, ki uan zuezir arazim isi men akagħam. Eḡhti Israelin gumamaziziba uan nguazimra iḡiam. Kar nguazir ki uan ingangarir gumazim Jepok ganingizim. **26** Me nguazir kamin deravira iki, egh dipenibar ingariva wainin azeniba oparam. Men borogħin itir gumamazizir men apanim gamua dibovir akar kurabar me migeiba, ki ivezir kuram me daningam. Eḡhti Israelia, deravira iḡiam. Eḡhti me kamagħhin fogħ suam, ki Ikiavira Itir God, men God.”

29 E kalabuziabar min itima, azenir namba 10in, an iakinir namba 10in, an namba 12in aruemin, Ikiavira Itir God kamagħhin na migei: **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivimin ganiva, a ko Isipia bar ikuvighsi a mikim. **3** Ni kamagħhin a mikim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamagħhin Isipin atrivimin migia ghaze, Ki nin apanim gami. Ni mati, goar bar dafar Isipin dipabar itim. Ni ghaze, Nailin Fanem, ni u bagħa an ingarizi a nin bizimra. **4** Ki akezir taba isi nin aghozimningin guraghiva, osirir dipamin itibar amighi, da nin naziabar puegħam. Egh ni ko osirir nin naziabar puegħav itiba saram ekuigh, azenim mikinigham. **5** Ki ni ko osirir kaba isi dipaba puvatizir nguazim mikinigham. Eḡhti nin kuan, me nguazim gikugh anefagħan kogħam, a pura nguazim

girighiv ikiam. Ki daghemin min a isi kuraziba ko asizir atiabar aningighti, da nin kuam amam. **6** Eghti Isipin gumamaziziba bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God. Ni fo, Israelia akurvazim bagha Isipia ian gari. Israelia ghaze, ni mati, men asadivir aghorir gavgavim. Ezi puvati. **7** Me daruasa nin suirazi, ni dipirigha, men dipizibagh amizi da mizazir kuram ini. Me nin suirazi, ni mati ighurunir kinimin min dipirizi, men sueba amirazi, me ira uan ogaba amiki. **8** “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oraghl! Ia apaniba inighti me midorozir sababa inigh iziva ia ekiarugh nin gumamaziziba ko asiziba bar me misoghirarigham. **9** Eghti Isipin kantri, a ikuvigh nguazir kinir biziba puvatizimin min ikiam. Eghti ia kamagh fogh suam, ki Ikiavira Itir God. “Atrivim, ni ghaze, Nailin Fanem, ni ua bagha an ingarizi a nin bizimra. **10** Kamaghin amizi, ki ni ko nin Nailin Fanemin apanim damuam. Ki Isipin nguazim bar a damighti a nguazir kinimin ikiam. Ki notin amadaghan Mikdoln nguibar ekiamin ikegh mangi sautin amadaghan Aswanin nguibar ekiamin mangi Itiopian nguazir mitaghiamin tugham. **11** Eghti 40plan azenibar, gumazitam o asizitam an ikiva, a daruan kogham. **12** Ki Kantri Isip gasighasighti, a bar ikuvigh nguazir kamin kantrin ikuviziba, bar dagh afragham. Eghti 40plan azenibar, Isipin nguibar ekiaba bar ikuvigh, nguibar ekiair igharazir ikuvizibagh afragham. Ki Isipia damighti, me mati nguaziba puvatizi moghin mangi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ikiam. **13** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: 40plan azeniba givaghti, Isipian aghamsigha tintinibar kantrin igharazibar itiba, ki ua me inigh izam. **14** Egh me ateghti me Isipin kantrin sautin amadaghan ikiam, kar guizin men ovavibar danganimra. Me kagh ikiti, men kantri gavgaviba puvatigham. **15** Eghti men kantri pura bizir kinimin min otogham. Eghti me uam kantrin igharazibagh ativan kogham. Ki me damighti me ziaba puvatigh, fomira kantrin igharazibagh ativazi moghin gavgaviba puvatigham. **16** Eghti Israelin ikizim uam akurvazim bagh Isipian azangsigghan kogham. Isip ikuvizir eghaghanim Israelia damuti, me fogh suam, me arazir kuram gami. Egh Israelia ua kamaghin fogh suam, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam.” **17** E kalabusin itima, azenir namba 27in, an iakinir faraghavira itimin, an aruer faragha zuimin Ikiavira Itir God na migia ghaze, **18** “O nguazir kamin gumazim, Babilonin Atrivim Nebukatnesar uan midorozir gumaziba ko iza Tairin nguibar ekiam misoghavira iti. A uan midorozir gumazibagh amizi, me misoghamin bizir osimtiziba ateri. Egha bizir kam bangin men dapanariziba asiaghirezi men dipizir iniba bar dizaghire. Ezi atrivim ko an midorozir gumaziba pura mizaziba inigha, uari bagha Tairian bizitam inizir puvati. **19** Ezi datirikin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei: Ki Isipin nguazim isi Atrivim Nebukatnesar daningam. Eghti a Isip gasighasigh, an dagiaba ko bizir aghuiba bar da isi uan midorozir gumaziba uan ivezimin min da inigh mangigham. **20** Ki an ingangaribar ivezimin min Isipin nguazim isi a daningam. Guizbangira, an midorozir gumaziba na bagha ingari. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **21** “Bizir kam otoghamin dughiamin, ki Israelin ikizim damighti me ua gavgavigham. Eghti Esekial, ki nin amamangatighti ni men tongin mikimti, me bar ni baragham. Egh me kamaghin bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

30 Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni nan akaba inigh dar gun mikim: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Iavzikal Dughiar kuram a izi. **3** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize. Kar dughiar God gumamazizibagh asighasighamim. Dughiar kamin, overiamin ghuarar ekiaba otivighti, God kantribar araziba tuisigh, ivezir kuram me daningam. **4** Dughiar kamin apaniba izi Isipia misogham. Eghti Itiopiaba osimtizir ekiam iniam. Eghti Isipin gumamazizir avirim arighiram. Apaniba bar a gasighasigh anekararighti a ikuvigh ikiti, me an itir bizir aghuiba bar da inigh mangegham. **5** “Midorozimin aven, Itiopian gumamaziziba ko, Putin gumamaziziba ko, Lidian

gumamaziziba ko, Libian gumamaziziba ko, nan gumamaziziba uaghan arimighiregham. **6** “Ki Ikiavira Itir God ki kamaghin migei: Gumazir manaba Isipian akurvagha me bagha misosi, me bar arimighiregham. Egh notin amadaghan Mikdoln nguibamin ikegh mangi, Sautin amadaghan Aswanin nguibamin tugham. Eghti Isipin midorozir gumazir gavgavir ikia uari feba, me bar arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **7** Isipin nguazim bar ikuvigha, kantrin igharazibar nguazir ikuviziba bar dagh afragham. Eghti an nguibar ekiaba bar akarighiregh iki, kantrin igharazibar nguibar ekiair ikuviziba bar dagh afragham. **8** Ki avim Isip datighti a isiti, gumazir an akuragha a bagha misoziba arighiregham. Eghti Isipia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **9** “Dughiar kamin, Itiopiaba deraviram apiagha ghaze, bizir kuratam me bativan kogham. Eghti Isip ikuvightima, ki gumazitaba amadaghti me kuriba inigh mangi Itiopiabav kim suam, Isip bar ikuvigha gifa. Eghti Itiopiaba bar atiatigh digavir kuram damigham. Ia ikiangsizir akam baraghl! Dughiar kurar kam, bar roghira izi! **10** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Babilonian Atrivim Nebukatnesar amamangatighti, a Isipin gumamazizir aviriba agivagham. **11** A uan midorozir gumazir bar kuraba ko iziva Isipin nguazim bar a gasighasigham. Me izi uan midorozir sababar Isipia misoghirarighti, Isipin nguazim gumazir kuaba bar a gizivagham. **12** Ki Nailin Fanem damighti a dakegham. Egh Isip isi gumazir arazir bar kurabagh amibar dafarim datigham. Egh ki azenan izezir gumamazizibar amamangatighti, me izi nguazim ko a gisin itir biziba bar dagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **13** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Isipin kantrin nguibar ekiam Memfis, an marvir guaba ko aseba bar adagh asighasigham. Eghti tam ua Isipin atrivimin ikian kogham. Egh ki gumamaziziba bar me damighti me bar atiatigham. **14** Ki Isipin sautin amadaghan itir nguibar ekiam Patros damighti, biziba bar an puvatigham. Egh notin amadaghan nguibar ekiam Soan, avim a datighti a isigham. Egh ki nguibar ekiam Tebes, an gumamaziziba tuisigh ivezir kuram a daningam. **15** Pelusiumin nguibar ekiam, a Isipin nguibar ekiair bar gavgavim, ki uan aningagharim a gingegha a damighti, an gumamaziziba osimtiziba ini maburan mizaziba ateram. Egh Tebesin nguibar ekiam, ki an gumamazizir avirim bar me gasighasigham. **16** Ki Isip avim a datigham. Eghti nguibar ekiam Pelusium, maburan osimtiziba ko mizaziba iniam. Eghti apaniba Tebesin nguibar ekiamin divaziba akararigham. Eghti Memfisn nguibar ekiam, apaniba dughiair zuraram an izivira ikiti, an nguibar ekiam aperiam a batogham. **17** Eghti Heliopolisin nguibar ekiam, ko Bubastisin nguibar ekiam, anining gumazir igiaba midorozimin arighiregham, eghti anining gumamazizir igharaziba, apaniba me inigh mangi kantrin igharazimin me kalabuziabar bar min me arigham. **18** Isipia faragha uan gavgaviba bagha bar akongegha uari fe. Eghti ki bar Isipin gavgaviba abiragham. Eghti mitarmer kuram, Tapanesin nguibar ekiam avaragham. Overiamin ghuarar pizir tam Isip avaraghti, apaniba an gumamaziziba bar me inigh kalabuziabar min me arigham. **19** Ki Isipian arazir kuraba tuisigh ivezir kuram isi me daningighti, me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.” **20** E kalabuziabar min itima, namba 11in azenimin, an faragha zuir iakinimin, namba 7in aruemin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **21** “O nguazir kamin gumazim, ki Isipin atrivimin gavgavim abira, mati ki an agharim misogha anepiri. Ezi tav an agharim noghezir puvati, eghti a ua deragh gavgavighti, a u midorozir sabamin suigham. **22** Datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia oraghl! Ki Isipin atrivimin apanim gami. Egh ki an agharimning uaghara aning misogh aning apirigham. Eghti an agharir aghuim ko agharir dipirighirizim suirazir midorozir sabam ateghti a irigham. **23** Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibar mangegham. **24** Eghti ki Babilonian atrivimin agharimning damighti aning gavgavigham. Ki uan midorozir sabam an dafarim datigham. Ki Isipin atrivimin agharimning apirighti, a mizazir bar ekiam iniam. Egh Babilonin atrivimin

damazimin mati gumazim aremeghasava amua bar puvara tuava arai. **25** Guizbangira, ki Isipin atrivim damighti a gavgaviba puvatigham. Egh ki Babilonin atrivim damighti a gavgavigham. Ki uan midorozir sabam isi a danighti, a Isipian akaghti me bar fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **26** Egh ki Isipia batuegh me aghamsighti, me tintinibar kantrin igharazibbar manglegham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

31 E kalabuzibar min itima, azenir namba 11in, an iakinir namba 3in, an aruer bar faraghariva zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Isipian atrivim ko an gumazamizir aviriba me mikim suam: “Ia Isipia gavgavir bar ekiam iti. Bizir namamra, ia an min gavgafi? **3** Ia Asirian kantri ginighnigh, a fomira tugha bar gavgavigha iti, mati Lebanonin kantrin itir temer sida ruaragha tughav ikia, aguar diriba ikia dughuazir aghuim isa ruarim ganidhi. Egha bar ruaragha ghuanaga overiamin ghuariabar suiragha iti. **4** Dipar aviriba nguazimin aven ikia temer kam gamizi an aghua ruara. Ezi dipar emimirir mam nguazimin aven ikia, dipam temer sida ganidima an aghua bar ekefe. Ezi dipar isin emirim ivemara ghua temer kamin povim boroghin ghua, uaghan ruarimin itir temer igharazir tintinibar itiba bar dar zui. **5** Dipar emimirir zurara itir kam bangin, temer kam deraghaviram aghua bar ruaragha ruarimin temer igharaziba bar dagh afira. Ezi an aguaba aghua bar ekevegha ruari. **6** Ezi kuarazir guar igharagha garir avirim an aguabar mikonibagh ami. Ezi asizir atiaba iza an apebamin oti. Ezi kantrin gavgavibar gumamaziziba, temer gavgavir kamin dughuazimin apengan avughsa iti. **7** Temer kam, aguar bar ruariba ikiye, an ruarimin ganganim bar dera. Ezi an biba nguazimin aven bar iraghuezi a dipar aviriba isi. **8** Godin azenim Idenin aven, temer sidan tam a ko magh garir puvati. An ganganim bar dera. Ezi temer guar igharaziba, an min aguar ruariba itir puvati. **9** Ki Ikiavira Itir God, ki temer kam gamizi, an ganganim bar deragha aguar bar aviriba iti. Ezi Idenin azenimin itir temeba, da an gara an min otivasa. **10** “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam bar ruaragha ghuariabar suiragha, uabi fa ghaze, bizir tizitam na batogham? **11** Kamaghin amizi, ki an aghuagha, a isa kantrin igharazibar atrivimin agharim gati. Ezi atrivir kam temer kamin arazir kuram bangin ivezir kuram a ganingi. Ezi ki uabi a makunigha gifa. **12** Kantrin kurar igharazibar adarazi iza, an okegha anetaghizi, a irighav iti. Ezi an aguaba tintinibar mighsiaba ko danganir zaribar ire. Kantrin igharazibar gumamazim an aguabar dughuazibar apengan itiba, anetegha igharagha ghue. **13** Eghti kuaraziba izi temer irizir kam gisin dapiam, eghti asizir atiaba izi an aguabagh isin daruam. **14** Kamaghin amizi, datirighin ikegh mangiva temer deravira dipam isava aghuir ruaribagh amiba, ua puvatigham. Temeba bar arighiram, mati gumamaziziba ariaghira ghua Oveaghueziabar Nguibamin iti. **15** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Temer kam, Oveaghueziabar Nguibamin ghuzir dughiamin, ki nguazimin apengan itir dipabagh amizi, da azir akam gamua bar anevara. Ki dipabar anogoroghezi, da uam emimir puvati. Ki mitarmem gamizi, a Lebanonin Mighsiaba avarazi, da temer kam bagha azi. Ezi ki ruarir ekiamin temeba bar dagh amizi, da misingi. (Sheol h7585) **16** Ki temer kam, mozim magiramin temer igharaziba sara, da isi Oveaghueziabar Nguibamin me akunamin dughiamin, dar iririmin tingaharim, kantriba bar a bareghiva akongam. Eghti Idenin azenimin temeba ko Lebanonin temer bar aghuiba ko, temer igharazir deravira dipam isiba, me an iririm baregh bar akongegham. (Sheol h7585) **17** Gumamazim an dughuazimin apengan ikeziha, kar kantrin an akurvaghiziba, me a ko Oveaghueziabar Nguibamin mangi apaniba faragha midorozir sabamin misoghezir gumaziba ko ikiam. (Sheol h7585) **18** “Isipin atrivim, ni ko nin gumamazim avirim, ia mati temer kam, nguazir kamin ikia bar ruaragha gavgafi. Ezi Idenin azenimin aven temetam nin min ruaragha gavgavizir puvati. Ezi datirighin, me ni okeghti ni iri, mati Idenin ikezi temeba bar ariaghire. Ni Oveaghueziabar Nguibamin mangi, God gifozir puvatiziba ko midorozimin aven ariaghirezir darazi

ko ikiam. Arazir kaba, da Isipin atrivim ko an gumamazim avirim bativam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.”

32 E kalabuzibar min itima, namba 12in azenim otozi, an iakinir namba 12in, an aruer faragha zuimin, Ikiavira Itir God kamaghin na migei: **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin atrivim bagh azirakar ighiar kam bangiva a mikim suam: “Atrivim, ni uabi migia ghaze, ni mati laionin mam kantribar tongin iti. Ezi puvati, ni goar ekiair mamin min ongarim abighava arui. Ni fanebagh aruima nin dagariba dipaba ditima da kovokova nedi. **3** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki kamaghin migei: Ki ikizir igharazibar gumamazim aviriba inigh izi me akuvagh men damazimin, ki uan iver ekiam ni mikinigh ni gekuigh azenim mikinigham. **4** Egh ki ni isi nguazimin azenara ni akunigham. Eghti kuarazir pin mighagha aruiba ko nguazir kamin asizir atiaba izi, ni ami bar izevegham. **5** Ki nin asizir nataba mighsiabav kinigh, egh nin asizir nar ikuviba isi, danganir zaribav kinighi, danganir zariba bar izevegham. **6** Ki nin ghuzim ingeghti, a danganiba bar dar emir mangam. Egh fanebagh izevegh mighsiaba avegham. **7** Ki ni gasighasighamin dughiamin, ki overiam avaragh mikoveziabar angazangariba amungegham. Egh overiamin ghuariabar amighti da aruer angazangarim apazaghti a isiraghan kogham. Eghti iakinim uaghan isiraghan kogham. **8** Guizbangira, ki overiamin angazangariba bar ada mungegham. Eghti nin kantri bar mitarmegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **9** “Ki ia amadaghti ia kantrin ia fozir puvatizibar mangi dar aven kalabuzibar min ikiam. Eghti ikizir igharazibar gumamazim avirim, ki ni gasighasighizir biarir kam baregh bar atiatigham. **10** Ki ni gamizir bizir kam, Kantrin Igharazibar Gumamazibar amighti, me digavir kuram damigham. Men atriviba ian biarim baregh atiatigham. Ki uan midorozir sabamin ni gasighasighi, atriviba ko men gumamaziziba bizir kamin ganigh, puvara atiatingiva nighiva akongam. Egh me vaghvagh uarigh nighnigh kamaghin mikim suam, God ti arazir kamra uaghan e damigham. **11** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Isipin atrivim migia ghaze: Babilonin atrivim uan midorozir sabamin ni misoghi izam. **12** Ki kantrin kurar kaba midorozir gumazir bar gavgaviba amangighi, me izi uan midorozir sababar nin gumamazir avirim bar me misoghirarigham. Egh me bizir aghuir, ia Isipia da bagha uan ziaba fa bar akongeziba, me bar dagh asighasigham. **13** Eghti nin bulmakaun dipar aviriba itir danganibar ikiye apiba, ki bar adav soghirarigham. Eghti bulmakauba ko gumamaziziba ua iki dipaba dikan kogham. Egh dar amuti da nengan kogham. **14** Ki ian dipabar amighti da dikirigh, olivin boremin min amiraghvira emir mangam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam ki mikemes. **15** Ki Isipin nguazim gasighasighi a ikuvigh nguazir kinimin min ikiam. Egh ki uaghan gumamaziziba ko bizir an aven itibagh asighasigham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **16** Eghti kantrin igharazibar amiziba, Isipin kantri ko an itir gumamazir avirim bagh azirakar ighiar kam bangam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki mikemegha gifa.” **17** E kalabuzibar min itima, azenir namba 12in, an akinir faragha zuimin, aruer namba 15in, Ikiavira Itir God, kamaghin na migei: **18** “O nguazir kamin gumazim, ni Isipin gumamazim avirir kam bagh azi. Egh ni me amadaghti, me mangi kantrin gavgavir igharazibar gumamaziziba ko, Gumamazir Oveaghueziabar Nguibamin magiri. **19** Ni kamaghin Isipian mikim suam, ia ghaze, ia ti bar deragha gumamazim igharazibagh afira? Bar puvati. Ia magari gumazir Oveaghueziabar Nguibamin, God gifozir puvatizir gumamaziziba, me ko ikiva avughsi. **20** “Isipia gumamazim midorozir sabamin ariaghirezibar tongin, me arimighiram. Ki me isa apanibar dafarim gati, ezi me Isipin gumamazim avirim misoghasava ami. **21** Eghti Oveaghueziabar Nguibamin aven, gumazir faragha midorozimin ziar ekiaba ikeziha, Isipia ko Isipin akuragha misoghezir darazi mikim suam: kar Gumazir God gifozir puvatiziba, me midorozir sabamin ariaghiregha izaghira

Oveaghueizar Nguibam gireghav iti. (Sheol h7585) **22** “Asirian kantri uaghan Nguibar kamin iti, ezi an midoroizir gumazibar moziba uaghan iti. Apaniba midoroizimin aven bar moghira me misuaghari. **23** Ezi men kuaba afir moziba, Oveaghueizar Nguibamin saghuiaimin itir danganim iti. Ezi Asirian kantrin mozim uabi, an midoroizir gumazibar moziba an okarizi, a men torimin iti. Asiriaba faragha angamira itir dughiamin, me gumamazibagh amizi, me puvirama aguava atiati. **24** “Kantri Elam, ko an midoroizir gumaziba bar moghira midoroizimin ariaghire. Ezi an midoroizir gumazibar moziba bar an mozim okarizi, a tongira iti. Elamia God gifoizir puvatigha, me angamira ikiavira ikia gumamazizir avirim gamizi, me aguava atiati. Me datirighin uaghira Oveaghueizar Nguibamin ikia, gumazir aremezibar tongin ireghav ikia bar aghumsiki. **26** “Kantri Mesek ko kantri Tubal, ko aningin midoroizir gumazir avirim uaghan danganir kamin iti. Ezi aningin midoroizir gumazibar moziba bar aningin mozimning okarizi, aning tongira iti. Kantrin kamningin gumaziba God gifoizir puvatigha, midoroizimin aven bar ariaghire. Aning angamira ikiavira itir dughiamin, aning kantrin aviribar gumamazibagh amizi me aguava atiati. **27** Me nguibar kamningin midoroizir gumazir kaba, mozibagh arigha gumazir onganarazibagh amibar min pura me afi. Me fomira midoroizir gumaziba mozibagh arizir arazibar gin ghua me afir puvati. Me men arazir kurar me fomiram amizibar gin ghua, men midoroizir sababa men dapanibar aghonegha, men oraba men agharibagh isin ariki, ezi me Gumamazizir Oveaghueizar Nguibamin ghuaghiri. Mesek ko Tubal angamira itir dughiamin, aning gumamazizir bar avirim atiatim me ganingi. Kamaghin amizi, aningin arazir kurabar osimtizim aningin ikiavira itima aning areme. (Sheol h7585) **28** “Eghti kantri Isip uaghan ikuvigh mangi, apaniba midoroizimin misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba, me God gifoizir puvati. **29** “Ezi kantri Idom uaghan Oveaghueizar Nguibamin iti. A uan atriviba ko gumazir dapaniba ko iti. Fomira Idomia midoroizir gumazir bar gavgavibar min ike. Eghti datirighin, me ariaghiregha ghua apaniba midoroizimin misoagharighizi gumaziba ko iti. Gumazir kaba God gifoizir puvati. **30** “Ezi notin amadaghan itir atriviba uaghan bar danganir kamin iti. Ezi Saidaonia me ko iti. Idomia fomira bar gavgavigha gumamazizir aviriba atiatim me ganidi. Eghti datirighin me ariaghiregha, ghua gumazir igharazir apaniba midoroizimin aven misoagharighiziba ko iti. Gumamazizir kaba God gifoizir puvati. Eghti me gumamazizir faragha Oveaghueizar Nguibamin itiba ko, virara ivezir kurar magh garim inigha, men min bar aghumsiki. **31** “Isipin atrivim, danganir kamin izegh gantima, gumazir igharazir aremeziba danganir kamin ikiam. Eghti a navim deragham, egh uan midoroizir gumazir avirir ovengeziba bagh bar aghumsighan kogham. Kar an midoroizir gumazir apaniba misogheziba. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **32** Ki uabi Isipin atrivim gamizi, a uan midoroizir gumaziba ko gumamazizir avirim atiatim me ganingi. Ezi datirighin, apaniba midoroizimin an midoroizir gumazir avirim misogharrighiti, me mangi Oveaghueizar Nguibamin iki apaniba midoroizimin misuagharighizir gumazibar tongin ikiam. Gumazir kaba me God gifoizir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

33 Ikiavira Itir God na migia ghaze: **2** “O nguazir kamin gumazim, ni uan gumamazibav kim suam: Ki apaniba amadaghti, me kantrin tamin mangiti, kantrin kamin gumamaziziba ti uan tav amisevegti, a me nguazir mitaghnam geghuv an ganamin gumazimin otohgam. **3** A ganti, apaniba iziti, a gumamaziziba fofoghsi sigham giviam. **4** Eghti gumazitam sighamin ikiangsizir ararem bareghiva, ari mangi uabi mongan aghuaghti, apaniba iziva a misuegti an aremegham. Eghti an ovevemin osimtizim, a uabi a iniam. **5** Eghti gumazir kam sighamin ikiangsizim baregh aran aghuaghti, apaniba mar a misuegti an aremegh, kar an osimtizimin an areme. Guizbangira, a ti oregha ara ghua modoghia, ti osimtizim

batoghan koghai. **6** Eghti egghuvir gumazitam apanibar ganti me iziti, a ikiangsizim damu sigham giverraghan koghti, apaniba izi gumazibav soghti me arighiregham. Eghti gumamazizir uan arazir kuraba akirizir puvatigha ariaghire, kar men osimtizim puvati. Kar egghuvir gumazir kamin osimtizim, a ikiangsizim me ganingizir puvati. **7** “Kamaghin amizi, nguazir kamin gumazim, ki Israelin ikizim geghuvasa ni amisefe. Ikiangsizir akar ki ni daningamiba, ni oragh me mikim. **8** Ki gumazitamin ganti an arazir kuratam damuti, ki suam, an aremegham. Eghti ni ikiangsizim a daning a mikim suam, a uan navim giragh arazir kurar kaba atakigh. Ni a mikiman aghuaghti, an arazir kuraba kamaghira ikiti an aremegham. Eghti nan damazimin, an osimtizimin ghuzim nin dafarimin ikiam. **9** Eghti ni ikiangsizir akam arazir kuram gamir gumazim mikemeghti, a uan arazir kuraba ataghiraghan aghuaghti, an arazir kurar kam an iki a gasighasighiti an aremegham. Eghti ni bizir kamin osimtizim puvatigham, egh ni ovengan kogham.” **10** Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Israelin ikizim mikim suam: Ia ghaze, e akiriba God gasaragha arazir kurar aviribagh amigha bar osemi, eghti a uan kamaghira ikia, eghti ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Arazir kurabagh amir gumamaziziba ariaghirima, nan navim derazir puvati. Ki kamaghisa, me arazir kuraba ategh angamira ikiasa ki ifonge. O Israelin ikizim, ia oraghl arazir kurar ia amiba, ia da atakigh, egh ua na bagh izi. Ia tizim bagha ovengasa? **12** “Ezi datirighin, nguazir kamin gumazim, ni Israelia mikim suam, gumazir aghuim arazir kuram gami, an arazir aghuir a faragha amiziba an akuraghan kogham. Eghti arazir kurabagh amir gumazim uan arazir kuraba ateghti, ki a gasighasighan kogham. Eghti gumazir aghuitam arazir kurabar amuam, egh an arazir aghuir a faragha amizibagh nighnigh, da bangin nan damazimin deraghvira ikian kogham. Bar puvati. **13** Ki gumazir aghuibav gia ghaze, me deraghvira ikiam. Eghti gumazitam nighnigh suam, an arazir aghuir an amiziba an akuraghti a deravira ikiam, egh arazir aghuiba ategh arazir kurabar amuam, eghti ki an arazir aghuir a fomirama amizibagh nighnighan kogham. Bar puvati. A datirighin uan arazir kuraba bangin an aremegham. **14** Egh ki gumazir kuraba me mikim suam, ia aremegham. Eghti gumazir arazir kuram gamim, an akirim ragh uan arazir kurabagh asaragh, egh arazir aghuibar amuam, **15** an aremeghan kogham. Egh a uan namakam da ikarvaghamin abanimin min inizir bizim, a uam a daningam. Egh an okemezir biziba a uan dar aningam. Egh an arazir ki ifongezir ikirimirir aghuim anidibar ateghtigh aremeghan kogham, an angamira ikiam. **16** An arazir aghuibar gintighiti, kamaghin ki an arazir kuraba gin amadaghti an angamira ikiam. **17** “Ezi nin gumamaziziba ghaze, arazir Ekiam amizir kam derazir puvati. Bar puvati. Men arazir me amibara derazir puvati. **18** Eghti arazir aghuibagh amir gumazim, uan arazir aghuiba ategh arazir kurabar amu, egh da bangin ovegham. **19** Eghti arazir kurabagh amir gumazim arazir kuraba ategh arazir aghuibar amu, egh da bangin angamira ikiam. **20** Ezi Israelin ikizim, ia ghaze, arazir Ekiam amir kam a derazir puvati. Ki gin ia amir arazibara, da bagh vaghvagh ia tuisigham.” **21** E kalabuziabar min itima, azenir namba 12 otozi, an iakinir namba 10in aven, an aruer namba 5in, Jerusalem inkeizir gumazir mag ara na bagha iza na migia ghaze, “Jerusalemin nguibar ekiam, apaniba a inigha bar a gasighasiki.” **22** Gumazir kam tighar izamin guaratizir faragha zuimin, ikiavira Itir Godin gavgavim, aminimin min nan mikarizimin izi. Ezi gumazir kam aminzaraghan mizaragharam oto. Ezi dughiar kamra, ikiavira Itir God ua mikimamin gavgavim na ganingi. **23** Ikiavira Itir God kamaghin na migei, **24** O nguazir kamin gumazim, Israelin nguazimin itir danganir ikuvizibar ikiavira Itir gumamaziziba ghaze, Abraham a gumazir vaima, ezi nguazir kam bar moghira an anam. Ezi e bar avirasemegha ghaze, ti guizbangira, God nguazir kam e ganingi. **25** Kamaghin amizi, ni me mikim

suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, kamaghin migia ghaze: Ia ghuziba itir asiziba apavira iti. Egha ia asebar ziaba fava gumamaziziba sozi me ariaghiri. Ia tizimsua ghaze, nguazir kam a ian nguazim? **26** Ia zurara midorozibagh ami da otifi. Egha ia arazir kurar ki aghuazibagh ami. Ia bar moghira poroghamiba uari bakeir arazibagh ami. Egha mamaghisua ia ghaze nguazir kam a iananam? Bar puvati, ia a inighan kogham. **27** “Ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Danganir ikuvizibar ikiavira itir gumamaziziba, apaniba izi me misoghirarigham. Ezi nguababar azenan itir gumamaziziba, ki asizir atiabar amuti, da izi me misogh me amam. Eghti mogomer danganiba ko dagiar toribar moga iti darasi, arimariar kuraba me damuti me arighirām. **28** Ki nguazir kam damighiti a ikuvighiti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Egh ki me damighiti, me uari fava amir ifaghatir arazim, a bar givagham. Eghti Israelin mighsiaba bar ruaribagh avagh, mitemeghti me dar aruan aghuagham. **29** Gumamazizir arazir kurar ki aghuazibagh amiba, ki pazavira me damighiti, nguazim ikuvighiti gumamaziziba ko biziba an puvatigham. Eghti me kamaghin ganigh fogh suam, Ki Ikiavira Itir God.” **30** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Nguazir kamin gumazim, nin gumamaziziba nguibar ekiamin divazimin boroghin ikia, uan dipenibar tiar akabar uari akuva ikia ni ginighnigha, kamaghin uariv gia ghaze, ‘Ia izi. E mangi Ikiavira Itir God datirighin e mikimamin akaba baragham.’ **31** “Nan gumamaziziba ni mikimamin migirigiaba baraghasa, nin damazimin uari akuvagha apiaghav ti. Egha arazir ni damuasa me migeiba, me dagh amir puvati. Me gumamaziziba uari isava akuva amir arazibagha amua, egha dagiaba iniasavira nighnigha iti. **32** Ni kamaghin fogh, me nin akaba barazima, da mati gumazim amizim gifuegha uan gita misogha, uan tiarir aghuimin iaghia aghuabagh ami. Ezi me pura da baragha, dar gin mangan aghua. **33** Eghti gin, nin migirigiaba guizbangin otivti, me kamaghin fogh suam, Godin akam inigha izir gumazir mam men tongin iti.”

34 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Israelian gumazir dapanibar atar ikuvighsi me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki kamaghin ia migei: lavzika! Ia ivezir kuram iniam. Israelia mati sipsipin bizim, ezi ia mati sipsipbagh eghuvir gumaziba. Ia uarira uarir akuaghapi. Egha ia uan sipsipbar akuaghapi puvati. **3** Ia sipsipin aghuir mikarziaba sara itibav sogha da apava, dar arizibar ingarizir korotiabar uarir kurti. Egha ia dar akuaghapi puvati. **4** Ia sipsipin gavgaviba puvatiziba, deragha men garir puvati. Egha arimariaba itiba, ia men arimariaba agevima, me ua ghuamazir puvati. Egha duaba itiba, ia men duaba nozir puvati. Egha tintinibar zuiba, ia ua me isa izir puvati. Egha ovengeziba, ia me burir pu. Puvati. Ia uan gavgavimin dagh ativagha bar pazavira dagh ami. **5** Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati, kamaghin amizi, da pura tintinibar zui, ezi asizir atiaba dav sogha da api. **6** Nan sipsiba tintinibar arua mighsiabar ghuavanadi. Egha pura tintinibar nguazir kamin danganiba bar dar zui. Ezi tav me bagha gara me burir puvati. **7** “Kamaghin amizi, datirighin ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh: **8** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki zurara angamira ikia mamaghira iti, ki uan ziamin bar guizbangira ia migei: Sipsipbagh eghuvir gumaziba puvati. Kamaghin amizi, asizir atiaba dav sogha da api. Nan sipsipbagh eghuvir gumaziba tong nan sipsipba burir puvati. Me deraghasa uarira uarir akuaghapi, egha sipsipbar akuaghapi puvati. **9** Kamaghin amizi, ia sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia Ikiavira Itir Godin akam deragh a baragh: **10** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki kamaghin migia ghaze, ki ian anamin gami. Ki uan sipsipba ian dafariba dam ua da inigham, egh ia ateghti ia ua sipsipbagh eghuvir gumazibar min iktan kogham. Egh ia ua uarira uarir akuraman kogham. Ki uan sipsipba ian akatoriba da ua da inighiti, ia uam damamin sipsipba puvatigham.” **11** Egha Ikiavira Itir Godin Ekiām, kamaghin migei, “Ia oragh. Ki uabi

uan sipsipba buriva ua me inigh izi deraghvira men ganam. **12** Nan sipsiba tintinibar ghuegha, mitarmer ekiamin aven iti. Ezi ki gumazir dagh eghuvimin min da akumakum da inigh izam. **13** Ki kantrin igharazibar mangi ua da inigh Israelin kantrin izam, kar dar nguazimra. Eghti da mighsiaba ko faneba ko gumaziba itir danganibar boroghin iki, grazibar ami deraghvira iklam. **14** Egh da Israelin mighsiabar ikiva grazir aghuubar amam. Da nguazir aghuimin iki avughsi deraghvira iklam. **15** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki ghaze, ki uabi uan sipsipbagh eghuv dar ganam. Egh ki uabi men aku aghuvsazir danganir aghuimin mangam. **16** Eghti nan sipsipin taba oveghiti, ki mangi da buri da bativ ua da inigh izam. Egh sipsipin tintinibar ghueziba, ki ua dar aku izam. Eghti taba ikuvigh duaba ikiti, ki dar duaba akir da nogham. Eghti taba arimariaba ikiti, ki da akirighiti da ua ghuamaghegham. Egh sipsipin mikarziaba sara itiba ko sipsipin gavgaviba, ki dagh asighasigham. Guizbangira, ki guizin arazim damu, egh sipsipbagh eghuv dar ganam. **17** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki kamaghin migei: Ki vaghvagh ian araziba tuisigham, egh ki sipsipba vongin dar arigh, memeba vongin dar arigham. **18** “Ia marazi grazir aghuiba apava, naviba izefi, egha grazir ikiavira itiba, ia pura da dika da mirmiri. Ia dipar dikiriba amegha givagha, gin ia da dikabira dagh amima, da nedi. **19** Ezi nan sipsipin igharaziba, grazir ia dika mirmiriziba apava, dipar ia dikabiri negariba api. Ian arazir kam, a bar ikufi. **20** “Ezi datirighin, ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, kamaghin ia migei: Ia oragh! Ki vaghvagh ian araziba tuisigh ia tuiragham. Egh ia sipsipin gavgavir mikarziaba sara itiba ki vongin ia arigh, egh vongin sipsipin gavgaviba puvatizibar arigham. **21** Ia sipsipin gavgaviba itiba, ia zurara sipsipin gavgaviba puvatiziba uan komba ko, uan dapaniba ko, uan namnabar da munamadima, da tintinibar zui. **22** Kamaghin amizi, ki uan sipsipba ia da da inighiti, ia ua pazavira dar amuan kogham. Ki vaghvagh uan sipsipba tuisighiba sipsipin aghuiba vongin dar arigh, egh sipsipin kuraba vongin dar arigham. **23** “Ki uan ingangarig gumazim Devit, an ikizimin gumazitam amiseveghiti, a sipsipbagh eghuvir gumazimin iklam. Egh a deravira dar ganam. **24** Eghti ki Ikiavira Itir God, ki men Godin iklam. Eghti atrivitam, mati nan ingangarig gumazim Devitin min me gativagh men ganam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **25** Me navir amirizimin iki deragh dapiagh ikisi, ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damuam. Me misoghirarighamin asizir atiaba, ki bar ada givagham, eghti da ua men nguazimin iktan kogham. Guizbangira, nan sipsipba deravira ikiva ruarir ekiabar dakuam. **26** “Ki deravira uan gumamaziziba ko nguazir nan mighsiabar avinizar amuan. Egh amozir dughiamin, ki amozir aviribar amuti da nguazim giri a damighiti a bar deragham. **27** Eghti men azenibar itir temeba oviziba iklam. Eghti azenibar dagheba otivam. Ki kantrin aparir nan gumamaziziba isa kalabuziabar min me atizim, ki kantrin kamin dafarimin ua me inigh izam. Eghti me bar moghira uan nguazibar deravira dapiagh iklam. Egh dughiar kamin me fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **28** Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me abinan kogham. Eghti asizir atiaba ua me misoghirarigh me aman kogham. Me deravira ikiti, tav ua me damuti me atiatingan kogham. **29** “Ki men nguazim damuti, dagheba bar deraviram an aghungam. Eghti mitiriba gumamazizibar azir arazim, a givagham. Eghti kantrin igharaziba ua me dipovan kogham. **30** Eghti Israelia bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God men God, egha me ko iti. Ezi me nan gumamaziziba, me Israelin ikizim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki kamaghin migei. **31** “Ia nan gumamaziziba, ia nan sipsipbar min iktan, nan nguazimra iti. Ezi ki daghebar ian akuaghapa, ia geghuva, egha ian Godin iti. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām, ki mikemegha gifa.”

35 Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Seirin Mighsiamin ganiva, Idomin kantri ikuvighsi akam a gasiva a mikim. **3** Egh gumamazizibav kim suam: “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiām ghaze: Ni oragh! Seirin Mighsiām, ki nin anamin gami. Ki uan agharim

nin nguazimin amadagh ni damighti ni ikuvighi, gumamaziziba ko biziba nin puvatighi, ni pura ikiam. **4** Ki nin nguibar ekiabar amighti da ikuvighi, gumamaziziba ko biziba dar puvatighi, da pura ikiam. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **5** “Ia Idomia fomira Israelan apanim gami, egha ki ivezir kuram me ganidir dughiamin, apaniba iza me misozima, ia apanibar akuragha Israelia misoghezi me ariaghire. **6** Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki guizbangira ghaze, apaniba ian agintigh ia misoghtima ia arimighiram. Ia fomira gumamazizibav sozi me ariaghirir arazimin atiatingizir puvasi, kamaghin amizi, datirighin apaniba ia misueghti ia arimighiram. **7** Ki Seirin Mighsiam damighti, a danganir kinimin otoghti, gumamaziziba ko biziba bar an puvatigham. Eghti gumamazizir an mangigh zegh gamiba, ki bar me kuavaremeghti, me ua iktan kogham. **8** Ki nin gumamazizibar kuabar amuti, da mighsiabar pura tintinibar iriv ikiam, egh uagham danganir zariba ko daghurir dakeziba bar, men kuaba dagh izeveggham. **9** Ki nin nguazim ko nguibar ekiabar amighti, da pura ikiti, gumamaziziba ko biziba ua dar aven ikian kogh kamaghira ikiam. Eghti ia fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **10** “Ia kamaghin migia ghaze, Juda ko Israelin kantrin nguazimning, ian nguazimning, eghti ia aning gativagham. Ezi puvasi, ki Ikiavira Itir God, ki men God, ki nguazir kamningin iti. **11** Kamaghin amizi, Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar angamira itim, ki uan ziamin guizbangira migei, ki ian arazir kuraba ikarvagham. Ia Israelian aghuagha men atara navir kuram men ikia pazavira me gami. Kamaghin amizi, ki arazir kurar kabara ikarvagham, dar ivezir kuram isi ia daningam. Ki tuavir kamin uabi isi Israelia akagaghti, me nan arazir ki ia gasighasighamin ganiva, derivira na gifogham. **12** Eghti ia Idomia kamaghin derivira fogh suam, ki Ikiavira God, ki orazima, ia Israelian mighsiaba dipova akar kurabar kamaghin dav keme, ‘Israelian mighsiaba ikuvigha bar gifa. Eghti e datirighin kantrin kam inigh a gativagham.’ **13** Ia Idomia puv ifaghata uari fa akar kurabar na migei. Ki ian migirigiar kaba baregha gifa. **14** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar, ki kamaghin migei: Ki bar moghira ia gasighasighi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin ganigh bar akongeggham. **15** Nan gumamaziziba, Israelin ikizim, ikuvigha itir dughiamin ia bar akonge. Kamaghira, ia Idomia, ki datirighin me batozir osimtizimin mirara bar moghira ia gasighasigham. Eghti Seirin Mighsiam ko ian kantrin danganiba, da danganir bar ikuvizibar min otogham. Eghti Israelia kamaghin fogh suam, kirara, ki Ikiavira Itir God.”

36 Ikiavira Itir God kamaghin na migei: O nguazir kamin gumazim, ni Israelin mighsiaba kamaghin me mikim: “O Israelian mighsiaba, ia Ikiavira Itir Godin migirigiam baragh. **2** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar, ki kamaghin migei: Nin apaniba akam ni gasi suam, ‘Bar dera! Mighsiar ekiar kaba datirighin e dar ghuaviba ikegham!’ **3** “Kamaghin amizi, ni ikuvighi da kim. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar, kamaghin migei: Israelin boroghin itir kantriba iza, ia ekiarugha ia abinigha, ia gasighasigha ia inigha kantrin igharazibagh aningi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ia dipova akar kurabar ia gasa ia migei. **4** Kamaghin amizi, O Israelin mighsiaba, ki Ikiavira Itir Godin Ekiar kamaghin ia mikimas. Ian mighsiaba ko, daghuriba ko, danganir zariba ko, danganir asighasighiziba ko nguibar ekiar akaraghiregha biziba bar puvatiziba, kantrin igharazir Israelin boroghin itiba, ian biziba okiava ia dipova akar kurabar ia migei. **5** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar, ki kamaghin ia migei: Ki aningagharir ekiar avimin min, kantri Idom ko kantrin igharazibar ikia, pantem ia migei. Ia zurara navir averiar kuraba ikia bar akongeggha ghaze, ki pura bizim, egha nan nguazim ini. Egha nguazir kamin aven itir tuziba ko ruaribagh ifongegha uari bagh an biziba okemegha, dar ghuaviba ikingi. **6** “Kamaghin amizi, ni Israelin nguazim ginighigha a mikim suam: Ia mighsiaba ko daghuriba ko danganir zariba, Ikiavira Itir Godin Ekiar, kamaghin ia migei: Kantrin igharaziba ia dipova akar kurabar ia migei, kamaghin amizi, ki uan aningagharir

ekiam sara kamaghin ia mikimasava ami. **7** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar akam akirigha guizbangira migia ghaze, Israelin boroghin itir kantriba, me uagham igharaz darazi dipov akar kurabar me mikimam. **8** “Eghti Israelin mighsiaba, ia gisin temeba ua muriva Israelin ikizim bagh uan oviziba ituam. Me bar kiran oveghangin uamategh uan nguibabar izam. **9** O mighsiaba, ki ia baghavira iti. Kamaghin amizi, ki deraghvira ian ganti, Israelia ian dagher azenibar ingaram. **10** Ki Israelin ikizim bar moghira me damighti, me bar avirasemegh ian ikiam. Eghti me ua nguibar ekiaba ko danganir men apaniba asighasighizibar ingaram. **11** Ki ian itir gumamaziziba ko asiziba bar dar amighti, dar dibobonim mavanangam. Ian dibobonim bar ghuavanaboghiti, gumamaziziba bar avirasemegham. Ki ia damighti, gumamaziziba ian danganir mikebaba bar dar ikiam, mati ia fomira ikezi moghin ikiam. Eghti ian dabirabim bar deragham, egh ia fomira ikezi dabirabim bar da gafiragham. Eghti ia kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **12** Egh Israelia, nan gumamaziziba, ki men aku mangiti me ia dapiagh, derivira ikiam. Egh me ian ghuaviba ikegham. Eghti ia men nguazibar min ikiam. Egh ia ua men boribagh asighasighan kogham. **13** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar, ki kamaghin migei: Gumamazizir maba ghaze, ‘En nguazir kam, a gumamaziziba api, egha a guizbangira en boribagh asighasighi.’ **14** Ezi datirighin ikegh mangam, ia ua gumamazizibar aman kogham, egh ia uan boribagh asighasighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar, ki kamaghin mikeme. **15** Eghti kantrin igharaziba, Israelin mighsiaba dipova akar kurabar ua ia mikiman kogham. Ia mighsiaba datirighin, ua men aghumsizir akaba baragham kogham. Egh ia ua uan kantrin gumamazizibar amuti, me arazir kuram bangin irighan kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar, ki kamaghin mikeme.” **16** Egha Ikiavira Itir God uan akam isa na ganiga ghaze, **17** “Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim uan nguazimin itir dughiamin, me arazir bar mizirizibagh amua, nguazir kam gasighasiki. Me mati, amizim uan iakinir arimariabagh amua nan damazimin mize. **18** Me gumazir avirim misoghezi me ariaghire. Egha me marvir guabar ziaba fe, egha uan nguazim gamizima, a nan damazimin bar mize. Kamaghin amizi, ki uan aningagharim me gingegha, ivezir kuram isa bar me ganingi. **19** Ki men arazir kurar me amizir kaba tuisigha da ikarvagha me batoghezi, me tintinibar kantrin igharazibar ghue. **20** Me tintinibar ghuezi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba men garima, me nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ghaze, ‘Kar Ikiavira Itir Godin adarasi. A me gamizi, me an nguazim ategha gifa.’ **21** Ezi ki fo, Israelia ghuezir danganiba bar, kantrin kabar gumamazizibar tongin nan ziar bar zuezim dipovava a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Ezi ki uan ziam bagha oseme. **22** “Kamaghin amizi, ni akar kam Israelin ikizim daningigh: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiar, ki kamaghin ia migia ghaze: Ia kantribar gumamazizir igharazibar tongin itima, me ian gara nan ziar bar zuezim dipova a gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Bizir gavgavir ki damuamin kaba, ia Israelin ikizim, ki ia ginighnigha dagh amir pu. Bar puvasi. Ki uan ziar ekiam baghavira nighnigha dar amuasa. **23** Ki uabi Ikiavira Itir Godin Ekiar, ki kamaghin ia migei, ia Israelia, ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin, nan ziar ekiam gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amighti, me ganigh fogh suam, ki uabi Ikiavira Itir God, ezi nan arazir ki ia gamiba, da bar moghira zue. Eghti me ziar ekiam na daningam. **24** “Bizir ki ia damuamin kam a kamakin, ki kantrin ia datirighin itibar, bar ia inigh izi ua ian nguazimra ia arigham. **25** Egh dipar dikiriam inigh, ian dapanibagh isin a kavamang ian arazir kuraba batueghti, ia nan damazimin bar zuegham. Egh ian arazir kurar ia marvir guaba fem bagh, ia rueghti ia zuegham. **26** Egh ki ian navir averiabar amighti da ua igiabar otivigham. Egh duar igiam ia datigham. Ian naviba faragha dagiabar min gavgafi. Ki datirighin ian navir kuraba batuegh nighnizir igiam isi ian navir averiabar arigham. **27** Egh ki uan duam isi ia daningam, eghti a ian navir averiabar

ikiam. Egh ia fiti, ia deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizer ki damuasa ia mikemezibar gin mangam. **28** Egh ia nguazir ki fomira ian inazir afeziabagh aningizir kamin ikiam. Egh ia nan gumamazizibaram otoghti, ki ian Godin ikiam. **29** “Ki ian akuragh ia damuti, ia ua nan damazimin arazir mizirizibar amuan kogham. Ki ian dagher azenibar amighti, da dagher aviriba ikiam. Eghti dagheba otevir dughiaa ua ia bativan kogham. **30** Ki ian temer bebar amighti, da ovizir bar aviriba iki bar avirasemegham. Eghti dagheba otevir dughiaa ua ia bativan kogham. Eghti ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar damazimin uam aghumsighan kogham. **31** Egh ia uan arazir kurar ia amiziba ko arazir mizirizir ki aghuazibagh nighnigham. Egh arazir kurar kaba bangin, ia uari dar aghuaghiva bar aghumsigham. **32** “O Israelin ikizim, ia kamaghin fogh, ki ian akurvaghasa arazir kabagh amir pu. Puvati, ki uan ziar ekiam ginighnigha dagh ami. Ki kamaghua, ki arazir kabar amuti, ia uan arazir kurabagh nighnigh bar osemegh aghumsigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **33** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki ian arazir kuraba batueghti ia zueghamin dughiamin, ki ia ateghti ia ua uan nguibar ekiabar ikiva, uan dangarin ian apaniba asighasighizibar ingaram. **34** Gumamaziziba faragha ian nguazir ikuvizibagh arua dar garima, da pura ikia bar mitemegha ruar ekiabar min gari. Eghti ki dar amighti, ia ua dar ingariva oparam. **35** Eghti me bar suam, manmagh amizi, nguazir kam faragha pura ikia ruarir ekiar mitiamin min gari, egha datirighin, a deraviram oto, mati Idenin azenim. Manmagh amizi, nguibar ekiar me akara asighasighizir bar ikuviziba, Israelia datirighin ua dar ingarigha, vaghvagha, da avinigha divazir gavgavibar ingari. Ezi gumamazizir bar avirim vaghvagha uam adar aven iti. **36** Eghti kantrin ian boroghin ikiavira itiba fogh suam, ki ikiavira Itir God, ki uabi nguibar ekiar ikuviziba, ki ua dar ingari. Egha nguazir pura itiba, kirara uam ada opari. Ki ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam. **37** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki Israelin ikizim ua men amamangatighi, me uarir akurvaghi ua nan azangsigham. Eghti ki me damighti, men gumamaziziba sipsipin okoruar mamin min, bar avirasemegham. **38** Me Jerusalem ofa damuasa inigha izir sipsipbar min, me bar avirasemegham. Eghti Israelia ua ingaramin nguibar ekiar kabagh izivagham. Eghti me kamaghin fogh suam, ki ikiavira Itir God.”

37 Ikiavira Itir Godin gavgavim nan izezi, an Duam na inigha ghua dangarin zarir mamin na ati. Dangarin kam, gumamazizibar agharir aviriba an iti. **2** Egha a na inigha, ga ghua dangarin zarir kam garua, agharir pozir bar avirimin garima, agharir kaba bar misigha ireghav iti. **3** Ezi a kamaghin nan azara. “Nguazir kamin gumazim, ni manmaghin nighnisi, agharir kaba, da ua gumamazizibar min otivigh angamira ikiam, o puvatigham?” Ezi ki a migia ghaze, “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ni uabira fo, ki fozir puvati.” **4** Ezi a kamaghin na migei, “Ni nan akar kam agharir kabav kim suam: Ia agharir midiariba, ki ikiavira Itir God, ia nan akam baragh. **5** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin agharir kabav gei: Ki aminim ia daningam, eghti ia ua gumamazizibar min otivigh angamira ikiam. **6** Ki agiriba ko tuziba ia darigh, egh mikarzir inimin ian agiriba ko tuzir kaba avegham. Egh ki ia damighti ia gumamazizibar min otivighi, ki aminim ia danighi ia angamira ikiam. Eghti ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God.” **7** Ezi ki a mikemezi moghin amua, akam akurvavira ikia orazima, Maia! Niginir dafar kuram oto. Ki oraghavira itima, aghariba tingazi. Egha ki garima, aghariba uamategha uan danganibara ghua uarir tifi. **8** Egha gin ki agiriba ko tuzibar garima, da uam agharibar poke, ezi dar mikarziba otivigha da avara. Ezi me gumamazizibar min otifi, ezi aminim men aven ghuzir puvati. **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migei, “Nguazir kamin gumazim, ni kamaghin aminim mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavim aminim ganiga ghaze: Ni nguazir

kamin otevir 4pla bar dar ikegh izi mikarzir kinir kabar aven mangiti, me uamategh angamira ikiam.” **10** Ezi ki an akar kam akurima, aminim mikarzir kuar kabar aven zuima, me angamira itir ikirimirim inigha, bar moghira tuifi. Me gumamazizir bar avirim oto. Ezi men dibobonim bar ghuavanabo. **11** Ezi a kamaghin na migei, “Nguazir kamin gumazim, Israelin ikizim, mati agharir misingizibar min aremezi moghin iti. Egha me zurara ghaze: En aghariba misigha gifa. E ua deraghvira ikian kogham. Egh e bar givagham. **12** Kamaghin amizi, ni nan akam me mikinasa ki ifonge, egh kamaghin me mikim suam: O nan gumamaziziba, ki ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ian gumazir kuaba afezir mozibagh kuigh, ia inigh azenan izegh, egh ia inigh ua Israelian nguazimin mangam, kar ian nguazim. **13** O nan gumamaziziba, dughiar ki ian mozibagh kuigh ia feghamimin, ia deraghvira fogh suam, ki uabi ki Ikiavira Itir God. **14** Egh ki uan Duam ia danighi, ia angamira ikiam. Eghti ki ua ian aku ian nguazimra mangam, eghti ia an iki deraghvira ikiam. Eghti ki kamaghin damuamin dughiamin, ia deraghvira fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin damuasa Akar Gavgavim gami. Guizbangira, ki dar amuam.” **15** Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, **16** “O nguazir kamin gumazim, ni ter araritam inigh akar kamin an osirigh: ‘Kar Judan adarazi ko Israelian igharazir me ko itiba, men ter ararim.’ Egh ni ter ararir igharazitam inigh akar kamin an osirigh, ‘Kar Josepin adarasi, me Efraimin anabamin gumamaziziba ko Israelian me ko iti adarazir ter ararim.’” **17** “Egh ni ter ararir kamningin ruaghtevimning uaghara uan dafarimin aningnin suiragh, egh aning isafuraghti, aning ter ararir vamiran min iki. **18** Eghti nin gumamaziziba nin azaragham, bizer kamin mingarin manmakini? **19** Eghti ni kamaghin mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia gan! Ter ararir kam, a Josepin adarazir ababanim gami, me Efraimin anabamin gumamazizir Israelia ko itiba, men ter ararim, ki a inigh, Judabar ter ararim sara isafuragham. Egh aning damighti aning nan dafarimin ter ararir vamiran min ikiam. **20** “Ni uan dafarimin osizirim itir ter ararimning uaghara aningnin suiraghti, gumamaziziba aningnin ganam. **21** Eghti ni me mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Israelia ghua kantrin igharazibar tongin itibar aven, ki me kuvagh, me inigh ua men nguazimin izam. **22** Ki me damighti me kantrin vamiran otogh uan nguazimin ikiam. Eghti Israelin mighsiabar pin, atrivir vamirara me gativagh men ganam, eghti me bighan kogh ua kantrin pumuningin ikian kogham. **23** Me ua aseba ko bizer ki aghuazibar ziaba fan kogh, nan damazimin mizeghan kogham. Egh arazir kurabar amuan kogham. Ki men akuragh arazir kurar me amibar me firighi, me ua uarigh asighasighan kogham. Ki me damighti me nan damazimin zuegham. Dughiar kamin, me nan gumamazizibar ikiti, ki men Godin ikiam. **24** Eghti nan ingangarin gumazim Devit, an ikizimin tongin gumazitam men atrivimin ikiam. Me bar uari inigh atrivir vamiran apengan ikiti, a uabira me geghuvam, mati sipsipba geghuvir gumazim deravira uan sipsipbagh egghu. Dughiar kamin, me deraghvira arazir ki ifongeziba ko bizer ki damuasa me mikemezibar gin mangam. **25** Me nguazir ki uan ingangarin gumazim Jekop ganingizimin aven ikiam. Kar nguazir men inazir afeziaba ikeizim. Me uan boriba ko men gin otivamin ovavir boriba, me zurara nguazir kamin iki mamaghira ikiam. Nan ingangarin gumazim, Atrivim Devit, an ikizimin gumazitam me gativagh men gan mamaghira ikiam. **26** Ki me ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti a iki mamaghira ikiam. Me Akar Dikirizir Gavgavimin gin mangi navir amirizim ko dabirabar aghuim ikiam. Eghti ki deravira me damuam. Ki me damighti, me ekiva bar avirasemegham. Egh ki uan Dipenim men tongin anetighi, a iki mamaghira ikiam. **27** Nan Dipenim men tongin ikiti, ki men Godin ikiti, me nan gumamazizibar ikiam. **28** Nan Dipenim zurara men tongin ikiam, eghti kantriba bar kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, ki Israelia ginaba, eghti me na baghvira ikiam.”

38 Ikiavira Itir God kamagh na migia ghaze, **2** “O nguazir kamin gumazim, ni Atrivim Gok mikim. Gok, a Magokin

nguazimin gumazim. A Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim. Ni ikuvighsi a mikim. **3** Ni kamaghin a mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ni migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim. Ki nin apanim gami. **4** Ki ni damighti ni ighighiregham, eghti ni ko nin midoroziir gumaziba bar, ki akezibar ian aghozibar aghuigh, ia gekuigh ia inigh mangigham. Nin hoziaba, ko hoziabagh isin apiaghiri gumaziba, ko midoroziir gumazir uan midoroziir biziba ateriba, ko midoroziir gumazir oraba ko midoroziir sabar itir bar avirim, ki bar ia gekuigh ia inigh mangam. **5** Ezi Persian kantri ko Itiopian kantri ko Libian kantrin midoroziir gumaziba bar ia ko iti. Egha me bar oraba ko midoroziimin dapanir asuaba iti. **6** Ezi kantri Gomerin midoroziir gumaziba ko, kantri Bet Togarman notin amadaghan itir midoroziir gumaziba, me uaghan ia ko iti. Ezi ikizir igharazir aviriba uaghan ia ko iti. **7** Atrivim Gok, ni midoroziim bagh biziba akir. Egh midoroziir gumazir ni ativaziba, me uari akuvagh uaghan midoroziim bagh uari akir. Eghti ni deraghvur me geghuv. **8** Ni dughiar ruarimin mizuam mangiti, gin dughiar abuananamin ki nin diagh ni amadaghti, ni kantri Israel bagh mangam. Kantrin kam bar fomira midoroziimin aven ikuvigha dughiar ruarimin gumamaziziba puvatizir danganamin min iti. Ezi ki an gumamaziziba kantrin igharazibar tongin me akuvagha me inigha uamategha men nguazimin izezi, me datirighin navir amirizimin uan nguazir mighsiabar iti. Gin izamin dughiam otoghti, ni mangi kantrin kam misoghham. **9** Ni uan midoroziir gumaziba ko, kantrin igharazibar midoroziir gumaziba, ia nguazir kamin gumamazizir kabav soghsi mangam. Ia amozir ekiam ko ghuariam mitarmegha izi moghin, men nguazim avaragham. **10** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin Gok migei: Dughiar kam otoghti, nighnizir taba ni bativti ni arazir kuratabar amusi nighnigh, dar amuamin tuaviba buriam. **11** Ni suam: Kantrin kamin gumamaziziba navir amirizimin ikiava deravira iti. Men nguibar ekiaba bar, divazir gavgavir da aviniziba ko tiar akar gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, ki pura aven mangi me korogham. **12** Men nguibar ekiaba faragha ikuvizi, me kantrin igharazibar ikegha uari akuvagha uan nguazimin ize. Egha me datirighin, bulmakauba ko biziba ikiava nguazir kamin kantribar tongira iti. Eghti ni mangi me gasighasigh men biziba okemegh da inigh mangi. **13** Eghti kantri Seba ko kantri Dedanin gumamaziziba, ko kantri Spenin dagiaba bagha ingarir darazi ko, an midoroziir gumazir igiaba bar, me izi kamaghin ni mikimam: Ni ti biziba okimasa ize. Ni ti uan midoroziir gumazir aviriba akuvagh izi, egh me korogh men bizibagh asighasigh men silva ko gol ater, men bulmakauba ko men bizir aghuir aviriba inigh mangasa. **14** “Nguazir kamin gumazim, ni nan akam an gun Atrivim Gok mikim suam, ‘Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ni ganti, nan gumamaziziba Israelia deravira dapiagh ikiam. Eghti ni dughiar kamra dikavigh me bagh mangi. **15** Ni saghon notin amadaghan ikegh, uan midoroziir gumazir gavgavir avirir dafam inigh Israelia misoghsi izam. Midoroziir gumazir avirir kaba, me kantrin igharazir aviribar tongin ikegh izi, egh me bar hoziabar apiagh ni ko izam. **16** Ni nan gumamaziziba Israelian apanim damusi izam, mati amozir ekiamin ghuariar pizim me avara. Dughiar abuananam otoghti, ki ni isi uan nguazim misoghsi ni amadagham. O Gok, ki kamaghsua, ni damighamin arazir kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar akagham, eghti me na gifogh suam, ki Godin bar zuezim. **17** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Fomira nan ingangarir gumaziba, kar nan akam inigha izir gumaziba, ki me mikemezi, me ikiangisizir akaba Israelia ganiga ghaze: Ki gin izamin dughiatamin apaniba amadaghti me Israelia gasighasigham. Ezi Gok, ni apanir kam, ezi dughiar kam izi.” **18** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim Gok Israelin nguazim misoghamin dughiamin, nan aningagharim puvira dikavigham. **19** Ki atariva navir kuram iki, nan aningagharim avimin min na dikavti, ki kamaghin mikim suam: Ki mikimkizir ekiam amadaghti, a Israelin nguazimin otogh a ginobaghnobagham. **20** Ongarimin

itir osiriba, ko overiamin itir kuaraziba, ko nguazimin itir asizir ekiaba ko doziba, ko gumamazizir nguazir kamin itiba, da bar nan damazimin puvira akongiva atiatingam. Mighsiaba iriti danganir kuraba bighiram, eghti nguibar ekiaba avinizir divaziba akarighiram. **21** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ki midoroziir ekiam damighti, a nan mighsiabar tongin Atrivim Gok gasighasigham. Eghti an midoroziir gumaziba uan midoroziir sababar uari uarir soghirarigham. **22** Ki Atrivim Gokin araziba tuisigh pazavira a damighti arimariar kuraba a giram. Eghti midoroziimin aven an midoroziir gumazir ovengezibar ghuziba emir ivemaram. Eghti ki amozir dafar kuraba, ko amozir ofizir ekiair dagiabar min gariba, ko avim, ko salfan dagiar avir bar puvira isim amadaghti, da a ko an midoroziir gumaziba, ko gumamazizir an akurazibagh isin iram. **23** Arazir kamin, ki uabi isi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar akaghti me fogham, ki Godin bar zuezim, egha ki ziar ekiam iti. Eghti me fogh suam, ki Ikiavira Itir God.”

39 “O nguazir kamin gumazim, ni nan akamin gun Atrivim Gok mikim: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Gok, ni Mesekin kantri ko Tubalin kantri, aningin atrivir faragha zuim, ni oraghl! Ki nin apanim gami. **2** Ki ni giraghti ni bar saghon mar notin amadagham ikegh izi, Israelin mighsiabar otoghiva Israelia misoghsi izam. **3** Eghti ki nin agharir kiriamin suirazir barir pim ko, nin agharir guvimin itir baribav sueghti da iregham. **4** Eghti Gok, ni uan midoroziir gumaziba ko nin akurazir darasi, ia Israelin mighsiabar arighiregham. Eghti ian kuaba, kuarazir guar aviriba, ko asizir atiaba dar amam. **5** Ia arimighiregh azenara nguazim gireghiv ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **6** “Ki Magokin nguazim ko ongarir dadaribar deravira apiaghav itir gumamaziziba avim me datigham. Eghti me bar moghira fogh suam, ki Ikiavira Itir God. **7** “Ki kamaghin damightima, nan gumamaziziba Israelia, nan ziar bar zuezim gifogham. Ki ua uan ziar bar zuezim damighti, me uam aghumsizim na daningan kogh, egh kamaghin mikiman kogham, a pura bizim. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba kamaghin fogh suam, ki Ikiavira Itir God, Israelian Godin bar zuezim. **8** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki ghaze: Dughiar ki mikemezim, a kiran oveghangin otogham. Bar guizbangira, dughiar kam zuamiram otoghti, ki bizir kabar amuam. **9** Gumamazizir Israelin nguibar ekiabar aven itiba, me uan nguibaba ategh mangi midoroziir bizir apaniba pura taghizi itiba iniam. Kar men oraba ko, barir piba ko, barir afuziba ko, afuzir ruariba ko, midoroziir ifaniba. Me dazibar min dar avibar arigh mangi 7plan azenibar tugham. **10** Egh me ua 7plan azenir kabar ua ruariba ko, tuzibar dazibar kuan kogham. Me avibar arighsi midoroziir bizir kabar ikiziba ater mangi dar avibar arigham. Gumazir men biziba okemeziba, Israelia kamaghira, me ikaragh men biziba okemegham. Apanir men bizibagh asighasighiziba, Israelia uaghan me ikaragh men bizibagh asighasigham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **11** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Bizir kaba bar otivightima, ki Israelin nguazimin Gok afisi nguazim a danigham. Danganir kam, Amangsizim Itir Dipar Akaremin aruem anadi naghin danganir zarimin ikiam, egh gumamazizir mangigh izegh gamibar tuavim apirigham. Me gin Gok uan midoroziir gumaziba ko, danganir zarir kamin bar me afam. Egh me ziar kam a darigham, ‘Gokin Midoroziir Gumazibar Danganir Zarim.’ **12** Israelin ikizim, 7plan iakinibar gumazir kuaba afir ingangarim damu mangi givaghti, nguazim ua deragh zuegham. **13** Israelin nguazimin itir gumamaziziba bar, gumazir kuar kabar afamin ingangarim damuam. Dughiar kamin, ki uan ziar ekiam ko gavgavim men akaghti me nan ziam fam. Egh me uaghan, uan kuabar afamin ingangarir kam bangin ziar ekiam iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **14** Me gumaziba amiseveghti, me mangi nguazim daru gumazir kuar nguazimin ikiavira itiba buri, da isi mozibar afam. Me kamaghin damighti, nguazim ua zuegham. Me 7plan iakinibar kamaghin kuaba buriamin

ingangarim damuam. **15** Me Israelian nguazimin averiam zurara mavanaboghini izighirigh damuva agharitar bar apigh, egh ifevim damigh ababanimin min dar boroghini anesaragham. Eghti gumazir kuaba afiba izi, agharir kaba inigh mangi Gokin Midoroziir Gumazibar Danganir Zarimin dar afam. **16** Eghti nguibar ekiair tam danganir kamin boroghini ikiam. Eghti me ziar kam a darigham, 'Midoroziir Gumazir Bizir Ekiam.' Me kamaghin ingangarim kam damighiti nguazim ua deragh zuegham. **17** "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: O nguazir kamin gumazim, ki kamaghsua, ni kuazazir guar aviriba ko, asizir atiar tintiniba itiba bar dar diaghti, me izi uari akuvagh ofan ki me bagh damuamin kam ami. Kar Israelin mighsiabar isar bar ekiam. Da iziva gumazir kuar kabar tuzibar amiva dar ghuzim dozam. **18** Ia iziva midoroziir gumazir bar gavgavir kabar tuziba amiva, men ghuziba dozam, mati me Basanin Distrighin itir sipsipiko, memeba ko, bulmakau mikarziiba sara itiba ofan min ada api. **19** Ki ofa damuasa ami moghin gumazir kabav soghirarighiti, kuazaziba ko asiziba izi dar tuzibar amiva naviba bar izevegham, egh men ghuzibar ami mangi mati, me dipar onganiba apava ongani. **20** Me izi nan dagher dakozimin hoziaba ko, dagh apiaghirir gumaziba ko, midoroziir gumazibar tuzibar ami mangi bar izevegham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme." **21** Ikiavira Itir God ua migia ghaze, "Ki gumazamizibar arazir kuraba ikarvagh ivezir kuram me daningam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba dughiar kamin nan gavgavir ekiamin ganigh fogham, egh ziar ekiam na daningam. **22** Egh dughiar kamin ikegh mangi dughiaaba bar, Israelin ikizim kamaghin deragh fogham, Ki Ikiavira Itir God, ki men God. **23** Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelin ikizim gamizir bizir mingarim gifogham. Dughiar kamin Israelia nan akam batuegha arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, me kantrin igharazimin kalabuziabar min ghue. Ezi ki akirim ragha me gasaragha me ataghizima, apaniba me abira midoroziibar me misoghariki. **24** Me arazir mizirizir bar kurabagh ami. Ezi ki akirim ragha me gasarazi, me uan arazir kurar kabar ivezim ini. **25** "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Jekopin ovavir borir kantrin igharazibar kalabuziabar min itiba, ki datirighin men apangkuvigh ua me inigh, men ikizim damighiti me ua deragham. Egh ki uan ziar zuruzim deragh an ganti, gumazitam anebiragham kogham. **26** Israelia ua deraghvira uan nguazimin ikiti, gumazitam ua me damuti, me atiatingan kogham. Egha me faragha akirim ragha na gasaragha amizir arazir kurabagh nighnigh, aghumsizir ekiam iniam. **27** Ki apanibar kantribar tongin ua uan gumazamiziba inigh izam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ki Israelia gamizir bizir kamin ganigh fogh suam, nan araziba bar zuegha dera. **28** Eghti Israelia ki me gamizir bizibagh nighnigham. Ki me amadazi me ghua kantrin igharazibar kalabusin min itima, ki ua me akuvagha me inigha men nguazimin ize. Ki men tav ateghti, a kantrin kabar aven ikivira ikian kogham. Eghti me kamaghin fogham, ki Ikiavira Itir God, men God. **29** Ki uan Duam isi Israelin ikizim gingegham, egh uam akirim ragh me gasaragham kogham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme."

40 E kalabuziabar min itima, azenir namba 25 otozi, an iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 10in, Ikiavira Itir Godin gavgavim na avara. Kar apaniba Jerusalem nguibar ekiam inigha givazi, an azenir namba 14in gin otozi dughiam. Dughiar kamra Ikiavira Itir God uan Duamin aven na inigha Jerusalem ghu. **2** Ezi ki irebamin min garir bizimin garima, God na isa Israelin nguazimin ghua mighsiar mamin bar pin na ati. Ezi ki garima bizir mam sautin amadaghan mighsiar kamin ikia, mati nguibar ekiamin min gari. **3** A na inigha bar roghira ghuzi, ki garima gumazir mam brasin min taghtasi. A divazimin tiar akar mamin miriamin tughav ikia bizibar abarir aghorim ko, bizibar abarir benim, uan dafarimin aningin suiraghav iti. **4** Egha gumazir kam kamaghin na migia ghaze, "Nguazir kamin gumazim, ni gan! Deraghvira kuairim atigh!

Akar ki ni migeiba baragh! God bizir kam bagha ni inigha ize, kamaghin amizi, ni deraghvira bizir ki nin akakaghamibar gan. Egh ni gin mangi bizir kabar gin Israelian ikizim mikemegh." **5** Ki ganizir bizir kam, a Godin Dipenim, ezi divazir mam anevini. Gumazir kam uan bizibar abarir aghorim inigha divazimin abari. Aghorir kamin ruarim 3 mitan tu. Ezi divazir kamin tuirivimin ababanim a 3 mitan tu, ezi a mitemezir ababanim 3 mitan tu. **6** Egha a tiar akar aruem anadi naghin itimin ghu. A dagiar adirizir itariba dika ghuanaga aven zuir danganimin tiar akamin gara an abari. Ezi aven zuir tuavimin ruarimin ababanim 3 mitan tu. **7** An aven ghua garima, gumazir divazimin garibar danganir mizuaria vong ko vongin sara iti. Egha dar aroziaba ko ruaria bar moghira, 3 mita, 3 mitan tu. Ezi danganir kaba abighizir birim, an arozinim ababanim, 2 mita ko akuamin tu. Danganir kabagh itaghev sivagh mangi, aven zuir tuavim iti, an tiar akam Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam danganir muziarir bar aven zuimin ruarimin abari, ezi an ababanim 3 mitan tu. **8** Ezi an aven zuir tuavir kamin azuarir dozimin abarima, an arozinim ababanim 4 mitan tu. Azuarir dozimin miriamningin birimning vong ko vongin ikia, aningin arozinim 3 mitan tu. Azuarir dozimin vongin, tiar akar Godin Dipenim avinizir divazimin aven amadaghan gari. Gumazir kam ghua tiar akar kamin miriamin vong ko vongin itir guarir akinimningin arozinimningin abarima, aningin ababanim uaghara 1 mitan tu. **10** Gumazir divazimin garibar danganir muziarir 6pla, da aven zuir tuavimin miriamningin iti. Ezi danganir kabar ababaniba vaghvagh magh ghue. 3pla vongin itima, 3pla vongin iti. Ezi guarir akinir dar tongira itibar ababaniba, uaghan uaghara ghu. **11** Egha gumazir kam gin uamategha ghua tiar akar aven mangamimin abari. Ezi tiar akamin arozinim uabi 6 mita ko akuamin tu. Eghti me tiam kuamin dughiamin, an arozinim ababanim 5 mitan tu. **12** Ezi divazimin garir gumazibar danganir muziariba, da birir oteveiba iti. Dar tuiriviba 50 sentimita, ezi dar aroziaba uaghan 50 sentimita. Ezi danganir kabar ruaria ko aroziaba uaghara magh ghuegha, 3 mitan tu. **13** Gumazir kam, divazimin garir gumazibar danganir mamin aven girakirangin ikegha, an abaragha ghua vongin itir danganir mamin akirangin tu. Ababanir kam 12 mita ko akuamin tu. Ababanir kam, a dipenir siriamin, otevir mamin ikegha ghua vongin otevir mamin tuzimin ababanim, an mirara ghu. **14** Egha gumazir kam gin ghua azuarir dozimin abari. An tuirivim 10 mitan tu. Ezi tiar akar vongin azuarir dozimin itim, an miriamningin guarir akinir pumuning iti, egha a bar ghua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, uari akuvir danganim oto. **15** Ezi Dipenim avinizir divazimin azenan itir tiar akamin ikegha, bar aven ghua azuarir dozimin vongin otozinim ruarim, 25 mitan tu. **16** Ghurir kaba bar moghira, winduan doziaba iti. Ezi gumazir divazimin garibar danganibar biriba, da bar winduaba iti. Egha dar guarir akiniba, misizibar min garir temem detin nedaziba iti. **17** Egha gumazir kam na inigha ga danganir kaba ategha, Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua 30plan danganir muziarir igharazibar garima, da divazir ekiair kamin pueghav iti. Me fomira dagiar aviriba isa nguazim gatigha daruamin danganimin ingari. Daruamin danganir kam, danganir muziarir kabar guamin ikia divazir ekiair kamin averiam bar an avini. **18** Egha daruamin danganir kam bar ghua Dipenim avinizir divazir tiar akaba itibar tu. Daruamin danganir kamin ruarimin ababanim, tiar akabar aroziabar ababaniba ko magh ghue. Ezi uari akuvir danganir ekiair kam vazimin itima, Godin Dipenim pin iti. **19** Danganir uari akuvir ekiair kam, bar moghira divazir namba 2 anevini. Divazir namba 2in kam, Godin Dipenim an aven iti. Divazir namba 2in kamin aven, uari akuvir danganir igharazim ikia, egha a mong pin iti. Ezi namba 2in divazir kamin aruem anadi naghin, tiar akar mamin iti. Ezi gumazir kam nguazir divazir kamningin tizimin itimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua, aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu. **20** Ezi gumazir kam divazir ekiair notin amadaghan itir tiar kamin abanasa zui. Egha

tiar akamin ruarim ko arozimin abari. **21** Ezi notin amadaghan itir tiar akam, an danganir muziarib 6pla iti, 3pla vongin itima 3pla vongin iti. Tiar akar kam ko, an danganir muziariba ko, biriba ko, azuarir dozim ko, winduan doziba ko, temer aghuubar nedaziba, dar ababaniba aruem anadi naghin itir tiar akamin danganiba ko magh ghue. Tiar akamin danganibar arozimin ababanim 12 mita ko akuamin tu. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamin, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. **23** Ezi notin amadaghan itir divazir ekiamin tiar akam, an vongin, namba 2in divazimin tiar akar mam iti. Aning aruem anadi naghin itir tiar akamning ko magh ghue. Ezi gumazir kam tiar akar kamningin tizimningin itir nguazimin abari. An azenan itir divazir ekiamin tiar akamin ikegha ghua aven itir divazir namba 2in tiar kamin tu. Ezi nguazir kamin ababanim, 50 mitan tu. **24** Ezi gumazir kam na inigha sautin amadaghan ghu, egha ga ghua divazir ekiamin tiar akamin oto. Egha tiar akar kamin danganiba ko guarir akiniba ko azuarir dozim, dar ruarim ko arozimin abari. Ezi tiar akar kamin aven itir danganiba ko azuarir dozim, da winduan doziba ikia, da tiar akar igharazimning itir biziba ko bar moghira magh ghue. Ezi danganir kamin ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozim 12 mita ko akuamin tu. Ezi tiar akar kamin adiriziar diki mavanangamin, ighuvir 7pla iti, eghti me da diki pin mavanang an azuarir dozimin aven mangam. Egha adiriziamin boroghin itir guarir akinimning, vong ko vongin itima, aning misizimin min garir detin temer nedaziba iti. **27** Ezi sautin amadaghan, namba 2in divazim, uaghan tiar akar mam iti. Gumazir kam ghua nguazir divazimningin tiar akar kamningin tizimin itimin abari, mati a faragha aruem anadi naghin ababanim gamizi mokin. Nguazir kamin ababanim uaghan 50 mitan tu. **28** Ezi gumazir kam na inigha ga namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, danganir me uari akuvir igharazir Godin Dipenimin guamin itimin oto. Ezi gumazir kam sautin amadaghan itir tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba, tiar akar igharazibar ababaniba ko uaghara ghu. **29** An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. **30** Danganir kam, azuarir ekiaba an vong ko vong sara iti. Azuarir kabar ruarim 12 mita ko akuamin tu, ezi dar aroziba 2 mita ko akuamin tu. **31** Azuarir kaba, me azenan uari akuvir danganir ekiam guam amisuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedaziba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti. **32** Ezi gumazir kam na inigha ga aruem anadi naghin itir tiar akamin aven ghua, me uari akuvir danganir igharazir mamini oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghue. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba, ko azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarir dozim, an azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti. **35** Ezi gumazir kam na inigha ga ghua notin amadaghan itir namba 2in divazimin tiar akamin oto. Egha aven mangamin tiar akamin danganibar abarima, an ababaniba tiar akar igharaziba ko magh ghue. An danganir muziariba, ko an guarir akiniba ko, azuarir dozim, da danganir igharazir a faragha abaraziba ko magh ghue. Danganir kam ko an azuarir dozim, da uaghan winduan dozir aviriba iti. Ezi an ruarimin ababanim, 25 mitan tu, ezi an arozimin ababanim, 12 mita ko akuamin tu. An azuarir dozim, an azenan uari akuvir danganir ekiamin guam misuegha iti. Ezi azuarir dozimin guarir akinimning, misizimin min garir detin temer nedazir aghuiba iti. Ezi an adiriziam, ighuvir 8pla iti. **38** Ezi divazir namba 2in notin amadaghan itir tiar akamin

azuarimin boroghin, danganir mam uaghan iti. Danganir kamin tiar akam, azuarimin boroghin iti. Me ofan bar isia mighiriba bagh asiziba inigh izi, danganir kamin aven da ruam. **39** Tiar akar kamin boroghin itir azuarir kam, an aven, 4plan dakoziba iti, pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Ezi me ofa damuamin asiziba isa dagh arigha dav sosi. Ofan kabanang, ofan avim bar isia mighiriziba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. **40** Ezi notin amadaghan itir tiar akamin boroghin itir azuarir kam, an azenan, 4plan dakozir igharaziba ua iti. Da azuarir kamin ghuavanadir adiriziamin boroghin iti. Dakozir pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. **41** Ezi datirighin ofa damuamin asizibav soghamin dakozir 8pla iti. 4plan dakoziba, azuarimin azenan itima, 4plan dakoziba, azuarimin aven iti. **42** Ezi dakozir 4plan igharaziba, ua iti, me dagiabar adar ingari. Dakozir kabar turivibar ababanim 50 sentimita, ezi dar ruariba ko arozibar ababanim 75 sentimitan tu. Me dakozir kabagh isin, afuaba ko bizir igharaziba arisi, kar asizibav sogh, ofan bar isia mighirambar amuamin biziba. **43** Ezi asiziba aguamin akeziaba, me azuarir kamin aven itir biribar da dui. Akezir kabar ruaribar ababaniba, 7 sentimita ko akuamin tu. Ezi me ofa damuamin asizir tuziba dakozir kabar da arisi. **44** Ezi gumazir kam na inigha namba 2in divazimin aven ghua, uari akuvir danganimin aven otogha garima, God bagha ighiabagh amir gumazibar danganimning iti. Danganir mam, notin itir tiar akamin boroghin ikia guam sautin misoke. Ezi danganir igharazim, sautin amadaghan itir tiar akamin boroghin ikia, guam notin misoke. **45** Ezi gumazir kam kamaghin na migei, “Danganir guam sautin misoghezim, kar ofa gamir gumazir Godin Dipenimin ingangaribar garibar danganim. **46** Ezi danganir guam notin misoghezim, kar ofa gamir gumazir ofan dakozibar ingangaribagh amiba, men danganim. Me Livain anabamin ovavir boribar aven otivigha Sadokin ovavir boribar adarazira. Merara, Ikiavira Itir Godin boroghin mangi an ingangarim damuam.” **47** Ezi gumazir kam Godin Dipenimin uari akuvir danganimin abarima, an ruarim 50 mita, ezi an arozim uaghan 50 mita, egha aning uaghara ghu. Ezi ofa gamir dakozim, Godin Dipenimin faragha iti. **48** Ezi gumazir kam ua na inigha ghua Godin Dipenimin otogha an azuarir mam nan aka. Egha an tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vongin itimningin abari, aning ababanim uaghara ghugha, 2 mita ko akuamin tu. Ezi Godin Dipenimin tiar akamin arozimin ababanim, 7 mitan tu. Ezi birir otevir tiar akamin miriamningin itimning, aning uaghara ghugha 1 mita ko akuamin tu. **49** Ezi azuarir kamin ruarimin ababanim 10 mitan tu. Ezi an arozimin ababanim 5 mita ko akuamin tu. Egha adiriziam, danganir me uari akuvimin ikegha azuarir kamin anabo. Ezi guarir akinir dafar pumuning azuarir kamin tiar akamin miriamningin mitighav iti.

41 Ezi gumazir kam na inigha Godin Dipenimin aven ghua. Ga garima, Anogoroghezir Danganin iti. Egha a tiar akamin boroghin itir guarir akinimning vong ko vong itimin abarima, aning arozim 3 mitan tu. **2** Ezi a tiar akamin arozimin abarima, an ababanim 5 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aning arozimin ababanim 2 mita ko akuamin tu. Egha gumazir kam Anogoroghezir Danganir kamin abarima, an ruarimin ababanim, 20 mita, ezi an arozimin ababanim 10 mitan tu. **3** Egha a bar aven ghua Danganir Bar Anogoroghezimin oto. Egha a tiar akamin boroghin itir guarir akinir vong ko vong itimningin abarima, aning arozimning, 1 mitan tu. Ezi tiar akamin arozimin ababanim, 3 mitan tu. Ezi tiar akamin miriamningin birir otevir vong ko vongin itimning virara voroghira ghu. Aning arozimningin ababanim 3 mita ko akuamin tu. **4** Egha a Danganir Bar Anogoroghezir kamin abarima, an ruarim ko arozim, aning uaghara ghua 10 mitan tu. Egha a kamaghin na migei, “Danganir kam, a Danganir Bar Anogoroghezim.” **5** Ezi gumazir kam Godin Dipenimin birir mitiamin abari, ezi an ababanim 3 mitan tu. Godin Dipenim azenan danganir muziarir

aviriba anevinigha iti. Egha danganiir kabar arozinim ababanim, 2 mitan tu. **6** Danganiir muziarir kaba, da uari gisin ikia ghuava anaga 3plan ghuriaba iti, ezi 3plan ghuriar kaba, vaghvagha 30plan danganiir muziarir kaba iti. Me dar ingarir dughiamin, me dipenir akiniba asegha akoriba dagh isin da arigha 3plan ghuriar danganiir muziariba itiba, pin dar ingari. Eghiti dar oteyiba izi Godin Dipenimin birim biraghan kogham. **7** Danganiir muziarir Godin Dipenimin avinizir kaba, dar ghuriar dar itiba kamaghin iti: Danganiir vanginan itiba, dar arozin 2 mitan tu. Ezi dar pin danganiir muziarir ghuriar namba 2in itiba, dar ababaniba mong ekeveghe dar apengan itir danganiir ababanibagh afira. Ezi dar pin danganiir muziarir ghuriar namba 3in itiba, dar ababaniba mong ekeveghe dar apengan itir danganiir ababanibagh afira. Ezi adirizir mam, ghuriar vanginan itimin ikegha pin ghua namba 2in ghuriamin ghua bar pin namba 3in ghuriamin oto. **8** Ki gari, Godin Dipenim ghuriar vazimin itim biragha azenan ghuzir daruamin tuavim, a ghuriar kabar apengan dar mingarimin min ikia, Dipenir miriaba bar da avini, egha a ghuriar pin itibar mingariba gavgaviba dagh anidi. Mingarir kam, nguazimin ikegha pin ghua daruamin tuavimin tu, an tuirovimin ababanim 3 mitan tu. **9** Danganiir muziarir kabar azenan itir divazimin mitiamin ababanim, a 3 mita ko akuamin tu. Ezi vanginan itir nguazir pura itim, a Godin Dipenim avinizir danganiir mizuariir ikegha ghua, **10** Godin Dipenim avinizir dipenir igharazir mabar oto. Danganiir aruik kam, Dipenim bar anevinigha gumaziba daruamin tuavimin min iti, ezi an arozinim ababanim 10 mitan tu. **11** Ezi danganiir mizuariir kabar aven mangamin tiar akar pumuning iti, egha aninging azenan aruik tuavim guam a misuegha iti. Egha tiar akar mam a Godin Dipenimin sautin amadaghan itima, mam notin amadaghan iti. Ezi ki ua garima, pin itir tuavim, kar danganiir muziariba avinizir tuavim, an arozinim ababanim, 2 mita ko akuamin tu. **12** Godin Dipenimin akirangin aruem uaghiri naghin, dipenir ekiair mam iti. Egha Godin Dipenim avinizir nguazir pura itim, guam a misuegha iti. Dipenir kamin arozinim ababanim, a 35 mitan tu, ezi an ruarim 45 mitan tu. Dipenir kamin birir azenan ghuzim, an mitiamin ababanim a 2 mita ko akuamin tu. **13** Egha gumazim Godin Dipenimin ruarimin abarima, a 50 mitan tu. Egha a gin nguazir Godin Dipenim avinizim ko aruem uaghiri naghin itir dipenir abari. A Godin Dipenimin tiamin mikebamin ikegha an abara ghua dipenir igharazir kamin girakirangin oto. Ezi an ababanim 50 mitan tu. **14** Egha a Godin Dipenimin guam ko nguazir kinir vong ko vong sara itimin ruaribar abari, dar ababanim bar moghira uaghan 50 mitan tu. **15** Egha a ghua, Godin Dipenimin akirangin itir dipenimin abari, dipenir kam Godin Dipenim avinizir nguazir kinim guam a misuegha iti. A dipenir kam ko an dipenir ruarir vuem ko vuemin itimnig, dar ruaribar abarima, dar ababanim uaghan 50 mitan tu. **16** Godin Dipenimin aven zuir danganim, ko an azuarir faragha itimin birim ko Anogoroghezir Danganimin birim, ko winduan ruariba ko, 3plan birir tiar akamin boroghin itiba, me temer arariba isa, ghuriamin ikegha ghua winduabar otogha, birir kabar pogha da ariki. Egha uaghan temer arariba winduaba aven dagh ase. **17** Me Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganim ko, Bar Anogoroghezir Danganimin biriba ko, tiar akam gisin danganiir pin itimin biriba ko, Dipenimin aven zuir danganimin biriba nedazibar digiribar gin ghua da aghore. **18** Digirir kam kamakin: temer aghuir mangin nedazim iti, ezi an gin enselin bar gavgavir mangin nedazim iti, ezi an gin detin tememin nedazim iti, egha ghua dar nedaziba kamaghira uari aghoravkira ghua, danganiir kam bar a ini. Enselin bar gavgavir kaba vaghvagha guar pumuning iti. **19** Mam gumazir guam iti, ezi igharazim laionin guam iti. Egha aninging guamning detin tememin gari, detin temer roghira itir vong ko vongin itimniggin gari. Digirir kamaghira gariba, bar Dipenimin biribagh izifa. **20** Egha da vanginan itir ghuriamin ikegha uanaga tiar akabagh afragha isin tu. **21** Anogoroghezir Danganimin guarir akinimnig, 4plan miriaba iti. Egha aning magh gari. **22** Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamin

tiar akamin boroghin, bizir mam iti, a ofa gamir dakozir mamin min gari. Ofa gamir dakozir kam, me temer araribar an ingari. An tuirovimin ababanim, 1 mita ko akuamin tu, ezi an arozinim ababanim, 1 mitan tu, ezi an ruarim 1 mitan tu. An mikebaba, ko an dikanim, ko an miriaba, me temer araribar dar ingari. Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Ofa gamir dakozir kam, a zurara ikiaviira Itir Godin damazimin tughav iti." **23** Danganiir Anogoroghezimin aven zuir tiar akam, tiar pumuning iti. Tiar kamning vaghvagha akuar pumuning iti, ezi me hinsbar da isav suiki. Pumuning vongin itima, pumuning vongin iti. Da kuamin dughiam, da sivagh sivagh mangi uarigh puegham. Ezi kamaghira Danganiir Bar Anogoroghezim uaghan tiar pumuning iti. **25** Ezi me Anogoroghezir Danganimin tiamningin, detin temeba ko enselin bar gavgavir nedazibar ghere, mati nedazir me Dipenimin aven itir biribar ghere. Ezi tiar akar azuarimin aven mangaminningin azenan, me temer araribar dipenir ivem, tiar akam gisin an ingari. **26** Ezi aven mangamin azuarimin birimningin, vong ko vong, winduan ruariba ko detin temeba nedaziba iti. Ezi Dipenimin miriaba avinizir danganiir muziariba, dar biriba uaghan nedazir kabanang dar iti.

42 Egha gumazir kam na inigha azenan itir danganiir me uari akuvimin aven otogha, Godin Dipenimin notin amadaghan dipenir ruarir mamin gari. Dipenir kam, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim vongin iti, egha an mikebar mam Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti. **2** Dipenir kamin ruarim, 50 mitan tu, ezi an arozin, 25 mitan tu. **3** Dipenir kamin kuebam daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim bira, egha azenan itir danganiir me uari akuvir ekiamin guam a misuegha iti. Me ghuriar 3pla dipenir kamin dar ingara ghuano. **4** Dipenir kamningin tizimin, daru aven mangamin tuavim iti. An arozinim ababanim, 5 mitan tu. Ezi an aven zuir danganim notin amadaghan iti, an arozin, 50 sentimitan tu. **5** Dipenir kamningin namba 3in ghuriamin danganiir muziariba, da namba 2in ghuriam ko namba 1in itir ghuriamin danganiir muziariba mong dar sufi. Me namba 3in ghuriamin ingarir dughiam, me mong anesuvagha an ingarizi, an danganiir muziariba sufi. **6** Dipenir kamningin ghuriaba me dipenir akinibagh isin da arighizir puvati, mati me uari akuvir danganimin boroghin itir dipenir igharazir ingari. Puvati. Namba 1in ghuriam, a nguazim gaperagha namba 2in ghuriam ko namba 3in ghuriam gavgavim aning ganidi. Kamaghin amizi, pin itir ghuriamin danganiir muziariba mong sufi. **7** Dipenir namba 2in ruarimin ababanim, a 25 mitan tu. Ezi dipenir ruarir faragha itimin ruarimin ababanim, a 50 mitan tu. Dipenir ruarir faragha itim, me an guamin vongin divazir mamin ingari, ezi an ruarim, mati dipenir ruarir namba 2in ruarimin min ikia, 25 mitan tu. Divazir kam, a danganiir uari akuvimin azenan itimin miriamin iti. **9** Divazir kam, ko dipenir ruarir faragha itir kam, aninging tizimin daruamin tuavim iti. Gumazitam dipenir kamin aven mangisi, azenan ikia uari akuvir danganiir ategh divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh mangi, daruamin tuavir kamin aven mangam. Ezi dipenir igharazir pumuning, aning uaghan Godin Dipenimin vongin, danganiir uari akuvimin boroghin sautin amadaghan iti. Egha daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizim vongin iti. Egha aninging mikebanning Godin Dipenimin girakirangin itir dipenir ekiam mong an boroghira iti. **11** Dipenir kamningin ababaniba, dar aroziaba ko ruariba ko tiar akaba, da bar moghira notin amadaghan itir dipenimningin ababaniba ko magh ghue. Ezi dipenir kamningin tizimin, daruamin tuavir aven mangamin, aninging tiamningin iti. **12** Gumazitam sautin itir dipenimningin aven mangisi, divazimin mikebamin boroghin aven izi, aruem anadi naghin ikegh izi, daruamin tuavir kamin aven izam. Tuavir kam, a notin amadaghan itir tuavimin mirara gari. **13** Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Notin itir dipenir kamning ko sautin itir dipenir kamning, Godin Dipenim avinizir nguazir kinimin vongin ikia, egha uaghan Godin danganiiraba, egha bar

zue. Ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba, me dar aven ikia ofan bar zueziba api. Ki dipenir kabagh amizi da zue. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ofan bar zueziba kagh dar arigham. Kar witba tuamin ofaba, ko arazir kuraba gin amangamin ofaba, ko osimtiziba agivamin ofaba. **14** Ofa gamir gumaziba Godin Dipenimin aven ikegh, me azenan uari akuvir danganim mangisi, me korotiar zueziba suegh dipenir kabar danganir mizuair kabar aven dar arigham. Korotiar zuezir kaba me Ikiavira Itir Godin ingangarin damuasa da azui. Egh korotiar igharaziba aghuigh azenan itir danganir gumazamiziba uari akuvimin mangam.” **15** Gumazir kam Godin Dipenimin aven tir danganibar abaragha givagha, na inigha ga ghua aruem anadi naghin itir tiar akamin azenan otogha, a Godin Dipenimin avinizar divazir ekiamin abari. **16** A bizibar abarir aghorin inigha aruem anadi naghin divazimin ababanim gamima, a 250 mitan tu. **17** Egh a ghua notin amadaghan ko, sautin amadaghan ko, aruem uaghiri naghin divazir kamin abarima, dar ababanibar ruariba vaghvagh 250 mitan tu. **20** Godin Dipenim avinizar divazir kam, a 4plan miriaba iti, ezi dar ababaniba bar 250 mitan tu. Divazir kam, Godin bizir zueziba, ko nguazir kamin gumazamizibar bizir kiniba, tongira da abigha iti.

43 Gumazir kam na inigha divazir tiar akar aruem anadi naghin garimin amadaghan ghu. **2** Ezi ki garima, Israelian Godin angazangarir ekiam ko gavgavim aruem anadi naghin ikegha izi. Ezi angazangarir ekiam ko gavgavim izir dughiamin, ki niginir ekiam barazima, a mati ongari ekiaba dipira tingazi. Ezi Godin angazangarim nguazim gamima a bar dafogha taghtasi. **3** Irebamin min garir bizir kam mati ki faragha irebamin min garir bizimningin min ghu. Irebamin min garir bizir mamin aven, God Jerusalem gasighasighasa ami. Ezi irebamin min garir bizir igharazim, ki Kebarin Fanemin miriamin ikia an gani. Irebar ki datirikin garir kam, aning ko magh ghu. Kamaghin amizi, ki uabi fegha nguazim mikingha guam nguazim gati. **4** Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam ko gavgavim iza aruem anadi naghin amadaghan tiar akamin aven iza Godin Dipenimin aven ghu. **5** Ezi Ikiavira Itir Godin Duam na fegha na inigha bar aven itir danganir me uari akuvimin ghu. Ezi ki kagh garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam Godin Dipenim gizifa. **6** Ezi gumazir kam nan boroghin tughav ikiavira iti, ezi ki orazima, gumazir mamin tiarim Godin Dipenimin aven ikia na migei. **7** A kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, dipenir kam kar nan atrivir dabirabimin danganim. Egha a uaghan nan dagarir onimning ikiamin danganim. Ki Israelin ikizim zurara men tongin kagh ikiva, me gativagh men gan iki mamaghira ikiam. Israelin ikizim ko men atriviba, me faragha nan ziar bar zuezim gasighasigha ghaze, a pura ziar kinim. Egh gin izamin dughiamin, me ua kamaghin damuan kogham. Me faragha asebar ziaba fa arazir bar kurabagh amua mati amizim tuavir amizibar arazibar gin zui. Egh gin me ua kamaghin damuan kogham. Eghti men atrivibar kuaba, ua danganir kamin ikian kogham. **8** Men atriviba faragha uan dipeniba nan Dipenimin boroghin dar ingari. Ezi men dipenir tiar akaba nan Dipenimin tiar akam boroghira iti. Ezi divazir vamira me dipeniba ko na dipenim abigha iti. Ezi me arazir bar kurar ki aghuaziba me dagh ami. Ezi bizir kamin, me nan ziar zuruzim gamizi, a nan damazimin bar mize. Bizir kam bangin, ki bar men aningaghegha me gasighasiki. **9** Me datirighin ua asebar ziaba fan marki, mati tuavir amizimin arazir an amiba. Egh me uan atrivibar kuaba nan saghon da arikigh. Me kamaghin damighiti, ki zurara men tongin iki mamaghira ikiam.” **10** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni Dipenimin ganganir gin ikiamimin gin Israelin ikizim mikim me geghan. Eghti me uan arazir kurar me amiziba bagh aghumsigham. **11** Me uan arazir kurar me amizibar aghumsigh givaghti, ni Godin Dipenimin digiriba ko ganganimin gun me mikim. An ababaniba, ko tiar akar aven ghua azenan iziba ko, an averiamin itir biziba ko, an aven ingaramin araziba ko, an bizir ki damuasa mikemeziba,

ni bizir kaba men damazibar bar ada osirighiti, me bar nan akabar gan dar gin mangi dar amu. **12** “Kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim: Mighsiar orazir Godin Dipenim aperaghav itim, an danganiba bar anevinigha itir danganiba, da bar moghira zuegh na baghvira ikiam. Guizbangira, kar Godin Dipenimin Akar Gavgavim.” **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Kar ofa gamir dakozimin ababanim. Ofa gamir dakozir kamin mingarimin povir nguazim gaperaghav itim, an tuirivimin ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi an povimin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Divazir dozir mam, an mingarir povir kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, 25 sentimitan tu. **14** Ofa gamir dakozir kam a 3plan miteba iti. An povim gisin aperaghav itir miter namba 1, an tuirivimin ababanim 1 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 2in mitem, an tuirivimin ababanim, a 2 mitan tu. Ezi miter kamin miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi miter kam gisin itir namba 3in mitem, an tuirivimin ababanim 2 mitan tu. Miter bar pin itir kam, kar ofaba tuer danganim. Ezi ofaba tuer danganim, bulmakaun kombar min garir biziba, an mikebar 4pla gaseghav iti. **16** “Ofa gamir dakozimin ofaba tuer danganin kamin siriam, an ruarimning ko, arozimningin ababaniba uaghara ghuegha 6 mitan tu. **17** Ofa tuer danganir kam, an apengan itir miter namba 2, an ruarimning ko arozimningin ababaniba magh ghugha 7 mitan tu. Ezi miter namba 2in miriamin ikegha aven zuir danganimin arozim, an ababanim, 50 sentimitan tu. Ezi divazir dozir mam, a miter kamin miriaba azenan isin ikia bar anevini, ezi an tuirivimin ababanim, a 50 sentimitan tu. Ezi adiriziar mam, ofa gamir dakozim gasaraghav ikia, guam aruem anadi naghin misuegha iti.” **18** Ikiavira Itir God, kamaghin na migia ghaze, “Nguazir kamin gumazim, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Kar bizir ki damuasa mikemeziba, me ofa gamir dakozim gisin asiziba tue da mighirir ofabar amuva, ofan bar isi mighiramin damuamin asizir ghuziba, a gisin da kavamangsi, ofa gamir dakozimin ingarigh givaghti, dughiar kamra, ni arazir kabar gin mangi dar amu. **19** Ni bulmakaun apuritam inigh Livain anabamin ofa gamir gumaziba, me Sadokin ovavir boribar maba, me daningigh. Merara izi nan boroghin nan ingangarin damuam. Egh ofa gamir gumazir kaba bulmakaun apuritam misuegh gumazamizibar arazir kuraba gin amangamin ofa damu. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki Akar Gavgavir kam gami. **20** Egh ni bulmakaun kamin ghuzitaba inighiva ofa gamir dakozimin, mikebabar komin 4plan kabar aghuigh. Egh gumazamizibar arazir kuraba gin amangansi ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikebabar aghuva, an divazir dozir bar anevinizim a daghuigh. Ni kamaghin damighiti, ofa gamir dakozim nan damazimin zueghiva, na baghvira itir bizimin min ikiam. **21** Ia bulmakaun apurim inigh, Godin Dipenim avinizar divazimin aven itir danganir God inabazimra mangi, arazir kuraba gin amangamin ofan min, a misuegh an ofa damu. Danganir kam, a Anogoroghezir Danganimin azenan iti. **22** Egh amimzaraghan, ia memen apurir duaba puvatizitam inigh, egh arazir kuraba gin amangamin ofan min ofa damu. Eghti ofan kam ofa gamir dakozim damighiti, a zuegham. Mati ia faragha bulmakaun apurimin ghuzim gamizi mokin. **23** Ia kamaghin ofa gamir dakozim damighiti a zuegh givaghti, ia bulmakaun apurir duaba puvatizi tam inighiva, sipsipin okoruamin tongin sipsipin apurir duaba puvatizitam inigh, **24** Ikiavira Itir Godin damazimin izi. Eghti ofa gamir gumaziba amangsizim isi aning gisuaghsuegh, ofan bar isia mighirizimin min, aning isi Ikiavira Itir God bagh ofa damu. **25** Ia 7plan aruebar, ia vaghvagh aruer vamiran memen tam inigh izi arazir kuraba gin amangamin ofan min a misuegh ofa damu. Egh uaghan bulmakaun apuritam ko sipsipin okoruamin tongin sipsipin apuritam inigh izi. Eghti asizir kaba, duatam dar mikarzaribar ikian marki. **26** Ofa gamir gumaziba aruer 7plan ofa gamir dakozim damighiti a zueghsi, ofan kabar amuam. Me

kamaghin ofa gamir dakozim damighti, a nan bizimra an min ikiam. **27** Eghti 7plan aruer kaba givaghti, namba 8in aruemin ikegh mangi, ofa gamir gumaziba, Israelia ia bagh ofa damuam. Me ofan tue bar isia mighiriziba ko, gumazamiziba God ko navir vamiran ikiam ofabar amuam. Me kamaghin damighti, ki ofan kaba bagh bar akongeh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

44 Ezi gumazir kam na inigha, ga ua Godin Dipenimin aruem anadi naghin amadaghan itir divazimin ghua ki gari, an tiam dukuaghavira iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Tiar kam dukuaghavira iki kuighirighan kogham. Gumazitam an aven mangan kogham. Ki Ikiavira Itir God, Israelian God, kirara ki an aven eze. Kamaghin amizi, a kuighirighan kogh kamaghira ikiam. **3** Atirvimin otarimra, Ikiavira Itir Godin damazimin daghebar amisi tiar akamin aven izi Dipenimin aven dapiam. A tiar akamin aven iziva, Dipenimin aven mangamin azuarimin aven izam, egh gin a mangisi a kamaghira tuavir kamra azenan mangam.” **4** Egha gumazir kam na inigha ga notin amadaghan itir tiar akamin aven ghua, Godin Dipenimin tamin oto. Ezi ki garima, Ikiavira Itir Godin angazangarir ekiam, Ikiavira Itir Godin Dipenim bar a gizifa. Kamaghin amizi, ki degiaghirigha uan guam nguazim gati. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamagh na migei, “O nguazir kamin gumazim, ni deravira ganigh. Bizir ni garava oravir kaba, ni deravira dagh nighnigh. Ki bizir Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven damuamiba ko Akar Gavgaviba ni mikimasa. Eghti ni deravira fogham, tinara Godin Dipenimin aven mangigh uam azenan izam, eghti tina puvatigham. **6** “Ni Israelin ikizir akaba batozir kamin mikim suam: Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: O Israelin ikizim, ia amir arazir kurar ki bar aghuaziba, ia da atakigh! **7** Ia na bagha ofabagh amua asizir aghuiba ko, oviba ko, ghuziba na ganidir dughiaabar, ia Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangati me nan Dipenimin aven ize. Me uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati, egh uan navir averiabar aven nighnizir gavgavim nan itir puvati. Me nan Dipenimin aven ize, ezi tuavir kamin ia nan Dipenim gamizi, a nan damazimin mize. Ia arazir kurar ki bar aghuazir aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia nan Akar Dikirizir Gavgavim abiki. **8** Ia nan bizir bar zuruziba deravira dar garir puvati. Egha ia Kantrin Igharazibar Gumazamiziba arizima, me ian dangamin inigha nan Dipenimin ingangarir kabagh ami. **9** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei: Kantrin Igharazibar Gumazamizir Israelin ikizimin tongin ititam, a uan mikarzir mogomemin inim atughan kogh, egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim nan ikian kogh, gumazir kam, nan Dipenimin aven izan kogham. Bar puvatigham.” **10** Ikiavira Itir God na migia ghaze, “Israelin ikizim akirim na gasaragha bar nan saghon zuima, Livain anabamin adarazi uaghan, nan aghuagha asebar ziaba fa nan saghon ghu. Kamaghin amizi, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. **11** Ki kamaghsua, me nan Dipenimin aven ingangaribar amuam, egh nan Dipenimin tiar akaba deraghvira dar ganam. Egh gumazamizibar akurvagh, ofan bar isia mighiriba, ko ofan igharaziba bagh asizibav soghiva, ofabar amuva gumazamizibar damazimin tuiv, me bagh Godin ingangarim damuam. **12** Ezi puvati, me ua Israelin ikizimin faragha ghua, asebar ziaba fe, egha me gamizi me asaghpora ira arazir kuramin aven zui. Kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki akar dikirizim gamua guizbangira kamaghin me migei, ki men arazir kuraba ikarvagh pazavira me damigham. **13** Eghti me nan boroghin izi ofa gamir gumazibar iki nan ingangarim damuan kogham. Me nan damazimin ofan zueziba ko anogoroghezir bizitimin boroghin mangan kogham. Me uan arazir kurabagh nighnigh bar aghumsigham. Egh arazir kurar ki bar aghuazir me amiziba bagh, ivezir kuram iniam. **14** Eghti ki me amiseveghti, me nan Dipenimin ganiva an aven damuamin ingangariba bar dar amuam.” **15** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migia ghaze: Ofa gamir gumazir Livain anabamin itiba, me Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na

gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba deravira dar garava, nan ingangarim bagha gavgafi. Kamaghin amizi, merara nan ingangarim damusi nan boroghin izi, na bagh ofabar amusi asizibar oviba ko ghuziba isi ofabar min na daningam. **16** Merara nan Dipenimin aven izam. Merara nan ingangarim damusi nan dakozim boroghira izam. Merara nan bizibar ganam. **17** “Ofa gamir gumaziba, namba 2in divazir nan Dipenim avinizimin tiar akamin aven mangi uari akuvir danganimin otvisi, me ofa gamir gumazibar korotiar me inir ghurhurib ingarizibar aghuigh. Me nan Dipenimin boroghin uari akuvir danganir kamin aven iki, nan ingangarim damuamin dughiamin, me sipsipin arizibar ingarizir korotiabar aghuan marki. **18** Me inir ghurhurir avizir ruarir taba dapanir asuabar min uan dapanibagh ighuigh. Egh trausiziar otevisa isi uan korotiar ruaribar apengan dar aghuigh. Egh doriba men aghan koghsi me inir ruariba ikiva, miter gavgavibar uan ivariaba amighinan marki. **19** Me azenan ikia uari akuvir danganimin gumazamiziba bagh mangisi, me Godin Dipenimin aven ingangarim damuasa aghuizir korotiaba suegh danganir muziarir zuezibar dar arikigh. Egh me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangi. Puvatighatima, gumazamizir kiniba men korotiar bar zuegha anogoroghezibar suigh, egh me arimighiregham. Kamaghin amizi, me korotiar igharazitabar aghuigh azenan mangam. **20** “Ofa gamir gumaziba uan dapanir ariziba apir, bar adagh isiti da dapanir tuziba ikian marki. Egh me uan dapanir ariziba ateghti da mangi ruarighan marki. **21** Ofa gamir gumaziba, aven ikia uari akuvir danganimin aven mangisi, wainin tam aman marki. **22** Ofa gamir gumazitam, amizir pam taghizir tamin ikian marki. A Israelin ikizimin amizir igiar gumazitam koma akuizir puvatizitamin ikiti deragham. Egh a uaghan ofa gamir gumazir aremezimin amuir odiarimin ikiti deragham. A gumazir kinir ovengezitamin amuir odiarimin ikian marki. **23** “Ofa gamir gumaziba, bizir na baghavira itiba ko nguazir kamin bizir kiniba, nan gumazamizibar sure damu. Egh bizir manam, nan damazimin zue, ezi bizim manam nan damazimin mize, ni dar men sure damuam. **24** Akam adaritam otoghti, ofa gamir gumaziba nan Akar Gavgavibagh isin tugh men adarim tuisigh. Me isar ekiabar Arazibar suigh, dagh nighnigh dar gin mangi, arazir ki ifongezibar amuva, egh Sabatin dughiamin arazimin gin mangiti, a na baghvira itir dughiamin min ikiam. **25** “Ofa gamir gumazitam, ovengezir gumazir kuamin boroghin mangi an suiragh, nan damazimin mizegham marki. Egh an tavira, mati an afeziam o amebam, o an borir tam, o an aveghbuatam, o an amizir patamin itir puvatizim aremeghti, a men kuabar suigh dar afegh, egh a nan damazimin mizegham. **26** Egh gin a ua nan damazimin zueghamin arazibar gin mangi ua nan damazimin zuegh givaghiva, gin a 7plan aruer igharazibar ua pura iki mizuamam. **27** Aruer kaba givaghti, a gin Godin Dipenim avinigha uari akuvir danganimin mangi, ua bagh arazir kuram gin amangamin ofa damu. Egh a kamaghin, ua Godin Dipenimin Anogoroghezir Danganimin aven mangi ua ingaram. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa. **28** “Ofa gamir gumaziba, Israelin nguazimin aven nguazitam inian kogham. Me nan ingangarir kam ini, a mati men bizir aghuir ki me ganingizim. Kirara, ki bizir aghuir me inigh zurazurara suiragh ikiamin kam. **29** Ofa gamir gumaziba, me wit tuamin ofa, ko arazir kuraba gin amangamin ofa ko, osimtiziba agivamin ofaba, dagher kaba kar ofa gamir gumazibar dagheba. Egh Israelin nguazimin aven, bizir gumazamiziba na bagha arighizi da na baghvira itiba bar, ofa gamir gumaziba da iniam. **30** Gumazamiziba faragha anizir dagheba asighiva, dar tongin dagher bar aghuir faraghavira itiba inigh ofa gamir gumazibar aningam. Egh bizir igharazir gumazamiziba isa nan ingangarim bagha anidiba, ofa gamir gumaziba uaghan da iniam. Gumazamiziba dughiaabar zurara bretba tuva, faraghivira tuamin bretba, me ofan min da isi ofa gamir gumazibar aningigh. Egh gumazamiziba kamaghin damuti, nan bizir aghuiba men dipeniba ko ikizibagh izivaghham. **31** “Ofa gamir gumaziba,

kuarazim o, asizir uabi aremezir tam aman marki. Egh asizir igharazim misuegha atizir asizim uaghan, me aneman marki.”

45 Ikiavira Itir God ua na migia ghaze, “Ia uamategh uan kantrin mangagh, Israelia uan nguazim abigh, uan ikiziba vaghvagh me daningiva, ki Ikiavira Itir God, na bagh nguazir ekiatam atigh. Eghti an ruarim, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozm 10 kilomitan tugham. Eghti danganir kam bar moghira zueghiva na baghvira ikiam. **2** Nguazir kamin aven, ia Godin Dipenimin ingarsi danganitam ginabagh. Nguazir kamin 4plan mariabar ababaniba bar moghira 250 mitan tugham. Egh ia ua nguazir otevir igharazitam amiseveghti, a Godin Dipenim ikiamin nguazir otevir kam avinighiti, an arozm 25 mitan tughiti, a pura ikiam. **3** Eghti ia nan nguazir ekiar kam, akuar pumuningin anebighiti, akuar pumuning aning ababanir vimiran iki. Nguazir kamningin ababanimin ruarimning uaghara 12 kilomita ko akuamin tugh, eghti aningin arozm, 5 kilomitan tugh. Nguazir kamningin tam, ki ofa gamir gumaziba bagh a ginabagh, kar nguazir nan Dipenim itir kam. Ofa gamir gumazir nan Dipenimin aven ingangaribar amuasa nan boroghin iziba, me nguazir ki me bagha inabazir kamin uari bagh dipenibar ingaram. Ezi nguazir kam a danganir bar zuruzim, egha a nan bizimra, nan Dipenim uaghan danganir kamin aven ikiam. Eghti ki uan nguazir kamin otevir igharazim isi Livain adarazir aningam. Livaiba nan Dipenimin ingangarir igharazibagh ami. Egh me nguazir kamin uan nguibar ekiabar ingaram. **6** “Danganir zuruzir kamin miriam, danganir igharazir mam an boroghin ikiam. An ruarimin ababanim, 12 kilomita ko akuamin tughiti an arozm in ababanim, 2 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kam a Israelin gumazamiziba bar men nguazim, eghti me an uan nguibar ekiamin ingaram.” **7** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ia nguazir otevir pumuning atrivim bagh aning ginabagh. Nguazir otevir faragha zuim, an aruem anadi naghin amadaghan nan nguazimin miriam ko nguazir ian nguibar ekiam itimin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin amadaghan Israelin kantrin nguazibar mitaghniamin tugh. Eghti namba 2in nguazir otevim, aruem uaghiri naghin amadaghan nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazimin miriamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin Israelin kantrin nguazir mitaghniamin tugh. Kamaghin amizi, nan nguazim ko nguibar ekiam itir nguazim, ko atrivimin nguazir otevimning, da Israelin kantrin danganir kam bar a iniam. Nguazir kam, aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, mangi aruem uaghiri naghin itir mitaghniamin tugham. Eghti nguazir kamin ekiamin ababanim, Israelian anababa vaghvagh ghuaviba ikiangizir nguazibar ababaniba ko magh mangigh. **8** Israelin nguazimin aven, atrivim ua baghvira nguazim ikiam. Eghti gin atriviba, nan gumazamiziba abin ua men nguaziba inian kogham, mati atriviba faragha amizi mokin. Atriviba gin Israelin ikizimin anababa, vaghvagh men nguaziba me daningam. **9** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Ia Israelian atriviba, ia bar dughiar ruarimin arazir kurabagh ami! Ia kuaba kurir arazim ko igharaz darazi abirir arazim atakigh. Bizir manam dera ia damu. Ia uamategh nan gumazamiziba, men nguazim me dama a inisi, me batoghan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin ia migei.” **10** Ia bar guizir arazimin gintigh, bizibar osimtiziba ko ababanibar amu. **11** Efa, a bizir midiariba tuisigh dar osimtizimin ganamin bizim. Ezi bat, a bizir dipamin itibar ababanim damuamin bizim. Aningin bizibar abarir ababaniba uaghara magh ghu. Kamaghin amizi, efan 10pla, a homan vaimra ko magh ghu. Ezi batin 10pla, homan vaimra, o korin vaimra ko magh ghu. Bizir guar aviriba bar, me homan ababanimin gin ghua, dar osimtiziba ko ababanibar adagh ami. **12** Bizibar osimtizibar ababanim kamakin: 20plan gera, sekelin vaimra. Ezi 60plan sekel, minan vaimra. **13** “Ia Israelia dagher biziba ofan min da inigha na bagha izi, ia kamaghin dar ababanibar amu. Ia witin 60plan efa iki, egh dar tongin efan vaimra isi ofa damu. Egh balin 60plan efa iki, dar tongin efan vaimra isi ofa damu. **14** Egh ia uan temer olivin

borer 100plan batba iki, ia dar tongin batin vimiran isi ofa damu. **15** Egh sipsipin Israelin nguazimin dadaba apir 200pla iki, ia dar tongin sipsipin vaimra isi ofa damu. Ia bizir kaba inigh izi, wit tuamin ofaba, ko ofan bar isia mighiriba, ko na ko navir vaimra ikiamin ofaba, ia dar amu. Ia ofan kabar amutima, ki ian arazir kuraba gin amadaghan. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **16** “Kantrin kamin gumazamiziba bar, bizir kaba inigh Israelian atrivim bagh mangiva ofabar amuam. **17** Kar atrivimin ingangarir a damuamin: ofan bar isia mighiriba, ko wit tuamin ofaba, ko wain ko olivin borem inger ofaba ko, dughiar ekiabar isaba ko, iakinir igiabar dabirabiba ko, Sabatin dughiaiba ko, Israelin ikizimin dughiar ekiar igharazir God inabaziba. Atrivim, Israelin ikizimin arazir kuraba agivsi, ofan kabar amuam. Ofan kabanang: arazir kuraba gin amadir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, ofan isia bar mighiriba ko, God gumazamiziba ko navir vimiran ikiamin ofaba.” **18** “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Azeniba vaghvagh dar iakinir faragha itimin, an aruer farazimin, ia Godin Dipenim damighiti a zueghis, bulmakaun apurir igiar duaba puvatizitam inigh an ofa damu. **19** Eghti ofa gamir gumazim arazir kuraba gin amangamin ofan kamin ghuzitaba inigh, Godin Dipenimin guarir akinir tiar akamin boroghin itibar aghuva, ofa gamir dakozir namba 2in mitemin mikobar 4pla daghuva, aven itir danganir me uari akuvimin tiar akabar boroghin itir guarir akinibar aghu. **20** Iakinir kamin, an namba 7in aruemin, tina deraghvira fozir puvatigha atamakuigha arazir kurar manam gami, ia a bagh ofan kabar amu. Egh tuavir kamin, ia Godin Dipenim damuti a zuegham. **21** “Iakinir faragha zuimin, an namba 14in aruemin, ia God Israelia Gitazir Dughiam bagh Isar Ekiam damu. Egh aruer 7plan, ia yis puvatizir bret amam. **22** Isar ekiamin dughiar faragha zuimin, atrivim uan arazir kuraba ko kantrin kamin itir gumazamizibar arazir kuraba gin amangisi, arazir kuram gin amangamin ofa damusi bulmakaun apurir igiatam isi ofa gamir gumazibar anighiti, me an ofa damu. **23** Isar kamin arueba vaghvagh, atrivim Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, gumazamiziba inigha izir bulmakaun apurir igiar 7pla, ko 7plan sipsipin apurir duaba puvatiziba isi ofabar amu. Egh 7plan dughiar kabar vaghvagh a uaghan memen apurim isi arazir kuraba gin amangamin ofabar amuam. **24** “Egh atrivim bulmakaun apurir kaba ko sipsipin apurir kaba iniva vaghvagh 14 kilogram wit ko 3 lita olivin borem sara inigh izi. Eghti ofa gamir gumaziba, bulmakauba ko sipsipin kaba isi ofa damuva, wit ko olivin borem sara ofa damuam. **25** “Eghti iakinir namba 7in, an aruer namba 15in, Averenibar Ikiamin Dughiar Ekiam ko Dagher Abuananaba Asiamin Dughiam otogh mangi 7plan aruebar tugham. Eghti atrivim 7plan aruer kabar vaghvagh da inigh izi ofa gamir gumazibar aningam. Ofan kaba, arazir kuraba gin amangamin ofaba ko, avimin bar isia mighirir ofaba ko, wit tuamin ofaba ko, olivin boremin ofaba. Asizir kaba ko, witba ko, olivin borebar dibobonim, da God Israelia Gitazir Dughiamin ofabar dibobonim ko magh ghu.”

46 “Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Aven itir danganir me uari akuvimin tiar akar aruem anadi naghin itim, wighba vaghvagh, dar 6plan ingangarir aruebar, tiam dukuagh iki mamaghira iki. Egh Sabatin dughiam ko iakinir igiamin isar ekiamin dughiamin, tiam kuighirigham. **2** Godin ziam famin dughiam otoghti, atrivim azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangamin mangi namba 2in divazimin aven otogh, an tiar akamin guarir akinimin boroghin tughiv ikiam. A ganti, ofa gamir gumaziba izi, an ofan bar isi mighiramim ko, gumazamiziba God ko navir vimiran ikiamin ofabar amigh givaghti, atrivim tiar akamin boroghira ikiva tevimming apirigh, dapanim aviragh, Godin ziam fam. Egh gin uamategh azenan mangam. Eghti me tiar akam asaraghan kogh iki mangi guaratizimin tugham. **3** Sabatin dughiaiba ko iakinir igiabar isaba bar, kantrin kamin gumazamiziba uaghan tiar akar kamin azenan Ikiavira Itir Godin damazimin iki, an ziam fi teviba apirigh dapaniba avigham. **4** “Sabatin dughiaiba

bar, atrivim izi Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amusi, 6plan sipsipin nguzir duaba puvatiziba ko sipsipin apurir duaba puvatizir tam inigh izi. **5** A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogram wit sara inigh izam. A sipsipin nguziba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izam. A witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogram wit iniva, a 3 litan olivin borem sara inigh izi. **6** "Egh atrivim iakinir igiamin isam bagh, a bulmakaun apurir igiatam ko 6plan sipsipin igiaba, ko sipsipin apurir ekiar vamira, duaba dar mikarzirbar puvatiziba, ana da inigh izam. **7** A bulmakaun apurir kam iniva 14 kilogram wit sara inigh izi. A sipsipin apurir kam iniva 14 kilogram plaua sara inigh izi. A sipsipin igiaba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogram wit iniva, a 3plan litan olivin borem sara inigh izi. **8** Atrivim nan ziam fisi, an azenan itir me uari akuvir danganimin ikegh, izi azuarir dozir aven mangaminin mangi namba 2in divazimin tiar kamin aven otogham. Egh a nan izam fegh givagh ua mangisi, a izezi moghin ua mangi azenan itir me uari akuvir danganimin otogham. **9** "Isar ekiabar dughiahar, kantrin kamin gumamaziziba Ikiavira Itir Godin ziam fisi izi, tina notin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a umategh mangisi, a sautin amadaghan itir tiar akamin azenan mangi. Eghti tina sautin amadaghan itir tiar akamin aven izegh, a umategh azenan mangisi notin itir tiar akamin azenan mangi. Tav aven izezir tiar akam moghin uam azenan mangan kogham, a vongin itir tiar akamin otogh azenan mangi. **10** Gumamaziziba aven izisi, atrivim uaghan me ko aven izam. Eghti me azenan mangisi, atrivim uaghan me ko azenan mangam. **11** Isar ekiabar dughiaha ko ofa gamir dughiahar ekiabar, gumazitam ofa damusi a bulmakaun apurir tam iniva, 14 kilogram wit sara inigh izi. A sipsipin apurir ekiar tam iniva, 14 kilogram plaua sara inigh izi. A sipsipin igiataba iniva, a uan ifongiamin gin mangi witin aviritaba sara inigh izi. Egh witin avirir kaba bagh olivin borer da ko voroghira mangamiba inigh izi. Dar ababanim kamakin: a 14 kilogram wit iniva, 3plan litan olivin borem sara inigh izi. **12** "Atrivim uabi, Ikiavira Itir God bagha, uan ifongiamin gin mangamin ofa a daningam, kar ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofaba, a da isi a uan ifongiamin gin mangamin ofabar min, da inigh izi. Dughiahar kamin, me a bagh namba 2in divazimin aruem anadi naghin itir tiar akam kuighiti, an aven mangigham. Egh a uan ofan bar isia mighirim ko, God ko navir vamiran ikiamin ofabar amuam, mati a zurara Sabatin dughiahar ofa gami moghira, an ofabar amuam. Egh a uan azenan mangiti, me tiam dukuagh." **13** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Mizarazibar zurara, ia sipsipin igiar azenir vamira ikia duaba puvatizitam inigh izi, Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighirimin min ofa damu. Ofan kamaghin amizim, ia dughiahar zurara a damu. **14** Egh uaghan mizarazibar zurara, ia ofan bar isia mighiramim damusi asizim iniva, witin aghuir kilogramin pumunig ko olivin borer litan tam sara inigh izi aning veregh. Kar wit tuamin ofa. Arazir mizarazibar Ikiavira Itir God bagh ofa damuamin kam, a iki mamaghira ikiam. **15** Ia kamaghira sipsipin igiam ko wit ko olivin borem inigh izi, mizarazibar zurazurara Ikiavira Itir God bagh ofan bar isia mighiribar amu mamaghira iki." **16** "Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin migei: Atrivim nguazir otevir tam isi, bizir aghuimin min uan otarim danigham, eghti nguazir kam, an an ghuavim ikegham. Nguazir kam zurara an otarimin adazariz nguazimra. **17** Eghti atrivim uan nguazir otevir mam isi, uan ingangarir gumazir mam danighiti, azenir namba 50 otoghti, a nguazir inizir kam uam atrivim daningam. 50plan azenibar zurara, Judaba ua biziba ikarvaghamin arazir kam damuam. Dughiahar kam otoghti, nguazir kam uam atrivim nguazim gavagham. Kar an bizimra, ezi a uan otariba ko uan ovavir boriba, me zurara an ghuavim ikegham. **18** "Eghti atrivim gumamazizibar nguazitam me dama a inian kogham. A nguazir manam isi

uan otaritam daningisi, a uan nguazimra isi a daningam. Eghti nguazir kam an otarimin bizimra. A gumamaziziba abiniva men nguaziba me dama da inian kogham. Kamaghin amizi, nan gumamaziziba uan nguazibar iki deraghvira dapiaghham. Me aghamsigh tintinibar nguazir igharazibar mangan kogham." **19** Gumazir kam na inigha, namba 2in divazimin tiar akamin aven ghua, daruamin nguazir kinir Godin Dipenim avinizimin otogha notin itir dipenimin oto. Dipenir kamin danganir doziba, da Godin danganibara, egha da bar zue. Dar aven, ofa gamir gumazir Ikiavira Itir Godin boroghin zuiba dar iti. Ezi gumazir kam aruem uaghiri naghin itir danganin nan aka. **20** Egha kamaghin na migei, "Danganir kamin aven, ofa gamir gumaziba, osimtiziba agivamin ofaba ko arazir kuraba gin amangamin ofabar asizir tuziba inigh izi da avigham. Egh me uaghan wit tuamin ofaba inigh izi danganir kamra da tuam. Ofa gamir gumaziba bizir zuezi taba inigh, azenan gumaziba uari akuvir danganimin mangan kogham. Puvatighitima, gumazir kiniba bizir bar zuegha anogoroghezir kabar suighiva me ovengam. Kamaghin amizi, bizir zuezir kaba bar men saghon ikiam." **21** Egha gumazir kam na inigha azenan ghua, me uari akuvir danganimin otogha an mikebar 4pla nan akakasi. Ki garima, an mikebar 4pla vaghvaga ua danganir muziarir maba iti. **22** Danganir muziarir kaba, dar ababaniba magh ghu. Dar ruaribar ababanim, 20 mitan tu, ezi dar aroziabar ababanim, 15 mitan tu. **23** Da vaghvaga birir dagiabar ingarizir mam iti. Ezi avim arighamin danganin dar biribar poroghav iti. **24** Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "Kar ofan dagheba tuamin danganin. Godin Dipenimin ingangarir gumaziba, gumamaziziba ofa damuasa inigha izir asiziba inigh, me kagh adar tuziba avigham."

47 Egha Esekiel ghaze, gumazir kam ua na inigha Godin Dipenimin tiar akamin ize. E fo, Godin Dipenim aruem anadi naghin gari. Dughiahar kamin, ki garima, Amel Dipam tiar akar aruem anadi naghin itimin apengan otogha emira ghuaghiri. Ezi sautin amadaghan itir tiar akam uaghan dipam an otogha sautin amadaghan itir ofa gamir dakozimin boroghin emira ghuaghira, ofa gamir dakozim gita. **2** Ezi a na inigha ghua tiar akar notin amadaghan itimin azenan ghugha, ga divazir ekiar Godin Dipenim avinizimin azenan ghu. Egha ga arua divazimin miriamin azenan ghua tiar akar aruem anadi naghin itimin oto. Egha ki dipamin garima, a sautin amadaghan itir divazimin tiar akamin apengan otogha emira zui. **3** Ezi gumazir kam uan ababanir benim inigha dipamin miriamin ghua an ruarimin abari, a aruem anadi naghin ghuaghira 500 mitan tu. Ezi a na migia ghaze: Ga dipam girigh mangam. Ezi ki an gin ghua dipam girigha vongin zuima, dipam nan duiamningin tu. **4** Ezi a ua dipamin miriamin sivagha ghua an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan itevimningin tu. Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Ezi a ua nan akua dipam girigha vongin zuima, dipam nan ivarimin tu. **5** Ezi a ua dipamin miriamin sivagha an abarima, a 500 mitan tu. Dipam kagh faner ekiamin otogha bar kone. Ezi ki an aven daru vongin mangan ibura. Gumazir uabi afozogh damuan fozitam, a ti tong an aven mangam. Kar faner ekiar gumazitam vongin mangan koghamin. **6** Ezi gumazir kam kamaghin na migei, "O nguazir kamin gumazim, ni ti bizir kaba deravira dar gari?" Egha gumazir kam ua na inigha faner dadarimin miriamin ghu. **7** Ki kagh otozir dughiamin, ki garima temer bar avirir, faner miriamningin uaghara bar izivagha iti. **8** Ezi a kamaghin na migei, "Dipar aruem anadi naghin ikegha ivemarim, a Jordanin Fanemin ghua Araban danganir zarimin ghuaghiri, egha bar ghua Amangsizim Itir Dipamin tu. E fo, ongarir kam, amangsizim bar a gizifa. Eghti faner kam a damuti, a dipar aghuimin otogh amangsizim puvatigham. **9** Eghti faner kam zuir danganiba, asizir igharagha gariba izi an boroghin ikiam. Eghti osirir aviriba an ikiam. Guizbangira, faner kam Amangsizim Itir Dipam damuti a deraghham. Egh faner kam ivemara ghuaghiri naghin, biziba bar angamira ikiam. **10** Eghti osiriba isir gumaziba, Amangsizim Itir Dipamin miriamin

boroghin tughiv iki, Engedin dipam emirava otivi naghin ikegh, bar mangi Eneklamin dipam emirava otivi naghin tugh, osiriba buriam. Egh me danganir kamin uan iveba aruemin da onegh da kirkiram. Eghti Mediterenianin Ongarir Ekiamin itir osirir guar aviriba iti moghin, da kagh ikiam. **11** Eghti danganir kamin boroghin itir dipar muziarir begheazim izivaziba, dar dipaba deraghviram otivan kogham. Puvatigham, amangsizim dagh izivagham. **12** Egi Godin Dipenimin otevir faner kamin miriamningin, temer igharagha garir aghuiba otiv bivira ikiam. Temer kabar dafariba da misingan kogham. Temer kaba, dipar iza Godin Dipenimin otevirin boroghin iti, kamaghin amizi, da iakinibar zurara bivira ikiam. Eghti gumamaziziba temer kabar ovizibar amiva, dar dafariba iniva uan duaba ko arimariaba akiram.” **13** Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migei, “Ki bar fomira akar dikirizim ian inazir efziaba bagha a gamua ghaze, ki Israelin nguazir kam isi ia danighiti, a zurara ian nguazimra ikiam. Kamaghin amizi, ia nguazir kam deraghvira a tuisigh bar uari romegh Israelian anabar 12pla bagh anebigh me daning. Anababa bar, da vaghvagh nguazir otevir tam iniam, eghti Josepin anabam, a nguazir otevir pumuning iniam. Nguazir kamin mitaghniabar, kara. **15** “Nguazir kamin mitaghniam, a Notin amadaghan Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh, mangi aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otoh mangi, nguibar ekiam Hamatin mangamin tuavar akar ekiamin otoh mangi, nguibar ekiam Sedatin mangi, Berota ko Sibraimin nguibar ekiamningin otohgam. Sibraim, a nguibar ekiam Damaskus ko nguibar ekiam Hamat, aningin mitaghniamin tizimin iti. Eghti ian mitaghniam bar mangi nguibar ekiam Tikonin tugham. Tikon, a Haurain Distirghin mitaghniamin iti. **17** Kamaghin amizi, Israelin nguazimin mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin ikegh, bar vongin mangi aruem anadi naghin amadaghan mangi, nguibar ekiam Enonin otohgam. Nguibar kam, Damaskusin nguazim ko Hamatin nguazimin mitaghniamin iti. Kar Israelin nguazir notin amadaghan itir mitaghniam. **18** “Eghti aruem anadi naghin nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Damaskus ko Hauran Distirghin tizimin ikegh mangi, Jordanin Fanemin magiri sautin amadaghan mangi, Gileatin Distrik ko Israelin nguazimin tizim abighiva bar sautin mangi, Amangsizim Itir Dipamin tugham. Kar Israelin nguazir aruem anadi naghin amadaghan itir mitaghniam. **19** “Eghti sautin itir nguazir mitaghniam, a nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi, aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipam itir danganin, Kades Meriban otohgam. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri, Mediterenianin Ongarir Ekiamin otohgam. Kar Israelin nguazir sautin amadaghan itir mitaghniam. **20** “Eghti aruem ghuaghiri naghin itir nguazir mitaghniam, a Mediterenianin Ongarir Ekiam. A sautin ikegh ongارينin dadarimin mangi, bar notin amadaghan mangi nguibar ekiam Hamatin otohgam. Kar Israelin nguazir aruem ghuaghiri naghin amadaghan itir mitaghniam. **21** “Ia arazir kamin gin mangi nguazir kam, uari bagh uan anababa ko, anebigh vaghvagh uari daningam. **22** Nguazir kam, a zurara ia ko ian ovavir boribar bizimra min ikiam. Kantrin igharazibar gumamazizir ian tongin itiba, ko tina ian tongin ikia boriba isi, ia nguazir kam abigha uari ganidir dughiam, ia uaghan nguazir asizitaba me bagh da abigh me daningigh. Me mati bar Israelian gumamazizibar min, ia arazir aghuiba me damu. Eghti me uaghan Israelian anababar tongin, nguazir otevida ia ko da inghiti, da zurara me ko men ovavir boribar nguazibara ikiam. **23** Kantrin igharazibar gumamazizir iza ia ko ian gumamazizibar tongin apiabiza, me uaghan uari bagh danganir me itibar nguazir otevitaba iniam. Iki ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa.”

48 ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Israelian anababar ziabar kara: “Kantri Israelin nguazir mitaghniar notin itim, a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriamin ikegh mangi, aruem anadi naghin mangi nguibar ekiam Hetlonin otohgam, kar nguibar ekiam Hamatin zuir tuavar akam. Egh an

mitaghniam mangi nguibar ekiam Enonin otoh mangi, nguibar ekiamning Damaskus ko Hamatin mitaghniamin tugham. Eghti Danin anabamin adarasi, notin amadaghan itir nguazir kamin, nguazir otevir kam iniam. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniam ikegh, ua iza aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. **2** “Ezi Aserin anabamin nguazim Danin anabamin nguazir otevirin akuighav iti. Ezi Naptalin anabamin nguazim, Aserin anabamin nguazir otevirin akuighav iti. Ezi Manasen anabamin nguazim, Naptalin anabamin nguazir otevirin akuighav iti. Ezi Efraimin anabamin nguazim, Manasen anabamin nguazir otevirin akuighav iti. Ezi Rubenin anabamin nguazim, Efraimin anabamin nguazir otevirin akuighav iti. Ezi Judan anabamin nguazim, Rubenin anabamin nguazir otevirin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha, ghua aruem uaghiri naghin tu.” **8** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Judan anabamin nguazimin mitaghniamin, sautin amadaghan nguazir otevir ekiam mam ikiam. Ia an ingangarir bar igharazim bagh anebigh igharaghvira anetigh. An arozimin ababanin, 12 kilomita ko akuamin tugham, kar arozir notin ikegh mangi sautin otohgam. Eghti nguazir otevir kam, aruem anadi naghin ikegh mangi aruem uaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin otohgam, an ruarimin ababanin mati Israelin anababar nguazibar ruarimin ababanin. Eghti Godin Dipenim nguazir otevir kamin tongira ikiam. **9** “Nguazir kamin tongira, ia nguazir otevir tam isi ikiavira Itir God bagh anetigh. An mitaghniar notin itim ko mitaghniar sautin itim, aningin ababaninming uaghara mangi, 12 kilomita ko akuamin tugham. Eghti an mitaghniar aruem anadi naghin itim ko mitaghniar aruem ghuaghiri naghin itim, aningin ababaninming uaghara mangi, 5 kilomitan tugham. Nguazir otevir kam, a ofa gamir gumazibar nguazimra. Eghti ikiavira Itir Godin Dipenim, nguazir otevir kamin tongira ikiam. **11** Nguazir kam bar zuegh na baghvira iki. Egh ofa gamir gumazibar tongin, Sadokin ovavir boriba, me na baghvira ikiamin gumaziba, a men nguazimra. Sadokin ovavir boriba, dughiar Israelin ikizim akirim ragha na gasarazimin, merara nan Dipenimin aven itir biziba derivira dar garava nan ingangarim bagha vagfavi. Mati Livain anabamin adarazir marazi amizi moghin, me amizir puvati. Kamaghin amizi, na baghvira ikiamin nguazir kam, ia me baghvira anetigh. **12** Kamaghin amizima, ki nguazir otevir kam isi me daningam. A bar moghira anogoregh, bar zuezir nguazimin ikiam. Nguazir kamin mitaghniam, a Livain anabamin nguazir mitaghniam ko poroghiv ikiam. **13** “Eghti Livain anabamin adarasi, men nguazim, ofa gamir gumazir kabar nguazimin miriamin mitaghniam ko poroghiv ikiam. Eghti an ruarimin ababanin, 12 kilomita ko akuamin tugham, eghti an arozimin ababanin, 5 kilomitan tugham. **14** Nguazir me bigha Ikiavira Itir God baghvira ikiamin, a nguazir bar aghuir nguazir igharaziba bar dagh afiraghamin. Eghti ofa gamir gumaziba an akua tam isi dagiaba bagh anemangan kogham. Me bizir igharaziba bagh a ikarvaghan kogham. Me gumazir igharazitamin amamangatighiti, an inian kogham. Bar guizbangira, a Ikiavira Itir Godin nguazimra, egh bar anogoregham. **15** “Nguazir zuruzir kamin akuigha itir danganir igharazim, a pura nguazir kinim. An ruarimin ababanin, 12 kilomita ko akuamin tugham. Nguazir kamin, nguibar ekiam mam an tongin iki, eghti nguibar ekiamin gumamaziziba, an uan dipenibar ingaram. Eghti an danganir maba pura ikiam. **16** Eghti nguibar ekiam kam avinizir divazimin miriar 4pla, dar ababaniba uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. **17** Nguabar ekiam avinizir nguazir azenan itim, a pura ikiam. Eghti an arozimin ababanin, 125 mitan tugham. **18** Men nguibar ekiam, gumamazizibar nguazimin tongin an ingarigh vivaghti, nguibar ekiam nguazim abighiti nguazir otevir pumuning otoh, vong ko vong iki pura ikiam. Nguazir otevir tam, aruem anadi naghin ikiti, nguazir otevir igharazim aruem ghuaghiri naghin ikiam. Eghti aningin ruarimningin ababaninming uaghara 5 kilomitan

tugham. Nguazir otevir kamning, gumazamizir nguibar ekiamin aven ingar ikiamiba, aningnin ingariva opar aningnin daghebar amam. **19** Israelin gumazamiziba nguibar ekiamin kamin aven ikia ingariba, me nguazir kamningnin azenibar ingariva oparam. **20** "Eghti nguazir ekiamin otevir kam, an aven, nguazir me God bagh datighamim ko ofa gamir gumazibar nguazim, ko Livain anabamin adarazir nguazim, ko gumazamizir nguibar ekiamin itibar nguazim, da bar nguazir ekiamin kamin ikiam. Eghti an ruarimning ko arozmningnin ababaniba, uaghara mangi 12 kilomita ko akuamin tugham. **21** "Nguazir na baghvira ikiamin kam, ko gumazamiziba itir nguibar ekiamin nguazir kam, aning nguazir bar ekiamin tongira iti. Eghti ki nguazir bar ekiam isi, ingangarir igharazim bagh anetigham. Nguazir an vong ko vongin itimning, aning atrivimin nguazimningra. Nguazir otevir mam, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem anadi naghin Jordanin Fanemin tugham. Eghti nguazir otevir igharazim, na baghvira ikiamin nguazimin ikegh mangi aruem ghuaghiri naghin Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. Eghti nguazir otevir nan Dipenim an torimin ikiamim, ko gumazamizibar nguazir men nguibar ekiam ikiamim ko Livaibar nguazim, da bar atrivimin nguazimin torimra ikiam. Egh mangi notin amadaghan Judan anabamin nguazir mitaghniamin otogham. Egh mangi sautin amadaghan, Benjaminin anabamin nguazir mitaghniamin tugham." **23** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Israelin anabar igharazibar nguaziba, ia me bagh nguazir otevir kaba isi me daningam: "Nguazir me bigha God bagh datighamimin mitaghniam, sautin amadaghan itir nguazim, a Benjaminin anabamin adarazir nguazir otevim. Men nguazimin mitaghniam, kantrin kamin aruem anadi naghin itir mitaghniamin ikegh, ua izi aruem uaghiri naghin amadaghan mangi, Mediterenianin Ongarir Ekiamin tugham. "Ezi Simeonin anabamin nguazim, a Benjaminin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Isakarin anabamin nguazim, a Simeonin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Sebulunin anabamin nguazim, a Isakarin nguazir otevimin akuighav iti. Ezi Gatin anabamin nguazim, a Sebulunin nguazir otevimin akuighav iti. Nguazir mitaghniar kaba bar aruem anadi naghin ikegha ghua, aruem uaghiri naghin tu. **28** "Nguazir me bigh Gatin anabamin adarazi daningamim, kantrin kamin sautin itir nguazir mitaghniamin iti. A nguibar ekiam Tamarin ikegh mangi aruem uaghiri naghin amadaghan bar mangi, dipaba itir danganim, Kades Meriban otogham. Egh mangi Isipin nguazir mitaghniamin itir fanemin magiri bar mangi Mediterenianin Ongarir Ekiamin otogham. Kar Israelin kantrin sautin amadaghan itir mitaghniam. **29** Ia arazir kamin gin mangi nguazim abigh Israelin anababar aningighti, me dar iki uari bagh da iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemegha gifa." **30** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Gin otivamin nguibar ekiam avinamin divazim, an azenan mangamin tiar akar 12pla iki. Eghti divazir kamin 4plan miriaba vaghvagh dar ababaniba, uaghara mangi, 2,250 mitan tugham. Egh divazimin miriar 4plan kaba vaghvagh, 3plan tiar akaba iki. Tiar akaba, Israelin anababar ziaba vaghvagh dar iki. Tiar akar notin amadaghan ikiamibar ziabar kara: Ruben, Juda, ko Livai. Ezi tiar akar aruem anadi naghin ikiamibar ziabar kara: Josep, Benjamin, ko Dan. Ezi tiar akar sautin ikiamibar ziabar kara: Simeon, Isakar, ko Sebulun. Ezi tiar akar aruem uaghiri naghin ikiamibar ziabar kara: Gat, Aser, ko Naptali. **35** Kamaghin amizi, nguibar ekiam avinizir divazimin 4plan miriaba, dar ababanim bar moghira 9,000 mitan tugham. Eghti dughiar kamin ikegh mangi zurazurara ikiamin dughiamin, me nguibar ekiam kamin ziam dipon suam, "Ikiavira Itir God Kagh Iti."

Daniel

1 Fomira Jehoiakim Judabar atrivimin itima, azenir pumuning ko mizekim givazima, Babilonin kantrin Atrivim Nebukatnesar, a izi Jerusalem ngubar ekiam ko misoghasa, egha an midorozir gumaziba nguibam bar an ekiaru. **2** Ezi Ekiam Nebukatnesar amamangatizima, an Atrivim Jehoiakim inigha Judan gumazamizir avirim inigha Godin Dipenimin kavim aghuiba ko itariba ini. Egha da inigha Babilonin kantrin ghua uan asebar dipenimin ghu. Egha bizir aghuir kaba isa dipenir kamin aven itir danganir mogomemin da ati. **3** Ezi Atrivim Nebukatnesar Judabar tongin gumazir igiar maba iniasa, uan dipenimin ingarir gumazibar faragha zuir gumazim, Aspenas migei. A ghaze, ni Atrivim Jehoiakimin anabamra ganiva gumazir igiagara iniva egh uaghan gumazir ekiabar adarazir otaritaba sara inigh. **4** Egh a kamaghin garir gumazir igiaba iniam: me guar aghuiba ikiva, namnar aghuiba ikiva, egh tav mikarzir tam ikuvighan koghr, egh fofozir aviriba ikiva, suren aghuibar amuva, uaghan zuamira fofozim inigham. Eghti me atrivimin dipenimin ingaramin fofozim ikiam. Egh Aspenas uabi men sure damuti me Babilonin akam osiriva egh a diponam. **5** Egha atrivim uaghan kamaghin migei, dughiaa bar dagher me apiba ko wainin dipar me apiba, me atrivimin dipenimin itir gumazibar min dar amam. Egh me azenir pumuning ko mizekimin sure damighiva gin me atrivimin ingangarir gumazibar otivam. **6** Men tongin misevezir gumazibar ziabar kara: Daniel, ko Hanania, ko Misael, ko Asaria, me bar Judan anabamin gumazir igiaba. **7** Egha Aspenas ziar igiaba me gariki. Daniel a Beltesasar a gati, egha Hanania a Satrak a gati, egha Misael a Mesak a gati, egha Asaria an Abetnego a gati. **8** Ezi Daniel dagheba ko wainin dipaba ko bizir me atrivimin dipenimin isa me ganidiba, ana dar aman aghua. A pamten kamaghin nighnisi, a dagheba ko wainin dipam amegh, Godin damazimin mizegham. Kamaghin amizi, a uabin akurvaghasa Aspenasin azangsis, eghti me dagher igharazitam a daningam. **9** Ezi God Aspenas gamima a Danielin apanguvigha an akurvaghasa. **10** Egha Aspenas kamaghin Daniel migei, "Ki uan ekiamin atiatingi. Ki fo, a ia bagha dagheba ko dipaba amisevegha gifa. Eghti ia mikarziba suegh aghariba guigh, egh ia, ia ko izezir gumazibar min ganan koghtima, a na misueghti ki aremegham." **11** Aspenas faragha Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men ganasa gumazir mam amisefe. Ezi Daniel ghua gumazir men garim kamaghin a migei, **12** "Ni kamaghin e damu ganigh, ni azenibar oparir dagheba ko dipamra, da e daning mangi 10plan dughiaa tugh. **13** Egh 10plan dughiar kabar gin, ni gumazir igiar atrivimin dagheba apibar ganiva, egh ni en gan. Egh ni fogham, en mikarziba men mikarzibar min deraviram oto, o puvati? Egh ni gin bizir tizimin e damusi, ni puram e damu." **14** Ezi gumazir men garim, a Danielin akamin gin ghua Daniel mikemezi moghin ami. **15** Ezi 10plan dughiaa gin, men ganganim bar deragha, men mikarziba saram aghua gavgavigha, gumazir igiar atrivimin dipenimin amezibagh afira. **16** Ezi gumazir men garim, an atrivimin dipenimin dagheba ko wainin dipaba isa zuruna munagh da arisi. Egha azenibar oparir daghebara me ganigavira iti. **17** Ezi 4plan gumazir igiar kaba, God biziba bar dar amuamin fofozim ko, akinafaribar gara dagh fozir fofozir aghuim, ko nighnizir aghuim me ganing. Egha God Daniel fofozim a ganingizima, a irebaba ko irebamin min garir bizibar mingaribar gun mikimamin fofozim ti. **18** Ezi Judan gumazir igiar kaba bar, me azenir pumuning ko mizekimin sure agifa, dughiar Atrivim Nebukatnesar inabazim. Ezi Aspenas me inigha atrivim bagha ghu. **19** Ezi atrivim me ko migiava kamaghin gari, Daniel, Hanania, Misael, ko Asaria, men fofozim gumazir igiar mabar fofozibagh afira. Kamaghin amizi, a me inizima me an ingangarir gumazibar otifi. **20** Egha atrivim bizir aviribar men azangsigha, me ko migia gari, men fofozim Babilonin fofozir gumazibar fofoziba, bar moghira me gafira. Atrivimin irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba bar, me Judan gumazir 4plan kabagh

afiraghan kogham. Bar puvati. **21** Egha Daniel dughiar ruarimin atrivimin ingangarim gami. Egha a ingara ikiavira itima, Sairus Babilonin atrivimin oto.

2 Nebukatnesar azenir pumuning uan kantrin garava an atrivimin iti. Egha dimagarir mam, a irebamin gani. Ezi irebar kam a gamima a bar osemegha akuava avenge. **2** Kamaghin amizi, irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, me bagha akam amada. Eghti me izi an irebamin mingarimin gun mikimam. Egha me iza atrivimin guamin tuivizi, **3** a kamaghin me migei, "Ki irebamin ganizi, irebar kam na gamima nan navim bar oseme. Kamaghin amizi, ki irebamin mingarim gifoghasa." **4** Egha me kamaghin Aramin akamin atrivimin akam ikaragha ghaze, "Atrivim, ni bar deraghvira iki mamaghira iki. E ghaze, ni faragh uan irebamin e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam." **5** Ezi atrivim kamaghin gumazir kabav gia ghaze, "Ki guizbangira ia migei, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan koghr, egh uaghan an mingarimin gun mikemeghan koghti, ki midorozir gumazibav kemeghti, me ian sueba ko aghariba asighti, ia aremegham. Egh me ian dipenibagh asighasighiva, dar amuti da bar ikuvigham. **6** Egh ia virara irebam ko an mingarim sara na mikemeghti, ki bizir avirim ia daning, egh ia damuti ia ziar ekiam iniam. Kamaghin datirighin, ia irebam ko an mingarimin gun na mikim." **7** Egha me uam atrivim migei, "Ni irebar kamin gun e mikemeghti, e an mingarimin gun ni mikimam." **8** Ezi atrivim kamaghin migei, "Ki ian ifavaribagh fogha gifa. Ia dughiar ruarim mizuamasa, kamaghin ia ghaze, ki akam otavkiri. Ezi bar puvati. **9** Guizbangira, ia bizir ki irebamin ganizibar gun na mikemeghan koghr, ia bar osimtizir magh gariba iniam. Ki fo, ia bar navir vaimira inigha ghaze, ia na gifar mangiti ki uan nighnizim otekinigham. Kamaghin, ia irebar kamin gun na mikim, eghti ki fogham, ia uaghan an mingarim sara na mikemegh." **10** Ezi fofozir gumazir kaba atrivimin akam baregha, kamaghin a ikaragha ghaze, "Atrivim, nguazir kamin gumazitam bizir ni damuasa e mikemezim damighan kogham. Bar puvati. Atrivim, atrivir gavgavir ekiatam, uan irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko akavsiar ifavaribagh amir gumazitam, an azangsisir katamin a gamizir puvati. **11** Atrivim, bizir ni en azangsisziba, e dav kiman ibura. Ezi gumazitam dar amighan kogham. Aseba dar amuam. Egha aser kaba da gumaziba ko itir puvati." **12** Ezi atrivim akar kam baregha bar puviram atari. Kamaghin amizi, a midorozir gumaziba bagha akam amadagha ghaze, me Babilonin fofozir gumaziba bar me misueghtima me aremegham. **13** Ezi midorozir gumaziba ghua, Daniel uan namakaba ko me misueghti me aremeghasa me buriagha arui. **14** Ezi atrivimin midorozir gumazibar garir gumazim Ariok, dikavigha Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa zui. Ezi Daniel a mikimasa deravira nighnigha, **15** kamaghin Ariokin azara, "Manmaghsua, atrivim fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa migirigiar gavgavir kam gami?" Ezi Ariok bizir otivizir kabar gun a migei. **16** Ezi Daniel fofozir gumaziba aremeghan aghuagha, zuamira ghua atrivimin migia ghaze, "Ni tong dughiam na danighti ki irebamin mingarimin gun mikimam." **17** Ezi atrivim akar kam amamangatizi, Daniel uamategha uan dipenimin ghughu an namakaba, Hanania, Misael, ko Asaria, bizir otiviziba bar dar gun me mikeme. **18** Egha apangukuvim bagha Godin Uan Nguibamin Itim ko mikimasa me migei. Egh uaghan irebar mogomemin itim bagh azangsighti, an an mingarim en akagham. Eghti e Babilonin fofozir gumazir igharaziba ko aremeghan kogham. **19** Ezi dimagarir kamra God, atrivimin irebamin mingarim Danielin aka. Ezi Daniel Godin Uan Nguibamin Itimin ziam fa, **20** egha kamaghin migei: "God, ki nin ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira, fofoziba ko gavgaviba bar nina. **21** Ni amozim ko aruemin dughiam gatifa, egha ni uabi gumazibagh inabi, da atrivir otifi, egha ni men ingangaribar me a gefi. Egha

fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba gumazibagh anidi. **22** Egha God ni bizir aven modoghav itir me fozir puvatziba men akakasi. Ezi zurara angazangarin min iti, ezi ni mitatemin itir biziba, ni dagh fogha gifa. **23** Nan ovavibar God, ni fofozim ko gavgavim na ganingi egha ni nan dindiam baraki, egha bizir e nin azangsighizir kam, en aka. Egha ni atrivimin irebamin mingarin, en aka. Ki bizir kam bagha ni minabagha, bar nin ziam fe.” **24** Egha Daniel Ariok bagha ghū, gumazir kam atrivim Babilonin fofozir gumazibav sueghti me aremeghasa anemisefe. Ezi Daniel kamaghin a migei, “Ni fofozir gumazibav sueghti me aremeghan marki. Ni na inigh atrivim bagh mangi, eghti ki irebamin a geghaniva irebamin mingarimin gun a mikimam.” **25** Ezi zuamira Ariok Daniel inigha atrivim bagha ghugha, kamaghin atrivim migei, “Ki Judan adarazir mav inigha izi, me fomira kalabuziar gumazir mamin min an kantrin a inigha kagh ize. Ezi a irebamin mingarimin gun ni mikimam.” **26** Ezi Daniel, an ziar mam Beltesasar, atrivim kamaghin an azara, “Ni nan irebam ko an mingarin mikimamin fofozim iti?” **27** Ezi Daniel kamaghin atrivim migei, “Atrivim, fofozir gumazitam, ko kukunir gumazitam, ko imezibagh amir gumazitam, ko akuzibagh amir gumazitam, me bar modoghav tir bizir kamin mingarin abighiva avegham. **28** Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a iti, a bizir mogomebar mingariba azenim garisi. Atrivim, God bizir gin otivamibar nin akaghasa irebar kam ni ganingi. Ezi ki datirighin irebar ni uan dakozimin akua ganizimin, gun ni mikimam. **29** “Atrivim, ni akuima God irebamin bizir gin otivamiba nin aka. Ezi Godin kam, a bizir mogomeba azenim garisi. Egha bizir gin otivamiba nin aka. **30** Egha Godin kam bizir modoghav itim nan aka. Kirara fofozir ekiam ikia egha fofozir gumazir igharazibagh afirazir pu. Puvati. God bizir kam nan aka, eghti ni uan irebamin mingarin ko nighnizibagh gifogham. **31** “Atrivim, ni irebamin garima marvir guar dafam iti. Ezi bizir kam a gavgavigha bar puvara taghtasi. Ezi ni an ganigha bar atiatangi. **32** Me golin puvara taghtazimin an dapanimin ingari. Egha an evarim ko agharimning, me silvan aningin ingari, egha an ivariam me brasin dar ingari. **33** Egha an suemning me ainin aningin ingarigha, an dagarimningin vin, me uaghara ain ko nguazim veregha aningin ingari. **34** Ezi dughiar ni marvir guar kamin garavira itimin, dagiam a uabi mighsiamin kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. A uabi izaghira marvir guar kam misogha an dagarir me nguazim ko ainin ingarizimning misoke. Ezi aning bar misaraghire. **35** Ezi ainba, ko nguazim, ko bras, ko silva, ko gol, da bar biaghiregha mati raizin miseviba, ni da isa da makuri. Ezi aminin dagh ivavamadi, ezi minezir taba ua itir puvati. Ezi dagiar marvir guar kam misoghezim, an aghua mighsiar ekiamin otoghava nguazir kam bar anevara. **36** “Kar irebar ni ganizim. Ezi datirighin ki irebamin mingarimin gun ni mikimam. **37** Atrivim, ni faraghavira ikia, egha atrivir maba bar dagh afira. Ezi Godin Uan Nguibamin Itim, a nin amamangatizi ni atrivimin iti. Ezi a gavgavim ni ganiga egha ziar ekiam ni ganingi. **38** Egha ni gamima, gumamaziziba bar, ko asiziba, ko kuazaziba bar, ni me gafita. Ezi ni dapanir me golin ingarizimin min iti. **39** “Eghti atrivir mam nin gin otivam, egh a nin min gavgavighan kogham. Egh gin atrivir mikezim otoghiva, nguazir otiveba bar dagh ativaghām. Ezi atrivir kam mati bras. **40** Eghti ua gin namba 4in atrivim otivam. An ainin min gavgavigham. E fo, ain bizibav sozima da bigha minemniaba iri. Ezi kamaghiira atrivir kam kantrin fomira ikeizar gavgaviba bar dagh afiragh ada givaghām. **41** Ezi ni irebamin kamaghin gari, bizir kamin dagarimning ko dagarir puziba, me ain ko nguazim uaning veregha dar ingari. Ezi bizir kamin mingarin kamakin. Gumamazizir atrivir kam ativaziba, me uarira uari abigh, men tarazi gavgavigh ikivira ikiam. Ain ko nguazim virara dagarir pumuningin iti, a kamaghin nin aka, dar gavgavim ainin min gavgavigh egh bar gavgavighan kogham. **42** Ezi dagarir puzir me ain ko nguazimin ingarizim, a kamakin, kantrin otevir mam ainin min gavgavigham. Eghti an otevir mam nguazim min gavgavighan kogham. **43** Ezi me, nguazim ko ain aning veregha marvir guar kamin dagarimin ingari. Ezi bizir kamin

mingarin kamakin. Atrivim gumamazizir biaghireziba, ua me akuvasa nighnisi. Eghti me atrivir igharazibav guivbar iki, egh me deragh uari ko poroghan kogham. Kamaghiira ain deragha nguazim ko pozir puvati. **44** “Ezi dughiar atrivir kaba ikivira itimin, Godin Uan Nguibamin Itim, a Dughiar a Gumamazizibagh Ativaghamin Tam a damighti, an otivam. Eghti a iki mamaghira ikiam. Eghti atrivir maba da God Gumamazizibagh Ativaghamin Dughiar kam dikabiraghan kogham. Eghti God Gumamazizibagh Ativaghamin Dughiar, an atrivir igharazibagh asighasigham. Eghti an atrivir dughiar kam a iki mamaghira ikivira ikiam. **45** Ni dagiamin gari, a uabi mighsiamin pura kuiaghiri, gumazitam a poghezir puvati. Dagiar kam ira, marvir guar me ain ko bras ko nguazim ko silva ko golin ingarizim a misoghezi, a bar misaraghire. Dagiar kam, a God gumamazizibagh ativaghamin dughiamin ababanin. “Godin ziar ekiam itim, a bizir gin otivamiba nin aka. Guizbangira, bizir ni irebamin ganiziba, da ki ni mikemezi moghiram otivam.” **46** Atrivim Nebukatnesar Danielin akam baregha, egha Danielin boroghira tevimming apirigha irigha uan guam isa nguazim gatigha ghaze, me Danielin ofa damu borer mughuriar aghuim zuim tuva an ziam fi. **47** Ezi atrivim kamaghin Daniel migei, “Ni irebar modozir kamin gun mikemezha gifa. Kamaghin amizi, ki kamaghin fo, nin God a godin igharazibagh afira. Ana atriviba bar dar ekiam, egha bizir mogomeba azenim garisi.” **48** Ezi atrivim Babilonin provinsin gavmanin dapanimin ikiasa Daniel amisefe. Egh a gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidibar gumazir dapanimin iti. Ezi atrivim uaghan Daniel bizir avirir aghuiba a ganingi. Eghti Daniel ziar ekiam iti. **49** Egha Daniel Babilonin provins gafita. Egha a ingangaribar ganasa nighnighava, Satrak ko Mesak ko Abetnego, me amisivasa atrivimin azangsisi. Ezi atrivim an azangsizir kamin amamangatizi, me dar gari. Egha Daniel uabi atrivimin dipenimin iti.

3 Atrivim Nebukatnesar migeima me gol inigha marvir guar mamin ingari. Ezi marvir guar kamin ruarima a 27 mitan tuzi, an baravim 3 mitan tu. Ezi me marvir guar kam isa Babilonin provinsin Duran nguazir zarimin aneti. **2** Ezi me anetigha givazima, atrivim uan gavman gumazir dapaniba bar me migia ghaze, me izi uari akufagh. Eghti gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir ekia faragh zuiba ko, nguibamin gavmanin garir gumaziba ko, dagiabar garir gumaziba ko, jasba ko, nguibabar gavmanin gumaziba me izi uari akufagh. Me izi, marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kam bagh, dughiar faragha zuimin an ziam fisi izam. **3** Ezi gavmanin gumazir ekia kaba iza bar marvir guar itir naghin dughiar namba wanin an ziam fasa bar uari akufa. **4** Egha gavmanin gumazir akam akurir mam pamten kamaghin diagha migei, “Ia nguibaba bar dar gumamaziziba, kantriba bar dar gumamaziziba, nguibabar akaba bar ia bar atrivimin akam baragh! **5** Ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghti da arangam. Egh ia ighiar kam baragh, uan teviba pirigh avigh marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fi. **6** Eghti gumazitam tevimming apirigh aviragh, marvir guamin ziam fan koghti, e zuamira a inigh danganir ekia avir bar pamten isimin aven anekunigham.” **7** Kamaghin me ighiam baragha, nguibaba bar dar gumamaziziba ko kantriba bar dar gumamaziziba ko nguibabar akaba bar, maghiira teviba apirigha aviragha marvir guar Atrivim Nebukatnesar asarazir kamin ziam fe. **8** Ezi dughiar kamin Babilonin gumazir maba iza Judan gumamaziziba ziabagh asighasighasa men gun atrivim mikeme. **9** Egha me kamaghin Atrivim Nebukatnesarin migei, “Gumazir ekiam, ni iki mamaghira ikiam! **10** Atrivim, ni gumamaziziba bar kamaghin me migia ghaze, me sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, gumamaziziba bar teviba apirigh avigh, golin marvir guar ni ingarigha asarazir kamin ziam fam. **11** Eghti gumazitam tevimming apirigh aviragh marvir guamin ziam fan koghti, ni zuamira a inigh danganir ekia avir bar pamten isimin aven anekunigham. **12** Ezi Judan gumazir pumuning ko mizekir

kaba, Satrak, Mesak, ko Abetnego, kar ni Babilonin provins gativagh an ganasa me amisefe, ezi me nin akam batoke. Egha me nin asebar ziaba fer puvati, egha uaghan teviba apirigha aviragha golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fer puvati.”

13 Ezi Atrivim Nebukatnesar akar kam baregha bar puviram atara egha ghaze, ia 3plan gumazir kaba inigh na bagh izi. **14** Me izegha givazima a kamaghin men azai, “Satrak ko Mesak ko Abetnego, me ghaze ia nan aseba ko godin marvir guar ki asarazir kam ia uaghan teviba apira aviragha an ziam fer puvati. Guizbangira, o? **15** Ezi datirighin, ia sighaba ko mariviba ko gitaba ko buaba ko ighiar igharaziba baraghiva, teviba pirighiva avigh marvir guar kamin ziam fi. Ia kamaghin damuan koghti, ki datirighira gumazibav kemeghti me ia isi danganir ekar avir bar pamten isimin aven ia kunigham. Eghti godin manam ian akuragh nan gavgavim da ua ia inigham?”

16 Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego atrivim ikara, “Atrivim Nebukatnesar, bizir ni e damuasa ifongezir kam, e akaba an puvati. **17** E guizin Godin ziam fe. Ni mikemezi moghin e damigh, eghti en Godin gavgavim itim, an en akuraghti, nin gavgavim ko danganir ekar avir bar pamten isim, e a gitagham. God en akuragham. **18** Eghti an en akuragham koghti, ni bizir kam gifogh, e nin asebar ziaba fan koghiva, egh uaghan teviba pirighiva aviragha golin marvir guar ni asarazir kamin ziam fan kogham.”

19 Nebukatnesar akar kam baregha egha bar Satrak, Mesak ko Abetnego men aningaghegha, an damazimning bar aghefe. Egha a uan ingangarir gumazibav kemeghti me avim atighi a puvira isiam. Avim faragha kamaghin isizir puvati. **20** Egha a uan midorozir gumazir gavgavibav gha ghaze, me Satrak, Mesak ko Abetnego, ikegh me isiva danganir ekar avir bar pamten isimin me kunigh. **21** Kamaghin, me 3pla uaghara men korotiar ruariba ko siotba ko dapanir asuaba sara me ikeghava, me isa danganir ekar avir bar pamten isimin, me akuni. **22** Dughiar kam atrivim faragha migeima me avim gamima a bar pantemin isia mizariaba zui. Kamaghin, midorozir gumazir me inigha avir danganir ekiamin ghueziaba, avir mizariaba bar men isizi me ariaghire. **23** Ezi Satrak, Mesak ko Abetnego, me avimin torim giraghue. Ezi me ikezir beniba kamaghira iti. **24** Ezi Atrivim Nebukatnesar men ganigha digavir kuram gamigha ziumaria dikavigha tu. Egha kamaghin gumazir nighnizir aghuiba a ganidibar azara, “E 3plan gumaziba ikegha me isa avim mikini, o puvati?” Ezi me a ikara, “Are, atrivim, e manmaghiram gami.”

25 Ezi a ghaze, “Manmaghin amizi ki 4plan gumazibar garima me avimin torimin arui? Egha benir e me ikeziaba, ua men namnabar itir puvati. Egha avim uaghan men isir puvati. Ezi namba 4in gumazim asebar borimin min gari.”

26 Ezi Nebukatnesar danganir ekar avir bar pamten isimin tiar akamin boroghira ghugha kamaghin dei, “Satrak! Mesak! Abetnegol ia Godin Bar Pin Itimin ingangarir gumaziba! Ia azenan izil!” Ezi me avim ategha azenan ize. **27** Ezi gavmanin faragha zuir gumaziba ko, gumazir dapaniba ko, gumazir aruar faragh zuiba ko, gumazir nighnizir aghuiba atrivim ganidiba, me iza Judan gumazir 3plan kabar ganasa uari akufa. Me gara fo, me isizir puvati. Egha avim men dapanir ariziba ko korotiabar isizir puvati, egha me mikarzitam isigha mughazir puvati, egha avir mughuriar tam zuir puvati. **28** Ezi atrivim kamaghin migei, “E bar Satrak, Mesak, ko Abetnego, men Godin ziam fam. God uan ensel amadazi a 3plan gumazir an ziam fa egha nighnizir gavgavim an itibar akura. Me nan akam batuegha ovenang atiatingizir puvati. Egha godin igharazitam tevimming apirigha an ziam feir puvati. Me uan Godin ziamra fe. **29** Ezi ki fo, Satrak, Mesak ko Abetnego, men God men akurazi moghin, godin igharaz tam uan gumamazimbar akuragham kogham. Kamaghin amizi, ki migirigiar kam damuasa, ia gumamaziziba bar Godin kam a dipova, akar kuratamin a mikiman kogham. Egh nguibaba bar dar gumamaziziba ko kantriba bar dar gumamaziziba ko nguibabar akaba bar, me arazir kam damuti, ki midorozir gumazibav kemeghti me men sueba ko aghariba asighiti, me aremehgham. Egh me men dipeniba akararigh bar dagh asighasigham.”

30 Ezi atrivim mikemegha givagha, egha

Satrak, Mesak ko Abetnego ingangarir igiam Babilonin provinsin me ganingi, ingangarir kam ingangarir me faragha amizim gafira.

4 Atrivim Nebukatnesar nguazimin nguibaba bar dar gumamaziziba ko kantriba bar dar gumamaziziba ko nguibabar akaba bar, me bagha akam amada. An akam kamakin: Ia bar deraghvira iki! **2** Datirighin ki arazaraziba ko mirakelin bar ekiaba, Godin Bar Pin Itim na bagha dagh amizibar gun ia mikimasa. **3** God arazarazir bar ekiabar en aka! Egha bar gavgavigha mirakel bagh ami! God iki mamaghira ikiam; an atrivimin dughiaa zurara ikivira ikiam. **4** Ki Nebukatnesar, nimira uan dipenimin aperaghav ikia uan ingangaribar garima, da bar deragha oto. Egha ki bizir avirika ikia, egha bar akuegha iti. **5** Ezi dimagarir mamin ki irebamin ganigha bar puviram atiatingi. Ki irebamin aven ganizir biziba na gamizi ki digavir kuram gami. **6** Egha ki Babilonin fofozir gumaziba bagha akam amada, eghti me izi irebamin mingarimin gun na mikimam. **7** Ezi irebar mingaribagh fogha dar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba ko, imezibagh amir gumaziba ko, akavsiabagh amir gumaziba, me bar ize. Ki irebamin gun me migeima, me irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. **8** Ezi gin Daniel izi. (An ziar mam Beltesasar, ziar kam nan asemin ziam. Guizbangira, aser bar gavgavibar duaba nighnizim Daniel ganingi.) Ezi ki uan irebamin gun a migei. Ki kamaghin a migei: **9** “Beltesasar, fofozir gumazibar gumazir dapanim, ki fo, aser bar gavgavibar duaba, nighnizim ni ganingizi, ezi bizitam nin pin kogh, nin modogham kogham. Ezi ni datirighin nan irebam baragh, egh an mingarimin gun na mikim. **10** “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garima, temer bar dafam nguazim bar moghira an tongira tughav iti. **11** Egha an aghua bar ekiva ghuanaga overiamin suira, nguazimin itir gumamaziziba bar an gari. **12** Ezi temer kam dafarir bar aghuiba iti, egha ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumamaziziba bar dar amegh izivagham. Ezi kuazariba an aguabar mikonibagh anima, nguazimin asizir atiaba iza an apengav avughsi, egha da bar an oviziba api. **13** “Ki uan dakozim girighav ikia irebamin garavira itima enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri, an enselin maba ko me bizibar garir enselba. **14** Egha pantemin dia ghaze: Ni temem okeghti a irigh. Egh an aguaba aghoregh, an dafariba aghor da makunigh, an oviziba tintinibar da kunigh. Egh asizir an apebamin itiba batokegh, egh kuazariz an aguabar itiba batokegh. **15** Egh temer dakam biba saram aneteghti a nguazimin grazibar tongin iki, eghti ainin kuakar ekiatam ko bras inigh an povim gighuigh. Egh gumazir kam ateghti amariba dimagaribar a giram. Eghti an asizibar min dadabar ami ikiam. **16** Egh gumazir kam, a 7plan azenibar gumamaziziba nighnizi moghin nighnighan kogham, ana asizibar min nighnigh ikiam. **17** Ezi bizibar garir enselba bizir kaba otivasa me mikeme, eghti angamira itir gumamaziziba bar kamaghin fogham, Godin Bar Pin Itim bar gumamazizibagh ativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gin ghua, gumazir ziar ekiaba itiba ko gumazir kiniba, atrivimin ikiasa me amisevima me otifi.”

18 Egha ki ua kamaghin Daniel migei, ki uan irebam ni mikemegha gifa. Nan fofozir gumaziba irebamin mingarimin gun na mikiman ibura. Kamaghin amizi, Beltesasar, ni datirighin an mingarimin gun na mikimam. Ki fo, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganingi, kamaghin nirara na mikimam. **19** Ezi Daniel irebamin mingarim gifogha gifa, kamaghin amizima a bar osemegha digavir kuram gamigha, atrivimin mikiman atiati. Ezi atrivim kamaghin a migei, “Beltesasar, irebar kam ko an mingarim ni damuti ni osimiva atiatingan marki.” Ezi Beltesasar a ikara, “Atrivim, ki irebar kam mikemezir biziba ni bativan ki ifongezir puvati. Da nin apanibara otivasa ki ifonge! **20** Ni temer ekiz mamin gani, a bar ruaragha ghuanaga overiamin suira, ezi nguazir kamin gumamaziziba bar an gari. **21** A dafarir bar aghuiba ko ovizir aviriba iti, nguazimin itir gumamaziziba bar dar amegh izivagham. Ezi asizir atiaba an apengav avughsi, ezi kuazariba an aguabar mikonibar ingari. **22** “Atrivim, nirara

temer kam, ruaragha bar gavgafi. Ezi nin gavgavim bar ekeveghe pin ti, ezi nin gavgavim nguazimin itir gumazamiziba bar dar gari. **23** “Ezi ni garima, enselin mam Godin Nguibamin ikegha izaghira ghaze, ‘Ni temer kam okegh a gasighasikigh, egh an dakam ateghti a nguazimin iki. Egh ainin kokam ko bras inigh an povim gighuigh. Eghti ghuariar dipaba dimangan gumazir kam giram, egh aneteghti a 7plan azenibar asizir atiaba ko ikiam.’ **24** “Atrivim, irebar kamin mingarim kamakin, kar Godin Bar Pin Itim mikemezir bizim, ni bativam. **25** Ni gumazamizibar nguibam ategh, mangiva asizir atiaba ko ikiam. Ni bulmakaubar min dadabar ami, egh puram azenan dakuum. Eghti dimagarimin ghuariar dipaba 7plan azenibar ni giram. Ni kamaghira iki, mangi kamaghin fogh, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. Ezi a uabi uan ifongiamin, gumaziba misevima me atrivibar otifi. **26** Ni ensel barazi, a temer dakam ateghti a nguazimin aven ikiasa mikeme. Bizir kamin mingarim kamakin, ni bar kamaghin fogh mikim, God Uabira Nguazimin Biziba Bar Dagh Atifa. Ni fogha gifa, egha gin ni uam atrivimin otivam. **27** Kamaghin amizi, atrivim, ni datirighin ki ni mikimamin akamin gin mangam: Ni arazir kurabar amuan koghiva, arazir aghuibar amu, egh gumazamizir onganarazibar apangkuf. Ni kamaghin damuva, egh ni ti deraghvira ikiti, bizir ni amiba bar deraviram otivam.” **28** Ezi Daniel mikemezi moghira, bizir kaba bar Atrivim Nebukatnesar batifi. **29** Ezi 12plan iakiniba givazi, atrivim dughiar mamin uan dipenir Babilonin itimin azuarim garui. **30** Egha kamaghin migei, “Ia gan, Babilon a nguibar bar ekiam egha bar dera. Nan gavgavimin ki uabi an ingari, ki nguibar kam gamizi an otogha, uan gavgavim ko ziar ekiam isi gumazamizibar akakaghasa.” **31** A migiavira ikiava egha orazima, tiarir mam Godin Nguibamin ikegha izi. Tiarir kam kamaghin migei, “Atrivim Nebukatnesar, ni nan akam barakigh. Kantrin ni atavizar kam, ki datirighin ni dam a inigham. **32** Eghti ki ni batueghti ni ua gumazamiziba ko ikian kogham. Ni mangi asizir atiaba ko ikiam. Egh ni 7plan azenibar, bulmakaubar min dadabar amam. Ni kamaghira iki mangi dughiar ni fogh suam, Godin Bar Pin Itim bar gumazamizibagh atifa. A uabi uan ifongiamin, gumazibagh amima me atrivibar otifi.” **33** Ezi bizir ensel mikemezi, da zuamira Nebukatnesar batifi. Me gumazamizibar tongin a batoghezi, a bulmakaubar min dadaba api. Egha dimagarimin ghuariar dipaba an namnam giri. Egha an dapanir arizim bar ruaragha taragiar arizibar min gari. Egha an dafarir puziba bar ruaragha mati kuarazir puzibar min gari. **34** Gin 7plan azeniba givazi, ki Nebukatnesar, ki kogha Godin nguibamin gara, egha nan nighniziba ua dera. Egha ki Godin Bar Pin Itim bagha bar akonge. A Godin ikia mamaghira itim, kamaghin, ki an ziam fam. Egha ki kamaghin migei: God atrivimin iki mamaghira ikiam. Eghti an atrivir kam dughiair ikivira ikiam. **35** A gari, nguazimin itir gumazamiziba mati pura biziba. An Nguibamin itir enselba ko nguazimin itir gumazamiziba an apengan iti, a bar me gati. Egh a bizitam damusi an a damuam, eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Guizbangira, gumazitam kamaghin an azangsigghan kogham, Ni bizir tizim gami. Bar puvati. **36** Ezi ki migirigiar kam gamir dughiamin, nan nighnizim ua dera, ezi ki ua uan ziar ekiam ini. Egha datirighin ki kantrin faragha atavizim, ki uam a gativagh an ganamin gavgavim ini. Ezi gumazir nighnizir aghuiba na ganidiba, ko nan gumazir ekiaba, me ua iza na ko iti. Ezi ki uam atrivimin ikia, egha ziar bar ekiam iti, a ziar ekiair ki faragha inimiz gafira. **37** Egha datirighin ki Nebukatnesar, ki Atrivir Uan Nguibamin Itim bagha bar akonge, egha an ziam fa ziar ekiam a ganidi. Ki fo, bizir ana amiba bar voroghira ikia bar dera. Egha a gumazir uan ziaba feba da dikabiri.

5 Ezi datirighin Belsasar atrivir igiamin otogha, dimagarim mamin a isar ekiair mam gamiza, egha uan gumazir ekiair tausen plan diazi me isar kamin izegha, a ko wainin dipam api. **2** Egha me wainin dipam apavira itima, Belsasar, gol kapba ko silvan kapba inigh izasa uan ingangarir gumazibav migei. Kavin kaba, an afeziam Nebukatnesar Jerusalemn nguibamin

itir Godin Dipenimin ghugha da inigha Babilonin nguibamin ize. Atrivim ghaze, a uan gumazir ekiaba ko uan amuib ko an amuir doziba ko, me bar kavin kabar wainin dipabar amam. **3** Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba golin kapba inigha ize. Ezi gumazamiziba bar kavin kabar wainin dipaba api. **4** Egha me wainin dipaba apa ikiava, aser me gol, ko silva, ko bras, ko ain, ko temem, ko dagiamin, ingarizir marvir guabar ziaba fe. **5** Me kamaghin amima, gumazimin dafarim zuamira birimin otogha birim gisin osiri. Danganir kamin lam isia an angazangarim bar ekefe, ezi atrivim bar deraghvira dafarir kamin garima, an osiri. **6** Egha a bar atiatigha, an atiatir guam asaragha, an gavgavim givazi, an soroghafariba a ginisi. **7** Ezi a kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, tav a bagh me inigh izasa a pamten dei. Me izegha givazima, atrivim kamaghin me migei, “Gumazitam akar kam diponegh an mingarimin gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim a danighiti aneghuan. Egh ki golin sen an firimin daghti, a ziar ekiam iniam. Eghti ki a danighiti a namba 3in gavmanin gumazimin ikiam.” **8** Ezi fofozir gumaziba aven izegha givazi, atrivim akar kam bar me mikemezi, men tav akar kam diponan ibura. Egha men tav akar kamin mingarimin gun atrivim mikemezir puvati. **9** Kamaghin amizi, Atrivim Belsasar bar atiatighi. Egha an atiatir guam asaragha an gavgavim givazima, an soroghafariba a ginisi. Ezi an gumazir ekiaba nighnighava avenge, kamaghin amizi, me bizitam damuan ibura. **10** Dughiar kam atrivimin ameban niginir kam baraki, niginir atrivim uan gumazir ekiaba ko me amizim. Egha a isar ekiam itir dangaminin aven ghugha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki. Ni bizir kam ateghti an osimtizim ni danningan marki. **11** Ni oragh, gumazir mam nin kantrin iti, ezi aser bar gavgavibar duaba nighnizim a ganinghi. Ezi dughiar nin afeziam atrivimin itimin, nin afeziam gumazir kamin garima, a fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. Egha an fofozim bar ekeveghe aser gavgavibar fofozimin min ghu. Ezi nin afeziam Atrivim Nebukatnesar, gumazir kam isa, irebabar mingaribar gun migeir gumaziba ko, kukunir gumaziba, ko imezibagh amir gumaziba, ko akavsiar ifavaribagh amir gumaziba, bar men gumazir dapanimin ikiasa anemisefe. Nin afeziam kamaghin ami. **12** A fo, gumazir kam bar fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba iti, egha irebabar mingariba ko akar isin zuiba, ko bizir mogomebar mingaribar gun migei. Kamaghin amizi, ni Daniel bagh akam amadagh. Atrivim Nebukatnesar ziam Beltesasar a gati. Ni a mikemeghti a izi akar birimin itimin mingarimin gun ni mikimam.” **13** Egha me Daniel inigha aven ghuzima, an atrivimin boroghin tughav iti. Ezi atrivim kamaghin a migei, “Ni Daniel, ni ti Judan gumazir mam? Ni ti Judan adarazir mav, fomira nan afeziam, Atrivim Nebukatnesar, ni inigha ize? **14** Ki kamaghin oraki, aser bar gavgavibar duaba nighnizim ni ganinghi, ezi ni fofozir ekiaba ko nighnizir aghuiba iti. **15** Ki fofozir gumaziba ko kukunir gumazibar dia, eghti me izi akar birimin itim diponiva, an mingarim gun na mikimas. Ezi puvati, me mikiman ibura. **16** Ezi ki kamaghin oraki, ni bizir mogomeba ko akar isin zuibar gun migei. Egh ni osizirir kam diponiva an mingarim gun na mikemeghti, ki atrivimin korotiar aghevim ni da arugh, egh gol sen nin firimin datighiti ni ziar ekiam iniam. Eghti ni nan gavmanin gumazir namba 3in otogham.” **17** Ezi Daniel an akam ikaragha ghaze, “Marki, ki ni da bizir aghuitam inighan kogham. Ni ifueghiva, gumazir igharazir tam danningh. Ezi Atrivim, ki datirighin osizirir kam diponiva an mingarimin gun ni mikimam. **18** “Ni oragh. Godin Bar Pin Itim, a nin afeziam Nebukatnesar gamizi, a bar atrivir ekiamin otogha bar gavgafi, egha ziar ekiam ikia bar pin ti. **19** A gavgavir bar ekiam iti, kamaghin amizi, nguiba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, nguibabar akaba bar, me an atiatigha egha nisi. Eghti a gumazitam misueghti an aremeghi an aremegham. Eghti a gumazitam ateghti a ikisi, a ikiam. Egha a kamaghin ami, a gumazitam ziam fisi, a fam. Eghti a gumazitam dikabiragh a gasighasighsi, ana damuam. **20** Egha a uan ziam fava, akaba batogha, arazir igharazibagh

amima, Godin Ikiavira Itim, atrivimin itiani a batoke, ezi an ziar ekiam iraghuzi, a uan danganin ikiam. **21** Ezi Godin Ikiavira Itim gumazamizibar nguibamin a batoke, ezi an nighnizim, gumaziba nighnizi moghin nighnizir puvati, an asizibar min nighnisi. Egha a ghua donkiba ko ikia, bulmakaubar min dadaba apava, puram azenan akui. Ezi dimagarimin ghuariar dipaba a giri. Ezi a kamaghin amua ghua gin a kamaghin fo, Godin Bar Pin Itim gumazamiziba bar me gativagha men gari. Egha a uabi uan ifongiamin gumaziba misevima me atrivibar otifi. **22** “Ni Nebukatnesarin otarim, ni bizir kabagh fogha gifa. Egha ni uabi dikabirazir puvati. **23** Ni uabi uan ziam fasa nighnigha, Ekiar Van Nguibamin Itim, ni nan ziam dikabira. Egha uan ingangarir gumazibav kemezi me kavin nin afeziam Godin Dipenimin iniziba inigha ize. Egha ni uan gumazir ekiaba ko uan amuiba ko nin amuir doziba ko, ia bar kavin kabar wainin dipaba apri. Egha ia marvir guar me gol ko, silva ko, bras ko, ain ko, temeba ko, dagiamin ingarizibar ziaba fe. Ezi marvir guar kaba me garir puvatigha migirigiaba barazir puvatigha bizitam gifozir puvati. God uabira nin ikirimir ko ni amir biziba bar dar gara dagh atifa. Ezi ni an ziam fer puvati. **24** Kamaghin amizi, God dafarir kam amadazi an akar kaba osiri. **25** Akar kam kamakin: ‘Dipon, dipon, tuisigh, abikigh.’ **26** “Akar kamin mingarim, ‘Dipon,’ a kamakin, God ni atrivimin ikiamin dughiaba diponsi. Datirighin nin dughiar abuananam. **27** Ezi akar kamin mingarim, ‘Tuisigh,’ a kamakin, God nin araziba tuisigha gifa, ezi an ababamin kamaghin nin aka, ni arazir aghuibagh amir puvati. **28** Ezi akar kamin mingarim, ‘Abikigh,’ a kamakin, God nin kantri abighizi, an vuer mam Midian kantrin ghu, ezi an vuer mam Persian kantrin ghu.” **29** Ezi Atrivim Belsasar zuamira uan ingangarir gumazibav geima, me korotiar aghevim Daniel garugha egha golin sen an firimin da. Egha Daniel gamizi a Belsasarin gavmanin namba 3in gumazir dapanir ekiamin oto. **30** Ezi dimagarir kamra, Midian kantrin gumaziba iza Babilonin Atrivim Belsasarin misoghezi ana areme. **31** Ezi Darius, a Midian gumazim, a 62plan azeniba ikaiva, datirighin Babilonin atrivimin oto, egha kantrin kam gativagha an gari.

6 Dughiar kam Darius atrivimin otogha givagha, egha 120plan gavmanin faragha zuir gumaziba amisevgehti me kantrin aven tir nguibabagh ativagh dar ganam. **2** Ezi atrivim, Daniel ko gumazir igharazir pumuning a me amisevezi, me gavmanin faragha zuir gumazir kabagh ativagh, atrivimin ingangaribar ganam. Eghti atrivimin ingangaribar tongin bizitam ovengan kogham. **3** Ezi atrivim, Danielin ingangarimin garima a bar dera, egha gavmanin faragha zuir gumaziba ko a ko ingarir gumazimning a men ingangaribagh afira. Kamaghin amizi, atrivimin nighnizim a Daniel amisevgehti a kantrin gumazir dapanimin ikiam. **4** Ezi gavmanin faragha zuir gumazir kaba ko, Daniel ko ingangarir vamiram aminning, me nighnizir kam gifongezir puvati. Egha me Danielin ingangarimin aven gari, a bizitam paziva a damighiti, me a kot darigham. Me garima, Daniel a gumazir bar aghuim, egha an ingangarim bar dera. A ifarir puvatigha arazir kuratam gamizir puvati, kamaghin amizi, me an arazir kuratamin apizir puvati. **5** Egha me uarira uariv gei, “E Danielin ingangarimin aven arazir kuratam batoghan kogh egha, a kot darighiva avegham. Egh arazir a uan Godin gin ghua amibar ganiva, tuavitam batoghiva a kot darigham.” **6** Egha me atrivimin ganasa ghugha kamaghin a migei, “Atrivim Darius, ni deraghvira iki mamaghira ikiam! **7** Ezi e bar, nin gumazir ekiar nin kantri gativamiba, e gavmanin gumazir dapaniba, ko gavmanin faragha zuir gumaziba, ko distrighin faragha zuir gumaziba, e bar, ni akar bar gavgavitam damuasa, e akam akirigha gifa. E an ifongiam kamakin, ni gumazamiziba bar me mikim, eghti 30plan dughiaba me bizitam bagh ase tam o gumazitam ko mikiman marki. Me nirara ni ko mikim. Eghti gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighiti a laionba itir mozimin magari. **8** Ezi atrivim, ni gumazibav kemegehti me akar gavgavir kam akinafarimin an osirighiti, ni uan ziam osirighiti an akar gavgavir

kam a damuti a gavgavigham. Eghti gumazamiziba bar an gin mangam. Akar kam e Midia ko Persia, a en akar gavgavim, an e bagh iki mamaghira ikiam. Gumazitam anebengan kogham.” **9** Ezi Atrivim Darius gumazibav geima me akar kam osirizi, a uan ziam akinafarir kamin an osiri. **10** Egha Daniel atrivimin akam baregha fo, Atrivim uan ziam osiri. Egha zurarama ami moghin, a dikavigha uan dipenimin ghu. Egha a bar ghuriamin pin itir danganimin ghugha, wunduwan Jerusalem amadaghan itimin bar an boroghira tevimming apirigha, God ko migia egha an ziam fe. A dughiar vamira, 3plan dughiabar God ko migei. **11** Ezi Danielin apaniba bar moghira uari inigha, an dipenimin ghua an garima, a uan God ko migei. **12** Egha me uamategha atrivim bagha ghugha kamaghin a migei, “Atrivim, guizbangira ni ghaze, gumazamiziba 30plan dughiabar nirara mikimam. Egh me asetam o gumazitam ko mikiman kogham. Gumazitam akar gavgavir kam batueghti, ni anekunighiti a laionba itir mozimin agiram.” Ezi atrivim ghaze, “Are. Akar gavgavir kam tugha bar gavgafi, kar Midia ko Persian akar gavgavim, a ikivira ikiam.” **13** Egha me atrivim migei, “Daniel, gumazir kam Judan adarazir mav, me fomira kalabuziar gumazir mamin min an kantrin a inigha kagh ize, a nin akaba batogha, ni atizir akar gavgavimin gin zuir puvati. A zurara 3plan dughiar vamiran, dughiar 3plan dughiabar dughiar vamiran uan God ko migei.” **14** Ezi atrivim akar kam baregha an navim bar oseme, egha Danielin akurvaghasa tuaviba buria ghuavira itima aminin piri. **15** Ezi Danielin apaniba uamategha atrivim bagha izegha kamaghin pamenten a migei, “Atrivim, ni e Midia ko Persian arazim gifo. A kamakin, atrivim akar gavgavitam damighiti, akar gavgavir kam iki mamaghira ikiam.” **16** Ezi atrivim gumazibav geima, me Daniel inigha laionbar mozimin anekunizi a iraghu. Ezi a kamaghin Daniel migei, “Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia egha zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragh.” **17** Ezi me Daniel akunigha givagha, dagiar ekiar man inigha mozir akam apiri. Egha atrivim uan gumazir dapaniba ko, me uan ringin dafaribagh aghuizir ababaniba isa dagiar kam gati. Egha bizitam Daniel damuan gumazamizibar anogoroke. **18** Egha gin atrivim uamategha uan dipenimin ghu. Egha dimagarir kamin daghetam amezir puvatigha, gumazamizibar diazi me iza a koma aperazir puvati. Egha a uaghan akuava avege. Bar puvati. **19** Ezi aminim tirazima bar mizaraghara atrivim dikavigha zuamira ghua mozimin ghu. **20** Ana otogha givagha, bar osemegha kamaghin dei, “Daniel, ni Godin Ikia Mamaghira Itimin ingangarir gumazim! Nin Godin ni nighnizir gavgavim an ikia zurara teviba apira an ziam fer kam, a nin akuragha laionbar akabar kuazi, da ni amezir o puvati?” **21** Ezi Daniel mozimin aven ikia kamaghin a ikaragha ghaze, “Atrivim, ni deraghvira iki mamaghira iki! **22** God uan ensel amadazi a iza laionbar akabar kuazi da na gasighasighizir puvati. A fo ki deraghavira ikia, egha arazir kuratam ni gamizir puvati. Kamaghin, a nan akura.” **23** Ezi atrivim bar akuegha laionbar mozimin Daniel gekuigh azenim darighasa gumazibav gei. Me mozimin a gekuigh azenim gatigha givagha, an garima, Daniel guizbangira nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iti, kamaghin amizi, laionba duatam a gatizir puvati. **24** Ezi atrivim migeima me gumazir Daniel isa kot gatizir kaba ko, men amuiba ko boriba inigha laionbar mozim mikini. Ezi me tighar nguazim giram, laionba pirara men suigha men mikariziba aghoraghsua men aghariba orovoregha me tuvareme. **25** Ezi Atrivim Darius, nguazir kamin itir nguibaba bar dar gumazamiziba ko kantriba bar dar gumazamiziba ko nguibabar akaba bar me bagha akinafarim osira ghaze: “Ia bar navir amirizimin iki! **26** Ki kamaghin ia migei, ia nan kantrin gumazamizir ki atizavira, ia ziar ekiam Danielin God daning, egh Godin kamin atiating an apengan iki. “Kar Godin Ikia Mamaghira Itim, egh an atrivimin iki mamaghira ikiam. An Dughiar an Atrivimin Ikiamim ko an gavgavim givaghan kogham. **27** A gumazamizibar akurvagha ua me isi; an arazaraziba ko mirakelba overiam ko nguazimin dagh ami. Bar guizbangira, a Danielin akurazi laionba a gasighasighizir puvati.” **28** Ezi Darius atrivimin ikia ghua gin Persian Atrivim

Sairus uaghan atrivimin itima, Daniel dughar ruarimin gumazir dapanimin iti. Egha uaghan gumazir bar ekiamin iti.

7 Dughar Belsasar Babilonin kantrin atrivim itima, an azenir farazimin, ki Daniel, ki dimagarir mamin dakozi girighav ikia irebamin min bizimin gani. Egha ki irebar kamin eghaghanim akinafarir mamin an osiri. **2** Kar bizir ki dimagarimin irebamin ganiziba. Aminim danganiba bar dar iza ongarim gamima a dikafi, egha dipira tintinbar zui. **3** Ezi 4plan asizir dafar vaghvagha igharagha gariba, ongarim ategha azenan izi. **4** Ezi farazim laionin min gara, avizimning ikia taragarir ekiamin min gari. Ki garavira itima me an avizimning asigha an suemning asarazi a gumazim min tughav iti. Ezi me gumazibar nighnizim a ganingi. **5** Ezi ki garima naba 2in asizim, a bean mirara gara uan suemningin tu. Egha an asizir mamin iviragharir 3pla uan akamin da isaghvira, ezi tiarir mam a migia ghaze, "Aria, ni asizir tuzir aviribar amil!" **6** Egha ki garavira itima asizir atiar kaziamin min gari, ezi me a dibora ghaze lepat, an ozo. An akiragharim avizir 4pla an iti. Da kuazarir avizibar min gara, dapanir 4pla iti. Egha me bizibagh ativagh dar ganamin gavgavim a ganingi. **7** Egha ki garavira itima, namba 4in asizir bar dafam oto. An guam bar igharagha gari, egha gavgavir ekiam iti. Ezi ki bar puviram an atiatingi. An ainin atarir bar ekiaba ikiava, biziba bar da apava da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba dikava da misaragharisi. Asizir kam 10plan komba an dapanimin iti. Kamaghin amizi, a 3plan asizir faragha otivizibar min garir puvati. **8** Egha ki mighligha 10plan kom kabar gara, komin dozir mamin garima a mabar tongin oto. Ezi komin igiar kam 3plan komin faragha itiba asi. Ezi komin igiar kam gumazimin damazimning ko akam iti. Egha bar akongegha, uabi uan ziam fe. **9** Ezi ki irebamin garima me atrivir dabirabiba ingha iza dar afi. Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir mam iza atrivir dabirabar mam gaperaghav iti. Egha an korotiaba ghuariamin min bar ghurghurizi, an dapanir ariziba sipsipin arizibar min bar ghurghuri. Ezi atrivir dabirabar kam, wilba iti, egha dabirabim ko an wilba, avir mizariaba dar ikiava anekiarugha anevara. **10** Ezi avizariaba dabirabimin otivaghira bar ekeveghe dipamin min buigha izaghira tintinbar zui. Ezi tausen tausenin gumamaziziba Gumazir Kam bagha ingari, ezi millionin gumamaziziba an damazimin tuivighav iti. Egha marazi kotiabar amuasa akinafariba tui. **11** Ezi ki garavira ikia orazima, namba 4in asizimin komin dozir kam uabi uan ziam favira iti. Egha ki garima me namba 4in asizir kam misueghe an kuam ingha ghua avim mikinizi a bar isi. **12** Ezi 3plan asizir ikiavira itir kaba, me dar gavgaviba agifa, eghti da ua bizibagh ativagh dar ganan kogham. Egha me zuamira dav soghezi da ariagharezir puvati. Me da ataghizima da dughar bar otevinim ike. **13** Ezi nan irebar ki dimagarimin ganizir kam, ki gumazir mam, a Gumamazizibar Otarinin min ki an gani. A ghuariamin tongin ikeghe nan boroghin izi. Ezi me a ingha ghua Fomira Fomira Itir Gumazir Kam ganingi. **14** Ezi Fomira Fomira Itir Gumazir Kam uabi a gamizi an atrivimin otozi, a gavgavim ko ziar ekiam a ganingi. Eghti ana atrivimin ikiti, an gavgavim mamaghira ikiam. Eghti an atrivir ingangarin givaghan kogham. Eghti nguibaba bar dar gumamaziziba, ko kantriba bar dar gumamaziziba ko nguibabar akaba bar, me bar an apengan iki a bagh ingaram. **15** Ezi ki Daniel, ki bizir kaba irebamin dar ganigha digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh ami. **16** Egha ki gumazir kabar mav bagha ghu, an atrivir dabirabimin boroghira tughav iti, ezi ki uan irebamin gun mikimasa an azangsisi. Ezi an an mingarimin gun na migei. **17** A ghaze, "Asizir 4plan ekia kaba, da kantrin gavgavir 4plan ababanin, da nguazir kamin otivam. **18** Eghti gin Godin Bar Pin Itimin gumamaziziba, me gavgavim inighiva, biziba bar dagh ativagh, iki mamaghira ikiam." **19** Ezi ki akar kam bareghe givagha, namba 4in asizir kam bar a gifoghasa. A mabar min garir puvati, ezi ki bar ana atiatingi. A bizir aviriba uan brasin dagarir puizbar da isa, da apava ainin ataribar da orovorogha dagh asighasisi. Egha gin minezir ireziba

dikava da misaragharisi. **20** Ezi ki uaghan, 10plan komin an dapanimin itiba ko komin dozir gin otozim, ki dagh foghasa. Egha komin dozir kam a 3plan komin faragha itiba asizi da ire. Ezi a damazimning ikia, akam ikia, egha akam arava uabi uan ziam fe. Egha ki komin dozir kamin gara, ki bar atiatingi. Ki komba bar dar atatiava, egha dozir kam ki bar an atiatingi. **21** Ezi irebar kam ki an garima, komin kam Godin gumamaziziba ko misogha ikia, me dikabira ghuvati Fomira Fomira Itir Gumazim oto. Egha a komin kam isa kotiam gatigha kamaghin migei, Godin Bar Pin Itimin gumamaziziba, me kotiamin aven komin kam gafira. Ezi dughiam otozima Godin gumamaziziba, me biziba bar dagh ativamin gavgavim ini. **23** Ezi gumazir ki azarazir kam, a kamaghin na mikeme, "Irebar kamin mingarim kamakin, namba 4in asizir kam, a namba 4in kantrin ababanin gami. Egha a kantrin igharazibar min ganan kogham. A kantrin igharaziba bar dagh asighasigh da dikabiragh egh da givagham. **24** Ezi 10plan komin kaba, da 10plan atrivibar ababanin, me kantrin kamin otivam. Eghti gin atrivir igharazitam otogham, egh an atrivir faragha itibar min ganan kogham. An atrivir 3pla batueggham. **25** Eghti an akar kurabar Godin Bar Pin Itim mikimiva, egh an gumamaziziba dikabinam. Egh me Arazir God Me Ganingiziba ko, dugharir ekia Godin ziam feba, da batoghsi damuam. Egh an azenir pumuning ko mizekim ko akumin Godin gumamazizibagh ativagh men ganam. **26** "Eghti an dughar kam givaghti, Godin kotiam otivam, eghti ana atrivir kamin gavgavim agiva, egh bar a gasighasigham. **27** Egh Godin Bar Pin Itim, a nguazimin atriviba bar dar gavgaviba isi uan gumamazizibar aningam. Eghti me atrivibar iki mamaghira ikiam. Eghti kantriba bar Godin gumamazizibar apengan ikiva, egh ingariva men akaba baragham." **28** Kar irebar ki ganizimin eghaghanim, a kamaghira tu. Ezi ki Daniel, ki bar atiatingi, egha atiar guam asara, egha ki bizir kaba puviram a dagh nighnisi.

8 Ezi 3plan azeniba Belsasar atrivimin itima, ki bizir igharazir mam irebamin min an gani. **2** Ki irebamin uabin garima, ki zuamira ghua Elamin provinsin oto. Egha Susan nguibar ekiamin tughav iti. Ulain Fanemin boroghin. **3** Egha ki garima sipsipin apurir kam fanemin boroghin tughav iti. Egha komin pumuning iti. Ezi an komning ruara, ezi komin mam farazimin gin otogha bar ruara. **4** Ezi ki sipsipin apurir kamin garima, ana aviragha iveghe ghua aruem uaghiri naghin, ko not ko sautin ghu. Eghti asizitam an tivaghan kogham. Eghti tav an gavgavimin arimangighan kogham. A biziba uan ifongiamin dagh amua egha bar gavgavigha uan ziam fe. **5** Ezi ki bizir kamin mingarim nighnizir aviribar a gamuavira ikia, egha memen apurir mamin garima, an aruem ghuaghiri danganin ategha iza. A bar puvara ivemara an sueba nguazim ditir puvati. Ezi komin bar ekia vamera an damazimningin tizimin tughav iti. **6** Ezi komin pumuning itir sipsipin Fanemin boroghira tughav itir ki ganizim, memen kam an ganigha puv iveghe ataravira sipsipin kam bagha ghu. **7** Egha ki an garima a sipsip misosi. Ezi memen kam bar aningagheghe, gavgavim uabin akuigha iveghe ghua, sipsipin apurim uabi a gaseghe an komning apiriaghati. Sipsipin apurim a munasan gavgaviba puvati, ezi me anekunizi a nguazim giraghuzi, ana dikabini. Ezi sipsipin kamin akurvaghamin bizitam itir puvati. **8** Egha memen kam bar puvara ifaghatu, uan gavgavim akakasi. Egha an gavgavim bar ekevezir dughiamin, an komin ekiam dipiri. Ezi an danganimin 4plan komin igharaziba otifi. Egha da bar ekefe. Ezi komin 4plan kaba nguazimin 4plan ruaghateviba bar dar gari. **9** Ezi komin dozir igiar mam, 4plan komin kabar mam gisin aghui. Egha komin igiar kamin gavgavim bar ekefegha ghuvira ikia gumamazizir sautin amadaghan itiba ko, aruem anadi naghin itiba ko, God uan gumamazizibagh aningizir nguazir aghuir kamin me dikabira. **10** Ezi komin kam bar gavgavigha mikovezibav sosi. Mikoveziba Godin Nguibamin itir midorozir enselbar min misosi. Ezi komin kam mikovezir maba kunizi da nguazim giraghu, ezi a me dikabini. **11** Egha komin kam uaghan Godin Nguibamin midorozir gumazibar atrivim dikabinasa.

An atrivim bagha zurara ofa gamir arazim agivagha, Godin Dipenim gasighasigha a gamima a bar mize. **12** Gumamaziziba arazir kurabagh ami, kamaghin komin kam gavgavim inigha Godin Nguibamin midorozir gumaziba me dikabinasa, egh dughiabar zurara ofa gamir arazim agivasa. Ezi Godin akaba bar guizbangira, ezi komin kam Godin guizin akam gasighasiki. Ezi gumamaziziba uam an gin zuir puvati. Ezi biziba bar komin kam dar amuasa, a pura dagh ami. **13** Egha ki enselin mam barazima a migeima enselin igharazir mam kamaghin an aza, "Bizir kurar e irebamin garir kaba, da dazoghin givagham? Gumamaziziba dazoghin ua Godin ofa damuam. God bar aghuazir bizim an Dipenimin iti, kamaghin a uan Dipenim ataki, eghti dughiar manamin arazir kurar kam givagham? Eghti dughiar manamin komin kamin gavgavim givagham? Eghti a ua Godin Dipenim gasighasighan koghiva, Godin Nguibamin midorozir gumaziba uan suemningin me dikabinan kogham?" **14** Ezi ki orazima enselin igharazim a ikaragha, kamaghin migei, "Fomira me mizaraziba ko guaratiziba ofa God ganidi. Eghti bizir kurar kam itir dughiamin, me 2,300plan ofaba God daningan kogham. Dughiar kam givaghti, me Godin Dipenim akiriva, ua Godin ofa damuam." **15** Ezi ki Daniel, ki irebar kamin garavira ikia, egha ki an mingarim gifoghasa puvira nighnisi. Egha ki garima gumazir mam zuamira nan boroghin tughav iti. **16** Ezi ki gumazir manamin tiarim barazi a Ulain Fanemin ikia dia egha kamaghin migei, "Ensel Gebriel, ni bizir Daniel ganizir kamin mingarimin gun mikim." **17** Ezi Gebriel iza nan boroghin tuzi, ki bar atiatigha, nguazim girigha fuaghav iti. Ezi Gebriel kamaghin na migei, "Ni pura nguazimin gumazim, ezi ki kamaghsua, ni irebar kamin mingarim gifogh. Irebar kam, nguazim givaghamin bizibar migirigiam an ti." **18** A miaviara itima, nan damaziba nan sirizi, ki ira mitogha akuava ongani. Ezi a nan suiragha na fezi ki tu. **19** Ezi a migei, "Ki Godin aningagharim givaghamim dughiamin, ni mikimasa. Kar God inabazir dughiar abuananam. Bizir kaba ni irebamin ganizi moghin otivam. **20** "Sipsipin apurir komin pumuning itir ni ganizim, a kantri Midia ko kantri Persian ababanim. **21** Ezi memen apurir ni ganizim, a kantri Grikin ababanim. Egha an damazimningin tongin tughav tir komin ekia kam, a kantri Grikin faragha itir atrivimin ababanim. **22** Ezi ni ganizir komin ekia dipirizir kam, 4pla komin maba an danganim otifi. Bizir kamin mingarim kamakin. Kantri Grik bigh kantrin igiar 4pla ikiam. Egh me gavgaviba puvatigham, mati fomira kantri bighizir puvatizi mokin. **23** "Ezi kantrin kabar gavgavim gevir dughiamin, gumamazizibar arazir kuraba bar pazav otoghti, dughiar kamra, atrivir tam otogham. A bar gumazir kuram. Egh an akaba batoghiva, navim gavgavigh ifavaribar amuam. **24** An otogh gavgavigh ikiam, ezi kar guizbangira an gavgavim puvati. Eghti a bizir avirim gasighasighiva, biziba bar dar amusi nighnigh, a pura dar amuam. A gumazir gavgaviba itibagh asighasigh, egh Godin gumamazizibagh asighasigham. **25** Egh a gumamazizibagh ifaramin fofozir aghuim ikiva, egh an ifavarir arazir kamin an afiragh bar pin ikiam. Egh a uan navir averiamin nighnigh suam a bar ekefe. Eghti gumamaziziba suam me deravira iti. Puvati, a zuamira dikavighiva men aviribagh asighasigham. Egh a dikavigh Atrivir Atriviba Bar Dagh Afirazir Kam misoghsi damuam. Eghti dughiar kamin gumazitam a gasighasighan kogham, a uabi kuram iniam." **26** Ki guaratiziba ko mizarazibar ofabagh amir arazim, ki an irebar mingarimin kamin ni mikeme. Ezi bizir ni ganiziba da otivam. Egh bizir kaba zuamiram otivighan kogham, kamaghin ni irebar kamin akar mogomer kamin gun gumamazizibav kiman marki. **27** Ezi ki akar kam baregha givagha, bar osemi, egha dughiar mabar ki arei. Ezi arimariam givazima, ki dikavigha ua ingangarir Atrivim Belasar na ganingizim bagha ghu. Egha ki irebar kam puv a ginighnigha, nighnizir aviribagh amua deragha an mingarim gifozir puvati.

9 Darius, Serksisin otarim, a kantri Midian gumazim, egha a kantri Babilonin atrivimin iti. **2** An azenir farazim, ana atrivimin itima, ki Daniel, ki Godin akinafariba gara da

dibori. Egha, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia, Ikiavira Itir God a ganingizir akam, ki a ginighnisi. A ghaze, Jerusalem 70plan azenibar ikuvighvira ikiam. **3** Ezi ki Ikiavira Itir God ko migei, Ekiam. Osimtizim nan navimin itima, ki daghetam apir puvatigha, azir akamin korotiaba aghuigha, averenim isa uan mikarzim gaghui. Ki kamaghin ikia, egha pantem God ko migei. **4** Ezi ki Israelian gumamazizibar arazir kurabar gun uan Ikiavira Itir Godin gavgavim migei. Ki kamaghin migei, "O Godin Ekiam, ni gavgavir ekiam iti, ezi e nin ziam fe. Egha ni zurara e koma amizir Akar Dikirizir Gavgavimin girara zui. Egha ni zurara gumamazizir ni gifuegha, nin akamin gin zuiba, ni bar men apangkufi. **5** "E gumamazizir derazir puvatiziba. E arazir kuram gami, egha nin gin zur tuavim ataki. E nin akam batuegha, Akar Gavgaviba ko, bizir ni damuasa e mikemeziba e dagh amir puvati. **6** Nin akam inigha izir gumaziba, me nin ingangarir gumaziba, e men akam barazir puvati. Me nin ziamin, akam en atrivibav kira, en gumazir dapanibav kira, egha en ovaviba ko en kantrin itir gumamaziziba bar me mikini. **7** "Ekiam, ni arazir aghuibagh oggha, ezi en arazir kuraba aghumsizir ekiam e ganingi. Ezi kar bar guizbangira, e Judan nguibamin iti, o e Jerusalem iti, o Israelian gumamazizir kantrin roghira itiba ko saghon itiba bar. Guizbangira, e nin akam batoghezi, kamaghin ni e amadazi e tintinibar ghue, ezi aghumsizir kam en mikarizbar ikiavira iti. **8** "O Ikiavira Itir God, e ko, en atriviba ko en gumazir dapaniba ko en ovaviba, arazir kuraba ni gamigha aghumsizir ekiam e ganingi. **9** E nin akaba batosi, ezi ni Ekiam en God, en apanguvigha en arazir kuraba gin amadi. **10** En Ikiavira Itir Godin Gavgavim, e nin akam barazir puvati. Akar Gavgavir kam, nin akam inigha izir gumaziba ni e mikimasa me mikeme, ezi e an gin zuir puvati. **11** Ezi e Israelia bar nin Akar Gavgaviba abigha, nin akam barazir puvati. Egha akirim ragha nin akam gasara. E arazir kuram ni gami. Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba tuisigha gifa. Egha Akar Gavgavir kam ni Moses ganingizi an an osiri. Ni ivezir kuram gumamazizir akirim ragha nin akam gasaraziba me daningam. Ni ivezir kurar kam e gingegha gifa. **12** Egha ni en gumazir dapaniba ko e damuasa mikemezi moghin, ni bizir kam gami. Egha ni Jerusalem puv a gamigha, bar pazaviram a gasighasiki. Jerusalem gasighasizir arazir kam, a nguazimin itir nguibar igharazibagh asighasizir arazim bar a gafira. **13** Ezi ni Moses osirizir akabar aven mikemezi moghin e osimtiziba isi. Ezi datirighin e uaghan arazir kuram gamir arazim ataghiriz puvati, egha ni Ikiavira Itir God, en God, ni e gakongasa e bizifam gamizir puvati. Egha e nin guizin akam barazir puvati. **14** Ezi Ikiavira Itir God, ni en arazir kuraba ikarvaghasa iti. Ezi datirighin ni a gamigha gifa. Guizbangira, Ikiavira Itir God, en God, ni arazir aghuibar ammi. Ezi e nin akam barazir puvati. **15** "O Ekiam, en God, ni uan gavgavim akaghava uan gumamaziziba Isipin kalabusin me inigha ize. Ezi datirighin Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ingangarir ni amizir kamin gavgavim ginighnighvira iti. Egha me ziar ekiam ni ganidi. Bar guizbangira, e arazir kurar avirim gamigha nin akam batoke. **16** O Ekiam, ni en arazir kuraba ko en ovavibar arazir kurabar ganigha, egha puv e gamigha, Jerusalem nguibar ekiam gasighasiki. Ezi Jerusalem boroghira itir kantribar gumamaziziba, me bar dibovir akabar Jerusalem migiava, e nin gumamaziziba sara migei. E kamaghsua, ni uam Jerusalem ataran marki. Bar guizbangira, kar nin nguibam a nin mighsiam gisin ti. Ni fomira an ingangarir aghuiv avirim e bagha dagh ami, ezi ni ua kamaghin e bagh damuasa e ifonge. **17** "O en God, nan dimdiam ko azangsizim barakigh. Ki kamaghsua, ni uan ziar ekiam ginighnigh, ua uan Dipenir me asighasighizir kam akirigh, eghti me bar fogh suam, ni Ekiam. **18** O nan God, en ararem baregh, en gan. Ni osimtizir kamin gari an en ti, ezi osimtizim nin nguibar ekiamin ti. E gumazir aghuibar min nin azangsighan kogham. E fo nin apanguvim iti, kamaghin e nin azangsisi. **19** O Ekiam, en dimdiam baragh! O Ekiam en arazir kuraba gin amadagh! O Ekiam, e baragh egh en akuragh! Jerusalem nguibar kam ko an gumamaziziba sara, e nin adarazira. Kamaghin amizi, ni

suighsuighan marki. O nan God, ni uan ziar ekiam ginighnigh egh zuamira en akuraghi." **20** Ki Daniel, ki God ko miagiavira iti, egha uan arazir kuraba ko Israelia, me nan gumamaziziba, men arazir kuraba sara, ki dar gun migei. Egha Ikiavira Itir God, nan God ki an azangsis, eghiti a uan Dipenim ua mighsiar kam gisin an ingarighi a tugham. **21** Ezi ki God ko miagiavira itima, enselin kam Gebriel, ki uan irebar farazimin an gani, ezi a datirighin mighhegha izaghira danganir ki itimin ize. Ezi dughiar kam, bar guaratizimin ofa gamir dughiar. **22** Egha a iza kamaghin na migei, "Daniel, ki nin nighnizim akirasa ize. Eghiti ni fofozir aghuir aviriba ikiam. **23** Daniel, ni God ko migeir dughiar kamra, a nin azangsisim ikaragha gifa. God bar ni gifonge, kamaghin amizi, ki a nin azangsisim ikarvazir akam inigha ni daningasa izi. Ezi ni datirighin deraghviram oraghti ki akar ni diponezir kamin mingarimin gun ni mikimam. **24** "Ni 70plan dughiabar, 7plan azeniba akuvagh kamaghira damu mangi 490in azenibar otogham. Kar dughiar God inabazim, a nin gumamaziziba ko nin nguibam Jerusalem, a uamategh men arazir kuraba akirigh da avegham. A gumamazizibar arazir kuraba bar ada agivaghti, me arazir aghuim damu mamaghira ikiam. Eghiti Godin Dipenim uam a baghvira ikiam. Eghiti a bizir kabar amuti, akam inigha izir gumazibar akaba ko irebaba guizbangiram otivam. **25** "Ni oreghiva, kamaghin fogh: Dughiar Jerusalem uam an ingaramin migirigiam otogh mangi 49plan azeniba givaghtima, gumazir God en akurvaghasa misevezim, an otogham. Eghiti me ua Jerusalem ingariva, nguibar ekiamin aven tuavibar ingariva, afemozir ekiam gekuighi a nguibar ekiamin divazir gavgavim gighuigham. Eghiti Jerusalem 434plan azenibar kamaghira ikiam, eghiti azenir kaba, kar osimtiziba ikiamin azeniba. **26** Egh 434plan azeniba givaghti, me gumazir God en akurvaghasa misevezim misueghiti an aremegham. Eghiti an bizitam ikian kogham. Eghiti atrivir gavgavir mamin midorozir gumazir bizir ekiam iziva Jerusalem ko Godin Dipenim gasighasigham. Eghiti dughiar abuananamin, mati aperiham faner ekiamin otogha, biziba atera zui. Eghiti midorozir ekiam iki mangiti, God mikemezi moghin, dughiar abuananam otogham. **27** Eghiti atrivir kam gumamazizir avirim ko akar dikirizir gavgavim damuam, eghiti me an akam baragham. Eghiti akar dikirizir gavgavir kam 7plan azenibar ikiam. Egh mangi azenir 3pla ko akuamin givaghti, an arazir Godin ofa gamim agivagham. Eghiti me bizir kurar God bar aghuazim isi Godin Dipenim gisin anetigham, kamaghin a uan Dipenim ategham. Eghiti gumazir bizibagh asighasizim dipenir kamin iki mangi, God a gasighasighasa inabazir dughiar otogham."

10 Ezi Sairus 3plan azenibar kantri Persian atrivim itima, God akam aghurigha Daniel gani. Danielin ziar mam Beltesasar. Ezi akar kam bar guizbangira, egha mong bar pin kozi, an osemegha ghaze, a mamaghin a gifogham? Ezi God irebamin an gun migei. **2** Ezi dughiar kabar ki, Daniel, ki 3plan wikbar oseme. **3** Egha dagher isingtizitam amezir puvatigha, asizitam ko wainin dipatam nan akatorim giraghuizir puvati. Egha boretam uabi gaghua egha uan dapanir arizim akirizir pu, bar puvati, ezi wighin pumuning ko mizezim gifa. **4** Ezi ki iakinir faragha zuimin, an dughiar namba 24in, Taigrisin Faner ekiamin miriamin tughav iti. **5** Egha uan guam fegha garima, gumazir mam korotiar bar ghurghurim arugha, letiar golin aghuimin ingarizim ike. **6** Egha an mikarzim dagiar angazangarim itimin min taghtasi. Ezi an guam mati onimarm taghtasi. Ezi an damazimning avimin min dafogha isi. Ezi an aghariba ko sueba da brasin min ghurghurizi, an tiarim mati gumazir aviriba migei. **7** Ezi ki, Daniel, ki uabira irebar kamin gani. Ezi na ko itir darasi, me bizitamin ganizir puvatigha men mikariziba pura me dikafi. Ezi me atiatiaava ara ghua monge. **8** Ezi ki bar uabira ikia digavir kuram gamir irebar kamin gani. Egha ki ua gavgaviba puvati, nan guam ovever guam asaragha bar ikufi. **9** Egha ki an tiarim baregha, egha nguazim girigha akuava onganigha, uan guam nguazim tua. **10** Ezi gumazir mam uan dafarimin nan suira. Egha na ghufezi ki uan dafarimning ko

tevir akirimningin tu. Egha ki nuighnuigha irasa amuavira iti. **11** Ezi ensel kamaghin na migei, "Daniel, God ni gifonge. Eghiti ni dikavigh bar deraghvira na baraghti, ki bizir ni mikimamin ni mikimam. God uabi na amadazi ki ize." Egha a mikemegha givazima ki dikafi, egha tughaga aguavira iti. **12** Ezi a ua kamaghin migei, "Daniel, ni atiatingan marki. Dughiar farazimra ni uabi dikabiragha egha an fofozim iniasava ami. Ezi dughiar kamra, God nin dimdiar baraki. Egha datirighin na amadazi, ki nin azangsisim bangin ize. **13** Ki zuamira izasa, ezi puvati. Aser kurar Persian nguibar ekiam gativazim, 21plan dughiabar nan tivazi ki ike. Ezi ki uabira Persian atriviba ko itima gumazir nan akurvaghama puvati. Kamaghin amizi, enselbar faragha zuir enselin mam, an ziam Maikel, a nan akuraghasa ize. **14** Ezi ki bizir gin nin gumamaziziba bativamim mikimti ni foghasa ize. Ni irebamin min ganizir bizir kam, a bizir gin izambar eghaghanim nin aka." **15** Egha a kamaghin migeima, ki uan guam nguazim mituagha migirigiaba nan puvati. **16** Ezi enselin kam nguazim gumamaziziba en min gari, egha uan dafarim isa nan akam gati. Ezi ki akar akarigha kamaghin a migei, "Ekiam, ki irebar kamin ganigha bar atiatigha, puvira nigha gavgaviba gifa. **17** Kamaghin amizi, ki migirigiar manatam ni mikimam? Ki mati ingangarir gumazir uan gumazir ekiamin damazimin tughav itim. Egha ki gavgaviba puvatigha avighazi." **18** Ezi enselin kam ua nan suirazi, ki ua gavgafi. **19** Egha a kamaghin na migei, "God bar ni gifonge, ezi ni navir amirizimin ikiva, atiatingan marki. Ni tugh gavagfigh." Egha a mikemegha givazima, ki bar gavgavigha egha kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, ni gavgavim na ganigha gifa, kamaghin, ni datirighin bizir kabar gun na mikim." **20** Ezi a kamaghin na migei, "Ni fo, ki tizim bagha ni bagha ize? Ki Guizin Akar Akinafarimin aven osirizir, akar mabar gun deraghvira ni mikimasa ize. Egh ki dughiar ruarimin ikeghan kogham. Ki zuamira uamategh mangiva, aser kurar Persian kantrin garim ko misogham. Eghiti midorozir kam givaghti, Grighin kantrin garir aser kuram otogham. Tav nan akurazir puvati. Ensel Maikel, a Israelia ian gari, egha a uabira nan akura."

11 Ezi, azenir faragha zuimin Midian kantrin gumazim Darius Babilonin kantrin atrivimin itima, ki ensel Maikelin akura. **2** Ezi enselin kam ua kamaghin na migei, "Daniel, ni oragh. Bizir ki ni mikimamin kaba, da bar guizbangiram otivam. Eghiti atrivir 3pla otoghiva Persian kantri gativagh an ganam. Eghiti gin atrivitam uam otogham. Egh namba 4in atrivir kam dagiar aviriba ko bizir aviriba ikiva, kantri Persian atrivir maba bar dagh afiragham. Eghiti an gavgavim bar ekeveghti, a bizir avirim ikiam, egh a kantriba bar dar amuti men naviba bar ikuvighi me kantri Grik ko misoghshi damuam. **3** Eghiti gin atrivir gavgavitam otogh, egh kantrin aviriba ko gumamazizir aviribagh ativagham. Egh bizir manam ana damusi, ana damuam. **4** Eghiti an gavgavim ikivira ikiti, an kantri bigh, 4plan kantribar otivighi, an boribara kantrin kabagh ativagh dar ganam kogham. Puvati. Gumazir igharaziba dagh ativagham, eghiti dar gavgavim atrivir kamin gavgavimin min gavgavighan kogham. **5** "Eghiti dughiar kamin, Isipin atrivim, gavgavim ikiam. Eghiti an gumazir dapanir mam kantrin igharazimin atrivimin ikiam. Egh an gavgavim bar ekeveghti, a Isipin atrivimin gavgavim gafiragham. Eghiti kantrin a ganamin kam, a bar ekevegh kantrin igharazibagh afiragham. **6** Eghiti azenir mabar gin Isipin atrivim an borir guivim amadaghti a mangi Sirian kantrin atrivimin amuimin ikiam. Arazir kam kantrining damighiti aning uaning inigh deraghvira ikiam. Eghiti amizir kamin gavgavim dughiar ruarimin ikeghan koghti, an pamin gavgavim givagham. Eghiti me amizir kam ko, an borim ko, a ko ghuezir darazi ko, an pam, me me misueghiti me aremegham. **7** "Eghiti gin amizir kamin anabatam Isipin atrivimin otogham. Egh atrivir kam Sirian atrivimin midorozir gumaziba ko misogh, egh nguibar ekiamin divazir gavgavimin aven mangi, misoghiva me kuavaremegham. **8** Egh a men asebar marvir guaba, ko men aseba baghavira itir bizir aghuir me

silva ko golin ingariziba, ko bizir aghuir igharaziba sara, inigh Isipin mangam. Eghti bizir kabar gin azenir tabar midoroziya puvatigham. **9** Eghti gin Sirian atrivim Isipin mangi egh Isip ko misogham. Egh midorozim ategh, ua uan kantrin mangam. **10** “Sirian atrivimin otariba, midorozir gumazir aviriba inigh me akuvagh midorozim bagh ikiam. Eghti atrivimin otaritam, midorozir gumazir kaba inigh zuamira mangi aperiamin min men nguibaba avaragham. Egh me nguibar divazir gavgavim itim ko misogham, kar nguibar Isipin atrivim atavizim. **11** “Eghti Isipin atrivim adarir ekiam iki mangi Sirian atrivim ko misogh, egh an midorozir gumazir avirim dikabiragh kalabus datigham. **12** Egh a midorozir kam dikabiragh, egh kamaghin a bar akuegh uan ziam fam. A tausenplan midorozir gumazir avirim misueghti me arighiregham, eghti an gavgavim dughiar ruarimin ikian kogham. **13** “Egh Sirian atrivim uamategh uan kantri bagh mangiva midorozir gumazir avirim akuvaghti, men dibobonim fomira misoghezir midorozir gumazibar dibobonim gafiragham. Eghti azenir gin izamim, a uamategh izi midorozir gumazir gavgavir avirim inigh mangi Isipin atrivim ko misogham. Egh me dagher aviriba ko bizir aviriba sara inigh mangam. **14** “Eghti dughiar kamin gumazir avirim Isipin atrivimin apaminin ikiam. Ezi Daniel nin adazarir marasi, me aningagharir arazim iki, irebamin ganigh, bizir kam bagh dikavigh misoghsi damuam. Egh me Isip ko misogh, egh me iregham. **15** Eghti Sirian atrivim uan midorozir gumaziba ko, me izi nguibar gavgavir mam divazimin min anerugh nguibam inisi misogh, egh a dikabiragham. Eghti Isipin midorozir gumaziba ua misogham kogham. Eghti men midorozir gumazir gavgavir aghuiba, uaghan misoghamin gavgaviba puvatigham. **16** Eghti, Sirian atrivim uan ifongiamin bizibar me damuam. Eghti gumazitam an anogoreghan kogham. Egh a nguazir aghuir God uan gumazamizibagh aningizir kam inigh, egh nguazir kam gasighasighamin gavgavim an dafarimin ikiam. **17** “Egh gin Sirian atrivim uam uan midorozir gumaziba bar me inigh, Isipin kantri ko misoghsi mangisi nighnigham. Egh kantrining uaning inigh deragh ikiasa, a uan guivim amadaghti a mangi Isipin atrivimin amuimin ikiam. A ghaze, tuavir kamin a Isipin nguibam dikabiragham. Eghti an nighnizir kam guizin otoghan koghti, a bizitam inighan kogham. **18** Eghti gin a mangi nguibar ongarimin miriamin itiba ko misogh, egh nguibar aviriba dikabiragham. Eghti kantrin igharazimin gumazir dapanim, a Sirian atrivim uabi fer arazir kuram dikabiragh, egh an arazir kurar kamra a ikaragh, bar a dikabiragham. **19** Eghti Sirian atrivim uamategh uan nguibamin mangigh, nguibar ekiamin divazimin ikiam. Egh a irigh bar givaghti, me uam an ganighan kogham. **20** “Eghti atrivir igharazitam an danganim inigh, kantrin an ataviziba bizir aghuiba ua bagh da inisi nighnigh, egh gumazitam amadaghti, a nguibar bar aghuir kamin mangi me abin men dagiaba iniam. Egh atrivir kam midorozin aremeghan kogham. Egh uaghan gumazitam an atar a misueghti an aremeghan kogham. Eghti atrivir kam bar dughiar otevimin ikegh ovengam.” **21** Ezi ensel ghua kamaghin Daniel migei, “Eghti gin atrivir tam Sirian kantrin otogh, egh an araziba bar ikuvigham. Gumazir kam, Sirian gumazamizibar ifongiamin atrivimin otoghan kogham, a uan nighnizimin atrivimin otogham. Egh a zuamira otogh akar asuibav kimiva akar ifavaribar amu, egh Sirian atrivimin ikiam. **22** Eghti midorozir gumazir avirim a misoghsi iziti, a me dikabiragh bar me a vegegham. Egh uaghan, a Godin Ofa Gamir Gumazibar Dapanir Ekiam dikabiragham. **23** An kantri suvizi, eghti a kantrin taba ko, akar dikirizir gavgavir ifavarir tabar amigham, egh mikim suam a me ko deraghvira ikiam. Egh a zuamira kantrin a misoghasa nighnizir puvatiziba ko misogham. Eghti arazir kamin an gavgavim bar ekeveggham. **24** Eghti kantrin maba navir amirizimin iki misoghsi nighnighan koghti, a zuamira dikavigh pura me ko misogham. Ezi kantrin kaba, kar kantrin dagiar aviriba itiba. Egh a bizir aghuir a misogha iniziba, a uan roroaba ko da tuiragh me da iniam. Kar an ovaviba fomiram amizir puvatizir arazim. Egh a nguibar divazir gavgaviba itiba inisi, ua misoghsi nighnigh, egh a men

tarazi iniam. Egh a bizir kaba dughiar bar otevimra dar amuam. **25** “Egh atrivir kam Isipin atrivimin atiatighan kogham. Egh, a midorozir gumazir avirir ekiam akuvagh Isip ko misogham. Eghti Isipin atrivim midorozir gumazir gavgavir taba ua bagh da inigh, egh uaghan Sirian atrivim ko misogham. Eghti gumazitaba Isipin atrivim gifariva a damuti a bar foghan kogh, egh kamaghin, a irigham. **26** Isipin atrivimin gumazir dapanibara pazavira a damigham. Eghti Sirian midorozir gumaziba an midorozir gumazibav sueghti me bar arighiregham. **27** Egh gin atrivir kamning uaning inigh daperagh damam. Egh aningnin nighniziba bar ikuvighi, aning akam gitiva, akar ifavarir aviribar uaning mikimam. Egh bizir aning damuasa ifongeziba, aning dar amighan kogham. God bizir kabar amuasa inabazim dughiam a tighar otivam. **28** Egh Sirian atrivim, bizir a midorozinin iniziba, bar da inigh izam, egh a ua uan nguibamin mangam. Egh gumazamiziba Godin ziam fer arazim gasighasighsi nighnizir tam damuam. Ezi bizir a damuasa ifongeziba, a pura dar amuam. Egh gin a uamategh uan nguibamin mangam. **29** “Eghti dughiar God inabazimin, Sirian atrivim Isipin manghivha ua Isip ko misogham, egh a dughiar kamin a faragha me misogha me abinizi moghin, uan kamaghin damighan kogham. **30** Eghti Romin gumazamiziba kuribar iziva a misogham, eghti a bar atiatigham. Egh a bar puv atariva uamategh mangi, gumazamizir Godin ziam fer arazim gasighasighsi damuam. Egh a gumazamizir akirim ragha God gasaraziba men migirigiaba ko nighnizibar gin mangam. **31** “Eghti an midorozir gumaziba otivigh Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegham. Egh me Israelian tivaghti, me zurara ofa gamir arazim damuan kogham, egh bizir bar kuratam Godin Dipenimin a damighi a tugham, kamaghin a uan Dipenim ategham. **32** Egh atrivim gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, akar bar isingizir aghuibar me mikimtima, me an gin mangam. Eghti gumazir Godin apengan itiba, me tuivigh gavgavigh an akaba batogham. **33** “Eghti Israelin gumazir dapanir fofozir aghuiba itiba, me gumazamizibar akurvagh nighnizir aghuiba me daningam. Eghti men tarazi, apaniba midorozir sababar me misoghti me arimighiram, egh tarazi me me dapongti me arimighiram. Egh me gumazir dapanir tabar bizitaba okimiva me isi kalabus darigham. Egh me arazir kam dughiar ruarimin a damighan kogham. **34** Eghti dughiar me Godin gumazir dapanibav soghti me arimighiramim, gumazitaba men akurvagham. Eghti men aviriba uari uarir akurvaghsi nighnighiva, men akurvagham. **35** Eghti apaniba gumazir dapanir tabav soghti me arighiram. Eghti men osimtizir kam gavgavim gumazamizir mabar aningam. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin bar zuegham. Eghti arazir kam givaghan kogham. A kamaghira iki mangi God inabazir dughiar abuananamin tugham. **36** “Eghti Sirian atrivir kam uan ifongiamin bizibar amuam. Egh a uabi uan ziam fiva kamaghin mikim suam, ki aseba bar dagh afira. Egh an akar dibovibav kimiva, Godin Bar Pin Itimin ziam dikabinam. A kamaghira damu mangivira iki mangiti Godin aningagharimin dughiam otogham. Guizbangira, God uan nighnizimin gin mangi, biziba bar dar amuam. **37** Eghti atrivir kam uan ovavibar aseba bar men aghuaghiva, uaghan amiziba gin zuir asemin aghuaghiam. Egha, a uabi migia ghaze, ki uabira faraghavira ikia dagh afira, egh kamaghin, a bar aseba akirim ragh dagh asaragham. **38** Egh an aser vamira ziar ekiam a daningam. Aser kam, a nguibar ekier divaziba itibar gari. Ezi atrivir kamin ovaviba aser kamin ziam fomiram a feir puvati. Eghti atrivim gol ko silva ko dagiar bar aghuiba, ko bizir aghuir maba sara aser kam bagh dar aningam. **39** Eghti a nguibar divazir gavgaviba itibav soghsi mangi, egh a uabin akurvaghsi men aser kamin azangsigham. Egh a gumazir a gifongeziba, a men atrivimin iki, egh a ziar ekiam me daning, egh a me damuti me gumazir dapanibar otivti, a nguaziba bizir aghuibar min me daningam, egh akurvazir me a gamizim ikarvagham. **40** “Eghti dughiar abuananam roghira iziti, Isipin atrivim izi a ko aning uaning misogham. Eghti Sirian atrivim karisba ko hoiaba ko kuriba inigh, zuamira mangi Isipin atrivim ko

pantem misogham. Egh kantrin aviriba aperiar dafamin min otogh me arigham. **41** Eghti midorozir gumazir kaba izi God uan gumazamizibagh aningizir nguazir aghuir kamin otogham. Egh me tausen tausenin gumazamizibav soghirarigham. Egh midorozir gumazir kaba kantri Idom ko Moap ko kantri Amonin nguazir otevir ekiam inighan kogham. **42** Eghti atrivir kam nguibar avirim dikabiragh, egh uaghan Isip ateghti a deraghvira ikian kogham. Puvati. **43** Egh a Isipin ivezir ekiaba itir bizer aghuir maba ko gol ko silvan avirim inigham. Egh kantri Libia ko Itiopia dikabiraghti, aning an apengan ikiam. **44** Eghti gin gumaziba aruem anadi naghin ko notin ikegh iziva akar tam a mikemeghti, akar kam a damighiti a digavir kuram damigh bar aningaghegham. Egh a navim bar an ikuvighiti, a pantem misogh gumazamizir avirim kuavaremegham. **45** Egh a ua bagh averpenir ekiaba, nguazir otevir mamin dar ingaram, nguazir kam a Mediterenianin Ongarir Ekiamin miriam ko Godin Dipenim itir mighsiamin tizimin iti. Mighsiar kam bar zuegha bar deragha taghtasi, kar Godin mighsiam. Eghti atrivir kam bar givagham, eghti tav an akuraghan kogham.”

12 Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, kamaghin migei, “Dughiar kam otivam, enselin bar ekiam Maikel, kar Israelin gumazamizibar garir ensel, an otogham. Eghti dughiar kamin osimtizir bar ekiam otivam. Egha fomira osimtizir kamaghin garitam nguazir kamin nguibatamin otozir puvati. Ezi dughiar osimtizir kam otivamim, Israelian gumazamizir men ziaba Godin akinafarimin aven itiba God ua me iniam. **2** Eghti God gumazamizir avirir ovengeziba ua me fiti me ua dikavam. Men marazi zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Eghti men tarazi bar aghumsighiva kamaghira ikivira ikiam. **3** Eghti gumazir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itiba, me mikoveziba isi moghin isi taghtagham. Eghti gumazir gumazamizir avirim arazir aghuibar gin mangasa men sure gamiba, me zurara mikovezibar min isi taghtagh mamaghira ikiam. **4** Ezi datirighin a na migia ghaze, ‘Ni Daniel, ni akaba itir akinafarir kam dukuagh, egh kendel gris a datighiti, an akaba modogh ikiam. Egh akinafarir kam dukuagh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. Eghti gumazamizir avirim pantem akar kamin mingarim gifoghsi damuva avegham.” **5** Ezi ki Daniel, ki gin garima, gumazir pumuning fanemin miriamningin tughav iti. Mam vongin itima, ezi mam vongin iti. **6** Ezi aningnin mav, enselin korotiar ghurghurim arugha mong fanemin pin itim kamaghin an azangsigha ghaze, “Dughiar manamra bizer me ganiva atiatingamiba givagham?” **7** Ezi enselin korotiar ghurghurim aruzim, a uan agharimning viraram aning ghufegha Godin Nguibamin aku. Egha kamaghin migei, “Ki Godin Mamaghira Itimin ziamin, bar guizbangira migei. Bizer ni ganiva atiatingamiba, azenir pumuning ko mikezim ko akuamin mangiva givagham. Eghti me Godin gumazamizibar gavgavim dikabiraghti, eghti me bar ikuvigha, dughiar kamra bizer kaba uaghan givagham.” **8** Ezi a migeima, ki a baregha, akamin mingarim gifozir puvati. Egha ki kamaghin an azai, “Gumazir ekiam, bizer kaba manmaghin givagham?” **9** Ezi a kamaghin nan akam ikaragha ghaze, “Daniel, ni mangi. Guizbangira, akinafarim ni a dukuagha gifa. Eghti akar kamin mingarim modogh mamaghira iki mangi dughiar abuananam otogham. **10** Eghti bizer kaba otiv gumazamizibar amuti me arazir aghuibar amuam. Egh me Godin damazimin zuegham. Egh gumazamizir fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba itir kaba, merara bizer kamin mingarim gifogham. Eghti gumazamizir kuraba me bizer kamin mingarim gifoghan kogham. Egh me arazir kurar avirim damuam. **11** “Eghti gin apaniba Israelian tivaghti me zurara ofa gamir arazim damuan kogham. Eghti bizer bar kuratam me Godin Dipenimin aven anesaraghti, kamaghin a uan Dipenim ategham, kar God bar aghuazir bizim. Dughiar kam iki mangi, 1,290plan dughiaaba givaghtima, bizer kurar kam givagham. **12** Eghti gumazamizir God bagha tuivigha gavgavigha itiba, a mizuam mangiti 1,335plan dughiaaba givaghti, me bar akuegh ikiam. **13** “Eghti ni, Daniel, ni datirighin tugh gavgavigh

mangiti dughiar abuananam otogham. Eghti ni aremegham, egh ni gin ua dikavigham, egh dughiar abuananamin God ni bagha inabazir biziba, ni da iniam.”

Hosea

1 Akar kaba, Ikiavira Itir God, Hosea ganidi, a Berin otarim. Dughiar kamin aven, Usia atrivimin ike, ezi an gin Jotam atrivimin ikezi, an gin Ahas atrivimin ike, ezi an gin Hesekia, me bar kantri Judan atrivibar itima, Jehoasin otarim Jeroboam, a kantri Israelin atrivimin iti. **2** Ikiavira Itir God Israelia mikimasa, Hosean dughiar bar faragha zuimin, akam isa a ganiga kamaghin a migei, "Nan gumazamiziba ua na gifongezir puvati, egha asebar ziaba fe, mati tuavimin amizir tintinimin gumaziba koma akuim. Ni kamaghin men akakagham, ni mangi tuavir amizitam inigh an ikiti, a poroghamiba tintinibar uari bakeir arazim damuvira ikiam. Eghti an boriba, tuavimin amizim oteghamin boribar min ikiam." **3** Ezi Hosea ghua Diplaimin guivim Gomer inigha an ti. Ezi gin Gomer navim asegha otarim bate. **4** Ezi ikiavira Itir God kamaghin a migei, "Ni otarim, ziar kam, 'Jesril,' a datigh. Ni fo, Israelian atrivibar inazir afeziam Jehu, a faragha atrivibar nguibam Jesrilin ikia, atrivir pumuning misoghezi aning areme. Kamaghin amizi, kiran oveghangin, ki an arazir kuram ikaravagh Israelian atrivir datirighin itim ivezir kuram a daningam. Egh ki Jehun ikizimin aven gumazitam ateghti, tav uam Israelian atrivimin ikiam kogham. Kar ziam Jesrilin mingarim. Gumazamiziba otarir kamin ziam baraghiva Jehu amizir arazir kuram gininghgham. **5** Egh dughiar kamin, ki Israelian midorozir gumazibar gavgavim Jesrilin danganir zarimin a gasighasigham." **6** Ezi gin Hosean amuim Gomer ua navim asegha borir guivim bate. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Hosea migei, "Ni ziam, 'Loruama,' a datigh. Ziar kamin mingarimra kara, ki ua Israelia me gifongegghan kogh, men arazir kuraba gin amadagham kogham. **7** Ki Judan gumazamiziba, bar me gifongeghavira iti. Ki Ikiavira Itir God, men God, ki uan gavgavimin men akuravgham. Ki midorozir sabam ko, barir pim inigh me bagh misogh men akuravgham kogham. Ki men akuravghsi midorozir gumaziba ko hosiaba amadagham kogham. Puvati, ki tuavir igharazim iti." **8** Ezi gin Hosean guivim, Loruama, otem ataghizi, Gomer ua navim asegha otarir igharazim bate. **9** Ezi Ikiavira Itir God Hosea migia ghaze, "Ni ziar kam a datigh, 'Loami.' Ziar kamin mingarimra kara, ia Israelia, ia nan gumazamiziba puvati. Eghti ki ian Godin ikiam kogham." **10** Israelia ua bar avirasemegham, mati ongarir dadarimin gigim, eghti me me mengon iburagham. Datirighin God kamaghin me migei, "Ia nan gumazamiziba puvati." Egh gin dughiatam iziti, a kamaghin me mikim suam, "Ia Godin Zurazurara Angamira Itimin boriba." **11** Eghti ikizir kamning, Juda ko Israel ua uaning akuvagh, kantrin vamarin otogham. Me gumazir men faragh mangamin vamira amiseveghti, men kantri, ua kantrin bar gavgavimin otogham, eghti me damuamin biziba, da bar deraviram otivam. Me mati God ingarizir azenimin min otogham, mati Jesrilin azenir aghuim. Bar guizbangira, God ingangarir kam damuamin dughiam, a bar dughiar ekiam.

2 Datirighin, ia Israelia, uan adarazigh nighnigh, ziar kamning me darigh, "Ia Godin Gumazamizibara," ko "God Bar Ia Gifonge." **2** Ezi God akar isin zuim uan gumazamizibagh amua ghaze: "O nan boriba, ian amebam uan nan amuimin min itir puvati, ezi ki uam an pamin min itir puvati. Ia pamten, a mikim a gagahonti, a uan arazir tintinimin gumaziba ko akuim atakigh. A ua tuavimin amizim arazim damuan marki. **3** An arazir kam ateghan koghti, ki an korotiaba sueghti, a bibiamra iki bar aghumsigham. Ki a damighti, a nguazir bar kuramin min otogham. Nguazir kam, bar misingizi temeba ko biziba an aghuir puvati, egha dipar apiba an puvati. Arazir kamin ki a gasighasigham. **4** An boriba, me tuavimin amizim otezir boribar min iti. Kamaghin amizi, ki an boribar apanguvamin kogham. **5** Men amebar kam uan pam ategha, tintinibar gumazir igharaziba ko akua navim asegha aghumsiziba puvati, egha kamaghin migei, 'Ki gumazir ki ifongezibar gin mangam. Me dipaba ko, dagheba ko, korotiaba ko, olivin boreme ko, wainin

dipaba ko, bizir maba sara na ganidi.' **6** "Kamaghin amizi, ki temer dikoniba itiva inigh an tuavim apirigham. Ki divazimin min an tuavim avingham, eghti a gumazir kaba bagh mangam kogham. **7** A ifongezir gumazibar gin ivegh mangi, egh me batogham kogham. A me burisi mangiva, egh men apighan kogham. Egh a kamaghin mikimam, 'Ki faragha deraghavira iti, ezi datirighin puvati. Kamaghin amizi, ki ti uamategh uan par faragha ikezin bagh mangam.' **8** "A kamaghin foghan aghua, ki uabi dagheba ko, wainin dipam ko, olivin boreme ko, silva ko, gol ko, bizir maba sara bar a ganingi. Ezi puvati, a bizir bar aghuir kaba inigha ghua asem Balin ziam fe. **9** Kamaghin amizi, dagheba asiamin dughiam otoghti, ki dagheba ko wainin a ganingiziba, ki ua da inigham. Egh korotiaba ko bizir aghuir a ganingiziba, ki ua da inigham. **10** Egh a ifongezir gumazibar damazimin, ki an korotiaba suegham. Eghti gumazitam nan dafarinin uam a inighan kogham. **11** Dughiar ekier a bar akongeziba, ki bar da agivagham. Dughiar ekier kaba kamakin. Kar, dughiar ekier zurara azeniba bar dar otivaba, ko, iakinir igjaba, ko, Sabatin dughiba, ko, Godin ziam fer dughiar igharaziba sara. **12** Ki an wainin ikariziba ko fighin temeba ki bar dagh asighasigham. A ghaze, a gifongezir gumaziba temer kaba isa an ivezimin min a ganingi. Eghti asizir atiaba izi wainin azeniba ko fighin temebagh asighasigham. Eghti wain ko fighin azenir kaba ruarir kinibar otivigham. **13** A dughiar ruarimin na ginamada, egha ghua migharir mughurir aghuim zuir ofaba isa asem Bal bagha ofabagh ami. Egha kurkazir aghuaribagh amua gumazir a ifongezibar gin arui. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram a daningam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei." **14** Egha Ikiavira Itir God uam akar isin zuimin kamaghin migei: "Ki akar aghuimin amizir kam mikimiva, egh uam a gekuigh gumazamiziba puvatizir danganimin mangigham. Egh an asughasugh anepezeperiva, kamaghin a mikimam, 'Ki bar ni gifonge.' **15** Egh ki wainin azeniba isi ua a daningam. Egh danganir zarir kam me kamaghin a dibori, 'Osimtizibar Danganir Zarim,' ki a giragham, eghti a bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamamin danganimin otogham. Eghti nan amuim danganir kamin aven iki nan akamin gin mangam, mati a fomira igiamra itir dughiamin, Isip ategha izava amizi mokin." **16** Egha Ikiavira Itir God kamaghin Israelia migei: "Ia dughiar kamin, nan amuimin min iki kamaghin na dipon suam, 'Ni nan pam.' Egh ia uan kamaghin na gininghghan kogh suam, 'Ni aser kam Bal, ni nan Ekiam.' Puvati. **17** Ki ia ateghti, ia amizir kamin min uam asem Balin ziam diponan kogham. Bar puvatigham. **18** "Dughiar kamin, ki asizir atiaba ko, kuruziba ko, kuazariba koma akar dikirizir gavgavim damigham. Eghti da nan gumazamizibagh asighasighan kogham. Egh midorozim gamir biziba, mati barir piba ko, afuziba, ki bar ada apirarigham. Eghti nan gumazamiziba navir amirizimin iki nguazir kamin ikiam, egh uam atiatingan kogham. **19** "Israel, ki ni damighti ni nan amuimin min otogham, egh ni kamaghira iki mamaghira ikiam. Ki arazir aghuim ko guizin arazimin ni damuam, egh ni ateghan kogham. Egh ni gifuegh mamaghira ikiam, egh nin apangukura ikiam. **20** Ki uan akar dikirizimin gintigham, eghti ni nan amuimin min iki mamaghira ikiam. Egh ni fogh suam, kirara, ki nin Ikiavira Itir God. **21** Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamin uan gumazamiziba Israelian azangiziba baragham. Egh amozim amadaghti, a nguazim gizam. Eghti men azenibar dagheba ko, wainiba ko, olivin temer me boreme isiba, biva avirasemegham, mati Jesrilin azenir aghuim. **23** Egh ki uan gumazamiziba nguazir kamin me arighiti, me aghung azenir aghuir ki ingarizimin min ikiam. Ki faragha kamaghin uan gumazamizibav gia ghaze, 'Ki Ia Gifongezir Puvati.' Egh gin ki bar me gifuegham. Ki faragha kamaghin me migei, 'Ia Nan Gumazamiziba Puvati.' Egh gin ki kamaghin me mikim suam, 'Ia nan gumazamizibara.' Eghti me kamaghin nan akam ikaragham, 'Ni en God.'"

3 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, "Ni ua mangi uan amuim gifongegh. Ni faragha uan amuim gifonge, ezi

a ghua poroghamba uari bakeir arazim gami. Ni bar a gifongegh, mati ki uan gumazamiziba Israela bar me gifonge. Guizbangira, me na ategha aseba bagha ghue, egha wainin ovizir me apuziziba isa asebar ofa gami. Me kamaghin amizi, ki Ikiavira Itir God me gifueghavira iti.” **2** Kamaghin amizi, ki dikavigha ghua 150 kina ko, 6plan balin beghiaba uan amuim uam a givese. **3** Egha ki kamaghin a migei, “Guizbangira, ni nan amuimra, ezi datirighin ki ni ko dakuighan kogham. Ni faragh dughiar ruarimin pura ikegh, dughiar kamin, ni tuavimin amizimin min ikian marki. Ki ni baghvira mizuamam.” **4** Kamaghira, Israela dughiar ruarimin tong pura ikegham. Egh me atriviba ko gumazir dapaniba puvatigham. Me aseba bagh ofabar amuan kogham. Egh dagiar guariba, ko nedazir me dar gara bizir gin otivamibagh fofoziba, ko marvir guaba, me bar da ategham. **5** Dughiar kam givaghti, Israela uamategh Ikiavira Itir God, men God bagh izi, akongiva atiatinghira an ziamra fam. Egh me Atrivim Devitin ovavir borir mamin gin mangam. Egh me Ikiavira Itir Godin akamin apengan ikiti, gin izamin dughiamin a bizir aghuariba me daningam.

4 Kantrin kamin itir gumazamiziba, Ikiavira Itir God mati kotin aven kamaghin migirigiam me gasi: “O Israela, ia Ikiavira Itir Godin akam baragh! A kamaghin ia migei, ‘Kantrin kamin gumazamiziba guizin arazibar gin zuir puvati. Egha gumazamizir igharazibagh ifongezir puvati. Me kamaghin nighnizir puvati, ki men God. **2** Me akar kurabar gumazamizibav gei. Me uarigh ifarava, gumazamizibav sozi me ariaghiri, egha igharazibar biziba okiava, egha poroghamba uari bakeir arazim gami. Me arazir kurar avirim saram ami, egha gumazamizibav suagharigha ghuavira iti. Ezi arazir kam bar ekevegha ghuavira iti. **3** Kamaghin amizi, nguazir kam osintizim ikia misigham. Ezi nguazimin itir gumazamiziba, ko an itir biziba bar, kar asiziba ko, kuaraziba, ko, osiriba, da bar arimighiregham.”’ **4** Egha Ikiavira Itir God mati kotin aven ua kamaghin migei: “Gumazitam akam gumazamizibagh asan kogham. Markiam. Ia ofa gamir gumaziba, arazir kurar kamin mingarim a ian iti. Ezi gumazamiziba migirigiam ian iti. **5** Ia zurara ingangarim gamua, deraghavira ingarir puvatigha asaghpovavira iti. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan kamaghiram ami. Kamaghin amizi, ki Israel gasighasigham, a mati ian amebam. **6** Nan gumazamiziba nan akamin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, me ikuvigham. Ia ofa gamir gumaziba uaghan, nan gin zuir puvati, egha nan fofozim batuegha gifa. Kamaghin amizi, ki ia batuegham. Egh ian otariba ateghti, me nan ofa gamir gumazibar ikian kogham. **7** “Ia ofa gamir gumaziba bar avirase, egha kamaghin ia arazir kurar avirim gami. Ia datirighin ziar ekiaba iti. Eghti ki ia abiraghti, ia bar aghumsigham. **8** Nan gumazamizibar arazir kuraba mati ian daghem. Kamaghin amizi, me arazir kurabar amuvira ikiasa ia bar ifonge. **9** Ki pazi gumazamizibar amighiti, me ikuvigham. Eghti ia ofa gamir gumaziba, men mirara ikuvigham. Ki ian arazir kurar ia amiziba ikarvagh pazi ia damuam. **10** Ia akirim ragha Ikiavira Itir God gasaragha pura asebar gin zui. Kamaghin amizi, ia dagher aghuubar amiva, egh izivaghan kogham. Ia borir aviriba inisi, asebar ziaba fiva, poroghamba uari bakeir arazim damuva, egh ia boriba puvatigh kamaghira ikiam.”’ **11** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Wainin dipaba apir arazim ko, tuavir amiziba ko, akuir araziba, nan gumazamizibar nighnizibagh amizi, me onganigha, deraghavira nighnizir puvati. **12** Egha me akar mogomeba azeim darighasa, pura ter otevir ingarizir marvir guabar azangssisi. Me ghaze, ter otevir kaba, bizir me foghasa ifongezir kam me mikimam. Me na ategha gifa, egha asebar gin zui, mati amizir mam tintinimin gumaziba koma akui. **13** Me mighsiabar orazibar ghuavanaga ofabagh ami. Pin itir temer kabar apengan dughuazir orangtizim iti. Kamaghin amizi, me temer ekiabar apengan ikia ofan mighharir mughuriar aghuim zuibagh ami. Kamaghin amizi, ian guiviba tuavimin amizibar min tintinimin gumaziba koma akui. Ezi ian otaribar amuiba poroghamba uari bakeir arazim gami. **14** “Ia uari uaghan asebar ziaba fer dipenibar itir, tuavimin

amizibar gin arui. Egha ia me ko ikiava me ko asebar ofa gami. Ezi kamaghin ki ian guiviba ko, ian otaribar amuubar arazir kuraba ikaraghan kogham. Egha ki bighavira kamaghin ia migei, ‘Ia gumazamizir nighnizir aghuariba puvatiziba, ia ikuvigham.’ **15** “Ia Israelian gumazamiziba mati amizim tintinimin gumaziba koma akui, egha ia na ategha gifa. Ia deraghvira ganigh, ia Judan gumazamizibar amamangatighiti, me ian min arazir kamra damigh uaghan osintizim ikiam. Ia Gilgal ko, Betelin mangi ofabar amuan marki. Ia aningin mangiti, aning uaghan nguibar kuramningin min otogham. Egh ia nguibar kamningin iki, ki Ikiavira Itir Godin Zurara Itimin akakagh nan ziamin akar dikirizibar amuan marki. **16** Israelian dapaniba bar gavgafi, mati bulmakaun amebar igiar akaba batoziba. Me ghaze, Ikiavira Itir God me geghuvam, mati sipsipbagh eghevur gumazim uan sipsipin nguzibagh egghu. Ki garima, me puv akaba batosi, eghti ki manmaghin me geghuvam? Ti puvatigham! **17** Efraimia bar uari isa asebagh anigha dar gin zui. Marki, ia me ateghti me mar uan ifongiar bar gin mangi. **18** Men gumazir aruaba aghumsizir arazim bar a gifonge. Kamaghin amizi, me wainin aviriba apava onгани, egha gin me poroghamba uari bakeir arazim tintinimin a gami. **19** Ia oraghi! Ki aminir gavgavin bizibagh ivai da zui moghin, ki me inigh mangiti me ikuvigham. Eghti me ofan asebagh amizibagh nighnigh, bar aghumsigham.”

5 “O ofa gamir gumaziba, ia akar kam baragh. Ia Israela, deravira kuaribar arigh nan akam baragh. Ia atrivimin adarasi, ia oragh. Ia kotin aven tughti, ki deravira ian osintiziba tuisigham. Ki fo, ia ofa gamir gumaziba azuazimin min gumazamizibagh ifarava me gekua, Mispan nguibam ko Taborin Mighsiaban asebar ziaba fe. Kamaghin amizi, ia gumazamizir aviribar nighnizibar suirazi, me okam nighnisi. Ia mati asizir atiarbar suizir mozibar min iti. Kamaghin amizi, ki ivezir kuram isi bar ia daningam. **3** Ia Efraimia ko Israela, ian arazibagh fo. Ia manmaghin nan modogham? Ia nan gin zuir puvati, egha ia bar nan damazimin mize, mati amizir tintinimin gumaziba koma akui.” **4** Israela uan God ategha asebar ziaba fema, men arazir kam tuavir amizimin arazibar min iti. Arazir kam me gativagha, pamten men nighniziba ikiagharisi, eghti me uamategh uan God bagh izeghan kogham. **5** Israelian arazir uari fem, a me isa kot gati. Israela ko Efraimian arazir kuramra me gamima me asaghporgahire. Ezi Judaba uaghan me ko ire. **6** Ikiavira Itir God me ategha gifa. Kamaghin amizi, me sipsipba ko bulmakauba inigha a bagha iza, an ofa damuasava ami. Mevzika, me uam a batoghan kogham. **7** Bar guizbangira, me Ikiavira Itir God ategha gifa, mati amizim uan pam ataki, egha tintinimin gumaziba koma akua men boriba bate. Ezi men boriba kamaghin fozir puvati, Godra guizin men afeziam. Kiran oveghangin iakinir igiamin dughiamin, apaniba izi, me gasighasigh me nguazim saram asighasigham. **8** Ia Gibeon gumaziba, ko Raman gumaziba, ko Betelin gumaziba ko Benjaminin anabamin gumaziba, ia bar sighabagh ivi. Ia pamten dimiva ivemar mangi midorozim damu. **9** Dughiar kamra ia Efraimia bar ikuvigham. Ki ia migei, guizbangira, bizir kam ki mikemezi moghin, a Israelin anababar tongin otogham. **10** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia oragh. Judan gumazir dapaniba, mati gumaziba gumazir igharazimin nguazir otevim okimasa nguazir mitaghinabagh sivaghsivasi. Ki men arazir kurar kam bangin men aningaghegh me gasighasigham, mati aperiam otogha bizibagh asighasisi. **11** Efraimia uan atrivimin akar gavgavin gin ghua marvir guar kinibar ziaba fe. Kamaghin amizi, ki kotin aven me tuisigh ivezir kuram me daningiva me dikabinam. **12** Kamaghira, ki Efraimia ko Judaba virara me gasighasigham, mati apizir bizibagh asighasizim. **13** “Efraimia uari gara fo, me puv arei. Ezi Judaba uari uan duar ekiabar gar. Egha me dikavigha kantri Asirian ghua uari akurvaghasa atrivir ekiam gakaghora an azangssisi. Ezi Asirian atrivim men arimariabagh anima, me ghumamazir puvati. A men duabagh amima, da ua agvir puvati. **14** Ki datirighin bar gavgavigh laionin gavgavimin min otogh Efraimia ko Judabav sogham. Ki uabi tintinimin me abighirarigh me kurvagh mangiti,

gumazitam men akuraghan kogham. **15** “Ki uan gumamaziziba ategh uamategh uan nguabamin mangam. Eghti me uarira iki uan arazir kurabar ivezir kuram ini mangiti, mizazir kam givaghamin dughiam otogham. Me uan arazir kurabar ikarvazim bagh ivezir kuram ko mizazim iniam, egh gin me uamategh na bagh izi na buriam. Me pazi uari baregh, egh gin me ua na baghvira izam.”

6 Ezi gumamaziziba kamaghin migei: “Aria, e uamategh Ikiavira Itir God bagh mangam. An e abiagharigha gifa, egh a ti e damuti, e ua deraviram otogham. An e misoghezi duaba e batifi, egh a duar kaba ua da ikegham. **2** Dughiar pumuning o pumuning ko mizekim mangi gavaghti, an e damuti e ghuumaghegham. A ti uam e feghti, e an damazimin deravira ikiam. **3** E Ikiavira Itir God gifoghshi, bar puvira ingaram. E fo, mizarazibar, aruem zuraram anadi. E fo, aruem garir dughiaaba givaghti, amozir dughiaaba, amoziba nguazim giri. Kamaghira, e fo, Ikiavira Itir God iziva deravira e damuam.” **4** Ezi Ikiavira Itir God men akam ikaragha ghaze: “Ia Israelia ko Judaba, ki manmaghin ia damuam? Ia na gifongezir arazim, a zuamira gifa. Mati mizarazimin ghuariam a zuamirama asigha ghuavanabogha puvati. Egha uaghan mati ghuariar dipam dadabagh irezi, aruem anadi da zuamira misigha gifa. **5** Kamaghin amizi, ki uan akam akunasa, akam inigha izir gumaziba amangi. Eghti me akam ia mikinti, akar kaba ian arazir kuraba tuisigh osimtizir ekiam ia daningam. Bizir ia damuasa ki ifongezim, ia a baregha a gifogha gifa. Bizir kam, azenimra ikia kamaghin iti: **6** Guizbangira, Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati. Ia zurara ofan bar isia mighiribagh ami, ezi ki dar aghua. Ki bizir kam bagha bar ifonge, a kamakin, ia deraghvira na gifogh nan akamin gin mangi. **7** “Gumamazizir kaba, bar faraghavira otozir gumazim Adamin min ikia, Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki. Me zuamira akirim ragha na gasara. **8** Arazir kurabagh amir gumamaziziba ko gumazibav sozi me ariaghirir gumamaziziba, me Gileatin nguibar ekiam gizifa. **9** Ofa gamir gumazibar okoruaba mati okimakiar gumaziba tuavir miriabar uari akuva, moga gumazibagh asighasigha, men biziba okei. Egha tuavir Sekemin nguibar ekiam zuimin, me gumamazizir Godin ziam fasa zuibav sozi, me ariaghiri. Me gumazir bar kuraba. **10** Ki arazir bar kurar mamin garima, a Israelin otifi. Nan gumamaziziba asebar ziaba fava egha nan damazimin bar mize. Efraimian arazir kam mati, gumazir ghua tuavir amiziba ko akuim. **11** “O Judaba, ia uakan, ki ia amizir araziba bagh ian aningaghamin dughiam ginabagha gifa, eghti ia ivezir kuram iniam, mati gumazim uan azenimin dagheba asi. Egh gin, ki uan gumamazizibar amuti, me ua deraghvira ikiam.”

7 “Ki Israelia damuti me ua deraghasa ifonge. Ezi puvati. Ki Efraimian arazir kurabar garima, da azenara otifi. Ki Samaritan nguibar ekiamin gumamazizibar bizir kurar me amibar gari. Me uari uarigh ifara dipeniba akara biziba okei. Ezi men okoruar kurar maba nguibar ekiamin tuavibar gumamazizibar biziba pura da isi. **2** Ki men arazir kuraba gin amadaghan kogham. Puvatigham. Ezi me bizir kam ginighnizir puvati. Men arazir kuram me avara, ezi ki zurara men arazir kurar kamra gari.” **3** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Gumamazizir maba tintinimin arazir kurabar amuasa akam akiri, egha atrivim ko an gumazir dapaniba apezepera me gifari. **4** Me bar poroghamiba tintinibar uari bakia uari koma akuir gumamaziziba. Men navir averiaba arazir kam bagha isi, mati bret tuamin danganimin min iti. Bretba tuer gumazim avim atizi a isi, egh aneteghti a ikiti bret buigham. Bret buigh givaghti, an avim giveraghti a dafogh isi bar ekevegham. Men arazim a kamaghin zui. **5** Atrivim isar ekiam gamir dughiamin, a uan gumazir dapaniba ko, me wainin dipar bar aviriba ame. Egha me bar onganigha arazir onganibagh amua, dibovir gumaziba ko arazir kuram damuamin akam misosi. **6** Men nighnizir me bizir kuram damuasa amim, mati bret tuer danganimin min fei. Ezi dimagarimin gumazir danganir kamin bretba tuem, an akui, egha me mati avivkiabar min isi, ezi migharimram

otifi. Egha mizarazimin da bar puvira isi. **7** “Me bret tuamin danganimin min puvira aningaghegha, gumazir dapaniba ko atriviba vaghvagha me misoghezi me ariaghire. Men arazir kurar kam men kantrin aven itima, ezi gumazitam nan dia na ko migeir puvati.” **8** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Efraimia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko porogha men arazibar gin zui, mati amizim bretin ingarasa plaua ko olivin borem isa da verevere. Kamaghin amizi, men araziba derazir puvati, mati bret deragha isizir puvati. **9** Israelia kantrin igharaziba ko pozir arazir kam, a men gavgavim abiragha gifa, ezi me bizir kam gifozir puvati. Me mati gumazir ghuzir apanim, ua gavgaviba puvati, egha me uaghan bizir kam gifozir puvati. **10** Israelian arazir akaba batozim me isa kot gati. Ezi me navim girazir puvati, egha Ikiavira Itir God, men God, me uam a bagha izir puvati. Bizir kurar aviriba me batози, me God baghavira ikian aghua. **11** Efraimia, mati kuarazir onganir mam, egha tintinimin uari akuri. Faragha me akurvazim bagha Isipin azara, egha gin me akurvazim bagha uaghan ivemara Asiriaba bagha ghue. **12** Egh dughiar me mighi mangaminin, ki uan iver ekiam pin aneguragh men suigham. Me arazir kuram damusi uari akuvti, ki zuamira ivezir kuram me daningam. **13** “Mevzika! Me bar ikuvigham. Me na ategha gifa, egha nan akam batosi. Kamaghin amizi, ki me gasighasigham. Ki faragha men akurvaghassava amima, me nan moga na gifari. **14** Me ifara na ko migei, egha gumazir na gifozir puvatizibar min uan misiabar irav ikia puv arai. Me dagheba ko wainin dipaba iniasa uan asebar deir dughiaaba, me tintinimin uan mikarazibar ghoiri, mati na gifozir puvatizir gumamaziziba. Me akirim na gasa puvira nan akaba batosi. **15** Guizbangira, kirara men akurazi, me ekevegha gavgafi. Egha me arazir kuramin na damuasa akam akiri. **16** Osimtizibar dughiaaba, me uarir akurvaghassa na bagh izir pu. Puvati, me aser gavgaviba puvatiziba baghavira zui. Me paza zuir tuavir kam, a mati barir pir kuram. Men gumazir dapaniba uari fa ghaze, me gavgavim ikia uari uan apaniba midorozimin me abinigham. Ezi puvati. Me midorozimin aven arimighiregham, eghti Isipia puvira men ingaravakam.”

8 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ia midorozim damusi sigham givi. Apaniba atamra izi nan Dipenim misoghasava ami, mati kuarazir isam asizim iniasa zuamira mighegha nguazimin izaghiri. Guizbangira, nan gumamaziziba Akar Dikirizir Gavgavir ki me ko amizim abiki, egha nan akam batoke. **2** Israelia nan dia ghaze, ‘Ni en God, e ni gifol’ **3** Ezi puvati, me arazir aghuim ataki. Kamaghin amizi, apaniba men agintigham. **4** “Nan gumamaziziba gumazir dapaniba amisevima, ki men amamangarizir puvati. Me uan silva ko golba isa uari bagha marvir guabar ingari. Kamaghin amizi, ki gumamazizir kabagh asighasigham. **5** O Samariaba, ki ian golin bulmakaun marvir guar kam bar an aghua. Kamaghin, ki bar ian aningaghe. Ki kamaghin ifonge, me uan arazir kurar kam zuamiram anetakigh. Ezi ti puvatigham. **6** Israelian ingangarir gumazir mam marvir guar kamin ingari. Bizir kam, a God puvati, a pura nedazir kinim. Bar guizbangira, ki bulmakaun kam abighirarighi, a pura minezir kinimin otogham. **7** Men arazir kuram, mati pura aminir muziarim, eghti arazir kurar kamra, gumamazizibagh asighasigham, mati aminir ekiam iza gumamazizibagh asighasisi. Egha mati witin azenir dagheba misevir puvatizim, ezi brethar ingaramin misveba puvati. Eghti witin kurar kam dagher bar muziariba mitsevegti, kantrin igharazimin gumamazizibara izi dar amam. **8** Israelia ua derazir puvati. Me kantrin igharazibar miraram ototo. Datirighin me mati nguazir minem biki, egh me ua nan ingangarin damuan kogham. **9** Me donkin atiabar min puvira akaba batosi, egha uan ifongiabar gin zui. Egha uarir akurvaghassa Asiriaba bagha ghua men azangsisi. Egha me uarir akurvaghassa kantrin igharazibar atrivibagh iveza me apezeperi. **10** Ezi datirighin ki bar me akuvagh pazi me damuam. Dughiar ovezim, Asirian atrivim bar me abinigh, egh osimtizir ekiar bar kuram me darigham. Eghti gin me avirasemeghan kogham. **11** “Efraimia arazir kuraba

gin amadir ofa damuasa, ofa gamir dakozir aviribar ingari. Ezi ofan kaba derazir puvati. Kamaghin amizi, me arazir kurar avirim gamuavira iti. **12** Ki men sure damuasa uan arazir aviriba osiri. Ezi me arazir kabar garima, da mati ikizir igharazibar arazir igharagha gariba. Egha me dar gin zuir puvati. **13** Me ofan aviribagh amua ofa gamir asizibar tuziba api. Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ofan kabagh ifongezir puvati. Kamaghin amizi, ki datirighin men arazir kurabagh inirigh, ivezir kuram isi me daningam. Ki me amadaghti, me mangi ua Isipin kantrin otogh kalabuziabar min ikiam. **14** "Israelia ghaze, atriviba ti men akurvaghamin gavgaviba itima, me atrivibar dipenibar ingari. Bar guizbangira, ki God, ki gumamazizabar ingari. Ezi me bizir kam gin amada. Judaba uaghan osimtizir kamra iti, me divazir gavgaviba itir nguibar ekiabar ingari. Egha ghaze, me deravira ikiam. Ezi puvati, ki avim amadaghti, a izi nguibar ekiar kaba ko atrivibar dipenibar isigham."

9 O Israelia, ia God gifozir puvatizir gumamazizabar min ikia, isar ekiaba ko nan ziam fer dughiaabar bar akongezir arazim gami. Ia arazir kam atakigh. Ia akirim ragha uan God gasaragha gifa, egha an gin zuir puvati. Ia danganiba bar, asem Balin ziam fe, mati tuavaghamin amizim tintinimin gumaziba koma akui. Egha ghaze, Bal in azenibagh amima, dagher aviriba otifi, mati tuavimin amizimin ivezim. **2** Ezi kiran ovevhangin ia dagheba, ko wainin dipaba puvatigham. **3** Egh ia Efraimia, ia uam Ikiavira Itir Godin nguazimin ikian kogham. Eghti ian tarazi uamegheh mangi Isipin kalabuziabar min ikiam. Eghti ian tarazi uaghan Asirian kantrin mangi kalabuziabar min ikiam. Ia kantrin kamningin iki dagher God anogoroghezibar amam. **4** Ia ikizir igharazibar kantrin ikiamin dughiamin, ia asiziba ko wainin dipaba ofan min Ikiavira Itir God daningam kogham. Ian dagheba ia damighti, ia Godin damazimin mizegham, mati dagher me gumazir kuamin azia, egha apim, ezi dagher kam me gamizi, me mize. Dagher kaba, ia pura naviba izivsi da iniam. Ia dagher nar katam inigh Ikiavira Itir Godin Dipenimin mangi an ofa damighan kogham. **5** Eghti Ikiavira Itir Godin ziam famin dughiar ekiam iziti, ia manmaghin damuam? Ia ofa damuamin tuaviba bar puvatigham. **6** Ia oraghi! Gin osimtizir ekiam otoghti, ia tintinibar ari manglegham. Eghti Isipia izi ia batogh ia inigh mangiti, ia Isipin kantrin otivigh kalabuziabar min ikiam. Egh ia iki mangi arighireghti, me uan nguibar ekiam Memfis in kuabar afegham. Ia uamegheh uan nguibamin izeghan kogham. Puvatigham. Eghti ian silvan dagiaba ko dipeniba ko ian bizir aghuiba pura ikiti, ruarim aghung bar da avaragham. **7** God pazi ia damuamin dughiam otogha gifa. Eghti ia uan arazir kurar amizibar ivezir kuram iniam. Arazir kam otoghamin dughiamin, ia Israelia foghham, nar dughiar God ia ikarvaghamin. Ia kamaghin na migei, "Akam inigha izir gumazir kam onгани. Gumazir Godin Duam itir kam, a nighnizir aghuiba puvati." Ia gumamazizaba, ian arazir kuram bar ekefe, kamaghin amizi, ia bar na gifongezir puvati. **8** God uabi Akar Gavgavim uan gumamazimibagh aningasa, akam inigha izir gumazimin min na amada. Ezi danganir ki aruiba bar, ia nan suighasava ami, mati gumazim kuaraziba guasa ivem adui. Egha Godin Dipenimin uaghan nan anapin gami. **9** Ia arazir kuram gamuavira iti, mati ian inazir afeziaba fomira Gibeian nguibar ekiamin amizi mokin. Kamaghin amizi, God ian arazir kurabagh nighnigh, ia ikarvagh ivezir kuram ia daningam. **10** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Ki faraghavira ian apizir dughiamin, ia bar dera, mati wainin ikarizim nguazir midiarimin otogha deraghavira be. Ezi ian inazir afeziaba, mati temer fikin ovizir faraghaviramin aniba. Egha gin me Peorin Mighisiamin otivigha, egha faraghavira asem Balin ziam fava aghumsizir araziba baghavira iti. Me bar aser kam gifonge, egha an mirara bar ikufi. **11** Efraimian gavgavim mangi givagham, mati kuarazim mighhegha ghu. Eghti men amiziba naviba asang boriba batan kogham. **12** Tarazi boriba batiti, ki me misueghti, me arimighiregham. Ki tav ateghti a ikian kogham. Ki gumamazizaba ateghamin dughiamin, bizir kuraba tintinimin me bativam. Mevzikal!" **13** Egha Hosea kamaghin migei: "O Ikiavira Itir God, Efraimia

faragha, mati Tairin nguibar ekiamin min bar deravira iti. Ezi ki garima, apaniba izava Tair gasighasiki. Eghti arazir kam uaghan Efraimian otivam. Apaniba izi men boribav soghti me arimighiram. **14** O Ikiavira Itir God, ni ti ivezir manam me daningam? Ni men amizibar amuti me naviba asangan kogham. Ni amizir borir iririviba itiba men oter eboribar amighti da misingigh, eghti me oteba boribar aningan kogham." **15** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: "Efraimia fomira Gilgalin ikia egha faraghavira arazir kurar kabagh ami. Ezi dughiar kamra, ki uaghan men aningagha men atari. Gumamazizaba arazir kurar avirim gamima, men gumazir dapaniaba uaghan nan akaba batosi. Kamaghin amizi, ki uan dipenimin me batuegham. Egh ua me gifueghan kogham. **16** Efraimia boriba batan kogham, mati temem an biba misigha gifa, egh ua ban kogham. Eghti tarazi boriba batiti, ki borir me bar ifongezir kabav soghti, me arimighiregham." **17** Gumamazizir kaba nan Godin akaba batogha an akamin gin zuir puvati. Kamaghin amizi, an akirim ragh uan gumamazizibagh asaragham. Eghti me kantrin igharazibar tongin pura guighav itir gumamazizabar min ikiam.

10 Israelia bizir avirim ikia, mati wainin ikarizir aghuim puvira be. Men bizir aghuiba bar avirasemegha iti. Kamaghin amizi, me asem bagha ofa gamir dakoziba ko dagiar guarir akinir aviribar ingara, egha bar deravira dagiar guarir akinir kabag kurti. **2** Me ifarir gumamazizaba. Kamaghin amizi, me uan osimtizibar ivezir kuram iniam. Ikiavira Itir God men ofa gamir dakoziba, ko dagiar guarir akiniba apirarigham. **3** Kiran ovevhangin, Israelia kamaghin mikimam, "E Ikiavira Itir Godin akamin gin zuir puvati, kamaghin amizi, Ikiavira Itir God en atrivim batoko. Egh e atrivim ikiti, a manmaghin en akurvagham? Ti puvatigham. **4** Atriviba en akurvaghasa pura migirigir kinibagh ami. Me puram akar gavgaviba akira, egha kantrin igharazibar atriviba ko puram akabav sosi." Israelia arazir aghuim ategha, arazir kuram gamuavira iti. Ezi arazir kurar kam, mati imezim itir ogher kurar gumamazizibagh asighasizim. **5** Golin bulmakaun nedazir Betelin itir kam, Samarian nguibar ekiamin itir gumamazizaba, me a bagh akongiva arangam. Guizbangira, apaniba an kurkaziba adeggham. Kamaghin amizi, ofa gamir gumaziba ko an gumamazizaba bar, me an apanguv egh aziam. **6** Eghti Asiriaba golin bulmakaun nedazir kam inigh mangi, mati me takis gavman ganidi moghin, me uan atrivir ekiam daningam. Israelia fofozir gumazibar akabar gin zui, ezi fofozir gumazibar akaba dagheba puvati. Kamaghin amizi, apaniba Israelia abiraghti, me bar aghumsigham. **7** Israelian atrivim, apaniba a inigh mangiam, mati dazir suzim, aperiama inigha ghu. **8** Asebar ziaba fer danganiba, da mighsiabar pin iti, ezi Israelia kagh men ziaba fa arazir kurabagh ami. Eghti God danganir kabagh asighasigham, eghti ogheba ko benir dikoniba aghung ofa gamir danganir kaba avegham. Eghti gumamazizaba apambar mongsi, kamaghin mighsiabav kamam, "Ia e gisin iriva e mongheh." **9** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei: "Fomira Israelia Gibeian nguibar ekiamin ikia arazir kuramin na gami, egha arazir kurar kam ataghizir puvati. Kamaghin amizi, apaniba izi gumamazizir kurar kabav sogh, egh mangi Gibeian tugham. **10** Kamaghira, ki gumamazizir arazir kurabagh amir kabav soghasa akam misuegha gifa. Egh ki pazavira me damigham. Me arazir kurar avirim gami. Kamaghin amizi, ki kantrin igharazibar amuti, me izi uari akuvagh me misogham, egh me inigh ingangarir gumamazizir kinibar min me ikirarigh me inigh mangam. **11** "Fomira Efraim mati bulmakaun amebat igiar kam, a rais dikabinasa deravira sure gami, eghti gumamazizaba raizin daghem iniam. Egha a ingangarir kam bar a gifonge. Ingangarim faragha bar an dera, ezi datirighin ki a damighti, an ingangarim bar osemegham. Datirighin ki Israel ko Juda damighti, aning bulmakaun min, gumazim temem an firim gikeghti, a nguazim abizir bizim gekuam. A ingangarir dafam damuva, bizir kam gekuti, temem an firim aghoram. **12** Ki kamaghin Israelia ko Judabav gei, 'Ia arazir kurar kam ategh, arazir aghuiba amu,

egh guizbangira nan ziam fi, mati gumazim azenir igiamin nguazim abgha dagheba oparima, da deraviram aghua dagher aviriba bati. Datirighin ia ua Ikiavira Itir God bagh izi. Ia ua na bagh iziti, ki bar deravira ia damuam. **13** Ezi ia kamaghin amir pu. Puvati, ia mati gumazim azenimin ingari, ezi ian azenibar, ia arazir kuram ko ifavarir arazim opari. Kamaghin amizi, ian azeniba, dagher kuraba dar aghui, ezi ia da api. “Ia ti ghaze, ian midorozir gumazir avirim ian akuraghiam. Ia ghaze, ia deravira ikiamin tuavim gifogha gifa. Ezi puvati. **14** Kamaghin amizi, ian apaniba izi ia misoghiam, egh ian nguibar ekier divazir gavgaviba itibagh asighasigham. Osimtizir kam, mati Atrivim Salman fomiram amizir arazim, a Betarbelin nguibar ekiam ko misogha bar a gasighasiki. An adarazi men boriba ko amiziba isa nguazimin me apizima, me tintinibar ariaghiri. **15** Ia Betelia, ia arazir kurar avirim gami, kamaghin amizi, bizir kurar kamaghira garitam ia bativam. Aruem anangti, me Israelian atrivim misueghti, an aremegham.”

11 Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Israel borir aghirimin min itima, ki bar a gifonge. Ezi nan borir kam Isipin kantrin itima, ki an diazima an azenan ize. **2** Ezi dughiar aviribar gin, nan akam ingha izir gumaziba nan gin mangasa Israelian gumazamizir kabar dei. Ezi akam ingha izir gumaziba men deima, me dughiar bar zurara akiribagh igha me gasi. Nan gumazamiziba asem Bal bagha ofabagh ami. Me mughurir aghuim zuir ofaba marvir guaba bagha dagh ami. **3** Ki uabi, ki Efraimia geghara me afi, mati borim daruasa, afeziam a geghara anefi. Egha ki uaghan uan agharimningin men suigha me ateri. Ki deraghavira men gari, ezi me kamaghin fozir puvati, kirara ki me gamizi, me ghuamaghe. **4** Ki bar me gifongegha men apanguvigha deragha me gamua men asughasugha, me ingha uabi da izegha, men osimtizir me ateriba adangi. Egha ki aviragha men akurvagha dagheba me ganidi. **5** “Ezi me ua na bagh izan aghua. Kamaghin amizi, me ua Isipin mangi, o Asiriaba me gifavagh men ganam. **6** Midorozir ekiam otoghti, apaniba nguibar ekiam avinizir divazimin tiar akar ekiam akarigh, ivemar nguibar ekiam aven mangi me ko misoghiam. Nan gumazamiziba uan ifongiamin gin zui, kamaghin amizi, midorozir kam me agivaghiam. **7** Me zurara akirim na gasi, kamaghin ivezir kurar ki me daningamim, me a gitaghan kogham. Me uarir akurvaghi asebar dimam. Eghti aser kinir kaba men akuraghan kogham. **8** “O Efraimia, ki ia ateghan kogham, egh ian ari mangighan kogham. Egh ki bar ia kuavaremeghan kogham, mati ki Atma ko Seboimin nguibar ekiamning bar moghira aning kuavareme. Ki bar ia gifonge, kamaghin amizi, ki bar ia gasighasighan kogham. **9** Nan aningagharim ian ti. Eghti ki pazi ia damuan kogham. Egh ki ua ia gasighasighan kogham. Nan araziba gumazamizibar arazibar min zuir puvati. Ki Godin Bar Zuezim, ezi nan araziba bar deragha bar zue, egha ki ia ko iti. Ki atar izi bar ia gasighasighan kogham. **10** “Ki uan gumazamizibar apaniba atiatim me daningisi, pamtemin dimam, mati laion tiarim akara dazeri. Eghti nan gumazamiziba atiating akongiva, aruem ghuaghiriir danganim ategh zuamira izi nan gin mangam. **11** Me puviram atiating nighiva akong zuamira Isip ko Asiria ategh izam, mati kuaraziba migha zui. Eghti ki men aku uamategh men nguibar me itimin izam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **12** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Efraimian gumazamiziba bar dughiar aviribar na gifari. Ki Godin Bar Zuezim, ki zurara uan akar dikirizimin gin zui. Ezi Judaba nan apengan ikia gavgafi.”

12 Bizir Efraimia arueba ko dimagaribar amiba, da bar moghira ikuvigha meraram asighasisi. Ifavarir arazim ko midorozir arazim men tongin bar ekefe. Me kantri Asiria ko ingarasa akam akiri. Egha me olivin borebar dagiar ingangarim gamua da isa Isipin da amadi, ezi Isipia dagh ivesi. **2** Ikiavira Itir God Judaba tuisighamin migirigiam iti. Egh a Israelia amizir arazir kuram ikarvagh ivezir kuram me daningam. **3** Men inazir afeziam, Jokop, a uan aveghbuam ko,

aning uan amebamin navir averiamin ikia, uaning misosi. Gin Jokop ekeveghe givagha God ko misosi. **4** Dughiar kamin, a Godin ensel ko misogha a gafira. Egha Jokop uabin apanguvasa puvira Godin ingarava ara, an azangsis. Dughiar igharazimin, God Betelin nguibamin Jokop bato, egha a ko migei. **5** Jokop ko migeir Godin kam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. E kamaghin an ziam diponam, Ikiavira Itir God. **6** Kamaghin amizi, ia nighnizir gavgavim uan Godin ikiva uam a bagh izi. Egh ia apangukuvir arazim ko guizin arazimin gin mangi. Egh a ian akurvaghi ia a mizuam. **7** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Efraimia, Kenanian gumazir dagiaba bagha ingaribar min dagiar ingangaribagh amua, egha arazir aghuim sasa dagh amir puvati. Me gumazir iza men bizibagh ivezibagh ifarasa bar ifonge. Me amadir biziba, me guizin ivezibar mirara da amadir puvati. **8** Egha me kamaghin migei: “E dagiaba itir gumazibar otivigha gifa. E bizir aviriba iti. Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham, e okimakiar arazim gamua dagiar gumazibar ottfi. E arazir kuratam gamizir puvati. **9** Ezi ki Ikiavira Itir God, ki ian ifavarim gifogha gifa. Ki fomira kantri Isipin ia ingha ian akua azenan ize. Egh ki ia damuti, ia uan dipenir aghuiba ategh ua purirpenibar dakuam, mati ki ia ko gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ia amizi mokin. **10** “Ki uan akam ingha izir gumaziba ko migei, egha irebamin min garir bizir aviribar me mikeme. Egha akam ingha izir gumazibar akatoribar, ki akar isin zuibar Israelia migei. **11** Ezi me orazir puvati. Me Gilgalin nguibar ekiamin arazir kurar aviribagh ami. Kamaghin amizi, me guizbangira bizir kinibar min otogham. Me Gilgalin nguibar ekiamin ikia bulmakaun apuriba isa uan ofa gamir dakozir kurabar ofabagh ami. Eghti ki ofa gamir dakozir kaba apirighiti, da dagiar pozir kinibar min azenara ikiam. **12** Bar fomira en inazir afeziam Jokop, ara Mesopotemian kantrin ghu. Egha an amizimin ikiasa, gumazir igharazimin sipsipbagh eghufi. Egha tuavir kamin a gumazir kamin guivim givese. **13** Israelia Isipin itir dughiamin, Ikiavira Itir God uan akam ingha izir gumazir mam amada, ezi a me ingha Isip ataki. Egha akam ingha izir gumazir kam deravira me geghufi. **14** Guizbangira, Efraimia arazir kurar avirim gamima, men Ekiam men aningaghe. Kamaghin amizi, me osimtizir kam bangin arighiram. Me Ekiamin ziam dikabiri, kamaghin amizi, a pazi me damigham.

13 Fomira Efraimin anabamin adarazi migeima, anabar igharazibar gumazamiziba atiativ agoi, egha orasi. Efraimia uari Israelian anababar tongin uan ziam fe. Egha Efraimin adarazi ua asem Balin ziam fava arazir kamin arazir kuram gamigha gifa. Kamaghin amizi, me arighiregham. **2** Egha datirighin me arazir kuram gamua ghuavira iti. Me uari bagha marvir guaba silvan dar ingara egha dar ziaba fe. Gumazir maba uari dagh nighnigha, egha uan dafaribar dar ingari. Egh nedazir kaba bagh ofa damuasa gumaziba amisefe. Me bulmakaun nedazir kabar tori. Amei! Kar gumazamizir anabar bar kuraba. **3** Kamaghin amizi, gumazamizir kaba mizarazimin ghuariamin min pura givaghiam. Me dimagarimin ghuariamin min iti, eghti aruem anangti, ghuariam zuamira misingigham. Me raizin misevibar min aminin dagh ivangti, da pura tintinibar mangam. Egh me avir migharimin min pin ghuavanang pura givaghiam. **4** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: “Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki Isipin ia ingha ian akua azenan ize. Ki uabira, ki ian God. Ua godin igharaziba puvati. Kirara ki ian Akurvazir Gumazimra! **5** Ia gumazamiziba puvatizir danganimin itima, ki deravira ia geghufi. Danganir kam, aminir fefem itima, dipaba an puvati. **6** Ezi gin ia nguazir aghuimin otogha dagher aviriba ikia, egha biziba bar iti. Ia bizir kaba ingha givagha egha ifaghata uari fa ghaze, ia uari uan gavgavibar da ini. Egha kamaghin ia na ginamada. **7** Kamaghin amizi, ki ian tuavibar mongiva ia mizuamam, mati laion ko kaziar atiar igharaziba ami moghin, ia misoghti ia arimighiram. **8** Ki uabi fegh ia mikingh, egh ian evariba abigham, mati bean amebam, an nguizim ovegezi an a bagh atari. Egh ki ia

abighirarigh egh zuamira ia tuigham, mati laion ko asizir atiar igharaziba ami mokin. **9** “O Israelian gumazamiziba, ki uabira ian Akurvazir Gumazim. Ezi ia aghua, kamaghin ia ikuvigham. lavzika! **10** Ia atrivim ko gumazir dapaniba uari daningasa nan azara. Eghti me manmaghin ian akurvagham? Me bar ian akuraghan kogham. **11** Ezi ki aningaghegha atriviba ia ganingi. Ezi datirighin ki bar puvira ian aningagha, ian atriviba batuegha gifa. **12** “Ki Efraimian arazir kuraba bar, uan akinafarimin aven da osirigha givagha, deravira da atizi da iti. **13** Israelia deravira ikian firin, me onganigha egha aghua. Men arazir kam, mati borim amebamin navimin itima, amebam a batasava amima, an anenan otivan aghua. **14** Ki ti Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin gavgavim da ua me inigham, a? Puvatigham. O ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti? O ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti? Apanguvir arazim ti nan damazimin modogham. **(Sheol h7585)** **15** “Efraimian bar avirasemegha Israelian anabar igharazibagh afira. Ezi ki aruem anadi naghin aminir fefem amadagham, eghti a men mozir dipabar amuti da dakegham. Egh men bizir aghuiba bar da inigh mangigham. **16** Samariaba bar nan akaba barazir puvati, kamaghin amizi, me ivezir kuram iniam. Apaniba izi me misoghti me arimighiram. Egh borir doziba isi nguazimin me apisti, me uaghan arimighiram. Egh amizir navir adasebar naviba abigham.”

14 O Israelia, ian arazir kuraba ia gamizi, ia asaghpora ire. Kamaghin amizi, ia uamategh Ikiavira Itir God, ian God bagh izi. **2** Ia uamategh Ikiavira Itir God bagh izi, ofan min kamaghin a ko mikim: “O God, ni bar moghira en arazir kuraba gin amadagh, egh e ni daningamin bizir aghuiba inigh. Datirighin e bulmakaun apuriba misogh nin ofa damuan kogham. Puvatigham. Arazir aghuir e fomira damuasa ni ko akam akiriziba, e dar amuam. **3** Asiriaba en akuraghan kogham. Eghti midorozir hoziaba en akuraghan kogham. E uan dafaribar marvir guabar ingari, egh gin e kamaghin ua dav mikiman kogh suam, ‘Kar en aseba.’ E fo, e mati asaghasazir borir e geghuvamin amebaba ko afeziaba puvati, ezi nirara, zurara en apangkufi.” **4** Ikiavira Itir God kamaghin migei: “Ki gumazamizir na ataghizir kaba ua me iniam. Ki uan navir averiamin bar me gifuegh, uam men ataran kogham. **5** Ki Israelia deravira me damuam, mati amozim danganir misingizim gizi. Ki me damuti, me akimarir aghuiba ko Lebanonin temer ekiabar min otivam. Temer kabar biba bar nguazir averiamin ghuaghiri. **6** Me deraghvira otogham, mati tememin ghuzir igiaba otifi. Men ganganim bar deragham, mati olivin temer dirimin min bar dera. Eghti gumazamiziba bar me bagh bar akuegham, mati me kantri Lebanonin temer sidabar mughurir aghuariba bagha agoi. **7** Me ua izi na ko ikiti, ki me geghuvam, mati me nan orangtizir dughuazimin apengan iti. Eghti men azeniba dagher aviriba ikiam. Egh borir aviriba batam, mati wainin azenimin itir wainin ikariziba deraghavira oviziba bati. Egh me ziar ekiaba ikiam, mati Lebanonin kantrin wainin dipar bar aghuir faraghavira itim. **8** “O Efraimia, ia ua marvir guabar ziaba fan kogham. Ki uabira, ian azangsiziba baragham. Egh deraghvira ia geghuvam. Eghti ia nan apengan ikiam, mati gumazim aruemin dughiamin, temer ekiamin dughuazimin apengan aperaghav iti. Ia isir bizir aghuiba bar, kirara dar mingarim.” **9** Gumazir nighnizir aghuarim itiba, me akinafarir kamin aven tir migirigiaba, me dar fofozir aghuim iniam. Ezi ki kamaghsua, me akar kam ginighnigh, egh an gin mangam. Ikiavira Itir Godin Araziba bar dera, ezi gumazamizir aghuariba dar gin zui. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar gin zuir puvati. Kamaghin amizi, me asaghpora iri.

1 Kar Ikiavira Itir Godin akam, a Petuelin otarim Joel bagha ize. **2** Ia gumazamizir aruaba, ia oragh. Ia Judan nguazimin itir gumazamizib bar, kuariba arikigh. Ki datirighin otivir biziba bagh ian azangsighasa. Fomira bizir kamaghin garitam ti ian dughiam ko ian inazir afeziabar dughiamin otoo, o puvati? **3** Ia bizir kamin gun uan boribav kim. Eghti ian boriba uan boribav kimti, men boriba gin otivamin adaraviz kim. **4** Odezir guar igharagha garir apla otivigha, bizir nguazimin aghuubar dafariba bar ada gifa. Faragha zuir odeziba da kun odeziba, da bizir dafarir maba api. Ezi dar girara, odezir bizir avirir mighagha aruiba, iza bizir maba api. Ezi dar girara, odezir febaba uari fa kura iza bizir dafarir maba api. Ezi dar girara, odezir akiraba, kar odezir bar ekiar bizibagh asighasiziba, da izar dughiamin bizitam itir puvati, da bar da agifa. **5** Ia gan, odezir kaba bar ian wainin ovizibagh asighasiki. Kamaghin amizi, ia gumazir mighigha wainin dipam apava onganiziba, ia osegh dikavigh azi! Ia gumazamizir wainin dipaba apiba, ia uaghan uan wainin dipar isingtiziba bagh azi. **6** Odezir bizir ekiam, mat midorozir gumazir bizir ekiam en kantri bar a noke. Da bar gavgavigha bar aviraseme, ezi e da diponan ibura. Ezi dar atariba bar ghumi, mati laionin atariba. Egha mati laionin ameban uan atarir afuzibar asizibav sogha da aghoragharisi. **7** Da en wainin ikarizibagh asighasigha, en fighin temeba apima da midia dipiraghire. **8** Ia gumazamiziba, ia azi, mati guivir igiam gumazir igiamin ikiasa a ginabazi an areme, ezi a uan pam bagha puv azia, azirakar korotiar piziba aghui. **9** Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven, ofa damuamin dagheba ko wainin dipaba puvati. Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin ofa damuamin biziba puvati. Kamaghin amizi, me azi. **10** Azeniba pura ikia dagheba puvati. Azenimin itir dagheba bar ikufi, kamaghin amizi, nguazim pura ikia misingi. Ezi wainin oviziba bar misingha gifa. Ezi olivin borer igiam givasava ami. **11** Witba ko, baliba ko, dagheba ko, bizir maba sara bar ikufi. Kamaghin amizi, ia gumazir azenimin ingariba ko, gumazir wainin azenimin ingariba, ia naviba osemegegh. **12** Wainin ikariziba ko fighin temeba bar misingi. Ezi temer igharazir ovizir aghuiba itiba, da uaghan misingi. Kamaghin amizima, gumazamizib arazir bar akongezim, a bar gifa. **13** E uan Godin Dipenimin ofa damuamin dagheba ko wainba puvati. Kamaghin amizi, ia ofa gamir gumazir ofa gamir dakozimin ingangarim gamiba, ia azirakar korotiar piziba aghuigh egh azi. Ia dimagarimin azirakar korotiar piziba aghuigh. Godin Dipenimin aven mangedegh iki mangiti aminin tiragh. **14** Ia gumazamiziba bar me mikemeghti, me dagheba atakigh. Egh Judan nguazimin itir gumazamiziba bar men diaghti, me izi Ikiavira Itir God, ian Godin Dipenimin uari akuvagh, an dimiva arang. **15** Bar guizbangira, dughiar kuram kiran oveghangin otivam, kar Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam. Kar Godin Gavgaviba Bar Itim, uan gavgavimin ivezir kuram gumazamizib araningamin dughiam. Evzik! E uarira uarir apangkufi, dughiar kam, a bar moghira ikuvigham. **16** En dagheba en damazimin bar ikuvigha gifa, e mamnaghira damuam? **17** E uan Godin Dipenimin mangi, bar akuegh ighiabar amuan kogham. **17** Nguazimin aven dipaba puvati, ezi dagher oviziba nguazimin aven ariaghire, ezi dagheba otivir puvati. Kamaghin amizi, ruar dipenir dagheba ariziba, da pura ikia ikufi. **18** Graziba puvatizi, bulmakaun okoruaba mitiriam puvira men azi, kamaghin amizi, me ari, egha dar okoruaba pura tintinibar aruava ongan. Ezi sipsipin okoruaba uaghan mitiriam men azi, ezi me aghariba gunigha bar amira. **19** Temeba ko graziba bar misingi, mati avivzariam dar isi. Kamaghin amizi, O Ikiavira Itir God, ki pamten ni ko migia nin dei. **20** Faneba ko, daghuriba ko, dipar atuibar bar misingigha gifa, ezi graziba mati avim bar adar isi. Kamaghin amizi, asizir atiaba uaghan nin dei.

2 Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a bar roghira izi. Kamaghin amizi, Saionin nguabam, a Godin mighsiama, ia a gisin iki, sighabagh iviva dibariabar tong. Eghti Judan nguazimin itir gumazamiziba bar nighiva akong. **2** Ikiavira Itir Godin Dughiar Ekiam kam, a bar mitarmegham, eghti ghuarir pizir aviriba overiam apazagham. Odezir bizir ekiam, mati midorozir gumazib bizir bar ekiam, zuamira mighsiabar otifi, mati aminin tiassava amua bar mitarmangi. Bizir kamaghin garitam fomiram otooizir puvatigha iza datirighin, egh bizir kamaghin garitam gin uam otivan kogham. **3** Da mati, avim dadabar isi moghin dagheba ko, graziba, ko, bizir igharaziba sara bar ada agifa. Danganir da tighar mangamiba, da bar deragha, mati Idenin Azenim. Ezi danganir me ter afariba ko, graziba amegha givaziba, da mati danganir misingizim. Da bizitam ataghizi, a itir puvati. Bar puvati. Da biziba bar ada gifa. **4** Odezir kaba, mati midorozir hoziabar min, ivemara izi. **5** Da mighsiar orazibar uari akura ghuavanadir dughiamin, dar niginim mati, karisba dagiabagh isin ghua tingazi, egha mati tuzim isia mizariaba dikava tingazi. Egha mati midorozir gumazir bizir bar ekiam, midorozim damuasava ami. **6** Da roghira izar dughiamin, gumazamiziba bar atiatigha, men guaba ighegha igharagha gari, egha me bar dukome. **7** Odezir kaba, midorozir gumazib min ivemara izi. Egha nguibar ekiamin divazir gavgavimin bira ghuavanadi. Egha mati midorozir gumaziba bizimin voroghira zui. Egha me ragha tuavir igharazitamin zuir puvati. Me vaghvagha uan bizim ataghirazir puvati. **8** Me ghua gumazir igharazitabar tuaviba apirir puvati. Me vaghvagha bigha ghuavira iti. Me ghua men afuziba ko barir pibar atiatir puvati, eghti bizitam men tivaghan kogham. **9** Me ivemara nguibar ekiabar zui. Me divazir gavgavibar ghuavanaga ghuaghira nguibar ekiabar aven zui. Egha dipenibar biribar ghuavanaga winduabar aven ghuaghiri, mati okimakiar gumaziba. **10** Me zuima nguazim mati mikimkizim a ginobazi a ivazvasi, ezi overiam mati God a ginobazi a nidi. Ezi aruem ko iakinin mitarmangizi, mikoveziba ua isir puvati. **11** Ikiavira Itir God uan midorozir gumaziba Akar Gavgavim me ganidi, ezi an migirigiaba mati ararim dagarvasi. An midorozir gumaziba bar aviraseme, eghti gumazitam me diponiva avegham. Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, gumazamizib amuti, me bar atiatigham. Eghti tinara dughiar kamin aven mangi ikuvighan kogh, deravira ikiam? Ti puvatigham. **12** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Guizbangira, bizir kurar kaba bar otivam, eghti ia datirighira uan navibagh iragh ua na bagh izi. Egh dagheba ategh uan navir averiaba sara azi ua na bagh izi. **13** Ia pura uan korotiaba abighiva azir arazim damuan marki. Ian navir averiaba aven bighiregh, ian ararem akagham. Ia fo, Ikiavira Itir God gumazamiziba bar me gifongegha bar men kuarkufi. Egha zuamirama atarir pu. Puvati. An apangkuvim bar moghira men ekefe. Egha a zurara uan nighnizim gighasa ifongeghavira ikia, egha gumazamizib arazir kuraba ikarvazir puvati. Kamaghin amizi, ia ua Ikiavira Itir God, ian God bagh izi. **14** Ia ua Ikiavira Itir God, ian God, ia a bagh iziti, a ti uan nighnizim giragh, deraghvira ia damuam, egh dagher aviriba ia daningam. Eghti ia a bagh ofa damuamin dagheba ko wainba ikiam. **15** Ia Saionin Mighsiamin iki sigham givi. Egh uari akuvagh dagheba ateghamin dughiam ginabagham. Egh gumazamiziba bar me akuvagh, me mikimti, me nan ziam fisi, uan bizir kuraba ko arazir kuraba ategh, nan damazimin bar zuegh. Men gumazamizir ghuirba ko, borir ekiaba ko otem apir borir iririviba, me bar moghira, ni me inigh izi. Poroghamir igiaba, me uan dipeniba ategh uaghan izi. **17** Nan ofa gamir gumaziba, me nan ingangarir gumaziba, ni me mikemeghti, me Godin Dipenimin azuarim ko, ofa gamir dakozimin tongin tugh aziva arang kamaghin mikim, 'O Ikiavira Itir God, e nin gumazamizibara. Ni uan gumazamizib ar apangkufigh. Puvatighi, kantriaba bar, akirim ragh e gasaragh dibovir akabar e mikimam. E nin azai, ni Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ateghan koghti, me e dipova kamaghin mikiman kogham, Ian God managh iti?" **18** Ezi gin, Ikiavira Itir God, bar puvira

uan nguazim ginighnigha, uan gumamazizibar apangkufi. **19** Egha Ikiavira Itir God uan gumamaziziba ikaragha kamaghin me migei: “Ia gan! Datirighin ki dagheba ko wain dipaba, ko olivin borem ia danighi, ian dagheba avirasemegham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, dibovir akabar ia damuan kogham. **20** Eghti ki notin amadaghan itir odeziba batueghti, da ian saghon mangam. Da danganir misingizir gumamaziziba itir puvatizimin mangam. Dar okoruur faragha zuim, ki da batueghti, da Amangszim Itir Dipar Akaremin magiram. Eghti dar okoruur igharazim, ki da batueghti, da Mediterenianin Ongarir Ekiamin magiram. Dar kuaba kurigh mughurir bar aninganir kuram otivam. Bar guizbangira, ki arazir gavgavir bar ekiam damuam. **21** “Ki Ikiavira Itir God, ki arazir bar gavgavir ekiaba ni bagha dagh ami. Kamaghin amizi, O nan nguazim, ni atiatingan marki. Ni bar akongegh navim deragh. **22** Graziba uam gumamaziziba puvatizir danganibar otifi. Ezi temeba ua be. Ezi fikin temeba ko wainin ikariziba dagher aviriba iti. Kamaghin amizi, ia asizir atiaba, ia atiatingan marki! **23** “Ia nan damazimin deraghasa, ki ian akurvagha amozir aviriba ia ganidi. Amozir dughiabar iakinir faragha zuiba, ki amoziba ia ganiga, egha uaghan amozir dughiabar gin izir iakiniba, ki amoziba ia ganidi. Kamaghin amizi, ia Saionin gumamaziziba, ia bar akongegh. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki ian akurvaghasa amizir biziba, ia da bagh bar akongegh. **24** Witin iniba kua dar dagheba isir danganiba, bar izevegham. Eghti wain ditir danganiba ko olivin oviziba mirmirir danganiba, wainin dipaba ko, olivin boreba bar dagh izivagh fasfagham. **25** Ki uabi, midorozir gumazibar min, odezir okoruur kaba ia bagha da amangi. Maba, odezir bizir avirir mighagharuiba, maba, odezir febaba, maba, odezir bar ekir bizibagh asighasiziba, maba, da kunodezir biziba aghoriba, da bar izegha ian dagheba ame. Kamaghin amizi, ki ua da ikaragh deraghvira ia damuam. **26** Ia dagher aviribar ami, egh bar izevegham. Ki digavir kuram gamir arazir aghuir aviriba ia bagha dagh ami. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba, me nan gumamazizibar amuti, me uam aghumsighan kogham. Eghti kamaghin, ia Ikiavira Itir God, ian God, ia an ziam fam. **27** Kamaghin amizi, ia Israelia, ia fogh suam, Ki ian tongin iti. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ezi godin igharazitam nan min itir puvati. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba, me ia damuti, ia uam aghumsighan kogham.” **28** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: “Dughiar gin izaminin ki uan Duam gumamaziziba bar me gingegham. Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazibar min mikimtima, ian gumazir ghuriba irebabar gantima, ian gumazir igiaba irebabar min amizir bizibar ganam. **29** Egh dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi, uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham.” **30** Egha Ikiavira Itir God, ua kamaghin migei: “Ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akagagh, uaghan nguazimin digavir kuram gamir arazibar amuam. Eghti ghuzim ko, avim ko, migharir pizir ekiaba otivam. **31** Eghti aruem mitarmeghti, iakinim ghuzimin min otogham. Bizir kaba faragh otivighi, gin Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam otogham. Dughiar ekiam kam otoghti, gumamaziziba bar atiatigham. **32** Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin ziamin diaghamin adarasi, a men akurvagham. Eghti Ikiavira Itir God mikemezi moghin, gumamazizir Saionin Mighsiam ko Jerusalem nguibamin itiba, men tarazi oveghan kogham. Gumamazizir Ikiavira Itir God ua bagha inabaziba, me men tongin iki deraghvira ikiam.”

3 Egha Ikiavira Itir God ghaze: “Ia oragh! Gin izamin dughiamin, ki Jerusalem ko Judan gumamazizibar amighi, me ua deragh otivigham. **2** Eghti ki kantriba bar dar gumamazizibar bar me inigh izi, danganir zarir mamin otogham. Me danganir zarir kam kamaghin a dibori, God Gumamaziziba Tuisisi. Ki kagh me akuvagh, arazir me nan gumamazizibagh amiziba bagh akam me gasam. Gumamazizir kaba, me nan gumamazizir ki ua bagha inabazibara. Kantrin kabar gumamaziziba, nan nguazim inigha anebigha uarigh aningi, egha Israelia inigha tintinimin kantrin

igharazibar ghue. **3** Egha me nan gumamaziziba bagha satu gikarara uari uari amisevegha gari, terara vaghvagh me iniam. Egha me Israelian otariba amaga, dar ikarvazimin, uari bagha tuavimin amiziba isi. Egha me Israelian guivir doziba amaga, uari bagha dagiaba isa wainin dipabagh ivesi. **4** “Ia Tair ko, Saidonin nguibamningin adarasi ko, Filistian kantrin danganiba bar, ia manmaghin na damuasa? Ia ti ghaze, Ki arazir kuram gamizi, ia na ikarvaghasa a? Ia kamaghin nighnighi, ki zuamira ian arazir kuram ikaragham. **5** Ki fo, ia nan gol ko, silvan biziba ko, bizir aghuir iveziba bar pin kozir aviriba sara, inigha ghua uan asebar ziaba fer dipenibar da ariki. **6** Ia Tair ko, Saidon ko, Filistiaba, ia Jerusalem ko, Judan danganir igharazibar gumamaziziba inigha, bar saghon ghua me amada, ezi Grikba me givezezi, me pura men ingangarir gumaziba ko ingangarir amizir kinibar otifi. **7** Ezi datirighin ki ua me inighi, me ua danganir ia me amangiziba ategham. Eghti ia me gamizir arazimra, ki a ikarvagh ia damuam. **8** Ki Judabar amamangatighi, me ian otariba ko guivibagh ivezam. Egh me inigh Sabeen kantrin ikizir saghon itimin me amadagham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **9** Egha God akar kam Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin mangi a mikimasa Joel mikeme, “Ia God ko midorozim damusi biziba akir iki, egh midorozir gumaziba bar men diaghti, me izi uari akuvagh, egh misoghsi mangam. **10** Ia uan nguazibagh tuir ainbav soghti, da midorozir sababar min otifigh. Egh uan sabar ikizirizib arzenibar ingaribav soghti, da afuzibar min otifigh. Eghti gumazir gavgaviba puvatiziba, uaghan midorozir gumazibar otivam. **11** Ia kantrin roghira itibar gumamaziziba, ia bar moghira zuamira izi, danganir zarir kamin uari akufagh.” O Ikiavira Itir God, ni uan midorozir gumazir gavgaviba amadaghti, me izi apanir kaba ko misogh. **12** Ezi God kamaghin migei: “Kantribar gumamaziziba bar, dikavigh danganir zarir kamin izi. Me danganir zarir kam kamaghin a dibori, God Gumamaziziba Tuisisi. Ki danganir kam daperagh, Israelin boroghin itir kantribar gumamaziziba bar men arazir kuraba tuisigham. **13** Ikizir kaba, me bar gumamazizir kuraba! Kamaghin amizi, ia sabar ikiziriziba inigh me aghor, mati daghem anigha gifa. Egh pamten me dikabin, mati gumazim wainin oviziba dikabiri danganimin da diti. Ezi wainin dipaba bar izivagha fasfasi. Eghti, gumamazizir kaba kamaghira bar ikuvigham.” **14** Gumamazizir bar avirim, bar avirasemegh kotiam bagh danganir zarir kamin uari akuvagham. Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, bar dughiar ovezinim danganir zarir kamin otivam. Danganir zarir kamin ziar igharazim, God Ivezir Kuram Gumamazizibar Aningasa Mikeme. **15** Eghti aruem ko iakinim mitarmeghti, mikoveziba ua isian kogham. **16** Ikiavira Itir God, Jerusalem aven Saionin Mighsiamin pamtemin deima, an dimdiam mati ararim dagarvasi, ezi overiam ko nguazim nisi. Ezi God uan gumamazizibagh eghufi, eghti me ikuvighan kogham. A Israelian mogomer dughanimin min iti. **17** A kamaghin migei, “Dughiar kamin ia Israelia fogham, kirara ki Ikiavira Itir God, ian God. Saion, nan mighsiamra, ki danganir kamin iti. Ki Jerusalem damighi, a nan nguibar ekiamra ikiam, eghti azenan itir darazi uam an aven mangan kogham. **18** Dughiar kamin, wainin azenir aviriba otivigh mighsiaba avegham, eghti mighsiar muziariba bar, bulmakaun aviriba dar ikiam. Eghti gin Judan nguazimin itir daghurir dakeziba, dipar aviriba zurara dagh izivagh ivemaram. Eghti dipatam Ikiavira Itir Godin Dipenimin ikegh azenan izi, emir ivemar Akasin Temeba Itir Danganir Zarimin mangam. **19** Isipin kantri ko Idomin kantri, aningin midorozir gumaziba iza, Judaba ko misogha, pura gumamazizir osintiziba puvatiziba, me misoghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, Isipin nguazim danganir midiarimin min otogham, eghti Idomin nguazim danganir kinimin min otoghti, gumazitam uam an ikian kogham. **20** Eghti gumazir, gumamazizir kavav soghezi me ariaghireziba, ki men arazir kurar kamra ua me ikarvagham. Osintizim itir gumazir kaba, ki men tav ateghti a ikian kogham. Eghti nan gumamazizir Jerusalem ko Judan danganir igharazibar itiba, me

zurara iki mamaghira ikiam. Eghti ki ikiavira ltir God, ki Saionin
Mighsiamin ikiam.”

Amos

1 Ki Amos, ki Tekoan nguibar ekiamin gumazim, egha ki sipsipbar garir gumazim. Ki irebamin min garir bizimin garima, God akar kam na ganingi. Dughiar kamin, Usia Judan kantrin atrivimin itima, Joasin otarim Jeroboam, Israelin kantrin atrivimin iti. Ki bizir kam irebamin min an ganigha givazi, azenir pumuning givazima, mikimkizim oto. **2** Amos kamaghin migei: "Ikiavira Itir God, Jerusalemin nguibar ekiamin Saionin Mighsiamin iti. Egha an azenan iza pamtemin dia dagarvasi. Ezi grazir aghuariba ko, Karmelin Mighsiamin orazimin itir terafariba bar misingi." **3** Amos kamaghin migei: "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Sirian kantrin aven itir nguibar ekiam Damaskus, an gumamaziziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me Gileatin Distrighin itir gumamaziziba bar me dikabiragha me abini. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **4** Kamaghin amizi, ki avim isi Atrivim Hasaelin dipenin mikinighti, avim Atrivim Benhadatin nguibar ekiar gavgaviba bar dar isigham. Nguibar kaba, divazir bar gavgaviba da avinizi da gavgavigha iti. **5** Ki nguibar ekiar kam Damaskus, an ainin tiar akabar divazir gavgaviba bar ada akararigham. Egh ki Avenin Danganir Zarimin itir gumamaziziba batuegh, uaghan Beteden kantrin atrivim batuegham. Eghiti kantri Sirian itir gumamaziziba mangi aruem anadi naghin itir nguazim Kirin, aven kalabusin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemel!" **6** "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Filistin kantrin aven itir nguibar ekiam Gasa, an gumamaziziba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ikizir mabar gumamaziziba inigha ghua Idomin kantrin kalabusin min me ati. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **7** Kamaghin amizi, ki avim isi Gasan nguibar ekiamin itir divazim mikinighti, avim an dipenir gavgaviba bar dar isigham. **8** Egh ki Asdotin nguibamin itir gumamaziziba bar me batuegh, uaghan Askelonin atrivim batuegham. Egh uan gavgavimin Ekronin nguibar ekiam gasighsih, Filistin ikiavira itir varazira, ki me misueghti, me arimighiregham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikemel!" **9** "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Tairin nguibar ekiamin gumamaziziba, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ikizir mabar gumamaziziba bar me isa Idomin kantrin me amadazi, Idomia me isa kalabusin min me ati. Me fomira ikizir kaba ko deragh dapiasa akam akiri, ezi puvati, me datirighin uan akar dikirizim abiki. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **10** Ki avim isi Tairin divazim mikinighiva, an aven itir dipenir gavgaviba bar dar aponghegham." **11** "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Idomin kantrin aven itir darasi, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me uan adarazira Israelia, men agintigha, men marazi midorozir sababar me misozi me ariaghirima, me tong men apangukur pu. Bar puvati. Men aningagharir arazir kam men tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **12** Kamaghin amizi, ki Temanin Distrighin avim akunighti a magiram. Eghiti ki Bosran nguibar ekiamin itir dipenir gavgavibar apongti da isiam." **13** "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Amonian kantrin gumamaziziba, arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me ua nguazitaba iniasa misosi, egha Gileatin Distrighin itir amizir naviba adaiba, me men naviba abizi da biaghiri. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **14** Kamaghin amizi, ki avim isi Raban nguibar ekiamin divazibav kinighti, men dipenir ekiaba bar isigham. Eghiti midorozir gumaziba misoghiva pamtemin dagarvagh dinam, eghiti midorozim bar gavgavigham, mati aminir ekiam dughiar kuramin oto. **15** Eghiti Amonin atrivim

uan midorozir gumaziba ko me mangi kantrin igharazimin kalabusin min ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemel!"

2 "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Moapia arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me Idomin kantrin atrivim inigha a misoghezi an areme. Ezi me gin uam an aghariba inigha avimin da tuezi da isigha arinimin min oto. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira Moapia bagha bar ekefe, ezi ki ivezir kuram me daningam. **2** Kamaghin amizi, ki avim isi Moapin kantrin anekunighti, Keriotin nguibamin dipenir gavgaviba bar isigham. Eghiti midorozir bar ekiam otoghti, midorozir gumaziba pamten dimiva sighabagh iviam. Eghiti Moapia midorozir kamin tongin arimighiregham. **3** Eghiti ki Moapin atrivim ko an ingangarir gumaziba bar me misueghti, me arimighiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemel!" **4** "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Judaba arazir kurabagh amua ghuavira iti. Me nan Araziba batogha, arazir ki ifongezibh gin zuir puvati. Egha me uan inazir afeziaba faragha gin ghuezir aser ifavariba, uaghan dar gin zui. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe, eghiti ki ivezir kuram me daningam. **5** Kamaghin amizi, ki avim isi Judan nguibabav kinighti, Jerusalemin dipenir gavgaviba bar isigham." **6** "Ia oragh! Ikiavira Itir God Akar Gavgavir kam ia ganiga ghaze, Israelia arazir kurabagh amua ghuavira iti. Israelia uan namakabar amamangatzizi, me pura men biziba inigha, ua da ikarvaghan iburaghuburaki. Ezi Israelia pura uan bizir namakabagh aningizibagh nighnigha, gumazir kaba biziba amadi moghin me amadi, ezi gumazir ekiaba me givese. Ezi me pura gumazir ekiar kabar ingangarir gumazir kinibar ikiam. Ezi Israelia gumazir ekiar kaba da dagiaba inigha, gumazir pura men bizir me da inimizib biziba ikarvasi. Gumazir men biziba pura da inimizib, mevzika, me osimtiziba puvati, ezi bizir me Israelia da pura inimizib dar ivezim ekevezir puvati. Dar ivezimin dibobonim, dagarir asuammeng givezamin dagiabar ko magh ghue. Egha Israelia tong men apangukur puvati. Kamaghin amizi, nan aningagharim guizbangira me bagha bar ekefe. Eghiti ki ivezir kuram me daningam. **7** Me gumazir gavgaviba puvatiziba dikabira, onganarazibagh amir gumamaziziba batosi. Egha afeziar maba uan otariba ko me amizir vamira ko akua arazir kurabar a gami. Me kamaghin amua nan ziar aghuim gasighasisi. **8** Danganir me Godin ziam feba, me pura namakaba da inizir iniba ghuara dagh isin akui. Inir kaba kamaghin akagha ghaze, gumazir pura dagiaba inizir kaba, me ua da ikarvaghham. Egha me inir kaba ua me ganidir puvati. Egha me uan namakar men biziba inimiziba isa kot garigha wainin dipabagh ivezasa me da dagiaba isi. Egha me Godin Dipenimin aven wainin dipar kaba api. **9** "Israelia nan gumamaziziba, ki ia bangin Amoria gasighasisi. Gumazir kaba temer sidabar min ruarigha, egha okin temebar min gavgafi. Ezi Amoria ki bar moghira me gasighasiki. **10** Ki Isipin nguazimin aven ia inigha azenan ize. Egha ia inigha Amorian nguazimin ia arighasa, 40plan azenibar gumamaziziba puvatizir danganimin ki ian faragha ghua ian akua ize. **11** Ki ian otarir maba, akam inigha izir gumazibar min me amisefe. Ezi me nan akun an aghuagha men anogoroke. Egha ki ian gumazir igiar maba, Nasan gumazibar min otivigh nan ingangarim damuasa me amisefe. Ezi ia me gakaghonezi me wainin dipaba ama. Israelia ia fo, kar bar guizbangiral! Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa! **13** "Ia oragh! Ki datirighin ia dikabiraghti ia magiregham. Osimtizir ia inianim mati gumazim bizir osimtizim ateri an akiragharim a gami moghin, ia mizazir ekiam baragham. **14** Gumazir puvara ivemariba, me ari mangi mongan iburagham. Gumazir gavgaviba, me ua gavgaviba puvatigham. Midorozir gumaziba deragh ikisi uarir akurvaghsi damuva avegham. **15** Gumazir barir pibar misoziba, me tuivigh gavgavigh misoghiva avegham. Gumazir puvara ivemariba, me deragh ikisi uarir akurvaghsi ivemaran iburagham. Eghiti gumazir hosiabagh apiagha misoziba me uaghan ari mangan iburagham. Men apanita me misoghti me bar moghiram arimighiregham. **16** Dughiar kamin, midorozir gumazir atiatir

puvatigha misoziba, me bar moghira uan midorozir biziba ategh puram ari mangedham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

3 O Israelin gumazamiziba, ia oragh! Ikiavira Itir God Isipin kantrin aven ia ingha azenan ize, ia bar moghira deragh an akar a ia gasim baragh. **2** A kamaghin migei: “Ikiar aviriba nguazir kamin iti. Ezi ki men tongin iarara inabazi, ia nan gumazamizibara iti, ezi ki bar deravira ia geghufi. Kamaghin amizi, ki ian ganti, ia arazir kurabar amuti, ki bar ada ikarvagh ivezir kuram isi ia daningam.” **3** Gumazir pumuning uanung ko darusi, faragh akam akirighan kogh, mamaghin uaning inigh daruam? Puvatigham. **4** Laion asizitam ruarimin a inighan kogh, manmaghsu dazeram? Eghti laionin igiam dagiar torimin ki asizitam ameghan kogh, manmaghsu dimiva arangam? Puvatigham. **5** Eghti ivetam, asizir otevir kuarazibagh ifaramim an iktan koghti, kuaraziba manmaghin puram an aven mangam? Eghti asizitam azuazimin aven mangigham koghti, azuazim manmaghsu pura irigham. Bar puvatigham. **6** Eghti midorozim nguibatamin aven otivsi, gumazamiziba fofoghshi me sigham giviam. Ezi ia manmaghin nighnisi, gumazamiziba atiatingam, o? Ezi kamaghira, nguibar ekiamt asighasizim a batogham. Ezi ia manmaghin nighnisi, Ikiavira Itir God ti asighasizir kam amadaz, o? **7** Bar guizbangira, Ikiavira Itir Godin Ekiam damuasava amir biziba, a faragh uan ingangarir gumazibav kemegham, kar an akam ingha izir gumaziba, egh gin a mikemezi moghira dar amuam. **8** Gumazim laion baraghti, a pamten dazerti, a ti atiatingam, o? Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam uan akam gumazitam danighiti, an anekunan kogham o? Puvati, an an gun mikimam. **9** Ia mangi, gumazir Asdotin nguibar ekiamin dipenir gavgavibar itiba, ko Isipin kantrin dipenir gavgavibar itiba, men diagh, akar kamin gun me mikemegh, “Ia bar mangi Samarian mighsiabar uari akuvagh iki, egh Samarian gumazamizibar gan, me baronganigha atiatim uarira uarigh anidi. Egh men igharaz darazi dikabirir arazir kurar me amiba ia dar ganigh.” **10** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Samarian gumazamiziba okimakiar arazim ko midorozir arazim gamua, pura bizir aviriba isa ghua uan dipenir gavgavibagh arizi, da bar izefe. Me guizbangin arazir aghuubar amuan fofoziba bar puvati.” **11** Ezi Ikiavira Itir Godin Ekiam kamaghin migia ghaze, “Apanitaba izi men kantri ekiarugh an aven daru, egh men nguibar ekiamin divazir gavgaviba akarigh, men bizir aghuir men dipenir gavgavibar itiba iniam.” **12** Egha Ikiavira Itir God uan kamaghin migei, “Laion sipsipin tam misuegh anemeghti, sipsibagh eghuivar gumazim uam a inisi, mangi ganti, an midiarir muziaribara ikiam, mati an suer agharimning ko kuarir nam. Eghti arazir kamra, God Samarian itir gumazamizibar amuam. Samaria, a Israelin kantrin aven itir nguibar ekiam. Gumazamizir kaba deragha apiagha bar akongegha iti, me datirighin bar ikuvigham. Men tongin itir ikizir bar muziarim deragh ikivira ikiam, mati nguibar ekiamin itir bizir aghuiba bar ikuvizi, dakozir suemin otevimra irigh mamaghira ikiam.” **13** Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei: “Ni deragh kuarimning atigh oregh, Jokopin ovavir boriba ikiangszir akar kam me daningh: **14** Dughiar ki Israelian arazir kuraba ikarvaghamim, ki Betelin nguibar ekiamin ofa gamir dakozibagh asighasigh, egh ofa gamir dakozimin mikebabar itir bulmakaun kombar min garir biziba, ki bar da apirarighiti da nguazim giregham. **15** Egh ki dipenir aghuir gumaziba dughiar orangtiziba bagha ingarizibagh asighasigh, dipenir aghuir me aruem garir dughiamin avughsi ikiamibagh asighasigham. Egh dipenir me elefanin ataribar kurkeziba, ki bar da apirarighiti da minezir kinibar otivigham. Eghti dipenir ekiaba bar moghira ikuvigham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa!”

4 Ia Samarian amiziba, ia akar kam baragh: Ia mati bulmakaun aghuubar min grazir avirim apava ian mikariziba bar dera. Gumazamizir gavgaviba puvatiziba, ia bar pazavira me gami. Egha ia osimtiziba isa onganarazibagh amir gumazamizibagh

aniga, tong men apangukuvir puvati. Egha ia uaghan uan pabar dia uari bagh wainin dipaba inigh izasa me migia ghaze, “Ia wainin dipar aviriba inigh iziti, e dar ami onganam.” **2** Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin bar zuezim, a uan ziar zuruzim akagha, akam akirigha givagha ghaze, “Bar guizbangira, dughiamt iziti, apaniba akezinim ian guigh ia mikirivagh mangegham. Ia bar moghira, mati gumazim dipamin akezinim osiribar guava azenan izi moghin, me akezinib ian guigh danganir igharazimin mangam. **3** Apaniba ia inigh nguibar ekiamin divazim akaraghirezi naghin mangi azenan otogham, egh ia isi Harmonin danganir bizir kuraba akurimin, ia akunighiti, ia magiregham. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikemegha gifa.” **4** Ikiavira Itir God, a God, a kamaghin migia ghaze: “Ia Israelia, ia dikavigh mangi Betelin nguibar ekiamin arazir kurabar amuva nan akam batogh. Egh ia Gilgalin nguibar ekiamin mangi akirim ragh na gasi mamaghira iki. Ia mizarazibar zurara ofa damusi asiziba inigh izi. Egh dughiar mizekzinim, ia uan azenibar dagheba ko, biziba tuiragh pozir 10pla mikinigh, egh ia pozitam isi na daningam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **5** Aria, ia pura mangi na minabaghshi, bretin ia tueziba inigh, na bagh ofa damu. Egh ia uan ifongiamin gin mangi bizir aviriba inigh izi nan ofa damuva, tuavir kamin gumazamizibar damazimin uarira uan ziaba fi. Ki fo, ia Israelia, ia arazir kabar amuasa bar ifonge. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **6** “Kirara, ki mitiriar ekiam gamizi, a ian nguibaba bar da batози, dagheba puvati. Ezi ia tong uan navibagh irazir pu. Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.” **7** “Dughiar kamin, ian azenibar dagheba tighar aghungamin iakinir 3pla ikiavira iti, ezi ki amozimin anoroke. Ki amozim gamizi, a nguibar mabar ize, egha nguibar mabar puvati. Ki amozim gamizi, an azenir mabagh ize, ezi azenir maba amoziba puvatigha bar misingi. **8** Ezi nguibar mabar gumazamiziba dipam bagha aremeghasava amua, nguibar igharazibar ghua dipam burigha arui. Ezi dipam bar men oteveghavira iti. Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu. Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.” **9** “Ki aminir bar puvira feir mam ko, arimariar kurar mam amadazi, aning iza ian azenibagh asighasiki. Ezi odeziba iza ian dagher azeniba ko, wainin azeniba ko, fighin temeba ko, olivin temeba, da apa bar ada agifa. Ki bizir kabagh ami, ezi ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu. Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.” **10** “Ki faragha Isipia bagha arimariar mam amadazi moghin, ki datirighin ian marazigh asighasighasa arimariar mam ia bagh anemada. Midorozir dughiamin, ki apanibar amamangatizi, me ian gumazir igiavab soghezi me ariaghire. Ki ian apanibar amamangatizi, me ian hoi ziaba okeme. Gumazir ariaghirezibar kuaba, ki dagh amizi, dar mughurir kuraba ian fetoribar aven zui. Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu. Bar puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme.” **11** “Ian marasi, ki Sodom ko Gomoran nguibamning gasighasighizi moghin, ki me gasighasiki. Ezi ia ikiavira iti darasi, mati dazir otevim avim gasaraghav ikia isima, gumazir mam a gekuizima, a isizir puvati. Ki bizir kabagh amizi, ia tong uan navibagh iraghasa nighnizir pu. Bar puvati. Kamaghin amizi, Israelia, ki mizazim ia gasam. Ki kamaghin damighiti, ia fogh uan Godin kotiamin tuivsi uari akirmigh ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **13** Ia oragh! Godin mighsiabar ingarizim, an aminibagh amima, da otiva ivai. Egha uan nighniziba isa gumazamizibar akakazima, me dagh fo. Anarira aminirbirim damighiti an angazangarim otoghamin gavgavim iti. A mighsiabagh isin arua nguazir kamin danganiba bar dagh ativagha dar gari. An ziam, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgaviba Bar Itim.

5 O Israelia, ia oragh! Ia mati gumazim aremezi moghin iti. Kamaghin amizi, ki azirakar ighiar mam ia bagh a bangiti, ia a baragham. **2** Azirakar kam kamaghin ghui: “Kantri Israel mati amizir igiar kam, a irigha givagha, uan dikavan kogham. A datirighin uan nguazim girighav iti, ezi

an akurvagh, uam a famin gumaziba puvati.” **3** Ikiavira Itir Godin Ekiam, a kamaghin migei: “Israelin kantrin aven an nguibar mam 1,000plan midorozir gumaziba midorozim bagha me amadazi, 100plan midorozir gumazibara uamategha ize. Ezi nguibar igharazir mam 100plan midorozir gumaziba amadazi, midorozir gumazir 10plara uamategha ize.” **4** Egha Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migei: “Ia ua izi na baghvira iki, egh dabirabir aghuim iniam. **5** Egh Ia Berseban nguibamin mangi nan ziam far marki. Ia Betelin nguibamin mangi, tong na burian marki, Betelin nguibam bar moghira ikuvigham. Ia Gilgalin nguibamin mangi nan ziam far marki, Gilgalin gumamaziziba mangi kantrin igharazimin kalabusin min ikiam. **6** “Ia uamategh izi Ikiavira Itir God baghvira iki, egh dabirabir aghuim iniam. Puvatightima, a ian atariva avir mizariamin min isi izighiri, ia Josepin ovavir boriba bar an isigham. Avir kamra Betelin nguibam bar an isigham. Eghti avir mizarier isir kam amungamin gumaziba puvatigham.” **7** Iavzika, ia gumazir kotiabagh ifariba ko gumazir arazir aghuiba dikabiriba, ia bar ikuvigham! **8** God mikovezir kanning Guezam ko, Iavibamin ingarigha, egha uaghan mikovezir pin ikia angazangarim anidiba sara ingari. A mitarmer bar pizim girazi, angazangarim oto. Egha angazangarim girazi mitatem oto. Egha ongarimin deima, a izima, an a isa nguazim ginge. A gumazir gavgaviba ko men dipenir gavgaviba sarama asighasisi. God bar bizir kabagh ami, ezi an ziam, Ikiavira Itir God. **10** Gumazir aghuiba, kotiamin otiva guizbangira migia, egha gumazir arazir kurabagh amibar atari, ezi ia gumazir aghuir kabar aghua. **11** Ia onganarazibagh amir gumamaziziba dikabira men biziba pura dagh ekuava, men dagheba okei. Ia dagiar gavgvivar dipenir aghuibar ingari, egh ia dipenir katamin ikeghan kogham. Ia wainin azenir aghuiba opari, egh ia azenir kabar wainin dipatabar ameghan kogham. **12** Ia amir arazir kuraba, ki bar dagh fo. Ki fo ia osimtizir bar aviribagh ami. Ia gumamazir aghuiba paza me gami. Gumazir kuraba ia apezepera moga dagiaba ia ganidima, ia dagiaba isa, gumazir onganarazibagh amibar, kotiabar me gifara me abiri. **13** Gumamaziziba arazir kurar kabar amuum, eghti ia gumamazir fofozir aghuiba itiba, ia akabar kumigh bizitamin me mikamin marki. Bar guizbangira, kar arazir kuraba otivir dughiamra. **14** Ia arazir aghuibara damu, arazir kurabar amuan marki. Egh kamaghin, ia ikirimirir angamira itim inigh, ian ikirimirir deragham. Ia kamaghin migia ghaze, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgvavira Bar Itim, a ia ko iti. Ezi ia arazir aghuir kabar amuti, God guizbangira ia ko ikiam. **15** Ia arazir kuraba ategh, arazir aghuibara ifongegh dar gin mangi. Ia kotiamin tugh guizbangira mikim. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God, a Godin Gavgvavira Bar Itim, ia Josepin ovavir borir ikiavira itir varazira, a ti ian apangkuvam. **16** Ia arazir kurar kabagh ami, kamaghin nan Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgvavira Bar Itim, a kamaghin migia ghaze: “Ki ian tongin izi ivezir kuram isi bar ia daningam. Eghti ia nguibar ekiamin aven itir tuaviba ko biziba amadir danganibar pamten azi suam, ‘Evzikal! Evzikal!’ Eghti ia gumazir azenibar ingaribar diaghti, me uaghan aziam. Eghti gumamazir gumazir aremeziba bagha azia foziba, me uaghan izi ian akuragh aziam. Eghti gumamazir wainin azenimin aven itiba, me uaghan izi ian akuragh azirakabar amuum. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.” **18** Ia bar moghira kamaghin ifonge, Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a bar ziumarama otohgam. Iavzika! Ia bizir aghuir manamra dughiar kamin an ganti an otivam? Ia ti ghaze, dughiar kamin aminim ti ian tiragham. Bar puvati. Aminir birim a iki kamaghira ikiam. **19** Dughiar kam kamaghin otivam, mati gumazim laionin ara ghua bea batozi, bea a misuegha aneme. Dughiar kam uaghan kamaghin otohgam, mati gumazir mam uan dipenimin aven ghua dipenir birimin suirazi, kuruzim birimin ikiava a givi. **20** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiamin, aminin bar mitategham. Eghti angazangarim an ikian kogham. Bar puvatigham. **21** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ian isar ekiabar dughiba, ki bar dar aghua, Guizbangira, ki bar dagh ifongezir puvati. Ia nan ziam fer dughiar ekiaba, da

nan atinimin kurigha mughasi. **22** Ian ofan bar isia mighiriziba ko, ofa damuasa inigha izir witba, ki bar tam inighan kogham. Ia bulmakau aghuir mikarziba sara itiba, inigh izi gumamaziziba na ko navir vamiran ikiasava amir ofabar amuti, ki ofan kabar ganighan kogham. Bar puvatigham. **23** Ia ua ighabar amuan marki. Ia ua gitaba ko buabav soghan marki, da nan kuarir torimin pura niginir kinim gami. Ezi ki da baraghan aghua. **24** Ki kamaghin ifonge, ia guizin arazibara damu, eghti arazir aghuiba zurara iki mati faner ekiar mam zurara, emira ivemara uaghira datir puvati. **25** “O Israelia, ki 40plan azenibar ian akua, gumamaziziba puvatizir danganimin iza, ofan kamagh garitam ua bagh a damuasa ian azazariz puvati. **26** Ezi ia datirighin na ategha givagha uari bagh aser pumuningin marvir guamningin ingari. Marvir guar mam, ia atrivimin ziam Sakut a gatigha, marvir guar igharazim, ia mikovezimin ziam Kaiwan a gati. Kamaghin amizi, ki Damaskusin vongin amadaghan itir kantrin mamin kalabusin min ikisi ia amadaghti, ia ti marvir guar kamning inigh aning sara mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin migei. Nan ziamra kara, Godin Gavgvavira Bar Itim.”

6 Egha God ghaze: Iavzika, ia Saionin nguibamin gumamazir derivira itiba, ko ia Samarian nguibamin itir gumamaziziba, Iavzika, ia kamaghin nighnigha ghaze, bizitam e gasighasighan kogham. Iavzika! Ia Israelin kantrin faragha zuir gumazir dapaniba, ia ghaze, e ziar ekiaba ikia, egha kantrin igharaziba bar me gafira. Ezi gumamaziziba akurvazim bagha ia bagha izi. Iavzika, ia bar moghira ikuvigham! **2** Ia mangi Kalnen nguibar ekiamin ganighiva, egh gin mangi Hamatin nguibar bar ekiamin ganighiva, egh ua mangi Filistin kantrin aven itir nguibam Getin ganigh, kar kantrin gavgvaviba. Ia men gan nighnigh, ian gavgvaviba men gavgvavibagh afirazir puvati. Men nguaziba ti, guan nguazim gafirazir puvati. **3** Ia ghaze, dughiar kurar kam ti ia bativan kogham. Iavzika, ia uari, ian arazir kurar ia amiba, dughiar kurar kam inigha bar roghira ize. **4** Ia gumazir dagiar aviriba ikia, dakozir bar aghuibagh irav ikia, bulmakau ko, sipsipin asizir aghuiba apiba, Iavzika, ia uari bagh derivira gan. Dughiar kuram ia batogham! **5** Ia Devit ami moghin, ighiar igiaba osira, da bangasa gitabav sosi. **6** Ia itarir ekiaba itir wainin dipaba apa mamaghira ikia, egha tong avughsir puvati. Egha ia borer bar aghuiba isa uan mikarizibagh azui. Egha ia Josepin ovavir boriba ikuvighamin bizir kam, ia an kuarkuva a ginighnizir puvati. **7** Kamaghin amizi, iarara faragh mangi kantrin igharazitamin kalabusin min ikiam. Egh ua isar ekiabar amuan kogham. **8** Ikiavira Itir Godin Ekiam, a Godin Gavgvavira Bar Itim, a uan ziamin Akar Gavgvavim akira ghaze, Jekopin ovavir boriba uari fava amir arazir kam, ki bar an aghua. Egha uaghan men nguibar ekiamin aven itir dipenir gavgvaviba, ki bar dagh ifongezir puvati. Kamaghin amizi, ki nguibar kam ko bizir bar an aven itiba isi apambar dafaribar arigham. **9** Eghti 10plan gumamazizibara dipenir tamin aven iki, me bar moghram arimighiregham. **10** Gumamazit aremeghti, an ikizimin tav izi an kuam inigh mangi a tusi, dipenimin aven izi, egh dipenimin aven modogha itir gumazir kamin diagh a mikim suam, “Gumazir igharaziba uaghan aven ikiavira iti, o puvati?” Eghti gumazir modozir kam kamaghin a ikaragh suam, “Puvati.” Eghti gumazir kuam iniamin, a kamaghin a ikaragh, “Ni aghumra iki. Egh Ikiavira Itir Godin ziam diponan marki.” **11** Ia oragh! Ikiavira Itir God mikimti, dipenir ekiaba ko, doziba sara bar dipirighiri akuar muziaribar otivigham. **12** Ia ti ghaze, hoiabi dagiar ekiabagh isin ivemaram? Egha ia ghaze, gumazim bulmakau inigh mangi, ti dagiabagh isin mangi nguazim abigham? Ti Puvatigham. Arazir kaba da bar guizbangira puvatigham. Ia guizin arazibagh irazi, da ghua imezimin min oto. Egha ia arazir aghuim girazi, a ghua bizir kuramin min oto. **13** Ia midorozim gamua Lodebaran nguibam ini, egha bizir kam bagha bar akongegha uari fa iti. Egha ia uaghan ghaze, Ia uan gavgvavimin Karnaimin nguibam ini. **14** Ezi Ikiavira Itir God, a Godin Bar Gavgvavira Itim kamaghin migei, “Israelia, ki kantrin igharazibar midorozir

gumazitaba amadaghti, me izi ia ko misogham. Egh me notin amadaghan itir nguibam Hamatin ikegh ia gasighasigh, mangi sautin amadaghan Araban Fanemin tugham.”

7 Ikiavira Itir Godin Ekiam, a irebamin min garir bizir mam nan aka. Ame! Ki Ikiavira Itir Godin garima, an odezir okoruar bar dafamin ingarizi da otifi. Dughiar kamin atrivimin ingangarir gumaziba an nguazimin grazibagh ighezigha gifa. Ezi grazir kabar dafarir igiaba uam otivir dughiamra, odezir kaba otifi. **2** Ki garima, odeziba nguazir kamin graziba ko biziba bar da apa ada agifa. Ezi ki kamaghin migei: “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai, ni jekopin ovavir boribor arazir kuraba gin amadagh. Men ikizim avirasemezir puvatizi, me uaria uarir akurvaghamin gavgaviba puvati. Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti, me ua manmaghira damuam?” **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan nighnizim giragha kamaghin migei, “Bizir ni garir kam, an otoghan kogham.” **4** Ikiavira Itir Godin Ekiam ua irebamin min garir bizimin aven bizir igharazim nan aka. Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, ivezir kuram uan gumamazimizbar aningasa avim gamizi a izaghiri. Ezi gin avir kam ongarir ekia bar konimin isigha, gin nguazimin isia ghuavira iti. **5** Ezi ki kamaghin migei: “O Ikiavira Itir Godin Ekiam, ga uaning, ki nin azai, ni jekopin ovavir boribagh nighnigh, bizir kam damuan marki. Men ikizim avirasemezir puvatizi, me uaria uarir akurvaghamin gavgaviba puvati. Ni men arazir kuraba ikarvaghsi damuti, me manmaghin uarir akurvaghamin, me gavgaviba puvati?” **6** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Ekiam, uan nighnizim giragha kamaghin migei, “Bizir ni garir kam, a uaghan otoghan kogham.” **7** Ekiam, bizir igharazir mam irebamin min garir bizimin aven nan aka. Ki Ikiaviam garima, a dipenir mamin divazir miriamin borighira tughav iti. Gumazir dipenir kamin ingariziba, me ainin muziarir guraghav itimin suiragha dipenir kamin biribar abaragha fo, an biriba pura voroghira tuivighav iti. Ki gari Ekiam benir kamin suiraghav iti. **8** Egħa a kamaghin nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?” Ezi ki kamaghin migei, “Ki ainin muziarir benimin guraghav itimin gari.” Ezi a kamaghin na migei: “Ni oraghl! Ki ainin benir muziarir guraghav itimin suiragha, Israelian gumamazimizbar aban men arazibar ganiya da tuisighasa. Ki men gari, me mati dipenir divazibar min voroghira tuivighav itir puvati. Ki men arazir kuraba ua da ikarvagħasa, egh ki ua uan nighnizim giragħan kogħam. **9** Israelin nguibar kaba, kar Aisakin ovavir boribar danganir pin itir me aseba ziba feba, da bar ikuvigham. Guizbangira, ki dikavigh atrivim Jeroboamin adarazi bar me agivaghām.” **10** Dughiar kamin, Amasia, a Betelin nguibamin itir ofa gamir gumazir mam. A Israelian atrivim Jeroboam bagħa akam amaga kamaghin migia ghaze, “Israelian gumamaziziba nin apanimin ikiasa Amos men navibagh inifi. Ni purama an ganti a ikiti, an migirigiar kaba kantrin kam bar a gasighasigham. **11** Amos kamaghin migei: “Jeroboam midorozir ekiatamin mangi aremeghti, Israelia uan kantri ategħ mangi, kantrin sagħuiamin itimin kalabusin min ikiam.”” **12** Ezi Amasia ghua kamaghin Amosin migia ghaze, “O ifavarir gumazim, ni Betel ategħ ari uamatagh Judan nguazimin mangi. Ni mangi Judaba akam me mikimti, me ivezim ni dāning. **13** Ni akam inigha izir gumazibar akatam a kagh Betelin nguibamin en mikaman marki. Guizbangira, atrivim nguibar kamin Godin ziam fe. Godin Dipenir kagh itim, a Israelia bar men dipenim.” **14** Ezi Amos kamaghin Amasian akam ikaragħa ghaze, “Ki akam inigha izir gumazir igharazibar min amir puvati. Egħa uan ivezim bagħa azangasizir puvati. Ki pura sipisipar gara dagħ eghuvir gumazir kinim, egħa fighin temebar garir ingangarim gami. **15** Ki uan ingangaribagh amua itima, Ikiavira Itir God na inigha kamaghin na migei, ‘Ni mangi nan gumamaziziba Israelia, nan akamin me mikim.’ Kamaghin amizi, ki izi. **16** Ni datirighin, Ikiavira Itir Godin akam baragħ. God adarin Israelian ti, ezi ni Godin akam inigha izir gumazimin akaba, Israelia mikaman nan anogoroke. **17** Amasia, ni akar kam na

gasi. Ezi datirighin, Ikiavira Itir God kamaghin akam nin iti. “Nin amuim, nguibar ekia kamin aven tuavimin amizimin min gumaziba isi me ko dakuum, eghti apaniba izi misogh nin boribav suegħti me arimighiregham. Egh me nin nguazim inigh anebighirarigh gumazir igharazibar aningam. Egh apaniba ni inigh, gumamazir God gifozir puvatizibar kantrin mangighi, ni kantrin kamin aremegħam. Egħti apaniba Israelia inigh mangi kantrin sagħuiamin itir igharazir kamin, me isi kalabuziamin min me arigham.”

8 Ki irebamin min garir bizimin gari, Ikiavira Itir Godin Ekiam, dagħer agħuir anigha givazir abuananaba itir akiram nan aka. **2** Egħa a nan azara, “Amos, ni bizir tizimin gari?” Ezi ki a ikaragħa ghaze, “Ki dagħer agħuir anigha givazir abuananabar gari, da akirar mam givagħiba iti.” Ezi Ikiavira Itir God, ua kamaghin na migei: “Dughiar abuananam otogħa gifa, kar dughiar ki ivezir kuram isi uan gumamaziziba Israelia daningamim, mati gumamaziziba dagħer agħuir anigha givazir abuananaba asiamin dughiam otogħa gifa. Egh ki ua uan nighnizim giragħan kogħam. Ki bar me gasighasigham. **3** Dughiar kamin, gumamazir atrivimin dipenimin itiba, me uam ighiabar amuan kogħam. Me azivira ikiam. Egħti gumamazir ariaghirezibar kuaba, tintinibar danganibar iriv ikiam. Me gumazir kuaba azenan da akunti, gumaziba mikaman iburagħam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme.” **4** Ezi Ikiavira Itir God ghaze, Israelia, la oragh. Ia Israelia, ia gumamazir biziba oteveziba dikabira, egħa gumamazir onganarazir ian kantrin itiba ia me gasighasizi. **5** Ia kamaghin uariv giza ghaze, Godin ziam fer isar ekia kaba zuamira givagħti, e uan daghetaba inigh mangi dagiaba bagħ da amangam. Dughiar manamra Sabat givaghām? Egħti e uan dagħeba inigh da amadir danganimin mangi dar iveziba pin dar arigham. Egh ababanir ifavaribar amu, egh skel guva me gifarti, me bizir kabagh ivezam. **6** E witin kurabar dagiaba pin dar arigh, egh dar dagiar ekiaba iniam. E gumazir onganarazim inighi, an e da inizir biziba, dagiar muziarimin da ikarvagħam. Egħti dagiar kam pura dagarir asuamning givazimin dagiamin ababanimin min ikiam. Egh e an suiragh anemadaghti, a gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinimin min otogħam. Egħti gumazir igharazir kam, dagiaba isi, onganarazir gumazir kam danighi, a uan osimtizir kam ikarvagħsi dagiaba e daningam. **7** Ikiavira Itir God, a jekopin ovavir boribar God, an akam akirigha ghaze, la Israelia, ia amir arazir kurar kaba, ki da bakinighnighan kogħam. **8** Kamaghin amizi, ki nguazim danighi, mikimkizim a ginobaghti, nguazir kamin itir gumamaziziba atiatingvira arangam. Egħti nguazir kamin danganiba bar akongam. Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin, aperiām otogħa buigha ua mikirizi mogħin, nguazir kam bar buigh għuvanabogh ua izighiram. **9** Dughiar kam otoghti, ki aruem damighitima, ana aruer arizimin mitategħam, Aminir birim aruer arizimin, nguazir kamin itir gumamaziziba batogħam. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **10** Ia isar ekiabagh amua bar akongezir dughiba, ki dagħ iraghti, da mati gumazim ovengezi, ia an aghuimazimin iti mogħin ikiam. Ki ian onger akabagh iraghti, da azir onger akabar min otivigham. Ki ia damuti ia azirakar koriotiabar agħuigh, egh uan osimtizim akakagħsi, bar mogħira uan dapanir arizibagh isegħam. Ki ia damuti ia mati porogħammin borir vamirara itima, an areme, ezi aning a bagħa osemezi mogħin, ia azi bar osemegham. Dughiar kurar kamin osimtizim, mati ia dagħer misozim amezi a ia misozi mogħin, a mangivira iki mangi givaghām. **11** Ikiavira Itir Godin Ekiam, ua kamaghin migia ghaze: “Ki mitiriar ekiam danighi a ian kantrin otivām. Egħti gumamaziziba mitiriam bar puvira men agham, egħti me dagħem bagħ mitiriam men aghan kogħam. Puvati. Kuarim puvira men piram, egħti me dipam bagħ kuarim men piran kogħam. Puvati. Me Ikiavira Itir Godin akam baragħsi mitiriam men agham. Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki kamaghin mikeme. **12** Gumamazir kaba bar, Ikiavira Itir Godin akam baragħsi ifueghiva, a inisi ongarir vuemin ikegh vuemin mangi, aruem

anadi naghin ikegh aruem uaghiri naghin mangi Godin akam bagh mangigh zegh damu a buriwa a batoghan kogham. **13** “Dughiar kamin amizir igiar diriba ko gumazir igiaba, nan akam inisi damu, damaziba men sirighi me iregham, mati gumamaziziba dipam bagha ariaghire. **14** Ezi gumamazizir maba Samarian asebar ziabar gavgavim uan akabagh aniga, kamaghin migei, ‘E aser Danin nguibar ekiamin itimin ziamin, e guizbangira migei.’ Egha ‘E aser Berseban nguibar ekiamin itimin ziamin, e guizbangira migei.’ Kamaghin amizi, gumamazizir kaba guizbangira osimtiziba iki arighiregham, egh ua dikavan kogham.”

9 Ki Ekiamin garima, a uan Dipenim avinizir divazimin aven itir ofa gamir dakozimin boroghin tughav iti. Egha kamaghin migei: “Ia nan Dipenimin guarir akinir ruaribar dapanibav soghti, dipenimin azuarimin danganiba bar ivavzagh. Eghti Dipenir akinir guariba dipirighiri, gumamazizibar dapanibav soghti me arimighiram. Eghti ariaghirezir puvatiziba ikivira ikiti, ki apanibar amamangatighi me izi me misoghti, me arimighiregham. Men tarazi aregh deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham. **2** “Egh me nan ari mangisi, uari bagh mozibagh ku magiri Gumamazizir Oveghuezibar Nguibamin ikiam, eghti ki uaghan magiri men suigham. Me pin overiamin ghuvanaboghti, ki uamategh me gekuigh izighiram. (Sheol h7585) **3** Me Karmelin Mighsiamin orazimin mangi uari mongeghti, ki me buri men apigham. Me magiri ongarimin dikanimin mongeghti, ki ongarimin itir kuruzir aser dafam mikemeghti, a me misuegh me amegham. **4** Apaniba me inigh saghon mangi kalabusin min me atighi, ki apanibav kemeghti, me me misuegh me arighiregham. Ki men akurvaghan aghua, ki bar moghira me gasighasighasa.” **5** Ikiavira Itir Godin Bar Gavgaviba Itim, a en Ekiam, a uan dafarimin nguazimin suirazi, mikimkizim a ginobaghnobasi. Eghti nguazimin itir gumamaziziba, men naviba osemeghti me arangam. Eghti nguazir kamin danganiba bar akongam. Mati Isipin kantrin itir Nailin Fanemin aperiam otogha buigha ua mikirizi moghin, nguazir kam bar buigh ghuanaobogh izighiram. **6** Ikiavira Itir God, uan Dipenim uan Nguibar bar pin itimin an ingarigha, egha overiam gamizi, a bar pin ikia nguazim avara, mati dipenimin siriam anevara. Egha an ongarimin diazi, a dikavigha izima, ana isa nguazim gisin a inge. God uabira bizir kabagh ami, ezi an ziam kamakin, Ikiavira Itir God. **7** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze: “O Israelia, ki Itiopian gumamaziziba deragha men gari moghin, ki uaghan deragha ian gari. Ki Kritin nguibamin Filistiaba inigha ize, egha kantri Kirin, ki Sirian gumamaziziba inigha ize, egha kamaghira, ki Isipin kantrin ia inigha ize. **8** Ki Ikiavira Itir Godin Ekiam, ki gara fo, arazir kuram bar ia gizifa. Egha ki uan damazimin bar deravira Israelia, ian arazibar gari. Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ia agivaghham. Eghti Jekopin ovavir boribar tongin ikiavira itir varazira, ki me gasighasighan kogham, me ikivira ikiam. Ki Ikiavira Itir God, ki kamaghin mikeme. **9** “Ia oragh! Ki pura mikintima, Israelia nighiva akongam, mati gumazim rais misogha, da amisivasa dagh ivavzasi. Eghti Israelian gumamazizir kuraba raizin afezibar min, kantrin igharazibar tongin nguazim giregham. **10** Gumazir arazir kurabagh amir kaba kamaghin migei, ‘God bizitamin e damigh e gasighasighan kogham.’ Puvatigham. Ki apanibar amamangatighi, me me misuegh me arimighiregham.” **11** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Dughiatam otoghti, ki Atrivim Devitin ikizimin aven atrivitam damighi, a tugham. Dipenir kam ki gin uam anekirigh, an divaziba ua da aseghiti, dipenir kam fomira ikezi moghin ua ganam. **12** Eghti Israelia Idomin kantrin nguazir ikiavira itiba bar ada inigh, egh kantrin igharazir ki ua bagha inabaziba uaghan da iniam. Kar Ikiavira Itir God, bizir kabar amuti da otivasa migei.” **13** Egha Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Dughiatam otoghti, nguazim bar deraghti dagheba zuamiram aghuigh bar avirasemegham. Eghti, gumazir dagheba opariba ko dagheba isibar ingangarim uari tivaghtivaghham. Eghti wainin ikariziba zuamirama aghuigh ovizir bar aviriba

ikiam, eghti gumazir wainin dipabar ingariba, da agivsi damuva avegham. Eghti gumamaziziba wainin dipar isingtizir bar avirim ikiam, mati dipaba mighsiabar izevegha ivemara uaghiri. **14** Ki uan gumamaziziba Israelia inigh, uamategh men nguibamin mangam. Eghti me uan nguibar ekiar ikuviziba akirigh, ua dar apiam. Eghti me ua wainin ikariziba opar wainin dipabar amiva dar amam. Egh me uam azenibar ingar dar dagheba iniva dar amam. **15** Ki uan gumamazizibar amamangatighi, me nguazir ki me ganingizir kam deragh a dapiagh ikiam. Eghti gumazitam uam me batueghhan kogham. Ki Ikiavira Itir God, ian God, ki mikemegha gifa.”

Obadia

1 Ikiavira Itir Godin Ekiam akar kaba isa Obadia ganingi, God arazitim Idomia damuamin akaba. Ikiavira Itir God akam inigha izir gumazir mam amadazima, a kantriba bar adar ghu. Ezi e an akam baregha gifa. A kamaghin migia ghaze, "Ia uarira uarir ariragh, egh dikavigh e mangi Idomia misogham."

2 Ezi Ekiam kamaghin Idomia migei: "Ki ian gavgaviba abighi, kantrin igharazibar gavgaviba ian gavgavibagh afiragham. Eghti gumamaziziba bar ian aghuagh dibovir akabar ia mikim, egh akirim ragh ia gasaragham. **3** Ia uari fer nighnizimra ia gifari. Dagiargavgavir ekiaba ian nguibar ekiam, divazimin min anevinizima, ia mighsiamin bar pin mar iti. Ezi ia kamaghin migia ghaze, 'Tina e gekuigh izighiramin gavgavim iti? Bar puvati.' **4** Ezi ki God, ki ia migei, 'Ia kuarazir isabar min migha bar pin ghuvanaga, egha uan dipeniba bar pin mikovezibar tongin dar ingari, ezi ki ia gekuighi ia bar izighiregham.'"

5 Egha Ekiam ghaze: "Okimakiar gumaziba dimagariabar iza, egha bizir ifongeziba isa egha bizir me ifongezir puvatiziba ataghirasi. Ezi gumaziba wainin azenimin iza wainin oviziba isa, egha igharaziba ataghirazi da iti. Ezi ia, ian apaniba guizbangira bar ia agivagham. **6** Ezi ia Idomia, ia Ison ovaviba, apaniba guizbangira ian bizir aghuir mongeghav itiba okemegh, bar ada inigh mangigham. **7** Eghti kantrin ia ko uari isa bizibagh amiba, me ia gifaram. Me ia batueghtima, ia uan kantrin ategh mangam. Eghti kantrin deragha ia ko apiav itiba, me midorozim ia ko a damuva ia abinam. Eghti ian namakar aghuir ia koma apiba, me itarim giragh asizibar suizir azuazimin min ia bagh aneguraghti a ian suiragham, eghti me suam, 'Idomian fofozim managh iti.'"

8 Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze: "Ki ia gasighasighamin dughiam, ki Idomian fofozir gumazibagh asighasigham, egh mighsiabar pin itir Ison ovavibar fofozir aghuiba itir gumaziba, ki me da bar da batuegham. **9** Ia Temanin nguibamin gumazir midorozir fofozim itiba, ia bar atiatigham. Eghti mighsiabar pin itir Ison ovaviba, ki bar me misueghti me arimighiregham." **10** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: "Ia Idomia, ia uan aveghbuaba, me Jekopin ovavir boriba, ia me misoghezi me ariaghire. Kamaghin amizi, ki bar ia gasighasigh ian ziabar amighti, da magireghti ia aghumsigham. **11** Dughiar kamin Judan apaniba Jerusalemin divazimin tiar akaba akari, egha Judabar dagiaba ko bizir aghuiba okemegha, uan nguibamin arazimin ikarara da tuisigha uari ganidi. Ezi ia pura tuivighav ikia, egha Judabar akurazir puvati. Kamaghin amizi, ia uaghan okimakiar gumazir kabar min iti. **12** Egha arazir avirir ia Judabagh amiziba da derazir puvati, kar ian aveghbuaba. Me osimtizim isir dughiamin, ia bar akuegha naviba ian dera. Me osimtizim isir dughiamin, ia me dipova me abiri. Me osimtizim isir dughiamin, nan gumamaziziba bar ikuvizima, ia men nguibar ekiabar aven ghua men osimtizir kaba bagha bar akuegha, men bizir aghuariba ini. Me osimtizim isir dughiamin, ia tuavir akabar tuivighav ikia Judaba bagha gari, me ariti ia men suigh me isi men apanibar aningam. Arazir ia amir kaba, da bar derazir puvati." **15** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei: "Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira izegha gifa. Kar dughiar ki kantriba bar men gumamazizibar araziba tuisighamin. Ia Idomia amizir arazir kuraba, ki dar ia damuam. Osimtizir ia iniamin, kar arazir kurar ia amizibar ivezim." **16** Egha Ikiavira Itir God Judan gumamazizibav gei: "Ia nan Dipenimin itir mighsiamin ikia, misozir dipam ame. Kamaghira, ki kantriba bar men gumamaziziba fofozim me daningam, mati ki dipar misozim me ganingi. Eghti me bar moghira me agivagham." **17** Egha Ikiavira Itir God ua kamaghin migia ghaze: "Gumamazizir Saionin Mighsiamin itiba, me ikuvighan kogham, eghti Saionin Mighsiam Nan Nguibamin min zuegh ikiam. Eghti Jekopin ovavir boriba, ki me ganingizir nguazir kam, me uam a iniam. **18** Egh Jekopin ovavir boriba, me avimin min otivigham. Guizbangira, Josepin ovavir boriba, me avir mizariammin min otivigham, egh Ison ovavir boriba avim dadam girigha an isi moghin men isigham. Eghti Ison ovavir boritam ua iktan

kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa." **19** Ikiavira Itir God Israel migia ghaze: "Gumamazizir Negevin Distrighin aven itir nguibabar itiba, me Ison ovavir boribar mighsiaba inigh dar ikiam. Eghti ian gumamazizir mighsiar muzariabar itiba, me Filistian nguaziba iniam. Eghti Israelin igharaz darazi Efraimin nguazim ko Samaria nguazim iniam, eghti Benjaminin adarazi Jordanin Fanem girigh, vongin aruem anadi naghin Gileatin danganin iniam. **20** Israelin notin itir midorozir gumaziba, me faragha kantrin igharazimin kalabusin ikezima, men kalabuziam givazima me ua ize. Gumazir kaba mangi Fonisian nguazim inigh, mangi notin amadaghan Sarefatin nguibamin tugham. Ezi Jerusalemin itir midorozir gumazir kalabusin ikezima, uamategha izeziba, me Sarefatin nguibamin ikia, Negevin Distrighin aven itir nguibaba iniam. **21** Eghti midorozim gamua apaniba abiniziba, me Saionin Mighsiamin ghuavanangam. Kamaghin amizi, me Ison ovavir boribar mighsiabagh ativagh dar ganam. Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi atrivimin ikiam."

Jona

1 Dughiar mam Ekiam akam isa Amitain otarim Jona ganiga ghaze, **2** "Niniven nguibar bar ekiam, an arazir kuram nan damazinim otogha gifa. Kamaghin amizi, ni datirighira mangi, akam akuniva a gasiva a mikim." **3** Ezi puvati Jona Ikiavira Itir Godin ari, nguibar ekiam Tarsisin mangasa nighnisi. Egha Jopan nguibar ekiamin uaghira kuriba itir danganimin gari, ezi Tarsisin mangamin kurir mam iti. Ezi a uan kurir ivezim akirigha givagha kurimin ingarir gumaziba ko kurimin biragha Ekiamin arava Tarsisin zui. **4** Ezi Ekiam aminir bar dafam amadzima an ongarim gisin ivai, ezi osimtizir dafam ongarim batozima kurim bighirighasava ami. **5** Ezi kurimin suighava an ingarir gumaziba atiatia aguava, vaghvagha akurvazim bagha uan asebar diava arai. Egha me kurim mighivghighasa, kurimin itir bizir maba isa ongarimin ada akuri. Dughiar kamnaghin, Jona kurimin dikinin giraghu, egha akuava ongani. **6** Ezi kurimin suizir gumazir ekiam a bagha ghuaa a migia ghaze, "Ni manmaghsuava akui? Ni osegh dikavigh uan asemin dim! Eghti aser kam ti en apangkuvigh en akuraghti e ovengan kogham." **7** Ezi kurimin ingarir gumaziba uariv gia ghaze, "Ia izi e arazitam damigh fogham, tinara amizima osimtizir kam e bato." Egha me foghasa uan nguibamin arazir mam gikarara zuima Jonan ziam oto. **8** Ezi me an azara, "Ni, osimtizir e bativir kaba inigha izir gumazim, ni dar gun e mikemegh. Ni tizim kagh a gami? Ni ten gumazim, egha managhira ikegha izi? Ni nguibar manam ko, ikizir manamra gumazim?" **9** Ezi a men akam ikaragha ghaze, "Ki Hibriuan gumazir mam, egha ki Godin ziam fer gumazim. A Godin uan Nguibamin itim, an ongarim ko nguazimin ingari." **10** Ezi Jona me geghanizi me kamaghin fo, a Ikiavira Itir Godin ari. Ezi me bar atiatigha aguava an azara, "Ni manmaghiram ami?" **11** Dughiar kamaghira ongarim bar moghira ikuva zui. Ezi me an azara, "E manmaghira ni damightima, ongarim e bagh amiragh magiram?" **12** Ezi a ghaze, "Nan suiragh na isi ongarir torimin na akunigh, eghti ongarim amiragh magiram. Ki fo, na bangin aminim ko ongarim osimtizir ekiam ia ganingi." **13** Ezi puvati, kurimin ingarir gumaziba kurim inigha azenan nguazimin mangasava pul gami. Datirighin ongarim bua bar ekeveghe ghuanaobogha, faragha ingarizi moghin bar a gafira. Kamaghin me ghuava avenge. **14** Egha me Ikiavira Itir God diava arai, "O Jonan Ekiam, e nin dei! E gumazir kam ongarim mikinighti, ni an ovevem ikaraghti e ovengan kogham. Ni gumazir osimtiziba puvatizir kamin ovevem e gasan marki. O Ikiavira Itir God, ni uabi ifongezi bizir kaba ofiti, ni uabi dar amu." **15** Egha me Jona inigha anekunizi, a iraghuzi, ongarir mighigha ingarir kam maghira amiragha uaghiri. **16** Bizir kamin kurimin ingarir gumaziba bar Ikiavira Itir Godin atiatigha, gin an ofa gamua akam akirigha, an ziam fe. **17** Ezi Ikiavira Itir God osirir dafar mam amadazi, a iza Jona tuizi, an an navir averiam giraghu. Jona osirir kamin navir averiam aruer 3pla ko dimagarir 3plan an aven iti.

2 Egha Jona osirimin navimin aven ikia uan Ikiavira Itir God ko migei. **2** A ghaze, "O Ikiavira Itir God, ki osimtizim ikia nin dei, ezi ni nan akuragh, nan dimdiam barakigh. Ki Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibar kuramin ikia, nin diava arai. Ezi ni nan ararem baraki. (Sheol **h7585**)" **3** Ni na akunizi ki ongarir dikinin giraghu. Ki guizbangira bar ongarir dikininim iti. Ezi ongarim bar na avara. Ongarim na gisin dipiraghira zui. **4** Ki kamaghin migia ghaze, "Ni na batoghezi, ki ni ko ikian kogham. Ki ti uan nin Dipenimin ganan kogham." **5** Ki ongarimin aven iraghu, egha ki avighazi. Ezi ongarim bar na avara. Ongarimin aghuir tevesviba bar nan dapanim agiragiri. **6** Ki ongarimin itir mighsiaba bar dar apengan iraghu. Danganir kurar kam bar nan suiragha bar na ikiaghariki. Ezi Ikiavira Itir God, ni nan God, ni uam na ini. Ezi ki danganir kuram ategha angamira ni ko iti. **7** Ekiam, ki ovengamin moghin uabi ginighnigha, egha ni ginighnisi. Ki ni ko migeir migirigiar kam

nin Dipenir ekiar zuezimin ni batozi, ni na baraki. **8** Gumazir maba gavgaviba puvatizir marvir guabar ziaba fe. Gumazir kaba arazir nin gin zuim ataki. **9** Ezi ki uabi, ighiam bangiva nin ziam fiva asizitam misuegh ofa isi ni daningasa. Bizir ki ni ko akam akirigha givaziba, ki dar amuam. O Ikiavira Itir God, ni uabira en akurvazima, e angamira ni ko iti." **10** Ezi Ikiavira Itir God osirim mikemezima, a ghua dadarimin Jonan miki.

3 Ezi Ikiavira Itir God, uam akam Jona ganiga ghaze, **2** "Ni dikavigh, Niniven nguibar bar ekiamin mangi. Akar ki ni ganidim, ni a isi gumazamizir nguibar kamin itiba, an gun me mikim." **3** Ezi Jona Ikiavira Itir Godin akam baregha, dikavigha Niniven zui. Ninive a nguibar bar ekiam. Ni nguibar kam fagh vingin otivsi, aruer 3plan anebigh mangam. **4** Ezi Jona dikavigha nguibar ekiar kamin averiamin ghuaa, aruer vamiran darorim gamua, kamaghin pamtemin gumazamizibar dia ghaze, "40plan dughiaaba givaghtima, Ninive bar moghira ikuvigham." **5** Ezi Niniven gumazamiziba Godin akar kam nighnizir gavgavim an ikia, egha kamaghin migia ghaze, "E dagheba ategham. E bar moghira, gumazir dapaniba ko gumazir kiniba uaghira, e azir korotiabar aghuigh, egh uan azirakar kam akaghti, God fogh suam, e guizbangira navibagh iragha gifa." Egha me mikemezi moghin, ami. **6** Ezi migirigiar kam Niniven atrivim batozi, an oregha uan Atrivir dabirabim ataki. Egha a uan atrivimin korotiar aghuiba suegha, ada arigha azirakar korotiaba aghui, egha averenim gisin aperaghav iti, egha kamaghin uabi Godin akagha ghaze, a uan navim gira. **7** Egha atrivim Niniven gumazamiziba bar me bagha akaba amangi. Egha kamaghin migei, "Kar ki, uan gumazir dapaniba ko en akam. Ia bar moghira dagheba atakigh. Ia gumazamiziba, ko, uan bulmakauba ko, sipsipba aza, ia dipatam ko, daghetam aman bar marki. **8** Ia bar moghira azirakar korotiabar aghuigh, egh uan bulmakauba ko sipsipba azirakar korotiaba uaghan me gikegh. Egh ia mighighvira God ko mikim, egh ia amir arazir bar kuraba ko pura uariv sogha ariaghiri arazim, ia bar moghira da atakigh. **9** E kamaghin damightima, God ti uan uan nighnizim giragh, egh uam ataran koghti, e ovengan kogham." **10** Egha me uan arazir kuraba ataki, ezi God me amizir arazir kamin gani. Egha uan nighnizim giragha, bizir kurar a Niniven gumazamizibar amuasa mikemezim, an a gamizir puvati.

4 Jona, Ikiavira Itir God, Niniven gumazamizibar apangkuvizir arazir kamin osemegeha, navim an ikufi. **2** Egha a kamaghin Ikiavira Itir God ko migia ghaze, "Ekiam, ni nan kam barakigh. Ki tighar nguibam ataghiraghamin dughiamin, ki fo, arazir ni amizir kam ni a damuam. Kamaghin amizi, ki ari mangasa, egha ara Tarsisin zui. Ki fo, ni gumazamiziba bar me gifongegha, bar men apangkufi. Egha ni zuamirama atarir pu. Puvati. Nin apangkuvim bar moghiram en ekefe. Egha ni zurara uan nighnizim gighasa ifongeghaviira ikia, egha gumazamizibar arazir kuraba ikarvazir puvati. **3** Aria, Ikiavira Itir God, ni ikirimirir ki datirighin itim agifagh. Ki oveghti, kamaghin deragham. Ki oveghan koghti, kamaghin ti deragham kogham." **4** Ezi Ikiavira Itir God an akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Jona, adarir arazir ni amir kam a deras, o? Bar puvati!" **5** Ezi Jona nguibar ekiam ategha ghua aruem anadi naghin apera. Egha a purirpenir mamin ingarigha an aven aperaghav iti. Egh an an iki nguibar ekiamin ganasa, bizir tizimram a bativam. **6** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim, kamaghin Jona ginighnisi, aruem an mikarzim daponan koghtima a deravira ikiam. Kamaghin, a ruarimin ikarizir kam gamizima an aghua, Jonan purirpenimin ava Jona avara. Ezi Jona ikarizir kam bagha bar akonge. **7** Ezi aminim tirazi amimzaragham mizaraghara, God apizir kurar mam amadzima, a ikarizir kam bagha izegha anemezi, ikarizim misingi. **8** Ezi gin aruem anadima, God aminir bar puvira feim amadzima, an aruem anadi naghin izi. Ezi aruem Jonan dapanim gaboi, an damaziba an sirima a irasava ami. Ezi Jona kamaghin nighnigha God migei, "Ki aremeka. Ki aremeghti, kamaghin deragham. Ki aremeghan koghti, kamaghin deragham kogham." **9** Ezi God kamaghin Jona

migei, "Ikarizir kam misigha givazima, ni atari. Nin adarim ti arazir aghuim, o? Bar puvati." Kamaghin amizi, Jona bar God basemegha ghaze, "Guizbangira, nan adarim arazir aghuim. Nan adarim bar ekefe, a na damighti, ki aremeghti deragham." **10** Ezi Ekiam kamaghin a migei, "Ikarizir kam dimagarir vamiran aghuava ekefe, egħa dimagarir igharazimin a misingi. Ni tong an ingarizir puvati, egħa ni a gamizi an ekevezir puvati. Egħa bar bizir muziarir kam, ni an apangkufi. **11** Ki uaghan apangkuvir ekiam Niniven nguibar bar ekiamin iti. An aven, arazir kuratam gamizir puvatizir borir aviriba iti, men dibobonim 120 tausen gafira. Egħa uaghan bulmakaun bar aviriba iti."

Maika

1 Fomira Atrivim Jotam ko, Atrivim Ahas ko, Atrivim Hesekia me vaghvagh Judaan gumazamizibagh ativagha men atrivibar ikezir dughia, Ikiavira Itir God migirigiar kam isa Maika ganingi, Maika a Moresetin nguibamin gumazir mam. Ikiavira Itir God Samaritan nguibar ekiam ko, Jerusalem nguibar ekiamin otivamin bizibar gun Maika migei. **2** Ia kantriba bar dar gumazamiziba, ia deraghvira akar kam baragh! Ia nguazimin itir gumazamiziba, ia deraghvira kuariba arigh Ikiavira Itir Godin akar baragh! Ikiavira Itir God, ian Ekiam, a ia isa kot gatigha gifa. Ezi ia deraviram oragh. Ekiam uan Dipenimin ikia migirigiar kam gami. **3** Ia gan! Ikiavira Itir God uan Nguibar Aghuim ategh izasa. A izighiri mighsiabagh isin daruam. **4** Eghti mighsiaba an suemningin apengan dipabar min otivigham, mati kendel isia amera izaghira dipamin min emiri. Mighsiar kaba, iri danganir zaribar otivigham, eghti dagiaba poghpogh izighiri, mati dipam mighsiabar ikegha ivemara izaghiri. **5** Israelia, me Godin akar batuegha arazir kuram gami, kamaghin amizi, bizir kaba bar me bativam. Israelia akam batozir arazir kam, kar ten osimtizim? Samariaba, kar ian osimtizim. Ezi Judaba asebar ziaba feir arazir kam, kar ten osimtizim? Jerusalem, kar ian osimtizim. **6** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, “Ki Samaritan nguibar ekiam gasighasigh, an mizumzuariaba azenan dar pozim mikinigham. Eghti a wainin biar igiaba oparamin danganimin min otogham. Ki an dipeniba bar da apirighiti, da dagiar muziaribar otivigh ikiam. Eghti dagiar muziarir kaba iri poghpogh danganir zarimin magari, dipenibar danganir faragha ikeziaba avaraghan kogham. **7** Eghti ki asebar marvir guaba abighirarigh, da isi avimin da kunigham. Eghti marvir guar kaba bizir mizumzuariar pozim mikinizarib min otivigham. Samariaba akirin ragha God gasaragha asir kaba ziaba fe, mati amizim uan pam ategha gumazir igharaziba ko tintinibar akui. Bizir kam bangin, igharaz darazi izi Samariaba abinigh, bizir me arazir kuram gamua iniziba, me me da, bar ada inigham. Bizir kaba me da inigh kantrin igharazibar mangegh da isi uan asebar aningam.” **8** Ezi Maika kamaghin migei: “Bizir kaba otivam, eghti nan navim bighiti ki aziam. Ki uan osimtizir kam akakaghisi dagiar asuabar aghuan kogham, ki pura inir kurar bizibiza ikiam. Egh ki afiar atiar min arongam. Egh ki ponemin min arangam. **9** Eghti Samaritan gumazamizibar osimtizim, mati midir puvatizir duaba. Eghti Judaba, uaghan kamaghira mizazim iniam. Jerusalem, kar nan gumazamizibar nguibam, a mizazim iniamin dughiam uaghan bar roghira izi.” **10** Getin nguibamin itir gumazamiziba, me en apeniba, ezi ia kamaghin me mikiman marki, God e gasighasiki, me ian ganti, ia azenara azian marki. Ia Bet Leafran adarasi, ian naviba osemeghti ia azi, nguazim gipoghpogh, an mineziba uan mikarzaribar aghu. **11** Ia Saffrin nguibamin gumazamiziba, ia bibiabara ikiva aghumsigh, kalabuziar gumazamizibar min kantrin igharazimin mangi. Ia Sananin nguibamin gumazamizibar atiatigh, nguibam ategh azenan ian kogham. Ia oraghti, Beteselin nguibamin adarazi arangti ia fogh, mongamin danganitam kagh itir puvati. **12** Ikiavira Itir God Jerusalem gasighasighamin dughiam bar roghira ize, kamaghin amizi, Marotin nguibamin adarazir naviba bar osemegha, uair akurvaghasa gumazamiziba bagha pura mizua iti. **13** Ia Lakisin nguibamin adarasi, ia Israelian arazir kurabar gin ghua, Jerusalem gamizi, me arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ia karisba inigh hoziar bar puvira ivemariabagh ikegh aregh. **14** Ia Judaba, ia Moreset Getin nguibamin apangkufigh. Ia ganti, igharaz darazi a inighiti, a uan ian nguibam gavaghan kogham. Eghti Aksipin nguibamin adarasi, Israelian atrivibar akuraghan kogham. **15** Ezi ia Maresan nguibamin adarasi, Ikiavira Itir God, ia isi ian apanibar dafarim datighiti, me ian nguibamin inigham. Eghti Israelian gumazir dapaniba ari mangi, Adulamin dagiar toribar aven muegham. **16** Egh apagir kaba ian borir ia bar ifongeziba inigh mangegham. Kamaghin amizi, ia

me bagh nighnigh azi, egh uan dapanir arizibagh isegh dapanir tuziba ikiam.

2 Ia gumazir dimagaribar akui puvatigha, arazir kurabar amuasa nighnigha itiba, aminim tirazi arazir kurar kam damuamin tuavim otozi, ia zuamirama a gami. Ia kamaghin amir gumazamiziba iavzika! Ia bar ikuvigham. **2** Ia gumazamizibar azenibar gara dagh ifuegha purama da isi darasi. Egha ia men dipenibar gara dagh aguava pura da isi. Ia ifavaribagh amuasa, gumazamizibar nguaziba ko, biziba ko, dipenibar okei darasi. **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, “Ia oragh! Ki ia gasighasighasa nighnisi, eghti ia ari mangamin tuaviba puvatigham. Dughiar kurar kam ia batoghti ia ganigh fogham, egh ia ua gin, uan ziaba fisi kamaghin damuan kogham. **4** Ia bativamin bizir kaba otivti, gumazamiziba ia geghan akam ia gasi ia mikimam. Egh me kamaghin azirakar ighiar amirizibar amuam: ‘E bar moghira bar ikufi. Ikiavira Itir God, en nguazim inigha en apagir igharazibagh aning. Gumazir kaba e inigha ghua nguazir igharazimin e isa kalabus gati. Maia! A datirighin mamaghin en nguazir, e da inimiz ikarvagh e damuam?’” **5** Kamaghin amizi, ia Ikiavira Itir Godin gumazamiziba, ia gin ua izi uari akuvagh, nguazim abigh uari daningisi, a bagh satu gikarangamin dughiam, ia gumazir arazir kurabagh amiba, ian ovavir boriba nguazir otevir katam inighan kogham. **6** Ezi gumazamiziba kamaghin na migia ghaze, “Ni kamaghin garir akabar gun e mikiman marki. E nin akaba baraghan aghua. God e gasighasighan koghti, e aghumsighan kogham.” **7** Ia Jekopin ovavir boriba, ia ghaze, Ikiavira Itir Godin apangkuvim ia ko ikivira ikiam, a? Egh bizir kuratamin ia damighan kogham, a? Puvati. Ikiavira Itir God ghaze, gumazir nan damazimin arazir aghuibagh amiba, ki nimira me migei. **8** Ikiavira Itir God kamaghin gumazir kabav gia ghaze, men gumazamiziba, ia apanibar min me gami. Men marazi midorozim gamigha uamategha uan dipenibar izegha ghaze, e deragha uamategha izegha avughsi. Ezi puvati, ia ghua me azenan azuir korotiaba men akiragharibar da adangi. **9** Egha ia nan gumazamizibar tongin itir amizir odiariba, ia men dipenir me ifongeziba bagha me batosi. Egha ki men boriba, gin me daningamin bizir aghuiba, ia men tuavim apirigha da okemegha gifa. **10** Ia gumazir arazir kurabagh amua nan damazimin zuezir puvatiziba, ia kagh deravira ikiamin danganir aghuiba puvatigham. Ki bar pazavira ia gasighasigham. Kamaghin amizi, ia dikavigh mangi. **11** Eghti akam akurir gumazitami gumazir kurar kaba bagh izi, wainin dipar onganiba ko dipar onganir igharazibar akar ifavaribar mikim suam, “Ki guizin kamaghin migei, ia wain ko dipar onganir aviriba ikiam,” gumazir kurar kaba, ti gumazir akar inigha izir kam bar a gifuegham. **12** Ikiavira Itir God uan kamaghin Jekopin ovavir boribar gia ghaze, “Ki uamategh Israelian gumazamizir itir varazira ua me akuvagham. Egh mati gumazim sipsipba inigha ia divazimin aven me akui moghin, ki ua me akuvagham. Eghti me kalabusin dipenibar tiar akabar uari akuvam. Eghti gumazamiziba ua ian nguazim bar a gizivagham, mati sipsipin avirim grazir aghuir aviribar tongin ikia ada api.” **13** Ikiavira Itir God uan gumazamiziba kalabusin me firigh, me inigh azenimin izam. Eghti me kalabuziar divazibar tiar akaba akar azenan iziti, men Atrivim a Ikiavira Itir God, a uabi men faragh mangam.

3 Ki ghaze: “Ia oragh, ia Jekopin ovavir boribar gumazir dapaniba, ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh nighnigha da bagh ingar. **2** Ia arazir aghuir kamin aghuagha arazir kuram bagha bar ifonge. Ian arazir kaba mati, ia nan gumazamizir angamira itibar iniba aghora da misi. Egha men agharibar itir tuziba aghora da misefi. **3** Ian arazir kaba mati ia nan gumazamizibar iniba misa men aghariba apiragharigha dagh asegha, men tuziba aghoraghsua da api. Ia mati, me minem daghuasa asizir tuzir agharibar itiba aghoraghsuegha da minem gaghui. **4** Eghti dughiatam gin iziti, ia akurvazim bagh Ikiavira Itir Godin arangti, a ia bareghan kogham. Ia arazir kurabagh ami, kamaghin amizi, a ian azangsisiba bareghan kogham, mati

a uan guam ian modo.” **5** Godin akam ingha izir gumazir maba, deragha nan gumamazizibagh amir puvati. Eghti tav dagheba me daningti, me a ko akaba akir suam, a dughiar aghuiba ikiam. Puvati, kar me a gifari. Eghti gumamaziziba dagheba me danighan kogham, eghti me akar atiatibav kim ifar suam, men apaniba izi me gasighasigham. Ezi Ikiavira Itir God, akam ingha izir gumazir kabav gia ghaze, **6** “Ia nan gumamazizibagh ifari, kamaghin amizi, ki ian anogoregti, ia ua irebamin min gari bizibar ganan kogham, egh dar mingariba abighan kogh, egh ia gin otivamin bizibagh foghan kogh, dav kiman kogham. Ia aruem iraghugha givagha aminim pirizi moghin, ian dughiaa givagham.” **7** Eghti akam ingha izir gumazir uan otivamin bizibar gara dav geir kaba, me aghumsigh naviba men ikuvigham. Men arazir kurar kam bangin, God men azangsisiba baraghan kogh, bizir me gananim kubar amuti, da otivan kogham. **8** Ezi ko, Ikiavira Itir Godin Duam gavgavin na ganingi, egha guizin arazim damuasa nighnizim isa na ganingi. Egha Israelian arazir kuraba bar dar gun me mikimasa gavgavin na ganingi. Eghti ki Jokopin ovavir boribar arazir akaba batozimin gun me mikimam. **9** Ia Jokopin ovavir boribar gumazir dapaniba deragh na baragh, ia guizin arazibar aghua. Ia Israelian gumazir aruaba, ia arazir aghuibagh irazi, da ghua arazir kurabar min otifi. **10** Ia uari bagha Saionin nguibamin dipenir aghuir aviriba ingarasa, gumamazizibav sozi me ariaghiri. Ia guizin arazimin aghuagha, onganarazibagh amir gumamaziziba abiragha men ghuzim ingegha ghaze, kar Ikiavira Itir Godin nguibam Jerusalem, e anesarazi a tugha gavgafi. **11** Ezi Jerusalem gumazir dapaniba kotin dughiamin, gumamazizibar amamangatiz, me modogha dagiaba me givezgeha me gakaghorima, me paza kotiaba tuisisi. Ezi ofa gamir gumaziba, gumazibar amamangatighti me dagiaba me daningti, me Godin Akar Gavgavibar mingariba abigh me mikimam. Ezi akam ingha izir gumaziba uaghan ghaze, me dagiaba inighiva, akar mogomebar mingariba deragh da abigham. Jerusalem gumazir ekia kaba bar, me kamaghin amua ghaze, “Ikiavira Itir God e ko iti. Ezi bizitam e gasighasighan kogham.” **12** Kamaghin amizi, ia gumazir dapaniba ko ofa gamir gumaziba ko akam ingha izir gumaziba, ia amizir osintizir kaba bangin, God Jerusalem gasighasigham. Eghti Jerusalem biziba bar ikuvigham, egh minezir pozimin otogham. Eghti Saion nguazir kinimin min ikiti, gumaziba an dagher azenibar ingaram. Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenim iti naghin mighsiar kam, ruarim a batogham.

4 Gin otivamin dughia tamin, mighsiar Ikiavira Itir Godin Dipenim tughav itim, ziar bar ekiam iniam. Egh a pin mar iki mighsiar igharaziba bar dagh afragham. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar izi an uari akuvagh ikiam. **2** Kantrin aviribar gumamaziziba izi suam, “Ia izi, e Saionin Mighsiamin mavanangam, a Ikiavira Itir Godin mighsiam. Kar Jokopin Godin Dipenim. E mangiti a uan arazir a ifongezibar en sure damuam. Egh a uabi misevezir tuavim, e an gin mangam.” E fo, Moses Osirizir Araziba, Saionin Mighsiamin ikegh mangiti gumamaziziba a iniam. Guizbangira, Jerusalem nguibam, kar danganir Ikiavira Itir God uan akam isi, uan gumamazizibar aningamim, eghti me azenan mangi an akam akunam. **3** Eghti Ikiavira Itir God, jasin min iki kantriba bar dar gumamazizibar araziba tuisigh, men osintiziba deragh da akirti, me uari inigh deragh ikiam. Egh me uan midorozir sababa inigh dav soghti, da baravigh nguazibagh tuir ainbar min otivigham. Egh me uan afuzibav soghti, da ikizirigh sabar azenibar ingaribagh ami moghin, otivigham. Egh danganiba bar dar itir gumamaziziba, uam uariv soghan kogh ikiva, uan midorozir arazibar sure damuan kogham. **4** Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akam akirigha ghaze, gumamaziziba vaghvagh deraghvira uari uan wainin ikariziba ko fighin temebar boroghin dapiam. Egh me deragh ikiti, tav ua izi atiatim me daningan kogham. **5** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan asebar ziaba fi, men akabar gin mangam. Eghti e Israelia, Ikiavira Itir God, en God, e zuraram an ziam fi mamaghira ikiam. **6** Ikiavira Itir God kamaghin

migia ghaze, “Gin otivamin dughiamin, gumamazir ki faragha ivezir kuram me ganiga, kalabuzir gumamazibar min kantrin igharazimin amadaziba ko, suer kurar daruan iburaziba, ki ua me akuvam. **7** Ezi gumamazizir ikiavira itir varazira, me uan nguibamin saghon ikia, egha daruan iburaghburaki, me gumamazizir suer kurar pazava aruiba. Ezi datirighin itir varazira ki ua me damighti, me kantrin bar gavgavimin min otogham. Eghti datirighin ikegh mangi, ki Ikiavira Itir God, ki Saionin Mighsiamin iki, men atrivimin iki, me gativagh mamaghira ikiam.” **8** Ezi ni Jerusalem, God nin ikia uan gumamazizibar gari, mati sipsipbar gari gumazim uan sipsipbar garir dipenir divazimin aven iti. Ni faragha me geghuvi moghin, ni bar ekevegh uan kantrin nguibaba bar da gativagh, dagh eghuvam. **9** Jerusalem, ni manmaghsua panten arai? Ni tizim bagha amizim borim batasa mizazim isi moghin uabi barasi? Ni ti atriviba puvati, a? Ezi nin fofozir gumaziba ti ariaghira, a? **10** Ia Jerusalemia, ia dimiva arang, mati amizim borim batasa mizazim baragha, uabi gighavkiravira iti. Ia datirighin nguibam ategh graziba itir dangaminin mangi. Eghti me ia inigh Babilonin mangam. Eghti gin Ikiavira Itir God, ian apaniba da ua ia inigham. **11** Ezi kantrin aviriba ia gasighasighasa uari akufa. Egha me ghaze, “Aria, e Jerusalem nguibar ekiam bar a gasighasigh, an ganti a bar ikuvigh ikiam.” **12** Egha kantrin kabar gumamaziziba Ikiavira Itir Godin nighnizim gifozir puvati, a manmaghin nighnisi. Me kamaghin fozir puvati, a me akuvagh me gasighasigham. Mati gumazim witba akuvagh da mirmirighti, da witin daghebar min otivigham. **13** Egha Ikiavira Itir God ghaze, “Jerusalemia, ia dikavigh mangi uan apanibagh asighasigh. Ki ia damighti, ia gavavigh ikiam, mati bulmakaun mam ainin komba ko, brasin sueba ikia bar gavgafi. Kamaghin amizi, ia kantrin aviriba dikiki me abinigham. Egh apaniba faragha ia misogha inizir biziba, ia uam ada inigh na daningam, ki nguazir kam bar a gatavizir Ikiavira Itir God.”

5 Ia Jerusalemia, ian midorozir gumaziba uari akuvagh, arang uan mikarziba aghor. Apaniba ia ekiarugha gifa. Me Israelian gumazir dapanim misogh aghumsizim a daningasa, mati apanim aghorim inigha gumazimin koviam misoke. **2** Ikiavira Itir God ghaze, “O Betlehem, ni Efratan Distirighin itir nguibam, ni Judan anababar nguibabar tongin, ni nguibar bar dozim, ezi nin aven gumazitam na bagh gumazir dapanimin otogh Israelia gatavagh men ganam. Ezi bar fomira, an ovavir bar faraghavira itim, an otogha ike, ezi an adarazi datirighin ikia ghuavira iti.” **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God uan adarazi ateghti, me uan apanibar dafaribar ikivira iki mangiti, amizir God inabazim, an otarim bategham. Eghti dughiar kamin Israelian kantrin igharazibar ikeziaba, uamategh izi uan adarazi ko uam uari akuvagham. **4** Eghti gumazir dapanir kam otogh, uabi uan gumamaziziba Ikiavira Itir Godin gavgavimin men ganam, mati sipsipbagh eghuvir gumazim derivira uan sipsipbagh eghufi. Guizbangira, a Ikiavira Itir God, an God, an an ziar ekiamin me gatavagham. Eghti gumamazizir kantrin igharazibar itiba an gavgavim gifogham. Eghti an gumamaziziba deragh ikiam. **5** Eghti a navir amirizim ko, dabirabir aghuim isi uan gumamazizibar aningam. Eghti Asirian midorozir gumaziba izi, en nguibar ekia gavgavibar divaziba akarti, e uan midorozir gumazir faragha zuir gavgaviba amiseveghti, me mangi me ko misogham. **6** Me Asirian kantri ko misogh me abinigh, men kantri iniam, an ziam Nimrot, me me dama a inigham. Eghti arazir kamin, gumazir dapanir kam, Asirian e gasighasighasa iziba, a men dafarimin en akuragh, uam e inigham. **7** Eghti Jokopin ovavir boribar ikiavira itir varazira, me kantrin igharazir aviribar gumamazizibar tongin iki, men akurvaghamin gumazibar min ikiam. Mati dimagarib grazibagh irir ghuariaba, ko, temeabagh izir amoziba, Ikiavira Itir God da amadagha dagh amizi, da deraghaviram otifi. Bizir kaba me Godin gavgavimra dar amuam, men gavgaviba puvati. **8** Eghti Jokopin ovavir boribar ikiavira itir varazira, me kantrin igharazir aviribar gumamazizibar tongin iki, mati laion

ruarimin itir asiziba ko, sipsipin divazimin aven itibar amasa gari. A sipsipbar tongin mangi, uabi fi sipsipbar kin me givi me aghoram. Eghti gumazir men akurvaghamba puvatigham. **9** Eghti tuavir kamin Israelia uan apaniba abinigh bar me agivaghham. **10** Ikiavira Itir God, kamaghin Israelia migia ghaze: “Gin otivamin dughiamin, ki midorozir bizibagh asighasigham. Egh ian hoziabagh asighasigh ian karisba apirarigham. **11** Egh ki ian nguibar ekiaba ko dar divazir gavgaviba bar ada akarighiti, ia uam adar mongvia avegham. **12** Egh ki ian meziba ko akavsiaba batuegh, ian kukunir gumaziba agivaghiti, me ua ikian kogham. **13** Egh ki ian marvir guaba ko, asebar nedaziba bar da batuegham. Ia uari uan dafaribar ingarizir bizibar ziaba fan marki. **14** Egh ki temer guafir arer amizim Aseran nedazim itiba apirarigh, ian nguibamin bar da batuegham. Egh ian nguibar ekiaba bar adagh asighasigham. **15** Ki arazir kam bagha nan navim bar osomegha atari. Egh kantribar gumazamizir nan akaba batozir arazir kam, ki a ikarvaghham.”

6 Ia oragh! Ikiavira Itir God Israelia isa kot gati. O Israelia, ia dikavigh izi kotiamin, ia uan osimtizimin gun mikim. Eghti mighsiaba jasin min iki, ia baragh ian akaba tuisigham. **2** Eghti ia mighsiaba ko, dagiar bar gavgariv nguazimin apengan ikia, an suirazi a gavgavigha ikia mamaghira itiba, ia Ikiavira Itir Godin kotiam baragh. Eghti Ikiavira Itir God, kotin aven uan gumamaziziba ko uari adoghodoghiva, egh an akam me gasam. **3** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “O nan gumamaziziba, ki arazir kurar manamra ia gami? Ki ian aza, ki bizir tizim kamigha osimtizim ia ganing? Ia na mikim! **4** Guizbangira, kirara dughiar ia Isipin kalabusin itimin ia inigha azenan ize. Ki tuavim ian akaghasa, Moses ko, Aron ko, Miriam, me amadazi, me ian faragha ghua ia inigha ize. **5** O nan gumamaziziba, ia Moapian Atrivim Balak faragha ia gamizir arazir kuram ginighnigh. Beorin otarim Balam, ia Balak mikememiz akam ginighnigh. Egha ia Sitimin nguibam ategha ghua Gilgalin zuir dughiamin, ki amizir bizir ekiabagh nighnigh. Ia bizir kabagh nighnigh fogh suam, ki ian akurvaghassava bizir aghuibagh ami.” **6** Ikiavira Itir God, a Godin Bar Pin Itim, ki an damazimin izi tevminigh apirigh an ziam fisi, bizir tizimra inigh izam? Ki ti bulmakaun igiar mikarziaba sara itir aghuiba inigh izi, a daningisi ofan bar isa mighirizim min bar da tueghti da isi mighirigham, a? **7** Ki ti sipsipin apurir 1,000pla o, 10,000plan olivin borer mineba inigh izam, eghti Ikiavira Itir God bizir kaba bagh bar akuegham, o? Ki ti uan arazir kuramin ivezim bagh uan otarir ivariam ofa damusi a misueghti an aremegham, o? Bar puvatigham. **8** Ia nguazir kamin itir gumamaziziba, Ikiavira Itir God arazir aghuibar ia mikemegha gifa, eghti ia arazir aghuiri a ifongezir kabara dar amu: Ia guizin arazibara damuam, egh igharaz darazir apangukuir arazim gifongegh, egh ia uari abin uan Godin apengan iki, anarira gin mangam. **9** Ia fofozir aghuim gifueghiva, Ikiavira Itir Godin atiating an apengan ikiam. Ia oragh! Ikiavira Itir God Jerusalem nguibar ekiamin diagha ghaze, “O nguazir kamin itir gumamazizir iza nguibar kamin uari akuviba, ia oragh! **10** Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia bizir aghuiba uan dipenibar aven da mongezi da Ikiavira iti, ezi bizir ia itir kaba, kar ia arazir kuram gamua inizir biziba. Ia uan biziba gumazir igharaziba bagha da amadir dughiam, ia ifara deragha dar osimtiziba tuisigha dar ivezibar abarir puvati. Ki arazir kurar kam bar an aghua. **11** Ki garima, ian gumazir maba igharaz darazigh ifara men bizir amadiba, deragha dar osimtizibar iveziba me gamidi puvati. Ki men arazir kuraba gin amadir puvati. Ki aghua. **12** Ezi nguibar ekiamin itir gumazir dagiar aviriba itiba, me onganarazibagh amir gumamazizibagh ifara men biziba pura dagh eku, egha paza me gami. Nguibar ekiar kamin gumamaziziba, me bar ifavirar gumamazizibara. **13** Kamaghin amizi, ian arazir kurar kaba bangin, ki ia gasighasigham. **14** Ia daghebar ami, izivagham kogham, eghti mitiriaba ian aghivira ikiam. Egh ia biziba inigh dipenimin ada akuvam, eghti da derivira ikian kogham. Eghti ia bizir manaba iti, ki

apaniba amadaghti, me izi ia misogh dagh asighasigham. **15** Ia azeniba opariva, dar daghetam inighan kogham. Egh ia olivin oviziba dikabin da mirmir, egh olivin borer tam uan mikarzim daghuighan kogham. Egh ia wainin oviziba dikabin da mirmir, egh wainin dipatam ameghan kogham. **16** Atrivim Omri ko an otarim, Atrivim Ahap, ia anining arazir kurabar gin ghuezir gumamaziziba, aning faragha amizir araziba, ia datirighin anining gin ghua dagh ami, kamaghin amizi, ki ia gasighasighiti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, akirim ragh ia gasi dibovir akabar ia mikimam. Eghti ia nan gumamazizir nguibar ekiar kamin itiba bar moghiram aghumsigham.”

7 Maia! Ki uabin apangkufi. Ki ti ovengam. Gumamaziziba mitiriaba men azi moghin, mitiriam nan azi, ezi ki temer ovizitam amasa da bagha tememin garima, da puvati. Temer fighin oviziba ko, wainin oviziba, me bar ada inigha gifa. **2** Gumazir aghuitam nan kantrin aven itir puvati. Gumazitam guizbangira Godin gin zuir puvati. Bar puvati. Dughibar zurara gumamaziziba uarira uarir apanibagh amua uarigh asighasighasa uari bagha tuaviba buri, mati gumazim asizibav soghasa, azuazim agura. **3** Gumamazizir bar arazir kurabagh fogha dagh amiba, me zuraram arazir kurabagh ami. Gavmanin ingarir gumaziba ko, jasba kotin dughiamin, me gumamazizibar azangisizima, me moga dagiabar me giveza me gagakhorima, me paza kotiaba barasi. Gumazir ziar ekiaba itiba pura uan ifongiarbar jasbav geima, jasba guizin arazim ategha pura gumazir kurar kabar ifongiarbar gin zui. **4** Ezi gumazir igharaziba ghaze me deragha arazir aghuibagh ami, ezi God men gari, me ikuvigha mati grazir ataghatariba ko, benir dikoniaba itiba. Dughiam otogha gifa, ezi God uan gumamazizibagh asighasighasa, mati an akam inigha izir gumazim mikemezi mokin. God kamaghin damuti, an gumamaziziba okam nighnigh onganigh tintinibar nighnigham. **5** Eghti dughiar kamin otariba dibovir akabar uan afeziabav kimiti, guivuba uan amebabar akaba batogham. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uarir adoghham. Gumamazizibar anababa uari, men apanim ikiva, men ikuvigham. Kamaghin amizi, ni uan namakam ko roroamin akaba, nighnizir gavgavim dar ikian marki. Egh ni uaghan uan amuim o uan pam mikimsi deraghvira nighnigh a mikim. **7** Ezi ki uabi, nighnizir gavgavim Ikiavira Itir Godin iki a mizuamam. Eghti a ki a ko migeir azir akaba baregh, izi nan akuragham na inighti, ki deraghvira ikiam. **8** Eghti en apaniba aghumsizir akabar e damuan kogham. E guizbangira iregha gifa, egh e uan dikavigh tivuigham. E datirighin aminirbirimin iti, eghti Ikiavira Itir God uan angazangarim e daningam. **9** E datirighin Ikiavira Itir Godin damazimin arazir kuram gami. Eghti Ikiavira Itir God bar dughiar otevimra uan aningagharim akagh, e gasighasigham. Egh a gin ua en akuragh guizin arazimin gin mangvia, pazavira e gamir darazir arazir kuraba ikarvaghham. Egh a mitatem in inigh angazangarimin e atighiti, e angamira iki an ganti, an en apanibar dafaribar uam e iniam. **10** Apaniba faragha kamaghin e migia ghaze, “Ikiavira Itir God, ian God managh iti?” Egh me gin ganti Ikiavira Itir God en akuraghti, me bar aghumsigham. E ganti Ikiavira Itir God me dikiti, mati gumamaziziba tavuimin beghneazim dikiti moghin, a me dikabinigham. **11** Ia Jerusalem gumamaziziba, ia gin nguibar ekiamin divaziba uam adar ingaramin. Egh nguazimin mitaghniabagh isivaghiti da mangi ekevegham. **12** Dughiar kamin nin gumamazizir kantrin igharazibar kalabusin itiba, me uamategh tintinibar izam. Tarazi Yufretisin Fanemin amadaghan ikegh izam, eghti tarazi aruem anadi naghin kantri Asirian ikegh izam, eghti tarazi sautin amadaghan kantri Isip ategh izam. Israelia bar moghira kantrin saghon itibar mighsiaba ko, ongarir dadarimin itibar ikegh izam. **13** Ezi kantrin kabar gumamaziziba bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, da dangamin bar kurabar min ikiam. **14** O Ikiavira Itir God, ni gumamazizir ua bagha miseveziba, ni me eghuvir gumazimin min iki, mati sipsipbagh eghevur gumazim derivira uan sipsipbagh eghefui. Me ruarir arizibar mighsiabar ikia, nguazir aghuiba puvati. Ezi

azenibar ingaramin nguazir aghuiba vin iti. Me faragha amizi moghin, ni men amamangatighi, me mangi Basan Distrik ko Gileatin Distrighin nguazir aghuibar azenibar ingaram, mati sipsipba grazir aghuiba itir nguazim garua grazir aviriba api. **15** Ikiavira Itir God akam ikaragha ghaze: "Ki faragha Isipin ia inigh azenan izasa digavir kuram gamir araziba, ki datirighin uam ada ian akagham. **16** Eghti kantrin igharazir gavgaviba itiba, me datirighin nan gavgavimin ganighiva digavir kuram damigh aghumsigham. Egh me atiatigh uan kuariba ko, akabar kumigham. **17** Egh me fogh suam, me gavgaviba bar puvati, mati kuruziba uan navibar nguazim davaram. Egh akongiva atiatigh uan danganir mogomeba ategh, Ikiavira Itir God bagh izam, a en God." **18** O Ikiavira Itir God, ua godin igharazitam nin min itir puvati. Nin gumazamizir ikiavira itir varazira, ni men arazir kuraba gin amadi. Nin adariba dughiar ruaribar itir puvati. Ni zurara en apangkuvigha, arazir aghuibar e damuasa bar akonge. **19** Ni uam en apangkufigh. Egh uan suemin biziba dika da abiri moghin, en arazir kuraba diki da abinigh, da akunighi da ongarir konim bar an aven magirigh. **20** Egh ni uan akaba bar dar gin mangiva, zurara Israelia en apangkufigh. E Abraham ko Jekopin ovavir boriba, e nin gumazamizibara. Ni fomira en inazir afeziaba koma akar dikirizim gamua ghaze, ni en apangkuvigham, egh ni uan akar dikirizir kam damuti, a guizbangiram otogham.

Nahum

1 Godin akam inigha izir gumazim Nahum, a irebamin min garir bizir mamin garima, God akar kam a ganingizi, an akinafarir kam osiri. Akar kam, a Niniven nguibar ekiamin akam. Godin akam inigha izir gumazim Nahum, an nguibam Elkos. **2** Ikiavira Itir God uabira God, a gumazamiziba ateghti, me asebar ziaba fan kogham. An akam batozir gumazamiziba, a mizazim me ganidi. Ikiavira Itir God, a uan apañibar aningagha, men arazir kuraba ikarvagha ivezir kuram me ganidi. **3** Ikiavira Itir God a zuamiram atarir puvati. A Godin Gavgavir Ekiaba Itim, egha a zurara arazir kurabagh amir gumazamiziba mizazim me gasi. Ikiavira Itir God, danganir manamin mangiti, aminir ekiam ko amozim otivam, eghti ghuariaba mati an dagarinning nguazim ditima, nguazim mineziba mizi. **4** An ongarim dagarvagħ an atarti, ongarim dakegham. Egha uaghan fanebagħ ami da dati. Egh a suam, biziba ikuvigham, eghti azeniba ko, grazir aghuariba misingigh arimighiregham. Basanin nguazir aghuimin itir azeniba ko, Karmelin Mighsiamin itir temeaba ko, Lebanonin kantrin itir akimariba, da bar miadiava ariaghiri. **5** God uan gavgavim akazi, mighsiaba agoa nigha, dipabar min otifi. A uan gavgavim akazi, mikimkizim nguazim ginobagħa a gamima a nisi, ezi gumazamiziba uaghan agoa nisi. **6** An aningazir dughiam, tina deravira iki ikuvighan kogham. Bar puvatigham. A gumazamizibar aningagħa, an damazimning mati avim isiava aghefe, An aningagħarim, dagiaba misaragħarisi. **7** Ikiavira Itir God, an arazir aghuibar e gami. Osimtiziabar dughia bar a uan gumazamizibar mogomer danganimin min ikia, egha gumazamizir a bagħa zuiba, a me akurvasi. **8** An aperiar ekiamin min, Niniven nguibar ekiam bar a gasighasigham. Egha gumazir an akam batoziba, a me misozi me ariaghiri. **9** Ia apañiba, ia arazir manam Ikiavira Itir God damuasava a migei? Ia ganigh, a bar ia kuavaremegham. Guizbangira, apañitam dughiar pumuning akirim ragħ a gasaragħan kogham. **10** Ia mati gumazim dipar onganim amegħa bar ongan, eghti a bar ia agivagħam, mati avim benir dikoniba ko, grazir bar misingizibar isi. **11** Ia Niniven adarasi, ian mav nighnizir kuram iti, egha a pazi Ikiavira Itir God damuasa akam akiri. **12** Ezi Ikiavira Itir God uan gumazamiziba Israelia, a kamaghin me migei, “Asiriaba me bar avirasemegħa gumazir gavgaviba iti, ezi ki me gasighasighti, me bar givagħam. Nan gumazamiziba, ki osimtizir ekiam ia gati, egh ki ua kamaghin damuan kogham. Bar puvatigham. **13** Asiriaba faragħa ia gativagħa ike, ezi datirighin ki men gavgavim abiragħam, eghti me ua ia gativagħ, ian ganan kogham. Eghti ia ua men kalabusin aven iktan kogham.” **14** Egha Ikiavira Itir God Akar Gavgavimin kamaghin Asiriabav gei, “Iān ovavir boriba uam otivan kogham. Iān dipenir asebar ziaba feba, ki dar aven marvir guaba bar dagħ asighasigham. Egh me ian kuaba afamin moziba, ki ia bagħ dar akiram. Ia gumazamizir kiniba, kamaghin amizi, ia ua iktan kogham.” **15** Ia gan, gumazir mam mighsiamin itir tuavimin izi, egha akar aghuim inigħa izi. Kamaghin amizi, ia Judan gumazamiziba, ia izi uari akuvagh Ikiavira Itir Godin ziam fisi isam damuam. Egh bizir ia God daningasa akam akirigha givaziba, ia da isi a daning. Eghti gumazamizir kuraba ua ian nguazim inian kogham. Guizbangira, God me gasighasigha gifa.

2 Apaniba faragħa Israelia gasighasigha, men biziba bar da inigħa ghue. Ezi datirighin Ikiavira Itir God, Israelin ziar ekiam damuti, a faragħa ikezi mogħin uam otivam. O Niniven adarasi, apañiba datirighin ia misosi. Ia gasighasighamin gumazim izegħa gifa. Ia midorozir gumaziba arighti me ian nguibar ekiamin okarigham. Ia bar deravira tuavibar gan. Ia misoghsi tuivigh gavgavigh gan. **3** Iān apañiba orar aghevibar suigħa, midorozir korotiar agheviba aghuigha, ia misoghasa izi. Me misoghasa ivemara izima, men karisba tagħtasi, mati avim isi. Ezi me afuzir ruarir me painin temebar ingariziba, da misoghasa amua dar koniba igħa izi. **4** Men karisba bar

pamten ivemara nguibar ekiamin aven izi, egha gumazamiziba uari akuvir danganibar bar dar mangi izegħ gami. Me adenir avibar min isia, tintinibar ghua mati onimarim tagħtasi. **5** Men faragħa zuir gumazim, midorozir gumazir dapanibar diazi, me ivemara asaghpora irasava amua divazim bagħa zuir. Me zuamira ivemara ghua averpenimin aven zuir, me averpenimin apengan, divazim ginivti, anekaramin temer otevir mam iti. **6** Me temer otevir kam, tiar akar fanemin boroghin itim ginivtima, tiar akam akariaghiri. Ezi dipam bar puvira ivemara, atrivimin dipenimin aven izima, aperiar ekiam otozi, gumazamizir atrivimin dipenimin itiba bar atiatingi. **7** Apaniba Asirian atrivim gamizi, a tugħav itima, me an amuimin korotiaba suegha, a inigħa kalabusin ghue. Ezi an ingangarir amizibar naviba bar ikuvizi me aziava, bar an apangkuvigha uan evaribav sosi. **8** Dughiar bar ruarimin Niniven nguibar ekiam nimira iti, mati dipar akarem. Ezi datirighin an gumazamiziba ara nguibar ekiam ategħa azenan zuir, mati dipam apirizir divazim akariaghiriti, dipam puvira ivemari. Men marazi pamten dia ghaze, “Iā mitifigh, Iā mitifigh. Iā ari mangan marki.” Ezi tav mitigħa uamategħa zuir puvati. Bar puvati. **9** An apañiba kamaghin uan adaravir gei, “Aria, ia men gol ko silvaba okemegħ bar da inigh. Bizir aghuivar bar aviriba, men nguibar ekiam gizifa.” **10** Ninive bar ikuvigha, pura danganir kinir gumazamiziba puvatizimin min iti. Gumazamiziba nguibar ekiam ategħa tintinibar are. Me puviram aguava bar atiatigha, men sueroghofariba nisi. Men gavgaviba bar givazima, men naviba me gighagħirima, men damaziba atiahiregha guaba bar ghuari. **11** Nguibar ekia kam faragħa bar gavgagi, mati laionba itir danganin, ezi datirighin puvati. Ninive fomira mati laionin igiaba ikia apir danganin, ezi laionin apuriba ko, amebaba ko, men nguiziba an moga deravira itima, apañiba me misozir puvati. Laionin apurim asizibav sogħ da nguemsirighti, amebam ko, nguiziba deravira damam. Egha asizir naba isa dipenim garizima a izifa. Ezi datirighin laionin dipenim a managh iti? A ikuvigha gifa. **13** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin Ninivebav gei, “Kīrara ian apañim. Kī ian karisba dapongti da bar isigham. Eghti ian midorozir gumaziba, laionin igiabar min midorozimin aven arimighiregham. Eghti bizir ia igħaraz darazi da iniziba, ki bar uam ada iningħam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ua ian abuir gumaziba baragħan kogham.”

3 O Ninive! Men gumazamiziba puvira ifara gumazamizibav sozi me ariaghiri. Egha bizir avirim okemegħa, nguibar ekiam garizima a bar izifa. Kamaghin amizi, God gumazamizir kaba bar me gasighasigham. Mevzika! **2** Ia oragħ, benir hoziabar akiriba ifozorozim ikia tingazi, ezi hoziabar sueba ko, karisin wilba tuavimin tingazi. Ezi karisba tuavimin dagiabagh isin ghua nidi. **3** Midorozir gumaziba hoziabagh apiagħa ivemara izi, ezi men midorozir sababa glasin min tagħtasi. Egha gumazir avirim misozima, men kuaba tintinibar uarigh isin irav iti, ezi ni da diponan iburagħam. Ezi gumazamiziba aruava gumazir kuaba dika, me gasagħporagħiri. **4** O Ninive, ni mati tuavimin amizim, kamaghin amizi, God ivezir kuram ni ganidi. Nin ganganim bar derazi, ni kantrin igħarazibagh etui, mati tuavimin amizim akavsiaba ko, imezibagh amua gumazibagh etui. Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ni bagħa ghua tuavimin amizimin min ni ko, arazir kurabagh ami. Egha me nin kalabuziar gumazamizibar min iti. **5** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “O Ninive, ki ni gasighasigham. Ni tuavimin amizimin min itima, ki datirighin nin korotiaba suegħti ni bibiamra iktan. Ni korotiaba puvatighi, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin ganti, ni bar aghumsigham. **6** Ki pazi ni damuva, bizir mugħuriar kuraba zuibar ni avaragħam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba nin ganiva bar atiatigham. **7** Me nin ganiva nin ari miriabar mangam. Me kamaghin mikim suam, ‘Iā gan. Ninive ikuvigha gifa. Gumazitam an apangkuvighan kogham. Migirigir aghuaritam a damuva an akurvaghamin gumaziba puvati.” **8** O Ninive, ni ti ghaze,

nin gavgavim Tebes gafira, a? Kar Isipin nguibar ekia mam. A uaghan Nailin Faner Ekiamin boroghin iti, ezi Nail mati an divazim. **9** Ia ti fo, Tebes, kantri Isip ko, kantri Itiopian ruaghatevir mam gativagha aningin gari. Ezi kantrin tam an gavgavim abirazir puvati. Ezi kantri Put ko, kantri Libia a ko, porogha midorozibagh ami. **10** Ezi a pura bizim, apaniba Tebesia gafiragha, kalabusin ingangarim bagha me inigha ghue. Me men boriba, tuavir akar uari bativivar me misozi me ariaghiri. Egha Tebesin gumazir aruaba me senbar me ikegha vaghvagha me inigha ghue, ezi me men ingangarir gumazir kinibar min ingari. **11** Ia Niniveba, ia uaghan Tebesbar min otivam. Ia dipar onganibar ami gumazir onganibar min otivam. Ian nighniziba onganighti ia daighiram, egh apanibar atiating ari mangi mongsi danganiba buriam. **12** Eghti apaniba ian nguibar ekiam inisi pamten ingaran kogham. Puvatigham. Ian nguibar ekia gavgaviba mati fighin temer oviziba faragha anigha gifa. Eghti apaniba zuamiram a inigham, mati gumazim temer figh ginobazi, an oviziba ira gumazimin akatorimra iraghu. **13** Ian midorozir gumaziba mati amiziba, kamaghin amizi, me apanibav sogh, me batueghan kogham. Ian nguibar ekiamin tiar akar ekia, gavgaviba apazir igugunir gavgaviba, avim dar isigham. Eghti nguibar ekiamin tiar akam bar kuighirighiti, apaniba puram an aven izegham. **14** Niniven gumazamiziba, apaniba ian nguibar ekiam korogham, kamaghin amizi, ia dipaba tuigh, da inigh nguibar ekiamin aven izi. Egh ia nguazir aghevim inigh a dikitti an amereghti, ia brighbar ingarir boksiabar arigh. Egh brighba inigh mangi gavgavim isi nguibar ekiamin divazim daning. **15** Ia dar amuti da uaghan bar ian akuragham kogham. Avim izi ia ko ian nguibar ekiamin isiti, ia isigh arighiregh bar givagham, mati odeziba bar dagheba agifa. Ia faragha odezibar min bar aviraseme. **16** Egha ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba bar avirasemegha, overiamin mikovezibar dibobonim gafira. Ezi datirighin me bar ghuegha gifa, mati odeziba zuravariba amegha givagha, uan aviziba kuigha mighegha ghue. **17** Ian gumazir dapaniba mati odezir okoruam, orantizimin dughiam, da divazibagh isin iti. Ezi aruem anadima da migha ghue. Ezi gumazamiziba fozir puvati, da managh ghue? **18** O Asirian atrivim, ni oragh. Nin gumazir dapaniba ko, gumazir ziaba itiba, me ariaghirezi men kuaba ireghav iti. Ezi apaniba nin gumazamizibagh amizi, me tintinibar mighsiabar ghue. Ezi ua men akuva, me inigh nguibamin izamin gumaziba puvati. **19** Ni mati gumazir duar ogorim iti. Ezi nin duam damighti an akumamin marasinba puvati. Nin duam akumighan kogham. Bar puvati. Ni fomira paza gumazir aviribagh ami, ezi gumazitam arazir bar kurar ni me gamitamin ari mangighan kogham. Kamaghin amizi, gumazamiziba nin osimtizim bareghiva, dafaribav sogh bar akuegham.

Habakuk

1 Kar Godin akam ingha izir gumazim Habakuk, a irebamin min garir bizimin aven akar kam baraki. **2** O Ikiavira Itir God, dughiar bar ruarim ki nin diava ara iti. Ezi ni dazoghin nan dimdiam baregh, en akuragham, eghti bizir bar kurar e bativiba, e gasighasighan kogham? **3** Ki osimtizir bar aviribar gari da gumamaziziba batifi. Ni manmaghsua osimtizir kaba ataghizi, da otifi? Manmaghin amizi ni bizir kurar kabar garima, da gumamaziziba bativima, ni bizitam gamir puvati? Ki danganiba bar a dar gari, gumazir kuraba, gumamaziziba ko, men biziba saram asighasisi. Ezi gumamaziziba atara pura tintinibar misosi. **4** Gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gintizir puvatigha ghaze, nin Arazir kaba pura biziba. Ezi jasba zurara kotin aven nin guizin Arazibar gin zuir puvati. Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me gumazir arazir aghuibagh amiziba dikabira, egha zurara nin guizin araziba adavadafi. **5** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin uan gumamazizibav migei, "Ia bar deraghvira kantrin igharazimin gumamazizibar gan! Maial! Ia nguazir kamin itir dughiamin, ki bar bizir igharagha garim ian tongin a damigham. Eghti ia bizir kam bareghamin dughiamin, ia ti nighnizir gavgavin an ikian kogham! Kamaghin amizi, ia bar digavir kuram damigham! **6** Ia oragh! Ki Babilonia damighti me gumamazizir bar gavgavibar otivigham. Gumamazizir kaba, me gumamazizir bar kuraba, me uaghan misozir gumamaziziba. Egha me datirighin pura tintinibar kantribar ghua, gumamazizir igharazibar dipeniba isa, me dikabiri. **7** Me gumamazizibagh amima, me bar atiatigha puvira nisi. Gumazir kurar kaba, me guizin arazir tamin gintizir puvati. Me uari fa, uan ifongiarbar gintisi. **8** "Men hoziaba bar puvira ivemari, egha me asizir atiar ruarimin ikia puvira ivemaribagh afira. Egha hoziar kaba bar puvira misosi, ezi me misozir arazim, afiar atiarbar midorozi arazim gafira. Hoziar kaba uari fa, uari akuri, ezi misoghamin gumaziba, me hoziar kabagh apiagha, nguibar bar saghon itibar ikegha, midorozim foreghasa izi. Me bar puviram akigh izam, mati kuarazir isam nguazim gisin uan asizimin apigha a misuegh anemasa, pura tuigha iraghu. **9** Men midorozi gumaziba, kantrin me inabazimra mangasa nighnisi. Me izima, gumamaziziba me baregha, puvira atiatia nisi. Egha me bar apangukuviba puvatigha puvira kantri gasighasigh, gumamaziziba inigh mangi kalabuziam datighti me pura ingaram. Kalabuziar gumazir me inizir kabar dibobonim bar avirasemegha mati ongarir gigim. **10** Me atriviba ko, nguibar ekiabar gumazir dapanibar ingaravaka, dibovibar me gami. Egha me nguibar ekiamin garima, a divazir gavgavin iti, ezi me puv an ingaravati. Egha me divazir miriamin nguazir pozim mikinigh, egh an mavanang divazimin uari akunigh, nguibar ekiamin aven mangi an biziba bar ada inigham. **11** Me midorozim zuamiram anegivagh, ivegha zuamira danganir igharazimin ghue, mati aminim va iza zui. Gumazir kaba, me godin tamin gintizir puvati. Me uari fa uan ifongiam ko, gavgavimin gintisi, egha me bar osimtizir dafam iti." **12** O Ikiavira Itir God, ni fomira ikia iza datirighin, ni ikiavira iti. Nan God, ni nan Godin Bar Zuezim. Ni zurara iki mangi aremeghan kogham. O Ikiavira Itir God, ni mati dagiar bar gavgavin, ezi e nin girakirangin uari modi. E mo, ni en arazir kuraba ikarvagh, puv e damuasa, Ni Babilonia amisevegha gavgavin me ganingi. **13** Babilonia me gumamazizir ifariba, egha me arazir kurar aviribagh ami. Ezi bar manmaghiram amizi, ni me ataghizi, me nin ingangarim gami? Ki fo, ni bar moghira zue, egha ni gumazir arazir kurabagh amibar araziba tuisigh, egh men arazir kuraba bagh, ivezir kuram me ikarvagham. Ezi gumamazizir kurar kaba, me gumamazizir mong derazibagh asighasisi. Ezi ni puram aperaghav ikia men gari. Ni bar tizim bagha kamaghin ami? **14** Ni gumamazizibagh amizi, me ongarimin itir osiribar min iti. Ni me gamizi, me sibar davaragh aruibar min ikia, men ganamin gumazir dapaniba puvati? **15** Ezi Babilonia gumamaziziba isa kalabuziam garisi, mati amiziba ivebar osiriba isi. O mati, gumaziba akeziar

osiribar dui. Egha Babilonia me isa kalabuziam gatigha givagha, bar akuegha diava arai. **16** Egha arazir kamra, me dagher aviriba ko, bizir aghuir avirim uari bagha da akumakua, dar pozim mikiri. Egha me uan asebar ziaba fava, bizir mughuriar aghuiba zuiba tuava, mughuriar aghuiba me ganiga, me bagha ofabagh ami. **17** Babilonia uan apanian apangukuvir puvati. Eghti ni me ateghti, me zurara kamaghira kantrin igharazibav misogh me gasighasigham, o?

2 Ki uan osimtizimin gun Ikiavira Itir God mikemegha gifa, egha a na daningamin migirigiam mizua iti, eghti ki uam an migirigiam ikarvagham. Mati midorozi gumaziba nguibam avinizir divazir mitiar gavgavimin pin ghuavanega, tuiavigha apaniba bagha gara iti moghin, ki a bagha gara mizua iti. **2** Ezi Ikiavira Itir God, kamaghin nan akam ikaragha ghaze, "Ki uan akam, ni irebamin min bizimin gari moghin, ki a isi nin akagham. Eghti ni akar kam deravira dagiatamin an osirigh, eghti gumazir a diponamin deraghviram an gan zuamira a diponam. **3** Bizir kam otivamim dughiam, a tighar maghin izi guizin otivam. Kamaghin amizi, bizir ki nin akaghamin kaba, ni da osirighti da iki. Bizir ki nin akakaghamiba, da bar guizbangira kiran oveghangin otivigham. Ni ti ghaze, da zuamira otoghan kogham, puvati, ni pura mizuam iki, bizir kam bar aghumra iziva otogham. **4** Akar kam kamakin, 'Gumamazizir kurar uan navir averiabar aven, uaria uari fa akaba batoziba, me iregham. Ezi gumamazizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba, me nighnizir gavgavin Godin iki, me zurara ikivira ikiam.'" **5** Gumazir bizir aviriba iniasa naviba isiba, men arazir kam, zurara me gifari. Gumazir uari fa akaba barazir puvatiziba, me deragh dapiagh dughiar ruarimin ikian kogham. Me zurara kantrin avirim dikabin, me inigh me gativaghasa. Kamaghira, me zurara bizir bar aviriba iniasa ifonge, Mati ovevem ko Gumamazizir Oveaghueziar Nguibam zurara gumamazizir aviriba iniasa, egha izevir puvati. (Sheol h7585) **6** Eghti gumamazizir men apengan itiba, me dibovir akabar men garir gumazibav kimam. Me kamaghin me mikim suam, "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir biziba okeiba, ia bar ikuvigham. Ia manadizoghin arazir gumaziba pura ian biziba inizi, ia men avighti me zuamira uam ada ikarvaghamin arazir kam ataghiragham?" **7** Ia gumazir igharaz darazi abinibiza, ia uari gumazir munamin bizim inigh, egh uam a ikarvaghamin osimtizir ekiaba ikiam. Eghti igharaz darazi zuamira ia bagh izi, ia mikim suam, arazir gumazir munamin bizim inigha uam a ikarvaghamin, ia zuamiram a ikaragh. Guizbangira, apaniba izi ian bizibagh eku, da ater mangam. **8** Ia kantrin avirir igharazibar gumamazizibar biziba, ia bar da okeme. Egha ia men gumamazizir bar avirim misoghezi me ariaghirezi, ia men nguibar ekiabagh asighasiki. Egha men gumamazizir varazira ataghizi me ikiavira iti. Egh me gin, igharaz darazi gamizi moghira, me dikavigh arazir kamra ia damuam. **9** "Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir bizir aviriba iniziba, ia bar ikuvigham. Ia bizir kaba isa uan adazirram aningi. Egha ian biziba deravira ikiasa, ia da bagha dipenir bar gavgavibar ingari, egha ia ghaze, arazir kamin osimtizim izi ia gitaviragham. Puvatigham. **10** Ian arazir kurabara, ian adarazir ziam dikabiragha aghumsizim me ganingi. Ia kantrin avirim gasighasiki, kamaghin amizi, iarara bar ikuvigham. **11** Eghti dagiar ia dipenibar biriba gavgavin dagh anidiba, da uaghan ian dimiva arangiva akaba ia gasam. Eghti ian dipenir afaba uaghan ian akam ikaragh migirigiar kamram damuam. **12** "Iavzika! Ia uan nguibar ekiam damighti, a tugh gavgavighasa, ia gumamazizir avirim misoghezi me ariaghire. Egha ia uan nguibar ekiam damighti, a mitigh gavgavighasa nighnigha, arazir kurar aviribagh ami. Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham. **13** Ia kantria dikabiragha, men gumamaziziba isa kalabuziam gariki, ezi me bar ingangarir dafamin ian bizibagh ami. Eghti avim bizir kaba bar dar isighti, ingangarir me amizir kabar dagheba puvatigham. Guizbangira, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, bizir kam damightima an otogham. **14** Eghti nguazimin itir gumamaziziba bar deraghvira Ikiavira Itir God gifogham. Eghti fofozir kam, nguazimin otoviba bar dagh izivagh, mati

ongarim bar ghua uan danganimra tu. **15** “Iavzika! Ia gumazir igharaz darazir atara bar pazavira me gamiba, ia bar ikuvigham. Ian aningagharim mati wainin kap. Egħa ia paza me gami, mati gumazim uan namakam wainin dipar aviriba a ganingizi, an ada amegħa, bar onganigha inim firiaghiri, a bibiamra ikia bar aghumsiki. **16** Kamaghira Ikiavira Itir God ian ziar ekiam abiraghtima, ia bar aghumsigham. A ivezir kuram ia daningam, mati a uabi ia gamima, ia uari wainin dipar aviriba apa bar onгани. Egi gumaziba ian ganti ia bibiabara ikiti, ian ziar ekiam degeghirighiti, ia bar aghumsigham. **17** Ia Lebanonin ruarir pizimin itir temer bar aviriba oke, kamaghin amizi, God arazir ia amizir kamra, ua ia damuam. Ia mati ruarimin itir asizir atiaba, asizir bar avirim misuaghariki, ezi datirighin ia uari ikuvigham. Ia gumazamizir bar avirim misozi me ariagħire, egħa ia nguazir kam ko, nguibar ekiaba ko, dar aven itir adarazi bar me gasighasiki, kamaghin amizi, bizir kaba otivam. **18** “Iavzika! Ia gumazir kamaghin ter otevíba ko, dagiabav migeiba, ‘Ia daguim ategħ dikafigh’, ia bar ikuvigham. Ia ti ghaze, bizir kam dikavigh bizitam ian akagħam. Bar puvatigham. Marvir guar kaba manmagħin ian akuragħam? Me ian akuragħan kogħam. Marvir guar kaba, kar bizir gumaziba uari gol ko, temer otevíbar ingariziba. Kamaghin amizi, bizir kaba guizin akatam akarigh ia mikemegħan kogħam. Da pura ia gifari, ezi ia bar ikuvigham. Gumazim uabi marvir guar kam akirigha ghaze, bizir kam a nan akuragħam. Bar puvatigham. Marvir guar kam, bar akam akarigh bizitam mikemegħan kogħam. Egħti ia silva ko, golin bar deragħviram an kurkegħam, arazir kam a pura bizim. Guizbangira, an angamira itir puvati, egħ a bar bizitam ia bagħ a damighan kogħam. **20** “Ezi Ikiavira Itir Godra, uan Dipenir Bar Zuezir uan Nguibamin itimin iti. Egħti ia nguazir kamin itir gumazamiziba bar mogħira izi, an damazimin tuivigh, uan akabar kumigh nimira ikiam.”

3 Kar Godin akam inigha izir gumazim Habakuk, God ko meigear akaba, ezi da onger akar kamin min zui. Gumazamiziba onger akar kabar amuva, me azir akamin arazimin gin mangi, ighiabar amu. Egħti gumazir onger akabar faragħa zium gumazibav mikimti, me gitabav misogħam. **20** “Ezi Ikiavira Itir God, ni uan gavgavimin amizir bizibar akaba, ki da baraki. O Ikiavira Itir God, ki nin ingangaribar akaba baregħa, digavir kuram gami. Ni fomiram amizir bizir bar ekiaba, ni datirighin en dughiamin, ni ua dar amuasa ki ifonge. Egħti datirighin itir dughiamin gumazamiziba, uagħan nin arazibagħ fogħam. Guizbangira, nin adarim en iti, ni Godin apangkuvim. Ezi ki nin azangisi, ni en apangkuvigh en akuragħ. **3** God Idomin nguazim ategħa uamategħa izi. Godin Bar Zuezim, a Paranim Mighsiamin dikavigha izi. (Ighiam gamua an suiam atugħa avughsegha ua ighiam gami.) An gavgavim ko, ziar ekiam ko, an angazangarim otogħa, overiamin danganiba, bar da avara. Ezi nguazir kamin itir gumazamiziba bar an angazangarir ekiamin garima, arazir an ziam fem, bar me gizifa. **4** An gavgavir ekiamin angazangarim, danganiba bar dagħ isira. Egħa angazangarir kam, an dafarimin ikegħa onimarimin min taghtagħa tintinibar zui. An dafarimra, an gavgavim moga itir danganim. **5** An arimariar igharagħa garir aviriba amadazi, da an faragħa ghue. Egħti arimariar bar ekiar gumazamizibar amuti me arimighiramiba, da an gin izam. **6** A ghua tuzi dughiamin, nguazim bar mogħira ivazvasi. Egħa a ghua kantribar gumazamizibar garir dughiamin, me atiatiaiva agoa puvira nisi. Egħa a fomira itir mighsiar ekiar bar gavgavibagħ amizi, da pura dipira uaghiri. Egħa a mighsiar muziarir a fomira isin aruizibagħ amizi, da isivagħa uaghiri. **7** Ki Kusanin kantrin gumazamizibar garima, men averpeniba bar mogħira ikuvizi me bar atiatingi. Ezi Midianian purirpeniba, pura tintinibar irezi me puvira atiatia nisi. **8** O Ikiavira Itir God, ni aminir ekiam amadazima, a iza faneba ko, ongarim gamizima, da dikavigha puvira ingari. Ni ti men atara kamaghin ami, o? Ni dikavigh izi uan gumazamizibar akuragħ men apaniba abinamin dughiar kamin, amozimin ghuariar ekiaba mati, nin midorozir hoziaba ko karisba. **9** Ni uan pim asigha a dafagħa, anekirigha

gifa. Ni barir aviriba isia bariba azuiri mitarir misevim gaghui. (Ighiam gamua an suiam atugħa avughsegha ua ighiam gami.) Egħa mighsiaba nin garir dughiarbar, me nisi. Ni amozir ekiaba akuri da nguazim gira anebisi, ezi faner ekiabar dipaba emira izi. Ezi aperiar ekiaba dar otiva izaghiri. Ezi dipar nguazimin aven itiba uagħan tingagħa, buav anaga overiamin suisi. **11** Nin bariba akizirigha zuir dughiamin, dar angazangarim bar ekefe. Nin afuzim akigha zuir dughiamin, an onimarimin min taghtasi. Ezi aruem ko, iakinim dar gara, voroghira mitighav iti. **12** Ni adarir ekiam kantriba bar dar ikia, egħa ni nguazim gisin arua, nguibaba bar da dikabini. **13** Ni tizim bagħa arazir kabagħ ami? Guizbangira, ni uan gumazamiziba ko, atrivir ni misevezimin akurvagħasa ifonge, egħa ni arazir kabagħ ami. Egħa ni gumazir kurabar gumazir dapanim misuegħa, bar an adarazi gasighasiki, mati gumazim dipenir siriamin ikegħa anekaragħarigha, bar izaghira an dipenir akinibar tu. **14** Apaniba en agiragħti e pura tintinibar ari mangasa, me aminir bar dafamin min izi. Apaniba e dikabinasa bar akuegħa, mati gumaziba pazi gumazir biziba puvatizibar amuasa izima, gumazir biziba puvatiziba mongegħa iti. Ezi puvati, ni apanibar midorozir gumazibar dapanimin barir afuziba inigha dar anariram ase. **15** Ni uan hoziabagħ aperazi, da ongarim dika anebigha zui. Ezi bizir kam ongarim gamima a dikava nigarpiri. **16** Ki bizir kaba bar da baregħa agoi. Ki atiatia agoima, nan akam uagħan nisi. Nan agharapaniba amiragħamiregħa berir amirazimin min oto. Ezi nan suemning nan amirazi, ki ua gavgaviba puvati. Ki fo, God izi apanir e gasighasighizir kaba puv me damigham. Ezi ki dughiar kam mizua iti. Kamaghin amizi, ki pura uabin asugħa nimira iti. **17** Egħti fighin temeba ban kogħti, wainin ikariziba, wainin oviziba dar ituan kogħti, olivin temeba, oviziba dar ituan kogħti, azenimin dagħeba puvatighiti, sipsipba bar arimighiregħti, bulmakaubar dipenim pura ikiti, egħti kirara Ikiavira Itir God bagħ bar akongegħam. Ki fo, God, a uamategħ na iniam. Kamaghin amizi, osimtizir kaba otivamin dughiamin, ki bar akuegħ navir amirizimin ikiam. **19** Ikiavira Itir God, a nan Ekiam, a gavgavim na ganidi. A nan suemning gamizi, aning gavgavigha, mati asizir dian sueba, Egħa a na gamima, ki deravira mighsiabagħ isin arui.

Sefanaia

1 Emonin otarim Josaja, a Judan atrivimin itima, Ikiavira Itir God akar kam Sefanaia ganingi. Sefanaia Atrivim Heseikian anabinim oto. Kusi, a Sefanaian afeziam, ezi Kusin afeziam Gedalia, ezi Gedalian afeziam Amaria, ezi Hesekia Amarian afeziam. **2** Ikiavira Itir God kamaghin Sefanaia migei: "Ki nguazir kamin itir biziba bar ada avigha da makunizi moghin, dagh asighasigham, **3** kar gumamaziziba bar moghira, ko asiziba, ko kuarazir overiamin mighagha aruiba, ko osirir ongarimin aruiba. Bizir kaba gumamazizibagh amima, me arazir kurabagh ami, ki bar ada agivaghham. Eghti tam ua ikian kogham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa. **4** "Judan gumamaziziba ko Jerusalem gumamaziziba bar moghira, ki mizazim me gasegham. Asem Balin ziam fer arazimin bizir ikiavira itir vaghvaziba, ko an ofa gamir gumaziba, ki bar me gasighasigham, eghti gumamaziziba ua me ginighnighan kogham. **5** Gumamazizir uan dipenibar isiriabar ghuavanaga, aruem ko, iakinim ko, mikovezibar ziaba feba, ki me gasighasigham. Gumamazizir avirim nan ziam fa kamaghin migei, 'E Ikiavira Itir Godin ziamin pin an akagha ghaze, Bar guizbangira, e an gin zui.' Ezi puvati, me uaghan asem Molekin ziam fa ghaze, 'E asem Molekin ziamin pin akagha ghaze, Bar guizbangira, e asem Molekin gin zui.' Kamaghin amizi, ki me gasighasigham. **6** Gumamaziziba akirim na gasa, ua nan gin zuir puvati, egha tuavim uarir akaghasa na bagha iza, nan azangsizir puvati. Ki uaghan gumamazizir kabagh asighasigham." **7** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam a roghira izegha gifa. Kamaghin amizi, ia an boroghin izi nimira iki. Ikiavira Itir God uan gumamaziziba me misoghasava ami, mati gumaziba ofa damuasa asizibav sosi. Egha gumazir igharazibar diazi me iza garima, a uan damazimin zuezir arazim damuasa me migei. **8** Ikiavira Itir God ghaze, Dughiar ki uan gumamazizibav soghamim, ki atrivimin gumazir dapaniba ko, atrivimin otariba ko, kantrin igharazibar arazibagh amir gumamaziziba, ki me gasighasigham. **9** Dughiar kamin, gumamazizir asebar ziaba fa, uan gumazir ekiamin dipenim damuti a izivasa, me okiava gumazibav sozi me ariaghiri, gumazir kaba, ki me gasighasigham. **10** Ikiavira Itir God ghaze, Dughiar kamin ia oraghti ararem Osirir Tiar Akar Jerusalem itimin ikegh otivam, eghti azirakam Jerusalem ruaghatenvir igiamin ikegh otivam. Egh ia oraghti, mighsiabagh isin dipeniba iri, pamten tingaghham. **11** Ia ganti, ian gumazir dagiar ingangaribagh amiba, me bar arimighiregham. Kamaghin amizi, ia nguibar ekiamin danganir zarimin iki, bizir kaba baragh aziam. **12** Dughiar kamin, ki lamba inigh Jerusalem averiam buriam. Gumazir nan arazibagh ifongezir puvatiziba, me ghaze me uari biziba bar dar amuam. Me ghaze God pura iti. A gumazir aghuubar akurvazir puvatigha, gumazir kurabar araziba ikarvazir puvati. Eghti ki gumazir kabagh asighasigham. **13** Gumazir kaba, gumazir igharaziba izi men biziba okemegh, men dipenibagh asighasigham. Me dipenir igiabar ingarigh, dar ikian kogham. Egh wainin azenir me opariba, me dar wainin dipabar aman kogham. **14** Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a roghira ize, egh a bar zuamiram otogham. Ikiavira Itir God Izamin Dughiar Ekiam, a gumamazizibar amuti, me bar osemegham. Dughiar kamin, midorozir gumazir gavgaviba, me uaghan atiating pamten arangam. **15** Dughiar kamin, ikiavira Itir Godin aningagharim azenim giram, eghti gumamaziziba osimtizir ekiamin aven iki men naviba bar ikuvigham, eghti biziba tintininim ikuvam. Eghti ghuariaba aruem avaraghti, mitater pigha duraf damam otogham. **16** Dughiar kamin midorozir sigham arangti, midorozir gumaziba izi, nguibar ekia divazir gavgaviba itiba ko dipenir gavgavir ganganir gumaziba itiba, me dav sogh pamten mikim, dimiva arangam. **17** Ikiavira Itir God kamaghin migei, Gumamaziziba arazir kurabar na gami, kamaghin amizi, ki bizir kurar avirim damuti da me bativam, eghti me damazir okavirizibar min punpun, daruamin tuaviba buriam. Eghti men ghuziba dipamin min iriti me arimighiram.

Eghti men kuaba nguazim gisin kurighiri mati afiar buariba. **18** Dughiar kamin, ikiavira Itir God uan aningagharim akagham, eghti men gol ko silva tong bar men akuraghan kogham. Bar puvatigham. An aningagharim, avimin min otogh nguazimin ruaghatenvir bar dar isigham. A zuamiram otogh, nguazimin gumamaziziba bar me agivaghham.

2 Ia kantrin kamin gumamaziziba, ia uan arazir kurabar aghumsizir puvati. Ia deravira arazir kam ginighnigh, egh a bagh aghumsigh. **2** Puvatighi, Ikiavira Itir God uan aningagharim akaghti, ia ikuvigham kamuti akimariba midii. Puvatighi, Ikiavira Itir God ian ataram, eghti an adarim avimin min ian isiam. **3** Ia gumamazizir uari abira, Ikiavira Itir Godin apengan itiba, ia a bagh izi a baghvira iki. Egh uari abinigh Godin damazimin arazir aghuubar amu. Ia kamaghin damuti, Ikiavira Itir God uan aningagharim amadaghti a izi arazir kuraba ikarvaghamin dughiam, ia ti an aven modogh deraghvira ikiam. **4** Ikiavira Itir God Filistian kantri gasighasighi, gumazitam Gazan nguibar ekiamin ikian kogham. Eghti Askelonin nguibar ekiam uaghan gumaziba puvatigham. Asdotin itir gumamaziziba, apaniba dughiar vamiran me batuegham, egh me uaghan Ekronin itir gumamaziziba batuegham. **5** O Filistian ongarir dadarimin itiba, ia ikuvigham. Ikiavira Itir God ia isa kot gatigha gifa. A ia gasighasighi, ian tav ikian kogham. **6** Ian nguazir ongarir miriamin itim, grazir kinim a batogham. Danganir kamin sipsipbagh eghuvir gumaziba, ia uari bagha dipenir doziba ko sipsipba ikiamin divazibar ingaram. **7** Ezi Judan ikizimin ikiavira itir varazira, me ian nguazim iniam. Eghti men sipsipba danganir kamin itir grazibar amiti, Judaba Askelonin nguibamin itir dipenibar dakuam. Eghti Ikiavira Itir God, a men God, a me ko iki me damuti me deravira ikiam. **8** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ki Moapin kantri ko, Amoin kantri barazima, aning nan gumamaziziba dipova akar kurabar me migia uari fe. Me pamten migia ghaze, me Israelia abinigh men nguazim inigham. **9** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, Israelian God, ki zurara angamira ikia, guizbangira migia Akar Gavgavir kam gami, Moapia ko, Amonia me ikuvigham, mati Sodom ko, Gomora ikuvizi moghin me ikuvigham. Eghti ikarizir ataghatariba otivigh men nguazim bar anevaghham. Eghti amangsizim itir moziba nguibar kamin otoghti a bar ikuvigh kamaghira ikiam. Eghti nan adarazir ikiavira itir varazira, me, me misogh pura men biziba iniva, men nguaziba iniam." **10** Moapia ko, Amonia uari fava akaba batosi, egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin gumamaziziba, me dibovir akar kurabar me migei. Kamaghin amizi, God me ikaragh pazavira me damuam. **11** Ikiavira Itir God me damuti, me puviram atiatingam. Kantriba bar, a men asebar amuti da pura bizir kinibar min otivam. Eghti gumamazizir ongarimin miriamin itiba ko, gumamazizir ongarir arighatizimin itiba, me uan nguibabara ikiva uan teviba apir dapaniba avighiva an ziam fam. **12** O Itiopian gumamaziziba, ia uaghan Ikiavira Itir God midorozimin aven ia misoghti ia arimighiram. **13** Ikiavira Itir God uan gavgavimin Asirian gumamazizibagh asighasigham, kantrin kam a notin amadaghan iti. Egh a men nguibar ekiam Ninive gasighasigham. Eghti nguibar ekia kam dipaba puvatizir danganinin min otogham, eghti gumamaziziba ua an ikian kogham. **14** Bulmakauba ko, sipsipba ko, memeba ko, asizir atiabara izi a dakuam. Apaniba dipenibar itir ter arariba isi tintininim da kunigham. Kamaghin amizi, dipenir kaba bar ikuvigham. Eghti dimagarimin kuarazir biariba ko, mighiaba ko, dariaba da pura izi dipenir kabar ikiva dar dipenir akiniba ko, tiar akaba ko, winduubar dapiagh ikiva arangam. **15** Niniven adarazi nighnigha ghaze, me gavgavir ekiam iti, me ikuvighan kogham, kamaghin amizi, me bar akonge. Egha me ghaze, men nguibar ekiam a uabira kantrin igharazibar nguibar ekiaba, bar dagh afira. Ezi bar puvati. Bizir kurar kaba Ninive bato. Ezi nguibam ikuvigha kamaghira ikia, asizir atiabar danganin gava. Gumazir an boroghin zuiba me atatiava dapaniba roava bar an aghua.

3 O Jerusalem, ni ikuvigham. Nin gumazamizibar araziba, Ikiavira Itir Godin damazimin bar mizegha, kurigha bar ikufi. Me an akaba batogha uan adarazira, paza me gami. **2** Me Ikiavira Itir Godin akam barazir puvati, egha Ikiavira Itir God men araziba akiran me aghua. Egha nighnizir gavgavim an iktan aghua, egha uarir akurvaghasa an azangsizir puvati. **3** Men gumazir dapaniba mati laionba, mitiriam men azima me pamten arava aroi. Ezi men gumazir kotiaba tuisiziba, mati afiar atiaba mitiriam puv men azi, ezi me asiziba apava, gurumzaraghan bagha agharitam atizir puvati. **4** Godin akam inigha izir gumaziba deraghavira uan ingangarim gamir puvati, egha ifaghata gumazamizibagh asighasighasa pura me gifari. Ofa gamir gumaziba, me bizir anogorogheziba paza dagh ami, egha uarira uarir akurvaghasa Godin Akar Gavgaviba otavkiri. **5** Ezi Ikiavira Itir God Jerusalem in ikiavira iti. A guizin arazir aghubaram ami, egha arazir derazir puvatiziba ana dagh amir puvati. Mizarazibar zurara, a guizin uan arazimin gin ghua, bar deragha kotiabagh amua, gumazamizibar araziba tuisisi. Egha ingangarir kam ataghirazir puvati. Ezi gumazir kurar nguibar ekiar kamin itiba, me guizin arazimin gin zuir puvati, egha aghumsizir puvati. Bar puvati. **6** Ikiavira Itir God kamaghin migia ghaze, "Ki kantrin maba bar me agifa, egha men nguibar ekiabagh asighasiki. Ezi dar nguibar ekiar divazir gavgaviba itiba ko, dipenir ruarir ganganir gumaziba itiba, da ikuvigha iti. Gumazitaba nguibar ekiabar itir puvati, kamaghin amizi, gumazamiziba ua nguibar ekiabar aven itir tuavibagh aruir puvati. **7** Ki ghaze gumazamiziba nan arazir kabar gan, nan apengan ikiam, egh me nan amamangatighi ki men arazir kuraba akiram. Egh ki deraghvira men sure gamizir biziba, me deragh dagh nighnighi, ki me gasighasighan kogham. Ezi me nan suren akaba barazir pu. Puvati. Me zuamira ua dikavigha arazir kurabagh ami." **8** Ikiavira Itir God kamaghin an gin zuir gumazamizibav gel, "Ki men atara kamaghin uan nighnizim akirigha gifa, ki kantriba bar dar gumazamiziba inigh izi me akuvagh, men arazir kuraba ikarvagham. Eghti nan aningagharim avimin min nguazir kamin danganiba bar dagh asighasigham. Kamaghin amizi, ia nighnizir aviribar amuan marki. Ia Dughiar ki kantriba bar dar gumazamiziba isi kot darighamim bagh pura mizuam iki. **9** "Dughiar kamin, ki kantriba bar dar gumazamiziba migeir migirigiabagh iraghti, da ua igiabar otivigham. Eghti me migeir migirigiaba bar zuegh bar deragham. Egh me ua aseba ko, mikiman kogham, me narara mikimam. Egh me navir vamira iki, nan ingangarim damuam. **10** Nan gumazamizibar marazi tintinimin kantrin igharazibar ghue, ezi marazi kantri Itipian iti, me ofaba inigh na bagh izam. **11** "Nan gumazamiziba, ia guizbangira nan akam batoke. Eghti ki bizir kabar amuti da otivamin dughiamin, ian tongin itir gumazir uari fa akaba batoziba, ki bar me batuegham. Eghti ia Jerusalem in ikiam, kar nan mighsiam, egh ia ifaghata ua nan akaba batoghan kogham. Kamaghin amizi, ia uamategh Jerusalem in izeghiva, ni ua uan arazir kurabagh nighnigh aghumsighan marki. **12** Eghti gumazamizitaba, ki me ateghti me Jerusalem in nguibamin ikiam. Me bizir aviriba puvatigh guizbangira uari dikabiragham. Egh na bagh izi uarir akurvaghsi nan azangsigham. **13** Israelian ikiavira itir varazira, men dibobonim bar sufi. Me arazir kurabar amuan koghiva, akar ifavaribar amuan kogham. Me guizin akabar amu, egh ifaran kogham. Me deraghvira dapiagh avughsam, eghti bizitam me damuti me atiatingan kogham." **14** O Israelian gumazamiziba, ia pamten dimiva ighiabar amu! O gumazamizir Jerusalem in nguibamin itiba, ian navir averiaba deraghti ia bar akuegh mamaghira iki! **15** Ikiavira Itir God, ia gasighasighasa mikemezir akar kam, a anegivagha ian apanibar agirazi me are. Ikiavira Itir God, a Israelian atrivim, a ian tongin iti. Kamaghin amizi, ia bizitamin atiatingan marki. **16** O Jerusalem, Dughiam iziti me ni mikim suam, Ia Saionin gumazamiziba, ia puram akongiva bizitamin atiatingan marki. **17** Ikiavira Itir God, a ian God, a ia ko iti. An gavgavim ian akurazi, ia midorozimin uan apaniba abira. A ia bagha bar akongegh ighiabar amuan. Mati gumazamiziba uari akuva Godin ziam fa onger akabagh ami moghin, a ia bangin pamtem ongam. Guizbangira a bar ia gifonge, ia kamaghin nighnizir kam damuti, a migirigiabagh asagham. **18** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, "Ki faragha puv ia gamizi, ia nan saghon iti. Ia fo, ia nan ziam fe puvati, ezi bizir kam ia gamima ia bar aghumsiki. Ezi ki datirighin ua ia inigh izasa. **19** Dughiar kamra, apanir ia abiragha paza ia gamiziba, ki me gasighasigham. Ia Israelian tintinibar kantrin igharazibar itiba, ia mati sipsipba tintinibar ghuezi, ian sueba ikufi. Ki ia inigh ua ian nguibamin izam. Ia datirighin igharaz darazir damazimin bar aghumsiki, ezi ki ian aghumsizim agivagh ziar ekiam ia daningam. Eghti nguazimin danganiba bar, dar gumazamiziba ian ziaba fam. **20** Dughiar kamin, ia itir danganiba bar, ki ia inigh uamategh ian nguibamin izam. Egh ziar ekiam ia danighi, nguazimin gumazamiziba bar ian ziam fam. Egh Dughiar kamin, ki ian ingangaribar amuti da bar deragh otivam, eghti ian dabirabim deragham. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa."

Hagai

1 Dughiar kamin Darius, Persian kantrin atrivir ekiamin itima, an namba 2in azenin. Ezi an iakinir namba 6in, an aruer faragha zuimin aven, Ikiavira Itir God migirigiam isa, uan akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. Eghti an akar kam isi Judabar gumazir dapanim Serubabel daningam, a Sealtielin otarim. Egh uaghan akar kam isi Jehosadakin otarim Josua, a Judabar egh amir gumazibar dapanim daningam. **2** Egha Hagai kamaghin aning migia ghaze, "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Gumazamizir kaba ghaze, "Godin Dipenimin ingaramim dughiam tighar maghin otivam."" **3** Ezi Ikiavira Itir God, gumazamizibav kimasa migirigiaba isa ua Hagai ganingi. **4** A ghaze, "Nan gumazamiziba, ia manmaghsua uari bagha dipenir bar aghuivar ingara dar itima, nan dipenim ikuvigha iti? **5** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin ghaze, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi o puvati? **6** Ia dagher aviriba oparigha, dar dagher aviriba isir puvati. Ia apava izevir puvati. Ia dipaba apava, kuariba ian piravira iti. Ia korotiaba ikia da aghuava, arugharughvira ikiam. Gumazir dagiaba bagha ingara da isiba, da zuamira gefi, mati ia da isa dagiavtarir toriba itibagh azui. **7** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migei, ia bizir kurar ia bativir kabar gara nighnisi, o puvati? **8** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia mighsiabar mavanang temeba okegh izighiri nan Dipenim uam an ingarigh. Eghti nan navir averiam deragh bar akongegham. Egh ia an aven nan ziam fitti, ki uan angazangarim ko, gavgavim saram otogh, ziar bar ekiam iniam. **9** "Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia nan Dipenim ataghizi a ikuvigha itima, ia uari uan dipenibar ingarigha arui. Kamaghin amizi, ia uan azenibar dagher ekiataba inisi damuva avegham. Ia dagher muziarir kaba inigh agheghti, ki dagh iveraghti da zuamira gevegham. **10** Ian arazir kaba bangin, ghuariaba irir puvatzima dagheba ian azenibar otivir puvati. **11** Ki uabi amozimin anogoroke. Egha ki aruer ekiam gamizi, a nguazim koma, mighsiaba ko, ian witin azeniba, ian wainin azeniba, ian olivin temeba, nguazimin otivava aghuir zuravariba, ian asiziba, gumazamiziba ko, me oparir dagher guar aviriba, a bar dagh apongezi da misingi." **12** Dughiar kamin, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir ua izegha aning ko itir vabara, me Ikiavira Itir God, men God, an migirigiaba baraki. Egha me an akam inigha izir gumazim Hagai migirigiaba baregha Ikiavira Itir Godin atiatingi. Me fo, Ikiavira Itir God, anemadazima a izi. **13** Ezi Hagai, an akam inigha izir gumazim, a kamaghin Ikiavira Itir Godin akamin gun gumazamizibav gei, "Ikiavira Itir God ghaze, "Ki ia koma akam akira ghaze, ki zurara ia ko ikiam." **14** Ezi Ikiavira Itir God, Judabar gumazir dapanim Serubabel, a Sealtielin otarim ko, Josua a Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan gumazamizir aning ko itir vabara, men nighniziba ua da fema, me iza ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a men God, me an Dipenim ingari. **15** Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir pumuningin namba 6 iakinimin dughiar namba 24in, me ingangarir kam foregha a gami.

2 Darius atrivimin itir azenir namba 2in, an iakinir namba 7in, dughiar namba 21in, Ikiavira Itir God uam akam isa, akam inigha izir gumazim Hagai ganingi. **2** God Hagai migia ghaze, "Ni mangi Judabar gumazir dapanim Serubabel Sealtielin otarim ko, Josua Jehosadakin otarim, a ofa gamir gumazibar dapanim ko, Judan ikiavira itir varazira, kamaghin me mikim suam, **3** Fomira nan Dipenimin ganigan bar dera, ezi ian tarazi ti an ganigha a ginighnighavira ikiam? Datirighin ia an gari, a kamaghira garavira iti o, a pura bizir kinimin min iti? **4** Ikiavira Itir God ghaze, O Serubabel, ni tugh gavgafigh. O Josua, Jehosadakin otarim, ni ofa gamir gumazibar dapanim, ni tugh gavgafigh. Ia nguazir kamin itir

gumazamiziba, ia tuivigh gavgafigh. Guizbangira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ki ia ko iti, kamaghin amizi, ia dikavigh ua ingangarim damu. **5** Ia fomira isip ategha azenan izasava amima, ki ia ko Akar Gavgavim akira ghaze, ki ia ko zurara ikiam. Guizbangira nan Duam ian tongin ikiavira iti. Kamaghin amizi, ia atiatingan marki. **6** "Kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei. Dughiar otevimin, ki ua overim ko, nguazim ko, ongarm ko, nguazir miadiarimin itir bizibagh nobaghnobagham. **7** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki kantrin igharazibagh nuabaghti me akong, uan bizir aghuir ivezir bar pin koziba inigh kagh iziti, nan Dipenim ganiganir aghuim damuam. **8** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Kantriba bar dar itir silvaba ko golba, da bar nan biziba. **9** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Nan Dipenir igiar kam an ganiganim ko, ziar ekiam bar deragh, nan Dipenir ghurim gafiragham. Eghti ki bizir aviriba gumazamizibar aningti, me navir amirizim ko, dabirabir aghuim ikiam. Ki Ikiavira Itir Godin gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa." **10** Darius atrivimin itir dughiamin, an azenir namba 2in, iakinir namba 9in, an dughiar 24in, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, migirigiar mam ua Hagai ganingi. **11** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, "Ni nan azangsizir kamin mingarim gifoghfoghshi, ofa bagh amir gumazibar azaragh, Moses Osirizir Araziba manmaghin migei. **12** Gumazitam, God ganingizir ofa gamir asizir tuzitam inigh, uan korotiamin aven anerugh mangiti, an korotiar otevitam bletin tam o, dagher isamiziba o, wain o, olivin borem o, dagher guar igharagha garitam uaghan a seregh mangiti, dagher kam God baghvira iki bar anogoregham o puvatigham?" Ezi Hagai ghua ofa gamir gumazibar azarazi me kamaghin migei, "Mamaghin puvatigham." **13** Ezi Hagai ua men azara, "Gumazitam uan dafarin isi gumazir kuatam gisin datigh, gin daghebar suiraghti, dagher kaba Godin damazimin mizegham, o puvatigham?" Ezi ofa gamir gumaziba ghaze, "Are, da mizegham." **14** Ezi Hagai kamaghin migei, "Ikiavira Itir God ghaze, "Gumazamizir kaba ko, men kantrin me amir biziba nan damazimin kamaghira ghue. Men nighniziba ko, me amir araziba mize. Kamaghira ofan me ofa gamir dakozimin amiba, da bar moghira nan damazimin mize." **15** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, "Ia tighar nan dipenimin ingaramin dughiam, faragha ia bativizir biziba ia dagh nighnigh. **16** Dughiar kamin bizir maba ia batifi. Ia dagher pozir mam aghuasa ghua ghaze, ia 4plan daghevtaribar aghuigham. Ezi puvati, ia daghevtarir pumuningrama aghui. Ia ghaze, ia ti wainin tengin ekiamin mangigh, 10plan mineba tuigham. Ezi puvati, ia miner 4plara tui. **17** Ikiavira Itir God ghaze, Ki aminir gavgavir fefeim itim ko, arimariur kurar mam ko, asin amozir kuram amadazi, da izaghirava ian dagher ia oparizibagh asighasiki. Ia bizir kabar gara navibagh ighasa nighnizir puvati. **18** Datirighin namba 9in iakinimin, an 24in dughiam ia nan Dipenimin ingarasa, dagiar ekiaba isa Dipenimin apengan iki, gavgavim a daningasa da ariki. Kamaghin amizi, datirighin ia bizir aghuir ki damuamibar ganam. **19** Guizbangira, ian dagher dipenir ekiair dagheba ariziba, datirighin witba dar puvati. Eghti ian wainin ikariziba ko, fighin temeba ko, pomigranetirin temeba ko, olivin temeba, da tighar bam. Datirighin ikegh mangi, ki bar deraghvira ia damuam." **20** Dughiar kamra, iakinir kamran an dughiar 24in Ikiavira Itir God, a uam Hagai migei, **21** "Ni Judabar gumazir dapanim Serubabel, kamaghin a mikim, 'Ki overim ko, nguazimin itir biziba ua dagh inobagh inobaghasava ami. **22** Ki kantrin igharaziba ko, atrivarib gavgaviba agivagham, egh karisba ighiarighiti, dar karisbar suizir gumaziba da sara daighiregham. Eghti hoiaba arimighireghti, men midorozir gumaziba dikavigh kaghira uan roroabav sogh bar me agevegham. **23** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, O Serubabel, nan ingangarir gumazim, Sealtielin otarim, dughiar kam otoghti, ki ni inighi ni guizbangira nan ziamin gumazamizibagh ativagh men ganam. Ki nirara amisefe, ezi ni mati nan atrivimin ziar ekiam ko, gavgaviba akaghamin ringin nan dafarinim itimin min ikia,

gumazamiziba geghuvamin gavgavim iti. Ki Ikiavira Itir Godin
Gavgaviba Bar Itim nan migirigiaba kamaghira tu.”

Sekaraia

1 Darius Persian kantrin atrivim itima, azenir mam givazima, an namba 2in azenimin, namba 8in iakinimin, Ikiavira Itir God, migirigiar kam isava Sekaraia ganingi. Sekaraia Berekian otarim, ezi Berekia Idon otarim. **2** A kamaghin migia ghaze: Ki Ikiavira Itir God, ki fomira puvira in inazir afeziabar atari. **3** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ia mikimasa na migei: Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia na bagh ua iziti, ki ua ia bagh izam, kar Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin migirigiaba. **4** Ia uan inazir afeziabar min damu ikian marki. Fomira Godin akam inigha izir gumaziba nan akam me mikira ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ia pazavira itir arazir kuraba ataghiragh. Ezi me na barazi puvatigha, nan gin izir puvati. Kar Ikiavira Itir Godin migirigiam. **5** Ian ovaviba ko, Godin akam inigha izir gumaziba, me datirighin itir puvati, me bar ariaghire. **6** Nan akam inigha izir gumaziba, kar nan ingangarir gumaziba, me nan akaba ko, arazir ki ifongeziba isa ian ovavibagh aningizi, me me baraghan aghuagha osimtizibar aven zui. Egha gin me navibagh iragha fogha ghaze, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, fomira mikemezi moghin, en arazir kurar kaba bangin ivezir kuram e ganingi. **7** Darius atrivimin itima, an namba 2 azenimin, egha an namba 11in iakinim, kar Sebatin iakinim, an dughiar 24, Ikiavira Itir God migirigiar mam irebamin min garir bizim na ganingi. Ki Sekaraia, ki Godin akam inigha izir gumazir mam, ki Berekian otarim, ezi Berekia a Idon otarim. **8** Ki dimangan irebamin min garir bizir mamin garima, Ikiavira Itir Godin enselin mam, hoziar aghevim gaperagha a. Ia iza danganir zarir mamin tevsevirbar tongin tughav itima, an akirangin hoziar agheviba ko, baghiraviba dukumiziba koma, ghurghuriba tuivughav iti. Ezi enselin maba hoziar kabagh apiaghav iti. **9** Ezi ki azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim, manmakin?” Ezi enselin na migeim, na ikaragha ghaze, “Ki dar mingarim ni akaghiam.” **10** Ezi enselin faragha zuiam, a tevsevirbar tongin tughav ikia na migia ghaze, “Ikiavira Itir God uan enselin kaba amadazi, me ghua nguazir otevilla bar dar gari.” **11** Ezi enselin igharaziba, enselin faragha ghua tevsevirbar tongin tughav itir kamaghin a migei, “E nguazim bar a garua garima, nguazimin gumamaziziba bar moghira osimtiziba puvatigha deraviram apia.” **12** Ezi Ikiavira Itir Godin enselin faraghavira zuiam kamaghin migei, “O Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ni 70plan azenibar Jerusalem ko, Judan nguibar ekiaba bagha atara navim bar nin ikufi. Ni bar dughiar manamra ua men apangukvigham?” **13** Ezi Ikiavira Itir God, apangukvir akaba ko, gavgavim anidir migirigiaba enselin na migei kam ganidi. **14** Ezi enselin kam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam akunasa na migei: Ki ifongiar bar ekiam ko, apangukvir nighnizim Jerusalem bagha iti, an ziar mam Saion, a nan nguibar ekiam. **15** Ki fomira uan gumamaziziba mong men atara, egha Kantrin Igharazibar Gumamazizibav mikemezi, me iza mizazim me gase. Me izava amiraghavira me gasighasighizir puvati. Me, me gasighasighamin mitaghniyam gafragha bar me gasighasiki. Ezi kantrin igharaziba datirighin osimtiziba puvatigha deraghavira iti. Ezi ki osimtizir ekiam men iti. **16** Kamaghin amizi, Ikiavira Itir God ghaze, Ki ua Jerusalem uan apangukvim men akaghassa izegha gifa. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Me nan Dipenimin ingarighi, a ua Jerusalem tugham. Mati gumazim dipenimin ingarasa benibar an ababaniba asi moghin, me Jerusalem nguibar ekiam, an ababaniba asi, egh bar aneghuigham. **17** Ezi ensel uaghan kamaghin akam akunasa na migia ghaze, “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, An nguibar ekiaba bizir aghuir aviriba dagh izivaghiam. Eghti gumamaziziba deraghvira ikiam. Ikiavira Itir God, gavgavim ua Saion daningti, a ua tugh gavgavigham. Egh ua baghvira uam Jerusalem ginabaghiam.” **18** Ki irebamin min garir bizimin aven, bulmakaun komin 4plan gari. **19** Egha ki enselin na ko migeimin azara, “Kar manmaghin

amizir biziba?” Ezi a kamaghin na ikara, “Komin kaba, dar mingarim kamakin, da Judaba ko, Israela ko, Jerusalem gumamaziziba gasighasigha me aghamsighizir kantriba.” **20** Egha Ikiavira Itir God, 4plan ingangarir gumaziba nan akazima, me vaghvaga hamam ainbav sozibar suiki. **21** Ezi ki an azara, “Gumazir kaba tizim damuasa izi?” Ezi a kamaghin na ikara, “Kantrin pazavira Judan nguazim gamua an gumamaziziba aghamsighiziba, ingangarir gumazir kaba izi, me damuti me atiatingti me bar men gavgaviba dikabiraghiam.”

2 Ki kogha irebamin min bizir mamin garima, gumazir mam ababanibagh amir benir mamin suira. **2** Ezi ki an azara, “Ni managh zui?” Ezi a kamaghin na ikara, “Ki Jerusalem ababanim damuva, an arozim ko, an ekiam gifoghassa zui.” **3** Ezi ki garima, enselin faragha na migeim zuiama enselin igharazim iza a batogha, **4** kamaghin a migei, “Ni ivegh mangi gumazir igiar munam mikim suam. Gumamaziziba ko, asizir aviriba bar aviramegham, kamaghin amizima, me Jerusalem divazibar biribar ingaran iburaghiam. **5** Eghti ki Ikiavira Itir God, ki uabi deragh an ganam, mati ki birir avimin min an divazim aghuigham. Egh ki an aven iki, an angazangarim ko gavgavimin min ikiam.” **6** Ikiavira Itir God uan gumamaziziba kamaghin me migei, “Ia izi! Ia izi! Ki fomira tintinibar ia aghamsighizi, ia nguazir kamin danganiba bar dar ghue. Ezi datirighin, ia kalabusin itiba, ia Babilonin nguibar ekiam ategh ari ua Saionin izi. Ia dikavigh zuamira izi!” **8** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, uan ziar ekiam bangin gavgavim na ganiga, kantrin pazavira an gumamazizibagh amiba, a me mikimasa na amadagha ghaze, “Tina paza me gami, a paza nan bizir bar pin kozim gami. **9** Ki uabi ivezir kuram me daningasava ami, eghti gumamazir me abirazi men ingangarir gumazir kinibar ikeziaba, me dikavighiva, uan apania pazavira me damuva me da men biziba iniyam.” Bizir kam otoghtima, me bar fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, na amada. **10** Egha Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ia Saionin nguibamin gumamaziziba, ia mati nan guivir ki ifongezim, ia araghasiva bar akongezir ighiabar amu. Bar guizbangira, ki uabi izi ian tongin ikiam. **11** Dughiar ekia ki ian akurazi kamin, kantrin aviribar gumamaziziba Ikiavira Itir God bagh izi, an gumamazizibar ikiam. Guizbangira, ki izi ia ko ikiva ian tongin ikiam.” Bizir kam otoghti, ia fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a uabi na amadazi ki ia bagha ize. **12** Eghti Judaba, Ikiavira Itir Godin kantrin kamra iki, egh me an damazimin bar faraghivira ikiam. Eghti a bar Jerusalem gifueghiva, ua bagh anemisevegham. A Jerusalem gifongezir moghin, nguibar ekiamat gifuegham kogham. **13** O gumamaziziba, ia pura ikiva oragh! Ikiavira Itir God dikavigha uan Nguibam ategha e bagha izasava ami. Kamaghin amizi, e bar moghira uan akabar kumigh nimira ikiva a mizuamam.

3 Egha ki irebamin min garir bizir mamin aven garima, Ikiavira Itir God ofa gamir gumazibar dapanim Josua, nan aka. Josua Ikiavira Itir Godin enselin boroghin tughav iti. Ezi Josuan agharir guvimin amadaghan, Satan tughav ikia, a isi kotiam darighasava ami. **2** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin Satan migei, “Satan, ki Ikiavira Itir God, nin atara ghaze, ni akatam mikiman kogham! Ki Ikiavira Itir Godin Jerusalem gifongezim, ki ni migia ghaze, ni nimira iki. Gumazir kam Josua, ki uam a ini, a mati gumazim aviradiar avim isim inigha anemunge.” **3** Ki garima, Josuan kortiam bar pughpurizima a enselin boroghin tughav iti. **4** Ezi enselin kam, enselin an faragha tuivughav itibagha ghaze, “Ia kortior pughpurir an aghuiziba suegh.” Egha a Josua migia ghaze, “Ni oragh. Ki nin arazir kuramin osimtizim ko, kortior pughpurir kaba suegha gifa. Ki datirighin kortior igiaba ni daningam.” **5** Ki kamaghin migei, “Kamaghin ti deraghiam, me inir zuruzitam inigh Josuan dapanim gighuigh a ikegh.” Ezi ki mikemezi moghin, me ami. Ikiavira Itir Godin ensel an boroghin itima, enselin igharaziba kortior igiaba Josua gazui. **6** Ezi gin Ikiavira Itir Godin ensel kamaghin Josua migei, **7** “Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ni nan Akar Gavgavibar gin mangiva, ingangarir ki ni daningamiba ni bar

dar amuti, ki ni ateghti ni nan Dipenim ko, bizir nan ziam feba ni dar ganam. Egh ki ni ateghti, ni enselba ami moghin, nan boroghin izam. **8** Ofabagh amir gumazibar dapanim Josua, ni oragh. Ezi ia ofa gamir gumazir igharaziba, ia uaghan oragh. Ia mati bizir aghuir gin otivamibar ababanir gumaziba. Ia oragh. Ki uan ingangarir gumazim amadaghti a izam, an ziam Temer Ghuzir Igiam. **9** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki dagiar aghuir mam inigha Josuan boroghin aneti. Dagiar kam, a 7plan damaziba iti. Eghti dagiar kam gisin, ki akatam osirigham. Egh ki dughiar vamiran, nguazir kamin arazir kurabar osimtizin gin amangam. **10** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, dughiar kam otoghtima, ia vaghvagh uan namakaba inigh izi ia ko ikiam. Eghti me ia ko wainin azenibar daperagh fighin temebar apengan iki, avughsi deraghvira ikiam.”

4 Ezi Enselin faraghavira na ko migeim, a uamategha na bagha iza, mati gumazim akuima me a gaghuri moghin, a na gaghuri. **2** Egha a kamaghin nan azara, “Ni tizimin gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima, me golin ingarizir aghorim ko, borem arighamin itarir ekiam, an pin iti. Ezi golin itarir ekiar kamin 7plan lamin aghoriba a gaseghav ti. Ezi 7plan lamin kaba, da vaghvagh borer itarir ekiamin itim gekuasa 7pla wikba iti. **3** Ezi olivin temer pumuning itima, lamin aghorir kam aningin tizimningin tughav iti, mam vongin itima mam vongin ti.” **4** Ki kamaghin ganigha enselin azara, “Nan gumazir ekiam, bizir kabar mingarim manmakin?” **5** Ezi enselin na ko migeim nan azara, “Ni fos ti puvati?” Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki fozir puvati.” **6** Ezi ensel Ikiavira Itir Godin akam, gavmanin gumazir dapanim Serubabel daningasa, kamaghin na migei, “Kar, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin akam: Ni ingangarim damusi, ni uan midorozir gumazibar gavgavim ko, ni uan gavgavimin amodoghin bizibar amuam marki. Bar marki. Nan Duamin gavgavim ni ko ikiti, ni gavgavir kamin amodoghin ingangaribar amuam. **7** Eghti bizir ekiaba mati mighsiaba nin tuavim apirti, ki bar da batueghti da voroghira ikiam. Eghti ni uan nan Dipenimin ingaram, egh ni dagiar abuananam nan dipenim datighti, gumazamiziba tiariba akar suam, ‘Dipenir kam a bar dera. God deraghvira a damul!’” **8** Egha Ikiavira Itir God u mi girigir mam na ganiga ghaze, **9** “Serubabel uan dafarimningin nan Dipenimin ingarasa danganim akirigha gifa. Egh a uabi an ingar anegivaghham. Nan Dipenim vigavhamin dughiamin, nan gumazamiziba fogh suam, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uabi ni amadazi ni me bagha ghu. **10** Me ingangarimin garima a zuamira dikavigha zuir puvati, ezi men naviba bar oseme. Egh me Serubabelin gantima, an ain itir ikarizimin suiragh nan dipenimin ingaram. Me fo, ikarizir kam, dipenir ingangariba voroghira zuir ababanim. Eghti me ganigh fogh suam, dipenir ingangarim deraghvira zuir, eghti me bar akongegham.” Enselsel u kamaghin na migei, “Lamin 7plan kaba da Ikiavira Itir Godin damazibar ababanimin min iti. A zurara nguazir kamin oteveba bar dar gari.” **11** Ezi ki an azara, “Olivin temer pumuning, lamin aghorimin agharir guvim ko, agharir kiriamin tughav itimningin mingarim manmaghin ghu?” **12** Egha ki uam an azara, “Kar olivin aguar manmaghin amizimning, aningin boroghin golin borem, golin itamningin torimin aven ivemara ghuaghiri?” **13** Ezi a kamaghin nan azara, “Ni ti fozir puvati, a?” Ezi ki ghaze, “Puvati, nan gumazir ekiam.” **14** Ezi ensel kamaghin na migia ghaze, “Olivin aguar kamning, aning gumazir pumuningin ababanim gami. Ekiam, a nguazir kamin oteveba bar dar gari, egha a uan ingangarim damuasa aning amisevegha, borem isa aningin dapanimning ginge.”

5 Ki ua kogha gara irebamin min bizir mamin garima, akinafarir irighizir mam mighegha zui. **2** Ezi ensel na migia ghaze, “Ni bizir tizimin gari?” Ezi ki ghaze, “Ki garima akinafarir irighizir mam mighegha zui. Ezi an ruarim 10 mitan tu, ezi an arozim 5 mitan tu.” **3** Egha a kamaghin na migei, “Akinafarir kam ghaze, dughiar kuram otogh mangi nguazir

kamin itir gumazamiziba bar me avaragham. Ezi akinafarir kamin osizirir mam ghaze, gumazir okeiba, God kantrin kamin me batuegham. Ezi akinafarir kamin osizirir igharazir mam ghaze, te ifavaribagh amua pura pin akakagha ghaze guizbangira, a uaghan me batuegham.” **4** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki akar kam amadazima, a zui, eghti a mangi okeir gumaziba ko, gumazir ifavaribagh amua pura nan ziam diboriba, a men dipenibar aven mangam. Egh akinafarir kam men dipenir akiniba ko, dagiaba bar da agivaghti, gumazir kaba bar ikuvigham.” **5** Ezi ensel uam otogha, na migia ghaze, “Ni gan. Bizir igharazir mam ua izi.” **6** Ezi ki an azara, “Bizir tizim?” Ezi a ghaze, “Kar akirar mam. Egha akirar kam a mati, kantrin kamin itir gumazamiziba bizir kurar me ifongezibar ababanimin min iti.” **7** Akirar kamin asuam, me ainin an ingari. Ezi ki garima an asuam kuiaghirizi, an aven amizir mam aperaghav iti. **8** Ezi ensel ghaze, “Amizir kam, an arazir kuraba bar dar nedazimin min iti.” A mikemegha gigvaha uam amizim abiragha, akiramin asuam dukua. **9** Ezi ki kogha pin gara amizir pumuningin garima, aning aviziba ikia na bagha izima, aminim iova aningin avizibar akurvazi, aning mighegha nan amadaghan izi. Aningin avizibar ganganiba ekevegha, mati kuarazir bagamin aviziba. Ezi aning akirar kam inigha pin mighegha nguazim ko, overiamin tizimningin zui. **10** Ki amizir kamningin ganigha kamaghin enselin azara, “Kaning akirar kam inigha managh zui?” **11** Ezi ensel kamaghin na ikara, “Aning akirar kam inigh Babilonin mangiva, a bagh an ziam famin dipenir ekiatamin ingaram. Aning dipenimin ingarigh gigvaghiva, akirar kam an averiam datigham. Eghti Babilonian gumazamiziba me dipenir kamin an ziam fam.”

6 Ki gin ua kogha irebamin min bizir mamin garima, karisin 4pla iti, me brasin mighsiar pumuningin tizimin zia, azenan oto. **2** Karisin faragha izim, hoziar agheviba a kurvasi. Ezi an gin izir karis, hoziar piziba a kurvasi. **3** Ezi aningin girara izir karis, hoziar ghurghuriba a kurvasi. Ezi bar dar gin izir karis, baghiraviba dukumizir hoziaba a kurvasi. Ezi hoziar kaba gavgaviba dar iti. **4** Egha ki kamaghin enselin azara, “Nan gumazir ekiam, karisin 4plan kabar mingariba manmaghin ghu?” **5** Ezi a kamaghin na ikaragha ghaze, “Karisin 4plan kaba, da 4plan aminir overiamin pin itibar ababanim gami. Da datirighira nguazir kamin oteveba bar dar garir Ekiamin damazimin ikegha, anetegha izi.” **6** Hoziar piziba mikirvazir karis, a notin amadaghan itir kantrin zui. Ezi hoziar ghurghuriba mikirvazir karis, a kantrin aruem ghuaghiri naghin itimin zui. Ezi baghiraviba dukumizir hoziaba mikirvazir karis, a sautin amadaghan itir kantrin zui. **7** Hoziar aghuir kaba, azenan otivigha, zuamira kantribar mangi da getiasava ami. Ezi ensel ghaze, “A dera, ia mangi.” Ezi me ghue. **8** Ezi ensel pamtemin nan diagha ghaze, “Hoziar notin amadaghan itir kantribar ghueziba, me navir amirizim isa Ikiavira Itir Godin Duam ganing.” **9** Ezi Ikiavira Itir God akar kam na ganiga ghaze, **10** “Ni datirighin Sefanaian otarim Josaian dipenimin mangi otogh, gumazir 3plan kaba, Helda, Tobia ko, Jedaia, me dama silvaba ko, golba inigh. Me Babilonin kalabus ategha Jerusalem izi datirighiram oto. **11** Egh ni me da silvaba ko, golba inigh, dar atrivir dapanir asuamin ingarigh. Egh a inigh mangi ofa gamir gumazibar dapanim Josuan dapanim darugh, a Jehosadakin otarim. **12** Egh ni kamaghin an mikim, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, ‘Gumazir mam, me kamaghin a dibori, Temer Ghuzir Igiam. Eghti an aghungigh aguar ekiam gavagh bar deraghviram otogham. Egh a gin Ikiavira Itir Godin ziam fer Dipenimin ingaram. **13** Guizbangira, a uabi Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti gumazamiziba atrivimin min ziar ekiam a daningam. Egh a uan atrivir dabirabim daperagh gumazamizibagh ativagh men ganam. Eghti ofa gamir gumazitam an atrivir dabirabimin boroghin tughiv iki, aning uaning inigh ingariva, uaghara navir amirizimin fofozim aningin tongin ikiam. **14** Eghti atrivimin dapanir asuam, Ikiavira Itir Godin Dipenimin aven ikiam. Eghti gumazamiziba atrivimin

dapanir asuar kamin ganiva God ginighnigham. Eghti gumazir kaba, Helda, Tobia, Jedaia, ko, Sefanaion otarim Josia, atrivimin dapanir asuamin ganamin ingangarin, men dafaribar ikiam.’

15 “Eghti gumazamizir saghuiaimin itiba iziva, men akuragh Ikiavira Itir Godin Dipenimin ingaram. Eghti ia kamaghin fogh suam, Ikiavira Itir Godin Gavgavir Bar Itim ia bagha na amada. Ia bar derivira Ikiavira Itir Godin Akar Gavgaviba baragh dar gin mangi, eghti bizir kaba otivigham.”

7 Darius atrivimin itir dughiamin, an namba 4in azenimin, an iakinir namba 9, me Kislol ta garisi, an aruer namba 4in, Ikiavira Itir God akar mam na ganingi. **2** Dughiar kamin Betelin nguibamin gumamaziziba, Sareser ko, Regemelek ko, men adarazi amangizi, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ghue. Me deragh uarir damuasa, ghua Ikiavira Itir God ko migei. **3** Eghe me kamaghin ofa gamir gumaziba ko, Godin akar inigha izir gumaziba men azangsighasa, “Azenir aviriba givazima, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenim ikuvigha iti. Ezi e a bagha bar osemegha aziavira iti, eghe e zurara namba 5in iakinibar dagheba ataghirasi. E ti zurara kamaghin damuam, o?” **4** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin na migei, **5** “Ni kantrin kamin gumamaziziba ko, an ofa gamir gumaziba kamaghin me mikim, ‘Guizbangira, 70plan azeniba dar namba 5in iakiniba ko, namba 7in iakiniba ia dagheba ataghiragha azia aghuimazimin iti. Ezi ia nan ziam fasa arazir kam gamizir pu. Bar puvati. **6** Eghe ia apir dughiarib, ia pura uan navibar amuti da izivaghasa ia api.”

7 Fomira Ikiavira Itir God uan akar kam, uaghan gumamazizibav kinasa akam inigha izir gumazibagh aningi. Dughiar kamin, Jerusalem derivira itima bizir aghuir aviriba a gizifa. Dughiar kamin, Jerusalem ko, nguibar ekiaz an boroghin itiba ko, sautin amadaghan itiba ko, mighsiar dozir aruem ghuaghiri naghin itiba, gumamazizir aviriba bar dagh izifa. **8** Ezi Ikiavira Itir God, akar mam ua Sekaraia ganiga ghaze, **9** “Bar fomira, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, akar kam uan gumamazizibagh aniga ghaze, ia arazir aghuibara damu gumamazizibar araziba akir. Egh ia uan adarazir apangkuv men akurvagh. **10** Ia pazivira amizir paba ariaghireziba amuan marki. Egh borir afeziba ariaghireziba ko, gumamazizir saghuiaimin iza ia ko itiba ko, gumamazizir biziba puvatziziba, ia pazi me damuan marki. Egh ia uaghan uan adarazi gasighasighan marki. **11** “Ezi gumamaziziba akaba baraghan aghuagha uan kuaribav konegha, uan nighnizibar kumi. **12** Guizbangira, me uan dapanibagh amizi da dagiabar min gavagi. Me nan akar baraghan aghua, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Nan Duam akar kam me bagha a isa nan akam inigha izir gumazibagh aningi. Ezi me akar kamin gin zuir puvati, ezi ki puvira men atari. **13** Me nan akaba barazir puvatzir bizim bangin, ki men azangsiziba barazi puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin, ki mikemegha gifa. **14** Bar guizbangira, ki me batoghezi, me ghua Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin, pura guighav iti, mati aminir ekiam bizibagh ivara. Ezi men nguazir aghuir kam, danganir kuramin min otozi, gumazitam uam a garuir puvati.”

8 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim akar kam Sekaraia ganingi. **2** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki bar Saionin nguibamin gumamazizibagh ifonge. Kamaghin amizi, ki men akurvaghasa. Ki bar me gifonge, men apaniba bagha navim isia bar ikufi. **3** Ki uamateghe izi Saionin nguibamin aven ikiam, an ziar mam Jerusalem, a bar guizbangira nan nguibar ekiamra. Jerusalem, a ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin mighsiar, eghti me kamaghin a dipon suam, Godin Mighsiar Anogoroghezim. Eghti ikizir igharazibar gumamaziziba Jerusalem gumamazizibar kam suam, ‘Guizbangira, Jerusalemia deraghavira Ekiamin gin zui.’ **4** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, Midoroziaba ko, osimtiziba Jerusalem otivan kogham. Eghti gumamaziziba iki bar ghurigh asadivir aghoribar suigh an tuavibar daruam. Egh me nguibar ekiam uari akuvir danganiba bar, me pura tintinibar dapiagh avughsam. **5** Eghti borir doziba nguibar ekiamin uari akuvir danganibagh izivagh

ikarang ikiam. **6** “Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumamazizir kabar varazira, me kamaghin nighnisi, ki mikemezir biziba ti otivan kogham. Ezi ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin nighnizir pu. Puvati. Ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti, ki dar amusi dar amuam.” **7** Eghe Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki uan gumamazizir kantrin aruem anadi naghin itiba ko, kantrin aruem uaghiri naghin itiba, ki men akurvaghassava ami. Ki me inigh ua Jerusalem iziti me nan ikiam. Eghti me nan gumamazizibar ikiti, ki men Godin ikiam, egh guizin araziba ko arazir aghuibar me damuam.” **9** Eghe Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia uan aghariba gavgavim dar aning, nan Dipenimin ingar. Godin akar inigha izir gumaziba, me fomira Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin ingangarin forir dughiamin ikia Godin akamin gin migei. Ezi ia datirighin men akotiribar otivizir akabara ia ua dagh nighnigh. **10** Akam inigha izir gumaziba tighar izi akar kam akunamin dughiamin, bar faraghavira, ingangarin gumaziba ko ingangarin asizibagh ivezamin dagiaba puvati. Ezi apaniba dughiarbar pura tintinibar arua osimtizibagh amima, gumamaziziba avughsaziba puvati. Ezi ki me gamima, namakaba uarira uariv sosi, ezi men dabrabrim derazir puvati. **11** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, Ki fomiram amizir arazim, ki datirighin itir varazira damighan kogham. **12** Ki me ateghti, me navir amirizim ko, dabrabir aghuim ikiva uan azeniba oparam. Eghti amozir ekiaz aviriba izitima men wainin ikariziba bitima, men dagheba deriviram otivam. Nan gumamazizibar ikiavira itir varazira, ki me bagh bizir aghuir kabar amuam. **13** Ia Judaba ko Israelia, ia uagharam oragh. Fomira Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian garima, ian araziba ikuvizima me uan apanibav migia ghaze, ‘E kamaghsua, Judaba ko, Israelia ikuvizi moghin, ia uaghan ikuvighan.’ **14** Ezi datirighin, ia Judaba ko, Israelia, ki ua ia inigh deraghvira ia damuam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian gan, uan akar gumazibav mikim suam, ‘E kamaghsua, ia Judaba ko, Israelia bar derivira iti moghin, ia bar derivira ikiam.’ Kamaghin amizi, ia atiatingan marki! Ia tuivigh gavgavigh iki!” **15** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Fomira ian inazir afeziaba na gamizima, ki me basemegha me gasighasighasava ami. Egha ki uan nighnizim girazir puvati. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki men aningagheghe me gasighasiki. **16** Eghe ia datirighin ghaze, Ki ua deragh Jerusalemia ko, Judabar amuasava ami. Kamaghin amizima ia atiatingan marki. **17** Egh ia arazir kabar amu: Ia bar moghirama guizin akabar gumamazizir igharazibav kim. Egh ia kotiamin deragh guizin akam akirighiti, migirigiaba bar givagh. **18** Ia arazir kurabar gumamazizir igharazibar amusi nighnighan marki. Ia kotiamin mitivigh, akar ifavaribar amuan marki. Ki ifavarir arazim ko, kotiam oteghavkirir arazim ko, uarir atara uariv sozir araziba, ki bar dar aghua.” **19** Eghe Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim migirigiari igharazir mam ua Sekaraia ganingi. **20** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migei, “Ia iakinir namba 4, ko 5, ko 6, ko 7, ko 10in, ia dar aruer maba ia osimtizir ia bativiba dagh nighnigha dagheba ataghirasi. Ezi osimtizibar dughiar kaba, da Judaba bar akongeghamin dughiar ekiaba. Kamaghin amizi, ia guizin akaba ko, gumamazizir igharaziba ko, deraghvira dapiaghamin araziba bar dagh ifongeghe, dar amu.” **21** Eghe Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, “Gin nguibar ekiaz aviribar gumamaziziba ua Jerusalem izam. **22** Eghti nguibar ekiaz mamin gumamaziziba kamaghin nguibar ekiaz igharazimin gumamazizibav kim suam. ‘Jerusalem mangiva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva deragh uari damusi, an azangam. Ia e ko izi.’ **23** Ezi ikizir igharazir aviriba ko, kantrin gavgavir aviribar gumamaziziba, me Jerusalem iziva Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin ziam fiva, deragh uari damusi an azangsigham. **24** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ua kamaghin migei, Dughiar kamin saghon itir nguibabar gumamazizir 10pla iziva Judan gumazitam korotiar otevitamin suiragh a mikim suam, ‘E kamaghin oraki, God ia

ko iti. Kamaghin amizi, e uaghan ia ko ikizir vamiran ikiasa ifonge.”

9 Ikiavira Itir God kamaghin uan akam na ganiga ghaze, Ikiavira Itir God, Distrik Hadrak ko, Damaskusin nguibar ekiam daperagh avughsi ikiam. Guizbangira, a uan damaziminingn Israelian anababar gari moghin, a kantriba bar dar gumamazizibari gari. **2** Egha uaghan a Hamat, a nguibar ekiar Distrik Hadrakin boroghin itim, ko, Tairin nguibam ko, Saidonin nguibamin gari. Tair ko Saidonin gumaziba ti ghaze, me fofozir aghuir aviriba iti. Ezi Ikiavira Itir God guizbangira uaghan men gari. **3** Tair, a nguibar ekiar gavgavimin oto. Ezi an gumamaziziba uari bagha divazir mitiar bar gavgavimin ingarigha uan nguibar ekiam avini. Me uaghan uari bagha silvan aviriba geghufi, da nguazir minezibar min iti. Ezi me golin bar aviriba itima, da men damazibar pura bizir kinibar min iti. **4** Ezi puvati, Ekiam men bizir aghuiba bar da batuegham. A Tairin biziba ko, an divazir mitiar bar gavgaviba, a bar da isi ongarim da kunigham. Eghti apniba izi men nguibar ekiam daborogh bar a gasighasigham. **5** Eghti Askelonin nguibar ekiamin gumamaziziba bizir kamin ganigh bar atiatigham. Me uaghan kuram iniam, eghti men nguibam, gumamaziziba gin an ikian kogham. Eghti Gasaba uaghan bizir kamin ganti, osimtizir ekiam me batogham, mati amizim borim batamin mizazim a bato. Eghti men atrivim aremegham. Eghti Ekronba uaghan bizir kamin ganiva osimtizir ekiar kam iniam, mati amizim borim batasa mizazim isi. Me kamaghin nighnisi, Tairiba ti men akuragham. Ezi puvati, me bar ikuvigham. **6** Eghti gumazir pura tighin itir igharaziba izi Asdotin nguibar ekiamin ikiam. Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Filistian kaba, me gumazir uari fa akaba batoziba, ki bar me dikabiragham. **7** Eghti Filistian ikiavira itir varazira, me nan gumamazizibar min otivigh Judan anababar tongin ikiam. Jebusia fomiram amizi moghin, Ekronba datirighin nan gumamazizibar ikiam. Kamaghin amizima, me ghuziba itir asizir tuzibar aman koghiva, uaghan Judaba ataghizir dagheba, me dar aman kogham. **8** “Ki uan gumamazizibar garima me mizazir ekiam ini. Kamaghin amizi, ki uan kantri geghuv, midorozir gumaziba ateghtima, me nguazir kamin izeghan kogham. Ki uam apniba ateghti me ua nan gumamaziziba abiniva arazir kurabar me damuan kogham.” **9** Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumamaziziba, ia bar akongeghi Ia Jerusalem itir gumamaziziba, ia bar tiariba akar pamtemin dim. Ia gan, ian atrivim mara ia bagha izi! A ziar ekiam ikiam midorozim gamuava uan apniba abiri. Egha a uabi uan ziam fer puvati. A gumazir kinir ziaba puvatizir mamin min donkin mam gaperagha izi. Kar donkin amebamin nguazir asem. **10** Ikiavira Itir God ghaze, ki karisba ko, midorozibagh amir hoziaba batueghti, da ua Israelin tongin ikian kogham. Egh ki men bariba bar da apirarigham. Ian atrivim, kantrin ekiaba bar dar amighti, da midorozir arazim ategh deraghvira dapiagh, navir amirizimin ikiam. A nguazir otevar gumamaziziba bar me gativagh men ganam. Nguazir kaba, da ongarir ekiamin ikegh mangi ongarir saghon mar itibar tugham. Egh Yufretisin Faner ekiamin ikegh vongin amadaghan mangi bar saghon mar tugham. **11** Ikiavira Itir God ua kamaghin migei, “Ki Akar Dikirizir Gavgavir mam Judaba ia ko a gami. Ian inazir afeziaba ofabar amuasa asizibav sozima dar ghuziba ire. Ezi ghuzir kam gavgavim an Akar Dikirizir Gavgavim a ganing. Kamaghin amizi, ki ia teghtima ia kantrin igharazimin kalabus ategham. Kalabuziar kam bar ikufi, mati me ia isa mozir ekiamin ia arighizi ia damamin dipaba puvati. **12** Ia kamaghin fo, ki ian akuraghasa ifonge. Kamaghin amizi, ia uamategh uan nguibamin izi deravira ikiam. Ia osimtizir Bar ekiam ateri, ezi ki ia migia ghaze, ki arazir aghuiba ia damuan. Eghti arazir aghuir kam bar osimtizir kam gafiragham. **13** Judaba, ki uan barir pimin min men suiragh, egh Efraimin adarasi, ki uan barir afuzibar min men suiragham. Eghti Saionin gumaziba me mati midorozir sabam, eghti ki Grikba ko misogham. **14** “Ikiavira Itir God uan gumamazizibagh isin azenaram otogh

barir pimin asam. Eghti an afuziba onimarim min taghtagh zuamira mangam. Eghti Ikiavira Itir Godin Ekiam sigham givigh, sautin amadaghan ikegh, pamtem sueba akun daru, aminir bar gavgavim ko, amozim sara izam. **15** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, oramin min deravira uan gumamazizibagh eghevum, eghti me katapelbar uan apnibav sogh bar abiragham. Me midorozimin aven, me mati gumaziba dipar onganiba amegha tiariba akara uan apnibav suagharisi. Men ghuziba, mati me ofabar amuasa asizir ghuzir itarim inigha, ofa gamir dakozim ginge. **16** “Dughiar kamin, ikiavira Itir God men God uan gumamaziziba iniam, mati laion sipsipbagh asighasighasava amima, sipsipbagh eghevur gumazim uam me iniam. Eghti me bar deraghviram an nguazimin ikiam, mati atrivimin dapanir asuamin itir dagiar ivezir bar pin kozibar min taghtagham. **17** Nguazir kam bar deraghti, me deravira ikiam. Eghti gumamazizir igiaba, me dagher aviriba ko, wainin aviribar amiva aghungti, men ganganiba bar deragham.”

10 Dagheba aghungamin dughiamin, ia amozim bagh Ikiavira Itir Godin azangsigh. Ikiavira Itir God overiar pizim ko, ghuriam akuvima, amozim izi, ezi dagheba ko, biziba aghui. **2** Gumamaziziba, me gin otivamin bizibagh foghasa, aseba ko kukunir gumazibar azangsisi. Ezi me ifavarir akabar me gami. Gumazir maba irebabar mingaribar gun migei, me uaghan ia gifari. Me ghaze ia navir amirizim iniam, ezi puvati, ian navir osimtizim ikivira ikiam. Gumamaziziba mati sipsipba tintiniba arua ovegha gifa. Me geghuvir gumaziba puvatizi, kamaghin amizi me osimtiziba ateri. **3** Ezi Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Kantrin Igharazibar Gumamazizibar gumazir dapanir nan gumamaziziba gativaziba, nan navim men atara me bagha nan isi. Ki ivezir kuram me daningam. Judan gumamaziziba, me nan gumamazizibara. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki deraghvira men ganam, mati sipsipbagh eghevur gumazim uan sipsipbar gari. Egh ki Judan anababa bar dar amuti, me midorozir hoziar bar gavgavimin min ikiam. **4** Eghti Judan anababar tongin, gumazir dapanir gavgavir maba otivam, egh me mati dipenim aterir dagiaba ko, dipenim aterir guariba ko, midorozir barir pibar min ikiam. **5** Me midorozir gumazir gavgavir min uari inigh, uan apniba abinti, mati midorozir gumaziba nguibar ekiamin zuir tuavimin uan apniba, nguazir beghneazibar me dikabiri. Ki Ikiavira Itir God me ko ikiam. Kamaghin amizi, me bar pamtemin misogh mangi, hoziabagh apiazir midorozir gumazibav sogh me abinigham. **6** “Ki Judan gumamazizibar amighti, me bar gavgavigham. Egh ki Israelian gumamaziziba ua me iniam. Ki men apangku, kamaghin amizi, ki bar me inigh uamategh men nguazimra izam. Eghti me deravira ikiam, mati ki me batoghezir puvati. Ki Ikiavira Itir God, ki men God, kamaghin amizi, ki men migirigiar me na migeiba ki da baragham. **7** Israelian gumamaziziba me midorozir gumazir gavgavir min otivigh bar akuegham, me mati gumaziba wainin dipaba ame. Eghti men ovavir boriba gin otivigh, ki Ikiavira Itir God, me gamizir bizir aghuir kabagh nighnigh bar akuegham. **8** “Ki uan gumamaziziba bar men dimiva, me akumakum me inigh izam. Ki ua me inigh me damuti, me fomira ikezi moghin bar avirasemegham. **9** Ki guizbangira me batuegha me aghamsiki, ezi me pura tintinibar kantrin igharazibar iti. Egh me nguibar saghuiair ikiva, me na ginighnighvira ikiam. Ikizir kaba uan boriba ko, me ikivira ikiva, bar moghira uari akuvagh, uamategh uan nguazimra izam. **10** Nan gumamazizir Isip ko, Asirian kantrin itiba, ki ua me inigh izitima, me uan nguazimra dapiagham. Ki nguazimin mitaghniam gisivaghtima, me Gileatin Distrik ko, Lebanonin nguazim sara iniam. Eghti gumamaziziba nguazir kam bar a gizivagham. **11** Ki me inighti me uamategh uan nguibamin izam, eghti Isipia ko, Asiriba ongarir ekiamin min men tuavim apirighi, ki me abinigham. Kamaghira, ki Isipian gavgavim agivagh, egh uaghan Nailin Fanem damighti a misigham. Eghti Asirian gavgavim uaghan givagham. **12** Ki uan gumamazizibar amighti me gavgavigham. Eghti me nan apengan iki nan ziam

fiva, nan akabar gin mangam. Ki Ikiavira Itir God, ki mikemegha gifa.”

11 O Lebanonin gumamaziziba, avim ian temer sidabar isigham, kamaghin amizi, ia tuavim apian marki, ia uan tiar akaba kuigh. **2** Sidan temeba iregha gifa, temer kaba ziar ekiaba iti, da ikuvigha gifa. Kamaghin amizi, painin temeba ia azi. Me ruarir arizimin temeba okegha gifa, kamaghin amizi, ia Basanin itir okin temeba ia azi. **3** Atrivibar gavgaviba ko, men ziar ekiaba gifa, kamaghin amizi, men naviba bar osemezi, me azi. Ia oragh, atriviba pamtemin arava azi. Me mati laionba Jordanin Faner miriamin moga itir ruarir ekiam, me an temer ekiaba okava, a gasighasighizima da aroi. **4** Egha Ikiavira Itir God, nan God kamaghin na migei, “Ni sipsipbagh eghuvir gumazimin min damu. Sipsipin kaba dar ghuaviba dav sogh dar amasa. **5** Sipsipin kabar ghuaviba dav sogha ghaze, ‘E ti arazir kuram gamir puvati.’ Me sipsipav sogha, dar tuziba dagiaba bagha da amagava, dagiaba isa ghaze, ‘E dagiar gumazizbar otivigha gifa. Kamaghin amizi e Ikiavira Itir Godin ziam fam.’ Ezi sipsipbagh eghuvir gumaziba me uaghan, sipsipbar apanguvur puvati.” **6** Ikiavira Itir God kamaghin migei, “Ki nguazimin gumamazizbar apanguvighan kogham. Ki uabi vaghvagh me isi men atriviba ko, men adarazir agharibar arigham. Eghti me pazavira me damuam, mati sipsipin ghuaviba uari pazavira me gami. Atriviba ko, men adarazi pazavira me damuti, ki men akuraghan kogham.” **7** Ezi ki gumazir bizibagh iveza da amadiba bagha, sipsipbagh eghuvir gumazimin min oto. Kar sipsipin me misuegh damasava amiba. Ezi ki sipsipbagh eghuvir gumaziba suizir aghorir pumuning ini. Aghorir mam, ki ziam Apangukuvim a gatigha, igharazim, ki Navir Vamira a gati. Ki aghorir kamningin suiragha, sipsipin okorur kamin gari. **8** Egha ki, sipsipbagh eghuvir gumazir 3plan atara men aghua. Ezi me uaghan na gifongezir puvati. Ezi iakinir vamiran aven ki me batoke. **9** Egha ki kamaghin sipsipin okorur kam migei, “Ki ua ia geghuvir gumazimin iktan kogham, eghti me aremeghsi tina ginabaghti, an aremegh. Eghti me tina gasighasighasa nighnisi, me a gasighasigh. Eghti te miseveaghirigha iti, me uari uan inivafizibar ami!” **10** Ki gumamazizir kaba koma amizir Akar Dikirizir Gavgavim aghorasava amua, aghorir ki ziam Apangukuvim a gatizim, ki a inigha anepiri. **11** Kamaghin amizima, Akar Dikirizir Gavgavir kam dughiar kamra gifa. Ezi bizir ki amizibar aven, gumazir bizibagh iveza da amadiba nan ganigha fo, kar Ikiavira Itir God me migei. **12** Ezi ki kamaghin me migei, “Ia nan ivezim na daningisi, ia na daning. Puvatighiti marki, ia uari.” Ezi me 30plan silvan dagiaba isa na ganingi. **13** Gumaziba ghaze, ki ingangarir gumazir kuram. Egha me ivezir bar muziarim na ganingi. Ezi Ikiavira Itir God kamaghin na migia ghaze, “Ni dagiaba isiva Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim datigh.” Ezi ki 30pla silvan dagiaba inigha Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin da ati. **14** Egha ki gin, aghorir namba 2 apiri, aghorir kam ki ziam Navir Vamira a garisi. Ezi arazir kam kamaghin men akagha ghaze, Judaba ko Israelia, uari abigha ikizir pumuningin oto. **15** Ikiavira Itir God ua kamaghin na migei, “Ni ua sipsipbagh eghuvir gumazimin iki, egh dughiar kamin ni sipsipbagh eghuvir gumazir kuramin min damu. **16** Guizbangira, ki uan gumamazizibar ganasa gumazir mam ati, me mati sipsipin okorur mam. Ezi gumazir kam sipsipbar tongin dar ikuvizibar akuravazir puvati, egha a uaghan sipsipin ovevgeziba tong da buria dar deir puvati. A uaghan dar duaba nozir puvati, egha derivira itiba, a dagheba dagh anidir puvati. Bar puvati. A mikariziba sara itiba, a uabi dar tuziba apava dar duaba ko, puziba sara bar da asigha da ame. **17** O sipsipbagh eghuvir gumazir bar kurar pura sipsipba kavkirim, an apanita izi an agharim ko damazir agharir guvimin itim misogh an gavgaviba bar da agivagh. Eghti an agharim an amiraghtima, an damazir agharir guvimin itim bar an okavigham.”

12 Kar migirigiar Ikiavira Itir God Israelia bagha aningizim. Ikiavira Itir God overiam ko, nguazimin ingarigha,

gumamazizibar ingarigha, iikirimir angamira itim me ganingi. A kamaghin migei, **2** “Ki Jerusalem damighti a wain itir kavin min otohgam. Eghti kantrin igharazir an boroghin ikia, a gasighasighasava amiba, me mati gumazir wainin kavin kam amegha onganiziba. Me midorozim bagh Jerusalem ingubar ekiamin mangiva, me Judan ngubar dozir igharaziba bar da sara ekiarugham. **3** Dughiar kam otoh givaghti, ki Jerusalem damightima a dagiar bar osimtizimin min otohgam. Eghti kantriba bar a ko misoghisi uari akuvagh, me uari ikuvigham, mati gumazim dagiar osimtizir kam fava mizazim isi. **4** Ki Ikiavira Itir God, ki dughiar kamin apanita hozibar amighti, da bar atiatigham, eghti dagh isin apiazir gumaziba bar onganigham. Ki Judabagh eghuva, men apanita hozibar amighti dar damaziba bar okavigham. **5** Eghti Judan gumazir dapaniba bizir kamin ganigh, uaria uari kim suam, ‘God, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a gavgavim uan gumamazizir Jerusalem itibagh aningi.’ **6** “Dughiar kamin ki Judan gumazir dapanibar amighti, me mati tuzim dafogha isi moghin, o mati witin azenir bar misingizim dafogha isia mizariaba zui. Eghti kantrin men boroghin itiba da bar givagh. Eghti Jerusalem ingubar ekiamra, a itir danganimra ikivira ikiam. **7** “Ki Ikiavira Itir God, ki Judan midorozir gumazibar amighti, me faraghivira apanita abinigh ziar ekiam iniam. Eghti Devit uan ovavir boriba ko, Jerusalem gumamaziziba, men ziar ekiam, Judan gumamazizibar ziar ekiam gafighan kogham. **8** Dughiar kamin ki Ikiavira Itir God, ki Jerusalem gumamaziziba geghuvam, mati gumazim oramin uabi modi. Ki gavgavim me daningti, gumazir midorozibar gavgavizir puvatiziba, me Atrivim Devitin min gavgavigham. Eghti Devitin ovavir borir gin otivamiba, me, men gumazir dapanibar ikiam, eghti me mati Ikiavira Itir Godin ensel o God uabi, egh me, me geghuvam. **9** Eghti dughiar kamin, kantrin igharazir Jerusalem ko misoghava amiba, ki bar dagh asighasigham.” **10** Ezi Ikiavira Itir God ua ghaze, “Ki Devitin ovaviba ko, Jerusalem ngubamin itir gumamazizir igharaziba, ki me damuti, me uan navir averiabar aven apanguvur arazim ko, God ko migeir arazimin gin mangam. Egh gumazir me afuzimin ruazim, me an ganigh a bagh bar puv aziam. Mati gumazim otarir ivariamra itima, an aremezi, an a bagha puviram azi moghin, me bar osemegh puviram aziam. **11** Dughiar kamin Jerusalem ngubamin azirakar bar ekiam an aven otohgam. Mati, me fomira Megidon danganir zarimin ikia, asem Hadatrimon bagha bar puviram azi moghin, men azirakam an mirara mangam. **12** Ikiziba bar, me vaghvagh an aghuimazimin ikiva aziam. Devitin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Natanin ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Lvain ikizimin adarazi uari baghvira ikiti, Simein adarazir ikizim uari baghvira ikiti, eghti ikizir igharaziba bar moghiram aziam. Ikiziba bar vaghvagh uari akuvagh, eghti men gumaziba uari baghvira ikiva azitima, men amiziba uari baghvira ikiva aziam.

13 “Dughiar kam otoghti ki mozir dipam damighti an anang otoh iram. Devitin ovaviba ko, Jerusalem ngubamin itir gumamazizir igharaziba, me godin ifavaribar ziaba fava, arazir mizirizir aviribagh ami. Eghti dipar kam men arazir kuraba ruam.” **2** Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ua kamaghin migei, “Ki dughiar kamin godin ifavarir marvir guaba nguazir kamin da batuegham, eghti gumazitam uam a dagh nighnighan kogham. Egh uaghan akam inigha izir ifavarir gumaziba ko, duar miziriziba, ki nguazir kamin da batuegham. **3** Eghti akam inigha izir gumazitam, Godin akamin min ifavarir akavab kimti, an amebam ko, afeziam uaning kamagh a mikim suam, ‘Ni uan akar ifavarimin gun migei. Kar Ikiavira Itir Godin akam puvati. Kamaghin amizi, ni aremegham.’ Gumazir kam akar ifavarir kam mikimti, an amebam ko, an afeziam afuzimin a biraghtima, an aremegham. **4** Dughiar kamin, akam inigha izir gumazir ifavariba, men tav uan irebabar min garir biziba bagh aghumsigh, bar akongeghan kogham. Me Godin akam inigha izir gumazibar korotiatam aghuan kogham. Egh Godin akam inigha izir gumazibar arazitam gumamaziziba gifarisi, a damighan

kogham. Puvatigham. **5** A kamaghin mikim suam, 'Ki Godin akam ingha izir gumazim puvati. Ki azenibar ingarir gumazim. Ki gumazir igharazimin pura ingangarir gumazir kinim.' **6** Eghti gumazitam kamaghin an azaragham, 'Kar manmaghin amizir duar kurim nin evarimin iti?' Eghti a ifar suam, 'Ki uan namakamin dipenimin a ini.'" **7** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgavim Bar Itim kamaghin migei, "O nan midorozir sabam, dikavigh na bagh uan namakam, a sipsipbar garir gumazim, a misueghtima, sipsipba tintinimin aregham. Kamaghira, mati gumazim sipsipin nguzibav sosi moghin, ki uan gumamazizibav sogham. **8** Egh ki kantrin kamin gumamaziziba me tuiraghti, me 3plan ikizibar otoham. Eghti ki ikizir pumuning misueghti aning aremegham. Eghti ikizir abuananam ikiam. **9** Eghti ikizir itir kam, a nan damazimin zueghsi, ki a damu ganigham, mati me silvaba ko, golin mineziba batueghasa, avimin da tuema da isi. Eghti me na ko mikimti, ki men migirigiaba baragham. Egh ki kamaghin me mikim suam, 'Ia nan gumamaziziba.' Eghti me kamaghin na mikimam, 'Ni Ikiavira Itir God ni en God.'"

14 Eghti Ikiavira Itir Godin kotiar ekiamin dughiam izam. Eghti dughiar kamin apaniba izi Jerusalem dagiaba ko biziba iniam. Me ian damazibar bizir aghuir kaba tuiragh uari daningam. **2** Eghti Ikiavira Itir God uabi kantrin igharazibar midorozir gumaziba bar da inighi, me izi Jerusalem misogham. Me Jerusalemia abinigh bizir dipenimin itiba bar ada inigham. Egh arazir otuaribar amizibu amuam. Egh gumamazizir kabar nar mam inigh mangiti, me kantrin igharazibar kalabusin ikiam. Eghti men akuar mam Jerusalem ateghan kogham, me an ikiavira ikiam. **3** Eghti Ikiavira Itir God zurara midorozibagh ami moghin, a dikavigh mangi kantrin kabav sogham. **4** Midorozim otivir dughiar kamin, ikiavira Itir God dikavigh, Jerusalem boroghin Olivin Mighsiam gisin tughiv ikiam. Olivin Mighsiam a Jerusalem aruem anadi naghin iti. Eghti Olivin Mighsiam tongira bighiva, akuar pumuning otoeghti, mighsiar akua tam mangi sautin amadaghan otoeghti, an akuar vuem notin amadaghan ikiam. Eghti aningin tizimnngin danganir zarir ekiam ikiam. **5** Danganir zarir kam, a bar mangi, Asalin nguibamin otoham. Eghti ia ari danganir zarir kamin mangi vongin otoham. Fomira Usia Judan atrivimin itima, mikimkizir ekiam otozi ian ovaviba arezi moghin, ia zuamiram aregham. Eghti dughiar kamin, Ikiavira Itir God, nan God, uan enselba bar ada inigh ia bagh izam. **6** Eghti angazangarim aruemin dughiamra otivan kogham. Puvati. **7** Aminin pirir dughiamin, angazangarim isi mamaghira ikiam. Eghti arueba ko, dimagaribar dughiaa givagham, da uam otivan kogham. Ikiavira Itir God uabira, bizir otivamin kabar dughiam gifo. **8** Dughiar kamin, dipar aghuir ikirimirir aghuim anidim Jerusalem ikegh ivemar mangam, eghti an tam Amangsizim Itir Dipar Akaremin mangitima, an tam Mediterenianin Ongarir Ekiamin mangam. Dipar kam dughiaabar ivemar mamaghira ikiam, an amoziba ko, aruebar dughiamin ivemar mamaghira ikiam. A bar dakeghan kogham. **9** Eghti Ikiavira Itir God nguazir kamin kantriba bar dagh ativagh dar Atrivimin ikiam. Eghti a bar uabira, gumamaziziba bar moghira ziar vamira a darigh, an ziam fam. **10** Eghti nguazir Jerusalem boroghin itim, a voroghira itir danganir zarimin otoham, a notin amadaghan Geban nguibar ekiamin ikegh, mangi sautin amadaghan Rimoin nguibar ekiamin otoham. Jerusalem nguibar ekiamra mighsiatam gisin ikiam. Eghti Jerusalem avinamin divazir bar mitiar gavgavim, a fomira ikezi moghira, a kamaghira ikiam. Jerusalem divazim, a Benjaminin Tiar Akamin ikegh mangi, Mikebamin Tiar Akamin otoham, danganir kam tiar akar mam fomira iti. Egh ababanir mitaghniar Hananelin Tauan ikegh mangamin, a mangi me atrivim bagha wainin ingarir danganimin otoham. **11** Eghti Jerusalem itir gumamaziziba danganir kamin deravira ikiam, eghti bizitam ua me gasighasighan kogham. **12** Kantrin Jerusalem ko misoziba, Ikiavira Itir God arimariar bar kuram me bagh anemangam. Arimariar kam kamakin, gumamaziziba angamira ikiti, men

mikarziba ko damaziba ko mizeba bar kurighi, dar kuriba pura iram. **13** Dughiar kamin Ikiavira Itir God me damighi, me atiatingiva onganigham. Egh me uarir boroghin itir darazir suighiva, uariv soghiva arighiram. **14** Eghti Judan gumaziba Jerusalem akurvaghsi misogham, eghti an gumamaziziba ikuvighan kogham. Egh me kantrin igharaziba bar, me da, men gol ko silva ko korotiar avirir aghuiba inigham. **15** Eghti men apanibar averpeniba itir danganimin, arimariar kurar kamra men hosiaba ko kamelba ko donkiba ko asizir guar igharaziba bativam. **16** Judaba uan apaniba abiraghti, men apanir mikeaghiriziba, me azenibar zurara Jerusalem iziva Atrivimin ziam fam, a Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Egh me Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin aven ikiam. **17** Eghti Kantrin Igharazibar Gumamazizitaba, atrivim Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, me an ziam fan aghuaghti, amozim men nguazim gizan kogham. **18** Eghti Isipia, Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin aven iki, Ikiavira Itir Godin izam fan aghuaghtima, faragha isamin mangan aghuazir darazi inizir arimariar kurar kamra, Isipia uaghan a iniam. **19** Isipia ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me uaghan Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiamin mangi Ikiavira Itir Godin ziam fan aghuaghiva, me uaghara uan arazir kuraba bagh ivezir kurar magh garim iniam. **20** Dughiar kamin, me kamaghin nighnigham, bizir kaba, da Ikiavira Itir Godin bizir zuezibara. Hozibar firibagh ikezir belon muziariba, da uaghan osizirim kamaghin dar ikiam, "Bizir kaba, da bar Ikiavira Itir Godin damazimin bizir zueziba." Eghti Ikiavira Itir Godin Dipenimin itir miner kiniba, da Ikiavira Itir Godin damazimin guizin zuezir bizibar otivam, mati itarir ekia me ofa damuasa asizir ghuziba isa ofa gamir dakozim gingem. **21** Eghti Jerusalemia ko, Judabar dipeniba bar dar itir miner kiniba, da uaghan Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin zuezir bizibar ikiam. Eghti gin gumamaziziba ofabar amusi, pura miner kaba inigh dar ofabar amuamin asizir tuziba avigham. Dughiar kamin, Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin Dipenimin bizibagh iveza, da amadir gumaziba ua ikian kogham.

Malakai

1 Ikiavira Itir God, Israelia mikimasa akar kam isa Malakai ganingi. **2** Ikiavira Itir God kamaghin migei, "Ki bar fomira ia gifueghavira iti." Ezi ia ghaze, "Ni manmaghiram e gifonge?" Ezi Ikiavira Itir God ghaze, "Ia oragh, fomira Jokop ko Iso, aning aveghbuamning, ezi ki Jokop gifuegha, Ison aghua. **3** Iso uan ovavir boriba ko, me Idomia me garisi, ezi ki me gifongezir puvati. Kamaghin amizi, ki Ison danganir mighsiam gasighasigha gifa, egha an nguazim gamizima, an afiar atiabar nguibamin oto." **4** Eghti Idomia kamaghin mikim suam, "En nguibar ekiaba ikuvigha gifa, ezi e uam adar ingaram," eghti Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim men akam ikaragh mikim suam, "Ia uam adar ingarti, ki da apirarighiti da ua bar ikuvigham. Eghti gumamazizir igharaziba, me Idomia ia mikim suam, 'Me gumamazizir kuraba,' egha 'Me gumamazizir, Ikiavira Itir God zuraram atariba.'" **5** Ia Israelian gumamaziziba, ia uan damazibar bizir kamin ganam. Egha ia kamagh mikim suam, "Ikiavira Itir God, gavgavir ekiam ikia, Israelia iararam akuruvazir puvati, a uaghan kantrin igharazibar ingangarir gavgavibagh ami." **6** Egha Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin ofa gamir gumamazibav gia ghaze, "Boriba uan afeziabar apengan ikia men ziaba fe, ezi ingangarir gumaziba uan gumazir dapanibar apengan ikia men akabar gin zui. Kamaghin amizi, ia oragh. Ki ian afeziam. Ia manmaghin amigha nan apengan itir puvati? Ki ian gumazir dapanim. Ia manmaghira amigha nan akabar gin zui puvati? Ia nan aghuagha akirim ragha na gasi. Egha ia kamaghin na migia ghaze, 'E manmaghira nin aghuagha akirim ragha ni gasi?' **7** Ia oraghti, ki ian arazir kuramin gun ia mikimam. Ia nan ofabagh amir dakozimin asizir kuraba inigha iza ofaba tue. Egha ia gin kamaghin nan azangisi, 'E manmaghira nin ziam gasighasiki?' Ki datirighin ia mikimam. Ia ghaze, nan ofa gamir dakozim ti pura bizim, ia kamaghin amua nan ziam gasighasiki. **8** Ia ofa gamua, asizir damazir okavirizir mam inigha na bagha an ofa gami, ia ghaze, ian arazir kam ti deras, o? Egha ia asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba, ia da isa na bagha ofa damuasa da inigha izi, ia amir arazir kam a deras, o? Ia asizir kamagh garitam isi uan gavmanin faragha zui gumazir dapanim danighiti, a ti ia amizir arazir kam gifuegham, o? Egha a bizir kam ikarvagh bizir bar aghuitam ia daningam, o? Ti bar puvatigham! Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia mikeme." **9** Aria, ia ofa gamir gumaziba, ia God deragh e damusi an azangisigh. Eghti a bar ian azangisim bareghan koghti, tinara osimtizir kam ateram? Osimtizir kam iarara aneteram. Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, kamaghin ia migei. **10** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, "Kamaghin ti deragham, gumazitam nan Dipenimin tiar akaba asegham, eghti gumazitam aven mangi ofan mengariba puvatizir kabar amusi ofa gamir dakozimin avim arighan kogham. Ki ian arazir kabagh ifongezir puvati. Egha ofan ia na bagha inigha iziba, ki da inian kogham. **11** "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, gumamazizir aruem anadi naghin itiba ko, aruem uaghiri naghin itir kantriba, me bar moghira ziar ekiam na ganidi. Nguibaba bar dar gumamaziziba mughurir aghuim zui ofaba ko, ofan igharazir guar aviriba sara na daningam. Gumamazizir kaba me bar moghira ziar ekiam na ganidi. **12** Ezi ia nan ofa gamir dakozim migia ghaze, a pura bizim, egha dagher kurar ia aghuaziba, ia da isa ofan min na ganidi. Ia kamaghin amua nan ziam fer puvati. **13** Ia kamaghin migia ghaze, 'Oio, e ofa damuamin arazin a bar e baseme.' Ezi ian arazir kam kamaghin akagha ghaze, ia Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ziar ekiam, a ganidir puvati. Ia asizir atiaba misoghezir asiziba isa, dar ofabagh ami. Ia uaghan asizir arimariaba itiba ko, agharir dibiriba isa na bagha izi. Egha ia ghaze, Ki Ikiavira Itir God, ki ti ia amir ofan kabagh ifuegham, a? Ti bar puvatigham! **14** Ian tina, na ko ofa damuasa akam akirigha inabazir asizir mikariziba sara itir aghuiba ategha, asizir kurar miziriziba inigha Ikiavira

Itir God, bagha izi. Ia ifavarir arazir kam bangin ia ivezir kuram iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim. Ki atrivirabar Ekiam, ezi kantribar gumamaziziba bar nan atatia na ziamra fe. Kamaghin amizi, ki bizir kam bagh ia gasighasigham."

2 Egha Ikiavira Itir God kamaghin migei, "O, ofa gamir gumaziba, ki Akar Gavgavir mam ia mikimasa. **2** Ia na bagh ingangaribar amusi, ia guizbangira nan ziar ekiam famin ingangaribar amu. Ia nan akaba batogh da baraghan koghti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin migei, ia bar ikuvigham. Egha bizir aghuir ia uarir akurvaghasa isiba, ki dagh asighasigham. Ia ghaze, ki ti pura migei, egha nan akaba batosi. Kamaghin, ki ia gasighasigha gifa. **3** Ia oragh, ia bangin ki ian ovavir boriba ivezir kuram me daningam. Egha ia ofa gamir asizibar buariba isi ian guabar aghuigham. Egha ia batueghti, ia mangi me asizibar buariba akuri naghin ikiam. **4** Ki kamaghin damighiti, ia ganigh fogh suam, ki uabi Akar Gavgavir kam isa ia ganingi. Ia ofa gamir gumaziba, ia Livain ovavir boriba, Akar Dikirizir Gavgavir ki ian adarazi ko amizir kam, ia anebighan marki. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. **5** "Nan Akar Dikirizir Gavgavir kam, ki me ko akam akirigha ghaze, ofa gamir gumaziba me dughiar ruarimin nguazimin ikiti, ki dabirabar aghuim me daningam. Ki kamaghin me damighitima, me nan ziam fam. Me faragha nan apengan ikia, nan ziam fes. **6** Me guizin arazibar gumamazizibar sure gami. Egha arazir kuratamin men sure gamizir puvati. Ezi men ikirimirim na ko bar dera. Egha me uari arazir aghuubaram amua gumamazizir igharazir aviribar akuravazima, me arazir kuraba ataghirasi. **7** Kar ofa gamir gumazibar ingangarim, me gumamazizibar sure damuti, me guizbangira na gifogham. Ofa gamir gumaziba, me Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim an akam akurir gumaziba. **8** "Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki kamaghin ia migia ghaze, ia ofa gamir gumaziba, ia datirighin guizin nan tuavim ataki. Ian suren ifavariba gumamazizibagh amizi, me iregha arazir kurar mabagh amigha gifa. Bar guizbangira, ia Livain adarasi, ki ia ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, ia anebigha gifa. **9** Ia nan akabar gin zui puvati. Egha gumamazizibar sure damuasa akar magh garibar men sure gamir puvati. Ia marazi akar isingtizibar me migia egha marazir atari. Kamaghin, ki Israelia damighiti me akiriba ia gasegh in aghuagham." **10** E bar moghira afezir vamira iti. Ezi Ikiavira Itir Godin vamira an e gamizi e otifi. Egha manmaghsuavira, e uari uan namakaba ko, dikirizir akaba abigharisi? Egha manmaghsuavira, e Ikiavira Itir God, en ovaviba ko Dikirizir Akar Gavgavim an gin zui puvati? Arazir kam, bar ikufi! **11** Fomira Israelia ko Judaba, me Godin akamin gin mangasa akar mam akiri. Ezi puvati, me anebigha uam arazir bar kurar mam gami. Arazir kurar kam me kantrin aven nguibabar a bar gamua, egha uaghan Jerusalem a gami. Men gumazir maba, asebar ziaba fer adarazir amiziba isa dar iti. Ezi men arazir kam, Ikiavira Itir Godin Dipenir a bar ifongezim gamizi, a bar an damazimin mize. **12** Ki kamaghsua, Ikiavira Itir God gumazir kamagh amiba bar me agivaghti, me ko men ikiziba sara ua Israelian gumamazizibar tongin iktan kogham. Kamaghin amizi, men tav ua Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim bagh ofaba inigh mangan kogham. **13** Ezi ki bizir kurar igharazir ia amir mamin gun ua ia mikimam. Ofan ia Ikiavira Itir God bagha inigha zuiba a ua da isir puvati. Kamaghin amizima, ia pamtemin aziava araima, ian temeriba Ikiavira Itir Godin ofa gamir dakozim giri. **14** Ezi ia kamaghin Godin azangisi, "Manmagh amizi, ni en ofaba isir puvati?" Bizir kamin mingarim kamakin, Ikiavira Itir God fo, ni fomira uan mugamra ikia, amuimin ikiasa Godin damazimin akar dikirizir gavgavim gamigha ghaze, ni amizir kam ateghan kogham. Amizim, kar nin roroam. Ezi puvati, ni akar dikirizir kam abigha gifa. **15** Gua poroghamimning, God gua gamizi, gua mikarizir vamira ko, nighnizir vamira iti. God tizim bagha arazir kam gami? A kamaghsua, E boriba batiti, me guizbangira Godin adarazir ikiam. Egha ia bizir kam bagh deraghvira gan, ia uan amuir inigha

itir kaba ko akar dikirizir gavgavir kaba, ia da abighan marki. **16** God, a Israelian Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim kamaghin migia ghaze, “Ki poroghamiba uari ataghazir arazir kam, bar an aghua. Ni uan amuim pazavira a damuam, nin arazir kam, mati ni inim isa gua uaning avarazi moghin, nin aghumsizir arazir kuram gua avara, eghe mati gua poroghamimning uaning abisi. Ia poroghamiba, bar deravira uan ikirimirim geghuv, ifavarir arazirbar uari damuan marki.” **17** Ia migirigiar guar avirirbagh amizima, Ikiavira Itir God ian migirigiar kaba bar dar amira. Ia kamaghin azangsis, “E migirigiar manabagh amizi, Ikiavira Itir God en amira?” Ia kamaghin migei, “Ikiavira Itir God gumazir arazir kurabagh amibav gia ghaze, Me dera, ezi a me gifonge.” Eghe ia tintinibarg kamaghin migei, “Gumamaziziba ghaze, God arazir aghuibaaram amua gumamazimibarg araziba akiri. Ezi e an garima, a guizin arazir katam gamizir puvati.” Kamaghin amizi, a ian migirigiar kaba bar dar aghua.

3 Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin akam ikaragha ghaze, “Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva na bagh tuavim akiram. Ia ghaze, ia datirighin Ekiam bagha gara iti. Eghti a zuamira izi uan Dipenimin ikiam. Abuir gumazir ia bar ifongeziba izi, Akar Dikirizir Gavgavir kamin gun ia mikimam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, An darorim izi.” **2** Eghti dughiar a izamin kam, tinara an kotiamin aven guizbangira mikimam? Eghti an azenaram otogh izamin dughiar kam, tinara tugh an ganam? Bar puvatigham. Guizbangira, a mati, avim bar puvira isia golin isigha bizir kuraba bar da adangizi moghin, a izam. Egh mati, sopin gavgavir inir mizirizim ruti a bar zueghamimin min ganam. **3** Avim golin isima a golrama otivi moghin, a gumamazizibarg araziba tuisigham. Kamaghira Ikiavira Itir Godin ingangarir gumazim, Livain adarazir arazir kuraba batuegh, egh Ikiavira Itir God bagh ofan aghuiba inigh izam. **4** Eghti gin Jerusalemia ko, Judaba mati me faragha amizi moghin, Ikiavira Itir God bagh ofan a ifongeziba uam ada inigh izam. Eghti a da bagh bar akuegham. **5** Eghe Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ki izi ian araziba tuisigham. Ki bar zuamira kotin aven gumamazizir kabar arazir kurabar gun me mikimam. Gumamazizir kabar kara: imezibagh amir gumamaziziba ko, kukunir gumaziba ko, gumamazizir poroghamibagh asighasiziba ko, gumamazizir kotin akabagh ifariba ko, gumazir dapanir deragha uan ingangarir gumaziba ivezir puvatiziba ko, gumazir amizir odiaribagh ifara pura men biziba isiba ko, gumamazizir afeziabari ariaghirezir boribar biziba isiba ko, gumamazizir Kantrin Igharazibarg Gumamazizir men tongin itibar akuravazir puvatiziba. Gumamazizir arazir kaba bar dagh amiba me nan apengan itir puvati.” **6** Eghe Ikiavira Itir God ua ghaze, “Kirara ki Ikiavira Itir God, ki uan nighnizim giraghan kogham. Kamaghin amizi, ia Jokopin ovavir boriba bar givazir puvati. **7** Ian ovaviba fomiram amizi moghin, ia ami. Ia nan arazir ki ifongeziba akirim ragha dagh gasaragha dar gin zuir puvati. Ia uan arazir kuraba ategh ua na bagh iziti, ki uan aningagharim ategh ua ia iniam. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki mikemegha gifa. Ia kamaghin migei, “E bizir tizim damighiva, ua ni bagh izam?” **8** Ezi ki ia migia ghaze, ia nan biziba okei. Eghe ia ti ghaze, arazir ia amir kam a dera, a? Bar puvati. Eghe ia arazir kam ataghazir puvati. Eghe ia gin ua kamaghin nan azangsis, “Ni manmaghsua ghaze e nin biziba okei?” Ki kamaghin ia mikimam, Nan Akar Gavgavim ghaze, ia ingara isir biziba, ia bar da tuiraghti pozir 10plan otoghti, ia pozitam isi na daningam. Kar nan bizimra. **9** Guizbangira, ki pantem kamaghin ia migei, ia bar moghira nan biziba okemes. Kamaghin amizima, ia bar kuram iniam. **10** Ia uan biziba 10plan pozibar arigh egh dar pozir tam inigh izi nan dipenim datigh. Eghti nan ingangarir gumaziba, dagher aviriba ikiam. Ia kamaghin damighti, ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki uan Nguibamin tiar akaba kuigh, uan bizir aghuiba isi amozimin min da ingegham, eghti ia bizir aghuir avirim iki egh ua bizitamin otevegghan kogham. Ia tuavir kamin gin mangi damu ganigh, egh fogh suam, nan akam a bar guizbangira. **11** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, ki ghaze, ‘Ia kamaghin

damighti, ki apizibar tivaghti, da uan azenibar itir bizibagh asighasighan kogham. Eghti ian wainin aghariba bar puvira biti dar oviziba iki mangi anizir dughiamin otogham. **12** Eghti kantrin igharaziba ian ganigh suam, Israelian nguazim bar derazi, me deraghavira a gapiagha bar akonge. Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim, nan akam kamaghira tu.” **13** Eghe Ikiavira Itir God ghaze, “Ia bar akar kurar aviribar pamten na migei. Eghe ia nan azangsigha ghaze, ‘E akar kurar manabara ni mikeme?’ **14** Ia uarira uariv gia ghaze, ‘E Godin ziam fe, ezi a en akurazir puvati. Ezi e tizim bagh an ziam fam? Eghe Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itimin damazimin, e uan arazir kuraba bagha osemegha aziava dar gun a mikeme, ezi a bizir aghuitamin e gamizir puvati. Ezi e manmaghsua pura uan arazir kurabar gun a mikeme? **15** E gumazir uari fa akaba batozibar gari, me bar akuegha deraghavira iti. Ezi gumazir arazir kurabagh amiba, me bizir aghuir aviriba iti. Ezi gumazir arazir kuraba Godin akakaghasa dagh amiba, me ghaze, God ti me gasighasigham, ti puvatigham? Ezi God me gasighasighizir pu. Bar puvati.” **16** Ezi gin gumamazizir Ikiavira Itir Godin atatiava an apengan itiba uarira uariv gei, ezi Ikiavira Itir God men migirigiam barasi. Eghe Ikiavira Itir God mikemezi, enselba an Nguibamin ikia akinafarir righizir mam isa Godin damazimin an gumamazizir kabar ziaba osiri. Kar gumamazizir Ikiavira Itir Godin atatiava an apengan ikiava, zurazurara an ziam feba. Akinafarir righizir kam, kar otivizir biziba gin dagh nighnighamin akinafarim. **17** Ezi Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Gumamazizir kaba, me nan adarazira ikiam. Eghti dughiar ki inabazir kam otoghti, gumamazizir kaba guizbangira na baghvira ikiam. Eghti nan apangukum men iki mamaghira ikiam, mati borim afeziamin ingangarim gamizima, afeziam an apangukufi. **18** Eghti dughiar kamin, ia gumamazizir arazir aghuibaugh amiba ko arazir kurabagh amiba, ki me gamir arazim, ia an ganam. Arazir aghuibaugh amir gumazim, a nan akamin gin zui. Ezi arazir kurabagh amir gumazim, a nan akam batosi.”

4 Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar Itim ghaze, “Ia deragh oragh. Dughiatam iziti, gumamazizir akaba batogha uan ziaba fava arazir kurabagh amiba, avir ekiam tuzibar isi moghin, otogh bar men isiti, me bar eveggham. Eghti temer aguatam, o ter bitam ikian kogham. **2** Eghti dughiar kamin, ia gumamazizir nan ziam fa nan atatiat na apengan itiba, ia bagh aminim tiraghti, aruem anang ia gisiragh, ian arazir aghuiba akakagham. Mati aruem ia gisiragha gara fefem ian mikarizibagh anidi moghin, a ia damuti ian arimariaba givaghti ia ghuamaghegham. Egh ia mati bulmakaun nguizba bar akuegha uari akura divazim ategha ivemara azenan zui moghin, ia bar akuegh mangi. **3** Ki Ikiavira Itir Godin Gavgaviba Bar itim ghaze, bizir kabar amuamin dughiamin, ia gumazir kurar kaba ia tuzir siribar min me dikabin me abinigham. **4** “Ki Sainain Mighsiamin, uan ingarir gumazim Moses ganingizir arazir ki ifongeziba ko, bizir ki damuasa ia mikemeziba, ia da bakinighnighan marki. Israelian gumamaziziba bar akar kabar gin mangasa, ki da isa ia ganing. **5** “Nan Dughiar kam, a Dughiar Bar Ekiam, ki an gumamazizir amighi me bar atiatigham. Dughiar kam a tighar otivam, ki faraghivira Elaija amadaghtima an akam akurur gumazimin min ia bagh izam. **6** Egh an afeziaba ko, men boribar navibar amighi, me navir vamiran otogh ikiam. Kamaghin amizi, ki nguazir kamin izi gumamaziziba bar me gasighasighan kogham.”

NEW TESTAMENT



Ezi Iesus kamaghin migei, “Afeziam, me amir biziba, me dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba gin amadagh.” Ezi midorozir gumaziba Iesusin korotiaba iniasa satu gikararai.
Luk 23:34

Matyu

1 Kar Krai Iesusin inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitin ovavim. Ezi Devit Abrahamin ovavim. **2** Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jokopin afeziam. Ezi Jokop Juda ko an aveghbuabar afeziam. **3** Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aniningin amebam Tamar. Ezi Peres Hesronin afeziam, Ezi Hesron, Ramin afeziam. **4** Ezi Ram Aminadapin afeziam, Ezi Aminadap Nasonin afeziam, ezi Nason Salmonin afeziam. **5** Ezi Salmon Boasin afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetin afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitin afeziam. **6** Ezi Devit Solomonin afeziam, an amebam Urian amuim. **7** Ezi Solomon Rehoboamin afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam. **8** Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramin afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam. **9** Ezi Usia Jotamin afeziam. Ezi Jotam Ahasin afeziam. Ezi Ahas Heskian afeziam. **10** Ezi Heskia Manasen afeziam. Ezi Manase Emonin afeziam. Ezi Emon Josaiyan afeziam. **11** Ezi Josai Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamin Israelia ghua kalabuziar gumazamizabar min Babilonin nguibar ekiamin ghue. **12** Ezi me Babilonin kalabusin ghuezi, gin Jehoiakin Sealtielin afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelin afeziam. **13** Ezi Serubabel Abiutin afeziam. Ezi Abiut Eliakimin afeziam. Ezi Eliakim Asorin afeziam. **14** Ezi Asor Sadokin afeziam. Ezi Sadok Akimin afeziam. Ezi Akim Eliutin afeziam. **15** Ezi Eliut Eleasarin afeziam. Ezi Eleasar Matanin afeziam. Ezi Matan Jokopin afeziam. **16** Ezi Jokop Josepin afeziam, a Marian pam. Ezi Maria Iesus bate, ezi me ziar kam Krai a gati. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. **17** Kamaghin amizi, Abrahamin dughiamin ikegha ghua Atrivim Devitin dughiamin tu, 14plan ovaviba otifi. Ezi Devitin dughiamin ikegha ghua dughiar Israelia Babilonin nguibar ekiamin kalabuziabar min ikezim, 14plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabuziabar min ikezhimin ikegha ghua God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin dughiamin tuzim, uaghan 14plan ovaviba otifi. **18** Krai Iesus ototir eghaghanimra kara, a God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepin ikiasa amima, Maria navim asangi. Godin Duamra borim a gati. **19** Ezi Josep Godin damazim derazir gumazim an averara Maria ataghiraghasa nighnisi. An azenan Maria aghumsizim a daningan aghua. **20** Egħa a kamaghin nighnigha itima Ekiamin enselin mam irebamin kamaghin a migei, "Josep, ni Devitin ovavim, ni atiatingan marki. Ni Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godin Duam da ize. **21** An otarim bateghitima, egħti a uan gumazamizabar arazir kuraba gin amadagh men akurvagh. Kamaghin ni ziam Iesus a datigh." **22** Arazir kaba kamaghin otiva, egħa Godin akam inigha izir gumazir mamin migirigiamin miraram otifi. **23** A kamaghin mikeme: "Amizir gumazitam ko akuizir puvatizim navim asegh, otaritam bategham. Egħti me ziar kam Emanuel a darigham, ziar kamin mingarim kara, 'God e ko iti.'" **24** Ezi Josep daguraguimin dikavigha, Ekiamin ensel irebamin aven a mikemezi moghin, ghua Maria inigha an iti. **25** A poroghamiba uari isava akuir arazitam Maria gamizir puvatigha, ghua dughiar an otarim batezim. Ezi a ziam Iesus isa a gati.

2 Maria Distrik Judian aven itir nguibam Betlehemin Iesus bate. Dughiar kamin Herot, Atrivimin iti. Amebam Iesus batezima fofozir gumazir maba aruem anadi naghin ikegha Jerusalem ize. **2** Egħa me kamaghin azai, "Borir Judabar Atrivimin ikiamim, amebam a batezi a managh iti? E an gun migeir mikovezim aruem anadi naghin an ganigha an ziam fasa izi." **3** Ezi Herot akar kam baregha an dighorim a bira. Ezi Jersalemin iti darazi uaghan kamaghin ami. **4** Egħa Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar diagh me akuvagħa kamaghin men azai, "God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an amebam managh a batam?" **5** Ezi me ghaze, "Judian Distrighin aven itir nguibam Betlehemin,

an amebam a batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godin akam inigha izir gumazimin osizirmin kamaghin iti: **6** "Ni Betlehem, ni Judan nguazimin aven iti. Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan ziam iti, nin aven gumazitam na bagħ gumazir dapanimin otogh Israelia gativagh men ganam." **7** Ezi Herot averara aruem anadi naghin izezir gumazibar diagh mikovezim ototir dughiam bagħa men azai. A me faraghavira mikovezim apizir dughiam gifogħa, **8** egħa me isa Betlehemin me amadagħa kamaghin me migei, "Ia mangi borim bativsi deraghvira rui. Ia a batoghiva na na bagħ migirigiam amadagh. Egħti ki uaghan mangi, an ziam fam." **9** Me Herot baregha zuima mikovezir me faragħa aruem anadi naghin ganizim, men faragħa ghua borim itir danganim batogħa a gisirara iti. **10** Me mikovezim ganigha bar akonge. **11** Egħa me dipenimin aven ghua borim uan amebam Maria ko, aning bato. Me tevibar pirigha avigha għuaghira borimin ziam fe. Egħa me uan mitariba kuigha bizir aghuir a bagħa inigha izezibar an ekarim gami. Me gol ko mugħuriar aghuim itir borem ko avir mugħiar mugħuriar aghuim gamin da isava a ganingi. **12** Ezi God irebamin me batogħa Herot bagħ ua mangan me anogoroke. Ezi me tuavir igħarazimin umategha uan nguibamin ghue. **13** Fofozir gumaziba għuezima Ekiamin enselin mam irebamin Josep batogħa a migia ghaze, "Ni dikavigh borim iniva an amebam sara inighiva ia ari Isipin mangi. Herot borim bagħ ruiva amisuegħti an aremegħasa. Kamaghin amizi, ia mangi magħira ki mangiti, dughiar ki ua ni mikimamin." **14** Ezima Josep dikavigha borim isa an amebam inigha me dimagarir kamra Isipin ghue. **15** Egħa Josep Isipin ikia ghua, dughiar Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva Ekiamin akam inigha izir gumazir mamin akatorimin mikemezir migirigiabar min otifi. A kamaghin mikeme, "Nan Otarim Isipin kantrin itima, ki an diazima an azenan ize." **16** Ezi Herot garima, fofozir gumazir aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi Herot bar puv atara uan midorozir gumaziba amadagħa, migirigiar gavgavim me ganiga, me amadima me ghua, Betlehem koma an boroghin itir nguibaba bar dar ghua otarir azenir pumuning ko an apengan itiba, me misozima me ariaghire. Kar ana aruem anadi naghin izezir fofozir gumazibar migirigiamin gin ghua kamaghin ami. **17** Arazir kabanagh otiva Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi moghin, otifi. A ghaze: **18** "Me Raman nguibamin tiarir mam barasi, azirakam ko tuatem. Reselin boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan ovengezir boriba bagħa azi. A navir amirizim inian aghua." **19** Herot ovengezima, Josep Isipin itima, Ekiamin ensel irebamin Josep bato. **20** Egħa kamaghin a migei, "Borim misoghasa amir darazi me ovenge. Kamaghin amizi, ni dikavigh borim koma an amebam inigha ua Israelin mangi." **21** Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue. **22** Egħa an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganin inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egħa God da irebamin migirigiam inigha Galilin Distrighin ghua. **23** A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, "Me Nasaretian Gumazim, a darigham."

3 Dughiar kamnaghin Gumazamiziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumazamiziba puvatizir danganimin ikia kam akuri. **2** Egħa ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam, a rogħira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh." **3** Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, "Gumazir tiarir mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, 'Ia Ekiam bagħ tuaviba azeniva, dar kir.'" **4** Jon an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam ike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api. **5** Ezi gumazamiziba, me Jerusalem nguibar ekiam ko Judian Distrik ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagħa izava, **6** uan arazir kurabar gun migeima a Jordanin Fanemin me rue. **7** Egħa a garima, Farisiba ko Sadyusibar avirim, a gumazamiziba ruer danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, "Ia kuruzir

divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa? **8** Ia navim girazir arazibar amu. **9** Egh ia pura uarigh nighnigh suam 'E Abrahamin ovaviba.' Ki ia migei, God dagiar kabara amighiti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. **10** Sobiam datirighin temer povibar iti, eghiti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam. **11** "Ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam. **12** A witba misevir savol an agharimin iti, eghiti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir mung'er puvatizimin da akuntina, da isiam." **13** Ezi dughiar kamin Iesus Galilin Distrik ategha Jon a ruasa, Jordanin Fanemin zui. **14** Ezi Jon an anogorogha ghaze, "Ni mammaghusa, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!" **15** Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, "Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamin, God ifongezir arazibar gintighiti, da otivam." Ezi Jon an migirigiamin min ghu. **16** Ezi Iesus ruegha givagha zuumira dipamin anagava oto. Ezi overiam kuaiagherizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera. **17** Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge. Ki a bagha bar akonge."

4 Dughiar kamin Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa gumamaziziba puvatizir danganimin ghu. **2** Ezi Iesus 40plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi. **3** Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba arazir gavgavim dav kemeghti da bretin rubuzibar min otifigh." **4** Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumamaziziba daghebara damiva dar gavgavimin iktan kogham. Puvati. Me God migei migirigiaba bar dar gin mangiva me ikirimirir aghuim iniam.'" **5** Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. **6** Egha kamaghin a migei, "Ni oragh, Godin Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh uan enselba arazir gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin anesegham kogham!' Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh." **7** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim uaghan kamaghin migia ghaze, 'Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghisi an gavgavim bagh aangan marki.'" **8** Ezi Satan ua Iesus inigha ghua mighsiar bar pin itir mamin ghuavanabogha nguazir kamin kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akakagha ghaze, **9** "Ni tevminning apirigh nan ziam feghti, bizir kaba ki bar da ni daningam." **10** Ezi Iesus a migia ghaze, "Satan ni na gitaghl! Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.'" **11** Ezi Satan Iesus ataghizima, Godin enselba an garava an akurvasi. **12** Iesus orazima me Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distirighin ghu. **13** Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kapernaemin nguibamin iti. Nguibar kam, Galilin Dipar Akaremin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti. **14** Arazir kabanagh otiva fomira Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. **15** "Ia gumamazizir Sebulunin nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavar ongaringin zuimin boroghira itir danganim ko Jordanin Fanemin dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distirighin nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazibar Gumamazizir aviriba uaghan an aven iti. **16** Gumamazizir arazir kurabar mitatemin aven aruiba, me datirighin angazangarir ekiamin gari. Me danganir mitatemin apiaghav ikiava aremeghasava ami, ezi datirighin aminim tirazi angazangarim me gisira." **17** Dughiar kamin Iesus ingangarim foregha akam akura gumamazizibav gia ghaze, "God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh

iraghl!" **18** Ezi Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me "Pita," a garisi. A uan dozim Andru ko, aning iver ekiaba dipamin da kurl. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. **19** Ezi Iesus aning migia ghaze, "Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumamaziziba iniam." **20** Ezi aning an kam baraghavira, uan iveba ategha an gin zui. **21** Ezi Iesus mong sivagha ghua aveghbuar mamningin api. Jems, a Sebedin otarim, a uan dozim Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botin mamin iti. Men iveba dighoraghirezi, me dar toribar kiri. Ezi Iesus aning diazima, **22** aning maghira uan afeziam ko bot ategha Iesusin gin zui. **23** Iesus Galilin Distrik bar a garua me God ko migeir dipenibar aven men sure gami. Egha a God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. **24** Ezi an biarim Sirian Provis bar an ghu. Ezi gumamazizir arimariaba itiba, me bar me isa a bagha izi. Gumazir aria mizazir kuraba baraziba, ko duar kuraba apazaziba, ko gumazir arimariar inirizibagh amiba, ko gumazir agharapaniba ariaghireziba, me bar me inigha a bagha izi. Ezi Iesus men arimariaba bar da gifa. **25** Ezi gumamazizir bizir dafam, me a koma arui. Galilin Distirighin itir darazi ko Distrik Dekapolisin itir darazi ko Jerusalem ko Judian Distrik, ko Jordanin vongin itir danganimin itir darasi, me an gin arui.

5 Iesus gari avirir ekiam an gin izima, a mighsiar mamin ghuanabogha apera. Ezi an suren gumaziba a bagha izi. **2** Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar sure gamua ghaze: **3** "Ia Godin damazimin ia fo, ia an bizibagh asa, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Kamaghin ian naviba deragh. **4** Ia datirighin azia itir gumamaziziba, ia bar akuegham. Kamaghin ian naviba deragh. **5** Ia gumamazizir uari abira aghumra itiba, God nguazim bar ia daningam. Kamaghin ian naviba deragh. **6** Ia gumamazizir arazir aghuiba baghavira ikia egha mati gumazim mitiriam an azi, egha mati gumazim kuarim an piri, God ian mitiriam a givagham. Kamaghin ian naviba deragh. **7** Ia gumamazizir igharaz darazir apanguviba, God ian apangukvum. Kamaghin ian naviba deragh. **8** Ia gumamazizir navir averiaba zueziba, ia Godin ganam. Kamaghin ian naviba deragh. **9** Ia gumamazizir adariba ko midoroziba ageviba, me 'Godin Boriba,' ia darigham. Kamaghin ian naviba deragh. **10** Ia gumamazizir arazir aghuibagh amiba, ezi me arazir kam bagha osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a iana. Kamaghin ian naviba deragh. **11** Me ian gari ia na ko iti, ezi bizir kam bangin me paza ia gamua osimtiziba ko mizaziba ia ganidi, egha migirigiar ifavarir aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh. **12** Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh." **13** Egha Iesus ua me migia ghaze, "Ia nguazir kamin itir gumamaziziba bar me bagha, amangsizimin min iti. Ia fo, amangsizim uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighiti a ua singigham? Amangsizir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam. **14** Ia mati nguazir kamin angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiam mighsiamin iki modoghon kogham. **15** Egha gumamazim lamin tam gaborogha a ia minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumamazizir dipenimin itiba bar me gisiragham. **16** Nin angazangarim kamaghira isiraghtima, gumamaziziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziaz uan Nguibamin itim, me an ziam fam." **17** Egha Iesus ua migia ghaze, "Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osizirir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam. **18** Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osizirir Arazibar akam muziaritaman givagham kogh, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otagham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira

iki mangi bizir otivamiba bar otivigham. **19** Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamin kuragh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazir sure damuam, gumazir kamaghin amin, God Bizibagh Ativamin Dughiamin an ziam bar gin ikiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam. **20** Kamaghin amizi, ki ia migei, ia Godin ifongiamin gintighan koghiva, ian arazir aghuiba Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuibagh afraghan koghti, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.” **21** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha givaghagh dagh fo, ia tav misueghtima an aremehghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremehghan, a kotiamin otivam. **22** Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuanin atari, a kotiamin mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamin otivam. Egh gumazitam gumazir mamin atar suam, a gumazir onganim, a helin avir ekiamin mangam. (Geenna g1067) **23** “Egh ni ofa damusi ofa gamir dakozimin mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti, **24** egh ni uan ofaba ofa gamir dakozimin dar atigh. Egh uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning. **25** “Eghti nin apanim ni inigh kotiamin mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polisin agharim datightima, polis ni inigh kalabuziam datigham. **26** Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.” **27** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki. **28** Ezi ki kamaghin ia migei, ni gumazitam ni amizir mamin gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamin aven, a ko a gamigha gifa. **29** “Eghti nin damazir guvimin itim ni damuti, ni arazir kuram damighti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin deraham, ni uan mikarzitam atugh, egh arazir kuratam damighan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isiva helin anekunigham. (Geenna g1067) **30** Eghti nin dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghin dera, nin mikarzitam dutugh deraham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatightima, me nin mikarzim bar a isi helin anekunigham.” (Geenna g1067) **31** Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghin migei, ‘Gumazir manam uan amuiam ataghiraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’ **32** Ezi ki kamaghin ia migei, Gumazir manam uan amuiam garima, a gumazir igharazitam ko akuizir puvatizi a puram anetaki, gumazir kam uan amuiam gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamin ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam ataghizimin ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.” **33** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara, ‘Ia ifariva Godin Nguibamin akakagh mikiman marki. Ia Ekiamin damazimin migeir akamin mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’ **34** Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamin akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godin Nguibamin akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghin damuan marki. Bar markiam. Kar Godin Atrivir Dabirabim. **35** Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimin uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamin nguibar ekiam. **36** Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham. **37** Ia pura kamaghin mikim, ‘Guizbangira,’ o ‘Puvati.’ A kamaghin dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanin otivaghirir

migirigiaba.” **38** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, zav igharaz tavin damazim a gasighasighiti, me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavin ataritam asighiti, me uaghan an ataritam asigham.” **39** Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh. **40** Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuiri korotiam saram a daningigh. **41** Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba ater an aku tuavir asizitamin mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin mangi. **42** Eghti tav biziba bagh ian azangsighiti, ia a daningigh. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.” **43** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia kamaghin oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’ **44** Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azangti, God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar apanguvam. **45** Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itimin boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi. **46** Eghti ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir aghuiri manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami. **47** Egh ia dughiam isi uan adarazir aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami! **48** Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibagh ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazimiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezir aghuitam inighan kogham. **2** “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuiri kamin, gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami mokin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darasi, me gumazimizabar damazibar uan araziba akagaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. **3** Ia asaghasazitam akurvaghshi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir kiriam arazir kam gifoghan kogham. **4** Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.” **5** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. **6** Eghti ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamin mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziar ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, an ian ivezim ia daningam. **7** “Ia God ko mikimsi migirigiar knir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuan, eghti kamaghin God me baragham. **8** Me ami moghin, ia damuan marki. Guizbangira, ia puvatizir biziba, ia da bagh tighar uan Afeziamin azangsighamim dughiamin, an adagh fogha gifa. **9** “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim: “‘En Afeziar uan Nguibamin itim, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti. **10** Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamin, a izi. Eghti nin Nguibamin itiri darazi nin ifongiamin gin zui moghin, e uaghan nguazir kamin nin ifongiamin gin mangam. **11** E datirighin damuin dagheba, ni datirighin da isi e daning. **12** Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin, ni en arazir kuraba gin amang. **13** Egh e ateghti, e osimtizibabar aven ikiti bizitam en navim biraghti, e arazir kuratam damuan kogham. Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.’ **14** “Guizbangira, ia gumazimiziba ia gamir arazir kuraba gin amangiti, ian Afeziar uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba

gin amangam. **15** Ia men arazir kuraba gin amangan koghti, ian Afeziar uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.”

16 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia dagheba ataghirazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuam marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghirazir dughiamin, gumaziba men ganas, me uan guaba ruer puvatigha pughurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa. **17** Eghti ia dagheba ataghirazir dughiamin, ia boreu uari aghiva uan guaba ru, **18** eghti gumamaziziba ia dagheba ataghirazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziar danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

19 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kamin, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughiregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba akar da okinam. **20** Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghti, da mazigh, akughiran kogham. Eghti okimakiar gumazitam biritam akarigh da okemeghan kogham. **21** Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam, a uaghan danganir kamra ikiam.”

22 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Damaziba, da lamin min namnam angazangarin min iti. Damazim derazi, nin namnam angazangarin bar a givizvaghti, ni arazir aghuiba amuam. **23** Eghti nin damaziba kuvigham, nin namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti nin angazangarin mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuningh bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran marki.”

25 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirir ginighnighva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikarziba avam? Gumazimin ikirimirir ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. **26** Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvatigha da pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba dagh anidi. Ezi ian ikirimirir ti kuarazibar ikirimirir gafirazir puvati? **27** Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirir damuti a tong ruaragham? Bar puvati. **28** “Ia tizimsua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiata isamizir puvati. **29** Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiata akimarir kabar min otozir puvati. **30** E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinginham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumamazizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! **31** Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam amam? O, e inir manatam ikegham?’ **32** Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam. **33** Ezi bizir ia bar faragh damuamirra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin baghvira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuiba amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam. **34** “Kamaghin amizi, ia pamten gurumzaraghan bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

7 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. **2** Ia me tuisigha men ikurakurazi moghin, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me

ginighnizi moghira, God ia ginighnigham. **3** Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati? **4** Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?’ **5** Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh. **6** “Ia God baghvira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghirigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabingham.” **7** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. **8** Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham. **9** Ezi ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangsighti, ia ti dagiatam a daningam? Puvati. **10** Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati. **11** “Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumamazir a ko migeibar aningam. **12** “Kamaghin amizi, ia arazir aghuir igharaz darazi ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osirizir, bagh isin tu.” **13** Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar arogezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamin zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumamazir avirim an zui. **14** Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akam bar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumamazir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

15 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumamaziziba bagh deravira gan. Me ia gifaris migirigiar aghuiba amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atibabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui. **16** Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumamaziziba. Gumaziba ter ataghataritimin wainin ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati. **17** Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati. **18** Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham. **19** Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri. **20** Kamaghin amizi, ia men arazibar gan fogham, me akar ifavarim akurir gumamaziziba, o me akar aghuim akurir gumamaziziba. **21** “Ia kamaghin nighnighan marki, gumamazizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumamazizir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. **22** Godin Kotin Dughiamin, gumamazizir avirim kamaghin mikiman, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri. Egha nin ziamin duar kuraba batogha, nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.”

23 Eghti ki Dughiar kamin bighivira me mikim suam, “Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumamazizir arazir kurabagh amiba, ia na gitaght!”

24 Egha Iesus ua me migia ghaze, “Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari. **25** Ezi amozim izima, aperiam otozima, aminir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipirighazirir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghin amizi, a irizir puvati. **26** Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatizim, a mati gumazir onganimin min gigimin uan dipenim okore. **27** Ezi amozim izima aperiam otozima, aminir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangira bar pazavira iri.”

28 Iesus migirigiar kavag kemegha givazima, gumamazizir avirir ekiam

digavir kuram gami. **29** Me fo, Iesus Judan Arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gavgavim itir gumazimin min men sure gami.

8 Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui. **2** Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevimming apirigha a migia ghaze, “Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka.” **3** Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” A kamaghin migiavira itima, gumazir kamin lepan arimariam zuamira anetaghizima gumazim ua dera. **4** Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni oragh, ni batozir bizir kamin gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghti gumamaziziba fogh suam, nin arimariam gifa.” **5** Egha Iesus ghua nguibar ekiam Kaperneamin aven ghu. Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim iza, Iesus gaghora ghaze, **6** “Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimin iti. An soroghafariba bar amira, ezi a mizazir kuram barasi.” **7** Ezi Iesus ghaze, “Ki mangi a damighti, a ua deragh.” **8** Ezi midorozir gumazir dapanim Iesusin akam ikaragha a migia ghaze, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Marki. Ni pura mikimtima, nan ingangarir gumazim deragh.” **9** Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘la mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘la izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragh.” **10** Ezi Iesus migirigiar kam baregha, digavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumamazizibav gia ghaze, “Ki bar guizbangira ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati. **11** “Ki ia migei, gumamazizir aviriba uan nguibar aruem anadi naghin itiba ko aruem ghuaghiri naghin itiba ategh izi, Abraham ko Aisak ko Jepok dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven dakozimin daperagh damam. **12** Eghti God faragh uan Nguibamin ikiasa misevezir darasi, God me batuegh me isiva danganir mitatem me akunigham. Eghti me tuangiva arangiva atariba kuskugh danganir kamin ikiam.” **13** Egha Iesus 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin migia ghaze, “Ni mangi. Bizir ni nighnizir gavgavim itim, a ni bagh otohgham.” Dughiar kamra, gumazir kamin ingangarir gumazim ua dera. **14** Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asaminim mikarzim an feima, an aria dakozim girighav iti. **15** Ezi Iesus an dafarimin suirazima, an arimariam maghiram anetaghizima, a dikavigha Iesus bagha isai. **16** Ezi aruem gevima, me gumamazizir avirir duar kuraba apazaziba inigha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gia me batozima, me an akamin gumamaziziba ataghirasi. Ezi Iesus arimariaba itir gumamaziziba bar men arimariaba agifa. **17** Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi, e bagha en osimtiziba ko mizaziba isa da ateri, ezi da ghue.” Iesus Aisaian akam damighti, an otivasa, arazir kabagh ami. **18** Egha Iesus garima, avirir ekiam anekufa. Ezi a uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.” **19** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam iza, kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.” **20** Ezi Iesus a migia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumamazizibar Otarim, dakuamin danganiba puvati.” **21** Ezi gumazir mam, a uaghan Iesusin suren gumazim, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni faragh nan amamangitighi, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.” **22** Ezi Iesus a migia ghaze, “Marki. Ni nan gin izi, gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi.” **23** Ezi Iesus botin anabizi, an suren gumaziba an gin zui. **24** Me ghua ongarimin torimin aminir bar ekiam dikava ongarim gamima, a dipira kurim avasava ami. Ezi Iesus akuavira iti. **25** Ezi an suren gumaziba a gaghuragha a migei, “Ekiam, ni en akuragh, e arimighiregham!” **26** Ezi a kamaghin me migei,

“Ilan nighnizir gavgavim bar sufi. Ia tizim bagha atiati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarim migirigiar gavgavim aning ganingizi, aminim givazi, dipam uam amiraghiri. **27** Ezi an suren gumaziba nighnizir aviribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi.” **28** Ezi Iesus ghua Galilin Dipar Akaremin vongin oto. Kar Gadaran nguazir asizim. A iza duar kuraba apazazir gumazir pumuning bato. Aning matmatiamin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumamaziziba anining atiatigha tuavir kam garuir puvati. **29** Ezi aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni manmaghin ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?” **30** Ezi dar dar bizir ekiam mam mong saghon apa iti. **31** Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gagakghora ghaze, “Ni e batueghsi, kamaghin ni e ateghti, e mangi dar okorur munamin aven mangam.” **32** Ezi Iesus duar kurar kabav gia ghaze, “Ia mangi.” Ezi duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekiam kam puv ara ghua davarir kurar mamin ghuaghira dipam apa bar ariaghire. **33** Ezi gumazir dabar gariba dar ganigha ara ghua, nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumamazizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazazir pumuning bativizir bizibagh eghari. **34** Kamaghin amizi, nguibar ekiam kamin itir gumamaziziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gagakghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9 Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto. **2** Ezi me soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin arimariam gumazir kam migei, “Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ni nin arazir kuraba gin amada.” **3** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamaghin uariv gia ghaze, “Gumazir kam Godin danganin inigha kamaghin migei.” **4** Ezi Iesus men nighnizibagh fogha givagha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami? **5** Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. **6** Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumamazizibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” **7** Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu. **8** Ezima gumamaziziba arazir kamin ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghin migei, “Godra gavgavir kam isa gumamazizibagh anidi.” **9** Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezi Matyu dikavigha an gin zui. **10** Ezi Iesus an dipenimin ikiaiva apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagh amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba koma api. **11** Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, “Ilan Tisa, a tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?” **12** Ezi Iesus migirigiar kam baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumamaziziba, dokta bagha zuir puvati. Gumamazizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. **13** Ia mangi, Godin Akinafarimin itir osizirim da fofozim inigh. Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.” Egha Iesus ua me migia ghaze, “Ki Godin damazibim derazir gumamaziziba bagha izezir puvati. Ki gumamazizir arazir kurabagh amibar dimasa izel!” **14** Ezi Gumamaziziba Ruer Gumazir Jonin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Kar manmaghin amizir arazim? E ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba dagheba ataghirazir puvati?” **15** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir auimin ikiamin, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kimti,

me ti amughamugh, dagheba ataghiragham kogham? Puvati. Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham. **16** "Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egh a rutima, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim gekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekeveggham. **17** Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam guiruighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighi, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isi asizir inir igiabaram guiruigh, eghti aning virara deraghvira ikiam." **18** Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko migiavira itima, gumazir dapanir mam iza Iesusin boroghin tevimming apirigha kamaghin a migei, "Nan guivim datirighirama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham." **19** Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui. **20** Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, me ko zui. Amizir kam Iesusin girakirangan iza an korotiar avizimin suira. **21** A kamaghin nighnigha ghaze, "Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti vigavham." **22** Ezi Iesus ragha an gara a migia ghaze, "Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera." Dughiar kamra, amizir kamin arimariam gifa. **23** Ezi Iesus ghua gumazir dapanir kamin dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighabagh ivima, gumamaziziba azia niginir ekiam gami. **24** Ezi Iesus me batogha me migia ghaze, "Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui." A kamaghin migeima, me a dipofi. **25** A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi. **26** Ezi Iesus amizir bizir kamin eghaghamin ngubaba bar dar ghu. **27** Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, "O Devitin Otarim, ni kam apangkufigh." **28** A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kanning a bagha izima, a kamaghin aningin azai, "Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?" Ezi aning ghaze, "Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti." **29** Ezi Iesus uan dafarim isa aningin damazibagh atigha kamaghin migei, "Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua uan gan." **30** Ezi aningin damaziba kuighhirezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha aning migia ghaze, "Gua tong bizir gua batozir kam tavim mikiman marki." **31** Ezi puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamin gun bar distrighin kamin itir gumamazizibav keme. **32** Gumazir kanning Iesus ategha zuima, gumamaziziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa. **33** Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumamaziziba digavir kuram gamua ghaze, "Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati." **34** Ezi Farisiba ghaze, "A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi." **35** Ezi gin, Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, me uan God ko migeir dipenibar aven ghua, gumamazizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi. **36** A gumamazizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sipsipbar min ami, me ghuaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi. **37** Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, "Dagher bar avirim anigha gigavha azenimin iti. Ezi ingangarir gumamazizir da iniamin aviriba puvati. **38** Kamaghin amizi, ia azenir kamin ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumamaziziba amangitima, me an azenimin mangi, dagheba iniam."

10 Egha gin, Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezima, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumamaziziba itir arimariaba akiramam gavgavim

sara me ganingi. **2** Aposelin 12plan ziarab kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Jems, ko Sebedin otarim, ko an dozim Jon, **3** Filip, Bartolomyu, Tomas, Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfiusin otarim, ko Tadius, **4** ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apangeb aningizim. **5** Ezi Iesus gumazir 12plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, "Ia Kantrin Ighazarabar Gumamaziziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki. **6** Ia Israelin ikizimin itir sipsipin ovengeziba bagh mangi. **7** Ia mangi, akam akun suam, 'God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.' **8** Ia mangi gumamazizibar arimariaba agiva, egh gumamazir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumamazizibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumamazizibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inimiz ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumamazizibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham. **9** "Ia golin tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki. **10** Ia daruamin dughiahar, ia biamitaratin inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o fidizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumamaziziba damamin dagheba, me da isi me daning. **11** "Egh ia nguibar ekiatamin mangan, o nguibar dozitamin mangisi, ia deraghviram azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. **12** Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, 'God deragh ia damuam.' **13** Egh gumamazizir dipenir kamin itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia Godin azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh. **14** Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baragham koghti, ia dipenir kam o nguibar kam ataghiraghamim dughiam, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh. **15** Ki guizbangira ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizim gumamazizir nguibar kamin itiba iniamim, an osimtizir Sodom ko Gomora inimiz gafiragham." **16** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia oragh, ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh egh gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki. **17** Ia deraghvira uari bagh gami. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh me uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham. **18** Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Eghti ia Akar Aghuimin gun gumazir ekia kabav kim. Egh ia uaghan Kantrin Ighazarabar Gumamaziziba, me mikim. **19** Me ia inigh kotiamin mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, 'E migirigir manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvagham?" Puvati. God uabi dughiar kamin ia mikimamin akaba ia daningam. **20** Ia uari mikiman kogham, puvati. Ia Afeziamin Duamra, ian akatoribar aghu mikimam. **21** "Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. **22** Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Eghti gumamazizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamin otoghamiba, God men akurvagham. **23** Egh gumamaziziba nguibar ekia mammin pazi ia damuti, ia ari nguibar ekiahar igharazimin mangi. Ki guizbangira ia migei, ia Israelin nguibar ekiahar kabar aven damuamin ingangariba, da gigavhan koghti Gumamazizibar Otarim uamategham. **24** "Suren gumazitam o amizitam uan tisa gafirazir puvati, ezi ingangarir gumazim o amizim uan gumazir ekiam gafiragham kogham. **25** Eghti suren gumazim uan tisan min otoghiva, egh deragham. Egh ingangarir gumazim uan ekiamin min otoghiva, a uaghan deragham. Me ziar kam Belsebul isa dipenimin ghuavim gati, ezi e kamaghin fo, me uaghan bar ziar kuraba da isiva an adarazir arigham." **26** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumamaziziba pazi ia damuti, ia

men atiating marki. Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumamaziziba dagh fogham. **27** Ki mitatemin ia mikemezir akaba, ia aruer angazangarinim dav kim. Egh sighsirir akar ia oraghiziba, ia mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun gumamazizibav kim. **28** Ia gumazir namnar kinibav sozibar atiating marki. Me ian duabav suegham kogham. Puvati. Ia Godram atiating. A namnam ko duam uaghara aning isiva helin avimin aning gasighasighamin gavgavim iti. **(Geenna g166)** **29** “Ia fo, gumamaziziba kuarazir dozir pumuning wan toian virara aning givezegham. Ezi ian Afeziam deraghavira kuarazir kabar gari. Ian Afeziam ifuegham koghtima, kuarazir katam nguazim giran kogham. **30** Egha God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. **31** Kamaghin amizima, ia atiating marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveghe dagh afira.” **32** Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir manam gumamazizibar damazimin ghaze, a nan anavira, eghti ki uaghan uan Afezian uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam a nan anav. **33** Eghti tina gumamazizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan uan Afezian uan Nguibamin itimin damazimin mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.” **34** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia ti ghaze, ki navir vamin arazin inigha, nguazir kamin ize. Ia kamaghin nighnighan marki. Ki adariba ko midoroziba agivasa izezir pu. Puvati, ki midorozir sabam inigha ize. **35** Ki bizir kam bagha ize, ki gumazim damuti, a uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebamin apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adogham. **36** Gumamazizibar anababa uari, men apanimin ikiva, men ikuvigham. **37** “Tina uan afeziam ko amebam bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a guizbangira nan namakam puvati. Tina uan otarim o guivim bar aning gifongegha, faragha aning arigha, egha na isa gin arisi, a nan namakam puvati. **38** Eghti tina uan ter ighuvir an ovengamim gisaghpuha nan gin zuir puvati, a nan namakam puvati. **39** Eghti gumamazizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givaghham. Eghti gumamazizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, a uan ikirimirim iniam.” **40** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumamazizir manam ia inigha arazir aghuiba ia gami, a na inigha arazir aghuiba na gami. Gumamazizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini. **41** Eghti gumazitam o amizitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitamin akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kamin akua uan dipenimin ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitamin akurvaghasa, egha gumazir aghuir mam inigha uan dipenimin ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam. **42** Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitamin akurvaghshi, egh pura dipar orangtizim isiva suren gumamazizir ziaba puvatizir katam danigham, bar guizbangira ki ia migei, God ivezir aghuim a daningam.”

11 Egha Iesus akar kaba uan 12plan suren gumazibagh aniga, egha danganir kam ategha nguiba igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri. **2** Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazimin ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada. **3** Egha ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti u gumazir igharazitam mizuamam?” **4** Ezi Iesus men azangsziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam: **5** Gumamazizir damazir okaviriziba uan gari, ezi gumamazizir suer amiriziba uan arui. Ezi gumamazizir lepa itiba uan zuegha dera, ezi gumamazizir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovegezir gumamaziziba uan dikavima, ezi gumamazizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi. **6** Gumamazizir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itiba, men nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti men navir averiaba deraghti me bar

akuegham!” **7** Ezi Jonin suren gumaziba anetegha ghezima, Iesus an gun gumamazizibav gei, “Ia gumamaziziba puvatizir danganimin ghua tizimin ganasa ghue? Ia ti ighurunir aminim ivaimin ganasa ghue? Puvati. **8** Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti. **9** Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. **10** Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’ **11** Ki guizbangira ia migei, Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon, nguazimin itir gumamaziziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira. **12** “Gumamaziziba Ruer Gumazim Jonin dughiamin ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Dughiamin iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi. **13** Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu. **14** Kamaghin amizi, ia dar kam baraghshi ifuegh, a baragh. ‘Godin akam inigha izir gumazim Elajia izam,’ kar a Jon baghavira migei. **15** Tina kuarimmin iti, an oragh. **16** “Eghti ki datirighin itir gumamazizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei: **17** “E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua. Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.” **18** “Datirighin itir gumamaziziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’ **19** Ezi Gumamazizibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, ‘Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumamaziziba ko gumamazizir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.’ Me kamaghin migeima, gumamaziziba men gara fo, Godin fozim a guizbangira bizim.” **20** Iesus nguiba ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamin nguiba kabar gumamazizibar atara ghaze, **21** “Ia Korasinin nguibamin itir gumamaziziba, lavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, lavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguiba ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adariba aghuiba, averenim gaplava a guruava, egha uan arazir kamin uarir akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. **22** Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamin, an osimtizir Tair ko Saidon iniamin gafiragham. **23** Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Gumamazizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. Ezi gumazitam ti Sodomin nguibamin ghua mirakelin ki in tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai. **(Hadēs g86)** **24** Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamin, an osimtizir Sodom inimiz gafiragham.” **25** Egha dughiar kamin Iesus kamaghin migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gatavir Ekiam! Ni fozim ko nighnizir aghuiba itir gumamaziziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumamazizibar aka. Kamaghin ki ni minabi. **26** Guizbangira Afeziam, ni men ifongiamin kamaghin ami.” **27** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gfozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gfozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo. **28** Ia, gumamazizir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam. **29** Ia na da fozim iniva nan migirigiar apengan iki, egh mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi

dikabiragha, egha gumamazizabar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam. **30** Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemezir puvti.”

12 Egha Iesus Sabatin dughiar mamin uan suren gumaziba ko, raizin min garir dagher mam wit, an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba mitiriam men azima, me witin ovizir maba isa da api. **2** Ezi Farisiba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan, arazir nin suren gumaziba amiba, en Judan Araziba ghaze, me Sabatin dughiamin dar amuan kogham.” **3** Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazinim eghaghaminamin ganiz, o puvti? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, **4** ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham. Puvti, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kabar amam. **5** Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvti, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Sabatin Godin Dipenimin aven ingaram. Me ingara, egha Godin damazimin arazir kuraba puvti. **6** Ezi ki ia migei, bizir Godin Dipenim gafirazim a kagh iti. **7** Egha Godin Akinafarimin aven itir migirigiar mam ghaze, ‘Ki apanguvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvti.’ Ia migirigiar kam gifogha, egha pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai. **8** Ezi Gumamazizabar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.” **9** Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiair mamin ghua God ko migeir dipenimin aven ghu. **10** Ezi gumazir kam dipenir kamin aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghin an aza, “Moses Osirizir Araziba mamaghin migei? E Sabatin dughiamin gumamazizabar arimariaba akiram, o puvatigham?” **11** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ilan tongin itir gumazitam, a sipsipin tam ikitima, egh Sabatin dughiamin sipsipin kam mozitamin magirightima, a ti mangi uam a gekuigham, o? **12** E fo, gumazimin iikirimirim sipsipin iikirimirim bar a gafira! Kamaghin amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatzizi, e Sabatin dughiamin gumamazizabar akurvagh.” **13** Egha a gumazir kam migei, “Ni uan dafarir onegh.” Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuenin min, ua dera. **14** Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri. **15** Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiair kam ategha ghu. Ezi gumamazizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera. **16** Ezi me men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki. **17** A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme: **18** “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe, egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge. Ki uan Duam a datigiti, a Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kim suam, dughiar ki men araziba tuisighamin otivam. **19** Gumazir kam mikimamin dughiamin, a pamten akam akarigh mikiman kogham. Me tuavibar an tiarim baraghan kogham. **20** Ighurunim gavgaviba puvatigha dipirasava amin, a bar anepirighan kogham, egh lamin pamten isir puvatizim, a anemungeghan kogham. Egh a kamaghira, gavgaviba puvatizir gumamazizabar asughasugh deravira me damuam. A kamaghira damu mangi, guizin arazim damighiti, a iki gavgavigham. **21** Eghiti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nighnizir gavgavim an ikiva urir akurvaghi a mizuum ikiam.” **22** Dughiar kamin me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvti. Ezi Iesus gumazir kam a gamizi a deragha ua migia egha uaghan gari. **23** Ezi gumamaziziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?” **24** Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a garingizi, a gavgavir kamin duar kuraba batosi.” **25** Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamaghin me migei, “Kantrin tamin gumamaziziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham.

Eghiti dipenir vamiran itir darazi o nguibar vamiran itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. **26** Ezi kamaghira e fo, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. **27** Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tinara ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. **28** Eghiti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa. **29** “Eghiti gumazir manatam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham. **30** “Tina nan namakam puvti, a nan apanim. Ezi gumazim nan akurvagha gumamaziziba akumakuir puvti, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui. **31** “Kamaghin amizi, ki ia migei, gumamaziziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasir akaba, God bar da gin amadagham. Eghiti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighiti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. **32** Eghiti gumazitam akar kuratam Gumamazizabar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghiti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam gin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.” (aion g165) **33** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam. **34** Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh migirigiar aghuitam mikemegham? Puvti. Ian navir averiabagh izivazir nighnizibar mara ian akatoribar otifi. **35** Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha a mara arazir kurabagh ami. **36** Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiar nighniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham. **37** God gin nin migirigibagh nighnighiva, ni tuisigham, eghiti nin migirigibara ni damuti, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.” **38** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni mirakelin arazitam damighiti, e an ganigh fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarim gami.” **39** Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumamazizir dughiar kamin itiba, me bar gumamazizir kurabal Egha me guizbangira God baghavira itir puvti. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvti. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam. **40** E fo, Jona arueba ko dimagarir pununing ko mizekizimin osirir ekiair mamin navir averiamin ike. Ezi kamaghira Gumamazizabar Otarim aruer 3pla ko dimagarir 3plan nguazimin aven ikiam. **41** Eghiti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumamaziziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira! **42** Fomira Seban Ativir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fofozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumamaziziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Ativir Amizim tugh datirighin itir gumamazizabar arazir kurabar gun mikimam.” **43** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, **44** egha uabi migia ghaze, ‘Ki umatetegh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a umatetegh ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti. **45** Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghiti an dabirabim a

faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghiram amim, gumamazir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazavira ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.” **46** Iesus gumamazir aviribav giavira itima, an amebam ko doziba iza dipenimin azenan ikia a ko mikimasa. **47** Ezi gumazir mam a migia ghaze, “Ni gan, nin amebam ko doziba azenan tivighav ikia ni ko mikimasa.” **48** Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?” **49** Egha uan suren gumamazizabar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibar kara. **50** Gumamazir nan Afeziar uan Nguibamin itim ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13 Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarimin aperaghav iti. **2** Ezi gumamazir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamaghin a kurir mamin biraghava apera. Ezima gumamazizabar dipar dadarimin tivighav iti. **3** Ezi Iesus akar isin zuir aviriba me migei. Egha kamaghin migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenimin da akuragha arui. **4** An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame. **5** Ezi maba dagiagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. **6** Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuiezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. **7** Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. **8** Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima, maba 30plan oviziba misefi. **9** Tina kuarimning iti, an oragh.” **10** Ezi Iesus suren gumaziba gin iza kamaghin an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumamazizav gei?” **11** Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizi, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati. **12** Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham. **13** Men damaziba gara, egha me bizitamin gari puvati. Egha me oragha, me bizitamin mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kamin tugha akar isin zuibar me migei. **14** Godin akar inigha izir gumazim Aisaian migirigiaba gumamazir kaba bagha guizbangiram otifi. A kamaghin mikeme: “Gumamazir kaba uan navir averiabar kua, ezi men kuariba oraghan aghua, ezi men damaziba okafi. Me kamaghin amima, God ghaze, marki, men damaziba bizitamin ganighai, men kuariba oreghai. Ezi men naviba kuiaghirezi me migirigiabagh foghava egha navibagh iragha na bagha izima, ki ua me inigha me gamizima me deraghai. Me kamaghin damuan aghua, kamaghin me zuraram oraghiva, egh deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham. Me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham.” **16** “Ezi ia, ian damaziba bizibar gari, ezi ian kuariba akar barasi. Kamaghin ia bar akongeghi! **17** Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akar inigha izir gumazir aviriba ko gumamazir aghuier aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati.” **18** Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ia datirighin oragh, gumazim witin oviziba akunizir akar isin zuimin mingarimra kara. **19** Gumamazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar baragha anebizir puvatziba, me witin ovizir tuavim girezibar min ami. Me Godin akar barazima, Satan zuamira izava me oraghizir akaba me dama, da ini. **20** Ezi witin ovizir dagiagh isin itir nguazim gireziba, da gumamazizaba Godin akar baragha zuamira nighnizir gavagim an ikia bar akonge. **21** Ezi men biba puvati, egha dughiar bar otevimra iti. Eghti gumazitaba izi Godin akar bagh pazi me damuva osimtiziba me darighitima, me zuamira God ategham. **22** Ezi witin ovizir

benir dikonibar tongin ireziba, kar gumamazizaba Godin akar baraghava, egha uaghan nguazir kamin osimtizibagh nighnigha, uaghan dagiar aviriba iniassa nighnisi. Ezi bizir kaba Godin akaba ikiagharighizima da misevir puvati. (aiñon g165) **23** Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba, kar gumamazir Godin akar baragha deragha anebigha a gifoziba. Gumamazir kaba mati witin oviziba misiva, maba 100plan oviziba misefi, ezi maba 60plan oviziba misefi, ezi maba 30plan oviziba misefi.” **24** Egha Iesus uam akar isin zuir mamin kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin mati gumazir mam witin ovizir aghuiba uan azenimin da akuni. **25** Ezi gumamazizaba akuima gumazir witin oviziba akunizimin apanim iza ogher kuramin oviziba isa witbar tongin da akunigha ghu. **26** Ezi witba gin aghuigha misivasava amima, me gari ogher kurar kam uaghan iti. **27** Ezi azenir kamin ghuavimin ingangarir gumaziba ghua a migia ghaze, “Gumazir ekiam, e ghaze ni witin ovizir aghuiba uan azenim mikini. Manmagh amizima, ogher kurar kam uaghan otifi?” **28** “Ezi a me migia ghaze, ‘Nan apanir mam arazir kam gami.’ “Ezi an ingangarir gumaziba an azai, ‘Ni ifueghtima, e mangi ogher kam suegham?’ **29** “Ezi a ghaze, ‘Marki. Ia ogher kuraba asighsuva, uaghan witba asiam. Kamaghin da asian marki. **30** Ia da ateghtima da mar witba ko aghung, mangi dagheba iniamin dughiamin otogh. Eghti ki ingangarir kam damuamin gumaziba kamagh me mikimam: Ia ogher kurar kam faragh anesiva a dapongsiva an ikizibar amu. Eghiva ia witba iniva da akuvagh da isiva nan dagher dipenim darigham.” **31** Egha Iesus akar isin zuir igharazir mamin me migia ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin mati zuravarir me mastet arizimin ovizimin min ami. Gumazir mam mastetin ovizim inigha ghua uan azenimin anekuni. **32** Mastetin ovizim dagher igharazibar ovizibar min ekevezir puvati. A bar sifi. Egha an aghuier dughiamin an azenimin itir zuravarir mabagh afiragham. A tememin min aghunghtima, eghtima kuaraziba iziva an aguabar mikonibar ingaram.” **33** Egha Iesus akar isin zuir igharazir mam kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin, a yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.” **34** Iesus gumamazizav geir migirigiaba, an akar isin zuibara da akuri. Egha a migirigiata abigha me mikemezir puvati, an akar isin zuibara me migei. **35** Fomira Godin akar inigha izir gumazim kamaghin migia ghaze, “Ki akar isin zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otizir dughiamin da muela ia datirighin tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghin an akar isin zuir kabagh ami. **36** Egha Iesus gumamazizaba ategha ghua dipenimin aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gin iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isin zuimin mingarimin gun e mikimam, o?” **37** Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migia ghaze, “Gumazir vitin ovizir aghuiba akunizim, a Gumamazizabar Otarim. **38** Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumamazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanin gumamazizaba. **39** Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiamin, kar nguazir kam givamin dughiamin. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarir gumaziba. (aiñon g165) **40** Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghira enselba nguazir kam givamin dughiamin, me kamaghin damuam. (aiñon g165) **41** Gumamazizabar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven itir gumamazizaba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavagibagh asighasiziba, enselba bar me batueggham. **42** Egh me me isiva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamin ikiva arangiva atariba kuskugham. **43** Eghti dughiar kamin gumamazir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, aruemin min sigham. Tina kuarimning iti, an oragh.” **44** Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin mati, me bizir ivezir bar pin kozim isava azenimin nguazimin aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da

amaga, dagiaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.” **45** Ezi Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagiar ingangarin gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui. **46** Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pin kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagiaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.” **47** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Akar isin zur miam kamakin. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamin ghuaghira, osirir guar aviriba, dar kome. **48** Ezi ivem izivazima, me a gekuigha dipar dadarim kari. Egha me apiagha osirir aghuiba misiva da isava itaribav kiri. Egha osirir kuraba me da makuri. **49** Nguazir kam givamin dughiam kamaghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuubar tongin me amisivam. (aiōn q165) **50** Egh me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiar kamin iki, arangiva atariba kuskugham.” **51** Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kamin mingarim gifo?” Ezi me ghaze, “Are.” **52** Ezi a kamaghin me migei, “Kamaghin amizi, gumazir manam Judan Arazibagh fozir gumazimin ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamin ghuavimin min ami. A uan dipenimin aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.” **53** Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha, **54** uan nguibamin ghu. A ghua men God ko migeir dipenimin aven ghugha, Godin akamin gumamazizbar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gani. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghin dagh ami?” **55** E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimin otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba. **56** An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghin a manmaghin bizir kabar amuti, da otivam.” **57** Me kamagh migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, “Godin akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziar ekiam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimin aven, a ziaba puvati.” **58** Me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amuzir puvati.

14 Dughiar kamin Galilin Distirghin Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregna, kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumamaziziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.” **3** Herot fo, a faragha uan dozimin Filipin amui Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot miagiavira ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua uan dozimin amui inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegna a isava kalabus gati. **5** Egha a misuegti an aremeghasa nighnisi. Egha a gumamazizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godin akam inigha izir gumazim. **6** Ezi aruer mamin gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasin guivim men guamin ighiam gizi. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge. **7** Egha Herot dafarim overiamin akuigha kamaghin a migei, “Bar guizbangira, ni bizir manam gifongegh an azaraghti, ki bizir kam ni danigham.” **8** Ezi Herodias nighniziba uan guivim ganing, ezi guivim ghua kamaghin Herot migei, “Ni Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazimin dapanim isi itaritam dafagh a inigh izi na daningigh.” **9** Atrivim akar kam baregna bar oseme. Egha a fo, a uabi gumazir a ko itibar damazimin akar gavgavim gamigha, kamaghin, an aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezi moghin ami. **10** A gumazir mam amadazima, a ghua kalabusin midorozir gumazibav kemezi, me Jonin firim atu. **11** Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a ganing. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganing. **12** Ezi Jonin suren gumaziba iza an kuam inigha ghua anefa. Me anefagha givagha ghua Iesus mikeme. **13** Ezi Iesus kamaghin oraki, me Jonin firim atuzima an areme. Ezi a nguibar kam ategha kurim inigha uan suren gumaziba ko, gumamaziziba puvatizir danganir mamin ghu. Ezi gumamazizir

avirim orazima, a danganir kamin ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui. **14** Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumamazizir bar aviriba iti. Ezi a men apangkuvu men gumamazizibar arimariaba akira da gefi. **15** Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Kar gumamaziziba puvatizir danganin, ezi aminim pirasava ami. Kamaghin amizi, ni gumamaziziba amangiti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez.” **16** Ezi Iesus uan suren gumaziba kamaghin me migei, “Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daning.” **17** Ezi me ghaze, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti.” **18** Ezi a ghaze, “Ia bretta ko osirimning inigh izi.” **19** Egha Iesus gumamazizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5plan bretta ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziam minabi. Egha bretta bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumamazizibagh anidi. **20** Ezi gumamazizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. Ezi dagher naba itima, me da akuvagha 12plan akirabagh aghui. **21** Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. **22** Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumamaziziba amangam. **23** A gumamaziziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti. **24** Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarm men bot misosi. **25** Ezi aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin arua uan suren gumaziba bagha zui. **26** Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoa ghaze, kar ti duam. Egha atiatiava arai. **27** Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, “Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan markil!” **28** Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, “Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam.” **29** Ezi Iesus ghaze, “Ni izi.” Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui. **30** A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiati dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, “Ekiam, ni nan akuraghi!” **31** Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, “Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?” **32** Egha aning me gatin botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa. **33** Ezi botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, “Bar guizbangira, ni Godin Otarim!” **34** Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi. **35** Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize. **36** Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumamazizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gifa.

15 Dughiar kamin Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai, **2** “Manmaghin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.” **3** Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin me migei, “Manmagh amigha ia Godin Arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zuir? **4** E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki.’ Egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misuegti, an aremegh.’ **5** Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, ‘Ki gumaz akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.’” A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningin akurvaghan kogham. **6** Ia kamaghin amua, ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faraghavira darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim. **7** “Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei, **8** ‘Gumamazizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko

nighniziba bar saghon iti. **9** Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.” **10** Egha Iesus gumamazizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh! **11** Bizir gumamazizibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumamazizibagh amima, me Godin damazimin mize.” **12** Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fo, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?” **13** Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam. **14** Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamin akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigham.” **15** Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumamazizibav kemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?” **16** Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mirara fozir puvatighavira iti. **17** Ia ti kamaghin fozir puvati, bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi. **18** Ezi bizir akatoribar otiviba da nighnizimin ikegha ize. Egha da gumamazizibagh amima, me Godin damazimin mize. **19** Ki gumamazizibar nighnizibar otivir bizir kabav gei, nighnizir kuraba, ko gumazibav soaghazirizar araziba, ko gumamaziziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okimakiar araziba, ko kotiabar gumamazizibagh ifarir araziba, ko gumamazizibar ziaibagh asighasizir araziba. **20** Arazir kaba gumamazizibagh amima, me Godin damazimin mize. Gumamaziziba dafariba ruer puvatigha api, arazir kam me gamima me Godin damazimin mizezir puvati.” **21** Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonin nguazimin ghu. **22** Ezi Kenanian amizir mam danganir kamin ikegha iza kamaghin dei, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasighasisi.” **23** Ezi Iesus migirigiatamin a ikarazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a migia ghaze, “Amizir kam diaghdiagha en gin izi. Ni anemadaghti a mangi.” **24** Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “God Israelin akurvagasavira na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatizi moghin iti.” **25** Ezi amizir kam Iesusin boroghira iza, tevimning apirigha aviragha uan guam nguazim gatigha a migia ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.” **26** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimin boribar dagheba inigh afiabav kinam.” **27** Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guizbangira migei. Ezi afiar doziba uaghan uan ghuavimin dakozimin apengan irezir dagher muzemziariba api.” **28** Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim migei, “Amizim, nin nighnizir gavgavim bar ekefe. Bizir ni bativasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezi dughiar kamra an guivim uan dera. **29** Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin Dipar Akaremin dadarimin zui. Egha ghua mighsiar mamin anabogha apera. Ezi avirir ekiam a bagha izi. **30** Egha suer kuraba ko, damazir okaviriziba ko, soroghafarir ikiziriziba ko, migeir puvatiziba ko, arimariar igharaziba uaghan, me da inigha iza Iesusin dagarimningin boroghin me ariki. Ezi a bar men arimariaba batozima, me ua dera. **31** Ezi gumamaziziba garima, migeir puvatiziba migei, soroghafarir ikiziriziba ua dera, suer kuraba uan arui, damazir okaviriziba ua gari, ezi me nighnizir aviribagh ami. Egha me Israelin Godin ziam fe. **32** Ezi Iesus uan suren gumazibar diazi, me izima a kamaghin me migei, “Gumamazizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mizekizim ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. Mitiriam men aghiti, ki me amangan aghua. Me mangi damaziba men isirti, me tuavimin dagh iram.” **33** Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar gumamaziziba puvatizir danganim. E managh Bretin aviriba inigh avirir ekiar kam daningam?” **34** Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh bretteba iti?” Ezi me ghaze, “E 7plan Bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba

iti.” **35** Ezi Iesus gumamazizibav geima, me nguazim gapia. **36** Ezi a 7plan Bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biaghsuegha da tuiragha uan suren gumamazibagh anighi. Ezi suren gumaziba da isava gumamazizibagh anidi. **37** Ezi me bar apa izifa. **38** Ezi dagher naba itima, me da isa 7plan akirabagh aghui. **39** Gumazir ameziba, men dibobonisa 4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati. **39** Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin ghu.

16 Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagha izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, me an ganigh kamaghin fogham, a guizbangira Godin ingangarim gami. **2** Ezi a kamaghin men migirigiaba ikaragha ghaze, “Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, gurum dughiar deragham. **3** Egha mizarazibar ia ghaze, ghuariam korogha pizima, aruem aghevezi, ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiar deragham kogham. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamin otivir arazibar gara da abizir puvati. **4** Gumamazizir dughiar kamin itiba, me bar gumamazizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamin ganasa. Me tamin ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategha ghu. **5** Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me Bretin tam inian okinighniki. **6** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deravira ghu.” **7** Ezi an suren gumaziba maghira uarira uariv gia ghaze, “E ti Bretin tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei.” **8** Ezi Iesus me migeir migirigiabagh fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim ghaza uarira uariv gia ghaze, e bretteba puvati? **9** Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki Bretin 5pla inigha gumazir 5,000pla dagheba me ganing. Me amezi, ia akiraba manmaghin dagh aghui, ia dagh nighnighavira iti, o puvati? **10** Egha ia ti fo, ki Bretin 7pla inigha gumazir 4,000pla dagheba me ganing. Ezi gin men dagher naba itima, ia akiraba manmaghin dagh aghui? **11** Ia manmaghin amigha bizir kam gifozir puvati, ki Bretin nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagh deragh uari bagh gan.” **12** Ezi me akar kam baregha fo, Iesus Bret bagha amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagh nighnigha ghaze, ia akar kaba bagh deravira uari bagh gan. **13** Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin boroghin itir danganimin ghu, egha dughiar kamin uan suren gumazibar azai, “Gumamaziziba manmaghin migei, Gumamazizibar Otarim a tina?” **14** Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumamaziziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam.” **15** Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?” **16** Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Krai, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin Zurara Ikiavira Itimin otarim.” **17** Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Saimon, Jonin otarim, nguazimin gumazitam migirigir kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibamin itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh. **18** Ezi ki ni migei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan siosin ingaram, eghti Ovevem Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham. (Hadēs g86) **19** Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiamin kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ni nguazimin bizir manam a firighiti, God uan Nguibamin uaghan kamaghiram a firigham. **20** Egha Iesus pamten uan suren gumazibar anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.” **21** Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me migia ghaze, a Jerusalem mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir kurabiaba, a men dafarimin bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mizekizim a ua dikavigham. **22** Ezi

Pita akar kam baregha Iesus inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, "Bar puvatigham. Arazir kaba ni bativan kogham." **23** Ezi Iesus raghirigha kamaghin Pita migei, "Satan, ni na gitagh mangil Ni nguazimin bizibagh nighnigha, egha Godin bizibagh nighnizir puwati, kamaghin ni nan tuavim apiri." **24** Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Gumazitam, o amizitam nan gin izisi, a ifongezir bizibza gin amadagh uan ter ighuvim gisaghugh nan gin izi. **25** Gumamazimir manam uan ikirimirim suighasa nighnisi, an ikirimirim givagh. Eghti gumamazimir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. **26** Gumazitam o amizitam nguazimin itir bizibza bar da inigh, a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akurangogh? Bar puvati. A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. **27** Guizbangira, Gumamazimizbar Otarim uan enselba ko, an Afeziamin angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kamin ivezim isi gumamazizaba vaghvagh men araziba bagh me daningam. **28** Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumamazimizbar Otarim, Atrivir Ekiamin min otogh uia izam."

17 Ezi 6plan arueba givazima, Iesus Pita ko Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiair mamin ghuvanabogha, uarira kagh iti. **2** Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharaghvho. Ezi an guam mati aruem a gisir, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamin min sira. **3** Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei. **4** Ezi Pita kamaghin gara, egha Iesus migia ghaze, "Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki purirpenir pumuning ko mizekimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam." **5** Pita migiavira itima, ghuariam angazangarimin min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamin aven me tiarir man barazima a kamaghin migei, "Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!" **6** Me kamaghin oragha, bar puv atiaghita tevibar pirigha uan guaba nguazimin akuiha ireghviti. **7** Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghin me migei, "Ia dikafigh, egh atiatiangan marki." **8** Ezi me dikavigha ua tavin garir puwati, Iesus uabira iti. **9** Egha me mighsiam ategha ghuahghira a me migia ghaze, "Ia irebamin min ganizir bizim, bar an gun tav mikiman marki. Egh iki mangi Gumamazimizbar Otarim ovegh ua dikavigham." **10** Egha me an azai, "Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?" **11** Ezi a me ikaragha ghaze, "Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar akiram. **12** Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumamazizaba a gifozir puwati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghiru Gumamazimizbar Otarim arazir kurabar a damuti, a mizazir kuram iniam." **13** Iesus kamaghin migeima me fo, a Gumamazizaba Ruer Gumazim Jon, an gun migei. **14** Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mizekim inigha ghua gumamazizir avirir bato. Ezi gumazir mam ia Iesusin boroghin tevimming apirigha egha ghaze, **15** "Ekiam, ni nan otarimin apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuahghiri. **16** Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura." **17** Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghin migei, "Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumamazizaba, ian nighnizir gavgaviba puwati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puwati. Dughiarbar manmaghin, ki ia ko iki ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi." **18** Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arimariam maghira gifa. **19** Ezi Iesusin suren gumazibara gin iza kamaghin an azai, "Manmagh amizi, e duar kuram kam batoghava avenge?" **20** Ezi a me migia ghaze, "Ia nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangira ia migei, ian nighnizir gavgavim zuravarim mastetin ovizitamin min ikiva, ia mighsiar kam mikim suam, ni sivagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangira biziba bar dar amuum." **22** Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua Galilin Distrihgin uari akuvagha kamaghin

me migei, "Me Gumamazimizbar Otarim isi gumazibar agharim datigham. **23** Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mizekimin a ua dikavigham." Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar oseme. **24** Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dipenimin takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, "Ia tisa ti uaghan Godin Dipenimin takis anidi, o?" **25** Ezi Pita ghaze, "Are." Egha dipenimin aven zuima, Iesus maghira an azai, "Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamin atriviba takisin aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin Igharazibar Gumamazizaba da takisba isi?" **26** Ezi Pita ghaze, "Me gumazir igharaziba da takisba isi." **27** Ezi Iesus a migia ghaze, "Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham. **27** Eghti me en ataran koghsiva, ni dipamin mangi akezim akun. Egh osirir ni faraghivira guraghamin, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isi me daningigh."

18 Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, "Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam iniam?" **2** Ezi Iesus borir mamin dia, ezi a izima a men tongin anesara. **3** Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar min otoghan kogh, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. **4** Gumazir uabi dikabiragha, borir dozir kamin min itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamin ziar ekiam ikiam. **5** Egh gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akurangham, kamaghin a na inigha nan akurvasi." **6** Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighiti an arazir kuratam damighiti, a helin mangia, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighiti an aremegham. **7** "Ki ghaze, gumamazizir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumamazizaba, ki ghaze, lavzika! Ia kuram iniam! **8** "Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munge puvatizim mikinginam. (aionios g166) **9** Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighiti, ni anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki, egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinginam. (Geenna g1067) **10** "Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Puwati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti." **12** Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puwati. A 99pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighvira givagh. **13** Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiair kam, an agoroger 99plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham. **14** Kamaghiru ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua." **15** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Nin aveghbuan arazir kuram ni damighiti, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anekirigh. A ni baraghti, ni ua uan aveghbuan inigham. **16** Egh a ni baraghan aghuaghti, ni gumazitam uam, o igharazir pumuning uam me inighiti, me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni gumazitamin arazir kuram an gun a mikimsi, gumazir pumuning ko mizekim gavgavim nin migirigiabar aningam.' **17** Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gin Siosin adarazir kimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghti, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.

18 “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, God uan Nguibamin uaghan a ikegham. Egh ia nguazimin bizir manam firighiti, God uan Nguibamin uaghan a firigham. **19** “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isi gua daningam. **20** Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mizekim nan ziamin uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.” **21** Ezi dughiar kamin Pita iza kamaghin Iesusin azai, “Ekiam, ki manmaghin dughiahar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam. Ti 7plan dughiaha?” **22** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7plan dughiahar an arazir kuraba gin amangasa ni migeir puvati. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang. **23** “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazir eghaghamin. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvaghham. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghhamin bizim akirasa. **24** An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien kina inizimin akua izi. **25** Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze, me gumazir kam inigh an amuirogghoriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinish min iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikarvaghham. **26** Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin oregha atrivimin guamin irigha kamagh migia a gakaghori, ‘Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvaghham.’ **27** Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada. **28** “Ezi ingangarir gumazir kam atrivimin dipenim ategha ghua a ko ingaritarvato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghirama an firimin suigha anegoava kamaghin a migei, ‘Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.’ **29** “Ezi gumazir kam an guamin irigha a gakaghora ghaze, ‘Ni nan apangkufigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvaghham.’ **30** Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi dagiar kaba ikaraghham. **31** “Ezi aning ko ingarir marasi, arazir kamin ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme. **32** Ezi atrivim gumazir kamin diazima, a uam a bagha ghua. Ezi a kamaghin a migia ghaze, ‘Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada. **33** Ki nin apangkufi, kamaghin amizi, ni tizim bagha ni ko ingarir tavin apangkuvan aghua?” **34** Egha atrivim atarava gumazir kam isa, mizizam a gasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar da ikarvaghhamin dughiamin tugham. **35** “Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuan.”

19 Iesus migirigiar kaba agivagha, Galilin Distrik ategha, Judian Distrighin ghua Jordanin Fanemin vongin ghu. **2** Ezi gumamazir avirim an gin zui, ezi a dangarin kamin men arimariaba agifa. **3** Ezi Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, “Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuium puram anetaghiraghsi damuti, Judan Araziba ti an amamangatiham, o ti puvatigham?” **4** Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, “Ia ti Godin migirigiaba itir Akinafarimin ganizir puvati? Akar kam ghaze, ‘God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumamazibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi.’ **5** Ezi God ghaze, ‘Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuium ko aning uaningin poroghham. Egh aning inivafizir vamiram otoghham.’ **6** God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning inivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizi, God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.”

7 Ezi Farisiba kamaghin a migei, “Manmaghin amizi, Moses osira ghaze, gumazim amuium ataghiraghsiva, a bagh akinafarim osirigh a daningigh, egh amuium batueghtima a mangi?” **8** Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Ilan naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ian amamangatzima, ia uan amuiaba ataghirasi. Faraghavira arazir kam puvati. **9** Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitamin amuium, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghambia uari bakeir arazim gami.” **10** Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, “Arazir kabanagh poroghambiar tongin ikitima, gumaziba amuiabar ikian kogham.” **11** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumamaziziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aning. Kamaghin me amuiabar ikian kogham. **12** Guizbangira, marazi amebaba me batima, men inivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam gighnighgha amuiaba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.” **13** Ezi dughiar kamin gumamaziziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darigh me bagh God ko mikimasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. **14** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh izi, egh men anogoroghon marki.” **15** Egha Iesus dafarimning vaghvagha me gisin arigha, dangarin kam ategha ghua. **16** Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?” (*aiōnios g166*) **17** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisi, Godin akabar gin mangi.” **18** Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin Akar Gavgavir manabav gei?” Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghambia uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumamazizibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki, **19** egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki me baragh, egh ia uarigh ifongezir moghin gumamazizir igharazibagh ifongegh.” **20** Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Kia kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?” **21** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isi gumamazizir biziba puvatizibar aningh. Ni kamaghin damighiti, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.” **22** Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghua. **23** Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumamazizir bizir bar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham. **24** Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumamazizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!” **25** Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damighiti, tinara zurara itir ikirimirir aghuim kam iniam?” **26** Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.” **27** A kamaghin mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?” **28** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overiar igiam akiramin dughiamin Gumamazizibar Otirim ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darasi, ia uaghan 12plan atrivir dabirabibar apiagh Israelian anabar 12plan ganam. **29** Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba, aveghbuaba, buaramiziba, afeziam, amebam, boriba ko nguaziba, ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kamin itir bizir kaba bar dagh afragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuimin aven ikiam. (*aiōnios g166*) **30** Eghti dughiar kamin

faragha itir gumamazizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumamazizir aviriba, me gin faragh mangam."

20 Egha Iesus ua kamaghin migia ghaze, "Ki gumamaziziba faragh ikiasa migeir nighnizim ki kamaghin a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wainin azenir ekiam iti. Egha a mizarazimira ghua wainin azenimin ingarasa ingangarir gumazir maba ini. **2** Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wainin azenimin ingarasa ghue. **3** Ezi gumazir ekiam kam 9 klok kamaghin ghua biziba amadir danganimin gumazir mabar gari, me iti. **4** Ezi a kamaghin me migei, 'la uaghan mangi nan wainin azenimin ingar, eghti ki ian ingangarimim mirara la givezam.' **5** Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiam kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini. **6** "Egha 5 klok ko kamaghin ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivghav iti. Ezi a kamaghin men azai, 'la manmaghin amigha aruer kamin pura iti.' "Ezi me a migia ghaze, **7** Tav ingangaritam e ganingizir puvati." "Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, 'la uaghan mangi nan wainin azenimin ingar.' **8** "Ezi aruem givazima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim kamaghin a migia ghaze, 'Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.' **9** Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi. **10** Ezi gin gumazir faraghabirav ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini. **11** "Egha me dagiar me inizibar gara wainin azenimin ghuavimin atara kamaghin a migia ghaze, **12** 'Gumazir kaba bar gin izegha auan vamin ingari, ezi e mizaragharra izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gapone. Egi ni ivezir vamira bar e ganingi.' **13** "Ezi azenimin ghuavim akar kam baregha kamaghin men mav migei, 'Namakam, ki arazir kuratam la gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri?' **14** Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamaghin ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi. **15** Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiamin dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiamin na baseme?" **16** Egha Iesus ghaze, "Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam." **17** Egha Iesus uan suren gumazir 12pla ko Jerusalem zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mamin ghua me uarira ikiava, egha kamaghin a me migia ghaze, **18** "la oragh. E nguibar ekiam Jerusalem ghuavani. Eghti gumazitam Gumamazizibar Otariim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham. **19** Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafaribar arighi, gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva a isi ter ihuvimin a gafughti an aremegham. Eghti aruer mizekim givaghti, a ua dikavigham." **20** Ezi Sebedin amuium uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningin amebam itevimning apirigha, ua bagha bizitam damuasa an azai. **21** Ezi Iesus an azara, "Ni tizim baka?" Ezi a ghaze, "Ni kamaghin na bagh damu, ni Atrivir Ekiamin otoh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagh." **22** Ezi Iesus akam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, "Ni azangisizir bizir kam, ni an mingarim gifozir puvati, egha ni a bagha nan azai." Egha aningin azara, "Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?" Ezi aning ghaze, "Are, ga gavgavim iti." **23** Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, "Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan kiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amisevegha, me bagha dar kirigha gifa." **24** Ezi suren gumazir 10pla akar kam baregha aningin atari. **25** Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, "Ia fo, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar

atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvara me abiraghibirasi. **26** Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. **27** Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. **28** Ezi kamaghira Gumamazizibar Otariim iza, gumamazizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumamazizir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize." **29** Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui. **30** Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamin izima, aning pamten kamaghin dei, "Ni Devitin Otariim, ni gan apangkufigh." **31** Ezi gumamaziziba aning barazi, aning deima, me pamten aningin anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aning migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, "Ekiam, ni Devitin Otariim, ni gan apangkufigh." **32** Kamaghin amizi, Iesus tugha aningin dia ghaze, "Ki tizim gua bagha a damuasa, gua ifonge?" **33** Ezi aning a ikaragha ghaze, "Ekiam, ni gan damaziba kuighi, ga ua ganasa." **34** Ezi Iesus aningin apangkuvigha egha dafarim aningin damazibagh atizi, aningin damaziba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha maghira Iesusin gin zui.

21 Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalem boroghin izava Olivin Mighsiamin iza Betfagen nguibamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga, **2** kamaghin aning migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi, egh gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir asem ko iti. Aningin benim firigh na bagh aning inigh kagh izi. **3** Eghti gumazitam guan azangtima, gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim aningin iti.' Eghti gumazir kam zuamira puram aning ateghti, aning izam." **4** Godin akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin, **5** "Ni akar kam isiva Saionin nguibar ekiamin itir gumamazizibav kemegh. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamin min donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamin nguzir asem." **6** Ezi Iesusin suren gumazimning ghua a mikemezi moghin ami. **7** Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar anenan azuiba suegha donkiningin akirimning gisin atizi, Iesus korotiar kabaghi isin apera. **8** Ezi gumamazizir aviriba uan korotiar azenimin azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi. **9** Ezi gumamazizir faragha zuiba ko Iesusin gin iziba, uan tiariba akara ghaze, "Hosana! Ia Devitin Otariim ziam fi! Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Hosana! Ia Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fi!" **10** Ezi Iesus Jerusalem aven ghuzi, an itir gumamaziziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai, **11** "Kar gumazir manam?" Ezi Iesusin gin izezir darazi ghaze, "Kar Iesus, a Godin akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretian gumazim." **12** Ezi Iesus ghua Godin Dipenim avinizar divazimin aven gumamazizibar garima, me biziba amadi, ezi a me batosi. Egha gumamazizir dagiaba uarir ikaravizibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumamazizibar dabiliraba, da fava egha da ighavkiri. **13** Egha kamaghin me migei, "Godin Akinafarimin aven, osizirim kamaghin iti, 'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!'" **14** Egha a Godin Dipenimin aven itima, damazir okaviriziba ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi. **15** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan Arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godin Dipenim avinizar divazimin aven ikia dia ghaze, "Hosana! Devitin Otariim ziam fi." Kamaghin amizi, me bizir kaba bagha atari. **16** Egha kamaghin Iesusin ghaze, "Ni boriba migeir akaba barasi, o?" Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Are, ia ti Godin Akinafarimin ganizir puvati? A ghaze, 'Ni borir bar iririviba ko otem apavira itibagh amima, me derivira nin

ziam fe.” 17 Egha a me ategha ghua Jerusalemin nguibam ategha Betanin nguibamin ghu, egha kagh akui. 18 Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemin zuima, mitiriam an azi, 19 ezi a tuavir apininin temer fighin mamin garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighin oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, “Ni ua ban kogham. Bar puvatigham.” Ezi temer maghira misingi. (aiōn g165) 20 Ezi an suren gumaziba bizir kamin ganigha digavir kuram gamigha, ghaze, “Temer figh manmaghin amigha zuamira misingi?” 21 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, ia nighnizir gavgavim ikiva, okam nighnighan kogh, egh ki fighin temer gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, ‘Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.’ Eghti a ia mikemezi moghin otivam. 22 Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, egh biziba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam.” 23 Egha Iesus ghua Jerusalemin otogha Godin Dipenin avinizir divazinim aven gumamaziziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba iza kamaghin an azai, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganingi?” 24 Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ki uaghan azangsigir mam ia damuasa. Ia deraghvram a ikaraghti, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami. 25 Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumamaziziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumamaziziba dama a ini?” Ezi me uarira uariv gia ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ eghti a ua kamaghin en azaragham, ‘la manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’ 26 Eghti e suam, ‘Jonin rurim gumamaziziba ize,’ kamaghin e gumamaziziba atiatingi. E fo, me bar Jonin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.” 27 Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, “Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham.” 28 Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, “la manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha a ghua kamaghin otarir ekiam migei, ‘Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.’ 29 Ezi otarim ghaze, ‘Ki aghua.’ Egha ua gin, nighnizim giragha ghua ingari. 30 Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, ‘Ki mangi ingaram.’ Egha ghuzir puvati. 31 Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kanningin manamra afeziamin akam baregha an gin zui?” Ezi me Iesus migia ghaze, “Otarir ekiam.” Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui. 32 Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgavim an iti. Ia bizir kamin ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati.” 33 Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamaghin me migei, “la akar isin zuir igharazir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gikuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu. 34 Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam roghira izezima, gumazir kam uan ingangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasa ghue. 35 Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, igharazir mam me a misoghezima an areme, egha dagiabar igharazir mam ginifi. 36 Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami. 37 “Kamaghin amizi, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.’

38 “Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, ‘Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremek. Egh e uari bagh wainin azenim iniam.’ 39 Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anekunigha, otarim misoghezi an areme. 40 “Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?” 41 Ezi me a migia ghaze, “A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighiregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam.” 42 Ezi Iesus kamaghin men azai, “la Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar ganis, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei: “Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava. Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto. Ezi e an garima, a bar dera.” 43 “Kamaghin amizi, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigh a isiva, gumamazizir dughiar kamin aven iki arazir aghuivar amuamibar aningam. 44 Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba misarighiregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisararigham.” 45 Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara. 46 Kamaghin amizi, me an suighasava amua, egha gumamazizir aviribar atiatingi. Me fo, gumamaziziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22 Ezi Iesus uam akar isin zuir mamin gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei, 2 “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mamin otarim amuimin ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami. 3 Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira isam bagh izasa gumamaziziba bagha akam amada. Ezi isamin dughiam otomezia, a gighamizir gumamaziziba izasa uan ingangarir gumaziba amada. Ezi puvati, gumamazizir a gighamiziba, me izan aghua. 4 Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, ‘la mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, ‘la oragh. Ki dagheba tuegha givagha, uan bulmakaun apuribav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamibar isar ekiamin izi.” 5 “Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamin gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin zui, ezi mav uan dagiar ingangarim bagha zui. 6 Ezi marazi atrivimin ingangarir gumazibav suigha, puv me misoghezi me ariaghire. 7 “Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibav soghezir gumaziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozzi a isi. 8 “Egha atrivim uan ingangarir gumazibav gei, ‘Poroghamibar isamin dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian kogham. 9 Kamaghin amizi, ia mangi tuavir ekiaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamibar isar kamin izi.’ 10 A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumamaziziba bar me akufa, gumamazizir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasa poroghamibar isar dipenim gapiazi a bar izifa. 11 “Ezi gumamaziziba apiazima, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mamin garima, a poroghamibar isamin azuir adiaritam aruzir puvati. 12 Ezi atrivim an azara, ‘Namakam, manmaghin amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikiman asa. 13 “Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav gia ghaze, ‘la an soroghafariba ikegh, a isiva azenan mitatemen anekunigh. Danganir mitater kamin me puvira tuavara atariba kuskusi.’ 14 “la oragh. God gumamazizir aviribar dei, egha varazira, a me amisevima, me aven zui.” 15 Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesusin suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a pazi bizitam mikemeghti, me an migirigiam baghaviram an suigham. 16 Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir marazi amadazi, me Iesus bagha ghua kamaghin a migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar

gumamazizbar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumamazizir ziaba itiba, ko gumamazizir kiniba uaghara, me migei. **17** Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati? Ni manmaghin nighnisi?" **18** Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, "Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami? **19** Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh." Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi. **20** Ezi Iesus kamaghin men azai, "Kar tinan nedazim ko tinan ziam?" **21** Ezi me ghaze, "Mar Sisinir nedazim ko an ziam." Ezi a me migia ghaze, "Kamaghira, ia Sisinir biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning." **22** Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, anetegha ghue. **23** Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesusin azai, **24** "Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghuatam an amuin inigh an ikiti, amizir kam boriba batiti, an aveghbuamin ikizim kuavaremeghan kogham. **25** Ezi fomira aveghbuar 7pla, en tongin ike. Men avebam amuinim ikiava boritam inizir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuin inigha an iti. **26** Ezi an dozir kam uaghan boritam inizir puvatigha areme. Ezi aningin dozir mizekim ko an gin iziba kamaghiram ami. **27** Egha me bar ariaghire, ezi abuan amizir kam uaghan areme. **28** Kamaghin ni e mikim, gumamaziziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!" **29** Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me migei, "Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. **30** Gumamazizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuiabar iktan kogham, uaghan me amuibisa isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin iklam. **31** "Ezi ki ua dikavamin dughiamin bagh in azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamin ganiz, o puvati? A ghaze, **32** 'Ki Abraham ko Aisak ko Jokopin God.' God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God." **33** Ezi gumamaziziba an akar kam baregha digavir kuram gami. **34** Farisiba orazi, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha izi. **35** Me ko izir gumazir mam, a Judan Arazibagh fozir gumazim. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai, **36** "Tisa, Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?" **37** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, "Ia bar uan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh. **38** Kar Akar Gavgavir bar ekiam, egha Akar Gavgavir igharazibar faraghavira iti. **39** Ezi an girara irim. A kamakin: ni uabira uabi gifongezim moghin, gumamazizir igharazibagh ifongegh. **40** Moses Osirizir Araziba ko Godin kam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu." **41** Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azara, **42** "Ia God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?" Ezi me an migia ghaze, "A Devitin Ovavim." **43** Ezi Iesus kamaghin men azai, "Manmaghin amizi, Godin Duam nighnizim Devit ganingizi, a gumazir kam, 'Ekiam,' a gati, egha kamaghin migia ghaze: **44** "'Ekiam, nan Ekiam migia ghaze, 'Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin apengan ikiam.'" **45** "Ezi ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamin migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Ovavimin min iti?" **46** Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghuburaki. Egha me aruer kamin ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23 Ezi Iesus gin gumamazizir aviriba ko an suren gumazibagh eghari. **2** Egha kamaghin migei, "Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha Moses Osirizir Araziba ia geghari. **3** Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragha dagh eghari moghin dar amu. Egh me amir araziba, ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar

aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati. **4** Me kamaghin amua, mati me bizir bar osintiziba isava gumamazizibar dipizibagh isin arizima, me da ateran buraghuburasi. Egha me tong uan dafar puzitamin men akurvaghan nighnizir puvati. **5** "Arazir me amiba, me uarir ganasa oda dagh ami. Me Godin Akar maba, uan daveriaba ko guaghafivbar da osirigha, egha dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui. Egha korotiar apinibar itir dueviar bar ruariba, me da azui. Egha ghaze, e arazir kamin uari akakagh suam, e guizbangira Godin akabar gin zuir. **6** Egha isar ekiabar me danganir ziaba itiba isava, God ko migeir dipenibar aven dabirabar aghuaribagh apiaghiri. **7** Egh me maketin danganibar mangiti, gumamaziziba 'Tisaba' me darigh, men ziaba fasa me bar akonge. **8** "Ki ghaze, gumazitam ia 'Tisa' a darighan marki. Bar marki. Ian tisan bar vamira, ia bar aveghdiariba. **9** Egh ia nguazimin kagh gumazitam 'Afeziam' a darighan marki. Ian Afezibar bar vamira, a uan Nguibamin iti. **10** Egh me 'Gumazir Dapanim' ian tav darighan marki. Ian Gumazir Dapanir vamira iti, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim. **11** Ian gumamazizir ekiaba pura ian ingangarir gumamazizibar min iki. **12** Gumamazizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumamazizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam." **13** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, lavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin tiam asarazi, gumamaziziba azenan iti. Egha ia uaghan aven mangan aghua. Ezi gumamaziziba aven mangasava amima ia men tuaviba apiri. **15** "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, lavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia ongariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua, suren gumazir vamira iniasa ruigha arui. Eghti ia gumazitam batogh Judan Arazibar a geghanti, a ian nighnizibar gin mangi, egh a bar ian mirara uaghan helin mangam. Ia a damighti, a bar ia gafiragh arazir kurabar amuam. (Geenna g1067) **16** "Ia damazir okaviriziba, egha ia gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Lavzika, ia bar ikuvigham! Ia kamaghin gumamazizibar sure gamua ghaze, 'Gumazir manam guizin mikimsi, Godin Dipenimin akakagh mikimti, an araziba pura bizim. Egh gumazir kam guizin mikimsi, golin Godin Dipenimin aven itibar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir arazinim gin mangi, a damu.' **17** Ia gumazir onganir damazir okaviriziba, tizim Godin damazimin ekefe? Ti gol, o ti Godin Dipenim? Ia fo, golin kam Godin Dipenimin aven iti, egha tuavir kamin golin kam Godin bizimin oto. **18** Egha ia uaghan kamaghin men sure gamua ghaze, 'Gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakaghti, an migirigiaba pura biziba. Eghti gumazim ofa gamir dakozimin itir ofabar akakagh mikimti, kar a guizbangira migei, egh a mikemezir migirigiabar gin mangi.' **19** Ia damazir okaviriziba, bizir manam Godin damazimin ekefe, ti ofa gamir dakozimin itir ofaba, o ofa gamir dakozim uabi? Ia fo, ofaba ofa gamir dakozimin iti, egha tuavir kamin ofan kam Godin bizimin oto. **20** Eghti gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, ofa gamir dakozimin akakagh mikimti, an migirigiaba ofa gamir dakozim ko ofa gamir dakozimin itir ofaba uaghara aningin akakasi. **21** Egh gumazim uan migirigiaba gavgavim dar aningsi Godin Dipenimin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin Dipenim, ko Godin uan Dipenimin aven itim, virara aningin akakasi. **22** Eghti gumazitam uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Godin Nguibamin akakagh mikimti, an migirigiaba Godin atirivir dabirabim, ko Godin uan atirivir dabirabim gaperazim, uaghara aningin akakasi. **23** "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, lavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha dar pozir vamira God ganidi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghirasi. Ia, Godin guizin arazim, ko apanguvir arazim, ko nighnizir gavgavim Godin itir arazim, ia da gin amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. **24** Ia damazir okaviriziba, egha gumazir igharaziba tuavim

men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsizimin itima, a bar deravira gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsizimin aven itima, an an garir puvatigha, a tui. **25** "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, lavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavira kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izifa. Ia, okimakiar araziba ko uarira uarigh nighnizir arazibar tuavimin, dagher kaba ini. **26** Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghavira kapbar averiaba ruegh, eghti dar otoghinaba uaghan zuegham. **27** "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, lavzika! Ia bar ikuvigham. Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiamin penin ghurghurim a gaghui, ezi matmatiamin ganganin azenan bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izifa. **28** Ia uaghan kamaghin iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangira ian navir averiabagh izifa." **29** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, lavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomira itir Godin akam inigha izir gumaziba, men moziba deraghvira dar kirmigha, egha gumazir arazir aghuibagh amizbar moziba deraghavira dar adiaribagh ami. **30** Egha kamagh uariv gei, 'E ti uan inazibar dughiamin ikia, egha ti men akuragha Godin akam inigha izir gumazibav soghezir puvatigha!'. **31** Ia kamagh migia uari akakagha ghaze, 'E Godin akam inigha izir gumazibav soghezir gumazibar boriba!'. **32** Aria, mangi, ia uan inaziba amua taghizir arazir kuraba, bar da gifagh! **33** "Ia kuruziba! Ia dabirizir anababa! God uan kotin aven ian araziba tuisighiva, ia isi helin avir ekiamin ia amangam! Ia man tuavitamin mangi, helin avim gitagham? Bar puvatigham! (Geenna g1067) **34** "Kamaghin amizi, ia oragh, ki ia bagha Godin akam inigha izir gumaziba, ko gumazir nighnizir aghuiba itiba, ko Godin Arazibagh fozir gumaziba, me amangam. Eghti ia men taraviz soghti me arimighiram, egh tarazi isi ter ighuvibar me afughafugham, egh tarazi ian God ko migeir dipenibar aven benibar me fozorogham. Egh ia uan nguibar ekiabar me batogh men gintighi, me ari nguibar igharazibar mangam. **35** Eghti arazir aghuibagh amir gumamaziziba bar, me misoghezir gumazibar ivezir kuram, ia a iniam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuim Abelin dughiamin ikegha, iza Berekian otarim Sekaraian dughiamin tu. Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir dakozim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam. **36** Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumamaziziba me bativam." **37** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Oio, ia Jerusalemin adarasi, ki ian apangkufli ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimigin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua. **38** Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava. **39** Ki guizbangira ia migei, ia uan nanan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, 'Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damul!'"

24 Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakas. **2** Ezi an akar kamin me migei, "Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikegham kogham." **3** Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai, "Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam? Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, 'Ni ua izam,' eghti nguzir kam uaghan givam?" (**aiōn g165**) **4** Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, "Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. **5** Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, 'Kirara, ki Gumazir God Gumamaziziba Ua Me Iniasa Misevezim.'

Egh me gumamazizir aviribagh ifaram. **6** Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. **7** Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratighitima, gumamaziziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. **8** Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin. **9** "Dughiar kamin me ian suighiva osimtiziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighiram. Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. **10** Egh dughiar kamin gumamazizir aviriba, me uan nighnizir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uarir amuva, uari isi apanibar agharim darigham. **11** Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumamazizir aviribagh ifaram. **12** Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin gumamaziziba uarigh ifongezir arazim ategham. **13** Eghti tina arazir kabar tongin gavgavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamin otoghti, God uam a iniam. **14** Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir ikiziba bar dar gumamaziziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam." **15** Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvativiz, Godin Dipenimin aven ikiam. A ikiti, God uan Dipenim ategham. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamin gun mikeme. (Gumazir osizirir kamin garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.) **16** Dughiar kamin Judan Distirighin itir gumamaziziba ari mighsiabar ghuavanangam. **17** Egh tav dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magiri, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnigham marki. **18** Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. **19** Naviba adair amiziba ko boriba uteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! **20** Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. **21** Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaaba. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh uan kamaghin dughiatam otoghan kogham. **22** Ekiam uan gumamazizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kamin dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A ti dar aghorezir puvativiz, gumamaziziba bar ariaghireghai. **23** "Dughiar izaminin, tav ia mikim suam, 'Ia gan, Krairsra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,' o, 'Ia gan, Krairsra muna!' ia an akam baragham marki. **24** Gumazitaba iziva ia gifar suam, 'Kirara, God Gumamaziziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,' o 'ki Godin akam inigha izir gumazir mam,' egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumamaziziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumamaziziba, me uaghan me gifaras. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarisi damuva avegham. **25** Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam. **26** "Kamaghin amizi, me ia mikim suam, 'Ia gan. A muna gumamaziziba puvativiz danganimin iti,' eghti ia mangan marki. Egh me suam, 'Ia gan. A kara, dipenir kamin aven modoghav iti,' ia men akam baragham marki. **27** Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha nguazim bar anevargha ghua aruem ghughiri naghin tu. Eghti Gumamazizibar Otarim ua izamin arazim, uaghan kamaghiram otivti, nguazimin itir darazi bar an ganam. **28** "Gumazir kuaba iti naghin, taragiaba uari akuvagham. Kamaghira, Gumamazizibar Otarim izitima, gumamaziziba bar an ganam." **29** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Osimtizir ekir kaba otivigh givaghti: "Aruem mitategham, eghti iakinim isiraghan kogham, eghti mikoveziba overiamin asighiram, overiamin itir bizir gavgaviba bar uarira uari sivaghsvagh, uan danganiba ataghiragham." **30** "Eghti, Gumamazizibar Otarim Izamin Dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin

itir nguibabar bar aziam. Dughiar kamin gumamaziziba ganti, Gumamazizabar Otariim ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam. **31** Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba ameghti, me nguazim ko overiamin danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumamaziziba akuvam, egh enselba nguazimin otebiva bar, me akuvagh, men aku a bagh izam.” **32** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. **33** Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumamazizabar Otariim a uia izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. **34** Ki guizbangira ia migei dughiar kamin itir gumamazir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. **35** Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givagham kogham.” **36** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otariim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. **37** Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumamazizabar Otariim Izamin Dughiamin otivam. **38** Dipar ekiair nguazim bar anevazim tighar izamin dughiamin, gumamaziziba dagheba ko dipaba apa, uairir ikia mamaghira iti. Me kamaghin amua ikiair itima, Noa kurimin aven ghu. **39** Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egh pura ikiair itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumamazizabar Otariim izamin dughiam, uaghan kamaghiram otivam. **40** Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighiva tav ategham. **41** Amizir pumuning bretbar amusi plaua mirmir ikiti, God tav inighiva tav ategham. **42** “Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati. **43** Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenin akarasava amima, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenin akarizir puvati. **44** Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumamazizabar Otariim mizuaman koghamin, a dughiar kamram otogham.” **45** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ika deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam. **46** Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. **47** Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. **48** Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh a uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan ekiam zuamira izeghan kogham.’ **49** Egha uaghan a ko ingarir daraviz sogh, wainin dipabar ami gumazir dipar onganiba apiba ko ikiam. **50** Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. **51** Ingangarir gumazir kamin gumazir ekiam bar pazav, a damigh, ivezir bar kuram a daningam. Egh a isiva ifavaribagh amir gumazibar tongin anetigham. Eghti a danganir kamin ikiva, arang atariba kuskugh mamaghira ikiam.”

25 Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, guivir igiar 10plan eghaghanimin min mangam. Gumazir mam igiamra amuimin ikiasa izi. Ezi guivir igiar maba uan lamba inigha tuavimin an apuasa zui. **2** Men 5pla, nighnizir aghuiba itima, 5pla nighnizir aghuiba puvati. **3** Egha 5plan nighnizir aghuiba itir puvatiziba, uan lamba isa, egha da bagha boretaba inizir puvati. **4** Ezi guivir igiar nighnizir aghuiba itiba, uan lamba isa, egha uaghan boreim itir misevir maba sara, ini. **5** Ezi gumazir amuimin ikiamin zuamira izezir puvati, ezi guivir kaba pariam men azima, me aku. **6** “Ezi dimagarir arizimin gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuimin ikiamin, a roghira izi. Ia izi, e mangi, tuavimin a batogh a ko izam.’ **7** Ezi guivir igiar kaba dikavigha uan lambar kiri. **8** “Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatiziba, nighnizir aghuim itibar aza

ghaze, ‘En lamba mungasava ami. Kamaghin amizi, ia boretaba e daningigh.’ **9** “Ezi nighnizir aghuim itir guiviba, me ikaragha kamaghin migei, ‘Puvatigham! Borem bar en tughatighan kogham. Ia mangi, boreba amadir danganitamin uari bagh tabagh ivesegh.’ **10** Ezi guivir nighnizir aghuiba puvatizir kaba ghuezima, gumazir amuimin ikiamin oto. Ezi guivir boreba itiba, a ko isar ekiam bagha dipenimin aven ghue. Ezi gumaziba tiam asara. **11** “Ezi gin guivir ghueziba uamategha iza kamaghin migei, ‘Ekiam! Ekiam, ni izi e bagh tiam kuigh.’ **12** “Ezi a me ikaragha kamaghin migei, ‘Ki guizbangira ia migei, ki ia gifozir puvati.’” **13** Egha Iesus ghaze, “Kamaghira, ia deraghavira gan. Ian Ekiam, aruem ko dughiar ia fozir puvatizimin, an otogham.” **14** Egha Iesus ua kamaghin migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam nguibar saghon itimin mangasava ami mokin. Gumazir kam uan ingangarir gumazibar diazi me izima, a uan biziba isi, me danightima, me a bagh dar ganam. **15** A gumazibar araziba ko gavgavibar gara, dagiaba tuiragha da isa me ganing. A mav 5,000 kina a ganiga, mav 2,000 kina a ganiga, mav 1,000 kina a ganing. A kamaghin amigha ghu. **16** A ghuzima, gumazir 5,000 kina inimiz maghira an ingara, 5,000 kinan mam a dagh isin uam a ini. **17** Ezi gumazir 2,000 kina inimiz kamaghira amua, uaghan 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini. **18** Ezi gumazir 1,000 kina inimiz ghua mozim okoregha uan gumazir ekiamin dagiaba isa mozim gatigha da modo. **19** “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofoghasa men dei. **20** Ezi gumazir 5,000 kina inimiz, 5,000 kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 kina na ganing. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’ **21** “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’ **22** “Ezi gumazir 2,000 kina inimiz iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 kina na ganing. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 kinan mam dagh isin uam a ini.’ **23** Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizi, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’ **24** “Ezi gumazir 1,000 kina inimiz uaghan iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apangukuba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi. **25** Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.’ **26** “Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirazim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam. **27** Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isa, dagiar dipenin gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam. **28** Kamaghin amizi, ia a da 1,000 kina inigh, a isiva 10,000 kina itir gumazim daningigh. **29** Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir tav, an fofozir muziarim God a dam a inigham. **30** Ezi ingangarir gumazir bar kuram kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kamin me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.” **31** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Gumamazizabar Otariim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham. **32** Eghti nguazimin itir gumamaziziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragha, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mamin me amaga, memeba bizir mamin me amadi. **33** A sipsipba isi agharir guvimin da amang, egh memeba isi agharir kiriamin amangam. **34**

Egh Atrivim kamaghin agharir guvimin itir gumamazizibav kimam, 'la izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifongel ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiamin a ia bagha danganir kam akiri. **35** Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na gani, ezi kuarim nan pirima, ia dipam na gani, ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu, **36** ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na gani, ezi ki areima, ia nan akurvasi, ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin amizi, ia aven izi. **37** "Eghti gumamazir aghuiba kamaghin a ikaragham, 'Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni gani? Ezi dughiar manamra, kuarim nin pirima, e dipam ni gani? **38** Ezi dughiar manamra, ni nguibar igharazimin gumazimin min itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni gani? **39** Ezi dughiar manam, ni areima, e nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani? **40** "Eghti Atrivim me ikaragham kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumamazir kinibagh amiziba, ia dar na gami. **41** "Egh Atrivim uan agharir kiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, 'la na gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir darazi! Ia mangi, avir mungar puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetizima a iti. (aiōnios g166) **42** Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati, ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati. **43** Egha ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati, ezi ki bibiamra itima, ia korotiata na ganingizir puvati, ezi ki areima, ia nan akurazir puvati, ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin amizi, ia na gitagh! **44** "Eghti me kamaghin a mikimam, 'Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin aghe, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimin gumazimin min ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin ikezi, e deravira ni gamizir puvati? **45** "Eghti a me ikaragham kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumamazir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati. **46** Eghti gumamazir kamaghin amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir givan koghamin. Eghti gumamazir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam." (aiōnios g166)

26 Iesus migirigiar kaba agvagh, uan suren gumaziba kamaghin me migei, **2** "la fo, aruer pumuning vigavghita, God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam otivam. Eghti me Gumamazizibar Otarim isi apanibar agharim datighti me a isiva ter ighuvimin a gafugham." **3** Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin uari akufa. Gumazir kamin ziam Kaiafas. **4** Egha me arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremehasa tuaviba buria, akabav sosi. **5** Egha me kamaghin uariv gei, "E isar ekiamin dughiamin an suighan kogham. E damuti, gumamazir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham." **6** Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin aven Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami. **7** Dughiar kamin Iesus dagher dakozimin aperaghav itima, amizir mam, borer mughurir aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamin misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamin ivezim bar pin ko. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge. **8** Ezi an suren gumaziba kamaghin an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, "Tizim bagha kav borer mughurir aghuim zuim pazava a gami? **9** E ti anemadagha dagiar ekiatam inigha asghasazibagh anighai." **10** Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin me migei, "la tizim bagha osimtizin amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami. **11** Asghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham. **12** Amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge. **13** Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin Akar Aghuim akuniva, amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva

a ginighnighvira ikiam." **14** Dughiar kamin Judas Iskariot, a 12plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghua. **15** Egha a kamaghin men azai, "Ki Iesus isiva in dafaribar atighti, ia tizim na daningam?" Ezi me 30plan silvan dagiar maba meneghe, da isa a gani. **16** Ezi dughiar kamin ikegha ghua, Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. **17** Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, "Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifongeghti, e an mangi bizibar kiram?" **18** Ezi a kamaghin me migei, "la nguibar ekiamin aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, 'Tisa ghaze, nan dughiam roghira izegha gifa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelia Gitazir Dughiamin isam, e nin dipenimin daghebar amam." **19** Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelia Gitazir Dughiamin bagha dagheba ko bizibar kiri. **20** Ezi guaratighin Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. **21** Me apava a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham." **22** Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvagh kamaghin an azangisi, 'Ekiam, kirara markiaa?" **23** Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, "Gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a uaghan na ko ga uan dafarimning isa itarir vamira garugha uam aning asi. **24** Gumamazizibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezi moghin, an aremeham. Eghti gumazir Gumamazizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Ameban a batezir puvatizi deraghail!" **25** Ezi gumazir Iesus isiva apanibar agharim darighamim, a Judas, a kamaghin an azai, "Ekiam, ni ti na migia ma?" Ezi Iesus ghaze, "Nirara, ni migei moghiral!" **26** Iesus uan suren gumaziba ko apava, a bretin man inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, "Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi." **27** Egha a wain apir kavin mam inigha God minabagha, a isa me ganiga kamaghin migei, "la bar wainin dipar kam ami. **28** Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumamazir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire. **29** Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativaminim otomham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam amam." **30** Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue. **31** Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, "la dimagarir kamin na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nin itim vigavghita, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam: "Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham." **32** "Ki aremehg ua dikavigh in faragh Galilin Distirighin mangam." **33** Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, "Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham." **34** Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mizekzin, ni suam, 'Ki a gifozir puvati, eghti tuarim gin kam." **35** Ezi Pita a migei, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar mamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamagharam a migei. **36** Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha a kamaghin me migei, "la kagh dapiaghiv ikiti, ki munagh mangi God ko mikimam." **37** Egha a Pita ko Sebedin otarimning inigha, me ghue. Ezi an navim bar a basemezi, a bar paza uabi barasi. **38** Egha a kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizin a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremehasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan." **39** Egha a mong isivagha ghughu, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migei, "Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi." **40** Egha a dikavigha uamategha uan suren gumazir pumuning ko mizekzin bagha ghughu garima me akui. Ezi a kamaghin

Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia ti na ko dughiar otevimin gan ikian kogham o?” **41** Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghiti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.” **42** Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.” **43** Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. **44** Ezi a me ategha dughiar mizekimin ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin uam a ko migei. **45** Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumamazibbar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. **46** Ia dikafigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamin, a muna izi!” **47** Iesus kamaghin migiavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. **48** Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh.” **49** Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim.” Egha an tore. **50** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamiram a damu.” **51** Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki. **52** Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarm atu, ezi an kuarm dutuaghiri. **52** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arighiram. **53** Ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12plan midorozir gumazir okoruar bar ekiabagh afiragham. Ezi me iza nan akuraghai. **54** Ki kamaghin damighiti, Godin Akinafarim mikemezir migirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.” **55** Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me migia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenim avinizar divazimin aven gumamazibbar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. **56** Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.” **57** Ezi Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are. **57** Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghaze. Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba iza uari akuvaghia iti. **58** Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenim avinizar divazimin aven ghue. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa. **59** Dughiar kamin, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, akar ifavariba Iesus gasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham. **60** Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza, **61** kotin aven migia ghaze, “Gumazir kam kamaghin migei, “Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mizekimin uam an ingarigham.”” **62** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tugha kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?” **63** Ezi Iesus nimira ikia migirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a migia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziaman akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?” **64** Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Ki guizbangira ia migei, ia gin ganti, Gumamazibbar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariabagh isin izam.” **65** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, “A Godin ziam gasighasisil E tizim bagh

uam akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisil! **66** Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazin nanatamin a damuam?” Ezi me a ikaragha ghaze, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.” **67** Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi. **68** Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, “Kar gumazir namam ni misosi?”” **69** Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir guivir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.” **70** Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.” **71** Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir guivir igharazir mam iza an ganigha, gumamazir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, “Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike.” **72** Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati.” **73** Ezi gin gumazir roghira tuivughav itiba iza kamaghin Pita migei, “Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei.” **74** Ezi Pita ua bagha pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha migia ghaze, “Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake. **75** Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghiti ni faraghivira dughiar pumuning ko mizekim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27 Ezi aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba Iesus misueghti an aremeghasa akabar kiri. **2** Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati. **3** Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui. **4** Egha ua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.” Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.” **5** Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenim avinizar divazimin aven da kunigha ghua uabi guragha areme. **6** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar arighan kogham.” **7** Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham. **8** Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuizir Nguazim,” a gati. Ezi me dughiar kamin ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti. **9** Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin migia ghaze, “Me 30plan silvan dagiaba ini, kar Israelia gumazir kam giveseza atizir ivezim. **10** Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese.” **11** Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.” **12** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba akar aviriba isa Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati. **13** Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?” **14** Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami. **15** Azeniba bar, Romin gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamin dughiamin, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir gumamazibiba ifongezir namam, Pailat a

isi me bagh anemangam. **16** Ezi dughier kamin gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas. **17** Ezi gumazamizir aviriba iza uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, "Ia tina gifonge, eghti ki ia bagh anetaghiragham. Ki Barabas ataghiragham, o Iesus, me a dibora ghaze, 'Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,' ki anetaghiragham?" **18** Pailat fo, me Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a inigha kotiamin ize, egha kamaghin men azai. **19** Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga ghaze, "Ki dimangan irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir kamin gani, egha bar oseme. Kamaghin, ni arazitamin a damuan marki." **20** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir aruaba, gumazamizir avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham. **21** Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men aza ghaze, "Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghiragham?" Ezi gumazamiziba dia ghaze, "E Barabas gifonge." **22** Ezi Pailat men azai, "Eghti, Iesus me a dibora ghaze, 'God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,' ki manmaghin a damuan?" Ezi me bar dia ghaze, "A isi ter ighuvimin a gafughi!" **23** Ezi Pailat kamaghin men azara, "Manmagh su? An arazir kurar manam gami?" Ezi me bar pamten dia ghaze, "A isi ter ighuvim gafughi!" **24** Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, "Gumazir kamin ovevem, a nan osimtizim puvti. Kar ian bizirma." **25** Ezi gumazamiziba a ikarvaghaz ghaze, "An ovevem osimtizim mar en iki, egh en boribar iki." **26** Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham. **27** Ezi gavmanin gumazir ekiamin midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuzi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti. **28** Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevhir ruarir mam isa a garu. **29** Egha me dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egha fidizir mam isava an agharir guvim gatzi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!" **30** Egha me a giparava a suirazi fidizim inigha an dapanim misosi. **31** Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, korotiar me a gaghuiziba suegha, uam ananaba a gaghuvi. Egha a isa ter ighuvim a gafughafughasa an akua zui. **32** Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gagahorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghpu. **33** Egha me ghua danganir mamin otifi, an ziam Golgota. (Danganir kamin ziamin mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) **34** Ezi me danganir kamin Iesus damasa me dipar aninganir mam wain sara a veregha, mam inigha Iesus ganidi. Ezi a muziarimram amegha puram anetaki. **35** Ezi midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin a gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. **36** Egha danganir kamin apiagha anesavsuisi. **37** Me an dapanim gisin, an kotim gamizir migirigiam osiri. Men osirizir akam ghaze, "Kar Iesus, a Judabar Atrivim." **38** Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvim gafu. **39** Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roa ghaze, **40** "Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikemizim uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuraghl Egh ni guizbangira Godin Otirim, ni ter ighuvim ategh izighiri." **41** Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba izava a dipova ghaze, **42** "A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelian Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an ikiam. **43** A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otirim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin

an akuraghti, e ganika!" **44** Ezi kamaghira okimakiar gumazir Iesusin boroghin ter ighuvimningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei. **45** Ezi aruem iza pazaghav torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughier 3 kloghin guaratizimin tu. **46** Egha dughier 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei, "Eli, Eli, lama sabaktani?" Akar kamin mingarim kamakin, "Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?" **47** Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, "Gumazir kam ti Elaijan dei." **48** Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a Iesusin amadi. **49** Ezi marazi migia ghaze, "Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvti." **50** Ezi Iesus ua pantem diagha uan duam suegha areme. **51** Ezi dughier kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegha tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otomezima, dagiar ekiaba biaghire. **52** Ezi matmatiba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghireziba ua dikavigha, **53** egha uan moziba atia. Eghti gin Iesus dikavighitima, me nguibar ekiam Jerusalem aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam. **54** Ezi 100pall midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otomezima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin migei, "Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra." **55** Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me Gallin Distrik ategha Iesusin akurvaghasa an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari. **56** Men tongin, Makkalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam. **57** Ezi aminin pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazim. **58** A Iesusin Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuan iniasa an azai. **59** Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuan isa Josep ganingi. **59** Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mamin a riki. **60** Egha an kuan inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekar mam poghpuegha ghua mozimin akam gasaragha, anepiri. A kamaghin amigha ghu. **61** Ezi Maria, Makkalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozimin boroghin aperaghav ikia, an gara iti. **62** Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughier gifa, ezi an gin izir dughierin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghaze. **63** Me ghuegha kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirigiam mam giniri. A ghaze, 'Aruer pumuning ko mikemizim givaghtima ki ua dikavam.' **64** Kamaghin amizi, ni mikemeghti, me mozir aruer pumuning ko mikemizim deragh anepirigh. Puvatighitima, an suren gumaziba an kuan okemegh, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham." **65** Ezi Pailat kamaghin me migei, "Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikemeghti, me mozimin gam iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh." **66** Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba arighizima, me mozimin gara iti.

28 Ezi Sabatin dughier givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makkalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimin ganasa izi. **2** Ezi mikimkizir ekiam maghiram oto. Ezi Godin enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, dagiar Iesusin mozir akamin itim poghpuegha, mong mozir apininim ghuegha, dagiam gaperaghav iti. **3** Enselin ganganin, mati onimarim taghtazi moghin gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri. **4** Ezi midorozir gumaziba an atiatia, inigha egha aremezi moghin iti. **5** Ezi ensel kamaghin amizir kamning migei, "Gua atiatingan marki. Ki fo, gua me ter ighuvim gafuzir gumazim Iesus bagha gara izi. **6** A kagh itir puvti. A faragha mikemezi moghin a ua dikavigha gifa. Gua izi, a kagh irighav ikezir danganinin gam. **7** "Egh gua

zuamira mangi, an suren gumazibav kim suam, a ua dikavigha givagha mozimin itir puvati. Ia oragh. A ia bativasa faragha Galilin Distrighin zui. Ia mangi, munagh an ganam. Ki bizir kamin gun gua mikimasa ize.” **8** Ezi amizimning puv atiatiava, eggha uaghan bar akonge. Eggha zuamira mozim ategha, ivegha Iesusin suren gumazibav kimasa zui. **9** Ezi Iesus tuavimin maghira aning bato, eggha ghaze, “Mizarazir aghuim.” Ezi aning an boroghin ghua, an dagarimningin suiragha an ziam fe. **10** Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Gua atiatingan marki. Gua mangi, nan aveghbuabav kim suam, me Galilin Distrighin mangi egh munagh nan ganam.” **11** Amizimning Iesusin suren gumaziba bagha zuima, midorozir gumazir mozimin gara ikeziba Jerusalem ghuegha, otivizir araziba bar dar gun ofa gamir gumazir ekiabav keme. **12** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, Judabar gumazir aruaba inigha akar mam akiri. Eggha dagiar aviribar midorozir gumazibagh ivezegha, **13** eggha me migia ghaze, “Ia kamaghin mikim suam, e akuima, an suren gumaziba dimagarimin izava an kuam okemegha ghue. **14** Eggha gavmanin gumazir ekiam akar kam bareghtima, e uari a ko migirigiam akiram, eggha ia osimtiziba puvatigham.” **15** Ezi midorozir gumaziba dagiar kaba inigha, gumazir ekiaba mikemezi moghin ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongin bar ekefegha iza dughiar kamin, Judaba kamaghira migiavira iti. **16** Ezi Iesusin suren gumazir 11pla Galilin Distrighin ghua, mighsiar a me bativasa mikemezim oto. **17** Eggha me Iesusin garava an ziam fe, eggha men marazi okam nighnisi. **18** Ezi Iesus men boroghira iza kamaghin me migei, “God nguazim ko overiam gativamin gavgaviba bar na ganingi. **19** Kamaghin amizi, ia nguazimin itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumazamiziba, me damuti, me nan suren gumazamizibar otiv. Eggha ia Afeziamin ziam ko, Otarimin ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. **20** Eggha ki ia mikemezir migirigiaba, ia bar da isiva men sure damu, eggha me dar gin mangi. Ia deravira fogh, ki ia ko ikivira iki mangiti, nguazir kamin dughiam givagham.” (aiōn g165)

Mak

1 Kar Godin Otarim Krais Iesusin Akar Aghuim. **2** God fomira uan akam isa, an akam inigha izir gumazim Aisaia ganingi. Ezi an an osirizima, an akinafarimin iti. Akar kamra kara: "Ia oragh! Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangi ni bagh tuavim akiram. **3** Gumazir tiarir mam gumamazizba puvatizir danganimin dia ghaze, 'Ia Ekiam bagh tuaviba azeniva, dar kir.'" **4** Kamaghin amizima, Gumamazizba Ruer Gumazim Jon izava gumamazizba puvatizir danganimin ikiava gumamazizba bar kamaghin akam akuri, "Ia navibagh iraghti, ki ia rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham." **5** An akar kabav geima Judian Distrighin itir nguibaba koma Jerusalem inguibar ekiamin itir gumamazizba, me bar iza uan arazir kurabar gun meigeima, a Jordanin Fanemin me rue. **6** Jon, Gumamazizba Ruer Gumazim, an asizim kamelin arizibar ingarizir iniba ikegha asizir inim uan ivariam gike. A inir kaba ikeghava odeziba ko ruarimin haniba api. **7** Ezi an akam kamaghin meigi, "Nan gin izamin gumazim an gavgavim guizbangira nan gavgavim gafira. Ki an min garir puvati. Ki uaghan aravighiva an dagarir asuabar beniba firan gavgaviba puvati. **8** Ki dipamin ia rue, eghti a gin Godin Duamin ia ruam." **9** Dughiar kam Iesus Galilin Distrighin itir nguibam, Nasaret, ategha Jon bagha izezima, a Jordanin Fanemin a rue. **10** Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiaghirizi Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri. **11** Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikiava kamaghin dei, "Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifuegha ni bagha bar akonge." **12** Ezi Godin Duam anemadazima a gumamazizba puvatizir danganimin ghu. **13** A ghugha, 40plan dughia bar danganir kamin itima, Satan a gifarasa a gakaghori. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba an garava an akurvasi. **14** Ezi me Jon, Gumamazizba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatzizima, Iesus gin Galilin Distrighin ghugha Godin Akar Aghuim akuri. **15** A kamaghin meigi, "Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iragh nighnizir gavgavim Godin Akar Aghuimin iki." **16** Dughiar mam Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarimin ghua Saimon uan dozim Andru ko aningin garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba akuri. Aning osiriba isa dagiaba bagha da amadir gumazimning. **17** Ezi Iesus kamaghin aning meigi, "Gua nan gin iziti ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumamazizba iniam." **18** Ezi aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui. **19** Ezi a mong sivagha ghua, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningin garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri. **20** An aningin garavira aningin diazima, aning maghira uan afeziam Sebedi koma an ingangarir gumaziba ataghizi me uan botin itima aning Iesusin gin zui. **21** Ezi Iesus ko an gin zuir darazi Kaperneamin ghue. Me zuezi Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kamin aven itir gumamazizbar sure gami. **22** A men sure gamima gumamazizba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiara kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan Arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumamazizba digavir kuram gami. **23** A kamaghin me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam God ko migeir dipenimin aven izegha dei. **24** A dia kamaghin meigi, "Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim." **25** Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin a meigi, "Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh." **26** Ezi duar kurar kam Iesus baregha gumazir kam gunabagha araviram azenan ize. **27** Ezi gumamazizba bar bizir kamin ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangisi, "Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavimin duar kurabav geima da an akam barasi." **28** An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrik bar a garui. **29** Ezi Iesus gumazir maba ko God ko

migeir dipenim ategha Saimon ko Andrun dipenimin zuima, Jems ko Jon me ko zui. **30** Me ghua garima Saimonin asamin aria mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei. **31** Me a mikemezima, an a bagha ghuaa an dafarimin suiragha a ghufe. Ezi an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi. **32** Guaratizir kamra, aminin pirizima me gumamazizir arimariar kuraba koma gumamazizir avirir duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha izi. **33** Nguibar kamin itir gumamazizba bar izava dipenir kamin tiar akamin uari akufa. **34** Ezi Iesus arimariar guar aviriba itir gumamazizir aviriba men arimariabagh amizi, me ghuamaghe. A duar kurar aviriba saram otoghezima da gumamazizba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghin a ghaze, ia kamaghin mikiman marki suam, Ki Godin Otarim. Egha a men anogoroke. **35** Egha aminzaragham aminin tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuaa gumamazizba puvatizir danganimin ghugha God ko migei. **36** A ghuzi Saimon uan roroaba ko a buriagarui. **37** Me ghua an apigha kamaghin a meigi, "Gumamazizba bar ni buri." **38** Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghin meigi, "E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki munagh uaghan Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize." **39** A kamaghin mikemegeha, Galilin Distrighin danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenir aven Godin akam akurava gumamazizbagh apazazir duar kuraba batosi. **40** Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamin aviragha tevmining apigha puvira a gaghori, "Ni fueghiva na damighi, ki Godin damazimin zuegh ua deraka." **41** Ezi Iesus kamaghin oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh." **42** Iesus kamaghin migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizi an mikarzim ua dera. **43** Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavimin kamaghin a meigi, **44** "Ni oragh, ni batozir bizir kam ni an gun mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim isi ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses fomira e mikemezi moghin, ni ua bagh Godin ofa damu. Eghgi gumamazizba fogh suam, nin arimariam gifa." **45** Ezi gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuagha, bizir kamin gun bar me meigi. Kamaghin amizi, maburan avirim Iesus akuvazima, a nguibar ekiatamin aven azenaram aruir puvati. A uabira itir danganimin itima, gumamazizba a bagha tintinibar izavira iti.

2 Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamin ghua. A ghua dipenimin itima gumamazizir aviriba a uamategha izezir akam baraki. **2** Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazi an tiar akam sara izifa. Ezi Iesus Godin akam me mikiri. **3** An akam akurima, gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamin a gisaghpuha izi. **4** Me iza garima dipenimin tiar akam bar izifa, kamaghin amizi, me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamin ghuaavanabogha dipenir siriamin torim gamigha beniba akuriam dafegha anemadazima a Iesus bagha ghughari. **5** Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim meigi, "Nan borim, ki nin arazir kuraba gin amada." **6** Iesus kamaghin a meigeima, Judan Arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamaghin meigi, **7** "Gumazir kam tizim bagha kamaghin meigi? A Godin danganin iniasava amil Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadagham kogham. God uabira." **8** Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me meigi, "Ia manmaghsua uan navir averiabar aven kamaghin nighnisi? **9** Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh. **10** Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumamazizbar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti." Egha

kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, **11** “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.” **12** Egha a miagiavira itima me garl gumazir kam dikavigha uan akuriam inigha azenan ghu. Gumazamiziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fa kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!” **13** Ezi Iesus ua Galilin Dipar Akaremin miriamin ghuaghiri. A ghuaghirima, gumazamizir aviriba izava uari akuvazi, a men sure gami. **14** A men sure gamua dipar miriamin ghua Alfiusin otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an gara, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui. **15** Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Ezi dagiaba isir gumazir aviriba ko arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui. **16** Me apavira itima, Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me uaghan Farisiba, me an ganigha, an suren gumazibar azangisi, “A manmaghsua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?” **17** Ezi Iesus men azangisizim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumazamiziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazamizir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumazamiziba bagha izezir puvati. Ki gumazamizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!” **18** Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba ko Farisin suren gumaziba, me God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kamin apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangisi, “Kar manmaghin amizir arazim, Jonin suren gumaziba ko Farisib suren gumaziba, me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghirazima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghirazir puvati?” **19** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kinti me dagheba ategham, o puvati? Puvatigham. A me ko ikiti me dagheba ataghiraghan kogham. **20** Me dagheba ataghirazir dughiam iti. Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dam a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham. **21** “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghurimin porogha a isamizir puvati. A kamaghin damighiva egha a ruti, inir avizir igiam ekonegh korotiar ghurim kekuigh, anebightima an torim guizbangira bar ekeveggham. **22** Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuiritam guruighan kogham. A kamaghin damighiti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighiti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam inigh asizir inir misevir igiamra ruigham.” **23** Egha Iesus Sabatin dughiar mamin, raizin min garir dagher mam wit, an an azenir ekiamin torimin zui. Ezi an suren gumaziba a ko ghuava witin oviziba isi. **24** Me zuima Farisin maba men ganigha kamaghin Iesus migei, “Ni gan. Me manmaghsua arazir kam gamuava Sabatin arazimin gin zuir puvati?” **25** Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Devit amizir bizim, me an osirizima a iti, ezi ia ti an ganiz, o puvati? A uan adarazi ko mitiriam men azima a bizir kam gami. **26** Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. An da apava, uaghan maba isa uan gumazibagh aningizima, me uaghan da ame. Dughiar kam Abiator, ofa gamir gumazibar dapanim itima, Devit bretin kaba ame. Judabar arazir kam iti. Bretin kaba ofa gamir gumazibaram ada api, gumazamizir kiniba puvati. Ezi Devit, a gumazir kinim, egha a bretin kaba ame.” **27** Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God gumazamizib arakuvaghasa Sabat ati. A Sabat bagha gumazamiziba atizir puvati. **28** Ezi Gumazamizib Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

3 Egha dughiar igharazir mam Iesus God ko migeir dipenimin ghua garima, dafarim ekonezir gumazir mam, gumazamizir aviribar tongin dipenir kamin aven iti. A itima gumazir maba uaghan iti. Me, Iesus bizitam damighiti, me akam agasasa bar deraviram an garl. Me kamaghsua an garl. A Sabatin kamaghsua

kamin akuragham, o? **3** Me bizir kam bagha an garavira itima, Iesus kamaghin dafarim ekonezir gumazim migei, “Ni dikavigh izi bar en guamin tugh.” **4** Gumazim dikavigha tuzima, Iesus kamaghin men azara, “Arazir manam Sabatin arazim abiki? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o gumazim gasighasigham?” A kamaghin men azarazima, me bar nimira iti. **5** An damazimning bar gumazamizibagh aruava, navimin aven men atari. A men garima, men naviba gavgavigha apangkuvir nighniziba men puvati. Kamaghin a bar osemegha gumazim kamaghin a migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazir kam uan dafarim onezima, an dafarim ua dera. **6** Ezi Farisiba kamaghin ganigha dipenim ategha azenan ghuegha Herotin gumaziba ko ikia Iesus misoghasa akabar kiri. **7** Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Galilin Dipar Akaremin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri. **8** Gumazamizir aviriba Judian Distrik ko, Jerusalemin nguibam ko, Idumean Distrik ko, Jordanin Fanemin vongin itir danganiba ko, Tair ko Saidonin nguibamningin ikegha Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam baregha a bagha ghuaghiri. **9** Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviribar akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba agivasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia botin tam inigh izi puram anetighiti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghitima ki botin ghuavanangam.” **11** Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba izi, Iesusin gara duar kuraba zuimara me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin dia migei, “Ni Godin Otarim.” **12** Me kamaghin migeima, a men anogorogha ghaze, me an gun gumazir igharazibav kiman marki. **13** Egha Iesus dipar miriamin ikegha dikavigha mighisiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui. **14** Me zuima a gumazir 12pla miseveggha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amangiti me mangi Godin Akar Aghuim akunam. **15** Egh a uan gavgavim me daningtima me uaghan duar kuraba batogham. **16** A misevezir gumazir 12plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati), **17** Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin ingarim kamaghin ghu, atara pantem migeir gumazimning), **18** Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusin otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotbar gumazir kam), **19** ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim. **20** Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anekufa. Me bar anekufa, kamaghin amizi, a uan suren gumaziba ko daghebar aman ibura. Me damamin dughiaaba puvati. **21** Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, “An onгани.” Ezi Iesusin adarazi akar kam baregha, a inigh mangasa izi. **22** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba Jerusalemin ikegha izaghira kamaghin migei, “Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.” **23** Ezi Iesus me migeir akam baregha, egha kamaghin gumazamizibar diagha akar isin zuir mabar me migei, “Satan manmaghin uabira uabi batuegham? **24** Kantrin tamin gumazamiziba uari tuiragh uarira uariv soghti, kantrin kam ikian kogham. **25** Eghti dipenir vamiran itir darazi uari abigh uarira uariv sogh dipenir kamin itir darazi ikian kogham. **26** Kamaghira Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. **27** “Eghti gumazir manatam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghivira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh, egh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham. **28** “Ki guizbangira ia migei, gumazamizib arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti. **29** Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam.” (aiōn g165, aiōnios g166) **30** Me faragha kamaghin

a migia ghaze, “Duar kurar mam a gapasa.” A bizir kam bagha, akar kabbar me migei. **31** Ezi Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesus mikimasa aven zui. **32** Ezi gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikia kamaghin a migei, “Ni oragh, nin amebam ko doziba ni bagha izeghava azenan iti.” **33** Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?” **34** A kamaghin men azaragha, egha an okarigha apiaghav itir gumazamizibar gara, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara. **35** Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

4 Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamin biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghin dadarimin apiaghav iti. **2** An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei, **3** “Ia oragh. Gumazir mam raizin min garir daghem wit, ana da inigha ghua azenimin da akuragharui. **4** An ada akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaruziba iza da ame. **5** Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi. **6** Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvatizi, aruem anaga dagh isirazi, da isia misingi. **7** Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati. **8** Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30plan oviziba misevima maba 60plan oviziba misefe. Ezi maba 100plan oviziba misefe.” **9** Iesus migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.” **10** Ezi gumazamizir aviriba bar gheuzi, Iesus uabira itima, an 12plan gumaziba ko an boroghin itir gumazamiziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara. **11** Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei. **12** Kamaghin amizima: “Me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham. Me uaghan zurara oraghiva, egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham. Me amuava akar mingarim gifogha, uan navibagh irazi, God men arazir kuraba gin amadaghai.” **13** An akar kam ua kamaghin me migei, “Ia witin akar isin zuir kamin mingarim gifoz, o puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham?” **14** Akar isin zuimin aven itir gumazir kam, a mati gumazir Godin akam akuragharui. **15** Gumazamizir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraghizi, Satan zuamira iza me oraghizir Godin akaba, me dama ada ini. **16** Gumazamizir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha da bagha bar akonge. **17** Egha men biba iraghuezir puvatigha, uaghan dughiar ruarimin ikezir puvati. Me itima osimtiziba ko Godin gin zuir gumazamizibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki. **18** Gumazamizir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baraki. **19** Me da baregha uaghan nguazir kamin biziba bagha nighnigha, dagiar aviriba iniasa ifavarir nighnizibagh amua, nguazir kamin bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava Godin akaba ikiagharighizi da misevir puvati. **(ai0n q165)** **20** Ezi gumazamizir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me Godin akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Gumazamizir kaba mati witin oviziba misiva, maba 30plan oviziba misevima, maba 60plan oviziba misevima maba 100plan oviziba misefe.” **21** Egha Iesus kamaghin me migei, “Ia tina lam gaborogha a inigha itarir ekiamin anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia lam daborogh a inigh azenan an danganimram aneguragh. **22** Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. **23** Tina kuarimning iti, an oragh.” **24** Egha a ua kamaghin migei, “Ia deraghvira

akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham.” **26** Egha Iesus migia ghua kamaghin me migei, “God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim a kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da akuri. **27** Gumazir kam da kunigha, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati. **28** Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha, ada ghua akimariba otivigha misefe. **29** Da misevegha dagheba itima, gumazir kam sabam inigha dar akori. A fo, dagheba iti, ezi da akoramin dughiam oto.” **30** Egha a ua kamaghin migei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam? **31** A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe. **32** Gumazir mam anekunizima a gin aghua bar ekevegha azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirizima kuaruziba izava an aguarar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.” **33** Egha Iesus men nighniziba tuzinaghira, an akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei. **34** An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei. **35** Aruer kamin aminim pirasava amima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “E dipar kam abigh an vongin mangam.” **36** A kamaghin me migeima gumazamiziba dadarimin ikiavira iti, ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha vul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui. **37** Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizivazi, an atam dipamin aven magirasava ami. **38** Bot magirasava amima, Iesus botin kamin girakirigin dapanir aghoghonir mam uan dapanimin aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghin a migei, “Tisa, e gifa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?” **39** Ezi Iesus dikavigha akar gavgavim aminim ganiga, egha kamaghin ongarim migei, “Gua amiragh, nimira iki!” A migeima, aminim amirazi, dipam pura nimira irighav iti. **40** Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagha puv atiat? Ia nighnizir gavgavim oteveghavira iti?” **41** Ezi me bar atiatigha kamaghin uarira uariv gei, “Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipavsizim an akam barasi!”

5 Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipam abigha vongin Gerasan danganimin oto. **2** Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimin anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamin tongin ikegha Iesus bativasa izi. **3** A matmatiamin ikiava a gakui. Me dughiar aviriba senbar an agharimning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senin kabar suigha da aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha da aghoragharisi. Kamaghin amizi, gumazitam gumazir kamin suiragh a ikiva avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavigh a ikeghan kogham. **5** A dimagariba ko aruebar matmatiam ko mighsiabar purama arua pamtem arava dagiabar uabi uan mikarzim aghori. **6** A saghon ikia Iesusin ganigha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimming apiri. **7** Ezi Iesus kamaghin duar kuram migei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi.” Iesus kamaghin a migeima, gumazir kam pamtem ara kamaghin migei, “Ni manmaghin na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim. Ki Godin damazimin pamtem nin azangsi, ni arazir kuratam na damuam mark!” **9** A kamaghin migeima Iesus kamaghin a migei, “Ni uan ziam diborogh.” Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghin a migei, “E bar aviraseme, kamaghin nan ziam Aviriba.” **10** A Iesus danganir igharazitam me amangan aghuagha Iesus vivigha a gakaghori. **11** Dughiar kam, men boroghira itir mighsiar miriamin dar aviriba ikiava api.

12 Ezi duar kurar kaba kamaghin lesus miagiava a gagahori, "Ni e mikemegh e amadaghti e mangi dar okoruar munam gapazaka." **13** Ezi a men amamangatizi duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dabagh apasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghua davarir kuram giraghuegha dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire. **14** Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizimin ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kamin itir nguibar dozibagh ghua bizir otozir kamin gun migei. Ezi gumamaziziba bizir kamin ganasa dikavigha izi. **15** Me iza lesusin boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazi, a korotiaba aghuigha aperaghav iti. Me an ganigha atiati. **16** Ezi otozir bizir kamin ganizir gumamaziziba, me duar kuraba apazazir gumazim batozir bizir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun migia uaghan daba batozir bizimin gun migei. **17** Egha gumamazizir kaba bizir kam baregha iza an gara a gagaghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi. **18** Ezi lesus danganir kam ategh mangasa botin birima duar kuraba apazazir gumazim lesus ko mangasa pamtem a gaghori. **19** Ezi lesus an anogoregha kamaghin a migei, "Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva, a uaghan bar nin apanguvizir bizimin gun me mikim." **20** Ezi gumazir kam a baregha ghua lesus an akurazir bizimin gun Dekapolisin Distirighin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumamazizir kaba a baregha digavir kuram gami. **21** Ezi lesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar dadarimin itima, gumamazizir aviriba izava anekufa. **22** Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a iza lesusin gara an guamin uabi ekunigha an dagarimnighin boroghin irigha kamaghin puviram a gaghori, "Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighi an arimariam givagh ua ikiam." **24** Ezi lesus a ko zui. A zuima gumamazizir avirim bar anekuvagha an gin zui. **25** Me zuima men tongin amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam uaghan me ko zui. Amizir kam ghuzim batir arimariam an itima 12plan azeniba gifa. **26** A fomira arimariam agivasa doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam agivasa pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariamnin akurazir puvati. An ekiva ghuvaira iti. **27** A lesus amir bizibar kam baregha, kamaghin nighnisi, "Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givagham." A kamaghin nighnigha egha damuasa. Amizir kam gumamazizir aviribar gin izava me munamaga iza lesusin korotiar avizimin suira. **29** Amizim lesusin korotiamnin suizir dughiamra, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi baregha fo, an mikarzim ua dera. **30** A kamaghin amimra, lesus zuimira uabi baregha God gumamazizibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavgavim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavgavim ingari. Egha a ragha gumamazizibar garava men azara, "Tina nan korotiamnin suira?" **31** Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, "Ni garima, gumamazizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, "Tina nan korotiamnin suira?" **32** Me kamaghin lesus miagiavira itima, lesus an korotiamnin suirazir gumazim o amizim gifoghasa raghirigha garagharui. **33** A ruivaira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha iza lesusin guamin degiaghirigha, atiati nigha guizbangira a batozir bizimin gun migei. **34** Ezi lesus kamaghin a migei, "Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin, nin nighnizir gavgavim ni gamizi ni dera. Ni navir amirizim sara mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham." **35** lesus amizir kam miagiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikegha iza kamaghin Jairus migei, "Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki." **36** Me kamaghin migeima lesus me baregha kamaghin Jairus migei, "Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki." **37** An gin aruir gumamaziziba a ko mangasa amima a men anogoregha, Pita, ko Jems uan dozim Jon ko, a

merara inigha me zui. **38** Me ghua Jairusin dipenimin otivigha lesus gumamaziziba barazima, me bar azia niginir dafam gami. **39** Ezi a me bagha aven ghua kamaghin me migei, "Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui." **40** A kamaghin me migeima, me a dipova an ingarava kava uariv gei, "E fo, a guizbangiram areme." Gumamaziziba kamaghin migeima, a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mizekim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kum itir danganimin aven ghue. **41** Me ghuegha a guivimin dafarimin suiragha kamaghin a migei, "Talita kum!" (Akar kamin mingarim kamaghin iti, "Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!") **42** An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12pla.) A dikavigha tugha aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami. **43** Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kamin gun gumazir igharazitamin mikimam marki. A kamaghin me miagiava daghetam a daningasa me migei.

6 Egha lesus danganir kam ategha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui. **2** Ezi, Sabatin dughiam otozi a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumamazizibar sure gami. Gumamazizir aviriba an akaba baregha digavir kuram gami. Me digavir kuram gamigha kamaghin azai, "Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuir kaba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavir kam ini? **3** E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, egha a Jems ko Josep, Judas, ko Saimon, a men avebam. An buaramiziba e ko iti." Kamaghin amizi, me dibovir akabar a miagiava navibar aven an atari. **4** Ezi lesus kamaghin me migei, "Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati." **5** Kamaghin amizi, a nguibar kamin mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabaram arighizima, men arimariaba gifa. **6** Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, a kamaghin digavir kuram gami. lesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, me deragha a gifozir pu (Sapta 6:6-8:21) Egha lesus nguibabagh arua gumamazizibar sure gami. **7** lesus men sure gamua, egha 12plan aposelbar diazi, me a bagha izezi, a me akuvagha, me migia me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A kamaghin amua uaghan duar kuraba batoghamin gavgavim me ganigha me amada. **8** A migirigha kam me gamuava me amada, "Ia mangi, bizitaba uari bagh da inian marki. Ia baretin tam ko mitarim inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siofin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suigh mangi. **10** Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamim. **11** Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangighi, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan kogh, egh uaghan ia migeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apezegh, nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighi, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati." **12** A kamaghin me mikemegha me amadazi me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, ia uan navibagh iragh. **13** Me kamaghin me miagiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapanibagh inga me gamima, me ua dera. **14** lesus bizir aviribagh amizi an ziam otogha ekevezi, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kamin Atrivim Herot, a baraki. Men marazi kamaghin migei, "Jon Gumamaziziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti." **15** Ezi men marazi kamaghin migei, "Al Elaija." Ezi marazi kamaghin migei, "Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami." **16** Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizi a kamaghin migei, "Ki fomira mikemezi, me Gumamaziziba Ruer Gumazim Jonin firim atu, ezi a ua dikafi." **17** Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim

Filipin amuim Herodias ini. Ezi Jon zurara kamaghin a migei, “Herot, ni arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamaghin migeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egba Jonin misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herot migei. Ezi Herot Herodias ifongezi moghin damuan aghuagha, uan gumazir mabav kemezi me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizi, Herot an atiatia, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon migeir akaba baragha nighnizir aviribagh amua, ana akaba baraghasa ifonge. **21** Ezi Herodias datirighin Jonin misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herotin amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Ezi Herodias Jon misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangaribar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize. **22** Me izeggha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugham men gamin ighiam gizi. A ighiam gizima, Herot ko ikia apir gumaziba an ighiamin ganigha guizbangira bar a gifongegha a bagha bar akonge. Me bar akueggha, Herot kamaghin guivir igiam migei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigham.” **23** A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeggha, na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.” **24** Guivir igiar kam akar kam bareggha, azenan izeggha ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagh an azaragham?” Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazimin dapanim.” **25** Ezi guivir kam akar kam bareggha, zuamira uamateggha aven ghugham kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningigh.” **26** Ezi Herot a bareggha, an navim bar oseme. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizi, an an azangisizim puegham kogham. **27** Egba Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazi a ghua kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu. **28** A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizi aneniggha ghua uan amebam ganingi. **29** Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem bareggha izava an kuam inigha ghua a mozim gati. **30** Ezi Iesusin aposelba ua izeggha an boroghin uari akufa. Egba me aruava amizir biziba ko akar me gumazibar sure gamizibar gun Iesus geghari. **31** Dughiar kam gumamazizir aviriba me bagha mangigh izegh gamima, me damamin dughiaiba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uarira na ko mangiva gumamaziziba puvatizir danganimin mangiva avughsam.” **32** A kamaghin me migia, egba me uarira bot inigha gumamaziziba puvatizir danganir mamin zui. **33** Me zuima, gumamazizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumamaziziba bar men faraghavira iveggha ghua me zuir danganimin otifi. **34** Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, gumamazizir bar aviriba iti. A men gari, me mati sipsipbar min amua, ghuvaviba puvatigha asaghasazibar min puram arui. Kamaghin amizi, a bar men apangkuifi. Egba a bizir aviribar men sure gami. **35** A migiavira itima, aminin pirizi an suren gumaziba a bagha iza kamaghin a migei, “Kar gumamaziziba puvatizir danganim, ezi aminin piri. **36** Ni gumamaziziba amadaghti, me mangi danganir kamin itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives.” **37** Ezi a me ikaragha kamaghin migei, “Ia uari daghetaba me daning.” Ezi me kamaghin a migei, “Dagiar e me bagh bretbagh ivezamim, a 200 kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbagh ivezegh me daningasa, ni ifonge?” **38** Ezi Iesus men azara, “Ia manmaghira bretba iti? Ia mangi ganigh.” A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a migei, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningira iti.” **39** Ezi Iesus me mikemezi me gumamazizibav gei, me uari uari tuiragha grazim gapia. **40** Ezi me uari tuiragha okoruabar apiaghiri. Ezi okoruar maba 50plan gumamaziziba iti, ezi okoruar maba

100plan gumamaziziba iti. **41** Me apiaghav itima, Iesus bretin 5pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin gara God minabagha bretba abiaghariki. Egba uan suren gumazibav geima, me da isa, gumamazizibagh anidi. A uaghan osirirmining sara abiagharighizi, me da isa, me ganidi. **42** Ezi gumamazizir kaba bar amegha, naviba bar izefe. **43** Men naviba bar izevezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba inigha, akirar 12pla gaghuizima, me da izifa. **44** Dagheba amezir gumazibara, men dibobonim 5,000in tu. **45** Gumamaziziba amegha givazima, Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, la botin binighiva faragh Betsaidan nguabamin vongin mangi. Ki uabira iki gumamaziziba amadaghti me ua uan nguibabar mangam. **46** A me amadazi me ghuezi, a God ko mikimasa mighsiamin ghuvavanabo. **47** Dughiar kam aminin pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti. **48** A ikia uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminin ko uari adosi. Egba aminin tiasava amima, Iesus dipam gisin arua me bagha izi. A mangi me gitagh mangasa. **49** Ezi me an gari, a dipam gisin arua izima, me kamaghin nighnisi, “Kar ti duatam.” Me nighnizir kam gamua, bar an ganigha puv atiatiaa arai. Me araima, a zuamira kamaghin me migei, “Ia gavagfih, kar kirara. Ia atiatingan markil” **51** A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzi, aminin pura dutugha ghu. Ezi Iesus 5,000plan gumaziba bretba me ganingizi me damezi, me bizir kabar ganigha, tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egba me bizir kabagh nighnigh guizbangira digavir kuram gami. **53** Egba Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugham, gha Genesaretin nguabamin otivigha, bot ike. **54** Me botin ikeggha dadarimin anadima, gumamaziziba Iesusin garavira a gifo. **55** Me a gifogha, egba gumamaziziba Iesus itir danganin bareggha, iveggha danganir kam garua uan arimariar gumamaziziba inigha me akuriabagh arigha Iesus bagha izi. **56** Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibabar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumamaziziba inigha iza nguibamin tongin da arigha, egba a gagaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumamazizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7 Ezi Farisin gumazir maba ko Judan Arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem inighe, izaghira, Iesus bagha izava anekufa. **2** Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghua dafariba rua dagheba apir puvati. Me pura dagheba api. **3** Farisin kaba ko Judan gumamaziziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikia, dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham. **4** Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suighavira iti. Me pura dagheba isamigh dar ameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam. **5** Kamaghin amizi, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, “Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?” **6** Ezi Iesus me ikaragha kamaghin migei, “Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun migia kamaghin osiri: “Gumamazizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egba men naviba ko nighniziba bar saghon iti. **7** Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egba ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.” **8** “Ia kamaghin amua, Godin akaba, ategha, uan ovavibar arazibar suiragha gavgafi.” **9** A migia ghua kamaghin me migei, “Ia ghaze, la arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar gin zui. Ian arazir kaba bar ikufi. **10** Moses fomira kamaghin mikeme, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baragh men apengan iki, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’” **11** Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamin akuravghasa dagiaba atigha, egba ua gin

aningin akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Guan akuraghassa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.” **12** Ia kamaghin migeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akuravzir puvati. **13** Ia kamaghin amua, uan ovaviba da inizir arazibar gin ghua, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin Araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha da arisi. Egha Godin akam gamima a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti. **14** Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamizibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Ia bar na baragh, nan akar kaba deraghvira dagh fogh. **15** Bizitam azenan ikegh gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan koghham. Puvati, gumazimin navimin aven ikegh azenan izezir biziba, an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizegham.” **17** Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara. **18** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Eee! Ia onгани? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan koghham. Bizir akatorimin aven zuiba ghua navimin zuima, muriam da batozima, gumazim dagh avi. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damighti a Godin damazimin mizeghan koghham.” (Iesus akar gavgavim kamaghin migia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.) **20** A migia ghua kamaghin me migei, “Gumazimin navimin aven ikegh azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize. **21** Gumazimin navimin aven ikegh azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumazamiziba tintinibar uari koma akui, biziba okei, gumazamizibav sozi da ariaghiri, **22** poroghamiba uari babei, mighighavira bizibagh ifonge, gumazamizir igharazibagh asighasighassa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba, **23** arazir kurar kaba bar navimin aven ikegh azenan iza, gumazim gamima a Godin damazimin mize.” **24** Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghua. A gumazamiziba a gifoghan an aghuagha, mogomebar ghua dipenir mamin aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti. **25** A dipenir kamin itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimningin boroghin uan tevminning apiri. **26** Amiriz kam, an amebam Fonisian Distirighin a bate. A Sirian danganir ekiamin aven itir distrik. Egha a Grighin akam migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghassa Iesus migiava a kakaghori. **27** Ezi Iesus kamaghin a migei, “E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh afiabav kinam.” **28** Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir Ekiam, Ki fo, afiar doziba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzemziariba api.” **29** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nin migirigiam dera. Kamaghin ni uamategu uan dipenimin mangi. Duar kuram kam nin guivim ategha azenan ize.” **30** Ezi a uamategu uan dipenimin ghua garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam anetegha azenan ghua. **31** Egha Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonin danganimin otogha ghua, Dekapolisin Distirighin otogha ghua, Galilin Dipar Akaremin dadarim giraghu. **32** A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. Gumazir kam uaghan mizem osemegha deravira migeir puvati. Me izegha dafarim a darighassa Iesus kakaghori. **33** Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategha aning unanigra miriamin ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigaha aning asigha, egha iparigha, an mizemim suira. **34** Egha Iesus pin overiamin garava, gumazir kam bagha navim bigha ara kamaghin migei, “Efatal” (Akar kamin mingarim kamaghin ghua, “Kuighirighi!”) **35** Iesus kamaghin migiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem mighivghiki,

ezi a deravira bizibav gei. **36** Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kamin gun mikaman men anogoroke. A men anogoroghezi me ua puviram bizir kamin gun migiavira iti. **37** Me akar kam migeima, gumazamizir kaba a baregha guizbangira digavir kuram gamigha kamaghin migei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osintizibagh amima, me ua deravira bizibav gei.”

8 Dughiar kamin, gumazamizir avirir igharaziba iza uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Kamaghin amizi, Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghin me migei, **2** “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mizezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi. **3** Men marazi saghon ikegha ize. Kamaghin amizi, ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram.” **4** Ezi an suren gumaziba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Kar gumazamiziba puvatizir danganim. Ezi e managh bretteb inigh gumazamizir kabar aningam?” **5** Me kamaghin migeima Iesus kamaghin men azara, “Ia manmagh bretteb iti?” Me a ikaragha kamaghin migei, “7pla.” **6** Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumazamizibav kemzei me apia. Ezi a 7plan bretien rubuziba inigha God minabagha egha da biagharigha, gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi, me me ganidi. **7** Me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei. **8** Gumazamizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin, an suren gumaziba dagher nar me taghiziba inigha 7pla akirabagh aghuizi, da izefe. **9** Dughiar kamin itir gumazamizibar dibobonim 4,000in boroghin ghua. Me amegha givazi, a me amadazi, me uan nguibabar ghue. **10** Me zuima, a uan suren gumaziba ko botin binigha, Dalmanutan danganimin ghue. **11** Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsisibar Iesus gami. Eghti God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada. **12** Ezi a men azangsisir ifavarir amiragha ghuariaba suegha, kamaghin me migei, “Ia datirighin itir gumazamizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsis? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan koghham.” **13** Egha a me ategha uamategha botin biragha, dipamin vongin ghua. **14** Egha me ghuaa Iesusin suren gumaziba bretteb bakinighinigha ize. Me bretien vamina inizima a me ko botin iti. **15** Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan.” **16** Iesus me mikemezi, me kamaghin uarira uariv gei, “E ti bretien tam inigha izezir puvatizi, a kamaghin yisin bizimin e migei.” **17** Me uarira uariv geima, Iesus men migirigibagh fogha kamaghin men azara, “Ia tizim dagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar otefe. **18** Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati? **19** Ia, ki bretien 5pla biagharigha ia ganingizi, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba, ia manmaghin akirabagh aghui?” Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E 12pla akirabagh aghui.” **20** Ezi a ua kamaghin me migei, “Ezi ki bretien 7pla biagharigha ia ganingizi, ia gumazir 4,000pla dagheba me ganingizi, me da apa izivazi dar naba, ia manmaghin akirabagh aghui?” Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “E 7pla akirabagh aghui.” **21** Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, “Eee, ia tighar bizibagh fofogham.” **22** Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighassa Iesus kakaghori. **23** Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghua. Aning azenan ghugha, Iesus gumazimin damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, “Ni bizitamin gari?” **24** Ezi gumazir kam kogha gara kamaghin migei, “Are, ki garima, gumazamiziba temebar min garav arui.” **25** Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningin suirazi, gumazimin damazimning kuiaghirizima, a ua deragha bizibar gari. **26** Ezi Iesus anemaga kamaghin

a migei, “Ni ua nguibar kamin aven mangan marki. Ni uan dipenimin mangi.” **27** Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamin boroghin itir nguibar dozibar zui. Me ghuaava a tuavimin men azara, “Gumamaziziba tina na garisi?” **28** Ezi me a ikaragha kamaghin a migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godin akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazir mam.” **29** Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisi?” Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni Kraisi, God Uam e Iniasa Misevezir Gumazim.” **30** Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “la nan gun gumazitam mikiman marki suam, ki tina.” **31** Egha Iesus men sure gamua kamaghin migei, “Gumamazizibar Otarim bar miazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghti an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.” **32** Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeima, Pita a inigha miriamin ghua kamaghin an atara a migia ghaze, “Ni mamaghin mikiman marki.” **33** A kamaghin migeima, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atara kamaghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimin bizibagh nighnigha egha Godin bizibagh nighnizir puvati.” **34** Egha Iesus gumamaziziba ko uan suren gumazibar diazi, me a bagha izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuivim gisaghpugh nan gin izi. **35** Gumamazizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighti, an ikirimirim givagham. Eghti gumamazizir manam, Akar Aghuim ko na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. **36** Gumazitam o amizitam nguazimin itir biziba bar da inigh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. **37** A ivezir manam uan duam bagh anereningam? Bar puvati. **38** Ezi datirighin itir gumamaziziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh ami. Men tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighti, gin Gumamazizibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba koma Godin angazangarim sara izighiri, uaghan men aghumsigham.”

9 Iesus ua kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, in tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiam gavgavim sara izighiram.” **2** Ezi dughiar 6pla givazima, Iesus Pita ko Jems ko Jon inigha mighsiar ekier mamin ghuvanabogha, me uarira kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimin igharaghav oto. **3** An korotiabar angazangarir gavgavir kam guizbangira ghurghuri. Ghurghurir kam nguazimin gumazitam ruezir bizir ghurghuritam an min garir puvati. **4** Me garima Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei. **5** Me uariv giavira itima, Pita, Jems ko Jon me bar atiatigha, Pita mikimamin migirigiabagh asagha pura kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E puripenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” **7** Ezi ghuariam otogha me avarazi, tiarir mam ghuariam tongin otogha kamaghin migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oraghi!” **8** Ezi zuamira me gara ua gumazitamin garir puvati. Iesus uabira me ko iti. **9** Egha me uamatagha mighsiamin izaghira Iesus bizir otozir me ganizimin gun gumazitam mikiman bar men anogoroke. Kamaghira iki mangi Gumamazizibar Otarim aremegh ua dikavigham. **10** Me ganizir bizir kam merara iti, ezi me aremegh ua dikavighamin migirigiari mingarim bagha uarira uariv gei. **11** Egha me an azara, “Manmaghsua Judan Arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?” **12** Ezi Iesus kamaghin men azangzisim ikara, “Guizbangira Elaija faragh izeghiva bizibar kiram. Ezi tizim bagha fomira Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Gumamazizibar Otarim osimtizir aviribar aven mangiti me akirim a gasaragham.’ **13** Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumamaziziba akinafarimin osizirir an gun mikemezin mirara, me uan arazir me ifongezibar a gami.”

14 Egha me iza suren gumazir igharaziba bativigha garima, gumamazizir avirim me akuvazi Judan Arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gia uari adosi. **15** Me uari adozima gumamaziziba Iesusin garavira digavir kuram gamigha dughiam a daningasa ivemara zui. **16** Ezi a kamaghin men azara, “Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?” **17** Ezi gumazir mam gumamazizir avirimin torimin ikia kamaghin migei, “Tisa, ki uan otarim inigha ni bagha ize, duar kuram a gapazazima, a migeir puvati. **18** Dughiar aviribar duar kurar kam a gamua anekurima, a daghira pupuviba an akam misevima an atariba uariv tivima a mikirvasi. Ki duar kuram batoghasa nin suren gumazibar azangzisima me a batoghezir puvati.” **19** Ezi Iesus kamaghin migei, “Oio! Ki bar amira, datirighin itir gumamaziziba nighnizir gavgaviba puvati. Ki fomira ia ko itima, ia dzoghin bizitam gifogham? Dughiar manmaghin, ki ia ko iki egha in osimtiziba ateram? Otarim inigh na bagh izi.” **20** Ezi me otarim inigha Iesus bagha ize. Ezi duar kuram Iesusin apigha, maghira otarim gamima a nigha nguazim girigha, poghpogha pupuviba an akam misefi. **21** Ezi Iesus otarimin afeziamin azara, “An dughiam duar kuram a gapasa?” Ezi afeziam kamaghin migei, “An aghirimra itima an a gapasa. **22** An a damighiti an aremeghasa dughiar aviribar anekurima an aviba ko dipabar ghuaghiri. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvigh en akurvagh.” **23** Ezi Iesus kamaghin migei, “Ni uab! Ni nighnizir gavgavim ikiti biziba bar deragham.” **24** Ezi otarimin afeziam zuamira kamaghin diaghia migei, “Ki nighnizir gavgavim ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuraghi!” **25** Egha Iesus garima gumamaziziba ivemara men boroghin zuima a duar kuram batogha kamaghin a migei, “Ni duar kuram gumamazizibagh ami me orazi puvatizim ko migeir puvatizim, ki ni migei, azenan izi egh uam aven mangan marki!” **26** Ezi duar kam aregha pantemin a gunabagha azenan ize. Ezi otarim gumazir kuamin min gar, ezi me bar kamaghin migei, “An areme.” **27** Ezi Iesus an agharimin suiragha a ghufezi a dikavigha tu. **28** Egha Iesus dipenimin aven ghuzima an suren gumaziba mogomemin kamaghin an azara, “Manmagh amizi, e duar kuram kam batoghasa avenge?” **29** Ezi a kamaghin me ikaragha ghaze, “Duar kurar kamaghin amiba God ko migeir arazimin gavgavimin azenan izi.” **30** Egha me danganir kam ategha Galilin Distirighin otogha zui. Me ghuaava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kamin Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me migei, “Me Gumamazizibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Eghti me a misueghti an ovegham. Eghti dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.” **32** Ezi me migirigiari a mikemezim gifozir puvati, egha a bagha an azangsisighan atiatingi. **33** Egha me Kaperneamin izegha dipenimin aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimin tizim migia uari adosi?” **34** Me tuavimin uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. Kamaghin me nimira iti. **35** Ezi Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12plan diaghia kamaghin me migei, “Tina faragh ikisi, a bar gin kegh gumamaziziba bar men ingarir gumazimin otogh.” **36** Egha a borir dozim inigha me uan tongin anesarazi a tughav iti. Egha a uan aghariminingin a muigha kamaghin me migei, **37** “Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uaghan gumazir na amadazim gami.” **38** Ezi Jon kamaghin a migei, “Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke.” **39** Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia an anogoroghan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dughiar igharazimin akar kurabar na damighan kogham. **40** Tina en apanim gami puvati a en anav. **41** Ki guizbangira ia migei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Misevezinin adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningam, God ivezir aghuim a daningam.” **42** Iesus ua kamaghin migei, “Tina nighnizir gavgavim nin itir borir katam damighiti an arazir kuratam damighiti, a helin mangiva, ivezir bar kuram iniam. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mikinighiti an aremegham. **43** Nin agharim

ni damighi ni arazir kuratam damigham, ni anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, a nguibar avim mungemari puvatizim. **(Geenna 1067)** 45 Egh nin suem ni damighi ni arazir kuratam damigham, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimin aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham. **(Geenna 1067)** 47 Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damigham, anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham. **(Geenna 1067)** 48 “Danganir kamin, apizir nguzir men mikarziba apiba givaghan kogham. Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghian kogham.” 49 “Gumamaziziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, God ganidi. Amangsizim ko avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimning zue. Kamaghira, osintiziba gumamaziziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham. 50 Amangsizim a dera, egh a uan isingtizim ateghti, ia manmaghin a damighi a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari darigh, egh uari ko navir amirizimin iki.”

10 Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin Fanemin vongin oto. An ototiziba, gumamazizir aviriba ua iza, anekuvazi, a zurara ami moghin men sure gami. 2 A men sure gamima, Farisin maba Iesus basamasa iza kamaghin an azai. “Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram anetaghiraghisi damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?” 3 A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, “Moses arazir manam damuasa ia mikeme?” 4 Ezi me kamaghin migei, “Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamimning uaning ataghiraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, e mikeme.” 5 Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia naviba gavgafi. Kamaghin amizi, Moses ia bagha arazir kam osiri. 6 God bar faraghavira nguazir kam ko biziba bar dar ingara, gumamazizibar ingarigha me gamizi, men marazi gumazibar min otivizi, marazi amizibar min otifi. 7 Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, a uan amuim ko aning uaningin porogham. 8 Egh aning inivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvasi. Aning inivafizir vamira ikiam. 9 Kamaghin amizi God bizir pumuning isafuraghti, gumazitam aning abighan kogham.” 10 Egha me uamatagha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara. 11 A me ikaragha kamaghin migei, “Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami. 12 Eghti amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.” 13 Ezi gumamaziziba borir doziba inigha Iesus bagha iza. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atara men anogorosi. 14 Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti, me na bagh iza. Men anogoroghan marki. 15 Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiamin inighan koghiva, an aven mangam bar iburagham.” 16 A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagh me isa me musi. Egha dafarim vaghvagh me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa God migei. 17 Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimming apirigha Iesusin guamin kamaghin a migei, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?” **(aiōnios g166)** 18 Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuim itir puvasi. God uabira gumazir aghuim. 19 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam

marki, ni gumamazizir igharazibar biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni uan bagh biziba inisi gumamazizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.” 20 Ezi an a ikaragha kamaghin migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiva arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.” 21 Ezi Iesus gumazir kamin garava, a gifongegha kamaghin a migei, “Ni bizir vamira tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadagh dagiaba inighiva, gumamazizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh ni nan gin iza.” 22 Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. Kamaghin, an navim bar osemezi a ghu. 23 Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumamazizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!” 24 An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburaghburegham. 25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangir dafam damigh aven mangam. Eghti gumamazizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!” 26 A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamigha nighnizir aviribagh amua uarira uravir gei, “Kamaghin damighi, tinara zurara itir ikirimirir aghuim kam iniam?” 27 Ezi Iesus men gara kamaghin me migei, “Bizir kaba bar gumamazizibar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvasi. A biziba bar dagh ami.” 28 Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.” 29 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan Akar Aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, buaramiziba, o uan afeziam, amebam, ko boriba, o uan nguaziba ategh, 30 egh gumazir kam datirighin nguazir kamin, God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba, aveghbuaba, buaramiziba, amebaba, borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumamazizibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghti dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam. **(aiōn g165, aiōnios g166)** 31 Datirighin dughiar kamin faragha itir gumamazizir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumamazizir aviriba, me gin faragh mangam.” 32 Egha me Jerusalem ghuavanaga Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumamaziziba atlati. Ezi Iesus ua uan 12plan suren suren gumaziba inigha me miriamin ghuegha, a bizir a bativamibar gun me migei. 33 A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalem ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumamazizibar Otarim isiva, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datigh, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh Kantrin Igharazibar Gumamazizibar dafaribar arigham. 34 Eghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me dibovir akabar a mikim, a gipariva, a fozoroghiva, a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mizezim givaghti a ua dikavigham.” 35 Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha iza kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.” 36 Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?” 37 Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otogh egh ga damighi gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.” 38 Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvatigha a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osintizim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osintizir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?” 39 Ezi aning kamaghin a ikaragha ghaze, “Are, ga gavgavim iti.” Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osintizim, gua a iniam, egh osintizir dipar ki ruamim gua a guruam. 40 Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsisi, kar nan bizim puvasi. Danganir kaba

Godin bizimra. A danganir kabar dapiamin gumamazizibagh fogha, me bagha danganir kabagh ami.” **41** Ezi Jems ko Jon bizer kamin lesus megeima, 10plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizer kam bagha Jems ko Jonin atari. **42** Ezi Iesus men diagma, me akuvagha kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba uan gumamaziziba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvara me abiraghbirasi. **43** Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki. **44** Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki. **45** Ezi kamaghira Gumamazizibar Otari iza, gumamazizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumamazizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.” **46** Egħa Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegħa, gumamazizir avirim sara Jerikon nguibar ekiam ataghirasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagħa inge. **47** Egħa an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin Otari, nan apangkufigh!” **48** Ezi gumamazizir aviriba diman an anogoregha nimira ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otari, ni nan apangkufigh!” **49** Ezi Iesus tugħa kamagħhin migei, “An diagh.” Ezi me gumazir damazir kuramin diagma ghaze, “Ni uabin gavgavigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.” **50** Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anekunigha zuamira dikavigha Iesus bagħa ize. **51** Ezi Iesus an azara, “Ki tizim ni bagħa a damuasa, ni ifonge?” Ezi gumazir damazir kuram kamagħhin migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.” **52** Ezi Iesus kamagħhin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egħa a Iesusin gin tuavimin zui.

11 Egħa Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin borogħhin izava Betfage ko Betanin borogħhin Olivin Mighsiamin oto. Egħa Iesus uan suren gumazir pununing amaga, **2** kamagħhin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi gantima, donkin igar mam me a ikeziama, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagħa aruizir puvati. Gua an benim firghiva a inigh kagh izi. **3** Egħti tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagħa donki fir?’ egħti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an iti. A uam anemangam.’” **4** Ezi aning ghua gari donki me dipenir tiar akamin azenan tuavimin a ike. Ezi aning a firima, **5** gumazir maba tuiuvighav ikia anining azara, “Gua tizim bagħa donkin benim fir?” **6** Ezi Iesus mikemezi mogħhin aning men akam ikara. Ezi gumamaziziba aning amamangatzima aning donki inigha zui. **7** Egħa aning donki inigha Iesus bagħa izegħa uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisin da ghuaniza, Iesus a gisin apera. **8** Ezi gumamazizir aviriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimin da ghuari. Ezi marazi ruarimin tev seviba aghoregha da arisi. **9** Egħa faragħa zuiba ko gin zuiba me diava ara kamagħhin migei: “Hosana! Ia Godin ziam fi! Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu!” **10** “En ovavim Devit fomira en atrivimin ikezi mogħhin gumazir kam en atrivimin ikiasa izi. Egħti God deravira a damu. Hosana! Biziba bar dar pin itir Godin ziam fi!” **11** Ezi Iesus Jerusalemin aven ghughu Godin Dipenir miriamin ghua. A ghughu bizibar gara da asavuisi. **12** Aruem givazi, a uan suren gumaziba ko me Betanin ghue. **13** Amimzaraghan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghiragħa, Iesus mitiriam an azi. **14** A sagħon garima temer fighin mam dafaribara iti. Ezi a roghira mangi fogħsa a dagħeba iti, o puvati. Kar fighin temeba bamin dughiam puvati. Ezi kamagħhin a ghua ovizitamin apizir puvati, dafarir kinibaram an iti. **15** Egħa a kamagħhin temem migei, “Tav gin nin ovizitam rameghan kogham.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki. (aiōn g165) **15** Egħa Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemin otivigha, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua gumamazizir asizir ofa gamibagh iveziba ko, asizir ofa gamiba amadiba, me batosi. Egħa dagiaba uari ikarvazir gumamazizibar dakoziba ko kuarazir bumbaba amadibar dabirabiba fa, egħa da ighagħharisi. **16** Egħa a tav

bizer amaditam inigh Godin Dipenim avinizir divazimin aven izi mangan an anogoroke. **17** Egħa a men sure gamuava kamagħhin me migei, “Migirigiar kam Godin Akinafarimin osizirimin iti, o puvati?” “Nan Dipenimin ingangarimin mingarim kamakin, kar Nguaiziba Bar Men Gumamaziziba God ko Migeir Dipenim.” “Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto!” **18** Gumamazizir avirim bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamagħhin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba Iesusin atatiagħa, a misuegħti an aremegħsa magħira tuaviba buri. **19** Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemin nguibar ekiam ategħa azenan zui. **20** Egħa mizaragħara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer figh, biba sara misingi. **21** Ezi Pita nirigha Iesus migei, “Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingi!” **22** Ezi Iesus an migirigiar ikaragħa kamagħhin me migei, “Nighnizir gavgavim Godin iki. **23** Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, ‘Mangi uabi fegħ ongarm miknigh,’ egh uan navir averiamin igharagħ nighnighan kogħ, nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, ‘An otivam,’ egħti bizer kam a bagħ otogħam. **24** Kamagħhin amizi, ki ia migei, ia nighnizir gavgavim iki God ko mikimiva, egh biziba bagħ Godin azangsiagh, da iniam. **25** Egh ni tugħ God ko mikim egh ositizim tinar itini, ni an arazir kuram gin amadagħ, egħti kamagħhin nin Afiezir Ekia uan nguibamin itim, nin arazir kuraba gin amadagħam.” **27** Egħa Iesus uan suren gumaziba ko uamategħa Jerusalemin otogħa, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven aruima, ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko, Judabar gumazir aruaba a bagħa ize. **28** Egħa me kamagħhin Iesusin azara, “Ni gavgavir manamin amodoghin bizer kabagh ami? Egħa tina bizer kabar amuasa gavgavim ni ganingi?” **29** Ezi Iesus me ikaragħa ghaze, “Ki azangsiar mam ia damuasa, ia na mikemezighi, ki bizer kabagħa amir gavgavimin gun ia mikimam. **30** Jonin rurim, kar Godin bizim, o gumamazizibar bizim? Na mikemezighi!” **31** Ezi me uaria uravir kemegħa ghaze, “E suam, ‘An rurim Godin ize,’ egħti a kamagħhin uam en azaragħam, ‘Ia manmagħhin amigha nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?’ **32** Egħti e suam, ‘An rurim gumamazizibar ize.’” (Gumamaziziba bar mogħira fo, Jon a guizbangira Godin akam inigha izir gumazim, kamagħhin me gumamazizibar atatiagħi.) **33** Egħa me Iesusin azangsiar ikaragħa kamagħhin migei, “E fozir puvati.” Ezi Iesus kamagħhin me migei, “Kamagħira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemezighan kogħam.”

12 Ezi Iesus akar isin zuibar Judan gumazir dapanibav gei, “Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egħa wainin oviziba mirmiramim itarim gikuigha, pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egħa a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagħ aningi. (Egħti me gin wain taba uam a ikaragħam.) Egħa sagħon igharagħa ghua. **2** Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir gumazir mam amadazi a wainin ovizitaba iniasa wainin azenimin garir gumaziba bagħa ghua. **3** Ezi me an suiragħa, a misuegha anemadazi a dafarir kinibar uamategħa ghua. **4** Ezi azenir ghuavim, ingangarir gumazir igharazim amadazi, me a misogħa an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami. **5** Ezi a ua mizezim amada, ezi ingangarir gumazir kam, me uaghan a misogħezi an areme. Ezi a ingangarir gumazir avirir igharazir maba amangi, ezi maba me pura me misoke, egħa maba me me misogħezi me ariagħhire. **6** “Ezi an otarir kamran a bar ifongezir abuananam itima an anemangasa. A bar men gin anemagħa kamagħhin migia ghaze, ‘Me nan otarimin akam baregh deragh a damuam.’ Egħa anemadazi a ghua. **7** Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamagħhin uravir gei, ‘Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misuegħti an aremek. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’ **8** Egħa me an suiragħa a misogħezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anekuni. **9** “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmagħira damuam? A izi wainin azenimin garir

gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz daraghtir aningam. **10** Ia Godin Akinafarimin osizirir kamin ganiz, o puvati? “Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava. Kar Ekiam arazir kam gami, ezi an en ganganimin bar dera.” **12** Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh a iniasa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizabar atiatigha, anetegha ghue. **13** Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zur marazi amadazi, me Iesusin migirigiar otevitamin suighasa ize. **14** Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumazamizabar sure gamua guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zur puvati. Akar vamira ni gumazamizir ziaba itiba, ko gumazamizir kiniba uaghara, me migei. Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?” **15** Ezi Iesus men ifavarm gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiatam na bagh a inigh iziti ki an ganika.” **16** Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?” Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisarin nedazim.” **17** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami. **18** Ezi Sadyusiba, kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangsizir mam sara Iesus bagha ize. **19** Me izegha kamaghin an azara, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighi, an aveghbuam an amuir odianimin ikiva a bagh boriba iniam. **20** Ezi dughiar mamin 71plan aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezi, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mizekim kamaghiram ami. **22** Ezi 7plan aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan areme. **23** Aveghbuar 7pla an ike. Egh kamaghin gumazamiziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?” **24** Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvatigha, uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei. **25** Ariaghireziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam. **26** “Ezi ariaghireziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanian ia an ganiz, o puvati? Eghaghanir kamin, God kamaghin Moses mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’ **27** God gumazamizabar ariaghirezibar God puvati, a gumazamizir angamira itibar God. Ia bar paza nighnigha migei.” **28** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adozima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, “Godin Akar Gavgavir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?” **29** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Akar Gavgavir bar ekiamra kara: ‘Israelia, ia deraviram oragh. Ekiam, a bar uabira ian God. Eghti ia bar nan navir averiaba ko uan duaba ko uan nighniziba ko uan gavgaviba sara bar a gifongegh.’ **31** Ezi Akar Gavgavir anarira irimra kara, ‘Ni uabira uabi gifongezim moghin, ni gumazamizir igharazibagh ifongegh.’ Ua arazitam, arazir kamningin min ekevegha aning gafirazir puvati.” **32** Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, “Ni guizbangira migia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati. **33** E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezim moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh. E arazir kamningin gin mangiti, arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagh afiragham.” **34** Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a migei, “Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon itir puvati.” Egha datirighin tav ua azangsizitam Iesusin azangan atiatingi. **35** Egha Iesus Godin Dipenir miriamin gumazamizabar sure gamua, men azara, “Manmagh amizi Judan Arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin Ovavim? **36** Devit uabi, Godin

Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme: “‘Ekiam, nan Ekiam migia ghaze,’ ‘Ni nan agharir guvinim daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighi, me nin dagarimningin apengan ikiam.”” **37** “Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Ovavim?” Ezi gumazamizir aviriba an migirigiaba baregha bar akonge. **38** Ezi Iesus gumazamizabar sure gamua kamaghin migei, “Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumazamiziba maketin danganibar ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge. **39** Egh God ko migeir dipenibar aven dabirabar aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiaab, me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge. **40** Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumazamiziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.” **41** Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikia gumazamizir aviribar garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi. **42** Ezi biziba puvatizir amuir odiarir mam iza dagiar muziarir pumuning ati, ezi aning dagiar rubuzir muziarir vamiran min ghu. **43** Ezi Iesus uan suren gumazibar diagha kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira. **44** Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezi a uan dabirabar onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13 Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an gananim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an miriamin itiba, da bar dipenir diriba!” **2** Ezi Iesus kamaghin a ikaragha ghaze, “Ni dipenir dafar kabanangin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.” **3** Egha Iesus Olivin Mighsiam gisin, Godin Dipenim guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara, **4** “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadizoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?” **5** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki. **6** Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Krais, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram. **7** “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar kabiniba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. **8** Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratighitima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghti mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivigham, eghti nguazir kam givamin dughiam tighari. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi mokin. **9** “Ia deravira uarira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiv, egh ki amizir biziba ia dar gun me mikimam. **10** Eghti Godin Akar Aghuim, gumazamiziba faragh mangi ikiziba bar dar gumazamiziba dav kinigh. **11** Eghti gumazamizitaba dughiar tamin ian suigh ia inigh kotin mangiti, ia mikimsi nighnigh osiman marki. God migirigiar manam kotin aven ia danighiti, ia mikim. Kar ia uari migeir puvati, Godin Duam migei. **12** “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira me damuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba

batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram. **13** Eghti gumamaziziba bar nan ziam bangin ian aghuaghham. Eghti gumamazizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananamim otoghamiba, God men akurvaghham.” **14** Egtha Iesus ua kamaghin migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatzim, Godin Dipenimin aven ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamin ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamin otoghti, Judian Distrigihin itir gumamaziziba ari mighsiabar ghuavanangam. **15** Tav dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva dipenimin aven mangi uan bizitam inian marki. **16** Tav azenir ekiamin ikeghiva uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki. **17** Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! **18** Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaba. God nguazim ko overiamin ingarizir dughiamin iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otogham koghham. Ezi kamaghin, ia amozimin dughiamin aran aghuaghiva, uari bagh God ko mikim. **20** Ekiam uan gumamazizir misevezibagh nighnigha, dughiar kurar kamin dughiar maba aghorezi da mong otefe. A ti da aghorezir puvatziz gumamaziziba bar ariaghireghai. **21** “Dughiar izaminim, tav ia mikim suam, ‘Ia gan, Kraisra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,’ o, ‘Ia gan, Kraisra muna!’ ia an akam baragham marki. **22** Gumazitaba izi ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumamaziziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘Ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumamaziziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumamaziziba, uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarisi damuva avegham. **23** Ki gin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh gan.” **24** Egtha Iesus ua kamaghin migei, “Osimitzir ekiar kabar dughiam givaghti, gin izamin dughiamin bizir kaba otivam. “Aruem mitategham, eghti iakinim isiragham koghham; **25** eghti mikoveziba overiamin asighiram, eghti overiamin itir bizir gavgaviba bar uarira uari sivaghsivagh, uan danganiba ataghiragham.” **26** “Dughiar kamin gumamaziziba ganti Gumamazizibar Otarim gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamim tongin izam. **27** Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamin danganiba bar ko nguazimin otebiba bar dar mangiva God misevezir gumamaziziba men aku a bagh izam.” **28** Egtha Iesus ua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam. **29** Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumamazizibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti. **30** Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumamazizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. **31** Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiba givagham koghham.” **32** Egtha Iesus ua kamaghin migei, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Ngubamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo. **33** “Ia deravira uari bagh ganiva mizuum iki, dughiar izaminim, ia a gifozir puvati. **34** Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garigha dipenimin ingangariba me rome. A tiar akamin itir gumazim migia ghaze, ni deravira gan. **35** “Dipenimin ghuvam izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimin izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghin ia deravira gan. **36** Puvatigtima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam. **37** Ki ia migeir bizir kaba, ki gumamaziziba bar me migei, ‘Ia deravira gan!’”

14 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam, ko Yis Puvatzir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusin

suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buri. **2** Egtha me kamaghin uarvigi, “E isamin dughiamin an suighan koghham. E damuti isamin itir gumamaziziba midorozir ekiatam damigham.” **3** Egtha Iesus Betanin nguibamin ikiava, Saimonin dipenimin aven dagher dakozimin apava aperaghav iti. (Saimon faragha lepan arimariam an mikarzim gami.) Iesus apava aperaghav itima, amizir mam mughurir aghuim zuir borer mam inigha izi. Borer kam alabastan ingarizir misevimin aven iti. Boremin ziam nat, an ivezim bar pin ko. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevim abigha boremin Iesusin dapanim ginge. **4** Ezi uaghan itir darasi, men naviba isia kamaghin uarv givavira iti, “Kav tizim bagha borer mughurir aghuim zuim pazava a gami?” **5** A ti anemadagha dagiar aviriba inighai. An ivezim azenir vamiran ivezim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham.” Egtha me puv an atari, egtha an anogorosi. **6** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim a garisi? An arazir aghuim na gami. Ia anetakhig! **7** Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian koghham. **8** Ki aremeghti a damuamin bizim, a datirighin na gami. A faragh mughurir aghuim zuir boremin nan mikarzim daghuighi me gin na mozim dughiam. **9** Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamin danganir manabar Godin Arak Aghuim akuniva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimiva a ginighnighvira ikiam.” **10** Ezi Judas Iskariot 12plan aposelin mam, a Iesus isi ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghui. **11** Ezi Farisiba an akar kam baregha bar akonge, egtha dagiaba a daningasa akam akiri. Ezi Judas, Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. **12** Yis Puvatzir Bretin Isam Damuamin Dughiar faragha zuir aruemin, Judan gumamaziziba arazir kam iti. Me faragh God Israelia Gitazir Dughiam ginighnigh sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Ni danganir manamin God Israelia Gitazir Dughiamin isam amisi ifueghti, e an mangi biziba akiram?” **13** Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi. **14** Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, Tisa kamaghin migei, ‘Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam amamim a mana?’ **15** Eghti a pin dipenimin aven itir danganir ekiam ian akagham. Dangannir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia dangannir kam e uari bagh biziba bar adar kirigh.” **16** Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba an migirigiamin mirara ghuzi, aning maghira God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri. **17** Ezi guaratighin Iesus uan 12plan suren gumaziba ko otifi. **18** Egtha dagher dakozimin apiaghav ikia apava, Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isi gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api.” **19** Me an akam baregha, naviba bar oseme. Egtha me bar vaghvaghna an azangsigha kamaghin migei, “Ki ti markiam?” **20** Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, “Gumazir na ko bret isa itarir vamiram aghua, uam a isim, a gumazir na isiva apanibar agharim darighamim, a ian 12plan mavira. **21** Godin Akinafarim mikemezi moghin, gumamazizibar Otarim aremegham. Eghti gumazir Gumamazizibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatziz, deraghai!” **22** Egtha Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aniga kamaghin me migei, “Kar nan inivafizim. Ia a inigh aneremi.” **23** Egtha a wain apir kap inigha God minabagha me ganingizi, me vaghvaghna uarir guri. **24** Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, gavgavim a ganidi. A gumamazizir aviriba bagha ire. **25** Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam ramegham koghham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativaminim otogham. Eghti dughiar kamin, ki wainin dipar igiam amam.” **26** Egtha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue. **27** Egtha

Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti: "Ki sipisipbar garir gumazibin misueghti sipisipba tintininim aregham." "Kamaghin amizi, ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia bar na ategh aregham. 28 Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distirighin mangam." 29 Ezi Pita kamaghin migei, "Me ti bar, ni ataghiragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham." 30 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezimin suam, 'Ki a gifozir puvati,' eghti tuarim gin akazir pumuning damuam." 31 Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, "Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!" Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei. 32 Egha Iesus uan suren gumaziba ko Getsemanin ghuegha, a kamaghin me migei, "Ia kagh dapiaghiv ikiti ki God ko mikimam." 33 Egha a Pita, Jems ko Jon inigha ghu. Egha a bar osemegh, bar paza uabi barasi. 34 Egha kamaghin me migei, "Nan navir averiam, osimtizim a itaragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh ikiva, deravira gan." 35 Egha a mong isivagha ghughu, uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migia ghaze, tuavir igharazitami ikiti God dughiar kurar kam na dam a inigh. 36 A kamaghin God ko migei, "O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osemezir puvati. Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi." 37 Egha a dikavigha uamatagha uan suren gumazir pumuning ko mikezim bagha ghua gari me akui. Ezi a kamaghin Pitan azai, "Saimon, ni akui? Ni tong dughiar otevimin angamira ikeghan kogham? 38 Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikimti, osimtizitami ia damuti ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi inivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi." 39 Egha a uamatagha ghua faragha God ko mikemezi moghin uam a ko migei. 40 Egha a uamatagha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa. 41 Ezi a dughiar mikezimin ghua God ko mikemegha uamatagha iza me migei, "Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazamizabar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa. 42 Ia dikavigh, e mangam. Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamra muna izi!" 43 Egha Iesus Pita, Jems ko Jon miaviavira itima, Judas oto, a 12plan suren gumazibar mav. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir aruaba, me me amangizi, me izi. 44 Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amin faragha ghaze, "Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramin, kar Iesusra. Ia an suiragh, deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi." 45 Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamaghin migei, "Tisal!" Egha an tore. 46 Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki. 47 Ezi Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atuzi, an kuarim dutuaghiri. 48 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki okimakar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba suigha izi? 49 Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenin avinizir divazimin aven gumazamizabar sure gami. Ezi ia na suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikemezir moghira ia kamaghin na gami." 50 Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are. 51 Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvatigha, inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima, 52 a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiammara arav ghu. 53 Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa. 54 Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba ko apiaghav ikia avimin fili. 55 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko, Judan kotin aven itir gumaziba bar, me Iesusin misueghti an

aremeghasa akar men akurvaziba buria, tam batozir puvati. 56 Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira zur puvati. 57 Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamin a migei, 58 "E orazi, a ghaze, 'Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim apirigh, egh dughiar pumuning ko mikezimin, igharazitamin ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim, gumaziba uan dafaribar ingarizir puvatizimin ingarigham.'" 59 Ezi migirigiar kaba uaghan guizbangira voroghira zur puvati. 60 Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugha egha Iesusin azara, "Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?" 61 Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, "Ni Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?" 62 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki an Otarimra. Ia ganti, Gumazamizabar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamin ghuariaba sara izam." 63 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abigha azara, "E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam!" 64 Ia uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghin nighnisi?" Ezi me bar akam a gasa ghaze, an aremegham. 65 Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avaragha, uan agharibar a misogha kamaghin migei, "Ni mikim. Tinara ni misosi?" Ezi ganganir gumaziba a inigha a misoghavira iti. 66 Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vanginan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guvir mam izi. 67 Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gara, kamaghin migei, "Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike." 68 Ezi Pita uabin ghuaragha ghaze, "Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati." Egha divazimin tiar akar ekiamin otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati. 69 Ezi ingangarir guvir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, "Muna men mav." 70 Ezi a ua uabin tira. Ezi mong gin, an boroghin tuivighav itir darazi Pita migei, "Ni Galilin gumazim, kamaghin guizbangira ni men mavira." 71 Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghin me migei, "Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati." 72 A kamaghin miaviavira itima tuarim uam ake. Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, "Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningin akegham." Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15 Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi. 2 Ezi Pailat an azai, "Ni Judabar atrivim, o?" Ezi Iesus ghaze, "Are, ni mikemezi moghira." 3 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a migiava, a gasi. 4 Ezi Pailat uam an azara, "Ni migirigiar kaba ikarvagh, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni migia ni gasi." 5 Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami. 6 Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiar kamin dughiam, me Pailat mikimti a kalabusin itir gumazir me ifongezim, ateghti, a mangam. 7 Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mavav soghezi me ariaghire. 8 Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangsisi. Kar arazir Pailat zurara amin. 9 Ezi Pailat men azara, "Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?" 10 Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati. 11 Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailat mikemeghti a Iesusin anogoregh, Barabas ateghti a me bagh izam. 12 Ezi Pailat azara, "Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?" 13 Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, "A isi ter ighuvimin

a gafughi!" **14** Ezi Pailat men azara, "Manmagh su? An arazir kurar manam gami?" Ezi me bar pamtem dia migei, "A isi ter ighuvimin a gafughi!" **15** A me damuti men naviba deraghosa, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvimin a gafugham. **16** Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghughira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa. **17** Egha me korotiar aghavir ruarim a garugha dikoniba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. **18** Egha me maghira an diava a migei, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!" **19** Egha me aghorim an dapanim misogha, egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan teviba apirigha ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami. **20** Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a gaghuiziba suegha, ananaba a gaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui. **21** Ezi Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazimin ikegha Jerusalem aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim aterasa an suirazi, an aneteri. **22** Egha me ghua danganir mamin ziam Golgota, me an otifi. (Danganir kamin ziamin mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.) **23** Egha me wain ko mizaziba a gevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua. **24** Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam. **26** Egha me an gun migeir akar kam osiri, "A Judabar atrivim." Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme. **27** Me gumazir okia midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvimin a gafu, egha mav isa agharir kiriamin itir ter ighuvimin gafu. **29** Ezi iza zui darazi dibovibar a migiava uan dapaniba roa ghaze, "Orel Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mizekizimin uam an ingarasa mikemezim, **30** datirighin ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!" **31** Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba uaghan kamaghiram a dipova uariv gei. Me kamaghin migia ghaze, "A igharaz darazir akurvagha tughava uabin akurvaghan asa! **32** Gumazir kam, ghaze, ki God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim ko Israelian Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiririta, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam." Gumazir okimaktar an boroghin guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti. **33** Aruem iza pazaghar torimin itima mitatam nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu. **34** Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Akar kamin mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki? **35** Ezi roghira tuivighav itir darazi akar kam baregha ghaze, "Ia oragh, a Elaijan dei." **36** Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, "Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati." **37** Ezi Iesus pamtem diagha duam sue. **38** Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghughira vin otogh akuar pumuning iri. **39** Ezi midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha aremezir arazir kamin ganigha ghaze, "Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra!" **40** Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makkalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome. **41** Amizir kaba Galilin Distrighin ikegha Iesusin akurvaghava an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalem anabogha uaghan iti. **42** Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam

iniasa ghua Pailatin azai. **44** Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim bagha akam amadazi a izima an an azara, "Iesus guizbangira aremez, o?" **45** Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiarim areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati. **46** Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha iza Iesusin kuam adangi. Egha a righa ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha aneti. Ezi Makkalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning gari, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiar mam poghpuegha iza an akam dukua.

16 Ezi Sabatin dughiam givazima, Makkalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuaa borer mughurir aghuaribagh ivese. **2** Egha 7plan dughiaab faragha zuir dughiamin mizaraghara, aruem anadima me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, "Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?" **4** Me ghua garima dagiar ekiar kam, me a poghpuegha ghua. **5** Ezi me dagiar torir kamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa. **6** Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan. **7** Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, **8** A ian faragh Galilin Distrighin mangam. A mikemezi moghin ia munagh a bativam." **8** Ezi me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatigha, kamaghin tarazir kemezir puvati. **9** (note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.) Iesus 7plan dughiaab faragha zuir dughiamin mizaraghara ua dikavigha Makkalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghira Iesus faragha duar kurar 7pla an itiba batoke. **10** Ezi gumazir Iesus ko aruava ikeziaba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei. **11** Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makkalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kamin akabar itir puvati. **12** Egha dughiar kamnaghira gin Iesus gumazir igharazimin min otozi, suren gumazir pumuning nguibar ekiamin azenan zuima an aning batoke. **13** Ezi aning uamatagha iza bizir kamin gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir gavgavim aning aning akabar itir puvati. **14** Egha gin 11plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kamin itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me migia men atari. **15** Egha a kamaghin me migei, "Ia mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kamin itir gumamaziziba bar Akar Aghuim me mikim. **16** Eghti tina nighnizir gavgavim nan iki, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin iki ivezir kuram iniam. **17** Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziamin duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafarib dar suigham. Egh me imezir dipar ariaghiritam rameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumamazizibar arighi men arimariaba givam." **19** Egha Ekiam Iesus bizir kaba me mikemegha givazi God a inigha uan Nguibamin ghuvanabo. Ezi a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. **20** Ezi suren gumaziba nguazir kamin danganiba bar dar ghuaa akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumamaziziba fo, akar kam a guizbangira.

1 Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumamazizir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami.

E uari uan damazibar ganizir gumamazizibar akam baraki. Me faragha Godin akamin ingangarir gumamazizibar otivigha, an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egħa ki deraghavira dar mingiribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagħa bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizuin biziba. **5** Dughiar kamin Herot Judian atrivimin itima, Godin ofa gamir gumazir mamin ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezi an amuiam Elisabet, a Aronin ovavim. **6** Aning bar deraghavira Godin Akar Gavgaviba ko bizir a damuasa e mikemeziba, aning dar gin zui. Ezi God aningin garima, aning an damazimin bar dera. **7** Elisabet furabar iti, kamaghin amizi aning boriba puvatigha, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri. **8** Ezi dughiar mamin ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimin min Godin damazimin ingari. **9** Ezi me Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar arazibar gintigha, gumazim amisvasa me dagiaba akuri. Ezi God Sekaraia amisefe. Egħti Sekaraia Godin Dipenimin aven mangi migharir mugħuriar aghuim zuim dapongam. **10** Ezi migharir mugħuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otomezia, gumamazizir Godin ziam feba, Godin Dipenimin miriamin uari akuvaghia God ko migei. **11** Ezi Ekiamin Ensel a batogħa, pauran mugħuriar aghuim tuamin ofa gamir dakozimin agharir guvimin amadaghan tughav iti. **12** Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi. **13** Ezi ensel kamaghin a migei, "Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir migirigiam, God a baraki. Ezi nin amuiam Elisabet ni bagħ otarim bategham. Egħti ni ziar kam, Jon a datigh. **14** Egħ ni bar akuegh navir amirizimin iki. Egħti a Godin damazimin ziar ekiam iniam, kamaghin amizi gumamazizir aviriba an otoghamin dughiamin bar akuegham. Egħti a wain ko dipar onganibar aman kogħam. A uan amebamin navir averiamin aven ikivira ikiti, Godin Duam bar a gizivaghām. **16** Egħ a uam Israelin gumamazizir aviriba inigh, men Ekiam God bagħ mangam. **17** Egħti Elaijan itir Godin Duam ko gavgavir kamra Jonin ikiti, a Ekiamin faragh mangiva, afeziabar amuti me ua uan boribagh ifueghiva, akiriba ragħa God gasaraziba ua me damuti, me ua nighnizir aghuibar gumamazizibar amuva, egħ gumamazizibar kintima me uari akirighasi, egħ Ekiam bagħ mizuam ikiam." **18** Ezi Sekaraia enselin azara, "Ki ghurizi, nan amuiam uaghan ghurigha gifa. Kamaghin amizi, ki manmagħin guizbangira bizir kam gifogħam?" **19** Ezi ensel an akam ikaragħa ghaze, "Ki Gebriel. Ki Godin damazimin tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kamin ni mikimasa ize. **20** Ni nan akaba baregha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Bizir kam bangin ni mikamin kogħ managhira ikiti, bizir kaba otivamin dughiam otogħam." **21** Ensel Sekaraia migeima, gumamaziziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuaav amiragħa pura nighnisi, manmagħin amizima, a dughiar ruarimin Godin Dipenimin aven iti? **22** Ezi an azenan otogħa, me mikiman asagħasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimin aven irebamin min bizitamin gani. Egħa an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei. **23** Ezi an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu. **24** Dughiar maba ghua givazima, an amuiam Elisabet navim ada 5plan iakinibir uabi modo. **25** Egħa a kamaghin migei, "Ekiam na bagħa bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumamazizibar damazimin anedangi." **26** Elisabetin navir adasem 6plan iakinimin otomezia, God ensel Gebriel Nasaretin anemada, kar Galilin Distrighin aven itir nguibar ekiam. **27** Ezi ensel ghua, guvir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim bato, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra. **28** Ensel a bagħa ghua kamaghin a migei, "Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegħa deravira ni gamua egħa ni ko iti." **29** Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, "Kar akar manmagħin amizim?"

30 Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, "Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti. **31** Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh. **32** A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin Bar Pin Itimin otarim. Egħti God a damighiti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam. **33** Egħti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Egħti a Bizibagh Ativamin Dughiar kam givaghan kogħam." (aiōn g165) **34** Ezi Maria kamaghin enselin azara, "Ki guvir igiar patamin itir puvatizim. Ezi bizir kam manmagħin na batogħam?" **35** Ezi ensel an akam ikaragħa kamaghin migei, "Godin Duam ni bagħ izegħti Godin Bar Pin Itimin gavgavim ni avaragħam. Egħti borim Godin damazimin zuegħti me Godin Otarim a darigham. **36** Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghuri, egħa a uaghan navim adai. Me ghaze, a navim asangan kogħam, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6plan tu." **38** Ezi Maria kamaghin ensel ikara, "Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir mogħira God bizibar na damu." Ezi ensel anetegħa ghu. **39** Ezi dughiar kamin Maria uan biziba akirighava, zuamira nguibar ekiar Judian Distrighin mighisiamin itimin ghu. **40** Egħa a Sekaraian dipenimin aven ghugħa dughiam Elisabet ganing. **41** Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezi Godin Duam Elisabet gizifa. **42** Ezi a pamtemin tiarim akarigha kamaghin migei, "Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egħ a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamin gami. **43** Ezi God tizim bagħa deravira na gami, ezi nan Ekiamin amebam na bagħ izi? **44** Ni dughiam na ganidima, ki ni barazir dughiamra, borir nan navir averiamin itim bar akuegha aguaghfa. **45** Ni nighnizir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi mogħin bizibar ni gami. Kamaghin amizi ni bar akongegħ." **46** Ezi Maria kamaghin migei: "Ki pura Ekiamin ingangarir amizim, kamaghin amizima a na giniri. Kamaghin amizi nan navim Ekiamin ziam fe. Ezi nan duam God bagħa bar akonge, a nan akurvazim. God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami. Ezi an ziam bar zuegha dera. Kamaghin amizi, datirighin tugh mangi gumamaziziba na mikim suam, God deravira ni gami. **50** God gumamazir an atiativa an apengan itibar apangkufi. A kamaghira datirighin itir gumamazizibar amu, egħ gin izamin gumamazizibar amu mamaghira ikiam. **51** A uan dafarimin bizir bar gavgavibagh ami. Gumamazizir uarira uan ziaba feba, a men agirazi me are. **52** God atrivibar gavgavim dikabiragħa gumamazizir kiniba fe. **53** A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh anigha, biziba bar izivaziba amangizima me pura ghue. **54** A uan ingangarir gumazim Israelin akura. Egħa en ovavibagh amizir Akar Gavgavim ginighnighavira iti. Egħa Abrahamin apangkuvigha, gin otivamin gumamazizibar apangkuvigh managhira ikiam." (aiōn g165) **56** Maria iakinir pununing ko mizezimin Elisabet ko ikegha gin uamategh uan nguibamin ghu. **57** Elisabet otamin dughiam otomezia, an otarim bate. **58** An boroghira itir darazi ko an anababa kamaghin oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir aghuimin a gamizi, me a ko bar akonge. **59** Ezi an 7plan arueba givazima, me borimin mikariz mogomemin inim aghorasa izi. Egħa me an afeziamin ziam Sekaraia a darighasa. **60** Ezi an amebam kamaghin me migei, "Puvati! E Jon a darigham." **61** Ezi me kamaghin a migei, "Nin anabatam ziar katam itir puvati." **62** Egħa me dafarimra an afeziamin azangsisi, a ziar manatam uan otarim darigham. **63** Ezi Sekaraia an ziam osirasa biziba bagħa dafaribara men azangsisi. Egħa kamaghin osiri, "An ziam Jon." Ezi me kamaghin ganigha bar aguaghfa. **64** Ezi an akam zuamira kuaghizima an mizem firaghiziri, a magħira migiava Godin ziam fe. **65** Ezi an boroghin itir darazi kamaghin ghu, bar atiatingi. Ezi Judian Distrighin itir nguibar mighsiabar itibar gumamaziziba bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei. **66** Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezi me bar mogħira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagħa azangsisi, "Borir kam bar manmagħiram otogħam?" **67** Ezi an afeziam Sekaraia Godin Duam a givazima, a Godin nighnizimin gun migei: **68** "Ekiam iza uan gumamaziziba ua me ini, kamaghin amizi, e an ziam fe, a Israelian God. **69** God en akurvaghasa uan ingangarir gumazim Devitin adarazir aven

gumazir bar gavgavim amisefe. **70** Godin akam ingha izir gumaziba bizir kamin gun fomira kamaghin me mikeme. (**aion g165**) **71** An en apanita ko en atara pazav e gamibar dafaribar e iniasa izie. **72** Egh apanguvim en ovavibar akakaghiva, uan Akar Dikirizir Gavgavim ginirigham, **73** Akar Gavgavir en ovavim Abraham ganingizim. **74** Egh en apanita dafaribar uam e inigh, en amamangatighiti, e an ingarsi atiatingan kogham. **75** Egh an damazimin arazir aghuir a ifongeizar gin mangiti, a ifongeizar arazir aghuir kaba en ikonge. **76** Ezi ni nan borim, ni faraghar mangi Ekiam bagh tuavim akir. Kamaghin amizi, me Godin Bar Pin Itimin akam ingha izir gumazim ni darigham. **77** Godin apanguvim e ko itima, a uan gumamaziziba ua me iniamin fofozim me ganiga, men arazir kuraba gin amadi. Aruemin angazangarin Godin Nguibamin ikegh e bagh izighiram. **79** Egh angazangarin mitarmemin ikiava aremehasava amibagh feghiva, egh navir amirizimin tuavim en suebar akagham.” **80** Ezi Jon gin aghua gavgavizi, an duam uaghan aghua gavgafi. A ghua Judian gumamaziziba puvatizir danganimin ikegha, gin Israelin gumamazizibar damazimin azenan oto.

2 Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, “Rom garir nguibabar gumamaziziba bar mangi uan ziaba osir.” **2** Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimin itima, ziaba osisir dughiar faragha zuir kam oto. **3** Ezi gumamaziziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui. **4** Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghin amizi a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighin itir nguibam Betlehemin zui, kar Devitin nguibam. **5** A mangiva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimin navim adai. **6** Egha aning ghua Betlehemin itima, Maria borim batamin dughiam oto. **7** Ezi a uan otarir ivariam bate. Egha inir avizibar borim nomke. Dughiar kam dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimin aneti. **8** Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara dagh eghufi. **9** Ezi Ekiamin enselin mam pura me batozi, Ekiamin angazangarin me gisirazi, me bar atiatingi. **10** Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oraghl! Ki akar aghuim ingha ia bagha izi. Akar aghuir kam, gumamaziziba bar me damighiti, me bar akongegham. **11** Datirighin Devitin nguibamin Akurvazir Gumazim ia bagha oto. A God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam. **12** Ia mangi kamaghin ganigh fogham, ia gantima me inir avizibar borim nomkeghiva bulmakauba apir danganim datighiti a irighiv ikiam.” **13** Ezi maghira, Godin Nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei: **14** “Ia Bizibar Pin Itir Godin ziam fi. Eghiti nguazimin itir gumamazizir God ifongeiziba, me navir amirizimin iki.” **15** Ezi ensela sipsipbar garir gumaziba ategha Godin Nguibamin ghuezima, sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otarizimin ganika.” **16** Egha me zuamira ghua Josep ko Maria api, egha borimin garima a bulmakauba apir danganim girighav iti. **17** Egha sipsipbar garir gumaziba borimin ganigha, ensel borimin gun me mikemezir akabar gun gumamazizir igharazibav gei. **18** Ezi gumamaziziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kuram gami. **19** Ezi Maria bizir kaba uan navir averim gatigah, dagh nighnighavira iti. **20** Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensle me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari da otifi. Kamaghin amizi me bar akuegha Godin ziam fa zui. **21** Ezi 7plan arueba givazima an mikarzir mogomemin inim aghoramin dughiam ototzi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatizir ziam. **22** Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimin zueghamin dughiam ototiza, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalem zui. **23** Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam. **24** Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarezir bunbar igar pumuning o osirav igar pumuning

inigha izi. **25** Ezi Jerusalem aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumamazizibar osimtiziba agivamin dughiam bagha mizuai iti. Ezi Godin Duam a ko iti. **26** Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faraghar Ekiamin Kraiss (Gumazir God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham. **27** Kamaghin amizi Godin Duam nighnizim a ganingizi a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inigha aven izi Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa. **28** Ezi Simeon Iesus inigha uan dafarimningin a ifiragha Godin ziam fa kamaghin migei: **29** “Ekiam, ki nin ingangarin gumazim. Eghiti nin akurvazimin angazangarin, ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me daningam. Egh ziar ekiam Israelia daningam; me nin gumamaziziba. Ni gumamazizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami. Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam, ki uan damazimin an ganigha gifa. Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin ni na ateghti ki mangi, navir amirizimin ikiam.” **33** Ezi borimin amebam ko afeziam, Simeon an gun mikemezir migirigiba baregha nighnizir aviribagh ami. **34** Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh dar amu, egha Simeon kamaghin an amebam Maria migei, “Borir kam God a ginaba, eghiti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghiti aviriba iregham. Eghiti gumamaziziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam. **35** Eghiti gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenim giram. Eghiti osimtizir ekiatam uaghan nin navir averimin otivam, mati afuzim nin dighorim miti.” **36** Ezi Godin akam ingha izir amirizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guvim, egha Aserin anabam. A faragha pamin ika, aning 7plan azenibar ike, ezi an pam aremezima, a datirighin bar ghuri. **37** Egha a 84plan azenibar odiairimin iti. A Godin Dipenim atagharazir puvati, egha dimagariba ko aruebar, a Godin ziam fa, dagheba atagharagha God ko migei. **38** Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriamin tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kamin gun gumamazizir aviribav gei, me God ua Jerusalem itir gumamaziziba iniamin dughiam bagha mizuai. **39** Josep ko Maria biziba bar Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, uamatagha Galilin Distrighin aven itir nguibam Nasaretin ghu. **40** Ezi borim aghuiga gavgafi. Ezi fofozir aghuiba bar a givavazi, God arazir aghuibar a gami. **41** Azeniba zurara Iesusin amebam ko afeziam, God Israelia Gitazir Dughiamin Isam bagha Jerusalem zui. **42** Ezi Iesus azenir 12pla ikia, arazim mirara me isam bagha zui. **43** Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamatagha nguibamin zuima, aning otarim Iesus Jerusalemra itima aning a gifozir puvati. **44** Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kamin ghuavira iti. Egha aning maghira uan namakaba koma anababar tongin a bagha rui. **45** Egha aning an apizir puvatigha, a buriasa uamatagha Jerusalem zui. **46** Dughiar mizekizimin gin, aning Godin Dipenir avizimin an api. A tisabar torimin aperaghav ikia, me baragha azangsisibav me gami. **47** Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha digavir kuram gami. **48** Ezi an amebam ko afeziam an apigha, digavir kuram gami. Egha an amebam kamaghin a migei, “Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamin ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.” **49** Ezi a kamaghin aning azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamin Dipenimin aven ikiam?” **50** Ezi a migeir bizimin mingarin, aning a gifozir puvati. **51** Egha a aning an amebam baregha aning ko Nasaretin uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nighnighavira iti. **52** Ezi Iesus fofozir aghuim ko mikarzim sarama aghui. Ezi an araziba God ko gumamazizibagh amima, me a gifonge.

3 Dughiar kamin, Sisar Taiberius 15plan azenibar Romin atrivimin iti. Ezi Pontius Pilat Judian Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi Herot Galilin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrik ko Trakonitisin Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti, ezi Lisanias Abilenen Distrighin gavmanin gumazir dapanimin iti. **2**

Ezi Anas ko Kaiafas Godin ofa gamir gumazibbar dapanimningin iti. Dughiar kamin, Jon, a Sekaraian otarim, a gumazamiziba puvatizir danganimin itima, God uan migirigiar a ganingi. **3** Ezi Jon Jordanin Fanemin dipar miriamin aruava akam akura kamaghin migei, "Ia uan navibagh iraghiva rueghti, God ian arazir kuraba gin amadagham." **4** Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin itir migirigiar osirizibar mirara ghu, a kamaghin migei: "Gumazir tiarim mam gumazamiziba puvatizir danganimin dia ghaze, 'Ia Ekiam bagh tuaviva azeniva, dar kir. **5** Danganir zariba apemiva, mighsiaba ko akiribagh kuti da magari. Egh tuavir ikiriziriba, ia dar ingarighi, da voroghira mineghirigh. Egh tuavir kuraba, ia deraghvira da akir. **6** Eghti nguazir kamin gumazamiziba bar Godin Akurvazimin ganam.'" **7** Ezi Jon gumazamizir bizir ruusa da bagha izibav gei, "Ia kuruzir divir anababa! Tina ia mikemezi ia Godin aningagharir gin izaminin ari mangasa? **8** Ia navim girazir arazibar amu. Egh ia pura Abrahamin ovavibar uari arigh mikiman marki. Ki ia migei, God dagiar kabar amighi da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti. **9** Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinan." **10** Ezi gumazamiziba Jonin azara, "Ezi e manmaghira damuam?" **11** Ezi Jon me ikaragha ghaze, "Gumazir korotiar aven azuir punuming itim, a tam isi gumazir puvatizim daningigh. Ezi dagheba itiba uaghan kamaghira damu." **12** Ezi gavmanin daghiaba isir gumaziba uaghan ruusa ize. Egha me azangsiha ghaze, "Tisa, e manmaghira damuam?" **13** Ezi a kamaghin me migei, "Gumazamizibar dagiagh isin ua dagiataba inian marki." **14** Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, "Ezi eia, e manmaghin damuam?" Ezi a me ikaragha ghaze, "Gumazamizibar dagiaba okimsiva, akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi deragham." **15** Gumazamiziba bizir kabar gara men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim? **16** Ezi Jon bar men nighniziba ikaragha ghaze, "Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgaviba puvat. A Godin Duam ko avimin ia ruam. **17** Witba misevir savol an dafarinim iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, dar miseviba avir mungir puvatizimin da akuntima, da isiam." **18** Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha Akar Aghuim me mikiri. **19** Dughiar kamin Herot gavmanin gumazir dapanimin ti. Egha a uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba saram ami. Kamaghin amizi Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme. **20** Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atigha, Jon kalabus gatighava an tiam asara. **21** Jon gumazamiziba ruer dughiamin, Jon uaghan Iesus rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuighirizi, **22** Godin Duam bunbamin min mighegha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamin otogha kamaghin migei, "Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge." **23** Dughiar kamin Iesus uabi 30plan azeniba iti. Egha a uan ingangarim maghiram a gami. Gumazamiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep, a Helin otarim. **24** Ezi Heli, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. Ezi Livi, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Janain otarim. Ezi Janai, a Josepin otarim. **25** Ezi Josep, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Amosin otarim. Ezi Amos, a Nahumin otarim. Ezi Nahum, a Eslin otarim. Ezi Esli, a Nagain otarim. **26** Ezi Nagai, Matin otarim. Ezi Mat, a Matatiasin otarim. Ezi Matatias, a Seminin otarim. Ezi Semin, a Josekin otarim. Ezi Josek, a Jodan otarim. **27** Ezi Joda, a Joananin otarim. Ezi Joanan, a Resean otarim. Ezi Resea, a Serubabelin otarim. Ezi Serubabel, a Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel, a Nerin otarim. **28** Ezi Neri, a Melkin otarim. Ezi Melki, a Adin otarim. Ezi Adi, a Kosamin otarim. Ezi Kosam, a Elmadamin otarim. Ezi Elmadam, a Erin otarim. **29** Ezi Er, a Josuan otarim. Ezi Josua, a Elieserin otarim. Ezi Elieser, a Jorimin otarim. Ezi Jorim, a Matatin otarim. Ezi Matat, a Livain otarim. **30** Ezi

Livi, a Simeonin otarim. Ezi Simeon, a Judan otarim. Ezi Juda, a Josepin otarim. Ezi Josep, a Jonamin otarim. Ezi Jonam, a Eliakimin otarim. **31** Ezi Eliakim, a Melean otarim. Ezi Melea, a Menan otarim. Ezi Mena, a Matatan otarim. Ezi Matata, a Natanin otarim. Ezi Natan, a Devitin otarim. **32** Ezi Devit, a Jesin otarim. Ezi Jesi, a Obetin otarim. Ezi Obet, a Boasin otarim. Ezi Boas, a Salmonin otarim. Ezi Salmon, a Nasonin otarim. **33** Ezi Nason, a Aminadapin otarim. Ezi Aminadap, a Atminin otarim. Ezi Atmin, a Arnin otarim. Ezi Arni, a Hesronin otarim. Ezi Hesron, a Peresin otarim. Ezi Peres, a Judan otarim. **34** Ezi Juda, a Jekopin otarim. Ezi Jekop, a Aisakin otarim. Ezi Aisak, a Abrahamin otarim. Ezi Abraham, a Teran otarim. Ezi Tera, a Nahorin otarim. **35** Ezi Nahor, a Serukin otarim. Ezi Seruk, a Reun otarim. Ezi Reu, a Pelekin otarim. Ezi Pelek, a Eberin otarim. Ezi Eber, a Selan otarim. **36** Ezi Sela, a Kainain otarim. Ezi Kainan, Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat, a Siemin otarim. Ezi Siem, a Noan otarim. Ezi Noa, a Lamekin otarim. **37** Ezi Lamek, a Metuselan otarim. Ezi Metusela, a Enokin otarim. Ezi Enok, a Jaretin otarim. Ezi Jaret, a Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel, a Kenanin otarim. **38** Ezi Kenan, a Enosin otarim. Ezi Enos, a Setin otarim. Ezi Set, a Adamin otarim. Ezi Adam, a Godin otarim.

4 Godin Duam bar Iesus gizivazima, a Jordanin Fanem ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezi Godin Duam a inigha gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. **2** Danganir kamin Iesus 40plan arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puvat. Ezi dughiar kaba givazima mitiriam an azi. **3** Ezi Satan kamaghin a migei, "Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemehti, da bretien rubuzibar min otogh." **4** Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Gumazamiziba daghebura damiva, dar gavgavimin iktan kogham.'" **5** Ezi Satan ua Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuaavanabogha, zuamira nguazir kamin kantriba bar an aka. **6** Egha Satan kamaghin Iesus migei, "Bizir kaba bar nan dafarinim iti, kamaghin amizi, ki tina daningisi fueghiva, a daningam. Ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam. **7** Kamaghin amizi ni tevminning apirigh nan ziam feghtima, ki bizir kaba bar da ni daningam." **8** Ezi Iesus kamaghin an akam ikara ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.'" **9** Ezi Satan Iesus inigha Jerusalem ghugha a isa Godin Dipenim pin mar anefa. **10** Egha kamaghin a migei, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatam gaseghin kogham!' Kamaghin amizi, ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh." **12** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Godin Akinafarim kamaghin migei, 'Ni uan Ekiam Godin Araziba tuisigh a gifoghsi an gavgavim bagh azangan marki.'" **13** Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai. **14** Iesus Godin Duamin gavgavimin a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezi an akam bar moghira nguibabar ghu. **15** Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe. **16** Ezi Iesus ikiava aghungizi naghin Nasaretin ghu. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, kar arazir a zuraram anim. A tugha Godin Akinafarim diponasava ami. **17** Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezi Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kamin api: **18** "God Akar Aghuim onganarazibagh amir gumazamizibav kinasa na misevegha, borem nan dapanim ginge, kamaghin amizi, Ekiamin Duam nan iti. Egha uaghan akam akunasa na amada, eghti ki kamaghin me mikim suam, gumazir damazir kuraba ua ganam. Eghti kalabusin itir gumazamiziba ko gumazir osimtizibar apengan itiba, ki me bagh kalabusin tiar akam kuighti, me kalabus ategh firighiregh mangam. Ki kamaghin me mikimam, Ekiam gumazamizibagh ifongezir dughiam, an otogha gifa." **20** Ezi Iesus akinafarim uam a righa, a isava ingangarir

gumazim ganigha apera. Ezi me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pantemin an gari. **21** Ezi a kamaghin me migei, "Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim, a guizbangiram otol!" **22** Ezi me an akabagh ifonggehava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezbagh ami, eghe me kamaghin azara, "Kar ti Josepin otarimra o?" **23** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, 'Dokta, ni uabi uan mikarzim akirigh!' Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba, ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu." **24** Eghe a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua." **25** Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mikezim ko azenir akuumin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto. **26** Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadarizir puvati. A Saidonin dangarin aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odarim baghavira anemada. **27** Ezi Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan arimariam itir gumazir avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam." **28** Ezi gumazamizir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam baregha men naviba Iesus bagha men isi. **29** Eghe me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibar ekiam itir mighsiar avarir konimin anekunasa zui. **30** Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu. **31** Iesus Galilin Distirighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Eghe Sabatin dughiamin, a gumazamizir sure gami. **32** Ezi an akaba gavgavim dar itima, me an suren migirigiba baragha digavir kuram gami. **33** Ezi duar kuram apazazir gumazir mam, a God ko migeir dipenimin aven ikia, pantemin dia kamaghin migei. **34** "Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni Godin damazimin zuezir gumazim!" **35** Ezi Iesus an atara a migia ghaze, "Ni nimira iki! Egh gumazir kam ategh azenan izi!" Ezi duar kuram kam men damazir gumazim akunigha azenimin iza gumazim gasighasighizir puvati. **36** Ezi me bar aguaghfagha uarira uariv gei, "Eei, kar migirigiar manam? An akar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi." **37** Ezi an amizir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar ghu. **38** Eghe Iesus God ko migeir dipenim ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim iariva mikarzim puvira feima, me an akurvaghasa Iesusin azai. **39** Ezi Iesus amizimin min tugha aviragha akar gavgavimin an arimariam batoghezima, arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganidi. **40** Ezi aruem ghuaghirim, gumazamiziba me gumazir arimariar igharagha garir aviriba inigha Iesus bagha ize. Ezi a vaghvagh uan dafariba me gisin arizima me ghuamazi. **41** Eghe a uaghan duar kurabagh ami da gumazamiziba ataghiragha azenan iza kamaghin dei, "Ni Godin Otarim!" Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin amizi Iesus mikiman dar anogoroke. **42** Aminim tirazima, Iesus gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Ezi gumazamiziba a buria ghua a batogha, an anogorogha ghaze, a me ategh mangan kogham. **43** Ezi a kamaghin me migei, "God Akar Aghuim akunasa na amada. Kamaghin amizi ki nguibar igharaziba uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akunam." **44** Eghe a Judian Distirighin God ko migeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

5 Dughiar mamin Iesus Genesaretin dipar akarar miriamin tughav itima, gumazamiziba anekuvagha Godin akam barasi. **2** Ezi a dipar miriamin garima, osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuaviba uan iver ekiaba rue. **3** Ezi Iesus botin mamin ghuavanabo, kar Saimonin bot. Eghe an azaragha ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumazamizibar sure gami. **4** Iesus mikemegha givagha Saimon migei, "Ni bot gisivagh dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagh da

akunigh." **5** Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, "Ekiam, e dimagarir kamin ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni migeima kamaghin ki iver ekiaba akunam." **6** Eghe me Iesus mikemezi moghin amigha, osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghira akarasava ami. **7** Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, eghe me iza botin pumuning uaghara aning gaghuizima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri. **8** Ezi Saimon Pita ko a ko iti darasi, me osirir me inizir kabar ganigha digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizi Saimon kamaghin ganigha, tevminning apirigha Iesusin suemningin boroghin iri. Eghe ghaze, "Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizi ni na ategh mangi." Ezi Iesus kamaghin Saimon migei, "Ni atiatingan marki, datirighin ikegh mangi, ni gumazamiziba iniam." **11** Ezi me uan botba mikirveghe, dipar dadarimin ghuavanaghe, biziba bar da ategha Iesusin gin zui. **12** Iesus nguibar ekiam mamin itima, gumazir mam lepan arimariam bar anegirizima, a izava oto. Eghe a Iesusin apigha ira uan guam nguazim mituagha kamaghin a migei, "Ekiam, ni fueghiva na damighti, ki Godin damazimin zuegh ua deraka." **13** Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, ua deragh." Ezima lepan arimariam zuamira anetaki. **14** Eghe Iesus akar gavgavim a ganiga ghaze, "Ni tav mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa." **15** Ezi Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin amizi gumazamizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi. **16** Ezi Iesus zurara me ataghiragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei. **17** Dughiar mamin Iesus gumazamizibar sure gamima, Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrik ko Judian Distirighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemin nguibamin ikegha iza apiaghav iti. Ezi Ekiamin gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amuti da deragham. **18** Ezi gumazir maba soroghafariba amirazir gumazir mam inigha akuriam gatigha a inigh dipenimin aven mangi Iesusin guamin anerighasa. **19** Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezi me aven mangan iburagha dipenir siriamin ghuavanabogha dipenir siriamin torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghirazima a ghuaghira gumazamizir okoruamin tongin Iesusin guamin aneti. **20** Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavimin ganigha kamaghin migei, "Namakam, ki nin arazir kuraba gin amada." **21** Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, "Kar gumazir manam Godin danganimin iniasa migirigiar kam gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira." **22** Ezi Iesus men nighnizibagh fogha men azara, "Ia tizim bagha bizir kaba uan navir averiabar aven dagh nighnisi? **23** Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh mangi ua deragh. **24** Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazamizibar Otarim a nguazir kamin arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti." Eghe kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, "Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi." **25** Ezi a zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguibamin ghuava Godin ziam fe. **26** Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Eghe agorogem me gizivazi me kamaghin migei, "E datirighin bizir bar igharagha garibar gari." **27** Bizir kabar gin Iesus ghua garima, gavmanin dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenim gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nan gin izi." **28** Ezi Livai dikavigha, biziba bar da ategha an gin zui. **29** Eghe Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimin aneru. Ezi dagiaba isir gumazir avirim ko gumazir maba sara iza me koma api. **30** Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar

adarasi, me migirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, kogha uan gumazir ian gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?" **31** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Arimariaba puvatizir gumamaziziba, me dokta bagha zuir puvati. Gumamazizir arimariaba itibara dokta bagha zui. **32** Ki Godin damazimin derazir gumamaziziba bagha izezir puvati. Ki, gumamazizir arazir kurabagh amiba navibagh iraghasa, ki ize." **33** Ezi me kamaghin a migei, "Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba ataghirasi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa magaghira iti." **34** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kintim me dagheba ategham, o puvatigham? Puvatigham. **35** Gin dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim, me me dama a inigh mangitima, dughiar kabar me dagheba ataghiragham." **36** Egha Iesus akar isin zuir kamin me geghari, "Gumazitamin korotiar ghurim torim an ikiti, a korotiar igiatam abigh, inir avizir kam isi, korotiar ghurim dukuagh a isaman marki. A kamaghin damighiti, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham. **37** Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir mesevir ghuritam guruighan kogham. A kamaghin damighiti, wainin dipam gin buva anangiva asizir inir ghurir kam abighiti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. **38** A kamaghin damuan kogham. A wainin igiam, wainin mesevir igiam guruh. **39** Egh gumazim wainin ghurim amegh, igiam gifueghan kogham. Egh a kamaghin mikim suam, 'Ghurim a dera.'"

6 Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko razain min garir dagher mam wit, me an kuriabagh aruava, an suren gumaziba witin oviziba isa uan dafaribar dar iniba misiva da api. **2** Ezi Farisin maba kamaghin migei, "Ia manmaghsua arazir kam gamua Sabatin arazimin gin zuir puvati?" **3** Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamin uan adarazi ko mitiriam men azi, **4** ezi Devit Godin Purirpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bretin rubuziba inigha uan adarazi ko me da ame. E fo, me bretin kabar aman kogham." **5** Egha Iesus kamaghin me migei, "Gumamazizibar Otarim a Sabatin dughiamin Ekiam." **6** Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme. **7** Farisin maba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an arazitamin apigh, akam a gasasa bar deravira an gari. Me kamaghsua, a Sabatin arimariaba batogham, o? **8** Kamaghin amizi Iesus men nighnizibagh fogha dafarim ekonezir gumazim migei, "Ni dikavigh men damazibar tughti me bar nin ganika." Ezi a dikavigha tughav iti. **9** Ezi Iesus me migia ghaze, "Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o e a gasighasigham?" **10** Egha a bar men ganigha gumazim migei, "Ni uan dafarim onegh." Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera. **11** Ezi me bizir kam bangin atara, egha uarira uariv gia ghaze, e arazir manatam Iesus damuam. **12** Dughiar kamin Iesus God ko mikimasa mighsiamin ghuvanabogha, God ko migeima aminim a bangin tira. **13** Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me izezi, a 12pla amisevegha maghira ziam aposelba me gati: **14** Saimon (Iesus Pita a gati) ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu, **15** Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotbar gumazir mam, **16** Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskariot, gumazir gin Iesus isa apanibagh aningizim. **17** Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghira danganir zarimin tu. An gin aruir gumamazizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair ko Saldonin Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba bar, Iesus baraghiva men arimariaba ghuamaghasa me ize. Ezi gumamazizir duar kuraba asighasighiziba, ua dera. **19** Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumamazizibagh amima me ghumazi, kamaghin amizi,

me bar moghira Iesusin mikarizimin suighasa. **20** Ezi Iesus kogha uan gumazir an gin aruibar gara kamaghin migei: "Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, kamaghin ian naviba deragh. **21** Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagham, kamaghin ian naviba deragh. Ia datirighin azi darasi, ia gin akam, kamaghin ian naviba deragh. **22** Me ian ganti ia Gumamazizibar Otarimin gin mangitima, men naviba ia bagh bar ikuvigham. Egh me ia batoghiva pazi ia damuva ian ziabagh asighasigham. Bizir kaba ia bativiti ian naviba deragh. **23** Men afeziaba fomira kamaghira Godin akam inigha izir gumazibagh amizi moghin, me ia gami. Ia uaghan ivezir ekiam Godin Nguibamin a iniam. Kamaghin amizi dughiar kam otoghti, ia bar akongeghiva agorogem sara pin uari akun. **24** Ia bizir aviriba itiba, ia datirighin navir aghuim inigha gifa, kamaghin ia ikuvigham. **25** Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam ian agham, kamaghin ia ikuvigham. Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva temeribagh ruam, kamaghin ia ikuvigham. **26** Gumamaziziba migirigiar aghuubar ia damuti, ia bar ikuvigham. Fomira men inaziba kam inigha izir gumazir ifariba migirigiar aghuuba me gami. Kamaghira, gumamaziziba me bar migirigiar aghuuba ia damuti, ia bar ikuvigham." **27** Iesus ua kamaghin migei, "Ia na barazi darasi, ki kamaghin ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh ia gifongezir puvatiziba, ia arazir aghuubar me damu, **28** egh migirigiar kurabar ia gamir darasi, ia migirigiar aghuubar me damu, egh paza ia gamir darasi, ia me bagh afeziam ko mikim. **29** Eghti tav ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningigh. Eghti tav ian korotiar azenan azuim inighti, ni uaghan aven itir korotiam sara an takigh. **30** Egh tav biziba bagh ian azangisighti, ia a daningigh. Egh te ian biziba ini, ia ua da bagh mikimiva me dama da inian marki. **31** Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. **32** "Egh ia gumazir ia gifongezibara ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me, me gifongezir daraziragh ifonge. **33** Ia deraghvira deragha ia gamir darazigh ami, kamaghin amizi ia arazir aghuir manam gami? Gumamazizir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. **34** Ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvagham, egh ia manmaghin arazir aghuitam damigham? Gumamazizir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, a gin ua da ikarvagham. **35** Ia uan apanibagh ifuegh deravira me damu, biziba pura me daningiva, uamatogh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. God arazir aghuuba gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir a minabar puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghti, ia Godin Bar Pin Itimin boribar min ikiam. **36** Afeziamin apangukuvimin mirara, ia apangukuvim iki." **37** Iesus ua kamaghin migei, "God ia tuisigh ian ikuraghan koghsi, ia munen araziban tuisighan marki, egh suam men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danighan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham. **38** Ia bizibar aningti, God ia daningam. Nin minem bar deravira izivaghtima, a biziba isi mikebabar amangiva, dagh asavkon, eghti da iri magiri ian apozibar inibagh iram. God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning." **39** Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme, "Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimin magirigham. **40** Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure agivizim, a uan tisan mirara ghu. **41** Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni an gara egha temer ararir ekiair nin damazimin itimin garir puvati? **42** Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, 'Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim batuegham?' Ni bar ifari! Ni faraghivira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh." **43** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Temer aghuitam ovizir kuratam batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuitam batezir puvati. **44** Gumamaziziba temer ovizibar

gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarinim da kuari puvati. Egha me wainin oviziba temer ataghatarin muziarir kuramin da isir puvati. **45** Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim dav gei. Kamaghin amizi gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha otivaghiri.” **46** Iesus ua kamaghin migei, “la tizim bagha ‘Ekiam’ na garisi, egha ki migeir biziba ia dagh amir puvati? **47** Tina na bagha iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham. **48** A mati gumazim dipenimin ingara, an okora bar vin ghuaghira dagiam gisin ter akiniba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghin amizima aperiemin dughiam, dipam dipenir kamin aven ghuzima a nuighnuizir puvati. **49** Ezi gumazir nan migirigiaba baragha dar gin zui puvatzim, a mati gumazim uan dipenim nguazir kinim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghiti dughiar aperiem otoghamim dipenir kam biraghtima, a irigh bar ikuvigham.”

7 Iesus bizir kabar gumamazizibav kemegha givagha, Kaperneamin aven zui. **2** Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanir mam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami. **3** Ezi midorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregha, Judabar gumazir aruar maba Iesus bagha me amangi. **4** Ezi me Iesus bagha izegha a gaghora kamaghin a migei, “Gumazir kam en gumamaziziba bar me gifonge. Egha e bagha God ko migeir dipenimin ingari. Kamaghin amizi gumazir kam akurvazim baghava ami, ni an akuragh.” **6** Ezi Iesus tagha me ko zui. A ghua dipenimin boroghin otozi, midorozir gumazir dapanim uan namakaba amangizi me kamaghin a migei, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimin aven izam? Ni nan dipenimin aven izan marki. **7** Ni pazi uabi damuan marki. **7** Kamaghin amizi ki uabi ni bagh migirigiam inigh izan kogham. Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, me nan apengan iti. Egh ki me mikim suam, ‘la mangi,’ eghiti me mangam. O, ki me mikim suam, ‘la izi.’ Eghiti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazitam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghiti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragham.” **9** Ezi Iesus kamaghin oregha, digavir kuram gamigha, raghirigha gumamazizir a gin zuibav gei, “Ki ia migei, ki Israelin aven kamaghin nighnizir gavgavin itir gumazitam ganielin puvati.” **10** Ezi gumazir amadaziba uamategha dipenimin ghua ingangarir gumazimin garima a dera. **11** Egha gin Iesus nguibar zin Nainin zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gin zui. **12** Egha a nguibar kamin tiar akar ekier kamin boroghin ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpugha nguibar ekiamin ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimin otarir vamira. Ezi nguibar ekier kamin itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti. **13** Ezi Iesus an gara bar an apankuvigha kamaghin a migei, “Ni arangan marki.” **14** Egha Iesus roghira ghua gumaziba isaghpughav itir boksiamin suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghira mitivighav iti. Ezi a kamaghin gumazir igiamin migei, “Gumazir igiam, ki ni migei, ni dikafigh.” **15** Ezi gumazir aremezim dikavigha maghira migeima, Iesus uam a isa an amebam ganingi. **16** Ezi me kamaghin ganigha bar digavir kuram gamigha, Godin ziam fa ghaze, “Godin akam inigha izir gumazir ekier mam an tongin oto.” Egha me ghaze, “God uan gumamazizibav akurvaghaza ize.” **17** Ezi Iesus amizir bizir kamin eghaghanim bar Judian Distrik ko an boroghin itir nguibaba sara ghu. **18** Ezi Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba, bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diagha, **19** Ekiam Iesusin azangsighasa aning amada, “Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti u gumazir igharazitam mizuamam?” **20** Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, “Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada, ‘Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti u gumazir igharazitam mizuamam?’” **21** Ezi dughiar

kamnaghira Iesus gumamazizir arimariaba itiba gamuavira itima, me ghuamazi. Egha duar kuraba batogha gumazir damazir kuraviribagh amima, me ua gari. **22** Kamaghin amizi, Iesus Jonin suren gumazimningin akam ikaragha ghaze, “Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizibar gun Jon mikemegh, ‘Gumamazizir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumamazizir suer amiriziba uam arui. Ezi gumamazizir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumamazizir kuari orazir puvatziba uam orasi. Ezi ovengezir gumamaziziba ua dikavima, gumamazizir onganarazibagh amiba Akar Aghuim barasi.’” **23** Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavin nan itiba, men nighnizir gavgavin ikivira iki, eghiti men navir averiaba deraghti me bar akuegham!” **24** Ezi Jonin suren gumazimning uamategha ghuzima, Iesus maghira Jonin gun gumamazizibav gia ghaze, “la tizimin ganasa gumamaziziba puvatzir danganimning ghue? Ia ti ighurunir aminin ivaimin ganasa ghue? Puvati. **25** Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitamin ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba atrivibar dipenibar iti. **26** Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitamin ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira. **27** Gumazir kam baghavira, Godin Akinafarim migia ghaze, ‘la oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’” **28** Ki ia migei, Jon nguazimin itir gumamaziziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira.” **29** (Jon gumamazizir aviriba ruava, egha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghin amizi me Iesusin akam baregha fo, Godin arazim a bar guizbangira. **30** Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghin amizi me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.) **31** Iesus ua kamaghin migei, “Ki gumamazizir datirighin itibar arazibav kimsi akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari? **32** Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei: “E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua. Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.’” **33** “Ezi Jon, Gumamaziziba Ruer Gumazim izi dagheba ko wainin dipaba apir puvatziz, ia ghaze, ‘Duar kuraba a gapasa.’” **34** Ezi Gumamazizibav Otarin izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, ‘la gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagheba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men rooriabagh amua me ko iti.’” **35** Ezi gumamazizir Godin fofozim iniziba, me gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim.” **36** Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Kamaghin amizi an ko daperagh damasi an dipenimin ghu. **37** Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kamin itim orazi, Iesus Farisin dipenimin ikivira api. Ezi amizir kam borir mughurir aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi. **38** Egha a Iesusin girakirangin an dagarimningin boroghin tughav ikia azima, an teriba Iesusin dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arizimin an dagarimning adizava, an dagarimningin tora borem an dagarimning ginge. **39** Ezi Farisin an diazim bizir kamin ganigha uabira uabi migei, “Gumazir kam guizbangira Godin akam inigha izir gumazim a fogh suam, gar amizir manam an suisi, gar amizir arazir kurabagh amim.” **40** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Saimon ki ni mikimamin bizir mam iti.” Ezi Saimon ghaze, “Tisa, ni na mikemegh.” **41** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir pumuning gumazir mam da dagiaba pura da ini, egh aning gin a da ikarvagh. Ezi mav a da 500in dagiaba ini, ezi mav a da 50plan dagiaba ini. **42** Ezi aning uaghara an dagiaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghamin dagiar kaba gin amada. Ezi ni nighnigh, aning tina gumazir kam bar a gifuegham?” **43** Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, “Ki kamaghin nighnisi, gumazir dagiar aviriba inigha ua da ikarvaghan iburazim.” Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni deragha migei.” **44** Egha a ragha amizimin gara kamaghin Saimon migei, “Ni amizir kamin gari? Ki nin dipenimin izezima, ni nan dagarimning ruasa dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim

uan temeribar nan dagarimining ruegha, uan dapanir arizimin da disi. **45** Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimin a nan dagarimining tora mamaghira ika iza datirikin. **46** Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimining ginge. **47** A bar na gifonge, kamaghin amizi, God an arazir kurar aviriba bar da gin amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gin amadaghti, kamaghin a God gifongezir arazir muziarim ikiam." **48** Ezi Iesus kamaghin amizimin migei, "Nin arazir kuraba, ki da gin amada." **49** Ezi gumazir a ko ikiava apiba kamaghin oregha, maghira uarira uariv gei, "Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gin amadi?" **50** Ezi Iesus kamaghin amizim migei, "Nin nighnizir gavgavim nin akura, kamaghin amizi ni navir amirizimin mangi."

8 Bizir kabar gin, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozibagh arui, egha God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuri. Ezi an suren gumazir 12pla uaghan an gin arui. **2** Ezi amizir maba uaghan, me fomira Iesus men arimariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguibamin amizim a garisi, Iesus fomira a gamizima, 7plan duar kuraba anetegha azenimin ize, **3** Joana ko Susana ko amizir avirir igharaziba uaghan a koma arui. (Joana, a Kusan amuim, a Herotin dipenir averiamin garir gumazir dapanim.) Amizir kaba uan bizibar Iesus ko an suren gumazibar akurvasi. **4** Gumamazir avirim uan nguibaba ategha Iesus bagha iza uari akuvazima, an akar isin zuir kamin me migei: **5** "Azenibar ingarir gumazir mam ghuava raizin min garir daghem wit, an oviziba inigha uan azenimin da akuri. An ada akura zuima, maba tuavim gira ghuzima gumamaziziba da dike. Ezi kuarazir pin itiba izaghira bar da ame. **6** Ezi maba dagiaba itir danganibagh iregha afuangi. Ezi dipaba nguazimin puvati, kamaghin amizi, witin kaba ua misingigha ariaghire. **7** Ezi witin ovizir mabanang benir ataghatarib torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da ikiighariki. **8** Ezi mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin amizi da vaghvaghna 100pla bar misevegha iti." An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, "Tina kuarimning iti, an oragh." **9** Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kamin mingarim baghava an azara. **10** Ezi a me migia ghaze, "God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomebagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghti me zurara ganiva, egh deragh bizitamin ganighan kogham. Egh uaghan zurara oraghiva, egh me deragh bizitamin mingarim gifoghan kogham." **11** Iesus ua kamaghin migei, "Kar akar isin zuir kamin mingarim. Witin ovizim a Godin akam. **12** Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumamazizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti God ua me inighan kogham. **13** Ezi dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati, gumamazir akam baregha bar akongeziba, ezi men biba nguazim giraghuezir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezi osimtizibar dughiam me God ataki. **14** Ezi witin ovizir benir ataghatarib tongin ireziba mati gumamazir akam baraghizibar min iti. Me deragha tuavimin zuima inivafizir agorogor osimtiziba, ko daghir nighnizir osimtiziba, koma nguazir kamin bizir ganganir agorogem me isima, me dar aven ika egha misevir puvati. **15** Ezi witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumamazir Akar Aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averiabagh atigha dar suiragha gavgavigha ika, dagher aghuiba otti." **16** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumazitam lab gaborogha minemin aven a modogha a isa dakoizim apengan anefazir puvati. An a inigh dakoizim gisin anefagham, eghti tina aven iziva angangarimin ganam. **17** Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham. **18** Kamaghin amizi ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam o amizitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin

akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim o amizim, an fofozir muziarim God a dam a inigham." **19** Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa iza. Ezi gumamaziziba bar anekufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura. **20** Ezi mav Iesus migia ghaze, "Nin amebam ko doziba muna azenan tuivghav ika nin ganasa." **21** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba." **22** Dughiar mamin, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, "E dipar kam abigh vongin mangam." Egha me botin ghuavanega vongin zui. **23** Me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezi aminir ekiam amozim sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin amizi me osimtizir ekiamin aven iti. **24** Ezi suren gumaziba ghuava a gagharagha a migia ghaze, "Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!" Ezi a dikavigha aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiragha iti. **25** Ezi a kamaghin uan suren gumazibar azara, "Ian nighnizir gavgavim manarha iti?" Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangisi, "Kar gumazir manmaghin amizim? A migeima, aminim ko dipam an akam barasi!" **26** Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otti, a Galilin Dipar Akaremin vongin iti. **27** Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiair kamin itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatigha dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovegezebar dagiar mozir toribar aven iti. **28** Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, ezi an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava, ara ghua gumamaziziba puvatizir danganimin iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan iza. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, "Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin Bar Pin Itimin Otarim? Ki nin azangisi ni arazir kuratam na damuam marki!" **30** Ezi Iesus an azara, "Nin ziam tina?" Duar kurar aviriba an aven iti. Kamaghin amizi, a kamaghin migei, "Aviriba." **31** Ezi duar kuraba kamaghin Iesus gaghoravira iti, "Ni e batuegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kamin mangan marki." (*Abysos q12*) **32** Dughiar kamin, dar bizir ekiair maba mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezi duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, "Ni en amamangatighi e mangi dar munabar aven mangka." Ezi a men amamangatiz me zui. **33** Ezi duar kuraba gumazim ategha azenan iza dabar aven ghue. Ezi dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire. **34** Ezi dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizi, me ara ghua nguibar ekiamin bizir kabar gun migeima, nguibar azenan roghira itiba saram orasi. **35** Ezi gumamaziziba ganasa iza, bizir tizimram oto? Egha me Iesus bagha iza garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusin dagarimin min aperaghav iti. A korotiaba aghuizi an nighnizim ua dera. Kamaghin amizi me atiatingi. **36** Ezi ika bizir kamin ganizir darazi gumamazizibagh eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera. **37** Ezi gumamazir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatia, egha Iesusin azangisi, "Ni e ategh danganir igharazitamin mangi." Ezi a botin ghuavanabogha uamategha ghu. **38** Ezi duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusin azangisigha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze, **39** "Ni uamategh uan nguibamin mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim." Ezi gumazim uamategha ghua nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei. **40** Iesus uamategha Galilin Dipar Akaremin vongin izezima, gumamaziziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti. **41** Ezi gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir dapanim. An guivir vamira an azenir 12plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin amizi a iza Iesusin dagarimining boroghin iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim bar an okarigha kaghira uari dikabiri. **43** Ezi amizir 12plan azenibar ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam an akuraghti a deraghan kogham. **44**

A Iesusin gin izava an korotiar avizimin suirazi, an ghuzir arimariam zuamira dutugha ghu. **45** Ezi Iesus azara, “Tina nan suira?” Ezi me bar uarir tiragha, ezi Pita ghaže, “Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha, ni adughadusi.” **46** Ezi Iesus ghaže, “Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu.” **47** Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Egha atiatim sara iza Iesusin gumin degiaghirigha, gumazamizibar damazibar migia ghaže, nan arimariam givaghassa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa. **48** Ezi Iesus a migia ghaže, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti. Kamaghin amizi, nin nighnizir gavgavim ni gamizima ni dera. Ni navir amirizim sara mangi.” **49** Iesus miaviava itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha kamaghin Jairus migei, “Nin guivim areme. Ezi ni ua ingangarim tisa daningan marki.” **50** Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaže, “Ni atiatingan marki. Pura nighnizir gavgavim iki, eghti nin guivim ua deragham.” **51** Egha a Jairusin dipenimin otogha, ua tavin amamangatiughtima an an gin aven mangan an aghua, egha a Pita, ko Jon, ko Jems ko guivimin amebam koma afeziam, a merara inigha dipenimin aven ghue. **52** Dughiar kamin gumazamiziba bar, me uan evaribav sogha azia iti. Ezi Iesus me migia ghaže, “Azir akam atakigh. Guivim aremezir puvati. An akui.” **53** Me fo, guivim areme, kamaghin amizi me an ingaravati. **54** Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha a migia ghaže, “Nan borim, ni dikafigh!” **55** Ezi an duam uamategha izezima, a zuamira dikavigha tu. Ezi Iesus me migia ghaže, “Ia daghetam a daningh.” **56** Ezi an amebam ko afeziam bar aguaghfa. Ezi a kamaghin migia aning abira, gua otozir bizir kamin gun gumazitam mikiman marki.

9 Iesus uan suren gumazir 12plan diazima, me a bagha izezi, a duar kuraba batoghamin gavgavim ko gumazamiziba itir arimariaba akiramin gavgavim sara me ganingi. **2** Egha me amaga ghaže, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akun, egh gumazamizibar arimariaba akirnighi me ua deragham. **3** Egha a kamaghin me migei, “Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, ko siotin ia gin daghuamin tam inian marki. **4** Ia kamaghin damigh, dipenir ia aven zuir manam, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghiraghamin. **5** Eghti gumazamiziba ia gifueghan koghti, dughiar ia men nguibar ataghiraghamin, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghti me fogh suam, azariz me amizir kam, a derazir puvati.” **6** Ezi Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuaa, Akar Aghuim akura egha arimariar gumazamizibagh amima me ghuaenzi. **7** Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuvaira iti. A fo, marazi ghaže, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaže, Elaija oto, ezi marazi ghaže, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima, Herot bar nighnizir aviribagh ami. **9** Egha Herot kamaghin migei, “Ki Jonin firim atu. Ezi tina bizir kabagh amima me dar gun migei?” Egha a Iesusin ganasaa. **10** Ezi Iesusin aposelba uamategha izegha, bizir me amizibar gun a migei. Ezi a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue. **11** Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava an gin zui. Ezi Iesus me gifuegha, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me miagiava, gumazamizibar arimariaba akiri. **12** Bar guaratizimin Iesusin 12plan aposelba a bagha izegha kamaghin a migei, “E gumazamiziba puvatizir danganimin iti. Ni gumazamiziba amadaghti, me danganir kamin itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, uari bagh dagheba ko dakuamin danganiba buri.” **13** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaže, “Ia uari daghetaba me daning.” Ezi me kamaghin migei, “E bar bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuningra iti. Egh e mangi gumazir avirir kaba bagh dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar oteveggham.” **14** (Dughiar kam gumazir dibobonim, 5,000 boroghin ghu.) Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia me mikimti me 5pla ten, 5pla tenin okoruabar dapighiri.” **15** Ezi suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia. **16** Ezi Iesus

bretin rubuzir 5pla ko osirir pumuning inigha kogha overiamin gara Afeziar Ekiam minabagha, bretba ko osirimning apirigha gumazamizibar aningas uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi. **17** Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezi Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12plan akirabagh aghuizima da bar izefe. **18** Dughiar mamin Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?” **19** Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaže, “Marazi ghaže, ni Jon, Gumazamiziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaže, ni Elaija, ezi marazi ghaže, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi.” **20** Ezi Iesus men azara, “Ezi ia? Ie uari ghaže ki tina?” Ezi Pita an akam ikaragha ghaže, “Ni Godin izezir Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **21** Iesus migirigiar gavgavim uan suren gumazibagh aniga ghaže, ia nan gun tavin mikiman marki. **22** Egha a kamaghin migei, “Gumazamizibar Otarim bar mizazir ekiaba ko osimtiziba iniam. Eghti Judabar gumazir aruaba koma oia gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghava a misueghti an aremegham. Egh dughiar mikezimin a ua dikavigham.” **23** Egha a bar moghira me migia ghaže, “Gumazitam o amizitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan ter ighuvim zurara a gisaghpugh nan gin izi. **24** Gumazamizir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighi, an ikirimirim givagham. Eghti gumazamizir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam. **25** Gumazim o amizim nguazimin itir biziba bar da inigh, a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. **26** Tina nan ziam ko nan Akar Aghuimin gun mikiman aghumsighi, gin Gumazamizibar Otarim uan afeziamin boroghin ikeghiva Godin damazimin zuezir enselba ko Godin angazangarim sara izighiriva, uagham men aghumsigham. **27** Ki guizbangira ia migei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham.” **28** Iesus bizir kabav kemezi, 8plan dughiba givazima, a gin Pita, ko Jon, ko Jems inigha me God ko mikimasa mighsiar ekir mamin ghuvanabo. **29** Egha a God ko migeima, an gumin ganganin ragha igharagha oto. Ezi an korotiaba bar ghurghurigha onimarimin min taghtasi. **30** Gumazir pumuning, Moses ko Elaija, **31** aning Afeziar Ekiamin angazangarimin aven ikia, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghiragham koma bizir a Jerusalem damuamin bizibav gei. **32** Pita uan namakamning ko pariam men azima me akui, me osegha Iesusin angazangarir gavgavimin ganigha uagham gumazir pumuningin gari, aning a ko tughav iti. **33** Ezi gumazimmin an ataghirazima Pita kamaghin Iesus migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E puripenir pumuning ko mikezimin ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam migia, egha uabi migirigira a mikemezir kam gifozir puvati.) **34** A miaviava itima, ghuariar mam otogha me avara, ezi me ghuariamin aven ghua bar atiatingi. **35** Ezi tiarir mam ghuariamin tongin otogha kamaghin migia ghaže, “Kar nan Otarim, ki a ginaba. Ia anarimar oragh!” **36** Tiarir kam mikemegha givazima, me Iesusin garima a uabira iti. Ezi Iesusin suren gumaziba bizir me ganizimin gun gumazitam mikemezir puvati. **37** Egha me aminzaraghan mighsiam ategha izaghirima, gumazamizir avirim iza tuavimin a bato. **38** Ezi gumazir mam men torimin ikia dei, “Tisa, ki ni kagaghor, nan otarir bar vaimira iti, kamaghin amizi ni an ganigh. **39** Duar kuram an aven ikia a gamima a zuamira ara dei. Egha anekurima a nguazim gira puv nisi. Ezima pupuviba an akamin otifi. Duar kurar kam dughiar mabar an ikia bar pazava a gamuava, anetaghirazir puvati. **40** Ki a batoghasa nin suren gumazibagh aghori. Ezi me a damuan ibura.” **41** Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaže, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamin itir gumazamiziba, ia nighnizir gavgaviba puvati, ian araziba ko nighniziba bar derazir puvati. Dughiarbar manmaghin, ki ia ko iki egh ian osimtiziba ateram? Ni uan otarim inigh kagh izi.” **42** Ezi otarim izavira itima, duar kuram an ekunizima a nguazim girigha uam aguava egha puv nisi. Ezi Iesus duar kuram

batoghezima, a borim ataghizi a dera. Ezi Iesus a inigha uam an afeziam ganingi. **43** Ezi gumazamiziba bar Godin gavgavimin ganigha digavir kuram gami. Me bar puv Iesus amizir bizibagh nighnizima, a uan suren gumazibav gei, **44** "Ia deraghvira na baraghti, ki bizitam ia mikimasa. Me Gumazamizibar Otarim isi gumazir kurabar dafarim darigham." **45** Ezi me migirigiar kamin mingarim gifozir puvati. A men modo, kamaghin amizi me a gifozir puvatigha an azangishin atiatiing. **46** Ezi Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghodogha ghaze, tina men dapanimin ikiam. **47** Me migeima, Iesus men nighnizibagh fogha borim inizi, borim an min tughav iti. **48** Egha a kamaghin me migei, "Gumazitam o amizitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam." **49** Ezi Jon Iesus migei, "Tisa, e garima gumazir mam nin ziamin duar kuraba batosi. E fo, a en mav puvati, ezi e an anogoroke." **50** Ezi Iesus kamaghin migei, "Tina ian apanim gamir puvati, a ian anav. Eghti, ia an anogoroghan marki." **51** God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalem mangasa nighnizim gamigha iti. **52** Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima, me akam inigha faragha ghue. Me Samarian nguibar mamin a bagha bizibar akirasa ghue. **53** Ezi gumazamizir nguibar kamin itiba fo, Iesus Jerusalem zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua. **54** Ezi suren gumazimning, Jems ko Jon bizir kabar ganigha an azara, "Ekiam, ni ifueghtima e Godin Nguibamin itir avim bagh daghtima a izighiriva gumazamizibar isigham." **55** Ezi Iesus raghava aningnin atari. **56** Egha me nguibar igharazimin ghue. **57** Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin zuima, gumazir mam Iesus migei, "Ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam." **58** Ezi Iesus a migia ghaze, "Afir atiaba nguazir toribar itir, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazamizibar Otarim dakuamin danganiba puvati." **59** Egha Iesus gumazir igharazim migei, "Nan gin izi." Ezi gumazim an akam ikaragha ghaze, "Ekiam, ni faragh nan amamangatiighti, ki mangi uan afeziam mozim dafaka." **60** Ezi Iesus kamaghin a migei, "Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuaba afi. Ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akunam." **61** Ezi gumazir mam uan Iesus migia ghaze, "Ekiam, ki nin gin mangam. Ni faragh nan amamangatiighti, ki mangi uan adazarir ganika." **62** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Tav itazim kuazagh egh raghirigh gin ganam, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ingaran kogham."

10 Egha bizir kabar gin Ekiam 72plan gumazir igharaziba misevegga pumuning pumuning faragh nguibar ekiaba ko danganir a mangasa nighnizibar me amadi. **2** Egha a kamaghin me migei, "Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazamizir da iniamin aviriba puvati. Kamaghin amizi, ia azenir kamin ghuavimin azangisighti, a ingangarir gumazamizibar amangiti, me an azenimin mangi dagheba iniam. **3** Ia mangi! Ki sipsipin nguizaba afiar atiabar torimin iti moghin ia amadazi ia zui. **4** Egh dagiaba azuiri mitarim ko beghim ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia a ikaraghan marki. **5** "Egh ia dipenitamin aven mangi egh faragh kamaghin mikim suam, navir amirizim ia ko iti. **6** Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. Puvatighti, ian navir amirizim uan ia bagh izegham. **7** Guizbangira, ingangarir gumazamiziba uan ivezim isi. Kamaghin amizi ia dipenir kamin aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami. Egh dipenir mamin ikegh mamin mangan marki. **8** "Egh ia nguibar ekiamin aven mangightima, me ia inigh tizim ia daningti, ia puram anemi. **9** Egh ia arimariaba itir darazir amighi me ghuamagheghti, ia kamaghin me mikim, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. **10** Egh ia nguibar ekiatamin aven mangitima, me ia inighan koghtima, ia tuavir dozibar aven mangi mikim suam, 'Ian nguibar ekiamin nguaziba

en dagaribar poghezi, e da disi, eghti ia kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati. Egh ia fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize." **12** Egh ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir nguibar kam iniamin, an osimtizir Sodom inimiz gafiragham." **13** Egha Iesus uan kamaghin uan 72plan gumazibav gei, "Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, iavzikal! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarasi, iavzikal! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, azir adiariba aghuigha, averenim gaplava e gurua, egha uan arazir kamin uar akagaha ghaze, me uan arazir kuraba ataki. **14** Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamin, an osimtizir Tair ko Saidon iniamin gafiragham. **15** Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darasi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighiti ia Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin magiram. (Hades g86) **16** "Tina ia barasi a uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egh tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati." **17** Ezi 72plan gumaziba uan iza bar akuegha kamaghin migei, "Ekiam, e nin ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui." **18** Ezi a me migia ghaze, "Ki Satanin garima a ira onimarinimin min Godin Nguibamin tagha gifa. **19** Ezi ki gavgavim ia ganigha gifa, eghti ia kuruziba ko tuighakabagh isin daruva da dikiva, egh uan apanibar gavgavim a givagham. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham. **20** Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim bagh akongan marki. Duar uan Nguibamin in ziaba osirizir bizim baghiva ia akong." **21** Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongegha kamaghin migei, "Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fozozim ko nighnizir aghuiba itir gumazamiziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazamiziba akam. Kamaghin amizi ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami." **22** Egha Iesus uan kamaghin migei, "Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, ko gumazir Otarim ifuegha Afeziam isa men akaziba, merara Afeziam gifo." **23** Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazamizir aghuiri aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba bizibar gara, kamaghin amizi ia bar akongeghl!" **25** Ezi dughiar mamin, Judan Arazibagh fozir gumazir mam dikavigha Iesus gifarasa purama an azara, "Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?" (aiōnios g166) **26** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Akar Gavgavir manam Moses Osirizir Arazibar akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?" **27** Ezi an a ikaragha ghaze, "Ni uan Ekiam, a nin God, ni bar uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongeghl. Egh uaghan, ni uabira uabi gifongegi moghin, uan namakabagh ifongeghl." **28** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam." **29** Ezi a gumazamizibar damazimin deraghaza, kamaghin a Iesusin azara, "Ezi tina nan namakaba?" **30** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba suegha, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti. **31** Ezi ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui. **32** "Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an gara a gitagha zui. **33** "Ezima Samarian gumazir mam iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi. **34** Egha a bagha ghua wain ko bore an duaba ruegha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, a inigha ghua daguir dipenir mamin aven ghughu, deraviram a gami. **35** Egha amimzaraghan a dagiar

pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, 'Ni deragh an gan, eghti dughiar ki uamategh izamin, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba, ki da ikaragham.' **36** "Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mikezir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?" **37** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir a ikaragha ghaze, "Gumazir an apangkuvizim." Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni mangiva kamaghira damu." **38** Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin ghua nguabamin oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta, a Iesus inigha uan dipenimin ghu. **39** Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin dagarimin boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei. **40** Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizimin izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza an azara, "Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuraghi!" **41** Ezi Ekiam a ikaragha ghaze, "Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha da bagha muriam ni dighori. **42** Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam, gumazitam a dama a inighan kogham."

11 Iesus danganir mamin ikia God ko mikemegha givazima, an suren gumazir mam a migia ghaze, "Ekiam, ni God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi mokin." **2** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia God ko mikimamin dughiamin, ia kamaghin mikim: "En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti. Dughiar Ni Bizibagh Ativamin, a izi. **3** E datirighin damamin dagheba, ni datirighin da isi e daning. **4** Egh me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin, ni en arazir kuraba gin amang. Egh e ateghti, e osimtizibar aven ikiti bizitam en navim biraghti, e arazir kuratam damuan kogham." **5** Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav ghe, "Ilan tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva kamaghin a mikimam, 'Namakam, ni daghetaba nan akuraghi. Nan akar gumazim tuavimin iza na batosi, ki a daningamin dagheba puvati." **7** "Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, 'Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham." **8** Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir puvati, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian an aghuagha, dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi." **9** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azangti, a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham. **10** Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim da batifi. Eghti gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh tiam kuigham. **11** "Ilan boritam uan afeziam, osiriba bagh an azangsightima, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati. **12** Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a ti tuighakam a daningam, o? **13** Ia afeziazir arazir kurabagh amiba, egha ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Ia deraghvira kamaghin fogh, guizbangira ian Afeziazir uan Nguibamin itim bar akuueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam." **14** Egha Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim batoko. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezi gumamaziziba digavir kuram gami. **15** Ezi marazi ghaze, "A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim." **16** Ezi marazi Iesus basamasa ghaze, "Ni Godin gavgavimin mirakelin arazitam damaghtim, an overiamin ikegh izighiriti, e an ganigh fogham." **17** Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, kamaghin me migei, "Kantarin tamin gumamaziziba uari tuiragh uarira uariv soghti, men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamiran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham. **18** Ia ghaze, ki ti Satanin gavgavimin duar kuraba batosi. Kamaghin amizi, ki ian azai, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghin tugh gavgavigh bizibar

ganamin gavgavim ikiam? Bar puvatigham. **19** Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi tinara ian adarazir akuravizima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei. **20** Eghti ki Godin Duamin gavgavimin duar kuraba batoghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa. **21** Gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh, egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvira ikiam. **22** Eghti gumazitam bar gavgavigh a ko misogh, anebiragh, an midorozir bizir a gamima a gavgavim ikia misoziba inigh mangi, da tuiragh da isi gumazir igharazibar aningam. **23** Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumamaziziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui." **24** Iesus ua kamaghin migei, "Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamin danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi migia ghaze, 'Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.' Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia pura iti. **25** Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha iti. **26** Egh duar kurar kam mangi, 7plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamin ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar pazavira ikiam, eghti an dabirabim, dabirabar a faragha ikezim bar a gafiragh bar ikuvigham." **27** Ezi Iesus bizir kabav giavira itima, amizir mam gumamazizibar tongin ikia kamaghin dia migei, "Amizir ni bategha oteba ni ganingizim, a bar akongegh." **28** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Te nan Afeziamin akam baragha an gin zui, me bar akongegh." **29** Ezi gumamaziziba otiva izavira itima, Iesus kamaghin me migei, "Datirighin itir gumamaziziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighi me ganigh foghamin bagha azangsisi. Eghti ki arazitam men akakaghsi me danighan kogham. God Jona gamizir arazimin min, me arazir kamin ganam. **30** Fomira Jona batozir arazim Niniven nguibar ekiamin gumamazizibar aka. Kamaghira, Gumamazizibar Otaram datirighin itir gumamaziziba arazitam men akagham. **31** Fomira Seban Atarivir Amizim nguazir kamin saghon ikegha Solomonin fozozir aghuimin akaba baraghasa iza. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin amizi, Gumamaziziba Godin Kotiamin Tuivamin Dughiamin, Seban Atarivir Amizim tugh datirighin itir gumamazizibar arazir kurabar gun mikimam. **32** Eghti Godin Kotin Dughiamin, Niniven gumamaziziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Niniven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!" **33** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Gumazitam lam gaborogha danganir mogometamin a modozir puvati, o a inigha itarir ekiamin aven amadazir pu. Puvati, an a isi an danganimram anefagham. Eghti tina aven izi, an angazangarimin ganam. **34** Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim derazi, angazangarim bar nin namnam gizivagham. Eghti nin damazim ikuvighiti, mitatem nin namnam, avaragham. **35** Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira gan, puvatighiti, angazangarir nin itim, mitarmem an epazagham. **36** Kamaghin amizi, angazangarim bar nin mikarzim gizivaghti, mitarmem tong an epazagham koghti, nin mikarzim bar angazangarimin ikiam, mati lamin angazangarim ni gisirazi mokin." **37** Iesus mikemegha givazima, Farisin mam Iesus ko damasa an gighamizi, Iesus an dipenimin aven ghugha dagher dakozim gapera. **38** Ezi Farisin kam garima, Iesus ruezir puvatigha a koma api. Ezi a kamaghin ganigha aguaghfa. **39** Ezi Ekiam kamaghin a migei, "Ia Farisiba, ia bar deraghavira kapka ko itaribar azeniba rue, ezi ian navir averiabar aven bar ikuvigha mize. Ia okimakiam koma arazir kurabagh ami. **40** Ia bar gumazir onganiba! God azenan ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari? **41** Eghti ia bizir itaribar averiabar itiba isiva gumazir onganarazibar aning, eghti ian biziba bar zuegham. **42** "Ia Farisiba, ia ghaze, ia isingtizim daghebagh anidir zuravarir 10plan pozibar da arigha, egha pozir vamira

God ganidi. Egha ia Godin guizin arazim ko a gifongezir arazim ataghirasi. Ia faragh arazir eklar kabar gin mangi dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! **43** "Ia zurara God ko migeir dipenibar aven dabirabir aghuariba iniasa bar ifonge. Egha uaghan maketin danganiba me dughiba ia daningasa, ia bar ifonge. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham. **44** "Ia mati matmatiar me gan fogan koghamibar min iti. Ezi gumamaziziba dagh fozir puvatigha dagh isin arui. Egha Godin damazimin zuezir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham!" **45** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir mam a ikaragha ghaze, "Tisa, ni bizir kabav gia, uaghan e gasighasisi." **46** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia osimtiziba gumamazizibagh arizima me da ateran ibura. Ezi ia uari uan dafar puzitamin men akuragha bizitam aterir puvati. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! **47** Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire. Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba okoregha men aghariba mozbagh ariki. Kamaghin amizi, iavzika, ia bar ikuvigham! **48** Ia arazir kam gumamazizibar akakagha ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam dera. Ezi me Godin akam inigha izir gumazibav soghezi me ariaghire, ezi ia me bagha mozbagh ami. **49** "Bizir kam bagha, Godin fozir aghuim kamaghin migei, "Ki me bagh nan akam inigha izir gumaziba koma aposelba amangam, eghti men tarazi, me me misoghtima me arighiram. Eghti igharaziba, me arazir kurabar me damuam!" **50** Fomira nguazir kam otozir dughiam, Godin akam inigha izir gumaziba, me me misoghezi me ariaghire, ezi arazir kam iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darazi men ivezim iniam. **51** Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin ikegha iza Sekarain dughiamin tu. Gumazir kam, Sekarai, me ofa gamir dakozim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam. **52** "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba, ia Godin foziramin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvatigha, aven mangamin gumamazizibar tiar akam apiri." **53** Egha Iesus danganir kam ataghirazima, Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangzir aviribar a gami. **54** Egha me an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12 Ezi dughiar kamin gumamazizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, "Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghugha a gamizima a bar buizi moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham. **2** Moegha itir biziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumamaziziba dagh foghham. **3** Ezi bizir ia mitatemin mikemeziaba, me aruer angazangarimin da baragham. Ezi bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziaba, me mangi dipenir nogoribar tuiv dar gun mikimam." **4** Iesus ua kamaghin migei, "Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar kinibav sozibar atiatingan marki. Me gin ua bizitam damighan kogham. **5** Ezi, ia tinarama atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiatiang, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbargira ia migei, ia Godin atiatiang. (Geenna g1067) **6** Ia fo, gumamaziziba kuarazir dozir 5pla wan toian vaghvagh dagh ivezegham. Ezi God dar tam bakinighnighan kogham. **7** God uaghan ian dapanir ariziba menge, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatiangan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekeveghe dagh afira." **8** Iesus ua kamaghin migei, "Ki ia migei, Gumazir manam gumamazizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumamazizibar Otariam uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam. **9** Eghti tina gumamazizibar damazimin mikim suam, a nan adarazir mav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati. **10** Eghti gumazitam akar

kuratam Gumamazizibar Otariam mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam akar kuratam Godin Duam mikemeghtima, God an arazir kurar kam gin amadagham kogham. **11** Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egha gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatiangan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam? **12** Dughiar kamra, Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam." **13** Ezi gumazir mam gumamazizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, "Tisa, nan aveghbuam mikemeghtima, a gan afeziam ga bagha taghizir bizibata na bagh taba tuiragh." **14** Ezi Iesus a ikaragha ghaze, "Tinara guan osimtizibar kir guan biziba tuiraghasa na misefe?" **15** Egha a kamaghin me migei, "Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimin dabirabim a bizir avirir a itir kaba saram otozir puvati." **16** Egha an akar isin zuir kamin me migei, "Gumazir dagiaba bar avirasemezir mam iti. Egha uan nguazimin dagher aghuir aviriba isi. **17** Egha a kamaghin uabi ginighnisi, "Ki manmaghin damuam? Ki uan daghebar arighamin danganiba puvati." **18** "Egha a ghaze, 'Ki kamaghin damuam. Ki uan dagher dipeniba kuarighiva, dipenir ekiabara ingarigham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko biziba bar dar arigham. **19** Egh ki uabira uabi mikimam, "Ni dughiar aviriba bagha ua bagha bizir aghuir avirim ariki. Egh ni damiva, wainin dipabar amiva, egh dughiar aghuarim iniva, egh bar akuegh ikiam." **20** "Ezi God a migia ghaze, 'Ni gumazir onanim. Dimagarir kamra ki nin ikirimirim inighti, ni aremegham. Eghti ni ua bagha arighizir biziba, tina da iniam?" **21** "Kamaghira, tina ua bagh biziba puv dar pozim mikiniva, egh a Godin damazimin onganarazibar amuam, eghti bizir kam a bativam." **22** Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Kamaghin amizi, ki ia migei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam? Egh ia pamten uan inivafizibagh nighnigh mikiman marki, e inir manatam uan mikaraziba avam? **23** Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin mikarzim ti inibagh afira. **24** Ia kuarazibar gan. Da dagheba opari puvatigha dagh eghuvir puvati, da dagheba arizir dipeniba puvati. Ezi God dagheba dagh anidi! Ezi ian ikirimirim bar kuarazibagh afira. **25** Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh, kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati. **26** Ni bizir muziarir kam damuan iburagh, ni tizim bagha biziba bar a dagh nighnigha nighnizir aviribagh ami? **27** "Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Da ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha da korotiatam isamizir puvati. Ezi ki ia migei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikia an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati. **28** E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam da akoreghiva da inigh avitam mikinigham. Grazir kinir kaba, God adiariba dagh azui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia daningam. Ia gumamazizir nighnizir gavgavir muziarim itiba! **29** Ian nighnizim dagheba ko dipabara ikian marki. Egh ia pamtem dagh nighnighan marki. **30** Nguazir kamin gumamaziziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziam fo, ia da iniam. **31** Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia faragh God atighti, a ian Atrivimin ikiti, ia an gin mangiti, a bizir kaba ia daningam." **32** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia sipsipin bizir muziarim, ian Afeziam ia damighti, ia Atrivimin otivasa a bar akonge. Kamaghin ia atiatiangan marki. **33** Ia uan biziba amangiva dagiaba inigh, egh gumamazizir onganarazibar aning. Egh uari bagh dagiaba azuir mitariba inigh dar arightima da dighoran kogham. Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham. **34** Nin bizir aghuiba itir danganim, nin navir averiamin itir ifongiam uaghan danganir kamra ikiam." **35** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi mamaghira iki. **36** Egh mati gumazim uan gumazir aruamin amuir ikizir isam

bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughafughti, me zuamiram a bagh tiam kuigham. **37** Ingari gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizuua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba me daningisi uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam. **38** Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminin titi a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham. **39** Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amina, a men dughiam gifogha, men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati. **40** Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazizbar Otari mizuamam koghamim, a dughiar kamram otogham.” **41** Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamin erara migei, o e bar moghira?” **42** Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ingangari gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarin gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangari gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangari gumazibar aningam. **43** Ingangari gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam iza a batogha an ingangari kamin garima, gumazir kamin navir averiam bar an dera. **44** Ezi ki guizbangira ia migei, ingangari gumazir kamin gumazir aruam a damightima, an an ingangari gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam. **45** Egh ingangari gumazibar dapanim uabira uabi kamaghin nighnigham, ‘Nan gumazir ekiam zuamira izeghan kogham.’ Egh a dikavigh ingangari gumaziba ko ingangari amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham. **46** Eghti an gumazir ekiam, dughiar an ingangari gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghti an gumazir ekiam bar anerghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham. **47** “Ingangari gumazibar dapanim fo, an gumazir ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezi an a gamizir puvati. Eghti an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoregham. **48** Eghti ingangari gumazim an gumazir ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an gumazir ekiam dughiar aviribar a ifozoregham kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezi tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.” **49** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira islasa ki ifonghe. **50** Ki tighar rurir mam iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin, osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin amizi ki bar osemegh mangi dughiar kam otogham! **51** Ni ti ghaze, ki navir vamaran arazim inigha, nguazir kamin ize? Puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize. **52** Datirighin tugh mangi 5plan amuiroghboriba dipenir tamin iki uari tuiragham, 3pla pumuningin apanimin ikiam, eghti, pumuning 3plan apanimin ikiam. **53** Me uari tuiragham, afeziam uan otarimin apanimin ikiam, eghti otarim uan afeziamin apanimin ikiam. Eghti guivim uan amebatin apanimin ikiti, amebam uan guivim apanimin ikiam. Eghti paba itir amiziba, uan ivozir amebaba ko akabar uari adoghti, otarimin amebam uan otarimin amuimin apanimin ikiam.” **54** Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganta, ghuariam aruem magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghti a izam. **55** Egh Sainain aminin vangti, ia suam, aruem gan bar puvira iniam. Eghti an otogham. **56** Ia ifavarir gumazamiziba! Ia guizbangira, overiamin otivir biziba deravira dagh fo. Egha ia dughiar kamin otivir arazibar gara da abizir puvati.” **57** Iesus ua kamaghin migei, “Ezi ia uari uarir azangsighan aghua, bizir tizim a dera. **58** Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazimin mangitima, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimin a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimin mangam. Eghti jas ni inigh polisin dafarim datighti polis ni isi kalabuziam datigham. **59** Ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, egh iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamin gin, azenim giram.”

13 Ezi dughiar kamin gumazir maba ikia Galilin gumazibar gun Iesus migei, ezi Palaitin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asizibar ghuziba sara verevere. **2** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire. Kamaghin amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira? **3** Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighiregham. **4** Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18plan gumazir Siloamin dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumazamiziba men arazir kurabagh afira? **5** Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighiregham.” **6** Iesus akar isin zuir kamin me migei, “Gumazir mam temer figh uan wainin azenimin anekara, eggha a ghua oviziba bagha an gara tamin apizir puvati. **7** Egha a wainin azenimin garir gumazim kamaghin a migei, ‘Ki 3plan azenibar arua izava, fighin oviziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmaghsua a puram aghui?’ **8** “Ezi ingangari gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, aneteghtima, an azenir tam uam an ikitima, ki nguaziba an povim darightima a dagher aghuiba iniam. **9** An azenir munamin beghti, deragham. Puvatightima, ni na mikemeghtima ki an okegham.” **10** Egha Iesus Sabatin dughiamin God ko migeir dipenir mamin aven gumazamizibar sure gami. **11** Ezi amizir mam 18plan azenibar duar kuram an akiragharim gamizi an aviraghavira ikiava bar uabi aminava avenge. **12** Ezi Iesus an apigha an diazi an ada zuima, a kamaghin a migei, ‘Amizim, nin arimariam ni ataki.’ **13** Egha uan dafarimning a gisin atizima, a zuamira uabi aminegha tugh, Godin ziam fe. **14** Iesus Sabatin dughiamin amizim akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimin garir gumazim atara kamaghin gumazamizibav gei, “Ingangari dughiar 6pla iti, ia dughiar kabar izitima, a ian arimariaba akiram. Egh ia Sabatin dughiamin izan marki.” **15** Ezi Ekiam an akam ikaragha ghaze, “Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati? **16** Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18plan azenir kabar a ike. Kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighi a deragham.” **17** A kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezi gumazamiziba an amizir bizir aghubar gara bar akonghe. **18** Egha Iesus gumazamizibar azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam? **19** A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezi kuazariba an aguabar mikonibagh ami.” **20** Egha Iesus ua gumazamizibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam? **21** A yisin min ami. Amizir mam yisin muzirir kam inigha, plauan dramin ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi plauan kam gin bar bui.” **22** Egha Iesus Jerusalem inigha nguibar ekiaba ko doziba bar dar itir gumazamizibar sure gamua zui. **23** Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumazamizir vabara ua me iniam, o?” **24** Ezi a kamaghin me migei, “Ki ia migei, gumazamizir aviriba tiar akar asuvazimin aven mangiva avegham. Kamaghin amizima ia gavagaviz tiar akar asuvirizir kamin dirighiva aven mangi. **25** Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaragham. Eghti ia azenan ikiva tiam misogh dimiva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghti a kamaghin in akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?’ **26** “Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezi ni tuavibar en sure gami.’ **27** “Eghti a kamaghin in akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’ **28** “Egh ia Abraham ko Aisak ko Jokop ko Godin akar inigha izir gumaziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh tuangiva arang atariba kuskugh danganir kamin ikiam. **29** Egh gumazamizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh

uan danganiha iniam. **30** Ia oragh, gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.” **31** Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha izan kamaghin a migei, “Herot ni misoghasa. Kamaghin amizi ni nguibar kam ategh igharagh mangi.” **32** Ezi Iesus kamaghin men akam ikragha ghaze, “Ia mangi afiar atiar mam mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko gurumzaraghan duar kuraba batoghiva, gumazamizabar arimariaba akiram. Egh ki zurimin uan ingangarin agivam.’” **33** Ezi ki ia migei, Godin akam ingha izir gumazitam Jerusalem azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumzaraghan ko zurimin mangivira ikiam.” **34** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Oio, ia Jerusalem adarasi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam ingha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egħa God ia bagħa amadir gumaziba, ia dagiaba isa me ginivi me ariaghiri. Dugħiar aviribar ki ian boriba akuv me mugħasa, mati tuarir amebam uan avizimigin nguziba avarazi mogħin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagħ izan aghua. **35** Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriam gava. Ki guizbangira ia migei, ia uan nanan kogħ, kamaghira iki mangi dugħiar ia suam, ‘Gumazir, Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damul!’”

14 Sabatin dugħiar mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezi dugħiar kam gumazamiziba bar deraviram an gari. **2** Ezi an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti. **3** Ezi Iesus Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar azara, “Moses Osirizir Araziba, da Sabatin gumazamizabar arimariaba ghua magħasa amamangatz, o puvat?” **4** Ezi me nimira itima a gumazimin suiragħa a gamizima a dera. Egħa anemadazi a ghu. **5** Egħa a men azara, “Ian tavin otaritam o bulmakau tam Sabatin dugħiamin mozirpamin magirighitima, ia ti mangi uam a gekuigham, o?” **6** Ezi me mikimamin akabagh asa. **7** Dugħiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagħer dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, **8** “Gumazitam amuir ikizimin isam bagħ dagħti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragħa itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafrazim, a bagħa a ginaba. **9** Egħti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni uan misiam gumazir kam daningigh.’ Egħti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham. **10** Kamaghin amizi dugħiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, egħti isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, ni danganir aghuir pin itimin mangi.’ Egħti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam. **11** Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Egħti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiam iniam.” **12** Egħa Iesus ua isar ghuavim migei, “Ni isam damuva, uan roroaba ko aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, ni men diman marki. Ni men diaghiti, me uamategħ nin diaghiti, ni kamaghin uan ikarvazim uamategħ a inigham. **13** Ezi ni isam damuamin dugħiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh. **14** Egħti God arazir aghuimin ni damuam. Gumazir kaba nin dagħeba ikaraghan kogħam. Kamaghin amizi, ni uan ikarvazim dugħiar gumazir Godin damazimin deraziba ua dikavaminin a iniam.” **15** Egħa Iesus ko dakozimin itir gumazibar mav Iesusin akaba baregha, kamaghin Iesus migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin isar ekiam amamin, a bar akongegham.” **16** Ezi Iesus kamaghin a ikragħa ghaze, “Dugħiar mam gumazir mam isar ekiam bagħa biziba akirava gumazamizir avirimin dia. **17** Isam azuir dugħiamin, isar ghuavim a gighamiziba bagħa uan ingangarin gumazim me mikimasa anemagħa ghaze, ‘E biziba bar ada akirigha gifa, kamaghin amizi ia izi.’” **18** “Ezi me bar mogħira mangan aghuagħa uan dimdiam avaghboava migirigiar ifavaribagh ami. Egħa men mav faragħa kamaghin migei, ‘Ki datirighira nguazim givese, egħ mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogħam.’” **19** Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10plan bulmakaubagh ivese, egħa ki da ingangarin gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogħam. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegħ.’

20 Ezi gumazir mizekim kamaghira a migei, ‘Ki amuin ini, kamaghin amizi, ki izan kogħam.’” **21** “Ezi ingangarin gumazim uamategħa izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei, ‘Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiarab mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurar aruir puvatiziba, me inigh izi.’” **22** Ezi ingangarin gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, ni mikemezi mogħin ki amigha gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.’” **23** Ezi isar ghuavim uan ingangarin gumazim kamaghin a migei, ‘Ni mangi tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, egħti nan dipenim izivaka. **24** Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragħa diaziba men tav isar kamin dagħetam amegħan kogħam.”” **25** Ezi gumazamizir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragħa men gara kamaghin migei, **26** “Tina na bagħ iziva, egħa uan afeziam ko amebam, o amuin ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egħa uaghan uan ikirimimir ategħan kogħiva, egħ nan suren gumazim o amizimin otogħan kogħam. **27** Egħ tina uan ter ighuvir an ovengamin a gupugh, egħ nan gin izan kogħiva, nan suren gumazim o amizimin otogħan kogħam. **28** “Ian tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egħ suam, ki dagiaba manmagħira dipenir kam agivagħam? **29** Egħ ian tina dipenir ekiamin ingarsi, a faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmagħira dipenir kam a givagħam?’ Puvatighitima, a ghuriamra damighiva, egħ anegivagħan kogħitima, me bar an ganiva dibovir migirigiarab a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvat.’” **31** “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausenen midorozir gumaziba ko mangi, na bagħa izir atrivimin 20 tausenen midorozir gumazibagh afiragħam, o puvatigham?’” **32** A misogħan iburaghiva, egħ atrivim sagħuiamra ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki. **33** Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar mogħira a da ategħan kogħiva, egħ nan suren gumazim o amizimin otogħan kogħam.”” **34** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egħ a uan isingtizim ategħti, ia manmagħin a damighiti a uan singigham? **35** An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogħam. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15 Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagħa iti. **2** Ezi Farisiba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.” **3** Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei, **4** “Ian tav 100pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99pla ategħti da puram azenan iki damiti, egħti a mangi ovegezim buri mangi, an apighvira givagħam, o?” **5** Egħ an an apighvira bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam. Egħ a uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh, egħ kamaghin mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovegezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.’” **7** Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagħa agoir agorogem bar 99plan derazir gumazamizir kabagh afiragħam. Gumazir kuram a navim gira. Ezi 99pla gumazamiziba me ghaze me dera egħa navibagh irazir puvat.” **8** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Amizitam 10pla wan kina ikiti, tam oveghtima, a manmagħin damuam? A lam daborogh, egħ dipenim aviva a buri mangi, an apighvira givagħam. **9** Egħ an apigh, uan namakaba ko an boroghin itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovegezir wan kina batogħa gifa. Ia na ko e a givarvaram.”” **10** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giragħti, ia nguazimin a givarvara akongezi mogħin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram.”” **11** Egħa Iesus ua kamaghin migei, “Gumazir mam otarir pumuning iti. **12** Ezi dozim kamaghin uan afeziam migia a gaghora ghaze, ‘Afeziam, ni ga bagħ biziba tuiragh nananaba na daningigh.’

Ezi aningin afeziam uan biziba aning bagha da tuira. **13** “Ezi dughiar otevimin gin, otarir dozim uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mamin ghu. Egha nguibar kamin ikiava pura tintinimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa. **14** Ezi an dagiaba bar givazima, nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati. **15** Kamaghin amizi, a ghua nguibar kamin itir gumazir mamin ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuaghapi. **16** Ezi gumazitam daghetam a ganingizir puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da nguezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge. **17** “Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziamin ingangarir gumazamiziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh iki mitirimin bangin aremegham. **18** Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghin a mikimam, “Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami. **19** Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin min ikiam.” **20** Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui. “A saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan dafarimningin a muigha an tori. **21** “Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.” **22** “Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, dagarir asuaba a daghuigh! **23** Nan borim aremegha ua angamira iti. An ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.” Egha me a givarvara isam gami. **25** “Ezi dughiar kamin otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ongava ighiam gizi. **26** Ezi a uan afeziamin ingangarir gumazir mamin diagha an azara, ‘Marazi tizim gami?” **27** “Ezi a an akam ikaragha ghaze, ‘Nin dozim uamategha ize. An aremezir puvatigha derivira ikia uamatenge. Kamaghin amizi, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.” **28** “Ezi an otarir ekiam atara dipenimin aven manghan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a kakaghoravira iti. **29** Ezi a kamaghin uan afeziamin akam ikaragha ghaze, ‘Ni gan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin min ikia pura nin ingara, nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizir puvati. **30** Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba agivagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!” **31** “Ezi afeziam kamaghin a migei, ‘Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba. **32** Nin dozim aremegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagh isam gamua ivarvari.”

16 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamin dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. Ezi an ingangarir gumaziba a migia ghaze, ‘Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.’ **2** Ezi an an diazi an aven ghuzima an an azangsis, ‘Ni bizir tizim gamizi ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akinafarin na daningigh. Ezi bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.’ **3** “Ezi gumazibar dapanim uabira uabi migei, ‘Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egha ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagh azangsigghan aghumsiki. **4** Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumazamiziba na mikimtima ki men dipenibar mangam.” **5** “A fo, gumazamizir maba pura gumazir ekiamin biziba ini, me tighar an biziba ua da ikarvagham. Ezi a gumazamizir kaba vaghvagha men deima me aven zui. Ezi a faragha zuimin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?” **6** Ezi a kamaghin migia ghaze, ‘Ki 800pla dram wel ini.’ Ezi gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni uan akinafarin inigh zuamira daperagh 400 osirigh.’ **7** Egha a uan mavin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam

da biziba ini?” Ezi a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezi a kamaghin a migei, ‘Ni uan akinafarin inighiva 80 osirigh.’ **8** “Nguazir kamin gumazamiziba me amir ingangariba me bar dagh fo. Egha angazangarimin itir gumazamiziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogha, gumazir dapanir kurar kamin ziam fe. A gumazir nighnizir aghuim itimin arazim gami. (aiōn g165) **9** “Ki ia migei, ia nguazir kamin dagiar kuram, gumazamizibar akurvagh me ko namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghti, God ni inighti ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam. (aiōnios g166) **10** “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganam kogham. **11** Egh ia nguazir kamin dagiar kuram deragh an ganam koghtima, tina guizbangin biziba ia daningti ia dar ganam? **12** Egh ia gumazir igharazimin biziba deraghvira dar ganam koghtima, tina ian biziba ia daningam? **13** “Ingangarir gumazitam o amizitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghvira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.” **14** Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusin garav minbaba sighsiravira iti. **15** Ezi a kamaghin me migei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian nighnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godin damazimin bar ikufi.” **16** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumaziba akam akura mamaghira ikia, ghua Jonin dughiamin tu. Ezi dughiar kamin, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamin Akar Aghuim akuri. Ezi gumazamiziba bar moghira dughiar kamin aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri. **17** Nguazim ko overiam givagham. Eghti God Osirizir Arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham. **18** “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimin iki mati, ni amizir manamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimin iti, ni uaghan amizimin mikarzim okeme.” **19** Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar mamin, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti. **20** Ezi an tiar akamin, gumazir puv biziba bagha azangsisir mam, duaba bar a givizazima a irighav iti, an ziam Lasarus. **21** Egha a gumazir dagiaba avirasemezir kamin dagher otevir dakozimin apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezi afiaba uaghan izava an duaba ozisi. **22** “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsisizim aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezi enselba a inigha ghua Abrahamin min aneti. Ezi gumazir dagiaba avirasemezir uaghan aremezi me anefa. **23** Ezi a Gumazamizir Oveaghuezibar Nguibamin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamin garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti. (Hadēs g86) **24** Egha an Abrahamin dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi ni bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangh.” **25** “Ezi Abraham an dindiam ikaragha ghaze, ‘Otarim, ni bizir kam uam a ginirigh, ni angamira itir dughiamin, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezi a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi. **26** Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimin, ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.” **27** “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamin akam pamtemin a ikaragha ghaze, ‘Ki aveghbuar 5pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangsis, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kamin izan marki.” **29** “Ezi Abraham an akam ikaragha ghaze, ‘Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba iti. Eghti me men akaba baragh.” **30** “Ezi a kamaghin Abraham migei, ‘Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.” **31** “Ezi Abraham kamaghin a migei, ‘Me Moses ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba

baraghan koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi me mikimtima, me uaghan nighnizir gavgavim an akabar ikian kogham.”

17 Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazir nguazimin ikiava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam! **2** A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti deragham. **3** Kamaghin amizi ia deravira uari bagh gan. “Egh nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Egh a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada. **4** Egh a 7plan dughiahar arazir kurabar ni damighiva, egh a 7plan dughiahar umategh ni bagh izi kamaghin mikimam, ‘Ki navim gira,’ eghti ni an arazir kuraba gin amadagh.” **5** Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, “Ni en nighnizir gavgavim damighti an ekefegh!” **6** Ezi a kamaghin me migei, “Ilan nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitamin min ikitima, ia temer kam mikim suam, ‘Ni uabi asigh egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,’ eghti a ian akam baragham.” **7** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ilan tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvti. **8** Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighiti ki dar amam, eghti ni gin dami. **9** A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati. **10** Ezi ia uaghan God damuasa ia mikemezir biziba ia bar dagh ami, egh ia suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami.” **11** Iesus Jerusalem ghava, Samaria ko Galilin Distrighin tizimin zui. **12** Egha a nguibar mamin aven zuima, 10pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikia, **13** tiarim akara an dei, “Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh.” **14** Ezi a men apigha kamaghin me migei, “Ia mangiva, uari isiva Godin ofa gamir gumazibar akagh.” Ezi me me bagha ghua tuavir arizimin men mikariziba zuegha dera. **15** Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a umategha izava pamtemin Godin dia egha an ziam fe. **16** Egha Iesusin suemningin boroghin nguazim girigha fuagha, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samaritan gumazibar. **17** Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki ti 10plan gumazir kaba akiris, o puvati? Ezi 9pla managh iti? **18** Ezi Judan gumazitam ua iza, Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuaimin iizezim uabira izava Godin ziam fe.” **19** Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizi, ni dera.” **20** Dughiar mamin Farisin gumaziba Iesusin azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manadizoghin izam?” Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, “Ia oragh, God Bizibagh Ativamin Dughiamin arazaraziba ia uan damazibar dar ganighan kogham. **21** Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiamin aven iti.” **22** Egha Iesus uan suren gumazibav gei, “Dughiam izitima, ia Gumazamizibar Otarim izamin dughiam bagh gansi damuva avegham. **23** Gumazamiziba ia mikimam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gumazamizibar Otarim izamin dughiam an onimarimin min taghtagham. Eghtima an angazangarim bar overiamin ruaghatavimning uaghaman anining tagharm. Eghti ia ivemar men akaba gin mangan marki. **25** A faragh bizir aviriba bagh mizazim inigham. Eghti datirighin dughiar kamin itir gumazamiziba an aghuagham. **26** “Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazamizibar Otarim izamin dughiamin otivam. **27** Gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghuvavanabozir dughiamin, aperiama iza bar me kuavareme. **28** “Ezi Lotin dughiamin kamaghira, gumazamiziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagha biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari. **29** Ezi Lot Sodom ataghizir dughiamin, avim

ko dagiar isiba amozimin min overiamin ikegha sua izaghira bar moghira me kuavareme. **30** “Gumazamizibar Otarim azenara izighiramin dughiamin, biziba uaghan kamaghinar otivam. **31** Eghti dughiar kamin ni tina uan dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikeghiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bizitam bagh nguibamin mangan marki. **32** Ni Lotin amuim ginighnigh! **33** Gumazamizir namam na bagh uan ikirimimir ateghiva, uan ikirimimir iniam. **34** Ki ia migei, dimagarir kamin taning uaning inigh misiar vamira dakuti, God tav inighiva tav ategham. **35** Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righirighitima, God tav inighiva tav ategham.” **37** Ezi me an azara, “Ekiam mamaghira?” Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kuaba managh iti naghin, taragiaba uari akuvagham.”

18 Egha Iesus akar isin zuir mamin uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghira ikiam. Egh amirvagham kogham. **2** Egha a kamaghin me migei, “Nguibar ekier mamin aven jasin mam iti, a Godin atiatir puvti. Egha gumazamizibagh nighnizir puvti. **3** Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar ekier kamin iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osimtiziba a garisi. Ezi a jas bagha zurava izava a migei, ‘Ni kotiamin nan akuragh.’ **4** “Ezi dughiar avirir maba a bizitam gamizir puvti. Egha abuan a uabira uabi migei, ‘Ki Godin atiatir puvti. Egha ki gumazamizibagh nighnizir puvti. **5** Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamaghin amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiragham kogham!” **6** Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia jasin kuramin migirighin baragh. **7** God inabazir gumazamiziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagh izi da akiram, o puvatigham? A me ataghiraghti me pura mangam? Bar puvti. **8** Ki ia migei, a men osimtizibar ganiva, zuamira men akuragham. Kamaghin amizima, Gumazamizibar Otarim umateghamin dughiamin, a ganti, nguazimin itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiam, o puvatigham?” **9** Gumazamizir mabara uarira uan ziaba fa, egha igharaz daraziv gia ghaze, me derazir puvti. Ezi Iesus kamaghin amir gumazamiziba bagha akar isin zuir kam gami, **10** “Gumazir pumuning God ko mikimasa Godin Dipenimin ghu, anining mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim. **11** Ezi Farisin gumazim tughua ua bagha kamaghin God migei, ‘Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvti. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha amizir paba itiba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isir gumazir kamin min amir puvti. **12** Ki wighin vamiran dughiar pumuningin ni ko mikimasa dagheba ataghirasi. Egha bizir ki isiba, ki 10plan pozibar da arigha, dar pozir vamira uaghan ni ganidi.” **13** Ezi dagiaba isir gumazim mong munamaghin tu. Egha a kogha overiamin garir puvatigha uan evarim misogha kamaghin migei, ‘Ki gumazir kuram, God ni nan apangkufigh!’ **14** Kamaghin amizi ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isir kam, a Godin damazimin dera, egha dipenimin ghu. Ezi igharazim puvti. Gumazamizir uan ziaba feba, God me abinam. Eghti gumazamizir uari abiriba, God me feghti me ziar ekiaba iniam.” **15** Ezi Iesus dafarimning borir dozibar arighasa, gumazamiziba me inigha izi. Ezi an suren gumaziba kamaghin ganigha men atara men anogorosi. **16** Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima, a kamaghin me migei, “Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, a borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizi, ia borir doziba ateghti me na bagh izi, egh men anogoroghan marki. **17** Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham.” **18** Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, “Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimimir aghuarim iniam.” (*aiōnios g166*) **19** Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Ni manmaghsua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvti. God uabira gumazir aghuim. **20** Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir

arazim damuam marki, ni gumazamizir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni uan bagh biziba inisi gumazamizibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.” **21** Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ki fomiram aghirimra ikia, arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.” **22** Ezi Iesus kamaghin oregha a ikaragha ghaze, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar, ni da amangighiva dagiaba inigh, egh gumazamizir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh nan gin izi.” **23** Gumazir kam, biziba bar aviriba iti, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar oseme. **24** Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, “Gumazamizir bizir bar aviriba itiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham! **25** Kamelin tam iniba isair dikoir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazamizir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!” **26** Ezi marazi kamaghin oregha an azara, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?” **27** Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.” **28** Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.” **29** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiamin bagha uan dipenim, o uan amuiom, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki, **30** egh datirighin itir dughiar kamin, God bizir avirir me faragha inizir bizibagh afiragh me daningam. Egh dughiar gin otivamin me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.” **(aiñon g165, aiñnos g166)** **31** Egħa Iesus 12plan suren gumaziba inigha me uarira ikiava, a kamaghin me migei, “Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalemin ghuavanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazamizibar Otarinim gun mikememiz osizirir biziba bar, guizbangira otogham. **32** Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazamizibar dafariba arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, a ifozoregh a misueghti an aremegham. **33** Eghti dughiar mizekizimin a ua dikavigham.” **34** Ezi an suren gumaziba bizir katam gifozi puvati, a bizir tizim migei. Dar mingariba men monge, ezi me bar fozir puvati. **35** Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangissi. **36** Egħa an orazima gumazamizir avirim izi zuima, a men azara, kar tizim. **37** Ezi me a migia ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus iza zui.” **38** Ezi a dia migei, “Iesus, Devitin Otarin, ni nan apangkufigh!” **39** Ezi gumazir faragha zuiba me an atara a migia ghaze, ni nimira iki. Ezi a bar pamtem dia migei, “Devitin Otarin, ni nan apangkufigh!” **40** Ezi Iesus tugha akar gavgavim gumazibav gia ghaze, “Ia gumazir munam inigh na bagh izi.” Ezi a roghira izima, Iesus an azara, **41** “Ki tizim ni bagh a damuasa, ni ifonge?” Ezi an a ikaragha ghaze, “Ekiam, ki ganasa ifonge.” **42** Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni gan. Nin nighnizir gavgavim nin akurazi ni dera.” **43** Ezi a zuamira gari. Egħa Iesusin gin ghua Godin ziam fe. Ezi gumazamiziba an ganigha, uaghan Godin ziam fe.

19 Iesus Jerikon nguibar ekiam abigha zui. **2** Ezi gumazir mam nguibar kamin iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme. **3** A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egħa gumazamizir avirimin tongin iti. Kamaghin amizi a Iesusin garir puvati. **4** A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo. **5** Ezi Iesus danganir kamin oto. Egħa kogha temer kam gisin gara, kamaghin Sakius migei, “Sakius ni zuamira izighiri. Datirighin ki nin dipenimin ikiam.” **6** Ezi a zuamira izaghirigha bar akonge. Egħa Iesus inigha uan dipenimin zui. **7** Ezi gumazamiziba bar an ganigha, kamaghin migia ngavamadi. A ghua gumazir kuramin dipenimin iti.” **8** Me dipenimin ikia, Sakius tugha, kamaghin Ekiam migei, “Ekiam, Ni oragh! Datirighin ki uan biziba bar da tuiragham. Egh ki taba isi gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazitam gifaragh

an bizitam okemeghiva, ki datirighin uamategh bizir pumuning ko pumuning a daningam.” **9** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datirighin God dipenir kamin gumazamiziba bar men akura. **10** Gumazamizibar Otarin, gumazamizir ovengeziba bagha ruiava men akurvaghasa ize.” **11** Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a migei. A Jerusalemin boroghin itima, me ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, an akar isin zuir mam me migei. **12** A kamaghin me migei, “Gumazir aruar mam nguibar saghuamin mangasa, eghti me a damighti an atrivimin ikiam. A gin uamategh uan nguibamin izegħ men ganam. **13** A mangasa uan ingangarir gumazir 10plan diagħa, 20 kina, 20 kina bar moghira me rome. Egħa kamaghin me migei, ‘Ia dagiar kaba inighiva uari bagħ dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategħa.’ **14** ‘An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin għu. Me kamaghin migei, ‘Gumazir kam an atrivimin otivan e aghua.’ **15** Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam gamizi an atrivimin otogħa, gin uamatenge. A uamategħa izegħa kamaghin me migei, ‘Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki foghasa me manmagħin nan dagiabagh isin dagiaba ini.’ **16** ‘Ezi gumazir faragħa zuim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki nin 20 kina kamin dagiar ingangarim gamighava, a gisin 200 kina ini.’ **17** Ezi atrivim kamaghin a migei, ‘Ni nan ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir kam aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami, kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekia 10plan ganam.’ **18** ‘Ezi ingangarir gumazir igharazim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ki nin 20 kina kamin dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.’ **19** Ezi atrivim a migei, ‘Ki ni atighi ni nguibar ekia 5plan ganam.’ **20** ‘Ezi ingangarir gumazir mizekim iza kamaghin migei, ‘Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki inir avizimin a nomkezima, a kati. **21** Ki ni gifo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egħa dagħer me opariziba, ki ti uaghan pura da isi. Kamaghin amizi ki nin atiaiti.’ **22** ‘Ezi atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir apangkuviba puvatizim. Egħa ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egħa dagħer me opariba, ki ti uaghan pura da isi? **23** Manmagħin amizi, ni nan dagiaba isa, dagiar dipenim gatzir puvati, eghti ki uamategħ izaiva da iniva dagiataba dagħ isin ua da iniam?’ **24** Egħa a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, ‘Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.’ **25** Me kamaghin a migei, ‘Ekiam, a 200 kina inigha gifa.’ **26** ‘Ezi a ghaze, ‘Ki ia migei! Gumazim o amizim Godin akabagh foghti, God uan akabar fozir igharaziba ia daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogħam. Eghti Godin akabagh fogħan aghuazir tav, an fozozir muziarim God a dam a inigham. **27** Nan apariba, ki men atrivimin ikiam me aghua, ia me inigh kagh iziva, nan damazimin me misueghti me arimighiregh.” **28** Iesus akar isin zuim gamigha givagħa, uan darorim gamua tuavir Jerusalemin zuimin ghuavanadi. **29** Iesus Bettefage ko Betanin boroghin oto, nguibar kamning Olivin Mighsiam gisin iti. Egħa a uan suren gumazir pumuning amaga, **30** kamaghin aning migei, ‘Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin mangi gantima donkin iglar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperagħa aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi. **31** Eghti tav kamaghin guan azaragħam. ‘Gua tizim bagħa donkin kam firi?’ eghti gua a mikim suam, ‘Ekiam ingangarim an iti.’ **32** Egħa Iesus aning amadazi aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi mogħin iti. **33** Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aning aning azara, ‘Gua tizim bagħa donkin benim firi?’ **34** Ezi aning kamaghin me migei, ‘Ekiam ingangarim an iti.’ **35** Egħa aning donki inigha Iesus bagħa izi. Egħa aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da għuani. Egħa aning Iesusin akurazima a donki gisin apera. **36** A donki gaperagħa zuima,

gumamazibiza uan korotiar ruariba suava tuavimin da mighuari. **37** A iza danganir tuavir Olivin Mighsiamin ghuaghirimin boroghin izima, an gin aruir darazi, me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem Godin ziam fe. **38** Me araghasa kamaghin migei, "Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Navir amirizim Godin Nguibamin iti. Nguibar bar pin itimin itir Godin ziam fit!" **39** Ezi Farisin marazi gumamazizir kabar tongin ikia, kamaghin Iesus migei, "Tisa, ni uan suren gumazibav kimitima, me nimira iki! Me kamaghin mikiman markil!" **40** Ezi a kamaghin me migei, "Ki ia migei, me nimira ikiti dagiaba uari araghasam!" **41** Iesus Jerusalem boroghira iza, egha an gara a bagha azi. **42** Egha a kamaghin migei, "Jerusalem, ki kamaghhsua, ni amua datirighin navir amirizimin bizibagh foghai. Kamaghin amizi, da datirighin nin modo. **43** Dughiam iziti, nin apaniba izi nguibam avinizir divazimin boroghin nguazir pozir ekiabav kiniva ni ekiarughti, ni arimangighan kogham. **44** Ni Jerusalem, me nin borir nin aven itiba sarama asghasigham. Ni Godin dughiar nin akurahgha izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh me dipenimin ingarizir dagiatam, ateghti, tam tam gisin ikeghan kogham." **45** Egha a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, biziba amadir gumaziba batosi. **46** Egha kamaghin me migei, "Godin Akinafarimin aven, osizirimin kamaghin iti, 'Nan Dipenim, God ko migeir Dipenimra. Ezi ia a gamizi, an okimakiar gumazibar mogomer danganimin min oto.'" **47** A zurara Godin Dipenimin aven men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa. **48** Ezi gumamaziziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghin iti. Kamaghin amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20 Dughiar mamin Iesus Godin Dipenir avizimin aven ikia, gumamazizibar sure gamuava Akar Aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza anekufa. **2** Egha me kamaghin a migei, "E mikemegh, ni gavgavir manamin bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?" **3** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ki uaghan azangsizitam ia damuasa. Ia na mikim, Jonin rurim, a Godin ize o gumamazizibar ize?" **5** Ezi me uarira uariv gei, "E uam, 'An rurim Godin ize,' eghti, a kamaghin mikim suam, 'Ia manmaghin amigha ia nighnizir gavgavim Jonin ikian aghua?' **6** Egh e suam, 'An rurim gumamazizibar ize,' eghti gumamaziziba dagiabar e ginivighi, e arighiregham. Me kamaghin fo Jon a Godin akan inigha izir gumazim." **7** Egha me Iesus ikaragha ghaze, "E fozir puvati, Jonin rurim manmaghin ize." **8** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin gun ia mikemeghan kogham." **9** Egha Iesus migia ghua ua akar isin zuir kamin gumamazizibav gei, "Gumazir mam wainin azenim oparigha, egha azenimin garir gumazir mabar dafarin garigha ghaze, me gin a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimin saghon iti. **10** Egha wainin oviziba kuair dughiamin, a ingangarir gumazir mam amadagha ghaze, me wainin ovizir taba a daningam. Ezi azenimin garir gumaziba a misuegha anemadazima, a dafarin kinibar uamatenge. **11** Ezi a ingangarir gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsizir arazibar a gamigha, anemadazi a dafaribara uamatenge. **12** Ezi a ua mizezim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikini. **13** "Ezi wainin azenir ghuavim uabira uabi migei, 'Ki manmaghin damuum? Ki uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a baregh deragh a damuum." **14** Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kamin ganigha, kamaghin uariv gia ghaze, 'Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeghti, e uari bagh wainin azenir kam iniam." **15** Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme." Egha Iesus ua kamaghin gumamazizibav gei, "Wainin azenir ghuavim manmaghira azenimin garir gumazir kabar amuum? **16** A iziva azenimin garir gumazir kabav soghti, me arimighiran. Eghti a wainin azenim inigh gumazir igharazibar anigam." Ezi gumamaziziba bizir kam baregha migia ghaze, "Bar puvatigham!" **17** Ezi

Iesus merara gara, egha men azara, "Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakin?" "Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava?" **18** "Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irighitima gumazir kam bar misarighiregham." **19** Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, me bar kaghira Iesusin suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumamazizibar atiati. **20** Egha me bar deravira a bagha gara, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamaghhsua, me Iesusin migirigiar otevitamin suiraghiva, egh a isi Romin gavmanin gumazir ekiam daningham. **21** Ezi moga garir gumazir kaba an azangsisi, "Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni Godin Arazibar gumamazizibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizimin gin zuir puvati. Akar vamira ni gumamazizir ziaba itiba, ko gumamazizir kiniba uaghara, me migei. **22** Ni e mikim, Judan Araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningitima, arazir kam Godin damazimin dera, o puvati?" **23** Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha kamaghin me migei, "Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?" **25** Ezi me kamaghin migei, "Sisarin ziam koma nedazim an iti." Ezi a me migei, "Kamaghira, ia Sisarin biziba isi Sisar daning, egh Godin biziba isi God daning." **26** Ezi me gumamazizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me pura an migirigiabagh nighnigha nimira iti. **27** Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghin nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.) **28** Egha me kamaghin Iesus migei, "Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitamin aveghbuam amuimin ikiva boriba puvatigh aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odarimin ikiva a bagh boriba iniam. **29** Ezi 7plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimin ikia boriba puvatigha areme. **30** Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mizezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7plan aveghbuaba bar ariaghiregha boriba puvati. **32** Ezi amizir kam gin uaghan areme. **33** Fomira me bar amizir kamin ike. Kamaghin amizi gumamaziziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra?" **34** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Dughiar kamin itir gumamaziziba, me poroghamibagh ami. (aiōn g165) **35** Eghti gin gumamazizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiamin, me poroghamibar amuan kogham. (aiōn g165) **36** God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighi e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar min ikiam. Kamaghin amizi me uam arimighiran koghiva, egh poroghamibar amuan kogham. **37** Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, 'Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jokopin God.' **38** Kamaghin e fo, God gumazir ariaghirezibar God puvati, a gumazir angamira itibar God. Ezi an damazimin an boriba bar angamira iti." **39** Ezi Judan Arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, "Mar migirigiar aghuim, Tisa." **40** Egha me uam an azangan atiati. **41** Ezi Iesus kamaghin gumamazizibav gei, "Manmaghin amizi gumamaziziba ghaze, God Uam E Iniassa Misevezir Gumazim Krais, a Devitin ovavim?" **42** Ezi Devit uabi Onger Akabar Akinafarimin aven kamaghin mikeme: "Ekiam, nan Ekiam migia ghaze, 'Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, **43** ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarin datighi, me nin dagarimningin apengan ikiam.'" **44** "Egha Devit 'Ekiam' a gati. Manmaghin amizi, a Devitin Ovavim?" **45** Ezi gumamaziziba orazima a kamaghin uan suren gumazibav gei, **46** "Ia Judan Arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiar ruarir kaba aghuraruasa ifonge. Ezi gumamaziziba maketin danganibar men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenibar aven dabirabar aghuriba iniva, egha isar ekiabar dughibar me danganir ziaba itiba iniassa bar ifonge. **47** Me amuir odariabagh ifara, men dipeniba okia ghaze e dera. Egha gumamaziziba men ziaba fasa, me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin

amir gumaziba, men ivezir kuram gumazamizir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham."

21 Iesus kogha garima, dagiaba itir gumazamiziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi. **2** Ezi a garima biziba puvatizir amuir odiair mam uaghan uan dagiar muziarimning ati. **3** Ezi Iesus kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiair kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazamizir igharaziba arighizir dagiabagh afira. **4** Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziarir aningi. Ezi a uan dabirabar onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati." **5** Ezi an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei, "Me dagiar bar aghuubar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke." **6** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham." **7** Ezi me an azara, "Tisa, bizir kaba manadizoghin otivam? Arazir manam faragh otoghti, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?" **8** Ezi Iesus kamaghin migia ghaze, "Ia uari bagh deraghvira gan, ia men ifavariba baragham marki. Gumazir aviriba nan ziamin izi suam, 'Kar kirara!' Eghti tarazi suam, 'Dughiam roghira izel!' Eghti ia men gin mangan marki. **9** Egh ia inogoviba ko adoghodozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghti nguazir kam gavamin dughiam datirighira otoghan kogham." **10** Egha a kamaghin me migei, "Kantrin mamin itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamin adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. **11** Eghti danganir maba mikimkizir gavgaviba, ko dagheba otevir dughiba koma arimariar gavgaviba otivti, atiatingamin biziba ko overiamin pin arazarazir ekiaba otivam. **12** "Bizir kaba gin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko migeir dipeniba koma kalabuziabar aven mangam. Eghti ia nan gin zuir gumazamiziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazimin mangam. **13** Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamin. **14** Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki. **15** Eghti ki nighnizir aghuiba ko migirigiar aghuiba ia daningtima, ia migirigiar aghuibara damuti, ian apantiam ian akaba batoghiva ia adoghan kogham. **16** "Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba, merara ia inighiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv soghti ia arimighiregham. **17** Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. **18** Egh me bar tong arazitam ia damuan kogham. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogham. **19** Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabar bar aghuim iniam." **20** Iesus ua kamaghin migei, "Ni Jerusalemin nguibamin ganti midorozir gumaziba izi a kontima, ni fogh suam, a gasighasighamin dughiam roghira ize. **21** Egh gumazir Judian itiba ari mighsiabar mangiti, Jerusalemin nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalemin azenan itir gumazamiziba uam an aven mangan markiam. **22** Kar osimtizibar dughiam, God da isi Israelia daningiva, men arazir kuraba ikarvagham. A fomira osirizi moghin otogham. **23** Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham! Eghti God gumazir kabar atartima, osimtizir ekiam nguazir kam bativam. **24** Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inviti me arighiriti, me tarazi suaghiva, me amangitima me nguibar Israelin azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar paziva Jerusalem damu mangi dughiar me Jerusalemin ganamin dughiam givagham." **25** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghvira ikitima, nguazimin gumazamiziba bar atiatigh okam nighnigham. **26** Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin amizi gumazamiziba atiatingiva damaziba

men isirtima, me daighiriva otivamin biziba bagh mizuamiva nighnigham. **27** Egh me dughiar kamin Gumazamizibar Otarimin ganti, a ghuriarimin tongin gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara izam. **28** Eghti bizir kabanagh otivighiritima ia dikavigh, uan dapaniba fegh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!" **29** Egha Iesus kamaghin akar isin zuimin me migei, "Ia temer fighin ganiva temer maba sara gan. **30** Temebar dafariba asighiriti ia fogh suam, aruem ganamin dughiam roghira ize. **31** Kamaghira, ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. **32** "Ki guizbangira ia migei, dughiar kamin itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam. **33** Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiaba givagham kogham." **34** Egha Iesus ua kamaghin migei, "Ia uari bagh ganigh! Isaba ko, dipar onganiba ko nguazir kamin biziba, ia puv dagh nighnighi, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghiva, asizibar suizir azuazimin min ian suigham. **35** Dughiar kam, nguibaba ko nguazir kamin gumazamiziba bar me bativam. **36** Ia zurara uari bagh gan Afeziar ko mikimvira ikiti, a gavgavim ia daningtima ia bizir otivamin kabagh itaviragham. Egh ia Gumazamizibar Otarimin damazimin tuivam." **37** Dughiar zurara, Iesus Godin Dipenimin aven sure gamuava, guaratizibar Olivin Mighsiamin ghuvaa dimagaribar an iti. **38** Ezi gumazamiziba bar Iesus baraghasa, mizarazibar Godin Dipenimin arui.

22 Datirighin Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam roghira izi. An ziam, God Israelia Gitazir Dughiam. **2** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me gumazamizibar atiati, kamaghin amizi me Iesus misoghasa tuaviba buri. **3** Iesusin 12plan suren gumazir mam Judas, an ziar mam Iskariot. Satan an navir averiamin ghu. Ezi a Iesus isava Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko ofa gamir gumazir ekiabar dafaribar arighasa ghua me koma migirigiabagh ami. **5** Ezi me an migirigian ifuegha ivezim a daningasa akabar kiri. **6** Ezi Judas ivezim inian ifuegha Iesusin suiragh men dafaribar arighasa tuaviba buri. A ghaze, Iesus uabira ikiti, an an suiragh men dafarim darigham. **7** Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam datirighin oto. Ezi dughiar kamin me God Israelia Gitazir Dughiamin isam bagha sipsipin nguazim misuegh anemi ikiva, a ginighnighasa. **8** Ezi Iesus Jon ko Pita amadagha kamaghin aning migia ghaze, "Gua mangiva, e God Israelia Gitazir Dughiamin isam aminam daghebar kir." **9** Ezi aning an azara, "Ga managh a bagh danganin akiram?" **10** Ezi a kamaghin aning migei, "Gua nguibar ekiamin aven mangiti, gumazitam miner dipam ater izi gua batoghtima, gua an gin a zuir dipenimin mangi. **11** Egh dipenimin ghuavim mikim suam, "Tisa kamaghin migia ghaze, "Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelia Gitazir Dughiamin isam aminam mana?" **12** Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba ko dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir." **13** Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezi aning God Israelia Gitazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri. **14** Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti. **15** Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelia Gitazir Dughiamin isamin dagher katam ameghan kogh, kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima, ki ia ko isar kam amasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam." **17** Egha Iesus wain apir kap inigha Ekiam minabagha kamaghin migei, "Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam aman kogh, kamaghira ikiti God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizi, ia a inigh ia uari daning." **19** Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebigha me ganiga kamaghin me migei, "Kar nan inivafizim, ki ia bagha anenigini. Ia anemi na ginighnigh." **20** Me amegha givazima, arazir kamra a wain apir kap inigha kamaghin migei, "Kavin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri. **21** Eghti ia gan, gumazir na inighiva gumazir kurabar dafarim darighamin, a

kara na ko dakoizim gaperaghav iti. **22** Eghti Gumamazizabar Otarim tuavir Afeziar faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham.” **23** Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsisi, “Tina bizir kam damuam?” **24** Egħa aposelba uari adogħa ghaze, tinara en faragham? **25** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kantir in Igharazir Gumamazizabar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kurabar gumamazizabagh amua kamaghin migei ‘E gumamazizabar akurvasi.’” **26** Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki. **27** Tinara ekefe, gumazir pura dagħer dakoizim aperaghav itim o gumazir dagħeba anidim? Gumazir pura dagħer dakoizim aperaghav itim. Ezi ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim. **28** “Ki osimtiziba aterima ia na ko iti. **29** Kamaghira, nan afeziar Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa. **30** Egħti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabar aghuaribar apiaghiva Israellian anabar 12plan ganam.” **31** Egħa Iesus kamaghin migei, “Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisgh a gifoghasa Godin azara. **32** Ezi ki ni bagħa Afeziar Ekiam ko mikemegħa gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategħ na bagħ izi, egh gavgavim uan aveghbuabar aning.” **33** Ezi Pita kamaghin a migia ghaze, “Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremegħasa ifuegha iti.” **34** Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikaragħa ghaze, “Ki ni migei, ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, ni na gifozir puvati, egħti tuarim maghirama akam.” **35** Egħa Iesus men azara, “Ki dughiar kamin ia amadagħa bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagiaba azuir mitariba ko ruagħa aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitamin ovezev, o puvati?” Ezi me kamaghin migia ghaze, “Puvati.” **36** Ezi a kamaghin me migei, “Egħti datirighin, gumaziba dagiaba itir mitarir muziariba iki da inigh, egh gumaziba ruagħa aruir mitariba iki, uaghan da inigh. Egħti gumazir midorozir sababa puvatiziba, ia uan initam amadagħiva tam givesegh. **37** Guizbangira Godin Akinafarim ghaze, ‘Gumamazizaba an gari, a mati gumazir kuram.’ Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiamin Akinafarim osirizi moghin biziba na bativavira iti.” **38** Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kati.” Ezi a kamaghin me migei, “A gifa.” **39** Egħa Iesus nguibar ekiam, Jerusalem ategħa, Olivin Mighsiam bagħa zui. A zurara ami mokin. Ezi an suren gumaziba an gin zui. **40** Me danganir kamin otivigha a kamaghin me migei, “Ia uari bagħ God ko mikim. Egħti osimtizir ekiam kam ia damuti, ia ireghan kogham.” **41** Egħa a me ategħa, mati gumazim dagiam akunizir tizimin ababanimin min, mong sagħon ghugħa, tevmining apirigha kamaghin God ko migei, **42** “Afeziar, ni ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh ni nan ifongiamin gin mangan marki. Ni uan ifongiamin gin mangi.” **43** Ezi ensel mam Godin Nguibamin ikegħa iza gavgavim a ganidi. **44** Ezi Iesus nighnigha bar oseme, egħa a pantem Afeziar ko migei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri. **45** An Afeziar ko mikemegħa, dikavighava uamategħa uan suren gumaziba bagħa zui. Egħa a men garima, me bar osemegegħa akuavira iti. **46** Ezi a kamaghin me migei, “Ia tizim bagħa akui? Ia dikavighiva Afeziar ko mikim. Egħti osimtizir ekiam ia damuti, ia ireghan kogham.” **47** Egħa Iesus miagiavira itima maburan gumazir bizim oto. An 12plan suren gumazir mam Judas, a men faragħa iza tuavim men aka. A Iesusin boroghira izegħa an torasava ami. **48** Ezi Iesus kamaghin an azara, ‘Judas, kar ni Gumamazizabar Otarimin toreghiva, a inigh gumazir kurabar dafarim darighasa?’ **49** Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin migei, “Ekiam, e uan midorozir sababar me misogh o?” **50** Ezi men mav midorozir sabam inigħa, ofa gamir gumazibazir ekiamin ingangarir gumazir mam misogh, bar an kuarim anetuzi a iri. **51** Ezi Iesus kamaghin migei, “Arazir kam atakigh!” Egħa Iesus an kuarimin suirazi, a ua dera. **52** Ezi ofa gamir gumazibazir

ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judabar gumazir aruaba, me iza Iesusin suighasava amima, a kamaghin me migei, “Ia midorozir sababa ko asianiba inigħa iza mati, ia okimakiar gumazim o midorozir gumazim buru?” **53** Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto.” **54** Ezi Iesusin apaniba an suigha a inigħa ofa gamir gumazibazir dapanimin dipenimin zui. Ezi Pita men gin ghua mong girara iti. **55** Ezi me dipenimin divazimin aven avim atigha apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti. **56** Ezi ingangarir guivir mam avir angazangarinan an garima, a me koma aperaghav iti, ezi a mighigha an garava kamaghin a migei, “Gumazir kam a ko ike.” **57** Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati.” **58** A mong ikezima, mav ua gin iza an apigha kamaghin a migia ghaze, “Ni uaghan men mav.” Ezi Pita kamaghin migei, “Ail Ki an suren gumazim puvati?” **59** Dughiam mong ghugħa givazima, gumazir igħarazim izava pantem ghaze, “Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike.” **60** Ezi Pita kamaghin migia ghaze, “Aiee! Ni tizim migei? Ki bar fozir puvati!” Egħa a miagiavira itima, tuarim ake. **61** Ezi Ekiam ragħirigha mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, “Ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, Ni na gifozir puvati, egħti tuarim maghirama akegham.” **62** Egħa Pita inirighava, azenan ghugħa bar puvirama azi. **63** Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a miagiava a misosi. **64** Egħa me inir avizimin an damazimning ikegħa kamaghin a migei, “Godin akam inigħa izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?” **65** Egħa me akar kurar avirir maba saram a mikeme. **66** Ezi aminin tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inigħa men damazimin zui. **67** Ezi me kamaghin migei, “Ni e mikim, kar ni Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?” Ezi a kamaghin me migia ghaze, “Ki ia mikemegħtima, ia nighnizir gavgavim nan ikan kogham. **68** Egħti ki ian azaragħtima, ia na mikemegħan kogham. **69** Egħti datirighin ko gin izamin dughia, Gumamazizabar Otarim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghav ikiam.” **70** Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otarim?” Ezi a me migia ghaze, “Ia guizbangira migei, ki an Otarimra.” **71** Egħa me kamaghin migia ghaze, “E tizim bagħ uamategħ gumaziba inigħti me gumazir kamin arazibazir gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima, e an akatorim baregha gifa.”

23 Egħa gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigħa Pailat bagħa zui. **2** Egħa me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, “E gumazir kamin garima an en gavmanin ikura. Egħa a dagiaba Sisar daningan bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krai.” **3** Ezi Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi mogħira.” **4** Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumamazizabazir ghaze, “Ki gumazir kamin arazir kuratamin apizir puvati.” **5** Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, “A Galilin Distirighin ikegħa nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egħa datirighin a Judian Provinisin izegħa kagh otogħa kamaghin amuavira iti.” **6** Ezi Pailat migirigir kam baregha kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?” **7** Iesus, Herot garir Provinisin ikezima, Pailat kamaghin fogħa anemadazi, a Herot bagħa ghu. Dughiar kamin Herot uaghan Jerusalem iti. **8** Herot fomira Iesusin ganasa ifuegha, an ganizir puvatigha dughiar kamin an anangħa, bar akonge. Egħa Iesusin akaba baregha an mirakelin tamin ganasa. **9** Egħa Herot azangsizir aviraviribar Iesus gamima, a bar an azangsizitam ikarazir puvati. **10** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me roghira tivuighav ikia an atara akaba pantem a gasi. **11** Ezi Herot uan midorozir gumaziba ko an atarava dibovir akar kurabar a migei. Egħa me atrivimin inir aghuir mam inigħa a gikegħa, uam anemadazi, a

Pailat bagha zui. **12** Fomira Herot Pailatin apanim, egha dughiar kamin, aning roroaming. **13** Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir aruaba ko gumazamiziba, men deima me bar uari akuvagha iti. **14** Ezi a kamaghin migei, "Ia gumazir kam inigha na bagha ize. Egha ia kamaghin migei, 'A gumazamizibav geima me gavmanin ikura.' Ezi ki ian damazimin arazir kabanagh bagha an azangiski. Ia oraghi! Ki gumazir kamin arazitam batozir puvati. Ia purama a gifari. **15** Ezi Herot uaghan nighnizir kam ika, gumazir kam e bagha uam anemada. Ia oraghi! An arazir kuratam damighiva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati, an ovengan kogham. **16** Kamaghin amizi, ki pura a fozoregh, an ateghti a mangam." **17** Ezi gumazamiziba bar moghira tuai, "Gumazir mamin misokegh! Egh Barabas ateghti an e baghi izi!" **19** (Barabas a fomira Romin gavmanin ikuragha Jerusalem nuibamin aven midorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati.) **20** Ezi Pailat usen ateghti a mangasa ua me migei. **21** Ezi me kamaghin tuai, "A isi ter ighuvimin a gafughi! E a isi ter ighuvimin a gafughi!" **22** Ezi dughiar mizekim a kamaghin migei, "Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamin apizir puvati. An arazir kuratam damighiva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati. Ki puram a fozoreghiva aneteghti, a mangam." **23** Ezi me bar moghira gavgavigha dei, "Iesus isiva ter ighuvimin a gafughi!" Ezi men dimdiaba bar Pailatin akam gafira. **24** Ezi Pailat men akamin gin ghugha, Iesus migia ghaze, an ovengam. **25** Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezima, gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezi Pailat gumazamizibar nighnizimin gin ghua, Iesus isa midorozir gumazibar dafarim gati. **26** Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha zuima, Sairinin gumazir mam an ziam Saimon, a Jerusalem mangasa iza me gitavirazima, me an suira. Egha me ter ighuvim an dipizim gatigha a migiema, a Iesusin gin zui. **27** Ezi gumazir avirim an gin ghua, amiziba a bagha aziava azirakar ighiar amirizibagh ami. **28** Ezi Iesus raghirigha kamaghin me migia ghaze, "Ia Jerusalem amiziba, ia na bagh arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh arang! **29** Gin dughiatam otoghtima, me kamaghin mikim suam, 'Amizir furabaghatiba ko amizir tighar boriba batamiba ko, amizir oteba boribagh aningizir puvatiziba, me bar akuegham.'" **30** "Egh me dughiar kamin kamaghin mighsiabav kimam, 'Ia e gisin irighiva, e mongeghi!'" **31** "Me datirighin arazir kamin temer angantizim damighiva arazir maratamin temer midorim damuag?" **32** Ezi midorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko aning misueghtima, me aremeghasa aning inigha izi. **33** Egha me ghua danganir mamin oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha me danganir kam Iesus isa ter ighuvimin anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazima, mam an agharir guvimin itima, mam an agharir kiriamin iti. **34** Ezi Iesus kamaghin migei, "Afeziam, me amir biziba, me dagh fozir puvati. Ni men arazir kuraba gin amadagh." Ezi midorozir gumaziba Iesusin korotiaba iniasa satu gikararai. **35** Ezi gumazamiziba an gara tuivighav itima, gumazir dapaniba uaghan an gara minbaba sighsirava kamaghin a migei, "A gumazir mabar akurvakis. Egh a guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, gumazir God inabazim, a uabi uabin akuragh." **36** Ezi midorozir gumaziba iza uaghan a dipovava, egha wainin dipar misozim a ganiga kamaghin a migei, "Ni guizbangira Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabin akuragh!" **38** Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesusin dapanim gisin anegura. An osiziriba kamaghin migei, "Gumazir kam Judabar Atrivim." **39** Ezi gumazir kurar mam ter ighuvimin guraghav ikia, atara kamaghin Iesus migei, "Ni guizbangira God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabin akurvaggha ga sarama akuragh!" **40** Ezi gumazir kurar igharazim atarava kamaghin migei, "Ni ovengasava amuava, Godin atiati, o puvati? **41** Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezi gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati." **42** Egha gumazir kam kamaghin Iesus migei, "Iesus, ni gin atrivimin ikiamin dughiam, ni na ginirigh." **43** Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki guizbangira

ni migei, ni datirighin na ko Godin Ngubar Aghuarimin ikiam."

44 Ezi aruem dughiar kamin garir puvati. Kamaghin amizi, mitatem **12** kloghin nguazim bar anevargha ghua **3** kloghin tu. Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiam tongira biki. **46** Ezi Iesus pamtem kamaghin dei, "Afeziam, ki uan duam nin dafarim garisi." A kamaghin mikemegha, uan duam sue. **47** Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghin migei, "Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati." **48** Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanangin gari da otivima, me azia, uan afarizibav sogha, uan dipenibar zui. **49** Ezi Iesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin Distirghin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da otifi. **50** Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provisnin nguibam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimin arazir aghuibagh amir gumazim, egha a Judan kotin aven itir gumazir aruabar gumazir mam. Egha a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam baghvira mizua iti. **52** Egha Josep Iesusin kuan iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati. **53** Ezi a Iesusin kuan ter ighuvimin anedegha, inir ghurghurimin a righa, a inigha ghua dagiar torir me fomira gumazir kuantam atizir puvatzim gati. **54** Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize. **55** Ezi amizir Iesusin gin Galilin Distirghin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuan ati. **56** Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghua bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughi.

24 Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughurir aghuir me arighiziba, inigha dagiar torimin zui. **2** Egha me gari, torim avarazir dagiam, me a puegha ghu. **3** Egha me aven ghua Iesusin kuan bagha garava avenge. **4** Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tuivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningin korotiaba onimarimin min taghtagha men min tughav iti. **5** Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimin gari, ezi gumazimning kamaghin me migei, "Ia tizim bagha gumazir angamira itim, gumazir ovengezibar danganimin a buri? **6** A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia mikemezi bizim, ia a ginighnigh, **7** 'Gumazamizibar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighiti, me a isi ter ighuvimin a guragham. Eghti a dughiar mizekimin ua dikavigham.'" **8** Ezi a mikemezi akaba, me dagh iniri. **9** Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusin suren gumazir **11**plan migiava igharaz darazi sara mikeme. **10** Amizir bizir kabar gun Iesusin **11**plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsin amebam, ko amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav gei. **11** Ezi me amizibav gia ghaze, me ti onganighama, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati. **12** Pita kamaghin oregha dikavigha ivegha mozimin ghu. Egha an aviragha, mozimin aven gara bizitamin apizir puvatigha inir ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghin amizir bizim. **13** Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emesusin nguibamin zi, Emesusin nguibamin ikegha Jerusalem zuir tuavimin ruarim, a **11** kilomita. **14** Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaniniga uaning migei. **15** Egha aning bizir kabav gia uaningin azangisizima, Iesus uabi otogha aning ko me zui. **16** Ezi aning an garava, deragha a gifozir puvati. **17** Ezi an aning an azara, "Gua tizibar uaning migia tuavimin zui?" Ezi aning tugha an garava bar osemegha aziasava ami. **18** Ezi aningin mav, an ziam Kliopas, an azara, "Jerusalem izezir gumazamiziba bar bizir kam gifo. Ezi ni ti uabira dughiar givazibar Jerusalem bizir kabagh fozir puvati?" **19** Ezi Iesus aningin azara, "Bizir tiziba?" Ezi aning a ikaragha ghaze, "Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godin akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumazamizibar damazimin bar gavgafi. **20** Ezi an ofa gamir

gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanin dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimin anegura. **21** Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghin an iti, a God Ua Israelia Iniasa Misevezir Gumazim. "Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha givazi, ezi datirighin an aremezir dughiar mikezim oto. **22** Ezi datirighin en amizir maba mizaraghara mozimin ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha me iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghin e migia ghaze, a ua dikafi. **24** Ezi en marazi mozimin ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati." **25** Ezi Iesus kamaghin aning migei, "Gua gumazir onganimning! Gua Godin akam inigha izir gumazimin akaba nighnizir gavgavim ko navim zuamirama dar itir puvati. **26** Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mizaziba inigh egh gin Godin damazimin ziar ekiam iniam." **27** Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua, Godin akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godin Akinafarimin itir akar an gun mikemezi, dar mingariba bar aning sure gami. **28** Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima, **29** aning a migia ghaze, "Aruem bar givazima aminim piri. Ni ga ko dakuam." Ezi a ghuava aning koma akui. **30** Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inigha Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganidi. **31** Ezi aning datirighin an gara a gifofozima, a pura puvati. **32** Ezi aning maghira uaning migei, "A tuavimin ga batogha Godin Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi." **33** Egha aning dikavigha zuamira uamategha Jerusalem ghua garima, Iesusin 11pla suren gumaziba, me marazi ko uari akuvagha iti. **34** Egha me kamaghin aning migei, "Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon batol!" **35** Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migia ghaze, a bret abighizima ga an ganighava a gifo. **36** Iesusin suren gumazir 11pla ko marasi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, kamaghin me migei, "Navir amirizim ia ko iki." **37** Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari. **38** Ezi a kamaghin me migei, "Ia tizim bagha atiatia nighnizir aviribagh ami? **39** Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogham. Duaba aghariba ko inivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki aghariba ko inivafizim iti." **40** A kamaghin mikemegha uan duar torir dafarimningin itimning ko duar torir dagarimning itimning, men aka. **41** Ezi me bar akuegha tintinibar nighnigha, nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi a men azara, "Ia damamin daghetam iti?" **42** Ezi me tuazir osirir akuam a ganingizima, **43** a men damazibar a inighava anepi. **44** Egha a kamaghin me migei, "Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Onger Akabar Akinafarim, da nan gun mikemezi biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemezi." **45** Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo. **46** Ezi a kamaghin me migei, "Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Krais, an aremegh dughiar pumuning ko mikezimin ikegh uamategh mozimin dikavigham. **47** Eghti nan ziamin, ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikegh nan akam inigh nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia ikiziba bar dar gumazamizibav kimti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amangam. **48** Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim. **49** Ia oragh. Afeziam faragha akam akira ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighiritima, ia a iniam." **50** Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai. **51** An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghuvanadi. **52** Ezi

me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalem zui. **53** Egha me Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

Jon

1 Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God. **2** Bar fomira fomira Akam God ko iti. **3** Ezi Akar kamin, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazitamin otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi. **4** Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uagham gumamaziziba angazangarim me ganidi. **5** Ezi angazangarir kam a mitatemin isima, mitatem anevarghava anemungezir puvati. **6** Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon. **7** An akam akunasa ize. An angazangarir kamin akamin gun mikimtima, gumamaziziba bar moghira a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize. **8** Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kamin akamin gun mikimasa ize. **9** Ezi angazangarir kam guizbangan angazangarim. Egha nguazir kamin izegha gumamaziziba bar angazangarim me ganidi. **10** Akam nguazir kamin iti. An gavgavimin, God nguazir kamin ingari, ezi nguazimin itir gumamaziziba a gifozir puvati. **11** A uan nguibamra ghuzima an anababa an aghuagha a inizir puvati. **12** Ezi gumamazir maba a ini, egha nighnizir gavgavim an ziamin iti. Kamaghin amizi, a me gamizima me Godin boribar min otifi. **13** Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarzaribar ifongiamin, o gumazimin ifongiamin Godin boribar otivizir pu. Bar puvati. God uabi me gamizima me an boribar otifi. **14** Akam uabi gumazimin min oto. A bar Godin Otarir vamira, ezi God a gamizi a Godin gavgavim ko angazangarim ini. Ezi God anemadazima an en tongin iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimin gani. Ezi apangkuvim ko guizin akam bar a gizifa. **15** Ezi Jon gumazir kamin gun me migei. Egha pamten dia ghaze. “A gumazir kam, ki faragha an gune ia mikemegha gifa. Ki kamaghin migei, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’” **16** Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan apangkuvimin a dughiar aviribar bar deravira e gami. **17** Guizbangira, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses ganingizi, Moses e ganingi. Ezi God, Krales Iesusin aven apangkuvim ko guizbangan arazim en aka. **18** Gumazitam bar Godin ganizir puvati. Ezi kar Godin Otarir vamira, a uabi God, egha a bar Godin boroghira iti. A uabira God en aka. **19** Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghin an azara, “Ni tinara?” **20** Ezi Jon bighavira migia akam modir puvati. A kamaghin migei, “Ki God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim puvati.” **21** Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?” Ezi a kamaghin migei, “Puvati.” Ezi me kamaghin a migei, “Ni ti Godin akam inigha izir gumazir kamra, e ni mizuai.” Ezi a men akam ikaragha ghaze, “Puvati.” **22** Kamaghin amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam inigh mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmaghira uabi migei?” **23** Ezi Jon kamaghin migei: “Ki gumazir kamin tiarim, ki gumamaziziba puvatizir danganimin ikia egha kamaghin dia migei, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba zenivara, dar kir.’” (Kar akar Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira osirizim.) **24** Gumazir kaba, Farisiba me amangizi me ize. **25** Egha me kamaghin Jonin azara, “Ni Gumazir God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, ni Godin akam inigha izir gumazir kam puvati, egha ni tizimsua gumamaziziba rue?” **26** Ezi Jon kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki dipamin me rue. Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati. **27** A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniiba firan ibura.” **28** Jon Betanin nguibamin ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanin Fanemin vongin iti. Danganir kamin Jon gumamaziziba rue. **29** Ezi amimzaraghan Jon Iesusin garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghin migei, “Ia munagh ganl Munar Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimin itir gumamazizibar arazir kuraba gin

amadi! **30** A gumazir kam, ki fomira kamaghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’” **31** Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurighitima, Israelin gumamaziziba a gifoghasa, kamaghin ki iza dipamin gumamaziziba rue.” **32** Egha Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamin min Godin Nguibam ategha mighegha izaghira gumazir kam gisin iti. **33** Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumamaziziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighirighiva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumamaziziba ruam.’” **34** Ki uabi bizir kamin ganigha egha an gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a Godin Otarim.” **35** Egha amimzaraghan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kamin tuivighav iti. **36** Egha a garima Iesus a gitavirizima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!” **37** Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui. **38** Ezi Iesus ikigha gara anining azara, “Gua tizim buri?” Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamin iti?” (Ziar kam “Rabi,” an mingarim kamakin, “Tisa.”) **39** Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimin gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar kamin aning a ko iti. **40** Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamningin mav. A Saimon Pitan aveghbuam. **41** Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, kamaghin a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia,” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”) **42** Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara kamaghin a migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan,” mirara ghu. An mingarim kamakin, “Dagiam.”) **43** Egha amimzaraghan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!” **44** (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.) **45** Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kamin ganigha gifa, Moses fomira Judan Arazibar Akinafarim osira gumazir kamin gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uagham gumazir kamin gun osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim.” **46** Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!” Ezi Filip kamaghin a migei, “Ni izi ganigh.” **47** Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.” **48** Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, “Ni manmaghin na gifo?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani.” **49** Ezi Nataniel akar kam baregha kamaghin a ikaragha ghaze, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelian Atrivim!” **50** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kamin, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafiragham.” **51** Egha Iesus ua kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin Nguibamin ganti a kuighirighi, ia Godin enselbar ganti da Gumamazizibar Otarim bagh ghuaavanang, ua izighiram.”

2 Dughiar pununing givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amumin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uagham iti. **2** Ezi me uagham Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uagham amumin ikiamin isar kamin ghuegha iti. **3** Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.” **4** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, nan bizim puvati. Nan dughiam a tighar izam.” **5** Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.” **6** Ezi dipenir kamin 6plan dagiar miner ekiaba iti, da ekeveggha egha vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba

uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagh rue. **7** Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevgha akabagh imara. **8** Ezi a kamaghin me migei, “Ia datirighin miner dozitam inigh dipatam tuighiva a inigh gumazir isamin faragha zuim bagh mangi.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui. **9** Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha zuim anepava a barasi, egħa a fozir puvati, me managh wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo. Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a gumazir amuimin ikiasava amim, an diagħa, **10** kamaghin a migei, “Gumazamiziba bar wainin dipar aghuim faragħa me ganidi. Ezi gumazamiziba wainin avirim amegħa givazima, me gin wainin dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni wainin dipar aghuimin anogoregha, egħa datirighira ni a inigha izil!” **11** Kar mirakelin arazir Iesus faragħam amizim. A Gallin Distighin aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamin, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egħa nighnizir gavgavim an iti. **12** Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategħa Kaperneamin nguibamin ghughhiri. Egħa me dughiar mabar nguibar kamin iti. **13** Ezi God Israella Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, bizir kam bagħa, Iesus Jerusalemin nguibar ekiamin għu. **14** Egħa a Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua bizibar garima, gumazamiziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsiba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumazamiziba apiaghav iti. **15** Ezi Iesus beniba inigha bizimin min a da ike. Egħa a gumazamiziba ko men sipsiba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategħa zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazamizibar dakoziba akuri da ira dagiaba akizirigha tintinibar zui. **16** Ezi a kamaghin gumazir dagiaba bagħa kuaraziba amadiba pamten me migei, “Ia kuaraziba inigh mangil! Ia nan Afeziamin Dipenim biziba amadir danganimin min a damuan marki.” **17** Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamin ganigha, egħa me Godin Akinafarimin itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, “Nan navir averiam bar nin Dipenim gifuegha egħa a bagħavira iti.” **18** Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamin ganigha, kamaghin an azara, “Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia datirighin arazir kam gami?” **19** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragħa ghaze, “Ia Godin Dipenir kam apirighiti, egħti ki dughiar pumuning ko mizekimin uam an ingarighitima a tugħam.” **20** Ezi Judaba kamaghin migei, “Me 46plan azenibar Godin Dipenir kamin ingari. Egħti ni ti dughiar pumuning ko mizekimin a ingarighiti a tugħam, o?” **21** Ezi Iesus migeir Godin Dipenir kam, an mikarzimra. **22** Ezi God gin mozinim a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egħa akar Godin Akinafarimin itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti. **23** Ezi Iesus, God Israella Gitazir Dughiamin Isamin Jerusalemin itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima me nighnizir gavgavim an iti. **24** Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghin, a nighnizir gavgavim men itir puvati. **25** A uabi gumazamizibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogħa gifa. A fozifozitman otevezir puvati, gumazitam gumazamizibar arazibar gun a mikiman kogħam.

3 Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egħa a Judabar gumazir aruar mam. **2** Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagħa izegħa kamaghin a migei, “Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian kogħtima, gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham.” **3** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otogħan kogħiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogħam.” **4** Ezi Nikodemus an azara, “Gumazim ghurigh givagh manmagħin ua igiam gavgagh? A ti uamategħ uan amebamin

navir averiamin mangiti an amebam uam a bategham?” **5** Ezi Iesus kamaghin a ikaragħa ghaze, “Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otogħan kogħ, egħ a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogħam. **6** Nguazir kamin itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto. **7** Ni akar ki ni mikemezim digavir kuram damuan marki, ‘Ia ua igiabar otifigh.’ **8** Aminin a uan ifongiamin gintigha egħa pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egħa ni fozir puvati, a managh iza egħa ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumazamiziba bar me gamima me igiabar otifi.” **9** Ezi Nikodemus kamaghin an azara, “Bizir ni migeir kam, a manmagħin otogħam?” **10** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, “Manmagħin ami? Ni Israelian tongin itir tisan ekiam, egħa ni ti bizir kabagh fozir puvati, o? **11** Ki guizbangira ni migei, e fozir bizim e a migei. Egħa e bizir e ganizimin gun migei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragħa a gasara. **12** Ki nguazir kamin bizibar ia mikeme, ezi ia nighnizir gavgavim dar itir puvati. Egħti kamaghin ki Godin Nguibamin bizibar ia mikinti, ia manmagħin nighnizir gavgavim dar ikiam? **13** Gumazir igħarazitam Godin Nguibamin ghuvanabozir pu. Puvati. Gumazamizibar Otarim uabira Godin Nguibam ategħa izaghiri. **14** “Fomira Moses gumazamiziba puvatizir danganimin ikia kuruzimin nedazir aghorimin itim a ghufe, egħti kamaghira me Gumazamizibar Otarim ghufam. **15** God kamagħsua, gumazir nighnizir gavgavim Gumazamizibar Otarimin itim, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagħ me Gumazamizibar Otarim ghufam. (aiōnios g166) **16** “God Otarir bar vamira iti. Egħa God nguazimin itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamagħsua, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an Otarimin ikiva ovengan kogħ, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagħ an Otarir bar vamiran kam me ganingī. (aiōnios g166) **17** God uan Otarim nguazimin gumazamizibar jasin min me tuisighasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada. **18** Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim nighnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A nighnizir gavgavim Godin Otarir vamiran kamin itir puvati, kamaghin amizi, an ovegha gifa. **19** Ezi Godin kotiamin mingarimin arazim kamakin, Godin angazangarim nguazimin izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamaghin amizi, me mitatemen bagħa bar ifonge, me angazangarimin aghua. **20** Gumazamizir arazir kurabagh amiba bar, angazangarimin apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamaghin amizi, me angazangarimin izir puvati. **21** Ezi gumazir guizbangin arazim gamim, a Godin angazangarimin izi. A kamaghin ifonge, Godin angazangarim deravira kamaghin gumazamizir igħarazibar akagħam, a Godin gavgavimin uan ingangarim gami. Ezi kamaghin gumazir kam Godin angazangarimin aven izi.” **22** Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distighin zui. A me ko danganir kamin ikia gumazamiziba rue. **23** Jon, Salimin nguibamin boroghin itir nguibam Aionin ikia gumazamiziba rue. Danganir kam dipar aviriba iti, ezi gumazamizir avirim rurim iniasa izi. **24** (Dughiar kamin, Herot tighar Jon isi kalabus darigham.) **25** Ezi akavdorozir mam Jonin suren gumaziba ko Judan gumazir mamin tongin oto. Me uari adogħa ghaze, e rurir arazir manamin gin mangi, Godin damazim zuegham? **26** Egħa suren gumaziba Jon bagħa ghuegha kamaghin a migei, “Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordanin Fanemin vongin ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirighin gumazamiziba ruema, gumazamiziba bar a bagħa zui.” **27** Ezi Jon kamaghin me ikaragħa ghaze, “Godin uan Nguibamin itim, bizitam gumazim danighan kogħti, an a inighan kogħam. **28** Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, ‘Ki God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragħa ize.’ **29** Gumazitam amizitamin ikiam, egħti amizir kam a gumazir kamin amuim. Ezi gumazir kamin namakam, a tugħa gumazir amuimin itimin akam baraghasa bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam bar a gizifa. **30** An ziam bar

ekevegh mamaghira ikiti, nan ziam bar magirigh. **31** “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kamin gumazim, a nguazir kamin bizibagh amua egha nguazir kamin bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a biziba bar dagh isin iti. **32** A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati. **33** Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tuavir kamin kamaghin men aka, God a guazin akam migei. **34** Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghin amizi, a Godin akam akuri. **35** “Afeziam uan Otarim bar a gifongegha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh itia. **36** Gumazim nighnizir gavgavim Otarimin iti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimin akamin gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningagharim an ikivira ikiam.” (aïōnios g166)

4 Ezi Farisiba kamaghin oraki, Iesus gumamazizir aviriba ruezi, gumamazizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira. **2** (Guizbangira, Iesus uabi gumamaziziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.) **3** Iesus kamaghin fo, Farisiba orazima gumamazizir aviriba an suren gumamazizibar otifi, kamaghin a Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distirighin ghu. **4** Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrik abigha ghu. **5** Egha a ghua Samarian Distirighin aven itir nguibar mamin oto, an ziam Sika. Ezi Sika rin nguibam, a nguazir Jokop uan otarim Josep ganingizimin boroghira iti. **6** Jokop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamin ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kamin boroghin apera. Ezi dughiam aruer arizimin tu. **7** Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dipatam na daningam, o?” **8** (Dughiar kamin Iesusin suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamin ghu.) **9** Ezi Samarian amizim kamaghin a migei, “Ni Judan gumazib ezi ki Samarian amizim. Mamaghsua, ni dipam amasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumamaziziba ko itir puvati, kamaghin an akar kam Iesus migei.) **10** Ezi Iesus kamaghin amizim ikaragha ghaze, “Ni, God gumamazizibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, gumazir dipam bagha ni migeir kam gifogham, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni daningam.” **11** Ezi amizim a migei ghaze, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningam? **12** En ovavim Jokop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jokop gafiraz, o?” **13** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumamaziziba bar dipar kam amegh, men kuariba ua men piram. **14** Eghti gumazim o amizir ki daningamin dipar kam amegham, an kuarim dughiatamin uam an piran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipam nguazir averiamin ikiava otivi moghin, an navir averiamin otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.” (aïōn g165, aïōnios g166) **15** Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir ekiam, dipar kam na daningagh. Eghti nan kuarim gin ua nan piran koghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham.” **16** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni mangi uan pamin diagh, egh gua kagh izi.” **17** Ezi amizim kamaghin a ikaragha ghaze, “Ki paba puvati.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Are, ni deragha migei, ni paba puvati. **18** Guizbangira, ni faragha 5pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangira nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangira.” **19** Ezi amizim a migei, “Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam. **20** En ovaviba me mighsar kamin uari akuvava, Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, dangarir gumamaziziba mangiva Godin ziam fam, a Jerusalem iti.” **21** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amizim, ni nighnizir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtima ia mighsar kamin Afeziamin ziam fan kogh, egh uaghan Jerusalem nguibamin an ziam fan kogham. **22** Ia Samariaba, ia fozir puvatizir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an

ziam fe. E fo, Godin gumamazizibar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharimin ikegh egh gin gumamazizir igharaziba bagh mangam. **23** Ezi dughiar otivamim, an otogha gifa, ezi gumamaziziba bar guizbangira Afeziamin ziam fasa, me an Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fam. Ezi Afeziam, gumamazizir kamaghin amiba, me an ziam fasa a bar ifonge. **24** God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangin arazimin an ziam fe.” **25** Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Ki fo, Mesaia a izam. A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. A izamin dughiam, a biziba bar e mikimam.” **26** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Kar kirara, datirighin ni ko migei.” **27** Iesus kamaghin a migeima, dughiar kamin an suren gumaziba uamategha izi. Egha me an garima an amizir kam ko uaning migeima, me okam nighnisi. Egha tav kamaghin amizimin azarazir puvati, “Ni tizim iniasa?” Egha tav Iesusin azarazir puvati, “Ni tizimsua amizir kam ko migei?” **28** Ezi amizir kam uan minem ategha, uamategha nguibamin ghu. Egha a kamaghin gumamazizibav gei, **29** “Ia izi gumazir kamin ganigh. Ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?” **30** Egha me nguibam ategha, Iesus bagha izi. **31** Ezi dughiar kamin, Iesusin suren gumaziba a gakaghora kamaghin a migei, “Tisa, ni dami.” **32** Ezi a kamaghin me migei, “Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati.” **33** Ezi an suren gumaziba uarira kamaghin uarir gei, “Gumazitam ti a bagha dagheba inigha iza a ganingi?” **34** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan daghemra kara, ki Godin ifongiamin gin zui, a gumazir na amadazi ki izezim. Ezi a na ganingizir ingangarim, ki anevigavham. **35** Ia kamaghin migei, ‘4plan iakiniba givaghti, e dar gin azeniba aghoram.’ Ezi ki ia migei, ia tintinibar ganiva egh deravira azenibar gan. Dagheba aghuigha gifa, ezi azeniba aghoram dughiam otogha gifa! **36** Gumazir dagheba isim, a datirighin uan ivezim isi, egha zurara itir ikirimirir aghuarim bagha dagheba akufi. Kamaghin amizi, gumazir dagheba oparim ko gumazir dagheba isim aning virara bar akuegham. (aïōnios g166) **37** Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’ **38** Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimin dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenim kamin ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimin oparizir dagheba isi.” **39** Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kamin itir Samarian gumamazizir aviriba, me amizimin akar kam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin iti. **40** Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa a gakaghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningin me ko iti. **41** Ezi gumamazizir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusin akar baregha nighnizir gavgavim an iti. **42** Egha me kamaghin amizim migei, “E nin akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamin itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamin itir gumamazizibar Akurvazir Gumazim. Kamaghin e nighnizir gavgavim an iti.” **43** Ezi Iesus dughiar pumuningin Samarian adarazi ko ikegha givagha, nguibar kam ategha Galilin Distirighin ghu. **44** Iesus uabi migirigir kam gami, “Godin akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.” **45** Galilin Distirighin itir gumamaziziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamin Isam bagha Jerusalem nguibamin ghue, ezi Iesus dughiar kamin mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Kamaghin amizi, Iesus datirighin uamategha ghua Galilin Distirighin otizi, Galilin gumamaziziba bar akuegha a ini. **46** Ezi Iesus ua Kanan nguibamin ghu, a Galilin Distirighin aven itir nguibam. A faragha nguibar kamin dipam girazima a wainin dipamin oto. Ezi dughiar kamin atrivimin ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamin iti. Ezi an otarim aria, Kaperneamin nguibamin iti. **47** Ezi gumazir kam kamaghin oraki, Iesus Judian Distrik ategha uamategha Galilin Distirighin ize. Ezima a Iesus bagha ghua a gakaghora ghaze, “Ni Kaperneamin nguibamin magiri, nan otarim damighiti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami.” **48** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganam koghiva, ia nighnizir

gavgavim nan iktan kogham.” **49** Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. Puvatighitima, nan otarim aremegham.” **50** Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangi, nin otarim angamira ikiam.” Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusin akamin ikia, eghe ghu. **51** Eghe gumazir kam tuavimin ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimin a bato, eghe me kamaghin a migei, “Nin otarim an angamira itil” **52** Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghinaron 1 kloghin aruer arizimin, an arimariam givazi mikarzim orange.” **53** Ezi afeziam fo, boghinaron dughiar kamran Iesus a mikeme, “Nin otarim an angamira ikiam.” Kamaghin amizi, a nighnizir gavgavim Iesusin itima, an adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti. **54** Kam dughiar namba 2, Iesus Judian Distrik ategha ua iza Galilin Distirighin ikiaa mirakelin mam uam a gami.

5 Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozi, Iesus isam bagha Jerusalem ngubar ekiamin ghu. **2** Ezi Jerusalem mozir dipar ekiar mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamin boroghira iti. Ezi mozir dipar kamin miriam azuarir 5pla iti. **3** Ezi azuarir kaba arimariam gumamazir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba. **5** Gumazir mam an azuarir mamin iti, an suemning bar amirazima a 38plan azenibar arimariam kam iti. **6** Ezi Iesus gumazir kamin garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ifonge?” **7** Ezi arimariam gumazim kamaghin Iesusin akam ikaragha ghaze, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiamin, gumazitam na inigha ghua mozir dipamin averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumamazir igharaziba na gafigha faragha ghuaghiri.” **8** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh, daru mangi.” **9** Ezi gumazir kamin suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha zui. Ezi aruer kamin kar Sabatin dughiam, **10** ezi Judaba gumazir kamin ganigha kamaghin a migei, “Datirighin Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba ghaze, ni Sabatin dughiamin uan daguivsiaba ater daruan kogham.” **11** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir na gamizi ki derazim, a kamaghin na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’” **12** Ezi me an azara, “Gumazir manamra ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’” **13** Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumamazir avirim ngubar kamin iti, ezi Iesus men tongin suaghirigha ghua. Kamaghin amizi, gumazir kam fozir puvati, tina an akura. **14** Ezi gin Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighin ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiatam ni batogham.” **15** Ezi gumazir kam ghua kamaghin Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.” **16** Iesus Sabatin dughiamin bizir kabagh ami, bizir kam bagha Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim. **17** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.” **18** Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamin Arazimin gin zuir puvati, eghe a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamin, a uabi uabi gamigha eghe Godin min oto. Kamaghin amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge. **19** Ezi Iesus Judabar akam ikaragha ghaze, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam uan nighnizimin a damighan kogham. Puvati. An Afeziamin gari, an amir biziba darara a dagh ami. Eghe bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami. **20** Afeziam bar Otarim gifonge, eghe bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimin aka. Afeziam kamaghsua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghin a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimin akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afragham. **21** Afeziam gumazir ariaghirezibagh amima me ua dikavima an angamira itir ikirimirim me ganidi. Ezi kamaghira Otarim uaghan gumazir a miseveziaba angamira

itir ikirimirim me ganidi. **22** Afeziam kotin gumazitam in angariziba tuisizir puvati. Eghe gumamazibar arabiza tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganingi. **23** Afeziam kamaghsua, gumamaziziba bar Afeziamin ziam fe moghin, me Otarimin ziam fam, kamaghin a gumamaziziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganingi. Gumazim Otarimin ziam fer puvati, an Afeziam Otarim amadazimin ziam fer puvati. **24** “Ki guizbangira ia migei, gumazim nan akam baragha, eghe nighnizir gavgavim Afeziar na amadazimin ikiaa, eghe a zurara itir ikirimirim aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, datirighin an angamira iti. (aionios g166) **25** “Ki guizbangira ia migei, dughiar otivamim, a datirighin otogha gifa. Ezi gumamazir ariaghireziba me Godin Otarimin akam baragham. Gumamazir a baraghiziba, me angamira ikiam. **26** Afeziam, a uabi ikirimirim zurara itim aningamin gavgavim iti. Kamaghira a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirim zurara itim aningamin gavgavim iti. **27** A Gumamazizibar Otarim, kamaghin amizi Afeziam gumamazizibar arabiza tuisighamin gavgavim a ganingi. **28** Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumamazir ariaghireziba, me bar Otarimin akam baragham. **29** Egh me bar moziba ategh azenimin izeam. Gumamazir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavigh egh zurara angamira ikiam. Eghti gumamazir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighiva kotiamin ikiam, eghti ki kamaghin me mikimam, me bar helin mangiva ivezir kuram iniam.” **30** Eghe Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi uan nighnizimin gin mangi bizitam damighan kogham. Ki akar Afeziam da inizibar gin ghua, eghe gumamazizibar arabiza tuisisi. Ki uabi uan ifongiamin gin zuir puvati. Ki Afeziamin ifongiamin gin zuima, a na amadazima ki ize. Kamaghin amizi, ki gumamazizibar arabiza deravira da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangira ghua eghe bar dera. **31** “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikintima, gumamaziziba nighnizir gavgavim ki migeir akar kabar iktan marki. **32** Ezi igharazitav a iti, eghe a uaghan nan arabiza ko nan ingangaribar gun migei. Ezi ki fo, a nan gun migeir akaba guizbangira. **33** “Iarara fomira gumazir maba amangizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangira. **34** Ki uabi, ki gavgavim gumazitam in akam daningasa nighnizir puvati. Ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghin amizi, ki Jonin akamin gun ia migei. **35** Jon a lamin min ikia isia angazangarim gumamazizibagh anidi. Ezi dughiar otevimin ia an akam iniasa ifonge, ezi Jonin angazangarim ia gisiragha ia gamima ia bar akonge. **36** “Ezi nan gun migeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam datirighin nan gun ia migei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva anegvasa, a na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumamazizibav gei, Afeziam na amadazi ki ize. **37** Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun migei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Eghe ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati. **38** Ia Afeziam amadazir gumazir kamin akam nighnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun migei, Afeziamin akam uaghan ian navir averiabar itir puvati. **39** “Ia ghaze, akar Godin Akinafarimin itim, a zurara itir ikirimirim aghuarim ia ganidi. Kamaghin amizima ia akar Godin Akinafarimin itibar gara da tuisisi. Ezi Godin Akinafarim uaghan nan gun migei! (aionios g166) **40** Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirim aghuarim inian aghua. **41** “Ki gumamaziziba da ziar ekiam iniasa, migirigira kabagh amir puvati. **42** Ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati. **43** Ki uan Afeziamin ziamin ize, ezi ia nan akam baragham aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziamin izeghti, ia an akam zuamiram a baregham. **44** Ia uan adarazira me da ziar ekiba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anidima, ia a inian aghua. Ia arazir kabar amu, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatigham! **45** “Ia kamaghin nighnighan marki, ki Afeziamin damazimin akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham. **46** Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun migei. Kamaghin, ia nighnizir gavgavim Mosesin akabar ikiva, egh

ia uaghan nighnizir gavgavim nan akabar ikiam. Kamaghin amizi, ia guizbangira nighnizir gavgavim Mosesin akaba ko nan akabar itir puvati. **47** Ezi kamaghin, ia nighnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmaghin nighnizir gavgavim na akabar ikiam?"

6 Ezi bizir kabar gin Iesus Galilin Dipar Akaremin dadarir vuemin ghu, dipar kamin ziar mam Taiberias. **2** Gumamazir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazir avirib arimariar gumamazizibagh amizi me ua dera. Kamaghin amizi, me datirighin an gin zui. **3** Ezi Iesus mighsiamin ghuavanabogha, uan suren gumaziba ko aperaghav iti. **4** Ezi dughiar kamin God Israelia Gitazir Dughiamin Isam otivasa roghira izi. **5** Ezi Iesus kogha garima, gumamazir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamaghin Filipin azara, "E managh gumamazir kaba bagh daghebogh ivezegh me daningam?" **6** (Ezi Iesus Filipin nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Iesus uabi bizir a damuamim gifo.) **7** Ezi Filip a ikaragha ghaze, "E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumamazizib tughatighan kogham, me vaghvagh bretin akuar muziariba ini dar amam." **8** Ezi Iesusin suren gumazib mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamaghin migei, **9** "Otarir mam a kagh iti, a bretin me balin daghemin ingarizir 5pla, ko osirir pumuningra iti. Ezi gumamazir avirir ekiam iti. Kamaghin bretin kam ko osirir kamning, da manmaghin en akuragham?" **10** Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia gumamazizib kintima me dapiagh." (Grazir avirim danganir kamin iti.) Ezi gumamaziziba apia. Egha men tongin, 5,000in gumaziba iti. **11** Me apiaghav itima, Iesus bretin kaba inigha God minabagha gumamazizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidima, me uan ifongliabar amegha tughati. **12** Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki." **13** Gumamaziziba, 5plan bretin me balin daghem ingariziba amegha givazima, bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha 12plan akirabagh aghuizi da izifa. **14** Ezi gumamaziziba mirakelin arazir Iesus amizir kamin ganigha, kamaghin migei, "Bar guizbangira, kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamin anemangasa mikemel!" **15** Ezi Iesus akar kam baregha fo, me iziva an suiragh a damighi, a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizi, a danganir kam ategha uabira umategha mighsiamin ghu. **16** Ezi guaratizir kamin Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri. **17** Egha me botin mam inigha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminin pirigha gifa. **18** Ezi aminin dafam otogha, ongarim givaima an ekiabar dikafi. **19** Ezi me 5 o 6 kilometan pul gamua ghua garima, Iesus dipam gisin arua botin boroghin izi. Ezi me bar atiating. **20** Ezi Iesus kamaghin me migei "Kar kirata izi. Ia atiatingan marki." **21** Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot bar ziumaria danganir me zulinm oto. **22** Aminzaraghan, gumamazir dipamin vongin ikiavira ikeziaba, me fo, botin vamira boghinaron ike, ezi Iesus uan suren gumaziba ko botin kamin ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamin ghue. **23** Ezi Taiberiasin botin maba, danganir botin boroghira izi, danganir kam, Ekiam Iesus, God minabagha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim. **24** Ezi gumamaziziba kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui. **25** Ezi gumamaziziba dipamin vongin Iesus batogha givagha, kamaghin a migei, "Tisa, ni manadizoghin kagh ize?" **26** Ezi Iesus men akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri. **27** Ia dagher kuraghiriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumamazizibar Otarim,

a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumamazizibar Otarim ia daningam." (**aiōnios g166**) **28** Ezi me an azara, "E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?" **29** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadazir kam, ia nighnizir gavgavim an iki." **30** Ezi me kamaghin an azara, "Ni mirakelin arazir manam damighi e an ganighiva, nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham?" **31** En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, 'A Godin Nguibamin manan daghem me ganingizima me aneme.'" **32** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Kar nan Afeziam Uan Nguibamin itir guizin daghem ia ganingi. **33** Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamin itir gumamazizibagh amima me ikirimirir aghuarim iti." **34** Ezi me an azara, "Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki." **35** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, mitiriam uam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, kuariam uam an piran kogham. **36** Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egh ia nighnizir gavgavim itir puvati. **37** Ezi gumamazir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham. **38** Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghirizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri. **39** Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumamazizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighi me bar ua dikavigham. **40** Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumamaziziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin Kotin Dughiam otoghti ki me damighi me ua dikavigham." (**aiōnios g166**) **41** Ezi Judaba akar kam baraki, "Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha izaghiri," egha me an atarava a gimobi. **42** Me ghaze, "Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmaghsua a ghaze, 'Ki Godin Nguibam ategha, egha izaghiri?" **43** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh. **44** Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighi a ua dikavighiva angamira ikiam. **45** Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, 'God bar gumamazizib sure damuam.' Ezi kamaghin gumamaziziba Afeziamin akam baregha, Afeziam da fozozim isa na bagha izi. **46** "Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani. **47** Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti." (**aiōnios g166**) **48** Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim. **49** Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia aneme, egha ariaghire. **50** Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumamaziziba anemiva, egh me aremeghan kogham. **51** Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha izaghiri. Eghti gumazitam dagher kam ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan inivafizim. Ki kamaghsua, nguazimin gumamaziziba me angamira ikiam, kamaghin ki me bagh uan inivafizim anenigham." (**aiōnios g165**) **52** Ezi Judaba akar kam baregha egha uari tongin uarir atara ghaze, "Gumazir kam manmaghin uan inivafizim e danighi e anemam?" **53** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ia Gumamazizibar Otarimin inivafizim ameghan koghiva, egh an ghuzim ameghan koghiva, egh ia angamira itir ikirimirir ian ikian kogham. **54** Nan inivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin amizi, gumazim men inivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighi a ua mozimin dikavigham." (**aiōnios g166**) **56** Ezi gumazim nan

inivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti. **57** Afeziar iikirimir angamira itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamira iti. Ezi kamaghira gumazim nan inivafizim api, a nan gavgavimin iikirimir angamira itim iniam. **58** Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghirezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir iikirimir aghuarim iniam.” (aiñon g165) **59** Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko meigir dipenimin aven ikia, egha gumamazizabar sure gamua akar kamin me mikeme. **60** Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, men avirim kamaghin migia ghaze, “Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?” **61** Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvara akar a mikemezim migia imobi. Ezi a men azara, “Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasi, o? **62** Egh ia Gumamazizabar Otarinin ganighti, a nguibar a fomira ikezinim ua ghuavanaboghti, ia manmaghin nighnigham? **63** Godin Duam uabi, angamira itir iikirimir gumamazizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamira itir iikirimir ia ganidi. **64** Ezi gumazir ian tongin tir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvti.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvtizir gumamazizibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.) **65** Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvti, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziar gavgavim gumazitam danighan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.” **66** Iesus akar kamin gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvti. **67** Ezi Iesus kamaghin 12plan suren gumamazizabar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?” **68** Ezi Saimon Pita an akar ikaragha ghaze, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir iikirimir aghuarim anidi. (aiñons g166) **69** Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuraba nin puvtizim, God ua bagha ni ginaba.” **70** Ezi Iesus kamaghin men akar ikaragha ghaze, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin tir mav, a duar kuram.” **71** A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarin, a 12plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighiti me a misueghti, an aremegham.

7 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distirighin aven arui. A fo, Judaba a misueghtima an aremeghase a bagha mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distirighin mangan aghua. **2** Ezi Judabar Averpenibar Ikiamin Dughiar Ekiam otivasa roghira izi. **3** Ezi an doziba kamaghin a migia ghaze, “Ni dangamin kam ateghiva Judian Distirighin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam. **4** Egh gumazitam gumamaziziba bar a gifoghzi, a modogh ingangarin damuan kogham. Ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumamaziziba bar men akagham.” **5** (An doziba uaghan nighnizir gavgavim an itir puvti, egha akar kam mikeme.) **6** Ezi Iesus kamaghin men akar ikaragha ghaze, “Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughiaza bar, ian dughiar aghuiba. **7** Ezi nguazir kamin itir gumamaziziba me ian apanim damuan kogham. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun migei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami. **8** Ia uairia isamin dughiar kam bagh Jerusalem mangi. Nan dughiam tighar izam, kamaghin amizi, ki isam bagh mangighan kogham.” **9** A kamaghin me mikemegha, Galilin Distirighin ikaviira iti. **10** Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan men gin zui. An azenara zuir puvti, a mogomebar zui, ezi gumamaziziba a gifozir puvti. **11** Ezi isar ekiamin dughiamin, Judabar gumazir ekiaba a bagha garagharua migei, “Gumazir kam managh iti?” **12** Ezi gumamaziziba uair tongin a bagha sighsirir akabar uairiv gei. Marazi ghaze, “A gumazir bar aghuim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, a gumamazizibagh ifari.” **13** Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amii, tav an araziba azenara

dav geir puvti. **14** Ezi isamin dughiar kamin tongin, Iesus Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghugha gumamazizabar sure gami. **15** Judaba an akar kam barasi, egha me nighnizir aviribagh amua kamaghin migei, “Manmagh amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvti.” **16** Ezi Iesus kamaghin men akar ikaragha ghaze, “Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvti, kar Godin akam, a na amadazima ki ize. **17** Ezi gumazitam Godin akam bar an gin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kamin mingarim bar a gifogham. Egh a fogham, akar kam Godin ize, o a pura nan nighnizimin ize. **18** Gumazir pura uan nighnizimin migeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazimin ziam fasa ifonge, gumazir kam a guizin akabara migei, egha a bizitam gifarir puvti. **19** ‘Fomira Moses Godin Araziba osirigha ia ganingir. Ezi gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvti. Ia tizim bagh na misueghti ki aremegham?” **20** Ezi gumamaziziba kamaghin an akar ikaragha ghaze, “Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misueghti na aremegham?” **21** Ezi Iesus kamaghin men akar ikaragha ghaze, “Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar nighnizir aviribagh ami. **22** Ezi ia nighnigh, Moses mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim ia ganingir, ezi ia Sabatin dughiahar uaghan otaribar mikarzir mogomebar inibar ghoiri. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvti. Arazir kam ian ovavibar oto.) **23** Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar gin mangisi, egh ia Sabatin dughiamin otaribar mikarzir mogomebar inibar ghoram. Ezi ki gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmaghsua ia nan aningaghe? **24** Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba deravira da tuisigh.” **25** Ezi Jerusalem gumamazizir maba, me Iesus amizir bizibar ganigha kamaghin migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghase, me ifonge. **26** A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvti. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim? **27** Ezi e gumazir kamin nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifogham kogham.” **28** Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha akar gumamazizibav kiri. Egha a kamaghin dei, “Ia ghaze, ia bar na gifo, egha ia ti nan nguibar ki izezim gifoz, o? Ki uabi uan ifongiamin izezir puvti. Afeziar na amadazim, an akar kam guizbangira. Ezi ia a gifozir puvti. **29** Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazi ki ize.” **30** Me akar kam baregha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvti. **31** Gumamazizir avirim nighnizir gavgavim an ikia, egha me kamaghin migei, “Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afiragham ti?” **32** Ezi Farisiba gumamaziziba barazima, me sighsirir akabar Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir dapaniba, me polisin gumaziba amadazi me Iesusin suighasa izi. **33** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar bar ovezinim ki ia ko ikegh, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam. **34** Eghti ia na buriva, nan apighan kogham. Egh nguibar ki mangi ikiamim, ia an mangighan kogham.” **35** Ezi Judaba uair tongin uairia uairiv gha ghaze, “A managh mangighiti, e an ganighan kogham? A ti en gumamazizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumamazizabar sure damuan, o? **36** A manmaghin nighnigha kamaghin migia ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an mangighan kogham.’ Ezi akar kamin mingarim manmakim?” **37** Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamin Iesus tugha egha pamten diagha kamaghin migei, “Gumazitam o amizitam kuarim an pirti, a na bagh izi egh dipam amam. **38** Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, ‘Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipar iikirimir zurara itim anidim, an navir averiam givizagh, fashagh iram.” **39** Iesus Godin Duam ginighnigha migei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Dughiar kamin Iesus tighar

ziar ekiam iniam, ezi kamakin Godin Duam tighar izam. **40** Ezi gumamazizir maba akar a mikemeziba baregha, kamaghin migei, "Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazimin anemangasa mikeme." **41** Ezi marazi ghaze, "A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim." Ezi marazi ghaze, "Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin Distirghin otogham kogham. Puvati. **42** Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemin nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike." **43** Kamaghin amizi, gumamaziziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki. **44** Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati. **45** Ezi Godin Dipenimin garir polisiba uamategha Godin ofa gamir gumazir dapaniba ko Farisiba bagha ghui. Ezi me kamaghin men azara, "Managhin amizi, ia Iesusin akua izir puvati?" **46** Ezi polisib gumaziba kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati." **47** Ezi Farisiba kamaghin men akam ikaragha ghaze, "A ti uaghan ia gifara? **48** E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamin garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati. **49** Nighnizir gavgavim an itir darasi, kar Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatzir gumamaziziba. God ghaze, me ovengam." **50** Nikodemus, a faragha Iesus bagha ghuzir gumazim, a Farisibar mav, a kamaghin me migei, **51** "En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam, ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim derivira a gifogham." **52** Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar derivira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distirghin otogham kogham." **53** Ezi gumamaziziba bar uan dipenibar ghue.

8 Ezi Iesus Olivin Mighsiamin ghui. **2** Ezi aminim tirazi, bar mizaraghara a ua Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghui. Ezi gumamaziziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami. **3** Ezi Judan Arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mamin, garima a gumazir igharazir mam ko akuizi me an akua ghua a gamizima, a gumamazizibar damazimin tughav iti. **4** Egha me kamaghin Iesus migei, "Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuizi, me an gani. **5** Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin mikimam." **6** Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafar puzimin nguazim osiri. **7** Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tughu kamaghin me migei, "Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh." **8** Egha a uam aviragha nguazimin osiri. **9** Me akar kam baregha, me bar vaghvagh danganir kam ataghiragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui, ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabiram aviraghavira iti, ezi amizim an damazimin tughav iti. **10** Ezi Iesus dikavigha tughu kamaghin amizimin azai, "Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?" **11** Ezi amizim kamaghin migei, "Ekiam, ua gumaziba puvati." Ezi Iesus a migei, "Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir kuratam damuan marki." **12** Egha Iesus ua gumamazizibav gia ghaze, "Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kamin itir gumamazizibagh anidim. Gumazim nan gin izi, a mitatemin daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumamazizibagh amima me angamira itim, an an aven ikiam." **13** Farisiba akar kam baregha kamaghin Iesus migei, "Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghin amizi, gumamaziziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim." **14** Ezi Iesus men akam kamaghin a ikaragha ghaze, "Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi nguibar ki dikavigha iezim, ki a gifo, egha danganir ki uamategh

mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumamaziziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ia nan Nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, ia uaghan a gifozir puvati. **15** Ia nguazir kamin arazibar gin ghua, gumamazizibar inivafizibar gara me tuisisi. Ki gumazitamin araziba tuisizir puvati. **16** Egh ki gumamazizibar araziba tuisighti, gumamaziziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, ezi kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira. **17** Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aningin akam a guizbangira. **18** Ki uabi ki uan araziba ko ingangariba ko arazibar gun migei." **19** Ezi Farisiba kamaghin an azara, "Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?" Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, "Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziar gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziar gifogham." **20** Iesus Godin Dipenimin ikia dagiaba arizir danganimin boroghira gumamazizibar sure gami. Ezi an dughiam tighar otivam, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati. **21** Egha Iesus ua gumamazizibav gia ghaze, "Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiti ia ovengam. Egh ki mangamin danganim, ia an mangighan kogham." **22** Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha me uarira kamaghin uariv gel, "Manmaghsua a ghaze, 'Ia danganir ki zuimin mangan kogham?' A ti uabira uabi misueghiva aremegham?" **23** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia nguazimin vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kamin adarasi. Ezi ki nguazir kamin gumazim puvati. **24** Kamaghin amizi, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighram." **25** Ezi me kamaghin an azara, "Ni tina?" Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa. **26** Ki ian araziba bagha akar aviriba ia mikimasa. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi Afeziar na amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumamazizibav gel." **27** Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei. **28** Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, "Ia Gumamazizibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Afeziar na mikemezir akabara, ki darara gun migei. **29** Afeziar na amadazi ki iezim, a na ko ikiavira iti. Bizir a ifongeziba ki zurara dagh ami, kamaghin amizi, a na ataghirazi ki uabira itir puvati." **30** Ezi gumamaziziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti. **31** Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, "Ia nan akamin suiragh gavgavigh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham. **32** Egh ia guizin akam gifoghti, guizin akam ia damuti ia firighirigham." **33** Ezi me kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamin ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmaghsua ni ghaze, 'Ia firighirigham?'" **34** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti. **35** Ingangarir gumazir kiniba me zurara uan anababa ko itir Puvati. Ezi otarim zurara anababa ko iti. (aion g165) **36** Kamaghin amizi, Otarim ia damuti, ia firighirighiva, ia guizbangira firighirigham. **37** Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egha ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizi, ia na misoghasava ami. **38** Nan Afeziar nan akazir akaba, ki dar gun migei. Ezi ia uan afeziar da inizir araziba, ia dagh ami." **39** Ezi Judaba Iesusin akam baregha a ikaragha ghaze, "Abraham, en afeziar." Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, "Ia guizin Abrahamin boriba kamaghin, ia an mirara arazir an amizibar amuam. **40** Guizin akar God nan sure gamiziba, ki dar gun ia migei. Ezi ia datirighin na misoghasa. Kar Abrahamin arazim puvati! **41** Ia uan afeziamin arazim gami." Ezi me kamaghin a

migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziazir vamira iti, a God.” **42** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin iizezir pu. Puvati. God na amadazi ki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham. **43** Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvti? Ia nan akam baraghan aghua, eghta bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvti. **44** Ia uan afeziam Satanin boriba. Eghta ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazamizibagh sozima me ariaghiri. Ezi guizbangin arazin an itir puvti, kamaghin amizi, a guizbangin arazibar kam zuir puvti. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, eghta guizbangira akar ifavaribar afeziam. **45** Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvti. **46** Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, nan arazir kuram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi ia manmaghsua nighnizir gavgavim nan akabar itir puvti? **47** Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvti, kamaghin amizi, ia an akaba barazir puvti.” **48** Ezi Judaba an akam ikaragha ghaze, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?” **49** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri. **50** Ki uabi uan ziam fer puvti. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, eghta a jas. **51** Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvti.” (aïon g165) **52** Ezi Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghiregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham?” (aïon g165) **53** Ni manmaghin nighnigha kamaghin migei? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafiraz, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghire. Ezi ni manmaghin uabin gun mikimam, ni bar tinara?” **54** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki uabi uan ziam fiti, nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God. **55** Ia a gifozir puvti. Ezi ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvti,’ kamaghin, ki ian min ifavarir gumazimin otohham. Ki a gifogha givagha, eghta deravira an akamin gin zui. **56** ‘Ia afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, eghta an navim bar dera.’ **57** Ezi Judaba akam kam baregha eghta kamaghin Iesus migei, ‘Ni tighar 50plan azeniba ikiam. Eghta ni ti Abrahamin ganis, o?’ **58** Ezi Iesus kamaghin me ikaragha ghaze, ‘Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, Ki Fomira Iiti.’ **59** Ezi me a giniyasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha eghta Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9 Eghta Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mamin api. An damazimning okavizi amebam a bate. **2** Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi an damazimning okavizi amebam a bate?” **3** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvti, ezi an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvti. God kamaghsua, bizir gumazir kamin otozim, gumazamiziba an ganigh fogham, Godin ingangarin azenim giri. Kamaghsua an damaziba okavizi amebam a bate. **4** Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki iizezim an ingangarim damuam. Aminim pirasa roghira izi, ezi gumazamiziba ingangaritam damighan kogham. **5** Dughiar ki nguazir kamin itim, ki gumazir angazangarin nguazimin itir gumazamizibagh anidim.” **6** Iesus kamaghin mikemegha nguazim giparigha nguazim sara uan ipazariba veregha, gumazimin damazimning gaghui. **7** Eghta Iesus kamaghin a migei, “Ni mangiva Siloamin mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarin kamaghin ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavizim ghua rue. Eghta umategha iza, biziba bar deravira dar gari. **8** Gumazir kam

faragha dagiaba uabi daningasa gumazamizibagh inge, ezi gumazamizir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghin itir darasi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha aplav ikia dagiaba bagha gumazamizibagh inge?” **9** Ezi marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamin mirara gara, a gumazir igharazim.” Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.” **10** Ezi me an azara, “Manmaghin amizima nin damazimning dera?” **11** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim giparigha uan ipazarim sara veregha nan damazimning gati. Eghta na migei, ‘Ni Siloamin mozir dipamin mangigh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.” **12** Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a kamaghin migei, “Ki fozir puvti.” **13** Eghta me gumazir faragha damaziba okavizir kam inigha Farisiba bagha zui. **14** Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimin ingarigha gumazimin damazimning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam. **15** Kamaghin amizi, Farisiba uam an azai, “Nin damazimning, manmaghin amigha dera?” Ezi a kamaghin me migei, “A nguazir beghneazim isa nan damazimning gaghui, ki ghua ruegha datirighin deravira bizibar gari.” **16** Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiamin arazibar gin zuir puvti. Kamaghin e fo, God gumazir kam amadazir puvti.” Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Eghta me uari abiki. **17** Eghta Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamin azangisi, “Ni ghaze, gumazir kam nin damazimning akiri, ezi ni manmaghin nighnisi, a gumazir manmaghira garim?” Ezi gumazir kam men akam ikaragha ghaze, “A Godin akam inigha izir gumazir mam.” **18** Bar guizbangira, faragha gumazir kamin damazimning okafi, eghta datirighin an damazimning kuiaighiri. Ezi Judan gumazir aruaba nighnizir gavgavim bizir kamin ikian aghua. Eghta kamaghin me gumazir kamin amebam ko afeziamin diagha ghaze, gua izi. **19** Ezi aning izima me kamaghin aningnin azai, “Ka ti guan borimra, o? Gua ghaze amebam a batezir dughiamin, an damazimning okavigha iti, Ezi manmagh amizi a datirighin gari?” **20** Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo. **21** Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaighiri, ga uaghan fozir puvti. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvti. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.” **22** An amebam ko afeziam Judabar attiaghia, eghta kamaghin migirigiar kam gami. Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin mikim suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,” eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. **23** Kamaghin amizi, gumazir kamin amebam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia an azangisigh.” **24** Eghta gin me ua gumazir faragha damazimning okavizimin diagha a migia ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni migeir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.” **25** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvti, ki kamaghin fozir puvti. Eghta bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, eghta datirighin nan damazimning kuiaighiri.” **26** Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?” **27** Ezi a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmaghsua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?” **28** Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba. **29** E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvti, a nguibar manamin gumazim.” **30** Ezi gumazir faragha damazimning okavizir kam, a kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia a gifozir puvti, a nguibar manamin gumazim. **31** E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvti. Gumazitam

Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham. **32** Bar fomira ia datirikin, e eghaghanir katam baraghizir puvati, gumazitamin damazimning okavizi amebam a batezi, gin gumazir mam an damazimning akiri. (aïon q165) **33** God gumazir kam amadaghan koghti, a bizitam damighan kogham.” **34** Farisiba me akar kam baregha kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Manmagh ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimim ikegha ia datirighin, ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima an azenan ghu. **35** Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogha kamaghin a migei, “Ni Gumazamizabar Otarim nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” **36** Ezi a kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazir Ekiam, Gumazamizabar Otarim kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.” **37** Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.” **38** Ezi gumazir kam kamaghin migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimmig apirigha an ziam fe. **39** Ezi Iesus ghaze, “Ki gumazamizabar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamaghsua, gumazir damazir okaviriziba me ganam, eghti gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagha, ki nguazir kamin ize.” **40** Farisin maba Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha me an azara, “Ni ghaze, e ti uaghan damaziba okafi, o?” **41** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ilan damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghin amizi an arazir kurabar osimtizim iklavira iti.”

10 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki bar guizbangira ia migei, gumazim sipsipbagh divazimin tiar akamin aven zuir puvatigha, tuavir igharazimin divazimin ikiavkinigha aven ghu, a mati okimakiar gumazim, egha gumazir igharazibar biziba okai. **2** Ezi gumazir tiar akamin aven zium, a sipsipbagh eghuvir gumazim. **3** Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagha tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a uabi uan sipsipbar ziaba vaghvagha dar diava, egha men akua azenan zui. **4** A uan sipsipbar akua azenan ghugha, egha uabi men faragha zui. Ezi sipsipba an tiarim baragha an gin zui. **5** Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagh fozir puvati. Kamaghin amizi, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham.” **6** Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kamin mingarim gifozi puvati. **7** Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam. **8** Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakiar gumaziba egha gumazamizabar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati. **9** Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh izi divazimin aven mangighiti, God an akurvaghaham. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam. **10** “Okimakiar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki i angamira itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivaghaham. **11** “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghsi me bagh aremegham. **12** Ezi gumazir dagiar ingangarimra amin, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egh a sipsipbar ganti afiar atiatam iziti, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amisi dar agintighiti, da tintinibar mangegham. **13** Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham. **14** “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozi, ki Afeziam gifozi moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghsi, me bagh aremegham. **16** Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kamin sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baragham. Eghiva me bar sipsipin okoruar vamira ikiti, sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghvaham. **17** “Ki kamaghsua, ki u dikavigh angamira ikiam, kamaghin ki

aremeghasa ifonge. Kamaghin amizi, Afeziam bar na gifonge. **18** Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.” **19** Judaba akar kam baregha ua uari tuiragha okoruar pumuning iti. **20** Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an onгани. Manmaghsua ia an akam barasi?” **21** Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?” **22** Ezi dughiar kamin, isar ekiamin dughiar Jerusalem ototo. Kar dughiar me fomira Godin Dipenin ginighnigha ghaze, Dipenir kam a God baghavira itir Dipenin. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orantizimin dughiamin oto. **23** Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia Solomonin Azuarimin aven arui. **24** Ezi Judaba iza an okarigha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.” **25** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziamin ziamin dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara. **26** Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati. **27** Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi. **28** Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham. (aïon q165, aïonios q166) **29** Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir igharazibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi, gumazitam an dafarimin me batueghan kogham. **30** Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.” **31** Judaba akar kam baregha me ua a ginivasa dagiaba isi. **32** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuivir aviribagh amizi, ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra ginighnigha egha dagiabar na ginivasa?” **33** Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, “E ingangarir aghuitam ginighnigha dagiaba fi ni mikinasas, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin amizi, e dagiaba ni mikinasas. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.” **34** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ilan Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, ‘Iarara godba.”” **35** Fomira God akar kamin gun gumazamizibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akinafarimin itir akam zurara ikiva, egh ragh igharagh otoghan kogham. **36** Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmaghsua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’ **37** “Ki uan Afeziamin ingangarim damuan koghti, ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki. **38** Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian aghuaghiva, ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amizibar iki. Egh ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamin aven iti.” **39** Egha me uam an suighasava amima, a men tongin suighirigha ghu. **40** Egha Iesus uamategha ghua Jordanin Fanem abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumazamiziba ruezimin oto, egha a danganir kamin iti. **41** Ezi gumazamizir aviriba a bagha iza kamaghin a migei, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Jon gumazir kamin gun mikemezir akaba, da bar guizbangira.” **42** Iesus danganir kamin itir dughiamin, gumazamizir avirim nighnizir gavgavim an iti.

11 Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamin gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta ko aning itir nguibam. **2** (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.) **3** Ezi an amizimizing Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.” **4** Ezi Iesus oregha, kamaghin aning migei, “Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam

puvati. Kar gumamazizbar amuti, me Godin gavgavimin ganiva egh ziar ekiam a daningamin arimariam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam.” **5** Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge. **6** Ezi a Lasarusin arimariam kam baregha, ua dughiar pumuningin nguibar a itir kamin ikiavira iti. **7** Egha a gin suren gumazibav gia ghaze, “E uamategh Judian Distrighin mangam.” **8** Ezi suren gumaziba a migia ghaze, “Tisa, boghimra Judian Distrighin itir gumaziba, me dagiabar ni gijnivasava ami. Ezi ni uamategh Judian Distrighin mangasa, a?” **9** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Dughiar vamira aruem ti 12plan auan gari, o? Gumazir aruemin aruava, angazangarinim gara, kamaghin an asaghpora irir puvati. **10** Ezi gumazim dimagarimin aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghin an asaghpor iram.” **11** Iesus mikemegha givagha, gin ua kamaghin me migei, “En roroam Lasarus an akui. Eghti ki mangiva a gaghuraghti a ua dikavigham.” **12** Ezi suren gumaziba an akar kam baregha kamaghin migei, “Ekiam, a dakuigh arimariam givagham.” **13** Suren gumaziba me kamaghin fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegha gifa. Me ghaze, Iesus Lasarusin migia ghaze, a puram akui. **14** Ezi datirighin Iesus deravira kamaghin me migia ghaze, “Lasarus an aremegha gifa. **15** Ezi ki ia ginighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia nighnizir gavgavim ikiam. Kamaghin, ki a ko dughiar kamin ikezir puvatigha, ki bar akonge. Ezi datirighin e a bagh mangam.” **16** Iesus mikemegha givazima, Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghin suren gumazir igharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangiva, a ko ovengam.” **17** Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuvaa Betanin nguibamin boroghin zui, egha kamaghin oraki, Lasarus 4plan aruebar mozimin ike. **18** Betanin nguibam a Jerusalemin boroghin iti, tuavimin ruarim a 3 kilometan tu. **19** Ezi Judian gumamazizir aviriba iza Marta ko Marian gara iti. Aniningin dozimin ovevem bagha, me anining akurvaghamin migirigiar tabav kinti anining navimning deraghasa, me ize. **20** Ezi Marta orazima, Iesus izima, a Maria ataghizi a dipenimin itima a ghua tuavimin Iesus bato. **21** Egha Marta kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai! **22** Ezi ki uaghan fo, ni datirighin bizitam bagh Godin azaraghti a ni danigham.” **23** Ezi Iesus a migei, “Nin dozim ua dikavigham.” **24** Ezi Marta a migei, “Ki fo, a nguazim givaghamin dughiamin dikavigham, dughiar gumamaziziba bar dikavamin.” **25** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi, ki gumazir gumamazizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, nighnizir gavgavim nan ikiva aremegh, an angamira ikivira ikiam. **26** Ezi gumamaziziba bar angamira ikia egha nighnizir gavgavim nan iti, me aremeghan kogham. Puvati. Me angamira iki mamaghira ikiam. Ni nighnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?” (**aiñon g165**) **27** Ezi Marta kamaghin Iesus migei, “Are, Ekiam! Ki nighnizir gavgavim ikia fo, ni Godin Otarim. Ni gumazir kam God nguazimin ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezi.” **28** Marta kamaghin mikemegha, ghua uan afumim Marian dia. Egha nimira Marian kuarim gatigha kamaghin a migei, “Tisa ize, egha ni bagha azai.” **29** Ezi Maria kamaghin oregha, zuamira dikavigha Iesus bagha ghu. **30** (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.) **31** Ezi Judaba Marian apanguvigha a ko dipenimin iti, egha an garima, a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozimin zui. **32** Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kamin otogha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimming apirigha, kamaghin a migei, “Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai.” **33** Ezi Iesus Marian garima, an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima, me uaghan azi. Ezi a bar men apanguvigha uaghan aziasava ami. **34** Egha a kamaghin men azara, “Ia managh anefa?” Ezi me kamaghin a migei, “Ekiam, ni izi ganigh.” **35** Ezi Iesus azia teriba iri. **36** Ezi Judaba an ganigha kamaghin uariv gei, “Ia munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge.” **37** Ezi marazi ghaze, “A gumazir damaziba okaviziba akirizima, me ua gari. Egha a gumazir kamin

akurazi, an aremeghan koghai. A ti manmaghsua an akuraghan aghua?” **38** Ezi Iesus ua bar osemegha, ghua mozimin oto. Mozir kam a dagiar mozim, me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekiar mam an tiar akam avara. **39** Ezi Iesus ghaze, “Ia dagiam puegh munagh amadagh.” Ezi gumazir aremezimin amizim Marta, a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, an kuam 4plan aruebar mozimin ike. An kuamin mughurir kuram otivam.” **40** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin ganam.” **41** Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamin gara kamaghin migei, “Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizi ki ni minaba. **42** Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami.” **43** Iesus mikemegha givagha, a pamtem dia ghaze, “Lasarus, ni azenan izi.” **44** Ezi Lasarus ua dikavigha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inimin da nomke. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia inim adegh, egh aneteghti, a daru.” **45** Ezi Judan gumamazizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamin ganigha kamaghin nighnizir gavgavim an iti. **46** Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamin gun me migei. **47** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha me akuvagha kamaghin me migei, “E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami! **48** E aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, kamaghin gumamaziziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarazi saram asighasigham.” **49** Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanim. A kamaghin me migei, “Ia fofoziba bar puvati. **50** Ia ti arazitam gfozior puvati, a ian akurvaghin. Kamaghin a dera, gumazir vamira gumamazizibar danganim inigh egh aremeghan. Puvatightima, en adarazi bar ovegham.” **51** Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghisi aremegham. **52** Ezi Iesus Judabar akurvaghisvira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinirav itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham. **53** Ezi dughiar kamin ikegha ghua, gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri. **54** Kamaghin amizi, Iesus Judabar tongin uabi azenim gatigha aruvir puvati. Egha a nguibar kam ategha ghua, gumamaziziba puvatizir danganim boroghin itir nguibar mamin iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. A uan suren gumaziba ko, me nguibar kamin iti. **55** Ezi God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam roghira me. Kamaghin tintinimin nguibabar gumamaziziba, Godin damazimin uari zuasa Jerusalemin ghue. **56** Egha me Iesus bagha ruivara iti. Me Godin Dipenim avinizir divazimin aven tuivighav ikia, egha me uarir tongin kamaghin uarir azangisi, “Ia manmaghin nighnisi? A ti izi isar ekiamin dughiamin ganam, o puvatigham?” **57** Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumamazizibav kemegha gifa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12 Ezi 6plan dughiaaba ikiavira itima, God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kamin Iesus Betanin nguibamin ghu. Betani a Lasarusin nguibam, a gumazir Iesus mozimin a gamizima a ua dikavizim. **2** Ezi me nguibar kamin Iesusin ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimin apiaghav ikia apibar mav. **3** Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borer ivezim bar pin kozim inigha iza Iesusin dagarimning ginge, egha uan dapanir arizimin an dagarimning adisi. Ezi borer kamin mughuriar aghuim dipenim bar a koro. **4** Ezi an suren gumazir mam, Judas Iskariot, a gumazir gin Iesus isa apanibar agharim gatizim, a kamaghin migei, **5** “Manmaghsua kav borer kam 300 silvan dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagiaba inighiva gumamazizir onganarazibar aningam?” **6** Judas

onganarazir gumamazizibagh nighnizir puvati, egha a kamaghin migei. Puvati. An okimakiar gumazim. Iesusin adarazir dagiabar mitarim an gara iti, ezi a dughiar mabar da okei. **7** Ezi Iesus akar kam baregha kamaghin me migei, "Amizir kam atakigh! Eghti bizir an amizir kamin nighnizim ikivira iki mangi dughiar ki aremeghti me na mozim datigham. **8** Gumazir onganaraziba ia ko ikivira ikiam. Ezi ki ia ko zurara ikivira ikian kogham." **9** Ezi Judan avirir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamin iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusin ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozinin a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusin ganasa. **10** Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi. **11** Me fo, Judan aviriba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha nighnizir gavgavim Iesusin iti. Kamaghin amizi, me uaghan Lasarus misoghasava ami. **12** Ezi gumamazizir aviriba God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin ganasa iza Jerusalem iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gumamaziziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalem otivasa. **13** Ezi me uan dafaribar okavir aghuabar suigha ghua tuavimin Iesus batogha me kamaghin dei: "Hosana! Ia Godin ziam fil Gumazir Ekiamin ziam ko gavgavimin izim, God deragh a damu! Ia Israelian Atrivim!" **14** Ezi Iesus donkin mam inigha a gaperagha zui, mati Godin Akinafarim mikemezi moghin: **15** "Ia Saionin nguibar ekiamin itir gumamaziziba, ia atiatigan marki. Ia gan, ian atrivimara mara, ia bagha izi! A donkin nguzim gaperagha izi." **16** Dughiar kamin an suren gumaziba akar kabar mingaribagh fozir puvati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, me akar Godin Akinafarim itim ginirigha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir gumamaziziba Iesus gamizim ginighnisi. **17** Lasarus aremegha mozinin itir dughiam, gumamazizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozinin an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighin gumamazizir kaba, Iesus amizir bizir kamin gun migiavira iti. **18** Ezi gumamaziziba orazi a mirakelin kam gamizi, me a bagha ghua tuavimin a bato. **19** Ezi Farisiba ganigha, me uarir tongin kamaghin uariv gei, "Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan kogham. Gumamaziziba bar an gin zui." **20** Ezi dughiar kamin, gumamaziziba isar ekiamin Godin ziam fasa Jerusalem ghuavanabo, ezi men tongin, Grighin marazi uaghan iti. **21** Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamin gumazim, a Galilin Distirighin iti.) Egha me kamaghin a migei, "Gumazir ekiam, a Iesusin ganasa ifonge." **22** Ezi Filip ghua Andru mikemegha aning uaghara ghua Iesus migei. **23** Ezi Iesus kamaghin anining amak ikaragha ghaze, "Dughiar Gumamazizibar Otarim ziar ekiam iniamin, an otogha gifa. **24** Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam nguazim girigh egha aremeghan koghiva, a uabira ikiam. An aremegh, uam aghungiva witin ovizir aviriba misivam. **25** Gumamazizir uabira uan ikirimirim gifongeziba, me aremegh. Ezi gumamazizir nguazir kamin ikia uabi uan ikirimirimim aghuaziba, me angamira itir ikirimirimim suiragh mangi zurara ikivira ikiam. (aiōnios g166) **26** Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongeziba, me nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumamaziziba uaghan na ko ikiam. Eghti gumamazizir nan ingangarim gamiba, Afeziam ziar ekiam me daningam." **27** Ezi Iesus ua kamaghin migei, "Datirighin nan navim bar osemegha nighnizir aviriba iti. Eghti ki manmagh mikimam, 'Afeziam, datirighin na bativamin bizir kam, ni a batokegh?' Ezi puvati. Ki kamaghin mikiman kogham. Osimtizir dughiar kamin otivim a mar otiv. Bizir kam bagha ki ize. **28** Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefeghl!" Iesus mikemegha givazima, tiarir mam Godin Nguibamin izaghira ghaze, "Ki uan ziam gamizima an ekeveghe gifa, eghti ki ua kamaghin damuam." **29** Ezi gumamazizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghin migei, "Ararim dagara!" Ezi marazi ghaze, "Enselin mam a migei!" **30** Ezi Iesus kamaghin amak ikaragha ghaze, "Akar ia datirighin oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa

ize. **31** Datirighin God nguazir kamin gumamazizibar araziba tuisigham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham. **32** Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me ter ighuvimin na guragham, eghti dughiar kamin ki gumamaziziba bar me damuti me na bagh izam." **33** (Iesus migirigiar kam gamua a uan ovengaminin arazimin gun migei.) **34** Ezi gumamaziziba kamaghin an amak ikaragha ghaze, "E kamaghin Moses Osirizir Arazibar amak baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh iki mamaghira ikiam. Egha manmaghsua ni ghaze, 'Me Gumamazizibar Otarim fegh ter ighuvimin aneguragham?' Gumamazizibar Otarir kam, a bar tinara?" (aiōn g165) **35** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Dughiar ovezinin angangarim ian tongin ikiam. Datirighin angangarim ian ikiavira iti, ezi ia angangarimin aven daru. Puvatighi, mitatem a avaragham. E fo, gumazim mitatem in arui, a fozir puvati, a managh zui. **36** Angangarim datirighin ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angangarimin iki. Kamaghin ia angangarimin gumamazizibar min otivigham." Iesus gumamaziziba ko mikemegha givagha, me ategha ghua men modo. **37** Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati. **38** God kamaghsua, an amak inigha izir gumazim Aisaian amak guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme: "Ekiam, tina en amak nighnizir gavgavim an iti? Terara, Ekiam, uan ingangarir gavgaviba isa men akazi, me dar gani?" **39** Me nighnizir gavgavim itir puvatizir bizimin mingarim, Aisaia uaghan akar igharazir mamin an osiri. A kamaghin migei: **40** "God kamaghsua, me bizitamin ganam koghiva, egh me naviba amakin mingarim gifoghan kogham. Egh me navibagh iragh ua na bagh iziti, ki me damighi me ua deraghan kogham. Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi, ezi me gari puvati. Egha men nighnizibagh amizi me onani." **41** Aisaia Iesusin angangarim ko gavgavimin ganigha, kamaghin an an gurara migei. **42** Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisbar atiatigha, uan nighnizir gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham. **43** Gumamaziziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati. **44** Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, "Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afezian na amadazi ki izezim uaghan an iti. **45** Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afezian na amadazi ki izezim gari. **46** Ki kamaghsua, gumazir nighnizir gavgavim nan itiba, me bar mitatem in ikian kogham. Bizir kam bagha ki angangarimin min nguazir kamin ize. **47** "Gumazitam nan amak baregha nan gin zuir puvati, ki jasin min a tuisighan kogham. Ki nguazimin gumamazizibar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akurvaghasa ize. **48** Ezi gumazim akirim na gasara egha nan amak inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim givaghamin dughiamin an an araziba tuisigham. **49** Ki uabi uan nighnizimin migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei. **50** Ezi ki fo, Afeziamin amak gumamazizibar amuti, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Kamaghin amizi, akar ki mikemezir kaba bar, Afeziam na mikemezi moghin ki dar gun migei." (aiōnios g166)

13 Dughiar kam, God Israelia Gitazir Dughiam a gurmzaragham otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumamazizir nguazir kamin itiba a fomira bar me gifonge, egha me gifugeghavira ikia ghua an areme. **2** Ezi guaratizir kamin me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apambar dafarim darghamin isa Judasin navim gatigha gifa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim. **3** Iesus kamaghin fo, Afeziam bizibar amuamin gavgavim bar a isa a ganingi. A uaghan kamaghin fo, God anemadazi a ize, egh a ua God bagh mangam. **4** Kamaghin amisi, Iesus dagher dakozim ategha dikavigha uan korotiar ruarim suegha, taulin mam inigha uan ivariam

gike. **5** Egha dipam itarir mam gíngegha maghira uan suren gumazibar dagariba ruegha, taulin uan ivarim amighirizimin men dagariba adisi. **6** Egha a Saimon Pita bagha izezi Pita an azara, “Ekiam, ni ti nan dagariba ruam, o?” **7** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Bizir ki datirighin amin, ni a gifozir puvati, ni gin a gifogham.” **8** Ezi Pita a migia ghaze, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki nin dagariba rueghan koghti, ni na ko ikian kogham.” (**aión q165**) **9** Ezi Saimon Pita a migia ghaze, “Ekiam, mamaghin ni nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruegh!” **10** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Gumazir ruegha givazim, zuegha gifa, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh bar zuegham. Ezi ia bar moghira zuegha givagha iti. Ezi ian gumazir vamira, a zuezir puvati.” **11** (Iesus gumazir a isi apañibar dafaribar arighamin, an a gifogha gifa. Egha kamaghin migei, “Ia bar moghira zuezi, ian vavira zuezir puvati.”) **12** Iesus men dagariba ruegha givagha, uan korotir ruarim uan anerugha, ghua uan danganim gaper. Egha kamaghin men azai, “Ki ia bagha amizir bizir kamin mingarim, ia a gifoz, o?” **13** Ia ‘Tisa’ na garigha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangira, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghin migei. **14** Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uaria urar dagariba ruegh. **15** Ki arazim ian aka, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu. **16** Ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazamizir kinitam uan ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazim o amizim, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati. **17** Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamin mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham. **18** “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezbagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akinafarimin itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.’” **19** Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iiti. **20** Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigha deravira a gami, gumazir kam na inigha deravira na gami. Gumazamizir na iniziba, me Godin na amadazi ki izezim ini.” **21** Iesus bizir kabav kemegha givagha, an navim bar a baseme. Egha a bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.” **22** A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagha uari urar gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei. **23** Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti. **24** Ezi Saimon Pita benim akughia a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?” **25** Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghiram atigha, kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?” **26** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki dagher otevir kam inigh itarim darugh uam a inigh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevir isa itarim garugha uam a inigha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim. **27** Ezi Judas dagher kam inigha givazi, dughiar kamra Satan an navir averiamin aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!” **28** Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judas mikemezir kam baregha, me akamin mingarim gifozir puvati. **29** Judas dagiabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam. **30** Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, zuamira azenan ghu. Ezi aminim bar piri. **31** Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus kamaghin migei, “Datirighin Gumazamizibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. God uan Otarim isa gumazamizibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti. **32** God uan ziar ekiam pirafi, uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me fogham, Gumazamizibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a pirafagh ziar ekiam a daningam. **33** Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki

Judabav kemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamin, ia an mangan kogham. **34** Ezi datirighin ki Akar Gavgavir Igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh. **35** Ia uari uarigh ifongeghti, gumazamiziba bar arazir kamin ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba.” **36** Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Nguibar ki mangamin, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Ni gin nan gin izam.” **37** Ezi Pita an azara, “Ekiam, mamagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.” **38** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akam, eghti ni dughiar pumunung ko mikezimin kamaghin mikim suam, ni na gifozir puvati.”

14 Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki. **2** Nan Afeziamin dipenimin danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganibar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ki ia mikemeghan koghai. **3** Ki mangi ia bagh danganim akirigh, ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam. **4** Ezi nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa.” **5** Ezi Tomas a migia ghaze, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?” **6** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangighan kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim. **7** Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin ikegha zui, ia nan Afeziam gifoggha, an gari.” **8** Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganigh, ua nin azangan kogham.” **9** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmaghsua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’” **10** Filip, ni ti kamaghin nighnizir gavgavim itir puvati, ki Afeziamin aven itima, Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami. **11** Ia nighnizir gavgavim akar kamin iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighiti, ia nan ingangarir ki amibagh nighnighti, ingangarir kaba ian nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham. **12** Ki bar guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuum. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekiair gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afragham. **13** Ki kamaghsua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin, ia nan ziamin biziba bagh azangsighti, ki dar amuum. **14** Ia nan ziamin bizitam bagh nan azaraghti, ki a damuum.” **15** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar gin mangam. **16** Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir Mam ia bagh anemangam. Eghti ia ko iki mamaghira ikiam. (**aión q165**) **17** Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akabav geir Duam. Ezi nguazir kamin gumazamiziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo. **18** “Ki ia ateghti, ia mati borir ameboghfeziaba puvatizibar min uraria ikian kogham. Puvati. Ki ua ia bagh izam. **19** Dughiar ovezinim nguazimin gumazamiziba uan nan ganan kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamira iti, eghti kamaghin ia uaghan angamira ikiam. **20** Dughiar kamin ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamin aven iti moghin, ia nan aven iti, ezi ki ian aven iti. **21** Ezi tina nan Akar Gavgaviba baragha dar gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.” **22** Iesus kamaghin mikemezi, Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara,

“Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimin gumamazibar akaghan aghua?” **23** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Gumazitan na gifueghiva, deraghvira nan akamin gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam. **24** Gumazir na gifongezir puvativim, a deravira nan akabar gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, kar nan akam puvati. Kar Afeziar na amadazimin akam. **25** “Dughiar ki ia ko ikiaivira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme. **26** Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham. **27** “Ki ia ataghiraghasa, egha ki navir amirizir ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimin gumamaziziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki. **28** Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekeveghe nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui. **29** Ki kamaghsua, bizir kam gin otoghti, ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei. **30** “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikimin kogham. **31** Ki kamaghsua, nguazimin gumamaziziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, ezi bizir Afeziam na mikemezibara ki dagh ami. Ia dikavigh danganir kam ategh, e mangam.”

15 Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarizimin min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim. **2** Ezi nan agharir ber puvativiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da otefi. A ghaze, da zuegh iki, egh gin biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin an adar ghor. **3** Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue. **4** Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarizimin agharim, a ikarizimin poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham. **5** “Ki uabi ki wainin ikarizim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozi ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizitam damighan kogham. **6** Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarizimin agharim na a makunizi a misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi. **7** “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiamin bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam. **8** Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kamin nan Afeziam ziar ekiam iniam. **9** “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam. **10** Ki uan Afeziamin Akar Gavgavim gin zui, egha an porozi a na gifongezir moghin, ia uaghan nan Akar Gavgavim gin mangiva nan poroghti, ki ia gifuegh mamaghira ikiam. **11** “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir averiabagh izivagham. Kamaghin amizi, ki akar kabar ia mikeme. **12** Ki ia mikemezir Akar Gavgavimra kara: ki bar ia gifongezir moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh. **13** Gumazitam uan namakar aghuim gifuegh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumamazizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira. **14** Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakar aghuivar iti. **15** E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, an adagh fozir puvati. Kamaghin amizi, ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha ki ia mikemeza gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakar aghuiba’ ia garisi. **16** “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Egha ki ingangarim ia ganidi, ia mangi biva dagher aviriba iki, eghti ian

dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningisi nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. **17** Kar nan Akar Gavgavim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.” **18** Iesus ua kamaghin migei, “Nguazimin gumamaziziba ian apanim damuti, ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanimin ike. **19** Ia nguazir kamin gumamazizibar min ikiti, nguazimin gumamaziziba uan adarazigh ifongezir moghin, ia gifongegham. Ezi ia nguazir kamin gumamaziziba puvati. Ki ia miseveghe gifa, ezi ia nguazir kamin araziba ataki. Kamaghin amizi, nguazimin gumamaziziba ian aghuagha ian apanim gami. **20** Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumaziba uan gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gamizi moghin, me uaghan pazi ia damuam. Egh me ti nan akam bareghai, me uaghan ian akam baragham. **21** Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ian nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam. **22** Ezi ki ti izeghan kogha akam me ganingizir puvativizi, ezi ia arazir kurabar osimtiziba puvativighi. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati. **23** Gumazir nan aghuagha nan apanim gamim, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami. **24** Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazitam faragha amizir puvativizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvativizi, me arazir kurabar osimtiziba puvativighi. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami. **25** Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, ‘Gumamaziziba pura nan apanim gami.’ Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami. **26** “Godin Duar Gavgavim ia Daningamin, an Afeziam ko iti. A guizbangira migeir Duam, an Afeziam ko ikegh izam. A iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam. **27** Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16 “Ezi ki kamaghsua, ia uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki, kamaghin amizi, ki bizir kamin ia mikeme. **2** Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam iziti, gumaziba ia misoghti ia arimighiram, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami. **3** Me Afeziam gifozir puvativigha, uaghan na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam. **4** Ki kamaghsua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin amizi, bizir otivamin kaba, ki datirighin dar gun ia mikemeza gifa.” Egha Iesus kamaghin migei, “Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati. **5** Egha datirighin Afeziar na amadazi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan arazir puvati, ‘Ni managh zui?’ **6** Ki akar kamin ia mikemezi, ian naviba datirighin bar oseme. **7** Ezi ki guizbangira ia migei, ki ian akurvaghasa ia ategha zui. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamin, a ia bagh izeghan kogham. Ki mangigh ia bagh anemangam. **8** Eghti a iziva nguazir kamin gumamazizibar amuti me arazir kuramin mingarim ko arazir aghuimin mingarim ko Godin kotiamin mingarim gifogham. **9** Arazir kuramin mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim nan itir puvati. **10** Arazir aghuimin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagh mangighiti, ia uan ganighan kogham. **11** Godin kotiamin mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamin aven a tuisigha givagha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham. **12** “Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, eghti ia bar da bareghan kogham. **13** Ezi Godin Duam, a guizan akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam mikemezighan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam. **14** A nan akam inighiva an gun ia mikimam. Egh arazir kamin a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham. **15** Afeziamin biziba da bar nan biziba. Kamaghin amizi, ki kamaghin ia mikeme, an Duam

nan akam inghiva an gun ia mikimam.” **16** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Dughiar bar ovezimin ia uan nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimin gin ia uan nan ganam.” **17** Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongin uarir gei, “Akar a migeir kamin mingarim manmaghin ghu? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egha uaghan ghaze, dughiar otevimin gin ia uan nan ganam.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kamin mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagha zui.” **18** Egha me migia ghuvaira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamin mingarim gifozir puvati.” **19** Ezi Iesus fo, me an azangsigghasa, ezi a me migia ghaze, “Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kamin mingarim bagha azangsigi? Ki kamaghin migei, ‘Dughiar ovezimin ia nan ganighan kogham. Egh gin dughiar otevimin ia uan nan ganam.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o? **20** Ki bar guizbangira ia migei, ia puviram aziva arangam. Eghti nguazimin gumamaziziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Eghti ian navir osimtizir kam raghirighi, navir agorogem otegham. **21** Amizim borim batasava amuava, a fo, a mizazim iniamin dughiam otogha gifa. Kamaghin an oseme. Egha an otegha givagha, a ua mizazir kam ginighnizir puvati. An borim nguazimin otogha gifa, kamaghin amizi, a bar akonge. **22** Ezi kamaghira, ia datirighin naviba oseme. Eghti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Eghti tav ian agoroger kam batueghan kogham. **23** Eghti dughiar kamin ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamin Afeziamin azaraghti, a ia daningam. **24** Ia fomira ikegha iza datirighin, ia nan ziamin bizitam iniasa azazarir puvati. Ia azangsigh biziba iniam, eghti agorogem bar ian navibagh izivagham.” **25** Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ki akar isin zuimin akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki bighivira ia mikimiva, egh Afeziamin gun ia mikimam. **26** Ia dughiar kamin nan ziamin azangsiggham. Ki kamaghin migeir puvati, ki ia bagh Afeziamin ko mikimam. Puvati. **27** Afeziam a uabi ia gifonge. Ia a gifongegha ia nighnizir gavgavin nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghin a ia gifonge. **28** Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha nguazimin ize. Egh datirighin ki ua nguazim ategh uam Afeziam bagh mangam.” **29** Ezi an suren gumaziba kamaghin migei, “Are, ni datirighin bighavira migei, egh akar isin zuibav geir puvati. **30** Ezi e datirighin fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizitam bagh nin azangasa nighnisi, ni an nighnizim gifogha gifa. Ni an azangsigim bagha mizuai puvati. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavin ikia ghaze, ni God ko ikegha ize.” **31** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragha ghaze, “Ia datirighin nighnizir gavgavin iti, o? **32** Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian aghtighi ia tintinibar uan nguababar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikegham. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham. **33** Ia nin poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamaghsua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kamin ikiti, osimtiziba ia bativam. Eghti ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kamin gavgavin dikabiragha anegifa!”

17 Egha Iesus suren gumazibav kemegha givagha, kogha overiamin gara, kamaghin migei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otarim ziar ekiam ni daningisi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otarim daningigh. **2** Kamaghin ami, ni gavgavin a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumamazir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumamaziziba bar men dapanimin ikiasa anemisefe. (aiōnios g166) **3** Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumamazir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Krales Iesus gifo, ni anemadazi a ize. (aiōnios g166) **4** “Ki nin ziar ekiam ko gavgavin nguazir kamin gumamazizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarizir kam, ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa. **5** Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam efkefe. Ezi datirighin ni uan damazimin, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge. **6** “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kamin gumazir

ni na ganingizibar aka. Me nin gumamaziziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui. **7** Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nin ize. **8** Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavin ikia kamaghin fo, ni na amadazi ki ize. **9** “Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazimin gumamaziziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumamazir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei. **10** Ezi nan gumamaziziba, me nin adarasi. Ezi nin gumamaziziba, me nan adarasi. Ezi gumamaziziba nan gumamazir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo. **11** “Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazimin ikian kogham. Ezi me nguazimin ikivaira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki kamaghsua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti mokin. Bizir kam bagha, ni uan ziamin gavgavimin deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim. **12** Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziamin gavgavimin men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamaghsua, nin Akinafarimin itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam. **13** “Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazimin itim, ki akar kabav keme. **14** “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumamaziziba me nguazir kamin gumamaziziba puvati. Kamaghin amizima, nguazir kamin gumamaziziba men aghuagha men apamin gami. **15** Ki, ni nguazir kamin me inigh azenan mangasa nin azangsigir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham. **16** Ki uabi ki nguazir kamin gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamin gumamaziziba puvati. **17** Ezi nin akam a bar guizbangira, ezi ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam. **18** Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamin gumamazizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamin gumamazizibar tongin ikiam. **19** Ki kamaghin ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi. **20** “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumamazir men akam baragh nighnizir gavgavin nan ikiamiba, ki uaghan me bagha God ko migei. **21** Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimin gumamaziziba nighnizir gavgavin iki egh fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki ghaze, me bar navir vamira iki. **22** Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagha, ziar ekar na ganingizim, ki ziar ekar kamra isa me ganingi. **23** Ki kamaghsua, nguazimin gumamaziziba fogh suam, ni na amadazi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezir moghira ni nan adarazigh ifonge. Kamaghin ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamin me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge. **24** “Afeziam, gumamazir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimin ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimin ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavin na ganingi. **25** “Ni Arazir Aghuabaram Amir Afeziam, nguazimin gumamaziziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ki ize. **26** Ki kamaghin ifonge, me igharaz darazigh ifongezir arazim iningham, mati ni na gifongezir mokin. Eghti ki uaghan men aven ikiam. Kamaghin ki ni isa men aka, egh ki kamaghin damu makaghira ikiam.”

18 Ezi Iesus kamaghin God ko mikemegha givagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronin Zarim girigha vongin ghue. Ezi dipar kamin vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamin aven ghue. **2** Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamin me

batifi. Kamaghin Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo. **3** Egħa a Romin midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir polisin maba inigha me danganir kamin ghue. Egħa me adenir aviba ko lamba ko midorozir bizba sara suigha zui. **4** Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagħ fo. Egħa a sivagħa men boroghira ghua kamaghin men azara, "Ia tina buri?" **5** Ezi me kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi." Ezi Iesus me migħa ghaze, "Kar kirara." Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti. **6** Me Iesus barazi a kamaghin migei, "Kar kirara," ezi me ua ekuigha ghua nguazim gire. **7** Ezi Iesus ua men azara, "Ia tina buri?" Ezi me ghaze, "Nasaretin gumazim Iesus." **8** Ezi Iesus kamaghin men akam ikaragħa ghaze, "Ki ia mikemegħa gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ategħti me mangi." **9** A kamagħsua an akar fomira mikemezim, an dagħem otogħam, "Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati." Kamaghin an arazir kam gami. **10** Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egħa uan sabam a mikirigha ofa gamir gumazibar dapaniminn ingangarir gumazim misogħa, an kuarir guvimin itim atuzi, a iri. Ingangarir gumazir kamin ziam, Malkus. **11** Ezi Iesus Pita migei, "Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagħ ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtizir kam inian kogħam, o?" **12** Ezi Romin midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan polisin gumaziba, me Iesusin suighava benimin a ike. **13** Egħa faraghava a inigha Anas bagħa ghui. Anas a Kaiafasin ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamin ofa gamir gumazibar dapanim. **14** Egħa Kaiafas, Judaba kamaghin me mikemezir gumazim, "Kamaghin a dera, gumazir vamira gumamazizibar danganim inigh aremegħam." **15** Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusin gin zui. Ofa gamir gumazibar dapanim, a suren gumazir kam gifo, kamaghin amizi, a Iesusin gin ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghui. **16** Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegħa, Pita inigha aven zui. **17** Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghin Pitan azara, "Ni ti uaghan gumazir kamin suren gumazir?" Ezi Pita ghaze, "Puvati. Ki an suren gumazim puvati." **18** Ezi danganim bar orange. Kamaghin amizi, ingangarir gumaziba ko polisin gumaziba me avir mam ati. Egħa me avimin fiava an min tivughav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egħa avimin fia iti. **19** Ezi dughiar kamin ofa gamir gumazibar dapanim, a Iesusin suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagħa, a Iesusin azangsisi. **20** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Ki gumamaziziba azenara me mikeme. Egħa ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godin Dipenimin aven gumamazizibar sure gami. Kar danganir Judaba bar uari akuviba. Ki modogħa akatam mikemezir puvati. **21** Ezi manmagħ amizi ni nan azangsisi? Ni gumamazizir akar kam baraghizibar azangsigh. Me ki mikemezir akam gifo." **22** Iesus kamaghin migeima ezi polisin gumazir mam tughav ikia, egħa an an guam a misuegħa kamaghin migei, "Ni kamaghin ofa gamir gumazibar dapanimin akam ikaragħa ghaze, kar ti arazir aghuim, o?" **23** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Ki akar kuratam mikemegħti, ni deravira akar ki mikemezimin gun mikim. Egħti ki migirigiar aghuim damighiti, ezi ni tizim bagħa na apese?" **24** Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazibar dapanim Kaiafas bagħa anemada. Egħa me Iesus ikezir benim firizir puvati. **25** Saimon Pita tughav ikia egħa avimin fii. Ezi me kamaghin an azara, "Ni ti uaghan an suren gumazir mam?" Ezi a kamaghin migei, "Puvati. Ki an suren gumazim puvati." **26** Ezi ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimin adarazir mav. A ghaze, "Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimin aven ikes?" **27** Ezi Pita ua kamaghin migei, "Puvati." Ezi dughiar kamra tuarim ake. **28** Egħa Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategħa an akua gavmanin dapanir ekiamin dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egħa me ghaze, "E Godin damazimin

mizeghiva, egħe e God Israelia Gitazir Dughiamin isar ekiamin asizim amegħan kogħam." Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir ekiamin dipenimin aven ghuzir puvati. **29** Me azenan iti, ezi Pailat me bagħa izegħa kamaghin men azara, "Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?" **30** Ezi me kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagħa a inigha izegħan kogħai." **31** Ezi Pailat kamaghin me migei, "Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagħ isin a tuisigh." Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "E gumazitam puram a misuegħti an aremegħan kogħam." **32** (Iesus fomira uan ovengammin arazim migei. A kamagħsua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.) **33** Ezi Pailat uamategħa gavmanin dipenimin aven ghua, Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, "Ni Judabar Atrivim, o?" **34** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Ni uabi niugnigha akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?" **35** Ezi Pailat kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Manmagħin ami? Ni ghaze, ki ti Judabar mav o? Nin adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagħa ize. Ni bizir tizim gami?" **36** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Ki nguazir kamin atrivim puvati. Ki nguazir kamin atrivimin ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagħa misogħai, egħa tav na isa Judabar agharim gatighan kogħai. Ezi ki nguazir kamin atrivivar min ingarir puvati." **37** Ezi Pailat an azara, "Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?" Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ki nguazir kamin ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Ezi gumamazizir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi." **38** Ezi Pailat an azara, "Guizin akam, a bar bizir tizimra?" Pailat mikemegħa givagħa ua Judaba bagħa azenan ghui. Egħa kamaghin me migei, "Ki an arazir kuratam batozir puvati. **39** Egħa, arazir ki gin zuir kam, ia a gifo. Azeniba bar, God Israelia Gitazir Dughiar, ki ian arazimin gin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim garisi. Ia ifuegħti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagħ anemangam, o?" **40** Ezi me kamaghin dia ghaze, "Mam puvati! Ni Barabasra firighi!" (Barabas, a gumazir okeim egħa uaghan misosi.)

19 Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi. **2** Ezi midorozir gumaziba dikoniaba itir beniba inigha atrivimin dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim garu. Egħa me korotiar aghevur mam a garu. **3** Egħa me an boroghira izegħa a migei, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!" Egħa me kamaghin migiava an guam apavezira iti. **4** Ezi Pailat ua azenan ghughu kamaghin gumamazizibav gei, "Ia oragħ. Ki a inigh ia bagħ azenan izam, egħti ia fogħam, ki an arazir kuratamin apizir puvati." **5** Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniaba itimin ingarizim, an an dapanimin ikiavira iti. Ezi korotiar aghevur kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me migei, "Ia gan, gumazir kam a kara." **6** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko polisin gumaziba an ganigha kamaghin dei, "A isi ter ighuvimin a gafugh! A isi ter ighuvimin a gafugh!" Ezi Pailat kamaghin me migei, "Ia uari a inighiva egħ ter ighuvimin a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati." **7** Ezi Judaba kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "A uabi ghaze 'Ki Godin Otariim.' Ezi an Arazibagħ Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin migei, gumazir kamaghin migeim, an aremegħam." **8** Ezi Pailat akar kam baregħa bar atiatingi. **9** Egħa a ua ghua gavmanin dipenimin aven ghughu, kamaghin Iesusin azari, "Ni nguivar manamin ikegħa ize?" Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati. **10** Ezi Pailat a migei, "Manmagħin amizi ni nan akam ikarvagħan aghua? Ki ni firighamin gavgavim iti, egħa uaghan ni isi ter ighuvim gafughamin gavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam gifozir puvati?" **11** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragħa ghaze, "Godin pin itim, a gavgavim ni ganingizir puvatizi, ni na dikabinamin gavgaviba puvatighai. Ezi gumazir na isa nin agharim gatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a gafira." **12** Pailat akar kam baregħa Iesus ategħti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei,

"Ni gumazir kam ateghti a mangiti, ni Sisarin namakam puvati. Guizbangira, gumazim uabira uabi migia ghaze, an atrivim, a Sisarin apanim." **13** Pailat akar kam baregha, Iesusin akua azenan ghu. Egha a jasin dabirabim gaperaghav iti, danganir kam, me "Dagiär Azuarim," a garisi. (Hibrun akam me ghaze, "Gabata.") **14** Ezi dughiar kam a dughiar me God Israella Gitazir Dughiamin isam bagh daghebar amu bizibar kiramim. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav gei, "Ia ganigh! In Atrivim kara." **15** Ezi me kamaghin dei, "A batokegh! A batueghti a mangi! A isi ter ighuvimin a gafugh!" Ezi Pailat men azara, "Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimin a gafugham?" Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin an akam ikaragha ghaze, "E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabiral!" **16** Kamaghin amizi, Pailat Iesus isa, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati. Ezi me Iesus inigha zui. **17** Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, nguibar ekiam ategha danganir mamin zui, an ziam "Dapanir Agharir Danganim." (Hibrun akam me ghaze, "Golgota.") **18** Ezi danganir kamin me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuninga a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningn torimin iti. **19** Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, "Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim." **20** Me ziar kam, Hibrun akam ko Romin akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi, Judan avirim izava osizir kamin gara egha a dibori. **21** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, "Ni kamaghin osiran marki, 'Judan Atrivim.' Bar marki. Ni kamaghin osirigh, 'Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.'" **22** Ezi Pailat kamaghin men akam ikaragha ghaze, "Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki." **23** Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, gin me an korotiaba inigha 4plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingarigha, isamizir puvati. **24** Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, "E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararang fogham tina a iniam." Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin migei, "Me nan korotiaba tuiragh uarira uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amiseveghti a nan korotiar ruarim iniam." Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami. **25** Ezi Iesusin amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makkalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti. **26** Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam migei, "Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim." **27** Egha a kamaghin suren gumazir kam migei, "Amizir kam, a datirighin nin amebam." Ezi dughiar kamin ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha an gara uan amebamin min a gami. **28** Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin migei, "Nan kuarim nan piri." Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami. **29** Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Ezi me dipamin suizir bizim inigha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusin akam darighasa an amadi. **30** Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, kamaghin migei, "A datirighin gifa." Egha a dapanim aviragha uan duam sue. **31** Kar dughiar me Sabat bagha bizibar kirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizi, Judaba gumazir kuaba dughiar kamin ter ighuvibar ikian me aghua. Egha me kamaghin Pailatin azangsigha ghaze, a men amamangatighi me ter ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighi, me zuamiram aremeghti me men kuaba adegh izighiram. **32** Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mamin suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha

aning apiri. **33** Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puvati. **34** Ezi midorozir gumazir kam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire. **35** (Ki, Jon, ki gumazir bizir kamin ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.) **36** Godin Akinafarimin itir akar mam, a kamakin, "Me an agharitam apirighan kogham." God kamaghsua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto. **37** Ezi akar igharazir mam Godin Akinafarimin iti, a kamakin, "Gumazir me afuzimin ruazim, me an ganam." **38** Ezi gin Arimatean nguibamin gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsisi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a ghua Iesusin kuam ini. **39** Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarimin Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuningin borem inigha aning veregha, borer kam gami. Ezi borer kamin osimtizim 30 kilogremim ghu. **40** Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuimin an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveagheuzibag ami mokin. **41** Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvimin anegurazir danganir kamin boroghira, azenir mam iti. Egha azenir kamin mozir igiar mam iti, me dagiar mozir kamin, faragha gumazitamin kuatam afazir puvati. **42** Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganimin boroghira iti. Kamaghin amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kamin aneti.

20 Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makkalan nguibamin amizim Maria, a mozimin ghu. Egha a garima mozimin tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati. **2** Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir Iesus bar ifongezim bagha ivegha ghua kamaghin aning migei, "Me Ekiamin kuam mozimin a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti." **3** Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha mozimin zui. **4** Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, faragha mozimin oto. **5** Egha an aviragha mozimin aven inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara, egha aven ghuzir puvati. **6** Ezi Saimon Pita an gin ghua, mozimin averiamin ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti. **7** Egha a inir igharazir mamin garima a uaghan iti, kar inir me Iesusin dapanimin ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a righa igharagha aneti. **8** Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimin otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha nighnizir gavgavim iti. **9** (Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akar ghaze, Iesus mozimin ua dikavigham. Ezi dughiar kamin aning akar kam tighar deraghvira a gifogham.) **10** Egha suren gumazimning uamategha dipeniminin ghu. **11** Ezi Maria mozimin azenan tughav ikia azi. Egha aziavira ikia aviragha mozimin averiamin gari. **12** Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragha ikezim in aperiaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghin aperazi, mam an suemning ikezir naghin aperi. **13** Egha aning kamaghin Marian azai, "Amizim, ni mamaghsuava azi?" Ezi a kamaghin aning migei, "Me nan Ekiamin kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti." **14** A kamaghin mikemegha, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, kar Iesus. **15** Ezi Iesus kamaghin an azara, "Amizim, ni mamaghsuava azi? Ni tina buri?" Ezi Maria ghaze, kar ti azenimin garir gumazim, egha a kamaghin Iesus migei, "Gumazir aruam, ni an kuam inigh mangighiva, egh danganir ni an atizimin gun na mikemegh. Eghti ki mangiva a iniam." **16** Ezi Iesus kamaghin a migei, "Marial!" Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamin a migei, "Rabonai." Akar kamin mingar a kamakin, "Tisa." **17** Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ki tighar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghav ikian marki. Ni nan aveghbuaba

bagh mangiva kamaghin me mikim, ki e uan Afeziam bagha uamategha ghuavanadi. A nan God, ko uaghan ian God.” **18** Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me migei, “Ki Ekiamin ganigha gifa.” Egha an akar Iesus a mikemezimmin gun me migei. **19** Sanden guaratizimin aminin pirigha givazi, suren gumaziba Judabar atiatigha dipenin me itim, me pamten an tiar akaba ase. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughva, kamaghin me migei, “Ian naviba amiragh iki.” **20** A kamaghin migia, uan duar torir dafarimmingin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamin ganigha me bar akonge. **21** Ezi Iesus ua me migei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.” **22** A kamaghin migia, egha uan aminin men a giveragha, men amada, egha kamaghin me migei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh. **23** Egh ia gumamazibabar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadagham koghti, men arazir kuraba ikivira ikiam.” **24** Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim. **25** Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, “E Ekiamin ganigha gifa.” Ezi Tomas kamaghin me migei, “Ki an duar torir me an dafarimmin gafuzimmingin ganighan koghiva, egh ki uan dafar puzim an duar torimmin datighan kogh, egh uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.” **26** Ezi 7plan dughiaa givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, “Ian naviba amiragh iki.” **27** Egha a kamaghin Tomas migei, “Ni uan dafar puzimmin kagh suiragh, egh nan dafarimmingin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.” **28** Ezi Tomas kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.” **29** Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan ganigha givagha, nighnizir gavgavim nan iti, a? Gumazir nan ganizir puvatiziba, egha nighnizir gavgavim nan iti, gumazir kaba bar akongegh.” **30** Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamin da osirizir puvati. **31** Ezi akar ki osirizir kam, ki kamaghsua, ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamaghsua, akinafarir kam an osiri.

21 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Dipar Akaremin boroghin, uabi isa uan suren gumazibar aka. Galilin Dipar Akaremin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto. **2** Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim) ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim) ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti. **3** Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.” Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamin ghuavanabogha me zui. Ezi dimagarir kamin me osirir taba inizir puvati. **4** Ezi bar mizaraghara, aruem ovirima, me gumazir mamin garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus. **5** Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?” Ezi me kamaghin a ikaragha ghaze, “Bar puvati.” **6** Ezi a kamaghin me migei, “Ia ivem inigh, botin agharir guvimin amadagham anekunigh, egh ia osiritaba iniam.” Ezi me ivem akunizi, osirir bar avirim ivem gizivazi, me a gekuigh anangan ibura. **7** Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue. Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha, dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto. **8** Ezi suren gumazir igharaziba botin mam inigha ghua, osiriba sara ivem amikirigha dadarimin zui. Me

saghon itir puvati, me 100 mitan dipar dadarimin boroghira iti. **9** Ezi me iza dadarimin otogha givagha, me avir mamin garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretien maba sara iti. **10** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Osirir ia datirighin iniziba, ia taba inigh izi.” **11** Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha, egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153plan osiriba. Osiriba bar avirasezei ivem akariagherizir puvati. **12** Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia izi dami.” Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra. **13** Ezi Iesus avimin boroghira ghua bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi. **14** Dughiar Iesus mozimmin dikavizimin gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka. **15** Iesus uan suren gumaziba ko amegha givagha, Iesus kamaghin Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?” Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.” Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumamaziziba sipsipin nguzibar min men akurvagh deraghvira men gan.” **16** Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?” Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.” Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumamaziziba sipsipar min men akurvagh deraghvira men gan.” **17** Egha dughiar mizekimin uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?” Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mizekimin uam an azaragha ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghin Iesus migei, “Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.” Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan gumamaziziba sipsipar min men akurvagh deraghvira men gan.” **18** Ki guizbangira ni migei, ni fommira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Egh ni ghuirighamin dughiam, ni uan agharimmin feghti, gumazir igharazim ni gikegh ni inigh danganir ni mangasa ifongezir puvazimin mangam.” **19** (Iesus migirigir kam migia kamaghin Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghin Pita migei, “Ni nan gin izi.” **20** Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamin garima, an aningin gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghira anetigha, kamaghin an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham? **21** Ezi Pita an ganigha kamaghin Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?” **22** Ezi Iesus kamaghin an akam ikaragha ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati. Ni nan gin izi.” **23** Kamaghin amizi, akar kam tintinibar arui, ezi gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.” Ezi Iesus guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim puvati.” **24** Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, an akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira. **25** Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vaghvagh bizir kabar akinafariba osirighai, nguazir kamin akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

Aposel

1 Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimin, ki Iesus amizir biziba ko, a gumazamizibar sure gamiziba bar, ada osiri. Dughiar kamin Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamin ghuavanabozir dughiamin tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamin mangasa, aposelba misevegha Godin Duamin gavgavimin ingangarir akabar me migei. **3** A faragha mizabisa inigha aremegha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamin mangasava amua uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar fo, a ua dikavigha iti. Ezi 40plan dughia, dughiar kamin aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migei. **4** Dughiar mamin a me ko ikia, apava migirigiar gavgavir kam me ganingi, "Ia Jerusalem ingubar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ki an gun ia mikemezi, ia a baraki. Ia a baghi iki. **5** Jon dipamin gumazamiziba rue, ezi guruma ia Godin Duamin ruegham." **6** Ezi me uari akuvazir dughiamin, me an azara, "Ekiam, ni dughiar kam atrivim Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?" **7** Ezi Iesus kamaghin me migei, "Biziba otivamin dughia, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim puwati. **8** Godin Duam izighiri ia gizivaghti, ia an gavgavim iniam. Eghti bizir ia ganigha foziba, ia Jerusalem ingubar ekiamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrik ko, nguazir kamin danganiba bar, me geghanam." **9** Ezi Iesus kamaghin mikemegha gizavi, an aposelba garavira itima God anesiarafezima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo. **10** A ghuavanadima me kogha overiamin garavira itima, gumazamizibar korotiar ghurghurimning arugha bemira men min tu. **11** Egha aning kamaghin me migei, "Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tuivighav ikia pin overiamin gari? Gumazir kam Iesus, God a inizi a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizi a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamatetegham." **12** Egha Iesusin aposelba Olivin Mighsiam ategha ua Jerusalem zui. Olivin Mighsiam kam Jerusalem boroghira ikia an ruarim 1 kilomitan mirara ghu. **13** Egha me otivigha, ghurir pin itir me zurara itimin ghuavanabo. Men ziabar kara: Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Bartolomy ko Matyu, Jems, Alfusin otarim, ko Saimon a Selotbar gumazir mam, ko Judas, a Jemsin otarim. **14** Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei. Ezi amizir maba ko, Iesusin amebam Maria ko Iesusin doziba uakan. **15** Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusin itir darazir tongin tu. (Men avirimin dibobonim 120.) **16** Egha kamaghin migei, "Nan adarsi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimin aven iti. Akar kam a Judasin migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin Devit mikemezi moghira otogha gifa. **17** Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami." **18** (Ivezir Judas uan arazir kuramin inizim, a nguazir mam givese. Egha nguazir kamin a uabi ekungha aremegha an mikarizim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire. **19** Kamaghin amizi, Jerusalem itir darazi bar moghira bizir kam baregha, nguazir kam uan akuzimin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamakin, "Ghuzimin Nguazim.") **20** Egha Pita ua kamaghin migia ghaze, "Godin Akinafarimin itir Onger Akabar aven osizirir kam iti, 'An danganim pura iki, tav an danganin iniam marki.' "Egha a uaghan ghaze, 'A gumazir dapanim, eghti igharaz tav an danganim ini.' **21** "Kamaghin amizi, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Ekiam Iesus ko aruizir gumazitam amisivam. **22** Dughiar Jon gumazamiziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamin tu. E dughiar kaba bar e ko ikezir gumazitam amisivam. Gumazir kam Iesusin garima, a

ua dikafi. An e ko migirigiar kamin gun akam akunam." **23** Egha me gumazir pumuningin ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Justus) ko Matias. **24** Egha me God ko migei, "Ekiam, gumazamizibar navir averiaba, ni bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghiti, an aposelin ingangarim bagh Judasin danganin iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamimin ghu." **26** Egha me dagiaba aning ziamning osirigha torim gatigha aning givavasi. Ezi dagiar Matiasin ziam isin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11plan aposelbar tongin aneti.

2 Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otomezima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir vaminan iti. **2** Ezi zuamira niginir mam Godin Nguibamin ikegha izaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a gizivagha anevara. **3** Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghira vaghvagha men dapanir siribagh apiaghiri. **4** Ezi Godin Duam bar moghira me gizivagha, gavgavim me ganiga me gamima, me ngubar igharazibar akabav gei. **5** Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalem iti. **6** Egha me niginir kam baregha iza bar uari akuvaghava, vaghvagha orazima gumazamiziba men ngubabar akabav gei. Kamaghin amizi, me digavir kuram gamua okam nighnisi. **7** Egha me digavir kuram gamigha azangisi, "Gumazamizir migeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara! **8** Ezi manmaghin amizi, e vaghvagha me barazi me en ngubabar akabav gei? **9** En marazi Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Districhin ize. Ezi marazi Judian Distrik ko Kapadosian Provins ko, Pontusin Provins ko, Esian Provinsin ize. **10** Ezi marazi Frigian Distrik ko Pamfilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Districhin aven itir ngubar ekiam Sairinin boroghin ikegha ize. Ezi marazi Judan gumazir Romin nguibamin ikegha izeziba. Marazi Judaba, ezi marazi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me Judan Arazibagh amua dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. **11** Ezi en marazi Kritin Arighatizim ko Arabian Districhin gumazamiziba, e vaghvagha me barazima me en ngubabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!" **12** Ezi Judan gumazamiziba digavir kuram gamigha pura okam nighnigha uarir azangisi, "Kar bizir tizim?" **13** Ezi Judan gumazamizir maba dibovir akabav gia ghaze, "Me wainin dipar aviriba amegha ongani." **14** Ezi Pita 11plan aposelba ko tughav ikia, egha pamtem kamaghin gumazamizibav gei, "Ia Judaba ko Jerusalem itir gumazamiziba, ia bar deraghvira na baragh. Ki bizir otozir kamin gun ia mikemeghti, ia a gifogham. **15** Gumazamizir kaba wainin dipamin organizir puwati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra. **16** Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezi moghin: **17** "God kamaghin migia ghaze, Dughiar gin izamibar ki uan Duam gumazamiziba bar me gingegham. Eghti ian otariba ko guiviba Godin akam inigha izir gumazamizibar min mikintima, ian gumazir igiaba irebabar min bizibar ganti, ian gumazir ghuriba irebabar ganam. **18** Dughiar kabar ki uaghan uan Duam isi, uan ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibagh ingegham, eghti me Godin akam inigha izir gumazamizibar akabav kimam. **19** Eghti ki pin overiamin digavir kuram gamir araziba akakagh, egh nguazimin mirakelin arazibar amuam. Eghti ghuzim ko avim ko miturir dafam otogham. **20** Eghti aruem hitamreghti, iakinim ghuzimin min otogham. Bizir kaba faragh otivighiti, gin Ekiam Izamin Dughiam otogham. Dughiar kamin Ekiam uan gavgavim ko angazangarim sara izam. **21** Eghti Ekiamin ziamin dimamin adarsi, a men akurvagham." **22** "Israelin gumazamiziba, ia migirigiar kam baragh. Nasaretin Iesus, God ia bagha anemadagha gavgavim a ganingizi, a ian tongin ingangarir gavgavir ekiaba ko mirakelin gavgavibagh amizi, da otivizi ia dar ganigha uari fo. **23** God uan ifongiamin gin ghua ia bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan Otarim isa ian agharim gati. Ezi ia gumazir kurabar agharimin, a isa ter ighuvimin a

gafuzi, an areme. **24** Ovevem bar Iesusin suiraghan koghām. Kamaghin, God a gamizi a dikavigha ovevem gavgavim ataki. **25** Devitin Onger Akabar Akinafarim kamaghin mikeme: “Ki Ekiamin garima a zurara bar nan boroghira iti. A bar roghira ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizi, ki atiatiava agoir puvati. **26** Ni na ateghti, ki Gumazamizir Oveaghuezbir Nguibamin iktan koghām. Ni ua bagha inabazir gumazim aneteghtima, an inivafizim kurighan koghām. Kamaghin nan navir averiam bar akonge. Ezi ki migirigiar aghuibagh ami. God na damuamin bizir aghuibā, ki da bagha mizuai. (Hadēs 986) **28** Ikirimir aghuarim iniamin tuavim, ni nan akagha gifa. Ni na ateghti ki ni ko ikiam, egh ni na damuti, ki bar akuegham.” **29** “Nan adarasi, ki guizbangira ia migei, en ovavim Devit aremezi me anefa. Ezi an dagiar mozim datirighin e ko ikia kati. **30** Devit a Godin akam inigha izir gumazir mam, egha a fo, God migirigiar gavgavim a ganiga ghaze, “Nin atrivir danganimin ki nin ovavitam afagham.” **31** God gin damuamin bizim, Devit a gifo, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais, an aremegh ua dikavamin bizim migei. Egha ghaze, God aneteghtima a Gumazamizir Oveaghuezbir Nguibamin iktan koghām. Egh an inivafizim kurighan koghām. (Hadēs 986) **32** Ezi gumazir kam Iesus, God a gamizi a ua dikafi. Ezi e uari uan damazibar an ganigha, an gun migei. **33** Ezi Iesus ghuanabogha uan Afeziam Godin agharir guvim gaperaghav ikia a da gavgavim isi. Ezi an Afeziam a mikemezi moghin uan Duam Iesus ganing. Ezi datirighin ia oragha garir bizir kaba, Iesus uabi dagh ami. **34** Devit Iesusin min Godin Nguibamin ghuzir puvati. Egha a kamaghin migei: “Ekiam kamaghin nan Ekiam migia ghaze, “Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, **35** ki nin apañiba dikabiragh me isi nin dafarim datighti, me nin dagarimningin apengan ikiam.” **36** “Kamaghin amizi, Israelia ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighuvimin gurazir Iesusin kam, God datirighin a gamizi an Ekiamin oto, a Krais, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **37** Gumazamiziba Pitan akaba barazima, da men navibagh kuizi, me kamaghin Pita ko aposelin igharazibav gei, “En aveghbuaba, e manmaghin damuam?” **38** Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar navibagh iragh Krais Iesusin ziamin rueghti, a ian arazir kuraba gin amangiti, God uan Duam ia daningam. **39** God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam isi, ia ko, ian boriba ko, ian saghon itin darazi bar, a uan Duam ia daningam. God, en Ekiam, gumazamizir a diaziba, a uan Duam me daningam.” **40** Egha Pita migirigiar aviribar me gamua akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kamin gumazamizir kurar kabagh asighasigh uaghan ia gasighasighan koghām.” **41** Ezi gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamin God ua 3,000plan gumazamizir maba ua me inizi, me Kraisin adarazir aven ize. **42** Kraisin adarazi me aposelbar migirigiaba baragha, bizibar uarir akurvagha, uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. **43** Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazamizir aviriba digavir kuram gami. **44** Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira iakiava, bizir me itiba, me uarir akurvasi. **45** Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava, dagheba otevezibar akurvasi. **46** Dughia bar zurara, me Godin Dipenir avizimin uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvaghā dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera. **47** Egha me Godin ziam fema, gumazamizir igharaziba me bagha bar akonge. Ezi Ekiam dughia bar zurara gumazamiziba akurvaghavira iti. Kamaghin amizi, men dibobonim dughia bar ghuavanagavira iti.

3 Aruer mam, aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko migeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui. **2** Ezi gumazir navimin averara suemning ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar manin anerisi, an ziam, Tiar Akar Bar Dirim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuibagh ginge. **3** Ezi a gari Pita ko Jon Godin Dipenimin aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge. **4** Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!” **5** Ezi gumazim

bizitam iniasa nighnigha, aningra gari. **6** Ezi Pita kamaghin migei, “Ki dagiaba puvati, bizir ki itim, ki ni daningasa. Nasaretin gumazim Krais Iesus, an ziamin, ni dikavigh darul!” **7** Egha Pita an dafarir guvimin suiragha a fe. Ezi an duiaivaniba ko dagariba zuamira gavgafi. **8** Ezi a dikavigha uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sara Godin Dipenir avizibar aven aruava, pin uabi ekura, Godin ziam fe. **9** Ezi gumazamiziba bar an gari an arua Godin ziam fema, **10** me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, Tiar Akar Bar Dirimin apiav ikia, dagiaba bagha gumazamizibagh inge. Egha me digavir kuram ganigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato. **11** Ezi gumazamiziba akar kam baregha, digavir kuram ganigha, ivemara ghua gumazir kamin garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamin ziam, Solomonin Azuarim. **12** Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, “Israelin gumazamiziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati. **13** Abraham ko Aisak ko Jokopin God, a en inazir afeziabar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia, an aremeghasa a isa apañib dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghiraghasa migei, ia kamaghin migei, “E tong a gifongezir puvati!” Egha akirim a gasara. **14** Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, gumazir kuram uari bagh anetaghiraghasa Pailat migei. A gumazibav sozi me ariaghirezir gumazim. **15** Ia gamizi ia angamira itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kamin ganighava a gifogha an gun migei. **16** Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizi, nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizi, a bar derazi, ia datirighin uari an gari. **17** “Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia uan gumazir dapaniba ko amizir arazim, ia a gifozir puvati. **18** Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezi, me migia ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krais, mizazim iniam. Ezi God uan migirigiabagh amizi moghin dar dagheba otifi. **19** “Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighi dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danighiti, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi. **21** God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezi, me ghaze, “Iesus datirighin Godin Nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.” Eghti God mikemezi moghin, biziba bar otivam. (aiōn g165) **22** Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, “Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazim, ian tongin gumazitamra misevegham. Bizir a migeiba, ia da baragh dar amu. **23** A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko iktan koghām.” **24** Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tughia izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme. **25** “God fomira uan akam inigha izir gumaziba Akar Gavgavim me ganing, ezi ia men boriba min iki, eghti Akar Gavgavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavim ian ovaviba ko a gamizi, ia men boribar min iti, ezi Akar Dikirizir Gavgavir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikeme, “Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kamin itir nguibaba bar deravira me damuam.” **26** God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, a deravira ia damuam. Bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim amisevegha ia bagha faragha anemada.”

4 Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim ko Sadyusiba, me izava aning bato. **2** Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Kamaghin amizi, gumazir dapanibar naviba aning bagha bar

ikufi. **3** Egha me Pita ko Jonin agharimning suiragha aning kot darighasava amima, aminin piri. Kamaghin amizi, me aning sel gatizi ining ikia ghua amimzaraghan. **4** Ezi gumazamizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekeveghe ghua 5,000in boroghin tu. **5** Egha amimzaraghan Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalem uari akuvagha iti. **6** Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezi Kaiafas ko Jon ko Aleksanda ko ofa gamir gumazibar dapanimin adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti. **7** Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inigha men damazibar izezi, me maghiram aningnin azangansi, "Gua gavgavir manam inigha, tinan ziamin gua bizir kabagh ami?" **8** Ezi Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, "Ia Judan gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba! **9** Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangogh, egha ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera. **10** Eghti ia ko Israelin itir darasi, ia bar moghira bizir kam gifoghi Kar Nasaretin gumazim Krai lesusin ziamin, gumazir ian damazibar tughav itir kam u dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a u dikafi. **11** Ezi Iesus: "Kar dipenir akinir ingangar gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava.' **12** "Nguazir kamin gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en Akurvazir Gumazim." **13** Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatigha me migeima, me aningnin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningnin gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui. **14** Egha me gumazir faragha suer ikuvizimin gari, a Jon ko Pita, ko tughav itima, me bizitam mikiman asa. **15** Kamaghin amizi, me akar gavgavimra aning ganingizima, aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha kam misosi. **16** Egha me uarir azangansi, "E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalem itir gumazamiziba, fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati. **17** E kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danighti, aning ua Iesusin ziamin gun bar tav mikiman kogham." **18** Egha me ua aningnin diazima aning aven ghuzi, me akar gavgavimin aning migia ghaze, gua umatetegh Iesusin ziamin gun mikimiva gumazitabar sure damuan bar marki. **19** Ezi Pita ko Jon men akar ikaragha migei, "Ga uaning ganighava oraghizir bizibar ghuanghishan kogham, ga dar gun mikimivira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?" **21** Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40plan azenibagh afira. Gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizi, kamaghin me Godin ziam fe. Kamaghin amizi, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnsi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigiaba ko migirigiari gavgavir maba uam aning gamigha aning amadazi aning zui. **23** Ezi Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha umatetegha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba aning mikemezir akabar gun uan adarazi bar me mikeme. **24** Ezi me kamaghin oregha uari akuvagha God ko migei. Me kamaghin migei, "En Ekiar en garim, ni overlam ko nguazimin ingarigha, ongarm sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari. **25** Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme: "Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamiziba tizim bagha atari? Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akavab sosi? **26** Ezi nguazir kamin itir atriviba me misoghasava ami. Ezi gumazir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa. Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa." **27** "Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara, me Jerusalem ingubamin uari akuvagha arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akavab sosi.

A gumazir ni fomira uan ingangarim bagha inabazim. **28** Ni fomiram otivasa mikemezir biziba, me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin ghua dagh ami. **29** Ezi Ekiam, ni atiatir akar me e ganingizibagh nighnigh. Egh ni en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam akunam. **30** Egh ni uan dafarim arimariar gumazamizibar arighi me ghuamagham. Egh ni mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar amuti da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir bar zuezim." **31** Egha me Afeziam ko mikemegha gizivama, danganir me itim ivavzavima, Godin Duam bar moghira me gizivazi, me atiatir puvatigha Godin akam akuri. **32** Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vavira ko nighnizir vavira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami. **33** Egha aposelba Godin gavgavir ekiamin amodoghin, Ekiam Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamin gun gumazamizibav gei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko iti. **34** Ezi kamaghin, men tav bizitimin otevezir puvati. Ezi gumazamizir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba inigha iza aposelbagh anidima, me da isava gumazamizir biziba puvatizibar akurvasi. **36** Gumazir mam Josep, a Livain gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarin kamaghin ghu, gumazamizibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas, a Saiprusin Arighatizimin gumazim. **37** A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inigha aposelbagh aningi.

5 Gumazir mam Ananaias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini. **2** Egha aning uaghara bar fogha, Ananaias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi. **3** Ezi Pita kamaghin Ananaias migei, "Ni manmaghsua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimin dagiar maba ni u bagha dar suira? **4** Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimin dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghin nighnigh uan dagiar kabar e gifari? Ni gumazamizibagh ifari puvati, ni God gifari." **5** Ezi Ananaias kamaghin oregha degiaghirigha maghiram areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini. **6** Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuaa a mozim gati. **7** Ezi uan pumuning ko mizezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi. **8** Ezi Pita an azara, "Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananaias ko gua a ini?" Ezi a kamaghin migia ghaze, "Are, bar an ivezimra." **9** Ezi Pita kamaghin a migei, "Gua manmaghsua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam." **10** Pita migiavira itima, Safaira maghiram an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven izi garima an aremezi me a inigha azenan ghughan an pamin mozimin miriamin anefa. **11** Ezi atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baragheziba bar uaghan bar atiatingi. **12** Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi. **13** Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fa egha fo, me arazir aghuim gami. **14** Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo. **15** Kamaghin, gumaziba arimariar gumazamiziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera iza tuavir miriamin me arisi. Me kamaghin nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua ghuamagham. **16** Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguabar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera. **17** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir adarasi, kar Sadyusibav aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi. **18** Egha Sadyusiba men suiragha kalabuziar ekiam gati. **19** Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize. **20** Egha ensel kamaghin migei, "Ia mangi,

Godin Dipenir miriamin avizibar tuiv ikirimirir igiar kamin migirigiaba bar, gumamazizibav kim.” **21** Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumamazizibar sure gami. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir aruaba bar uari akufa. Egha me kalabusin dipenimin aposelba inigh izasa akam amada. **22** Ezi polisin maba ghua kalabusin dipenimin otohga garima, me itir puvati, ezi me umategha iza bizir kamin gun migei, **23** “E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati.” **24** Ezi me ghua bizir kamin gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otohgam? **25** Ezi gumazir mam iza ghaze, “Ia oraghi! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumamazizibar sure gami.” **26** Kamaghin amizi, Godin Dipenimin garir gumazibar gumazir dapanim, uan gumazir a ko ingariba ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumamaziziba dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi. **27** Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin Itir bizim bagha men azangisi. **28** Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, “E akar gavgavin ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumamazizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha ia ghaze, e Iesus misoghezi an areme.” **29** Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin me migei, “E God baragham, e gumamaziziba baragham koghham. **30** Iarara Iesusin misuegha ter ighuvinim anegurazima an areme. Ezi en ovavir God Iesus fezi a ua dikafi. **31** Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizi, an Atrivimin Otarim ko Gumamazizibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egh a Israelia damuti me navibagh iraghti, God men arazir kuraba gin amangam. **32** E God amizir bizir kaba uan damazibar dar ganigha dar gun migei. Ezi Godin Duam uaghan bizir kabar gun migei. God baragha an gin zui adarasi, a uan Duam me ganingi.” **33** Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha, men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi. **34** Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan Arazibar sure gamizir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven tughha ghaze, aposelba tong azenan ikegh. **35** Egha a migirigiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh. **36** Boghimra Teudas otohga kamaghin uabi migia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an gin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an gin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati. **37** Ezi an gin, gavman gumamaziziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mamin faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an gin zuir darasi, me uari aghamsiki. **38** Kamaghin amizi, ki datirighin kamaghin ia mikimasa. Ia bizitamin gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham. **39** Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan koghham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.” **40** Ezi me Gamalielin nighnizimin gin ghugha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me forozoke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue. **41** Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghiragha bar akonge. **42** Egha dughiaa zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar Akar Aghuim gumamaziziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Kraisi, God Uam E Iniasa Misevevir Gumazim.

6 Dughiar kabar Iesusin suren gumamazizibar dibobonim bar ghuavanadi. Ezi suren gumamazizir maba Grighin akamin

migei, ezi marazi Aramin akam migei. Ezi Grighba ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumamazizir dagheba puvatzibar akurvasi, egha ia en amuir odariibar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me uarir atari. **2** Ezi aposelin 12pla, suren gumamaziziba bar men diazi me iza uari akuvazima, me kamaghin me migei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin derazir puvati. **3** Kamaghin amizi, en adarasi, ia uarir tongin 7plan gumaziba misefegh. Men araziba gumamazizibar damazibar bar deragh, Godin Duam me gizivaghti, me uaghan fofozir aghuarim iki. Eghti e me isi ingangarim kam datighi, me an ganam. **4** Eghti e uari ingangarim kamning damuam, e God ko mikimiva, Godin Akar Aghuim gumamazizibar sure damuam.” **5** Ezi gumamaziziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Egha me uaghan Filip, ko Prokorus, ko Nikanor, ko Timon, Parmenas, ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan Arazibagh amuava dar gin zui. Egha a datirighin Kraisin gin zui. **6** Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzi, me dafariba men dapanibagh isin arigha me bagha God ko migei. **7** Ezi Godin akam bar moghira ekeveggha bar nguibar ghue. Ezi Jerusalem itir suren gumamazizibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezi ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an gin zui. **8** Ezi God guizbangira Stivenin akuragha, apanguvum ko gavgavim a ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumamazizibar tongin dagh amima da otifi. **9** Ezi marazi dikavigha Stiven ko me migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mamin gumaziba, dipenir kamin ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi. **10** Ezi Godin Duam fofozir aghuim isa Stiven ganingi. Kamaghin amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikiman ibura. **11** Ezi me moga, gumazir mabagh ifara me abira ghaze, ia kamaghin mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.” **12** Ezi me arazir kamin gumamaziziba, ko men gumazir aruaba ko Judan Arazibagh fozir gumazibar navibagh inivima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghugha an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue. **13** Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghin migei, “Gumazir kam zurara akar kurabar Godin Dipenim ko Judan Arazibagh asi. **14** E orazima a kamaghin migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirigh a gasighasigh, egh arazir Moses fomira e ganingiziba otivkinigham.” **15** Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghira apiaghav ikia dikiravira Stivenin garima, an guam enselin guamin min gara taghtasi.

7 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o puvati?” **2** Ezi Stiven me ikaragha ghaze, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba, ia na baragh! En ovavim Abraham, a tighar Haranin mangam, a Mesopotemian kantrin ikiavira itima angazangarim itir God, a bato. **3** Egha a migia ghaze, ‘Ni uan nguazim ko uan adarazi ategh nguazir ki nin akaghamimin mangi.’ **4** “Ezi Abraham Kaldian nguazim ategha Haranin nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamin ovevemin gin God nguazir ia datirighin itir kamin anemada. **5** God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akira ghaze, a ko an ovavir gin izamiba nguazir kamin ikiam. Ezi dughiar kamin Abraham uabi boriba puvati. **6** Egha God kamaghin Abrahamin migei, ‘Nin ovavir boriba mangi kantrin igharazimin ikiam. Egh pura men ingangarim gumamazizibar min ikiam. Eghti kantrin kamin gumamaziziba 400plan azenibar pazi me damuam. **7** Eghti ki osimtizir ekiam isi paza me damuamin gumazir kabar aningam. Eghti gin me kantrin kam ategh azenan izegh, danganir kamin nan ziam fam.’ **8** God mikarzir mogomebar iniba aghoramin Akar Dikirizir Gavgavim Abraham koma a gami. Ezi Abraham,

Aisakin afeziamin oto, egha amebam a batezi, 8plan dughiaabar gin Abraham Aisakin mikariz mogomemin inim ati. Egha gin Aisak Jekopin afeziamin oto. Ezi Jekop en inazir afeziar 12plan afeziar. **9** “Ezi en inazir afeziaba navir averiabar Josepin ikuvigha Isipin nguibamin ingarir gumazir kinimin ikiasa anemada. Ezi God a ko ikia an osimtiziba agivagha an akura. God fofozir bar aghuiba Josep ganingizi, an arazir aghuarim akakasi, ezi Isipian atrivim bar a gifongegha, a gamizi a Isipin gumazir dapanimin oto. Egha an dipenimin biziba sara gari. **11** “Ezi gin dagheba otevezir dughiam Isipin nguibaba ko Kenanin nguaziba bar me batifi. Ezi gumamaziziba osimtizir ekiam isi. En inazir afeziaba uaghan dagheba puvati. **12** Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, a uan otariba, en inazir afeziaba, a me amangizi me darorir farazim gamua zui. **13** Ezi me darorir namba 2in ua zuima, Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, ‘Ki Josep.’ Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo. **14** Egha bizir kamin gin, Josep uan afeziar Jekop ko an 75plan gumamaziziba bar moghira a bagh izasa, a me bagha akam amada. **15** Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghuha, a en inazir afeziaba ko me kagh ariaghire. **16** Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, kar Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivezezir mozim. **17** “Ezi God Abraham ko dikirizir Akar Gavgavim guizbangira otivasa roghira izima, en gumamazizir Isipin itiba bar aviraseme. **18** Ezi gin atrivir igifar mam Isipin kantrin atrivimin oto. Atrivir kam Josep gifozir puvati. **19** Egha an en gumamazizibagh ifara arazir kurabar en inazir afeziabagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan me akunti, me ariaghira a me gagakhori. **20** “Ezi dughiar kamin Mosesin amebam a bate, a Godin damazimin bar derazir borim. A iakinir pumuning ko mizekimin uan afeziamin dipenimin itima, me an gari. **21** Egha gin me a inigha azenan anetizima, atrivimin guivim a inigha ghua uan borimin mirarama an gari. **22** Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuiba ini, egha an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi. **23** “Moses 40plan azeniba ikia, egha ua uan adarazi Israelian ganasa nighnisi. **24** Egha a Israelian mavin garima, Isipian mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, Isipin gumazimin arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme. **25** Moses kamaghin nighnisi, an adarazi kamaghin fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati. **26** Egha amimzaraghan Moses garima Israelin gumazimnirra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amuzimmin aning migei, ‘Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghira uaning misosi?’ **27** “Ezi gumazir igharazitav misozim, Moses a dughia ghua kamaghin migei, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ **28** Ni boghinaron Isipian gumazim misoghezi an aremezi moghin, datirighin na misuegti ki aremeghasa?’ **29** Ezi Moses kamaghin oregha Isip agetha ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia egha otarir pumuning ini. **30** “Egha 40plan azenibar gin, Moses gumamaziziba puvatizir danganimin itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain Mighsiamin boroghin temer otevir mamin aguabar tongin avir mizariabar aven, puram a bato. **31** A bizir kamin ganigha digavir kuram gami. Egh bar roghira mangi deragha ganasava amua, egha Ekiamin tiarim barasi. **32** “Ki nin inazir afeziabar God, ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ Ezi Moses nigha, ganan atiatingi. **33** “Ezi Ekiam kamaghin a migei, ‘Nguazir ni isin tughav tir kam, kar anogoroghezir nguazim, a nan nguazimra. Kamaghin ni uan dagarir asuaba suegh. **34** Ki arazir bar kurar me Isipin nan gumamazizibagh amibar gani. Egha ki men arareba baregha, men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangan.’ **35** “Mosesin kamra Israelian an aghuagha ghaze, ‘Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?’ Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimin iki, ua me iniavasa amadazim. E fo, God Moses bagha enselin mam amadazi ensel temer isimin aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini. **36** Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami.

A Isipin ko Ongarir Aghevimin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40plan azenibar dagh ami. **37** “Mosesin kamra, a Israelia migia ghaze, ‘God ian tongin akam inigha izir gumazitam nan min anemisevegham.’ **38** Ezi Israelia gumamaziziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a me ko iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamira itir ikirimirim e daningasa, a ini. **39** “Ezi en inazir afeziaba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa. **40** Egha me kamaghin Aron migei, ‘E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim Moses, bizir tizim a bato. Kamaghin amizi, ni e bagh marvir guabar ingarighiti da en faragh mangam.’ **41** Dughiar kamin me bulmakaun nguizimin mirarama marvir guamin ingari. Egha uan dafaribar ingarizir bizim bagha ofabagh gamua, ighiaghagh amua bar akonge. **42** Ezi God akirim ragha me gasaragha, me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akinafarimin akam an mirara ghu: “‘Ia Israelin gumaziba, mar ia 40plan azenibar gumamaziziba puvatizir danganimin ikia nan ofa gami? Bar puvati. **43** Ia asem Molekin marvir guamin averpermin aneteri, egha ia uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui. Kar asemning, ia aningin arazibar gin mangasa aningin ingari. Kamaghin amizi, ki ian nguazimin ia batuegh, ia amadaghti ia mangi Babilonin nguazimin vongin ikiam.’ **44** “En inazir afeziaba gumamaziziba puvatizir danganimin itima, Godin Purirpenim me ko iti. Dipenir kamin aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazi moghira, a Israelia mikemezi me an ingari. **45** Ezi en inazir afeziaba Purirpenim inigha, anetera Josuan gin zui. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Purirpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto. **46** Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghin Godin azara, ‘Ki Jekopin God bagh Dipenimin ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’ **47** Ezi gin Solomon a bagha Dipenimin ingari. **48** “Ezi Godin Bar Pin Itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gumazim kamaghin mikeme: **49** “‘God kamaghin migei: Overiam, a nan atrivir dabirabim, ezi nguazim ki uan dagarimning arizir danganim. Eghti ia managh nan Dipenimin ingaram? Eghti danganir manamra nan avughsizir danganim ikiam? Bar puvatting. **50** Ki uabi, uan dafarimning overiam ko nguazim ko biziba bar dar ingari.”’ **51** Egha Stiven ua kamaghin Judan kotin gumazibav gei, ‘Ia bar orazir puvatizir darasi! Ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumamaziziba! Ia uan inazir afeziabar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi! **52** Ian inazir afeziaba Godin akam inigha izir gumaziba, osimtiziba bar me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimin gin migeima, ian inazir afeziaba me misozi me ariaghire. Ezi datirighin ia a inigha gumazir kurabar dafaribagh atigha, a misoghezi an areme. **53** Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, dar gin zuir puvati.”’ **54** Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha uan ataribagh ivi. **55** Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazangarir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti. **56** Ezi a kamaghin migei, ‘Ia Gan! Ki Godin Nguibamin gari, a kuiagherizima Gumamazizibar Otarim Godin agharir guvimin tughav iti.”’ **57** Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav konegha, ivemara a bagha zui. **58** Egha me a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, maghirama dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darazi uan azenan azuir korotiaba suegha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi. **59** Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven kamaghin God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.” **60** Egha a uan tevimning apirigha irigha pamtem dei, “Ekiam, ni men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha areme.

8 Ezi Sol uaghan ikia bizir kamin ganigha ghaze, a dera. Me Stiven misoghezi dughiamin gin, me Jerusalem in itir

Kraisin adaraziv sogha, arazir kurabar me gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi bar ara Judian Distrik ko Samarian Distrighin ghue. Ezi aposelbara Jerusalem in iti. **2** Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenin kuam isa mozim gatigha a bagha puvirama azi. **3** Ezi Sol Kraisin adarazigh asighasighavira ikia, egha vaghvagha men dipenibar ghua gumamaziziba isa, me kurvagha ghua kalabus garisi. **4** Ezi gumamazizir areziba, me Akar Aghuim nguibar me itibar anekuri. **5** Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamin ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam akuri. **6** Ezi gumamazizir okoruaba an akaba baragha, uan damazibar an amir mirakelbar gara, kuariba arigha bar deraghavira a barasi. **7** Me Filipin garima a duar kurar gumamazizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghiragha azenan izi. Ezi gumamazizir agharir amiriziba ko suer kurar aviriba, uaghan ua dera. **8** Kamaghin amizi, nguibar kamin gumamaziziba bar akonge. **9** Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamin ikia mirakelin ifavarir kurabagh amima, Samarian gumamaziziba an ganigha nighnizir aviribagh ami. A kamaghin meigi, "Ki gumazir ekiam." **10** Ezi gumazir ekiaba ko gumamazizir kiniba, me Saimonin akam baraghosa ifongge. Egha me kamaghin meigi, "Kar aser gavgavim, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonin iti." **11** A dughiar aviribar mirakelin ifavarir kurabagh ami da otivi me dar garava, nighnizir aviribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghosa ifonggeha an gin arui. **12** Egha datirighin Filip, a God Bizibagh Aktivir Arazimin Akar Aghuim ko Krais Iesusin ziam sara kuri. Kamaghin amizi, gumamaziziba nighnizir gavgavim Filipin akamin ikiava, me rue. **13** Ezi Saimon uaghan nighnizir gavgavim ikia egha rue. Egha Saimon Filipin gin arua garima, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otifi, ezi a digavir kuram gami. **14** Ezi Jerusalem itir aposelba orazima, Samarian gumamaziziba Godin akam inigha gifa, kamaghin amizi, me Pita ko Jon amadazi aning me bagha ghua. **15** Samarian gumamaziziba, me Ekiam Iesusin ziamin ruegha Godin Duam inizir puvati. Kamaghin amizi, Pita ko Jon ghua otohga, me Godin Duam iniasa me bagha God ko meigi. **17** Aning God ko mikemegha, uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. **18** Ezi Saimon gari, aposelning uan dafariba me gisin arizima me Godin Duam isi. Ezima a dagiaba inigha aning ganiga, kamaghin meigi, **19** "Gua gavgavir kam uaghan na daningigh. Eghti ki uan dafarim tav gisin datighi, a uaghan Godin Duam iniam." **20** Ezi Pita kamaghin Saimon meigi, "Ni ghaze, ni dagiaba ga daningigh, egh tuavir kamin God aningizir bizir aghuim givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagiaba sara helin mangam. **21** Nin navir averiam Godin damazimin derazir puvati. Kamaghin amizi, ni Godin ingangarimin aven ikian kogham. **22** Ki nin garima, ni navim ikufi, egha uaghan arazir kuraba nin ike. Kamaghin amizi, ni navim giragh arazir kuraba ateghiva, Ekiam ko mikim. Eghti a ti nighnizir kurar nin navir averiamin itiba gin amadagham." **24** Ezi Saimon an akam ikaragha ghaze, "Gua na bagh Ekiam ko mikimtima, bizir gua mikemeziba na bativan kogham." **25** Ezi Pita ko Jon Ekiam aningin akurvaghizir bizibar gun migiava, an akam akuri. Egha aning uamatagha Jerusalem ghua, Akar Aghuim Samarian Distrighin nguibar aviribar anekura zui. **26** Ekiamin ensel kamaghin Filipin meigi, "Ni Sautin zuir tuavimin mangi, tuavir kam Jerusalem ategha ghuaghira Gazan nguibamin oto. Tuavir kam gumamaziziba puvatizir danganimin iti." **27** Ezi Filip maghira dikavigha zui, a tuavir arizimin Itiopian gumazir mam bato. A gumazir dapanim, a Itiopian Aktivir Amizim Kandasin dagiabar garir gumazim. Gumazir kam Jerusalem ghugha Godin ziam fegha uamatagha zui. Egha a karis gaperagha, Godin akam inigha izir gumazim, Aisaian akinafarimin gari. **29** Ezi Godin Duam Filip meigi, "Ni mangiva karisin munamin boroghin iki." **30** Ezi Filip ivegha karisin boroghin ghugha Itiopian gumazim barazima, a Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarimin gari. Ezi Filip an azara, "Ni garir akinafarim mam ni a gifoz, o puvati?" **31** Ezi Itiopian gumazim a ikaragha ghaze, "Ki manmaghin fogham? Tav na gegharaghti, ki fogham."

Egha a Filip migia ghaze, "Ni izivanang na ko daperagh." **32** Itiopian gumazim Godin Akinafarimin itir akar kabar gari: "A mati sipsipin nguizim uan akam dukuazi, me a misueghti an aremeghasa a inigha zui. Egha uaghan mati sipsip me an ariziba aghorasava amima, a bizitam meiger puvati. Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava amima, a pura nimira ikia bizitam meiger puvati. Ezi me guizin arazim oteghavkinigha puram a isa kalabus gatigha, a inigha kotin ghu, ezi kot a migia ghaze, an aremegham. Kamaghin amizi, a boriba puvati, ezi tina an gun me geghanam? Me an ikirimirim agivazi, a ua nguazimin itir puvati." **34** Egha Itiopian gumazim Filipin azara, "Ga uaning, ni na mikemegh, Godin akam inigha izir gumazim, a tinan gun meigi? A uabin gun meigi, o a gumazir igharazimin meigi?" **35** Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin aven akar kamra an mingarimin migia ghua, egha Iesusin Akar Aghuimin gun a meigi. **36** Me tuavimin ghua, dipar mam bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin meigi, "Ni gan, dipam kara. Ki datirighira ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?" **38** Egha Itiopian gumazim karisin suizir gumazim meigima, a karis gamizima a tu. Ezi Filip ko Itiopian gumazim dipamin ghuaghirigha, Filip a rue. **39** Aning dipamin ikegha azenan izezi, Ekiamin Duam ziamira Filip inigha ghua. Ezi Itiopian gumazim ua Filipin garir puvati, egha tuavimin ghuava bar akonge. **40** Ezi Filip gari, a Azotusin nguibamin oto. Egha ghua, nguibaba bar dar Akar Aghuim akura ghua Sisarian oto.

9 Dughiar kamin Sol Iesusin suren gumamazizibagh asighasigh, me misoghti me arighirasa, migirigiar gavgavim gamuavira iti. Kamaghin amizi, an ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghua kamaghin an azai, "Ni Damaskusin itir God ko meiger dipenibar garir gumazir dapaniba bagh akinafariba osir suam, "Gumazitam o amizitam, Iesusin Tuavimin gin mangiti, Sol an apigh, an suiragh mangiva kalabuziar gumazimin min a ikirarighiva, a inigh Jerusalem mangam." **3** Egha Sol Damaskusin nguibamin boroghin zuima oweriamin angazangarir gavgavim a gisira. **4** Ezi a nguazim girigha orazima, tiarir mam kamaghin a meigi, "Sol, Sol, ni tizim bagha na gasighasisi?" **5** Ezi Sol azara, "Ekiam, ni tina?" Ezi a kamaghin a meigi, "Ki Iesus, ni na gasighasisi. **6** Ni dikavigh nguibar ekiamin mangi. Egh arazir ni manmaghin damuamim, gumazitam tighar ni mikimam." **7** Ezi gumazir Sol ko zuiba, me pura gumazimin migirigiar kinim baragha gumazitaminn garir puvati. Kamaghin amizi, me migirigiaba puvatigha pura iti. **8** Ezi Sol dikavigha, uan damazimning kuigha, ua bizitaminn garir puvati, an damazimning mitarmangi. Ezi a koma aruir gumaziba an agharimningin suiragha a inigha me Damaskusin zui. **9** A Damaskusin itima an damatuzimning dughiar pununing ko mizezimin ikuvighavira itima, a daghetam ko dipatam amezir puvati. **10** Dughiar kamin Damaskusin aven Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam Ananaias. Ezi Ekiam irebamin min garir bizimin aven an diagha ghaze, "Ananaias!" Ezi Ananaias a ikara ghaze, "Ekiam, ki kati." **11** Ezi Ekiam a migia ghaze, "Gumazir mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim. A na ko migia iti. Kamaghin amizi, ni dikavigh, tuavir kamin mangi, an ziam Voroghira Zui. Ni Judasin dipenimin mangi Sol bagh azaragh. **12** Sol irebamin min garir bizimin garima, gumazimin ziam Ananaias, a iza an damazimning deraghosa uan dafarimning a gisin ati." **13** Ezi Ananaias a ikaragha ghaze, "Ekiam, ki orazima, gumazir aviriba kamaghin gumazir kamin gun meigi, me ghaze, a nin gumazir Jerusalem aven itiba paza me gami. **14** Ezi ofa gamir gumazir ekiaba akar gavgavim an amamangatizi a ize. Egh te nin ziam fa ni ko meigi, a men suighiva me kalabus darigham." **15** Ezi Ekiam kamaghin Ananaias meigi, "Ni mangil! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko men atribiva ko Israelin gumamaziziba bagh mangam. **16** Eghti a nan ziamin iniamin mizaziba ko osimtiziba, ki dar an akagham." **17** Ezi Ananaias ghua dipenimin aven ghua. Egha uan dafarimning Sol gisin atigha kamaghin meigi, "Nan aveghbuam Sol, ni kagh izima Ekiam

Iesus tuavimin ni bato. Ezi datirighin ni ua ganti, Godin Duam ni gizivaghasa, a na amadazi ki ize.” **18** Ezi zuamira, osirir naziamin min garir bizim, Solin damazimningin ikegha kuiaighirigha iri. Ezi a datirighin ua gari. Ezi a dikavizima me Iesusin ziamin a rue. **19** Sol dagher maba amegha gin ua uan gavgavim ini. Egha a Iesusin suren gumamaziziba ko mong dughiar mabar Damaskusin ike. **20** Egha Sol Iesusin suren gumamaziziba ko Damaskusin ikia maghira God ko migeir dipenibar akam akura ghaze, Iesus a Godin Otarin. **21** Ezi Solin migirigiam baraghizir darasi, me digavir kuram gamighava azai, “Kar ti gumazir kamra, a Jerusalem in ikia, Iesusin ziamin deir gumamazizibar suigha me gasighasisi? Egh a ti me inigh mangi kalabusin gumamazizibar min me ikirarigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa, egha a kagh ize?” **22** Ezi Sol akurir akar kabar gavgavim bar ghuanozibo, a migirigiam bar deravirama anebighizi, Judan gumamazizir Damaskusin itiba fo, Iesus a Kraisi, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezeim. **23** Dughiar aviriba ghua gizavizima, Judaba Sol misuegti an aremeghasa tuaviba buri. **24** Me a misoghasava amua, a bagha arueba ko dimagaribar zurazurara nguibar ekiamin tiar akabar gari, ezi Sol men nighnizir kurar kam gifo. **25** Ezi an gin aruir gumaziba, me dimagarimin a mikemezi an akirar ekiam gaperazima, me dagiar divazir torir mamin anetaghizima a ghuaighira nguibar ekiamin divazimin azenan iri. **26** Sol gin Jerusalem in izegha, a uaghan Iesusin suren gumazibar aven mangasava ami. Ezi me nighnizir gavgavim kamaghin an itir puvati, a Iesusin suren gumazim, egha me bar an atiatingi. **27** Ezi Barnabas a inigha an gun aposelbav kimasa zui. Egha kamaghin me migei, Sol tuavimin ghua Ekiamin gani. Ezi Ekiam a mikemezi, a Damaskusin tavin atiatingizir puvatigha, Iesusin ziamin akam akuri. **28** Ezi Sol Jerusalem deravira me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatigha Iesusin ziamin akam akura ghuvavira iri. **29** Egha a Judan Grighin akam migeir gumaziba ko me uariv gia uari adosi, ezi me a misuegti an aremeghasa tuaviba buri. **30** Ezi Kraisin adarazi kamaghin oregha, a inigha Sisarian nguibamin ghuaighira, egha a isa Tarsusin nguibamin anemada. **31** Ezi Judian Distrik ko Galilin Distrik ko Samarian Distrighin aven itir Kraisin adarasi, dughiar kamin navir amirizimin ikia deravira itima, Godin Duam gavgavim me gandi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuavanadi. Gumamaziziba Godin atiatia va an apengan iti. **32** Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamin itir Godin gumamazizibar ganasa zui. **33** Egha a nguibar kamin gumazir mam bato, an ziam Ainiyas. An soroghafariba an amirazima, a 8plan azenibar misiamra iti. **34** Ezi Pita kamaghin a migei, “Ainiyas, Kraisi Iesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apirigh.” Ezi Ainiyas zuamira dikafi. **35** Ezi Lidan nguibam ko Saronin danganir voroghira irighav itimin itir gumamaziziba, an ganigha uan navibagh iragha Iesus bagha ize. **36** Ezi Jopan nguibamin suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighin akamin an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganarazibar akurvasi. **37** Ezi dughiar mamin arimariam a inizima an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghurhar pin itimin aneti. **38** Jopan nguibam, a Lidan nguibamin boroghira iti, ezi suren gumaziba kamaghin oraki, Pita Lidan nguibamin itima, me a mikimasa gumazir pumuning amadazima aning zui. Aning ghua a migia ghaze, “E uari, ni zuamira datirighira ga ko izi!” **39** Ezi Pita aning ko ghua otogha, maghira ghurhar pin itimin ghuavanabo. Ezi amizir odiar puru itiba, an miriamin tuivighav ikia azia, Dorkas angamira ikia me bagha ingarizir korotiaba ko korotiar azenan azuiba an akakasi. **40** Ezi Pita gumamaziziba bar me amangizi me azenan ghue. Ezi a uan tevimming apirigha God ko migei. Egha raghirigha amizir aremezim gara ghaze, “Tabita, ni dikafigh.” Ezi Tabita uan damazimning kuigha Pitan apigha, dikavigha apera. **41** Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavigha tu. Egha Pita nighnizir gavgavim God baghavira itir gumamaziziba ko amizir odiaribar diagha Tabita men aka, ezi me gari an angamira iti. **42** Ezi Jopan itir gumamaziziba bizir kamin eghaghaniim baregha men aviriba nighnizir gavgavim

Ekiamin iti. **43** Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asizir inibar bizibar ingarir mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10 Gumazir mam Sisarian nguibamin iti, an ziam Kornilius. A Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim. A uaghan men mav, me Italin Kantrin Midorozir Gumaziba. **2** Kornilius, a God ifongezir arazibagh amir gumazim, a uan adarazi ko me Godin apengan iti. Egha a uaghan Judan gumamazir onganarazibar akuravgha, zurara God ko migei. **3** Dughiar mamin 3 kloghin guaratizimin Kornilius bar deravira garima Godin ensel irebamin min bizimin aven zia kamaghin a migei, “Kornilius!” **4** Ezi Kornilius atiatia dikiraviramin an gara, kamaghin an azara, “Ekiam, bizir tizim?” Ezi ensel an azangisizim ikaragha ghaze, “God nin migirigiriba baragha, ingangarir ni gumamazir onganarazibagh amiba, God dagh ifuegha dagh nighnisi. **5** Ni datirighin gumazitaba amadaghti, me Jopan mangi gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garisi, me a batogh a inigh izi. **6** An asizir inibar bizibar ingarir gumazim Saimon ko iti. An dipenim ongarir miriamin iti.” **7** Egha enselin Kornilius mikemezim anetegha ghuzima, a uan ingangarir gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimin diazima me a bagha izi. **8** Ezi a bizir otivizir kabar gun bar me mikemegha, me amadazi me Jopan ghue. **9** Ezi aminzaraghan aruer arizimin Kornilius amadazir gumaziba ghua Jopan nguibar ekiamin boroghin otivima, dughiar kamra Pita dipenimin avughsir danganimin ghuavanabogha God ko migei. **10** Ezi mitiriam Pita azima, a daghetam amasa, ezi me daghebogh amuavira itima, a irebamin min bizir mamin gari. **11** Egha a pin garima overiam kuiaighirizi, bizir mam inir ekiamin min gari. Bizir kam, me an ruaghatevir 4plan suirazima, a nguazimin izaghiri. **12** Egha inir kamin aven, asiziba bar an iti, asizir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba sara an iti. **13** Ezi tiarir mam kamaghin a migei, “Pita, ni dikavigh dav suegh dar ami.” **14** Ezi Pita kamaghin a ikaragha ghaze “Ekiam bar puvatigham! Ki fomiram Godin damazimin bizir mizirizitam amezir puvati.” **15** Ezi tiarim uam a migia ghaze, “Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.” **16** Ezi bizir kamagh dughiar pumuning ko mizezimin Pita bato. Ezi inir ekiar kam zuamira uamatagha overiamin ghuavanabo. **17** Pita irebamin min ganizir bizir kamin ingarim ginighnighavira itima, Kornilius amadazir gumaziba otifi. Egha me Saimonin dipenim bagha azangisizi, an dipenim managh iti. Egha me datirighin izava an tiar akamin otifi. **18** Egha me diava azangisizi, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?” **19** Pita irebamin min ganizir bizim ginighnighavira itima, Godin Duam kamaghin a migei, “Saimon, gumazir pumuning ko mizezim ni buriagharui. **20** Ki me amadazi me ni bagha izi. Kamaghin amizi, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vanginan magiri.” **21** Ezi Pita vanginan iraghugha me migei, “Kar kirara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?” **22** Ezi gumaziba an akam ikaragha ghaze, “Kornilius 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, a ni bagha e amadazi e ize. A Godin damazimin deragha an apengan itir gumazim. Judan gumamaziziba bar a gifongegha an ziam fe. Ezi Godin enselin mam a migia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nin dipenimin izegh migirigiatabar amuti ni da baragh.” **23** Egha Pita me migeima, me dipenimin aven ghue. Me akuigha amimzaraghan, Jopan nguibamin nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba uaghan me ko Sisarian zui. **24** Me ghua tuavimin akuigha, ua dikavigha ghua Sisarian oto. Ezi Kornilius me mizua iti. A uan roroaba ko uan adarazi diagha, me akuvagha me ko iti. **25** Pita dipenimin aven zuima, Kornilius a batogha, an suemningin irigha an ziam fe. **26** Ezi Pita an suiragha a fegha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kinim.” **27** Pita a migiavira dipenimin aven ghua garima, gumamazir aviriba uari akuvagha iti. **28** Ezi Pita kamaghin me migei, “Ia bar fo, e Judaba an arazim. E Kantrin Igharazibar Gumamazizibar boroghin mangan kogh me ko ikian kogham. Ezi

God kamaghin na migia ghaze, ki Godin damazimin gumazitam mizirizim a darighan kogham. **29** Ia na bagha akam amadazi, ki ize, ki aghuazir puvati. Egha ki ian azangisi, ia tizim bagha na bagha akam amada?" **30** Ezi Kornilius kamaghin an akam ikaragha ghaze, "Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizimin uan dipenimin aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamin mitighav iti. **31** Egha ghaze, "Kornilius, God nin migirigiam baraki, egha arazir ni gumazamizir onganarazibagh amiba, an adagh nighnisi. **32** Eghti Saimon, an ziar mam Pita, ni a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimin dipenimin akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamin iti." **33** Kamaghin amizi, ki ni bagha zuamiram akam amada. Ezi ni deragha izi. E datirighin bar iza Godin damazimin iti. God ni mikemezir akaba, ni dav kimtina e bar da baragham." **34** Ezi Pita kamaghin Korniliusin dipenimin aven itir daraziv gei, "Bar guizbangira, ki datirighin fos. God gumazamizir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumazamizibagh ifonge. **35** Nguibaba bar dar itir gumazamizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge. **36** Kar God Israelin gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghin migei, Krais Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimin iti. **37** Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelin nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrik Galilin dikafi. Da, Jon gumazamiziba ruasa akam akuragharugha givazima, da gin otifi. **38** Ia fo, God Nasaretin gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egha God a ko itima, ezi a nguibagh arua gumazamizibar akurvasi. Egha Satanin apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera. **39** "E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalem nguibamin bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimin aneguzazima an areme. **40** Ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima God a gamizi a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizibar aka. **41** Egha a Judaba bar me bativizir Puvati. E gumazir God miseveza, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamin gin, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame. **42** Iesus uan akamin gun gumazamizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghin me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemiseveza, anarira en kotiaba baragham, oveaghueziba ko angamira itiba sara. **43** Godin akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusin guizin akar kam akuni. Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusin ziamin itiki, God Iesusin ziamin an arazir kuraba gin amangam." **44** Pita akam akuravira iti, gumazamiziba a baragha itima, Godin Duam bar me gisin izaghiri. **45** Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godin ziam fe. Kamaghin amizi, me digavir kuram gamigha kamaghin migei, "Ia munagh gar! God uan Duam bizir aghuarimin min Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan me ganingi." **47** Ezi Pita kamaghin me migia ghaze, "Gumazamizir kaba, me en min Godin Duam inis. Ezi tina, e dipamin me ruan en anogorosi?" **48** Egha Pita kamaghin gumazir kabav gei, "Ia Krais Iesusin ziamin me ruegh." Ezi me ruegha givagha, uari ko dughiar tabar ikiasa Pita migei.

11 Ezi aposelba ko Judan nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Godin akam ini. **2** Ezi Pita uamatagha Jerusalem ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara ghaze, "Ni arazir manam gamua, egha ghua gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvativizibar dipenibar me koma api." **4** Ezi Pita maghira bizir a batoziba, bar deravira dar gun me migei, **5** "Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghtevir 4plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara. **6** Ezi ki an aven garima, asizir soroghafariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti. **7** Ezi

ki orazi, tiarir mam kamaghin na migei, 'Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.' **8** "Ezi ki kamaghin a ikaragha ghaze, 'Ekiam! Bar puvativigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.' **9** "Ezi tiarir ua kamaghin Godin Nguibamin migei, 'Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar arighan marki.' **10** Ezi bizir kam dughiar pumuning ko mikezimin amigha, ua ekuigha overiamin ghuavanabo. **11** "Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mikezim, na bagha Sarakin nguibamin iza dipenir ki itimin oto. **12** Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisi nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue. **13** Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha ghaze, ni gumazitaba amangighiti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh. **14** Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, tuavir kamin ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam. **15** "Ezi ki migiavira itima, Godin Duam maghira me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi mokin. **16** Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, 'Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.' **17** E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Krais Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan uan Duam, bizir aghuim min me ganingi. Kamaghin amizi, ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?" **18** Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba kamaghin oregha, uam ataramin nighniziba puvativigha, Ekiamin ziam fa ghaze, "A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamizibar amamangaghtigiti, me uaghan navibagh ighagh eghi ikirimir zurara itim iniam." **19** Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar ara ghua, Fonisian Distrik ko Saiprusin Arighatizim ko Antioghin nguibar ekiamin ghua, Godin akam Judan gumazamizibav gei. **20** Ezi men marazi uaghan Saiprusin Arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin ikegha ize, egha Antioghin ghuegha Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gun Grighin gumazamizibav gei. **21** Ezi Ekiamin gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egha uan navibagh ighagha Ekiam bagha ize. **22** Ezi Jerusalem itir Kraisin adarazi bizir kamin eghaghanim baregha, Barnabas amadazima an Antioghin ghu. **23** Egha an otogha gari, God men apanguvigha, men akurvagha arazir aghuibar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guizbangira Ekiam ko ikiamin migirigiabar me migei. **24** A bar gumazir aghuim, Godin Duam a givivazi Godin nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize. **25** Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusin zui. Egha an apigha, a inigha Antioghin ize. Egha azenir vamira Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi ko uari akufa. Egha gumazamizir bar aviribar sure gami. Ezi suren gumaziba Antiokin, faragha ziar kam, Kraisin gin zuir darasi, me a ini. **27** Ezi dughiar kamin, Godin akam inigha izir gumazir maba Jerusalem ikegha Antioghin izaghiri. **28** Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha Godin Duamin gavgavimin kamaghin migei, Romin nguaziba bar dagheba oteveggham. (Sisar Klodius, atrivimin itir dughiamin bizir kam oto.) **29** Ezi suren gumaziba akam misuegha, vaghvagh uan dabirabimin min dagiaba daningiva, Judian itir darazir akurvaghassa dagiaba amangasa. **30** Me kamaghin amigha, uan dagiaba isa, Barnabas ko Sol ganingizi, aning ghua Kraisin adarazir gumazir dapanibagh aningi.

12 Dughiar kamin Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa. **2** Egha a migeima, me Jonin aveghbuam Jems midorozir sabamin a misoghezi, an areme. **3** Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghin amizi, a uaghan Pitan suiragha a isa kalabus gati. Herot Yis Puvativizir Bretin Isamin Dughiamin bizir kam gami. **4** A Pitan suiragha a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4plan okoruabar agharim gati. Ezi me dughiaaba isa vaghvagh an gari. Egha 4plan okoruar kaba,

me dar vaghvagh 4plan gumaziba inizima me an gari. Herot, God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiar kam givaghiti, a Pita isi gumazamizir aviribar damazimin a kot darighasa. **5** Ezi Pita kalabusin dipenimin aven itima Kraisin adarazi uan navir averiabar a bagha puvira God ko miaviara iti. **6** Egħa Herot Pita inigh kot bagħ mangasa dughiar mam diboro. **7** Ezi dimagarir kamin, aminin tighar tiam, me senin pumuningin a ikezi a midorozir gumazir pumuningin tongin akui. **8** Ezi midorozir gumazir ighazarir maba kalabuziar dipenimin a bagħ gara tiar akamin iti. **7** Ezi zuamira Ekiamin ensel otozi, an angazangarim kalabuziar dipenimin aven sira. Egħa ensel Pitan ivim amiseugħa a gaghuragħa kamaghin a migei, “Ni zuamira dikafigh!” Ezi senin an agharimning gikezimning firighirigha nguazim giri. **8** Ezi ensel a migia ghaze, “Ni kortotiam arughiva dagarir asuabar aghuigh.” Ezi Pita kamaghin amigha givazi ensel a migei, “Ni uan kortotiar ruarim arugh nan gin izi.” **9** Ezi Pita kalabuziar dipenim ategħa, enselin gin azenan għu. A bizir kabagh fozir puvatizi, ensel dagħ amima, da guizbangarim otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamin min bizimin gari. **10** Aning għuava, kalabusin dipenimin garir gumazir pumuning gitagħa, għua kalabusin zuir ainin tiar akam ngubar ekiamin zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghirizima, aning azenan għua tuavir mamin zui. Aning mong sagħon għua, ensel zuamira Pita ategħa għu. **11** Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamaghin migei, “Ki datirighin guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egħa a Herotin agharim da nan akura, egħa Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura.” **12** Pita bizir kabagh fogħa, Jonin amebam Marian dipenimin għu. Jonin ziar mam Mak. **13** Ezi gumazamizir avirim uari akuvagħa dipenir kamin ikia God ko migei. **13** Ezi Pita azenan ikia divazimin tiar akar azenan itim gafugħafuzima, ingangarir amizimin ziam Roda, a bagħa tiam kuasa izi. **14** Egħa a Pitan tiarim baregħa, bar akuegħa, tiam kuzir puvatigha uamategħa ivegħa aven għua, kamaghin gumazamizibav gia ghaze, “Pita muna iza tiar akamin iti!” **15** Ezi me kamaghin a migei, “Ni onganis ti.” Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, “Puvati. Guizbangira a iti.” Ezi me a migia ghaze, “Ni ti an enselin gani.” **16** Ezi Pita tiam gafugħafuzima, me iza tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami. **17** Ezi Pita uan dafarimin me aminivazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kalabuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh egħari. Egħa a kamaghin migei, “Ia bizir kabar gun Jems ko aveghbuaba sara mikemegħ.” Egħa Pita me ategħa danganir igharazimin għu. **18** Egħa aminin tirazima, midorozir gumaziba Pita bagħ garava avegħe. Egħa bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, “Pita managh għu?” **19** Pita itir puvatizi, Herot a gumazibav kemezi me Pita buriasa għue. Egħa me tong bar an apizir puvati. Kamaghin amizi midorozir gumazir a Pitan ganasa arighiziba, Herot me isa kot gatigha ghaze, me arimighram. Egħa Herot gin Judian danganim ategħa, Sisarian ngubar ekiamin ikiasa uaghiri. **20** Egħa Herot adarim Tair ko Saidonian gumazamizibar iti. Me Herot garir ngubar ekiamin uan dagħeba isi. Kamaghin amizi, me datirighin uari akuvagħa izi an ganasa. Me faragħa Blastus ko uariv kemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Egħa gin, me Herotin ganasa zui, Herot men apangkuvigh adarir kam me kom anegivagħam. **21** Herot dughiar atizimin, a uan atrivir kortiaba aghuigha, uan atrivimdin dabirabim gaperagħa gumazamizibav gei. **22** Ezi me pamtem dia ghaze, “Kar gumazim migeir puvati. Kar godin mam migei.” **23** Herot Godin ziam fer puvati, kamaghin amizi, Ekiamin ensel magħira a misogħezi a iri. Ezi apiziba angamira anepa zuima, an areme. **24** Ezi Godin akam nguibaba bar dar għua bar ekevegħa għuavira iti. **25** Ezi Barnabas ko Sol uan ingangarim Jerusalemin anegivagħa, uamategħa Antioghin għu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inigha a sara għu.

13 Antioghin itir Kraisin adarasi, men marazi Godin akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziabar kara: Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger) ko Sairinin gumazim

Lusius, ko Manain (a Atrivim Herotin roroom, a Herot koma aghungi) ko Sol. **2** Ezi dughiar mamin Kraisin adarasi, me Godin apengan ikia uari isa God ganiga, God ko mikimasa dagħeba ta. Ezi Godin Duam kamaghin me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagħa aningdin dia. Ia ingangarir kam bagħ aning amisevegħti, aning nan ingangarim bagħ mangi.” **3** Kamaghin amizi, me God ko mikimasa dagħeba tagħa, God ko migei. Egħa uan dafariba Barnabas ko Sol gsin atigha, aning amadazi aning zui. **4** Ezi Godin Duam Barnabas ko Sol amadazi, aning Selusian ngubar ekiamin ghughu, ua kurim inigha Saiprusin Arighatizimin għu. **5** Egħa me Salamisin otivigha Judaba God ko migeir dipenibar, Godin akam akuri. Jon Mak aning ko għua aningdin akura. **6** Me Saiprusin ngubar arighatizim bar a garua għua, Pafosin ngubar ekiamin oto. Egħa me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godin akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus. **7** A gavmanin gumazir dapanim Sergius Paulus ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizir aghuiba ko fofozir aghuiba itim. A Godin akam baragħasa, egħa kamaghin a Pol ko Barnabasin diazi aning ize. **8** Kukunir gumazir kam, me Grighin akamin ziar kam Elimas a gati, an mingarim kukunir gumazim. Elimas, a gavmanin gumazim Sergius Paulus, nighnizir gavgavim Iesusin ikian an aghua. Elimas, Barnabas ko Solin ingangarim paziva a damuasa. **9** Ezi Sol, an ziar mam Pol, Godin Duam a givizavima, a dikiravira Elimasin gara kamaghin migei, **10** “Ni Satanin borim. Ni arazir aghuaribar anapimin iti. Ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizifa. Egħa ni tizim bagħavira Ekiamin arazir aghuibagh asighasisi? Ni ti arazir kuraba ataghiragħan aghua?” **11** Datirighin Ekiam nin anapim damu uan gavgavimin nin damazimning okavigham. Egħti ni aruer angazangarimin ganam kogħ dughiatatabar ikegħam.” Ezi zuamira għuarim an damazimning korozu aminin an piri. Ezi a tavin agharimin suighasa pura ruia asaghinifi. **12** Ezi gavmanin gumazir dapanim, Ekiamin akam baregħa digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganigha, kamaghin a nighnizir gavgavim Ekiamin iti. **13** Ezi Pol ko gumazir a koma aruiba, me Pafosin kurim inigha għua Pergan nguibamin otifi. A Pamfilian Provinsin aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategħa uamategħa Jerusalemin għu. **14** Ezi me Pergan nguibamin dikavigha għua Antioghin nguibamin otifi, a Pisidian Distirighin aven iti. Egħa, Judaba avughsa Godin ziam fer dughiamin, me God ko migeir dipenimin aven ghuegħa apiaghav iti. **15** Ezi God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me migei. Me dar ponegħa givagħa, Pol ko Barnabas bagħa akam amaga ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir migirigiatam gumazir kabav kimsi, ia me mikim.” **16** Ezi Pol dikavigha, uan dafarimin me aminiva, kamaghin me migei, “Ia Israelin gumazamiziba ko, Kantrin Igharazibar Gumazamizir Godin atiatia uari isa God kanidiba, ia na baragh!” **17** Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghin me an gumazamizibara. Egħa gin me uan nguibam ategħa għua Isipin kantrin għue. Egħa dughiar kamin God me gamima men dibobonin bar pin għua, me bar aviraseme. Ezima gin God uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. **18** Egħa a 40plan azenibar gumazamiziba puvatizir danganim me ko ikia, men osimtiziba atera men akurvasi. **19** Egħa Kenanin nguaziba, God 7plan gumazamizir bizim gasighasigha, men nguaziba isa uan gumazamizibagh aningi. Ezi me dar għuaviba ikiangi. **20** Bizir kaba 450 azenimin aven otifi. “Egħa bizir kabar gin God Israelin ganasa gumazir dapaniba amisiva, mamaghira ikia għua, Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamin tu. **21** “Dughiar kamin Israelia atrivim bagħa Godin azangsisi. Ezi a Sol me ganingi, a Kisin otarim, egħa Benjaminin adarazir gumazim, a 40plan azenibar men gari. **22** Ezi God Sol agivagħa, Devit amisevezi an an danganim inigha atrivimin oto. Ezi a Devitin gun me migei, ‘Ki Devitin gani, Jesin otarim, gumazir ki bar ifongezim, bizir ki ifongeziba a bar dar amuum.’ **23** “God fomira akam akirizi mogħin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, a en Akurvazir

Gumazim. **24** “Iesus tighar izamin dughiamin, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumamazibav gei. **25** Jonin ingangarir dughiamin givasava amima, a kamaghin me migei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizua itim puvati. A nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan derazir puvati. Ki gumazir kinim.’ **26** “Avegghuaba, ia Abrahamin igiaba, ko ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, e bagha, God uam e iniasa migirigiar kam amadazi a ize. **27** Jerusalem gumamaziziba ko gumazir ekiaba, me kamaghin fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatin dughiamin Godin akam inigha izir gumazimin akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazimin akaba guizbangira otos. **28** Egha me a misueghti an aremegham migirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me pantem kamaghin Pallat migei, ni midorozi gumazibav kemeghti me a misueghti an aremegh. **29** Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin me ami. Egha me ter ighuvimin anedegha a inigha dagiar torim gati. **30** Ezi God a gamizi a ua dikafi. **31** A ko Galilin Distrighin ikia Jerusalem zuir gumamaziziba, me dughiar aviribar an gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumamazibav gei. **32** “E Akar Aghuim kamaghin ia migei. God fomira en ovaviba bagha akam akira ghaze, a gumazir uam e inianim amadagham. **33** Datirighin, a Iesus gamizi a matmatin ua dikafi. E men boriba, kamaghin amizi, an e bagha uan akar dikirizir kam gamizi a guizbangiram oto. Onger Akabar Akinafarim sapta 2, kamaghin a migei: “Ni nan otarim, ezi datirighin ki nin afeziamin oto.” **34** “E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir kamin kamaghin mikeme: “Ki guizbangira deraghvira ia damuva, bizir aghuiba ia daningam, ki fomira akar dikirizibar Atrivim Devit mikemezi moghin, ki bizir aghuiba ia daningam. Ezi bizir kam ki mikemezi moghin guizbangiram otivam.” **35** “Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimin iti. A kamaghin migei: “Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima, a matmatin iki kurighan kogham.” **36** “E fo, dughiar kamin Devit nguazimin ikia, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a gin aremezi, me an kuam inigha ghua an ovaviba afi naghin anefazi, an kuam kuri. **37** Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize. **38** Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghti, ia Godin damazimin deragham kogham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavghiba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amaga, me gamima me an damazimin dero. **40** Ia uari bagh gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezi moghin, bizitam ia batogham kogham: **41** “Ki ian dughiamin bizir igharazitam damighti a ia batogham. Eghti gumazitam ia mikimti ia nighnizir gavghim an iktan kogham. Kamaghin, ia gumazir dibovor akar kurabagh amiba, ia gan, ia digavir kuram damigh ikuvigham.” **42** Egha Pol ko Barnabas Judaba God ko migeir dipenim ataghirazima, gumamaziziba kamaghin aning migei, “Gua Sabatin munamin dughiamin umatetegh iziva bizir kabar migirigiar taba uam e mikim.” **43** Egha me bar God ko migeir dipenim ategha azenan ghue. Ezi Judan aviriba ko gumamazizir igharaziba, me Judan Arazibar gin zuir gumamaziziba, me Pol ko Barnabas gin zui. Ezi aning me migia, men nighniziba fa ghaze, ia Godin nighnizimin gin mangi an apangukuvimin apengan iki. **44** Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekia kamin itir gumamazizir avirim bar iza uari akuvagha Ekiamin akam barasi. **45** Ezi Judaba gumamazizir okoruur kamin ganigha, men naviba bar ikufi. Pol me Polin akabar kurakuragha a migei. **46** Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas atiatir puvatigha, akar bar gavghimim me migei, “Ia Judaba, ga faragha Godin akamin ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghin amizi, ia oragh, ga

uam akar kamin ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kimam. (aiñños g166) **47** Ekiam bizir kam bagha kamaghin e mikeme: “Ki ni amisevegha ingangarir ekiam ni ganidi. Egh ni damighti, ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagh angangarimin min ikiam. Eghti ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar men akuragh u me iniam.” **48** Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumamazizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha misevegha, me bar nighnizir gavghim an iti. (aiñños g166) **49** Ezi Ekiamin akam bar nguibaba bar dar ghu. **50** Amizir maba God gifuegha an apengan ikia ziar ekiaba iti, ezi gumazir ziaba itir maba, me uaghan nguibar ekia kamin iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighin aning batoko. **51** Kamaghin amizi, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghti gumamaziziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezi, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamin ghu. **52** Kamaghin amizi, Antioghin itir Kraisin suren gumamaziziba, Godin Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14 Pol ko Barnabas Antioghin ikiav amizir arazibara, aning iza Aikoniamin Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha aning kagh bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumamazizir aviriba nighnizir gavghim Iesusin iti. **2** Ezi Judan marazi nighnizir gavghim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nighnizibagh asighasigha men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavghim Iesusin itir darazigh ami. **3** Ezi Pol ko Barnabas dughiar ruarimin Aikoniamin ikiava, Ekiamin apangukuvimin akam mikimasava atiatir puvati. Ezi Ekiam gavghim aning ganingizi, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh ami, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumamazizibar akakagha ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba. **4** Ezi nguibar ekia kamin itir gumamaziziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui. **5** Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me uan gumazir aruaba ko, Pol ko Barnabas aremegghasa me nighnigha aning bagha tuaviba buria ghaze, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning ginivasava ami. **6** Ezi Pol ko Barnabas kamaghin oregha ara Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha aning uaghan nguibar ekia kamin boroghin itir nguibaba sara ghu. **7** Egha aning kagh Akar Aghuim akuravira iti. **8** Listran nguibar ekiamin aven gumazir mam, an suemning ikuvigha an amirazi an aruir puvatigha aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari. **9** A Pol barazi an akam akuri. Ezi Pol dikiraviram an gara kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavghim iti, a deragham. **10** Egha Pol kamaghin pantemin dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui. **11** Egha gumamazizir avirim Pol amizir bizir kamin ganigha, pantemin Likonian akamin dia migei, “Aseba gumazibar min otivigha e bagha izaghire!” **12** Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigiabar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati. **13** Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin avinizir tiar akamin boroghin azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagh asizibav sueghiva anining ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize. **14** Ezi aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, uan kortotiaba ablagharigha, ivegha gumamazizir okoruamin aven ghua pantem dia migei, **15** “Maia! Gumamaziziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga pura gumazir kinimning, egha uaghan ian mirara gari. Ga kamaghisa Akar Aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Ia uari isi Ekiam daning, an Angamira Itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarimin ingarizim, egha dar itir biziba bar adar ingari. **16** Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami.

17 Egha a ian modozir puvati, eghti gumamaziziba a gifoghan kogham. Puvati. A zurarum arazir aghuibar ia gamua, amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga, dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge.” **18** Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti. **19** Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniain ikegha Listran izegha, gumamazizibar nighnizibagh ekuizi, me Polin papanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an areme. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu. **20** Ezi gin suren gumamaziziba iza an okarizi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a Barnabas ko Derben zui. **21** Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikia Akar Aghuim akura gumamazizir aviribagh ami, me suren gumamazizibar otifi. Egha aning uamategha Listra ko Aikoniain ko Antioghin ghu. **22** Aning gavgavim suren gumamazizibagh aniga akuravzir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, “E God Bizibagh Ativaghamin Dughiamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham.” **23** Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha gumamazizir dapaniba amisefe. Gumamazizir dapanir kaba nighnizir gavgaviba Ekiamin iti. Ezi aning me bagha dagheba tagha Ekiam ko mikemegha me isava Ekiamin agharim gati. **24** Egha Pol ko Barnabas Pisdian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu. **25** Egha aning Pergan nguibamin Akar Aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri. **26** Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarazi aning isa Godin agharim ganiga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegivagha, uamategha Antioghin ghu. **27** Egha aning Antioghin otogha, Kraisin adarazir diazi me iza uari akuvazima, aning bizir God aningin dafaribar amiziba bar, dar gun me migei. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagha nighnizir gavgavimin tiam kuizir akam me migei. **28** Egha aning kagh dughiar ruarimin suren gumamaziziba ko ike.

15 Ezi Judian Distrighin gumazir maba Antioghin izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Mosesin Arazimin gin mangan kogh, egh uan mikarizir mogomebar iniba aghoreghan koghti, God ua ia inighan kogham.” **2** Bizir kam bangin, Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghin amizi, Kraisin adarazi Pol ko Barnabas ko nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalem mangi bizir kam bagh aposelba ko Siosin gumamazizir dapanibav kimam. **3** Egha Kraisin adarazi, me amadzima me zui. Me Fonisian Distrik ko Samaritan moghin ghua Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan navibagh irazir bizimin gun me migei. Ezi Kraisin adarazi bar migirigiar kam baregha bar akonge. **4** Ezi Pol ko Barnabas, me ko zui darazi ko, me Jerusalem otivizi, aposelba ko Kraisin adarazi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningin agharimin amizir bizibar, gun me migei. **5** Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazir maba, me fomira Farisibar min ike, me dikavigha kamaghin migei, “Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghan Moses Osiriz Arazibar gin mangiva uan mikarizir mogomebar aghor.” **6** Ezi aposelba ko siosin gumamazizir dapaniba akar kam akirasa uari akufa. **7** Dughiar ruarimin me bizir kam migia ghua, Pita dikavigha me migei, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba givazi God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nan akatorimin Akar Aghuimin migirigiam bareghiva nighnizir gavgavim Iesusin ikiam. Egha a ian tongin na misefe. **8** E fo, God gumamazizibar navir aviribagh fo. Egha a uan Duam me ganing. An e gamizi moghira, me gami. Egha tuavir kamin a kamaghin en aka, a me gifuegha ua me ini. **9** Godin damazimin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin itima, God men nighnizir gavgavimin tuavimin, men navibagh amizi

me an damazimin dera. **10** Ezi kamaghin ia tizim bagh God damighiti, a ian nighnizibar gin mangam? Egha osimtizir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko, osimtizir e uaghan datirighin ateran iburaziba, da isa nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh arisi. **11** Kamaghin puvati. En nighnizir gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusin apangkuvim, God uam e inizir moghira me ini.” **12** Ezi gumazir uari akuvaziba bar nimira ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezi aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me migei. Egha aning ghaze, God aningin dafaribar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin, dagh ami. **13** Aning mikemegha givazi Jems kamaghin migei, “Nan adarasi, ia na baragh. **14** Saimon kamaghin e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uan apangkuvim men akagha, men tongin gumazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumamazizibar otifi. **15** Godin akam inigha izir gumazibar migirigiamin mirara ghu. Me fomira kamaghin osiri, men migirigiamin osizirrimra kara: **16** “God kamaghin migei, Devitin ovaviba mati, puripenim degiaghiri. Egh ki gin uamategh izi, an ingarighiti a tugham. An bizir ikuviziba ki ua dar ingarigham, egh ki a damighiti a ua deragham. **17** Eghti gumamazizir ikiavira itir naba God bagh ruam. Kantrin Igharazibar Gumamazizir nan ziamin itiba bar uaghan na buriam. **18** Ekiam kamaghin mikeme. A bizir kaba fomira gumamazizibar akazi me dagh fo.” (aiñ q165) **19** Jems ua kamaghin migei, “Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham. **20** E me bagh osir kamaghin me mikim suam, ia dagher me marvir guabagh anidibar aman marki. Ia dar ami kamaghin ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibagh afi ariaghiriba, dar ghuziba darara iti, ia dar aman marki. Egh ia ghuzibar aman marki. **21** E fo, Moses osiriz arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekura, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori.” **22** Egha aposelba ko siosin gumamazizir dapaniba ko Jerusalem itir Kraisin adarazi bar mikemegha, uarir tongin gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antioghin zui. Me gumazir dapanir pununing uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui. **23** Egha me akinafarir kam me koma anemada: E, aposelba ko siosin gumamazizir dapaniba, e ian adarasi. Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, ia Antioghin nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim. **24** E kamaghin oraki, en tongin marazi me en azarizir puvatigha, ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi. **25** Ezi e bar navir vavira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada. **26** Gumazir kamning, aning en Ekiam Krais Iesusin ziam bagha nguazir kamin ikirimirir ategha uaningin sa. **27** Kamaghin amizi, Judas ko Sailas uaghan akamin ia mikimasa, e aning amada. **28** E Godin Duam ko navir vavira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi. **29** Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibagh afi ariaghiriir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu. **30** Egha Jerusalem itir Kraisin adarazi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antioghin iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganingi. **31** Ezi Antioghin itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge. **32** Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghin, aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akuravzir aviribar me gami. **33** Egha aning dughiar maba mong Antioghin me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalem uamategha gumazir

me amangiziba bagha zui. **35** Ezi Pol ko Barnabas Antioghin ikia gumazir avirir maba ko gumamazimizbar sure gamua Ekiamin akam akuri. **36** Dughiar maba givazi, gin Pol kamaghin Barnabas migei, “Ga uamategh nguibar ekia ga Ekiamin akam akuniziba, bar dar mangiva uan adarazir ganam, me manmaghin iti.” **37** Ezi Barnabas kamaghin nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a nightima, a aning gin mangam. **38** Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarin a gavazir puwati. Kamaghin an aning ko mangon Pol aghua. **39** Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghin aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusin ghu. **40** Ezi Pol Sailas amisefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharin gatigha kamaghin migei, “Godin akurvazim gua ko iki.” Ezi aning ghu. **41** Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghin ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anidi.

16 Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mamin ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezi an afeziam Grighin gumazim. **2** Listra ko Aikoniamin itir en adarasi, me kamaghin a migei, Timoti gumazir bar aghuim. **3** Ezi Pol a nighti, an a ko mangasa ifonge. Judaba danganir kamin iti. Egha me bar fo, an afeziam a Grighin gumazim. Kamaghin, Pol Timotin mikarzir mogomemin inim atu. **4** Egha me nguibar ekiabagh ari. Akar aposelba ko siosin gumamazir dapaniba Jerusalem mikemegha amamangatzim, gumamaziziba da baragh, dar gin mangasa, me me miagiaghari. **5** Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, men nighnizir gavgaviba gavafi. Ezi men dibobonim aruebar zurara pin ghuavanadi. **6** Ezi Godin Duam, Esian Provinsin Akar Aghuim kunan men anogoroke. Kamaghin amizi, Pol, ko Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighin nguibar ekiam ko Galesian Distrighin moghin ghue. **7** Egha me Misian Distrik ko Bitinian Provinsin mitaghniamin otogha Bitinian Provinsin aven mangasava amima, Iesusin Duam men anogoroke. **8** Kamaghin amizi, me Misian Distrighin miriam gatigha, Troasin ira ghue. **9** Ezi dimangan Pol irebamin min bizimin garima, Masedonian Provinsin gumazim tughav ikia a gakahora ghaze, “Ia Masedonian iziva en akuragh.” **10** Pol irebamin min bizir kamin ganigha givagha, e zuamira bizibar kirigha Masedonian mangasa tuavibar kuri. E fu, God Akar Aghuim me mikinasa en dia. **11** Egha e Troasin kurim inigha biaghatigha Samotresin zui. Egha amimzaraghan Neapolis bagha zui. **12** Egha e kagh dikavigha ghua Filipian otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. E kagh dughiar mabar ike. **13** Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiami? Ezi e kagh amizir mabar gari me uari akuvagha itima, e me migei. **14** Amizir e barazir kabar mav, an ziam Lidia, a faragha Taiaitairian nguibar ekiamin ikia izegha inir pighagheveba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi. **15** Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darasi, e me ruegha givazi, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin e migia ghaze, “Ia kamaghin na ginighnigh suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin iki, kamaghin ia izi nan dipenimin iki.” A kamaghin e migia bar e gakahone. **16** Dughiar mamin e God ko migeir danganimin zuima, ingangarin amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarin kamin dagiar aviriba isi. **17** Ezi guvir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, “Gumazir kaba Godin Bar Pin Itimin ingangarin gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei.” **18** A dughiar aviribar kamaghin ami. Ezi Pol an amiragha raghirigha kamaghin duar kuram migei, “Ki Kraisi Iesusin ziamin ni migei, ni azenim girighi!” Ezi duar kuram maghira anetaki. **19** Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizi, me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapaniba bagha biziba amadir danganir ekiamin ghu. **20** Egha me aning akua jas bagha ghugha kamaghin migei, “Kar Judan

gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumamazimizbar navibagh inivima osintizir aviriba otifi. **21** Egha aning Romin kantri en anogoroghezir arazibar gin mangasa, gumamazizibav gei.” **22** Ezi gumamaziziba iza uari akuvagha uaghan akaba Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumazibav gia ghaze, ia aning in korotiaba suegh aning misogh. **23** Me Pol ko Sailas puv aning misuegha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aning ganamin akar gavgavim isa, kalabusin garir gumazim ganingi. **24** Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, aning isa selin danganir bar aven itim gatigha, aning in sueba pamtem temem sara da ike. **25** Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko miagiava ighiabagh ami. Ezi kalabusin itir gumazir maba aning barasi. **26** Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, gavgavim kalabuziar dipenimin mingarin ganidir dagiabagh inobaghnobasi. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiahire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firiahire. **27** Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim osegha dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima da bar kuiahirezi, an nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba bar are. Kamaghin a uan midorozir sabam asigha uabi uabi biragh aremeghasa. **28** Ezi Pol pamtemin dia, “Ni pazi uabi damuan mark! E bar ka iti.” **29** Ezi kalabusin garir gumazim angazangariba bagha dia, egha ivegha Pol ko Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, aning in suebar iri. **30** Egha an aning inigha azenan otogha aning in azangisi, “Aruamning, ki tizim damightima God nan akuragham?” **31** Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiti, a nin akuragh, nin adarazi sara akuragham.” **32** Ezi aning Ekiamin akam a migia egha uaghan a ko itir darazi bar me migei. **33** Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha aning duaba rue. Ezi aning zuamira a ko an adarasi, Iesusin ziamin bar me rue. **34** Ezi kalabuziar garir gumazir dapanim, Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghugha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge. **35** Ezi aminim tirazi, jasba polisin gumaziba amadazi me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’” **36** Ezi kalabuziabar garir gumazir dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas ataghiraghara na mikeme. Ezi gua datirighin navir amirizim sara mangi.” **37** Ezi Pol kamaghin polisin gumazibav gei, “Ga Romin gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Egha me datirighin nimira ga amangasa? Ti puvatigham! Me uari iziva gan aku mangam.” **38** Ezi polisin gumaziba akar kabar gun jasbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi. **39** Kamaghin amizi, jasba kalabusin dipenimin ghuegha, kamaghin aning migia ghaze, gua ataran marki. Egha me aning in akua azenan ghuegha, aning in azangisi, “Gua nguibar ekia kam ategh mangi.” **40** Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me migia, gavgavim me ganigha, egha aning ghu.

17 Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibanning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti. **2** Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko mizekimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei. **3** An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mizamin inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira.” Egha kamaghin migei, “Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezim, a Kraisi.” **4** Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikia Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir aviriba ko ziaba itir amizir aviriba sara aning gin zui. **5** Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem

atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inagh avir torimin mangasa, aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghuze. **6** Egha me aningin apizir puvatigha, Jeson ko Kraisin maruzi kurivegha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghin dei, “Gumazir kaba osimtizim nguazir kamin nguibaba bar dagh arigha iza datirighin kagh oto. **7** Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghira Sisar osirizir arazibar gin mangan aghua. Egha kamaghin migei, Atvirir ekiar igharazim uaghan iti, an ziam Iesus.” **8** Ezi gumamazizir avirir uari akuvaziba ko nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamigha diava arai. **9** Egha nguibar ekiamin garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui. **10** Ezi aminim pirima, Kraisin adarazi zuamira aning amadazi aning Berian nguibamin ghu. Aning ghu otivavira Judabar dipenir God ko migeimin aven ghu. **11** Berian Judaba, men araziba ko men nighniziba bar dera. Me Polin migirigiaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polin migirigiabar mingariba abigh bar dagh fofoghasa zurara Godin Akamin Osirizibar gari. Me kamaghin foghasa, Polin migirigiaba, da guizin migirigiaba, o? Kamaghin, me Tesalonikan itir Judabar arazibagh afira. **12** Ezi Judan aviriba nighnizir gavavim Polin migirigiabar iti. Ezi uaghan Grighin amizir ziaba itir maba ko Grighin gumazir aviriba sara aningin gin zui. **13** Ezi Judan gumazir Tesalonikan itiba orazi, Pol Berian ikia Godin akam akuri. Ezi me uaghan Berian otivigha gumamazizir kabar nighnizim gasighasigha men navibagh inifi. **14** Ezi Kraisin adarazi zuamira Pol amadazi an ongari miriamin ghu. Sailas ko Timoti Berian ikiavira iti. **15** Ezi Polin akua zuir gumaziba, ghua Atensin aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamira a bativasa, an aning bagha akam isa me ganingi. **16** Egha Pol Atensin ikia Sailas ko Timoti bagha mizuai. Egha a gari, Atensin nguibar ekiamin aven marvir guaba bar izifa. Ezi Pol bar osemegha an muriam bar ikufi. **17** Egha a bizir kam bagha God ko migeir dipenibar aven a Judaba ko Grighin Godin atiatia itir gumamaziziba sara migei. Egha uaghan bizibagh ivezir danganimin zurara gumazir pura iza otivibav gei. **18** Ezi Epikurian ko Stoikin gumazir fofoziba itiba, me Pol ko uari adosi. Marazi kamaghin migei, “Onganir mam tizibav gei?” Ezi marazi kamaghin migei, “A ti aser igharazibar akam akuri.” Pol Iesus ua dikavizir bizimin Akar Aghuim akurima, kamaghin me migirigiar kabar a gami. **19** Egha me a inigha Atensin garir gumazir dapanibar tongin ghua me mighsiamin Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghin Pol migei, “Ni nighnizir e fomira tong oraghizir puvatizibav gei. E dar mingarim gifoghasa ifonge. Kamaghin e foghasa, kar nighnizir igiar manam, ni an gumamazizibar sure gami. Ni e mikim.” **21** (Atensin gumaziba ko Atensin azenan itir gumazir izeziba, me zurara pura ikiava nighnizir igiar otivir kabara migei.) **22** Ezi Pol Areopagusin Mighsiamin tongira tugha kamaghin migei, “Ia Atensin gumaziba! Ki ian gari, ia godin min asebar gin mangasa bar gavgafi. **23** Ki arua bar deravira bizir ia ziaba febar gani, egha ki uaghan ofa gamir dakozir mamin gari ziar kam an iti: E fozir puvatizir godin ofa gamir dakozim. Ezi datirighin ki, godin ia fozir puvatigha gin zuim, ki an akam ia mikimasa. **24** “Godin mam iti, a nguazir kam ko an itir biziba bar dar ingari, anarira overim ko nguazimin Ekiam. Egha a gumaziba dafaribar ingarir dipenibar itir puvati. **25** Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumamazizibagh aningi. Egha a bizitamin otevezir puvati. Kamaghin, e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan kogham. **26** Ezi God gumazir vaminan ingari, egha an ovavir kamin a gumamaziziba bar men ingari. Egha me isa nguazimin danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirim dughiaa ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghiaba ariki. **27** God kamaghin ifonge, gumamaziziba a buri, an boroghin iziva an apigh, kamaghin a bizir kabagh ami. Guizbangira God e vaghvagha en saghon itir puvati. **28** ‘Anarira e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghin mikeme, ‘E Godin boribara.’ **29** “Kamaghin amizi, e guizbangira

an ovavibar ikiva, egh kamaghin nighnighan kogh suam, God ti golin nedazim o silvan nedazim o dagiabar nedazim. E uaghan kamaghin nighnighan kogh suam, a ti gumamaziziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guatam. **30** “Fomira gumamaziziba God gifozir puvati. Dughiar kamin, me fozir puvatigha amizir biziba, God dagh nighnizir puvati. Egha datirighin God Akar Gavgavim aniga ghaze, nguazir kamin danganiba bar dar itir gumamaziziba bar uan navibagh iragh. **31** God gumamazizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akirigha gifa. An arazir aghuimin mirara a inabazir gumazim, nguazir kamin gumamaziziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizi a ua dikafi. Bizir kamin God e tuisighamin ingangarin gumamaziziba bar men akazi, me fo, a guizbangiram otogham.” **32** Egha me ua dikavamin migirigiam baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamaghin migei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghasa.” **33** Ezi Pol me ategha ghu. **34** Ezi gumamazizir maba Polin nighnizimin gin ghua nighnizir gavgavim an migirigiabar iti. Men tongin Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi amizir mam, an ziam Damaris, a gumamazizir igharazir maba ko, me uaghan nighnizir gavgavim Polin migirigiabar iti.

18 Bizir kabar gin, Pol Atens ategha Korinin nguibamin ghu. **2** Egha a Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguibam Pontusin Provinsin aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomira kantri Italin ike, ezi Sisar Klodius Judabav gia ghaze, me Romin nguibar ekiam ategh igharagh mangi. Kamaghin amizi, aning Itali ategha Korinin ize. Ezi Pol aning ganasa zui. **3** Pol uaghan aningin mirara, selin dipenibar ingari. Kamaghin amizi, an aningin ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari. **4** Sabatin dughiaabar, Pol zurara Judaba God ko migeir dipenibar ghua me ko uariv gei. A Judaba ko Grighbar nighnizibar amutima, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa me gakaghori. **5** Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughiaabar zurara Godin Akar Aghuim akuri. An akar gavgavimin kamaghin deravira Judabagh eghari, Iesus a Kraisi, Gumazir God Uam E Iniassa Misevezim. **6** Ezi Judaba Polin akam baraghan aghuagha, migirigiar kuraba a ganidi. Kamaghin amizi, a uan korotiamin mineziba apizigha, kamaghin me migei, “Kamaghin ia Godin saghon iki oveghti, mar ian osimtizimra. Ezi ki uabi osimtiziba puvati. Ki datirighin Godin Akar Aghuim Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me mikinam.” **7** Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Jastusin dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti. **8** Krispus, God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanim. Ezi a uan adarazi ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumamazizir avirim Polin akam baregha, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue. **9** Ezi dimagarir mamin Ekiam irebamin min garir bizimin kamaghin Pol migei, “Ni atiatingan marki, ni mikimvira iki, egh nimira iktan marki. **10** Ki ni ko iti, nan gumamazizir aviriba nguibar ekiar kamin iti. Kamaghin tav pazi ni damighan kogh, egh ni misueghan kogham.” **11** Ezi Pol azenir vamira ko akuamin ikiava, Godin Akar Aghuim men sure gami. **12** Galio, Akaian Provinsin gavmanin gumazir dapanimin itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apaminin gamua a isa kot gati. **13** Me ghaze, “Gumazir kam, a gumamazizibav gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Araziba riaghiriaghiva, arazir igharazimin Godin ziam fi.”’ **14** Pol bar men akam ikarvaghasava ami, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, ki ian akam baregham. **15** Ezi ia migirigiaba ko ziaba ko ia uan araziba, bagha nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.” **16** Kamaghin amizi, a me amadazi, me kot ategha azenan ize. **17** Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam guunira. **18** Pol dughiar mabar Korinin ikegha, Kraisin adarazi ategha kurimin ghuvanabogha

Sirian Distirighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamin, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise. **19** Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila ko Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghu me ko uariv gei. **20** Ezi me dughiar tabar uarir gan ikiasava a migeima, a ghaze, Puvati. **21** A me ataghiragha, akar dikirizim gamua kamaghin me migei, "God ifueghti, ki ua ia bagh izam." Egha kurim inigha Efesus ategha ghu. **22** Egha a Sisarian otogha, Jerusalem itir Kraisin adarazigh etiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghin nguibamin ghughiri. **23** Pol dughiar mabar Antioghin ikegha, Distrik Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh arua, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganidi. **24** Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A iza Efesusin nguibamin iti. A bar deravira migiava, Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo. **25** Me Ekiamin tuavimin a geghani, ezi a gumamazizabar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo. **26** Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenimin ghugha, atiatir puvatigha Godin akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a deravira Godin tuavim gifos. **27** Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarasi, gavgavim a ganidi, egha a iniasa Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Apolos Akaian otozir dughiamin, a nighnizir gavgavim Godin itir darazi akuravzir ekiam me gami. God men apangkufi, kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin iti. **28** Apolos bar gavgavigha gumamazizabar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvagha, Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisi.

19 Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato. **2** Egha men azara, "Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivaz, o puvati?" Ezi me ghuvati, "Puvati, e uaghan tong oraghizir pu, Godin Duam iti, o puvati." **3** Ezi Pol men azara, "Ia rurir manamra ini?" Ezi me ikara ghaze, "Jonin rurim." **4** Ezi Pol ghaze, "Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumamazizibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus." **5** Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue. **6** Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei. **7** Me bar moghira men dibobonim 12pla. **8** Ezi Pol iakinir punumning ko mikezimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumamaziziba akar gavgavibar me migia atiatir puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin migirigiamin gun me migia, men nighniziba iraghasa me migei. **9** Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, gumamazizabar damazibar azenara migirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiarbar zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei. **10** Pol azenir punumningin kamaghin amima, Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki. **11** Egha God mirakelin bar gavgavir iagiaba Polin dafarimningin dagh ami. **12** Me uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzimim poegha, da isa ghuava arimariabagh arizi me ghumazima, duar kuraba me ataghirasi. **13** Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumamazizabar aven itiba batoghasa kamaghin migei, "Iesusin Pol akam akurimin ziamin, ki pantem ni migei, 'Ni azenan izi.'" **14** Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7pla, arazir kam gami. **15** Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, "Iesus, ki a gifo, egha ki Pol, ki a gifo, ezi ia taia?" **16** Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiabara dipenim ategha arava azenan ghue. **17** Ezi Judaba ko

Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi. Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumamaziziba bar a pirafa. **18** Faragha nighnizir gavgavim Iesusin itiba datirighin iza, gumamazizabar damazimin uan arazir kurabar gun migei. **19** Ezi gumamazizir avirir imeziba ko mirakel kurabagh amiba, me uan akinafarir mirakelin kurabar osiziriba itiba inigha iza, gumamazizabar damazimin da tue. Me mirakelin kurabar akinafarir kabar ivezimin dibobonim diboborima, da 50,000in silvan dagiabar tu. **20** Kamaghin amizi, Ekiamin migirigiamin nguibaba bar dar zui. Ezi gumamazizir avirim nighnizir gavgavim Ekiamin migirigiamin itima a pantem men navibar aven ingari. **21** Bizir kaba otivigha givazi, Pol Godin Duamin gin Masedonian Provins ko Akaian Provins moghin mangi, Jerusalem otivasa. Egha ghaze, "Ki nguibar kamin ikeghiva, gin uaghan Romin nguibar ekiamin mangam." **22** Egha an akuravzir gumazimning, Timoti ko Erastus, an aning isa Masedonian aning amada. Egha a uabi mong Esian Provinsin ike. **23** Dughiar kamra gumazir maba Ekiamin Tuavimin adarir migirigiar dafam gami. **24** Ezi gumazir mam, an ziam Demitrius. A silvan bizibar ingarir gumazim. A dagiaba iniasa, aser amizim Artemisin dipenimin min, a dipenir dozibar ingarigha, silvan dagh ami. Gumazir aviriba Demitrius ko ingara dagiar aviriba isi. **25** Egha a ko an ingangarir gumaziba ko men ingangarimin min amir ingangarir igharazibagh amir gumaziba, men dia. Egha kamaghin migei, "Maia, ia fo. E dagiar ingangarir kam gamua dagiar dafam isi." **26** Ia garava orasi, gumazir kam Pol, gumamazizir avirim an akaba bangin ira dar gin zui. Efesusin kaghira puvati, Esian Provins bar. A gumamazizabar nighnizibagh ami, da tuavir igharazibar zui. A kamaghin migia ghaze, gumaziba amir marvir guaba, da guizbangira godba puvati. **27** Polin akar kam en dagiar ingangarimin ziar aghuim gasigishagham. Bizir kamra puvati, uaghan gumamazizabar nighnizimin, Artemisin dipenim pura bizir kinim gumazim. Eghti Artemis uabi, me Esian Provins ko nguazir kam bar moghira ua asemin min an ganan kogham. An marvir guam pura bizir kinim gavgagham!" **28** Ezi me oregha atara maghira pantem migia ghaze, "Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam!" **29** Ezi mong gin nguibar kamin itir gumamaziziba bar niginir dafam gami. Egha me bar, Gaius ko Aristarkusin suiragha aning a mikirigha, voroghira uari akuvir danganir ekiamin zuamira ivemara ghue. Aning, Masedonian gumazir Pol koma aruimning. **30** Pol uabi gumamazizir okoruamin tongin mangasa nighnisi. Ezi Kraisin adarasi an anogorosi. **31** Ezi uaghan Efesusin gavmanin gumazir maba, me Polin namakaba, me a bagha akam amaga pantem a gagakhora ghaze, a danganir ekier gumamaziziba uari akuvimin mangam marki. **32** Ezi uari akuvazir gumamaziziba me okam nighnisi, marazi bizir mam migia dei, ezi marazi bizir igharazim migia dei. Gumazir avirim fozir puvati, me tizim bagha iza uari akufa. **33** Ezi Judaba, me gumazir mam Aleksanderin tivazi, a ghua faraghavira tu. Ezi marazi ghaze, Aleksander ti osimtizimin mingarim. Ezi a uan dafarimra nimira ikiasa me migei. A men akaba ikarvaghasa. **34** Ezi me fo, a Judan gumazir mam, me bar moghira uari inigha dia ghaze, "Aser amizim Artemis, an Efesusin bar Ekiam." Men dimdi am uan punumningin ghu. **35** Ezi Efesusin nguibar ekiamin kuskus gumazir okorur kam me aminivagha kamaghin me migei, "Efesusin gumamaziziba, nguazir kamin gumamaziziba bar fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suaiighiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam. **36** E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimira iki, zuamira bizitam damuan marki. **37** Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasigishaghir puvati. **38** Demitrius ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitam inikiti, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamin anekiram. **39** Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir. **40** Kamaghin amizi, gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pantemin atara amizir bizir

kam bagh, me e damitgi e ivezegham. E amizir bizir kamin mingariba puvati. Me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.” **41** A kamaghin mikemegha gumamaziziba amadazi me ghue.

20 Ezi gumamazizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazi me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu. **2** Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amuti, me tuivigh gavgavighambav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto. **3** Egha a iakinir pumuning ko mikezimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigir mam akiri. Kamaghin amizi, a uamategha Masedonian ghu. **4** Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimining. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko Esian gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimining, me bar moghira Pol ko ghue. **5** Gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti. **6** Ezi e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5plan dughiaba ua givazi e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaba batifi. Egha 7plan dughiaba Troasin iti. **7** Wighin kamin faragha zuir aruemin, e bret abiagharigha damasa iza uari akufa. Ezi Pol amimzaraghan mangasa, kamaghin amizi, an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu. **8** Ghurir e uari akuvazir pin itir kam, lamin aviriba an iti. **9** Ezi winduan apaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava ongan. Pol migiavira itima, Yutikus pin ikegha deghe nguazim giri. Ezi me ghua a gaghuiha an garima, a bar areme. **10** Ezi Pol uaghira a gisin ghua a muigha kamaghin migei, “la atiatingan marki. An angamira iti.” **11** Egha Pol ghurir pin itimin ghuavanabogha, bret abiagharigha gumamaziziba ko me da api. Pol me migia ghuavira itima aminin tirazi a me ategha zui. **12** Ezi me gumazir igiar angamira itim inigha an dipenimin ghua bar akonge. **13** Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam. **14** Ezi Pol Asosin e batogha e ko kurir kam inigha Mitilinin nguibamin ghue. **15** Egha amimzaraghan e kurimin ghua Kiosin Arighatizimin otifi. Dughiar kamin gin e ghua Samosin nguibamin otogha, dughiar abuananamin e ghua Miletusin nguibamin oto. **16** Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalem otoghiva, Pentikosin Dughiar Ekiamin ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasa nighnizir mam gami. **17** E ghua Miletusin otogha, Pol Efesusin Kraisin adarazir gumamazizir dapaniba bagha akam amada. **18** Ezi me iza otivizima, a kamaghin me migei, “la ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu. **19** Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiragha, osimtiziba ko terim sara Ekiamin ingangarim gami. **20** Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akatamin ia mikimsi ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvaha ian dipeniba ko azenara ian sure gami. **21** Ki akar gavgavimra Judaba ko Grighin gumamazizibav gin ghaze, ian uan navibagh iragh, uan arazir kuraba ateghiva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Kraisi Iesusin iki. **22** “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalem mangasa puvira na migei. Ezi ki kozir puvati, bizir manatam munagh na batogham. **23** Ki kamaghin fo, nguibar ekir ki zuiba bar Godin Duam na migia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mizua iti. **24** “Ezi ki uan mikarzir angamira itim ginighnizi, a pura bizam. Ekiam Iesus ingangarir mam na ganingi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Mati gumazim uan ivemarim a givasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim agvasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumamaziziba bar men akakaghasa. Ezi

ki bizir kabar akam akuri. **25** “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam akuragha arui. Egha ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham. **26** Bizir kam bagha ki atiatir puvatigha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvira ia mikimasa, gumazitam ian tongin ovegti, kar ian osimtizin. **28** Ia uari uari bagh ganiva, egh uaghan Godin gumamazizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgaviba iti, a bar dar ganasa ia misefe. Ia gumaziba gari gumazibar min iki, ia Kraisin adarazir gan. God uabi uan Otarimin ghuzimin me givese. **29** Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangighi, gumazitaba afiar atabiar min ian tongin izam. Ezi afiar atiba sipsibagh asighazisi moghin, gumazir kaba ian darazigh asighasigham. **30** Eghti ian tongin tarazi, dikavigh guizin akam giragh nighnizir gavgavim Kraisin itir daraziv kinti, me men gin mangam. **31** Kamaghin amizi, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mikezimin amizir araziba, ia dagh nighnigh. Ki arueba ko dimagaribar, teriba sara, zurazurara nighnizir aghuiba vaghvaha ia migia, tong mitetam atizir puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganigh. **32** “Ezi ki datirighin ia isa Godin dafarim gati, eghti an apangkuvimin akam ia damuti, ia gavgavigham. Egh gin apangkuvimin akar kam, bizir aghuiba ia daningiva, ia ko Godin damazimin zuezir gumamaziziba sara daning, akurvazir aghuibar gumamazizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam. **33** “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati. **34** Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isa uabin akurvagha, egha na ko ingarir darazir akurvasi. **35** Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e pamtemin ingangarir arazimin gin mangi, egh kamaghin, e ingaran iburazir gumazibar akurvagham. Egh ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Ni bizir aghuarim munav ganidir arazim, a bar dera. Egha a ni ua baghavira biziba isir arazim gafira.” **36** Egha Pol akar kam mikemegha, me ko me bar moghira teviba apirigha, gumazir dapaniba ko, me God ko migei. **37** Ezi me bar aziava a muigha an tori. **38** Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21 Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghiragha bar oseme. Egha e kurim inigha Kosin Arighatizim baghavira zui. Egha amimzaraghan, e Rodesin Arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue. **2** Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui. **3** Egha e Saiprusin Arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghagha kurimin itir biziba kagh dar arighasa. **4** E kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7plan aruebar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalem mangam kogham. **5** Ezi kurim Tair ataghiraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en akua nguibar ekiamin azenan zui. Egha onguir dadarimin e teviba pirigha God ko migei. **6** Ezi e me ko uan dafaribar suigha, e kurim inigha zuima, me uamategha uan dipenibar zui. **7** Ezi e Tair ategha Tolesimin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarazigh anigha, me ko aruer vamiran ike. **8** Egha amimzaraghan e me ategha Sisarian nguibar ekiamin otivigha ghua, Filipin dipenimin iti. Filip Ekiamin Akar Aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7plan gumazir aposelbar akurvazir gumamazizibar mav. **9** A guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri. **10** E mong dughiar maba Sisarian ikezi, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distirighin ikegha Sisarian izaghiri. **11** Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, “Godin Duam kamaghin migei, ‘Kamaghira Judan Jerusalem itiba, letin kamin ghuavim ikeghiva a isi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar aningam.” **12** E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumamaziziba Jerusalem mangam koghasa Pol gakaghori. **13** Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, “Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a

ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Ekiam Ilesusin ziam bagh Jerusalem aven aremegham, a dera.” **14** Pol bar gavgazima e tagha anetegha kamaghin migei, “Bizir tizim Ekiam a damusi ifoneggh, an a damu.” **15** Egha gin e bizibar kirigha Jerusalem ghuavanabo. **16** Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Ilesus gifogha an gin zuim. **17** Egha e Jerusalem otozima, Kraisin adarazi e bagha bar akonge. **18** Egha amimzaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa zui. Dughiar kamin siosin gumamazir dapaniba bar, uaghan iti. **19** Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumamazirbar tongin an dafarimin amizir biziba bar dar gun me migei. **20** Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiamin ziam fe. Egha me Pol migia ghaze, “En anav, ni fo Judan gumamazir bar aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi. **21** Ezi gumazir maba me migia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumamazirbar tongin itiba Moses Osirizir Arazibar gin mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki. **22** E fo, ni izezi, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam? **23** Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir punuming ko punuming God ko akar dikirizir gavgavir mam gami. **24** Ni me inigh ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir arizibagh isamin ofaba, ni adagh ivezam. Ni kamaghin damightima, gumamaziziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan Arazibagh ami. **25** Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazir Ilesusin gin zuiba, e akinafarir mamin uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me migia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim dafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.” **26** Kamaghin amizi, Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha aminzaraghan, me ghua arazir Godin damazimin zueghamim, a me ko a gamigha, Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin arazimin dughiam givaghti, me e bagh vaghvagh ofa damuam. **27** Ezi dughiar 7pla givasava amima Judan gumazir Esian Provinzin itiba Godin Dipenim avinizir divazimin aven Polin api. Egha gumamazirbar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia migei, **28** “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumamazibagh asighasighasa, gumazir Igharaziba ko nguibar Igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha migei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghua, God ua bagha inabazir Dipenim gamima a Godin damazimin mize.” **29** (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenim avinizir divazimin aven ghu.) **30** Ezi nguibar ekiamin gumamaziziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ivemara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me zuamira Godin Dipenimin miriamin tiar akar ekiaba ase. **31** Egha Judan gumamaziziba aremeghamin midorozim Pol gamima Romin midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghin a bato, Jerusalemin gumamaziziba uariv sosi. **32** Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir dapanir maba ko, midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumamazir avirir iti naghin zui. Ezi Pol misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki. **33** Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim iza Polin suiragha midorozir gumazibav geima, me senin punumining a ike. Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim, Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?” **34** Ezi avirir ekiar kamin aven me pura tintinimin bizibav gei. Me niginir dafam gamima, midorozir gumazibar gumazir dapanim deragha bizitam baragha a gifozir puvati. Kamaghin amizi, a uan midorozir gumazibav kemezima, me a inigha uan dipenimin ghu. **35** Pol dipenir kamin adiriziamin otivasava amima gumamaziziba a misoghasa

bar kaghiram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu. **36** Ezi gumamazir avirir men gin zuiba dia kamaghin migei, “A misueghti, an aremeghi!” **37** Ezi me Pol inigha midorozir gumazibar dipenimin aven mangasava amima, a Grighin akamin me gumazir dapanimin azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?” Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim an azara, “Ni Grighin akam migei? **38** Ki ghaze, ni Isipin gumazim, ni fomira gavman ko misogha, 4,000plan gumazir kuraba inigha ghua gumamaziziba puvatizir danganimin ghu. Ni gumazir kam?” **39** Ezi Pol kamaghin migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighin aven itir nguibam Tarsusin gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamin gumazim. Ki ni aza, ni nan amamangatighi, ki akatam gumamazibav kimasa.” **40** Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim a mikemezi, Pol adiriziamin tugha uan dafarimra gumamaziziba aminifa. Ezi me bar moghira nimira itima, a Hibrun akamin me migei.

22 “Nan adarazi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighin deravira ia geghanam. Ki osimtizitam gamizir puvati.” **2** Ezi me a barazima, a Hibrun kam me migeima, me bar nimira iti. Ezi Pol kamaghin migei, **3** “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Silisian Distrighin, Tarsusin nguibamin na bate. Ezi ki Jerusalem in nguibar ekiamin ikiava aghungi. Ki Gamalielin dafarimin itima, a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighin ami moghin ki Godin gin mangasa bar gavgafi. **4** Ki faragha gumamazir nighnizir gavgaviba itiba, me Tuavir Kamin zuima, ki me gasighasisi. Egha ki men suigha senbar me ikiava kalabus garisi. **5** Godin ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotin aven itir gumazir aruaba bar nan arazibagh fo, me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusin itir en darazi bagha osirizir akinafariba na ganingi. Ezi ki ghaze, ki gumamazir nighnizir gavgaviba itir Tuavir Kamin gin zuiba, kalabusbar min me inigh Jerusalem iziva, mizabiza me daningam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusin ghu.” **6** Pol migia ghua, ua kamaghin me migei, “Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin Nguibam ikia bar na gisira. **7** Ezi ki nguazim girigha orazima, tiarir mam na migei, ‘Sol! Sol! Ni manmaghsua na gasighasisi?’ **8** “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’ “Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Ilesus, ni na gasighasisi.’ **9** Ezi na ko zuir darasi, me angazangarimin ganigha, me migirigiam baragha deragha fozir puvati, tina na migei. **10** “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’ “Ezi Ekiam na migei, ‘Ni dikavigh Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, dar ni mikimam.’ **11** Ezi angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizi, na ko itir darazi me uan dafaribar nan suigha Damaskusin ghu. **12** “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a migia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari. **13** A iza nan boroghin tugha, kamaghin na migei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari. **14** “Ezi Ananias na migei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamin ganiva, an akamin otivir migirigiba baragh. **15** Ni an akam akun, egh ganigha oraghizir bizibar gun gumamaziziba bar me mikimam. **16** Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh ruegh, an ziamin diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.” **17** Egha Pol migia ghua ua kamaghin migia ghaze, “Ki gin uamategha Jerusalem izegha, Godin Dipenimin aven ikia God ko migia irebamin min bizimin gari. **18** Ki Ekiamin garima a na migei, ‘Ni zuamira dikavigh Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a baregham kogham.’ **19** “Ezi ki a ikaragha ghaze, ‘Ekiam, gumazir kaba me uari fo, ki God ko migeir dipenibar ghua gumamazir nighnizir gavgavim nin itibar suigha me kalabus garigha, me misosi. **20** Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ki an boroghin tughav ikia, uan damazimin arazir kamin garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezi an aremezir adarazir korotiar ruaribar gari.’

21 “Ezi Ekiam kamaghin na migei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumamazir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.”

22 Ezi gumamazir avirim Polin migirigiaba baragha ghua migirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akara, a dagarvasi, “E a misueghti an aremekal. Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham.”

23 Egha me dagarvagha uan korotiaba makurava nguazir minemniaba pin da akuri.

24 Ezi Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim, uan midorozir gumazibar geima, me Pol inigha uan dipenibar ghue. A kamagh deragh foghasa, manmaghin amizi me kamaghin Pol dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh.

25 Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol gari, Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavman osirizir arazitam, Romin kantrin gumazitam damuasa in amamangati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizir puvatigha egh na fozoroghasa.”

26 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin oregha, Romin midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha ghua kamaghin a migei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim.”

27 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Are, kirara.”

28 Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto.”

Ezi Pol kamaghin a migei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.”

29 Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oregha, zuamira uariagh ekuigha saghuiamin tuivighav iti.

Ezi midorozir gumazibar gumazir dapanim senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin amizi, a uaghan atiatingi.

30 Ezi amimzaraghan midorozir gumazibar gumazir dapanim bar deragh foghasa, Pol arazir kurar manam gamizi, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazi, me eza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghuaghira men damazimin anetizi a tughav iti.

23 Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo, ki uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuimin gin zui.”

2 Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananaias, Polin akam misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.

3 Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikia Moses Osirizir Arazibagh isin tugha na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasasi.”

4 Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazibar dapanim akar kuramin a migei.”

5 Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Ia akar kuratam uan gumazir dapanitam mikiman kogh, an ziam gasighasighan kogham.’”

6 Ezi Pol fo men marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Nan nighnizir gavgavim kamakin, ovengeziba uan dikavam. Me bizir kam bagha na isa kot gati.”

7 Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.

8 (Sadyusiba ghaze, ovengeziba uan dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

9 Kamaghin amizi, adoghodozir dafam otozi Judan Arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pantem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duam ti a mikemeghama.”

10 Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, an asighiregham. Kamaghin amizi, a midorozir gumazibav kemezi

me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

11 Ezi aminin tirazi ua dimangan, Ekiam an boroghin tugha ghaze, “Ni atiangan mark! Ni Jerusalem nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim.”

12 Egha amimzaraghan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akira ghaze, “E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangiti dughiar Pol aremeghamim otohham.”

13 Akam akirizir gumazir kabar dibobonim, 40 gafira.

14 Egha me ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba bagha ghua kamaghin me migei, “E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam amam.”

15 Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar gumazir dapanim kamaghin a bagh ifar akam amadagh, “E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham.”

16 Me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

17 Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanimin diagha ghaze, “Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar garir gumazir dapanim bagh mangi. A bizir mamin a mikimasa.”

18 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar gumazir dapanim bagha zui. Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ghaze, “Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi.”

19 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, otarimin dafarimin suiragha aning miriamin ghughana an azara, “Ni tizimin na mikimasa?”

20 Ezi otarim ghaze, “Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumzaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam.

21 Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin amizi, ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam ameghan kogh mangi me a misueghti an aremeghvira givagham. Datirighin ni men amamangatighamin akamra, me a baghaviram oragha iti.”

22 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, “Ni na mikemezi bizir kam tavim mikiman marki.”

23 Egha midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, uan midorozir gumazir 100plan garir gumazir dapanir pununingin diagha kamaghin aning migei, “Gua 200plan midorozir gumaziba ko 70plan midorozir gumazir hoziabagh apiaghira misoziba ko 200plan afuzibar misozir midorozir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi.

24 Egh Pol isin dapiamin hoziataba, ni uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam.”

25 Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim kamaghin akinafarim osiri:

26 Ki Klodius Lisias. Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri. Dughiar aghuim, ni deravira iki.

27 Judaba gumazir kamir suiragh a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Romin gumazim, ezi ki uan midorozir gumaziba ko ghua uam a ini.

28 Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu.

29 Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamua pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati.

30 Gumazir mam na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosti. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

31 Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto.

32 Ezi amimzaraghan hoziabagh apiaghira misozir midorozir gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba umategha uan dipenibar Jerusalem ghue.

33 Ezi hoziabagh apiaghirir midorozir gumaziba Sisarian otohga akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga Pol isava a ganingi.

34 Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, “Ni provinsin manamin gumazim?”

Ezi Pol kamaghin migei, “Ki Silisian gumazim.” Gavmanin gumazir

ekiam kamaghin oregha, **35** ghaze, “Akam ni gasir gumaziba kagh otivgti ki nin kotiam baragham.” Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh deraviram an ganasa, me mikeme.

24 Aruer 5pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananais, a Judan gumazir aruar maba ko Romin gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha akar kam bagha me Pol isi kot darighasa. **2** Egha gavman gumazir ekiam Polin diazi an aven ghuzima, Tertulus, Feliksin damazimin maghiram akaba a gasi. A kamaghin migei, “Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri. **3** Nguibaba bar ko dughiaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim. **4** “Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsisi. **5** “E gumazir kamin garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar adarba ko midoroziba forima da otifi, a Nasaretin ifarir darazir gumazir dapanim. **6** Egh uaghan, a Godin Dipenim damuti, a Godin damazimin mizegh ikuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kamin azaragh, egh deraghvira akar e a gasibagh fogham.” **9** Ezi Judaba uaghan Tertulusin akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira. **10** Ezi gavmanin gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin me ikaragha ghaze, “Ki fo, azenir aviriba ni gumamazirir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikurvaghasa nan navim bar dera. **11** Ezi ni puram azangsigh, egh fogham, ki 12plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalem ghuavanabo. **12** Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganimin aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalem aven me akuva men navibagh invizir puvati. **13** Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati. **14** “Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fa egha Tuavir kamin zui. Tuavir kamin ziam Judaba kamaghin a dibori, ifarir darasi. Ki nighnizir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikia, egha Godin akam inigha izir gumaziba osirizir akabar iti. **15** Ezi ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, a gumazir ovengezibar amuti me ua dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mizuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mizuai iti. **16** Kamaghin ki zurara God ko gumamazibar damazimin uan araziba deravira da tuisigha, arazir aghuimin gin mangasa, pamtem ingari. **17** “Egha ki azenir mabar nguibar igharazibar ikegha, uamatagha Jerusalem ize. Ki God daningamin ofaba ko gumamazir onganarazibar akurvaghasa dagiaba inigha izi. **18** Ezi ki Godin Dipenimin itima me nan gari ki Godin damazimin zue. Gumazir avirim na ko itir puvatizi, niginir aviriba uaghan puvati. **19** Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghin me akatam nan iki, me uari kagh iziva, nin damazimin na isi kot darigh. **20** Ezi dughiar ki Judan kotin aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mikim. **21** Ezi ki men tongin tughav ikia dia mikemezir akam, me ti a gifongezir puvati. Akar kam, “Gumazir ovengeziba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inigha ian kot darighasa ize.” **22** Feliks men nighnizir gavgaviba ko arazir me Ekiamin gin zuir Tuavim gifogha gifa. Ezi Pol mikemegha givazima, Feliks Judabav gia ghaze, “Ia orarkegh. Midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Lisias, izitima, ki ian migirigiabir kiram.” **23** Egha a Pol kalabus darighasa midorozir gumazibar garir gumazir dapanim migia ghaze, ni kalabusin gavgavim Pol damuan marki. Polin namakaba bizibar an akurvaghti ni men anogoroghan marki. **24** Dughiar maba givazima, Feliks uan amuim Drusila ko ize. A Judan amizim. Ezi Feliks Polin diagha an migirigiaba barazi a nighnizir gavgavim Krai lesusin itir arazibav gei. **25**

Ezi Pol Godin damazimin derazir arazimin migirigim gamua navir ghurimin arazim dikabir arazimin migirigim gamua, Godin Kotiar Gin Izamin migirigiabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atiatigha ghaze, “Kamaghira tuzi, ni mangi. Ki gin dughiatam iki ua nin diagham.” **26** Ezi dughiar kamra Feliksin nighnizim ghaze, Pol dagiataba inigh a danighti a Pol ateghtima a mangam. Bizir kam bagha dughiar aviribar a Polin deima, a iza a ko migirigiabagh ami. **27** Ezi azenir pumuning givazima, Porsius Festus a Feliksin danganimin ini. Feliks Judabar amuti me a bagh bar akueghasa, a Pol ataghizi a kalabusin ikiavira iti.

25 Ezi Festus Judian Distrighin izezi, dughiar pumuning ko mikezim givazima a Sisaria ategha Jerusalemin ghuavanadi. **2** Festus Jerusalemin ghuavanabozi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapaniba Festusin kotiamin tughu akaba Pol gasi. **3** Me pamtemin kamaghin Festus migei, ni en akuragh gumazir kam amadaghti, a Jerusalem ghuavanang. Me gumazir mavav gia ghaze, ia Pol misueghti an aremegshi, mangi an aravagh mongegh. Kamaghin amizi, me kamaghin Festus migei. **4** Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarian kalabusin iti. Ezi ki gurumra Sisarian magiram. **5** Pol guizbangan osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiri kotiam baragh.” **6** Festus 8pla o 10plan arueba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimzaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi. **7** Pol izava otozima Judan Jerusalemin ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati. **8** Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.” **9** Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnigha Polin azara, “Ni kotiam bagh Jerusalem ghuavanaboghti, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifongez, o?” **10** Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sisarin kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitamin Judabagh amizir puvati. **11** Ki guizbangira ovengamim arazitam damighiva ovengam. Ki ovengam arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighti, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifongel!” **12** Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, kamaghin Pol migei, “Sisar nin kotiam baragshi, ni Sisar bagh mangi!” **13** Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernasi ko aning Festusin gan dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui. **14** Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti. **15** Ki Jerusalem itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar gumazir aruaba akaba a gasa nan azangsigha ghaze, ki an osimtizim gun mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham. **16** “Ezi ki kamaghin me migei, ‘Romin arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiamin tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.’ **17** “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimzaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize. **18** Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati. **19** Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamira itima me bizir kam bagha uari adosi. **20** Ki akar kamin mingarim burriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghin an azai, ‘Ni ti Jerusalem mangiva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’ **21** Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabusin ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.’ Kamaghin amizi, ki me mikemezi, me an suirazi a kalabusin iti. Eghti ki gin tuavitam batogh Sisar bagh anemangam.” **22** Ezi Agripa oregha kamaghin migei, “Ki uabi gumazir kam

baraghasa.” Ezi Festus kamaghin migei, “Ni gurumin an kotiam baragh.” **23** Ezi amimzaraghan Agripa ko Bernaisi atrivimin kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazibar garir gumazir dapaniba ko nguibar ekiamin gumazir aruaba sara me gumaziba iti naghin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize. **24** Ezi Festus kamaghin migei, “Atrivim Agripa ko ia kagh itir darazi bar, ia gumazir kamin gan! Judan gumazamizir Jerusalemin itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, ‘Ni a misueghti an aremegh, an angamira iktan markil’ **25** Ezi ki an aremeghamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghin ki a isa Romin anemadi. **26** Ezi ki bizir tizitamma uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi, ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki derivira an gun osiram. **27** “Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amang, an arazimin gun osirighan koghti, kar arazir aghuim puvati.”

26 Ezi Agripa kamaghin Pol migei, “Ni uabi uabi geghan.” Ezi Pol uan agharim fegha uan akabav gia ghaze, **2** “Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi bar dera ki an gun ni mikimam. **3** E Judaba, ni en araziba ko bizir e migia uari adoziba ni bar a dagh fo. Kamaghin amizi, ki nin azai, ni nimira daperaghi iki nan akaba baragh. **4** “Judaba me bar na gifo, ki aghirimra itir dughiamin, ki uan nguibamin uan adarazir ko ikegha, gin ghua Jerusalemin iti. **5** Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiamin ikia, Farisibar gumazir mamin otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba men arazibar gin mangan bar iburaghiburaki. **6** “God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kamin ikiava a bagha datirighin kotin iti. **7** Ezi kar Godin akar dikirizim, en 12plan anababa, me Godin ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kamin, Judaba a bagha akaba na gasi. **8** “Mannaghin amizi ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazamizir oveaghueziar amuti me ua dikavam? **9** “Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaretin gumazim Iesusin ziam gasigashigham. **10** “Egha ki bizir kaba Jerusalemin dagh ami. Ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim inigha, Kraisin adarazir aviriba isa kalabus gariki. Ezi gumazir dapaniba me misoghti me aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham. **11** Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipenibar aven ghua, men suigha me misosi. Ki kamaghsua, me Iesusin ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesusin iktan kogham. Nan navim me bagha puv na isi, ezi ki nguibar saghon ititbar ghua me gasigashighasa me buri.” **12** Egha Pol migia ghua ua kamaghin migei, “Ezi darorir kabar mam, ki Godin ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazi ki Damaskusin nguibar ekiamin ghu. **13** O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavimin ghua gari, angazangarir mam Godin Nguibamin ikegha izaghiri. Angazangarir kam bar gavgavigha, aruemin angazangarim gafriragha, na ko zui darazi bar e gisira. **14** Ezi e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, ‘Sol, Sol, ni manmaghsua na gasigashighavira iti? Ki nin akurvaghasava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.’ **15** “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’ “Ezi Ekiam na ikaragha ghaze, ‘Ki Iesus, ni na gasigashighavira iti. **16** Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghti, ni nan ingangarim damusa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin ototir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghambia, ni dar gun mikimam. **17** Eghti ki nin ganiva nin akurvagham, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba pazi ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi, **18** eghti ni men damaziba kuighitima, me akirim ragh mitatemin arazir kurabagh asaragh, angazangarimin izi. Egh me Satanin atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men

arazir kuraba gin amangti, me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damuasa, ki me bagha ni amadi.” **19** Egha Pol ua kamaghin migei, “Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki. **20** Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akuni, egha Jerusalemin akam akunigha, Judan nguiba bar dar akam akurava, uaghan Kantrin Igharazibar Gumazamiziba sara kamam me mikira ghaze, ‘Ia uan navibagh iragh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.’ **21** Ki bizir kabar kam akurima, Judaba na misueghti ki aremeghasa, me Godin Dipenir avizibar nan suira. **22** God nan akurazi ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati. **23** Me kamaghin migia ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Mesevezim, Kraisa, a mizazim inigh aremegh, egh faraghihira ovevemin dikavighamin gumazimin otogham. Egh, a Godin angazangarimin gun Israelia ko Kantrin Igharazibar Gumazamizibav kimam.” **24** Pol kam akuravira itima, Festus a dagaragha kamaghin a migei, “Pol, ni onganil! Ni suren aviribagh amizi, da ni gamima ni onganil!” **25** Ezi Pol kamaghin a ikaragha ghaze, “Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei. **26** Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha ototir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizi, ki atiatir puvatigha dar gun bar Atrivim Agripa migei. **27** Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti.” **28** Ezi Agripa kamaghin Polin azara, “Ni ghaze, ni ti dughiar otevir kamin na damighi, ki Kraisin anavin otogham, o?” **29** Ezi Pol a ikaragha ghaze, “Dughiar otevir o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikegh ia isi kalabus darighan, ki aghua.” **30** Ezi Atrivim ko gavmanin dapanim ko Bernaisi ko gumazir me ko ikeziaba, me dikavigha, **31** dipenim ategha ghua, uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin iktan. An arazir kuratam gamizir puvati.” **32** Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, firaghirighai.”

27 Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isa 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisarin garir midorozir gumazibar mav. **2** E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi an e zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti. **3** E amimzaraghan Saidonin o. Egha Julius arazir aghuim Pol gamua anetaghizi a uan adarazi bagha zuima, me dagheba ko bizibar an akurvasi. **4** E Saidonin ikegha uamategha zuima aminin bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin Arighatizimin aminin amirazir naghin zui. **5** E ongarir ekiam abigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua, Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto. **6** Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Aleksandrian, kurimin gari a Italin mangasa, ezi an e isava a gati. **7** Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminin bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin Arighatizimin oto, a Salomonin Arighatizimin nguazir otevimin boroghin iti. Egha Kritin aminin ivai puvatizir danganimin ghuaghiri. **8** Aminin bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghiram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti. **9** Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghiazir dughiar

kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei, **10** "Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira dughiar kuram bativam, kurim ko bizzir avirir an itiba ko e sara, e bar ovengam." **11** Ezi midorozir gumazibar garir gumazir dapanim Pol baraghan firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki. **12** Kuritam aminir ekiamin ongarir miikebar kamin ikegham koghham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangivira ikiasa migei. Egha ghaze, me manmaghin Finiksin otivigh ikiti aminir kam givaghham. Kar Kritin Arighatizimin itir ongarir miikebam. Finiks, a Kritin Arighatizimin Sautin ongarir miikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari. **13** Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti derivira mangi ongarir miikebar me mikemezim batoghham. Egha kamaghin me kurimin anka asigha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui. **14** Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, "Not ko aruem anadi naghin tizimin dikavir aminim." A Kritin Arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir gumaziba kurimin suizir puvatigha kurim ataghizi aminim a givaima a pura zui. **16** E ghua Kaudan Arighatizimin miriamin ghue. Arighatizim aminim mong anepazazima e botin dozim gekuigha kurimin boroghin izasa bar ingangarir ekiam gami. **17** Ezi kurimin ingarir gumaziba botin dozim fegha pin anetigha, me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangi Afrikan ongarir dadarimin gigimin ghuanagan atiatigha, kurimin selba akunizi aminim kurim gisivaghshivazima a zui. **18** Ezi aminim ko ongarim virara bar gavgavigha puvira e misosi. Ezi amimzaraghan kurimin ingarir gumaziba kurimin aven itir biziba isava ongarimin da makuri. **19** Dughiar miikezimin me kurimin sel ko an biziba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribi da isa da akuri. **20** Egha dughiar aviribar e aruem ko mikovezibar garir puvati. Ezi aminim pamtem vavira iti. Kamaghin amizi, e abuan uarir akurvaghamin nighnizitam ua itir puvatigha ghaze, e arimighiregham. **21** Dughiar ruarimin gumaziba daghetam amezir puvatizi, Pol dikavigha men guamin tugha kamaghin migei, "Gumaziba, ia nan akam baregha, e Kritin Arighatizimra ikegha dughiar kurar kam batozir puvatizi, bizitaba ovegham koghahi. **22** Ki datirighin ia mikimasa, en tav ovegham koghham. Kamaghin ia atiatingan marki, egh pura nimira iki. Kamaghin amizi, kurim uabira guizbangira bar ikuvigham. **23** Ki Godin gumazim, ki an ziam fe. Ezi dimangan, Godin ensel izala na boroghin tugha kamaghin migei, **24** Pol, ni atiatingan marki. Ni mangiti, Sisar nin kotiam baragh. Ni oragh, God nin azangisizim baregha givagha nin apangkufi. Gumazir ni ko kurimin itiba, me ovegham koghham." **25** Gumaziba, ia oragh! Ki nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin fo, God na mikemezi moghira biziba otivam. Kamaghin amizi, ia gavgavigh atiatingan marki. **26** E kurim ateghti a mangi arighatizitimin dadarimin poroka." **27** Ezi namba 14in aruemin dimagarimin, aminim e givarazi e Mediterenianin ongarir ekiam gisin zui. Ezi dimagarir arizim roghira izezima kurimin ingarir gumaziba nighnisi, e nguazlimin boroghin izi. **28** Kamaghin amizi, me ongarimin konim gifogohasa benim akunizi a iraghu. Ezi ongarimin konim 40 mitan tu. Egha kurim mong isivagha ghuzi, me ongarimin abarima a 30 mitan tu. **29** Ezi me kamaghin atiatingi, kurim mangi dagiataba iti naghin biraghiva bar misarighiregham. Egha me ankan 4pla kurimin girakirangan da akunigha, aminim zuamira tiasa me God ko migei. **30** Egha kurimin ingarir gumaziba, me kurim ategh arasa tuaviba buri. Egha odava botin muziarim isa ongarim dafa. Egha ifara ghaze, kar kurimin guamin tir anka. **31** Ezi Pol kamaghin 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim ko midorozir gumazibav gei, "Gumazir kaba kurimin ikian koghti, ia ovegham." **32** Kamaghin midorozir gumaziba botin muziarimin beniba aghorezi an ongarim giraghu. **33** Egha aminim tiasava amima Pol daghetam amasa bar me gakaghoi, "Ia, 14plan dughiaba ian dighoriba mitivighav itima dagheba ian navibar puvati, ia daghetam amezir puvati. **34** Ezi datirighin ki daghetam iniasa ia gakaghoi.

Daghem ian akuraghti ia gavgavigham. Ian tongin tav ikuvighan koghham. Ian dapanir arizitam ovegham koghham." **35** A kamaghin mikemegha givagha, bretin mam inigha men damazibar God minabi. Egha anebigha maghiram anepi. **36** Kamaghin amizi, me bar navir aghuarim ikia, egha uari dagheba api. **37** E gumazir kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu. **38** Egha me amegha naviba izevegha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri. **39** Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir miikebar mamin gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me derivira kurim damighi a ti gigir dadarir kamin azenan mangasa, me ifonge. **40** Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha kurimin guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarimin zui. **41** Ezi kurim ghua ongarir torimin itir gigir fighitizimin ghuavanabogha, maghiram aperaghav iti. Kurimin guam gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozima a bar biaghire. **42** Midorozir gumaziba kamaghin nighnigha atiati, kalabusin gumazitaba mangiva dadarimin otivigh aregham. Egha me me misueghti me aremeghaza nighnisi. **43** Ezi 100plan midorozir gumazibar garir gumazir dapanim, Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Afozofogha fozir adarasi, a me migia ghaze, ia kurimin uari akunigh afozofogh dadarimin mangi. **44** Eghiti igharaz darazi ter arariba ko kurimin arariba dagh isin mangi. Ezi me kamaghin bar moghira derivira nguazimin otifi.

28 E deraghavira ghuava ongarir dadarimin otivigha, gara fo, e arighatizir mamin ti, an ziam Malta. **2** Ezi gumazir arighatizir kamin itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim izima, en mikarziba bar orangi, kamaghin amizi, e avimin fingsa, me e bagha avim atigha e inigha avim boroghira ghu. **3** Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizi an azenan oto. Egha kuruzim Polin agharim givigha guraghav iti. **4** Ezi arighatizir kamin itir gumazamiziba kamaghin an garima, kuruzim an agharim gitoraghav itima, me kamaghin uariv gei, "Gumazir kam ti gumazibav sozi me ariaghirir gumazim, an ongarimin aremezir puvati. Kamaghin amizi, aser arazir kuraba ikarvazim datirighin a ikarvaghha ghaze, an angamira ikian koghham." **5** Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim giraghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati. **6** Ezi gumaziba pura Polin mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarimin an gara a mizua ghua puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, an aser mam. **7** Ezi nguazir mam dangarin kamin boroghira iti, kar Publiusin nguazim, an arighatizimin gavman gumazir dapanim. An e inigha uan dipenimin ghuzi, e dughiar pumuning ko mizekizimin a ko deraghvira iti. **8** An afeziim aria iti, an mikarzim an feima, a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasa aven ghugha, a bagha God ko mikemegha, uan dafarimning a gisin atizima, a ghuamaghe. **9** A kamaghin amizi, arighatizir kamin itir arimariar gumazamiziba bar moghira izima a me gamima me ua dera. **10** Me arazir aghuarib e gami, ezi e kurim inigh mangasava amima, me bizzir e puvatiziba isa e ganigava egha da isa kurim garisi. **11** Ezi iakinir pumuning ko mizekim givazima e mangasa. Ezi kurir mam Maltan itima, aminir ekiamin dughiam ingar. An Aleksandrian nguibamin kurim. Kurimin guamin asem Susin otarir fufuzimningin nedazimmin an iti. Anining ziamning Kastor ko Polluks. **12** Ezi e ghua Sirakyusin otivigha, dughiar pumuning ko mizekizimin an iti. **13** Egha e kagh dikavigha ghua Regumin otifi. Egha amimzaraghan, Sautin amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mizekimin Puteolin otifi. **14** E kagh Kraisin adarazir marazi batifi. Ezi me 7plan aruebar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Egha me ategha ghua Romin nguibar ekiamin oto. **15** Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi Romin ikia e barazi e izima, me e bativasa izi. Ezi e Apusinin biziba

amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganimin me bato. Ezi Pol men ganigha, God minabagha an navim gavgavim ini. **16** Egħa e Romin otivizi, gavmanin gumazir dapanim Polin amamangatigha ghaze, a uabira dipenitamin ikiti midorozir gumazitam an ganam. **17** Ezi 3pla dughiaa givazima, Pol Judan gumazir dapanibar diazi, me iza uari akufa. Ezi a kamagħhin me migei, “Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarazi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalem na kalabus gatighava, na isa Romin gumazibar dafarim gati. **18** Ezi me nan kotiam baragħa, nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damighiva ovegham. Kamagħhin amizi, me na ataghiragħasa. **19** Ezi Judaba kamagħhin aghua. Kamagħhin amizi, ki tuaviba ua puvati. Ki ghaze, Sisar nan kotiam baragħam. Ezi ki uan adarazi akam me gasamin bizir mingaritam itir puvati. **20** Ezi bizir kam bagħa ki ian diazi ia ize. Kamagħhin ki ian ganiva ia ko mikimasa. Ezi ki nighnizir gavgavim ikia mizuai bizir kam, Israelia bar uagħan a mizuai. Bizir kam bangin me datirighin senin kamin na ike.” **21** Ezi me kamagħhin Pol ikara, “E Judian Provinsin gumaziba da akinafarir osirizir ni migeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazitam iza eghagħanitam e gegħara migirigiar kuratam ni gamizir puvati. **22** E fo, nguibaba bar men gumazamiziba migirigiar kurabar Judan aven itir dakozir igiar igħarazir kam migei. Kamagħhin amizi, e nin nighnizim baragħasa.” **23** Ezi me dughiar mam diborogħa, gumazir aviriba iza Pol bagħa a itir dipenir kamin zui. Mizarazimin ghua guaratizimin, a God Bizibagħ Ativir Arazimin akam gegħara an gun me migei. Egħa Moses Osizirir Arazibar akaba ko Godin akam inigha izir gumazibar akabar, men nighniziba fa me migei. Egħa me nighnizir gavgavim akar kabar Iesusin ikiasa, a pamtemin me migei. **24** Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi nighnizir gavgavim dar ikian aghua. **25** Egħa me uarira uarir tongin akaba uariv sogħa me mangasava amima, Pol akar abuananamin me migei, “Godin Duam guizbangira ian ovavibav keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimin kamagħhin ia mikeme: **26** “Ni gumazamizir kaba bagħ mangi, egh kamagħhin me mikim: Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua, ezi men kuariba oragħan aghua, ezi men damaziba okafi. Me kamagħhin amizi, God ghaze, marki, men damaziba bizitamin ganighai, me fogħai, ezi men kuariba oreghai, ezi me fogħai. Ezi men naviba kuiagħhirizi me migirigiabagħ fogħa navibagħ iragħa na bagħa izima, ki ua me inigha me gamizi me deragħai. Me kamagħhin damuan aghua, kamagħhin me zurara oragħhiva, egh deragħ bizitamin mingarim gifogħan kogħam. Me zurara ganiva, egh deragħ bizitamin ganighan kogħam.” **28** Egħa Pol migia ghua, kamagħhin migei, “Kamagħhin amizi, ki kamagħsua, ia kamagħhin fogħ, Godin akurvazim, a Kantrin Igħarazibar Gumazamiziba bagħa anemadagħa gifa. Eghiti me oragħam!” **30** Pol azenir pumuningin dipenir mam ikia egħa dipenir kam givesi. Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimin izima a bar akonge. **31** Pol God Bizibagħ Ativamin Dughiamin Arazimin akam akura, egħa Ekiam Krais Iesusin akabar gumazamizibar sure gami. Egħa a uagħan atiatir puvatizi, bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

Rom

1 Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krai Iesusin ingangarir gumazir mam. Krai Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham. Egħa a na misevegha Akar Aghuim akunamin ingangarim na ganingi. **2** Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egħa akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimin iti. **3** Akar aghuir kam a Godin Otarinim gun migei. Otarir kam, a gumamazizbar min otogħa, kamagħin a Atrivim Devitin ikizimin iti. **4** Egħa Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikavigha kamagħin en aka, a gavgavim itir Godin Otarin: A Krai Iesus, en Ekiam. **5** God kamagħin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumamazizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamagħin God, Krai Iesusin ingangarimin tuavimra, a en apangkufi. Egħa God, Krai bagħa, aposelin ingangarim damuasa e ati. **6** Ezi ia uaghan, Krai Iesus nan diagħa ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gin zui. Egħa ia Iesusin aven itir marasi. **7** God ia gifongegħa nan diagħa ghaze, ia nan adarasi, egh na baghvira iki. Ezi ki akinafarir kam ia Romin nguibar ekiamin itir gumamaziziba bagħa an osiri. Egħa ki ghaze, en Afeziam God ko en Ekiam Krai Iesus, aning ian apangkuvighiva navir amirizim ia daningam. **8** Ki faragħ kamagħin ia mikimasa. Nguazir kamin nguibaba bar dar itir gumamaziziba, me ian nighnizir gavgavimin eghagħanin barasi. Ezi Krai Iesus na gamima, ki bar mogħira ia bagħa God minabi. **9** Ki bar God bagħa pamten ingara, egha uan gavgavim sara ingari, egha an Otarinim Akar Aghuim akuri. God nan gara na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ki God ko migia zurara kamagħin an azai, a ifueghiva, a uabi na bagħ tuavitam atighi, ki ia bagħ iziva ian ganam. **11** Ki kamagħsua, ki ia damuti, Godin Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam, eghiti ian duaba gavgavigham. Kamagħin amizi, ki ian ganasava bar ifonge. **12** Nan nighnizim kamakin, e uarira uarir akurvaghām. Ian nighnizir gavgavim nan akurvaghiti, nan nighnizir gavgavim ian akurvaghām. **13** Nan adarasi, ia kamagħin fogħ, ki dughiar aviribar izi ian ganasava amima, bizir aviriba otiva nan tuavim apirima, kamagħin ki izir puvati. Ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ingarizi, men aviriba navibagh ira. Kamagħira, ki ian tongin ingarti, ian gumamazizir aviriba navibagh iragħam. **14** God Grighba ko gumamazizir Grighin aven itir puvatizibar akurvaghasa ingangarim na ganingi. Fofozir gumamaziziba ko, fofoziba puvatizir gumamaziziba me uakan. Kamagħin, ki gumamaziziba me ikarvaghamin osimtizim ateriva, ingangarir kam damuam. **15** Kamagħin amizi ia Romin itir gumamaziziba, ki Akar Aghuim uaghan ia mikinasā, nan navim dikafi. **16** Ki fo, Godin gavgavim an Akar Aghuimin aven iti. Gavgavir kam gumazir nighnizir gavgavir an itiba bar men akurvaghām. A faragħ Judabar akurvagh, egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazizibar akurvaghām. Kamagħin amizi, ki Akar Aghuim akunasa aghumsizir puvati. **17** Akar Aghuir kam, an arazir aghuir God amizir kamin e dipon suam, e an damazimin dera. Ezi nighnizir gavgavimin tuavimra e an damazimin gumamazizir aghuubar otogham. Mati kamam Godin Akinafarimin iti, “Gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, God me mikim suam, me nan damazimin dera, eghiti gumamazizir kaba zurara deraghvira ikiam.” **18** E fo, God uan Nguibamin ikia uan aningagħarim azenimra aneka. A gumamazizir akirim a gasaragħ arazir kurabagh amiba, ivezir kuram me daningam. Men arazir kurar kam guizin akam abiri. **19** God gumamazizir kaba uabi deravira men akazi, me an arazir aviribagh fo. Me guizbangira fo, egha me akirim God gasara, kamagħin amizi, God ivezir kuram me ganidi. **20** God nguazimin biziba bar dar ingarizir dughiamin ikegha, iza datirighin gumamaziziba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir kamin, gumamaziziba Godin arazir mogomer maba deravira dagħ fogħam. Egħa me an arazir aghuubar mingarim ko an gavgavir bar ekier zurara itim gifos. Kamagħin amizi, gumazitam o amizitam kamagħin mikiman

kogh suam, “Ki God gifozir puvati, egha ki osimtiziba puvati.” Ti puvatigham! (**aidios g126**) **21** Me God gifogħa kamagħin nighnizir puvati, “A guizbangira God.” Egħa an ziam fan aghua. Egħa a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi mogħin itima, me fofozir aghuiba puvatizi, mitatem men nighniziba avaragħa dagħ izifa. **22** Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Me guizbangira puvatigha, ongani. **23** Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremegħamin gumamazizibar min gara, marvir guaba ko, kuraziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe. **24** Gumamaziziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bangin a me ataghizima men naviba ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami. **25** Kamagħin amir gumamaziziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan aghuagħa, uam akirim ragħa a gasara. Egħa a ingarizir bizibar ziaba fava da bagħa ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamagħin e zurazurara an ziam fi mamagħira ikiam! Guizbangira! (**aiōn g165**) **26** Me God akirim a gasara, kamagħin God akirim ragħa me gasaragħa me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategħa arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami. **27** Kamagħira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategħa naviba me dikava mati avim men isima, me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami. Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, egh bizir kamin me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam. **28** Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamagħin God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi. **29** Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagħa navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumamaziziba bagħa navim ikufi, egha gumamazizibav sozima da ariagħhiri, egha biziba bagħa uarir atara uari abisi, egha gumamazizibagh ifari. Egħa gumamaziziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar kurabar gumamazizibagh ami. **30** Egħa migirigiar ifavarir gumamazizir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egħa Godin apanim gamua, egha tiragħtirazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egħa me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egħa me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi. **31** Me nighnizir aghuiba puvati. Egħa me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egħa me igharaz darazir akurvaghām aghuagħa, men apangkuvir puvati. **32** Me fo, Godin Akinafarimin itir Akar Gavgavim kamagħin migia ghaze, “Gumamazizir kamagħin amiba, me ivezir kuram inigh arimighiregham.” Gumamazizir kaba Godin Akar Gavgavim gifogħa, me a batogħa arazir kurar aviribagh ami. Egħa uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumamazizir igharazibar ziaba fe.

2 Kamagħin amizi, ia akaba igharaz darazi gasir gumamaziziba, ki vaghvagh kamagħin ia mikimasa, ni kamagħin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagħ ami, kar ni akam uaghan uabi gasi. **2** E fo, God, gumamazizir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera. **3** Ia arazir kabagh amir gumamaziziba akam me gasa, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagħ ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogħam? Bar puvati! **4** Manmagħin amizi God arazir aghuubar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, nin arazir kuram bagħa ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? Ni uan navim giraghasa God ifuegha arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o? **5** Ni uan navimin suiraghā gavgavigha uan navim gighasa nighnizir puvati. Egħa arazir kamin ni uabi ivezir bar ekier kuram

uabi garisi. **6** God gumamaziziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam. **7** Gumamazizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghua, God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumamazizir kabar aningam. (*aiónios gl66*) **8** Ezi gumamazizir maba uairia uari ginighnigha, guizin akam akirim ragh a gasaragha arazir kurabar bar zui. Eghti God uan aningagharim isi gumamazizir kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam. **9** Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumamazizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faraghtima Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gin. **10** Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumamazizir arazir aghuibagh amibar aningam. Judaba faraghti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gin. **11** God ikizitam uabin toroghan kogh, egh bar derivira gumamazizibar araziba tuisigham. **12** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Moses Osirizir Araziba men puvati. Egħa arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar sagħon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagħ fo. Egħa arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamin gin ghua men araziba tuisi. **13** E fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, Godin damazimin derazir pu. Puvati. Gumamazizir Moses Osirizir Arazibar gin zui, God me migia ghaze, me an damazimin dera. **14** Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egħa men marazi uan nighnizimra arazir aghuibar gin zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mirara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egħa dar aven itir arazir aghuibar gin zui. Arazir kam kamagħin en aka, arazir aghuiba men nighnizim itir me fo, me manmagħin damuam. **15** Me amir arazir kamin e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. Dughiar maba men nighnizimra akam me gasi; egħa dughiar maba men nighnizim ghaze, ia deriviram ami. Kamagħin amizi, nighnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamagħin en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangira men navir averiabar aven iti. **16** Kamagħin amizi, Akar Aghuir ki kurim kamagħin migei, God gumamaziziba bar men navir averiabar itir nighnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumamazizir kabar nighniziba arazir kurar me amiziba bagħ men araziba tuisigham. God gumamazizibar araziba bagħ me tuisighamin ingangarim isava, Krai Iesusin dafarim gati. **17** Ezi datirighin ia manmagħin ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Arazibagh isin tu. Egħa ia uari fa ghaze, e Godin adarasi, erara God uabin toro. **18** Kamagħin ia God ifongezir arazibagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi. **19** Ia kamagħin nighni, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganig. Kamagħin ia ghaze, e gumamazizir damazir okaviriziba tuavim men akakasi. Egħa mitatemin itir gumamaziziba, angazangarim men akakasi. Egħa gumamazizir onganiba fofozim me ganiga, borir dozibar sure gami. **21** Guizbangira, ia marazir sure gami. Egħa manmagħsua ia uari sure damuan aghua? Ia kamagħin akam akuri, biziba okiman marki. Egħa iarara biziba okei. **22** Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egħa ia uaghan kamagħin ami. Ia ghaze, e asebar marvir guaba, bar dar aghua. Egħa manmagħsua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei. **23** Ia uairia uan ziaba fa ghaze, "E Moses Osirizir Araziba iti." Egħa ia dar gin mangan aghua. Egħa arazir kamin ia Godin ziam gasighasi. **24** Ia fo, Godin Akinafarim bizir kamin migirigiam iti, "Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godin ziam gasighasi." **25** Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomemin inim aghorim a dera. Egħ ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomemin inim aghorir arazim pura bizimin oto. **26** Eghti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a mikarzir mogomemin inim atuzir puvatizir gumazim, Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzir mogomer inim atuzim. **27**

Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarzir mogomebar iniba aghore. Ezi ia derivira Moses Osirizir Arazibar gin zui puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Moses Osirizir Araziba derivira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi. **28** Akar kamin mingarim kamakin: mikarzir mogomer iniba aghorir arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimin otoghan kogham. Mikarzir mogomemin inibar aghorir arazim a inivafizimin bizim pu. **29** Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiam Judan gumazimin iti. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a uaghan gumazimin nighnizim ko navir averiamin aven ikegh otivam. Guizin mikarzir mogomer inir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zui tuavimin otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavimin otivim. Gumazir kamagħin amin, gumamazizibar damazimin ziar aghuim isir puvati. Egħa Godin damazimin a ziar aghuim isi.

3 E fo, mikarzir mogomemin inimin dighorim a pura inivafizimin bizim puvati. Ezi kamagħin Judaba ti manmagħin Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimin arazimin otifi? **2** God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningil Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia derivira a geghuv an ganam. **3** Bar guizbangira, Judan marazi akar kam derivira an gin zui puvati. Egħti God manmagħin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti, bizir kam God damigti, a uan akamin gin mangan kogham, o? **4** Bar puvati! Gumamaziziba bar mogħira ifari, ezi God uabira zurara guizbangira migei. Godin Akinafarimin osizirim kamagħin migei: "God, ni migeima, gumamaziziba fo, ni guizbangira migei. Egħ me nin araziba tuisighiva, me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati." **5** Ezi manmagħin ami? E kamagħin mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamagħin mikim suam, God en arazir kuraba ikarvagħa ivezir kuraba e ganiga, kamagħin a ti arazir kuram gami? (Migirigiar kaba, nguazimin itir gumamazizibar migirigibagh min zui.) **6** Bar puvati! God deragħan kogħiva, manmagħin gumamaziziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamagħin amizi a gumamazizibar arazir kuraba ikarvasi. **7** Gumazitam o amizitam kamagħin mikim suam, "Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egħa an ziam gamima an ekefe. Egħ manmagħ su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egħ nan arazir kuram ikaragħam?" **8** Migirigiar onganir igħarazir mamra kara: "Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam." Gumamazizir maba akam na gasa ghaze, ki kamagħin bizibav geiz Kamagħin God me gasighasighiti, bar deragħam. **9** Ezi manmagħin ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Godin damazimin me gafira? Bar puvati! Ki mikemegħa gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti. **10** Godin Akinafarim bizir kam kamagħin a migei: "Gumamaziziba bar mogħira, men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati. Bar puvati. **11** Gumazitam fofozir aghuim itir puvati. Gumazitam God buri puvati. **12** Gumamaziziba bar tuavir aghuim ataki. Gumamaziziba bar pazav ami. Men tav arazir aghuitam bar a gamizir puvati. Bar puvati. **13** Men akar toriba mati gumamazizir moziba akaba akari; kamagħin amizi me migeima ovevem otifi. Me akar ifavarir bar aviribagh ami. Me gumazibagh asighasighasa migeir akaba, men akatoribar ikia mati kuruzim imezir kuram an aven iti. **14** Dughiaaba zurara me akavghuriaba gumamazizibagh arigha, migirigiar gumamazizibagh asighasighasigha amua osimtiziba me garisi. **15** Me zurara atamra ghua gumamazizir arazir kurabagh amir puvatizibav sozi, me ariaghiri. **16** Me aruava bizir gumamazizibar dabirabim gasighasizibagh amua, mizaziba ko osimtiziba me garisi. **17** Me navir amirizimin tuavim gifozir

puvatigha igharaz darazi ko deragha apiaghiri puvati. **18** Me tong Godin atiatia an apengan itir puvati. Bar puvati.” **19** E fo, God kamaghin ifonge, an kotin dughiamin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, me Godin arazir gumamaziziba tuisizim riagh migirigiatam damighan kogham. Kamaghin God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar gin mangi dar apengan ikiam. **20** E fo, tav Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin mikiman kogham, ni nan damazimin dera. Puvati. Gumamazizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, me uan arazir kurabar gara fo, kar arazir kuram. **21** Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam ingha izar gumazibar Akinafariba bizir kamin gun migei. **22** Bizir kam kamakin, gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati. **23** Gumamaziziba bar moghira arazir kuram gamigha, Godin angazangarimin saghon ikia an aven mangan ibura. **24** Ezi God en apangkuvigha Kraisi amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, e an damazimin dera. E uan ingangaritam Godin damazimin derazir pu. Puvati. Kraisin Iesusin ingarim bangin, God bizir aghuir kam isa puram e ganingi. **25** God kamaghin ifonge, Kraisi aremeghiva, tuavir kamin a gumamazizibar amuti, men arazir kuraba gin amadagham. Bizir kam bagha, God Kraisi amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera. Kraisin ovevemin tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumamazizibar asughav ikia, zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati. **26** Eghta datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamaghin en aka, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera. **27** Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar puvati. E kamaghin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima God e migia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera. **28** E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin damazimin derazir puvati. Nighnizir gavgavim itir gumamaziziba, merara Godin damazimin dera. **29** Ezi manmaghin ami, God ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumamaziziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Eghta a gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava, uaghan gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Eghta ghaze, ia nan damazimin dera. **31** Ezi manmakin? E kamaghin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamaghin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4 Kamaghin amizi, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamin gumazir mam, eghta en ovavim. Bizir tizim guizin a bato? **2** Ia nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamin Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Abraham bizir kam bagh uan ziam fan kogham. **3** Godin Akinafarim ghaze, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” **4** Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra. **5** Eghti gumazitam o amizitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh panten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimin dera. God gumazir kam o amizir kamin nighnizir gavgavimin garava a mega ghaze, ni nan damazimin dera. **6** Devit uaghan akar

otevir kam gamua ghaze, gumamazizir arazir aghuibagh amir puvatiziba, God ghaze, me nan damazimin dera. Gumamazizir kaba, me bar akongegh. Devit kamaghin migei: **7** “Gumamazizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuraba gin amadagha da avara, eghti gumamazizir kaba bar akuegham.” **8** Gumamazizir arazir kurabagh amiba, God men arazir kuram mengvira ikian koghti, gumamazizir kaba bar akuegham.” **9** Bar akongezir arazir kam, ten bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira nighnigh. E kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” **10** Ia nighnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimin dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim, an a mikemez, o? Dughiar a uan mikarzir mogomemin inim atugha givazimin gin, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomemin inim aghoramim dughiamin God ghaze, ni nan damazimin dera! **11** Ezi gin, me an mikarzir mogomemin inim atu. God mikarzir mogomemin inimin dighorimin arazim a ganingi, eghti me Abrahamin duar kurimin gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim a nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimin dera. Kamaghin amizi, Abraham gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itibar ovavimin min oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomemin inim aghorezir puvatiziba. Eghta nighnizir gavgavim Godin itima God ghaze, ia nan damazimin dera. **12** Eghta Abraham uaghan mikarzir mogomebar iniba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomebar iniba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomebar iniba aghoreghe, me uaghan en ovavim Abrahamin arazibar gin ghua, nguazir kamin ikia nighnizir gavgavim Godin iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomemin inim aghoramim, a nighnizir gavgavim Godin iti. **13** Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gin zuir ovaviba me ganiga ghaze, a nguazir kam me daningam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, ni nan damazimin dera. Eghta God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, kamaghin a ko akar dikirizim gami. **14** Gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva a Godin akar dikirizimin biziba initi, kamaghin an nighnizir gavgavim a pura bizimin otozi, Godin akar dikirizim gavgaviba puvatighai. **15** E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba itima gumamaziziba dar gin zuir puvatizima bizir kam God gamima a men angingazi. Moses Osirizir Araziba puvatightima, e kamaghin mikiman kogham, gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi. **16** God kamaghin ifonge, a Abrahamin gin zuir ovavibar apangkuvigha akar dikirizim me daningam. Kamaghin amizi, God Abrahamin nighnizir gavgavimin ganigha, a gisin akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumamazizir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamin min nighnizir gavgavim ikiva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghin, Abraham bar en afeziam. **17** Kamaghin amizi Godin Akinafarim kamaghin migei, “Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham.” Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Eghta Godin kamra, a gumamazizir ovegezibagh amima me ua dikafi, eghta a pura migeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi. **18** Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Eghta a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha inamiba bagha mizuai iti. Eghta kamaghin a “Kantrin aviribar afeziamin oto.” Godin Akinafarim mikemezi moghin, “Nin ovavir boriba bar avirasemegham.” **19** Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Eghta a 100plan azenibar roghira ghu. Eghta a fo, an amuiam Sara boritam batan kogham, a navim ronge. **20** Eghta Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Eghta Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. An nighnizir gavgavim a gamima a bar

gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti. **22** Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera. **23** Akar kam Godin Akinafarimin iti, “God a dibora ghaze, a nan damazimin dera.” Kar an Abrahamra migeir puvati. **24** Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God en Ekiam Iesus gamizi a ua mozimim dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin amizi God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera. **25** En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin deraghassa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimim dikafi.

5 E nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kamin God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin, en Ekiam Krais Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti. **2** E Krais nighnizir gavgavim an itima, tuavir kamin an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangukuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabar aghuim a ko a iniasa, bizir kam mizui ikia bar akonge. **3** Eghe a bizir kabanangira bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizar aven iti, eghti osimtiza e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin amizi e bar akonge. **4** E tugh gavgavighi, God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuum iki suam, e da iniam. **5** God uan Duamin, an arazir gumamazizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi, e Godin bizir aghuiba bagha mizua, eghe bar fo, e pura mizuavi puvati, da guizbangira otivam. **6** E uairu uarir akurvaghin iburazir dughiamin, Krais e gumamazizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto. **7** Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghisi aremeghamin bizim bar oseme. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham. **8** Ezi e arazir kurabagh amuvaira itir dughiamin, Krais en akurvaghassa areme. Arazir kamin, God bar e gifongezir arazim en aka. **9** Bizir bar ekiam, Krais e bagh aremezi, tuavir kamin God en gara ghaze, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e fo, gin Godin kotiamin dughiamin an aningagharim otoghti, a dughiar kam guizin uaghan en akurvaghiam. **10** E faragha Godin apanita, ezi an Otarimin ovevem an e gamizi e an namakaba. Datirighin e an namakaba, ezi Iesus angamira ikiava, kamaghin bar guizbangira a en akurvaghiam. **11** Uaghan bizir mam kamakin, en Ekiam Krais Iesus e gamizi e guizin Godin namakabara, kamaghin e bar akonge. **12** Kamaghin amizi, gumazir vamira arazir kuram gami, ezi tuavir kamin arazir kuraba nguazir kamin oto. Ezi nguazir kamin gumamaziziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumamaziziba bar arazir kurabagh amima, ovevem bar me bato. **13** E fo, fomira Moses Osirizir Arabiza tighar otivamin dughiam, dughiar kamin arazir kuraba nguazir kamin iti. Ezi Moses Osirizir Arabiza itir puvatizi, God gumamazizibar arazir kurar kaba medir puvati. **14** Ezi Adamin dughiamin ikegha ghua Mosesin dughiamin, ovevem gumamaziziba gatavagha me avara. Gumazir maba Adamin min arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izaminin nedazim. **15** Ezi Godin apangukuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramin min amir puvati. Guizbangira, gumazir vamira Adam arazir kuram gamizi, tuavir kamin gumamazizir aviriba ariaghira. Ezi gumazir vamira Krais Iesus an apangukuvimin, God e gamizi, e an damazimin dera. Ezi Godin apangukuvimin gavgavim bar ovevem gavgavim gafira. Bizir kam, a gumamazizir aviriba pura me ganingizi, a me gizifa! **16** Eghe uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramin ototir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamira e gamir pu. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamira gamizi, God gumamaziziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Eghe God puram e ganingizir bizim kamakin, gumamaziziba arazir kurar aviribagh amima, God men apangukua gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. **17** Guizbangira, gumazir vamira Godin akam batoke, ezi an arazir

kuramin ovevem gumamaziziba bar me gatifa. Ezi God uan apangukuvim gumamaziziba avarazi a me gizifa, ezi a ghaze, ia nan damazimin dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamira Krais Iesusin ingangarimin, tina God pura anidir bizim iniva, a Krais ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevem gavgavim gafiragham. **18** Kamaghin amizi, e deravira akar kam ginighnigham. Gumazir kam arazir kurar vamiram amizi, God ghaze, gumamaziziba bar moghira bar ikufi. Kamaghira, Gumazir Igharazir Vamira arazir aghuir Godin damazimin derazim gami. Kamaghin amizi God gumamaziziba bar men gari, me mati arazir kuratam gamizir puvati. Egh God zurara itir ikirimirir aghuarim me daningam. **19** Gumazir vamira Godin akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumamazizir aviribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumamazizibagh ava. Kamaghira Gumazir Vamira Godin akam baraghizi, an arazir kam gumamazizir aviribagh amizi, me Godin damazimin dera. **20** God kamaghin nighnigha, Moses Osirizir Arabiza aningi, eghti gumamaziziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avirim otivighiram. Kamaghin amizi gumamaziziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangukuvim bar ekeveghe, bar dar pin iti. **21** Arazir kuram faragha gumamazizibagh amima me ariaghiri, kamaghin amizi ovevem tuavimin, arazir kuram men atrivimin min iti. Kamaghira, Godin apangukuvim datirighin gumamazizibagh amima, me an damazimin dera. Ezi apangukuvim en atrivimin min iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Krais Iesusin ingarimin, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam. (aionios g166)

6 Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kurabar amuvira ikiti, Godin apangukuvim ekeveghe mangvira ikiam? **2** Bar puvatigham! E aremezir gumamazizibar min ikia, eghe arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimin gin mangvira ikiam? **3** Ia ti kamaghin fo, e bar Krais Iesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kamin e bar an ovevem ko poke. **4** E ruegha, tuavir kamin Kraisin ovevem poghezi, Afeziam Krais ko mozimim aven e akaragha e avara. A uan gavgavir ekiamin Krais gamizi a mozimim ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimin ikivira ikiam. **5** E Krais ko puegha mati an aremezi moghin areme. Kamaghira, a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham. **6** E kamaghin fo, en navir ghurimin arabiza, da Krais ko ter ighuvimin aremegha givazi, en inivafizimin agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin amizi, e ua arazir kuramin ingangarir gumamazizibar ikian kogham. **7** Guizbangira, gumazim o amizim aremeghti, arazir kuramin gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham. **8** E ghaze, e Krais ko aremegha, nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kamin ikiam. **9** E kamaghin fo, Krais mozimim ua dikavigha gifa. Egh uam aremeghan kogham. Ovevem, a misueghti a uam aremeghamin gavgaviba puvati. **10** Krais dughiar vamiran areme, eghe ua aremeghan kogham. Eghe ovever arazir kamin, an arazir kuramin gavgavim agifa. Eghti ovevem uam a gativasi damuan kogham. A datirighin ikirimirir aghuarimin ikia God baghavira iti. **11** Ia uaghan nighnizir kamra iki, ia uaghan Krais ko aremegha arazir kuramin gavgavim uam an apengan itir puvati. Ia Krais Iesus ko puegha God baghavira ikia ikirimirir aghuimin iti. **12** E Ovever mikarzim iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramin gin mangan kogham. **13** Egh ia arazir kuramin amamangatighi a ian soroghafariba ko bizitaba ikirarighi ia arazir kuratam damuan marki. Ia mati, gumamazizir ovegha mozimim ikegha ua dikavigha angamira itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh Godin amamangatighi a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuubar amu. **14** Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arabizar apengan itir puvati, ia Godin apangukuvimin apengan iti. **15** E datirighin ua Moses Osirizir Arabizar apengan itir puvati.

Egh e manmaghin damuam? E datirighin Godin angpukuvimin apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira ikiam o? Bar puvati! **16** Ia ti kamaghin fos o? Ia uari isi, gumazitam daningiva, an akamin gin mangiva, an ingangarir gumamazizabar otivigham. Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir gumamazizabar ikiti, a ia damighiti ia aremegham. Egh ia Godin akam bareghiva an gin mangiva an ingangarir gumamazizabar ikiti, a ia damighiti, ia an damazimin deragham. **17** Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumamazizabar ike, ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me Godin guizin akam ian sure gamizi, ia a inigha guizbangira an gin zui. Ezi bizir kamin, e God minabil! **18** Faragha arazir kuraba ia ikiagharighizi, God ia firi. Egha ia gamizi, ia arazir aghuubar ingangarir gumamazizabar otifi. **19** lavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otevezi, ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumamazizabar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarzarib anighti, da arazir aghuubar ingangarir gumamazizabar otivighiti, ia Godin mirara zuegh ikiam. **20** Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumamazizabar ikia, arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati. **21** Ia faragha amir arazibagh da akurvazir manabar ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnigha aghumsisi. Arazir kabara gumamazizibagh amima me ariaghiri. **22** Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvatigha, Godin ingangarir gumamazizabar otifi. Ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighiti, ia Godin mirara zuegh iki, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. (aiñóns **g166**) **23** Guizbangira, arazir kuram ivezim isa uan ingangarir gumamazizibagh aningi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam, e uan Ekiam Krais Iesus ko poroghava a isi. (aiñóns **g166**)

7 Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozi ki ia migei. Ia fo, gumamaziziba angamira ikiavira ikia, Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Gumamaziziba aremegha uam Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. **2** Amizim pam ikiti, an pam angamira ikivira ikitima, Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim, uam amizim ikeghan koghti amizim firighirigham. **3** Gumazim angamira ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, me amizir kam mikim suam, a poroghamba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan koghti a firighirigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamba uari bakeir arazim gami. Puvati. **4** Kamaghira, nan adarasi, ia Kraisin mikarzim ko puegha bizir kamin ia a ko ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin amizi, ia datirighin gumazir God amizi u mozinim dikavizim, ia an adarasi. **5** E faragha uan navir ghurimin arazibar gin zuima, Moses Osirizir Araziba agoroger kuram an mikarizibagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamin ovevem e bato. **6** Ezi datirighin e Kraisin min ovengegha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvatizi e firighire. Ezi datirighin en ingangarir e amiba, uam Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin gin ghua ingangarim gami. **7** Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroger kuram an mikarzarib anighti, e arazir kuram damigh, manmagh mikiman? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, “Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki.” A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram. **8** Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara, egha Moses

Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumamazizir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai. **9** Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamira iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamira iti ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ikirimirir aghuarim inimiz pu. Puvati. Da na gamizi, ki areme. **11** Ezi arazir kuram nan aven ingara Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavimin na misoghezi, ki areme. **12** E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiar gavgaviba, da uaghan Godin otivaghiregha Godin damazimin derazir arazibar amuasa e migia, egha gumamazizabar akurvasi. **13** Ezi manmakin? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki oveenge? Bar puvati. Arazir kuram uabi na gamizi ki oveenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girighitima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin amizi God arazir kuramin amamangatzizi, arazir kuram bizir aghuir kamin aven otogha na gamizi ki oveenge. Kamaghin amizi Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi. **14** E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Ngubamin bizim, ezi ki nguazir kamin gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan suirazi, ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto. **15** Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami. **16** Arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dar amuti nan arazir kam kamaghin ian akaghti, ki ti kamaghin mikiman, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera. **17** Kamaghin amizi, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami. **18** Ki uan navir ghurim migei. Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati. Kamaghin amizi, ki arazir aghuubar amuasa ifuegha, dar amuamin gavgaviba pu. **19** Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami. **20** Arazir ki aghuaziba, ki dagh amua, kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itimra, dagh ami. **21** Kamaghin amizi ki gari, arazir kam guizbangira nan ingari: ki arazir aghuubar amuasa ifongezir, arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri. **22** Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Araziba, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge. **23** Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarizimin aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarizimin aven ingara na ikiagharigha na gatifa. **24** Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kamin firighirigham? **25** Godra, a en Ekiam Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, a nan akuragham! Ezi ki God minabil! Egha ki uabi, uan nighnizimin navir averiamin aven Godin migirigiar ingarir gumazimin iti. Egha uan navir ghurimin aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimin iti.

8 Kamaghin amizi e Krais Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamin aven uam ivezir kuram e daningisi mikiman kogham. **2** E fo, e bar datirighin Krais Iesus ko pueghav itiba, Godin Duamin gavgavim ikirimirir aghuarim e ganiga, ovevemim arazim ko arazir kuramin e firaghariki. Eghti arazir kaba u e gativagh e ikirarighan kogham. **3** En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, an arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otirim amadazi, a gumazimin min otogha, arazir kurabagh amir gumazimin min gari. A en arazir kuraba agivasa izezi, an ingangarimin tuavimin, God gumamaziziba itir arazir kurabar

gavgavim agivagha a gasighasiki. **4** Ezi e datirighin navir ghurimin arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamin arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin amizi God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki. **5** Guizbangira, navir ghurimin arazibar gin zuir gumamaziziba, me dughiaaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamin gin zuir gumamaziziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi. **6** Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnighva, an aremegham. Eghti tina Godin Duam baghvira nighnighva, a ikirimirir aghuarim ko navir amirizim iniam. **7** Eghti gumazim o amizim navir ghurimin araziba baghvira nighnigh, a Godin aghuaghiva an apanimin ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvatigha guizbangira dar gin mangan kogham. **8** Gumamazizir navir ghurimin arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham. **9** Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia uan navir ghurimin arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangan. Gumazim o amizimin navir averiam Kraisin Duam guizbangira an itir puvati, a Kraisin anav puvati. **10** Ia arazir kuram gamigha, bizir kamin ia ariaghire. Eghti Krais ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimin dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam. **11** Godin Duam Iesus mozinim a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egh gumazir Krais gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarizbar amuti, da ua dikavigh angamira ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimin tuavimin, bizir kam damuam. **12** Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham. **13** Ia navir ghurimin arazibar gin mangva, ia arimighiregham. Ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarizbar arazir kurabav soghti, da arimighireghti, ia angamira ikivira ikiam. **14** E fo, gumamazizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, gumamazizir kaba bar Godin boriba. **15** E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumamazizibar otozir puvati, egh ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "O Ame, En Afeziam!" **16** Godin Duam uabi, en duaba ko poroz, e uarir gun migia ghaze, e Godin boriba. **17** E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba iniam. Bizir kaba, en avebam Krais da inigha gifa. E fo, e datirighin Krais ko mizazir a iniziba e da ateriva, gin a ko ziar ekiam ko dabirabar aghuim uaghan a iniam. **18** Ki fo, ziar ekiam ko dabirabar aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam, a mizazir e datirighin isiba bar dagh afragham. **19** Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam? **20** Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai. **21** Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghirir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam agivaghti, biziba bar Godin boriba ko firighireghiva dabirabar aghuarim ko ziar ekiam iniam. **22** E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto. **23** Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, mati God e daningamin bizir aghuiba faragha zuim a e ganingi. Egha e tuavara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamin, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarizbar amighti da firighiregh ganganir igharazimin otogham. **24** E bizir aghuir e fogha iniamiba bagh mizuai iti, kamaghin amizi God en akura. E suam, e bizir mam bagh mizuam fogham, e

tighar a iniam. Egh gumamaziziba tizim bagha bizir me inigha givazim bagh mizuam ikiam? **25** E fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Kamaghin amizi, e navibar suigha da bagha mizuai. **26** Kamaghira, e gavgaviba puvatizir darasi, Godin Duam en akurvasi. E fozir puvati, e manmaghin biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuavara, an ararem akar e mikiman asazibagh afira. **27** Ezi God gumamazizibar navir averiaba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumamaziziba bagha a ko migei. **28** E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, gumamazizir bar God gifongezibagh amima, me dera. Kar gumamazizir God uan me iniasa mikemegha givaziba, a men dia. **29** Kar, gumamazizir God fomira ua me iniasa migeiba, a me ginaba, eghti me uaghan an Otarimin min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Krais uabi men avebar ekiamin min ikiam. **30** Ezi gumamazizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumamazizir kaba dibora ghaze, ia nan damazimin dera. Egha gumamazizir an damazimin derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabar aghuim me ganingizi me a ko a isi. **31** E bizir kabagha foghava, manmaghin mikimam? E fo, God e baghvira ikiti, tina e dikabiragh e gafiragham? Bar puvatigham. **32** God uan Otarimin suairizir pu. Puvati, a bar moghira e bagha ofan min aneningizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganingi, a uaghan bizir aghuir igharaziba bar, da pura e daningam. **33** Eghti tina God inabazir gumamazizibar kotin aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumamazizir kabav gia ghaze, ia nan damazimin dera. **34** Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramin ivezim iniam? Puvati, Krais Iesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikavigha, datirighin Godin agharir guvimin aperaghav iti. Egha anarira e bagha God ko migei! **35** Krais bar e gifongeghava ita, kamaghin amizi tina e damuti, e Krais e gifongezir arazimin saghon ikiam? Puvati. Osimtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumamaziziba arazir kurabar e damuam o, mitiriba en agham o, bizir daghuamiba puvatigham o, bizir kuram e gasighasigham o, me e misoghti e arimighiram, bizir kabanang e damuti, e ti Krais e gifongezir arazimin saghon ikiam, o? Bar puvati. **36** Guizbangira, Godin Akinafarim mikemezi moghin bizir kaba e batifi: "E nin gin zui, ezi bizir kam bangin, me zurara e misozima, e ariaghirasava ami. Me kamaghin nighnigha ghaze, e mati sipsipin gumaziba misueghti aremeghasavirama amibar min, me e misoghasa." **37** Bar puvati. Krais bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri. **38** Guizbangira, Krais bar e gifonge, ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, bizitam e damuti, e Krais e gifongezir arazimin saghon ikiam kogham: Ovevem, o ikirimirir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgaviba itir biziba, o datirighin itir biziba, o bizir gin otivamiba, **39** o bizir pin itiba, o bizir vazimin itiba, o God ingarizir biziba bar, dar tongin bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimin saghon ikiam kogham. An arazir e gifongezir kam, a Krais Iesus en Ekiamin ingangarimin, e ganingi.

9 Ki Kraisin gumazim, kamaghin amizi ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. Godin Duam nighnizir zuezim na ganingizi, nan navimin aven ki kamaghin fo, nan akar kam a guizbangira. **2** Ki zurara uan anabam bagha nighnigha, bar men apangkuvigha, osemegha nan navir averiam ikufi. **3** Ki kamaghin bar ifonge, God nan anabam Israel, ua men iniam. Eghti Krais nan nighnizimin gin mangan koghti, ki an azangsig h a ko mikimti, a uan gumamazizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin deraghai. **4** Me Israelin gumamaziziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Ezi me Godin ziar ekiam a ko a inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, me ko akam akiri. **5** Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais nguazir kamin gumazimin min men ikizimin aven oto. Krais a God, egha biziba bar dar dapanimin iti. Eghti

e zurazurara Kraisin ziam fam! (aion g165) **6** Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumamazir maba Israelin anabamin aven ikia, guizin Israelia puvati. **7** Abrahamin ovaviba, men marazi guizbangira Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakra, nin ovavir boriba otivam." **8** Akar kamin mingarim kamaghin ghu, borir inivafizimin otiviziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimin otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba. **9** Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimin, ki uamategh iziti, Sara otarim batam." **10** Kamaghira, akar igharazir mam kamaghin iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a en ovavim, Aisak. **11** God arazir a zurara aminin gin ghua, gumamaziziba uan nighnizimin me ginabi. A gumamazizibar ingangarim bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin amizi Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God kamaghin Rebeka migei, "Otarir faragha irizim, otarir gin irizimin ingangarir gumazimin min ikiam." **13** Bizir kam, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ki Jokop gifuegha, Ison aghua." **14** Kamaghin amizi e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati! **15** Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumamazizitabar kuarkuvighsi, ki men kuarkuvam. Ki gumamazizitabar apanguksi, ki men apanguvam." **16** Kamaghin amizi God gumazitam o amizitam ginabaghi, an en nighnizim ko an ingangarimin gara a ginabir pu. Puvati. God uan apanguvimra gin ghua gumamazizibagh inabi. **17** Guizbangira, Godin Akinafarimin itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamaghsua ifonge, ki uan gavgavim isi ian akagham, eghti nguazir kamin danganiba bar, dar gumamaziziba nan ziar ekiam geghanam. Kamaghin amizi, ki ia ataghizi ia ikivira iti." **18** Kamaghin amizi e fo, God gumazitam o amizitam apangukvighsi ifuegh, an apanguvam. Egh a gumazitam o amizitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsi ifuegh, a damuam. **19** Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizimsua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam o amizitam Godin ifongiam iriagham kogham." **20** Ia gumamazizir kiniba! Ia Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem kamaghin gumazir an ingarizimin mikiman kogham, "Ni tizim bagha kamaghin nan ingari?" **21** Nguazir minemin ingarizir gumazim, a uan nighnizimin gin mangi minir pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, minir pumuning ingarighi, tam dughiar ekiam bagh ikiti, igharazim, me pura bizir kuraba zuraram a mikinam. Kar an nighnizim. **22** God uagham kamaghiram ami. God kamaghsua, a uan aningagharim azenim datightima, gumamaziziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir minir ivezir kuram iniamiba, bar gumamazizir an asighasighasava amiba, a dughiar ruarim me ganingi. Egh a gin me abighirarigham. **23** A kamaghsua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girighi, gumamaziziba bar a gifogham. A fomira uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, gumazim nguazir mineba akirizi moghin, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir minir an apangukuvim itibaghi ingezi, da bar izifa. **24** Nguazir minir apangukuvim iniamin kaba, kar e gumamazizir God deiba. E Israelia merara men tongin izezir puvati, e uagham Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ize. **25** Ezi Hosean akinafarimin, God kamaghin migei: "Gumamazizir fomira nan adarazi puvatiziba, datirighin ki me dipon suam, ia nan adarasi. Kantrin ki fomira aghuazir kam, ki gin me mikim suam, ia ki bar ifongezir darasi. **26** Ia faragha danganir mamin itima, ki ia migia ghaze, 'Ia nan adarazi puvati.' Egh danganir kamaghirara ki ia mikim suam, 'Ia Godin zurazurara angamira itimin boriba.'" **27** Aisaia Israelia ginighnigha kamaghin akam akuri, "Guizbangira, Ekiam dughiar vamira gumamazizir nguazimin itiba bar men araziba tuisigh, ziamira men ivezir kuram isi me danighiva bar me gasighasigham. Fomira, Israelian gumamaziziba, mati ongarimin itir gigimin

min bar avirase, ezi pura bizim, me marki. Ekiam men ikivira itir varazira, ua me inigham." **29** Bizir kaba Aisaia fomira mikemezi moghin otifi, a kamaghin migei, "Ekiair Gavgavir Ekiam itim, en tarazi ataghizir puvatizi, e itir puvatighai. Ezi bar guizbangira, e bar gevegha vigavhai, mati bar fomira Sodom ko Gomoran nguabanning bar ikufi." **30** E manmaghin mikimam? E kamaghin mikimam, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Godin damazimin deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Me nighnizir gavgavim Godin itima, God ghaze, me nan damazimin dera. **31** Ezi Israelia me Moses Osirizir Arazibar gin ghua ingara, Godin damazimin deraghasa tuavim buriava, a batozir puvati. **32** Manmaghin amizi, me a batozir puvati? Me Godin damazimin deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avege. Me nighnizir gavgavimin tuavimin gin zuir puvati. Dagiar dagariba asim, me a gasaghpogaghiri. **33** Godin Akinafarim bizir kam migia ghaze: "Ia oraghi! Ki gumamaziziba asaghpogir dagiar mam amisevegha a isa Saionin Mighsiamin anefa. Dagiar kam a gumamazizibagh amima, me asaghpogira daighiri. Egh gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham."

10 Nan adarasi, God ua Israelia iniasa ki uan navir averiamin aven bar ifuegha, me bagha God ko migei. **2** Ki bar deragha Israelia gifogha kamaghin migei, me Godin Arazibar gin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim gifozir puvati. **3** Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a gifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin amizi me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir puvati. **4** E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim gifa. Kamaghin, tina nighnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham. **5** Gumamazizir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar gin zuiba, Moses me migia kamaghin osiri, "Gumamaziziba Moses Osirizir Araziba migei moghin damu eghi dughiba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam." **6** Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumamazizir nighnizir gavgavimin tuavimin Godin damazimin deraziba, a kamaghin me migei, "Ia uan navir averiabar kamaghin mikimam marki, 'Tina Godin Nguibamin ghuavanangam?' (Akar kam kamakin, ni Krais e bagh izighirisi, ni mangiva an azangam?) **7** 'Egh ni uagham kamaghin mikiman marki, 'Tina Gumamazizir Oveagheuzibar Nguibamin magiram?' (Akar kam kamakin, ni ovevemin mozimin mangi, Krais inigh anangam?) (Abyssos g12) **8** Ezi Godin Akinafarim kamaghin migei, "Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti." Kar nighnizir gavgavimin akar e ia migeim. **9** Ni uan akamin kamaghin mikim suam, "Iesus na n Ekiam," egh uan navir averiamin aven nighnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. **10** E fo, ni navir averiamin nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Egh uagham ni uan akatorimin suam, "Iesus nan Ekiam," eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam. **11** Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumamaziziba nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham. Puvati." **12** Godin Akinafarim ghaze, "Ekiamin ziamin diaghamin adarasi, a men akurvagham." Kamaghin amizi, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti gumamazizir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, Godin damazimin magh gari. **14** Ezi manmakin? Gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumamazizir eghaghamin baraghizir puvatiziba, me manmaghin nighnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumamazizitaba Akar Aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham? **15** Eghti siosba Akar Aghuim akurir gumamaziziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, "Godin Akar Aghuim inigha izir gumamazizibar darorim, a bar dera." **16** Ezi Israelian marasi me Godin Akar Aghuim

inizer puvati. Aisaia uabi kamaghin migei, "Ekiam, tinara en Akar Aghuim nighnizir gavgavim an iti?" **17** Kamaghin e fo, nighnizir gavgavim a gumamaziziba Akar Aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumamazizir Kraisin akam akuribar tuavimin, gumamaziziba Akar Aghuim baregham. **18** Ezi ki ian azai, Israelin gumamaziziba me Godin Akar Aghuim, me uan kuaribar a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei: "Akam ingha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiaba, da ghua nguazir kamin nguibaba bar dar otozi, gumamaziziba bar, men kuariba a baraki." **19** Ezi ki uo ian azai, Israelia me ti akam kamin mingarim gifozir puvati, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghin mikeme: "Ki Kantrin Igharazibar Gumamazizir ziaba puvatigha pura bizibar min itiba ki me inightima, ian naviba bar ikuvigham. Ki gumamazizir fofoziba puvatiziba inightima, bizir kam ia damighti ia ataram." **20** Ezi Aisaia uaghan Akar Gavgavimin kamaghin migei: "Gumamazizir na burir puvatiziba, me nan api. Gumamazizir na bagha azai puvatiziba, ki uabi men aka." **21** Egħa a Israelia ginighnigha kamaghin migei: "Ki zurara dughiabar men suigh me mughasa me baghavira ikia uan dafarim amadagha men azangsigħavira itima, me nan akaba barazir puvatigha akirim ragħa na gasara."

11 Kamaghin amizi, ki bizir kam ginighnigha ian azai, God uan gumamaziziba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin gumazir mam, egħa Abrahamin ovavim, ki Benjaminin anabar gumazir mam. **2** God uan gumamazizir fomira ua bagħa miseveziba, a me batozir puvati. Ia Elajin egħagħanir Godin Akinafarimin itim ginighnigh. Elajia Israelian osemegħa me bagħa pamtem God azangsigħa ghaze, **3** "Ekiam, Israelia nin akam ingha izir gumazibar sogħezi me ariagħirezi, me nin ofa gamir dakozibagħ asigħasiki. Ezi ki uabira ni bagħa ikiavira itima, me na misogħasava ami." **4** Ezi God manmagħin an akam ikara? A ghaze, "Ki ua bagħa Israelian tongin itir gumazir 7,000in varazira amisevezi, me Israelin ikiavira itima. Me asem Baal bagħa teviba apirizir puvati." **5** Kamagħira, dugħiar kamin uaghan Israelian tongin ikiavira itir varazira, God men apangkuvigha, ua bagħa me amisefe. **6** Guizbangira, God men apangkuvigha me amisefe. A me amir ingangaribagħ nighnizir puvati. God gumamaziziba misevir arazim, gumamaziziba amir ingangarimin tuavimin otogħti, Godin apangkuvimin tuavim, a guizbangira otogħan kogħam. **7** Ezi manmakin? Israelia Godin damazimin deragħamin bizim bagħa pamtem ingara, egħa a inizer puvati. Ezi Israelian avirimin tongin itir God misevezir varazira, merara a ini. Israelin Igharaz darasi, naviba gavgavigha Godin dindiamin aghua. **8** Godin Akinafarimin osizirim iti: "God me gamizi, me mati gumamazizir aremeziba mogħin akui. Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi, men kuariba biziba barazir puvatigha, iza datirighin tu." **9** Ezi Devit Godin Akinafarimin aven kamaghin migei: "Kamaghin deragħam, dugħiar me isar ekiaba bagħa uari akuvibar, men isar ekiar kaba me damuti me iri, mati azuazim asizim a misoke. Me iriva, uan arazir kurabar ivezim iniam. **10** Egħti God men damazibar amighti aminim men pirighiti, me ua ganam kogħam. A me damuti me osimtiziba ateriva akiragħariba avigh mamagħira ikiam." **11** Ki uan azai, Israelia asagħporegh iregh mamagħira iki, ua daruan kogħam, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bandin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumamazizibar ize. God kamaghin ifonge, Israelia na bagħ ua izam, kamaghin a Kantrin Igharazibar Gumamazizibar akurvagħti, me men gan naviba ikuvigh ua na bagħ izam. **12** Israelia akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamin itir gumamazizibar akura. Israelia Godin arazimin irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumamazizibagħ aningī. Kamaghin amizi, gin Israelian God miseveziba bar God bagħ ua izeghiti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumamazizibar amuam. **13** Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amadazi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge. **14** Tuavir kamin, ki uan adarazir nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagħ dikavam. Egħti nan ingangarir

kamin, God men tarazi ua me iniam. **15** God Israelia batuegha, nguazimin itir gumamazizibagħ amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin amizi gin God ua Israelia inighti, bar deragħam, mati God gumamazizir aremezibar amighti, me ua dikavam. **16** Ni bretin ingar, egħ plauan atiaritam inigh faragħ a isi ofan min God daningigh. Egħti arazir kamnangin bretin Igharaziba uaghan Godin biziba. Egħti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba. **17** Israelia mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoragħariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin olivin temer aghuimin bimin dagħem isa, mati olivin aguar faragħa ikeizibar min deragħa iti. **18** Ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragħa guizin olivin tememin aguabagħ afira. Ia faragħ deravira nighnigh, egħ nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba dagħem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim dagħem ia ganidi. **19** Egħti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin e isavsuiragħa, kamaghin ana dar aghore. **20** Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamin mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvatizi, a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egħa deravira iti. Kamaghin amizi ia deragħ uari bagħ gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragħam. **21** Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba atagħizima, da ikeizir puvati. Kamagħira, ia akaba batogħtima a ia ategħti ia ikian kogħam. **22** Kamaghin amizi ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagħ amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumamazizir an arazibar gin zur puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragħ tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan kogħtima, a uaghan ia aghoregham. **23** Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogħamin arazim ategħti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragħam. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiragħamin gavgavim iti. **24** Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamin aguar faragħa an ikeizibara inigh ua da isavsuigham, kar ingangarir ekiam puvati, a pura bizim. **25** Nan adarasi, ia guizin akar mogomer mam gifogħasa ki ia migei. Ia a gifoghiva, kamaghin mikiman kogħam, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavgavim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogħam. Me kamagħira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumamazizir God miseveziba bar God bagħ izamin dugħiamin tugham. Egħti me gin Godin gumamazizibar tongin ikiam. **26** Tuavir kamnangra God Israelia bar men akurvagħam. Godin Akinafarim kamaghin mikeme: "Akurvazir Gumazim Jerusalem ikegh izam. Egħ a Jokopin ovavir boribar amightima me Godin akam barazir puvatizir arazim ategħam. **27** Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva, egħ dugħiar kamin uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam." **28** Israelia Iesusin Akar Aghuim akirim a gasaragħa mati Godin apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumamazizibar akura. God fomira uan gumamaziziba amisevegha, me gifueghavira iti. A men ovavir fomira itibagħ nighnigha kamaghin ami. **29** God diazir gumamaziziba, a bizir aghuiba me ganingī, egħ a gin uamategħ uan nighnizim giragħ kamaghin mikiman kogħam, ia marki, ki uan dindiam ko bizir aghuiba ua da iniam. **30** Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia fomira Godin akam batogħezi, datirighin Israelia a batosi. Ezi tuavir kamin ia Godin apangkuvim ini. **31** Kamagħira, Israelia Godin akam batoke. Ezi Godin apangkuvir ia inizer kamin tuavimin, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam. **32** God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumamaziziba bar men akagħam. Kamaghin amizi, gumamaziziba bar Godin akam batoke. God me gamizi me kamaghin amua, uan arazir kuramin apengan ikia kalabuzir gumamazizibar min iti. **(eleese g1653)** **33** Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar

ekevegħa bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam o amizitam an nighnizimin mingarim manmagħhin deraviram a gegħanam? Puvati. A zuraram amir araziba, gumazitam o amizitam manmagħhin dagħ fogħam? Bar puvati! **34** Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti: "Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo? Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogħam. Gumazitam an faragħ mangi nighniziba a daningam kogħam. Bar puvati!" **36** E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha dar mingarim, ezi da a bagħavira ikia, mamagħhira iti. Kamagħhin amizi e zurazurara ziar ekiam a daning mamagħhira ikiam! Bar guizbangira. (aïñ g165)

12 Kamagħhin amizi, nan adarasi, ki Godin apanguvur ekiam ginighnigha, kamagħhin ia gagagħori: la uari uan inivafiziba isi angamira itir ofan min God daningvira iki. Egh a bagħvira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, a bizir kam bagħ bar akuegħam. la uari isi God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem. **2** la nguazir kamin itir gumamaziziba amir arazibar gin mangar marki. la tegħtina God nighnizir igiaba ia daningti ia arazir igiabar amuam. Kamagħhin, ia Godin ifongiam gifogħam, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragħa arazir mabagħ afiraziba, ia dagħ fogħam. (aïñ g165) **3** God uan apangukuvimin gin ghua ingangarim damuasa bizir aghuim na ganingizi, ki vagħvagħa kamagħhin ia mikimasa. la uari fiva pin uari arighan marki. la deragħ nighnighiva, God ia ganingizir nighnizir gavgavimin ganiva, tuavir kamin ia uari tuisigh. **4** E fo, inivafizir vamira itima, an aven sorogħafariba ko bizir maba sara iti. Ezi inivafizir kamin aven itir bizir kaba, vagħvagħa ingangarir iğharazibagħ ami. **5** Kamagħhira, e gumamazizir aviriba ikia, datirighin Kraiss ko porogħa inivafizir vamiran min oto. Egha inivafizir kamin aven itir bizir kaba, e uari inigha Kraissin porogħav iti. **6** Kamagħhin amizi, God uan apangukuvimin gin ghua ingangaribar amuasa fofoziba ia mati bizir aghuubar min vagħvagħa e ganing. Eghiti gumazitam o amizitam, Godin akam inigha izir fofozim ikiva, a uan nighnizir gavgavimin mirara deravira Godin akamin gun me mikimam. **7** Eghiti gumazim o amizim iğharazibar akurvagħamin fofozim ikiva, a deravira men akurvagħ. Eghiti gumazim o amizim iğharazibar sure damuamin fofozim ikiva, a deravira men sure damu. **8** Eghiti gumazim o amizim gavgavim iğharaz darazir navibar aningamin fofozim ikiva, a bar deravira ingangarir kam damu. Eghiti gumazim o amizim biziba isa gumamazizibagħ anidir fofozim ikiva, an aviriba me daning. Eghiti gumazim o amizim ingangarimin faragħa zuir fofozim ikiva, a deravira an apengan itir gumamazizibar ganiva ingangarir kam damu. Eghiti gumazim o amizim iğharaz darazir apangukuvamin fofozim ikiva, a men apanguksi bar akongegħ mamagħhira iki. **9** la ifar gumamazizibagħ ifongon marki, ia uan navir averiabar aven guizin gumamazizibagħ ifongegħ. Egh arazir kurabar aghuaghiva, arazir aghuubar suiragħ gavgafigh. **10** la uan ikizimin aven uari uarigh ifongezi mogħin, ia uagħan Kraissin adarazir aven uari uarigh ifongegħ. Egh ia zurara uarira uan ziaba pirafisi pamtem ingar. **11** la pamten ingariva amirvagħan marki, Godin Duam ian navibar amuti ia zurara Ekiamin ingangarim damusi naviba dikavam. **12** Egh ia, bizir aghuuir ia fogħa iniamiba bagħa mizua itiba, da bagħ nighnigh bar akongegħ. Egh osimtiziba izamin dugħiamin, ia iki uagħan da ateriva tugħ gavgavigh, egh zurara God ko mikim. **13** Eghiti Godin gumamaziziba biziba puvatighiti, bizir ia itiba men akurvagħ. Egh nguubar iğharazimin gumamaziziba ian bighan izamin dugħiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi deragħ me damu. **14** Gumazim o amizim arazir kuramin ni damighiti, ni arazir aghuimin a damusi Godin azangsigh. Egh a gasighasighsi Godin azangsighan marki. **15** la iğharaz darazi bar akongegħti ia me ko bar akongegħ. Egh iğharaz darazi osemegħti, ia me ko osemegħ. **16** la arazir vabara, gumamaziziba bar me damu. Egh uarira uari fan marki. la gumamazizir ziaba puvatizibar namakabar amu. Kamagħhin uabi ginighnighan marki, kirara

fofozim iti. **17** Gumazitam o amizitam arazir kuratamin ni damighiti, ni uam arazir kuramin a ikarvagħan marki. Puvati. la zurara gumamazizibar damazimin arazir aghuubar amu. **18** la uari navir amirizim ikiva gumamazizir iğharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar. **19** Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighiti, ia men arazir kuram ikarvagħan marki. la tegħti, God uabi uan aningagħarimin tuavimin me ikarvagħam. la fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamagħhin migei, "Arazir kuraba ikarvagħamin ingangarim, kar nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagħ egh ivezir kuraba me daningam." **20** Ni Godin Akinafarim mikemezi mogħin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni dagħem a daning. Egh kuariam an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuuir kamin a damighiti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham." **21** Ni arazir kuram ategħti, ni ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragħ a gafiragħam.

13 Gumamaziziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavmanin tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumamazizir dapaniba bar, God uabi me ariki. **2** Gumazitam o amizitam gavmanin gumazir dapanibar akam batoghiva, kamagħhin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumamazizibar akaba batosi. Gumamazizir kamagħhin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam. **3** Gavmanba gumamazizir arazir aghuubagħ amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumamazizir arazir kurabagħ amiba atiatim me daningasa iti. Kamagħhin amizi, ni gavmanin atiatingan kogħsi, ni arazir aghuubar amuti, me nin ziam fam. **4** E fo, gavman a mati Godin ingangarir gumazim, egha arazir aghuubar ian akurvagħasa ingari. la arazir kuram damigh gavmanin atiating. la fo, gumamazizibagħ asighisighamin ingangarim ko gavgavim, gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ia te arazir kuram damighiti, a ian arazir kuramin ivezim ia daningam. **5** Kamagħhin amizi, ia gavmanbar apengan iki. la gavmanin apengan ikian kogħ, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uagħan kamagħhin fogħ, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuubar gin mangi. la kamagħhin damuva, gavmanbar apengan ikiam. **6** Gavmanba Godin ingangarir gumamazizibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragħ a damu. Bizir kam bagħ, ia uagħan takisin dagiaba isi me daningam. **7** Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin iğharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuubar me damu, men ziaba fi. **8** la ikarvagħamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagħ. Eghiti ikarvagħamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumamazizir iğharaziba bar me gifuegħam. Tina gumamazizir iğharaziba bar me gifongē, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui. **9** E fo, Moses Osirizir Araziba kamagħhin migei, "la gumamazizibav sogħti, me arimighiran marki. la okiman marki. la gumamazizir iğharazibar biziba bagħ naviba dikavan marki. la porogħamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uagħan iti, da bar mogħhira akar vamira an aven iti, akar kam kamakin: "Ni uabira uabi gifongēzi mogħin, gumamazizir iğharazibagħ ifongegħ." **10** Ni gumamazizir iğharazim gifongegħ, arazir kuratamin a damighan kogħam. Kamagħhin amizi, gumazim iğharaz darazigh ifongegħiva, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui. **11** Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamagħhin amizi arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategħ dikavigh angamira ikiamin. la fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraissin itim, ko God en akurvagħamin dugħiam, aning mong uaningin sagħon iti. Ezi datirighin God en akurvagħamin dugħiar kam a roghira izi. **12** Aminirbirim givasava animia, aminin tiasa. Kamagħhin amizi, e mitatemin araziba bar da ategħiva angazangarimin aven misogħsi, midorozir biziba inigh dar aghuam. **13** E angazangarimin aruuir gumamazizibar min deragħvira daruam. E diparonganbar amiva onganon kogħ, egh pura gumamaziziba isi pamten dimiva iğhiar kurabar arazibar amuan kogħam. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afar

arazibar amuan marki. Egh uari uarir soghiva, munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki. **14** Egh ia uan Ekiam Kraiś Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14 Gumazim nighnizir gavgavim Kraiśin ikia, an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki. **2** Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar ada api. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati. **3** Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighniziba a damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inisi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar ada apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi. **4** Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Kamaghin amizi, Ekiam uabi a damighti, a guizbangira tugh gavgavigham. **5** Gumazitam suam, dughiar kam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaba bar magh gari. Eghti gumamaziziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera. **6** Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar ada apim, a dagheba bagha God minabava, tuavir kamin Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, dagher maba ataghirasi. **7** E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirinirir angamira itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati. **8** E angamira ikiva, Ekiam bagh ikiam. E aremeghiva, Ekiam bagh aremegham. Kamaghin amizi, e angamira iti, o e areme, e Ekiamin adarazira. **9** Bizir kamin mingarim kamakin. Kraiś aremegha ua dikafi. Kamaghin an angamira itiba ko aremeziba bar moghira men Ekiamin iti. **10** E fo, e bar Godin kotiamin tuivighiti, an en araziba tuisigham. Kamaghin amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakirangin adarir nighniziba me damuan marki. **11** E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei: “Ki ian Ekiam, ki zurara ikivira ikiam, kamaghin amizi ki guizbangira ia migei, ‘Nguazimin itir gumamaziziba bar moghira nan guamin teviba apirigh, egh uan akabar nan gun mikim suam, ki guizbangira God.’” **12** Kamaghin amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godin mikimam. **13** Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar araziba ua da tuisighan kogham. Egh ia nighnizir igharazimin gin mangiva, uan adarazir amuti me arazir kuram damu iran kogham. **14** Ki Ekiam Iesus ko poroghav iti, bizir kam nan nighnizim gamizi a bar kuiaghirizi, ki guizbangira kamaghin fo, bizitam uabi Godin damazimin mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazimin zuezir puvati. Eghti bizir kam an nighnizimin guizbangira bar mizeghti an a damuan marki. **15** Ni daghetam amiti, nin anav gan nighnigh suam, a Godin damazimin mize, eghti arazir kamin ni an nighnizim gasighasigham. Ni kamaghin damuva ni munav gifongezir arazimin gin mangan kogham. Kraiś munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki. **16** Egh ia kamaghin damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami. **17** E fo, God Bizibagh Ativir Arazim, a dagheba apir araziba o dipaba apir arazim puvati. A Godin damazimin derazir arazim ko, navir vamiran ikiamin arazim ko, bar akongezir arazim. Arazir aghuir kaba, da Godin Duamin aven ofiti. **18** Tina tuavir kamin Kraiśin ingangarim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Egh a gumamazizibar amuti, me migirigiar aghuibar a mikimam. **19** Kamaghin amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamira ikiamin arazibar gin mangiva, arazir gumamazizir igharazibar amuti me tugh gavgavighamiba, dar gin mangi dar amuam. **20** Ni daghemra nighnigh, tuavir kamin God amizir

arazibagh asighasighan marki. Guizbangira, dagheba bar, ada dera. Eghti ni daghetam amiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irighiti, kamaghin ni arazir kuram gami. **21** Ni asizitam ko wainin dipatam amiva bizir igharazitam damighti, tuavir kamin da nin anav damighti a irigham. Ni kamaghin damuan marki. **22** Nin nighnizir gavgavir bizir kamin itim, a nin navimin iki. God nin nighnizim gifozi, ni gumazir igharazitamin mikiman marki. Gumazitam bizitam guizbangira, a ginighnizi, bizir kam derazi, an navim osemezir puvati, gumazir kam bar akongegham. **23** Gumazitam asizitam o daghetam amiva, nighnizir pumoning ikiti, God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnizir gavgavim gisin tuzir puvati, kamaghin osimtizim an iti. Guizbangira, e nighnizir gavgavim gisin tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

15 E gumamazizir nighnizir gavgavim itiba, gumamazizir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvaghham. E uarira uarir akurvaghsi nighnighan kogham. **2** E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvaghham. E kamaghsua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men akurvaghham. **3** E fo, Kraiś uabi uabin akurvaghasa nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, “Akar kurar gumamaziziba ni gasiba, da uaghan na gire.” **4** Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam. **5** Dativighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugh gavgafi. Egh a ia damuti, ia Kraiś Iesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kamin ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam. **6** Kamaghin amizi ki ia bagh Godin azangisighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Kraiś Iesusin Afeziam. **7** Kamaghin amizi, gumamaziziba Godin ziam fisi, ia Kraiśin adarazi ia uarira uari inigh bar akongegh. Kraiś ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh. **8** Ki ia migei, Kraiś Judabar ingangarir gumazimin oto. An arazir kam kamaghin aka, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham. **9** Kraiś uaghan kamaghsua, a Kantrin Igharazibar Gumamazizibar amighti, me Godin apangukuvim bagh an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei: “Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ikiva ni minamam. Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam.” **10** Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti: “Ia Kantrin Igharazibar Gumamazizibar, ia Godin gumamaziziba Israelia, ia me ko iki bar akongegh.” **11** Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin migei: “Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar, ia Ekiamin ziam fi! Egh nguazimin itir anababa, ia bar an ighiabar amul!” **12** Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme: “Ativir igiam, Jesin ovavir boribar tongin otogh, mati temer ghuzir igiam, temer dakar kamin oto. God gumazir kam amiseveghti, an atrivimin otogh iziva Kantrin Igharazibar Gumamazizibar ganam. Egh a me damuti, me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam.” **13** Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamaghsua, an Duamin gavgavim, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin amizi, God ian nighnizir gavgavir an itimin tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivaghham. **14** Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam. **15** Ezi ki akinafarir kamin aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangukuvigha na misevezi, ki Kraiś Iesusin ingangarir gumazimin ikiava, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bagha ingari. God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba,

me ofan min iki a damuti a me bagh bar akongegham. Eghti Godin Duam me damighi, me God baghvira ikiam. Kamaghin amizi, nan ingangarin kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin Akar Aghuim me mikiri. **17** Ki Kraisis Iesus ko porogha ingangarin gami, kamaghin amizi ingangarin ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge. **18** Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Kraisis ko ingarima Kraisis na bagha tuaviba arizima, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir ototzir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalemin ikegha Kraisis Akar Aghuim bar anekura ghua Ilirikumin Provisin otu. **20** Nan ifongiam kamakin: ki Kraisis Akar Aghuim dangarin gumaziba oraghizir puvatizibar anekunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari. **21** Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa: “Gumamazizir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham. Gumamazizir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh fogham.” **22** Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarin kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati. **23** Egha datirighin ki nguilar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge, **24** kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi mangi, Spenin darorim ategh ia ko tong ikeghiva, gin Spenin mangam. Ki ian gan, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam. **25** Ki datirighin Godin adarazi bagh akuravazim inih Jerusalem Nguilar Ekiamin mangam. **26** Ia fo, Jerusalemin itir Godin adarasi, men tongin itir gumamazizir maba biziba bar puvati. Kamaghin amizi, Masedonia ko Akaiin Provisin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke. **27** Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me Israelin gumamazizir onganarazibar akurvaghamin ingangarin iti. Guizbangira, Israelia fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumamazizibagh anigha men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ikurvaghamin bizim iti, me nguazir kamin bizir aghuiba isi Israelia danningiva me ikurvaghamin. **28** Ki faragh dagiar kaba bar a da inih Jerusalemin mangamin ingangarin agivaghiva, gin Spenin mangisi izi ian ganigh, mangam. **29** Ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Kraisis bizir aghuir bar aviribar an tongin dar amuam. **30** Nan adarasi, en nighnizir gavgavir Ekiam Kraisis Iesusin itim ko, Godin Duam e ganidir igharaz darazigh ifongezir arazin, ki bizir kamning ginighnigha kamaghin ia gagakhori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangsigh. **31** Egh kamaghin mikim, Judian itir nighnizir gavgavim puvatiziba na gasighasighan kogham. Eghti Jerusalemin itir Kraisis adarazi nan ingangarin ki me bagha amim bagh bar akuegham. **32** Kamaghin God ifueghitima, ki ia bagh izisi nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughsi uan uan gavgavim inisi, egh bar akuegham. **33** Ki kamaghin Godin azai, Godin navir amirizim ko dabiribir aghuim anidim, bar moghira ia ko iki. Guizbangira.

16 Ki ghaze, ia kamaghin fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarin kamakin, a Senkrian nguilar ekiamin itir siosin ingangarin amizim. **2** Ki kamagsua, ia Ekiam ginighnigh Fibi inighti a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godin gumamaziziba damuamim. Egh a bizitizim puvatighiti ia an akuragh. Guizbangira, a gumamazizir aviribar akurvagha egha uaghan nan akura. **3** Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Kraisis Iesusin ingangarin gami. **4** Aning nan akurvagha na bangin oveghai. Kamaghin, ki uabira puviram aning minabi. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar siosba uaghan aning minabi. **5** Egha ki uan akam isa aning dipenimin uari akuvir

sios bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki. Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagh anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Esian Provisin itir gumamaziziba bar men faraghavira nighnizir gavgavim Kraisis iti. **6** Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari. **7** Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junia bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Gumazir kam ko amizir kam, aning e Judan ikizir vaimira, egha na ko kalabusin ike. Aning Kraisis aposelbar tongin ziar ekiamning itima, me bar aning gifo. Ezi aning nan faragha ghua Kraisis gifo. **8** Egha ki uan akam isa Amplius bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghin ga namakar aghuimningin min iti. **9** Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e ko Kraisis ingangarin gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuim. **10** Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraisis gin zuima osimtiziba a bativima, an nighnizir gavgavim Kraisis ikiavira iti, ezi bizir kam bagha a ziam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusin dipenimin itir darazi bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki. **11** Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikizir vaimira. Egha ki uaghan uan akam isa Narsisusin dipenimin aven itir Ekiamin adarazi bagha ghaze, Afeziam me ko iki. **12** Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan rooram Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari. **13** Egha uaghan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. An amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim amadi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami. **14** Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki. **15** Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpas, ko Godin gumamazizir me ko uari akuviba bar, me bagh akam amaga ghaze, Afeziam bar me ko iki. **16** Ia Kraisis adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir dafaribar suigh. Ezi Kraisis siosba bar, uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **17** Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, ia gumazir ia abiziba bagh deraghvira gami. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin amizi, ia men saghon iki. **18** Me en Ekiam Kraisis Iesusin ingangarin gamir pu. Puvati. Me uan inivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumamazizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi. **19** Gumamaziziba bar kamaghin oraki, ia Akar Aghuim inigha deravira an gin zui. Kamaghin amizi, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamim fofoziba puvatigham. **20** Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabiribir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighiti, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Kraisis Iesusin apangkuvim ia ko iki. **21** Timoti, na ko ingarin gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vaimira, me uaghan ia bagha akam amadi. **22** Ki Tertius, ki uaghan uan akam isa ia bagha Ekiamin ziamin anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamin da osiri. **23** Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki Pol ki Gaiusin dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Ezi Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguilar kamin Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi. **25** E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ia nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar Aghuir ki

akurim, a Kraiſ Ieſuſin Akar Aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam gifo. Godin ovengan koghamim, Akar Gavgavimin kamaghin migia ghaze, akar mogomer kaba azenim giriti, Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar dagh foghiva, nighnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an gin mangam. (aĩōnios g166) 27 Ezi ki kamaghin ifonge, Kraiſ Ieſuſ e damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, egħa a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira! (aĩōn g165)

1 Korin

1 Ki Pol, ki Krais Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko,

2 ga akinafarir kam ia Korinin ngubar ekiamin itir sios bagha an osiri. Krais Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egħa a ua bagħa ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumamazir Krais Iesusin ziam feba bar, a ia misefe. Krais Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam. **3** Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krais Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning. **4** God, Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, ian apangkuvigha, deragħa ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi. **5** Ki a minabagħa ghaze, Kraisin akar e ia mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Krais ko poroghav itima, God bizir aghuir avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba. **7** Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Krais Iesus azenim giramin dughiam mizua, Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati. **8** Krais Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otoghti, bizir kuratam en Ekiam Krais Iesus Uamategħamin Dughiamin ian ikian kogħam. **9** God uan Otirim Krais Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Egħti God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham. **10** Nan adarasi, ki en Ekiam Krais Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakaghori, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki. **11** Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adaribar uarigh ami. **12** Ki arazir ia uari adozir ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, "Ki Polin anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Apolosin anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Pitan anav." Ezi marazi kamaghin migei, "Ki Kraisin anav." **13** Ezi manmakin? Krais ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati! **14** Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, ua gumamaziziba puvati. Kamaghin ki God minabi. **15** Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam kamaghin mikiman kogħam, "E Polin ziamin rurim ini." **16** (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimin itir adarasi. Egħa ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues o puvati.) **17** Krais gumamaziziba ruasa na amadazir pu. Puvati. An akam akunas na amada. Egħti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamin itir gumamazizibar fofozimin anekunan kogħam. Ki kamaghin damu, Kraisin ter ighuvimin ovevem damighiti, a mati pura bizim. **18** Guizbangira, gumamazizir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiar onganin egħa mingariba puvati. Ezi e gumamazizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim. **19** Godin Akinafarim kamaghin migei: "Ki gumazir nighnizir aghuiba me ganidibar fofoziba adegham, egh ki men fofozir gumazibar fofoziba bar da agivagħam." **20** Egħti e manmagħin nguazir kamin itir gumamazizibar nighnizir aghuibav kimam? E manmagħin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumamazizir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmagħin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamin itir fofozibagh amizima, da mati migirigiar onganiba mingariba puvati. (aiñon g165) **21** Godin nighnizir aghuim ko an fofozimin, God kamaghin fo, nguazir kamin itir gumamaziziba uan fofozimin tuavimin me Godin fofozim inighan kogħam. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akuraghasa anemisefe. Kar, me "migirigiar onganim," arazir akam, e anekuri. Gumamaziziba akar kam baragħa nighnizir gavgavim Godin itima, God men akurvasi. **22** Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nighnizir aghuim ko fofozim bagħa pamten ingari. **23** Ezi e Krais ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar kam Judabar nighnizimin, mati bizir me asaghporagħirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibar nighnizim ghaze, kar migirigiar onganim. **24** Ezi e gumamazizir God diaziba, Juda ko

Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uaghara, e fo, Kraisra a Godin gavgavim ko Godin fofozim. **25** Nguazimin itir gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze, "Godin nighnizir maba bar ongani." Ezi nighnizir kamra bar gumamazizibar nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar gumamazizibar gavgavim gafira. **26** Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh. Ian aviriba faragħa, nguazir kamin itir gumamazizibar damazimin, fofozir gumamazizibar min ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Ian aviriba, anabar ziar ekiaba itibar otivizir puvati. **27** God kamaghysua, a nguazir kamin itir fofozir gumamazizibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumamazizir gavgaviba puvatigha nguazimin itir gumamazizibar damazimin nighniziba onganiziba, merara God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumamazizibar amuti, me aghumsigham. Kamaghin, gumamazizir gavgaviba puvatigha nguazir kamin itir gumamazizibar damazimin itiba, merara God me amisefe. **28** Egħa a nguazir kamin ziaba puvatizir gumamaziziba ini, kar gumamazizir me kamaghin migeiba, me bizir kinir me aghuaziba. Ezi arazir kamin, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar min iti. **29** Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam Godin damazimin uabi uan ziam fan kogħam. **30** God uabi ia gamizi, ia Krais Iesus ko poroghav iti. Ezi a Krais gamizi, a en nighnizir aghuimin mingarimin iti. Ezi Kraisin ingangarimin, God e gamizima, e Godin damazimin deragħa, God baghavira iti. Ezi Kraisin ingangarimin, a uam e givezegħa, arazir kuramin gavgavimin e firi. **31** Ezi Akinafarim mikemezi mogħin God kamaghin ifonge, "Tina bar akongegħsi, an Ekiam amir arazibagh nighnigh, a bagħ bar akongegħ."

2 Nan adarasi, ki ia bagħa izezir dughiamin, ki Godin akar mogomemin ia migia, fofozir gumamazizibar min akar ekiar guar aviritabar ia mikemezir puvati. **2** Ki faragħavira kamaghin nighniki, ki ian tongin ikiamin dughiamin, ki bizir igharazitam ginighnighan kogħam. Puvatigham. Ki Krais Iesusra nighnighiva, a ter ighuvimin aremezir ovevem uaghan a ginighnigham. **3** Ki ia ko itir dughiamin, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiativa, mighighavira agoi. **4** Ezi akar ki mikemezim ko Akar Aghuir ki kunizim, ki nguazir kamin itir fofozim o nighnizibagh etuir akar, ia mikemezir pu. Puvati. God uan Duamin gavgavim, ian akazi, ia fo, ki migeir akaba da guizbangira. **5** Guizbangira, ki kamaghysua, ian nighnizir gavgavim nguazir kamin itir fofozim gisin ikian kogħam. Puvati. Ian nighnizir gavgavim, Godin gavgavimra, a gisin tugħam. **6** Guizbangira, gumamazizir gavgavigha Godin Arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kamin itir fofozim puvati. Egħa uaghan a nguazir kamin gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir ovengasava amiba. (aiñon g165) **7** Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnizir mogomem. Fomira, God tighar nguazimin ingaramin dughiamin, a uan fofozir aghuimin a kamaghin ifonge, e an Nguibamin iki, ziar ekiam ko dabirabar aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamin ikegha iza datirighin an fofozir aghuir kam en modo. (aiñon g165) **8** Ezi ian nguazir kamin gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti fogħava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan kogħai. (aiñon g165) **9** Ezi e Godin Akinafarimin itir akamin migirigiar kam migei, a kamakin: "Bizir gumazitam o amizitam faragħa uan damazimin ganizir puvatiziba, ko akar gumazitam o amizitam faragħa oragħizir puvatiziba, ko bizir gumazitam o amizitam nighnizimin itir puvatiziba, bizir bar aghuir kaba, God gumamazizir a gifongeziba bagħavira da akiri." **10** Bizir kabar migirigiam fomira modo, ezi Godin Duamin ingangarimin God da azenim gatizi, e dar gari. Godin Duam biziba bar deravira dar gara, uaghan Godin nighnizir mogomebar gara fo. **11** Tav gumamazizir igharazibar nighnizibagh fogħan kogħam. Puvati. Gumazimin duar an aven itimra fo. Kamaghira, gumazitam o amizitam Godin nighnizim gifogħan kogħam. Godin Duam, a uabira fo. **12** E nguazir kamin duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Egħti tuavir kamin, e bizir aghuir

God e ganingiziba, e deraghvira dagh fogham. **13** E bizir aghuir kabav geima, en migirigiaba nguazimin itir fofozimin tuavimin otözir pu. Puvati. Godin Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godin Duamin akaba isa, Godin Duam itir gumamazizaba akar kaba bigha me geghari. **14** Ezi gumamazizir Godin Duam puvatziba, me Godin Duamin bizir aghuiba inighan kogham. Guizbangira, me kamaghin nighnigha ghaze, da bizir onaniba, egha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godin Duamin otifi. Kamaghin, gumamazizir Godin Duam itiba, merara Godin Duamin bizir aghuir kaba tuisighamin fofozim iti. **15** Gumamazizir Godin Duam itiba, me biziba bar da tuisisi. Eghti gumazitam o amizitam, Godin Duam itir gumamazizibar mizeba tuisighiva avegham. **16** Godin Akinafarim kamaghin migei: "Tina Ekiamin nighnizim gifo? Gumazitam bizibar amuamin fofozim Ekiamin sure damuan kogham." Ezi erara, Kraisin nighnizim en iti.

3 Nan adarasi, ki gumamazizir Godin Duamin gin zuibav gei moghin ia mikiman kogham. Puvati. Ki gumamazizir navir ghurimin arazibar gin zuibav gei moghin, ki ia migei. Dughiar kamin ia borir iririvibar min ikia, Kraisin arazibar gin zui. **2** Ki faragha, mati otem ia ganiga, dagher gavgavitam ia daningan ibura. Faraghavira, ki fo, ia tighar dagher gavgavitam iniam. Egha datirighin ikia, kamaghira iti. **3** Ki fo, ia navir ghurimin arazibar gin ghuavira iti. Ia uan adarazi navim men ikuvir arazim, ko uarir adoghodozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ghurimin araziba. Ia dagh amuava, nguazir kamin itir gumamazizibar min ami. **4** Gumazir mam kamaghin migei, "Ki Polin anav." Ezi mav kamaghin migei, "Ki Apolosin anav." Ezi arazir kamin ia mati nguazir kamin gumamaziziba. **5** Ia deravira nighnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vaghvagh ga ganingi. Ezi ingangarir ga amir kabar, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. **6** Ki mati, dagher ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi. Ezi God a gamima, an aghui. **7** Gumamazizir dagher oviziba opariba, me ziaba puvati. Gumamazizir dipam a ganidiba, me uaghan ziaba puvati. God daghebagh amima, da aghui, kamaghin a uabira ziam iti. **8** Gumamazizir dagher oviziba opariba, ko gumamazizir dipaba anidiba, me uaghara Godin ingangarir gumamaziziba. Egh me vaghvagh uan ingangarir amizibar ivezim iniam. **9** E bar moghira, e uari inigha Godin ingangarim gami, ezi ia mati an azenim. Egha ia uaghan mati Godin Dipenim. **10** God uan apanguvimin, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Egha ki dagiaba arizima, gumamazizir igharaziba dagh isin dipenimin ingari. Eghti dipenimin ingarir gumamaziziba vaghvagh deravira ganiva dipenimin ingar. **11** Ia fo, God Krai Iesus isa, dipenimin ingarir dagiar faragha atizimin min anetigha gifa. Eghti gumazitam o amizitam, dipenimin ingarir dagiar faragha itir igharazitam, uam anerighan kogham. **12** Gumamaziziba dagiar kam gisin dipenimin ingarsi, tarazi ti golin dagiabar an ingaram, tarazi ti silvan dagiabar an ingaram, eghti tarazi ti dagiar ivezim bar pin kozibar an ingaram, eghti tarazi temebar an ingaram, eghti tarazi dadabar an ingaram, eghti tarazi maziar misabar an ingaram. **13** Eghti gin, Godin Kotiamin Dughiamin, gumamaziziba bar, men ingangariba azenim giram. Eghti dughiar kam avir ekiamin min otoghti, avir kam men ingangaribar isi vaghvagh da tuisigham, men ingangariba deraz, o puvati. **14** Eghti gumamazizir manam dagiar kam gisin dipenimin ingarighiti, an dipenim isighan koghti, a ingangarir kamin ivezir aghuim iniam. **15** Eghti ingangarir gumamazizibar dipeniba bar isighi, me uan ingangaribar ivezim inighan kogham. Ingangarir gumamaziziba uari avimin miseveaghirigh egh me ovengan kogham. **16** Ia kamaghin fos ti? Ia Godin Dipenimra, ezi Godin Duam ian aven iti. **17** Godin Dipenim, a ua baghaviram a ginabas. Ezi dipenir kam, kar iarara. Kamaghin amizi, gumazim o amizim Godin Dipenim gasighasighitma, God a gasighasigham. **18** Ian tav uabira uabi gifaran marki. **19** Gi ghaze, ian tongin gumazitam o amizitam nguazir kamin bizibagh fogh kamagh nighnigham, "Ki fofozir bar aghuim iti," egh a faragh

gumazir onganimin min otogh, gin bar fofozir gumazimin otogham. Kamaghin deragham. (aion g165) **19** Guizbangira, nguazir kamin fofozir aghuim, a Godin damazimin mati arazir onganim. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumamazizir maba paza gumamazizir igharazibar amuasa, arazir aviribagh nighnisi. Ezi God gumamazizir kabar arazibagh amima, da meraram asighasisi." **20** Godin Akinafarim uaghan kamaghin mikeme, "Ekiam a fofozir gumamazizibar nighnizibagh fo. A fo, me damuasa nighnizir biziba, da otivan kogham." **21** Kamaghin amizi, ia gumamazizibar ziaba fer arazim atakigh. Biziba bar, ian biziba. **22** Pol, ko Apolos, ko Pita, ko nguazir kam, ko ikirimirim, ko ovevem, ko bizir datirighin itiba, ko gin otivamin biziba, da bar iana. **23** Ezi ia Kraisin adarasi, ezi Krai, Godin anav.

4 Ia kamaghin e ginighnigh, e Kraisin ingangarir gumamaziziba. Egha Godin akar mogomeba deraghvira dar ganamim ingangarim gami. **2** Eghti gumamaziziba tavin ingangarir gumazibar iki, egh me uan gumazir ekiamin akaba deraghvira dar gin mangi. **3** Kamaghin amizi, ia nan araziba tuisigham, o gumamazizir igharazitaba nan araziba kotin da tuisighi damuam, kar pura bizim. Ki uaghan uabi uan araziba tuisizir puvati. **4** Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, "Ki gumazir arazir kuraba puvatzim." Puvati, na tuisighamin ingangarim, kar Ekiamin bizimra. **5** Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin, ia gumamazizir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam miziam. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egh a gumamaziziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kamin, God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim deraz, o ikufi. **6** Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim mikemezi moghin deravira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamin mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumamazizir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki. **7** Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingizi, ni manmaghsua uabi uan ziam fa, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi? **8** Guizbangira, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghaviram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam. **9** Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e aremegham. Me nguazir kamin itir enselba ko gumamaziziba bar, men damazimin e misueghti, e arighrehgam. **10** E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumamazizir onganibar min iti. Ezi ia Krai ko poroghav ikiava, ia fofozir gumamazizibar min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti. **11** Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara itima, kuariba puv en pirima, e korotiar bibiziba uati. Ezi me tintinibar e misozi, e deravira danganitam gaperazir puvati. **12** E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me paza e migeima, e deragh me damuasa Godin azangsis. Me arazir kurabar e gamima, e pura nimira ikia osimtiziba ateri. **13** Me akar bar kurabar e migeima, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumamaziziba makuniziba. Gumamazizibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin. **14** Akar kam, ia damuti ia aghumsighasa ki an osirizir puvati. Ki kamaghsua, ia mati nan boribara. Ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghosa, egha akar kam osiri. **15** Gumamazizir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghu, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki Akar Aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Krai Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin oto. **16** Kamaghin ki ia gakaghori, ia nan arazibar gan, dar gin mangi. **17** Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amibar

gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara nguiba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizabar amuti, da dikavam. **18** Ian marazi ghaze, ki izi ian ganam kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe. **19** Puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumazamizir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izam kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti. **20** Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim. **21** Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? O ki uan navim ia daningiva, ian asughasugham?

5 Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Arazir kam, Krais gifozir puvatizir gumazamiziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kamnang kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui. **2** Egha ia manmaghin amigha ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam ateghiva azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian marki. **3** Guizbangira, ki uan inivafizimin ian saghon iti, egha uan duamin ki ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa. **4** Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti, **5** ia gumazir kam isi, Satanin dafarim datighiti, an inivafizim ikuvigham. Ia kamaghin damighiti, Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir kamin duamin akuragham. **6** Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ia ti kamaghin fozir pu, yisin muziarim, a bret damuamin plaua bar a gamima, a bati? **7** Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batoghiva, zuegh, mati bletin igiar yisba puvatizimin min iki. Ki kamaghin fo, ia yis puvatizir bletin min iti. Ia fo, God Israelia Gitazir Dughiam Ginighnizir Isar Ekiam, an abaniamin gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghin, me Krais isa sipsipin min a misoghezi, an areme. **8** Kamaghin amizi, en araziba, gumazamizir Isar Ekiam kam damuasava amir arazir min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guizin akamin gin mangiti, arazir kam mati bletin igiar yis puvatizim. **9** Akinafarir igharazir ki ia bagha faragha osirizimin, ki kamaghin ia mikeme, "Ia gumazamizir tintiniba uari bakiava akuiba, me ko ikian marki." **10** Ia bar nguazir kamin gumazamizir arazir kurar kabagh amiba ataghiraghasa, ki migeir puvati. Gumazamizir tintinibar uari bakiava akuiba, ko gumazamizir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumazamizir igharazibar biziba okeiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ia gumazamizir kabanang bar me ataghiraghshi, ia bar nguazir kamin ikian kogham. **11** Ki osirizir akar kam, an mingarim kamakin: Gumazir Kraisin adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumazamizir uari bakiava akuir arazim gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Egh ia uaghan gumazir kamaghin amim ko daghebar aman kogham. **12** Ezi manmakin? Ki ti Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba tuisizir ingangarim iti? Bar puvati. Kraisin adarazir aven itir gumazamiziba tuisizir ingangarim, a ian ingangarimra. **13** Azenan itir gumazamiziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ia gumazir kurar ian tongin itim batokegh."

6 Ian tongin tav osimtizitam Kraisin adarazir mavin ikia, tizim bagha Godin gumazamiziba ategha ghua Godin gin zuir puvatizibar damazimin a isa kot garisi? Ia arazir kam gamua aghumsizir puvati, o? **2** Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin gumazamiziba, e nguazimin itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin nguazir kamin biziba tuisighamin fozozim

ikiam, egha datirighin manmaghsua osimtizir muziarir kaba uarir tongin ia da tuisighamin fozoziba puvati? **3** Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghin damuva, e guizbangira nguazir kamin osimtiziba tuisighamin fozozim ikiam. **4** Kamaghin, osimtizitam ian tongin otoghtima, tizim bagh ia osimtizir kam tuisighamin ingangarim isava, siosin azenan itir darazigh anidi? **5** Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki ghaze, ian tongin, gumazir fozozim ititam ti mar ikia, egha Kraisin adarazir tongin osimtiziba tuisighamin fozozim ikiam. **6** Ezi manmaghsua, Kraisin adarazi uari isava, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar damazimin ghua uari isa kot garisi. **7** Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba uarir ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmaghsua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmaghsua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua? **8** Ia arazir aghuir kabar gin mangan aghuagha, uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami. **9** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba, **10** ko okimakiar gumazamiziba, ko gumazamizir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumazamizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham. **11** Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Ia, Ekiam Krais Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavim, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumazamizibar otifi. **12** Gumazamizir maba kamaghin migei, "Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuum." A guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighirigh biziba bar dar amuum. Eghti bizitam na damighiti, ki an ingangarir gumazimin min ikian kogham. **13** Gumazamizir maba ghaze, "Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim." Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning viraram aning agivagham. Eghti en inivafiziba, gumazamiziba uari bakia akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En inivafiziba, Ekiam bagh ikiva, an ingangarim damuum. Ekiam en inivafizibar gara dar akurvasi. **14** God uan gavgavimin Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh a uaghan en inivafizibar amighiti e ua dikavam. **15** Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Kraisin inivafizir akuaba. Kamaghin, ki ti Kraisin inivafizir akua tam inighiva, amizir arazir kurabagh amimin inivafizimin poroghti, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghin damighan kogham! **16** Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning inivafizir vamiram oto. Ia ti kamaghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Aning, inivafizir vamiram otogham." **17** Eghti gumazitam o amizitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamiram otogham. **18** Ia zurara arazir gumazamizir uari bakiava akuimin ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumazamiziba dagh amima, da inivafizimin azenan otifi. Ezi gumazim o amizim, gumazamiziba tintinibar uari ko akuir arazim damigh, a uabi uan inivafizim gasighasigham. **19** Ia ti kamaghin fozir puvati? Ian inivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti. God uan Duam isa ia ganingizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti. **20** God ivezir bar ekiamin ia givese. Kamaghin, ia uan inivafiziba isi, God daning an ziam fi.

7 Ki datirighin migirigiar ia akinafarimin osiriziba ikarvaghasa. Gumazim o amizim poroghamin gamizir puvati, a dera. **2** Gumazamizir uari bakia akuir arazim, bar ekevima, kamaghin gumaziba bar, vaghvagh amuimin ikiti, amiziba bar, vaghvagh pamin iki. **3** Pamin inivafizim, kar an amuimin bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghira, amuimin

inivafizim, kar an pamin bizim, amuim an anogoroghan kogham.

4 Amizim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, pam a gatifa. Kamaghira, gumazim uabi, uan inivafizim gativan kogham. Puvati, amuim a gatifa. **5** Gua poroghamimning, gua akirim ragh uaning gasi uaningin aghuaghuaugh, uan inivafizimning uaningin anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, virara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevinim uan inivafizimning anogoregham, eghti arazir kam dera. Egh arazir kamin girara, gua u uaningin porogh. Gua kamaghin damuan koghti, Satan gua gifarisi, gua gakaghonti, gua uan inivafizimin agorogem dikabiniva avegh, irigham. **6** Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvtati. **7** Ki kamaghsua, gumamaziziba bar nan min pura odiairbar iki. God vaghvagha gavgavim isa, gumamaziziba vaghvagha me ganing. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti. **8** Gumaziba ko amizir odiairbar itiba, ko amizir men paba araghiireziba, ki kamaghin migei, me nan min odiairmin ikiti, deragham. **9** Ni uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamin iki. Ni odiairmin ikitima, inivafizir agorogem bar nin ekeveghti, ni gumamaziziba pura tintinibar uari ko akuir arazir bagh bar ikuvigham. **10** Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvtati, kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghiraghan kogham. **11** Amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatighitima, a uamategh uan pam bagh mangva, a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim batoghan marki. **12** Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvtati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir tavin amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham. **13** Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraghan marki. **14** Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir gumazimin otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamin God a damuti, a God baghavira itir amizimin otogham. Me kamaghin amizir puvtati, men boriba ti Godin damazimin zuezir puvatighai. Ezi datirighin men boriba God baghavira itir boriba. **15** Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnizir gavgavim Kraisin itir tav ataghiraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim, datirighin poroghamir arazir kam uan aning iklarighan kogham. Aning friaghiri. Ia fo, God navir amirizimin ikiasa en dia. **16** Ni amuim, ni manmaghin fogh, uan pamin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvtati. Ezi ni pam, ni manmaghin fogh, uan amuimin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvtati. **17** God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghin, e derivara ikirimirim kamin uan daruum. Eghiva e ikirimimir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghira daruum. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami. **18** Gumazir mam, me an mikarzir mogomemin inim atughti, gin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomemin inim atughan koghti, gin God an diaghti, a uan mikarzir mogomemin inim aghoran marki. **19** Mikarzir mogomemin inim atuz, o mikarzir mogomemin inim atuzir puvtati, aning pura bizim. Godin Akar Gavgavibar gin zuir arazim, a bizir ekiam. **20** E bar moghira, dughiar God en diazimin, manmaghin itir ikirimirim e faragha an ike, e ikirimimir kamra ikiam. **21** Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimin itima, God nin dia? Ni bizir kamin osiman marki. Eghti tuavir ni firighirighamin tam ikitima, ni tuavir kamin gin mangi. **22** Gumazim ingangarir gumazir kinimin itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiamin gumazimra. An Ekiamin damazimin friaghirigha, ua ingangarir gumazir

kinimin min itir puvtati. Kamaghira, gumazim friaghirigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimin min iti. **23** God bar ivezir ekiamin ia givese, kamaghin, ia gumamazizibar ingangarir gumamazizir kinibar min ikian marki. **24** Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti ikirimimir kamra e an aven daru God ko porogham. **25** Ekiam gumamazizir odiairbar mikimamin akatam na ganingizir puvtati. Ezi ki uan nighnizimin gin mangi mikimasa. Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimin oto. **26** Ki dughiar kamin osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira ikiti, deragham. **27** Ni amuimin iti, ni anetaghiraghsi tuaviba burian marki. Ni odiairmin iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki. **28** Ni amimin iki, kar arazir kuram puvtati. Ezi amizir igiam pamin iki, kar arazir kuram puvtati. Guizbangira gumamazizir poroghamibagh amizir, nguazimin itir osimtiziba me bativam. Osimtizir kaba, ia bativan ki aghua. **29** Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar otefe. Ezi dughiar kamin tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvtatizi moghin iki. **30** Ezi gumamazizir aziba, me azi puvtatizi moghin iki. Eghti gumamazizir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumamazizir bizibagh iveziba, me biziba puvtatizi moghin iki. **31** Ezi nguazimin biziba bagha ingarir gumamaziziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvtati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham. **32** Ki kamaghin aghua, nguazir kamin navir osimtiziba tintinibar an nighnizibagh ekuam. Odiairir gumazim, a mighigha Ekiamin bizibagh nighnigha, Ekiam ifongezir arazibar amuasa. **33** Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa. **34** Ezi kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odiair amiziba, me mighigha Ekiamin bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko inivafiziba bar da isi God daning, egh God baghvira ikiasa. Ezi poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamin bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa. **35** Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvtati. Ki kamaghsua, ia zurara arazir aghuubar kin mangi, egh Ekiamin ingangarim damu. Biziba pura tintinimin ian nighnizibagh ekuam ki aghua. **36** Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuubar a gamir puvtati. Eggha a bagha nighnigha, uan inivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvtati. Egh a ganti tuaviba ua puvatigham. Kamaghin a uan ifongiamin gin mangi, aning uaningin iki. An arazir kuram gamir puvtati. **37** Eghti gumazitam uabin gavgavigh, avighan kogh, uan inivafizimin agorogem dikabiniva, uan nighnizimin suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimin ikian kogh, ga pura odiairminningin ikiam, arazir kam dera. **38** Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odiairmin itim, bar arazir aghuim gami. **39** Amizitamin pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. An pam aremeghti, datirighin a friaghiri. A ua gumazitamin ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamin gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamin iki. **40** Ki uabi kamaghin nighnisi, an odiairmin iki, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnizi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

8 Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumamazizir maba ghaze, "E bar, fofozim iti." Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumamazizibagh amima, me uarira uan ziaba fe. Ezi gumamazizir igharazibagh ifongezir arazim, a gumamazizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi. **2** Gumazitam o amizitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvtati, an fofozim apengara iti. **3** Ezi gumamazizir God gifongeziba, God bar me gifo. **4** Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazim, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvtati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvtati. Godin bar vamira iti. **5** Guizbangira, bizir aviriba me "god," dagh arigha, bizir aviriba me "ekiam,"

dagh arisi. Da guizbangira overiam o nguazimin iti, da pura biziba. **6** E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumamazizbar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Kraisi Iesus. A biziba bar dar ingarigha, e gamima, e angamira iti. **7** Ezi gumamazizbar maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghuegha kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guazin ofa. Men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvati, me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami. **8** Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimin deravira ikian kogham. **9** Ia deravira ganigh, kamaghin fogh dagher tizir ia ifongezim, ia pura aneremam. Eghti gumamazizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kamin ganiva, uam arazir kuramin aven mangam. **10** Ni gumazir fofozim itim, ni marvir guabar dipenimin mangi asizibar amiti, gumamazizir nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, nin arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam. **11** Eghti nin arazir kamin, fofozim gumamazizir nighnizir gavgavir muziarim itiba me gasighasigham. Kar, ian anav, Kraisi uaghan a bagha areme. **12** Ia oragh. Kraisin adarasi, men marasi, men nighniziba kuiaghirezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egba arazir kamin ia mati arazir kuramin Kraisi gami. **13** Kamaghin, dagher manam nan adarazir mav damighti, an arazir kuramin aven mangiti, ki tong uam asizitam ameghan kogham. Ki uan namakam damuti, an arazir kuramin aven mangan, ki aghua. (aion g165)

9 Ia nan gan fogh, ki gumazir firiaghirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamin ingangarim gamina, nan ingangarimin ia gamizima, ia Kraisin adarazir otifi! **2** Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, a ko poroghav itima, bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiamin aposel. **3** Gumamazizir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi. **4** Kamaghin ti derazir puvati, e aposelba uan ingangarimin ivezim dagheba ko dipabar min da iniam? Guizbangira, e da iniam. **5** A ti kamaghin derazir puvati, e amuiabar ikiva, me ko tuavir saghuiabar mangam. Mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghubar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera. **6** Ga Barnabasra ti, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, uan ikirimirim bagh daghar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam. **7** Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, an dagheba isir puvati? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egba a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api. **8** Ia suam, ki ti nguazir kamin gumamazizbar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme. **9** Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, "Bulmakau raizin iniba tuiur dughiamin, ia damisi an anogorogh an akam ikian marki." God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati. **10** An e gignighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amiseviv, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam. **11** E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia inivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam. **12** Ia igharaz darazir amangarighiti, me ia da biziba iniam, ia zurara en amangarighiti, e biziba iniam. Eghti bizir e a ganidiba, me ganidir bizibagh afiragham. Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvatigha, kamaghin e osimtizir aviriba ateri. E Kraisin Akar

Aghuimin tuavim apiran aghuagha, kamaghin e da isir puvati. **13** Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir dakozimin ingariba, me gumamaziziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati? **14** Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumamazizir Akar Aghuim akuriba, me gumamazizir Akar Aghuim barazibar dafarimin, men inivafizimin akurvazir biziba iniam. **15** Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezin, ki uabi a gamir puvati. Egha datirighin uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir pu. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akongezir gumazitam anegivan ki bar aghua. **16** Ki Akar Aghuim akuniva, uabi uan ziam fi bar akongehan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir ingangarim. Ki Akar Aghuim akunan kogh bar ikuvigham. **17** Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarim kam damuva, ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami. **18** Kamaghin, ki ivezir manam iniam? Ki Akar Aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura Akar Aghuim gumamazizibav kinasa, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra. **19** Ki friaghirigha iti, egba gumazitamin ingangarir gumazimin itir puvati. Egha ki uan ifongiamin gumamaziziba bar men ingangarir gumazimin min oto. Ki gumamazizir avirim uam me inigh, Kraisin adarazir aven izasa. Kamaghin, ki men ingangarir gumazim min iti. **20** Ki Judaba ko itir dughiamin, ki me iniasa, kamaghin ki Judan Arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Ki Moses Osirizir Arazibar apengan iti darasi ki me iniasa, kamaghin ki men damazimin, Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimin min iti. **21** Kamaghira, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba iniasa. Kamaghin, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimin min iti. Egha ki kamaghin amua, Godin arazim ataghizir puvati. Guizbangira, ki Kraisin arazimin apengan ikiavira iti. **22** Ki gumamazizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kamaghin, ki men damazibar, ki gavgaviba puvatizir gumazimin min iti. Ki gumamazizir guar aviriba, men tarazi iniasa, tuavir aviriba buri. Kamaghin ki pura tintinimin gumamaziziba bar men arazibar min zui. **23** Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumamazizir nighnizir gavgavim Akar Aghuimin itiba, me daningam. Ki kamaghsua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusin Akar Aghuim damuti a gavgavasa, kamaghin ki ingangarir kabagh ami. **24** Gumazir ivemariba, me bar ivemara, vamariba ivezim isi. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uaghan pantem ivemar egh ivezim iniam. **25** Eghti gumazitam ivemarimin faragh otoghisi, inivafizimin ifongiamin dikabiragh, ivezim inisi pament ingar. Ivezir a isir kam, a zurara ikian kogham. Ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam. **26** Kamaghin, ki mati gumazim pantem ivemara tintinimin garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, pura agharim akurir puvatizim. **27** Puvati. Ki uan inivafizim misogha a dikabirima, a nan apengan iti. Ki kamaghin aghua, ki Akar Aghuim gumamazizir igharazibav kimiva, gin ivezim inighan kogham.

10 Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Mosesin dughiamin, en ovaviba bar ghuarar God tuavimin men akakazimin apengan iti. Ezi me bar deravira Ongarir Aghavim abigha ghue. **2** Egha me bar ghuarar ko ongaringin rurim ini, ezi rurir kam me gamizima, me Mosesin gin aruir gumamazizibar otifi. **3** Egha me bar moghira dagher God me ganingiziba ame. **4** Egha me bar moghira dipar God me ganingiziba ame. God daghar me ko aruim gamizima, dipam an ikegha otivaghirima, me aneme. Ezi daghar kam, a Kraisi uabi. **5** Ezi God gumamazizir kabar aviriba, men arazibagh ifongezir puvati. Kamaghin, God me misuagharigha, men kuaba tintinimin danganir dipaba puvatizimin pura da kavamangi. **6** Ezi arazir me amizir kaba, da mati ababaniba, e dar ganigh ua men min bizir kuraba bagh naviba dikavan kogham. **7** Mati me marazi amizi moghin, ia marvir guabar ziaba fan marki. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Me apiagha dagheba ko

dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami.” **8** Mati men marazi amizi moghin, e gumazamiziba uari bakiava akuir arazim damuan kogham. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000pla gumazamiziba ariaghire. **9** Mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghirezi moghin, e Krais bizitam damusi a gakaghonan kogham. **10** Mati men marazi amizi, Ovevemin Ensel iza me misoghezi me ariaghirezi moghin, ia God gimoman marki. **11** Bizir me batozir kabanang, da mati ababaniba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghin ifonge, da nighnizim e datirighin itir gumazamiziba anighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghin, gumazamiziba fomira eghaghanir kaba Godin Akinafarimin e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamin dughiar abuananam. **(aiŋon g165)** **12** Kamaghin, gumazitam o amizitam suam, ki tughavagafi, a deragh gan, egh iran marki. **13** Osimtizir ia bativiba, da osimtizir kabanangira, gumazamiziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimin gin ghua, osimtizir iran gavgavibagh afirazi tam ateghti, ia a batoghan kogham. Osimtiziba ia bativiti, God ian akuraghshi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osimtizir kam ia abiraghan kogham. **14** Kamaghin, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimin saghon iki. **15** Ia fozobiza iti, kamaghin ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh. **16** Kavin kam Godin bizir aghuiba an itima, e a bagha God minabi. E an wainin dipam apir dughiamin an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin ghuzimin posi. Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamin, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisin inivafizimin posi. **17** Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha bretin rubuzir kamnaghiamir apa, kamaghin e gumazamizir aviriba, e inivafizir vamira iti. **18** Ia Israelian arazim ginighnigh. Me ofa gamir dakozim gisin tuezir asiziba apir dughiamin, me uari inigha ofa God ganidi. **19** Ki kamaghin migeir puvati, asizir me isa ofan min marvir guabagh anidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir ekiaba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghin migei, Godin ziam fer puvatizir darazi ofa gamir biziba, me da isa asebagh anidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh aseba ko poghan, ki aghua. **21** Ia Ekiamin kap ko asebar kap viraram aningin daman marki. Egh ia Ekiamin dagher dakozim ko asebar dagher dakozim viraram aningin daman marki. **22** E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham o? En gavgavim ekeveghe, Ekiamin gavgavim gafiras? Bar puvati! **23** Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuan.” Ezi e amir bizir maba derivira en akuravzir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuan.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisin adarasi, da gavgavim e ganidir puvati. **24** E uarira uarir akuravghisi, nighnigham kogham. Puvati, e igharaz darazir akuravghisi nighnigham. **25** Asizir me maketin amadiba, ia dar ami. Egh navir averiamin nighnizir aviribar amu, tintinimin azagsisghan marki suam, a dera o a ikufi. Puvati. **26** E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin puvati.” **27** Eghti gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitaba, ia ko damisi ia mikimti, ia ifongegh, me ko mangi. Dagher manam me ia danighti, ia pura aneremi. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimin azagsisghan marki suam, dagher kam deras, o a ikufi. **28** Eghti tav ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazim o amizir ia mikemezim bagh nighnigh, daman marki. Ia pazi damuan marki. **29** Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamin migei, a ua suam, ia pazav ami. Eghti tav kamaghin azagsisghan, tizim bagh ki gumazamizir igharazibar nighnizimin gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham? **30** Ki God minabagh damiti, gumazamizir igharaziba tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam? **31** Kamaghin, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningisi, bizir kaba bar dar amu. **32** Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki. **33**

Egh ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumazamiziba bar men akuravghasa. Kamaghin, ki amir araziba bar, me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akuravghasa amir puvati, ki gumazamizir igharazibar akuravghasava ami.

11 Mati ki Kraisin arazibar gin zui moghin, ia nan arazibar gin mangi. **2** Ia zurara na ginighnigh migirigiar ki ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami. **3** Egha ki kamagh sua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Krais, a gumaziba bar men dapanim, ezi pam uan amuimin dapanim, ezi God Kraisin dapanim. **4** Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim darigh, gumazir kam uan dapanim Krais, aghumsizim a ganidi. **5** Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim ko, aning uaghara aghumsizim anidi. **6** Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighi an otefegh. A uan dapanarizim apir, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh. **7** Gumazim Godin nedazimin min ikia, Godin ziar ekiam akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, uan pamin ziar ekiam akakasi. **8** God amizimin inivafizimin gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin inivafizimin amizimin ingari. **9** Egha God amizimin akuravghasa nighnigha, gumazimin ingarizir puvati. A gumazimin akuravghasa nighnigha, amizimin ingari. **10** Egh enselba amizir kamin gansi, amizir kam uan dapanim avaraghti, e bar fogh suam, a gavgavim ikia uabi uan dapanim gativa Godin ingangarim gami. **11** E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akuravzim, ezi gumazim amizimin akuravzim. **12** Faraghavira God gumazimin inivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin inivafizimin ofiti. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim. **13** Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera? **14** Nguazir kamin gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, kamaghin deraghan kogham. **15** Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim, egha gumazamizibar damazimin ziar ekiam a ganidi. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganing. **16** Eghti gumazitam o amizitam nan migirigiar kaba adoghsi, a derivira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati. **17** Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtima, ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham. **18** Ki faraghavira kamaghin ia mikimam, ki orazi, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamin iti. **19** (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, derivira foghasa, ia gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.) **20** Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati. **21** Ia damasava amigha, ian marazi vaghvagha faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriba sara itima, marazi pamtemin dipar onganiba apava onangi. **22** Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian ziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati. **23** Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganing. Akar kam kamakin: Dimagarir Judas Ekiam Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret inigha, **24** God minabagha anebigha ghaze, “Kar nan inivafizim, ki ian akuravghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh.” **25** Me amegha givazi, a

wain apir kap ingha, kamaghin ami. A kamaghin migei, "Wain apir kavin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh." **26** Iesusin akar kam kamaghin en aka, zurara dughia bar ia bretin kam, ko wainin kavin kam amiva, ia Ekiamin ovevemin gun mikim, mangi dughiar ia uamategh izamimin tugham. **27** Eghti tina Ekiamin bret o an wainin kavin apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan kogh, kamaghin an arazir kurab Ekiamin ghuzin ko inivafizim gami. **28** Gumazamiziba faragh deraghvira uan naviba tuisigh, egh bretin kam ko wainin kavin kamin dami. **29** Kamaghin tina Ekiamin inivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin kavin damiva, a uabi pazi uabi damuti, God ivezir kuram a daningam. **30** Bizir kam baghvira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire. **31** Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham. **32** Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin a en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi. **33** Kamaghin amizi, nan adarasi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam amasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuum. **34** Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, dar kiram.

12 Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuivar ia mikimasa. **2** Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia getuima, ia migeir puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui. **3** Kamaghin, ia kamaghin foghasa ki ifonge. Godin Duam gumazimatin ikitima a kamaghin mikemeghan kogham, "Iesus, a ikufigh." Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazimatin kamaghin mikemeghan kogham, "Iesus, an Ekiam." **4** Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, Duar kamra ada nidi. **5** God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari. **6** Ingargarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fozozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami. **7** Godin Duam gumazamiziba vaghvagh men aven uan ingangarim akakasi, egh tuavir kamin a gumazamiziba bar men akurvagh. **8** Gumazamizib bar tav, Godin Duam akar nighnizir aghuiba itim mikimasa gavgavim a ganidi. Egha gumazamizir igharaziba, Duar kamra akar fozozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi. **9** Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumazamiziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazamizir igharazibagh anidi. **10** Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi. **11** Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongezir moghin, bizir aghuarir mam isa gumazamizir mabagh aniga, ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazamizir igharazibagh anidi. **12** Gumazamiziba vaghvagh inivafizir vamira, egha akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, inivafizir vamiran poro. Ezi Kraisin sios uaghan kamaghira. **13** Duar vamira bar moghira e ruez, e inivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, ko ingangarir gumazamizir kiniba ko firiaghirezir gumazamiziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro. **14** E fo, inivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti. **15** Eghti suem suam, "Ki dafarim puvati, egha ki inivafizimin akuam pu," puvati, suem a inivafizimin akuar mam. **16** Eghti kuarim suam, "Ki damazim puvati, egha ki inivafizimin akuam pu," puvati, kuarim a inivafizimin akuar mam. **17** Eghti inivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oragham?

Egh inivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibar mughuriabar amuam? **18** Ezi guizin inivafizim kamaghin puvati. God an akuaba uabi ifongezir moghin, vaghavagha bar da isa an poke. **19** Inivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghin a guizin inivafizim puvati. **20** Ezi inivafizim a kamaghin puvati. Inivafizim akuar aviriba ikia, bar inivafizir vamiran poke. **21** Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, "Ni ikan koghti, ki uabira deravira ikiam." Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman kogham, "Ni ikan koghti, ki uabira deravira ikiam." **22** Puvati. Inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha pura biziba, eghti da ikan koghti, inivafizim deraghvira ikan kogham. Bar puvatigham. **23** Egha inivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravira da asi. Egha inivafizimin akuar e aghumsiziba, e bar deravira da ave. **24** Egha inivafizir akuar igharaziba, e da ave puvatizi, da pura iti. God bar deravira inivafizimin akuabar ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin inivafizir akuar ziaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar ekiaba iti. **25** God kamaghin ifonge, inivafizimin akuaba uari abighan kogh, bar uari inigh uarir akurvaghisi nighnigham. **26** Kamaghin amizi, inivafizimin akuatam mizazim initi, inivafizimin akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti inivafizimin akuatam ziar ekiam initi, inivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham. **27** Ia bar moghira Kraisin inivafizim. Egha ia vaghavagh an inivafizimin akuaba. **28** Egha God siosin ingangarim damusa, faragha aposelbav sefe, egha aposelbar gin, a uan akamin otivir akabar gun migeir gumazamizibav sefe, egha men gin, God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir gumazamizibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumazamiziba ko, gumazamizir arimariabagh amima da ghuamaziba ko, gumazamizir igharaz darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribav amusa gumazamizibav gia ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghizir mizebav geir gumazamizibav sefe. **29** Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar ingangarim damuam? Me ti bar Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumazamizibav sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavim ikiam? **30** Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin Duamin otivaghizir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh ighavkinamin fozozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangariba iti. **31** Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian akagham.

13 Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumazamizibav akabav geir fozozim ikiva, ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da pura bizim. Ki mati dibiarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi. **2** Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, Godin nighnizir mogomebagh fogh, fozozir aviriba bar ikiva, nan nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki mighsiaba munamangamin gavgavim iki, egh ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim. **3** Ki bizir itiba bar da isi onganarazibar anighiva, uaghan uan inivafizim ateghti, me nan suiragh nan inivafizim avimin na daboroghti, ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham. **4** Gumazim o amizir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuivar gumazamiziba bar me gamua, igharaz darazir biziba bagha navim ikivir puvatigha, uabi uan ziam fer puvati. **5** An akaba batozir arazim gamir puvatigha, uabira uabi ginighnizir puvatigha, zuamira navim isir puvatigha, arazir kuar me a gamibagh nighnighavira itir puvati. **6** An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti. **7** Gumazamizir igharaz darazigh ifongeziba, bizir kaba men otivam. Me biziba bar da aterti, bizitam me abinan kogham. Egh me nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir me fogha iniimiba bagh mizuum ikiva, osimtizar dughiamin, me tugh gavgavigh ighan kogham. **8** Eghti igharaz darazigh ifongezir arazir kam

givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givagham. Eghti Godin Duamin otivaghbir mizeba mangi givagham. Eghti gumamazizbar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givagham. **9** Guizbangira, en fofozim mong otefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong otefe. **10** Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kamin, bizir mong otevezir kaba, da givagham. **11** Ki borimra ikiava, ki borimin min miagiava amuava, borimin min nighnigha, egba borimin min bizibagh fofosi. Egba ki gumazir aruamin otogha, ua boribar arazir kabagh amir puvati. **12** Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganganamin aven dar gari. Eghti gin izamin dughiamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozo mokin. **13** Guizbangira, arazir pumuning ko mizekim zurara ikiava ikiyam. Dar kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Ezi arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14 Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh Godin Duam anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia a inisi bar ifongegh. **2** E fo, Godin Duamin otivaghbir mizebav geir gumamazizba, me gumazir igharazim ko migeir puvati. Me God ko migei. Guizbangira, gumamazizba me migeir bizibagh fofozir puvati. Me Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei. **3** Ezi gumamazizir Godin otivir akabar gun migeiba, me gumamazizbav gia, men nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuivar amuasa me abira, men navibagh amima da dera. **4** Ezi Godin Duamin otivaghbir mizebav geir gumamazizba, me uarira uarir akurvasi. Ezi gumamazizir Godin otivir akabar gun migeiba me siosin gumamazizba uari akuvir dughiamin, me bar men akurvasi. **5** Ia bar, Godin Duamin otivaghbir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazim o amizim Godin Duamin otivaghbir mizebav kimti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiava akabagh ighavkinti, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighti, gumamazizir Godin otivir akabar gun migeiba, men ingangarin ekevegha, Godin Duamin otivaghbir mizebav geir gumamazizbar ingangarin gafira. **6** Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghbir mizebav kimiva, manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuitaba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam. **7** Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumamazizbar min duaba itir puvati. Da deraghvira arangan koghiva, deraghvira uan ingangarin damuan kogham. Kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami? **8** Kamaghira sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam? **9** Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghbir mizebav kimtima, gumamazizba ian akaba baragh dagh foghan koghiva, manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati ni gumamazizbar tuaghgiriabav gia, pura zui. **10** Nguazimin itir nguibaba akar bar aviriba iti. Egba da bar akar mingariba iti. **11** Eghti ki gumamaziztaba mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, me nguivar igharazimin akamin gumamazizba. Egh me uaghan kamaghin nighnigh suam, e nguivar igharazimin akamin gumamazizba. **12** Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darazi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar. **13** Gumamazizir Godin Duamin otivaghbir mizebav geiba, me God ko mikimiva, me uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh. **14** Ia fo, ki Godin Duamin otivaghbir mizebav God ko mikimti, nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti. **15** Kamaghin ian manmaghin damuan?

Ki uan duamin God ko mikimiva, uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, uaghan uan nighnizimin ighiam bangam. **16** Ni kamaghin damuan kogh, egh duamin aven God minabiti, gumamazizir kinitaba ian tongin ikiava, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, me manmaghin ni minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" Me foghan kogham, ni tizibav gei. **17** Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Eghti gumamazizir igharaziba bar akurvazitam inighan kogham. **18** Ki Godin Duamin otivaghbir mizeba dughiar aviribar dav gei, egba arazir kamin ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi. **19** Egh siosin aven itir gumamazizba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusiva, akar otevir 5pla me foghsi me mikimti, deragham. Egh Godin Duamin otivaghbir mizer bar aviribar me mikimam kogham. **20** Nan adarasi, ia aghiribar min nighnigh ikan marki. Ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumamazizir aruabar nighnizibar min iki. **21** Godin Akinafarimin aven osizirin kamaghin iti: "Ekiam kamaghin migei, Gumamazizba nguivar igharazibar akabav geir tuavimin, ki dar aven gumamazizir kabav kimam. Ki nguivar igharazibar gumamazizbar amuti, me me mikimti, me nan akaba baraghan aghuagham." **22** Kamaghin, Godin Duamin otivaghbir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egba a nighnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egba Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghasa, aneningi. Egba nighnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati. **23** Kamaghin, siosin gumamazizba uari akuvamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghbir mizebav kimti, gumamazizir kiniba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti onгани. **24** Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian migirigiaba an navim biragh, a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami. **25** Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigiam. Eghti a tevimming apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, "Guizbangira, God ian tongin iti." **26** Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmaghin damuan? Ia bar moghira ingangariba iti. Gumazim o amizir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghbir mizev giragham iti, ezi gumazir igharazim o amizir igharazim mizev girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios daningsig, dar amu. **27** Egh tarazi Godin Duamin otivaghbir mizebav kimsi, gumamazizir pumuning o gumamazizir pumuning ko mizekimra, dav mikimam. Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men mizer migirigiaba da ighivkin. **28** Ezi akam ighivkinamin gumamazizba puvatighti, gumazir Godin Duamin otivaghbir mizebav geiba, me nimira iki, God ko nimira uariv kim. **29** Eghti gumamazizir pumuning, o gumamazizir pumuning ko mizekim, me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiava, merara akam akunam. Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh. **30** Tav daperaghav ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumamazizir faragha migeiba, me nimira iki. **31** Tuavir kamin, ia bar Godin otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghin siosin gumamazizbar bar fofozim ko gavgavim iniam. **32** Gumamazizir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan gavgavibagh ativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim. **33** Ia fo, God okam nighnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba bar deravira dar kiri. Egba, e navir vaminar iki deraghvira ikiasa, a kamaghin ifonge. Siosin gumamazizba Godin ziam fasa uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav kiman marki. Me pura nimira iki. Godin gumamazizbar siosia bar, arazir kam iti. Amiziba faragh mangan markiam, me en araziba mikemezi moghin, puram apengan iki. **35** Amizim bizitam gifoghsi, mangi uan dipenimin uan pamin azangsigh. Amizim sios uari akuvir

dughiamin bizibav kimiva, kamaghin a uabi aghumsizim uabi danningam. **36** Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, ti tintinimin ghuzir puvati. An akam ia baghavira izezi, igharaz darazi ti puvati. **37** Eghti gumazitam o amizitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir mav, o a Godin Duam nighnizir aghuim anidir gumazir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir Akar Gavgaviba. **38** Eghti a nan akam kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki. **39** Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi uarir anogoroghan marki. **40** Ia uari akuvir dughia, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

15 Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua Akar Aghuir ki ia mikinizim, ginighnigh. Ia Akar Aghuir kam ingha a gisin tuivigha gavafi. **2** Kar Akar Aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighiti, ian nighnizir gavgavim pura bizimin min iktan koghti, tuavir kamin God ian akuruvagham. **3** Akar bar ekir ki inimiz, ki ia ganingir. Akar kam kamakin: Krais en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. **4** Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mikezim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin. **5** Egha a Pita batogha, gin 12plan aposelba bato. **6** Egha gin a dughiar vamiran gumamazir an gin zuir avirir batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumamazir aviriba ikiavira itima, marazi ariaghire. **7** Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi. **8** Egha bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim. **9** Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Ki faraghavira Godin sios gasighasisi, egha ki kamaghin nighnisi, me ziam "aposel," na darighan kogham. **10** Ezi Godin apanguvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin otogha, aposelin iti. Ezi an apanguvir a nan itim, a pura zuir pu. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gafira. Egha ki uabi ingari puvati, Godin apanguvim nan itima, ki ingari. **11** Ezi kamaghin akar kam, ki anekuri, o me anekuri, e bar moghira Iesus aremegha ua dikavizir Akar Aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti. **12** E zurara kamaghin akam akura ghaze, Krais ovegha ua dikafi. Ezi manmaghsua ian marazi ghaze, "Ariaghireziba, me ua dikavan kogham?" **13** Ia nighnigh. Ariaghireziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatighai. **14** Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. **15** Krais ti ovevemin ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibar ifavarir gumamazizibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Krais gamizi a ua dikafi. Egh guizbangira gumamazir aremeziba ua dikavan koghti, kamaghin Krais ti ua dikavizir puvatighai. **16** E fo, God gumamazir aremezibar amuti me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, "God Krais gamizi, a ua dikavizir puvati." **17** God ti Krais gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Kraisin itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti dar apengan ikiavira ikiai. **18** Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraisin ikiava ariaghireziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai. **19** E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kamin itir biziba baghvira mizumiva, gin izamin biziba bagh mizumam koghti, gumamaziziba bar en kuarkuvigham. Eghti me an kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham. **20** Ezi guizin bizim kamakin: God Krais gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenimin dagher ovizir faragha zum. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam. **21** Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto. **22** Ia fo, gumamaziziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumamaziziba Krais ko poro,

eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham. **23** Egh me bar vaghvagh an dughiamra ua dikavam. Krais bar men faraghti, a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam. **24** Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Krais duar gavgavir gumamazizibagh ativiba ko, nguazir kamin garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziamin dafarim darigham. **25** E fo, Krais atrivimin ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemningin apengan me arighamin dughiamin tugham. **26** God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem. **27** Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "God biziba bar da isa an suemningin apengan da ati." Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraisin suemningin apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraisin apengan itir puvati. **28** Eghti gin, biziba bar Kraisin apengan ikiti, Godin Otarim uabi uabi isi, Godin apengan uabi atigham. Faraghivira God biziba bar da isi, Otarimin apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi Godin apengan uabi atighamin, God biziba bar moghira dar dapanimin ikiam. **29** Ia nighnigh, marazi ariaghireziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akurvaghasa arazir kam gami? Gumamaziziba ua dikavan koghtima, tizim bagha gumaziba me akurvaghasa rue? **30** Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumamazir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghireziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami? **31** Nan adarasi, ki dughia, zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Krais Iesus ko porogha, egha ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati. **32** Ki ti nguazir kamin nighnizimin gin ghua Efesusin nguibamin ikia, "asizir atiaba," ko uariv soke, kamaghin ki ivezir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghireziba ua dikavan koghtima, kamaghin e migirigiar kamin gin mangam, "E fo, e gurumin ovengam, kamaghin ia izi e dami wainin dipabar amam." **33** Ia gumamazir igharazibar amamangatighi, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, "Ia gumamazir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham." **34** Ia arazir onganiba ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uan arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifoizir puvati. Ia aghumsighasa ki akar kamin ia migei. **35** Eghti tav azaragham, "Ariaghireziba manmaghin ua dikavigham? Me manmaghin garir inivafiziba ikiam?" **36** Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim nguazimin aven an ekaraghti, a faragh aremeghiva, biam otivam. **37** Ezi ter ovizir ni dikarazir kam, a witin ovizim, o tizimin ovizim, a bizir gin aghungamin min garir puvati, a pura ter ovizir kinim. **38** God ifongezim moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa, igharagha garir dagheba ko graziba ko temebagh anidi. Egha bizir God aningizir kaba, mati men inivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvagh inivafizir igharagha gariba iti. **39** Ezi inivafizir angamira itiba, bar uaghara garir puvati. Gumamaziziba inivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim inivafizir igharagha garim iti, ezi kuazrim inivafizir igharagha garim iti, ezi osirim inivafizir igharagha garim iti. **40** Ezi overiamin itir biziba, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimin itir biziba uaghan, mati me inivafiziba iti moghin, igharagha gari. Overiamin itir inivafizir digiriba, nguazimin itir inivafizir digiriba min garir puvati. **41** Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagh digirir igharagha gariba iti. **42** Gumamazir aremegh ua dikavibar arazim, a kamakin. Inivafizir e dafazim, a ikuvighiti inivafizir ua dikavimam, ikuvighan kogham. **43** Inivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti inivafizir ua dikavimam, a digirir aghuim ikiam. Inivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti inivafizir ua dikavimam, bar gavgavigham. **44** Inivafizir e dafazim, a nguazir kamin otovir bizim. Ezi inivafizir ua dikavimam, a Godin Duam anidir bizim. Kamaghira e fo, nguazimin inivafiziba iti, ezi uaghan Godin Duam anidir inivafiziba iti. **45** Godin Akinafarim ghaze, "Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi

an angamira iti.” Ezi Adamin bar gin izezim, a Duamin otogha, gumamazizabar amuti me angamira ikiam. **46** Godin Duam anidir ikirimirim faragha otozir pu. Puvati, nguazir kamin ototzir ikirimirim faragha otozi, Godin Duam anidir ikirimirim gin oto. **47** Adamin faragha zuim, a nguazimin gumazim. God nguazimin an ingari. Ezi Adamin gin zuim, a Godin Nguibamin ikegha ize. **48** Nguazir kamin gumamaziziba, me nguazir kamin ototzir gumazir kamin min ami. Ezi Godin Nguibamin gumamaziziba, me gumazir Godin Nguibamin ikegha izezir gumazir kamin min ami. **49** E datirighin nguazimin ototzir gumazir kamin min gari, egh gin Godin Nguibamin izezir gumazimin min ganam. **50** Nan adarasi, ia kamaghin foghasa ki ia migei. Nguazir kamin gumamaziziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariaghiriiba, bizir ariaghiriir puvatiziba inian kogham. **51** Ia oragh. Ki akar mogomer mamin gun ia mikimasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sighar abuananam arangti dughiar kamra God me damighi men inivafiziba igharagh otogham. Bizir kam damazim komokoi moghin bar zuamiram otogham. Sigham arangamin dughiamin, ariaghireziba ua dikavighiva uam ikuvan kogham. God bar moghira e damighi e inivafizir igharagha garibar otivam. **53** A kamakin, mati gumamaziziba korotiar ghurim suegha korotiar igiam aruzi moghin, e inivafizir kuram sueghiva, ikuvighan koghamin inivafizim arugham. Egh e ariaghiriir inivafizim sueghiva, ariaghiriir puvatizir inivafizim arugham. **54** E gin uan ariaghiriir inivafizir kuram sueghiva, uan inivafizir ikuvan koghamibar aghuighiti, dughiar kamin Godin Akinafarimin itir migirigiam a guizin otogham: “God ovevem dikabiragha, a gasighasigha, bar a gafira. **55** O ovevem, ni gumamaziziba dikabirir gavgavim managh iti? O ovevem, ni gumamaziziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?” **(Hadēs g86)** **56** Ovevem, mizazir gavgavir gumamazizibagh anidim, arazir kuram dama a ini. Ezi arazir kuram uan gavgavim, Moses Osirizir Araziba dama a ini. **57** En Ekiam Krais Iesusin ingangarimin, God gavgavim e ganidima, e ovevem ko misogha a dikabiri. Kamaghin, e God minabi! **58** Kamaghin, nan namakar bar aghuiba, ia tuivigh gavgavighiti, bizitam ia munamangan kogham. Ia kamaghin fo, ingangarir ia Ekiam bagha amiba pura zuir puvati. Kamaghin, ia zurara Ekiam bagh ingarsi bar gavgafigh.

16 Ki datirighin dagiar ia Jerusalemin itir Godin adarazi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsin itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghin ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam. **2** Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isibar mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegh. Eghti dughiar ki izamimin, ia ua dagiaba burian kogham. **3** Ki izeghiva, gumazir ia miseveziba, men gun migeir akinafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemin itir darazir dafarim darigham. **4** Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam. **5** Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge. **6** Ki foghan kogham, ki ti tong dughiatabar ia ko ikeghti, orangtizim ko aminir gavgavimin dughiam givaghtima, ki managh mangisi ifueghti, ia nan akuraghtima ki mangam. **7** Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko iktasa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam. **8** Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam givagham. **9** Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumamazizir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami. **10** Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tongin ia ko navir amirizimin iki, egh atiangan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari. **11** Ian tarazi an gan kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a

navir amirizim sara mangi darorim givagh, ua na bagh izam. An, aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari. **12** Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a datirighin tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam. **13** Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavgavimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitamin atiangan marki. **14** Ia God ko gumamazizir igharaziba bar me gifongeghiva uan ingangaribar amu. **15** Nan adarasi, ia Stefanos ko an adarazigh fo. Me Akaian Provinsin ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian Provinsin itir gumamazizir igharaziba Kraisin adarazi otifi. Ezi Stefanos uan adarazir ko, uari ia ingangarir Godin gumamazizabar akurvaghamin ganingi. Nan adarasi, ki kamaghin ia gakaghora ghaze, ia kamaghin amir gumamazizibar apengan iki, egh uaghan gumamazizir me ko ingaribar apengan iki. **17** Stefanos ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba puvatizi, me ian danganim inigha na ko iti. Kamaghin ki bar akonge. **18** Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin amir gumazibar akaba baragh. **19** Esian Provinsin itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aningin dipenimin uari akuvir sios, Ekiamin ziamin uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **20** Kagh itir Kraisin adarasi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh. **21** Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri. **22** Tina Ekiam gifongezir puvati, a mar ikufigh. En Ekiam, ni izi! **23** En Ekiam Iesusin apangkuvim, a ia ko iki. **24** E bar Krais Iesus ko poroghav ikia, arazir kamin ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

2 Korin

1 Ki Pol, ki Krai Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaian Provinsin danganiba bar adar itiba, ia bagha an osirigha anemadi. **2** Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Krai Iesusin ian apangukv, navir amirizim ia daningam. **3** E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Krai Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurvazir arazim ko apangukvir arazim an otifi. Ezi a, gumazamizir osimtiziba ateriba, men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. **4** God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazamizir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughia, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi. **5** Krai osimtizir bar ekiam ateziri moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisin girakirangin tugh navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e gizifa. **6** God kamaghsua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kamin e osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba ateri, God navir amirizim en min ia daningam. **7** Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam. **8** Nan adarasi, osimtizir Esian Provinsin e batozim, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avaragha, en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham. **9** Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamaghsua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovevengibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato. **10** Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zurara bizir kuram e bativtama, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam. **11** Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham. **12** Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kamin ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir pu. Puvati, ki Godin apangukvimin gavgavim isa, arazir kam gami. **13** Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir pu. Puvati, Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir pu. Ki kamaghsua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam inizi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge. **15** Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian Provinsin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir dughiamin, ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi arazir kamin God dughiar pununingin arazir aghuimin ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrigin mangam. **17** Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kamin gumazamizibar min puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsigha ghaze, "Guizbangira," o "Puvati," uagharam aning mikimam? Bar pu. **18** God zurara uan migirigiar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara "Guizbangira," o "Puvati," migeir pu. **19** Ki, ko

Sailas, ko Timoti, e ian tongin Godin Otarim Krai Iesusin akam kuri. Ezi ia bar fo Krai, "Guizbangira," ko "Puvati," uagharam aning minigir pu. Krai zurara guizbangira migei. **20** Godin akar dikirizir aviriba iti. Ezi Krai "Guizbangira," akar dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin, e Godin akam barazima a Kraisin ziamin ghaze, "a guizbangira," ezi e Godin ziam fe. **21** Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Krai ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe. **22** Egha a uabi uan inabazir abanibam e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi. Godin Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e daningasa. E Godin Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam. **23** God, a gumazir nan migirigibara gavgavim dagh anidim, egha a nan navimin gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningam aghuagha, kamaghin, ki zuamira Korinin izezir pu. A kamaghira tu. **24** Ki kamaghin mikemezir pu. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egh e ian agorogem damuti, an otivasa, ia ko ingari.

2 Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir pu. **2** Egh ki ia damuti, ia na basemeztima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeztiba, iarara ikiam. **3** Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningam aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirigha anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham. **4** Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apangukvigha, nan navim bar osemezi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir pu. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri. **5** Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aning, an osimtizim na ganingizir pu. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian oseme. **6** Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kuratam inigh. Ezi datirighin an a inigha givagha, kamaghira tu. **7** Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, navir amirizim a daning. Puvatigiti, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham. **8** Kamaghin, ki ia gagakhora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti. **9** Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o pu. **10** Eghti ia gumazitam arazir kuraba gin amangiti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghsi Kraisin damazim a gin amangam. **11** Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa. **12** Ki Kraisin Akar Aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati. **13** Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir pu. Kamaghin nan navim derazir pu. Kamaghin amizi, ki Troasia ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto. **14** Ezi God, Krai ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazamizibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krai modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kamin gumazamiziba bar God gifoghamin fozozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otoci, aminin a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki God minabi. **15** Guizbangira, e mati pauran mughuriar aghuim zuimin min, Krai a inigha ofan min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazamizibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazamizibar tongin otiva zui. **16** Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha me gamima, me ovei. Ezi Godin

Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kam barazima, a mati ikirimiri aghuim isir mughuriar. Egha a ikirimiri aghuim me ganidi. Tinara gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati. **17** Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingizi e ifarir puvati, e guizbangira migei. E Krai ko porogha, Godin damazimin deraviram an akaba akuri.

3 E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kimiti, me ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghisi ian azangsighti, ia en akurvaghamin akinafarim osiram? Bar puvati! **2** Ia uari, mati akinafarir en gun gumazamizibav geim. Ezi akinafarir kamin osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar akinafarir kamin ganiva a diponam. **3** Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam Krai an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri. **4** E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Krai fofozir kam e ganingi. Kamaghin, e akar kabar gun ia migei. **5** Guizbangira, e uari ingangarir kam damuan buraghuburaki, egh e uari kamaghin mikiman kogh suam, e uari bizibagh ami. Puvati, God uabira gavgavim e ganidima, e ingangarir kam gami. **6** Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me akinafarimin osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir fomiram ototziba. Puvati. Bar Godin Duamin bizim. Moses Osirizir Araziba gumazamizibagh amima me ovei. Ezi Godin Duam ikirimiri aghuim me ganidi. **7** Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kamin ovevem otote. Dughiar kam God dagiam abighizi, osiziriba vaghvagha an otifi, ezi Godin angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir kam Mosesin guam gisirazi Israelia an guamin ganuan buraghuburaki. Ezi gin angazangarir kam gifa. **8** Ingangarir Godan uam Duam gumazamizibar aningasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Araziba aningasava amizim, bar a gafira. Eghti Godin angazangarim ko gavgavim, ingangarir kamin iki mamaghira ikiam. **9** Moses Osirizir Arazib ingangarir kam, a en araziba tuisighiva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godin angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godin angazangarim sara iziti, ingangarir gumazamizibar amuti me Godin damazimin deraghamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam. **10** Godin angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekeveghe mamaghira iti. Egha angazangarir kam, Godin angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghin, e datirighin gara nighnisi, ingangarir ghurimin angazangarim munge. **11** Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godin angazangarim sara ize. Kamaghin e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara iza mamaghira iti. **12** Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ mamaghira ikiam, ezi e a bagha mizuai. Kamaghin, e atiati puvatigha azenara an gun migei. **13** E Moses amizi moghin amir puvati. An guamin angazangarim siragha mungemarima, a kamaghin aghua, Israelia an ganam. Kamaghin a iniravizim inigha uan guam avara. **14** Ezi fomira iza datirighin tuzir dughiamin, Israelian nighniziba bar pirizi, me Godin Akar Dikirizir Gavgavir Ghuribar gara, dar mingariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir iniravizim, men nighniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam o amizitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Krai uabira, gumazim a gfoghtima, God an iniravizir a dukuaghav itim adeggham. **15** Guizbangira, dughiaaba bar me Moses Osirizir Arazib bori, ezi iniravizir kam ikia men nighniziba apira, iza datirighin otote. **16** Egh tina uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim avarazim adeggham. **17** Ki Ekiam migia, kar ki Godin Duam migei. Eghti

Ekiamin Duam gumazitam o amizitamini ikiti, bizitam an suiragh a ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar firighirigh ikiam. **18** E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimin min otogha, Godin angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara Godin angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4 God en apangkuvigha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamua amirvazir puvati. **2** E aghumsizir arazir gumazamiziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha ototzir puvati. E Godin guizin akam azenarama anekuri, eghti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami. **3** Ezi tarazi Akar Aghuir e kurir kamin mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim men nighnizim avaraghavira iti. Gumazamizir kaba, me helin zuir tuavimin itibara. **4** Satan a nguazir kamin godin ifavarim, a gumazamizir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Kraisin Akar Aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuaa avenge. Kamaghin, me Krai deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim. (aiðñ g165) **5** E uari uan arazibar akam akurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, “Krai Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti.” **6** Fomira God kamaghin migia ghaze, “Mitatemin aven, angazangarim otogh siragham.” Ezi Godin kamnangran angazangarim iza en navir averiabar ikia e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Krai Iesusin guamin angazangarir kamin gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo. **7** E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatizibar min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekia kam, a Godin otifi, an en otivir puvati. **8** Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, da en nighniziba bar da apirizir puvati. **9** Gumazamizir aviriba en apanibar itima, God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gamua, egha bar e gasighasighizir puvati. **10** E kamaghsua, e uan ovengamin inivafizir kaba, gumazamiziba Iesusin ikirimiri aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin inivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi. **11** E kamaghin ifonge, e uan ovengamin inivafizir kaba, e gumazamiziba Iesusin ikirimiri aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e angamira ikia Iesusin ingangarim bangin, gumazamiziba e misozima, e dughiar aviribar atam ariaghiri. **12** Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuavira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimiri aghuarim iniam. **13** Gumazir mam Godin Duamin fofozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, “Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei.” Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia kamaghin an gun migei. **14** E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozinim dikavigha ikirimiri aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e ko ia sara inigh mangiti, e an boroghin ikiam. **15** Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamaghsua, arazir kamin an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangivira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangivira iki, an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi. **16** E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarim damuasa amirvazir puvati. E fo, en inivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiaab gumazamizir bar igiabar min otivavira iti. **17** E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egh da dughiar otevimira ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabar bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afraghti, osimtizir e datirighin aterir

kaba, da pura bizbar min otivigham. **(aiōnios g166)** **18** E uan damazibar garir bizba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan damazibar ganan koghamiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganan koghamiba, da bar zurara ikiam. **(aiōnios g166)**

5 E kamaghin fo, nguazimin purirpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighirigh ikuvigham, kar en inivafizimin ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en inivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati. God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam. **(aiōnios g166)** **2** E datirighin nguazimin dipenir kamin ikia, eghe navim bigha ara ikia uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, korotiamin min e anerughasa bar ifonge. **3** E anerugh uan inivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham. **4** E nguazimin purirpenimin aven ikiavira ikia, osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan inivafizir ghurir kam ataghiraghasava amir puvati. E inivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisin anerughtima, anagapazagh ganenir bar aghuim damuam. Tuavir kamin en inivafizir ovenangim, a ua raghirigh, inivafizir angamira ikivira ikiamimin othogham. **5** God uabi e akirigha angamira itir ikirimirir kam e ganingi, eghe uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, eghe faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam inigha givagha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam. **6** Kamaghin e bizir kam ginighnigha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e inivafizir kam sara ikiva, Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham. **7** Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnizir gavgavim Ekiamin ikia, eghe an gin zuir. **8** Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha ikia, eghe atiatir puvati. E inivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam. **9** Eghe e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam. **10** Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighi, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin inivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagh ami, eghti kotiamin dughiam e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam. **11** Eghe e Ekiamin atiativa an apengan iti. Kamaghin, gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin ikiasa, e men nighniziba fa me kakaghor. God guizbangira bar en nighniziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghin nighnisi, ia en araziba tuisigha fo, e ingangarir aghuim gami. **12** E ua migeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en ziaba fi suam, e gumazir aghuibagh, e kamaghin nighnizir puvati. Ia fo, marazi pura gumazamizibar ziar ekiaba itiba bagha bar akongegha, men navimin aven otivir araziba dagh nighnizir puvati. Ezi e kamaghsua, ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kamin e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuibagh bar bar akongegham. **13** Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighniziba ti gumazironganibar min iti. Puvati, kar e guizbangira Godin ingangarim gami. E nighnizir aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi kamaghin damuam. **14** E deragha nighnigha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghirama ovegha gifa. Kamaghin Kraisi e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami. **15** Gumazir kam kamaghin ifonge, e gumazamizir angamira itiba uarira uari bagh ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha ua dikavizim baghvira ikiam. Kamakin, a bar moghira e bagha ovenge. **16** Kamaghin amizi, e datirighin ua navir ghurimin arazimin gin ghua gumazamizibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimin arazimin gin ghua Kraisin araziba tuisiki. Eghe datirighin ua kamaghin amir puvati. **17** Gumazim o amizim Kraisi ko poroghti, God a damighi, a bar igiamin othogham. Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam othogham. **18** Bizir kaba bar, God dagh amima, da e batifi. E fomira an apenibar min iti, ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi,

e datirighin an namakabar otifi. Eghe a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti e an apenir igharazibar amighi, me an namakabar otivam. **19** En migirigiam kamakin: God, Kraisin ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumazamiziba bar me gamima, me Godin apenim gamir arazim ataghiragha an namakabar min otifi. Eghe men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnizir puvati. Eghe a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia kam an apenibar kinighi, me oregh na namakabar otivigham. **20** Kar e Kraisin abuir gumazamizibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin dangamin isa, ia kakaghora ghaze, ia Godin apenim gamir araziba ategh an namakabar otifigh. **21** Kraisi uabi arazir kuratam gamizir puvati. Ezi God kamaghsua, e Kraisi ko porogh, an gavgavimin e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivam. Kamaghin, God en akurvaghasa en arazir kuraba bar Kraisi gisin da ariki, ezi Kraisi mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mamin min oto.

6 God ko ingara pamten ia kakaghora ghaze, ia gumazamizir Godin apanguvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimin min otivan marki. **2** God kamaghin migei, “Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizir kam, an otozi, ki ian akura.” Ia oraghl! Ki ian kuarkuvighamin dughiam datirighin otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighin otos. **3** Gumazitam o amizitam migirigiar kuratam e amir ingangarim damuan e aghuagha, kamaghin en arazir e amiba bar, e gumazitam o amizitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvati. **4** E Godin ingangarir gumazibar ikia, kamaghin zurara uan arazir aghuibagh gumazamizibar akakasi. E men aghariba apira me migeima me kamaghin fo: Osimtizir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti. **5** Me e misogha e isa kalabusin e arisi. Apenir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara deragha akuir puvatighava, mitiriabara iti. **6** E arazir Godin damazimin zuezibagh amua, guizin akamin fofozimin suira. E akamadadiba ikarvagha bemiram atarir puvati. E arazir aghuibar gumazamizibagh ami. E Godin Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghin ian aka, e guizbangira Godin ingangarir gumazamiziba. **7** E guizin kam akura, eghe Godin gavgavimin uan ingangarim gami. E Godin arazir aghuimin suira, mati inogovimin bizibar min, e uan agharir kiriam ko guvimin dar suigha, Godin ingangarim bagha misosi. **8** Gumazamizir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en ziabagh asighasisi. Ezi marazi girakirangin e migia e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namakabav gia ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumazamizir maba ghaze, e gumazir ifariba. Kamaghin puvati, e gumazir guizin akavag geiba. **9** Marazi en gara, mati me e gifozir puvati. Ezi guizbangira, gumazamiziba bar moghiram e gifos. Marazi en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamira ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekiar kam e ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvati. **10** Marazi en gara ghaze, e bar oseme. Ezi guizbangira, e zurara bar akuegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar min iti. Ezi guizbangira, e gumazamizir aviribar akurvagha, me Godin Duamin amodoghin, bizir aghuir aviriba bar zifza. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura iti. Ezi guizbangira, e Godin Duamin amodoghin, e biziba bar avrasemegha iti. **11** Ia, Korinin itir Kraisin adarasi, e azenara bighivira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi. **12** E uan navibar kuazi pu. Puvati. E ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongin itir puvati. **13** Ki datirighin mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar min, uaghan uan naviba kuighiva da isi e daningam. **14** Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba, men araziba bar ighara. Kamaghin amizi, ia me ko porogh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin

uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham. **15** Kraiss ko Satan, aning ti navir vamiiran iti, o?, o, gumamazir nighnizir gavgavim ititam, ko gumamazir nighnizir gavgavim puvatizitam, aning manmaghin nighnizir vamiira ikiam? Bar puvati. **16** Manmaghsu, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamaghin migei, "Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti men nan gumamazizib min ikiti, ki men Godin ikiam." Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabirabir Dipenim. **17** Ezi Ekiam ua kamaghin migei, "Ia me ategh, mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari bagh gan, ia ua bizzir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam." Ekiar Gavgavir Ekiam Itim kamaghin migei."

7 Nan namakar aghuiba, Godin e bagha inabazi itir bizzir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e inivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam. **2** Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning. E arazir kuratamin gumazitam o amizitam gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam o amizitam gifaragha an bizitam pura a inizzir puvati. **3** Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme, e uan naviba bar ia ganigha bar ia gifueghvira ikiam. Egh e ovengam, o e angamira ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam. **4** Ki kamagh fogha bizitam modozir puvati. Ki bighivira ia mikimam, nan navim bar amiraghiri, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizzir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti. **5** E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Ngubar kamin osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumamaziziba akabar, e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti. **6** Gumamazir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadzima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera. **7** Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kamin gun e geghani. Ian arazir kamin God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus kamaghin e migia ghaze, ia nan ganasa bar ifongegha, ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki bar guizbangira bar akonge. **8** Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba oseme. Ezi ki uabi bizzir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizzir kam ginighigha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegeha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevinram iti. **9** Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia oseme, ezi ki bizzir kam bagha bar akonegzeir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizzir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba osemegeha aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati. **10** E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazizibagh amima, me uan navibagh iraghirasi. Arazir kamin God uam en akura. Kamaghin, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamin osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazizibagh amima ovevem otifi. **11** Ia kamaghin deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam, bizzir bar aghuir igharagha garibar ia gami. Bizzir kamin God ia gamizi ia uari, uari bagha uan osimtizim derivira bighivira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimin atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighin mighigha e ginighnigha, gumazir arazir kuram gamizimin arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava amiba, kamaghin akagha ghaze, ia Godin damazimin osimtizitam itir puvati. **12** Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir

gumazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir pu. Bar puvati. Ki kamaghin ifonge, ian arazir aghuim azenim girighiti, ia Godin damazimin deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizzir kam bagha ki akinafarir kam osiri. **13** Ezi datirighin ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amiraghirigh iti, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba agivazi, an navim amira. Ezi bizzir kamin e guizbangira bar akonge. **14** Ki faragha ian arazir aghuubar gun Taitusin migia ian ziaba fe. Egha uan migirigiar kamin aghumsizim inizzir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuubar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghin datirighin Taitus fo, e ian ziaba fer migirigiba, da bar guizbangira. **15** Taitus ia bagha izezir dughiamin, ia atiatia nigha, a inigha, bar an migirigiar mirara ghue. A ian arazir kam ginighnighavira ikia bar ian apanguvigha navim ia bagha ikivira iti. **16** Ki datirighin bar fogha ghaze, ia arazir aghuubara damuam. Kamaghin ki bar akonge.

8 Nan adarasi, e kamaghin ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apanguvigha men akurvasi. **2** Osimtizir ekiam me batozir, dughiar kamin me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, Kraisin adarazigh nighnigha, men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizima da bar izifa. **3** Ki derivira kamaghin ia mikimasa, me uari uan ifongiamin gin ghua dagiar kaba aningi. Bizzir me daningamin me itiba, me da aniga, dagh isin bar aviriba aningi. **4** Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatihiti, me Godin apangukuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingariva Judian itir Godin gumamazizib arakurvagh. **5** E kamaghin nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, God ifongezir arazimin gin ghua uaghan uari isa bar e ganingi. **6** Taitus faragha Godin apangukuvir arazimin gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghin amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagh. **7** Bizzir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, deriviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, Godin ingangarir damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighin ia apangukuvir arazimin gin mangiva a gisin arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu. **8** Ia nan akar kamin girara mangasa ki akar gavgavim ia ganidir puvati. Ki kamaghin nighnigha ia migei, gumamazir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamin, ki dar ganiva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim a guizbangirama otifi, o puvati? **9** Ia fo, en Ekiam Kraiss Iesus, en apangukuvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamin bizzir aghuir bar aviriba ikia, egha ia bangin nguazir kamin izegha onganarazimin min iti. A ian akuraghti, ia bizzir aviriba iniassa, kamaghin a biziba puvatizir gumazimin min oto. **10** Ki datirighin ia dagiaba arizir ingangarir kamin uan nighnizim ia daningasa. Ia azenir givazimin ingangarir kam gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge. **11** Egh ia datirighin ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegifagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghin, ia zuamira a damigh anegifagh. Ia itir bizibar amodoghin, ia ingar mangi otogh. **12** Gumazitam o amizitam bizibar anings bar ifueghti, God da inisi bar akuegham. God bizzir gumamaziziba vaghvagh iakiava anidibagh nighnigha, egha bizzir me anidiba isi. A gumamazir biziba puvatizibagh nighnigha men araziba tuisizir puvati. **13** Ki ia osimtizir ekiam aterti, igharaz darazi derivira ikiasa, ki migeir puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datirighin dughiar kamin bizzir aviriba iti, ia biziba otevezir gumamazizib arakurgh. Eghti gin ia bizibar oteveghti, me bizzir avirir me itibar ian akurvagh. Kamaghin, ia bar arazir vabara damuva, ia derivira ikiam. **15** Mati Godin Akinafarim mikeme, "Gumamazir dagher aviriba inizziba, men mineba izevezir puvati. Ezi gumamazir dagher aviriba inizzir puvatiziba, men dagheba otevezir puvati."

16 God Taitusin navim fezima, an e ko nighnizir vamirama amua, uaghan ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghin e God minabi. **17** E ua ia bagh mangasava an azangisi, a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghin amizi, a uabi ifueghava, ia bagha ghu. **18** Ezi e uaghan Kraisin adarazir mav amadazima, a Taitus ko mar zui. Gumazir kam siosba bar dar Akar Aghuim akura, egha ziam iti. **19** Ezi bizir kamra puvati. A en gin daru apanguvim itir ingangarir kam damuasa, Siosba anemiseveghe ghaze, an en akuragh dagiaba arigham. E kamaghsua, e ingangarir kamin Ekiamin ziam fiti, gumamazimiba uaghan fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami. **20** Bizir ekiair gumamazimiba aningizi e garim, tav a bagh akar kurratam e gasan e aghua. Kamaghin, e Kraisin adarazir kav inizi an e ko izi. **21** E arazir aghuiba damuasa. Egh e arazir aghuuir kam Godin damazimira a damuan aghua. Puvati, e uaghan gumamazimizar damazibar dar amuan. **22** Ezi e Kraisin adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazima, an aning ko zui. E dughiar aviribar ingangarir guar aviriba a ganiga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuiba damuan. Kamaghin datirighin a ingangarir kam damuasa bar ifonge. **23** Ia Taitus gifogha gifa, a nan rooroam ko na ko ingarir gumazim, e ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia kamaghin aning gifo, aning siosbar ingangarir gumazimningin ikia, aning ingangarimin aning Kraisin ziam fe. **24** Ia arazir bar aghuiba gumazir kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar gumamazimizar akaghti, me fogh suam, ia guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh me fogham, e faragha me migia ian ziam fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura migeir puvati.

9 Ia dagiar e Godin gumamazimizar Judian itibar akurvaghasa arighizibagh fogha gifa. Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir kam bagh an osiran kogham. **2** Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akurvaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi ki zurara ian ziaba Masedonian gumamazimizar damazibar da fe. Ki kamaghin me migei, “Azenir givazim Akaiaba ingangarir kam damuasa biziba akirigha gifa.” Egha me orazi ia dagiaba aningasa bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian aviribar naviba fema me uaghan dagiabar aningasa. **3** Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba, pura bizimin min otivan, ki kamaghin aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam ginighnigha, aveghbuar kaba amangizi, me ia bagha izi. **4** Ki guizbangira nighnizir gavgavim kamaghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba arighan koghti, ki bizir kamin aghumsizim iningham. Eghti ia uaghan bar aghumsigham. **5** Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba amadaghti me faragh izi ian ganiva, ian akuragh dagiar ia daningasa akam akiriziba, dar akirigh da amadaghti da mangam. Eghti ki izamin dughiamin, gumaziba ian ganti, ia bar akuegh dagiar kabar aningam. Egh me kamaghin nighnighan kogham, e men dagiaba okimasa me gifari. Puvati. **6** Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gumazim dagher bofera oparigh, a bar bofera iniam. Eghti gumazim dagher aviriba oparigh, a dagher bar aviriba iniam. **7** Kamagh amizi, ia bar vaghvagh deravira faragh nighnigh, egh bizir ia aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gumazitam o amizitam uan bizitam aningsi osemegh suam, me bizibara aningasa puviram e gaghora e abiri. Gumamazir bar akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba anidiba, God bar me gifonge. **8** God bizir aghuuir guar aviriba ia daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir aghuuir bar aviriba ikiam. Egh ia zurazurara biziba bar izivagh. Eghti ia ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir bar aviriba ia bagh izivagh ikiam. **9** Godin Akinafarim arazir kam migia ghaze, “Gumamazir bizir aviriba isa onganarazibagh anidiba, me mati gumamazimiba dagher oviziba oparasa pura tintinibar nguazim mikiri. Ezi men arazir aghuuir kam givaghan kogham, a ikivira ikiam.” (aiōn g165) **10** God dagher oviziba gumamazimibagh anidima me uan azenibar da opari. Egha dagher guar bar aviriba isa gumamazimiba bar me

ganidima, me da api. Kamaghira God biziba uaghan ia daningti, ia bar izivagh. Kamaghira ia Godin gumamazir igharaziba men akurvagh. Eghti ian arazir aghuiba otiv mangivira iki, mati gumazim dagher oviziba oparizi dar dagheba otiva ghuavira iti. **11** God zurara bizir bar aviriba ia daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingangarimin, ia me daningamin bizir kaba, me damighti, me God bar a minabagham. **12** Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam Godin gumamazimizar akuraghti, me uam bizibar oteveghegan kogham. Egh uaghan ingangarir kam gumamazimizar amighti, me God bar a minabagham. **13** Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anekagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin Akar Aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumamazir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam. **14** Egh me kamaghin fogham, Godin apanguvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangisigham. **15** Bizir aghuuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekiair kam bagh God minamam!

10 Gumamazimizar maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgaviba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisin amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangisi. **2** Ki kamaghin ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavim ia mikiman maraghe. Gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti. **3** Guizbangira e nguazir kamin ikia, nguazir kamin itir gumamazimizar min misozir puvati. **4** Inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e dar suighiva apanibar divinir gavgavim abigharirigham. **5** Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumamazimiba Godin fozozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumamazimizar nighniziba ikiagharisi, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangam. **6** Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumamazir akaba batoziba, mizazim me daningam. **7** Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam o amizitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, a bar deravira nighnigh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin adarasi. **8** Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingti. Egha, e ian nighnizir gavgaviba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgavibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akuegh, e uan ziaba tong ada fegh, akar mikemezir kamin aghumsighan kogham. **9** Ia kamaghin na ginighnighan ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira atiatim ia ganidim. **10** Gumamazimizar maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughiba, e an garima a gavgaviba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati. **11** Gumamazimizar migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi moghin, da dar mirara ghu. **12** E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumamazir uarira uan ziaba feba ko, e uaghara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba men araziba ko magh ghu. Puvati, gumamazir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumamazir kamaghin amiba, me fozozir aghuiba bar puvati. **13** E uari uarigh isivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, God e bagha abarazi moghin, e uan araziba

tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, ia Korinba uaghan aven iti. **14** Ezi ingangarir God e ganingizir kamin ababanim, a uaghan ia avara. Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kamin ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korinin iza Kraisin Akar Aghuir kam ia bagha a inigha ize. **15** E uan ababanim gafirazir puvatigha, gumamazir igharaziba amizir ingangarim ginighmigha, uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangirama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighiti, en ingangarir kam ian tongin bar ekeveggham. **16** Eghti e Akar Aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumamaziziba ingangarim gamigha givavizir mangan aghua. Eghti e gumamazir igharaziba amigha givavizir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua. **17** Godin Akinafarim kamaghin migei, "Tina bar akongeghsi, an Ekiam amizir arazibagh nighnigh, a bagh bar akongegh." **18** E fo, gumamaziziba bar akuegha uarira uan ziaba fe, gumamazir kaba Godin damazimin ziaba pu. Bar puvati. Eghti Ekiam gumamaziziba ziaba fiti, gumamazir kaba guizbangira ziaba iti.

11 Ian nan amamangatighiti, ki organizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o? **2** God gumamaziziba anariram apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ia Kraisra gin mangasa, ki uaghan ifonge. Ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati amir igiar bar zuezim ki a inigh mangi par a ko poroghamim daningam. **3** Ia kuruzim fomira Iv gifarazimin eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiati, bizir Iv batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Krais baghavira itir guizin arazim ategham. **4** Ki fo, gumamazir maba ia bagha iza Iesusin igharazimin akam ia mikiri. Kam Iesusin e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kamin ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir Godin Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar Akar Aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isa men migirigiar gin mangasava ami. **5** Ia orakigh! Ki ghaze, ian gumazir "Aposelin Ekiabar," ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati. **6** Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amiba, e uan fofozim gumamaziziba bar men akakazima, ia deravira dar gani. **7** Ia fo, ki Godin Akar Aghuim ia mikini, egha ingangarir kamin ivezitam inizir puvati. Arazir kamin, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati. **8** Ki ian tongin ingangarim gamima, siosin igharaziba nan akurazi, ki me da dagiaba ini. Arazir kam mati, ki men biziba okemegha ian akura. **9** Dughiar ki ia ko itimin, ki dagiabar oteveggha, da bagha ian tavin anzagsizir pu. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provisin ikegha iza bizir ki oteveggha ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghin nighnisi, ki osimtizim ia daningan aghuagha nighnizir kamin suiraghavira iti. **10** Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guizin akam na ko itima ki guizin kamaghin migia ghaze, Akaian Provisin nguibaba bar, dar gumazitam o amizitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apirighan kogham. **11** Ki tizim bagh kamaghin damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge. **12** Gumamazir maba uarira uan ziaba fasa tuaviba buria gumamaziziba damazibar e ko magh otivasava ami. Ezi ki men tuavir kam apirasava ami. Ki kamaghira ingar mamaghira ikiam. **13** Gumamazir kaba me aposelin ifavariba ko ingarir gumazir ifavariba. Me gumazibagh ifar uan araziba otavkinti gumamaziziba men gan suam, me guizbangira Kraisin aposelbar iti. **14** Eghti ia men arazir kurabar gan, digavir kuram damuan marki. E fo, Satan uabi uan arazim oteghavkinigha, angazangarimin enselin min oto. **15** Kamaghin amizi, Satanin ingangarir gumamaziziba uaghan uan araziba otevkinnigh, Godin arazir aghuimin ingangarir gumamaziziba miraram otoghti, e kamaghin ganigh digavir kuram damuan kogham. Me gin me amir arazir kuram kam baghvira ivezim guizbangiram a

iniam. **16** Ki faragha mikemegha givagha datirighin ua migei, ia nan migirigiar kam baragh kamaghin nighnighan marki, ki gumazir onganim. Eghti ia gumazir onganimin na arisi, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatighitima, ki uan ziam tong a feka. **17** Ki Ekiamin ifongiamin gin ghua migirigiar kam gamir puvati. Ki gumazir onganimin min migia, uabi uan ziam fe. **18** Gumamazir aviriba nguazimin bizibar gin ghuava, uari uan ziaba fe. Eghti ki uaghan arazir kamin gin mangiva uan ziam fam. **19** Ia gumazir nighnizir aghuiba itiba, gumazir onganiba migirigiar onganiba ia daningasa, ia bar ifonge. **20** Bar guizbangira, gumazitam ia gativaghti, ia mati kalabuziar gumamaziziba min ikiam, o a ian biziba bar ada givagham, o a ia gifar ia isi uan gavgavimin apengan darigham, o a uabi uabi damigh gumazir ekiamin min ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, an guam apezegham. Eghti gumazir arazir kaba ia gamiba, ia uari men amamangatighiti, me uari ifongezi moghin ia damuam. **21** Iavzika, e arazir kaba ia damuamin gavgaviba puvati. Ki ian arazir kurar kaba aghuran bar aghumsiki. Gumazitam uan arazir an amiba bagh gavgavigh mikimti, ki uaghan gavgavigh mikimam. Ki fo, ki datirighin gumazir onganimin min migei. **22** Me ti Hibruian gumaziba? Ki uaghan, Hibruian gumazir mam. Me ti Israelian gumaziba? Ki uaghan Israelian gumazir mam. Me ti Abrahamin adarasi? Ki uaghan Abrahamin adarazir mav. **23** Me ti Kraisin ingangarir gumaziba? Ki datirighin gumazir bar onganimin min migei. Kraisin ingangarimin, ki bar me gafira. Nan ingangarir ki amir kam, bar men ingangarim gafira. Dughiar aviribar gumaziba na isa kalabus gati, ezi osimtizir kaba ki gumazir kaba guizbangira bar me gafira. Dughiar bar aviriba me na fozorosi, ki dar dibobonim gifozir puvati. Dughiar aviribar ki atam ovia taghirasi. **24** Ezi Judaba benim isa, 39plan ifozorozibar na gami. Arazir kam, 5plan dughiar na bato. **25** Dughiar 3plan, me aghorimin na misoke. Eghti dughiar mamin me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3plan, ki kuribar aven itima da ongarim giraghue. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti. **26** Dughiar aviribar ki saghuabar ghua, dipabar ovengasava amua okimakiar gumazibar dafaribar atam ovi. Eghti uan adarazi Judabar dafaribar atam ovia, uaghan Kantrin Igharazibar Gumamaziziba dafaribar atam ovi. Eghti nguibar ekiabar aven atam ovi. Eghti ruaribagh arua atam ovi. Eghti ongarim gisin arua atam ovi. Eghti ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovi. **27** Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Eghti dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotir mitiaba puvati. **28** Ezi osimtizir avirir igharazir na bativiziba, ki dav kiman aghua. Eghti ki dughiar bar, siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati. **29** Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatighiti, ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighiti, an arazir kuramin irlighi ki arazir kam bagh guizbangira osemegeg ataram. **30** Tuaviba bar puvatighiti, bizir otivigha ki gavgaviba puvatizir arazim akaziba ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam. **31** God, a en Ekiam Iesusin God koma an Afeziam, a fo, ki ifarir puvati. E an ziam zurazuraram a fam. (aion g165) **32** Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh na kalabus darighasa, uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiar akabar tuivigha na bagha gari. **33** Ezi Kraisin adarazir marasi, na isa akirar ekiam garugha, akiram isa divazir torimin azenan nimira na ataghirazima, ki izaghira azenan nguazimin otogha tu. Ezi arazir kamin ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghua.

12 Ki tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangiram en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam. **2** Ki Kraisin adarazir mav gifi, God fomira, 14plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha

Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan inivafizim sara ghu, o a uan inivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo. **3** Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan inivafizimin ikiavira iti, o uan inivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamin ikia akar gumamazibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti. **5** Ki gumazir kamin ziam fasa ifonge, egh uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghvira uan ziam fam. **6** Ki guizbangin uan ziam fisi, gumazir onganimin min mikiman kogham. Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumamaziziba nan nighnizimra gin mangi ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, arazir kamin me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghin, ki uabira uan ziam fan aghua. **7** God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghin aghua, ki bizir kabagh nighnigh uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimin min garir bizir mam ataghihi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanin ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh uabira uan ziam fan koghasa, a ize. **8** Ki dughiar 3plan bizir kam batoghasa Ekiamin azangsigha a gagaghone. **9** Ezi a kamaghin na migei, "Nan apangkuvim na baghvira iti, eghti ni bizitamin oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumamazir gavgaviba puvatziba, bar me gizefi." Ekiam kamaghin mikemezi, ki datirighin gumazir gavgaviba puvatzimin min ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham. **10** Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvatzim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghin nan ibizi, Kraisin ziam bangin ki gavgaviba puvati, ezi gumamaziziba pazavira na gamima, osimtizir aviriba na bativima gumamaziziba arazir kurabar na gami, ezi gumamaziziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabin asugha iti. **11** Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganimin migirigiamin min ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuiba gun mikemeghti, deragham. Ia kamaghin amizir puvatizi, ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian "Aposelin Ekiaba," bar men apengan itir puvati. **12** Ki ian tongin ikia bizir bar aviribagh ami, egha kamaghin uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tugha gavgavigha osimtiziba atera, mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godin gavgavim itir ingangariba, ian tongin dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghin nan ian akazi ia fo, ki Godin ingangarim gami. **13** Ki siosin igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongin a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki pa za damighiti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh. **14** Ki datirighin namba 3in dughiamin ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniassa puvati, ki iarara iniassa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buri dar pozim mikinan ingangarim iti. **15** Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifongee, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati. **16** Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, "Pol dagiabar uabin akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati." Ezi marazi ghaze, "An e apezeperir migirigibagh amua, e gifara en bizir aviriba pura dagh ekua da isi." **17** Ezi manmaghin ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavin dafarinam, ki ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Puvati. **18** Ki Taitus nighnizim a ganingizi, a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui. **19** Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar akirasa, da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazir mirara migei. En amir

biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami. **20** Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatzibar miraram otivigham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumamazir ia ganasa ifongezir puvatzimin miraram otogham. Ki ia uan ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatiing. Arazir kabanang, akaba uari batogha, naviba uarir ikuva, adarir migirigibagh amua, uan biziba baghvira nighnigha, akar kuraba igharaz daraziv gmi, girakirangin uariv gia, uan ziaba fava, ingangaribagh ami da pazaviram otifi. **21** Ki kamaghin atiati, ki magh mangiti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighiti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam inigham. Ki kamaghin atiatiing, arazir kurar gumamaziziba fomiram amiziba, me datirighin dagh amuvira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari koma akuir araziba ko, aghumsizir puvatzir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13 Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mizezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti." **2** Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham. **3** Ia kamaghin foghasa, Kraisin nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kamin ki ia damighiti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Kraisin ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham. **4** Guizbangira, fomira lesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamira iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamira a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam. **5** Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavaviz, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Kraisin lesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati. **6** Ki kamagh ifongee, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami. **7** E ia bagha God ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuiba ramamuasa, e ifongee. **8** Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghassavira ingari. **9** Ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. E zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam. **10** Ekiam uan ingangarimin ganasa na misevegha ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan koghasa, a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, gavgavir kam gisin, akar gavgavir ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri. **11** Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan arazibar kirigh, ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva navir amirizimin iki. Eghti Godin ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam. **12** Eghti mati e Godin gumamaziziba ami moghin, ia vaghvagh uarira uan agharibar suigh. **13** Godin gumamazir na ko itiba uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **14** Ki ia bagha Godin azangsigha ghaze, Ekiam Kraisin lesusin apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godin Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.

Galesia

1 Ki Pol. Nguazir kamin gumazitam o amizitam aposelin ikiasa na misevgha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, o ki Ekiam Kraisi Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe. **2** Ki, na ko itir darazi ko, e Galesian Provinisin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi. **3** Datirighin e nguazir kamin itima, arazir kuraba bar e ikiafa e adafi. Ezi God en Afeziar en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Kraisi Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghasa areme. En Afeziar God ko Ekiam Kraisi Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha kamaghin ami. Eghti gumamaziziba zurazurara ziar ekiam God daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira. (aion g165) **6** Ki faragha Kraisin Akar Aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozi, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kamin digavir kuram gami. **7** Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumamazizir maba Kraisin Akar Aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi. **8** Eghti e uari, o Godin Nguibamin enselin tam Akar Aghuir e faragha ia mikinizim ia mikinighan kogh, egha akar igharazitam ia mikinighan, egh gumamazizir kaba, helin mangi zurara iki. **9** E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumamazizitaba akar igharazitam ia mikinighi, an Akar Aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumamazizir kaba helin mangiva zurara iki! **10** Ia manmaghin nighnisi? Ki ian navibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gamiz? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumamazizir damazimin ziam iniasa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumamazizir damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ian kogham. **11** Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitam o amizitam in kam ia mikinisi ia anetegha akar igharazimin gin zuima, ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumamaziziba Akar Aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumamaziziba akar kam na sure gamizir puvati. Kraisi Iesus uabi Akar Aghuir kam na akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, Akar Aghuir ki ia mikinizim, kam puram akar gumamazizitabar akamin otozir puvativim. **13** Ki eghaghanitama ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki pamtem dar gin zui. Ki Judan Araziba bar dar gin ghua, kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh asisaghisa osimtiziba me garisi. Ki Judan Arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin Akar Aghuimin itir puvatigha, arazir kabagh ami.) **15** Nan amebam tighar na batamin dughiamin God aposelin ikiasa na ginaba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin Akar Aghuimin gun Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Ezi ki maghira Akar Aghuim gumamazizibav kinasa ua tavin azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalem inguabar ekiamin ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arabian kantrin ghugha gin uamategha Damaskusin nguabar ekiamin ghu. **18** Egha gin azenir pumuning ko mizezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalem inguabar ekiamin ghuavanabo. Ki ghugha 15plan dughiar bar a ko ike. **19** Dughiar kam ki Ekiamin dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati. **20** Ia oregh fogh suam nguazimin gumamaziziba Akar Aghuir ki ia mikinizir kam na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo. **21** Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provis ko Silisian Provis bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, Judian Distirighin

aven itir Kraisin adarazi me tong nan guamin ganizir puvati. Ezi gumamazizir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasisaghisa osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin Akar Aghuim gumamazizibav kira ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki. **24** Judian Distirighin itir gumamaziziba orazi, God nan nighnizibagh irazima, me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2 Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba gin Judan Araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumamazizir kaba Judan Arazibar gin mangiti, ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalem mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalem ghuavanabozi, 14pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uamategha Jerusalem ghuavanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghue. E ghuegha, ki Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, Akar Aghuir ki Kantrin Igharazibar Gumamazizibav kemezimra, ki me migei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki Akar Aghuir Kantrin Igharazibar Gumamazizibav geir kamra gumazir dapanibav geima, me oregha Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa a gaghorir puvati. **4** Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan Arazibar apengan itima, da e ikiaghari, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firighiri. Ezi gumazir kaba Kraisi e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Ki ingangarir kaba e damuti e ua Judan Arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomemin inim aghorasa, e migei. **5** Ezi e ghaze, Akar Aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha tong men akabar gin zuir puvati. **6** Ezi Jerusalem itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki migeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin migeir puvati, "Ni paza bizir mavab geri." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. **7** God faragha Judan gumamazizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha Akar Aghuim Judan gumamazizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mizezim, Jems, Pita ko Jon, me nan migirigiaba baregha, fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, bar akar otevir vaimira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumamazizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumamazizibar tongin ingar. **10** Gua me ko ingariva gumamazizir onganarizir Jerusalem itiba, gua men akurvaghamin nighnizim ginamangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vaimira ikiasa uan agharibar suisi. **11** Dughiar mam Pita Antioghin nguabar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko iki damiti, Judaba me mikarzir mogomebar iniba aghorezir darasi, me nan ataram. A kamaghin atiati, Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumamaziziba koma uam apir puvati. Egha Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan

Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko iki daman aghua. Me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavirimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari. **14** Me Akar Aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men arazir kurabar ganigha, Pita men damazimin kamaghin a meigi, "Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Krai lesusin iti, egha ni Judan Araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumamazizibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ni Kantrin Igharazibar Gumamazizibar araziba ategha, manmaghsua ua Judan Arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, manmaghsua Judan Arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumamazizibav gia, me abiri?" **15** Egha Pol migia ghua kamaghin Pita meigi, "Guizbangira, e Judan gumamazizibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumamazizibara, arazir kurabagh ami. **16** Ezi e fo, gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gin zuima, God kamaghin me meiger puvati, ia nan damazimin dera. Bar puvati. Gumamaziziba nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, merara God kamaghin me meigi, ia nan damazimin dera. Kamaghin amizi e Krai lesus nighnizir gavgavim an iti. E fo, gumamaziziba Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin me mikemeghan kogh suam, ia nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ia nan damazimin dera. Ezi Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavim puvati. God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamaghsua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti. **17** "E nighnizir gavgavim Kraisin ikiti, God tuavir kamin suam, e an damazimin dera. Tuavir kamin e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Krai uabi arazir kurabar amuasa, gumamaziziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otaramin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamin amim, ki nighnizir gavgavim tuavimin gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Krai ko ter ighuvimin aremegha, ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirirra puvati. Krai angamira nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da agifa. Egh gin ua dar amuva, kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim. **21** Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, Kraisin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumamazizibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apanguvim damighiti a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua."

3 O Galesiaba, ia bar ongani. E Krai lesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki. **2** Ki bizir vamera gifoghasa ian aza. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia Akar Aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin amodoghin ghuava, datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavim darorim agivasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati. **5** God gari, ia Moses Osirizir Arazibar gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an Akar Aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami? **6** Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumamaziziba nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira Akar Aghuim Abraham ganigha kamaghin meigi, "Ni bangan, ki nguazir kamin

itir kantriba bar deravira me damuam." Godin Akinafarim ghaze, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God kamaghin a migia ghaze, ni nan damazimin dera." Kamaghin, ia fogh suam, gumamazizir nighnizir gavgavim Krai Iesusin itiba, me uaghan Abrahamin ovavir boriba. Abraham nighnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam. **10** Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimin bizim puvati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, "Gumamaziziba Moses Osirizir Araziba meigi moghin damu egh dughiba zurara dar amuti, arazir kaba me damuti, me ikivira ikiam." Egha Godin Akinafarim kamaghin meigi, "Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam." Kamaghin, e bar fo, gumazitam o amizitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazimin derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin meigi, "Gumazitam o amizitam akinafarimin aven itir araziba deravira dar gin mangan koghti, God gumazir kam gasighasigham." Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazimin deragham, kamaghin amir gumamaziziba, God me gasighasigham. **13** Moses Osirizir Araziba kamaghin mikeme, e gumamaziziba bar Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba." Ezi kamaghin Krai en akurvaghasa ziar kam ini, "gumazir kuram." Egha ziar kam bangan a uam e ini. **14** God Abraham deravira a gamigha ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Krai lesusin ingangarimin tuavimin Kantrin Igharazibar Gumamaziziba deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini. **15** Fomira God bizir aghuir gin otivan an gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemez puvati, "Nin ovavir boriba." An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamera migia ghaze, "Nin ovavir borim." Kar a Krai meigi. God e bagha inabazir biziba inisiva e Moses Osirizir Arazibar gin mangi, egh akar dikirizimin tuavimin da inighan kogham. E fo, God fomira akar dikirizimin min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki e gumamaziziba zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghti, egh uan biziba tuiiragh uan boribar aningsi, migirigiar tam osirighiti, an migirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuragham kogham. Egha kamaghin meiger puvati, "E akar dikirizir kamin gin mangan kogham." Nan migirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko Akar Dikirizir Gavgavim gami. Ezi 430pla azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin otifi. Egh da Godin Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan kogham. Egh Godin Akar Dikirizir Gavgavir kam angarighan kogham. **19** Ezi kamaghin manmaghsua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumamazizibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumamaziziba bar men akurvagham. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gati, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi. **20** Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko Akar Dikirizir Gavgavim akirisi, an a isiva abuir gumazimin dafarim datightima, abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan Akar Dikirizir Gavgavim Abraham ganingi, egh enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati. **21** Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighiti, e ti puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighiti, e ti

fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamizi e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimir aghuim amidi puvati. **22** Godin akar dikirizimin mirara e gumamazir nighnizir gavgavim Kraiś Iesusin itir darasi, God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kamin gumamaziziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki. **23** Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezir puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam otogham. **24** God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Akar Aghuimin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Kraiś bagh mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto. **25** Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati. **26** Ia gumamazir dipamin rueziba, ia Kraiśin puegha, Kraiśin min otifi. Egha datirighin Kraiś Iesusin aven ia ikizir vamira. Bar guizbangira, ia datirighin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamazizibar min itir pu. Ia ingangarir gumamazir kiniba ko gumamazir firiahghezibar min itir pu. Ia gumaziba ko amizibar min itir pu. Bar puvati. Ia nighnizir gavgavim Kraiś Iesusin ikia, ia bar moghira Godin boriba. Kamaghin, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati. **29** Kraiś an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraiśin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraiśin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia miġei.

4 Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba. **2** Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba ko an bizibar gariba, an garava an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziamin biziba an agharim darighamin oto. Egha dughiar kamin, a uabi uan biziba inigha dar gari. **3** Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir aghiribar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir dur kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumamazir kinibagh ava. **4** Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumamaziziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Egha e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumamaziziba, a ua e ini. **6** Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, “O Ame! Nan afeziam.” **7** Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumamazir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam. **8** Fomira ia God gifozir puvatigha, bizir guizbangira God puvatizibagh amuava, dar ingangarir gumamazir kinibar min iti. **9** Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiba ko azenir igiabar dughiba ko dagheba otir dughiar gin mangam. Manmaghsua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura dur kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa? **11** Ki ian arazir kam ginighnigha, kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham. **12** Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghor. Ia fo, fomira ki Galesian Provinsin izeghava, nguibar igharazitamin mangasava amuava arimariam ini. Egha dughiar kamra Akar Aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim

puvatigha osimtizir ekiam ia ganing. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvati, egha na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Kraiś Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inigh bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamin ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egha ia uan damaziba na bagha da asiasa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti? **16** Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, egha kamaghin ki ti ian apanim gava? **17** Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira ikiasa, me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge. **18** Tina gumamazir igharaziba baghvira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiabara puvati. **19** Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha ghaze, ki manmaghin ian akurvaghamin. Ki ia ko itir puvati, lavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avaghiva Kraiśin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim. **21** Ia gumamazir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham otarir pumuning iti. Ingangarir amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangarir amizir kinimin borim nguazimin amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuimin borim, an akar dikirizimin tuavimin oto. **24** Amizir kamning Akar Dikirizir Gavgavir pumuningin min iti. Eghagharin kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain Mighsiamin Akar Dikirizir Gavgavimin min iti. Sainain Mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangarir amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangarir gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangarir gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalem datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan ikia ingangarir gumamazir kinibar min ami. **26** Godin Akinafarim kamaghin mikeme: “Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba gin bar avirasemegham. Ni mati amizir nin pam ni ataghizim. Egh ni gin borir bar aviriba inighti, nin boribar dibobonim, amizir uan pam ko itimin boribar, dibobonim gafiragham. Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim, ni bar akongegh. Ni amizir otirimir mizabigh fozir puvatizim, nin navim deragh, ni bar akuegh, pamtem dimiva araghasi.” Ezi kamaghin Jerusalem igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firiahgiri. Ezi an en amebamin min iti. **28** Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba. **29** Nguazimin amiziba boriba isi moghin ototarim, a Godin Duamin gavgavimin ototarim pazaava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumamaziziba, e tina Godin Duamin apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi. **30** Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migia ghaze, “Ingangarir amizir kinimin borim, a guizbangira Abrahamin amuimin borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ni ingangarir amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.” **31** Nan adarasi, e ingangarir amizir kinimin boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuimin boriba.

5 Kraiś, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, kamaghin an e gamizi, e firiahgiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgafigh. Ia gumamazizabar ganti, me ua ia damuti, ia ua ingangarir gumamazizir kinibar min ikian marki. **2** Ia na baragh. Ki Pol, ki ia miġei, ia men gantima me ian mikarzir mogomebar iniba aghoregthima, Kraiśin ingangarim tong bar ian akuragham kogham. Bar puvati. **3** Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikiasa, ni tina gumazitamin ganti, a nin mikarzir mogomemin inim atughti, kamaghin ni uaghan Moses

Osirizir Araziba bar dar gin mangam. **4** Ia gumazamizir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kamin ia ghaze, e Godin damazimin dera, ia kamaghin Kraiss ategha gifa. Ia Godin apanguvumin tuavim ategha gifa. **5** Egh gumazim Kraiss Iesus ko ikiti, gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim, a pura bizim, egh gumazibar mikarzir mogomebar inibar aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifongeh, kar guizbangin bizim. Godin Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, mizuai. **7** Ia fomira deraghavira Kraissin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati? **8** Nighnizir ia datirighin gintizim, a Godin ian diazimin izezir puvati. **9** Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham. **10** Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazamizir kaba arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam. **11** Nan adarasi, ia orakigh, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghorir akam dughia bar anekuravira iti. Egh me guizbangira kamaghin nighnigh, me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akurima, akar kam gumazamizibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomemin inim aghorir akam akuniva, ter ighuvimin akam akunan koghti, ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighasisim, a pura akar amirizimin min otogh, ua gumazibar nighnizibagh asighasighan kogham. **12** Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir mogomebar iniba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, magh suegh bar dar ghoregh. **13** Nan adarasi, ia firighirasa God ifongeh, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogh kamaghin nighnighan marki suam, "Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizi, e arazir kaba ategha firiahghe. Egh e navir ghurimin arazibar amuum." Moses Osirizir Arazibar migirigiaba, da bar uari inigha akar vamiran iti, "Ni uabira uabi ifongezir moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumazamizibar ingangarir gumazamizibar min iki, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham. **16** Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kanning unaning anpaninning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuiba damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima, ni arazir aghuiba gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezi Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning unaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Ia Godin Duamin gin mangiva, Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangan kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi. **19** Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumazamizira tintinibar uari koma akua arazir mizirizibagh amuava, afiar arazibagh ami. **20** Egha nguazir kamin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvigha da iniassa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumazamizir igharazibar aghuagha, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi. **21** Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumazamiziba ia pantemnin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazamizir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. **22** Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, bar akongezim, navir

amirizim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha arazir aghuiba me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anogoroghezir puvati. **24** Gumazamizir Kraiss Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa. **25** Godin Duam ikirimirir aghuim e ganing. Kamaghin, anarira e ko daruva en akurvagham. **26** Kamaghin amizi, e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6 Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham. **2** Eghti gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, guizbangira Kraissin arazibar gin mangam. **4** Gumazamiziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumazamiziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati. Gumazamiziba kamaghin damuva, me uari uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh me uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki. **6** Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning. **7** Bizir manam ni uan navir averiamin anekara, bizir kamaghira, an otogham. Gumazitam o amizitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kamin dagher kuraba otivtima a bar ikuvigham. Egh gumazitam o amizitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifariva, kamaghin damuan marki. **(aiōnios g166)** **9** Egh e ingangarim damusi amirvaghan kogh, dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuiba amusi amirvaghan kogham. **10** Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira iti, e arazir aghuiba gumazamizir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuum. **11** Ki osirizir osirizir ekia kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba. **12** Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraissin ter ighuvimin iti, egh me pazi e damuam." Kamaghin me ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomebar iniba aghoreghti, gumaziba bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarzaribar iniba aghorezir kabanagh, uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomebar iniba aghorasa bar gavgafi. Me kamaghsua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniassa. **14** Ezi mikarzir mogomemin inim aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomemin inim aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar ofiti, kar bizir ekiam. En Ekiam Kraiss Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitam ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamin nguazir kamin araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamin arazibar gin mangan kogham. **16** Nighnizir kamin suiragha an gintiziba, Godin apanguvum men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimira ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israelia. **17** Gumaziba na misoghezi, men duar kuriba nan mikarzinim iti. Ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ki aghua. **18** Nan adarasi, en Ekiam Kraiss Iesusin apanguvum ian duaba ko iki. Guizbangira.

Efesus

1 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefa. Ia, Efesusin itir Kraisin adarasi, ia Krais ko poroghav ika deraghavira an gin zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirigha anemadi. **2** Ki kamaghsua, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesus, aning apangukuvim ko navir amirizim ia daningam. **3** E Krais Iesusin poroghav iti, ezi tuavir kamin God derivira e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguibamin otivir bizir aghuiba e ganidi. Kamaghin, e God minamam, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam ko an God. **4** Dughiar God tighar nguazir kamin ingaramin, a kamaghin ifonghe, e a baghvira itir gumazamizabar ikiva, an damazimin arazir kuratam ikian kogham, eghe a fomira e ginaba. Eghe ghaze, e Krais ko poroghav iki, eghe tuavir kamin e an gumazamizabar min otogham. A fomira bar e gifongeghe e ginabagha ghaze, a Krais Iesusin ingangarinin tuavimin e damighti, e an boribar otivigham. God uan bar akongezir arazim ko uan ifongiamin gin ghua bizir kam gami. **6** A ifongezir Otarimin ziamin, a bar pura bizir aghuimin min uan apangukuvim isa e ganingi. Kamaghin e apangukuvir bar ekia kam ginighnighva, Godin ziam fam. **7** E fo, Kraisin ovevemin God uan e ingha en arazir kuraba gin amada. Godin apangukuvim guizbangira bar ekeveghe izifa. Kamaghin a uan apangukuvim e gufusufuzima an e girava, fofozir aghuim ko nighnizir aghuim e ganidi. **9** God fomira uan ifongiamin gin ghua, Kraisin ingangarinin tuavimin uan nighnizir mogomem azenim darighasa nighniki. Ezi datirighin an nighnizir mogomer kam a en akazi an azenan oto. **10** Godin nighnizir kam a makakin, a ingarizir biziba bar dar amuti da mangva dughiar a inabazimra a da isi Kraisin apengan dar arigham. Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Krais biziba bar dar dapanimin ikiam. **11** God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e Krais ko porogh an gumazamizabar min ikiasa, an e amisefe. **12** E Judaba, e faraghavira Krais mizuava an gin zuir gumazamizaba, e Godin ziar ekiam bar a pirafam. **13** Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumazamizaba uaghan, ia guizin akam baraghizima God ia gamizi ia an gumazamizabar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God uan Duam ia gati. Kamaghin me fogh suam, ia an gumazamizabara. Kar Godin Duar a fomira akar dikirigha amizim. **14** E Godin Duam ingha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan gumazamizabav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kamin e fo, God uan gumazamizabar amighti me guizbangira firighiregham. Kamaghin e Godin ziar ekiam bar a pirafam. **15** Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orazi, ia nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiava, Godin gumazamizaba bar me gifonge. **16** kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagha God minabavira iti. **17** Eghe ki Godin azangisisi, en Ekiam Krais Iesusin God, Afeziaz ziar ekiam itim, ki an azangsigha ghaze, a uan Duam ia danighti a ia damuti, ia fofozir aghuim iniam. Eghti Godin Duam an guizin akam ian akaghti, ia deragh Godra fogham. **18** Ki kamaghin Godin azangisisi, an nighnizim kuighirighi ia Godin anganzangarinin ganam. Eghe ia kamaghin fogham, God ian diazima bizir aghuir ia fogha iniamiba bagha mizuai iti. Eghe kamaghin fogham, bizir aghuir God uan gumazamizabar aningamiba, da bar ekeveghe pin ko. **19** Eghe ia kamaghin fogham, e nighnizir gavgavim Godin itir darasi, an gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi. Gavgavir kam, guizbangira bar ekevezi, e guizbangira an gavgavim tuisighiva avegham. Gavgavir en aven ingarir kamra, dughiar Krais ovevemin, God gavgavir kamin Krais gamizi, a ua dikafi. Eghe a ingha uan Nguibamin ghua a isa uan agharir guvimin amadaghan anefa. **21** Kamaghin Krais Godin Nguibamin ikia eghe duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men gavgavibagh afiragha me gatifa. Eghe Ziar Krais uan ingangarinin bagha inimiz a ziar manaba, manaba bar dagh afira,

dughiar kamin ziaba ko dughiar tighar izamimin ziaba bar. **(aiõn g165)** **22** God biziba bar dagh amizima da Kraisin apengan iti. Eghe a gamizi, a sios bagha biziba bar dar dapanimin oto. **23** Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krais biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Eghe Krais uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2 Ia fomira Godin akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, kamaghin ian duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumazamizir ariaghireziba. **2** Faragha zuir dughiamin, ia nguazir kamin arazir kurabar gin zui. Eghe ia duar kurar overiamin itibar atrivim, ia an akam baregha an gin zui. Duar kurar kam, gumazamizir Godin akam barazi puvatizabar navir averiabar aven ingari. **(aiõn g165)** **3** Fomira e bar moghira men min ami, eghe uan navir ghurimin ifongiamin gin zui. E uan inivafizir agorogem ko uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar kamin e nguazimin itir gumazamizabar min amima, kamaghin God bar en arazir kuraba bagh ivezir kuram e daningasa nighnizim gami. **4** Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumazamizir ariaghireziba. Ezi God bar e gifongezir, an apangukuvir dafam bar e avara. Kamaghin an e gamizi e Krais ko angamira iti. Ezi God uan apangukuvimin tuavimra, a en akura. **6** A kamaghsua, e Krais Iesus ko Godin Nguibamin atrivimin ikiam. Kamaghin an e gamizi e Krais ko poroghav ikia, a ko ua dikafi. **7** A kamaghsua, a uan apangukuvir bar dafam, tighar izamin dughiarab gumazamizaba bar men akaghasa. Eghti me fogh suam, a Krais Iesusin ingangarinin tuavimin a bar me gifonge. Kamaghin an arazir aghuir kamin e gami. **(aiõn g165)** **8** Ia nighnizir gavgavim Godin itima, a uan apangukuvimin tuavimra ian akurvasi. Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati. God pura ia ganingi. Kar ian ingarinin ivezim puvati. Kamaghin bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan marki. **10** God fomira e bagha, ingangarir aghuir e gin damuamiba, a dagh nighnigha da ati. A kamaghsua, e ingangarir kabar amuasa, eghe kamaghin an e gamizi, e Krais Iesus ko poroghav ikia datirighin gumazamizir igiabar otifi. **11** Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghin fo, Judaba, uan gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghori. Eghe me kamaghin ia dibori, ia gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatiziba. Arazir kam makakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar iniba aghori. Eghti ia derivira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumazamizabar min ike. **12** Eghe dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia Israelin gumazamizabar azenan iti, kamaghin ia nguibar igharazibar gumazamizabar min iti. God uan adarazi ko akam akirigha, uan gumazamizaba Akar Dikirizir Gavgavim me ganingi. Ezi ia Akar Dikirizir Gavgavir kamin aven itir puvati. Ia nguazir kamin ikiava God gifozir puvati, eghe bizir aghuir mizuai iti tam itir puvati. **13** Ia faragha saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegha ian akua izezi, ia Krais Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti. **14** Krais uabi e gamizi e navir amirizim ikiava derivira uari ingha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizaba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi Krais uan ovevemin tuavimin divazir kam anekariaghatigha eghe apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizaba ikizir vamiram oto. **15** Krais, Moses Osirizir Araziba, ko Akar Gavgaviba, ko bizir a damuasa e mikemeziba sara, bar da gifa. A ghaze, a kamaghin damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko porogh itigha ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kamin an e gamizi e navir vamira iti. **16** Krais ter ighuvimin aremegha tuavir kamin ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Eghe uam aning ingha God bagha ize. Eghe an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa. **17** Kamaghin Krais izeghava Akar Aghuim gumazamizaba bar me mikira ghaze, ia navir vamira iki. A, gumazamizir Godin saghon itiba ko gumazamizir Godin boroghin itiba bar, Akar Aghuim me mikiri. **18** Kamaghin Kraisin ingangarinin tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumazamizaba, Godin Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziamin boroghin izi. **19** Kamaghin amizi,

datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, ia ua kamaghin nighnighan marki suam, ia nguibar igharazibar gumamaziziba o nguiba puvatizir gumamaziziba. Puvati. Ia Godin adarazi ko uaghara ghu, egha uaghan Godin gumamazizibar tongin itir marasi. **20** Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir gumazibav sevezi me tuivigha ingangarin gami. Ezi Krai Iesus, a uabi dipenir guarimin min iti. **21** Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Krai bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimin oto. **22** Ia uaghan Krai ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin Dipenimin min oto. Ezi Godin Duam dipenir kamin aven iti.

3 God guizbangira derivira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Krai Iesusin ingangarin gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ian akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei. **2** Ia ti oreghama, God apangukuvim ikia ia bagha ingangarin kam na gani. **3** Egha God uan nighnizir mogomem azenan anakagha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri, **4** eghti ia migirigiar ki osirizibar gan fogh suam, Krai amizir ingangarin nighnizir mogomem, ki bar a gifo. **5** Faragha zuir dughia, God gumamaziziba nighnizir mogomer kamin me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri. **6** Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar Aghuimin aven Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati inivafizir vaminan aven iti. Me bar moghira, Krai Iesusin ingangarin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam. **7** Godin apangukuvim tuavimin, a bizir aghuir kam pura na gani, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki Akar Aghuimin ingangarin gumazimin oto. **8** Ki, Godin gumamazizibar abuan itir gumazim, ki bar men gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumamaziziba Akar Aghuim akunasa ingangarin ekiar kam na gani. Akar Aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumamaziziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham. **9** God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughia uan nighnizir mogomer men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomer aghurasa, ingangarin kam na gani, eghti ki gumamaziziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham. **(aiñon g165)** **10** God kamaghsua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itiba amuti, da an fofozir aghuimin tuavir aviribagh fogham. **11** God fomira bizir kam damuasa nighnigha datirighin an Ekiar Krai Iesusin ingangarin an a gamizi an oto. **(aiñon g165)** **12** E Krai ko poroghav ikia nighnizir gavgavim an ikia, tuavir kamin e Godin boroghin mangasa gavgavigha, atiatir puvati. **13** Ki pamtem ia gakahori, ia osimtizir ki ia bagha aterir kam, ia a ginighnigh osiman marki. Guizbangira ki ian dabirabar aghuarim bagha osimtizir kam ater. **14** Ki bizir Afeziam amizir kabagh nighnigha, an damazimin uan tevimmig apiri. **15** A uan Nguibamin itir ikiziba ko nguazimin itir ikiziba bar, a bar men Afeziam. Egha vaghvagh zia ba me gariki. **16** Ezi ki bizir kam bagha Godin azangsigha ghaze, God bizir aghuir an Nguibamin otivi taba ia daning, eghti an Duam gavgavim ia daningti, ian navir averiaba gavgavigham. **17** Ki kamaghin Godin azangsigi, ian nighnizir gavgavimin tuavimin Krai zurara ian navir averiabar ikiam. Eghti igharaz darazigh ifongezir arazim, a ian navir averiabar aven iki gavgavigha ia damuti, ia tuivigh gavgavigh, mati nguazim temer bivar suirazi temem tugha gavgavigha aghui. **18** Egh ia Godin gumamazizir igharaziba ko, gavgavim iniva derivira fogham, Krai gumamazizibagh ifongezir arazim bar ekevegha, bar pin ghuavanaga, bar ruarvagh, bar vin uaghiri. **19** Guizbangira Krai gumamazizibagh ifongezir arazim a gumamazizibar fofozim bar a gafira. Eghti ia guizbangira

arazir kam gifogham. Eghti bizir aghuir God gizivaziba, uaghan bar ia gizivagham. **20** Godin gavgavim en navir averiabar ingari, ezi gavgavir kam bar en nighnizibagh afira. Bizir God damuasa e an azangsigi, o bizir God damuasa e nighniziba, da mati pura biziba, an gavgavim bar dagh afira. **21** Kamaghin dughia bar, e siosin aven itir gumamaziziba Krai Iesus ko poroghiv iki, zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam! Bar guizbangira. **(aiñon g165)**

4 Ki Pol, ki Ekiamin ingarin gamua, kamaghin ki kalabuziamin iti. Ki fo, God ian diagha ghaze, ia an arazir bar pin itibar gin mangi. Kamaghin, ki mighighavira ia migia ghaze, ia bar deraghvira Godin arazir kabar girara mangi. **2** Ia igharaz darazir apengan iki, men asughasugh, egh dughorir amirazimin iki, osimtizir me ia gariziba da ateriva, tuavir kamin bar me gifongegh. **3** Godin Duam e gamima e navir amirizim iti. Egha tuavir kamin an arazir navir vaminan ikiamim e gani. Ezi arazir kam benimin min e ikegha gavgavizi e ikizir vaminan iti. Kamaghin amizi, ia arazir kamin suiragh gavgavigh. **4** E fo, e uari inigha inivafizir vaminan min iti. Ezi Godin Duar vaminra iti. Ezi kamaghira, God ian diagha ghaze, bizir vaminra ia a daningam, eghti ia a baghvira mizumam. **5** En Ekiar vaminra iti. Ezi nighnizir gavgavir arazir vaminra iti. Ezi rurir arazir vaminra iti. **6** Ezima Godin vaminra iti. A bar moghiram en Afeziam. A gumamaziziba bar me gativagha men tongin ingara egha men aven iti. **7** E fo, Krai vaghvagh bar en apangkufi. Egha kamaghira uan apangukuvir ekiamin abaragha an mirara, a bizir bar aghuim vaghvagh e gani. **8** Godin Akinafarim kamaghin mikeme: “A bar pin ghuavanabogha, kalabuziar gumazir avirim inizi, me a ko ghue. Egha bizir bar aghuiba pura gumamazizibagh aning.” **9** Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin en akazi e fo, Krai a faragha nguazir bar vin maritim giraghu. **10** Egha gumazir faragha iraghuizir kama, a uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar dagh izivaghvaga, kamaghin an overiar bar pin itimin ghuavanabo. **11** Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba pura gumamazizibagh aning.” A bizir aghuir kaba me gani, marazi an aposelin ingangarin me gani. Marazi, a Godin akam inigha izir gumazimin ingangarin me gani. Marazi, a Godin Akar Aghuim akunamin ingangarin me gani, marazi, a Godin gumamazizibar ganamin ingangarin me gani, egha marazi, gumamaziziba God ifongezir arazibar men sure damuamin ingangarin me gani. **12** Krai kamaghin ifonge, e Godin gumamaziziba e an akuraghti e a bagh ingangarin aghuibar amuam. Eghti kamaghin e Kraisin inivafizimin otogh gavgavigh derivira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir kaba e gani. **13** Eghti ingangarin kam mamaghira iki mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgavighiti bizir kam e damuti e bar moghira navir vaminra ikiam izir gumazimin ingangarin me gani. Guizbangira bar a gifogham. Kamaghin damighiti e Kraisin gin zuir darorir kamin aven, e tugh gavgavigh aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva e guizbangira Krai min otogham. **14** E ua boribar min ikian kogham. Ia fo, gumazir ifavariba, me gumamazizibagh ifara me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti men migirigiar ifavariba uaghan ia munamangan kogham, mati ongarim ko aminim kurim givai. **15** E men migirigiar ifavariba baraghan kogham. E igharaz darazigh ifongezir arazim damuva guizin akabar me mikiam. Egh e Kraisin mirara aghungiva a ko poroghiv ikiti a en dapanimin ikiam. **16** A en dapanimin itima en soroghafariba ko damaziba ko inivafizimin bizir maba sara dar min iti. Egha an e gamima e inivafizimin aven bar uari isavsuira. Ezi mati inivafizimin aven itir tevir agriba ko aghariba uari isavsuighizi moghin, an e gamima e uari isavsuiki, egha bar uarigh ifongezir arazim gami. E vaghvagh uan ingangarin aghuim gamua, kamaghin inivafizir kam uabi aghua ghua gavgafi. **17** Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziaman akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa. Ia uam gumazir Ekiar gifozir puvatizibar arazibar gintighan marki. Men nighniziba, mingariba puvati. **18** Egha men nighniziba mati me mitatemin iti. Egha me fofoziba bar puvatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin me Godin ikirimirimin azenan iti. **19** Me arazir

kurabagh amuavira ikiava datirighin uan aghumsiziba puvati. Me bar uari isa arazir kurabagh anigh arazir mizirizir avirir igharazibar amusi bizitam men suiragharin kogham. **20** Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam baraghizir dughiamin, me bizer kurar kabar ian sure gamizir puvati. **21** Ia guizbangira Kraisin akam baregha gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar kam, a Iesusin aven iti. **22** Ia fomira uan navir ghuribar arazibar gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba ko arazir kurabar amuasa navim dikavava, ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue. **23** Ian nighniziba ko navibagh ighighiregh bar igiabar otifigh. **24** Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumazamiziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimir deragha a baghavira iti. **25** Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin inivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizima, ia bar moghirama guizin akabar gumazamizir igharazibar kim. **26** Ia atariva, uari bagh gan egh arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminin piran marki. **27** Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki. **28** Okimakiar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingangarir aghuubar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghisi, ingariva bizitaba inigh me daning. **29** Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamin akabara mikim. Akar aghuir igharaz darazi gavagvim me daningamibara, da ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvaghamin. **30** Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighiregham. **31** Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvaghia uari adoghodozir arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuar arazir maba sara. **32** Egh ia arazir aghuubar Kraisin adarazi me damu, men apanguv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

5 Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi. **2** Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Kraisi bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughurir aghuir God ifongezim. **3** Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva da ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan arazir kabar migirigiaba tong ian tongin otivan marki. **4** Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiar kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi. **5** Ia kamaghin fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumazamizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (arazir kam mati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizer ifongezibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin amiba, me God ko Kraisi Ativar Gumazamizibar tongin ikian kogham. **6** Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningagharim gumazamizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam. **7** Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men poghan marki. **8** Ia faragha mitatemin aven ike, egha datirighin ia Ekiamin gumazamizibar otivigha, angazangarimin aven iti. Kamaghin ia gumazamizir angazangarimin aven itibar min daru. **9** (Angazangarim arazir aghuiba ko Godin damazimin derazir araziba ko guizin akamin arazibagh ami, da otifi.) **10** Ia, arazir God damuti a bar

akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. **11** Ia arazir mitatemin itibagh amir gumazamizibar poghan marki. Men arazir kinir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvati. Ia men arazibar amuti, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazi moghin, eghti me fogh suam, arazir me amiba, da ikufi. **12** Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogham. Ki dav mikiman bar aghumsiki. **13** Angazangarim bizibagh isiraghti, da azenim giritghit, gumazamiziba fogh suam, bizer kabar mingariba kamakin. **14** Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimin min otogham. Kamaghin, marazi ghaze: "Ni aremezir gumazim, ni ua dikavigh, mozim ategh uam azenan izi. Eghti Kraisin angazangarim ni gisiragham." **15** Kamaghin, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumazamizir onganibar min daruan marki. Ia fofoziba itir gumazamizibar min daru. **16** Datirighin ia Godin Arazibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura mangi givaghan kogham. Dughiba vaghvagh ia arazir aghuubar amu. **17** Kamaghin ia arazir onganibar amuan marki. Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu. **18** Ia wainin dipar avirir amua onganon marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia Godin Duam ateghti a ia gizifagh. **19** Egh ia uariv kimsi, Onger Akabar Akinafarimin aven itir ighiaba ko, Godin ziam fer ighiaba ko, Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamin ziam fiva, uan navir averiabar aven, ziar ekiam a daning. **20** Egh ia zurara, en Ekiam Kraisi Iesusin ziamin, bizer otiviba bar, da bagh God Afezim minabi. **21** Ia Kraisin apengan ikia an ziam fe, kamaghin ia uarira urar apengan ikiva uari baghivira iki. **22** Ia amizir paba itiba, ia Ekiamin apengan ikia a baghavira iti moghin, ia uan pabar apengan iki me baghivira iki. **23** E fo, Kraisi uan siosin dapanimin iti moghin, paba uan amuubar dapanibar iti. Ezi Kraisi uabi siosin Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraisin inivafizimin min iti. **24** Sios Kraisin apengan ikia a baghavira iti moghin, ia amuiba uaghan uan pabar apengan iki me baghivira iki. **25** Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Kraisi uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme. **26** Kraisi kamaghin ifonge, an akamin tuavimin, a uan sios dipamin a ruegti a Godin damazimin zuegham. **27** A kamaghsua, a sios damighti an an damazimin bar aghungigh, egh bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, duar kuriba ko seghsariba puvatighiva, bizer kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Kraisi a bagha uabi isa a ganingi. **28** Ezi kamaghira ia gumaziba uan inivafizibagh ifongezir moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge. **29** E fo, tav uabi uan inivafizimin apamin gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Kraisi siosin akurvasi. **30** E fo, erara, e Kraisin inivafizimin aven itir soroghafariba ko bizibar min iti. **31** Godin Akinafarimin aven itir osizirim kamaghin migei: "Kamaghin amizi, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuim ko aning unanigin porogham. Egh aning inivafizir vamiram otogham." **32** Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Kraisi uan sios ko aning geghari. **33** Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezir moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan paba baghivira iki.

6 Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh uan ameboghfeziabar akaba baragh. **2** Godin Akinafarim ghaze, "Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men akabar gin mangi." Akar Gavgavir kam, an Akar Gavgavir tongin ikia, egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti. **3** Akar dikirizir kam kamakin, "Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimin an ikiam." **4** Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin damazimin men kuariba iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu. **5** Ia ingangarir gumazamizir kiniba, ia uan gumazir

ekiar ian garibar men atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, navir zuruzimin ingangarim damu, mati ia Kraisin akam baragha an ingangarim gami. **6** Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba ian gan suam, ia ingangarim deraviram a gamizi me ia gifonge. Egh ia kamaghin nighnighan marki, me ian garir dughia bara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraisin ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezi moghin ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu. **7** Kamaghin ia ingangarir gumazamizir kinibar min ingangarim damuva, ian naviba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira ingangarim gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim gami. **8** Ia ingangarir gumazamizir kinibar min iti, o ia tavin apengan ingangarim gamir puvatziba, ia kamaghin fogh, gumazamizir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me daningam. **9** Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingangarir gumazamizir kinibar amu. Ia atiতির araziba me damuan marki. Ia zurara bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir vamira gisin tugh gumazamiziba bar me tuisisi. **10** Nan migirigiri abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham. **11** God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munamangam. **12** Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puvati. E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumazamizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamin garir adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater kamin aven ingarima e da ko uariv sosi. **(aion g165)** **13** Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira ikiam. **14** Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam letiamin min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamin min anerugh. **15** Egh ia Akar Aghuim anekunsi zurara bar ifongegh, arazir kam mati ia dagarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa. **16** Egh dughia bara ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, ia orar kamin amodoghin barir avir kaba mungam. **17** Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam, dapanir asuar gavgavimin min anerughti a ian dapaniba avi. Egh Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh. **18** Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghshi ia an azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh inviti, ia God ko mikim. Egh angamira iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghiraghan marki, egh zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a ko mikim. **19** Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighiti, ki anekunsi, ki atiatingan koghiva, bighivira mikimam. Egh Akar Aghuimin nighnizir mogomem aghuram. **20** Ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimasa, egha Kraisin Iesusin abuir gumazimin ikia, kamaghin ki datirighin kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimin gun mikimsi, a gavgavim na danighiti, ki atiatingan koghiva bighivira Akar Aghuim mikimam. **21** Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin iti. **22** Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. **23** Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisin Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin adarazi me daning. **24** Eghti, gumazamizir en Ekiam Kraisin Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apangkuvim bar me ko iki.

Filipai

1 Pol ko Timoti, Krais Iesusin ingangarir gumazimning, ga, ia Godin gumazamizir Filipain ngubar ekiamin itiba bagha akinafarir kam osiri. Ia Krais Iesusin poroghav iti, ia ko ian tongin itir gumazamizir dapaniba ko siosin ingangarir gumazamiziba, ga bar ia bagha osiri. **2** E ghaze, God en Afeziam, ko Ekiam Krais Iesus, aning ian apangukvighia, ia damuti ia navir amirizimin iki. **3** Dughiaabar ki ia ginighnigha, ia bagha uan God minabi. **4** Dughiar faragha zuimin ghua iza datirikin, ia nan akurvagha na ko Akar Aghuimin ingangarim gami. Kamaghin, dughiar ki ia bagha God ko migeiba, ki zurara bar akonge. **6** Ezi ki kamaghin fo, God uabi ingangarir kam ia ganiga, ian navir averiabar aven ingar mangi, Krais Iesus Ua Izamin Dughiamin ingangarir kam agivagham. **7** Ki uan navir averiamin aven bar ia gifuegha ia ginighnighavira iti. Datirighin dughiar ki kalabusin itim, ko dughiar faragha ki pura itim, ki Akar Aghuim deragha a migia gumazamizibagh amima me fo, Akar Aghuim a bar guizbangira, egha nighnizir gavgavim an iti. God uan apangukvimin ingangarir kam na ganingizima, ia bar nan akurvagha na ko ingari. Kamaghin amizi, bar deragha ki nighnizir aghuuir kam ian iti. **8** God kamaghin fo, Krais Iesusin apangukvim uabi nan navim gamima ki bar ian ganasara bar ifonge. **9** Ezi ki zurara kamaghin God ko migia ghaze, arazir igharaz darazigh ifongezim, a ian ikiva aghungviga ekevegh mangivira iki. Eghti ia tofozir ekiam ikiva, ian nighniziba bar dikirimigham. **10** Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da tuisigh arazir aghuubar kin mangi. Eghti Krais Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghav koghham. **11** Eghti arazir aghuuir Krais Iesus ami otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumazamiziba dar ganiva ziar ekiam God daningvira egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei. **12** Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da Akar Aghuimin anogorozir puvti. An Akar Aghuim gamima a ghuvavira iti. **13** Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraisin ingangarim gamima, me bizir kam bagha na isa kalabus gati. **14** Ezi en adarazir aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghiragha bar gavagvigha Godin akam akura ghuvavira iti. **15** Guizbangira, marazi gumazamizibar garima, me ziar ekiam na ganidima, men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraisin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiva akam akuri. **16** Gumazamizir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an Akar Aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kamin ki kalabusin iti. Kamaghin amizi, me bar na gifonge, egha akam akuri. **17** Ezi gumazamizir igharazir ki faragha migeiba, me uari ziar ekiaba iniassa, egha Kraisin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osimtizir taba na darighasa. **18** Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumazamizir kaba zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam. **19** Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Krais Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kamin God nan akurvaghti, ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh bar akueghiva mamaghira ikiam. **20** Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian koghham. Puvti. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin, ki zuraram ami moghin, atiatingan koghiva tugh gavgavigh arazir aghuubara damuam. Ezi ki angamira ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Krais daningam. **21** Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kamin itir ikrimirimin iki, Krais baghvira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikrimirir kam gafiragham. **22** Egh ki angamira nguazir kamin ikivira iki, kamaghin ki gumazamizir aviribar

akurvagham. Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvti. **23** Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Krais ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera. **24** Ki ia bagha nighnigha, ian akurvaghasa, kamaghin ki angamira ikiam. **25** Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiti, ia Krais Iesusin poroghiv ikiva ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim iakiavira iti. Eghti ki iki ia ko ingariva, ian akurvaghti ia nighnizir gavgavim iki egh bar akuegham. **27** Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraisin Akar Aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vaminan ingarava, gumazamizibar nighniziba fema me nighnizir gavgavimin Akar Aghuimin iti. Kamagsua, ki ghaze, ia deravira daru iki. **28** Kamaghin, ian apaniaba damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akagahsi gavagfigh. Kamaghin me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagham. **29** Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraisin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraisin itir pu. Puvti. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraisin ziam bangin mizaziba iniam. **30** Fomira ia nan garima ki midorozir kamin aven iti. Ezi datirighin ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kamin aven ikia, kamaghin, ia mizaziba isi.

2 Krais ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizimin iti? Ia ti Godin Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apangukvigha deravira me gami? Egh kamaghin, ia arazir aghuubar amuti, nan agorogem bar izivagham. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vaminan gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh. **3** Ia uarira uarigh nighnighan koghham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvti. Ia bar uari dikabiragh, kamaghin mikim suam, igharaz darazi ian pin iti. **4** Ia uarira uan bizibara ganam marki. Puvti. Ia uaghan vaghvagh gumazamizir igharazibar bizibar ganiva men akurvagh. **5** Ia, nighnizir Krais Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki. **6** A guizbangira God, egha an arazir Godin min itimin suighasa nighnizir pu. Bar puvti. **7** A uabi arazir kam bar anetegha, pura ingangarir gumazir kinimin min oto. A nguazir kamin gumazimin otozi gumazamiziba an garima, a guizin gumazimin iti. **8** Egha a uabi dikabiragha Godin akam baragha bar an gin ghua egha areme. Guizbangira a gumazir bar kuramin mirara, ter ighuvimin areme. **9** Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuuir mam a ganingizi, ziar kam bar ziabagh afira. **10** God kamaghin ifonge, Godin Nguibamin itiba ko, nguazir kamin itiba ko, nguazimin apengan itiba, me bar moghira Iesusin damazimin uan tevibar apirigh an apengan ikiva an ziam fam. **11** Egh me bar azenan an gun kamaghin mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Egh tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamagsua, ziar bar aghuuir kam Iesus ganing. **12** Kamaghin amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirighin ia uaghan kamaghin damu. Ki ia ko itir dughiamin orazi ia dera. Ki datirighin ian saghon ti, kamaghin ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamaghin, ia datirighin Godin atiatingiva akongiva puvara ingariva, egh akurvazir aghuuir God ia bagha atizir kam, a iniam. **14** God kamaghin ifonge, ia an borir bar aghuubara ikiam, egh arazir kuratam ian puvatighiti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamira itimin suiragh, egh mati overiamin itir mikoveziba isia taghtazi moghin nguazir kamin gumazamizibar tongin ikiam. Bar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Bizir kam bangin, bizir ia bar amiba, ia nimira iki dar amu. Ia akar avirivarab kim,

egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghin damuti, Kraisu Izamir Dughiamin, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghin fogham, ingangarir dafar ki ian tongin amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati. **17** Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia a isa God ganidi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghiva wainin ofan min a inigh ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghira bar akuegham. **18** Ezi kamaghira ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham. **19** Ekiam Iesus a ifueghtima, ki zuamira Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghin, ki anemangasa. **20** Gumazir igharazitam Timotin min amua na ko itir puvati. A na ko navir vamira ikia eghe zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi. **21** Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Kraisu Iesusin ingangarim ginighnizir puvati. **22** Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghin fo, an Akar Aghuimin ingangarimin nan akurvasi, mati borim uan afeziamin akurvasi. **23** Kamaghin amizi, ki tong mizuam egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Ki foghiva egh zuamira anemadaghtima a ia bagh mangigham. **24** Ezi nan nighnizir gavgavim makamin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezinim ki uaghan mangi ian ganam. **25** Ki kamaghin nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtima a ia bagh izam. A na ko ingarava, uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghaza, ia anemadazi a ize. **26** A bar ian apangkuvigha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamina a bar oseme. **27** Guizbangira, a faragha aria, eghe atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghin amizi, God anarimam apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghin an a gamizima a ua dera. **28** Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham. **29** Kamaghin, ia Ekiamin ziamin Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamin, an a gami. Kamaghin, a Kraisin ingangarim gamuava atam areme. A deravira ikiasa uabi ginighnizir puvati. Eghe uan arimariar adogha ingangarim gamuavira iti. Kamaghin amizi, ia ziar ekiam a daning uaghan an miraram amir gumazamiziba sara ziar ekiam me daning.

3 Nan adarasi, ki uan migirigiam agivasa kamaghin ia migei, ia Ekiam ko poroghav iki, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghin, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirarizir puvati. **2** Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar min arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze, e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham. **3** Erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi. Ezi me puvati. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha Kraisu Iesus ko poroghav ikia bar akongegh. E fo, arazir gumaziba uan mikarzaribar amiba, da tong men akuraghan kogham, ezi e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi, e fo, erara guizbangin mikarzir mogomebar iniba aghorir arazimin gin zuir darasi. **4** Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzaribar amiba, da en akurvaghti, kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzimin otivir biziba bagh nighnigh nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimam, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira. **5** Nan amebam na batezi, 7plan dughiaiba givazi, me namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomemin inim atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Benjaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Ki Farisin gumazimra, eghe Moses Osirizir Araziba bar deravira dar gin zui. **6** Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasigha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh

nighnigha, nan araziba tuisigha, me fo, osimtiztam nan itir puvati. **7** Ki fomirar amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Eghe datirighin ki Kraisin tuavimin gin zui. Eghe a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha amizir biziba, da bar pura biziba. **8** Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Kraisu Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fofozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kamin biziba bar pura mineghminezir kiniba. Ki Kraisa gin mangasa ifonge. Eghe bizir igharaziba bar da ategh, ki Kraisin suiragh, **9** egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin oto, kar nighnizir gavgavim Kraisin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraisin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera. **10** Ezi ki Kraisu bar a gifoghaza. Kraisu mozinim uan dikavigha, gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghaza. Egh ki a ko mizabiza isir arazimin aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovezezeze kamra, ki uaghan an suiraghaza. **11** Eghe kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighiti ki mozinim uan dikavigh egh angamira ikiam. **12** Ki kamaghin nighnizir puvati, ki Kraisu Iesusin arazir inigha givagha, gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamin suizi moghin, Kraisu nan suira. **13** Nan adarasi, nan nighnizim, ki arazir kam tigharmaghin a iniam. Ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na batavimin bizim inisi a bagh mighin ingaram. **14** Kamaghin ki ivemar ivemarim givazi naghin otoghiva ivezir aghuim iniasa, eghe ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Kraisu Iesusin ingangarimin tuavimin, God nan dia. Eghti ki an Nguibamin mangiva a ko bar deravira ikiam. **15** Eghti e gumazir Kraisin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighniziba itiba, e bar nighnizir ki gin mikemezir kamin gin mangam. Egh ia nighnizir igharazim ikiti, God ian nighnizir derazir puvatizir kam, ian akongegh. **16** Ezi nighnizir aghuiba e da inigha gifa, e pantemin dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam. **17** Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravira gumazir an arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi. **18** Ia fo, gumazir aviriba Kraisin ter ighuvimin anaminim iti. Ki dughiar aviribar men arazibar gin ua mikemegha, datirighin ua ia migia, eghe teriba nan damaziba azui. **19** Me uan mikarzaribar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godin min iti. Me aghumsizir arazibar amuasa bar akongegha, zurara nguazir kamin bizibara nighnisi. Kamaghin, gumazir kaba helin mangiti God me gasighasigham. **20** Ezi eia, e Godin Nguibamin gumazamiziba. E, Ekiam Kraisu Iesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izighiriva uam e iniam, ezi e a baghavira mizuai. **21** Kraisu uan gavgavimin bizibar amuti da bar an apengan ikiam. Egh a gavgavir kamra en mikarzir apengtizir oveavira itir kabar amighiti, da mikarzir igiabagh avagham. Egh Kraisin mikarzir aghuir angazangarimin itimin miraram otivigham.

4 Kamaghin, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghav iki tuivigh gavgafigh. Ki uan navim isa ia ganing! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvira nighnisi! Ki ian arazir aghuibar gun igharaz daraviz gei! Eghe ki ia bagha bar akongegh, nan namakar aghuiba! **2** Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua virara Ekiamin amizimning, gua navir vamira ikiasa, ki kamaghsua gua gakaghori. **3** Ezi ni bar guizin na ko ingarir gumazim, ki ni migei, ni amizir kanningin akuragh. Aning na ko, e Akar Aghuimin ingangarim ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarir gumazir maba, me uaghan e ko ingari. Gumazamizir kabar ziaba, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, da an aven iti. **4** Ia Ekiam ko poroghav iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh. **5** Ia gumazamiziba bar men asughasughti, me ian arazir aghuir kamin ganigh. Ia nighnigh, Ekiam roghira izi. **6** Ia bizitam bagh nighnigh osiman marki. Ia zurara uan osimtiziba bagh God ko mikim. Ia God ko mikim a minabi, egh a ian akurvaghisi a an azang. **7** Eghti kamaghin God ia damuti ia navir amirizimin ikiam. Egh ia

Krais Iesus ko porogh deragh ikiam, eghti tuavir kamin Godin navir amirizim deravira ian naviba ko nighnizibagh eghuvti da bar deravira ikiam. God navir amirizir e ganingizir kam, a bar bizir aghuim, ezi navir amirizir kam gumazibar fofozim bar a gafira. **8** Nan adarasi, ki migirigiar abuananam ia mikimasa. Ia zurara arazir kabagh nighnigh: guizin araziba, arazir aghuariba, God ko gumazibar damazimin derazir araziba, arazir zuruziba, gumazamiziba ifongezir bizir diriba, arazir gumaziba gara bar akongeziba. Ia fo, arazir aghuir pin itiba ko arazir me gara feba, da iti. Arazir aghuir kabara, ia dagh nighnigh. **9** Arazir ki ian sure gamizi ia foziba, ko nan migirigiar ia iniziba, ko nan akar ia oraghiziba, ko ia nan gari ki amir araziba, ia bar dar amu. Eghti Godin navir amirizim e ganingizim, a ia ko ikiam. **10** Dughiar ruarim givazi, datirighin ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghin ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangira, ia faragha na ginihgnighavira ikia, eghe nan akurvaghamin tuaviba puvati. **11** Ki bizitamin otevezir puvatigha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan kogham. Ki bizitam uam a iniamin nighnizim ategha, nimira ikia bar akongezir arazim gifo. **12** Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura nimira itimin fofozim ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, o ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti. **13** Krais zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazimin ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti. **14** Ezi ia na ko nan osimtizim aterasa nighnigha, arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghin, ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge. **15** Ia Filipain gumazamiziba, ia uari kamaghin fo, dughiar ki faragha Akar Aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kamin siosin igharazitam dagiaba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami. **16** Dughiar ki Tesalonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi. **17** Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azangsis. Puvati. Ian arazir aghuim mangivira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia daningam. **18** Ezi akinafarir kamin aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha biziba inigha Epafroditusin dafarim gatizi a da inigha izezi ki da ini. Eghe datirighin ki bizitam otevezir puvati, ki mong bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da mati mughuriar aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan kamin gara a gifuegha bar akonge. **19** Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar dar ganiva, egh Krais Iesusin ingangarir amizimin tuavimin, a uan bizir aghuibar avirimin amodoghin, biziba isi ia daningam. **20** God, a God en Afeziam, ezi e zurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira! (aiōn g165) **21** Eghti, Godin gumazamizir Krais Iesus ko poroghav itiba, ia vaghvagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **22** Kagh itir Godin gumazamiziba bar, me ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atrivim Sisarin dipenimin aven ingarir darasi, me akar kam ia daningasa mighigha na migei. **23** En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Kolosi

1 Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krais Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ezi ki ko an aveghuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godin gumazamizir Kolosin nguibar ekiamin itiba gan adarasi, ia nighnizir gavgavim Kraisin ikia a ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangukuvh ian navibar amuti ia navir amirizimin iki. **3** Ga ian arazir aghuim baragha kamaghin fo, ia nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghin amizi, dughiaa bar ga ia bagha God ko migia, ia ginighnigha God minabavira iti. A en Ekiam Krais Iesusin Afeziam. **5** E fo, guizin akam, an Akar Aghuim, a faragha ia bagha ghuzima ia kamaghin oraki, bizir aghuir God ia daningamiba da An Nguibamin iti, egh ia da bagh mizuamiva da iniam. Egha ia nighnizir gavgavim bizir kamin iti. Kamaghin, ia guizbangira nighnizir gavgavim Krais Iesusin ikiava Godin gumazamiziba bar, me gifonge. **6** Ezi nguazir kamin danganiba bar, me Akar Aghuir kamin akurazi, gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an ikiava an gin zuima, Akar Aghuimin dagher aghuiba otiva ghuavira iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongin oto. Dughiar ia faragha Godin apangukuvhin eghaghamim baregha bar guizbangira a gifozim, dughiar kam iza datirighin arazir kamra ian tongin otogha, ian ingaravira iti. **7** Epafra Akar Aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafra, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gisin ian akurvagha, bar deravira Kraisin ingangarim gami. **8** Egha Epafra ga migia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin gumazamiziba deraghavira me gifonge. **9** Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirighin, ga zurara ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangisi, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kamin ia Godin ifongiam bar a gifogham. **10** Kamaghin amizi ia Ekiamin gumazamizibin min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham. **11** Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekia aghuimin, God gavgavira bar ia daningti, ia tuivigh gavgavigh osintiziba ateram, egh aghumra ikiva osintiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghina, an Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh bizir aghuir a ia bagha miseveza iniam. Ia Godin gumazamiziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi. **13** Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, God en akuragha e inigha uan Otarimin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarir kam a bar a gifonge. God uan Otarimin ingangarimin e gamizi e firiahghe, egha tuavir kamra an en arazir kuraba gin amada. **15** E Godin ganighan kogham, ezi Krais an mirara gari. Krais an Otarir ivariam, a God ingarizir bizir kaba bar dar dapanim. **16** Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatiziba, da enselin gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, ko bizir gavgaviba itiba. God Krais ko, aning bizir kaba bar dagh amizi, da bar Krais baghavira iti. **17** Ezi bizir kaba tighar otivam, Krais fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isausigha bar deravira ingari. **18** Krais, a siosin dapanim, ezi sios an inivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zui gumazim. Krais Godin Otarir ivariam, egha a faragha ovevemin ua dikafi. God ghaze, Krais uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamaghsua, a Krais gamizi, a ua dikafi, **19** God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarir kam gizivagham, kamaghin God uabi Kraisin aven iti. Kamaghin amizi, Krais Godin mirara gari. **20** Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da uam a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisin ingangarimin arazir kam damuam. Kamaghin amizi a Krais

ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kamin en apanir araziba da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin itiba uaghara. **21** Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin amizi ia Godin saghon ikiava uan nighnizibagh aven an apanim gami. **22** Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh ua bagh izam. Eghti ia an gumazamizibar min ikiva, an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamaghsua datirighin Godin Oturam angamira gumazir mikarzim sara areme, ezi tuavir kamin God uam e ko navir vamira inis. **23** Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin, ia nighnizir gavgavimin suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia Akar Aghuim baregha dughiar kamin fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghiragham marki. Ki Pol, ki Akar Aghuir kamin ingangarir gumazim, egha e gumazamizir nguazimin itiba bar me bagha anekuri. **24** Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mizazim ini. Krais siosin akurvaghasa inizir mizaziba, da givazir puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin inivafizimra. Bizir kam bagha ki bar akonge. **25** God uabi, ian akurvaghasa na misevegha, ingangarir kam na ganingi, ezi ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin akam akurir ingangarim nan iti. **26** Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumazamiziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin Godin gumazamizibar damazibar an azenim giri. **(aion g165)** **27** Ezi Godin nighnizim kamakin, a uabi Akar Aghuir modozir kam e an gumazamiziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egh Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Krais ian navir averiabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighiti ia a ko mangiva Godin Nguibamin ikiva, egh ia an bizir aghuiba iniam, ezi ia bizir kam bagha mizuai. **28** Ezi e Kraisin Akar Aghuim bar vaghvagha gumazamizibav kiri. E kamaghin ifonge, me Krais ko porogh ikiva fofozir aghuitamin oteveghan kogham, eghti e me inigh Godin damazimin mangam. Kamaghsua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganidi. **29** Kamaghin amizi, Krais na ganingizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, tuavir kamin ki osintiziba sara ingangarir dafar kam gami.

2 Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gumazamiziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara. **2** Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar aningti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghiva uari inigh ikiva, fofozir aghuim inighiti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Krais, a uabi akar modozir kamin mingarim. Kamaghsua ki ingangarir kam gami. **3** Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Krais gizivagha modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Krais uabira fofozir aghuir kam en aka. **4** Ezi ki ghaze, tav ia gifariva akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamaghsua, ki akar kam ia migei. **5** Ki uabi uan mikarzimin ia ko itir puvatigha, ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivigha deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraisin iti. Bizir kam bangan ki bar akonge. **6** Ezi ia Krais Iesus en Ekiam a inigha gifa, kamaghin amizi ia a ko darua an poroghiv iki. **7** Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazimin tugha gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinar gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim Akar Aghuir Epafra ian sure gamizir kamin iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim aghung mangivira iki. Egh zurara God minabivira iki. **8** Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima, ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikiriarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba

da Kraisin iezir puvati. **9** Ia fo, Krai s a en mirara gumazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa. **10** Egħa a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ia Kraisin poroghav itima, God ia gamima ia guizbangira angamira ikiavira iti. **11** Ezi ia Kraisin poroghav ikia, mati ia uan mikarzir mogomebar inibhar ghorir arazim iti. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimin a gamizi an otozir pu. Puvati. Kraiis uabi mikarzir mogomebar inibhar ghorir arazir kam ati. Kraisin arazir kamin e, navir ghurimin gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigħa, a gin amadagħa firighiri. Kar guizbangira mikarzir mogomebar iniba aghorir arazim. **12** Ezi dugħiar e ruezimin e Krai s ko poroghav itima, God Krai s ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamin amodoghin ingarava Krai s mozimin a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kamin iti, ezi dugħiar e ruezimin, God Iesus ko e gamizima e uagħan ua dikafi. **13** Ia faragħa uan arazir kurabagħ amir arazim bangin, ia mati gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorir puvatizibar min amua, gumazir aremezibar min iti. Ia navir ghurimin arazibar gin zui. Dugħiar kamin Krai s ian navir ghurimin araziba tighar da atughuvkinigħiva da gin amadagħam, kamagħhin amizi ia gumazir aremezibar min amuavira iti. Ezi datirighin God ia gamizi ia Krai s ko angamira iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada. **14** Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragħa, en arazir kuraba aghurigha azenim gatigħa, e gamima e an akam ko an gavgavimin apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egħa uagħan Moses Osirizir Araziba isa Iesusin ter igħuvimin a gafu, egħa tuavir kamin Moses Osirizir Arazibar gavgavim agifa. **15** Ezi Krai s ter igħuvimin duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba adegħa gifa. God ter igħuvimin, kamagħhin gumamaziziba bar men aka, a bar da dikabiragħa dagħ amima da pura bizir kinibar min otifi. **16** Kamagħhin amizi, ia tav ategħtima an akaba ia gasan marki, egħ ia mikim suam, ia dagħeba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin ziam fer dugħiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin dugħiabar arazibar gin zuir puvati. **17** Arazir kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krai s a uabi guizbangin bizim. **18** Egħti gumazitam bizitam irebamin min bizimin ganigħ, kamagħhin a uabira uan ziam fiti, ia an akam baragħan marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egħ enselbar ziaba fi. Egħti ia an akam baragħan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimin arazibar gin ghua, pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Egħti ia gumazir kamagħhin amitam ategħti a ia dikabiragħ, ian ivezir agħuim okiman marki. **19** Egħa a Kraisin suirazir puvatigħa anetaki, Krai s en dapanim, e an inivafizim. E an poroghav ikia dagħeba isa, egħa a ko inivafizir agiribar min uari isasuiragħa iti. Inivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezi mogħin agħua gavgafi. **20** Ezi ia Krai s ko poroghav ikia a ko areme, kamagħhin amizi ia duar kurar overiam ko nguazim gativazibba bar ada ategħa uan adar apengan itir puvati. Egħa tizimsua ia nguazir kamin itir gumamazizibar min aruavira iti? Egħa tizimsua ia nguazir kamin arazibagħ amuavira iti? Arazir kaba kamakin, **21** “Ia bizir kabar suighan marki,” egħ “Dagħer kabar aman marki,” egħ uagħan “Bizir igħarazir maba sara suighan marki.” **22** Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagħ amima da zuamira ikufi. Arazir kaba, gumamazizibara uari dagħ amuava da arigha en sure gami. **23** E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir agħuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangiva mighighvira Godin ziam fer arazibar amu. Egħa ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egħa ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egħ arazir kaba, da en mikarzibar akuragħ navir ghurimin araziba dikabiragħ da givagħan kogħam. Bar puvatigħam.

3 God ia gamizima ia Krai s ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti. Kamagħhin amizi, ia Godin Nguibamin pin itir biziba bar dagħ ifongegħ, da Krai s iti nagħin iti. Krai s, Godin agħarir

guvimin amadagħan uan atrivir dabirabim inaperagħav iti. **2** Ezi ia bizir pin itiba bagħvira nighnigh, egħ nguazimin itir bizibagħ nighnighan marki. **3** Ia fo, ia aremegħa gifa, ezi ian ikirimirir angamira itim Krai s ko ikiava, Godin poroghav ikia egħa modoghav ikia tighar azenimin otivam. **4** Ezi Krai sra, a guizbangira ian ikirimirir angamira itimin mingarim. Egħti Krai s uamategħ izamin dugħiam, ia uagħan a ko an angazangarir gavgavir ekiamin aven otivam. **5** Kamagħhin amizi, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagħ. Bizir kaba, gumamaziziba uari bakia uari ko akur arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim, koma gumazir igħarazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagħ ifuer arazir kam, mati ia uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami. **6** Ezi bizir kaba bagħa God uan aningagħharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagħ amiba me bagħa anetizima a iti. Kar gumamazizir Godin akam iriagħhiriazibar ivezir kuram. A izam. **7** Ia faragħa arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagħa ia ikiagħariki. **8** Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma migirigir mizirizir ian akatoribar otiviba, **9** ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan marki. Ia fo, ia navir ghurimin araziba ategħa, **10** gumamazizir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumamazizir igiabar otivizir kam, a kamagħhin ifongħa, a ia damuti ia bar deraviram a gifogħam. Kamagħhsua, a ia gamuavira itima ia an miraram otivavira iti. **11** Kamagħhin amizi, datirighin bizibiza puvati. Ia ua kamagħhin nighnighan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, o e mikarzir mogomebar iniba aghore, o da aghorezir puvati, o igħarazir darazir akavag gel, o nguibar atiabar gumamaziziba, o e pura ingangarir gumazibar iti, o e firighirezir gumamaziziba. E kamagħhin nighnighan kogħam. E fo, Krai s uabira iti, egħa Krai s uabi bar en aven iti. **12** God ua bagħavira ia misevezi, ia an gumamazizibar otivigha gifa, ezi a bar ia gifongħe. Kamagħhin amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumamazizibar apangkuv, egħ arazir agħuibar gumamazizir igħarazibar amu, egħ uari dikabiragħ, egħ gumamazizibar asughasugh, egħ dighorim amirazir arazim damu. **13** Egħ ian tongin tav arazir kuratam igħarazitav damigħtima an an osemegħiva, egħ ia zuamira uari uarir aningagħan marki, egħ uari uan arazir kuraba gin amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gin amada, ezi kamagħhira ia uagħan uarira uan arazir kuraba gin amang. **14** Egħ ia bar uarigh ifongegħ. Arazir kam a bar arazir igħarazibagħ afira. Arazir kam, an arazir agħuier igħarazibagħ amima da bar deraviram otiva, uari isa ingari. **15** Krai s navir amirizim ia ganingħ, egħa ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir amirizir kam ian navir averiabar ikiva ia gativagħ nighnizir agħuiba ia daningam. Ia fo, navir amirizir kam bagħa God ian diazima ia bar uari inigħa inivafizir vamiran min oto. Egħ zurara God minabi. **16** Egħ Kraisin akam ian navir averiabar iki gavgagħ. Egħti ia vagħvagħ nighnizir agħuiba ko fofozibar gin mangiva uarira uarir sure damuva akuravizir akam uari daning. Egħ Onger Akabar Akinafarimin aven igħiabar amuva, Iesusin ziam fer igħiabar amuva, Godin Duam ian navir averiabar atizir igħiabar amu. Dugħiar ia igħiabar amuumim, ia uan navir averiabar God minabi. **17** Ezi bizir manaba ia dagħ ami, migirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egħ an ziamin ia God Afieziam minabi. **18** Ia amuiba vagħvagħ, uan pabar apengan iki me bagħvira iki. Kar Ekiam ifongezir arazim. **19** Ezi ia paba vagħvagħ, uan amuiba bar deragħvira me damuva bar me gifongegħ. Egħ men ataran kogħ, pazi me damuan marki. **20** Ia boriba, ia zurara uan ameboghfeziabar akaba baragħiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagħ bar akuegham. **21** Ia afieziba uan boriba mighi me amir biziba bagħ mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamagħhin damuti, borim osemegħ kamagħhin mikim suam, ki bizitam damuan kogħam. Marki. Ki agħua. **22** Ia ingangarir gumaziba vagħvagħ, uan gumazir

ekiar ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, “egh suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuubar amuti me e gifuegham.” Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiaaba bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu. **23** Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvtati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami. **24** Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam. **25** Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvtati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiaba deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4 Ia ingangarir gumazamizibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumazamiziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuubar me damu. **2** Ia God ko mikim mamaghira ikiva, deraghvira ganiva nighnigh God ko mikim, egh God minabivira iki. **3** Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh an azangsighti, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati. **4** Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam. **5** Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvtatizir darasi, ia nighnizir aghuubar gin mangiva egh arazir aghuubar me damu. Egh ia dughiaaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki. **6** Ia zurara akar aghuir singtizibav kimtima, gumazamiziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin amizi ia bar deravira foghiva gumazamiziba vaghvagh men akaba ikarvagh. **7** Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam. **8** Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamaghsua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui. **9** Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam. **10** Aristarkus, a na ko kalabusin ikia, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasin imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ia Mak iniasa, ki ia bagha akar kam amadagha gifa.) **11** Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir mikarzir mogomebar iniba aghorezir kabara, me na ko ikia God Gumazamizibagh Ativir Ingangarim gamua egha me bar deraghvira nan akurvasi. **12** Epafraas uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Kraisi Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko migiavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam. **13** Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darazi ko Hierapolisin nguibamin itir darazi bagha a gami. **14** Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki. **15** Egh ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. **16** Egh ia akinafarir kam uarir tongin a dipon, egh gin Laodisian itir sios bagh anemadaght, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin a diponam. **17** Egh ia kamaghin Arkipus mikemegh, “Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.” **18** Ki Pol, ki uan dafarimningin akar abuananam

ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.

1 Tesalonika

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God Afeziam ko Ekiam Kraisis Iesusin poroghav itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizin ia ko iki. **2** E zurazurara God minabava ia bagha God ko migei. **3** E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, bizir kam ia gamima, ia pantem ingari. Egha ia en Ekiam Kraisis Iesusin mizua ikia, uan naviba gavgavim dagh anigavira iti. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin, e bizir kaba bagha God minabavira iti. **4** En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, ua baghavira ia amisevegha gifa. **5** Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize. Kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo. **6** Egha ia Godin akam inizi, osintizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge. **7** Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaiain Provinisin itir Kraisin adarasi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam. **8** Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dihiarimin areamin min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara aninghin ghuzir puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kamin eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham. **9** Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia marvir guaba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God. **10** Ezi ia an Otarim mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2 En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzir puvati. **2** Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isima, me en ziabagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, e uan apanir avirir kabar atirir puvati. E tugh gavgavigha Godin Akar Aghuim ia mikiri. **3** Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezir puvati, egha e nighnizir zuezir puvatzitiam sara ia migia ia gifarazir puvati. **4** Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha givagha, a uabi ifongegha Akar Aghuim akunamin ingangarim e ganingi. Gumazamiziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamaghsua, a uari amir ingangarim gifongegham. **5** Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar ifavaritamin ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha ia apezepera migeir puvati. **6** E, ia ko gumazamizir igharazibar damazimin ziam iniassa ingarir puvati. **7** E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, uarir akuraghasava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar aghumra ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira arebam uan borir aghiribar asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari. **8** Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifongegha, Godin Akar Aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa. **9** En adarasi, ia uari en ingangarir ekia e ia ko ikia Godin Akar Aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghsi osintizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari. **10** Ia foz, God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumazamiziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati. **11** Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagh dar ia gami. **12** Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tugh gavgavighamin migirigiabagh ami.

Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimimir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kamin aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam. **13** Ia en akam baregha Godin akam ini, egha gumazibar akamin min a inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar panten ia gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizi, e bizir kam bagha zurara God minabi. **14** En adarasi, Godin siosin Judian Provinisin itiba, me Kraisis Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba osimtiziba me garisi. **15** Judaba, Ekiam Iesus ko Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghirezi, me uaghan e batosi. Egha me God ifongezir arazibar aghuagha, gumazamiziba bar men apaminin iti. **16** Egha me God ua gumazamizir kaba inian me aghuagha, kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumazamiziba akam e me mikiman me aghuagha, en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningagharim men izegha gifa. **17** En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ategha, ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasava bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti. **18** E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri. **19** Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damight e an damazimin bar akuegh a mizuam iki tugh gavgavigham? E bizir tizim inigh mangi an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar akuegham. **20** Guizbangira, e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e gamima e bar akueghavira iti.

3 E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin e ghaze, e sughughan kogham. Egha akam misuegha ghaze, ga Atensin ikiam. **2** Egha Timoti amadazima a ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir gumazir Kraisin Akar Aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva, ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa anemada. **3** E kamaghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar amuum. Ia uari fo, God uabi osimtizir kamagh gariba aterasa e amisefe. **4** E faragha ia ko ikia egha kamagh ia migiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam e bato. **5** Bizir kam bagha, ki sughughan aghuagha, ian nighnizir gavgavim gifoghasa Timoti ia bagha anemadazi a izi. Ki kamagh atati, gumazir kuram Satan ian nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en ingangarim pura mangigham. **6** Ezi Timoti ia ategha datirighira iza e batogha, Akar Aghuim e migia ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kamaghin migia ghaze, ia zurara e ginighnigha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami. **7** Kamaghin amizi, en adarasi, dughiar e osimtiziba aterir nighnizir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia nighnizir gavgavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi. **8** E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tugh gavgavizima, e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera. **9** E ia ginighnigha uan Godin damazimin guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God minabavira iti. **10** Egha dimagariba ko aruebar, God ko pantem migiavira ikia ghaze, God en amamangatighti e uari izi ian ganam. Eghti ian nighnizir gavgavim oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian nighnizir gavgavim damutima, a gavgavigham. **11** E kamaghsua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam. **12** En ifongiam, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazighi ifongezim bar moghira ia gizivagh egh fasfagham. E bar ia gifongezir moghira, ia vaghvagh Godin gumazamiziba ko gumazamizir igharaziba bar me gifongegh. **13** Eghti God gavgavim ia daningiti, gumazamizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

4 Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki. **2** E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo. **3** God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh an damazimin zuegh. Egh gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham. **4** Egh ia vaghvagh uan amuubar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu. **5** Ia uan mikarzinim ifongiabara, gin mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumazamiziba amir araziba. **6** Kamaghin ian aveghbuaba osintiziba me darigh me gifar arazir kurabar men amuubar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze, gumazir arazir kurar kabagh amiba, God gin ivezir kuram me daningam. **7** E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvari. A en diagha ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir zuruzibara damu. **8** Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim gasarazir puvari, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia gangingi. **9** Ki Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazim ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami. **10** Ezi ia Provis Masedonian itir Kraisin adarazi uarigh ifongezir arazir bar me gami. En adarasi, ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangisi. **11** Ki kamaghsua, ia bizitamin otevehgan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganiva kamaghin mikim suam, Kraisin adarazi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghsi, puvara uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagh, mati e fomira ia mikemezi moghira. **13** En adarasi, e kamaghsua, ia bar deravira Kraisin gumazamizir ovengeziba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar min pament osemegh ikan marki. Me ua dikavamin dughiam mizuair puvari. **14** E kamaghin nighnizir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin amizi, en nighnizir gavgavim kamakin, God gumazir nighnizir gavgavim an ikiva ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam. **15** Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme, Ekiam uamatteghima e gumazamizir angamira itiba, gumazir ariaghirezibar faragh mangan kogham. Puvari. **16** Ekiam pamtem mikimti, an enselin faragha zuimin tiarim mikimti, Godin sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguibam ategh izighirimita gumazamizir Ekiamin poroghav ikiva ariaghireziba faragh ua dikavigham. **17** Dughiar kamin gin e gumazamizir angamira ikiavira itiba, e gumazamizir kaba ko ghuariabar tongin mavanangam, egh e bar Ekiam overiamin a bativam. Kamaghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam. **18** Egh ia akar kam Godin gumazamizir igharazibav kim, egh gavgavim uari daning.

5 En adarasi, e biziba otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osirighan kogham. **2** Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham. **3** Gumazamiziba kamaghin mikimam, "Datirighin dughiar amirizim e batozi, e deravira iti." Eghti bizir me gasighasighamim bar zuamira me batogham, mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan kogham. **4** Kamaghin amizi, en adarasi, ia mitatemin itir puvari, egh dughiar kam okimakiar gumazimin min iziti, ia an ganigh digavir kuram damuan marki. **5** Ia fo, ia bar aruem ko angazangarimin gumazamiziba. E dimagarim ko mitarmemin adarazi puvari. **6** Kamaghin amizi, e gumazamizir igharazibar min daku ikan kogham. En damaziba kurighireghti e deraghvira nighnigham. **7** E fo, gumazamizir akuiba me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api. **8** Ezi e aruemin adarasi, kamaghin e deraghvira nighnigham. E nighnizir gavgavim Godin itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim inigham, egh bizir kamning midorozir kortiamin min uan evariba ikeghti da e apazagham.

Egh God mizuam iki an akurvazir arazim inigham, egh e midorozir dapanir asuamin min anerughti an e apazagham. **9** God, uan aningagharimin aven mangasa e amisevezir puvari. A en Ekiam Kraisi Iesusin ingangarimin en akurvaghasa e amisefe. **10** Iesus en akurvaghassava e bagha areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e angamira iti, e a ko angamira ikiam. **11** Kamaghin, ia uari vaghvagh akar aghuubar uariv kim egh gavgavim uari daning, mati ia datirighin ami mokin. **12** Nan adarasi, e kamaghin ian azangisi, ia gumazamizir ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazamizir dapanibar ikiasa me amisefe, eghti me ian araziba akiramim migirigiabar amuam. **13** Ia men ingangarir me amir kam ginighnigh, egh naviba bar men deraghiva me gifongeghiva men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir amirizimin iki. **14** Nan adarasi, e kamaghin ian azangsighasa, ia gumazamizir amirazibar araziba akiriva, egh gumazamizir atiatibar naviba gavgavim me daningiva, gumazamizir gavgaviba puvatizibar akurvagh, egh ia gumazamiziba bar dughorir amirazim men iki. **15** Ia deravira gan, gumazitam o amizitam arazir kurabar ia damutima, ia an arazir kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara arazir aghuubar Godin gumazamizibar amusi gavgavigh, uaghan gumazamizir igharaziba sara. **16** Egh ia zurara bar akongegh, **17** egh ia God ko zurara mikimvira iki. **18** Bizir tizim ia bato, God minabivira iki. God kamaghsua, ia gumazamizir Kraisi Iesusin poroghav itiba ia arazir kaba bar, dar amu. **19** Eghti Godin Duam bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan marki. **20** Eghti Godin akam inigha izir gumazamizibar akam me ia mikimtima ia navir kuram men ikan marki. **21** Egh ia bar deravira araziba ko akaba bar, da tuisigh. Egh arazir aghuubara, ia dar suigh. **22** Egh arazir kuraba ia bar da atakigh. **23** God uabi navir amirizimin mingarim, a ia damightima ia uari isi bar a daning, egh an damazimin bar zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarziiba ko, ikirimiriba bar moghira deraghvira dar ganti, da deraghvira ikiva en Ekiam Kraisi Iesus izamin dughiamin ia arazir kuratam Godin damazimin bar puvatigham. **24** Godin ian diazim, a uan akabar gin ghua bizibagh amima da guizin otifi. Kamaghin e fo, a guizbangira bizir kabar amuam. **25** En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka. **26** Ia Kraisin gumazamiziba, vaghvagh uan dafaribar suigh. **27** Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraisin gumazamiziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakaghori. **28** En Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

2 Tesalonika

1 Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam osiri, me God en Afeziam ko Ekiam Kraisis Iesusin poroghav itir gumamaziziba. **2** God en Afeziam ko Ekiam Kraisis Iesusin apangkuvim ia damightima, ia navir amirizim iki. **3** En adarasi, e zurara ian ziaba diponiva ia bagh God minabiva God ko mikimam. E fo, ian nighnizir gavgavim bar moghira gavgafi, ezi ia bar moghira vaghvagh bar uarigh ifonge, ezi arazir kam ekiva ghuavira iti. Kamaghin bar derazi, e ia bagha God minabi. **4** Kamaghin amizi, e tintinibar Godin siosbar ghuegha ian ziaba fe. E arazir kurar apaniba ia gamiba bar dar gun me migiava, osimtiziba sara me migei. Egha e kamaghin migei, "Godin gumamaziziba me uan nighnizir gavgavimin tugh gavgavigha, osimtiziba ko mizaziba ateri." **5** Ezi bizir ia bativir kaba, God kamaghin en aka, an arazir aghuim gamua egha en araziba tuisisi. Ia kamaghin ifonge, God Bizibagh Ativamin Dughiam othogham. Kamaghin, ia mizaziba isi. Eghti God suam, ia dera egh ia inigh dughiar kamin aven mangam. **6** Godin arazir aghuim a kamaghin damuam, gumamazizir osimtiziba ia gariziba, a ua men osimtiziba ikarvagham. **7** Egh ian osimtizir datirighin ia ateriba God da givagh, avughsazim ia daningiva uaghan e daningam. Dughiar kamin Ekiam Iesus uan enselin bar gavgavim itiba ko Godin Nguibam ategh azenara othogham, eghti e avughasam. An avir bar gavgavir mizariaba sara izam. **8** Egh God gifozir puvatziba ko en Ekiam Iesusin Akar Aghuimin gin zuir puvatziba, Iesus ivezir kuram me ikarvagham. **9** Kamaghin amir gumamaziziba ivezir kurar kam inigh; bar ikuvigh mamaghira ikiam. Egh me Ekiamin saghon ikiva, uaghan an gavgavimin angazangarir ekiamin saghon ikiam. **(aiōnios g166)** **10** Ezi Dughiar God atizim, Ekiam ua izitima an gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, me an ziam fiva, ziar ekiam a daning a bagh bar akuegham. Ia Godin akar e ian tongin kunizim, ia nighnizir gavgavim an itiba. Kamaghin amizi, ia dughiar kamin uaghan me ko ikiam. **11** Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvagham. E kamaghsua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam. **12** Ezi arazir kamin ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Kraisis Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

2 En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiam Kraisis Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvagham. E kamaghsua, ia bar deravira akar kam baragh. **2** Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam Izamin Dughiam othogha gifa. Gumazir mamin nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akam akura akar kamin gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akinafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamira digavir kuram damighiva okam nighnighan marki. **3** Ia gumazitamin ganti a uan akatam o arazir an amitamin ia gifaran marki. Ia oraghi! Dughiar kam puram othogham koghham. Puvati. Faraghivira gumazir avirim Godin akaba batoghiva akirim ragh God gasaragham. Eghti Godin Araziba adoghodozir gumazir mam azenara othogham, gumazir kam God helin a gasighasigham. **4** Bizir gumamaziziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanimin ikiam. Egh a uabira uan ziam fiva egh a bizir kaba bar da dikabiragham. Egh a Godin Dipenimin aven daperagh ikiva kamaghin mikimam, "Ki uabira God." **5** Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gin ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o? **6** Ia fo, bizir mam gumazir kamin tuavim apirima an azenaram otivan koghham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram. **7** Ia fo, datirighin Godin Araziba adoghodozir arazir kam averara

ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an azenaram othogham. **8** Egh Godin Araziba adoghodozir gumazir kam dughiar kamin azenim giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamin a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasigham. **9** Godin Araziba adoghodozir gumazir kam, a Satanin gavgavimin azenan othogham. Egh Satanin ifavarir arazimin, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar amuam. **10** An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemin tuavimin gin zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan koghham. Kamaghin amizi, gumamazizir kaba bar arighiregham. **11** God kamaghsua, gumamazizir nighnizir gavgavim guizin akamin itir puvatziba arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifavarimin ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghin amizi, God men nighnizibagh amizi, me paza nighnisi. **13** En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumamazizibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamin gavgavimin ian navir averiamin ingarima, ia a baghavira itir gumamaziziba, egha ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamin God ian akurvaghasa. Kamaghin amizi, e zurara God ia bagh a minamam. **14** God kamaghsua, ia uan Ekiam Kraisis Iesusin angazangarir ekiamin aven a ko ikiasa a ifonge. Egha a uan Akar Aghuir e ia mikemezir kamin ian dia. **15** Kamaghin amizi, en adarasi, ia bar tuivigh gavgavigh. Eghti Godin akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gin mangi. **16** E kamaghin God ko migia ghaze, en Ekiam Kraisis Iesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Egha en apangkuvigha en navibagh amima, da deragh, mamaghira ikiam. Egha en akurvagzima en nighnizir gavgavim ikiva God mizuai, eghti an arazir aghuimin e damuam. **(aiōnios g166)** **17** Egh a gavgavim ian navibar aning, ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gin mangiva akar aghuibav kimam.

3 En adarasi, en akar abuananam, a kamakin. Ia God ko mikimtima, an en akuragham, eghti Ekiamin akam zuamira nguiba bar a dar mangiti gumamaziziba a iniva an gin mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi mokin. **2** Ia God ko mikimtima a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumamazizir maba nighnizir gavgavim Ekiamin itir puvati. **3** Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningiva, ia geghuvti, Satan paza ia damighan koghham. **4** Ezi Ekiam e gamizima e bar deravira kamaghin fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavira iti. Egh gin ia kamaghira damuam. **5** E kamaghsua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangira ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraisin arazimin gin mangiva osimtiziba ateriva tugh gavgavigham. **6** En adarasi, en Ekiam Kraisis Iesusin ziamin e akar gavgavim migia kamaghin ia migei, en marazi pura amirvagha ikia, akar e ia ganingizimin gin zuir puvati. Ia vaghvagh men saghon iki. **7** Ia fo, ia en arazibar gin mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati. **8** E pura ian dafaribar daghetaba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamaghsua, e osimtiziba ia darighan koghham. Kamaghin e puvira arueba ko dimagaribar ingari. **9** God ghaze, e dagheba bagh ian azangsightima, ia en akurvagham. Ezi e ian azangsizir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gin mangam. Ezi kamaghin, e ian azangsizir puvati. **10** Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumamaziziba ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba me daningan koghham. **11** Ezi e datirighin orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumamazizir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati. **12** Ezi datirighin Ekiam Kraisis Iesusin ziamin e akar gavgavir kam kamaghin gumazir kavav gei, me bar deravira dapiaghiva, ingariva, me daghebar uarira uarir akurvagh. **13** Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amirvagham marki. **14** Eghti gumazitam o amizitam akar e

akinafarir kamin osirizibar gin mangan koghtima, ia deraviram an gan. Ia kamaghin damuti, gumazir kam uan arazir kam gifoghiva aghumsigham, kamaghin ia an saghon iki. **15** Ia apanimin min a ginighnighan marki, ia aveghbuamin min a damuva, egh arazir aghuibar amusi an sure damu. **16** Ekiam a navir amirizimin mingarim, a zurara ia damuti ia navir amirizimin biziba bar dar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko ikiam. **17** Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar, osizirir abuananam ki zurara uan ziam kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri. **18** En Ekiam Kraais Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko ikiam.

iniva, gumamazizir igharaziba ini dipenimin mangiva, deravira gumamazizabar sure damu. **3** A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumamaziziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki. **4** Egh deravira uan dipenimin itir darazi men ganiva, boribav kintima me deravira an akaba baragh dar gin mangi. **5** Siosin gumamazizir dapaniba, me uan dipenibar itir darasi deraghvira men ganan kogh, manmaghin me Godin siosin ganamin ingangarim iniam? Bar puvati. **6** Gumamazizir datirighira nighnizir gavgavim lesusin itiba, me Godin siosin ganan kogham. Me kamaghin nighnigh suam, e gumamazizir aghuiba, egh uan ziaba fam. Eghti God ivezir kuram Satan ganingizi moghin ivezir kuram me daningam. **7** Siosin gumamazizir dapaniba, siosin azenan itir gumamaziziba me mikim suam, me ziar aghuim iti. Me ziar aghuim ikian koghtima, gumamaziziba akar kurabar me mikimti, me aghumsighiva, Satanin azuazimin aven mangigham. **8** Kamaghira siosin ingangarir gumaziba, gumazibar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me mizer pumuningin ikian marki, egh wainin dipar aviribar amiva onganan marki. Egh dagiaba bagh bar ikuvigh ifar da inian marki. **9** Me uan araziba deraghvira da tuisigh arazir aghuubar gin mangi, egh guizin akar e nighnizir gavgavim an itimin suiragh gavgagh. **10** Ia faragh me isi ingangaritam datigh ganigh. Eghti men ingangarim deraghti, me siosin ingangarir gumazibar ikiam. **11** Kamaghira, siosin ingangarir amiziba uaghan, gumamazizabar damazibar me ziar aghuim iki. Egh me igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Egh men dabirabim bar moghira deragh, egh me guizin deraghvira ingangarir me inizibar amu. **12** Egh siosin ingangarir gumamaziziba, me poroghamir arazim abighan marki. Egh me uan boriba ko men dipenibar itir darazi deragh men gan. **13** Gumamazizir deravira ingariba, me ziar aghuiba iniam. Egh me atiatingan kogh uan nighnizir gavgavir Krales Iesusin itimin gun mikimam. **14** Ki gurumra izi ian ganasa ifonge, egha migirigiar kam ia bagha an osiri. **15** Kamaghin amizi, ki zuamira izeghan koghti, ia migirigiar kabar ganiva ia arazir aghuibagh fogham, arazir e Godin adarazi damuamiba. E Godin adarasi, e Godin zurara itimin sios. Egha siosin aven itir darasi, erara, e dipenir akimib min gavgavigh guizin akam gupughiva tugh gavgavigham. **16** E guizbangira fo, Godin Arazibar akar mogomem, a bar bizir ekiam. Ezi akar God en akazir kam, a kamakin: A guizin gumazimin oto, ezi gumamaziziba an gani. Ezi Godin Duam kamaghin en aka, an araziba bar dera, Ezi enselba an gani. Ezi gumaziba ghua an akamin gun bar gumazibav kiri. Ezi nguazizin itir gumamaziziba nighnizir gavgavim an iti. Ezi God a ingha uan Nguibamin ghuvanabozi a ziar ekiam ini.

4 Godin Duam guizbangira kamaghin migei, Dughiar Gin Izamin, gumamazizitaba uan nighnizir gavgaviba ategham. Egh me ifavarir duaba ko duar kurabar akaba baragh dar gin mangam. **2** Eghti ifavarir gumaziba, me akar ifavaribar gumamazizabar sure damuam. Men arazir aghuubar gin mangamin nighniziba ariaghire mati avim dar isizi, me ua uan arazir aghuiba ko kurabagh fozir puvati. **3** Me gumaziba amuiba ikian men anogoroke. Egha dagher God e bagha ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, merarazir guizin akam gfgohga nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Me dagheba iniva dar amiva God minabagh. **4** E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganam kogham. Puvati. E God minabagh da iniam. **5** E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamin daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham. **6** Egh ni akar gavgavir kam Godin gumamazizabar aningiva, ni Krales Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e ingha nighnizir gavgavim an itim, ko fozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamin ni gavgavir ekiam iniam. **7** Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni deravira Godin Arazibar sure damuam. **8** Ni fo, e uan mikarzarbar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara

damuti en mikarzariba gavgavigham. Eghti e Godin Arazibar sure damuti da en ikti e gavgavigham, da bar en akurvaghira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvaghiam. **9** Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumamaziziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam. **10** Godin ikia mamaghira itim, a gumamaziziba bar men Akurvazir Gumazim, an nighnizir ekiam kamakin, gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba a men akuraghiam. E nighnizir gavgavim an ikia, bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari. **11** Ni gumamaziziba akar gavgavir kam me mikimiva men sure damuti me dar gin mangi. **12** Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikaman markiam, ko gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh ababanimin uabi atigh. Egh arazir aghuubar amuti, me nin arazibar ganiva, nin gin mangam. Nin arazir aghuubara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim. **13** Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarinim akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikim, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning. **14** Ni fo, fomira siosin gumamazizir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi dughiar kamin, Godin akam ingha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamin God bizir aghuimin min uan gavgavir isa ingangarim bagha ni ganing. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghiragham marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki. **15** Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumamaziziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera. **16** Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, uaghan ni gumamazizabar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavighitima, tuavir kamin God nin akuragh, egh gumamazizir nin akam baraziba uaghan men akuraghiam.

5 Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin min aghumra me mikimiva me fi. Egh gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu. **2** Egh amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezin. **3** Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu. **4** Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikti, ni borir kabar akurvaghiti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kamin, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikurvaghiam. God arazir kam bar a gifonge. **5** Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamibav zua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko migiava, uabin akurvaghisa an azangsis. **6** Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh amim, an angamira ikiava, navir averiamin aven, a mati aremegha gifa. **7** Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumamaziziba me daningti, me arazir aghuubar amuti, kamaghin gumamazizir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham. **8** Ni oragh. Tina uan anabagar ganam kogh, egh uaghan uan adazariz ganam koghiva, a guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir kurar kam, a gumamazizir nighnizir gavgavim puvatifaza, men arazir kurabagh afira. **9** Ni amizir odiaribar ziaba akinafarinim aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60plan azenibar tughu ghuvanadiba, ko poroghamir arazim abighizir puvatifaza. **10** Amizir kabanang, gumamaziziba bar me gifo, me ingangarir aghuibagh ami: me uan boriba deravira men garava, dagheba nguibamin itir gumamazizibagh aniga, Godin adarazir dagariba ruava, gumamazizir osimtiziba itibar akurvaghia, uaghan ingangarir aghuir igharazibagh ami. Kamaghin amir

amizibara, ni men ziaba osir. **11** Ezi amizir odiarib bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamin da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti men arazir kam, a men arazir Kraisi baghavira itim gafiragham. **12** Egh tuavir kamin me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, me fogham, Godin damazimin men arazim ikufi. **13** Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumamaziziba amir arazibar akaba baragha dagh ifongegha, aruava girakirangin me migei. Me uaghan akar e mikaman koghamibav gei. **14** Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikiva boriba bati egh uan paba ko boribar kam. Egh me kamaghin damuti, en apaniba men arazir me amibar ganiva, akar kurabar e mikaman kogham. **15** Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, Satanin gin zui. **16** Egh amizir nighnizir gavgavim Kraisin ititam, an ngubamin amizir odiariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghin damuti, siosin gumamaziziba men ganamin osimtiziba puvatigham. Egh siosin gumamaziziba, me amizir bar urarira itibar ganam. **17** Siosin gumamazizir dapanir ingangarir aghuim gamiba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me daning. Bizir kaba faragh da iniamiba, kar gumamazizir dapaniba, me ingangarir dafam gamua Godin akam akura, egha God ifongezir arazibar gumamazizibar sure gami. **18** E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ia, bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva damisi an anogoroghan marki." Ezi e fo, "Ingangarir gumazim, a uan ivezim iniam." **19** Eghti tav kamaghin mikim suam, siosin dapanitam arazir kuram gami, eghti ni akar kam baraghan marki. Eghti, gumamazizir pumuning, o pumuning ko mikezim, an ganigh bar moghira akar kamra mikimti, ni me baragh. **20** Eghti gumamazizir dapanitaba arazir kuram damighi, ni gumamaziziba bar men damazimin me akirigh. Eghti kamaghin igharaz arazir me uaghan atiatingam. **21** Ezi ki Godin damazim ko Kraisi Iesusin damazim ko Godin enselbar damazibar, ki bar deragha kamaghin ni migei, ni bar deravira ingangarir ki ni mikemezir kabar amu. Egh ni ingangarim damuva, ni gumazir ekiaba ko namakabara me isi uabin toroghan marki. Ni arazir vamira gumamaziziba bar, me damu. **22** Egh ni zuamira Godin ingangarim damusi gumazitaba amisivisi dafariba me gisin darighan marki. Eghti gumamazizir kabar arazir kuraba, dar osimtizim nin iktan kogham. Ni ua bagh ganiva, egh Godin damazimin bar zuegh ikiam. **23** Ni pura dipar kinibar aman marki. Ni wainin dipar muziarir taba sara damuti, da nin navimin akuragham. Eghti arimariar zurara ni bativir kam, a givagham. **24** Gumamazizir mabar arazir kuraba, bar azenara itima, me dar gara ghaze, men araziba bar ikufi. Ezi mati men arazir kurar kaba da faragha ghua kotin otifi. Ezi gumamazizir igharazibar arazir kuraba da mueghav iti. Egh gin da aghurighiram. **25** Ezi kamaghira arazir aghuiba uaghan azenan otivizi, me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamira azenan otivir puvati, da uaghan mongegh mamaghira iktan kogham.

6 Gumamazizir igharazibar apengan itir ingangarir gumamaziziba, me bar uan gumamazizir ekiam men gariba deragh me damuva, ziar ekiaba me daningiva men apengan iki. Eghti gumamazizir ekiam men gariba, Godin ziam ko en suren migirigiaba, akar kurabar dav kiman kogham. **2** Eghti ingangarir gumazitamin garir gumazir ekiatam a nighnizir gavgavim ikiti, an ingangarir gumazir kam kamaghin mikiman marki, a nan mav, kamaghin ki an akaba batogham. Puvati, a kamaghin nighnigh suam, gumazir kam ki an akurvaghi ingangarim damuam, a nighnizir gavgavim itima, ki bar a gifonge. Egh nighnizir kam a damuti, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, ni gumamaziziba akar kaba me mikiniwa men sure damu. **3** Tav akar igharizitiam inu sure damuva, kamaghin mikim suam, En Ekiam Kraisi Iesusin guizin akam ko Godin gin zuir arazimin suren migirigiaba, da guizin akaba puvati, **4** gumazim o amizir kam uan nighnizibara ifuegha uabira uabi fe, egha bizitam gifozir puvati. A nighnizir kuram ikia, ariava onganizi moghin,

akabar gumazibagh afighasa, pura bizir muziariba bagha akabar uari adoghodosi. Akar kamaghin amiba, da gumamazizibagh amima men naviba gumamazizir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, gumamazizibar ziabagh asighasigha, nighnizir kurabar igharaz darazigh amua, **5** egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumamazizir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvatizi me bar onganigha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim. **6** Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, an arazibar gin mangiti, God bizir aghuir bar aviriba e daningam. **7** E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamin otozir dughiamin, e bizitam suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitamin suiragh mangan kogham. **8** Kamaghin amizi e dagheba ko iniba iki, suam, "Kabanang, en tughati." **9** Ezi gumamazizir dagiaba iniasa bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu me gasighasighi me bar ikuvigham. **10** Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumamazizir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghirasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoregha vongin oto. **11** Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, guizin Godin Araziba iniva, nighnizir gavgavim ikiva, igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, arazir tughha gavgavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughasughamin arazim iki. Ni arazir kaba bar pantem dar suiragh dar gin mangi. **12** Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim, a mati gumazir deragha misozimin min, uan nighnizir gavgavimin aven tughha gavgafi. Kamaghin amizi ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimin aven tugh gavgavigha, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraisin itimin gun gumamazizir aviribar damazimin migeima me ni baraki. Dughiar kamin God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamin suigham. **(aiōnios g166)** **13** Godin biziba bar dagh amizi da angamira itim, ko Kraisi Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimin deragha bighavira uabin gun mikemezim, ki aningin damazimin akar gavgavimin ni migei. **14** Akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiari kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kamin gin mangiva, en Ekiam Kraisi Iesus ua izamin dughiamin tugham. **15** A dughiar God atizimin otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egha a uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. A guizbangira Atrivibar Atrivir Ekiam, ko Gumamazizir Ekiabar Gumazir Ekiam. **16** A uabira oveghan kogham. An angazangarir ekiamin aven iti, ezi e an boroghin mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam o amizitam an ganighan kogham. Kamaghin amizi, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira! **(aiōnios g166)** **17** Gumamazizir dagiar aviriba ikia nguazir kamin itiba, ni kamaghin me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba nighnizir gavgavim dar iktan marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akoneghasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi. **(aiōn g165)** **18** Ni kamaghin me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumamazizir biziba puvatizibar aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira, me bizir taba isiva igharaz darazir akurvagh. **19** Egh me kamaghin damuva, me mati gumazim gin uan dabirabim bagha bizir aviriba arisi. Egh me gin iniamin dabirabim uari bagh anerkir, egh ikirimirir guizbangira itim iniam. **20** Timoti, ni bar deravira ingangarir God ni ganingizir kamin gan. Egh pura akar Godin nighnizimin gin zuir puvatiziba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni gan fogh, gumamazizir kaba ifara ghaze, e Godin fofozim iti, egha men nighniziba ko Godin nighniziba uari adosi. Ni gumamazizir kaba bar men saghon iki. **21** Gumamazizir maba

fofozir kamin gin ghua, egħa nighnizir gavgavimin tuavim ataki.
Godin apangkuvim ni ko iki.

2 Timoti

1 Ki Pol, ki Krai Iesusin aposel. God uabi uan ifongiamin gin ghua, aposelin ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krai Iesus ko porogh ika, ikirimirir zurara itimin ikiam. God bizir kamin gun mikimamin ingangarim na ganingi. **2** Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus, aningin apanguvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizimin iki. **3** Nan ovaviba Godin ingangarim gamua uan araziba derivara da tuisigha arazir aghubar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira Godin ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar God ko migia zurara ni ginighnigha God minabi. **4** Ki nin temeribagh nighnighavira ikia uan nin ganasa bar ifonge, egh kamaghin ki bar akuegham. **5** Ki kamaghin fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Kraisin iti. Ezi arazir kamra nin inaghamin, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti. **6** Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgavigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuimin min ni ganingi. Ki datirighin gavgavir kam bagha ni migei. **7** Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingin kogham. Godin Duam gavgavim e ganiga, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan derivara uan ikirimirimin gari. **8** Kamaghin amizi, ni e uan Ekiamin akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni Godin gavgavimin amodoghin na ko Akar Aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam. **9** God en akuragha en diagha ghaze, e an gumamazizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamimin, God uabi uan ifongiamin gin ghua en dia. Egha Krai Iesusin ingarin an e apangukvigha e gamizima e an gumamazizibar otifi. **(aiōnios g166)** **10** Ezi datirighin Krai Iesus, a bar Akurvazir Gumazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarimin, Godin apangukvim uaghan en azenim giri. Krai Iesus, ovevemim gavgavim gasighasiki. Ezi an Akar Aghuimin tuavimin, a gumamaziziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo. **11** Ezi God kamaghin ifonge, ki Akar Aghuimin ingangarim damuasa. Kamaghin amizi, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumamazizibar sure damuamin ingangarim bagha na misefe. **12** Kamaghin amizima ki osimtizir kaba atera egha aghumsizir puvati. Ki, gumazir nighnizir gavgavim an itim, ki a gifoghia gifa. Ezi ki fo, ingangarir a nan dafarim gatizir kam a deraghviram an ganam, egh mamaghira iki mangiva dughiar Krai othoghamimin tugham. Bizir kam bagha ki aghumsizir puvati. **13** Ni guizin akar ki ni ganingizir kabagh nighnighvira iki, egh ni arazir kamra gun mikimiva gumamazizibar sure damu. Egh ni Krai Iesus ko porogh iki, bar nighnizir gavgavim an ikivira iki, bar uan navim isi igharaz darazir aningiva me gifongegh. Arazir kamin, ni an gun me mikim. **14** Eghti Akar Aghuir God isa nin dafarim gatizim, ni bar derivara an gan. A bar bizir aghuim, kamaghin ni bar deragh an gan. Eghti Godin Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nin akuragham. **15** Ni kamaghin fo, Esian Provinnsin gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki. **16** Ki Ekiam ko migia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangukvigham. A fo, Onesiforus dughiar aviriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusin itima a nan aghumsizir puvati. **17** A Romin nguibar ekiamin ghughava, na buriaharuaviava, ghua bar gin na bato. **18** Ki God ko migia ghaze, Ekiam Godin Kotiamin Dughiamin an apangukvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusin nguibar ekiamin ikia nan akurvagha ingangarir aviribagh ami.

2 Nan otarim Timoti, ni zurara Krai Iesusin apangukvimin amamangitighima, a nin akuraghti ni bar gavgavigham.

2 Ni fo, ki fomira gumamazizir aviribar damazimin akar mavab kemezi, ni da baraki. Ezi akar kabara ni da isiva gumamazizir derivara Godin ingangarim damuamibar aningigh. Eghti gumamazizir kaba, uaghan gumamazizir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam. **3** Ni, Krai Iesusin midorozir gumazir aghuir mamin min, ni e ko osimtizim ateram. **4** Ni midorozir gumazimin arazim gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir pu. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami. **5** Kamaghira, gumazitam igharaz darazi ko ivemariva me gafiragh faragh otivsi, a ivemarin arazibar gin mangiva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarin arazibar gin mangan koghiva, a bizir aghuitam inighan kogham. **6** Eghti gumazitam o amizitam puvira uan azenimin ingariva an opariva an ganam, a gumamazizir mabagh itaghiva faragh uan daghebar amam. **7** Ni akar ki mikemezir kabagh nighnigh, eghti Ekiam nin akuraghtima ni akar kabar mingariba bar dagh fogham. **8** Egh ni zurara Krai Iesus ginighnigh. An aremegh ua dikafi, an Atrivim Devitin ovavimra. Ezi Akar Aghuir kamra, ki an gun migei. **9** Ezi Akar Aghuir kam bangin, gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtiziba na garigha, na isa kalabus gati. Eghti Godin akam, a kalabusin ikeghan kogham. **10** Ki kamaghin ifonge, gumamazizir God ua bagha miseveziba, uaghan Krai Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava me bagha osimtizir kaba bar ada ateri. **(aiōnios g166)** **11** Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam: “E Krai ko aremeghiva, a ko ikirimirir kamin ikiam. **12** Egh e gavgavighvira ikiva osimtiziba bar a da ater, egh uaghan a ko atrivimin ingangarim damuam. E akirim ragh a gasaraghti, a uaghan akirim ragh e gasaragham. **13** Eghti e an gin mangisi a ko akam akirigh, egh gin e uan akar kamin gin mangan koghti, a uan akar an amizimin gin mangivira ikiam. A uabi uan akam giraghan kogham. Bar puvati.” **14** Ni gumamazizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimin mighighvira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh uari adoghodoghan marki. Arazir kam gumamazizibar akuragham kogham. Arazir kam uaghan gumamazizir orazibagh asighasisi. **15** God nin ingangarim gan fueghisi, ni pamtem ingari. Ni ingangarir gumazir aghumsizir puvatizimin min ikiva, derivara guizin akam bighvirama a mikim. **16** Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimin gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumamazizibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuamim iti. **17** Gumamazizir kabanang uan akar kamin gumamazizibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimin namnam ikia an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus. **18** Aning guizin akamin tuavim ataki, egha kamaghin migei, “E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham.” Ezi me akar kamin gumamazizir mabar nighnizir gavgavibagh asighasisi. **19** Ezi God mati gumazim dipenimin ingari moghin, a uan siosin ingarasa dipenir akinir gavgaviva akunizi da tughu ikia gavgafi. Egha dipenir akinir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumamazizibagh fo.” Egha ua kamaghin osiri, “Gumamazizir Ekiamin ziam itiba, me akirim ragh bar arazir kurabagh asaragh.” **20** E fo, dipenir ekier mamin averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememin dar ingari, egha maba me nguazimin dar ingari. Maba, me ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari. **21** Kamaghin amizi, gumazitam o amizitam uan arazir kuraba ateghiva, Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimin min otogham. A God baghavira itir gumazimin ikiam, egh guizbangira uan Ekiamin akurvagham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam. **22** Kamaghin amizi, ifongiar kurar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko navir amirizimin arazim, arazir kabanang

ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Gumamazizir Godin damazimin zueziba, me Ekiamin ziam fer gumamaziziba, ezi ni me ko ikiva arazir kabar amu. **23** Marazi akar onganiba ko akar kinibagh amua uari adoghodosi. Ezi ni akirim ragh akar kabagh asaragh. Ni fo, akar kaba da gumamazizibagh amima me akabar uari adosi. **24** Godin ingangarir gumazim igharaz darazi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam. **25** Egh a gumamazizir akaba batoziba men asughasugh me akirmigh mangivira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, guizin akam gifogham. **26** Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia egha an ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamateghtima, me Satanin azuazim ategh ua firighiregham.

3 Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam. **2** Gumamaziziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar ikuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, igharaz darazir kam suam me pura ziaba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh uan ameboghfeziabar akaba baraghan kogham. Egh gumamazizir arazir aghuubar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuaghham. **3** Egh me namakabagh ifongezir arazim gifoghan kogham. Egh igharaz darazi ko uarir atariva, adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin araziba dikabiniva avegham, egh pura gumamazizibav soghiva me gasighasigham. Egh me arazir aghuubar apanimin ikiam. **4** Egh me pazi uan namakabar amuam. Egh me deraghvira nighnighan kogh, atamura uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan inivafizir agorogebat gin mangisi, God gifueghan kogham. **5** Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Me guizbangira akirim ragha Godin gavgavim gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki. **6** Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir aghuiba puvatiziba apezepera, kalabuziabar min me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gamizi, dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghuavkirima me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge. **7** Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifongegh, guizin akam gifoghan kogham. **8** Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatizima me nighnizir gavgavim Godin itir puvasi. **9** Eghti men arazir kam bar ekeveghan kogham. Gumamaziziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomira Janes ko Jambresin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani. **10** Ezi ni na ko ikiava, nan arazir ki manmaghin gumamazizibar sure gamin, ni a gifo. Nan dabirabar arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, tugha gavagvigha osimtiziba ateri. **11** Ni arazir kurar gumamaziziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikioniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekiair kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti. **12** Bar guizbangira, gumamazizir Kraiss Iesus ko iki Godin Arazibar gin mangasa ifongeziba, me bar, gumamaziziba pazi me damuam. **13** Eghti gumamazizir kuraba ko ifavarir gumamaziziba, gumamazizir igharazibagh ifar mangivira ikiam. Eghti Satan uaghan me gifarti, men araziba bar ikuvigham. **14** Ezi nirara, ni mighvira guizin akar kamin suiragh, akar ni inigha nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deragha e gifo, e gumamazizir akar kamin nin sure gamiziba. **15** Egha ni fo, dughiar ni aghirimra itim, ni faragha Godin Akinafaribar fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin iki Godin Akuravazim ini. **16** E fo, Godin Duam uabi,

Godin Akinafarimin aven itir akabagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamin en sure gamuava, nighnizir aghuiba puvatizir gumamaziziba akirava, en daroriba akirava, egha arazir Godin damazimin derazibar en sure gami. **17** Kamaghin amizi, e Godin gumamaziziba, akar kaba e gamima e arazir aghuiba bar ada inigha ingangarir aghuubar amuasava ami.

4 Kraiss Iesus uamategh izi atrivimin ikiamin dughiam, a en araziba kotiamin da tuisigham, gumamazizir ikiavira itiba ko ariaghireziba uakan. Kamaghin ki Godin damazim ko Kraiss Iesusin damazimin mighghavira kamaghin ni migia ghaze, **2** ni Godin akam akunsi bar gavgafigh. Gumamaziziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraissin akam akunsi pamtem ingar. Egh ni men navibagh invisi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, me Godin Arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva deravira God ifongezir arazibar men sure damu. **3** E fo, dughiam izitima, gumamaziziba ua guizin akam baraghisi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghisi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam. **4** Kamaghin me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghagharin kinir igharaziba baragham. **5** Eghti ni uabi, ni zurara deravira nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh Akar Aghuim akurir ingangarim damu. God gumamazizibar akurvaghamin ingangarim ni ganingi. Kamaghin amizi ni ingangarir kam deraviram a damu. **6** Ezi ki uabi, nan ovevemin dughiam roghira ize. Eghti nan ghuzim mati wainin dipar me God ganidimin min, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghira izegha fira. **7** Ki pamtem ingara Akar Aghuim deraviram anekuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gumazim uan ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir gavgarir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghira iti. **8** Ezi ivezir aghuim na mizuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuim kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimin dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumamazizibar araziba tuisigham. Egh Dughiar Kraiss Otoghamin, a ivezir aghuim kam na daningam. Egh a narara daningam kogham. Puvati. A ivezir aghuim kar isi, gumamazizir a mizuua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam. **9** Ni zuamira na bagh izisi damu. **10** Ni oraghl Demas, a nguazir kamin biziba bagha bar ifonge, kamaghin amizi a na ategha givagha Tesalonikan nguibar ekiamin ghu. Ezi Kresens Galesian Provinisin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrighin ghu. **(aiñon g165)** **11** Luv uabira na ko iti. Kamaghin amizima ni Mak batoghizima a inigha a ko izi. A gumazir aghuim ingangaribar nan akuravazim. **12** Ni fo, ki Tikikus amadazima an Efesusin nguibamin ghu. **13** Ni izisi, nan azenan azuiz korotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamin ikia Karpusin dipenimin anetaki. Egh akinafarir righiziba sara inigh. Bar bizir ekiam, ni akinafarir me asizir inibar ingariziba inigh izi. **14** Aleksander, gumazir ainin bizibar ingarim, a bar pazi na gami. Ekiam gin arazir kurar an amizir kam ikaragham. **15** Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guizbangira en akabar apanim gami. **16** Ki faragha Kotin tugha akaba ikarvazima, gumazitana na ko tugha nan akamin akurazir puvasi. Gumaziba bar na ataki. Ki God ko mikimtima, a men arazir kurar kam ginighnighan kogham. **17** Ezi Ekiam uabi nan boroghin ikia gavgavim na ganidi. Kamaghin amizi ki Akar Aghuim bar anekurima, Kantrin Igharazibar Gumamaziziba, me bar a barasi. Ezi ki ovengasava amima God nan akura, mati a laionin akamin ua na ini. **18** Ezi Ekiam me na damuamin arazir kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira na damuva nan aku uan Nguibar a ikiava atrivimin itimin mangam. Eghti e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira. **(aiñon g165)** **19** Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila, ko Onesiforusin amuiroghboribar aning suam, Afesiam ia ko iki. **20** Erastus Korinin nguibamin ikiavira iti. Ezi Trofimus areima ki anetaghizima a Miletusin nguibamin iti. **21** Ni damu, zuamira

na bagh izi. Ni suighsuightima, amozim ko aminir orantizimin dughiam otogham. Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romin nguibamin itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. **22** Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Taitus

1 Ki Pol, ki Godin ingangarir gumazim, egha Krai Iesusin aposel. God ua bagha misevezir gumamazimir nighnizir gavgavim an itiba, ki gavgavim me daningasa, God na amada. Egh men akuraghti me guizin akam gifogh egh Godin Arazibar gin mangam. **2** Ki me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh God me daningamin zurara itir ikirimirir aghuarim mizuamam. Fomira fomira nguazir kam otozir puvatizir dughiamin, an akar dikirizim e ganigha givagha ghaze, a ikirimirir kam e daningam. A Godin ifarir puvatizim. (aiōnios **g166**) **3** Egha a uabi inabazir dughiamin an migirigiam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabi na amisevegha akar gavgavim na ganigha, uan akam akurir ingangarim na ganingi. **4** Taitus, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni na ko nighnizir gavgavir vamira iti, ni guizbangira nan otarimin min iti. Afeziar Ekiam God ko Krai Iesus, en Akurvazir Gumazimin apangukum ko navir amirizin ko ko iki. **5** Ki kamaghin nighnisi, ni uan ingangarir otevir ni amua givazir puvatiziba agivagh, egh ki ni mikemez moghin vaghvagh nguibar ekiabar itir siosbar gumamazimir dapaniba amisiv. Ki kamaghsua Kritin Arighatizimin ni ataki. **6** Siosin gumamazimir dapaniba, me gumamazimir igharazibar damazibar deraghvira iki. Siosin gumazir dapanim amuir vamira iki, egh poroghamir arazim abighan marki. Eghti men boriba nighnizir gavgavim Kraisin ikiva, gumamazizibar damazibar arazir kurabar amuan marki. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham. **7** E fo, Kraisin adarazir garir gumamazimir dapaniba, me Godin ingangaribar garir gumamaziziba. Kamaghin me deraghvira daru, egh gumamazizibar damazimin deraghvira iki, kamaghin nighnighan kogh suam, me ziar ekiam inisi me gativagh men ganam. Egh me zuamiram aningaghan marki. Egh dipar onganir aviribar aman marki. Egh me tintinibar gumamazizibav soghan marki, egh me uari baghvira dagiar aviriba inisi, nighnighan marki. **8** Men dipenimin izir gumamaziziba me deraghvira men gan. Egh arazir aghuiba bar dagh ifongegh, navir ghurimin araziba dikabiragh. Me arazir aghuibar amuva, Godin damazimin zuezir arazibara gintigh. Egh uan ikirimirir deraviran an gan. **9** Egh me gumamazizibar sure damuti, me nighnizir gavgavim guizin akabar ikiti, da men naviba fiti, me guizin akar kabar gin mangi. Egh me uaghan gumazir guizin akaba batoziba, pamtemin me mikimtima, me suam, a guizbangira migei. Me kamaghin damusi, me guizin akar e men sure gamizim, me an suiragh gavgafigh. **10** E fo, Kritin Arighatizimin itir darasi, me akar aghuiba munasir gumamazimir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumamazizibar nighnizibagh ifari. Gumamazimir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar inibar ghorasa gavgafi. Kamaghin amizi, ni siosin gumamazimir dapaniba amisefegh. **11** Gumamazimir kurar kaba arazir kuram damuva gumamazizibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamin me gumamazimir mabar men adarazi sara, men nighnizir gavgavibagh asighasisi. Kamaghin amizi, ni me mikemeghti me akar katam mikimaman marki. **12** Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, “Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me damasavira nighnigha ikia, egh ingangaribar amuan bar amira. Me mati asizir atiaba.” **13** Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim, eghti me nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh Judabar eghaghanir kinir aviriba baraghan marki, egh guizin akam munasir gumaziba migeir akar gavgaviba baraghan marki. **15** Godin damazimin zuezir gumamaziziba, me ghaze, dagheba ko biziba uaghan zue, eghti me da iniam. Ezi gumamazimir Godin damazimin arazir kurabagh amua, nighnizir gavgavim Godin itir puvatiziba, men bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar mize. Egha me uan araziba deravira da tuisigha

arazir aghuibar gin mangan aghua. **16** Me kamaghin migia ghaze, “E God gifo.” Ezi men araziba men akakagh ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumamaziziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2 Ezi no, ni gumamazizibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu. **2** Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onganir aviribar ami onganen marki. Me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Egh me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, tugh gavgavigh osimtiziba bar a da ater. **3** Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Me wainin dipar onganibar amiti da me ikirarighan kogham. Me arazir aghuibar amusi, igharaz darazir sure damu. **4** Egh amizir igiabar sure damuti, me uan paba ko boribagh ifongeghamin arazim damu. **5** Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh iki. Egh me arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh me vaghvagh uan pabar apengan iki me baghvira iki. Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimin araziba dikabin. **6** Kamaghira, ni uaghan gumazir igiabav kim men naviba fiti, me uan navir ghurimin araziba dikabinam. **7** Arazir ni uabi amiba bar, ni arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar gan dar gintigham. Egh nin ingangarir ni gumamazizibar sure gamin, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akavav kim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh nighnigh deraviram akam akun. **8** Eghti en apaniba akar kuratamin e damighan koghiva, uan nighnizir kuramin aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akavav kimtima, gumaziba akar kuratamin apighan kogham. **9** Ni kamaghin ingangarir gumamazizibar sure damu, me gumazir men garibar apengan iki, egh ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan marki. **10** Egh me, gumazir men garibar biziba okiman marki. Bizir me amiba bar, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamin ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamin ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuim men akakagh. **11** E fo, Godin apangukum azenim girigha givazi, gumamaziziba bar an gari. God uan apangukuvir kamin en akurvasi. **12** God uan apangukuvir kamin en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghiraghiva egh nguazir kamin arazir ifongeziba ataghiragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamin gumamazizibar tongin iti, ezi God uan apangukuvimin tuavimin a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami. (aiōn **g165**) **13** Dughiar e nguazir kamin itim, e bizir e damuti e bar akueghamim bagha mizuai. E Krai Iesusin angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. A en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim. **14** Krai kamaghin ifonge, a uam e inigh en arazir kuraba dangasa. Eghti e bar zuegh an gumamazizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme. **15** Kamaghin amizi, ni zurara akar kabara gumamazizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batozir gumamazizibar arazir kuraba akirsi, me mikim. Ni akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghiriagham marki.

3 Ni Godin gumamazizibav kim suam, me gaymanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki. **2** Egh me akar kuratam girakirangin gumamazizibav kiman marki. Me

zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumamazizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumamaziziba bar men akakagh. **3** Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvati, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. E inivafizir kam ifongezir arazibar gintigha nguazir kamin arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumamaziziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami. **4** Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifongegha en apangkuvigha arazir aghuimin e gami. Ezi an arazir kam azenim girizi, **5** an en akura. A en arazir aghuir e uari amizibagh nighnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamin a en akura. Dughiar kamin a uan Duam e ganingizi, an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar min otifi. **6** Kraiss Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimin God uan Duamin gavgavir aviriba bar e ginge. **7** God kamaghin ifonge, Kraiss en apangkuvigha e gamizi, e Godin damazimin gumamazizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gin bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghin e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti. **(aiōnios g166)** **8** E nighnizir gavgavim akar kamin ikiam. Ki kamaghin ifonge, nighnizir gavgavim Godin itir darasi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira iki. Kamaghin ni pamtemin bizir kabav kimasa ki ifonge. Bizir kaba bar dera, egha bar gumamazizibar akurvasi. **9** Egh ni, gumamazizir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba bagha uari adoziaba, ni da baraghan marki. Gumamazizir adarir onganiba ko adoghodoziaba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziaba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gin mangisi bar en akuraghan kogham. **10** Gumazitam o amizitam, a Kraissin adarazir navir vamiran itir arazim abizir arazim damuti, eghti ni an nighnizim akirsi migirigiatamin a mikim. Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gin uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh. **11** Ni fo, gumazim o amizir kamaghin amim, an nighnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, a bar ikufi. **12** Ki aminir gavgavim ko orantizimin dughiamin Nikopolisin nguibar ekiamin ikiasa. Kamaghin amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningin tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamin izisi bar gavgafigh. **13** Ni gavman osirizir arazibagh fozir gumazim Senas, ko Apolos deraviram aningin gan. Bizir aning inigh mangamiba, ni dar aningin akurvagh. Eghti aning tuavimin daruamin dughiamin bizitamin oteveghan kogham. **14** Ki kamaghin ifonge, en gumamaziziba, me biziba bar puvatizir gumamazizibar akurvagh, egh pura uan ikirimirim ko dughiba makunan marki. Eghti me gumamazizir igharazibar akurvaghamin arazimin fofozim inighiva an suiragh gavgafigh. **15** Gumamazizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ni nighnizir gavgavim Iesusin ikia e gifongezir darasi, ni kamaghin me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godin apangkuvim bar ia ko iki.

Filemon

1 Ki Pol, ki Krais Iesus bangin kalabusin iti, egħa ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam Filemon bagħa an osiri. Filemon, ni en namakar aghuimra, egħa e ko ingangarir vamiram ami. **2** Ga uaghan, e uan amizim Apia ko e ko Godin ingangarim damuamin midorozir gumazim Arkipus bagħa akinafarir kam osiri. Ga uaghan, nin dipenimin uari akuvir Kraisin adarasi, ga me bagħa uaghan osiri. **3** E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Krais Iesusin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki. **4** Ki uan God ko migiava, egħa ni ginighnigha zurara ni bagħa God minabi. **5** Ki orazi me zurara kamaghin na migei, ni bar Godin gumazamizibagh ifonge, egħa ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iti. Kamaghin amizi, ki ni bagħa God minabi. **6** E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egħa ki God ko migia ghaze, a en nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Egħti e fogham, e Krais ko poroghav ikia egħa bizir aghuiba an agharimin da isi. Egh e derivira vaghvagh dagħ fogham. **7** Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifongezi, arazir kam Godin gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egħa gavgavim nan navim ganidi. **8** Ki kamaghsua, bizir ki ifongezir mam iti, ki Kraisin ziamin ni mikemegħti ni a damuam. Ki nin arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gifo, kamaghin ki akar gavgavim ni danighan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningin suira, kamaghin amizima ki nimira ni mikimasa. Ki Pol, ki Krais Iesusin abuir gumazim, egħa datirighin ki a bangin kalabusin iti. **10** Ki kamaghsua nin azangsisi, ni arazir aghuibar nan otarim Onesimus damu. Ki kalabusin itir dughiamin, Onesimus na bagħa ize, ezi ki an akurazima a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egħa a guizbangira mati nan otarim. **11** A fomira nin akurvaghasa ingangarir aghuitam gamizir puvati. A ti datirighin ingangarir aghuim damu virara gan akurvaghām. **12** Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagħa anemadi, nan navim uaghan a ko zui. **13** Dughiar kam ki Kraisin Akar Aghuim bangin kalabusin ikia ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvagħti deraghām. Ki kamaghsua, a na ko ikiasa ki bar ifonge. **14** Ki kamaghin nighnisi, ni bizir kam gifueghan kogħtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki ni migeir puvati. Bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghonan aghua. Ki kamaghin nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi ni damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu. **15** Guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin ni ategħa sagħon ike. Ezi e fogħan kogham, ni ti uam a inighiti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamaghsua a dughiar otevimin nin sagħuiamin ike. **(aiōnios g166)** **16** Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan markī. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egħa datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifueghām. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifueghām. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifueghām. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifueghām. **17** Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi mogħira, ni ua Onesimus inigh. **18** Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizitam ini, kamaghin ni an danganimin, nan ziam atighiti, ki da ikarvaghām. **19** Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvaghām. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikīman aghua.) **20** Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kamin nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim fegħti ki bar akueghām! **21** Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egħa ki ni bagħa akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamin, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiraghām. **22** Ezi ki akar mam ua iti.

Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregh, na ategħti, ki ua ia bagħ izam. Egħti ni na bagħ uan dipenimin danganitam akirighiti, ki izi a dakuam. **23** Epafras ni bagħa akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egħa ga virara Krais Iesus bangin kalabuziar gumazimning. **24** Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki. **25** En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Hibru

1 Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam ingha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afeziabav keme. **2** Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam amisefe. Otarir kamin agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari. (**aiōn g165**) **3** Ezi Otarir kamra Godin angazangarin en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarin agivagha, gumamazibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuvanabogha Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera. **4** Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziabagh afira. Kamaghin amizi, an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti. **5** Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, "Ni nan Otarim, enzi datirighin ki nin Afeziamin oto." O a kamaghin enselin tam mikemezir puvati, "Ki uabi ia inigh, egh an Afeziamin min ikiti, ia nan Otarimin min ikiam." Bar puvati. **6** Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamin anemangasa uaghan ghaze: "Godin enselba bar an apengan ikiva an ziam fam." **7** God enselbagh nighnigha kamaghin migei, "A uan enselbagh amima da aminimin min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi." **8** Egha Otarim ginighnigha kamaghin migei: "Nin atrivir dabirabar God ni ganingizim, a zurara iki mamaghira ikiam. Eghti ni guizin arazimin uan gumamazibagh ativagh men ganam. (**aiōn g165**) **9** Ni arazir aghuibara ifuegha, egha arazir kuraba bar dar aghua. Kamagh amizi, God ni amisevegha, ni ziar ekiam ikiasa a borem nin dapanim ginge. A kamaghin ni gamizi ni bar akonge, ezi ni bar akongezir bizir kam, atrivir igharaziba bar me gafira." **10** Egha God uan Otarim kamaghin a migei: "Ekiam, ni fomira nguazir kamin ingari. Guizbangira, ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari. **11** Bizir kaba bar givagham, eghti ni ikivira ikiam. Overiam ko nguazim, aning bar ikuvigham, mati inim ghurigha bar biaghire. **12** Ni aning righam, mati gumazim atuiim riki. Ni aning damighti aning igharagh otohgam, mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi. Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati. Nin dughiam givagham kogham." **13** Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, "Ni nan agharir guvimin daperagh iki mangiti, ki nin apaniba dikabiragh me isi nin dafarim datighiti me nin dagarimningin apengan ikiam." Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati. **14** Guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarin gami. Ezi God gumamazizir a ua iniamibar akurvaghassa me amadi, me arui.

2 Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam. **2** Fomira God en inazir afeziabav kimasa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kamin a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumamaziziba akar kamin gin zuir puvatigha a batoke, me ivezir kuram iniam. Men arazir kurar me amizibar mirara, me uan ivezir kuram inis. **3** Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. E akirim ragh Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim gitagham. Bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghassa mikeme, ezi gumamaziziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar kamnagh a guizbangira. **4** Dughiar kamin, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumamazizibagh anidi. Ezi arazir kamin a kamaghin en aka, an Otarimin akar kam a bar guizbangira ghua. **5** E nguazir igiar God gin damighti otivamin ginighnigh fogham,

God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati. **6** Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam kamaghin iti: "O God! E gumamaziziba ti manmaghiram amizir biziba, ezi ni mighigha e ginighnisi? E pura biziba. Manmaghiram amizi, ni bar puviram e ginighnisi? **7** Ni uabi en ingarigha, e isa enselbar apengan e ati. Ni gavgavim ko ziar ekiam isa e ganiga e afazi, bizir ni ingariziba bar en apengan iti. **8** Biziba bar moghira ni da isa e gumamaziziba en suemningin apengan da ariki. Eghti e bar dagh ativagham." Godin akar kam ghaze, God gumamazizibagh amizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativagham. Akar kamin mingarim a kamakin, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan da ariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati. **9** Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamaghsua, a bar en apanguvighiti, tuavir kamin Iesus gumamaziziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimin an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam ingha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe. **10** E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba inigh men aku Godin Nguibamin mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumamazizibar akurvaghamin ingangarin damuam, kamaghin amizi, a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamina a gumamazizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimin otohga, tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera. **11** E fo, gumazir kam Iesus, a gumamazizibagh amizi me Godin gumamazizibar min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi, an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, "Nan aveghbuaba ko buaramiziba." **12** Egha a kamaghin God migei: "Ki uan adarizir tongin iki nin ziamin gun me mikimam. Ki gumamaziziba uari akuvamin danganimin iki men tongin nin ziam fam." **13** Egha a ua ghaze, "Ki datirighin, God damuasa mikemezir biziba, ki puram a mizuam da bagh gan ikiti God damuasa amir biziba, a mikemezi moghin dar amuam." Egha ua ghaze, "Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti." **14** Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira inivafiziba ko ghuziba iti. Kamaghira Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamaghsua, an aremegh egh arazir kamin a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumamazizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumamaziziba nguazir kamin ikiava ovevemin atiat. Ezi men atiatir kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otohga egha areme. **16** Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghassa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamin boriba akurvaghassa a gami. **17** Kamaghin amizi, a uan doziba ko buaramizibar miraram oto. A kamaghsua, a men Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iki, egh Godin akamin gin mangi apangukuvim gumamazizibar ikiva Godin ingangarin damu, egh ingangarir kamin gumamazizibar arazir kuraba gin amangam. Kamaghin a gumamazizibar min oto. **18** Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghori, ezi an osimtiziba ateri. Kamaghin amizi, Satan gumamazizibagh ifaramin dughiabar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

3 Kamaghin amizi, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus ginighnigh, e nighnizir gavgavim an ikia, egha an ziamin gun migia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazibar Dapanim. **2** God anemisevegha ingangarin kam a ganingizi, a Godin gumamaziziba bagha ingari. Moses fomira Godin gumamaziziba bagha deravira ingarizi moghira, a ingari. **3** E fo, gumazir dipenimin ingarin, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghira God ziar ekiam Iesus ganingi, ezi an ziar ekiam, Mosesin ziar ekiam gafira. **4** Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari. **5** Moses a Godin ingangarir gumazimin iti, egha Godin akamin gin ghua Godin gumamaziziba bagha deravira ingari. A bizibar gin mikimamin ingangarin iti, akar God gin a mikimamiba. **6** Ezi Krais a Godin Otarim, a Godin gumamazizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangira Godin akamin gin ghua ingangarin kam deravira a

gami. Eghti e atiatingan koghiva, nighnizir gavgavim ikiva egh bizir aghuir e iniambia e dav zuamag, egh kamaghin damuva, e uaghan Godin Dipenimin min ikiam. **7** E Godin gumamaziziba, egha uaghan an dipenimin min iti, kamaghin amizi, e Godin Duamin akam baragham. A kamaghin migei: "Ia datirighin Godin tiarim baraghiva, egh ia uan navilar kuman marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha orazir puvati. Me gumamaziziba puvatizir danganimin ikia God damuti a irasa an akam batosi. **9** God ghaze, Me danganim kamin ikia nighnizir gavgavim nan itir puvatigha, nan gavgavim tuisigh fofoghasa nan aza. Me garima, ki 40plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami. **10** Kamaghin amizi, ki bar gumamazizir kabar aningaghegha ghaze, 'Gumamazizir kabar naviba bar saghon ikia nan gin zuir puvati. Me zurara tuavir ki me bagh atizim gitavirasi.' **11** Ki men aningaghegha bar guizbangira akar gavgavim gamua ghaze, 'Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!'" **12** Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongin tav nighnizir kuratam an navir averiamin ikiti a nighnizir gavgavim ategh, akirim ragh Angamira Itir God gasan marki. **13** Ezi ia kamaghin damuan marki, ia kamaghin damu, ia zurara dughiaabar ia vaghvagh Godin gumamazizir igharaziba ko ia, akar aghuim uari danning uarir akurvagh egh uan naviba gavgavim dar aning. Kamaghin arazir kuram tav gifaraghti, a Godin gin zuir tuavim ateghan kogham. Godin Akinafarim ghaze, "Datirighin," e fo, e datirighin ingangarir kam damuam. **14** Ia fo, dughiar e faragha nighnizir gavgavim Godin itim, en nighnizir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nighnizir gavgavim amuti da gavgavigh iki maghira mangi dughiar e ovengamizimin othogham. E kamaghin damuva, e bar Kraisi ko poroghiv iki a ko ingar ikiam. **15** E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei: "Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati." **16** Fomira te Godin tiarim baregha, an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumamazizir Moses inigha Isipin ghueziba, meraram arazir kam gami. **17** Ezi God 40plan azenibar ten aningaghe? A gumamazizir arazir kurabagh amiziba, me gumamaziziba puvatizir danganimin ariaghirezir gumaziba, merara, a men aningaghe. **18** God fomira guizbangira akar gavgavim akira ghaze, "Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham." Akar kam, a te ganingi? Kar gumamazizir an akam barazir puvatiziba. A me baghvira migei. **19** Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4 Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh egh danganim kamin aven mangighan kogham. **2** E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelia a baraki. Egha Israelia me puram akam a baraki, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha Akar Aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati. **3** Ezi e gumamazizir nighnizir gavgavim Godin itiba, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira: "Ki aningaghegha akar gavgavim akira ghaze, 'Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!'" Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kamin ingarizim, a nguazir kamin ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa. **4** Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba 7in dughiam migei, "Aruer namba 7in, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kamin avughe." **5** Ezi migirigir otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, "Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Bar puvati!" **6** E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganimin kam a ikivaria iti, ezi gumamazizitaba an aven mangam. Ezi gumamazizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavgavim an itir puvati, kamaghin amizi, me aven ghuezir puvati. **7** Ezi gumamazizir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa,

ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kamin gun mikemegha gifa. A ghaze: "Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki." Devitin dughiamin, God ghaze, "Datirighin," egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumamaziziba an aghuvsazir danganimin kamin aven mangam. **8** Josua ti fomira aghuvsazim gumamazizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazim ginabagham koghai. **9** Kamaghin amizi, e fo, Godin gumamazizibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam. **10** E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim agivagha aghuvsu, mati fomira God uan ingangarim agivagha aghuvsu. **11** E kamaghin aghua, me fomira amizi moghin, gumazitam o amizitam uan akaba batozir arazimin gin mangi, aremegh uan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham. Kamaghin e aghuvsazir danganimin aven mangi pamtemin ingaram. **12** Godin Akam an angamira ikia, egha pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, midorozir saba ghumtuzir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtuzimin min, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghin oto, egha uaghan aghariba uari isasurazir naghin, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghin oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averiabar aven itir ifonghiabagh fogha da tuisisi. **13** Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuiaghiregha Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam. **14** Ezi e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamin suiragh gavgavigham. **15** E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati. **16** Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atirivir dabirabimin boroghin mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuragham.

5 Ia nighnigh. Ofa gamir gumazibar dapaniba bar, God vaghvagh men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumamaziziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamina God arazir kuraba gin amadi. **2** Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi. **3** Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi, a gumamazizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangisi ofabar amu. **4** Ezi gumazitam ofa gamir gumazibar dapanimin ikiasa uabi uabi amisevegha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabi an diazima a ingangarir kam ini. Mati God fomira Aronin diazi mokin. **5** Ezi kamaghin, Kraisi uaghan kamaghiram ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin otevir pu. Puvati, God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziamin oto." **6** Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, "Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam." (**aiōn gl65**) **7** Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin amizi, a uabi uan ifongiam dikabiragha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdamin barasi. **8** Guizbangira Iesus a Godin Otarim, egha a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir arazim an a gifo. **9** Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, "Ni Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin min ikiam." Ezi a gumamazizir an akam baragha an gin zuiba, a men Akurvazir Gumazimin oto. Egh

a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam. (**aiōnios g166**) **11** E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar kamin iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamin mingarim ia mikiman ibura. **12** Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumazamizbar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba otevehavira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba inian firin, ia otem apavira iti. **13** Ezi tina otem apavira iti, an aghirimra iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifoizir puvati. **14** Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

6 E datirighin Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghiragham, migirigiar kaba: navibagh ighegh akirim ragh ovever arazibagh asaraghamin migirigiaba ko, nighnizir gavgavin Godin ikiamin migirigiaba ko, rurir arazimin migirigiaba ko, dafariba gumazibagh isin arazir arazimin migirigiaba ko, gumazamizir ovegha ua dikavibar migirigiaba ko, God gumazamizbar araziba tuisighi me mizaziba iniam, o zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba ateghti, da zurara en nighnizibar ikian kogham. E kamaghin nighnighvira ikiva, mati e dipenir akiniba dughiar aviribar da akurvavira iti, egh dipenin asaragham kogham. E gumazir aruabar min akaba baragh egh dar gin mangam. (**aiōnios g166**) **3** God en amamangatightima, e kamaghin damuam. **4** Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha, akurvazir aghuir Godin Nguibamin izezin inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Me Godin gavgavimin aven ghua deragha an gani, gavgavir kam, a gin izamim dughiamin miseveghirigh azenimin otohgam. Kamaghin amizi, gumazim akirim ragh God asaragh tuavir manatamin izi ua navim giragham? Bar puvati. A kamaghin amua, mati, a uan navir averiamin aven Godin Otarim uam a isa ter ighuvin gafugha, a gurazi gumaziba ua dibovir akabar a migei. Kamaghin amizi, gumazir uan nighnizir gavgaviba ataghizir kaba, me ua navibagh iraghamin tuaviba puvati. (**aiōn g165**) **7** Amozim dughiar aviribar izava nguazimin aven zui. Eghti nguazim daghebar amuti dagher aghuiba otivam, egh gumazir me me bagha da oparizibar akurvagham. Eghti God nguazir kam deragh a damuam. **8** Eghti benir ataghatariba ko benir kuraba an ikiti, kamaghin nguazim ikuvigham. A dughiar ruarim ikeghan kogham, eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham. **9** Namakar aghuiba, e migirigiar gavgavir kabar ia gami. Egha e ia ginighnigha kamaghin fo, ia tuavir aghuimin gin mangam, a tuavir God ian akurazim. **10** God a gumazir kuram puvati, a ingangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God gifongezir arazimra Godin gumazamizbar akagha men akurvasi, egha ia kamaghin amuavira iti. Egh a bizir kaba bakinighnighan kogham. **11** E kamaghin bar ifonghe, ia bizir aghuir ia fogha iniamibav zuam iki, kamaghin ia God gifongezir arazimin gin zui moghin, ia bar moghira tuiivigh gavgavighvira iki, mangiti ikirimirir kam givagham. **12** Ia amirvagham marki. Ia gumazir nighnizir gavgavim ikia egha zuamiram amirvazir puvatizibar min iki. Egh bizir God fomira uan boribar aningasa akam akiriziba, ia da iniam. **13** God fomira akar dikirizim Abraham daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a gafrazir puvati, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. **14** Egha ghaze, "Ki guizbangira ni migei, ki deragh ni damuva, egh nin ovavir boribar amighiti me bar avirasemegham." **15** Abraham a mizua zuamiram amirvazir puvati, ezi God, gin bizir an akar dikirizimin mirara Abraham daningasa mikemeziba, a ganingi. **16** Gumazim gavgavim uan akam daningisi, a gumazir a gafrazimin ziam dibora ghaze, bar guizbangira. A kamaghin damighiti, gumazitam anedueghan kogham. **17** God fomira, gumazamiziba uan akar dikirizim me ganingizi, me fo, me gin an akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam a deraghvira kamaghin men akaghasa ifongegha ghaze,

nighnizir kam uam an otevkininghan kogham. Kamaghin amizi, a gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira. **18** Egha datirighin akar pumuning iti, kar Godin akar dikirizim, ko Godin arazir uan ziam diborim, aning otevkininghan kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghin amizi, e gumazamizir ara ghua Godin boroghin mongeziba, e Godin akar dikirizim ginighnigh egh e uan naviba gavgavim dar aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba mizuamvira ikiam. **19** Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuair arazir kam, a en akuragha en ikirimirimin suiragha gavgavim e ganidi, mati angka kurimin suirazi a gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus mizuaima, an aven ghua inir ekia me Godin Dipenimin gurazimin girakirangin Bar Anogoroghezir Danganimin oto. **20** Iesusra e bagha faraghavira aven ghugha Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin oto. Egha a Melkisedeghin min Ofa Gamir Gumazimin oto, egh a zurara ikivira ikiam. (**aiōn g165**)

7 Ia fo, Melkisedeghin kam, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Itimim ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir 4pla misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimin a batogha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. **2** Ezi Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. (Ia nighnigh, Melkisedeghin ziamin mingarim a kamakin, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamin mingarim kamakin, Navir Amirizimin Atrivim.) **3** Ezi Godin Akinafarimin aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamin ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovever dughiam me da osirizir puvati. A Godin Otarimin min ikia Ofa Gamir Gumazimin ikia mamaghira iti. **4** Ia Melkisedeghin kam ginighnigh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham bizir a midorozimin iniziba, a bar a da tuirazi, da 10plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganingi. **5** E fo, Livain ovaviba me Godin ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelian gumaziba, me uan biziba 10plan pozibar da tuiraghti, Livain gumaziba me da pozitam iniam. Livaiba me uaghan Israelian marasi. Egha me uaghan Abrahamin ovaviba. Ezi Israelia uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh aningizi me da ini. **6** Melkisedek a Livain adarazir ovavimin otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuirazi, da 10plan pozibar otozi, Melkisedek a da pozir mam ini. Egha Melkisedek, bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godin akar dikirizim ini. **7** E kamaghin fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamin gumazim, an an apengan iti. **8** Ezi Livaiba me Israelian 10plan pozibar arizir bizibar akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamin bizir akuaba inizim, Godin Akinafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivira ikiam. **9** E kamaghin mikim suam, Livai uabi, gumazir Israelian 10plan pozibar arighizir bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamin ovavimin ikia, egha a tuavir kamin uan bizir akuaba isa Melkisedek ganingi. **10** Guizbangira, Livai tighar otivamin dughiamin, a uan ovavim Abrahamin mikarizimin aven iti. Ezi Melkisedek tuavimin Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganingi. Mamaghira e mikim suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganingi. **11** Fomira Israelian gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghin migei, Livain gumaziba Godin ofa gamir ingangarim damu. Eghti Livain gumazibar ofa gamir ingangarim, a gumazamizibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmaghsua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiva, Aronin min ikian kogham. **12** Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam. **13** Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim gun mikemezim, an anabar igharazimin gumazim. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir

puvati. **14** Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarin migia, anabar kamin adarazir kemezir puvati. **15** Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghin deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira. **16** Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto, me nguazir kamin arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto. **17** E fo, Godin Akinafarim kamaghin migia ghaze: "Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam. Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam." (aion g165) **18** Kamaghin e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghin amizi, God anegifa. Egha God datirighin tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamin mangi Godin boroghira mangam. **20** Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimin otozim, a pura anemisevezi puvati. A uabi uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amisivasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvati. **21** God uabi guizbangira mikemezi, tuavir kamin Iesus ofa gamir gumazimin oto. God kamaghin mikeme: "Ekiam bar guizbangira mikemegha akar dikirizim gamua ghaze, 'Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam,' egh uan nighnizim giraghan kogham." (aion g165) **22** Godin akar dikirizir kam kamaghin en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangiram otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira. **23** Fomira, gumazir avirim Godin ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghira, egha uan ingangarin gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi. **24** Ezi Iesus angamira ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghin a Godin ofa gamir ingangarin gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an min ofa gamir gumazimin otoghan kogham. (aion g165) **25** An angamira ikia mamaghira ikia egha gumamaziziba bagha Godin azangisi. An ingangarinmin tuavimin a me ingha Godin boroghira zui. Kamaghin, datirighin ko zurara, a men akurvagham. **26** Guizbangira, Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam e bagha ingara bar derivara en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godin damazimin bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumamazibar saghon iti. **27** Fomira ofa gamir ingangarin dapanir igharaziba, me dughia bar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Egha gin me gumamazizibar arazir kuraba gin amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghin amir pu. Bar puvati. A dughiar bar vamiran, e bagha uan mikarzim isa ofan min God ganigha egha aremegha gifa. **28** E fo, me Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir gavgaviba puvatziba amisivama me ofa gamir gumazibar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha uan Otirim amisefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamin gin otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha an en akurvaghamin gumazir bar faraghavira zuimin oto. Egh a iki mamaghira ikiam. (aion g165)

8 Ezi migirigira e amizir kam, an mingarim kamakin, e Ofa Gamir Gumazibar Dapanir mam iti, a Godin Nguibamin ikia Godin atirivir dabirabimin agharir guvim gaperaghav iti. **2** Egha an Anogoroghezir Danganimin ikia Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin ingangarin gami, danganir kam a guizbangira Godin Purirpenim, dipenir gumaziba ingarizir puvatzim, Ekiam uabi an ingari. **3** E fo, ofa gamir gumazibar dapaniba bar, me asiziba ko biziba isi ofa damuasa me amisefe. Kamaghin amizi, en Ofa Gamir Gumazibar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan min God daningam. **4** Nguazir kamin ofa gamir gumaziba,

me Moses Osirizir Arazibar gin ghua biziba isava ofan min God ganidi. Kamaghin amizi, Iesus ti nguazimin ikiai, an ofa gamir gumazimin ikian koghai. Ezi puvati, a Godin Nguibamin iti. **5** Ezi me nguazimin ikia ofa gamir ingangarin gamima ingangarin kam guizbangira Godin Nguibamin itir ingangarin nedazim ko ababanin gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godin Purirpenimin ingarasava amima, God kamaghin a meigi, "Ni Purirpenimin ingarsi, ni mighsiamin ikia ganizir ababanima, an gin mangi deragh an ingar." **6** Ezi Iesus ofa gamir ingangarin inizima, an ingangarin nguazimin itir ofa gamir gumazibar ingangaribagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, Israelia ganigha akar mabar kiri. Egha gin Akar Dikirizir Gavgavir igharazim gamua egha akar bar aghuibar kiri, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim bar a gafira. Kamaghin amizi, Iesus God ko gumamazizibar abuir gumazimin ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gavgavim a ganingi. Ezi an Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira. **7** Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gamighan koghai. **8** Egha God uan gumamazizibar arazir kuraba aghurigha kamaghin meigi: "Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia meigi. Dughiam a iziti, ki Israelia ko Judaba, me ko Akar Dikirizir Gavgavir Igiar damuam. **9** Eghti Akar Dikirizir Gavgavir Igiar, ki fomira men ovavir afeziaba ko amizir Akar Dikirizir Gavgavim, an min mangan kogham. Fomira itir dughiam, ki uan dafarimin men suigha me ingha ispin kantri itegha azenan ize, egha ki men pamin min itima me nan amuimin min iti. Egha me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurir kam abiki. **10** Ki ian Ekiam, egha ki kamaghin ia meigi, gin izamin dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavim damighti, eghti a kamaghin mangam: Ki uan araziba men nighnizibar arigh, egh da isi men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikitima me nan gumamazizibar ikiam. **11** Dughiar kamin gumamaziziba vaghvagh uan namakaba ko uan adarazir sure damuan kogh suam, 'Ia Ekiam gifogh.' Puvati. Me bar moghira na gifogham, gumamazizir kiniba ko ziaba itir gumamaziziba. **12** Eghti ki men apangkuvigh men arazir kuraba gin amangiva, egh ua dagh nighnighan kogham." **13** Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an gun migia egha maghira Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuim gamizima a ghurigha bar gifa. E fo, bizitam ghurighiva a bar dughiar otevimin ikegh bar givagham.

9 E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragha itim, Israelia ganiga Godin ziam fer araziba sara me ganingi. Egha ghaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam. **2** Me Godin Purirpenir mamin ingarizi danganir pumuning an iti. Purirpenir kamin aven itir danganir me faragha aven mangamin, a lamin aghorim ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, "Anogoroghezir Danganim." **3** Egha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin girakirangin anegura. Ezi inir kamin girakirangin danganir igharazir mam uaghan iti, me kamagh a dibori, "Bar Anogoroghezir Danganim." **4** Ezi danganir kamin aven bizir kaba iti: Pauran mughurir aghuim tuamin ofa gamir dakozim, me gol an pogha a noke, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Boksir kam me gol an poghava a noke. Egha Boksiamin aven me golin miner manan daghem itim a gati. Egha me Aron fomira suirazir asadivir aghorim a gati, asadivir aghorim kam ghuziba an oto. Egha me Dagiar Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Osizirim itimning, me uaghan aning Boksir kam gati. **5** Ezi Boksir kamin asuam, a danganir gumamazizibar arazir kuraba gin amadim. Ezi enselin min garir bizimning Boksiam gisin ikia, egha aning in aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanin gamua ghaze, God gumamaziziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar gun mikemeghan kogham. **6** Me kamagh bizibar ingarigha egha dughia bar ofa gamir gumaziba Godin Purirpenimin azenan itir danganimin aven ghua uan ingangaribagh ami. **7** Ezi ofa gamir gumazibar

dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Azeniba vaghvaga, a dughiar vamiran aven zui. Egha a purama aven zuir puvati. An asizibar ghuziba inigha aven zui. Egha ghuzir kamin a uan arazir kuraba gin amangasa ofa gamua, egha gumazamizir deragha nighnizir puvatizibar arazir kuraba, da gin amangasa ofabagh ami. **8** Ezi Godin Duam arazir kamin bizir mam en aka, Godin Purirpenimin azenan itir danganim ikivira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamin an en piri. **9** Godin Purirpenimin eghaghanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanim gami. Purirpenir kamin aven, me asiziba ko bizir guar bar avirir aghuiba ofabar min God ganiga egha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir averiatam akirighan kogham, eghti me kamaghin fogh suam, me arazir kuraba pu. Bar puvati. **10** Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibar amuti me zueghamin arazimra. Da inivafizimin bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningizi, me dar gin zui, eghti God gin bar moghira bizibar kirighi bizir igiaba otivam. **11** Ezi datirighin Krai otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazibar Dapanimin iti. A Purirpenir aghuir kamin aven ghua e bagha ingari. Purirpenir kam Purirpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimnigin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamin bizim puvati. **12** Ezi Krai bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isa ofa gamigha dughiar vamiran danganir kamin aven ghua. Egha an akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini. **(aiōnios g166)** **13** E fo, gumazamiziba Godin damazimin mizegthima, ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim ko bulmakaun nguizir aborozir bar isizimin sirim inigh, gumazamizibagh isin a kavkinam. Me kamaghin damighi, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueghti gumazamiziba ua zuegham. **14** Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krai arazir kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurara itimin gavgavimin, a ofan min uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en inivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba agvazi, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir angamira itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godin zurara angamira itimin ingangarim damuam. **(aiōnios g166)** **15** Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Egha an aremegha gumazamizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikizirir Gavgavir faragha ikezinim dughiamin amiziba, da gin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikizirir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganiga egha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumazamizir Godin dimdiam baregha an gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam. **(aiōnios g166)** **16** Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikizirir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikizirir Gavgavir kamin gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham. **17** E fo, gumazir akam akirizir kam angamira ikivira ikiti, an Akar Dikizirir Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikizirir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham. **18** Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi, me an ghuzim inge, egha tuavir kamra Akar Dikizirir Gavgavir faragha ikezim gamizima, a gavgafi. **19** Dughiar kamin, Moses faragha Godin Akar Gavgaviba, bar dar gun gumazamizibav keme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha a gin bulmakaun apuribar ghuzim ko memebhar ghuzim inigha dipam sara da vere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a inigha ghuzim gati. Egha an anesigha temer agharir kamin ghuzir muziarim inigha Akar

Gavgavimin itir Akinafarim ko gumazamiziba bar me gisin a kavamadi. **20** Egha a kamaghin migei, "Kar ghuzir Akar Dikizirir Gavgavir kam gavgavim a daningamin. God Akar Gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikizirir Gavgavir kamin gin mangi." **21** Kamaghira Moses ghuzir muziarim inigha Godin Purirpenim ko Godin ziam fer bizibagh isin a kavamadi. **22** Guizbangira, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godin damazimin bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumazamizibar arazir kuraba gin amadaghan kogham. **23** Ezi bizir Godin Purirpenimin itir kaba, da pura Godin Nguibamin itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuziba isa a dagh amima da zuegha Godin damazimin zue. Eghti Godin Nguibamin itir bizibar amighti da guizin zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragham. **24** E fo, Krai gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizin Godin Dipenimin ababanim. Puvati. A guizbangira Godin Nguibamin aven ghua. Egha datirighin an e bagha God ko mikimasa, Godin damazimin tughav ikia en akurvasi. **25** E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazibar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godin Nguibamin ghugha ofan min uabi uabi isa God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati. **26** A dughiar aviribar kamaghin damuvira iki, egh a dughiar aviribar mizabiza ini mamaghira ikiam, dughiar God nguazir kamin ingarizimin ikegha iza datirikin. Ezi puvati. Datirighin dughiar abuananamin Krai dughiar bar vamiran nguazimin ize, egha gumazamizibar arazir kuraba gin amangasa ofan min uabira uabi isa God ganingi. **(aiōn g165)** **27** Gumaziba bar dughiar vamiran ovegh egh gin Godin kotiamin otivam. **28** Kamaghira, Krai gumazir aviribar arazir kurabar osimtiziba aterasa, dughiar vamiran ofan min uabi isa God ganigha areme. Egh gin a dughiar namba 2in ua izam, egh dughiar kamin an arazir kuraba gin amangisi izan kogham. Puvati. A gumazir a mizua itiba guizbangira men akurvagh me iniam.

10 Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizin bizir gin otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangin deravira bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghin garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghin amizi, e fo, gumazamizir Godin boroghin zuiba, Moses Osirizir Arazibar gin mangi ofan kabar amighti, ofan kaba me akirighi, me deraghviram otoghan kogham. Puvati. **2** Ezi ofan kamaghin garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamirama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, uan navir averiabar aven ua kamaghin nighnighan koghai, e arazir kuraba iti. **3** Ezi puvati. Azenibar zurara, asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi. **4** Bizir kamin mingarim kamakin: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gin amadaghan kogham. Bar puvati. **5** Ezi bizir kam bagha, Krai nguazir kamin izasava amir dughiamin a kamaghin God migia ghaze: "Ni guizbangira, asizibar ghuziba ko bizir ofan min me ni ganidiba, ni bizir kabagh ifongezir puvatigha da inian aghua. Kamaghin ni mikarizir mam na daningasa an ingari. **6** Ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, da ni gamima ni dar agorogem itir puvati. **7** Ezi ki kamaghin migei, "God, kira kara. Moses fomira nan gun Akinafarir righizimin aven osirizir moghin. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami." **8** A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amusa mikeme. A kamaghin migei, "Ni asizibar ghuziba ko, bizir me ofan min ni ganidiba ko, ofan bar isia mighiriba ko, arazir kuraba gin amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua." **9** Egha a gin kamaghin migei, "God, kira kara. Datirighin ki izegha gifa, egha nin ifongiamin gin mangasava ami." Kamaghin amizi God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgaviba puvatigha, gifi. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganin inigha gavgavim ikia ingari. **10** Krai Iesus a Godin ifongiamin gin ghua, egha

dughiar bar vamira uabi uan mikarzim isa ofan min en arazir kuraba bagha God ganingi. Ezi arazir kamin an e gamizi, e Godin damazimin zuegha an gumamazizibbar otifi. **11** Godin ofa gamir gumaziba bar, me zurara tuivava ofabagh ami. Egha me ofan magh gariba, dughiar aviribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gin amadaghan kogham. **12** Ezi Kraisa arazir kuraba gin amangasa uabi uan mikarzim dughiar vamiran a isa ofan min God ganingi. An ofan kamin gavgavim ikivira iki ingar mangivira ikiam. A kamaghin amigha givagha, Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav ikia mamaghira iti. **13** Egha a, God an apariba isi an apengan darighamin dughiam bagha mizua iti. **14** A ofan vamira gamua egha tuavir kamin gumamazizir Godin damazimin zueziaba, a me akirizi me bar deraviram oto, egh iki mamaghira ikiam. **15** Ezi Godin Duam uaghan bizir kamin gun e mikeme: **16** “Ekiam kamaghin migia ghaze, ‘Gin izamin dughiam otoghti, ki Israelia ko Akar Dikirizir Gavgavim damighiti, eghti a kamaghin mangam: Ki uan araziba me nighnizibbar arigh, egh da isi men navir averiabar da osiram. Egh ki men Godin ikittima me nan gumamazizibbar ikiam.” **17** Egha gin a ua ghaze: “Ki men arazir kuraba gin amadagh ua dagh nighnighan kogham.” **18** E kamaghin ganigha fo, God arazir kuraba gin amadazi, kamaghin uam arazir kuraba gin amangamin ofaba, da ua ingangariba puati. **19** Kamaghin amizi, nan adarasi, Iesusin ghuzim en arazir kuraba gin amadagha gifa. Egh tuavir kamin e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangi egh atiatingan kogham. **20** Iesus aremegha ua angamira iti, an e bagha tuavir igiar kam kui, tuavir ikia mamaghira itim. A tuavir kamin inir ekar kamin girakirangin ghua danganir kamin aven ghu, inir kam a danganir kamin tiar akamin min guraghav iti. Ezi inir kam, a mati an mikarzim in ovevema. Eghti e tuavir kamin danganir kamin aven mangam. **21** E Ofa Gamir Gumazibar Dapanim iti, ezi a Godin gumamazizibbar bar men gara me gatifa. **22** A uan ghuzim isa en navir averiaba dav kinizi an e akirizi, e kamaghin fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimin bar zue. Egha a dipar bar dikiriamin en mikarziba rue. Kamaghin amizi, ifavarir arazir en navir averiabar itiba, e bar ada ateghiva, okam nighnighan kogh nighnizir gavgavim Godin iki, egh an boroghin mangam. **23** E fo, bizir God ingarasa kam akiriziba, a bar guizbangira dar ingaram. Kamaghin amizi, e uan nighnizir gavgavibar gun migia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Egh e uan nighnizir gavgavimin suiragh bar gavgavigham. **24** E vaghvagh Godin gumamazizir igharazibagh nighnighiva, me damuti men naviba dikavti, me igharaz darazigh ifuegh, arazir aghuubar me damuam. **25** Ezi e Godin gumamaziziba, e uari akuvir arazim ataghiraghan kogham, mati gumamazizir maba ami mokin. Kamaghin marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumamaziziba Tuisighamin, a roghira izi. Kamaghin amizi, e vaghvagh pamtem ingariva, igharaz darazir akurvagh egh gavgavim me daningam. **26** Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvira ikiam, eghti kamaghin uan ofa damuamin tuavir igharaziba puvatigham. **27** Ezi bizir e damuamin mam kamaghin iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamin Dughiam ko, avir bar puvira isim mizuamam. Avir kam Godin aparibar isi me gasighasigham. **28** E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuaghham, eghti gumazir pumuning o pumuning ko mizezim ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an apanguvan marki, me a misueghti an aremegh. **29** Ia manmaghin gumazir akirim ragha Godin Otaram gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osimtizir ekiam iniam. Egh an ivezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimin ivezir kuram, bar a gafiragham. Kraisin ghuzim Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimin oto. Egha datirighin gumazir kam a Kraisin ghuzim migia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin Duar apanguvim en itim, an tiragha akaba a gasi. **30** Ezi e fo, God kamaghin mikeme, “Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ivezir kuraba me daningam.”

Egha ua kamaghin migei, “Ekiam uabi uan gumamazizibbar araziba tuisigham.” **31** Kamaghin, Godin ikia mamaghira itim, a tavin suiragh ivezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangiram atiatingam. **32** Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimin angazangarim inigha nighnizir gavgavimin an itim. Dughiar kamin me osimtizir ekiaba ia garizima, ezi ia mizazir aviriba ini. Egha ia tuivigha gavgavizi osimtizir kaba ia dikabirazir puati. **33** Ezi dughiar maba me gumamazizibbar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia migia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti. **34** Egha dughiar me ian marazi ia kalabus gatzim, ia men kuarkuva deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuziba, pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia gin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti. **35** Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh, egh bizir kinimin min puram a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam. **36** Ia Godin ifongiamin gin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, tuivigh gavgavigh iki. **37** Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme: “Dughiar bar ovezim gumazir izamin, a izam. A bar zuamira izegham. **38** Ezi nan damazimin derazir gumaziba, me nighnizir gavgavim nan iki, kamaghin me angamira ikivira ikiam. Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh akirim ragh na gasaraghti, ki a gakuueghan kogham.” **39** Ezi eia, e gumamazizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu. Bar puati. E nighnizir gavgavim Godin iki ikirimirir aghuarir zurara itim iniamiba.

11 Nighnizir gavgavimin arazim a kamakin. E guizbangira kamaghin fo, bizir aghuir God e daningasa mikemezi e zuai itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba, da guizbangira gin otivam. **2** Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me gakuuegha, gumazir aghuiba me garisi. **3** E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamiba, bar dar ingari. (aion g165) **4** Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha Godin ofa gami. An ofa Godin damazim bar deragha, Keinoin ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a migia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kam, datirighin an akamin gun e migiavira iti. **5** Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puati. Ezi gumamaziziba a buria, an apizir Puati, God a inigha ghuavanabo, Godin Akinafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi an a bagha bar akonge. **6** Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamin gin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumamazizir a buribagh ami. **7** Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamin ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimin aven ghuezi, bizitam me gasighasizir puvatizi, me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir kam, a nguazimin itir gumamazizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kamin a migia ghaze, a nan damazimin bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghira me gami. **8** Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa

akam akirizimin ghu, kar guizin an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui. **9** A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamin apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimin gumazim. A Purirpenim gaperaghav iti, moghin Aisak ko Jokop uaghavan uan purirpenibagh apiaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghavan akar kam aning bagha anekiri. **10** Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia nguibar ekia gavgavigha itir kamin ganasa mizua iti. Nguibar ekia kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha, egha uabi an ingari. **11** Ezi Sara uaghavan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangan bar ghurigha boritam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghin nighnisi, "God na migia ghaze, 'Ni boritam batam,' egha akam kiri. Ki fo, God guizbangira mikeme." **12** Kamaghin, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha an ovavir borir aviribar afeziamin oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamin mikoveziba, o ongaramin dadarimin gigiba. Gumazitam da mengiva avegham. **13** Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamin tu. Ezi dughiar me nguazimin itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamin itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghin migei, "E nguazir kamin ikia, mati kantrin igharazimin gumamaziziba, egha iza dughiar otevimin nguazir kamin iti." **14** E fo, gumamazizir kamaghin migeiba, me guizbangira kamaghin migia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam. **15** Egha me nguazir tegha izezir kamra bagha nighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai. **16** Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamra. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghin God migia ghaze, "Ni en God." Ezi, God men akar mikememiz kamin aghumsighizir puvati. **17** Ezi God kamaghin Abraham ko akam akira ghaze, "Aisakrama nin ovavir boriba otivam." Egha dughiar God Abrahamin nighnizir gavgavim tuisighaminin, a kamaghin Abraham migei, "Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan min a isi God daningigh." Ezi Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami. **19** Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uam a damighti a ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozinin a inis. **20** Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jokop ko Iso ginighnigha akam akira ghaze, God gin izamin dughia bar, deravira gua damuam. **21** Ezi kamaghira Jokop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe. **22** Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengaminin a kamaghin migia ghaze, Israelia gin kantri Isip ategh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam. **23** Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi, aning iakinir 3plan a modo. **24** Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, me kamaghin a diponan an aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati. **25** A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazizimin gin mangan aghua. Egha a Godin gumamaziziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge. **26** A ghaze, a Krai, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamin ginighnighavira ikia, egha a tugha gavgafi. **27** Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha

Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamin atiatir puvati. Guizbangira, e gumamaziziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha a bar gavgavigha iti. **28** Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirasa, Israelia akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar ada aghefegeh. Dughiar kamin Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganing, ezi tuavir kamin God Israelia Gitazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto. **29** Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire. **30** Ezi Israelia me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamin azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire. **31** Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumamazizir an akam batogheziba me soghezi, a me ko aremezir puvati. **32** Ki nighnizir gavgavimin eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gideon, Barak, Samson, Jepta, Devit, Samuel ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanibar amuamin dughia bar puvati. **33** Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Kantrin Igharazibar Gumamaziziba ko misogha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me laionbar akaba dukumi. **34** Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me misoghasava amima, me men are. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim ini. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, igharaz darazir midorozir gumazibar agintigha me misogha me abini. **35** Ezi gumazir ariaghirezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, men mikarizibagh asighasigha ghuvav iti, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghti me me ateghti me mangam. Ezi me uan apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozinim dikavigh ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kamin ikirimirir bar a gafiragham. Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire. **36** Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha senbar me ikia, me isa kalabusin me ariki. **37** Apaniba dagiabar marazigh inifi. Ezi marasi, apaniba soba inigha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami. **38** Nighnizir gavgavimin itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kamin gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, me men ikufi. Kamaghin amizi, me tintinibar ghua, gumamaziziba puvatizir danganiba ko mighsiabar puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti. **39** Gumamazizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati. **40** Me tizim bagha da inizir puvati? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumamazizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12 Ezi gumamazizir fomira itiba, me ghuariamin min e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarin deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiziba, e bar ada ataghiragham. Egh e naviba gavgavigh

egh e ivemari ekar God e bagha atizir kamin ivemaram. **2** E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavimin mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighi, a gin deraghviram othogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizzir kam ginighnigha gavgavigha ikia osimtiziba atera ter ighuvimin ovenge. Gumamaziziba kamaghin nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvimin ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amin, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvimin atrivir dabirabimin aperaghav iti. **3** Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvira Iesusin apanim gami. Ezi a bar tugha gavgafi. Ia bizzir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghiraghan marki. **4** Guizbangira, ia arazir kuram abinasa midorozim gami, ezi midorozir kamin ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati. **5** God gavgavim ian navibar aningasa, ia ganingizir migirigiaba, ia ti da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze: "Nan boriba, ia fo, gumamazir Ekiam ifongeziba a me akirmisi. A gumazitam inigh uan borimin min a diponiva, egh uaghan a fozorogham. Kamaghin amizi, Ekiam ni akirsi bizitam ni damighi, ni kamaghin nighnighan marki, kar pura bizzim. Egh ni uaghan osiman marki." **7** Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amamangatighi a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam ti anekirimizir pu? Puvati. **8** God uan boriba bar da akirmisi. A ia akirmighan koghti, ia fogh, ia guizbangirama an boriba puvati. Ia pura tuavimin otivizir boriba. **9** Ia bizzir kam ginighnigh, en afeziazir nguazimin itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin amizi, en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egh angamira ikivira ikiam. **10** En afeziazir nguazimin itiba, dughiar bar otevivar me ifongezim moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizzin an damazimin zueghavira itir arazimra inigh an miraram othogham. Kamaghin amizi, an en akurvaghasa e akirmisi. **11** Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingizir, e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar osemi. Eghiti an e akirigh givaghti, dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazimin arazir aghuibaara damuam, eghiti en navir averiaba amiragh ikiam. **12** Eghiti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh amiragh ikiti, ia da fegh ingangarim damu. Eghiti ian sueba aremegh pura ikiti, **13** ia da inigh tuavir aghuimin daruvira iki. Ia kamaghin damuti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati, da u deraghham. **14** Ia, gumamaziziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizimin arazim baghiva mighghvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningisi, Godin damazimin zuezir arazim bagh mighghvira ingar. Gumazir Godin damazimin zuezir araziba puvatizim, an Ekiamin ganan kogham. **15** Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apanguvir kam ataghiraghan marki. Eghiti ian tav ua temer ovizir misozimin min othog osimtiziba Kraisin adarazir aningan marki. **16** Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizi moghin, akirim ragh God gasan marki. An Aisakin otarir ivariam, egh bizzir aghuir aviriba iniam firin, a dagher otevir vamira bagha pura uan bizzir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati. **17** Ia fo, a gin umategha uan afeziamin bizzir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizzir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati. **18** Ia uan egha dafaribir suighamin bizziba ia da bativizir puvati, mati Israelia fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko, **19** sigham in ararem baragha gumazir mamin tiarim barasi. Gumamaziziba tiarir kam baragha bar atiatigha kamaghin Moses migei, "E uam oraghan aghua." **20** Ia fo, God Akar Gavgavim me ganingizi, me bar an atiatigha a baraghan aghua. Akar kam kamaghin migei, "Gumazitam o asizitam

mighsiazir kamin mangi puram an suiragham, eghiti ia dagiaba isi a ginivighitima an aremegh." **21** Ezi bizzir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze, "Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nisi." **22** Ia bizzir kamaghin garitam batozir pu. Puvati. Ia Saionin Mighsiam ko Godin zurara itimin nguibar ekiamin othogha gifa, kar Jerusalem nguibar Godin Nguibamin itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvaghara bar akuegha iti. **23** Ia Godin borir ivariaba ivirir ekiam batogha gifa, kar Godin Nguibamin itir Akinafarimin ziaba osirigha givazir darasi. Ia Godin kam batogha gifa, a gumamaziziba bar men araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir fomira Godin damazimin bar deragha egha aremegh, deraviram otiviziba, ia men duaba batifi. **24** Ia Iesusra bato, an abuir gumazir God ko en tighin itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiar gami. Egha ia Iesusin ghuzimin otifi, a fomira Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam ghuzim a daningasa a kavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin an amir Puvati. Iesusin ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam abuir ghuzimin akam gafira. **25** Ia deraghvira gan, egh ia uan kuariav kumigh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamin God Akar Gavgavim gumamazizibagh aningi. Ezi me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. God datirighin uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingi. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramin ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati. **26** Fomira itir dughiamin, Godin akam nguazim gamizi mikimkizim an oto. Ezi datirighin a kamaghin akar dikirizim e ganigha ghaze, "Ki ua nguazim damighi mikimkizim an othogham, eghiti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam uaghara kamaghiram aning damigham." **27** God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghin e fo, God nguazim ko overiam ginobaghti mikimkizim aning batoghtima, bizzir a ingariziba ua ikian kogham. Eghiti bizzir akongan koghamiba, darara ikivira ikiam. **28** Bizzibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamaghin amizi, e danganir kam bagh a minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizzibagh asighasizim. Kamaghin amizi, e an atiatingiva an apengan iki, egh a minabiva a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13 Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezim mokin.

2 Nguibar igharazibar gumaziba ian bighan izamin dughiar, ia me inigh uan dipenibar mangisi okinighnighan marki. Ia fo, fomira gumamazizir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari. **3** Ia Godin gumamazizir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kamin ikivaria iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuan. **4** Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaningin ikia poroghamimmining otizir arazim, a bizzir bar aghuim, egha Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar bar. Eghiti God gin ivezir kuram isi, gumamazizir uari bakiaava akuiba ko afiar arazibagh amir gumamazizibar aningam. **5** Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ia kamaghin nighnigh, bizzir ia itiba, da ian tughatizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegha gifa: "Ki ia ateghti bizitam paza ia damuan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ki ia ateghan kogham." **6** Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam: "Ekiam nan Akurvazir Gumazim, na ko itima ki atiatir puvati. Ki fo, gumamaziziba arazitamin na damighan kogham." **7** Ia uan siosin gumamazizir dapanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimin arazim, ia uaghan an gin mangi. **8** Krais Iesusin arazim, a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam. (aion g165) **9** Ia Akar Aghulimin min

zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighi, ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghiraghan marki. Kamaghin amizi, e Godin apangkuvim amamangatighi a gavgavim en navir averiabar aningam. Dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Arazir kam, gumazamizib darorimin akurvazir puvati. **10** Ezi e Godin ofa gamir dakozir mam iti. Ezi Judabar Purirpenimin aven ofa gamizir gumaziba, God men anogoroghezima, me ofa gamir dakozir kamin daghebar aman kogham. **11** Ofa gamir gumazibar dapanim, an asizibar ghuziba inigha Bar Anogoroghezir Danganir kamin aven ghugha, arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha gumazamiziba iti naghin azenan ghua saghon da tuema, da isia mighiri. **12** Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze, a uan ghuzimin gumazamizibar amighti me Godin damazimin zuegh egh Godin gumazamizibar otivigham, kamaghin an areme. **13** Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam. **14** E fo, nguazir kamin e zurara ikiamin nguibar ekiatam itir puvati. Egha e nguibar gin izamim bagha mizua iti. **15** Kamaghin amizi, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akatoriba zurara an ziam fi suam, a en Ekiam. **16** Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Me bizitabar oteveghti, ia men akurvaghsi bizitaba me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan marki. **17** Ian gumazir dapaniba ian akurvaghasa zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Ia kamaghin damuti, me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osintizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham. **18** Ia e bagh God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiaabar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osintiziba Godin damazimin puvati. **19** Ki mighira ia gakaghori, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam. **20** Ki ia bagha God ko migei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevemin a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingi, eghti a iki mamaghira ikiam. **(aiōnios g166)** **21** Ezi ki ia bagha Godin kam ko migia kamaghin an azangsis, eghti a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuibar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Krai Iesusin ingangarimin tuavimin, an en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira. **(aiōn g165)** **22** Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin amizi, ia nimira iki, egh akar ki gavgavim ian navibar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh. **23** Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firizi, a ua kalabusin itir puvati. A zuamira na bagh izeghiva, ga uaghara mangi ian ganam. **24** Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarazi uaghan ia bagha akam amaga ghaze, God deraghvira ia damu. **25** Ki kamaghin God ko migia ghaze, Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Jems

1 Ki Jems, ki God ko Ekiam Kraiss Iesusin ingangariz gumazim. Ki ia 12plan Israelin itir anababab bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumazamizir uan nguubam ategha ghua kantrin igharazibar itiba. Ki dughair aghuim ia ganidi. **2** Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ater mangivira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativitima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh. **4** Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitamin oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghti, ia Godin Arazibar aghung mangi gumazamizir aruabar min otogham. **5** Ezi ian tav nighnizir aghuubar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziab gumazamiziba bar me ganidi, an atarir puvti. Kar Godin bizibar angorozir puvtatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge. **6** Eghti ni God ko mikimiva, ni nighnizir gavgavim iki, nighnizir puniming iktan marki, egh suam, "God ti bizitam na danigham, o puvtatigham?" E fo, gumazim o amizim nighnizir puniming iti, a mati aminin ongarrin givav amadima a pura tintinibar dikafi. **7** A kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigham. Puvati. **8** A okam nighnigha, nighnizir aviribagh ami, arazir an amiba, da nighnizir vamiran itir puvti. **9** Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, onganarazibagh amua iti, me Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, me bar akuigh iki. **10** Ezi nighnizir gavgavim itir gumazamiziba, biziir aviriba iti, me fo, God gin me dikabiraghti me akabirir atiabar min aremegham. Kamaghin, me uaghan bar akuigh iki. **11** E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midli. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganin bar ikufi. Ezi kamaghira gumazamizir biziir aviriba itiba, me uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham. **12** Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh. **13** Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam danigham, a kamaghin mikiman marki, "God na abirazima ki arazir kam gami." Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam danighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam danighan kogham. **14** Ezi en navir kuraba vaghvagh arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeparava e gakaghori. **15** Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati a borimin bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto. **16** Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki. **17** Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvtatiziba, da bar Godin Nguubamin pin izaghiri. God Afeziam a biziab bar overiar dar ingari, a biziir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghirazir puvti. A bizitamin nedazimin min aruem a gisirazi an otevegha ruarazir puvti. A kamaghira iti. **18** God kamaghsua, a biziab bar dar ingari, egha e gamizi e bar adar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamin gin ghuava en Afeziamin oto, a uan guizim akamin e gamizima e otifi. **19** Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuaribar arigh akaba baragh, egh zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki. **20** E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvti. **21** Kamaghin amizi, ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh Akar God ian navir averiamin dikarazim inigh. Eghti Akar kam ian akuragham. **22** Egh Akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuan, kamaghin ia uarira uarigh ifari. **23** Gumazamiziba pura Godin

Akam baregha, an gin zuir puvti, me mati gumazamiziba ganganinin uan guabar gari. **24** Egha me deravira uan guabar ganigha, ua ghugha okinighniki, men guaba nammaghira gari. **25** Ezi Godin Akar bar deravira itim e gamima e firighiri. Eghti gumazamiziba deravira Akar kam ginighnigh, egh pura Akam baragh zuamira okinighnighan kogh, bar an Akamin gin mangiti, gumazamizir kaba, God men ingangaribar amuti da bar deraviram otivam. **26** Gumazamiziba kamaghin nighnigh suam, "E Godin gumazamizir bar aghuiba, egha guizbangira an ziam fe," egha migirigir aghuubar uan mizebar dav geir puvti, kamaghin me uarira uarigh ifari. Ezi kamaghin men nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim. **27** Guizbangin nighnizir gavgir God Afeziamin damazimin deragha osimtiziba puvtatizim, a kamakin: E borir ameboghfeziaba ovegezeibar akurvaghiva, amizir odiarir men paba ovegezeiba sarama akurvagh, men osimtiziba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan daroriba deravira dar ganam, eghti nguazir kamin araziba e damuti e Godin damazimin mizeghan kogham.

2 Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Kraiss Iesusin iti, a biziir aghuir Godin Nguubamin itibar Ekiam. Ia gumazamizir ziaba itiba deravira me damu egh gumazamizir ziaba puvtatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me damu. **2** Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim danigh, egh golin ring uan dafarin datigh, God ko migeir dipenimin aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimin aven mangam. **3** eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, "Aruam, ni izi dabirabar aghuir kam daperagh," egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghin a mikim suam, "Ni munagh tugh," o "Ni nan dagarimning boroghin magh vazim daperagh." **4** Ian arazir kam mati, ia uan nighnizibar aven igharaz darazi abigha men araziba tuisisi. Egha ia deravira nighnigha gumazamizibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar min otivigha nighnizir bar kurabar gumazamiziba tuisisi. **5** Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazamizibar damazibar itir gumazamizir onganaraziba, gumazamizir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimin arazimin iti. A fomira gumazamizir bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghin a gumazamizir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. **6** Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvagha kotiabar zui? Kar gumazamizir dagiaba bar izivaziba arazir kabogh ami. **7** Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasi? Dagiar aviriba itir gumazamizir kabara. **8** God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekier mam e ganiga ghaze, "Ni uabira uabi gifongezir moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh." Egh ia akar kam guizbangira a baragh an gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim damuam. **9** Ezi ia arazir aghuim gumazamizir mabagh amua egha gumazamizir igharaziba akirim me gasara, kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvti. **10** Eghti ian tina Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin an arazir kuram gami. A mati gumazim o amizir Moses Osirizir Araziba bar da bighizim. **11** E fo, God kamaghin migei, "Ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki." Egha a uaghan kamaghin migei, "Ia gumazamizibav soghtima me arimighiran marki." Eghti ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan koghiva, egh ia gumazitam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir gumazamizibar otifi. **12** Ia fo, Godin Arazim an arazir kuramin gavgavim a vighavham, eghiva e damuti e firighirigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumazamizir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu. **13** E fo, gumazamiziba igharaz darazir apangkuan koghti, God kotiamin me tuisighamin dughiamin, God uaghan men apangkuvighan

kogham. Ezi gumazim o amizim igharaz darazir apangkufi, God kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam. **14** Nan adarasi, gumazitam o amizitam suam, “Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti,” egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizam. An nighnizir gavgavir kam ti an akuragham, o puvatigham? Bar puvati. **15** Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati, **16** eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam. **17** Ezi nighnizir gavgavimin arazim uagham kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti. **18** Tav kamaghin mikimam, “Gumazamizir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumazamizir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.” **19** Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uagham nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiami. **20** Ni gumazamizir onganiba! Ia nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ian nighnizir gavgavim a pura bizam. Ia ti akar kamin mingarim gifoghava, o? Ia oragh. **21** Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir dakozimin anetigha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamin God an arazimin ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimin dera. **22** Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamin nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi. **23** Godin Akinafarim kamaghin migei, “Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan rooroam.” Ezi akar kamin mingarim, God a gamizima me Akinafarimin an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamin arazir kam, a bar azenan oto. **24** Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimin derazim,” a diborir pu. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimin dera. **25** Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimmin ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni nan damazimin dera. **26** E fo, gumazimin mikarzim duam an aven itir puvati, an aremegha gifa. Kamaghira, gumazim nighnizir gavgavim ikia, egha arazir aghuibagh amir puvati, gumazir kamin nighnizir gavgavim aremezi moghin iti.

3 Nan adarasi, God gumazamizibar araziba tuisighamin dughiamin, e gumazamizir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizi, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham. **2** Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Eghti gumazitam dughiatamin pazi mikemeghan kogh, a bar gumazir aghuimra, egh a uan mikarzim bar deraviram a geghuv an gan. **3** E ainin oteveba isa hoiababar akabar arighi, ainin otevir kaba dar amuti da en akaba baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamin e bar deravira dar ganti, da en gin mangam. **4** Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiair gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gisin ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumaziba managh mangasa ifongezibar, dar stiaba gighavkirima kuriba tuavir keptenba mangasa ifongezibar zui. **5** Ezi kamaghira, mizem uagham bar suvigha en mikarzimmin aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghata, uabi uan ziam puv a

fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighi a bar ekeveghti, ruarimin temeba bar isigham! **6** Ezi mizem uagham mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uagham arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizarir ekiaba. Avir kam a uabi helin avim. **(Geenna g1067)** **7** E fo, gumazamiziba asizir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asizir davaragharuiba ko ongarimin aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava dar gari da men apengan iti. **8** Gumazitam o amizitam uabi uan mizem damighi an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kurar gumazamizibagh ami me ariaghiriba, da en akabagh izifa. **9** E uan mizebar Ekiamin ziam fe, a en Afeziam. God gumazamizibar ingarizima me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumazamizir igharazibagh asighasisi. **10** Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning virara mizer vamiram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham. **11** Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam iti? Puvati! **12** Nan adarasi, fighin temem olivin tememin min bam, o? Puvati! O wainin ikarizim a fighin temem min bam, o? Puvati! Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikiva otivan kogham. **13** Ezi tinara ian tongin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim iti, o? Kamaghin amir gumazitam o amizitam ikiva, an dabirabim bar deragham. A fofozir aghuimin arazibar gin mangiva gumazamizibar asughasughiva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumazamiziba an arazir aghuir an amibar ganam. **14** Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikiva, egh zurara uan ziaba fisi tuaviba buriam, kamaghin ia uan fofozim ko nighnizir aghuiba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh uan arazibar guizin akam dikabiragham marki. **15** Ezi fofozir kam a Godin Nguibamin ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamin bizam. A navir ghurimin oto. Ezi Satan, an afeziam. **16** Ia oragh. Gumazamiziba navir kuraba gumazamizir igharazibar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuaviba buri, gumazamizir kaba me navir vamira itir puvati. Me arazir bar kurar aviribagh ami. **17** Ezi gumazamizir fofozir aghuir Godin Nguibamin iezem iniziba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnizir zuezibar gin zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamiran iti, egha gumazamizibar asughasusi. Egha me gumazamizir igharazibar akaba barasi. Me igharaz darazir apanguva egha arazir aghuibar me gami. Egha me arazir kamra gumazamiziba bar me gami. Egha me arazir aghuibar gin ghua ifarir puvati. Me bar guizbangira dar gin zui. **18** Ezi kamaghin e navir vamira iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamiran arazimin tuavimin, arazir aghuiba en dabirabimin otifi, mati dagher aghuiba azenimin aghui.

4 Bizir mingarim manaba adariba ko midorozibagh amima da ian tongin otifi? Mikarzimmin agorogemin araziba ian navibar iti, egha da ian mikarzimbar aven ikia ia ko misosi, kamaghin amizi, arazir kamin da akamadariba ko midorozibagh amima da otifi. Kamaghin ti puvati, o? **2** Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghin amizi, ia gumazamizibav sozi me ariaghiri. Ia biziba iniasa dagh agoa, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara misosi. Ia biziba iniasa God ko migeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati. **3** Egha ia biziba iniasa God ko migia, egha da isir puvati. Ian nighniziba derazir puvativizima ia God ko migei. Ia bizir ian mikarzimmin agorogem itiba bagha nighnisi. Kamaghin, ia biziba isir puvati. **4** Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir igharaziba isava akui. Ia orakigh! Ian tav nguazimmin arazibagh ifonge, a Godin apanim. Ezi ia ti bizir kam gifozir puvati, o? Gumazim o amizim nguazimmin arazibar namakam gami, a Godin apanimin oto. **5** Godin Akinafarim kamaghin migei, “Duar God en navir averiabagh atizir kam, e God uabin apengara ikiasa a bar ifonge.” Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizam? Puvati. **6** God en apanguvavira iti. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin migei: “God zurara gumazir uan ziaba feba a me dikabiri, egha gumazir uan ziaba dikabiriba God men apanguva egha bar deravira me gami.” **7** Kamaghin amizi, ia uari dikabiragh egh Godin apengan

iki. Ia Satan munasaraghti, a ia ategh arimangigham. **8** Ia Godin boroghira mangiti, a ian boroghira izam. Ia arazir kurabagh amir gumamazibha, ia uan navir averiabar amighi da zuegh, mati gumamazibha uan dafariba ruezi da bar zue. Ezi ia gumamazizir nighnizir pumuningh itiba, nighnizir kurar ian navibar itiba, ia da atakigh. **9** Ia naviba bar osemegh egh pamtem arangiva aziam. Ia gumamazizir datirighin atiba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumamazizir bar akongeziba, ia uan agoroger kam ategh, naviba bar osemegh azi iki. **10** Ia Godin damazimin bar uari dikabiragh iki. Ia kamaghin damuti, God ia fegham. **11** Nan adarasi, ia Godin gumamazizir igharaziba akar kurabar me mikiman marki. Ian tina akar kuramin igharazitav mikeme, o akam a gasi, an akar kuramin Moses Osirizir Arazibav gel, egh a Moses Osirizir Araziba iria. Ezi ia Moses Osirizir Araziba iria, ia mati gumazim o amizim Moses Osirizir Arazibar apengan itir pu. Puvati. Ia jasin min oto. **12** God uabira Moses Osirizir Araziba anidi, egh a uabira jas. A uabira gumamazizibar akurvagh, o me gasighasigham. Kamaghin ia te, ia jasin min gumamazizir igharaziba tuisisi? **13** Ia oragh, ian tina suam, "Datirighin, o gurumzaraghan e nguibar ekiar mamin mangighiva dagiar ingangarin azenir vamiran a damigham. Egh arazir kamin e dagiar aviriba iniam." **14** Ia zurara kamaghin migia, egh ia fozir puvati, bizir manam gurumzaraghan otivam. Ian ikirimirim mati migharim, a dughiar otevimra ikeghiva bar givagh. **15** Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, "Ekiam ifueghtima, e angamira ikiva, bizir e nighnizibar amuam." **16** Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi. **17** Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan kogh, kamaghin ia arazir kuram gami.

5 Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumamazibha, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizir ekiar ia bativamibagh nighnigh, pamtem dimiva arang iki. **2** Ian bizir aghuiba da bar ikuvigham. Eghit ian korotiaba barareba dar ghoregham. **3** Eghit ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghit mizirizir kam ian arazir kurabar amighi da azenim giregham. Eghit mizirizir kam avimin min ian mikarzirbar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti. **4** Ia deravira oragh, ingangarir gumamazibha ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumamazizir kaba me uan ivezibagh nighnigha, Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvagh. Ezi ingangarir gumamazizibar dimdiam, Ekiar Gavgaviba Bar Itim, a baraki. **5** Ezi dughiar ia nguazir kamin itim, ia bizir aghuir aviriba isa bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apa bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa. **6** Ia gumamazizir aghuiba kotim gamigha me misoghezi me ariaghire. Ezi me ian gavgavim munamadir puvatigha, ia ikarvagha ia misoghezir puvati. **7** Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazim o amizir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganiga aghumra ikiava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghit a gin dagheba iniam. **8** Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva aghumra ikiva egh osimtizir ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi ia tuivigh gavgavigh iki. **9** Nan adarasi, ia Godin gumamazizir igharazibar atariva akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damuti, God jasin min otogh ian arazir kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamin tughav itil! **10** Nan adarasi, ia fomira Godin akam inigha izir gumazir Ekiamin ziamin akam akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizir kam ateri. Ia men arazir kam inigh, egh men gin mangi. **11** Ia oragh. E ghaze, "Gumamazizir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha deravira iti." Ia Jopin eghaghanim gifo, a tughav gavgavigha osimtizir a batoziba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar

deravira e gami. **12** Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakin. Dughiar ia akar dikirizim damuamin, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuam." Egh ia suam, "Ki guizbangira bizir kam damuan kogh." Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikim guizbangira pin diboroghti, God ivezir kuram ia danigham. **13** Ezi ian tav ti osimtizim ateri? Kamaghin a God ko mikim. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer ighiabar amu. **14** Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumamazizir dapanibar diaghti, me izi a bagh God ko mikimiva, Ekiamin ziamin borem an mikarzim daghuigh. **15** Egh me nighnizir gavgavim Godin iki God ko mikimti, azangsizir kaba an akurvagh a damightima, a ghuamaghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam a fegham. Eghit an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham. **16** Kamaghin amizi, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumamazizir igharazibav kim. Eghit God ian akurvaghsi, ia uari bagh God ko mikimti, God ia damighti ia ua deragham. Ezi gumazim o amizir Godin damazimin deraghavira itim God ko migei, an azangsizim bar gavgavir ekiam iti, eghit a igharaz darazir akurvagh. **17** Elaija, e nguazir kamin itir gumamazizibar min garir gumazim. Egha a pamtem God ko mikemegha ghaze, amozim izan kogh. Ezi God amozimin tivazima amozim azenir 3pla ko iakinir 6plan nguazimin izezir puvati. **18** Egha a gin ua God ko migeima, God amozim amadazima a izaghiri, ezi dagheba uam azenibar aghui. **19** Nan adarasi, ian tav guizin akamin tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghit ian tav uam a inigh izi guizin akamin tuavim datigham, kar arazir bar aghuim. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumamazizir arazir kurabagh amibar akuraghtima me tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, an arazir kurabagh amir gumamazizir kabar duabar akuraghtima me oveghan kogh. Eghit arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.

1 Pita

1 Ki Pita, Krais Iesusin aposel. Ki akinafarim kam Godin gumamaziziba bagha an osiri, ia mati nguibar igharazibar gumamazizir guighav itibar moghin, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia ko Bitinian Provinsbar iti. **2** God kamaghin ifonge, ia Krais Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia ruegti ia Godin damazimin zuegham. God Afeziam fomira ia gifo, egha ia misevezi ia an gumamazizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumamazizibar otifi, tuavir kamin a ia misefe. Ezi God bar ian apangukuvigha ia gamima ia navir amirizimin iti. **3** E Godin ziam fe, a en Ekiam Krais Iesusin Afeziam! Ezi an apangukuvir ekiam en ikia Krais Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, bizir aghuir e fogha iniamiba, e da baghavira mizuaf. God e bagha inabazir biziba, e da bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikavira iti. **4** Ezi God, ikirimirir aghuir kam uan Nguibamin e daningasa e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira iki, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ikirimirir aghuir kam ia bagha aneti. **5** Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin iti, kamaghin amizi God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akuruvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram. **6** Ia God damuavim bizir kam bagh bar akongegh. Datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi. **7** Arazir kamin God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim bar gol gafira. Kamaghin amizima, arazaraziba ia bativiti ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Krais Iesus ua izamim, a bar ia gakueghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam. **8** Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kamin bizir maba bar dagh afira, ezi e a mikimamin akabagh asa. **9** Ezi ian nighnizir gavgavimin mingarim a kamakin, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi. **10** Akurvazir kamra, fomira Godin akam ingha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangukuvigh ian akurvaghham. Egha me akar kamin mingarim bagha pamtem ingara bar deravirama a buri. **11** Egha me pura dughiam bagha gari, a manadizoghin otogham, egh a manmaghin izam. Kraisin Duam men aven ikia me migia ghaze, Krais faragh mizazim ingham, eghti bizir aghuarir aviriba gin otivam. **12** God kamaghin men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamin uan Duam anemadazi a izaghiri, ezi Godin Duamin gavgavimin gumazir Akar Aghuim akuriba God amizir bizibar gun ia migei. Ezi enselba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge. **13** Kamaghin amizi ia ingarsivira uan nighniziba akir iki, egh uan navir ghurimin araziba dikabim. Krais Iesus uamategh izamin dughiamin God uan apangukuvim ia daningam. Ia an apangukuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a gininghivha a baghavira mizuam iki. **14** Ia borir akaba barazibar min iki. Fomira ia fozir puvati, egha ia navir ghurimin arazir kurabar gin zui. Ezi datirighin, ia ua dar gin mangan marki. **15** Ezi Godin akinafarimin osizirim ghaze, “Ki arazir kurabar saghon ikia, bar zue, eghti ia uaghan nan min arazir kurabar saghon iki bar zuegh, nan gumamazizibara iki.” Godin ian diazim, arazir kuratam an itir puvati. Kamaghin amizi ia uaghan, ia amir arazitam ikuvighan marki. Ia, an gumamazizibara. **17** Ia zurara, God ko migiava a dibora ghaze, En Afeziam. Ezi Afeziar kam en ziaabagh nighnizir puvatigha e tuisisi. Puvati. An en arazibar gara vaghvagh e tuisisi. Eghti ia datirighin nguazir kamin itir dughiamin ia pura guighav itir gumamazizibar min an iki. Egh ia bar Godin apengan iki. **18** Ezi ia fo, ia uan ovavibar arazir kuraba isa dagh amuava dar gin zui. Arazir kaba, da dagheba

puvati. Ezi God ia givezegha ian arazir kuraba gin amada. God ia givezeghir dughiamin, a nguazir kamin bizir ikuvitum aningizir puvati, mati silva ko gol. Puvati. **19** A Kraisin ghuzimin ia givese, ezi ghuzir kam a bar pin ko. Ezi Krais a sipsipin nguizir mamin min ami. Ofa gamir sipsipba, duar kuriba dar mikarzarbar itir puvati, ezi Krais mati sipsipin nguizir mam, arazir kuratam an itir puvati. **20** Fomira God tighar nguazimin ingaram, a faragha ua ia givezamin ingangarin bagha Krais amisefe. Ezi datirighin e itir dughiar abuananaba, God ian akurvaghasa Krais bar azenara ian aka. **21** A ian akurazima ia nighnizir gavgavim Godin iti. God a gamizima a uam ovevemin dikafi, ezima God bar Krais isa bar pin aneti. Kamaghin amizi ia nighnizir gavgavim Godin iki, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamiba baghvira mizuam iki. **22** Ia guizin akam baregha an gin zui, egha arazir kamin ia Godin damazimin zue. Egha ia uaghan Godin gumamaziziba guizbangira me gifonge. Egh datirighin ia bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me daningigh. **23** Ia datirighin gumamazizir igiabar otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamin min azenimin oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar min aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghira ikiam. **(aion g165)** **24** E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei: “Gumamaziziba dadabar min ami, me dughiar ruarimin, nguazir kamin ikivira ikian kogham. Me oghevseviba midii moghira misigham. Me ruarimin itir akimariba suaghiri moghin, dughiar ruaribar itir puvati. Oghevseviba midiiama, akimariba midia suaghiri. Ezi Ekiamin akam zurara ikia kamaghira iti.” Akar kam, a Godin Akar Aghuim, me ia mikini. **(aion g165)**

2 Ia gumamazizir igiabar otivigha gifa, kamaghin ia arazir kuraba, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangin migeir araziba, ia bar da atakigh. **2** E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam ia ganingizir daghem baghiva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar moghira dera. Kamaghira, ia Godin Duamin daghem amiva aghung egh Godin Duamin aven gumazir aruabar min ikiam. **4** Egh ia Ekiam bagh izi, a dipenir akinir aghuir angamira itim, o dagiar aghuir angamira itimin min iti. Gumamaziziba an aghua, ezi God a ginabagha an garima a bar pin ko. **5** Ezi ia uaghan, mati dagiar angamira itiba. God ia damighti, ia dipenimin min otoghti, an Duam dipenir kamin aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumamazizibar min ikiam. Egh ia Krais Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge. **6** Godin Akinafarim ghaze: “Ia gan. Ki dagiar aghuir mam amisevezima a bar pin ko. Ezi ki datirighin Saionin Mighsiamin dagiar kam arisi. Ezi a Dipenim aterir dagiamin min oto. Eghti gumamazizir nighnizir gavgavim an itiba, me aghumsighan kogham.” **7** Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin itiba, ia fo, Krais mati dipenir akinir bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze: “Dipenir akinir kam, kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim, a datirighin dipenim aterir guarim gava.” **8** Egha Godin Akinafarim uaghan ghaze: “Dagiar kam a gumamazizibagh amima, me asaghpora daighiri.” Me akam barazir puvati, kamaghin amizi, me daighiri. God fomira fo, bizir kam me bativam. **9** Ezi God ia miseveggha givazima ia an adazarir otifi. Egha ia atrivimin ofa gamir gumamazizibar min otifi. Ia bar guizbangira Godin gumamazizibara, egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumamazizibar ikiva, an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimin ia ati. **10** Ia fomira pura gumamazizir kinibar min iti, egha datirighin ia Godin gumamaziziba. Ia fomira Godin apangukuvim inizir puvati, egha ia datirighin an apangukuvim inigha gifa. **11** Nan roroaba, ki akar gavgavimin ia migei, ia nguazir kamin ikia mati gumamazizir pura guighav itiba, ko gumamazizir nguiba puvatizibar min iti. Ezi ki ia migei, ia navir ghurimin arazir

kuraba bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi. **12** Ia bar deraghvira Kraisin azenan itir gumamazizbar tongin daru. Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghubar ganiva, egh me God Izamin Dughiamin, an ziam fam. **13** Ia Ekiamin gin zui, kamaghin ia gavman osirizir araziba bar da baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh. **14** Gavmanin gumamazizir dapaniba, Ekiam me amisevegha inganarir kam me ganingi, eghti me gumamazizir arazir kurabagh amiba, ivezir kuraba me daningam. Egh gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me men ziaba fam. Kamaghin amizi ia uaghan gavmanin gumamazizir dapanibar akabar gin mangi. **15** Gumamazizir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi ia arazir aghubar amuasa God ifonge, eghti tuavir kamin ia men akaba aminivagh, eghti me mikiman kogham. **16** Ia bar friaghirizir gumamazizbar min iki. Egh kamaghin nighnighan marki, "E datirighin friaghire, egh mangi arazir kurabar amuam." Puvati. Ia Godin inganarir gumamazizbar min iki. **17** Egh ia arazir aghubar gumamaziziba bar me damu: Egh uan naviba isiva Godin gumamazizbar aning, ia uaghan Godin gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning. **18** Ia pura inganarir gumamaziziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghubarba migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatziba sara, men apengan iki. **19** E fo, gumazitam o amizitam Godin gin mangiva inganarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugha gavgavizim bagh bar ifongehvira, bar deraghvira a damuam. **20** Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavighi, ian arazir kurar kamin ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtima ia mizazim inigh tugh gavgavighi, God arazir aghuimin ia damuam. **21** Kraisin mizazim inigha ian akura, kamaghin amizi God Kraisin arazir kamin gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam. **22** "Krais arazir kuratam gamizir puvati, egha uaghan ifavarir akatam mikemezir puvati." **23** Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha pada me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira biziba tuisizim. **24** Ezi Kraisin en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimin areme. A kamaghsua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamira ikiva arazir aghubar amuam, kamaghin amizi an areme. Me a misoghezima an mizazir dafar kam ia gamizi, ia u dera. **25** Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighin ia uamatagha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3 Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan iki me baghivira iki. Ki kamaghsua, gumazir kataba nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvati, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi ti navibagh iragham. Kamaghin amizi, amiziba uan pabar apengan iki. **3** Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adiariba ko korotiar aghubar aghuan marki. Puvati. **4** Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera. **5** E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamin bagha mizuai. Me arazir kabar uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamin apengan ikia, egha "gumazir ekiam," a garisi. Ia arazir aghubar amuva, bizitamin atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivbara. **7** Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghubar gin mangiva, uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir puvati. Ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh me baghivira ikiva men ziaba fi. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko, God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Ia God

ko migeir tuavim, bizitam anepiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki. **8** Ezi ki uan migirigiaba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir vamira iki, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin adarazigh ifuegh iki, egh men apanguv, egh uari abirir arazim damu. **9** Eghti gumamaziziba arazir kuratam ia damighi, ia arazir kuramin me ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikiminta, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumamazizir igharaziba arazir aghuim me damu. **10** Godin Akinafarim ghaze: "Ekiamin damazimin derazir gumamaziziba, a deragha men gara, men azangsiziba barasi. Gumamazizir arazir kurabagh amiba, Ekiam me batogha men aghua. Kamaghin tina dughiar ruarimin iki, dughiar aghubar gansiva, egh akar kurabav kiman koghiva, ifavarir akaba atakigh. An akirim ragh arazir kurabagh asaragh, arazir aghubar damu. Egh navir amirizimin, gumamazizir igharaziba ko ikisi gavgavigh mamaghira iki." **13** Ia arazir aghubar amusi bar ifueghti, tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar aviriba ti puvatigham. **14** Eghti ia arazir aghubar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! Eghti me atiatingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan marki. **15** Egh ian navir averiabar, ia Kraisi uabira ia uan Ekiamin min faraghivira anetigh. Eghti me bizir aghuiri ia mizuair kamin mingarim bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvaghisi nighnigh iki. **16** Ia arazir aghuibagh amua Kraisin gin zuima, me akar kuraba ia migei, eghti gumazir kaba ian arazir aghubar ganti, da me damuti, me uan akar me mikemeziba aghumsizim iniam. Me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvagh, arazir aghubar me damu. Egh ia uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi. **17** Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram. **18** E kamaghin fo, Kraisi uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumamazizibar danganim inigha areme. A bar gumamazizibar arazir kuraba batueghiva me inigh God bagh mangasa, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kamin gumazir inivafizimin min itima me a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamira iti. **19** Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, kar Aghuim me mikiri. **20** Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghiriassi. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizuza ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumamazizir 8plara an itima, aperiar ekiam otogha me inigha zuima, God uan men akuragha me inizima me deraghvira iti. **21** Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzibar miziriziba a gevir puvati. Rurim kamaghin ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghubar gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Kraisi Iesus ovevemin ua dikafi, ezi tuavir kamin God ian akurvasi. **22** Ezi Kraisi Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin agharir guvimin iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

4 Kamaghin amizi, Kraisin mikarzim mizazim ini, kamaghin e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzimin mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham. **2** Kamaghin datirighin tugh mangi, ian inivafizimin ikirimirir givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi. **3** Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezir moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba: me afiar arazibagh amuava, arazir mizirizibar amuasa bar kufi, egha dipar onganiba apava onganigha, isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumamaziziba isa pura pamtemin

diava, ighiar kurabar arazibagh ami, egha nguazir kamin biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kabagh amua aghumsiziba puvati. **4** Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba koma arua, me ko arazir kurar avirir kabagh amir puvati. Ezi me bizir kamin dagivar kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei. **5** Egh me gin uari jasin ekiamin kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikinam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumamaziziba bar men araziba tuisighasa iti, gumamazizir ovengeziba ko angamira itiba. **6** Bizir kam bagha, Iesus gumamazizir ovengeziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghin oto, God me tuisighizi, me ariaghire, mati gumamaziziba bar kamaghin ariaghire. Egh me Godin mirara, men duaba angamira ikiasa, Iesus Akar Aghuim me mikiri. **7** Dughiar biziba bar givamim roghira ize. Kamaghin amizi ia God ko mikimsi, bar deragh nighnigh, egh navir ghurimin araziba dikabin. **8** Ni igharaz tav gifueghti, an arazir kuratam ni damighiti, ni zuamira an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghin ia Kraisin adarasi, uan navir averiabar uarira uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afira. **9** Eghti gumamazizir igharaziba izi ia ko ikitima, ia bar deravira arazir aghuibar me damu. Egh ia men osiman marki. **10** God uan apangukuvimin bizir guar avirir aghuiba vaghvagha ia ganidi. Kamaghin amizi ia bar vaghvagh Godin ingangarir gumamazizir aghuibar ikiva, egh ia bizir aghuiri God pura ia ganingizibar, Godin gumamazizibar akurvagh. **11** Ia kamaghin ifongegh, gumamaziziba ian arazir amiba bar dar ganiva, Kraisi Iesusin ziamin me Godin ziam fam. Tina Akar Aghuim akurir fofozim God a danighiti, a deravira Godin akam akun. Eghti tina igharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighiti, a Godin gavgavimin igharaz darazir akurvagh. Eghti Kraisi Iesus zurara, atrivimin gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikivira ikiam. Bar guizbangira. **(aiōn g165)** **12** Nan namakaba, osimtizir kam avimin min ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia dagivar kuram damuan marki, egh suam, bizir igharagha gariba e batifi. **13** Ia osimtizir kabar aven Kraisi mizazim isi moghin, ia uaghan mizazim isi. Kamaghin ia bar akongegh. Egh gin a uamateghamin dughiamin ia an atrivimin angazangarimin ganiva ian agorogem pin ikiti, ia guizbangira bar akuegham. **14** Godin Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghin amizi me Kraisin ziam bangin me akar kuraba ia mikimtima, ia bar akuegham. **15** Ia uari uan osimtiziba bagh mizaziba iniam, kamaghin derazir puvati. Ian tongin tav gumazitam o amizitam misueghtima an aremegham, o a biziba okimam, o a tintininimin arazir kurabar amuam, o a tintininimin gumamazizir igharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghiva osimtizim a darighitima, kamaghin derazir puvati. **16** Ia Kraisin adarasi, egh Kraisin ziam bagh ia mizaziba iniva, aghumsighan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghin amizi ia Godin ziam fi. **17** Dughiar God uan adarazir araziba tuisighamim, an otogha gifa. An gumamaziziba faragh kotiamin otoghtima, eghti gin Godin Akar Aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamin otoghiva, egh guizbangira bar ikuvigham. **18** Godin Akinafarim ghaze: “Godin damazimin derazir gumamaziziba osimtiziba sara zuima, God abuan men akurvasi. Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh amiba, me bar ikuvigham.” **19** Kamaghin Godin ifongiamin, gumamazizir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuibar amuvira iki. God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

5 Ki akar mam Kraisin adarazir gumamazizir dapanibav kimasa, ki uaghan ian min Kraisin adarazir gumazir dapanir mam. Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima, a mizazim ini. Egh gin Kraisi uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kamin ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Kamaghin amizi ki ingarasa Kraisin adarazir gumamazizir dapaniba ia migei. **2** Ia Godin gumamaziziba deravira men gan. Me sipsipbar min ian agharim itim. Tav ia ingangarir kam damusi ia abintima, ia ingaran marki. Ia ingangarir kam damuasa God ifonge.

Kamaghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia izevim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumamazizibar akurvaghsi bar ifongegh. **3** Ia gumamazizir aruabar min ikian marki, egh Godin gumamaziziba dikabinan marki, gumamazizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuibar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam. **4** Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighiti, ia ivezir bar aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham. **5** Ezi kamaghira, ia gumamazizir igiaba, ia gumamazizir aruabar apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumamazizibar apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei: “God zurara gumazir uan ziaba feba, a me dikabiri, egha gumazir uan ziaba dikabiriba God men apanguva egha bar deravira me gami.” **6** Kamaghin amizi, ia uan ifongiaaba abiniva Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham. **7** God ia ginighnisi, kamaghin amizi osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh. **8** Ia angamira iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apaminin itir kam, a laionin min tiarim akara diaghari. A zurara gumamazizibar amasa me buriagharui. **9** Ia fo, Godin gumamazizir nguazir kamin itiba, me uaghan mizazir ia isir kaba isi. Kamaghin amizi ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh. **10** God, an apangukuvir mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighiti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam. **(aiōnios g166)** **11** Ezi God uabira zurazurara gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira. **(aiōn g165)** **12** Sailas nan akuragha, ia bagha akinafarir otevir kam osiri. Ki an garima, a Kraisi baghavira itir aveghbuar aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God uan apangukuvim ian akazir arazim ia mikimasa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira Godin apangukuvim, egha ki deravira an gun ia migei. Egha ki akar gavgavim ia ganidi, ia nighnizir gavgavim Godin apangukuvimin iki tugh gavgafigh. **13** Godin gumamazizir Babilonin itiba, God me ko ia misevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan otarim Mak, a uaghan ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. **14** Ia igharaz darazigh ifongezir arazim akaghsi, ia uari uan agharibar suigh. Ia Kraisin adarasi, ia navir amirizimin iki.

2 Pita

1 Ki Saimon Pita, ki Krais Iesusin ingangarir gumazim ko an aposel. Ki, ia gumamazizir nighnizir gavgavir aghuim itiba, akar kam ia bagha an osiri. Krais Iesus en God, a en Akurvazir Gumazim. Egha a uan arazir aghuimin God nighnizir gavgavir aghuim ia ganingizima, ian nighnizir gavgavir kam, a enanam ko voroghira ghu. **2** Ezi datirighin ia God ko en Ekiam Iesus, aningin fofozir aghuim inis. Ezi kamaghin apanguvur arazim ko navir amirizim ian ekevegh iki. **3** Krais Iesus a God, an gavgavim a biziba bar e ganingi. Eghti da gavgavim e daningtima, e ikirimirir aghuim iniva e God ifongezir arazibar amu ikiam. E Krais gifo, ezi fofozir kam e gamima e God ifongezir arazibagh ami. Ezi a ko itir arazim ko an arazir aghuimin, an en dia. **4** Egha bizir bar aghuiba e ganingi, da bar ekefe. Ezi kar bizir a fomira e daningasa akam akiriziba. E nguazir kamin itir gumamaziziba, e navir ghurimin araziba bagha puv agoima, da bar pazav e gami. Ezi Krais bizir aghuir kaba bar e ganingi. Tuavir kamin, a ian akuraghti, ia arazir kurar kabagh itaghiva, egh Godin ikirimirir inighiva egh an arazibar amuam. **5** Bizir kabanang bagh, ia Godin ikirimirir inisi pamten ingar. Ia datirighin nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egh uaghan arazir aghuubar gumamazizir igharazibar amu, egh uaghan Godin fofozir arazim deravira a inigh. **6** Egh uaghan navir ghurimin araziba da dikabin, egh uaghan tugh gavgavigh osimtiziba ater, egh uaghan God ifongezir arazibar gin mangi. **7** Egh uaghan, uan adarazir min, Kraisin adarazir apanguvigh men akurvagh. Egh uaghan igharaz darazigh ifongezir arazim damu. **8** Ia Krais Iesus gifo, a en Ekiam. Ia arazir kaba inightima da ian iki bar gavgavighiti, ian fofozir kam deravira ingartima, dagher aviriba otivam. **9** Gumazim o amizim arazir kaba puvatigh, a bizir saghulamin tibar ganan kogham, a mati gumazir damazir okavirizimin min ikiam. Guizbangira, God an arazir kurar a fomira amiziba gin amada, egha a gamizima a zue. Egha datirighin bizir kaba, a da bakinighniki. **10** Nan adarasi, God ian diagha gifa, egha ia ginaba, ezi ia an gumamazizibar ikiam. Kamaghin ia zurara an adarazir ikivira ikiva egh bizir kam akakaghisi, ia bar pamtem ingar. Ia kamaghin damu, arazir kuratamin irighin kogh, egh God ateghan kogham. **11** Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamin iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Krais Iesus en Ekiamin bizim, a en Akurvazir Gumazim. **(aiōnios g166)** **12** Ki bizir kaba bagh ia mikinvira ikiam. Ia guizbangira dagh fogha guizin akam inigha gifa, egha an tugh gavgafi. **13** Ki fo, dughiar bar otevim, ki nguazir kamin itir mikarzim suevkinigham. En Ekiam Krais Iesus kamaghin na mikemegha gifa. Kamaghin dughiar ki inivafizir kamin aven ikiavira itim, ki nighnizima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikimtima, ia ua dagh nighnighvira ikiam. **15** Kamaghin amizi, ki bar deragh ia mikimasa. Ki gin oveghti, ia dughiarbar zurara bizir ki ia mikemezir kabagh nighnighvira ikiam. **16** Ezi dughiar e Kraisin akar kamin ia mikemezim, e pura gumazitamin eghaghanitam ko nighnizimin gin ghua ia migeir puvati. E uan Ekiam Krais Iesusin gavgavim ko a ua izamin akamin gun ia mikeme. E faragha guizbangira uan damazibar Godin angazangarim ko gavgavimin garima da Krais Iesusin iti, kamaghin amizi e migei. **17** Ezi God Afeziam ziar ekiam a ganing, egha angazangarir aghuir kam gamizima an an oto. Ezi God uabi uan Nguibamin ikia angazangarir ekia kamin aven ikiava kamaghin Iesus migia ghaze, "Kar nan Otarim, ki bar a gifonge, egha ki a bagha bar akonge." **18** Ezi e uari a ko Godin mighsiamin ikia egha akar kam barazima a Godin Nguibamin ikegha izaghiri. **19** Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavimra Godin akam inigha izir gumazibar akabar iti. Ezi ia uaghan men akabar suiragh gavgavigh, egh deragham. Godin akam inigha izir gumazibar akaba mati lam mitatemin ikia isi moghin, Kraisin angazangarim ian navir averiabar aven iki isiam. Arazir kam mati aminim itir mikovezim overiamin isiti, mitatem

mangiti angazangarim otogham. **20** Fomira Godin akam inigha izir gumazibar akatam, pura gumazitam o amizitam a mikemezi an a migeir puvati. Godin Duam uabi me gaghauvikirima me Godin izezir akam akuri. Kamaghin amizi, ia bizir ekia kam gifogh, Godin akam inigha izir gumaziba, me uan nighnizibar Godin Akinafarim osirizir puvati.

2 Ezi fomira Godin akam inigha izir gumazir ifavarir maba, me Israelian gumamazizibar tongin iti. Ezi kamaghira ifavarir tisaba uaghan ian tongin ikiam. Egh me nimira ia gifar, Godin bizitaba ian sure damuam. Egh me mongiva akar ifavaribar amuti, da ian tongin otivam, kar akar ian nighnizir gavgavim gasighasiziba. Ekiam ua me ini, eghti me uamategh akirim ragh, Ekiam gasaragham. Me kamaghin damuti, God zuamira me gasighasigham. **2** Eghti gumamazizir avirim men arazir mizirizir kurabar gin mangam. Eghti bizir kam gumamazizibar amuti me akar kurabar guizbangin tuavir Godin gin zuimin mikiam. **3** Ifavarir tisan kaba dagiar aviriba baka, kamaghin me eghaghanir ifavarir aviribar amuva, ian dagiaba ko biziba iniam. Fomira God me isi kot darighasa dughiam atigha, ghaze, me bar ikuvigham. Ezi God akur puvati. A fomira me mikemezi moghin me gasighasighasa me bagha gara iti. **4** Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senbar me ikegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aven ti. Me kalabusin ikiavira ikia Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti. **(Tartaroō g5020)** **5** Ezi gumamazizir bar fomira ikeziaba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiam gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuiba gun migeir mam, God a ko 7plan gumamazizir igharaziba bar deragha men garima me deravira iti. **6** Ezi God Sodomn nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozir aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam. **7** Ezi God Lotin akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme. **8** Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughiarbar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin Araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi. **9** Ekiam amizir biziba, e dagh nighnigha kamaghin fo, osimtizim gumamazizir Godin Arazibar gin zui taba batogham, God osimtizir kam uam me da a iniamin tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumamazizibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangiva Godin Kotin Ekiamin Dughiam otogham. **10** Eghti gumamazizitaba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumamazizir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim. Ezi gumamazizir kurar kaba ian tongin iti, gumamazizir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei. **11** Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumamazizir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamin damazimin akam me gasir puvati. **12** Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarziabar ifongiarbar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimin otifi, eghti gumaziba men suighiva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatizim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham. **13** Ezi me amizir arazir kurabar, gumamaziziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvagham. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge. **14** Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba givasa nighnizir puvati. Me gumamazizir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh

ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, dagh ifongezir arazin bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham! **15** Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorin otarin Balamín tuavimín gin zui. An arazir kuram gamigha, egha uan arazir kurar kamin ivezim iniasa. **16** Donkiba migeir puvati. Ezi donkin mam gumazimín min migia Balamín arazir kuraba bagha an atari. Ezi arazir kamin, donki Godin akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan arazir onganir a damuasa nighnizim ataki. **17** Gumazamizir kaba, mati mozir dipaba dakezi moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuriam givava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. God me bagha danganir bar mitategha bar pighizim akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam. **18** Gumazamizir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erara dera. Me gumamaziziba apezepera me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko inivafizimín arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kamin, me gumamazimír datirighira navibagh iragha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima, me gumamazimír kurar kabar gin zui. **19** Gumazamizir kurar kaba kamaghin migei, “Kamaghin ia en gin mangiva, egh ia firighiregh uan nighnizibar ifongezir bizibar amuum.” Men arazir kuraba me gasighasizima, me uari pura ingangarir gumamaziziba. E fo, gumamaziziba bizitam me ikiririghi, me bizir kamin pura ingangarir gumamazizibar min ikiam. **20** Guizbangira, me en Ekiam Kraís Iesus da fofozim inis, a en Akurvazir Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimín itiba bar adagh ita. Egh kamaghin me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikiririgh egh bar me gafiragham. Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir ikirimirim gafiragham. **21** Kamaghin me arazir aghuimín tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighin me tuavir kam gifo, egha Godin akaba ini, egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham. **22** Ezi bizir men otózir kam, guizin akar otevir mamin aven kamaghin migei, “Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.” Ezi uaghan akar otevir igharazir mam kamaghin migei, “Dam dipam guregha givagha ua ghua beghneazim gipoghposi.” Aningin arazin virara bar kufi.

3 Nan roroaba, kar nan namba 2in akinafarim ki datirighin ia bagha an osiri. Ki kamaghin ifonge, akinafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam a da feghti, ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar deravira ikiam. **2** Ia ua Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamín akabagh nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis. **3** Ia faragh bizir ekir kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamín, gumamaziziba uan navir ghurimín arazibar gin mangiva díbovir akar kurabar ia mikimam. **4** Me kamaghin ia dipovam, “Iesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otózir dughiamín iti moghin ikia izia datirikin.” **5** Me bizir kam gifogha, a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimín ingari. **6** Egha gin God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi. **7** Kamaghira God fomira mikemezi moghin, a datirighin migirigiar igharazim aningí, datirighin overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuavaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godin Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamin gumamazizir akirim ragha God gasaraziba, me bar ikuvigham. **8** Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamín nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira. **9** Gumamazizir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Ezi puvati. Ekiam uan akar dikirizimín gin ghua nimira ingara arazibagh amir puvati. God gumazitam o amizitam ovengan aghua. Gumamaziziba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti. **10** Ekiam izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar

gumaziba izi mokin. Eghti dughiar kamin overiam afuaragh pamten tingaghegh bar givagham. Eghti bizir nguazimín itiba sara bar isigh ameregh givagham. Eghti nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham. **11** E fo, kamaghira biziba bar givagham. Kamaghin ki ian azai, ia arazir manamin gin mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godin Arazibar gin mangi. **12** Egh ia Godin Dughiar Otivamin mizuamiva, egh ia bar puvira ingariva dughiar kamin aviraghti, a zuamira otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimín amiziba, da bar isiva ameregham. **13** God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godin arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti. **14** Kamaghin, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamiva pamtem ingariva egh Godin damazimín zuegh ikiva, Godin damazimín arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimín ikisi pamtem ingar. **15** Ekiam e bagha amirighavira ingari. Ia fogh, a uam e iniasa, kamaghin an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganingi, ezi a uaghan kamaghira migirigiar kabara ia bagha da osiri. **16** Polín akinafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei. Guizbangira, akar maba akinafarir kabar aven ikiava, egha derivira bigha migeir puvati. Ezi e akar kabar mingaribagh foghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumamazizir fofozir muziariba ko nighnizir gavgavir muziariba, me Polín osirizibagh iragha pazava dav gei. Egha uaghan Godin akinafarimín itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghin me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham. **17** Nan roroaba, ia bizir gin otivamiba ia dagh fo. Gumamazizir Godin akaba batogha ifariba ia damuti, ia nighnizir gavgavir ia datirighin itim ategh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghin bar derivira uari bagh ganiva tuivigh gavgafigh. **18** Kraís Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkuvi, ezi ia derivira a gifo. An fofozim ko an apangkuvin ian navibar ikiva aghung mangi. Kraís ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighin iki mamaghira ikiam. Guizbangira. (aíon g165)

1 Jon

1 Gumazir me kamaghin diborim, Angamira Itir Akam, e an gun ia migei. Gumazir kam, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, a bar faraghavira iti. Ezi e a baregha, uan damazibar deraviram an garava egha uan dafaribar an suiki. **2** God, angamira itir ikirimirim e ganingizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia migei. Egh gumazir ikirimirir angamira itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziar kam ikegha datirighin God en akazi, e an gani. **(aiōnios g166)** **3** E an ganigha a baregha givagha, ia uaghan navir vamira e ko ikiasa, e uaghan ia migei. Egh ia ko, e navir vamira Afeziar Ekiam ko an Otarim Kraiss Iesus ko ikiam. **4** E uari inigh iki, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri. **5** E Kraiss Iesus barazi an akar kam akunizima, e ia mikiri. Akar kam kamaghin mikeme, God, an angazangarim, ezi mitarmetam anepazazir puvati. **6** E kamaghin mikimam, “E a ko navir vamira iti,” egh e mitarmetam daruti, kamaghin en migirigiar kaba, pura migirigiar ifavariba. Egha e guizin akamin gin zuir puvati. **7** Ezi God angazangarimin aven iti moghin e angazangarimin aven daruva, egh uari ko navir vamira ikiam. Eghti an Otarim Iesusin ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam. **8** Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghin e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati. **9** E uan arazir kurabar gun Godin mikiminta, a mikemezi moghin arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangiva egh da ruam. **10** E suam, “E arazir kurabagh amir puvati,” kamaghin e Godin mikim suam, “A ifarir God.” Ezi kamaghin e an akaba barazir puvati.

2 Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. En tav arazir kuratam damighiti, en akurvazim iti. An Afeziar ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Kraiss Iesus, an araziba bar dera. **2** Egha a uabira en arazir kuraba baghava aremezi, God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamin gumamaziziba bar moghira. **3** E Godin akabar gin mangiva egh fogh suam, e guizbangira a gifo. **4** Gumazitam o amizitam suam, ki God gifo, egha Godin Akar Gavgavibar gin zuir puvati, a ifari. Ezi guizin akam a ko itir puvati. **5** Gumazitam o amizitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumamazizir igharazibagh ifueghiva, arazir ifofer kam an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Eghti e tuavir kamin guizbangira fogh suam, e bar Godin pueghav iti. **6** Gumazitam o amizitam suam, ki Godin poroghav iti, egh a Kraiss aruizi moghin daru. **7** Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an Akar Gavgavir igiam puvati. Kar Akar Gavgavir ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim. **8** Mitatemin dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki Akar Gavgavir kam ia bagha an osiri. Akar ki ia bagha osirizir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amizir arazibar ganigha fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira. **9** Gumazitam o amizitam suam, ki Godin angazangarimin aven iti, egha a uan adarazir aghua, a mitatemin aven ikiavira iti. **10** Gumazitam o amizitam uan adarazigh ifuegham, an angazangarimin aven iti, eghti bizitam a damighiti, a igrighan kogham. **11** Egh gumazitam o amizitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatemin aven ikia, an aven arui. Mitatemin a gamima, a garir puvati. Kamaghin a fozir puvati, a managh zui. **12** Ia nan boriba, Iesusin ziamin God ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. **13** Ia gumamazizir ghuriba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. Ia gumamazizir igiaba, ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. Ia nan boriba, ia Afeziar Ekiam gifo, ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. **14** Ia gumamazizir ghuriba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. Ia gumamazizir igiaba, ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi. Egha

ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghin ki ia bagha akar kam osiri. **15** Ia nguazir kamin araziba ko an biziba, ia dagh ifuegham marki. Gumazitam o amizitam nguazir kamin arazibagh ifueghiva, egh kamaghin an Afeziar Ekiam deragh a gifuegham kogham. **16** E fo, nguazir kamin itir gumamazizibar arazibar kara: navir ghurimin araziba bagha puv aguava, damazimin bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava, kamaghin uarira uari fe. Arazir kaba Afeziar Ekiamin izir puvati. Da nguazir kamin araziba. **17** Nguazir kam ko an itir gumamazizibar arazir kuraba, da bar givagham. Eghti Godin akamin gin zuir gumamaziziba, me zurara ikiam. **(aiōn g165)** **18** Nan boriba, dughiar kam a dughiar abuananam. Ezi ia oregha gifa, Kraissin apaniba izam. Ia oraghizi moghin, Kraissin apansir aviriba izegha gifa. Kamaghin amizi, e fo, kar dughiar abuananam. **19** Kraissin apansir kaba faragha e ko ikegha, e ategha azenan ghue. Egha me guizbangira en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Me e ategha ghue, ezi e fo, me en adarazi puvati. **20** Ezi ia, Iesus Godin Duam ia ganingizi a ia avaragha, ia gamima, ia bar guizin akam gifo. **21** Ia guizin akam gifo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamin aven ikegh azenan izeghan kogham. Ezi ia guizin akam gifozi, kamaghin ki ia bagha osiri. **22** Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghin migeim, “Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati.” Gumazir kam, a Kraissin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otarim akirim ragha aning gasara. **23** Gumazitam o amizitam akirim ragh Otarim gasaragh, kamaghin an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam o amizitam nighnizir gavgavim Otarimin ikiva uaghan Afeziar Ekiam ko ikiam. **24** Akar ia faraghavira oraghizim, ia an suiraghvira iki. Ia an suiraghvira ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikivira ikiam. **25** Ezi Iesus akar dikirizim e ganiga ghaze, ia Afeziar ko ikiva, egh ikirimirir aghuir zurara itim iniam. **(aiōnios g166)** **26** Ki akar kaba ia bagha da osirigha ghaze, gumamazizir kaba ia gifarasa. **27** Ezi Godin Duam ia avaragha, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogham. Godin Duam biziba bar ian sure gami. Godin Duamin akaba guizbangira, da ifari puvati. Godin Duam ian sure gamizi moghin, ia Kraiss ko iki. **28** Nan boriba, a izamin dughiamin e an damazimin tuivigh, atiatingiva aghumsighan kogham. Kamaghin, ia tuivigh gavgavigh kamaghira iki. **29** Ia kamaghin fogh suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghin fogh suam, gumamazizir arazir aghuibagh amiba, me Godin otivizir boriba.

3 Ia nighnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegha en dighorim gami. Egha ziar kam, Godin boriba, e gati. Ezi guizbangira, e an boribara. Nguazir kamin gumamaziziba God gifozir puvati, me kamaghin uaghan e gifozir puvati. **2** Nan adarasi, e datirighin Godin boriba. Egha e fozir puvati, e gin manmaghin otivam. God bizir kam tighar en akaghiam. E kamaghin fo, Kraiss uamategh nguazir kamin iziti, e uan damazibar deravira an ganiam. Egh an min otoghiam. **3** Gumamazizir an min otivamin dughiam bagha mizua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue. **4** Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me Godin akaba batosi. Arazir kuram, kar Godin akaba batozir arazim. **5** Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gin amangasa, nguazir kamin ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati. **6** E kamaghin fo, gumazitam o amizitam Kraiss ko iki, arazir kurabar amuvira ikian kogham. Egh gumazitam o amizitam arazir kurabar amuvira ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraissin ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Kraiss gifozir puvati, Kraiss a tina. **7** Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam o amizitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amiba, me Iesus Godin damazimin derazi moghin, me Godin damazimin dera. **8** Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikhin. Kamaghin e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otarim Satanin ingangarim gasghasighasa nguazir kamin ize. **9** Gumazitam o amizitam Godin borimin otoghima, Godin Duam an navir averiamin aven angamira ikiti, an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an arazir

kurabar amuvira iktan kogham. **10** Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te Satanin boriba. **11** Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuegham. E Keinin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme. **13** Nan adarasi, nguazir kamin itir gumamaziziba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki. **14** E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariaghirir tuavim ategha, ariaghirezir gumamaziziba puvati, e angamira itir tuavimin zui. Tina Godin borir igharazitam gifongezir puvati, an ariaghirir tuavimin zui. **15** Tina gumamazizir igharazitabagh ifongeghan koghtima gumamazizibav sozim. Ia fo gumazir gumamazizibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham. **(aiōnios g166)** **16** Iesus e gifongegha, e bagha uabi makunigha aremezi, e kamaghin Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam. **17** Tav nguazir kamin biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighti, an an ganiva, egh an apangukuvir koghiva, egh an akurvazir puvati, a Godin ifofer arazim an itir puvati. **18** Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. E guizbangira uan naviba me daningva, egh arazir aghuivar me damuan. **19** E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apangukuvir en itim bar ekevegha, e uariair uarir apangukuvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kamin e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti. **21** Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin e mikiman kogham, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham. **22** E Godin Akar Gavgavivar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiti, an e daningam. **23** Kar an Akar Gavgavir ekiam: e nighnizir gavgavim an Otarim Krai Iesusin ikiam. Egh an e mikemezi moghin, e uari uarigh ifuegham. **24** Tina an Akar Gavgavivar gin mangiva, Godin poroghti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4 Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men iktan marki. Egh ia deravira dar araziba ko migirigiaba asavsuigh fogham, da Godin Duam o duar kuraba. **2** Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra kara: Gumazitam o amizitam suam, Krai Iesus, a gumazir inivafizimin nguazir kamin ize, a Godin Duam an iti. **3** Eghti gumazitam o amizitam suam, Krai Iesus a guizin gumazim puvati, a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Krai Iesusin apanimin duam. Ia fomira Kraisin apanim izamin migirigiam baraghizi, a datirighin izegha givagha nguazir kamin iti. **4** Nan adarasi, ia guizbangira Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an gavgavim bar ekevegha Satanin gavgavim gafira. Satan, a nguazir kamin gavgavimin gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira. **5** Gumamazizir kaba, me nguazir kamin gumamaziziba. Ezi men migirigiaba nguazir kamin migirigiaba. Ezi nguazir kamin gumamazizir igharaziba me barasi. **6** Ezi e, Godin gumamaziziba. Ezi gumamazizir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagha itir puvatizir gumamaziziba me en akaba barazir puvati. Tuavir kamin e guizbangira migeir Duam ko migirigiar ifavaribagh amir duam gifogham. **7** Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en aka. Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumamaziziba, gumamazizir igharazibagh ifonge, me Godin boriba, egha me guizbangira God gifo. **8** Kar Godin arazim, a dughiaaba zurara gumamazizibagh ifonge. Ezi e fo, gumamazizir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim o amizim, a bar God gifozir puvati.

9 God borir vamira ikiava, e ikirimirir aghuim iniassa a ifuegha, an e bagha nguazir kamin anemada. Tuavir kamin God en akazi, e fo, God guizbangira gumamazizibagh ifonge. **10** Igharazi darazigh ifongezir arazimra kara. E kamaghin nighnighan kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadasi an en arazir kuraba gin amangasa nguazir kamin izegha areme. **11** Nan adarasi, God bar e gifongegha, egha arazir kam en aka. Kamaghin, e uaghan bar igharaz darazigh ifuegham. **12** Gumazitam o amizitam dughiatam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamira an aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izivaghti an daghem otivam. **13** God uan Duam e ganingizi, a vaghvagha en itima, e kamaghin fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti. **14** Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimin gani. A nguazimin itir gumamazizir Akurvazir Gumazimin min ikiasa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamin ganigha an gun migei. **15** Gumamaziziba an gun mikim suam, Iesus, Godin Otarim, eghti God gumamazizir kabar poroghiv ikiti, me Godin poroghiv ikiam. **16** E kamaghin fo, God e gifonge, ezi an e gifongezir arazim bagha e nighnizir gavgavim an iti. Kar Godin arazim, a dughiaaba zurara gumamazizibagh ifonge. Tina gumamazizir igharazibagh ifueghiva, Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. **17** Tuavir kamin, e fo, God e gifongezir, e God ko gumamazizir igharazibagh ifongezir, ifofer arazir kam bar e gizivaghtima, an daghem otivam. Kamaghin gumamaziziba bar Godin kotiamin tuivamin dughiam, e atiatingan kogham. E nguazir kamin itir dughiam e Iesusin min ikiam, kamaghin e gin Godin atiatingan kogham. **18** Gumamazizir igharazibagh ifongezir gumamaziziba, me Godin atiatir puvati. Atiatir gumaziba, me fo, me ivezir kuram iniam, ezi nighnizir kam me gamima, me atiatir. Eghti gumamazizir igharazibagh ifongezir arazim me gizivagh daghem otivti, kamaghin me Godin atiatingan kogham. Gumamaziziba atiatingti, e fo, me God me gifongezir arazim deravira a gifozir puvati, kamaghin igharaz darazigh ifongezir arazir men itimin dagheba puvati. **19** God faragha e gifongezir, ezi e gin a gifonge. Kamaghin e God ko igharazibagh ifongezir gavgavim iti. **20** Gumazitam o amizitam Godin ganizir puvati. Gumazitam o amizitam Godin borir a garir igharazibagh ifueghan koghiva, egh a manmaghin Godin a ganizir puvatizim gifuegham? Puvati. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghin fo, gumazitam o amizitam suam, Ki God gifonge, egh Godin borir igharazibagh ifueghan koghti, e fo, a ifari. **21** God Akar Gavgavir kam e ganingi. Tina God gifueghiva, egh a uaghan Godin borir igharazibagh ifongegh.

5 Gumamaziziba bar nighnizir gavgavir kam iki suam, Iesus, a God Uam E Iniassa Misevezir Gumazim, me Godin boriba. Kar nguazir kamin arazim: Gumamaziziba bar afeziar mam gifuegha, egha uaghan an boribagh ifonge. **2** E God gifuegh an Akar Gavgavivar gin mangiva, kamaghin e fo, e Godin boribagh ifonge. **3** E God gifongezir arazimra kara. God bar a gifonge, kamaghin e an Akar Gavgavivar gin mangam. Godin boriba bar nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafira, kamaghin amizi an Akar Gavgavivar gin mangamin tuavim e basemezir puvati. E nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e uan nighnizir gavgavimin tuavimin nguazir kamin arazir kuraba dikabiragha dagh afira. **5** Terara nguazir kamin arazir kurabar gavgavim gafiragham? Gumamazizir nighnizir gavgavim Iesusin iki suam, a Godin Otarim, merara. **6** Krai Iesus, a nguazir kamin ize. Ezi Jon dipamin a ruezima, a gin aremezi an ghuzim ire. Jon dipamra a ruezir pu. Puvati, a uaghan aremezi an ghuzim ire. Godin Duamra zurara guizin akabar en akakasi. Kamaghira Godin Duam bizir kabar en akakasi. **7** Ezi God tuavir pumuning ko mizekim en akazi, e fo, Iesus a tina. Tuavir kabara kara. Godin Duam e migei. Ezi Jon Iesus dipamin a rue. Ezi Iesus aremezi an ghuzim ire. **8** Tuavir pumuning ko mizekir kaba uari inigha kamaghin e mikeme. Ezi e fo, Iesus a Godin Otarim. **9** Gumamaziziba, me fozir bizibar gun migeima, e nighnizir gavgavim men akabar iti. God uan Otarimin gun migeir biziba, da guizin biziba, ezi

gumazamiziba migeir biziba pura biziba. God migeir biziba dagh afira. **10** Gumazamiziba uan navir averiamin nighnizir gavgavim Godin Otarimin ikiva, egh me bar fogh suam, God mikemezir migirigiam, a guizbangira migirigiam. Gumazamiziba nighnizir gavgavim Godin migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam baraghan aghuaghiva, me kamaghin mati Godin migia ghaze, God ifari. **11** God ikirimirir aghuir zurara itim e ganingizi, e fo, migirigiar kam, a guizin migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e ikirimirir aghuir kam iti. **(aiōnios g166)** **12** Gumazamizir Godin Otarimin poroghav itiba, me ikirimirir aghuir zurara itim isi. Gumazamizir Godin Otarimin poroghav itir puvatiziba, me ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati. **13** Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim iniase, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia bagha da osiri. **(aiōnios g166)** **14** E fo, e Godin ifongiamin gintigh, biziba bagh an azangsightima, an en azangsiziba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva okam nighnighan kogham. **15** E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiva, fogh suam, an e ganigha gifa. **16** Godin borir igharazitam arazir kurar helin magiran koghamim damuti, tina foghiva a bagh God ko mikim. Eghti God ikirimirir aghuir zurara itim a daningam. Kar ki arazir kurar gumazim damightima a helin magiran koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangira gumazibagh amima me helin aven zurara ikiava Godin saghon iti. Ki gumazamizir arazir kurar kabagh amiba God men akurvaghase ki ia migeir puvati. **17** Arazir derazir puvatiziba da arazir kuraba. Arazir kurar aviriba ikia, eghe maba gumazamizibagh amima me helin ikia Godin saghon iti. Ezi arazir kurar mam iti, a gumazamizibagh amima me helin ghuaghirir puvati. **18** E fo, Godin otivizir boriba me arazir kurabar gin zuir pu. Puvati, Godin otozir Otarim, Iesus, deravira Godin borir igharazibar gari. Ezi Satan bizitam me damighan kogham. **19** E fo, e Godin boriba. Eghe e uaghan fo, nguazimin itir gumazamizir Godin gin zuir puvatiziba, me Satanin gavgavimin apengan iti. **20** Eghe e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamin izegha, eghe e guizin God gifoghasa, a fofozim e ganingi. Ezi e, guizin God uan Otarim Krai Iesus ko, aningin poroghav iti. Krai Iesus, a guizin God. Eghe a ikirimirir aghuir zurara itim e ganingi. **(aiōnios g166)** **21** Kamaghin amizi, nan boriba, ia deravira uari bagh gan, aseba o marvir guaba o nguazimin itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin danganin inian marki.

2 Jon

1 Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumazamizir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge. **2** Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge. **(aiōn q165)** **3** Guizin akamin arazim ko arazir igharazi darazigh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Kraisi Iesus, Godin Otari, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi. **4** Afeziamin Akar Gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge. **5** Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin azangsisi, ia bar uarigh ifongegh. Kar Akar Gavgavir igiam puvati. Akar Gavgavir kam fomira e ko ikia iza datirikin. **6** Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin Akar Gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an Akar Gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangivira iki. **7** Ia oragh. E gifarir gumazamizir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Kraisi Iesus a gumazir inivafizimin min oto. Gumazir kamaghin migeim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim. **8** Kamaghin ia uari bagh gan, ia bizir iniasava amiba ia da ataghiraghan marki. Kamaghin derazir puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham. **9** Egh gumazitam o amizitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazamizir Kraisin suren migirigiamin suiragha gavgavigha mamaghira itiba, Afeziam uan Otari ko aning me ko iti. **10** Gumazitam o amizitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangan marki. Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati. **11** Ia fo, gumazitam o amizitam dughiam gumazamizir kamaghin amibagh anidi, ia fogh suam, a uabi an ingangarir kuramin akurvasi. **12** Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongeghasa ki ifonge, kamaghin ki ia bagh izam. Egha kamaghin, ki ia bagh akinafarimin da osiran aghua. **13** Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

3 Jon

1 Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge. **2** Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam. **3** Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui. **4** Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira. **5** Namakar aghuim, ni zurara deravira guizin akamin gin ghua egga arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egga ni fozir puvatizir Kraisin adarasi, ni uaghan arazir aghuibar me gami. **6** Gumazamizir kaba nin arazir gumazamizibagh ifongezimin gun kagh itir sios mikeme. Ni God ifongezi moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangivira iki, kamaghin dera. **7** E fo, me lesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egga, Kraisi gifozir puvatizir gumazamiziba, me men dafaribar biziba isir puvati. **8** Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagham. **9** Ki sios bagha akinafarir mam osiri. Ezi Diotrefes uan ziam fa men gumazir dapanimin ikiasa, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati. **10** Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar me migei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi. **11** Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me Godin boriba. Ezi gumazamizir arazir kurabagh amiba, me God gifozir puvati. **12** Gumazamiziba bar Demitriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira. **13** Ki bizir aviribar ni mikimasa, egga ki da osiran aghua. **14** Ki ghaze, ki gorumra izi ni batogh ga uaningin gan uaning mikimam. Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

1 Ki Jut, ki Iesusin ingangarir gumazim; egha ki Jemsin dozim. Ia God diazir gumamaziziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziar bar ia gifonge, ezi Kraisi Iesus uabi ian gari.

2 Apangkuvimin arazim ko navir amirizim ko igharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizifagh. **3** Nan namakar aghuiba, ki faragha ingangarir God ua bar e inizir kamin, akinafarim osirigha ia mikimasa bar ifonge. Egha ki datirighin kamaghin nighnisi, ki akinafarir igharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgaviba bagh bar gavgafigh. Egh ia Godin akar aghuimin apanibar akaba batogh. E Godin gumamaziziba, a nighnizir gavgavimin arazir vamiram e ganingi. Eghti gumamaziziba en nighnizir gavgavim batueghiva, akar igiatam arighan kogham. Bar puvati. **4** Gumamazizir maba muega Kraisin adarazir aven ize. Fomira fomira God kamaghin migia ghaze, gumamazizir kamaghin amiba me an damazimin mitivigh ovengam. Me akiriba ragha God gasi. Egha me Godin apangkuvimin akabagh iragha dagh amima, da afiar arazibar akabar min oto. Gumamazizir kaba akirim ragha Atrivir vamiran kam gasara. An en Ekiam Kraisi Iesus. **5** Ia bizir kabagh fogha gifa, ezi ki ua ian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomira Isipin uan gumamazizibar akurazima me Isip ataki. Egha a gin gumamazizir nighnizir gavgavim an itir puvatizibagh asighasiki. **6** Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnigh. God me ganingizir ingangariba me dar amuan aghua. Egha me uan danganiba ataki. Kamaghin amizi, Ekiam zurara iki mamaghira ikiamin senbar me ike. Egha me isa kalabuziar danganir bar mitarmangizimin me ariki. Ezi me Kotiam Damuamin Dughiar Ekiam mizuai. (aïdios g126) **7** Kamaghira, fomira Sodom ko Gomoran gumaziba ko nguibar ekiar aningin boroghira itibar gumaziba, me uaghan enselba amizir arazimin mirara ami. Me uari isa arazir kurabagh aniga, egha me arazir bar kurar gumaziba ko gumaziba uari isava akuibagh ami. Kamaghin amizi, God me isa avir zurara isia mamaghira itimin, me akunizi, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kaba, ia dagh nighnighiva arazir kurabar gin mangan kogham. (aïñios g166) **8** Kamaghira gumamazizir kaba ian nighnizibagh asighasighasa me arazir kurar kabar gintisi. Me irebar kurabar garima da men nighniziba fema me arazir bar kurar mizirizibar uan mikarizibagh ami. Me Ekiamin akaba barazir puvati, egha Godin Nguibamin itir enselin ekiaba uaghan akar kurabar me migei. **9** Ezi enselin aghuiba, akar kurabar gumazir men apanibagh amibav geir puvati. Dughiar kamin, enselbar faragha zuim Maikel, a Mosesin kuam bagha Satan ko aning uaning adoghodogha Maikel akar kuratam Satan mikemezir puvati. A kamaghin migia ghaze, “Ekiam uabi nin atar ni mikemeghtima ni uan akam dukuagh.” **10** Gumamazizir kaba bizibar mingaribagh fozir puvati, me puram akar kurabav gei. Me mati asizir nighniziba puvatizibar min iti. Egha me uan inivafiziba ifongezir arazibar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasighasisi. **11** Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, egha Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gintizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa. **12** Ia uarigh ifongezir isar dughiaabar, gumamazizir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvati, egha kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min, aminim dagh ivaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misigha givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumamazizir bar ovegeziba. **13** Me mati ongarir fitizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gintizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam. (aïñ g165) **14** Enok, an Adamin ovavir

borir namba 6, a Godin akam inigha izir gumazir mamin min gumazir kabav gia ghaze, “Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi. **15** A gumamaziziba bar men araziba tuisigham. Gumamazizir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumamazizir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi, akar bar kurar igharazir me God gamiziba bangin, God me damuti, me bar ivezir kuram iniam.” **16** Gumamazizir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemin diava puv uan ziaba fe. Egha me gumamaziziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui. **17** Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ziginighigh, en Ekiam Kraisi Iesusin aposelba an gun mikeme. **18** Me kamaghin ia migia ghaze, “Dughiar abuananabar, gumamazizir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin Arazibar aghuaghiva uan inivafiziba ifongezir arazibar gin mangam.” **19** Gumamazizir kaba Kraisin adarazi abisi. Me nguazir kamin gumamazizibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati. **20** Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiaabar zurara uan nighnizir gavgavimin gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Ia Godin Duamin gavgavimin zurara God ko mikim. **21** God bar ia gifonge. Kamaghin, ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Ia zurara e uan Ekiam Kraisi Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. (aïñios g166) **22** Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf. **23** Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamiram avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia Godin atiatingiva uari bagh gan. Ia Godin damazimin mizezir bizir kaba bar dar saghon iki. **24** God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuegham. **25** Kar Godin vamira, a en Akurvazir Gumazim, a Kraisi Iesus en Ekiamin ingangarimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin iti. A dughiaaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira. (aïñ g165)

Akar Mogomem

1 Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Kraisis Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumamaziziba bizer ziumiram otivamiba men akaghassa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam amadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, an akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumamazizir igharazibav kimam. **2** Ezi ki Jon, ki bizer kaba bar dar ganigha gifa. Godin akam, a Kraisis Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira. **3** Akar kam a Godin akam, a Godin ize. Ezi Tina akar kam dipontima igharaz darazi a baraghti, a bar akongegh. Gumamaziziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava ami, eghti God damuasa mikemizer biziba a adar amuam. Kamaghin amizi, gumamaziziba akar kam dipon. **4** Ki Jon, ia gumamazizir 7plan siosin Esian Provinsin itiba, ki ia bagha akar kam osiri. Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangukuv. Eghti 7plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangukuvigh navir amirizim ia daning. **5** Kraisis Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevemin ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangukuv egh navir amirizim ia daning. A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin en arazir kuraba agivazi e firriaghire. **6** An e gamizima, e atrivimin ofa gamir gumamazizibav otozima, God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afezim. Zurazurara Kraisis ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Bar guizbangira. **(aiñon g165)** **7** Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami, eghti gumamaziziba bar uari uan damazibar an ganam. Gumazir a giniviziba, me bar uaghan an ganam. Eghti nguazir kamin kantriba bar, dar gumamaziziba a ginighigh azi naviba bar me basemegham. Are, bizer kam otivam. Guizbangira. **8** Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, a kamaghin migei, “Kirara ki faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiam.” Kar Godin kamnangra, a datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam. **9** Ki Jon, ki ian aveghubar mam. Ki ia ko, e Kraisis adarasi. Ki ia ko poro, egha mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tugha gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun migeir akam, ki an eghurigha an gun migia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi, me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimin na ati. **10** Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sighamin min pamten dei. **11** Tiarir kam kamaghin migei, “Bizer ni garir kaba bar, ni akinafarimin ada osirigh, egh 7plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin itim, ko Smernan nguibamin itim, ko Pergamum ko Taiataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba.” **12** Ezi ki gumazir na migemin ganasa ragha gari, golin lamin 7pla iti. **13** Ezi ki gumazir mamin garima, a lambar tongin tughav iti. A Gumamazizibagh Otarimin min gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri. **14** An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipin arizimin min gari, mati ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin pamtem isi. **15** An suemning mati bras, me avir ekiamin a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi. **16** A 7plan mikoveziba uan agharir guvimin dar suira. Ezi midoroziar sabar mam ghuntizir pununing ikia bar ghumi, an an akamin ikegha azenimin ize. Ezi an guam aruer angazangarir gavgavimin min pamten taghtasi. **17** Ki an ganigha an dagarimningin boroghin irigha, gumazir ovengezimin min iti. Ezi a uan agharir guvim na gisin atigha, kamaghin migei, “Ni atiatingan marki. Ki gumazir faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. **18** Egha ki gumazir angamira itim. Fomira ki areme.

Datirighin ni gan, ki zurara angamira iki mamaghira ikiam. Ki Ovevemin ki, koma Gumamazizir Oveaghezibav Nguibamin ki, ki aningin suiragha aningin ganamin gavgavim iti. **(aiñon g165, Hades g86)** **19** “Kamaghin amizi, ni bizer ganizir kabar akaba, ko bizer datirighin itiba ko bizer gin otivamiba osirigh. **20** Ni 7plan mikovezi nan agharir guvimin itiba ko 7plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi dar mingarim kamakin: 7plan mikoveziba, da siosin 7plan garir enselba. Ezi 7plan lamba, da uari siosin 7pla.”

2 Egha gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Efesusin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki uan agharir guvimin 7plan mikovezibar suigha, egha 7plan golin lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a ize. **2** Ia Kraisis adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarigha, tuivigha gavgafi. Egha gumamazizir kurabar aghua. Gumamazizir kaba ia migia ghaze, ‘E uaghan apeselba.’ Puvati, me apeselba puvati. Ezi ia men migirigiaba tuisigha givagha, men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumamazizir ifavariba. **3** Gumamaziziba ian garima, ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati. **4** “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia bar faraghavira nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, ezi datirighin puvati. **5** Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizibagh nighnigh, uan navibagh iragh, egh arazir ia faragha amizibagh amu. Ia kamaghin damuan koghti, ki ia bagh ize ian itir lam batuegham. **6** Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua. **7** “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumamazizir midoroziar gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighi, me ikirimirir aghuim aniditir tememin daghebar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir azenimin iti.” **8** Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Smernan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh abuan ikivira ikiamim. Ki fomirar areme, egha ua dikavigha datirighin ki angamira iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a ize. **9** Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiziba ko biziba bar puvatizir arazim gifo. Ezi puvati. Ia guizbangira bizer bar aviriba iti. Ki fo, gumamazizir maba girakirangin akar kurabar ia migia ghaze, me Judan adarasi. Ezi me Judan adarazi puvati. Me guizsin Satanin adarasi. **10** Ia kiran oveghangin mizazitaba iniam, eghti bizer kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia uari bagh ganigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin amizi, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10plan dughiaar osimtiziba ko mizaziba ateram. Egh ia nighnizir gavgarir Kraisis itimin suiragh gavgavigh mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiamin otoghti, ki ikirimirir aghuim ivezir aghuarimin min pura ia daningam. **11** “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumamazizir midoroziar gamua apaniba abiriba, overer namba 2 me gasighasighan kogham. Bar puvati.” **12** Gumazir kam kamaghin ua na migei, “Ni Pergamumin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki midoroziar sabar ghuntizir pununing itimin suira, ezi a bar ghumi. Ki akar kam ni bagha anemadazi, a ize. **13** Ki nguibar ia itim bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamin iti. Ezi ia nan ziamin tugha gavgavigha, nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgarir kam modir puvati. Fomira gumazir mam Antipas, a gumazir nan akam akurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me ian nguibar ekia Satan itimin a misoghezi an areme. Dughiar kamin ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati. **14** “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ian tongin gumamazizir maba iti, me Balamin suren akabar suiragha gavgavighavira iti. Fomira Balam kamaghin Balakin sure gami, eghti a tuavir

kuramin Israelian akakagh me damuti, me arazir kuramin iregham. Ezi Balak Israelian nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami. **15** Kamaghira, ian tongin gumazamizir maba ikia, egha Nikolasin adarazir akabar gin zui. **16** Kamaghin amizi, ia uan navibagh iragh. Puvatighima, ki kiran oveghangin ia bagh izi, egh gumazamizir kaba uan akamin itir midorozir sabamin me misoghham. **17** “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh. Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki vaghvagh manan dagher datirighin muegav ititaba me daningam. Egh ki dagiar ghurghuritaba me daningam. Egh dagiar kabar ki men ziar igiaba osirigham, eghti gumazitam ziar kabagh foghham koghham. Gumazamizir dagiar kaba iniziba, merara dagh foghham.” **18** Gumazir kam kamaghin ua migei, “Ni Taiaitairan nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki Godin Otairim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezi moghin isia angazangarim taghtasi. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. **19** Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifongegha, nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvisi, egha osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighin ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira. **20** “Ezi ki adarir akar ia gasir mabar ia mikimasa. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamaghin migia ghaze, a Godin akam inigha izir amizim. Ezi bar puvati, a nan ingangarir gumazamizibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami. **21** A navim gighasa, kamaghin ki anetaghizima, a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagha navim giraghan aghua. **22** Ia uari bagh ganigh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam. **23** Ki uaghan an boribav sueghti me arimighiregham. Eghti siosba bar kamaghin foghham, ki bar gumazamir naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir arazibar mirara ivezim isi vaghvagh ia daningam. **24** “Ki datirighin ia Taiaitairan zuir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamin akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghin a dibori, ‘Satanin akar mogomeba,’ ia an fofozim inizir puvati. Ki kamaghin ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia darighan koghham. **25** Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh mighirigh mamaghira iki, mangi dughiar ki izamim. **26** “Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, nan arazibar bin mangiti, biziba bar givaghamin dughiam otoghti, ki gumazamizir kaba, kantriba bar dar gumazamizir dapanibar ikiamin gavgavim isi me daningam. **27** Eghti me atrivimin gavgavim sara me ganiva me abighirarigham, mati gumazim anin aghorimin suiragha nguazir miner mam abigharisi. “Ingangarim nan afeziar gumazamizibar ganasa na ganingizimin mirara ki ingangarir kam me daningam. **28** Ki uaghan mikovezir bar mizaragharam otivir kam me daningam. **29** “Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

3 Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Sardisin nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki Godin duar 7plan gari, egha 7plan mikovezir suira. Egha ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fo. Me ia migia ghaze, ‘Sardisin itir sios, an angamira iti.’ Ezi puvati, ia ariaghiregha gifa. **2** Ki ia amir arazibar gara ghaze, da nan Godin damazimin tighar deragham. Kamaghin amizi, ia osegh daguragum atakigh. Ian araziba, bar ovegezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning. **3** Akar aghuir ia fomiram oregha inizir kam, ia uam a ginighnigh. Egh ia navibagh iragh, bar

deraviram an gin mangi. Ia osegh daguragum ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin, ia batogham. Eghti ia dughiar ki ia bagh izamim gifoghan koghham. **4** “Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabagh amizi da mizezir puvati. Gumazamizir kabar araziba derazi, ki me uabin toro, ezi kamaghin amizi me korotiar ghurghuribar aghuigh na ko daruam. **5** Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, korotiar ghurghurir kamagh garitam arughti, akafinarif God gumazamizir ikirimirar zurara itim iniamin ziaba osirizim, ki men ziaba angarighan koghham. Puvati. Ki uan afeziar ko an enselbar damazibar gumazir kamin gun mikim suam, me konanaba. **6** Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.” **7** Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Filadelfian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki dughiaba bar zuegha God baghavira iti, ezi nan akar dikiriziba da guizbangira otifi. Ezi ki Devitin kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaraghan koghham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan koghham. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi. **8** Ki ia amir araziba bar dagh fogha gifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazimin tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan koghham. Ki kamaghin fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akamin gin ghua, egha akirim ragha nan ziam gasarazir puvati. **9** Ia Satanin adarazigh fo, me kamaghin migia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumazamiziba. Ia orakigh. Ki gumazamizir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh, egh me kamaghin foghham, ki bar ia gifonge. **10** Ia nan akamra gin ghuaa osimtizir ia bativiba ia dar aven tugha gavgavighavira iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumazamiziba bar, me nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgaviz, o puvati, eghti kamaghin osimtizir ekiamin dughiam otoghti, dughiar kamin ki ian ganti ia deragham. **11** “Ki bar kiran oveghangin ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgagigh. **12** Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki gumazamizir kaba damighti me nan Godin Dipenimin dipenir akinibar min tughiv ikiam. Egh me Godin Dipenim ategh uam azenan mangan koghham. Bar puvati. Ki gumazamizir kabar, uan Godin ziam men osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalem igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighiram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumazamizir kabar uaghan men osirigham. **13** Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.” **14** Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Laodisian nguibar ekiamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin: “Ki gumazir ‘guizbangira’ migeim. Godin akar dikiriziba ko an akaba bar, ki guizbangira migia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarizir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi. **15** Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangizir puvati, egha feir puvati. Ki kamaghin ifonge, ia orangigh iki, o ia feng iki. **16** Ezi puvati. Ia mong, ganadamra fei. Ia bar puvira feir puvati, egha bar orangizir puvati. Kamagh amizi, ki uan akamin ian mighasava ami. **17** “Ia kamaghin migia ghaze, ‘E bizir aviriba ko dagiar aviriba iti. E bizitamin otivir puvati.’ Ezi puvati. Ian dabirabim pazavira itima, gumazamiziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha damaziba okavigha bibiabara iti. Egha ia uari bizir kam gifoizir puvati. **18** “Kamagh amizi, ki nighnizir kam ia daningasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghin ia golin kam na dama a givezegh, dagiaba avirasemegham. Egh uaghan ia uan mikarzim avisi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumazamiziba ian ganti ia bibiabara ikiva, aghumsighan koghham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam. **19** “Gumazamizir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kiram. Kamagh amizi, ia uan araziba akirsi gavgavigh uan navibagh iragh. **20** “Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Ia nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangi ia ko ikiam.

Egh ki ia ko damam, eghti ia na ko damam. **21** “Gumamazir midorozim gamua apaniba abiriba, ki men amamangatighti me na ko nan atrivir dabirabim dapiam, mati ki fomira uaghan midorozim gamigha uan apamin abiragha, uan afeziam ko an atrivir dabirabim gapera. **22** Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba baragh.”

4 Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghirigha iti. Ezi gumazir ki faragha oraghezim, a faraghavira pamten sighamim min nan diazim, a datirighin ua kamaghin na migei, “Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham.” **2** Ezi Godin Duam zuamira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki garima, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gaperaghav iti. **3** Gumazir kamin guam dagiar jaspas ko dagiar konilian aghevimin min taghtasi. Ezi ekianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki ekianir kamin gari a emeralin dagiar garimin min taghtasi. **4** Ezi 24plan atrivir dabirabir igharaziba, atrivimin dabirabir kam okari. Ezi 24plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghuigha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivimin golin dapanir asuaba men dapanibar iti. **5** Ezi ki garima, onimariba atrivir dabirabimin otivaghira tintinibar sigha taghtasi. Ezi ki orazi niginir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir dabirabimin guamin 7plan adeniba isia iti. Adenir 7plan kaba da 7plan Godin duaba. **6** Atrivir dabirabimin guamin bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasin an ingarizi, a bar zuegha taghtasi. Ezi bizir angamira itir 4pla, atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Bizir angamira itir 4 plan kaba, da damazir aviriba itima da men mikarziba bar da ave, egha uaghan dar akiragharibar iti. **7** Faraghavira itir bizir angamira itim, a mati laion. Ezi bizir angamira itir an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamira ikia aningin girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamira itir men girara itim, mati kuarazir bagamin min pin mighava arui. **8** Bizir 4plan angamira itir kaba, da 6plan aviziba bar vaghvagh men iti. Ezi men mikarziba damazir aviriba da ave, egha uaghan men avizibar apengan iti. Egha arueba ko dimagaribar kamaghin migei: “Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim. Egha a bizir kuraba bar dar saghon ikia a bar zue. A bar zue, a bar zue. A fomira ikia, egha datirighin ikia, egh gin uamategh izam.” Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia egha avughsaziba puvati. **9** Bizir angamira itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamira itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4plan angamira itir kaba zurara dughia bar kamagh amuvira itima, **(aiõn g165)** **10** 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazimin guamin teviba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabimin guamin boroghin da akuri. Egha kamaghin ighiam gami: **(aiõn g165)** **11** “Ni en Ekiam, en God. Ni biziba bar dar ingari. Egha ni uan ifongiamin, biziba bar dar ingarizima da otifi, ezi datirighin biziba bar iti. Kamaghin amizi, nirara e uari nin torogha nin ziam bar pin aneti. Gumamaziziba bar ni bagh bar akuegh, egh nin ziam fiva, nin gavgavimin apengan ikiam.”

5 Ki garima gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir mam iti. Akinafarir kam mati akinafarir bar ruarir me righa mighirizim, ezi akinafarir kam osiziriba an vuem ko vuem sara iti. Me a righa 7plan danganibar kendelin grisin pamten da mighini. **2** Ezi ki enselin gavgavir mamin garima a pamten kamaghin diava azangsis, “Tina gumazir aghuir God uabin torozim, an akinafarimin itir kendelin grisa adeghiva, akinafarir kam onegham?” **3** Overiamin itir gumamaziziba, o nguazimin itir gumamaziziba, o nguazimin apengan itir gumamaziziba, men tav akinafarir kam onegh, egh an aven ganam kogham. **4** Ki gari, gumazitam o amiztam akinafarir kam onegh an aven ganamin gavgaviba puvati.

Kamaghin amizi ki puvirama aravira iti. **5** Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin na migei, “Ni arangan marki. Ni orakigh. Laionin kam Judan adazarir atrivimin oto, atrivir bar ekiam, an Atrivim Devitin ovavim, egha a midorozim gamua uan apamin abiragha gifa. Kamagh amizi, me akinafarimin 7plan kandelin, grisin mighiniziba adegh, akinafarir kam onegham.” **6** Ezi ki gari, Sipsipin Nguzir mam, me a misoghezi an aremezi moghin gara tughav iti. An atrivir dabirabim ko 4plan angamira itir bizibar tongin tughav iti, ezi gumazir dapanibar dabirabiba an okarigha iti. Sipsipin Nguzir kam 7plan komba ko 7plan damaziba iti, kar Godin duar 7pla. God me amadzazime me nguazir kam bar a garui. **7** Ezi Sipsipin Nguzim ghua gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin agharir guvimin, akinafarir kam ini. **8** An akinafarir kam inigha givazima, 4plan bizir angamira itir kaba ko 24plan gumazir dapanir kaba Sipsipin Nguzimin boroghin uan teviba apiri. Gumazir dapaniba vaghvagh gitan min garir biziba ko golin itaribar suiki. Itarir kaba, pauran migharir mughurir aghuim zuim, bar dagh izifa. Bizir kam kamakin, Godin gumamaziziba God ko migeir arazim. **9** Egha me ighiar igiar mam kamaghin a gami: “Me ni misoghezi ni areme, egha nin ghuzimin ni gumamaziziba God bagha me givese. Ni anababa bar, dar gumamazir maba ko, nguababar akaba bar ko, mikarizir igharagha gariba bar ko, kantriba bar dar gumamaziziba, men marasi, ni me givese. Egha ni me gamizima me atrivimin adazarir otivigha, ofa gamir gumamazizibar min ikia, en God bagha ingari. Egh me atrivirabar iki, egh nguazimin gumamazizibar ganam. Kamaghin amizi, God ua bagha nin torozi, ni akinafarin inigh kendelin grisa adegham.” **11** Egha ki ua gara enselin tiarir avirir maba barasi. Men dibobonim handet milienin aviriba ko tausen tausenin aviriba. Me atrivir dabirabim ko bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha tuivighav iti. **12** Me pamten dia kamaghin ighiam gami: “Sipsipin Nguzir me misoghezi aremezir kam, e an urar torogha an ziam bar pin aneti. A ziar ekiam ko bizir aghuir aviriba ko fofozir aghuiba ko gavgavir ekiam iti. E an ziam fiva a bagh bar akongegh a minamam.” **13** Egha ki God ingarizir gumamaziziba ko biziba bar men ighiam barasi, kar bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba kamaghin migei: “Gumazir uan atrivir dabirabim gapiaghirim ko, Sipsipin Nguzim uaghan, e zurazurara aning minabivira ikiam. Egh aningin ziar ekianning fiva, aning bagh bar akongegh, egh aningin gavgavir ekiam apengan iki zurara mamaghira ikiam.” **(aiõn g165)** **14** Ezi 4plan bizir angamira itiba kamaghin migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba uan teviba apirigha aningin ziamning fe.

6 Ki Sipsipin Nguzimin garima, an akinafarir 7plan kendelin grisa itir kamin suira, egha kendelin grisin faraghavira itim adangi. Ezi ki orazi, 4plan bizir angamira itir kabar mav kamaghin migei, “Ni izil!” **2** Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mamin garima, gumazim barir pimin suiragha a gapera. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apamin abirazi moghin zuil, egha midorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuvira iti. **3** Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 2 adangi, ezi ki orazi, bizir angamira itir namba 2 kamaghin migei, “Ni izil!” **4** Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumamazizibar dughiar aghuim a givamin, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midorozir sabar ekiam mam ingangarir kam damuasava a ganingi. **5** Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisin namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamira itir namba 3 kamaghin migei, “Ni izil!” Ezi ki ua gara, egha hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira. **6** Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir angamira itir 4plan kabar tongin kamaghin migei, “Ni mangi uan ingangarim damu, eghti gumaziba bar daghebar oteveggham. Kamaghin, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vamira

o balin miner muziarir 3plara givizam. Egh ia olivin temeba ko wainin ikariziba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam.” **7** Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamira itir namba 4 kamaghin migei, “Ni izi!” **8** Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Gumamazizir Oveaghueziabar Nguibam, an Ovevem girara izi. God gavagvim kamaghin aning ganing, aning nguazimin itir gumamaziziba 4plan okoruabar me tuiragh, egh okoruar kabar aven, aning okoruar vamira misueghti an aremegham. Aning midorozir sabamin gumamazizibav sueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangiti da mangi me misoghti me arimighiram. (Had’ēs g86) **9** Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 5 adangizi, ki garima, gumamazizir ovegezibar duaba Godin ofa gamir dakozim apengan iti. Gumamazizir kaba faragha Godin akamin suiragha gavagvigha, egha akar kam akuni, bizir kam bangin apeniba me misoghezi me ariaghire. **10** Duar kaba dia kamaghin migei, “Gavagviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ika egha bar zuel! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimin itir gumamazizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimin ivezim ikarvaghi!” **11** Egha me gumamazizir kaba vaghvagha korotiar ghurghurur ruariba me ganing, egha kamaghin me migei, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apeniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. Gumamazizir apeniba misueghti arimighiramibar dibobonim, God a gifogha gifa, eghti apeniba gumamazizir kavav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimin ivezim ikarvagham.” **12** Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kendelin grisin namba 6 adangi, ezi ki u garima mikimkizir dafam nguazimin oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar agehveggha ghuzimin min gari. **13** Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aninin fighin temem givaima, fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri. **14** Overiam mati, akinafarir bar dafam me a rigba anetizi moghin, a uan dangamin ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, sivagha ghue. **15** Ezi nguazimin atriviba ko gumamazizir ziaba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumamaziziba ko gumamazizir gavagviba ko pura ingangarir gumamazizir kiniba ko gumamazizir friaghireziba, me bar moghira ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangan monge. **16** Egha me kamaghin mighsiaba ko dagiar ekiabar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimin guamin e modogh, egh uaghan Sipsipin Nguzimin aningagharimin e modogh!” **17** E fo, aninin aningagharimin dughiar ekiam datirighin oto! aning gumamazizibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aning aningagharim iiragh, angamira ikian kogham!”

7 Bizir kaba givazi ki garima, enselin 4pla nguazimin 4plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimin 4plan aminibar tuaviba apiri, eghti aninin mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagh ivangan kogham. **2** Ezi ki enselin igharazimin garima, an aruem anadi naghin ikeghav anadi. A Godin Zurara Itim inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gavgamin aningiziba pamten men dei. **3** A kamaghin migei, “Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temebagh asighasighan marki. God uan ingangarir gumamazizibagh inaba. E faragh uan Godin ingangarir gumamaziziba, inabazir osizirim men guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh asighasigh.” **4** Ezi ki orazi, me inabazir gumamazizir osizirim inibazir dibobonim dibori. Me 144,000plan gumamaziziba, inabazir osizirim me garisi, me Israelin kantrin aven itir 12plan anababa, vaghvagha men varazira, osizirim ini. **5** Kamaghin amizi 12,000plan Judan anabamin aven itir darasi, me inabazir osizirim ini, ezi 12,000plan Rubenin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Gatin

anabamin adarasi, **6** ezi 12,000plan Aserin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Naptalin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Manasen anabamin adarasi, **7** ezi 12,000plan Simeonin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Livain anabamin adarasi, ezi 12,000plan Isakarin anabamin adarasi, **8** ezi 12,000plan Sebulunin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Josepin anabamin adarasi, ezi 12,000plan Benjaminin anabamin adarasi. Gumamazizir kaba, God me ginabazir osizirim ini. **9** Egha ki gin ua garima, gumamazizir avirim uari akuvagha iti. Gumazitam men avirim mengan iburagham. Gumamazizir kaba, me kantriba bar ko anababa bar ko mikarzir igharagha gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumamaziziba, men marazira izegha iti. Egha me atrivir dabirabim ko Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav iti. Me korotiar ghurghurur ruariba aghuigha, uan agharibar okavir aghuabar suiki. **10** Egha Me pamten kamaghin dei: “En Godin uan atrivir dabirabim gaperazim, ko Sipsipin Nguzim, aninga en akuragha en apamin abira. Kamaghin amizi, e aning ziamning fe.” **11** Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba okarigha, tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimin garava teviba apira uan guaba nguazim mituagha, Godin ziam fe. **12** Me kamaghin migei: “Guizbangira! E ziar ekiam uan God daning, egh a bagh bar akongegham, egh kamaghin mikim suam, an fofozim bar pin iti. Egh a minabiva, egh an ziam fam. A gavgavir ekiam iti, eghti e an gavgavimin apengan ikiam. Dughiarbar zurara bizir kaba bar moghirama Godin biziba. Bar guizbangira!” (aiōn g165) **13** Ezi gumazir dapanibar mav kamaghin nan azara, “Gumamazizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhira ikegha ize?” **14** Ezi ki kamaghin an akam ikara, “Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a kamagh na migei: “Gumamazizir kaba me uan apenibar dafaribar osimtiziba ko mizazir ekiaba ini. Ezi osimtizibar dughiam datirighin gifa. Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegha, dagh amizi, da ghurghuri. **15** Kamaghin amizi, me atrivir dabirabimin guamin tuifi. Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia egha an ingangarim gami. Ezi Godin atrivir dabirabim kam gaperaghav itim, a uabi me ko iki egh me geghuvam. **16** Eghti mitiriaba ua men aghan kogham, eghti kuariba ua men piran kogham. Eghti aruer arizir mikariziba puvira dagh aboim, ua men mikarizibar isian kogham. **17** Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia, egha me geghufi. Egh a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganinin mangam, kar dipar ikirimir zurara itim anidim. Egh God bar men damazibar temeriba adizighi da misigham, eghti me uam azian kogham.”

8 Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin itir kendelin grisin namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamin bizitam bar mozorozir puvatizi, migirigiatam uaghan otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarimin tu. **2** Ezi gin ki 7plan enselbar garima, me Godin guamin tuivigha 7plan sighabar suiki. **3** Ezi enselin igharazim iza ofa gamir dakozim boroghin tughav iti. A golin miner mamin suira, miner kam, me an aven paura tuazi a isia migharir mughurir aghuim otifi. Ezi me pauran avirir maba a ganing, eghti a Godin gumamazizibar azangsisibar sara isafuragh, atrivir dabirabimin guamin mangiva golin ofa gamir dakozimin God bagh ofa damuam. **4** Ezi pauran isir migharir mughurir aghuim ko Godin gumamazizibar azangsisiba, da uari inigha enselin Godin damazinin tughav itir kamin dafarim ategha ghuvanadi. **5** Ezi ensel miner migharir mughurir aghuim itim inigha ofa gamir dakozimin ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anekunigha givazima, arariba dagaravazima niginir ekiam oto, ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto. **6** Ezi 7plan enselin, sighar 7plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami. **7** Ezi faragha zuir ensel uan sigham givima, amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeba 3plan okoruabar vaghvagha da tuira, ezi nguazimin okoruar mam, avim bar an isi. Ezi temebar okoruar mam, avim bar

an isi, egha avim uaghan nguazimin aghuir graziba bar adar isi. **8** Ezi namba 2 ensel uan sigham givima, bizir mam mati mighsiaz ekiamin min avim an isima, me anekunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3plan okoruabar uabi tuirazi, an okoruar mam ghuzimin oto. **9** Bizir ongarimin angamira itiba, da uaghan me 3plan okoruabar da tuira, ezi okoruar kabar mam, bar ariaghiere. Ezi kuriba uaghan, me 3plan okoruabar da tuira, ezi kuribar okoruar mam, bar moghira ikufi. **10** Ezi namba 3 ensel uan sigham givima mikovezir ekiaar mam adenimin min puvira isia, overiam ategha iri. Ezi me 3plan okoruabar faneba tuira, ezi mikovezir kam faner okoruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri. **11** Mikovezir kamin ziam kamakin, Marasinin Bar Puvira Misozim. A dipar okoruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinin Bar Puvira Misozimin oto. Ezi gumamazizir aviriba dipar kam apima, a men navibar isizi me ariaghiere. **12** Ezi enselin namba 4 uan sigham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3plan okoruabar vaghvaghda tuira. Egha me aruemin okoruar mam gasighasigha, iakinimin okoruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okoruar mam gasighasiki. Kamaghin amizi, arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagariba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangariba puvati. **13** Ezi ki garima, kuarazir bagar mam overiamin pin mighgha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghin pamten dia migei, “Iavzika! Nguazimin itir gumamaziziba, Iavzika! Enselin igharazir 3pla uan sighabagh iviam, eghti osimtizir bar ekiaba gumamaziziba me bativam. Iavzika!”

9 Ezi enselin namba 5 uan sigham givima ki gari, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimin akamin ki isa a ganing. (**Abyssos g12**) **2** Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimin akam kuizi, migharim torir akamin azenan otiva, avir bar ekiamin migharimin min anadi. Egha migharim torir kamin anaga aruem ko overiam avarazi, aning mitatangi. (**Abyssos g12**) **3** Ezi odezir bar avirim migharir kam ategha izaghira, tintinibar nguazimin zui. God tuighakabar gavgavimin min gavgavim dagh aning, kar nguazimin itir gumamazizibagh asighasighamin gavgavim. **4** God odezir kaba kamaghin dav gei, “Ia zuravariba ko nguazimin aghuir biziba ko teme tabagh asighasighan marki. Ia, gumamazizir God inabazir osizirim men guabar itir puvatizibagh asighasigh. **5** Ki ian amamanagati, ia gumamazizir kaba iakinir 5plara mizazir ekiam me daning. Egh ia me misoghti me arimighiran marki.” Ezi odezir kaba, da gumamazizibagh anidir mizaziba, tuighakaba ivir mizazibar mirara ghu. **6** Dughiar kamin, gumamaziziba ovengsi tuaviba buriam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, ovemem men arimangam. **7** Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba midorozim damuasava ami. Dar dapaniba mati, golin dapanir asuaba dar iti. Ezi dar guaba mati gumamazizibar guaba. **8** Ezi dar dapanir ariziba ruarigha, amizibar dapanir arizibar min ruari. Ezi dar atariba, laionin ataribar min, ruarigha bar ghumi. **9** Bizir maba, siot kapabar min gara, dar evariba ave. Ezi dar aviziba tingagha mati hoziaba karisin aviriba kurvagha midorozim bagha ivemara zui moghin tingazi. **10** Odezir kaba tuighakabar min ipeba iti, ezi atarir marasinin mizazir kuraba iziba, dar ipebar iti. Kamaghin amizi mizazir gavgavir kam, 5plan iakinibar gumamazizibar aningamin. **11** Egha da atrivir mam iti, a dar gari. Atrivir kam, a mozir torir bar konezimin garir ensel. Hibrun akamin me enselin kamin ziam dibora ghaze, “Abaddon.” Ezi Grighin akamin me kamaghin a dibori, “Apolyon.” An mingarim kamakin, gumazir biziba bar dagh asighasizim. (**Abyssos g12**) **12** Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar faragh zuim, a gifa. Ezi osimtizir ekiar pumuning ikiavira iti, aning tighar otivam. **13** Ezi enselin namba 6 uan sigham givima, ki gumazir mamin tiarim barasi. A Godin guamin itir golin ofa gamir dakozir mamin otifi, danganir kam, a mikebar 4pla iti, ezi da vaghvaghda komba iti. Tiarir ki orazir kam, a komin 4plan tongin otivima, ki a barasi. **14** A kamaghin namba 6 enselin sighammin suirazimin migei, “Enselin 4plan Yufretisin

Faner ekiamin kalabusin itiba, ni me ateghti me mangi.” **15** Ezi a 4plan enselin kaba ataki, eghti me 3plan okoruabar gumamaziziba tuiragham, egh okoruatam bar a misueghti a arimighiregham. God faragha ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinir kam ko azenir kamin enselin kaba ingangarir kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusin ikia uari akirigha ingangarir kam damuasavira dughiar kam mizua iti. **16** Ezi midorozir gumazir hoziabagh apiaziba, ki orazima, men dibobonin, 200 milien. **17** Egha ki irebamin min garir bizim mati, hoziaba ko gumazir hoziabagh apiazibar ganganim. Gumaziba siot kapaba aghui, ezi dar ganganim aghvegha, blu gamigha, iangurungi. Hoziabar dapaniba, laionin dapanibar min gari. Ezi avim ko migharim ko salfan dagiar isiba, hoziabar akabar otiva tintinibar zui. **18** Egha me gumamaziziba 3plan okoruabar me tuira, ezi 3plan bizir bar kurabar okoruar mam, bar gumamazizibar okoruar mam misoghezima me ariaghiere. Bizir 3plan kabanagh, da avim ko migharim ko salfan dagiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3plan kabar gavgavim gumamazizir kabagh amima me ariaghiir. **19** Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar min gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar mizazir kuram isa gumamazizibagh anidi. **20** Ezi gumamazizir igharazir me misoghezi, ariaghirezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati. **21** Egha me, gumamazizir igharazibar sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumamaziziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir araziba bagha navibagh iragh arazir kurar kaba ataghiragham aghua.

10 Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi ekianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi. **2** Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneghirigha iti. Ezi a uan suer guvim ongarim gasaragha suer kiriam nguazim gasara. **3** Egha a laionin min bar pamten itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7plan arariba dagarvagha egha an akam ikara. **4** Ezi 7plan ararir kaba dagarveggha givazima, ki akar me mikemeziba osirasra. Ezi ki Godin Nguibamin gumazir mamin dimdiam barazima, a kamaghin migei, “7plan ararir dagarvagghizar akam, ni uan nighnizimin anetighi a iki. Ni an osiran marki.” **5** Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim fegha pin overiamin aka. **6** Egha ghaze, “Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha nguazim ko an itir bizibar ingarigha, ongarim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati. (**aiön g165**) **7** Bizir God damuasava amim, an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, Akar Aghuir a fomira uan ingangarir gumamazizibagh aningizim, me an akam inigha izir gumamaziziba.” **8** Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghin na migei, “Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh.” **9** Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, “Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningigh.” Ezi a kamaghin na migei, “Ni a inigh aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin, an hanin min bar singigham.” **10** A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarir enselin dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin, a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi. **11** Ezi me kamaghin na migei, “Ni ua God da izezir akamin guv mikim. Akar kamin, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba

ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim."

11 Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir siuagharuimin min gari, egha me kamagh na migei, "Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir dakozimin apen. Egh ni dipenir kamin Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon. **2** Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumazamiziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42plan iakinibar tugham. Kamaghin amizi, ni anetakhig. **3** Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260plan dughiabar tugham." **4** Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamin pumuning nguazir kamin Ekiamin guamin tughav iti. **5** Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi damuti, avim aning aning kamningin otogh, bar aning anapanibar isigh me gasighasigham. Kamaghin amizi, gumazir manam arazir kuramin aning damusi, an ovegham. **6** Aning overiamin aneghoroghamin gavgavim iti, egh aning Godin akamin gun mikimamin dughiamin, aning mikimti, amozim dughiar kamin izan kogham. Eghti aning dipabar amuti, da bar ghuzimin otivamin gavgavim iti. Aning uaghan bizir kurar igharazibar amuti, da nguazimin gumazamizibagh asighasighamim gavgavim iti. Dughiar kamin, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghin otivam. **7** Aning Godin akamin gun migeir ingangarim agivaghti, mozir torir bar konezimin itir asizir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko misoghiva, aning abiragh aning misueghti aning aremegham. (*Abyssos g12*) **8** Eghti aning kuumning nguibar ekiair kamin tuavir ekiamin irghiv ikiam. E akar isin zuimin a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomira gumazir kamningin Ekiam, ter ighuvimin a gafugha a misoghezi an areme. **9** Gumazamizir mikariz igharagha gariba, men marazi ko anababa bar, dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar, dar gumazamizir maba ko kantriba bar, dar gumazamiziba, men marazi dughiar 3pla ko akuamin aning kuumningin ganam. Egh aning kuumning afan anogoregham. **10** Nguazimin gumazamiziba kamaghin mikim suam, Godin akam inigha izir gumazir kamning, aning mizazir bar kuram nguazimin gumazamizibagh aningi. Kamaghin amizi, me bar aning aning ovevem gifuegham, egh bar ighiabar amu, damiva, egh bizir aghuiba uan namakabar aningam. **11** Ezi 3plan dughiaba ko dughiar akuar kam givazi, God uam aning gamizima, aning uan dikavigha tughav iti, ezi gumazamizir aning ganiziba bar atiatingi. **12** Ezi aning orazi tiarir mam Godin Nguibamin kamaghin aning migei, "Gua kagh anang." Ezi aning anapaniba garavira itima, aning Godin Nguibamin ghuavanabo. **13** Ezi dughiar kamra mikimkizir dafam otozi, God nguibar ekiamin dipeniba 10plan okoruabar da tuirazi dar okorur mam bar ikufi. Ezi 7,000plan gumazamiziba ariaghiere, ezi ariaghierezir puvatiziba ikia, bar atiatigha Godin uan Nguibamin itimin ziam fe. **14** Iavzika, ia orakhig! Osimtizir bar ekiair namba 2, a gifa. Ezi osimtizir bar ekiair namba 3, an otivasa bar roghira izi. **15** Ezi enselin namba 7 uan sigham givima, Godin Nguibamin itir darazi tiariba akara ghaze: "En Ekiam ko an Gumazir a Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezin, aning datirighin nguazir kam gativagha an gari. Egh aning atrivimin iki mamaghira ikiam." (*ai0n g165*) **16** Ezi 24plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me teviba apirigha uan guaba nguazim mituagha Godin ziam fe. **17** Egha ghaze: "Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni bar fomira ikia egha iza datirighin uaghan iti. Ni uan gavgavir ekiam inigha egha datirighin atrivimin iti. Kamaghin amizi, e ni minabi. **18** Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar puviram atari, ezi nin aningagharim otogha gifa. God gumazamizir ovengeziaba tuisighamin dughiam otogha gifa. Bar dughiar nin ingangar gumazamizir nin akam inigha iizeziba, me uan ivezir aghuim iniamim. Gumazamizir nin atiatia

egha nin ziamin apengan itiba, gumazamizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba apen. Eghti gumazamizir nguazimin itir gumazamizibagh asighasiziba, God uaghan me gasighasigham." **19** 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an Nguibamin itim kuiaighirizima, me garima, Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiair dagiabar min gariba iri.

12 Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamin min aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12pla itim, an dapanimin iti. **2** Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai. **3** Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir aghevir mam, a dapanir 7pla ikia, egha 10plan komba ikia, egha 7plan atrivimin dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti. **4** Kuruzir kam overiamin itir mikoveziaba 3plan okoruabar da tuira, egha okoruar mam pamtem uan ipemin dar vigha da makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghtima an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin guamin tughav iti. **5** Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezin, a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumazamiziba mighvira me gativagham. Ezi an otarim me zuamira a inigha Godin atrivir dabirabimin anefasava a inigha ghuavanabo. **6** Ezi amizir kam ara gumazamiziba puvatizir danganimin ghu. Danganir kam God a bagha anekiri, eghti a kagh 1,260plan dughiabar iki akurvazim ini ikiam. **7** Ezi datirighin maburan midorozim Godin Nguibamin pin oto. Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men midorozim ikarvasi. **8** Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha Godin Nguibamin uan danganim ataki. **9** Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim, me Satan a garisi egha uaghan an ziar mam, "Gumazir Akam Gumazamizibagh asim." A gumazir nguazimin itir gumazamizibagh ifarim, a datirighin uan enselba ko iza nguazim giri. **10** Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiair mam barazi a kamaghin migei: "Gumazir Godin guamin tugha dimagariba ko aruebar en adarazi akam me gasim, me anekunizi a nguazimin iraghu. Kamaghin amizi, datirighin God uan gumazamizibar akurvasi, ezi an gavgavim bar azenim girizi, a Bizibagh Ativir Dughiam otogha gifa! Ezi an Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezin, uan gavgavim inigha gumazamizibar akazi, me an apengan itil! **11** Kraisin adarasi, dughiar gumazamiziba me misozima me ariaghirim, dughiar kamin me uan mikarizibagh nighnizir pu. Bar puvasi. Me ghaze, pura bizim. Kamaghin amizi, me Sipsipin Nguzimin ghuzim ko guizin akar me gun migeimin, me Satanin misuegha anebira. **12** Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an itir darazi bar, ia bar akongeghl! Ezi nguazim ko ongarim, guavzika, gua bar ikuvigham. Satan fo, a ikiamin dughiar kam otefe, kamaghin amizi a guan aningaghi gua gasighasighasa gua bagha izaghiri. Kamaghin amizi, guan aven itir darasi, iavzika." **13** Ezi kuruzim fo, me anekunizi a nguazimin iraghu, egha amizir otarim batezir kamin agira. **14** God kamaghsua, amizim azenir 3pla ko akuamin gumazamiziba puvatizir danganimin ikiva, egh a kagh akurvazim iniam. Kamaghin amizi, a mighgeh danganir God a bagha dikirizir kamin mangasa. God kuarazir anebir ekiamin avizimning a ganingi. **15** Kuruzim kamaghsua, aperiar ekiam amizim inigh mangigham. Egha kamaghin uan akamin dipar ekiamin miki, ezi dipar kam aperiar ekiamin min ivegha amizimin gin zui. **16** Ezi nguazim amizimin akurvagha, akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui. **17** Kamagh amizi, kuruzim puviram amizim atara ghua an borir igharaziba ko misoghasa, kar Godin Akar Gavgavibar gin zuir darazi ko Iesusin akamin gun migeiba.

13 Egha kuruzim ongarir dadarimin tughav iti. Ezi ki garima asizir atiar mam ongarimin otogha anadi. A dapanir 7pla iti, ezi komin 10pla an dapanibar iti. Ezi 10plan atrivimin

dapanir asuaba vaghvagha an 10plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha Godin ziamin tiraghtirizir ziaba dar iti. **2** Asizir atiar ki datirighin garir kam, a kaziar atiar ekiam me kamaghin diborim lepat, an an min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghin diborim bea, an an suebar min gari. Ezi an akam laionin akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam a ganingi. **3** Nan ganganimin asizir atiar kamin dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, ezi an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumamaziziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kamin gin zui. **4** Gumamaziziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin amizi me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiar kamin ziam fa ghaze, "Gumazitam asizir atiar kamin min gavgavim itir puvati! Gumazitam a ko misoghan kogham!" **5** God asizir atiamin amangatizi, an akam God gasava Godin ziamin tiraghtirizir gavgavim ikia, ghua 42plan iakinibar tu. **6** Egha uan akamin God ko Godin ziam ko Godin Nguibam, ko an Nguibamin itir darazi sara, men tira. **7** Ezi God an amangatizima, a Godin gumamaziziba ko midorozim gamua, egha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumamaziziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumamaziziba, ko kantriba bar dar gumamaziziba, a me gativaghamin gavgavim iti. **8** Eghti nguazimin itir gumamaziziba asizir atiar kamin ziam fam. Fomira, nguazir kam tighar otivamin dughiamin, God gumamazizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba akinafarimin aven da osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir Sipsipin Nguzimin akinafarim. Eghti gumamazizir kabara, me asizir atiamin ziam fan kogham. **9** "Tina kuarimning iti, an oragh. **10** Eghti gumazitam kalabusin mangisi, God amangatighi, a kalabusin mangi. Eghti gumazitam midorozir sabamin ovengsi, God an amangatighi, a midorozir sabamin ovengam. Bizir kaba otivtima, Godin gumamaziziba nighnizir gavgavim iki tugh gavgavigh mamaghira iki." **11** Egha ki asizir atiar igharazir mamin garima, a nguazimin anagav otu. Egha an dapanimin komin pumuning sipsipin nguzimin komin min gari. Egha a kuruzir ekiam migei moghira migei. **12** Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izeezimin gavgavimin biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumamazizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimin ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri. **13** Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiam gumamazizibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazarir mam kamakin, an avim gamizi a gumamazizibar damazibar overiam ategha izaghira nguazim giri. **14** Ezi God asizir atiar namba 2in amangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimin guamin otifi. Ezi an amir arazarazir kabar, a nguazimin itir gumamazizibagh ifara me migia ghaze, "Ia asizir atiar faragha zuimin marvir guamin ingarigh an ziam fi." Asizir atiar kam, me midorozir sabamin duam a gati, ezi a uam angamira iti. **15** God asizir atiar namba 2in amangatizi, an asizir atiar faragha zuimin marvir guar kam gamizi, an angamira ikia bizibav gei. Kamaghin amizi gumamazizitaba, marvir guar kamin ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram. **16** Gumamaziziba bar, a uaghan uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gakaghori. Me, gumamazizir kiniba ko gumamazizir ziaba itiba ko, biziba puvativiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumamaziziba ko gumazitam in apengan itir puvativizir gumamaziziba, me bar osizirim ini. **17** Kamaghin amizi, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amang egh uaghan men bizibagh ivezan kogham. Osizirir kam, an asizir atiamin ziam, o an ziamin aven itir mogomer namba. **18** Gumazim Godin fofozim ikiva, deravira bizir kam gifogham. Gumazim fofozir aghuim iki, egh deravira asizir atiamin namba tuisighiva a buriam. Kar gumazir mamin ziamin namba. An namba kara, 666.

14 Ezi ki ua gari, Sipsipin Nguzim Saionin Mighsiamin tughav iti. Ezi 144,000in gumamaziziba a ko tuivighav iti. Ezi

Sipsipin Nguzimin ziam ko an afeziamin ziamin osizirim men guabar iti. **2** Ezi ki orazi, tiarir mam Godin Nguibamin migei, ezi an migirigiaba mati dipar ekiaba puvira nidi moghin nidi, egha mati arariba dagarvasi moghin dagarvasi, egha mati gumamaziziba uan gitabav sozi moghin, pamten migei. **3** Ezi 144,000in gumamaziziba, me Godin atrivir dabirabim ko 4plan bizir angamira itiba ko gumazir dapaniba, me men guamin tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me nguazir kamin gumamazizir God ua ivezeziba, merara ighiar igiar kam gifo. Gumamazizir igharazitaba ua ighiar igiar kam gifoghan kogham. **4** Ezi gumamazizir 144,000in kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godin damazimin mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me Sipsipin Nguzim aruir daroribar gara darara gin zui. God nguazimin gumamazizibar tongin 144,000plan gumamazizir kaba ua me givese. Ezi me, God ko Sipsipin Nguzim aning bagha faraghavira inabazir gumamazizibara. Eghti me aningnin adarazir min ikiam. **5** Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumamazizir igharaziba akatam me gasir puvati. **6** Ezi ki enselin igharazimin garima an overiamin pin mighegha zui. A nguazimin itir gumamaziziba ko, gumamazizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, a me bagha zurara itir Akar Aghuim akunasa mighegha zui. (aiōnios g166) **7** Egha a pamten kamaghin migei, "God gumamazizibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghin amizi, ia Godin atiating, egh ziar ekiam a daning, Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimin aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi." **8** Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, "Babilonin nguibar ekiam bar ikufil! Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonin Nguibar Ekiam kamra gumamazizibagh amizi, me a ko arazir uari bakia akuir arazir kurar gavgavibagh ami, mati me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme." **9** Ezi enselin mizekim aningnin gin iz pamten dia ghaze, "Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningnin ziam fi, egh an namba uan guam o agharimin a inighiva, **10** a uaghan wainin igharagha garim amam. Wainin kamnang, a Godin aningagharim. God faragh wainin kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitaba givaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimin, arazir kuraba ikarvazir kap gingehtima gumamazizir kaba aneremam. Egh Sipsipin Nguzimin damazim ko Godin enselbar damazimin, gumamazizir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam. **11** Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuavanang mamaghira ikiam. Gumamazizir asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, damagariba ko aruebar avughsan kogham." (aiōn g165) **12** Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumamaziziba tugh gavgavigh. Me gumamazizir Godin Akar Gavgavibar gin zuiba ko, nighnizir gavgavim Iesusin ikiavira itiba. **13** Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazima, a kamaghin migei, "Ni akam kamaghin an osirigh. Datirighin ikegh mangi, gumamazizir nighnizir gavgavim Ekiamin ikia egh gin ovengamiba, me bar akongegh." Ezi Godin Duam uaghan ghaze, "Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gin mangiti God kotiamin dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh." **14** Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam Gumamazizibar Otaramin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asum an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghuntizimin suira. **15** Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamin an dia ghaze, "Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighin oto. Kamaghin amizi, ni uan sabar ikizirizim inigh, daghebar aghor." **16** Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri. **17** Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan izi, egha uaghan sabar ghuntizir mam iti. **18** Ezi enselin igharazir mam ofa gamir dakozim ategha izi, kar enselin

avimin garim. Egħa a enselin sabar għumtizzimin suiraghav itimin diagħa għaze, “Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghin amizi, ni uan sabar għumtizzim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin.” **19** Ezi enselin kam uan sabam inigha nguazimin a iğhengezima, nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egħa da isa dagiar miner bar ekiamin da akuni. Egħti me da mirmiram. Wainin oviziba mirmiramın miner ekiar kam, a God gumamazizabar aningaghamin arazim aka. **20** Ezi me dagiar miner ekiar kamin wainin oviziba nguibar ekiamin azenan da mirmiri. Ezi għuzim dagiar minemin azenan iza, aperiemin min ghua 300 kilomitau tu. Ezi għuzimin konim anaga mitan pumunigin boroghin tu.

15 Ezi ki Godin Nguibamin gari, bizir iğharagħa garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7plan enselbar gari, me ikia egħa 7plan bizir bar kurar gumamazizibagh asighasizabar suiki. Egħti 7plan bizir kurar kaba givagħti, ua iğharaziba otivan kogħam, kamaghin amizi, bizir kurar 7plan kabanangin gin, Godin aningagharm bar givagħam. **2** Ezi ki bizir ekiar mamin gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sara an ingari. Gumamaziziba faragħa asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamin namba, me dav sogħa da abini. Egħa me datirighin ongarir glasin min garir kamin miriamin tuivighav ingia, egħa God me ganingizir gitabar suiki. **3** Egħa me Godin iğgarir gumazim, Moses ko Sipsipin Nguzim, me aningın iğghiam gamua kamaghin migei: “Ekiam God, ni Godin Gavgaviba Bar Itim! Ni arazarazir iğharagħa garir ekiabagh ami, ezi e dar gara digavir kurabagh ami! Gumamaziziba bar ni men atrivim! Nin araziba, da bar deragħa bar guizbangira! **4** Ekiam ni uabira guizbangira God. Egħti gumamaziziba bar nin atiating ziar ekiam ni danning. Nin arazir agħuiba bar azenim girigħa gifa, kamaghin amizi, kantriba bar dar gumamaziziba bar izi ni bagħ teviba apir nin ziam fam.” **5** Bizir kamin gin ki ua gari, Godin Dipenim, a Godin Nguibamin Purirpenim, a kuiağhiri. Kar Godin Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Purirpenim. **6** Ezi enselin 7plan kaba, bizir bar kurar 7plan gumamazizibagh asighasighamiba suigħa Godin Dipenim ategħa azenan izi. Me inir iğgar bar zuruzir dafoziba ike. Egħa golin letiaba uan evariba kuamigha da ike. **7** Ezi 4plan bizir angamira itibar mav, 7plan golin itariba inigha enselin 7pla ganingı. Golin itarir 7plan kabanagħ, Godin Zurara Itimin aningagharm arazim dagħ izifa. (aion g165) **8** Ezi Godin Dipenim, an angazangarim ko an gavgavimin migharim, bar a gızifa. Kamaghin amizi gumazitam dipenimin aven mangan kogħam. Me kamaghira iki mangi 7plan enselba, 7plan bizir bar kurar gumamazizibagh asighasighamin ingangarim givagħam.

16 Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godin Dipenimin otogħa kamaghin 7plan enselbav gei, “İa Godin aningagharm arazir 7plan itaribar itiba inigh mangi nguazimin da ingi.” **2** Ezi enselin faragħa zuim, uan itarir Godin aningagharm izivazim inigha ghua nguazimin a inge, ezi duar bar iğharagħa garir kurar gavgaviba, gumamazizir asizir atiamin namba itiba ko an marvir guamin ziam feba, men mikarizbar otifi. **3** Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarim ingezi, ongarim gumazir aremezir kuamin għuzimin min oto. Ezi bizir angamira an itiba, da bar ariaghire. **4** Ezi namba 3 ensel uan itarim faneba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar mogħira għuzimin min oto. **5** Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei: “God, ni datirighin ikia, egħa uagħan faragħa ike. Ni Godin Bar Zuezim. Nin araziba bar derazi arazir kuratam nin itir puvati. Ni gumamazizabar arazir kuraba tuisigha da ikarvagħa ivezir kuram me ganingı, ezi nin arazir kam a guizin arazim. **6** Gumazir kaba nin akam inigha izir gumamaziziba ko nin gumamazizibav sogħezi men għuziba irezi me ariaghire. Ezi ni għuzim gumazir kurar kabagħ aningizi, me aneremam. Għuzir me apir kam, men arazir kurar me amiziba ikarvagħam.” **7** Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir dakozimin aven otogħa pamten

diagħa għaze: “Ekiam, ni Godin Gavgaviba Bar Itim. Ni kotin gumamazizabar araziba bar guizbangira da tuisisi, ezi nin kotiam a bar guizbangira ghua egħa bar dera.” **8** Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem inge, ezi God aruemin amamangatzı an avim pamten isia puvira gumamazizabar isi. **9** Aruemin avir gavgavir kam bar puvira isia, egħa puvira gumamazizir kabar mikarizabar isi. Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar garir Godin gavgavim itim. Egħa me uan navibagh iragħa an ziam fer puvati. **10** Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim inge. Ezi mitatem gumamazizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me uan duaba ko mizazir men mikarizabar otiviba bagħa nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin ziam gasighasigha migei. Ezi mizazir me isim a bar men ikufi, kamaghin amizi me uan mizebagħ ivi. Egħa me uan arazir kurar me amiba bagħa uan navibagh irazir puvati. **12** Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin Faner ekiam inge. Ezi an dipam bar mogħira dake, egħa aruem anadi nagħin atrivir izamiba bagħa tuavim ati. **13** Ezi ki gari, duar kurar 3plan mitivibar min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir ekiam ko akar ifavariba akurir gumazim, da vagħvagħa men akatoribar otifi. **14** Duar bar kurar kaba arazarazir iğharagħa garibagh ami da otiva, nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagħa, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Egħti Godin Gavgaviba Bar Itim gumamaziziba tuisighamin dugħiar ekiamin, me midorozim damuam. **15** “İa orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dugħiam ia a gifozir puvatzı mogħin, ki zuamira otogħam. Kamagh amizi, gumazim akurir puvatigha, uan korotiaba uabin borogħin da arisi, a bibiamra daruan kogħam, egħti gumamaziziba an ganti, an aghumsighan kogħam. Kamaghin amizi, gumazir kam bar akongegħ.” **16** Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kamin me akufa, me Hibrun akamin kamaghin danganir kam dibori, Armagedon. **17** Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamin a inge. Ezi Godin Dipenimin aven tiarir ekiar mam Godin atrivir dabirabimin otogħa kamaghin pamten migei, “Biziba bar gifa.” **18** Ezi overiamin onimariiba tagħtagħa zuima, niginir dafam overiamin otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizir ekiam oto. Kar mikimkizir bar ekiam, fomira gumamaziziba otozir dugħiamin iza datirighin tu, mikimkizir ekiar kamagh garitam fomira otozir puvati. **19** Ezi Babilonin nguibar ekiam biaghiregħa 3plan okoruabar otifi, ezi gumamazizabar nguiba bar mogħira ikufi. God Babilonin nguibar ekiam arazir kuram giniğnigha, egħa a gamizi a uan wainin kap bar aneme, kar Godin aningagharm arazimin wainin kap. **20** Ezi arighatzıba bar arav ghue, ezi mighsiatam ua itir puvati. **21** Amozir ofizir ekiaba dagiabar min izaghiri. Ezi amozir ofizir dagiar kaba vagħvagħa, dar osintizıba 50 kilogremın iti. Amozir dagiar kaba overiamin izaghira gumamazizibagh isin ira bar me gasighasisi. Ezi bizir kurar kam bagħa me Godin ziam gasighasigha migei.

17 Ezi 7plan enselin itarir 7plan suighizir kabanangin mav iza kamaghin na migei, “Ni kagh izi. Egħti ki amizir ivezir kuram iniamim, nin akaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dipar ekiar aviribagh isin apiav itir amizim. **2** Nguazimin atriviba arazir mizirizir bar kurar aviriba amizir kam ko dagħ ami. Ezi nguazimin gumamaziziba uagħan a ko arazir bar mizirizibagh amua, mati gumazim wainin avirim amezi mogħin ongani.” **3** Ezi Godin Duam pamten nan ingarima, ki irebamin min bizimin gari, ensel na inigha gumamaziziba puvatzir danganimin għu. Ezi danganir kamin ki amizir mamin garima an asizir atiar agħevir mam gisin aperaghav iti. Asizir atiar kamin mikarzim osizir aviriba an iti, ezi osizir kabanagħ Godin ziam gasighasisi. Asizir atiar kam 7plan dapaniba iti, ezi 10plan komba an dapanibar iti. **4** Amizir kam korotiar aghuibaram aghui, dar ganganim agħevim ko pigħagħevim. Ezi golin digirir bar aghuiba ko, me dagiar aghuibar ingarizir digiriba ko, manmaniar għurğhurir dagiaba pin kozıba, amizir kamin mikarzim gızifa. Egħa a uan dafarimin golin kavin mam suirazi, kavin kamin aven bar kurigħa mugħazir arazıba ko,

gumamaziziba tintinibar uari bakia amir arazir bar mizirizir kuraba, a gizifa. **5** Ezi amizir kamin guam, me ziar mam osiri, ziar kamin mingarim modoghav iti. Ezi an mingarim kamakin: “Babilonin nguibar ekiair gavgavim itim, ni, nguazimin itir arazir bar kuraba ko amizir gumaziba okia me ko akua arazir mizirizibagh amiba, ni men amebam.” **6** Ezi ki gari, amizir kam Godin gumamazizibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghin onгани. Gumamazizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire. Ki amizir kamin ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi. **7** Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7plan dapaniba ko 10plan komba iti, aningin akar mogomemin mingarim, ki nin akagham. **8** Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, eggha datirighin ua itir puvati. Egh a mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumamazizir mabar ziaba akinafarir zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumamazizir kaba asizir atiar kamin ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, eggha datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam. **(Abyssos g12)** **9** “Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7plan dapanir kaba, kar mighsiar 7pla, ezi amizim 7plan mighsiabagh isin aperaghav iti. **10** Eggha da uaghan 7plan atrivibar ababanin gami. 5pla ariaghireggha gifa, ezi vamira atrivimin ikiavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an otoghiva bar dughiar otevimra ikiam. **11** Asizir atiar kam, a fomira ike, eggha datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin ababanin. Eggha a 7plan atrivibar mav, God a gasighasigha a bar givagham. **12** “Ezi 10plan komin ni ganiziba da 10plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham. **13** Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam. **14** Egh me Sipsipin Nguzim ko misogham, eghti Sipsipin Nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumamazizir Sipsipin Nguzim ko itiba, God me amisevgha, men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midoroziir kam gami. Sipsipin Nguzim, a guizbangira Gumamazizir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi, a me abiragham.” **15** Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: da mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumamaziziba ko, kantriba bar dar gumamaziziba ko, vaghvagha akabav geir gumamaziziba. **16** Asizir atiam ko 10plan komin ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh, egh an korotiaba bar da suegh, an mikarzinim tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham. **17** God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin amizi me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham. **18** Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamin atriviba bar dar garir nguibar ekiamin ababanin.”

18 Bizir kamin gin ki enselin igharazimin garima a Godin Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazangarir gavgavim nguazim bar a gisira. **2** A panten diagha kamaghin migei: “Babilonin nguibar ekiam ikuvigha gifa! A bar ikufi! Ezi datirighin duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuazirizir miziriziba ko kuazirizir kuraba, darara an iti. **3** Nguazimin nguibaba bar, me an wainin kap uari bakia akuava amir arazir kuraba izivagim ame. Ezi nguazimin atriviba a ko arazir mizirizir bar kurabagh amizi. Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba, me an afiar arazir bar ikuvtizibar amodoghin dagiar aviriba uari bagha da isi. Kamaghin amizi, amizir kam bar ikufi.” **4** Ezi ki Godin Nguibamin otivir tiarir igharazir mam barazi, a kamaghin migei: “Ia nan gumamaziziba, ia nguibar

kam ategh azenan izi. Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki. God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam, ia uaghan an aven iktan marki! **5** A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav iti, da ghuvanaga Godin Nguibamin oto. Ezi God an amizir arazir kurabagh nighnighavira iti. **6** Ia amizir kam gumamazizibagh amizir arazir kuraba bagh ivezir magh garimra a ikaragh. An arazir kuraba, da bar avirase me, kamaghira ia an arazir kurabar ivezim isafuraghiva bar a daningigh. A dipar onganir gavgavimin kap isa gumamaziziba bagha a inge, kamaghira ia dipar gavgavir onganin uam a isafuragh a bagh kap gingegh a daningigh. **7** A uabira kamagh uabin migia ghaze, ‘Ki atrivir amizim, eggha atrivir dabrabin gaperaghav iti. Ki amizir odiarimin min itir puvati, eghti osimtiziba na bativan koghti, ki azian kogham!’ A uabi uan ziar gavgavim fa eggha arazir mizirizir aviribagh amua, eggha arazir kurar igharaziba saram ami. Kamaghin amizi, ia mizazir kurar ekiam ko osimtizir bar ekiam a daningigh, mangi an amir arazibar ikegh mangi tuzi naghiram, a daning. **8** Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim fe, kamaghin amizi, dughiar bar otevir vamiran, bizir bar kuraba bar a bativam. Bizir kaba, arimariar ekiaba ko osimtizir ekiaba a bativti an azitima, mitiriar ekiaba an agham. Eghti avim an isigham. Ekiam God an araziba tuisigha givagha ghaze, ‘A ikuvigha.’ Godin kam gavgavir ekiam iti. Kamagh amizi, bizir kurar aviriba dughiar vamira bar moghiram a bativam.” **9** “Nguazimin atriviba a ko arazir mizirizibagh amua, eggha uaghan a ko arazir kurar igharagha garibagh ami. Egh atrivir kabanagh an ganti avir migharim an otoghtima, me a bagh naviba osemegh egh a bagh aziam. **10** Egh me mizazir ekiair a isir kamin ganigh, atiatigh saghon tuivigh iki, kamaghin mikimam: “Noka, Babilonin nguibar ekiam. Noka! Ni nguibar ekiair gavgavim itim! Ni arazir kurabar ivezir kuram dughiar otevimra ni bagha ize.” **11** “Eghti biziba amaga dagh ivezir gumamazizir nguazimin itiba, me Babilon ginighnigh a bagh aziva, naviba bar osemegham. Me gari, gumamazizir men dagiaba bagh amadir bizibagh ivezamiba ua itir puvati, kamaghin me osemeg. **12** Me dagiaba bagha amadir bizibar kara, gol ko silva ko, dagiar aghuiba ko manmaniar iveziba bar pin koziba; ko inir ghurghurir aghuiba ko inir pigghaghevir aghuiba ko inir slika ko inir agheviba, ko men temer mughurir aghuir igharagha gariba ko bizir me elefanin ataribar ingariziba ko, bizir me temer iveziba bar pin itibar ingariziba ko, bras ko ain ko, dagiar aghuir digiriba itiba. **13** Bizir me amaga dagiaba isir igharaziba uaghan iti, adar kara, sinamon ko, apir iriziba ko, pauran mughurir aghuim gamim ko, grisin igharagha garir mughurir aghuiba zuiba ko, sandan aghuim ko, wain ko, wel ko, plauan aghuim ko witba; men bulmakauba ko, sipsipba ko hoziaba ko dar karisba ko, pura ingangarir gumamazizir kiniba, me dagiaba bagha men ikirimiriba amadi. Bizir kaba bar, gumamazizir dagh ivezamiba puvati. **14** “Gumamazizir biziba amaga dagh ivezir kaba kamaghin a mikimam, ‘Bizir aghuir ni iniasa navim dikavim, datirighin da bar nin saghuiaimin ikiam. Bizir bar aghuir avirir iveziba bar pin koziba ko ni asingizir bizir ganganir aghuiba, da bar ovengegti ni ua dar ganan kogham!’ **15** Eghti gumamazizir nguibar ekiair kamin uan bizir kaba amaga dagiar aviriba isiba, tuivigh a isir mizazir ekiair kamin gamam. Egh bar atiatigh azi, naviba bar osemeg saghon tuivigh, egh kamagh mikimam: **16** “Noka, Babilonin nguibar ekiam. Noka! A fomira korotiar ghurghurir aghuiba ko inir pigghagheviba ko inir aghevir aghuiba aghua, eggha uan mikarzim golba ko dagiar aghuiba ko manmaniar bar pin kozibar anedi! **17** Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba dughiar bar otevimra bar ikufi!” “Eghti kurubar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarimin dagiar ingangaribagh amiba, me bar moghira uaghan Babilonin saghon tuivigh ikiam. **18** Eghti Babilon isiti an migharim otivtima me an gan, kamaghin dim mikimam, ‘Nguibar datirighin itir manamra, nguibar ekiair kamin min gari? Bar puvati!’ **19** Egh me uan osimtizim akaghasa nguazir minemniaba inigh uan dapanibagh

isin da kun, naviba bar osemegh egh aziva, kamaghin dim ikiam da: “Noka, Babilonin nguibar ekiam. Noka! Ongarim garuir kuribar afeziaba, me nguibar ekia kamin dagiabar, dagiar gumazir ekiabar otifi. Mevzika! A dughiar otevimrama bar ikufi! **20** Ia Godin Nguibamin itir darasi, ia bar akongegh! Eghti ia Godin gumamazizaba ko aposelba ko Godin akam inigha izir gumamazizaba, ia bar akongegh! Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava, God a tuisigha givagha, uam an arazir kuram ikarvasi. Kamaghin amizi, ia datirighin nguibar kam batozir bizim bagh bar akongegh.” **21** Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam wit mirmirir dagiamin min garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam fegha a isa ongarimin anekunigha kamaghin migei: “Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam inigh zuaмира pantem anekunighi a bar magirigh bar ikuvighiti, me uam an ganan kogham. **22** O Babilon! Gitan arareba ko marvibar arareba ko, sighaba ko, ararer aghuuir igharazir maba ua nin aven otivan kogham. Eghti fofozir gumamazizir ingangarir guar igharagha garibagh amiba, me ua nin ikian kogham! Eghti dagiar witba mirmirimin ararem ua nin aven otivan kogham! **23** Eghti lamin angazangariba ua nin aven isian kogham. Eghti gumamazizir uarir ikiasa migeir migirigiaba, da ua nin aven otivan kogham. Nin gumamazizir fomira dagiaba bagha biziba amadiba, gumamazizir igharazibar damatuzibar gumamazizir bar ekiabar otifis. Ezi ni kantrin igharaziba bar dar gumamazizibagh ifara imezir igharagha garir aviribar ingari. **24** God nguibar kamin gari, me an aven Godin akam inigha izir gumamazizaba ko an gumamazizibav sozi me ariaghire, ezi a men ovevebar osimtizim ateri. Ezi nguazimin gumamaziziba, men apaniba me misoghezi me ariaghire, osimtizir kaba bar, Babilonrama a da ateri. Kamaghin amizi, God an osimtizir kaba ikarvagha a gasighasisi.”

19 Ezi bizir kabar gin ki orazi, niginir dafam, gumamazizir bar avirimin min Godin Nguibamin kamaghin dia migei: “E Godin ziam feka! En God, gavgavim ko ziam iti, a uabira en Akurvazir Gumazim! **2** God gumamazizibar araziba tuisizir arazin, a guizbangira ghua bar dera! Amizir gumaziba okia me ko akuim, a nguazimin gumamazizibagh amizi, me a koma arazir mizirizibagh ami, ezi God a isa kot gatigha ghaze, an aremegham. Amizir kam Godin ingangarir gumamazizibav soghezi me ariaghire, ezi God an osimtizir kam ikarvagha osimtizir ekiam a ganingi.” **3** Ezi me ua kamaghin dia ghaze: “E Godin ziam feka! Nguibar ekia kamin isir avimin migharim ghuavanang zurara mamaghira ikiam!” (aion g165) **4** Ezi 24plan gumazir dapaniba ko 4plan bizir angamira itir kaba, teviba apirigha egha Godin uan atrivir dabirabimin aperaghav itimin ziam fe. Egha me kamaghin migei: “Bar guizbangira! E an ziam fe!” **5** Ezi tiarir mam atrivimin dabirabimin iza kamaghin migei: “Ia Godin ingangarir gumamazizir an atiativa an apengan itiba, ia gumamazizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba, ia bar Godin ziam fi!” **6** Ezi ki niginir ekiam barazi mati gumamazizir avirim uari akuvagha migei, egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha araribar min panten dagarvagha kamaghin migei: “En Ekiam God, a Godin Gavgaviba Bar Itim, datirighin an atrivimin iti. Kamaghin amizi, e Godin ziam fam! **7** Sipsipin Nguzim, amuimin ikiamin dughiam otogha gifa, ezi an amuim uabi akirigha gifa. Kamaghin amizi, e datirighin naviba deragh bar akongegh, an ziam fam! **8** Amizir kam, God korotiar ghurghurir bar aghuim a ganingi, korotiar kam bar zuegha an dirim dafogha isi.” (Korotiar ghurghurir kam, a Godin gumamazizibar arazir aghuir me Godin damazimin amiba, dar ababanin gami.) **9** Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni akar kam kamaghin an osir: God Sipsipin Nguzir amuimin ikiamin dabirabim bagha diazir gumamaziziba, me bar akongegh!” Egha kamaghin ua na migei, “Akar kaba, da Godin guizin akaba.” **10** Ezi ki an suemningin boroghin tevimningin apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan markli Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir gavgavim Iesus kuzin akarar itiba, ki ia ko e ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi.” E fo, akar Iesus kuzinimra, a gumamazizibar nighniziba fema, me Godin

akam inigha izi. **11** Ki gari, Godin Nguibam kuiaighirizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisin aperaghav itim, an ziamning kamakin, “Gumazir dughiaaba bar God baghavita itim,” ko “Gumazir uan akar dikiriziba migeima da otivim.” A gumamazizibar araziba deravira da tuisigha, midorozim fora arazir aghuimra gin ghua a gami. **12** Ezi an damazimning mati avir mizarar gavgavimin min pantem isi, ezi atrivimin dapanir asuar aviriba an dapanimin iti. Ezi an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumamazizir igharaziba a gifozir puvati. A uabira ziar kam gifo. **13** Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gizifa, ezi me ziar kamin a dibori, “Godin akam.” **14** Ezi Godin Nguibamin midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui. **15** Ezi midorozir sabar ghumtizir mam gumazir men faragha zuir kamin akamin ikegha, azenan izi. A midorozir sabar kamin nguibar igharazibav sogh me abinam. Egh a gavgavim itir ainin aghorimin suiragh egh gumamazizibagh ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagiar miner bar ekiamin aven me wainin oviziba mirmiri moghin, Godin Gavgaviba Bar Itimin aningagharir arazir ekiam akagham. **16** Ezi an korotiar ruarim ko an buarakirimin, me ziar kam osiri: “Atrivibar Atrivir Ekiam ko, Ekiabar Gumazir Ekiam.” **17** Ezi ki enselin mamin garima an aruem gisin tughav iti. Egha overiamin pin mighagha aruzar kuazizaba dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekia God ia daningamin bagh mizuam. **18** Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoziarbar kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumamaziziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumamazizir kiniba ko gumamazizir friaghireziba, ko pura gumamaziziba ko gumamazizir ziaba itibal!” **19** Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimin atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa. **20** Ezi, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamin damazimin dagh ami. Kamaghin amizi a gumamazizibagh ifarima me asizir atiamin osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamira ikiavira itima, me aning inigha aning akunizi aning dangarir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu. (Limne Pyr g3041 g4442) **21** Ezi aningin midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamin itimin me misoghezi me ariaghire. Ezi kuazizaba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20 Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha izaghira, egha mozir bar konezimin kin suira. Egha uaghan senin ekiamin suira. (Abyssos g12) **2** Egha a kuruzir ekia kamin suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir akam isa bar gumamazizibagh asim. Satan 1,000plan azenibar kalabusin ikiasa, ensel a inigha senin a ike. **3** Egha ensel a inigha anekunizi, a mozir bar konim giraghu. Egha mozir torimin akam apirigha anegaphapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimin itir gumamaziziba ua me gifaran kogh mangiti 1,000plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighi a bar dughiar otevimra ikiam. (Abyssos g12) **4** Ezi ki atrivir dabirabibar garima, gumazir dagh apiaghav itiba, God gumamazizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumamazizir ariaghirezibar duabar gari, da iti. Gumamazizir kaba, nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha an akam akura egha panten Godin akamin suira, ezi bizir kaba bangin, men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Gumamazizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha, an ababanin uan guaba ko uan dafaribar a inizir puvati. Ki gari, gumamazizir kaba me ua angamira ikia Krai Iesus ko atrivibar min 1,000plan azenibar ikiam. **5** Eghti gumamazizir igharazir ariaghireziba dughiar kamin, bar ua dikavigh angamira ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumamaziziba

ua dikavamim. **6** Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumazamizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraisin ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Krai ko 1,000plan azenibar atrivibar ikiam. **7** Eghti 1,000plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighiti, Satan uan kalabus ategham. **8** Egh an azenan izi nguazir kamin itir kantriba bar dar gumazamizibagh ifaram, kar Gok ko Magokin adarasi. Satan midorozir ekiam damusi men gumaziba akuvagham. Men midorozir gumazibar dibobonim ongarimin giginin min otoham. **9** Me tintinibar nguazir kamin mangi, Godin gumazamiziba uari akuva itir danganim ekiarugham, kar nguibar ekia God bar ifongezim. Eghti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuavaremegham. **10** Satan me gifari, kamaghin amizi God anekunighiti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamin magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamin iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam. (aïon g165, **Limnë Pyr g3041 g4442**) **11** Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamin garima a iti, ezi gumazir a gapiaghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aninginan koghham. **12** Ezi ki gumazamizir ovevegir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimin guamin tuivighav iti, ezi akinafarir gumazamizibar araziba itiba kuighire. Ezi me akinafarir igharizim uaghan akui, kar akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim, akar akinafarir kabar itibar gara gumazamizir ovevegirabar araziba tuisisi. **13** Ezi ongarimin ariaghirezir gumazamiziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Gumazamizir Oveagheuezir Nguibam, aning ua ovevegir gumazamizir aningnin itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvaga men kotiaba baragha me tuisisi. (**Hadës g86**) **14** Egha gin an Ovevem ko Gumazamizir Oveagheuezirbar Nguibam akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2in ovevem. (**Hadës g86, Limnë Pyr g3041 g4442**) **15** Eghti gumazamizibar ziaba, akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, men ziaba aven itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam. (**Limnë Pyr g3041 g4442**)

21 Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiamin gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati. **2** Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalem in igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamin ikiasa kuruke. **3** Ezi ki orazi, tiarir kam atrivir dabirabimin iza pamtem migei: "Ia orakigh. Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti! Egh men tongin ikiti me an gumazamizibar ikiam. God uabi me ko iki egh men Godin ikiam. **4** Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam. Bizir faragha itir kurar kabanang, da bar givagham. Eghti gumazamiziba uam ovengan koghham, egh me ua naviba osimiva egh uam azian koghham, egh ua mizaziba inian koghham." **5** Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, "Ni oraghi! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar ofiti." Egha a ua kamaghin migia ghaze, "Ni akar kabanang osirigh. Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavimin dar ikiam." **6** Egha a kamaghin na migei, "Biziba bar otivigha gifa. Ezi kirara, ki faraghavira ikia egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi. Eghti gumazim kuarim an pirti, ki dipar ikirimirir zurara itim anidim a daningti, aneremam. Dipar kam nguazimin aven anadi. Dipar a isir kam, an a givezan koghham, a puram a iniam. **7** Gumazamizir midorozim gamua apaniba abiriba, ki bizir kaba me daningam. Egh ki men Godin ikiti, me

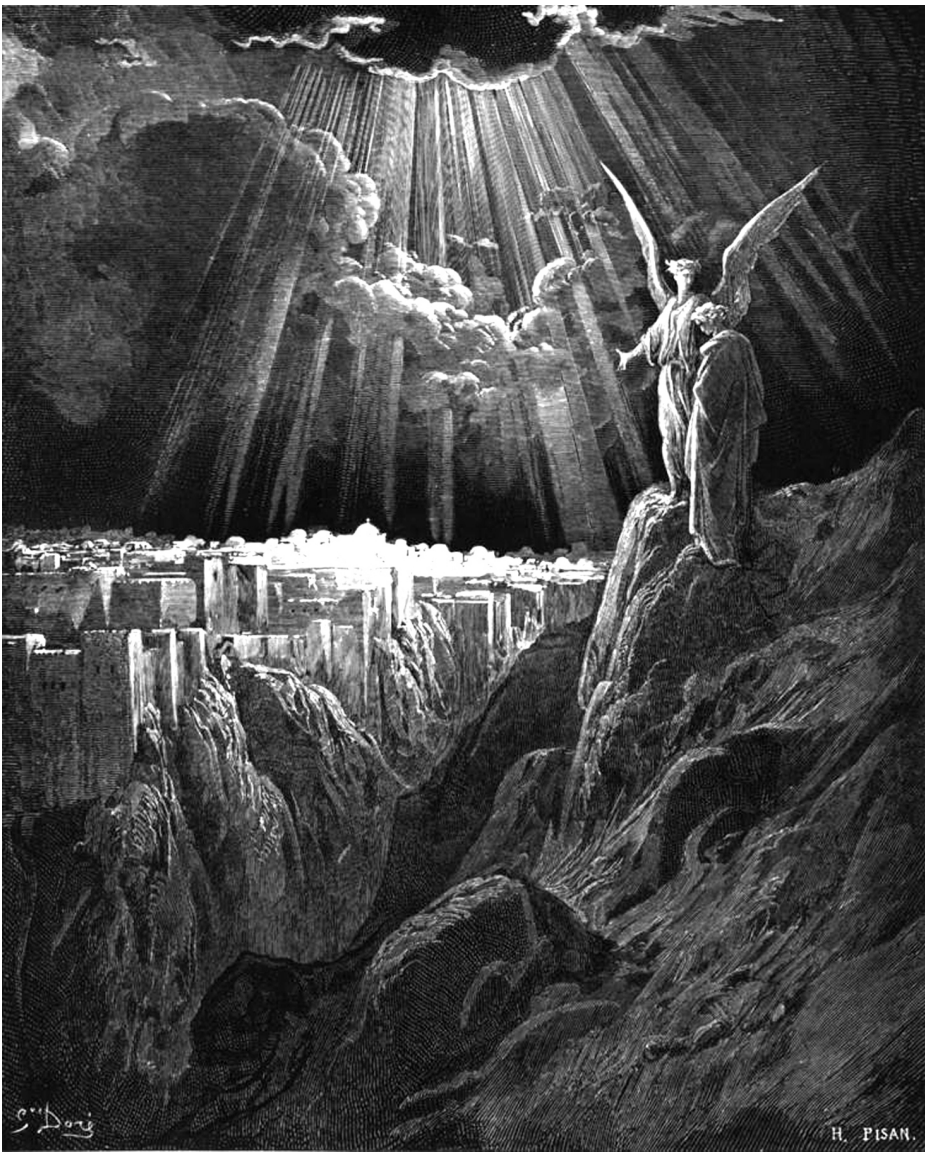
nan boribar ikiam. **8** Eghti gumazamizir atiatia ua girakirangin zuiba ko, nighnizir gavgavim ataghiziba ko, gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, gumazir gumazamizibav sozi me ariaghiriba ko, gumazamiziba uari ko akua amir araziba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, asebar ziaba feba ko, gumazamizir ifavariba, me bar uan nguibamin mangam. Kar danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isim. Kar ovever namba 2." (**Limnë Pyr g3041 g4442**) **9** Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7pla, me itarir 7plan bizir bar kuraba aven itiba suiki, kar Godin aningagharir arazir abuananaba. Enselin kam, a men mav. A kamaghin na migei, "Ni iziti, ki Sipsipin Nguzimin amuir a datirighin ikiamin nin akagham." **10** Ezi Godin Duam pamtem nan ingarima, ensel na inigha ghua mighsiar bar ekiamin ghuvanabo. Egha Nguibar Ekia God Baghavira Itim, Jerusalem nan aka. Nguibar kam a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. **11** Ezi Godin angazangarir ekiam nguibar kam gisira, ezi an angazangarim bar igharagha gari, mati dagiar ivezim bar pin kozimin min gari. A jasper dagiar angazangarimin min gara egha glasin min taghtasi. **12** Nguibar kamin divazim bar ekevegha bar pin mar iti, ezi tiar akar 12pla divazir ekia kamin iti. Ezi 12plan enselba tiar akar kabar boroghin tuivighav iti, ezi Israelin 12plan anababar ziaba tiar kabagh isin iti. **13** Ezi aruem anadi naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Notin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi divazir miriar Sautin itim, tiar akar 3pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghin itir divazir miriam, tiar akar 3pla an iti. **14** Nguibar kamin divazim, 12plan dagiar ekiaba an apengan ikia gavgavim a ganidi, ezi Sipsipin Nguzimin aposelbar ziaba dar iti. **15** Ezi enselin na ko migeim, golin aghorir bizibar abarimin suira, a nguibar kam ko divazir ekiam ko an tiar akabar apanasa. **16** Nguibar ekia kamin 4plan miriabar ababanin voroghira ghu. Ezi ensel uan golin aghorimin nguibar ekiamin abarima an ababanin ghua 2,200 kilomitam tu. Ezi nguibar ekiamin 4plan miriaba ko an ruarimin ababanin bar voroghira ghue, egha boksiaf dafamin min gari. **17** Ensel nguibar ekiamin divazim uaghan an abarazima, ezi divazimin tuirvimin ababanin ghua 65 mitan tu. Ababanir kam gumazamiziba bizibar abarir ababanimin mirara gari, ezi ensel ababanir kamra divazir kamin abara a medi. **18** Nguibar ekiamin divazim God dagiar jasper an ingari, egha nguibam uabi a dagiar golrama an ingari, ezi a glasin min isia taghtasi. **19** Ezi nguibar ekiamin divazir mingarim, God dagiar bar igharagha garir bar pin kozibar anesinghi. Dagiar kaba digirir aghuiba dar iti, dar iveziba bar pin ko. Dagiar faragha zuir bar aghuim, jasper, a divazir mingarimin faragha iti. Ezi namba 2 a sapaijan dagiar blupla. Ezi namba 3 a ageitin dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar garim. **20** Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha agehefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar agehevim. Ezi namba 7 a krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a topasin dagiar iangurir igharagha garim. Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pighaghevim. **21** Ezi tiar akar 12plan kaba, da 12plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin kozibar dar ingari. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvaga dar ingari. Ezi nguibar kamin aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin min taghtasi. **22** Ezi ki gari, nguibar ekia kamin aven Godin Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, a Godin Gavgaviba Bar Itim, ko Sipsipin Nguzim, aning uaning Godin Dipenimin danganim ini. **23** Godin angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekia kamin ganidi. Ezi Sipsipin Nguzim uabi nguibar ekia kamin lamin min iti. Kamaghin amizi nguibar ekia kamin angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham. **24** Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar ekia kamin angazangarimin daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam. **25** Eghti aruemin, me nguibar ekia kamin divazimin tiar akaba aseghan koghham. Dimagariba nguibar ekia kamin puvatigham. Kamaghin amizi tiar akaba

kuighiregh mamaghira ikiam. **26** Eghti nguibabar atriviba bar men dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam. **27** Eghti bizir miziriziba ko gumazamizir arazir kurigha mughazibagh amiba ko, gumazamizir ifavariba, me nguibar ekia kamin aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziaba akinafarir zurara itimin aven itiba, akinafarir kam a Sipsipin Nguzimin akinafarim, merara nguibar ekia kamin aven mangam.

22 Ezi ensel faner mam nan aka, faner kamin dipam ikirimir zurara itim anidima, an angazangarin glasin min taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabimin apengan ikegha ivemara ghua, **2** nguibar ekia kamin tuavir torimin uaghiri. Ezi faner kamin miriamningin temer ikirimir zurara itim anidiba vong ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba 12plan iakinibar azeniba vaghvagh zurara dagheba be. Temer kabar dafariba, kantriba bar dar gumazamizibar amuti me ua ghumaghegham. **3** Eghti bizir God bar aghuagha otogheziba uamategheh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimin atrivir dabirabim, nguibar ekia kamin ikiam. Eghti Godin ingangarir gumazamiziba an ingangarin damuam. **4** Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam. **5** God en Ekiam, angazangarin gumazamizibarinigti, kamaghin dimagarim uam otivan kogham, eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godin gumazamiziba, me atrivibar min zurara iki mamaghira ikiam.

(**aiōn g165**) **6** Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, “Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim dar ikiam. Godin Ekiam, uan Duam an akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egha a uan ensel amadazi, ensel an ingangarir gumazamiziba bizir bar zuamirama otivamiba men akaghasa, izi.” **7** Ezi Iesus kamaghin migei: “Ia orakigh. Ki bar zuamira ia batogham. Akinafarir kam, a datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akaba, an aven iti. Eghti gumazamizir akar kabar gin zuiba, me bar akongeghl!” **8** Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da baregha, maghira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin tevminning apirigha an ziam fasa. **9** Ezi a kamaghin na migei, “Ni mamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam inigha izir gumazamiziba, me nin adarasi, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumazamizir akinafarir kamin akabar gin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fil!” **10** Egha a kamaghin na migei, “God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizi, ni datirighin ko gin otivamin bizibar gun migeir akar akinafarir kamin itim, ni dar ghuangsighan marki. **11** Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangivira iki. Eghti gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumazamizir God baghavira itiba, me Godin gumazamizibarinigti iki.” **12** Ezi Iesus kamaghin migei, “Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamin inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvaghham. **13** Kirara ki bar faraghavira ikia egh abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar a da gefi. **14** “Ezi gumazamizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimir zurara itim anidir kamin daghebar amiva, uaghan nguibar ekia kamin tiar akabar aven mangam. Kamaghin amizi me bar akongeghl. **15** Eghti gumazamizir arazir bar kurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari bakia akuiba ko, gumazamizibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir bar ifavarir arazim gifongegha a gamiba, gumazamizir kaba bar moghira Godin nguibar kamin azenan ikiam. **16** “Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamin gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki aminim tiasava amir mikovezir bar puvira isim.” **17** Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin amuim, aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar

kam baraghiziba, me uaghan kamaghin mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarin an pirti, a izi. Egh a dipam amisi, dipar ikirimir zurara itim anidir kam puram a inigham, iveziba puvati. **18** Ki Jon, ki gumazamizir akinafarir kamin aven itir akar baraghizibav kimasa, akar kam a datirighin ko gin otivamin bizibar eghaghamim. Ki gumazamizir kaba pamtemin vaghvagh me migei, “Gumazitam akar igharazitam uam akar kam gisin a giviraghti, God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamin aven itim, God gumazir kamin ivezir kuram ua dagh iviraghham. **19** Eghti gumazitam datirighin ko gin otivamin bizibar akar akinafarir kamin itibar tam adeghti, God an bizir aghuiba a dama da degham. Eghti a temer ikirimir zurara itim anidimin daghetam aman kogham, egh God baghavira itir nguibar ekiamin ikian kogham. Nguibar ekia kam, akinafarir kam an gun migei.” **20** Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir Kam, datirighin kamaghin migei: “Bar guizbangira, ki zuamira ia batogham.” Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi! **21** Eghti Ekiam Iesusin apangkuvim, Godin gumazamiziba bar moghira me ko iki. Bar guizbangira!



Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemin igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimin ikegha Godin Nguibam ategha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamin ikiasa kuruke. Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabrabinin iza pamtem migei: "Ia orakigh. Datirighin God gumamaziziba ko ikiavira itil Egh men tongin ikiti me an gumamazizibar ikiam. God uabi me ko iki egh men Godin ikiam."

Akar Mogomem 21:2-3

Reader's Guide

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aĩdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēse g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Aruamu---Aruamu-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luk 8:31
Rom 10:7
Akar Mogomem 9:1
Akar Mogomem 9:2
Akar Mogomem 9:11
Akar Mogomem 11:7
Akar Mogomem 17:8
Akar Mogomem 20:1
Akar Mogomem 20:3

Aposel 3:21
Aposel 15:18
Rom 1:25
Rom 9:5
Rom 11:36
Rom 12:2
Rom 16:27
1 Korin 1:20
1 Korin 2:6
1 Korin 2:7
1 Korin 2:8

1 Korin 3:18
1 Korin 8:13
1 Korin 10:11
2 Korin 4:4
2 Korin 9:9
2 Korin 11:31

Galesia 1:4
Galesia 1:5
Efesus 1:21
Efesus 2:2
Efesus 2:7
Efesus 3:9
Efesus 3:11
Efesus 3:21
Efesus 6:12
Filipai 4:20
Kolosi 1:26
1 Timoti 1:17
1 Timoti 6:17
2 Timoti 4:10
2 Timoti 4:18
Taitus 2:12
Hibru 1:2
Hibru 1:8
Hibru 5:6
Hibru 6:5
Hibru 6:20
Hibru 7:17
Hibru 7:21
Hibru 7:24
Hibru 7:28
Hibru 9:26
Hibru 11:3
Hibru 13:8
Hibru 13:21
1 Pita 1:23

1 Pita 1:25
1 Pita 4:11
1 Pita 5:11
2 Pita 3:18
1 Jon 2:17
2 Jon 1:2
Jut 1:13
Jut 1:25
Akar Mogomem 1:6
Akar Mogomem 1:18
Akar Mogomem 4:9
Akar Mogomem 4:10
Akar Mogomem 5:13
Akar Mogomem 7:12
Akar Mogomem 10:6
Akar Mogomem 11:15
Akar Mogomem 14:11
Akar Mogomem 15:7
Akar Mogomem 19:3
Akar Mogomem 20:10
Akar Mogomem 22:5

aidios

Rom 1:20
Jut 1:6

aiōn

Matyu 12:32
Matyu 13:22
Matyu 13:39
Matyu 13:40
Matyu 13:49
Matyu 21:19
Matyu 24:3
Matyu 28:20
Mak 3:29
Mak 4:19
Mak 10:30
Mak 11:14
Luk 1:33
Luk 1:55
Luk 1:70
Luk 16:8
Luk 18:30
Luk 20:34
Luk 20:35
Jon 4:14
Jon 6:51
Jon 6:58
Jon 8:35
Jon 8:51
Jon 8:52
Jon 9:32
Jon 10:28
Jon 11:26
Jon 12:34
Jon 13:8
Jon 14:16

aiōnios

Matyu 18:8
Matyu 19:16
Matyu 19:29
Matyu 25:41
Matyu 25:46
Mak 3:29
Mak 10:17
Mak 10:30
Luk 10:25
Luk 16:9
Luk 18:18
Luk 18:30
Jon 3:15
Jon 3:16
Jon 3:36
Jon 4:14
Jon 4:36
Jon 5:24
Jon 5:39
Jon 6:27
Jon 6:40
Jon 6:47
Jon 6:54
Jon 6:68

Jon 10:28
Jon 12:25
Jon 12:50
Jon 17:2
Jon 17:3
Aposel 13:46
Aposel 13:48
Rom 2:7
Rom 5:21
Rom 6:22
Rom 6:23
Rom 16:25
Rom 16:26
2 Korin 4:17
2 Korin 4:18
2 Korin 5:1
Galesia 6:8
2 Tesalonika 1:9
2 Tesalonika 2:16
1 Timoti 1:16
1 Timoti 6:12
1 Timoti 6:16
2 Timoti 1:9
2 Timoti 2:10
Taitus 1:2
Taitus 3:7
Filemon 1:15
Hibru 5:9
Hibru 6:2
Hibru 9:12
Hibru 9:14
Hibru 9:15
Hibru 13:20
1 Pita 5:10
2 Pita 1:11
1 Jon 1:2
1 Jon 2:25
1 Jon 3:15
1 Jon 5:11
1 Jon 5:13
1 Jon 5:20
Jut 1:7
Jut 1:21
Akar Mogomem 14:6

eleēsē

Rom 11:32

Geenna

Matyu 5:22
Matyu 5:29
Matyu 5:30
Matyu 10:28
Matyu 18:9
Matyu 23:15
Matyu 23:33
Mak 9:43

Mak 9:45
Mak 9:47
Luk 12:5
Jems 3:6

Hadēs

Matyu 11:23
Matyu 16:18
Luk 10:15
Luk 16:23
Aposel 2:27
Aposel 2:31
1 Korin 15:55
Akar Mogomem 1:18
Akar Mogomem 6:8
Akar Mogomem 20:13
Akar Mogomem 20:14

Limnē Pyr

Akar Mogomem 19:20
Akar Mogomem 20:10
Akar Mogomem 20:14
Akar Mogomem 20:15
Akar Mogomem 21:8

Sheol

Jenesis 37:35
Jenesis 42:38
Jenesis 44:29
Jenesis 44:31
Diboboniba 16:30
Diboboniba 16:33
Godin Araziba 32:22
1 Samuel 2:6
2 Samuel 22:6
1 Atriviba 2:6
1 Atriviba 2:9
Jop 7:9
Jop 11:8
Jop 14:13
Jop 17:13
Jop 17:16
Jop 21:13
Jop 24:19
Jop 26:6

Onger Akaba 6:5
Onger Akaba 9:17
Onger Akaba 16:10
Onger Akaba 18:5
Onger Akaba 30:3
Onger Akaba 31:17
Onger Akaba 49:14
Onger Akaba 49:15
Onger Akaba 55:15
Onger Akaba 86:13
Onger Akaba 88:3
Onger Akaba 89:48

Onger Akaba 116:3
Onger Akaba 139:8
Onger Akaba 141:7
Aghuzir Akaba 1:12
Aghuzir Akaba 5:5
Aghuzir Akaba 7:27
Aghuzir Akaba 9:18
Aghuzir Akaba 15:11
Aghuzir Akaba 15:24
Aghuzir Akaba 23:14
Aghuzir Akaba 27:20
Aghuzir Akaba 30:16
Fofozir Gumazim 9:10
Solomon 8:6

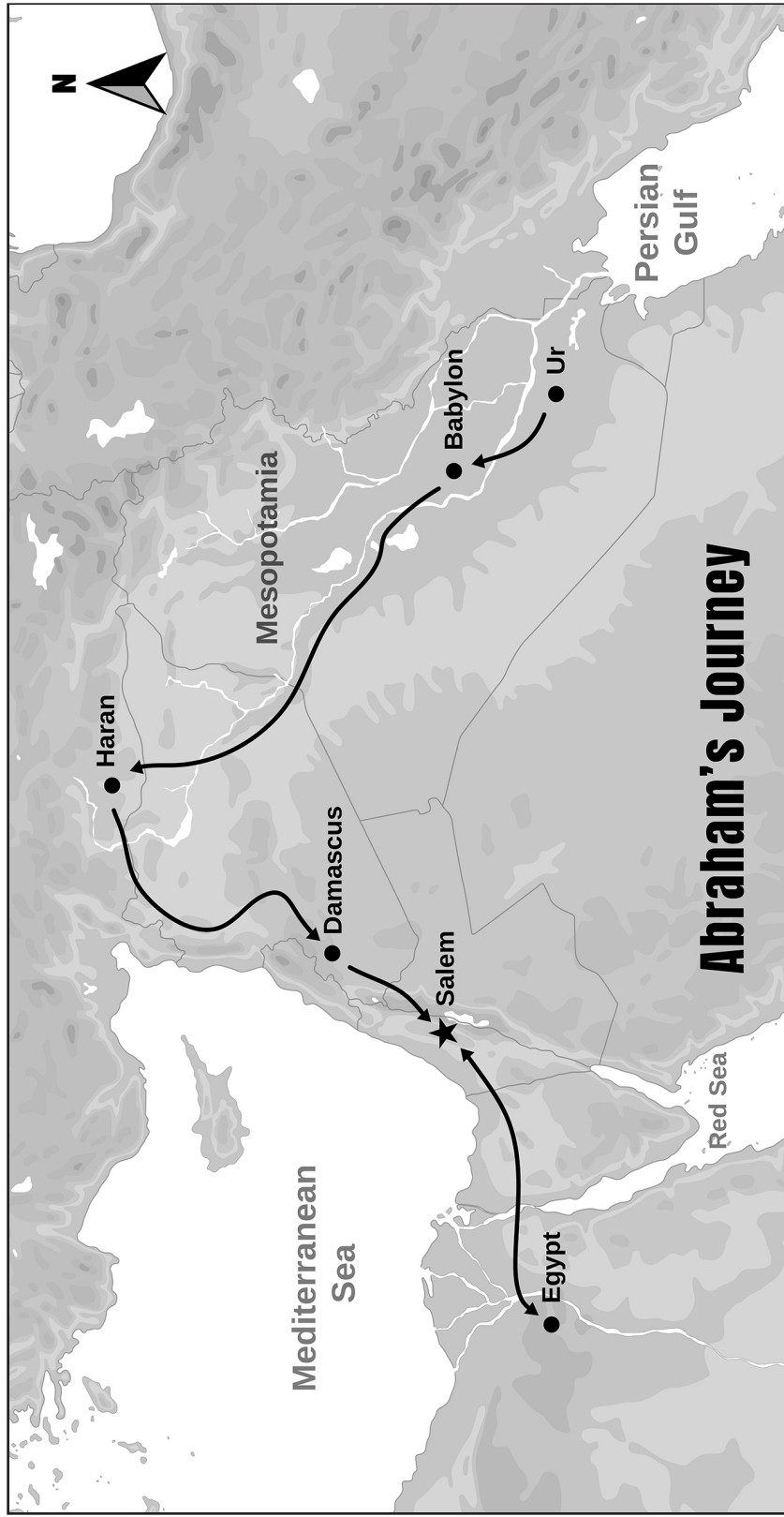
Aisaia 5:14
Aisaia 7:11
Aisaia 14:9
Aisaia 14:11
Aisaia 14:15
Aisaia 28:15
Aisaia 28:18
Aisaia 38:10
Aisaia 38:18
Aisaia 57:9
Esekiel 31:15
Esekiel 31:16
Esekiel 31:17
Esekiel 32:21
Esekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Jona 2:2
Habakuk 2:5

Tartaroō

2 Pita 2:4

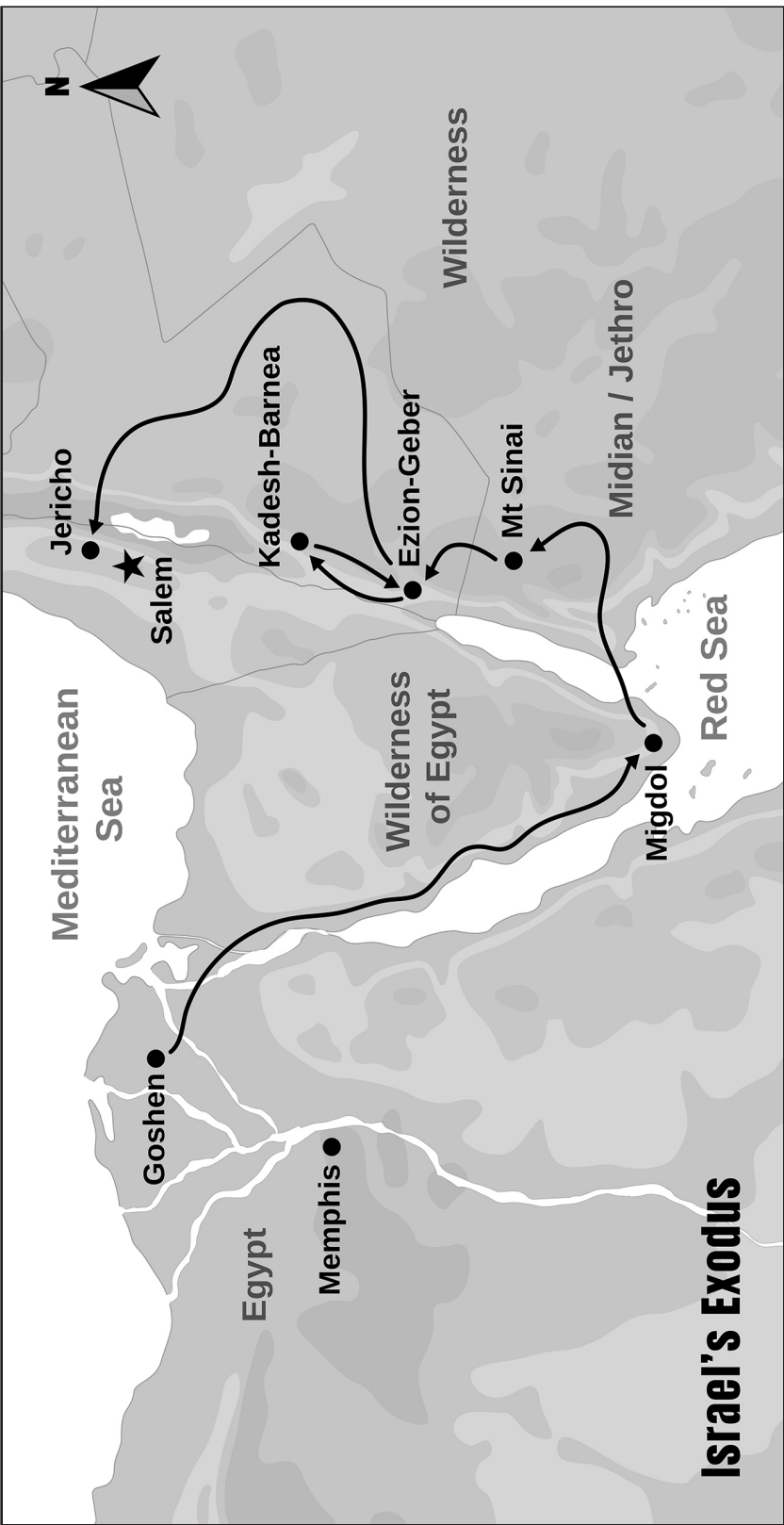
Questioned

None yet noted

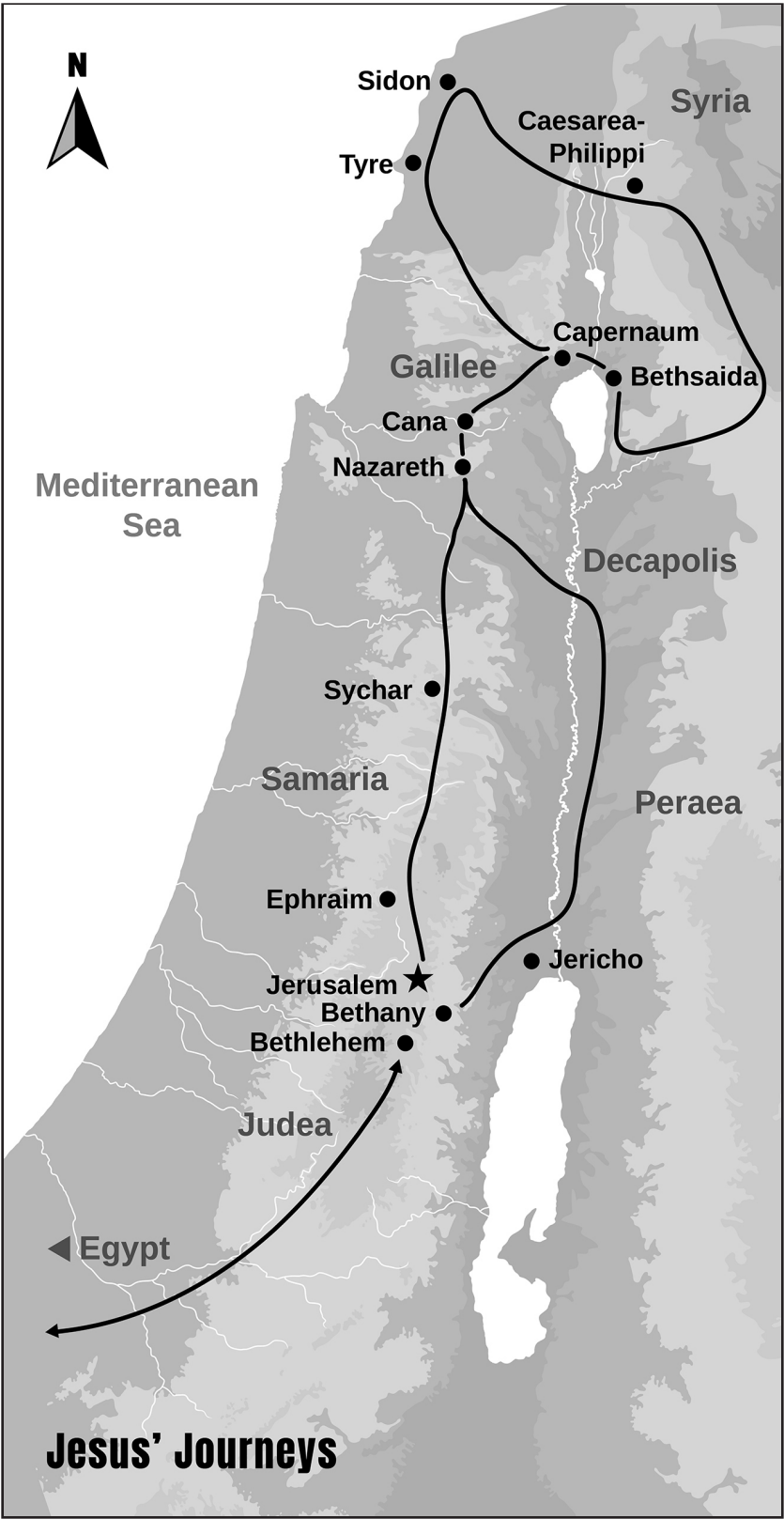


Abraham's Journey

Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamin, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a darningasa akam akirizimin ghu, kar guizin an nguibanra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui. - Hibriu 11:8

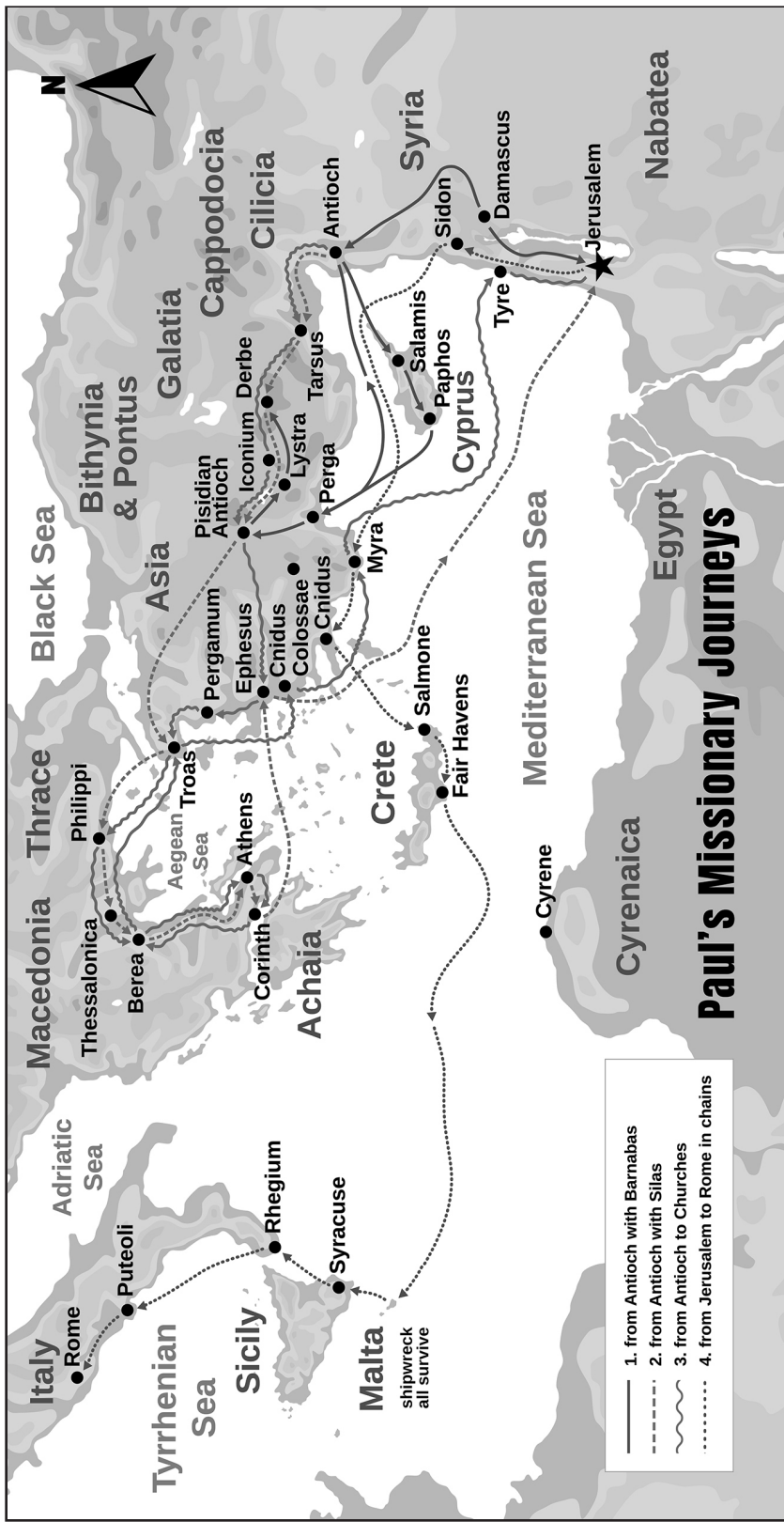


Atrivim Israelian gumazamiziba ataghizi me zuir dughiamin, God kamaghin nighnigha ghaze, "Israelia tuavir otevinin mangi igharaz darazir ganti, me me misoghshi damuti, me uan nighnizibagh iragh, uamategh Ispin mangisi nighnigham. Ezi Israelia kamaghin damuan ki ifongezir puvati." Kamaghin, God tuavir otevinin me inigha Filistian kantrin ongarir dadarimin zuir puvati. - Ua Me Ini 13:17



Ezi kamaghira Gumazamizibar Otarin iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize.

A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me inasa ize. - Mak 10:45



Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Krai Iesusin ingangarir gumazir mam. Krai Iesus nan diagha ghaze, ni Godin aposelin otogham.

Egha a na miseveggha Akar Aghuim akunaniin ingangarim na gangingi. - Rom 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.



New Heavens and Earth



- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
 - 1830** John Williams reaches Polynesia
 - 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
 - 1614** Japanese kill 40,000 Christians
 - 1572** Jesuits reach Mexico
 - 1517** Martin Luther leads Reformation
 - 1455** Gutenberg prints first Bible
 - 1323** Franciscans reach Sumatra
 - 1276** Ramon Llull trains missionaries
 - 1100** Crusades tarnish the church
 - 1054** The Great Schism
 - 997** Adalbert martyrd in Prussia
 - 864** Bulgarian Prince Boris converts
 - 716** Boniface reaches Germany
 - 635** Alopen reaches China
 - 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
 - 432** Saint Patrick reaches Ireland
 - 397** Carthage ratifies Bible Canon
 - 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
 - 325** Niceae proclaims God is Trinity
 - 250** Denis reaches Paris, France
 - 197** Tertullian writes Christian literature
 - 70** Titus destroys the Jewish Temple
 - 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
 - 52** Thomas reaches Malabar, India
 - 39** Peter reaches Gentile Cornelius
 - 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19	
Where are we?			▶			
					Innocence	
			Eternity Past		Creation 4004 B.C.	
▶ Who are we?	God	Father		John 10:30	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son		God's perfect fellowship		
		Holy Spirit				
	Mankind	Living				
		Deceased believing				
		Deceased unbelieving				
	Angels	Holy		Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	
		Imprisoned				
		Fugitive				
		First Beast				
		False Prophet				
		Satan				
Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7	

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?						
Fallen				Glory		
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age		New Heavens and Earth	
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City		
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise			
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers				
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth						
Luke 16:22 Blessed in Paradise						
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment						
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command						
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10		
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 20:13 Thalaasa		Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels	
			Revelation 19:20 Lake of Fire			
			Revelation 20:2 Abyss			

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Mikarew-Ariaw at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.



Disciple All Nations

Kamaghin amizi, ia nguazinin itir nguibaba bar dar mangi, ikiziba bar dar gumamaziziba, me damuti, me nan suren gumamazizibar otiv.
Eghti ia Afezianin ziam ko, Otarinin ziam, ko Godin Duamin ziamin me ru. - Matyu 28:19

